Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

276
Ricardo de San Victor

BIBLIOTECA
180411

A Rs
VI, A-3
2/3

Richardi sancti victoris

doctoris preclarissimi oīa opera in vnum volumen congesta solerti cura ac diligentia emendata: atq; nunc primum parrisiis impressa.

¶ Venūdantur in edibus Joannis Petit sub lilio aureo vici diui Jacobi.

Cum priuilegio regio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LE Roy. [illegible] de lire a dc
ne priuilege trois ans a [illegible] petit
braire iure de luniuersite de [illegible]: pour
ce present liure intitule [illegible]pa Richardi de
sancto Victore de imprimer ce dit liure. Et deffend a
tous aultres imprimeurs & libraires de ce royaulme
de non imprimer ne faire imprimer: vendre: ne distri
buer aultres que ceulx que ledit libraire fait imprimer: de ce iourdhuy. iii. iour [illegible]oust. Mil cinq cēs et
dixhuyt. iusqs a trois ans finiz & accōpliz: sur peine
de confiscation desditz liures & damende arbitraire.
Donne a Angers le. xix. iour de Juing. Lan de grace
mil cinq cēs et dixhuyt. Par le Roy Ainsi signe.

Des Lan[illegible]es.

Epla [illegible]cōmēdato. opis Rich. ex Jaco. Merl.

CR eue[illegible]mdo in xpo pat[illegible] S[illegible]a [illegible]rtissiox meritissimo presul[illegible]lutnarū, ac human[illegible]rū
litterarū [illegible]ructutum, & con[illegible]lioxum [illegible]sosissimo prōptuario, Jacobus [illegible]Merlinus Clericinēsis,
inter sac[illegible]rum litterarum [illegible]fesso[illegible]m intimus, cum debita humilitat[illegible]

EOst [illegible]llozū varia disert[illegible]a, [illegible]virius victoziam peperit: & ex victo[illegible]a d[illegible]ubi florētes suborti sunt, ple
rigq[illegible]c[illegible]es (vt meminde pdi[illegible]es[illegible], nouos adierūt populos: variae[illegible]ast[illegible]t puincias: insigneſq phlo-
sop[illegible]a cōsuluerunt: vt quibus[illegible]rtibus fera barbarozū corda[illegible]cōpon[illegible]ent. Iam partas diu retinerēt, puin
[illegible]lao: subacta modera[illegible]ent imperia, agnoscerēt. Existimātes[illegible]omentaneū foze, agros[illegible]gris copulare:
& re[illegible]a regnis cōiungere: nisi [illegible]a fel[illegible]s auspicijs quibus res[illegible]a initia acceperat, adc[illegible]eternita
t[illegible]gatis longe, lateq[illegible]uiens discordie seminarijs) cōsequer[illegible]. Hinc heraclitus Le[illegible]sophoro
[illegible]m[illegible]i rem humanā modi percūctanti dixisse fert: leges plurimū co[illegible]ferre ad humanā co[illegible]am au-
daciam: vtq; tuto reddat inter improbos innocētia esse pernecessarias: quippe cū sine legibus nec domus [illegible]lla[illegible]n[illegible]ciuitas
nec gēs, nec quoduis hominū genus stare [illegible]ueat: nec rerū natura oīs: nec ipse mūdus diu cōstare. Affirmans [illegible]ei[illegible]q; peri-
culosius ciuitatē, rem ve publicā carere legibus, q; vrbē membris. Hui[illegible]q; [illegible]arimū astipulatur qō genti hebree post [illegible]ifium
maris, [illegible]baraōe necato, primus omniū moyses diuinas leges sacris explicat litteris: phoroneus grecis: mercurius trinegi-
stus egy[illegible]ptijs: solon athenīēsibus: & numa pōpilius romanis: vt moles illa futuri imperij: & illa ciuitas q; arx & caput terra-
rum[illegible]nū [illegible]uinc[illegible]oraculo predicabat, eterna [illegible]sisteret, ppetuoq; nōie celebrata frueret. Sic. R. P. presul religiosissime percū-
ctanti michi: & quasi e[illegible]summa arce regēde, circūferendeq; ecclesiastice nauis artē explorāti: quid cōsummato nauclero fo-
ret [illegible]dubilius[illegible]ne nauis [illegible]s[illegible]a quā exhieme, mariq; scopulosa, per varias ipsius inclemētias: per latētia saxa: vada durissi-
ma et [illegible]bscas[illegible]ciox sirtes, ad firmos, tutosq; portus [illegible]pduxit[illegible]naufragiū incurrat: eo maxime portu vbi aura benignior, fi-
da, tutus[illegible]q; statio existimat. Occurrit sane sapiētia, que istar eruditi nauarche rudes, atq; exptes conat instruere vectores:
et quo in littore fu[illegible]s pudicitie pirata declinandus sit, naulgātibus nūciat: vbi insup seua caribdis, & radix omniū malo-
rum[illegible]: vbi scylei obtrectatozū canes: vbi sirenarū cantibus illecti in saxa se naute precipitent, q; se[illegible]media trāquillitate se-
curos[illegible]umabāt. Cuius quidē dignitatē, atq; excellentiam cū apud me cōfero, plusa sum habeo fluxa foze vniuersa impe
ria: [illegible]mētaneas ciuitates: instabiles domos, atq; familias: oīsq; naues varijs expositas casibus, q; non fuerint hui[illegible] sapiē-
tie glutino pfuse. Et regiōe vero nullas [illegible]rūuis tenuis cimba scylle rabies: nullas furētis nothi iras: magni, spaciosiq; ma-
ris [illegible]ctiuagos impetus ptimescet, cuius tabulata aut sapiētia delinijt interi[illegible], aut ab extra pfudit: quinimmo (authoze hi
lario) tūc vince[illegible]ū [illegible]etur: intelliget cū arguet: securā quoq; perstabit cū superata videbit. Me igitur. R. P. illa diuinarū
rerū dignitas: & sacrarū religionū instauratio, que te velut [illegible]olido, & integro corporis ecclesie neruo: immo optime terso po
litoz[illegible]specul[illegible]vite normā cōsecta est, negligat: et lentescat religionis rigor: defluat (flante austro) bonī exēpli odor suauissi
mus: exalēt sacroz patrū institutus: exhauriat deuotio: optimozūq; mozū norma pereat: & indies (te authoze) magis ac magis
augeſcāt, cumulent[illegible], [illegible]neuent: impellēte ad hoc cyrēnā nostrā tua in me amplissima bñficēcia, ac humanitate, tuā illā ama
tricē [illegible]plitiam accerni[illegible]tiri cōstituit: vt cui prees familie illa victum necessariū, atq; oportunū suppediter: quasi frangēs nu-
cem [illegible]nucleū edendū [illegible]uis paret alūnis. vt insuper odia, inuidiam, metū, cupiditates, oēsq; animi curas abiciat, pfliget
a[illegible]maxime nauibus quas ad pietatis, religionisq; cultū multo labore, copiosissimis sudoribus, largo ere, magno dispē
dio, [illegible]e[illegible]issimo, ac religiosissimo affectu reuocasti. In quo genere charitatis in deū & filios cū per multos etiā zelatores vi-
roz [illegible]requ[illegible]e viueris, tum tēipsum superasti, dū eliminata oīm viciozū spurcitia, pios ac religiosos ritus, & mozes iam lon
gus exi[illegible]os, nō vt [illegible]regarius miles, sed [illegible]. impator: nō faber quidē, sed architectus: nō vt nauta, sed nauarchus reuo-
caste pre[illegible]caris. Pe[illegible]igit: & ad eas naues q; [illegible]pcul hinc, & deultimis finibus ad parrisien. emporiū pfluxere, quasi mercā-
di studio capiar me cōfero: vbi mercū optimarū preciosam supellectilē vndiq; rimari cōpellor: nec prius ab instituto me
tē reuoco, donec oneraria nauis ditissimi institoris, auro, argēto, gēmisq; locupletissima vltro citroq; occurrat. Adich nu-
pta illā faciendā stationē cōstituo: huius latibula studiosus penetro: et inter ipsius tā cumulatas opes in eo loco explicatas,
insignē, atq; preclarā margaritā, thesaurū preciosum (quē nec fures effodere: nec latrōes possunt auferre) cōgestū perpēdo.
Nauis hec. R. pater diui victoris sacra edes est: cuius si egregias laudes amplecti studuero: vereoz ne aut impudētie, aut in-
uidie, aut infirmitatis notā merito subeam: & meū exile ingeniū detrimētū materie sit: nā cum nō dar laus, atq; gloria, put
rerū maiestas efflagitat, rei dignitas nō parū offendit, mutilat. Thesaurus vero diuine sapiētia est: que hoc in volumine
(haud secus q; in fauo mel: et vinū latet in vua) delitescit, conquiescit. Hāc inter tenues susurros, & leuissimos bōbos apis
illi[illegible]rgumētosa (Richardū dico) subtili oestro, grauiter, ornate, ex selectis cāpoz floribus, & cōuallū lilijs referēs, hoc in[illegible]s
gusto gurgite cōgessit: vt partē sibi patria, partē amici vendicarent: sicq; presentibus, & posteris adiumēto foret nō modico.
Quamobrē si quis ad oīs [illegible]hie preciosas opes cōquirēdas aspiret, mercūq; optimarū supellectilē rimari festinet: quibus
aut infirmitati[illegible]ane, aut mentē recte instituram exornare virtutū titulis cōtendat, huius tui Rich. scripturaq; poma de-
cerpat: his ipsius vtar delitijs: bozū fruar amplexu. quicquid em ex eo emanat, ingeniosum est, & inusitatum, & odore spūs
sancti pfusum: qō et lectorem afficit, pariter & delectat, erudit: vt ex tā insigni sua officina nemo iam ineruditus, inanis, nō
satiat[illegible]abscedat. Si insup hūane vite deserta absq; erroze quispiā illesa vite sanctimonia, & mozū honestate seruata, pene-
trare, p[illegible]reue efflagitet, miro vnguentoz odore tutā Richardus viā parat. Si mundanarū voluptatū diluuia, scyrtes,
charybdes, ceteraq; id genus pericula torpētes, residesq; mortaliū aios efficiant, ratem tutissimā de lignis sethim indisso-
lubili gurgite ad nauigiū p[illegible]ratissimā exhibet. Si ītē ad celoz prerupta quis aspiret, gradus iste cōstruit, parat & alas, quis
bus ad diuine maiestatis [illegible]rationū studiosus cōtemplatoz (cū moyse) p caliginem parat accessum. Si denīq; vitioz cuulsis
sentibus, virtutū [illegible]uis gestiat inserere flozes: & si celibatus balsamo eternitatis pfundere cubi[illegible]i cōtendat, moz pelagus
laconice breuitatē Richardus strinxisse videt. Tāto reuera, tāq; alto doctrine torrēte effundit[illegible]vt quicquid ad bonā bea-
tamq; vitā [illegible]onsequendā conducere, atq; ad religiōis statum attinere ppēdit, exquisierit, expres[illegible]rit, ordinauerit, heracleo-
tē zeusim[illegible]hoc emulat[illegible] q; humanā mentē virtutibus depicturus, quicqd aut eximiū, elegās, a[illegible]t ad pios mozes cōferens
hoc vno ex vt fuerit pascor, patrū scriptis preclarissimis, quasi detract[illegible]s littere cortic[illegible]repīte[illegible]pere. Sigit felicia nostra
secta tam preclaro sapiēnti[illegible]ydere insignita, felicitatē posthac maiorē cōsecutura, si pulsis erro[illegible]z tenebris (que pene ex-
tincta ratiois face omne bo[illegible]enus cogūt brutescere) ad būcynū Ri[illegible]an de rebus diuinis humili facūdia opti-

Universidad de Deusto

me differentē:z dei optimi ma[illegible] pie[illegible]dlucide ap[illegible] ...rum ac[illegible]. Adam...quippe est e
ppe[illegible]ainū mu[illegible]s deo [illegible]ptatū virg[illegible] cenobia:z virorū religi[illegible] iam iam instau[illegible]ed longe quidē maius
longeq[illegible]s sapientiā ec[illegible]ad[illegible]tas nūc euocare:cui turand[illegible]eligionis mu[illegible]ecernatur. Primū te
R. P. iam[illegible]agisse vniuersi cō[illegible]ant:vt iam res ipsa nichil ab[illegible]d[illegible]ectare dignose[illegible] nisi q oleum flamme
adijcias:z ad operis inte[illegible]ex[illegible]pleno vbere(quasi modo geniti[illegible]s sapie[illegible]de lac[illegible] undas:incēdia perpe
tue prestes cha[illegible]ati,qua[illegible]ese[illegible]nos:nec ethnei ignes:nō vul[illegible]aut nimio ard[illegible] estuans olimpus suis
colonis prestare credunt. Au[illegible]iper xp̄m illis suggeras,quo qu[illegible]la[illegible]i cia[illegible]pereūtis sec[illegible] sideria[illegible]llas:persarū
principes imitatus,q assue[illegible]no[illegible]ilibi incendiū hester amore[illegible]restituere. Flores siqui[illegible]citat[illegible]arsu pereūt:et
mox vio[illegible]li[illegible],z crocū pe[illegible]ens a[illegible]orūpit:palpans, subdola, e[illegible]melle[illegible]cūlita hostiū pe[illegible]ri[illegible]nas humane
infirmi[illegible]ilitat: in loco resurr[illegible]olis, iouis simulachrū[illegible]5stituit:in crucis rupe[illegible]eris[illegible]tua colitur:in
spe[illegible]adam xp̄s vaglit pa[illegible]lus,veneris amasius plangat:a[illegible]cha a[illegible]llophilis capit:p[illegible] gladiū rubigo
cōsum[illegible]z sancta virtutū se[illegible]aria in loliū z tribulos p occulta incremeta [illegible]at,si pti[illegible]ccurrat opitula-
tura sa[illegible]Cuius cura(authore hieronymo) est frenare luxuriā:concupiscētie flammā a dole[illegible]factous est[illegible]tē ani
mi x̄ri[illegible]ringere:spūali[illegible]natu vim gemine oblectatiōis excludere:humā[illegible]a sola[illegible]ficere:periturarū re[illegible]suauita-
tē co[illegible]re:et quecūq; p[illegible]vite cōmoda,p[illegible]lo spe future beatitudinis cōputare. Elt igit(te authore)naues be tā san
cte,[illegible]religiose institute,integrā nanciscant,z obseruēt iustitiā:nec ex felicib⁹ efficiant perdite,erūnose:ex integr[illegible]nutile
māce,sauxie:sed p ludo habeāt ieiunia:oratiōesq; p delitijs:z crux delicata illis sit refectio:pauperta[illegible]summi[illegible]ud se
cōputet diuitijs:z pietas occulta suauitate mētes penetret,pectoriscq; iterna deuincat: illis hos Richard[illegible]ua[illegible]amb[illegible]
[illegible]e fauos:hos Richardi dulces sapiētie flosculos spūs sancti rore pfusos(tuis tū nauibus,tū naucleris p[illegible]essarijs)sub-
ministra.vt quēadmodū moyses tibi in structa archa tipus,sic tu ceteris presulibus p̄dēde,t[illegible]deq; nat[illegible]specula,z noz
ma existas. Archa ex lignis sethim,simulq; eā [illegible]is et ext[illegible]auro mu[illegible]dissimo cōpingit,operi[illegible]aueo edo[illegible]s ille[illegible]ceteri
dūici gregis rectores (authore origene)pplos vite stabiles interius p[illegible]tos,xbo sapientie suo exēplo exornēt:ext[illegible]us aūt
aduersus gentiliū,hereticoz, vel hostiū fluctus,z crebras tētationū,pcellas armēt,munīat,roborēt. [illegible]z solet menti hu
mane nescio quas no[illegible]a putris caro spinas ad cōe mortaliū dispēdiū,pferre,pallētes,ferreaq; mētes emolliēs,at[illegible]
defatigans,si nō fuer[illegible]ppetuo,atq; indissolubili voto studijs illustris sapiētie astricta: quibus xtutū familiā ad[illegible]cultū
aduocet(lōge,lateq; pullis errorū semin[illegible]rijs) mētis penitissima pio i deū affectu(velut aureis laminis)cōponat,e[illegible]net.
Cū itaq; in reb⁹ humanis optabli⁹,prestātiuse nichil ppēderim q̄ vtilitati publice p̄sulere(illi p̄sertim cui⁹ tu.[illegible]. pa
ter fi[illegible]lis,prudēs,optimus,ac singularis moderator existis,atq; iure p̄dicaris[illegible]c tam preclarā z insignē Richardi sapiē
tiam e semesis codicibus,z chartis puluereo situ, atq; erroribus vndiq; obductis(vbi scriptoz vi[illegible]ōga t̄poris interca-
pedine captiua,mutila,z semiuiua delituerat) redimendā gre[illegible]labore, ac magno dispēdio dignū du[illegible]odore tantarū
delitiarū illecta frequēs tuarū religionū turba,hostis antiqui[illegible]utiam,z seculi sapientiā[illegible]lesti astutia,ac e[illegible]ea sapiētia
eludat,obtūdat: moysem imitatus,q̄ infestissimozū magoz colubros suo vno serpēte ne[illegible]aut[illegible]. Essem sane,essem supra ho
minē ingratus(ne impius dixero)si toto studio,atq; pietatis affectu i[illegible]os nō ferue[illegible]q̄ in t[illegible]versant[illegible]milia:cū tu b[illegible]nefi
ciozq; amplitudine,p innata tibi humanitate,ac beniuolētia in tuos[illegible]mnoz numerū me cōscribe[illegible]duxeris,ad[illegible]ualē
quoq;(immo verius pastoralē)militiā me,uocans,quotidiano v[illegible],atq; exercitio insigne donat[illegible]magno boie[illegible]nissi
mū adiecisti. Recte igit,atq; iure debito de talēto credito ratione referre cōstituens,hanc tam p[illegible]ebē[illegible]ichard[illegible]
ex p̄optuarijs victorine dom⁹ tue sacratissime,z in reb[illegible]diuinis,necnō humanis(te authore)famiā optime inf[illegible]
cerptā,tibi offero. dico. hoc vnū expectās,vt tua auctoritate Richardi sapiētia in cōe mor[illegible]lis vsum venia[illegible]po
sterū aut dirupte ecclesie naues restaurent: aut errātes vtā tutā repetāt:z ia[illegible]restitute in legis n[illegible]ratiōe,et[illegible]
p virtutum gradus p̄ficiant: donec deū deozū per infinita seculozū secula in syon tecū videre pre[illegible]Mau[illegible]cū.

¶Ad eundē Reuerendū in xp̄o patrē z dñm. D. Stephanum
Parrisiozū antistitē. F. Nicolai de pratis victorini cenobite ordinis Augustini Carmen.

Optime pontificum columenq; decusq; sacrozum
Presul/apostolicos interbabende patres,
Tua deuotus tendat preconia manceps
Hominis impellit cultus amorq; tui.
Pande precor portus mystarū p̄me secundos:
Manq; sacri nichil hec vena furoris habet.
Macta tibi virtus/probitas genuina/fideq;/
Et pietas/ausus causa fuere mei.
Parrhisij pastor pater et supremus ouilis:
Et nos inde tui portio parua gr[illegible]s
Manq; tuo felix sors numine nostra secundo
Victorina/tuis militat auspitijs.
Unde tibi pastor pecoris si digna dicantur
Commoda:pontifi[illegible]d te decet eximiu[illegible]
Ista tui appendens ven[illegible]oz nominis almus
Merlinus tacita fu[illegible]ratione meus
Hec nostri ingeniata pa[illegible]s monimēta Richardi,
Excudenda tibi tra[illegible]it arte noua.
Cuius cura/labor/studi[illegible]n:pes/lingua/manusq;
Obsequijs instant[illegible]cte dieq; tuis
Hunc impellit amor:zelus:reuerentia diuum:
Religionis bonos:ista dicare tibi.
Munus habes magnū fuluo p̄stantius auro:
Cui facit ad cultum p̄sul/et author/ opu[illegible]
Hec nos scripta docent transire p[illegible]r equora mundi:
Hec tibi conueniunt:nomina ponti[illegible]habes.
Pons charus tu veridico cognomine,p[illegible]ul
Non sine felici diceris ausspitio.
Tam preclara tuis bene qua[illegible]ant nomina rebus:
Te dici officio et nomine pontificem.
Per mare p̄sentis vite/mundiq; salebras
Pons charus pecoꝝ firm[illegible]es ipse tuo.
Ergo sacer[illegible]otum princepe[illegible]ssime cleri
Gloria: parrhisij spesq; decusq; soli
Merlini perpende tui pia vota clientis:
Si quicq; suus est/qui tuus esse cupit.
Teq; patrē patrie quē francia[illegible]edicat almu
Seruiat authorem nostra[illegible]erua suum
Inde precor reuerende pater[illegible]supplice vo[illegible]
Me tibi mancipium[illegible]pe/corq; meum[illegible]

Tabula materiarum huius opis.

¶Inder alph[illegible]oeticus sit,gr[illegible]ma-
teriarum in d[illegible]bus partibus[illegible]m
Richardi san[illegible]i Victoris contenturū:
quo facile q̄sq; a graui labore r[illegible]dime-
re se poterit:e[illegible]optatas [illegible]mentias ad
manum habe.

¶De incipientibus ab.A.

Abigit aues a sacrifi[illegible]o pa[illegible]
na. folio.cl.d.
Abraam dormies quid significat. par-
re prima. folio.cl.d.z fo.clj.a.
Abraam aud[illegible]t terren[illegible]z consolan-
tia. parte.j.fo.clj.a.b.c.d.e.f.
Abrae visio post[illegible]casum solis. parte
prima. folio.clij.a.b.c.
Absoluēdo peccatoꝝ tres cōcurrunt. parte.j.fo.cxxvj.c.
Absolutur peccatoz dupliciter. parte.j.fo.cxxv.f.
Absolutio damnatiōe[illegible]nde p̄cedit. par.j.fo.cxxvij.b.
Achaz signū repentionis israel petere noluit.pte. ij.c.g.
Adam peccādo triplex damnū inflixit. pte.j.fo.cx.e.f.
Adam z eua qui fuit. parte.ij.fo.xxvij.b.
Adorare dñm in atrio quid. parte.ij.fo.xiij.e.
Aduentus xp̄i p̄precognitus. parte.j.fo.cvj.e.f.g.
Aduentū xp̄i pphia esaye recte p̄dixit. p.j.fo.cviij.cix.cx.
Aduentū dñi diuersi expectant. parte.j.fo.lxxj.b.
Aduētū filij in carnē patres petere verebāt.p.j.f.cvj.a.b.
Aduentū gr[illegible]e anima semper expectet.parte.j.fo.lxxj.f.
Aduentus pphetia quare occulta. parte.j.fo.cxvij.
Aduentus filij in carnē desi[illegible]ratur. parte.j.fo.cv.a.b.
Aduentus filij p̄mittitur. parte.j.fo.cv.c.d.e.f.
Aduenientis p̄sona tēpori aduētus p̄grujt.p.j.f[illegible]vj.g.h.
Aduentus xp̄i in a[illegible]m quid facit. parte.ij.fo.[illegible]c.
Affectus humani[illegible]quietudo. parte.j.fo.c.b.
[illegible]tus inordinatus z immoderatus. parte.j.fo.xiij.g.
Affectiones mozi in nobis qui[illegible] parte.j.fo.xxxvj.a.
Affectum principaliū figura.parte.j.fo.[illegible]xiij.per totum
Affe[illegible]principa[illegible]in virtutē cōuersio. par.j.fo.xliij.e.
Affectus quales[illegible]ebēt. pte.j.fo.lj.e.f.z fo.lij.a.b.
Afferte domino filios[illegible]etum, gloriam, honorem quid.
parte.lj. folio.xiij.b.c.
Affrica z eius partes. parte.j.fo.cxviij.a.
Agnus super montē stans. parte.ij.fo.xcvij.b.
Agnus ap[illegible]rit librum signatum. parte.ij.fo.lxxxvij.c.
Agricultura z eius species. parte.j.fo.cxxj.c.
Ala aquilina duplex quid. parte.j.fo.xl.f.
Alarum eiulsio quid. parte.j.fo.xl.g.
Ale aquile date mulieri. parte.ij.fo.xcv.e.
Alleluya quater repetit p gratiaꝝ actiōe.p.ij.fo.ciiij.a.b.
Altare holocausti de[illegible]ribitur. parte.ij.fo.xij.c.
Aur[illegible]e sub[illegible]animē interfectozū. parte.ij.fo.lxxxix.c.
Anna z virgo quid sunt. parte.j.fo.cvlij.a.
[illegible]pha z o christus. par.ij.fo.lxxvij.a.
Ambitionis quatuoz species. parte.j.fo.xlj.b.
Amos ortus,ppriū,z ordinatio. parte.j.fo.xliiij.f.
Amoz dei bonis z malis qualis. parte.j.fo.lxiij.d.
Anima multiplex. parte.j.fo.ij.f.g.
Amoz in diuinis qualis est. parte.ij.fo.xcviij.a.b.
Amoris cōiugalis solum in tribus cōsistit. p.j.fo.lxxxix.f.
Amoris plenitudo diuiditur. parte.j.fo.xcvij.f.g.
Amoris plenitudo q[illegible]in deo sit.parte.j.fo.xcvij.c.d.e.f.
Amoris rus socium n[illegible]recipit. parte[illegible]fo.lxxij.b.
Amoz multiplex. parte.ij.fo.lxxiij.a.
Amoz patris z filij z sp[illegible]ussancti. parte.j.fo.cxliij.a.
Animalie vtroꝝ[illegible]colquid par.j.fo.xliij.e.z.fo.xliiij.a.
Angelozū bonoꝝ diuersitas. parte.j.fo.xxxi[illegible]e.
Angeli homines solu[illegible]tam[illegible]. parte.j.fo[illegible]xiij.c.
Angeloꝝ terarchie p[illegible]/ouem/agnum t[illegible]elligūtur.
parte.ij. folio.xxiij.d.e.
Angelozū p̄sentiam sentit[illegible]. parte.ij.fo.xxxvj.b.c.d.
Angel⁹ phib[illegible]ne inferat[illegible]mētū terre. pte.ij.fo.xc.a.
Angeli quatuo[illegible]per angulos terre. parte.ij.fo.xc.a.
Angelo tertio can[illegible]quid sequatur. pa[illegible]e.ij.fo.xcj.f.
Angeli septem tuba canentes. parte.ij.fo[illegible]b.d.e.f.
Angelo secūdo canente quid contingat.parte.ij.[illegible]cj.e.
Angelus stans ante altare thurificans. parte.ij[illegible]cj.c.
Angelo primo canente quid eueniat. parte.ij.[illegible]cj.d.
Angelo quarto canente quid [illegible]ccedat.parte.ij.[illegible]xj.a.
Angelo q[illegible]o canēte quid supueniat.pte.ij.fo.xcj.b.d.
Angelo sexto canente quid factū sit. parte.ij.fo.xc.j.e.
Angelo septimo canēte quid accidat.parte.ij.fo.xciij.b.
Angeli vigiles sunt. parte.ij.fo.xxxvj.b.
Angeli tres babylōis ruinā predicūt.par.ij.fo.xcvij.d.e.
Animalia z bestie quid. parte.j.fo.xxxiij.e.
Animalia quatuoz circa thronū dei. par.ij.fo.lxxxvj.b.
Animalia quatuoz vidit ezechiel. parte.ij.fo.lvj.c.
Animalis primi vox vt tonitruum. par.ij.fo.lxxxviij.b.
Animaliū ezechielis descriptio. parte.ij.fo.lvj.c.d.
Anima sine gratia nichil potest. parte.j.fo.xvij.d.
Anime immortalitas credenda. parte.j.fo.lxvij.d.
Via quomodo erigit ad dei contēplationē. par.j.fo.lij.b.
Anime reformatio. parte.j.fo.xl[illegible].c.
Anima venit in excessum tripliciter. parte.j.fo.lxxvj.c.
Anima subleuatur tripliciter. parte.j.fo.lxxvj.b.
Aia raro i solo desiderio diuinitatis reqescit.p.j.f.lxxij.b
Anima semper preparata sit ad gratiā. parte.j.f.lxxj.f.
Anima raro extra/z supra seipsam vadit.par.j.fo.lxxij.c.
Anime paucoꝝ ad gratiam se preparāt. par.j.fo.lxxij.a.
Animā cū dilecto solā mozari quid. parte.j.fo.lxxij.c.
Anima angelis desideria pandit. parte.ij.fo.xxxvj.d.
Anime virtutes. parte.lj.fo.xlj.a.
Anime vires due. parte.j.fo.xlij.d.
Aia penitens rubet extra/intus candet.pte.ij.fo.xlv.a.b.
Anime pulchritudo. parte.ij.fo.xlvij.c.
Anima cōcluditur dupliciter. parte.ij.fo.xlix.d.e.
Anima mortificata mittit odorem. parte.ij.fo.lj
Aie excessus humanā industriā excedit. p.j.fo.lxxix.a.b.
Animus ad deuotionē exercendu parte.j.fo.xx.d.
Animus ad p̄templationē eternoꝝ introducere. p.j.f.iiij.a.
Animi impetus multiplex. parte.j.fo.xx.c.
Anuli aurei qui sunt:z quare aurei. parte.j.fo.lxij.g.
Anuli ad portandum altare. parte.ij.fo.xij.d.
Antichristo mortuo quid eueniet. parte.ij.fo.ci
Antichristi damnatio. parte.ij.fo.cv.[illegible]
Antichristi peruersitas describitur. parte.ij.fo.xcvj.a.b.
Annoꝝ medio deus manifestatur. parte.ij.fo.xx.d.e.
Annoꝝ medij quid. parte.ij.fo.xx.b.
Apocalipsis cōmendatio multiplex. parte.ij.fo.cx.a.
Apocalipsis iohannis distinctio. parte.ij.fo.lxxiiij.b.
Aquas in mare fl[illegible]z amarescere. p.j.fo.ij.g.et fo.iij.b.
Aquas cursum figere,stare,intumescere. pte.j.fo.ij.f.g.
Aque qui dicendi sunt. parte.ij.fo.xiij.f.
Aque sapientie effectus. part[illegible]ij.fo.xvij.b.c.d.e.f.
Aquarū[illegible]ariarū multiplex[illegible]ctio. par.ij.fo.xxv.e.f.
Aquas fluere de libano quid[illegible]. parte.ij.fo.l.c.
Arboris vise a nabuchodon[illegible]or tipus.p.j.fo.xxxiij.a.b.
Arboris succisionē concomit[illegible]ia.par.j.fo.xxxiiij.g.h.i.
Arboꝝ quomodo dicitur succ[illegible]. parte.j.fo.xxxiiij.b.
Ar[illegible]m facere quid. parte.j.fo.lxx.b.

Universidad de Deusto

Tabula alphabetica

Archa federis cur sic dicatur. parte.j.fo.[illegible].c.
Archa portare, presentē habere ꝛc. p.j.f.liij.c.ꝛ.fo.liij.a
Arche portatores quare sacerdotes. parte.j.fo.liij.d.f.
Archam cum turba esse. parte.j.fo.liij.c.ꝛ fo.v.a.
Archam deaurare quid. parte.j.fo.lx.b.c.
Archa quare sanctificationis federis dicat. p.j.fo.lvj.a.c.
Arche federis significatio. parte.j.fo.lxxx.c.d.e.f.
Arche testamenti fabrica. parte.ij.fo.j.b.
Arietū filios offerre iubetur. parte.ij.fo.xiij.b.c.
Arietes quid significat. parte.j.fo.xix.e.f.
Arietes unus abrahām offerre quid sit. parte.j.fo.cxlix.d.
Arietes soues/agni/ celestium ordinū ierarchie. parte.ij.
Arioli magi caldei quid. p.j.fo.xxxj.c. (fo.xxiij.d.e.
Arithmetica ꝛ eius partes parte.j.fo.cxx.Z.
Armatura ꝛ eius partes. parte.,.fo.cxxj.c.
Arma spiritualia que sunt. parte.ij.fo.xl.a.b.c.
Armamur exemplis patrū. parte.ij.fo.xlvj.d.e.
Arra duplex. parte.ij.fo.xxi.e.
Artium legendarū modus. parte.j.fo.cxxj.k.
Artium inuentores. parte.j.fo.cxxi.l.
Asia ꝛ eius partes. parte.j.fo.cxxij.g.
Asina ꝛ pulli subseruiūt xpo i passiōe sua. p.j.f.cxxxix.b
Ascendere/stare quid. parte.j.fo.liij.e.
Ascendēs anima quālis esse debeat. par.ij.fo.xxxvij.d.
Astronomie ꝛ astrologie differētia ꝛ diuisio. p.j.f.cxx.m.
Audiuit iohānes ꝛ vidit spiritualiter. par.ij.fo.lxxvij.d.
Aues rapaces que sint. parte.j.fo.xxxiij.c.
Aues diuersimode nidificare quid. parte.j.fo.xxxiij.a.
Aula babylonis quid. parte.j.fo.xxxvj.e.
Aures audiendi quis habet. parte.ij.fo.lxxx.b.
Aurū ad q̄d.et quō debem⁹ hꝫe. p.j.fo.lxiij.d.ꝛ.fo.lxv.c.
Aureū, ꝛ auratum differunt. parte.j.fo.lxiij.g.
Aurum ignitum quid. parte.ij.fo.lxxxiij.b.
Azima habentes pascha celebrant. parte.j.fo.cxlij.a.
Azima comedentes azima efficiunt. parte.j.fo.cxlj.b.
Azima quid est. parte.j.fo.cxlj.c.

¶ De incipientibus a.B.

Babylōis ruina a tribꝰ angulis. p.ij.f.xcvij.d.e.
Babylonis fornicatio/punitio. pte.ij.fo.cj.a.b.
Balaam doctrina. parte.ij.fo.lxxxj.b.
Baptismi xpi excellentia. parte.j.fo.cxliij.e.
Beatitudinis gaudium in quo cōsistit. parte.j.fo.xlvj.d.
Beatitudo multipliciter expectatur. parte.j.fo.lxxj.a.
Beatitudo iustorū describitur. parte.j.fo.cv.e.
Bellum vitiorū cōtra virtutes. parte.ij.fo.xvliij.b.c.d.
Bellū virtutū contra vicia describit. p.ij.fo.cxxxiij.b.c.d.
Benedicitur populo dñi. parte.ij.fo.xix.a.
Bestie, vicia sunt. parte.j.fo.xl.a.
Bestiam stare supra pedes quid. parte.j.fo.xl.k.l.
Bestia de terra ascēdēs q̄d est/ꝛ q̄d facit. p.ij.fo.xcvj.c.d.
Bestia ascendens de mari quid. parte.ij.fo.xcvj.a.
Bilibris tritici quid est. parte.ij.fo.lxxxix.a.
Bona gratie ꝛ nature. parte.j.fo.xj.f.
Bonorū multiplex differentia. parte.j.fo.xlij.e.
Bonitas summa absq; trinitate nō est. parte.j.fo.xc.b.
Bonum duplex cōtra duplex malū. parte.j.fo.xlviij.d.
Bonitas cur spiritui sancto attribuatur. parte.j.fo.C.e.
Bona ꝛ mala cur permixta. parte.j.fo.lxiij.b.
Bona tria dedit deus. parte.j.fo.cxx.
Boues dauid offerre qui est. parte.j.fo.cxlviij.g.
Butyr ꝛ mel sīg recuperā le felicitatis hūane. p.j.f.cxj.M
Butiri ꝛ mellis comestio mistica. parte.j.fo.cxviij.a.b.c.
Blasphemie spiritus qui mū malū ꝛ irremediabile. parte palma. folio.cxxxij.a.b.c.

¶ De incipientibus a.C.

Calere ad pedes quid. parte.ij.fo.lxxviij.c.
Calere quid. parte.j.fo.xxxij.d.
Calamo templū metitur parte.ij.fo.xciij.d.
Calicē cōmutare in illud parte.ij.fo.xx.a.
Calix de via continet. parte.ij.fo.xix.e.
Calicem tenere humanu deus. parte.ij.fo.xix.f.
Cānabaris cōponit ꝛ cōpositionī modus parte.ij.fo.j.e.
Candelabra septē vidit iohannes. parte.ij.fo.lxxviij.a.
Canticū canticoꝝ unum cantatur. parte.j.fo.xcvij.c.
Canticū canticoꝝ allegorice legēda parte.ij.fo.xxxiiij.a.b.
Canticū canticoꝝ quare dicatur. parte.ij.fo.xxxiiij.d.
Cātica cāticoꝝ.iiij. hñt ꝓpōas collocutes. p.ij.f.xxxiiij.g.
Canticoꝝ multiplicita parte.ij.fo.xxix.b.c.e.
Cantica multiplicia. parte.ij.fo.xxxiiij.d.
Capilli sponse/meditationes sancte. parte.ij.fo.xlij.c.
Capitis ꝛ capillorum significatio. parte.ij.fo.lxxviij.b.
Captiuāt nos hostes multiplices. parte.ij.fo.xvix.f.
Capree ꝛ cerui qui sunt. parte.ij.fo.xxxviij.a.
Caput sedes spūs a alis, epar vitalis. parte.j.fo.lx.g.
Caput languere, ꝛ cor merere. parte.j.fo.x.j.b.
Carnis appetitus inquietus. parte.j.fo.x.c.
Carnalium duo genera. parte.j.fo.xxxiij.e.
Carnes edere quid. parte.j.fo.x[illegible].d.
Carnem sumens deus in quo sexu. parte.j.fo.cx[illegible].d.
Carnis desideriū spiritui resistit. parte.j.fo.lx.e.ꝛ.fo.x.a.
Carnis susceptione factus est deus qualibet nos. parte.j. folio.cxliij.b.
Carnales actꝰ ad xpm ꝛ aiam trāsferunt. p.ij.f.xxxvij.f.
Cecitas cordis unde. parte.ij.fo.xl.d.
Cedros libani cōfringi quid sit. parte.ij.fo.xliij.c.d.
Celum triplex quid significat. parte.j.fo.lxvj.b.c.d.
Celum tertiū ad quē rapit paulus. par.ij.fo.xxvij.e.f.
Celū ꝛ terra vbi deus facit quevlt. parte.ij.fo.xxvi[illegible].g.
Cen.xliij.milia supra montē stant parte.ij.fo.xcvij.b.
Cerui tres ꝓpietates. parte.ij.fo.xvi.d.
Ceruos preparari voce dñi. parte.ij.fo.x[illegible].
Circuli p angulos archē ordinati q̄ sunt. p.j.fo.lxiij.a.b.c.
Circuli quibus archa portat quid signāt. p.j.fo.lxxj.a.
Circūspectionis ratio ꝛ ꝓpietas. parte.j.fo.[illegible].Z.
Circuncidentiū seipsos consideratio. parte.j.fo.l.f.
Ciues paucos habere quid. parte.ij.fo.xxij.b.
Civitatum declaratio. parte.j.fo.cxxiij.f.
Cogitationes vane inique ꝛ maligne. par.ij.fo.xij.a.b.c.
Cogitationū diuersitas p ꝓpos ꝛ gēres itelligit. p.ij.fo.
Cogitare iniquitatē plusq; loqui. p.ij.f.xxx.a. (cxxvij.a
Cognitio diuinorū quomodo ꝓficit. parte.j.fo.xxj.b.
Cognitio sui adducēs ad cognitionē dei figurat. p.j.fo.
Cognitio rerū in tribus versat. pte.j.fo.lix.b. (liiij.b.
Cognitio operū in quo cōsistit. parte.j.fo.lix.c.
Cognitio humana habet quatuor gradus. pte.j.fo.cij.b.
Cognitio angelorū ducit ad diuina. par.ij.fo.cxxvj.e.f.
Cognitio rerū tripliciter habetur. parte.j.fo.lxxxiij.a.
Cognitio spūaliū post despectū terrenoꝝ. p.ij fo.xlij.a.b.
Comedens emanuel didicit. parte.j.fo.cxij.a.b.c.n.
Comedere ꝛ inebriari spiritualiter quid. par.ij.fo.[illegible].d.e.
Compassio duplex. parte.ij.fo.xlv[illegible].a.
Complacere in veritate dei quid est. parte.ij.fo.xj.k.
Compunctio duplex. parte.ij.fo.xvj.c.
Concupiscentia mali quid. parte.j.fo.xiij.d.
Compunctio cordis gemina. parte.j.folio.j.k.
Compūctionis gratia quō possidet. parte.j.fo.xxij.a.b.
Conceptionis ꝛ natiuitatis xpi ꝓphetia esaye declarat: ꝛ errantes. parte.j.fo.c[illegible].d.e.f.
Confessio duplex. parte.j.fo.xliij.g
Confessionis effectus ꝛ vtilitas. parte.j.fo.j.c.d.

Materiarum huius opis.

Confessio multiplex parte.j.fo.j.b.c.
Cōfrigere vitulū lib[illegible] sicut filiꝰ vnicornium [illegible].c
Colūbe formā eleg[illegible] pūs sctūs descēdēs. p.j.f.cxvj.c.d.
Columbe ꝛ turturis [illegible]blatio quid significēt. parte prima. folio. cxlix.f.g.ꝛ folio.cl.a.
Colles sicut agni ou[illegible] exultare. parte.ij.fo.xxij.f.g.
Contēplationis ser[illegible]ncra. parte.j.fo.lvij.pe[illegible]ū.
Cōtēplatio quarta [illegible]pia ꝛ scda differ[illegible] p.j.f.lxiij.e.f.g.
Contēplationis qua[illegible]e descriptio. parte.[illegible].fo.lxiij[illegible].
Contēplatio quar[illegible] quō distinguit. p.j.fo.lxvi[illegible] p totū.
Contēplatio [illegible] in qui[illegible]. par.j.f.lix.e.f.
Contēplatio [illegible]tio quō differt. parte.j.fo.lvj.c.f.
Contēplationis genera in quo [illegible]urāt. p.j.fo.lviij.p totū.
Contēplationis tipus ꝛ cōmen[illegible]atio. parte.j.fo.viij.b.
Contēplationis gra quō cōparanda est. par.j.fo.lvj.c.d.
Contēplatio ꝛ meditatio habēt [illegible]nune. par.j.fo.liiij.f.
Contēplatio ꝓpria circa quid versatur. parte.j.fo.lix.a.
Cōtēplationis gradꝰ tertius in quo ꝓsistit. p.j.fo.lxj.b.e.f.
Contēplationis cōmendatio. parte.j.fo.lvj.a.b.
Contemplationū duo genera. parte.j.fo.liij.e.
Contēplationis modus describitur. parte.j.fo.lvj.g.
Cōtēplatio eterno[illegible]oꝝ quō acqrī possit. p.j.f.iiij.c.d.ꝛ.fo.v.b
Contēplationis gratia perdit/ꝛ recuperat. p.j.fo.xxiij.a.
Contēplatio quid. parte.j.fo.v.b.
Contēplatiōis gratia dat/ꝛ subtrahit. parte.j.fo.xvij.d.
Contēplationem omittere ꝯ malū. parte.j.fo.xviij.e.
Contēplationis genera figurant. parte.j.fo.lxiiij.e.
Contēplans me[illegible] excedit. parte.j.fo.lxiiij.b.
Contēplationis ꝓfectus tripliciter fit. parte.j.fo.lxv.b.
Contēplatio semper desideranda est. parte.j.fo.lxj.[illegible].
Contēplatiui montes sunt. parte.ij.fo.xxij.e.
Contēplationis gratia va[illegible]atur tripliciter. p.j.fo.lxxv.e.
Contēplans quomodo cadit. parte.ij.fo.[illegible].cxviij.e.
Cōtēplatiōis suauitas quō crescit. p.ij. f.cxviij.b.ꝛ.[illegible].a
Contemplationū vtilitates due. parte.j.fo.lxx.d.
Contēplatio adiuuatur/ꝛ innouatur. par.j.fo.lxxix.c.d.
Contēptus sui quō potest acqui[illegible]. parte.j.fo.ij.c.e.
Contēptus mundi duplex. parte.j.fo.ij.a.
Cōsilium vanitatis [illegible]erit dauid declinare. p.ij.f.xij.a.b.c.d.
Conscientia quomodo redditur secura. par.j.f.cxlviij.d.
Conscientie securitas quomodo acquirit. pte.j.fo.xxx.a.
Consilij vtilitas. parte.j.fo.ix.d.
Cōuocari ꝛ cōgregari differunt. parte.j.fo.xliij.c.
Cōuersionis initia moysi/aaron/ ꝛ samuelī assimilantur parte.ij. fo.xxj.e.f.
Cordis perturbationes moderande. parte.j.fo.iij.b.
Contritio duplex. parte.j.fo.j.Z.
Contritio nostrorū puluerum. parte.ij.fo.xxxviij.e.
Corona beatoꝝ quomodo fit. parte.ij.fo.xlvij.g.b.
Corona arche quid ꝛpresentat. parte.j.fo.lxxxj.e.
Correctionē vite semper distulimus. parte.j.fo.lxij.a.
Corruptio[illegible] humana attendenda. parte.j.fo.xxiij.a.
Corporis mēbra moralia. par.j.fo.xxv.a.ꝛ.fo.xxvij.d.
Corruptio oīs in boie[illegible] quitia vel malicia. p.j.f.cxlij.d.
Cortinay tabernaculi modus ꝛ mēsura. parte.ij.fo.j.f.
Cubiculum anime recipiens deum. parte.ij.fo.xxxvij.e.
Culpam non statim sequitur pena. parte.ij.fo.lxxxj.e.
Cultos de nocte quō sit[illegible]. p.j.f.ciiij.i.k.l.m.n.ꝛ.fo.cv.a
Charitas quid. parte.j.fo.xxvij.e.
Charitas vulnerat/ligat/languidum facit. parte prima. folio. cxxv.a.b.c.d.
Charitatis gradꝰ quatuor. p.j.fo.cxxxiij.cxxxiiij.cxxxv.
Charitatis violēte summus gradus. pte.j.fo.[illegible]xxvij.a.
Charitatis xpi ꝛ hūi[illegible] passiōe declaratio. p.j.f.cxl.a.
Charitatis laudes. parte.j.fo.cxxxiij.a.
Charitatis gradus q[illegible]id in aia faciūt. p.j.f.cxxxvi[illegible].b.c.d
Charitas insuperabilis/insatiabilis/incessabilis/ [illegible]pa rabilis. parte.j.fo.cxxxiij.cxxxiiij.cxxxv.
Charitatis violēte gradus [illegible]ere ad diuina: aliter ad humana se habent. parte.j.fo.cxxxvj.d.e.f.
Charitas regina virtutum. parte.ij.fo.xix.d.
Charitas stat a dextris dei. pa[illegible].ij.fo.xix.d.
Cherubin quomodo interpretatur. pa[illegible] fo.lxix.b.
Cherubin formare quomodo. parte.j.[illegible]x.b.
Cherubin statuere ex vtroq; latere. parte.j.fo.[illegible].c.d.
Cherubin se mutuo respicere quid. parte.j.fo.lxiiij.a.
Cherubin vultū impropiciū [illegible]tere quid. p.j.f.[illegible]xiiij.b.
Cherubin quo fiunt, ꝛ cōparantur. parte.ij.[illegible].j.c.
Christus apparens discipulis euntibus in emaus expositor. parte.j.fo.xxiij.c.
Christus a cōceptiōe mala et bona experit. p.j.f.cxvij.b.
Christus quomodo dicitur balthasar. parte.j.fo.xxxij.b.
Christi duentus/ꝛ antixpi predicūtur. parte.j.fo.cvj.b.
Christus leoni comparatur. parte.ij.fo.lxxxvij.b.
Christianꝰ malꝰ difficilꝰ pagāo reconciliat. p.j.f.cxvij.M
Christi opera notantur. parte.ij.fo.lxxvj.d.
Christi apparitio describitur. parte.ij.fo.xcij.b.
Christus filius est vnicornium. parte.ij.fo.xv.a.b.
Christus agnus aperit librum. parte.ij.fo.lxxxvij.c.
Christi laudes ꝛ merita. parte.ij.fo.lv.b.c.
Christi dilecti cōditiones. parte.ij.fo.lxj.d.
Christus quare dicit deus. p.ij.fo.lxxv.c.ꝛ.fo.cxxviij.a.
Christi baptismus excellēs in quo notat. p.j.fo.cxliij.e.
Christus est flos quomodo. parte.j.fo.cxlvj.f.
Christi patres/matres/sorores/fratres. parte.ij.fo.xv.d.
Christū ꝓcisse etate ꝛ sapientia. parte.j.fo.cxvj.c.
Christus querit nocte in lectulo. parte.ij.fo.xxxv.a.b.c.
Christus datur in signū ppitoꝝ quō. pte.j.fo.cxlvij.a.b.c.
Christus exemplis perfectorū et imperfectorū queritur. parte.ij. folio.xxxv.e.f.
Clauis dauid quid est. parte.ij.fo.lxxxiij.a.
Clibanus ardens apparuit abrahe. parte.j.fo.cliij.a.
Clipei quid. parte.ij.fo.xlvj.b.
Creatio mūdi ꝓpo in scriptura tractat. p.j.fo.cxxij.a.b.
Crescit ꝛ multiplicat populus benedictus. pte.ij.fo.x[illegible].a

¶ De incipientibus a.D.

Damnū triplex et peccatū ade. pte.j.fo.cx.e.f.
Damnatiōis eterne debitū quomodo absolutū. parte.j. fo.cxxvj.d.
Damnatio malorū describit. parte.ij.fo.cj.a.
Damnatio malorū predicitur. parte.ij.fo.xcviij.b.c.d.
Danielē ad regē introduci ꝛ ingredi. p.j.f.xx.b.ꝛ.fo.xx
Daniel balthasar dicitur. parte.j.fo.xxxij.a.
Danielis socij quid signant. parte.j.fo.xx.d.
Danielis socij super opera babylonis. parte.j.fo.xxix.c.
Danielem ingredi ꝛ egredi. parte.j.fo.xxxj.f.
Decipit se animus multipliciter. parte.j.fo.xviij.b.
Deliberationis gradus. parte.j.fo.xlj.f.ꝛ fo.xliij.b.
Desertum quid dicatur. parte.ij.fo.xxxviij.b.c.
Desertorū duo genera. parte.ij.fo.xvj.b.
Desertum cades cōcutitur. parte.ij.fo.xvj.b.
Desideriū deuotio/reuelatio[illegible]mentē ad excessum trahūt. parte.j. folio.lxxvj.e.
Demones tentāt ꝯtum pmi[illegible]t. parte.j.fo.xxxiiij.f.
Demonū captiuitas per chr[illegible] passionem. parte prima. folio. xij.e.f.g. ꝛ folio.cxliij.a.
Dem[illegible]ones se transfigurant. parte.ij.fo.xlij.a.
Demōes nōnūq; reges vel ꝓn[illegible]pes dūr. p.ij.f.cxxvij.b.c.

Universidad de Deusto

Tabula alphabetica

Demõis vincula ꝛ iuga quõ rumpunt. par.ij.fo. cxvij.b.
Denarius quem operarij percipiunt. parte.i.fo.xliij.a.
Dentes quid significant. parte.ij.fo.xlij.a.
Desperatio reprimenda. parte.j.fo.vj.g.
Desperationis malum. parte.j.fo.xlij.d.
Detrahere ꝛ derogare quid parte.j.fo.xlj.d.
Deꝰ factꝰ est hõr ecõtra p̃ incarnationẽ. p.j.fo.cxlij.b.c.
Deus agnoscitur tripliciter parte.ij.fo.xxxvj.e.
Deus adest p̃senti ꝛ exaudit. parte.ij.fo.lij.e.f.
Deus ambulat in atrio et in aula. parte.ij.fo.xlij.e.
Deus quomodo habitare dicit in celo. par.ij.fo.cxviij.c.
Deus regnat dupliciter. parte.ij.fo.xlij.g.
Deus est summũ bonũ: quomodo. par.j.fo.lxxxvj.g.h.i.
Deus est summe vnus ꝛ simplex. par.j.fo.lxxxvij.a.b.
Deus incõprehẽsibilis/inenarrabilis. par.j.fo.lxxxvij.e.
Deus sine ẽtitate magnus/et qualitate bonus. parte.j. folio. lxxxvij.b.
Deus intus/ꝛ extra trahitur. parte.j.fo.lxxj.c.
Deus vnus est. parte.j.fo.lxxxiiij.e.f.
Deus increatus, sempiternus, incorruptibilis, infinitus. parte.j. fo.lxxxv.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.
Deus videt/audit ꝛc. parte.ij.fo.xxiiij.e.f.
Deus summe potẽs/sapiens. parte.j.fo.lxxxiiij.k.l.m.
Deus descendit in materiã: quomodo. parte.ij.fo.xxxj.a.
Deus varijs nominibus vocat. parte.ij.fo.xxxiiij.c.
Deus desideratur: ꝛ se subtrahit. parte.ij.fo.lij.e.f.
Dei susceptio. parte.ij.fo.xxxvij.a.
Dei ad hominẽ comparatio. parte.j.fo.lxvij.e.
Dij dicuntur homines. parte.j.fo.xxix.a.
Dei incomprehẽsibilitas ad contemplationem spectat. parte.j. folio.lxxiij.b.c.
Deo nichil melius. parte.j.fo.lxxxiiij.g.h.
Deo fruitur anima multipliciter. parte.ij.fo.xxxvij.f.
Deũ familiarẽ desiderãs q̃d facere debeat. p.i.f.lxxiiij.c.
Deum esse vnum p̃batur. parte.j.fo.lxxxvj.e.f.
Deuotionis culmen attingitur. parte.j.fo.xxij.c.
Deuotiõis fructus quomodo acquirit. par.i.fo.xxij.a.b.
Deuotionis p̃fectus. parte.j.fo.xxix.b.d.
Deuotiõis magnitudo in excessum ducit. p.j.fo.lxxvj.d.
Dextera dei spiritualia bona. parte.ij.fo.xix.d.
Dicere dei inspirare. parte.ij.fo.xxvij.d.
Digiti quinq; docent ad bellum. parte.ij.fo.xxx.c.e.
Diligitur deus a sponsa. parte.ij.fo.liij.a.
Directio dei monti comparatur. parte.j.fo.ij.f.
Dilectũ dilecta multipliciter sentit. parte.j.fo.lxxij.l.
Dilectiõis remisse ꝛ perfecte signũ. parte.j.fo.lxxiij.a.
Dilectio dei vera. parte.ij.fo.xxxvij.b.c.
Disciplina cordis ꝛ corporis notãda. parte.j.fo.xlvij.c.d.
Discretionis gratia datur/ꝛ subtrahit. parte.j.fo.xlj.e.
Discretionis quinq; gradus. parte.j.fo.xij.d.
Discretiõis gradus quinq; digitis cõparant. p.ij.f.xxx.d.
Discretionis vtilitas ꝛ p̃prietas. parte.j.fo.lij.d.
Discretio quomodo ozat ꝛ figuratur. parte.j.fo.liij.c.d.f.
Discretionis virtus ꝛ vtilitas. parte.ij.fo.xliij.e.
Diuia natura nõ admittit quartã psonã. p.j.fo.xcvij.b.g.
Diuinitas/immẽsitas/eternitas/incomunicabiles. parte prima. folio.lxxxvj.b.c.
Diuina recte iudicantes figurantur. parte.j.fo.lxxiiij.b.
Diuina essentia a seipsa ꝛ ab eterno est. p.i.fo.lxxiij.k.l.
Diuinitas mãa abscondit tum. parte.ij.fo.lxxxj.c.
Doctrina balaam. parte.ij.fo.lxxxj.b.
Dolor quomodo ozat, et ordinetur. parte.j.fo.xliiij.d.
Domus ade ꝛ eue ad quã etantes vadũt. p.ij.f.xxvij.c.f.
Domus conscientia. parte.j.fo.xx.a.
Domus ezechielis ꝛ partiũ adiacẽtium. parte.ij.fo.lvij. lviij. ꝛ consequenter vsq; fol.lxx.
Dona nature ꝛ gratie diuersa in operis operant. parte.ij. folio. cxxvij.a.
Duodenarius multiplicatus quid: parte.j.fo.xxxvij.e.
Ductile quid significat. parte.j.fo.lxx.a.
Draco expugnatur: ꝛ ptiçk a mi[illegible]baele. p.ij.fo.xcv.d.
Draco mulierẽ post partũ psequit. parte.ij.fo.xcv.e.

De incipientibus ab E.

Ebetas spiritualis ꝛ saletas. parte.ij.fo.xj.b.
Ecclesia duplex. parte.j.fo.liij.c.
Ecclesia [illegible]iutatur. parte.ij.fo.lxxvj.c.
Edificare aurum/argentum/lapides ꝛc. quid. parte.ij. folio.lxxiij.a.b.
Elemosina quantũ valeat. parte.j.fo.xxxvij.d.
Elemosina patris quomodo nõ est in obliuione. parte.j. folio. cxliij.d.
Electorũ numerus designat quomodo. p.ij.fo.xc.b.c.d.
Elementorũ innouatio post iudiciũ. parte.ij.fo.cvj.c.
Eloquiorũ dei comparatio. parte.ij.fo.xxv.c.
Eloquia dñi quatuor. parte.j.fo.xxv.b.
Emanuel nobiscum deus. parte.j.fo.cxj.f.g.h.
Emanuel confirmatur in bonitate. pa[illegible]e.j.fo.cxviij.d.
Emanuel et de eo ꝓphetata de christo intelliguntur. parte.j. folio.cviij.b[illegible].d.e.
Emanuel ꝓphetatus non est filius prophetisse. pa[illegible]i, folio. cviij.d.e.
Ephesi eps laudatur/increpatur. parte.ij.fo.lxxix.d.c.
Eps sardis increpat de simulata iustitia. p.ij.fo.lxxxij.
Eps thiatire laudatur/increpatur. parte.ij.fo.lxxxj.d.
Eps philadelphie laudatur parte.ij.fo.lxxxij.a.
Eps smirne ꝓmittitur corona. parte.ij.fo.lxxx.d.
Eps laodicie reprehendit/adhortat. parte.ij.fo.lxxxiij.e.
Equor messores mala inferũt terre. parte.ij.fo.xciij.a.
Equus pallidus quid. parte.ij.fo.lxxxix.b.
Equus niger quid significet. parte.ij.fo.lxxxix.a.
Equus rufus ꝛ sessor quid. parte.ij.fo.lxxxv[illegible].c.
Equus albus ꝛ eius sessor exiens. parte.ij.fo.lxxxviij.b.
Error duplex iudicij humani. parte.j.fo.xij.c.
Errantes circa diuinitatẽ figurantur parte.j.fo.lxxiij.a.
Essendi modꝰ tripliciter cõprehẽdit. p.j.f.lxxxiij.f.g.h.i.
Etas triplex apta variis effectibus. parte.j.fo.xxj.a.
Europe descriptio. parte.j.fo.cxxiij.b.
Eua ꝛ adam/ꝛ domus eorũ quid. parte.ij.fo.xxvij.b.
Euãgeliste describũt p quatuor aialia. p.ij.f[illegible].lxxxvj.c.
Excessꝰ mẽtis transcẽdit hũanũ meritũ. p.j.f.lxxix.a.b.
Excessus anime fit tribus modis. parte.j.fo.lxxvj.c.
Existentiarũ ꝛ personarum pluralitas invnitate. parte.j. folio.xciij.b.c. ꝛ folio.xciiij.d.
Existentia duplex in diuinis. parte.j.fo.xciij.a.
Existentie in diuinis incõmunicabiles sunt. p.j.f.xciij.b.
Existentiarũ variatio distinguit. parte[illegible].xciij g.h.
Existentia quid importat. parte.j.fo.xciij.f.
Existentia in diuinis ex quo pendet. parte.j.fo.xciij.f.
Exempla iustorũ humiliãt ꝛ accendunt. pte.j.fo.xxxv.g.
Exempla iustorũ arma sunt xpianorũ. pte.ij.fo.xlvj.b.
Expectat dilectus nostrã preparationẽ. pte.j.fo.lxxij.b.
Expectationis beatitudinis varietas. parte.j.fo.lxxj.a.
Exploratorũ genera duo. parte.j.fo.v.b.c.d.

De incipientibus ab F.

Facere dei ꝛ pati quid. parte.j.fo.lxxxvij.f.
Facies dei quid. parte.ij.fo.[illegible]xiij.d.
Faufilla confusio. parte.j.fo.xvj.a.
Fauꝰ distillãs labia cõpatientis. p.ij.fo.xlix.b.
Felicitas nõ potest esse sine personarum pluralitate. parte.j.folio.xc.a.

Materiarum huius opis.

Fenum vt bos comedere quid. parte.j.fo.xxvij.g.
Fermentũ vetus exp[illegible]randum facientibus pascha. parte.j. fo.cxl.d.
Fermẽti modici expurgatio quomõ fit. pte.j.fo.cxlj.e.
Fermentum modicum quid. par.j.fo.cxlj.d.
Ferculum christum fuerit. parte.ij.fo.xl.f.
Fide nichil firmius. par.j.fo.lxxx[illegible].b.
Fides cũ operibus iustificat. pte.ij.fo.lxx[illegible].f.ꝛ fo.lxxij.a.b.
Fidei virtus. parte.j.f[illegible]lxxxij.b.
Fide credendꝰ de dis qõ nõ põt capi. p.i.fo.ciij.b.c.d.e.
Filius dilectꝰ in quo eo cõplacuit. p.j.fo.liij.a.
Filius patrem clarificat. parte.j.fo.[illegible].c.
Filius figura substantie patris. par.j.fo.cij.a.
Filius cur ymago patris dicatur ꝛ verbũ. p.j.fo.[illegible].a.b.c.
Filius dei sohannem alloquitur. par.ij.fo.lxxix.a.b.
Filij lye qui sunt. parte.j.fol.xliij.e.
Filij dei in mariam descensio. par.ij.fo.xxxj.a.
Filij bale qui sunt. par.j.fo.xlv.d.
Filij dei descriptio a sohanne. par.ij.fo.lxxviij.a.b.c.d.
Filiorꝫ ista ad virtutis cõparatio. p.j.fo.vj.ꝛ fo.vij.q totũ.
Folia arboris quez parte.j.fo.xxxiij.c.
Fons puteus ad animam. par.ij.fo.l.a.b.
Fons est anima deuota. pte.ij.fo.l.a.
Formicarij regnum dei non possident. pte.ij.fo.lxxiij.c.
Fortes lectuli salomonis ambiantes qui. p.ij.fo.xxxix.e.
Fortitudo perfectoꝝ comparatur. pte.ij.fo.xlv.d.e.f.
Fulgura tonitrua et voces de throno. par.ij.fo.lxxxvj.a.
Fletus multiplex par.ij.fo.xxv.f.
Flos est christꝰ quõ. p.j.fo.cxlvj.f.et floris cõditiões.ibi
Flumina fluere in mare quid parte.j.fol.x.c.
Fluminum annotatio. pte.j.fo.cxxij.d.
Fluuius aque viue hierim quid sit. pte.ij.fo.cix.a.
Fragmen malipunici quid. par.ij.fo.xliij.f.
Fraudulentie ale ꝛ capita. par.j.fo.xlj.f[illegible].b.
Fraudulenta quid: ꝛ cui cõparatur. par.j.fo.xlj.e.f.
Fraudulentia in impudentiã transit. par.j.fo.xlj.J.
Fructus arboris quid. pte.j.fo.xxxiij.c.

De incipientibus a G.

Gaudiũ ꝛ quo ꝛ q̃ ordie ozat. p.j.fo.xlvij.b.
Gaudij interni fructus. parte.j.fo.xlvij.b.c.
Gaudiũ mundi ꝛ cell diuersa. p.ij.fo.xxxix.d.
Generatione quarta quid est redire ad patrem. parte.j. folio.clj.f.g.
Generare quomodo dicatur pater. pte.j.fo.cj.b.c.
Genitum ingenitũ quomõ dicãtur de psonis. p.j.fo.cj.a.
Gemetria ꝛ eius partes. par.j.fo.cxx.l.
Germanitas qualis sit inter patrem ꝛ filium in diuinis. parte.j. folio.xcviij.c.
Germẽ ꝛ radicẽ remanere post successionẽ. p.j.fo.xxxiij.k.
Goth, magoth, suscitat ꝛ bathan ꝫ bonos. p.ij.fo.cv.c.
Gladius oris nephea. pte.ij.fo.lxxxj.c.
Gloria sanctoꝝ ꝛ forma describitur. par.ij.fo.cv.d.e.
Gloria inanis incautos temptat. par.j.fo.xxviij.f.
Gloriatio duplex. pte.j.fo.xxxviij.f.
Gratia duplex. par.j.fol.xxvj.c.
Gratia dei consolatur ꝛ accendit animã. p.ij.fo.lij.c.d.
Gratia duplex. pte.j.fol.xj.f.
Gratia duplex. par.j.fo.xxx.c.
Gratia spiritus hoies elevat. par.j.fo.lxxj.b.
Gratia homini subtrahitur. restituitur. par.j.fo.lxvij.f.
Gratia diuina infunditur, subtrahitur. par.j.fo.xlij.c.
Gratia nõ est semp̃ psens hoi, neqꝫ sufficiẽs. p.j.fo.xlij.c.
Gratia in nobis varia operatur. par.j.fol.lxix.a.
Gratie suscipiende perparari se disponunt. p.j.fo.lxxij.a.
Gratie stabilitas ante peccatũ. par.j.fo.xj.g.b.
Gratie a christo fluxisse ostenduntur. pte.ij.fo[illegible].c.
Gratiã anima semper expectat. par.j.fo.lxxj.f.
Gratiarũ actiões de ruina babilonis. p.ij.fo.clij.a.b.c.

De ingredientibus ab H.

Herodis generatio describitur. par.j.fo.cxxv.b.
Hereticꝰ cui rei cõparentur. par.ij.fo.xcij.c.d.
Hierusalem mensura, portę, anguli ꝛ fundamenta. parte.ij. fo.cvij.d.
Hierusalem mensura. parte.ij.fo.cvij.a.
Hystoria sacra per etates distincta. pte.j.fo.cxxv.m.n. ꝛ folio.cxxiiij.a.b.c.d.ꝛ fo.cxxv.a.
Hinnuli capree gemelli actiui cõplatiui. p.ij.fo.xlvj.g.
Hyrci ꝛ bouis oblatio quid significẽt. p.j.fo.cxlvij.e.f.
Homo ad deũ similitudo ꝛ dissimilitudo. p.j.fo.vij.c.
Homo similis deo ꝛ pecoribus. pte.j.fo.xxvj.d.
Homo diuersimode diuersa habet. p.j.fo.xlij.e.
Homo malus a quo eripi petimus. par.ij.fo.xxix.g.
Homo totus infirmus. par.j.fo.xiij.e.
Hominis incõmoda tria. par.j.fo.x.d.
Honorem amissum recuperat homo per incarnationem parte.j. fo.cxiij.d.
Hore diuerse quibus ad vineã mittitur. pte.j.fo.xlij.g.
Humilitas ficta figuratur. par.j.fo.xxxvij.f.
Humilitas vera que sit. par.j.fo.xxvij.b.
Humilitas dei presentiã meretur. par.ij.fo.xxxvij.e.
Humilitas multiplex. par.ij.fo.xlj.f.g.h.
Humores corporis affectionibus cozdis comparantur. parte.j. folio.xlij.f.

De incipientibus ab I.

Iesus christus, duo principalia nomina dei. parte.ij. fol.lxxv.b.c.
Iohãnes vidit apocalipsim qua visione. parte.ij. folio.lxxiiij.f.
Iohis vite breuis descriptio. p.ij.fo.lxxiiij.c.
Iordanis descensio exponitur. pte.j.fo.ij.e.
Ioseph et beniamin quid significant. pte.j.fo.liiij.f.
Ioseph ꝛ beniamin quid est esse ex eadẽ mre. p.j.fo.lij.g.
Ioseph accusare fratres quid. pte.j.fo.lij.e.
Iudices qui ꝛ quot. par.j.fo.cxxiij.J.
Iudicium humanũ errat in duobus. p.j.fo.xij.c.
Iudicium maloꝝ describitur. par.ij.fo.xcviij.b.c.
Iudicij ordo ꝛ iudicandoꝝ examen. pte.j.fo.cxxx.c.
Iudicij proprietas, vtilitas. pte.j.fo.xlv.e.f.g.
Iudicij vltimi ꝛ assistentium declaratio. p.j.fol.cxxx.
Iudicij dies et qualitas. par.ij.fo.cvj.a.b.
Iudicantis forma ꝛ potestas. par.ij.fo.cxiij.d.e.
Iudicãdi modus ꝓmissus apls. par.j.fo.cxxxj.a.b.c.
Iudicari quõ ꝛ q̃re petit homo a deo. p.ij.fo.xj.d.e.f.g
Iusticia et eius proprietates. pte.j.fo.xliij.b.
Iustificatio anime quid requirit. par.j.fo.lxvij.e.
Iustificationes dei que sunt. par.ij.fo.xxv.a.
Iustum esse et iustificatũ differunt. par.ij.fo.lxxij.c.
Iudeoꝝ error refellit de emanuele. par.j.fo.cvij.ꝛ fo.cix.
Iugum demonis ꝛ vincula duo mala. par.ij.fo.cxviij.b.
Ignis flammam iaculi. pte.ij.fo.xv.d.
Ignis bonus et malus ꝛ quomodo per illos fiunt sacrificia. parte.j.fo.cxlviij.b.c.
Ignis duplex. pte.ij.fo.xv.d.
Ignorantia boni ꝛ mali quid. par.j.fo.xij.b.
Imaginatio duplex. parte.j.fo.xlv.b.
Imaginatio via ad contemplationẽ. par.j.fo.xliij.J.
Imperfectum hominis videri. par.ij.fo.xxviij.d.
Impii non gaudent. parte.ij.fo.xxiij.c.
Impudentia quid: et cui comparatur. par.j.fo.xlj.k.
Impudentie mala. par.j.fo.xlj.a.b.c.

Universidad de Deusto

Tabule alphabetica

Incomprehensibilitas rerum diuinarum ad quam contemplationē spectat. parte.j.fo.lxxiij.d.e.
Infirmitas quomodo totū hominē vexat. p.j.fo.xlij.c.
Infirmitas interior et exterior. ..parant. pte.j.fo.xlij.f.
Iniquor dat natio. par.ij.fo.cv.b.
Institutā diuina z humana. par.j.fo.lix.d.
Insolentia quid, z cui cōparat. par.j.fo.xl.d.e.
Insul.. annotatio. par.j.fo.cxxiij.e.
Intentio gr.. inuitatur semper. par.j.fo.xviij.c.d.
Inte.. us crescit tripliciter. parte.j.fo.lxxvj.a.
Inuc..ores artium notantur. par.j.fo.cxxj.l.
Innocentes cum agno cantant. par.ij.fo.xcvij.c.
Irridet de.. z subsannat suos inimicos. p.ij.fo.cxviij.d.e.
Isachar quid significat. par.j.f.. xlviij.a.b.
Inuidia cui assimilatur. par.j.fo.xlj.b.
Inuidia z inuidentia differunt. par.j.fo.xlj.a.
Inuidia transit in fraudulentiam. par.j.fo.xlj.d.
Inuidentia quomodo crescit. par.j.fo.xlj.c.

De incipientibus ab.L.

Lachryme abstergūtur ab oculis iust.. um.par te.ij. folio.cvij.añ.a.
Lachrymarum effectus. par.ij.fo.xxv.g.
Lanificiū et que ad eum ptinent. p.j.fo.cxxj.b.
Lapidum duo genera. parte.j.fo.vj.d.e.
Lapsum generis humani quomodo patres intellexerūt parte.j. folio.cv.f.g.h.i.
Laudare deum quomodo z quare? par.j.fo.xxxix.c.
Lauare manus. par.ij.fo.xlij.a.
Laus humana temperranda. par.j.fo.xlvj.g.
Leoni christus comparatur. pte.ij.fo.lxxxvij.b.
Lectulus salomonis requies christi. pte.ij.fo.xxxix.b.
Legis opera quomodo iustificāt. p.ij.fo.lxxj.a.b.c.d.
Leges quattuor. par.ij.fo.xxvj.a.
Legem spiritualem z paulum carnalem quomodo intelligitur. parte.ij.fo.lxxij.d.e.
Leprosum mitti ad sacerdotem quid. par.j.fo.cxxv..j.
Lya quid significat? par.j.fo.xlij.a.b.
Liber signatus septem sigillis. par.ij.fo.lxxxvij.b.
Liberi arbitrij peruatio z recuperatio. par.j.fo.xj.a.b.
Liberi arbitrij infirmitas, libertas, ptās. p.j.fo.x.e.f.g.
Liberi arbitrij dignitas. parte.j.fo.ix.c.f.g.
Liberi arbitrij potestas z libertas differūt. p.j.fo.xxvj.d.
Liberum arbitrium esse captiuum. par.j.fo.xj.b.
Libertatis hominis tres gradus. parte.j.fo.xlj.a.
Licere multa quomodo hoc intelligāt. par.ij.fo.lxxv.d.
Ligatur penitens a sacerdote dupliciter. p.j.fo.cxxvj.e.
Ligandi et soluendi potestas vere sacerdotibus competit. parte.j.fo.cxxvj.b.
Ligna fenū stipulā superedificare. par.ij.fo.lxxiij.a.b.
Lingua ignota exeuntibus ab egypto. par.ij.fo.xx.f.
Ligna sethim imputribilia quid sint. par.j.fo.lviij.d.
Lignum vite in hierusalē quid est. par.ij.fo.cix.a.
Linguam suam comedere quid. par.ij.fo.l..d.
Locuste in terram quid sint. par.ij.fo.xcij.b.c.d.
Logica et eius partes. par.j.fo.cxxj.J.
Longitudo, latitudo, altitudo. par.j.fo.lix.a.
Loqui iniquitatem aliud q̄ cogitare. par.ij.fo.xxx.a.
Loquele disciplina. parte.ij.fo.xliij.c.
Lumen diuinum quo.. ncta cognoscim⁹. ..j.fo.xxj.d.

De in.. otentibus ab.M.

Magica et ei.. partes. par.j.fo.cx.. n.
Malum e.. rius triplex quid significat. parte.j. ..olio.xliij.c.
Mala ti.. oantas, malignitas, in.. itas. parte.ij. folio.xlj.a.
Mala rum duplex genus. ..arte.j.fo.lx.a.
Malor vniuersitas variis noīb.. esignat.p.ij.fo.cij.a.
Malis tribus tria bona corrump.. tur. par.j.fo.cxx.e.
Mandragore quid figurant. pa.. fo.xlvj.g.z fo.xlvij.a.
Manus duas lauare inter innoc.. tes. par.ij.fo.xlij.a.
Manus docent ad prelium. par.ij.fo.xxx.b.e.
Manus christi tornatiles. par.ij.fo.liij.c.
Manus abscōditū z calculum quid. par.ij.fo.lxxxj.c.
Mane.. nox quid significent. par.j.fo.cvij.b.
Mare.. notum, z sollitudinis. par.j.fo.lij.a.
Mare fugere z ic.. .uerti re.. .. p.j.fo.j.p totū.
Maria a tentatione immunis. par.j.fo.cxix.e.
Maria sanctificatur. par.j.fo.cxviij.f.
Maria penanatē nō culpā hūanā habuit. p.j.fo.cxix.b.
Maria ante concepti..ē aviciis liberatur.p.j.fo.cxix.a.
Maria virtutū coni.. rmationē accepit. p.j.fo.cxix.c.d.
Maria terra dicitur z quomodo. par.ij.fo.xxxj.d.
Maria quomodo vellus dicitur. par.ij.fo.xxxj.c.
Maria cōcipiens habuit aliqua fm naturam, supra naturam, contra naturam. par.j.fo..xj.b.
Maria mirificatur. par.j.fo.cxviij.e.
Marie assumptio. parte.ij.fo.lv.f.
Marie laudes. par.ij.. lv.f.
Marie caro z anima irrigant a gra dei. p.ij.fo.p..j.b.c.
Marie laudes. par.ij.fo.liij.g.z .. lv.a.
Maria quomodo dicatur virgo, nota cōditiones virginis. parte.j. fo.cxlv..f.
Marie vbera lac dilectiōis fundunt par.ij.fo.xlvij.a.b.
Marie integra pulchritudo. par.ij.fo.xlviij.b.c.d.
Mare multiplex. par..j.fo.j.b.k.
Martyres vnicornes sunt. par.ij.fo.xv.a.b.
Martyrū anime occultū figuratur. par.ij.fo.xlix.f.g.
Mathematica z eius partes. par.j.fo.c..b.
Mecanica et eius partes. par.j.fo.cxxj.a.
Meditatio quid. par.te.j.fo.v.b.
Meditationis ad contēplationē pgressio. p.j.fo..v.b.
Medicina et que ad eam pertinent. pte.j.fo.cxxj.g.
Mel butyrum quid significant. par.j.fo.cxj.J.
Mellis et butyri significatio. ..j.fo.cxviij.a.b.c.
Membra hominis principalia nota. par.j.fo.ix.b.
Mēbra christi tripliciter esse possumus. p.j.fo.cxxvij.f.g.
Mēbrorū corporis moralisatio.p.j.fo.xxv.a.z fo.xxviij.d
Membra christi myrram stillant. par.ij.fo.liij.a.b.
Membrorū christi caritas. pa.. ij.fo.liij.c.d.
Membrorū christi descriptio. par.ij.fo.liij.e.f.
Membrorū christi conditio. par.ij.fo.liij.c.d.
Mendaces mali apparentes boni. par.ij.fo.lxxix.d.
Mens dilatatur z crescit tripliciter. par.j.fo.lxxvi..
Mentis excessus quomodo fieri cōtingit.pte..fo.lxxvij. a.b.c.d.e.z fo.lxxviij.a.b.c.d..f.
Mentis sublevatio tripliciter fit. ..j.fo.lx.. j.b.
Mentis alienatio gradibus ascendit. par.j.fo.xxx.a.
Mentis excessum diuersi diuerso modo participāt. parte.j. folio.lxxv.a.
Mensa in factura arche. par.ij.fo.j.d.
Mensa propositionis quid signat. par.j.fo.lxxxj.d.
Michael pugnat contra draconem. par.ij.fo.xcv.c.
Myrre thuris fumus. par.ij.fo.xxxviij.d.
Mystica intelligentia z doctrina differūt. p.j.fo.xxij.f.
Moysi et aaron officia diuersa. par.ij.fo.xxj.e.
Mons galaad quid. par.ij.fo.xlij.d.
Montes, colles, valles, exultare vt arietes quid. parte.ij. fo.xxij.d.e.
Montium descriptio. parte.j.fo..xxx..c.
Mortificatio anime. par.ij.fo.xlv..c.

Materiarum huius opis.

Mortificatur et perfi..ur anima. par.ij.fo.liij.c.d.
Motus anime varij. par.ij.fo.xliij.e.
Motus cordis multiplices. par.ij.fo.lij.a.
Mulieres honorat de⁹ ex muliere nascēdo. p.j.fo.cxj.d.
Mulier amicta sole. par.ij.fo.xcv.b.
Mulier fugit in desertum. par.ij.fo.xcv.e.
Mulieri partēti draco insidiatur. par.ij.fo.xc..b.
Mundus tripliciter accipitur. par.ij.fo.xciij.b.
Mundi partes tres. parte.j..o.cxxij.f.
Mūdi visibilia dei invisibilia demōstrāt. p.j.fo..xxj.o.
Munda z immūda dunt dupli.. p.j.fo.cxlj.b.
Muros fundamentoū z portarum hierusalē conditio. parte.ij. folio.cviij.b.
Musica et eius partes. par.j.fo.cxx.k.
Mutabilitas triplex. parte.j.fo.xxxix.c.

De incipientibus ab.N.

Nabuchodonosor visio plena mysterio. parte.j. folio xxij.g.
Nabuchodonosor quid. par.j.fo.xvij.b.
Nasci quomodo dicatur filius. par.j.fo.cj.b.
Natura intellectualis quomō distinguit. p.j.fo..xvj.e.
Nature dignitas incarnatione recupat. p.j.fo.cxj.f.g.b.
Nature humane ruinā z reparationem patres cognouerunt. parte.j.fo.cv.f.g.h.i.
Nauigatio z que ad eam pertinent. par.j.fo.cxxj.d.
Neptalim quid? par.j.fo.xlvj.a.
Nouicior z professor oblationes. pa.. j.fo.xliij.b.c.d.e.
Nouicior pusillanimitas quomō curat. p.ij.fo.xlij.b.
Nox et lectulus quid. par.ij.fo.xxxv.a.b.
Numerus et greco antichristo cōuenies. p.ij.fo.xcvij.a.

De incipientibus ab.O.

Obedientiā veram q.. id fac.. pte.j.fo.xlvj.f.
Oblatiōes diuerse moralisate. p.j.f.cxlix.a.b.c.
Obligatio peccator duplex. par.j.fo.cxxv..e.
Oculi intentio. par.ij.fo.xxvj.c.
Oculus scandalizans eruendus. par.ij.fo.xxvj.a.
Oculi execantur dupliciter. parte.ij.fo.xxvj.g.
Oculi sicut flāma ignis quid. par..fo.lxxxj.d.
Oculi duo. parte.ij.fo.xxvj.d.
Oculi omnū videbunt christū iudicē. p.ij.fo.lxxvj.e.
Oculi septem, cornua septem quid p.ij.fo.xxvj.e.f.g.
Oculos ad celum leuare quid? parte.j.fo.xxxviij.d.
Oculos columbarū habet anima. par.ij.fo.xlij.a.
Olei tres mystice species. par.j.fo.xvj.a.b.c.
Opera legis non iustificant. par.ij.fo.lxxj.b.c.d.
Opera plena z vacua. par.ij.fo.lxxxij.c.
Operarij vinee qui sunt. par.ij.fo.xliij.b.
Opera dei quattuor. parte.j.fo.cxxij.c.
Opus duplex. parte.j.fo.lix.c.
Opprobrium et contemptus. parte.ij.fo.xxiiij.a.
Oratio dat intelligentiā. parte.j.fo.xxxij.c.
Oratio deyr humilis z sapiens. par.j.fo.ciiij.i.k.l.
Orationis officium. par.j.fo.xxxvj.b.k.
Orationis remediū acquirere z assuescere. p.j.fo.xx.b.
Orationis triplex officium. par.j.fo.xxj.a.
Oratione sancta meditatio obtinetur. p.ij.fo.xlij.e.f.
Oratione celestia consequuntur. par.ij.fo.xlvij.d.
Otis voluntaria z cordis beneplacita. pte.j.fo.liij.b.
Ozdientes succidi. par.j.fo.v.a.
Organa suspendere in salicibus quid. pte.ij.fo.xxviij.g.
Organa multiplicia. par.ij.fo.xxix.a.d.
Otus conclusus anima. par.ij.fo.xlix.d.
Ouum austro perflari quid. par..fo.l.d.
Os anime dilatatū impletur. par.ij.fo.xxj.a.b.
Oscula et amplexus spiritus. par.ij.fo.xxxvij.f.
Ostium aperire quid est. par.ij.fo.lxxxv..b.
Ostium apertum in celo quid. parte.ij.fo.lxxxv.b.

De incipientibus a..P.

Paganus factus recōciliatur q̄ malus christianus. parte..fo.cxxvij.J.
Parietes arche qui sunt. par.j.fo.lxij.f.
Pascha duplex. par.j.fo.cxxxviij.b.
Pascha iudeor z .. planor dñi. p.j.fo..xlij.c.
Passionis christi vtilitas. pte.j.fo.cxl.a.
Passio christi malos spūs profligauit. p.j.fo.cxij.e.f.g.
Pax in duobus consistit, z quomodo crescit. parte.ij.folio.cxviij.g.b.z fo.cxviij.a.b.
Pax vera in qua anima dormit. pte.ij.fo.cxviij.f.
Pax post..rrutem datur. par.ij.fo.xviij.f.
Pacis et iusticie osculum quādo. par.ij.fo.xxj.c.d.
Pacis interioris acquisitio. par.ij.fo.xix.c.
Patientie cōmendatio. par.j.fo.xlvij.g.
Patientie virtutis commendatio. par.j.fo.vij.b.
Patris et filij noia vnde in diuinis. par.j.fo.xcix.b.c.
Patrum querela. par.j.fo.cvj.c.d.
Patriarche qui et quot. par.j.fo.cxxiij.b.
Pauper quis. par.j.fo.xxxvij.d.
Peccatum et vicium differunt. par.j.fo.xiiij.d.
Peccatum quomodo dicitur eternū. par.j.fo.cxxxij.d.
Peccati diffinitio. par.j.fo.xiiij.c.
Peccati triplicis appropiatio. par.j.fo.xv.a.
Peccati genus triplex. par.j.fo.xiiij.e.
Peccans duo mala facit. par.j.fo.cxxviij.a.
Peccare in patrem, z in filium, et in spiritū sanctū quid. parte.j. folio.cxxxij.c.
Peccat homo contra dñm aliquādo, z aliquādo contra christum quomodo. par.ij.fo.cxxviij.a.
Peccare in patrē, filiū, z spm̄ sctm̄ q̄d. pte.j.fo.xiiij.e.
Peccata triplicia. par.j.fo.xv.a.b.c.
Peccata remittere z dimittere q̄d. par.j.fo.cxxviij.a.b.
Peccata purgantur tripliciter. par.j.fo.cxxviij.c.
Peccatorum accidentia. par.j.fo.xv.e.
Peccator varia suscitatio. par.j.fo.cxxvij.a.b.c.d.e.
Peccator obligatio cōsiderat duplicit. p.j.fo.cxxv.d.
Peccatorum remedia. parte.j.fo.xv.e.f.a.b.d.
Peccator duo sunt genera. par.ij.fo.lxxv.b
Pcti moralis z venialis differētia. p.j.fo.cxliij.b.c.
Pctōis obligationē solus de⁹ pōt soluere.p.j.fo.cxxv.e.
Peccatoris suscitatio figuratur. par.j.fo.cxxvj.f.
Peccantium multiplicitas. par.ij.fo.xlviij.a.
Pedes mense, ppositionis quid sunt. par.j.fo.lxxxj.a.
Pes hominis quid? par.j.fo.xiij.d.
Pelles arietine rubricate tabernaculū opiūt. p.ij.fo.j.b.
Pena non datur cito post culpam. par.ij.fo.lxxxj.e.
Penitens extra verecundus intus meritis plenus. parte.ij. folio.xlv.b.c.
Penitentia vera quid. par.j.fo.cxxvj.a.
Perfectio vite. parte.ij.fo.xlvj.b.c.
Perfecti viri tentantur quare. par.ij.fo.lxxxiij.c.
Pergami angelus le.. datur, increpatur. p.ij.fo.lxxx.f.
Persona z substātia plurimū discrepant. p.j.fo.xcj.f.
Persona solum vna a se est. par.j.fo..xcv.c.d.
Persona quid. par.j.fo.xciij.c.f.z fo.xciij.a.b.c.
Persone h.. dēt aliqua cōia et pr.. pria. par.j.fo.xcviij.c.
Persone diuine coeterne sunt. par.j.fo.lxxxviij.f.
Persone diuine summe eēles z .. les. p.j.fo.lxxxviij.g.
Persone nomen instinctu diuino inditum. p.j.fo.xcj.e.
Persone due tertiā requirunt. par.j.fo.lxxxix.g.
Persoi.. processio duplex est. par.j.fo.xcv.f.
Persone diuine summe eedem. par.j.fo.xc.f.g.

Universidad de Deusto

Tabule alphabetica materiarum huius opis.

Personarum pluralitas in vnitate non arguit contrarietatem. parte.j.fo.xcij.c.
Personarum pluralitas non arguit substantiarū pluralitatem. par.j.fol.xcij.b.
Personarum pluralitas est in vnitate. p.j.fo.lxxxviij.b.
Personarum pluralitas in vnitate videtur incomprehēsibilis. par.j.fo.xcj.a.b.c.
Personax pluralitas exclusio arguat. par.j.fo.xcij.e.
Personax pluralitas ostenditur. par.j.fo.lxxxviij.c.d.e.
Personax proprietates inquiruntur. par.j.fo.xcv.a.b.
Personax equalitas incōprehensibilis est. p.j.fo.xc.g.h.
Persecutio antixpi predicit. p.ij.fo.xcij.d.z fo.xciij.a.
Persecutio populi recusantis portare characterē nominum et numerū nomis antichristi. par. fo.xcvij.a.
Persequūtur mali septē plagis. par.ij.fo.xcix.b.
Pietas dei in nos. par.ij.fo.lxxix.c.
Pietas bonorum. parte.ij.fo.xlvj.f.g.
Pollutionis carnalis malicia. par.ij.fo.xlvij.b.
Poma sunt virtutum opera. pte.ij.fo.l.e.
Populo dei datur virtus et pax. par.ij.fo.xcviij.a.b
Potentia cur patri tribuatur. parte.j.fo.lc.e.
Potentia patri, sapientia filio, bonitas spiritui sancto. parte.j. folio.ciij.g.
Potentie plenitudo non consistit in singularitate psone. parte.j. fo.lxxxix.b.
Potentie anime quomodo se iuuant. p.j.fo.xliij.e.
Pudoz ordinatus quis sit. par.j.fo.xlix.d.e.
Pudoris propatum. parte.j.fo.xlix.g.
Pueri non leduntur igne. par.ij.fo.xv.e.f.
Pulchritudo anime. par.ij.fo.xlvij.c.
Pulchritudo marie qualis fuerit. par.ij.fo.xlviij.b.c.d.
Pulueres terre quid. parte.ij.fo.xxxviij.e.
Plage septem maloz nouissime. par.ij.fo.xcix.b.
Plagarū nouissimax descriptio. p.j.fo.cxxviij.cxxix.cxxx.
Platee hierlm ratio memoria voluntas. p.ij.fo.xxxix.c.
Pluuie z stillicidij varia descēsio. par.ij.fo.xc.a.
Philosophia et eius partes. par.j.fo.cxx.e.f.
Philosophi contēplationē nō inuenerūt. p.j.fo.lviij.c.
Philosophi quomodo errauerunt. par.j.fo.lx.b.
Phacee z rasin qd figurāt. p.j.fo.cxvj.b.c.d.z fo.cxvij.b.
Practica et eius partes. parte.j.fo.cxx.n.
Predicatiōis officiū quō exercerī debeat. p.ij.fo.xcix.c.
Predicatoz numerus describit z officiū. p.ij.fo.xcix.c.
Predicatozum ordo septenarius describitur. parte.ij.fo lio.xcix.d.z fo.cc.a.b.c.d.e.z fo.cj.a.
Prelium michaelis et draconis. par.ij.fo.xcv.c.
Prelati monentur, arguuntur. par.j.fo.xxxiij.f.
Premeditatio duplex. par.j.fo.v.c.z fo.vj.a.
Premium, honoz, donū differunt. par.j.fo.xviij.f.
Premium vincenti promittitur. par.ij.fo.lxxxij.a.
Premioz cōsideratio vtilis. p.j.fo.xlv.b.i.z fo.xlvj.a.b.
Presumptionis humane repressio. par.j.fo.liij.g.h.
Presumptio duplex. par.j.fo.vj.f.
Primogenita egypti mozi quid. par.ij.fo.xxviij.a.
Principatus gentium cui assimilat. parte.ij.fo.xcvj.a.
Probari et tentari petit homo a deo. par.ij.fo.xj.b.
Procedere quomodo dicatur spūs sanctus. p.j.fo.cj.b.
Processio christi in paschate florido. par.j.fo.cxxxviij. c.d.z fo.cxxxix.c.
Processio factenda a nobis. par.j.fo.cxl.d.z fo.cxlj.a.
Processio psonax diuinax. p.j.fo.xcv.f.g.z fo.xcvj.b.
Processio filij z spūs sancti differūt. par.j.fo.xcix.d.e.
Processiōis psonax ordo. p.j.fo.xcvj.c.d.e.z f.xcvij.a.
Productio filij varia. fm naturas. par.j. xcix.a.
Profectuum gradus multiplices. par.ij.fo.xlj.c.d.
Proficientes de gente in gētem, de regno in regnū transeunt. parte.ij.fo.xxij.b.c.
Promissiones diuine ad pctī me lā. par.j.fo.xvj.e.
Propugnacula turris dauid. par.ij.fo.xlv.e.
Propiciatozium z corona arche id. par.j.fo.lxj.c.
Propiciatozium ur aureum par.j.fo.lxiij.c.
Propiciatozium z corona arche differūt. pte.j.fo.lxv.a.
Prouidentia multiplex. par.j.fo.xxviij.a.
Psalteriū z cythara resurgētiboꝰ necessaria. p.j.fo.cxl.d.

De inciptentibus a.Q.

Quattuor ordinum circumstantiū officium. parte.ij. folio.lxxxvij.a.
Querendus deus quomodo. par.j.fo.cvij.d.
Querere dilectū in lecto per noctē. p.ij.fo.xxxviij.a.b.

De inciptentibus ab.R.

Rachel quid. par.j.fo.xliij.a.c.
Rachelis z lye figura. par.j.fo.xliij.d.
Rami arboris qui sunt. par.j.fo.xxxiij.g.
Redēptoris nři similitudines. p.ij.fo.lxxxv.c.
Refectio spiritualis quid est. par.ij.fo.j.d.e.
Reformatur mens quomodo? par.j.fo.xliij.e.
Reges qui z quot. par.j.fo.cxxiij.k.
Regio tripler. parte.j.fo.lxiij.b.
Regnum celozum predatio. par.ij.fo.xvij c.d.e.f.
Regum babilonis carnes deuozari iubent. p.ij cv.a.
Regum cōregnantiū sup iudā z israel tempora. par.ij. fo.cxxiiij.cxxv cxxvj.cxxvij.per totum.
Regum terre principes. par.ij.fo.lxxvj.c.
Regnū nabugodonosoz restitui. p.j.f.xxxvij.g.z.xxxix.a
Regni israeliticī defectꝰ et aduēꝰ emanuelis p.j.fo.cxvj.
Regna trāfferri quid. pte.j.fo.xxj.b. e.f.
Regna diuersa quid signi.icant. par.j.fo.xxvj.e.f.g.
Religiosi aliqñ sunt vituli libani vel armeli.p.ij.fo.
Religionis status obiurgatur. par.j.fo.ciij.g.h.
Religiosus ceruo cōparatur. p.ij.fo.xvj.d.
Religiosoz instructio. p.ij.fo.xlij.xliij.xv.per totum.
Remedia tria, contraria mala. par.j.fo.cxx.d.
Renes quid petit homo a deo quare. p.ij.fo.xj.j.k.
Res supra rationē z aliquē infra. par.j.fo.lxix.c.d.
Resurrectio christi est causa nostra. par.j.fo.cxl.d.
Resurrectiōis glozie z passionis ignominia. p.j.fo.cxl.c.
Resurgere ad gloriā quomō dicamur. p.j.fo.xxxviij.d.
Reorum multiplex varietas. parte.j.fo.cxxxix.c.
Reparationis humane signum a quo, quare et quibus detur. parte.j.fo.cx.a.b.c.
Reparationis humane triplex signū et promissum precessit. par.j.fo.cx.e.f.
Reparationis humane ordo iusticiam z misericordiam exigebat. par.j.fo.cxl.d.
Repatiōis hūane offm cui pso cōueniat. p.j.fo.cv.k.l.
Reprehensio episcopi ephesini. par.ij.fo.ij.a.b.
Reuelatio domini multiplex. par.j.fo.cxj.b.c.
Reuelatio iohis describit. p.ij.fo.lxxv.d.z fo.lxxvj.a.b.
Reuelatio iohānis ad omnia. par.ij.fo.lxxix.b.
Reuelationis singularitas vñ procedit. p.j.fo.lxxiij.c.
Reuelationes nocte habere. par.j.fo.xx.f.
Reuelationum qualitas notat a tpe. par.ij.fo.lxxvij.c.
Ros quid? par.j.fo.xxxv.c.
Rotarum ezechielis descriptio. par.ij.fo.lvj.d.e.
Ruben fratribus imperare quid. par.j.fo.lij.a.
Ruina maloz iohānī ostēdit. p.ij.fo.cj.b.c d.e.z fo.cij.a.
Ruina babilonis tribus angelis perficit. p.ij.fo.xcvij.d.
Ruina babilonis z amatoz eius. par.ij.fo.ciij.a.b.c.d.
Ruine malorum forma. parte.ij.fo.cl v.

De inciptentibus ab.S.

Sacerdos pecc ccēlīat dupliciter. pte.j.fo.cxxvj.e.
Sacerdotū ordinum. parte.j.fo.iij.d.f.
Sacerdotū auctoritas vnde oria. p.j.fo.cxxvj.
Sacerdotalis ptās circa qd vsat. p.j.fo.cxxvj.d.
Sacerdotes qui z quot. parte.j.fo.cxxiij.l.
Sacrificiū dauid dīt sacrificio abrae. p.j.f.cxlvij.d.e.f.
Sacrificiū abrae z marie differunt. parte.j.fo.cxlix.f.
Sagozum vndecim facta z applicatio. parte.ij.fo.j.g.
Saltus anime. par.ij.fo.xxiij.a.b.
Salices multiplices qui sint. parte.ij.fo xviij.c
Samuel interpos qui inuocant deū. pte.ij.fo.j.c.f.g.
Samuel iudicibus sedere q parte.ij.fo.xxij.a.
Sapientia cur filio tribuatur. parte.j.fo.lc.e.
Sapiētia diuina necessaria in omnibus. par.j.fo.lxiij.b.
Sapientia cōcabilis z incōcabilis. par.j.fo.lxxxvj.d.
Sapientia cōmendatur. parte.j.fo.xliij.a.
Sapientia dei varie nominatur. parte.j.fo.lxij.g.
Sapientia mundi cū inanis. parte.j.fo.lxiij.g.
Sapienter introduci z stare. parte.j.fo.xxxj.a.
Sapientes babylonis quid? parte.j.fo.xxx.a.
Sapientes babylonis qui? parte.j.fo.xix.d.
Sapiētes pdere z domos coꝝ publicare. pte.j.fo.xcviij.c.
Sathanas ligatur z soluitur. parte.ij.fo.cv.c.d.e.
Sedere ad dūm quid. parte.j.fo.ciiij.a.b.c.d.e.f.
Seyr quid est. parte.j.fo.ciij.a.f.
Sedes in celo quid. parte.ij.fo.lxxxv.c.
Sedes sathane. parte.ij.fo.lxxxj.a.
Sedere in consilio vanitatis. parte.ij.fo.xij.a.b.c.
Sentozes. xxiiij. circuitu tronī. parte.ij.fo.lxxxv.d.
Sensualitas domita fructificat. parte.j.fo.xlvj.c.d.
Sensus hominis duplex. parte.j.fo.xxxviij.
Sensus homini redditur quomodo. pte.j.fo.xxxviij.d.f.
Sensus corpis sensum cordis precedit. parte.j.fo.lxij.a.
Sensus duplex. parte.j.fo.xliij.e.
Sermonis dulcedo. parte.ij.fo.xliij.b.c.
Seruum quare se pfiteatur dauid. parte.ij.fo.xxiiij.c.d.
Sicera quid? parte.j.fo.l.a.b.
Signū datū populis est christus. parte.j.fo.cxlvij.a.b.c.
Sigilli primi apertio. parte.fo.lxxxviij.b.
Sigilli secūdi apertio quid significat. pte.ij.fo.lxxxviij.c.
Sigilli tertij apertio quid. parte.ij.fo.lxxxix.a.
Sigilli quarti apertio quid. parte.ij.fo.lxxxix.b.
Sigilli quinti apertio. parte.ij.fo.lxxxj.
Sigilli sexti apertio z q sequunt ad eam. p.ij.fo.lxxix.c
Sigilli septimi apertio z ministeriū. parte.ij.fo.xc.e.
Sigilla septem librum signant. par.ij.fo.lxxxvij.b.
Symeon z leui corrupte sorozis vltores. p.j.fo.lj.a.b.
Simulatio dissimulatio ostendūtur. par.j.fo.xvij.g.
Simulatio, z dissimulatio. par.j.fo.xlj.g.
Sol oritur z occidit cc. pte.j.fo.lxv.d.
Sonus spiritualis assimilat corporali. par.ij.fo.xj.c.
Somniū vanitatis quid? par.j.fo.xxx.b.z fo.xxxj.b.
Somniū nabuchodonosoz exponit. p.j.fo.xxxvij.a.b.
Somnij nabuchodonosoz expositio. par.j.fo.xviij.a.b.
Somnia narrare ante sapientes. par.j.fo.xxxj.d.
Somnioz effectus varij. par.j.fo.xxx.b.
Substantiarū pluralitas non arguit personarum pluralitatem in homine. par.j.fo.xcij.b.
Substantia potentia z sapientia idē. par.j.fo.lxxxiij.b.
Substantia prima deus est. par.j.fo.lxxxiij.e.f.
Substantia prima nec parem nec superiorē patitur. parte.j. folio.lxxxiiij.c.d.
Supbia duplex quomodo superat. par.ij.fo.xiiij.e.f.g.
Supbiam transire in inuidiā. j.fo.xl.l.
Superbie species exprimuntur. par.j.fo.xxxvij.f.
Scala iacob quid. par.j.fo.vj.J.
Scientia absq; experientia modica. pte.j.fo.xxxviij.g.
Scientie tres. par.j.fo.cxx.e.
Scientiarum secularium distinctio. pte.j.fo.xxxij.e.
Scire se existimās ignora. quomodo oporteat eum scire. parte.ij. folio.lxxxiij.f.
Scribere nomen dei sup aliquē quid. p.ij.fo.lxxxiij.d.
Scriptura humana subsequit diuine. par.j.fo.cxxj.q.
Scriptura mōti assimilatur. par.ij.fo.xxiij.c.
Scriptura sacra quomodo capienda. par.j.fo.xxxij.a.
Scriptura sacra vnū dicit z aliud innuit. p.j.fo.xvij.c.
Scriptura sacra triplicē modū tractādi hz. p.j.fo.cxxj.p.
Scripture sacre sigillū christus aperit. p.ij.fo.lxxxviij.b.
Scripture sacre sensus. par.ij.fo.lvj.a.
Scripture diuine z secularis diuersitas. par.j.fo.cxxj.n.
Scripturax intelligētia dei secreta reuelat. p.j.fo.lxxij.a.
Smirne episcopus laudatur. par.ij.fo.lxxx.c.
Spes quomō generetur, z ordinet. par.j.fo.xliij.e.
Sperare de dño, desperare de seipso duobō. p.j.fo.xxiij.c.
Speculatio duplex vnde procedit. par.j.fo.xlv.d.
Speculatio motuum stat in duobus. pte.j.fo.lix.d.
Speculationis descriptio. par.j.fo.vij.J.k.
Speculationum duo genera. par.ij.fo.xxiij.f.
Spūs sancti repletionē qs consequatur. p.j.fo.cxlvj.c.d.
Spūs sanctus non potest dici filius. par.j.fo.xcix.f.
Spiritus sanctus donū missum z datū dicit. p.j.fo.lc.d.
Spiritus sancti cur sic dicatur. par.j.fo.xcix.g.h.
Spūs sanctus operat bonū qō facim. p.j.fo.lxix.a.
Spūs sanctus est amor patris z filij. p.j.fo.cxliij.a.
Spiritus sanctus quare descēdit in figura columbe. parte.j. folio.cxliij.b.d.h.
Spūs sctivarie opatiōes. p.ij.fo.xliij.b.z p.j.fo.cxlvj.a.b.
Spiritus sanctus quomodo replet orbem terrarum. parte.j. fol.cxliij.i.k.z fo.sequēti.
Spiritus sanctus an datus sit apostolis ante pentheco sten. parte.j.folio.cxlv.f.
Spirituū discretio quomō obtinet. p.ij.fo.xliij.a.b.c.d.
Spiritalis iudicat omnia. par.j.fo.xxxj.e.
Sponsus sponsam ad hereditatē vocat. p.ij.fo.lv.d.e.
Sponsa agni iohanni ostenditur. par.ij.fo.cvij.c.
Sponsi z sponse nomina ad chastum et animam tranffe runtur. par.ij.fo.xxxvij.f.
Sterilitas multiplex. par.ij.fo.xxviij.c.f.
Statua vīsa a nabuchodonosoz. p.ij.fo.xviij.d.f.z fo.xxv.
Statua nabuchodonosoz cōteri. p.j.fo.xxv.e.f. (b.c.
Statua comparat humane figure. pte.j.fo.xxv.b.c.
Studium tripler. par.j.fo.liij.b.

De inciptentibus a.T.

Tabernaculū erigit z operit. p.ij.fo.xij.a.b.
Tabernaculi federis z partiū eiꝰ significat parte.j. fo.lxxx.b.c.d.e.f.g.
Tabernacula māsiones iustoz. p.ij.fo.xxiij.k
Talenta duo, et quinqz z quomodo augēda. parte.j. fo.xlj.f.z fo.xlij.a.b.
Tabularū tabernaculi fabrica, z mēsura. pte.ij.fol.j.J.
Theatrica et que ad eam pertinent. pte.j.fo.cxxj.b.
Theozica et eius partes. par.j.fo.cxx.g.
Thesaurus dei dīciditur. par.ij.fo.xxviij.c.
Templum dei quid est. par.ij.fo.xvj.e.
Templ aperiri in celo qd significat. p.ij.fo.xcv.a.
Tēpli salomonis cōpēdiosa descriptio. p.ij.fo.cxxj.a.b.c. et fo.cxxij.a.b.c.d.e.et fo.c iij.per totum.
Tēpli ezechielis descriptio. p fo.lvij.z pūr vsqz fol.lxx.
Tempus preteritū diuidit multipliciter. p.j.fo.cxxiij.g.
Tp cōditio z ditionē reuelatōnū notat. p.ij.fo.lxxvij.c.

Universidad de Deusto

Tabula alphabetica

Temporis ratio semp habenda. parte.j.fo.xxxvi.b.
Temporum septena mutatio. par.j.fo.xxxv.f.
Tentari nos vult deus multipliciter. p.ij.fo.xxj.b.
Tentant demones q̄tum pmittuntur. p.j.fo.xxxiiij.f.
Tentantur viri pfecti ad quid. par.ij.fo.lxxxiij.c.
Tentatio multiplex a qua eripi petimus. p.ij.fo.xxix.g.
Tentationem sequitur gratia. par.ij.fo.l.d.
Tentationum septem genera. par.ij.fo.xxxj.e.g.
Tētatiōes silentio demō pātus egredit hoies. p.ij.fo.xxix.J.
Tētatiões q̄ periculosiores sūt q̄d faciūt. p.ij.fo.xxxj.b.c.
Tentationes sunt pugna ventorum. par.j.fo.xxxix.e.
Tētationū genera et explicatio. p.ij.fo.xxxj.g.& fo.xxxij. a.b.d.e.f.g.h.J.& fo.xxxiij.e.f.g.h.J.k.
Tentationes simplices mixte. parte.ij.fo.xxxj.f.
Tentationes christi nostre ruunt. pte.i. fo.xlv.e.f.
Tentationes fraudulente detestant. pte.ij.fo.xij.a.b.c.
Tētatores spūs reges et principes dīr. p.ij.fo.cxxvij.b.c.
Tepidi euomuntur. par.ij.fo.lxxxiij.e.& fo.lxxxiiij.a.
Terre habitatores qui sunt? par.j.fo.xxxviij.e.
Testamenta duo vnde dicantur. par.j.fo.cxxxj.d.e.
Timor quid operatur. parte.j.fo.ij.J.k.
Timor quibus modis excedit. par.j.fo.ij.g.h.
Timidi et increduli habent partem in stagno ardenti. parte.ij. folio.cvij.b.
Timoris figura, quomodo et vnde oriat. p.j.fo.xliiij.c.
Tonat dominus super aquas. par.ij.fo.xlij.f.g.
Turris dauid quid. parte.ij.fo.xlv.d.
Tradere hominē sathane vt saluus fiat quomodo intelligitur. parte.ij.fo.lxxiij.c.
Transitus multiplex. parte.j.fo.j.b.e.f.
Transitus duplex sicut pascha. par.j.fo.cxxxviij.c.
Tribus lingua populus natio quid. p.ij.fo.lxxxvij.d.
Tribulatio nouissima declaratur. parte.j.fo.cxxviij.d.& fo.cxxix.a.b.c.d.& fo.cxxx.a.
Trinitas summam equalitatem et consodalitatem admittit. parte.j.fo.xc.d.e.
Trinitas psonaꝝ in vnitate eēntie ostēdit. pte.j.fo.lxxxi. a.b.c.d.e.f.
Trinitatis vestigiū quomō cōprehendit. p.j.fo.xc.c.
Turturis & columbe oblatio quid significent. parte.j.folio.cxlix.f.g.& fo.cl.a.

¶De incipientibus ab.V.

Vacca offerre quid est. p.j.fo.cxlviij.a.e.f.
Vacua opera que sint. par.ij.fo.lxxxij.c.
Vanitati triplici medetur tripliciter. parte.ij. folio.xciij.c.
Vbera ecclesie quid sint. par.ij.fo.xlvj.f.
Vbera marie ventā & gram effundunt. p.ij.fo.xlvij.a.b.
Vectes arche moysi. par.j.fo.lxiij.e.
Vellus maria quare dicatur. par.ij.fo.xxxj.c.
Vellus lauatur a pluuia &c. par.ij.fo.xxxj.b.
Venatio et eius species. par.j.fo.cxxj.f.
Venialis pcti differētia a mortali. p.j.fo.cxliij.b.c.
Venter christi eburneus distinctus. par.ij.fo.liiij.d.
Ventorum pugna quid. par.j.fo.xxxix.e.
Ventos produci de thesauris. par.ij.fo.xxviij.b.
Verecundia figuratur. par.j.fo.xlix.b.
Veritas dei quibus complacet. parte.ij.fo.xj.k.
Veritas describitur. par.j.fo.liij.f.
Verbum dei gladius. par.ij.fo.xl.a.b.
Verbi dei efficacia. par.ij.fo.xvij.b.c.d.e.f.
Vespera diei hora mercedis. par.j.fo.xiiij.a.
Via demonis. par.ij.fo.lxxxj.a.
Vicia quomodo crescunt? par.j.fo.xxxv.e.
Vicij diffinitio. parte.j.fo.,iij.c.
Vicis et plateis queritur delectu par.,.fo.xxxv.e.
Victi a tētationibus describuntur. par.ij.fo.xxxiij.J.
Videre res diuersimode quid? par.j.fo.xxxij.g.
Videre volētes deū q̄d facere debēt. par.ij.fo.xxiij.b.c.
Videtur deus aliter, et aliter in celo et tra. p.ij.fo.cxviij.c.
Videtur deus diuersimode. par.j.fo.liij.c.
Vinea dñi quid? et eius cultores. pte.j.fo.xiij.g.
Vinee cultores mittunt diuersis hores. p.j.fo.xiij.g.
Vipera et iugū dēmonis q̄d sunt, et faciūt. p.ij.fo.cxviij.b.
Virga el. maria quomodo. par.j.fo.cxlvj.f.
Virgo Isaye mariam exprimit. pte.j.fo.cviij.a.
Virgo concipiet et pariet filiū declaratur. p.j.fo.cx.c.d.
Virgo cōcipiet et pariet de sola maria dictum ostēditur. parte.j. folio.cxiiij.&.cxv.
Virginem cōcipere signum recuperande incorruptibilitatis. parte.j.fo.cxj.a.
Virtus quid operatur, in nobis. par.j.fo.lxviij.c.
Virtus septē habet considerāda. par.j.fo.xxviij.c.
Virtus virtuti: vicium vicio resistit. pte.j.fo.xj.d.e.
Virtute celum dei rapitur. par.ij.fo.xviij.c.d.e.f.
Virtutibus duodecim solidādus est animus. p.j.fo.vj.b.
Visionu septē iohānis declaratio. p.ij.fo.lxxvij.b.
Visionum modi quattuor. p.ij.fo.lxxiiij.e.f.
Vita duplex et vtriusq̄ merita. par.ij.fo.xxxv.j.a.
Vita actiua facile acquiritur, contemplatiua perditur. parte.j. folio.xc.
Vita quid: et vnde procedit. parte.j.fo.ix.g.
Vite bestialis modus quadruplex. par.j.fo.xl.b.c.
Vite bois ad libros salomonis cōparatio. p.ij.fo.xxxiiij.f.
Vite actiue typus. par.j.fo.xvij.a.
Vitta coccines quid. par.ij.fo.xliiij.c.
Viuentes huic seculo deū non vident. p.ij.fo.xxiiij.c.
Vir iniquus plus q̄ homo dicitur. par.ij.fo.xxix.J.
Visibilia mūdi tria dei inuisibilia ostendūt. p.j.fo.cxx..o.
Vocatio dei multiplex. par.ij.fo.xxxvij.d.
Vituli carmeli et libani quid sint. par.ij.fo.xliij.b.
Voces quattuor. parte.ij.fo.xl..j.J.
Vocum et rerum significatio. par.j.fo.cxxj.r.
Vocis diuine virtutes. par.ij.fo.xiij.f.
Vox venire de celo quid. par.ij.fo.xcvij.c.
Vox dei quid est. par.ij.fo.lxxxv.b.
Vox dilecti pulsantis inspiratio. par.ij.fo.lij.b.
Volatilia celi que dicuntur? par.j.fo.xxxiij.g.
Voluntas et deliberatio differunt. par.j.fo.lxvij.g.
Voluntas bona donum dei. par.j.fo.lj.k.
Vulnus et plaga in q̄bus differunt. par.j.fo.xiiij.c.
Vngues aurium quid? par.j.fo.xxxviij.c.
Vnicornis conditio. par.ij.fo.xv.a.b.
Vnitas patri, et equalitas filio, cōcordia spiritui sancto parte.j. folio.cxj.a.b.c.
Vxores duas iacob habere quid. par.j.fo.xliij.a.c.

¶De incipientibus ab.Y

Yolaticia manducare. par.ij.fo.lxxxj.e.
Ymago pris filius nō genus sctūs. p.j.fo.cj.d.e.

¶De incipientibus a.Z.

Zabulon q̄d figurat. p.j.fo.xlviij.c.& fo.xlix.a.b.
Zabulon post issachar nasci q̄d? p.j.fo.xlviij.f.
Zelum habere quid. par.j.fo.xlviij.e.f.
Zelphe filij quid? par.j.fo.xlvj.c.
Zelus perfectus: et zelatoris officium. p.j.fo.xlix.a.b.
Zelus animarum deo placet. par.ij.fo.xlviij.e.
Zona precingens multiplex. par.ij.fo.lxxviij.a.

¶Finis indicis totius operis.

¶Richardus sancti Victoris monachus ordinis canonicorū regularium sancti Augustini ad muros parrhisien. natione Scotus: vir in diuinis scripturis eruditissimus, et in philosophia tam naturali q̄ morali singulariter exercitatus: ingenio preclarus: et sermone scolasticus: moribus et conuersatione precipuus: contemplationis exercitio eleuatissimus: ipsi subsequentia opuscula circa annum millesimū centesimum quadragesimum ad vtilitatem successorum.

¶Tituli tractatuū prime partis.

De exterminatione mali et promotiōe boni: tractatus tres.
De statu interioris hominis. tractatus tres.
De eruditione hominis interioris. libri tres.
De preparatione animi ad contemplationem alias benjamin minor. liber vnus.
De gratia cōtemplationis alias benjamin maior quinq̄ libri.
Allegorie nonnulle tabernaculi federis. liber vnus.
De trinitate: libri sex.
De tribus appropriatis personis in trinitate. liber vnus.
De verbo incarnato. liber vnus.
De emanuele. libri duo.
Liber exceptionum. libri quattuor.
De potestate ligandi atq̄ soluendi. tractatus vnus.
De contemplatione plagarum que circa finem mūdi venient. tractatus vnus.
De iudiciaria potestate in finali iudicio. tractatus vnus.
De spiritu blasphemie. tractatus vnus.
De gradibus charitatis. tractatus vnus.
De quattuor gradibus violente charitatis. tractat⁹ vnus
De gemino paschate. tractatus vnus.
Sermo vnus in die pasche.
Declarationes nonnullarum difficultatum scripture ad bernardum. tractatus vnus.
Quomodo spiritus sanctus est amor patris et filij. tractatus vnus.
De differētia peccati mortalis et venialis. tractat⁹ vnus
Quomodo elemosina patris non erit in obliuione p peccato matris. tractatus vnus.
De superexcellenti baptismo christi. tractatus vnus.
Sermo de missione spiritus sancti / vnicus.
De comparatione christi ad florem et marie ad virgam. tractatus vnus.
Quomodo christus ponitur in signum populorum. tractatus vnus.
De differentia sacrificij abrahe et abrahe. tractatus vnus.
De differentia sacrificij abrahe a sacrificio marie virginis. tractatus vnus.

¶Finis titulorum tractatuum prime partis.

¶Tituli tractatuū secūde partis.

Explanatio difficultatū subortarū ex descriptione tabernaculi federis. tractatus vnus.
De templo salomonis ad litteram. Tractatus vnus.
De cōcordia temporū regū cōregnantium super iudam et israel. Tractatus vnus.

¶Explanatio psalmorū sequentiū.

Quare fremuerunt gentes.
In pace in idipsum dormiam et requiescam.
Iudica me deus.
Afferte dño filij dei / afferte filios arietum.
Homo pacis mee in quo speraui.
Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato.
Quia calix in manu dñi vini meri plenus mixto.
In medio annorū notum facies.
Cum exiret de terra egypti: linguam quam non nouerat audiuit.
Dilata os tuum: et implebo illud.
Iustitia et pax osculate sunt.
Moyses et aaron in sacerdotibus eius: et samuel &c.
Cum essent numero breui paucissimi et incole &c.
Montes exultauerunt vt arietes et colles &c.
Vox exultationis et salutis in tabernaculis iustorum.
Aufer a me opprobrium et contemptum &c.
Illumina faciem tuam super seruum tuum &c.
Exitus aquarū deduxerunt oculi mei &c.
Letatus sum in his que dicta sunt michi in domum domini &c.
Omnia quecunq̄ voluit deus fecit &c.
Qui producit ventos de thesauris suis.
In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.
Eripe me dñe ab homine malo / a viro iniquo &c.
Benedictus dñs deus meus q̄ docet manus meas &c.
Descendet sicut pluuia in vellus &c.
Scuto circundabit te veritas eius &c.

¶Finis psalmorum.

Cantici canticorū explanatio. Tractatus vnus.
De visione ezechielis.
De templo ezechielis.
Decisio aliquorū dubiorum apostoli. Tractatus vnus.

¶Finis titulorū tractatuum partis secunde.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Richardi sanct Elictoris doctoris celeberrimi opuscula varia partis prime. Et primo

¶De exterminatione mali/et promotione boni. Tractatus primus. Cap.j.

A QUid est tibi mare qđ fugisti: et tu iordanis quia conuersus es retrorsum? Exclamatio est vox ista prophete cū admiratione: admiratio cum exultatiõe. Videbat enī diuinū quoddā miraculū: nec vnū tm sed geminū. n. vtrūq; magnū/vtrūq; mirum/vtrūq; valde stupendum. Videbat mare ante cõspectum israel fugere: videbat iordanem cursus sui impetū in fontē reflectere: videbat vtrūq; hebreo pplo cedere: et pficiscētibus liberū iter relinquere. Quid hoc non nouū: qđ hoc nõ mirum? Vtrūq; itaq; contẽplabatur: et ad vtrūq; mirabat: et de vtroq; gratulabatur. Exclamat ergo in voce exultatiõis et pfessiõis. Quid est tibi mare qđ fugisti: et tu iordanis qr̃ conuersus es retrorsum? Primū miraculū fuit in exitu israel de egypto. Scõm autē fuit in exitu israel de deserto. Quis michi tandē aliquādo det pfecte deserere regionē dissimilitudinis: quis michi dare possit introire in terrā promissionis: vt et eque videre possim fugam maris/ conuersionē iordanis? Pulchrū spectaculū satisq; iocūdū/ videre fugā maris fugientem: videre aquā iordanis reuertentem. amarā recedere: dulcē refluere, amaritudinē deficere/dulcedinē redundare. Quisquis hec videns miror si nõ et ipse exclames. Quid est timenda qđ fu. et tu ior. qr̃ cõuer. es re. Nunq; solent fieri huiusmodi miracula nisi ante veros iudeos: nisi ante bonos hebreos.

¶De gemina cõfessione et gemina promotione. C.ij.

B COnfessio facit iudeū: transitus facit hebreum. Judeus siquidē confitens: hebreus transiens interpretatur. Et est confessio vera: et est confessio recta. Similiter est transitus bonus: et est transitus malus. Confessio vera facit iudeū verū: et transitus bonus facit hebreū bonū. Ascribere tibi mala tua: ascribere deo tuo bona tua: confessio vera/pfessio recta. Illa est criminis: ista est laudis. vtraq; sane talis: vtraq; laudabilis. Similiter est duplex transitus: vterq; quidē bonus: vterq; necessarius. Qui transit de malo ad bonū/bene qui transit. et q̃ transit de bono ad optimū/bonū et ipse transitū facit. Cognosce ergo/et confitere mala tua: et noli in ipsis remanere: sz trāsi ea/et factus est transitus primus/et confessio prima. Similiter cõfitere deo de bonis tuis: lauda ipsum p bonis suis: et noli torpere in ipsis: sed nitere q̃tū potes ad meliora: et transi ad optima: et factus est transitus secūdus/et confessio secunda. Ad confessionem primā solet fieri miraculum primū: et ad confessionem secūdā solet fieri miraculū scõm. Per confessionem siquidē criminis efficitur fuga maris: et ad confessionē laudis statim cõuertitur iordanis.

¶Quomodo confessio criminis valeat ad exterminium mali. Cap.iij.

C OMnia nāq; in cofessione lauātur: conscientia mundatur: amaritudo tollitur: mare fugatur: trāquillitas redit: spes reuiuiscit: animus hylarescit. Siquidem beati qui lugent/quoniam ipsi cõsolabuntur. Quid est lugere et contristari nisi maris tẽpestatibus agi? Et quid est gaudiū consolationis/nisi fuga maris: et absentatio doloris? Audi iudeum crimina sua confitentē: et attende ante eū aquā maris fugientem. Dixi (inquit) cõfitebor aduersum me iniusticiā meā dño: et tu remisisti impietatem peccati mei. Iniquitatē cõfitebatur: et mare fugabat, quia impietas remittebat. Impietas enī mare est: dulcē siquidē aquā facere non potest: sed est aqua eius salsa valde/et multū amara: et amari do eius amaritudo amarissima. Quid q̃so dulcedinis habet inuidia/quid obsecro dulcoris habet iracūdia: qđ suauitatis impatiētia? Huiusmodi (vt arbitror) aque quelibet amare sunt: et mare faciunt. quia nulli penitus sapere: nemini placere possunt. Videsne ergo quale sit huiusmodi mare magnū et spatiosum manibꝰ qđ potest appellari malitie? Mā est et aliud qđ potest dici miserie: habēs et ipsum qdem minime dulcē aquā: sed minus tñ amarā. Sed felix q dominat a mari vsq; ad mare: vt nulli subiaceat culpe: nulli succumbat pene. intantū vt nõ dominet ois ei iniquitas: nec eum opprimat vlla aduersitas. Felix ante cuius cõspectū mare fugit: malitia recedit: miseria cedit: cõscientia hylarescit. Nūquid nā qui eiusmodi fiducialiter psallere nõ pōt Quid est tibi mare qđ fugisti? Si vis ergo et tu fac quēdā bone pfessiõis iudeū: pfitere ex corde pctā tuū: vt possis et ipse videre tale spectaculū: tam grande miraculum: et psallere non dubites huiusmodi hymnū. Quid est tibi mare quod fugisti?

¶Quomodo confessio laudis valeat ad promotionem boni. Cap.iiij.

D SEd nūc illud consideremus quomodo ad cõfessionē laudis soleat fieri cõuersio iordanis. Sed hoc melius (vt arbitror) operādo q̃z disputando discimus. hoc citius experiēdo q̃z loquēdo probamus. Deniq; satage et tu pfiteri/mirari/venerari dei potentiam/dei sapiētiā/dei misericordiā: et certus sis qr̃ q̃to plus laudabis tanto ardētius amabis. Ne te ergo pigeat diuinā gratiā multū laudare vt multū ames: multū amare vt multū desideres. Quāto enī vehemētius desiderabis: tāto citius obtinebis qđ multū cõcupiscis. Ama qđ prius cõtemnebas: cõtemne qđ prius amabas. et securus sis qr̃ conuersus est iordanis. Dilige deū: despice mundū/et vere fatebor qr̃ iordanis conuersus est retrorsum. Qualis queso ista est conuersio iordanis: q̃z mirabilis: q̃z laudabilis: q̃z amabilis? Cortū impetū amoris/totā inundationē dilectiõis: totā affluētiam delectatiõis magna cū festinatione currere non deorsum/sed sursum. querere q̃ sursum sunt/nõ q̃ sup terrā: ita vt veraciter pfiteri possis/qr̃ iordanis cõuersus est retrorsum. Hec causa (vt arbitror) extitit cur pphetā fieri iudeū nec piguit/nec puduit: eo qđ veraciter agnouerit qr̃ bonum est pfiteri dño: et psallere nomini tuo altissime. inde est illa firma pfessio et deuota promissio. Cõfitebor dño nimis in ore meo: et in medio multorum laudabo eū. Mõne iudeū se esse voluit cū dixit/lauda anima mea dñm? Mõne aquam iordanis deorsum fluere phibuit: cū animā suā blanda allocutione admonuit: Spera in deo qm̃ adhuc confitebor illi salutare vultus mei et deus meus. Mõne iordanis fluenta cõuerti desiderauit cū ait. cõuertere aia mea in requiē tuā/qr̃ dñs benefecit tibi. Miror si hoc audiens et ipse non ambis fieri iudeus: et confiteri dño qm̃ bonus/qm̃ in scām misericordia eius. et inueniaris dignꝰ cui dignetur dñs ostendere tam grande miraculū: vt cū pphēta psallere possis: qr̃ iordanis conuersus est retrorsum.

¶Qđ pma promotio virtutis sit in cõtẽptu mūdi. C.v.

E SEd nec illud queso tibi satis sit cū fueris iudeus nisi efficiaris pariter et hebreus. Profecto idem ipi hebrei qui et iudei: licet ex alio iudei/et ex alio hebrei. Mā confessio (vt dictū est) iudeū: et transitus efficit hebreum. Deniq; et tuipe si in egipto es/transi et desere egiptū: et feciſti quēdā bone, spel hebreū: et videbis in fuga maris magnū illud et stupendū miraculum. Sed si ipm etiā desertum transire studueris: videbis adhuc maiora his in conuersione iordanis. Primus ergo trāsitus est de

Universidad de Deusto
BIBLIOTECA

egipto: seõs de deserto. Primo transi de mundo a teipm. 5
ũdo de teipo in deũ. Mundũ amasti/ mundũ despice/ & transi. desere curas seculi/ & age curã tui & incipis eẽ cultor heremi. Rediens de egipti tenebris/ de erroribus mundanis ad secretiora cordis nichil aliud inuenies nisi locũ horrois & vastã solitudinis. Hec est eñ terra illa deserta inuia et inaquosa: cõsciẽtia videlicet diu neglecta/ omnino inculta/ spinis & tribulis obsita/ et omni horrore plena. Oportet ergo te egiptũ desere. et huiusmodi heremũ petere si cupis fugã maris oculis tuis aspicere: sicut & dauid elõgauit fugiẽs & mãsit in solitudine: imple preuaricator qõ puaricatorib9 dicit: vbi dicit: redite puaricatores ad cor. et factus est trãsitus pmus: & deinde recte appellaris hebre9.

¶ Q2 secunda promotio virtutis sit in contemptu sui. Cap. vj.

Redi ergo ad teipm/ & omni custodia custodi cor tuũ. Sed ve tibi si remanes ibi. Noli remanere: sed transi pgens & ptransiens in locũ tabernaculi admirabilis vsq3 ad domũ dei. Transi ergo & teipm: perge in deũ tuũ: qre/ & apprehende summũ bonũ. Audi illam que clamitat in platea: ascultaẽ sapiẽtie ad hunc scõz nos trãsitum admonentis. Transite ad me (inquit) omnes q̃ concupiscitis me. Desere mundum: & factus est trãsitus israel de egipto. ¶ Cõtemne teipz: et factus est trantitus israel de deserto. Primũ ergo transitum facit cõtemptus mundi: secundũ transitũ efficit contẽptus sui. Ad primũ transitum mare fugatur. Ad scõm trãsitum iordanis cõuertitur. fuga maris exterminatio amaritudinis. Cõuersio iordanis reordinatio caritatis.

¶ Quõ p cõtẽptũ mũdi fiat exterminiũ mali. Ca. vij.

Vis aptius audire/ plen9 nosse quomodo ad primũ transitũ hebreoz/ qualiter ad mundi contẽptũ fiat fuga maris/ amaritudinis exterminiũ? Statim absq3 dubio vt egiptum deseruerit/ vt mundũ post te totũ reieceris: perit causa timoris/ causa doloris/ radix amaritudinis (radix siquidem omnium malorum cupiditas). Cũ eñ poteris mundũ plene euadere: cũ ceperis nulla eius pspera concupiscere: nulla eius aduersa ptimescere: quid iam erit qõ tuam mẽtem poterit perturbare? Quid queso rectius in fuga maris accipimus q̃z nullis fatigari pturbationib9? Deniq3 non turbet cor vestrũ neq3 formidet. & mare ãte cõspectũ nostrũ fugiẽs abijt/ et recessit. Puto q̃ mare non iam erit amplius quãdo absterget deus omnẽ lachrimã ab oculis sanctorum: quãdo iam non erit amplius neq3 luctus/ neq3 clamor/ sed nec vll9 dolor: qm̃ ptiora transierunt. Quid eñ est timor/ & tremor: et meror. nisi aque maris amare nimis: omnisq3 omnino expertes dulcedinis? Venit in altitudinẽ maris huiusmodi ppha (ni falloꝛ) cũ diceret: timor & tremor venerunt sup me Et illud. Tribulatio & angustia inuenerunt me. Mare huiusmodi offendunt quotq3 egiptũ deserunt: desertuz petũt: promissionis terram concupiscunt. Oportet enim nos per multas tribulationes intrare in regnum dei.

¶ Qõ cõtritio animi nunc sit in adiutorium: nunc ad firmamentum boni. Cap. viij.

Huiusmodi mare alij habent ante se: alij iuxta se: alij autem post se. Qui autẽ ante se habẽt: est eis ad impedimẽtũ. Qui iuxta se habent: est eis in adiutorium. Qui post se habent: est eis ad firmamentũ. Sic itaq3 illiciti egiptũ deserentibus: deserentibus intrare volentibus: et ad promissionis terram suspirantibus: prius habuerunt mare ante se ad impedimentũ postea fectionis. post habuerunt iuxta se in adiutoriũ defensionis quãdo erat eis p muro a dextris & a sinistris. Inde habuerunt post se in firmamentũ securitatis: inimicis vz ab eo submersis seu interclusis. Ante nos fuit iuxta nos presentia: post nos preterita. Mare ante nos timor futurorũ periculor est. Mare iuxta nos labor incũbentiũ certaminũ est. Mare post nos dolor ppetratorum malor. Mare ante nos timor pusillanimitatis. Mare iuxta nos labor sollicitudinis. Mare post nos dolor penitudinis. Timor pusillanimitatis pedit. Labor sollicitudinis munit. dolor penitudinis ptegit. Alius alior vitã considerans & studium: cum videat multos etiã post pfessionis votum reuerti ad vomitum: redire ad seculũ nec saltem audet inchoare bonũ. Ante se mare habet/ sed & impedimentum. Quid eñ est cordis trepidatio: mentis pturbatio: nisi quedã quasi maris fluctuatio? Qui eñ hesitauerit sibi est sicut fluctus maris/ qui a vento mouetur & circũfertur. Alius hũc timorem viriliter calcat/ maris fluctuatiões ante se fugat/ cordis sui trepidationem castigat/ ad toleranda pro dño quelibet pericula animũ format & preparat/ & pro hac parte psallere nõ dubitat: mare vidit & fugit eo q̃ omnis inutilis trepidatio ante eius conspectum fugiat atq3 discedat. Sed quia sollicitus est adhuc quomodo debeat vel bonor negligentiã cauere/ vel malor surreptionem declinare: patet quidẽ mare quis non ante se in vtroq3 tñ latere/ eo q̃ oporteat hinc ab bona. illinc cõtra mala cõstanter videre: multũ laborare et vtrobiq3 sollicitum esse. Sed felices illi quos in virtutum exercitia/ labor certamina/ nõ tã fatigãt q̃ delectant: qui licet solum plangunt qõ tot ante acte vite tempora vel in iniquitate cõsumpserũt/ vel in vanitate pdiderunt. Qui huiusmodi est mare post tergũ se habere ostendit sicut ille qui dixit. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Quis autẽ dubitet huiusmodi hoibus mare post tergũ relictũ esse ad tutissimũ firmamentum: et subuersionem inimicor? Solet eñ amaritudo penitentie nõ solum ppetrata mala satisfaciẽdo delere: verũ etiã illud in nouis consueuit efficere vt q̃ nõ libeat repetere.

¶ De vtili & inutili contritione. Cap. ix.

Considerem9 & illud quomodo hec maris aqua: amaritudinis vnda alijs sit extra via. alijs in via. Quis dubitet hanc vitam esse viam ad vitam futurã? Alius dolet pro his que sunt preteritis vite. alius pro his q̃ sunt vite future. Qui p his dolet que sunt in hac vita: huic est mare in via. Qui pro illis dolet que sunt extra hanc vitã: illi est mare iuxta viam. In hac vita & bona & mala: in illa vita aut sola bona/ aut sola mala. Itaq3 que nulla sunt multũ a se differũt: & nulla sibi similitudinis vicinitate cõtingunt: eo q̃ inter ea chaos magnũ firmatum sit in q̃bus aliqua psimilis qualitatis ppositio reperiri nõ possit. Sed hec vita inter illa que future vite sunt bona seu mala quasi media interiacet: eo q̃ ad vtraq3 seu hinc/ seu inde aliqua similitudine approximquet cõbona & mala permixta habet. Illius igit vite bonor quorum (q̃uis vmbratili similitudine iungitur: sicut & vite illi9 malis/ malor suor) imaginaria affinitate sociatur. Extra ergo hanc viam sunt que post hãc vitã occurrũt. Extra q̃dẽ/ et iuxta non solum qualitatis similitudine: sed tẽporis cohesione. Statim vt ista defecimus illa absq3 mora incidimus. Qui igit pro his timet/ dolet et plãgit: meroris vndã: amaritudinis affluentiam: quasi maris aquã iuxta decurrus sui viam effundit.

¶ De gemina cordis compunctione. Cap. x.

Meror p bonis eternis: mare est a dextris. Meror p malis eternis: mare est a sinistris. Sane (si sane mentis simus) p vtrisq3 debemus timere/ dolere/ & amaris cõpunctiõis lachrimis affluere. Ista timeam9 amittere: illa timeam9 incurrere. et habemus geminũ mare muniẽs nos fortis-

et ab vtroq3 latere. Rectores arboꝛ mare q̃ invia occurrit: q̃ pfectiõis nostre iter impedit: q̃ pfectus nostri cursum itercludit: iuste seueritatis & ꝛga peutim9. diuine districtionis cõsideratione terremus. futuri examinis recordatione amouem9. Omnis ergo metus noster: ois merorno ster amoueatur a via: & p vita inutili mũdane vite sollicitudine cõpũctio nostra diuidatur ad gemina: vt per timoris merorem mala diluam9 eterna: & p desideriꝝ lacrimas bona mercemur eterna. Felices qui et hoc geminũ duplicis merorꝭ mare pertransiit: qui omnem future expectationis ambiguitatẽ & metum longe post tergum relinquit. & vniuersum diffidẽtie lucũ certe spei securitate trãseunt. vtinã & in nobis absorbeat huiusmodi metus & meror a superuenientis fiducie securitate. fugiat atq3 discedat ẽt huiusmodi mare vt possimus & nos cuz ppha psallere. Quid est tibi mare q̃ fugisti? Nonne mare putam9 de iuxta illũ aufugerat qui dicebat: Bonũ certamẽ certaui/ cursuz cõsummaui/ fidẽ seruaui/ de reliquo reposita ẽ michi corona iustitie quã reddet michi in illa die iustus iudex. Puto q̃ mare omne lõge post tergũ reliquerat: nec erat vnde ia contristari/ et pturbari debuerat cũ dicebat. Nichil michi pscius sum.

¶ De vano vel vero mundi contemptu. Cap. xj.

Sed quid queso illud esse dicimus. q̃ vsq3 hodie tam multos videmus egiptum deserere qui non merentur tamẽ in maris effugio tam grãde miraculum cernere: Si vere egiptũ deseruit: si veri hebrei sunt eo q̃ de mundo trãseant/ & primũ hebreoꝝ trãsitum faciant: cur & primi saltẽ miraculi experimẽtũ nõ capiãt: An forte reliquum seculũ pfessiõe, nõ aũt & puersatione: habitu, nõ affectu? Si gliari oportet possum & hac tñ parte gliari. Scio debebrei sũt/ & ego. Sz videte ne forte nõ sufficiat nobis & vobis mutasse locũ, nõ animũ: scim non animũ mutãt q̃ trãsmare currũt. Quid sit iuuat transire & hebreum nõ facere? Absq3 dubio in exitu israel de egipto, pfugium maris indicat/ q̃z recte sibi qui sq3 huius vocabuli dignitatem vendicat.

¶ Q2 sit difficile ad pfectũ sui ptẽptũ ptigere. Ca. xij.

Transeamus ex egipto cõpore: transeamus & corde. Sed neq3 hoc putem9 nobis posse sufficere. Grandis eniz adhuc nobis restat via: si ad scõi miraculi visionem volumus pertingere. Proculdubio non est eius facultatis seu facilitatis egiptũ exire/ & heremũ pertransire: mundum relinquere: & seipsuz vincere: & post seipsum proijcere. Illud quasi modicũ quid modico tẽpore perficitur: hoc post multos labores per multas temptationes vix tandẽ aliquando & a paucis consummat. Illud vnius diei est opus: hoc vix post multa tempora explem9. Durũ/ difficile/ grande est relinquere: seipsum bene inspicere/ & plene despicere: perfecte probare: & penitus improbare. Hic labor: hic gemit9. Prauum ẽ cor hominis & inscrutabile: & quis cognoscet illud: Filij hoim vsq3 quo graui corde: dura cerui ce/ & indomabili corde. & quis vincet illud:

¶ Quibus modis mens ad plenum sui contẽptum eruditur. Cap. xiij.

Quotiens necesse est loca mutare: q̃z sepe castra figere: quot tẽptationes tolerare: omnia probare: qõ bonũ est tenere: abstinere ab omni specie mala. O quotiens necesse est ire & reuerti: & que retro sunt obliuisci: & in anteriora extendi: & p ppriũ defectũ propriã infirmitatẽ edoceri. O quotiens necesse est tot errorũ deuia: tot ambigutatũ opaca: et vitiorũ monstra incidere/ perlustrare/ aspicere ante q̃z quis extrema heremi teneat/ & ad humilitatis vltima perueniat: & ad summum sui cõtemptũ perfecte attingat. O quotiẽs necesse est ad dei miam confugere: & inter tot pericula deprehẽsum diuinã miam querere/ & gratiam impetrare. O q̃z stupenda magnalia: o q̃z iocunda miracula: o q̃z admiranda beneficia in tot diuinis reuelatiõib9/ in tantis visitationib9/ in talibus cõsolationib9: experiunt/ mirãtur/ venerant. quos heremi vastitas/ & propie infirmitatis magnitudo docuit nil de sua virtute considere, sed totũ de dei pietate psumere: iactare in dño curã suam: & ponere in dño deo spẽ suã. Ibi experiri licet i celestis cibi dulcedine q̃z magna multitudo dulcedinis quã abscondit deus diligentibus se: gustare/ & videre q̃z suauis dominus: & q̃z bonus israel deus his q̃ recto sunt corde. Ibi qui ascendunt i mõtẽ dñi, & appropinquãt pedib9 eius accipient de doctrina eius probãtes & pfitentes qm̃ magna virtus eius/ & sapiẽtie eius nõ est numer9. Mouit itaq3 hoc q̃cunq3 in illa terra deserta/ & inaquosa sic in sancto apparuit ei/ vt videret virtutẽ suã & gliam: illius sentẽtie experimẽtum capiens, qm̃ magn9 dñs & laudabilis nimis: & magnitudinis ei9 nõ est finis. Sed q̃s enumerare sufficiat q̃z innumera huiusmodi alternãtiũ vicissitudinum, nũc desolationũ/ nũc cõsolationũ experiri oporteat/ q̃z multa humane infirmitatis iudicia: q̃z multa diuine pietatis argumenta heremi habita toties/ deiq3 cultor9 videre ptingat: antq3 q̃z heremi extrema attingant/ perfecteq3 humilitatis metas apprehẽdat/ anteq3 iordanis vnda veniẽtib9 cedat: cursũq3 retroq3 in fõtẽ redeat: hũanusq3 animus sua spernẽs, seseq3 contemnẽs tot9 in deũ trãseat: & in illũ a quo omne datũ optimũ & omne donum perfectum per desiderium currat: & ad deum fontem viuum totum amoris sui impetũ retoqueat.

¶ Q2 superfluus amor sui inter successus virtutũ difficilius vincitur. Cap. xiij.

Felix anima que digna es pro qua dignatur dñs tã grande miraculũ facere: cui liceat tale spectaculũ videre: aquas q̃ inferiores sunt/ & quelibet desideriorũ fluẽta que ad ima tendunt decurrere atq3 deficere aquas que desuper veniunt: desideria que de sursum sunt in vna mole cõsistere, ita vt veraciter possit psallere. Vnam petij a dño/ hanc requirã vt inhabitem in domo domini omnib9 diebus vite mee. O infelix anima que tardas/ q̃ non festinas/ que multum non anhelas currere/ et videre: mirari/ & obstupescere. fluenta iordanis primo cursum figere. & in vno loco stare: et in vno eternitatis desiderio immobiliter inherere. postea in inferioribus penitus deficere: & in superioribus paulatim crescere. Quid putas obsecro miraculi: quid esse prodigij iordanem retroagi: et tantum flumẽnis impetum in superiora reuerti: presertim si tẽpore messis fiat quo solet implere ripas aluei sui. Cum enim ceperit semen illud qõ cecidit in terram bonaz producere de se fructum: aliud tricesimum: aliud sexagesimum: aliud centesimum. solet nimirum eo tempore iordanis vnda altius intumescere. & vt est humani animi magna de se estimaret magnũ se aliquem credere cum viderit se multum fructũ facere/ & ad maturitatis messem peruenire. Tunc (nec mirum) quo maiora de se esse iudicat: eo maiori dilectiõe dignum se esse iudicat: magnumq3 ẽ valde si non vsq3 ad superfluitatis in ima effluat/ & iuste equitatis metas/ vtilitatisq3 ripas non excedat. Quantum ergo putas q̃z magnũ miraculũ erit si mas tibi ipsi vileſcere: tibi ipsi magis magisq3 displicere. eo precipue tempore cum incipis veraciter magnus esse/ magnusq3 omnib9 apparere? Solent sane (sed neq3 hoc mirum est) tempore glatialis frigoris/ seu etiaz estiui feruoris siccitate iordanis aque minui atq3 decrescere: & quelibet elata mens inter malicie frigus et ni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mios cõcupiscentie estus sibi ipsi vilescere: z (q̃uis inuita) infirmitatem suã recognoscere: z a sua de se estimatiõe nõ modicũ detumescere. Quis queso tã immane desipiat q̃ sibi ipsi iter scelera z flagitia q̃q̃ nõ displiceat? Sz illõ magnũ erit si in tempore messis: z inter virtutũ successus possit iordanis vndas intra aluei sui ripas includere: z amoris priuati impetũ intra modestie metas cohibere. Magnum erit si non erũpat ad illicita vel effluat ad inutilia. Magnũ erit si nec seipsũ diligit nisi quãtũ conuenit/ vel expedit. Iordanis aũt (inquit scriptura) ripas aluei sui tẽpore messis impleuerat. Impleuerat inquit/ nõ excesserat. Mortiũ ergo vt puto non erit ripas iplere/ sz ripas excedere.

¶ Quomodo gradati animus ad sui contẽptuz est promouendus. Cap. xv.

PRimum ergo est cuiq̃ amore sui/ d certã mẽsurã restringere, vt postmodũ merea t ẽt magnũ illõ et stupẽdũ miraculũ videre: iordanẽ videlicet primo quidẽ cursum figere/ deinde intumescere/ tãdem retro ire/ z ad altiora ascẽdere. Et illud quidẽ primũ, cohibere videlicet excessum: z si magnũ, non tũ mirũ: sed ad montana cursum reflectere, mirabile spectaculũ: z delectabile miraculũ. Omnino z absq̃ dubio aliud ẽ amorem sui temperare. z aliud ẽ suspendere/ atq̃ deflectere. Aliud est moderar amorẽ sui: z aliud magnus contẽptus sui. Puto non sine causa nõ nisi in iordane celebratũ est tale miraculũ: qđ interpreta t descensio eoz. Sed q̃ est ista descensio nisi cordis humiliatio? Vel quoz eoz, nisi ipsorum descẽdentium/ z sponte humiliatiũ? Quoz eñ descensio voluntaria nõ est, in ipsis quidẽ est, sed eoz quodãmodo nõ est, q̃ ipis nõ ꝓdest. Oportet ergo vt spõtanea sit/ vt eis ꝓsit/ z eoz veraciter dici possit. Nunq̃d spõte descẽdisse/ vel in hoc qui cq̃ ꝓfecisse credunt, de quibus legit: deiecisti eos dũ alleuarent? Oportet ergo ab omni mẽtis elatiõe descẽdere/ z humiliari spontanea volũtate qui vult magnũ illõ miraculũ videre: nõ sicut illi inuiti deiecti. ad laudẽ quidẽ dei, quãuis ad nullã vtilitatẽ sui. Fit ergo in iordane tantũ in descẽsione eoz/ in descensione descẽdẽtiũ/ in humiliatione humiliatiũ/ tam celebre factũ/ z celeste miraculum. Quãto ergo maioz es humilia te ceteris. z tenes ripas iordanis: dign⁹ cui iordanis cedat: cui dñs miracula ostẽdat.

¶ Quomodo vano amore exhausto animus in dei amore dilatatur. Cap. xvj.

VIs videre aquas iordanis cursum figere, et in vno loco stare? Audi chi aũt (inquit) adhere re deo bonũ est: ponere in dño deo spem meã. Vis videre aquas inferiores decurrere, atq̃ deficere? Renuit cõsolari aia mea. Vis videre aquas superiores itumescere, z sursuz currere? Quẽadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquaz, ita desiderat aia mea ad te deꝰ. Deniq̃ z tu nõ eas post cõcupiscẽtias tuas. z fixisti aquas. Noli diligere mundũ nec ea que in mundo sunt. z defecerũt aque inferiores q̃ deorsum currunt. Deniq̃ delectare in dño, z videbis fixas stare in vno loco. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo/ z ex tota aia tua/ z ex tota mente tua: z videbis aquas vehementer intumescere: z in magnaz (ne mirũ) molẽ consurgere. Puto te nõ inuenire quo eas latius expandas, q̃ vt toto corde diffundas: z per totã animã extendas: z ex eis totã mẽtẽ repleas. O q̃ vehemẽter hec salutaris vnda itumuerat in eius pectore qui dicebat: cupio dissolui et esse cum xpõ. In hanc illud sententiam currit qđ ppheta psallendo de se ipso pronunciauit. Defecit in salutare tuuz aia mea. Sed qualis queso erat illa aquarum inundatio vbi pater exclamare cogitur pro parricida filio: Absalon fili mi, fili mi absalon: q̃s michi det vt ego moriar ꝓ te fili mi absalon! Puto locum repe ri no. posse q̃ vbi possent latius expandere. Adhuc dum quidẽ caritatem nemo hz vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Sic z illa inundatio intumuit non modicum, de qua habem⁹ dñicum testimonium: dimissa sunt ei pecc a multa quoniam dilexit multum. Quid mirum (queso) si procul apparebant, que multum tumuerant? Vult3 nosse q̃ procul appareat illius dilectionis inundatio que tantum estuabat, que se z vsq̃ ad pedum deosculationem vnctionemq̃ inclinabat? Amen dico vobis vbicunq̃ predicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo dicetur z hec fecit in memoriaz eius. Vultis autem adhuc apertius nosse q̃ procul apparere possint, si tamẽ ad instar montis intumuerint. In hoc cognoscet omnes quia mei estis discipuli si dilectionem habueritis adinuicem. Q̃ lõge obsecro apparet qđ oẽs cognoscere oportet? Sed necesse est (vt iam diximus) vere caritatis fluenta ad instar montis intumescere que volunt tam procul apparere. Sed forte adhuc montem queris, ad cuius similitudinem aquas intumescere legis. Vide ne forte sit ille mons coagulatus/ mons pinguis/ mõs dominj preparatus in vertice montium, eo q̃ dominus exaltauerit illum/ z donauerit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine ie omne genu flectat celestium/ terrestrium/ z infernorum. Ad instar hui⁹ montis: ad similitudinem illius magne mirabilisq̃ dilectiõis, qua anima suam posuit pro ouibus suis, aqu tumescere debere cognoscat qui eas procul apparere, z dominicum preceptum implere desiderat. Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Audi similitudinem: z adhibe imitationẽ. Sicut dilexi vos/ inquit. Similitudo dilectiõis est i ar montis. Quãm mauit nos, qui mortuus est propter nos? Munquid nam huius montis similitudinem in sua dilectione non tenuerunt, qui pro xpo lapidati sunt/ secti sunt/ tẽpt ci sunt/ in occisione glaij mortui sunt? Iccirco (vt arbitroz) in omnem terrã exiuit sonus eorum, z in fines orbis terre verba eorũ, vt apparerent procul, vt ab oibus viderentur, z illos ẽs imitarent. Sed quid queso miramur si procul apparuerunt, q̃q̃ que (sicut scriptum est) vsq̃ ad sartan intumuerunt? Sartan interpretatur tribulatio eorum. Tribulatio autẽ eorum quid est aliud (secundum qđ de iordane iam diximꝰ) nisi tribulatio tribulatorum? Tribulatio autem voluntaria cuiq̃ est sua. Quã enim quisq̃ patienter/ seu etiã libenter susc ipit, suam esse facit: quia sue eam vtilitati deseruire cogit. Sicut ergo descẽsio, descẽtio eorũ q̃ se spõte humiliant: sic et tribulatio, tribulatio eorum est qui pro dño tribulationem amant. Illa itaq̃ tribulatio est tribulatoruz, que tribulatis imputatur ad meritum. Vide ergo aque ille que superiores erant quantum creuerant/ quãtum tumuerãt/ q̃ se et vsq̃ ad sartan extẽderãt. O forte vt moza dilectio que et te vsq̃ ad sartan extendis: z vsq̃ ad voluntariã tribulationem sinum tuum expa is. Quale queso est ista dilectionis dilatatio: qualis est ista aquarum inundatio: coz suum extendere/ et dilatare vsq̃ ad voluntariam tribulationem/ vsq̃ ad spontaneam passionem/ vsq̃ ad votiuam mortem? Ne dubites ergo se in id loci extendisse aq as superiores quotiens vides in tribulatiõe gaudentes/ et suam propter dominum tribulationem amantes: sicut ibant apostoli gaudentes a ꝓspectu concilij quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliã pati.

¶ De vani amoris defectu et veri amoris profectu. Capitulum. xvij.

ERgo aque superiores vsq̃ ad sartan ascendunt: et aque inferiores vsq̃ ad mare descẽdunt. Ille ascẽdunt/ et crescunt: iste descendunt/ et decrescũt. Ille

crescunt z itumescunt: iste decrescit/ et deficiunt. Pulcrũ spectaculum aques superiores circa sartan intumescere: z aquas inferiores in mari deficere. Hic intende/ z obstupesce. Hic intende diligenter z obstupesce vehementer. Elige in his tam magnis tamq̃ mirandis: quid ꝓius/ quid amplius mireris: an aquas in mõtanis non defluere, sed intumescere: an aq̃s ex aq̃s nõ itumescere/ sz deficere. Aq̃ aũt (inq̃t scriptura) q̃ inferiores erãt i mari solitudinis qđ nũc vocat mortuũ descẽdẽrt vsq̃quo oĩno deficerẽt. Que ergo iferiores sunt necesse ẽ in mare descẽdere/ z i mari deficere. Scimus autem quia aque q̃tumlibet dulces sint, quoniam cum in mare perueniunt, dulcedinem suam seruare non possunt. Que ergo in mare descendunt cito amarescunt. Risus (inquit) pessimus vertit in luctum: z gaudium in merorem: hoc ẽ dulcez aquã in mare descendere/ z dulcedinẽ amittere, z dulcem in amaraz vertere. Risus sane et gaudium dulcem aquam facit. et huiusmodi q̃libet q̃ ardenter sitit, tam libenter vnusquisq̃ bibit. Sed luctus z merorz dulcem facere non possunt: nec huiusmodi bibere homines facile volunt. Quotiens risus in luctum vertitur/ totiens aqua inferioz in mare labitur/ z in amarã mutatur. Recte eniz risus ad superiores aquas pertinere vꝺr de quo ab ore veritatis dictum est. Ve vobis qui nunc ridetis/ quia plorabitis. Quid ergo est inferiores aquas in mare decurrere/ atq̃ deficere, nisi carnales z infimas delectationes in dolorem trahere/ z penitendo extinguere? Qui enim de perpetrata delectatione plangit/ z gemit: q̃ superuenientem horret/ z respuit: qui futuram timet/ z declinare satagit: quid aliud q̃ dulcem sibi in amaram vertit? Hoc itaq̃ hoc in est qđ superius mirabamur/ qđ adhuc vsq̃ miramur, dulcem in amaram vertere/ gaudium deflere/ delectationem dolere/ z in hunc modum dulcem in mari deficere. Ergo ne aque circa sartan intumescunt: ergo ne aque in mari deficiunt? Siccine homo de tribulatiõe letatis: siccine homo de delectatiõe turbaris? O mirum: o stupendum. In voluntaria tribulatione gaudia cõmutantur: occurrentes delectationes dolore spontaneo exterminantur.

¶ Quomodo per vani amoris defectum mentis perturbationes deficiunt. Cap. xviij.

SEd quid q̃so hoc sibivult q̃ vocatur mare mortuum in quo contigit tam celebre factus? Quid queso tale nomen accepit? Nam qđ primus nõ habuerit ex eo scriptura satis inuit quo ait. Mare solitudinis qđ nũc vocatur mortuum. Puto quia non omne mare solitudinis, nec ois amaritudo desolatiõis, immo hoc ipsum mare de quo modo loquimur haud digne tali nomine cẽsetur: nec debet dici mortuum nisi forte in illo contingat predictũ miraculum Scimus quia qđ mortuum est omnino se mouere non potest. forte hoc mare postq̃ incidẽs vnda defecit: postq̃ influentem et impellentem gurgitem non habuit a suo feruore defecit/ et tu antes illas atq̃ ebullientes fluctuationum suarum procellas amisit. Impetus siquidem influẽtis iordanis cursusq̃ rapidissimus illa psu suo vehemẽtissimo ipsum impellebat/ atq̃ exagitabat/ et tranquillum/ et quietum esse penitus non sinebat. Ibat ergo tunc temporis tumens/ et spumans/ et multum exestuans: z quasi ad commotionis/ z inquietationis sue iniuriam vehemẽter indignans. Sed postq̃ cepit influens inundatio deficere: z commotionis causa perire, cepit et ipsum mare ab illa sua procellosa exagitatione quiescere: et quasi mortuum motum pristine inquietationis amittere/ et nomẽ mutare. Sic nimirum sic torrens voluptatis carnalis/ z vehemens impetus carnis q̃diu viget solet eẽ causa tumoris/ et indignationis. Solet sane conscientiam totam turbare et amaritudinis fluctus exagitare/ et profundissimam illam humani cordis abissum ab imo euertere/ et magnuz illud mare magnis tempestatibus agitare. Ardens siquidem celesti desiderio feruens puritati studens, et ad perfectionez tendens q̃diu turpes delectationes ex carnis impetu sentire cogitur, necesse est infimis desideriis/ et sordida fluentibus reluctetur. Hinc est q̃ sibi ira scitur/ q̃ sibi indignat/ aduersus seipsam seuire videtur. puto q̃ huiusmodi perturbatio/ et tumultuatio, vehementesq̃ fluctuatio non facit mare mortuum, sed viuum/ sed validum/ sed inquietũ Sed postq̃ ceperint inferiores aque decurrere atq̃ deficere: et infimarum delectationum fluxus languescere/ atq̃ euanescere, incipit et conscientia pariter ad pacem et trãquillitatem seipsam paulatim componere, futuri iudicij metum magis magisq̃ deponere et illas preterite indignationis et anxietatis estuationes amittere, ad mortui similitudinem trepidationis et perturbationis motũ nõ habere. In hunc itaq̃ modum carnalis voluptatis profluuium exhaustum/ atq̃ exsiccatum/ penitusq̃ absũptuz facit mare inualidum/ et infirmum/ et tranquillum/ et qđ inde debeat dici mortuum. Vides certe vt arbitroz q̃ recte mare suum nomen mutauit/ mortuiq̃ nomen cõcepit, in quo inferiorum decursus aquaruz decidit atq̃ defecit.

¶ Cum qua cautela debeamus cordis perturbationes delere. Capitulum. xix.

MIrandum aut̃ quomodo mare hoc debeat iuxta aliquid permanere, et tamen secundum aliquid mortuum esse: nã semper necesse est de perpetratis malis penitere, odio et detestatione persequi/ z per horrescere/ non tamẽ illa semper deflere et trepidare, sed post dignam satisfactionem/ et concupiscentiam edomitam consolationem recipere, et ad spem venie/ securitatisq̃ quietem animum reformare. O vere felix multumq̃ beatus cui datuz est cordis perturbatiões/ et tristicie tempestates compescere: z magnas illas z mirabiles elationes maris ad tranquillitatem componere. Unum scio/ nec dubitare audeo. q̃ quãdiu amor ad multa spargitur/ et ad ima deriuatur: nunq̃d plenam pacẽ perducitur/ nunq̃d ad vere securitatis tranquillitatẽ serenatur. O anima infelix z misera vsq̃quo sollicita es, z turbaris erga plurima? Porro cum vnum sit necessariũ: tandem aliquando fige desiderium, dilige vnuz. Felices illi⁹ ciuitatis ciues, cuius participatio in ipsum. Cõgregantur aque que sub celo sunt in locum vnum: noli sinere eas fluere deorsuz. An nescis quia qui dimittit aquas suas caput est iurgiorum? Quid per ima desideria defluis? quid tibi cũ bonis perituris: gaudisq̃ lugendis? An nescis q̃ omnis aqua que deorsum currit, in mare descendit? Omnia siquidem flumina intrant in mare, z omnis infima delectatio desinit in dolore. Risus eniz dolore miscebitur/ z extrema gaudij luctus occupãt: eo q̃ omnis dulcis aqua in mare descendat/ z dulcedinem amittat: transit enĩ mũdus z concupiscentia eius. Et scimꝰ quia sine dolore non relinquitur qđ cũ amore possidetur. Quanto ergo melius est que sursum sunt sapere, que sursum sunt querere, z iordanis fluenta in suum fontem retorquere: vt audeamus z nos illam congratulationis vocem in vsum nostre cõfessionis assumere: Quid est tibi mare qđ fugisti: z tu iordanis quia conuersus es retrorsum?

¶ Ab hoc loco agitur de studio contemplationis: z quomodo vel quantum valeat ad reformationem veri amoris. Capitulum. j.

Universidad de Deusto

Sed nec illud hoc in loco preterea dū puto qua arte/quave industria effici queat, vt se vltro iordanis conuertat, z sponta-
neo nutu in suum fontem recurrat. Aliud siquidē est nosse quid expediat: vel qd fieri oporteat: z aliud non ignorare quomodo obtinere valeas, qd vtile / seu etiā necessarium fore nō dubitas. Quis non desperet tanti fluminis impetum posse in montana conuertere? quis inde presumat naturalem illum humane affectionis cursum rapidissimum / impetū qz ad ima vehementissimum posse cohibere, z in cōtraria deflectere, nisi artem accipiat qua se illud speret efficere? Denicz cursum aque defluentis prepeditum sepe audiui mus: frequenter z vidimus: neqz hoc impossibile iudicamus. Nam aliud est in necessarijs appetitib⁹ / z in naturalibus affectibus sepe dissensum cohibere: z aliud affectionem mutare: z humane concupiscentie profluuium in virtutum montana conuertere: z spontaneo quodam intimi amoris nutu contra morem in supercelestium desideriorū concupiscentias assurgere. Parum ergo puto meam / vel cuiuscz hominis inde proferre sententiam. discam⁹ ab eo qui docet hominem scientiam. Audiamus itaqz quid nobis in hoc negocium proponat. vel quid in rei exitum promittat. Cum posuerint (inquit) vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant archam federis domini dei vniuerse terre in aquis iordanis: aque que inferiores sunt decurrent / atqz deficiēt: que autem desuper veniunt in vna mole consistent. Oportet ergo (vt audimus) archam federis domini presentes habere, si cōcupiscim⁹ inferiores aquas deficere / z superiores in vna mole consurgere. O felices q eam z si non semper / verūtamen frequēter presentem habere possunt, in cuius presentia tam magna / tamqz iocūda miracula fiunt. Oz que est ista (queso) archa federis nisi fore illa diuinorum donorum prerogatiua / gratia videlicet contēplationis? Que est illa archa deaurata, nisi humana intelligentia celestis sapientie fulgore splendida / z diuine inspirationis luce irradiata? Quid rectiꝰ intelligimus per illud venerabile sacrarium / z sacrorum dictamen reconditorium, cū spiritalem spiritalium virorum intellectum, qui secretorum diuinorum sacratiora / z sapientie archana / z per intelligentiam capit / z per memoriam custodit? Sed quid illud dicim⁹ q̄ hec archa dicitur federis archa? Nunquid nam dare solet hanc tantā gratiam in signum dilectionis / z pignus charitatis: qui diligit diligentes se, z suo digne efficit amore, intantum vt ab illo mereantur audire. Jam non dicam vos seruos / sed amicos: quia omnia nota feci vobis que audiui a patre meo. Hec itaqz archa non semper presens habetur: qz contēplationis gratia etiam ipsis quādoqz subtrahit quibus eam secundum temp⁹ habere cōcedit. Archā ergo presentē habemus qñ ex inspirāte gra radium cōtemplationis accipim⁹. Archam istā nobiscū portam⁹ cum diuine contēplationi diligēter insistim⁹ / z studio sapientie salutaris p inuestigationem seu retractationē vehementer intendimus.

¶ Quomodo inuestigatio z retractatio salubriū valeat ad corrigendum animum. Cap.ij.

Sti etenim sunt (ni fallor) arche nre baiuli qb⁹ solet vel in alta sustolli / vel in anteriora deferri: ignotoz scz inuestigatio: z cognitoz retractatio Sine his eteni cito aut deoz suz labit / aut retrosum repelli t. Sine retractatiōe siquidē ab obliuiōis lapsu non custodit: z sine inuestigatiōe ad cognitiōis profectum nunqz promouet. Solet aūt (vt oēs nouim⁹) officiū sacerdotū esse circa salutis custodiaz / curāqz aiaz vigilare. Debet ergo inuestigatio nostra / debet z retractatio nostra circa salutaria / circa saluti obnoxia diligenter intendere / indesinenter insistere, vt hoc modo si dignitatem sibi meritis vendicent / z nominis honorez defendent. O cz digni sacerdotes, o cz idonei arche portatores. inuestigatio salutariū retractatio salubriū. Horū sacerdotū officio ad iordanica fluēta archā nram deferim⁹ cum p inuestigatiōis / z retractatiōis studiū ad desideriorū nrorqz cōsiderationē nre contēplatiōis ocularez reflectim⁹. Ad hoz itaqz ingressū / arche qz accessum / videbis cursuz iordanis / impetuqz dissolutionis, primo liquescere: postmodū herere: tādemqz retrorsum redire. Absqz dubio affectiōis būane pfluxuz cito perfecti⁹ inspexeris, quāto pleni⁹ agnoueris: tāto pfecto amplius miraberis: tāto vehemēti⁹ detestaberis. Cōsidera ergo frequēter / cōtēplare diligenter cordis tui luxū / desideriorūqz profluuiū. Vide ergo amorez tuū. vñ / q̄ currat / q̄ p desiderium tēdat: vel vñ p falsūdiū recedat. videbis quō de sublimib⁹ ad ima labit: z de summis ad ifima deriuat. Absqz dubio cū hec cepis diligenter inspicere / profundeqz intellegere: incipies z pariter cuz ppha pclamare. Quid michi est in celo / z a te qd volui sup terram?

¶ Qz facilius est animum corrigere cz eiuz intima penetrare. Capitulum.iij.

Verū illud quāta putam⁹ admiratiōe dignū / quāta ve locūditate amplectendū qz nō vult de⁹ miraculū suū diuti⁹ differre / nec expectationē eius in lōgū ptrahere: necvzget nos vel vsqz ad iordanis ima descendere: z vsqz ad illud būani cordis inscrutabile p̄fundū penetrare añqz incipiat pmissionē suā iplere. Utiqz qñ ipse cognouit figmentū nrm nō vult nos diutine prestolatiōis moza suspēdere: veraciter sciēs qm̄ peruū est cor hois z inscrutabile. Quis eñ digne cōprehēdat: qs explicare sufficiat cōta sit stultitia / cz infinita miseria: sūma bona sponte deserere / ifima bona auide q̄rere: etna gaudia fastidire / trāsitoria ardēter cōcupiscere: z p puncti⁹ pmia infinita pdere / z mala eterna incurrere? Vt⁹ ergo p̄sideratiōis intensitatis, pfundū penetrare nō cogimur? ne a nobis non modo difficilia / sed z impossibilia exigere videam⁹? Sz qd ait scriptura? Ingredi⁹ is in qt sacerdotib⁹ iordanē: z pedibus eoz tinctis in parte aque / steterunt aque descēdentes in vno loco z ad instar mōtis intumescētes apparuerunt procul. Anima duertis (obsecro) quō statī ad primā intinctionem pedū ioz unis incipit cohibere cursum / z cōuerti retrorsum? vix partē aque (vt audis) attigerāt: ecce iordanis fluēta impetū suū in seipsa retorquebant.

¶ Quātū valeat cū pfunda admiratiōe infirmitatis nostre cōsideratiōi diuti⁹ inherere. Cap.iiij.

Sed qui fūt isti queso pedes sacerdotū ad quorum intinctionē iordanis cōuertit retrorsum? Sed si per sacerdotē recte intelligimus inuestigationē quid rectius intelligit per eius pedem (qd̄ ē eius corporis imuz) cz inuestigatiōis profundū: Pes igit sacerdotis ē profunditas inuestigatiōis Pedē ergo in aqua ponere, ē profūda inuestigatiōe occulta penetrare. Pes huiuscemodi in aq̄ tingit qñ mēs adinuētiōis sue subtilitatē mirat: z in sua admiratiōe delectat. Quid eñ est tigi nisi affici? Quid ē affici, nisi p̄tēplari / mirari / delectari? Et cuius inuestigatiōis nre pedes nō vsqz ad gurgitis ima extēdim⁹ qz desideriorū nrorz errores non nisi ex parte penetram⁹? ipos tñ pedes (quāuis non nisi in parte positos) multū intingim⁹, multuz obstupescētes qd vix / vel ex modica pte cōprehēdim⁹. Debem⁹ ergo cordis intima pscrutādo eousqz salubri aqs descēdere: donec pos simus inuestigationis nostre pedes plene intingere: z animū nostrum super erroris nostri considerationez in ad-

mirationem z stupoꝛem cōuertere. Nam hoc ipsum quod cōprehendere possumus ipsa stultitias z erroꝛibus nris: puto posse sufficere nobis intantū vt iordanis cursus sui impetum vltro cohibeat: z nutu spontaneo in posteriora recurrat pristine consuetudinis deuia damnans atqz detestans: moꝛ suoꝛum lapsuum sponte cohercēs / z in cōtraria dirigens. Puto quia tunc temporis prophetа sup aquas iordanis intelligētie sue archam leuauerit: cū generalem nec de suo tm̄ / sed de quolibet corde humano sententiam proferebat. Uniuersa vanitas ois homo viuēs. Videbat quoꝛsum iordanis fluēta currerēt: cū p increpationē exclamaret. Usqz quo illigitis vanitatē z queritis mēdacium. Videbat vbi cursum suū terminaret: et q̄ in mari deficeret cum piceret. In imagine ptrāsit homo, sed z frustra cōturbat. Profunde pedes in aqua tigrerat cū in hanc admirationis vocē erūperet. Quid enim michi est in celo, et a te quid volui sup terrā? Puto qz ad hanc pedū intinctionē p̄sideratiōisqz admirationē iordanis ima desideriorz deserēs / supioꝛa redeat fontēqz repetat intrāū vt dicat. Renuit p̄solari aīa mea: memoꝛ fui dei / z delectat⁹ sum.

¶ Quomō post plenā correctionē sui animus ad eternoꝛ contēplationē introducitur. Cap.v.

Memoꝛe ergo debet hoc ipm qd cōprehēdi valet de corruptionis sue consideratione negligere / neqz hoc negligēter, z quasi in transitu videre, sed statim ad arche ingressum itinctionēqz pedum gressum figere / mozaqz inmectere donec aqua supioꝛ crescat / inferioꝛqz deficiat / populusqz hebreoꝛum totus pertranseat. Ut enī ceperimus vitā nrām retractare / atqz discutere, p retratiōisqz nre pedes in aqua tingere, statim vt senserimus animū nrm affici / z ad sui cōsiderationē miseri / z indignari, debemus in hoc admirationis nre spectaculo libenter imozari, donec internoꝛ amoꝛ intumescat / inferioꝛ autē oīno deficiat / toraqz desideriorz nostroꝛ turba pertranseat / terrāqz promissionis spei sue certitudine tāgat / z teneat. Tunc demū (vt arbitroꝛ) tēpus erit vt ipsa intelligētie nostre archa, promissionis terrā intrare possit cum votoꝛū omniū / volūtatumqz plebē premiserit. Justius eñ necesse est bona dñi in terra viuentiū credere / sperare / diligere / multuqz desiderare / cz detur nobis cognoscere z intelligere / quā ad facie videre. Nisi (inquit) credideritis non intelligetis. Qui diligit me (inquit) diliget a patre meo / z manifestabo ei meipm. Manifestationē ergo p̄cedit dilectio: vt dilectionē sequat manifestatio. Precedat archam affectionū turba / vt turbā subsequat contēplationis archa. Justius oportet promissionis terrā tenere per desideriū cz p intellectū. Puto qz apostolus totā cogitationū / affectionūqz suarū multitudinē transegerat cum dicebat. Cupio dissolui z esse cum xpo. Quid enim sibi de huius vite desideriis reliquerat / qui nec ipsam vitam premium christi desiderio diligebat? Inde est (vt arbitroꝛ) q prevaluit contēplationis sue archā in terrā lacte et melle manantē introducere / vt videret bona hierusalē oīb⁹ diebus vite sue / z ex reuelatione dñi disceret qd̄ oculus nō vidit / z auris non audiuit / nec in coꝛ hois ascēdit. Audentioꝛ si ipe nō gloriat huiusmodi hoiem raptū vsqz ad tertiū celū: z audisse ibi archana verba que nō licet homini loqui.

¶ Qz in futura vita post eternoꝛ p̄tēplationē animus ad oīa desideriꝫ sui beatitudinis relaxat. C.vj.

Duto qz z nos ipsi post interne familie tantez multitudinis transitū cum ceperimus contemplationis nostre archā illuc introducere / z non tam p speculū z in enigmate, sed facie ad faciē videre: cum tenuerimus actu qd̄ interim tenemus affectu: iam vlterius necesse non erit iordanem aluei sui fluenta suspendere / z cursus sui impetum renitēdo cohibere. Absit absit cum corruptibile hoc induerit incorruptionem: z mortale hoc induerit imortalitatē: absit inquā absit vt adhuc necesse sit castigare corpus / z in seruitutē redigere: atqz etiā tunc mortificari tota die, qñ iusti (christo etiā testāte) fulgebunt sicut sol in regno patris sui: z tollet impius ne videat gloriā dei. Nō nobis oīno sicet amplius nolite diligere mundū nec ea que in mūdo sunt, cū fecerit dñs nouū celum / z nouā terrā iuxta qd̄ ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatē filioꝛ dei. Et licet in creaturis decoꝛ sit tūc cz modo incōparabiliter maioꝛ / atqz venustioꝛ: corporeisqz oblectamētis dulcioꝛ, ppensioꝛ / atqz iocundioꝛ: nichil erit qd̄ concupiscētias spūs imminuere possit in oibus his que sensus corporis attigerit. Nesciet cōcupiscētia carnis: nesciet cōcupiscentia oculoꝛ concupiscētias spūs extinguere, sed accendere. non refrigerare: sed acrius inflāmare. Quicqd exterius / quicqd interius occurrerit, spirituali amoꝛi / diuine dilectiōi alimēta ministrabit. Tūc absqz dubio animus delectabitur interius / z delectabit exterius. Delectabit in rebus spiritalibus / delectabit in reb⁹ corporalib⁹: z ingredietur / z egredietur / z pascua inueniet. Tūc reuertent aq iordanis in alueū suū / z fluēt sicut ante cōsueuerāt. Jordanis alueus cōmodi appetit⁹. In huiusmōi alueo aque iordanice cū impetu ferunt, qz cordis desideria iuxta cōmodū sui appetitū huc illucz deriuant. Quo putas tendit huiusmodi decursus aquarū: nisi in beneplacitū. Quid ergo est aqs vt ante cōsueuerant currere, nisi beneplacitū sequi / z apprehēdisse? Naturaliter quidē ois appetit⁹ ad cōmodū trahit / z huiꝰ alueī ductū seq in suo illic desiderio nemo phibet. Adulta hic placēt q tū non decēt: z iccirco fieri nō debēt. Necesse est ergo in hac sepe vita aquarū impetū cohibere: z concupiscētiarū violentiā viriliter frāgere. Nichil illic libebit nisi z qō licebit. Nichil ergo oberit desideriorz fluēta p voto effluere / z ad omne beneplacitū deriuare. Cuius vt arbitroꝛ libertatis licentiā prophetа sperabat / z suspirabat cum psallendo proclamaret. Voluntaria oris mei bñplacita fac dñe. Sepe / z supra modū sunt alia volūtaria oris / et beneplacita cordis. Quia alia mēte cōcupiscimus: atqz alia sunt ea que ore probamus. Alia sane sunt ea psepe q placēt ex sententia: atqz alia ea que placent ex concupiscentia. Illa placent ex iudicioꝛ: ista ex desiderio. Illa ex diffinitione / ista ex delectatione. Rogat ergo ppheta vt eadē ipsa que sunt votiua sint z beneplacita, vt in vnum conueniant / sibiqz semp occurrant, votum / beneplacitū. sentētia / z concupiscētia. iudicium / z desideriū. diffinitio / z delectatio. Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: vt quicquid placet ex discretione, placeat ex delectatione: z et solalibeant ex delectatione, que licēt ex deliberatione. Transeat ergo transeat populus hebreoꝛum: transeat et archa post ipsum in illam terram lacte et melle manantem. in supernā illam z sempiternam iocunditatem: vt tādem aliquando facie ad faciē videat, qō multo desiderio tantopere ante quesierat. Transeat ergo grandis illa tot desideriorum turma: transeat z theorica illa intelligentie archa in illa interna / et eterna gaudia, vt vel tunc iordanis liberum cursum recipiat: z omnis humanus affectus licenter et libere in omne se beneplacitum voluat: et humanus animus (vtpote summis spiritalibusqz bonis firmiter immobiliterqz inherēs) in rebus exterioribus z inferioribus nichil contradictionis inueniat. Ni fallor illa que superius intumuerat vnda, maioꝛi cz prius impetu in alueum suum recurret / et latius expādet / modumqz pristine limitationis excedet: eo q̄ amoꝛ verbi creaturarumqz maioꝛis incendij alimenta vberrima reperiat / z ob

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc quaꝫ versum feruentiori desiderio ad omnia ruat.

¶Quomodo quidã in hac etiã vita ad eterni contemplationem subleuantur. Cap.vij.

Sed hoc qđ de arche transitu legitur etiã in hac vita ꝑm aliquẽ modũ impleri posse videt. Probat hoc apostolicũ illud testimoniũ qđ et supra iam ꝓtulimus: quem adhuc talia dicẽtem in hac corruptibili vita degere nõ dubitamus. Scio (inquit) hominẽ in christo siue i corpore/ siue extra corpus nescio/ deus scit raptum huiusmodi vsqꝫ ad tertiũ celum: et scio huiusmodi: qm̃ raptus est in paradisum: et audiuit archana verba que non licet homini loqui. Ecce vbi contẽplationis sue archã introduxerat. qui in tertij etiã celi secreta intelligẽtie oculũ fixerat. Puto autẽ quia nec ipse paulus vsqꝫ in id loci archã leuasset, nisi totã illam desideriorum suoꝝ familiã illuc ꝓmisset: intantũ vt oĩ arbitrareꝫ vt stercora vt christum lucrifaceret. Adulti (vt arbitror) hanc de qua loquimur promissionis terrã ꝑ meritũ possident, qui illuc archã suam iuxta pauli similitudinẽ introducere non valent: eo ꝙ adhuc aliquos de interna illa affectionũ suarũ familia extra hanc terrã ꝑ desideriũ retinẽt. Sed cum hec oĩs hebreoꝝ turba iordanẽ trãsierit, cũ et ipsa iordanis archa in terrã ꝓmissionis subintroducta fuerit: qđ queso tam oberit cursum suũ repetere/ et iuxta mozẽ in alueũ suum refluere, dũmodo congrue vtilitatis/iustiqꝫ necessitatis ripas nõ excedat: dũmõ eqtatis/modestieqꝫ alueum sequens ad supflue libertatis campum nõ effluat? Quid em̃ est hebreoꝝ turbã iordanis alueũ trãsisse: nisi celestia desideria et ad futurã gloriã tẽdẽtia carnis appetitũ eousqꝫ perdomuisse quo iam vlterius non possit ea irretire/vel impedire? Et quidẽ antequã populus domini cũ dñi archa transeat, ne eoꝝ transitũ iordanis vnda prepediat: necesse est eius decursum cohercere: et carnis impetũ frangere: et animũ sepe etiã a necessaria cõcupiscẽtia auertere. Nunqꝫ enim humanus affectus ad eternitatis desideriũ ꝑfecte inflãmat: nunqꝫ humanus intellectus ad eternorũ cõtemplationẽ plene acuit, nisi carnis cura in rebus etiã licitis/multũqꝫ necessarijs frequẽter/fortiterqꝫ repellatur. Eousqꝫ ergo oportet corpus castigare/et in seruitutẽ redigere, donec vlterius iam nõ possit meritoꝝ profectum vllatenus impedire. Sed postqꝫ ꝓtereuntẽ turbã archãqꝫ comitantem trãsmiserit/ inquantũ spiritalibus exercitijs obuiare non poterit, vtilitatis sue alueum sequi cuiqꝫ licebit. Hinc est qđ multos sepe iam vidimus mira ꝑius abstinentia corpus afflixisse/ mozbosqꝫ graues, immo incurabiles incurrisse/ eosdẽqꝫ ipsos post edomitã concupiscẽtiam/post acceptã diuinitus gratiã, rigoris pristini frena laxare/et corpori suo i cibo/et potu/in somno/et vestitu multo amplius qꝫ custodita sanitas postulasset idulgere. Rã hoc sepe spiritalibus studijs militat/ qꝫ vir plenus gratia corporis vires inquantũ vtiliter potest custodit/aut reparat. Cauere tñ debet qui sibi iam ꝑm hanc licẽtiam indulget, ne aquas nimis relaxet/ne vtilitatis sue alueum deserant/modestieqꝫ ripas excedant. fluant saltẽ vt ante consueuerant de quibus scriptũ est/ꝙ aluei sui ripas impleuerant. Hoc (vt arbitror) soli illi benefacere nouerunt qui iam ea que sursum sunt sapiunt/et qui celestium dulcedinẽ iam degustauerũt/qui terrena fastidiunt/ qui archam suã in illam promissionis terram iam introduxerunt. Non potest (vt arbitror) ad perfectum exteriorũ bonorum fastidiũ pertingere, qui interiorum bonorũ dulcedinẽ nondũ meruit gustãdo sentire. Puto qꝫ prophetа nisi ꝓius gustasset qꝫ suauis est dominus/et qꝫ magna multitudo dulcedinis domus eius: puto qꝫ nisi hoc per experimentũ didicisset: illud omnino ex sententia dicere non posset. Renuit cõsolari anima mea. Me ergo a me semper necesse sit iordanis cursum cohibere: oportet archã nostrã eius vlteriora transponere: sed nec illud licet/ nisi possimus omnem illã votorum nostrorum turbam ꝓmittere.

¶Qꝫ semper oportet per contemplationis studium preuidere quo debeamus per desideriũ tendere. Cap.viij.

Doceat sane hec archa necvbiqꝫ sequi: nec semper ꝓmitti. In loco horroris et vaste solitudinis turbam precedat: in terrã promissionis ingredienti turbe succedat. Precedat ad nostra: subsequatur ad diuina. Citra iordanem que pertinent ad nos: vltra iordanẽ que sunt supra nos. Hic iubemur discutere/et approbare et postea tenere. Omnia (inquit apostolus) probate/qđ bonũ est tenete. Illic ꝓcipimur credere, vt quandoqꝫ mereamur et intelligere. Nisi crediderit is (inquit) nõ intelligetis. Debemus ergo qđiu adhuc in deserto sumus: qđiu per heremum iter agimus: archam nostram ante nos ꝓmittere/et subtiliter preuidere, quo debeat virtutũ familia per studium/vel per desideriũ subsequendo tendere. Et possitis (inquit dñs) videre et nosse per quã viam ingrediamini/quia ꝓius non ambulastis per eam. Hinc illud sapientis sententie concinit cũ dicit. Et palpebre ꝓcedant gressus tuos. Sed ad illa que vltra iordanẽ sunt/que sensum nrm excedunt: melius nitimur desiderio/qꝫ studio/ affectu/qꝫ intellectu. eo ꝙ iubemur turbam nõ archam ꝓmittere. meliusqꝫ sit in hac parte multũ desiderare qꝫ multũ discutere. vt illuc mereamur introduci, quo nõ valeamus virtute irrũpere (Qui enim scrutator est maiestatis oppimetur a gloria) Illic ergo precedat vt viam ostendat.

¶De gemina imꝑfectione quas sen. oportet ꝓ oculis habere. Cap.ix.

Sed nec illud qđẽ sermo diuinus voluit tacite ꝓterire. quãto vie spacio debeat subsequẽtem turbã ꝓire. Sit (inquit) inter archam spaciũ quasi bitoꝝ duum miliũ. Vis scire qđ sit archã cũ turba esse: vel quid archam turbã ꝓire? Cum quales ꝑfacta/vel desideria sumus diligenti contẽplatione attendimus, archam nostrã nobiscũ/et quasi ꝓsentẽ habemus. Cum vero quales nos esse oportet subtiliter aspicimus, intelligẽtie nostre archam ante faciẽ nostrã ꝓmittimus/ vt quo tendere necesse sit nõ ignoremus. Quis queso gloriari potest/vel totum facere qđ vtiliter facere potest/vel totũ posse qđ fieri oporteret si fieri potuisset? Sicut em̃ nec totũ volũt qđ valẽt: sic nec totũ valẽt qđ debẽt. Ergo vterior est facultas qꝫ voluntas: et necessitas longe remotioꝝ qꝫ facultas. Ꝓmittamus ergo archã nram nõ solũ vsqꝫ ad cõsiderationẽ nre possibilitatis: sed etiã vsqꝫ ad speculationẽ necessarie vtilitatis: vt antedamus, non solũ quid melius facere possemus qꝫ facimus/verũetiam quid melius fieri oporteret qꝫ possunt. Quasi ergo cubitoꝝ mille archã suam ante faciem suã ꝓmittat qui diligẽter attendit, qđ frequẽter aspicit, vbi ꝑ meritũ esse potuisset si de possibilibus sibi nichil negligeret. Sed vsqꝫ ad duo milia cubitoꝝ vlterius progreditur, qđ non solũ frequẽter/sed pene indesinenter contẽplatur, qꝫ innumera non faciat, et qꝫ innumera etiã non facere valeat que fieri oporteret si ad illa adimplenda sua virtus non succũberet. Cum aliquid fortiter agere volumus cubitũ nrm extẽdimus, et ideo recte ꝑ cubitos/virtutũ exercitia itelligimus. A billenarius ꝑfectionẽ significare solet: quia maiorẽ numerũ nra cõputatio nõ hz. Duo ergo milia cubitoꝝ (vt arbitror) geminã perfectionẽ designare videtur: integritatem videlicet voluntatis/et plenitudinẽ fortitudinis. Sed quisquis necdũ

totum valet qđ debet: sed nec totum quidẽ complet quod valet/ vtraqꝫ ꝑfectiõe caret. Quid ergo est intelligẽtie sue archam vsqꝫ ad duo milia cubitos ante seipsum ꝓmittere nisi ꝑuidẽter ꝓuidere quantũ sibi desit de gemina ꝑfectione/ quaꝫ neutrũ nec ꝑfectum potest adimplere? Vitam vtiqꝫ dicã qđ sentio: illũ solũ hoc diuicum ꝓceptũ implesse puro: solum illum inquã existimo archam suaꝫ duobus milibus cubitis ꝓmisisse qui seipm iudicat gemine ꝑfectionis nec saltẽ exordia hucusqꝫ apprehẽdisse. Nam si vel vnum quidẽ cubitũ de tanto spacio/ambulando/accedẽdo/ꝓperando ꝓcideret/et consummate ꝑfectionis saltem sibi ꝓmordia arripuisset, duobus milibus cubitis retro post archã seipsum remanere non vidisset. O virũ ꝑfectum summaqꝫ humilitate fundatũ qui semp potest et festinãdo proficere/et ꝓficiendo festinare. et hanc sibi semp humilitatẽ seruare vt semp in bono ꝓficiat et tñ semp nec ꝑfectionis initia habere se credat. Grande spectaculũ videre archã precedẽdo festinare: cõspicere turbã subsequẽdo accelerare: et semp tamẽ tante interstitionis modũ ad inuicẽ custodire. Quãto promouet archa tanto amplius festinat et turba: et quo turba sequens amplius ꝓperat, eo et archa precedens iter suum accelerat. Sane ꝑfectionis gram quanto melius agnoscimus, tanto ardẽtius et cõcupiscimus: et quo amplius accendimur ad amorẽ, eo perfectius illum amamur ad agnitionẽ. Semper inueniet vir iustus que possit eam ante se duobus milibus cubitis elongare: quia in hac vita nunqꝫ possunt in vnũ currere. velle/posse/et debere. Hoc est futuri temporis, non vite ꝓsentis. Ibi sane sicut totũ volet qđ iuste valebit: sic totũ poterit quod iure debebit. Dic autem et actionẽ superat agẽdi facultas/et faciendi possibilitatẽ excedit debiti necessitas. Constat autẽ vnũ ex altero crescere. quia cum crescit nrm velle/crescit et posse: et cum vtriusqꝫ incremẽto crescit et debere. Nulla quo ardẽtius bonũ appetimus eo facilius ꝑficimus: et quo facilia possumus/eo et maiora debemus. Iuxta hunc modũ necesse est archã semp in anteriora ꝓcedere: et subsequentẽ turbam post ipsam properare. Parum autẽ tibi esse debet qui ad terram properas promissionis. qꝫ archã tuam ante faciẽ tuam ꝓmittas, nisi iter tuum duobus milibus cubitis preueniat, et quo sequi debeas ostendat. Satage ergo in ꝑfectionis tue consideratione/et contemplatione/ eousqꝫ in vlteriora penetrare: vt veraciter te credas eius saltẽ ꝓmordia seu per affectum/ seu per effectum necdum attigisse.

¶Exẽplũ vel forma ꝓposite ꝓsiderationis. Cap.x.

Vultis audire hominẽ duobus milibus cubitis post archã iter legentẽ: et ꝑfectionis vite nec saltẽ sibi ꝓmordia arrogantẽ? Dũ adhuc (inquit) ordirer succidit me. Nõ dicit dum adhuc texerem: sed dum adhuc ordirer. Quid est ordiri, nisi ꝓmeditari? quid texere/nisi facere? Nempe quid aliud est texẽda ordiri, nisi texere ordita: nisi ꝓordinare facienda: et facere ꝓordinata? Dum adhuc (inquit) ordirer: dum adhuc ꝓmeditarer: dum adhuc ꝓmeditationẽ quererẽ, quid facere debuissem/et necdum plene potuissem inuenire: misit manũ suam et succidit me. Nondũ (inquit) aliquid texerã: necdum bonũ agere inchoaueram: non licuit michi ordinate vite telam icipere/quia cum adhuc ordirer succidit me. Fateor quidẽ, iam bona facere ꝓposueram: iam quomodo fieri possent disponebã: et iam telã meã ex magna parte ordiras eram: sed dum adhuc ordirer succidit me: et non potui ꝓpositi mei telam: nõ dicam texere, sed nec inchoare. Quantus queso vir iste fuit qui de se tam bonã sentit: qui sibi nec boni saltẽ ꝓmordia arrogat/cum adhuc ordiri se credat? Nonne ille tibi adhuc ordiri videt telã quã cũ multis texerat q diligenter quesiuit vt inueniret/et videret qđ esset vtile filijs hominũ: quo facto opus est sub sole numero dierũ vite sue? Nonne et sibi ipsi videt adhuc ordiri, non texere/qui diu studuerat cognoscere rationem quã adhuc querit anima sua/nec potuit inuenire: Ecce hoc inueni (dixit ecclesiastes) vnũ et alterum: vt inueniret rationẽ quã adhuc querit anima mea, et non inuenit. Quid boni: quid queso magni, homo iste crederet se fecisse qui fatet se quesisse/nec tñ inuenisse: quo facto op⁹ esset sub sole numero dierũ vite sue? Constat quia intelligentie sue archã ante faciẽ suam ꝓmiserat qui quo ꝓ desideriũ/ vel actũ seq deberet querebat. Sz reputat vt arbitror desideriorum suoꝝ turbã qsi ociosam stare, qui rationẽ quã querebat fatetur se nondũ inuenisse. Et adhuc audire desideras aptius hominẽ virũ sibi boni exordia ascribentẽ/et qsi duobus milib⁹ cubitis tunc post archã legentẽ? Audi ergo qđ dicat. Et dixi nũc cepi/hec mutatio dextere excelsi. Vix eandem aliquando (inquit) cepi, qđ diu incepisse me credidi: vix sero cepi fieri bonus de malo: iustus de iusto. Qualem me inueni, talem me esse pronũciaui. nec puduit imꝑfectionẽ meam confiteri: sed dixi nunc cepi/hec mutatio dextere excelsi. Non dicit quondã/vel extunc: sed nũc. Nec negat se modo cepisse: ne putes eum plusqꝫ duobus milibus cubitis post archam remãsisse. Vix cum quedã boni exordia tandem apprehendisse se memorat, vt iuxta diuine institutionis modũ archam suã se subsecꝫ ostendat Sed ne quis eum vel hocipsum boni exordiũ sibi ascribere credat: audiat quid huic sententie annectat: hec mutatio dextere excelsi. Non sibi sufficere potuit vt diceret hec mutatio dei/nisi diceret hec mutatio dextere excelsi. Ipsum cui noluit hoc opus ascribere, maluit designare ex descriptione. Excelsum dicit qui hoc fecit: et dexteram nominauit. Acsi apte dicat. Ille hoc fortiter fecit qui fortia potenter efficere consueuit. Erat sane in oculis eius admirabile talẽ de malo ad bonum cõmittere, qualẽ se meminit qñqꝫ fuisse. Quid queso ille alius de ꝑfectionis itinere confecisse se credidit, qui omnes iustitias suas panno menstruate mulieris cõparauit? Habemus itaqꝫ quomodo debeamus archam nram ante faciem nostrã ad certam mensuram ꝓmittere, vt quantumcũqꝫ properemus nunqꝫ audeamus de duoꝝ miliũ cubitoꝝ spacio ꝓsumptuosa existimatione aliquid minuere, arbitrãtes nos semp vix primordia ꝑfectionis attigisse. Debemus itaqꝫ diu in deserto sumus: in arche nostre ꝓuectiõe ꝓuectionis nostre iter colligere: et quo per bone conuersationis studium sequi oporteat, alta consideratione prenosse.

¶De his que ptinent ad meditationẽ vel cõtẽplationẽ et quantũ valeant ad virtutis ꝓmotionem. Cap.xi.

Sed nõ est eiusdẽ facilitatis ꝓsentis vite ordinẽ disponere, et future gloriã estimare: meritoꝝ qlitatẽ discutere/et ꝓmioꝝ eternoꝝ quantitatẽ pẽsare. Que em̃ in terra sunt difficilia estimabim⁹: et que in ꝓspectu sunt iueniem⁹ cũ labore. q in celis sunt aũt quis poterit inuestigare? Inuenire itaqꝫ que in terra sunt/ difficile: inuestigare autem que in celis sunt/impossibile. Hinc est qđ apostolus monet. Moli (inquit) altum sapere. Merito ergo archa dñi non nisi post hebreoꝝ introitum in illam promissionis terrã introducitur, vt quo nostra intelligẽtia ꝑscrutationis sue passibus irrumpere non sinitur, diuine reuelationis manuductione intromittat. Nec tñ negamus de future vite qualitate nonnulla, imo multa/et magna eis que possumus et inuestigando querere/ et ratiocinando inuenire/et argumẽtando ꝓstruere. Inutilia enim dei a creatura mũdi ꝙ ea que facta sunt itellecta

Universidad de Deusto

Cōspiciuntur. Requaq; ergo negligenda sunt que per inue stigationē inueniri possunt. sicut et illa ex nostra virtute nō presumere que nostram intelligentiā/et humanam rationem excedunt. Illa sunt fm rationē: ista sunt supra rōnē. Illa debem⁹ alta pscrutatione diligēter inquirere: ista debemus ex diuina reuelatiōe humiliter expectare. Illa pti nent ad meditationem: ista ad cōtemplationē. Hūq; animus ad eternoꝝ bonoꝝ desideriū plene accēdit: nisi qualia/vel quāta sint studiose pmeditetur. Et sicut nūq; suf fingenti desiderio ad eorum contemplationē subleuari meretur: ita sane in eternoꝝ cōcupiscentias sine vehemēti studio pfecte nō inflāmatur. Hinc est q; ante introitū israel in pmissuꝝ regnū exploratores premittunt: et tū nisi post turbe ingressuꝝ archa nō introducitur. Quis est eñ exploratores ante introituꝝ suū premittere: et illius terre in quam festinamus introire qualitatem sagaci pscrutatione velle prenosse: nisi mentis sue cogitationes celestiū bonoꝝ exploratrices in inuisibiliū p scrutiniū dirigere: et meditationes suas in id opis destinare: vt per inuestigationem inueniat vnde possit affectionū suarū turbam in eoꝝ amoꝝ vrgere? Premittamus ergo ante faciem nostram exploratores nostros: sicut et illi israelite quōdā pmiserūt suos. nec semel tm̄: sed alios post alios. secūdosq; post pmos. Quotiens de futuris bonis sperandis/seu pmerendis subtiliter aliquid querimus: nuncios exploratores ātē nos ipos premittimus.

¶ De gemina premeditatione premiorum videlicet et meritorum. Cap.xiij.

Sed aliud est q̄rere qualia/vel quanta/vel cuiusmodi bona debeamus de meritoꝝ retributiōe sperare: atq; aliud studiose inuestigare quib⁹ studijs/vel exercitijs valebim⁹ ea virtiliter obtinere. Illud est primū: istud vero secūdū. Primū inuestigare bona speranda: secūdū bona facienda. Quis eñ se ad laborum certamina fortiter accingat: nisi mercedis magnitudinem ex diuina retributione prenoscat? Sed q̄d proderit eternā retributionem credere/et desiderare: nisi patri studio querat quis vt agnoscat quibus meritoꝝ studijs possit eam acquirere. Necesse est ergo nūcios post nūcios premittere: et exploratores alios post pmos dirigere. Primi nūcij sunt exploratores pmioꝝ: scōi nūcij sunt exploratores meritorū. Illi sunt exploratores retributionum: isti sunt exploratores operū. Sic sane sunt alij exploratores q̄ mittūtur a moyse: atq; alij exploratores illi qui mittunt a iosue. Alij sunt quos premittit dñi ppha: alij sunt q̄s premittit dñi athleta. Aliud est officium ppbete: aliud est officiū athlete. Prophete officiū est predicere futura: athlete aūt officiū est preordinare facienda. Ad illū pertinet prenosse firmiter credenda: ad istum ptinet premeditari fortiter agenda. Illud est prescientie: istud est prouidētie. Illi⁹ est preuidere: istius est prouidere. Quid est enim preuidētia: nisi exploratio futuroꝝ? Et quid est prouidētia: nisi exploratio faciēdoꝝ? Habem⁹ itaq; duo genera exploratoꝝ vtriq; negocioſum: vtriq; necessarium. Primū videt ad mo⁹en ptinere: scōm vero ad iḡsue. Iuxta hāc itaq; similitudinē cogitatuū nostroꝝ: alij debēt esse futuroꝝ preuisores: alij faciēdoꝝ puisores. vtriq; q̄dē occultoꝝ exploratores: et ignotoꝝ pscrutatores. Multis audire hoiem de futuris premeditantes: exacta similitudinē mq̄si exploratores ante faciē suā premittentē. Meditatus sum (inquit) nocte cū corde meo. Nūquid in eternū pijciet deus: et non apponet vt complacitioꝝ sit adhuc. Aut in finem. m. s. a. a. in. g. Aut obliuiscet. m. d. a. c. i. f. m. s. Multis audire hoiem de faciendis ꝓuidentem: et ad iosue similitudinē exploratores ante se destinantem. Quid (inquit) retribuam dño pro oibus que retribuit michi? Multis audire vnum de subtilibus exploratoribus quid exploratio inuenerit: vel q̄d ad illam primā ppbete questionē ex sententia respōderit? Absterget (inquit) deus omnē lachrimam ab oculis sanctoꝝ: et iam non erit amplius neq; luctus neq; clamor: sed nec vllus doloꝝ q̄s. priora transierunt. Ecce q̄s ppitium deum in futuro iste preuidit de quo dauid q̄rit: an aliquando cōplacitioꝝ sit. Sed ad secundā (vt arbitroꝝ) exploratione respicit. q̄d alias inuenit: vñ et dicit. Bonū est confiteri dño: et psallere nomini tuo altissime. Ad primos itaq; exploratores ꝓtinet negligētib⁹ animos iusta ꝓsuadere: ad secūdos aut̄ promptos animos/et ad omnia paratos ad agēda instruere. Attende ergo cuiusmodi nuncia exploratores boni de regione eas illis reportare soleant: vel quantū ad erigendos animos valeāt hec ipsa que reportant: et studia querere/et cōmenūciare: vt et tu valeas in similiū cōcupiscētias audientiū animos erigere: vox exploratoris est. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Vox exploratoris est: fulgebunt iusti/et tanq̄ scintille in harūdineto discurrēt: iudicabūt nationes/et regnabunt in eternū. Vox exploratoris est. q̄m magna multitudo dulcedinis tue dñe: quā abscōdisti timētibus te. Nunquid nā putādus est iste exploratoꝝ egregius terrā illā lacte et melle manantē non intrasse, dilgenterq; visam plustrasse: cū intraturis in illam audet tam audacter ꝓmittere. Inebriabunt ab vbertate dom⁹ tue: et torrente voluptatis tue potabis eos. Nonne in his verbis in illam exploratoꝝ sententiam concurrere videt vbi dicitur, Intrauimus (inquiūt) in terrā ad quā misisti nos: q̄ vere fluit lacte et melle: vt ex his fructibus cognosci pōt.

¶ Quomodo speculatiōi premioꝝ oportet vehementius insistere. Cap.xiij.

Oportet vt arbitroꝝ huic exploratiōi q̄s alie vehementius incumbere: et prime q̄s secunde meditationi frequētius insistere, eo q̄ facilius sit discernere iusta, q̄s ꝓsuadere labentia. Sic esse arbitroꝝ q̄ filij israel in ꝓma legatiōe mittunt plures: in secūda aut̄ exploratione mittunt pauciores. Et merito sane: Siquidē in prima pscrutatione (vt dictum est) fit exploratio premioꝝ. In secunda aut̄ exploratione fit pscrutatio meritoꝝ. Sed incōparabiliter maiora sunt future beatitudinis ꝓmia, q̄s possint esse qualiacūq; merita nostra. Non sunt eñ condigne passiones huius tēporis ad futurā gloriam que reuelabitur in nobis. Multi ergo sunt qui mittuntur ꝓmo: pauci autem qui mittuntur secundo. Merito multi mittunt, vbi multa queritur: et ad pauca querēda pauci diriguntur. Illic duodecim: hic duos inuenimus. Illic senarius: hic geminatur vn⁹. Unitas a qua senarius inchoat, inchoationē recte designat, sicut et senarius pro sua perfectiōe/perfectionē designare constat. Sō ergo ibi queritur est ad perfectionē, vbi ad inchoationē. q̄d aut̄ hic inuenitur, videtur esse ad inchoationem, nō aut̄ ad perfectionem. Ibi pfectio nostre glorificationis: sed hic est nō nisi quedā inchoatio nostre iustificationis. In illa glorificatiōe erit exinanitio omnium malorum/et plenitudo omnū bonorum. Sed in hac nostra iustificatiōe nec est plena exterminatio vitioꝝ: nec pfecta consummatio virtutū. Ibi plena securitas/perfecta iocunditas. Hic nec plena puritas/nec pfecta integritas. Ibi plena securitas/vbi nullū malū timet. Ibi pfecta iocūditas/vbi omne bonū possidet. Hic nec plena puritas/vbi vitiū reluctat: hic nec pfecta integritas, vbi infirmitas dominatur. Ibi ergo ex gemina perfectione securitatis et iocūditatis vna beatitudo cōsummat vt senarius duplicetur/et duodenarius pficiat. Hic ex gemina imperfectione

puritatis et integritatis nostra iustificatio inchoat: vt ex geminatione vnitatis in duodenarij cōsummationē vterq; senarius pfectionis sue exordium capiat. Recte ergo in illa legatiōe duodecim exploratores mittūtur. vbi gemine pfectionis beatitudo p inuestigationē queritur. Recte duo in ea delegatione dirigūtur: vbi pfecte iustificationis vita q̄dā exordia inueniunt. Deniq; duodecim sunt (si bene memini) qui mittūtur in pma exploratione: et duodecim sunt q̄ iubētur explorare. Sed et duo sunt q̄ in scōa exploratione mittunt: et duo sunt q̄ pscrutari precipiuntur. Multa sunt que de prima exploratione dici possunt: sed hec vt digne explicentur, ppatum sint alme requirunt.

¶ Qm speculatio meritoꝝ in duobus constat. Cap.xiij.

Sed vt de scōa latius aliq̄d dicam⁹: sufficit in ista exploratione illa sufficienter cognoscere q̄ ad illā ꝓphetica admonitionē possint sufficere. Declina a malo/et fac bonū. Sufficit (inquā) sollerter prouidere: q̄s caute mala caueamus: q̄s discrete bona ꝓficiam⁹. Alia est premeditatio in cauendis malis: alia premeditatio in cōplēdis bonis. Sed licet vtraq; sit alia: nulla tamē debet esse sine altera. Simul eāt: simul currāt: sibiq; inuicē succurrāt. et sine aduersatio alterutro negociū suū nunq; plene expleāt. Duo sunt (vt arbitroꝝ) exploratores duo, quida cautela a malo: Quida sollertia in bono: q̄s debem⁹ ante faciē nostrā pmittere: et pfectuū nroꝝ itinera ptēptare. Ite (ait iosue) et ꝓsiderate terrā/et vrbē iericho. Cōsiderate (inquit) terrā/regionūq; qualitatē: diligenter inquirite locoꝝ opportunitatem: vt prenoscamus quo in loco opportunius possimus castra figere: vbi necessitatis articulo expediat declinare: vnde oporteat quotidianis vrbus necessaria petere. Cōsiderate ergo/et inquirite queq; vtilia/queq; opportuna/et vsibus necessaria. Cōsiderate aut̄ non solum bona: sed et mala: cōmoda et incōmoda: munimēta et pericula. Considerate ergo terrā/et vrbē iericho. Cōsiderate vrbē/munitionū firmitatem/hostiūq; multitudinem: vt scire possim⁹ quomodo oporteat obsidionē ordinare: qualiter oppugnare/cōtra quales bellum agere. Inspicite ergo terrā/et vrbē. Inspicite terram quā deus fecit/et vrbē quā humana inuētio instruit. Discurite boni q̄d de⁹ creauit ad bonū nostrū: et malum q̄d homo inuenit/in malū suū. Considerate terram et vrbem: naturā/et consuetudinem. Distinguite bonū creationis et malū corruptionis: bonū cōditionis/et malū consuetudinis. Si nature bonū cognoscimus: scimus quid excolere/quid mundare/q̄d multiplicare debeamus. Si morum nostroꝝ malum pspicimus: quos hostes cauere/quos aduersarios oppugnare/quales inimicos interficere oporteat non dubitamus. Ecce quales exploratores debemus ante ingressum nostrū premittere: vt sciam⁹ cōtra que macauenda/et ad q̄ bona agenda debeamus vigilare. Qui tales exploratores ante faciem suam premittit: erroꝝ deuia minime formidabit.

¶ Quid sit meditationis/et quid sit contemplationis. Cap.xv.

Sed ille virtutum exercitus secure incedit/sibiq; de vie certitudine nichil diffidit: quem exploratorum sagacitas instruit: et arche ordinata antecessio in suo itinere dirigit. Parū nobis sit ante hebreoꝝ turbam exploratores dirigere: faciam⁹ et archā nostram post exploratorum vestigia faciem nostram precedere. Primū est faciendorum rationem meditationū nostrarum exploratione perquirere et inuenire: et postea tantam dem oportet in cōtemplationē adducere: vt possimus ad promptam et familiarem habere. Contemplatio pene ad arche euectionem: sicut meditatio ad explorationem. Aliud est contemplationis: aliud est meditationis. Meditationis est perscrutari occulta: cōtemplationis est admirari perspicua. Siquidem meditatio est occulte veritatis studiosa inuestigatio. Cōtemplatio est perspicue veritatis iocūda admiratio. Que autem occulta sunt: solent ad manifestationem ꝓdire/modo ex propria meditatiōe/modo ex diuina reuelatione. Ubi ergo reuelationis gratiā presentē habemus: meditationis officio nō egemus. Ubi autem diuina reuelatio defuerit: mens humana (nec mirū) ad meditationis studium ex necessitate recurrit: et quasi ad exploratoꝝ officia refugit. Sed quicquid mens humana de nouo instructione poterit meditationū exploratiōe cognoscere: debet iterum in cōtēplationē adducere: et in eoꝝ certitudinem/et desiderij animū reformare. Sed cum meditationis adiumento in contemplationem adducitur: q̄d aliud q̄s via ꝓius exploratа ad arche euectionem repetitur/vt virtutum turma absq; deuiationis suspitione securе subsequatur? Per meditationē itaq; agitur: vt quicq̄d vtiliter fieri debeat non ignoretur. Sed et contemplatio illud efficere facit: vt a diuinenta veritas memorie tenatius inhereat/et desiderium acrius inflammet. Per meditationem ergo ad bonū instruimur: et per contemplationem in bono solidamur. Hec est ratio vt arbitroꝝ tur debeam⁹ pfectuum nostroꝝ viam/et meditationis exploratione/et intellectualis arche processione pretēptare.

¶ Hucusq; de boni ꝓmotione: abhinc de eiusdē confirmatione. Tractatus tertius. Ca.j.

Libet et illud considerare quid sit q̄d dñs iubet de iordanis medio: de loco vbi steterunt sacerdotum pedes: lapides colligere/et in loco castroꝝ ponere: et alios vndecimq; collectos in ꝓximi loco reponere. Queram⁹ ergo quis ille sit locus quo sacerdotum pedes tempore faciendi miraculi subsistunt: vel quo ititdem loco post celebratum miraculū castra figenda sunt. Quis dubitet supra humanā virtutem esse iordanem retroire: et aquarū cōgeriē in vnā molem consurgere? Quis quesо nisi mente excidat tam stupēdum miraculum de sua virtute presumat? Ubi ergo debet animus sub tante rei expectatiōe spem suā figere: nisi in fiducia diuine magnificentie? Tutus stationis locus/et mane securitatis: ꝓsumptio de adiutorio diuine pietatis. Sz est alius locus loco huic valde dissimilis: subreptio videlicet diffidentie/et desperationis. Locus sane horridus: plenus timoris/plenus sollicitudinis/et qualē deniq; decet castris munire/vallo cingere/excubijs circūdare: eo q̄ nō sit tutum, ꝓpter iminentia pericula in vlteriora ꝓcedere. Illū primū tēpore diuine visitationis: istū aut̄ tēpore ꝓbationis incurrimus. Solet eñ diuine pietatis dispensatio hominē non sua visitatione cōfortare: et iterū vario tēptationū genere ꝓbare. Visitas (inquit Job) eū diluculo: et subito ꝓbas illū. Ecce duos locos assignauim⁹. vnū cōfidētie/alterum diffidētie: vnū quo solēt diuina miracula contingere: alterū quo oportet castra figere. Qui ꝓfidit in dño mutabunt fortitudinē: assumēt pēnas vt aquile: currēt et nō deficiēt. Nōne totū supra hoiem est fortitudinē mutare: iuxta aquile similitudinē volare/currere/et nō deficere? Sed hoc tñ soli ipsi possunt q̄ de dñi pietate: nō de sua fortitudine ꝓsumūt. Sic petrus sup vndas currere potuit q̄dū confidentie locū spectans tenuit. Sed postq; cepit hūc sue securitatis locū deserere: nō ponit eū vnda in supioribus suis amplius libare. Videt quomō vētus validus supueniēs de loco cōfidētie ad locū eū diffidētie deiecit: eo q̄ dñs iuxta morē suū visitasset eū diluculo: et subito ꝓbasset illū. Sic filij israel post factū/visumq; miraculum: venerūt ad locum castroꝝ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ De confirmatione mentis in bono et obdu-ratione mentis in malo. Cap.ij.

Assignauimus differentiam locorū: videamus et duo genera lapidum. Puto esse vnū genus lapidum bonor: puto esse et aliud malorū lapidum. Ad lapides bonos pertinet quelibet mentis confirmatio in bono. ad lapides autē malos/quelibet mentis obduratio in malo. Quid tibi videt? Soliditas/stabilitas/firmitas/grauitas: et multa in hunc modum: nōne tibi videtur quādam in me lapidum similitudinē trahere: et pro similitudinis iure sibi tale nomen iuste vendicare? Quid dicimus de cordis duritia/tenacia vel obstinatia: quid de aspritate/austeritate et crudelitate? Nōne sibi lapidis nomen defendunt que in se lapidum similitudinem trahunt? Sed priores illi ptinent ad lapides bonos: sicut et isti posteriores ad lapides malos. Sed puto non esse eiusdē facilitatis bonos vel malos lapides inuenire: eo q difficilius sit bonos lapides q malorum copiam reperire. Omne enī pciosum rarū. Boni ergo colligūtur de medio iordanis: mali autē de quibuslibet locis. De illis scriptura vbi eos querere vel inuenire oporteat manifeste designat. de his autem adinuentionis locū determinare/quasi supfluum iudicat.

¶ De malo presumptionis seu desperatiōis. C.iij.

Sed illud videtur mirum/magnaq admiratione dignum: qđ iubemur bonos lapides de bono loco collectos in malo loco reponere: malos autem lapides vndecūq collectos in bono loco aggregare. Locus bonus presumptio confidentie: locus malus desperatio diffidentie. Sed tamē debemus in loco confidentie congregare lapides malos: et in loco diffidentie congregare lapides bonos. In die bonorum ne imemor sis malorum: et cōgregasti lapides malos in loco bono. et in die malor ne imemor sis bonorum: et cōgregasti lapides bonos in loco malo. Quid enī est lapides bonos de medio iordanis (de loco videlicet sancti, pdigi) colligere: nisi statum mētis qualis tempore diuine visitationis fuerit diligenter retractare: et cuius firmitatis fm vnāquāq virtutem extiterit subtiliter inuestigare: memorieq cōmendando quasi quēdam testimonij tumulū erigere? Sed nūq taliū lapidum copiam habemus: nisi pr9 diuine visitationis/z inspirationis gratiam acceperimus. Testatur hoc qui dicit: sine me nichil potestis facere. ergo nec lapides bonos est vspiam colligere: nisi ex eius operatione. Sed malorum lapidū innumerā multitudinem facile inuenimus: quos ex tota vita nostra copiose et ad manum colligimus. Quid ergo opus fuit bonum locum designare quos vbertim possumus vndecūq cōgregare? Cogitet ergo quisq cuius duritie/cuius obstinatie fuerit quotiens eū diuina gratia deseruit/sibiq ipsi reliquit. et hoc faciens malorum lapidū tumulum erexit. In hunc itaq modum possumus tumulos erigere: et diuersos e diverso constituere. hinc vnū de lapidibus bonis. illinc alium de lapidibus malis. Bonorum lapidum sibi congeriem instituit qui dixit. In eternum non obliviscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me. Malorum lapidum tumulum erexerat cum dicebat. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper.

¶ Quomodo z malorum nostrorum recordatione oporteat presumptionem repimere. Cap.iiij.

Sic et tu cum locum confidentie teipsum z tenere presenseris: et meritis tuis altiora presumere perspexeris: memento statim quid aliquando fueris: et ad malorum lapidum congeriem oculos reflectens teipsum in humilitate custodis. Bonum est sane presumere/non de tua tu fortitudine: sed de dñi pietate. Ad hoc malorum lapidū in loco bono congregatio cuiq valeat: vt per malor suor memoriam nūq de suis viribus presumat. Et ergo discat vnusquisq presumere/non de seipo: sed de dño. Imp sibi in presumptionis loco occurrat z malorum suorū recordatio. Illa sane presumptionis fiducia dominū placat: et magnalia impetrat quā humilitas cōmendat. Qui confidit in dño sicut mons syon. Sic e contrario abominabilis est illa presumptionū fiducia quā generat superbia. Non enī saluatur rex per multā vir. sua: z gygas nō saluabitur in multitudine virtutis sue. Maledictus ergo homo qui confidit in homine: et ponit carnem brachium suū. erit enim sicut mirice in deserto: et nō saturabitur cum venerit estas. Q vtilis ergo (putamus) erit in huiusmodi loco illa quā prescripsimus malorum lapidum congregatio/vitiorūq recordatio: que nos poterit custodire ab hoc execrabili superbie tipo: et protegere ab huiusmodi maledicto.

¶ Quomodo ex bonor nostror recordatiōe oporteat desperationem repellere. Cap.v.

Si sane periculo iminente: tēptationa superueniente: cum presenseris animū tuū desperatione tangi: et ad diffidentie locum deiici: z ad prefinitum castroum locū deuolui: debes bonorū lapidum tumulum presente habere: et ad virtutum preteritarū memoriam oculos reflectere: z earū recordatiōe spei tue fiduciam reformare. Sic Job rebus nudatus/filijs viduatus/vlcere percussus/cum se in loco castroum deprehensum cerneret: z desperatiōis malo se pulsari presentiret: vt diffidentie malum temperaret: ad bonor lapidum aceruū recurrit: et ex bonorum recordatione castra sua vndiq z munit: z desperationis insultus fortiter repellit cum dicit. Oculus fui ceco/et pes claudo: pater eram pauperū: z causam quā nesciebam diligenter inuestigabam. Conterebā molas iniquitatis: z dentibus illi auferebam predam. Sic et Ezechias sub necessitatis articulo ad huiusmodi lapidum munimina recurrebat cū de vita differet: et ex bonorum actuū suor representatione dñi misericordiam, puocabat: pro quibus suarum obtentu/diffidentie pericula ppulsabat. Memento (inquit) dñe quo modo ambulaverim coram te in veritate/et corde perfecto: et qđ bonum est in oculis tuis fecerim. Debemus igit et nos promptū z familiare habere sub omni tempore tēptationis anteactor bonor memoriam presentem tenere: et cum hanc consuetudinē in continuū vsum duxerimus/q si lapides bonos/et iuxta diuinū documentū electos in loco castroū collocauim9. Nichil enī aliud est electos lapides in vnū locū cōgregare/nisi diuine confirmationis z corroborationis qualitates diligenter retractare/memorieq cōmendare: et nichil aliud est ego in loco castror fixisse: nisi huiusmodi memoriam in omni tēptationis articulo firmiter assueuisse.

¶ De.xij. principalibus virtutibus in quibus soliditas est animus. Cap.vj.

Hos autē de medio iordanis alueo per dei virtutem siccato: z ad numerū.xij. tribuū colligimus: quādo statū mentis nostre qualis sub diuine visitatiōis tpe fuerit/diligenter discutimus: z quales tūc tpis in vna quaq principalium virtutū iuxta aliqd fuerimus/subtiliter exquirim9. Hoc est enī singulos de singulis tribubus homines sitā lapidē tollere: quāte firmitatis iuxta aliquid ad singulas virtutes p aspirationis grām aliquādo extiterit veraciter inuenisse. Quid aūt de duodecim filijs Jacob sentiamus: ex qbus originē trahūt hi.xij. tribus: alio loco iam diximus. Per Ruben z Symeon

intelligimus timorē/et cōpunctionē p leui spem: per iudā caritatē: per issacar/iocunditatem: per zabulon/seueritatē. In gad/intelligit abstinētia. In aser/patiētia. In dan et neptalim circūspectio/z speculatio. In ioseph/et beniamin discretio/et inuisibiliū contēplatio. Horū aūt rationē hoc loco ostēdere ia volumus: de quib9 qđ nobis rectius videbat alias tā dixim9. Sed qui ex tali sobole semē suū in.xij. tribus multiplicatū esse confidit/discat quales lapides de medio iordanis tollere debuerit/cū hac vtutū pgeniē vsq ad ei9 transitū, pmouerit. Recolat ergo qđ roboris/qđ fortitudis/vel firmitatis ad diuine aspiratiōis afflatū se senserit hausisse. et hoc ē lapides electos de loco determinato tulisse. Sed cū p singulos de singulis tribub9 boies hec lapidū electio fiat/hāc considerationis sue operam p singulas quas distinximus vtutes exerceat: z lapidum suorū numerū vsq in duodenariū extendat. Cogitet ergo quisquis cupit post iordanis cōuersionem hoc dñicū preceptū implere: cogitet inquā sub tēpore diuine visitationis cui9 vigoris fuerit iuxta aliqd in vna qualibet virtute. Cogitet quāta soliditas tūc temporis ei fuerit in timore: quāta grauitas in cōpunctione: quāta stabilitas in spe: quāta integritas in caritate: quāta maturitas in iocunditate: quāta asperitas in seueritate. Cogitet q austerus fuerit in abstinentia: q robustus in patiētia: q sollicitus in circūspectione: q assiduus in speculatione: q certus in discretione: q querulus in contēplatione. Cū autem hec oia plene pspexerit/memorieq mādauerit: tumulū quale oportuit/erexit. Infiniti negocij esset: et qđ nemo oīno explere potuisset/si iuberet dñs oēs de oībus tribubus lapidem suū tollere. eo q nemo sufficeret seipsum digne pensare/qualis sit ad oīa/non dicam in omni: sed vna solummodo qualibet vtute. Sufficit ergo vnū aliquod preclarū et insigne est9 sui desideriū per ea hasquas determinauimus vtutes segregare: taliscq memorie vsum firmare: et in eiusmodi recordatione sub oī diffidentie periculo cōtra desperationis malū pugnare. Facile enī animū suū quātūlibet deiectū: quātalibet tēptatione pulsatū/ad spem diuine miserationis/statimq confidēti reparat: q qualis aliquādo ex diuina operatione fuerit ad memoriā revocat. Diuid/et absq dubio libenter se exercet in tali studio/cui datum est nosse quid valeat: vel q vtilis sit hec huiusmodi lapidum studiosa collectio.

¶ De soliditate timoris. Cap.vij.

Quam vtilē queso putamus illū lapidē quem primo loco posuim9 soliditatē videlicet timoris per quē mēs fundat in solido humilitatis. Quantū autē valeat/dñica illa sentētia, pbat que dicit. Sup quē requiescet spūs meus nisi sup humilē/et quietū/et tremētē sermones meos? Hic est lapis offensionis/z petra scandali. nisi forte dubites hūc esse lapidem quē reprobaverūt edificātes/et factus est in caput anguli. Sybe etenim mentes/z suā iustitiā statuere volentes nil soient molestius pati: nichil amplius indignari/q apparere despecti/et viles videri.

¶ De grauitate compunctionis. Cap.viij.

Sed et scōm lapidem qui dictus est grauitas cōpūctionis apō hieremiā puto posse reperiri/qui petiuit capiti suo aquas vt luget ite fectos populi sui. z datū ei nō dubito ab eo qui convertit petrā in stagna aquarū/z rupem in fontes aquarū. Hanc eandē petrā apud petrū puto inueniri posse: eo q tactus doloze cordis intrinsecue egressus sit fozas: z fleuit amare: percutiens bis silicē: z egresse sunt aque largissime: z facta est irriguum superius/z irriguum inferius.

¶ De spei longanimitate. Cap.ix.

Tertiā petrā q est longanimitas spei a pud iob nō dubito posse repiri: de qua sibi fundebat q uos olei: vnde z lenibat dolorem corporis sui. Sp abat enī vsq ad mane iter tot dāna dolorumq vulnera/nunq exhaust9 oleo spei sue/nusq diffidens de vnctione diuine misericordie: etiam si occiderit me (inquiens) in ipso sperabo.

¶ De caritatis integritate. Cap.x.

Quarta itidē apō petrū petrā inuenio/cui dictum esse nō dubitamus a dño. Tu es petrus/z super hanc petrā edificabo ecclesiā meā. eo q diligeret christum dñi ex toto corde suo: z ex tota aia sua: et ex tota mente sua: veraciter agnoscens q ipse esset christ9 fili9 dei viui. Ubi obsecro inuenit caritatis integritas si eam a pud petrū nō reperias? qui coram cordium inspectore audet pfiteri z dicere dñe tu scis quia amo te.

¶ De maturitate iocunditatis. Cap.xj.

Quintam autē petrā a pud populū illum esse dubitare quis audeat: quē, ppheta dñi inter cetera ppetie dogmata beatificat: Beat9 (inquit) pp9 qui scit iubilationē. Beatos vtiq esse quis neget quos dñs cibauit adipe frumenti: z de petra melle saturauit eos. Jocūditatem etenī/z exultationē thesauriz auit sup eos. Animaduertis (vt arbitror) quale sit etiam hunc lapidē inter ceteros possidere qui scit iocunditatis melle: z satiat intrātem in gaudium dñi sui interna dulcedine. Quale queso erit quotiens oportunū fuerit de petra melle saturari: et de torrente voluptatis in via bibere/et inebriari? Hic est quint9 ille (vt dictū est) lapis: qui dictus est maturitatis iocunditatis. Nil ergo leuitatis habeat/nil dei caducū/nil carnale sapiat. ad magnā autem maturitatis grauitatem animū componat qui solum hoc esurit/et si sitit quod de hoc lapide manat.

¶ De asperitate seueritatis. Cap.xij.

Sed ille (vt arbitror) dimicabat in lapide sexto cui dictū est a dño. Ecce dedi faciem tuā valentiorem facie eor: et frontē tuam duriorē frontibus eorū: vt adamantē/z vt silicem dedi faciē tuā. Cōterebat ergo hieremias exasperātē domū israel in adamāte z silice/eo q eēt attrita frōte/z duro corde: stāsq in porta dom9 dñi annūciabat eis scelera eor: vba eor nō timēs/nec vult9 eor. Hunc lapidē tenet in manib9 rex ille fortis z potēs in plio: in quo deiect9 est fortis armat9/z vir bellicosus ab adolescētia sua. Prevaluit enī dauid i philisteū in funda z lapide in noie dñi. Tales certe qualibus armis ille adolescētulus z contēptus/z statura pusill9 deiecerit goliā gigantē immanissimū. eo q doct9 esset a dño doctas hās manus ad preliū/z digitos suos ad bellū. Habebat sane arma nō carnalia/sz potentia a deo ad destructionē munitionū: z erat i eis pugnās z destruēs oēm altitudinē extollentē se aduersus scientiā dei: z in captiuitatē redigens omnē intellectū in obsequiū christi. Sup omnes enī docētes se intellexit: z idcirco fiducialiter annūciauit iustitiā dñi in ecclesia magna: sicut z ipse de seipso de preterito perhibuit/z de futuro, pmittit. Annūciaui (inquit) iustitiam tuā in ecclesia magna: ecce labia mea nō prohibebo dñe tu scisti. Iustitiā promptu itaq habens vlciscī omnē inobedientiam arguebat elatos/corripiebat inquietos: et in asprime increpationis lapide/z correptionis asperitate dejiciebat vitatis aduersarios. Et cū eēt vir mitissim9 in populo suo/z māsuetissim9, metuēto (inquiēs) dñe dauid et omis māsuetudinis ei9. cū eēt incōparabile māsuetudinis: michilomin9 tū in matutino interficiebat oēs pctores terre: vt disperderet de ciuitate dñi oēs operātes iniquitatem.

¶ De austeritate abstinentie. Cap.xiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEptimū lapidem dicimus esse austeritatem abstinētie. In hac petra pater samsō obtulit dño holocaustum: z obtinuit gignere de sterili virum fortissimū virorū ad ignominiam gentium/z gloriam plebis sue israel. Puduit sane eum tam diu aliquādiu pauisse sterilem/z que non parit: z vlterius noluit(sicut nec debuit)debitor esse carnis/ vt scōm carnem viueret. sed castigans corpus suum/et in seruitutem redigens/hedinas carnes in abstinētie petra immolans/iusq; carnium cū carnibus ipsis accepto celitus igne ꝓsumens/fluraq; corporis restringēs noluit decetero ire post concupiscētias suas. Sicq; impetu carnis edomito/impetum spiritus roborauit qui carnis infirmitate fit fortior.

De roboze patiētie. Cap.xiiij.

POst hos lapides sequitur robur patientie: quē lapidem me recolo octauo loco adnumerasse. Ecce lapis fortissimus / omniūq; durissimus. Hunc lapidē tenet in manibus celestis militie signifer ille ꝓthomartyr stephanus: z fact⁹ est ei turris fortitudinis a facie īmici. In hoc lapide lapidi se premētiū sustinuit fortiter ictus: nec timuit lapidātium manus: nec eoꝝ impetū qui stridebāt dentib⁹ in eū. O lapis fortis z durus/ꝛ dulcedine plen⁹. O pectus robustissimū: sed pietate plenū. Mirareris quilibet audis quō in patiētia sua possedit aiam suam: sed mirari poti⁹ debuisses quō animus sub tanta ꝓsecutionis amaritudine nō amiserit dulcedinē suā. Ab inimicis premebat: z pro inimicis precabat. Sustinebat seuitiā humanā: et suspiciebat gloriam diuinam. Ecce(inquit)video celos apertos: z iesum stantē a dextris virtutis dei. In terris premebat: et de celis cōsolabatur. Affligebat ex illata miseria: afficiebat ex inolita misericordia, gratulabat ex inspecta gloria. Ecce sub vno eodēq; tempore videbat inferius vnde cōpateret: videbat superius vnde locūdaretur. Ecce quō de eodem pectore manabat pietas cum iocunditate: iocunditas cū pietate. Ecce quō de eodem vase manat oleū cum melle: oleum pietatis cū melle iocūditatis. Que queso est ista in lapide isto olei z mellis impmixta confusio/z inconfusa permixtio? Admiror si nō miraris quō pugnator fortis sub vno eodēq; momēto sugebat mel de petra / oleūq; de saxo durissimo. Admiratus patiētie: z quis digne pēset precium hui⁹ petre q̄ in tanta copia distillat oleum cū melle? Quāta queso olei z mellis copia ineſſe deprehendit/ vbi miseri cordia nulla malitia minuit: vbi dulcedo nullo dolore attenuat? Immo mirū in modū crescit ex dolore delectatio: z ex passione ꝓpassio. Admartyr sane cū lapidaretur magis miserebat inimicis suis q̄s mēbris suis. Positis enim genibus orabat dicēs: dñe ne statuas illis hoc pctm: q; nesciūt q̄d faciūt. Ecce quō ad positionē genuū effusum est oleū: et de cetero velut oleū effusum factū est nomen suū. Sicdē ad miserationē inimici facta est effusio olei: intantū vt adolescēs qui emin⁹ sedebat respsus sit ex odore vnguēti. Incuruato nāq; corpore: et iclinato lapide cepit oleū effluere: z factū est sicut vnguentū in capite: et descēdit in ozā vestimēti ei⁹, qui vestimēta seruabat. Velociter ergo surgēs qui diu sederat i tenebrosis et ūmbra mortis cepit currere in odorē vnguētoꝝ. Exultāsq; vt gygas ad currēdā viā suā: quocūq; erat ipetus spūs illuc gradiebat: z de cetero factus est xpi bon⁹ odor in omni loco.

De sollicitudinē circūspectionis. Cap.xv.

MOnā petrā inuenio apud ezechiā: inuenio et apud amici spōsam/spōsiq; amicā cui dicit in canticis. Surge amica mea/speciosa mea/z veni columba mea i foraminib⁹ petre/in cauerna macerie. Sic et ezechias ad ꝓnosticū signi sudinē quietē eligens secretūq; captans/sedet.q; in foraminib⁹ petre/seu etiā cauerna macerie: sicut Iuli⁹ hyrūdinis sic clamabat meditabat vt columba. O quis michi dabit pēnas sicut columbe/z volabo/z requiescā? si forte possim euolare in id loci vbi passer inuenit sibi dom⁹: et turtur nidū vbi reponat pullos suos. Vbi quaso quicquā tuti reperiet si in foraminibus huiusmodi petre non inueniet: vbi studiosa premeditatio q̄cūq; pericula anteq̄ eueniāt preuidet: et vētura preueniēs ex preteritis futura colligit: et de dubijs rebus nō dubios euentus sepe prenoscit? Quid enim est aliud circūspectio nisi circūstantiarum malorū sollicita/sagaxq; pscrutatio? Ad hāc ptinet preteritoꝝ malorū tractatio: presentiū consideratio: futuroꝝ premeditatio: vt scōm nomen suū veracit⁹ sit circūspectio. Hui⁹ assiduitas hominē cautū efficit/z quantū possibile est tutum reddit.

De assiduitate speculationis. Cap.xvj.

DEcimus lapis dictus est assiduitas speculationis. Jacob declinās a malo/dansq; locū ire dū peregre pficiscit festinās ne fuga sua fieret hieme/aut sabbato hunc lapidē in itinere inuenit/inuentūq; capiti suo supposuit ne nō haberet vbi caput suū reclinaret dū in via obdormiret. In hoc lapide in pace in idipsum obdormit/z requiescit: z in itinere requiē inuenit: quā nec in cubiculis/stratisq; purpureis inuenire possunt qui mollibus vestiūtur/z in domibus regum sunt. Reclinato itaq; capite iacob in hoc lapide/clausisq; oculis concupiscentie (quos apertos legimus in primo pcipiente)dum in hoc reclinatorio alta quiete sopitur, z in exteriorū omniū libenter obliuiscitur, anim⁹ eius ad interiora euolat/videtq; que prius vigilans/z vigēs videre nō poterat. Scala vsq; in celū porrecta ante eius oculos erigit: dñoq; innixus scale conspicitur: vt per inuisibilē formā, inuisibiliūq; figuram: z intellectibiliū intelligētiam speculātis anim⁹ subleuetur. Felix cui visibilium scientia fit scala ad inuisibilia cognoscenda. Pulchrum spectaculū videre huiusmodi scale scalaria modo ꝓgruo/ꝓportionaliterq; locata/z vsq; i summū ordinate distinctionis continuatione producta: vt per multiplicem creaturarū differentiam dignitatumq; degradationē ordinate distinctā/distinctaq; ordinatā paulatim se anim⁹ ad superiora ꝓmoueat/puectionisq; gradibus semper ad altiora conscēdat donec inuisibilia debita creatura mūdi p ea q̄ facta sunt intellecta conspiciantur et dñs innixus scale videat. Quis queso hoc, nisi in hoc reclinatorio dormiēs videret: quis hoc euigilans efficeret/ vt ascensionis sue scalam vsq; in celū protēderet/z visibilium speculationi speculationem inuisibiliū continuaret? Quid q; in hoc ascēsionis tramite angelice occurrisse alludium sponte se ingerit: vt humane inuestigationi diuina reuelatio occurrat? Itaq; videntur angeli in hac scala nūc ascendere/nūc vero descendere: nūc ad summa/ nunc ad ima animum erudire / vt in diuinis et humanis multa que p seipm non poterat ex diuina reuelatione cognoscat. Et possent quidē angeli sine scale ministerio prodesiderij sui arbitrio siue in ima descendere/siue ad summa euolare: nec opus esset diuine inspirationi in vlla reuelationuꝫ suarum manifestatione vllius corporee similitudinis instrumētum querere: nisi vellet nos primo per speculum/et in enigmate/et non statim facie ad faciē videre. Ascendūt itaq; angeli in hac similitudinum scala/ atq; descēdunt: atq; alij post alios modo accedūt/modo discedūt: vt dū multipliciū reuelationū alia ingerit/ alia subtrahit/speculātis anim⁹ multiformiter illuminetur: vt que simul p intelligētie sue exiguitate capere nō potuerat.

succedenter/et per morar in singulalla sigillatim intelligat. Ecce quid inueniūtur qui in loco lapidis obdormiunt. Felices quib⁹ vertitur in scalam/qō alijs solet esse in ruinam. Felices quibus exteriorum scientia fit scala ascensionis/ non ruina delectionis. Felices quib⁹ sciētia illa que inflat non est ad inflationem/sed ad inflāmationem eius q̄ edificat. Felices quibus tēptationum pulchritudo fit eternitatis instigatio. Oportet ergo vt aia duertis caput in lapide reclinare: z in huius speculationis desiderio animū obdurare: z huic studio ptinaciter insistere/qui cupit hāc ascensionis scalam inuenire.

De certitudine discretionis. Cap.xvij.

CErtitudinem discretionis vn decimū lapidem diximus: quā si diligenter querim⁹ citius apud paulum inuenimus. Tantū siquidem de discretionis dono cōfidit: tantum de cōsilij sui certitudine ꝓsumit/vt fidēter cōsilium det, vbi dñicum ꝓceptum non habet. De virginibus(inquit)precptum dñi nō habeo: cōsilium autem do. Hinc est q̄ alijs seipsum in exēplum cōuersationis ꝓponit: et vitam suam viuēdi formā sequacibus ostēdit cum dicit: imitatores mei estote/sicut et ego christi. Et recte sane eo q̄ statuerit dñs supra petrā pedes suos / et direxit gressus suos. Huiusmodi(vt arbitror)lapidibus viatorū illorum via strata erat: de quibus prophet⁹ pro admiratione exclamat. Qui speciosi pedes euāgelizantiū pacē euangelizantiū bona. Dis(ni fallor)lapidib⁹ p̄gnus ille patriarcha ioseph quē ꝓceps ꝓpter constituit dñm domus sue: z principē ois possessionis sue: vt erudiret principes et⁹ sicut semetipm/z senes et⁹ prudentia doceret. His(inquā)lapidib⁹ plateas egypti recte credit strauisse: intantū vt haberet filij israel necesse seruire in luto z latere cibus diēb⁹ vite sue. Horū adhuc lapidū penuria ꝓpheta sustinebat: sub magna discretiōis inopia laborabat cū adhuc firus esset limo ꝓfundi/eo q̄ nōdum sibi ꝓstaret rei certitudo ꝓsilij/intantū vt dño proclamaret/z diceret. Quādiu ponā cōsilia in aia mea. Sed de hoc limo ꝓfundo nunq; plene emersisset nisi hanc de qua loquimur petrā tandē aliquando inuenisset. In petra(inquit)exaltauit me: z nūc exaltauit caput meū super inimicos meos. Qui de hoc gñe lapidū viam sibi nō sternit/stunq; mūde incedit: nunq; stabiles gressus figit. Qui vult ergo firmiter z honeste incedere/debet nil oīno incōsulte agere: z quali debuit lapide cōstare sibi viā strauisse: z pōt secure incedere. Omnia(inquit sapiens)fac cum consilio/z nunq; penitebis.

De quiete contemplationis. Cap.xviij.

LApidē duodecimū omniūq; nouissimū inuenire possum⁹(vt arbitror)apud dñicum sepulchrum. Dictus est(vt superi⁹ est dictū)lapis is tranquillitas contēplationis. De hoc gñe lapidū z ioseph ille ab arimathia sepulchra sibi incidit: sed iesus in eo mortuus quieuit: q; quietē quā prudentia sibi per meditationē querit/et q̄ diffinitionē describit: sapiētia p contēplationem inuenit: z per experimentū apprehēdit. Semp vera prudentia querit/z semp querere debet illā quā christ⁹ docuit pacē/vt nō turbet/neq; formidet. Semp studet vbi talē pacem inueniat: semp nititur vt veram sibi securitatē defendat: sed semp inuenit q̄ de preterito doleat/q̄ in presenti oppugnet. q̄ in futurū caueat/atq; ptimescat. Poteſt ergo animus hanc pacē per prudētiam solerter querere: z per meditationē subtiliter inuestigare: nunq; eam tñ nisi per sapiētiam/et contēplationis gratiā poterit inuenire. Sed cū ceperit animus per puram intelligentiā semetipsum excedere: z in illā incorporee lucis claritatē totus intrare: z in his q̄ in intimis vi-

det quēdā intime suauitatis saporē trahere: z ex eo intelligentiaꝝ sus condire/z in sapientiā vertere: intantū in hoc mentis excessu par illa que neq; turbatur/neq; formida inuentur/atq; obtinetur: vt fiat silentiū in celo quasi hora dimidia: ita vt contēplātis anim⁹ nulla altercātiū cogitationū tumultuatione turbet. nichil oīno inueniens vel qō per desideriū petat/vel per fastidiū arguat / vel per odiū accuset. Ad summā itaq; pacē componit qui in hoc lapide sepelitur/qui intra contēplationis tranquillitatē totus colligitur/atq; pcludit. Neq; enī lapis iste sicut ille iacob salo capiti supponit / neq; sicut ille posterior pedib⁹ subternitur: sed toto corpori coaptatur/atq; applicatur. Dic itaq; lapis totū corpus ambit: totū includit: z ab oi parte comprehēdit: eo q̄ pax illa que omnem sensum exuperat/ omnē sensum humanū funditus absorbeat/z in diuinum quendā habitum purioꝛe anime partem felici trāsfiguratione cōuertat. Jacet hic corpus sine sensu z motu in hoc dñico monumēto: nichil sensualitas/nichil agit ymaginatio/z omnis inferior vis aie, ꝓpāo interim induit officio. Non enī hoc lapideū monumētum(sicut saxeū illud patriarche iacob reclinatorium)suscipit corpus viuū / q̄uis sepultū: nec recipit corpus nisi mortificatū. Aliud est dormire/aliud est obire. Aliud spiritū suum totū in seipsum colligere/z aliō est supra se leuare/z seipsum deserere. Aliud est appetitū cohercuisse/exteriorūq; curas cordi excidisse/ atq; aliud est ipm sibi in obliuionem venire. Oportet ergo anteq; introire liceat in illud intime quietis secretum / et summe tranquillitatis archanū: oportet inquā vt fiat illa valde grauis z vere mirabilis nō dissolutio anime et corporis: sed alia hac multo mirabilior/multoq; gloriosior. illa denique tuius ista est ciphus, diuisio videlicet anime et spūs. Hanc autē in nobis operari solet(sicut testat ap̄s) viu⁹ ille dei sermo/z efficax/z penetrabilior oi gladio ancipiti/et pertingēs vsq; ad diuisionem anime et spiritus. Quid queso vspiam creaturarū hac diuisiōe mirabilius cernitur: vbi id qō essentialiter vnū est / atq; individuū in seipsum scinditur: et qō simplex in se/z sine partibus consistat a seipso diuiditur/atq; separat? Neq; enī in homine vno alia essentia est eius spirit⁹/atq; alia eius est anima: sed prorsus vna eadēq; simplicisq; nature substātia. Non enim in hoc gemino vocabulo gemina substātia intelligitur: sed cum ad distinctionē ponitur gemina vis eiusdem essentie: vna superior per spiritū: alia inferior p animā designatur. In hac itaq; diuisione anima, et qō animale est in imo remanet: spirit⁹ autē/et qō spirituale est ad summa euolat. Quod corpulentū/atq; feculentum quasi corpus emortuū deficit/z recidit in se/z sub se ipsum qō subtile et defecatum est quasi spūs efflatus ascendit z transcendit intra z vltra semetipm. O alta quies: o sublimis requies: vbi omne qō humanitus moueri solet motū omnē amittit: vbi omnis qui tūc est motus diuinitus fit: z in deū trāsfit. Hic ille spūs efflatus z in manus patris cōmendatus non(vt ille somniator iacob)scala indiget vt ad tertiū(ne dicam ad primū)celum euolet. Quid queso scala indigeat quem pater inter man⁹ baiulat vt ad tertij celi secreta rapiat/intantū vt glorietur z dicat. Dextera tua suscepit me. Tenuisti manū dexteram meā/z in voluntate tua deduxisti me/z cum gloria suscepisti me. Nō ergo opus hic habet spirit⁹ ille de medio sublatus officio scale: nec eget in illa subtilitatis sue ascensione sustentari alicuius corporee similitudinis adumbratione: vbi videt facie ad faciē/ non per speculū/z in enigmate. Adhēsio si ipsi de se ipsis idē nō asserūt qui eiusmodi sunt. Nos aūt oēs inquit reuelata facie gloriā dñi speculātes i eandem ymaginē trāsformamur a claritate i claritatē tanq; a dñi spū. Videsne certe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Richardi scti victo.

quid agat/z intelligis(vt arbitror)qđ valeat ma diuisio anime et spiritus de qua superius iam dixim⁹. Spūs ab infimis diuidit vt ad summa sublimet. Spūs đō alia scin ditur vt dño vniatur. Qui enim adheret dño vnus spirit⁹ est. Felix diuisio/z expectabilis separatio. vbi qđ passibile. qđ corruptibile dinoscit: suis interim passionib⁹ moz tur: vsqz adeo vt nichil passibilitatis/nichil corruptibilita tis interim sentiatur: vbi z illud qđ spūale/qđ subtile vsqz ad speculationem diuine glorie sublimatur/et in eandem ymaginem transformatur. Pars igit inferior componi tur ad summā pacem/z tranquillitatem: pars autem su perior sublimatur ad gloriam/et iocūditatem. Sic faciem moysi(superiorem sane corporis partem)a consortio dñi glorificatam agnouimus/ita vt nō possent filij israel intē dere vultum eius propter claritatem ipsius. Quis(queso) digne dicere / quis explicare sufficiat: quid fortitudinis/ quid virtutis/quid puritatis/quid perfectionis in excessus sui glorificatione spūs acquirat: quāuis peregrinationis sue ptelationem vsqz in diem tertium nō extendat. etiam si silentij morā vsqz ad dimidiam horam non producat: licet eat/et redeat in similitudinem fulguris coruscantis. Sic moyses de consortio diuini colloquij cum clarificato vultu etiam comua reportat: osēdens quid virtutis/quid fortitudinis de eius contubernio contraxerit/qui dat vir tutem et fortitudinem plebi sue benedictus deus. Redit ergo tandem/z feuentitur ad se spūs ille qui longe excesse rat supra se: et qđ passibile/et corruptibile posuerat: quasi impassibile/et incorruptibile ad priotis status comparā tionem resumit / et in nouitatem vite resurgit. Quid tibi videtur ad illatam iniuriam hilarescere/ad obiectam cō tumeliam nō erubescere: de tribulatione gaudere: nonne hoc est in nouitate vite ambulare: et sēm aliquē modum seipsum impassibilē ostendere: z suis passionibus nō sub iacere? Ecce quousqz pficiunt q̄ in hoc lapide requiescūt. Multa sunt que de hac materia dici potuissent si hoc lo co dici debuissent: et moderate digressionis mensurā non excederent. Puto em hoc nouissimū genus lapidum oim esse dignissimū/atqz preciosissimū. Nullum tamen debe mus spernere/sed singulos saltem de singulis querere et in vnū congregare. Notandum sane hoc esse primū opus qō in terra promissionis fieri precipit: vt diuinoū operū eternum memoriale primo omniū constituatur. Sine hoc enim lapidum cumulo dñica illa eterne hereditatis pro missio nunqz fortiter acquiritur: nunqz secure possidetur. Qui enim beneficiorum diuinitus perceptorum obliuisci tur/ad maiora obtinenda promoueri non meretur.

¶ Finit insigne opus de exterminatione mali z promotione boni dñi Richardi victorien.

Prologus.

¶ Liber de statu interiois hominis preclarissimi doctoris dñi Richardi de sancto victore.

¶ Incipit prologus.

Sero quidem misi qō petenti promisi. Sz necessitatis/non voluntatis vir amantissime fuit qō prius non feci. qō prius qui dem volui: sed multis occasionibus in tercurrentibus propositumqz prepedi tibus iussionem tuam explere non po tui. Unum qō michi post tam multā p missionis mee procrastinationē videbatur superesse: statui dilaturne dilationis dispendia saltem vberiore debiti fe nore recompensare. Inter hec amice amici animum libe at perpendere: cui dulce fuit duplis amici obsequijs diu tius inhērere: z vt iuus labor illius voluntati(non audeo dicere vtilitati)diutius militaret: cōpendiosum opus ex industria in longum ptrahere. Sumpta igitur occasione scribendi/seu etiā in regula dicendi ex illis ysaie vbis que meo tibi munere exponi postulasti: quedam de interiois hominis statu diffusius digessi. Deambulantis itaqz non itinerātis more breuis itineris compēdia multiplici euā gatione ptraxi: non locorum amena / sed verborum pro funditā/sententiarumqz sublimia curiosa ociositate/z ociosa curiositate perlustrans simul z admirans. Quis em meri to non miretur vetustatis nostre statum / sub tam cōpen diosa verborum breuitate plene comprehēsum? Perpen dite obsecro q̄ congruo ordine/q̄ miranda ratione prius vicia: postea peccata misticе describantur: vbi z remediō rum cōtemptus annectitur/in quibus tribus totius spiri tualis corruptionis summa cōprehenditur. Tripler vicii: tripler peccatum: tripler remediū: impotētia/ignorātia/ concupiscētia. Tria hec interiois hominis sunt vicia: que cum consensum allicuerit transeunt in peccata. Secūdum hoc itaqz tripler genus vicioruz est, z tripler genus pctō rum. Alia nāqz sunt peccata que per infirmitatem: alia que per errorem contrahimus: alia vero que ex sola peruersa voluntate vltro cōmittim⁹. Tripler remediū intelligim⁹ in diuinis institutionibus: in diuinis cōminationibus: in diuinis promissionibus. Hec itaqz nouem in paucis vsqz verbis hoc eodem ordine/sub summa breuitate comprehēdunt / et miranda ratione ex mistica descriptione desi gnantur que suis in locis plenius exponētur. Vere aliqđ magnum: vere aliquid profundum/immo z saluberrimū esse debuit qō ex ore dei sonuit: qō de diuino oraculo ma nauit. Si cōtemnitur humana: nunqđ saltem parui pēden da est doctrina diuina? Cum vero mea legeris: multaqz reprehendenda inueneris / facile michi apud te veniam impetrabis. Nam si insipiens factus sum/tu me coegisti. Da veniam lector: non ego docere presumpsi: sed petenti amico satisfacere volui.

¶ Explicit prologus.

De statu interiois hominis Pars. I. Fo. ix.

¶ Tabula tractatuū, capitulorum z materiarum sequentis libelli.

¶ Primus tractatus.

De statu interiois hominis post lapsum. cap. j.
De tribus principalibus in homine. ca. ij.
De dignitate liberi arbitrij. ca. iij.
De vtilitate consilij. ca. iiij.
De infirmitate carnalis desiderij. ca. v.
De principatu liberi arbitrij. ca. vj.
De virtute vtilis consilij. ca. vij.
De inquietudine carnalis desiderij. ca. viij.
De inquietudine humanē affectus. ca. ix.
De inquietudine carnalis appetitus. ca. x.
De triplici incōmodo hominis. ca. xj.
De infirmitate liberi arbitrij. ca. xij.
Quid sit libertatis vel quid potestatis ca. xiij.
De potestate liberi arbitrij ante peccatum. ca. xiiij.
De priuatione prime potestatis. ca. xv.
De recuperatione prime potestatis. ca. xvj.
De perturbatione interne pacis et conflictatione virtu tum cum vicijs. ca. xvij.
Quomodo vicium vicio resistat. ca. xviij.
Quomodo virtus virtuti contradicat. ca. xix.
De gratia z natura. ca. xx.
De integritate gratie ante peccatum. ca. xxj.
De stabilitate gratie ante peccatum ca. xxij.
De tribus gradibus libertatis: z quomodo summā liber tatem habeat homo. ca. xxiij.
De ignorantia boni carnali. ca. xxiiij.
De gemino errore iudicij. ca. xxv.
De quinq gradibus discretionis. ca. xxvj.
Qđ discretionis gra mō datur nō subtrahit. ca. xxvij.
De duobus gradibus deliberationis. ca. xxviij.
De discretionis et deliberationis norma: et que talenta, quomodo sint augenda. ca. xxix.
Cur nō sint quinq gradus deliberationis sicut et discre tionis. ca. xxx.
Qđ illuminantem gratiam nō semper habemus presen tem, nunqz autem sufficientem. ca. xxxj.
De concupiscentia carnali. ca. xxxij.
Quomodo totum bois infirmitati subiacet. ca. xxxiij.
Quō sit inordinatus vel q̄ inmoderatus affect⁹. ca. xxxiiij.
Qđ hō ad legitimā integritatis mēsurā pducit. ca. xxxv.
Quib⁹ gradib⁹ ad integritatē plēitudinē pducimur. c. xxxvj.
Qđ eadem perfectionis forma futura sit in cogitatione et in affectione. ca. xxxvij.

¶ Tractatus secundus.

Sequitur de triplici vicio. nūc de triplici peccato. cap. j.
Quid sit vicium: et quid sit peccatum. ca. ij.
De tribus modis peccata contrahimus. ca. iij.
Quid quibus peccatis sit propium. ca. iiij.
De pcō triplici actionis/cogitationis/pfuetudis. ca. v.
Qđ predicta singula tribus modis possunt accipi. ca. vj.
Quid quibus peccatis sit familiare. ca. vij.

¶ Tractatus tertius.

Sequitur de triplici pctō: nūc de triplici remedio. cap. j.
De triplici institutione. ca. ij.
De triplici cōminatione. ca. iij.
De triplici promissione. ca. iiij.
De triplici virtute triplicis promissionis. ca. v.
De triplici leuamine contra triplicem dolorem. ca. vj.
Assignatio triplicis promissionis. ca. vij.
Assignatio multiplicis vtilitatis in diuinis promissioni bus. ca. viij.

¶ Explicit tabula capitulorum.

¶ De statu interiois hominis post lapsum.

¶ Tractatus. j. ¶ Capitulum primū.

Adme caput languidū/et oē cor merens: a plāta pedis vsqz ad verticē nō est i eo sa nitas. Vulnus/z liuor/et plaga tumēs nō est circumligata/nec curata medicamine: neqz fota oleo. Nouit dñs figmētū suum: nec latere pōt summū medicū multiplicita tas/seu magnitudo morbor. Ecce describit tibi modū/et magnitudinē morbi: vt scias qđ debeas plāgere: qđ pcu rare: vñ ipsi supplicare. Omne(inquit)caput languidū: et oē cor merēs: a plāta pedis vsqz ad verticē nō est in eo sa nitas. Ecce mala innata: audi adhuc z alia. vulnus/z liuor et plaga tumēs. Ecce mala illata. Ecce qualia/ecce tā ta mala. Alia inascūtur: alia infligūtur. Alia sunt que pati mur intrinsecus: alia sunt q̄ offendimus extrinsecus. Illa generātur ex corruptione ppria: ista inferūtur sepe ex in sectatione aliena. Languor/meror/infirmitas ab intus prodeūt. Vulnus/liuor/plaga tumens deforis aduenīūt. Ad cumulū autē malorū sequitur cōtemptus remediorū: in quo vere est desperatio egrotorū. Nō est(inquit)circūliga ta: nec curata medicamine: neqz fota oleo. Ecce quantis malis pmimur: ecce qualib⁹ icōmodis quotidie vrgemur Disce homo: z si ab hoīe dedignaris/disce saltē ab eo qui docet hoīem sciētiam. disce inquā/z dole: et defle tantam molestiā/talemqz miseriā. Attende z cognosce magnitu dinē morbi vt anxius cōcupiscas/attentius requiras/ardē tius diligas remedia medici. Vide ergo quō fm qualita tem hois exteriois describit tibi status hois interioris: vt p mala exteriora q̄/qualia/vel quāta sint nō ignoras/ discas quid de interioīb⁹ timere debeas. Quis em nō vi deat hoc ad litterā oīno stare nō posse? Nunqđ aliquādo visum/vel auditū est omniū capita lāguere: vel omnium hominū corda merere? Omne(inquit)caput languidū: et omne cor merens: a planta pedis vsqz ad verticem nō est in eo sanitas. Quedā hic membra hominis exteriois desig nantur ex nomine: vt cum caput/cor/pedem audimus nominare: ad ea que oportet de interioīb⁹ nosse cōpellā mur ex his ad interiora aliquā similitudinem contrahere.

¶ De tribus principalibus in hoie. Capitulum. ij.

Timus autem quia in humano corpore caput tenet summū locum: pes imū: cor medium et intimū. Caput liberū arbitrium. Cor cōsilium: pes carnale desiderium. Caput toti corpori supeminet: z liberum arbitrium omni actioni pside det. Cor medium/et intimū locum tenet: et salubre consi lium vix de occulto erui/z in secreto inueniri valet. Pes in imo iacet: et carnale desiderium per appetitum infimis inheret. Liberum arbitrium presidet omni actioni: imo z appetitui: quia etiam cum male egeris/cum iam foedus peccatū affuerit subter te tamen erit appetitus eius/z tu dñaberis illius. Quid est erit subter te / nisi sub arbitrio tuo: eo q̄ quiuis appetitus in actū non prodeat sine nutu spontaneo/z consensu voluntario? Consilium queritur in secreto / et eruitur ab intimo: eo q̄ sapientia trahitur de occulto. In imo iacet carnis concupiscentia q̄diu adhe serit pauimento anima mea: q̄diu conglutinatus est in terra venter noster.

¶ De dignitate liberi arbitrij. Capitulum. iij.

Ater oia creationis bon⁹ nichil hoie sublimi⁹ nichil dignius libero arbitrio. nichil vtilius/ni chil occultius salubri consilio. nichil inferius/ nichil infirmius carnali desiderio. Quid queso in homine sublimius/quid digni⁹ inueniri potest/q̄ illud in quo ad ymaginem dei creatus est? Habet sane libertas

Universidad de Deusto
Biblioteca

arbitrij ymaginem nō solum eternitatis/sed ꝛ ꝯtine matestatis. Quum putamus in hoc incōmutabili eternitati pre ceteris omnibus liberum arbitrium vicinius accedit/ eiusq; in se ymaginem expressius gerit:qō nulla vnq; culpa/nulla demū miseria nō dicam destruī/sed nec minui poterit:Cultus et matestatis similitudinem in ipsa pspicere:ꝛ quō eius ymagine impressa sit euidenter agnoscere:Deus superiorem nō habet/nec habere potest:ꝛ liberū arbitrium dominū non patitur/nec pati potest:quia violētiam inferre ei nec creatorem decet: nec creatura potꝭ Totus infernus:totus mūdus:totus denicq; militie celestis exercitus in vnum ꝯcurrat:in hoc vnum coniuret/ vnus ex libero arbitrio consensus in qualicunq; re inssito extorqueri non valet.

De vtilitate consilij. Capitulum.iiij.

SEd sicut hac arbitrij libertate in homine nichil est excellentius:sic et prudēti consilio/cōsultaq; prudentia nichil salubrius. Beatus em̄ homo qui inuenit sapientiam/ꝛ qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negociatione argenti et auri. Preciosior est em̄ cunctis opibus:ꝛ omnia que desiderantur huic nō valent comparari. Nichil autem hoc sapiētie dono possidet vtilius:nichil inuenitur difficilius. Est em̄ thesaurus absconditus in agro:quia(sm̄ q̄ dictum est) sapientia trahitur de occulto. Sed qō est hoc occultum:vel quem dicimus hunc esse agrum qui occultat hunc thesaurum:Sapiētia em̄ vbi inuenitur:ꝛ quis est locus intelligētie:Queramus cū beato Iob locum sapiētie/ꝛ intelligētie et inueniem⁹ eum cum salomone.Ego sapientia(inquit) habito in psilio/ꝛ eruditis interfui cogitationib⁹. Queramus ergo eam q̄ habitat in consilio apud cor nostrū qō iam diximꝰ esse consiliū. Omni ergo custodia custodi cor tuū quisquis ꝯcupiscis hūc tam desiderabilē thesaurū:ne si nolueris custodire cogaris cum ꝓpheta plangere/ꝛ dicere:cor meū dereliquit me:dolens/ꝛ deflēs q̄ interim nō habeas vbi debeas thesaurū hunc querere:vel vbi valeas inuenire. Illos(vt arbitror)cor suum reliquerat:et cē eis consiliū excciderat/quibus dīs per increpationē dicebat. Effraym colūba seducta nō habens cor. Recte ergo ipsis dicit,gens absq; cōsilio/ꝛ sine prudētia:vtinā saperent/et intelligerent/ꝛ nouissima ꝓuiderent. Quāta ergo cautela cor custodiendū est in quo ille thesaurꝰ inuenit quo nichil ditius/nichil tutius possidetur:Si em̄ intrauerit sapiētia cor tuum sm̄ sapiētis testimoniū:ꝛ scientia anime tue placuerit:consiliū custodiet te:ꝛ prudentia seruabit te.

De infirmitate carnalis desiderij. Capitulum.v.

SEd sicut nichil vtilius prudēti cōsilio/sic nichil inferius/nichil infirmꝰ carnali desiderio. eo q̄ iuxta pedis similitudinem infimū locum teneat/ꝛ per delectationē carnis terrenis inhereat. Quid queso infirmius:quid abiectius q̄ nec illis quidē plene resistimus in quibus erubescimus? Quanta queso vilitas/ quāta ve infirmitas mente quidē consentire legi dei quia bona est:quotidie tamē videre aliam legē in mēbris meis repugnātem legi mētis mee/ꝛ captiuantem in lege pcti: Videsne ex his adhuc q̄ recte intelligatur per caput/liberum arbitriū:per cor/cōsiliū:per pedē/carnale desiderium:

De principatu liberi arbitrij. Capitulum.vj.

CApite totum corpus regitur:a corde totum viuificatꝰ:a pedib⁹ totū circūfertur. Caput totum regit:ꝛ liberū arbitrium oīm q̄ in homine sunt regimen/ꝛ moderamē cōdītionis iure suscepit. Et sicut ex his oībus que extra hominem sunt nullum dominū patitur/sic et his oībus que in ipso sunt libertatis sue dignitate priuatur. Siquidē et si aliquis motus fit in homine contra vel preter hois volūtatem surgat:sicut nunq; ei nisi ex arbitrij libertate consentit/sic nunq; nisi ex ipsius permissione in actū prozūpit. Imperat sane persepe motui corporis motus sensualitatis/imperat freq̄ter ꝛ animi affectus non solum sensibus verū et appetitibus. Nichil tamē horum omniū ad cōatus sui exitū effectum:nisi ad liberi arbitrij nutum/volūtariūq; cōsensum. Precipitur itaq; oībus liberi arbitrij voluntatis cōsensus. Quia scōm sapientie doctorē:excelso alius excelsior est:ꝛ sup hos quoq; eminentiores sunt alij.ꝛ insuper vniuerse terre rex imperat seruienti. Vniuerse itaq; terre rex iste imperat:qz cū q̄ cetera omnia corporis mēbra motus oīs ei ad nutum deseruiat: illud etiam qō solū ei pro voto nō obtēperat/sed i magna sepe ꝓtradictione rebellat / potest ꝛ preceps ab actu refrenare/ꝛ effrenatū graui vltione pcutere/ꝛ animositatis eiꝰ audaciam forti castigatione frāgere/ꝛ emollire. Sic itaq; nec ipsum eiꝰ potestatē plene effugit qō ei impudēter contradicit/ fortiterq; resistit. Recte ergo(vt arbitror)capiti assimilat:quod ceteris oībus ꝓincipatur.

De virtute vtilis consilij. Capitulum.vij.

SEd idem ipm corꝰ cor viuificat qō(vt dictū est) caput gubernat. Nā vt(scōꝝ phīcos)de his aliquid loquar:sicut sedē hz i capite spūs animalis:ꝛ in cepate spūs naturalis:sic sedē sortit in corde spūs vitalis. Et sicut ꝓ spiritū animalē corpus sentit et modificat:et sicut ꝓ spiritū naturalem vegetatur:sic ꝓ spiritū vitalem viuificat. Est itaq; oīs sensus/omnisq; motꝰ voluntarius a spiritu animali:vegetatio autē a spiritu naturali:vita vo a spiritu vitali. Sūdi aūt est corpus sine vita/ hoc est opus sine intentione bona. Quelibet ergo actio (q̄uis bona videat)qūq; si mortua iudicat/nisi ꝓ cōsilium ad intētionē bonā animet. Sicut vita a corde ꝓcedit/ꝛ se per oīa membra diffundit:sic ꝛ intētio bona de cōsilio surgit:ꝛ virtutū opera ad meriti vegetationem animare consueuit. Recte igit per sapientē precipitur. Omni custodia custodi cor tuum:quia ex ipso vita procedit. Vita ex ipso procedit quādo ꝓ consiliū intētio depzauata corrigit. Mā mors potius q̄ vita ex ipso procedit quando ex consilio intentio bona depzauatur. Quid em̄ iuuat bonorum operum ꝓplem gignere/et eam per intētionis depzauationem necare? Et quale(Meso)erit si liberoū nostroꝝ interfectores conscientia propria nos esse conuincit? Alij in ipso ꝓposito ex mala intētione opera sua corrumpūt:alij post exercitia virtutum ad oblationem vane laudis a pristina intētione inanescunt. Quid illi nisi aborciuos fetus faciunt: isti quasi iam natos/seu etiam adultos occidunt? Moreꝰ melius est non gignere q̄ aborciuū facere:satisq; vtilius prolem nō parere/q̄ vel dormiendo oppzimere/vel etiam cōsilio necare? Nonne melius est vt vadam absq; liberis:q̄ immolare filios meos et filias meas demonijs? Vae multo felicior est sterilis ꝛ que non parit..q̄ filios suorum necatores sine misericordia/et comestores viscerum hominū/et deuoratores sanguinis/ꝛ auctores parricidarum inauriliatarū? Memento semper quia ꝛ si in tuo arbitrio sit viuentes occidere:nō tamen ꝛ eque in tua potestate est mortuos resuscitare. Solus ille hoc potest qui potens est de lapidibus suscitare filios abrahe. Sane ad preceptum domini vaticinante filio hominis ad ossa que arida in agro inuenta sunt ingressus est spiritus in ea / et vixerunt. Quid queso intelligitur per ossa aridā/ossa sine anima/ꝛ mortua,nisi fortia opera sine intētione bona/et ob hoc virtutum merito vacua / mercedisq; remuneratione frustrata? Verūtamen que eiusmodi sunt ad dīi iussum spiritū accipiūt/ꝛ reuiuiscūt:ꝛ ad inspirationis eius vocē

tiam intētione correcta in spem eterne retributionis reuiuiscāt. Sed qz intentio ex cōsilio accipitur recta ꝛ bona sit quasi de corde spūs ꝓcedit:qui ad corporis viuificationē extens ꝓ oia se virtutū mēbra diffundit. Recte ergo(vt arbitror)ꝓ cor cōsiliū designat cuius similitudinē imitatur.

De inquietudine carnalis desiderij. Cap̄.viij.

SEd et illud qō de pedibus diximus/q̄ carnalis desiderio iuxta affectū/vel appetitū aptetur facile ostendimus. Sicut enim a pedib⁹ corpus circūfertur:sic a carnali desiderio animꝰ exagitatur/atq; circūdūcitur. Quam em̄ animus carnali desiderio illectus/ꝛ abstractus nūc affectū suum/nūc appetitū sequitur:nūq; quietus/nusq; tranquillus esse permittitur Quādiu em̄ viuit vagus/ꝛ profugus super terrā:quotidie currit post cōcupiscētias suas/repletusq; multis miseriis nūq; in eodē statu ꝓmanet.dum semper vritur vel apprehēdere qō concupiscit/vel effugere qō odit.

De inquietudine humani affectus. Capitulū.ix.

QUis queso digne exponere possit quot modis se affectus humanus variare cōsueuit. Multis modis se variat:et iuxta vnāquāq; variationis sue alternationē per multa/ꝛ pene per inumera impetum suum relaxat/de vno semp in aliud tendens/et vnum post aliud fastidiens/et ad id qō prius desperarat maiori sepe auiditate reuertēs. Hinc est q̄ per salomonē dicit. Lustrans vniuersa in circuitu pgit spiritus:ꝛ in circulos suos reuertit. Recte sane lustrando vniuersa in circuitu pgere dicit spūs:quia(vt iam dictū est)per diuersa rapitur/ꝛ multiformiter variat cordis affectus. Nam q̄m nusq; sufficiētem delectationē inuenit:de vno semper in aliud pendit. Nunc hoc:nūc illud amat:nūc hoc:nūc illud desiderat:ꝛ que prius amauerat,rursū despicit:ꝛ diu/multumq; desiderata iterū fastidit. Sed sepe post fastidiū ad abiectas cōcupiscētias suas auidior redit:ꝛ in hūc modū in circuitu pgit,& cursum suū in circulū flectit. Sic amor/ sic tumor/sic spes/vel dolor:sic ceterorū quilibet affectus per diuersa ducit/multiplicitterq; variatur. Sed per oēs affectionū suarū motus/motionūq; modos animꝰ semp in circulos suos reuertit:dū circa eandē rem vel similem iterū eodē mō afficit. Hec illud adeo mirū q̄ spūs velocitas/ꝛ in vnā quālibet partē impulsus per diuersa rapitur/ et per varia oblectamenta ad saciēda desideria fertur/et quasi vniuersam supficiē terre lustrādo ad cōsuetas/atq; antiquas delectationes iterū reuertitur. Sed illud valde mirabile/dignumq; admiratione q̄ cōtrarijs sepe ꝛ subitis flatibus actus,nūc in istam/nūc in oppositā partē agitur: ita vt qō prius ardēter amauerat,insatiabili postmodum odio ꝓsequatur. Est aūt hoc elementū qō spiritū/vel aerē nominam⁹ pre ceteris oībus elemētis mutabili⁹/varijsq; subiacēs passionib⁹. In momēto/in ictu oculi incalescit:ꝛ item eodē facilitate refrigescit:intātū vt ab vno ore/ꝛ pene sub eodē tempore/vel tenuiter exaltet/vel fortiter impulsus/nūc calidus exeat/nūc frigidus ꝓrumpat. Sic spūs ille spūalis/affectusq; passibilis facile afficit:leuiq; permutatione in cōtrarias passiones mutatur. Quis nescit quō homo ad tenuē spirantis fauoris aurā totus statim inclinatur ad gratiā:ꝛ si ex eodē ore/ꝛ sub eodē tempore vētus detractionis eruperit,statim affectū in alteram partem flectit/ꝛ in odiū/et in furorē vertit. Admirabile sane imo et miserabile:nobilē illam creaturā ad ymaginē dei creatā/ et omni creature prelatā a modicū verbū/tenuēq; flatū/ ad lingue sonitū/aerisq; ictū a rectitudis sue statu quasi violēter excuti:moq; mirū in modū huc/illucq; rapi/ turbinis more in vertiginem agitari.

De inquietudine carnalis appetitus. Cap̄.x.

SIc sane ꝛ appetitꝰ carnis semp in motu/semp in trāsitu est/ꝛ nūq; in eodē statu ꝓmanere potest. Accedit/ꝛ recedit:crescit / atq; decrescit:ꝛ sic spes recedit/atq; decrescit vt iterū redeat/ꝛ crescat: et sic semp redit/ꝛ crescit vt iterū recedat/atq; decrescat. Verūtamē nō eodē discursu/vel pari impulsu appetitus, quo ꝛ affectus animū exagitat/vel inquietat. Neq; enim ad ventorū similitudinem quotidiana permutatione per multiplices discursus variat:nec alternis vicibus in contraria cōtrarijs flatib⁹ agitatur:sed fluminis more impetus sui tractū sequitur:donec desiderij effectum cōsequatur. Non em̄ mōmētaneis alternationib⁹ ꝓsuetudinis sue alueū cōmutat,vt succedētiū desideriorū succedēter penitet etiā priusq; id qō cōcupierat apprehēdat. Neq; enim concupiscētie sue cursum compescit/vel in cōtraria diuertit donec desiderium suum satiauerit/sicut affectus qui se variis qualitatibus per mōmēta singula induit/et impetus sui flatum sub vno sepe momento in contraria flectit/ dum amorē suum sub mira quādoq; celeritate in odium vertit. Aliud est em̄ varia oblectamenta querere/et quasi de loco ad locum trāsire/ꝛ postq; satiatus fuerit alia post alia fastidire/ꝛ quasi vnum locum post alium deserere,et aliud est cursum suum in contraria flectere/ꝛ post pronos decursus in montana redire:qō nec aqua potest/nec appetitus solet facere. Currit tamen semp/et transit/et semper in idipsum redit,vnde et salomon dicit. Ad locū vnde exeunt flumina reuertūtur vt iterum fluant. Appetitus carnis est abyssus illa magna vnde exeunt tot flumina:vnde tot surgūt/ꝛ tam infinita desideria. Videamus ergo locū vnde huiusmodi flumina exeunt:locum quo currendo ꝓueniunt. Videam⁹ qua currunt:videamus qua recurrūt. locus vnde carnalis appetitus ꝓfluuiū exit:necessitas. Locus quo tendit:satietas.via qua transit:voluptas.via qua redit: cupiditas. Locus vnde excurrit:est defectus nostri detrimētum.locus per quem decurrit:oblectamentum.locus ad quē percurrit:fastidium.locus per quem recurrit:desiderium. Post multū sane satietatis sue fastidiū: iterū ex magno concupiscentie sue desiderio omnis appetitus ad locum suum(vt iterum fluat)reuertitur : quia ad reparanda corporis sui detrimēta voluptatis sue oblectamenta repetere eadem qua prius necessitate vrgetur. Et sicut omnis aquarum decursus in superficie terre/et per visibiles meatus pertransit:ꝛ item per subterraneos/inuisibilesq; meatꝰ recurrit.sic omnis appetitus ꝓ inuisibilē actionē/desideriumq; expletionē paulatim expellit:et iterū occulta quadā nature operatione/vegetationisq; motib⁹ ad inolitos cōsuetudinis sue refluxꝰ reuocat. Quale q̄so/ et q̄ miserū est sub hac vertigine semp agi:ꝛ hac tante inquietationis exagitatione semp inuolui? Qui expētēda / immo q̄ detestāda sunt illa desideriorū nostroꝝ oblectamenta q̄ semp et ex defectu generant/et in fastidiū vertūt Sed cur nos dicim⁹ ea in fastidiū desinere q̄ constat semp (scriptura id attestāte)in amaritudie cursum suū terminare? Dia flumia(ait scriptura)intrāt mare/ꝛ mare nō redūdat. Scimus qz flumina dulcem faciūt aquā,sicut maria amarā. Quid igit est flumina intrare i mare nisi omnē delectationē carnalē terminari i amaritudine? Dē ergo flumen mare itrat:qz extrema gaudij lucꝰ occupat. Dis dulcis in mare decidēs i amarā vertit,quādoquidē risus dolore miscebit. Dia flumina i mare intrunt:ꝛ ois aqua dulcis i amarā mutat:qz oblectamētū(vt dictū est)in fastidiū vertit:et ois delectatio carnis i amaritudine terminatur. Quia em̄ humana prauitas bonis suis bñ vti nescit/vel contēnit:sup̄na iustitia hoc cuiqz postmodū i flagellū vrit vnde prius iniuste delectādo deliquit.Sed flumina i mare

Universidad de Deusto
Biblioteca

tirant/et mare nō redundat,quia in omni afflictione nostra:quia i omni percussione sua,diuina equitas modum seruat.quia in oi eo qō nos ad vltionē/vel ad correctionē pcuit iustitie metas nō excedit.Adhare ergo nō redundat quia malicie nre meritū,miserie nostre ḡtitas nō erupat Ex his itaq; perpēdere licet quomodo nos illi cōcupiscētie pedes(de quib⁹ iam dictū est)seu p affectū/seu p appetitū distrahūt:vel quo fine discursus sui extrema pcludūt.

¶De triplici incōmodo hominis. Capitulum.xj.

SEd quia satis iam dictū esse credim⁹ quid de capite/corde/vel pede sentiam⁹,videam⁹ nunc qd de huiusmodi interioris hominis mēbris ex tui no documēto sentire debeamus.Omne(inquit) caput languidū:et oē cor merēs:a plāta pedis vsq; ad verticē nō est in eo sanitas.Caput languet:cor meret:pes cum toto corpore dolet.qz a planta pedis vsq; ad verticē nō est in eo sanitas.Caput(vt dictum est)liberū arbitriū: cor cōsiliū:pes carnale desiderii.Caput ergo languet,qa liberū arbitriū ad oē bonū torpet.Cor meret,qz malū qō patit,cōsiliū sicut nec ignorare/sic nec dissimulare valet. Pes cū toto corpore dolet:qz cōcupiscētie malū vndiq; feruet.Capitis languorē ostēdere nobis voluit qui dixit. Sine me nichil poteltis facere. Quid lāguidius eo qō ad quodlibet bonum per se/et quātūlibet minimū minime potest cōualescere:Nō em̄ est volentis/neq; currētis sed miserentis dei.Cor meret:nā et hoc ipsum cōsiliū docet, quia melius est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuij. profecto hō ḡto proficit ad cōsiliū/tanto amplius crescit et ad luctū:eo qz in multa sapiētia multa sit indignatio:et qui apponit sciētiam apponit z dolorē. Quāto em̄ quisq; per cōsiliū melius agnoscit malū qō meretur,tanto vehementius suis prauitatib⁹ indignat:et ḡto pfectius pspexerit malū qō patitur,tanto acrioꝛ doloris stimulo vrget Pes cū toto corpore dolet qz doloꝛ in singulis mēbris propria infirmitas extorquet.A planta em̄ pedis vsq; ad verticem(vt dictū est)nō est in eo sanitas.Quia ergo infirmitas totū possidet quid mirū si vndiq; dolet:Nō est(inquit ppheta)sanitas in carne mea:nō est pax ossib⁹ meis a facie pctoꝛ meoꝝ.Quāta attritio obsecro vbi nec caro sanitatē/nec ossa possunt habere pacē:Sic et iob pcussus est vlcere pessimo,ita vt a plāta pedis vsq; ad verticē non esset in eo sanitas.Quis q̄so de corpis sui sanitate gloriet, qñ z ppheta pcipuus de sua infirmitate cōqueri:et vir ille cui nō erat similis sup terram vlcere pessimo percutit? Vnusquisq; em̄ tempta⁹ a ppria cupiscētia abstractus et illectus.Temptatio est vita hoīs sup terram.In capite itaq; lāguoꝛ:in corde merꝛ:in toto corpore doloꝛ.Omne enim caput languidū:z omne cor merens:a planta pedis vsq; ad verticē non est in eo sanitas.Cōsideremus itaq; si placet tria ista que posuit:languoꝛem/merorē/sanitatisq; priuationē.languoꝛ est infirmitas pseuerās / totūq; corp⁹ eneruans.Meroꝛ est doloꝛ intus acrius seuiens/z per lachrymas foras erūpēs.Sanitas est integritas naturalis cōplexionis/humoꝝq; oīm cōmensuratio proportionalis. Infirmitas autem nichil aliud est nisi sanitatis priuatio/ integritatisq; coꝛruptio.

¶De infirmitate liberi arbitrij. Capitulum.xij.

VIde ergo quāta vel qualis huius capitis infirmitas sit,quā languoꝛi pparauit.Cum em̄(vt dictū est)languoꝛ sit infirmitas pseuerās/totūq; corpus eneruās:cur caput languidū dic⁹ nisi quia eius defectus totum oppримit/et vsq; in finē vite ad plenū curari nō possit:Quā rec⁹:languidum dicit qō per seipsum nūq; ad qualecunq; bonū mouet:Quid em̄ boni faciat ex seipso quādo nec dicere pōt dīs

¶De priuatione prime ptātis. Cap.xvij.

SEd iam preuaricatoꝛ hunc tante obedientie famulatum amisit,quia debite seruitutis reuerētiam suo creatoꝛi exhibere cōtempsit. Nam accipiēs armatūrā zelus creatoꝛis armauit creaturam in vltionem inimicoꝝ:z pugnat pro illo oꝛbis terrarū ptra insensatos. iam leo rugiens circuit querens quē deuoꝛet:z catuli leonum rugientes vt rapiāt Seuit draco cum furoꝛe trahentium super terraꝝ/atq; serpentiū.Vultis nosse quomodo nūc preuaricatoꝛē ex huiusmodi prevaricationis sue merito(iuxta verbū dīi)deuoꝛ aues moꝛsu amarissimo? Cogitationes mee (inquit) dissipate sunt torquentes coꝛ meum.Dentes bestiarum prophera timebat cū pro his dño supplicabat. Salua me ex oꝛe leōis: z a cornibus vnicoꝝnū humilitatē meam.Sciebat sane,qz stultū interficit ira cūdia:z paruulū occidit inuidia. nec ex perto latere poterat q̄ timēda esset talīū bestiarū seuitia. Turbatus est(inquit alibi)a furoꝛe oculus me⁹. Sed mirum in modum (iuxta humane industrie vsum) idem propheta bestias domabat ad venationem:z edomitis bestijs indomitas venabatur ad mortē.Rugiebā(inquit)a gemitu cordis mei. Ecce quō rugitus gementis suffocabat rugitum ꝓtus furentis. Ecce quid contradictionis: ecce quid rebellionis preuaricatoꝛ inuenit in regno qō pius pacatum /z tranquillum possedit. Potestatē itaq; pristinam perdere:acceptūq; regnū amittere potuit.recuperare aūt/vel retinere nunq; poterit nisi ex ei⁹ munere qui potens est suscitare de puluere inopem/z de stercoꝛe erigere pauperē/vt sedeat cum principib⁹:z solū gloriā teneat. Siquidē dominꝰ est regnus:z ipse dñabitur gentium Nouimus hoc qui dixit. Tua est potentia:tuum regnum domine.Nouit z propheta q ipse sit dñator dīs:z in manu eius honoꝝ/z imperium:z cui voluerit dabit illud:z idcirco ei humiliter supplicat vt suū sibi regnum restituat:cuꝰ dicat da imperium puero tuo.

¶De recuperatione prime ptātis. Cap.xvj.

HOc quotidie regnum paulatim/z per partes in suis electis rex regum restituit.nunq; tamen in hac vita ꝓgaz pacem/vel securitatē quā ante peccatum homo in paradiso habuit:eo q̄ languoꝛ capitis ad plenum curari non possit:z liberum arbitrium primi status vigoꝛem perfecte recuperare nequiuerit. Itaq; liberum hominis arbitrium qō ex seipso nichil boni potest,incipit posse quādo / z quātum voluerit ille q̄ omnia potest.Que em̄ impossibilia sunt apud hoies, possibilia sunt apud deum. Incipit ergo posse ex diuino adiutoꝛio qō non potest de seipso:z qō iam non potest per naturam accipit bonum posse per gratiaꝫ. Quotidie crescit ad bonū:quotidie roboꝛatur contra malum. Crescit ad bonum,ita vt iam in potestate consistens / et habens sub se malignas possit dicere huic,vade:z vadit.z alio,veni: z venit:et seruo suo fac hoc/z facit.Roboꝛatur z eque contra malum ita vt iam non regnet peccatū in hoc mortali coꝛpoꝛe:sepe autem a deo vt tā sibi illud dictū credat. Absq; imperio tuo non mouebit qui squam manum/ aut pedem in omni terra egipti.Et quantum hoc esse putamus omnes rebelles animę motus posse repримere / ab actu cohibere:q̄uis necdum possit omnes perfecte delere:z regnum suum ad plenam pacē reformare? Quis itaq; nō possit omnes pacis aduersarios extinguere:nec omnium manus/vel pedes truncare:magnum tamen erit si nulli liceat sine eius imperio manum/vel pedem mouere:z potest qui huiusmodi est veraciter psallere.Ego autem constituꝝ sum rex ab eo super syon montem sanctum eius. Itaq; liber ille arbitrij ꝓsensus toti⁹ terre/tot cogitationū tot affectionum/appetituum sensuum imperatoꝛ/et dīs, nō pōt interim omnia scandala de regno suo auferre: nec plenam/perpetuamq; pacem poterit firmare.Sed cū venerit qō perfectum est/z euacuabitur qō ex parte est:cum nouissima destruetur mors in victoriam:tūc proculdubio supra modum multiplicabitur eius imperium:z pacis ei⁹ non erit finis.Tunc demum dñabitur.A mari vsq; ad mare:z a flumine vsq; ad terminos oꝛbis terrarū:in diebꝰ illis saluabitur iuda:z israel habitabit confidenter:eo q̄ nō sit qui exterreat.

¶De perturbatione interne pacis z conflictatione virtutum cum vitijs. Capitulum. xvij.

SEd ꝓdiu caro concupiscit aduersus spiritum/ z spiritus aduersus carnem non potest rex ille q̄ z spiritalibus/z carnalibus concupiscentijs presidere/z precipere debet inuenire plenam pacē/ perpetuamq; securitatem.Hinc est q̄ ille princeps populoꝝ(liber videlicet animi consensus)inuenit in regno suo tot contradictiones/tot rebelliones /tot conflictationes/ tot disceptationes:scōm qō cogitationes cogitationibus contradicunt:z affectiones affectionibus resistunt:z contrarijs motus contrarijs motibus occurrunt:z surgit gens contra gentem:z regnum aduersus regnum:z insurgūt sepe boni contra malos:et mali contra bonos. et qō est adhuc malus,mali contra malos:z diuiditur contra semetipsos:z facit dominꝰ concurrere egiptios aduersus egiptios:immo qō his omnibus est mirabilius:boni insurgunt cōtra bonos:z pugnat vir aduersus fratrem suum:z vir cōtra amicū suū:ciuitas aduersus ciuitatē:z regnū aduersꝰ regnū:z vnusquisq; carnem brachij sui vocabit: effraym manassen:z manasses effraym:simul ipsi contra iudam.

¶Quomodo vitium vitio resistat. Cap.xviij.

QUis nesciat q̄ grauis sepe cōtentio et q̄ longa fiat disceptatio iter auariciā/et gulā:nō dicā de talento:sed de vno solo nūmo:cū qō vna vult expendi altera precipit reseruari. Sic sepe superbia luxurie aduersatur:z vna ab altera vehementer infestatur:z multotiens malum luxurie compescitur,vt mēs elata habeat vnde gloriet̄ur. Q̄ multa sint que prohibet tenacia: que tamen precipit/z prevalet vana gloria.Et in his omnibus diuiditur regnum aduersus regnum. Sed illud magis stupendum cum diuiditur aduersus semetipsum.Quis tamen ignoꝛat q̄ sepe hoc fiat:vt cuꝝ superbie superbia obuiat vt vna alteri cedat:et hoc ipm q̄ supbia vincitur,superbie militare conuincitur? Sic sepe superbie exuuias abicimus,z de būili habitu amplius intumescimus.Sic honoꝝ sublimitas contemnitur:vt de honoꝝ contemptu q̄to occultius,tanto altius sublimemur.Sed cum videris in hunc modum egiptios aduersus egiptios concurrere,noli mirari/neq; timere:sed scito quia prope est desolatio eius.Omne enim regnum in seipsum diuisū desolabitur/z domus supra domum cadet.Cuꝝ ergo audieritis prelia/z seditiones/z opiniones bellorum nolite terreri.Nam ille manu fortis qui de celo venit rex fortis/z potens in prelio:non venit pacem mittere in terram, sed gladium.Venit enim parare patrem aduersus filium: z filium aduersus patrem suum:z iuste quidem:eo q̄ bonus pater gignat sepe malum filium:z filius bonus multotiens habeat patrem malum.Cum enim mens de turpi delectatione confunditur/z humiliatur/z de tali parente humilitas nascitur ,recte talis proles aduersus talē patrem separatur.Similiter cum castitas superbiaꝫ gignit, recte prolem suam talis parens detestatur/z odit/z se aduersus eam diuidit: et iuxta hunc modum pugnat sepe vir aduersus fratrem suum:z vir cōtra amicum: z inimici

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominis domestici illius.

¶Quō virtus virtuti contradicat. Cap. xix.

Sed ad huius magne/z tāte admirationis cumulum illud accedit: z nescio quid magni prodigij portendit, q etiam contentio fit inter discipulos: z boni contendunt contra bonos: et fit magna contradictio/z vehemens discepta tio inter ipsos: z aliud sepe loquit iustitia: z aliud loquitur misericordia: z qō dicitur ab vna, ptradicitur ab alia: z fit inter huiusmodi conciues celi contētio dura. z eandē frequenter culpā quā iubet iustitia puniri, mia mandat ignoſci. nec patitur iustitia sepe/vel parum quid se a suo rigore relaxari. nec sustinet mia vel minimum quid a sua se lenitate deflecti. Sed imperat hec vlcisci totum: illa nititur ad totum indulgendum: z vnaquęq; trāsgr. alit possessionis sue terminum: z molitur occupare alterius prędium: et ptra institutu diuine sanctiōis: z cōtra regulā discretionis non sinunt sibi diuidi terram in funiculo distributiōis Iuxta hūc itaq; modū diuidūtur sepe boni cōtra bonos: z insurgunt alij contra alios: z scinditur regnum israel in duas partes: z concitant inter se sepe prelia/z seditiones: z nunquā in hac vita quocunq; statu/ quocunq; profectu inuentur firma pax/aut plena requies. Sed vnde queso ista in corde hum. no multiformis altercatio/z infinita cōtentio nisi de lāguore capitis: z defectu natiue virtutis/et ptiatione antique potestatis? Manet en vsq; hodie omne caput languidū. z cuius arbitrium hois vere sit liberū: perseverat tamen infirmū: nec potest curari ad plenū donec mortale hoc induerit immortalitatem: z corruptibile hoc induerit incorruptionem. Quomodo en nō habet interior ille hō noster caput lāguidū qō p seipm nūq; vel ergit ad modicū/ vel modicū sustinet et cū fuerit diuine opitulationis manu subleuatū: Nunq; en ad bonū (nisi aliena manu) erigitur: z absq; mora ad se/seu etiam sub seipm relabitur cum subleuantis manus subtrahitur.

¶De gratia z natura. Capitulum. xx.

Sed nunquid (inquis) potuit homo aliq; de seipso et ante peccatū/z cum adhuc esset in paradiso? Quid enim habuit qō non accepit? Nichil sane habuit qō ab alio non acceperit: z nichil oīno potuit nisi ex eo/z scōm id qō accepit. Sz alia potuit ex natura: z alia potuit ex gratia. Alia nanq; bona nature: z alia sunt dona gratie. Verūtamē z hec/z illa cōstat esse ex gratia: z, ex gratia vtiq; est et ipsa natura. Prima itaq; bona ex gratia preuenienti. scda aūt bona ex gratia subsequēti. Recte ergo z preueniens/z subsequens potest dici gratia. sed illa prima: ista secūda. Sed cōsuetudo habet, commune nomen vni specialiter attribuere/z eius significationem circa vnius tantū designationem restringere: z scdam gratiam ex vsu, gratiā vocare. Nam primaz gratiam vocamus potius naturā, q̄z gratiam. Cum ergo dicimus hominem ante peccatuz aliquid boni potuisse p seipsum; nichil aliud dicimus q̄z potuisse per naturale bonum. Sic cum negamus euz aliquid boni posse ex seipo, subintelligimus eū iam nil boni posse ex solo naturali bono. Sed nunquid dicemus eum nō boni potuisse ex natura (hoc est ex prima gratia) anteq̄z natura esset corrupta? Sed si aliquid boni potuisse ex ipsa conditionis sue natura accepit, hoc est qō p. ccando amisit. Amisit itaq; potestatem/non autez libertatem. Nam bonum posse, est vere posse: sicut cogi non posse, est vere liberū esse. Si enim ad bonum/seu ad malum ab alio cogi posset, iam oīno liber non esset. z si bonū facere/vel malū declinare posset, nō solum liber: sed z potens esset. Sed si etiā eum ante peccatū aliquid boni sine adiuncta gratia potuisse negam⁹: tamē non mediocrem faciem⁹ boni possibilitatē peccādo amisisse negare non possumus. Quod enim per gratiā potuit, vere potuit: z q magna per gratiam potuit, magna possibilitas fuit.

¶De integritate gratie ante peccatū. Cap. xxi.

Attende ergo qualem gratiā accepit/z q̄tū per illā potuit: z tunc intelligis quid potestatis amisit. Sane absq; dubio/z sine omni contradictiōe sufficientem gratiam habuit ante peccatū/non ad omne bonū faciendum: sed ad omne debitū soluendū: z ad omne malū cauendum. Q̄anta queso hec ptās ad bonum/z contra malū fuit quā ex cooperante gratia habuit? Quis glorietur se hanc possibilitatis integritatē recuperasse, vel presumat se posse in hac vita recuperare? Quis (inquā) glorietur se vel totuz fecisse qō oportuit/vel totū non fecisse qō non licuit? Quādo queso poterit homo omne debitū soluere qui (secundū sentētiā Iob) non potest respondere vnū pro mille? Sed z illud scimus quia i multis offendimus omnes: z si dixerim⁹ qz peccatū non habemus, nos ipos seducim⁹: z veritas in nobis non est. Gratia, itaq; (sed gratis) recuperare potest: z in recupgrata gratia quotidie crescere potest. Verūtamen prime possibilitatis integritatē recuperare non potest. Et si maiorē gratiam iuxta aliquid recuperare possit: integrā tamen in hac vita habere non poterit. Quer semel truncatus, mal⁹ corpus habere potest: integrū aūt omnino habere non potest. Gratiaz sane integram veraciter tunc haberet, si ad omne debitum soluendum/z omne illicitū cauendum sibi sufficeret. Sed (secundū salomonis sciē, am) non est iustus in terra z qui non peccet. Integram itaq; gratiam recuperare non potest: nec ad prime possibilitatis integritatē post corruptionis sue malū proficere potest: eo q caput languidum sit: z infirmitas eius plenam curationez non recipit.

¶De stabilitate gratie ante peccatū. Cap. xxi.

Hic accedit q gratia quā homo semel accepit, ante peccatum iuste subtrahi non potuit. Quaz si preter meritum acceperat: sine culpa tamen amittere non debebat. Nūc autem omni hora potest iuste subtrahi, qz nunquā pōt homo sine culpa inueniri. Et sicut non potest per se semel amissam recuperare, sic quidem gratis recuperatā non potest nisi ex aliena tutela custodire. videamus ergo quātum sit inter primū statum et secundum: inter illuz videlicet qui fuit ante peccatum/et hunc qui est post hois lapsum. Primo habuit gratiam integram/z stabilē: nunc aūt nec integrā/nec stabilē. in futura aūt vita (postq̄z absorpta fuerit mors in victoria) habebit non solū stabilem, sed etiā immobilem. Stabilem enim ante peccatū gratiā habuit, quia semel acceptā semp. uare potuit. Sed q immobilē non habuerit patet ex eo q eam postmodū amisit. Sed tunc eam immobiliter possidebit: cum eam vlterius amittere non poterit. Nunc autē q̄diu in corpore peccati mortaliter viuimus: non dicam immobilē/sed nec stabilem habere possumus. Sepe negligētibus/z torpentibus nobis/ro offertur: z sepe, multis/z magnis conatibus nostris subito/z inopinate subtrahitur. Quādiu ergo gratiā amissam ad antiquam integritatem vel stabilitatem reparare non possumus/ virtutē mentis ad primi vigoris firmitatez non reparamus: z acceptā prime possibilitatis potestatē in bono ex integro non recuperam⁹: z languorē capitis in qualicunq; virtutū profectu ex magna parte necessario sustinemus. Manet z itaq; infirmitas cum libertate: z libertas cū infirmitate: intantuz vt neutra preiudicet alteri: nec infirmitas libertati: nec libertas infirmitati. quia nec infirmitas minuit libertatem: nec libertas aufert infirmitatem. Cum igitur legis/vel a. dis

nō. delibero arbitrio.

liberū arbitrium esse captiuū, nichil aliud intellige q̄z infirmum: z natiue possibilitatis virtute ptiatū. qō ammonuere nos voluit qui hoc designat per caput languidum. Alioquin contrarijs assertionibus sibijpsis contradicunt z seipsos conuincunt qui hominis arbitriū/z liberū vocāt/ z captiuū affirmant. Sed forte qui captiuū dicūt pro parte hoc intelligi volunt: eo q ex parte sit liberuz/z ex parte captiuum. Sed quis nesciat quia si mille dūos haberem z vno solo adhuc premente ceteris oībus libertate donarer (vtpote qui adhuc dominū haberem) liber vtiq; recte dici nō possem. Constat tamē quia hominis arbitriū liberum dici non possit: si vel ex parte libertatem amisit.

¶De tribus gradibus libertatis: z q̄ summam libertatem habeat homo. Cap. xxiij.

Sed si diligenter attendimus: puto qz inuenemus hominez non modo libertate non carere: sed magnam (immo summam) libertatez possidere. Primus siquidem libertatis grad⁹ est nulli coactioni subiacere. Secundus aūt nulli subici debere. Tertius vero (z ipse summus) nulli penitus subici posse. Quomodo ergo arbitrium hominis verum (immo summe) liberum non est qō sua libertate nulla vi/nulla potestate ptiari potest. Nā hoc nec creatura valet/nec creatorē decet. Sed quomodo vel creator hoc potest q̄ nichil qō non decet facere potest? Si igitur nulla violētia arbitrium potest sua ptiari libertate, cōstat illud summam libertatem habere. Nichilominus tñ (vt superius mōstratum est) voluntas voluntati contradicit/z volūtas voluntati resistit/z alia ab alia impugnat: z nunc hec/nūc illa captiuatur. Sed in huius congressionis certamine sicut voluntas est que oppugnat/z volūtas q̄ oppugnatur, sic voluntas est que superat: z volūtas que superatur. Sed i his omnibus manet libertatis integritas, quia semper triūphat volūtas. Nec itaq; arbitrij libertas nec in bonis maior, nec in malis est minor: que nec per peccatum minuitur nec per meritum augetur. Sue enim in oībus summū gradum obtinet, sicut nec crescere/ sic nec decrescere habet. Sed sicut est mirāda arbitrij libertas ab alio cogi nō posse, sic miseranda prorsq; infirmitas in seipso ad omne bonum torpere. Quia igitur in hoie illo interiori inter naturalia bona nichil hac libertate dignius: nichil sublimius inuenit, recte per caput designatur. Et q̄dia cum assignata infirmitate omnis homo viuit/z moritur, congrue sane lāguoz comparatur.

¶De ignorantia boni z mali. Cap. xxiiij.

Omne (inquit) caput languidum: z omne cor merēs. Et iuste quidē q̄diu caput omne languet, omne etiā cor meret. Dolor siquidē carnis est sufficiens cā doloris. Si igit cor habemus: si omnino excordes non existim⁹ nisi omni consilio destituti sumus, tantum malū dissimulare nec possum⁹/nec debemus. Si en per cor (vt dictum est) consiliū recte intelligi deber: q̄ huiusmodi cor habet dolere carere non valet. Nam malum qō in se videt sine dolore non sustinet. immo q̄to melius agnoscit/quāto cōsultius agit/tāto amplius plangit. Qui en apponit scientiam apponit z dolorez. Debet aūt dolor noster et acri⁹ nos vrgere intus/z apparere exterius. Intus ad remediū: foris ad exemplū. Nam (vti iam dictū est) meror est doloris intus acrius seuiens/et palachrimas foras erumpens. Si ergo columba seducta et non habens cor omnino non sumus: si absq; consilio/z sine prudentia non existimus, probemus i opere q̄z vere dolemus in corde: z appareat extrinsecus quid patiamur intrinsecus. Vt autem inde dicam ō sensa: in his verbis causam p effectu posita existimo

In eo enim qō dicit omne cor meret, effectus ex causa (vt arbitror) tacite innuitur. Sed cum causam pro effectu posita inuenimus magis quid ex ipso sit, q̄z quid ipsuz sit qō ponitur p expositionem/vel diffinitionē querere debemus. Scōm hanc itaq; considerationē quid aliud est meror nisi lachrimarū effusio: visusq; heberatio? Assidua enim lachrimarum effusio aciem oculorum corrumpit/ z citius caligare facit. Recte ergo dicitur quia omne cor meret: qz ad omne consilium rationis acumē habet. Hinc est illud sapientis preceptū vel documentū. Noli inniti prudētie tue Ignorat enim homo quid conducat sibi in vita sua nūero dierum peregrinationis sue/z tēpore qō velut vmbra preterit. Nisi enim interior ille oculus caligaret: toties, pcul dubio in veritatis iudicio minime erraret. Vnde queso cōtraria consilia tam sepe/tamez diuerse sententie: non dicā de diuersis: sed de vno eodemq; corde: z pene sub eodem tempore. Vnde (inquā) nisi de cordis caligine/et veritatis ambiguitate?

¶De gemino errore iudicij. Capitulum. xxv.

Globus autem modis in iudicij nostri examine peccamus: dum adhuc frequenter subtante ambiguitatis nubilo viam carpimus Erramus enim modo in discernenda qualitate: modo in examinanda quātitate. Qui dicit bonū malum/vel malum bonum in rerū qualitate errat: z qui dicit qō maius est esse minus: z quod minus est esse maius in q̄titate peccat. Qualitas operuz profecto eos fefellerat quos, ppheta arguebat cuz diceret Ve qui dicitis bonū malum/z malū bonū ponētes tenebras lucem: et lucem tenebras: ponētes amarum in dulce z dulce in amarū. In q̄titatis examinatione error ille eē deprehenditur qui per prophetam redarguitur cū dicitur Mendaces filij hominū in stateris vt decipiant ipi de vanitate in idipsum. Ad hoc sane aliquid in statera appenditur: vt eius q̄titas nō ignoretur. Sic auri/sic argenti pōdus querimus: vt eozuz pcii recte estimemus. Sed nemo in statera mendax esset si nemo alium deciperet/si nemo ab alio deceptus fuisset. hinc est illud qō per sapientem dicitur. Statera dolosa pond⁹/z pondus: vtrūq; abhominabile deo. Quo contra in lege precipit. Sit iustus modius/ equusq; sextarius. hinc est q̄ filij israel cū promissam hereditatem accipiunt inter se illam in funiculo distributionis diuidunt: vt vnaquęq; virtus in sua actiōe iuste equitatis mensuram teneat/z recte discretionis metas minime excedat. Quis michi inueniat hoiem qui nunquā erret i estimatione qualitatis/aut q̄titatis: qui nunq̄z circūueniat a negocio perambulante in tenebris? Optimus negociator qui in estimanda rerum qualitate/vel q̄titate nūquā valeat falli/nunq̄z velit fallere? Sed qñ hoc poterit hō inuolutus tenebris/habitans in regione vmbre mortis? Impossibile sane est hoc omni homini q̄diu tenebre sunt super faciem abissi/donec ille qui dixit de tenebris lumen splēdescere, emittens lucē suā/z veritatem suam/incipiat lucem a tenebris diuidere: z fiat vespere z mane. Emissa nanq; z accepta intelligētia veritatis incipit statim homo diuidere lucem a tenebris/z discernere primo quidem bona a malis/z mala a bonis, postea aūt bona a melioribus/ z mala a peioribus: tandē vero meliora ab optimis: z peiora a pessimis. In hūc sane modum, scōm sapientis sniam semita iustorum qsi lumen procedit/z crescit vsq; ad perfectum diem. Impleturq; qō dicitur. z educet quasi lumē iustitiam tuam: z iudicium tuū tanq; meridiem. Lumen acceptum paulatim procedit/z vsq; ad perfectū diem ex crescit, quando accepta veritatis intelligentia paulatim proficit/z quādoq; vsq; ad plenam discretionē pertingit.

Dies primus.

Universidad de Deusto

Alius (inquit apostolus) iudicat inter diem ⁊ diē ⁊ alius iudicat omnē diem. Quale putas dei donū dare iudiciuz facere ei qui filius hominis est: ⁊ primū quidē est vt sciat homo iudicare inter diem ⁊ noctem: vltimū aūt (⁊ hoc ipsum summum) vt sciat iudicare omnem diem. Debemus itaq; certis quibusdam cognitionis gradibus ascendere: si volumus ab hoc infimo ad summum illud ascensionis culmen pertingere.

¶ De quinq; gradibus discretionis. Cap. xxvj.

PRimum itaq; est (vti iam diximus) iudicare inter diem ⁊ noctem. Secundum autem inter noctem ⁊ noctem. Tertium vero inter diem ⁊ diem. Quartum est iudicare omnē noctē. Quintū iudicare omnem diem. Inter diem ⁊ noctē iudicam⁹, quando bona a malis segregam⁹. Inter noctem ⁊ noctē iudicat, qui a malis peiora/a peiorib⁹ pessima discernere nō ignorat. Similiter inter diem ⁊ diem iudicare, est ex bonis melioza/ex melioribus optima eligere. Omnē noctem dijudicat, qui vnūquodq; vitium digna examinatiōe pensat. Omnem item diem iudicare, est vnāquāq; virtutez iuxta propriam dignitatē estimare. Quisquis aūt hec quinq; de discretionis/vtilisq; cognitionis talenta meruit de domini largitate percipere, studeat operari in eis/⁊ lucrari alia quinq;: vt veritatis ymago que ex inspirante gratia impressa est cognitioni per humanā industriā/⁊ cooperātem gratiam impримatur/⁊ affectioni. Alioquin melius ē regulam veritatis non agnouisse/ q̄ cognitā spernere. Ex acceptis ergo talentis dignum quidē lucrum facimus: et quasi ex quinq; talentis alia quinq; acquirimus, si iuxta regulam cognite discretionis studeamus informare qualitatem nostre affectionis. Studeamus ergo diligere que diligenda cognouimus: ⁊ que dilectione nostra digna nō sunt minime diligamus. Sed nec hoc nobis sufficere debet ascendisse virtutis hunc gradum primum, nisi ascendamus ⁊ secundū: ⁊ de secundo ad tertium. Que igitur in malis deteriora sunt, maiori odio persequamur: ⁊ q̄ in bonis meliora sunt, artiori dilectione āplectamur: ⁊ p̄secundum ad tertiū virtutis gradum nos ascēdisse gratulemur. Sed possumus absq; dubio qō min⁹ est, minus diligere: ⁊ qō melius est, magis amare: ⁊ tamē in vtriusq; dilectione congruum modum minime seruare. Similiter et in cōtrariorum reprobatione contingit sepe simili ignorantia peccare. Studeamus ergo per quartū gradū ad quintum ascendere: vt sciam⁹ in omni malo/vel bono odij vel amoris congruam mēsuram seruare.

¶ Q̄ discretionis gratia modo datur: modo subtrahitur. Capitulum. xxvij.

MIraris fortassis quomodo p̄cordet premissa illa prophetica sententia cum hac assertione apostolica. Quomodo enim veraciter dicit omne cor merere: ⁊ ex meroze caligare/si vere inuenitur q̄ possit omnem diem iudicare: An forte quia dictum nō est omni tempore meret: cuius dictum sit omne cor meret: vtrūq; recte intelligi valet: Est enim tēpus flendi: ⁊ est tēpus ridendi. Siquidē ad vesperū demorabitur fletus/et ad matutinum letitia. Et vespertinum tempus, tempus est tristitie: matutinum tempus, tempus est letitie. Illud est tempus flendi: istud est tempus ridendi. Tempus caligi nis, tempus est merozis: tempus lucis, tempus est exultationis. Nouit hoc q̄ dixit. Quod michi i grauiū esse potest qui in tenebris sedeo/ ⁊ lumen celi non video: Quare ergo omne cor meret: nisi quia nullum cor perpetuum diez hic habet: quia lumen celi semper p̄sens habere non valet: Datur enim sol/⁊ occidit: ⁊ ad locum suū reuertitur: quia veritatis intelligentia modo datur: modo subtrahitur: ⁊ post subtractionem iterum eadem que prius gratia recuperatur. Quid ergo mirum si omne cor meret q̄diu necessarias tenebras huiusmodi alternantium vicissitudinum sustinet: Quādiu in terra viuimus: q̄diu in terra sumus, has tempozum vicissitudines necessario sustinem⁹. In celo dies sine nocte: i inferno nox sine die. in terra nec nox sine die: nec dies sine nocte. Itaq; i celo gaudiū sine p̄turbatiōe: i inferno doloz sine p̄solatiōe. in terra nec doloz sine spe/nec gaudiū sine timoze. in summo loc⁹ semp ridendi: in imo locus semp flendi. in medio tempus ridendi/⁊ tempus flendi. Risus em̄ doloz miscet: ⁊ extrema gaudij luctus occupat. Necesse ergo habet omne cor vt doleat/vt lugeat, donec tenebras suas plene euadat. donec solius glozie teneat: ⁊ fiat tron⁹ eius sicut dies celi. Quid ergo mirum si ille etiam dicatur lugere qui potest omnē diem iudicare, eo q̄ non possit semper diem habere:

¶ De duob⁹ gradib⁹ deliberatiōis. Cap. xxviij.

SEd si adhuc diligentius consideremus quid sit iudicij/vel quid sit consilij, inueniemus quia sepe consilium titubat etiam vbi iudicium stat. ⁊ quia vbi consilium caligat ibi sepe iudicium clare considerat. Sicut autem superius diximus per cōr consilium intelligim⁹: vide ergo vtrum etiam cōsilium caligare possit etiam ibi vbi iudicium certū fuerit, vt recte dicatur omne cor meret: cuius inueniatur qui omnē diem iudicet. Aliud est discutere quid sit bonum/vel malum in se: ⁊ aliud est deliberare quid expediat vel non expediat cuiq; Illud est iudicij: istud est consilij. Sicut enim non omnes omnia possunt, sic nec omnibus q̄nia expediunt. Sepe enim qō in se est maius bonum, quibusdā expedit min⁹: ⁊ qō in se quidē est minus/magis tamen expedit aliquibus. Fit nāq; sepe vt q̄ alio est cumulus damnationis, alio sit occasio salutis: ⁊ qō quibusdā est augmētum corone, sit alijs causa ruine. Q̄ multos videmus de sublimi grauiter corruisse qui in inferiori gradu solebant/vel poterant fortiter stare. Q̄ multos videmus in virtutū asce su/religionisq; proiectu firmos gressus figere/cultumq; properare: qui in secularis conuersationis planicie segniter ibant/⁊ sepe cadebant. Idcirco ignorat homo quid sibi conducat in vita sua numero dierum peregrinationis sue: ⁊ tempore qō velut vmbra preterit. Hec sane est causa cur omne cor meret: cur consilij oculus caligat etiaz in eo qui omnem diem iudicat. Multis tandem aperti⁹ m. se q̄ multa potest iudicium/que tamen minime potest cōsilium: Q̄ multa queso inuenimus de quibus indubitanter affirmare audemus quia sunt bona. ⁊ item q̄ innumera reperimus de quibus minime dubitamus q̄ veraciter sint mala. Inueni michi vnū aliquez qui michi nūq; aliquid ostendat qō cuiusq; mali causa fieri neqat. Quid queso tam bonum qō non possit fieri cautele occasio: vt qd queso tam malum qō fore nequeat cautele commonitio: Ecce quomodo omne cor ad omne consilium m. Ecce quomodo omne consiliū ad omnē prouidentiam caligat vt recte dici debeat, quia omne cor meret: vt ex meroze inuat caliginem quam sustinet. Vides certe quia facilius est iudicare quid liceat/quid non liceat, q̄ eligere quid expediat q̄ quid nō expediat. Illud est discretiōis: istud deliberationis. illud iudicij: istud consilij. Alia itaq; est illa scientia/⁊ longe alia ista secunda. Alia itaq; sunt talenta cognitionis prime: atq; alia sunt talenta cognitionis secunde. vtraq; rara/vtraq; preciosa. Secunda tamen multo rarioza q̄ prima. Sed q̄ vis rara, non tñ nulla. Quis enim neget multos ex diuina inspiratione nosse non solū vtilia eligere, verum etiam ex vtilibus vtiliora secernere cum non possint ad omnia sufficere: ⁊ quid magis/ q̄

minus: ⁊ quid minime expediat sagaciter deprehendere: Scias itaq; te gemina valde pretiosa de dñi commissiōe percepisse talenta: cum ceperis recte distinguere inter vtilia ⁊ inutilia: ⁊ item inter vtilia que sint alijs vtiliora. Luz igitur hec gemine deliberatiōis talenta de domini largitate acceperis/stude opari in eis: ⁊ lucrari ex eis: vt ⁊ exterius exprimas in opere qō interius impressum est in cognitione: ⁊ duo ex duobus acquirens possis geminata talenta in dominica lucra reportare.

¶ De discretionis/⁊ deliberationis norma: ⁊ que talenta: quomodo sint augenda. Cap. xxix.

MEmorandum itaq; p̄dicta illa quinq; talenta augenda/⁊ multiplicanda sunt in affectione: ista in actione. Quod enim ibi ex discretione iudicij semel impressum est cognitioni studiose postmodū imprimi debet ⁊ affectioni. hic autem qō ex consilij deliberatione p̄figuratum est in cognitione/ad eandem p̄dētie regulam reformetur in opere. Ex p̄dicta itaq; prudentie regula debemus magis diligere que magis sunt bona: non tamen magis exercere: cum sepe sint impossibilia/vel minus vtilia. Sed sicut ex hac secunda prudentie regula docemur, illa magis exercenda sunt q̄ magis expediunt, q̄uis sepe meliora sint que exerceri non possunt/vel minime expediunt. Sic itaq; studeamus q̄ meliora sunt magis amare: vt tamen sciamus cum hoc expedit melioza min⁹ exercere. et sic illa que magis expediunt / et minus bona sunt amplius exerceamus: vt illa que minus exercentur/ ⁊ meliora p̄batur magis diligamus. In hunc itaq; modum ab vno eodemq; domino alij accipiunt quinq; talēta in discretiōe iudicij: alij aut duo in deliberatiōe p̄silij.

¶ Cur non sint quinq; gradus deliberationis sicut et discretionis. Capitulum. xxx.

SEd forte miraris cur binā deliberatione consilij sicut superius in discretione iudicij quinq; talēta assignata non sint: cum hic sicut ⁊ superius assignari possint. Sed quere diligenti⁹ et inuenies citius de reliquis tribus: quia vnum ex his querere erit inutile. aliud ex his habere erit impossibile. Tertium ex his tam erit inutile querere, q̄ impossibile habere. In his enim que constat esse inutilia quid prodest querere/⁊ inuestigare que sint ex eis magis friuola: cū constet omnia a nostris studijs amouenda: Et tamen per discretionez iudicij querimus inter mala que sint alijs peiora: vt sciam⁹ que minus/que magis sint punienda. ne si ea nos hic minus digne percutimus/ in vltimo die punitē da reseruemus. Singula autem eorum que expediunt q̄d vel q̄tum vtilitatis conferant neminem puto posse comprehendere. nec hoc scientie talentum credo quēpiam in hac vita percepisse. cuius multos cōstet de dñi inspiratione ⁊ vtilia dignoscere: ⁊ vtiliora eligere. In his autem que inutilia sunt/⁊ minime expediunt singulorum proprietatē querere/⁊ assignare (vt ex duobus superioribus patet) tā erit inutile/q̄ impossibile. Cum ergo huiusmodi talenta de domini largitate percipim⁹ tanto in his instanti⁹ operari debemus vt ea cum lucro exportemus: quanto p̄stat quia aliena ea munere possidemus. Nemo itaq; sibi attribuat cum recta iudicat/vel vtilia deliberat.

¶ Q̄ illuminantem gratiam non semper habem⁹ presentē. nunq; aūt sufficientē. Cap. xxxi.

SEd ⁊ ille quidem qui tā huiusmodi talenta accipere meruit non ita securus sit, quasi iam vlterius falli non possit. Nam sicut ille solus sapienter discernit/⁊ prudenter sibi consulit quem diuina gratia inspirat/⁊ eius inspiratio illuminat. sic⁊ solum vtiq; vtiliter valet cum aspirantem gratiam p̄sentem habet. Sed quis est qui in hac vita semper gratiaz presentē habeat/vel habere valeat: Ysaias eū (inquit) diluculo: ⁊ subito probas illum. Sed si ille prophetarum eximius diuine reuelationis lucem semper presentez haberet/domio vtiq; minime ꝓclamasset. Illumina oculos meos. ⁊ illud. Emitte lucem tuam/⁊ veritatem tuam. Diuinus itaq; ille interne aspirationis radius qnq; infundit tur/quādoq; subtrahitur. Posuit em̄ tenebras: ⁊ facta est nox. in ipsa pertransibunt omnes bestie silue. Sed iterum ad domini nutuz ortus est sol et congregati sunt, ⁊ in cubilibus suis collocabuntur. Sole itaq; occidēte/⁊ iterū oriēte fit vespere et mane: vt sit tempus flendi/⁊ tēpus ridendi. eo q̄ ad vesperum demorabitur fletus: ⁊ ad matutinum letitia. Quid igitur mirum si omne cor meret qō diuinam lucem semper presentem habere nō valet: sine qua nichil clare perspicit: nichil recte discernit: Plus aliquid adhuc audeo dicere: ⁊ qō nemo (vt arbitror) audeat negare: quia homo ⁊ si gratiam semper presentem haberet: nec sic quidez merozis causas plene euaderet. Nunquā enim homo in hac vita etiam pro hac parte habet gratiam sufficientem. cuius tamen quandoq; habeat gratiam presentem. Quod em̄ superius dixim⁹ de libertate arbitrij, hoc idem affirmamus de discretione iudicij. Sicut nanq; in hac vita nunq; habemus sufficientem gratiā ad bonū faciēdum: sic nunq; hic sufficientem gratiā habere possum⁹ ad verum discernendum. Attende nunc obsecro quāta sit multitudo bonorum innumerabilium a summo creaturarum vsq; ad imum. Inueni michi vnum aliquem ex omnibus qui vnum aliquid bonū ad plenū comprehendat: de quo secure dicere/et veraciter affirmare audeat quia hoc tantum valet/nec plus nec minus: ⁊ quia hoc tantū diligendū est: nec plus/nec minus. Hoc sane nec ille presumere potest qui omnem diem iudicare dictus est: vt iuste mirari debeas, quomodo possit omnem diem iudicare qui nullum omnino possit comprehendere. Ecce quātam ambigui caliginē cor humanum sustinet: ⁊ quantā q̄diu hic viuitur sustinere habet: vt merito dicatur quia omne cor meret. Meret vtiq; propter mētis caliginem: ⁊ caligat, propter mentis merozem. Quāto aūt meret/tanto et hebet: ⁊ quo āplius hebet eo ⁊ vehementius meret: quia et ex meroze hebetatur: ⁊ ex hebetudine ad merozem renouat. Superius agnouimus de infirmitate liberi arbitrij per languozem capitis. hic iam didicim⁹ de ambiguitate consilij per merozem cordis. Restat adhuc audire/⁊ agnoscere de inquietudine desiderij per infirmitatem corporis.

¶ De concupiscentia mali. Capitulum. xxxij.

PLanta (inquit) pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas. Per pedem (vt dictum est) intelligimus carnale desiderium. per caput autem liberum arbitrium. Planta autem est imum pedis: vertex vero summum capitis. Sed quid inferius iacet q̄ id qō est in necessitate: ⁊ quid altius eminet q̄ id qō est in potestate: Planta itaq; pedis, necessitas infimi desiderij: ⁊ vertex capitis potestas liberi arbitrij. Pedis plāta, concupiscentia necessaria. Vertex capitis, potestas votiua. Ad pedem pertinet necessitas concupiscendi: ad verticem vero facultas operandi. Pedis imum, necessitas concupiscendi malum: capitis summum, facultas operādi bonum. Bonū hic dico commodum, non meritū. Adeptum aūt ad sanitatem, non ad infirmitatem pertinet: ⁊ de tali vertice dici non deberet. A planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas, nisi forte qs vlq; exclusiuū hic, non inclusiuum dicat: ⁊ verticem solum a ceterorum mēbrorum lege eximat. Sed vtinam homo tam haberet verum bonum in ptāte, q̄ vere hz verū malū in necessitate,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed totū hois infirmitati subiacet. Ca. xxxiij.

Sed est quoddam bonū qđ est ad meritum: z est quoddā qđ nec est ad meritum, nec ad reatum. Sed illud qđ est ad reatum rectius dicitur malum q̄ bonum q̄uis ab his qui libenter committunt malum dicatur/z diligatur quasi bonū. Bonū aūt qđ non est ad meritum si cut nec ad reatū melius dicimus commodū. Huiusmodi aūt multa habet homo: non solum in libertate/ veruz etiā multoriens in potestate: sicut z eoruz que sunt ad reatum multa habet sepe non solū in volūtate: sed etiā in necessi te. Eorum autem que sunt ad meritum nichil habet in libero arbitrio nisi ex diuino adiutorio. De difficultate illi⁹ qđ est ad meritum, dicitur. Sine me nichil potestis facere de facultate illius qđ non est ad meritum/nec tamē ad reatū dr. Si eñ vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, q̄tomagis pater vester celestis dabit spiritum bonum petentibus se: De necessitate illius qđ est ad reatū legitur. Quod eñ nolo maluz id ago. Ex his itaq; tribus rerum generibus que distinximus, alia potes habere i potestate: alia i libertate: alia in volūtate: alia in necessitate Illud in potestate est qđ pro arbitrio voluntatis fieri vel prętermitti potest. Illud in libertate habemus ad qđ alie na violentia cogi non possumus. In voluntate autem est qđ fieri velis etī si id efficere non possis, in necessitate ve ro habes cui etiam cū voluerīs resistere non vales, Possemus adhuc hos quatuor differentiarū grad⁹ ad inuicez conferre/alternatimq; coniungere: z illud interioris homi nis nostri corpus per multa membra distiguere: z ab imo pedis sursum: vel a summo capitis deorsum, consideratio nis nostre moduz ordinare. Sed ne in his nimis immoremur illud qđ hic de huiusmodi corpore dicitur/z qđ prete riri non debet intueamur. A planta (inquit) pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas. Si solum hoc ad sanitatem pertinet qđ ad meritum valet, totum qđ hominis est infirmitati subiacet: quia nec merito pollet qđ est in potestate: nec vicio caret qđ est in necessitate: z vtriq; incōmodo subiacet, z qđ est in voluntate: z qđ est in libertate. A planta ergo pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas. Quomodo enim ad bonam valitudinem pertinet qđ ad meritum non valet: qđ in retributionis iudicio nichili est: z ad verū bonum adiuuare non potest: immo magis vero malo obnorium reddit, et reum constituit: A planta ergo vsq; ad verticem nō est in eo sanitas. Totum infirmitas occupat a capite vsq; ad verticem: quia potestas nec expellit necessitatem: nec explet voluntatem: nec explicat, sed implicat amplius libertatem. Quo eñ plura valet/eo z plura sunt vnde z rationem reddere debet. Itaq; totum occupauit infirmitas: z a planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.

Quomodo sit inordinatus/vel q̄ immoderatus affectus. Capitulum. xxxiiij.

Respice tandem ad similitudinez qui plen⁹ nosse cupis spiritualez infirmitatem. Idcirco sane exteriorīs hominis mēbra audis noiari, vt ex notis discas que de interioris hominis statu nō nosti. Considera igitur que/vel vt sit exteriorīs hominis infirmitas: z animaduertes quid de spirituali ifirmitate estimare debeas. Sicut superius autem iam diximus, sanitas corporis ē integritas naturalis complexionis, humorumq; omnium cōmensuratio proportionalis. Infirmitas aūt ē sanitatis priuatio, integritatisq; corruptio. Quatuor ergo sunt humores ex q̄bus omne corpus constituitur/ vegetatur/moderatur/nutritur/atq; conseruatur. Hi omnes in omni corpore ad vnam legem sub rata sed dissimili in dissimilibus proportione concurrūt: z diuersam in diuersis complexionem constituunt. Dei: Itaq; ordo, gruus/congruaq; mensura scdm̄ hature modum ineſſe singulis/vt sit in eis (vt dictum est) commensuratio proportionalis. Quādiu autem vnusquisq; proprium locum occupat/modumq; sibi congruz seruat, corpus in sua sanitate perdurat. Quod autem sunt quatuor humores in corpore, hoc sunt quatuor principales affectiones in corde, z qđ est sensus in carne, hoc est intellectus in mente. Usus etiā habet sensus in cordis sicut sensum corporis nominare: vnde z sententiam a corde/ vel a cordis non a corporis sensu solemus dicere. Amor itaq; z diū, gaudiū, z dolor quatuor principales affectiones sunt ex quibus cetera omnia desideriorū/voluntatum/votorum/ affectionumq; originem trahent. Unde ergo q̄ multa amamus/vel odimus que tamen amasse/vel odisse minime/vel moderatius debemus: z item q̄ multa sunt pro quibus inordinate/vel immoderate gaudemus/siue dolemus. Quēadmodū autem humores in corpore, sic z affectiones in corde secūdū q̄ ordinem/modumq; congruum perturbant varias infirmitates procreant. Superius iā vidimus q̄ sit debes cordis sensus. Videamus nunc q̄ sit infirmus cordis affect⁹ Ostende ergo michi vnum aliquid circa qđ affectū tuum ita ad certam/legitimamq; mensurā restrīgas: vt aliter omnino/aut amplius/aut minus circa ipsū extendere nō debeas. Sed quomodo poterit animus affectum suū ad perfectam equitatis legem vel in vna aliqua re restringere/q̄diu intellect⁹ nullam rem poterit ad plenum cōprehēdere: nec dignitatis eius mensuram sub perfecta determinatione assignare: Quomodo enim fieri potest qđ scīri non potest: Si enim nescitur certa mēsura plene z perfecte dilectionis/vel cuiuslibet alterius affectionis, quomodo custodiri potest mensura que scīri non potest: Si itaq; animi affectus in multis est inordinatus/z in nullo penitus ad summam equitatis mensuraz moderatur: non est qđ mirari/vel dubitare debeas cum legas a planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas. Omni hora (immo per singula pene momenta) in nostra estimatiē fallimur z ruptis eqtatis finibus ad nra desideria effrenamur. Nuscz modus: nusquā certa mensura seruatur: dū animus semp ex carnis ipetu turbinis more hūc illucq; impellit. A plāta itaq; pedis vsq; ad verticē non est in eo sanitas. Feliz tempus/z expectabilis hora vbi iā vlterius nulla cogitatio in sua examinatione falli: vbi nulla affectio in suo desiderio effrenatur. Hāc cognitionis integritatē/virtutisq; perfectionem nulla interi possumus cogitatione attingere/nulla animi industria seruare.

Quomodo homo ad legitimam integritatis mensuram perducitur. Capitulum. xxxv.

Hec est illa promissi denarij rotunditas: et vere/ summeq; perfectionis integritas: q̄ in dñi vinee laborantibus prōmittitur: sed nō nisi in fine diei postq; operis cōsummatiē tributum, vocatis vinea: humana cōscientia. Hec est vinea dñi electa in qua plantauit omne semē verū. Pro huius vinee cultura dominus exit, cū suā volūtatē per internam aspirationem in notescere facit. dñi itaq; egressio eius ē manifestatio. Iteratio / cessionis augmētatio est cognitionis. Multiplex egressio: multiformis manifestatio. Diuersitas horarū: varij gradus profectuū. Secundum processum itaq; diei successionēq; horarum dominus egreditur: quia secūdū perfectionis profectū/virtutisq; promotionē z ruina cognitio augmentat. Vinee cultores: cogitationes/ z affectiones. Huiusmodi cultores in vinee cultura laborare habent, q̄ in conscientie emūdatione vtriq; desudare debēt. Primū exercendi sunt in inuestigatiōe veritatis, secundi aūt in exercitatione virtutis. Ad illos pertinet in altū fodere/z occulta penetrare, ad istos spectat sarmētorū superflua amputare/z morum inutilia resecare. Illorum labor est correctio errorū, istorū labor castigatio vitiorū, introducunt sane mane/hora tertia/sexta/nona/z vndecima qui laborant in vinea/z desudant in huiusmodi cultura. Mane primo lux incipit apparere, ad tertiā dies solet incalescere, ad sextam aūt vehementius estuare, ad nonā constat solem ad inferiora inclinare/calorezq; temperare, ad vndecimam vero cōtingit calorē cum luce paulatim deficere. Quid itaq; est ort⁹ lucis, nisi illumiatio veritatis: z quid est inchoatio caloris, nisi acceptatio bonitatis: Estuatio nē aūt caloris, feruor est dilectionis. Temperamentū vero caloris, est abhominatio vanitatis. Sed z subtractio caloris/z lucis quid aliud est q̄ refrenatio cupiditatis /seu etiā hebetatio prudētie carnal⁹: Mane itaq; facit discretio boni z mali, tertiam appetitus veri boni, meridiē desiderīū summi boni: nonā fastidium falsi boni, vndecimaz vero efficit qđū/seu etiam obliuio veri mali. Mane itaq; illuminatur intellectus, ad tertiaz corrigitur cōsensus, ad sextam inflāmat affectus, ad nonā restringit/siue etiā hebetatur corporis sensus, ad vndecimā refrigerat carnalis appetitus. Ei enim corporis sensus a sua euagatiōe non restringit: carnalis appetitus inquietudo non extinguitur Sed cū corporis sensus viriliter domat vigore abstinētie/ z violenter restringit rigore discipline, incipit in assuetis oblectamētis minus minusq; delectari/z ad fastidias delectationes magis magisq; hebetari. Hebetudinē aūt sensuz necessario seqtur lentitudo appetitū. In q̄m ergo appetitus, vel certi hominis sensus ad eqtatis mensurā restrigitur, eo citius retributionis denari⁹/ perfectionisq; forma percipitur/z ad integritatis rotunditatē appropinquatur. Mobil eñ aliud est omnes in fine denariū percipere, nisi in omnibus sensibus nostris tandē perfectionis formam possidere.

Quibus gradibus ad integritatis plenitudinem perducimur. Capitulum. xxxvj.

Primo igitur omniū ē cōsiliū querere/z eo inuēcto voluntatē cōrigere: sicq; animū ex virtutū exercitio ad celestiū desideriū inflāmare. Sed post eternorum desideriū debemus q̄az a licitis sensus nostros prohibere, vt illicitorū possimus appetitū tēperare/vel (inq̄tū possibile est) penit⁹ extinguere. Cui dubiū quin hec oia cōperent ad spūalis vinee cultū/z recti nudo consiliorū/z correctio voluntatū/estuatio celestium desideriorū/restrictio sensuū/moderatio appetituū: Nō tandē sane de huius dñice vinee cultoribus: q̄ quo quisq; veniunt tardius tanto laborant z minus. Quo enim proximus nostri dies amplius crescit, eo vtiq; virtutū exercitium magis magisq; dulcescit: z quo ampli⁹ desideriorum appetitus tempatur, eo vtiq; pondus diei z estus minus minusq; sentitur. Nā q̄tū crescit amor tantū decrescit et labor. Per amorē siquidē fit iugum suaue/z onus leue qđ prius videbatur intolerabile. Illud quoq; sciendū quia q̄ profectus nostri diez, producimus/q̄tū ad eius finē appropinquamus: tanto purioza tanto perfectioza vota, seu desideria habem⁹. Hinc est q̄ hi qui tardi⁹ veniunt pri⁹ denariū accipiūt, quia in proficientib⁹ qui dē succedentia semper perfecte integritati vicini⁹ appropinquant. A nouissimis aūt remunerationis ordo incipitur: quia prius peccati fomes tollitur q̄ appetitus principaliter dominatur: z ad legitimū modū/equitatisq; mensurā appetitus restringitur/integritatisq; denario donatur q̄ in ceteris sensibus bono gratificetur. Quēadmodū enim nunq; nisi per consilium bonū voluntas emendat: z nisi voluntate correcta nunquā sensus/vel appetitus restringitur/atq; corrigitur: sic econuerso pri⁹ est (absq; dubio) vt vicii appetituū/vel sensuum destruatur q̄ volūtas bona ad verā pacē cōponatur. Et q̄diu voluntas inuenit vnde oporteat erubescere, semp cogitatio habet qđ debeat accusare. Ois autem vinee cultores ad vesperaz denariū accipiunt, qui in vinee cultura perseuerant. Quid est vespera nisi diei finis: terminus laboris: hora quietis: tēpus retributiōis: Ad vesperā itaq; denari⁹ ab omnibus accipit, quia post consummatum laborē/retributionisq; tēpore omnis sensus hois ad perfectionis integritatē (sicut dictū est) sublimatur. Unuz ergo idemq; tēpus est finis laboris/ z inchoatio quietis: terminus operis/z hora retributionis. Nūquā enim labor culture finitur: nunq̄ inquietudo cōscientie compescitur, nisi cū animi profectus ad perfectiōis terminū pducitur.

Qđ eadem perfectionis forma futura sit in cogitatione/z in affectione. Capitulum. xxxvij.

Sed quid illud dicim⁹ q̄ vna eadēq; retributionis mēsura impenditur omnib⁹: Nichil addit pānis: nichil minuit nouissimis. Quis nesciat recta cōsilia in cultura vinee, tā recta desideria q̄ recta opa precedere: Quod eñ sine consilio concupiscit vel agitur/nō ad vinee cultū, sed ad vinee detrimētum cooperatur. Prior itaq; est in vinea labor cogitationū q̄ affectionū. Q̄diu aūt in hac vita sum⁹/q̄diu in vinea laboram⁹, plus vtiq; est qđ de perfectionis plenitudine attingere possumus cogitatiōe, q̄ qđ interim possumus plene affectioni ipāmere/vel opere explere. Quis enim totuz hoc possit qđ se debere/vel decere cognoscit: Sed cū retributiōis tēpus istiterit: cū dñi operarijs merces dis gratia perfectiōis denari⁹ redditus fuerit, nichil maius erit in consilio q̄ in desiderio: nichil min⁹ in affectiōe q̄ in cogitatiōe. Proculdubio post acceptā retributionē quicquid vnusquisq; se debere/vel decere cognouerit, totū et poterit/totū implebit. Eadē igit perfectionis forma que fuerit in cognitiōe, eadē prorsus/eadē penitus erit et in dilectione. Eundez itaq; denariū accipiunt nouissimi quē merētur accipere z primi. Sed q̄s ille operari⁹ est qui primo introducit? sed nouissime remuneratur: cui etiā per increpationē dicit? Tolle quod tuum est, z vade. An oculus tuus nequā est q̄ ego bon⁹ sum: Quis ad cordis mūditiā cum tāta difficultate hanelaret: quis in huiusmodi cultura tantū laboris impenderet, nisi eū sua cōsciētia remoderet: Primus itaq; operari⁹ vinee, cogitatio: accusatrix conscientie. Huius operarij oculus tāto nobis est nequior, tātoq; molestior q̄to nobis domin⁹ fuerit benignior, atq; munificētior. Quāto enim maiorē gratiā a domino accipimus, tāto acriore remordentis cōscientie stimulo vrgemur quotiēs peccam⁹. Q̄diu in nobis aliq̄d imperfectionis inuenire poterit/eius nos respect⁹ cōfundit/perturbat/z cruciat. Huius itaq; operarij labor nunq̄ finit, donec ois imperfectio de medio tollat/z ad integritatis plenitudinem hō reformet/z perfectionis denario munere tur. Sed post remunerationis cōsummationē tollet qđ suū est/z vadet: quia qđ iustus repehēdat non inuenies redargutiōis stimulus quiescet/z euanescet. O qualis tūc erit cognitionis pfectio: o q̄ta virtutis cōsummatio. Ubi nulla estimatio vel ad modicuz fallitur: vbi nulla affectio vsq̄ia effrenat. Sed qđ tunc de omni affectione/z ad omnia speramus: hoc nūc de nulla/vel in qualicunq; re presumere audem⁹. Unde ergo quanta ibi erit nostra virtus: vide q̄tus hic sit noster defectus. O quāta tunc erit hois firmitas: o quā ta est interim et⁹ infirmitas. A planta enī pedis vsq; ad verticē non est in eo sanitas. Summā siqui

vide moralit. Debinea ad qnd. pñ fuit.
Conducit d parvos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clem equitatis mensurā quā in omni re tūc cognoscere et custodire poterit in nulla hic nosse/vel posse(nisi presumptuose)cōfidit. Vides certe (vt arbitror) hec infirmitatis humane corruptela q̄ late grassat, que omni affectui vsq̄ adeo ad omnia dñatur: vt recte de eo dicat. A planta pedis vsq̄ ad verticem nō est in eo sanitas.

¶ Hucusq̄ de triplici vicio: nūc de triplici peccato.

¶ Tractatus secundus. Capitulum primum.

Videamus aūt nunc ea que sequūtur. Vulnꝰ ꝛ liuor: ꝛ plaga tumēs non est circūligata. Nec q̄ curata medicamine: neq̄ fota oleo. Triplex malū iam superi⁹ descripsit. ecce iā alia tria iterū adiungit: vulnus videlicet: liuorez: ꝛ plagā tumentem. Tria illa q̄ superius posuit quasi ab int⁹ generant: nam tria illa hoc modo adiūgūtur, quasi a foris infliguntur. Languor capitis: meror cordis: dolor infirmi corporis, quasi ab int⁹ surgūt ex defectu nature. Vulnus/ꝛ liuor/ꝛ plaga tumēs quasi de foris occurrunt ex superueniēti occasione. Per languorē capitis (vt dictū est) intelligim⁹ debilitatē liberi arbitrij ad bonū. per infirmitatē corporis, inquietudinē desiderij ad malū: per merorē cordis, caliginem/ꝛ ambiguitatem iudicij ad vtrūq̄ discernendū. In languore itaq̄ intelligitur impotentia boni. In vexatione infirmitatis, concupiscentia mali. In nubilo meroris, ignorātia boni/ꝛ mali. Quis autem non videat hec tria mala ita inuiscerata esse, vt q̄tū cunq̄ sibi prospiciat: q̄tūlibet caute agat, non possit homo his malis carere que ab intus surgūt ex defectu nature: Quis enim est qui ad bonū agendum (etiam inuitus) aliquādo non torpeat: Quis in tenebras ignorātie cōꝛ voluntatē quandoq̄ non incidat: Quis cōcupiscentie laqueos ita penit⁹ euadat, vt eos etiā quādoq̄ sollicite fugiens/ꝛ fortiter renitens non incurrat: Sed illa q̄ per consensum admittim⁹, quasi ex propria negligentia/vel incuria toleramus. Ista igitur q̄ per consensuz admittunt, quasi quedā vulnera anime nature infliguntur. Nam illa que inuiti etiā toleramus, ꝛ quib⁹ nulla prudentia/nō illa industria resistere valem⁹/potius (vt dictū est) nature innata, q̄ exterius sunt inflicta. Hec itaq̄ tria mala (q̄ quasi a foris homini infliguntur) audi quō describunt. Vulnus: ꝛ liuor ꝛ plaga tumens nō est circunligata: neq̄ curata medicamine: neq̄ fota oleo. Primo illud cōsiderem⁹ quid inter se differre voluit plagā/ꝛ vulnus. Sed forte qō querimus in eo innuit qō am plaga ponitur, tumens adiungitur: vt plaga intelligat que tumet: ꝛ vulnus qō omni tumore caret. Vulnus itaq̄ est vbi membrū non leditur interius, nisi q̄tum aperit exterius. Liuor autē est vbi ex contritione interius corrumpitur: nec tamē ad vulneris similitudinez exterius aperitur. Plaga aūt tumēs est, vbi ꝛ latius conteritur intrinsecus: ꝛ tñ vulneris more in parte aperit extrinsecus. Videntur aūt singula proprias differētias habere, quibus tñ constat esse cōmune extrinsecus infligi ex superuenienti contritione. sicut illis primis ab intus surgere ex interna corruptiōe. Recte itaq̄ tria illa que primo loco posita sunt q̄liter referimus ad oīa, ꝛ sola vicia. tria ista que modo adiunguntur ad sola pcta: sicut tria illa q̄ vltimo loco ponūtur ad vtroq̄ remedia. Per languorem itaq̄ capitis: per merorē cordis: per infirmitatem corporis intelligim⁹ triplex vitium. per vulnus/liuorem/ꝛ plagā tumētem triplex peccatum. Per ligamentum: medicamentuz et oleum triplex remedium.

¶ Quid sit vicium: ꝛ quid sit peccatū. Cap.ij.

Sane sicut aliud est morbus, atq̄ aliud est vulnus sic proculdubio aliud est viciū, atq̄ aliud ē peccatum. Sicut in corpore videm⁹, sic ꝛ oe corde intelligere debemus, quod aliud est ex occasiōe prodiens interna corruptio/atq̄ aliud extrinsec⁹ inflicta manifesta pricio. Sic aliud est quādo malū in sola cogitatiōe(etiam ab initio)sentitur/atq̄ aliud qō nutu spontaneo ex deliberatione cōmittitur. Illud quasi ꝓ intus nascitur: istud quasi extrinsecus infligitur. Viciū itaq̄ est ipsa infirmitas naturalis corruptiōis. peccatū vero est ipsa praua assentatio temptātis infirmitatis. Vicium est quasi quedā passio nature. peccātū vero est spontanea quedā actio industrie. Vicium est ipse appetitus mali qui solet precedere/vel ꝓuocare consensum. pctm aūt ipse est consensus mali, qui solet sepe subsequi/vel comitari appetituz. Profecto aliud est prauum motū in corde sentire: atq̄ aliud pauo motui consentire. Qui prauū motum sentimus, vicium est: q̄ prauo motui consentimus pctm est. Viciū itaq̄ est in sensu/ꝛ in affectu: peccatum vero est in solo consensu/seu etiā effectu. Quando qō verū est videtur nobis falsum: ꝛ qō falsuz videtur esse verum: viciū est in sensu. quādo qō iustum est, videtur nobis amarū: ꝛ qō iniustū est, videtur esse iocūdū vicium est in affectu. Sed cū false opinioni fidem adhibemus, iam sensus nostri viciū transit in peccatum. Sic cuz praue delectationi acquiescimus, affectus noster viciuz similiter transit in reatum. In hunc modū vicia in peccata transeunt, ꝛ consentiente reū constituunt. Viciū itaq̄ sensuum, fit origo erroꝛuz. viciū vero affectuū, index iniquitatum. Sensuz aūt non corporis sed cordis hic intelligim⁹: vnde ꝛ sententiaz dici non ambigim⁹. hebes itaq̄ sensus ꝛ exordinatus affectus omniū malorum origo sunt vt diximꝰ. In hūc itaq̄ modū vicium ꝓpatur sensui/ꝛ affectui ꝛ cū consensum allicit/vel effectuz transit, fit causa peccati. Consensum ūt non semp effectus consequitur, sed cū necessitate pmeditur: solo consensu peccati culpa consummatur. Ecce ia distinxim⁹ quid a se distent viciū ꝛ pctm. secundū quē distinctionis modum ostendimus triplex vicium: ꝛ triplex peccatuz. Fastidiū boni: desiderium mali: ambiguitas vtriusq̄ discernendi. Ecce triplex vicium de quibus est superius iam dictū. In languore etenim capitis ostensum ē homo q̄ sit torpēs (immo q̄ sit impotēs) ad bonū. in infirmitate corporis q̄ sit feruens/ꝛ inquiet⁹ ad malum. In meroꝛe cordis q̄ sit hebes/ꝛ lippus ad vtrūq̄ discernendū. Ecce tria vicia impotētia: ignorantia: concupiscentia. Sed qm de his q̄ dicenda videbantur iā superius diximus, eadem hic replicare non debemus.

¶ Qō tribus modis pcta ꝓtrahimus. Cap.iij.

Secundum autē hoc triplex genus viciorū, est ꝛ triplex genus peccatorū. Alia enim sunt que incidimus per infirmitatez: alia que incurrim⁹ ꝓ errorem: alia que cōmittim⁹ per solam malitiam. quitatez. Peccata infirmitatis dicim⁹ que q̄uis fortiter/ꝛ prudēter insistim⁹: ad plenum tamē vitare nō possumus. Quando malū committim⁹ quia bonū putamus: per errorem/ꝛ ignorantiam ꝓtrahimus. Denique qō malum nouit/ꝛ vitare potuit ex industria cōmittit, ex sola malitia: quia ex solo amore/ꝛ concupiscentia mali deliquit. Secundum hunc triplicem peccādi modum dicimur peccare in patrem: peccare in filium: peccare in spīm scm. Nam quāuis vna eadēq̄ sit potentia/sapiētia: ꝛ bonitas patris: et filij: ꝛ spiritus sancti: secundū quēdā tamen modum loquendi in quibusdā scripture locis potentia patri sapiētia filio: benignitas spiritui sancto (quasi specialiter) videntur assignari. Qui igitur per infirmitatē delinquit, ei vtiq̄ valde cōtrarius est q̄i summa potentia est. Qui vo per ignorantiam peccat, ei vtiq̄ valde contrarius est qui summa sapientia est. Qui aūt per solā malitiam offendit quomō ei magis aduersari potest qui summa b[illegible]

Secundum hūc itaq̄ cōsiderationis modū specialiter videtur agere cōtra patrē, qui peccat ꝓ infirmitatē. Specialiter ꝛtra filiū agit, q̄ per ignorātiā deliquit. Specialiter spūi sancto aduersatur, qō per malicia cōmittit. Recte autem ei q̄ peccat in spīm scm nō remittit in hoc seculo/nec in futuro: q̄ qui per malicia peccat, si in presenti peniteat, recte ab eo exigitur plena satisfactio: nō penitēti vero debetur plena dānatio in futuro. Qui vero peccāt ex infirmitate vel ignorantia, sicut aliquā excusationē habēt in culpa, sic aliqd remissionis habere debēt in pena. Recte cuz eis vel i pīti satisfactione vel in futura dānatione remissius agit quocuz culpa per impotētie/vel ignorantie excusationē releuigatur. Recte nichilominus q̄ in culpa nichil habent excusationis, in pena sūr nichil accipiūt remissionis. Adhuc itaq̄ modo q̄ de voluntarijs peccatis pniam agunt in hac vita, remissionē sine remissione accipiūt. Accipiūt nāq̄ plenā remissionē commissi criminis/sine vlla remissione condigne satisfactionis. Peccare itaq̄ in patrem (vt dictū est) est peccare ꝓ impotentiā: peccare in filium, est peccare per ignorantiā: peccare in spīritum sanctum, est peccare per maliciam.

¶ Quid quibus peccatis sit ꝓpriū. Cap.iiij.

Videamus ergo quomō hec eadem mala in ysaia eodē veritatis magistro describant, cū dicitur vulnus (inquit) ꝛ liuor/ꝛ plaga tumens. Per vulnus itaq̄ intelligim⁹ illud peccatū qō cōmittit per solā infirmitatem. per liuorē, illud qō contrahit per solū errorez. per plagā tumentem, illud qō cōsummat ꝓ iniquitatē. Si enī per vuln⁹ illam cōfessionē intelligimus que quidē exterius aperit, intrinsecus aūt in tumorē minime vertitur vide q̄ recte per ipsum, peccatū infirmitatis designetur. Quid enī est contritio exterius aperta nisi culpa manifesta sine simulatione/ꝛ cōtradictione aliqua: Quid ē cōtritio sine tumore nisi culpa sine elatiōe: culpa cū hūliatiōe ꝛ cōfusione: Talia vtiq̄ sunt pcta que ꝓ infirmitatē (ꝛ quasi inuiti) cōmittim⁹, nulla enī amplius erubescim⁹: nulla amplius dānam⁹. Illa peccata ignorātie magis solem⁹ negare, q̄ accusare: ꝛ pcta malicie magis cōsueuim⁹ vel per impudētiā iactare/vel ꝓtumacia defendere. Tales vtiq̄ illi esse describunt qui ꝓ lapsu arguūtur. De q̄bus ꝛ: q̄ letant cū malefecerint/ꝛ exultant in reb⁹ pessimis. Liuor est vbi cōtritio pelle obtendit: et ne sanies ꝓfluat, eadem qua tegit pelle, prohibetur. Sic ignorantie peccatum ne in apertum ꝓdeat sub ambiguitatis sue obūbraculo se velat: ꝛ ne p cōfessionis aperturaz corruptionis sue putredo erumpat, false opinionis velamento se palliat. Eiusmodi tamē mens sepe q̄ suo errori cedit/falsecq̄ opinioni acquiescit: nec sic quidē in suis tenebris quiescere sinit, vt securz sibi eē videatur. Sz variaq̄ sententiaq̄ alternatio/multiplicisq̄ ambiguitatis fluctuatio, mentē modo huc/mō illuc impellit: ꝛ eā quietā esse nō sinit: sicq̄ ad liuoris similitudinē trepidā cōtram ꝛ p sollicitudinē exco quit: ꝛ in formidinis ingredinē vertit. Recte aūt p plagā tumētē pctm malicie exprimit: qō sine dei contēptu minime cōmittitur Peccatū enī qō facile vitare possum⁹: qō ꝛ pctm esse idubitant agnoscim⁹, quō queso sine dei cōtēptu ꝓpetrare valem⁹? Talia nāq̄ pcta, pcta malicie recte dicūt q̄ neq̄ per ignorātiā/neq̄ per infirmitatē/sz sola mala voluntate cōmittunt. Quid itaq̄ est tumor in pcussure cōtritiōe, nisi cōtumacia in culpe cōmissiōe/deiq̄ cōtēptus in precepti transgressiōe. Recte ergo (vt dixim⁹) per vulnus qō in tumorē nouerit exprimit pcta infirmitatis. recte p liuorē q̄ pelle tegitur, peccatum erroris. recte per plagam que tumore inflatur, peccatum malignitatis.

¶ De pcto triplici/ actiōis/cogitatiōis/ꝓsuetudis. ca.v.

Vel possumus per vulnus intelligere, mortuū extra domū. per liuorē, mortuū intra domū. per plagam tumentē, mortuū iam putrescentē intra tumulū. p vuln⁹ pctm actiōis. p liuorē aūt intelligim⁹ pctm cogitationis. p plagā tumentē, pctm consuetudinis. Et notandum quia sicut nichil aliud est plaga tumēs q̄ vulnus in tumorez versum: sic peccatum consuetudinis nichil aliud est q̄ actionis malū in cōsuetudinē ductū. peccatū ergo actionē manifestū, qd aliud est q̄ vuln⁹ apertum/vel cadauer latū: Et quid aliud est pctm adhuc in cogitatiōe latens nisi liuor sub pelle putrescens: vel cadauer domus sue latebras necdū deserens: Vel quid aliud est cōsuetudo mala/ꝛ iam ꝓ infamiā putrida, q̄ plaga ex putredine iā tumida, vel fetentis cadaueris membra iam tabida: Neminez moueat q̄ pius ponitur contritio vulneris, q̄ liuoris: cū per vulnus peccatum actionis: et per liuorem intelligi debeat peccatum cogitationis. Rectius nanq̄ fortassis et quasi congruis incrementi gradibus ordinari/ꝛ distingui corruptiōis nostre modus cuiq̄ videretur: si primo loco liuor: secdo vulnus: nouissimo plaga tumens poneretur, vt post malum cogitatiōis, malū actionis: ꝛ post vtraq̄ hec malū cōsuetudinis describeret. Sciendum tñ est q̄ q̄uis pctm actionis scōm aliquid sit maius: peccatum tamē cogitationis secundū aliquid est periculosius. Nam peccatum actionis q̄uis forte maius sit ad reatum: peccatū tñ cogitationis vide ne forte difficilius sit ad sanandū. Peccatum enim manifestum quo magis erubescimus, eo sepe maturius corrigimus. Sepe etiam culpa per actionez manifestata, vel admonitione corrigitur/vel vltione percussa ab inuito deseritur. Hinc est q̄ in euangelio luce pius iuuenis mortuus extra domum elatus resuscitatus legitur, q̄ puella mortua que adhuc intra domum inuenit. Si ergo per vulnus peccatum actionis: ꝛ per liuorem peccatum cogitationis recte intelligimus: quid mirū si pius vulnus: ꝛ postea liuorē in mistica lectione inuenimus: cuz peccatum cogitationis peccato actionis videatur esse periculosius: ꝛ huiꝰ ordinis rationem euāgelico exēplo approbemus: Recte autē plaga tumens nouissimo loco: et quoddam quasi fastigium ponitur, per quā maluz prauе consuetudinis designatur: eo q̄ ad reatum immanius, et ad sanandum difficilius ceteris omnibus inuenitur.

¶ Qō pdicta singula trib⁹ modis pñt accipi. Ca.vj.

Vel per vulnus qō est sine tumore, sed ꝛ nichilominus sine omni cura nō possumus intelligere peccatum quod accusamus: nec tñ deserimus. per liuorez, pctm qō per ypocrisim tegimus. Per plagam tumentē, peccatum qō per cōtumaciaz defendim⁹. Tribus itaq̄ modis peccati contritio aperit: tribus modis obducitur. tribus modis inflatur. Aperitur, in modum vulneris: obducitur, in modum liuoris: inflatur, in modum plage tumentis. Vulnus apertum, peccatum manifestum. Sed peccati vulnus aliter manifestatur homini in seipso aliter proximo: aliter deo. Sibi, per cognitionem: proximo, per actionem: deo, per confessionem. Quātum enim in nobis est, illud deo abscondimus qō coram ipso ꝓ priam confessionem dānare nolumus. Tribus item modis peccati contritio absconditur: ꝛ ad liuoris similitudinem quadam occultationis pelle obducitur. Aliter enim absconditur nobismetipsis: aliter deoculis: aliter occultatur proximis. Nobis absconditur, per errorem: deo, per tacturnitatē: proximo, per simulationem. Similiter peccati macula tribus modis intumescit, et se in plage tumentis morem inflatione distendit. In semetipso, putrescit per maliciā: coram proximo, per impudentiam. cōtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

dca, intumescit per cōtumaciā. Homo eñ pr⁹ p malicia destruit seipm: per impudentiā, perdit primū: per contumaciam impugnat deum.

¶ Quid quibus pctis sit familiare. Cap. ij.

SEd cet hec tria accidentia videamur gñaliʒ omni peccato attribuere: qñ vnum idēq; corruptionis malū, in alijs, z alijs, vel in eodem homie, alio, z alio tempore, modo apertū: modo occultū: modo tumidū solemus inuenire: speciale tñ, vel potius familiare quibusdam peccatis solet esse cuz quadā libertate, potius q̄ tumore in apertū prodire. quibusdā aūt cū ingenti elationis inflatiōe erūpere. quibusdā vero nunq̄ deprehēdi: z semp latere velle. Quis eñ nesciat quō tristitia soleat seipaz totam in verbis producere, z p querimoniā effluere: z iuxta vulneris modū, quasi quoddā sanguinis p lacrymas in planctu, z gemitu effundere? Inuidentie aūt malū sub silentio se abscondit: quia liuida mens viciū suū manifestare erubescit: z idcirco dissimulationis pelle se palliat, ne si in aptuz prodeat contemptui pateat, oibusq; vilescat. Solet tñ hoc malū semper seipsum (sed inuitū) prodere, per manifestum indiciū: eo q habere soleat tozuū respectū, amarum responsum, pallidū vultū, z cetera latētis infirmitatis signa, in hunc modū: ita vt q̄uis latere velit: penitus tamē latere non possit. Sz iuxta liuoris similitudinē cui dēter exteri⁹ appareat: quāuis sub dissimulationis pelle (vt dictū est) latens per verbū nō erūpat. Ira vero ad illatā iniuriā indignatione intumescens: z pro plage tumentis more pminas z contumelias foras erūpens: dum pudore, aut timore sepe magna ex parte coherceat, latius interius per votum, q̄ exterius per verbum in vltionis malum grassatur. Perpēdis sane (vt arbitroz) quāta similitudo tristicie cum vulnere inuidie, cum liuore iracundie, cum plaga tumēte. Quāta vero, q̄ ve timenda sint hec mala, docemur ex ipsa diuina scriptura. Quale enim tristitie malum esse creditur, que (testante apostolo) mortē operatur? Quid autem de inuidia: quid de iracundia sentire debeamus, sacre identidem scripture testimonio approbam⁹. virū stultum (inquit) interficit iracundia: z paruulum occidit inuidia. Attende ergo q̄s magna mala singula hec esse iure credantur, que omnia secundum scripture attestationē mortem operantur.

¶ Hucusq; de triplici peccato: nunc de triplici remedio. Tractatus. iij. Capitulum. j.

ADhuc augmentū mali z illud accedit, q̄ hec que mortalia sunt, nulla pene arte: nulla sagacitate, ad plenuz vitari possunt. Quis queso se cū tanta cautela, cū tanta vigilantia custodiat, vt nunquā mozsus tristicie: nunq̄ mozsus inuidie vel iracundie sentiat? Sed si hec tanta mala plene vitare non possumus, cur saltem remedia contēnimus? Remediozuz sane contemptus ostenditur in eo q̄ dicitur. Tulnus, et liuoz, z plaga tumens, non est circunligata, neq; curata medicamine, neq; fota oleo. Tria sunt mala que premittuntur: z tria remedia que subinferuntur. Tulnus, z liuoz, z plaga tumens. Ecce triplex malum, cui subiungitur triplex remedium: in ligamētis: curamētis: z fomentis. Et forte cui videbitur singula singulis debere aptari: z ligamenta, ad vulnus: curationes, ad liuozē: fomenta, ad plagā tumētez debere referri. Sed vt hanc verboū distinctionez seq̄mur ipsius littere ratio prohibemur. Cū enim circūligata (nō circūligaturz) ponitur, non hoc ad vulnus singulariter debere referri probatur. Similiter cum curata (non curatus lego) quomodo solummodo ad liuorez referri debeat, nō video. Cum ergo circūligata, curata, fota legamus, cogimur vt singula hec ad plagā referam⁹. Et aūt ad premissa etiam duo singula referri queāt, nil obstat. Cū hoc nec littera prohibeat: nec sententie ratio obsistat. Intelligim⁹ autem ligamenta, in mandatis: curamenta, in minis: fomenta, in promissis.

¶ De triplici institutione. Capitulum. ij.

Ora tua satis similitudo vinculoꝝ, z mandatoꝝ. vinculis quidē coartamur: z mandatis vtiq; diuinis a nostris volūtatib⁹ cohercemur. Vinculis trahimur: vinculis retinemur vinculis astringimur. Vincula attrahentia, preceptiones. Vincula retinentia, p̄hibitiones: vincula constringētia, admonitiones. Preceptio est eoz que fieri opoꝛtet. Prohibitio eoz que fieri non licet. Admonitio eoꝝ est que quidē expedit fieri, cum tñ sine culpa possint preteriri. Preceptionibus sane illuc sepe vrgemur quo boni operis gressum sine difficultate non dirigimus. Prohibitionibus aūt inde sepe retrahimur, quo per desiderium properamus. Admonitionibus vero cordiū nostroꝝ hiantia seu etiam flura artius alligamus: cum voluntates nras a licitoꝝ etiam vsu sepe restringimus. Vincula tractatria sunt. Diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo z proximū tuū sicut teipsuz. Honoza patrem tuum, z matrez tuā. Vincula retinentia sunt: non occides: nō mechaberis: non furtum facies. vincula constringentia sunt. Si vis perfectus esse vade, vende omnia q̄ habes, z da pauperibus. z illud qō a dño de virginitate proponitur cū dz Qui potest capere capiat. vnde z apostol⁹. de virginib⁹ aūt preceptū dñi non habeo: sed consilium do. Bonū est homini sic esse. z alibi. Bonū est hoc mulierē non tangere. huiusmōi ergo vinculis vicioꝝ nroꝝ vulnera hiātia, aieq; cōtritiones p̄stringimus. z a foris munim⁹. quotiens nocia desideria ab actu, z etiam consensu cohibemus.

¶ De triplici comminatione. Capitulum. iij.

SEd ad perfectę sanitatis reparationē hoc sufficit prave assentatiōis malū, adhibitis mandatoꝝ vinculis restrigere: nisi satagam⁹ pari sollicitudine noxios affectionū carnaliū humores, voluptatūq; putredinē, adhibitis curationū cōgruis medelis extirpare. Ecce triplex tibi item curationū genus ostendim⁹, in diuinis videlz cōminationib⁹, sicut superius de vinculis docuim⁹. Cōminatio correptiōis: comminatio reprobationis: cōminatio dānatiōis. de primo dictum est. Quē eñ diligit dñs corripit: flagellat aūt omnē filium quē recipit. De scdo aūt scriptū est. Ergo cui vult miseret: z quē vult idurat. De tertio illud: tūc dicet illis qui a sinistris ei⁹ erūt. Ite maledicti in ignē eternum qui pparat⁹ est diabolo, z āgelis ei⁹. Cōminatio castigatiōis ē. Si abulauerint filii ex aduerso michi: nec voluerint audire me, addā plagas vras in septuplū, z cetera. z illud qō paulo supius ponit. Addā correptiones vras septuplū propter pctā vra: z pteram superbiā duritie vre. Cōminatio obduratiōis est. Ecce ego influrabo cor pharaonis. Cōminatio dānationis est. vermis eoz nō morietur: et ignis eoz non extinguet. Aggrauat⁹ vtiq; ē huiusmodi herbarū succus: sed ad noxios viciorū humores deliccandos, efficacissimus. Quis enim tā effrenatus q̄ non studeat cōcupiscentias suas rēperare, si diligēter attēdat, memoriter q̄ retineat, q̄ soleat dominꝰ in q̄busdā electi suis malas delectationes in hac vita etiā septuplū punire? Quis nō pertimescat peruersis consuetudinibus pertinaciter insistere: quis ve non festinet pristinum vsum cultus corrigere. cū audiat quosdā etiā in hac vita in reprobū sensum dari et iumentis insipientibus comparari: et propter obstinationem obligationemq; peccati, irremediabiliter gehennalibus penis tradi: ne forte si resipiscere voluerint, cum adhuc possint, iā vltra non possint. Restat adhuc tertia spēs omni efficacissima, atq; potentissima: z huius modi morboꝝ medelā pre ceteris oibus prestantissima. Hec est eñ illa que inueteratos viciorꝝ morbos efficacissime solet curare: z pene desperatos morbidos ad plenā sanitatē reformare. Quis eñ tā insane, tā obstinate mētis homo, spiā poterit inueniri, qui nō exhauescat, z oīno abhoꝛreat transitoria carnis blādimēta, fomentis eternis mercari, si diligenter inspiciat, indesinēterq; attendat q̄ sint modica, seu etiā momentanea ista oīa carnis oblectamenta q̄ pertranseunt: z q̄ sint īmania, q̄ ve atrocia, tormenta illa eterna q̄ finē nō habēt, nec habere possunt? Ti de ergo, q̄ magna ex parte in nra ptate est sanitatē nram recuperare si studeam? morbis nris huiusmodi medelaz modo congruo adhibere. Vulnus itaq; z liuoz, et plaga tumens, q̄ non est circūligata, neq; curata huiusmodi medicamine. q̄d iā miramur: quid ve cōqueri mur si non pōt sanitatē recuperare? Juste quidē in suis contritionib⁹ deficit, z perit, cui cū abūdanter in huiusmodi speciebus superet morbis suis ꝓgrua curationū medicamenta adhibere nolvit. An nescitis q̄ cōtēnitis huiusmodi curationū medicamēta, quia scām sapientis sniam: curatio cōtemptus facit peccata maxima? Sz forte predictaꝝ herbarū succuz (vtpote amarū, multiq; mozdacē) horretis: vnde z vulneribus veteris huiusmodi adhibere forte pertimescitis. Sz si forte vīctur vobis earuz amaritudo amarissima, illud quoq; attendite: quia z medela efficacissima.

¶ De triplici promissione. Capitulum. iiij.

ACcipite tñ triplex adhuc olei genus i diuinis vtiq; promissionib⁹, vt habeatis in quo possitis (cū opportunū fuerit) doloris acerbitatem lenire. z membra iā iāq; conualescentia fouere: seu etiā iam sanata nutrire. Prima itaq; olei spēs est, promissio venie. Secūda promissio gre. Tertia promissio gloriae. Est eñ pr⁹ stabilis sup malicia misericors, z miserator dñs: z nō solū delictoꝝ veniam: verum etiam gratiā z gloriam dabit dominus. Hōne ad illā primā olei spēm (quā nos diximus promissionē venie) videt illud pertine re si fuerint (inquit) pctā vra vt coccinū, quasi nix dealbabūtur: z si fuerint rubra quasi vermicul⁹, velut lana alba erunt. Ad scām aūt (idest promissionē gre) illud pertinere videtur, de quo p aplm dr, diuisiones gratiarum sunt: idem aūt spūs: z diuisiones ministrationū sunt: idē aūt dñs: z diuisiones operationū sunt: idez vero deus q̄ opat oīa in oib⁹ vnicūq; autē datur manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidem p spīm dat sermo sapie: alij sermo scie scām eundem spīm: alteri fides in eodē spīu: alij gra sanitatū in vno spiritu: alij operatio virtutū: alij ꝓphetia: alij discretio spūum: alij genera linguaꝝ: alij interpretatio sermonū. Hec autez oīa operat⁹ vnus, atq; idem spūs diuidens singulis prout vult. Sed si tertiam olei spēm in promissione gre accipim⁹ nōne ad hanc illud tibi ptinere videt qō alibi in eodē apostolo legim⁹: Alius quidē (inquit) celestiū gīa: alia autem terrestriuz. Alia claritas solis: alia claritas lune: z alia claritas stellaꝝ. Stella autem a stella differt in claritate: sic z resurrectio mortuoꝝ. Seminatur in corruptione: surget in incorruptiōe. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute. Seminat corpus animale: surget corpus spiritale.

¶ De triplici virtute triplicis promissiōis. Cap. v.

ECce habes tres species olei, singulas vtiq; nō malis/vel mediocris precij. Omnes sane pciose/z in diuersos vsus necessarie. siue ad cibaria condienda/siue ad luminaria continuanda/siue ad vulnera medenda. Optimum tamē precipuum est, meliusq; proficit in vsum vnctionis. Secūdum in vsum luminis. Tertium in vsum refectionis. Optimum siquidē fouet salubrius. fcām ardet clarius. tertium sapit dulcius. Illud sane olei genus videtur pre ceteris dulcius sapere qō dici solet in scriptura oleum leticie, qō q̄d aliud est q̄ participatio gloriae? Sed illud pre ceteris oīnibus videtur ardere clarius/z illuminare efficacius de quo quidē legimus q̄ vnctio eius docet nos de omnibus: q̄a sicut sine gratie illustratione non possumus viam veritatis/vel ad modicum tenere: sic sane sub eius ducatu non possumus vite viam perdere/vel vspiam aberrare. Sic sane pre ceteris illud genus olei videtur meli⁹ proficere ad curam medendi, de quo habes q̄ putrescit iuguz a facie olei: eo q̄ diuine remissionis misericordione pereat vsus peccandi, seruitusq; peccati. Sed licet ista de singulis specialiter assignauimus: singulas tamen species ad doloris leuamen vtiles/multumq; efficaces vsu quotidiano probare possumus. Quam enim (queso) tantaz doloris cuiusq; acerbitatem poterimus inuenire, quā tanta illa diuinarū promissionum dulcedo non possit lenire?

¶ De triplici leuamine cōtra triplicē dolorē. Cap. vi.

ALij dolent ex inflictiōe cōtritionis, z vulneris. Alij ex languore infirmitatis: alij ex defatigatione tribulationis, z laboris. Inflictio vulneris, cōmissio criminis. Languoz infirmitatis, defect⁹ virtutis. Defatigatio laboris, tediū expectationis/surgēs ex multitudine tribulatiōis, z impatienti desiderio, pmisse retributionis Ex his sane oibus doloz surgit, animūq; hoīs multipliciter affligit. Sed contra triplicē dolorē habes triplicē oleī spēm. Si itaq; doles ex vulnere/criminisq; cōmissione, habes oleuz, pposite venie ex dñi vtiq; promissiōe. Si doles ex infirmitate/z defectio virtutis tenuit te, habes oleū promisse gratie. Si doles fatigar⁹ afflictiōe, inungere oleo leticie in spe promisse gloriae. Si itaq; penitētie doloz afflixit coz tuū/z te vrget acerbi⁹ conscia pctoꝝ: accipe vnctionē z recipe cōsolationē. Ad illā nāq; dñicam vocē (immo diuine vnctiōis effusionē) viuo ego dicit dominꝰ deus: nolo mortem impij: sed vt cōuertat impi⁹ a via sua/z viuat. cōuertimini aūt a vijs vestris pessimis: z quare moriemini domus israel? Que q̄so tā īmanis est cuiuscūq; cōtritiōis/penitētieq; amaritudo, quā lenire non possit huiusmodi diuine vnctionis ifusio? Si doles de lāguoze/z defectu tuo: insiste pcib⁹: nec pri⁹ desistas, donec induaris virtute ab alto, donec q̄escas/penituscq; cōualescas ab oi doloze vel lāguoze tuo/vtpote delibut⁹ precioſiſſimo illo euangelice vrie vnguēto. Si eñ nostis (inq̄t) cū sitis mali bona data dare filijs vris: q̄sto magis pater vester celestis dabit spiritū bonū petēti bus se? Sz vt ampli⁹ miremur in nra relinq̄tur potestate ab eo qui dat, et non improperat: vt quisquis q̄tūcq; voluerit tollat, cū dicat. Omnis eñ qui petit accipit: z q̄ querit inuenit: z pulsanti aperiet. Noli itaq; parc⁹ eē in expēdendo: nec auar⁹ in erogādo. Quāto magis erogas tanto amplius abundas: gratis (inquit) accepistis: gratis date. Nescit sane gratie effusio/oleiq; huiusmodi emanatio in vidue manibus cessare, nisi cū vasa vacua defuerint, que possit implere. Si in tribulatiōib⁹ deficis/nimio ve laboze fatigaris, habes glorie vnctionē, vnde fatigationis tue dolorem lenire possis, cū ab illo precioso vnguentario accipis qō audis. Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que revelabit in nobis. id enim qō in pīm est momētaneū, z leue tribulatiōis nre supra modū in sublimitate eternū gīe pondus opat in nobis. Audi adhuc eiusmōi vnguētarii eādē olei spēz, gīeq; vnctionē preferentē. Cū eñ (inquit) xps apparuerit vita vra: tūc z vos apparebitis cum ipso in gloria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Assignatio triplicis pmissiois. Cap. j.

DRima sane olei spēs erat, qđ samaritanus ille vulneribus eius infundebat q̄ in latrones inciderat. Qui etiā spoliauerunt eū: z plagis impositis, abierunt semiuiuo relicto. Hoc genere vnguenti peccatrix illa pctoꝝ suoꝝ vulnera sanauit/ doloriszꝫ nimietatē tandē ali quando mitigauit, q̄a dño tandē audire meruit. Dimissa sunt ei peccata multa. Hoc vnguento de dñi munere diues ad dñi pedes venit: z nouissimis dñi mēdis largiē impendit pietatis vnctionē: quā desup se accepisse cognouit vt peccatrix/ z penitens, pctōrib⁹/ z penitentib⁹ pietatis beneficiū impēderet, quale de dei mia gratis se accepisse meminisset. Hoc pietatis vnguentuz seruus ille nequā, in dñi pedes effundere noluit, qđ tū de dñi munere in tanta abūdātia accepit. vndez id qđ prius gratis accepit, reddere postea cōpellitur, cuz ei per exprobratiōnē dr. Serue nequā omne debitū dimisi tibi, qm̄ rogasti me. Nonne ergo oportuit z te misereri pserui tui, sicut z ego tui misertus sum. Secunda (vt arbitror) olei spēs fuit cuius debitorē se esse recognouit, q̄ interroganti sibi rūdit. Quantū (inquit) debes dño meo: z ille. Centū cados olei. Attēde obsecro in quanta abūdantia gr̄e oleū acceperat, q̄ centuz cados olei se debere nō negat. Hoc olei debitū reddere cōpellebat, qui dñi sui debitores alloquēdo instanter ām onebat Elidete (inq̄t) ne ist vacuū gr̄az dei recipiatis. Hoc olei debitū in seipo cognouit/ z cōfiteri non erubuit: cū dixit. gr̄a dei sum id qđ sum. Quātū aūt, p reddendo hoc olei debito laboret, ostendit in eo q̄ subsequēter adiungit: z gr̄a eius in me vacua non fuit: ſz abundantiꝰ illis oibus laborauī. Nō ego aūt: ſz gr̄a dei mecū. Tertia aūt (ni fallor) olei species erat quo prudētes ille quinqz virgines abundabant: vſi z earū lampades extingui non poterāt: q̄ olei defectuz non timebant. Accurrūt itaqz/ z properant in abundantia huius olei: z fatuis virginibus foris stantibus cuz fiducia intrant in gaudium dñi sui: z in leticia sempiterna recūbūt ad nuptias agni. Huius olei plenitudinē acceperat, quo z deniqz plene delibutus erat, de quo et ppha veraciter asseuerat. Dilexisti iustitiā/ z odisti iniq̄tatez: ppterea vnxit te deus deꝰ tuus oleo leticie pre cōsortib⁹ tuis. Recte sane pre cōsortib⁹/ vel participib⁹ suis: nec solū pre boibus: vez etiā pre angelis. Tāto em̄ melior angelis effectꝰ/ quā to differētius pre illis nomē hereditauit. Glia nāqz/ z honore coronatus accepit nomē qđ est sup oē nomē: vt in nōie iesu oē genu flectat celestiū/ terrestriū/ z infernoꝝ. Dignus sane q̄ acciperet plenitudinē gr̄ie, q̄ pꝰ accepat plenitudinē gr̄e. Videmus (inq̄t) gloriā eiꝰ, gliam q̄si vnigeniti a patre: plenū gr̄e/ z veritatis. Nec dubiū itaqz est eū veraciter accepisse oēm plenitudinē (iuxta vnāquāqz supiꝰ assignatam olei spēm) in quo habitat ois plenitudo diuinitatis corpaliter. Est em̄ fons mie: ab ipso fluenta totiꝰ gr̄e: in ipso abissus eterne/ et infinite gr̄ie. Cur q̄so adhuc huiusmodi olei inopia laboramꝰ: Dēs em̄ de eius plenitudine accipimus, si volumꝰ. Tantūmō petamꝰ: z accipiemꝰ. Preciosissimū olei genꝰ ē illō, qđ dictū est oleū leticie/ seu gr̄ie. qđ tū ipe pcipit nos postulare: pmittitqz se dare. Petite (inq̄t) z accipietis: vt gaudiū vr̄m sit plenū. Satis itaqz ad manū hēmꝰ: qđ cū itegre volumꝰ ad petitionē accipimꝰ.

¶ Assignatio multiplicis vtilitatis i diuinis pmissionibus: z predictorum recapitulatio. Cap. viij.

HAbemus ergo tres olei species: oēs vtiqz tam necessarias q̄z vtiles. Prima cōtra triplicem contritionez: vulneris/ liuoris/ plage tumentis. Secūdā aūt cōtra triplicē dolorē: languidi capitis/ mesti cordis/ egroti corpis. Tertiā vero contra triplicē fatigationē (et sani corpis) videlz laboris/ egestatis/ pscutionis. Habes oleū diuine mie, in quo foueas vulnera peccatoꝝ. habes oleū gr̄e, in quo mitiges morbos vitiorum. habes oleū gloie, in quo lenias fatigatiōes certaminū. Sicut aliud est morbꝰ/ z aliud vulnꝰ (sicut superiꝰ docuimꝰ) sic aliud est viciū/ z aliud ē pctū. Viciū est ipsius naturalis boni ēt inuitus defectus. peccatū est temptātis mali spontaneus cōsensus. Viciū itaqz est corruptio nature ex qua fit, pna/ z cupiditas illi⁹ etiā mali sepe/ cui tñ cō sentire nolit. Peccatū vero est peruersio industrie p quā sepe illi etiam malo spōte consentit cui facile resistere potuit. Prius itaqz est sanare vulnera pctoꝝ. Scōm aūt est curare morbos vitioꝝ. Tertiū vero lenire dolores fatigationum. In peccatoꝝ itaqz medelā (vt dictū est) habemꝰ oleū mie. In vitiorum curam, oleum gratie. in defectuz cautelam oleum gr̄ie. in peccatoꝝ sane medelam, habes vtiqz confectionem illam prophetic̄ ex prima olei specie confectam. Beatꝰ (inquit) quoꝝ remisse sunt iniquitates: z quoꝝ tecta sunt pctā. Admirabile sane mie vnguentū: qđ non solūz de infirmo sanū, sed z de misero efficit beatum. Beatus vir (inq̄t) cui non imputauit dominꝰ peccatum. Cōtra vitioꝝ morbos/ corruptionēqz nature: accipe adhuc aliā vnguēti confectionē ex oleo gratie. Btūs cuiꝰ deꝰ iacob adiutor eius. Accipe adhuc vnctionē aliā eodē gr̄e oleo confectā. Beatꝰ hō quem tu erudieris dñe: z de lege tua docueris eū. Accipe z illud. Beatus vir q̄ confidit in dño: z erit dominꝰ fiducia eius. Beatus vir q̄ habet adiutorē/ eruditores/ / ptectorē. Beatus quē dñs adiuuat/ erudit/ z ptegit. Adiuuat ad bonū: defendit contra malū: erudit ad vtriqz discernendū. Adiuuare/ erudire/ defendere, totum est gratie. Primū itaqz est contra defectum fortitudinis. Secūdū contra defectum veritatis. Tertiuz contra defectum virtutis. Dia contra defectū boni naturalis. Primum cōtra debilitatē languidi capitis. Secundum contra caliginē merentis cordis. Tertiū cōtra anxietatem infirmi corpis, inquietudinēqz estuātis cupiditatis. Habemus adhuc tertiam olei spēm: z ex ipsa similiter triformem vnguēti cōfectionē contra triplicē corpis iā quālescentis defatigationē. Contra fatigationē laboris, habes illud. Labores manuū tuarū q̄ māducabis: beatus es z bñ tibi erit. Cōtra afflictionē egestatis, habes illud. Btī paupes spū, qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Cōtra tribulationē persecutionis, habes illud. Beati qui psecutionē patiuntur propter iustitiā, qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Quiz (q̄so) inter tot tribulationū certamina non modo nō doleat: imo etiā non exhilarescat: cū scripture sacre attestatione addiscat/ z de quo dubitare non audeat: qm̄ beatus vir q̄ suffert tēptationē: qm̄ cū, pbatꝰ fuerit accipiet coronam vite, quā repromisit deꝰ diligentib⁹ se. Hic est q̄ apli bāt gaudens a cōspectu cōcilij, qm̄ digni habiti sunt, p nōie iesu contumeliā pati. Q̄ recte hec olei tertia spēs [illegible] q̄ facit etiā de tribulatiōe gaudere. Quis em̄ nō letet (immo z gloriet) in infirmitatibꝰ/ z tribulatiōibꝰ suis: cū sciat se recipere in pmiū certaminis qđ oculꝰ non vidit/ q̄ auris nō audiuit/ nec in cor hois ascēdit q̄ preparauit deꝰ diligentibus se. Hec de diuersis olei speciebꝰ iā dictis. Vt sciamꝰ quas, in q̄les vsus vtiles/ seu ēt necessarias habemꝰ: nec nobis debet sufficere hoc de huiusmodi olei speciebꝰ cognouisse. vtilitatesqz earū a inuicē distinguere potuisse, nisi studeamꝰ ex his scōm vniuscuiusqz vtilitatē/ atqz virtutē infirma nr̄a fouere: ne illa diuine increpatiōis sentētia videatur nos ipos arguere. Vulnꝰ/ z liuor/ z plaga tumēs nō est circūligata: nec curata m[illegible]dicamine: nec fota oleo.

¶ Finis libri preclarissimi Richardi sancti victoris de statu interioris hominis.

¶ Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi de eruditione hominis interioris: occasione accepta ex somnio nabuchodonosoꝛ apud Danielem. Libri tres

¶ Libri primi Capitula.

De mistico somnio nabuchodonosoꝛ regis: z que sit summa intentionis. cap. j.
Quomodo cōtemplationis gratia quibuslam modo datur/ modo subtrahitur: iteruz amissa recuperat. ca. ij.
Q̄ in omne qđ agimus intentioni bone studere, z gratie diuine inniti debeamus. ca. iij.
Quomodo secundum varios studiorum suorum successus quidam se vel enerviter deiiciunt/ vel inaniter extollunt. ca. iiij.
Q̄ multis modis animus seipsum decipit: z suū sibi vicium non inuitus abscondit. ca. v.
Q̄ temere/ vel frustra ex humana industria presumimus qđ ex angelica solum/ seu diuina reuelatione expectare debemus. ca. vj.
Quomodo post preclara sepe studiorum suorum insignia mens tam secularium/ q̄z spiritalium doctrinarum curam deponit: et se totam ad sola exteriora negocia exponit. ca. vij.
Quomodo in omni proposito/ vel instituto debeamus eq̄tatis regulam cōsulere: z improuide statuta ad saniorem sententiam reuocare. ca. viij.
Q̄ quicqid circa nos accidere solet dispensante deo libero mentis arbitrio iuxta meritorum qualitatem respondet. ca. ix.
Quibus considerationibus pensanda sunt que circa nos accidunt. ca. x.
Quomodo perturbationis nostre tempore debeamus ad orationis remedia confugere: z huiusmodi suffragium in vsum adducere. ca. xj.
Qualibus meditationibus oporteat animū ad deuotionem inflammare: vel quomodo oporteat studiorum nostrorum instantiam reformare. ca. xij.
Quomodo semper ad innouationem intelligētie debeamus non nostram industriam, sed domini munificentiā magnificare. ca. xiij.
Q̄ triplex sit vere deuotionis officium. ca. xiiij.
Quomodo debeamus equitatis regulam artius consulere, eo maxime tempore quo oportet quodlibet sublimitatis officium explere. ca. xv.
Quibus gradibus misteriorum cognitio proficit: z ad q̄ntam scientie perfectionez animus sepe merito deuotionis ascendit. ca. xvj.
Q̄ ille summum deuotionis culmen attingit qui quicqd sibi molestie etiaz preter meritum accidit, suis meritis ascribit. ca. xvij.
De virtute deuotionis sepe minus presumimus q̄z debeamus: z q̄ aliud est munus mistice intelligētie: z aliud est munus mistice doctrine. ca. xviij.
Q̄ amissam contemplationis gratiam melius deuotione, q̄z inuestigatione recuperamus: z q̄ id quoq̄ gratis obtinemus qđ merito deuotionis acquirimꝰ. ca. xix.
Compendiosa recapitulatio predictorum cum similitudinis attestatione. ca. xx.
Quomodo oporteat vnūquēqz a presumptionis sue altitudine detumescere qui cupit in vera stabilitate quandoqz fixus manere. ca. xxj.
De modo conditionis vel corruptibilitatis humane: z q̄ in quolibet virtutum culmine oporteat morum ruinaz timere. ca. xxij.
Q̄ de magno sepe virtutum culmine soleat mens humana gradatim in yma corruere. ca. xxiij.
Quomodo vel quib⁹ corruptionis gradibus de summis in yma corruat sepe animus humanus. ca. xxiiij.
De predictorum differentia graduum/ z qualitate singulorum. ca. xxv.
Dictum est quomodo defluat homo sepe de bono in malum: nunc dicitur quomodo corruat sepe de malo in malum: z de vicio in vicium. ca. xxvj.
Quibus reparatiōis gradib⁹ mēs sepe ex diuina operatione resurgit q̄ de magnis bonis in yma cadit. ca. xxvij.
Quibus promotionis gradibus mens sepe diuinitus reparetur q̄ de magno malo in deteriora labit. ca. xxviij.
Quomodo/ vel ad quantam perfectionē sepe homo post multiplicē lapsū ex diuina operatiōe resurgat. ca. xxix.
Qualem libertatem naturaliter habemus: qualem potestatem ex gratia accepimus: z quid sit libertatis/ vel q̄d potestatis. ca. xxx.
De diuersis corruptionis gradibus eoꝝq̄z proprietatib⁹ descendentium de bono in malum. ca. xxxj.
De diuersis corruptionis gradibus eoꝝq̄z proprietatib⁹ descendentium de malo in malū. ca. xxxij.
Quomodo mens in semetipsam scinditur/ laceratur/ confundit cū ad corruptiōis extrema peruenit. ca. xxxiij.
Quomodo diuinitus promouetur homo, quandoqz de profundo iniq̄tatis ad sūmū fastigiū charitatis. ca. xxxiiij.
Que sit nimis sera/ vel q̄ sit vtilis z certa puidētia. ca. xxxv.
Q̄ humiliatio instabilis/ z indiscreta sit quidem reprehēsione digna. ca. xxxvj.
Q̄ in nulla nostra virtute debeamus confidere/ vel gloriari velle. ca. xxxvij.
Q̄ multi querunt virtutum scientiam, morūqz doctrinā ad ostentationem, non ad vtilitatem. ca. xxxviij.
Q̄ in cuiuscunqz virtutis executione septem ista oporteat obseruare. ca. xxxix.
Q̄ sepe desiderium corrumpitur vno intelligentia illuminatur. ca. xl.
Q̄ alia ex diuina reuelatione cognoscimus/ alia ex ratione colligimus. ca. xlj.
Q̄ optimum sit deuotionem nostram eoꝝq̄z proficere, q̄ nulla occupatio possit eiꝰ officiū interrūpere. ca. xlij.
Q̄ etiam in necessitatis nostre vsibus nichil improuide/ nichil inconsulte agere debeamus. ca. xliij.
Q̄ quicquid animum per cogitationem pulsat mentis deuotionem excitare debeat. ca. xliiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De mistico somnio regis Nabuchodonosor & summa intentionis totius operis. Liber primus. Cap. j.

Quid illud nabuchodonosor somniū iuxta litteram designet, notissima illa danielis expositio docet. Sed displicere nō debet si tropologica discussio ex eadē materia eliciat qđ ad veritatis scientiam/vel morū disciplinā lectorem edificet. Ut ergo summā intentionis eius paucis perstringam: videt propheta hoc loco ex mistica visione designare, quomō viros virtutū cōtingat paulatim defluere & quibusdā detrimētor gradibus in ymā corruere: & p visitantē gram qnqz ad pristinū/vel potius potiorē animi statum resurgere. Hec aūt permutatiōis corruptela/vel reparationis medela accidere vtiqz solet in vtraqz vita, tā actiua videlz, qz cōtemplatiua. Utriusqz (ni fallor) in hac vna visione typus exprimit si recte penset. Quid em est qz nabuchodonosor mistica visione accepit/ amisit: & postmodū iterū cumulatus agnouit. Nā ipsam cū ipo interptatione ad vltimū recipere meruit. Quid (inquā) in his oib⁹ nobis innuit nisi qz cōtēplatiōis gra qnqz diuinit⁹ data: interdū subtrahitur: tandēqz multiplicat⁹ reparat. Actiue aūt vite detrimēta designant in statua, q̄ inchoata ex auro, desinit in testa. in summo aurea: in medio argētea/vel erea: in imo ferrea vel testea. Ecce vt vides qz to iferior, tāto semper inuenit se ipsa deterior. In varia permutatione metallorū signant varia detrimēta regnor: & in vtriqz multiformis defectus morū/vel meritorū. Sed ecce post multiplicem regnorum defectum regnum illud suscitatur qđ non dissipabitur in eternū. Sic sepe mēs hūana post multiplicem ruinā diuina inspiratiōe cōpuncta ad iustitiā redit: & ex ipso suo casu erudita/& humiliata, qz to eruditior/qz toqz humilior, tanto & fortior resurgit. Illud quoqz notandū qz cōtemplatiue vite gratia qz actiue facili⁹ elabit: sed multo difficili⁹ repar. Hinc est qz nabuchodonosor somniū visionē quā tam facile amisit, cū tāta difficultate recuperauit. Hinc ē qz regnorū detrimētū lati⁹ describit/ & gradibus distinguit: & interminabilis regni subintroductio paucis perstrigit: & subito quidē/& sine vlla degradatione subinfert. Et forte qđ de qualibet gemine vite gra dicitur de vtraqz intelligi dat. Nā scriptura sacra sepe vnū dicit, & aliud innuit. Solet itaqz vicissim vtrūqz cōtingere: & hominē videlz in actiua exercitatū subito/& inopinate cadere: & ite a cōtēplatiua deiectū p visitantē gram mirāda facilitate resurgere. Sed cōgrue satis hoc loco vbi de vtriusqz vite lapsu vel reparatiōe agit/ cōgrue (inquā) vtriusqz p prietatē expressit: & qua sibi proportione rūdeant oñdit. Nā a cōtēplatiua facili⁹ decidim⁹: & ad actiuā facili⁹ resurgimus. Hec aūt regis nabuchodonosor visio (sicut & cetera ipius) satis euidēter ostēdit qz apte tale nomē accepit. Nā somniū, pculdubio qđ vidit futurorū psagiū fuit. Et illud nichilomin⁹ qđ p presagium futurū puidit rerū aliarū signū fuit: nā morū accidētia expressit. Unde ergo qz recte tale nomen sortitur. Nabuchodonosor quippe, pphetans istiusmodi signū interptat. Nonne nabuchodonosor per misticā visionē, pphetabat: vñ & ei⁹ visio, pphetia erat, q̄ varios regnor defectus portēdebat: Quis aūt nesciat qz oia in figura cōtingebāt illis: Ergo illa regnorū permutatio figura fuit: qz aliud aliqđ p misteriū significauit: & rerū spiritaliū signū fuit. Sic signū itaqz, pphetabat, qui in futuror presagio rerū spūaliū figuras puidebat. Sed quale signū: Signū istiusmodi: hoc est signū tale qđ/ quale/ vel qz verū sit potest experimēto, pbari, & quasi ad oculū oñdi/ vel signū istiusmodi qsi ei⁹ rei q̄ pōt digito ostēdi. Si enim in detrimēto regnorū morum detrimentū dz intelligi, quo quoso in loco/vel tpe hoc non possit oñdi: hoc non possit videri: Et hec qdem illi nois interptatio satis congruit sed & ei accidit. Nā est & alia non min⁹ congrua cōm q fecit. interpreta nāqz nabuchodonosor: sessio in agnitione angustie. Quid est sedere, nisi semetipm hūiliare: Attende aūt qz tū rex iste seipm humiliauit, q̄ danielem seruū sibi ex captiuitate addicū adorauit, qñ tm sui deiectionem (quā sine angustia posse non poterat) ipo exponente agnouit. In agnitione itaqz angustie credit, q̄ audito imminenti periculo ad pphetātis se pedes hūiliter prostrauit. Hec autem que dicta sunt de nois interptatione vident historie alludere: & nichilomin⁹ & illo p̄siderādū est quō valeāt misterio cōgruere. Quid em aliud & signat hec tāta psona q̄ pariter videt esse rex/atqz pphet, nisi animū gemina predituū gra & plene exercitatum tā vita actiua/qz cōtemplatiua: Nonne & ibi videt animⁿ hūan⁹ in se regiā quodāmō psonā gerere cū ceperit affectib⁹ & passiōib⁹ (tū ex liberi arbitrij iure/tū ex gre collatiōe) fortiē psidere/& cū auctoritate imperare: & illo qđ intra nos ē regnū celor viriliter vendicare: Nonne tibi videt dono quodā quasi pphetie pollere cuz iam ex puidentie munere accepit imminentia pericula posse puidere/atqz predicere: maxime aūt cuz tā ceperit p cōtemplatiōis gratiā mist eriorū, pfunda rimari: & p mentis excessum: & velut p somniū diuinor iudicior archana mirari: Recte aūt & nabuchodonosor qđ preuidentie dono donat: & tūc veraciter qui eiusmodi est signū pphetat, cum ex causis precedentib⁹ morū detrimenta preuideat. Nam semp detrimenta meritor designāt detrimenta premior. Absqz dubio nanqz quātū detrahit merito, tantum semper detrahit et pmio. Prophetat igit signū, & signum istiusmodi, qui eiusmodi signū vl gnis rei signū predicit q̄ qualia sint, possunt quodāmodo digito ostendi/ & experimento probari. Sepe aūt defectus bonorū desiderior̄um presignat defectum bonor̄ oper. Nā to repente voluntate, necesse est animū postmodū a bono studio tepescere. Solet aūt & econuerso contingere. Cui vero datū est luminē ea pericula/& mala adhuc futura posse puidere, si curat/& satagit cū dolore/& animi angustia illa in cōsiderationem adducere: & semetipm in eor expectatione humiliare, pōt ei idem nomen scm aliam interpretationē cōgruere. Nā nabuchodonosor (vt dictum est) interpretatur sessio i agnitione angustie. Nemo aūt miret qz per regez iniquū animus virilis/& vir virtutum intelligi dicitur. Quis enim nesciat (nisi sacrarum litterarū imperitus) qz sepe in scripturis significet xpm serpens animal venenosiuz: & lex animal ferocissimū: Et si exponenti beato gregorio credimus, in dauid adultero per misterium intelligit⁹ xp⁹: & in innocente vria intelligit perfidus ille iudaicus ppl's. Quid igitur mirum si per regem iniquum quem improbam⁹, intelligamus rem iustā quam approbamus: Et quidem in rege iniusto cuius fuerit voluntas inordinata, erat tñ ei ptās ordinata. Non est enim potestas nisi a deo. Que aūt a deo sunt (teste apl'o) ordinata sunt. Recte itaqz satis regia potestas virtutum animū designat, q̄ regnum illud interiuz morib⁹ sibi vēdicat: siue liberū arbitriū per qđ ex cooperā te gratia affectionibus/et passionibus suis ant⁹ impat.

Quō cōtemplatiōis gra quibusdā modo dat: mō subtrahit: iteruqz amissa recupat. Cap. ij.

In anno secundo regni nabuchodonosor vidit nabuchodonosor somniū: & cōterritus est spūs eius: & somniū eius fugit ab eo. Primū studiuz virilis animi esse debet vt possit dominari affectiōibus. Secundum vt possit imperare cogitationibus. Tertium ergo animum spiritalis quecqz/& viciorum suor victr⁹ & anima in regno suo extunc iam incipit habere, qñ excessib⁹ suis edomitis iam prevalet non soluz affectio⁹ibus, verū etiam cogitationibus imperare: vt vtrūqz possit

& illas ab illicita cupiscētia: & istas ab inepta euagatiōe restrigere. Quid est aūt somniū videre/& futurorū psagia/ seu occultorū misteria preuidere, nisi gram contēplatiōis diuinit⁹ accipere: & p mētis excessum iudicior diuinorum cognitionē ex diuina revelatiōe pcipere: Recte aūt anno secundo rex iste somniū vidit, qz spūalis quiqz post edomitā cōcupiscētiā/cognitionē qz disciplina: tādē aliqñ cōtēplatiōis studio vacare pualet/atqz assuescit. Sepe autē fit vt dū hūan⁹ animⁿ ad diuinor iudiciorū subtilitatem/ seu etiā districtionē cōtēplandā ducit, ex ea ipa diuina di strictiōis consideratiōe cā pcipit, subito timore medullus cōcutiatur. Duz em mens rudis/& celestibus disciplinis minus erudita de ppria industria magis qz de gra diuina adhuc oia presumit, facile in hūc timorē & diuine seueritatis cōtēplatiōe/equitatiqz illi⁹ cōsideratiōe cadit. Presumptuosa nāqz mēs dū mirāda subtilitate cōspicit qz sit supra hūanā virtutē diuinis beneficijs respondere: & diuina seueritas, p eqtatis iure qz valeat/vel debat erga nos districte agere, sepe i immēsam formidinē (immo pene vsqz in desperationē) solet seipam pcipitare. Sz dū trepidaz animⁿ huiusmodi pauore pfundit (vt taceā qz oste absqz vlla dubitatiōe tā miseri cozditer/ qz vtiliter) sub hoc necessitatis articulo contēplatiōis gra subtrahit: ne a subtilitatis sue nimietate i desperatiōis foueā tot⁹ pcipitetur. Somniū itaqz quasi ab eo fugit, dū illā quā p mētis excessum videre cōsueuit cōtēplatiōis lucē amittit. Precepit aūt rex vt cōuocarētur arioli/& magi/& malefici/& chaldei vt indicarēt regi somnia sua. Regiū profecto animū gerit qui desideriis suis imergere/& studia/& exercitia sua p deliberationis arbitriū pponere cōsueuit. Et iusmodi itaqz animⁿ regi⁹ ois sapientes babilonis in vnū cōuenire facit: & diuersas quodāmō sectas i vnū scrutiniū cogit, qñ oēs sollicitudinē/& indagationē (quas p varia studia / & exercitia dispergere cōsueuit) vni/& soli celestis doctrine negocio impēdit. Ab eiusmodi aūt sapientib⁹/& quasi i vnū coeuntibus, quasi somnia nra amissa requirim⁹, qñ subtracta contēplatiōis mire spectacula p multiplicē/& infatigabilē studio rū suor istātiā reparare satagim⁹. Qui cū venissēt steterī coram rege. Ecce qđ dz. Ecce qualis vocatio coram rege stare perhibet. Regiū animū necdū te habere existimes, si subtilissima illa cogitationū tuar acumina vndecūqz proto colligere & p arbitrij libertate cuncūqz itentiōis studio immobilit figere necdū vales. Et dixit ad eos rex. Videt somniū: & mēte cōfusus ignoro qđ videri. Sapientū nror cōuocatione alleg̃amur qñ perscrutationū nrar euagationem in intimis increpamus/vel ad sublimiū inuestigationē inflāmam⁹. Studeam⁹ aūt iurta hui⁹ similitudinē pro seruitute nror dāna non negligere: quin potius studia nra ad eor reparationē incitare. Illud sane notādū qz superi⁹ dicit se esse coram illo: hic aūt mēte cōfusum. Sed sciēdū qz mēs hūana dū ad diuine eqtatis ardua limpidi⁹ cōtēplā da subleuat & ex infirmitatis sue reuerberatiōe subvno/eodēqz tpe vn terretur/inde confundit. Nā proculdubio i diuine sublimitatis cōsideratiōe: inua studinisqz hūane preparatione hō infirmitatem suā horrescit/pariter & erubescit. Responderūtqz chaldei regi, syriace. Rex in sempiternū viue. Dic sōniū seruis tuis: & iterptationē ei⁹ indicabim⁹. Primo loco cōsiderandū cui/& quō respōdert. Et utqz chaldaico regi, syriace. qđ quidē idem est (sicut Jeronim⁹ sup hūc eundē locū diffiniuit) qđ chaldaice. Quid itaqz ē regi i, ppria lingua respondere nisi expresse/& manifeste qđ sciri oportet insinuare: Cū em cuilibet aliqđ in aliena/& ignota lingua dz, strepit⁹ quidē vocis ad aures/sed sensus ejus vsq ad animū nō ingredit. Quasi ergo in ppria / et nota lingua respondeat, qñ id qđ oportunitas exigit cōueniēter intimatur. Qui si ad nois interptationē recurrim⁹ in eodem, pculdubio sniam reducimur. Syria nāqz interpretat sublimis. Quid itaqz erit rūdere syriace, nisi sublimit rūdere: & quid erit rūdere sublimit, nisi rūdere quenīter/& sufficiēter: Nichil aūt melio⁹/nil certius/ nichilqz sublimius anim⁹ agnoscit qz qđ p experimētū didicit: & forte hic ē ppius/atqz pcipu⁹/& omo sublimissim⁹ hūane aie discēdi modus, qñ aliqđ, pprio experimēto, pbam⁹. Nōne & tibi cogitationes/seu occupatiōes tā prope qz apte rūdent/ & satis sublimit ad veritatē erudiūt qñ ex, pprio defectu docēt, & quasi p experientiā loquūtur qz frustra/ vel temere aliqđ supra hūanū modū de, pprio industria psumit: Tota sane istor rūsio hoc maxime videt cōtinere (illud videlicet) qđ rex violent exigebat oīno non posse. In eiusmodi ergo sapientib⁹ qualeſ tibi supi⁹ oñdim⁹ ē erit (vt opinor) eor rūdere suā impossibilitatem, pprio experimēto docere. Sigla aūt rūsiōis eor ptractem⁹: & primū de primo videam⁹.

Qui in oē qđ agim⁹ intētiōi bone studere/& gre diuine inniti debeamus. Cap. iij.

Rex (inquit) i sempiternū viue. Ut itaqz adinuicē cōferam⁹ exteriora cū interioribus⁹/corpalia cū spūalib⁹ vtinā internā illā familiā tā disciplinatā habeam⁹ qz disciplinatā istā exteriorē agnoscim⁹. Audiuim⁹ quid pma frōte suo regi rūdeāt: & forte b ipm eos ipse docuerat: doceam⁹ & nram (in oi videlz nro conamine) simillima rūdere, rex i sempiternū viue. Quid tñ b erit qso, exoptatio: an admonitio: Exoptatio vt hoc valeat: an admonitio vt i hoc ipm oē studiū impēdat: Que est aūt vita illi⁹ interni pncipis/& interne illi⁹ familie dñatoris: Que inqz est illi⁹ pncipalis i aia (hūane videlz mētis) vita, nisi intētio bona: Quicqđ hō agat (etiā si bonū sit) inutile tñ erit, nisi bona itētiōe fiat. Tūc aūt mēs hois & inter bona opa moritur qñ intētio deprauat. Veritatis attestatio ē, qz si oculⁿ tu⁹ fuerit nequ/totū corp⁹ tuū tenebrosum erit. Quid igit erit in sempiternū viuere nisi in oi ope bono intētionē bonā habere: Ultimā ad oēm conatū nrm ad oē inceptū bonū hec nobis rūsio pmo occurrat: in hoc ois nra cogitatio suspiret/& satagat vt i eternū viuamus. qđ tūc qđē fiet si nichil nisi bonū & sine bona intētiōe agamus. Ut em de ceteris taceam⁹: o quotiēs ipam veritatē nō, p veritate: sz, p vanitate qrim⁹/& inuentā veritatē, nō in veritate/sz ad vanitatē diligim⁹: & qđ miserrimū est, in verbis vite ad mortis lucra negociamur. vel certe interioris hois vitā recte intelligim⁹ gram dicam. Sicut. n. corp⁹ nichil pōt sine vita sua (idest sine aia) sic interior hō nr nichil boni pōt sine gra diuina. Gra dei (inqt aplus) sum id qđ sum. Et veritas ipa de se, sine me nichil potestis facere. Quid ergo ē dicere/in sempiternū viue, nisi indesinēter gre adherere: Quicqđ disponas nō de tua industria, sed de diuina gra psumas. Quicqđ pagas, illi/non tibi ascribas. hoc vtiqz regi illi/& eo maxie tpe dicēdū erat q̄ illo qđ diuinit⁹ acceperat hūanit⁹ qrebat: & ad aliud qđ sperabatur hūane pon⁹ idustrie, qz diuine gre innitebat. Sz illo ē valde mirū (imo supra oēm hūanū modū stupēdū) qz sepe cū hec apō nosmetipsos tacite loqmur/& intime sentim⁹, nichilomin⁹ tñ/& sub eode tpe prope industrie innitimur, ac si coopante gram penit⁹ ignorem⁹. Sepe cū de diuine gre p̄mēdatiōe subtilit aliqđ apō, prios loqmur/de nre locutionis subtilitate apō nosmetipos gl̄iamur. O infinita hois stulticia: Recte qdem dicis hoīm nil posse sine gra. Sz si veritatē loqris, vñ gl̄iaris: Doceam⁹ itaqz occultorū pscrutatrices subtilissimas illas videlz nras cogitationes vt in oi nro studio/in oi negocio b primū/hoc pcipue satagant/hanc nobis sollicitudinez primo ingerāt, vt studeamus totū qđ proponim⁹ de gra psumere: totū qđ efficim⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratie diuine ascribere. z hoc ptinet ad sempiternū viuere
¶Quō scōm varios studioꝝ suoꝝ successus q̄dā se
vel eneruiter deiscūt/vel inanit extollūt. Cap. iiij.
E Dic(inquiunt)somniuz seruis tuis: z interptationē
eius indicabimus. Attēde q̄d dicūt. Unū exigunt:
z aliud promittunt. Exigunt a rege visionē: z eius
pollicentur interpretationē. Et tamē q̄ vane exigūt, tam
falso ꝓmittunt. Unū autē erat q̄ veraciter dicere possent
si vera confiteri voluissent: visionē videlicet minime nosse/
nec per se scire penitus potuisse. Qui ergo falsa ꝓfitent:
cur saltē vera non cōfitentur? Cōmunis pudentia: generalis
impudentia. Cōmunis pudentia impossibilitatē suam
celare: generalis impudētia vltra possibilitatē p̄sumere.
Et respōdens rex ait chaldeis. Sermo recessit a me. Nisi
indicaueritis michi sōniū/z coniecturā eius peribitis vos
z dom⁹ vestre publicabunt. Si aūt somniū/z coniecturaz
eius narraueritis, ꝑmia/z dona/z honorē multū a me ac-
cipietis. Quis q̄so regē nabuchodonozoz libere non repre
hēdat q̄ sapientes suos pro tali causa pditōi adiciat, cuz
forte et ipe similia/vel peioza faciat? Quid en est sapiētes
suos vltro perdere, nisi sapientie studia penit⁹ omittere/
z subtilissima illa ingenij sui acumina i doctrie alicui⁹ in-
uestigatiōe vlteri⁹ exercere iā nolle? Quid aūt ē sapientū
domos publicarē/z ad cōmunē oīm vsum redigere? Do-
mos aūt, illū habitatiōis nostre locū dicere ꝓsueui⁹, ad
quē semp post multiplices labores/atq; discursus q̄scen
di gra recurrere solem⁹. Quid igit per sapientū domos re
ci⁹ datur intelligere, q̄ ꝓuata illa/atq; secreta q̄etis sue
ocia quib⁹ solent studiosi quiq; doctrine studijs vacare?
Sapientū igit nostroꝝ domus quodāmō publicantur q̄n
studiosa illa quietis nostre ocia ad omnē dissolutiōis eua
gationē exponūtur/doctrineq; secreta penetralia ad om-
nem curā/vel curiositatē ꝓstituūtur. ¶Q multos videm⁹
post ꝑclara studioꝝ suoꝝ insignia/scientieq; magnalia, cū
forte ad qualemcūq; honoris gradum ꝓmoti fuerint/vel
forte administratiōis cuiuscūq; curā susceperit, omnē sta-
tim doctrinarum suaꝝ disciplinā despicere/secular⁹ ne
gocijs solū semperq; vacare/cūctos sapiētie cultores sub
vno die perdere/eorūq; abdita secreta publicare? Quid
isti facerēt si nabuchodonosoz regnuz acciperēt? ¶Q mul-
tos itidē videm⁹ post multā spiritaliū exercitioꝝ instātiā/
post acceptā deniq; cōtēplatiōis gram cū forte ab illo sub
limatis sue statu aliq; tētatione/vel qualicūq; fatigatio-
ne dejecti fuerit, ad illā celsitudinis sue artez sine aliquo
vel forte sine magno labore redire nō posse perspexerint,
omnē protinus spiritaliū studioꝝ industriā deponere/vel
damnare: z seipsos sub omni hora ad oēs vagos/vanosq;
discursus exponere? Videas illos non solū illa contēpla-
tionis sue ocia non repetere: vez etiā omnē meditationis/
seu lectiōis instantiā penitus omittere. Quid aliud isti q̄
sapientes suos occidunt, qui oēs spirituales intellectus in
semetipsis varia desideriorum suoꝝ fluctuatione obducūt?
Ecce audiuim⁹ de minis: videam⁹ de promissis. Si autē
somniū(inquit)z coniecturā ei⁹ narraueritis: premia/z do
na/z honorē multū accipietis a me. Premiuz est q̄n illud
accipimus q̄ meruimus: donum q̄n illud accipimus q̄
necdū meruim⁹. Honor autem q̄n z illud obtinemus ad
q̄ promerendū minus ydonei sumus. Premiū itaq; est
q̄ meritis redditum, donuz q̄ gratis impendit: honor q̄
ex sola dignatione infertur. premia (inquit) z dona/z ho
norem multuz accipietis a me. Nichil fratres veriuz. ¶Q
libenter sapientibus nostris stipendia meritoꝝ impendi-
mus/q̄ gratāter eis honorē debitum/vel q̄ uarituū confe-
rim⁹? Et vt ide q̄d sentiā plen⁹ absoluā: nich⁹ certi⁹ expe
cto: nichil ap̄li⁹ timeo: q̄ vt mimiū honorē/z maioꝝ reue-
rētiā q̄ oporteat eiusmodi sapientibus exhibendi quisq; sa
ragat: cum forte suis desideriis satisfecerint/z votis suis
pro voto responderint. Quis suis studijs/z disciplinis nō
amplius ascribat q̄ ipsa veritas dictat? Quis q̄so opi-
nionem scientie/z sapiētie sue non solum iuxta equitatis
modum: sed z preter, immo supza equitatis debitum no-
lit extendere? Quotiens itaq; animus studijs suis libēter
insistit, z inde sibi fame/z glorie dilatationem ꝓmittit, lo
quitur quodāmmodo sapientib⁹ suis, z premia/z dona/z
honorem multum accipietis.

¶Q multis modis animaz seipsum decipit: et
suū sibi viciuz non inuitus abscondit. Cap. v.

PRoposito premio, statim rex subiungit, z dicit.
Somniuz igitur/z interpretationez eius indica-
te michi. Duo querit, somniū/z interpretationez
eius. Aliud est diuinoꝝ iudicioꝝ archana ex
diuina reuelatione cognoscere: z aliud est eoꝝdem ratio-
nem perpēdere/vel penetrare potuisse. Hoc ad somnij co-
gnitionem: illud pertinet ad eius interpretationem. ¶Q
multa diuinoꝝ iudicioꝝ cognoscimus quoꝝ ratio-
nem nulla nostra discussione penetram⁹. Respondeꝝit se
cundo/atq; dixerunt. Rex somniū seruis suis dicat/z in-
terpretationē eius indicabimus. Quid est iterū respōdere
nisi impossibilitatez suā iterato conaminis sui defectu ple
nius/perfectiusq; docere? O q̄ difficile humana impudē
tia. A sua p̄sumptiōe reprimitur. Ecce post ꝑclara experi
menta adhuc impossibilia exiguntur/adhuc impossibilia
promittuntur. Sed videamus q̄d sequitur. Respōdit rex,
z ait. Certe noui quia tempus redimitis scientes q̄ recef-
serit a me sermo. Si igitur somnium, nō indicaueritis mi-
chi vna est de vobis sententia, q̄ interpretationem quoq;
fallacē/z decepti⁹ ne p̄tā composueritis, vt loquamini
michi donec temp⁹ pertranseat. Somniū itaq; dicite mi
chi, vt sciā q̄ interptationem quoq; eius verā loqllamini.
Ecce ex sua instantia rex nō nichil profecit, qui tandē ali-
quando eorum duplicitatem deprehendit: z te quidē non
putes parum profecisse cum cordis tui duplicitatez pote-
ris ad liquidum deprehēdere. ¶Q multa sepe simulam⁹/
q̄ multa dissimulamus. Infirma nra libenter dissimula-
m⁹: z illa q̄ oīno non possum⁹, posse vel habere nos bona
simulam⁹: z mirū valde q̄ libēter anim⁹ seipm decipit/et
suū sibi viciū non inuitus abscondit. Ecce vtrūq; viciū si-
mulationis/z dissimulationis rex i suis subiectis deprehē
dit: z dissimulatiōis q̄dē in eo q̄ dicit. Certe noui q̄ tēp⁹
redimitis. Simulatiōis in eo q̄ post pauca adiungit, vna
est de vobis sniа q̄ interpretationē quoq; fallacē compo-
sueritis. Ignorantiā suā dissimulabāt/z aperte fateri vo-
lebāt, z in hoc tēpus redimebant/z tñ de somnij interpre-
tatione falsa promittebant. Sed ecce dissimulationis ma
lū in eis rex experiēdo, pbauit: simulatiōis vero malū ex
ratione cognouit, dū vnum viciū ex alio collegit. Si enim
nec illud poterant q̄ minus erat, quōmodo illud potuis-
sent q̄ maius erat? Perpendis ex his (vt opinoz) z ani-
maduertis q̄ alia in nobis experimento probamus: z alia
vtiq; ex ratione colligimus. Responderunt ergo chaldei
coram rege/z dixerunt. Non est homo super terram q̄ ser
monem tuuz rex possit implere. Ecce iā tertio respondēt/
z tandem aliquando defectum suū manifeste docent. Et
vt tres istas responsionis vicissitudines gradib⁹ distinguā-
mus: vide ne forte prima illa responsio sit dubitationis:
secunda timoris, tertia desperationis. Et ad primum qui
dem conatuz q̄n aliquid incipim⁹: nec tñ pficim⁹: incipi-
m⁹ sepe de incepti nri cōsummatione dubitare. Ad scōm
aūt ap̄li⁹ formidare. Ad tertiū vo conatū cū nullū pcipim⁹
effectum solem⁹ penit⁹ desperare. Et nota q̄ dubitatio

formido habet responsionē ambiguā. Desperatio aūt habet
responsionē manifestā. Sed vtiq; isti primo z scōo ignorātiā
suam magis minuūt q̄ loquunt. Ad tertiā autē, lucē iam
palā profitentur. Audiam⁹ tamen q̄ falso vera loquātur.
Non est(inquiunt)homo sup terrā qui sermonē tuū possit
implere. Non dicūt simpliciter, nos nō possum⁹(q̄d vtiq;
verū erat)sed nō est hō super terrā qui possit: q̄d absq; du-
bio falsum erat. Nā et daniel homo erat/z sup terrā erat,
qui hoc potuit sicut postea rei exitus ꝓbauit. Potuit tñ
non ex ꝓpria industria / sed ex gra diuina. Quis ei dicat
non posse q̄d ozando potuit obtinere? Uide quot modis/
et q̄ sepe seipsum anim⁹ humanus decipiat. sed quis hoc
plene explicare sufficiat? ¶Q multa sepe nos posse p̄sumi-
mus q̄ tñ oīno nō possumus: et q̄ multa q̄ oīno nō possu-
mus, neminē posse putam⁹? Quid queso est q̄ anim⁹ hu-
manus scōm bonū q̄d in se ꝓbat alios oīno non pdicat: z
tamen scōm malū q̄d in seipso inuenit alios adijcit? Ecce
sapiētes isti q̄d de somnij interpretatione p̄sumebant non
tamē et eque oībus in cōmune attribuebāt. Uerūtamen
q̄d de somnij recuperatione nō poterant, neminē posse cō
firmāt. Sed vt totū hoc scōm vnū eūdēq; animū cōsidere
mus, nichil sane i nobis debem⁹ vel temere p̄sumere/vel
temere desperare. Nam sepe q̄d vno modo non possumus/
alio modo facile explicam⁹. ¶Q multa sepe que nō possu
mus actitando, obtinemus ozando.

¶Q temere / vel frustra ex humana industria pre-
sumimus quod ex angelica solum / seu diuina reue-
latione expectare debemus. Cap. vj.

A VIdeamus tamē quid isti adhuc addant, subti-
liter discutiēs quid vicioſe / vel quid forte ve-
raciter dicat. Nam z in ante ꝓlata ad nostram
cautelā valent: z recte ꝓlata ad imitationis stu
diū informare habent. Sed neq; regū quisq; (inquiūt) ma-
gnus / z potens verbū huiusmodi scisciatur ab oī ariolo/
et mago / z chaldeo. Rex recte dicit q̄ ad regnū sublima-
tur. Sed quid ait rex ille, vere rex regū / et dñs dñantium?
Regnū eiozū (inquit) intra vos est. Ad hoc sane regnum
sublimari possumus si pfecte id volum⁹. Habet sane hoc
regnū intra nos existēs incolas multos / z habitatozes in-
finitos. ¶Q to aūt quisq; eiusmodi regnū ampli⁹ dilatat/
fidelius dispensat / districti⁹ regit / prudēti⁹ disponit, tāto
potētioz efficitur / tanto maioz iudicat? Ad hoc aūt regnū
magis ꝓuehit / atq; ꝓducit paupertas spūs, q̄ copia cen
sus. Beati en pauperes spū, q̄m ipsoꝝ est regnū celoꝝ.
Qui eiusmodi regnū accipit fiduciliater psallit, cum dicit
Ego autē constitut⁹ sum rex ab eo. Bene aūt de eiusmodi
regibus dicit. Sed neq; regnū quisq; magnus / et potens
verbū huiuscemodi sciscita ab omni ariolo / z mago / et
chaldeo. In hoc autē dicti reges magni sunt, et suam sibi
potētiam defendūt, q̄ nichil de propria virtute p̄sumunt:
quātominus ea q̄ supra hoiem sunt? Certe illud verbū rex
diuinitus accepat, z oīno tale erat q̄d nisi ex dei revelatio
ne sciri nō poterat. Quod ergo sciri nō poterat nisi a deo,
qua temeritate p̄sumitur ab hoie ariolo/mago / vel chal-
deo? Quid igit est huiuscemodi verbū ab eiusmodi quo-
uis sapiētis scisciтari nolle/nec debere, nisi ea que supra
hoiem sunt ex nulla humana industria / vel arte debere p̄
sumere? Hinc est q̄ addit, cum dicit. Sermo en quem tu
rex queris grauis est, nec repietur quisq; qui indicet illum
in cōspectu regis: exceptis dijs quoz nō est cū hoib⁹ cōuer
satio. Certe q̄d supra hoiem erat rex ab hoie exigere non
debebat. Quid aūt grauat / quid ve molesti⁹ q̄ hoiem ab
hoie, homini impossibilia exigere: z q̄ supra humanū mo-
dum sunt ab humana possibilitate extorquere velle? Sed
que possibilia sunt apud hoies, apud deū possibilia sunt.
Excepis(inquit)dijs, quoꝝ nō est cū hoibus cōuersatio.
Recte hoc loco satis p deos sanctos intelligim⁹ angelos.
Si enim ꝓpter ymaginis / seu etiā similitudinis ꝓticipatio-
nem hoies dicti sunt dij: q̄to rectius angeli: Ego dixi dij
estis / z filij excelsi oēs: z angeli quidē omni hora: imo oīa
pene momēto inter hoies versant: z tamē cum hoibus nō
cōuersantur: q̄z tūc quidē cum inter hoies sunt nō huma
nitus, sed celitus / z vere diuinitus degunt. Quis noget /
vel nesciat angelos hoibus multa q̄ supza hoies sunt re-
velare potuisse / z reuelare solere? Sz vt adhuc de exterio-
ribus ad intima nostra similitudinem trahām⁹: sic sepe que
nulla nostra inuestigatione penetram⁹ ex diuinis reuela-
tionib⁹ / et inspirationib⁹ agnoscim⁹. Si aūt p deos quis
intelligi velit non angelos, sed hoies diuinitus aspiratos
quoz conuersatio iam non sit cū hoibus (hoc est humana
sapiētibus) eo q̄ iā veraciter dicere possunt nostra cōuer-
satio in celis est, nichil veri⁹ dici potest. Multa en ex di-
uina inspiratione agnoscunt / que humanā inuestigationē
excedūt. Si vero sententia illa supioz ad hunc sensum accō
modatur, nichil in ea nisi rectū sonare videt vbi dicitur.
Nō est homo sup terrā qui sermonem tuū rex possit imple
re: quasi dicat. Nemo eoꝝ qui sup terrā sunt, nisi illi tantū
qui celesti conuersatione celos ascendunt.

¶Quomodo post ꝑclara sepe studioꝝ suoꝝ insignia
mens tā sc̄arū / q̄ spiritaliū doctrinaꝝ curā deponit /
et se totā ad sola exteriora negocia exponit. Cap. vij.

QUo audito rex in furore z in ira magna precepit
vt perirent oēs sapientes babilonis. Et egressa
sententia, sapiētes interficiebātur. Ecce q̄d supe-
rius iam ꝓlocuti sumus. Postq̄ rex de somnij
sui recupatione desperauit, in furore / z ira oīs sapientes
suos perire decreuit. Uti iam diximus, hoc est sapientes
suos perdere, per acutos illos / atq; subtiles sciētie / et sa-
pientie intellect⁹ scōm ꝓsentinā consuetudinē / et assuetam
exercitationē vlterius nō requirere: z cuiuscunq; doctrine
studijs nullā penitus operam dare / vel curā impendere.
Quasi somniū visum amittit, quādo illa per quā ad sublī
mia mens frequēter subleuabatur gratia contēplationis
subtrahit: et tunc quidē velut de eius recupatione despe
ramus, quādo diu / multūq; laborātes / nichilq; ꝓficiētes
spiritaliū illam spectaculoꝝ nostroꝝ locūditatem vlte-
rius nos recuperare posse diffidimus. Sed fit sepe vt dū
illā quā amare cōsueuerat diuinarū reuelationū speculā
tionē amittit anim⁹ diutina fatigatione iam fractus, non
solū eius in cuius reparatione defecit, sed quoꝝ cūq; stu
diozū curā deponat / z omnes sapientes suos quodāmo-
do perdere disponat. In furore (inquit) et ira magna. Fu-
roz est ꝑturbatio mētis / totius expers rōnis. Ira est men-
tis ꝑturbatio magna / sed a rōne non penit⁹ aliena. Quasi
ex furore agitamur / z acritam⁹, quādo sine respectu rōnis
in id q̄d fieri nō oportet nos ipos p̄cipites dam⁹. Ira sepe
cōmoti intelligimus q̄d faciēdum sit, cum tñ refrenari nō
possit, si magna fuerit. In ꝓmo itaq; ꝑturbationis nostre
impetu sepe / nec saltem ad rationē respicim⁹: postmodū
autē rationē quidē videmus: sed sequi nō possum⁹, tandē
vero ituemur / z seqmur. Recte ergo ꝓmus furoz, z postea
ira ponit. Notādū sane q̄ sapiētes babilonis dicūtur qui
hoc loco perire p̄cipiuntur. Puto alios esse sapiētes ba-
bilonioz: et alios eē sapiētes iudeoꝝ. Illi sane occupātur
circa terrena: hi circa diuina. Illi ꝯe sectanē sapiētiam
mūdi, que stultitia est apud deū: isti reputantur etiā ꝓfunda
dei. Utpote spirituales / z spūalibus spūalia comparantes.
Quid igit p sapiētes babilonioꝝ, nisi sciētias seculares:
et quid p sapientes iudeoꝝ intelligimus, nisi doctrinas
spirituales? Quasi ergo sapientes babilonis damnationi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad dicimus: quādo seculares disciplinas a nostris studijs amputamus. Harū amputationi sciētia nostra facilius acquiescit, et eo leuius earū abiectioni cōsentit, quo eas (q̄uis ad aliq̄d vtiles humane saluti) minime necessarias attēdit. Prim o ergo sapiētes babilonis trucidant, vnde est q̄ de eis dicit. Et egressa sentētia sapiētes interficiebā tur. Sentētia egredit, quādo id q̄ quisq̄ mente deliberaue rat atq̄ statuerat, tādē aliq̄s ex ope manifestat. Quasi adhuc intrinsecus est q̄ adhuc ꝛatur, ꝛ latet in mēte: et velut iā exercit⁹ esse incipit, q̄s iā apparet in ope. Sequit querebaturq̄ daniel, ꝛ socij ei⁹ vt perirēt. Ecce quō malū grassatur. Audiuim⁹ superius quō sapiētes babilonis interficiebātur: ecce iā sapientes iudeorū querūtur, vt interficiant. Ecce quib⁹ gradib⁹ studiosa mēs sepe a sua viuacitate, ꝛ sagacitate resoluit: ꝛ a summis paulatim ad deteriora relabit. pri⁹ secularīū: postea spiritaliū doctrinarū curā deponit: ꝛ se totā ad sola exteriora negocia exponit: et in se quasi oēs sciētie, ꝛ sapiētie cultores interficit, dum post humanaꝫ artiū despectū, cōtēplationis/meditationis/lectionis, ꝛ oronis instantiā penitus desert. Notādū tamē q̄ de sapiētibus iudeoꝫ dicit q̄ ad pditionē q̄rebā tur. Quid q̄so est locū vbi eiusmodi sapiētes ad pditionē inueniri valeant querere, nisi occasionē/seu etiā excusationis alicuius oportunitatē captare, quo tuti⁹/atq̄ liberi⁹/ et cū securioꝛ cōsciētia sacre etiā eruditionis studia dissoluta mens possit abijcere? Sepe eñ infirmitatē corporis pretēdimus/cū spūalia exercitia abijcim⁹. Sepe caritatē hoc esse fingim⁹ q̄ contēplatiuā vitā deserētes exteriorib⁹ negocijs nostros fundit⁹ exponim⁹. In hūc modū occasio/et quasi loci oportunitas querit, vbi daniel cū ceteris sapiētibus iudeoꝫ ad interficiendum inueniat. Si huius danielis facta cōsulim⁹: quid recti⁹ q̄s corōis deuotionē in ipso figurari inueniem⁹? Vide quō sub oi aduersitate/ et qualicūq̄ necessitate semp ad dīm recurrit/ꝛ consulit/ auxiliū diuinū implorat/ꝛ accipit. Quis aūt nesciat vere deuotionis esse sub oi necessitatis articulo ad diuina p̄sidia cōfugere: ꝛ tam in ambiguis, q̄s aduersis hinc ꝛ consiliū/illinc auxiliū humiliter petere, ꝛ efficaciter ꝑpetrare? Scimus aūt q̄ intime/ꝛ deuote nunq̄ mens orat q̄ se ad deuotionē studiosis p̄meditationib⁹ p̄ius non excitat. Hi sunt eñ vere deuotiōis socij inseparabiles, circūspecte/ discrete/ꝛ p̄uide cogitationes. Sine huiusmodi eñ sociis et cooperatoꝛibus quelibet nostra deuotio nō nouit/vel valet orare quom⁹ do oportet.

¶ Quomodo i omni ꝓposito/vel instituto debeam⁹ equitatis regulā consulere: ꝛ imꝓuide statuta ad saniorem sententiā reuocare. Cap. viij.

TUnc daniel requisiuit de lege / atq̄ sentētia ab arioth p̄cipe militie regis, qui egressus fuerat ad interficiēdos sapiētes babilonis, ꝛ interrogauit eū qui a rege accepat potestatē, quā ob causam tā crudelis sentētia a facie regis eēt egressa. Cū ergo rem indicasset arioth danieli: daniel ingressus rogauit rege vt tēpus daret sibi ad solutionē indicādam regi. Sicut in daniele intelligit feruoꝛ deuotiōis: sic per p̄cipē militie recte (vt arbitroꝛ) intelligimus zelū rectitudinis/et rigoꝛē districte seueritatis. Certe sine rigoꝛe iuste seueritatis nec illud quidē regnū licet in pace / vel securitate possidere: in quo solent hoies hostibus imperare: ꝛ in quo solent hoies possidentiū pacē perturbare. Quis imperantiū vnq̄ pace diutina frui/vel lets, i potuit, qui pacis aduersarios cum potuit/ꝛ oportuit districte iudicare/et fortit ferire nōluit? Quātomagis aūt in illo vtiq̄ regno in quo non est nobis colluctatio aduersus carnē ꝛ sanguinē, ꝫ aduersus spūalia nequitie in celestib⁹: q̄stomagis (inquā) in eiusmodi regno oportet nos fortiter agere: et oēs p̄ue sentiū cogitationū/vel affectionū tumult⁹: q̄uoslibet interne pacis p̄turbatoꝛes districta aiaduersione ferire. Bonus sane iste p̄nceps militie (rigoꝛ videlicet/ꝛ seueritas iustitie) cuius legibus/vel disciplinis quisquis nō obtēperat, ab illa celestis militie societate se alienat. Recte autē (vt arbitroꝛ) iste p̄nceps militie arioth dicit. Nam arioth ad solitudinem redigens, interpretat. Scimus q̄ regnū celoꝝ intra nos est. Debet itaq̄ iste p̄nceps militie quodcūq̄ regnū, vel regionē videt extra hoc regnū exurgere/vel rebellare, et eterni regis legib⁹ nō obtēperare, fortī impugnatione euertere: ꝛ ad sempiternam solitudinem redigere: ꝛ si fieri pōt, in eternū delere. Si igit per daniel, deuotio hem: per arioth, zelū rectitudinis debem⁹ intelligere: q̄d est danielem ab arioth de lege/ꝛ sentētia regis q̄rere, nisi cōpūctā mentē equitatis iudiciū consulere: ꝛ ex magna deuotione vehemēter discutere, an forte iustū/vel iniustū sit q̄ meminit se p̄ius p̄ spūs sui impetū statuisse? Adulta eñ tpe cōpunctionis/ꝛ oronis mens hoīs mala ꝛ iniusta esse inuenit: q̄ p̄ius ex animi impetu/ꝛ quasi p̄cipitāter definiuit, que tū iniusta esse tūc tēporis nō aduertit: ꝛ mīta sepe ex eodē spūs sui impetu hō cōtra ꝓscientiā suā dictat, et tū eandē animi sui p̄cipitationē pcēmodū sub oronis/ et deuotionis sue tpe temperat: ꝛ ad saniorē sentētiam reformat. Debemus itaq̄ ea q̄ precipitāter, magis q̄s prudēter statuimus, et mala esse ptimescimus, post modū diligenter discutere: ꝛ vtrū iusta/an iniusta: vtilia an inutilia sint, sagaci retractatione pquirere: ꝛ in hūc modū quasi p̄ danielē officiū arioth de lege/vel sentētia data requirit, dū de quolibet minus cōsulto mentis ꝓposito ex magna deuotione tādē aliq̄s ꝛ equitatis / et summe distinctionis rīa cōsulit. Quid sit aūt ad interficiēdos sapiētes egredi, ex supioꝛibus facie pōt ꝑpendi. Sciendū aūt q̄ incōsulte sententie diffinitionē/vel qualitatē sepe tūc facili⁹ ꝑpendim⁹, ampliusq̄ formidam⁹, cū iā qualis sit ex ipso opere/ꝛ quasi p̄ experimentū ꝓbam⁹. Hinc est q̄ arioth hoc loco tūc primū de sentētie datione cōsulit. cum ad eius executionem iam iāq̄ egreditur.

¶ Q̄ quicquid cōtra nos accidere solet dispensante deo, libero mentis arbitrio merita meritorum qualitatem respondet. Cap. ix.

SEd si p̄; arioth districtio eq̄tatis recte intelligitur, mirū fortassis (nec immerito) dicit vl debit: quomodo eiusmodi sentētie executio ad arioth officiū spectare dicat: q̄s, eadēvtiq̄ sniam nec iurta historiā/nec iurta militiā intelligētiam iusta iudicetur. An forte rex iurta historiā furoꝛe turbatus iustū esse credidit q̄ veraciter iustum nō fuit: ꝛ tūc veraciter dicere potuerit, turbatus est a furoꝛe oculus meus? Sic sane quidā iurta hui⁹ silitudinis typū zelum quidē rectitudinis generātes, sed scām sciētiam nō habētes, rectū credūt esse/vel fingūt q̄ sapientes suos occidat, maioꝛa sibi meritoꝝ lucra ꝓponētes/vel p̄mia. entes ex corporalib⁹ exercitijs acquirere, q̄s ex spūalib⁹ quidē/in quib⁹ interim nō possunt q̄s/vel q̄s leuiter vollit ꝑficere. Sed si adhuc ꝑfundius inspiciamus: et ad diuina iudicia recurramus: statim videbim⁹ quia multa q̄ homo iniuste disponit vel agit/deus nō nisi iuste fieri p̄mittit. Cur ergo et illa nō dicātur ad arioth officiū pertinere q̄ iurta hanc cōsiderationē ex diuine districtionis eq̄tate nostris ꝓbantur meritis respōdere? Et interrogauit (inquit) eū qui a rege accepat potestatē. Ante de ergo q̄ arioth iste a rege potestatē accepit, q̄ quicq̄d circa nos vtiliter / seu inutiliter accidit, ex liberi arbitrij merito / vel vicio descendit. Accipit autē arioth exercēde modo vtilis/modo iniu-

sentētie potestatē a rege: aliq̄n a sciēte/et volēte: aliquādo a sciente/ꝛ nolēte: quādoq̄ a nō sciēte, ꝛ volente: quādoq̄ a nesciēte, ꝛ nolēte. Quēadmodum eñ dictū est, q̄ cuiq̄ accidere solet (dispensante deo) libertatis arbitrio iurta meritoū qualitatē respōdet. Quicq̄d ergo circa nos agit ꝓ meritoꝝ retributione eq̄tatisq̄ iure, iusto dei iudicio moderat. Sed puidus ille animi obtut⁹ sepe sub magne perturbationis sue ipetu, oīp etēs bñplacīū, seu iudiciū agnoscit, ꝛ acquiescit. Aliquādo agnoscit, nec acquiescit: quādoq̄ autē sic affecus est, vt voluntatē dei ola circa se fieri cōcupiscat, q̄uis eā interim ad plenū non intelligat: modo aūt sic affici⁹, vt voluntati dei oīno acquiescere non possit, etiā si illam (quā interim scire non potest) ad plenū scire potuisset. Sed quis mirū si human⁹ anim⁹ non pōt semp acquiescere etiā cognite diuine voluntati: q̄n quidē sepe nec sue pōt acquiescere vtilitati? Sepe eñ p̄ impatiē tiam sentētiam dictat quā sue vtilitati eē cōtrariā penit⁹ nō ignorat. Nō igitur tūc tantū dictus ille p̄nceps militie a suo rege exercēde sentētie potestatē accipit, q̄n eiusmodi rex aliquid iuste/ꝛ vtiliter disponit: sed etiā nūc quidē, quādo aliq̄d p̄ impudētiam / seu etiā p̄ impatientiā ordinat q̄ dei dispositione (precedentib⁹ ei⁹ meritis) eq̄tatis retributione respōdeat: imo etiā tunc quādo aliquid agit vnde odiosam (q̄uis iustam) sententiam incurrit.

¶ Quibus ꝓsiderationibus pensanda sunt que circa nos accidunt. Capitulum. x.

VIdea mus adhuc autē quid illud sit q̄ daniel ab arioth iterū inquirit. Quā ob causam tam crudelis sententia a facie esset regis egressa. Ordo ꝛgruus/ꝛ diligenter obseruādus, p̄ius interrogat de lege/ꝛ sentētia: postea de eiusdē sentētie causa. Procul dubio diligēter inquirēdū/ꝛ vehemēter discutiēdū (in rebus vtiq̄ dubijs/ꝛ maxie piculosis) p̄ius de qualitate actionis, ꝛ cōsequēter quidē de qualitate intentionis. Nam sepe culpa q̄ ex actione cōtrahit, ex qualitate intētionis nō nichil leuigatur. Quod tū inquirit de eā sententie, ad duo (vt arbitroꝛ) possum⁹ imo ꝛ debemus referre: qua videlicet intētione fiat/vel qua dei dispositione fieri cōtingat. Et circa actionē quidē querit, vtrum nā sit cōmoda/an incōmoda: iusta/vel iniusta. Circa intētionē vo an forte sit pia/vel impia: discreta/vel indiscreta. Circa dei autē dispositionē id maxime quisq̄ in dire/vel dure sentētie inuestigatione pquirat, vtīū ad vtilitatē/an ad vltionē nos feriat. Nā sane cū nos pcutit / vel ferire p̄mittit: modo ad nostrā eruditionem, modo ad nostrā coꝛrectionē, modo ad coꝛreptionē: mō ad dānationē/vel alio adhuc quolibet mō id agit. Hec oīa diligēter inq̄renda, et subtiliter discutiēda. Hec oīa vtilē timoꝛē incutiūt, ꝛ mētē in oronē ꝓpungūt. Hec oia mētē humiliāt, et nostrā deuotionē excitāt, ꝛ ad supplicationē inflāmāt. Videes certe q̄s recte, q̄s discrete hec oīa daniel inq̄rat ante q̄s precibus insistat/vel supplicationi incūbat. Hinc est q̄ dicit, cū subdit. Cū ergo rē indicasset arioth danieli, daniel ingressus rogauit regem. Quid est aūt ꝓdicta illa danielē ab arioth discere, nisi diligēter/ꝛ deuote cōsulta districte eq̄tatis regula tandē aliq̄n post multā discussionē quesitā sententie, et causę qualitatē deuotā mentē plenius agnoscere?

¶ Quomodo p̄turbationis nostre tēpoꝛe deleamus ad oronis remedia cōfugere: ꝛ eiusmodi suffragiū in vsum adducere. Capitulum. xi.

REstat modo illud q̄rere q̄d sit danielē ad regē intrare. Recte fortassis p̄ regem qui oībus p̄sidet ꝛ imperat / intelligimus hoc loco vehementem animi motum / ꝛ validum libere voluntatis impetum, cui facile quelibet alia affectio cedat / vel obediat. Et q̄s multis (cū sunt vehemēter affecti/vel acriter cōmoti) oīno non occurrit rōnem/vel discretionē cōsulere: q̄stominus ad oronem ꝓfugere/vel vllā deuotionem admittere. Sed quid aliud hoc dicimus esse q̄s sapientū neminē coā rege audere apparere? Sepe tū qui eiusmodi sunt, post sedatū animi impetū cū ad semetipos redeunt, ad discretionis iudicium/ꝛ deuotionis officiū recurrunt, satagentes corrigere in quib⁹ perturbationis tpe excesserunt. Sed si circa coꝛdis disciplinā studiosi sumus quēadmodum esse debemus: doceamus/ꝛ assuescamus animū nr̄m sub quouis impetu/ꝛ perturbationis tpe ad discretionis cōsulta cōfugere: ꝛ hoc est sapientes ante cōspectū regis admittere. Sed q̄ sepe ꝓtingit vt nulla rōnis attestatione p̄cipitem pturbationis sue impetū lenire possit, debet mens sub eiusmodi necessitatis articulo ad deuotionis auxilia recurrere/ꝛ ad pacādā p̄turbationis sue violētiam diuine miserationis suffragia impetrare: ꝛ eiusmodi deuotionis remediū oportet in vsum adducere: et hoc est danielem ad regē intrare. Quasi eñ ad regē daniel ingreditur, quādo ad pacādum animi impetū sub ipo etiā p̄cipitationis impulsu deuotio suffragat. Notandū autem q̄ p̄ius dicit introduct⁹: hic vero simpliciter ponitur, q̄ sit ingressus. Puto aūt quia aliud/et aliō sit ab alio introduci/vel per semetipm ingredi, sicut ex supioꝛib⁹ patet, sub oi vehementi animi impetu deuote oronis suffragiū p̄sto habere, hoc est danielem in p̄sentia furentis regis non deesse. Sed vt oñes cōmuniter nouimus, alia nostra sagacitate / et sollicitudine efficimus: alia orando/et deo supplicādo p̄cibus obtinemus. Quādo igitur humana sagacitate/ꝛ exercitatione deuotionis p̄sidium ad sedandū animi impetū assuescit, ille noster daniel quodāmodo ante dicti regis p̄sentiā alieno officio introducit. Quādo autem hoc nō tam meditādo/q̄s orando efficit, daniel, p̄culdubio ad regem p̄ semetipm ingredit. Debemus itaq̄ studiosa/ꝛ sagaci p̄meditatione mentē nostrā ad deuotionem excitare: ꝛ hoc erit danielem alieno officio introducere. Item q̄ sepe etiā cum necessitas exigit/ꝛ vrget deuote orare nō possumus, diuine visitationis/ꝛ nostre ꝓpitiationis tempoꝛe oremus, vt necessitatis tpe orare possimus. Si itaq̄ orādi facultas oꝛone obtinetur, daniel pro certo per semetipm ingreditur. Sed nec illō quidē negligenter p̄tereundū q̄ sub tempoꝛe regie pturbationis/et furoꝛis legitur ingressus. Nā introductionis tpe nullū ꝑfecto regie pturbationis vel indiciū accepimus. Non eñ credere oportet hūc regem semp esse iratū, atq̄ iquo furoꝛe turbarum. Aliud est animi impetū esse vehemētem: aliud est esse p̄cipitem. Aliud (inquā) validū esse / atq̄ inuictū: atq̄ aliud esse ira/ꝛ insania plenū. Aliud denīq̄ inuincibilē/et pene imobilem: aliud vero intolerabilem/ꝛ plane irrationabilem. Sed quis q̄so danielem sub regij furoꝛis tēpoꝛe p̄sumeret/vel auderet añ regē adducere? Supra huānā industriā/ꝛ virtutem esse iudico tante/ꝛ tam intime pturbationis tpe oronī incūbere, cum vix/vel nullo potius modo tūc tēporis ꝓtingat ei⁹ saltem meminisse. Oportet ergo (eo quo supra diximus modo) danielem p̄ semetipm coā rege turbato intrare/si vult sub tāte necessitatis articulo piculo repugnare. Mens itaq̄ studiosa/ꝛ circa salutem suā sollicita, que adhuc cū fuerit pturbata pturbationi sue oādo repugnare nō nouit: ꝛ huiusmodi vsum / vel gratiā necdum obtinuit, otet/ꝛ impetret tpe tranquillitatis diuinitus sibi dari gratiā orando, ꝛb tempoꝛe pturbationis. In hūc modū foꝛsitan dabitur danieli quādoq̄ ad regem p̄ semetipm intrare: ꝛ adhuc ipo furente: ꝛ tūc forte poterit non semel tantū, sed sepe/ꝛ assidue male sententie differende inducias petere/ꝛ obtinere, ad hoc vt eā possit

Universidad de Deusto
Biblioteca

postmodũ penitus delere. Quãdo intime pertu[r]bationis tẽpore deuota mẽs humiliter petit/et supplicat, ne sub cõcitati furoris impetu diuina eum pietas aliq̃d per impatiẽtiã agere pmittat, vnde postmodũ penitere opor teat: si impetrat qđ optat: q̃d aliud deuotionis nr̃e daniel videtur tibi facere q̃z furentis regis insaniã mitigare? Cũ autẽ ad aliq̃d pcipitis affectionis sue vehementia trahi se sentit, qđ interim sub tãte pturbatiõis sue nube/vel turbi ne rectũ ne rectũ sit agnoscere ad plenũ nõ possit, si iterim patientiã sibi petit donec quid faciendũ sit trãquillitatis sue tempore rectius possit discernere, accipiẽdo qđ pet., quid aliud tibi videt efficere, q̃z inducias petere/z accipe re? Daniel (inquit) ingressus rogauit regẽ vt tẽpus daret sibi ad solutionem indicãdã regi. Videsne certe q̃z deuotio pie/z vtiliter de dñi pietate sepe psumit que nulla sua sa gacitate humana industria efficere possit? Ne q̃z iuste de dñi pietate magna psumim⁹: si magnanimitatẽ nostram pro amore eius cum eius adiutorio vincamus.

¶ Qualibus meditationib⁹ oportet animũ ad deuotionem inflãmare: vel quomodo oporteat studiorum nostrorũ instantiam reformare. Cap. vij.

SEd videamus quid post hec daniel fecerit? vel quid de eo scriptũ sit. Et ingressus domũ suam ananie/misaelꝫ/et azarie socijs suis indicauit negociũ, vt quererent miam a facie dei celi sup sacramento isto: z nõ perirent daniel/z socij ei⁹/cũ ceteris sapientib⁹ babilonis. Per tres istos danielis socios indi uiduos/z comites inseparabiles, circũspectionẽ/discretio nem/deliberationem intelligimus, sine quibus nr̃e deuotiõis officiũ nullo modo posse expleri quotidiano experimento ꝓbamus. Si eñ intime/z deuote orare volumus, primũ est vt vitã nostrã circũspiciam⁹. Videam⁹ quibus studijs/vel exercitijs occupari ꝓsueuim⁹/vel quib⁹ adhuc occupati sumus/vel quale ꝓpositum in his de futuro ha bemus. Sed quid ista iuuat in cõsiderationem adducere, nisi eadẽ sollicitudine satagam⁹ singula q̃z forti examinatione discutere: z bona a malis vigili sagacitate secer nere, vt sciamus ꝓ quib⁹ debeamus dño supplicare, seu etiã gratias agere? Cognitis aũt seu bonis/seu malis no strꝭ, restat adhuc ꝓuida deliberatione pquirere qua oc cupatione/vel sollicitudine possim⁹, et ꝓ pteritis malis satisfacere/z de pñtib⁹ explicare/z de futuris cautelã cu riosius exhibere. Primũ est circũspectiõis: scõm ẽ discre tionis: tertiũ est deliberationis. Circũspectionis est mozũ nostrorũ modũ & cõsiderationẽ adducere: discretionis est in his oĩbus iudiciũ facere. Deliberationis aũt cõsilium querere/et inuenire. Circũspectio dicit. Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aie mee. Discretio fatet feci iudiciũ/z iusticiã: deliberatio loq̃tur. Quid retribuam dño pro oĩbus que retribuit michi? Ad circunspectionis studiũ reuocat, cui dicit Leua in circuitu oculos tuos, et vide nũc vbi ꝓstrata sis meretrix. Ad discretionis examẽ aiare nos voluit, qui dixit. Si nosipos ꝓiudicarem⁹ non vtiq̃ iudicaremur. Deliberatiõis officiũ ꝓcipit/seu etiã cõmendat, cum ꝓ sapiẽtem dicit. Dia fac cũ consilio/et in eternũ non penitebis. Quis aũt non videat horum officia vere vtiq̃ deuotioni q̃z sint necessaria: Quis eñ vnq̃ inti me/et deuote orare potuit si vitã suã circũspicere/discute re/disponere postposuit? Quotiẽs igitur necessitas vrget deuote oroni vehementi⁹ incũbere, oportet nos ad circũ spectionis/z discretionis/seu etiam deliberationis officia recurrere: z eiusmodi studijs/negocijsq̃z meditationib⁹ animũ nostrũ ad deuotionẽ inflãmare: z hoc est danielem socioꝝ suorum suffragia in orationis sue ꝓsum ascisc[e]re. Daniel itaq̃z quasi ad domus sue penetralia recurrit: z ad orationis sue negocia ꝓfectius explẽda velut coopatores querit, quãdo instãte tam oroni⁹ tempore/seu etiã vrgente necessitatis articulo, deuota mens solitã/et in id officij necessariam quietis sue oportunitatem repetit: z prouidis quibusdã/z in eiusmodi vsum ydoneis meditationib⁹ deuotionẽ suã innouare/sed inflãmare cõtendit. Socijs suis (inq̃t) indicauit negociũ. Quasi a danele danielis socijs negociũ indicatur: quãdo ex deuotione agit vt imminens negociũ in cõsiderationem/examinationẽ/consultationẽ adducat. Misericordia aũt impetrãda ꝓponitur, si com punctus mens in eo q̃ deuote exequit nõ suis meritis, sed diuinis miserationib⁹ innitit. Potãdum sane iuxta histo riã q̃ daniel ꝓpheta negociũ illũ sacramẽtũ vocet: vnde in eo mistica rerũ intelligẽtia latitare quis dubitet? Et nõ perirent (inquit) daniel/z socij eius cũ ceteris sapientibus babilonis. Iuxta hui⁹ rei exemplũ cum viderim⁹ mentẽ nostrã post seculariũ studiorũ cõtemptũ, ad spiritalia etiã exercitia torpere/z paulatim deficere/z sapientũ nostrorũ periculum imminere, debemus z nos modis oĩbus illud a dño petere vnde possimus consuetã studiorũ nostrorum instãtiam reparare/vel cõfirmare. Est aũt (vt pariter no tum sit) tam in studio orãdi/q̃z meditãdi labor pgrandis: et mentibus vagis/z inquietis pene intolerabilis. In cõ templatione vero iocũditas est mirabilis/z pene singularis. Quãdo igit cõtemplationis gratia studiosꝰ meritbus cõfertur, labor ille ceterorũ studiorum ex eius dulcedine, inq̃tũ dulcorat, intantũ leuigatur/seu temperat. Si ergo eiusmodi gram nondũ accepimus/vel subtractam dole mus, debemus illã ad studiorũ nostrorũ cõfirmationem/ vel reformationẽ a dño expetere. Cum igit hec agimus, quid aliud queso fecisse videmur q̃z diuinaꝝ reuelationũ somnia q̃rere, vt habeam⁹ vnde ꝓhim⁹ nostros ꝓos superius designatos sapientes in sua integritate conseruare? Tunc danieli per visionem nocte misteriũ reuelatum est. Misterij reuelatio quasi nocte ꝓcipitur, quãdo veritatis illustratio tenuiter quidẽ/et ex pte/z velut ad lune lumen videt. Misterij reuelationẽ quasi nocte ꝓcipimus, quãdo de aliquo diuinitatis archano quid sentiẽdũ sit ipsi quidẽ intelligim⁹: sed rõnem qua illud/et alijs ꝓbare possimus in promptu necdũ habemus. Reuelationis lumen quasi in nocte/z velut in mediis tenebris apparet, quãdo quis misterij declarationẽ quã per intelligentiã videt sermone explicare/z quasi in apertã lucem ꝓferre nõ valet. Sed cũ p diutinã retractationẽ postmodũ agimus vt acceptã veritatis intelligentiã quã ipsi ꝓ⁹ viz/vel tenuiter videre potuim⁹ pspicua demõstratione alijs et declarare possi mus, quid aliud q̃z quod nocte ꝓcipimus sub diei luce, ꝓferimus? Recte ergo nulla postmodum fit mentio noctis vbi daniel qđ prius nocte accepit, tandem aliquãdo palã loquitur in presentia regis.

¶ Quomodo semp ad innouationẽ intelligentie de beamus nõ nostrã industriã, sed dñi munificentiam magnificare. Capitulum. iij.

SEd accepta misterij reuelatione videamus ad huc quid daniel agat/vel dicat. Et z daniel bñdi xit deo celi: z locutus ait. Sit nomen dñi bene dictũ a seculo/z vsq̃z in seculum: q̃ sapientia/et fortitudo eius sunt: z ipse mutat tpa/z etates: transfert re gna/atq̃z cõstituit. Exemplo discam⁹ quid ipsi facere de beamus cũ reuelãtis gratie lumen accipim⁹. Satagam⁹ itaq̃z iuxta danielis exẽplũ illi gloriã/z honorẽ/z grariarũ actionem referre: a quo habemus sapere, intelligere/et quicquid boni nos cõstat habere. Q̃ multi sunt qui cum lumen veritatis accipiũt statim hoc suis meritis/vel stu dijs ascribunt: seipos magnificãt/z attollũt: ceteros q̃s sui cõparatione despiciunt. Loquit apud se alia eiusmo di, super oẽs doctores me intellexi. Mittitur illud salomo nis cũ ad se tam impudẽter q̃ inaniter trahere: precessi sa pientia oẽs qui fuerũt ante me. Ecõtra nos dem⁹ illi glo riam a quo accepimus intelligentiã. Studeamus semper statim in ipo exortu reuelatis gratie: in ipsa innouatione illuminate intelligẽtie, digna deo laudũ ꝓconia referre. Buccinate in neomenia tubam in insigni die solẽnitatis ve stre. Neomenia/noua luna. Noua luna intelligẽtia innoua ta/z diuinitus aspirata. Scimus q̃ luna lumen a seipsa nõ habet, sz a sole accipit vt lucere possit. Sic sane humana intelligẽtia diuinitus accepit, vt veri luminis radijs re nitere possit. Quotiens igit nouos diuine illustrationis ra dios accipimus: z aliquid qđ humanã intelligentiam ex cedit ex diuina reuelatione cognoscimus, debem⁹ statim in gratiarũ actionem assurgere: z magnificẽtie tuba in di uine bonitatis ꝓconia reboare. Magnificate (inquit) dñm mecũ, et exaltemus nomen eius in idipm. Ecce quõ buccina personuit: ecce quõ ad clangorẽ buccine secum, et alios animauit. Eiusmodi buccine clangorẽ in noua luna fieri voluit/vel se factum spopondit, cũ dixit. Benedicam dñm qui tribuit michi intellectũ. Sic daniel cũ reuelatis gratie lumẽ accepit: quasi ad noue lune exortum magnificentie tuba ꝓnuit. Sum ait. Sit nomen dñi bñdictum a seculo/z vsq̃z in seculũ: q̃ sapiẽtia/z fortitudo eius sunt.

Q̃ triplex sit vere deuotionis officiũ. Cap. xiiij.

HEc tandũ sane q̃ triplex sit officium vere/et p fecte deuotionis. Primũ est cõfessio criminis: scõm postulatio miserationis: tertiũ gratificatio miserẽtis. Primũ est accusatio culpe: scõm sup plicatio veniẽ: tertiũ magnificatio diuine mu nificẽtie. Hec ora iste noster daniel magnifice exequitur, sicut ex eius verbis cognoscitur. Confessio z accusatio est culpe, vbi alio loco dño loquitur in orone. Peccauimus/ iniquitatẽ fecimus/impie egimus/et recessim⁹/z declina uimus a mãdatis tuis/ac iudicijs. Supplicatio/z implo ratio est veniẽ, vbi legis eodem ipo dicente. Exaudi dñe/ placare dñe/attẽde/z fac. Gloratio/z magnificatio sui creatoris sibiq̃z miserẽtis est, psaltendo qđ hoc in loco legis. Sit nomen dñi benedictũ a seculo/z vsq̃z in seculum: quia sapiẽtia/z fortitudo eius sunt: z ipse mutat tẽpora/et etates: transfert regna/atq̃z ꝓstituit. Sapiẽtia/z fortitudo sane accipiẽtis quidẽ bona, sed psaltendo largientis dei dona sunt. q̃ ex eius vtiq̃ munere acceperũt quicũq̃z sa pientiam/z fortitudinẽ habent: quicũq̃z sapienter/z forti ter agere potuerũt. Quid eñ habes (inquit apostolus) qđ nõ accepisti? Ipse (inquit) mutat tempora/et etates. Scimus quia oĩa tempus habent: z suis spacijs transeũt vni uersa sub celo. Tempus plantãdi/z tempus euellendi qđ plantatũ est. Iuxta hunc modũ/z in alijs rebus cõsidera ri potest. Ex occasione itaq̃z tẽporis opportunitatẽ accipi mus: vt modo hec/modo illa vtilius/vel expeditius age re valeamus. Nostris itaq̃z vsibus tẽpora mutat: quando nunc harũ/nunc illarũ virtutũ exercitijs oportunitatem accõmodat. Sed quid queso iuuat exercendorũ accepisse opportunitatẽ, nisi ex eiusdẽ largitoris munere accipiamus et exequẽdi facultatem? Scimus aũt quia etates diuerse alijs/z alijs effectibus sunt magis apte. Certe que in pue ritia discimus, ꝓfundius retinemus/z expeditius ꝓferi mus. In iuuenili etate est vtus corporis robustior/z ani mus audacior: z idcirco ea etas ad exercitationis vsum efficatior. Vnde ad ꝓfectionẽ etatẽ tum multiplex doctri na/tũ multa rerũ experiẽtia quotidianis ꝓfectibus scien tiam auget: z idcirco ea etas pre ceteris oĩbus consilijs vi go prudẽtia pollet. Prima itaq̃z dictaꝝ etatũ ad disce[n]dum: scil. ad exercitãdum: tertia vero prealet ad discer nendũ. Iurta siltrudinem annorũ, z meritorum: vt sic dica mus etates cõsideramus: z scõm diuersorũ ꝓfectuũ differen tiam, diuersarũ virtutũ efficaciam nos habere cognosci mus. Differẽtes itaq̃z efficacie, facultates diuerse quodã modo sunt annorũ etates. Temporũ ergo z etatũ modos meritorũ ille optimus moderator alternat, qui nũc harũ/ nũc illarum virtutũ tam facultatẽ q̃z oportunitatẽ pieta tis sue dispensatione administrat. Transfert regna/atq̃z constituit, quãdo euersa vitiorum tyranni de virtutes regna rẽgit. De his vitiorũ/virtutũve populis: z tam de horũ destructione, q̃z illarũ exaltatione mistice scribit cum per prophetã dicit: vineam de egypto transtulisti: eiecisti gen tes/z plantasti eã. Vinea plantatur quãdo bonum ꝓpo situm in bona intẽtione figitur. Gentes eiiciũtur, quando confessionis exacto/, pfessionis voto interminat peccatis/ vicijs abrenũciatur. In eandem sentẽtiam currit qđ alias idem ꝓpheta de vitiorũ extirpatione/vel virtutum planta tione canit. Eiecisti gẽtes/z plantasti eos: afflixisti pplos/ et expulisti eos. Odiosus ille vitiorũ populus afflictionis magnitudine expellit, cum tandẽ aliquãdo tam cõtritio nem corporis/q̃z conpũctione cordis a carnalium desideriorum dñatione anima diu/multũq̃z oppressa liberatur. In hũc itaq̃z modũ salutis nostre auctor/et ꝓtector dñ vitiorum in nobis dñium destruit, virtutes vero in eorũ locum re stituit, transfert regna/atq̃z cõstituit. Et recte quidẽ: q̃ dñi est regnum/et ipe dñabitur gentium. Dat (inquit) sapiẽtiam sapiẽtibus/z sciẽtiam intelligẽtibus disciplinã. Ipse reue lat ꝓfunda/et absc[o]dita: z nouit in tenebris constituta: et lux cum eo est. Memo ergo de suo ingenio ꝓsumat: nemo exteriorum/vel exteriorũ sciẽtiam suis studijs/vel meritis ascribat. Ipse est eñ qui dat sapiẽtibus sapiẽtiã: ipe eque qui dat sciẽtiam intelligentibus disciplinam. In eandem proculdubio sentẽtiam pgit qui dicit. Dis sapiẽtia a dño deo est: z cum eo fuit semp: et est ante euũ. vtiq̃z cõsentit, qui ait. Omne datũ optimũ/et omne donũ perfectũ de sursum est descẽdens a patre luminũ. Ipse reuelat ꝓfunda/z abscondita: z nouit in tenebris constituta. Pro illis que vere ꝓfunda sunt/z humane intelligẽtie modũ exce dunt, apostolus exclamat cũ dicat. O altitudo sapientie/ et sciẽtie dei q̃z incõprehẽsibilia iudicia eius: z inuestiga biles vie eius. De his tamẽ ipsis sublimibus/et ꝓfundis reuelat vtiq̃ per spiritũ suũ q̃z tum sciri oportet: vel expe dit nobis. Reuelat ergo ꝓfunda et archana secreti sui: nec hec tantũ: sed z occulta cõsilij alieni que nobis aliena maligitas absc[o]dit/vt facilius decipere nos possit. Au disti quid de ei⁹ reuelatione optare/vel sperare debeam⁹ audi adhuc quid de eius sciẽtia timeamus. Nouit in tene bris ꝓstituta. Nouit sane intima nostra: z quelibet cordis nostri occulta: nec solũ illa que soli ipsi de nobis scimus/ et alios latere volum⁹: sed ea etiã que in cõscientie nostre latebris ipsi penetrare non sufficimus. Reuelat ergo sua: reuelat aliena: nouit nostra. Reuelat archana sua: reuelat fraudulẽta aliena: nouit occulta nostra. Reuelat, pfunda dispensationis sue: reuelat absc[o]ndita fraudis diabolice: nouit tenebrosa cõsciẽtie humane. Reuelat, pfunda sua, vt sciamus q̃d de illo credere: quid ab illo sperare debea mus. Reuelat absc[o]dita aliena, vt sciamus quid timere/ quid cauere debeamus. Nouit tenebrosa nostra, ne illum aliq̃d latere posse credamus/z nosipos spe vana decipia mus. Reuelat, pfunda/z absc[o]dita: z nouit in tenebris cõ stituta. Incerta/et occulta sapientie manifestasti michi. Ecce reuelatio, pfundor: z alibi ozat in idipsum. Reuela oculos meos & cõsiderabo mirabilia de lege tua. De ab sc[o]dit⁹ alienus timebat q̃ dicebat. Educes me de laqueo

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc quē abscōderunt michi. Ad idipsum respic. qō alias fallit. Linguis suis dolose agebāt venenū aspidum sub labijs eoz. Nōne abscondere volebāt venenū qō sub lingua portabāt: Latebrosa nostra eum latere nō posse credebat qui dicebat. Omnia aūt nuda ⁊ aperta sunt oculis dei. Salomonis sententia est q solus ipe scit oia/vel sciat oia corda filioū hoim. Cuius snie cōcinit q dicit. Scrutans corda ⁊ renes deus. Sed quid sibi voluit qō dicit: et lux cum eo est. Absq dubio de⁹ lux est: ⁊ in eo tenebre nō sunt ulle. Cur ergo nō dicit qō veraciter dicere potuit q deus lux est: sed ait, ⁊ cum eo lux est: An forte hoc dor e nos voluit, quia vbi ipe per inhabitātem gratiā manserit necessarie cognitionis lumē deesse nō possit: Nam lumen quidē qō ipse est: prout ipm est, in hac vtiq vita interim videre nō possumus: sed lumen qō cum ipso est, nō solum ad solatiū, sed etiam ad suffragiū accipe. cōsueuimus. Quale aut̄ hoc lumen esse dicim⁹ per qō quid agere/qd vitare/quid diligere/qd odio habere/qd credere/vel sperare debemus, agnoscim⁹: Qualis queso est lux ista que nouit, pfunda ⁊ abscondita ipo vtiq reuelāte, ipo deniq inspirante qui dat sapiētibus sapiētiam/⁊ scientiā intelligētibus disciplinā: Iucusq daniel glorificauit deū, no cōmuni bono: nunc aūt pro speciali beneficio sibi socisq suis specialiter impēso. Tibi (inquit) deus patrū meoz cōfiteor: teq laudo, quia sapientiam ⁊ fortitudinem dedisti michi: ⁊ nunc ostēdisti michi que rogauim⁹ te: q: sermonē regis aperuisti nobis. Superi⁹ dixit dat sapiētiam sapiētibus. Hic aūt dicit Quia sapientiā et fortitudinē dedisti michi, ⁊ item. Quia sermonē regis aperuisti nobis. Precipuus ordo caritatis bona ꝯmunia pferre paūatis. Caritas en nō q̄rit q̄ sua sunt, sed q̄ aliozū. Qui ergo cōmuni bona caritatis instinctu, pprijs anteposuit, quid mirū si priuus hostiā laudis obtulit, p illis q̄ plus dilexit: Notandum aūt q tria illa q̄ danielis officio superi⁹ assignauim⁹ in hoc vno ꝟsu pariter notare possumus. Nota vocem cōfessionis, ⁊ glorificationis in eo q legis. Tibi deus patrū meoz confiteoz/teq laudo. Supplicationis aut̄ preces se obtulisse ostēdit in eo q dicit. Et nunc ostēdisti nobis q̄ rogauimus te. In his aut̄ tribus (ni falloz) vere deuotionis officium cōtinetur/vel expletur.

¶ Quomodo debeam⁹ equitatis regulā artius cōsulere: eo maxime tēpore quo oportet quodlibet sublimitatis officium explere. Cap. xv.

POst hec daniel ingressus ad arioth, quē constituer. rex vt pderet sapientes babilonis, sic ei locut⁹ est. Sapiētes babilonis ne pdas, introduc me in cōspectu regis: ⁊ solutionē regi narrabo. Si p danielē recte feruoz deuotionis: per arioth, intelligit districtio eq̄tatis: quid erit aliō ad arioth velle intrare, nisi secretiora equitatis archana, pfundius querere: ⁊ qd districta iustitia exigat, intima pscrutatione perspicere velle: Hoc aut̄ negociū danieli tūc recte ascribitur, quādo mens humana in idipsum ex magna animi deuotione vrgetur. Daniel itaq ad arioth intrat, quando equitatē cōsulta deuotio queritat. Est ⁊ alia adhuc intrādi ad eū causa (nec forte min⁹ necessaria) quādo ei scilicet medullitus infundere volum⁹ qō ex diuina reuelatione in eius sensibus corrigendū agnouimus. Ibi ad eū intramus, vt ex multa iuestigatione / iustitieq examinatione, quid sit rectū agnoscam⁹. hic ad illū ingredimur: vt rectū diuinitus agnitū ꝛ titudinis zelo artius imprimamus. Ibi itaq intram⁹ causa discendi. hic causa docendi. vel illic causa querēdi: hic causa psuadendi. Sed ingressionis causam citius aduertim⁹, si quid dicat attendim⁹. Sapiētes babilonis ne pdas. Ecce qō rex turbatus fieri pcepit, daniel diuinitus illuminat⁹ fieri, phibuit: ⁊ fit sepe, vt qō turbati/⁊ per impetū animi velut rect⁹ discernimus: et quasi arioth officio fieri posse/vel debere plumim⁹: postmodū ad preces/⁊ oratione conuersi, ⁊ inter ꝓpunctionis nostre lachrymas diuinit⁹ illuminati, iniustū esse inuenimus, qō prius rectū putabam⁹. Sic deuotio sepe iniquū esse inuenit/fieriq defendit, qō violēt⁹ animi impet⁹ quasi sub regio fulgore fieri decret. it. Sapientes (inqt) babilonis ne pdas. Et addit. Introduc me i ꝓspectu regis: ⁊ solutionem regi narrabo. Quid q̄so hoc loco ab alio se introduci petit, qui iā supius aū regis ꝓspectū p semetipm intrauit: Sed supius intrauit, vt regi supplicaret: hic vero, vt regē doceret. Illud fuit humilitatis: istud magne sublimitatis. Magne (inquā) sublimitatis fuit illud regē docere, qō ab alio nemine poterat didicisse. Ad humilitatis ergo obsequia liberter seipsum ingessit: ad celsitudinis officia impudenter se ingerere declinauit. Exemplo discamus quid in eiusmodi facere debeamus. Cum locū magisterij siue ex precepto / siue p officio suscipere oportet, priius mens ad arioth introeat. Iustitie cōsulta requirat: ⁊ vt bonū opus bene et iuste exequat, sollicita examinatione preuideat. Fac (inquit) bene, bonū. Bonū bene fit, quādo op⁹ bonū ex dona intētione surgit, ⁊ modo cōgruo procedit. Facile est vt ambitio/vel cenodoxia ad cōspicuū/⁊ preclarū nos opus impellat. Facile est vt fermentū pharisaicū, totam boni opis nostri massam corrumpat. Nullo ergo ab arioth introducimur, quādo ad op⁹ bonū sinistra intentione ipellimur. Quotiens igit docendi locū suscipimus, preuideamus q̄ iuste, q̄ ordinate susceptū officiū expleamus. Videamus ne aliqd falsum/vel friuolū: ne aliquid ineptum/vel inordinatū dicam⁹. Nanc (ut alloz) discendi/vel docēdi regulā custodit, cui illud psalmista succ̄sire potuit. Jocūdus homo qui miser. ⁊/et cōmodat: disponit sermones suos i iudicio. Et forte hoc erit arioth exteri⁹ ꝓsulere, ꝓtra sermonis/vel operis vicia nosios nos recti tudinis consilijs premunire. Tunc aut̄ quasi intrinsecus cōsulitur, quādo de interioz⁹ queri⁹: et cōtra cogitationū/vel afflictionū corruptelā, iustitie institutis anima premunit⁹. Maxime eo tēpore debem⁹ ad arioth intrare/⁊ eius manuductionem q̄rere: ⁊ nichil sine iustitie ꝓmeditatione/vel munitione agere: maxime (inquā) eo tēp̄e vbi debem⁹ celsitudinis loco apparere/vel sublimitatis officiū explere. Intro duc me (inquit) in ꝓspectu regis: et solutionem regi narrabo. Tunc aut̄ daniel noster veraciter dicti arioth manuductione vtitur, quādo ex recordatione diuine districtionis / vereq iustitie consideratione, animus compūgitur. Et tūc quasi ante regiā presentiā ab eiusmodi duce introducit, quādo sub quouis animi impetu: ⁊ quasi sub regie potestatis pstantia, p districti examinis respectū cor. vis ad deuotionem facile inflāmatur.

¶ Quibus gradibus misteriozū cognitio, pficiat: et ad quantā scientie perfectionem animus sepe merito deuotionis ascendit. Capitulum. xvj.

ET solutionē (inquit) regi narrabo. Que est ista mistice visionis solutio, nisi sacraz̄entoz̄ misteriozūq diuisioū facilis enodatio, et pōpta explicatio: Si aut̄ per regē recte liberi arbitrij potestatem oportet intelligere: quid aliud erit eiusmodi solutionē ad regiam notitiā peruenire, q̄ misteriozum diuinoz̄ rationē palam/⁊ in promptu habere: Si igitur liberū/et promptū/et in potestate nostra habemus occultoz enodationem in cōmune, pferre cum volumus, iam misteriozū diuinoz̄ scientiam/⁊ enodationē in nostro arbitrio esse/⁊ quasi ad regiam potestatē iam puenisse nō dubitamus. Hec aut̄ tanta scientie/vel doctrine dilatatio

danieli tūc recte ascribit, quādo eiusmodi gratia merito deuotionis acq̄rit/et possidetur. Videamus ergo quibus promotionis gradib⁹ diuinoz̄ cognitio dilatat. Primo oim daniel mistice visionis notitiā ex diuina reuelatione accepit. Postea etiaz eiusdem rei scientia vsq ad regis notitiā puenit. De primo dicit. Tunc danieli per visionem nocte misteriū reuelatū est. Postmodū aut̄ tam p se, q̄ pro socijs suis daniel, pfitet. Quia sermonem (inquit) regis aperuisti nobis. Et nunc de ꝓpalāda regi eiusdē rei notitia idē ipe pollicet. Introduc me in cōspectu regis: ⁊ solutionē regi narrabo. Et vt breuiter absoluā quid sup his sentiā: alij in sua ꝛone/alij in sua meditatione/alij aut̄ in ipsa sua sepe locutione, reuelationē diuinā accipiūt: ⁊ sublimia q̄libet, atq pfunda ex diuina inspiratione cognoscunt. Cerūtamen nō solum illud qō oando: sed ⁊ illud etiam qō meditando/vel loquēdo subtiliter penetram⁹, tunc etiam recte danieli attribuim⁹, quādo horū quodlibet merito deuotionis acquirimus. Quidā itaq sunt qui nunq̄ nisi post intimā compūctionē/et quasi post cordis emūdationē ad sublimia cōtemplanda/vel penetrāda ascendere possunt: qualiū personā iob in seipso expressit, cū dicit. Anteq̄ comedā suspiro: et tanq̄ inundātes aque sic rugitus meus. Antequā cōmedat suspirare habet necesse, qui nisi per cōpunctionis gratiā/⁊ post lachrymarū effusionē, ad intimā aie refectionē/veritatisq pabula nullo modo potest ptingere. Alij in suis meditationibus diuinis reuelationibus copiose affluunt: ⁊ forte adhuc tales sunt q̄ sine premeditatione/vel subtilia penetrare/vel subtiliter disserere oīno nō possunt. Priores itaq tūi suis ꝛonibus: isti aut̄ suis meditationib⁹ sibi diuine reuelationis accendūt: et in meditatiōe mea exardescet ignis dixit psalmista. Ignis in meditatione exardescit, quādo anim⁹ ex ꝓpriis inuestigationib⁹ ad diuine reuelationis lucē / archanoz̄q manifestationē pficit. Ignis in meditatione exardescit, quādo ex ꝓpria inquisitione ad veritatis cognitionē/⁊ amoze animus incandescit. Quosdā autem cōstat ad tantā eruditionem, pfecisse, vt possint oī hora de subtilib⁹ quibusq̄ subtiliter disserere: ⁊ ad quelibet interrogata (sine pmeditatione aliqua) pene semper sufficienter respōdere: parati semp (quēadmodū scriptū est) ad satisfactionē oi poscenti rationē de ea que in nobis est fide/⁊ spe. Quidā autem ex eis qui eiusmodi sunt diuine reuelationis lucē tam familiarem habēt, vt multa eis etiā interloquēdum reuelētur, ex illis que ipsi p̄ns ignorabant. Quidā igitur p solā cordis cōpunctionem diuinā reuelationez animus obtinet, quasi solus daniel vsq adhuc misteriozū notitiam habet. Quādo aut̄ meditationib⁹ nostris etiā diuina reuelatio occurrit, iam mistice visionis agnitio, vsq ad danielis sortes puenit. Cum aūt iam ceperit mens illustrantē gratiam familiarē/⁊ quasi ad manū habere, vt pro arbitrio/⁊ voluntate possit cū placuerit ad q̄libet discutiēda/astruenda/defendenda sub oī pene hora sufficere, iam occultoz enodatio in seipit se vsq ad regiā notitiā dilatare. Nōne regio quodā iure in facultate, pfunditoz̄ scientia/vel eruditio possidet quādo pro voluntatis arbitrio de quibuslibet misticis/⁊ pfundis, facile/⁊ absq illa difficultate disseritur: Ecce ad quantā scientie pfectionē sepe anim⁹ merito deuotionis pducitur: ecce qualis fructus sepe verā deuotionem sequitur. Hūc deuotionis sue fructū prouida mens anteq̄ obtineat sepe/⁊ prudenter preuidet/⁊ fidenter expectat. Unde fit marie, vt deuotionis studijs vehementi⁹ incūbat. Solutionē (inquit) regi narrabo. Et additur. Tūc arioth festinus introduxit danielem ad regem: et dixit ei. Inuenim hoiem de filijs transmigrationis iude q̄ solutionē regi annūciet. Ecce (vt audis) accepta ꝓmissione solutionis illius quā rex multū desiderauit, danielē arioth ad regem introduxit. Vt supius dictum est, daniel ab arioth manuducit, quādo ex conspectu districte equitatis feruoz deuotionis inflāmatur. Adultis aūt modis/atq respectibus humanus cōpungit animū. Optimus aūt bene modus cōpūctionis q̄ surgit ex cōsideratione districti examinis. Daniel itaq nō a quouis, sed quasi ab arioth tūc introducit, quādo ex cōsideratione ve iustitie min⁹ seruate, animus intime cōpungit. Ad regem introducit/⁊ quasi regie ptāti assistitur, quādo vera deuotio ex virtute possidet/et ea animū pro arbitrio vtitur. Festine introducit, quādo facile/et absq mora cū oportuerit, ad cordis cōtritionem animus emollit. Studeat ergo eiusmodi facultatem/seu facilitatē cōpunctionis/⁊ deuotionis habere, qui ad eam quā supius assignauimus scientie dilatationē cupit attingere. Prius et enī vt daniel per arioth/et cū festinatione introeat, q̄ regi sermo desideratus innotescat.

¶ Ille summū deuotionis culmen attingit, qui quicquid sibi molestie etiam pter meritū accidit suis meritis ascribit. Cap. xvij.

INuenī inquit arioth, hoiem de filijs transmigrationis iude q̄ solutionem regi annunciet. Ab arioth inuenitur, qō equitatis iudicio iustum/et rectum esse deprehēditur. Inuenit itaq arioth danielē idoneum/et dignū qui tantā acciperet gratiā: qui misteriozū reuelationē diuinitus pciperet: qui solutionem regi annūciaret. Et forte qō de filijs trāsmigrationis iude fuit: q̄ longā captiuitatē patiēter sustinuit, danielis meritum in idipm adiuuit: ⁊ eum ad tāte gratie susceptionem aptiorē exhibuit. Iste daniel vtiq de hierusalē in babilonem captiuatus fuerat: et fortassis nichil tale cōmiserat: vnde eiusmodi captiuitatē incurreret, nisi eum cōmunis casus inuolueret: ⁊ aliena malitia iniuste opprimeret. Nebchadnezar⁹ tamen meritis suis ascribebat captiuitatē quā sine culpa sustinebat. Peccauimus (inquit) iniqtatē fecimus/impie egimus/⁊ recessimus/⁊ declinauimus a mādatis tuis/ac iudicijs. Recte ergo de filijs trāsmigrationis iude dicit, qui etiā inter merite oppressionis flagella dño humiliter pfitetur. Nā et iudas cōfitens pterat. Unde ergo q̄ recte diuinit⁹ glorificari meruit q̄ diuinam gloriā (nō propriam) in tanta/⁊ tali afflictione viuēdo/et cōfitendo q̄siuit. Q̄ multi nō tam ꝓpria culpa/q̄ aliena malitia suppitionis in currūt: ⁊ quasi de hierusalē ad babilonē: et velut de loco pacis/⁊ quietis, ad locū confusionis/⁊ captiuitatis trāseunt. Hierusalē nanq visio pacis: babilon cōfusio interpat. Quid itaq est de hierusalē in babilonē iniuste captiuū transire, nisi sub sinistra (sed tñ falsa) suppitione laborare: Prauoz̄ est semp bonoz vitā lachrymare: ⁊ cum vera nō possunt, falsa tñ criminatione imperere: et cum ad operū infamationē deficiūt, simplicē illū intētionis eoz̄ oculū nota (si possunt) sinistre suspitionis obducūt. Velut igit in modū danielis mens iusti sub iniusta captiuitate apud babilonē tenetur, quando falsa suspitione laborās, iniuste cōfusionis opprobrio tā impudenter, q̄ irreuerēter afflig. Nōne sub babilonica (vt sic dicā) afflictione gemebat, qui dicebat: Tota die verecūdia mea cōtra me est: et cōfusio faciei mee cooperuit me. Cogita tū illā confusionis sue captiuitatē quā tunc sustinuit: quā sine culpa tunc tēporis pōrtauit: qui secura cōscientia dicere potuit. Nec oia venerūt sup nos: nec oblitī sumus te: ⁊ iniq nō egimus in testamēto tuo. Sed cum inter instātia flagella pītem in nobis culpā minime deprehendimus: nec tūc quidē securi esse debem⁹. Ad hoc nos suo exemplo erudiuit, qui ait. Michil michi cōscius sum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed non in hoc iustificat⁹ sum. Sepe etẽ pro⁹ recedẽti/ sepe pro ꝑfti(sed latenti)culpa ꝑcutimur:⁊ pro tali quidẽ quã oĩno nullã/vel forte satisfactione deletã credebamus. Et quidem(qđ oĩno fatendũ est)nõ semp ad correptionẽ/ seu ad purgationem percutimur. Sed modo ad eruditionem/modo ad ꝓbationẽ/seu alio quolibet modo flagellamur. Sed vere et ꝑfecte deuotionis ẽ penã quã patiẽ suis semp meritis ascribere:⁊ culpã quã in se minime deꝓhendit, ex occulto timere. Ille itaq; deuotionis feruor quasi summũ ꝑfectionis culmen iã attigit, qui ꝯlibet iniust⁹ cõfusionis oppꝛobriũ:⁊ quicq̃d sibi etiã ꝓter meritũ accidit, suis meritis ascribit:q̃ in oi afflictione sua dñm glorificat:⁊ semetipm in oib⁹ sine simultate accusat. Q; recte ille deuotionis feruor inter filios transmigrationis iude deputaẽ:qui inter ꝯlibet iniuste exꝓbꝛationis ignominiosa semper dño humiliter confitetur. Sepe autem qui eiusmodi sunt qui diuinã ꝓe ceteris gloriã ꝙquirũt: qui se ipsos inglorios videt/⁊ videri nõ refugiũt, supra ceteros gratiã diuinitus ꝓcipiunt. Inueni(inquit)hoiem de filijs transmigrationis/ qui solutionem regi annũciet.

¶ Q; de virtute deuotionis sepe nimus ꝓsti-nimus ꝯ debeam⁹:⁊ q aliud est mun⁹ mistice intelligẽtie:⁊ aliũ est mun⁹ mistice doctrine. ¶ Cap. xviij.

E Respõdit rex et dixit danieli, cuius nomen erat balthasar. Putas ne vere potes indicare michi somniũ qđ vidi:⁊ interꝓtationẽ eius: Regem danieli respõdere: suamq; diffidẽtiã ostendere, nichil aliũ est ꝯ eiusmodi animi viciũ, verã deuotionem nõ posse latere. Sepe eñ vicia quedã que alio tẽpore non possumus, compũctionis nostre hora: et inter deuotionis nostre lachrymas facile deꝓhendim⁹. Perfecta siquidẽ deuotio oĩa discutit/oĩa dijudicat. Spũalis eñ dijudicat omnia:⁊ ipse a nemine iudicaẽ. Notãdum sane q̃ daniel dum profunda ⁊ mistica rep̃itur: cum sublimia ⁊ subtilia polliceẽ, balthasar appellaẽ:qđ capillus capitis interꝓtatur. Est autẽ capillus capitis (vt nostis) longus ad modũ/ atq; subtilis. Quid itaq; capill⁹ capitis, nisi subtilis, ꝑfunditas / et ꝑfunda subtilitas mẽtis: Et ꝑfecta deuotio, ꝑfecto mentẽ ⁊ ad, ꝑfunditatẽ illuminat:⁊ ad omnẽ subtilitatẽ exacuit. Est autẽ capillus ⁊ capitis ornatus:⁊ mens vtiq; hois ex vera deuotiõe ingẽtũ a viciis purgaẽ/ ingẽtũ ad virtutem inflãmatur, intantũ ꝓculdubio decoraẽ/vel ornatur. Nota ergo q; ẽ ille de balthasar ꝓmissione diffidit:qui ei tale nomẽ impositum. Nã a rege vtiq; eiusmodi nomẽ accepit. Et fit quidẽ vt mẽs ad mirã subtilitatem ex multa deuotione exacui se sentiat/atq; intelligat:et tñ sub tẽpore necessitatis min⁹ ꝙ valeat/vel debeat de virtute deuotiõis ꝑsumat. Putas ne vere(inquit)potes indicare michi somnium qđ vidi:et interꝓtationẽ ei⁹?: Et daniel supi⁹ Introduc me i ꝓspectu regis:⁊ solutionẽ regi narrabo. Ecce vnde daniel ꝑsumit/ fidenterq; ꝓmittit, regia sollicitudo diffidit. Totum hoc sepe apud vnũ eundẽq; animũ agitur:⁊ pene quot affectibus tangiẽ, tot sentẽtijs variatur. Vnã eãdemq; rẽ modo sperat/modo desperat:⁊ sc̃m varios affectus siue respectus sentẽtias sue estimationis alternat. Sed ista alternãtium vicissitudinũ fluctuatio tandẽ vtili exitu / optimoq; fine concludiẽ, quãdo qđ de humana industria desperaẽ, tandẽ aliquãdo deuotiõis magisterio totũ de gratia diuina ꝓsumiẽ. Qui⁹ tñ est respõsio danielis, nisi magisterii vere deuotionis: Et respondens daniel coram rege ait. Misterii quod rex interrogat sapiẽtes/magi/et arioli/et aruspices nequeũt indicare regi. Sed est deus in celis revelans misteria, qui indicauit tibi nabuchodonosor q̃ ventura sunt nouissimis tẽporibus. Sed quia Daniel mistica iam visionem agnouerat quã adhuc regia sollicitudo ꝛ-bat: cupit sibi quis forta ssis ꝓperti⁹ ostẽdi quomodo vna/ eadẽq; res ab eodem aio possit iuxta aliq̃d sciri: et iuxta aliquid nesciri. Sed aliud est misteriorũ ꝓfunda per solã intelligentiã capere: aliud est ꝙ ũt quoties voluerit facile explicare/⁊ explanare posse. Vide q̃ rari sunt qui mistica scripturaꝝ sine aliena ope/⁊ expositiõe penetrare valeãt: multo tñ pauciores q̃ earũ explanationẽ ꝛbo / vel scripto ad aliorũ notitiã ꝓpalare queãt. Perpẽdis ergo(vt arbitror)q̃ aliud est mun⁹ mistice intelligẽtie: atq; aliũ est munus mistice doctrine. Alij in vtroq; alij in alio prepollent: alij aũt in vtroq; eminẽt. Si sup hoc mo⁹si dicta cõsulimus: ipm sapiẽtia: fratrẽq; eius eloq̃entia ꝓminere cognoscimus. Si ad dauid respicimus, in vno vtrũq; inuenire poterim⁹. Incerta/⁊ occulta sapiẽtie tue manifestasti michi. Ecce de vno. Iteq; ꝓ alio. Aperiã in parabolis os meũ: loquar ꝓpositiones ab initio. Quidã aũt iam primũ pcepũt:⁊ de scõ quidẽ pene/vel penit⁹ diffidunt. Adisticã iam visionẽ hieremias cognouerat:q̃ sup hoc ipm interrogatus, dicebat. Virgã vigilãtem ego video. et item. Ollã succẽsam ego video:⁊ faciẽ eius a facie aquilonis. Ecce iã audis de vno munere, ꝑsitentẽ: audi eundẽ de alio adhuc diffidẽtem. A.a.a. dñe nescio loqui. Eiusmodi sane diffidẽtia exprimiẽ, cum cognoscenti visionẽ tam dign̄: putas ne vere potes indicare michi somniũ qđ vidi: Talis diffidẽtia redarguitur:⁊ vnde eiusmodi gratia desperari/vel sperari debeat ostendiẽ, cum dicit. Adisterium qđ rex interrogat sapientes/magi/⁊ arioli/⁊ aruspices nequeũt indicare regi. Sed est deus in celis revelans misteria. Docet itaq; nos in his verbis daniel noster, ea que supra hoiem sunt:⁊ humanũ sensum excedũt deorum tm̃ industria penitus desperare:⁊ de sola dei revelatiõe expectare. Q; autẽ dicit ostẽsa sibi q; futura sunt nouissimis tẽporib⁹: ad illud ꝓculdubio respicere videẽ, q̃m sine visionis post ceta adiũgitur. Lapis aũt qui ꝑcusserat statuã, fact⁹ est mons magn⁹:⁊ impleuit vniuersam terrã. Q; sint magna/ q̃ vẽ ꝓfunda / et q̃ta veneratione digna ea q̃ visa ista iuxta allegoricũ: imo pene iuxta historicũ sensum loq̃tur: nemo scripturarũ sanctaꝝ perit⁹ ignorare ꝓmittitur. Sed sic ista ad nostram / seu aliorũ edificationẽ iuxta mozalẽ sensum discutiem⁹: vt de tanti misterij auctoritate iuxta sacrationẽ intelligẽtiã, nichil minuere/vel attenuare ꝑsumam⁹. Illũ itaq; stupendũ/⁊ multa admiratione dignũ occurrit, quõ contẽplationis oculis tã late pateãt, qui diuine revelationis coopatione se vsq; ad ea que in nouissimo fiunt plustranda dilatat. Qui indicauit tibi rex nabuchodonosor que vẽtura sunt nouissimis tẽporibus. nõ ait que ventura sunt tibi: ſz que ventura sunt nouissimis tpibus. Quã rẽdũ itaq; est, ne forte aliq̃d in his ꝛbis lateat qđ nõ vni alicui tantũ: sed pluribus: seu etiam perfectis ꝑfẽ oĩbus iuxta aliq̃d conuenire queat. Recq; eñ alibi ꝯ apud electos regnum celoꝝ suscitatur. Regnũ qđ (ꝙ ꝺm daniel⁹ sibi) in eternũ non dissipaẽ: regnum qđ intra nos ẽ dicit. Regnum (inquit dñs) celorum intra vos est. Nos ꝓfecto regnum in electis suis dñs in nouissimis eorũ suscitat, qualicunq; modo eos in primordijs suis per varia temptamenta fluctuare permittat.

¶ Q; amissam contẽplationis gratiã, melius deuotione/ ꝯ inuestigatiõe recuperam⁹:et q; id quoq; gratis obtinem⁹ qđ merito deuotiõis acꝙrim⁹. ¶ Cap. xix.

Sed ecce iam daniel ad visionis narrationẽ/vel expositionẽ accedit, cũ adiũgit. Somniũ tuũ/⁊ visiones capitꝭ tui i cubili tuo, huiusmodi sunt. Quia ꝙ somniũ sopitur sensus corporꝭ: recte ꝙ illũ mentis excessum intelligim⁹:⁊ ꝙ somniũ, ea q̃ mentis excessum videmus. Caput est summũ/⁊ precipuũ mẽbrũ corporis:⁊ mens est principale hois interioris. Visiones itaq; capitis sunt cõtemplationes mentis. In cubili autẽ quiescere cõsueuimus:⁊ idcirco in ipso quietis ocio recte intelligim⁹. In hoc cubili quasi ad quiescẽdũ interior hõ noster locat⁹, qñ anim⁹ ad summã tranquillitatẽ cõponiẽ. In hoc cubili tñe quodãmodo omniũ videt⁹ quãdo interius quietis sue/summeq; trãquillitatis ocia mens ad sublimia cõtemplãda subleuaẽ. Somniũ(inquit)tuũ ⁊ visiones capitis tui huiuscemodi sunt. Michil aliud ei dixisse nisi ꝙ nostrũ ista dicere: amissumq; somniũ retractare/ꝛegẽq; docere, ꝯ deuotã mentẽ sepe post amissam cõtemplationis gr̃am, qualis in ea aliq̃s fuerit, ad memoriã revocare: et ꝙ multã cõpũctionis instãtiã iterũ eam reparare/ firmiusq; tandẽ/atq; ꝑfectius possideret. Firmius nãq; atq; perfect⁹ rex ꝙ danielis officiũ visionẽ suã cognouit, quã prius ꝙ semetipsum accepit. Ad hoc nãq; sepe eiusmodi gratia quibusdã in suis primordijs datur/atq; subtrahiẽ: vt ꝙ experientiã agnoscãt, quid cũ quãta auiditate expetere debeant. Ad hoc iterũ(nec tñ sine magno labore)datur recuperari, vt ex eo meli⁹ innotescat, q̃ stricte oporteat custodiri. Sed vt ad sequẽtia trãseamus, ecce daniel animꝭ visiones explicet, duo quidẽ premittere studet: quomodo videlicet ei⁹ rex prius obtinuerit: vel ad eam postmodũ ipse daniel recuperare possit. Et de primo quidẽ. Tu rex (inquit) cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futurꝭ post te. Et qui revelat misteria ostẽdit tibi que vẽtura sunt. Ac si aperte dicat. Quia de futuris studiose quesisti, futurorũ revelationẽ accipere meruisti. De secũdo quoq; adiungit. Michi autẽ quoq; nõ in ꝙ sapiẽtia que est in me plusq̃ in cunctis viuẽtibus/sacramẽtũ hoc revelatũ est: sed vt interꝓtatio regi manifesta fieret:⁊ cogitationes mentis tue scires. Acsi regi apertius dicat. Michi quoq; ipm est revelatũ: nõ ꝑ sensum, ꝓpium: nõ ob meritũ meũ: sed ad profectũ tuũ. Palam aũt oĩbus puto hoc ipsum(q̃tum iuxta historiã placeat)q; aliud quidẽ qđ precib⁹ obtinuerat industriæ/vl meritis suis nullo modo aſcribat. Tu rex (inquit) cepisti. Et tu cogita:⁊ excogita si vales, q̃tũ futurorũ cogitatio apud deũ valeat, que futurorũ revelatione diuinitus remunerari soleãt. Audi hoiem de futuris sollicitum:⁊ in eiusmodi cogitationib⁹ vehemẽter occupatũ. Nunquid in eternũ proiiciet de⁹: et nõ apponet vt cõplacitor sit amplius? Aut in finẽ misericordiã suã abscidet a generatione in ꝓgenerationẽ? Audi eundẽ de eiusmodi edoctũ: et de his q̃ ꝙsiert, ꝑfunde illuminatũ. Miserator/⁊ misericors dñs: longanimis/⁊ multũ misericors: nõ impetuũ trascitur: neq; in eternũ cõminabitur. Forte tũc futurorũ revelationẽ amiserat:⁊ amissse dolebat, cũ diceret. Jam nõ est ꝓpheta: ⁊ nos nõ cognoscet amplius. Et itẽ:⁊ lumen oculoꝝ:⁊ ipsum nõ est mecũ. Ad pristinã(ni falloꝛ)gratiã aspirabat, qui dicebat. Quis michi det, vt sim iuxta dies pristinos? Solitã misteriorũ revelationem repetebat: qui a dño postulabat. Revela oculos meos:⁊ ꝑsiderabo mirabilia de lege tua. Tu quoq; q̃ hec audis/vel legis, si ab eiusmodi gra excidisse te sentis: attẽde diligẽter quid tecũ tacitus agis: cogita quib⁹ cogitationib⁹ vehemẽti⁹ occuparis. Si sola vana/sola instantia meditaris, quid mirũ si ꝓfundor⁹/si futurorũ revelatione fraudaris? In initio cõuersationis tue, quãdo sola eterna/sola spũalia/et futura cogitasti: quãdo sola sublimia suspirasti: q̃d mirũ si scõm desiderium tm̃ cõsolari meruisti? Desideriũ pauperum exaudiuit dñs. Desisti iã ad dñi pedes sedere/et quiescere, ad similitudinẽ marie. Turbaris iam ergo plurima, ad similitudinẽ marthe. Ademẽto ergo vnde excideris:⁊ age penitẽtiam:⁊ priora opera fac. Si pristinã illã gratiam cupis reformare: si visiones capitis tui in cubili tuo ꝛis recuperare: recurre ad danielẽ: renoua deuotionem. Ad cordis sane renouationẽ: ad amisse gr̃e reformationẽ melius proficis: citius ꝓmoueris intima deuotione: q̃ profunda inuestigatione. nisi forte inuestigatio tua sit circa detrimenta tua/detrimẽtoriq; remedia. Consonat huic ꝛba danielis illa sentẽtia. Michi quoq; nõ in sapiẽtia que est in me plusq̃ in cũctis viuẽtibus sacramẽtũ hoc revelatũ est. Certe oĩ verbũ sapiẽtie/⁊ intellect⁹ scisciras rex decipher sup oĩs ariolos/⁊ magos in daniele inuenit. Verũtamẽ vir tãte sapiẽtie nõ tam inuestigatione, q̃ prece, qđ quesiuit obtinuit. Memo ergo querat ꝓ humanã sapiẽtiã ea que sunt supra humanã intelligentiã. Ad ꝑfundiorem fortassis intelligẽtiam nos vocat, qđ nec illud sibi daniel aſcribat qđ merito deuotionis obtinuerat. Sed vt interꝓtatio(inquit)regi manifesta fieret. Forte ⁊ illud gratis obtinetur q̃ merito deuotionis acquiritur. Nam ⁊ ipam deuotionem quidẽ non a nobis habemus: sed ex munere largientis accipimus. Quid eñ habes(inquit apostolus) quod nõ accepisti: Ergo ⁊ deuotionem: ⁊ gratis quidem: gratis(inquit)accepistis: gratis date. Si igitur deuotionẽ gratis accipimus: gratuitum est ⁊ id qđ eius merito obtinemus. Quãdo gratia pro gratia impẽditur: sicut primũ, ita et scõm munus gratis obtinetur. Non ergo dona dei percipimus, q̃ merum⁹: sed vt ex eis ꝑficere/vel ꝑdesse possimus. Et veritatis quidẽ intelligẽtiam accipimus ad profectũ nostrũ. Veritatis aũt doctrinã ad ꝓfectũ aliorũ. Ex vtroq; autẽ liberum arbitriũ ad bonum adiuuaẽ:⁊ ad boni cooperationẽ vtroq; illi diuinit⁹ impendiẽ. Per regẽ vero(vt dixim⁹)arbitrij libertatẽ accipim⁹. Danieli itaq; perplexorũ interꝓtatio: diuinorũ iudiciorũ ratio, quasi ad hoc datur, vt regi manifestet: qñ ad hoc deuotio ad veritatem illumiaẽ: vt liberũ arbitriũ habeat/et agnoscat in quo se exercere/quid cauere/quid eligere debeat.

¶ Compẽdiosa recapitulatio predictorũ cum similitudinis attestatione. ¶ Capitulum. xx.

Vluat hoc loco in considerationẽ adducere quõ ista lectio/et euãgelica videãtur sibi mistica locutione concinere. Refert lucas euãgelista quõ voluerit dñs itinerãtib⁹ discipulis ꝓpriam suã in pegrina specie exhibere:⁊ postmodũ subtrahere. ſz cum rogãtib⁹ manere: ad cõpellentes intrare:⁊ tandẽ aliquãdo inter epulas speciem quã recognoscerent ostẽdere. Quid itaq; est christum(hoc est dei sapiẽtiam)in pegrina specie presentẽ habere: nisi veritatẽ nõ in sua simplicitate: ſz per speculũ/vel in enigmate videre: Extra domũ aũt ⁊ quasi in itinere hec visio ostẽditur, quãdo sublimiũ contẽplatio per mẽtis excessum et velut in transitu videt. Quasi duo exeũtes sunt, qui ambulãtes eiusmodi ꝓspiciũt, quãdo ratio/⁊ intelligẽtia hũanũ modũ excedẽtes furtim quidẽ/ et raptim sublimiũ spectacula ꝑcurrunt. Tunc autẽ dñs longius se ire fingit: nec tñ penit⁹ recedit, qñ contẽplationis gratiã quã misericorditer impẽdere cõsueuit/nõ min⁹ vtiliter ad tẽpus subtrahit, vt meli⁹ per experiẽtiã doceat cum ꝯta auiditate requiri/vel retineri debeat. Manere autẽ, et ad eos intrare cõpellit: quãdo multa precũ instantia amissa gratia reparaẽ: vt visionẽ exteri⁹ oblatã introrsum trahat:⁊ per excessum visa, animꝭ ad seipm reuersus memoriter retineat:⁊ ad contẽplationis gratiã de cetero familiarius possideat. Libos quales dñs amat/⁊ delectari solet apponimus, qñ eũ pro recuꝑatione/vel accumulatione gr̃e, invoce exultationis ⁊ cõfessionis laudamus/ honoramus/magnificam⁹. Invoce(inquit)exultationis/ et ꝓfessionis sonus epulãtis. Inter hos sepe exultationis et cõfessionis nre hymnos sinus mentis dilatatur: sensus

Universidad de Deusto
Biblioteca

acuitur: z ad mistica penetranda: z vsq; ad diuinitatis arcana sepe rimãda, intelligẽtia illuminatur. Sacrificium (inquit) laudis honorificabit me: z illic iter quo ostẽdã illi salutare dei. Panis coã nobis, pculdubio a dño frangitur, quãdo misteriozũ, pfunditas mistica interpretatione aperit, ipsq; reuelãte cognoscit. Ex hac panis fractione: misteriozũq; reuelatione agitur vt dñs in ppria specie recognoscat: z ipa vitas (vtpote figurarũ velamine amoto) in sua simplicitate psiciatur: dñsq; psentia ex gre ipsi infusione perpẽdatur. Dñs autem (qui z dei sapientia) ab oculis intuentium euanescit, quãdo ex cõtemplatione, et admiratione diuine sapiẽtie ptemplãtis, z admirãtis gia innotescit cũtum eius incõprehensibilitas omnẽ humanã intelligentiã excedit. O altitudo (inquit) diuitiaq; sapiẽtie, et scientie dei: q; incõprehensibilia sunt iudicia ei⁹: z inuestigabiles vie ei⁹. Humanus siquidẽ animꝰ cũto subtilius ad dei sapiẽtiam ptemplãdam illuminat: tanto validius in semetipm luminis illius immẽsitate reuerberat: qđ est ab intuẽtis oculis euanescere: z seipsam quasi ostẽdendo subducere. Ex his itaq; licet ppẽdere quãta silitudinis, proportione hec gemina lectio videat sibi respondere. Qñ dñs se in pegrina specie ostẽdit, hoc est q nabuchodonosor veritatis reuelationem sub mistico velamine accepit. Qñ ibi dñs longius ire se finxit, hoc est q visio regi ostensa ad modicũ se ab ei⁹ memoria elongauit. Qñ ibi qui apparuerat remanere, z intrare cõpellit, hoc est q hic elongata visio multa instãtia queritur: et tandẽ danielis sollicitudine multo pfundius, multo pfectius pcipitur, vel retinetur. Qñ ille qui illic apparuerat tãdẽ aliqñ manifesta visione cognoscit, hoc est q hoc i loco oblate visionis obnubila vitas, pphetica demũ interpretatione manifestatur. In his, et alijs quibusdã hanc geminã lectionẽ sibimuicẽ concinere videbit, si quis est qui hec altius pscrutari velit. Habet tñ illa lectio sua quedã, ppria, sicut z ista: de quib⁹ nõ est modo dicẽdum p singula. His itaq; p excessum excursis: et p similitudinis attestatione collatis: ad visionis explicationem, seu explanationem redeamus.

¶ Quomodo oporteat vnũquẽq; a presumptionis sue altitudine detumescere, qui cupit in vera stabilitate quãdoq; firmus manere. Capitulũ. xxj.

Et rex videbas: z ecce quasi statua vna grãdis statua illa magna: et statura sublimis stabat cõtra te: z intuit⁹ ei⁹ erat terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat. Pectus aũt z brachia de argẽto. Venter autem z femora ex ere. Tibie aũt ferree. Pedũ quedã pars erat ferrea: quedam fictilis. Videbas ita: donec abscisus est lapis sine manibus: z percussit statuã in pedib⁹ eius ferreis, z fictilibus: z cõminuit eos. Tunc cõtrita sunt pariter ferrum, testa, es, argentũ, z aurũ, et redacta quasi in pauillã estiue aree, que rapta sunt vẽto, nullusq; locus inuẽtus est eis. Lapis aũt qui pcusserit statuã, fact⁹ est mons magn⁹: z impleuit vniuersam terrã. Hoc ẽ somniũ. Ecce (vt videre potes) imago illa que p visionem cernitur varia pmutatione semper in deteriora ducit: z que in somno a preciosissima materia incipit: per multiplicia detrimenta decurrens, tandem in vilissimã materiam desinit. Quod em̃ inchoatur ex auro: ad vltimũ cõsummat in luto. Vt igitur breuiter pstringã quid sup his (iuxta generalẽ quãdam psiderationẽ) sentiã. vnũquẽq; oportere puto (iuxta ppositam ostense visionis formã) apud semetipm a ppria estimatione decrescere: et a sui cõfidẽtia magis magisq; deficere: presumptionem q; temperare, si regnũ celorũ intus apud semetipsum optat edificari: z illud vtiq; regnũ, qđ nunq; possit ruiri. Omnis bõ naturaliter seipsum amat, z approbat: z sic de inẽptum diligit, intantũ z magnipẽdit. Semp aũt ex magnitudine dilectionis pẽdet mẽsura estimationis: z quia modus dilectionis est sine modo, sinꝰ mensura est estimationis sue magnitudo. O q̃ rarũ vt homo inueniri possit, qui cõtra apostoli sentẽtiã nõ se putet aliquid esse, cũ nichil sit. Sed nunqđ saltẽ aliquid paruũ? Immo vere magnũ: et valde magnũ supra modũ: z (vt figurate loquar) pene pluq; aureũ, cum vaciter sit vile lutũ: vt quid supbis terra, z cinis? Si exaltaris fueris vt aquila: z si inter sidera celi posueris nidũ tuũ: inde detrahã te, dicit dñs. Oportet itaq; eũ qui adhuc apud se in immẽsum tumet, aliquenter illa estimationis ppria altitudine detumescere: z ad vẽ humiliationis ima gradatim descendere: et tandẽ aliquãdo seipsum velut nichilũ, z inane reputare: velut vile lutũ despicẽdo calcare: z quasi fauillã, z cinerem oi hora aspicere, si illud eterne stabilitatis regnũ cupit in seipo cõsurgere. Cõcinit in hanc sententiã cui nõ erat similis sup terrã. Cõparatus sum luto z assimilatus sum fauille, et cineri. Multis autẽ adhuc aptius audire q̃ oino ab oi confidẽtia sui deiectus fuit ille qui inter oẽs orientales magn⁹ apparuit. Desperauit (inquit) nequaq; vltra iam viuã. Desperasse se dicit: sed diuitas forte de quo: de dño: an de seipso? Audi ergo qđ alibi dicat: z agnosce q̃ fortiter in pñi confidentia fixus manebat. Etiã si occiderit me, in ipso sperabo. Sperabat itaq;, sed de dño. Desperabat nichilominus, q; de seipso. O quãta peruersitas de seipso presumere: z de dñi pietate desipare! Si multũ de tua vtute confidis: ibi te in altũ erigis: z quasi ex instar mõtis intumescis: vbi te submittere: et velut vallem facere debuisses. Bonum est ergo dicere huic monti tollere, et mitterre in mari. Propter eiusmodi montes cõturbabitur terra, z trãsferent mõtes in cor maris. Ecõtra si de dñi protectione diffidis: ibi, pculdubio satis prauе, atq; caerse vallem efficis, vbi collem, imo mõtem, et mõtẽ excelsum valde habere debueras. Vt igitur sint prava in directa, et aspera in vias planas: eiusmodi ois vallis implebitur: ois mons, et collis humiliabitur: et tunc tẽporis eleuabitur mons domus dñi sup verticem montiũ. O q̃ta mẽtis altitudo: o q̃ta fortitudo, vel firmitas, in sola dñi pietate cõsidere: z in eiusmodi confidẽtia fixum manere. Hic est ille mons qui post statue deiectionem, ppriaq; confidẽtie extenuationem, vel exterminationem ex modico in immẽsum crescit, vt in eternum moueri nõ possit. Qui psidũt (inquit) in dño sicut mons Syon, non cõmouebitur in eternum qui habitat in hierusalẽ. Hic est mons quẽ oportet vniuersam terre supficiem implere: ita vt nichil audeat homo de sua industria nichil oino nisi de dñi virtute presumere. Puto quia nõ potest abscõdi ciuitas supra hunc montem sita. Si michi credis, edificadis tibi in hoc mõte structurã illam, q̃ edificat vt ciuitas, cui⁹ participatio ei⁹ in idipm: vt sit firmamentũ in terra in summis montium. In hoc sane eminẽti metropolim, z sedem imperij habere debet regnũ caritatis, z regni ei⁹ non erit finis. Regnũ siquidẽ caritatis (ni fallor) est illud regnũ qđ scõm danielis sententiã in eternũ non dissipabit. Ecce qđ tibi statue hui⁹ erectio, vel deiectio, pponat: ecce qualia, vel q̃ta tibi per similitudinem represententur.

¶ De modo cõditionis, vel corruptibilitatis humane: et q in quolibet virtutũ culmine oporteat morum ruinam timere. Capitulum. xxij.

Quid est statua nisi effigies humana? Quid itaq; est statuã hoc est similitudinem humanã pvisionem cernere, nisi humane vite modũ, vel ordinẽ, quasi per speculũ, z in enigmate oculo cõtẽplationis aspicere? Tu rex (inquit) videbas: z ecce quasi statua vna grandis. Si modũ, vel qualitatẽ humane vite pscrutari velis: si ad dignitatẽ cõditionis, si ad facilitatẽ reparationis, ad qđlibet horũ te vertis, videbis te in singulis deficere: z nichil horũ ad plenũ posse cõprehẽdere. Unde ergo in intuentis oculis q̃ grande est qđ ab ipsius aspectu oio cõprehendi nõ potest. Statua (inquit) illa magna: z statura sublimis, stabat contra te: z intuitus ei⁹ erat terribilis. Bñ aũt posq; magnã dixit, z sublimẽ, forte adiungit. Siqdẽ aliq est esse magnũ: z aliq est esse altũ. Mã et ager magn⁹ dicit, qui tñ nulla altitudine attollit. Sic sane quedã pene incõprehensibilia sunt, que tñ multa inuestigatione, vel admiratione digna nõ sunt. Sed q hanc statuã grandẽ, sublimẽ, terribilẽ audiuim⁹, ad triplicẽ psiderationẽ recte accõmodare possum⁹. Humane siquidẽ vite cõditio q̃ in hac statua figurat: cuius vnũquodq; scõm aliqđ in singulis inuenit: specialiꝰ tñ, et expressius ex vno grãdis: ex altero sublimis: et ex alio inuenit terribilis. Una itaq; humane pditionis cõsideratio z imanis est, ex ea pte qua subiacet corruptioni: z sublimis est ex ea pte qua reseruat repationi: z terribilis, ex ea pte qua patet pditioni. Multis audire quanta immanitas corruptionis. Cui cõpabo te, vel cui assimilabo te filia hierusalẽ: cui exequabo te, z cõsolabor te virgo filia syon? Magna velut mare cõtritio tua. Quis medebit tui? Multis agnoscere q̃ta sit sublimitas repationis. Hã qõ psciuit, z pdestinauit cõformes fieri ymaginis filij ei⁹: vt sit ipe p̃mogenit⁹ in mltis fratrib⁹. Quos pdestinauit, hos z vocauit: z quos vocauit, hos z iustificauit: quos aũt iustificauit, illos z magnificauit. Multis z nõ nosse quãtus sit terror diuine pcussionis. Quis (inqt) nouit ptẽrem ire tue: z pre timore tuo, ira tua, dinumerare? Reuelat em̃ ira dei de celo sup oẽm impietatẽ, z iniustitiã hoim eorũ qui veritatẽ dei in iustitia detinẽt. Attende ergo magnitudinẽ statue nre in cõsideratiõe culpe: attendis, in cõsideratiõe gre: terrorẽ, in cõsideratione pene. Quere culpe magnitudinẽ: z scõm culpã originalẽ, z scõm culpã actualẽ. Et pro culpa originali audi qđ de hoie dicit hominꝰ. Nõ cum in honore esset, nõ intellexit, cõparat⁹ est iumẽtis insipiẽtib⁹ et silis facꝰ est illis. Et de culpa actuali: accipe vocẽ imperij. In oi colle sublimi, z sub oi ligno frondoso tu, prosternebaris meretrix. Unde est qđ ei dicit. Leua in circuitu oculos tuos, z vide vbi nũc, pstrata sis meretrix. O vere z gre altitudinẽ tam scõm gratiã iustificantẽ: q̃ scõm gratiam cõfirmantẽ: q̃ scõm gratiã glorificãtem! Adde si vales sublimitatẽ, celsitudinẽ, scõm gratiã iustificãtem. Hã q̃tũ distat ortus ab occidẽte, lõge fecit a nobis iniq̃tates nras. Suscipe z eminentiã altitudinẽ, scõm gram cõfirmãtẽ. Qñ scõm altitudinẽ celi a terra corroborauit miam suã super timentes se. Estima si potes dignitatẽ, sublimitatẽ, scõz gratiã glorificãtẽ. Quicũq; em̃ spũ dei agunt hi filij sunt dei. Si aũt filij, z heredes. Heredes qdem dei: coheredes aũt xpi. O statue nre aspectũ ve terribilẽ, scõz pene addictionẽ terribilẽ, scõm iudiciũ corruptionis: terribilẽ, scõm iudicium reprobationis: terribilẽ, scõm iudiciũ damnationis. O aspectũ terroris, scõm iudiciũ corruptionis. Qñ circũdederũt me mala quoz nõ est numerus: cõprehẽderũt me iniq̃tates mee: et nõ potui vt videre. Multiplicate sunt super capillos capitis mei. O aspectũ plenũ horroris scõm iudiciũ reprobationis: z sicut nõ pbauerũt (inqt apls) deũ hre in notitia, tradidit illos de⁹ in reprobũ sensum: vt faciãt ea q̃ nõ pueniũt: repletos oi iniq̃tate, malitia, fornicatiõe, auaritia, neqtia. O aspectũ plenũ terroris: plenũ horroris scõm iudiciũ damnationis. Terribilis em̃ (hm eũdẽ apm) quedã expectatio iudicij: z ignis emulatio q̃ cõsumptura est aduersarios. Ignis em̃ eoz nõ extinguet: z vermis eoz nõ morietur. Eozũ vtiq; qui ducũt in bono dies suos: z in puncto ad inferna descẽdũt. Ex his cibus (vt arbitror) ppẽdis q̃ sit horrẽdũ incidere in manꝰ dei viuẽtis. Quid his terribili⁹ dici: qđ his horribiliꝰ pot excogitari? Et intuitꝰ (inquit) ei⁹ erat terribilis. Qđ aũt de statua dr, stabat contra te: nõ multa eget expositione. Tunc pculdubio cõtra vnũquẽlibet hmõi statua erigit, qñ speculãtis animi feditas, infirmitas, calamitas oculis eius ingerit: z qualis sit, vel qualis adhuc eẽ possit, ei p reuelationẽ ostẽdit: vt ei⁹ impudentia, supbia, duritia pfundat, humiliet, cõterat. Arguã (inqt) z statuã cõtra facie tuã. Diuinitꝰ arguit, qñ diuina inspiratione iã tactꝰ animꝰ pscietie, pprie accusationẽ pfunditur. Et quasi cõtra facie ppriã preuaricatrix aia statuit, q̃ in feditatis sue cõsideratione ptra semetipm p increpationẽ seruire videt. Contra speculãtis itaq; animũ statua quodãmodo statuit: qñ ad sui ipsius cõfusionẽ z humiliationẽ diuino quodã nutu sue ei corruptibilitatis ymago pponitur. Disce itaq; hõ, disce cõfidẽtiã tui (si subito, z semel nõ potes, gradatim saltẽ, et p tẽporũ interualla) deponere stude, satage de te humiliora semp magis, magisq; sentire: vt ad verã, pfectãq; humilitatẽ possis vel sero pingere. Hec sunt cõsummate caritatis incõcussa fundamẽta, hec sunt eterne securitatis regnãtis aie firma munimẽta. Depone arrogãtiã: deprime supbiã: ptere puersam illã de tua vtute fiduciã: lacra i dño curã tuã. Oẽm virtutẽ, oẽm fortitudinẽ omnẽ industriã tuã reputa velut cinerem, z fauillã. Quid aliud nouit fauilla q̃ oi turbini cedere: imo ad quẽlibet, vel tenuẽ flatũ dissilire: quetisq; sue locũ deserere? Congrua satis corruptele nre forma, z ymago conueniẽter expressa, in cinere, z fauilla. Unde quisq; es ne forte oporteat velis, nolis qñq; interi⁹, vel exteri⁹ talẽ foras: interius apud te in tua existimatione: vel exterius etiã cora aliis in tua actione. Interius inq̃ ex ppositio, z studio volũtatis: vel exteri⁹ ex defectu, et fluxu humane corruptibilitatis: et q̃ multi sunt q̃ nullo modo ab altitudine, ppria estimationis descẽdũt, nisi tũc primũ cũ exteri⁹ in actione turpiter cadũt. Ad hoc nãq; pculdubio nõnulli permittũtur in actione deformiter cadere: z aurũ suũ in argẽtũ: argẽtũ in es: es in ferrũ: ferrũ in testã mutare: vt ex, ppria defectu, z quasi p experimẽtũ discãt, qđ de ppria vtute, et fortitudine sentire debeãt. Videam⁹ ergo quo quodã cõtingat (iuxta ostẽse ymaginis formã) quasi de summis bonis pene vsq; in extrema mala, per varios corruptionũ defectus corruere: et velut aureũ caput in testeos pedes terminare: vt discam⁹ in quolibet virtutũ culmine magnã ruinã timere: vt satagamus semp, z vbiq; vere, et perfecte humilitatis formã, modũq; tenere.

¶ Qđ de magno sepe virtutũ culmine soleat mens humana gradatim in ima corruere. Cap. xxiij.

Qui stat (ait apls⁹) videat ne cadat. De q̃tũlibet celso fastigio facile pot in ima corrui, vel in pfundũ demergi. imo pculdubio q̃to gradus altioris tanto casus deterior. Debet nos semp istud nabuchodonosor somniũ z cautos reddere: z sollicitos efficere. Unde obsecro visionis ei⁹ statuam: vide (inq̃) a quãta sublimitate incipit: z in qualẽ tandẽ finẽ deducit. Habet sane caput aureũ: z finẽ testeũ. Quid auro carꝰ: qđ testa vilius? Attende z illo quo gradatim ad deteriora vergit, z q̃ in fedissimo fine finẽ facit. Prima ps aurea: scda argẽtea tertia erea, quarta ferrea: z qnta desinit testea. In auro, intelligit caritatem, in argẽto, vitas: in ere, simultas: in ferro crudelitas: in testa ficuli fragilitas. Testa em̃ facile frangitur: z per eam recte impatiẽtie fragilitas figuratur. Ferrũ quod cetera omnia metalla cõminuit, z domat, cõpetenter quidẽ crudelitatis violentiã designat, q̃ resistẽtia queq; premit, vt cõprimat. Es autẽ argentũ imitat in sono: sed multũ dissonat in pcio. Sic sic simulatio suauẽ adulatiõis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinnitu habet in sermone, & suauiter reboat, et dulciter resultat in ope. sed ẽ̃tu p verbu/& excertiu demulcet extrinsecus, tantu p cõsiliu/& desideriu pallet intrinsecus. Argẽtu quoq; quo frequẽtiori usu atteritur, eo vtiq; clariori redditur: sic vitatis vehemẽti discussione quo magis, eo melius cõmendat: sic vitatis cõsilia experiẽtie vsu, quo certiora, eo clariora reddunt. Caritatis claritatẽ auri fulgor exprimit, & celestis desideriu igne flamescit, & sicut aurũ ceteris metallis pferetur: sic caritas ceteras virtutes supgreditur. O ẽ̃tu est inter testã/& aurũ: inter statue finẽ/& statue principiũ. Statua q̃ ex auro incipit: testam desinit. Puto quia nemo repente fit turpissim⁹. Sed q̃ minima negligit, paulatim defluit. Sicut quibusdã profectuũ gradib⁹ ad alta cõscendit: sic rursum gradatim ad ima descenditur. Attẽde quo in hac statua prius aurũ: postea argentũ: post hec mediãte ere, sequit & ferrũ. O ẽ̃tia differentia auri & ferri. O ẽ̃tu inter se differũt caritas/et crudelitas. Quid tũ de his ait vitas: Abũdabit (inquit) iniq̃tas: & refrigescet caritas multoru. Vide q̃so vnde, quo puenitur, de abũdantia caritatis ad abũdantiã iniq̃tatis. Caritas ad aurum: iniq̃tas ptinet ad ferrũ. O mirabilẽ (immo detestabilẽ) cõmutationẽ, de caritate/ad iniq̃tatẽ. Si auerterit se (inquit) iustus a iustitia sua: & fecerit iniq̃tatẽ: oẽs iustitie ei⁹ quas fecerat nõ recordabunt. Opus detestabile & dignũ confusione qõ inchoat ex auro: et cõsummatur in testa/& ferro. Sic nãq; describit pedũ pars ferrea/& quedã testea. O cõfusibiles oparios qui in initio conuersionis sue, opus suũ inchoãt ex auro, & tãdẽ cõsummãt luto. Scim⁹ q; sepe cũ immũdus spũs exierit de hoie querens requiẽ, & nõ inueniens: assumptis secũ septẽ spiritib⁹ nequioꝛib⁹ se, reuertit̃ in domũ suã: & ingressus hitat ibi: et fiunt nouissima hois illi⁹ peiora prioꝛib⁹. Q̃ multos videm⁹ in initio sue ꝓuersionis spe gaudẽtes: spũ feruẽtes: in tribulatione patiẽtes: sollicitos in ope: studiosos in lectione: deuotos in oꝛone. Quid isti vident tibi nisi i auro oparι: & i caritate initiari? Caritas em̃ (vt scriptũ est) patiẽs est: benigna ẽ: oia suffert: oia credit: oia sperat: oia sustinet. Nõne opari tibi videtur in auro cui dictũ est a dño: nouu opa tua/& caritatẽ/& fidẽ/et ministeriũ/et patientiã tuã? Sed sunt multi q̃ ad tẽpus credũt: & in tpe tentationis recedũt. Nec tm̃ qui hmõi sunt statim se in ifima demergunt: sz̃ paulatim de bono in peius: deinde de min⁹ bono in malũ: et demũ de malo in deterius corruũt. Mons em̃ cadens paulatim defluit: & terra alluuione cõsumit. Siquidẽ qui hmõi sunt paulatim incipiunt a pristino desiderio tepescere: & a prioꝛi feruoꝛe magis magisq; deficere.

¶ Quõ vel quib⁹ corruptionis gradibus de summis in ima corruat sepe animus human⁹. Cap̃.xxiiij.

HEc statim tũ inchoata deseruit, sz̃ agũt adhuc bona que possunt. Refrigescẽte nanq; caritate operant sane bona ex deliberatione. Quid putamus tũ interesse inter prioꝛẽ illũ statũ, & istũ scõm: Adultũ per oẽm modũ. Aliud est bonũ sequi ex desiderio/atq; aliud ex solo cõsilio. Aliud (inq̃) est bonũ opari cũ magna delectatione/atq; aliud ex sola deliberatione. Istud bonũ: sz̃ illud optimũ. Istud ad argẽtũ: illud ptinet ad aurũ. Preciosum quidẽ metallũ in argento: licet longe vilius sit auro. Studeat ergo in argẽto operari, cui forte deest copia auri. Si nõ potes bona agere ex delectatiõe: age tm̃ ex vitate: & veritas liberabit te. Vultis aũt nosse opus qõ fit ex hmõi argẽto, quoꝛmodo luceat/vel ẽ̃tu placeat: & possessoꝛẽ suũ q̃ diutiẽ/vel securũ reddat: Dis (inquit) qui facit veritatẽ venit ad lucem, vt manifesteñt opa eius, qm̃ bona sunt. Bonũ est itaq; argento hmõi abundare: sz̃ nec minus stultũ aurũ suum in argentũ mutare. Dis em̃ homo mittens manũ suã in argentũ, & respiciens retro, nõ est aptus regno dei. Vultis aũt nosse quõ diuin⁹ eum sermo ꝓ increpationem feriat qui aureũ opus in argenteũ ꝓmutarat: Scio (inquit) opa tua/et laborẽ/& patientiã tuã. Ecce opus bonũ: ecce brachia: ecce pect⁹ argenteũ. Sed videam⁹ quid seq̃tur, cũ postmodum subinfertur. Sed habeo (inquit) aduersum te q̃ caritatem tuã primã dereliquisti. Arguit̃ ergo qui adhuc bonũ agit, q̃ caritatẽ primã reliquit: & aureũ caput in pect⁹ argenteũ deflexit. Quicũq; hmõi te esse ppendis, memor esto vñ excideris: & age penitẽtiã: primã opa fac. Alioquin time illud qõ sequitur: qõ minime resipiscẽti diuin⁹ sermo minat. Sinautẽ (inquit) venio tibi/& mouebo candelabrũ tuum de loco suo nisi penitẽtiã egeris. Time ergo nisi ad prioꝛa bona citius redeas, ne adhuc in deteꝛioꝛa cadas. Elige quid malis, ascendere/siue descẽdere. Non em̃ põt homo in eodẽ fixus diutius stare. Fugit em̃ velut vmbra: et nunq̃ in eodẽ statu pmanet. Memoriter tene: nec mediocriter time: qm̃ qui ad primã caritatẽ non reuertit̃, cito eius cãdelabrũ de loco suo trãsfertur. Quid p candelabrũ gerit̃ totiũ lucis nisi opus bonũ/opus vitatis? Hmõi candelabrũ stat in loco suo, qm̃ bonũ opus surgit ex ꝓposito bono. Sed hmõi candelabrũ de loco suo transfertur, cum bona boni opis intentio in malã cõmutat. Sic opus argẽteũ trãsit in ereũ. Et est q̃dẽ frequẽs hoc malũ inter filios hoim. Sepe em̃ qõ prius quis agebat ex vitatẽ, ad laudẽ hominũ resoluit⁹, postmodũ actitat pro humano fauoꝛe. Populeꝛ (inquit) meus qui beatũ te dicũt: ipsi te decipiũt et viã gressuum tuoꝛ dissipãt. Qui igit̃ blandũ se exhibet in sermone/benignũ in ope: prauũ aũt atq; puersum in cogitatione/& volũtate: iste pfecto abiecto argento iã opatur in ere. Eris em̃ mollis, suauiter tinnit extrinsecus: sz̃ volũtatis deprauatione pallescit intrinsecus. Rundũ nã tibi nõ tale videt opus illoꝛũ qui loquunt pacẽ cũ prximo suo: mala aũt in coꝛdib⁹ eoꝛũ. In hmõi ope (vt arbitroꝛ) desudabat, quẽ dñs increpando arguit, cũ dicat. Scio opa tua q̃ nomẽ habes q̃ viuas, & mortu⁹ es. Sed quicq̃ hmõi es nõ te existimes diu posse latere. Sed si exaltat⁹ fueris vt aquila & inter sidera posueris nidũ tuũ, inde detrahã te dicit dñs. Quãdoq; oportet te ꝓphetica immo dñica vocem audire. Denuda turpitudinẽ tuã: discoopi humeꝛ: reuela crura: trãsi fluminа: & tũc reuelabit̃ ignominia tua: & videbit̃ oppꝛobriũ tuũ. Denudata aũt turpitudine tua, cũ iam ceperint vẽter & femora erea apparere, incipies moꝛ laudatoꝛib⁹ tuis, imo iam deriſoꝛib⁹ tuis, horrescere: & de die in diẽ magis, magisq; vilescere. Jam tũc illis incipies irasci/indignari: illos detestari/et crudeliter ꝓsequi, quib⁹ antea multũ placere studuistis. Et q̃ blandus eras pri⁹, tam eris postmodũ asper & durus. Sic ea quũ mutaueꝛit in ferrũ: diceturq; tibi. Quõ cõuersa es in amaritudinẽ vitis aliena: Haud dubiũ est opus ereũ mutasse in ferreũ. De nitatẽ in seueritatẽ/quoꝛ os maledicitõe/& amaritudine plenũ est: q̃ prius linguis suis dolose agebat: veheniũ aspidũ sub labijs eoꝛ. Qui prius vos tã blãdos/& benignos exhibuistis/vnde tã bella/& lites i vobis? Jam zelũ amarũ habetis/& cõtentiones in vobis. Occiditis/& zelatis: litigatis/& belligeratis: & vnde hec tã seua crudelitas/& ferri duritia in vobis? Quid putas cause est q̃ sunt tam veloces pedes eoꝛũ ad effundẽdum sanguinẽ/nisi q̃ tibias/et plantas ferreas habent/qui letantur cum male egerint/& exultant in rebus pessimis? Sed hoc est inter oia pre oibus mirabile: imo supra omnia miserabile/q̃ sicut sunt ꝓpti et audaces ad mala inferenda: sic sunt pusillanimes/& supra modũ impatiẽtes ad toleranda illata: vt recte mireri possis quonã modo cõuenire possit ferrũ cũ testa: tanta

crudelitas cũ tanta impatiẽtia. Ecce statua nostra in qualẽ finem desinit, q̃ post caput aureũ fictiles plantas accepit. Filij Syon inclit̃/et amicti auro primo, quõ reputati sunt in vasa testea, opus manuũ figuli? Quid auro preciosius: quid testa vilius? Quõ eo obscuratũ est aurũ: mutatus est color optimus? Quid auro tractabilius: quid testa fragilius? Quõ caritas se attemperare/quõ attenuare ꝓmittit, que oia suffert: oia credit: oia sperat: oia sustinet? Quid autẽ voluptare contẽptibilius: q̃d delicata mẽte dilectius quesemp et in ꝓsperis p cõcupiscẽtiam resoluit̃/& in aduersis per impatiẽtiam frangit̃? Ele illis (ait scriptura) qui pediderũt iustin ẽtiam: qui dereliquerũt vias rectas: & diuerterunt in vias prauas. Contritio em̃ & infelicitas in vijs eoꝛ. Cõtritio ꝓpter teste coꝛruptibilitatẽ: & infelicitas ꝓpter ferri rigoꝛem: eo q̃ pedum pars quedã sit testea: pars vero quedã sit ferrea. Quid autẽ est q̃ huiusmodi hoies ad sua iterum desideria cõuertũtur: q̃ post opa eris/et ferri ad opus figuli trahũtur, nisi q̃ nõ habeãt (pretereq̃ in concupiscẽtijs suis) vbi delectent̃: eo q̃ per simulationẽ ꝓius perdiderint gaudiũ bone cõscientie: & postmodũ per crudelitatem gloriã fame. Vt autẽ ea q̃ diffusius iã dicta sunt ad compẽdium reuocemus/in capite aureo, intelligitur deuotio: in mẽbris argẽteis, discretio: in ereis, simulatio: in ferreis, indignatio: in testeis, dissolutio.

¶ De predictoꝛum differentia graduum: & qualitate singulorum. Cap̃.xxv.

MOdũ sane q̃d de quib⁹ mẽbris dicit̃: & qualia quecq̃ describant. Describitur aũt caput aureũ: pectus argenteum: brachia aurem argentea: vẽter/& femoꝛa erea: tibie ferree: pedes ferrei/vel testei, q̃ pte. Capite totũ coꝛp⁹ regit: vñ q̃ ipm recte intẽtio designat: qz̃ p ipam oẽ actionis nr̃e coꝛp⁹, siue in bonũ/siue in malũ finẽ deducit. Cõsiliũ ad coꝛptinet: et coꝛ sub pectoꝛe latet. Brachijs opa nr̃a explicam⁹, cũ aliq̃d a nobis fieri volum⁹. Vẽter tenerioꝛ pars coꝛpis/& velamẽtũ fetoꝛ: obsequiũ portẽdit ꝓpassiõis. Femur pudẽdis subijci tur, et ꝓcerꝛ videri se vult hũilitas q̃ ad vilia/& indigna inclinat. Tibie ceteris mẽbris ossa longioꝛa/& robustioꝛa portant, vñ et recte seueritatis rigoꝛẽ designãt. Pedibus terrã tangim⁹, etiã cum erecti stamus: & ẽ̃tucũq; mens se ad celestia exẽdat: sine huius vite subsidijs necessitatem suã nõ sustẽtat. Per caput itaq; (vt dictũ est) intelligit intẽtio: p pectus, deliberatio: per brachiũ, exercitatio: p vẽtrẽ, cõpassio: per femur, humilitas: p tibiã, seueritas: p pedẽ, necessitas. per caput, desideriũ intẽtionis: p pect⁹, studiũ deliberationis: p brachiũ, exercitiũ actionis: per ventrẽ, obsequiũ pietatis: per femur, seruitiũ subiectiõis: p tibiã flagellũ seueritatis: p pedem, subsidiũ necessitat̃. Si ergo caput intentioꝛ aut deuotio: quid aliud est aureũ caput nisi deuota intentio? Si pectus, deliberatio: brachiũ actio: argentũ vero, discretio: quid aliud erit pectus/et brachia argẽtea, nisi cõsilia/& opera discreta? In vẽtre, cõpassio: in femoꝛe subiectio: & in ere, simulatio. Quid itaq; aliud est venter/& femoꝛa erea, nisi pietas/& humilitas ficta? Si p tibiã seueritas: si p ferrũ crudelitas: quid aliud intelligit̃ in tibijs ferreis, nisi seueritas crudelis? Pes, necessitatẽ testa, voluptatẽ. Plãta ergo testea designat voluptuosaz supfluitatẽ. Pes aũt ex parte ferreus & ex parte testeus describit̃, q̃ delicata mens nũc in eoꝛũ odiũ obdurat̃ per quos forte a suis desideriis restringit̃: nũc vo cũ cõcupita suppetũt in eoꝛũ luxu resoluit̃. Quid itaq; ẽ fulgoꝛ capitis aurei, nisi feruoꝛ celestis desiderij? Claritas pectoꝛis argẽtei/& brachij argentei, certitudo recti consilij & rectitudo operis certi. Sonoꝛitas erei vẽtris et femoꝛis, blãdimẽtũ falle tacitatis & ficte humilitatis. Robur ferree tibie: rigoꝛ

immoderate discipline. fragilitas testei pedis, effrenatio supfluitat̃. Caput itaq; aureũ, sctã desideria faciũt. pect⁹/et brachiũ argenteũ, cõsilia/& opa recta. Vẽtrem/& femur ereũ, obsequia/& seruitia ficta. tibias ferreas, flagella seua. plantam testeã, subsidia delicata.

¶ Dictũ est quõ defluat hõ sepe de bono i malũ: nũc dicit quomodo coꝛruat sepe de malo in malũ/et vicio in vicium. Capitulum.xxvj.

SI quis aũt totũ qõ de statua dicit̃ velit accipere i malo, et⁹ assertioni absq; dubio facile cedo. Sed sic tũ sensum suũ qui eiusmodi est, studeat approbare: vt predictũ minime audeat pdẽnare: eo q̃ spũs sctus soleat sepe in vnũ qõ loqui, plura designare. Nã sicut aliq̃d est in hac scriptione qõ facilẽ accõmodatur ad lectionẽ illã, sic & aliq̃d inuenit̃ in eadẽ quod leuius applicat̃ ad istã. Nã aurũ sane huiꝰ statue cũ optimũ legat̃, accõmodatius in melioꝛẽ partẽ accipi posse videtur. Sed sicut hoc scõm pdictã lectionẽ recte accipitur iuxta rei veritatẽ: sic in hac lectione quidẽ cõueniẽter satis referri põt ad suã de se supbientis aĩe estimationẽ. Sic q̃ statua non aliter describit̃ hoc qõ p reuelationẽ cernit̃. huic scõe lectioni alacrius arridet. vbi totũ qõ dicit̃ in malam partẽ accipe placet. Quid em̃ aliud est hmõi statua nisi humana figura/siue humana vita? Et quid aliud est humana figura sine rõnabili aĩa: nisi actio congrua sine intentione recta? Totiens itaq; non dicã aĩal nutrit̃, sed statua iuxta humanã effigiem fabricat̃, quotiens hõ in ordine cõuersationẽ suã scõm carnis ꝓdentiam (que inimica est deo) moderat̃. Videamus itaq; hmõi statue qualia quecq̃ mẽbra diuin⁹ sermo describat, cũ dicat: hui⁹ statue caput ex auro optimo erat/& cetera. Scõm hanc itaq; acceptionem qua totũ referim⁹ in malã partẽ: p aurũ põt intelligi arrogãtia: per argentũ, iactantia: per es, ptinacia: p ferrũ, seuitia: per testã, impatientia. Aurum siquidẽ oĩa metalla preciꝰ sui dignitate pcedit: et supba mens ceteros oẽs in sui cõparatione despicit. Argentũ suauẽ/& admodũ dulcẽ sonũ habet. & iactãtia in sui laudis pconio blandam/tocidãq; se exhibet. Es eo q̃ valde durabile existat/recte satis ptinaciã figurat/que a suo cõsilio/vel ꝓposito vix vel nunq̃ deflecti queat. Ferrũ qõ cetera soleat metalla domare/ꝓuenienter satis seuitiaz designat/que solet ceteros premere. Per testã autẽ q̃ facile frangit̃/recte satis impatientia designat̃. Aureũ itaq; sibi caput fabricat/ qui sibi sctitatem arrogat. Pectus argẽteuz/& brachia argentea circũferre videt̃/qui de cõsilij & opis sui rectitudine gloriat̃. Qua siventrẽ/& femoꝛa quodãmodo erea hz̃/qui i his etiã pertinaꝛ pmanet q̃, ꝓpter vilitatẽ despicere/vel ꝓpter inhonestatẽ erubescere deberet. Tibias ferreas hre se ostendit/qui & cõtra supioꝛes se p audaciã erigit: & inferioꝛes p seuitiã premit. Testeis plãtis inniti̇t qui terren oꝛũ amoꝛi immoderati⁹ incũbens ad impatientiã effrenat̃. Notãdũ sane quib⁹ coꝛruptionis gradib⁹ defectus nr̃i malũ incremẽtũ accipiat/quõ gradatim ad deteꝛioꝛa deuergẽs vsq; in ima descẽdat. Vide quõ arrogãtiã sequit̃ iactãtia: iactãtiã ptinacia: ptinaciã seuitia: seuitiã impatiẽtia. Jactãtiã sane arrogantia pcedit/& nisi prius elata mens de se alta sentiret, nũq̃ tã impudẽter de sciẽtia/vel sctitate iactaret. Cũ aũt qõ i semetiꝑa de sua sciẽtia/vel sctitate sentit aliꝭ etiã psuasum eẽ credit, quid tã mirũ? in suo ꝓsilio/vel ꝓposito ptinaꝛ ꝓtinaciter ꝑsisteret, nũq̃ ꝓ eoꝛ defensione in alios tã impudẽter seuiret. Seuitia impatientiam generat: quia quoquisq; primũ suum minus amat/eo vtiq; eiꝰ infirma molestius tolerat. Scimus aũt qz̃ amoꝛis alueꝰ quo amplius erga ꝓximũ obstruit̃ extrinsecus, eo altiꝰ erga semetiꝑm

Universidad de Deusto
Biblioteca

intꝫmescit intrinsecus. Et quãto quisq; miserabilius per
pauatũ amorẽ in semetipso languet, tãto vtiq; molestias
suas molestius sustinet / tantoq; difficilius desideria sua
cohibet. Hinc est q; erga alios seuerus / ⁊ in semetipso re-
solut⁹: dũ modo ĩ alios furit, modo ĩ semetipso torpescit:
pedibus exꝑte ferreis / ⁊ exꝑte testeis icedit. Et q̃dẽ sepe
quidã adeo ex magnis conatibus quos in ꝓncipio cõuer
sionis audacter ꝓsumpserꝫ, tã enormiter inanescũt, vt in
tanta dissolutione qua tandẽ tã eneruiter viuũt: nec tenue
quidẽ non dicã exprobrationis, sed nec correctionis, im-
blande admonitionis ꝟbum, patiẽter audire possunt. O
miseris. Quid q̃so iam de his poterit fieri / vel q̃ iam spes
vlterius haberi qui, ꝓpter arrogãtiã nullo modo possunt
a suo tumore deiici: nec, ꝓpter ꝓtinaciam de suo errore cõ-
uinci: nec, ꝓpter ferri duritiam a suo rigore reflecti: nec, ꝓ-
pter testeã fraglitatem de suo torpore redargui.

¶ Quibus reparationis gradib⁹ mens sepe ex diui-
na operatione resurgit, que de magnis bonis
in ima cadit. Capitulum.xxvij.

SEd nec horũ tamen ferreã / seu lapideã duriciã
debemus despicere: potens est em dñs de lapi-
dibus istis suscitare filios abrahe. Que em̃ im-
possibilia sunt apud hoies, apud deũ possibilia
sunt. Vide em̃ quod sequtur. Videbas (inquit) ita, donec
abscisus est lapis sine manibus / ⁊ percussit statuã in pedi-
bus ei⁹ ferreis / ⁊ fictilib⁹: et cõminuit eos. Ecce lapis sine
manib⁹ abscidit, vnde ferri duricia ꝓteratur: et q̃dẽ recte.
Que em̃ manus talẽ lapidem cõcidere / seu etiã abscidere
posset, qui ferrum conterere / vel comminuere valeret:
Sed q̃ non põt humana opera / vel q̃libet humana indu
stria, nisi in sola volũtate diuina. Solus vtiq; deus est qui
sine aliquo conatu / sine aliquo sui motu, quotiẽs / ⁊ q̃cũq;
voluerit, põt opari / stabilisq; manens dat cuncta moueri.
Sed quid queso est, qui hoc potuit / et voluit facere mani-
bus minime voluit hec ꝑficere: An forte in hmõi ferreis /
et obduratis mẽtib⁹ meli⁹ operaꝫ inspiratione, q̃ pcussio
ne: corrigiturq; sepe interna illustratione, quẽ non põt fla-
gella corrigere: Percussi (inq̃t) filios vros, ⁊ nõ doluerũt:
renuerũt recipere disciplinã. Sz cũ mlto sit leui⁹ apũd nos
dicere, q̃ facere: sepe tñ in his etiã mentib⁹ in quib⁹ videt
percutietis manus opa defeciſſe. opatur q̃dẽ miro / ⁊ incõ
prehẽsibili mõ interuo suo ꝟbo / vel sibilo. Verbũ (inq̃t) qđ
egredietꝫ de ore meo nõ redibit ad me vacuũ: sz faciet que-
cunq; volui: ⁊ prosperabit in his ad q̃ misi illud. Sic ⁊ spũs
sctus vbi vult spirat. Verbo em̃ dñi celi firmati sunt: ⁊ spũ
oris eius ois ꝟtus eor. Lapis itaq; sine manib⁹ abscisus
timor dñi diuinit⁹ inspiratus: in ictu huius lapidis statua
deiecit: ⁊ mõstruosum opus destruit. Sicut ꝓ timorẽ mẽs
deiecit a, ꝓposito bono, sic ꝓ timorẽ sane excutit a, ꝓposito
malo. Sicut em̃ initiũ ois pcti supbia, sic initiũ sapiẽtie ti-
mor dñi. In hmõi itaq; lapide statua cõcutit, vt cõfusibi-
lis mẽs cõfundaꝫ / et humiliet. Quid est hmõi pcussio nisi
interna cõpũctio? Quid autẽ est pcusse statue cõminutio,
nisi cõpũcti cordis cõtritio / et hũiliatio? Sed scim⁹ q; cor
cõtritũ / ⁊ humiliatũ deꝰ nõ despiciet. Adeli⁹ itaq; sane cõ
teri in hoc lapide, q̃ erectũ stare / et supbũ sape. Percussit
(inquit) statuã in pedib⁹ ei⁹ ferreis / ⁊ fictilib⁹: et cõminuit
eos. In inferiorib⁹ / ⁊ deteriorib⁹ suis vtiq; statua cõcutit,
qũ mens elata atq; peruersa ꝓ spũ timoris dñi ad inq̃tatis
et infirmitatis sue cõsiderationẽ reuerberaꝫ. Hec pia dñi
percussio tã miserico: diter intẽtaꝫ, q̃ vtiliter i hac vita in
nobis cõpleꝫ, cũ dicit. Arguã te / ⁊ statuã ꝓ ra facie tuam.
In hũcvtiq; modũ redargut⁹ / ⁊ in infirma sui ꝓ te pcussus
fuerat: ⁊ per eiusmodi pcussionẽ sẽipm cõtra se ipm erexe-
rat, qui dicebat. Cũ iniq̃tatẽ meã ego cognouero / et pcus-
meũ cõtra me est semp. Sed postq; ferr⁹ / ⁊ testa concutit,
etiã cetera cõterunt. Tũc cõcussa sunt (inq̃t) pariter ferrũ /
testa / es / argentũ / ⁊ aurũ. Vidisti supius quib⁹ gradibus
bonitas defecit: creuit puerilitas. Vide nũc quo gradatim
proficiat totius bonitatis fundamentũ, humilitas: ꝓtius
erubescim⁹ vera mala: postea ficta bona. Nouissime etiã
vera bona cui sint ipfecta / et in cõsummata. Sic sane ꝓmũ
conterit ferrũ / ⁊ testa: deinde mẽbra erea: nouissime argẽ-
tea / ⁊ aurea. In malis facilꝫ erubescim⁹ iniq̃tatẽ: q̃s ĩfirmi
tatẽ. In bonis aũt citꝰ erubescim⁹ impfectionẽ, q̃s inter-
missionẽ. Hinc est q; in infimis ꝟbis ꝑ⁹ conterit ferrũ,
q̃s testa. Supius aũt citius cõminuũtur argẽtea, q̃s aurea
mẽbra. Primo itaq; in ferri contritione, damnamus mala q̃ꝑ
iniq̃tatẽ cõmissimus. In teste aũt cõtritione, ea q̃ per infir-
mitatẽ cõtraxim⁹. Eis aũt contritio q̃dẽ est q̃s simulati boni
reprobatio. In argẽteis mẽbris hoc est qđ nobis minus
placet / et qđ minime placere debet, nõ q; sint bona: sed q;
nõ sint optima. In aureo ei ope hoc solũ sane reprehẽsibile
cernit, q; optimi opis inchoatio, vsq; ad digni / vel debiti
finis talũ nõ pducit. In argẽti igit contritione, boni opis
imꝑfectio. In auri autẽ cõtritione, arguit optimi opis in-
termissio. Hoc nũc de huius statue cõtritione ꝛa dixim⁹
scm eam lectionem quã primo posuim⁹ / vbi partim in
bono / partim in malo accepimus.

¶ Quib⁹ pmotionis gradib⁹ sepe diuinit⁹ repet mẽs
que de magno malo in deteriora labit. Cap.xxviij.

AVdi aũt scm eã lectionẽ q̃ scdo loco posuit, ali
quid loquamur. Sicut nichil faciliꝰ erubescim⁹
q̃s malitiã, sic nichil difficilius cognoscim⁹ / vel
erubescim⁹, q̃s arrogãtiã. Arrogantia em̃ oculũ
mẽt obnubilat / vel excecat, vt nec sẽipam cognoscere va-
leat. Qualẽ em̃ se ipam mens elata ꝓ estimationẽ fingit,
talẽ, pculdubio vaciter ee se credit. Vide ergo q̃s difficile
sit illa nos ĩ nobis rephẽdere / ⁊ arguere: ⁊ p increpationẽ /
et reprobationẽ ꝓterere, in qb⁹ dubũ credidim⁹ nos vaci-
ter debere ⁊ alijs placere. Sed qm̃ iactantia dñi gloriã suã
foras dilatare studet, veris falsa pmiscet: ⁊ nõ scit ea q̃ de
se vera: verũ etiã ea q̃ nouit falsa alijs de sui estimatione
persuadet: ibi, pculdubio facilꝰ ip confusionẽ deiecit, vbi
de falsa ostẽtatione ꝓscientie etiã, ꝓprie testimonio cõuincit
Vnde vtiq; est q; iactantie argentũ / q̃s aurũ arrogantie
quo facilꝰ, eo ⁊ citius atterit. Sed sicut multo difficilius
arrogãtiã q̃s iactantiã: sic multo laboriosius erubescimus
iactãtiã, q̃s ptinaciã. Ex iactãtia siquidẽ famã nostrã sepe
creuisse: semp aũt ex ptinacia decreuisse nemo dubitam⁹. Rã
nichil aliũ ptinaciã dicim⁹, nisi cũ in nra sntia cõtra aliorũ
cõsilia impudẽter pstitim⁹. Quis aũt illud malũ facilꝰ nõ
erubescat, in quo ⁊ alijs se mlt⁹ displicuisse minime ignoo-
rat: Recte igit pri⁹ es q̃s argentũ cõtritũ esse describit, qz
facilius (vt dictũ est) mens de ptinacia, q̃s de iactantia cõ-
fundit. Pertinet aũt ad cõtritionẽ teste, cõfusio de ꝓprie
infirmitatis / ⁊ impatiẽtie cõsideratione. Cum aũt puera
mens ad tantã infirmitatẽ / ⁊ impatiẽtiã puenit vt passio-
nib⁹ suis etiã cũ voluerit ono resistere nõ possit, quis non
videat q̃s facile in hac fragilitatis sue consideratione eru-
bescat: Facilꝰ aũt (vt supius dictũ est) illa excusam⁹ que
per infirmitatẽ ꝓtrahim⁹, q̃s que ex sola malitia ꝓmittim⁹
vnde ⁊ illa citꝰ erubescim⁹. Recte ergo (vt legit) prius cõ
minutur ferrũ, q̃s testa: sicut ⁊ post ista es / argẽtũ / et aurũ
recte describunt cõminuta. Hmõi ergo cõtritionis ordo
describit, cũ dicit. Tũc cõtrita sunt pariter ferrũ / testa / es /
argẽtũ / ⁊ aurũ. Vbi ⁊ addit: ⁊ redacta quasi i fauillã estiue
are, q̃ rapta sunt vento: nullusq; locus inuẽtus est in eis.

¶ Quõ vel ad quantã pfectionẽ sepe bõ post multi-
plicẽ lapsum ex diuina opatione resurgat. La.xxix.

A QVid per estiuũ tepus, nisi feruorẽ spũs: et q̃d
per aras, nisi puidẽtiam spiritus intelligim⁹?
Quid itaq; est ista area, nisi spiritalis intelligẽ
tia: In hac area ꝟitatis grana a figurarũ pa
leis vehemẽtis discussionis tritura tione ex-
cutiũtur. In hac area ꝟitatis annona a viciorũ aristis di-
stricte examinationis ventilatione sepaꝝ. In huj⁹ aree tri-
tura laboramus, ⁊ q̃si grana a paleis sepam⁹, quotiẽs ꝟa
et eterna bona a fallsis ⁊ trãsitorijs secernim⁹. Nec nobis
sufficiat paleas excutere: sed studeamus etiã earũ cumu-
lum igne supposito in fauillã vertere: et transeũtiã miseriã
in nigredinẽ mutare, et a cetũ nostrũ in eorũ contemptũ /
vel odiũ trãsformare. In hac area desudat quisq; spirita
lis ee desiderat. Spiritalis em̃ iudicat oia: ⁊ ipse a nemine
iudicat. Audi quẽdã spiritalẽ in hac area laborãtẽ. Propo-
sui (inquit) in corde meo querere, ⁊ inuestigare sapiẽter
de oib⁹ q̃ fiunt sub sole. Ecce area: ecce pritura: ⁊ vbi est pa
lea: vbi est arista: Vanitas (inq̃t) vanitatũ: et oia vanitas.
Ecce palea: et vidi q; in oibus (inquit) esset vanitas / et af-
flictio spũs. Ecce palea cũ arista. Sz vbi est fauilla: Quẽ
ergo (ait aplus) fructũ habuistis in quib⁹ nũc erubescitis:
Quid ẽ nigredo fauille, nisi cõfusio verecũdie: Vide ergo
quõ stipularũ nitorẽ in abhoiationis nigredinẽ verterant
qui iã erubescebant in quib⁹ aliqñ delectari cõsueuerant.
Audi ⁊ illũ qui vanitatũ paleas nõ solũ in nigredinẽ, sed
etiã in fetorẽ ꝟterat, cũ dicebat. Sic arbitrat⁹ sum vt ster-
cora, vt chaostũ lucrifacerẽ. Doloꝛ aũt penitẽtie ẽ ignis ille
quo solẽt spirituales viri vanitatũ aristas comburere: et in
abhoiationũ fauillas ꝟtere. Has vtiq; fauillas i cõscientie
nre adhuc area toleram⁹ q̃diu, de ꝑteritis culpis confusi /
vel suspecti sum⁹. Sz iã vẽto fauille tollunt cũ ad spũs
sancti inspiratione reatus nri formido ois / atq; suspitio ab-
sorbet: et p spem venie, ab ois cõtaminis nigredine cõscie
tie nre area mundaꝫ, ita vt ꝟaciter dño ꝑfallere possimus
proiecta post tergũ oia pcta mea. Hõne i fauillã, nõ dicã
mẽbra cetera ferrea / vel erea, sz et caput ei⁹ aureũ redactũ
erat, cũ propheta dicebat. ⁊ cõfusio faciei mee coopuit me.
Hõne, p fauillaꝝ euẽtilatione dño supplicabat, cũ dño in
ore, pclamaret: In te spaui: nõ confundar ieternũ. Hõne
nigre ille confusionũ suaꝝ fauille vẽto rapte / atq; sublate
fuerãt cũ p venie ꝓsumptionẽ culpaꝝ suaꝝ maculis emũ
dat⁹ in laudis cõfessionẽ erũperet, dicẽs. Benedic aia mea
dño: ⁊ noli obliuisci oẽs retributiones eꝰ: q̃ ꝓpitiat oib⁹
iniq̃tatib⁹ tuis. Vide ergo qz corruptiõis op⁹ i fauillã redi
git: et postmodũ vento raptaꝫ / ⁊ tollitꝫ: qz nisi puaricatrix
aia pri⁹ ꝓfusione suas cognoscat / ⁊ erubescat: ⁊ digno pe
nitẽtie dolore exurat ⁊ absumat: cõscientie sue areã a cul
parũ suarũ maculis nõ emũdat, ⁊ ad plenã venie securita
tem nunq̃ se subleuat. Raptis aũt vento null⁹ locus eis
inuenit⁹, qz post diu q̃sitã, vixq; impetratã ventã ptra sil'es
ceptationes mens non solũ cautior, sed ⁊ robustior efficit:
immo cõtra simliũ corruptionum detrimẽta insupabilis
redditꝰ. Nullus sane locus eis põt inuenirj cũ ad similem
corruptelã nec sensus decipi / nec affectus potest corrũpi.
Sz q̃d illic ibi vult q; lapis ille in q̃ statua pcutit, pcussaq;
cõminuit: quid inquã est q; lapis nõ crescit in rupẽ: sz mu-
tatur in montẽ: nec lapis in lapidẽ grandẽ: sed potius ex-
crescit in mõtẽ magnũ / ⁊ eminentẽ. Sed scimus q̃ ꝑfecta
caritas foras mittit timorẽ. Nescit em̃ perfectio caritatis
augere formidinẽ: sed mutat, et magnificat in cõfidentie
montẽ. Qui cõfidũt in dño sicut mons syon nõ ꝓmouebit
in eternũ qui habitat i hierlm. Videes ne q̃so quõ ꝓcurrũt
sibi, pphetice sentẽtie: quõ cocordet dauid cũ daniele: vi-
tas cũ figura: pphete sentẽtia, cũ visiõe, pphetica: Lapis
ait (ait) qui pcussit statuã fact⁹ est mons magn⁹: ⁊ imple-
uit vniuersam terrã. Et magnus q̃so mons qui impleuit
vniuersam terrã, qui nõ cõmouebit in eternũ? Vultis au-
dire q̃s magnus, q̃s firm⁹, q̃s grãdis, q̃s immobilis? Audi
alium hunc cõfidentie montẽ tenentẽ, ⁊ de eius magnitu
dine / seu immobilitate ꝓponentem. Certus sum (inquit)
quia neq; mors ⁊c. vsq; que est in christo iesu dño nostro.

¶ Qualẽ libertatẽ naturaꝫ habem⁹: et qualẽ prãtẽ ex
gra accipim⁹: et q̃d sit libertas / vel q̃d ptas. Cap.xxx.

ECce somnũ audiuimus. Sed nunq̃d adhuc in-
pretatione indigem⁹? Sicut supius iam dixi: aliud
est diuinoꝝ iudicioꝝ archana ex diuina reuelatio-
ne cognoscere: ⁊ aliud est eorũdẽ rationẽ ꝓpendere / vel pe
netrare potuisse. Aliõ est (inquã) perspicua cõtemplatione
videre q̃d in rerũ vniuersitate soleat / vel oporteat accide-
re: atq; aliõ est q̃d cui ꝓsone / qualitati⁹ causa / quave illius
cui accidit vtilitate debeat cõtingere. Vnũ quasi ad somni
visionẽ: aliud ptinet ad somnij interptationẽ: ⁊ quid re-
gi nabuchodonosoꝛ datũ est ex diuina reuelatiõe p sũtue-
dinẽ videre, ex quãto sublimitatis fastigio ptingat hoiem
in ima corruere: et iterũ ad integritatis statũ pfectionisq;
culmẽ resurgere: sz nõ eque accepit q̃litatẽ ꝓsone agnosce-
re cui debeat tale aliq̃d accidere. Sed qđ p semetipm vi-
dere nõ potuit, ab alio accepit, cũ p danielẽ audit. Tu es
caput aureũ: et post te cõsurget aliõ regnũ minus te. Alia
itaq; est gra per quã cognoscim⁹ iudicia diuina: atq; alia
est illa p quã dijudicam⁹ merita, ꝓpria / vel aliena. Illõ est
cõtẽplationis: istõ est meditationis / seu potiꝰ deuotionis. Rã
illa sane meditatio deuotioni recte ascribit, per quã vite
nostre modus / meritoꝝq; qualitas dijudicatur. Et quidẽ
infirmitatis nostre corruptelã nunq̃ melꝰ cognoscimus /
cuiusq; plenius deprehẽdimus, q̃s cum inter cõpunctionis
lachrymas totũ coꝛ nostrũ dño effundimus. Si ergo p da-
nielẽ deuoti o recte intelligit, merito illi gra illa ascribit p
quã vite nre status / vel corruptela deprehendit. Cõtingit
autẽ sepe vnũ in vna illarũ quas dixi / et aliũ in alia gratia
perfectũ esse: et qđ quisq; p semetipm nõ põt: ab alterutro
discere. Quãdoq; vero vn⁹ idemq; hõ vtriusq; gre plenitu
dinẽ accipiet: ⁊ tamẽ in vno eodẽq; ato quasi vn⁹ aliũ con
sulit, q̃n illud qđ per vnũ mentis statũ nõ potuit, per aliũ
addiscit. Rã multa que ex contẽplationis gratia nõ possu
mus, merito deuotionis obtinemus. Hoc est qđ daniel
a rege consulitur: hoc est qđ rex per danielẽ eruditur. Hoc
est (inquit) somnium: interpretationem⁹ ei⁹ dicemus corã
te rex. Felix cui eo adhuc tẽpore visio hec ostendit / eiusq;
interpretatio reuelat. Num adhuc rex mortalibus, passionib⁹ suis
dñari potest. Tu (inquit) rex regum es. Scimus qz motui
corporis ꝑsidet corporeus sensus: sensui, appetitus: ap-
petitui, affectus: ⁊ his oibus rationalis consensus, secdm
q; scriptum est: quia excelso alius excelsior est: et sup hos
quoq; eminẽtiores sunt alij. Insuper et vniuerse terre rex
imperat seruiẽti. Rex itaq; regum est rationalis cõsensus
qui oibus cordis / corporisq; motibus ꝑsidet: ⁊ intra ditio
nis sue iura (accepta tñ diuinit⁹ ptate) cohercet. Audi em̃
qđ dicit: ⁊ intellige a quo ptas hec daꝫ. Tu (inq̃t) rex regũ
es: ⁊ dñs celi regnũ / ⁊ fortitudinẽ / ⁊ imperiũ / ⁊ gloriã dedit
tibi. Liberũ arbitriũ hois i eo regnũ accepit / ⁊ hz, q; aljs
oib⁹ q̃ in hoie sunt ꝑsidere debet: fortitudinẽ accepit ⁊ hz,
quãdiu passiõib⁹ suis fortiter resistere valet: imperiũ acce
pit / et hz, quãdiu actiões ⁊ volũtates / cogitatiõesq; in bo
no exercet / vel exercere valet. Gloriã accepit / ⁊ hz, quãdiu
adhuc de bona cõsciẽtia gaudet. Gloria (inq̃t) nra hec est
testimoniũ cõsciẽtie nre. Scim⁹ quis dicat: sine me nichil
poteꝭis facere. Tãtũ ergo possum⁹ quãtũ posse accepim⁹
Quid. n. habes qđ nõ accepisti: nichil em̃ aliũ ẽ hre bmõi
ptãtem / ⁊ fortitudinẽ: q̃s hre gram coopantẽ. Ptãs tua,

Universidad de Deusto
Biblioteca

coopatrix gra. Quātum habes gre, tm̄ habes z potētie: et quātū gra accepta crescit, tm̄ z potētia tua, ꝑficit: z quātū gra minuit, tm̄ z potētie tue detrahit: z si qs subtrahit gra, simul perit z potētia. Patet itaq; ex his, q; aliō est arbitrij ptās/atq; aliud est arbitrij libertas. Aliud est em̄ magna posse: q; aliud est liberū esse. Et liber/et infirm⁹ esse potes, sicut ecōtrario: z sanus/z seru⁹ ē potes. Si sanus et robustus es: z multa/z magna facere potes: verūtamē si liber es, ad nichil cogi potes/vel debes. Et si amittis sanitatē, amittis pāzoē ptātem: non tm̄ et libertatē. Ptātis itaq; est q; bonū facere possum⁹ quādiu id facere valem⁹. Libertatis aūt q; ad nullum seu bonum/seu malū inuiti cogi possum⁹. Q; m̄lti in diffinitione liberi arbitrij erro, q; inter ptātem/z libertatē distinguere ignorant, vel dissimulāt. Vide tm̄ quid ꝓterfit cū ptātem hō sepe amittat: libertatē vero nunq; amittere possit. Itē nemo ad omnia bona accipit ptātem: sed oīs hō ad oīa bona q; mala accipit libertatē. Nā (vti iā dictū est) ad nullū bonū/vel malum inuit⁹ cogi potest. Sed cū sit liber oīm, nō tamē oīm ptātem habet: alioquin oīpotens esset. Adultū est autem per oēm modū cum ad illa accipit potestatē que sibi sufficiūt ad salutē. Quid aūt cum z illa suppetunt q; sufficiunt ad pfectionē. Quēadmodū hic dictū est, et oīa in quibus habitāt filij hoīm/et bestias agri/volucresq; celi dedit in manu tua/z sub ditione tua vniuersa constituit. Oīnia in quib⁹ habitant filij hoīm, quasi in manu sua tenet, cuz ad illa gratiā coopantē habet, q; ex eius adiutorio humanis cōsilijs/z studijs subiacere solēt. Bestias agri intra ptātis sue iura possidet, cum seculariū desideriōz impetus intra eqtatis terminos fortiter cohercere valet. Volucrib⁹ celi poter imperat, qui cogitationes suas quotiēs voluerit bonis meditationib⁹/spiritalibusq; theoriis occupat. In hūc itaq; modū sub ditione sua vniuersa cōstitui meruit, qui ad singula hoīs que diximus gratiā diuinit⁹ accepit.

¶ De diuersis corruptionis gradibus/eoūq; ꝓpriētatibus descēdentiū de bono in malū. Cap. xxxj.

Sed gramus quid illud sibi vult qō ad ista subiūgitur. Tu es ergo (inquit) caput aureū: et post te consurget regnū aliud minus te. Attende queso quid dicat: quid sua nos interpretatione docere proponat. Tu es (inquit) caput aureum. Et em̄ de ceteris taceam, hoc vel solū puto in quo interprete opus habemus: z vtinam interpretātē intelligere: z hoc vel per interpretem nosse possimus. Nōne statua vna vni⁹ hois persona repzesentat: Illa (vt exposuimus) cuiuslibet de summis in ima ruētis preuaricationē designat: Si vn⁹ est qui eiusmodi est, habens caput aureū/pectus argēteū/cetera autē mēbra erea/vel ferrea, cur queso si ipse cui hoc dicit, est caput aureum: cur nō z idem ipse sit pectus argēteum/et cetera in hunc modū: An forte in ea parte qua aureus es, ipse es: et ipse non es, in ea parte qua aureus non es: Quisquis ergo es cū post caput aureū iam ceperis pect⁹ argēteum habere: vide queso/et diligenter attēde ne forte ipse, iam nō sis ipse. Si post multam caritatē/magnamq; animi deuotionem deseris esse deuotus: desiteriscz esse aureus, nūquid ipse eris qui prius: Homo (inquit) cum in honore esset nō intellexit: cōparatus est iumētis insipiētibus: z similis factus est illis. Similem esse deo, mirabile decus, similem esse pecoribus, miserabile dedecus. Ergo alius/z alius similis eo, z similis pecoribus. Nō bonus factus es, z ad bonū tm̄ē creatus es. Solūmodo hoc inueni (inquit ecclesiastes) quia fecerit deus hoīem rectum/et ipse immiscuerit se infinitis questionib⁹. Si ergo caritate feruens/z in boni dilectione pmanes, aureū caput habes: et tu ipse es, q; id quod/et ad qō fact⁹ es/et q; esse debes.

Sed (caritate in te refrigescente) cū iam ceperis a pristino feruore deficere, nunq̄d adhuc eris ipse: et nō potius alius minor te: Tu es (inquit) caput aureum: et post te cōsurget regnū aliud minus te. Nūquid nō es iam minor te ipso cū ceperis facere ex solo cōsilio, qō pri⁹ actitabas ex magno consilio/z multo desiderio: Et post te (inquit) cōsurget regnum aliud minus te. Nōne aliud regnū est cū mens regitur solo consilio, qō cum agit etiam boni desiderio: Nōne est minus regnū sine desiderio solū consiliū, qō cū prudēti cōsiliō feruens desideriū: Nōne minus est bonū facere ex solo deliberatione, qō etiā ex magna dilectiōe/seu delectatione: Recte ergo dicit. Et post te cōsurget regnum aliud minus te. Et postea de tertio regno sub inferturcū dicit. Et regnū tertiū aliud ereum qō imperabit vniuerse terre. Sicut ad Cārū pertinet qō fit ex dilectione: z sicut ad argēteum qō fit ex sola deliberatione: sic ad es pertinet bonum qō fit ex simulatione. In ꝑmo regnat caritas: in scōo veritas: in tertio regnat simultas. Vide ergo qso qō recte videtur huic tertio regno conuenire q; impare describit vniuerse terre. Neq; em̄ hz huj⁹ regni imperator sortē in regno celoū qui in bono ope exercet corpus suū: sed negligit in bona voluntate nutrire cor suū. Regnū celoū (inquit) intra vos est. Intus sane, intus in corde regnat caritas: int⁹ regnat veritas: nec his tamē finibus cōtenē per bonū opus erūpunt fozas. Vide ergo ne forte duo illa ꝑdicta regna ptineant ad regnū celorum, si oīno regnum celoz intra nos est, eo q; vtrūq; illorum intra nos inueniri potest. Sed ille tertij regni rex z imperator nō habens partē in regno celorum de summo depulsus, z fozas electus: q; in celo non potest, regnū sibi vendicat in terra. Proiecit em̄ intima sua in vita sua: z nō potest dicere, nostra conuersatio in celis est. Q; to magis ergo eius ōnatio in celis esse nō potest: Imperat tamen, cruciat terre exercens carnem in bono opere/mentē relinquens vacuā bona intētione. Et quartū regnū (inquit) erit velut ferrū. Quomodo ferrū comminuit/et domat oīa, sic cōminuet hec omnia, et ꝑteret. Quid est q; dicit hec oīa, nisi q; hoc regnum conterit cetera regna predicta. Quō cetera metalla cōminuere solet ferrum: es videlicet, aurū/et argētū: Sicut in auro caritas: in argento veritas: in ere simultas: sic et superius dictū est in ferro signatur crudelitas. Quis autem nesciat quomodo rigor crudelitatis dissipare/z destruere soleat sanctū desiderium, qō pertinet ad aurum: verum cōsilium, qō pertinet ad argentum: pium/sed simulatū obsequium, qō ptinet ad opus ereum: Bene ergo dictum est: et regnū quartum erit velut ferrum.

¶ De diuersis corruptionis gradib⁹, eoūq; ꝓpriētatibus, descendentiū de malo in malū. Cap. xxxij.

Sed oportet nos item paululū ad superiora redire: z quomodo hec interpretatio alie lectioni etiam cōueniat ostendere. Scīm autem eam lectionē, primū regnum est arrogātie: scōm iactātie: tertiū pertinacie: quartū seuitie. Arrogantia siquidem pertinet ad opus aureum. Jactātia, ad opus argenteum: pertinacia, ad opus ereum. Seuitia, ad ferreum. Videamus quid interpres noster de aureo capite dicat, quid ve sentiat/vel quomodo illud ei conueniat. Tu (inquit) rex regū es: z deus celi regnū/et fortitudinē/z imperiū/et gloriā dedit tibi: z oīa in qb⁹ hitant filij hominū: z bestias agri: volucresq; celi dedit in manu tua/z sub ditione tua vniuersa cōstituit. Sepe cū talē/tantāq; gram accipim⁹ qualē hic descriptā, vel supi⁹ expositā audiuim⁹ fit vt inde cōtra deū superbiam⁹ vñ deuotiozes/vel magis obnoxij deo eē debuim⁹. Sed illud qso q; piū/q; tale est admiratione dignū, q; cū tumida mēs nra cōtra deū sui-

bit, nō statim nos districta animaduersione pcutit: nec gram sua illico subtrahit. Sed pri⁹ nos ꝑ ia admonitiōe ꝓuenit/modo exterius, modo interius, per diuinā reuelationem: exterius, per humanaz exhortationē. Int⁹, per internam aspirationem: exteri⁹, per humanā rationē: sicut hic pius in occulto per somnium: postea in manifesto p verbum. Tu (inquit) rex regum es: quia fortib⁹, fortioribusq; fortior: fortissimus dñari potes: quia adhuc gratiā adiutricem habes: penitentiam ergo age dum potes: dū gratiaz adhuc cooperantem habes. Adhuc rex regū es: z principalibus etiā vitijs adhuc pricipari: passionibusq; tuis adhuc dominari potes. Quo gratiaz licet deserens, nondūz ab illa destrtus es. Noli (inquit) superbire: noli altum sapere: cordis tui arrogantiā citius depone: z qō de dei munere potes, noli tibi ascribere: de⁹ enim celi regū, z fortitudinem/z imperium/z gloriā dedit tibi. Adhuc in cordis vel corporis tui motib⁹ habes regnuz: quia bonos disponere habes, fortitudinē, q; malis resistere. Imperium, qa negligentes vzgere, gloriam, quia potes rebelles reuincere. Non est tamē vnde superbias: non est qō tibi ascribas Deus. n. celi dedit omnia ista tibi: z oīa in quibus habitāt filij hoīs: z bestias agri: volucresq; celi dedit ī manu tua: z sub ditione tua vniuersa constituit. Q; bestijs agri/q; volucribus celi ꝑsides, q; appetitibus carnis: q; cogitationibus mentis dñari potes: q; bona operari: q; vtilia meditari vales, non de tua virtute: sed de diuino munere habes. Omnia enim in quib⁹ filij hominū habitant: z querationi, rectisq; consilijs obtemperāt, ex eius munere fiunt eius cooperatione in actū prodeunt: bene ꝓueniunt: prospere succedūt. Quicqd ergo vtiliter potes, ex ipo/z p ipz potes qui nichil non potest, quia oīa potest. Omnis itaq; possibilitas tua ex eius munere venit/q; sub ditiōe tua hec omnia constituit. Tu ergo (inquit) caput aureuz es, q; adhuc comitāte gratia, z mala corrigere/z bona exercere potes. Preme ergo superbiam: ne perdas z gram. deus enim superbis resistit: humilibus aūt dat gratiam. Scimus autem quia initium omnis peccati superbia. Qui aūt facit peccatum, seruus est peccati. Quid ergo: Nunqd nam iā non erit aliud regnum cum iā ceperit dominari peccatuz z tu exhibere famulatū, qō tunc erat cum tu poteras peccatum premere, ita vt non regnaret in tuo mortali corpore: Puto ergo quia cum ceperis gratiam per superbiam amittere/z teipsum pdere, sine qua nichil poteris facere: puto (inq̄) quia iam consurget aliud regnum minus te, secundum q; scriptum est. Tu (inquit) caput aureū es: z post te ꝓsurget regnum aliud minus te. Sz quia arrogās qsq; gloziatur in seipso: iactantia autem in fauore alieno, recte secūdum aliquid de aureo capite (hoc est de arrogante) dici potest, quia adhuc ipse est, eo q; seipsum necdum deseruit qui gloriā suā in seipso constituit. Recedit aūt a seipso cum gloriā ponit in altero. Cogita autem qō to min⁹ sit gloziari in sibilo alieni oris: z laudibus falsis, qō in propriis bonis, z sepe veris/quis ab alio acceptis. Recte ergo dicitur. Tu caput aureum es z post te consurget regnum aliud minus te. z additur: z regnum aliud tertiū ereum qō imperabit vniuerse terre. Es eo q; valde durabile existat, recte (vt superius diximus) pertinaciam designat. Ut enim ita q; z femora que pudēdis adiacent quasi erea quis tūc habet, qñ his etiā pertinaciter inheret que etiā erubescere deberet. Vide ergo qō aptevideat huic regno cōgruere qō dicitur imperare vniuerse terre. Quomodo em̄ vniuerse terre non imperat qō vsq; ad ignominiosa impanda tirānidem suam dilatat: Et quartuz (inqt) regnum erit velut ferrum. Quomodo ferrum cōminuit/et domat omnia, sic comminuet oīa hec/z conteret. Si in ferro seuitiā debem⁹ intelligere: quomodo (queso) huiusmodi regnū regna cetera queat comminuere/atq; cōterere: Absq; dubio qñ cunq; mens impudens sit, gloriam tm̄ quam in seipsa per arrogantiā/vel in altero per iactantiam habere consueuit omnino nec mirum perturbat/atq; confundit. Quis enim inter tot seuitie sue tam apertas insanias vel sanctū se credat/vel ab alio hoc posse credi cōfidat: Regnū aurē pertinacie adeo solent violenta illa seuicie iura conterere/atq; confundere, vt in nullo ꝓpositō (cuius recto/cuius honesto) furoris sui tēpore mens possit pseuerare. Sed quicqd tranquillitatis tempore mens de pace/seu patientia, etiā cum voto/vel sacramento deliberat/atq; disponit, pertur bationis sue tēpore furor superueniens dissipat/atq; dissoluit. Ea que de visionis huius expositiōe hucusq; iā diximus secundū duplicez ꝓsiderationē, iuxta intelligentie nostre modū pertractauimus. Certa aūt que sequuntur quia secūdū vtrāq; lectionem in eandem sniam cōcurrūt geminā expositionem (vt ea que premissa sunt) non requirunt. Quid em̄ est seuitia nisi crudelitas: Sic z impatientia, qd aliud qō miserāda fragilitas: Sic sub diuersis nominibus idem subintelligere debemus.

¶ Quomodo mens in semetipsam scinditur/laceratur/confunditur/cuz ad corruptionis extrema peruenitur. Capitulum. xxxiij.

Hinc ergo sequētia consideremus. Porro (inqt) quia vidisti pedum/z digitoū partem testeā figuli, z partem ferream: regnum diuisum erit: qō tamen de plantario ferri ozietur. Sed si p pedez necessitas: per ferrū intelligitur crudelitas: quid sibi vult q; pedū pars quedam ferrea esse describit: Nunquid naz quisq; erga ꝓprias necessitates dur⁹/et immitis/seu ēt inflexibilis inuenitur: Scimus quia auarus non implebitur pecunia: z q; amat diuitias, fructus nō capiet ex eis, z tm̄ laborare nō cessat: nec satiant oculi diuitijs: nec recogitat dicens. Cui laboro, z fraudo animam meaz bonis: Nonne tibi videt incedere ferrea planta qui cunctis diebus vite sue comedit in tenebris/z in curis multis/z ī erūna, atq; in tristitia: Clere (vt scriptū est) auaro nichil ē sceleſtius, q; nec proximo compatitur/nec sui miserē. Quid iam miramur eiusmodi hominem habere tibias ferreas, cum iam habet ferreas plantas: Quid iam cōquerimur q; imitis est erga ꝓximos, qui iam obduratus ē erga suos ꝓprios: Qui sibi nequā est, cui bon⁹ erit: Notate tamē q; qui eiusmodi est, prius in tibijs ferreis obduratur erga proximum suum. Postmodum etiam in ferreis pedibus obduratur erga semetipsum. Vide ergo quisquis hec legis ne forte post amorez/studiūq; sapientie reuertaris ad amorem/lucrūq; pecunie, hoc est aureum caput in ferreos pedes deflectere. Viscera auari crudelia pone nūc ante oc̄os tuos: z cōsidera quoslibet auaros. Vide (qso) q; sint solliciti, q; laboriosi, q; parci, q; austeri sibi. Quid tamen sepe idem facere consueuerunt/vel adhuc quoq; facturi sunt, si ab alieno gratis nutriantur/vestiantur, ꝓtegantur: Videbis vtiq; eos mollib⁹ vestiri velle: crapula/z ebrietate madere: somno et ocio torpere: irasci/z idigna ri cum sibi videant aliquid de assuetis deesse. Nūquidnaz tibi non videtur eiusmodi pedibus ex parte ferreis/et ex parte testeis incedere, cum videas vnum eundēq; in suis tam parcum/in alienis tam prodigum esse: modo austeritati/modo luxui deseruire: Porro (inqt) qō vidisti pedum z digitoz partē testeā figuli, z partem ferream: regnum diuisum erit: qō tm̄ de plantario ferri ozietur. Pes in quinq; digitos diuiditur: z necessitatis conditio procul dubio quinq; partitur, cum ad omnes corporis sensus dilatatur. Sed cum sensuū oblectamenta studiose q̄rimus/

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel caute declinam⁹,q̃d aliud q̃z duobus pedib⁹ incedere: a dextris,z a sinistris nitimur:z iter,pspera z aduersa p desideriozū nostrozum iter gradimur? Sed sepe videas hos vni:illos alij sensui vehementius indulgere:z ppter vni⁹ alicuius sensus delitias,aliozum sensuū molestias libenter sustinere. Q̃ multi multo tẽpore magnoq̃ labore acquirunt q̃ sub vni⁹ diei/vel bore crapula/vel ebrietate expendunt? Quot timozes:quot honozes: quot algozes hostis/noctis/z frigozis adulteri sponte tolerant,vt ad momentanea fede voluptatis blandimẽta pertingant? Nonne huiusmodi omnes pedū/vel digitoꝝ partem testeaꝝ: partem ferream habẽt,qui in vno tam patientes,et pene insensibiles:in altero tã impatientes existunt? Porro da vidisti(inquit)pedū/z digitozū partem testeā figuli/z partem ferream:regnum diuisum erit. Vere diuisum erit q̃ huiusmodi fuerit. Nam vt aliqua in vnū q̃ pluribus exẽpli cã ponamus: cum vnus/idemq̃ sepe sit auarus,z gulosus:q̃ta queso rixa/vel contentio fit frequenter in corde illius,cum vnū eundemq̃ nummum sepe gula expendere,auaricia iubeat reseruare. In hunc itaq̃ modum multoties leui ex causa regnū in seipsum diuidit/perturbat atq̃ confunditur donec funditus desoletur. Omne enim regnū in seipsum diuisum desolabitur:z domus supra domum cadet. Notandū sane q̃ de hoc regno dicitur:q̃ tamen(inquit)de plantario ferri oriet. Cum enim preuaricatrix mens primo ad secularia desideria reuertit:ad tolerãdos mundi labores animus obdurat:z tunc tẽporis (secundū sniam Iob)esse sub sentibus delicias cõputat,duz ad desideriozum suoꝝ finem qualicunq̃ modo pertingat, O q̃ felices essent si ea que sustinẽt p amore pecunie/vel alicuius adipiscende secularis põpe vel glorie/ patienter sustinerẽt pro amore iustitie. Sed qui tot molestias/tot iniurias/tot contumelias sepe tam patienter tolerant p lucro cupiditatis,nec vnum/vel leue correctionis verbum equanimiter audiũt p amore virtutis. Hoc esse puto q̃ sequitur,cũ statim subinferꝝ. Secunduz q̃ vidisti ferrum mixtum teste ex luto:z digitos ex parte ferreos/z ex parte ficiles:ex parte erit solidum/z ex parte erit contritũ. Fortes enim,z patientes(vt dictum est) eiusmodi boies sunt in ea parte qua eozū labor militat cupiditati:imbecilles/z impatientes in ea parte qua eozū labor posset militare virtuti. Quod aũt dicit ex testa/ex luto,quid aliud est huiusmodi testa nisi feda cõsuetudo? Quasi enim lutuz in testam duratur,quando feda actio in consuetudinem ducitur:sed ex fede consuetudinis obdurationẽ hõ ad impacientiam deiciꝝ,z teste more leuiter nunc per iracundiã frãgitur:nũc in concupiscentiam resoluitur. Sed sicut de auaris ostendimus,videntur multi suis voluptatibus libenter tũc sacrisfacere,cũ hoc possunt sine dispẽdio pecunie. cum autẽ sine lucri dãno non possunt, vehementer contraire. Nonne tibi videnꝝ isti ferrum/z testam ex luto pariter commiscere? Quia aũt vidisti(inquit)ferrum mixtum teste ex luto:commiscebunꝝ quidẽ hũano semini,sed nõ adherebunt sibi,sicut ferrum non potest misceri teste. Que sunt humana semina nisi carnalis prudẽtie consilia? Docet nos prudentia carnis ,ppter vsui necessaria pecuniam querere. docet nos eadẽ multa de opite necessarijs detrahere/z pecunie parcere,ne videatur in necessarios vsus deficere. Ecce quomodo adherent humano semini cũ videa turvnum quasi ex consilio alterum requirere: non tamen permiscenꝝ,quia vnus in alteri videtur sepe contradicere. Aliud imperat amor diuiciarũ,atq̃ aliud amor deliciaꝝ Aliud estus voluptatis/aliud questus cupiditatis. Et cũ in hunc modum diuersa vicia hominem per diuersa rapiunt/vel ad contraria impellunt miserabiliter affligũt: nec dole/nec nocte quiescere sinũt:z modo mirabili/atq̃ miserabili qui eiusmodi sunt,dãnationis tẽpora preueniunt,dũ interna animi anxietate/vel exteriozi afflictiõe erga semetipsos deseuiũt:z nili supna eos clementia respiciat,per temporalia tormenta ad eterna vadunt.

¶ Quomodo diuinꝰ prenouetur homo quãdoq̃ de profundo iniquitatis ad summũ fastigium charitatis. ¶ Capitulum.xxxiij.

Sed diuina miseratio sepe vertit in adiutoriuz salutis q̃ (q̃tũ in ipsis est) cumulus est dãnationis,secundũ q̃ scriptum est:vbi abundauit iniquitas,superabundauit gratia. Nam sepe superna gratia dũ huiusmodi homiez inter calamitatũ suarum angustias vidit,hanc eande infelicitatis sue immanitatem eozum oculis objcit:z in eius cõsideratiõe ad penitẽtie lamẽta compungit:z eductas de lacu miserie/z de luto fecis,quibusdam profectuũ gradibus de profundo iniq̃tatis prouehit ad summũ fastigiuz caritatis. Nonne hoc est q̃ scriptura loquit:vbi cõsequẽter adiungitur in diebus regnoꝝ illoꝝ suscitabit deus celi regnũ q̃ ineternum non dissipabitur:z regnũ eꝰ populo alteri non dabitur? Comminuet/z cõsumet vniuersa regna hec:z ipsum stabit ineternum :scõm q̃ vidisti, q̃ de monte abscisus est lapis sine manib⁹:z cõminuit testã/z ferrum/z es/z argentũ/z aurum. In diebus illoꝝ regnorum illoꝝ sub tempore tante malicie/z tãte miserie datur abundantia gratie:z suscitabit regnũ caritatis q̃ nunq̃ potest perire. Qui eñ manet i dilectione,manebit ineternum. Itaq̃ hoc regnũ in eternũ non dissipabitur. Caritas enim oia suffert/omnia credit/omnia sperat/ oia sustinet. Et regnum eius populo alteri non dabit.hic est eñ fons ille(vt ait Augu.)de quo non cõicat auenus. Comminuet (inquit) z cõsumet vniuersa regna hec . Multis aũt nosse quomodo caritas vniuersa regna hec cõminuit/atq̃ consumit? Caritas(ait apostolus)patiens est/benigna est:caritas non emulat/non agit perperaz/non inflatur/non est ambitiosa/non ir.non co.malum.non.g.lup ini.cõgaudet autem veritati. Adhuc additur de hoc regno ,quia ipsuz stabit in eternũ.z caritas(ait apostolus)nũq̃ excidit.Fcũ dum q̃ vidisti(inq̃t)q̃ de mõte abscisus est lapis sine manibus z con.t.z fi.z es:z argentũ z aurũ.Scimus quia regnum dei a timore inchoatur:sed in caritate consummat. Per lapidẽ itaq̃ timoris deiciꝝ opus confusiõis,z fundatur regnum caritatis. Sed lapis sine manibus abscidi tur per quẽ caritatis regnum fundatur. Timoris enim incussio/caritatisq̃ inspiratio fit in spũ sancto ,non opere humano. Caritas(inquit)dei diffusa est in.c.n.per s.s.qui datus est nobis. Comminuet(inquit)atq̃ consumet vniuersa regna hec,scõm q̃ vidisti q̃ lapis abscisus ẽ sine manibus:z contriuit testam/z ferrũ/z es/z ar.z aurum. Destructio aduersantiũ regnoꝝ incipitur a timore: perficit in caritate. Per timorem eradicanꝝ a consensu: per caritatem euelluntur ab affectu. Comminuet ergo testeꝰ fragilitatem caritas,que patiens est.cõminuit ferreum rigorem caritas,que benigna est. Quid queso est in qua simulationis es cõminuitur,nisi caritas q̃ nõ emulat? Quid vo est qõ cõminuit eream pertinaciã,nisi caritas que nõ agit peram? Si in argento iactantia:in auro intelligiꝫ arrogantia:quid eis tam contrarium q̃ caritas que nõ inflat: nec est ambitiosa:nec querens que sunt sua: Si aũt in argẽto illud opus intelligiꝫ qõ fit ex sola deliberatione,non autẽ ex dilectione:nec fit tam ex dilectiõe,q̃ ex veritate: quid tam consentaneum caritati que congaudet veritati? Si in aureo capite optimi operis defectus reprehẽdit eo q̃ ad debiti finis talũ nõ perducit,quid melius hoc op⁹ arguit

vel edirigit q̃ perfecta caritas que nunq̃ excidit? O felix caritatis regnum quod manet ineternum. O felix regnuz quod nunq̃ dissipabitur:qõ populo alteri ineternuz non dabit. Felix regnũ in quo pacientia durat:benignitas peseuerat. Felix regnũ in quo nemo emulat:felix vtiq̃ i quo non agitur perperam:nemo inflat:felix vere in quo nemo ambitiosus querit q̃ sua sunt:nemo vrit. Forte in hoc nobis aliquid innuit,qõ cum superius in enumeratione cõtritionis pus ferrum:postea testam posuerit,hoc in loco sane pus testam:postea autẽ ferrũ ponit. Sed scimus q̃ in alijs timor:in alijs aũt principatur pudor. Nã alij q̃dq̃ sunt magis timorati q̃ verecũdi:alij vero magis verecundi q̃ timorati. Qui igitur timidiores sunt facilius compũguntur ex consideratione propie crudelitatis,q̃ voluptatis. Qui vero verecũdiores,familiariꝰ ad penitẽtã emolliuntur ex recordatione sede voluptatis,q̃ iniq̃tatis. Si igitur per ferrum crudelitas:per testã recta voluptas intelligitur:quid mirum si alias z alias:alio z alio ordine ferrũ testa cõminuta leguꝝ,cũ pro qualitate animoꝝ / vel moꝝ in alijs z alijs intime ppũctiõis/ z vere cõtritiõis ordo/vel occasio varietur?

¶ Que sit nimis sera/vel que sit vtilis,z certa p uidentia. ¶ Capitulum.xxxv.

Prosequitur adhuc daniel:z addit:deꝰ magnus (inquit)ostẽdit regi que futura sunt postea . Deꝰ (inquit)magnus:forte in eius cogitatiõe,z dilectione creuerat cui tantam misteriozꝝ profunditatem reuelauerat,vt eius magnitudinẽ non immerito p ceteris magnificare debeat. Deus magnꝰ ostẽdit regi :nõ cuilibet homini:fz regi ista domiꝰ ostendit vt regia libertate/z auctoritate illius suũ regnũ regendũ/atq̃ disponendum agnoscat,qui ad futurozuz prenoticiam/z eiusmodi gnaz banelat. Deꝰ magnꝰ oñdit regi q̃ futura sunt postea O q̃ta dei pietate agitur vt cũ adhuc futura est:dum adhuc precaueri potest sua homini ruina reueleꝰ:vt tãta sollicitudine preuideat/ z agnoscat q̃d timere/ quid cauere/ cui pericula repugnare debeat. Tarda quidẽ z nimis sera prouidẽtia est/cum iam imminẽs periculum vitari nõ potest. Deus magnus ostendit regi que futura sunt postea. Felix ille q̃ imminentẽ ruinam preuidere potest dũ adhuc res est,z passionibus suis dñari/z instans adhuc periculũ declinare potest. Videamꝰ aũt q̃d post hec omnia subiungitur,cũ dicitur. Et verum est somnium/z fidelis interpretatio. Multa sepe diuinoꝝ misteriozum profunda insite nobis rationis viua citate penetramus: z nonnulla de futuris prudentie oculo anteq̃ veniãt cauta sollicitudine preuidemus. Sed in his sepe cõstantia titubat:z quid per certitudinis securitatẽ inconcusse teneat haud plene comprehendit. Cogitationes eñ mortalium timide/ z incerte prouidentie nostre. Econtra autem, qõ in lumine dei cernimus:qõ ex eius reuelatione cognoscimus:tanta certitudinis fiducia tenem⁹ vt nullo super hoc ambiguitatis ancipiti pulsari possim⁹. Hoc est qõ psalmista figuraliter exprimit,cum dicit pre fulgore in ꝺspectu eius nubes trãsierunt.dñi respicere,est illuminare. Cũ enim sit lux vera more vtiq̃ solis eo ipso quo respicit/z illustrat,accẽdit/z illuminat. Ad diuinum itaq̃ respectum tanto sepe diuini luminis splendoze replemur:vt in eo qõ diuinitꝰ reuelat omnis mox ambiguitatis/vel hesitatiõis obnubilatio de medio tollatur. Nubes itaq̃ transeunt cũ ille q̃ animum obnubilare cõsueuerant dubitationes recedunt. Nubes trãsire est veritatis perspicatiam/z intelligẽtie serenũ sine vlla percunctatione tenere. Eiusmodi certitudinem,certitudinisq̃ securitatẽ in sententie sue assertione habere sodocet q̃ducialiter asserit. Et verũ est somniũ/z fidelis interptatio⁹. Sz q̃d ad hec rex fecerit, scriptura subiũgit.

¶ humiliatio instabilis/ z indiscreta sit quidem reprehensione digna. Cap.xxxvj.

Tunc rex nabuchodonosoz cecidit in faciẽ suã z danielem adozauit:z hostias/z incẽsum precepit vt sacrificarent ei. Adultũ,nec mirz, seip sum humiliauit:z merito hũiliari debuit postq̃ tale/tantũq̃ sibi periculum imminere cognouit. Sed in hoc cum quis non iure reprehẽdat, q̃ illuz qui soli deo debeꝝ honorẽ homini mortali exhibeat? Sed forte num,quia verũ dei templũ esse deprehẽdit ,tali honore dignum iudicauit. Sed ad edificationẽ nostrã oportet nosta diligenter discutere:vel quid in nobis iuxta horum similitudinẽ actitari soleat subtiliter inquirere. Cecidit(inquit)in faciem suam.per faciem hõ cognoscit: et ea pars i homine ceteris decentioz/vel dignioz habeꝝ. Quid itaq̃ aliud est in faciem cadere,q̃ illud etiã qõ in se precipuum/vel optimum est alta considerationẽ despicere: et illud vtiq̃ vnde'alijs innotescere/z velut venerãdꝰ apparere consueuerat,tanq̃ infimũ/z pene/vel penitus nichilum reputare? Attẽde quõ in faciem suam cecidit:quomodo se ipsum humiliauit/vel humiliari nos voluit,qui ões iustitias nostras panno mulieris mẽstruate comparauit. Sed nec valde magnum/nec admodũ mirũ si eo nos tẽpore abicimus:quo periculum nostruz imminere iam cernimus. Tunc(inquit)rex cecidit in faciem suam. Tunc cecidit cum daniele docente periculũ suũ agnouit. Sed sciẽdũ q̃ illa humiliatio que sine perseuerantia est/imminenti periculo repugnare non potest. Illud quoq̃ notandũ q̃ sepe quo se quis incõsultius/z immoderatꝰ abicit,eo ad elationem/z enormiorẽ postmodum superbiam erumpit Attende in rege humiliationẽ instabilem/z indiscretam:z postmodum superbiam plusq̃ humanam. Nam qui prius danielem adozauit/idem ipse postmodum statuam suam adozare precepit.

¶ Q̃ in nulla nostra virtute debeamus confidere vel gloriari velle. Cap.xxxvij.

Hostias(inquit)z incensum precepit vt sacrificarentur ei. Animalia pro daniele occidere:vel incẽsum cremare: z eiusmodi q̃libet in eius vsus vel vtilitatem expẽdere omnino non esset culpabile. Culpabile aũt hec illi sacrificare/z homini mortali diuinum honorẽ expendere. In hostie immolatiõe bruto um,z irrationabilium caro mactaꝝ,in incẽsi concremationẽ suauis odoz latius spargiꝫ. Quasi igitur viua,fz bruta caro mactatur quando quilibet irrationabilis appetitus/vel affectus in nobis carnis contritiõe mortificatur: z tunc velut incensi odozem latius spargimus, q̃i cuiuscunq̃ virtutis opinionẽ dignis laudum preconijs dilatamus. Ex his itaq̃ que in nostris appetitib⁹/vel affectib⁹ adhuc bestialiter viuũt pro daniele nostro mactare:z eius modi mortificationẽ in deuotiõis nostre vsuz / z vtilitatẽ exercere absq̃ vlla contradictiõe non erit inutile. Cũ autem danielis officiũ multiplici laude commendamus: et de virtute deuotionis,bone opinionis fragrantiam sermonis nostri cõmendatione circũquaq̃ diffundimus,bonum opus quidem facimus: si in his oibus danielis nostri non tam gloziam,q̃ vtilitatẽ querimus. Et vt apertius dicam quid sentiã:bonum est vtiq̃ ob deuotiõis gratiam/z oationiꝫ instantiam vitam nostram restringere: bonum est virtutem orationis commendare/z laudibus efferꝝ,si tamen ad hoc fiat vt nostra deuotio in meliꝰ excrescat,z feruentioz exurgat:non vt gloriosioz appareat. Q̃ multi sunꝺ qui cũ per orationis instantiam aliquã se obtinuisse gratiam credũt,multum iam de sua deuotiõe

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel sãctitate presumẽtes magna ꝛ ab alijs de ꝯ estimari volunt. Hoc est q̃ nabuchodonosor postq̃ per danielem ad voti sui desiderium peruenit tam ineptꝰ, q̃ vano eum honore cumulauit. Hoc autem qõ circa hanc de qua loq̃mur virtutẽ reprehendim⁹, in qualibet virtute/vel gratia cauere debem⁹. Audi aperte: diligenter aduerte: memoriter retine si in aliqua gratia/in aliqua industria/si in aliq̃ virtute tua confidis, presumis, gloriaris: diuinum quidez ꝛ tuis improbe honorem ei impendis, ne dicam deum ti bi facis. Qui gloriatur in domino glorietur. Maledictus homo qui confidit in hoie: ergo qui confidit in se/ vel aliqua sua virtute. Gloriam meam (inquit) alteri non dabo: nec laudem meam sculptili.

¶ Q̃ multi quq̃unt virtutum scientiaz/ moꝛuq̃ doctrinam ad ostentationem, non ad vtilitatem
Capitulum. xxviij.

Q Vam multi gloriãtur, ꝛ glorioſi in oculis hominum esse volunt: non dicam de eo q̃ virtutes/vl sanctitatem habeant. Sed q̃ de virtutibus quidem prudenter disserere/ꝛ diserte disputare, sciant. O q̃to satius: o q̃to vtilius tibi esset aurum scientie/ ꝛ argentum eloquentie non habere: q̃ inde tibi ydolum facere. Simulacra gentiũ argentũ/ꝛ auruz: opera manuuz hominũ. Virtutum modum/ꝛ formam solã per intelligentiam/et doctrinam depingere. ꝛ memoria retinere: earum autem effectu carere, quid aliud est q̃ quedam simulacra coꝛde gestare? Scientia sanctitatis sine intentiõe bona, quid aliud est q̃ ymago sine vita? Sciẽtia sola sine sanctitatis effectu, ꝛ bonitatis affectu, quid aliud est q̃ simulacrum vanum sine motu, ꝛ sensu: Os (inquit) habẽt ꝛ non loquentur: oculos habent, ꝛ non videbunt: aures habent et non audiẽt: nares habent ꝛ non odoꝛabũt. Manꝰ habent, ꝛ non palpabunt: pedes habent ꝛ non ambulabunt non clamabunt in gutture suo. Os (vt omnes nouimus) est instrumentum loquendi: oculi, instrumentum videndi: aures instrumentũ audiendi: ꝛ in hunc modum debet et de alijs intelligi. Quid itaq̃ est os/oculos/aures/vel talium quelibet habere: ꝛ ea in nullos vsus exercere, nisi officioꝝ instrumenta habere: ꝛ instrumentoꝝ officijs carere? Legis quia coꝛde creditur ad iustitiã: oꝛe autem cõfessio fit ad salutez. Ad os itaq̃ pertinet confessio: ad oculos circunspectio: ad aures obauditio: ad nares discretio: ad manus operatio: ad pedes promotio: ad guttur supplicatio. Ecce illa tua sciẽtia inanis optime fortassis nouit q̃ sit virtus confessionis. Nouit quia omnia in confessiõe lauantur. Nouit fortassis quomodo confiteri debeat/nec tamen confitetur. Os igitur habet ꝛ nõ loquitur. Nouit fortassis quomodo vitam suam circũspicere debeat: eam tamen quomodo oportet circũspicere dissimulat. Videndi quodãmodo instrumentum habes, sed videndi officio cares. Nosti forte que sit virtus obedientie, ꝛ qualis debeat esse: nec tamen vis obedire. Hoc est aures habere, ꝛ nõ audire. Per scientiam discernẽdi instrumentũ fortassis habes spiritualis odoꝛamenti. Sed dum in moꝛibus discernendi nullum studiũ impendis, de inutili instrumento inaniter gloriaris. Scis quomodo te oporteat in bono opere exercere: nec tamen vis fructum boni operis per experientiam capere. hoc est manus habere, et non palpare. Quid enim est manibus palpare, nisi operũ fructus experiendo probare? Profectuũ pedes per scientiaz accepisti, si quomodo in anteriora te extendere oporteat didicisti. Sed pedes habẽs minime incedis/si ad profectum nõ tẽdis. Supplicandi doctrinam accepisti, ꝛ non vis supplicare: hoc est guttur habere, ꝛ nolle clamare.

¶ Q̃ in cuiuscunq̃ virtutis exercitione septem ista oporteat obseruare.
Capitulum. xxix.

Si autem diligenter attendimus, septẽ ista in cuiuscunq̃ virtutis executione obseruare debem⁹. Primum illud qõ ad os pertinet, anteacta mala damnare/ꝛ acculare. Secundum qõ ad oculos pertinet, quid agendũ sit diligẽter inuestigare/ꝛ per inuestigationem cognoscere. Tertiũ qõ ad obauditionem pertinet inuento consilio consentiendo acquiescere/ꝛ obtemperare velle. Quartũ qõ quasi varium sit, agendo bona insidiantia mala caute deprehendere/ꝛ prudenter discernere. Quintũ qõ etiam quasi ad manꝰ spectat, deliberatum bonuz opere explere. Sextũ quasi quadam promotione pedum, ex bono in cepto semper ad meliora tendere. Sed quia ad nullum bonuz per nosmetipsos sufficiẽtes sumus: ad omnia hec diuinũ auxiliuz implorare debem⁹. Si autem hec nõ faim⁹, nec tũ opere exercemus, quid aliud in acquirendis/ et excolendis scientijs ociosis/ ꝛ inutilibus q̃ vana ꝛ inania simulacra facimus, vel colimus/ dũ sola virtutum notitia contenti sumus? Vide q̃ sit peruersum atq̃ damnabile, spiritalem doctrinam ad solam ostentationem non autem ad edificationẽ querere. Carnis prudentia est ista profecto, et ꝙ prorsus inimica sit deo, Quid queso prodest, immo q̃ tũ obest cuz magno laboꝛe/ꝛ summo studio querere/ꝛ inuestigare, q̃ntie scire velle que nullo modo velis opere exercere? Nam luce clariꝰ constat, quia seruus sciens voluntatem dñi sui, ꝛ nõ faciens, quis potius ageꝝ indigna, plagis vapulabit multis. O quale/ꝛ q̃ inutile consilium, consilia vite ad hoc solum querere/vt habeas q̃ o possis ceteris sapientioꝝ apparere/ꝛ magistri nomen obtinere? O acuta prudentia, q̃ astuta prouidentia illis consilijs exquirendis vehemẽter insistere, quib⁹ adeptis nullo modo velis acquiescere. Sepe aũt huiusmodi mentibus iusto dei iudicio accidere videm⁹, vt quales prius sunt spiritales prouidẽte ad spiritualia, tales postmodũ fiant carnales prouidẽte ad carnalia. Qualia (inq̃) spiritalia consilia prius erant ad celestia/ꝛ diuina, talia post modicum carnalia cõsilia inueniantur ad sec̃aria/ꝛ hũana. Quẽadmodũ enim in spiritalibus/ꝛ anime lucris priꝰ videnꝰ, de salubriter facere posſint, ꝛ tamen facere nolint: sic postmodum in carnalibus commodis, ꝛ tẽporalibus lucris videãt que vtiliter facienda sint: ꝛ tñ concupiscentia victi/vel socoꝛdia deuincti, nimo facere non possint. Solet autem hoc ipsum quibusdam etiam vtiliter accidere, ita vt ex eo ipso iam incipiãt vicia sua detestari/ꝛ abhoꝛrere: ꝛ super hoc ipso diuinum auxiliũ implorare: cum videant nec inter summa pericula seipsos posse a suis excessibus tẽperare, vnde est illa Ezechie prophetica imprecatio/seu postulatio. Similes illis fiant qui faciunt ea: ꝛ oẽs qui confidunt in eis. Sed vt ad id redeam⁹ vnde digressi sumus: hinc saltem colligamus q̃ ineptum sit, ꝛ inane de solis inanib⁹ virtutũ scientijs/ꝛ quibusdaz quasi ipsarum simulacris gloriari velle: cum apud deum detestabile sit hoiez de aliqua sua virtute presumere. Ecce nabuchodonosoꝛ reprehendimus: ꝛ merito reprehẽdere debemus q̃ danielem q̃uis hominẽ fidelez diuino honoꝛe donari precepisset: q̃to magis si eiꝰ ymagini idipsuz exhiberi voluisset?

¶ Q̃ sepe desiderium coꝛrumpitur vnde intelligentia illuminatur.
Capitulum. xl.

Sed videamus inter hec q̃ vera de deo senserit vel direrit, q̃ tam inania fieri voluit. Loquens ergo rex ait danieli. Vere deus vester deꝰ deoruz est: ꝛ dñs regum, reuelans misteria: quoꝝ

potuisti aperire sacramentuz hoc. Ecce q̃ sane ꝛ de diuinis sentit: ꝛ tamen ydolatrie simile qõ per opus exercuit. Sic sic sub vno eodẽq̃ tempoꝛe ꝛ moyses in monte ad summa/ꝛ diuina contemplanda sublimatur: ꝛ plebs sibi commissa ad ydolatrie scelus/ꝛ vituli cultura in valle deijcit: ꝛ fit vtiq̃ sepe in vno eodẽq̃ animo, modo mirabili/ atq̃ miserando: vt vnde in summis intelligẽtia hoiem ad diuina illuminat, inde minus desideriozq̃ turba coꝛrumpat. Quis enim nesciat quomodo magnitudo reuelationũ mẽtem incauteam in superbiã eleuat: cum apostolus ipse de seipso dicat. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est michi stimulus carnis mee ãgel⁹ sathane q̃ me colaphiset. Sepe etenim quedã adhuc inter ipsa diuinarũ reuelationuz spectacula constituti, apud semetipsos tacita mente superbiunt iam magna de se estimantes: magna ꝛ ab alijs estimari dignũ ducunt: iam quomodo ꝛ alijs innotescere valeant sagaci sollicitudine pẽquirunt: iam inanis fauoris aurã captant: ꝛ illã quã apud deũ habere cõueuerant gloriam verã, in vanam cõmutant. De qualibꝰ psalmista. Et mutauerunt gloriã suam in similitudinẽ vituli comedentis fenum. Cum n. scriptum sit. Omnis caro fenum: ꝛ omnis gloria eius quasi flos feni. quid aliud erit vitulus fenum comedens, nisi humani fauoris appetitus carnalis/m/ꝛ temporalem gl̃iam ambiens? Quid igitur aliud erit vitulum animal quidem petulum/ꝛ brutum colere, q̃ in gloꝛie temporalis ambitione irrationabili appetitui deseruire: ꝛ in temporali ꝛ inani gloria gloriam suam constituere? Et nabuchodonosoꝛ quidẽ quem tamen iuste reprehendimus, tolerabilius aliquid fecit: qui hominẽ vtiq̃ animal videlicet rationale diuino honoꝛe donauit, Nam procudubio irrationabilius erit irrationabile q̃ rationabile animal colere. Alij confidunt, ꝛ gloriantur in propria virtute: alij autem de sola virtutis estimatione. Illi de eo q̃ habent velle credunt habere: isti de eo qõ estimantur ab alijs esse. Illi de testimonio conscientie, non quasi apud deum: isti de testimonio fame quasi apud proximum tantum. Illud itaq̃ est velut animal irrationabile: istõ velut animal rationale. Felix qui gloriatur de conscientie testimonio, sic tamen quasi in domino. Alioquin ingratum valde gloriari de munere, sed non in muneris auctoꝛe. Q to melius/q̃to rectius dictus rex deũ q̃ danielẽ adoꝛaret, ꝛ sacrificaret qui eum quidem (q̃uis danielis officio) docuerat qõ querebat.

¶ Q̃ alia q̃ diuina reuelatione cognoscimus alia ex ratione colligimus.
Cap. xli.

Sed quia reprehendẽda (vt iã diximus) fecit: videam⁹ q̃ recta de deo senserit in eo q̃ dixit: vere deus vester deus deoꝝ est: et dñs regum. Cũ potestas regia sit principalis/ꝛ summa: qd est regem hoc dicere, nisi ex intimo anime sensu hoc fortiter/immobiliterq̃ tenere? Quid est hoc danielẽ a rege audire, nisi ex intimũ anime sensum, veram animi deuotionez nõ debere nec posse latere? Vel in eo fortassis q̃ alia daniel a deo didicit: alia etiam a rege audiuit sacra scriptura mistice innuit, quia in deuotionis nostre vsum, alia sunt que ex diuina reuelatione discimus: alia que ex infra nobis rationis viuacitate perpendimus. Q̃ autem de deo loquens vester, nõ noster dicit: respectum gratie, non conditionẽ nature attendit. Speciali enim quodãmodo illoꝝ propꝛie erat qui ex gratie ipsius munere/ꝛ meritoꝝ prerogatiua singulare pre ceteris apud ipsum familiaritatis locum/ꝛ confidentie ausum obtinuerant. Et absq̃ dubio deuotio est que deũ ꝛ propitium reddit: ꝛ familiarem efficit. deus (inq̃t) deoꝝ ꝛ dominꝰ regum. Nam ꝛ si sint qui dicantur dij siue in celo/siue in terra, secunduz illud. Ego dixi dij estis: nũcupatiue quidẽ sic dici possunt. nam qõ deus naturaliter est substantialiter omnino esse non possunt. Est ergo deus deoꝝ: ꝛ dominus regũ. Quia testante apostolo: non est potestas nisi a deo. Nã q̃ alij alijq̃ sunt: q̃ viri virtutuz vicijs ꝛ passionibus suis dominari possunt, ex summi regis sane munere accipiũt. Ait ergo. Vere deꝰ vester deus deoꝝ est: ꝛ dominus regũ, reuelans misteria, vnde aũt hec colligat/atq̃ conijciat, statiz annectit cũ dicit: quia potuisti aperire sacramentũ hoc. Ex eo enim q̃ sibi secreta coꝛdis sui: ex eo (tez q̃ sibi archana consilij diuini vnum de preterito, alterum de futuro subyno eodẽq̃ tempoꝛe reuelauit, mira ingenij viuacitate, summe diuinitatis reuelari onẽ perpendit. Ex eo autez q̃ de sui coꝛdis secreto audiuit, ꝛ veruz probauit: verũ ꝛ illud esse collegit qõ de diuinitatis consilio/vel proposito interim per experientiã probare non potuit. Prudenter igit animaduertit summã sapientiam eẽ/que danieli potuit in tam tenebroso humani coꝛdis abysso aliene cõscientie secreta aperire. Nam secundũ salomonis sententiam solus deus est qui nouit coꝛ omniũ filioꝝ hominum. Sagaciter nichilominus deprehendit summam potestatẽ esse que danieli potuit futuroꝝ atq̃ gerendoꝝ oꝛdinem/ꝛ dispositionẽ pro beneplacito reuelare. Quis eñ alꝰ q̃ deus diuinum consilium ei manifestare potuit? Iurta illud quod ysaias dixit. Quis nouit sensuz domini: aut q̃s consiliarius eius fuit? Teste nãq̃ apostolo: sicut nemo nouit q̃ sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est: sic nemo nouit que sunt dei, nisi spiritus dei. Recte ergo dicitur. vere deus vester deus deoꝝ est: ꝛ dominus regum, reuelãs misteria: quia potuisti aperire sacramentum hoc.

¶ Q̃ optimum sit deuotionem nostram eousq̃ proficere: q̃ nulla occupatio possit eius officium interrumpere.
Capitulum. xlij.

Tunc rex danielem in sublime extulit: ꝛ munera magna ꝛ multa dedit ei. Si per danielem deuotionem recte intelligimus, q̃d aliud erit danielem in sublime attollere, q̃ deuotionis officiuz inter cetera quelibet officia principale/ꝛ precipuum reputare/ꝛ quasi summo loco habere? Fieri aũt solet postq̃ mens q̃ta sit virtus vere deuotionis per experientiã eius probat, vt studijs vehementius intendat: ꝛ eius prouectibus diligẽter insistat: inuestigando quer̃at: quer̃endo inueniat, vnde in id ipm ad meliora proficiat. Quid aliud igitur q̃ munera magna/ꝛ multa deuotionis nostre daniel accipit, quãdo ex alacriter impenso studio quasi quedam intelligentie talenta/ꝛ prudentie lucra facile inuenit: vnde ad maioza crescere: ꝛ ad plurima dilatari possit? Et cõstituit eum (inquit) principem super omnes prouincias babilonis: ꝛ prefectum magistratuum super cunctos sapientes babilonis. O vtinaz deuotio nostra eousq̃ proficiat, quo cunctis principibus babilonis superior: cunctis prudentibus babilonie sapientioꝝ appareat: ꝛ omni eo qõ in mundo placet/vel preciosum videtur ex mentis nostre iudicio preciosioꝝ emineat: ꝛ ex arbitrij decreto superius lucrum obtineat. Hoc erit (vt arbitroꝝ) danielem a rege principatus/ꝛ magisterij arcem accipere. Vtinam contingat tandem aliquando nostram deuotionem id perfectionis attingere, quo nulla q̃tulibet vehemẽs affectio: nulla occupatio: nulla sollicitudo: nulla suggestio/vel suasio possit in nobis eius studium, non dicã dissipare: sed nec quidem interrumpere. et illud immobile apostolicum impleatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine intermissione orate, vtinaz cetera quelibꝫ officia ita disponantur/vel ordinẽtur/vt deuotionis nostre vsibus z vtilitatibus militare/seu etiam subseruire probentur.

¶ Q; etiã in necessitatis nostre vsib⁹ nichil improuide: nichil incõsulte agere debeam⁹. Capꝫ. xliij.

DAniel autem postulauit a rege, z constituit super opera prouincie babilonis sidrac/misach et abdenago. Petenti danieli/rex absqꝫ dubio consentit: qñ mentis arbitrium facile acceptat/z recipit quicquid ei conscientia suꝫ tẽpore intime deuotionis suggerit. Sed que queso est dicta illa babilonis prouincia: vel qñ illi⁹ prouincie opera? Certe circũadiacentem babilonis prouinciam deus fecit. nã muros vtiqꝫ / et edificata humana industria expleuit. Si ergo babilon recte confusio interpretat: eius qũlibet cõfusioni subiacere videntur: quomodo qñso ad babilonem pertinere/vel confusioni subesse potuit quã deus fecit, z instituit? Scimus autem quia deus hominem multiplici necessitati subiecit: nam comedendi/bibendi/z quorum libet eiusmodi necessitatem ex ipso cõditionis sue iure accepit. Sed si in primo illo conditionis sue statu permansisset, ista homo nullo modo erubesceret: quia sine omni peccato exercere potuisset. Nunc autem eadem ipsa necessitatis officia iuste erubescimus, quia corruptionis nostre vicio deuicti sine culpa exercere non valemus. Recte ergo babilonice possessioni deputatur lata illa/z vere multum dilatata infirmitatis nostre corruptela, que confusioni subiacere nõ dubitatur. In huiusmodi itaqꝫ prouicia/ z necessitatis nostre officio/vel opera, erit omnino peruti le predictos illos viros prefecisse: z sub eorum dispositione omnia redegisse. Sicut superi⁹ iam diximus, per istos tres viros: circunspectionem/discretionem / deliberationem intelligere debemus. Debemus itaqꝫ non solum in studijs, z exercitijs spiritalibus: verum etiam in negocijs secularibus/z necessitatis vsibus nichil incircũspecte/nichil indiscrete/nichil improuide facere. Et ꝺ erit sydrach misach/z abdenago super omnia opera prouincie babilonis constituisse. Itaqꝫ in his etiã ꝺ. quibus humane necessitati consulimus, vel communi infirmitati deseruim⁹ nichil sine modestia: nichil sine mensura: nichil sine intentione bona: nil preter ordinem: nil preter rationez agam⁹, z qle daniel magisteriũ in babilonica puricia habere nos voluit obtẽperemus. Dentꝫ (secundũ sapientis sententiaz) omnia fac cum consilio: z tale magisterium habes quale tibi prophẽta designat ex misterio. Omnino nãqꝫ op⁹ est circunspectione/discretione/deliberatione: si volumus nichil improuide: nichil inconsulte agere.

¶ Q; quicquid animũ pro cogitationem pulsat mentis deuotionẽ excitare debeat. Capꝫ. xliij.

AD vltimum autem in conclusione sermonis infertur. Ipse autem daniel erat in foribus regis. Scimus autẽ quia per fores aditus ad interiora patet. Daniel denꝫ quasi in regis foribꝰ obseruat, quando deuotio nostra circa quaslibet suggestiones caute inuigilat: z contra quaslibet maligni machinationes in ipso tentationis aditu oratione repugnat: ne incautam mentem vlla infestatio/ vel violentia oppimat: vel fraude circũueniat. Felix animi status, z omni studio expetendus, quando omne qõ animum per cogitationez pulsat, statim absqꝫ vlla moza mentis deuotionem excitat. Debet itaqꝫ deuotio mentis omnem aduersarij consensum studiose preuenire/z oratione premunire. Et hoc erit danielem regis foribus presidere. Ad omnem suggestionem/ad omnem emergentem cogitationem petamus a domino ne nos inducat in tentationem: et habeam⁹ danielem ciuitatis nostre foribus presidentem. Audi quid secundum hec sapiens admoneat, cum dicat. Omni tempore benedic deum: z pete ab eo vt vias tuas dirigat. Ad veram autem vitam vias nostras dirigat/qui sine fine vivit et regnat. Amen.

¶ Finit liber primus.

¶ Secundi libri capitula.

De sciẽtie securitate: vel profectuũ innouatione. capꝫ. j.
De intellectualis sensus illuminatione: vel quomodo cõtemplationis nostre spectacula menti soleant vtilem timorem incutere. ca. ij.
Q; alia sit gratia per quam cognoscimus iudicia diuina alia per quam discernimus merita propria. ca. iij.
Quomodo oporteat secularia studia deponere: z ad spiritualium inuestigationem conuertere. ca. iiij.
Quomodo insistere oporteat qui ad diuinorum misteriorum enodationem anhelat. ca. v.
Q; sit inane misteriorum profunda rimari sine magisterio spiritus sancti. ca. vj.
Q; ad misteriorum enodationem melius proficimus de uotione qꝫ inuestigatione: z q; vere deuotionis sit omnia discutere vt possit omnia dijudicare. ca. vij.
Quibus deuotionis studijs insistere debeat qui occultoꝝ reuelationem diuinitus expectat. ca. viij.
Quãta virtus vere deuotionis sit que filium dei facit: qꝫ animum humanum deo coniungit. ca. ix.
Q; maxime sub tempore orandi quibusdam solet intellectualis sensus aperiri. ca. x.
Q; seculares scientie debeant spiritualibus studijs subseruire: z vere deuotionis lucris militare. ca. xj.
Q; sit vtile summe deuotiõi summã curã ipẽdere. ca. xij.
De contemplandi modo/vel qualitate: z q; aliter videntur res in suo esse/atqꝫ aliter in sola ratione/vel summa veritate. ca. xiij.
De magnitudine gratie mentis postmodum casure: z i tãta plenitudine gratie qd soleat esse causa ruine. ca. xiiij.
De auctoritate magnitudine meritis postmodum ruiture. ca. xv.
De multitudine scientie mentis ruiture: an in tanta sciẽtie plenitudine quid esse soleat causa ruine. ca. xvj.
De rigore discipline quẽ solet ruitura mens sepe erga alios exercere. ca. xvij.
De rigore discipline quem solet ruitura mens sepe apud seipsam exercere. ca. xviij.
Q; in quolibet virtutum culmine oporteat semper motũ ruinam timere. ca. xix.
Q; quicquid circa nos agitur dei dispositiõe et angelica administratione dispensatur. ca. xx.
Q; nichil in nos possunt spiritus maligni nisi permissione dei. ca. xxj.
Quomodo/vel quo ordine ad subtractionem gratie solet mens humana corruere. ca. xxij.
Quomodo mens post sedam deiectionem sui soleat postmodũ z ab aliis cõtẽni: z in semetipsaz resolui. ca. xxiij
Q; turpiter lapsos z a sublimi deiectos diuina miseratio sepe, z ad penitentiam reseruat/z ad correctionem expectat. ca. xxiiij.
Q; ẽtiam prauitatem mens quandoqꝫ obduratur que tamen diuinitus ad veniam reseruatur. ca. xxv.
Quomodo mens que moribus deprauatur postmodum ad errores/vel fraudes imbuitur ca. xxvj.
Quomodo mens ad omnem crudelitatem quandoqꝫ effrenatur cum tamẽ diuinitus ad penitentiam reseruetur. ca. xxvij.
Quomodo malum grassatur in his qui semper in deteriora labuntur. ca. xxviij.
Q; sepe contingat mentez omnifoꝛmiter corrumpi/quaz tamen constat ad penitentiaz ex diuina miseratione reseruari. ca. xxix.
Quomodo soleat multorum vtilitati deseruire q; quoꝺã contingat de sublimi corruere. ca. xxx.
Quomodo quidaz ex proprio, quidam ex alieno casu ad discat q; nichil suis viribꝰ attribuere debeãt. ca. xxxj.
Q; ex mõ hũsilitatis pẽdet mẽsura magnitudis. ca. xxxij.
Q; aliud sit diuina iudicia per contemplationem cernere: atqꝫ aliud eorum rationem pẽdere. ca. xxxiij.
Q; eorum notitiam sepe merito deuotionis acquirimus que nulla nostra sagacitate: nullo nostro studio penetrare valemus. ca. xxxiiij.
Q; animus dum ex multa considerationẽ infirmitatis sue humiliatur, sepe ad sublimem intelligentiam diuinitꝰ illuminatur. ca. xxxv.
De vera mentis deuotione quomodo debeat semetipsaz discutere. ca. xxxvj.
Quomodo deuotio quandoqꝫ totum interioris hominis statum deprehendat: z tam presentem perspiciat, qꝫ futurum prouideat. ca. xxxvij.
Quomodo imminenti periculo repugnare oporteat: vel qꝫtũ elemosina valeat, si simplici itẽtiõe fiat. ca. xxxviij.
Q; patienter/vel misericorditer correctionem nostrã dei longanimitas expectat: vel quomodo peruersa mens eius patientia abuti soleat. ca. xxxix.
De typo arrogantis animi: vel quomodo soleat semetipsam magnificare. ca. xl.
Q; subito sepe, z qꝫ profunde labuntur qui patientia dei abutuntur. ca. xlj.
Q; vna eademqꝫ sententia per contemplationem preno scitur: per timorem intentatur: per desperationem confirmatur. ca. xlij.
Q; sine diuina protectione nullus valeat suis passionibꝰ vel malignis suggestionibus resistere. ca. xliij.
De qꝫto virtutum culmine contingat in yma viciorum corruere. ca. xliiij.
Quomodo iterum etiam ad maiorem gloriaz quandoqꝫ resurgit qui prius de sublimi cecidit. ca. xlv.
Quomodo solum deus glorificat qui seipsum prius tam impudenter magnificabat. ca. xlvj.
Quid agat superba gloriatio/vel quid efficiat deuota glorificatio. ca. xlvij.
Quomodo per discretionem iudicij/vel circunspectionez sui solet morum disciplina reformari. ca. xlviij.
Quomodo debeat deiecta mens semetipsam discutere: z ad pristinum feruorem innouare. ca. xlix.
Quomodo ex virtute humilitatis animus in bono roboratur: z ad boni perseuerantiaz solidatur. ca. l.
Quomodo/vel qua vtilitate oporteat deũ laudare. ca. lj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Liber Secundus.

De conscientie securitate: vel profectuum innouatione. Capitulum primum.

Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palacio meo. Quid per domū intelligimus nisi conscientiaz & q̄d per palacium nisi conscientie securitatem, securitatisq̄ fiduciā? Nam & palacium domus est: quelibet tamen dom⁹ palacium dici nō potest. Palaciū uero est domus quedā fortis/sublimis/atq; regalis. Si per domum, conscientiam debemus intelligere, recte per palacium intelligit securitas conscientie. In domo itaq; sua quietus sedet, quē sua conscientia non remordet. Quietaz conscientiam facit preteritorū malorum condigna satisfactio: & instantiuz malorum cauta/prouidaq; declinatio. Quietus itaq; in domo manet quē conscientia sua nec de preterita/nec de presenti culpa remordet. Quietus in domo erat q̄ veraciter dicebat. Neq; eñ reprehēdit me cor meū in omni vita mea. Quietus in domo sua extitit q̄ veraciter dicere potuit. Nichil eñ michi sciēs sum. Quietus sane tunc temporis in domo erat: & in palacio suo florebat cum dicebat. Gloria nostra hec est testimoniū conscientie nostre. Quia in flore fructus sperat, recte per florem certa futurorum bonorum expectatio figurat. Quia flos est inchoatio futurorum fructuum, recte nichilomin⁹ per florem intelligitur innouatio profectuum. In flore ergo figuratur/vel certa premiorū expectatio/vel noua meritorum promotio. In palacio itaq; suo ille veraciter floret qui sub bone cōscientie sue testimonio coronā glorie secrus expectat. Audi in domo tua quiescētem: & in palacio suo florētem. Ego aūt in iustitia apparebo cōspectui tuo: satiabor cū apparuerit gloria tua. Q̄ dicit in iustitia apparebo, pertinet ad dom⁹ quietem. Q̄ dicit satiabor cum apparuerit gloria tua, pertinet ad efflorationē. In palacio suo nichilomin⁹ florebat qui cū magne securitatis cōscientia dicebat. Bonū certamen certaui, cursum consummaui, fidē seruaui, de reliquo reposita est michi corona iustitie quā reddet michi dom⁹ in illa die iust⁹ iudex. Nōne & ille tibi in palacio suo florere videt cuius sensus de die in diē renouat? In palacio suo sedet/& floret, qui inter magna opera sua q̄ libenter facit adhuc maiora/& meliora in corde proponit.

De intellectualis sensus illuminatione: vel quomodo contemplationis nostre spectacula menti soleant vtilem timorem incutere. Cap. ij.

Omnium vidi (inquit) q̄ perterruit me: & cogitationes mee in stratu meo: & visiones capitis mei conturbauerūt me. Prius dormimus q̄ somnium videamus. Quia per somniū corporis sensus corporeus sopitur, recte per somniū mētis alienatio intelligitur per quā exteriorum oīm memoria funditus intercipitur. Somnium aūt videre est in diuine contēplationis archanū mente transire. Dormit itaq; & somnium videt, qui per mentis excessum in sublimium contēplationem ascendit. Somniū (inquit) vidi q̄ perterruit me. Huiusmodi somniorū alia deterrent: alia demulcent: alia cōtristant: alia letificant. Letificat sane (nec mirum) contemplatio eternorum q̄ iudiciorum, terret vero speculatio diuinorū iudiciorū. Quis enim digne exprimere possit q̄ letū/q̄ iocundum sua cū visio siue reuelatio facit cui deus per spiritum suum reuelauit: q̄ oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit? Sed quomodo eum ecōtra sua visio terret qui mentis subleuatione per contēplationem videt q̄ miro/q̄ occulto dei iudicio, q; & de carcere/cathenisq; interdum quis egrediat⁹ ad regnum: & alius natus in regno inopia consumat? Quē queso diuinorum iudiciorū abyssus non terreat/cum diuino lumine tactus mentis intelligentia perspiciat: nec velocium esse cursum nec fortium bellum: nec sapientium panē: nec doctorū diuitias: nec artificū gratiam, sed tempus/casūq; in omnibus? Videt. vtiq; propheta q; iudicia dei abyssus multa: & perterruerant eum visiones capitis sui, cum diceret domino. A iudicijs. n. tuis timui. Solent tamen hmōi visiones perterrere, non tam eo tēpore quo per excessum mētis videntur, q̄ tunc temporis cum post excessum somnū ad memoriam reuocantur, quando subtili examinatione secum tacita mente retractant⁹. Hinc est illud quod sequitur cū dicitur: & cogitationes mee in stratu meo: & visiones capitis mei conturbauerūt me. Ex duobus siquidem se asserit conturbari: ex cogitationibus suis/& visionibus capitis sui. Cum enim mens ex diuina reuelatione mirandum, immo & formidandum aliquid considerat: et postmodum ad se rediens, secūq; retractans seipsam forti examinatiōe dijudicat/ne forte digna sit cui tale aliqd cōtingat ex propriis nimirum cogitationibus secum agitur vt sua eam visio perterreat. Cogitationes (inquit) mee in stratu meo. Quid hic intelligitur per stratū nisi intime quietis ocium: visio vero capitis, illuminatio sensus intellectualis. Et visiones (inquit) capitis mei conturbauerunt me. Cogitationes sue itaq; in stratu suo/& visiones capitis sui vnūquēq; tunc perterrent, terrēdoq; conturbāt: cū ex eo q̄ secum post diuine reuelationis archanū meditatiōis sue negocioso ocio pertractat, ad salubrē sollicitudinem/vtilēq; formidinem eligilat. Cum eñ quis ex diuina reuelatione cognoscat quomodo soleat alius de bono in melius proficere: aut is de malo i deteriora vergere: vel quomodo cōtingat alios de summis bonis in infima mala corruere: vel de infimis malis ad virtutū summa ascēdere: quid queso mirum si sua eum visio cogat formidare? Nescit nāq; homo finem suū: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo cōprehenduntur: sic capiunt homines in tempore malo cum eis ex templo superuenerit.

Q̄ alia sit gratia per quā cognoscimus iudicia diuina: alia p quā discernim⁹ merita, propria. Cap. iij.

Vide aūt q̄ sit stupendū: q̄ ve formidandū q; sepe meus diuino lumine irradiata per contēplationem videat quid tali homini quales ipse est digne debeat contingere: & tñ talem se tunc temporis esse nesciat cui tale iudiciū ex diuersa sententia merito incumbat. Nōne nabuchodonosor regi hoc idē contigit qui diuinā sententiam de arboris abscisione ex dei reuelatione cognouit: veritatem ostense arboris similitudinem ad seipsum trahere ignorauit? Videt quid tali hoi ex diuina sententia incūberet, qui eiusmodi arboris imaginē/vel similitudinem in seipso gestaret: & tñ q; talis ipse extiterit q; per seipsum non potuit. Plenius cognouit. Cū de ergo quia alia est gratia per quā cognoscim⁹ iudicia diuina: & alia illa per quā discernim⁹ merita p̄priā. Illa nāq; contēplando: ista inuenim⁹ meditando. Illud itaq; posse accepimus ex gratia contemplationis: istud vero ex studio meditationis, & gra discretionis. Et sepe vnus idēq; homo vtrāq; simul gratiam accipit: q̄uis sub vno eodēq; tempore simul vtrāq; exercere non possit. Quasi itaq; alius alii consulit, quando q̄ per vnum eundēq; mentis statum plene non potuit ex alio statu/aliaq; tempore discit q̄ ad plenā sui cognitionē interi sufficere possit. Hic est q; nabuchodonosor per danielē eruditur de his que ipse in sua visione dubitare videtur. Adirūcto in modum dū rex prophete suam visionem narrat, ignorans de⁹ et aliū q̄ ab eo discat: & daniel ab interrogāte/& ignorante discit quid discentem docere debeat. Sic vtiq; sic sepe mēs prudenter inscia de cōtemplationis lumine reportat q̄ postmodum per meditationem inueniat, pleniusq; cognoscat. Accipitq; meditatio de precognita reuelationis luce vinodos dubitationis dissoluat. Sicut superius iā diximus per regem liberum arbitrium: per danielem deuotionem intelligim⁹. Ad eiusmodi itaq; regem illa contēplatio pertinet que mentis arbitrio subiacet/qñ eam animus iaz ad manum habet, & velut ex potestate exercet. Sic & illa meditatio ad danielem videtur pertinere: quā ex deuotionis studio religiosa mens circa morum suorū circunspectionē solet exercere. Designatus ergo rex apud danielem quasi somniorū suorum interpretationem querit/& inuenit, quādo animus que inter liberos contemplationis sue volat⁹ prosperit, postmodum meditando/& circunspiciendo in moribus suis legit/& altius intelligit. Sed videamus modo q̄ instanter nabuchodonosor quesiuit quod nesciuit.

Quomodo oporteat secularia studia deponere: et ad spiritalium inuestigationē conuertere. Capitulum. iiij.

Inter hec autem/quos capitis visiones & subsequētes cogitationes conturbant, discant regis babuchodonosor exemplo quid facere debeāt. Ego per me (inquit) propositum est decretū vt introducerent in conspectu meo cuncti sapientes babilonis: & vt solutionem somnij indicarent michi. Ecce q̄ diligenter: ecce q̄ instanter querit quod nescit: nec prius desistit, donec somnij sui solutionem inueniat quā querit. Hic est q; ab se metipso dicit. Causam quaz nesciebam diligenter inuestigabam. Decretū proponere est aliquid firmiter statuere/& qđ omo nō liceat temerare. Vide ergo q̄ vehemēter fieri voluit super quo decretū proponit. Ad sapientes babilonis pertinet sapientia huius mundi, q̄ stultitia est apud deum. Ad sapiētes babilonis pertinet prudentia carnis, que inimica est deo. Sapientes itaq; babilonis sunt peracuta scrutinia mūdane philosophie. Sapientes babilonis sunt peracuta consilia carnalis prudētie. Quid itaq; erit eiusmodi sapiētes introducere/& ad interiora reuocare, nisi pacuta illa inuestigatiōis nostre scrutinia que solebam⁹ sclarib⁹ negocijs impēdere, ad spūalia studia cōuertere? Quasi eñ exterius sunt q̄ sensu exteriori percipi possunt. Illa aūt velut int⁹ sunt q̄ nisi interiori sensu oīno comprehendi nō possunt. Int⁹ ergo spūalia: foris corporalia. Sapientes itaq; babilonis introducimus q̄ secularia/& q̄libet exteriora studia ad spūalē intelligentiā & spūalīū inuestigationē cōuertimus. Sapientes babilonis introducere est exteriorū curā postponere: & solis spiritualibus exercitijs studium impendere. Sapientes suos in intimis tenebat qui dicebat. Cogitaui dies antiquos & annos eternos in mente habui. Meditat⁹ sum nocte cuz corde meo: & exercitabar: & scopebā spīm meum. Notāduz aūt q; sapiētes nri mō intus modo foris sunt: & tñ in cōspectu nostro non sunt. Quasi in arbitrij nri cōspectu habeāt, qđ per intentionem, & ex deliberatione agit. Sepe autem contingit ex multa studiorū nostrorū cōsuetudine animuz ad inolita scrutinia incident recurrere: & anteq̄ aduertat quid intendat multam ibi morā innectere, hoc est sapiētes suos ante conspectū suū nō habere. Sed ille absq; dubio sapientes suos añ cōspectum suuz sistere facit/qui studia sua ab omni euagatione restringit: & iurta deliberatio nis sue propositū solis vtilibus/& necessarijs impēdit. Sapientes suos mens quasi in conspectu suo tenet/& obserua inuigilat, vt inuestigationis sue pedem nusq̄ diuertere liceat, nisi quo eas ex deliberatione direxerat: intantuz vt sagacitatis sue industriam nulla perscrutationum suaruz euagatio/vel ad modicum preterfugere queat.

Quomodo insistere oporteat quibusdiuinorū misteriorū enodationem banelat. Cap. v.

Sed videam⁹ modo cur sapientes suos ire nū cogat, vel ad interioza cōpellat. vt solutionez (inquit) somnij indicarent michi. Sicut in alterius visionis expositione iā diximus: aliud est diuina iudicia oculo contemplationis, et quasi per somniū cernere: & aliud eozūdem rationem perpendere: & qua equitate/vel vtilitate proueniant discretionis sue viuacitate dijudicare. Illud ad somnij visionē: istud pertinet ad somnij interpretationem. Somniuz ergo quodammodo videm⁹, quando occulta dei iudicia in contēplationem/& admirationē adducim⁹. Somnij nostri interpretationē querimus, quando post contemplationis nostre spectacula eozum que per mentis subleuationem vidim⁹, rationem modū/& ordinē inuestigam⁹. Nōne ad somnij visionē pertinet stupenda illa q̄ in scripturis legim⁹ diuinorum iudicioz magnalia in cōsideratione adducere: & eozuz admirationi diuti⁹/& diu gentius inherere? Nonne ad somnij interpretationē pertinet misticā eozū intelligentiam querere/& p expositionē explanare posse? Nonne ad huiusmodi somnia hanelabat qui in oratione dicebat. Illumina oculos meos, & cōsiderabo mirabilia de lege tua. Q̄ aūt p magno haberet in eiusmodi somniorū interpretationē diuinit⁹ gratiā accipere, potestis ex illa eius sentēa perpendere. Cum enim de dño premiserit: qui annunciat verbum suum iacob iustitias & iudicia sua israel: statī annectit. Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis. Velut somnium iam viderat qui ex contemplatiōis sue luce deprehenderat, q; vniuersa eque euenient iusto & impio: bono & malo: mundo & immūdo: immolanti victimas & sacrificia contēnenti. Somnij interpretationem quesierat, sed necdū inuenerat, cuz alio loco dicebat. Ecce hoc inueni (dixit ecclesiastes) vnum & alteruz vt inuenire rationem quā adhuc querit anima mea, & nō inueni. Oportet ergo sapiētes suos in vnum congregare, & ad interiora reuocare: qui cupit ad eiusmodi que iam determinauimus somniorum interpretationē gratiam obtinere. Tunc ingrediebantur arioli/magi/chaldei & aruspices. Tunc (inquit) ingrediebantur. Quid est tunc, nisi post decretum: post deliberationis propositum? Adulti ei sepe multa proponunt, minime tamen faciunt. quia q̄ facile aliquid statuunt, tam facile rursum statuta reiciunt. Primo itaq; obseruandum nobis est. vt vtilia statuam⁹. Secundo autem vt vtiliter statuta firmiter teneamus. Attende q̄ firmiter statuit qđ optimus ille deliberator optimum esse perpendit. Iurauit (inquit) et statui custodire iudicia iustitie tue. Audisti de voti institutione: audi & de voti executione. Vota mea reddā in cōspectu omnis populi eius. Tunc ingrediebātur arioli/magi/chaldei/et aruspices. Superius generalit⁹ de babilonis sapientibus proposuit: hic quosdaz specialiter expressit. Arioli (inquit) magi/chaldei/& aruspices. Sed quia veraciter constat huiusmodi sapientes non vere sapientes esse, nusquā pene scriptura sacra dicit eos sapiētes nisi cū determiatiōe: sz modo babilonis: modo dicit eos rex sapientes regni sui, vel aliquid huiusmodi. Si igitur per ariolos/magos/chaldeos/& aruspices studia praua/studia friuola/iepta/vana intelligim⁹: vide q̄ vtiliter/vide q̄ salubrit eiusmōi studia ad spūalia exercitia cōuertim⁹. Sapiētes itaq; babilonis ad interiora cōpellim⁹ cū curaz/& sollicitudinē quā rebus

Universidad de Deusto
Biblioteca

supuacuis impendere solebam⁹, solis spūalib⁹ impendimus. Sapientes babilonis velut in somniozū interpretatione occupam⁹/qñ studijs supuacuis oīno sepositis i ditione occupam⁹/qñ studijs supuacuis oīno sepositis i ditiuinozū misteriox/seu iudicioz enodatiõe singlr insistim⁹.

¶ Q; manane misteriozū profunda rimari sine magisterio spiritus sancti. Capitulum.vj.

Sed sapientib⁹ introductis adhuc rex addit,z dicit:z somniū narraui in cõspectu eozū:z solutionẽ eius nõ indicauerũt michi. Quid q̃so est somnia nr̃a in conspectu sapientuz nostrozum narrare, nisi post contemplationẽ contemplationis nostre spectacula ad memoriam reuocare: sagaci meditatione retractare: studiosis cogitationib⁹ discutere z ex earũ rerum collatõe que quas nouimus q̃stionũ nostrarũ nodos dissoluere:z iurta assuetũ pscrutationuz nostrarũ modũ spiritualium rerum inuestigationem velle formare: Nonne in cõspectu sapientum nostroz somnia nostra narram⁹,z solutionẽ querimus,qñ ea que de hũanis scimus:z ea que de diuinis scire cupimus mutua collatione conferimus:qñ iurta doctum traditorum discipli narum modũ,z ordinem diuinozum misteriozũ/vel iudiciozum perplexa discutere/z penetrare presumimus? Sz quicq̃d in diuinis secretis de humana industria presumit frustra attemptatur:z q̃diu in hunc modũ queritur,in vanum laboratur. Iurta q̃d de hoc somnio legit,z solutionẽ eius non indicauerũt michi. Somniozũ sane diuinit⁹ oīs sozum solutionem sapientes nostri minime inueniunt:q; scientiarum nostrarum disciplinę/vel' quelibet traditiones humane ad diuinozum secretozum discussionẽ z inuestigationem sufficere non possunt. Quis enim altitudinez illam consilij diuini de suo sensu rimari presumat: cuz dñi prophetam clamantem/z reclamantem audiat. Quis cognouit sensum dñi/aut quis consiliarius eius fuit? Quis profunditatem illam misteriozum/et scripturarũ diuinaz de sua penetrare sagacitate confidat,cum petruz apostolum legat quomodo omnes pariter ab eiusmodi presumptione peccat? Hoc(inq̃t) pmũ intelligẽtes quia prophetia scripture propria interpretatione non fit. Absq; dubio nunq̃ propie scripturarũ sacrarum interpretatio fit sine eius magisterio qui eas inspirauit.

¶ Q; ad misteriozum enodationem melius ꝓficimus deuotione q̃ inuestigatione:z q; vere deuotionis sit q̃ nia discutere vt possit omnia dijudicare. Capitulum.vij.

Si itaq; ad misticã diuinarum scripturarum intelligentiam:si ad diuinozum iudiciozum scientiam eruditi volumus,melius in hocipsuz ozãdo/q̃ inuestigando ꝓficimus:altius deuota cõpunctione,q̃ ꝓfunda perscrutatione illuminamur. Unde est q; ad ea que premisimus statim subnectitur. Donec collega ingressus est in conspectu meo daniel cui nomen balthasar secũdũ nomen dei mei,qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso. Ecce spiritum deozum sanctozum habere dicitur:qui ad somnij interpretationẽ idoneus inuenitur. In eo sane q; dñi sti dij sancti dicuntur: illi profecto excluduntur de quibus in psalmo canit. Omnes dij gentium demonia. Sed profecto qui hoc loco de signantur spiritum ſ, nctum habere creduntur:quia si spiritum sanctum non haberent dij sancti non essent. De horum numero deoz esse deprehenditur ad quem voce dominica dicitur. Ecce constitui te deum pharaonis. Eiusmodi itaq; deos psalmista expsit cuz alio loco dixit. Ego dixi dij estis/z filij excelsi omnes. Eiusmodi deozum spiritũ omnis sanctus accipit vt sanctus esse ꝓ.it. Omnis enim nostra iustificatio/omnis nostra sanctificatio absq; vlla dubitatione est a spiritu sco. Sine hoc spiritu nescimus quid ozem⁹/quomodo oporteat: ipm enim esse(docente apostolo)didicim⁹ qui interpellat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Ut ergo deuotio nra possit vera esse/oportet hunc spiritum habere. Si igitur per danielem vera deuotio intelligit̃r, recte de eo per nabuchodonosoz dicit. Qui habet spiritum deozum sanctozuz in semetipso. Sed cũ superius expresserit quosdam sapientes:z quales vere citer cõstat vere sapientes non esse. mirũ quomodo dicat daniel hoc loco eozum collega esse. Nisi eñ cum eis aliq̃d commune habeat,nescio quomodo eozũ collega erit̃at. Illud autẽ scio q; spũs ille quẽ dat̃ iel scõm scripturę testimoniũ acceperat spũales efficiat. Spũalis aũt dijudicat omnia:z ipse a nemine iudicat. Spũs ei solet omnia scrutari etiã profunda dei. Si spũalis dijudicat omnia: si spiritus scrutatur omnia:ergo eadẽ ipsa q̃ mundana philosophia:ergo eadẽ ipsa q̃ carnalis prudentia. Si oĩa,ergo et ipsa que q̃libet peruersa doctrina. Solet nãq; q̃ spũalis est oĩa discutere,vt possit oĩa iudicare. Audi deniq; quo spiritualis ille oĩa in sapientia sua tẽtauerit/vt oĩa dijudicare possit. Dedi (inquit) cor meũ vt scirẽ prudentiã/atq; doctrinam errorescq; z stultitiaz. Videsq; quõ iste rimatur: quõ scrutat̃ non solum bonos mores, verũ etiã errores: non solum prudentiam,verũ etiã stultitiã. Vere itaq; deuotionis est tã bona q̃ mala in contẽplatione adducere,oĩa inuestigare:oĩa discutere,vt subsequenter z possit oĩa dijudicare Habet itaq; ecra deuotio ex inuestigatione z pscrutatione cũ babilonis sapiẽtibus aliquid cõmune,vt merito dicatur ex eo eozum collega esse. Differunt tñ ex intentione Nam vera deuotio doctrinas vanas atq; peruersas non ad hoc inuestigat,vt ejs inhereat/vel in eis vllã fiduciam ponat:sed vt eas dijudicando conuincat/cõfutet/atq; condẽnet. Daniel itaq; noster z mũdi hui⁹ pietes p inuestigationem eadem via currunt,q̃uis p intentionem ad eundem exitum non pertingunt. Recte ergo daniel eozuz collega dicit/quib⁹ in studioz suozũ discursibus nonnulli ex parte communicare videtur.

¶ Quibus deuotionis studijs insistere debeat q̃ occultozũ reuelationẽ diuinã expectat. Cap.viij.

Donec collega ingressus est in conspectu meo daniel. Perpendis ex his (vt arbitroz) q; daniel iste modo ingredit de exterioribus ad interioza:modo egredit de interioribus ad exteriora. Exterius est quando deuotio nostra meditando/dijudicando/ozando sollicita est circa res exteriores. Interius est qñ eisdẽ exercitijs/vel studijs occupata est,z sollicita ꝓ rebus interioribus. Necesse enim habet,ꝓuidere bona cozã deo/z cozã hominib⁹. Cozã horib⁹ in sermone z ope:cozã deo in cogitatione z affectu. Talia itaq; z dicta nra ad iudiciũ reuocare,z p his dño supplicare hoc est danielẽ exteri⁹ esse. Cogitatiões/affectiones/voluntates/intẽtiones alta perscrutatione rimari,z p eiusmodi in oratione compũgi,hoc est danielem intus orare. Vel hoc est danielem exterius. Te tam interioza/q̃ exterioza nostra secundũ humanũ iudiciũ pensare:z hoc est danielẽ interius esse,tã ista q̃ illa scõm iudicium diuinũ estimare Quãdo inter bona etiam opera q̃ agimus:qñ inter vitia que dicimus subtili examinatione pensam⁹/quid de nobis homines sentirent:quid sentire deberent si nostras intentiones,si sordidas cogitationes,si pravas affectiones viderent:quando inq̃ hoc facimus quasi danielem exterius tenemus. Quando autem studiosa discussione queritur quãliter opera/vel dicta nostra in conspectu dei iudicent, etiam tunc cum scõm iudiciũ humanum bona videntur: quãdo huiusmodi studio cũ magna deuotione insistitur.

daniel nr̃ int⁹ insanit. Quid itaq; est danielẽ ad interioza intrare nisi ex intima deuotione in his q̃ discutiẽda sunt/ vel querenda tam de exterioribus q̃ de interioribus ad diuinum iudicium recurrere: Et sit sepe duz sapientes nostri in somniozum interpretatione deficiunt: dum studiose meditationes:dum intime perscrutationes diuinozuz iudiciozũ archana,diuinozum misteriozum profunda penetrare presumunt:nec possunt,sit inq̃ sepe,vt mens post huiusmodi defectum,ex ipso suo defectu admonita ad semetipsam redeat:infirmitatem suam diligentius attendat:z sine dei adiutorio nichil possit plenius agnoscat: Incipit hunc ex infirmitatis sue consideratiõe gemere/suspirare:presumptiones suas arguere/z de ꝓpriis studijs prius inaniter presumpta tam de sola domini reuelatione sperare:z deuotiõis studio penitus insistere. Et hoc est danielem post sapientes intrare.

¶ Quita virtus vere deuotionis sit que filiuz dei facit. que animum humanum deo coniungit. Capitulum.ix.

Donec collega(inquit)ingressus est in ꝓspectu meo daniel cuius nomen balthasar. Balthasar capitis capitis interpretatur. Recte ergo daniel balthasar dicitur:quia mens nostra ex vera deuotione adornatur:ex vera deuotione ad omnem profunditatẽ subtiliatur. Sed in hoc loco cum daniel balthasar dicitur aliquid adhuc latere adiungitur, vnde(vt arbitroz)ad ꝓfundioꝛem intelligentiam prouocamur. Daniel(inquit)cuius nomẽ balthasar secundum nomen dei mei. Illud autem hoc loco premonere iam volumus,q; multa scripturarum loca ineptum aliquid/vel peruersum sonant iurta historiam,quãlamen mistice discussa rectum aliquid loquuntur iurta spiritalem intelligentiam. Nam q̃ daniel a rege secundũ nomẽ dei sui balthasar dicitur,quid aliud q̃ ydolatria iurta litteram sonare videtur: Sed sicut beatus gregorius dicit,sepe res quelibet per historiam vitij est per significationem culpa. sicut aliquando res gesta in facto causa damnationis est: in scripto autem prophetia virtutis. Nam cum de regis dauid culpa dum de vxe innocentis tractaret:dum per adulterantem dauid christuz per viaz innocentem populum iudaicum interpretari voluisset:quid (inquit) per effectum istum dauid scelestius: quid via mundi⁹ dici potest? Sed rursus per misterium quid dauid sacratius:quid via infidelius inuenitur:quando et ille per vite culpam prophetie signat innocentiam: et iste per vite innocentiam in prophetia expaimit culpã? Virtus nanq; sacri eloquij sic transacta narrat,vt ventura exprimat. Sic in facto regis approbat,vt ei in misterio cõtradicat. Sic gesta damnat,vt hec mistice gerẽda persuadeat. Sic z hec loco sane qõ iurta historiam est reprehensibile,iurta misterium potest commendabile aliquid exprimere. Cui⁹ nomẽ(inq̃t) balthasar scm nomẽ dei mei. Si per regiam personam regium recte intelligimus animum:quem queso dicit deum suum nisi christum? Nam cuius pater z filius/z spiritus sanctus veraciter sit vnus idemq; deus:christum tamen secundum quẽdam dicendi modum,recte religiosus quisq; suum esse dicit: cuius nomine insignitum/cuius gratia preuentum se meminit/cuius denicq; persone se agnoscit familiarius inherere per incarnationis misterium ex cõmunione nature. Si vero balthasar capillus capitis interpretat̃,videam⁹ modo quomodo hoc nomen christo congruere videatur/vel quomodo secundũ hoc dei sui nomẽ misticus daniel merito nuncupetur. Scimus autez quia caput viri christus: caput vero christi deus. Scimus absq; dubio quia trinitas deus principium est omnium creaturarum:scimus nichilominus quia persona patris principium est aliarum in trinitate personarum. Et cuius secundum alium z alium modũ dicat̃ principiũ hic z ibi:vtrobiq; tñ tã ogruẽter/q̃ veraciter põt principiũ dici. Quia igit̃ persona pris principiũ oĩm ẽ iure ex capite designari põt. Si igit̃ dei digitus per similitudinẽ dicit̃ spirit⁹ sctüs:cur p similitudinẽ similiter xps non dicatur huius capitis capillus? Capillus de capite oritur:z xps de patre generatur. Dns dixit ad me fili⁹ meus es tu:ego hodie genui te. Caput capillo oriat̃: z pater per xpm clarificatur. Pater(inq̃t)clarifica filiũ tuũ vt filius tuus clarificet te. Videsne certe q̃ iuste xps balthasar (hoc est capillus capitis)dr̃ quẽ verũ dei patris filiũ catholica fides veraciter confitet̃. Nonne z nos secundum hoc nomen accipimus,qñ a xpo/z per eum obtinem⁹ vt merito filij dei dici debeam⁹? Fratres(ait iohannes apls)filij dei sum⁹:z nondũ apparet qd erimus. Hinc est q; et qui voluntarie genuit nos verbo virtutis sue in quotidiana oratiõe dicim⁹. Pater noster q̃ es in celis. Si igit̃ xps cõuenienter satis balthasar dici põt q; summi pris filius est:cur non z verus xpianus scõm dictã nobis rationẽ balthasar dicatur qui scõm adoptionis gram inter eiusdẽ dei pris filios deputat̃? Non tñ ois xpianus hoc nosse est/vel honore dign⁹ Sola deuotio est q̃ eos discernit:sola deuotio filios dei facit. Si itaq; deuotio in daniele intelligit̃:vide q̃ recte balthasar per effectũ dr̃. Per quẽ quilibet in filiozũ libertatẽ adoptatur. Quid aũt aliud est deuotio nisi feruida mẽtis in deum dilectio? Caritas aũt dei diffusa est i cordib⁹ nostris per spm̃ scm̃ q̃ dat⁹ ẽ nobis. Recte ergo deuotio capillus capitis dr̃,que quasi de summo oĩm capite profluere videt,dum de summi pris inspiratiõe ꝓcreatur. Recte balthasar dr̃,qz in modũ capilli summo oĩm capiti inhere videt. Perpẽdis(vt arbitroz)ex his q̃ta sit vt⁹ vere deuotiõis que filiũ dei facit:q̃ animũ hũanũ deo cõiungit,z cũ eo q̃stinũ spm̃ efficit. Qui eñ adheret deo vn⁹ spũs est.

¶ Q; maxime sub tempore orandi quibusdã solet intellectualis sensus aperiri. Cap.x.

Ingressio daniele rex coram ipso somniuz loquitur sicut verbis subsequentibus ostenditur. Et somnium inquit coram ipso locutus sum. Somnium eiusmodi cozaz daniele loqui/est misteriorum que diuinitus eruditi cupimus sub tempore orandi memoria tangi:z inter orandum diuine reuelationis desiderio affici. Nam q̃admodũ experti cognoscunt. Illi qui frequẽtib⁹ reuelationib⁹ diuinit⁹ releuari/ letificariq; meruerunt/sub tempore orandi maxime solent illuminatis gratie lumen accipere:z ex eius inspiratiõe misteriozũ profunda penetrare. Ex intima nanq; compunctione animus lauatur:mũdatur: et ꝓcludubio q̃to purior reddit, tanto facilius,tanto profundius illuminatur. Hinc est q; balaã de semetipso testatur. Dicit auditor sermonum dei qui visionem omnipotentis intuitus est,q; cadit,z sic aperiuntur oculi eius. Quid est qõ dr̃ q̃ cadendo oculi aperiũtur,nisi q; inter orandum sepe intellectualis sensus aperitur. Solemus nos sane in terram toto corpore sepe ꝓsternere/cum volumus attentius orare. Quantũ ergo ad expositionem littere spectare videtur:oculi et quasi cadẽdo aperiuntur,qui lumen reuelantis gratie accipit dum se in orationem ꝓsternit. Si aũt eadem lra mistice discutitur, in eandẽ sniam occurrere videt. Quid eñ est cadere nisi semetipm ex pctoꝛ suoꝛ recordatiõe humiliare,z ex vera cõtritione cordis rigorem deponere: Sz anim⁹ sepe dum se metipm in hunc modum dejicit,in maioꝛ gratia resurgit:quia lumen oculoꝛ suoꝛum cadendo recuperat quos male erectos lapsos tenebat. Possumus tñ dicere q; ꝺ sit absq; dubio cadere,blãdiẽti culpe ꝓsentire. Scim⁹ aũt q;

Universidad de Deusto
Biblioteca

nonnulli sunt qui ex multitudine reuelationuz suarum se attollunt. Permittunt autē ḋ eiusmodi sunt ex digno dei iudicio cadere, vt desinant superbire. Dum igitur in culpam labuntur/confunduntur/compunguntur: compuncti purgantur: purgati illuminantur. Sed si illuminati iterum superbiunt, superbiendo lumen qđ receperant amittunt. Illuminati itaqz/z elati iterum/atqz iterum deijciuntur/lapsi z humiliati iterum z iterum illuminantur. Hāc cadendi/resurgendiqz vicissitudinem sepe alternāt: z hos alternandi modos multi diu/multūqz frequentant. Multi autem hanc alternandi consuetudinem pessimo tandez fine concludunt, de quibus constat q spiritalium carissimarum gratiam, non tam ad suam q̄z ad aliozum vtilitatem acceperunt. Horum aūt dubio balaam primum ex suis operibus gessit, horum proprietatem in suis verbis expressit, cum dicit. Dicit auditor sermonum dei qui visionē omnipotentis videt: qui cadit, z sic aperiuntur oculi eius.

¶ Qui seculares scientie debeant spiritualibus studijs subseruire: z vere deuotionis lucris militare. Capitulum. xi.

Sed vt ad id redeamus vnde digressi sumus: illud pro certo tenemus q multi sepe sub orationis sue tempore lumē reuelantis gratie sue scipiūt: z q ad eiusmodi gratiam multi exvirtute deuotionis proficiunt. Hinc est q rex a daniele somnij sui interpretationem cum omni fiducia exigit, cum dicit Balthasar princeps ariolorum quē ego scio q spiritum deorum sanctorum habeas in te z omne sacramentū non est impossibile tibi. Visiones somniorum meorum quas vidi, z solutionem eorum narra. In quibus verbis illud primo notandum q dicitur hoc loco princeps ariolorum qui superius dictus est collega eorum nec eorum tantum, sed aliorum babilonie sapientum. Inter seculares vtiqz sciētias quasdam scimus vtiles/z vsui necessarias: quasdam vero (qualis ars ariolandi est) omnino peruersas. Si igitur has q̄ absqz dubio sunt peruerse potest vera deuotio ad aliquem virtutis vsum conuertere: z in eis quendam spiritalis militie principatum exercere, quēadmodū hic ex arte ariolandi possumus colligere: quid tūc de his sentiendum est que possunt esse vtiles/et bone: Nam vt cetera taceam: nonne tunc daniel principatur: nonne quelibet peruersa scientia deuotioni subseruire cogitur, quando ex eius consideratione humanus error plenius agnoscitur: quando ex eius retractatione animus humiliatur/confunditur/compungitur: z ad deuotionis studia instigatur? Nonne peruersa quelibet scientia deuotioni subseruit quando animus a semetipso tempora exigit que in huiusmodi studijs ineptis perdere consuevit: quando ex comparatione colligit q̄ntum spiritalibus studijs inuigilare debeat, qui tantis ineptijs quandoqz se insudasse retractat? Sic itaqz daniel dictorum sapientum collega intelligat: vt in eis quendam spiritalis militie principatum equitatis iure tenere credatur. Debent ergo quelibet seculares scientie spiritualibus studijs subseruire: z nil quod vere deuotionis lucris non militet in suis exercitijs presumere. Quando ergo secularibus scientijs importune insistimus: quando studiorum nostrorum importunitate deuotionis nos, z exercitia interrumpimus, eum profecto qui principari debet (danielem vid licet) seruire cōpellimus. Sed attendendum est q̄ sit malum bonis etiaz scientijs abuti: z earum abusione meliora studia prepediri: quando ex deuotionis officio peruersa quelibet sciētia debet/z solet in bonos vsus deflecti.

¶ Qui sit vtile summe deuotioni hominem curam impendere. Capitulum. xij.

Vere aūt deuotio bonis studijs conferat: iure vero malis principat: iure dicieli iter oēs sapientes babilonis primat⁹ cōcedit, si veraciter cōstat qđ per nabuchodonosor dr. Scio q spiritū deor sctōrum habeas in te: z oē sacramentū non est impossibile tibi. Hōne huic sme occurrere videt si recte penset qđ ex ore veritatis audit. Amen dico vobis quicquid orantes petitis credite quia accipietis, z fiet vobis. Vera autē/z plena deuotio nō est que attestationi veritatis credere non potest. Si autē potest credere, potest petēdo/z credendo obtinere. Fit itaqz summe deuotioni nullum sacramentū impossibile, si obtineri potest ex fide. Recte ergo animi arbitrium de virtute deuotionis obtinere nititur qđ ei impossibile non esse veritatis testimonio comprobatur. Visiones (inquit) somniorum meorum quas vidi z solutiones eorum narra. Optimum ergo studij genus est summe deuotioni summā curam impendere: eo q nullum sacramentum iuxta demonstratam rationem sit ei impossibile. Juxta regis itaqz nabuchodonosor exemplum danielem nostrum quibuslibet sapientibus nostris preferamus: omnia studia: omnia exercitia nostra vere deuotionis lucris subseruire cogam⁹: z tunc procul dubio non frustra attētabimus quicquid de diuinis misterijs cum dei adiutorio ex eius officio vtiliter presumimus. Sed nunc visionis ordinem prosequamur: spiritaliqz intelligētie sensum, saltē scōm moralē edificationem maioribus ingenijs maiora reliquētes, pscrutemur.

¶ Qui contemplandi modo/vel qualitate: et q aliter videntur res in suo esse: atqz aliter in sola ratione/vel summa veritate. Cap. xiij.

Visio (inquit) capitis mei in cubili meo. Videbā z ecce arbor in medio terre: z altitudo eius nimia. Magna arbor/z fortis: z proceritas eius contingens celum. Aspectus illius erat vsqz ad terminos vniuerse terre. Folia eius pulcherrima: z fructus eius nimis: z esca vniuersorum in ea. Subter eam habitabant animalia z bestie: z in ramis eius cōuersabant volucres celi: z ex ea vescebatur omnis caro. Ut ex supioribus patet visio capitis est intelligētia mentis. Cubile aūt, quillitas cordis/ociosq studiose quietis. Visio capitis in cubili diuinitus percipitur/qñ inter studij sui secreta ocia ad veritatis contemplationē mens hūana diuina aspiratione subleuat. Videbā (inquit) z ecce arbor in medio terre. Aliud est videre res ipas i suo esse: atqz aliud est eas videre in sola rōne/vel sūma veritate. Aliud est eas videre cuiqz in ppria essentia: z lōge aliud videre eas i sola sapia. Aliud est videre rez subsātias i suis gñibus: z speciebus atqz aliud videre singulas i suis idiuiduis. Jstud ē sc. sus seu imaginationis: illud vero primū est rōnis/z contēplationis. Cū itaqz mens ad vniuersalē quēdā cruz cōsiderationē rapit, z ad vniuersitatis pulchritudinē speculāda diuinit⁹ subleuat: z in huiusmōi contēplatione/contēplationisqz dulcedine delectabiliter figit, intrabiliterqz reficitur: videt sepe in diuino lumine quot/vel cuiusmodi rerum genera oporteat esse: in cor⁹ sumqz tenet nichil horum que summe dispositiōis ordo, vniuersitatisqz pulchritudo exigit esse nisi posse deesse. Verbigra videt oportere esse bonos, similit z malos: z in bonis, alios alijs meliores: alios optimos: sic z in malis, alios alijs peiores: alios pessimos. Videt nichilominus qz opz alios malos eē z malos pseuerare: alios malos esse z malicia impetuū deserere. Alios aūt ad tēp⁹ deserere, z iterū ad malicia redire. Sic ediuerso videt alios bonos esse z bonos perseuerare: alios irreprehensibiliter cadere: alios post lapsum ad bonitatem redire. De hoc sexto rerum genere esse videtur quem nabuchodonosor in dei lumine cōtēplatur, qui ei p similitudinē

ostenditur: quā iam postēz ad seipsum redijt secum mirabatur, seu etiaz miserebatur. Videbat vniuersitatis pulchritudinem talem erigere/talemqz omnino deesse non potuisse: z tamen nesciuit seipsum talem esse: vel talis hominis imaginem in seipso gestare: qui de tanta sublimitate subito caderet/z in imis diu iaceret: tandē tamen ad pristinum statum rediret. Hoc est q arbor magna prius in altum erigitur, postmodum abscinditur: et tamen radices eius in terra reseruantur vnde iterum reparetur. Videamus ergo et nos, z discamus ab ipso qualis sit arbor quā ipse vidit/vel quomodo accidit/vel cadere potuit que tanta vel talis fuit.

¶ De magnitudine gratie mentis postmodum casure: z in tanta plenitudine gratie qđ soleat esse causa ruine. Cap. xiiij.

Videbam (inquit) z ecce arbor magna in medio terre: z altitudo eius nimia. Quid intelligimus per magnitudinem arboris nisi imensum robur virtutis? Nonne z magna illa arbor fuit que plenitudinem gratie/z fortitudinis accepit? Stephanus (inquit) plenus gratia/z fortitudine. Ecce arbor magna in medio terre, z altitudo eius nimia. Ergo hec arbor magna fuit/alta fuit/z in medio terre fuit. Ad multa/z magna se dilatabat per virtutem: alta se erigebat per subtilitatem: z i intimis stabat per intentionem. Ad fortia se extendebat: ad summa se erigebat/z in intimis fixa manebat. In magnis fuit per extritium: in summis, per studium: in intimis, per desiderium. Quia ergo fortia agebat, magna arbor erat: qz intima bona desiderabat, i medio terre erat: quia de sublimibus subtiliter sentiebat, altitudo eius magna erat. Magna (inquit) arbor/z fortis: z proceritas eius contingens celum. Ecce arbor magna, arbor robusta/arbor procera. Magna ad bona agenda: fortis ad mala toleranda: procera ad sublimia contemplanda. Magna in actionibus: fortis in temptationibus: sublimis in inuestigationib⁹. Attende q alta erat cuius proceritas etiam celum tangebat. Proceritas eius celū tangebat: qz inuestigatiōis ei⁹ sublimitas celestia penetrabat. Proceritas itaqz ei⁹ alta fuit/z altitudo ei⁹ procera fuit. Vere magna altitudo fuit que se summis/z celestib⁹ immersit. Elige itaqz in huius cōsideratione arboris quid amplius mireris: magnitudinem/fortitudinem/seu proceritatē. Magna (inquit) arbor z fortis: z proceritas eius contingens celum. Magna arbor fuit, que veraciter dicere potuit. Ubiqz/z in omnibus instructus sum. Scio humiliari/scio z abundare/z penuriam pati. Omnia possum in eo q me confortat. Fortis arbor fuit q̄ fidenter dicere potuit. Non timebo quid faciat michi hō. Si cōsistant aduersuz me castra: non timebit cor meū. Si exurgat aduersum me prelium, in hoc ego sperabo. Pre ceteris arboribus procera fuit que dicere de se nō dubitauit/z precessit sapientia omnes qui fuerūt ante me in hierusalem z mēs mea contemplata est multa: sapiēter z dicit. Proceritas eius celū tangebat qui veraciter dicere poterat. Sapientiā loquimur inter perfectos, sapientiā vero non huius seculi etc. Sed loquimur dei sapientiam in misterio q̄ absc̄dita est quā pdestinauit añ secula, quā nemo principū huius seculi cognouit. Sed vide quisquis hec audis/vel legis si forte altitudo tua ē magna. vide (in quā) z diligenter attēde ne forte sit z nimia. Hoc fortassis in hac descripta arbore reprehensibile fuit: hoc fortassis successionis causa extitit q ei⁹ altitudo nimia fuit: z altitudo (inquit) ei⁹ nimia. Forte nabuchodonosor ambulabat in magnis/z mirabilib⁹ sup se. z hoc ei fortassis extitit causa ruine. Fortassis nabuchodonosor alta sapiebat: z idcirco altitudo ei⁹ nimia erat. Noli (inquit apostol⁹) altū sapere sed time. Sicut enī qui mel multuz comedit non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis opprimet a gloria. Altiora igitur te ne q̄sieris, ne forte pceritas tua sit alta nimis. Scrutator maiestatis opprimit a gloria: z sniam successionis meret arbor cuius altitudo est nimia. Nōne eiusmodi arbores alte fuerunt/z iuste succidi meruerūt. ḋ cuz cognouissent deum non sicut deū glorificauerūt: aut gratias egerunt: sed e. in co. f. z ob. est cor eorum.

¶ De auctoritatis magnitudine mentis postmodum ruiture. Capitulum. xv.

Sed audiamus quid adhuc de hac arbore dicitur in eo qđ sequitur. Aspectus illius erat vsqz ad terminos vniuerse terre. Aspect⁹ eiusmodi arboris vsqz ad terminos vniuerse terre porrigitur, quādo nominis eius dignitatem qui eiusmodi est, morum similitudine propinqui/et morum dissimilitudine longinqui pariter verentur: auctoritas qz eius tam a bonis diligitur, q̄z a malis timetur. Nonne illius aspect⁹ vsqz ad terminos vniuerse terre prominebat de qua illius sententie veritas cōstabat. Christi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt: z in his qui pereūt: alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autem odor vite in vitam. Nonne z illarum arborum aspectus vsqz ad terminos vniuerse terre dilatabatur de quibus veraciter dicit. In omnem terrā exiuit sonus eorum: z in fines orbis terre verba eorum. Sed z secundum alium quendam sensum arboris nostre aspect⁹ in nobismetipsis vsqz ad terminos vniuerse terre patet, cum iam vnumquēqz nostrum proprie virtutis experientia: nec in magnis/nec in minimis latet. Si enim per arborem virtutem: per aspectum arboris noticiam virtutis, accipimus: cum iam quid in singulis rebus possumus multo studio/multo exercitio didicerimus, quid aliud q̄z arboris nostri aspectum vsqz ad terminos vniuerse terre propalauimus? Nonne arboris sue aspectum vsqz ad terminos vniuerse terre propalauerat/z virtutis sue experientiam per omnia iam ceperat que de seipsa illud qđ z superius iam posuimus veraciter asseuerat. Ego enim didici in quibus sufficiens sim. Scio humiliari: scio z abundare vbiqz/z in omnibus instructus sum.

¶ De multitudine scientie mētis ruiture: z in tāta scientie plenitudine quid esse soleat causa ruine. Capitulum. xvj.

Adhuc additur de hac arbore. Folia eius pulcherrima: et fructus eius nimius: z esca vniuersorum in ea. In foliis verba: in fructu scientia: in esca doctrina. Foliis fructus vestitur, z verbis compositis sententia ornatur. Os enim sapientis ornat scientiam. Fructus bonus sapit, z pascit: et scientia spiritalis spiritalem esuriem per sacram admonitionem suauiter reficit. Folia itaqz pulcherrima sunt verba diserta: fructus copiosus, sensus eruditus/multiplex intellectus. Esca vniuersorum est plena eruditio omnium discreta admonitio singulorum. Folia verborum pulchra (vt arbitror) illa arbor habebat: z bonorum sensuum/vtiliumqz consiliorum fructibus abundabat/que veraciter dicere potuit. Qui me audiebāt expectabāt sniaz: z intēti tacebant ad cōsiliū meum. Verbis meis addere nichil audebant: z super illos stillabat eloquium meum. Fructum copiosum illa arbor habuit/que in veritate dicere potuit. Michi autē dedit deus dicere ex sniā: ipe em michi dedit horum que sunt scientiā veram, vt sciam dispositionem orbis terrarum: z virtutes elemētorū. initiū z cōsummationē z medietatē tēporum etc. vsqz z improuisa didici. Esca vniuersorum nōne in illo fuit qui in hoc ipsum se debitorē cognouit, cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dis:grecis/ac barbaris sapientibꝫ ⁊ insipientibꝫ debitor sum. Nõne escavniuersoꝝ in ipso est qui doctrina suaõs edificare potest: Nõne escã vniuersoꝝ in seipso habet qui per spiritum consilij qui menti eius presidet: ⁊ p grã discretionis qua pollet: quacũq; tentatione circunuentos quacũq; tribulatione oppressos salubri consilio instruere: ⁊ blãda admonitione erigere sufficienter valet: Nonne similiter ⁊ ille ẽtrũ ad semetipsum attinet omniũ escam in seipso inuenit q̃ quelibet sancta desideria nutrire: ⁊ ad q̃libet bona opera animũ suum inflammare propꝫis meditationibus/⁊ spiritalibus theorijs nouit quotiẽs, ⁊ q̃tuz volut: Sed sicut superius innuimus de arboris altitudine: videam⁹ ne forte ⁊ hoc in ea sit reprehensibile qđ dicitur fructum nimium habere. Non enim dicitur q̃ fructus eius mult⁹: vel fructus eius copiosus: sed fructus eius (inquit) nimius. Fructũ nimiũ arguit qui dicit: in rebus supuacuis noli scrutari multipliciter. Aliud est importune q̃rere impossibilia, q̃uis forte sint vtilia: atq; aliud curiose inuestigare inutilia, q̃uis ⁊ ipsa sint possibilia. Illud pertinet ad altitudinis nimietatẽ. istud pertinet ad fructuuz superfluitatẽ. Presumptio incomprehensibilium prohibetur, cũ dicitur. Altioza te ne q̃sieris: ⁊ fortioza te ne scrutatus fueris: sed que precepit tibi deus. ⁊c. Curiositas superuacuaz rerum reprehenditur in eo qđ dicitur: in rebus superuacuis noli scrutari multipliciter: ⁊ in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Multis audire de arboribus que eiusmodi sunt, que presumptionis/⁊ curiositatis audaciam temperare nolunt, quomodo sepe sententiam succisionis incurrunt. Multos enim (inquit) supplãtauit suspicio illoꝝ/⁊ invanitate detinuit sensum illoꝝ.

De rigore discipline quẽ solet ruitura mens se pe erga alios exercere. Capitulum. xvij.

Audiuimus ex precedẽtibus cuius fuerit scientie qui designatur ex hac arboze: audiamus adhuc ex sequentibus cuius fuerit discipline. Audiuimus quomodo per doctrinam potuit vel indoctos erudire/vel inconsultos instruere: audiamus quomodo per disciplinaz soleat ⁊ carnales premere/⁊ spiritales sublimare. Subter eã habitabant animalia/⁊ bestie/⁊ in ramis eius conuersabantur volucres celi: ⁊ ex ea vescebatur omnis caro. Per animalia/⁊ bestias intellige homines animales/mẽtes carnales/⁊ seculares. per volucres accipe spiritales, bonoꝝ studioꝝ/⁊ sanctoꝝ desideriorum alis ad celestia volãtes. Duo autem genera carnalium solemus videre. Vnũ quidem quod seruit concupiscentie: alterum qđ cedit ire cundie. Per animalia itaq; intelligimus mentes voluptati deditas. per bestias mentes iracundas. Si per bestias non nisi fera animalia congrue intelligere possumus, relinquitur vt nomine animalium sola hic mansueta intelligere debeamus. Recte ergo voluptuose mentes designãtur per animalia que solo ventri deseruiunt. Recte nichilominus mentes iracũde designantur per bestias que dente/⁊ vngue deseuiunt. De talibus ergo recte dicitur. Subter eam habitabãt animalia/⁊ bestie, eo q̃ huiusmodi mentes per concupiscentiã vel iracundiam dissolute iuste quidem premi debeant rigore discipline. Recte in ramis, ⁊ quasi in sublimioꝝ conuersabantur volucres celi, eo q̃ spiritales viri/⁊ celestibus desideris acti, nisi merito debeãt ⁊ auctoritatẽ erigi: ⁊ digno honore sublimari. Subter eam (inquit) habitabant animalia/⁊ bestie: ⁊ in ramis eius conuersabantur volucres celi. Ergo bestiales in imis cohercebat: spiritales vero in alta subleuabat. Discant plati nostri, discant hic quid facere debeant: discant (inq̃) indisciplinatos mores p̃mere: bonos attollere, ⁊ honorare. Quid queso hoc genus monstri est q̃ nostri temporis archiepiscopos vsos/⁊ leones/vel alias huiusmodi quaslibet bestiales mentes portant in ramis: volucres vero celi/⁊ quelibet volatilia pennata contra conditionis iura, creatoꝝq; instituta premũt in imis: Quotiens ipse ego vidi videnscz ingemui impium superexaltatũ, ⁊ eleuatum super cedros libani. Quid queso est qđ fatuitis qui eiusmodi bruta/⁊ bestialia corda in sublime attollitis: ⁊ velut in aere suspenditis: Si vere eos diligitis cur eis nõ parcitis: Quid queso eis aliud q̃z ruinam paratis, dum eos ad alta suspenditis, ⁊ quasi in ramis ponentis: Quid aliud q̃sz suo sublimatori, vel potius subuersori dictu⁹ est in fine in ipso cõfinio quine, nisi quia eleuans allisisti me: Conuolentur volucres celi i ramis, locũq; teneant in summis quos subleuat penna sanctitatis. Bestie subramis locũ teneant in imis: ⁊ qui pronos vultus habent per appetitum carnis, districtionem sentiant pie seuerlatis/⁊ iuste humiliationis. Subter eaz habitabant animalia/⁊ bestie: ⁊ in ramis eius conuersabantur volucres celi/⁊ ex ea vescebat omnis caro. Ex illa sane omnis caro vescitur/cuius virtutũ exemplis omnes edificantur: cuius consolationibus omnes fouentur: cuius beneficijs omnes recreantur: cuius consilijs omnes roborantur/⁊ doctrina reficiunt. O quam arboꝝ quãte sublimitatis/cui conuenit tante preconium laudis.

De rigore discipline quem solet ruitura mens apud seipsam exercere. Capitulum. xviij.

Sed ⁊ hoc ipsum qđ de hac arboze dicit in nobis ipsis implem⁹, si carnales affectiões sub rigore disciplinę restringimus: ⁊ cogitatiões nostras in rerũ circunspectione occupamus ⁊ per spiritales meditationes omnes sensus nostros in bonis desideriis nutrimus? Quid enim per volatilia intelligimus nisi subtiles cogitationes: ⁊ quid per quadrupedia/⁊ terrestria, nisi carnales affectiones? Per animalia, illa desideria que surgunt preter rationem: per bestias, illa que nituntur contra rationẽ, preter rationem vana ⁊ friuola: cõtra rationem peruersa/⁊ noxia. Per arborem (vt dictum est) accipim⁹ robur fortitudinis: ⁊ recte per ramos arboris opera intelligimus/⁊ exercitia virtutis. Ex huiusmodi ramis meritoꝝ bonoꝝ fructꝰ tẽpore suo colligimus: secundum q̃ per prophetam audiuimus. Labores manuum tuarum manducabis beat⁹ es, ⁊ bene tibi erit. Ex huiusmodi ramis salubrium consiliorum/subtiliũq; intellectuum fructꝰ pdeꝛ, cum per multa experimenta virtutum exercitia hominem ad discretionis ⁊ scientie perfectionem eruditur. Multa enim q̃ep inuestigationem non possumus: per experientiam plenꝰ ⁊ certius addiscimus. hinc illud psalmiste. A mãdatis tuis intelleri. A mandatis intelligit qui ex eo qđ agit ad maiorem intelligentiã proficit. Hinc est q̃ alias scribitur. In intellectibus manuum suarum deduc⁹ eos. Intellectꝰ manuum suarum alium deducit, qui ad viam veritatis quã per operum experimenta didicit certis profectuum gradibus dirigit. Parua ⁊ parũ certa est illa scientia quã non adiuuat ⁊ confirmat reruz experientia. hinc est q̃ per sapientem dicitur. Qui non est expertus, pauca recognoscit. Non solum autem ex bonis que agimus: verumetiaz ex malis que sustinemus ad discretionem eruditur: ⁊ ex ipsis tentationibus prudentiores efficimur. Hoc nos illa vox sapientis admonet, que dicit. Qui non est tentatus quid scit? Dir in multis expertus cogitauit multa: ⁊ qui multa didicit enarrabit intellectum. Ex ramis itaq; arboris fructus colligitur: quia ex multo virtutum exercitio scientia multiplicatur. Et quo quisq; perfectior/atq;

probatioꝝ. eo ꝛ ioꝛes fructus gignit, delectabiliusq; reficit. Perfectorum autem (ait apostolus) est solidus cibus eoꝝ qui p̃ consuetudine exercitatos habẽt sensus ad discretionez boni ⁊ mali. Boni sane ⁊ bone arboris rami q̃ talẽ fructum ferunt/cibũq; animarum gignunt qui volatilia celi suscipiunt: ⁊ sublimes cogitatus ad alta suspendunt qui bestias p̃tegũt, ⁊ carnis impetꝰ deoꝛsum p̃mũt. Puto q̃ ⁊ apls sub huiusmodi ramis a ialia deoꝛsum premebat cũ diceret Castigo corp⁹ meum ⁊ in seruitutẽ redigo. Qui aũt voluerit volucres celi huiusmodi arboris ramis assuescere, sit in lege dñi, volũtas eius: ⁊ in lege eiꝰ meditetur die ac nocte. Laueam⁹ ergo quozũdã auiũ more nidũ nobis in terra facere: vel in aquosis degere: ramosq; arboris deserere: pudeatq; nos curis secularib⁹, carnisq; desideriis assiduaz importunitate cogitationũ inhẽrere. Que sursum sunt (inq̃t apls) sapite: non q̃ sup terrã. Debẽt itaq; aues nre pro tpe ad celestia eleuari: ⁊ in eternoꝝ cõtẽplatione suspendi: ⁊ itez post sublimes volatꝰ ad arboris sue ramos reuerti ibiq; immorari, imo ⁊ cõuersari. Quid eni aliud est volucres celi ad ramos sue arboris semp redire, ⁊ ibi inhabitare nisi cogitatiões cordis sui ad mozũ, operũq; suoꝝ considerationẽ frequenter reuocare: ⁊ eoꝝ circũspectioni crebrius insistere, ⁊ vehemẽtius incũbere? Hic est q̃ p salomonẽ dr. Oritur sol, ⁊ occidit: ⁊ ad locũ suũ reuertit: intelligentie em̃ sol post ortũ suũ, ⁊ sublimis contẽplationis ascensum itez ad locũ suuz reuertit: ⁊ ad sui circũspectionem oculus cordis reuocat, vt iterum ad altiora subleuet. Coꝛ em̃ qđ ad sui considerationẽ obdormit/cito contẽplationis gram quã acceperat amittit. Recte ergo de hac arboze dr ⁊ in ramis eiꝰ cõuersabant volucres celi, eo q̃ circunspectiones mentis p̃cipue inuiglare debeãt circa custodiã sui. Ecce iã audiuim⁹ qđ de huiusmõi arboze sentire debeam⁹. Remoti putem⁹ me credere nabuchodonosoꝛ regẽ talẽ fuisse qualez me audit ex mistica significatione describere. necq; em̃ in sua persona talis fuit sed ex sua p̃sona talẽ virũ prefiguravit: ⁊ in visa arboze talem designauit. Sed misticã interim descriptionẽ, p̃sequamur: ⁊ inueniemus fortasse in ea qđ iuste miremur: nec solum qđ admirari debeamus: immo digne defleam⁹: ⁊ merito de nobis timere debeamus.

Qui in quolibet virtutũ culmine oporteat semper mozum ruinam timere. Cap. xix.

Audiamus ergo qđ adhuc de hac arboze dicat: et quid quisq; timere debeat/discat/⁊ ingemiscat. Videbã in visione capitis mei sup stratuz meum: ⁊ ecce vigil ⁊ sanct⁹ de celo descendit: ⁊ clamauit fortiter ⁊ ait sic. Succidite arborẽ: ⁊ precidite ramos eius: excutite folia eius: ⁊ dispergite fructuz ei⁹. Fugiant bestie q̃ subter eaz sunt: ⁊ volucres de ramis ei⁹. Ele filijs ade: ve cõditioni huiane. Quis queso q̃tucũq; profecerit, q̃tucũq; ascenderit de reliquo poterit securus esse si tantus vir/tãq; perfectus ⁊ quasi sublimius boze momẽto potuit de tãta sub limitate cadere? Recolamus ergo qualis superius ex mistica arboze describi qui hic p̃cidi iubet: ⁊ tũc melius agnoscimus in qualicunq; virtutis fastigio constitutis morum ruina q̃z iuste timet. In magnitudine arboris miramur modũ fortitudinis in ei⁹ altitudine, pfunditatẽ subtilitatis in aspectus dilatiõe, magnitudinẽ auctoritat. In pulcritudine foliozum, facundiam sermonis. in nimietate fructuũ, multitudinẽ eruditionis. in esca vniuersoꝝ, doctrinam edificationis. in subiectione bestiaꝝ, rigoꝛe seueritatis. in cohabitatione volucrum, prudentiam circũspectionis. Quis ergo nisi insanus in tãto mutabilitatis anciptii sibi securitatẽ p̃mittit/si vere aliq̃ talis fuit q̃ postea succisus cecidit: Vere (vt scriptura dicit) beatus bõ q̃ semp pauidus. Nescit. n. quid futura pariat dies.

Quid quicqd circa nos agitur dei dispositione/⁊ angelica administratione dispensat. Cap. xx.

Demo tñ existimet deũ humana non curare: nemo audeat temere eiꝰ iudicia reprehẽdere cũ videat/vel audiat aliquid p̃ter existimatiõẽ/vel contra rationem (vt sibi videt) accidisse. Ecce de celo descendisse ⁊ sanctus fuisse dr/a quo succisionis sententia dat, seu dispensat. Ecce (inquit) vigil/⁊ sanctus de celo descẽdit. Cũ igitur audias huius operis ministrũ de celo venire, intelligere dei dispositione id agi. ⁊ cum sctm legas, crede euz qđ iustum est iuste exequi. Ecce vigil/⁊ sctus de celo descendit. Circa hoim curam tã boni angeli, q̃z mali ppetuã sollicitudinẽ impendunt: ⁊ nec nocte/nec die ab hac sollicitudine se vel ad modicũ subtrahũt. sed mali ad impugnãdum: boni ad ꝓtegendũ inuigilant: ita vt vtriq; recte satis vigiles dici queãt. Sz q̃ bonus angelus sit q̃ huiusmodi sniam/vel e celo cognouit/vel in terra dispositi, satis oñditur ex eo q̃ sctus ⁊ de celo descẽdisse phibetur. O q̃z recte hoc nomẽ bonis angelis cõuenit quib⁹ somn⁹ erroꝛis/vel oblitionis circa nre salutis negocia nunq̃ subꝛepit. O celsitudo angelice pietatis. Qui securi sunt de seipsis, adhuc sollicitudinẽ gerũt p̃ nobis. De hac angelozuz circa nostrã salutem vigilia/vigilicz custodia est illa apostolica sniã. Nonne oẽs administratoꝛij spũs sunt in ministeriũ missi ꝓpter eos qui hereditatẽ capiũt salutis? Quid itaq; aliud est eiusmodi vigiles de celo descendere, nisi salutis nostre ministros terrena curare, ⁊ secundũ q̃ in summis diuinitus discũt, in imis humana disponere? Recte ergo dicitur. Ecce vigil/⁊ sctus de celo descendit: ⁊ clamauit fortiter: ⁊ ait sic. Precidite arborem. Alia itaq; sunt q̃ boni angeli per seipsos faciũt: alia q̃ fieri permittũt. nulla omnino sine eoꝝ dispositione vspiã fiunt. Bona itaq; fiunt eoꝝ cooperatione: mala aũt eoꝝ permissione. Bona ergo p̃ bonos angelos: mala administrant⁹ p̃ malos. Cũ ergo rectitudinis statũ subuertere malũ esse cognouit, bonus angelus arborẽ p̃cidere noluit, verũtamen q̃ hoc vnius meritũ: vel vniuersitatis bonũ exigere cognouit, fieri p̃misit. Q̃ em̃ dicit precidite arborẽ: permissionẽ intellige non aũt preceptionẽ. Neq; em̃ in hoc est spiritibus malignis obedientia iniuncta, sz licentia indulta. Hoc siq̃dez eos tãdem aliq̃ facere pmisit, qđ eos diu/multũq; desideraste non ignorauit. Hic est q̃ a dño iude traditoꝛi dicitur. Quod facis fac citꝰ. Nõ em̃ ei in hoc preceptũ iniũgitur: sz agendi facultas cõcedit. Notum aũt est oibus q̃ magne vocis clamoze vti solemus quotiens lõge positis aliq̃d innotescere volum⁹. Quid autem abinuicẽ distat lõgius q̃z spũs angelicus/spũsq; malignus, non tã loci longinq̃tate q̃z voluntatis diuersitate? Hinc est q̃ pdigus ille filius qui omnẽ substantiã suã viuendo luxuriose cũ meretricibus dissipasse legitur, in regionem lõginquã abijsse in euangelio phibetur: eo q̃ a pris summi bñplacito voluntatis depauatione elongat⁹ alienat. Secunduz hunc itaq; modũ multũ vtiq; sunt inter se longinqui tã varia/tã contraria sorte distincti/atq; disiuncti angelus cõfirmat⁹ in bono, ⁊ angelus cõfirmatus in malo: angel⁹ deputat⁹ glorie, ⁊ angelus addictus gehenne. Recte ergo vigil ille ⁊ sanctus fortiter clamasse perhibet, vt ex eo aperte dare⁊ intelligi cuiusmodi angeli ⁊ a bono angelo q̃z remoti esse viderent: quibꝰ vigilũ snia celitus dictata nõ sine forti clamoze intimatur. Est tamen et inter bonos quosdaz angelos magna distãtia nõ ꝓtrarie volũtatis, sed supeminẽtis dignitatis diuinit⁹ decẽter ordinata differẽtia. Tñ nec in cõgruũ videt si inter eos aliq̃s clamoz desꝛibit, p̃ quẽ dignitatis eoꝝ differentia denotet. Recte ergo angelus

Universidad de Deusto
Biblioteca

quit ic malignis spiritibus tẽptandi licentiam cõcessisse introducit, non solum clamasse, sed et fortiter clamasse p hibetur. Ecce (inquit) vigil, ⁊ sanctus de celo descendit et clamauit fortiter: ⁊ sic ait. Succidite arborem.

¶ Q nichil in nos possunt spiritus maligni nisi permissõne dei. Capitulum. xxj.

DUbio sunt que ex presenti possumus patenter colligere. Primũ q non possunt nos maligni spiritus nisi ꝙtũ permittuntur temptare. Secundus quia si iuxta omnẽ virtutem suam ad nostrã impugnationẽ relaxarent nemo posset eorum impetum tolerare. Qui eñ arborem succidere possunt, ⁊ volunt: ⁊ tamẽ non nisi permissi succidunt, patet profecto quia sine dei p missione nil in nostra insectatiõe presumunt. Sed quid in hominibus presumerẽ sine dei permissione, qui (attestante euangelio) nec gregẽ porcorũ sine diuina licẽtia ausi fũt inuadere: Tantũ itaq; in electorum impugnatione eis licentie relaxat, ꝙtũ vtilitas eorũ exigit/vel iustitia meret. Que eñ humana virtus eorum impetũ posset sustinere talem/tantãq; arborem (accepta diuinitus licentia) stati potuerunt euertere: Sed consolatur nos in hoc apostolus paul⁹: fidelis (inquit) est dñs qui non sinit vos tẽtari supra id qõ potestis: sed faciet etiã cum tẽtatione prouentũ vt possitis sustinere. Nisi ergo arbor ista nimis alta fuisset ⁊ de sua virtute intumesceret, nimisq; presumeret, sniam succisionis diuinit⁹ non acciperet. Attende modo grãdez arborẽ, ⁊ de fortitudinis sue abũdantia nimis presumẽtẽ. Ego dixi (inquit) in abundantia mea non mouebor in eternũ. Sed statim ex subtractiõe gre superuenientiq; tẽtationẽ didicit quid/vel ꝙtũ de seipsa potuit. Auerti sti (inqt) faciem tuam a me: ⁊ factus sum cõturbatus. Arbor itaq; succidit, qñ constantie virtus tẽtationib⁹ paulati attenuatur, randẽq; funditus tollit. Nonne arboris illius robur succisum fuit q̃ dixit: dereliq̃t me virtus mea: ⁊ lumẽ oculorum meorũ ⁊ ipsum non est mecũ: Nõne virt⁹ ei⁹ subtracta arboriq; succisa ad ima ruit qñ ad vni⁹ occupiscẽtie respectũ in adulteriũ: ⁊ de adulterio in homicidiũ cecidit:

¶ Quõ/vel quo ordine ad subtractionẽ gre soleat mens humana corruere. Cap. xxij.

SUccisa arbore etiã rami precidunt: quia virtute animi deficiente bona opa paulatim subtrahuntur. Arbor succidit: ⁊ ramus precidit, quãdo virtus in occulto/⁊ virtutis opus deficit in aperto. Prius igit subtrahit virt⁹ animi: postmodũ etiã tollit facultas/⁊ occasio bñ agẽdi, ⁊ succiso robore arboris ramiq; pcisis folia excutiunt, fructusq; dispergitur, quia deficiente virtutũ proposito/virtutũq; exercitio, prius gratia bñ loquendi tollit: tandẽ etiã gratia recte intelligendi subtrahit. Recte quidem posq̃ deficit studium bone operationis, subtrahitur facũdia sermõis: quia scãdalizare magis ꝙ edificare audiẽtes potest omnis castigatio vel exhortatio deprauati pdicatoris, cũ ei loquẽti quiuis tacitie rideat: cur ergo hec ipse nõ facis? Peccatoꝛ aũt dixit deus: quare tu enarras iustitias meas ⁊ assumis testamentũ meum per os tuũ. Foliorũ gratia excutitur, qñ ex infami suspitione prius habita, loquendi fiducia/vel auctoritas amittit. Fruct⁹ dispergitur, qñ eius doctrina contẽnitur, que ꝙuis per sensum/seu cõsiliũ vtilis forte videat: ppter tũ ꝙuã vite exemplum facile conculcatur. Fructus dispergit qñ importuna vacuarum concupiscentiarũ incursionẽ studiũ meditationis dissipat: ⁊ subtilitas inuestigandi/intelligendiq; facilitas cogitatiõuz euagatiõe confundit. Ecce q̃ facile, ecce quo ordine mẽs ab alto deijcit q̃ meritis exigentib⁹ a gra diuina deserit: que malignis exactoꝛib⁹ ex diuina permissione exponitur

Recte ergo de hac arbore dicitur excutite folia eius: ⁊ dispergite fructum eius.

¶ Quomodo mens post fedam delectionem sui soleat postmodum ⁊ ab alijs contẽni: ⁊ in semetipsam resolui. Capitulum. xxiij.

SEd cũ ceperit hõ virtutũ ramos, cõsiliq; fructum amittere: ⁊ tã vite honestatẽ, q̃ doctrine auctoritatem omnino nõ habere: qs iam ei/vel carnalium obedire/vel spiritualiũ per familiaritatem digneꝛ inhere re: Recte ergo adiungit qõ adhuc de hac arbore dr. Fugiant bestie q̃ subter eã sunt: ⁊ volucres de ramis ei⁹. Bestie siquidẽ que prius subter eam erant diffugiunt, qñ subiecti ipsius eius obedientiã detrectant carnales quiq; magisterium eius contẽnunt. Volucres celi de ramis eius fugere est spũales quosq; viros vite illius infamiã horrere, consortiaq; declinare. Nonne illi⁹ magne arboris cui (secundum dñicum tstimonium) non erat similis super terram eo q vere esset vir magnus inter oẽs orientales, ⁊ inter precipuos prim⁹: nonne inq̃ magne illius arboris vm bracula iuniores abhoiabantur: ⁊ iam subter eam esse bestie dedignabantur cum de se veraciter protestatur: nunc aũt deridẽt me iuniores tempore quoꝛ nõ dignabar patres ponere cũ canibus gregis mei. Quoꝛ virtus manũ erat michi p nichilo: ⁊ vita ipsa putabant indigni. Quid queso maiores faciebant si iuniores/⁊ tã viles ꝛ. deridebant, eo q arbor tanta esset ex dñi permissionẽ succisa: et a planta pedis vsq; ad verticẽ vlcere pessimo pcussa: Et magna ⁊ illa arbor erat cui dominus testimoniũ perhibebat, q hominẽ secũdũ cor suum inuenerat. Nonne conuersabant in ramis eius volucres celi, cũ veraciter de se protestetur quia innocẽtes/erecti adhesẽrat mihi: Nonne ⁊ tũc temporis de ramis eius aufugerant cũ iterum in oratione pclamabat. Longe fecisti notos meos a me: posuerũt me abhominationẽ sibi. ⁊ iteruz. Elõgasti a me amicuz/ ⁊ primũ: ⁊ notos meos a miseria. Sed tunc apud quẽlibz virtutis virum impletur qõ scribit de hac arbore: vt ligui roboze succiso fugiant subter habitantes bestie. Cui vigore animi fracto tẽtationibusq; exhausto, iã non valet mens carnales imper⁹ cohibere: vel quelibet irrationabilia desideria sub rõnis magisterio coherc̃re. Aufũ celi cohabitationem amittim⁹/cum sublimium inuestigationum iocũda spectacula tot fantasmatum occursione turbati exercere non valemus. Ramis suis inhabitantes volucres arbor amittit cũ meditationes suas circa assuetã morũ suorum circũspectionem exercere iam nequit. Contubernia talium volucrũ nos amisisse sepe dolemus, cum cogitationes nostras ab inepta euagatione restringere non valem⁹, ita vt vnusquisq; nostrum illud beati Iob recte apte dicat, cum suas aues non sine suo dolore euolasse ꝙ videat. Cogitatiões mee dissipate sunt: torquẽs cor meũ.

¶ Q turpiter lapsos/⁊ a sublimi delectos diuina miseratio sepe ⁊ ad penitentiam reseruat: ⁊ ad correctionem expectat. Capitulum. xxiiij.

ILlud autem q̃ pium/⁊ q̃ta admiratiõe dignũ q diuina miseratio nec tales homines sepe funditus deserit: nec post talẽ lapsum tantamq; ruinam penitus destituit: sed adhuc tales sepe ad correptionez expectat: ⁊ ad pniaz reseruat. Vle tibi q̃squis talẽ te eẽ deprehẽdis si diuitias bonitatis ei⁹/⁊ pacientie/⁊ lõganimitatis contẽnis. An ignoras qm̃ benignitas dei ad pniam te adducit: q̃ spei tue radices nõdũ finxit: sz in tuditioꝛ suoꝛ archano, ⁊ q̃si in sinu tre abscõdit. Audiam⁹ ergo quõ illa diuine pietatis altitudo seueritatis sue sniam tẽperat, cũ post tante dissipatiõis vastitatẽ ad nram consolationẽ aliquid adhuc de hac arbore adiungat. Vtũ

men (inquit) germen radicis ei⁹ in terra sinite. Hoc est qõ sine diuine benignitatis admiratione nec possumus/nec debemus trãsire, qui iubet germen radicum eius in terra sinere, vnde possit iterꝛ reparari, ⁊ ad pristinã plenitudinẽ reformari. Verũtamẽ (inquit) germen radicũ eius in terra sinite. Tũc arbor quasi radicitus auellit: quãdo post ppetrata mala etiã in desperationem precipitat. Quasi eñ radices suas arbor amittit, quãdo oẽm correptionis spem perdit, et in desperationẽ cadit. Arbor illa radicit⁹ auulsa erat, ⁊ sine repationis germine corruendo remãserat, que ad dñm loquens, ⁊ deuenia desperãs dicebat. Miserere mihi deꝰ secundum magnam misericordiam tuam. Nõne ferreo/⁊ ereo vinculo alligatur que nullius vnq̃ terrore: nullius vnq̃ admonitione ab assuetis cõcupiscentijs auertitur: Nõne vincula ferrea/vel erea iam sentit que nec minis cedit/nec cõsilijs acquiescit: Cõstat ergo eiusmodi mentes oĩno corrigi nõ posse nisi in ei⁹ vltq; potestatẽ qui quotiens voluit cõtriuit portas ereas/ et vectes ferreos confregit. Portis sane ꝓcedentiũ transitum obstruimus: vectibus aũt ipsam clausurã munim⁹/ atq; obfirmam⁹. Quid itaq; per portã accipimus nisi cõtradictionem: ⁊ quid per vectem, nisi rebellionem? Et scimus quidẽ quia nõ sufficit quibusdã prelatorũ suorũ monitis/vel mãdatis cõtradicere: sed cũ non possunt eorum institutis dictis refellere/vel auertere, nitũtur etiam factis obsistere/⁊ opibus rebellare: ⁊ quasi contradictionũ suarũ portas rebellionũ vectibus munire. Si ergo (vt superius iam dictũ est) per eas ptinacia: per ferrũ recte intelligit audacia: quid aliud erit porta erea, nisi contradictio ptinax: et qd vectis ferreus, nisi rebellio audax: Quid itaq; aliud est dñm portas ereas, et vectes ferreos cõfringere, q̃ ptinacem cõtradictionẽ, ⁊ audacem rebellionẽ interna aspiratione/et cordis cõpunctione cõterere: Solius itaq; dei est (vt dictũ est) hanc tantã cordis duritiam cõterere/⁊ ad penitentiã/et humiliationem emollire. Cum igit aliquis (iuxta predictum modũ) vinculo ferreo/et ereo in herbis que foris sunt alligat, tante obdurationis/⁊ obligationis resolutio de sola dei misericordia expectetur.

¶ Quõ mens que moribus deprauatur postmodũ ad errores/vel fraudes imbuitur. Cap. xxvj.

SEd adhuc ad augmentũ mali additur, qõ adiũgitur: et rore celi tingat. Quid intelligimus per rorem celi, nisi subtiles, ⁊ vix intelligibiles suggestiones dyaboli? Si eñ per terrã cõuenienter latis designatur corpus: cur non eque per celi recte designetur spirit⁹? Corpoꝛ itaq; compatione spiritales ille in demonibus substãte, celi dici possunt. Et in euãgelio vocat lucres celi dicti sunt, non ꝓpter iustitiã: non ꝓpter gloriã: sed ꝓpter angelicam/spiritalemq; naturã. Rore itaq; celi mens deprauata intingitur, quãdo per suggestiones dyaboli diuersis erroribus imbuitur. Ex concupiscentiaꝛ eñ suarũ exultatione tantã sepe incurrit caliginem errorum, vt dicat malũ bonum/et bonum malũ, ponens tenebras lucem, ⁊ lucem tenebras: ponens amarũ in dulce/⁊ dulce in amarũ. Qui igit in herbis terre foris alligatur, oportet vt rore tingatur: nam post deprauationẽ morũ etiã sensus deprauat, et multis erroribus facile implicatur. Hinc est q̃ in euersione hierusalem rex prius filios: postea oculos amisit. Spirituales vtiq; filios pdit, qui virtutum sobolem quas diu nutrierat amittit. Sed filijs amissis lumen oculoꝛ eruitur, quia sepe ex deprauatione volũtatis acumen intelligẽtie obdr̃cit/et obnubilat. Qui celestia itaq; desideria amittit: qui terrenoꝛ se amoꝛe inuoluit, quẽ quasi in herbarum pastu vinculũ cupiditatis astringit: necesse est quãdoq; error caliginem incurrere: ⁊ stillatibus velut celi nubibus, quedã se seductionis rore inficere. Nõne et ille tibi rore celi intingi videtur: qui spirituum malignoꝛum

ualescẽ fit tandẽ sepe vt tã appetitu suũ ab eoꝛũ amoꝛe/ vel vsu nõ possit temperare. Quasi ergo vinculo ferreo in herba terre mẽs deprauata alligatur, quãdo in carnaliũ voluptatũ amoꝛe ex praua cõsuetudine obduratur. Quia ferrũ cetera omnia metalla domat, recte (vt dictũ est) audaciã designat, que neminẽ veretur: neminem formidat. Et quoniã es ceteris oibus est durabilius, recte p ipsum pertinaciã designari iã diximus. Quasi ergo in ferri/seu etiam eris rigorem praua consuetudo obdurescit, quãdo deprauata mens tã pertinaciter, q̃ audacter assuetis desideriis insistit. Nõne ferreo/⁊ ereo vinculo alligatur que nullius vnq̃ terrore: nullius vnq̃ admonitione ab assuetis cõcupiscentijs auertitur: Nõne vincula ferrea/vel erea iam sentit que nec minis cedit/nec cõsilijs acquiescit: Cõstat ergo eiusmodi mentes oĩno corrigi nõ posse nisi in ei⁹ vltq; potestatẽ qui quotiens voluit cõtriuit portas ereas/ et vectes ferreos confregit. Portis sane ꝓcedentiũ transitum obstruimus: vectibus aũt ipsam clausurã munim⁹/ atq; obfirmam⁹. Quid itaq; per portã accipimus nisi cõtradictionem: ⁊ quid per vectem, nisi rebellionem? Et scimus quidẽ quia nõ sufficit quibusdã prelatorũ suorũ monitis/vel mãdatis cõtradicere: sed cũ non possunt eorum institutis dictis refellere/vel auertere, nitũtur etiam factis obsistere/⁊ opibus rebellare: ⁊ quasi contradictionũ suarũ portas rebellionũ vectibus munire. Si ergo (vt superius iam dictũ est) per eas ptinacia: per ferrũ recte intelligit audacia: quid aliud erit porta erea, nisi contradictio ptinax: et qd vectis ferreus, nisi rebellio audax: Quid itaq; aliud est dñm portas ereas, et vectes ferreos cõfringere, q̃ ptinacem cõtradictionẽ, ⁊ audacem rebellionẽ interna aspiratione/et cordis cõpunctione cõterere: Solius itaq; dei est (vt dictũ est) hanc tantã cordis duritiam cõterere/⁊ ad penitentiã/et humiliationem emollire. Cum igit aliquis (iuxta predictum modũ) vinculo ferreo/et ereo in herbis que foris sunt alligat, tante obdurationis/⁊ obligationis resolutio de sola dei misericordia expectetur.

¶ Quõ mens que moribus deprauatur postmodũ ad errores/vel fraudes imbuitur. Cap. xxvj.

SEd adhuc ad augmentũ mali additur, qõ adiũgitur: et rore celi tingat. Quid intelligimus per rorem celi, nisi subtiles, ⁊ vix intelligibiles suggestiones dyaboli? Si eñ per terrã cõuenienter latis designatur corpus: cur non eque per celi recte designetur spirit⁹? Corpoꝛ itaq; compatione spiritales ille in demonibus substãte, celi dici possunt. Et in euãgelio vocat lucres celi dicti sunt, non ꝓpter iustitiã: non ꝓpter gloriã: sed ꝓpter angelicam/spiritalemq; naturã. Rore itaq; celi mens deprauata intingitur, quãdo per suggestiones dyaboli diuersis erroribus imbuitur. Ex concupiscentiaꝛ eñ suarũ exultatione tantã sepe incurrit caliginem errorum, vt dicat malũ bonum/et bonum malũ, ponens tenebras lucem, ⁊ lucem tenebras: ponens amarũ in dulce/⁊ dulce in amarũ. Qui igit in herbis terre foris alligatur, oportet vt rore tingatur: nam post deprauationẽ morũ etiã sensus deprauat, et multis erroribus facile implicatur. Hinc est q̃ in euersione hierusalem rex prius filios: postea oculos amisit. Spirituales vtiq; filios pdit, qui virtutum sobolem quas diu nutrierat amittit. Sed filijs amissis lumen oculoꝛ eruitur, quia sepe ex deprauatione volũtatis acumen intelligẽtie obdr̃cit/et obnubilat. Qui celestia itaq; desideria amittit: qui terrenoꝛ se amoꝛe inuoluit, quẽ quasi in herbarum pastu vinculũ cupiditatis astringit: necesse est quãdoq; error caliginem incurrere: ⁊ stillatibus velut celi nubibus, quedã se seductionis rore inficere. Nõne et ille tibi rore celi intingi videtur: qui spirituum malignoꝛum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sue gestione ad omnē fraudē instruit vt ad eorū iudiciū libenter velit, z facile possit, primos suos decipere: z fraudibus circūuenire: Absq; dubio eñ cū nimius amor terrenorū regnare incipit: paulatim q̄dē fraudulētiā inducit: ad extremū autem ad violentiā/et rapinā impellit. Unde est qđ subdit: z cum feris pars eius in herba terre.

¶ Quō mens ad omnē crudelitatē quādoq; effrenat cum tñ diuinitus ad penitētiā reseruet. Cap. xxvij.

ET mirū quidem, nec tñ minus verū: q̄ quosdā diuina dispositio ad summā crudelitatē effrenari permittit, quos tñ ad penitentiam reseruare disponit: vtpote quos ad vitā eternā p̄ordinauit. Dicit ergo de huiusmodi hoie: z cū feris pars ei⁹ in herba terre. per feras q̄ dente/z vngue seuiunt (vnde z a feritate, feroces dicte sunt) recte satis crudeles quiq; intelligi possunt. De qualibus psalmista. Filij hoim (inquit) dentes eorū arma/z sagitte: z lingua eorū gladius acutus. Per herbā terre intelligim⁹ oblectamenta carnis mōiture: z gloriā transeūtis vite. Dis siquidē caro fenū: et ois gloria eius quasi flos feni. Partē igitur cū crudelib⁹/ et quasi cū feris in herba terre habere videntur qui p̄ auaritiā/et ambitionē: ad rapinam/z fraudem/z ad oēm crudelitatē effrenātur. Quid eñ est cū crudelitatis ministris/talibusq; feris partē habere, nisi cū talib⁹ socijs sicut in mōrū similitudine, sic et in retributionū debito sortem accipere: Econtra aūt, ppheta taliū consortia habere/vel cum eis ptem accipe summope declinabat, cum dicebat. Odiui ecclesiā malignātiū: z cū impijs nō sedebo. Unde et alias. Nō adhesit michi cor prauū. Cor ei⁹ ab humano cōmutetur. Cor anime p̄uaricatricis, z in ima ruentis ab humano cōmutat, quādo totius humanitatis/z pietatis affectus oīno amittit: quando tpaliū amore, z ex auaritie vicio ad opera mie medullit⁹ obdurat: fm illud, viscera auari crudelia. Post tot aūt corruptionis gradus adhuc in augmentū mali z illud addit, qđ subinfertur: z cor fere detur ei. Cor fere datur/z accipit, quādo, primus, primū suum sine alicuius p̄modi respectu solo malignitatis instinctu tam inaniter, q̄ crudeliter, p̄sequitur. Audi quid sentiat p̄opheta de talibus. Virū sanguinum (inquit) et dolosum abhominabitur dñs.

¶ Quomodo malum grassatur in his qui semper in deteriora labuntur. Cap. xxvij.

ATrende obsecro quō malū grassatur. Primo amittūtur bona: postea cōmittūtur z mala. In excussione foliorū, z dispsione fructuum, intellige detrimēta bonorum. In alligatione in herbis/z obdurationē cordis, intellige incrementa malor. Illud autē notādum quibus gradibus accrescat accumulatio vicior: prius in auaritiā deijcitur: tandē autē per multiplices corruptionis gradus ad oēm crudelitatē effrenatur. Primo itaq; vinculo ferreo, z ereo preuaricatrix anima ligat, quādo cum forti labore, et pertinaci sollicitudine circa terrenorū acquisitionē infatigabiliter occupat. Rore celi tingit, quādo maligna suggestione ad fraudē imbuit: vt ad auaricie instigationem qđ non potest p̄ industriā, acquirat p̄ fraudulentiā. Fit autē tandē cum feris pars ei⁹ in herbis terre, quādo id qđ non potest per industriā/neq; per fraudē acquirere, cupit/ac satagit per violentiā/et rapinā obtinere. Ecce quō morbus auaricie crescit/z malū crudelitatis inducit. Est autē primus gradus seuitie quādo, p̄aliqua sui cōmoditate p̄sumit/ vel sustinet (non tñ sine cōsciētie remordatione) in p̄ximū suū seuire. Cor ab humano cōmutatur, q̄n nulla p̄passione mouetur/nulla humanitate mollit: quātūo exercendis rapinis nullo diuini timoris respectu/nulla pene, vel nulla penitus conscientie stimulatione mordet. Cor fere accipit qui gratis etiā seuit: qui sine causa aliqua ad apertā malitiā erūpit. Primus itaq; malitie gradus est qñ sine causa oīno erga primū suū obduratur. Secūs aūt qñ in miserijs proximi nulla compassione tangitur. Tertius z pessimus quādo iam in eius malis pascitur/z delectatur.

¶ Cepe contingat mentem omnifomiter corrumpi, quā tamen constat ad penitentiam ex diuina miseratione reseruari. Cap. xxix.

VRum autē adhuc, z velut vltimo loco additur in quo seueritatis sententia, cōsummari videt. Et septem (inquit) tempora mutētur sup eum. Mutātur septem tempora, quādo variis corruptionis gradibus infirmitatis nostre qualitas varia⁹ cum sem⁹ in deteriora vertit. Nōne tunc aliud tempus/z velut priori contrariū incurrimus qñ vicio cui prius resistere poterā⁹ iam oīno non posse p̄ualere incipimus: Tempus itaq; circa quēlibet multipliciter mutatur, quādo corruptionis ei⁹ modus multifomiter variat. Viciorū siquidē dñatio animū paulatim emollit, z semp magis magisq; debilem reddit, z gradatim ad deteriora impellit. Septem aūt diebus (vt in cōmune nouim⁹) totū tempus euoluit. et idcirco sepe ipse septenario vniuersitas figuratur. Itē capitalia vicia septē esse legūtur. Hinc est q̄ in euāgelio legimus immūdū spiritū septē, p̄pōs secū introducere, z domū suam quā ad tēpus reliquerat inhabitare, q̄ vnum quodlibet viciū sepe cū dñari iā ceperit, solet totū illud detestandum viciorū collegiū pedetēntim subintroducere. Hinc ecōtrario mulier peccatrix a septē demonijs purgata describit, que ab oi viciorū tyrānide p̄ septiformē gratiā liberat̄ur. Septenaria itaq; tēporū mutatio est multifomis, imo vniuersalis mōrū deprauatio. Quasi eñ septem sup eum tēpora mutant qui oifomiter corumpitur: z ad omnē viciorū seruitutē tandē aliquādo eneruiter inclinat. Sed vide mō q̄ sit mirabile q̄ diuina miseratio solet qñq; hmōi etiā hoiez ad p̄niam reseruare.

¶ Quomodo soleat multorum vtilitati deseruire q̄ quosdam cōtingat de sublimi corruere. Cap. xxx.

IN sententia vigilū decretū est, et sermo sanctor⁹/ et petitio donec cognoscant viuentes q̄ dñatur excelsus i regno hoim, z cuicūq; voluerit dabit illud: z humillimū hoiem p̄stituet sup eo. Et superius iā diximus, per vigiles hoc loco sctōs angelos intelligim⁹. Apostolo autē docente didicim⁹, q̄ oēs administratorij spūs missi sunt, ppter eos q̄ hereditatē capiūt salutis. Salutis itaq; nostre coopatores angeli, et diuine ordinationis ministri humana disponūt p̄out cōmuni hominū vtilitati congruere deo reuelāte cognoscūt. Solet aūt sepe multorū vtilitati militare q̄ quosdā p̄tingit ex magno sublimitat̄ culmine corruere, vt dicāt ceteri nō alta sapere, sed de semetipsis semp humilia sentire: z in quolibet virtutū culmie morū ruinā timere: et vaciter agnoscāt quia solus dñs est qui operat in nobis velle et p̄ficere pro bona volūtate. Hanc eiusmodi ruine vtilitatē p̄pheticus sermo innuit dicēs, Donec cognoscāt viuentes q̄ dñatur excelsus in regno hoim. Diuina itaq; dispēsatione (cū cōmunis q̄ vtilitas hoc exigit) magne auctoritat̄ viri p̄mittūtur cadere, eo dūtaxat tēpore quo inueniūtur de sua magnitudine superbire. Fit itaq; circa eandem personā vnum idemq; iudiciū tam iustū/q̄ pium: q̄tum ad ipsam quidē iustū: piū vero in q̄ntum, p̄ficit ad cautelā aliorū. Justum nanq; valde est vt qui ex dignis muneribus insolēter intumescit, ex p̄pria ruina discat q̄ nichil sit: et p̄ semetipsum q̄ nichil possit. Sermo aūt sanctorū idem decretū idcirco esse dicit: q̄ oīa in lumine dei futurū a quibuscūq; p̄ueniat

in p̄mune confert. Petitio vero sanctor⁹ est q̄ non solum fieri volunt: verū etiā cum desiderio expetunt qđ multis vtile, z diuine glorie militare p̄noscunt. Erit itaq; eiusmodi iudiciū sanctorū decretū, q̄ misericorditer iustū: sermo scrōrū, q̄ veraciter futurū. Petitio, q̄ iuste pium.

¶ Quō addiscāt quidā ex p̄pio quidā ex alieno casu q̄ nichil suis viribus attribuere debeāt. Cap. xxxj.

DOnec cognoscāt viuentes q̄ dñetur excelsus in regno hoim. Ecce vtilitas, vt cognoscant viuentes. Affectus in nobis sane fm deū viuūt, dū in bono fortes sunt: z ad virtutū opa cōualescūt: dū gratiā cooperantem habent: z in studijs spiritalib⁹ se exercere valent. Tunc p̄oculdubio moriūtur ei⁹ gratia cooperatrix subtrahit. Subtrahit autem cū de suis bonis z diuinis donis mens improba supbit, z sua sibi merita ascribit. Subtracta gra, affectus boni deficiunt, z ad omne bonū languescūt: z sic de viuentibus, mortui fiunt. Quid eñ aliud est virtutum defectus q̄ quasi quidā illarū interitus? Qui igit infirmitatem suā/gratiāq; diuinā tunc p̄mū attendūt cum tā in bono deficiunt/isti post mortem, z quasi per mortē diuine dñationis/z moderationis magisteriū/vel bñficiū discūt, et agnoscūt. Quid igit est supne maiestatis dñium, z principatum in regno hoim viuētes agnoscere, nisi vnūquēq; eo etiā tempore dū adhuc in bonis opibus viuit infirmitatem suā extendere: z nichil sibi/nichil suis meritis ascribere: z inter quelibet virtutū exercitia humilitatis custodiā non deserere: sed vaciter, z absq; simulatione quicqđ mali, sibi/ipsi: quicquid boni, diuine gre ascribere? Et solet quidē pietas supna viros etiā virtutū in quibuslibet humiliare, z gratiā subtrahere, donec discāt inter quelibet morum insignia nō alta sapere/nichil de p̄pria virtute p̄sumere. Felices qui alieno casu potius q̄ p̄prio, humane fragilitatis infirma addiscunt/z ad humilitatis gratiam proficiūt. Sed z cū eis qđdē bene agit qui ex p̄pria ruina ad humilitatis custodiā euigilāt: cū tandē aliquādo post infirmitatis fuerit ipsum fortiores resurgāt. Utriusq; rei tempus in regis nabuchodonosor ruina/vel reparatione exprimit̄ur: q̄ z idē ipse post ruinā ad maiorē gloriā reparatur: et multi per ei⁹ ruinam q̄ circūspectionis cautelā eruditi tur. Donec cognoscāt (inquit) viuentes q̄ dñatur excelsus in regno hoim. Viuentes itaq; est eiusmodi cognitionem habere, iustū quēlibet/z celestem vitā ducentē in bono studio p̄seuerare, z nichil sibi de suis bonis attribuere. Viuētes vtiq; eiusmodi cognitionem habent, quādo z in bona intentione p̄durant: z nichil de sua virtute p̄sumunt: sed totū qđ vtiliter possunt, dño ascribūt: eo q̄ ipse sit q̄ solus dñatur in regno hoim: q̄n dñi est regnū, et ipe dñabit gētiū. Bene et illud regnū exteri⁹ quo hoies hoibus p̄esse solent: z illud item interius quo vicijs/z passionibus suis p̄cipari debent ab ipo dispōnit/z dispensatur: z vtrūq; ex eius munere possidet. Sed illud vtiq; vitare/et fugere oīno oportet, sicut magistra veritas, p̄prio exemplo nos docet. Illud autē debemus desiderare, z querere, z cum summo desiderio postulare, z cum propheta supplicare. Da imperiū puero tuo. Nunqđ nam queso anima, p̄phetalē tante ambitionis credere oportet, vt regnū israeliticū a dño peteret, z ab eiusmodi eū petitione nec salt⁹ pudor cohiberet? Sed si non potuit cohibere linguā ne hoc peteret, cur nō saltem, p̄hibuit manū ne tale aliquid scriberet? Sed absit de anima tā sancta, z anima p̄phetali tale aliquid suspicari. Sed tale vtiq; regnum/vel imperiū de dñi pietate postulabat: vñ salutis fue, puentum/vel, puectum sperabat. Da imperiū (inquit) puero tuo: et saluū fac filiū ancille tue. Pete ergo et tu tale imperiū vel regnū a dño deo tuo, vt p̄ hac parte psallere possis. Ergo aūt cōstitutus dñm rex ab eo. Vera nanq; satis sententia: cui cuq; voluerit dabit illud. Non est eñ volentis/neq; currentis: sed miserentis dei. Si eñ nichil habes quod nō accepisti: q̄to magis regnum?

¶ Q; ex modo humilitatis pendet mensura magnitudinis. Capitulum xxxij.

ET humillimū (inquit) hoiem cōstituet super eo. Superbis nanq; resistit: humilibus aūt dat grām: et certe q̄to humilioribus, tanto sublimiorem. Absq; dubio si illud internū regnum cogitem⁹, eris in hoc regno q̄to humilior, tanto sublimior: et tanto sine ambiguitate maior, q̄to in oculis tuis fueris minor. Cui nam queso dubiū esse queat qđ in illo exteriori regno multo aliter, seu ecōtrario etiā sepe contingat? In illo aūt interiori regno semp ex mensura humilitatis pendet mēsura magnitudinis. Quia humilē in eo/et humillimū constituet super eo. Humilis est qui seipsum apud semetipm veraciter contēnit: humilior autem qui se cōtemni etiam ab aliis nō refugit. Humillim⁹ vero qui cōtemptū suū nō solum contēnit, sed z admodū cōcupiscit. Quid itaq; ipso illū supbi possit: cui despect⁹ suus in despectū venit? Cum igit attestāte scriptura initiū sit omnis pcti supbia: quid q̄so cōtra illū possit peccatū cui ex victoria superbie longe est ois peccati initiū? Qui igitur eiusmodi est, vide q̄ fortis z potens in illo regno inuenitur/qđ contra pctm statuitur, qđ a solo peccato destruit/vel dissipatur. Ecce iam ex fine visionis manifeste colligimus qđ longe supius p̄locuti sumus, q̄ cōmune bonū/z vniuersitatis vtilitas exigebat talem hoiem fore qualis designat in arbore: talē inq; hoiem qui iuxta similitudinē arboris de sublimi quodā statu caderet, z iterum resurgeret: vt ex sui ruina, stantib⁹ metū cadendi incuteret: z ex sui reparatione iacentes ad spem resurgendi reformaret.

¶ Q; aliud sit diuina iudicia p̄ contēplationē cernere: atq; aliud eor rationē perpendere. Cap. xxxiij.

ECce somniū quod nabuchodonosor vidit: sed adhuc ei⁹ interpretationē recēpit: vnde z dicit. Hoc somniū vidi ego rex nabuchodonosor. Tu ergo balthasar interpretationē narra festinus, q̄ omnes sapiētes regni mei nequeūt solutionē edicere michi. Tu aūt potes, q̄ spiritus deorū sanctorū in te est. Sicut in superioribus iam dixi: aliud est iudicia diuina p̄spicacie/vel p̄uidētie oculo cernere: atq; aliud est eor rationem discretionis iudicio: z intelligentie viuacitate penetrare/atq; cognoscere. Illud ad somnij visionem: illud aūt p̄tinet ad somnij interpretationē. Ad somnij visionem p̄tinet ex diuina reuelatione cognoscere quid cōtingere oporteat: ad interpretationē aūt somnij pertinet intelligere qualitatē persone cui hoc accidere debeat: causam videlicet p̄dere que ad eiusmodi casum qualēcūq; personam impellere soleat. Hoc est qđ daniel inuestigando inuenit: z regi interpretādo aperuit cū dicit. Tu es arbor illa quā vidisti. Quid eñ est dicere/tu es, nisi talem te esse p̄dō: talem in te causam inuenio vnde tale aliquid tibi accidere debere nō dubito? Vis aūt adhuc apertius nosse quomodo post ostensam diuinitus visionē solemus, immo z debemus ei⁹ interpretationē querere? Ecce forte quis p̄ contēplationis lucem videt quomodo quorūdam sublimiū virorū lapsum, z reparationem p̄munis vtilitas requirat. Videt quomodo hoc ipm gratiā dei cōmendat: quomodo hoc ipm stantes adhuc ad cautelam informat: quomodo lapsos ad spem reparat: quomō ex hoc vniuersitatis pulchritudo mirabilior appareat: et certum habet quia fieri oporteat: eo q̄ oipotens bonitas cōmune bonū impedire nolit, nec debeat. Sed ecce iterū mirari incipit

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualiter modo possit summe iustitie conuenire/vel qualiter modo possit iustum esse, vt vel ppter vniuersitatis vtilitatē permittatur aliquī cadere. Nā sicut vniuersitatis debitor est qui oia fecit: sic z singulorū debitor est qui singula instituit. Et sicut piū est cōmune bonū non impedire: sic z equū est singulis nō deesse. Ut igitur simul possit piū/et iustū esse: oportet semper aliquā causam lapsuro inesse ppter quā merito debeat imminēti patere ruine. Qui igit eiusmodi causam nosse concupiscit/z diuinoꝝ iudiciorū rationem summope querit, quid aliud q̄ ostense visionis interpretationē inquirit? Tunc autē eiusmodi interpretationē quāli a daniele exigit, quādo qđ per inuestigationē non potest, precibus/et summe deuotionis studio a dño extorquere non desistit. Hoc somniū (inquit) vidi ego nabuchodonosor. Tu ergo balthasar, interpretationē ei⁹ narra festinus. Perpendis (vt arbitror) quia alia rex per seipsum videt: et alia a daniele extorquet, qz alia sunt que ait libere z ex facili occurrūt: alia que sine magno labore/z ingēti sollicitudine sciri non possunt. In illis animus ꝓuocatur vt ad maiora assurgat. In istis exercet z humiliat: ne presumat. Innuit aūt qz in his q̄ rex viderat, sine timore nō fuerit qui interpretationē cū festinatione requirit. Admonemur aūt et nos eius rei absolutionem cum oi festinatione querere: vbi periculi suspitio potest metū incutere.

¶ Quorum notitiā sepe merito deuotionis acquirimus que nulla nostra sagacitate: nullo nostro studio penetrare valemus. Capitulū. xxxiij.

Standum sane qz daniel balthasar, hoc est capillus capitis vocat, vbi ad subtilē et sublimiū absolutionē inuitatur. In humanis etenī mēbris quid capite sublimius: qđ capillo subtili⁹? Recte ergo capillus capitis dicit a quo subtilitas sublimis intelligētie exigit. Et vera mentis deuotio ab effectu recte (ni fallor) capillus capitis dicit: quia per ipam absq dubio ad omnē subtilitatē acuitur. Per effectū itaq ipa est capillus capitis/ipa subtilitas mētis. Audiam⁹ adhuc quid ad hec subiungat. Quia omnes sapientes regni mei nequeūt solutionē edicere michi. Qui sunt queso sapiētes illius interioris regni nisi acerrima acumina, z pacuti sensus cordis humani? Attēde ergo q̄ sit virtus deuotionis: q̄s recte dicat capillus capitis si per ipam mēs potest qđ per oēs regni sui sapiētes nō potest. Cum igit mēs quod supra suā intelligētiam multiformiter querit, querēdo insistit/insistēdo deficit/deficiēdo diffidit, quid aliud queso iam apud se tacita p diffidētiam loquitur nisi hoc qđ rex nabuchodonosor palam ꝓfitetur? Quia oēs sapientes regni mei nequeunt solutionē edicere michi. Sed cū veritas dicat. Amen dico vobis quicqđ orantes petitis credite qz accipietis: z fiet vobis. Si igit mens credit qđ audit: si se ad orationē conuertit: si p veram z intimā deuotionem se posse obtinere nō diffidit qđ per inuestigationē non potuit: qđ aliud q̄so per spei fiducia/fideiq; constantiā apud semetipam asserit nisi idem ipm qđ rex ad danielē. tu autē potes inquit. Et causam quoq; adiungit. Quia spiritus deorum sanctorū in te est. Scimus qz in scripturis sanctis hoies sancti dicti sunt dī: et pro ea de ratione et hoc de angelis dici. Quis ergo est istoꝝ deorū spiritus nisi spūs sanctus? Ipse, ꝓfecto est qui interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Ipse est qui suggerit nobis quid oremus. Ipse qui docet quomodo orare debeam⁹. Sine isto spiritu deuotio nostra vera esse nō potest: qđ cum ipo: et p ipm attētauerit incassum iri nō potest. Tu aūt (inquit) potes qz spūs deorum sanctorū in te est. Notandū aūt qz rex nabuchodonosor non inutilia z superuacua per danielis officium quesiuit, sed que ad declinādi pericula cautelam scīri oportuit. Habitur autem z nobis qđ retim⁹, si iuxta illius exemplum cum fide z ea vera deuotione querimus quod sine periculo ignorare nō possumus.

¶ Qui animus dum ex multa consideratione infirmitatis sue humiliatur/sepe ad sublimē intelligentiam diuinitus illuminatur. Cap. xxxv.

Tunc daniel cui⁹ nomen balthasar, cepit intra semetipm tacitus cogitare quasi hora vna: et cogitationes ei⁹ conturbabāt eū. Puto qz ad danielem ꝓtineat: z quia vere deuotionis officiū existat ad semetipm redire: exteriorū oblui sci z interiora cogitare, eo marie tēpore cū debeat ꝓpāe/vel aliene saluti cōsulere. Aliud est tempus inuestigandi que sunt supra se: atq; aliud est tēpus discutiēdi que sunt intra se. Omnia em tempus habēt. Tempus itaq; est contemplādi magnalia diuina: z est tēpus considerādi infirma nostra. Istud est tēpus flendi: illud est tēpus ridendi. Nā et ad vesperā demorabit fletus: z ad matutinū letitia. Cur nō sit tempus ridēdi in matutino diuine reuelatiōis et contēplatione eterni luminis? Cur nō sit tempus flendi in vespertino horrēde visionis, in considerādis humane cōscientie tenebris? Vespertinū tempus est quādo lux contemplationis deficit/z animus ad semetipm/z ad sui cōsiderationē redit. Matutinū tempus est quādo ante contemplātis oculos lumen reuelātis gratie emicat/z in sui admirationē conuertit: z sepe extra semetipm per mentis excessum rapit. Exitus (inquit) matutini: z vespe delectabis. Qui sunt isti matutini exitꝰ, nisi ad veri solis irradiationem humane mentis excessus? Dicit ergo qz delectant exitus matutini: cur nō et vespa/vel introitus vespertini? Nā mane solem⁹ ab interioribꝰ ad exteriora exire: z vespere ab exterioribus ad interiora redire. Quis autem digneretur q̄s sit dulce/q̄s vel delectabile eruente iā caritate: et quasi sub estiuo tempore ad matutinā lucem radiantis diuinitatis se a somno excutere: et extra humane mentis angustias in aurā libertatis erumpere: et in latū illū diuinorum spectaculorū campū mentis alienatione transire? Delectant itaq; exitus matutini: contristāt aūt introitus vespertini, eo ꝓcul dubio tēpore cū animus reuertit ad cōsiderationē sui. Ad meipm (inquit) anima mea cōturbata est. Sed in horore visionis nocturne: in ꝓfundione horride conscientie vnū est certū leuamen animi, memoria vidēlicet dei sui: z hoc est qđ additur ibi. Ad meipm anima mea cōturbata est: ppterea memor ero tui. Hoc est quod alias dr. Admemor fui dei: et delectat⁹ sum. Et hoc in loco. Exitus matutini/z vespe delectabis. Tu (inquit) delectabis non ipa hora: nō ipsi introitus vespertini tēporis. Nā que q̄so poterit esse delectatio in cōsiderāda tenebrosa illa humani cordis abysso? Prauū siquidē est cor hominis et inscrutabile: z quis cognoscet illud? Hoc est qđ daniel dū diu cogitat apud semetipm cogitationes sue cōturbāt eū. Sed qui infirma sua libēter cōsiderat, diligēter reiactam et se in eoꝝ consideratione humiliat: dum illud studiose discutit qđ in seipo per semetipm deprehēdere ꝓfuit/sepe et ad id diuinit⁹ illuminat qđ per seipm scire non potuit. Hoc est qđ daniel dum apud se diu tacitus meditatur ad prenoscendam regie potestatis ruinam, eiusdemq; ruine causam diuinitus eruditur.

¶ De vera mentis deuotione quomodo debeat semetipsam discutere. Capitulum. xxxvj.

Debet autē non mediocriter z quasi in trāsitu interiora sua meditari/qui vult ad ꝓfundā et plenam sui cognitionē eruditi: qui sue vel aliene saluti necessaria optat sibi reuelari. Sic daniel q̄si hora vna apud semetipsum cogitauit: et causam quā quesiuit obtinuit.

Inuestigationis hora tunc demū debito fine cōcluditur, quādo iam inuenit qđ queri. Et nos itaq; articulo necessitatis vrgēte, studeam⁹ orare/querere/pulsare q̄tū necessitas cogit/vel opportunitas sinit/et studij nostri cōtinuatio instātem horam cōpleuit. Sed si per danielē deuotionem oportet intelligere, forte hoc erit danielē intra semetipm cogitare: deuotionem nostrā semetipam diligentere/semetipsam examinare, q̄s feruēs/q̄s frequēs/q̄s supplex sit apd semetipam inquirere. Aliud semetipm cogitat, cū studij/et exercitij sui qualitatem/modū/z intentionē pensat. Cogitat apud semetipm diligēter inquirit si hoc ipsum qđ bene intendit non de suis viribus: sed de sola pietate dñi presumit. Deuotio itaq; nostra sepe cū hoc secū agit, arrogantie vicium qđ in se prius latebat deprehēdit. Sed absq; dubio vicii arrogātie cum cepit menti prevalere, semp solet esse causa ruine. Cū igit hoc vicii ad eā enormitatē deuotio excreuisse inuenerit, futurā animi ruinam imminere colligit/et pertimescit. Scit em qđ ante ruinam exaltabitur cor: z quia deus superbis resistit.

¶ Quomodo deuotio quādoq; totū interioris hominis statū deprehendat: z tam presentem ꝓspiciat, q̄ futurum prouideat. Cap. xxxvij.

Respondens ei⁹ ait. Balthasar somniū, z interpretationes ei⁹ non cōturbent te. Qui danielem rex turbari ꝓhibuit, quid aliud est nisi qđ mens seipam deludit: et spe inani sepe vtilem timorē tollit? Sed ecce daniel facit qđ imminente periculo a nobis fieri voluit: z quod vere deuotiōis est, se ad orōnē cōuertit. Respōdit balthasar, z dixit. Dñe mi somniū his q̄ te oderunt, et interpretatio ei⁹ hostibus tuis sit. Malignī spūs sunt q̄ odio ineffabili in nos exarserūt. Elicia itē veri anime hostes sunt, q̄ eam ad eterū interitum impellunt. Horum ruinā imprecari docemur in eo qđ dicit. Somniū his qui te oderūt, z interpretatio ei⁹ hostibus tuis sit. Malignī spūs sunt q̄ odio ineffabili in nos exarserūt. Elicia itē veri anime hostes sunt, q̄ eam ad eterū interitum impellunt. Horum ruinā imprecari docemur in eo qđ dicit. Somniū his q̄ te oderunt, et

Universidad de Deusto
Biblio

elemosina maior. Magna elemosina suo cibo reficere carnē qnqz moriturā: maior aūt fui generis alimēto saginare aiam in eternum victurā. Elemosina nudū vestire: maior aūt indisciplinatum morū disciplina ornare. Optimū elemosine genus est compere inopes/consolari pusillanimes/patientē ad oēs. Misericordia magna aliene afflictioni cōpati. maior autē pro alienis erratibus cōpungi. pclarum genus mie delinquētes deflere: penitētibus indulgere: aliena delicta, ppriis lachrymis delere. In his mie operibus nos exercitare debemus/qui exteriores diuitias nō habem⁹. Forsitan (inquit) ignoscat delictis tuis. Quid est q forsitan dicit, z quasi sub dubitatione ponit: nisi qz in his mie operibus potest animus plenā fiduciam habere, quādo supbie/z inanis glorie tabe corruptus nō potest hec pura/z simplici attentione exercere?

Q patiēter/vel misericorditer correptionē nostram dei longanimitas expectat: vel Quō peruersa mens eius patiētia aburi soleat. Cap. xxxix.

E Omia hec venerunt sup nabuchodonosor regem. Oia (inquit) venerūt sup regem: z regem talem. Oia venerunt: oia venire possunt super regū animū, z qualē regia psona designat per misteriū. Post finē mensiū duodecim in aula babilonis deambulabat. Respondit qz rex: z ait. Nonne hec est babilon magna quā ego edificaui in domū regni, in roboze fortitudinis mee: z in gloria decoris mei: Quis queso diuine pietatis viscera digne pensare sufficiat/q cō temptū suū nō statim vindicat: sed correptionis nostre satisfactionē expectat: z ppiationis sue tēpora prolongat: Post finē (inquit) mēsium duodecim: in duodenario senarius duplicat: z in senario, ppter sui pfectionē pfectio figuratur. Quid itaqz est q diuina moderatio in expectatiōis sue mora senarū duplicat, nisi q vltionis sue dilationem scōm iustitie z mie sue plenitudinē dispēsat? Parū nāqz ei est vt nostrā correptionē expectet q̄tum iustitia exigit, nisi z illud supaddat qđ mia requirit vt expectatio sua sit tā iusta/q̄ pia: z tam equitate pfecta/q̄ pietate plena. Sed multi dei benignitate abutūtur: z vnde corrigi debuerāt, deteriorātur. Ecce nabuchodonosor dū satisfaciendi qz diuinit⁹ data accipit, vnde se corrigere debuit, alti⁹ inumuit. In aula babilonis deambulabat. Forte palacium/et firmissimū habitaculū humilitas vera/et custos virtutū. Sed pinet ad hierusalē huiusmodi habitaculū: hierusalē (inq̄) que edificā vt ciuitas: cuius pticipatio ei⁹ in idipm. Sed sicut ad hierusalē pertinet humilitas vera, sic ad babilonē humilitas ficta. Quid em aliud ficta humilitas q̄ ignominiā parat: quid aliud q̄ confusionē expectat? Aula igitur babilonica humilitas ficta. Aula babilonis sine humilitate disciplina humiliationis. In aula babilonis nō sedet/nō iacet, sz deambulat quē sua conscientia dū remordet iniquietat. In aula babilonica deambulat quem deficta humilitate sua cōscientia accusando fatigat. Est autē deambulare, nō in vnam partem ire sz passim huc illucqz vagare. Ille ergo deambulat quem conscientie stimulus vndiqz exagitat.

De typo arrogantis anime: vel quomodo soleat semetipsam magnificare. Cap. xl.

R Espondit qz rex, z ait. que q̄so est ista respōsio vbi nulla precedit interrogatio? An forte aliene cogitationi respondebat: z forsitan cogitationi q̄ nulla erat, sed esse credebat? Forte eor cogitationi respōdebat quos sua magnitudinē/z auctoritatē admirari estimabat Habet aūt hoc ppium arrogans anim⁹: vt celsitudinem suam oēs admirari credat/quā ipe oi hora apd semetipm magnificat: vnde fit vt z apud alios in verba iactantie fiducialiter prorumpat: z idem qđ nabuchodonosor (cuius alijs verbis) exprimat. Cōsideremus modo q̄ alte inumuit qui in ea que supius posuimus vba prorupit. Nōne hec est babilon magna quā ego edificaui? Ecce ostētatio. In domū regni. Ecce ambitio. In roboze fortitudis mee. Ecce arrogātia. Et in gl̄ia decoris mei. Ecce vana gloria Hec est babilon magna qđ ego edificaui. Idem dicim⁹ sonare babilonem qđ confusionē. Anime supbienti, z dupliciter inordinate est babilon edificare, ad oēm se humiliatem inclinare: z quasi pro religionis obtentu ad oēm se vilitatem, z abiectionē exponere: z ad quelibet in quibus solent hoies erubescere, qualis est vilis habit⁹, humilis gestus/tenuis cibus/voluntaria seruitus. Dicat ergo hec est babilon magna: hec est humiliatio, pfunda: hec est defectio voluntaria: hec est confusio votiua quā ego edificaui: quā obseruare decreui. Sz quo fine/qua vtilitate? In domū (inquit) regni. Nōne tibi edificare videt quasi i domū regni qui agit qđ agit ad obtinēdam auctoritatē, z arcem magisterij: vt talis/tantusqz oibus appareat q̄ digne debeat promoueri, aliisqz preferri, z dignitate seu etiā ptāte sublimari? In roboze (inquit) fortitudinis mee. Ecce q̄ta arrogātia sibijpsi attribuere qđ totum pendet ex gra diuina. Nō dicit in munere miserationis diuine: sed in roboze fortitudinis mee. O q̄ aliter veritas ipa z sensit, z docuit: cum dicit. Sine me nichil potestis facere. Q qđ se mēs improba efficere estimat p fortitudinem suā, sequēter retorquet ad gloriā propriā. In roboze (inquit) fortitudinis mee: z in gl̄ia decoris mei. O q̄ aliter eiusmodi gloriator agit q̄ apostol⁹ precipit: q̄ aliter q̄ magistra veritas instituit. Qui gloriat (ait) in dño glorietur: z illa. Sic luceat lux vra coram hoib⁹, vt videāt opa vra bona: z glorificēt patrē vestrū qui in celis est. Sed iste in gl̄ia inquit decoris mei.

Q subito sepe, et q̄ profunde labuntur qui patientia dei abutuntur. Capitulū. xli.

C Um esset adhuc sermo in ore regis vox de celo ruit. Tibi dicit nabuchodonosor rex, regnū trāsijt a te. Vox ruit cū adhuc sermo esset in ore, sub ipso videlicet adhuc gloriādi tēpore. Sepe qz impudens animus sū gloriatur in immensum: inter ipm gloriandū remordēte conscientia, subito cōsternatur: z diuino quodā nutu subitaneo horrore concutit: z cadēdi metu in non euadendi desperationē precipitat. Vox de celo ruit, quādo qđ aure cordis pcipit ab intimis anime sensib⁹ venit. Velut e terra audit: quicqd p sensum corporeū haurit. De celo venit, qđ per spiritū agnoscit. De celo discit, quod intellectualiter cōprehēdit. Tibi dicit nabuchodonosor. Tibi tā inaniter supbienti. Tibi tam inaniter gloriāti. Regnum transijt a te: z ab hoibus te eijcient: z cū bestijs atq feris erit habitatio tua. Regnum ab vro quolibet transit quādo gratiā diuinitus sibi collatam amittit, per quā desideriis/et passionibus suis dñari consuevit. Ab hoibus te eijcient. Quātū te supra hoies extulit per arrogantiam, tātū infra hoies deijcieris per culpā. z cum bestijs z feris erit habitatio tua. Ab hoibus eiectus ad bestias/z feras descēdit/z degit qui rōnales mores deserēs, de cetero irrationabiliter viuit, vt bestialiter degēs/z feraliter agēs cū bestialiter viuētibus sit ad oēm carnalitatem resolutus: et cum feraliter agentibus ad omnē crudelitatē effrenatus. Addit adhuc: fenum quasi bos comedes. Bos cū fenum accipit pro summis delicijs ducit/et nil lautius requirit. Cum sit ergo ois caro fenum, et omnis gl̄ia eius quasi flos feni. fenū quasi bos comedit, qui omne gaudiū suum in temporali gloria/et carnalibus oblectamētis ponit: et spiritales delicias oino nec per studium/nec per desiderium requirit. Ecce in q̄ profundum labitur qui pscientia

vel abutitur. Ecce in quem exitum venit qui respiscendi tempora in vanum accepit.

A Q vna, eadēq̄ sententia p cōtēplationē prenoscitur: p timorē intenta: p desperationē cōfirmat. Ca. xlij.

S Et septē tēpora mutabūtur sup te, donec scias q̄ dñet excelsus in regno hoim, et cuicūq̄ voluerit det illud. Illa iam supius exposuimus: et eadē iterum replicare nō debem⁹. Illud sane notādum q̄ vnum atq̄ idem septus repetit: et vna, z eadē diuine seueritatis sententia tertio replicatur. Et vt tibi, ppriis dñerēt, distinguā: primo anim⁹ per cōtēplationem quasi per visionē agnoscit quid euenire soleat, secōo per deuotionē, z quasi per danielis officium inuenit quid de seipso timere iā debeat: nouissime ad subtractionem gratie desperatione iam fract⁹ manifeste deprehendit quid iam euitare nō valeat. Una ita⁹ eademq̄ sentētia per contemplationem prenoscitur: per timorē intentatur: per desperationem confirmatur.

Q sine diuina ptectione null⁹ valeat suis passionibus: vel malignis suggestionib⁹ resistere. Cap. xlij.

B Eadem hora sermo completus est sup nabuchodonosor: ex hoibus abiectus est. Quid est eadē hora, nisi statim ad subtractionē gratie tētationi hoīs cedere: z tentantibus malignis spiritibus non posse resistere? Eadē hora, non q̄ concepta nequitia statim in actum, pdeat cū peccādi occasionē non semp ad manum habeat. Sed mens deficitur, z cadit ex quo pctō consentit. Deficitur, z cadit ex quo occasionem querit. Ex hoc loco (vt arbitror) possum⁹ pertēter colligere q̄ nullus sine diuina, ptectione, posset vel passionibus suis vel suggestionibus malignis/vel ad modicū resistere. Eadē itaq̄ hora ab hoibus abiectus est: et fenum vt bos comedit/et rore celi corpus eius infectum est. Hec oia iam superius exposuimus. Sed additur adhuc qđ in superioribus non legimus. Donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent: vngues quasi vngues auium.

De q̄to virtutum culmine contingat in ima vitiorum corruere. Capitulum. xliij.

S Unt autē capilli subtiles, z longi, z recte in eis profunda, z peracuta cōsilia possunt intelligi. Corpus vero aquilarū multa tegitur densitate plumarū. Solent autē z aquile ceteris cunctis animātib⁹ videre pspicaces: z volare sublimi⁹. Capillos itaq̄ quasi i similitudinem aquilarū habet/qui multa prudentia, qui plurima astutia callet: qui in fraudibus inuenīdis/qui in dolis nectendis nullo iam segnior nullo inuentī inferior. Rapaces aūt aues (vt oēs nouim⁹) vngulbus deseuiūt: oēs vero aues in cōmune lacerant/et ledunt qđ vngulbus apprehēdunt. Quid itaq̄ est vngues velut auiū habere, q̄ quoscūq̄ ledere quib⁹ possis preualere? Sed si sub vngulū typo crudelitatis officiū recte intelligitur: nōne idipsum supius sub alia figura exprimitur vbi dicit? Et cū feris erit habitatio tua. Sed fere aues nō aucupant/nec habent oīno quos auibus faciant. Qui igit seculares/z carnales quosq̄, z quasi terre incubātes libēter opprimūt, qđ aliud q̄ ferarū more in aialia deseuiūt? Nōne recte aialia dicendi sunt qui soli ventri deseruiunt, quorū deus venter est: z gloria in cōfusione? Qui autē spiritales viros psequūtur, quid aliud q̄ auiū more auibus insidiant/velut vngulb⁹ debachant? Nōne tibi aues celi videnī esse qui vaciter possint dicere? ma aūt cōuersatio in celis est? Nōne celi aues dicēdi sunt qui se in alta contēplationis penna suspendūt? In priori igit sententia habemus quomodo infesti fiunt carnalib⁹. In hac autē habemus quomō tandē aliquādo penitus nō parcūt vel ipsis spūalibus. Dicat ergo hmōi homine, dicat. Donec capilli ei⁹ in similitudinē aquilarū crescerent: z vngues eius quasi vngues auiū. vt sit tam promptus ad circūuenīdū etiam circūspectos, q̄ absq̄ dubio est, pnus ad opprimēdum viros etiā virtute conspicuos. Hic efficax ad fallendum: hic, pax, z impudens ad psequēdum. Os tuū (inqt psalmista) abundauit malitia: z lingua tua concinnabat dolos. Ecce quomodo fallacem arguit. Audi z quomodo procaces cōfundit. Captabunt in animā iusti: z sanguinē innocentem cōdemnabūt. Nōne in celi volatilia, z velut vngulbus deseuiūt, qui iusti animā captant, z innocētem condēnant? Vel per aues demones possunt intelligi sicut habem⁹ ex lectione euāgelij. Quid igitur erit vngues ad eiusmodi auiū similitudinē habere, nisi bonos quoslibet solo malignitatis instinctu infestare? Ecce iam habemus de q̄ alto pfectionis culmine contingat virū virtutum in ima viciorū corruere: vt discat homo in qualicūq̄ sctitatis celsitudine semp morū ruinā timere. Recole qualē superius ex mistica arbore descripsit: simul z attēde ad quē exitum tandē aliquādo venit. Et de arbore quidē legis, q̄ in somnis eius conuersabatur volucres celi: et ex ea vescebat omnis caro. Erat itaq̄ bonis ad ptectionem: oibus aūt ad cōsolationem. Quia volucres celi conuersabant in ea et ois caro vescebat ex ea. Ecce idem ipe post oia dente/et vngue in omnes seuit, quia z pars eius cū feris extitit: et vngues vt auium accepit.

Quomodo interim etiā ad maiorē gloriā q̄nq̄ resurgit qui prius de sublimi cecidit. Cap. xlv.

L Etificat valde qđ sequit cū post ista subiūgit, Jgit post finē dierū ego nabuchodonosor oculos meos ad celū leuaui: z sensus meus redditus est michi: z altissimo benedixi: z viuentē in sempiternū laudaui/et glorificaui, q̄ ptās eius potestas sempiterna: z regnū eius in generatione et generationē. Et oēs habitatores terre apud eū in nichilū reputati sunt. Ecce iterum resurgit: ecce ad priorem, imo ad potiorem potius gloriā redit qui de tam sublimi in tā profundum ruit. Quis nō miretur: quis nō obstupescat? Quis diuine pietat⁹ viscera digne pēsare sufficiat? Quis queso q̄tulibet peccator de diuina miseratione nō presumat, z ad spem venie nō reuiuiscat? Post finem (inquit) dierū leuaui oculos meos ad celū. Finis dier⁹, completio diuinorū iudiciorū. Si lumen est iustitia/vel iudicia humana, cur nō mlto mag⁹ iudicia diuina? Et educet (inqt) quasi lumen iustitiā tuā: z iudicium tuū tanq̄ meridiem. Si dies (immo meridies) potest esse iudiciū tuū, q̄to magis iudiciū diuinū? Judicia dei dies sunt: q̄ in lumine veritatis: q̄ in luce rectitudinis fiūt. Siquidē iudicia dñi vera iustificata in semetipsa. Eiusmodi dierū numerus sup quēlibet afflictū finit, quādo diuinorū iudiciorū seueritas in eius pcussione complet. Taliū dierū finis completur, quādo diuine seueritatis aia duersio in miam cōmutatur. Horū dierum finē in sua nabuchodonosor attritione accepit, quādo eum tā diuina miseratio respexit. Nam si nō respiceret, nec ipse quidē oculos suos ad celum leuaret. Oculos ad celū leuare, est celestia, z eterna cogitare, z cura, z sollicitudine secularū semota sola spūalia pre oculis habere. Celū respicere, z regionem lucis pre oculis habere, est in illō eternitatis lumē intelligibile oculos tota intētione figere. Illic oculos iā fixerat qui dicebat. Cogitaui dies antiquos, z annos eternos in mēte habui. Sed ecce qui oculos in celū leuauit/sensum quē amiserat recepit. Attende ergo q̄ sit vtile oculos i hūc modū ad celum leuare. Ego (inquit) nabuchodonosor oculos meos ad celū leuaui: z sensus me⁹ redditus est michi. Sēsus vtiqz carnis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

suus est aialis. Sensus vero mentis, suus est hois. Sensus aialis quo pcipit candidū et nigrū: sensus vero suus est hois quo discernit inter bonū et malū/verū z falsum. Hunc sensum cū nabuchodonosor pdiderunt/vel nunqz habuerūt q̄ vi dicunt bonū malum/z malū bonum: ponētes amarū dulce: z dulce in amarū: ponētes tenebras lucem et lucē tenebras. Hūc sensum ex magna pte recipiūt qui iudicant inter diem z diem: plenius autē qui iudicant omnē diem. Alius (inquit apostol⁹) iudicat inter diē z diē: alius autē iudicat oēm diem. Suū itaqz sensum recupat, qui ad discretiōis iudiciū quādoqz euigilat. Nō autē dicit sensus suus datus, sed redditus. Unde et constat q̄ prius fit habitus, sed amissus. Sensus itaqz amissus cuiqz tunc redditur, quādo illa q̄ā habere consueuerat discretionis in eo gratia reparat. Sensum aūt recipit dū oculos leuat: quia anim⁹ dum celestia z eterna cogitat/ad discretionis iudiciū euigilat. Dum em̄ celestibus vehementer intendit videt q̄ nichil sit quicquid terrenū et trāsitorium amauit. Qui igit ad gratiā discretionis hanelat celestibus intēdat vt lumen oculorū suorū recipiat: et cum receperit dño suo proclamet, z dicat. Quid em̄ michi est in celo, z a te qd volui sup terrā: Sensum aūt suū nabuchodonosor q̄ non in vanum acceperit subsequētibus verbis ostendit.

¶ Quomodo solum deū glorificat qui seipsum prius tam impudenter magnificabat. Cap. xlvj.

E Altissimo (inquit) benedixi. Ecce qui seipm supius tam impudenter magnificabat modo eum solū glorificat, qui ꝑm q̄ apostol⁹ ait est sup oia bñdict⁹ in secula. Et viuentē in sempiternū laudaui/z glorificaui. Viuētē in sempiternū/vita vtiqz q̄ est ipe: cui nō est aliō esse q̄ viuere: nec viuere q̄ esse. Dz potestas ei⁹ potestas sempiterna: qz qō semel potest semp potest qui omps est. Et regnum eius in generatione et generationē: qz ei ex tēpore nichil accedit: nichil recedit. Apud quē nō est trāsmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Et oēs habitatores terre apō eum in nichilū reputati sunt. Habitatores terre, amatores terrenoꝝ intellige, qui nesciūt q̄ sursum sunt q̄rere, nec possunt cum apostolo dicere. Nostra autē conuersatio in celis est. Vere aūt in nichilū reputantur, qui pdiderūt verum esse: quibus pfecto melⁱ esset oīno nō esse q̄ sic esse: nisi quis putet melⁱ eē semp miserū esse/q̄ oīno nō esse. Iuxta volūtatem em̄ suam fecit tā in virtutibus celi, q̄ in habitatoribus terre: z non est qui resistat manui ei⁹, et dicat ei quare fecisti. Eidē sentētie p̄gruit qō psalmista dicit. Oia q̄cunqz voluit fecit i celo, z in terra, in mari, z in oibus abyssis. Cū in sequentibus idem nabuchodonosor in dei laudē dicat quia oia opera eius vera: z vie eius iudicia. quid est q̄ hic eum dicit oia agere p̄ volūtate sua: Certe si oia opa eius vera sunt, oia fiunt in veritate. certe si oēs vie eius iudicia sunt, oia fiunt in equitate. quō ergo pro volūtate: An forte fieri ꝑm equitatem est fieri ꝑm volūtatem: z eo ipo quo fit in equitate/eo ipo iuqz fit pro eius volūtate: Sed si idem est oīno fieri ꝑm equitatē, z fieri ꝑm eius volūtatem: ergo idem est eius volūtas qō equitas: z equitas qō voluntas. Et nō est q̄ resistat manui ei⁹, z dicat quare fecisti. Quis ei resistat: quis contradicat cū oia tam potēter, q̄ sapiēter agat: cum nemo sit qui possit vel oīpotentiam cohibere/ vel summā sapientiam arguere.

¶ Quid agat superba gloriatio: vel qd efficiat deuota glorificatio. Capitulum. xlvij.

F In ipso tēpore sensus meus reuersus est ad me: et ad honorē regni mei/decoremqz meum reuersa est mihi claritas mea et figura mea reuersa est ad me. In ipso inquit. tpe. In ipo quo deum benedixi: in ipso quo laudaui, atqz glorificaui. Certe si dicta supius bene recolimus. Ubi recidit cū supbe saris magnificaret seipm. Ecce idē ipse resurgit cū deuote glorificat deū/et dñm suum. Certe vides quid agat supba gloriatio: certe vides q̄d efficiat deuota glorificatio. Supba gloriatio meret deiectionē: deuota glorificatio exaltationē. Ecce q̄ iam nō in semetipo sed in dño gloriat, sensus ei⁹ ad semetipm reuertit. Quod supius dixit sensum sibi redditum, hoc modo dicit sensum ad se reuersum: vel forte sensus cuiusqz ad semetipm reuertit, quādo discretionis oculus ad sui cōsiderationē reuocat. Sensus ad se reuertitur quādo ad meritoꝝ suoꝝ cōsiderationem z cognitionē diuinitus illuminat. Dum igit anim⁹ humanus deum suū glorificat/sensus eius ad semetipm redit, quia dum ad illud diuinitatis lumen oculos aperit/z vehemēter intēdit infirmitatis sue tenebras pleni⁹ agnoscit. Accedite ad eū (inquit) z illuminamini. Quid mirū si accedēdo ad lumen illuminamur: q̄d mirū si ex lumine lumen accēditur: Et in lumine (inquit) tuo videbim⁹ lumen. Lumē vt detur i lumine, quādo ex cognitione z opatione claritatis diuine pleni⁹ illuminat animus ad cognitionē infirmitatis humane. Solet tamē hec gemina cognitio alterna sibi incremēta ministrare: z vtraqz pfecto ex alterutra crescere. Nam z ex cognitione dei, pficit animus ad cognitionē sui: z eodem vtiqz modo ex mlta cognitione sui crescit ad cognitionē dei. Sed ecce dum sensus qui anim⁹ fuerat redit, regnum suū qui pdiderat recepit. Proculdubio nisi discretionis gratia in eo repareꝝ, nunqz ad plenam virtutis integritatem animus perducitur.

¶ Quō per discretionē iudicij/vel circūspectionē sui solet morū disciplina reformari. Cap. xlviij.

D honorem (inquit) regni mei decorq̄z pueni. Constat pfecto liber hois arbitriū regni diuinit⁹ accipere atqz tenere, quādo iā potest malos cordis motus a malo cohibere. Hoc autē regnū tunc efficit honorabile, quādo ex dei munere iā potest bonos cordis motus in bono exercere. Idē autem ipm cōdigno decore supducit, quādo in eo quicqd boni agit cum summo moderamine/ et magna discretione disponit. Ubi regnū itaqz accipit z obtinet qui rebelles animi motus fortiter domat, viriliterqz cohercet. Et tunc temporis qui eiusmodi est, iudicabit in nationibus: implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorū. Habet autem et honorabile tūc regnum, quādo iam efficitur dñs exercituū in tanta multitudine tā innumerabiliū virtutū: z habēs sub se milites dicit huicvade, et vadit: z alio veni, z venit: et seruo suo fac hoc, et facit. Decoratur hoc regnum inde/vel maxime cum modeste se agens moderatur omnia cum māsuetudine/z tranquillitate. Fili (inquit) in mansuetudine fac opera tua: et super hominū gloriā diligeris. Regni itaqz honor, facere potenter. regni decor, facere sapiēter: ita vt in illo regno suo q̄ possessor est regni attingat a fine vsqz ad finem fortiter, et disponat oīnia suauiter. Et figura mea reuersa est ad me. Figura est qualitas extrinseca: exterior videlicet corporis forma. Corporalis aūt disciplina pertinet ad qualitatem extrinsecā: sicut cōpositio mentis ad qualitatē intrinsecā. In figura igit que constat in corporalib⁹ lineamētis, recte intelligit disciplina corporis, forma religionis: habitus z compositio exterioris hois. Figura itaqz reuertit, quando iuxta pristinā consuetudinē amissa ad temporis religionis forma reformat. Sensu reuerso figura reuertit, q̄ p discretionem iudicij z circūspectionem sui morū disciplina/vel nova statuitur/vel antiqua innouatur.

¶ Quō debeat deiecta mens semetipsam discutere et ad pristinū feruorem innouare. Cap. xlix.

A Dhuc nabuchodonosor addit, et dicit. Et optimates mei z magistratus mei requisierūt me: z in regno meo restitutus sum: z magnificentia amplior addita est michi. Ecce a quib⁹ quer⁹, et in regnū restituit. Et optimates mei: z magistrat⁹ mei. Quid est optimū in hoie nisi intētiones bone: Qui vero debēt magisteriū exercere/vel illud interi⁹ regnū disponere nisi deliberationes discrete: In optimatib⁹ ergo meis intētiones. In magistratib⁹ vero intelligim⁹ mētis deliberationes. Quid ño est hoīi optimates z magistratus amissum regni capu q̄rere/et in suū locū restituere, nisi cū summa intentione/z deliberatione inuestigare quō post ruinam vel sero possit amissum animi vigorē ad primā integritatem reformare: Debet aūt aia eiusmodi diligenter q̄rere qualis aliqñ fuerit: q̄ cōstāter egerit: q̄tū pfectionis obtinuerit. Debet z psequēter deliberare quō in statū pristinū restitui possit: z hoc erit (vt arbitror) regiā illā animi digni tatē per intētionē querere: z in suū gradū restituere velle Hanc regiā dignitatē in alieno corde q̄rebat: et i suū locū restitui cupiebāt qz deiectā putabāt qui dicebāt. Ubi est timor tuus/z fortitudo tua/patiētia tua/z pfectio viarū tuarū: Nō solū autē ill⁹ qui in malū corruūt: verū etiā illi qui a bono cepecūt debēt semetipos discutere: z pristinū illū religionis feruorē in semetipsis innouare. Hinc est q̄ ad angelū ephesi in apocalipsi scribit. Habeo aduersum te aliqd q̄ primā caritatē reliquisti. Ademēta vnde excideris: z age penitētiā: et pma opa fac. Notādū tñ sane q̄ rex iste a suis dicit reqsit⁹: nō autē ab eisdē restitut⁹. Sed quis q̄so eū restituit nisi ad quē dc̄os leuauit/benedixit/ glorificauit: Aut si forte in nostrā potestate sit mētis nostre statū qualis modo sit/vel aliqñ fuerit q̄ deliberationē querere, nō tñ eque in nostra ptāte est virtutis nostre detrimēta p arbitriū repare. Sed si studiose exequimur qō iā posse ex diuino munere accepim⁹, forte z illud supaddet qō nōnūq̄ potuim⁹. Et in regno meo (inq̄t) restitutus sum: z magnificētia amplior addita est michi.

¶ Quomodo ex virtute humilitatis anim⁹ in bono roboraꝝ: z ad boni pseuerantiā solidaꝝ. Cap. l.

B Magnificētia amplior post ruinā ad plenā reparationē addit, q̄ ex ipso lapsu suo hō sepe ad verā humilitatē erudit. Et tunc veraciter magnificētia ampliat: qñ inter virtutū magnalia virtutem etiā humilitatis immobiliter custodit. Ex virtute vero humilitatis animi, pfectio z in bono roboraꝝ ad boni pseuerātiam solidaꝝ. Constat itaqz magnificentiā tunc veraciter ampliari, quādo ad cōsummationē boni datur eiam gratia pseuerandi. Amplificatio itaqz magnificētie est virtus perseuerantie. Amplificatio magnitudinis ex virtute humilitatis adiuncta diuinitus gratia cōfirmationis. Hanc magnificētie amplificationem, propheta postulabat cum psallēdo orabat. Redde michi letitiam salutaris tui: z spiritu principali confirma me. Huiusmodi quotidie amplificationem petimus cum dicimus. Confirma deus hoc qō operatus es in nobis. Perpēdis ex his (vt arbitror) quia multi ad hoc deo dispēsante cadunt vt fortiores resurgāt: z qui prius ante lapsum habuerunt solūmodo gratiam adiuuātem, post ruine reparationem accipiunt simul z gratiam confirmātem. Vere ꝑm. q̄ scriptum est hōis mortificat, z viuificat, deducit ad inferos, z reducit. Vere ipe est qui humiliat, et subleuat/ipse qui percutit vt sanet.

¶ Quomodo/vel qua vtilitate oporteat deū laudare. Capitulum. li.

C Tunc ego nabuchodonosor laudo/et magnifico/z glorifico regē celi, qz omnia opa eius vera et vie ei⁹ iudicia: z gradientes in supbia potest humiliare. Supius (vt iam audiuim⁹) bñdixit laudauit/atqz magnificauit. Hic iterū laudat/magnificat/atqz glorificat. Superi⁹ laudauit cū sensum accepit: et qz beneficijs diuinis ingrat⁹ nō fuit, ad maiora puehi meruit. Hā regnū amissum cū magnificētie amplificatione accepit. Accepto aūt regno iterū laudat/iterū magnificat. Unde et factū est ne iterū contumeliose amittat qō et humiliat⁹ recepit/z iā cū deuotione possedit. Accepto beneficio lauda et tu: vt merearis ad maiora pficere: promotus ad sublimiora nichilominus lauda, vt merearis in ipis pseuerare. Si iuxta similitudinē nabuchodonosor sensum tuū recepisti: si q̄ agenda sunt intelligere potuisti, lauda/glorifica: vt qō accepisti ex reuelante gratia posse intelligere, detur ex aspirante gra posse implere. Si iuxta eiusdē nabuchodonosor similitudinē regnū tuū recepisti: si passionib⁹ tuis dñari potuisti: si bonos affect⁹ in bono posse exercere accepisti, lauda/magnifica/glorifica, vt q̄ accepisti gratia proficiēdi, accipias pariter et gratiā pseuerādi. Libēter ergo lauda summe bonū/glorifica summe beatū/magnifica maiestate immēsum/eternitate infinitū. Quia oia opera eius vera: z vie ei⁹ iudicia. Opera eius, vie sunt ei⁹. Vie (inq̄t) per quas ad nos venit: vie per quas nostre se intelligentie ingerit, z innotescere facit. Ex operib⁹ nanqz ipsius ad ei⁹ cognitionē proficimus. Oia igitur opera eius, qz oēs vie eius iudicia: z oia eius vera, qz in veritate facta. Nos sepe in iudicijs nostris erramus vnde fit sepe vt nocētes absoluam⁹: et innocētes cōdēnemus. Sed absq̄ dubio quē latere nichil potest in suo iudicio errare nō potest. Sed cum scriptū sit vniuerse vie dñi misericordia z veritas: nūquid z illa etiā iudicia sunt que ab ipo misericorditer fiūt: Sed absq̄ cōtradictione vlla pietas illa diuina in oibus que misericorditer impēdit equitatis metas non deserit. Nos sepe cū pietate mouemur equitatis limites transgredimur: z in eo sepe q̄ misericordiā impēdere nos credimus cōtra iustitiā actitamus. Sed supna pietas sic misericordie sue opera dispēsat, vt in his oibus nichil ꝓtra iustitiā agat, nichil iniquū cōmittat. Vie itaqz ei⁹ iudicia sunt, qz ab equitatis tenore/z iustitie rectitudine non recedunt. et gradiētes in superbia potest humiliare. Quid queso solū hoc eum posse dicit de quo veraciter constat qz omnia possit: Sed quia experto credēdum est, forte illud speciali⁹ exprimere voluit quod tertius in seipso, ppio experimento probauit. An forte illud pre oibus voluit sensib⁹ nostris imprimere, qō maxime expedit memoriter retinere: Scimus aūt quia initium oīs peccati superbia. Scimus quia ante ruinam exaltabitur cor. Qui igitur morū ruinā timet/pre omnibus contra supbiam vigilare debet. Valet autem maxime ad cōterendā superbiam/z ad vere humilitatis custodiam semper animo retinere/quia ille qui solet supbis resistere, potest cum voluerit gradientes in superbia humiliare. Hoc nos nabuchodonosor verbo: hoc nos docuit exemplo. q̄ quomodo vel quādo voluerit gradientes in superbia humiliare possit.

¶ Finitur liber secundus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Libri tertij capitula. De exercitio spūali accepta occasione ex somnio danielis.

De triplici vicio mutabilitatis: z inconstātia mētis. Ca.j.
Qualis/vel quāta conflictio tētationis surgat ex inconstantia mentis. ca.ij.
Q; bestialiter viuendi modus sit quadripertitus. ca.iij.
Quibus corruptionis gradibus corruere solet sepe animus humanus. ca.iiij.
De vicio insolentie. ca.v.
Quib⁹ isolētie ḡdib⁹ paulati corrūpit anim⁹ hūan⁹. vj.
Quō ex vicio insolētie cadat hō in viciū inuidētie. ca.vij.
De vicio inuidentie. ca.viij.
De malo inuidētie quib⁹ soleat gradib⁹ accrescere. ca.ix.
Quō ex vicio inuidētie mēs cadat i viciū fraudulētie. c.x.
De vicio fraudulentie. ca.xj.
De malo fraudulētie ḡ̄ sit multiformē in opere. ca.xij.
De malo fraudulētie ḡ̄ sit multiplex in intētione. ca.xiij.
Quomodo ex vicio fraudulentie mens cadat in vicium impudentie. ca.xiiij.
De vicio impudentie. ca.xv.
Quomodo mens obduratur per impudentie viciū: et primo contra deum. ca.xvj.
Quomodo per impudētie viciū mens obdurescit apud semetipsum. ca.xvij.
Quō p ipudētie viciū mēs obdurescit erga primū. c.xviij
Quomodo mēs cum in profundum malo⁹ venerit sepe etiam in desperationem cadit. ca.xix.

¶ Liber tertius.

¶ De triplici vicio mutabilitatis/z inconstantia mentis. Capitulū primū.

Ideba in visione mea nocte: z ecce quatuo⁹ vēti celi pugnabāt i mari magno: z quatuo⁹ bestie grādes ascēdebāt de mari diuerse inter se. Prima quasi leena: et alas habebat aquile. Aspiciebā donec euulse sunt ale ei⁹: z sublata est de terra. Et sup pedes q̄si hō stetit: et cor hūanū datū est ei. Videam⁹ nūc q̄d sit hoc mare magnū i quo ꝓpheta daniel vidit hāc (q̄cūq; sit) pugnā vētor. Quis aūt nescit mare ḡ̄ sit instabile/z inquietū q̄ sp mouet ad oēm flatū/ipulsumq; vētor? Recte itaq; i eo (ni falloz) cordis mutabilitas/z inconstātia figurat⁹ eo q⁹ve sit filius fluctuū maris q̄ a vēto mouet⁹/z circūfert⁹. Est aūt hoc malū triplex. Est em̄ mutabilitas ꝓpositi: z ē mutabilitas ꝓmissi: et itē mutabilitas voti. Propositū ē q̄ ḡ̄ statuit apō semetipō: ꝓmissus est q̄ ḡ̄ statuit apō ꝓximū: votū est q̄ ḡ̄ statuit, sed q̄si apō deū. De mutabilitate ꝓpositi est illō. Vult z nō vult piger. Audi z quō mutabilitas ꝓmissi arguit⁹ in eo q̄ dr. Rubes/z vent⁹/z pluuie nō seq̄ntes, vir gl̄iosus/et ꝓmissa nō ꝓplens. Voti mutabilitatē precauere nos voluit q̄ dicit. Si quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet em̄ deo infidelis/z stulta ꝓmissio. Stulta ꝓmissio est q̄ fit de eo q̄ fieri nō lz: vel q̄ de⁹ facere ꝓhibet. Stulta ꝓmissio est de eo q̄ fieri nō expedit in eo q⁹ quis vel modestie metas excedit/vel aliq̄d ꝓtra obedientiā ꝓsumit. De talib⁹ vōis dicit scriptura: q⁹ vota stultoꝝ frāgēda sunt. Nec tñ q̄ tali se voto obligauerūt ꝓ libitu eiusmodi vinculū abrūpere debēt: ſz ad eoꝝ arbitriū absoluēdi sunt⁹, ptātē ligādi/ac soluēdi acceperūt/et habēt. Infidelis ꝓmissio est quā penitētia sequit/vel cordis duplicitas comitat⁹. Bonū itaq; ē bona z bñ ꝓuere, ne sit ꝓmissio stulta. Bonū est z bñ ꝓmissa plene ꝓsolue re, ne sit ꝓmissio infida. Vouete (inq̄t) et reddite dño deo vr̄o qui in circuitu ei⁹ affertis munera. Aliq; quin melī⁹ est nō vouere, ḡ̄ vota nō reddere. In mutabilitate ꝓpositi, notat⁹ viciū incōstāt⁹ animi. In mutabilitate ꝓmissi, scādalū primi. In mutabilitate voti, contēpt⁹ z iniuria dei. Mala itaq; mutabilitas ōma: sed peior scā: tertia aūt oīm pessima. O q̄ amarū hoc vltimū pre ceteris malū: q̄ timidā/q̄ turbidā reddit fidē nāq; ꝓscientiā. Hec est, pcelosa illa maris aqua, z p timiditatē inq̄eta: z p amaritudi nē salsa. Hoc est illō q̄ dr⁹ mare magnū in cui⁹ ꝓparatione nō reputat⁹ q̄libet ceteroꝝ. Tenem⁹ mare: restat nūc de ventis, ventoꝝq; pugna inq̄rere. Que est aūt ista pugna ventoꝝ, nisi fortis impulsus/vehemētia tētationū. Tentatio em̄ est vita hūana sup terrā. Q̄si et recte ꝓcipit⁹/vel admoneat. Fili accedēs ad seruitutē dei sta: z ꝓpara aiam tuā ad tentationē. Diuersitas vō ventoꝝ celi, cōtrarij affect⁹ sunt animi. Aliter em̄ spirat ꝓcupiscētia: z aliter flat ira: z cludia. Aliter aūt et aliter cōfidētia/vel diffidētia. Quis aūt ꝓ experiētiā nō agnoscat quō cōcupiscētia spirat/z bonelat: q̄ vehemēter animū ꝓcutiat/q̄ fortiter inclinet in id q̄ affectat: Unusquisq; em̄ tentat⁹ a cōcupiscētia sua abstract⁹/et illect⁹. Sed sepe inter fortes cōcupiscētie estus, violētosq; impulsus animā ad semetipōs redit, atq; redarguit/acriterq; reprēdit. Sibi ira scitur/sibi indignat⁹/z cōcupiscētie flatib⁹ iracūdia ex aduerso flādo fortiter resistit/z reluctat⁹. Hos iracūdie flat⁹ atq; result⁹ fieri volebat q̄ dicebat. Irascimini et nolite peccare. In hūc itaq; modū ꝓcupiscētie/z ire cūdie flat⁹ sepe inuicē cōfligūt: z in alterutrū cōsurgūt. Huiusmodi alternātium flatuū cōflictū vnusq̄sq; nostrū expīri solet: et sustinere ōs q̄diu caro ꝓcupiscit aduersus spīm, z spūs aduersus carnē. Nā q̄s videat ꝓcupiscētia q̄nq; vel ad modicū q̄escere. Incipit iterū/z iterū resurgere, et vehemēti⁹ impugnare. Sitit (inq̄t scriptura) terra iuda dieb⁹ paucis. Si terra, z tē: iuda vir ꝑ paucis dieb⁹ silere quāto magis mare: Quid nāq; p mare nisi cor istabile: z quid p terrā (elemētū scz solidū z cor⁹ immobile) rectius intelligim⁹, q̄ cor firmū/z stabile? Si igit stabile cor: raro req̄escit, z dieb⁹ paucis: q̄d mirū si cor inq̄etū, et lubricū: et q̄le denicq; designat⁹ p mare magnū: q̄d inq̄ mirū si raro silet, z vix paucis momētis? Venit⁹ itaq; ille vehemēt⁹ vens (cōcupiscētia videlz spīrāns/e feruēs) post mōmēta nea sepe quietē violētior surgit/z solito validi⁹ impellit, et mētis statū pene euertit, intātū vt icipiat iā anim⁹ lassescere z pene deficere, z de pseuerātia desperare, z in dīdentiā cadere. Flante itaq; diffidētie vēto miserabilius sepe animū vicitari ꝓtingit/q̄ vllis ꝓcupiscētie ipulsib⁹ potuit. Timēdi est nāq; valde ne vent⁹ iste vehemēs repente irruat e regione deserti: z cōcutiēs cōscientie domū totū mētis statū euertat. A facie em̄ frigoris ei⁹ q̄s sustinebit? Nisi forte (q̄d fieri solet) aspirāte deo ex aduerso cōtrarij flat⁹ exurgāt. Fit nāq; sepe vt post multā diffidētie trepidationē/nimiāq; fatigationē anim⁹ tandē aliq̄n⁹ redeat ad scientiā: recurrat ad diuinā miam. Jacet in dño curā suā: reparet cōstātiā: z vix sero reassumat fiducia. Ex tunc incipit cōfidētia z diffidētia mutuo rebellare: fortiterq; impugnare: z aduersis flatib⁹ impellere: z alternis vicibus modo hec, modo illa suprēmā manū habere. Hec illa ventoꝝ pugna (ni falloz) quā prophet⁹ daniel vidit, misticoq; sermone descripsit: et quā fortitan q̄lis sit nonnullos vestrum ipsa experiētia docuit. Et vtinā nosset: et possem eā tam vtiliter describere/q̄ veraciter constat me cuiusmodi sit p experientiam probasse. Sed videamus quid hanc ventorum pugnā nōnunq; sequi soleat. Videam⁹ qualia illud q̄ supra locuti sum⁹ mare magnum monstra gignere contingat.

¶ Qualis/vel q̄ta ꝓflictio tētationis surgat ex inconstantia mentis. Capitulū.ij.

Quatuor (inquit) bestie grādes ascēdebāt de mari diuerse inter se. Quid ḡ̄ so est bestias post ventoꝝ pugnā de mari ascēdere, nisi bestiales motus/et irrōnabiles impetus post tentationū violentiā de cordis instabilitate erurgere/z in apertū ꝓrumpere? Quasi bestialē em̄ formā sibi induit qui bestialiter viuit. Nā ꝓcul dubio qui irrōnabiliter, z bestialiter degit: irrōnabiliter, bestialiter. Quid nisi q̄dā bestie sunt q̄libet vicia? Quid nisi bestie sunt q̄libet prava desideria? Eiusmodi bestie mozes lacerāt/virtutes iugulāt/aias suffocāt. Eiusmodi bestiaꝝ incursus psalmista metuebat cū psallendo orabat/z cāndo psallebat. Ne tradas bestijs aias cōfitentes tibi. Sūt bestie q̄ cor occidūt: aie aūt nō hūt q̄d faciāt. Verūtamē viris sctis q̄ eiusmodi sunt nō sunt valde metuēde: eis ꝑsertim q̄ spontaneo nutu mortificāt⁹ tota die, ne ꝓphetic⁹ illud ipropериū videant⁹ incurrere. Illic trepidabāt timore vbi nō erat timor. Nō tradas (ait) bestijs aias cōfitētes tibi. Nō dicit corpus cōfitētiū tibi: nō dicit carnes cōfitētiū tibi. sed ne tradas bestijs aias confitētes tibi. Ille ille vtiq; bestie vere timēde sunt que aias occidere possunt. Taliū bestiarū incursus cito incurrim⁹ cum exigētib⁹ meritis diuine illustrationis lumē amittimus. Posuisti (inquit Tenebras z facta est nox: in ipsa ꝓtransibūt oēs bestie silue. Talium bestiaꝝ incursus de semetipsis ꝓsumentib⁹, et de suis meritis gloriātibus dñs minat⁹: cū in deuteronomij cātico p ꝓphetā loq̄tur. Dentes bestiaꝝ immittā in eis. Restat autem nūc illud q̄rere, cur quatuor tantū dicant⁹ he bestie: vel quō diuerse inter se.

¶ Q; bestialiter viuēdi mod⁹ sit quadriptit⁹. Ca.ij.

Vt breuiter dicā q̄d sentiā: ois bestialiter viuēdi modus videt michi esse quadriptit⁹. Alij vidētur bona exercere, ſz sine modo/atq; mēsura/et absq; discretione. Et q̄uis in eis fortassis sit bona intētio: hoc in eis bestiale est, q⁹ viuūt sine modo, z feruntur ꝓcipites sine rōnis iudicio/z absq; cōsilio. Et q̄uis forte zelū rectitudinis habeāt, ſz scām sciētiam nō habēt. Alij aūt mala exercent, ſz timide quidē, et ideo occulte: z idcirco sm vocē psalmiste inhabitābūt/et abscōdent eo q⁹ argui timeāt/vel deprehendi erubescāt. Alij itē bona exercent in apere. sed p ypocrisim quidē/et sine oi bona intētione/vtpote amātes ꝓmos recubit⁹ in cenis z primas cathedras in sinagogis: et salutatiōes in foro: z vocari ab hoib⁹ rabbi. Alij itē mala exercēt passim palā z libere: z absq; vllo timore/z pudore. Ita vt videant esse sine frōte. eo q⁹ frōs meretricis facta sit illis/z nesciāt erubescere. Videsne ergo q̄ sint iter se diuersi hmōi oparij. Primi, z tertij exercēt se in bonis: scōi/z quarti in malis. Primi, z tertij agunt bona, nō bene: nā primi indiscrete: tertij simulate, z eo ipso diuersi iter se. In malis se exercēt i scōi q̄ quarti. Sed illi latēter: isti tā patēter ḡ̄ impudēter: z idcirco ipi inter seipos diuersi. Primi sunt q̄ ambulant in magnis z mirabilib⁹ sup se. Scōi sunt q̄ sedent in insidijs cum diuitib⁹ in occultis vt interficiant innocētē. Tertij sunt q̄ oīa opa sua faciunt vt videant⁹ ab hoibus. Quarti vō qui nec deū timēt/nec hoies verent⁹. In primis itaq; est religio idiscreta: in scōis ꝑuaricatio occulta. In tertijs religio ficta: in quartis ꝓuaricatio manifesta. Hi sunt quatuor stat⁹ eoꝝ qui irrationabiliter z bestialiter viuunt (si tñ status, z nō potius casus dicendi sunt) qui semp hominē de malo in peius impellūt. Et notandum q⁹ in his quatuor corruptionū gradibus q⁹ secūdus est peior ḡ̄ primus: tertius, ḡ̄ scōus: quart⁹ aūt oīm est pessim⁹. Et forte q̄s dubitet de tertio quō sit peior scō. Sed in tertio statu quid aliō est ḡ̄ simulata equitas? Sed teste augustino didicimus quia simulata equitas nō est equitas, sed duplex iniquitas.

¶ Quibus corruptionis gradib⁹ corruere solet sepe animus humanus. Capitulū.iiij.

In primo itaq; statu est iustitia fatua: in tertio iustitia ficta: in scōo malicia infrenata: in quarto malicia effrenata. In primo regnat singularitas: in quarto crudelitas. In primo inq̄ regnat singularitas: dicit de eo, ve soli quia cum ceciderit nō habet subleuātem de inq̄ soli: hoc est de se solo/z suo cōsilio ꝓsumēti, et solitaria quadam ꝓsumptione viuēti. In scōo regnat impietas: z de eo dicit, ve impio i malū. In tertio regnat callidita⁹. Callidi aūt, puocant ira dei: et dicit de eis, ve duplici corde: z terrā ingredienti duab⁹ vijs. In quarto regnat crudelitas: et crudelibus dicit, ve qui ꝓdaris: nōne ꝓdaberis? Crudelitas est, rapina est q̄n quis tollit res alienas. Quid tibi videt de eo qui seminat inter fratres discordiā? Impie quidē tecū agit qui tibi aufert pecuniā tuā: quid ille qui tibi aufert pacē tuā? Nunq̄d crudeliter agit q̄ tibi aufert vestē: et nō multo magis q̄ tibi aufert caritatē? Si vero crudele est tollere homini bona exteriora/bona pitura, multomagis crudele erit tollere homini bona interioza/bona in eternū māsura. Nā caritas est que nunq̄ excidit. Absq; dubio qui homini caritatē tollit: et deū tollit, q⁹ deus caritas est. ve qui ꝓdaris: nōne ꝓdaberis? Q; tū tollis, tantū pdis, deū tollis: z deū pdis. Celum tollis, celū amittis. Quid hac impietate crudelius? Quid hac crudelitate vesanius? Ecce vnde, quo ꝓuenit: ecce nichilomin⁹ et qua descēditur: vnde (inquis) et quo? De summa singularitate, ad summā crudelitatē. Sz qua (inquis) et quomō? Per impietatē/z duplicitatē. A primo siquidē gradu descendit ad scōm: de secūdo ad tertiū: de tertio ad quartū. Nā absq; dubio ꝓsumptio defecta solet inducere emulationē: emulatio despecta simulationem: simulatio defecta mētis effrenationem. Ad primū nanq; statū ptinet ꝓsumptio. Ad scōz emulatio. Ad tertiū simulatio. Ad quartū mētis effrenatio. Ad primū insolētia: ad scōm inuidētia: ad tertiū fraudulētia: ad quartū impudētia: z fortassis he sunt ille bestie quas oportuit querere.

¶ De vicio insolentie. Capitulum.v.

Ad descriptiōe igit primē bestie intelligim⁹ viciū insolētie. Insolitū quasi nō solitū/vel ꝓtra solitū dicim⁹: et inde insolentia dictū putamus. Recte ergo insolētia dicit⁹ q̄i passim z temere ꝓter solitū ꝓsumitur. Insolētie itaq; est viciū preceps/z temeraria ꝓsumptio, siue ꝓceps/z ꝓsumptuosa temeritas ꝓter solitū. Est aūt multiplex hoc malū. Insolētia siquidē modo se erigit supra solitū: modo cohibet infra solitū: modo se opponit cōtra solitū. Sed videam⁹ nūc de ꝓma bestia qualē eā scriptura sacra describat: vel q̄ cōuenīter insolētie, ꝓprietatē exprimat. Prima (inquit) quasi leena: z alas habebat aquile. Dicit leo tāte feritatis esse vt ꝓuocatus nec mortē timeat: intantū vt nec ꝓ periculo mortis a furoris sui impetu se cohibeat. Leo (inq̄t) fortissim⁹ bestiarum ad nulli⁹ pauebit occursum. Videsne leone q̄ stulta audacia/et q̄ audax stultitia. Nōne leonine videt audacie z ad faciēdū sibi nomē, ambulare in magnis z mirabilib⁹ supra se: oia vltra vires ꝓsumere spreto ꝓsilio doctorū: cōtēpto ꝓcepto maioꝝ. Jetunia/vallias/z eiusmodi obseruātias vltra modū exercēre/z nec saluti corpis pcere/nec aie mortē i debite obedientie ꝓtēptu horrere? Nota q⁹ nō leoni, sed leene assimilat⁹: quia hic ser⁹ in imper⁹ sui vehementia ꝓtruior/z ptinacior inuenit⁹. Videsne ergo q̄ irrōnabile/z bestiale/z ve leoninū sile, nulli⁹ ꝓsilio nulli⁹ precepto acquiescere: ſz i temeritatē sue audacia ptinaciter

Universidad de Deusto
Biblioteca

perdurare. Multis et hoc breuiter audire quid sentiã de eiusmodi bestie alis: Videt michi vna eẽ ꝓcipitationis: altera ꝓsumptiõis. Ecce ale due/ambe aquiline. Quis hoc de aquila nesciat q ceteris pene oĩbus auib⁹ celeri⁹/vel celsius volare soleat. In precipitatione attende volatus celeritatẽ. In presumptione ppende volat⁹ sublimitatẽ. Jam supius dictũ est q insolentia sit preceps/et presumptuosa temeritas ꝓter solitũ. Et igit diffusius dicta cõpendiosa breuitate succingã: agnosce leoninũ simile in singularitatis temeritate. Aduerte in aquilinis alis duo vicĩũ presumptionis/et viciũ precipitationis. Dicit aquila rex auium: et leo bestiarũ. Nunquid ergo nõ ille videt aliquid habere leene, et aliqd aquile qui ꝓsumit ram in actiua q in cõtemplatiua vita cunctos precedere: et in vtraq vita singularem/et summũ locũ tenere: In tenera leena: in celo est aquila, qui se ꝓsumit ceteris oĩb⁹ incedere fort⁹/volare sublimi⁹: incedere p actionẽ/volare p cõtẽplationẽ.

¶ Quibus insolentie gradibus paulatim corrumpitur animus humanus. Cap.vj.

Sed videam⁹ nũc qd salomon de huiusmodi hoie sentiat qui oĩa ꝓcipitãter et ꝓsumptuose acitat, q in conatib⁹ suis nec modũ/nec modestiã seruat. Qui festin⁹ est (inquit) pedibus offendit. Hinc est q alibi dicit: hereditas ad quã festinat in ꝓncipio: in nouissimo bñdictione carebit. Eidem sentẽtie cõsonare videtur qd de antedicta bestia adiũgitur. Aspiciebã donec euulse sunt ale ei⁹/et sublata est de terra: et sup pedes quasi hõ stetit: et cor ei⁹ datũ est ei. Ecce qui de semetipsis vltra modũ presumũt: quomõ gradatim amittũt vnde intumescũt, ceteroscq cõtemnũt. Prius ale euellũtur: postea et ipsi⁹ bestie corpus de terra subleuat: prius cõtemplatiue: postmodũ actiue etiã vite gratia amittit. Quid est eñ alas suas perdere nisi sublimes illos cõtemplandi volatus amittere? Cum eñ post multos ieuniozũ et vigliaꝝ excessus ceperit corpus tabescere: caput dolere: velis nolis oportet alas deponere: ad terrã redire: et carnis curã agere: et melius est vt spõte deponãtur, ꝙ inuito auellantur. Quid est alas auelli nisi amittere cũ dolore ingẽti, et sine vlla spe recuperãdi? Ale euelluntur qñ precipitationis/et presumptionis audacia vrgente infirmitate, cogente necessitate ꝓciditur. Nonne eiusmodi alarũ euulsionẽ dñs minatur cũ per ꝓphetã loquit. Si exaltat⁹ fueris vt aquila: et inter sidera celi posueris nidũ tuũ, inde trahã te dicit dñs. Post alaꝝ euulsionem de terra subleuat: per mentis elationẽ de terra excutit. Et merito vt credo: eo q per superbiam inflãdo/crepando/tabescẽdo/putrescendo tandẽ aliqñ fiant tanq̃ puluis quẽ proiicit vẽtus a facie terre. Sic itaq; post alarũ amissionẽ etiã terre inhabitatio amittit, qz post subtractam cõtemplationis gram (vt dictũ est) etiã bene operãdi gratia superbienti aie subtrahit. Et qui prius ꝓsumpsit oẽs fortiter ꝓcedere, iã incipiat post oẽs sequi/et tandẽ remanere. Et qui prius p insolẽtiã se extẽdit vltra solitũ, postmodũ remanet citra solitũ: et sic iam de ꝑmo in insolẽtie gradu decidit in scõm: futurũ tandẽ qd timeo, vt de scõo recidat in tertiũ. Sed vbi q̃so de cetero erit dicta iã bestia de celo amissis alis deiecta/et de terra subleuata? An forte illuc redibit vnde venit, et iterũ in mare descẽdet q̃ de mari ascẽdit? Sic vtiq; sic sepe qd ex cordis leuitate presumit⁹ post multã mẽtis fluctuationẽ in amaritudine terminatur. Et hoc forte est terrã perdere: oẽm ꝓpositi sui stabilitatẽ amittere: et dejectionẽ suã indigne ferẽdo nimiã cordis amaritudinem incurrere. Sic de terra in mare trãsitur: sic montes in cor maris trãsferũtur. Quid eñ est mõtes in cor maris trãsire, nisi de magni conamini⁹ culmine in intimam cordis malitiã cadere? Hã iuxta veritatis testimoniũ, abũdante iniqtate refrigescet caritas multoꝝ. Nemo ergo in ꝙtalibet virtutũ celsitudine debet quicq̃ de suis viribꝫ/sed totũ de dño presumere, et cũ psalmista cantare: ꝓpterea nõ timebim⁹ dum turbabit terra, et transferent mõtes in cor maris. Tũc sane mõtes trãsferũtur, qñ illud iobanis impletur. Exierũt a nobis, sed nõ erant ex nobis.

¶ Quomodo ex vicio insolentie cadat homo in vicium inuidentie. Capitulũ.vij.

Sed si nullus iã locus remanet huic bestie ꝑter mare (nã et celũ/et terrã videt amisisse) mirum quõ dicat supra pedes stetisse. An forte sup cautem/vel rupẽ aliquã stetisse creditur vbi et marg vndiq; cingeret, et fluctib⁹ marinis idesinẽter tunderet? O q̃ dura pena, q̃ presumptuose singularitati cõdigna. Ecce q̃ prius oẽs ꝓcurrere ꝑsumebat: et ex sua ꝓsumptione fatigabat, iã nõ habet quo eat: nec inuenit quomõ requiescat. Et supra pedes (inquit) quasi hõ stetit. Et vtinã vel sero desinat se angelũ credere: et tandẽ aliqñ desistat ꝓra hoiem ꝑsumere. Ecce iã angelũ exuens nõ iã volat in summis, q̃ ambulat in imis: immo iã nõ ambulat, sed stat qui amorẽ/et spem ꝓficiẽdi amisit. Non aũt iacet: sed stat vt nũq̃ reꝙescat. Assidue ergo stat, qz sine intermissione laborat. Pedes sine icessu fatigat: sine fructu laborat. Stat itaq;, sed quõ? Supra pedes vt hõ. Grande spectaculũ, sed fedũ miraculũ videre quadrupedẽ bestiã leoninam deniq; formã se supra duos pedes cõtra celũ erigere: et contra naturã erecta stare. Que est ista erectio monstruosa, nisi enormis quedã et nimia detestãda superbia? Contra celũ se erigit qui contra subcelestẽ maiestatẽ intumescit. Hõne confestim deũ intumescit: qui eius iudicia respẽdit? Quis aũt nesciat quomõ ꝓsumptuose mẽtes soleant cõtra diuina flagella murmurare: aliqñ ꝓfectibus inuidere/et glorie sue detrimenta impatienter ferre? Murmurant aũt non solũ cõtra iustitiã dei, verũ etiam cõtra bonitatẽ dei. Cõtra iustitiã dei in malis suis: cõtra bonitatem dei in bonis alienis. Insolẽs nãq; animus et proprie excellẽtie cupidus cũ per nimiã supbiam cadit in inuidiã, pene molestius fert alioꝝ profectũ q̃ proprium defectũ. O presumptionẽ mõstruosam q̃ inde murmurat cõtra maiestatẽ diuinã q de⁹ supbis resistat, hũilib⁹ det gratiã. An oculus tuus (inq̃t) nec̃ est, qz ego bon⁹ sum? Solent aũt qui eiusmodi sunt q̃relas quasdã quasi rõnabiles texere/et murmurationis sue causas (cum vere sint irrõnabiles) quasi iustas ostẽdere: et hoc est forte beluinã formã ad hois se similitudinẽ erigere. In irrationabili murmuratione cõtra deũ velut rõnes quasdã velle pretẽdere. Huic sentẽtie cõcordare videtur qd alibi de hac bestia dicit. Cum eñ premissum esset sup pedes stetit quasi hõ, statim adiungit: et cor ei⁹ datũ est ei. Cuius cius? Aut cor hois: aut cor leene. Sed cur dicat leena cor suũ accepisse qd nõ dicit amisisse? Accepit cor hois et carnẽ iter sapiẽtis, cum ꝓmittẽte deo incipit in prudẽtiam carnis, vel tũc veraciter cor hois accipit, qñ per multã experiẽtiã erroꝝ suũ intelligit: et tam suũ defectũ q̃ aliorũ ꝓfectũ plenius agnoscit. Sed qd homini diuinit⁹ concedit ad bonũ suũ ipse hõ sepe abutitur ad malũ suũ. Et cognitis suis/vel aliorũ meritis disparib⁹ vnde deberet ꝙpungi ad penitentiam, inde excrescit ad maiorẽ inuidiã. Ecce eñ postꝫ descripta leena cor hois accepit: ei non datum, sed versus succedit. Hã sepe cor glorie cupidũ/et liuidũ aliorum instincta gloria, ꝓpriaq; ignominia in inuidentiã cadit. Sic viciũ vicio succedit: insolẽtia ꝓcedit: et inuidẽtia succedit: et qd adhuc peius est, insolentia non recedit.

¶ De vicio inuidentie. Capitulũ.viij.

Plus aliqd sonare videtur inuidẽtia q̃ inuidia. Sicut leges nõ recte dicit, nisi tũc tẽporis qñ legendo occupat: sic et inuidẽs tũc quidẽ recte dr, quãdo liuore vritur. Ab eo aũt qd est inuidens inuidẽtia dicit. Inuidia itaq; a inuidẽtia tum vocaciter excrescit, qñ animũ eoꝝ exagitat vt eũ nullo pene iã tpe quiescere sinat. Inuidẽtia itaq; est inuidia frequẽs, et animũ quiescere nõ sinẽs. In scõa aũt bestia recte (ni fallor) intelligit inuidẽtia. Sed vt hoc meli⁹ clarescat, audiam⁹ quõ eã seruo ꝙphetic⁹ describat. Et ecce (inquit) bestia alia filis vsio in pte stetit, tres ordines erãt i ore ei⁹, et in dentib⁹ ei⁹: et sic dicebãt ei. Surge/comede carnes plurimas. Est autẽ vsus (vt oẽs nouimus) aial defectiue: et qñ in locis remotis/et abditis soleat habitare: et in hoc ipso formã gerit inuidie. Hã et ipsa quidẽ (vtpote feditatem suã erubescẽs) semp studet latere. Ursus autẽ est animal malicios⁹um/et seuũ: et forte eiusmodi est inuidie vicium. Inuidia est odiũ felicitatis aliene: et quid magis malicios⁹um? Quid itaq; aliũ est inuidia q̃ lucifuga/et latebrosa malicia? Inuidẽtia aũt ẽ malicia feruẽs et occulto seuiens. Est aũt vsus aial inquietũ valde, ita vt ad stiptẽ ligar⁹ nũq̃ pene desinat vel in circuitũ pgere/vel pedib⁹ fixis caput nũc leuãre/nũc in illã partẽ iactare: et in hoc habet formã nõ modo inuidie, q̃ inuidẽtie, q animũ nullo pene momẽto sinit reꝙescere. Dicit autẽ de hac bestia q in pte stetit. Nõdum ergo hõ in hoc statu fundit⁹, ona deserit: nec tũ (vt in supiori) ad oĩa se extendit. Stat igit in pte, qz in qbusdã adhuc bonis videt pcurare. Nemo eñ repẽte fit turpissimus, sicut ꝙregione nemo repẽte fit summus. Quasi adhuc itaq; in pte ꝓsistit, qñ ad aliqua bona agẽda antiqua adhuc hominem ꝓsuetudo trahit. Ecce q in hoc statu anim⁹ nõdum ad ꝓtã malicia effrenat⁹ ingr̃itum vel timore restringitur/vel pudore cohibetur.

¶ De malo inuidentie quibus soleat gradibus accrescere. Capitulũ.ix.

Et tres ordines (inquit) erãt in ore ei⁹: et in dentib⁹ eius. Ipa scriptura determinat quõ tres ordines essent in ore ei⁹, i. erant in dentib⁹ eius. Quid aũt in dentib⁹ recti⁹ intelligim⁹ q̃ malicie/et inuidẽtie morsus? Quis autẽ nesciat q̃ familiare/et domesticũ, et velut ꝓpe, ꝓpriũ sit inuidie alienam vitã rodere, et morsib⁹ obtrectationũ lacerare? Solet aũt hoc malũ quibusdã gradibus accrescere. Hã sunt i hoibus quidẽ qdã manifeste mala: qdã manifeste bona: qdã aũt dubia, ita vt i ambiguũ venire possit vtrũ sint bona an mala. Solet aũt liuida mens semp manifesta mala multiplicius exaggerare, dubia queq; in deteriorẽ partẽ vertere: aperta aũt bona (qz negare nõ potest) arte qua põt obfuscare: et de eis vel aliqd minuere. Primũ est oblocutiõis: scõm derogationis: tertiũ detractionis. Oblocutio est qñ mordax et reprehensoria locutio ꝙfertur circa id/vel fit ꝓpter id mali, qđ vere in hoc est. Qui scit qd sit rogare, ex opposito potest agnoscere qd sit derogare: cũ sibi p ꝓtrariũ respõdeãt, quẽadmodũ suadere: et dissuadere. Hõne tibi derogatio videt cum estimationẽ de alio aliquo bonã habẽ dicit, noli sic credere: noli ita existimare: falleris/decipis: longe aliter est q̃ sentis: tenebras lucẽ credis: et amarũ in dulce ponis. Nec vtiq; in aptis bonis locũ nõ habet, qz q̃ manifesta sunt in alterã partẽ inflectere nõ valet. Detrahere autem est de aptis bonis vel aliqd velle minuere cũ non possis penitꝰ euacuare. Detrahit eñ qui aliqd inde oblatrando retrahit vñ hois famã gloriosã credit. Oblocutio itaq; est male opinionis disseminatio. Derogatio, bone opinionis euacuatio. Detractio bone opinionis attenuatio. Linguã obloquẽtem timebat psalmista cum diceret. Tota die verecũdia mea ctra me est: et confusio faciei mee cooperuit me a facie exprobrãtis/et obloquẽtis. Derogatores tangit qđ alias dicit. Captabãt in animã iusti/et sanguinẽ innocẽtẽ ꝏdenabãt. Detractores exprimit cũ dicit. Qui retribuũt mala ꝓ bonis detrahebãt michi quoniã sequebar bonitatem. Ecce habes tres ordines dentiũ in multiplicitate detractionũ/derogationũ/oblocutionũ.

¶ Quomodo ex vicio inuidentie mens cadat in vicium fraudulentie. Capitulũ.x.

Hunc est facile videre q̃ recte ꝙueniat huic bestie qđ loco nouissimo ponit, dũ dicit. Surge comede carnes plurimas. Quid est eñ carnes comedere nisi aliena infamia dẽte maledico lacerare? Qui enim alienã vitam libẽter rodit: qui derogationibus studiose deseruit: qui ꝓtimorum infirmitates delectabiliter carpunt, quid aliud q̃ carnes comedunt? Eiusmodi carniũ corrosores ꝙpheta iã per experiẽtiam nouerat, qñ dicebat. Appropiãt sup me nocentes vt edãt carnes meas. Sed qđ dicit, Surge/comede: quid q̃so erit preceptio, an ꝑmissio: suggestio/an instigatio? Sed si a bonis angelis dictũ putam⁹, consequẽter et in eor⁹ vbis solã permissionẽ factã intelligam⁹. Tale est illud qđ ad iudã dicit: qđ facis, fac citius. Si aũt constat a malis angelis dictũ fuisse, possum⁹ in eiusmodi vbis tã suggestionẽ/q̃ instigationẽ intelligere. Solent eñ semp mali spũs malignis mẽtib⁹ maligna suggerere: et ad oẽm malitiã instigare. Qñ sit malicios⁹um/q̃ ve pnicios⁹um detractionib⁹ deseruire, et in hoc vnũquẽq; vicio suo satisfacere, ex illa poꝰ salomonis sentẽtia aduertere. Si mordeat serpẽs in silentio: nichil eo minus habet q occulte detrahit. Nõne huic sentẽtie cõcinit qđ psalmista de eiusmodi dicit: Sepulchrũ patẽs est guttur eor: linguis suis dolose agebãt/venenũ aspidũ sub labijs eor. O malũ execrabile: et tam loquẽti/q̃ audiẽti exitiale. Surge (inquit) comede carnes plurimas. Et quid aliud vsus: qđ aliud hec ferina belua nouit q̃ vel suas plãtas fugere/vel alienas carnes lacerare? Quid inq̃t inuidẽtie monstrũ aliũd officij gerit, q̃ vel suas molestias glãgere/vel aliena infirma carpere? Sed vtinã solas carnes lacerarent: vtinã vel ossa parcerent. Nunc autẽ oĩa laniant: oĩa lacerant, vnde fit vt tandẽ aliquãdo oibus odiosi fiãt. Qui eñ loquitur inq̃t nõ põt latere. Sed cũ incipiũt agnosci, incipiũt pit̃ contemni: et odio haberi. Sed inuida mens/atq; supba q̃to putas dolore vritur: q̃to liuore torq̃tur cũ alios videat de die in diem ad meliora ꝓficere: seipm quotidie i oi opinione decrescere: et magis magisq; vilescere? Unde fit sepe vt se ad callida argumẽta conuertat/dum summo cũ studio et sollicitudine queritat quomodo vel suã gloriam dilatare/vel aliorum obnubilare queat. Incipit itaq; ex tũc scitatem simulare: et per ypocrisim paulatim se ad omnẽ fraudulentiã tradere. Sic pardus vsio succedit, dum mens lubrica de vicio in viciũ defluit: et per inuidentie malum in fraudulentiam cadit.

¶ De vicio fraudulentie. Capitulum.xj.

Tunc ꝓcul dubio fraus i fraudulentiã excrescit quãdo ex multa iam malitia mẽti accidit vt libenter oĩno decipe velit cũ possit: et post multũ vsum/et exercitiũ, nichilominꝰ per multã iam astutiã suppetit vt decipe facile possit, cũ velit. Quid eñ aliud est fraudulẽtia q̃ astuta malicia, ad oẽm fraudẽ tã ꝓna/q̃ ꝓmpta? Recte ypocrita ꝙ fraudulẽtia in ꝓdo figurat⁹ qui per totũ corpus maculis quibusdã respgitur. Hã ypocrita quidẽ sanctitatẽ ope pretẽdit: sed quersum est qđ diligunt: et qđ intus viuit in affectione, necesse est

Universidad de Deusto
Biblioteca

quãdoq; erumpat/z appareat in opere. Agunt itaq; qui eiusmodi sunt bona in manifesto:z mala in occulto. Qui igitur ad dissolutionis opera furtiue erumpunt/vel quotiensc̃q; excusabiliter id possunt, quid aliud c̃q; actionis sue cõpc̃m; quibusdã maculis respgunt: Videam⁹ itaq; qualis eẽ dicat bestia hec que tertio loco describit. Post hec (inquit) aspiciebã: et ecce altera quasi pardus: et alas habebat quasi auis quatuor sup se:z quatuor capita erãt super bestiã:z potestas data est ei. Attende c̃q recte alas hr̃e dicãtur q̃ in hac bestia designant. Certe cũ volucres volãt seipsas supza semetipas leuãt. Certe cũ volare volũt seipas p ianue suspẽdũt. Nõne eiusmodi mẽtes seipas supza semetipas attollũt/z per inane suspẽdũt, cũ ppter ambitionẽ et inanẽ gl̃iã dure districtionis obseruãtias pene vltra humane possibilitatis mensurã extẽdũt: Virtutis eñ studia exercere, z virtutũ merita/vel premia nõ curare/nec q̃rere, quid aliud est c̃q se p inane in alta suspẽdere: Et quid aliud est multa capita habere c̃q nichil simpliciter agere: Rã sicut in alis occupationẽ/z exercitationem, sic in capite intelligimus intentionẽ. Rã caput totũ corpus regit:z intentioni ois nostra actio subseruit.

¶ De malo fraudulẽtie c̃q sit m̃ltiforme i ope. Ca. xij.

Vltis adhuc plen⁹ nosse quales alas soleat fraudulẽtia hr̃e: Ut igit breuiter expnimã q̃d sentiã. Una dicat simulationis: alia dissimulationis: tertia ostentationis: quarta excusationis. Solẽt nãq; simulatrices mẽtes z ypocrisi deseruiẽtes: solent inq̃ nõ solũ iactitare q̃ habẽt: vez etiã simulare se habere bona q̃ oino non habent. Solent econtrario manifesta mala callide excusare: occulta aut mala (acsi oino non habeãt) astute dissimulare. Simulatio/z dissimulatio ẽ de occultis. Sed simulatio de occultis bonis: dissimulatio vo de occultis malis. Ecõtra aũt ostẽratio z excusatio solẽt esse de manifestis: sz illa de manifestis bonis: ista de manifestis malis. Rã in his bonis que manifesta sunt, z negari nõ possunt locũ habet ostentatio, sicut et in solis manifestis malis q̃ritur excusatio. Sinistra nã, c̃q dextra in mediũ rarius ꝓfertur: z eo ipso rarius videt. Recte igit per sinistrã occultiora: z recte per dexterã intelligim⁹ manifestiora. Videtur itaq; ale simulationis: et dissimulationis ptinere ad sinistram, quẽadmodum z ale ostẽtationis/et excusationis ad dexteram. Habes ergo in ostẽtatione z simulatione par alaz pmũ. Habes z eque in excusatione z dissimulatione par alaz scm. Rã ostẽtatio z simulatio est de solis bonis. Sz illa de veris/z manifestis quasi ala a dextris. Ista de fictis, quasi ala a sinistris. In his duab⁹ alis volãt, z se, primis cõmẽdãtes: opinionẽc̃q suã ꝓpalates/gloriã suam circũquaq; dilatant. Excusatio aũt z dissimulatio est de solis malis: sz illa de manifestis quasi ala vna a dextris. Ista de occultis, quasi ala alia a sinistris. Sicut in supioribus duob⁹ (vt dictũ est) volãt, sic in istis posteriorib⁹ corpus suum velãt. Rã absq; dubio simulatores/et ypocrite solent hincinde sub excusatiõis z dissimulatiõis obductione posteriora sua z inhonestiora velare.

¶ De malo fraudulẽtie c̃q sit m̃ltiplex i intẽtione. Ca. xiij.

Ecce de numero alaz. videam⁹ z de pluralitate capitũ. Q̃im⁹ aũt q; ypocritarũ fraudulẽtia in omni eo qđ actitat ad honorẽ sui promotionẽ hanelat. Dẽ eñ qđ agit/vel agẽdo intẽdit ambitioni deseruit. Nichil aũt aliud est ambitio c̃q hõr̃is affectatio. Prima aũt species hui⁹ mali est affectatio libertatis. scda affectatio dignitat⁹. tertia affectatio auctoritatis. quarta affectatio potestatis. Ecce q̃tuor ambitio in quatuor se capita diuidit, cui ois (vt dictũ est) ypocrita z actio subseruit. Libertat⁹ affectatio ẽ. q̃n tã quis subtersugitat alijs subesse. Dignitat⁹ affectatio ẽ supiora ambẽdo semp de gradu i gradũ hanelare. Auctoritat⁹ affectatio est cũ tã ambit quis vir magni cõsilij z scitatis oibus apparere: z statuẽda queq; /vel diffiniẽda ad el⁹ consiliũ/vel arbitriũ pendere. Potẽtis affectatio est cum tã ambit alijs pesse. Videm⁹ sepe illos etiã q̃ volũtarlã obedientiã professi sunt, c̃q libẽter/c̃q desideranter molestas sat⁹/z onerosas occupationes suscipiũt, vt exeũdi/loquẽdi/agendi m⁹. Quãdoq; libertatẽ ex administratiõis sue occasiõe obtineãt. Quid agit hoc c̃so nisi libertat⁹ ambitio? Videm⁹ alios niti semp de gradu i gradũ z qui inferioris gradus sunt aspirare ad subdyaconatũ: subdyaconos ad dyaconatũ, dyaconos ad obẽratũ: z cũ nichil ex eo fortassis maioris libertat⁹ vel ptãtis acq̃sierint, nõ nichil tñ arbitrant tenere p ceter⁹ sacẽ supioẽ locũ. Sed vñ hoc in eis nisi ex ambitione dignitatis? Docet nos ille illi⁹ achitophel loquens q̃d in quibusdã possit ambitio auctoritatis: docet nos, pditor/z pricida absalon q̃d valeat ambitio ptãtis.

¶ Quomodo ex vicio fraudulentie mens cadat in vicium impudentie. Capitulum. xiiij.

Ptãdũ aũt q; de hac bestia dicit⁹, qz ptãs data est ei: z absq; dubio miro dei occultoq; iudicio maiora sunt pene que ypocrite faciũt, z districtioris vite obseruãtias custodiũt c̃q hi q̃ se, ppter deũ affligũt. z cũ pstet qz ois caro fenũ: et ois gloria ei⁹ quasi flos feni, plus tñ laborãt sepe sectatores vanitatis, p gl̃ia vana/z trãsitoria, c̃q veri emulatores pro gl̃ia va z eterna. Sed valde est difficile, imo pene impossibile eiusmodi hoies diu pos⁹ latere. Audi q̃d hic salomon sentiat cũ dicat. Qui ambulat simplr ambulat cõfidẽter: q̃ aũt ꝓpalat, vias suas manifest⁹ erit. Oportet ergo dupliciter: z fraudulẽter simulãtes/z viaz suaz deprauatores manifestos fieri: z illõ i eis, pphẽ. cũ ipleri. Denuda turpitudinẽ tuã: discoopi humer/revela cꝫram: trãsi flumina. reuelabitur ignoia tua: z videbit⁹ opprobriũ tuũ. Eiusmodi hoies sepe cũ in hoc fraudulẽtie statu deph̃si fuerint adhuc in deteriora ruũt. nã cũ vlterl⁹ in suis prauitatib⁹ posse latere p̃sumãt: cũ vnicũ illã gl̃iationis sue gaudiũ sinevlla spe recupandi amittũt: statim ad apertã impudẽtiã erumpũt. Ecce quomõ per fraudulentiam precipitat homo in impudẽtiam.

¶ De vicio impudentie. Capitulũ. xv.

Tende obsecro c̃q sit bestialis/z plusq; bestialis vita, reiecto hũano pudore ad oia se pcipitẽ dare: z cõspectũ diuinũ/vel vultus hoim nec in erubescẽdis erubescere: z tãdẽ aliq̃n ad oẽm se malitiã refrenare. Quid eñ aliud est impudẽtia c̃q ꝓceps/z effrenata malitia? Audiam⁹ nũc itaq; q̃d de hac vltã bestia dicat. Post hec aspiciebã (inq̃t) in visione noctis/z ecce bestia quarta terribilis/atq; mirabilis z fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos: comedẽs/atq; cõminuẽs: z reliqua pedib⁹ suis conculcãs. Dissimilis aũt erat cet⁹ bestijs quas videram ante eã: z habebat cornua decẽ. Ecce bestiam dicit: et tñ que bestia sit/vel cui bestie silis, sicut in supioribus nõ dicit. Vide ergo qz gen⁹ monstri in vicijs sit qđ modo mistice describit, cui nulla in tot bestiarũ mõstris cõpabilis inuenit. Scim⁹ aũt qz mens q̃ inuidia/z impudẽtia corrupta fuerit: de cetero nulli oino, qz nec sibi/nec alijs pcit. Rã inuidia q̃dẽ tollit hoi amorẽ/z cõpassionẽ pximi. Impudẽtia vo moderãtiã z circũspectionẽ sui. Et sepe q̃ eiusmodi sunt m̃tos labores/multos dolores pacienter, imo z libẽter tolerãt vt alios affligãt: et malunt ipi miseriã sustinere c̃q alijs nõ iferre: Vide ergo q̃ sit horribile c̃q ve horribile hiem hũanitat⁹ oblitũ hoiez exuere.

et cor beluinũ, immo plusq; beluinum induere. Et ecce (inquit) bestia quarta terribilis atq; mirabilis: et fortis nimis. Nunqđ nõ est fortis, z fort⁹ nimis q̃ ob mala pximis inferenda tam patiens est ad mala toleranda: Dentes autem z vngues ferreos habere dicitur qui ad omnẽ crudelitatem effrenatur. Ferrum enim qđ cetera omnia metalla domat/recte satis crudelitatẽ designat. Ferreos ergo dentes/et vngues accipit qui verbis z operibus in pximos seuit. De alia bestia dictum est q; carnes pariter comedat. De hac aũt dicitur q; omnia cõminuat. Que ergo omnia cõminuit non solum alioz̃m infirma, sed et fortia capit/damnat/annichilat. Omnia itaq; per diffamationem lacerat: et quod infamare non potest per despectũ calcat. Ut aũt cetera tacea in hoc maxie videt hec bestia ceteris dissimilis esse, q; in hoc nouissimo statu nesciat mẽs improba erubescere. Dissilis erat (inquit) ceteris bestijs quas videram ante eã: z habebat cornua decẽ.

¶ Quomodo mens obdurat⁹ per impudentie vicium: et primo contra deum. Capitulum. xvj.

A. Cruenta belua que z per despectũ conculcat quoscq; inferiores/z rebellionis comĩb⁹ oppugnat superiores. Vltinã de huiusmodi cornibus impleatur qđ vtiliter minatur qui in psalmo loquitur: z omnia cornua peccatoz̃ confringam: z exaltabo cornua iusti. Queram⁹ ergo diligentius qualia cornua impudentia habeat in talibus repugnare/vel impugnare soleat. Illud aũt nouimus qz cornua a carne excrescũt: et supra ernis sensibilitatẽ obdurescunt. Decẽ aũt modis (vt michi videtur) anima impudens obdurescit: z illam quã habere decet cordis sensibilitatẽ amittit. Tribus nãq; modis mẽs obdurescit erga deũ: tribus apud semetipm: quatuor autem modis cõtra pximũ. Erga deum per arrogantiã/per extollentiam/per contumaciã. Arrogãtia est quãdo quod diuinit⁹ accepit sibi asc̃ribit. Extollentia est quãdo semetipsum supra id qđ accepit attollit: per arrogantiam in se gloriat⁹ de eo quod habet: per extollẽtiam de eo etiam qđ non habet. Per arrogantiã/z extollentiã agit⁹ vt gratia diuina merito subtrahat⁹, et ad cõtumaciã obduretur: desertus aute prevaricator efficit. Rũc̃q aute est spõtanea prevaricatio preceptiq; cõtemptu dei. Contumacia itaq; est quãdo deum et precipiẽtem despicit/z minãtem cõtemnit. Per arrogãtiam impugnat⁹ bonitas dei: p extollentiã veritas dei: per cõtumaciã potestas dei. Pro certo scim⁹ z absq; vlla hesitatione, qz de⁹ est qui operatur oia in oibus pro bona voluntate. Ex sola itaq; dei bonitate est quicq̃d in nobis boni est/vel esse potest. Qui igit sibi arrogat vnde deũ glorificare deberet, quid aliud c̃q dei bonitatẽ sua gloria spoliat: Qui se attollit supra id qđ est vult falsum credi qđ verum est: verum qđ falsum est. Qui vero falsitati innititur veritati dei reniti p̃uincitur. Ad diuine autẽ potentie cõtumeliã maxime spectat quicquid improba mens per contumaciam presumit.

¶ Quomodo per impudentie vicium mens obdurescit apud semetipsam. Cap. xvij.

B. Ribus nichilomin⁹ precipitationis gradib⁹ solet animus human⁹ apud semetipm obrigescere: mẽtis obligatione: mẽtis obduratione: mẽtis effrenatione. Mentis obligatio est quãdo assueta ei⁹ delectatio ita insolubiliter implicat/vt se a peccati consuetudine explicare etiã cum velit nõ valeat, cũ iam oino peccare nõ desistit inq̃tum ei impunitas sinit. Ecce qz quẽ arrogãtia spoliat extollẽtia eneruat: z quẽ extollẽtia eneruat contumacia precipitat: z quẽ ꝓtumacia ad peccãdũ precipitat peccãdi ꝓsuetudo postmodũ paulatim ligat. Tali aĩe taliterq; ligate clamat vox illa ꝓphete. Solue vincula colli tui captiua filia syon. Talib⁹ vinculis soluta et libera canere põt cũ psalmista. Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Cordis aũt obduratio est quãdo nulli⁹ iam pene timore/nulla vindicte seueritate a suis excessib⁹ coherceri potest qui eiusmodi est. Et vt aptis vtamur exẽplis: sciunt flagitiosi qualẽ damnationẽ in suis flagitijs deprehẽsi sustineãt/vel sustinere debeãt: z tamẽ a flagitio rum ꝓpetratione nec se cohibere valẽt. Aliud est desiderii suũ cohibere nõ posse cũ impunitas blãdit⁹: atq; aliud est illud etiã cauere nõ posse qđ sine summo piculo nõ cõmittitur. In superiori igitur gradu adam⁹ insolubiliter ligatur ad culpã: in isto velut insensibiliter obdurat⁹ ad penã. In illo pudet⁹ in isto calcatur z timor. Audi quid de his dicat qui i hoc gradu ad penã obdurant⁹. Percussi (inq̃t) eos, z non doluerũt. Mentis effrenatio est quãdo absq; vlla hesitatione/vel retractatione anim⁹ se ad oẽm ꝓuaricationẽ exponit, z pudoris chamo/frenoq; timoris excusso ꝓceps in oia ruit: z fit de reliquo sicut equus z mulus quib⁹ nõ est intellectus. In duob⁹ supiorib⁹ animus a suis desideriis etiã cũ reluctat⁹ vincit⁹. In isto aũt gradu penitus non reluctat⁹: sed quouis tẽtationis vento flante quaquauersum raptatur fm qđ ꝓpheta imprecat⁹. Deus meus pone illos vt rotã: et sicut stipulã ante faciẽ venti. Sicut aũt in trib⁹ pmis cornib⁹ deũ impugnat: sic in tribus sequẽtib⁹ deo repugnat. Rã obligatiõe/obduratione/effrenatione sui mens male munita fortiter resistit, ne alius diuini timoris impulsus facile eã humiliare possit.

¶ Quomodo per impudentie vicium mens obdurescit erga pximũ. Capitulũ. xvij.

Quatuor adhuc restãt de cornib⁹ pdictis: cornu abiectionis/cornu obiectionis: cornu deiectionis: cornu subiectionis. His quatuor gradib⁹ mens improba obdurat⁹ aduersus pximũ suũ: et qđ pius est aduersus eos qb⁹ debet humilẽ famulatum. Rã sicut in ferreis vngulib⁹ conculcat inferiores, sic quatuor his rebellionis cornib⁹ armatur cõtra superiores. Impudẽs siquidem aĩa que iugũ timoris semel excussit, improba tã temeritate ꝓra magisteriũ suũ insurgit. Cornu itaq; abiectiõis rebellat quãdo tã dedignat⁹ obedire: cornu obiectionis, qñ platonũ suoz conat⁹ conat⁹ semp et vbiq; fortiter reĩstere. cornu deiectionis, qñ prelatos suos nitit⁹ deijcere. cornu subiectionis, qñ tã nitit⁹ etiã sibi subijcere. Ecce quomõ malũ grassat: ecce quib⁹ gradib⁹ praua aia ad summã impudentiã obdurat: ecce qualiter bõ in id vsq; pducit⁹ vt nec deũ timeat, nec hoiem vereat.

¶ Quomodo mens cũ in profundũ malorũ venerit sepe etiam in desperationem cadit. Cap. xij.

Sed deprauata anima sepe cum in pfundum malorum venerit, post omnia mala spem etiã resipiscẽdi amittit, et in desperationem cadit. Hoc est illud cornu nouissimũ, desperationis videlicet mali. cornu inq̃ z per diffidentiam paruulũ z pre ceteris p diffidentie ptinaciã durũ. Considerabam (inquit) cornua: et ecce cornu aliud paruulum ortum est de medio eorũ: z tria de cornibus pmis euulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto: z os loquens ingentia. Hoc cornu de medio aliorũ oritur: quia cordis obligatione/cordis obduratione/z effrenatione ad desperationem mens maxime precipitatur. Cum eñ ex his tribus ceperit homo sui potestatem amittere: incipit et pariter paulatim de salute desperare. Malũ autem desperationis animũ non tam timidum c̃q timidũ reddit, z in eo ipso cõtumacie cornu

Universidad de Deusto
Biblioteca

deijcit. Malū desperationis animū solet nō tam attolle re q̄ deijcere: z idcirco extollentie cornu non potest ante faciem eius subsistere. Malum desperationis animū fa cit suis v̄ibus magis derogantem q̄ arrogantem: quia plus semp cogit timere q̄ oportet: vnde est q̄ arroganti e cornu ante eū presentiam subsistere nō valet. Anima de sua semel salute desperata, z a gratia diuina penitus destituta, cum sentit se inueterate consuetudini nō posse resistere: et a sua se prauitate nō posse cohibere solet repe seipsam excusabilem ostendere: z culpam suam in creatorem refundere. Et hoc est desperationis cornu ochos quasi hominis: z os loquens ingentia habere. Solus homo inter cetera animantia ratione pollet: et prudentia callet. Cum igitur post desperationis malū ceperit quisq̄ ad excusationis sue argumētum quasi rationabiles causas astute texere/argute prętēdere, videtur oculos quasi hominis habere. Oportet (inquiunt) esse quomodo predestinatum est: quis dei voluntati/quis eius ordinationi resistere potest? Quales vero voluit, tales nos fecit. Omnia enim quecūq̄ voluit fecit in celo/z in terra/in mari/z in omnibus abyssis. Quid ergo nos possumus: quid nos sumus? Nūquid merita nostra nobis creare possumus? Non est vtiq̄ volētis neq̄ currentis sed miserentis dei. Cur ergo non miseretur? Cur in nobis quod sibi placet non operatur: qui operatur omnia in oībus prout vult? O os loquens ingentia, et tam vesana q̄ inania. Vt te excuses deum accusas: vt te iustifices deū blasphemas. Nonne hoc esse videtur qđ in sequentibus legitur: et sermones contra altissimum loquetur. Ecce quibus gradibus ad ima descēditur. Ecce vnde/quo/quomodo peruenitur de nimia animi leuitate ad impudentem animi effrenationem: de multa cordis presumptione ad vltimā desperationem.

Audiuimus quomō mens de malo semp in peius corruens in profundum tandem malorum deducitur. Audiam⁹ quomodo/vel vnde eadem ipsa quandoq̄ post multa/et vltima mala ad rectitudinis integritatē reformatur. Si enī precedentia/z subsequentia huj⁹ visionis recte pensemus, puto q̄ in hac mistica descriptione recognoscim⁹ qđ in apostolo legim⁹. Quoniam vbi abūdauit iniquitas superabundauit z gratia. Ex hoc scripture loco facile aduertere est q̄ nulla nostra malitia diuinam misericordiā vincere potest. Quid enī est q̄ post succedētes sibi bestias posito trono antiquus dierum sedit, nisi q̄ post multa sepe viciorum detrimenta ille qui est ante omnia tempora, eternus per visitantem gratiam, cor lubricum in firma proposito stabilitate figit: et sibi mansionem constituit? Et quid est q̄ bestiarū potestas auferur, nisi q̄ per visitantem gratiam (vicio rum tyrannide sopita) regnum peccati destruitur?

Hic finit liber tertius: qui rarus est: z in paucissimis habetur codicibus.

Liber.I.

Richardi scti victoris doctoris celeberrimi de ꝓparatione animi ad cōtēplationē: liber dict⁹ bēiamin minor.

Index materiarū per capitula.

De studio sapiētie: z eiⁿ cōmēdatione. Capitm primū. 1
De desiderio iustitie: z eius proprietate. ca.ij. 1
De gemino totiⁿ boni fonte, rōne vcz/z affectiōe. ca.iij. 1
Quomodo p studiū sapientie animⁿ latenter sepe inducitur ad exercitia iustitie. ca.iiij. 1
Quō imagiatio subseruiat rōni, sensualitas affectiōi. c.v. 1
De vicio imaginationis z sensualitatis. ca.vj. 1
Qui sint effectus principales: z quo ordine/vel modo redigantur in virtutes. ca.vij. 1
Quomodo/vel vnde oriatur ordinatus timor. ca.viij. 1
Quomodo oriatur/vel ordinetur dolor. ca.ix. 1
Quomodo oriatur/vel ordinetur spes. ca.x. 1
Quomodo oriatur/vel ordinetur amor. ca.xj. 1
Quid sit propium amoris. ca.xij. 1
Quomodo per inuisibilium amorem mēs instigetur ad inuisibilium inuestigationem. ca.xiij. 1
Que sit prima via omni ingredienti ad inuisibilū contēplationē, videlicet per imaginationē. ca.xiiij. 1
Quō ifirmor speculationi diuine scripture cudāt. c.xv. 1
Q̄ imaginatio alia sit bestialis/alia rōnalis. ca.xvj. 1
Q̄ cū imaginationē rōnem: volūtatē: dicimus diuersis modis id accipimus. ca.xvij. 1
De gemia speculatiōe q̄ surgit ex imaginatione. ca.xviij. 1
De prima speculatione: z eius ꝓprietate. ca.xix. 1
De officio prime speculationis. ca.xx. 1
De vtilitate prime speculationis. ca.xxi. 1
De secūda speculatione: z eius ꝓprietate. ca.xxij. 1
Quid sit familiare/seu ēt spēale speculatiōi sce. ca.xxiij. 1
Quāta sit locūditas speculationis secūde. ca.xxiiij. 1
De gemina virtutum prole que nascitur ex eo mita sensualitate. ca.xxv. 1
De rigore abstinētie: z vigore patientie, z eorum proprietate. ca.xxvi. 1
Q̄ sensualitatis appetitus nō temperatur si imaginationis euagatio non restringitur. ca.xxvij. 1
Quō per abstinētiam/et patientiam animus roboratur ad omnem obedientiam. ca.xxviij. 1
Quomodo ex abstinētia humana laus surgit: z q̄ caute eius appetitus temperādus sit. ca.xxix. 1
Unde maxime soleat laus surgere: et q̄ vera laus sit de recta voluntate. ca.xxx. 1
Quomodo virtutibus predictis muniatur tam disciplina cordis, q̄ corporis. ca.xxxj. 1
Q̄ disciplina cogitationum nō possit custodiri sine disciplina sensuum. ca.xxxij. 1
Quomodo in cordis custodia vicissim sibi virtutes predicte cooperentur. ca.xxxiij. 1
Q̄ perfectam patiētiā sc̄a q̄ comitatur mia. ca.xxxiiij. 1
Cōmendatio perfecte patientie. ca.xxxv. 1
Quō, vel quo ordine oriat verū gaudiū. ca.xxxvj. 1
Cōparatio interioris z exterioris dulcedinis. ca.xxxvij. 1
Quid soleat impedire illud internū gaudiū. ca.xxxviij. 1
Quō interna dulcedo soleat animū z ad fortia roborare et ad humilia inclinare. ca.xxxix. 1
Quō, vel quo ordine oriat in nobis odiū vicior. ca.xl. 1
Q̄ sit rarū ex ho vicior odio zelū rectitudis hre. ca.xli. 1
Quod sit officium veri zelatoris. ca.xlij. 1
Q̄ veri zelatoris sit vigilare nō solum contra seipm sed etiam contra fraudulentiam. ca.xliij. 1
Quale sit/vel cētū habere pfectū zelū animarū. ca.xliiij. 1

Quomodo/vel vnde oriat ordinatus pudor. ca.xlv. 1
Quis/vel qualis sit ordinatus pudor. ca.xlvj. 1
Quā sit rarū habere pudorem verum. ca.xlvij. 1
Quid sit propium pudoris. ca.xlviij. 1
De vtilitate z venustate verecundie. ca.xlix. 1
Quomodo verecūda mens modestie metas trāsgredit cū per supbiā/z vanā gloriam corrumpitur. ca.l. 1
Quō verecūda mēs ab itētiōis sue rectitudine deijcit. ca.lj. 1
Quomodo sub vno eodēq̄ tempore vnde vna corrumpitur inde alie virtutes q̄q̄ nutriuntur. ca.lij. 1
Cum quata instantia/vel cautela corrigenda sit intentio deprauata. ca.liij. 1
Quomodo/vel q̄ caute oporteat intentionem mutare: z motum honesta non deserere. ca.liiij. 1
Qua maxime consideratione debeamus intentionis de prauationem castigare. ca.lv. 1
Q̄ mens in oī corruptione sua debeat z patienter dolere, z de sua correctione non desperare. ca.lvj 1
Quō/vel q̄ caute per exprobrationē pcti/vel per exactionem debiti debeat corrupta mens flagellari. ca.lvij. 1
Quomodo per nimiam afflictionem mens quandoq̄ vsq̄ ad impudentiam effrenatur. ca.lviij. 1
Q̄ nec ordinata verecūdia sit bōa nisi sit z moderata. c.lix. 1
De principalium affectuum numero/z ordinandi modo compendiosa recapitulatio. ca.lx. 1
Q̄ affectⁿ ordiati vacāt sunt boni si sūt z moderati. c.lxj. 1
Quib⁹ modis timor mēsurā equitatis supgredit. ca.lxij. 1
Ad q̄s ipudētē euagationē nimior mētē, pstituit. ca.lxiij 1
De vi/vel efficacia timoris sine quo nec mala deserimus nec bona incohamus. ca.lxiiij. 1
De ꝓncipalitate tior: z aliis affectⁿ q̄ ab⁹ ꝓncipēt. c.lxv 1
Quō virtutes i vicia vrāt nisi q̄ discretionē moderēt. c.lxvj 1
Quomodo/vel q̄ sero oriatur discretio cū sit prima proles rationis. ca.lxvij. 1
De discretionis vtilitate/vel eius proprietate. ca.lxviij. 1
Q̄ sit vtile: z item q̄ sit difficile discretioni perfecte obtemperare. ca.lxix. 1
De multiplici officio vere discretionis. ca.lxx. 1
De gemina prole rationis, gratia videlicet discretionis: z gratia contemplationis ca.lxxi. 1
Quomodo per plenam cognitionem sui subleuetur animus ad contemplationem dei. ca.lxxij. 1
Q̄ sit arduū/vel difficile grauz ꝓtēplatiōis obtiere. c.lxxiij. 1
De illo ꝓtēplatiōis genere qđ est supra rationē. ca.lxxiiij. 1
De supeminentia spiritualium theoriarum. ca.lxxv. 1
Q̄ rarus/vel q̄ iocundū spūales theorias in vsu adducere: z in oblectamentum vertere. ca.lxxvj. 1
Q̄ nostra nō imo⁹ ad sūma sine pueniente gra. ca.lxxvij. 1
Quātum valeat plena cognitio sui. ca.lxxviij. 1
Quib⁹ modis ad sc̄ētie altitudinē pertingim⁹. ca.lxxix. 1
Quō sūmis conatib⁹ nr̄is diuia fuelatio occurrat. c.lxxx 1
Q̄ suspecta debeat esse omnis reuelatio quā non comitatur scripturarum attestatio. ca.lxxxj. 1
Q̄ sint incōprehensibilia que mens per excessum videt et reuelatione diuina. ca.lxxxij. 1
Q̄ illa mens diuinas reuelationes percipit/que in intimis stare consueuit. ca.lxxxiij. 1
Quomodo mens se ad interiora colligere debeat que in celestium contemplationem hānelat. ca.lxxxiiij. 1
Q̄ sit iocundum/z dulce contemplationis gratiam familiarem habere. ca.lxxxv. 1
De duobus generibus contemplationum. ca.lxxxvj. 1
Quomodo cōtēplatio desinat in meditationem: vel quo modo meditatio surgat in contēplationem. ca.lxxxvij. 1

Finit tabula.

De studio sapientie: z eius commendatione. Capitulum primum.

Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Audiant adolescentuli sermonem de adolescente: euigilent ad vocem prophete. Beniamin adolescentulus in mētis excessu. Quis sit beniamin iste: multi nouerunt: alij per scientiam: alij per experientiam. Qui per doctrinā nouerunt audiant patienter. qui per experientiam didicerunt: audiāt libēter. Qui enī eū expientie magisterio semel nosse potuit (fidēter loquor) sermo de eo (cuius plenus) illū satiare nō poterit. Sed quis de eo digne loqui sufficiat? Est enim speciosus forma pre omnibus filijs iacob: et qualē rachel generare decuit. Nam lia quidē cuius plures, pulciores tū liberos habere nō potuit. Duas nāq̄ (vt legit) vxores iacob habuisse cognoscit. Una lia: altera rachel dicebatur. Lia fecundior: rachel formosior. Lia fecunda sed lippa. rachel fere sterilis: sed forma singularis. Sed iā quo sint iste due vxores iacob videamus: vt q̄ sint earum filij facilius intelligamus. Rachel doctrina veritatis: lia disciplina virtutis. Rachel studium sapiētie: lia desiderium iusticie. Sed scimus iacob septem annis pro rachel seruisse: z tamen videbātur ei dies pauci pre amoris magnitudine. Quid miraris? Secūdū magnitudinē pulcritudinis, erat magnitudo dilectionis. Certe si in laudem sapientie aliquid cōptare voluero: min⁹ erit cōtūcūq̄ dixero. Quid enim sapientia ardētius diligitur: dulcius possidetur? Eius decor omnē superat pulcritudinem: eiⁿ dulcor omnem excedit suauitatez. Est enim (vt ait quidam) speciosior sole: z super omnem stellarū dispositionē. Luci comparata, inuenitur prior. Illi enim succedit nox: sapientiam autem non vincit malitia. Attingit ergo a fine vsq̄ ad finē fortiter: z disponit omnia suauiter. Hāc amaui (inquit) z exquisiui a iuuentute mea: z cōsiui sponsaz mihi eam assumere: z amator factus sum forme illⁱ. Quid ergo mirū si iacob in huiusmodi sponse amore flagrabat si talis ignis: si tāte dilectionis flāmas temperare nō poterat? O cūtum amabat: o qualiter in eius amore flagrabat: qui dixit. Super salutem, z omnē pulcritudinem dilexi sapientiam. Nichil enim hac (vt diximus) sapientia ardentius diligitur: nil dulcius possidetur. Hinc est enīz q̄ sapientes omnes esse volunt: pauci tamen ad moduz sapientes esse possunt.

De desiderio iustitie z eius ꝓprietate. Cap.ij.

Quid de iustitia similiter dicim⁹. Nunquid eque iusti omnes esse volum⁹: sed iusti forte esse nō possumus. Immo omnes vtiq̄ iusti esse potuissent: si esse iusti perfecte voluissent. Justicia enim perfecte diligere, est iam iustū esse. Sapientiam, et multū amare potes: z ipa carere potes. Omnino z absq̄ dubio cūcto amplius iustitiā dilexeris, tanto iustior eris. Sed videamus nunc que sint instituta vere iusticie: z inueniemus cur homines tantum detestātur connubia lie. Querendum nāq̄ est cur fere oēs conjugia lie tantopere abhorreant, qui in amplexus rachel tantū suspirāt? Perfecta iustitia iubet inimicos diligere: parētes/ꝓpria que q̄q̄ relinquere/illata mala patienter ferre/oblatam gloriam vbiq̄ declinare. Sed ab huius mundi amatoribus quid stultius/quid laboriosius esse reputatur? Hinc est q̄ ab eis lia z lippa creditⁿ: z laboriosa vocat. Lia nāq̄ laboriosa interpretat. Magnus nāq̄ labor sed non minor error videt esse in tribulatione gaudere: prospera mūdi quasi pestem fugere. Sed quia copiam mundi ad necessitatez non respuit: z ad voluptatem non admittit: lia

rachel. Sapiēcia. lya. Justicia

sapientes nō oēs ēe possunt et nōs velint:

institoēs ēe possent si ꝓpe te voluissent:

cur lya aborret multi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ippam, nō cecam vocant, quā in reruz iudicio errare putant. Si igitur per liā desiderium iustitie: per rachel vero studium sapientie intelligit: patet ratio quare vel lia ab omnibus fere contēnitur/vel rachel tantum diligitur.

¶De gemino totius boni fonte, ratione videlicet z affectione. Capitulum. iij.

Sed liber adhuc de his duabus vrozibus iacob diligenti⁹ inquirere: z quicquid inde animus suggerit manifestius aperire. Omne spiritui rationali gemina quedam vis data est ab illo patre luminū, a quo est omne datum optimum/z omne donum perfectū. Una est ratio: altera affectio. ratio qua discernamus: affectio qua diligam⁹. Ratio ad veritatē: affectio ad virtutem. Dicant sozores ille due a domino desponsate. oolla. z ooliba: hierusalem, et samaria. De sunt spūs rationalis gemine vxores: ex quibus oritur generosa ,ples: z regni celestis heredes. Ex ratione oriunt consilia recta: ex affectione desideria sancta. Ex illa spirituales sensus: ex ista ordinati affect⁹. Ex ista denicz omnis virtus: ex illa vero veritas oīs. Sciendum itaqz est q affectio tūc veraciter incipit lia esse, quādo satagit seipsam ad normā iustitie componere. Et ratio rachel esse indubitanter asserit̄: qñ illius summe/z vere sapientie luce illustrat. Sed quis ignorat q̄ sit illud laboziosum: q̄ sit istud iocūdū? Utiqz nō sine labore magno animi affectio z ab illicitis ad licita restringit: z recte talis vroz lia (hoc est laboziosa) vocat. Quid vero dulcius: qd ve iocūdius potest esse/q̄ oculum mentis ad summe sapientie cōtemplationem erigere? Ad hanc itaqz contemplandā, cum ratio dilatatur: merito rachelis nomine honorat. Rachel vidēs principiuz/vel ouis interpretat. Ut ergo tali noie digna sit: impleat qd̄ scriptū inuenit. Sentite de dño in bonitate: z in simplicitate cordis querite illum. Utiqz qui de dño sentit in bonitate: ia illū qui est principium omniū fidei oculo cernit. Sed z ouis veraciter est si in simplicitate querit. Videt ne quēadmodum non qlibet, sed summa sapientia simpliciter quesita facit esse rachel. Jam (vt arbitroz) nō miraris q rachel tantum diligitur: cum eius etiam pedissequa (sapientiā mundi loquor que in domine sue cōparatione stulticia reputatur) tāto vt cernimus amore a mundi philosophis requiratur.

¶Quomodo per studium sapientie animus latenter sepe inducit ad exercitia iustitie. Cap. iiij.

Quemadmoduz autem lia supponitur, dum rachel speratur: facile recognoscunt qui hoc q̄ sepe contingat, non tam audiendo, q̄ experiendo didicerunt. Sepe contingit vt animus antique conuersationis sordibus min⁹ mundat⁹: z ad celestiū contemplationem nondum idoneus: dum se in cubiculo rachel collocat. dū se in ei⁹ amplexus totum parat. dum illam iam sese tenere putat: subito/z inopinate inter amplexus lie se esse deprehendat. Quid enim scripturam sacrā nisi rachel cubiculū dicim⁹ in qua sapientiā diuinam sub decenti allegoziarum velamine latitare non dubitam⁹? In tali cubiculo rachel totiens queritur: quotiēs in lectione sacra spiritualis intelligentia indagatur. Sed q̄diu adhuc ad sublimia penetrāda minime sufficimus: diu cupitā/diligenter quesitaz rachel nonduz inuenimus. Incipimus ergo gemere: suspirare: nostram cecitatez non solum plangere: sed z erubescere. Dolentibus ergo nobis, z querentibus vñ hanc cecitatem meruimus, occurrūt mala que fecimus. Quiim mo ipsa diuina lectio nobis nolētibus: z aliqd quiddaz in ea molientibus, fedi tatem nostrā frequēter ingerit: z cozda nostra in eius cōsideratione oppungit. Quotiens ergo in diuina lectione pro contemplatione compunctionē reperimus: in cubiculo rachel non ipsam, sed liam nos inuenisse non dubitemus. Raz sicut rachelis est meditari: contemplari: discernere: intelligere. sic pfecto pertinet ad liam flere: gemere: dolere: suspirare. Nam lia (vt dictum est) affectio est diuina inspiratione inflāmata. rachel ēratio diuina reuelatione illuminata. Lia affectio ad normā iustitie seipsam cōponens: rachel ratio se in celestis sapientie contemplationem attollens. Sed de his hactenꝰ. Nūc de earum ancillis videamus.

¶Quomodo imaginatio subseruiat rationi. sensualitas affectioni. Capitulum. v.

Accepit ergo vtraqz sllaruz ancillā suā. Affectio sensualitatez, ratio imaginationem. Obsequit sensualitas affectiōi: imaginatio famulat rationi. Intantū vnaquez ancillarum domine sue necessaria esse cognoscit: vt sine illis totus mūdus nil eis posse conferre videret. Nam sine imaginatione ratio nichil sciret: sine sensualitate affectio nil saperet. Ut quid et lia circa labentium rerum amorem tā vehemēter afficit: nisi quia in eis per ancille sue (hoc est sensualitatis) obsequiū multiformiter delectat. Item cum scriptum sit, qa inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciunt: inde manifeste colligit, quia ad inuisibilium cognitionem nunqz ratio assurgeret, nisi ei ancilla sua imaginatio videlicet rerum visibilium formam repesentaret. Per rerum enim visibilium species, surgit ad rerum inuisibilium cognitionē, quotiens ex his ad illa quādam trahit similitudinē. Sed constat quia sine imaginatione corporalia nesciret: sine quoz cognitione ad celestium contemplatione nō ascenderet. Visibilia enim solus intuet sensus carnis: inuisibilia vero solus oculus videt cordis. Est ergo sensus carnis tor⁹ extrinsecus: sensus vero cordis totus intrinsecus. Ratio foras exire nō potest: sensus corporeus ad illā intrare non p̄. Non sentiebat decebat filiam delicatam/z tenerā, z singulariter formosam foris per plateas discurrere: sed nec seruum cōueniebat domine sue penetralia secretiora irreuerenter irrūpere. Discurrit ergo imaginatio (vtpote ancilla) inter dominaz z seruum: inter rationem z sensum: z quicquid extrinsecus haurit per sensum carnis, intus repzesentat ad obsequium rationis. Semper ergo imaginatio rationi assistit: nec ad momentum quidem ab eius famulatu se subtrahit. Nam sensu etiam deficiente, ipsa ministrare non desinit. Nam in tenebris positus nichil video: z quelibet illic imaginari possum si volo. Sic semper/z in omnibus imaginatio presto est: z eius obsequio vbiqz ratio vti potest. Sed z sensualitas nichilominus satagit solli cita est circa frequens ministerium: et ipsa vtiqz semper z vbiqz ad domine sue lie parata obsequiuz. Hec est que illi solet carnalium delectationum etoos condire, et apponere: z ad earum vsum ante bozam inuitare, z vltra mēsuram prouocare. Que enim alia est q̄ sensualitas, que animi affectionem carnalium voluptatum desiderio inflammat: z earum delectatione inebriat. Hec est que laboziosam illam dominam suam egredientem precedit: z huc/illucqz circunducit. Nam quia lia lippa est, z parū videt: illius manuductionē sequi eam non pudet. Hinc est q lia (animi videlicet affectio) nunc contenenda diligit: nunc diligenda contēnit. quia dum eius oculus in rerum iudicio caligat, carnis appetitum sequi non erubescit. De sunt duarum vroum iacob ancille due quas scriptura nominat Zelpham et balam, balam rachelis et Zelpham lie.

¶De vicio imaginatiōis/z sensualitatis. Cap. vi

Vdimus de earum obsequio: sed nec de earum vicio silendū puto. Est enim bala garrula: zelpha temulenta. Bale nāqz loquacitatez, nec ipsa eius dña rachel compescere potest: ſz et zelphe quidē filiam, dñe sue copia tanta omnino extinguere non potest. Quum qō zelpha sitit, gaudium est voluptatis. De quo quanto plus bibit tāto amplius sitit: nā ad satiandū sensualitatis appetitum totus mūdus nō sufficit. Quia ergo q̄tūcūqz bibat, semp ad bibendū inhiat: recte zelpha, hoc est os hians vocabulū cui⁹ numqz extinguit. Imaginatio autem cū tanta impoztunitate in auribus cordis perstrepit quatin⁹ eius clamoꝛē (vt diximus) ipsa rachel vir/vel oīno cohibere non possit. Hinc est q sepe dum psallimus vel oram⁹, fantasias cogitationū/vel quaslibz imagines rerum ab oculis cordis amouere volumus, nec valem⁹. Quoniā ergo huiusmodi perstrepentiū cogitationum tumultus quotidie etiaz inuiti patimur: qualis/vel q̄ta sit bale garrulitas quotidiano experimēto docemur. Queq etenim visa/vel audita qñqz que ipsi gessim⁹/vel dixim⁹ ad memoziam reuocat: z q ipsa iam enarrando explicuerit, eadē iterum atqz iterum replicare non cessat. Et sepe cū nulla voluntas cordis ei audiendi assensum prebeat: ipsa nichilominꝰ (cuius nullo quasi audicte) narrationem suam explicat. Sic vtiqz decrepiti senes/vel inueterate anus, solent quelibet absqz omni auditoze referre: z quasi aliquibus presentibus cuz eis sermonē conferre. Unde nō immerito bala (hoc est inueterata) dicitur: que inueteratoz morem imitatur. Sed de garrulitate bale, z temulētia zelphe q̄s nesciat: nisi forte qui seipsū ignorat?

¶Qui sint affectus principales: z quo ordine/ vel modo rediganꝰ in virtutes. Cap. vij.

Hinc de earum filijs. z prius de filijs lie dicendum videtur: nā z ipsa prioz peperisse legitur filij iacob ex lia (vt diximus) nichil aliud sūt q ordinati affectus. Qui quidez si inordinati sunt, eius vtiqz filij dici non possunt. Septenaria itaqz lie proles: septē sunt virtutes. Siqdem nichil aliud est virtus: q̄ animi affect⁹ ordinatus/z moderat⁹. Ordinatus quidez, quandiu ad illud est ad qō esse debet. Moderatus, qñ tantus est/q̄tus esse debet. Principales ergo affectus septē sunt, qui ab vna animi affectione alternatim surgūt. Spes videlicet, z timoz, gaudiū, z doloz: odiū/amoz/z pudoz. Isti oēs possunt esse modo ordinati: modo inordinati: sed cū fuerint ordinati, tunc tantuz inter iacob filios deputādi. Si non esset timoz inordinatus: sermo diuinus minime diuisset. Illic trepidauerūt timoze, vbi non erat timoz. Item si nō esset timoz ordinatus: scriptū non esset. Timoz domini sanctus permanet in seculum seculi. Itē si non esset amoz modo ordinatus modo inordinat⁹: scriptura sacra nec hūc preciperet: nec illum prohiberet. Diliges (inquit) deū tuum ex toto corde tuo z ex tota mente tua: z ex tota virtute tua: z proximuz tuum sicut teipsum. Et alibi. Nolite diligere mundū: nec ea que in mūdo sunt. Similiter debemus z de alijs affectibus intelligere: aliqñ ordinatos, z idcirco bonos, aliqñ inordinatos, z idcirco malos esse. De bonis autem quos et iacob filios esse diximus: nunc quo ordine generentur videamus.

¶Quō/vel unde oriat ordinatus timoz. Cap. viij.

Scriptum est. Initium sapientie timoz domini. Hec ergo est prima virtutū proles, sine qua ceteras habere non potes. Qui talez filiū habere desiderat: mala que fecit non solum frequenter, sed z diligenter attendat. hinc magnitudinē sui scelezelpha b'est sensualitas: famulitia. & spes tua.
bala h'est imaginatio. garrula dicatur.

Alt qd operꝰ timoz.

2 Ordo. doloz. q p simeo
2 nez filiaz 2). Just. Lyr.

2 3. spes. q̄ plebi pro li-

Ante timoꝛez. et dolorem nō p̄sumat de spe venie

q. amoz. q̄ sudaz.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ē tā ferreū, qđ diuina pietas sua presentia non emolliat: z sua dulcedine non alliciat. Vñ fit vt quem ꝓius cōsueuerat multū formidare: incipiat postmodū ardēter amare. Vides iā (vt arbitror) q̄ quēadmodum polt crescentem quocūdie timorē, necessario suboꝛtus est dolor: sic vtiq̄ polt spem natam: z per quotidiana incremēta ꝓficientem, nascit amor. Hic itaq̄ est ille filioꝛ iacob, q̄ quarto loco nascit: z iudas (idest cōfitens) in scriptura nominat. Cuius nominis si rationez querimus: citi⁹ inueniemus. Scimus nāq̄ quia quisq̄ qđ approbat, hoc amat: z quo plus amat, tanto ampli⁹ approbat. Et quid est approbare: nisi laudare. Illa, illa vtiq̄ ē vera laudatio: illa ē pura confessio: q̄ ex casta dilectione surgit: que ex laudis ām iratione procedit. Vt lris nosse aptius que sit vox exultationis z confessionis quaz nouit iudas soꝛus: vel ceteris omnibus excellentius:

¶ Quid sit ꝓpꝛium amoꝛis. Cap. xij.

Attende nunc animū aliquem nimium amantem: z nimio amoꝛe feruētem. Attende qđ sentiat: quid secū loquatur de eo quem multum amat: quem valde miratur. Quid ergo dicit? Quid secū tacit⁹ loqꝛtur? O (inq̄t) q̄ bon⁹/q̄ benignus: o q̄ suauis/q̄ dulcis: o q̄ amand⁹/q̄ rum amplectend⁹: q̄ totus admirabilis: q̄ totus desiderabilis. O beatū quē amat: o felicem quē suo amoꝛe dignum iudicat. O felicem si eo frui liceat: me beatū si eum possidere contingat. Hec (nisi fallor) est illa voꝛ exultationis/ z confessionis q̄ semper ex oꝛe iude resonat in auribus diuine pietatis. Quid tu dicis lia? Quid tu ꝓclamas ꝓ iuda? Quid tu reddis dño? quid retribuis ꝓ tali pueꝛo? Nunc (inquit) confitebor dño. Confitebor (inquit) domino ni. in o.m. Vere vtiq̄ et absq̄ dubio non solum frequenter, sed etiā indesinenter domino confiteris/si tamē perfecte diligis. Benedicam (inquit) dominū in omni tēpoꝛe. s.l. eius in.o.m. Semper quidem laudas, si semper amas, z semper desideras. Nam non amares, si non approbares. Quid est em̄ (vt dictum est) approbare nisi laudare? Et ipa laudatio ipa est confessio. Hec putes q̄ sufficiat iude confiteri tantū coꝛde: nisi etiam ꝓfiteat z oꝛe. Cupit enim iudas z alijs cōmendare: z ad eius amoꝛem accendere, quem omnium amoꝛe dignū iudicat: z ab oibus amari desiderat. Hec omnia dicta sunt de confessione laudis. Sed quid dicem⁹ de confessione criminis. Anforte iudas ista ignoꝛat, cuius illā tam excellenter agnoscat? Ego nō sic existimo: quia z hanc, z illā ad honoꝛem dei multū pertinere cognosco. Et scio q̄ qui veraciter diligit: libenter facit quicqđ honoꝛi dei militare cognouerit. Multū commendat bonitatem dei non solum largitas sua: sed etiaz iniquitas nostra. Si enim magnum est nil promerētibus gratis impendere multa: quale, q̄tum ve erit tribuere bona ꝓmerentibus mala? O qualis pietas quā nulla nostra superare potest iniquitas. Alia sunt q̄ miseri coꝛditer ignoscit: alia q̄ affluenter tribuit. Ignoscit mala nostra: largitur bona sua. Semp presto ad ignoscendum: semper parat⁹ ad largiendū. Hic pius, illic largus: vtrobiq̄ benignus: vbiq̄ bon⁹. Cōfiteamur ergo illi mala nostra: confiteamur illi bona nra. Confiteamur a nobis esse mala nostra, vt pie ignoscat: confiteamur ab ipo esse bona nostra, vt conseruet, z augeat. Hec iudas incessanter actitat, ne ingrat⁹ appareat, vel de indulta venia vel de concessa gꝛa. Recte ergo (vt arbitroꝛ) hic pius iudas (idest cōfitens) vocat, quia verus amoꝛ semper confitetur. Deniq̄ cū scriptū sit quia deus veritas est: deuz nō amare conuincit quisquis veritatem coꝛrumpi erubescit. Justus (inq̄t scriptura) in initio accusatoꝛ est sui. Habet ergo quid agat qui se credit vel cupit ethe amatoꝛem dei: nisi forte putet aliud esse amare deū, q̄ amare iustitiam dei. Ecce iā habemus de quatuoꝛ primis filijs lie. Primus est timoꝛ pene: secūdus doloꝛ penitentie: tertij⁹ spes venie: quart⁹ amoꝛ iustitie: z post hec desinit parere. Sufficere enim sibi posse existimat, cum se vera bona veraciter amare cōsiderat.

¶ Quomodo per inuisibilium amoꝛem mens instigetur ad inuisibilium inuestigationem. Cap. xiij.

Sed quid putas in coꝛde rachel agit: quibus putas desideꝛioꝛibus agitat⁹: cum videat liam soꝛoꝛ suam matrem filioꝛum letam: se aūt sterilē permanentē? Audiam⁹ quid dicat: z intelligamus qđ doleat. Quid ergo dicit iacob viro suo. Da michi (inquit) liberos, alioq̄n moꝛiar. Absq̄ dubio studiū sapientie si nō proficit, citius deficit. Sed queram⁹ diligenter quidnā esse possit, q̄ nato iuda: rachel ad amoꝛez ꝓlis solito amplius inardescit. Dicim⁹ superius quia sicut ad liā, id est animi affectus pertinet diligere: sic rachelis, id est rōnis est cognoscere. Q̄ illa nāq̄ oꝛitur quilibet affectus oꝛdinat⁹: ex ista sensus seu intellect⁹ purus. Sed quid aliud per iudam intelligimus, nisi amoꝛem oꝛdinatū: amoꝛem celestium amoꝛem dei: amoꝛē summi boni? Mato itaq̄ iuda i. bonoꝛum inuisibiliū desiderio eꝛrgente/atq̄ feruente, incipit rachel amoꝛe ꝓlis estuare: quia incipit velle cognoscere. Vbi amoꝛ ē, oculus. Libenter aspicimus quē multum diligimus. Nulli dubium quia qui potuit bona inuisibilia diligere, quin velit sterim cognoscere, z per intelligentiam videre: z quāto plus crescit iudas (affect⁹ videlicet diligendi) tanto amplius in rachel feruet desideꝛium pariendi: hoc est gradium ꝓgnoscendi.

¶ Que sit prima via oi ingredienti ad inuisibilium contemplationem, videlicet per imaginationem. Capitulum. xiiij.

Sed quis nesciat q̄ sit difficile, imo q̄ penē impossibile mentē carnalē, z adhuc in studijs spiritualibus rudem ad inuisibiliū intelligentiam assurgere: z in illis cōtemplationis oculum figere? Nulla quippe nouit adhuc, nisi coꝛpoꝛalia: nil aliud adhuc cogitanti occurrit, nisi que cogitare consueuit sola visibilia. Querit iuisibilia videre, z nil occurrit nisi forme rerum visibilium: desideꝛat intueri incoꝛpoꝛea, z nil somniat nisi imagines rerum coꝛpoꝛalium. Quid igitur faciat: quid agat? Nonne melius est quālicunq̄ modo sola cogitare: q̄ obliuioni/vel negligentie tradere? Immo si bene amat mēs, ea non facile obliuiscit: multo ꝓmptius difficilius ad eoꝛum contemplationem subleuatur. Faciat tamen qđ potest. Intuetur ea quomodo potest. Cogitat per imaginationem: quia necdū videre valet per intelligentie puritatem. Hec (vt arbitroꝛ) est causa cur rachel ꝓius liberos habeat de ancilla, q̄ generet de seipsa: q̄ dulce est ei saltem imaginando eoꝛum memoꝛiā retinere quoꝛū intelligentiā nondū valet ratiocinando apprehendere. Sicut em̄ per rachel rationem: sic per eius ancillam intelligimus imaginationem. Suadet ergo ratio cōmodius esse qualicūq̄ modo vera bona cogitare, z imaginaria quadā saltē pulchꝛitudine ad eoꝛ desideꝛium animū accendere, q̄ in falsis z deceptoꝛijs bonis cogitationem figere: z hec est ratio cur rachel voluerit, ancillam suam viro suo tradere. Hanc esse primam viam omni ingredienti ad inuisibilium contemplationem nemo ignoꝛat. Nisi forte quē ad hanc scientiā necdū experientia informat.

¶ Quomodo infirmoꝛum speculationi diuine scripture alludant. Capitulum. xv.

Sed hoc pretereundū, quomodo scriptura diuine huic speculationi alludant: z humane infirmitati condescendāt. Res enim inuisibiles, per rerū visibiliū formas describūt: z earum memoꝛiam per quarūdam cō cupiscibiliū speciez pulchꝛitudinem mentibus nostris imprimunt. Vinea est q̄ nunc terram lacte et melle manantē promittunt: nunc flores: nunc odoꝛes nominant, nunc per cantus hominū: nūc per concent⁹ auiū celestiū gaudioꝛ armoniā designāt. Legite apocalipsin Iohannis, z inuenietis celestis hieruslē ornatum per aurum/z argentum/per margaritas/vel alias quaslibet gēmas preciosas multipliciter descriptū. Et scim⁹ quidem quia hoꝛū omniū nichil ibi est, vbi tamen nichil omnino deesse pōt. Talium nāq̄ nichil ibi est per speciem: vbi tamen totuz est per similitudinē. In his oibus habet bala vnde dño sue vtiliter deseruiat: quando quidem ei hoꝛuz omniuz memoꝛiā vbi, z quādo voluerit, ꝓ voto repꝛesentat. Nec em̄ statim cum voluerimus imaginari possum⁹. Nunq̄ imaginatio rationi vtilioꝛ esse poterit: q̄ cum ei in tali qbsequio deseruit.

¶ Q; imaginatio alia sit bestialis: alia rationalis. Capitulum. xvj.

Sed vt de bale filijs que dicēda sunt prosequamur: sciendum est q̄ imaginatio, alia bestialis alia rationalis. Bestialis aūt iter filios iacob annumerari non debet: nec talē aliquando rachel adoptiuū sibi filiū facere volet. Bestialis itaq̄ imaginatio est, quando per ea que pauloante vidimus/vel fecim⁹ sine vlla vtilitate/absq̄ omni deliberatione huc illucq̄ vaga mente discurrim⁹. Hec vtiq̄ bestialis est: nā z hoc bestia facere potest. Rationalis aūt est illa: quando ex his q̄ per sensum coꝛpoꝛeum nouim⁹, aliqđ imaginabiliter fingimus. Verbi gratia. Aurū vidimus: domū vidimus: aureā aūt pomum nunq̄ vidimus. Aureaz tamē domū imaginari possumus si volum⁹. Hoc vtiq̄ bestia facere nō pōt: soli rationabili creature hoc possibile. Vtiusmodi imaginatiōe sepe vtimur: cū que sint future vite bona/vel mala diligentius rimamur. Rursuq̄ hic sola bona: nusq̄ hic sola mala: sed permixta simul z bona et mala. Et q̄uis in vtroq̄ genere sint multa: nunq̄ tū inuenīū tur sola. Ibi inueniri possunt z bona sine ām ixtione malozū: z mala nichilominus sine ammixtione bonoꝛ. Itez hic sicut nec sola: sic nec summa inuenimus. Ibi z summa z impermixta bona, z mala esse nō dubitam⁹. Quotiēs igitur ex multis bonis/vel malis q̄ in hac vita sensus coꝛporeus experitur: quale/vel q̄tū esse possit illud future vite summū bonum siue malū colligitur: z ex hoꝛum imaginationeꝛ quedā futuroꝛū imago figuratur: talis vtiq̄ imaginatio rationalis esse facile ꝓuincitur: z ad balam/z ad rachel pertinere videt. Ad balam pertinet inq̄tum imaginatio est: ad rachel aūt inq̄tū rationalis est. Talis itaq̄ proles z imaginationis est per natiuitatē: z rationis p adoptionem. Vtiusmodi em̄ ꝓlem vna generat: sed altera educat. Ex bala nāq̄ nascit: sed p rachel moderat.

¶ Q; cum imaginatione: rationem: voluntatem: dicimus/diuersis modis id accipimus. Capitulum. xvij.

Meminem conturbet q̄ z matrem/z ꝓlē imaginationē appellem. Sed hoc nolo esse iter matrē z naiū qđ est inter instrumētum z actum: vel hoc est inter matrem z ꝓlem eius, qđ est inter genus et speciē. Nam genus adiuncta sibi differentia ex se speciē generat: quēadmodum copula viri feminam ad ꝓlē fecundat. Et sepe instrumentum z eius actionē vno nomine appellam⁹: nam illud qđ videmus/z illud quod dem⁹ visuz vocam⁹. Sic cū rō/vel volūtas/vel itellectus nominatur: aliquando instrumentum/aliquando eius actio intelligitur. Et scimus quidem quia instrumentum q̄ eius actio semper ꝓius est/z sine ipsa esse potest. Habet ergo ab instrumento actio esse: non instrumentum ab actione. Vnde nec inconueniens est per instrumētum matrem: per actionem autem filium eius intelligere. Imaginatio ergo quando instrumentum significat: ē vis illa animē qua cum voluerit quodlibet imaginari valet. Hoc instrumēto cū ad aliqđ imaginandū mens vtitur, actio proculdubio quedam efficit/que similiter imaginatio nominatur. Hec volui breuiter cōmemoꝛare: sed i his immoꝛari diutius non est necesse. Sed nunc ad prosecutionis oꝛdinem reuertamur.

¶ De gemina speculatione q̄ surgit ex imaginatione. Capitulum. xviij.

Primus quia sola rationalis imaginatio ad rachel pertinere videat: et que rationalis nō est, eius adoptione ꝓfus indigna iudicat. Sed rationalis imaginatio alia est per rationem dispositam: alia intelligentie ꝓmpta. Illa vtimur q̄n secundum visibilium rerum cognitam speciē visibile aliud aliqđ mente disponimus: nec tamen ex eo inuisibile aliqđ cogitamus. Ista vero tunc vtimur, quando per visibilium rerū speciē ad inuisibilium cognitionez ascendere nitimur. In illa est imaginatio non sine ratione: in ista intelligentia non absq̄ imaginatione. Isti sunt duo filij bale: quoꝛum ꝓmogenitus dan dicit: posteꝛior nepthalim nominat. Ad dan itaq̄ specialiter pertinet cōsideratio futuroꝛum maloꝛ: ad neptalim aūt speculatio futuroꝛum bonoꝛum. Dan nichil nouit nisi coꝛporalia: q̄ ea tamen rimatur q̄ longe sunt a sensu coꝛporeo remota. Neptalim per rerum visibilium formam surgit ad rez inuisibilium intelligentiam. Infernalia tormēta longe a sensu coꝛporeo remota non dubitam⁹, quia vbi/vel qualia sint videre non possumus: sed tñ hec quotiēs volum⁹ per ministerium dan ꝓ oculis coꝛdis habemus. Memo fidelium cū infernum/flammam gehenne/tenebras exteꝛioꝛes in scripturis sanctis legit, hec figuraliter dicta credit: sed ista veraciter/z coꝛpoꝛaliter alicubi esse non diffidit. Vnde fit nimirū vt q̄uis quisq̄am hec ante oculos coꝛdis per imaginationem ponat, non tantum eoꝛum significationez per spiritalem intelligentiam querat: quia hec non tam figuraliter q̄ hystoꝛialiter dicta non dubitat. Recte ergo hoꝛ consideratione ad dan specialiter pertinere iā diximus, vbi sola imaginatione opus habem⁹ q̄uis eam in tali negocio non sine rationis dispositione tractemus. Sed cum terram lacte z melle manantem: celestis hieruslem muros ex lapidibus preciosis: portas ex margaritis: plateas ex auro legerit: q̄s sani sensus bō hec furta litterā accipere velit? Vnde statim ad spūalem intelligentiam recurrit: z quid ibi misticum contineatur inq̄rit. Videsne quomodo hec talis futuroꝛ descriptio ad neptalim tñ pertinere videat: vbi sine intelligentia sola imaginatio sufficere non posse minime ignoꝛatur. Recte ergo dictum est q̄ ad dan specialiter pertineat consideratio futuroꝛum maloꝛum: ad neptalim aūt maxime speculatio futuroꝛum bonoꝛum. Adulta tamen z que de tormentis malozum scripta sunt mistice accipiēda sunt: et multa similiter de future vite bonis (q̄uis coꝛporalia describant) simpliciter intelligenda.

¶ De ꝓma speculatione et eius ꝓpꝛietate. Capitulum. xix.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illud autem sciendum est,immo nec be.ignora ri potest,quia illa consideratio meditanti faciliꝰ occurrit,que in sola imaginatione consistit. Naz illa que cum sola intelligentia permiscetur:ꝯz subtilioz tanto difficiliꝰ inuenit. Unde est q̄ dan prioz, neptalim vero posterior nascit. Hoc autem in hac gemina consideratione valde notabile, q̄ dan scilicet per presentium rerum imaginationem veram,representat rerum futurarum imaginationē fictā.neptalim vero sepe p descripte rei imaginationem fictam surgit ad intelligentiam-veram Necz enim licet de futuris z inuisibilibus bonis per spiritualē intelligentiam aliquid falsuz fingere:ꝯz uis ac ꝯz culpa sit,tormēta malorum multo aliter ꝯz sunt per imaginationem cernere. Quis enim ea omnino prout sunt in hac vita contemplari sufficiat? Sed quicz ea pro arbitrio mentis non qualia sunt,sed qualia fingere nouit, figurando describit. Unde fortassis hic talis filius dan(id est iudicium)vocatur,quia in tali representatione nō experientie documentum:sed sue discretionis sequitur arbitrium. Nam quoniam dan futurarum rerum representationem in cuiuscz mente ex proprio iudicio formari recte quis vt arbitror artificem taliuz dan.i.iudiciū vocat.

De officio prime speculationis. Cap.xx.

Et tamen huius nominis alia ratio, que fortasse ꝯz subtilior:tanto etiam inuenitur z vtilioz. Sancti etenim viri quotiens se sentiunt turpibus cogitationibus pulsari:z ad illicitam delectationem incitari:totiens solent in ipso etiam tentationis aditu futura tormenta ante mentis oculos ponere:z ex tali considerationē quicqd mens illicitū suggerit ante turpem delectationē extinguere. Hoc igit modo in se statim per considerationem pene:vlciscūtur/et dānant blandimenta culpe. Quia ergo per officiū dan illecebrosas cogitationes deprehendimus:arguimꝰ dānamus:castigamus,recte eum dan/id est iudiciū vocamus. Sed quid hoc de turpibus tantum cogitationibus loquimur:quandoquidem vanas/z inutiles perfecti viri non leuiter abhominantur. propter illud quod scriptum inuenitur. De qui cogitatis inutile. Et illud. Spiritussanctus disciplīe effugiet fictum: z auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu. Quid ergo queso fiet de his que sentimus non sine quodaz illicito affectu, q̄ spiritussanctus aufert se ab his etiam que sunt sine intellectu:Sepe fit vt in oratione constitutꝰ:quasdam cogitationum fantasias cum importunitate se magna ingerentes corde toleremus. Sed nunquid eas sine nostra reprehensione negligere debemus? Nonne magis eas oportet acriter arguere:z(vt dictuz est)per representationem pene reprimere irritationem culpe:z cogitationes cogitationibus castigare? Unde scriptuz est. Dan iudicabit populum suum sicut alia tribus in israel. Ad filios quippe zelphe pertinet disciplina operuz:ad filios lie, dispositio voluntatum. Ad filios rachel sententia assertionum:ad filios vero bale:moderatio cogitationum. Quelibet ergo cognatio quasi in sua tribu iudicatur, quādo omne erratum per suuz simile corrigitur. quādo voluntas volūtate emendatur:quando opus opere castigatur:assertio assertione corrigitur. Quotiēs ergo falsum aliquid sentimus quotiens iniustum, aliquid volumus: quotiēs inordinatum aliquid agimus:statim nos reprehensibiles esse minime ignoramus. Sed nunquid eque oēs reprehensione dignos se esse iudicant,quando aliqd inutile/vel inordinatū cogitant? Multozū est seipsos reprehendere de perverso opere/vel praua voluntate:pauci sunt qui seipsos vijudicent de inordinata cogitatiōe. Sed quia pfecti viri hoc faciunt:z facere eos oportet qui p̄fecti esse volūt:idcirco iacob predicit/vel p̄cipit dicens. Dan iudicabit populum suum:sicut alia tribus in israel.

De vtilitate prime speculationis. Cap.xxi.

Si enim dan populi suz districte custodiat:si iudicium suum diligenter exerceat: fiet vt in ceteris tribubus caro inueniat qd̄ iure dānari debeat. Adens etenim que statim in ipsa suggestione precidit illecebrosam cogitationē,non facile ruptuꝝ in prauā delectationem:sicut z culpa que cohibet ante pactum consensum,nunquā transit in actum. Debet ergo dan pre ceteris omnibꝰ vigil,et districtus iudicio esse:vt dū alijs tribubꝰ ex macri pte absq; lite z discessione viuere. Semp inueniet dan in sua tribu qd̄ examinare debeat, quiuste reprehēdat:ꝯuis in alijs possit fieri vt aliquando aliqua earum sine culpa valeat inueniri. Aliarum nāq; culpa est in volūtate:huius aūt exordinatio sepe est in necessitate. Nunquā enim malum approbo:nunquā malo consentio:nunquā malum perficio nisi ipse voluero:maluz autem per cogitationem occurrere potest etiam inuito. Sed ad dan pertinet exurgēs malū statim cum per cogitationem pulsat in iudiciū aliducere:diligenter discutere:deprehendere dānare:z decepto riam cogitationē ex alia consideratiōe percutere:z tēptātia mala ex tormentoꝝ recordatione extinguere. Videsiam(vt arbitroz)ꝯz recte hic filius dan/id est iudiciuz vocet.de quo solo dubitatur vtrum nam populum suum iudicare habeat: cum solus si fieri posset ne ceteri habeant quid iudicent non solum assidue,sed z districte iudicare debeat.

De secunda speculatione z eius proprietate. Capitulum.xxij.

Sed sicut ad officium dan spectat per repsentationem pene reprimere exurgentia vicia:sic ad neptalim pertinet per considerationē premiozum inflammare desideria boni. Mirabiliter enim animū nostrū neptalim ad eoꝝ desideriuz accendit,quotiens eternozum bonozum imaginem mentis oculis adducit/qd̄ tamen duobus modis facere consueuit. Utitur nāq; aliquando translationē aliquā autē comparatione. Comparatione qñ ex presentiuz bonozum multitudine/vel magnitudine colligit illa futurę vite gaudia:quot vel ꝯta esse possint. Verbi gratia. Inspecta sepe solis claritate(corporeo videlicet lumine)cōsiderat ꝯta futura erit lux illa spūalis,tanta/tamq; mirabilis est lux ista corporalis. Ita nāq; putas erit lux illa que erit nobis communis cuz angelis, si tanta est ista quā habemus communem cum bestijs? Qualis erit lux futura beatorum:si talis est presens lux ista miseroꝝ? Item multiplicitatem bonozum inuisibiliū:colligit ex multitudine bonoꝝ visibilium. Quot ergo putamus esse? Sed quis ea possit dinumerare? Quot sunt oblectamēta oculoꝝ:quot oblectamēta auriū,ceteroꝝq; sensuuꝝ? Quot sunt colores:quot odores:quot sapores? Si ꝯ tot sunt delicie corpoꝝ:quot erūt delicie spirituum? Si tāta possidemꝰ in tpe:ꝯta sunt q̄ expectamꝰ i eternitate? Inbunē igitur modū vtitur comparatione/vtitur nichilominus(vt dictum est)translatione:quādo rerum visibilium descriptionē transfert ad rerum inuisibilium significationem. Verbi gratia. Audit in scripturis nominari lucem:sicut de deo scriptum est:quia habitat lucem inaccessibilē. Querit ergo que sit lux ista incorporea quā habitat inuisibilis/z incorporea dei natura:z inuenit qz lux ista est ipa dei sapientia,qz ipsa ē lux vera. Sicut enim lux ista exterioz illumiat oculos corpoꝝ:ita illa absq; dubio illuminare consueuit oculos cordiū. Ecce quomodo neptalim per rerū visibiliū qualitatem,surgit ad rerum inuisibilium cognitionez. Patet ergo ꝯz recte scōm vtrāq; interpretationē,neptalim dicatur. Neptalim nāq;:comparatio/vel conuersio interpretat. Solet nāq; cognitam quālibet rerū visibiliū naturā,conuertere ad spiritalem intelligentiā. Quia ergo pene quicqd scriptū reperit,ad spirituales intelligentiā conuertit:recte conuersionis nomen accepit. Et item quia assidue (vt dictum est)comparatione vtitur:recte nichilominus neptalim (id est comparatio)nominatur.

Quid sit familiare,seu etiā,speciale speculationi secunde. Capitulum.xxiij.

Sciendum autē quia illud contemplationis genus qd̄ in pura intelligentia versatur, huiusmodi speculatiōe q̄ per neptalim designatur,quanto subtilius/tanto nimirū excellentius esse cognoscit. Habet tamē huiusmodi speculatio aliquid singulare,valdeq; notabile. Est enim pre ceteris rudibus quidē adhuc mētibꝰ,minusq; exercitatis:z ad intelligendū facilioz,z ad audiendū iocundioz. Siquidem hec meditāti faciliꝰ occurrit: z audientem dulcius afficit. Est plane z promptioz i meditatione:z affabilioz in sermone. Unde z per iacob de neptalim dicitur. Neptalim ceruus emissus,dans eloqa pulchritudinis. Ceruus nāq; dicitur ppter currendi facilitatē: emissus propter currendi auiditatē. Ceruus animal velox nimis multū currere potest:z multum currere cupit q̄ emissus est. Recte ergo (nisi falloz) neptalim ceruus emissus dicitur,qz per contemplationis gratiam multa percurre re valet:z propter cōtemplationis dulcedinem multum ei currere placet. In tanta enim velocitate neptalim iste contemplatiuus animū in huiusmodi tñ negocio aliquātū exercitatus,nunc ad summa erigit/nūc ad ima deponit/nunc per innumera rapit:vt ipse animus q̄ hec patitur se metipsum sepe miret felici magisterio edoctꝰ ꝯz conuenienter neptalim noster,ceruus emissus dicat. Notandum tñ ne ꝯz recte non autē volanti:sed ceruo currenti cōparatur:nā auis quidem volando longe a terra suspenditur:ceruus aūt ad dandos saltus terre innititur: sed nec in ipsis suis saltibus longius a terra separat. Sic nimirum sic neptalim dū per rerum visibilium formam,rerum inuisibiliū naturam querit:quosdam saltus dare,non autē ad plenū volatum conualescere consueuit: quia in eo q̄ se ad summa erigit rerum corpoꝝ secum vmbram trahens,ima omnino non deserit.

Quanta sit iocunditas speculationis secunde. Capitulum.xxiiij.

Sed quomodo sit ceruꝰ emissus. Sz quō dās eloquia pulchritudinis:fortassis hoc per exēpla euidentiꝰ ostēdimus:persuademus plenius. Ulnus audire eloquia pulchritudinis/eloquia suauitatis/plena decore/plena dulcedine:qualia neptalim formare cōsueuit/vel qualia euz formare conuenit. Osculet me (inquit)osculo oris sui. Fulcite me floribus:stipate me malis,qz amore langueo. Fauus distillās.l.r.mel et.l.f.l.r.et odor vestimētoꝝ tuoꝝ super o.aromata. Quid queso dulcius huiusmodi eloquijs: quid iocūdius inuenit? Quid talibus eloquijs libentius quid auidiꝰ audit? Ista verba carnale aliquid sonare videntur:z tñ spūalia sunt que per ipsa describunt. Sic nouit neptalim carnalia cū spūalibus permiscere: z per corpoalia incorporea describere:vt vtrāq; hois natura eius dictis inueniat vnde se mirabiliter reficiat,q̄ ex corporea z incorporea natura p̄stat. Hinc est fortasse q̄ homini tam suauiter sapiunt: q̄ quodammodo(vt dictum est)vtrāq; eius naturam reficiūt. Illud aūt in eius dictis est valde mirabile,oignūq; āmiratione: q̄ tunc fere semper delectabilius blandiuntur,qñ iuxta littere sensuz nichil sonare videnť:quale est illud. Capilli tui sicut greges caprarum,q̄ ascenderunt de monte galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum,q̄ ascenderunt de lauacro. Nasus tuus sicut turris libani q̄ respicit contra damascū:capud tuum sicut carmelus. Hec z huiusmodi alia cum auditur/vel legūtur iocūda valde esse videntur:z tñ in his oībus si solū littere sensum sequimur,nil in eis inuenimus qd̄ digne miremur. Sed forte in huiusmodi dictis, hoc est qd̄ tam libenter amplectimur: q̄ ex iocunda quadaz (vt ita dicam) littere fatuitate ad spūalem intelligentiaz confugere coartamur. Si ergo digne pensamus,iste noster neptalim ꝯz sit expeditus in meditatione, ꝯz sit iocūdus in sermone:citius aduertere licet ꝯz recte de eo scriptura pronuncietneptalim ceruus emissus dans eloqa pulchritudinis.

De gemina virtutum prole que nascit ex edomita sensualitate. Capitulum.xxv.

Sed hec interim de filijs bale dicta sufficere volumꝰ/restat nūc vt de filijs zelphe aliqd loquamur. Videns itaq; lia sororem suam rachel de adoptiua iam prole gaudere:puocatur z ipsa ancillam suam viro suo tradere:vt possit z ipsa cum sorore sua de filioū adoptione exultare. Si igitur vt supertus dictum est,per zelphan sensualitatem debemus accipere/quā aliam queso virtutis prolem potest ipsa gignere,nisi vt discat z in rebus prosperis tēperanter viuere/z in aduersis patientiā habere? Isti sunt gad/z aser duo filij zelphe:rigoz videlicet abstinētie:z vigoz patiētie. Gad itaq; nascit prioz:aser aūt gignit posterioz,quia prius est vt temperantes simus ad bona ppria. Postea etiam vt fortes simus ad toleranda mala aliena. Hec est gemina virtutum proles,quā zelpha quidem parit in dolore: verūtamen ad magnam beatitudinē dñe sue. Per abstinētiam siquidem vel patientiam,caro quidez affligit,sz ad magnam inde pacē z tranquillitatem animus componitur. Hinc est q̄ nato gad,lia exclamat dicēs. Feliciter Et iterū aser nascente pronunciat dicens. Hoc pro beatitudine mea. Mea(inquit)non sua. Unde enim sensualitas per carnez exterius atteritur:inde cordis affectio ad puritatis integritatem reparatur.

De rigore abstinentie: z vigore patientie: et eorum proprietate. Capitulum.xxvj.

Quanta enim putas pax cordis est vel tranquillitas: nulla huius mūdi oblectamenta concupiscere:nulla eiꝰ aduersa formidare? Quoū vnum per gad adipiscitur: alterum per aser obtinet. Quid enī de huius mundi oblectamētis concupiscat:q̄ oblata delectamenta amore abstinētie recusat? Vel quid de huius mūdi aduersis timeat:qui virtute patientie roboratus,de illatis etiā malis triumphat? Sicut de apostolis scriptum est. Ibant a postoli gaudētes a conspectu concilij:quoniam digni habiti sunt pro noīe iesu contumeliam pati:z sicut per paulū precipit,in tribulatione gaudentes. Quid igitur illius gaudium imminuat,qui etiā de illata contumelia/vel qualibet pressura exultat? Ad beatitudinez ergo animi spectat: quicquid pro dei amore caro durū tolerat. Unde enī corpus atteritur: cōscientia exhilaratur. Et quo exterius videtur infelicior:eo interius cōstat esse beatior. Duo enim sunt ex quibꝰ constat gaudium beatitudinis:carere eo scilz qd̄ nolis,z habere qd̄ velis. Felicē

abstinentia. patientia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem dicimus, q̄ nīl patitur qō nolit: ꝛ illū beatum iudicamus, cui suppetūt que cupit. Qui igitur pro celesti desiderio seculi voluptatē odit: profecto per abstinentiam hostem suum vbiq̄ declinare poterit. Recte ergo rigor abstinētie gad. i. felicitas dicitur: qui vbiq̄ calcat seculi blandimenta q̄ detestatur. Item qui pro amore dei afflictionē corporis diligit: vbi queso non inueniat aliq̄d vnde affligi possit. Si ergo iure beatus creditur qui vbiq̄ inuenit qō amat: iuste vigor patientie aser, hoc est beatū nominat: cui vndiq̄ obuiat qō desiderat. Ecce duo amatores: vnus dei: alter seculi. Iste ꝓpter deum diligit temporalem afflictionē: ille desiderat temporalium bonorum plenitudinem. Ille quidez vbiq̄ inuenire pōt qō ꝓpter deū diligit: iste nusq̄ apprehendere potest bonorum plenitudinez quam sit. Quis horum beatior? Ite ecce alij duo, quorum vnus odit mūdi huius aduersitatem: alter autem detestatur voluptatē mundanā. Sed vbi quesoꝛ ille hostem suum declinare poterit/vel iste inimicū suum calcare non possit? Quis horum q̄so felicior? Beatus (inquit scriptura) qui post aurū non abiit: nec sperauit in pecunie thesauris. Et item. Beatus vir qui suffert tēptationem. q. c. pro. f. a. co. vite. Isti sunt gad ꝛ aser. quorū prior calcat mundanam gloriā: alter ꝓpter deum libenter patitur mundi pressuram. Valde itaq̄ notandum, ꝛ ꝓfunde retinendum, q̄ scriptura sacra abstinentie laborem non calamitatem, sed felicitatem appellare voluit: ꝛ patientie rigorem, non miseriā, sed beatum appellare decreuit. Hoc aūt breuiter hic commemorare volumus, q̄ ꝓ gad non solā illam que in cibo ꝛ potu est abstinentiā intelligere debemus: immo per gad ꝛ aser intelligim⁹ omnis superflue delectationis/aut cuiuslibet corporalis afflictionis abstinentia m/vel patientiam: in omnib⁹ que per quinq̄ sensus carnem delectant/aut cruciant.

¶ Q̄ sensualitatis appetitus non temperatur si imaginationis euagatio nō restrigit. Cap. xxvij

Sed quando queso lia ancillam suaz viro suo traderet vel tales filios adoptaret, nisi sororis sue exemplo prouocata fuisset? Prius ei semper est vt ancilla rachel redigatur sub viri potestate, q̄ ancilla lie. Si eñ imaginatiōis euagatio que fit per inutiles cogitationes prius nō repimitur: absq̄ dubio sensualitatis appetitus immoderatus minime temperatur. Qui igitur vult corporalium voluptatum desideria tēperare: prius assuescat carnales delitias nunc̄ vel saltem raro cogitare. Profecto nāq̄ ētō talia rarius cogitaueris: tanto rarius: tepidius nimirum ea desiderabis. Hec nisi fallor est causa, cur sub virili dominio prior incuruetur bala, q̄ zelpha. Patet nichilomin⁹ q̄ de gad, ꝛ aser abstinētia videl⁹ ꝛ patientia nunc̄ adoptiuos filios faceret: nisi sororis sue rachel, adoptiuā sobolem assidue cerneret. Quis enim vnq̄ affectioni cordis posset persuadere mundi huius prosperā contēnere, ꝛ eius aduersa formidare: nisi suggerentibus dan/ꝛ neptalim future vite tormenta/vel premia eterna non solum frequenter, immo pene indesinenter cogeret aspicere? Hunc autem per assiduam considerationem futurorū malorū facile ei persuaderet contemptus presentium bonorum. Et iterum per iugem contemplationem eterne felicitatis inflammatur ad voluntariam tolerantiam pressure temporalis. Hoc est (vt arbitroꝛ) cur dan ꝛ neptalim prius nascantur: ꝛ cur gad ꝛ aser posterius generentur.

¶ Quomodo per abstinentiam/ꝛ patientiam animus roborat ad omnem obedientiam. Capitulum. xxviij.

Tantis itaq̄ gad ꝛ aser laqueis ꝓmpus instat quo ruben mandragoras inueniat: si tamen eum foras exire non pigeat. Sed cur eum velle exire dubitemus: quem iam ad exeundum/vel introeundū idoneum esse cognoscimus? Credendum est eñ eum post tot natos matris sue: post tot liberos bale, vel zelphe: iam: adultū ꝛ posse/ꝛ velle ad patris sui imperium exire ꝛ intrare. Sed si per ruben (vt superius dictū est) timorem dei accipimus: quid per eius egressum/vel exitum accipere debemus? Quid est eū vel intus esse/vel foras exire? Ruben intus est, q̄n in secreto cordis in conspectu dei de nostra conscientia trepidam⁹. ruben tūc foras exit, quando ꝓpter deum hominibus etiā nos ad omnem obedientiam inclinamus. Timere itaq̄ dei ꝓpter ipsum: homines autem ꝓpter deum est ruben nūc ire, mandragoras inuenire. Exit ergo ruben tempore messis triticee: quādo ex imperio obedientie exercet se in operibus iustitie. Sed quando putas ruben ad perfectā obedientiam conualesceret: nisi eum gad ꝛ aser (id est amor abstinētie ꝛ patientie) ad contēptum voluptatis/vel ad tolerantiā tribulationis animasset? Duo enim sunt q̄ solent imperfectionem obedientie ꝓpedire id est ne cogamur vel amata deserere/vel aspera tolerare. Sed si semel animus amore abstinentie/vel patientie perfecte incaluerit: protinus ruben ad omnē obedientiā absq̄ vlla contradictione se subdit. Qui enim tam aduersa perpeti q̄ in ꝓsperis non delectari apud semetipsum statuit: que difficultas eius obedientiā vlterius minuere poterit? Si eñ dura ꝛ aspera quecq̄ ꝓ dei amore etiam per memetipsum appeto: cur nō magis hec ex adiuncta obedientia ad maioris mercedis gloriā tolero? Recte ergo post natum gad ꝛ aser, ruben exire dicit: quia timoꝛ dñi ex voluntaria abstinentia ꝛ patientia, ad omnē obedientiam roborat.

¶ Quomodo ex abstinentia humana laus surgit: ꝛ q̄ caute eius appetitus temperandus sit. Capitulum. xxix.

Sed quātus/qualisq̄ bone opinionis odor de ipso circūquaq̄ spargitur, q̄ nulla molestia, nulla inopia, a studio obedientie ꝓpellitur? Hec sunt mādragore quas rubē inuenit: quas ab ipso mater eius lia accepit. Quid enim per mādragoras, q̄ odorem suum volent late spargere: nisi bone opinionis famā debemus accipere? Quas quidē tūc lia accipit: quando oblata laus affectū tāgit: quando in laudis sue preconijs animus afficitur: ꝛ in aura popularis fauoris peruerse delectat? Harum partem rachel petit: lia concedit, vt virum accipiat que prolis desiderio flagrat. Mentē etenim que suadente ratione appetitum vane laudis nō tēperat: profecto spiritussanctus ad virtutis prolē minime fecundat. Vnde itaq̄ spiritus est qui vtrāq̄ sororem ꝓlis fecunditate ditat: quia idē spiritus ꝛ rationem ad veritatis cognitionē illuminat: ꝛ affectiones ad virtutis amorem inflammat. Suadet ergo affectioni ratio hūani fauoris appetitū sub vno moderamine temperare: ꝛi ad multiplicandam virtutum prolē, cupit de diuini spūs copula gaudere. Mādragoras itaq̄ possessio sub rachel potestate redigit: q̄ laudis appetitus sub rationis dominio moderatur. Notandum sane q̄ temperate rachel non mandragoras, sed mandragorarum partē petat: nam nec hoc rationem latet, valde esse difficile vt animus q̄uis renitēs, ex oblata laude non hilarescat. Debet itaq̄ amor humane laudis ꝓius temperari: postmodum si posset fieri debet, eius penitus abscidi. Vnde est q̄ rachel partē mandragorarum petisse legitur: lia vero post hodiernum ad iacob loquēs nō de sola parte gloriatur. Ad me (inquit) intrabis: mercede enim conduxi te ꝓ mandragoris filij mei. Ꝓ mādragoris (inquit) non ꝓ parte mandragorarū filij mei. Absente adhuc viro vir lia partem concedit: sed in eius aduentu eius desiderio vberius accensa, nichil sibi ex eis vlterius reseruari voluit. Sic nimirū mens hominis dū spirituali dulcedine tāgitur: quicquid ꝓius de humana laude concupierat, libenter obliuiscitur. In hunc modū mandragore vtiliter de possessione lie, redigūtur sub rachel potestate. Nouit enim rachel q̄ lia mādragoris meius vti: nam quicquid affectio cordis vsurpat ad laudez fuit: rectius sane ratio retorquet ad gloriaz dei. Sed quid hoc dicimus esse q̄ pre ceteris filijs ꝛc, ruben bone opinionis mandragoras potuit inuenire?

¶ Unde maxime soleat laus surgere: ꝛ q̄ vera laus sit de recta voluntate. Capitulum. xxx.

Sed scimus quia virtutum opera que ceteras virtutes nutriunt, pene semper humilitatē extinguūt. Solent enim que per gad/ꝛ aser fiunt hominibus miranda abstinentie videlicet/et patientie opera, operantem non timidum, sed tumidum reddere: non tam humilē, q̄ contumacem efficere. Quid igitur amplius mirandum: quid magis omnium laude predicandum: q̄ cum vnde in alijs sepe extinguitur, diuini timoris reuerentia non minuitur sed augetur? Quia q̄ solemus singulari laude efferre, quē videmus etiaz post virtutum opera non solum de dei, sed de hominum paria offensa non parum trepidare: recte ruben mandragoras post natos gad/aser inuenisse dicitur: quia quēlibet ex operibus preclaris ad timorem non ad tumorem ꝓfecisse miramur. Horanduz sane q̄ he de quibus locuti sumus mandragore nec post natos tot lie: nec post geminos liberos bale: sed post natiuitatez filiorum zelphe statim legūtur inuente. Ad filios nāq̄ lie volūtates: ad filios bale cogitationes: ad filios zelphe pertinent actiones. Voluntates itaq̄ seu cogitationes q̄uis rectas, q̄ tumlibet vtiles, quomodo miramur: vel quando laudabimus quas minime videm⁹? Et q̄uis vera laus sit de recta voluntate: eam tamen non laudamus nisi appareat in opere. Per opus enim bonum bona voluntas inuitat: vt ire bone opinionis laudem, quasi quasdam late fragrātes mādragoras inuenire possit. Quasi ergo post partum zelphe, voles lie mandragoras inuenire credit quando voluntas bona per bonum opus manifestata, mirisice laudum preconijs vndiq̄ honoratur.

¶ Quomodo virtutib⁹ predictis muniatur tam disciplina cordis q̄ corporis. Capitulum. xxxj.

Dicit autem de duarum istarum filijs ancillarū non negligēter pretereūdum, sed iugi memoria retinendum: qō ex eorum iugi vigilantia: vigilicq̄ custodia conscientie nostre ciuitas mire custoditur: multumq̄ protegitur. Primogenit⁹ nāq̄ bale, eam componit intrinsecus: primogenitus vero zelphe munit eam extrinsecus. Per dan repimuntur mala intus exurgentia: per gad repelluntur mala exterius insurgētia. Omnes nāq̄ scimus quia omnis tēptatio surgit aut exterius/aut interius. Interius per cogitatum/exterius per sensum. Modo enim intus per cogitationē pulsat: modo de exterioribus per sensus irrūpere parat. Solet nimirum inimicus nunc ab intus ministrare consilia erroris: nunc a foris admouere incitamenta voluptatis. Sed quia ad dan ptinet disciplina cogitationuz: ad gad autem spectat disciplina sensuum: debet vtiq̄ dan euigilare ad discretionis iudicium: gad dimicare fortiter per abstinentie exercitium. Untus est sedare ciuilem discordiam: alterius est repellere hostilem pugnam. Hic vigilat contra ciuium proditionem: ille contra hostium incursionem. Iste contra perfidiam: ille contra violentiā. Dan nāq̄ negligente, mens facile decipitur: gad segnius agente, subito ad turpem delectationez rapitur. Sed quid interest vtrum ciuitas cordis nostri per vim/an per fraudē pereat, vtrum discordia ciuilis, an manus hostilis eam subuertat?

¶ Q̄ disciplina cogitationum nō possit custodiri sine disciplina sensuum. Cap. xxxij.

Hoc autem nosse oportet/quia disciplina corporis sine disciplina cordis absq̄ dubio inutilis est: disciplina vero cogitationum, sine disciplina sensuuz omnino obseruari nō potest. Unde satis constat, quia sine adiutorio gad, qui cōtra exteriora vigilare debet: dan in componenda ciuitatis pace intus inaniter laborat. Quid enim iuuat iudicātē dan populum suum, assidue causaz discordie amputare: nisi studeat gad per portas sensuum irritamenta viciorum (quēdam videlicet quasi hostilem exercitum) non admittere? Quāuis enim dan assidue in throno iudicij resideat: q̄uis ritas altercantium cogitationum indesinenter componat: frustra vtiq̄ in componenda ciuium discordia desudat: nisi eodem studio gad ciuitatem nostram per sensuū disciplinam muniat: ꝛ hostilia viciorum agmina abstinentie prelio acriter feriat. Unde etiam scriptum est. Gad accictus preliabitur ante eum. Tunc enim vtiliter dan contra proditorum perfidiam intrinsecus vigilat: cum gad extrinsecus occursantes hostes excludit, ꝛ oppugnat. Prius itaq̄ gad accingitur, vt fortiter postmoduz prelietur. Gad proculdubio tunc se accigit: quando sensuum dissolutionem per disciplinam restringit. Tunc gad forti prelio dimicat, quando desideria carnalia per carnis mortificationem trucidat. Magna nancq̄ hostium strages efficitur: cituisq̄ otiosus ille viciorum exercitus in fugam conuertitur, cuz sensus corporis per disciplinam ab euagatione restringitur: ꝛ appetitus carnis per abstinentiam a voluptate refrenatur. Jn hunc itaq̄ modum (vt omnes experiri possumus) dan ciuitatem nostram cōponit intrinsecus: gad munit extrinsecus.

¶ Quomodo i cordis custodia vicium sibi virtutes predicte cooperentur. Cap. xxxiij.

Assistunt autem ꝛ eis fratres sui: nō segnes quidem ad auxilia ferenda: neptalim intus cum dan in ciuium pace componenda: aser exterius cum gad in violentia hostium expugnanda. Sed itaq̄ ꝛ aservigilant contra hostes: dan ꝛ neptalim sollicite sunt circa ciues. Hinc ergo dan minatur: illinc neptalim blanditur. Dan terret minis: neptali fouet promissis. Ille punit malos: iste remunerat bonos. Unus gehenne terrore corda perterret: alter spe felicitatis eterne animos demulcet. Quid ergo putas nepte, nisi iste dans eloquia pulchritudinis, fratrem suuz in tali negocio adiuuat: q̄ animos auditoꝛ dulcedine eloquij sui pene absq̄ mora quo vult inclinat? Adiuuat ꝛ aser exterius nec minus fratrem suum: munitusq̄ ambo ciuitatem contra hostium incursum. Hic latus vnum ꝓtegit: ille alterum defendit. Sed certat in dextro: aser dimicat in sinistro. Sed insidiaꝛ mūdi hui⁹ prosperitas: aser vero psequi mundana aduersitas. Sed aser hosti suo facile illudit, dū partē quā tuetur alta patientie rupe munitaz cōspicit: ꝛ idcirco de tuto statiōis loco hostes suos tā inaniter, q̄ ab imo reluctantes

Universidad de Deusto
Biblioteca

derider/ac despicit. Unde fit vt eum hostes sui sua impugnatione non tam vexent: q̄ triumphandi assidue materiam ministrent. Hinc est q̄ spretis suis impugnatoribꝰ (mundanis videlicet aduersitatibus) in fratris sui persecutores (carnales scilicet delectationes) totus effertur: z eos magna animaduersione persequitur. Tantus autez terꝛor impugnatores gad subito inuadit, cū ei se aser in prelij sui certamine adiungit, vt omnes absq̄ mora ad fugam se conuertant, cum nec ad horam quidem vicissim sibi fratribus auxilium ferentibus resistere audeant. Veri vtiq̄ anime hostes, carnales sunt delectationes. Quis quis queso locus praue delectationi inter tormenta relinquitur: que iste noster aser, propter deum non solum patiēter ferre/sed etiaz vidēter appetere comprobatur? Q̄ recte aser id est beatus dicitur, secundum illam domini sententiam. Beati qui persecutionem pꝫiuntur propter iustitiam.

¶ Q̄ perfectam patientiam semper comitatur misericordia. Capitulum. xxxiiij.

Quis illud dominicū preceptū. Dimittite et dimittetur vobis, tam magnifice iplere potuit? Quis tā facile: quis tam ex corde sibi illatas iniurias ignoscere valuit, q̄ qui de corporis sui cruciatibus exultare magis q̄ con tristari didicit? Et quid eñ inimicos non diligat: cur eis libenter non indulgeat: qui hoc ei inferunt qō desiderat? Magis itaq̄ q̄ suo corpori, suis miserē persecutoribus vt sit iterum atq̄ iteruz beatus. Beati eñ misericordes, quoniā ipsi miam consequentur. O viz gloriosum. o terq̄ quaterq̄ beatum. Beatus ꝓpter iustitie esuriem: beatus propter volūtariā passionem: beatꝰ propter māsuetudinem: beatꝰ propter mie compassionē. Sicut eñ beati qui esuriūt z sitiūt iustitiam: sicut beati qui persecutionem patiūtur, ꝓpter ipsam: sic nichilominꝰ beati mites beati misericordes. Et hic noster aser vt sit veracit multipliciterq̄ beatus, iustitiam ardenter sitiens propter ipsam libēter patitur: nescient iraci facile miserētur. Quāuis enim multum esuriat panem iustitie: dedignatur tamen eum comedere: nisi sit cōspersus oleo misericordie Ex multa diuitiarum etenim affluenta que sibi superabundant ex spoliis hostium pro frequenti victoria, multum est delicatꝰ effectus: nec ei iam sapit panis vllus q̄ tūlibz nitidus sit, nisi sit oleo cōspersus: intantū vt de eo scriptura manifeste denunciet dicens, quia aser pinguis panis eius. Quis putas sic delicijs affluit vt ipse: vt veraciter possit psallere in via testimoniorum. t. d. f. s. in omnibus diuitijs:

¶ Commendatio perfecte patientie. Cap. xxxv.

Quantum nāq̄ putas aser iste abundat diuitijs spiritualium consolationum: q̄tum ve affluit delitijs spiritualium gaudioꝝ cuius diuitias quelibet aduersitas non tā minuere q̄ augere solet: cuius delicias qō uis tormentum, nec saltem interpolare valet. Nam q̄to durius premitur exterius: tanto delectabi lius gloriatur interius. Ue sunt ille delitie quas tantum sitiunt: quas tam gratanter accipiunt: non dico pauperes z ignobiles, sed etiam ipsi reges/vel principes. Adē tioz si hec de ipo ipa scriptura nō loquꝫur. Aser (inquit) pinguis panis eiꝰ: z prebebit delicias regibus. Q̄ eniz putamus suauiter pascuntur: q̄ mirabiliter crediñ delectantur: non quilibet reges, sed illi vtiq̄ vere reges quibus ille rex regū, z dominus dominantium restituit imperium corporis sui: et quibus distribuit regnum patris sui: talibus inq̄ regibus q̄ putamus dulce sit: q̄ intime eis sapit, cum videant hominem iustitie amore tormenta nō timere: z inter ipsas pfectiones pacē cordis/ animiq̄ tranquillitatez nō amittere. Si enim gaudiū est in celo super vno peccatore penitentiā agente: q̄nta tūc solēnitas erit sup quolibet iusto pro iustitia libenter morīte. Uere aser pinguis panis eius: z prebebit delitias regibus. O qualis panis: panis eius. O quales delitie: delitie eius que tantū sapiunt regibus: regibus talibus. Certe reges isti iam ad nuptias agni introierunt: iam ad illud eternum conuiuium sederunt: iam illo angelorꝫ pane delitijsq̄ eternis vescuntur: iam torrente voluptatis potabuntur: z adhuc huius aser delitias insatiabiliter esurimus: z vsq; hodie esurientes z sitientes iustitiam, in tanta celestium gaudiorum abundantia, hanc suam famē/vel sitim sedare non possunt. Aser pinguis panis eius: et prebebit delitias regibus. Q̄ putas largus esse potest in necessitates pauperum: cui superabundat parare delitias regū: Quātuz putas miranť: q̄tum ve gratulantur in eius constantia quos viuentes adhuc in valle lachrimarum premit ifirmitas sua: si tantū delectanť in eius operibus illi etiam quos iam absorbuit felicitas illa eterna: Aser pinguis panis eius: z prebebꝫ delitias regibꝰ. Et vñ ei tanta diuitiarum abundātia: tanta delitiarū copia nisi (vt dictum est) de hostiū spoliis in tam frequēti victoria. Cōstat nāq̄ quia q̄to amplius atteruntur hostes iustitie: tāto vberius cumulantur gaudia conscientie. Gloria z diuitie in domo eius: ait psalmista. Et apostolꝰ de huiusmodi gloria z diuitijs, quasi exponendo loquit ita Gloria nostra hec est: testimoniū conscientie nostre. Hec est domus/vel ciuitas illa, conscientia videlicet nostra/ in qua spiritualium bonorum diuitie abundant: cum eā predictarum ancillarum filij vigili cilicitudine custodiunt. dan videlicet z neptalim sanctis gentibus in confirmāda pace ciuium: gad, z aser viriliter agentibꝰ in expugnatione hostium. Horum, nāq̄ prudentia ciues pacificantur: illorum constantia, hostes expugnantur.

¶ Quomodo/vel quo ordine oriatur verus gaudium. Capitulum. xxxvj.

Hostibꝰ itaq̄ fugatis, ciuibusq̄ pacificatis: nil iam obstat (vt arbitror) qui illa nostra ciuitas exoriatur que sit illa dei pax que exuperat o. f. vel q̄ sit magna multitudo dulcedinis quā abscondit deus diligentibus se. Abscondit inquit. Quid ergo mirum eam si quilibet mundi amator nescit, quaz deus diligentibus se abscondit? Qui enim in bonis falsis z deceptorijs spem figunt: que sint vera bona inuenire non possunt: vnde est qō dicunt. Quis ostendit nobis bona. Est enim manna absconditum: z nisi gustantibus omnino incognitum. Est nanq̄ huiusmodi dulcedo cordis, non carnis: vnde nec eam nosse potest quilibet carnalis. Dedisti (inquit) letitiam in corde meo. Corporales delitie sicut z ipsum corpus corporeo oculo videri possunt: delitias cordis sicut nec ipsum cor, oculi carnis videre nequeunt. Qua ergo ratione spirituales delitias cognoscat: nisi qui ad cor suum intrare: z intus habitare non dissimulat? Unde et ei dicitur: intra in gaudium domini tui. Hoc itaq̄ internum gaudium spiritualis solis, illa dulcedo que intus sentitur, est ille filius lie qui ei quoto loco nascitur. Est enim gaudium (vt superius iā dictum) vnꝰ de principalibꝰ affectibꝰ. Hic ait cū ordinat est: recte inter filios iacob/z lie annumerari potest. Ordinatū aūt z verū gaudiuz veraciter tūc habemus, quādo de veris/z internis bonis gaudemꝰ. Ad talis pīs q̄ deriū aptius nos aiare voluit: cum dixit. Gaudete in dño semp: iterū dico gaudete. Et ꝓpheta. Letamini i dño et

exultate iusti: z gloriamini oēs recti corde. Pro tali prole lia mandragoras libenter contempsit, vt talē filiuz habere posset. Mens etenim que in laude hominū delectatur: qō sit internum gaudiū experiri non meretur. Recte autem post natiuitatem gad z aser: lia talē filium genuit: quia nisi per abstinentiam z patientiam, mens humana ad verum gaudium non pertingit. Oportet ergo non solum falsam delectationem, sed etiam vanam perturbationem excludere qui vult de veritate gaudere. Qui enim adhuc in infimis delectatur, interna vtiq̄ locūditate indignus est. z qui vano timore perturbatur: spirituali dulcedine non potest perfrui. Falsam leticiam veritas damnabat, cum dicebat. Ue vobis qui nunc ridetis. Uanaz perturbationem extirpabat, cum auditores suos ammonebat. Nolite timere eos qui occidunt corpus animam autem nō possunt occidere. Horum autem vnū abstinendo superamus: alteruz patiendo calcamus. Itaq̄ ꝓ gad extirpatur falsa delectatio: per aser vero vana perturbatio. Isti sunt gad z aser qui excludunt gaudiuz falsum: et introducunt gaudium verum. Jam (vt estimo) nulla erit deinceps questio, cur hic talis filius isachar dicatur: siquidem ysachar merces interpretatur. Quid enim aliud tot tantisq̄ laboribus quærimus: quid inq̄ aliud q̄ verum gaudium tam perseueranti longanimitate expectam? Huius mercedis totiens quasi quasdam primitias z velut arram quandam accipimus, quotiens ad illud domini nostri gaudium internum intramus, z ex parte aliqua gustamus.

¶ Comparatio interioris/et exterioris dulcedinis. Capitulum. xxxvij.

Hanc autē interne dulcedinis degustationē scriptura sacra nunc gustum/nunc ebrietatē vocat: vtq̄ sit parua, vel magna oñdat: parua quidem ad comparationem future plenitudinis: magna autem in comparatione cuiuslibet mūdane iocunditatis. Presens etenim spiritus huiū virorum delectatio, future vite gaudijs comparata, q̄tumlibet excrescēs inuenitur parua: in cuius comparatione tamen omnis exteriorum delectationum suauitas est nulla. O dulcedo miranda: dulcedo tā magna: dulcedo tam parua. Quomodo non magna que mundanaz omnē excedis? Quomodo non parua que de illo plenitudine vix stillam modicam decerpis? Modicum quidem de tanto felicitatis pelago mentibus instillas: mentem tamen quā infundis plene inebrias. Meritō tantillum de tanto gustus quidem dicitur: merito nichilominus que mentez a seipsa alienat, ebrietas nominatur. Gustus ergo est: z ebrietas iure dici potest. Gustate (inquit propheta) z videte qñ suauis est dominus. Et apostolus petrus. Si tamen gustatis quoniaz dulcis est dominus. Et de ebrietate idem propheta. Uisitasti terrā: z inebriasti eam. Iudi hominem hac ebrietate madentem: z quid circa se agatur omnino ignorantem. Sive in corpore inq̄t: sive extra corpꝰ: nescio, deꝰ scit. Quō putas inebriatus erat: quomodo mundus ei in oblionem venerat qui seipsum nesciebat?

¶ Quid soleat impedire illud internū gaudium. Capitulum. xxxviij.

Hac vtiq̄ dulcedine inebriari non merentur, q̄ adhuc carnalium desideriorꝫ fluctibus agitantur. Uisitasti (inq̄t) terrā, z inebriasti eā. Quid putas est causeꝫ q̄ solam terrā dominus dicit inebriasse: cur non etiam et mare? Sed scimus quia mēs que per varia desideria fluctuat, quā adhuc secularium curarum procella exagitat, ad illud internum gaudiū non admittitur, z illo torrente voluptatis non potatur: q̄to minus inebriatur? Scimus quia mare semper fluctuat: terra autem in eternum stat. Sic z cetera elementa semp in motu sunt: z sola terra stāte, stare cetera nesciūt. Quid igitur per terram nisi firam cordis stabilitatem debemꝰ accipere? Debet igitur fluctuationem cordis restringere, z ad vnius veri gaudij desiderium cogitationuz/affectionumq̄ motus colligere, qui se cupit/vel credit illo vere sobrietatis poculo inebriandū fore. Hec est illa vere beata terra, mentis videlicet stabilitas tranquilla: quando mens in seipsa tota colligitur. z in vno eternitatis deside rio immobiliter figitur. Hec est illa terra quā veritas promittebat, cum dicebat. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Hec est illa terra de qua psalmista, pmittens admonebat: z admonēs, pmittebat. Inhabita (inquit) terram z pasceris in diuitijs eius. Hec est illa terra quā iste ysachar asinus fortis vidit/z concupiuit. z in eꝰ concupiscentias mirabiliter exarsit. Ysachar (inquit) asinus fortis habitans inter terminos: vidit requiem q̄ esset bona: z terram q̄ esset optima: z supposuit humerum suum ad portandum: z factus est tributis seruiens. Oportet ergo nos trāsire de terra ad terram: de terra aliena ad terram propriam: de exilio ad patriam: de gente ad gentem: z de regno ad populum alterum: de terra morientiū ad terram viuentium, si volumus experiendo nosse verū z internum gaudium. Concupiscamus z nos terram illam quā ysachar iste vidit, z concupiuit. Si enim non vidisset, nō cognouisset: z si nō cognouisset, nō concupisset.

¶ Quomodo iterna dulcedo soleat animū et ad fortia roborare: et ad humilia inclinare. Capitulum. xxxix.

Ro hac terra asinus factus/z fortis effectus: libenter supposuit humerum suum ad portandum: z factus est tributis seruiens. Multum sibi subito viluerat, qui se asinuz, animal videlicet pene pre ceteris vilius reputabat. Multū concupiuit terram quā vidit: pro qua ad omnem laborem fortis perdurauit. Uiderat sane q̄ ad pulchritudinē terre illius omnes iustitie nostre erant vt pānus mulieris menstruate. Uiderat nichilominus q̄ non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. In vno ergo sibi vilis: in altero fortis effectus: de vno humiliatus: de altero roboratus: fortitudinis sue humerum ad omnem laborem libenter inclinauit: z in acquirenda diuina gloria non sua, vero regi dignum tributum persoluit. Multis autem audire et alterum simili ratione sibi viluisse: z ad omnem nichilominus laborem conualuisse. Et iumentum (inquit) factus sum apud te. Et alibi Propter te (inquit) mortificamur tota die. Ecce q̄ vilis ecce q̄ fortis. Utilis vt iumentum: fortis ad se mortificandum. Ysachar asinus fortis habitans inter terminos, vidit requiem q̄ esset bona: z terrā q̄ esset optima. Pene q̄ nō plene hanc morientiū terrā deseruerat: pene nō plene illā viuentiū terrā apprehēderat, qui inter terminos habitabat. Quia vilissimis/et paucissimis huius vite bonis contētus erat, huius terre misere extrema tenebat. Quia per frequentes mētis excessus perhennis vite bona pregustabat, illius beate terre initia tāgebat. Ysachar asinꝰ fortis, habitās inter terminos: qz huius vite bona ad necessitatē nō respuebat, hanc terram penitus non deserebat: quia future vite non nisi nouissima quedā capere poterat. Illam omnino non apprehēdebat: z ideo inter terminos habitabat. Istā tolerabat ad necessitatē: illā concupierat ad iocunditatez: z idcirco iter terminos habitabat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Catagebat penitus istam deserere, nec poterat, ambiebat in illam totus intrare, nec valebat. Fecit ergo qđ potuit, inter terminos habitauit. Quotidie ad illaz nitebatur: quotidie ad istam relabebatur: z in hunc modum inter terminos mozabatur. Ysachar asinus fortis habitãs inter terminos, vidit requiem q̃ esset bona: et terram q̃ esset optima. Quid ergo mirum q̃ eam vidit qui in eius confinio habitauit? Quid (inq̃) mirum q̃ vidit: q̃ visam cognouit: q̃ cognitam concupiuit? Et idcirco supposuit humerum suum ad portandum: z factus est tributis seruiens. Vidit (inquit) requiem q̃ esset bona. Requies ergo ibi est: z requies bona. Si enim ibi non esset, ibi eam minime vidisset. Et si bona nõ esset: propter eam humerum suum ad portandum minime supposuisset. Adasueti autem (ait prophetа) credita bunt terram: z delectabuntur in multitudine pacis. Ecce qualis terra. Pax ibi est: requies ibi est. Pax plena: requies bona: pax quieta: quies pacifica. Vidit requiem q̃ esset bona: et terram q̃ esset optima. In illa labor non est: sed ad illam sine labore peruenire non potest. Propter ipsaz laboratur: sed in ipsa non laboratur. Extra hanc terrã non inuenitur requies vera: nullus penitus labor inuenitur i hac terra. Duo sunt, terra: z requies. Duo contra duo. Duo bona, cõtra duo mala. Duo sunt magna mala: miseria, z cõcupiscentia: pena scilicet, z culpa. Duo magna bona: trãquillitas z stabilitas. Contra miseriam, mentis tranquillitas: cõtra concupiscentiam, cordis stabilitas. Nullam molestiam sentire, est bene requiescere. Nullis concupiscẽtie fluctibus agitari, est procul dubio iã in terra mozari. In terra tali, requies talis. Adens que ad internum gaudium nondum tota colligitur: que sit vera requies minime experitur. Ue michi misero qui vsq̃ hodie viuo vag9 z p fugus super terram: vagus, sequendo concupiscentiam profugus, declinando miseriam. Semper deest qđ concupiscam: vbiq̃ inuento quod fugiam. Concupiscentia me facit vagum: miseria me efficit profugum. Profecto terra mala, terra miserie: talis terra in qua taliter viuo: terra miserie z tenebrarum vbi vmbra mortis est, z nullus ordo. Est proculdubio terra talis non stabilitas cordis: sed duricia/z insensibilitas mentis. Sed spiritus tuus bonus domine deducet me in terram rectam: et qualem denicq̃ ysachar vidit/z concupiuit, eo q̃ esset ibi requies bona: z ipsa terra optima. O felicez qui potuit vel ad horam malorum omnium obliuisci: z illa interna pace/vel requie (saltem ad modicum) potiri. Felicem nichilominus cui datum est dispersiones cordis in vnum colligere: z in illo vere felicitatis fonte desiderium figere. Illud vtiq̃ bonum: verumtamen hoc optimum. Iuxta qđ ysachar vidit requiem q̃ esset bona: z terraz q̃ esset optima. Quia bonum quidem est longe esse ab omni malo: multo tamen melius, immo optimum, inhesisse summo bono. Nouit hoc ysachar: z idcirco a tali terra longi9 discedere nolebat. sed habitans inter terminos in eius vicinia manebat: cupiens/z ambiens eam raptim quidem et furtim per raros saltem excessus tangere: sed z de illi9 terre fructibus frequentius comedere. Est enim (vt nosse potestis) fructus terre illius sublimis: fructus mirabilis fructus singularis. Huius siquidem terre fructibus mẽs hominis sepius suauiata/et aliquatenus impinguata: mirandam subito contra omnia pericula fortitudinem accipit: intantum mox ad omnium vitiorum odium conualescit: vt parum iam ei sit nullum in seipo per consensum recipere: nisi studeat ea z in alijs viriliter persequi: z fortis animaduersione percutere.

¶ Quomodo/vel quo ordine ordinatur in nobis odium vitiorum. Capitulum.xl.

Sit ergo mox iam fortis cõtra omne perculum: q̃ ferox hostis vitiorum omnium. Hinc est q̃ post ysachar, zabulon nascitur: qui habitaculũ fortitudinis interpretatur. Quid enim per zabulõ intelligim9 nisi odium vitiorum? Odiuz bonum: odium ordinatum: odium vitiorum. Hunc proculdubio in nobis affectum propheta ordinare cupiebat cum dixit. Irascimini/z nolite peccare. Quid est eñ irascendo non peccare: z non peccando irasci, nisi homines vtiliter nõ ad oculum amando, eorum vicijs indigniari? Hoc habere se filium idem propheta significabat, cũ alias dixit. Perfecto odio oderam illos. Et alibi. Omnem viam iniquaz odio habui. Hic est egregius ille miles dei qui bella domini preliari non cessat: et quem vsitato vocabulo scriptura sacra zelum domini/vel zelum rectitudinis appellat. Zelus domus tue domine comedit me: z opprobria exprobrantiuz tibi. c. s. m. Et iterum. Tabescere me fecit zel9 mẽs. q. o. f. v. t. iimici mei. Et helias. Zelo (inquit) zelatus sum propter dominum. Et finees zelauit zelũ domini: z accepit sacerdotium eternum. Sed vnde istas fortitudo tanta: tam mira constantia? Helias solus contra centum quinquaginta prophetas baal insurrexit. Finees solus cõtra castra madianitarũ irruens, pẽs, adulterantes gladio transuerberauit. Ecce ẽtiam roboris accipiunt: ecce q̃ fortes fiunt, qui de illius predicte terre fructibus comedunt, qui se interna suauitate reficiunt. Recte ergo post ysachar qui merces interpretatur, zabulon id est habitaculuz fortitudinis nascitur: quia post degustatam eterne retributionis dulcedinem/animus contra tẽtationum argumenta mirabiliter roboratur. sua subito pericula prouidens: domini iniurias fortiter vlciscitur. Hinc est q̃ moyses illo ritissimus omnium qui mozabantur in terra, post. xl. dierum ieiunium, spiritualium deliciarum refectus satietate mirifica, inuantum subito zelum contra fabricatores/vel cultores vituli exarsit: vt statim adiunctis sibi qui domini erant, per medium castrouz de porta ad portam percutiendo transiret. z hominum preuaricatorum tria milia in mortem prosterneret. Sic sic post ysachar zabulon gignitur: quia per internę dulcedinis degustationem odium vitiorum generatur: z vere fortitudinis robur acquiritur. Iste est zabulon qui irascendo iram dei placare consueuit: qui pie seuiendo dum hominum vicia percutit, eis quasi non parcendo meli9 parcit. Absq̃ dubio nichil sic placet deo: nichil sic placat deum, quomodo zelus animarum.

¶ Qui sit rarum ex vero vitiorum odio zelũ rectitudinis habere. Capitulum.xli.

Qui multi multas ceteras virtutes preclares ex dei gratia mente conceperunt: z degenerauerunt, qui hunc fructum habere non potuerunt. Qui multos hodie videmus spiritu pauperes: spe gaudentes: caritate feruentes: multum distinentes: admodum patientes: ad zelum tamẽ animarum nimis tepidos: multum q̃ tocentes. Alij quasi ob custodiam humilitatis, delinquentes increpare non presumunt: alij ne caritatem fraternam perturbare videantur, peccantes arguere metuunt. Sic et alij alijs/z alijs adhuc modis qđ zelare pro domino nolunt, virtutis hoc esse fingunt/vel virtutem esse credunt. Econtra, multi quod absq̃ dubio agunt in spiritu furoris, agere se arbitrantur zelo rectitudinis: et que veraciter exequuntur odio hominum, exercere se putant/vel simulant odio vitiorum. Sed quesq̃ illicitę

rogent qui hui9modi sint, qui zabulon iam genuisse se credunt: seipsos queso interrogent, vtrum in veritate diligant quos (quasi instigante zabulon) tam acerbe castigant. Forte adhuc que sint ille spirituales delicie per experientiã scire minime ꝓtuerunt: ad quas eos quos arguunt/vel flagellant, suis inuitare flagellis/vel etiaz increpationibus videri volunt. Illi enim pietate, potius q̃ crudelitate delinquẽtes persequi credendi sunt: qui interna illa gaudia ad que eos tot doloribus inuitant per experientiam nouerunt. Iudam/z ysachar ꝓiusq̃ zabulon iam ꝓperisse legimus: z per iudam carnalem: per ysachar spiritualium gaudiorum experientiam significari iam diximus. Patius iudam/z ysachar nasci necesse est: quoniam mens que caritatis/z interne suauitatis ad huc expers est: rectitudinis nomen in suo zelo minime seruare potest. Caritas enim docet quomodo tractare oporteat quos zabulon castigat. Spiritualiũ noticia docet que sit illa suauitas ad quã inuitantur/vel etiam compelluntur, quibus exterius iocunditas (carnalis videlicz voluptas) interdicitur: pro qua sepe zabulon vrgente durius arguuntur. Iudas itaq̃ docere debet modum, ysachar autem causam correptionis: vt moderante iuda fiat in spiritu lenitatis et ysachar suggerente fiat nichilominus causa vtilitatis. Utilitatem tamen eorum zabulon querat non suam: vt qđ delinquentes ferit, ad vtilitatem sit, non ad vindictam.

¶ Quod sit officium veri zelatoris. Cap. xlij.

Debet autem zabulon non solũz delinquentes corripere: sed eos etiam tempore tribulationis cõtra persequẽtes defensare. Alioquin verus zelus non est: nec zabulon veraciter dici potest: si patior est ad ferendum q̃ ad protegendum. Non enim frustra iste sextus q̃ nouissimus filiorum lie habitaculum fortitudinis dicitur: nam zabulon (vt superius iam dictum est) habitaculuz fortitudinis interpretatur. Vide ergo quomodo domus inhabitantes quosq̃ superius protegit: z ab omni parte cingit, z tamen nisi fortis z firmiter munita sit, habitaculum fortitudinis non erit. Sic nimirũ sic perfectus zelus vt zabulon iure possit dici: immo veraciter esse debet, infirmiores cõtra aerias potestates doctrina/z oratione protegere: z contra mundana pericula vtiq̃ munire: z in vtroq̃ non solum infatigabilis, sed etiã insuperabilis perseuerare. vigilare ergo oportet hinc cõtra insidias diaboli: illinc contra pressuras mundi. Proculdubio quisquis es in vtroq̃ fortis, habitaculum es fortitudinis: z digne zabulon dici mereris. Debet esse zabulon promptior, immo semper paratior ad mala ferenda: q̃ ad mala inferenda. Et quia habet necesse pro culpa quandoq̃ subiectis irasci: amplius vtiq̃ dolet cum cogitur eos pro culpa percutere, q̃ cum cogitur pro eoz defensione puniri. Libenter ergo se occurrentibus periculis obijcit: z contra seuientium tempestatuz procellas se sponte opponit. Alioquin frustra in littore maris habitat: frustra in statione nauium habitationem parat, si cõtra marina mundane pressure discrimina trepidat: nisi tẽpestatibus diu fatigatos, z tãdem littoribus electos blãde excipiat, z benigne foueat.

¶ Qui veri zelatoris sit vigilare, non solum contra seuitiam: sed etiam contra fraudulẽtiam. Capitulum.xliij.

Abulon (inquit) in littore maris habitabit: z in statione nauium: pertingens vsq̃ ad sidonem. Que ergo causa est putas cur habitet i littore, nisi vt muniat extrema terre: z vtpote habitaculum fortitudinis protegat infirmiora membra ecclesie? Illorum ergo se periculis opponit: quos assiduis persecutionuz procellis fatigari conspicit. Et eni naufragantibus semper paratus sit ad ferendum auxilium: manet (vt de eo scriptum est) in statione nauiuz. Diuturnis nãq̃ tentationibus oppressos, z quasi quedam naufragia passos, z pene iam fractos scit blanda consolatione fouere, et ad statum securitatis erigere: z ad quẽdam quasi tranquillitatis portum reuocare. In hũc itaq̃ modum zabulon in littore maris habitabit in statione nauium: pertingens vsq̃ ad sidonem. Extendens ergo se later per littora maris: z huc illucq̃ discurrens: dũ vndiq̃ vigilat circa suorum protectionem: duz vbiq̃ se parat cõtra hostiuz incursionem: pertingit etiam vsq̃ ad sidonez. Sidon venatio interpretatur: per qua recte satis deceptionum fraudulentia intelligitur. Satagit ergo zabulon iste non solum imbecilles quosq̃ erigere contra furorez persequentium: sed quoslibet etiam simplices eripere de laqueo venantium. Ad sidonem ergo vsq̃ pertingit, quotiens versuti hostis insidias detegit: quotiens fratruz falsam fraudulenta consilia deprehendit: qualium sermo (teste apostolo) vt cancer serpit. Hic est enim ille laqueus venatorum: z quasi quoddam rete spirituũ malignorum animas simplices venantium: lingua videlicet adulantium: lingua detrahentiũ: seminantium inter fratres discordias: concitantium iras/risas. Pertingit ergo zabulon vsq̃ ad sidonẽ: quotiens preuenit insidiatoruz dolosam machinationem, siue malignorum spirituum/siue perfidorum hominum. Scimus enim fieri huiusmodi uationez animarum/aliquando per occultam suggestionem demonum: aliquando per apertam persuasionẽ hominum. Verũtamen nouit vtraq̃ zabulon caute deprehendere: z in cautis detegere. Figit ergo fortitudinis sue habitaculum e regione maris, in confinio sidonis: vt hic vigilet contra seuitiam persequentium: illinc contra fraudulentiam insidiantium: z impleatur qđ de eo scriptum legitur. Zabulon in littore maris habitabit, in statione nauium pertingens vsq̃ ad sidonem.

¶ Quale sit/vel q̃tum habere perfectum zelum animarum. Capitulum.xliij.

Cogitet qui potest qualis sit hic filius: q̃ta sit eius virtus, cui9 officio quisq̃ non solũ seipz contra vicia munit, sed etiam alios a peccati laqueis eripere contendit: z quoniam nõ potest malitiam in melius mutare, nititur saltẽ resistẽdo repãmere. Nescio si potest homo aliquid a deo in hac vita maius accipere: i gnoro an possit hac gratia interim maiorem aliquã deus homini conferre: q̃ vt ei9 ministerio peruersi homines in melius mutentur: vt de filijs dyaboli filij dei efficiãtur. An forte cui q̃ magis videbitur esse mortuos suscitare? Ergo ne maius erit suscitare carnem iterum mozituram: q̃ animam in eternum victuram? Ergo ne maius erit carnez reuocare ad gaudia mundi: q̃ animẽ restituere gaudia celi? Ergo ne maius erit restituere carni bona transeuntia, iteruz peritura, q̃ aie reddere bona eterna ieternũ mãsura? O qualis dos: q̃ta dignitas, talem gratiam a deo accipere: non debuit dei sponsa a sponso suo dotem aliã accipere: non decuit celestem sponsum sponse sue dotem aliã donare, q̃ vt p adoptionis gratiã possit multos deo filios gignere: z de filijs ire/filijsq̃ gehenne, regni celestis heredes ascribere. Merito ergo zabulon nato exclamat mater eius lia. Ditauit me deus dote bona. Videsne quale/q̃tum ve sit zelũ iustitie veraciter possidere: z vitiorum odium ex coz

Universidad de Deusto
Biblioteca

dē gerere: in veritate exercere. Qui talē filiū genuit: cū p pheta fiducialiter psallit. Oēm viā iniquā odio habui.

¶Quomodo/vel vnde oriatur ordinatus pudor. Capitulum.xlv.

SEd nunquid post has sex virtutū soboles saltē dabitur cuiuis sine peccato viuere: vt saltē post vitiorum odiū possit sine vitio esse? Quis hoc presumat? Quis hoc in hac vita vel sperare audeat, cū apostolus dicat si dixerimus qz pctm̄ nō habemus, nosipsos seducim⁹: z veritas i nobis nō est? Quis est (vt de ceteris taceā) qui ipsa saltem peccata ignorātie possit in hac vita plene deserere/pfecte deuitare? Nū quid vel ipsi qui aliox culpas corripiunt, se ab omni peccati contagio penitus exuunt? Immo eos sepe per quos deus aliox errata corrigere disponit ex magne pietatis dispēsatione grauiter cadere permittit: vt ex propria culpa discant, qz misericordes in aliox correptione esse debeant. Sed qtum putas erubescunt: cū quali se humilitate deiciunt, cū se in id vū alios corripiunt/vel forte in aliquid graui⁹ lapsos conspicīūt, qui alijs in statu rectitudinis formam prebere debuerunt? Quis putas digne pensare sufficiat, qta cōfusio corda eorum transfigat, cū in sua vita videant qđ iure valeat ab ipsis etiam reprehendi: quos pro culpa eoz̄ reminiscuntur a se sepe z acerbi⁹ corripi, z durius castigari? Hinc est q post zabulon nascitur dina: quia nimirum sepe nimium zelum interueniē te culpa sequitur verecundia. Nichil enim aliud intelligimus per dinam nisi verecundiam: sed ordinatā. solum peccatum erubescere, est bonam/est ordinatam verecundiam habere. Sed qui zabulon nondum gignere meruit frustra dinam se posse gignere credit.

¶Quis/vel qualis sit ordinatus pudor. Capitulum.xlvj.

OIsce prius peccatū odisse: z tunc illud incipies vaciter erubescere. Si veraciter odis, erubescis citius illud. Ille pudor verus esse cognoscitur: quem vicioū odium precedit, z comitatur. Alioquin si in peccato deprehenderis, z deprehensus pudore confunderis, non te credo erubescere culpam, sed infamiam. Non em̄ verecūdia talis descendit tam ab ipso peccato, qz de fame detrimento. Non est ergo vnde glorieris, quasi dinam genueris. Habent vtiqz etiā homines peruersi verecundiam: sed vtinam bonam/vtinam ordinatam. Nam vtiqz si bonā haberent, peruersi forsitan non essent. Peccatum eteniz si perfecte erubescerent, non tam facile cōmitterent. Qualis putas pudor est erubescere pauptatē/erubescere hūilitatem? Illud non pudet eos erubescere, ad qđ docēduz non puduit celestez magistrum de celo descendere. Discite a me (inquit) qz mitis suz/z humilis corde. At isti econtra magis abhominātes, qz sectantes humilitatem: multo āplius erubescunt habere sordidam vestem, qz sordidam mentem. Qui multi hodie sunt quos magis puderet in oratione fecisse barbarismum contra regulam prisciani, qz protulisse mendaciū in suo sermone contra regulam christi. Sed quid hec de istis loquimur qui sepe sua etiam crimina iactant, quādoquidem illi etiam qui spirituales videntur, hunc pudorem haud facile superant? Sepe dum in predicationis officio proximorum vtilitati deseruiunt: dum forte contra superbiam disputant, contingit eos sepe superbire, vnde constat eos contra superbiam subtiliter disserere. Et si forte inter loquendum (qđ fieri solet) breuem accentum prodiderit: magis eos forsitan puderet de vicio orationis, qz de vicio elationis. Crede michi, non est credendum hanc esse illam verecundiam, quā intelligere debemus per dinam.

¶Qz sit rarum habere pudorem verum. Capitulum.xlvij.

VIris adhuc melios nosse qz sit rarum humanam verecūdiā perfecte calcasse: z hanc veram/z ordinatā habere, qđqz est dīnā genuisse. Ecce de carnalibus omitto: cum spiritualibus tantum interim sit michi sermo. Ecce āquis es qui te credis iam dinaz genuisse, si ageres cozā multitudine eodo cepe transire nunquid posses non erubescere? Cogita ergo hanc tantū cōfunderis, quando immunda cogitatione in mente sordidaris. Cur te iactes amplī⁹ dinam genuisse, z ordinataz verecundiam habere: si minus erubescis pudēda cordis qz corporis? Si magis vereris vultū hominum, qz conspectum angelorum? Siccine magis est erubescendū qđ deus fecit bene, qz qđ tu male fecisti? Certe illas etiā corporis partes (quas pudenda vocamus) deus fecit: pudēda aūt cordis non nisi tu fecisti. Diligenter ergo considera/recteqz discernenti qz sit rarum/vel qz sit paucoruz humanam verecundiam plene vicisse: z solam illam que ordinata est possidere: non erit (vt arbitror) vnde āplius quis ammirari debeat, cur talem prolem tam sero lia cōcipiat/vel pariat.

¶Quid sit propriū pudoris. Cap.xlviij.

SEd ne de nominis ratiōe tacite pretergressi videamur, dina iudiciū istud iterpretat. Hoc itaqz est illud iudicium quo quisqz a ppria conscientia cōuenitur: conuincitur: condēnatur: z dīgna confusionis pena multatur. Si eniz sibi conscius nō esset: nō esset vtiqz vnde erubescere deberet. Et confusio qui dē si nulla pena esset: non esset vnde eā quisquā tāta detestari/vel tū deuitare debuisset. Adiro itaqz modo mēs cuiusqz de propria cōscientia conuicta/z condigna confusione deiecta vno eodēqz tēpore ipsa contra seipsam dictat sententiā: ipsa de seipsa sumit vindictā. Hoc itaqz est illud iudiciū in quo vnus idēqz est ille q iudicat z ille qui iudicat: idez ipse qui condēnat, z idem ipse qui condēnat: vnus idem qui puniens, z ipse qui punit. Non ergo sine causa fuit, q hoc tale iudicium scriptura sacra non sine demōstratione nominare voluit. Istud enim demonstratiōne sem per significat. Et quid aliud hec adiectio, qz animum audientis in admirationem excitat? Vere iudicium mirabile, dignūqz ammiratione, digneqz pnūciandū cū demōstratione: in quo quidem iudicio qsto quisqz seipm̄ ardentius diligit, tāto in seipsum acrius seuit: z quo sibi parci vehementius cupit, tanto minus ipse sibi parcit: qz quo amplius suam confusionem formidat, eo acerbius sua qđqz confusio vexat. Sed hoc fortassis cuiqz mirandum videtur, si hec inter alias virtutes dīe annumerat: cū per femineum, z non potius per virilem sexum expanditur? Sed scimus omnes quia in feminis qz in viris cuius sit forma pulchritudinis maior: est tamen ad opera virtutum constantia fortitudinis minor. Quis nesciat verecūdia qlibet honesta, cordis robur qtum emolliat: et qz sepe fortia opera prepediat dum animus hominis vltra moduz confundi deuitat? Est itaqz dina non vir, sed femina: non filius, sed filia.

¶De vtilitate, z venustate verecūdie. Cap.xlix.

FOrte nō sine causa fuit q post natū zabulon de⁹ lie nō filiū, sz filiā donare decreuit: q fratris audaciā blande mitigaret: z furētis aios blandicijs deliniret. Nz em̄ (vt ex pdictis apparet)

zabulon impet⁹ vultos: z ingētes gerit animos. Sed sciunt (vt omnes nouimus) femine qz viri tumētes animos blandius alloqui: z iratis dulcius blandiri. Valde ergo opportunum videtur q post zabulon dina nascitur: vt ex sororis lenitate, fratris ferocitas temperetur. Multum enim per omnem modum zelātis animi impetuz temperat: cū in seipso inuenit quis unde erubescat. Hec vtiqz ē ratio (ni fallor) cur post zabulon dina nascitur: vt ei⁹ modestia fratris sui impetus moderetur. Sed qđa dina nil virile, nil magnificū molitur: tribum in populo fines, facere nō meditur. Immo etiam sepe (vt dictum est) dū pl⁹ iusto confundi metuit, ad fortia/z virilia nō solum nō cōualescit, sed ea etiam prepedire consueuit. Sed qz uis paruula sit (vtpote femina) ad opera fortitudinis inuenitur tamen prouida/z circūspecta ad custodiam honestatis: z qz uis nesciat placere per fortitudinē, nouit tamen placere per forme pulchritudinem. Est em̄ dina ammiranda de pulchritudinis, z forme singularis: z que intuētiū oculos in sui ammirationē facile trahat: z ammirātium animos cito sua dilectione alliciat. Quis enim ignorat quo modo modestia verecundie homines omnib⁹ z comēdabiles reddat, z amabiles efficiat. Vnde nāqz est q verecundos homines fere semp ceteris carius āplectimur nisi q in eis dum verecūdie modestiam/modestieqz gratiam miramur, dine quodammodo pulchritudine allicimur: z pulchritudinis sue magnitudine in eius amorem captiuamur? O qz singularis hui⁹ dine pulchritudo? qz celebris hui⁹ dilectio: cuius pulchritudinem pene nemo non miratur: cuius dilectione pene nemo nō delectatur huius rei sichem ille filius emor testis sit, qui ei tam ardenti amore inhesit: z mallet omnes mares suos absqz mora circumcidere, qz illam non habere.

¶Quomodo verecūda mens modestie metas transgreditur: cum per superbiam/z vanam gloriam corrumpitur. Capitulum.l.

QUamplures vtqz hodie sunt, q qđ pro deo facere noluerūt, sepe pro amore dine efficere nō differunt: z pudendorum superflua que pro deo amputare debuerant, orta confusionis occasione, pro euitando verecūdie detrimēto amputare non tardant: z malunt in amputandis vitē sue supfluis circumcisionis molestiā subire: qz impudentes videri, z sine verecundia esse. Sed quis est sichem: vl quis pater eius? Vel quid sibi volunt huiusmodi nomina, sichem qđ interpretatur humerus/vel labor: z emor qđ sonat asinus? Sed si eorum facta consulimus: q sint citius inuenimus. Qui enim sunt qui solent non tam pro deo qz pro dina: non tam pro conscientia, qz pro verecundia pudenda sua circuncidere: qui inqz alij erunt qz amor proprie excellentie/et amor vane glorie. Talis filius de tali patre: de amore proprie excellentie, amor vane glorie. Attende hinc ergo hunc emor qz sit stultus: z inueniens qz recte nuncupetur asinus. Videam⁹ ergo vnde extolli: vnde glorietur. Si de eo qđ non habet, sed habere se credit: hac qso stultitia quid stulti⁹ excogitari potest? Si aūt habet: audiat quid ei apostolus dicat. Quid habes qđ non accepisti. Si aūt accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Et quidē accepisse: non accipientis sed veraciter est gīa dantis. Quid enim habet homo ppriū, nisi peccatum. Et quale erit gloriari de malo propio sine de bono alieno? Taliter itaqz gliatur, qz vere est stultus: tam recte appellat z asinus. Sed z q sichem humerus/vel labor dicitur: ad idem pertinere videtur. Humeri em̄ onera portamus: z hoc agendo vtiqz in laboramus. Supponit itaqz sichem humerū suum ad portandum, z libenter desudat: sed ad solum nomē sibi faciēdū. Recolam⁹ modo qđ de isachar legim⁹. Isachar (inquit) asinus fortis, vidit requiē q esset bona: z terraz q esset optima: z supposuit humerum suum ad portandum. Ibi isachar asinū se reputat: z humerū suū ad portandū inclinat. Hic emor asinus dicit: z sichem laboriosum humeruz habere demonstratur. Videtis quia qui cquid agit pro leticia vera: totū exercet pro leticia vana. Isachar laborat pro requie quā vidit: sichem pro laudis vanitate quā concupiscit. Recte tamen non laboriosus, sed labor appellatur: quia per suum laborem ad veram requiem non perducitur. Qui autem recte laborem dicatur, testatur labor ypocritarum, qui tantum laborant pro adipiscendo vano fauore hominum.

¶Quomodo verecunda mens ab intentionis sue rectitudine deiicitur. Capitulum.li.

FElix qz est ille sichem qui egredienti dine occurrit, oppressamqz corrumpit. Integritatē ergo quā intus fortassis cōseruare potuit, egressa amittit. Nam qñ verecundie venustas ab omnib⁹ fere commendatur/laudat/amatur, dinam egredientem, z intima sua deserentē: z que eam humiliare cōsueuerat, ifirmitatis sue memoriā cito obliuiscētē: subito hominū laudes excipiūt: z eā dū fauoribus demulcēt corrumpūt. Duz em̄ in oblata laude delectat: quid aliud qz per sichem (amorē videlicet vane glorie) corrumpit? Vel rūtamen tunc dina corruptionis sue dāna violentia quadā potius qz voluntate patitur: cū blandienti praue delectationi qtū potest reluctatur. Totiens enim sichē quasi nolentez opprimit: quotiens mentem corruptionis sue confusionē erubescentem: z idcirco fortiter reluctantem: etiā inuitā vsqz ad turpē delectationem trahit. Sed quid putas cause accidit q eam sua intima deserere, z ad exteriora vagari cōpulit: nisi q sepe dum infirma nostra nimis erubescimus, vnde forte alij eos dez infirmitates i sentiant, mirari incipimus: z videtur nobis quoddā sola cij genus inuenisse. si deprehendamus nos in nostra saltē delectiōe/vel socios habere. Inde fit vt incipiamus aliorum studia curiosius querere: nunc vultū/nunc gestum/totiusqz corporis habitum frequenter circūspicere: eoruz occulta ex aliox relatu libenter addiscere. Dum igitur dū ista in alijs animarū statum ex signis exterioribus deprehendere nititur: quid aliud qz sua deserens ad videndas mulieres foras egreditur/foritqz vagatur? Dum ergo dina mulierum formas curiose circūspicit: alias multū/alias min⁹ pulchras nimirū inuenit. Et dū secū tacita sepe cōparat, qz multas pulchritudinis sue magnitudine longe antecedat: qđ mirū si apperit⁹ eā vane glie vehementi⁹ pulsat? Cuius impetū dū resistēdo repellere non sufficit: quid aliud qz viribus sichem victa succumbit?

¶Quomodo sub vno eodemqz tempore vnde vna corrumpitur inde alie virtutes quandoqz nutriuntur. Capitulum.lij.

NOtandum sane q vno eodemqz tempore z dina corrūpitur: z eius in suis peccatibus pascendis fratres occupantur. Mens etenim que caritate/ceterisqz virtutib⁹ pollet: sicut de suis malis dolere, sic de proximoz bonis gaudere solet. Dū igit proximoz vitā lustrā do eoz bona considerat, suaqz cum illoruz bonis cōparat, sicut non potest suis sepe fauoribus non fauere: sic z de aliorum eā bonis cōgratulari erit necesse. Mēs vtiqz pia dū aliox profectū/alioū defectū: hoz infirmitatem/illoz perfectionē diligentius intuet: varijs nimirū nunc bis/nunc illis vicissim affectib⁹ tangit. Incipit ergo pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

alijs timere: pro alijs dolere: de his bona: de illis melio-
ra sperare. Videri ī alijs que diligat, pro quibus
at inuenit: ⁊ in quibusdā que iuste abhorreat, pro quibus
⁊ iuste dolere debeat. Jn hūc itaq; modu; dum affectus
boni simplicib⁹ cogitationibus alludunt, que ex inspec-
ta ⁊ sibi complacita proximorū disciplina bincinde oc
currunt, dd aliud fratres dine filij lie, q̄ pecora sua pa-
scū? Videsne quomodo vno eodēq; tempore aliud ve-
rus amor proximi: atq; aliud operatur vanus amor sui.
Verus amor proximi pascendis pecoribus fratrum sa-
lutem prestat: vanus amor sui, corruptionis dine occasio-
nem amministrat. Q; autez res patrem non latet etiā
priusq; ad fratres sermo pueniret: quid aliud nobis in-
nuat, nisi q; corrupte le noticia animu; prius per cogita-
tionē q̄ per affectum pulsat: Sed cum re uolutius i cor-
de versatur, sepi⁹ per cogitationem replicatur, quando-
q; vsq; ad cordis intima penetrat, cordisq; secretum trā
uerberat. Cum igitur rei sollicitudine animus afficitur:
varijsq; affectib⁹ vicissim tangitur: iam v sq; ad filios lie,
fratres autem dine, sermo peruenisse non dubitatur.

¶Cum quanta instantia/vel cautela corrigen
da sit intentio deprauata. Cap.liij.

Sed quomodo putas insantunt: cuz sororis sue
corruptionē iam ignorare/vel saltem dissimu
lare vlterius nō possunt: Quid enīz de eis ait
scriptura nisi q; irati sunt valde: et iterum q
essent seuientes ob stupru sororis sue: Docet vtiq; nos hec
fratrum ira/vel potius insania, q̄tū sibi debeat quisq;
irasci: qualiter indignari: quomodo seipm arguere/q̄ a-
criter increpare, cum se agnoscit cōscientiam suam ina-
ni gloriatione fedasse. Debet ergo quicūq; est ad sanan-
dum mentis tumorē infirmitates suas ante oculos po-
nere: ⁊ culpas suas sine quibus nemo hanc vitam transi
git, ad memoriā reuocare: q̄ inhoneste sepe in opere: q̄
indigna in ore: q̄ immūda verset in cogitatione diligen-
ter attendere: vt inde manifeste colligat, q̄ multa in su-
is moribⁿ inuenire queat, que iure debeant amputari: si
vere vult ⁊ nō impudenter gloriari. Cū igitur huiusmo-
di ꝺditionis retractatio mente reuoluitur, quid aliud q̄
cū filio emor circuncisionis pactum statuitur? Maz quid
est aliud dicere morui; tuorum pudenda abscide, q̄ ma-
sculorum tuoz prepucia circuncide? Et quid est dicere
alioquin non poteris non impudēter gloriari, q̄ alioqn
non poteris dine copulari? Si eñ sichem gloriatio: si di-
gna verecūdia: quid aliud erit gloriatio impudens: glo-
riatio sine verecūdia: q̄ sichem sine dina? Recte autem
inueterate cōsuetudines que difficile superātur, per ma-
sculinu; sexū designantur. Isti sunt mares quos fratres
dine circūcidi voluerunt: teste tamen scriptura hanc cir-
cuncisionis conditionē sichem in dolo proposuerūt. Ec-
ce (vt facile aduertere possim⁹) nullo mō marito tali so-
rorē suā dare disponebāt: ⁊ q̄uis ꝓposite conditionis cō
uentionem explere potuisset, nullaten⁹ tamē eū tali ma-
trimonio dignū iudicabant. Et quidem etiam si posse-
mus oīa inhoneste nostra de nostra penitus vita amputa-
re: ⁊ ab oībus omnino mūdari: nichilominus tamē de-
beremus nō de nostris meritis, sed nīi in domino gloria
ri. Et idcirco fortassis fratres dine dura ei ꝓponebant,
vt eū de sororis sue copula oīno desperarēt. Sed parati-
or est sichem quelibet/vel quamlibet aspera tolerare: q̄
adamare dine diuortia sustinere. Et fit quidem sepe qō
⁊ superius prelocuti sumus: vt ea que ab aīmo extorque
re non potuimus quando pro deo illa facere disponeba-
mus: eadez nobis ipsa sit facile perficere, cum pro eis ti-
meamus incurrere detrimenta verecundie.

Quō/vel q̄ caute oporteat intentiō nē muta-
re: ⁊ morū honesta non destruere. Cap.liiij.

Quid ad ista dicem⁹? An forte melius erit tacite
gemere q̄ aliqd respondere, qui ista negare nō
possumus? Illud sane dixerim qō digne fratri-
bus merito displicuit, merito eos placare non
potuit circūcisio, que non tam pro deo/q̄ pro dina: non
tam pro institutione diuina/q̄ pro verecundia humā
na fuit facta. Adhuc tamen in eis fuit iuste seueritatis
modū excedere: ⁊ in vlciscenda iniuria equitatis mensu
rā minime seruasse. Adhuc ergo iacob incusultam eo-
rum audaciam redarguit: seueritatēq; tam indiscretam
iuste reprehēdit. Q; to satius erat viros q̄uis non tam
pro deo/q̄ pro dina circuncisos ad verū dei cultum pau
latim perducere, q̄ inopinata/⁊ repētina morte percute-
re. Hinc itaq; colligat/hic diligēter attendat, quomodo
quisq; debeat circuncisis suis parcere, quos tamē se me
minit nō ꝓpter deū circūcidisse. Qui sunt istiusmodi cir-
cuncisi, nisi mores nō bona intentione correcti? Rectā
men in talibus debemus morū honesta destruere: sed in
melioꝛez mutare. Errant ergo vtiq; errant, qui abiciunt
opera bona, q̄uis forte inchoata sunt intētione mala. Er
ratuum ergo suorū vltores huiusmodi quid aliud faciūt:
q̄ super circuncisos cum symeon/⁊ leui irruentes violen
ter occidunt?

¶Qua maxime consideratione debeamus in-
tentionis deprauationem castigare. Cap.lv.

Opere preciū est illud etiam diligenter atten
dere, quonam modo tā pauci tantam potue
runt stragem efficere. Sed nimiruz adiuuit
eos electa oportunitas: reperis: qñ ipsos cir
cūcisos, ab istis occidēdos oppressérat ac
cerbitas doloris. Ad hoc electus est circun
cisionis dies ille tertius: in quo (teste scriptura) dolor so-
let esse grauissim⁹. Sed qui sunt isti dies: vel cur nō dicī
tur esse tres? Si per noctē ignorantia: recte per eam intel
ligitur noticia. Prim⁹ itaq; dies, est cognitio eorū que
sunt extra nos: secūdus dies, cognitio eorum que sunt in
tra nos: dies tertius, cognitio eoruz que sunt supra nos.
Extra nos corporalia: intra nos spūalia: supra nos diui
na. Eorū itaq; qui se circuncidunt, verūtamen non pro
pter deuz hoc faciunt: prima consideratio esse debet/vel
poti⁹ esse solet: cum diligenter attendunt quid asperita
tis extrinsecus pertulerūt. Secunda consideratio esse de
bet, quid intus acquisierunt per tot cruciatus corporis:
immo q̄tum intus veraciter perdiderunt per neuum sini
stre intentionis. Tertia consideratio erit quid retributio
nis de deo expectare debeant: quem simulate seruitutis
obsequio, non tam placasse q̄ exasperasse non dubitant.
Primo itaq; die considerationis prime, recurrit ad me
moriam amputata licentia amate consuetudinis: ⁊ abs
q; dubio dolor efficitur, dolor vtiq; cuius: quia non re
linquitur sine dolore, qō possidebatur cum amore. Se-
cundo die considerationis secunde, inuenit se animus p
detrimēta corporis peruehisse ad dāna mentis: ⁊ sit vti
q; dolor q̄to iustior, tanto fortassis ⁊ grauior. Tertio die
considerationis tertie, deprehendit se grauia pertulisse
de sententia propria: sed grauiora expectare debere de
sententia diuina. Hic est ille dies tertius, in quo (testan
te scriptura) dolor solet esse grauissimus. Quātus enim
putas dolor mentem transuerberat, cum diligenter con
siderat malum qō pertulit: malum qō commisit: malum
qō promeruit: malum qō pertulit exterius ī cruciatu cor-
poris: malum qō contraxit intrinsecus in reatu crimi-
nis: malum qō promeruit diuinitus in conspectu cre-

Profecto non solum grauiter, sed etiā grauissime doluit
quisq; inutiliter circūcisor. Ad hāc diem puenire potuit.

¶Q; mens in oī corruptione sua debeat ⁊ patiēter
dolere: ⁊ de sua correctione nō desperare. Cap.lvj.

Debet tamen mens sui criminis scia, ⁊ de
sua infirmitate cōfusa, et patienter dolere:
et de sua correctione nō desperare. Oportet
eam sane ⁊ dolore de corruptione, ⁊ spera-
re nichilomin⁹ de correctione: ⁊ per mode
ratū dolorem afflicta: et per spei fiduciam
erecta: ⁊ satisfactiōe de preterito: et prouideat de futuro.
Superius autē iam diximus quomodo dolorē et spem,
per symeonem/⁊ leui intelligere debemus. Isti sunt duo
illi dine fratres symeon/⁊ leui, iniuriarū suarum vltores
seui: sed vtinā q̄ fortes, tam fortem ꝓiscreti. Ad symeon
pertinet satisfacere de eo qō malefactū est: ad leui ptinet
animū erigere ad id qō in posterū prouidēdum est. Si er-
go doles de corruptione: desperes autez de correctione:
est ibi symeon, sed sol⁹. Si negligis de satisfactione pre-
teriti, speres tamen de cautela futuri: est ibi leui, sed sol⁹.
Ad tantū ergo negocium necesse est vt vterq; conuenia:
et vterq; alteri opem ferat.

¶Quomodo/vel q̄ caute p exprobrationem peti/
vel per exactionē debiti debeat corrupta mens fla-
gellari. Capitulum.lvij.

Sed considerandum est iterū q̄ sepe in eo qō
fortiter agūt, modū iusti libramins excedūt:
qō facile conuincimus ex hoc eorū opere qō
inter manus habemus. Arreptis eñ gladijs
cōfederatos sibi societatis pacto violēter occi
dunt: ⁊ pro vnius pudicitia violata, tot virorū tam subitā
stragē fecerunt. Gladius symeonis exprobratio: gladius
leui est exactio. Solet eñ symeon corrupte menti expro-
brare vehementer malū qō fecit: leui vero solet vehemē-
ter erigere bonū qō fieri oportuit. Quid igitur aliud est
eos his gladijs fugnare: q̄ exprobrationis, ⁊ exactionis
stimulis mētem flagellare: His stimulis quoūdā mens
vehemēter accensa: sepe inconsolabiliter plangit ea etiā
que nullo modo potest euitare. His stimulis exagitata,
ea etiā sepe inchoare presumit: que nullatenus valet con
summare. Hinc illa quoūdam īmoderata tristicia: hinc
illa etiā indiscreta abstinētia: que nō solum vires corpo-
ris, verūetiam euacuāt virtutem mētis. Quosdā etenim
seuiēte symeone vidimus tam irrationabili tristicia ab-
sorberi: vt nullis possent aliquatenus cōsolatione relea-
uari. Alios cognouimus per immoderatam abstinētiam
tam grauiter corruisse: vt nulla postmodū deliciarum co
pia, nulla coquorum diligētia posset eis satisfacere. Ecce
bellatores isti (symeon loquor/⁊ leui) quomodo pugnāt,
qualiter se vindicat. Quid est eñ aliud eos arreptis gla-
dijs dine amatores interficere: q̄ exprobratione ineui-
tabiliū, vel exactione impossibiliū eorūq; non solū vires
corporis, verūetiam vigorē mentis attenuare: vt pro hu-
mana saltem verecūdia nō possit se mens a suis excessib⁹
tēperare. Vnde eis recte per iacob dicit. Symeon/⁊ leui
fratres, vasa iniquitatis bellātia: in cōsilium eorum non
veniat aīa mea: ⁊ in cetu eorū non sit gloria mea. O qua-
les bellatores: qui dum fortiter egisse videri volūt, pacis
sue socios tā crudeliter/q̄ violēter occidūt. Vasa iniqui-
tatis bellātia: sed in consiliū eoz non veniat anima mea.
O viros consortes, qui dū hoc presumunt qō efficere non
possunt: illud etiā amittunt qō efficere potuerūt. In con-
silium ergo eorū non veniat anima mea: ⁊ in cetu eorum
nō sit gloria mea. Hō est bona gloriatio ambulare in ma
gnis/⁊ in mirabilibus sup se: quo possit quasi de sua glo-
riari virtute. Non est inq̄ hmōi bona gloriatio. In cetu
ergo eorū non sit gloria mea, Quia (inquit) in furore suo
occiderūt virum: ⁊ in voluntate sua suffoderūt murū.

¶Quomodo per nimiā afflictionē mens quandoq;
vsq; ad impudētiam effrenatur. Ca.lvij.

Quid per virū, nisi vigor mētis: quia per murū
nisi disciplina intelligit corporis? Cūr itaq; ille
amator dine tunc veraciter occidit: quādo per
afflictionē nimiā vigore mentis exhausto, vsq;
ad impudētiam anim⁹ effrenatur. Tunc amator
dine absq; dubio gladio perit: quādo per afflictionis ni-
miatē vigor mentis eo vsq; deficit: vt a suis (vt dictum
est) excessibus pro humana saltem verecūdia se tēperare
non possit. Tunc murus destruit: quādo per immodera-
tam abstinentiā rigor prioris disciplīne penit⁹ dissipat.
Sed hoc est in huiusmodi bellatorib⁹ pre oibus admira
bile, immo q̄ omnia detestabile: q̄ nullius vn q̄ qual-
libet prudētis viri cōsilio acquiescunt: immo nec proprie
saltem experiētie cedunt: nec tunc quidē cum iā incipiūt
et corpore deficere, ⁊ corde tabescere. Quorū pertinacia
maledictione iaculo percutit, cū ad illos p iacob dicit.
Maledictus furor eorū, quia ptinax: ⁊ indignatio eorū,
quia dura. Admirabilis ptinacia, sed nō minor insania: ab
impetu cursus sui: a deuio erroris sui: nō nisi solo impossi
bilitatis freno posse retineri. Ecce quomodo preliari no
runt vasa iniquitatis bellatia: ecce q̄tā fiunt pro dina. Pro dina masculi circuncidunt: pro dina
circūcisi perimuntur. Totum hoc fit pro dina: totum pro
humana verecundia.

¶Q; nec ordinata verecundia sit bona/nisi sit et
moderata. Capitulum.lxx.

Sed miraris forte cū humanā verecūdiam su-
perius reprobauerim⁹: cur eā modo ad dinā
pertinere doceamus: cum per dinā solā ordi-
natam verecūdiam intelligere debeam⁹. Sed
aliud est hoies erubescere ꝓpter deum: ⁊ aliud eosdem
erubescere ꝓpter seipsos. Sic luceat lux vestra (dicit scri
ptura) vt videāt opera vestra bona: ⁊ glorificet pater ve-
ster qui in celis est. Bonū est ergo erubescere infamiā: nō
tam ad nostrā q̄ ad gloriā diuinā. Et hoc est forte dinā
exire, hominū infamiā ꝓpter deum erubescere. Hā tunc
proculdubio dina intus inuenit: quando de occultis etiā
suis cozā deo conscientia nostra cōfundit. Hoies itaq;
ꝓpter deū erubescere, est bonā verecūdiam habere: et
qualē non dubitam⁹ ad dinā pertinere. Verecūdia itaq;
talis ⁊ ordinata est: ⁊ iuxta aliqd recte humana dici pōt.
Reuera tamē huiusmodi bona est, si nō sit nimia. Cer-
te si dina adhuc paruula esset/vel intra thalami sui se-
creta seipam cohiberet: corruptionis maculā nō incurri-
set: ⁊ tantorū malorū causa non extitisset.

¶De principaliū affectuum numero/et ordinandi
modo compendiosa recapitulatio. Cap.lxx.

Hec est dina que post ysachar/⁊ zabulon nasci-
tur: q̄ post degustatū interne dulcedinis gau
diū: et post ver⁹ viciorū odiū q̄to verius, tāto
vehemētius q̄uisq; de sua infirmitate confun-
ditur. Per ysachar etenim intelligimus gaudiū conscientie,
per zabulon odium malicie, per dinā verecundiam. Ge-
nuistatem verecū
die: ⁊ sunt quidē hi nouissimi tres libe-orū lie. Quos si cū
quatuor superioribus annumeramus, septem esse absq;
dubio inuenimus. Principales eñ affectus septem esse
longe supius iam diximus: quos cū in nobis ordinamus
in numez virtutū redigim⁹. Primo itaq; ordinat timor:
deinde dolor, post hos spes/⁊ amor. Post hos quatuor
ordinantur letitia ⁊ ira: nouissime aūt omniū verecūdia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itaq; nichil aliud est iacob huiusmodi liberos ex lia genuisse: q; animū affectionis suc motus ordinādo, dignā virtutum sobolem de seipso procreasse. Per ruben igit primogenitū iacob, intelligimus ordinatū timorem: per symeonem ordinatū doloꝛē: per leui/et iudam ordinatā spem, z ordinatū amorem. Per ysachar autem intelligitur ordinata letitia: per zabulon ordinata ira: per dinam ordinata verecundia.

¶ Q; affectus ordinati veraciter sunt boni si sunt et moderati. Capitulum.lxij.

Sciendū autem q; affectus isti tūc veraciter cēduntur boni: quādo sunt nō solum ordinati, sed etiā moderati. Sepe nāq; cum discretionis moderamē excedūt: virtutis nomen amittunt. Sed hoc fortassis melius per exemplū ostendimus: si de ipso fratrū primogenito exēpla sumam⁹. Certe si timoꝛ imoderatus periculosus nō esset: iacob ad rubē loquēs minime diꝛisset. Effusus es sicut aqua, nō crescas: q; ascendisti cubile patris tui/et maculasti stratū eius. Si per ruben debemus ordinatum timorem intelligere: cur queso iubet eum iacob nō crescere, nisi quia malum est in quolibet ordinato timoꝛe, modū equitatis excedere?

¶ Quibus modis timoꝛ mentē surā equitatis supgreditur. Capitulum.lxij.

Quibus autē modis hic filius equitatis mēsurā sepe supgreditur: aut q; circa vnū aliquid minus ertēdit: aut quia ad innumera/vel etiam inutilia passim dilatatur. Quis iudā neget post, pditionis scelus iure timere debuisse? Sed illō in eo quis nō videat supra oīa execrabile fuisse: q; dum in suo timoꝛe modū seruare noluit, vel nesciuit semetipm desperādo, malū qō corrigere potuit detestabiliori exitu q; exordio cumulauit? Sed illa timoris nimietas q; se passim ad multiplicia rerū effundit, facil⁹ decipit: perfectis etenim viris q;q; subrepit. Quis nanq; prelatoꝛū quālibet p̄ecp⁹ dū subiectis suis vite necessaria, pudet, ita sollicitudinis sue curas temperet: vt pro aduersis rerū casibus nunq; plus iusto formidet? Pertinet aūt ad ruben tūc tantū timoꝛ hmōi, cum surgit quidē/z nō ex amoꝛe mūdi: sed de dilectione proximi. Sed quis enumerare sufficiat oīes ancipites incōmodoꝛū casus hinc indeq; surgentiū: pro quib⁹ eum trepidare cogit: z si non sua, suoꝛū saltem infirmitas subiectoꝛū? Et quis non videat q; sit difficile, immo q; pene impossibile/iuste formidis metas nunq; excedere? Vnde fit sepe vt quāto q; prudētioꝛ, tāto inueniat z sollicitioꝛ et q;to quisq; nouit pspicatius circūstantiū periculoꝛum casus ancipites, pspicere: tanto cogit timide sollicitudis sue habenas multiplicius relaxare. De quo z illud cōuenienter intelligitur: qō ad ruben per iacob dicit. Effusus es sicut aqua: nō crescas. Solet enim per aquā quādoq; carnis prudētia: sicut p vinū intelligi sepe specialis intelligentia. Hec aqua cuiq; tūc in vinū vertitur: quādo aspirante deo p exteꝛioris sciētie scalam ad inuisibiliū intelligentiā subleuat: quādo inuisibilia dei a creatura mundi, per ea que facta sunt intellecta conspiciūtur. Huiusmodi cuiq; aqua eo amplius abundat: quo eius anim⁹ in exteꝛioꝛū scientia copiosius se dilatat. Hec vtiq; aqua quāto vberius excrescit, tam oīa caute circūspicit: tanto, pculdubio formidolose sollicitudinis siluā densioꝛē gignit: et lati⁹ expādit. vnde recte hic dicit. Effusus es sicut aqua: non crescas. Cauendum itaq; summopere est cum mūdane scientie aqua abūdat: ne multiplicis sollicitudinis timoꝛ vltra mensuram excrescat.

¶ Ad q; impudentem euagationem animus timoꝛ mentem prostituit. Capitulum.lxiij.

Certe cum ruben adhuc parvul⁹ esset: z annos pueriles ageret, patris sui cubile incestare non p̄sumpsit: vel quia non potuit/vel q; minime ausus fuit. Adultus tamē in tantam (vt de ipso legitur) prozupit audaciā, vt patris sui corūperet concubinā: balam videlicet rachelis ancillā. Sed si per balam imaginatio intelligitur: quo modo putamus huiusmodi ancilla corumpitur? Sed que est bale corruptio: nisi cogitationis/vel imaginationis ordinata/z impudēs euagatio? Intantū em quādoq; timoꝛ supfluus imaginationem nō deam corumpit, sed p̄cipitat in tēpoze quidē orationis a suis se fornicationib⁹ tēperare vt, aut oīno non possit. Cum em pre nimia sollicitudine inter orandū etiā sepe mūdanoꝛū negocioꝛū fantasias mens per imaginationē recipit: quid aliud bala q; ad fornicationes ruben sinū suum expandit? Cogita nunc ergo q; sit ineptū, vt eo tēpoze quo debes, p eternis malis remouēdis dño supplicare, incipias tēpoꝛalia tantū picula pre oculis habere: z illa sola corde reuoluere: illoꝛum, ppter q; veneras obliuisci: illa quoꝛum obliuisci debueras sola reminisci. Hoc est q; mēs sepe que prius solebat per imaginationem sola sibi futuroꝛ bona vel mala oī hoꝛa antepōnere: postmodū per superfluū timoꝛē subducta nō possit vel ad modicū curarū seculariū incursus a cordis secretario excludere. Quia igit sepe imaginatio per supfluum timoꝛē ad tā impudētem cogitationū euagationē deducit: recte ad ruben pater suus de coꝛruptione bale ei improperādo loquit. Effusus es sicut aqua: nō crescas: q; ascendisti cubile patris tui: z maculasti stratum eius.

¶ De vi/vel efficacia timoris sine quo nec mala descrimus/nec bona inchoamus. Cap.lxiiij.

Sed vt de hoc affectu aliq̄d loquamur apertius: maioꝛe pre ceteris siue ad bonū, siue ad malū efficaciā habere videtur. Siquidē ab illo frequēter a suo mēs rectitudinis statu deijcit: sed quolibet modo deiecta sine illo nunq; reparat. Quis em de quouis peccato quālibet paruo, sine timoꝛe liberate? Sine timoꝛe mala nostra nunq; deserimus, sine timoꝛe bona opari, nec saltem inchoamus. Hōne de eo hoc illa verba iacob manifeste loquūtur: si recte intelligātur, vbi dicit. Ruben primogenitus meus: tu fortitudo mea: principiū doloris mei: primus in donis: maioꝛ imperio. Tibi et illud sequit: de quo aliqua iam diximus. Effusus es sicut aqua: nō crescas. Quomodo autē iste ruben sit primogenitus: vel quomodo sit principiū doloris ex superi⁹ iam dictis satis (vt arbitroꝛ) manifestū est: quō autem sit eius fortitudo: z cetera que de eo dicūtur, facile ostēdi potest. Tu (inquit) fortitudo mea. Quis enim in illo vnq; prelio victoꝛ extitit, vbi spiritus aduersus carnē: caro aduersus spiritū pcupiscit? Quis inq; tā numeroſum pcupiscentiaꝝ suarū exercitū debellauit: ni sine timoꝛe pugnauit? Recte ergo primogenit⁹, quia a timoꝛe dñi. Omne bonū inchoatur: recte fortitudo dicit: quia per timoꝛem dñi coꝛ contra concupiscētias suas roboꝛatur: recte principium doloris sui, quia timoꝛem dñi vtilis doloꝛ comitatur. Ut enim animi doloꝛ cuiq; suus sit: et sibi vtilis existat: necesse est vt eum timoꝛ dñi precedat.

¶ De principalitate timoris/et aliis affectibus qui quibus principentur. Capitulum.lxv.

Primus (inquit) in donis: maioꝛ imperio. Inter omnia dei dona que ad salutē hoīs spectare videntur, primū/et principale donū bona voluntas esse cognoscit: per quā in nobis diuine similitudinis imago reparatur. Quicquid homo agat bonū esse nō potest: nisi ex bona voluntate pcedat. Quicqd ex bona volūtate ortum esse non poterit. Sine bona volūtate oīno salvari nō potes: cū bona volūtate oīno perire non potes. O donū mirabile: o donū singulare. Hoc est illud primū/vel principale donū, qō primogenito ruben tribuitur: q; absq; dubio per timoꝛē dñi volūtas mala in bonā cōmutatur. Cur itaq; prim⁹ in donis nō sit, qui primū/et principale donum accipit? Primū q; a bona voluntate bonū omne inchoatur: principale q; bona volūtate boibus vtilius nichil datur. Prim⁹ in donis: maioꝛ imperio. Quis hūc ruben pre ceteris imperio maiorem esse neget: q; ceteros oīes fratribus suis prepe etiam imperare solet. Ante eius conspectū leui cedit: q; supueniente timoꝛe spes cadit. ad ei⁹ imperiū sepe iudas recedit. Zabulon accedit: q; cogente timoꝛe sepe veritas refrigescit: odiū exurgit. Ad nutū ipsius ysachar egreditur: et symeon ingredit: q; subintrāte timoꝛe sepe z gaudium excluditur: et doloꝛ admittit. Eidimus quomodo ruben quādoq; fratrib⁹ suis etiā imperare cōsueuit: videamus quō imperiū suum pre ceteris lati⁹ extendit. Certe alia sunt que amamus: alia sunt que odio habemus: sed pro vtriusq; timere solem⁹, dum sepe ista amittere: illa forte damus incurrere. Diuidunt itaq; iudas/z zabulon inter se regnū: sed ruben se extendit ad totū: q; verus amoꝛ ad sola bona: verū odium ad sola mala: timoꝛ se effundit ad hoc, z ad illa. Zabulon in partis sue partē fratrem suum admittit symeonē. Pro aduersis siquidē dolem⁹: sed nō pro oībus, q; non oīa sustinemus. Leui, q; das imperio est minoꝛ: multo tamē q; ysachar imperio est maioꝛ. Plura em sunt que debem⁹ diligere: q; que audeamus sperare. Sed cōstat nichilomin⁹ copiosioꝛē esse materiā sperādi, q; gaudendi: quia habita de quib⁹ gaudemus pauca sunt ad ea que habēda speramus. Judas itaq; et zabulon imperij sui magnitudine ceteros fratres vincūt: veruntamen ad mensura ruben extendere se minime possunt. Oēs itaq; ruben antecedit: qui ceteros primus longe post se relinquit. Omnia em sunt que cōstat hoies amare/sperare/odisse pro quib⁹ dolere/vel gaudere solent, multiplices timoris causas ex se gignere valēt. Sepe etenim circa vnā rem quā diligimus: plures timēdi causas inuenimus. Quot modis siquidē perdi pōt: tot timoris occasiones dare potest. Adultū itaq; regnum suū ruben iste dilatat: sed vires ei administrat, nō solum multiplicitas occultoꝛū: sed etiā murabilitas apparētium. De quo em secur⁹ esse possum, qui nil habeo qō perdere nō possum? Quādo hic ad sortē certitudinē pertingo: qui innumerabiliter plura nescio q; scio? Ex igit timoꝛ ceteris affectibus locus diffundit: recte ruben fratrum comparatione imperio maioꝛ esse perhibetur. Et ne crescat, a patre suo p̄hibet⁹: sed eo videlicet tēpoze quo sicut aqua diffusus erat: quādo iam patris cubile ascenderat: stratumq; eius iā maculauerat. Ruben (inquit) primogenit⁹ me⁹, tu fortitudo mea: principiū doloris mei, prim⁹ in donis: maioꝛ impio effusus es. s.a.ñ.c. quia ascendisti cubile patris tui: et maculasti stratum eius. Ecce ruben q; tum malū p̄sumpsit: q; vltra modū excreuit. Cito magnū periculum incurritur/si timoꝛ noster per discretionē non moderatur.

¶ Quomodo virtutes in vicia vertātur nisi p discretionem moderentur. Capitulum.lxvj.

Sic et de aliis affectibus credere debem⁹ periculosos quidē esse: nisi eos intra ejtatis metas coercēmus. Certe q; malū sit doloꝛē/et spem modum excedere, ex predicto symeonis/z leui facto facile possum⁹ aduertere: de quib⁹ per iacob dicit. Maledictus furoꝛ eoꝛ, quia pertinax: z indignatio eoꝛ, quia dura. Caute ergo circa oēs debet custodiri: vt non solum sint ordinati, sed etiā moderati. Timoꝛ em nimius sepe cadit in desperationē: doloꝛ nimi⁹ in amaritudinem: spes immoderata in p̄sumptionē: amoꝛ supfluus in adulationē: letitia supuacua in dissolutionē: ira intēperata in furoꝛē. In hunc itaq; modū virtutes in vicia vertūtur, si per discretionem minime moderētur. Videndes ne quēadmodū cetere omnes virtutem discretionis requirant, ne virtutis nomen amittant.

¶ Quomodo/vel q; sero oriatur discretio cum sit prima proles rationis. Capitulū.lxvij.

Hic est ille ioseph qui quidē sero nascit: sed a patre plus ceteris amatur. Quis em nesciat vera bona animi sine discretione nec posse acqrī: nec posse cōseruari? Merito ergo illa virtus singulariter diligit, sine qua nulla ꝙquirit, nulla ꝓsummat, nulla cōseruat. Sed vix sero talē filiū accipere meremur: q; ad discretiōis p̄fectionē, nō sine magno vsu: nō nisi p magna exp̄imēta erudimur. Patius nos ops in singulis virtutibus exerceri: z qd in vnaquaq; possim⁹ experiri: q; possim⁹ de oībus plenā sciētiā pcipere: z de singulis sufficiēter iudicare. Adulta quidē de discretione legēdo: multa discim⁹ audiēdo, multa ex insito nobis rōnis iudicio: verūtamen nūq; de hac ad plenū erudimur sine experiētie magisterio. Post oēs sequi oportet: qui de oīb⁹ iudicare debet. Primū ergo est vt sataga⁹ singulis virtutibus studiū frequēs impēdere: qō dū facimus, necesse est nos sepi⁹ cadere, ops ergo nos sepe resurgere: z p frequentē lapsum addiscere, qua vigilantia/qua cautela oporteat virtutū bona acquirere/vel custodire. Sic sic dū longo vsu virtutū disciplina addiscit, q; mens diu exercitata ad plenā morū discretionē perducit: et quasi de nato ioseph iure letatur. Ante hui⁹ natiuitatē ei⁹ fratres, dū adhuc oīa sine discretione agūt, q;to vltra vires suas multa p̄sumūt: tāto sepe deterius/atq; deformi⁹ ruūt. Unde est (sicut iā diximus) q; post eos dina nascit: q; frequēter deformē lapsum pudoris cōfusio comitat. Sed post natā dinā, et quasi p cōfusionē cognominiā fratres sui inueniūt, et p experimētū addiscūt, nichil meli⁹ esse q; consilio regi: q; melioꝛ est vir prudēs viro forti. Vir em prudēs loquit victoꝛias: et qui cū consilio cūcta agit, ineternū nō penitebit. Cū igit cōsilij necessaria vtilitas p experimentū cognoscit: z p studiū acrius q;ritur et inuenit, ioseph quodāmodo nascit: per quē virt⁹ discretionis intelligit. Patet aut̄ ratio cur ancillarū nulla: cur nec ipa quidē lia, sed rachel sola potuerit talē filiū gignere: siquidē nō est sensualitatis: nō imaginationis: nō denīq; ipsi⁹ affectiōis: sz sol⁹ est rōnis discernere: sicut z intelligere. Si igit p rachel rōnē intelligim⁹: cur nō nisi de rachel ioseph nasci possit citi⁹ inuenim⁹: q; q; de sola rōne discretio oriat, minime dubitam⁹? Talis proles de tali matre. ioseph de rachele. discretio de rōne.

¶ De discretiōis vtilitate/vel ei⁹ ꝓpetate. Ca.lxviij.

Hic est ille ioseph qui solus inter fratres tunica talari vestitur: q; sola illa actio ad consummationis talū, debitiq; finis terminū pducit: que per discretionis prudētiā moderat. Hic est ille ioseph qui a patre plus cūctis fratrib⁹ amatur: q; cūctaꝝ virtutū virt⁹ custos ceteꝝ iure ꝓfertur. Hic est ille ioseph somniatoꝛ, somniorūq; interpretatoꝛ: vera discretio in ipo tentationis articulo: inter ipa suggestionū fantasmata, ex eoꝛū qualitate futura picula depbēdit: z aliis q;buslibet ad cogitationū suarū cōfessionē, immunētiū malorū insidias detegit: et de futuris piculis cautos reddit. Hic est ioseph quē exaltatur fuit: venerātur alienī, quē vendūt hebrei: emūt egiptij: q; citi⁹ consilio acquiescūt: facilius q; aliene prudētie cedunt erroris sui tenebras cognoscētes:

Universidad de Deusto
Biblioteca

q̄ de iustitia sua/vel prudentia presumentes. Hic est ille ioseph spōsus v̄ginis, amator/non violator castitatis: q; discretio custos, nō corruptor esse solet interne puritatis. Hic est ille puer/et nūcius qui btō iob in oi persecutione sua sol⁹ manere potuit, qui ei ppetrata dāna statim renūciare studuit: q; nisi p discretionē virtutū dāna anim⁹ nec cognoscit/nec corrigit. Nescit puer ille cū pereūtibus perire: nescit discretio per rerū detrimēta: per tentationū augmēta deficere: sed ꝓficere. Quāto eñ acriorib⁹ tentationibus v̄gemur: q̄to crebriorib⁹ periculis exercemur: tanto pfectius ad discretionē erudimur: z sepe aliar̄ virtutū damna, discretionis sunt lucra. Nouit itaq; ioseph nō solū cū crescētib⁹ crescere: nō solū cum ꝓficiētib⁹, ꝓficere: verūetiā ex fraudū defectu ad profectū tendere: et ex aliorū detrimētis prudentie lucra acq̄rere. Merito talis fili⁹ ioseph nūcupat̄: ioseph siquidē augmentū interp̄tat̄. Unde recte de ipo per patrē ei⁹ dicit. Filius accrescens ioseph: filius accrescens/z decorus aspectu. Recte itaq; augmentū noiatur. recte filius accrescens dicit̄ qui semp augmentat̄: cuius incrementū v̄sq; in fine non finitur.

Q Sit vtile, z item q̄ sit difficile discretionē perfecte obtemperare. Capitulū. lxix.

Quanta autē buⁱ⁹ virtutis sit excellētia, testantur ipsa ioseph somnia: testant patris eius verba. vbi legit. Nunqd ego/z mater tua/z fratres tui adorabimus te sup terrā? Huc ioseph z pater/z mater/z fratres adorāt: q; aut spōtanea volūtate: aut coacti necessitate, q̄nq; discretioni obtēperāt. Per discretionē siquidē sol ille mūdi intellectualis, interior ille oculꝰ cordis, intētio videlicet mētis dirigit̄: p discretionē ipa de qua ozie r subtilitas rōnis acuit̄: per discretionē illa tota virtutū fraterna germanitas modificat̄: et virtutū quelibet q̄ ei⁹ cōsilio nō acquiescit, que se discretioni nō subdit/citi⁹ virtutis nomē amittit. Ipe est qui fratrū suorū negligētias nō negligit: ipe est q̄ eor excessus arguit. Ipo pñte non licet eis quicq̄ vltra vires pſumere: ipo pñte nichil p negligētiam ptermittere. In eius pſentia nō eis l̄z sueᵉ ad dexteram siue ad sinistrā declinare: nil sentiter: nil ꝓcipitanter agere: nil ante tēpus pſumere: nil vltra tēporis opportunitatē differre. Hinc illa inter ipm z fratres discordia gratuis: z ira pene implacabilis: de qua scriptura non tacet, cū manifeste, pnunciet: q; oderāt eū fratres sui: nec poterant ei quicq̄ pacifice loqui. Adonita eñ ioseph videnꝫ et svalde grauia/dura instituta/cōsilia ipportabilia. Quid eñ durius/q̄d difficilius/q̄ nil faciēdū negligere: z in oi suo facto nunq̄ modū pturbare/nūq̄ ozdinē cōfundere/nunq̄ mensurā excedere: Crede michi nichil a se animꝰ difficiliꝰ extorquet: q̄ vt in oi affectiōe sua modū seruet. Sepe eteñ fratres ioseph magnū aliq̄d molētes dū eis vndiq; acclamat̄, euge euge: solēt nō solū ad inutilia: verūetiā ad impossibilia conatꝰ sui manus extendere. Frequēter siquidē animi affectꝰ ex hmōi adulantiū acclamatione, ad immoderatā pſumptionū audaciā effrenat̄: immo etiā multotiēs mētis intētione deprauata, vsq; ad ypocrisis crimē deducit atq; dejicit. Hoc est illud crimē pessimū, et pre ceteris abhominādum. q; deo pre oībus odiosum: de quo ioseph fratres suos apud patrē suū accusat: sicut scriptura ipa manifeste declarat, cū dicit. Accusauit ioseph fratres suos apud patrē crimine pessimo. Hoc vicium qđ deꝰ singulariter detestat̄: nullū aliud q̄ ypocrisis rectius intelligit̄. Augustino nanq; attestāte, simulata eq̄tas nō est equitas: ꝫ dupler iniquitas. Hoc vicio per ioseph detegitur: quādo insidiās mētū per discretionem deprehēditur/z arguitur. Hoc vicio tunc filios corrumpit: hoc vicium tunc pater corrigit: quādo affectum tangens durius pulsat/diurius occupat. verūtamē animū v̄sq; ad consensum non inclinat.

Q De multiplici officio vere discretionis. Cap. lxx.

Pertinet itaq; ad ioseph nō modo hoc vicium, sed qlibet insidiās malū/z latēs adhuc, puide circūspicere/caute puidere/callide deprehēdere/citius detegere/acerbius arguere. Ad officium ioseph spectat cura/et custodia oīm fratrū suorū: ad ipm spectat disciplina singulorū: ad ipm dispositio gerēdorū: ad ipm, puidētia futurorū. Ad ei⁹ officiū ptinet diligēter attēdere, frequēter discutere q̄ta animꝰ quotidie pficiat/vel q̄tū forte deficiat: q̄ⁿ cogitationib⁹ magis incurset: quib⁹ affectib⁹ frequētius rangāt. Ipse ioseph debet nō solū vicia cordis, verūetiā inualitudines corporis pfecte cognoscere: z scōm q̄ vnūquodq; exigit, salutis remedia querere/queritare adhibere. Ipsum nosse oportet non solū vicia sua, sed z gratiarū munera, et virtutū merita: sed et ipsa diligēter distinguere: z que sint bona nature/vel que dona gratie subtiliter pēsare. Promptum habere debet quib⁹ tentationū machinis malignꝰ eus spūs impugnet: q̄ris spiritualiū gaudiorū cōsolationib⁹ abūdet: q̄ fre quēter diuinus eū spūs visitet: quō ab ipso eū sit vnus nō tamen vniformiter/eodēq; modo semp tangāt. sed nunc spiritu sapiētie: nūc spiritu intellectꝰ: nunc spiritu cōsilij/vel alijs quibuslibet eiꝰ affectibus repletur. Et vt totum breuiter cōcludā, debet hic noster ioseph totū interioris et exterioris hois statū et habitum inq̄tum possibile est plene cognoscere: nec solū qualis sit: verūetiā qualis esse debeat subtiliter querere/diligenter inuestigare.

Q De gemina prole rationis, gratia videlicet discretionis/z gratia cōtemplationis. Cap. lxxi.

Exhunc z q̄ ioseph anim⁹ assidue erudit̄: et quādoq; pducit ad plenā cognitionē sui: sicut per vterinū fratrem eius bēiamin, quandoq; subleuat̄ ad cōtemplationē dei. Sicut eñ per ioseph gratiā discretiōis: sic q̄ bēiamin in illo gimus gratiā cōtēplationis. Uterq; de eadē matre nascitur: q; et dei cognitio/z sui, ex rōne ꝓcipitur. Longe post ioseph bēiamin gignitur: q; animus qui in sui cognitione diu exercitat⁹/plenecq; erudit⁹ nō est, ad dei cognitionem nō sustollit. Frustra cordis oculū erigit ad videndū deū: qui nōdum ydoneus est ad videndū seipsum. Prius discat homo cognoscere iuisibilia sua: q̄ p̄sumat posse apprehendere inuisibilia diuina. Prius est vt cognoscat inuisibilia spūs sui: q̄ possis eē ydoneus ad cognoscēdū inuisibilia dei. Alioquin si non potes cognoscere te, quā fronte pſumis apprehendere ea que sunt supra te?

Q Quomodo per plenā cognitionem sui subleuentur animus ad cōtemplationem dei. Cap. lxxii.

Recipuū et principale speculū ad videndum deū: animus rationalis absq; dubio inuenit seipsum. Si eñ inuisibilia dei ꝓcepta sunt intellectu conspiciūtur: vbi queso q̄ in ei⁹ imagine cognitionis vestigia expressius impressa reperiūtur? Homine secūdum animā ad dei similitudinē factum z legimus/z credimus: et id circo q̄diu per fidem, et nō per speciē ambulamus: q̄diu adhuc per speculū/z in enigmate videmus: ad eiusdē (vt ita dixerim) imaginariā visionem aptius speculū q̄ spiritū rationalē inuenire nō possumus. Tergat ergo speculum suū: mundet spiritū suū: quisquis sitit videre deū suum. Hoc itaq; speculū desinit vetus ioseph tenere/tergere/z indesinēter inspicere. Tenere, ne deorsum conuens terre per amorē inhereat tergere, ne inaniū cogitationum puluere sordescat inspicere, ne ad inania studia intētionis sue oculū reflectat. Exterso aūt speculo/z de

diligēter inspecto, incipit ei q̄dā diuini luminis claritas interlucere: z immēsus quidā insolite visionis radius oculis ei⁹ apparere. Hoc lumē oculos ei⁹ irradiauerat qui dicebat. Signatū est sup nos. l. v. t. d. d. l. in. c. meo. Ex huius igitur luminis visione quā admirat̄ in se, mirū in modū accendit̄ animus: z animat̄ ad videndū lumen qđ est supra se. Ex hac inq̄ visione videndi deū flamma desiderij conspicit: et fiduciam sumit. Adens itaq; que tā visionis huius desiderio flagrat, si tā sperat qđ desideratam se bēiamin concepisse cognoscat. Sperādo eñ concipit: desiderādo parturit: z q̄to amplius crescit desiderij fastidio appropinquat ad partum.

Q Sit arduum/vel difficile gratiam contēplationis obtinere. Capitulū. lxxiij.

Sed scimus nichilominus (nam z hoc scriptura docēte didicimus) q; spes que differtur affligit animū. Michil eñ sic afficit animū: quō impatiens desiderij. Quid aūt huius visionis dulcedine expertis salubrius: q̄d sentit suauius: q̄d animus experitur iocundius? Nouit hoc rachel: nā nec rationē hoc latere potest: q; in huius suauitatis cōparatione ois dulcedo amara est. Hinc est q; nec studiū suū laxare: nec desiderij suū tempare potest. Hinc illa tāta pariētis anxietas: z doloris immēsitas. Unde nāq; putas tāta doloris magnitudo: nisi ex indefinenti studio, z impatienti desiderio? Crescit quotidie z ex desiderio labor: z ex labore dolor. Augmentat̄ assidue, z ex studio desiderij: z ex desiderio studium. Scit tñ rachel hoc negociū supra vires suas esse: nec tamen valet studiū suum/vel desiderij tēperare. Ad tantā nanq; gratiā nūq̄ ꝓcingit mens q̄ ppriā industriā. Dei est hoc donū: nō hois meritū. Sed absq; dubio talem/tantāq; gratiā accipit nemo sine ingenti studio, et ardenti desiderio. Nouit hec rachel: z idcirco studiū multiplicat: z desiderium suū quotidianis incrementis acrius inflāmat. In tanta nāq; quotidiani conatus anxietate: in huiusmodi doloris immēsitate z bēiamin nascit: z rachel moritur: q; cum mens hois supra seipam rapitur, oēs humane rōcinationis angustias supgredit. Ad illud eñ q̄ supra se eleuata, z in extasi rapta, de diuinitatis lumine conspicit: ois humana ratio succūbit. Quid est eñ rachelis interitus, nisi rationis defectus?

Q De illo contemplationis genere quod est supra rationem. Capitulū. lxxiiij.

Bēiamin itaq; nascēte rachel moritur: q; mēs ad cōtēplationē rapta, q̄tus sit humane rōnis defectus ꝓcipitur. Rōne rachel mortua tūc erat: et ois humane rōnis sensus in ap̄lo defecerat, cū dicebat: siue in corpe/siue extra corp⁹, nescio, deꝰ scit. Remo ergo se existimet ad illius diuini luminis claritatē argumentādo posse penetrare: nemo se credat humana illud rōcinatione posse cōprehēdere. Si eñ aliqua argumentatione adiri potuisset lumē illō diuinū, vtiq; inaccessibile nō fuisset. Deniq; ap̄lus gloriat̄, ad illud se nō quidē isse: sed absq; dubio raptū fuisse. Scio (inquit) hoiem siue in corpore/siue extra corpus, nescio deꝰ scit: raptū hmōi vsq; ad tertiū celū. Sed qđ est celū hoc tertiū qđ est inter terrā et celū hoc est inter corpus z spiritū. Sed alia est dignitas spūs humani: alia autē spūs angelici: z longe alia est excellētia spūs diuini. Humani siquidē spūs dignitatem qui subiacet pene et culpe, longe supgredit vtriusq; expers, excellētia scz angelice nature: sed incōparabiliter vtroq; pcedit spūs ille q̄ fecit vtrūq;. Ad horū igit celoz qlibet cuiusuis animus tunc vaciter erigit: q̄n terrenarū cogitationū ima deserēs, in eoz contēplatione defigitur. Ad primū itaq; celū ptinet cognitio sui: ad tertiū aūt ptinet cōtēplatio dei. Ad hoc itaq; tertiū celū quis putes ascēdit, nisi qui et descēdit filiꝰ hois qui est in celo? Itaq; et si sint qui ascendūt vsq; ad celos, z descendūt vsq; ad abyssos: nō tñ ascēdūt nisi forte ad primū/et scōm. nō eñ possunt vsq; ad tertiū. Ad hoc vtiq; celū hoies rapi pñt: nam ipsi ascēdere oino nō possunt. Possumus eñ illa que in hac vita haberi pōt dei cognitionē tribꝰ gradibꝰ distinguere: z scōm triplicē graduū differētiā p tres celos dividere. Aliter siquidē deus videt per fidē: aliter cognoscit per rationē: atq; aliter cernit per cōtemplationē. Prima ergo visio ad primū celum: scda ad scōm: tertia ptinet ad tertiū. Prima est infra rōnē: tertia supra rōnē. Ad primū itaq; z scōm ꝓtēplationis celū, hoies sane ascēdere pñt: sed ad illud qđ est supra rōnē nisi p mētis excessum supra seipsos rapti nūq̄ ptingūt. Dō aūt per bēiamin illud cōtēplationis genus, qđ supra rōnē est intelligere debeam⁹: ex matris eius morte queniēter satis conijcere possum⁹.

Q De supeminentia spūaliū theoriarū. Cap. lxxv.

Ad huiusmodi ergo contēplationis celsitudinē quelibet creaturar̄ cognitio angusta ē: z in imo cacet, z terre more i celi respectu, vix pūcti vicē tenet. Ad cognitionē siquidē creatoris q̄talibet cognitio creaturar̄, quid aliud est q̄ qđ terra ad celū: qđ centrū ad totius circuli ambitū? Habet tñ hec terra, habet hec inferior inferior scientia: mōtes/z colles: cāpos et valles. Scōm differētiā creaturar̄, erit z differētia scientiarū. Ut eñ ab imo incipiam⁹: magna est distātia inter corpus z corpus. Siquidē sunt corpora celestia: sunt z corpora terrestria. Maior tñ est distātia cuiuslibet corporis ad spūm: q̄ quorūlibet z qualibet dissimiliū corporū. Sed et spūs spirituū alij sunt irrationales: alij sunt rationales. Oculos ergo quasi i imo defixos habere videnꝫ: qui sola adhuc corporea miranꝫ. Sed tā quasi ad alta ascēdūt: qui se ad spūaliū inuestigationē cōuertūt. Animꝰ qui ad scientie altitudinē nitit̄ ascēdere: primū z principale sit ei studiū seipm cognoscere. Magna altitudo scientie semetipm perfecte cognouisse. Adonis magnus z altus plena cognitio rōnalis spūs. Dim mūdanarū scientiarū cacumina monsiste trā scēdit: oēm philosophiā/oēm mūdi scientiā ab alto despicit. Quid tale aristoteles: q̄d tale plato inuenit: quid tanta phoz turba tale inuenire potuit? Vere/z absq; dubio si hūc mōtē ingenij sui acumine ascēdere potuissent: sed seipos inuentēdos eoz eis studia sufficerēt: si seipos plene cognouissent: nunq̄ ydola coluissent, nūq̄ creature collū inclinassent: nunq̄ cōtra creatorē ceruicē erexissent. Hic defecerūt scrutātes scrutinio. Hic inq̄ defecerunt: et in hūc montē minime ascēdere potuerunt. Ascēdat hō ad coz altū/z ex. deꝰ. Disce hō cogitare: disce cogitare teipm: et ascēdisti ad coz altū. Quātū quotidie in tui cognitione proficis: nñ ad altiora semp tendis. Qui ad pfectā sui cognitionem puenit: iam mōtis verticem apprehendit.

Q Sit rarum/vel q̄ iocundū spūales theorias in vsum adducere: z in oblectamētū vtere. Cap. lxxvj.

Quia rari sunt, vel q; nolunt: vel q; nequēt qui hucusq; ascendūt. Rarū valde in hūc mōtem ascendere: ꝫ multo rarius in eiꝰ vertice stare: et ibi mora facere: rarissimū aūt ibi habitare: et mēte requiescere. Quis (inquit) ascendet in mōtē dñi: aut q̄s sta. in. l. s. ei⁹. Prius ascēdere est: postea stare. In stādo quidē labor: ꝫ in ascēdēdo maior. Multi quidē in ipa ascēsione defecerūt, ꝓpter nimiū laborē ascēdēdi: multi ab arduo eius vtice ocius descēderūt, ꝓpter laborē standi. Hoc fortassis eis intolerabile videbat: qm̄ nō solum in hūc montē nisi q̄ magnū laborē nō ascēditur verūetiā sine magna difficultate ibi immorari nō datur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed forte tā ascendisti: tā ibi stare didicisti: nec hoc sufficiat tibi. Discе ibi habitare/ꝛ mānionē facere: ꝛ qualiscūq; mētis euagatione abstract⁹, illuc semp redire. Absq; dubio ꝙ multū vsum q̄q; verteꝛ tibi in oblectamētū: in tū vt absq; vlla laboris difficultate possis ibi assiduus esse: qui nimꝰ pena potꝰ tibi sit alibi, q̄ ibi morā aliquā face re. Adira iocūditas in hoc mōte sine laboꝛe morari posse paꝛo attestāte qui tanta/et tā insolita suauitate allectus exclamat, bonū est nos hic esse. O felicē qui potuit i hūc montē ascendere: ꝛ mēte requiescere! O q̄ magnū! O q̄ rarū! Dñe quis hitabit i tabernaculo. ꝛ. a. q. ꝛ. in. m. ꝛ. Et quidē magnū est ascēdere posse/et stare: maius requiescere posse inhabitare/posse reqescere. Ascēdere, ꝛ stare est virtutis: inhabitare/et requiescere est felicitatis. Utrūq; vtiq; magnū: vtrūq; admiratione dignū. Utrūq; ꝓphēta mirat⁹: sed illud ꝓ magnitudine difficultatis: istud pro magnitudine iocūditatis. Admiratio difficultatis est illa exclamatio. Quis ascendet in mōtem dñi. a. q. s. in. l. s. eius? Admiratio iocūditatis est illa exclamatio. Dñe quis habitabit in ta. ꝛ. a. q. ꝛ. i. m. s. ꝛ? Ascēdere, ꝛ stare, o q̄ta/qualisq; fortitudo: inhabitare/et requiescere, q̄ta qualisq; beatitudo. Quis ad id opus idone⁹: q̄s hoc mūere dign⁹? Dñe q̄s ascendet: dñe q̄s stabit in monte scto tuo/ dñe q̄s habitabit: dñe q̄s reqescet in loco scto tuo? Emitte lucē tuā/et vitatē tuā: ipa me deū. ꝛ adū. i mōtē. s. t. ꝛ i taber. t.

¶ Q frustra nitimur ad summa sine preueniente gratia. Capitulum. lxxvij.

Videsne q̄ nō nisi vitas in hūc mōtē deducit, et adducit. Ipsa ducit: ipa est q̄ pducit. Libenter sequoꝛ vitatē: nō habeo suspectū talē ducē. Nouit veritas ducere: nescit veritas seducere. Sed q̄d est vitas? Quid tu dicis doctoꝛ bone: doctoꝛ xpe quid est vitas? Ego sum (inquit) via: vitas: ꝛ vita. Sequatur ergo veritatē: qui vult ascēdere in montē. Seqre xpm, qui cūq; cupis ascendere in montē istū. Docēte euāgelista didicim⁹: q̄ assumpsit iesus discipulos suos petrū videlz iacobū/et iohānē: ꝛ duxit eos in mōtē excelsum seoꝛsum. Ducunt ergo discipuli iesu sursum/ꝛ seoꝛsum: vt possint apprehēdere mōtē istū excelsum. Uia ardua: via secreta/ et multis incognita: q̄ ducit ad montis hui⁹ fastigia. Illi soli (vt arbitroꝛ) sine erroꝛe currūt: illi soli sine ipedimēto peruenīūt q̄ xpm sequūtur: qui a vitate ducunt. Quisq; ad alta ꝓperas, securus eas, si te ꝓcedit veritas: nā sine ipa frustra laboꝛas. Tam nō vult fallere, q̄ nō valet veritas falli. Christum ergo sequere si nō vis errare.

¶ Q rum valeat plena cognitio sui. Cap. lxxvij.

Sed ne te perterreat, vel retrahat laboꝛ itineris difficultas ascensionis: audi/ꝛ attende quis sit fructꝰ puētionis. In huⁱ mōtis cacumie iesus trāsfigurat⁹: in ipo moyses/cū helya videt⁹: ꝛ sine indice vteq; cognoscit⁹: in ipso voꝛ patris ad filiū audit⁹. Quid hoꝛū nō mirabile: quid hoꝛ nō desiderabile? Uis videre xpm trāsfiguratū. Ascende in montē istū: discе cognoscere teipm. Uis videre ꝛ absq; vllo indice cognoscere moysen et heliā: vis absq; doctoꝛe/sine expositoꝛe intelligere legē et ꝓphetiā: Asce⁹ de in montē istū: discе cognoscere teipm. Uis paterni secreti archanū. Ascende in mōtē istū: discе cognoscere teipz. De celo em descēdit: cū dicit, ꝛ ceatoꝛ illoꝝ. Nosce teipm. Uides ne adhuc q̄tūvaleat mōtis hui⁹ ascēsio: q̄ vtilis sit sui ipi⁹ plena cognitio?

¶ Quibus modis ad scientie altitudinem pertingimus. Capitulum. lxxix.

Sed quid hoc esse dicimus: q̄ sing⁹ trib⁹ discipulis in hūc montē ascēdere nolui⁹: nec plusq̄ tres secū xps ducere q̄siuit? Sed forte in hoc ꝛe docemur q̄ sine triplici studio ad huⁱ cognitionis celsitudinē non perducimur. Per studiū opis: ꝓ studiū meditationis: per studium oꝛonis paulatim ꝓmouemur: ꝛ q̄q; pducimur ad pfectionē cognitionis. Adulta em̄ exprimur operādo: multa inuenim⁹ inuestigādo: multa extoꝛquem⁹ oādo. Innumera siquidē que nec ꝓ experientiā opis, nec ꝓ inuestigationē rōnis inuenire valem⁹: ꝓ importunitatē oꝛonis edoceri meremur, ex reuelatiōe diuine inspiratiōis. His trib⁹ comitib⁹ sibi adiūctis vitas i nobis, pficit, ꝛ in altā se attollit: ꝛ eousq; se per quotidiana incremēta exaltat, donec pfecti mōtis vticem tāgat. O q̄s multos hodie videmus studiosos in lectione, desidiosos in oratione, tepidos in oꝛone: ꝓsumētes tū mōtis huⁱ cacumina posse apprehendere. Sed q̄si queso apprehēdent: qui christū ducē nō habēt? Neq; em̄ duxit eos xps: qui ascendere nō vult nisi cū discipulis trib⁹. Jūgat ergo studio lectionis, studium operis, ꝛ oꝛonis: qui christū querit habere ducē itineris, ductoꝛē ascēsionis. Absq; dubio sine ingēti exercitio: sine frequēti studio: sine ardēti desiderio, ad perfectā scientie altitudinē mens nō subleuat: q̄ xpi vestigia pfecte nō sequitur, qui viā veritatis haud recte ingreditur.

¶ Quomodo summis conatib⁹ nostris diuina reuelatio occurrat. Capitulū. lxxx.

Sed nec hoc silendū/q̄ multū montis huⁱ iam se credūt apprehēdisse suprema: cū constat eos eius vicē tetigisse extrema. Sit tibi certū signum q̄ mōtis huius verticē minime apprehēdisti, si xpm claritatē tū nōdum videre meruisti. Adoꝛ vꝛe dux tuus xps collocauerit in summo, apparet tibi in habitu alio: ꝛ te coā induit lumine sicut vestimēto: ꝛ sicut euāgelista testat⁹ fuit moꝛ vestimēta ei⁹ alba sicut nix: et qualia nō potest fullo facere sup terrā: q̄ ille diuine sapiēcie splendoꝛ, qui ab alto speculationis vertice ꝓspicit, oīno dissimiliū nō pōt per humani sensus ꝓportiā. Alia quarte ergo q̄ aliā in valle: ꝛ aliā vestē xpus habet in mōte. In valle sane habet vestē integrā: sed in mōte tū habet vestē gloriosam. Nescit penit⁹ simplex vitas scismatū scissura: ꝛ idcirco, siue in valle siue i mōte, nō induit xps nisi vestē integras. Sed multū interest inter vestē integrā, et vestē gloriosam. Multis vestiū ei⁹ differētiā nosse: et inter vestē et vestē distinctionē apertā accipere. Si terrena (inquit) dixi vobis, et nō creditis: quō si dixero vobis celestia credetis? Distingue ergo inter doctrinā ꝛ doctrinā: et in genies vestiū differētiā. O q̄tū est inter doctrinā qua docent terrena: ꝛ inter doctrinā qua docent celestia: ꝛ quidem nō sine xpo: q̄ sine vitate nō cognoscunt, vel ista/vel illa. Quid em̄ verū scitur: vbi vitas nō loquit? Christus ergo est qui docet vtraq; ꝛ terrena in valle: celestia in mōte. Quādiu ergo adhuc in valle moꝛaris: q̄diu ad alta non ascendis: nō te docet christus nisi de rebus terrenis et infimis.

¶ Q suspecta debeat esse omnis reuelatio quā nō comitatur scripturarū attestatio. Cap. lxxxi.

Sed si iam te existimas ascēdisse ad coꝛ altum: et apprehēdisse montē illū excelsum/ꝛ magnū: si te credis xpm videre trāsfiguratū: quicq̄d in illo videas: q̄cq̄d ab illo audias nō ei facile credas, nisi occurrāt ei moyses ꝛ helias. Scimus q̄ in oꝛe duoꝝ vel triū, stat oē testimoniū. Suspecta est michi oīs vitas, quā non cōfirmat scripturarū auctoritas: nec xpm in sua clarificatione recipio: si nō assistāt ei moyses ꝛ helias. Et in valle/et in mōtis ascēsione xpm sepe recipio sine teste: nunq̄ aūt in montis vertice, vel in sua clarificatione. Si xps docet me de rebus exterioꝛ⁹/vel de intimis meis, facile recipio. vtpote in his q̄ comprobare possum ꝓprio experimēto. verū vbi ad alta mens ducit: q̄n de celestibus

questio ventilatur: vbi de pfundis rebus agitur: in tante sublimitatis vertice non recipio xpm sine teste: nec rata poterit esse qualibet veri similis reuelatio sine attestatione moysi ꝛ helye: sine scripturarū auctoritate. Adhibeat igitur sibi christ⁹ duo testimonia in trāsfiguratione sua: si vult vt nō sit michi suspecta claritatis sue lux illa tā magna/ꝛ tam insolita. Ut ergo scōm hui⁹ rei documētū, in oꝛe duoꝝ/vel triū suū cōfirmet testimoniū: ad cōprobandam reuelationis sue vitatem: nō solū figuratiue: sed etiā apte scripture exhibeat auctoritatē. Pulchrū spectaculū valdeq; iocundū: cū i reuelatiōe vitatis hinc ꝓcedit manifesta ratio: et ad pfirmationē reuelatiōis illinc occurrit tam apta q̄ figurata locutio. Alioquin ab altitudine dei timebo: verens ne forte seducar a demonio meridiano. Unde em̄ tot hereses: vñ tot errores: nisi q̄ spūs erroris trāsfigurat se in angelū lucis? Uides certe quia vteraq; se trāsfigurat. Christ⁹ videlz/et dyabolus: sed xps lucis sue veritatē cōfirmat in duob⁹ testibus. Apparēt itaq; moyses ꝛ helyas cū dño in hoc mōte: apparēt aūt in maiestate, nō in obscuritate hre: sed i claritate spūalis itelligētie.

¶ Q sint incōprehensibilia que mens per excessum videt ex reuelatione diuina. Cap. lxxxij.

Ecce q̄ magna sunt q̄ in hoc mōte gerūtur: sed adhuc his maiora sunt ea que sequūtur. Hoc em̄ totū discipuli stātes aspiciūt: nondū in faciem cadūt. Nondū paterna voꝛ audit⁹: nōdū beāmin nascit. Adoꝛ em̄ vt paterna voꝛ intonuit, discipulos prostrauit. Ad tonitruū itaq; diuine vocis auditoꝛ cadit: q̄ ad id q̄ diuin⁹ inspirat humani sensus capacitas succedit: ꝛ nisi humane rōcinationis angustias desereat ad capiendū diuine inspirationis archanū intelligētie sinū non dilatat. Ubi itaq; auditoꝛ cadit, vbi humana rō deficit. Ibi rachel moꝛitur, vt beāmin oriat. Idem itaq; (ni fallor) per moꝛē rachel, ꝛ casum discipulorū figurat: nisi q̄ triū in trib⁹ discipulis/sensus videlicet/memoriе/ rationis defect⁹ ostendit. Ibi em̄ sensus coꝛpoꝛe⁹: ibi exterioꝛū memoria: ibi ratio humana intercipit: vbi mens supra se nō est ipam rapta, in supna eleuat. Attēdamus q̄ incōprehēsibile sit q̄d paterna voꝛ insonuit: ꝛ intelligem⁹ q̄ recte auditoꝛ succumbit. Dic est (inquit) filius me⁹ dilectus in q̄o michi cōplacui. Aliud est dicere cōplacuit: et aliud est dicere cōplacuit: ꝛ tamē hoc vnus, illud alter euāgelista posuit. Consequens est aūt, vt si ibi veraciter dictū est complacuit, sensus qui ab alio euāgelista ponit, possit veraciter intelligi: sed nō potest conuerti. Uere/et absq; cōtradictione, in ipso michi cōplacuit, in quo ipse michi cōplacuit: sed nō statim in quocūq; michi ꝓplacuit: in illo ipse michi cōplacuit. Si igitur complacuit ibi dictū non esset: nullo modo euāgelista hoc dicere auderet. Dic (inquit) filius me⁹ in quo michi cōplacui. Certe si filius aliud q̄ pater esset: posset patri in filio cōplacere: sed ipse sibi pr̄ in filio cōplacere nō posset. Quid est dicere cōplacuit: nisi quō placui michi in memetipso, ita placui michi in filio. An forte in eo q̄d dicit michi cōplacuit, in hoc suo beneplacito sociū se habere ostēdit? Quia quō pater cōplacet in filo, sic in filio cōplacet/ꝛ spiritui scō. Uel forte idcirco dicit complacuit: vt inde detur intelligi: q̄ quō pater sibi complacet in filio: sic sibi nimirū complacet in spiritu sancto. Quid hoꝛū rectius dicit? An potius totū hoc, q̄ vnū hoꝛ aliq̄ singulariter intelligit? Hec adhuc verba aliter/atq; aliter distinguī possent: si ad misteriī profunditatē intimādā minus ista sufficerent. Certū est aūt: quia qui id boꝛum eligit: vnitatem substātie in diuersis personis astruit, si recte intelligat. Nam illud q̄d dicitur, hic est filius meus: ꝓsonarum diuersitatē ostendit. vnus enim atq; idē sibijpsi, et pater/ꝛ filius esse nō posset. Sed quis sensus hoc capiat, quō vnus ad aliū sit alius in ꝓsona: idem in essentia? Si exemplū queris, nusq̄ creaturaꝝ inuenis, q̄d tibi satisfacere valeat: si rationē cōmias, ois humana ratio reclamat. Intātū em̄ est ista assertio supra oēm humanā estimationē/ꝛ preter oēm humanā rōnem: vt nunq̄ ei ratio acquiesceret, nisi ad huⁱ rei certitudinē fides eam subleuaret. Adhuc ergo in huⁱ misterii reuelatiōe auditoꝛ cadit: sensus deficit: hūana ratio succūbit.

¶ Q illa mens diuinas reuelationes percipit que in intimis stare consueuit. Capitulū. lxxxiij.

Merito talis reuelatio nō est facta nisi in mōte: neq; in misterij huⁱ⁹ tam ꝓfunda sublimitas et tā sublimis ꝓfunditas debuit manifestari in valle. Qui em̄ conuersatione/vel cogitatione adhuc in imo sunt: huius muneris dignatione indignos se esse ostendūt. Ascendat ergo hō ad coꝛ altū: ascēdat in montē istū: si vult illa capere: si vult illa cognoscere, q̄ sunt supra sensum humanū. Ascendat per semetipm supra semetipm. Per cognitionē sui: ad cognitionē dei. Discat pr⁹ hō in dei imagine: discat in ei⁹ similitudine, q̄d debeat de deo cogitare. Montis ascēsio (vt dictū est) ptinet ad cognitionē sui: ea q̄ supra montē gerūtur, ꝓcuhunt ad cognitionē dei. Illud ad ioseph: ista ad bēiamin pertinere dubium nō est. Ante bēiamin ioseph nasci necesse est. Mens q̄ se ad sui cōsiderationē nō subleuat: q̄n ad ea q̄ supra ipam sunt, pēna ꝓtēplationis euolat. In hūc montē dñs descēdit: moyses ascēdit. In hoc monte de tabernaculi constructione dñs docuit: moyses didicit. Quid ꝓ tabernaculū federis, nisi status intelligit perfectionis? Qui igit montē ascendit, qui diligēter attēdit, qui diutius querit, qui tandē inuenit qualis sit: restat vt rex diuina reuelatione cognoscat qualis esse debeat: quale mētis edificiū deo ꝓparare: q̄b⁹ obsequijs deū placare opoꝛteat. Adhēs igit q̄ adhuc ꝓ varia. desideria spargitur: q̄ varijs cogitationib⁹ huc illucq; distrahit: q̄n putas hanc gratiā accipe merebit? Que nondū pōt seipam in vnū colligere: q̄ necdū nouit ad seipam intrare: q̄n poterit ad ea q̄ supra seipam sunt cōtēplatione ascendere?

¶ Quomodo mens se ad interioꝛa colligere debeat que in celestiū contēplationē hanelat. Cap. lxxxiiij.

Iscat ergo dispsiones israelis ꝓgregare: studeat euagationes mētis restringere: assuescat in intimis suis imoꝛari: exterioꝛa oīa oblīuisci: qui ad celestiū contēplationē hanelat: qui in diuinoꝝ noticiā suspirat. Faciat ecclesiā nō solū desideioꝝ, verūetiā cogitationū: vt discat veꝛ bonū solū amare: ꝛ ipm solū indesinēter cogitare. In ecclesijs (inquit) bñdicite deo. In hac nāq; gemina ecclesia cogitationū videlz/et desideioꝝ: in hac gemina vnanimitate studioꝝ/ꝛ volūtatū, bēiamin in excelsum rapit⁹: et mens diuinitus afflata in supna eleuat. Ibi (inquit) bēiamin adolescētulus in mentis excessu. Ubi putas nisi in ecclesijs? In ecclesijs benedicite deo. dño de fontib⁹ israel. Ibi bēiamin ado. in. m. e. Prius tū est cuiq; vt faciat de cogitationib⁹/vel desideriis suis sinagogā: q̄ ecclesiam. Nostis satis q̄ sinagoga cōgregatio: ecclesia interpretat⁹ cōuocatio. Aliud est sine volūtate/seu cōtra volūtatem aliqua in vnū cogere: atq; aliud ꝓ seipsa ad nutū iubētis sponte occurrere. Insensibilia/ꝛ muta cōgregari possunt. cōuocari aūt nō possunt. Sed et ipsoꝝ quoq; rōnalium concursus spōtaneo nutu fit: vt iure cōuocatio dici possit. Uides ergo q̄tū sit inter conuocationem, et congregationem: ꝛ inter ecclesiam/et sinagogā. Si igit pſenseris desideria tua circa exterioꝛes

Universidad de Deusto
Biblioteca

delectationes affici: et cogitationes tuas in eis iugiter occupari: cū magna sollicitudine ꝓpelle intrare: vt possis saltē ex eis interim sinagogā facere. Quotiēs eñ euagationes mētis in vnū colligim⁹: et oēs cordis mor⁹ in vno eternitatis desiderio figim⁹: quid aliud q̄ de illa interna familia sinagogā facim⁹? Sed cū iam illa desideriox nostrox/cogitationūq; frequēta, illius interne dulcedinis degustatione allecta ad nutū rōnis spōte occurrere, et in intimis fixa stare didicerit: ecclie vtiq; noie vltro assigne senseri poterit. Discam⁹ ergo sola interioza bona amare: discam⁹ sola illa frequētius cogitare: et quales bēiamin diligere scimus, proculdubio ecclesias efficimus.

¶ Qñ sit iocūdum/z dulce cōtēplationis gratiam familiarem habere. Cap. lxxxv.

Talis huiusmodi siquidē ecclesijs bēiamin libēter immoza: mirabiliter delecta: cū seipm pre gaudio iā capere nō possit, supra seipm ducit: et p excessum mētis in summa eleua. Nisi eñ in interiox contemplatione bēiamin noster delectabiliter requiesceret: de eo ꝓculdubio per mysticā scripturā nō esset. Bēiamin (ait) amātissimus dñi habitabit in eo cōfidenter: tota die quasi in thalamo cōmozabit: et inter humeros illi⁹ requiescet. Quid putas cause est q̄ iste bēiamin tota die in thalamo mozā facit: q̄ ibi iugiter requiescit, intātū vt nec ad hozā saltē exire velit? Illud aūt scim⁹ q̄ in thalamis soleāt spōsus z spōsa simul mozari: amoris obsequijs i alterutrū occupari: mutuis amplexib⁹/z caritate alterna ꝓfoueri. Adirāde ergo pulchritudis/z forme singularis (ni fallor) progatiua pollet, quecūq; sit illa bēiamin nostri dilecta z cui⁹ contuberniū nunq; fastidire valet: z a cuius amplexib⁹ nec ad hozā abesse volet. Sed si iam vocē illā huius bēiamin esse noscim⁹: q̄te pulchritudinis sit ei⁹ dilecta minime dubitam⁹. Dixi sapientie sozoz mea es: et prudētiā vocaui amicā meā. Quātis audire qō nō possit fastidire huius dilecte sue pulchritudinem: quā sozorē/z amicā vocat, ꝓpter castā z ardētissimā dilectionē? Intrās in domū meā (inquit) conquiescā cum illa. Nō eñ habet amaritudinē cōuersatio illi⁹: nec tediū conuictus ipsius: sed leticiā/z gaudiū: z in amicitia ipius delectatio bona. Dicat quisq; qd sentiat: ego aliā causaz non inuenio q̄ illū intrinsecus ita ligatū teneat, vt nec ad modicū quidē exire valeat. Unum aūt scio: q̄ quisq; huiusmodi a dulce desiderio flagrat, q̄to eā familiarius nouit, tanto amplius amat: et quo frequētius ei⁹ fruitur amplexibus, eo vehemētius eius desiderio estuat. Eius siquidē frequēs contubernīū: solet sane desideriū nō minuere, sed augere: z amoris incēdium acrius inflāmare. Mirū ergo nō est cur iste bēiamin tota die quasi in thalamo cōmozat: qui talis sponse dulcedine fruit: et inter humeros illi⁹ requiescēs, eius amoze iugiter delectat. Qui putas frequentes mentis excessus patitur, q̄ sepe in extasim raptus supra seipm ducit: dum pulchritudinis eius magnitudine attonit⁹ in eius ammiratione suspendit: et implet absq; dubio qō de eo legit. bēiamin adolescētul⁹ in mētis excessu. Notandū sc̄e quō sibi occurrāt testimonia scripturarū. Quod eñ ꝓpheta p rachelis interitū: qō euāgelista designat per casum discipulox: psalmista expmit in bēiamin. per mentis excessum.

¶ De duob⁹ generibus cōtēplationū. Cap. lxxxvj.

Dissumus tū per mozē rachel, et per excessum bēiamin diuersa cōtēplationū genera cō incōuenienter intelligere. Cōstat siquidē duo cōtemplationū genera supra rōnem esse: et vtrūq; ad bēiamin ptinere. Et primū quidē est supra rōnem: sed nō preter rōnem. scōm aut̄ et supra rōnem/z preter rationē.

Illa sane supra rationē, hz preter rōnem nō sunt: q̄ cuius ratio patit esse: nulla tñ humana rōne inuestigari/vel cōuinci possunt. Illa aut̄ dicimus z supra rationē/z preter rationē esse quib⁹ videt ois recto hūana cōtraire. Qualia sunt ea q̄ de trinitatis vnitate credimus: z multa q̄ de corpore xp̄i indubitata fidei auctoritate tenem⁹. Dū eñ in vna z simplici natura tripler ꝓsona sit: vel q̄ vnū idēq; corpus esse dē in pte in diuersis locis esse possit, nulla humana ratio patit: z huiusmodi assertionib⁹ omnis ablq; dubio racinatio reclamare videt. Hec sunt itaq; duo genera illa cōtēplationū: quox vnū ad mozē rachel: alterū pertinet ad bēiamin excessum. In primo bēiamin interficit matrē vbi omnē supgredit rōnē: in scdo aūt etiā seipm excedit, vbi in eo dō ex diuina reuelatione cognoscit, humane intelligētie modū trāscendit. Hoc aut̄ non solū in bēiamin: sed z in oibus fratrib⁹ oportet attēdere: immo et in innumeris scripturarū locis diligēter obseruare: quō soleat scriptura diuina circa eandē rē nūc significationē extendere: modo restringere/vel etiā mutare. Solet aut̄ hos alternātiū significationū modos, modis multis determinare: z modo per locum: modo per actum/vel alijs quibuscūq; circūstātijs sensum suū ꝓferre. Per locū determinatur: sicut est illud vbi bēiamin in egyptū descendisse legitur. Per actū, sicut ibi vbi ioseph/z bēiamin in mutuos amplexus ruunt: z alterna oscula iungunt.

¶ Quō contēplatio desinat in meditationē: vel quā meditatio surgat in contēplationē. Cap. lxxxvij.

Quid est bēiamin in egyptum descēdere: nisi ab eternox ꝓtēplatione, ad tēpoza alia cōtēplanda intuitum rētis reuocare? z ab eternitatis luce quasi de vertice celi vsq; ad mutabilitatis tenebras intelligē. radius deponere? in tāta alternātiū rerum cōfusione diuinox iudicioū rationem ꝓprendere? ex magna pte penetrare? Et qd est q̄ ioseph et bēiamin cōueniūt: et oscula iungūt/nisi q̄ meditatio z contēplatio sepe inuicē sibi cū rōnis attestatione occurrūt? Nam q̄uis ad generalē cōsiderationē pertinet: sicut q̄ bēiamin gratia contēplationis, sic q̄ ioseph intelligi valet gra meditationis. Ꝓprie tñ/z expressius bēiamin designat intelligentia pura: q̄ ioseph vo prudētia vera. Per bēiamin scilicet illud gen⁹ cōtemplationis qō est de inuisibilib⁹: q̄ ioseph illud genus meditationis qō est in mozib⁹. Comprehensio siquidē rerū inuisibiliū ptinet ad intelligētiā purā, circūspectio vero mozū ptinet ad prudētiā veram. Intelligentiā purā dicimus q̄ est sine ammixtione ymaginationis. prudentiā aūt veram, ad differētiā ei⁹ q̄ dicit prudētia carnis. Prudētia vera est: de acquirēdis, multiplicādis/, seruandis veris bonis: prudētia aūt carnis est de bonis mūdi rerūmq; scōm quā filij huius seculi dicūtur prudētiores filijs lucis. Totiēs ergo ioseph sup collū bēiamin ruit: quotiēs meditatio in contēplationē desinit. Tunc bēiamin frustri suū sup se ruentē excipit: qñ ex studio meditatiōis animꝰ in cōtēplationē surgit. Tūc bēiamin z ioseph oscula iungunt: qñ diuina reuelatio, z hūana rōcinatio in vna veritatis attestatione ꝓsentiūt. Videsne quō diuina scriptura dicta vnā eandēq; rem significationis modū alternat vbiq; tamē aliquid adiūgit, vnde sensum suū ex toto latere nō sinat. In monte rachel contēplatio supra rationem ascēdit: in introitu bēiamin in egyptum contēplatio vsq; ad imaginationē descendit: in deosculatione bēiamin et ioseph, diuine reuelationi humana ratio applaudit.

¶ Finis bēiamin minoris: vbi copiose animus ad contemplationis gratiā assequēdam disponit. et cōtēplationis gratia preclare inuestigatur/z traditur.

¶ Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi opus insigne de gratia cōtemplationis in quinq; libros partitū: occasione accepta ab archa moysi: et ob eam rem hactenus bēiamin maior nuncupatum.

¶ Index materiarū per capitula distinctarum: presertim quinq; librox sub sequētiū. Et primo libri primi capitula.

De cōtēplatione, eiusq; cōmēdatione. Capm primū.
Q; sit vtilis/vel grata hec gratia, ꝓficientib⁹ in ea. ca. ij.
De cōtemplationis, ꝓprietate/vel in quo differat a meditatione/vel cogitatione. ca. iij.
Diffinitio singulox contēplationis/meditationis/cogitationis. ca. iiij.
Q; contēplationis modus multiformiter agitur. ca. v.
Quot sunt/vel que contemplationum genera. ca. vj.
Que sint/quibus cōmunia. ca. vij.
Que sint singulox propria. ca. viij.
Qua sibi quecq; proportione respondeant/vel quomodo inuicem permisceri soleant. ca. ix.
Q; vir soli perfecti ad omnia sex contemplationum genera ꝓficiunt. ca. x.
Quomodo prima quatuor cōtemplationum genera mistice describantur. ca. xj.
Quomodo nouissima duo cōtemplationum genera mistice designentur. ca. xij.

¶ Libri secūdi capitula.

Q; primū contemplationis genus consistat in consideratione/z admiratione rerū visibilium. ca. j.
Q; sit copiosa huius contemplationis materia/vel quō se philosophi exercuerint in ea. ca. ij.
De triplici distinctione prime speculationis. ca. iij.
Q; primus gradus huius speculationis consideratur in materia/forma/z natura. ca. iiij.
Q; secūdus gradus consideratur in operatione nature/et industrie. ca. v.
Q; tertius huius speculationis gradus consistit tam in humanis, q̄ in diuinis. ca. vj.
Q; scōm contēplationis genus constat in considerāda et admiranda rerum visibilium ratione. ca. vij.
Q; sit copiosa huius contemplationis materia. ca. viij.
Quomodo philosophi se in hui⁹ contemplationis materia exercuerint. ca. ix.
De distinctione scē contemplationis. ca. x.
De ꝓprietate scē contemplationis ca. xj.
De tertio contemplationis genere. ca. xij.
Quomodo in hoc cōtemplationis genere incipiat homo fieri spiritalis. ca. xiij.
De distinctione eox̄m que ad hanc speculationem pertinent. ca. xiiij.
Q; hoc contemplationis genus recte in quinq; gradus diuiditur. ca. xv.
Q; illa que ad hanc speculationē pertinent aliter adhuc distingui possunt. ca. xvj.
Q; in hac speculatione corporee similitudinis manuductione vtimur. ca. xvij.
Q; hoc contemplationis genus consistat in ratione ꝑm imaginationem. ca. xviij.
Quomodo ad permissione/vel operationem dei ptineat quicquid radius contemplationis plustrat. ca. ix.
Quomodo dei sapientia cum sit simplex z vna/diuersis considerationibus in contemplationem adducitur: et modo scientia: modo prescietia: modo dispositio/vel predestinatio nominatur. ca. xx.
Q; diuina sapientia ꝑm diuersos contemplationis modos in quibusdam videatur mirabilior/in quibusdā iocundior. ca. xxj.
In qua speculatione diuina prescientia/vel scientia appareat mirabilior. ca. xxij.
In qua speculatione diuina predestinatio appareat iocundior. ca. xxiij.
In quarum rerum speculatione soleat diuina dispositio iocūdior apparere. ca. xxiiij.
Q; contēplationis nostre spectaculū semp comitari debeat magna admiratio/z ingens exultatio. ca. xxv.
Q; ꝑm modū admirationis/et exultationis variat modus contemplationis. ca. xxvj.
Q; in omni rerum mutabiliū contemplatione necesse sit diuine sapientie consideratioi inherere. ca. xxvij.

¶ Libri tertij capitula.

De materia quarte contemplationis/eiusq; propzietate. Capitulū primū.
Quomodo differat/vel q̄tum emineat hoc contemplationis genus primo/vel secūdo. ca. ij.
Item quomodo differat/vel supemineat secūdo. ca. iij.
Quomodo differat/vel q̄tum supemineat tertio. ca. iiij.
Quātum valeat fortiter insistere huic cōtemplationi/vel quomodo ad ipsam proficiat mens ex multa consideratione/z cognitione sui. ca. v.
Quomodo ex speculatione sui spiritaliū intelligētia cōparatur/seu etiā amissa reparatur. ca. vj.
Quomodo ex speculatione sui accepta intelligentia ad omnia dilatatur. ca. vij.
De sensu triplici per quos discurrere habet consideratio sui. ca. viij.
De sensu itellectuali quo solo pñt inuisibilia videri. ca. ix.
De intellectuali specula, eiusq; supeminētia. ca. x.
De triplici distinctione quarte speculationis ca. xj.
De subdistinctione primi gradus huius contemplationis. ca. xij.
Quomodo in primo huius contēplationis gradu mens exercere se debeat/vel q̄tum eiusmodi exercitatio valeat. ca. xiij.
Designatio eox̄ que in hoc speculationis gradu comprehendi non possunt. ca. xiiij.
Q; nec illa negligere debemus que nonnisi ex parte cōprehendimus. ca. xv.
De subdistinctione secundi gradus huius contemplationis. ca. xvj.
Q; quedā similiter in secūdo huius contēplationis gradu sunt que comprehendi non possunt. ca. xvij.
De prima/z secūda distinctione huius contemplationis earumq; differentia. ca. xviij.
Q; nullo sensu nostro cōprehendi valeant que ad tertiā distinctionem spectant. ca. xix.
Quō hoc contēplationis genus possit in quinq; gradus diuidi: z que pertineāt ad primū gradum. ca. xx.
De cōsideratione eorū que ptinēt ad gradūscōm. ca. xxj.
De ꝓsideratione eorū q̄ pertinēt ad gradū tertiū. ca. xxij.
De cōsideratione eorū q̄ ptinēt ad gradū quartū. ca. xxiij.
De ꝓsideratione eorū q̄ ptinēt ad gradū quintū. ca. xxiiij.

¶ Libri quarti capitula.

De quinto/z sexto ꝓtēplationū gñibus. Cap. primū.
Q; rationem humanā excedant que ad has nouissimas speculationes spectant. ca. ij.
Q; ea que supra rationem sunt gemina distributione distingui possunt: z que/cui generi subsunt. ca. iij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Q; sint aliena ab omni imaginatione que pertinent ad hec contemplationum genera. ca.iiij.
Que sit supereminentia harum nouissimarum contemplationum. ca.v.
Q; sit arduum/vel difficile in hec nouissima cōtemplationum genera gratiam sibi comparare. ca.vj.
Q; frustra homo ad hos theoricos excessus nititur/nisi diuinis reuelationibus adiuuetur. ca.vij.
Q; quintum contemplationis genus similitudinum rationem admittit: sextum vero totius similitudinis proprietatem excedit. ca.viij.
Quomodo per hec duo contemplationum genera temperatur cuiqz amor/z approbatio sui. ca.ix.
Cum q̄ta animi auiditate debeāt/vel soleant spirituales viri his nouissimis cōtemplationum generibus inhiare. ca.x.
Quomodo post multam desiderij sui fatigationem alij soleant, alij non soleant ex visitante gratia supra semetipsos leuari. ca.xj.
Q; ea que p excessum mentis solent videri alia possunt/alia omnino non possunt ad cōmunem intelligentiam inclinari. ca.xij.
Q; omni hora anima sancta z contemplatiua ad susceptionem gratie debeat esse parata. ca.xiij.
Q; sit paucorum ad susceptionem gratie animū semper habere paratum. ca.xiiij.
Q; sit arduū/vel difficile cuiuis perfecte anime seipsam ad semetipsam totam colligere: z in solo diuinitatis desiderio requiescere. ca.xv.
Q; sit pene impossibile cuiuis anime seipsam extra semetipsam totam effundere: et supra semetipsam tre. ca.xvi.
De his que specialiter pertinent ad quintum genus contemplationis. ca.xvij.
De his que specialiter pertinent ad sextum genus contemplationis. ca.xviij.
De mutua collatione duarum nouissimarum speculationum. ca.xix.
De mutua collatione trium nouissimarum speculationum. ca.xx.
Q; frequentationem trium nouissimarum speculationum semper comitetur frequētia diuinarum reuelationum. ca.xxj.
Q; in omni Contemplationis genere contingat contemplantem mente excedere. ca.xxij.
Q; excedendi donum: alij fortuitū habent/alij iam quasi ex virtute possident. ca.xxiij.

Libri quinti capitula.

Q; tribus modis in gratiam contemplationis proficimus. Capitulū primū.
Quibus modis soleat omnis contemplatio contingere, mentis videlicet dilatione, mētis subleuatione, mētis alienatione. ca.ij.
De mētis dilatione quib⁹ modis soleat accrescere. ca.iij.
De mentis subleuatione quibus soleat gradibus assurgere. ca.iiij.
Q; triplici ex causa fieri soleat humane mentis excessus. ca.v.
Q; primus excedendi modus surgat ex magnitudine deuotionis. ca.vj.
Q; primus excedendi modus quandoqz fiat ex sola feruentis desiderij exestuatione. ca.vij.
Q; primus excedendi modus quandoqz fiat tā ex estuanti deuotione, q̄ ex adiuncta sibi diuina reuelatione. ca.viij.
Q; secūdus excedendi modus fieri soleat ex magnitudine admirationis. ca.ix.
Q; secūdus excedendi modus q; andoqz a sola admiratione incipit, z in feruentissimum deuotionis desiderium desinit. ca.x.
Q; secūdus excedendi modus quādoqz a sola admiratione inchoat, z in eodem tenore perseuerat. ca.xj.
Q; in secūdo excedēdi modo quādoqz diuina reuelatio nostre meditationi occurrit. ca.xij.
Q; in secūdo excedēdi modo diuina reuelatio quādoqz etiam nostram meditationem preuenit. ca.xiij.
Q; tertius excedendi modus fieri soleat ex magnitudine iocunditatis. ca.xiiij.
Q; quilibet mentis excessus humane industrie/vel meriti modum excedit. ca.xv.
Q; in tertio maxime excedendi modo totum ex diuino pendet beneficio. ca.xvj.
Qui ad hūc tertium eiusmodi gratie gradum prosecutus vnde in idipsum a diuuari possit. ca.xvij.
Quid maxime soleat valere ad inhouationem eiusmodi gratie. ca.xviij.
Quib⁹ gradib⁹ excrescat humane mētis excessus. ca.xix.

Finis.

De cōtemplatione eiusqz commendatione. Capitulum primū

Misi cam moysi archam libet si liceat, ex inspirationis illi⁹ munere q̄ habet clauē scientie lucidi aculeū nostre expositiōe vel a d aliqd reserare: z si qd adhuc hoc archanoz⁹ diuinoz⁹ secretarij scientiarūqz recōditorio repositū latet, qd a nra exiguitate ad aliquorum vtilitatem eruī possit: nō nos pigebit in publicū exponere: et in cōmune proponere. Multa quidē de hac materia vtiliter ā dicta sunt. Restant adhuc multa q̄ de eadē adhuc vtiliter dici possunt. Quid iuxta allegoricū sensum hec archa mistice designet/vel quō xp̄m significet a doctoribus iam añ nos dictū, z a pspicacioribus ptractatū. Nec circo tibi temeritatis incuriā incurrere nos suspicamur, si aliud in eādem adhuc materiā moraliter loquamur. Veruti vt hui⁹ nobis materie studiosa ptractatio ampli⁹ dulcescat: nr̄mqz desideriū in ei⁹ admiratiōe vehemēti⁹ trahat: cogitem⁹ quid ille pphetar⁹ eximi⁹ de ea sentiat, qui eā archā scificationis vocat. Surge (inquit) dñe in requiē tuā tu z archa scificatiōis tue. Archa scificationis. Putam⁹ an habeat nomē ex re hec q̄ dicit archa scificatiōis: Diligēter attēdēdū/et pfunde retinēdū q̄ hec quecūqz sit dō archa scificationis nobis qb⁹ doctor noster pcipit dicēs. Scietote sicut z ego sctūs sum. Vos igit qui scificamini hodie/z cras/in die tertiū: nolite negligēter attendere qd sibi velit qō dicit archa scificationis. Sed si moysi iure creditur, scim⁹ q̄ quicūqz tetigerit eā scificabit. Si oīno sic est, merito ois ppls q̄rit eā tangere si vtus scificationis exit ab ea. O si qs inueniat in vobis vir vnus, sicut ille de ramathaym qui indut⁹ vestimentis glorie, sicut decet summū pōtificē, dignus sit introire in scta sctō⁹: vt possit nō solū videre, sz etiā tāgere hāc q̄ dicit archa scificationis, z emūdet ab immūditijs suis. Sed qd de illo dicā si cui forte dare est cuius scientie ab eo qui aperit, z nemo claudit, vt possit videre qd intus habeat hec archa scificationis: Puto em̄ pciosum aliqd in hac archa repositū Multū, vellē scire q̄ sit hec archa q̄ possit scificare accedētes: vt merito dicatur archa scificationis. De sapiētia aūt nō dubito quin ipa sit q̄ vincit malicia. Scio nichilominus q̄ quicūqz sanati sunt ab ūtio p sapiētiā sanati sunt. Sed z hoc satis cōstat neminē posse placere deo nisi fuerit sapiētia cum eo. Quis dubitet ad scificationē ptinere boiem mūdari ab oi immūditia sua: mētē cuiuslibet purgari ab oi malicia/z nequicia: Hec em̄ sunt q̄ coinq̄nant boiem. Purgat aūt p sapientiā qñ fortio⁹ supueniēs vincit malicia, vtpote attingēs a fine vsqz ad finē fortiter/et disponens oia suauiter. Et hoc ipm sic purgari est (vt arbitror) scificari. Preceptur⁹ dñs moysi de cōstructione tabernaculi: primo oīm ūstruit eū de archa fabricāda vt ex eo ipo inueret, pter illā cetera oia eē facienda. Preciput et pncipale sanctuariū archā fuisse puto nemo dubitat: ex oib⁹ illis q̄ tabernaculū federis ptinebat. Queriti igit quā gratiā significare possit illud sacrariū qō ceteris oibus dignius fuit, facile occurrit: nisi forte quis dubitet q̄ maria optimā partē elegerit. Sed q̄ est ista pars optia quā maria elegit, nisi vacare/z videre q̄ suauis est dñs: Nā martha (vt scriptura loqtur) sollicitudinē gerēte/maria sedēs secus pedes dñi audiebat verbū illi⁹. Sūmā itaqz dei sapiētiā in carne latitantē quā oculis carnis videre nō poterat, audiēdo intelligebat: z intelligēdo videbat: et in hūc modū sedēdo/z audiēdo summe vitatis pteplationi vacabat. Hec est pars q̄ electis/et pfectis nūqz auferetur. Hoc sane negociū qō nullo fine terminat. Nā veritatē cōtēplatio in hac vita inchoat: sed in futura iugi ppetuitate celebrat. Per vitatis sane pteplationē hō et erudit ad iustitiā: z psummat ad gloriā. Videsne ergo q̄ recte gra cōtemplationis in eo sacrario itelligit, qō ceteris oibus in dei tabernaculo quadā sui dignitate pferrur. O q̄ singularis gratia: o singulariter preferēda, per quā in presenti scificamur/et in futuro btificamur. Si igit p archā scificatiōis recte intelligit gratia contēplationis: merito hec gratia expetit, per quā qui accipit nō solum emūdat: sed etiam scificat. Absqz dubio nichil sic coz ab oi mūdano amore emundat: nichil sic animū ad celestiū amorē inflāmat. Ipa vtiqz est que emūdat/ipsa que scificat, vt p assidua vitatis cōtemplationē fiat mūdus per cōtemptum mūdi: z sanctus p dilectionem dei.

Q; sit facilis/vel grata hec gratia proficientibus in ea. Capitulum. ij.

Sed quādēipa que p dauid dicit archa scificationis, per moysen vocat archa federis. Sed cur archa: cur archa federis: nec cuiuscūqz, sed dñi: Scimus aūt quia preciosa quedā aurū/argētū/et lapides preciosi soleāt in archa reponi. Si igit sapiētie et scientie thesauros cogitemus: qō sit illud eiusmodi thesaurorū reconditoriū citius inueniemus. Que erit archa in id negocij idonea, nisi humana intelligētia: Hec autē archa diuino magisterio fabricatur: et deauratur, quādo humana intelligentia diuina inspiratione/z reuelatione ad cōtemplationis gratiā promouet. Sed quādo ad hāc gratiā in hac vita, pficimus, quid aliud q̄ arras quasdā future illius plenitudinis accipimus, vbi sempiterne cōtemplationi ppetuo inberebim⁹? Hanc itaqz gratiā accipimus quasi arrā diuine, pmissionis: quasi pignus diuine dilectionis: velut quoddā vinculū federis: et monumētū mutue caritatis. Videsne q̄ recte archa federis dñi dr, in qua/z per quā talis gratia figurat? Q; libenter debet se ad omnē laborē accingere, qui se cupit/vel credit tale/et tāte dilectionis pignus accipere. Nō dubito q̄ quicūqz est inter vos seruus hebreus, quin libenter, p huiusmodi gratia seruiat sex annis, vt in septimo exeat liber gratis: vt deinceps libere possit vacare contēplationi veritatis. Si quis vero inuenitur in vobis qui sacob sit/vel qui talis noīe digne censeri possit, eo q̄ sit vir fortis/et potens in prelio/strenuus luctator/victoriosq; supplātator: vt alia superet fortitudine: alia supplātet discretione: q̄ huiusmodi est, pfecto libēter seruiet annis septē/z septē pro tali gra intantū vt videātur ei dies pauci pre amoris magnitudine: nūmodo possit ad amplexus rachel/vel sero puenire. Qui em̄ vult ad eius amplexus ptingere, necesse est eum, p ea annis septē/z septē seruire: vt discat requiescere, nō solum ab opibus malis: sed etiā a cogitationibus supuacuis. Multi siquidē et si sciāt vacare corpe: minime tamē prevalent vacare corde: nesciētes facere sabbatū ex sabbato/z idcirco nō valentes implere qō legitur in psal. Vacate/et videte quoniā ego sum de⁹. Vacātes siquidē corpore: sed vagātes vbiqz corde, nequaqz videre merent q̄ dulcis ē dñs: q̄ bon⁹ israel de⁹: his q̄ recto sunt corde. Et hinc est q̄ hostes deridēt sabbata eorum. Sed verus iacob laborare non cessat, donec ad desiderij finem pueniat, seruiēs apud verū laban: ve decandidatū: quia glorificatū quē pater glorificauit apud semetipsum claritate quā habuit ante mūdi cōstitutionem: quē oportuit pati: et ita intrare in gloriā suam: vt seruili forme supduceret candorem glorie: z esset vere decandidatus, super niuem dealbatus, gloria et honore coronatus: fieretqz formosus nō solum pre filijs hominū: verūetiam pre spiritibus angelorum: z talis in quem desiderent angeli prospicere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Uides ne quāta sit hec gratia, p qua tam longanimiter/ tam libēter laboraf: q̄ cū tāto labore acq̄rit: cū tāta iocūditate possideat: De hac sane gra moyses plurib⁹ scripturarū suarū locis sub figurata locutione agit. sed hic eā plenius mystica descriptiōe distinguit, vbi eā p gnā diuidit.

De contēplationis, ppietate/vel in quo differat a meditatione/vel cogitatione. Cap. iij.

VT autē ea q̄ de cōtēplatione dicēda sunt possimus cōmodi⁹ capere: rectiusq̄ dijudicare: debemus prius q̄d ipsa sit determinādo: a diffiniendo q̄rere: et quō differat a cogitatione/vel meditatione. Sciēdū itaq̄ q̄ vnā eandēq̄ materiā aliter p cogitationē intuemur/aliter p meditationē rimamur: atq̄ aliter p ꝓtēplationē miramur. Adultū a se inuicē hec tria in modo differūt, q̄uis q̄nq̄ in materia conueniant. De vna siq̄dē eadēq̄ materia aliter cogitatio: aliter meditatio: lōgeq̄ aliter agit contēplatio. Cogitatio p deuia queq̄ lento pede, sine respectu peruētionis passim huc/illuc q̄ vagat. Meditatio per ardua sepe/et aspera ad directionis finē cū magna animi industria nititf. Contēplatio libero volatu quocūq̄ eā fert impetus mira agilitate circūfertf. Cogitatio serpit: meditatio incedit, et vt multū currit. Cōtēplatio autē oia circūuolat: et cū voluerit se in summis librat. Cogitatio ē sine labore/et fructu. In meditatione est labor cū fructu. Cōtēplatio pmanet sine labore cū fructu. In cogitatione euagatio: in meditatione inuestigatio. in cōtemplatione admiratio. Ex imaginatione cogitatio: ex rōne meditatio: ex intelligētia cōtēplatio. Ecce tria ista: imaginatio/rō/itelligētia. Intelligētia obtinet suprēmū locū: imaginatio infimū: rō mediū. Ea que subiacent sensui inferiori, necesse est ea etiā subiacere sensui superiori. Unde cōstat q̄ cuncta q̄ comphēdunt ab imaginatione, ea etiā aliaq̄ multa q̄ supra ipsa sunt cōprehēdi a rōne. Similiter ea q̄ imaginatio/vel ratio cōprehēdunt sub intelligētia cadūt/et ea etiam q̄ille comphēdere nō possunt. Unde ergo contēplationis radi⁹ q̄s late se expādat, qui oia lustrat. Et licet sepe circa eandē rem, alio⁹ per cogitationē: alius p meditationē: alius p ꝓtēplationē occupet: q̄uis nō dispari via: dispari tamē motu ferunt. Cogitatio semp vago motu de vno ad aliud trāsit: meditatio circa vnū aliq̄d pseuerāter ītēdit/ꝓtēplatio sub vno visionis radio ad innumera se diffundit. Per intelligētiā siquidē sinus mētis in immēsum expādit, et contēplātis animi acies alūgat, vt capax sit ad multa cōprehēdēda/et perspicax ad subtilia penetrāda. Nunq̄ em cōtemplatio potest esse sine quadā viuacitate intelligētie. Sicut em ex intelligētia est q̄ oculus mētis in incorporeis figit, sic ex eiusdē vi esse cōstat q̄ sub vno ituitu in reb⁹ corporeis ad tam infinita cōprehēdenda dilatat. Denicq̄ quotiens cōtemplātis animꝰ dilatat ad ima: quotiēs eleuat ad summa: quotiēs acuit ad inscrutabilia: quotiēs agilitate mirāda pene absq̄ mora rapit p innumera, ex quadā intelligentie vi hoc esse non dubita. Hec ꝓpter illos dicta sunt qui ista iferiora sub intelligētie aspectū cadere/vel ad cōtemplationē vsq̄quaq̄ ptinere indignū ducūt. Specialiter tū et ꝓprie contēplatio dicit q̄ de sublimib⁹ habetur, vbi animꝰ pura intelligentia vtit. Semp aūt contēplatio est in reb⁹/vel p ea⁹ naturā manifestis/vel p studiū familiariter notis vel ex diuina reuelatione perspicuis.

Diffinitio singulorum. contemplationis/meditationis/cogitationis. Cap. iiij.

VIdet itaq̄ sic diffiniri posse. Cōtēplatio est libera mētis perspicacia i sapiētie spectacula cū admiratione suspēsa. vel certe sicut q̄dā dixit illi nri tpis theologo placuit, q̄ eā in hec vba diffiniuit.

Contēplatio est pspicax/et liber animi cōtuitus in res pspicicēdas vsq̄quaq̄ diffusus. Meditatio vo est studiosa mētis intētio circa aliq̄d inuestigādū diligēter insistēs vel sic. Meditatio est, puidus animi obtutus in vtilitatis inq̄sitione vehemēter occupat⁹. Cogitatio aūt est ꝓuidus animi respect⁹ ad euagationē pronus. Videt itaq̄ tribus esse cōmune, et quasi substātiale quēdā animi aspectū esse. Ubi em nil mēte conspicit, nullū hozū recte dicit vel esse affirmat. Cōmune est autem tā contēplationi/q̄ meditationi circa vtilia occupari: et in sapientie/vel scientie studijs maxie, immo assidue versari. Sed in hoc sane solēt maxie a cogitatione differre, q̄ se singulis pene momentis consueūt ad inepta et friuola relaxare: et sine vllo discretionis freno ad oia se ingerere/vel ꝓcipitem dare. Cōmune vo est cōtēplationi/et cogitationi libero quodā motu, et sm spōtaneū nutū huc/illuc q̄ circūferri: et nullo difficultatis obstaculo a discursionis sue impetu ꝓpediri. Differūt aūt in eo ipso maxie a meditatione cuius studiū est semp quouis industrie laboze, qualibet animi difficultate ardua queq̄ appēndere: obstrusa irrūpere/occulta penetrare. Fit tū sepe vt in cogitationū nostrarū euagatione tale aliq̄d animus incurrat q̄ scire vehemēter ambiat/fortiterq̄ insistat. Sed dū mētis desiderio suo satisfaciens eiusmodi inquisitioni studiū impendit/iā cogitationis modū cogitādo excedit: et cogitatio in meditationem trāsit. Solet sane simile aliq̄d circa meditationē accidere. Nā veritate quidē diu quesitā, tandēq̄ inuentā, mens solet cū auiditate suscipere/mirari cum exultatione: eiusq̄ admirationi diutius inherere. Et hoc est iā meditationē meditando excedere: et meditatione ē in cōtemplationem transire. Proprium itaq̄ est cōtemplationi, iocūditatis sue spectaculo cū admiratione inherere. Et in hoc vtiq̄ differre videt tam a meditatione q̄m a cogitatione. Nam cogitatio/vt iam dictū est/vago incessu semper huc/illuc diuertit: meditatio vero destinata promotione semper in vteriora tendit.

Q̄ contemplationis modus multiformiter agitur. Capitulum. 6.

SEd cum pspicax ac cōtemplationis radius semper ex admirationis magnitudine iusta aliq̄d suspendatur: nō tamen vno modo semper, nec vniformiter id agitur. Nā viuacitas illa intelligētie in contemplātis animo mira agilitate modo it/atq̄ redit: modo se quasi in girū flectit modo autem se quasi ad vnū colligit: et velut immobiliter figit. Huius sane rei formā si recte perpendimus in celi volatilibus quotidie videmus. Videas alia nunc se ad altiora attollere: nunc se in inferiora demergere: et eosdem ascensionis/descensionis ve suę modos sepi⁹ repetere. Videas alia nunc dextrorsum/nunc sinistrorsum se uertere: et nunc in hanc, nunc vero in illā partē declinando in anteriora parū/vel pene nichil se promouere: et eadem discursuum suoū vicissitudines multa ꝛ̄ stātia multipliciter reiterare. Videas alia sub magna festinantia se in anteriora extendere. Sed mox sub eadem celeritate in posteriora redire: et sepe idipsum agere: eosdemq̄ excursus/atq̄ recursus diutina frequētatione continuare/atq̄ protrahere. Videre licet alia quomodo se in girum flectunt, et q̄s subito/vel q̄s sepe eosdem/vel similes, nunc autem paulo latiores/nunc paulo contractiores circuitus repetūt/et semp in idipsum redeunt. Videre licet alia quō tremulis alis sepeq̄ reuerberatis se in vno eodemq̄ loco diu⁹ suspēdūt: et mobili se agitatione quasi imobiliter figūt, et ab eodē suspensionis sue loco diu/multū aberentia pentrus non recedunt, acsi operis/et laboris

sue executione prolius videāt exclamare, et dicere. bonum est nos hic eē. Iuxta hoc sane ꝓpositarū similitudinū exēplar ꝓtēplationis nostre volat⁹ multiformiter variat: et ꝓpriar/negociozūq̄ varietate, vario modo formaf. Nūc de inferioꝛib⁹ ad summa: nunc de supioꝛib⁹ ad ima ascēdit/et descēdit: et nūc de parte ad totū: nūc de toto ad partem cōsiderationis sue agilitate discurrit: et ad id q̄ scire oportet, nūc a maioꝛi/nūc a minoꝛi argumētū trahit. Modo aūt in hāc/modo in oppositā partē diuersi/et cōtrarioū notiā ex cōtrarioꝝ sciētia elicit: et p vario oppositoꝛū modo rōcinationis sue executionē variare cōsueuit. Aliquādo in anteriora currit: et subito in posteriora redit, dū modo ex effectibus/mō ex causis/et qualibuscūq̄ antecedētib⁹/vel consequētibus cuiuslibet rei modū/vel qualitatē deprehēdit. Quādoq̄ vo quasi in girū speculatio nostra ducit: dū vniuersi q̄ rei q̄ sint cū multis cōia considerant: dū ad vnā quālibet rem determinādā nūc a silibus: nūc a sibiter se habētib⁹, seu cōiter accidētib⁹ ratio trahitur, et assignaf. Tūc aūt in vno eodēq̄ loco ꝓsiderationis nostre desitio quasi imobilis sistitur, q̄n in qualiscūq̄ rei esse/vel ꝓprietate pspiciēda, atq̄ mirāda cōtēplātis intētio libēter imoraf. Sed ne vba nra hūanā phiam videātur redolere: vel a catholice doctrine plano, simplicitatisq̄ tenoze discedere, cōmodius fortasse dicem⁹: q̄ ascēdere/et descēdere: ire/et redire: nūc huc/nūc illuc declinare modo in circuitū pergere/vel tandē in vno herere, nichil aliud sit q̄m summa agilitate nūc de ꝛmis ad summa/vel summis ad ima: nunc de ꝓmis ad nouissima/vel nouissimis ad ꝓma: modo de disparib⁹ ad disparia meritozū/vel premioꝛū genera mēte trāsire: modo circūstantia/vel coherentia cuiuslibet rei curiosa plustratione circūspicere/vel tandē aliq̄n in alicuius speculatiōis nouitate, nouitatisq̄ admiratione animū sarciare. Videas certe q̄ et superius locuti sum⁹: quō contēplationis nre negociū semp iuxta aliq̄d suspendit⁹ atq̄ ꝓtrahitur: dū contēplātis animus locupletat/sue spectaculo libēter imoraf: dū semp studet/vel in idipm sepe redire/vel in eodē diutius imobiliter p manere. Audi de illo cōtēplationis modo q̄ quodāmodo fieri solet ante et retro. Ibāt alia, et reuertebātur in silitudinē fulguris choruscātis. Accipe et de illo p quē animꝰ in diuersa rapitur: et nūc in hāc partē, nūc in illā discurrēdo mira agilitate in cōtraria agitatur. Fulgebūt iusti, et tāq̄ scintille i arūdineto discurrēt. Illū q̄ quasi sursum et deorsum fit/psalmista verbis expressit. Ascēdunt (inquit) vsq̄ ad celos: et descēdūt vsq̄ ad abyssos. Ad illū contēplādi modū qui velut in girū ducitur ꝓphetica illa voce admoneris, qua dicit. Leua in circuitu oculos tuos et vide. Tunc aute cōtēplationis radi⁹ velut in vno loco immobiliter figit: quādo illuc ab acuc in semetipso quilibet experitur. Sol et luna steterūt in habitaculo suo. Ecce iā quid sit cōtemplatio determinādo/vel diffiniēdo docuimus. Superest vt eā per species diuidamus: et quot sint genera cōtemplationum consequenter videamus.

Quot sint, vel q̄ cōtēplationis genera. Cap. vj.

SEx aūt sunt cōtēplationū genera a se et inter se oino diuisa. Primū itaq̄ est in imaginatione, et sm solā imaginationē. Scōm est in imaginatione scōm rōnem. Tertiū est in rōne sm imaginationē. Quartū est in rōne et scōm rōnem. Quintū est supra rōnem: sed nō ꝓter rōnem. Sextū supra rōnem/et videtur esse ꝓter rōnē. Duo itaq̄ sunt in imaginatione: duo in rōne: duo in intelligētia. In imaginatione ꝓtemplatio nostra tūc, q̄uldubio versaf, quādo rerū istarū visibiliū formas imago in ꝓsiderationē adducit: cū obstupescētes attēdimus/et attēdētes obstupescim⁹: corporalia ista que sensu corporeo haurim⁹/q̄s sint mira/q̄s magna/q̄s diuersa/q̄s pulchra/vel iocūda: et in his oibus creatricis illius supessentie, potētiā/sapiētiā/munificētiā mirādo veneramur, et venerādo miramur. Tunc aūt contēplatio nostra in imaginatione ꝛsatur, et sm solā imaginationē formaf, quādo nichil argumētādo querimus/vel ratiocinādo inuestigamus: sī libere mēs nostra huc illuc q̄ discurrit quo eam in hoc spectaculoū genere admiratio rapit. Scōm aūt cōtēplationis genꝰ est q̄ in imaginatione quidē cōsistit, sm rationē tamen formaf/atq̄ ꝓcedit: q̄ fit q̄n ad ea que in imaginatione ꝛsamus: et que ad primū contemplationis genus ptinere iā diximus, rōnem querim⁹/et inuenim⁹, immo inuentā/et notā in ꝓsideratione cū admiratione adducim⁹. In illo itaq̄ rō ipsas: in isto earum vtiq̄ rōnē/ordinē/dispositionē: et vniuscuiusq̄ rei causaꝛ modū/et veritatē rimamur/speculamur/miramur. Hec itaq̄ cōtemplatio in imaginatione, sed sm rationē consistit: quia circa ea q̄ in imaginatione ꝛsantur rōcinando procedit. Et q̄uis iuxta aliquid in rōne etiā hec cōtēplatio consistere videat in qua visibiliū ratio q̄ritur, recte tū in imaginatione cōsistere dicit: q̄ quicq̄d in ea rōcinādo querim⁹/vel inuenim⁹, ad illa, pcu ldubio accomodam⁹ que in imaginatione ꝛsamus dū circa ea, ꝓpter ea rōcinationi insistim⁹. Tertiū contēplationis genus esse dicimus q̄d in rōne sm imaginationē formaf. Hoc aūt cōtemplationis gnē veraciter tūc vtimur, q̄n per rerū visibiliū similitudinē in rerū inuisibiliū speculationē subleuamur Hec ꝛo speculatio in rōne cōsistit: q̄ his solis q̄ imaginationē excedūt p intentionē et inuestigationē insistit, q̄ solis inuisibilib⁹ intendit, his solis maxime q̄ per rōnē cōprehēdit. Sed sm imaginationē idcirco formari dicit: q̄ ex rerū visibiliū imagine in hac speculatione similitudo trahitur, vñ in rerū inuisibiliū inuestigationē animꝰ adiuuetur. Et recte quidē hec ꝓtēplatio in rōne q̄dē: sed sm imaginationē esse dicit, q̄uis rōcinādo ꝓmouet: q̄ ois eius rōcinatio/et argumētatio ab imaginatione fundamentū sumit/et firmamētum capit: et ab imaginabilū ꝓpietate inuestigationis/et assertionis/sue rōnem trahit. Quartū genus ꝓtēplationis est q̄ in ratione, et sm rationē formatur: q̄ vtiq̄ fit q̄n semoto oi imaginationis officio solis illis animꝰ intendit q̄ imaginatio non nouit: sed q̄ mens ex rōcinatione colligit/vel p rationē cōprehēdit. Eiusmodi speculationi insistim⁹ q̄n inuisibilia nostra q̄ p experiētiā nouim⁹/et ex intelligētia capim⁹ in cōsiderationē adducim⁹: et ex eoꝝ cōsideratione in celestiū aioꝝ/et supmū danoꝝ intellectuū cōtēplationē assurgim⁹. Hec aūt contemplatio in rōne ꝓsistit: q̄ sensibilib⁹ semotis solis intelligibilib⁹ intendit. Et hec quidē contēplatio ab illis vtiq̄ inuisibilib⁹ nostris videt et initiū sumere/et fundamentū capere: q̄ hūanū animū constat p experiētiā nosse, vel per cōmunē intelligētiā comprehēdere. Sed p hac tū parte hec cōtēplatio etiā in rōne recte cōsistere dicit: q̄ hec ipa inuisibilia nostra a rōne cōprehēdunt: et in eo ipso rōcinationis modū minime supgrediunt. Que idcirco sm solā rōnem ꝓcedit, q̄ ex inuisibilib⁹ p experiētiā notis alia et alia rōcinādo colligit q̄ per experientiā nō nouit. In hac primū cōtēplatione hūanꝰ animꝰ pura intelligētia vtit: et semoto oi imaginatiōis officio ipa intelligētia nra in hoc pmū negocium sibi ꝓpriam p semetipsam intelligere videt. Nā licet illis ꝓpriis ꝓtēplationū gnib⁹ videat nō deesse, nusq̄ tū in est pene nisi mediāte rōne/seu ēt imaginatiōe. Illic quasi instrumento vtit: et velut p speculum intuetur: hic per semetipsam opatur: et quasi p speciē cōtemplat. Hic igit se quasi ad ima inclinat, cū oino nō habeat quo per semetipsam inferi⁹ descēdat. Quintū cōtēplationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

genus esse diximus qđ est supra rōnem, nō tamen ꝑter ratiōnē. In hanc autē contēplationis speculā mētis subleuatione ascēdimus, quādo ea ex diuina reuelatione cognoscimus q̄ nulla humana rōne plene cōprehēdere: que nulla nostra rōcinatione integre inuestigare sufficimus. Talia sunt illa que de diuinitatis natura / z illa simplici essentia credim⁹, et scripturarū diuinaꝝ auctoritate ꝓbamus. Contēplatio ergo nostra tūc veraciter supra rōnem ascendit, qñ id animus per mētis subleuationē cernit qđ humane capacitatis metas trāscēdit. Sed supra rōnem, nec tñ ꝑter rōnem censenda est, qñ ei qđ per intelligētiae aciem cernit humana ratio cōtraire nō potest: quin potꝰ facile acquiescit, z sua attestatione alludit. Sextū ꝓtēplationis genus dictū ē qđ in his vlatur q̄ sunt supra rōnē: et vident esse ꝑter / seu etiā cōtra rōnē. In hac vtiq; suprema oīmq; dignissima ꝓtemplationū speculā nunc animꝰ veraciter exultat atq; tripudiat: quādo illa ex diuini luminis irradiatione cognoscit atq; considerat quibus oīs humana ratio reclamat. Talia sunt pene oia q̄ de psonarum trinitate credere iubemur. De quibus cum humana ratio consulitur, nichil aliud q̄ contraire videtur.

¶Que / quibus sint cōmunia. Cap. vij.

Duo itaq; ex his in imaginatione cōsistūt, qz solis sensibilibꝰ intendūt. Duo in rōne cōsistūt, qz solis intelligibilibꝰ insistūt. Duo vero in intelligentia subsistūt, qz solis intellectibilibꝰ intēdūt. Sensibilia dico, qlibet visibilia, z sensu corporeo pceptibilia. Intelligibilia aūt dico, inuisibilia / rōne tñ cōprehēsibilia. Intellectibilia hoc loco dico inuisibilia, et hūanę rōni incōprehēsibilia. Ex his ergo sex contēplationū generibꝰ quatuor inferiora ꝛsantur maxime in rebꝰ creatis. Duo vero suprema in rebꝰ increatis / atq; diuinis. Itē ex his quatuor duo supiora ꝛsantur circa inuisibilia. Duo vero infima circa visibilia / atq; corporea. Infima nāq; duo procul dubio ꝛsantur in rebꝰ visibilibꝰ atq; creatis. Duo aūt suprema maxie versant in rebꝰ inuisibilibꝰ / z increatis. Duo vero media maxie in rebꝰ inuisibilibꝰ atq; creatis. Maxime idcirco dixerim, qz circa inuisibilia atq; creata quedā sunt q̄ ab hūana rōne nullatenꝰ ꝓhēdi possunt, et ſm hoc in intellectibilium numerū currūt: et ſm hoc ipsum ad duo suprema cōtemplationū gña potius ptinere ostendūt. Sīliter circa summa illa / et increata videtur quedā esse hūanę rōni puia: et ſm hoc quidē inter intelligibilia deputāda: z ob hoc ipm medijs illis duobꝰ contemplationū generibꝰ maxie accōmodāda. Duobꝰ itaq; primis cōmune hoc esse videt, qz vtrūq; eorū circa visibilia ꝛsatur. Verūtamen in hoc maxie videntur differre, qz primū quidē solet sine vllo rōnis officio impellēte admiratione huc illucq; discurrere. In scōo aūt ad ea q̄ p imaginationē in mēte versant, ratio q̄ritur / z assignat / vel ꝓꝰ familiariter nota ī admirationē adducit. secūdū z tertiū hoc hñt cōmune, sz pre ceteris singulare, qz in vtroq; pariter sibi cōmisceri videnꝰ imaginatio cū rōne, ratio cum imaginatiōe. Differūt aūt in eo qz in scōo qđē ad visibilia ratio (vt dictū est) querit / et accōmodatur. In tertio vo ad inuisibiliū inuestigationē ratio a visibilibꝰ trahit: z in illo sepe ex visibilibus ad inuisibilia erudimur / et alia ex alijs cōuincim⁹. In. iiio ex visibiliū inspectione ad inuisibiliū cognitionem ꝓmouemur. Tertio z quarto cōstat esse cōe inuisibilibꝰ z intelligibilibꝰ intēdere: sz in eo vtiq; differre: qz in tertio quidē misceꝰ ratio cū imaginatiōe. In quarto aūt intelligētia pura cū rōne. In quarto / z quinto ratio z intelligētia in vnū cōcurrūt, z in hoc maxie cōueniūt. Sed ī quarto ex rōne intelligētia ꝓmouet. In quinto vero ratio nunq; intelligētiā preuenit, sz subsequit / vel vt multū comitat. Mā qđ ex diuina ispiratiōe pꝰ agnoscit rōnis postmodū attestatione firmat. Quinto z sexto cōter accidit, qz vtrūq; eoꝝ itellectibilibꝰ insistit. Sed quinto quidē hūana rō videt satis ꝓsolanea. Sexto aūt ois humana rō videt eē ꝑria nisi fuerit fidei admixtiōe suffulta.

¶Que sint singulorum ꝓpria. Cap. viij.

Propriū est aūt prime contēplationi simpliciter esse sine vlla rōcinatione visibilium admirationi inherere. Propriū est scde visibiliū rerum rōni rōcinādo insistere. Propriū est tertie p visibilia ad inuisibilia rōcinādo ascēdere. Propriū est quarte ex inuisibilibꝰ inuisibilia rōcinādo colligere: z p exptorū intelligentiā ad ignotoꝝ notitiā ꝓficere. Propriū est qnte in intellectibiliū intelligētia rōnē admittere. Propriū est sexte in itellectibiliū intelligētia oēm hūanā rōcinationē trāscendere, z quasi ab imo calcare. Cūt sit autē trib⁹ primis cōtēplationū gñibus cōe sine imaginatione nō esse: in primo imaginatio qsi infra rōnē subsistit. In scōo rōnē excipit. In tertio imaginatio ad rōnē ascēdit. Itē cum sit trib⁹ vltimis cōe sine pura intelligētia nō esse: in eoꝝ primo (hoc est in quarto) ipsa intelligētia rōni se inclinat. In quito rōnē ad seipam leuat. In sexto intelligētia rōnē trāscēdit, et qsi sub seipa deserit. Itē cū sit q̄tuor mediꝰ cōe sine rōcinatione nō esse: in scōo ꝓtēplationis gñe rō imaginatiōi quasi ad ima ꝓdescēdit. In tertio imaginationē secū quasi ad altiora trahit. In q̄rto intelligētia quasi sub se descēdere incipit / atq; cōducit. In quito rō quasi supra se ad intelligentiā ascēdit, z ei in suis sublimib⁹ alludit. In ꝓmo itaq; imaginatio in seipa reflexit q̄admodū et intelligētia. In sexto ad seipam colligit, z in seipa subsistit. In scōo rō sub se ipaz descēdit. In q̄nto eadē ipa supra semetipam ascēdit. In trio imaginatio supra semetipam ascēdit. In q̄rto intelligētia ī a semetipam descēdit. In ꝓmo imaginatio tenet locū ifimū z solitariū. In scōo rō descēdit ad imū. In trio imaginatio descēdit ad sūpū. In quarto intelligētia descēdit ad imū. In q̄nto rō ascēdit ad summū. In sexto intelligētia tz locū solitariū z sum⁹.

¶Qua sibi queq; ꝓportione respondeant / vel quō inuicem ꝓmisceri soleant. Cap. ix.

Postādum sane q̄ sicut nouissima duo ascendūt supra rationem, sic media duo ascendūt supra imaginationē. Et sicut illud sublimius nouissimoꝝ nullā pene solet humanā rōnē admittere: sic illud sublimius mediorū debet oēm a se imaginationē excludere. Et sicut illud inferius duoꝝ nouissimoꝝ et supremoꝝ consistit supra rōnem, non tñ ꝑter rōnem: sic illud inferius mediorꝝ duorū ascendit supra imaginationē, cum tñ nō sit ꝑter imaginationē. Itē sicut duo media infra purā et simplicē intelligētiā descēdūt: sic duo prima / z infima infra rōcinationē descendūt. Simplicem intelligētiam dico q̄ est sine officio rōcinalis: pura vero q̄ est sine occursione imaginationis. Sed sicut illud sublimius duorū mediorꝝ infra simplicē intelligentiā descendit, non tamē infra illā subsistit: qz illorū in quibꝰ versat alia simplici intelligentia cōprehendit / alia rōcinādo colligit: sic illō sublimius duoꝝ infimoꝝ videt infra rōcinationē descēdere, nec tñ infra illā subsistere: qz alia solet p imaginationē repsentare: z alia rōcinādo colligere. Itemq; sicut illō inferius duoꝝ mediorū solet infra simplicē intelligētiam descendere, atq; subsistere: sic illō inferius infimoꝝ duoꝝ solet se ad rōnem habere. Mā et illō solis illis intēdit que mēs ex imaginatione rōcinādo colligit: z istud solis illis que per sensum imaginationi impressit. Non autem hoc primū et infimū cōtemplationis genꝰ idcirco infra rōnē / vel potꝰ rōcinationem subsistere dicit, quasi irrōnabile

et oīno contra rōnem esse videat: cum per intentionē / seu etiā per dispositionē rationi ꝓsentaneū facile conuincat. Sed q̄ in eo (vt dictū est) cōtū ad eiꝰ proprietatē attinet nichil ratiocinādo colligit. Solent tamen hec que distinximus contēplationū genera quādoq; inuicē permisceri: et hic quē assignauimus ꝓpter tarū modus alterutra p mixtione cōfundi. Nostrū aūt fuit hoc loco ad euidentiā doctrine singuloꝝ ꝓpria docere: nichilominꝰ qđ cōmune / quid simile haberēt ostendere.

¶Quo vir soli perfecti ad omnia sex cōtemplationum genera proficiunt. Capitulum. x.

Ex ista cōtemplationū genera oportet illū famiA liariter nosse quicūq; cupit scientie culmen attingere. His sex sane cōtēplationū alis a terrenis suspēdimur, z ad celestia leuamur. Citra ꝓfectū te esse non dubites: si vsq; adhuc aliquo illarum cares. Alecū certe / z cū mei similibus bene agit, si vnū tātū, si vel nū ex his triū alarū paribꝰ datur. Quis michi dabit pēnas sicut colūbe, z volabo / z requiescā? Scio tamē qz in duobꝰ illis ꝑmis eiusmodi alis nō datur de terrenis ad celestia euolare, z illa celoꝝ ardua petere / vel penetrare. Mā (sicut supius iā dictū est) in illis sex cōtēplationū gñibus tota ꝓioꝝ duoꝝ cōsideratio circa terrena z corpalia occupat / nichil in eis de inuisibilibꝰ et spiritalibꝰ agitur. Quis ergo sublimes: q̄uis admodū subtiles circa ista terrena volatꝰ in ꝑmis illis duabꝰ cōtemplationū alis habeatꝰ, parū nobis esse debet si ad illa vola sufficimꝰ in quibꝰ mūdi huiꝰ phos prepollere videmꝰ. Terrenū / z nōdū celeste aial te esse cōuincis, cū diu duabꝰ tantū alis contētus fueris. Habes vñ corpus tuū velare / vñ volare possis. Certe si adhuc terrenū aial es, si vsq; in hodiernū corpus terrenū habes: z tale dentes qualem pl's describit / et mortificare precipit bonū, ꝓfecto erit in prōptu hre vñ possis cū volueris tale corꝰ velare, z a recordationis tue oculis abscōdere. Mortificate (inquit) mēbra vestra que sunt sup terrā fornicationē immūdiciā. Quid ē aūt eiusmodi corpus sub designatis illis cōtēplationū alis velare, nisi mūdanorū cōpiscētiā ex mūdane mutabilitatis cōsideratione temperare, imo in oblitionem adducere? Perpēdis (vt estimo) q̄tum valeat eiusmodi obductio / alarūq; obūbratio. Habes itē in his alis vñ cū volueris volare possis. Bonū sane est bene volare, z q̄tū potes te ab amore mūdi elōgare. Bene vtiq; in his alis volāt qui mūdane mutabilitatis lubricū quotidie considerāt, assidueq; retractāt: z ex eiusmodi ꝓsideratione / seu retractatione se ab eiꝰ ambitione alienāt. Quis ergo in his geminis alisvsq; ad celestia euolare non possis: tutū tñ fortassis trāquillūq; stationis portū in earū remigio iuenire poteris. Mittere in eis q̄tū poteris: apphēde saltē nouissima maris. Si sumpsero (inquit) pēnas meas diluculo: et habitauero in extremis maris. Extrema maris, mūdi terminus: z vnicuiq; ꝓprie vite defect⁹. Extrema itaq; maris tenere est mūdi finē / mūdaneq; vite exitū cū desiderio expectare. Extrema maris (vt arbitror) euolādo iā apprehēderat qui ꝛaciter dicere poterat. Cupio dissolui / z esse cum xpo. Puto qz duas has cōtemplationū pēnas nō in vanū accepisti si hucusq; volare potuisti. Parū tamē tibi esse debet has duas alas accepisse: sed vt ꝓbes te celeste aial esse, studе / z satage saltem duo paria habere: et tunc, ꝓfecto habebis in quibꝰ possis ad celestia euolare. Quatuor, ꝓfecto alas habebāt / z se ex eo celestia, nō aūt terrestria esse ostendebāt quatuor illa aialia que ꝓpheta Ezechiel vidit, visaq; descripsit. Quatuor (inq̄t) facies vni: et quatuor pēne vni. Duabꝰ autē (vt ibi legis) corpus suū velabāt / nam ceteris duabus ꝓculdubio volabāt. Sic et tu cū ceperis iā quatuor alas habere: cuz te putaueris iā celeste aial esse, z corpꝰ celeste iā gerere: nichilominus tñ studе illud sub dictis alis velare. Sunt em̄ corpa celestia: et sunt corpa terrestria. Et alia gloria celestiū: et alia gla terrestriū. Alia claritas solis: et alia claritas lunę: z stella a stella differt i claritate. Si ergo totū corpus tuū lucidū fuerit nō habens in se aliquā partē tenebrarū: vtile tñ erit illud ab hūane arrogātie oculis abscōdere: et sub hūane mutabilitatis incerto ꝓprie estimationis claritatē tēperare. Nescit em̄ homo finem suū: sed sicut pisces capiunt hamo z aues laqueo cōprehenduntur: sic capiūtur hoies in tēpore malo cū ꝛc. Et idcirco bonū est homini bona sua dissimulare: z nil penitus de suis meritis presumere: z se semp in humilitate custodire. In ꝓmo ergo alarū pari vel let hō corpꝰ suū: in scōo volet ad celū. Cur em̄ media illa duo cōtemplationū gña hoiem ad celestia / et inuisibilia nō leuēt q̄ de solis inuisibilibꝰ (vt dictū est) agere habēt? Satagat ergo spiritalis quisq; studio / et desiderio semp in celestib⁹ esse: vt possit cū aplo dicere. Nostra aūt ꝓuersatio in celis est. Verūtamē si vsq; ad tertiū celū cū eodē aplo penetrare paras, nūq; id in duobus alarū paribus posse ꝓsumas. Oportet absq; dubio oēs illas supius designatas sex ꝓtemplationū alas habere / qui cupit z ambit vsq; ad tertij celi secreta diuinitatisq; archana volare. Has vtiq; sex cōtemplationū alas soli pfecti in hac vita vix habere possunt. Has oēs in futura vita electi oēs tam in hoibus, q̄ in angelis habituri sunt: ita vt de vtraq; natura veraciter possit dici, qz sex ale vni: z sex ale alteri.

¶Quomodo prima quatuor contēplationū genera mistice describantur. Capitulū. xj.

De his itaq; sex cōtēplationū generibꝰ moyses (vt michi videt) sub mistica descriptione agit, vbi materialem illā, sed misticā quidē archā: ex dñica ꝑceptione fieri iubet. Primū itaq; designat in arche fabricatiōe: scōm in eiꝰ deauratione: tertiū in corona arche: quartū intelligimꝰ p ꝓpiatoriū. Per duo vero cherubin quintū / z sextum. Si aūt ad figurā / et materialē factura respicimꝰ, ex illis vtiq; sex manufactis oplibus solum primū fabricat ex ligno: cetera oia ꝓstant ex auro. Sic sane oia illa, vnde primū contēplationis genus cōstat p sensum corporeū haurimꝰ / et p imaginationem repsentamꝰ cum volumꝰ. Mā alia oia vnde cetera ordiūtur ratiocinādo colligimus / vel simplici intelligētia cōprehēdimus. Cogita ergo qđ sit inter lignū, et aurum et inuenies fortassis q̄ pcuniēter ista designent in ligno: illa vero figurent in auro. In ligno quidē que subiacent imaginationi. In auro aūt que solo subiacēt intellectui. Aurū in se magna claritate refulget. lignū in se nil claritatis habet, nisi q̄ ignem accēdit: z ministrā luminis flāmā nutrit. Sic sane imaginatio nullū in se prudentie lumen, nil preclarū habet, nisi q̄ rationē ad discretionem excitare / z ad scientie inuestigationē dirigere solet. Recte autem ſm illud cōtemplationis genus in quo rerū visibiliū ratio querit, in lignoꝝ deauratione figuratur. Quid em̄ aliud est rerū visibiliū / z imaginabiliū assignata ratio, q̄ quedā (vt sic dicam) lignorū deauratio? Recte nichilominus corona arche tertiū cōtemplationis genus potest mistica designatione repsentare, in quo solemꝰ per visibilia ad inuisibilia ascendere: et ad eorum cognitionem imaginationis manuductione assurgere. Nam corona quidē in summitate arche lignis affigebat: lignorum tamen suprema, alta protēsione supergrediebatur. Sic illud cōtemplationis genus qđ in ratione ſm imaginationē versatur imaginationi quidē innititur: dum ex rerum imaginabiliū similitudine rationē trahit, et quasi

Universidad de Deusto
Biblioteca

scalā erigit per quā ad inuisibiliū speculationē ascēdere possit. Propiciatoriū autem ab oi parte/et vsqquaqz ligno superponit:et idcirco cōueniēter satis in eo illud cōtemplationis genus figuratur,qō omnez imaginationē excedens,in ratione scām rationem versatur. Et sicut ppiciatoriū(vtpote arche operculū)nusqz sub ligno descēdit,nec ligno affigi sinit:sic hec contemplatio omnē imaginationem supgrediens,et nulli se pmisceri cōsentiens, sola inuisibilia respicit:solis inuisibilibus intendit.

¶ Quomodo nouissima duo contēplationū genera mistice designentur. Capitulum.ij.

DUo autē nouissima cōtemplationū genera exprimūtur angelica figura. Et recte quidē illa opis factura nō humanam,sed angelicam formā habuit que illa cōtemplationū genera per similitudinē repsentare oportuit quoz materia omnē humanā rationē excedit. Notādum sane q predicta illa quatuoz quodāmodo sunt in vnū cōiuncta. Ista aūt duo nouissima separatim sunt,et seorsum posita. Et in illis quidē primis quatuoz contemplationū generibus ex ppria industria cum diuino tamē adiutorio quotidie crescimus:z ex vno ad aliud proficimus. Sed in vltimis istis duobus totū pendet ex gratia,et oīno longinqua sunt/et valde remota ab omni humana industria,nisi inēztum vnusquisqz celitus accipit,z angelice sibi similitudinis habitū diuinitus superducit. Et forte nō sine causa hec nouissima operis factura/angelicaqz figura cherubin nomē accepit,eo fortassis q sine huius supreme gratie adiectione quis ad plenitudinem scientie pertingere nō possit. Sed quia e duobus cherubin vnus dictus est stare ex parte vna:z alter ex altera,ita vt vnus intelligatur stare a dextris:alter autem a sinistris. Aliaduerte obsecro qz apte ex aduerso sibi opponūtur,z ex opposito statuūtur in earū videlicet rerum figuram,quarū he rationi cōsentire:ille rationi cōtraire videtur. Sed forte quis querere pergat qō in quo speciali ter itelligere oporteat. Vide ergo ne forte in illo cherub qui a dextris stabat illud pntemplationis genus intelligi debeat qō est supra rationem,non tamen pter rationē. In illo autē qui a sinistris,illud qō est supra rationem:et videtur esse pter rationē. Scimus autē quia sinistra sepius sub vestimētis,z quasi in occulto tenet:dextera vero frequentius in apertū profertur. Vnde z recte per sinistram occultioza,per dexteram intelligūtur manifestioza. Manifestioza autem sunt rationi cōsentanea:occultioza autē rationi aduersantia. Quintū ergo contemplationis genus recte intelligim⁹ in cherub dextro. Sextū nichilominus iuste intelligi potest in cherub sinistro. Et fortassis ista doctiozib⁹ animis sufficere possunt ad ea q de moysi archa/vel cōtēplationis gratia dici debuerūt. Sed quia ociosi sumus,z ociosis loquimur:ppter pigriozes quidē pigrum nobis esse nō debet adhuc eadē cum vtili/z forte quibusdā necessario supplemento repetere:z eidem materie liberius vacādo in ipsam adhuc aliquid latius agere. Contemplātis itaqz moze/cōtēplationisqz tenoze de contēplatione agamus:nec tante iocunditatis studiū,et tante admirationis spectaculum in transitu videamus. Occupatis ista cōgaudiosa breuitate succinim⁹:ociosis autem eadem repetēdo latius explicamus,simul vtrūqz precauētes:z festiuos viatozes contra ppositum detinere:z curiosos nouitatū exploratozes cōtra votum vertere. Nunc ergo ad singula contemplationum genera redeamus.z primū de primo dicamus.

¶ Finis primi libri/secūdus sequitur.

¶ Primū contēplationis genus cōsistit in cōsideratione z admiratione rerū visibiliū. Capm primū.

PRimū itaqz contemplationis genus est in consideratione,z admiratione rerum corporaliū,in oībus eis que per quinqz sensus corporeos ingrediunt ad animū. Et est quidē hoc omniū infimū,z debet esse incipientiū. Ab hoc em debēt adhuc rudes incipere:vt possint paulatim ad alta quasi quibusdam pedū gradibus ascēdere. Ad hoc itaqz pntemplationis genus ptinet ois admiratio creatoris,que surgit ex consideratione rerū corporaliū:et designat in hac arche descriptione per ppaginem lignorum. Et ingrua satis distinctione per ligna designant ea que ptinēt ad imaginationē:sicut p aurū nichilominꝰ ea que videnē pertinere ad rationē. Non autē de quibuslibet lignis pmittitur fieri hec archa,sed de lignis sethim tantū,que sunt valde imputribilia. Pertinēt autem ad ligna imputribilia qlibet rerū scrutinia honestatis z utilitatis integritate plena. Ligna imputribilia sunt quelibet rerū considerationes/quelibet operū retractationes que nullā mētis corruptionē inducunt,que sinceritatis/z veritatis integritatē custodiunt. In tanta itaqz rerū visibilium copia:inter tot spectaculoz genera,videat quisqz qō eligat:caueat ne illud ante mētis oculos reducat vnde cordis sui mūdiciā polluat. Debet ergo a cōsiderationis sue respectu voluptatū irritamēta ammouere qui aspit de infine incorruptionis ppetuitate gaudere. Quicqd auaricia stimulat:quicquid gula irritat:quicquid luxuria inflāmat/ab illa recordationū suarū frequentia secernat. Ille sane mūdū,et que in mūdo sunt vtiliter in cōtēplationem adducit,qui p mūdanoz respectū ad mūdanoz despectū venit. Nunc huiusmodi cōtemplationis fructū magnus ille mūdanaliū contēplatoz quesiuit,et inuenit, scriptūqz reliquit. Vanitas vanitatum(dicit ecclesiastes) vanitas vanitatū:et oia vanitas. Ille vanitatis cōtēplationem nō inuanū assumit,qui ex eo quod in imo respicit in laudē creatoris assurgit,qui eū in oībus operibus suis mirabilē/laudabilē/amabilē reperit. Dne dns noster qz admirabile ē nomē tuū in vniuersa terra. Ecce mirabile. A solis ortu vsqz ad occasum laudabile nomen dñi:ecce laudabilē. Justus dns in oībus vijs suis:z scūs in oībus operibus suis. ecce amabilē. Ligna ergo rigida/ligna robusta/ligna durabilia,qlibet cōsideratiōes sunt q mētis vigorē reparāt:que ad cōstātiam roborāt:q in pseuerātia confirmant. Ligna denīqz ab oi corruptione aliena sunt, que nec maculā feditatis/nec viciū falsitatis cōtrahunt. Pertinet itaqz eque ad ligna sethim,ad ligna imputribilia de reb⁹ corporeis qlibet assertio vera/sētētia rata. Faciēda est itaqz hec sapiētie archa de lignis imputribilib⁹:de sentētijs irrefragabilib⁹,vt sapiam⁹ hec oīa q vidēdentur in mūdo facta ab vno deo z creata de nichilo:nichil in his oībus diffinitēs qō dissonet a vero.

¶ Qd sit copiosa huius cōtemplationis materia/vel quō philosophi se exercuerūt in ea. Capitulū.ij.

HAbet itaqz materiā hec pntēplatio(vti iā dictū est)omnia que sensus corporeus contingere potest. Copiosa sane materia,z silua non modica. Currant omnes intrent singuli:nemo prohibeat:eligat qui sqz qō magis miret. Superabundat satis cuiqz materia ad faciēdā sibi archā. Discat tū quisqz eligere ligna imputribilia,vt nichil sentiat cōtra traditionē vera. De hac eadē silua phi gentiū studuerūt sibi fabricare sue materiā eligere,cupiētes z ipsi nichilominꝰ sapientie sibi archā fabricare. Ceperūt igit ligna secare/volare/cō pingere,diffiniēdo/diuidēdo/argumētādo,multa inuenire tenere/z tradere. Fecerūt itaqz archas multas tenētes sententias varias,z cōstituētes sectas innūeras. Intrātes ergo z in illō nemus umbrosum/z condēsum inseruerūt se questionib⁹ infinit⁹:z tradidit de⁹ mūdū disputatiōi eoꝝ: iz euanuerūt in cogitationib⁹ suis:z defecerūt scrutātes scrutinio,eo q nō posset inuenire hō opꝰ qō opatꝰ est deꝰ ab initio vsqz in finem. Reuelauit aūt deus per spiritum suuz quibꝰ voluit/quando voluit/cētū de his scire oportuit. Quid ergo mirum potuerunt efficere opus admiratione dignum,qui edocti sunt per spiritum dei,nolentes sequi spiritum suum/nec incedere volentes post cogitationes aduentionum suarum? Etiam temporibus nostris insurrexerunt quidam pseudo philosophi, fabricatores mendacij, volentes sibi nomen facere, studuerūt noua inuenire. Nec erat eis curata vt assererēt vera,cū vt putarent inuenisse noua. Presumentes itaqz de sensu suo putauerūt se posse facere sibi sapientie archam z eūtes in adinuentionibus suis tradiderunt sententias nouas arbitrātes secum ortā/mozituramqz sapientiam. Et ecce computruerūt horum omnium alta sapientium arche,eo q non essent de lignis sethim,lignis videlicet imputribilibus facte. Et ecce stulti facti sunt omnes principes thanos,eo q stultam fecerit deus sapientiā huiꝰ mundi. Intantū enim infatuata est illa quondam gloriosa mundana philosophia,vt innumeri quotidie ex eiꝰ professoribus fiant eius irrisores:z ex eiꝰ defensoribus fiant eius impugnatores:z illam detestantes,nichil aliud pfitentur se scire nisi xm iesum,z hūc crucifixum. Et ecce cū multi qui prius fabricabant in officina aristotelis,tandem saniori consilio discunt cudere in officina saluatoris: z qui prius fabricabant vasa cōtumelie,nūc docent fabricare vasa glorie,quotidie confitentes domino in vasis psalmi: eo q penitent eos feciſſe opus pfusiōe dignū z diu fuisse fabricatores mendacij. Vbi sunt nūc queso secte achademicoruz/stoycoruz/peripatheticoꝝ:vbi sunt arche eoꝝ? Ecce iam omnes isti dormierunt somnium suū:z nichil inuenerunt omnes hi viri diuitiarū in manibus suis:z reliquerunt alienis diuitias suas:et sepulcra eoꝝ domus eoꝝ in eternuz. Et ecce computruerūt omnes cū archis suis,pereūtes simul cū doctrinis/z traditionibus suis. Sed archa moysi manet vsqz in hodiernum diem,nunqz firmior,nunqz fortior qz hodie: vtpote confirmata per catholice veritatis auctoritatē: eo q sit facta de lignis sethim,imputribilibꝰ videlicet/z incorruptibilibus lignis:z oīs eius narratio/atqz doctrina conterta sit sententijs veris:z assertionibꝰ ratis. Ecce videmus de qua materia debeat fieri: consequēs est vt discamus de mensura z modo faciēdi:vt(iuxta moysi exēplū) sequamur in his omnibus,non nostrum sensum,sed diuine institutionis documentū. Redeamus itaqz nūc ad illud contemplationis genꝰ qō constat esse omnium infimū/z primū,z idcirco esse incipientium,qō etiam figuri diximus in hac arche descriptione ex sola compage lignorum.

¶ De triplici distinctione prime speculationis. Capitulum.iij.

HEc igitur speculatio triplici ratione consideratur. Prima est in rebꝰ:scda in operibus:tertia i moribus. Illa q est in rebus, pertinet ad arche longitudinē. Illa que est i operibꝰ, pertinet ad latitudinem. Illa que est in moribꝰ,pertinet ad altitudinem. Scimꝰ enī longitudinez latitudine naturaliter prioꝝ rem esse. Similiter latitudinē altitudinis respectu locum prioꝝ tenere. Nam longitudo sine latitudine,z latitudo sine altitudine potest intelligi,qruis in rerū essentia a bimuicem minime possint separari. Sed altitudo sine latitudine/vel latitudo sine longitudine nec valet esse,nec licet intelligere. Simpliciter nāqz longitudo intelligit quando qs titas de pūcto ad punctū,z per sola puncta discurrēs in lineam sola saltē cogitatione protrahit. Simplicem latitudinē dicimus qn qtitatem de linea in lineam,z per solas lineas mente distendim⁹,z i superficiem dilatamus. Nam sicut linea est longitudo sine latitudine:sic superficies est latitudo sine altitudine. Altitudo aūt est quando qtitas de superficie in superficiem densescit,z corpus solidum reddit/quod tres dimensiones suscipit. Qui ergo hec recte considerat satis ei (vt arbitroz) constat q longitudo naturaliter sit prioz latitudine,z latitudo altitudine. Sic sane illa cōsideratio q est in rebus naturaliter prioz est illa cōsideratione q in operibus,z illa que est in moribus. Quis em nesciat res ipsas earum operationibus quandoqz etiā prioribus,semp aūt naturaliter prioꝝ eē ex quibus/z in quibꝰ quelibet opationes habent necaliter omnino existere? Similiter mozes ipsi siue boni/siue mali circa opera quidē solent/z debēt considerari. Nam opera vtiqz hominū magna ex parte inēztū sunt ordinata/z moderata pertinent ad mozes bonos. inēztum vero sunt inordinata/z immoderata: ptinent nichilominꝰ ad mozes malos. Vñ satis cōstat q qadmodū prioz est cōsideratio rerū qz operū:sic naturaliter prioz est cōsideratio operum qz mozū. Recte itaqz dictū est q consideratio rerum pertineat ad arche nostre longitudinē: consideratio operum ad latitudinem:consideratio autem mozum ad ipsius altitudinem.

¶ Qd primus gradus huius speculationis cōsideratur in materia/forma/z natura. Cap.iiij.

APartitur aūt trium illarum consideratio prima. Prima itaqz huꝰ subdiuisionis cōsideratio est in materia:scda in forma: tertia i natura. Materiā z formam visu corporeo facile deprehendimus. Nam lapidē a ligno:triangulū a quadrato sine erroꝛe discernim⁹. Illud aūt qō ad naturam pertinet partim expositum sensui,partim aūt pfundius latens, repositum erat rationi. Natura siquidē consideratur i rerū qualitate intrinseca,quēadmoduz z forma consistit in qualitate extrinseca. Qualitas aūt rerū interioz ex magna parte corporeo percipit sensu, sicut saporꝛes gustu: odoꝛes olfactu. Illam aūt nature vim q rebus medullit⁹ impressa profundius introzsuz latet,nunqz homo sensu carnis adire posset,etiā si minime peccasset. Verūtamē eā ingenij sui acumine facile pspiceret, si rationis oculꝰ peccati nube obductꝰ sub erroꝛis nebula nō caligasset. Modo aūt ignorantie tenebris inuoluti quotiēs de ea aliqd querimus p experientie argumenta palpam⁹ potius qz videm⁹. Patet itaqz ratio cur arche nostre lōgitudo iuxta dominicum documentū non debeat/vel potꝰ non valeat habere nisi duos cubitos,z dimidiū. Ybi enim scientia hūana cubitum plenum habet vbi certitudinē tenet: vbi ea q scīri oportet sensu aliquo comprehendere valet. Habet ergo sensus corporeus cubitū in cōspectione materie. Habet aliū cubitum in consideratione forme. habz cubitum dimidium,in perceptione nature/quā non penetrat nisi ex parte. Partim em (vt dictū est) exposita est sensui:partim reposita est rationi. Hec itaqz tria materia scilicet:forma:z natura quia in substātia corporea simul sunt,z a seinuicē diuidi non possunt,se quasi in linea extendunt:z ad arche longitudinē se ptinere ostendūt.

¶ Qd secundus gradus consideratur in operatione nature/z industrie. Cap.v.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exercitata itaq; mens scōm hanc triplicem cōsiderationē que est in speculatione rerū, debet se consequēter transferre ad speculationē operum: vt cū didicerit considerationem suam et ad opera naturalia ꝛ opera artificialia extendere, possit arche nostre latitudo prefinite magnitudinis mensuraz accipere. Alia est enim operatio nature, atq; alia operatio industrie. Operationem nature facile deprehendere possumus vt in graminibus/arboribus/animalibus: in graminibus quomodo crescunt/matuescunt. In arboribus similiter q frondent/florent/fructificant: in animalibus quomodo concipiunt/ꝛ pariunt: q alia nascuntur ꝛ alia moziuntur. Deniq; quotiēs attendim⁹ quomodo oia orta occidunt: ꝛ acta senescunt: in naturalis operationis inspectione mentē nostram exercemus. Opus artificiale, opus videlicet industrie considerat ur vt in celaturis/in picturis/in scriptura/in agricultura/ꝛ in ceteris operibus artificialib⁹ in quib⁹ omnib⁹ innumera inuenimus pro quibus diuini muneris dignationē digne mirari/ꝛ venerari debeam⁹. Opus itaq; naturale/ꝛ op⁹ artificiale quia sibi inuicez cooperantur, quasi e latere sibi altrinsecus iūgūtur, ꝛ sibi inuicem mutua contemplatione copulantur. Certum siquidem est q ex naturali operatione op⁹ industrie initiū sumit/consistit/ꝛ cōualescit, ꝛ operatio naturalis ex industria ꝓficit vt melior sit. In opere artificiali scientia humana cubitum habet: quia si illud comprehendere nō valeret ipm vtiq; minime inuenisset. Sed in opere naturali plenū cubitum habere non potuit, quia ipsum non nisi ex parte cōprehendit. Quid ex qua re nasci soleat facile dijudicat: nā nec poma in vite: nec racemos in segete: nec frumenta querit in arboze. Verūtamē quid horum/vel quelibet alia res ex alia qualiter nasci soleat qui explicare sufficiat: Quando ergo ingenij nostri acumen in hac gemina naturalis/ꝛ artificialis consideratione circunquaq; se diffundit, ꝛ mira intelligentie viuacitate multipliciter huc illucq; discurrit: arche nostre latitudo secundum diuine institutionis modū congruam sibi mensuram accipit.

¶ Qz tertius huius speculationis gradus consistat tam in humanis q̄ in diuinis constitutionibus. Capitulum.vj.

Post primam itaq; considerationem que est in rebus: ac secundā que est in operibus: sequitur tertia que cōstat in mozib⁹: quā ꝛ ad arche nostre altitudinem pertinere iam diximus. Disciplina itaq; moz partū ex institutione diuia: partū processit ex institutione hūana. Ad diuina instituta pertinēt obsequia diuina: ꝛ quelibet ecclesie sacramenta. Ad instituta hūana pertinent humane leges/cōsuetudines/vbanitates plebiscita/iura ciuilia/ꝛ huiusmodi alia multa. Humana institutio propter vitā inferiorē: diuina institutio propter vitam superiorem. Illa ad obtinendā salutē/ꝛ tranquillitatem vite tēporalis: ista ad capessendaz salutem et plenitudinem eterne beatitudinis. In humana institutione scientia humana cubitū habere potest: quia q̄ inuenire potest illud nec mirū comprehendere potest. In sacramentis diuinis duo esse non dubitam⁹. Aliud est em̄ qđ exterius in re/vel in opere cernimus: atq; aliud virt⁹ illa spiritualis que latet intrinsecus. Rē in q̄ sacramenti q̄ intrinsecus latet, credere potes: videre aūt omnino non potes: ꝛ idcirco scientiā tuā in hac parte vsq; ad plenuz cubitum extendere non potes. Hec autem vltima speculatio q̄ est in moribus ad arche nostre altitudinem pertinet, sicut superius iam diximus. Reuera siq̄dē q̄ humana institutio diuine subseruit ex vtraq; anim⁹ proficit, ꝛ ad alta tendit. Nā animus qui illis q̄ ad primam/vel secūdam considerationem pertinent inheret, absq; dubio adhuc in imo iacet. Sed q̄to his q̄ ad tertiam spectant ꝓfectius inhesserit, tanto ꝓfectoꝛ emp ad altiora ascendit. Morandū sane q̄ naturalis operatio/ꝛ diuina institutio plenum cubitum hūt in re: sed non nisi semissem habere possunt in nostra cognitione. Ecōtra aūt artificialis operatio/ꝛ humana institutio vix semissem hūt in re: plenuz autem cubitū habere possunt in nostra cognitione. Cuz igitur animus in hac triplici speculatione plene exercitatus fuerit: arche nr̄e mensura congruā sibi magnitudinē quaquauersum accipit. In hoc cōtēplationis genere se ipsum propheta exercuisse ostēdit cum dixit. Meditab⁹ sum in oib⁹ operibus tuis: ꝛ alibi. Quia delectasti me (inquit) dñe in factura tua, ꝛ alibi in eoz admiratione exclamat. Q̄ magnificata sunt opera tua dñe: omnia in sapientia fecisti: ꝛ multa de eisdē operibus in eodē psal. explicando commemorat. Totuz itaq; hoc primū contēplationis genus recte quidem in septē gradus distingere possumus. Primus nāq; consistit in illa admiratione rerū que surgit ex consideratione materie. Secūdus aūt gradus consistit in illa admiratione rerū que surgit ex cōsideratione forme. Tertiꝰ vero consistit in illa rerū admiratione quā gignit consideratio nature. Quartꝰ aūt huiꝰ contemplationis gradus versat in consideratione/ꝛ admiratione operū circa operationē nature. Quintꝰ nichilominus versat in consideratione/ꝛ admiratione operū sed scōm operationem industrie. Sextus vero gradꝰ cōstat in considerandis/ꝛ admirādis institutiōibus humanis. Septimꝰ demū subsistit in considerandis ꝛ admirādis institutionibus diuinis. Hi septē ascensionis gradꝰ primo occurrūt. His qui montē dominī ascendere/vel ad illud ezechielis templū intrare contendūt. In septē gradibus ad exteriores portas in atriū exterius intratur. Et in. vij. (inquit) gradibus ascensus eius. Habes ergo quibus inchoationis gradib⁹ debeas insistere quisquis cupis contēplationis artem apprehendere. Quomodo autem hoc contēplationis genus in imaginatiōe subsistat/vel scōm imaginationem discutiat superioꝛ liber perdocuit: ꝛ hic iterare non oportebit.

¶ Qz secundū contemplationis genus constat in considerandis/ꝛ admirandis rerum vilis. liuz ratione. Capitulum.vij.

Hinc quoniā de primo contēplationis genere que interim dicenda videbant⁹ quō potuim⁹ iam diximus: ad secundum qō per arche deaurationem designari iam dictū est transeamus. Si igitur primū contēplationis genus recte intelligitur esse in cōsideranda specie rerū corporaliū: consequēter (vt arbitroꝛ) intelligi oportet scōm genus contēplationis esse in perspiciendis ratione earūdē rerum. Totiens igit in arche nostre deauratione occupamur, quotiens rerū visibiliū rationem rimamur, ꝛ in eiusdem rationis inuente/ꝛ perspecte admiratione suspēdimur: quotiens attendentes intelligimus/ꝛ intelligentes attendim⁹ huius mūdane machine q̄ videntur omnia q̄ sint mirabiliter facta: q̄ conuenienter ordinata: q̄ sapienter dispōsita. Archam nostram deauram⁹ q̄ cuiusq; rei causam/modū/ꝛ effectū/vtilitatem/ꝛ rationem considerāmus. O q̄to scientie auro abundabat: q̄ ei ad totā arche sue deaurationē sufficere poterat, qui veraciter dicebat. Adichi aūt dedit deus dicere ex snia. Ipse em̄ dedit michi horum q̄ sunt sciam veram, vt sciam dispositionē orbis terraz/ꝛ virtutes elementoꝛ: initiū/ꝛ consummationē/ꝛ medietatē temporꝫ: vicissitudinū permutationes ꝛ diuisiones tēporum/anni cursus/ꝛ stellarū dispositiones: naturas animalium: ꝛ tras bestiarū: vim ventorum/ꝛ cogitationes hoim: ꝛ differentias virgultoꝝ/ꝛ virtutes radicum. Deniq; audi quid ad extremū inferat vt plenū intelligas in deaurationis sue opus q̄to ei eiusmodi cēsus copia abundabat, ꝛ q̄cunq; (inquit) sunt absconsa/ꝛ improuisa didici. Cōstat ergo arche nostre deauratio in contēplanda ratione diuinoꝝ operū/iudicioꝝ/ sacramentoꝝ/ꝛ humanarū nichilominus actionū vel institutionuz. Simus deniq; parati (scōm documentum petri) omni poscēti reddere rationē de ea fide ꝛ spe que i nobis est: ꝛ arche nostre supremā/vel extrema iam deauramus, qui diuinoꝝ sacramentoꝝ: seu etiā iudicioꝝ rationem exponendo commendare nouimus.

¶ Q̄ sit copiosa huius contemplationis materia. Capitulum.viij.

Oti igitur ad secundaz contemplationis huius spēm iam profecit, in tanta materie prolixitate copiose satis inuenit vbi speculationis sue vela pandat. Vbi disputationis sue nauigia exerceat. Quis em̄ non videat q̄ late pateat huiusmodi cōsideratiōis pelag⁹: q̄ multipliciter se diffundat hoc mare magnū ꝛ spaciosum manib⁹? In huius immensitatis admiratione exclamās ꝓpheta: iudicia (inquit) tua abissus multa. Abissus profecto multa/ꝛ magna iudicia dei occulta: multa numerositate: magna ꝓfunditate: plane infinita/plene inscrutabilia. Hinc illa miranda spectacula eoꝝ qui vident mirabilia in ꝓfundo. Q̄ta em̄ mirabilia putas vident in hoc profundo illi qui descendūt mare in nauib⁹ facientes operationē in aquis multis? Adulti sunt siquidē qui conueniunt ad hoc mare magnū ꝛ spaciosum: sed alij ad trafretādū: alij ad piscandū. Ad trāfretandū idē illi q̄ cupiunt transire de gente in gentem: ꝛ de regno ad populū alterum. Sed qui inter eos sunt piscatores hominū veniunt sane ad piscandū laxantes retia sua in capturā. Admittentes ergo nūc ad sinistram: nūc in dexterā nauigij rete ad dñi preceptum includunt sepe copiosam multitudinem piscū: vagos scilicet hominuz sensus/affectusq; lubricos concludētes/ꝛ extrahentes in siccū. Sed nec eadē semper retia, sicut nec in eandē semper capturam mittūt. Hūc ergo argumētationū/nunc exhortationū retia laxant: aliquando ad ꝓbandū aliqđ verum aliqñ ad improbandū falsum: aliquando ad eliciendum aliqđ occultum: aliquādo ad persuadendum iustum: aliquādo ad dissuadendū aliqđ iniustum. Isti sane q̄ nouerūt facere huiusmodi operationē in aq̄s multis: isti (inq̄) sunt qui vident mirabilia in profundo. Ab istis etenim trahitur sapientia de occulto. Audi quid dicat magnus ille contēplator sapientie. Q̄ magnificata sunt opa tua dñe: omnia in sapientia fecisti. Omnia (inquit) in sapientia fecisti. Absq; dubio mirāda erant que viderat qui sic exclamabat. Videbat sane mirabilia in profundo/ꝛ sapientiam trahebat de occulto q̄ oia in sapientia facta deprehendit, ꝛ indubitanter agnouit q̄ sapia attingeret a fine vsq; ad finem fortiter: ꝛ disponeret omnia suauiter. Ecce quomodo in oibus operibus diuinis hoc aurum sapientie apparebat: aurū sapientie lucebat. quomodo in eis⁹ oculis sapientie diuine claritas omnia operuerat. Iste profecto bene nouerat, facile poterat archā suā deaurare, imo constat satis eum iā archam suam ab omni parte auro obduxisse, q̄ sic pre admirationis sue magnitudine cogitur exclamare. Omnia in sapientia fecisti. Conemur et nos istum possumus, ꝛ de eisdem⁹ in archa nostra deauranda: vt appareant etiam nobis diuina opera omnia in sapientia facta, vt inq̄tuz licet intelligamus: ꝛ q̄ intelligere non licet, saltē sine hesitatione credamus omnia in sapientia facta: nec ea solum que facit, sed ꝛ quecunq; fieri permittit nunc̄ sine rationabili contingere causa: nec sine diuina, cuius occulta actitari iustitia.

¶ Quomodo philosophi se in huius contemplationis materia exercuerint. Cap̄.ix.

Sed nec hoc silentio pretereundum puto/ quō huiusmodi sapientes studuerunt archas suas deaurare, vt vel sic pudeat nos in arche nostre deauratione non laborare. Satagebant itaq; ꝛ ipi gentiū philosophi sapientiā trahere de occulto, occultas rerū causas rimantes: ꝛ vsq; ad abditos nature sinus ingenij sui acumine penetrātes eruebant aurum de ꝓfundo. Ceperunt ergo latentes rerū causas inuestigare/inuenire/ꝛ in palam proferre: ꝛ dubia queq; non dubijs assertionib⁹ probare. Inuenerūt itaq; multa inuestigatione profunda/ꝛ admiratione digna: vnde tremoz terris: qua vi maria alta tumescūt: ꝛ cetera multa in hunc modū inuenientes scriptoꝝ cōmendantes, ad posteros trāsmittere curauerunt. Archā itaq; suā ex magna parte (sed exterius tantū) deaurare potuerunt. Haz vt eā intrinsecus deaurarent erat eis parua cura/possibilitas nulla. Cito siquidez eoꝝ defecit pecunia: nec erat eis auri tanta copia quo possent eā deaurare intrinsecus: quippe quibus pecunia defecerat ad eam ex integro deaurandam extrinsecus. Non em̄ erat eiusdē facultatis physicas rerum rationes inuenire/ꝛ occultas in his q̄ accidunt iustitie causas dijudicare. Longe aliud est latentes rerum causas scōm physicā rationē inuestigare/ꝛ astruere: ꝛ longe aliud diuinoꝝ iudicioꝝ rationē non ignorare. Inuestigatio nature ad archē nostre deaurationē extrinsecā/assertio diuine iustitie pertinet ad deaurationē intrinsecam. Ad hanc vtiq; penitus defecerunt putantes casu potius, q̄ diuino nutu oia accidere: sacrantesq; araz fortune crediderunt deū res humanas minime curare, pro eo q̄ cernerent eque contingere bona ꝛ mala/bono ꝛ malo/iusto ꝛ iniusto/immolanti victimas ꝛ contemnenti eas: ꝛ ipse cuius palpebre interrogant filios hominū oīri faciat solem suum sup bonos et malos: ꝛ eā pluat super iustos ꝛ iniustos. Nos autem quibus abundat iam aurum tam de emolumēto laboruz nostroꝝ, q̄ de spoliis egiptiorum archā nostram auro vestire curemus: non soluz exterius: verum etiaz interius. Attendam⁹ quomodo i sapientia sua fecit hec omnia: quomodo sapientia sua fūdauit terram: ꝛ stabiliuit celos prudentia: quomodo sapientia illius eruperūt abyssi: ꝛ nubes roze concrescūt, ꝛ archā nostram deauraui mus, sed exterius. Consideremus nichilominus qm̄ vniuerse vie domini misericordia ꝛ veritas: quō sit iustus dominus in omnibus vijs suis: ꝛ sanctus in omnib⁹ operibus suis, ꝛ deauraui mus eam intrinsecus. Quō puras omnem lignoꝝ pulchritudinē in archa sua auro obduxerat qui manifeste deprehenderat/constanterq; de dño affirmabat, quoniam miserationes eius super oia opera eius. Studeamus ꝛ nos iuxta exemplum prophete auro huiusmodi oia tegere, ꝛ eouscq; sub tali fulgore abscondere: quatinus in comparatione diuine rationis atq; dispositiōis per quā facta sunt/atq; dispōsita exteriorum oium pulchritudo in oculis nostris appareat parua/vel nulla.

¶ De distinctione scōe contēplationis. Cap̄.x.

Superius vbi de primo contēplationis genere locuti sumus septem illud gradib⁹ distinxim⁹. Cōgū esset modo singulos ꝓcurrere, ꝛ quomodo per omnes cubitos, tā in longitudine, q̄ in latitudine, vel altitudine archa deaurari debeat ondere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed ne nimis id longum faciamus/his interī supsedere melius iudicauimus. Si quis aūt satagat se in hoc opus accingere, z archam suam ambiat auro superducere, nichil obest ab exteriorib⁹ scientijs/z secularibus disciplinis scientie aurum mutuare/dūmodo sciat ipm ab omni falsitatis/vel vanitatis scoria mundare, z ad plenam/p fectaq; puritatem, z qualem huius operis dignitas exigit medullit⁹ excoquere. Diximus aūt arche nostre deaurationem constare in assignanda rerum visibiliū ratione. Quis autē nesciat quomodo tota pene mūdana philosophia in hoc maxime laborat, vt latentes rerum visibilium causas sagacitatis sue inuestigatione inueniat, et in palā producat? Vide q̄ magnas, q̄ multas doctrine opes/scientieq; thesauros preclara illa philosophorum ingenia cōquisierunt/reposuerunt/tibiq; iā eiusmodi vsus reliquerunt. Verūtamen hec oīa (vt dictum est) in solam extrinsecam arche deaurationem sufficere non possunt. Si aūt eam z intrinsecus deaurare cupis: melius tibi in eiusmodi vsus a xp̄ianis theologis q̄s a mundi philosophis materiā requiris. Verūtamen sicut illorum gaze ad arche deaurationē extrinsecam, sic nec istorum sufficere possunt ad eiⁿ deaurationem intrinsecā. Nam nec illi occultam rerum naturam plene perspicere potuerunt, nec isti occultā dei iustitiā perfecte penetrare valuerunt. Sz ecce vnum adhuc tibi thesaurum ostēdimus quem in id negocij superabūdantem, z indeficientē esse cognouim⁹. Certe vbi intelligentie aurum defecerit: fidei obrisum desse non poterit. Sane si omnia philosophorum dicta, si oīa catholice pertractata perlegere/memorieq; commēdare potueris, innumera tamen in secretioribⁿ nature scientie aurum mutuare/dūmodo sciat ipm ab omni falsitatis/vel vanitatis scoria mundare, z ad plenam/p fectaq; puritatem, z qualem huius operis dignitas exigit medullit⁹ excoquere. Diximⁿ

Universidad de Deusto
Biblioteca

artificialem. Ex proprietate materie similitudo trahitur cum dicit. Crura illius colūne marmoree q̄ fundate sunt super bases aureas. Qualitas extrinseca constat in colore z figura. A colore similitudo assignat in eo qđ legit. Di lectus meus candid⁹ z rubicund⁹. A figure qualitate similitudo sumit, vbi mistica descriptione sacre scripture qualitas cōmendat. Aspectus earum z opus earum quasi si sit ota in medio rote. Nota q̄ extrinseca qualitas ptinet ad solū visum, quēadmodū intrinseca qualitas ad quēlibet ceterorū sensuū. Ad auditum pertinet illa assimilatio similitudinis vbi audis z vocē quā audiui tanq̄ vocem citharedoz citharizantiū in citharis suis. Ad odoratū autem illud respicere videt vbi sapientia de seipa loquitur Sicut cynamomū z balsamum aro. odo. dedi: quasi mirra electa dedi suauitatē odoris. A delicioso gustus similitudo assumitur: vbi eadē ipsa de semetipa fatetur. Spūs meus sup me dulcis z heredi. mea sup mel z fauum. Delicias tactus redolet quod alias habes. Sicut vnguentū in capite qđ de. in barbā barbam aaron. Hec de qualitate intrinseca dicta sint pro ea videlicet parte qua eam corporei sensus attingere possunt. Naturalis operatio p similitudinis gra in considerationem adducit: cū a domino ꝓphete voce ꝓmittit. Quomodo descendit imber z nix de celo z illuc vlterius non reuertit. vsq; ex ore meo. Ab artificiali operatione est ista similitudinis accomodatio quā audis ab apl̄o. Superedificati sup fundamētū apl̄orum ⁊c. vsq; ꝓpo iesu. Hec tibi de similitudinū ratione in corone nre fabricatione (quēadmodū superius in arche deauratione) quasi quedam doctrine semina studuimus spargere: vt habeas vnde possis cū volueris copiosam scientie segetē colligere. Nam vt hic locus plene z sufficienter explicari possit: ꝓpiū tractatū requirit. Tanto hic locus maiorī z diligentiori inquisitione eget, q̄nto huic ratiocinationi tota huius speculationis ratio incūbit. Constat aūt in hac z in subsequenti speculatiōe mariam z pene precipua spiritualium virorū consolationes nostris tēporib⁹ inesse. Nam pauci admodū sunt qui ad nouissima illa duo contēplationum genera possint assurgere. Qui aūt hec plenius perscrutari voluerit, meminerit q̄ iuxta modū arche corona ipi⁹ q̄tuor lata habuerit.

¶ Q̄ illa que ad hanc speculationē pertinent aliter adhuc distingui possunt. Cap. xvj.

Est autez adhuc aliud quod in hac corona recte notare possumus si p illam inuisibilium bonorum plenitudinē intelligere debemus. Corona siquidem ꝓpiciatorium ab oi parte ambiebat: z intra seipam totū includebat. Nam q̄tū ad cōpositionem arche pertinet, nichil aliud ꝓpiciatoriū q̄ eius dem arche operculū esse intelligi debet: qđaz videlicet tabula aurea ex auro purissimo ex integro facta: que ab inferiori quidez parte ab arche summitate excipiebatur: z ab omni (vti iam dictum est) parte corona aurea cingebatur. Per hec itaq; duo (coronā scilicet et ꝓpiciatorium) duo intelligimus genera contemplationū: vnū de inuisibilibus bonis: alterū; de inuisibilibus substantijs: vt in spiritibus angelicis vel humanis. Quid est ergo q̄ corona totum ꝓpiciatoriū intra se concludit, nisi q̄ beatitudo iustorum omnē eorum desiderium intra se comprehendit: Nos q̄dū sub egenis huius mūdi elementis viuimus, desideria nra vltra gaudia nra extendim⁹: qz infinite plura sunt q̄ cōcupiscim⁹ q̄m q̄ in hac vita apprehendere possim⁹. Beata aūt illa supnoz spūum multitudo desideria sua vltra gaudioū suoū plenitudinē non extēdit, que felicitatis sue infinitatē / vel immēsitatē cōprehēdere oīno non sufficit. quā beatitudinis sue corona vndiq; circumgit: z vsq; quaq; magnitudinis sue sit. circumdit. Est aūt eorum gaudiū non solū de cōtēplatione creatoris, sed etiam in contēplandis ei⁹ creaturis. Dū ei deū in oīb⁹ operib⁹ suis mirabilē inuenīūt: quid mirū si vbiq; mirando venerant, venerādo mirant magnalia ei⁹ quē diligunt: Inueniūt itaq; non solū in creaturis incorporeis: sed et in creaturis corporeis vñ mirent. vñ eorū creatorē digne venerētur. Alia ergo sunt q̄ supra se: alia q̄ vident in se: atq; alia q̄ vident sub se. Hec oia iugiter cōtēplant / contēplātes mirant / mirātes letant. Letant de diuina contēplatiōe: cōgratulant de mutua visione: delectant in rerū corporaliū speculatione. Pars infima corone q̄ sub propiciatorium descēdit. z ligno affigit: eo dūtaxat illud spectaculū designat quod habet in inferioribus creaturis. media pars corone q̄ ꝓpiciatorio iungit ardentissimū illud caritatis desiderii figurat. qui cōtrahunt de iocunditate mutue visionis. Suprema pars corone q̄ supra ꝓpiciatoriū eleuatur / ineffabile illud gaudiū exprimit. qđ hauriūt de iugi contemplatione sui creatoris. Discamus z nos contēplantes mirari z mirantes contēplari quō illi supne beatitudinis ciues oīa q̄ sub ipis sunt indeficienter aspiciāt: oīmoq; ad alta vident rationē / z ordinē comprehēdant. quō de mutua societate / insolubiliq; caritate in ipsi mirū gaudeāt: quō in illam diuine claritatis visionē insatiabiliter inardescant: z archā nostrā coronauim⁹. Cogitem⁹ quō ꝓgrediuntur / z ingrediunt / z pascua inueniunt, z arche nre coronā iuxta congruū sibi modū cōsummauim⁹. Videbis certe q̄ spūritualia pascua inueniūtur non solū in interioribus, veruz etiā in rebus exterioribus / i reb⁹ corporalib⁹. Absq; dubio corporalia bona inq̄tū bonis inuisibilib⁹ z incorporeis similia sunt, spiritibus (nec mirū) spūalia pascua ministrare possunt. Nam si nō oīno bona visibilia ad inuisibilia similitudine haberent, ad inuisibiliū inuestigationem nullatenus nos adiuuare valerent: nec tā constanter et qđ de ipis legit. qđa inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciuntur. Iterum vero si ista ab illis multa dissimilitudine nō discreparēt, ꝓculdubio caduca / trāsitoria / et insufficientia nō essent: incōparabiliter tū copiosior est Cor ad illa dissimilitudo, q̄ similitudo. Infinita siquidē est ista horum cōparatione future plenitudinis supeminēs magnitudo. Unde est q̄ vir arche suprema coronā tangunt eiusq; inferioribus iunguntur: quia horum summa illorū ima tot similitudinum suarum signis non nisi ex parte loquuntur.

¶ Q̄ in hac speculatione corporalis similitudinis manuductione vtimur. Cap. xvij.

Hec aūt inter secundū contemplationis modus z hoc tertium de quo modo loquimur interesse videtur: quia illud (vti superius iam dictum est) versatur in imaginatione, sed moderatum rationem: istud autem constat in ratione. Sed sequitur imaginationem. In hac ei speculatione per omnia q̄ animus multipliciter scrutat inuisibilibus incendit: z ad illa apprehendenda nititur. In eo itaq; hec speculatio in ratione cōsistit: q̄ illis solis inuestigandis insistit q̄ corporeus sensus omnino capere nequit. Sed quia huius speculationis inuestigatio ad inuisibiliū cognitionem sine corporaliū similitudinū adiutorio non perducitur: imaginationis manuductionē in hac pte ratio sequi videtur: q̄ inquisitionis sue cursu eā q̄si ducem itineris habere cōuincit. Dū enim imaginatio rationi rerū visibiliū formas representat: z ipam ex earūdem rerū similitudine ad inuisibiliū inuestigationē informat, quodāmodo, illuc eā cōducit quo per se ire nescivit. Nunq; em ratio ad inuisibilium contēplationem assurgeret, nisi ei imaginatio rerum visibiliū formas representādo exhiberet vñ ad illa similitudines traheret / z inuestigationis sue modus formaret. Inde est q̄ ille interior hō noster exterioꝛē hoiem ducem suum vocat cū dicit. Tu vero hō vnanimis dux meus: z notus meus. Certū nāq; est quia nisi p corporeū sensus animus ad exteriorū notitiā puenire non pōt. Merito q̄ exterioꝛē hoiem hō interior ducē suū dicit, sine cui⁹ ministerio / vel potiꝰ magisterio ad visibiliū cognitionē nō pertingit. Sed nec ad inuisibiliū quidē, cū ad illa cognoscenda sine horū notitia assurgere nō possit. Quotiēs ergo cognoscendaꝝ rerū per corporeū sensum experientia capere cogit, totiēs (nimirū) interior hō noster ducē suū sequi videt. Absq; dubio sensus carnis sensui cordis i cognoscēdis reb⁹ precedit: qz nisi pa⁹ sensibilia p sensus corporeū animꝰ caperet oīno non inueniret qđ de eis saltē cogitare potuisset. Sed forte mirū nō est si sensus cordis sensus corporis illuc ducit quo ipe ire pōt. Sed illud valde mirabile quō illuc eū cōducit quo ipse ascēdere non pōt. Jesus quidē corporeus incorporea nō capit, ad q̄ tū sine eius manuductiōe rō nō ascendit, sicut iā supra mōstrata rō docuit. Certe z si hō minime peccasset in cognitione rerū sensus exterior interioꝛē adiuuaret: nā euā suā in adiutoriū accepisse adā q̄is neget: Aliud vo est cursus sui comitem habere: z aliud est itineris sui ducē querere. Nā q̄n eua virū suū semel cōtra dei consiliū / vel preceptum post se traxit, z ad consilij sui consensum inclinauit, puaricationis sue pena infirmat⁹, adā iā eā sequi necesse habet: z vsq; nūc quotidiano ei⁹ magisterio eget. verūtamē nūc de adiutoriis sui ducatu nō solū non confundit, sed z gloriatur, q̄si interueniente ei⁹ obsequio ad inuisibiliū cōtemplationē corporeā similitudinis calle pducit. Hō (inquit) vnanimis dux meꝰ z notꝰ meꝰ. Quō aūt sit hoi interiori dux suus vnanimis / vel notus, satis (vt arbitror) patet: nec multa expositione indiget. Cogita nūc quō motui cordis motꝰ corpis vltro occurrit, z citius inuenis q̄m vnanimis ei sit. Quotiēs vt vult animꝰ mouet pes / vl̄ manus. Ad nutū eius circūfertur oculus. Ad eius arbitrium mouentur lingua / mouētur z labia / vel alia q̄libet corporis mēbra. Quid queso in rez natura dissimilius q̄m spūs z corꝰ? Verūtamē vbi obsecro tanta tā pfecte cōcordie vnanimitate inuenim⁹ vt pene, imo penitus eodē tēpore sit fieri velle, z fieri: moueri velle, atq; moueri. Unū soluz quidē corporis mēbrū est (i ea videlicet parte qua libido regnat) qđ interioris hois imperio nō obtēperat. Cū vero hanc eius cōtradictionē ex diuino adiutorio p moderatā afflictionē poterit reprimere, iā deinceps audet eum vnanimē dicere: z hoiez pacis sue appellare. Hō (inquit) pacis mee. Ecce quō vnanimis. Sz quō notus: Illud q̄dem satis cōstat: q̄ quicq̄d in qualibz corporis pte agitur vbicunq; leditur: vbicūq; qualibz delectatiōe foueꝛ, statim ad animi noticiā puenit vt eū oīno latere non possit quecūq; afflictio / vel delectatio, sensum corporeū afficit z sicut motus cordis absq; cōtradictione stati exit p motum corporeum, sic ois sensus corporis absq; mora intrat ad animū: z sicut in oi actione ma corporalis motꝰ arbitrio cordis obsequitur, sic ois passio corpalis absq; repulsa ad animū ingredit: z q̄vere nulla corpis iniuria / vel nobilitatio animū lateat, illa tā subita cōpassionis / vel cōgratulatiōis velocitas ꝓbat. Nā sicut vno eodemq; est tempore moueri velle / atq; moueri: sic vno / eodēq; momēto / est corpore pati: z corde cōpati: exterius delectari, z interius congratulari. Elige quid magis mireris, aut corpis ad animū tā celerē obediētiā: aut animi ad corꝰ tā familiarē noticiā. Mira obediētia vbi oē animi desiderium motus corporis pene puenit. Miranda notitie familiaritas vbi quicq̄d corpus sentit animꝰ pene presentit. Et habet quidē ille interior hō noster de hac domestici sui tam familiari noticia: hz inq̄t vñ miretur non tñ vnde glorietur. Non magna gl̄atio animū nosse q̄ soleāt corpus suū delectari / vel ledere. Sed illud ꝓculdubio magnū erit cū iā multis experientie documentis nosse ceperit, quā discretiōe debeat appetitui carnis z in necessarijs obtemperare: z in superfluis contraire: ne si minus foueat, suscitet sibi hostem, z nutriat rebellē. Vel si nimis affligat, perimat cuius oppimat adiutoꝛē. Sane ad huiusmodi noticie perfectionem animus vir per multa argumenta: vir post multa experimēta pertingit: sed ea semel adepta ex illa nimirum non parū proficit. Sine hac nunq̄ poterit adā adiutorio suo bene vti: p hāc docetur exterior hō noster delicias egipti paulatim fastidire, tandēq; obliuisci: assuescitq; nichilominus spiritalibus alimentis delectari. Mirum hoc / vel potiꝰ incredibile alicui videbitur. Sed si michi inde nō creditur / vel experto credatur. Audiam⁹ illum quē hec experientia docuerat: z attendam⁹ quid dicat. Hō (inq̄t) pacis mee in quo sperabā: q̄ edebat panes meos. Et in hoc loco. Qui simul mecū dulces capiebas cibos i domo dei ambulauim⁹ cū cōsensu. Qui autē sunt panes q̄s interior hō noster exteriori apponit / vel quibus eū cibis reficit, manifestat scriptura q̄ dicit. Fuerunt michi lachrime mee panes die ac nocte dū dicit michi quotidie vbi est deꝰ tuus. Et alibi de huiusmodi panibꝰ iterum ait. Surgite postq̄ sederitis q̄ māducatis panē doloris. Huiusmōi itaq; panē hō interior aliq̄n solus comedit: aliq̄n etiam vt secū comedat domesticū suū virtutē multa fatigatione cōpellit. Panez suū spūs solus comedit, q̄n animus quidē de peccatis suis dolet, verūtamen lachrimas nulla ratione extorquere valet. Panez doloris pariter comedūt / z cibū vnū quasi vnanimiter sumūt cū interior hō ꝓfunde ingemiscit: z ad ei⁹ gemitū exterior hō vbertim lachrimas fundit. Panis aūt ois hō compungitur timore: postmodum vero cōpūgitur ex amore. Compūctio timoris amaritudinē hz: cōpunctio amoris dulcedinē habet. Qui igitur adhuc solo timore cōpungit cibis quidem spiritalibus minime tñ dulcibus pascitur. Qui vero iaz ex eternoū gaudioū desiderio lachrimas fundit, iste profecto dulcib⁹ cibis / spiritalibusq; se reficit. Cū ergo ceperit hō ille interior domesticū suū talibus cibis reficere: potest de eo veraciter psallere. Qui mecum dulces capiebas cibos. Talib⁹ ergo studijs q̄to vteriꝰ hō amplius ad puritatez proficiunt: tanto vtiq; alacrius currūt. Q̄ vero post tante cōcordie pfectionē carnis z spūs eorum pacez malignoū spūum infestatio pturbet, ex eo qđ subiungit recte intelligenti liq̄de apparet. Quid est em q̄ ille q̄ fm deū creatus est hō interior de hoie pacis sue: de hoie vnanime plangit: z mox non in illū, q̄ in alios maledictionis iaculū intorsit: nisi q̄ in illos per increpationē seuit, quorum seuitia pacis sue quietem amisit: Tu vero (inquit) hō vnanimis dux meꝰ: z notꝰ meus qui simul mecū dulcia cibos in domo dei ambu. cū ꝓsensu. Et subiūgit statim, veniat mors sup illos. Hō dicit super te: sed sup illos. De his ergo se vindicat quoꝝ fraude pacis sue consortem amiserat. Sepe em spūs maligni pacis spūs inuidentes, dum carnem subita / z vehementi tentatione fatigant, spiritus pacē perturbant: z reddūt ei de vnanime, hostem: de duce, seductorem: z efficiunt de noto, ignotū: z de domestico, inimicū. Sed ecce dū vnū scripture locū plenius pscrutari volum⁹ / circūadia cētia plustrare ꝓpulsi sum⁹. Nā dū de exterioris hois ducatu dicere aliq̄d rōnis ordo expostulauerit, obscuritas circūadia cētiū verboꝝ expositionē nrāz paulo latiꝰ extēdere coegit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Q hoc cōtēplationis genus constat in ratione ꝑm imaginationem. Capitulum. xviij.

TUnc vero ad id redeam⁹ vnde digressi sum⁹: quomodo scilicet p rerū visibiliū imaginationem aduuemur ad rerum inuisibilium inuestigationem. In eo eñ exterior homo in inuestigationis sue cursu interiorē adiuuat, quo ei inuisibiliū imaginem per rerū visibilium imaginationem repzesentat. Et dum ducatus sui officium explet: illuc istum simulitudinum calle perducit quo ille intrare non auꝺet. Sic sepe famuli dños suos i viaꝝ ad regias fores ꝓdeunt/ z tamen istis intro vsq; ad interioza palacij ꝓpemodū illi exterius subsistunt. Patet ergo (vt arbitroz) qđ superius iam diximus: quō hoc contemplationis genus esse q̄dem in ratione, z nō imaginationem intelligere debeamus: quia z inuisibilia sunt q̄ mente conspicim⁹: z tamen ex rerū visibiliū similitudine illa nobis ꝛ̄ mam⁹. Quid enim diꝛerim rerū visibiliū formam, nisi quādam quasi rerū inuisibilium picturā: Sit modo aliquis qui nunq; leonem vidisse se dicat quez tamen videre desiderat: si ei leonis imago in pictura aliqua cōueniēter expꝛessa ostenditur: profecto qualem eum cogitare debeat ex eo qđ videt statim admonetur. Deniq; scōm lineamenta que superficietenus expꝛessa considerat, solida mēbra z viuuz animal sibi in mente formaꝛ. Cogita nunc q̄tū sit inter illud qđ videt exteri⁹: z inter hoc qđ in sua cogitatione sibi fingit interius. Sic sane in hoc contēplationis genere longe a se distant inuisibilia que in mēte versamus: z ea q̄ per imaginationez cernimus: z tū ad illa exprimenda ex istis similitudinem trahimus. Reddidimus quomodo potuimus rationez cur hoc genus contemplationis videatur esse in ratione / z secundum imaginationem.

Quomodo ad permissionem / vel operationē dei pertineat quicquid radius contemplationis perlustrat. Capitulum. xix.

POstulat rationis ordo de circulis z vectib⁹ hic loco aliqua vel bꝛeuiter dicere, vt id ꝺ ordo seruꝛi queatur in expositione quē auctoꝛ seruare voluit i descꝛiptione. Primo itaq; considerandum est que sint latera arche, vt consequenter possimus agnoscere quos in quo latere circulos debeamus ponere / per arcbam gratiam contemplationis accipimus, vti superius diximus. Quia igitur radius contemplatiōis altus radiat: z se in omnem partem pꝛo subleuate mētis capacitate dilatat: omnia que sub contemplatione cadere possunt ad hanc se archam pertinere euidenter ostendūt. Alia vero consideratio est qua attendimus eoꝝ que quotidie fiunt alia iusta: alia esse iniusta: z longe alia consideratio illa qua conspicim⁹ humanis vsibus alia esse cōmoda / alia vero incommoda. Erigunt ergo in archa nostra parietes duos sibi inuicē ediuerso oppositos: hinc vnum equitas: illinc alterum iniq̄tas / duos vero alios parietes e regione seinuicē respicientes efficiunt nichilominꝰ hinc vnum pꝛosperitas: illinc alterum aduersitas. Illud autez valde admirandum z multa admiratione dignum quomodo vel voluntas bona / vel qualitervoluntas mala deo omnia moderante / et iuste disponente hinc modo aduersitate repellitur / modo illic pꝛosperitate religatur, ne hec / vel illa in infinitum excꝛescat / z diuine dispositionis modum excedat. Cogita nunc quē almodū in archa nostra parietes se in longum extendentes / z longitudinem arche metientes duo alij parietes per transuersum occurrentes hinc inde pꝛecidant, z ad certā mensuram restringant. Juxta hanc vtiq; similitudinem diuina dispētatio diuersis voluntatibus nunc ad votum famulatur, vt inueniant quō se extendant: modo ejꝛa quꝛuersatur, ne destinationis pꝛefinite modum excedāt. Ne eñ peꝛefluam⁹ (vti iam diximus) hinc religamur vinculo cupiditatis / illinc obstruimur repagulo necessitatis. Multa ei sepe dimittimus, ne amittamus qđ diligim⁹: multa nichilominus ne incurramus qđ odimus. Ubi ꝯ aduersitas: atq; peruersitꝰ se inuicē collidunt, quodāmodo in archa nostra angulum efficiunt. Ubi vero ꝓsperitas atq; peruersitas inuicem occurrūt / alterum angulum cōponunt. Decursio vero equitatis z pꝛosperitatis tertiū angulum cōstituit. Collisio aūt equitatis ad uꝛsitatis quartū constituit. Ad primum angulum corꝛipiuntur mali, ad quartum corꝛiguntur boni: item ad scōm destituunt mali, ad tertium pꝛoteguntur boni. Per aduersitatē siquidē reꝓbi corꝛipiuntur, non aūt corꝛiguntur. Si eñ seipsos corꝛigerent, vtiq; reꝓbi nō essent. Sed per aduersitatem bonia malis suis corꝛigūtur / seu etiam ad meliora pꝛomouentur. Item per pꝛosperitatem mali in seipsis resoluuntur, z a deo destituunt. Boni aūt per pꝛospera z ad bona foꝛtur, z a malis pꝛoteguntur. Igitur primus angulus est ad coꝛreptionez: scōs ad destitutionem: tertius ad ꝓtectionem: quartus ad coꝛrectionē. Patet aūt q̄ illi parietes quos moysen latera arche dicuntur, q̄ longitudinē arche metiuntur. Horū duoꝝ q̄ eteroꝝ parietū sicut in arche cōpositione est q̄ titas maioꝛ, sic in rerum significatione ex veritatis contemplatione est eoꝝ dignitas sublimior. Quis eñ nesciat q̄ sit incōparabiliter maioꝛ illa que est iusti z iniusti, q̄ illa discretio que est cōmodi z incōmodi. Prima autem pertinet ad parietes qui metiuntur arche longitudinem. Nam illa q̄ est cōmodi z incōmodi pertinet ad illos parietes qui metiunt arche latitudinem. Ad duo itaq; latera arche pertinet quozumlibet cōsideratio secundū q̄ fiunt iuste, seu etiam iniuste. Que vero iuste fiunt q̄s ignoꝛet fieri dei operatione: q̄ iniuste fiunt sola sua fieri permissione:

Q dei sapientia cuz sit simplex, z vna diuersis considerationibus in contemplationē addūcitur: et modo scientia: modo pꝛescientia: modo dispositio / vel pꝛedestinatio noiat. Cap. xx.

QUia ergo iam que fuit latera arche habemus / quia eiusdē angulos quatuoꝛ tā expositione nomen⁹, q̄ram⁹ adhuc qui sint illi quatuoꝛ anguli / audeat q̄ iubeat singuli in singulis angulis ponꝛ. De auro satis cōstat q̄ cetꝛa omnia metalla claritatis sue magnitudine superat. Sed diuina sapientia quid clarius, quid lucidius, cui etiā nichil cōparabile inuenimus? De hoc auro quasi ad diuersas operatiōes materiam sumimus, q̄n illam que in se simplex et vna est diuersi modo considerauimus. Dei siquidem sapientia cum sit (vt dictum est) simplex z vna: modo pꝛescientia dicit: modo scientia nominatur: nunc eā pꝛedestinationem dicimus: nunc dispositionem vocamus. Sic res vna a nobis diuerso modo distinguit, vt a nostra exiguitate qualicūq; modo / vt ex parte capiat. Scientia est qua omnia cognoscit. Pꝛescientia qua ab eterno oia pꝛeuidit. Pꝛedestinatio qua ab eterno oēs siue ad vitaz / siue ad mortē pꝛeordinauit. Dispositio qua oia vbiq; incessanter disponendo nichil inordinatum relinquit. Nos nostre cōsiderationis modos quasi in circulum flectim⁹: quando in oi diuine sapientie ordinatione initiū cum fine concoꝛdare videmus. Nā q̄s enim diuina pꝛescientia in sua pꝛouidentia fallit: nūq; diuina pꝛedestinatio in suo pꝛoposito decipit: nusq; est sapientia in suo iudicio errat: nusq; ei⁹ dispositio i suo fine mutat. Dum eni circulus in semetipm ab omni parte reflectitur, in ipso ꝓculdubio sicut nec initiuz, sic nec finem

inuenitur. Illa vaga nichilominꝰ cōsideratio ad hos circulos pertinet q̄ in oi diuine comꝓhensionis contēplatione initium / finē / vel modum mens nostra inuestigare non valet. Horum circuloꝝ ambitus ab omni parte ad vnum mediuz punctū equaliter circunfertur: quia omnis diuina examinatio nusq; in vna re q̄ in alia ab vnius et simplicis veritatis diffinitione longius euagatur. Hi circuli in seipsis omnia comꝓhendunt, z suo in sinu vniuersa concludunt. Hi sunt illi quatuoꝛ (vt arbitroꝛ) circuli / qui per moysen per quatuoꝛ arche angulos iubentur ordinari.

Q diuina sapientia scōm diuersos contemplationis modos in quibusdam videatur mirabilioꝛ, in qbusdā iocūdioꝛ. Cap. xxj.

HOrum aūt circuloꝝ duo sedeꝛe hinc in latere vno: duo reliqui in latere alio. Singuli itaq; certis locis deputant, q̄uis ad toti⁹ arche erectionē pariter oēs cooperentur. Ubi enim quilibet huiusmodi circuloꝝ sedem habere ꝺz quo quisq; i loco ꝓ ceteris mirabilioꝛ / seu iocundioꝛ nostre considerationi apꝓꝛet. Nam ab eo q̄s loco quasi ampli⁹ elongat, vbi contemplantis admirationē min⁹ excitat: vbi in admirantis animo minoꝛez iocunditatē generat. Accipiunt ergo sedē duo in latere vno et duo itidem in latere alio. Superius autem dictum est quomodo ad latus vnum pertineant que fiunt dei pmissione / vel quomodo eque ad latus aliud pertinere videatur que fiunt dei operatione. Ordinentur itaq; in permissionis latere circulus pꝛescientie z circulus scientie. Similiter in latere diuine operationis circulus pꝛedestinationis / z circulus dispositionis. Dis autē scire q̄s recte / q̄s ordinate circuli q̄ dicuntur scientie / vel pꝛescientie illis maxime pꝛesident que fiunt dei permissione? Cogita ergo si potes q̄ta admiratione dignum sit q̄ hec omnia potuit pꝛescire ab eterno quoꝝ est tam innumera multitudo z tam multiplex variatio. Sed hec eius pꝛescientia cum sit ita vtiq; mirabilis, mirabilioꝛ tamen apꝓꝛet in rebus malis q̄ bonis. Que enim mala sunt quia iniuste fiunt, sola vtiq; eius scimus fieri permissione, nunq; autez eius operatione. Cogita ergo si potes q̄ta admiratione dignū sit q̄ illa ēt pꝛscire potuit q̄ aliene volūtati relict: z voluntati quidē que nondū fuerat: z quā nunq; facturus erat. Uolentatem enim malam nunq; facit, q̄uis eam esse permittat. Certe minus miramur ea ipsum posse ab eterno pꝛescire que ab ipso erant facienda, q̄uis sint taz multa z pene infinita, q̄ ea que posuit sub potestate aliena / z voluntate contraria. Quid autem de eius scientia dictum sumus quā omnium que sunt qualitatem / modū ordinem / z locum / z numerum sub vno simplicis visiōis radio comꝓhēdere scimus? O vere miranda: o vere stupenda. Si autem queris vbi mirabilioꝛ nostre considerationi apꝓꝛeat, quęrere vbiq; est mirabilis: quis eaz nō videat mirabiliozem in dei rebus occultis q̄s in reb⁹ manifestis? Quale queso est occulta hominum (secreta videlicet cogitationum / affectionum / voluntatum / z intentionum) indesinenter aspicere: z quēlibet coꝛdis motum ante diuine scientie conspectum non posse latere? Quotiēs vero bonas hominum cogitationes z voluntates attendit, quid pro bis omnibus in coꝛdiū archano aliud aspicit, q̄ qđ ibidem ipsemet reposuit? Bonos siquidem coꝛdium motus qvoslibet absq; contradictione ipse operatur: ipsisq; cooꝓꝛatur. Illud vero pre omnibus mirum q̄ nichil omnium ignoꝛare valeat, eoꝝ etiam que coꝛdibus hūanis ipse non inspirat. Hec est illa in diuine scientie pꝛspicacia, vere summa et singularis admiratio q̄ nichil eam omnino latere possit in coꝛdium malozum tam profunda / z tam tenebꝛosa abisso. Ecce cur pꝛouidētie / z sciētie circuli in permissionis latere sedem accipiūt vbi (vti aperta ratio perdocuit) nre considerationi mirabiliozes occurrunt. Ceteros autem pꝛedestinationis videlicet / z dispositionis diuine circulos latus ad habere debet: et cur hoc sit multa (vt arbitroꝛ) expositione non indiget. Ut enī taceamus eos in hac parte apꝓꝛe mirabiliozes: quis eos neget in his que electoꝝ saluti militant, sola ad hoc latus spectant apꝓꝛe iocundioꝛes? Diuine siquidem pꝛedestinationis z dispositionis ratio cum in saluandorum reparatione / pꝛomotione / glorificatione q̄s in malozum iusta reꝓbatione / deiectiōe / damnatione carius amplectimur, iocundius veneramur, ardentius diligimus, honoꝛificentius magnificamus. In tantum enim pꝛedestinatio specialiter z pꝛopꝛie ad hoc latus pertinere videtur, vt pene de sola pꝛeordinatione ad vitā dici soleat: z ad aliā partē non nisi abusiue / z ꝓpꝛie referatur. Diuina vero dispositio q̄uis ad vtralibet pertineat eo q̄ nusq; aliquid inordinatū relinquat: soli tamen electoꝝ saluti omnis eius ordinatio militat. Ecce iam diximus quos in quo latere circulos ordinare debeamus.

In qua speculatiōe diuina pꝛescientia / vel sciētia appeareat mirabilioꝛ. Cap. xxij.

EOrte adhuc hoc animuz pulsat in quo quisq; angulo poni debeat. Attende ne forte quadā supeminentie singularitate specialius pertineant, circulus pꝛescientie ad angulū primuz circulus scientie ad angulum scōm: circulus pꝛedestinatiōis ad angulū tertiū: circulus dispositionis ad angulū quartum. Collisionē aduersitatis z iniquitatis primū angulū facere superius iam diximus: z ad malorum coꝛreptionē, nō aūt coꝛrectionez pertinere docuimus. Si igit ad dei pꝛescietiā respicias, quid qđ in ipa ampli⁹ mireris inuenies? Quid queso reꝓbos per aduersantium malozum flagella coꝛripit, si eos a suis malis nunq; velle resipiscere pnoscit? Quid eis quasi paternitatis verba adhibet / pꝛeceptis cohibet / minis terret quos eternis malis addictos esse pꝛeuidet? Si igitur in diuina pꝛescietia qđ amplius mireris non inuenis, non est cur eaz huic angulo artius inherere mireris. Item superius monstratum est occursionem pꝛosperitatis et peruersitatis secundum angulum facere: z eum ad malozum destitutionem z deiectionem maxime pertinere. Nunc queso ad diuine scientie considerationem intelligentie oculos reflecte: diligentius obsecro intuere, mirare, obstupesce. Stupendū valde quomodo mala hominum deus indesinenter aspicit, que tantum detestatur / z odit. Nunquid queso nō potest dei omnipotentia tot z tanta mala cohibere que omnipotēs sapientia nusq; potest ignoꝛare: que omnipotēs bonitas nunq; potest amare? Ad huius admiratiōis cumulum illud accedit, q̄ malis etiam bona temꝓꝛalia tribuit, per que quodāmodo in eis ea mala multiplicare videtur que pre omnibus z super omnia detestatur. Nam per bona temꝓꝛalia (vt sꝓꝛi⁹ dictū est) mali in seipsis resoluunt, z a deo destituuntur. Nunquidnā illa diuine scientie perspicacia quō mali suis donis abutantur non considerat? An forte quid, quo animo ꝛat ignoꝛat? Sz quis hoc dicere audeat. Attende ergo q̄s sit difficile huius pꝛplexionis inuolucrum digna admiratiōe venerari: z inuenies q̄s iuste huiusmodi diuine scientie circulus huic angulo debeat vicinius iungi / firmius aptari.

In qua speculatione diuina pꝛedestinatio ꝓpꝛeat iocundioꝛ. Capitulū. xxiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TErtius item angulus(vti superius hꝫ̄ retur) ex occursione probitatis ⁊ prosperitatis coniūgi-tur:⁊ ad bonorum consolationem ⁊ ꝓtectionē pertinere cōprobatur. Hinc nunc queso ab hoc angulo ad oppositū ei angulū respice:⁊ nunc hunc,nunc illū diligēter attende:vt positionis rationem quā queris possis citius inuenire/perspicacius penetrare. In hoc angulo boni mūdi huius ꝓsperis fouent:in illo mali mundana aduersitate flagellantur. Attende diligenti⁹:examina frequenti⁹ hinc dei pietatē:illinc eius seueritatē/pietatem in bonis:seueritatē in malis. Q̄ seuerū esse pu⁹ q̄ illis nec in presenti parcit,q̄ temporalē vitam finē pena transire non pmittit quos eternis penis addicit? Illō autem q̄ pium erit q̄ bonos quidē q̄tum eis expedit bonis tēporalib⁹ fouet,non desistit:quos tū ad vera ⁊ eterna bona ꝓordinauit. Discute si potes quale/q̄ magnū q̄ pium possit esse gratuito quidē istos (illis reiectis) ad eterna bona ꝓdestinare:⁊ tū tēporalia bona ad vsuꝫ, imo ad vtilitatem nō negare. Quid hac cōsideratione iocundius inuenīri poterit? Recte ergo in eo angulo diuina predestinatio pminere describit/ vbi temporalis ꝓsperitas electis ad vtilitatē famulatur. Recte aureus ille circulus fixam illic sedeꝫ tenet,vbi q̄to clarior:tanto nimirum iocundior apparet.

¶ In qua rerū speculatione soleat diuina dispositio iocundior apparere. Capitulum.xxiij.

ET vt ad quartū tandem angulum veniam⁹,illum longe super⁹ esse exposuimus,vbi aduersitas ex aduerso occurrēs ꝓbitatē exercet. Haꝫ ipse (vti ibi dictū est) ad bonorū correctionem pertinet. Nam q̄ nec boni quidē hanc vitam sine macula pertranseunt:⁊ semp q̄tūuis perfecti quo crescēdo ꝓficere possint inuenīūr:habent ex hoc angulo vñ purgentur:habēt pariter ⁊ vbi exerceant. Huic angulo circulor nostroꝝ vltimus familiarius presidet: quia alias quo sedem singularem accipiat non habet. Hic iterū si hūc angulum cū ei opposito angulo conferim⁹:rōnem quā querimus citius inueniem⁹. In illo mali,ꝓsperant:in isto boni flagellant. Ibi mali ex bonis q̄ accipiūt erga deuꝫ amplius tepescūt vñ in eius amore acri⁹ ignescere debuerūt. Hic econtra in bonis(disponēte deo) ad agitur vt vndei eis extinguēdus videbat,inde in eis amoris ardor acri⁹ inflammetur. Quanto em̄ mundi malis acerbi⁹ vrgentur, q̄to grauioribꝫ flagellis atterūtur, tāto ad dei amoreꝫ vehementius accenduntur. Mirare obsecro/mirare,⁊ vehementer obstupesce. vel quō in malis amor dei deficiat ex beneficio/vel qualiter in bonis diuina dilectio crescat ex flagello. Absq̄ dubio plus in laurentio amor dei conualuit ex incēdio,q̄ in nerone ex impio:imo i laurētio incanduit ꝓ incendiū:in nerone penit⁹ defecit per concesse ptātis imperiū. Et qđ adhuc est mai⁹/⁊ multo mirabili⁹ plus forsasse i martire amoris flāma cōualuit ex tā acerba pena,q̄ potuisꝫ ex qualibꝫ/⁊ q̄talibꝫ tpali gl̄ia. vñ q̄ so tale consiliū:tam mirandū artificiū. Videsne quō ille sūmus artifex peritiā sue artis oñdit/ q̄ in electis suis ꝓtraria ex contrarijs gignit/fouet & nutrit. Iuuat ⁊ hūc angulū adhuc ⁊ cū alijs conferre,⁊ diuine dispositionis ordinē ex eoꝝ comparatione cōmendare. In primo angulo (vt dictū est) mali ꝓ.miūtur,nec purgant. In isto boni flagellant,⁊ corriguntur. Quid q̄so est q̄ q̄sdē culpas eadē flagella in his corrigūt:in illis penit⁹ corrigere non pñt: immo similis ꝓ oīa corruptele rubiginem parua pene tē porālis flāma in electis ad plenū excoquit, quā in reprobis tot tormentoꝝ tanta acerbitas ⁊ illud gehenne crudele incendium in eternum excoq̄re non sufficit? Cur q̄so dissimilem effectū habet non dissimilis causa,nisi q̄ diuine dispositionis ratio cū sit vtrobiq̄ mira in reprobis apparet iustior,q̄ pia:in electis vero pia,potius q̄ seuera. Ecce contulimus iam quartū hunc de quo loquimur angulum primo cum secundo,secundo cuꝫ primo.tertio nunc loco comparetur cum tertio. In tertio itaq̄ angulo boni beneficium ad consolationē accipiunt. in quarto de quo et modo agimus flagellis fatigari se sentiunt: in illo fouentur:in isto exercentur:illo suauiter pausant: in isto fortiter pugnant: in illo a rege suo quasi militaturi dona tiua percipiunt:in isto pugnando victoriam et vincendo eterne retributionis palmam acquirunt. In illo itaq̄ angulo ex accepto diuino beneficio id in eis agitur vt dei sint fidei debitores:in hoc aūt angulo ex pacētie/⁊ fortitudinis sue merito id in eis efficitur vt dei fiāt (si dici fas est) iusti exactores. De reliquo(inq̄t apostol⁹) reposita est mihi co.iu.quā red.ꝛc. Reddet (ait) non debitor:⁊ iudex iustus,non pius. Sed vt fieret postmoduꝫ tā ti premij iustus debitor,sponte pius factus est talis meriti gratuitus largitor. Cogita ergo quale sit deum cum magno quodam quasi studio excogitare:cum miro quasi exercitio satagere: cum miro quodam artificio quando q̄ in electis perficere. vt fiant ex reis iusti:ex seruis liberi:ex miseris debitoribus meritis diuites,⁊ regni celestis heredes. Hec est(vt arbitror)sufficiens ratio cur diuine dispositionis circulus ille aureus singulariter presideat huic angulo,vbi per modicorum laborum certamina subleuat hominem ad premia eterna. Hoc est illud in quo huiusmodi circulus aureus resplendet amplius rutilat clarius. Hoc est(inq̄t) in quo diuina dispositio in tribulatione gaudentibus,⁊ sibi in cōturbatis placentib⁹ apparet gloriosior/eq̄ iocūdior. Ex his itaq̄ quē de angulis/siue de laꝯribus arche iam primus,satis(vt arbitror)euidenter ostendimus quomodo in latere vno circuli prescientie ⁊ scientie appareāt mirabiliores:vel quo modo in latere alio circuli predestinationis,⁊ dispositionis appareant iocundiores.

¶ Q̄ contemplationis spectaculum semp per comitari debeat magna admiratio/⁊ ingens exultatio. Capitulum.xxv.

DIcto quia iam laboriosum non erit inuenire eiusmodi vectes huiusmodi circuli debeāt habere:vel quē in quo latere debeamus ponere. In his siquidez que magis mirāda sunt,op⁹ est(nec mirum)magna admiratione:illis autem que iocundiora videntur, vti vtile erit magna exultatione. Sit ergo magna nostra admiratio:sit vehemens nostra exultatio,⁊ quales exigit diuinorum operum cōtemplatio. Sit vtraq̄ magna:sit vtraq̄ fortis:sint ambe robuste in modū vectis:et q̄ sufficere possint ad eiectionē tanti oneris. Faciamus ergo de vtraq̄ vectē ligneuꝫ, nō baculum arundineum. Debet autē non de quolibet ligno fieri,sed de sethim,ligno videlicet fortī ⁊ incorruptibili:vt sint ⁊ per fortitudinem inflexibiles:⁊ per longanimitatē incorruptibiles. Boni sane huiusmodi vectes ambo magna scilicet ⁊ diuturna admiratio:ingens ⁊ perseuerans exultatio. Vt autem formam habeant ad vectis modū:⁊ possint vectū explere officiū, sit vtraq̄ robusta, sit aūt ⁊ vtraq̄ deaurata. Fiāt q̄ de robore cōstāte:dirigātur ad normaꝫ iustitie,opiant ambe de auro sapie,vt sint ambe ⁊ p fortitudinē valide:⁊ p eqtatē directe:⁊ p discretionem splēdide. Multū p dem modū placet in his vectibus huiusmodi deauratio:quia multuꝫ in omnib⁹ valet prudens ⁊ prouida discretio. Sit ergo discreta admiratio nra/vt nichil in dei prescientia/nichil in ipsius scientia

admiremur qđ falsum sit. Sit nichilominus discreta congratulatio nostra,vt nichil in predestinatione vel dispositiōe diuina veneremur qđ vanū sit. Scit vtiq̄ vtraq̄ illaꝫ esse mirabilis,sine patrocinio falsitatis. Scit q̄dē ⁊ vtraq̄ istaꝫ esse dulcis,sine cōdimēto vanitatis. Nichil ergo in dei pscientia:nichil in ipius scientia miremur qđ sit falsum:nichil in dei pdestinatione/nichil i eius dispositione veneremur qđ sit vanū,⁊ sapie auro quo debuim⁹ vectes nros operuim⁹. Huiusmodi ergo vectes circulis aureis inserant:⁊ fm diuicū documentū/vel preceptū nrū foris extrahant. Semp sit admiratio tua intra secta ciū diuine prescientie ⁊ diuine scientie. Sēper sit delectatio tua in cōsideratione predestinationis ⁊ dispositionis diuine. Semp in illis inuenies qđ mireris:semp in istis reperies vñ delecteris. Quid ergo necesse erit alia pro aliis querere. et per vana huc illucq̄ cogitationum euagatiōe discurrere. Ruscꝫ copiosior materia admirandi:nuscꝫ vtilior causa gratulandi. Sane ⁊ in his ⁊ illis inueries vnde mireris/ ⁊ in quo delecteris. Nā vteraq̄ vectis q̄uis vno lateri vicinius inhereat/neuter tñ a neutro multū se elōgat. In his ergo semp sit admiratio tua: in istis semp sit delectatio tua. Sint ergo huiusmodi vectes in hūc modum inserti semp circulis aureis,⁊ dominicum preceptū te implesse gaudebis.

¶ Q̄ secim modū admirationis et exultatiōis variatur modus cōtēplationis. Cap.xxvj.

HIs vectibus archa nostra huc illucq̄ circūferēt his vectibus in alta sustollit:his iterū ad ima deponit. Profecto in diuinoꝝ operum ratione,eiusq̄ contēplatione/q̄to ampli⁹ admirādo delectaris,⁊ delectando admiraris:tāto libentius immoraris:tanto diligenti⁹ perscrutaris/,pfundiusq̄ illuminaris. Quotiēs ex admiratione tua animꝰ tuus p diuersa rapit:⁊ ad singula delectabiliter afficit,totiens archa tua circūfertur,q̄ contemplatio tua dilatatur. Si te admiratio tua ad altiora ⁊ pfundiora rapit:⁊ te in eoꝝ inuestigatione delectabiliter suspendit,nimirū archa tua i altum surgit:q̄ intelligentia tua subtiliora capit. Si decrescit/seu etiā deficit speculationis admiratio,⁊ admirationis delectatio,archa deponitur ad ima:q̄ cessat reuelatio diuina. In hunc itaq̄ modū scōm qualitatem et q̄titatem nostre admirationis ⁊ exultationis archa nūc in girum flectit:nūc ad alta sustollitur:nūc ad ima deponitur:quia secundū desiderium estuātis animi reuelatio formatur:⁊ intelligentia multiformiter illuminatur.

¶ Q̄ in omni rerum mutabilium contemplatione necesse sit diuine sapientie cōsiderationi inherere. Capitulum.xxvij.

HAc illud cōsideratione dignū videt,q̄ cōuenienter per moysen de circulis/et vectibus statim subiungit,postq̄ de triplici contēplatiōis genere mystica descriptione digessit,qđ(vti superius monstratuꝫ est) de rebus visibilibus surgit. Quis em̄ nesciat hui⁹ visibilis machine tā varia multiplicitas ⁊ tam multiplex varietas q̄te confusioni subiaceat:cum vniuersa eque eueniant iusto ⁊ impio:bono ⁊ malo:mūdo ⁊ immūdo:immolanti victimas ⁊ sacrificia contemnenti? Sicut bonus sic ⁊ peccator:vt periurus ita ⁊ ille qui verum dicebat. Quis queso est iste rerum ordo,immo q̄ta confusio q̄ oībus omnia eque eueniunt. q̄ bonis bona ⁊ mala:q̄ malis mala ⁊ bona pari sorte contingunt? Intātum em̄ huius confusionis caligo imperitoꝝ obtutū ob nubilat,vt deum res humanas curare dubitet,vel penitus diffidat. Hinc vtiq̄ factum esse quis neget vt antiquas sortilegas pharaonis erigeret,altare cōsecraret? Certe si solis bonis sola bona:⁊ solis malis sola mala ꝓtingere contingerent, id recte/id iuste fieri nec iperiti negarēt. Si vero bonis tantummodo mala:⁊ malis tantūmō bona accidissent,in hmōi dispositionis rōne assignanda min⁹ fortassis laborarent. Videretur forte diuine iustitie cōgruere non nisi multis laboribus probatos ad premia eterna ꝓuehere. Nunc aūt cuꝫ cōmunis casus cōmuniter oēs inuoluat,q̄tū putas in tāta diuinorum iudiciorum abyssō humana consideratio fluctuat? Si em̄ tantā morum diuersitatem diuina iustitia non ignorat:cur queso morib⁹ tam disparibus disparia non dispēsat? Si deus malorum omniū finem preuidit:si certos quosq̄ ad vitā ꝓordinauit:quid q̄so est q̄ sapientie/ceterorumq̄ spiritaliū carissima tum dona reprobis etiā quibusdam largiter tribuit: multosq̄ electorū hīs virtutū diuitijs vitiatos in vicijs diu iacere permittit? Si vero in omni huiusmodi fluctuatione predictos diuine sapiētie circulos fidei manu fortiter apprehendim⁹,ad firmū certitudinis statū nosipos citi⁹ erigimus. Si his circulis fortiter inheremus: si deū non modo oia scire/oia disponere,immo oia ab eterno ⁊ prescisse/⁊ preordinasse firmiter credimus, facile preuidere poterimus quō in his omnibus sapientie sue peritiaꝫ cōmendat:q̄ in tam tenebrosa tāte cōfusionis caligine nichil est qđ ante prescientie:⁊ scientie eius conspectū lateat:qđ predestinationis sue ⁊ dispositionis cursum in tanta tot perturbationū silua nullū vnq̄ alicui⁹ offensionis obstaculuꝫ q̄tulumcunq̄ ꝓpediat:qđ inter tot mutabilitatis amfractus p equitatis/⁊ pietatis semitas absq̄ vllo euagationis deuio ad destinatum locuꝫ ꝓcurrat.

¶ Finis libi secundi.

¶ Liber tertius de gra contēplationis incipit.

¶ De materia quarte contēplationis eiusq̄ proprietate. Capitulum primum.

POstq̄ ea que de circulis/⁊ vectibus dicenda videbant executi sumus:postulat expositiōis ordo vt de quarto genere cōtemplationis aliqua loqui debeamus. Constat itaq̄ hoc cōtēplationis gen⁹ (vti super⁹ iam diximus) i incorporeis ⁊ inuisibilibus essentijs, vtpote spiritibus angelicis/et spiritibus humanis. Digna sane matia:digna plane eoꝝ scia. Hec est em̄ nobilis illa,imo nobilissima creatura ad imaginē dei creata:oib⁹ creaturis prelata/ad summū bonū facta,ipso ⁊ de ipso bonorum omnium creatore beanda. Ceterarum omnium ꝓfecto creaturarū scientia,scientiam horum quasi ab imo respicit:⁊ q̄tūcunq̄ excrescat,q̄uis mīlū se erigat, ad huius celsitudinis culmen nō pertingit. Attēde q̄ recte desiderat per propiciatorium,qđ erat quidem totum non deauratum,sed aureum totum:de auro solo mūdo/atq̄ purissimo factum. Illud iubetur fieri de auro puro ⁊ mūdo:tu doceris ex eo in hac consideratione vti debere intellectu subtili ⁊ puro. Quid hic facit fantasmatum corporalium creatrix/moderatrix/⁊ reparatrix imaginatio? Recedat procul ab hoc negocio tot fantasiarum formatrix imaginatio/que tot corporaliuꝫ formas quotidie nouas creat:antiquas reparat:⁊ per tam multiplices, variosq̄ modos pro arbitrio disponit,et ordinat. Nichil hic prosunt, immo multum obsunt suorum simulacrorum tam copiosa multitudo. Quid te improbum huic operi ingeris? Quid te in huius contemplationis officinam cum tanta importunitate intrudis? Quid tu in hac officina: quid tibi cum pura intelligentia? Nescis operari

Universidad de Deusto
Biblioteca

li auro, nil tibi in tali artificio. Nescis purgare oculū qui semper turbas intellectum purū. Aurum tuum mirrum est scoria, immo auri tibi oino nulla est copia. Faciendū est propiciatoriū nostrum de auro mundissimo: non est tibi qđ offeras: nō est omnino qđ agas ad tale/ꝛ in tali negocio. Nichil in hoc opere opus habem⁹ opera tua pauperacula/ꝛ indisciplinata. Nec habes aurū: nec nosti aurificium. Quicquid aliud est q̄ aurū qđ paras offerre/ non interim eo opus habem⁹: tolle qđ tuum est, ꝛ vade. Nil in hoc opere opus habemus capzarū pilis: q̄ nec vllib⁹ arietinis/ seu etiā quibuslibet lignis. Quis multum sis diues: ꝛ si hec/ seu bis aliqđ amplius habes/ aurū tū habere nō potes: nec est tibi in quo aurifices adiuues. Pili capzarū, sordes concupiscentiarū ex carnis delectatione fetide diligenter inspecte sepius rem̄ citate adiuuare possunt cōpunctos in oratione. Exēpla passionum, ꝛ que uis pelles arietū propio sanguine rubricate iuuare possunt quauis afflictos tribulatiōe. Pietatis operationes et huiusmōi q̄libet arbores p mie opa fructifere a mūdi silua abscise, ꝛ ad iustitie normā dolate, pdesse possūt sedulis in administratione. Sed hozū oīm ꝛ hmōi quēlibet memoria turbare pōt, potius q̄ adiuuare animos suspensos in huius contēplationis specula. Qto enim corporaliū fantasmatum perfect⁹ obliuiscimur: tanto ꝑ fundius: tanto liberius supmundanarū essentiarum occulta rimamur. Mundet ergo aurū suum: studeatq̄ pur gare intellectum ab omni incursione fantasmatum qui hanelat ad faciendum sibi propiciatoriū. Quis michi det inuenire virum diuitiarum virum plene eruditum: talem deniq̄ virum cui non desit auri copia: nec ꝛ tis industria ad faciendum propiciatoriū quo operienda est archa? Quis ille est qui sciat aurum suum ab omni scoria mundare: qui nouerit cor suum ab omni fantasia adeo purgare q̄tum exigit dignitas operis/ vel vrget auctoritas preceptoris? Quis ille ē qui sciat huiusmodi opus, ꝛ ad diffinitum diuino documento modum distēdere: ꝛ ad certam mensuram restringere q̄ nouerit cor suū infirmarum rerū cogitationib⁹ in imo relictis in solo sup mundanorum spectaculorū intuitu defigere: ꝛ q̄tum hu ius speculatiōis amplitudo exigit intelligētie sue radios circunquaq̄ diffundere? Quis inq̄s ille qui tantam apō se auri copiā inueniat: qui tanta intelligētie viuacitate ꝓ geat, vt sufficienter/ ꝛ ad manū habeat vñ/ ꝛ quō possit ꝑ piciatoriū suū ad tantā longitudinem extendere: ꝛ in eā latitudinē expādere, quo possit totā archā operire, q̄ eoūq̄ in celestiū animozū concordiā: in spiritaliū gaudioum armoniam intendat, vt omnē mundanā gliam, omnem humanā prudentiā, ꝛ p despectū deorsum premat, ꝛ sibi ipsi interim per obliuionē absc̄dat? Optimus mūdator auri, peritus artifex, ꝓpiciatorij, q̄ tanta nouit intentione inherere celestibus ārens sola q̄ sursum sunt sapere, vt nichil infimoz oīm/ vel per desideriū respiciat/ vel per cogitationem aduertat. Qtū aūt hoc contemplationis genus mira dignitatis sue eminentia ꝓdicta tria superet: diligentius intuentem/ rectius intelligentē ratio manifesta latere non sinit

¶ Quomodo differat/ vel q̄tū emineat hoc cōtemplationis genus primo vel scō. Cap. ij.

Vis scire q̄tum intersit inter primuz, ꝛ hoc de quo loquimur quartū? Discute si p̄tes q̄tū a se distēt aurū ꝛ lignū. Nā primū opus ex ligno: quartuz ex auro conficitur. ꝛ prima per primū opus: secūda p̄ secūdum considerationis species figurat. Quz a se differre putamus spīn ꝛ corp⁹? Si tantū a se distant corpus ꝛ corpus: q̄ta erit differentia corporis ꝛ spūs? Cōpara si placet solem cum silice: ꝛ q̄ sit immoū, ꝛ immoū corporuz differentia, facile potes aduertere. Longe tamen maior creditur cuiuslibet differentia corporis ad quēlibet spūm q̄ possit esse differentia quorūlibet/ ꝛ q̄libet dissimilium corporum. Puto quia secundūz distantiā essentiarū, erit etiam differentia scientiarū. Q̄ta aūt differentia sit harum quas hic adinuicē cōferimus speculationū, saltez te admoneat vtriusq̄ instrumentū. Illa siquidem imaginationi: ista aūt innititur rationi. Sed q̄tum interesse putem inter imaginationem ꝛ rationē, nisi q̄tum est inter dominam ꝛ ancillam: inter nobilez ꝛ ignominiosam: eruditā ꝛ fatuam? Elicisti q̄tū hoc contemplationis genus superemineat primo, attēde ꝛ nunc q̄tum differat a scō. Compara adinuicem figurā amborū. Cogita qđ sit inter arche deaurationē ꝛ propiciatoriuz aureū: opus videlicet scōm ꝛ quartum. Attende itaq̄ vtriusq̄ situm ꝛ locum. Et illud quidē adheret: istud autem supponitur ligno. Sed ꝛ illud surgit ab imo: istud vero iacet in sūmo ꝛ quidē vtriusq̄ opus ex auro conficit. Nam ꝛ i vtraq̄ horum speculationū rerum existentiū ratio queritur. Sed in rationem rerū visibiliū: in ista essentiarū inuisibilium dignitatem aut occultam rimamur/ aut propalatam miramur. Ibi ergo ligna quedā velut auri fulgore omnia ꝑ vbi rerum causam/ modū dispositionē cum rationis assignatione discutimus. Sed artificiale illud ꝓpiciatorij nostri opus recte quidem lignis omnibus superfertur: q̄ calcatis vilioq̄ corporaliū fantasmatū occursibus sublimis huius inuestigationis libramine anim⁹ ad sūma leuatur: ꝛ in eorum admiratione suspendit. Ibi quidem arche nostre deauratio paulati surgit ab imo: ꝛ duz sensim ad altiora proficit, q̄s arche nostre sue mitatez apprehendit. Sic nimirū ex rerū visibiliū cognitione, ex vanitatis/ mutabilitatiq̄s considera tione cogitur animus ea ipsa q̄ minus miratur fugere: ꝛ de quodaz qz si immē se fluctuationis diluuio in auram vere libertatis effugere, cui est periculum plene euasisse inferiora oīa, per despectum calcare: ꝛ in summis et veris bonis per desiderium requiescere. Nichil verius/ nichil certius, vtriq̄ ꝑ hoc vlla dubitatione mundanorum mutabilitas q̄to diligentius conspicitur, tanto melius/ tanto manifestius ꝓ formidinez fugienda ꝛ per despectū calcanda cognoscit. Quis em̄ in ipsis sint innumera ex diuina dispositione mirāda: sunt tū eadem ipa ꝛ pro sui mutabilitate contemnenda: ꝛ p nostra vtilitate fugienda. Quid est q̄ ꝓpiciatorium ne lignis immediate iungatur deaurationis interpositione semouet, nisi q̄ ex mutabiliū cognitione/ ꝛ mutabilitatis contēplatione ab eorū amore repellim⁹? Attendat ergo vnusquisq̄ nr̄m i huiusmodi ꝓpiciatorium ꝛ tūc redeat ad seipm. Ecce ꝓpiciatorij nostrū lignis sup eminet: in summis iacet. Supemineat vt presideat. iacet vt quiescat. Ascende ergo ꝛ tu ad cor altū, fige i summis desiderium tuum, ꝛ inuenisti tam ī rotundum/ q̄ tranquillum reclinatorium.

¶ Itē quō differat/ vel supemineat scō. Cap. iij.

Possum⁹ tū adhuc differentiā harū cōtēplationū propiā ꝛ specialē ostendere, si in earū figurā vestigia diligentius intendere. Oportuit enim propiciatorium (vtpote arche operculum) nō nichil habere spissitudinis. deauratio vero multotiens, immo penitus nichil videtur habere, nō dicam crassitudinis, sed solidi tatis. Quid enim deauratione rectius ꝓpellē q̄ quādam sensus exteriozis illusionē? Illud siquidē cui deauratio superducit totū aureū esse visui exteriori mētit. Sic nimirū/ sic scia illa q̄ inflat quozūdā qđē alta sapiētie, sed carnaliter desipiētiuz oculos magis illudit q̄ illuminat.

Quo enim tibi scientia exteriorum, nisi forte te adiuuet ad scientiam interiorū? Alioquin sapientia tua stultitia ē apud deū. Quid tibi prodest cetera oia scisse, ꝛ teipz nescire, creatorēq̄ tuum ignorare? Quid tantum gloriaris mundi philosophe? Si gloriari oportet nō in te, sed i domino gliare. Profecto si hec tua sapientia insipida, ꝛ doctrina indocta te ad cognitionez tui/ seu etiā noticiam dei proueheret, te non tā tumidum q̄ timiduz redderet. Si sapis recte/ si sapis vere noli altū sape, sz time. Quid habes qđ non accepisti? Gloriari oportuit i illo a quo accepisti: ꝛ glorificare illū a quo accepisti. Quid aūt gloriaris quasi nō acceperis? Si voluero (inquis) gliari nō ero insipiens, veritatē em̄ dicam. Elicies certe q̄ nomen habeā ex re. philosophus dicor amator sapientie, eo q̄ dirimam sapientie/ sozoz mea es: ꝛ prudētiā vocaui amicā meam. Falleris/ falleris philosophe. Species enim decepit te: ꝛ concupiscentia subuertit cor tuū/ hec quā tu sapientiaz putas, sapiam noias stultitia est apud deum. Quis ergo (inquis) ei locus est in archa sapientie: vel quid tale op⁹ tali eguit deauratione? Si superficietenus lucet: si nichil solidum habet: cur in tali opere locū aliquez tenet? Audi ergo si placet quid placet in ope nostro/ vel qđ nobis displiceat in opere tuo. Archa tua nō hz operculuz, nescis facere, ꝓpiciatorij. Sed sola contem⁹ deauratiōe gloriaris de operis consummatiōe: facis, ꝛ nescis opus continuare. Dignū sane oīm irrisione eo q̄ ceperis edificare, ꝛ non potueris cōsummare. Stulte ꝛ insipiēs nescis, an dissimulas q̄ vas qđ operculū non hz (iuxta dictum precep tum) facili occasione frāgi oportet: dignuz sane vas qđ frangi debeat, eo q̄ semp/ ꝛ vbiq̄ sordib⁹ omnib⁹ pateat. Mundas immunde philosophe q̄ de foris est vasis tui intus autez plenum est omni spurcicia: ꝛ sola contentus fama, nullum studium exhibes in emūdanda conscientia. Archa tua exterius splendet/ intus sordet, vtpote q̄ operculum non habet. Captatoz fame/ neglector conscientie, nūquidnā nō attendis quia hec oportuit facere, ꝛ illa nō omittere? Luceat archa tua exterius/ luceat nichilominus ꝛ intus. Exterius luceat propter illud. Sic luceat lux vestra coram hoibus vt ꝛc. Intus autez vt nichilominus luceat, ꝑter illud: pharisee cece munda p⁹ qđ intus est calicis ꝛ parapsidis vt fiat ꝛ id qđ deforis ē mundum. Opus ergo habz archa nostra deauratione: sed nō oportet ea sola deauratione contentam esse. Nā sine operculo non potest internam mūdiciam conseruare. Stude ergo iuxta diuinum documentum facere propiciatoriuz ꝛ quale sapientie archam decet accipe operculum. Philosophe immūde si vis habere sapientie archam intrinsecus mundā: si conseruare cupis cordis mundiciā: ascēde ad hunc quartū contemplationis gradū qui designat per arche propiciatoriū. Superi⁹ iam diximus q̄ hec ilia est speculatio q̄ habetur de substantijs inuisibilib⁹, humanis videlicet/ seu etiam angelicis spiritibus. Primuz ergo est in hac cōsideratione, vt redeas ad teipsum: itres ad cor tuum: discas estimare spiritum tuum. Discute qđ sis: quid fueris: quid esse debueris: qđ esse poteris. Quid fueris per naturam: quid modo sis per culpam: quid esse debueris per industriam: quid adhuc esse possis p̄ gratiā. Disce ergo ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de alijs spiritibus estimare. Hec porta/ hec scala: hic introitus/ iste ascensus. hac intra ꝛ ad intima: hac eleuamur ad summa: hec via ad huius speculationis fastigium: hec fabricandi propiciatorij artificium: hec ars absq̄ dubio per quā cordis mundicia recuperatur, recuperata seruatur. Videes certe q̄ recte hoc opus arche operculum dicim⁹ per qđ intimoum mundiciam munim⁹. Vtiq̄ si archa tua cum deauratione sua tali operculo huiusmodi propiciatorio subiaceret: si tua philosophia tali philosophie subseruiret: vtiq̄ nobis ꝛ ipsa placeret. Sz nozunt ea vti melius nīi theologi q̄ mūdi philosophi. Veniq̄ audi qđ nobis in nostro opere placeat/ vel qđ tibi in arche nostre deauratione iuste placere debeat. Primo qđ ligno supponitur: secundo qđ propiciatorio supponitur: tertio qđ vtriq̄ interponitur. Ligno supponitur, vt emineat/ ꝛ concupiscentiam oculorum tibi abscondat: ꝛ sit tibi in velamen oculorum tuorum, ne forte aperiantur oculi tui ꝛ videas vanitatem. Propiciatorio supponitur, vt in alta attollat/ vt inferiorum scientia superiori subseruiat/ et mentis oculum multo exercitio ad altiora capienda exacuat. Propiciatorio ꝛ ligno interponitur, vt adinuicē diuidat/ ꝛ animum humanum ab inferiorum amore suspēdat: ne forte de sublimibus delectus: ꝛ de loco voluptatis a propria concupiscentia abstractus ꝛ illect⁹, post cōcupiscentias suas eat: ꝛ fiat vagus ꝛ profugus super terram.

¶ Quomodo differat/ vel q̄tū superemineat tertio. Capitulum. iiij.

Comparauimus iam quartum contemplationis grādum cum primo et secundo: cōferatur adhuc si placet etiam cum tertio. Sed hoc forte melius facimus si in vtriusq̄ figuram intendimus. Intendens itaq̄ in amborum figuraz aureum videlicet propiciatorium, aureamq̄ coronam, multiplicez eorum inuentō differentiam. Taceo illud q̄ corona ligno affigitur: nam tertius contemplatiōis gradus (vt superius monstratum est) imaginationi innititur. Quartus vō (hic de quo mō loquimur) omnez imaginationem sue inuestigationis altitudine calcare contendit. Vnde propter similitudinis expressionem propiciatorij nostrum nec ligno adherere, nec ligno affigi debuit. Trāseo ꝛ illud q̄ corona stans in altū surgit: propiciatorium vero iacens in magnam se circunquaq̄ amplitudinem expandit, eo q̄ in huius contemplationis dulci suauitate/ ꝛ suaui dulcedine anim⁹ sibi magne securitatis locuz ꝛ mirande tranquillitatis secretum primo inueniat/ ꝛ tā insolita/ inexpertaq̄ iocunditas cordis desiderijs ad q̄etem colligat/ ꝛ ad pacē componat. Sed vtriusq̄ magnitudinem attendo: ꝛ eoūm in hac parte differentiam sine diligenti consideratione non transeo. Ecce enim qđ negare non valeo: nichil differunt in materie qualitate: sed multum est per omnem modum q̄ abinuicem distant in materie q̄titate. Vtriq̄ ex auro formatur: quia vtrunq̄ in raciocinatione versatur. Sed peregriguum valde est illud tantillum auri vnde corona producitur, si ad ꝓpiciatorij magnitudinem comparetur. Veniq̄ huius mensura cum magna diligentia tam in longitudine q̄ in latitudine diuino magisterio diffinitur. De illius autem magnitudine omnino tacetur: nec vlla eius mensura describitur, ac si diuinus sermo de corone fabricatiōe tacite innuat, quia qui potest capere capiat: et vnusquisq̄ q̄tum potest facere faciat. Puto quia si eius altitudo/ vel vtriq̄ ad dimidium cubitum se extendere potuisset, q̄ diuinus sermo hoc omnino tacite non preteriret. Sed nouit dōs figmentum suum: ꝛ eum qui docet hominem scientiam omnino latere non potuit q̄tam adhuc in hoc opere humana pauperas auri inopiam sustineat: ꝛ quomodo eā in huius contemplationis specula sensus sui exiguitas angustet. Quoniam enim modo eo loci sapiētie auro abūdet vbi ad ea que intelligenda sunt omni instrumento caret/ vel si habet hebet. Quale q̄so homo inueniet instrumentum ad comprehēdendaz eam pacem que exuperat

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem sensum: Quo queso sensu cōprehēdat oculus nō vidit/nec auris audiuit/nec in cor hois ascendit: Mā cū paulus/vel paulo similis eleuat supra seipz rapt vsq ad tertiū celū: pfecto archana illa q̄ nō licet hoi loq nō in uestigat p spm̄ ppāū, sed reuelat ei deus p spm̄ suū. Sed quicquid iuxta hūc modū q̄dā mentis excessum humana intelligentia attigit, hui⁹ tertie ꝓsideratiōis speculatiue nimia exiguitatis sue angustia minime capit. Deniqz ad aliud (nō aūt ad hoc) contēplatiōis genus ptinet quicqd hūana experiētia per mentis excessum rapt⁹ vider. Quid g̃ miꝝ si mentē hūanā sciētie sue exiguitas angustat in ea potissimū ꝓsideratiōe vbi ad ea q̄ inuestigāda sunt magna sensus copia laborat: Quicqd em̄ de rez inuisibiliū cognitione vel rōcinando colligit/vel per rerū visibiliū similitudi inuenit, i veritatis cōparatione pene nichil esse dēprehendit. Unde est q cozone nulla mensura p̄scribi: q̄ in ppiatorij descriptiōe tā diligenter exprimitur. Puto q ex his patenter datur intelligi cur in hoc adhuc opere tanta sit inopia auri.

¶ Quum valeat fortiter insistere huic cōplationi/vel quō ad ipam ꝓficiat mēs e multa cōsideratione/z cognitione sui. Cap. v.

C

Si aūt q̄rit sapie auro abundare dz iuxta vires suas huic quarte contēplationi insistere, z in ꝓpiciatorio fabricādo fortiter desudare. Placet em̄ multū per omnē modū huiusmodi opus: z offert in id operis sponte sua ois vltroneus, non dicā q̄tum satis est: z pene semp plusq necesse est. Runq auri copia illi deesse poterit q̄ huic operi fortiter istiterit. Si rōnem q̄ris rōnē accipe. Cū em̄ incipis spiritalib⁹ theorijs insistere: z per spūs tui considerationē in spūum contemplationē assurgere: z in hunc modū ex spūalibus spūalia cōparare: incipis z tu pariter spiritalis eē, imo absq dubio in hac contēplatiōe perficeris qō in pcedenti incipis esse videlicet spūalis. Et satis nosti q spiritalis dijudicat oīa: z hec qualis erit scientia: q̄ta ve auri hui⁹ copia poss se dijudicare oia: Utis adhuc tibi apertius ostēdi vñ tibi cōparare possis hanc copiā auri: Runquidnam menti excidit q regnum dei intra nos sit: Ecce (inquis) intra nos est regnum celorum: sed nunquid similiter intra nos est etiam aurū: Quidni inq̄: Siccine oblitus es, q simile ē regnum celorum thesauro abscondito in agro: Ecce vti tibi copia auri copiose abūdet: ad manū habes: effode placet. Tantū fodo vade/z vēde que habes, z eme agrū istum: z quere thesaurū absconditum/Quecunq in mūdo concupiscis: quecunq in mūdo amittere metuis: impende libenter pro libertate cordis. Empto autem agro fode in altum, exultans nimirū sicut qui effodiūt thesauros: gaudētq vehementer cum inuenerint sepulcrum. Querere aūt oportet thesaurum hunc in profundo, quia sapiētia trahitur de occulto. Sed me miserū vnde michi aurum in deaurationem/corōnam/z ppiatorium: Argentum et aurum non est michi: et vnde/vel quomodo possunt hec fieri: Qua arte q̄so aurū michi pparo: Fodere non valeo: mendicare erubesco. Scio quid faciam: vadam ad patrem meum, patrem miarum a quo omne datum optimum: et oē donum perfectum, eo q sit diues in omnes, qui dat omnibus affluenter, et non improperat. Effundo ita q̄q in ꝓspectu ei⁹ oationem meaz/z pauperatem meā ante ipsum pronuncio, z auri inopiā: z dicā ei: domine tu scis insipientiā meam: z substantia mea tā q̄ nichilum ante te. da michi intellectū domine, dauruz habeo, z diues sum. Custodi animam meā quoniam infirmus sum: z quale concupisco, habeo ꝓpiciatorium. O q̄ta illi copia auri extitit qui i veritate ꝓllere potuit

Super omnes docētes mē intellexi, et per senes intellexi, q̄ mandata tua quesiui. O quale propiciatorium habebat qui cordā domino fiducialiter psallebat. Protexisti me a conuētu malignantiū, a multitudine operantiuz iniquitatem. Sero quidem verūtamen tandem aliquando paulus sibi fecerat propiciatorium qui palam profitet, nichil sibi conscius sum. Sine ingēti em̄ cōsilio conscientie sue archā mundare non nosset: z sine aureo propiciatorio cordis archana mūda seruare non posset. Sed eo adhuc tēpore quando persecutus est ecclīaz dei/puto quia propiciatorio careret. Sed repentatū est ei ad indulgentiam, eo q nescius hoc faceret: et aurum non haberet vnde sibi propiciatorium faceret. Deniqz quonā modo propiciatorij facere poterat: qñ apertis oculis nichil videbat: Sed postq recepit lumen oculorū suorum, factus est vir videns palpertatē suam: z de reliquo curaz sui curiosius agens reuersus est in semetipm: z experimēto didicit qñ absq dubio intra nos sit regnū celorū. Inuēto nanq thesauro abscondito in agro ditat⁹ est valde: z factus inclitus cepit possidere substantiam multaz nimis super milia auri z argenti. Deniqz audi gloriantē nō tam de auro, q̄ de thesauro. Habemus autem (ait) thesaurū istum in vasis fictilibus. O virū diuitiarum: o vere inclitum factum. Runquidnam non erat vir ille ditissim⁹ inter omnes orientales, q̄ sapientiam loquebatur inter perfectos: Sed quid de illo dicturi sumus q̄ non sero quidē (sicut paulus) sed ab ineūte etate propiciatorium sibi fecerat: per qō z cordis sui munditiam seruauerat. vnde z dicebat. Nequ enim reprehēdit me cor meum in omni vita mea. Deniqz si z tu cupis implere dominicū preceptuz omni custodia serua cor tuum: z quasi a te dominus exigit cepisti facere propiciatorij. Disce vel exēplo quid facere expediat. Audi dauid quomodo tibi seipsum in exemplum proponat. Meditatus sum (inquit) nocte cum corde meo z exercitabar: z scopebā spiritū meū. Meditabatur ille cum corde suo: meditare z tu cum corde tuo. Scopebat ille spiritum suū: scope z tu spiritum tuum. Exerce agrum istum: attende temetipsum. Absq dubio insistens huic exercitio/inuenies thesaurum istum absconditum in agro.

¶ Quomodo ex speculatione sui spiritalium intelligentia comparatur: seu etiam amissa reparatur. Capitulum. vj.

C

Ex hoc exercitio crescit auri copia: multiplicatur scientia: augmentat sapientia. Ex hoc exercitio cordis oculus mundatur: ingenium acuitur: intelligentia dilatatur. Nichil recte estimat qui seipsum ignorat. Nescit q̄ sub pedibus suis omnis mundana gloria iaceat, qui conditionis sue dignitatez non pensat. Nescit omnino, nescit q̄ de spiritu angelico: quid de spiritu diuino sentire debeat qui spiritum suum prius non cogitat. Si nondum idoneus es intrare ad teipsum, quomodo ad illa rimanda idoneꝰ eris que sunt intra/vel supra temetipsum: Si necdum dignus es intrare in tabernaculum primum: qua fronte presumis ingredi in tabernaculum secundum, hoc est in sanctū sanctorum: Si nondum moliri potes gressus alatos vt cum domino iesu/vel saltem cum moyse ascendas in montem excelsum, qua presumptione paras volare in celum: Prius redi ad te, q̄ rimari presumas que sunt supra te. Sol⁹ sol oriē sui ꝓfunda irradiat, q̄ ad altiora conscēdat. Hinc etiā per salomonē dr. Oriē sol z occidit: z ad locū suū reuertit: ibiq renascēs zc. Ergo sol ad locū suū reuertit, vt sibi renascat: ideq renascēs paulatim se ad altiora eleuat, vt postmodū celi vticem tangat. Oriē (inquit)

sol, z occidit: z ad locū suū reuertitur. Sol oritur quando veritatis intelligētia cordi inspiratur: idemq sol occidit cum intelligentie radius subtrahit. Sed post occasuz sol ad locū suuz reuertit vt iterū renascat. Solis huiuscemodi locus ipse est animus. Ex ipso enim animo intelligentia nascit/qñ a diuina gratia visitatur. Quid ergo est sole ad locū suum redire, nisi mētis intuitū ad sui cōsideratiōnem reflectere: Post occasum ergo sol ad locū suum reuertitur: quia per subtractionē gratie ad defectus sui cōsiderationem mentis oculus reuerberatur. Per hoc enim q̄ diuina gratia se ad temp⁹ subtrahit cogitur homo cognoscere q̄ nichil sit: z q̄ per se nichil possit. Sed post loci sui reuersionē iterum renascitur, quia per consideratiōnem propie infirmitatis amissa intelligentia reparatur.

¶ Quomodo ex speculatione sui accepta intelligentia ad omnia dilatatur. Cap. vij.

A

Mloco aūt suo sol renascēs paulari ad altiora conscendit, q̄ p sui cognitionē in celestiū cōtēplationē assurgit. Sed cū ad summū vsq ducitur ibi libenter immorat, q̄ mira illic supcelestium spectaculorū iocūditate reficit. Studiose itaq i eo locorū moras innectit: vbi cursum suū in circuluz flectit. Eapropter vtiq girat per meridē: neq eo desiderio fert, immo flecti ad aquilonē. Jocunda sane admodū plaga meridiana a mimetare lucis/et feruore diei, eo q dulce sit valde z delectabile aspectu contēplari beator spūum ordines hilarescentes in claritate z caritate dei. Nichil pculdubio tale habet aquilonaris illa plaga perpetuis tenebris addicta, z perenni frigore dānata: eo q talib⁹ in regionibus digne cruciēt reproborum corda, z per malicā frigida, z p ignorantiam ceca. Non ergo illuc vsq percurrit, sed tantum flecti: nā nimio desiderio puto ad tam inamabilē regionē trahitur: flectit tñ vt que illic sūt quasi a longe ꝓspiciat, z q̄ mala qua cautela vitare debeat agnoscat. In oriente accipim⁹ cognitionē motū nostroz/discretionē virtutū/z viciorum. In meridie contēplamur premia meritorum bonoz, gaudia ciuium supernoz, archana diuinorum secretorū. i septēntrione cognoscimus retributiones malorum malorz, finem malignoruz spirituū/z hominū reprobor. Undes q̄tum valeat hominī plena cognitio sui: Ex hac siquidem proficit ad cognitionem omnium celestium/terrestrium/z infernoruz.

¶ De sensu triplici per quos discurrere habet consideratio sui. Capitulum. viij.

B

Si ergo cupis euolare vsq ad scōz seu etiā vsq ad tertiū celum, sit tibi transitus per primum. Spūs siquidem oia scrutatur, ēt profunda dei. Si ergo z tu scrutari paras ꝓfunda dei, scruta re pri profunda spūs tui. Profundū siquidē, immo et nimiuz est cor hois/z inscrutabile. Inscrutabile sane nisi ei forte q̄ spiritalis est. Spiritalis em̄ dijudicat oīa: z ipse a nemine iudicat: eo q soli spirituales digni inuenti sunt q̄ videant opera dei: z mirabilia ei⁹ in ꝓfundo. In hoc sane ꝓfundo inuenies multa stupenda/z admiratione digna: ibi inuenire licet alium quēdā orbem, latum quidez z amplū: z alias quādā plenitudinē orbis terraz. Ibi sua quedā terra suuz habet celū: nec vnū tñ, sed secūdū post primū: z tertium post primū z scōm. Et vt hoc triplex celū congrua possimus distinctione discernere: primum dicatur imaginale: secūdū est rationale: tertiū intellectuale. Tenet itaq imaginatio vicem primi celi: ratio scdi: intelligentia vero vicem tertij. Et hoz quidē primū ceterorum comparatione grossuz quiddā, atq corpulentū: z suo quodāmodo palpabile atq corporeū, eo q sit imaginarium atq fantasticū post se trahens/z in se retinens formas et similitudines rerū corporaliū. Reliqua vero duo huiusmodi cōparatione admodū subtilia, z oīno incorporea, z ab eius crassitudine multū longinqua. Sic sane celum hoc exterius qō nos dicimus firmamentū absq vlla dubitatione constat esse visibile atq corporeū, z iam quidē primū z omnium infimū. Qō aūt est terra ad hoc visibile celum: hoc est sensus corporeus ad illud internum fantasticum z imaginarium celum. Mā sicut hoc visibile celuz omnium que terra gignit/atq nutrit multitudinem, sinus ꝰa magnitudine cōprehendit: sic omneluz que sensus attingit/appetitus suggerit similitudines intra sinū suum imaginatio includit. In primo itaq celo continētur omnium visibilium imagines z similitudines. Ad scōm vero pertinent visibilium oīm rationes/diffinitiones/z inuisibilium inuestigationes. Ad tertiuz autem spectant spiritalium ipsorum etiam diuinorum comprehēsiones z contemplationes.

¶ De sensu intellectuali quo solo possunt inuisibilia videri. Capitulum. ix.

C

Mtelligentie siquidez oculus est sensus ille quo inuisibilia videmus: nō sicut oculo rationis quo occulta z absentia p inuestigationē q̄rimus z inuenimus, sicut sepe causas per effectus/vel effectus per causas, z alia atq alia quocunq rōcinādi mō comprehendim⁹. Sed sicut corporalia corpeo sensu videre solemus, visibiliter/pītialiter/atq corporaliter: sic vtiq intellectualis ille sensus inuisibilia capit inuisibiliter quidē, sed pītialiter, sed essentialiter. Sz hz sane oculus ꝰ intellectualis ante se velum magnū oppansum ex peccati delectatione fuscatū: z tot desideriorz carnalium varia multiplicitate contextum, qō contēplantis intuitū a diuinorum secretorū archanis arceat, nisi q̄tum diuina dignatio quēlibet pro sua/aliorūve vtilitate admiserit. Testatur hoc ꝓpheta q̄ dño proclamabat. Reuela oculos meos. Profecto velatos oculos habere se, pbat q̄ eos a dño reuelari postulat, videt tamē aīa isto oculo q̄ citra velū sunt, hoc est inuisibilia sua, ea videlz q̄ in ipa sunt: non tñ oia: quia non oia citra velū sunt. Et oculo quidez quo sua quedam videt, seipsam (id est aīe ipsius essentiā) videre non valet. Sed dubitari pōt vtrū nā eodē hoc intelligētie oculo visuri sum⁹ ea q̄ vltra velū esse significauim⁹: an alius sensus sit quo vtemur ad videnda inuisibilia diuina: z alius quo modo vtimur ad videnda inuisibilia nīa: Sed q̄ aliū sensum intuitū superiorū/z aliū intuitū inferiorū esse cōtendūt: videant vñ hoc ꝓbare possint. Hinc tñ esse credo q̄ huius vocabuli, hoc ē intelligētie significationē, totiēs confundūt: nā nūc circa superiorē tñ/nūc solū circa inferiorē speculationē ei⁹ significationē restringūt: nūc vtrūq sensū sub vn⁹ hui⁹ vocabuli significatōe comprehendūt. Uerūtamen hunc geminū superiorū z inferiorū intuitum siue dicamus geminū quasi in vno capite sensum/siue duplex: eiusdem tamen sensus instrumentū, siue eiusdē instrumenti geminū effectū, quicquid horum velimus eligere, nichil tamen impedit dicere vtrūq horū ad intellectuale celi tinere. Cur etei hoc etiā celuz duo magna luminaria nō dicat habere, sicut z de ceteris oportet credere: vt i hoc supmo celo speculatio sublimioz atq subtilioz sit luminare maius: et speculatio inferioz/atq subobscurioz sit luminare minus.

¶ De intellectuali specula eiusq supereminentia. Capitulum. x.

D

Habet aūt hoc vltimū z summū celum diem suam: habet nimirū z noctem suam: z si hoc celū attendimus q̄diu in hac vita sum⁹, quid aliō q̄ nocte habemus vel habere possum⁹ donec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nor in suo cursu iter peregerit, z auroza lucis radiās noctis tenebras deterserit. Verūtū hec nox sicut dies illuminabitur, eo q̄ quilibet inferiorum celorum dies ab huius noctis claritate superetur. Siquidem fecit deus lunaz et stellas in potestatez noctis: z idcirco hec nox illuminatio mea in delicijs meis. Habet eñ lunaz suam, luminare illud mīn⁹ qđ superius assignauim⁹: habet z stellas expandentes lumen suum, multiformes vtiq; modos diuinarū reuelationū. Sed qui dormiunt nocte, dormiunt: nec possunt videre celi huius luminaria: nec corā domino psallere cum propheta. Quoniam videbo celos tuos opera digitorum tuorum: lunā z stellas q̄ tu fundasti. Sicut nec illud. A media nocte surgebam ad cōfitendum tibi. Quid dicam de homine q̄ismodi eo q̄ frustra expectet diē, et non videat, nec lucē surgentis auroze. Profecto qui eiusmodi sunt, sicut cera q̄ fluit auferētur: superuecidit ignis z non viderūt solem. Felices qui fiducialiter de huius diei mane psallere audent. Mane astabo tibi, z videbo: qm̄ non deus volens iniquitatē tu es. Puto huius meridiē significasse qui dilecto suo dicebat, indica michi quē diligit anima mea: vbi pascas: vbi cubes in meridie. Puto huius diei mane significare voluisse, eiusq; desiderio diu estuasse qui dicebat. Sperabā vsq; ad mane. Quis ex oībus vobis exultauit vt videret diez istū: vidit, z gauisus est. Profecto magnus est quicūq; ille est. Neminē tamē credo ad huius diei meridiem in hac dūtaxat carne corruptibili posse pertingere: cuius negare nō audeā de mane. Profecto quisquis vestrū ad huius diei claritatem poterit peruenire dū ortus fuerit sol de celo, videbit snīe illius veritatem/q̄ absq; dubio dulce lumen/z delectabile oculis videre solē. Sol huius diei hz ortum, sed nescit occasum: sicut z ipse dies caret vespera, cuius incipiat ab auroza. Non nouit illud celū celorum nisi vnā diem tantū. Sz melior ē dies vna in atrijs eius sup milia dierū inferiorū celorū. Nā scām profecto celum hz dies multas, z nocteq; etiā innumeras, sm q̄ sol eius oriē/z occidit: z ad locum suū reuertit. Sic z primū celū accepit lunā in tēperiā: z sol eius cognouit occasum suū. Sz supremi celi sol z luna steterunt in habitaculo suo. Luz eñ celi huius luminaria ad summum peruenerint, figunt cursum suum, nec de cetero vnq̄ inclinant ad occasum. Si oīno z absq; dubio regnum celorum intra nos est, si in nobisipis illud inuenīt: pōt: vbi q̄so q̄ hoc celorū summo recti⁹ querit/citi⁹ inuenitur/tutius possidet? Puto qz oēs illius regni regiones abundant auro, eo q̄ simile sit regnū celorū thesauro abscōdito in agro. Nā si scie aurū, si sapie thesaurus q̄ris z diligis: vbi queso abundantiorē copiā q̄ in hoc celorū summo inuenire poteris? Vbi obsecro summe sapie claritas poterit tibi meli⁹ elucescere q̄ i expssa illi⁹ imagine: q̄ in excellentissimo ei⁹ opere, aie videlicet creatione/reparatione/glificatione? Ex hac sane specula quasi e vicino valet z solet videri qualis sit illa sublimitas spūs āgelici: q̄ illa supereminens magnitudo spūs diuini. Nusq; locoz apparet vicini⁹/cernitur limpidius q̄ e sublimi solij huius fastigio q̄ sit illa superiorū ciuiū summa/z sempiterna beatitudo. Nusq; locoz q̄ ex hoc excellētissimo celorum spūs ille qui scrutatur oīa, ēt profunda dei, sereniusq; contemplat⁹ inuisibilia illa dei q̄ per ea que facta sunt intellecta cōspiciuntur. Nusq; in omni ei⁹ opere q̄ in anime creatione/reparatiōe/glorificatione apparet eius/vel potentia sublimior/ vel sapiētia mirabilior/ vel mia iocundior? Certe vides (vt arbitror) vnde tibi illa copia auri quā tibi superius p̄misi: quō videlicet ex multa consideratione/z agnitione spūs tui subleueris ad cognitionē/z contemplationē spiritus angelici/z spūs diuini.

De triplici distinctione qui. rte speculationis. Capitulum. xj.

Sed quia iam per expositionem tenemus vsi in tale/tantumq; opus auro abūdemus: vi deamus quid dīs de propiciatorij nostri longitudine/vel latitudine precipiat: vel cur de eius altitudine omnino taceat. Si rerum naturam consulim⁹ i ipsis profecto corporib⁹ discere poterimus quomodo inuestigationis pedē in spiritalēs theorias ponere debeamus. Videmus sane in rebus exterioribus q̄ omnis corporea craſſitudo a longitudine incipit: ex latitudine cr̄escit: in altitudine desinit. Longitudo itaq; propiciatorij (ni fallor) designat ea que in spiritali natura sunt ad inchoationem. Latitudo vero illa que sunt ad p̄fectionem: altitudo autem, illa que videntur esse ad cōsummationem. Secundū hec itaq; tria que diximus, triplicem in spiritalibus essentijs diuinor donorum distinctionem facimus. Primo spiritalis natura creatur vt sit. Secundo iustificatur vt bona sit. Tertio glorificatur vt beata sit. Per creationem itaq; ad bonam initiatur: per iustificationem in bono dilatat⁹ur: per glorificationez in bono consummatur. Bona creationis sunt ad inchoationem: bona iustificationis ad promotionem: bona glorificationis ad consummationez. Prima bona sunt creatoris dona. Secunda bona sunt creatoris dona/z creature merita. Tertia bona sunt creatoris dona/z creature premia, consummatio donorum z retributio meritorum. Prima itaq; bona pertinent ad longitudinem. Secunda ad latitudinem: vltima ad altitudinez. Nam in primis (vt dictum est) rationalis creatura ad future plenitudinis perfectionem initiatur. Ex secundis proficit/crescit/z dilatatur. In vltimis autem sublimat ad gloriam: z in gloria consummatur.

De subdistinctione primi gradus huius contemplationis. Capitulum. xij.

Videamus ergo primo de propiciatorij nostri longitudine quā iubemur in duos cubitos z dimidium extendere. Quotiēs itaq; creationis nostre sobria illa spiritalis que in perius assignauim⁹ corde versamus: diligenter inuestigamus/ conuenienter distinguim⁹ sufficienter discutimus: totiens propiciatorij nostri ō in longitudinem producimus: z ad certam mensuram extendimus. In hac itaq; fabricandi propiciatorij productione triplex nobis occurrit diuinarum donationum distinctio: circa quas solum/vel maxime versari debet nostre considerationis frequens/diligensq; retractatio. Ex ipsa creationis sue conditione naturale est omni rationali creature esse/scire/z velle. Cogita itaq; q̄ necessarium/q̄ iustum/z diuine bonitati q̄ congruum tam digne creature/tam excellenti nature boni actuali discretionez dare/simul z arbitrij libertatē cōcedere, vt essz bonū eius tā acceptum q̄ voluntarium/tam gratuz q̄ grāuitū. Quotiens in huiusmodi discussione desudas, in propiciatorij tui productione laboras. Scrutare/contemplare/mirare arbitrij libertatem, iudicij discretionem, essentie subtilitatem: et propiciatorium tuum cum hoc facis secundum congruentiaz ordinis/z modum q̄titatis/ in longitudo producis. Adhuc si per tetipsum nō aduertis q̄ sit vtilis/q̄ ve necessaria horum omnium assidua cōsideratio. Ex hoc enim mens illuminatur/inflammatur/z solidatur in bono.

Quomodo in primo huius contemplationis gradu mēs exercere se debeat: vel q̄ tū eius modi exercitatio valeat. Capitulū. xiij.

Cogita ergo frequenter/considera vehementer/ inuestiga diligēter voluntatē, nō solum tuā, sed et alienā seu bonā/seu malā. Cognosce tuā vt scias quid corrigere/seu etiā vnde debeas gratias agere. Cogita etiā animos perfectoz, necnō et puerorū: animos spirituū bonorū et spirituū maligno⁹, vt ex cōtrariorū consideratione elucescat quid imitari, qd vitare expediat. Attende qd scias: attēde q̄tū nescias. Agnosce q̄tum emineas p ingeniū spiritibus brutis: agnosce q̄tū subiaceas p intellectū spiritibus angelicis. Si attendas q̄tum p̄cedas sensu spiritū brutū/cantabis p̄cordialiter. Benedicam dīm qui tribuit michi intellectū. Si cogites intelligentiā angelicā, clamabis, pfecto: de⁹ tu scis insipiētiam meā. Discutere ergo ignorātiam meā vtr̄z valde et pernecessariū michi vt scīā quid desim michi: z cum beato Iob dicere possim. Si quid ignorauī ignorātia mea mecū est. Sed quotiēs in memetipo attendo quonā modo/vel q̄ sepe incerta z occulta sapiētie sue manifestauit michi: profecto magnificat aīa mea dīm, qui erudit nos super scientiā volucrū/et iumentoz, eo q̄ ipse sit qui illuminat omnē hoiem venientē in hunc mundū. Videbis certe q̄ta sit vtilitas huius gemine p̄siderationis: attēdere videlicet affectum rationalis volūtatis/seu etiā sensum rationis. Sed de tertia assignatarz cōsiderationū quid dicā in qua admirādo cōtemplamur/z cōtemplādo miramur anime essentiam/essentie naturā/nature excellentiaz? Facile (vt arbitror) poterit vnūquēq; propria experiēt⁹ docere q̄tū valeat hec speculatio animū vel contra vicium erigere/ vel ad bonū animare. Cognosce queso homo dignitatē tuam: cogita excellētiam illā anime que naturā: quomodo fecerit eā deus ad imaginē et similitudinē suā: quomodo sublimauerit eā sup oēm corporeā creaturā: et statim mirari incipies quō inclita virgo filia syon, pulcra sit de celo in terrā: et pariter nō clamare incipies: qd michi est in celo et a te quid volui super terram? Quid mirum queso si in recordatione cōditionis mee: si ad conspectū anime mee subito/et absq; mora confusio faciei mee cooperuit me? Que enim nō pudeat dīam mūdi/ciuem celi/dilectā dei addictā me seruituti corporis/, pstituisse spiritib⁹ immūdis/ diu tenuisse sub iugo seruitutis ad faciendā carnis curā in desideriis? Adhibit sane quisq; cū anime sue dignitatem cognouerit: cū bene attēderit quid sit/vel esse debeat: vnde/vel quo p̄ulcra sit: mirabitur in q̄ quomō facta sit quasi vidua dna gētium/princeps p̄uinciarū facta sit sub tributo. Ad hanc (vt arbitror) cōsiderationē reuocare nos voluit q̄ dixit. Quid est israel q̄ in terra inimicoz es inueteraſti in terra aliena/coinquinatus es cuz mortuis/ deputatus es cum his qui in inferno sunt. In hac itaq; triplici consideratione debemus (vti iam diximus), ppiciatorij nostri longitudinem consummare.

Designatio eorū que in hoc speculationis gradu comprehendi non possunt. Cap. xiiij.

Sed in prima z secūda cōsideratione scīētia tua vsq; ad cubitū extēdere potes: nā i tertia oīno nō potes. Ubi eñ ad id qō scīri oportet instrumentū idoneum habes, ibi procul dubio quasi rate certitudinis cubitum tenes: eo q̄ rei cognoscēde notiā per experientiā capere valeas. Quasi eñ ad plenū cubitū scientia tua excrescit: cū ad certitudinis firmitatē per experimētū attingit. Sed quē queso nō doceat ppria experiētia quid sit velle/vel quid sit scire? Nōne legit hoc vnusquisq; quotiens voluerit in ppria corde? Nunqd nā ignoras q̄ infinita velis/q̄ infinita nolis/q̄ innumera scias/q̄ innumera nescias? Sed nunqd quomodo vides volūtatem tuā/quomodo nosti cogitationem tuā, potes eque videre/vel nosse anime tue substātiā? Quis inq̄ in hac adhuc carne positus animā suā/vel quālibet spiritalē substantiā in sua puritate vidit/vel etiā videre potuit? Proculdubio in hac parte humanā intellectus cecus est a natiuitate: z necesse habet quotidie dño clamare. Illumina oculos meos. Profecto si quis que eiusmodi sunt in hac corruptibili carne videre potuit, p mētis excessum supra semetipm ductus fuit: z in eo qō vidit intellectus humani metas nō propria industria/sed ex reuelatione diuina trāscendit. Sed quicquid in hunc modū humana experiētia potuit attingere, constat nimirum illud nō ad hoc: sed ad aliud contemplationis genus ptinere. Q̄tūcunq; ergo in hac cōsideratione ingeniū tuū exercueris: q̄tūcunq; studiū tuū continueueris, q̄tūcunq; in hac pte sensum tuū dilataueris, scientiā tuam ad plenū cubitum extendere non poteris.

Nec illa negligere debemus que non nisi ex parte comprehendimus. Cap. xv.

Ultra tamē sunt minimeq; spernēda que de spiritalis essentie possumus ppietate/vel ex diuinarū scripturarz auctoritate colligere/vel rōnis attestatione pbare. Studeamus ergo scire quō vel q̄tum possumus q̄uis nos vsq; ad experiētie cubitū extendere nō possimus. Adhodicū quidē, sed multum est qō in hac cōsideratione sciri potest. Adhodicū sane ad plenitudinē, sed multū p omnē modū ad vtilitatē. Noli ergo negligere qō potes de hoc cubito habere, cuius ipm minime possis explere. Ut eñ de ceteris taceā que ptinere videnī ad speculationem istā: q̄tum putamus detrimēti incurris si anime immortalitatē nescis, z oīno nō credis? Si eñ de anime immortalitate nō constet/quis q̄so ad futurā retributionē se preparet? Quis obsecro vitam suam restringat ne post concupiscētias suas eat: quis de perpetratis malis satisfaciat: quis se ad fortia opa accingat: quis inter tot diuinoz flagellorz tam acerba patiētiā habeat, si de futura vita penit⁹ diffidat? Totū qō de humani generis redēptione asseritur: totum qō de diuinis sacramētis creditur: quicquid de diuinis institutionibus precipit: quicquid de diuinis pmissionibus expectat, penitus destruit si de anime ppetuitate desperat. Si in hac vita tantū in xpo sperātes sumus/miserabiliores oibus hoibus sumus. Ecce reliquimus oīa z secuti sumus ipm quid ergo erit nobis si oīno mortui nō resurgunt? Ut qd propter ipm mortificamur tota die si nulla ab ipo sperāda est corona iusticie? Si oīno vn⁹ est interit⁹ hois atq; iumentoz: et equa vtriusq; cōditio, quid michi pderit si maiorē sapiētie/atq; iusticie operā dedero? Nōne multo melius faciūt qui comedūt z bibūt, z ducūt in bono dies suos: qui epulātur quotidie splēdide, q̄ qui mortificātur tota die? Nōne multo melius erit ire ad domū cōuiuij q̄ ad domū luctus, si post hāc vitā nichil habet hō iumēto amplius? Cur nō vadam et affluā delicijs/z fruar bonis que sunt si oīno mortui nō resurgunt? Cur illā vocem libēter nō audiamus qua dicit: comedamus z bibam⁹ cras eñ moriemur? Videbis certe q̄ta mala sequātur si de aie immortalitate dubitet. Minime itaq; cōtemnere debemus que de hoc cubito efficere possumus, cuius ad eius expletionē minime sufficiamus. Ab hac ergo triplici consideratione essentie videlicet spiritalis/eiusq; discretionis/ac volūtatis, ppiciatorij nostri opus inchoatur: z ad diffinitā mēsurā p̄ducit. Qui igit animū suum in horū speculatione plene exercuit/, ppiciatorij sui lōgitudinem expleuit. Hec de ppiciatorij longitudine tā diximus: nūc ad eius latitudinē inuestigationis manū vertamus.

De subdistinctiōe scōi grad⁹ p̄platiōis. Ca. xvj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et latitudinē spectāt (vt dixim⁹) ea q̄ae sunt ad ꝓmotionem, sicut ad longitudinē ea q̄ sunt ad inchoationē. Bonum autē nostrū qđ ab operatione creationis inchoat: iustificatio dilatat: et se extendit hoc ad latitudinē pertinere demonstrat. Hoc autē opus sine duobus nō consummat. Hunc̄ em̄ perficitur si creature sue creator non cooperetur. Et posset quidē si vellet sine creature opera totū creator ꝑ seipsum explere, sicut potuit cū voluit tot z tanta de nichilo creare. Nos si sine eius adiutorio nitētes de nostris viribus ꝓsumimus frustra laborauim⁹. Testat hoc qui in euāgelio suo loquit̄r. Sine me nichil potestis facere: eo q̄ ipse sit qui operat̄ in nobis velle/z perficere ꝑ bona volūtate. Hō est enim volentis neq̄ currentis sed miserētis dei. Quid em̄ sine ipo per memetipm potero, qui nec saltē dicere possum dñe iesu/nisi in spiritu sancto? Ipse vtiq̄ ipse est qui operatur oia in oibus diuidens singulis ꝓout vult. Verūtamen in iustificationis nostre opus voluntariū consensum requirit qui dicit. Si volueritis/z audieritis me bona terre comedetis. Libero arbitrio ascribit cum hoc opus ꝑficitur, vbi dicit. Si populus meus audisset me: israel. in vijs meis ambulasset: ꝓ nichilo forsitan inimicos eorū humiliassem: z super tribulātes eos misissem manū meā. Si em̄ nos in huiusmodi opere oīno nichil facimus, frustra eius adiutoriū imploramus/falsoq̄ eum adiutorem vocamus. Aliud est em̄ facere: atq̄ alio adiuuare. Quid em̄ est auxiliari nisi operāti cooperari? Adiutorē eum habere/z in bono cooperatorem, intellexit qui dixit. Adiutor meus/z liberator meus es tu dñe: ne moreris. Quotidie eius adiutoriū ḡrimus/cū ei in quotidianis oīonib⁹ clamam⁹. Adiuua nos de⁹ salutaris noster. Patet ergo q̄ hoc opus a duob⁹ ꝑficitur in quo creature sue creator coopatur. Opus itaq̄ est in hoc opere, ꝓpria industria, et diuina gratia. Frustra em̄ quispiā libero arbitrio immittitur, nisi diuino adiutorio fulciat. Perficit autē iustificatio nostra ex deliberatione, ꝓpria z inspiratione diuina. Sola em̄ iusta velle/est iā iustum esse. Ex sola siquidē voluntate recte iusti/vel iniusti dicimur, cūius ex opere in vtrūq̄ adiuuemur. Duobus aūt modis nobis coopatur deus: interius videlicet z exterius. Interius per occultā aspirationē: exterius ꝑ manifestā operū suoz administrationē. Sed nil ad hoc cōtemplationis gen⁹ illa coopatio que exteri⁹ fit: q̄ q̄ ꝓpiciatoriū nostrū de auro puro fieri oporteat: z hec speculatio in pura intelligentia subsistere debeat. Hec itaq̄ duo sunt ex quib⁹ ꝑficitur ꝓpiciatorij nři latitudo, ꝓpria videl⁹ deliberatio/z diuina ispiratio.

¶ Q̄ quedā similiter in secūdo huius ꝓtēplationis gradu sunt que cōprehēdi nō possunt. Cap. xvij.

Quid sit autē deliberatio quotidiano vsu didicimus, et de ei⁹ certitudine post tot experimenta hesitare nō possumus, et idcirco scientiā nostrā in hac parte vsq̄ plenū cubitū extēdere possumus. Sed quis queso in hac dūtaxat vita cōprehendere sufficiat quonā modo diuina gra coz visitare/z sua inspiratione ad oēm suā volūtatē ꝓclinare soleat? Q̄tūcūq̄ in hac cōsideratione laborem⁹: opus nostrū in hac parte ad plenū cubitū non extendimus. Quomodo em̄ diuine inspirationis mod⁹ humana intelligētia cōprehēdat, cū dñs in euāgelio suo de eiusdē rei incōprehēsibilitate admoneat? Spiritus (inquit) vbi vult spirat: z vocem ei⁹ audis: et nescis vnde veniat: aut quo vadat. Docemur itaq̄ de gratie diuine adiutorio per auctoritatē scripturarū, qđ et ipsi ꝓbamus ꝑ quotidianū infirmitatis nostre defectū: z per manifestū coopationis ipsi⁹ effectū. Et hoc siquidē totiens ei⁹ nobis gratia subtrahit, vt q̄ ꝑ se nichil boni humana infirmitas possit ex ꝓprio deiecta doceatur. Ad hoc itaq̄ eadē que fuerat subtracta gratia restituitur, vt per eius effectū quid ex dei munere sumus expiamur. Vt quid vnū idemq̄ modo possum⁹ modo nō possum⁹/nisi gratiā adiutricem mō habem⁹/modo nō habem⁹? Patet itaq̄ q̄ de diuine gratie adiutorio minime nos licet dubitare, cūius cooperationis eius modos minime possimus ꝓprehendere. Cubitū itaq̄ in huius nostre cōsiderationis ope explere nō possumus: q̄ ingentū nostrū in hac inuestigationis latitudine vsq̄ ad comprehensionis tel intinū non extēdim⁹. Patet itaq̄ ratio cur ꝓpiciatorij nostri latitudo vsq̄ ad duos cubitos se extendere nō valeat: vel cur cubitum z dimidiū iuxta documētum diuinum habere oporteat. Si igitur animū tuum in hac gemina cōsideratione ad plenū exercuisti: ꝓpiciatorij tui latitudinem iuxta modū congruum explesti.

¶ De prima z secūda distinctione huius cōtemplationis earumq̄ differentia. Cap. xvij.

Demo putet eandē esse cōsiderationem illā quā supius posuim⁹ volūtatis, z hanc quā modo latitudini assignauim⁹ deliberationis. Nā ad illā pertinet qđ in mēte agit̄ et sola opatione nature, ad istā autem qđ in ipsa actitat̄r ex opera industrie. Ad illam spectat q̄libet anime vis ipsi naturaliter insita. ad istā quelibet anime virtus per industriā comparata. Ad illā denīq̄ quilibet aie motus qui naturali quodam impulsu agit̄r: ad istā quilibet animi nut⁹ qui rationali quodā dispositionis moderamine ducit. Et quidē solemus vim illā anime q̄ se valet z solet in tot affect⁹ formare, et per eā multiplices modos vacare, vim illā inq̄ aie solemus volūtatē notare. Similiter eius motū z cūiusmodi (vt ita dicā) instrumēti actū volūtatem dicim⁹/et ipm velle volūtatem vocam⁹. Hec secūm illud velle qđ solo naturali motu fertur volūtas nūcupat̄r: verū etiā illud qđ liber animi consensus ex deliberatione comitat. Sed cogit nos vtiq̄ verborum inopia verboz significationes modo extēdere, modo restringere: z ꝑ necessitatis inopiā congruenter variare. Sed vt sufficiēter distinguam⁹ quid huic cōsiderationi ascribere debeam⁹: oīs animi cōsensus: z quicquid ex cōsensu in aio agitur ad hāc cōsiderationem ptinere videt. Q̄admodū omnis sensus/vel quilibet aie motus qui cōtra cōsensum/vel ꝓter cōsensum agitur lōgitudinis ꝓsiderationi recte ascribit. Bonarum creationis (vt supius iam dictū est) assignāda sunt ꝓpiciatorij nostri longitudini: bona nō iustificationis ascribēda sunt eius latitudini. Et scimus q̄ quicquid in aia ꝓter cōsensum est, hoiem vtiq̄ iustificare nō potest. Ad primā itaq̄ cōsiderationem ptinet diligēter attēdere quib⁹ bonis naturaliter mens polleat/vel careat. Ad secundā vero spectat nosse q̄ bona mens ex vtute iam habeat/vel q̄ necdum habere valeat. Facile est (vt arbitror) videre/vel nosse q̄ sit necessariū/vel vtile vtrāq̄ harū cōsiderationū familiarē habere, z frequēter quibē in contemplationē adducere. Ex prima em̄ cōsideratione agnoscit homo ad q̄ bona sit naturaliter ꝓmptior: vel ad q̄ mala ꝓclior: quib⁹ studijs debeat vehemētius insistere: cōtra que mala debeat in stātius vigilare: quibus exercitijs valeat melius ꝓmoueri: quibus vicijs valeat facili⁹ corrumpi. Ex secūda autē consideratione intelligit hō quibus culpis subiaceat/vel quibus meritis emigeat: z quid probis pene/vel ꝓmij expectare debeat: q̄tū quotidie ꝓficiat/vel deficiat: cuz q̄nta animi industria satagat ꝓterita mala delere/presentia declinare/futura ꝓuenire: cū q̄nta animi cōstantia studeat recupare bona amissa/custodire/vel multiplicare bona possessa. Q̄ gratū/q̄ cōmodum/

q̄ ve locūdum ꝓ spectaculum⁹ in considerationem primā tot aie qualitates/tot eius cogitationes/tot ipsi⁹ affectiones in speculationē adducere: z in eoz admiratione animū suspendere: O q̄ miranda speculatio: o q̄ stupenda delectatio iuxta ꝓsiderationem scōam tot animi virtutes: tot ei⁹ exercitationes: tot ei⁹ studia/vel merita pre oculis habere, z eiusmodi cōtemplationi diutius tēherere.

¶ Q̄: nullo sensu nostro comprehendi valeant q̄ ad tertiā diffinitionem spectant. Cap. xix.

Sed illud nūc sane dignū videt consideratione, cur de ꝓpiciatorij nostri altitudine oīa tacuim⁹, qui ei⁹ tam longitudinē/q̄ latitudinē adeo diligenter expressim⁹. Sed demonstratū est superius ad hanc ptinere considerationē illa ꝓculdubio que sunt ad glorificationē, sicut ad eius latitudinē ea q̄libē que sunt ad iustificationē. Sed glorificationis nostre modū quis sensus hoim capere, q̄ ratio potest cōprehendere? Quis hui⁹ rei experimentū: quis eiusmodi euidētie documentū vel in alio vidit/vel in seipso experiri meruit? Hui⁹ rei sane homo in hac vita nec sufficiēs habere argumētū/nec vllū valet capere experimētum. Recte ergo dicti operis altitudini nulla mensura ꝑscribitur, q̄ glorificationis nostre modus (vt dictū est) nullo nostro sensu cōprehēditur. Et quidē ꝓpiciatoriū no nichil crassitudinis habere credit sed in ceteraū dimensionū compatione non reputatur. Sic vtiq̄, sic glorificationis nre certitudinē fidei attestatione tenemus, cūius qualitatis/vel q̄titatis ei⁹ modū per intelligentiā necdū cape possim⁹? Sed ꝓ modico, z pene, ꝓ nichilo reputat quicq̄d humana auditas experimēto non ꝑbat. Scimus autē quia post plenā emūdationem cōscientie: post multa exercitia iustitie incipit tandē aliquādo mēs humana sperare qđ huius vit⁹ poterat credere: z in hunc modū, ꝓpiciatorij nostri mensura in altum surgit, z ad soliditatē crescit. Credo sane ptinere ad soliditatē eiusmodi ꝓpiciatorij, quādo mens incipit in dño gloriari: z ꝓ bono cōscientie testimonio nō modicū gratulari: intātū vt veraciter audeat ꝓfiteri: q̄ gloria nostra hec est testimoniū conscientie nostre. Tu vero si vis vt ꝓpiciatorij tuum in altū ꝓficiat: z congruā ꝓout in hac vita fieri valet soliditatē accipiat, nunq̄ desistas/nunq̄ quiescas/donec future illius plenitudinis aliquas (vt ita dicā) arras obtineas: donec eterne felicitatis q̄tulascūq̄ primitias accipias: donec diuine suauitatis dulcedinez pregustare incipias. Ad hui⁹ sane desiderij animare nos voluit qui dixit. Gustate z videte quoniā suauis est dñs. Propiciatorij ergo tui nō nichil spissitudinis habere iā credimus: si iā gustasti q̄m dulcis est dñs. Sed q̄tūcūq̄ ad hanc gratiā creueris: q̄tūcūq̄ in ipsa, ꝑceris, debes semp modicū reputare: z ꝓ o future felicitatis magnitudine quasi ꝓ nichilo ducere. Hoc est sane quod scriptura tā tacite innuit q̄ de propiciatorij nostri altitudine oīno nichil dixit: ac si per eā cuncturnitatē ipsam altius clamet/longeq̄ meli⁹ insinuet: q̄ quicq̄d mēs humana i hac vita dūtaxat de interne suauitatis abundantia capere valet: quasi ꝓ nichilo reputari debeat. Tacendo clamat quod oīno indignū ducat de ei⁹ opis nos mēsura instruere, ad cuius inchoationem humana infirmitas in hac vita vix potest assurgere.

¶ Quomodo hoc contēplationis genus possit in quinq̄ gradus diuidi: z que pertineant ad primum gradum. Capitulū. xx.

Sed quoniā primā illa cōsideratione que ad longitudinē pertinet in tria distinxim⁹: scōam autē que ad latitudinem spectat in duo diuisimus: possum⁹ totum hoc contemplationis genus in quinq̄ partitiones secare: z per totidē gradus diuidere. In primo itaq̄ gradu huius cōtēplationis cōsideramus ea que pertinent ad anime qualitatem/vel essentie ipsius proprietatē: q̄ vita quedā et ꝓpetus sit que nullis penis/nullisvnq̄ tormētis extingui possit: q̄ non solū possit ipa in perpetuū viuere, sed corpus etiā ad vitā/z ad sensum aiare: q̄ nullo sustētamento egeat: q̄ sine subsidio semiterne subsistat: quomodo sit ꝓ tot corporis mēbra diffusa cum sit ipsa simplex/partibusq̄ carēs indiuidua essentia: quomodo in toto corpore suo quasi in suo quodā mundo sit tota vbiq̄ vbiq̄ tota, q̄admodū deus inuenit vbiq̄ totus in oi creatura sua: quomodo in illo suo mūdo sola voluntate oia mouet atq̄ disponit, sicut in hoc mūdo de⁹ solo volūtatis nutu oia regit, qui eodē volūtatis nutu omnia creauit. Inuenies in hoc spectaculo z alia multa cōsideratione digna: q̄ nec sine admiratione speculari/nec sine iocūditate possis admirari. Quid tamē mirū si inuenim⁹ in spiritu rōnali mirāda multa atq̄ stupēda/cū sit precipua dei creatura z ad imaginē z similitudinē ipsi⁹ facta? Cum em̄ sit mirabilis deus in opibus suis: magn⁹ atq̄ laudabilis nimis in oīnibus magnalijs suis, vbi tamen obsecro apparebūt mirabilia virtutum ei⁹ insignia q̄ in imagine sua/q̄ in similitudine sua? Absq̄ dubio oipotētis artificis industria q̄ vbiq̄ mirabilis apparet, in eiusmodi opere singulariter eminet.

¶ De consideratione eoum que pertinent ad secundum gradum. Capitulum. xxi.

Et secūdo huius cōtemplationis gradu ꝓsiderant illa q̄ ad cognitionem sunt: vel veritatis studio deseruire possunt: z quecūq̄ in augmēta scientie coucurrūt/atq̄ conducūt. In hac sane consideratione recte miramur volubilitatē cogitationis/agilitatē imaginationis/ingenij acumē/discretionis examen/capacitatē memorie/viuacitatē intelligētie: z circa hec alia q̄libet stupenda, z admiratione digna. Quis em̄ digne pensare: quis sufficiēter estimare valeat/quis in ei⁹ considerationis admiratione nō expauescat, si diligēter attēdat? Sit illa tā multiplex cogitationis humane volubilitas: que sit eius tā inquieta z infatigabilis velocitas/que ꝑ tam multa/tā varia/et tā infinita discurrit: q̄ nulla hora/nullo tēporis momēto quiescit: q̄ tot spacia locoz: que tot volumina temporū in tanta festinatione ptrāsit. cui vndiq̄ patet tā facilis transitus/tam agilis discursus de summis ad ima, de imis ad summa, de primis ad novissima, de novissimis ad prima. Sed de imaginationis agilitate/facultatisq̄ eius facilitate quid nos dicturi sumus: vel quid inde digne dicere possumus que oīm eoz que anim⁹ suggerit in tāta velocitate imaginē depingit? Quicq̄d a foris animus ꝑ auditum haurit: quicq̄d a bimus ex sola cogitatiōe ꝓcipit, totū imaginatio absq̄ mora/z omni difficultate sepolita per representationē formar: z quarūlibet rerū formas sub mira festinatione representat. Quale queso est tot rerū, atq̄ tātarū in momēto/in ictu oculi picturas efficere: z iterū eas dem eadē facilitate delere/vel alio atq̄ alio modo multiformiter variare? Hōne p imaginatiōē anim⁹ quotidie nouū celum nouā terram cū voluerit creat: et in illo fantastico mūdo quasi alius quidā creator q̄taslibet eiusmodi gñis creaturas oī hora actitat, z pro arbitrio formar? Nichilominus autem si ingenij acumen attēdimus qđ in illo mirari debeamus, citius inuenimus. Vide q̄ multa, imo pene infinita humano ingenio pua/sunt que nullo vnq̄ corporeo sensu attingi possunt. Vide quomodo illud humani ingenij acumen soleat, ꝓfunda inuestigare/intima queq̄ penetrare/inuoluta/ꝓplexa/obscura/et i tenebris posita/

consideratio qualitatum anime

Ꝑ dens

Universidad de Deusto
Biblioteca

et ꝺoluere, enodare, illustrare, ⁊ in lucē euocare. Intimos (vt ita dicam) latitantis nature sinus, abditosq; recessus viuacitatis sue subtilitate quotidie adit, irrūpit, atq; ꝓtransit festinās/et hanelans semp in vlteriora penetrare, et altiora cōscendere. Attende quot scientie disciplinas inuenerit: quō tot artes excuderit: ⁊ tunc incipies obstupescere: ⁊ ex nimia admiratione deficere. Sic sane si memorie capacitatē, cuiusq; amplitudinez attēdas, inuenies absq; dubio qō digne mirari debeas. Quātus qso est ille tam immēse amplitudinis sinus qui tot rerū substātias, tot substātiarū formas, tot genera rerū, tot species generum, tot individua specierū, indiuiduoꝝ vero tot ꝓpietates, tot qualitates, tot ꝯtitates, actiones, et passiōes, habit⁹, situs, loca, ⁊ tēpora latitudinis sue ambitu cōprehendit/abscondit/ꝙ custodit/diuq; custodita iterū in medium ꝓducit. Cogita si potes q̄ sint illa gazophilatia, ꝯ multa, ꝯ lata, ꝯ ampla, ꝯ profunda/vel alta: que tot scientie thesauros/⁊ sapientie gazas possunt vndecūq; colligere/⁊ incōfuse custodire. Admirāda ꝓdulubio memorie capacitas: sed nō minus mirabilis intelligētie viuacitas. Si sit autē magna/vel mirāda facile est ꝑpendere/et ex predictis colligere. Quicqd em sensus attingit, cogitatio parit, quicquid imaginatio formar, ingentiū inuestigat/memoria conseruat. Horū omniū noticiam intelligentia capit: et cum libuerit in cōsiderationem admittit/vel in contemplationem adducit.

De consideratione eorum que pertinent ad gradum tertium. Capitulū. xxij.

In tertio huius cōtemplationis gradu cōsideramus rōnalis animi volūtatem, multiplicēq; eius affectionē. Quis em digne explicare ꝑsit quot alternationis modos momētaneis ꝓmutationib⁹ induit: ꝯ multiformiter se alternātiū vicissitudinum motib⁹ variare consueuit? Cogitet quisq; quib⁹ perturbationib⁹ quotidie animus suus afficitur. Indeq; colligat ꝯ multiformiter variar. Modo se in fiducia exigit: modo in diffidētia cadit: nūc per constantia figit/nūc subitaneo timore ꝓcutitur? Modo eū ira ꝓturbat: modo ingēs furor exagitat. Nec illud adeo mirū q varijs qualitatib⁹, diuersisq; ꝓturbationibus q singula momēta afficitur: sed illud supra modū stupendū, q sub eodem pene momento sepe ꝓtrarijs affectionib⁹ tangitur. Nūc odio: nūc amore ducit: modo gaudio: modo meroꝛe distrahit. Q; sepe vidi⁹ eum inter mira gratulationis nostre tripudia quomō supueniens, subitoq; emergēs tristicie causa animū vehemēter concutit ac deijcit: ⁊ omnē illam exaltantis animi solēnitatē subito in meroꝛē vertit. Nec tamē adeo mirū q ꝓ diuersis rebus anim⁹ sepe ⁊ subito contrarijs se qualitatibus induit: sed illud multo mirabilius q ꝓpter vnā eandēq; rem cōtrarijs affectib⁹ cōtrarios affect⁹ supducit. Nā diu, mlt̄usq; dilecta nimio postmodū odio sepe ꝓsequimur, ⁊ vehemēter approbata/atq; desiderata subito detestamur. Sed vt adhuc ampli⁹ miteris vnum eundēq; hois affectum, si diligēter attendere velis circa vnā atq; eandē rem multiformiter variare videbis. Nā modo de magno fit paruus, modo de paruo fit magnus. Quādoq; autem de magno fit maior: quādoq; de modico fit ⁊ adhuc minor. Idē itaq; animi affectus circa eandē rem crescit atq; decrescit: ⁊ modo vehemēter intumescit: ⁊ modo pene, modo penitus⁹ eficit, ⁊ post plenū sepe defectū iterū reuiuiscit. Attende et illud in humano affectu ꝯ sit magnus in magnis: ⁊ in sublimib⁹ sublimis ꝯ sit paruus in paruis, ⁊ in vilib⁹ vilis: ꝯ sit in ꝯ magn⁹ et sublimis cum se in altum erexerit: ꝯ sit paruus ⁊ vilis cum se in ima deiecerit. Cū se in audaciā erexerit videbis eum sepe etiā mortem cōtemnere: ⁊ inter summa pericula nil trepidationis habere. Vnde aute ipm videbis posse modū inter nocturna silētia ad tenuem flatū: ad vnī⁹ rasmusculi motū, seu etiā foliorū lapsum, subito trepidare/et animi cōstātiā ꝑdere. Sed q̄s oēs humane affectionis qualitates enumeret: quis oēs variatiōis ei⁹ modos explicare sufficiat? Pene quot sunt diuersitates rerū, tot sunt varietates affectionū. Sicut em in approbatiōe rerū de diuersis diuersa sentim⁹: sic in affectatiōe rerū circa diuersa diuerso modo afficimur. Scōm iudiciū em approbationis variari solet desiderium affectionis.

De considerationē eozū que pertinent ad gradum quartum. Capitulū. xxiij.

In quarto huius cōtemplationis gradu virtutē deliberationis cōtemplamur, pariter ⁊ admiramur quomodo tot animi affectiones quotidie in virtutes redigit ac ꝯtum eas ⁊ per discretionē disponit: ⁊ in bona intētione figit. Cum em nichil aliud sit virtus q̄ affectio ordinata/⁊ moderata: ex intentione bona agitur vt sit affectio ordinata/et per discretionem efficit vt fiat moderata. Debemus aūt semp omne deliberationis nostre studium circa hoc negociū vehemēter impendere: et huic exercitationi tā fortiter, ꝯ frequēter insistere, vt oīa nra affectio ab illicitis trāsiens p licita discurrat: ⁊ vt in licitis etiā desideriis equitatis modestiā vbiq; custodiat. Nōne ex virtute deliberationis quotidie agit vt affectus mali cohibeātur/minuātur/destruātur? Nōne ex virtute deliberationis assidue efficit vt affectus boni nutriātur/promoueātur/solidētur? Vide quomodo quosdā affect⁹ impetuum damnat: alios vero in eternū exaltat, sm q eius officiū est deponere potentes de sede ⁊ exaltare humiles. Itaq; hūc humiliat, ⁊ hūc exaltat: suscitās de pulueꝛe egenū/⁊ de sterc̄ore erigens pauperem. Nōne illius officium est totā illā interne familie turbā, tot cogitationum, tot affectionū pro arbitrio disponere: ⁊ tm̄perātis more suis legib⁹ subiugare: quotidie iudiciū ⁊ iusticiā facere: dūari a mari vsq; ad mare: ⁊ a flumie vsq; ad terminos orbis terrarū? Nōne ipsi⁹ est carnalia desideria fouere, castigatione ꝓcutere: fluctuātium cogitationū tumultus violēter reprimere: seq; quotidie ad spiritalē pugnā accingere: ad faciendā vindictā in nationib⁹: increpationes populis? Nōne ipsius est oēs rebelles animi motus, elationesq; fastus fortiter premere, hostilēq; illum vicio⁹ exercitū viriliter oppugnare, ad alligandos reges eoꝝ in cōpedibus: ⁊ nobiles eoꝝ in manicis ferreis? Debet aūt non solum vicia repimere: verum etiā virtutes excolere: familiam nabuchodonosoꝛ forti animaduersione ferire. Domū autē dauid sagaciter disponere, ⁊ diligēter ornare. Iudicabit itaq; in nationib⁹: implebit ruinas: quassabit capita in terra multoꝝ. Sed ⁊ sup solium Salomonis sup regnum eius sedebit, vt confirmet illud, ⁊ corroboret in iudicio/⁊ iusticia. Quis autē digne describat que, vel ꝯta sit illa virtutum turba terribilis vt castroꝝ acies ordinata, ipsius disciplinis instruēda, ipsi⁹ ordinatione disponēda? Quales qso/vel ꝯ ꝯ credēde sunt ille virtutū phalange q currus pharaonis, ⁊ exercitū eius euertunt, que salomonis nostri currū vndiq; cingūt ⁊ muniūt? Currus dei decē milibus multiplex milia letantium: dūs in eis signa in sancto. Sed si tantis virtutibus pollet in hac etiam vita q̄libet anima pfecta: quāta queso erit illa virtutū cōsummatio quā habebit i illa summa future plenitudinis gloria? Cogita si potes quāta sit illa futuroꝝ bonoꝝ tam corporaliū ꝯ spiritualū copia: q̄ ve sit eoꝝ, ⁊ ꝯ multiplex differētia: pfecto ꝑm differentiā bonoꝝ erit ⁊ differentia affectionū. Nec̄q; em eodem mō afficiemur circa mul-

vel maiora bona/q̄s nr̄a affectio sicut in oib⁹ erit ordinata: sic in oib⁹ absq; dubio erit pariter ⁊ moderata. Quis tibi obsecro erit ille virtutū numerus in tot ordinatis ⁊ moderatis anime affectionib⁹? Si te in huius cōsiderationis specula attollere valeas, miroꝛ si non credas milia millū ministrare ei: et decies milies centena milia assistere ei. Perpēde ergo quale spectaculū illi ꝯ ve iocūdum tot animarū sanctaꝝ virtutes, quib⁹ interim pollēt/vel in futuro pollere habent, in ꝓtemplationē adducere/et in eiusmodi admiratione animū suspendere.

De considerationē eozum que pertinent ad gradum quintum. Capitulū. xxiiij.

In quinto huius contēplationis gradu (sicut supius iā dictum⁹) aspirātis gr̄e qualitatē/vel modos cū attentione mitemur: ⁊ cū admiratione attēdimus. Absq; dubio quicqd boni in bonoꝝ cordib⁹ agit/septiformis ille spūs per inspirātem gratiā operatur. Ecce vnus atq; idē spūs de meritis semper, vbiq; presidet: ⁊ gratie sue munera multipliciter impēdit. Ecce tot hoim mentes tot modis informat: ⁊ omniū volūtates ad volūtatis sue arbitrium sine aliqua coactione inclinat: ipo reuelāte vitas agnoscitur: ipso inspirante bonitas amat. Nam sine cooperante gratia oīno nō sufficimus, vel ad cogitationem veritatis/vel ad amoꝛem virtutis. Verūtamē ꝯ magnū, ꝯ mirabile illud esse credit q̄ quicqd virtutis in nobis opatur, nobis ad meritū imputat. Et miro quodā incōprehēsibiliq; modo sic nobis sue volūtatis bñplacitū inspirat, vt iuste nobis ad meritū reputari debeat quicqd bonitatis eius in nobis gratia impleuit/vel reformat. Saluo em humane volūtatis arbitrio: et oīno absq; vlla coactione q̄libet bona volūtas per inspirātem gratiā diuine bonitatis complacitū conflatur. Idcirco bonum ad retributionē gloriā cumulatur quicqd ex libero mētis consensu in ipa diuinitus agit. Operat autē illa studioꝝ bonoꝝ cooperatrix gratia quedā in nobis que sunt ad augmentū debiti: quedā vero q̄ sunt ad incrementū meriti: quedā autē que videntur esse ad inchoationē premij. Totiens nāq; seruitutis nr̄e debitum diuina benignitas augescit: ⁊ sibi nos magis obnoxios reddit, quotiens in nobis scientie ⁊ sapientie dona accrescit. Nec itaq; ⁊ quelibet eiusmodi incrementū sunt debiti, potius q̄ meriti. Sed quicqd virtutis diuina nobis bonitas inspirat: ad merita retributionum accumulat. Quicqd vero intime suauitatis quicqd diuine dulcedinis mētibus nostris diuinitus infunditur, ad premij inchoationē quodāmodo spectare videt. Nec omnis operatur vnus atq; idem spūs. Nam et vnctio eius docet nos de oibus: et caritas dei diffusa est in cordibus nostris p spiritū sanctū qui datus est nobis: ⁊ nichilominus constat esse ab ipso q̄libet gaudiū in spiritu sancto. Multis aūt apertius nosse ad quē fructū soleat spūs iste spiritū nostrū fecundare. Fructus aūt spūs est (ait ap⁹us) caritas/gaudiū/pax/patientia/longanimitas/bonitas. O q̄ multa: o q̄ magna sunt que spirit⁹ iste operatur in nobis diuidēs singulis ꝓout vult. Diuisiones em gratiarū sunt. Idē autem spūs. Alij quidē per spiritū datur sermo sapiētie: alij sermo sciētie: alij fides: alij gratia sanitatum: alij operatio virtutū: alij ꝓphetia: alij discretio spirituū/⁊ cetera innumera in hūc modum. Perpēde obsecro ꝯ sit spectabile: ꝯve salubre has ⁊ hmōi diuini spūs operationes in speculationē adducere, ⁊ in earum cōtemplatione animū suum ad humilitatē ⁊ caritatem roborare. Adultum em̄ per omnem modū anim⁹ tam ad dilectionē dei ꝯ ad despectum sui, pficit: cum sepe attendit, cum plene agnoscit ꝯ p se nichil possit. Q; admirāda/ꝯ amplectē-

da illius gratia per quā ita opatur in nobis oīa opera nostra vt sint tā sua ꝯ nostra: dona sua et merita nostra. Superius iā assignauim⁹ ꝯ sint multiplices/vel multiformes humani cordis affectus. Hos vtiq; ille dñi spūs quotidie in electis suis paulatim contēperat: et in vnam armoniā cōformat: ⁊ gratie sue plectro quasi cytharedus doctissimus hos extendēdo: illos relaxādo ad concordē quādā consonātiam coaptat, donec roboet ex his in animis dñi sabaoth melodia quedā melliflua, ⁊ supra modum dulcis tanq; cytharedoꝝ multoꝝ cytharizantium in cytharis suis. Sed si tā mira armonia, et tā multiplex consonātia surgit de corde vno in tanta pluralitate tam multipliciū affectionū, que queso/vel ꝯta erit illa supcelestium animoꝝ consona cōcordia/concorsq; consonātia in tanta multitudine tot milliū angelorū, tot animarum sanctarū exultātiū/⁊ laudātiū viuētem in secula seculoꝝ. Hec oia vtiq; agit atq; disponit multiformis illa diuini gratia spūs, qui (vt superius iā dictum est) operat oia in oibus. Si in his ergo quinq; hui⁹ contēplationis gradib⁹ exercitatos sensus habemus: si ad eiusmodi speculationes ꝓmpti ⁊ ꝑpni sumus: pfecto ꝓpiciatorij nostrum iuxta ꝓpositū diuini documēti modū expleuimus.

Explicit liber tertius/sequitur liber quartus.

De quinto, ⁊ sexto contemplationum generibus. Capitulū primū.

Restat adhuc de quinto, vel sexto contēplationis genere tractare: q̄ moyses in his verbis videt ex mistica descriptione designare. Duos quoq; cherubin (inquit) aureos, ⁊ ꝓductiles facies ex vtraq; pte oraculi. Cherub vnus sit in latere vno: ⁊ alter in altero. Vtrūq; latus ꝓpiciatorij regant expādētes alas, ⁊ operiētes oraculū. Respiciātq; se mutuo versis vultib⁹ in ꝓpiciatorium. Libet sane huic descriptioni vehemēter intēdere, ⁊ doctrine nostre regulam ex ꝓposita similitudine sumere: ⁊ iuxta descriptiōis huius formulā operis nostri formā/vel modū excudere. Puto em q̄ aliquid magnū/aliqd preclaꝝ in hoc nobis opere ꝓponitur/qō nobis sub tali forma exprimitur, qō tali nomine censetur, qō angelorum formā imitar. Duos (inquit) cherubin aureos ⁊ ꝓductiles facies. Vere aliqd magnū/vere aliquid preclarū/aliqd vtiq; sumūdanū: ⁊ oīno aliquid plusq; humanū esse debuit qō sub angelica nobis forma repsentari oportuit. Certe cherubin plenitudo scientie dicit: et sub talis vocabuli ꝓstagio magnū quiddā secretioris/vel sacratioris scientie ꝓponere/vel polliceri videtur. Sed ⁊ illud adhuc aduertere debemus q̄ nō quoslibet angelos, sed summos, et deo immediate coniunctos cherubin vocari solemus. Ad supmundana itaq; immo ad supcelestia huiusmodi operis forma nos prouocat: ⁊ ad summoꝝ et diuinoꝝ speculationē intelligentiā nostrā sub hac ꝓpositione inuitat. Constat itaq; supra hoiem esse, ⁊ humane rationis modū/vel capacitatem excedere que ad hec duo nouissima contemplationū genera videtur ptinere. Vnde oportuit ea ad similitudinis expressionem nō tam humana, ꝯ angelica effigie repsentare. Nisi em humane ratiocinationis angustias harum speculationū materia excederet, humane potius ꝯ angelice similitudinis formā, formādi operis exēplum habere oporteret. Oportet ergo nos supra nosmetipsos leuare: et ad ea que supra rationem sunt cōtemplatione ascēdere: si ad angelice similitudinis instar cupim⁹ intelligentie nostre volatum formare. Queram⁹ itaq; que sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

ilia que supra rationem sunt que humane ratiōis vim, ratiocinationisq; nostre modum transcendunt.

¶ Q rationem humanam excedant que ad has nouissimas speculationes spectant. Cap. ij.

SIcut quedā esse constat que sunt infra rationē, sic sunt quedā absq; dubio que constāt eē supra rōnem. Et inter hec sunt alia quedā media que vtiq; rationi sunt pua: infra rationem sunt que sensu corporeo percipimus. Secūdum solam rationem sunt que ratione inuestigamus. Supra rōnem sunt que per reuelationē discimus/vel sola auctoritate ꝓbamus. Cādida/z nigra: calida/z frigida: dulcia/et amara sensu corporeo discimus, nō ratiocinādo probamus. Vera et falsa: iusta/z iniusta: vtilia/z inutilia discernim⁹ ratiocinādo nō aliquo sensu corporeo. Deū aūt in vna substātia personaliter trinū, et in trib⁹ personis substātialiter vnū, nec vll⁹ sensus corpor⁹ docet: nec aliqua humana ratio plene psuadet. Sed hoc vtiq; alij per reuelationē discūt: alij autē sola auctoritate ꝓuincūt et credūt. Infra rōnem itaq; sunt corporea: supra rōnem vo diuina. Supra rōnē vtiq; est qō null⁹ corporeus sensus attingere: nec vlla humana ratio potest penetrare. Supra rōnem dicimus qō veraciter esse credim⁹: cum tñ illud nec experimēto ꝓbare/nec intellectu cōprehendere possim⁹. Et quidem circa diuina eiusmodi sunt multa quib⁹ humana ratio facile acquiescit, quib⁹ penitus cōtradicere nolit: sed ꝓ veris recipit, z rata esse cōsentit, cum tñ ea nec ꝓ experimentū ꝓbare: nec p intellectū plene cōprehēdere possit. Merito ergo eiusmodi queq; supra rōnem esse dicenda sunt que capacitatis nr̄e exiguitatē incōprehensibilitatis sue magnitudine trāscendūt. In his tñ que nostra exiguitas comprehēdere nō valet, angelica celsitudo liberos cōtemplationis volatus exercet. Ut ergo in nobis angelice similitudinis formā qualicūq; modo possimus excudere, oportet in eiusmodi rerū admiratione animū nostrū iugi celebritate suspendere, et ad sublimes, et vere angelicos volatus contemplationis nostre pennas assueſcere.

¶ Q ea q̄ supra rōnem sunt gemina distributione distingui possunt: z que cui gñi subsunt. Cap. iij.

DIstos autem cherubin facere diuinit⁹ iubemur vnde in his que supra rōnem sunt duo contemplationū genera querere admonemur. Intēdamus itaq; in ea que supra ratione sunt, z inueniemus quia gemina distributione distingui possunt. Ex his eñ alia sunt supra rōnem, sed non preter rōnem: alia autē sunt z supra rōnem, z preter rōnem. Premonere in primis volum⁹ qz in summis et diuinis cū aliquid preter rationē/vel cōtra rationem esse asserimus, de ratione humana nō de rōne diuina hoc intelligi volumus. Quicqd eñ in illa summa z diuina essentia esse cōstiterit, summa et incōmutabili rōne subsistit. ¶ multa tamē de diuina natura indubitāter credimus: de quib⁹ si rationē consulimus ois nostra rōcinatio repugnat: z ois humana ratio reclamat. Que eñ humana rō habet filiū patri coeternū esse, eiq; per oia equalē a quo habet esse/viuere/z intelligere: In his ergo q̄ supra rōnem sunt mīta in hūc modū inueniri possunt: q̄ si humana estimatione pēsentur cōtra rōnem oīno esse videntur. Supra rōnem illa esse dicim⁹ que nullo experimēto ꝓbare/nulla rōcinatione ad plenū inuestigare sufficimus. Preter rōnē aūt ea videtur esse quib⁹ et exempla cōtraire/z argumenta solent cōtradicere. In illis siquidē et experimēta desunt/z argumēta succumbūt. In istis vero tā exempla/q̄ argumenta cōtradicūt. Illa sepe z auctoritatib⁹ probant⁹/z argumētis confirmamus/z similitudinib⁹ persuademus: ꝓbata tamen/z persuasa nulla nostra intelligentia plene cōprehēdimus: qz nullo (vt dictum est) experimēto: nullo euidenti exemplo ex his q̄ per experiētiā nouimus ꝓbare sufficiēter valemus. Ista aūt modo miraculis: modo auctoritatibus psuadentur: modo reuelationib⁹ discūtur. Infidelibus eteñ sepe psuasa sunt multitudine miraculor⁹: fidelibus aūt quotidie psuadentur auctoritatibus scripturarum: ppheticis vero viris sepe ostēsa sunt multiplici varietate diuinarū reuelationū. Verūtamen eiusmodi sunt vtiq; oīno (nisi fide mediāte) ꝓbari nō possunt, etiā ab his q̄ de reuelatione didicerint. Adeo itaq; attestationem opus est potius miraculis q̄ exēplis: auctoritatib⁹ q̄ argumētationib⁹: reuelatione q̄ rōcinatione. Illa aūt supiora eiusmodi sunt: vt ad eor inuestigationē nulla humana ratio sufficere possit, nisi diuinis reuelationib⁹/vel autenticis attestationib⁹ adiuta fuerit. Sed fideli menti cū fuerit eiusmodi auxilio subnixa, multe vndiq; rōnes occurrūt: multa deniq; argumēta emergunt q̄ eam in sua inuestigatione adiuuāt/vel in sua inuēctione confirmant, vel in sua etiam assertione sententiā prolatā defendant. Recte itaq; (vt arbitror) eiusmodi dicta sunt eē supra rationē: non tñ preter rōnem. Ista vero posteriora eiusmodi sunt, vt cū fuerint miraculis/vel auctoritatibus ꝓbata et credita: si sup his humanā rationem cōsulimus, eiusq; consiliis acquiescere disponim⁹/totū statim labefactari incipiet quicquid fidei ratio in his ꝓius ratum tenebat. Et oīno in eor inuestigatione/discussione/assertione nichil facit ratio humana nisi fuerit fidei admixtione subnixa. Recte ergo que eiusmodi sunt (vt ꝓm hoīem loquamur) nō solū supra rōnem: sed etiā preter rōnem esse dicitur. Prima aūt quinq; cōtemplationis generi recte ascribuntur: posteriora vero ad sextum contemplationis genus pertinere videntur.

¶ Q sint aliena ab oi imaginatione que ptinent ad hec contemplationū genera. Cap. iiij.

QUto autē quia iam nostra expositione nō egere cur hui⁹ opis angelica factura aurea eē debeat. Si aurea z illa ꝓponūtur que in rōne ꝓbāda a rōne cōprehēdunt, eō magis illa q̄ rōnē ꝓgrediūtur: Si aurea sunt q̄ excedūt imaginationē, eō magis illa que excedūt rōnem: In hac gemina speculatione nichil imaginarū, nichil fantasticū debet occurre. Longe eñ omnē corporee similitudinis ꝓfectus excedit quicqd spectaculi tibi hec gemina nouissimi operis specula ꝓponit. Si eñ quartū illud contemplationis genus q̄libet corporea fantasmata soleāt semp obnubilare potius q̄ adiuuare, eō magis ab his dignabis et multo sublimioīb⁹ debent longē abesse et penitus comparere: Cedat itaq; imaginatio intereā, cedat percussus recedat: nō est vtiq; in quo hoc opus adiuuare valeat. Quid enim imaginatio possit vbi ratio succumbit? Quid ibi faciat imaginatio vbi nulla est trāsmutatio nec vicissitudinis obumbratio? Vbi pars non est minor suo toto: nec totū vniuersalius suo indiuiduo: imo vbi pars a toto nō minuit: et totū ex partibus nō constituit: q̄ simplex est qō vniuersaliter ꝓponitur: et vniuersale qō quasi particulare ꝓfertur: vbi totū singula: vbi oīa vnū: et vnū oīa. In his vtiq; z absq; dubio succūbit humana ratio: quid faciat ibi imaginatio? Absq; dubio in eiusmodi spectaculo officere potest, adiuuare oīno non potest.

¶ Que sit supeminentia harū nouissimarū contemplationum. Capitulū. v.

QUanta aūt sit harū nouissimarū speculationum supeminentia inde facile colligit: q̄ omnis earū consideratio atq; ꝓspectio circa summa et diuina

vsq; quaq; versat⁹. Cogitet ergo qui valet q̄tū humana scientia ascēderit/cum ad hos contemplationis gradus subleuari meruerit. Que eñ in primis cōtēplationis gradibus ad pfectionem inchoāt: in his duobus nouissimis ad plenitudinem cōsummātur. In duob⁹ nanq; primis erudimur ad scientiā rerum exterior⁹ et corporalium. In duobus aūt mediis ꝓmouem⁹ ad noticiam rerū inuisibilium/z spiritaliū creaturarū. In duobus nouissimis subleuamur ad intelligentiā superceleſtium/z diuinorum. Debemus ergo a nouissimis z notissimis incipere: z sic in tie nostre ꝓmotionem paulatim subleuare: z per exteriorum noticiā ad inuisibiliū cognitionē ascendere. Cū eñ exteriorū scientiā apprehenderis: et in eorū doctrina exercitatos sensus habueris, debes ad altiora ascēdere: z spiritaliū creaturarū scientiā cōparare. Sed cū in eiusmodi iterū plene ꝓ posse exercitatus fueris, habes adhuc quo altius ascēdere possis. Restāt adhuc lōge supra ista summa atq; diuina nitere q̄tū potes, z conare ad illa. Prorsus si ad horū speculationē subleuatus fueris, vltra hec alia ad que adhuc ascendere habeas vlterius oīno inuenire nō poteris. Profecto vltra deum nichil est: z idcirco scientia altius/vel vlterius ascēdere nō potest. Si ergo cherubin plenitudo scientie dicitur, vide q̄ recte illa extrema operis nostri fractura cherubin noīatur, in qua scientie ois summi gradus figuraliter exprimūtur. Certe in dei notitia quotidie crescere potes: z in hoc sublimitatis volatu quotidie altius altiusq; sublimari potes. Sed supra hāc contemplationis speculā aliam adhuc excellentiorem oīno inuenire nō potes. Aliud nanq; est in hoc spectaculorum genere huc illucq; discurrere, scientiāq; suā in dei cognitione dilatare: z aliud est supra hec alia z altiora querere velle: cum nullo modo possis inuenire. Supra deū nichil est, sed nec esse/vel esse posse/vel cogitari potest. Non est quo scientia altius ascendat/vel altius ascendere valeat. Plenitudo itaq; scientie deū cognoscere: plenitudo aūt huius scientie plenitudo est glorie, cōsummatio gratie, ꝓperfectas vite. Hec est (inquit) vita eterna vt cognoscāt te verū deum: et quē misisti iesum christū. Cognoscere itaq; eum qui ver⁹ est deus/oīs consummationis est termin⁹. Ad hui⁹ scientie plenitudinē he nouissime speculationes paulatim nos ꝓmouent, et quandoq; sane ꝓducere hūt. Huius plenitudinis ꝓfectio in hac vita inchoāt: sed in futura ꝓsummāt. Recte igit huius operis figura cherubin dicit in qua ad ois scientie plenitudinem initiamur.

¶ Q sit arduū/vel difficile in hec nouissima contēplationū genera gratiā sibi cōparare. Cap. vj.

SEd nūc illud cōsideremus quid sibi velit q̄ hec nouissima opa ductilia quidē facere iubemur. Ductile sane feriēdo, ꝓducitur, z crebris ictib⁹, multaq; tunsione ad destinatam formā paulatim ꝓmouetur. Puto ergo qz opus est in hoc ope intima potius ꝓpunctione, q̄ profunda inuestigatione: suspiriis, q̄ argumētis: crebris potius gemitib⁹, q̄ copiosis argumētationibus. Scimus aūt quia cordis intima nil adeo purgat, mētisq; mūdiciā nil adeo reparat: nichil sic ambiguitatis nebulas detergit: cordisq; serenitatē nil melius/nil citius adducit q̄ vera animi contritio: q̄ profunda et intima anime compūctio. Sed quid ait scriptura? Beati (inquit) mūdo corde qm̄ ipsi deū videbūt. Studeat ergo cordis mūdicie qui cupit deū videre: qui in diuinor⁹ cōtemplationē festinat assurgere. O q̄ta instātia: o q̄ta diligētia opus est in eiusmodi artificioso studio, studioso q̄ artificio, anteq; terreni amoris scoriā animus plene detergas/veriq; amoris incendio consumat, anteq; intelligentie sue rur⁹ ad eam puritatē decoquat quo ad huius operis dignitatē dignū/idoneūq; reddat. Absq; dubio et sine omni cōtradictione nō est leue/vel facile humanū animū angelicā formā induere: z in supmundanū quēdā et vere pluſq; humanū habitum trāsire: spirituales pēnas accipere: z se ad summa leuare. O quoties necesse est aurū suum in ignē mittere, z iterū extrahere: et nūc in hoc: nūc in illud latus vertere, crebrisq; ictibus vndiq; tundere atq; angelicā formā excudat, cherubinq; ꝓducat. O q̄ta prudentia: o q̄ta preuidētia in formāda illa opis nostri materia. Hinc diuini amoris, hinc diuini timoris respectu est tēperāda ne nimio diuine ꝓpiationis respectu animus resolutus in nimiā sui cōfidentiā liqueſcat/vel immoderato diuine seueritatis intuitu obdurat⁹ vsq; in desperationē paulatim tepeſcat, z de presumpti operis cōsummatione penitus diffidat. O q̄ prudenti circūspectione: o q̄ frequēti increpatione oportet iugiter lare/vel insistere/ne vllus mētis excessus/vel cogitatiōis euagatio: discretionis perspicaciam lateat, nec sine redargutione/fortiq; castigatione pertranseat. Sed quis digne describat qua arte/qua ve sollicitudine opus sit, donec in se celestiū et pennatorū animaliū figurā trāsformet: z human⁹ anim⁹ in eorū se imaginem transfiguret? Certe prius necesse est assuescat in celestib⁹ cuz celicolis ambulare: z ad terrena negocia/exteriorūq; curam (nisi ꝓ solo obediētie debito/caritatis ve officio) nunq; descendere, anteq; angelicos illos excessus in ardua diuine incōprehēsibilitatis archana audeat attentare.

¶ Q frustra homo ad hos theoricos excessus nitit nisi diuinis reuelationibus adiuuet. Cap. vij.

IInc ergo (vt arbitror) facile ppēditur q̄ta supexcellētie ꝓrogatiua huius nouissimi operis dignitas ꝓdicta cetera supgreditur, q̄ supreme illius hierarchie in angelis archāgelicā sublimitatem ex quadam industrie sue emulatione imitatur. Cogita obsecro cui⁹ sit excellētie illius ordinis in se silitudinez ꝓ imitationem trahere, qui summe claritati immediate adheret: q̄ facie ad faciē/z sine speculo/z sine enigmate videt. Quale queso est q̄ intelligētia humana quotidie ad illos supcelestium aīor⁹ theoricos excessus nitit: et quādoq; etiā ꝓ diuine dignationis bñplacito ad illa summe maiestatis magnalia ꝓtēplāda subleuat? Ad hec ergo quis idone⁹? Quis ad hec opa dignus artifex inueniet, nisi eū diuina gratia preueniat/z subsequat? Deniq; aliō est archā facere, atq; aliō ē cherubin formare. Quid sit archā cōpingere/auroq; vestire/corona cingere/opaculum supducere, z nosse possumus/et quotidiano exprimēto ꝓbamus/nec pegrina sunt a nostris sensib⁹. Sed cherubin quis vidit: quis ve videre possit? Et quomodo illā formā exprimere valeā quā videre non valeo? Puto qz nec moyses ad illā exprimendā sufficeret, nisi antea z ipe per reuelationē didicisset. Unde est illō qō ei dicit. Vide vt oia facias sicut tibi in mōte mōstrat⁹ est. Prius itaq; moyses in monte ducit⁹ ꝓius et ꝓ reuelationē ostenditur, anteq; nosse valeat quid de eiusmodi opatione ꝓcipere debeat. Necesse est itaq; ad cor altū ascēdere: z p mentis excessum ex dīuica reuelatione addiscere quid sit illud ad qō suspirare/vel studere oporteat: z ad qualē sublimitatis habitū animū suū ꝓponere/z assuescere debeat. Nā si semel ad lucifluā illā angelice sublimationis gloriā admissus fuerit: z ad illius diuinor⁹ radior⁹ spectaculū intrare meruerit, q̄ ītimis desideriis, q̄ ꝓfundis suspiriis, q̄ inenarrabilib⁹ gemitib⁹ eū q̄ eiusmodi ē putam⁹ insistere: q̄ assidua recordatione: q̄ iocūda admiratione inspectā claritatē credim⁹ eū retractare/menteq; reuoluere illā desiderādo/illā suspirādo/illā cōtemplādo, donec tandē

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquādo in eandē imaginem trāsformetur claritate in claritatē tāq; a dñi spiritu. A dñi(inquit) spiritu nō a suo. Optimus itaq; in hoc negocio artificij modus(vti supērius iam diximus)suspirijs/gemitibusq; insistere si vult productile facere, cherubinq; formare. Quid nāq; aliud est opus suū ferlēdo, producere, q̄ multa cordis cōtritione de dñi pietate obtinere, ad qđ quisq; nō potest p seipsum sufficere? Nemo tamē hec de quibus modo loquimur et predicta opera idcirco equipendat/vel parū a seinuicem differre credat q̄ cōmunem materiā habeant, et ex auro vtraq; fiant. Sane si auro preciosius aliqđ metallū inueniri potuisset, ex eo nimirū hec angelica forma fieri debuisset. Dignitatis itaq; ei⁹ supeminētia q̄ minus potuit ex materia, plenius p̄mēdatur ex forma. Jubemur itaq; cherubin producere, vt nō modo hoīm, nō demū quozūlibet angelozū: sed supercellētiū spirituū imagines figurare: vt harū nouissimarū speculationū dignitas meli⁹ eluceſcat ex eiusmodi figuratiua adumbratione.

¶ Qt quintū contēplationis genus similitudinum rationem admittit: sextum vero totius similitudinis proprietatem excedit. Capitulū. vtij.

Vtro autem illud nō esse negligendum, nec sine diligenti cōsideratione pretereūdū, quid de his duobus cherubin dñica voce precipit, cū dicit. Cherub vnus sit in latere vno: et alter in altero. Statuēdi itaq; sunt ex vtraq; pte ozaculi tegētes vtrūq; latus, ppiatorij. Idem autē intelligim⁹ per ozaculum quod per ppiatoriū. Queramus igit̄ que sint ista duo propiciatorij nostri latera, vt p̄sequēter inueniamus quō vnus ex cherubin stare habeat ex pte vna, et alter ex altera. Sicut supius iam satis ostēdimus per ppiatorium illud cōtēplationis genus intelligimus qđ habeā de spiritibus rōnalibus. Credimus autē rationalem creaturā tam angelicā, q̄ humanā ad imaginē et similitudinē dei creatā: et de hoie quidē scriptū est. Creauit deus hoiem ad imaginem et similitudinē suā. ad imaginē dei creat. et illū: et p angelica natura dictū putam⁹ qđ alias legim⁹. Tu signaculū similitudinis: plenus sapiētia et decore/in delicijs paradisi dei fuisti. Ecce q̄ angelica natura signaculū similitudinis dicta sit, etiā pro ea parte q̄ inveritate nō stetit. Propheta tū dauid manifeste, pclamat: et dicit. Nō est similis tui in dijs dñe. et ysaias aperte denunciat, quoniā oēs gentes quasi non sint sic sunt coram eo: et quasi nichilū, et inane, si diuinū habēt aliqđ simile. An forte qđ vn⁹ dicit, alius cōtradicit. Absit. Nā ecce apud dauid lego. Deus quis sicut tu erit tibi? Sed itē apud eūdē inuenio. Signatū est sup nos lumen vultus tui dñe. Quid igit̄ aliud ex tam diuersis sentētijs colligimus, nisi q̄ veraciter/et absq; dubio auctori nostro ex aliquo similes: et ex aliquo dissimiles existimus? Immo quomodo ei in multis hō dissimilis nō est, de quo veraciter scriptū est, q̄m vniuersa vanitas oīs homo viuens? Ecce quomodo dissimilis. Veritamen in imagine ptransit homo. Ecce quomodo similis. Quis eñ est homo vt possit sequi regē factorem suū. Sed nec angelus vtiq; in celo illā creatoris sui similitudinem perfecte emulat. Quis simlis tui i fortib⁹ dñe: quis similis tui magnificus i scītate terribil atq; laudabilis, et faciēs mirabilia? Vide ergo ne forte illa in quib⁹ similes sumus pertineāt ad latus vnū: et illa in quib⁹ dissimiles sumus pertineāt eque ad latus alterū. Dicatur itaq; ppiatorij nostri si placet latus vnū diuina in rōnalibus habitatijs similitudo: dicaā et alterū in eisdem essentijs diuinitatis summe multiplex dissimilitudo. Videam⁹ ergo quomō vn⁹ de cherubin stet in vno: et alter in altero latere: vel qs in quo debeat stare. Supius iā diximus q̄ ad vnum cherubin ptineat contemplatio eorum q̄ sunt supra rōnem, non tū preter rōnem. Ad alterū autē eorū contemplatio que sunt supra rationē, et videtur esse preter rōnem. Constat autem q̄ illa prius dicta, eliqua multo sit facilior, et idcirco in vsu nostro debet/et solet esse prior. Alia vo q̄to est difficilior, tanto vtiq; debet esse posterior. Prior itaq; dicatur cherub primus. Scōa harū contēplationū dicat cherub secūdus. Huiusmodi ergo cherub stare debet in latere vno: et alter i altero. Ab vno sane latere cherub stare vide, quādo in his contemplationis radius figitur ad que inuestiganda/vel confirmāda qualiscūq; similitudinis adaptatio facile accōmodat. Quasi ab altero latere cherub stat: quādo ad illa cōtemplāda humana intelligētia se eleuat ad que nulla similitudinis adumbratio se plene coaptat. Ad vnū itaq; latus (vt dictū est) pertinet cōsideratio similitudinis, q̄ admodū et ad alterum consideratio dissimilitudinis. Cōstat autem illa facilius posse ppēdi: et vicinioza/magisq; ppinqua/atq; psentanea esse ei que se sinunt ad aliquā similitudinē applicari. Nā cetera quidē tanto ab humana rōne longius recedunt, q̄to cuiuslibet adiūcte similitudinis rōnem trāscendūt. Primus itaq; cherub stat in latere similitudinis. Scōs autē in latere dissimilitudinis, vt ea que preter rōnem nō sunt et aliquā similitudinē admittūt, similitudinis latus quasi e vicino tangāt, eiq; per considerationē inhereāt. Silter et illa que preter/vel cōtra rationem esse videtur, oēmq; adhibite similitudinis ppietatem supgrediūtur: dissimilitudinis latus quasi iuxta se habeant, ipsumq; e vicino respiciāt. Si autē qđ dicitur latus vnū et alterū, ad dextrā et sinistrā quis referre velit, pfecto huiusmodi psideratio nis similitudo in eandem nos sentētiam cōducit. Dextra nāq; nostra ob erādi gratia sepius solet, pferri: et idcirco constat eā frequētius videri. Sinistra vero sepi⁹ q̄ dextera sub vestimentis tegitur: et eoipso vtiq; rarius videtur. Recte ergo p sinistrā occultiora, sicut per dextrā cōgrue satis designātur manifestiora. Primus itaq; cherub quasi a dextris assistit, q̄ in ea que rationi oino aliena non sunt oculū contemplationis infigit. Secūdus autem cherub quasi a sinistris figitur, qui illā ydla maxime cōtēplatur quibus omnis humana ratio contraire videtur.

¶ Quomodo per hec duo cōtemplationū genera temperat cuiq; amor/et approbatio sit. Capit.

Multum est autē per omnē modum q̄ hec duo contēplationū genera nos, vel cōtra mala roborāt/vel ad virtutē adiuuāt. Unde est q̄ de eisdē addit cum subiūgitur. Utrūq; latus propiciatorij tegāt expādentes alas, et operientes oraculū. Qñ aūt aliqđ tegimus duob⁹ iā modis magis facere solemus. Nā modo in abscōsionem: modo ad protectionem, et sepe cum aliq̄ nobis vmbraculū cōtra ire supponim⁹: eius nobis tā calorem, q̄ claritatem, tēperamus. Si igit̄ in hec duo cōtemplationū genera gratiam diuinitus accipimus: si p̄m acceptā gratiā eis diligenter insistimus, credo q̄ et ipsa nobis erunt in vmbraculū diei ab estu: et in securitatē/et absc̄sionē a turbine/et a pluuia. Vtinā cum tāto studio et desiderio in eorū aspectū raperemur: et in eor admiratione cum tanta animi abalienatione supra nosmetipsos duceremur, vt interim mēs nostra seipsam nesciret: dū in eiusmodi cherubin aspectum suspensa stuperet, intantū vt cū apostolo dicere auderet. Sive in corpore, sive extra corpus, nescio: deus scit. Videq; pfunde sub dictorū cherubin alis lateat qui seipsum interim ignorat. Sed si nō potest hec alarum adūbratio nūtis respectum in eiusmodi excessus abaliepare debet

tamen qđ et semp solet aureum illū ppiatorij fulgorem obnubilare: et nostris aspectibus tēperare. Propiciatorij nostri fulgor absq; dubio supducta adumbratione obnubilatur, quādo quicqđ in nobis lucere videtur maioris/et supereminētioris claritatis cōparatione despicitur. Propiciatorij nostri claritas, dignitatez quidē designat spiritalis nature: suppositā autem alarū expānsio, cessitudinē diuine supereminētie. Quid ergo mirū si huiusmodi obumbratione ppiatorij nostri vtrūq; latus obducitur? Nam quicquid diuinum, simile/vel diuinis dissimile in nobis cernitur: diuinozum (vti iam dictum est) comparatione fuscatur. Solet autem (vt diximus) obnubilatio nō solum claritatē: verūetiam calorem temperare/et vtrūq; tolerabiliorem reddere. Et fit sepe (quod oēs nouimus) vt in nostra gratia nosmetipsos estimatione/vel dilectione modus tenere nesciam⁹. Sed ex diuinarum vtiq; rerū assidua contemplatione/profundaq; admiratione in nobis agitur: vt vtriusq; in nobis nimietas/vel supfluitas repримatur. Nullum oīno nullum inq; omnium rationalium spirituum credo paiuatum illum, ppie excellentie amorem/vel opinionem ad veram et legitimā equitatis mēsuram posse astringere, nisi qui veraciter seipm nouit in eorum que diximus comparatione despicere. Recte ergo dicti cherubin vtrunq; propiciatorij nostri latus regere dicūtur, quia in nobis nichil omnino reperitur quod summis/et diuinis non sit vel peregrinum in qualitate/vel incomparabile ex q̄titate. Et nota q̄ q̄admodum archa propiciatorio tegitur: sic et ipsum propiciatorium dictarum alarum expansione tegi iubetur. Absq; dubio sicut ex contemplatione spiritalis creature eiusq; eminentie obducitur amor, approbatio mundi: sic ex cōtemplatione creatricis essentie eiusq; supereminentie temperatur apud vnumquēq; amor, et approbatio sui.

¶ Cum q̄ta animi auiditate debeant/vel soleāt spirituales viri his nouissimis cōtemplationum generibus inhiare. Capitulum. x.

Sed tunc p̄cul dubio designati cherubin, ppiatorij latera sufficienter tegunt: si alas suas sufficienter et, et indesinēter expādunt. Quid est alas suas cōtinua expansione distēdere, nisi oī in loco/omni in tēpore diuine contemplationi inhiare: et eiusmodi studio/vel desiderio vbiq; insistere? Certe aues cum volare volūt alas suas expandunt. Sic sane debemus et nos cordis nostri alas p desiderium extēdere: et diuine reuelationis horam sub omni hora, immo sub omni momento expectare: vt quacunq; hora diuine inspirationis aura mentis nostre nubila deterserit, veriq; solis radios ammota omni caliginis nube detexerit, excussis statim contemplationis sue alis mens se ad alta eleuet, et auolet: et fixis obtutibus in illud eternitatis lumen quod desup radiat in aquile volātis impetu omnia mūdane volubilitatis nubila transuolet, atq; transcendat. Illū sane dixerim hoc dñi cum preceptū/vel documētū implere, et quasi expānsis alis erectū stare, qui post acceptā gratiā in hec nouissima contēplationum genera semp studet se ētum in ipso est ad hmōi volatus promptū et paratū exhibere: vt cum tēpus beneplaciti diuini aduenerit, et aura aspirātis gratie afflauerit, idoneus possit inueniri qui ad illud diuinoū secretorum spectaculū debeat admitti. Debemus aūt non solū ad hoc qđ in hac vita habere possum⁹: verūetiā ad illud diuine cōtēplationis spectaculū quod in futura vita speramus, oīos nostros suspendere: et in eiusmodi expectatione vehemēti desiderio hanelare. Ad hoc siquidē nobis datur huiuscemodi gratia: ad hoc inq; infundit eternozū intelligentia, vt sciamus quid indefesse debeamus p studium querere/vel per desiderium suspirare. Alioquin frustra in nobis diuine cognitionis abundantia crescit, nisi diuine i nobis dilectionis flammā augescat. Debet itaq; in nobis crescere semp et ex cognitione dilectio: et nichilo min⁹ ex dilectione cognitio: et mutuis incremētis mutua incrementa ministrare debēt: et alternis augmētis alterna augmēta accrescere habent. Debet ergo anima pfecta et assidue summozū contēplationi dedita omni hora pegrinationis sue terminū, ergastuliq; huius egressum cū summo desiderio expectare, quo id qđ interim videt per speculum et in enigmate, mereatur facie ad faciem videre. Hinc est q̄ abraam i ostio tabernaculi sui sedebat. Hinc est q̄ helyas in spelunce sue ostio stabat: vterq; ad egressum paratus: vterq; in dñi aduentum suspensus. Unum vtiq; vterq; prestolabat, vnus in spelunca: alter in tabernaculo: vterq; tamē in ostio: sed vnus stando: alter vero sedendo. Alias quertis (vt arbitror) qz vite huius molestiā vnus miseriā/alter militiam reputat: et eandē temporis peregrinationē hic carcerem/ille expeditionem iudicat. Sunt qui seipos quasi in spelūca videt: et carnem suā pro ergastulo habent/dū vite but⁹ molestiā moleste sustinēt. Alij de corpore suo quasi tabernaculū faciūt: et ad dñi se militiā accingūt, et patiēter tolerāt q̄ viuunt vt dñi lucris deseruiāt. Ali⁹ itaq; ipatiēter/ali⁹ patiēter viuit, dū vnus sibi metuit: alter dñicis lucris intendit. Alius ergo stans multūq; laborans: alius autem sedens, laboremq; penē non sentiens, penitusq; nō reputans dñicum aduentum prestolatur: et vterq; in ostio, et quasi in ipso exitu inuenit. Et ergo de his interim taceamus qui libenter viuunt et in tabernaculi (ne dicam palacij) sui intimis delectabiliter iacentes requiescūt, vterq; illorum dñi aduētum metuit: et is qui in ostio sedens/militieq; sue molestiam patienter sustinens ad dñi occursum suspensus hanelabat: et ille qui in ostio stans visitationisq; sue horam prestolans, sub expectationis sue desiderio pene impatiēter laborabat. Multis audire q̄ inuitus viuebat qui in spelunce sue ostio stabat: Tolle a me (inquit) domine animam meā: neq; enim melior sum q̄ patres mei. Quid autem quēso est q̄ vultum suum operuit quando dñm transeūtem habuit, qui in idipsum sic suspensus erat? An forte sub dñica presentia imperfectum suum perfectius agnouit, et imperfectionem suā videri erubuit? Videre tamen voluisti qui videri timuisti. O q̄ multi sunt qui tā se paratos credunt: et tamen sub ipso visitationis sue articulo illic trepidant timoze vbi antea non erat timor: et exitum quem prius anxie requirebant, iam fieri formidant.

¶ Quomodo post multam desiderij sui fatigationem alij soleant: alij non soleant ex visitate gratia supra semetipsos leuari. Capitulum. xj.

Cce qui stādo prestolatur nec ostiū exisse, nec dño occurrisse legitur. De spelunca tamē sed velata facie prospexit, vocemq; transeūtis in transitu audiuit: et qui iam ad requiē suspirauerat, qđ adhuc eū facere oporteret ex dñi reuelatione cognouit. Alius aūt ad dñi aduētū de tabernaculo, psiliit: et reuelata facie aduentēti occurrit, introduxit, prosecit, et pro desiderij voto dñicam promissionē accipit: progredientem prosequitur: et cum state moratur: dñm sabaoth questionibus pulsat: futurozūq; prescientiā accipiēs, in illud diuinozum iudicozum secretarium intrat. Quid aūt est de habitaculo suo in dñi transitū attēdere,

angelica ad ymaginem dei esse auctoritas hec probat

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi ex his que circa se diuinitus geruntur diuine dispositionis moderamen, cooperationisq; eius gratiā subtiliter intelligere. Dum enī spiritum vehementez cōmotio: cōmotionem ignis: ignem sibilus aure leuis sequitur, transeuntis dñi presentia deprehēditur: quia dum mens magnis/miriscq; quibusdam perturbationibus subito sepelit se tota concuti: et modo nimio timore deiici: modo nimio dolore excoqui/vel pudore confundi: z iterū preter spem, z estimationem ad magnā animi tranquillitatem, seu etiam securitatem opponi/velit nolit visitantis gratie operationem perpēdit, z diuinitus hec acritari luce clarius agnoscit. Deum autē presentem ꝛ quasi trāseuntem habemus: dum luminis illius cōtemplationi diutius inherere necdum sufficimus. Admonentie autem dñi: seu etiam instructis vocem audire, est que sit voluntas eius bona, beneplacēs/atq; perfecta ex eius inspiratione cognoscere. Sed ille quasi de tabernaculo in aduenientis dñi occursu egredit: egressus aūt quasi facie ad faciē intuet, qui per mētis excessū extra semetipm ducit/sume sapiētie lumen sine aliquo inuolucro/figurarum ve adumbratione, deniq; non per speculum z in enigmate: sed in simplici(vt sic dicam)veritate cōtemplatur. Exterius visum introrsum trahit, quādo id quod per excessum vidit multa retractatione/vehementiq; discussione capabile, seu etiam cōprehensibile sibi efficit: et tum rationum attestatione, tum similitudinū adaptatione ad cōmunē intelligentiam deducit. Tunc vero vitulus mactatur vnde dominus pascatur, quādo mens hominis his ꝓmotionis gradibus robozata aliquid de ꝓprie volūtatis beneplacito abscidit qđ ꝓius libenter fouit/atq; custodiuit: quādo id de ꝓprijs studijs/vel vsibus amputat vnde diuine contemplationi perfectius inherere, vel diuine propiciationi altius placere se sperat. Dominū pascimus quādo virtutum nostrarū victimis, ampliatoq; artioris vite ꝓposito caritatis eius in nos beniuolentiam nutrimus/et accrescim⁹. Ecce(inquit)pulso ad ostium: si quis aperuerit michi intrabo ad ipsum: z cenabo cū illo. Cū domino sane apud nosmetipsos comedimus, quādo id eius obsequio libenter impēdimus: z in eo eius beneplacito deseruimus/vnde illius in nos beniuoltēiam, vnde nostrā in ipsum fiduciam augeamus. Ex hac fiducie accumulatione agitur vt ad diu cupitam/multumq; desideratam gratiam mens ꝓeter spem, z supra estimationem subito animetur. Egredientem vero dñm prosequimur/quando percepte diuinitus intelligētie diligenter insistentes per id quod de cognita diuinitatis luce miramur, ad altiora contemplanda supra nosmetipsos leuamur: z reuelantis gratie vestigijs inherentes preeuntem dominū comitamur. Post egressum autē cum stante domino stare, est in illo celsitudinis statu reuelate luci per contemplationem diutius inherere. Stanti domino assistit, qui totū humane mutabilitatis lubricum/ambiguitatisq; incertū alta mentis subleuatione transcendit: z in illo eternitatis lumine defixus inspecte imaginis in se similitudinē trahit. Nos(inquit apostolus)omes reuelata facie gloriam dñi speculantes in eandem imaginem trāsformamur a claritate in claritatē tanq̄ a dñi spiritu. In hac mentis subleuatione humanis intelligētia sepe illam diuinorum iudiciorum abyssum ingreditur: z ad fundorum etiam(vti iam dictum est)prescientiam eruditur.

¶ Q ea que per excessum mētis sūt videri alia possunt, alia vīo non possunt ad cōmunē intelligentiam inclinari. Cap. xij.

Standum itaq; q modo extra positi visum dominū introrsum trahim⁹: modo intus positi cum exeunte erimus. Nam hoc quod de dñi claritate per inentis excessum cognoscitur, quādoq; etiam postmodū a sobria mēte comprehenditur: z sepe ex eo qđ apud nosmetipos sobrij rimamur/pre admirationis magnitudine in mētis alienationem abducimur. Itē et illud notādum quia extra positi visum dñm modo introducimus: modo non introducim⁹. Nam z abraam ad scdam egressionem dñm reduxisse nō legimus. Quedam nāq; eiusmodi sunt que humanā intelligentiam excedunt: z humana ratione inuestigari nō possunt: z tamen(vti superius tā dictū est) preter rationem nō sunt. Cum igitur eiusmodi quelibet per mētis excessum discimus, cognitā exterius visionem quasi nobiscū reportamus, si cōsona rationi ea ipa postmodum deprehēdimus que prius per reuelationem didicim⁹. Sed illa que z supra rationem, z preter rationem esse videntur quando per reuelationem, z quasi in extasi dicūtur: quia eorum rationem postmodū ad nos reuersi nulla humana estimatione comprehēdere/vel assignare sufficim⁹, cognitā visionez quasi extrinsecus relinquim⁹ cuius tātūmodo velut memoriā quādā retinem⁹. Quid enī ait scriptura: Abijt(inquit)dñs postq; cessauit loqui ad abraam: z ille reuersus est in locū suum. Dñs recedit: et abraam reuertit: quādo subtracta reuelationis gratia intellectualis sensus ad cōem statum reuocat. Ad primā itaq; egressionē abraam illū quez vidit multa fatigatione ad se intrare cōpulit. Ad scdam autē egressionē post diutinam visionē/longāq; corporis pulationē q̄nq; non reduxit. Exterius visuz nobis introducimus, cū theoricam raptim ꝓceptam ad cōem intelligentiā rōcinādo postmodum paululū inclinamus. Exterius visus minime introducitur, quādo theorica reuelatio q̄to magis iuxta hūanā rationē discutit/eo amplius oi humane opinioni aduersari videt. In eiusmodi enī speculatione anteq; animus ad cōsueta redeat dñs abit, lōgiusq; recedit: z incōprehensibilitatis sue magnitudinē visionis relōgatione ostēdit. Nec itaq; duo rez genera q̄ in hac gemina visione ex dñica reuelatione cognoscūtur: ad ꝑdictos illos duos cherubin speciare videnť. Nec sane illa z digna satis materia vnq; excudēda est angelica forma: pēnataq; aialia. Ex hac nō bis materia cherubin formam⁹: quādo fidei nre archana que vel ipi ꝓ reuelationē didicim⁹/vel a theologicis viris accepim⁹ assuescim⁹ in cōtēplationē adducere: et in eoꝝ admiratione animū nostrū suspēdere/et pascere/hylarare/z in diuinoz desideriū acriter inflāmare. Debem⁹ itaq; iuxta abrae z helye exēplū in ipo habitationis nre exitu, et velut in ostio dñico aduentū expectare. Debem⁹ iuxta diuinū documētū cherubin nroz alas expādere: et ire lātis gre occursum rapidis desideriōū passib⁹ festinare.

¶ Q omni boza anima sancta, z contēplativa ad susceptionem gratie ꝓparet esse parata. Cap. xij.

Semper debet anima sancta et veri sponi amica ad dilecti sui aduētum summo cum desiderio inhiare, parata semper z vocanti occurrere/z pulsanti apire. Debet inq; semper in hoc sollicita esse/z parata inuenīri: ne subito z inopinate aduenies eam min⁹ cōpti min⁹ ornatam inueniat, vel diu exclusus diutine ꝓstrationis vllam molestiam sustineat. Molesta satis versatio, estuantiq; desiderio multū onerosa. Manda/remanda: manda/remanda: expecta/reexpecta: expecta/reexpecta: modicū ibi/modicum ibi. Verba sunt sane q̄ pigre anime tepide: minus circūspecte: et nimis ingrate. Quid

em dicit huiusmodi anima, z a suis sordibus inuenta cū se dolet inopinato diligētis aduētu preueniri: z erubescit se minus compositam/minus ornatam inueniri: Certe (inquit)aduētum tuum ꝓscire debuissem vt te solēniter susciperem: z ea qua deberem alacritate tibi occurrerem. De cetero ergo michi aduentum tuum prenūcia/z nūcio preeunte aduentus tui horam premāda. Nuncius itaq; intercurrat: qui me quid me facere velis edoceat. Nūcius inq̄ inter nos medi⁹ discurrat q̄ me de singulis instruat/doceat me non solū superstatu meo: sed etiam de statu tuo. Doceat quomodo apd te sit/vel quid tibi de me placuerit. Manda itaq;/atq; remāda: nuncia/atq; renūcia. Non decet amātes mutua studia/mutua in alterutrum desideria nescire: nec sufficit estuāri animo/ardenti desiderio semel audire. Obsecro ergo manda/remanda: māda/remanda. Forte multū amat, multum estuat que sic instat, que tā importune internūcia queritat. Videamus ergo quid faciat. Ecce iuxta verbum suum nuncijs sepe missis, sepe remissis tandem aliquādo nūcios suos subsequitur, vt cupitis amplexibus perfruatur: z mutua dilectione foueatur. Ecce iam pre foribus stat: ecce iam dñi ostiū pulsat. Ecce vox dilecti tui pulsantis. Aperi michi soror mea/amica mea/columba mea/immaculata mea: q̄ caput meū plenuz est roze: cincinni mei guttis noctiū. Quid obsecro qđ inq̄ profuit q̄ nūcios ꝓmisit qui ostiū clausum reperit: Ad vocē vero dilecti cur saltē nō statim prosilis aperis/introducis/et in amplexus tuos: Expoliaui me(inquit)tunica mea, quomodo induar illa: Laui pedes meos, quomodo inq̄nabo illos: Expectet tamē modicū si vult vt suscipiā illum: pulsat, z introitū postulat: z dicis expecta. Ecce expectat: ecce iterum pulsat, et dicis reexpecta. Et quid inquis est magnum si expectat modicū: O q̄tum timeo ne istud modicū protrahas in longum donec transeat, z declinet diu, multūq; fatigat⁹ discedat. Ostendit hoc illa vox tua z nimis fera querela. Pessulū ostij mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat, atq; transierat. Sed ecce iterum rediēs, ꝓtinusq; cōtemptus iniuriā non reputans, stat post parietē respiciēs per fenestras: prospiciens per cancellos. Audi vocantem que voluisti suscipere pulsantem. En dilect⁹ tuus loquitur tibi. Surge/propera amica mea/colūba mea/formosa mea: z veni. Cur nō statim exilis/occurris/apprehendis/z oscula fugis: Quid adhuc dicis expecta: Ecce adhuc expectat: ecce iterū vocat. Surge amica mea/sponsa mea/veni in foraminibus petre/z in cauernis macerie. Quid tu: Reexpecta adhuc modicū. O anima ingrata: o viscera dura, vsq; quo affligis amicū tuum: vsq; quo fatigas dilectum tuum: Pulsat, z non vis aperire: vocat, et nō vis exire: pulsat semel z iterum, z tu eum expectatu eum reexpectare iubes modicū et modicū. Vocat semel: vocat iterum: tu nichilomin⁹ eum expectare z reexpectare cogis modicum z modicū. Modicum in vno loco, z modicum in alio: modicū ibi/modicum ibi. Fugitur itaq; dilect⁹ tuus facere sepe et multū, quod tu dicis modicum z modicum. Nam modicum z modicū protrahis in longum z longum, et in hūc modū fraudas amicū tuum z fatigas dilectū tuuz. O q̄to satius: o q̄to rectius foret vt pre foribꝰ observares: vt cum abraam/vel helya dilectoris tui aduētū expectares: aduenīēti occurreres: et cuz exultatione susciperes. Deberes sane sicuti dilecti tui colūba in foraminib⁹ petre, in cauernis macerie suspēsis alis, collo q; protenso foras ꝓspicere: z vnici tui aduētum cū columbino quodā cantu/z gemitu querere/z expectare. Sed forte adhuc nostri cherubin alas nō habēt: vel si habēt expansas nōdum habent. Nōdum fortassis

opus nostrum ad plenum formauimus: necdum formā illam angelicam ex integro iuxta dñicam sententiā consummauimus.

¶ Q sit paucorum ad susceptionem gratie animū semper habere paratum. Cap. xiiij.

Taceo de illis qui foris sunt, qui spiritualem dilectionem necdum scire potuerūt, qui dñi mandata ex doctorum quotidie dictis/vel scriptis audiunt, nec tamē acquiescunt: quotidie peccantes, quotidie penitentie tempora dari sibi postulantes. Ex quibus dum quidam verba vite libenter audiunt, quid aliud per studium q̄ māda/remanda dicunt: Et dū quotidie peccatis peccata accumulāt, quid aliud q̄ expecta/reexpecta per desiderium clamant, quotidie spacium penitētie postulantes/z resipiscendi tempus quotidie proponentes/quotidie prolongantes: Certe ad satiādum desiderium suum totum huius vite spacium carnali menti videtur permodicum. Et dum eiusmodi anima modo in vno vicio, modo in altero multa tēpora expendit, totumq; tamen velut momentaneū reputat: quid queso aliud in diuine patientie aure, q̄ modicum ibi/modicum ibi resonat: Sed de his interim tacentes quid de nobis obsecro dicuri sumus qui habitum religionis suscepimus, qui spiritualib⁹ exercitijs mancipati sumus, qui diuine dilectionis assidue quasdam velut arras accipimus: Maxime tamen nos quid queso dicem⁹ qui nil aliud iniuncti officij habemus nisi legere/psallere/z orare/meditari/speculari/z cōtemplari/vacare/z videre q̄ suauis est dñs: Nūquid nā nos nō audebit eadē dicere, et dilectū nostrū in hmōi verbis fatigare: Manda/remāda: māda/remāda: expecta/reexpecta: expecta/reexpecta: modicum ibi/modicum ibi. Quotidie(ni fallor)vos qui lectioni/vel meditationi insistitis et⁹ nuncios suscipitis, mandata cognoscitis. Quotiens ex abditis scripturarum recessibus nouos intellectus eruimus: quid aliud q̄ quosdā dilecti nostri nūcios excipimus: Huic sane negocio subseruit ois sacra lectio, sagaxq; meditatio. Alij itaq; legentibus/alij meditantibus diuinorū secretorum internuncij occurrunt: qui dilecti nostri ad nos mandata perferant, et de singulis instruant. Et sepe fit vt vna eadēq; scriptura dum multiplicior exponitur, multa nobis in vnuz loquatur moraliter nos docens, quid dilectus noster facere nos velit: allegoriter ammonēs, quid ꝓ nobis per semetipsum fecerit: anagogice, pponens, quid adhuc de nobis facere disponit. Jn hunc itaq; modum nobis sepe mandat/z remandat, z quasi per vnum nuncium multa nobis denunciat. Sepe vnū idemq; mandatum sub varijs enigmatibus et figuris, pponitur, vt mentibus altius imprimatur. Et dum idem nobis multis modis z multotiens dicit, quid aliud q̄ idem sepe remādare/z remandare videtur: et q̄ multi sunt qui hmōi nūcios quotidie accipiunt. De pristino tamē repore vel negligentia parum/aut penit⁹ nichil corrigere volunt. Sitiunt sane vnde possint gloriari, non autē edificari. Scientia quidem nō sanctitatem affectrant: z non tam sancti q̄ scioli esse desiderant. Dū igitur quotidianis nisibus nouos sensus/nouos intellectus q̄rit, quid aliud q̄ manda/remanda: manda/remanda per affectum/vel studium clamitant: Huiusmodi nuncios quotidie excipimus: z alijs alijsq; sepe superuenientibus, alios alioq; adhuc quotidie importune exigim⁹: et in auribus dñi sabaoth fortiter inclamamus. Manda/remanda: manda/remanda. Sed q̄to magis copia dictorum numerozū abundat, tanto sane acerbius: tanto molestius, ꝓpria nos cōscientia accusat/z cruciat. Hinc

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit sepe vt vitā nostrā corrigere disponamus, semp tamē differamus. Et dum hoc fieri in futuro ꝓponimus: fit vt illud futurum semper sit futurum, immo fortassis nunq̄ futurum. Sepe aūt aliquod certum futurum determinatur quo corrigatur vita nostra: z dicit interim dilecto nostro expecta: z cum futurum illō in presens vertitur, item in aliud futurum transfertur: z dicit reexpecta. Q̄ multi sepe ꝓponunt, fortiterq̄ apud se statuunt: vt si ex alienis affectib⁹ quibus interim implicātur semel detur q̄ posse explicare nunq̄ amplius in eadē velle recidere: z interim modicum illud se postulant expectari, z cum eosdem forte affectus amiserint potius q̄ abscideriṅ, vehementer satagūt resarcire qō perdiderūt: z item adhuc modicum se volunt/et petunt reexpectari. Sane hoc totum dicunt modicum/z modicum. Quicquid nanq̄ nō satiat desiderium q̄tūcūq̄ sit, affectui videtur parum. Modicū itaq̄ et modicū se expectari z reexpectari petunt qui eiusmodi sunt. Modicū ibi/z modicū ibi: modicū/et modicū sepe sub affectu vno: tempore tamen alio et alio: ibi et ibi sub affectu vno z altero, z tempore tamen vno. Et in his oibus dilecto nostro cantamus canticū odioſus. Expecta/reexpecta: expecta/reexpecta: modicum ibi/ modicū ibi. Quādo putas eiusmodi aīa pigra z tepida poterit ducti le illud opus formare, z angelicam formā excudere: presertim cum opus sit in hoc opere alarū expānsione, vngēte in idipsum dñica vtiq̄ iussione: intantū vt nūq̄ in huiusmodi studio liceat desideriorū nostrorum pēnas ab intentionis eleuatione deponere?

Q̄ sit arduum/vel difficile cuiuis pfecte anime seipsam ad semetipsam totam colligere: z in solo oi uinitatis desiderio requiescere. Cap. xv.

B

On dicā annua, nō dicam mēstrua/vel diurna sed permodica admodū mozula impatiēti desiderio satis est molesta. Spes siquidē que differt affligit animū. Debet itaq̄ veri amici dilecti et veri dilecti amica (vt superius iā dictum est) prompta semper/z parata esse, z pulsantem amicū abq̄ vlla dilationis iniuria suscipere: z vocanti cū oī alacritate occurre re. Scimus autē quia singularis amor consortem nō recipit: socium nō admittit. Unde ergo ne tūc primū incipias perstrepētium turbas eijcere velle, cum iā ipse ceperit ad ostium pulsare. Alioquin quid iā eris dictura cum apud te tunc tēpoꝛ fuerit eiusmodi turba inuenta: quid inq̄ eris dictura nisi expecta/reexpecta? Expectādum sane/ itemq̄ reexpectādum ad eijciēdum turbā extraneorum, ad eijciendum familiā tuozum. Oēs cogitatus tam vanī q̄ noxij extranei iudicandi sunt: qui nulli nostre vtilitati deseruiunt. Illos vero quasi domesticos/vel famulātes habemus quos nostris vsibus/vel vtilitatibus implicamus. Quoniā vero singularis amor solitudinem amat, solitarium locum requirit: totā hmōi turbam nec solum modo cogitationum: verūetiam affectionū oportet eijcere, vt dilecti nostri amplexibus q̄to liberius, tanto iocūdius liceat inherere. Q̄nta queso in eiusmodi expectatione moza: quotiens ve repetēdum expecta/reexpecta: modicum ibi modicum ibi. Modicum i vno loco/modicū in alio. Modicū in orto/modicum in vestibulo/modicū in thalamo, donec tandē aliquando post multā expectationem, post multā fatigationem cubiculum introeat: et intimū/atq̄ secretissimū locum obtineat. Modicum in orto dū tumultuātium turba digerit: modicū in vestibulo dum thalamus adoꝛnatur: modicū in thalamo dum lectulus sternitur. Et cogitur dilectus oībus his locis expectare modicum/z modicum: modicum ibi/z modicū ibi. Ex oꝛtulo auditur, in vestibulo videt, in thalamo deosculatur, in cubiculo amplexatur. Audit per memoriā: videtur per intelligētiā: deosculatur p affectū: amplectit per applausum. Audit p recordationē: videt per animaduersionē: deosculat per dilectionē: amplexat p delectationē. Vel si hoc melius placet, auditur p reuelationē: videt per contēplationem: deosculatur per deuotionez: astringitur ad dulcedinis sue infusionem. Auditur per reuelationem donec vox eius paulatim inualescente tota perstrepentium tumultuatio sopiatur, solaq̄ ipsius vox audiatur: donec omnis illa tandē tumultuātium turba disparear, solusq̄ cum sola remaneat, z solum sola per contemplationem aspiciat. Videtur per contemplationem donec ad insolite visionis aspectuz, pulchritudinisq̄ admirationē paulatim anima incalescat, magis magisq̄ inardescat: z tandem aliquādiu tota incandescat, donec ad verā puritatem/internāq̄ pulchritudinem tota reformetur, et ille interne habitationis thalamꝰ purpura/z bisso/iacincto/ coccoq̄ bis tincto vndiq̄ perornetur: donec tandem aspiquādo thalamo ornato/z introducto dilecto fiducia iam inualescente, desiderioq̄ purgente/cum se vlterius iā cohibere nō valeat subito in oscula ruat: z impressis labijs intime deuotionis oscula figat. Per deuotionē sepe et multifomiter deosculatur: dum interim cubiculum sternitur, donec intimꝰ anime sinus ad summā pacem z tranquillitatem cōponatur: donec tandem dilecto interuenturo collocato ad ineffabilem quādam diuine dulcedinis infusionem tota in illius desiderium liquescat: z spiritus ille qui dño adheret vnus spiritus fiat. Puto q̄ experta tanta dulcedine/z tam intima suauitate, de cetero iā non possit anima illa pulsanti dilecto aliquas moras innectere/vel vlla expectatione allegare: nec diutius pro hac parte dictura sit, expecta/reexpecta: presertim cum sibi ipsi omnis moza nimis longa, z procrastinatio videatur onerosa. Deinceps (vt arbitroz) cum abraam patriarcha, seu etiā helya prophetā ad habitationis sue tuguriolum libenter obseruabit, vt ad dilecti sui susceptionem semp parata sit. Sub hoc tēpoꝛe (vt arbitroz) illud opus nostrū pcelle incipit non mediocriter proficere, et consummationi appropinquare: eo q̄ illi nostri cherubin incipiant alas suas iam latius extendere: z sese iam quasi ad volatum omni moza suspendere.

Q̄ sit pene impossibile cuiuis aīe seipsam extra semetipsam totam effundere: z supra semetipsam ire. Capitulum. xvi.

Sed q̄uis iam prompta sit anīe tēpoꝛis illius modi anima aduenientem suscipere: nescio si et eque parata/z expedita sit vocanti occurrere. Timeo ne adhuc ꝓ hac parte dilecto suo oīno sit dictura, expecta/reexpecta. Expecta/ reexpecta: modicum ibi/z modicū ibi. Puto enī non esse eiusdem facilitatis suscipere venientem, z sequi vocantem. Aliud est cum ipso introire: atq̄ aliud est ad ipsum exire. Ibi anima ad seipsam reuertitur, z cum dilecto suo visq̄ ad intima cordis sui penetralia ingreditur. Hic extra se metipsam ducitur: z ad sublimia contemplāda subleuat. Quid nāq̄ est eius introire, nisi se totam in seipsam colligere? Quid vo est ei exire, nisi seipsam extra semetipsam totam effundere? Nichil itaq̄ aliud est anīa cū dilecto suo in cubiculum ingredi, z solam cum solo morari, dulcedineq̄ pfrui, nisi exteriozum omniū obliuisci: et in eius dilectione summe, z intime delectari. Se solam cum dilecto videt, quādo exteriozum oīm oblita ex ꝓpria cōsideratione in dilecti sui dilectionem desiderioū suoꝝ peruget: z ex his que in intimis suis cōsiderat animū suū in eiusmodi affectū inflāmat: z tam ex bonoꝝ q̄ ex malorū

suoꝝ consideratione in gratiarum actionem assurgit: et hinc pro impēsa gratia: hinc pro indulta venia intime deuotionis victimas persoluit. Usq̄ in intimū dilectus perducit, et in optimo collocat, quādo ex intimo affectu et super omnia diligit. Cogita quid sit qō in vita tua ardentius dilexisti, anxius concupisti, qō te iocundius affluebat, ceterisq̄ omnibus ꝓfundius delectabat. Considera ergo si eandē affectionis violētiam/delectationisq̄ abundantiā sentis/quādo in summi dilectoris desideriū inardescis, quādo in eius dilectione requiescis. Videbium sit q̄ intimū illum affectionis tue sinum necdū teneat, si intime dilectionis aculeus animā tuam i diuinis affectibus minus penetrat, tepidius exagitat q̄ in alienis affectib⁹ aliquādo penetrare/vel exagitare solebat. Sed si tantā prozsus/vel fozte validioꝛem dilectionis/vel delectationis violentiam in intimis tui circa diuina pspexeris, q̄ alias vnq̄ expertus fueris: vide adhuc si forte aliud aliquid sit in quo delectari/vel consolari possis. Certe q̄diu possumus ex aliena qualicūq̄ re cōsolationem/vel iocūditatem cōcipere, nōdum audeo dicere dilectum nostrum intimū ardentissimi amoris sinum tenere. Satage/festina trahere eū adhuc ad interioza, z secretioza cordis tui penetralia quecūq̄ es adhuc eiusmodi anima. Quis enī neget intimū illud cordis humani penetrale tales recessus habere, seu etiam obtinere posse in quibus summi z singularis amoris violentia cum aliq̄d per affectum infixerit aliena oīno delectationē aueli nō possit? Certe si alienam aliquā cōsolationem queris vel recipis: deū tuum q̄us fortassis summe, nōdum tamen singulariter diligis. Nōdum ergo in intimū perducitur, nōdum in optimo collocat. Surge ergo nō satagis introducere eū ad intima tua, quomodo te credā velle/vel posse sequi eum ad sublime? Quare? Certum ergo signum tibi sit quecūq̄ is anima q̄ dilectū tuum minus diligis/vel ab illo min⁹ diligeris, si ad theoricos illos excessus nōdum vocari/vel vocātem sequi nōdum meruerīs. Quomodo enī perfecte diligis vel diligeris/si in summoꝝ desiderio ad supna non raperis, z in anagogicos illos conatus mētis alienatione nō transiens? Vis nosse quia sublimitas diuinaꝝ reuelationū sit manifestū diuine dilectionis indicium: Jam nō dicam (inquit) vos seruos, sed amicos: quia omnia nota feci vobis que audiui a patre meo. Attende et illud quia ex magnitudine diuine dilectionis, pendet modus diuine reuelationis. Comedite (inquit) amici/et bibite: z inebriamini carissimi. Ecce qui amici z cari sunt comedūt: qui vero carissimi bibunt, imo non solum potātur: sed ebrij inebriant. Certe qui comedunt dum sumptū cibum masticant: non sine moza/vel qualicūq̄ labore illud in quo delectāt̄ trasiciunt. Qui vero bibunt cum summa velocitate/vel facilitate: illud qō sitiunt traducūt Dunquid ergo nō illi tibi videtur comedere qui cū multo studio et longa meditatione vix possunt ad veritatis delitias pertingere? Bibunt autem quodāmodo, qui ex diuinis reuelationib⁹ summa cum facilitate z iocūditate hauriunt qō de intima veritatis suauitate ardenter concupiscunt. Cari ergo comedunt, sed carissimi bibūt quia sine mēsuram dilectionis dispēsatur z modus manifestationis. Ebrietas autem mētis alienationem efficit: et superne quidē reuelationis infusio eos dūtaxat qui carissimi sunt in mentis excessum abducit. Talē ꝓpheta ebrietatem designare voluit cum dixit. Inebriabunt ab vbertate domus tue: et torrente voluptatis tue potabis eos. Si igitur cōcupiscimus hac ebrietate madere: z hos mētis theoricos excessus frequētare, satagamus deū nostrū intime et summe diligere: z omni moza in diuine contemplationis gaudium summo cum desiderio hanelare: et hoc erit nostros cherubin expānsas alas habere. Ecce iā q̄to laboze sudauimus: ecce q̄ multa in idipsum circūlocutione vsi sum⁹, vt cherubin nostri alas suas sufficiēter expāderent: z ꝓpiciatozio nostro quale oportet obūbraculum obtenderent.

De his que specialiter pertinēt ad quintum genus contemplationis. Cap. xvij.

Restat modo et illud querere, cur se debeant dicti cherubin mutuo respicere: et in respiciēdo vultum in propiciatozium vertere. Respiciant se (inquit) mutuo versis vultibus in propiciatozium. Diximus autem superius quia ad primū cherubin pertinent ea que sunt supra rationē, nec tamē preter rationem. Ad secūdum autem cherubin ea que sunt supra rationem, et videtur esse preter rationem. Secūdum hanc itaq̄ distinctionē videte ne forte ad primū cherubin specialiter pertineant ea que considerātur circa diuine illius summe et simplicis essentie vnitatem. Ad secūdum aūt cherubin ea q̄ considerātur circa psonarum trinitatem. Q̄ multa enī sunt que de personaꝝ trinitate creduntur/asseruntur/z scripturarum auctoritate probantur, que oīno videntur nature repugnare/z omni humane rationi ꝓtraire. Recte itaq̄ eiusmodi omnia ad secūdum cherubin pertinere dicūtur: in qua illa que humane rationi repugnāt in contemplationem adducūtur. Que aūt circa diuinitatis vnitatem considerātur in vna et simplici natura: videamus q̄ sint humane intelligētie modū excedentia, cum tamen nichilominus sint rationi consentanea: z idcirco maxime ad primū cherubin, hoc est ad quintū contemplationis genus pertinentia. Certe principale illud/z summū omniū credimus vere simplex et summe vnum: et in illo vno et simplici bono esse omne bonū. Q̄tum ad essentiam nichil illo simplicius: q̄tum ad efficaciam nichil illo multiplici⁹. Q̄tum ad essentiā quid illo simplicius qō vere et summe vnū est: q̄tum ad efficaciā quid illo multiplicius qō vere z absq̄ vlla dubitatione omnia potest? Unde q̄ sit difficile humana rōne comprehendere omne qō est, z tunc intelliges q̄ sit incōprehensibile illud bonū in quo omne bonum est. Supra rationem est cōprehēdere quomodo bonū illud vere simplex z summe vnum omne bonum sit. Verūtamen huic assertioni ratio humana facile acquiescit, et sua attestatione alludit cōsiderans/z affirmans/z veraciter contestans: q̄ plenum/atq̄ perfectum/z oīno sufficiens non esset si in illo summo et sempiterno bono boni aliq̄d defuisset. Quomodo ergo cōprehendi potest qō immēsum et infinitum est? Magnus inquit dñs et laudabilis nimis et magnitudinis ei⁹ non est finis. Sed quis sensus potest capere, que ratio comprehendere, quomodo possit simul vtrūq̄ esse z vere simplex si est immēsum, et summe vnū si est infinitū? Et tamen ratio cū ratiocinatione attestat, quia vere simplex est qō veraciter compositum non est: quia omne qō compositum est naturaliter diuidi potest: et qō naturaliter est diuisibile fm aliquid est z cōmutabile. Consentit ergo ratio vere simplex esse, quoniā oportet incōmutabile esse qō constat optimū z summū omnium esse. Apud quem (inquit) non est cōmutatio/nec vicissitudinis obumbratio. Si igitur bonū est incōmutabile esse, bonum z eque erit simplex esse. Consequēs ergo est quia summe simplex est qō summe bonum est. Si ergo illo nichil simplicius, nichil est illo subtilius: z quo nichil subtilius, nichil illo profundius: z profundissimo nichil inscrutabilius, et ꝓsequēter nichil incōprehēsibili⁹. Videamus adhuc quid ex mutua collatione ꝓueniat/simplicitatꝫ et

Universidad de Deusto
Biblioteca

immēsitatis, vnitatis ⁊ vniuersitatis. Si oē bonū ibi est, et quicquid ibi est summe bonū est: ergo summa potētia: ergo summa sapiētia: summa bonitas: summa felicitas. Ubi vero summa simplicitas est: totum qō est vnū idēq; ipsum ē. Vnū itaq; idēq; est ei esse/⁊ viuere/intelligere/et posse, bonū et beatū esse: ⁊ vide q̄ hoc sit incōprehēsibile. Nō ergo est aliunde potens/aliunde sapiēs/aliūde bonus/⁊ aliunde beat⁹. Cogita ergo que sit illa potentia cui est idem facere qō fieri velle. Attende que sit illa sapiētia cui idem est posse qō scire. Pensa que sit illa bonitas cui quicq̄d placet eo ipo decet q̄ placet: cui quicq̄d displicet eoipso dedecet q̄ displicet. Considera que sit illa vita cui idem est esse qō beatum esse. Itē et illud attende quia si vere oipotens est, q̄ vbiq; pōt. Potētialiter ergo vbiq; est et vbi locus est, ⁊ vbi locus non est. Ē vero potētialiter/⁊ essentialiter, q̄ non est alia eius potētia ⁊ alia eius essentia. Essentialiter ergo est intra oia/et extra oia/infra omnia/⁊ supra oia. Si intra omnia, nichil illo secreti⁹: si extra omnia, nichil illo remotius. Si infra oia/nichil illo occultius: si supra oia, nichil illo sublimi⁹. Quid ergo illo incōprehensibilius quo nichil secretius/nichil remotius/nichil occultius/nichil sublimi⁹? Item si in omni loco est nichil illo presentius. Si extra omnē locum est, nichil illo absenti⁹. Sed nunq̄d eoipso absentius quo oim p̄senti⁹: et eoipso presenti⁹ quo oim absenti⁹, cui aliūde ⁊ aliūde nō est esse oīe qō est? Sed si absentissimo nichil est p̄sentius: si p̄sentissimo nichil est absenti⁹: quid illo mirabili⁹: quid illo incōprehensibilius? Item si nō est aliud et⁹ potestas: et aliō eius felicitas: vbiq; summa potestas, ibi et summa felicitas. Sūma ergo felicitas vbiq; est. Ac modo ergo vel in inferno summe miserie locus esse pōt/vel potest quisq̄ miser esse cui summa felicitas nusq̄ pōt abesse: nusq̄ deesse. Hec omnia mira, et vere incomprehensibilia. Multa immo pene infinita circa diuinitatis vnitatē: et vere vnitatis cōsiderationem ratio approbat, cum tamen non comprehendat. Eiusmodi itaq; omnia supra rōnem sunt: nec tamen preter rōnem sunt: q̄ eoipso fm superius dictam determinationē ad primū cherubin se pertinere ostendunt.

De his que specialiter pertinēt ad sextum genus contemplationis. Capitulum. xviij.

Circa personaꝝ autem trinitatē, trinitatisq; spēculationē q̄ multa firmiter credūtur/veraciter asserunt: que tamē non solum supra rationem, sed etiā contra rōnem esse videntur. Credimus vnum deum patrem/⁊ filium/⁊ spiritū sanctum: patrem a nullo: filium a patre solo: spiritū sanctuz a patre ⁊ filio. filium nascēdo: spiritū sanctū procedendo. Credim⁹ itaq; vnum eūdemq; in personis trinū, et in substantia vnum. Unde alius est pater: alius filius: alius spiritus sanctus. nec tamen aliud est pater q̄ fili⁹: nec aliud pater/vel fili⁹ q̄ amboꝝ spiritus. Nā alia est persona patris: alia filij: alia spirit⁹ sancti: cum sit oibus vna substātia, eadē essentia, ⁊ sola natura. Hec oia credimus: hec omnia profitemur, ⁊ constant veraciter esse: q̄ tamen in his omnibus (si iuxta humanā estimationez pensentur) videtur humana ratio fortiter repugnare. Si pater est ingenitus, fili⁹ vnigenit⁹, erit ne substātia patris ingenita filij genita: Et cū vtriusq; sit vna eademq; substātia: erit ne eadem ipsa genita ⁊ ingenita: hoc est genita ⁊ non genita: Nunq̄d eadē ipsa gignit seipam ⁊ gignitur a seipa: Nūquid ergo eadē ipsa gignitur ⁊ non gignitur: nascitur ⁊ non nascitur: Si filium nasci dicim⁹, quid de ei⁹ natiuitate dicem⁹? Nunquid eius natiuitas eterna nō erit apud quē non est cōmutatio nec vicissitudinis obūbratio? Si eius natiuitas aliquādo non fuit, quomodo patri coeterni⁹, vel coequalis fuit? Et si aliquādo nō erit, quomodo illa natura ineō mutabilis erit in qua aliquid transit? Si semp fuit, quomodo ab alio esse accepit qui nunq̄ esse incepit/sine quo pater nunq̄ esse potuit? Et quomō eius natiuitas perfecta est si ⁊ huc futura est? An forte iterat semp vt possit esse semp? Nunquid ergo iam nō vna, sed multiplex ⁊ infinita erit quā in infinitū iterare oportebit? Quicquid vero de filij natiuitate diximus, vide ne forte ⁊ circa spiritus sancti processionem eadem ratiocinatione querere possimus. Ecce et ista si iuxta humanā estimationē pēsentur, humane rationi repugnare videtur. Si spiritus sanctus cum patre eiusdē potentie est: nunq̄d ⁊ ipe potest quicq̄d et pater potest? Nunquid ergo talē filium qualem pater gignere potest? An forte filium gignere potētia non est: et talem filium q̄ oipotens est? An forte nō vult cū possit? Quomodo ergo eandē cum patre volūtatis similitudinem, sil̄itudinisq; plenitudinē possidebit? Multa in hūmodū et pene innumera circa personarū trinitatē inuenies: que humane rōni non solum incōprehensibilia, sed etiam dissona reperies. Multa inq̄ eiusmodi inuenies circa p̄sonarum trinitatē: multa ejusmodi in vbi incarnatione circa substantiarū vnionem. Quid queso est in quo humanitas ⁊ diuinitas vnite sunt/vt vna p̄sona esse possint? Nunquid aliq̄d qō hominis est/vel aliq̄d qō dei est/vel aliquid qō vtriusq; est? Sed si vtriusq; nō est: quomō in eo vniri possunt qō ab alterutro alienuz est? Si aliquid quod hois est, ergo creatura est. Si aliquid qō dei est, supra creaturā est, ⁊ iam creatura nō est. Si aliq̄d qō dei et hominis est, nunquid ipm vtrūq; fuit, et vtrūq; non erit, creatura scilicet ⁊ nō creatura? Sed quēstio ista valde est intima, ⁊ hucusq; (quantum arbitror) nō mota: ⁊ idcirco fortassis rectius suppressa. Sed et anima christi q̄d dicimus: quā omnē gratie plenitudinem accepisse legare nō audemus? Nā quicquid pater habet ex natura, ipa accepit ex gratia. Nā in ipsa habitat omnis plenitudo corporaliter. Si accepit omnē plenitudinem gratie, ergo ⁊ plenitudinem sapiētie, ergo ⁊ plenitudinē potentie. Si ergo equalem sapiētiam/equalem potentiā habet cum patre (quod negari nō potest) nunq̄d patri equalis erit, ⁊ creatura creatori coequari poterit, quod oino fatendum non est? Sed si equalem potētiam/equalem sapiētiam absq; dubitatione habet, quomodo ei oino coequari nō valet? Sed quid hoc de anima christi dicim⁹: quādo circa corpus eius iuxta fidei assertionem multa credim⁹, atq; neminem que humana ratio impugnat, et impossibilia iudicat? Quādo corpus suum xp̄us discipulis suis ostendebat, nunquid seipm suis manib⁹ portabat? Nunq̄d idem ipse erat qui portabat ⁊ qui portabatur? Item ipse qui dabat, ⁊ qui dabatur? Quādo a discipulis sumebatur, dentibusq; terebatur/nūquid ledebatur? An forte in eo q̄ dabatur impassibilis erat sicut ⁊ inuisibilis erat? Cuius fm id quod dabat sicut visibilis sic ⁊ passibilis erat? Nunquid ergo vnū idem q̄ corpus vno eodemq; tēpore erat visibile ⁊ inuisibile: passibile et impassibile? Et videt hoc q̄ sit incomprehensibile, ⁊ videatur esse impossibile. Uide q̄ multis in locis idem xp̄i corpus quotidie consecratur, ⁊ habetur. Nunquid ergo per partes diuiditur vt in tam multis locis habeatur? Quomodo ergo ipm erit vere impassibile ⁊ vere incorruptibile? An vero cū sit per tot loca dispersum vbiq; manet integrū/⁊ incorruptum/et omnino indiuisum? Si igitur attendas in q̄ multis locis sit, in q̄ multis locis per eandem sanctificationis virtutem esse possit, quo te queso tua ducet cogitatio? Nunquid vt vnū idemq; corpus videatur tibi in infinitis locis esse

posse et hoc sub tempore vīo? Sed vide idipsum q̄s sit non solum contra p̄prietatem corporum, verūetiam supra omnē proprietatem spirituū. Si igit tam incōprehēsibilia sunt, tam incredibilia videtur que de corpore xp̄i veraciter credūtur, q̄nto magis illa q̄ circa animā christi considerātur omnē humanā rationem longe excellētius supgrediuntur? Incōparabiliter tamen sublimiora sunt que circa personarū trinitatem consideranda occurrunt. Eiusmodi itaq; omnia que videtur humane rōcinationis angustias non solum excedere sed infatuare, recte quidē dicitur ad secūdum cherubin p̄tinere. Recte itaq; dictū est q̄ ea que maxime considerātur circa diuine substātie vnitatem, pertinent ad cherubin primū: que vo considerantur circa p̄sonarum trinitatē maxime spectant ad cherubin secūdum. Ad quintū itaq; genus contemplationis pertinet cōsideratio p̄ior. Ad sextum vero, ⁊ ipm vltimū consideratio posterior.

De mutua collatione duarum nouissimarū speculationum. Capitulum. xix.

Hec aūt de hac gemina p̄sideratione (de quinto videlicet ⁊ sexto contēplationis genere) cauta obseruādum/⁊ diligenti obseruatione p̄cauendum: vt sic asseramus ea que p̄tinent ad vnum vt nō illa deruamus que p̄tinent ad alterū. Sic in summis illis et diuinis astruamus substātie vnitatē: vt tamē non euacuemus personarū trinitatem: ⁊ sic firmemus personarū trinitatem, vt tamen nō dissipemus substātie vnitatem. Debent itaq; dicti illi cherubin seipsos mutuo respicere nec vlla intelligētie sue cōsideratione a mutuo concordie consensu speculationis oculos in contraria diuertere. Q̄ mīti in eo quod summe diuinitatis vnitate sentiūt verā nr̄itatis fidem euacuare contēdūt: et itē q̄ multi in eo qō de trinitate asserunt diuine essentie vnitatē dissipare volūt. Arri⁹ dicit. Aliud est pater, aliud est filius, atq; aliud est spūs sanctus. Recte quidē diceret si alius diceret, non aliud. Is vtiq; in eo qō dicit diuinitatis vnitatē dissoluit. Sabellius dicit. Idē deus quādo vult pater est: quādo vult filius est: quādo vult spūs sctūs est: ipse tamē vnus est. Iste aūt in eo qō loquitur vere trinitatis fidē euacuare conatur. In huiusmodi sane cherubin nostri ab alterutro aspectu faciem auertūt, quia contraria assertione multū diuersis sententijs ⁊ sibijpsis oppositis intēdunt/⁊ acquiescunt. Secūdum primū cherub dicimus, q̄ vnus et solus deus est qui cuncta ex nichilo creauit. Iuxta scām cherub affirmamus, q̄ alius est qui genuit, alius est quē genuit: et alius est qui ab vtroq; p̄cedit. Sed cherubin isti duo respiciant se mutuo, ⁊ dicamus: quia vnus q̄dē deus est substātialiter vn⁹, et personaliter trinus. Dicimus fm primū cherub, q̄ pater/et filius/et spūs sanctus vnū sunt in substātia vna: in essentia vna: in natura vna. Dicimus iuxta cherub scām q̄ alius est pater in p̄sona: ⁊ alius filius in persona: ⁊ alius est spūs sctūs in p̄sona. Respiciāt se cherubin mutuo et p̄fitemur absq; dubio, quia non sunt aliud ⁊ aliud pater/⁊ filius/vel spiritus sanctus: q̄uis veraciter sint alius/atq; alius. Alius itaq; est pater/alius filius/alius spiritus sanctus iuxta cherub scām: nec tamen aliud est pater: aliud est filius: aliud est spūs sanctus iuxta cherub primū: cum fm mutuū respectū veraciter affirmemus q̄ pater et filius/⁊ spūs sctūs nō tres dij, sed vnus deus. Iuxta scām cherub confitemur q̄ filij substātia nostre substātie in vnam personā vnita est. Iuxta cherub primū indubitāter affirmamus, q̄ patris/⁊ filij/⁊ spiritus sancti substātia vna ⁊ indiuidua est. Verūtamen iuxta mutuū respectum p̄fitemur q̄ solus filius veraciter incarnat⁹ est. Cherub itaq; cherub respicit: quādo quod vn⁹ dicit alius nō ꝓtradicit. Cherub cherub respicit, quādo quintum contēplationis genus illa que sue cōsiderationis sunt sic asserit: vt tamē que alteri⁹ sunt oino euacuare nolit. Cherubin se mutuo respiciunt quādo nouissima duo contēplationum genera inuicem sibi occurrunt: ⁊ mutua sibi veritatis concordia alludunt. Item vnus cherub alīū respicit: quādo (qō fieri consueuit) nostra speculatio a penultimo genere incipit, et in nouissimū desinit. Uel ecōtrario ab vltimo incipit, et in penultimū descendit.

De mutua collatione trium nouissimarum speculationum. Capitulum. xx.

Debent aūt duo cherubin nō solum seinuicem respicere, verūetiam in ipso alterutro respectu vultum in p̄piciatoꝝium vertere. Uultum suū cherubin designati in propiciatoꝝium vertunt, quādo nouissima duo cōtēplationū gña in eo q̄ de sublimibus ⁊ diuinis ꝓcoditer sentiunt/ab illis q̄ quarto dē plationis genere subiacent in assertionis sue testimonii rationis similitudinem trahunt. Quartū siquidē contemplationis genus intelligimus per p̄piciatoꝝium, sicut in duobus cherubin intelligimus quintum ⁊ sextum. Sicut aūt superius dictū est, quartum cōtemplationis genus versatur in illis maxime que p̄siderari solent circa spiritū rationalem, sed creatum. Quintū vero/et sextū versatur in illis precipue que cōsiderari oportet circa spiritū diuinum, et increatū. Quia igitur rōnalem creaturā ad creatoris imaginem factam agnouimus, recte ab illa natura simillitudinis rōnem familiarius querim⁹: modūq; inuestigationis nostre formam⁹. Ab illa inq̄ natura in cuius cōditione diuine imaginis vestigia vehemētius impssa/et euidētius expressa nō dubitamus. Quid itaq; aliō est cherubin vultus suos in p̄piciatoꝝiuz vertere, q̄ in diuinarū rerū speculatione/⁊ inuestigatione rōnalē creaturā attendere: ⁊ ex inspecta similitudine ad diuinitatis intelligentiā aliqua p̄fecere? Si miraris quomodo ille oim opifex de⁹ tot ⁊ tam varias rerū species p̄out voluit in ipso mūdi exordio ex nichilo in actū p̄duxit, cogita q̄ sit humane anime facile oī hora qualibet rerū figuras p imaginationē fingere: et quasdā quasi sui generis creaturas quotiēs voluerit sine p̄iacēti materia, ⁊ velut ex nichilo formare: ⁊ incipiet minus esse mirabile qō ab illo forte videbatur incredibile. In quo ⁊ illud inuenies valde notabile/q̄ rerū veritatem q̄ summa vītas est reseruauit sibi: rerum vero imagines qualibet hora formādas sue concessit imagini. Si miraris quomodo vnus idemq; deus possit esse oībus in locis nō per partes diuisus, sed vbiq; totus: attēde q̄ vna eademq; anima sit per oia corporis membra diffusa: nec tamen et ipsa p partes diuisa: sed in singulis tota ⁊ indiuidua. Quomodo igit se habet deus in mūdo quē regit, eodē modo se habet anima p̄ modulo suo in corpore suo, hoc est in sui iuris mūdo quē ⁊ ipsa regendū accepit. Si miraris quomodo deus omnia que in mūdo gerūtur absq; vlla cōtradictione solo volūtatis nutu ad omne suum beneplacitū inclinat, p̄sidera quia et anima quelibet corporis sui mēbra p̄o solo volūtatis arbitrio mouet/moderat/et ordinat. Unde itaq; vtrobiq; q̄tum ad similitudinē agendi modus, q̄uis in equalitatis comparatione diuersus. In his oībus p̄mus cherub in p̄piciatoꝝium intendit: dū ex rōnali creatura ad creatoris cōtēplationem similitudinis rōnem trahit. In hac ipsa rōnali creatura si diligenter attēdimus: aliquod (vt credimus) summe trinitatis vestigiū inuenimus. Est em ibi aliq̄d ex mente ipsa hoc est ei⁹ sapientia: ⁊ est ibi aliq̄d tam de mēte ipsa q̄ de ei⁹ sapientia, scilicet dilectio sua,

B quoñ anima est ymago dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnis em̄ mens sapientiā suam dligit: z idcirco sapiē
tie sue amoꝛ ex vtraq; ꝓcedit. Est ergo sapiētia amente
sola: amoꝛ vero ex mente pariter et sapiētia. Sic filꝰ (boc
est patris sapiētia) a patre solo. Spiritus sanctus autem
(hoc est vtriusq; amoꝛ) a ꝓre z filio. In hunc modū secū-
dus cherub inuenit quomodo in ꝓpiciatoꝛium cōsidera
tionis sue vultū vtiliter vertere possit, si in diuinarū rerū
speculatione similitudinis attestationē querit. Notādum
sane q; tria illa que in rōnali anima considerāda occur-
runt psonarum trinitatē non faciunt, q̄admodū tria illa
in deo fm̄ ꝓpietatū differentiā in tres psonas diuidūt.
Vide ergo q; in his que ꝓ o similitudine adducta sunt in
rationali animo/ad illā summā trinitatem maioꝛ est dissi
militudo q̄ similitudo. Nec mirum tame, quia secūdus
cherub dissimilitudinis latus in ꝓpiciatoꝛio nostro vici-
nius tangit. Latus autē similitudinis quasi longinquo
respicit. Si tibi mirū sit quomodo solus filius (patris vi-
delicet sapiētia) incarnatꝰ sit: quomodo in carne ad nos
venit: z tamē a patre nō recessit: perpēde q; z in imagina-
ria trinitate sola mentis sapiētia voci hūane incoꝛporat:
et per vocē coꝛporalem egreditur: egressa agnoscit, agni-
ta retinet: et tamē ab illa de qua nata est mente penitus
non separat. Multa sunt eiusmodi in rōnali mēte, ꝓpter
quod secūdus cherub debeat in ꝓpiciatoꝛium intēdere.
Ecce iam per expositionem tenemꝰ quomodo duo che-
rubin iuxta dīnum documētum seinuicem respicere ha
beant: tenemus nichilominus qua ratione/vel vtilitate
vultus suos in ꝓpiciatoꝛium vertere debeant.

¶ Q; frequētationē triū nouissimarū speculationū
sp comitet frequētia diuinaꝝ reuelationū. Cap. xxi.

¶ Illud quoq; nō negligēdum, nec sine diligenti
cōsideratione ꝑtereūdū q̄ dīnica voce ꝓmittit
cus ad moysen dicit. Inde loquar ad te desup
ꝓpiciatoꝛio videlicet, z de medio duoꝝ che-
rubin. Cogita q; magnū sit/vel quale oī hoꝛa cum opus
fuerit deū cōsulere: et i qualibet necessitate cū oꝑtuerit
diuinū consiliū q̄rere z accipe: et tūc aia duerterē poteris
q̄ sit necessariū/vel vtile hos tres nouissimos speculatio
nū modos familiares hr̄e. Inde (inq̄t) loquar ad te. De
quo q̄o loco/vel vnde: Desuper ꝓpiciatoꝛio (inq̄t) et de
medio duoꝝ cherubin. Si vult ergo familiare habere di-
uinū oꝛaculū, ascendat homo ad coꝛ altū: z mente trāsce-
dens dictū illud ꝓpiciatoꝛium, teneat duoꝝ illoꝝ che
rubin mediū: vt per tertium cōtemplationis genus ascē-
dat ad quintū et sextum. Quasi supra ꝓpiciatoꝛium ele-
uata mens in medio duoꝝ cherubin versatur, quādo cō
tēplatiua anima nō modo coꝛporalē, verū etiā spūalem
creaturam sublimi cōsideratione transcēdens in summe
vnitatis z trinitatis admiratione suspenditur. Quasi per
desuper ꝓpiciatoꝛium in huius admirationis speculam
erigimur, quādo ex rationalis creature inspectione: diui
nec̄ imaginis cōsideratione ad diuinitatis agnitionem
altius ꝓmouemur. Quasi inter ꝓpiciatoꝛiū et duos che-
rubin medij discurrimus, quādo ex mutua trium nouissi
marū speculationū collatione ad singulaꝝ hec tria specta-
culoꝝ genera lꝛ̄ter discurrere: z per summe trinitatis z
vnitatis speculum et imaginem ad eiusdem trinitatis et
vnitatis gloriā speculādā profundius penetrare. Si illud
q̄ de rōnalis creature dignitate: si z illud q̄ de creato-
ris dignatione/vel claritate agnouimus, libēter retracta
mus, frequēter in considerationem z admiratiōnē adduc
cimus, merebimur z illa circa eadē specꝰculoꝝ genera
ex diuina reuelatione agnoscere q̄ antea nullatenus po-
tuimus intelligere. Hoc est q̄ tibi ꝓmittitur cū dicitur.
Inde loquar ad te. Pensa ergo q̄s sit vtile fidei nostre sa
cramēta sepe retractare: z in frequenti memoria hr̄e/q̄
quidē ex eiusmodi studio diuinarū reuelationū frequētiā
poterimꝰ obtinere. Si igit illa q̄ de psonarum trinitate
et substātie vnitate i deo credimꝰ p mētis excessum vide
re: z pura ꝑ̄ acuaq; intelligētia capere nequimꝰ: nichilo-
minus tñ ea que inde catholica traditione accepimꝰ fide
tenemus, ꝓout nobis possibile est in frequētem conside-
rationē adducamus: vt ex eiusmodi studio diuinarū reue
lationū opiam ꝓmereri possimus. Puto siquidē q; di-
uinarū reuelationū consolatio non oīno pegrina erit eis
qui diuinoꝝ sacramentoꝝ archana fidei oculo tā frequē-
ter q̄ libenter aspiciūt: q̄to magis illis maxime familia-
ris erit qui ea intelligētie oculo assidue contēplādo: z per
mētis excessum, sepe vidēdo, desiderio suo satisfacere non
possunt: Qui igit moysi officiū gerit: qui curā pastoralem
suscepit: cui denicq; ex dīnico ꝓcepto incūbit populū dīi
de domo seruitutis educere/q̄ loca solitudinis traducere
in terrā ꝓmissionis introducere: debet vtiq; inter pre-
dicta illa tria cōtemplationū genera libero volatu circū-
ferri: vt possit semp dignus iueniri qui digne debeat tam
de sua q̄ de populi sui ignoratia quotiēs opus fuerit ex
dīni oraculo instrui, et sup quolibet incerto certificari. Si
igit agnoscere cupis ex inspiratione diuina q̄s sit voluntas
dei bñplacēs/atq; ꝓfecta, esto semp ꝓptus z ꝓn̄ ad
nouissima ipa tria spectaculoꝝ genera. Huius exercitij
merito mereberis fortasse ꝓmissionis illius veritatem
probare: inde loquar ad te.

¶ Q; in omni contemplationis genere contingit cō
templātem mentē excedere. Cap. xxii.

Quāuis autē familiare sit, z quasi ꝓdium vi
deatur duob⁹ nouissimis cōtēplationū gene-
ribus p mentis excessum videre: ecoꝛra autē
quatuoꝛ primis quasi domesticum est, et pene
velut singulare sine vlla animi alienatione in contempla
tionem assurgere, possunt tamen omnia/atq; solēt modo
vtroq; ꝓtingere. Nā ex illis q̄ primis cōtēplationū gē
subiacēt, possumꝰ q̄dā ex diuina reuelatione cognoscere:
et per mētis excessum cōtemplationis oculo cernere: ex
item q̄ ad duo nouissima contēplationū genera ꝓtinent,
solemꝰ ꝓout nouimus et valemus fm̄ cōem animi statū
in cōsiderationē adducere: z p ꝓtēplationē videre. Sed q;
illa semp que ad nouissima duo ꝓtinent humane mentis
perspicacia excedūt: cū ea iuxta cōsuetē oībꝰ animi statū
in cōsiderationē adducit, seu ecōtra vt aliq̄d in his ꝓspi
cacius z limpidiꝰ cernere possit, ipa mens hūana semet
ipsam excedit, z in abalienationē trālit, apte quidē eade
ipsa nō tā hūana effigie q̄ angelica forma, mistice expri
mere oporuit. Q; autē hec oīa sex cōtēplationū genē
possint p extasim cerni, mistico moysi exemplo tenemus
Q; vero sine vllo mētis excessu ꝑ̄ in cōtemplationē
adduci, ex typico illo beseleel opere habemus. Ut enim
moyses archam, z vtrūq; cherubin ex diuina reuelatione
videre potuisset montem ascendit: nebulam subintrauit.
Ut autē beseleel misticū illud opus oparetur z intueret,
nec montē/nec nebulā quesisse/vel subisse legit. Quid ei
autē montē subire, nisi fm̄ ꝓphetica sentētiā ad coꝛ alti
ascēdere: Eiusmodi vo mōtē nubes tūc tegit: qñ exterio
rum oīm mēoria mēti excidit. In hoc mōte moyses sex
diebꝰ moꝛat: et in septimo de medio nūbis ad dīni collo-
quiū vocat. Sex diebꝰ (vt notū est) opa nostra pagim̄ et
in septimo requiescimꝰ. Quasi sex ergo dies trāsigimus
in hoc mōte, quādo cū multo laboꝛe/magnaq; anxietu
dustria in eiusmodi sublimitatis statu assuescere nitis
quo mentis excessu solent exerceri.

quando tanta mentis subleuatio menti in oblectamētuꝫ
vertitur, z sine vllo laboꝛe subit. Quasi ad septimū iam
diem pertingit, quando in illo sublimitatis statu tandeꝫ
aliquādo ad summā animus trāquillitatez componit, vt
non solum omnem curam et sollicitudinem deponat,
immo vniuersas pene hūane passibilitatis metas exce-
dat. Ad colloquium dīni dīno vocante admittitur, quādo
ex diuina inspiratione z reuelatione in illā dīnoꝝ iu
diciorum abissum intromittit. In medium nebule moy-
ses ingreditur, quando humana mēs ab illa diuini lumi
nis immēsitate absoꝛpta summa sui obliuiōe sopitur: ita
vt mirari valeas, z iuste mirari debeas quō cōcoꝛdet ibi
nubes cum igne: z ignis cū nube: nubes ignoꝛantie cum
igne illuminate intelligētie. Ignoꝛātia z obliuio notoꝛuꝫ
z expertoꝝ cū reuelatione z intelligentia ꝓius ignotoꝝ
z eouscq; inexpertoꝝ. Nam vno eodēq; tempoꝛe huma-
na itelligētia z ad diuina illuminatur/ z ad humana ob-
nubilatur. Hanc subleuati animi pacem/obnubilationē
z illuminationē psalmista pacis verbis comprehēdit cū
dicit. In pace in idipsum dormiā z requiescam. Vera ita-
ter anima pacē tunc inuenit, qñ supra semetipsam ducta
humane passibilitatis molestias oīno non sentit. In hac
pace obdormit, quādo ad summā tranquillitatem con-
sopita quicquid sobria cogitare consueuerat, ei i obliuio
nem venit. Qui em̄ dormit: que circa ipsuꝫ sunt, immo z
semetipm̄ omnino non nouit. Recte ergo per sopoꝛē mē
tis alienatio exprimitur: per quā ab assuetis absentatur
z quasi per somnū occupata a reb⁹ humanis diuinaruꝫ
rerum contēplatione peregrinatur. Et tunc quidē in id-
ipsum obdormit, qñ in eo ꝑ̄ contemplationem z admira
tionē requiescit: cui vnum idemq; est esse omne q̄ est, q̄
solus veraciter dicere pōt. Ego sum qui sum. Dō igitur
moyses designat p septimū diem: hoc dauid aperti⁹ no-
minat pacē. Et q̄ apud illum est ingredi mediū nebule
hoc apud istū est obdoꝛmire. Et q; vnus requiescit in id-
ipsum: hoc est q; alius vocatus accedit, z moꝛatur apud
dīnum. Quasi ad moysi itaq; similitudinem montis
verticem ascendēs mediū nebule ingredit/ z archam tā
dictā, designatoꝛis cherubin dño reuelante videt/z con-
templatur, qñ per mentis subleuationez z alienationem
quis in sublimia raptus ad illa fer q̄ descripsimus contē
plationū genera ex diuina inspiratione ꝓmouet. Moy-
si vtiq; dictum est. Vide vt oīa facias sicut tibi in mon-
te mōstrata sunt. Et ei in mōte a dño monstrata sunt oīa
ergo non solum cherubin, sed etiā archa. Hoc est q̄ su-
perius tā dixi: q; ad quodlibet contēplationū genus per
tinentia possunt dño reuelante per mentis excessum vi-
deri. Sed ex beseleel opere nichilominus pōt perpendi
quia quelibet horū absq; vllo mentis excessu possunt et
solent in contemplationē adduci. Quid em̄ queso est ar-
cham fabricare/aurō vestire/coꝛona q; cingere/propicia
toꝛio tegere/cherubin adiungere, nisi gradatim quidem
in dicta contēplationū genera artē cōparare: z multo stu
dio atq; laboꝛe alia post alia addiscere z in vsum adduc
cere: z tandē aliq̄n opus consummare, z adyltimū in oī
bus perfectionem esse: Sed vt de archa taceam, q̄d vel de
ipsis cherubin dicam: Nunquid vt eos formaret/vel foꝛ
matos videret legitur vel montē ascendisse/vel nubez in
trasse: Unde et manifeste datur intelligi q; z illa nouis-
sima duo contēplationū genera quibus quasi propaum
esse videtur per mentis excessum exerceri: solent tamen
quandoq; infra humane comprehensibilitatis metas co
bibere. Omnia contemplationum genera possunt modo
vtroq; fieri: z modo per mentis excessum: modo sine ali-

¶ Q; excedendi donum alij fortuitum habent:
alij iam quasi ex virtute possident. Cap. xxiij.

Horum autem qui in suis contemplationib⁹
supra semetipos ducuntur, z vsq; ad mentis
excessum rapiuntur: alij hoc expectant, z ac-
cipiūt vsq; adhuc ex sola vocante gratia: alij
vero vt hoc possint sibi comparant (cum gra
tie tñ cooperatiōe) ex magna animi industria. Et illi qui
dem hoc donū quasi fortuitū habent: isti vero iam velut
ex virtute possident. Quasi fortuitū cuiq; est, illud q̄ q̄
vult vel, put vult nullo modo potest. Velut fortuitū igit
hoc fit, qui in hoc nichil ex ꝓpria industria valent: sed
solā vocantis gratie horā expectant. Jam vero velut ex
virtute eiusmodi gratie efficaciam habere dicendi sunt,
qui ex magna iam parte id possunt cum volūt. Uniꝰ rei
figurā habemus in moyse: alteriꝰ autem in aaron sacer
dote. Dō enim moyses in monte per nubē archā videre
meruit sola reuelantis domini gra fuit: nā vt eam ꝓ ar
bitrio videret in sua oīno potestate nō habuit. Aaron au
tem iā ex magna parte in potestate habebat, quotiēs id
ipsum ordo/vel ratio poscebat in sancta sanctoꝝ intrare
z intra ipsum velū archā dīni videre. Satis vtiq; constat
quia sancta sanctoꝝ in tabernaculo federis tenebat intꝰ
mum z secretissimū locū. Sicut ergo per verticē montis
intelligimꝰ mentis summū, sic per sancta sanctoꝝ intelli
gimus humane mentis intimū. Sed in hūano proculdu
bio animo idē est summū q̄ intimum: z intimū q̄ sum-
mum. Idē itaq; intelligimus per verticē montis, z ꝓoꝛa-
culum tabernaculi federis. Quid igit est montis verticē/
vel interius tabernaculū subire, q̄ summū z intimū mē
tis sinū ascendere apprehendere/z tenere? Per primuꝫ
nāq; tabernaculuꝫ illum quem omnes nouimus/intelli-
gimus cōem animi statum: per scōm vero intelligimus
illum quem pauci admodū nouerūt, qui fit per mētis ex-
cessum. Ad illum maxime pertinet sensus rationalis: ad
istum vero sensus itellectualis. In illo sane speculamur
inuisibilia nostra: in isto contēplamur inuisibilia diuina.
Sed hunc vtriq; statum (vnum videlicet omniꝫ notuꝫ
alterum aūt paucis expertum) diuidit/z secludit den suꝫ
obliuionis velum. Cū em̄ per mētis excessum supra, siue
intra nosmetipsos in diuinoꝝ contēplationē rapimur
exteriorum omniū statim, immo non solū eoꝝ que ex-
tra nos, verū etiam eoꝝ que in nobis sunt omniū obli
uiscimur. Et itē cum ab illo sublimitatis statu ad nosmet
ipsos redimus: illa que ꝓius supra nosmetipsos vidimꝰ
in ea veritate/vel claritate qua ꝓius perspexim⁹ ad no-
straꝝ memoriam reuocare omnino nō possumꝰ. Et q̄uis
inde aliquid in memoria teneamus: z quasi per medium
velum, z velut in medio nebule videamus/nec modum
quidē videndi: nec qualitatem visionis cōprehendere/vl
recoꝛdari sufficimus. Et mirū in modū reminiscentes nō
reminiscimur: z nō reminiscētes reminiscimur: dū viden
tes non quidemꝰ: z aspicientes nō perspicimꝰ: z intendē
tes nō penetramꝰ. Videes certe quia humana mens siue
in illud intimuꝫ archanoꝝ secretariū introeat/siue de
illo ad exteriora exeat: vides inq̄ qz vtrobiq; eam velum
obliuionis excipiat. Idem itaq; est nubem intrare: z se in
tra velum ingerere. Sed q̄uis ad vnū respiciat z illō q̄
moyses gerebat: et illud q̄ aaron agitabat: differt tñ in
hoc maxime q; vterq; agebat: q; ille ad alieni solūmodo
bene placuit in hoc hoꝛaꝝ respiciebat: iste quasi ꝓ officio
susceperat: et magna ex parte ꝓ voluntate gerebat. Si
vt aaron idoneꝫ posset z promptum haberet intra veluꝫ
intrare cum vellet/z oꝑteret, pontificalem sibi ornatuꝫ
z habitum in id officij idoneum comparauerat/atq; pos

Universidad de Deusto
Biblioteca

sidebat. Quid autem est habitum in id officij laboneum habere/nisi illa virtutū merita pparare per q̄ possit eiusmodi gratie officium in vsu habere? Oportet autem non in solo pontificali habitu, verumetiā cū aromatici fumi obnubilatiōe(iurta dñicum preceptū)incedere, qui vult ad interiora velaminis penetrare: vt introgressionis sue hora tanta celestiū desideriorum exalatione z quasi aromatici fumi exestuatione efferbeat quatin⁹ ei i despectū veniat: z omino quasi p nichilo reputet quicquid de interioris hominis ornatu placere poterat. Forte autē idez est moysen turbā ad pedem montis relinq̄re: z aaron ante ingressum tabernaculi cōmunem habitum deponere idem aūt moysen cum senioribus israel montē ascendere: z aaron cū pontificali ornatu in interiora tabernaculi intrare: nec forte aliud z aliud est illū (senioribus in ascensu montis relictis) cū solo iosue verticē montis apprehēdere: z istū cum aromatico incenso in sancta sanctoz, p perare: z idē nichilomin⁹ sit illū se i nebulā: istū se itra velū ingerere, vt hoc solū intervtriusq̄ actū q̄tū ad misticā traditionē differat, q̄ vn⁹ ex sola dñi vocatione: alter ex propria deliberatione ad secretū illud diuine reuelatiōis alloquium subintrabat.

¶ Finis libri quarti.

¶ Liber quintus incipit.

¶ Q tribus modis in gratiam contēplationis proficimus. Capitulum primum.

MOdis autem tribus in gratiam contemplationis proficimus: aliquādo ex sola gratia: aliquando ex adiuncta industria aliquando ex aliena doctrina. Horum triuz in tribus moyse videlicet/ beseleel z aaron typum vel exemplū habem⁹ eorum gesta consulim⁹. Moyses ꝓmo archam in monte z nube sine vllo industrie labore ex sola domini reuelatione vidit: beseleel quā videre potuisset propzio labore formauit. Aarō autem archam aliena iā operatione formatam videre cōsueuit. In morem moysi archam dñi sine aliqua hūana industria videmus, q̄z ex sola dñi reuelatione radium contēplationis accipim⁹ Sed tunc quali. iurta beseleel exemplū in idipsum ex propzio opere proficimus: cum in eādem gratiam nostro studio z labore artē comparamus. Tunc aūt vt archaz domini videre possimus quasi ex aliena operatione accipimus, q̄s ex aliena traditione eiusmodi gratie vsum assueuimus. Sed q̄ de industrie operatione dicimus, non sic accipi volum⁹ quasi sine gratie cooperatiōe aliquid omnino possimus, cum quelibet nostra industria non sit nisi ex gratia. Sed aliud est contēplationis gratiā diuinitus percipere: atq̄ aliud est eiusmodi donū dei quidē coopere propzio exercitio cōparare. Modis itaq̄ tribus hanc gratiā obtinem⁹: z modo quidez ex diuina inspiratione: modo ex propria exercitatione: modo aūt ex aliena traditione. Illud vero notandū q̄ quidā ad hanc gratiam ꝓpria industria, z sine alicui⁹ doctrine magisterio promouent: qui tamen in suis contēplatiōib⁹ vsq̄ ad mētis excessum nullo modo rapiuntur. Quidam aūt ad eādem gratiam ex aliena traditione magis q̄z propzio mētis acumine proficiunt, q̄ tñ in suis contēplationib⁹ sepe vsq̄ ad mētis excessum assurgunt. Hinc est q̄ beseleel archam quidē fabricasse, nō tñ ad illā intrasse legitur: aarō vero ad archam aliena iā operatione fabricatam, z itra velum collocatā ex more intrasse nō dubitat. Ecce nos i hoc opere quasi beseleel officiū suscepim⁹: qui te ad cōtēplationis studiuz instructiozem reddere, z quasi in arche operatione desudare curauim⁹. Lōge tñ mel psumi bac gratia precedis: si ex his que hactenus adiutus intrare prevaleas vsq̄ ad interioza velaminis: si illud qō quasi in patulo lab⁹am⁹, z iurta cōmunē vsum comprehēdim⁹ et assignamus /tu preualueris per mentis excessum perspicere: z quasi intra velū videre. Notandū quoq̄ q̄ quidam ea que per mentis alienationē conspiciūt ad semet ipsos reuersi iurta cōmunē anim⁹ sensum nullo modo capere /vel recolligere possunt. Hinc est q̄ rex nabuchodonosoz somniū vidit: sed excussus a somno visum somniū ad memoriam reuocare non potuit. Alij qō per excessus considerant postmodū facile retractant. Alij vt hoc possint multo labore desudant. Hinc est q̄ rex pharao somnium vidit, visumq̄ retinuit. Ecōtra autez rex nabuchodonosoz amissum somniū multa instāria recuperauit. z moysi quidē archa domini ex dominica reuelatione est monte ostēsa: postmodū aūt in valle familiariter nota, et frequēter visa. Alij itez qō rarū, z velut foztuitū hūt (in suis videlicet contēplationibus mente excedere) incipiunt aliquādo familiare habere. Hinc est q̄ moyses ad archā domini intra velum familiariter tandez intrauit, quā ad solam dñi vocationē z reuelationem ꝓius cernendi accepit. Multa sunt in his omnib⁹ sacramenta que modo nec possunt, nec debent tractari per singula.

¶ Quibus modis soleat omnis contemplatio contingere: mentis videlicet dilatatione: mētis subleuatione: mentis alienatione. Cap. ij.

TRibus aūt modis (vt mihi videt) contemplationis qualitas variat. Modo em agitur mentis dilatatione: modo mentis subleuatione: aliquando aūt mentis alienatione. Mentis dilatatio est q̄n animi acies latius expanditur, z vehement⁹ acuitur: modū tamen hūane industrie nullatenus supergreditur. Mētis subleuatio est q̄n intelligētie viuacitas diuinitus irradiata humane industrie metas trāscendit nec tamen in mentis alienatiōē transit, ita vt z supra se sit qō videat: z tñ ab assuetis penit⁹ non recedat. Mētis alienatio est q̄n presentiū memoria menti excidit: z in peregrinū quēdam z humane industrie inuiū animi statum diuine operationis transfiguratiōe transit. Hōs tres contemplatiōis modos experiūtur: quivsq̄ ad summā eiusmodi gratie arcē subleuari merēt. Primo surgit ex industria humana: tertius ex sola gratia diuina: medi⁹ aūt ex vtriusq̄ permixtione: hūane videlicet industrie/ z ex diuine. In primo gradu quasi archā nostro labore fabricam⁹: q̄n contemplandi artem nostro studio z industria cōparamus. In secundo gradu archa suppoztantibus humeris subleuatur: z quasi precedentis nubis vestigia sequit⁹/ cum industria satagente, z reuelationis gra cooperante, z quasi preeunte contēplationis radius dilatatur. In tertio gradu archa in sancta sanctoz infert: z quasi intra velū collocatur/ quādo contēplantis acumen ad immū mentis sinum colligit: z ab exterioum memoria obliuionis z alienationis velo secludit. Primo itaq̄ gradus pertinet ad arche fabricationē: scōs ad arche euectionez tertius ad eiusdem introductionē/ velicz obductionē. Ite primo illud recte intelligitur qō ad abraam a dño dicit. Leua oculos tuos, z vide a loco in quo nunc es ad aquilonē/ z ad meridiem/ ad orientē/ z occidentē. Omnē terrā quā cōspicis tibi dabo. De scōo illud recte itelligit qō de moyse scribitur. Ascendit moyses de cāpestrib⁹ moab in montez nebo in verticem fasga cōtra iericho. Ostenditq̄ dñs omnem terrā galaad vsq̄ dan. Ad tertiū autez

respicit q̄ dñs transfigurationis sue testes in montē excelsum ductos nube lucida obumbrauit: z (sicut superi⁹ iam dictū est) q̄ moyses per mediuz nebule ad dñm accessit: z in primo quidē alnaā nec iubetur montē ascendere: nec el legit ibi dñs aliquid ostendisse: sed a loco in quo erat iubetur oculos suos leuare: z terrā quā accepturus erat circūspicere. Nulla mentis a scētionis /vel ostensiōis ibi legitur in quib⁹ vel subleuate mentis exaltatio /vel diuine reuelatiōis demōstratio designet. A loco in quo sumus/vel esse consueuimus oculos nostros leuare: et quando in contemplationis nre spectaculis cōem z consuetū animi statū non deserim⁹. Comprehensibilitatis nostre modus locus est in quo interim p intelligentiā sum⁹. Vbe reditatis accipiende amplitudinē considerandus, q̄s ad ētam perfectionis latitudinē deuotionis nostre ꝓfectibus tandē aliq̄s pertingere possimus, contēplationis nostre oculis lōge ante preuidemus. Nichil in his scripture verbis innuit qō humanam industriā excedere videatur vnde z recte ad primū illum contemplandi graduz accomodatur. Sed q̄ moyses iubet montē ascendere: q̄ dñs dicitur illi terrā promissionis ostēdisse, attende q̄s exprēsse videatur scōm contemplandi gradū designare. Quid est illa moysi mōtana ascensio, nisi hūane mētis supra humane possibilitatis planū qdā in supna eleuatio? Quid aūt est dominica illa ostēsio/ nisi itime aspirationis infusa illuminatio? Terrā aūt promissionis ad diuinā demōstrationem prospicere /est future retributionis plenitudinem ex diuine illustrationis reuelatiōe cognoscere: z eius modi contēplationi insistere. Humane videt industrie q̄ moyses in montana ascēdit, gratie diuine q̄ dñs ei terrā promissionis ostendit. vñ z hoc scripture testimonium ad scōm quē dixim⁹ gradū respicere inuit. Q̄ aūt moyses in montē ascendit, ad dñm p mediū nebule legit accessisse, quomodo ad tertiū cōtēplandi modū/vel gradum respiciat, ex superius dictis satis possumus colligere. Quid em est ad diuine vocationis accessum nebulaz intrare nisi mēte excedere: et per obliuionis nebulā quasi in adiacentium memoria mēte caligare? Ad idem respicit q̄ discipulos xpi nubes lucida obumbrauit. Una itaq̄ z eadē nubes z lucendo obumbrauit, z obūbrādo illuminauit: quia et illuminauit ad diuina, et obnubilauit de humanis. His itaq̄ tribus modis oīs contēplatio solet contingere: mētis dilatatione: mentis subleuatiōe: mētis alienatione. Leua in circuitu oculos tuos, z vide. Ecce de illo contēplationis gñe qui sit mentis dilatatione. Qui sunt isti qui vt nubes volant: Ecce de mentis subleuatione. Ego dixi in excessu meo omnis homo mēdax. Ecce de mentis alienatione.

¶ De mentis dilatatione quibus modis soleat accrescere. Capitulum. iij.

TRe aūt contemplationis modus q̄ fit mentis dilatatione trib⁹ solet gradib⁹ excrescere: arte: exercitatione: attentione. Artē nobis ad aliq̄d veraciter comparand⁹, q̄n quomodo aliq̄d agēdum sit veraci traditione, seu etiā sagaci inuestigatione addiscim⁹. Exercitatio est q̄n id quidem qō arte percipimus in vsum adducim⁹: z in eiusmodi officij executionē nosipsos prōptos/z expeditos efficimus. Attētio est quādo studio qō exeq̄mur summa diligētia insistim⁹. Primū itaq̄ est cuiuscūq̄ discipline artē cōparare: scōm in vsum adducere: tertiū in id ad qō eruditi z exercitati sumus cū summa viuacitate insistere. His itaq̄ tribus (vt dictū est) gradibus sinus mētis dilatat: z ad omnem eruditionem vel disciplinā capaciorem efficit. Certe q̄to ampli⁹, q̄to firmius a qua didiceris, tāto ad ampliora/et profundiora capienda coplosius dilatatis. Sed z illud quidē nichilominus constare videt, q̄ quelibet disciplina eruditione percepta, vsu z exercitatione roborat/dilatatur/atq̄ perficitur. Item q̄d est q̄ in vno eodēq̄ studio in quo eruditi z exercitati sumus modo tenuius: modo p̄spicaci⁹ videmus, nisi q̄ scōm modū attētionis crescit dilatatio/et perspicacia mentis? Primus ergo gradus est artis ipsius perceptio: secund⁹ eiusdez frequēs exercitatio: tertius ipsius exercitij diligens z studiosa intētio. Ad primū itaq̄ dilatationis sue gradū mens hūana admonet, cum ei per ꝓphetā dicit. Statue tibi speculā: pone tibi amaritudines: dirige cor tuū invitā directā in qua ābulasti. De secundo audis cū legis. Super custodiaz meam stabo: z figam gradū sup munitionē: z contēplabor q̄d dicat michi De tertio est illud. Trāsite ad insulas cethim z videte: z i cedar mittite, z considerate vehemēter. Quid est aūt speculam statuere, nisi contēplandi scientiā comparare? Ad hoc em speculā erigimus, vt in longinquū videre: z visuz nostrum in oēm partem dilatare possim⁹. Recte itaq̄ ista mentis dilatatio in his verbis designatur in qua contēplationis specula erigit: z eiusmodi studij scientia comparatur. Quid est aūt super custodiā stare: z gradū figere nisi speculandi scientiaz vsu firmare? Quod em vnus vocat speculam: hoc alius dicit custodiā. Ob publicam em seu priuatam custodiā speculas solemus erigere, vt inde prospicientes possimus imminētia pericula longe āte p̄uidere. Sic z nos contēplationis gratiā quasi spūalē speculam erigim⁹, vt tētatoris insidias preuenire possimus. Aliud est aūt speculam statuere/ vel ascēdere: atq̄ aliud eam ipsa stare/seu etiā gradum figere. Illud est discipline comparandē: istud discipline exercende. Ob aūt vehementer considerare iubemur, quis q̄so nō videat quomodo ad tertium illum dilatationis nostre modū pertineat In cedar (inquit) mittite, z considerate vehemēter. Et re ꝑe quidem hoc dicit, atq̄ precipit: quia ex vehementia considerationis/ et attentionis crescit/z dilatatur capacitas mentis. Si his itaq̄ tribus proficiendi gradibus diligenter insistis: ad magnam perspicacie perfectionem magis magisq̄ dilataberis. Magna in his mentis dilatatio: sed non minor delectatio.

¶ De mentis subleuatione quibus soleat gradibus assurgere. Capitulum. iiij.

IPchilominus aūt ille contemplandi modus q̄ mentis subleuatione accidit, tribus gradibus accrescit. intelligētia nāq̄ humana diuinit⁹ inspirata, z illo celesti lumine irradiata aliquando subleuatur supra scientiā: aliquando etiā supra industriam: aliq̄n aūt etiā supra naturam. Supra scientiā mētis subleuatio ascendit: q̄n quilibet nostrum tale aliq̄d ex diuina reuelatione cognoscit qō modum ꝓpriē scientie/ vel intelligentie excedit. Supra industriā mētis subleuatio erigit, quādo ad illud humana intelligentia diuinit⁹ illuminat ad quod nulla sua sciētia sufficit: nec illa quaz interim habet: nec vlla sua industria cōparare valet. Supra naturā mentis sinus dilatat, quādo humana intelligentia diuina inspiratiōe afflata non cuiuscūq̄ bois, sed generaliter totius hūane nature modū, industriaq̄ metas transgreditur. Supra scientiā speculationis animus eleuatur, cuz experitur qō dicit. Accedat homo ad cor altum: z exaltabit deus. Tunc quidē deus in cōspectu subleuate mentis exaltatur, q̄n deo reuelante et aliq̄d de diuine maiestatis celsitudine ostēdit /qō eatenus habite sciētie modū excedere videat. Diuinitatis nāq̄ illa celsitudo q̄ in seipsa quō crescere/vel exaltari valeat nō habet, quotidie in nostra cognitione crescere, z contēplationis no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtre aſpectibus ſublimior apparere valet. Supra ſ̄ entis autem induſtriaz mens ſubleuata attollit, q̄ in ipſa impletur qđ dicitur. Expandit alas ſuas ꝛ aſſumpſit eos atq̄ portauit in humeris ſuis. Certe non eſt induſtrie hūane p aeꝛ̄. iter legere. Sed quo ire non poſſum⁹ ſupportā tium alis ferri poſſumus. Supra induſtriā itaq̄, nō autez ſupra naturā videtur eſſe p aera iter habere. Supra induſtrie itaq̄ ſue metas contēplatiua anima aſcendit, quando diuina dignatio archanoꝝ ſuoꝝ manifeſtatione ꝛ quaſi alaꝛ ſuarum expanſione/vel ſubleuatiōe illi illud ſupereminentis ſcientie faſtigium eam attollit quo nulla vnq̄ ſua induſtria ire poſſit. Sed illa mentis ſubleuatio humane proꝛſus nature (vt videtur) modū trāſcendit, ad quā ꝓpheta ſuſpiraꝛit, cū dixit. Quis michi dabit pennas ſicut colūbe/ꝛ volabo, ꝛ requeſcā. Ille quidē reſpicit qđ dñs p yſaiā ꝓmittit. Qui confidunt in dño mutabūt fortitudinem: aſſument pennas vt aquile. Supra humanaz naturam eſt, ꝓculdubio pennas habere: ꝛ pro volūtatis arbitrio ad alta volare. Quid eſt aūt pennas quaſi cōtra naturā accipere/niſi miram quādam contemplandi efficaciā ex virtute poſſidere: quo poſſit cū voluerit in ſcī. etioris ſcientie ardua, ꝛ omni hūane induſtrie inuia perſpicacie tue penna penetrare? Pennata itaq̄ animalia veraciter tunc eſſe incipimus: q̄n gratie munere in idipm diuinit⁹ accepto hūane conditionis metas contēplationis noſtre volatu tranſcendim⁹. Omne autem genus ꝓphetie ſi tñ fuerit ſine mentis alienatiōe videt ad hūc tertium ſubleuationis gradū pertinere. Nōne eñ ſupra humanā naturā eſt videre de ꝓteritis qđ iā nō eſt: videre de futuris qđ nondum eſt: videre de preſentibus qđ ſenſu⁹ abſens eſt: videre de alieni cordis ſecretis qđ nulli ſenſui ſubiectum eſt: videre de diuinis qđ ſupra ſenſuz eſt. Reſtat adhuc illud querere quib⁹ videlicet cauſis ſoleat humane mentis exceſſus accidere: vel quibus etiam ſoleat gradibus excreſcere.

¶ Qꝛ triplici ex cauſa fieri ſoleat humane mētis exceſſus. Capitulum. v.

TRibus aūt de cauſis (vt michi videt) in mētis alienationē abducimur. Nam modo pre magnitudine deuotionis: modo pre magnitudine admirationis: modo vero pre magnitudine exultationis fit vt ſemetipſam mens omnino non ꝓpiat: et ſupra ſemetipſam eleuata in abalienationem tranſeat. A magnitudine deuotionis mēs hūana ſupra ſemetipam eleuatur, q̄n tanto celeſtis deſiderij igne ſuccenditur, vt amoris intimi flāma vltra humanū modū excreſcat, q̄ animam humanā ad cere ſimilitudinem liquefactam/a priſtino ſtatu penitus reſoluat ꝛ ad inſtar fumi attenuataz in ſupna eleuet: ꝛ ad ſumma emittat. A magnitudine admirationis aia humana ſupra ſemetipſam ducit: q̄n diuino lumine irradiata, ꝛ in ſumme pulchritudinis admiratione ſuſpenſa tam vehementi ſtupoꝛe concutit, vt a ſuo ſtatu fundit⁹ excutiatur: ꝛ in modum fulguris choruſcātis q̄to profundius per deſpectum ſui in viſe pulchritudinis reſpectu i ima deijcitur, tanto ſublimius, tanto celeriūs per ſummoꝝ deſiderium reuerberata, ꝛ ſuper ſemetipſam rapta i ſublimia eleuatur. A magnitudine iocunditatis/ꝛ exultationis mens hominis a ſeipſa alienatur/q̄n intima illa iterne ſuauitatis abundantia potata, immo plene inebriata, quid ſit/quid fuerit penitus obliuiſcitur: ꝛ in abalienatiōis exceſſum tripudij ſui nimietate traducitur: ꝛ in ſupmundanuz quēdam affectum ſub quodam mire felicitatis ſtatu raptim tranſformatur. ¶ Vdiu igitur huiuſmodi exceſſus in nobiſmetipſis mirabiliter ſentimus, qđ aliud q̄ qđ ſuperi⁹ prelocuti ſumus de nobis ſentire debemus: niſi q̄ minus diligimur/niſi q̄ minus diligimus? Si enim quiſquis eſt plene/perfecteq̄ diligeres: forte dilectiōis tue nimietas eſtuantiſq̄ deſiderij anxietate in eiuſmodi te raperet exceſſus, quales tibi ſuperius ex parte deſcripſimus. Itez ſane ſi diuina dilectione plene dignus extitiſſes: ſi tanta dignatione te idoneū exhiberes, forte tanta luminis ſui claritate itelligētie tue oculos irradiaret: tāta intime dulcedinis ſue ſuauitate cordis tui deſiderium inebriaret, q̄ret ſi in ſupra temetipm raperet: ꝛ per mentis exceſſum in ſuperna eleuaret. Hos aūt tres anagogicos exceſſionis modos eodē quo hic illos ordine poſuim⁹/miſtice q̄dem deſcriptos in canticis canticoꝝ (vt arbitroꝛ) inuenie mus. De primo quidē recte illud intelligitur quo dicitur. Que eſt iſta que aſcendit per deſertuz ſicut virgula fumi ex aromatib⁹ myrre ꝛ thuris: ꝛ vniuerſi pulueris pigmentarij. De ſcdo autem recte illud intelligim⁹ qđ longe poſt in eiſdē canticis legimus. Que eſt iſta que ꝓgredit quaſi auroza cōſurgens. Ad tertiū autem recte illud accomodaꝛ qđ in nouiſſimis legitur. Que eſt iſta q̄ aſcendit de deſerto delitijs affluens innixa ſuper dilectum ſuum?

¶ Qꝛ primus excedendi modus ſurgat ex magnitudine deuotionis. Capitulum. vj.

VTrum aūt melius noſſe q̄ conuenīēter primuz illud ad primū excedendi modū poſſimus accomodare? Primus itaq̄ mentis exceſſus fit, vt ſuperius audiſtis) ex deſiderij anxietate ꝛ magnitudine deuotiōis. Fum⁹ aūt ſemp ſurgit ab igne. Quis aūt neget amoꝛem ſpiritalē ignem eſſe? Recte itaq̄ illa mētis in ſuperna elevatio q̄ ex feruoꝛe dilectionis oꝛitur/fumo (ni fallor) comparatur. Quid aūt itelligim⁹ per eiuſmodi fumū niſi deuote mentis deſideriū? Quaſi ergo fum⁹ anima in ſupna aſcendit, q̄n dilectione feruente, ꝛ in hoc ipm vrgente/ſuū eā deſideriū ſuper ſemetipz rapit. Eſt aūt virgula (vt oēs nouimus) ꝛ gracilis/ꝛ recta. Vt ergo virgule ſimilitudinem in ſe trahat aſcenſio rationis, ſit animus, ſit vnicū deſideriū tuū, ꝛ ſurgens ex intentione recta. Si autem per mirram, carnis contritionem perthus vero cordis deuotionē: per vero ſuz aūt pigmentarij pulueꝛ, virtutū omniū intelligimus conſummationē attende quomodo hec oia in eandem ſniam concurrunt, que oia per ſe facile intelligi pñt. Nam hoc ſatis conſtat quia quiſquis caritate plenus eſt/cetera virtutū inſignia non habere non poteſt. Si eñ a poſtolo credit, conſummatio virtutum eſt caritas. Illud ſane ſtandum q̄ ais ſancta tunc veraciter quaſi fumus ꝛ per deſertum aſcendit, quādo ex his q̄ in ſemetipſa iuenit ſeu bonis/ſeu malis, affectum ſuum in celeſtis ſponſi deſiderium accēdit. Maioꝛ aūt (ſed q̄tum ad meritū) mihi eſſe videt ex mentis eleuatio illa q̄ fauente quidem gratia ſurgit ex intentione, ꝛ intenſione ꝓpria, q̄ illa q̄ ſurgit ex ſolꝛ reuelatione/vel aliqua inſpiratione diuina. Qꝛ ergo ceteris dignauit, oportet aiam ab eiuſmodi aſcenſione incipere ꝛ primo quaſi per deſertū diſcedere. Verūtamen vt exeat ipſa velut virgula fumi fiat (q̄uis per deſertum fieri incipiat) ꝛ oꝛtet vt ſupra ipm deſertum aſſurgat. Alioquin, mens ipſa in mentis exceſſum non rapitur, niſi ſupra ſemetipſam eleuetur: niſi ſemetipſam in imo deſeraꝛ: ꝛ ſeipſam deſerendo deſertuz faciat: quo deſerto in mozem fumi magis magiſq̄ in ſublimia tranſcendat.

¶ Qꝛ primus exceden⁹ii modus qñdoq̄ fiat ex ſola feruēris deſiderij exeſtuatione. Cap. vij.

SOlet tamen eiuſmodi mētis exceſſus modo fieri ex ſola deſiderij feruentis exeſtuatione: modo vero ex eiuſmōi exeſtuatiōe, q̄ ex adiūcta ſibi diuina reuelatione. Cur em ſpiritalis ille et incorporeus diuine dilectionis ignis eādē vim in ſpiritalib⁹ nō obtineat quā ignis iſte corporeus in reb⁹ corporalibus habere conſueuit? Satis nouim⁹ qđ ignis iſte corporeus in vaſis q̄uis modico liquoꝛe perfuſis, operari ſoleat. Et primo quidē incipit liquoꝛē ipſum ab imo q̄uertere: poſtea vero nunc i hanc/nunc in illam partē: nūc ſurſum/nūc deoꝛſum iactare: ꝛ paulatim quidē ad ſuperioza attollere: tenuiq̄ vas ex quouis modico vſq̄ ad ſummū replere: tandē aūt ſupra ipſum attollere: ꝛ cū violentia quadā interioza euacuare ꝛ foras effūdere/fortiterq̄ ejicere. Sic ſic ſane anim⁹ humanus diuino igne ſuccenſus it ſepe in ſeipſo contra ſemetipſum feruens/ꝛ fremens: eſtuans ꝛ ſpumās: ſibijpſi iraſcens: ſeipſum deſpiciens: ſibijpſi vehemēter indignās ſemetipſum vehementer conculcans. Summis inhiās: et in ſupermundana geſtiens: ꝛ dū eiuſmodi eſtu diuti⁹ vrtur multiq̄ iactat: dū per inferioꝝ contemptum ab infimis repellit: ꝛ per ſupernoꝝ deſideriū ad ſuperioza trahit, fit ſepe vt impetu ſpūs impellente deſiderio extra ſemetipſum/ꝛ ſupra ſemetipm electus, ſuiq̄ penitus oblitus, ꝛ in extaſi ſubleuat⁹ tot⁹ in ſuperioza rapiat. In huc modū celeſtis deſiderij ardoꝛ cū vehementer exeſtuat animam hūanam diuino amoꝛe feruidā ſupra ſemetipſaz leuat. Et ſicut ſuperioꝛi exēplo probare poſſum⁹, quilibz pigmentarij puluis aromatic⁹ igni iniectus inq̄tū a voraci flāma non conſumitur, per tenuem quidē vtpote fumigabūdā exalationē per violentiā ardoꝛis in ſuperna emittitur. Videſ obſecro quō natura iterrogata/vel ſcriptura cōſulta vnū eundemq̄ ſenſum pari loquūtur ꝛcordia: Ex ſolo itaq̄ feruētis deſiderij eſtu fieri valet ꝛ ſolet diuinis inflāmate mentis exceſſus, quēadmodū ſupius prelocuti ſumus.

¶ Qꝛ primus excedendi modus qñdoq̄ fiat tam ex eſtuanti deuotione, q̄ ex adiūcta ſibi diuina reuelatione. Capitulum. viij.

ITē aliquādo eiuſmodi mentis alienatio occurrentibus ſibi inuicē hinc eſtuantis anime deſiderijs/illinc mirando aliquo diuine reuelationis ſpectaculo: qđ ex illo abrabe ꝓmo egreſſu colligere poſſumus, de quo ſupius aliqua locuti ſum⁹. Quid em de eo ait ſcriptura? Apparuit aūt ei dñs ſedenti in ꝓuille mābre, ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo feruoꝛe diei. Cūq̄ eleuaſſet oculos apparuerunt ei viri ſtāres prope eū. Quos cū vidiſſet occurrit in occurſus eoꝝ de oſtio tabernaculi ſui. Si per tabernaculū humane mentis habitaculuz intelligimus: quid erit eiuſmodi egreſſus, niſi mentis hūane exceſſus? Duobus nāq̄ modis extra noſmetipos ducimur. Raz modo extra noſmetipſos, ſed infra noſmetipſos deſcendimus: nō extra noſmetipos, ſꝛ ſupra noſmetipos leuamur. In illo ad mūdana capiuamur: in iſto ad ſupermūdana reducimur. Sed ſicut ē gemina digreſſio: ſic vtriq̄ eſt gemina reuerſio. Ab vtroq̄ egreſſu quaſi ad cōuerſationis noſtre habitaculū reuertimur, q̄ poſt mūdana negocia/vl poſt celeſtiū contēplationū ſpectacula ad circūſpectionem morū noſtroꝝ mentis noſtre oculos reducim⁹: ꝛ in tima noſtra diſcutiētes quales ipſi ſimus ſtudioſa retractatione perſcrutamur. De prima reuerſione illud recte itelligit qđ de prodigo filio in euāgelio legit, quia in ſe reuerſus dixit. Quāti mercēnarij i domo patris mei abundant panib⁹: ego aūt hic fame pereo. De ſecūda vero reuerſione nichilomin⁹ recte intelligimus qđ de apl̄o petro alio loco legim⁹. Petrus ad ſe reuerſus dixit. Nunc ſcio vere, q̄ miſit dñs angelum ſuū ꝛc. Ecce vteroq̄ ad ſe reuerſus legitur. Sed cur hoc, niſi q̄ a ſeipſis prius exiſſe videbantur? Nā vnus longe a ſe in longinquā regionem ducitur, alter angelico ducatu ſupra cōem humane poſſibilitatis ſtatuz mentis alienatiōe leuat. In primo itaq̄ egreſſu deſcendit ad ima: in ſcdo dño approꝓinquauit⁹. Quid igitur eſt ille egreſſus per quē dominо occurritur, niſi humane mentis exceſſus, per quē ſupra ſemetipam rapta i diuine contemplationis archana ſuſtollit? Si ergo egreſſionis eius cām querim⁹ citi⁹ inuenim⁹. Nam viſio que exteri⁹ apparuit, ꝓculdubio eum ad exterioza traxit. Apparitionis aūt diuine cauſa latenter innuit in eo q̄ ei dominus apparuiſſe dicit in ipſo feruoꝛe diei ſedenti quidē in oſtio tabernaculi ſui. Videſ certe q̄ caloꝛ diei feruebat quando ei dominus appareba. Quis q̄ſo eſt iſte feruoꝛ diei, niſi eſtuatio ardētis deſiderij? Amoꝛ itaq̄ ille q̄ tenebras dirigit: amoꝛ inq̄ qui lucem odit, diei feruoꝛ dici non dz. Scimus autem quia qui male agit odit lucem. Qui autem facit veritatem venit ad lucem vt manifeſtētur opera eius, quia in deo facta ſunt. Quid itaq̄ aliud ē feruoꝛ diei niſi feruidus amoꝛ veri: deſiderium veri ꝛ ſummi boni: ſub quali feruoꝛe patriarcha tunc tēpoꝛis eſtuabat: qualis deniq̄ eum a domeſticis ſuis repellebat: ꝛ eū in oſtio/ꝛ in ocio ſedere, tantūmodo vacare/ꝛ videre cogebat ambientē ꝛ optantē abſq̄ dubio diuine aſpirationis auram percipere: deſiderijq̄ ſui eſtus illius afflatu tēperare. Perpēdis (vt arbitroꝛ) quō ille ſub quo tūc eſtuabat feruoꝛ illuc eū trahebat vñ illos tres perſpicere potuiſſet, quos iure adoꝛādos non dubitaret. Forte ſi tunc domeſticis ſuis intenderet: ꝛ tabernaculi ſui intima teneret adoꝛandas illas perſonas minime vidiſſet: ꝛ ſi nō vidiſſet, tūc tempoꝛis forta ſſis non exiſſet. Duo igitur in vnuz occurrunt que egreſſionis illius occaſionē prebuerūt: nimietas feruoꝛis/ꝛ nouitas viſiōis. Juxta huius rei ſimilitudinē ſepe in mente humana agitur, vt dū nimio celeſtis deſiderij incendio vaꝛur/aliq̄d ex diuina reuelatione videre mereatur vñ ad illos theoꝛicos exceſſus adiuuet.

¶ Qꝛ ſecundus excedendi modus fieri ſoleat ex magnitudine ammirationis. Cap. ix.

HEc interim de illo mētis exceſſu dicta ſunt qui ſurgit ex magnitudine deuotionis: nunc de illo dicendum videt qui ſurgere ſolet ex magnitudine admiratiōis. Quis aūt neſciat inde fieri admirationez cū aliquid cernim⁹ preter ſpem, ꝛ ſupra eſtimationez? Nouitas itaq̄ viſionis, ꝛ rei vix credibilis adducere ſolet admirationē mentis: q̄n aliquid incipit videri qđ vix poſſit credi. Ille igitur mētis exceſſus q̄ ex admiratione oꝛit, attende q̄ cōueniēter deſcribāt in eo qđ dicit. Que eſt iſta q̄ ꝓgredit quaſi auroza conſurgens. Quid eſt auroza niſi lux noua tenebriſq̄ permixta? Et vñ queſo admiratio niſi ex inopinato/icredibiliq̄ ſpectaculo? Habet itaq̄ ipſa admiratio lucem ſubitā/tenebriſq̄ permixtā: lucem viſionis cū quibuſdam reliquijs incredulitatis/ambiguitatiſq̄ tenebris, ita vt modo mirabilē mens abſq̄ dubio videat qđ credere vix valeat. Sed rei nouitatē q̄to magis miratur, tanto diligentius attendim⁹: ꝛ q̄to attentius perſpicim⁹, tanto plenius cognoſcimus. Creſcit itaq̄ ex admiratione attentio: ꝛ ex attentione cognitio. Mens itaq̄ velut aurora conſurgit, que ex viſionis admiratione paulatim ad incremēta cognitionis proficit. Auroza ſiquidem paulatim eleuatur: eleuando dilatatur: dilatando clarificat: ſed miro modo diu tandem in diem deſinit/per promotionis ſue incrementa ad defectum venit: ꝛ vnde accipit vt maioꝛ ſit, inde ei accedit/tandeq̄ accidit vt o ino non ſit. Sic vtiq̄ ſic hūana intelligentia diuino luce irradiata: dū in intellectibilib⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōtēplatione suspendit: dū in eorum admiratiōe distē
ditur: cōto semp ad altiora / vel mirabiliora ducit, tanto
amplius, tanto copiosius dilatat: & vñ infimis remotior
inde in semetipsa purior / & ad sublimia subtilior inuenit
Sed in huiusmodi subleuatione dū mēs humana semper
ad altiora crescit: dum diu crescendo tandem aliqñ hūa-
ne capacitatis metas transcendit: fit demū vt a semetip-
sa penitus deficiat: & in supmundanū quēdam transfor-
mata affectū tota supra semetipsaz eat. Et sicut matuti-
na lux crescendo desinit: nō quidē esse lux: sed esse lux ma
trutina, vt ipsa aurora iam non sit aurora: ita hūana intel
ligentia ex dilatationis sue magnitudine quandoq; acci
pit vt ipsa iam nō sit ipsa: non quidem vt non sit intelligē-
tia: sed vt iam non sit humana: dū modo mirabili / mu-
tationeq; incomprehensibili efficitur plus q̄ hūana, dum
gloriam dñi speculando in eandem imaginē transformā-
tur a claritate in claritatē tanq̄ a dñi spū. Ex his igit̄ per
pendis (vt arbitror) q̄ proprie / q̄ expresse ille mentis ex-
cessus q̄ ex admirationis magnitudine oriit ex mistica de
scriptione designat in eo qđ dicitur. Quo. st ista que vi
greditur quasi aurora cōsurgens.

¶ Q; scōs excedendi modus quandoq; a sola
admiratione incheat & in eodem tenore perse-
uerat. Capitulum. xj.

Nec tamen dicim⁹ in hac secūda mentis excessione humane ꝓmotionis modū semp / & vbiq; eundē consummationis exitum habere. Vi
demus in rebus exterioribus quid de rebus i-
terioribus estimare debeam⁹. Si enim vas aque solis ra
dio supponas: ipsam mox aquam videbis luminis splen
dorem ex se in superiora refundere: & claritatem quidem
ablq; caloꝛe tñ in summa leuare. Sic mīti sane diuine re-
uelatiōis radios suscipiunt. Sed non inde eque omnes ad
eandē vim dilectionis ꝓficiūt. Et cū bonoꝛ omniū au-
ctoꝛ gratie sue in nobis dona commendet, ex eadē re di
uersos in diuersis, modo tēpoꝛibus, modo personis esse
ctus exhibet. Ꝑpende obsecro ex ꝓposito exēplo q̄s
quis hec legat / vel audis, q̄d ille in nobis diuine reuela-
tionis / eternicq; luminis radius efficiat: Quomodo hūa-
nam intelligentiā ex infusionis sue illustratione supra se
metipsam leuat: attende qualiter hec ꝓpositi tibi exem-
pli ꝺoꝛibꝰ la hunc de quo modo loq̄mur humane mentis
excessum ex qualitatis sue similitudine proponat. Quid
est aqua nisi cogitatio humana, que semp ad inferiora la
bitur, nisi sub districtionis magne moderamine cohibea
tur: Aque in vase collecta cogitatio meditationi intēta
& per intentionē dilata. Aque collectio, cordis meditatio
Et huiusmodi aquē, dū radius se infundit, quādo diuina
reuelatio meditationi occurrit. Sed cū aqua radiuz in se
superni luminis accipit: fulgoꝛē quoq; luminis & ipsa (vt
dictum est) ad superiora emittit: & mirū in modū illuc vt
q̄ radiuz luminis ex se leuat quo ipsa per se nullo modo
ascendere valet. Et cū tanta sit differentia aq̄ & luminis:
ei tamen quē de se luminis radio emittit nō nichil sue si-
militudinis impꝛmit, ita vt tremula tremulū: quieta quie-
tum: puriꝰ puriꝰē: diffusior diffusiorem efficiat. Iuxta
hanc sane similitudinē cū inaccessibilis illius & eterni lu-
minis reuelatio coꝛ humanū irradiat: humanā intelligē-
tiam supra semetipsam, immo supra omnē humanū mo
dum leuat: & illuc intelligentie radius diuini luminis ifu-
sione / admirationisq; reuerberatiōe de imis ad summa re
silit, vbi nulla igenij perspicacia, vbi nulla artis industria
humana ratiocinatiua ascendere sufficit. quo mente hu-
minis diuine claritatis splendoꝛ profundius penetrat: eo
altius stupoꝛis sui magnitudinē le[illegible]cussa & p extasim sub-
leuata, in diuinoꝝ archanoꝝ sublimibus sublim⁹
resultat. Illud aūt omnino constare debet, quia q̄to ple
nius atq; perfectius ad intimā animus pacē & tranquilli
tatē componere se prevaluerit: tanto firmius; tanto ꝑ-
cius in hac subleuatione summe luci per contemplatio-
nem inherebit: & proculdubio q̄tō purioꝛ ad integritatē
q̄to diffusioꝛ ad caritatem, tanto psapicacioꝛ, tanto capa
cioꝛ inuenitur ad supermundanoꝝ, et supcelestiū con
templationem.

¶ Q; in secūdo excedendi modo quādoq; di-
uina reuelatio nre meditatiōi occurrit. Cap. xij.

Standū sane q̄ ille diuine rel[illegible]elationis splen
doꝛ, q̄q; preueniēti meditatiōi occurrit: q̄q;
ipsam humanā meditationem preuenit & mo
do querentē adiuuat: modo excitat torpentem
vel dormientem euigilat. Hinc est q̄ regina austri Regem
salomonē questionibus pulsat: & ꝓpositis enigmatibus
vniuersa ab eo didicit q̄ illi proponebat. Hinc est q̄ vinc
centum petrum angelus cū luce visitās a torpoꝛis sui somno excutit, & educit. Quid em̄ loquitur scriptura de regi
na austri que venit audire sapientiam salomonis, nisi q̄
docuit eam salomon omnia verba q̄ ꝓposuerat? Quid
est illa regina austri, & illius calide regionis inhabitatrix
& dña / & videndi salomonis desiderio succensa: Que (in
q̄) est ista regina nisi quelibet anima sancta sensib⁹ & ap
petitibus carnis / cogitationib⁹ / & affectibus mentis fo
titer presidens: & summi regis / vericq; ꝓcsus salomonis
dilectione feruens, videndi desiderio ardens: Eiusmo
di regina summe sapientie regē propositis enigmatibus
& frequētibus interrogationibus impetit, quādo quelibet
anima deuota de diuino adiutoꝛio presumēs, inuestigā
de veritatis studio vehementer insistit. Audit q̄ queri-
quando & illa ad q̄ ex propria industria non sufficit, sepe
inter oratiouz suspiria ex diuina reuelatione cognoscit.
Videam⁹ adhuc q̄d de eadem regina diuinus adhuc ser
mo proponat, cū item subiungens dicat. Videns aūt re
gina saba omnē sapientiā salomonis: & domū quā edifi-
cauerat: & cibos mense eius & habitacula seruoꝝ: & ordi-
nem ministrantium: vestes quoq; eoꝝ: et holocausta que
offerebat in domo dñi, nō habebat vltra spīm. videns (in
quit) regina saba. Ecce modo videns describitur que nul
us proponens / & quer⁹ proponebatur. Et de tanta q̄d
viderit: & intellige q̄ta itelexerit. Videns (ait) regina sa-
ba omnem sapientiā salomonis &c. Ecce q̄ta: ecce qua-
lia anime deuote, anime studiose datur ex diuina reue-
latione cognoscere. Ꝑpende q̄ magna: attende q̄ mi-
randa videndo diuinit⁹ cognouerit q̄ diu videndo, mul
tumq; mirando, tandē pre admiratiōis magnitudine ad
spūs sui defectū venit. Ecce quo ordine processit: vel ad
quē tandem exitum venit. Paius q̄rit / & audit. postea vi-
det / & intelligit: tandem autem obstupescit / & deficit. In
terrogat quod discat: contemplatur quod miretur: stupet
vt mente excidat mentemq; excedat. Primum est medi
tationis: scōm contemplationis: tertium extasis. Ecce q̄
bus ꝓmotionis gradibus subleuat animus humanus.
Meditatiōe, recto assurgit in cōtēplatiōnē: cōtēplatiōe
in admiratiōnē: admiratiōe i mētis alienationē. Manife
sto (vt arbitror) exemplo tā tenetis q̄ ex magnitudine ad
mirationis incidat hō in excessum mentis. Quid em̄ aliō
illi fuit spīm nō habere nisi mēte excedere: vel vnde ei hoc
accidit, nisi ex multa admiratione? Quonā modo quēso
regina ista sine spū fuit, nisi q[illegible] spū ipsius a semetipo
alienatus fuit? Sed illud hoc loco in memoriā redit, q̄d
& semetipso alī⁹ quidē dicat. Ego (inq̄t) iohānes fui in
spū. Ecce iohannes esse sibi spū attestatur: ecce regina au
tē spīm non habere asseritur. Quid ergo? Ille in spū fuit
ista sine spū fuit? Quis ad hec idoneus? Si iohannes in
spū fuit, quis michi exponat vtrū scōm carnem: vtruz se-
cundum spīm ibi fuerit? Sed quō secundum carnē in spū
esse potuit: cū corpus omne nisi in corporali loco esse nō
possit? Si ergo scōm spīm ibi esse credit: quis edisserat quo
modo spūs in spū eē dicatur? Quid aūt de regina austri
dicturi sumus? Nūquid nam corpus exanime remansit
quādo spiritū nō habere iam cepit? Quis hoc dicat? quis
nisi amens hoc astruere audeat? Caro ergo regine nec
tunc temporis sine spū fuit, quia sine spū viuere oīno nō
potuit. Quid ergo? Nunq̄d nam spūs sine spū fuit? Edis
serat ergo q̄ potest & quomodo potest, quonā modo spiri
tus sit in spū: vel spiritus sine spū: si iure vnū de iohanne
creditur, alterū de regina putat. An forte hoc est spīm in
spiritu esse / semetipm intra semetipm totum colligere:
& ea que circa carnem, seu etiaz in carne gerūtur interim
penit⁹ ignorare? An & spīm sine spū esse, est semetipm ex
tra semetipm & supra semetipm totum effundere: & que
sub ipso / vel in ipso fiunt oīno ignorare: & in illō
diuinitatis archanū totū intrare? Nonne in spū spūs esse
tunc recte asseritur, quando exteriozū omnium obliuisci
tur pariter & ignarus eoꝝ omniū que in corpore corporali
ter agunt: & illis solis interest per memoriam / vel intelle-
ctum que in spū / vel circa spīm attitantur? Cur nō & recte
dicatur spūs semetipsum non habere, q̄n incipit a semet
ipso deficere: & a nō esse in supermundanū quēdam, & ve
re plusq̄ humanū statum transire: & mirabili transfigura
tione spūs ille ab hūano videat in diuinū deficere: ita vt
ipse iam non sit ipse: eo dumtaxat tempore quo dño in-
cipit altius inherere. Qui em̄ adheret dño vnus spūs est.
Et psallere potest q̄ eiusmodi est. Defecit in salutare tuū
anima mea. In spū ita q̄ est, qui summū mentis a scēdit:
& quasi a suo spū deficit, qui summū mentis transcendit.
Sed hec melius eruditioribus animis plenius discutien
da relinquamus.

¶ Q; in secundo excedendi modo diuina reue
latio quandoq; etiam nostram meditationē pre
uenit. Capitulum. xiij.

Illud modo considerem⁹ quomodo diuina re
uelatio soleat quandoq; etiā meditationis no
stre studia preuenire: & humanū animuz infra cō-
munem etiā humane libertatis statū subita rā
tionū violentia delectum, non solum ad solitū solidita
tis statum erigere: verūetiam vltra humane possibilita-
tis metas leuare. Sepe nāq; human⁹ mens post multa
exercitioꝝ suoꝝ insignia importuna tērationum instā
tia pulsatur: vbi & emēterq; cōcussa de illo sublimi securita
tis / & tranquillitatis sue arce deijcit: ne quasi de propria
fortitudine inter continuos virtutū successus tam misera
biliter, q̄ inaniter glorieť. Hinc est q̄ beatus petrus apo
stolorum preceps⁹ post innumera meritoꝝ / miraculo-
rumq; sublimia teneť / ligatur / includitur. Sed angelo vi
sitante nō minus mirabiliter eripitur, q̄ crudeliter pa⁹
a crudelitatis ministris cruciabať. Vultis aūt hmōi vin
cula scire q̄ solent mentes meritis etiā sublimes quādo-
q; grauiter irretire: Quis nesciat irritamenta voluptatū
modo a foris: modo ab int⁹ surgere. a foris ex delectatio
ne: ab intus ex suggestione: per delectationem in carne: p
suggestionē in mēte: Modo nāq; sordida titillatione ca
ro inflāmatur: modo vero feda cogitatione animus sor-
ꝺidat. Quasi ergo carcerales tenebras incurrimus: quā-
do his cōcupiscentie nexibus irretiti confusiōis nostre ca
liginem declinare volum⁹, nec valem⁹. Sz illa sane mēs
diuine consolationis reuelationem mereť, que non tam
propria torpoꝛis sui ignauia, q̄ aliene malignitatis pro-
tenebra has confusionis sue tenebras patiť. Eiusmodi au
tem sancta anima ad diuine legationis aduētū eripitur,
quādo ex diuine inspirationis gratia / & reuelationis luce
ab oppressionis sue pondere releuatur. Angelus sane nū
cius dicitur. Et ꝓculdubio angelus est nūcius: nec quisli
bet, sed diuinus: nūcius per quē ad diuine voluntatis bene
placitum cognoscim⁹: nunci⁹ per quē ad eternoꝝ cogni-
tionē illuminamur: ꝑ quē ad eoꝝ desideriū inflāmamur.
Sed nunq̄d nouit nuncius iste celestia sola: An nō & terre
na: Sed qui maiora nouit quō minoꝛa ignoare possit:
Bona sane legatio ista q̄ sufficit ad oīa, non solū docen-
da: verūetiam persuadenda: inq̄tum tamen voluerit ille
qui mittit. Vultis audire qualē legationē apls nobis io-
hannes ꝓmittat cuz dicat. Unctio (inquit) eius docebit
vos de omnibus: sed q̄ est vnctio ista nisi inspiratio diui-
na? Hic est ille nuncius quē diu querebamus: hec est le-
gatio vere potens: vere sufficiēs animū humanū ad om-
nem veritatem inducere: ad oē diuine volūtatis benepla
citū inclinare. Quid ergo mirū si talis nūcius oppressaz
animā a cōcupiscētie sue nexibus absoluit: ab ignoratie
sue tenebris euoluit, q̄ celestium & eternoꝝ cognitionem
pariter & amoꝛē q̄n voluerit, & q̄tum placuerit statim in-
fundit: Tales nūcios in sua ereptione expertus fuerat q̄
dicebat. Misit de celo: & liberauit me. Sed forte adhuc
queris scire qualis ista legatio fuit per quē de aie sue ca
ptiuitate euasit. Misit deus (inquit) miam suam: & veri
tatem suā: & eripuit aiam meā. Angelus cū luce veniens
diuine miserationis operatio veritatem infundens. Mi
sericordia veritatē adducens, vnctio docēs. Quid est au-
tem deo miam & veritatem mittere: & hoiem a sua capti
uitate eripere, nisi mie sue operatione veritatē inspirare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritatis q̄z inspiratiōe ad robur v̄rtutis solidare: Et q̄s vnq̄s anime sue pericula plene euasit/si hui⁹ legationis beneficia experiri non meruit: Felix petrus q̄ non solū meruit ab angelo eripi: verū ereptus etiā angelū sequi. Puto quia non oēs q̄ ab angelo eripiuntur angelica etiā vestigia comitant. Lego in carcere positos ap̄los ab angelo eductos: non tñ secutos. Petro ab ipso suo ereptore angelo precipitur vt ipsum sequat. Quid hoc esse dicimus: Q̄ Utrum hoc esse putamus angelica vestigia legere: post celestia pennataq̄z animalia ire: Cogita si potes que illa precedētis angeli/vel subsequētis, pfectio, seu p motio fuerit: quorū transitū nec carceralis custodia nec ferrea porta cohibere/vel retardare potuit. Quid horuz non nouum: quidē horū non mirum: Q̄ re angelicū/z vere plusq̄z humanū, humane passibilitatis tenebrosum et horridū exire: z per cōis impossibilitatis arduū z artum transire. Cogita illum exitum quē primus homo habuit anteq̄z peccauit: vel quē homo adhuc haberet si oīno nō peccasset: per quē sane exitū quotiens oporteret facilem transitum habere potuisset de mūdanis ad supmūdana: de visibilib⁹ ad inuisibilia: de transitorijs ad eterna: cum haberet p̄optū quotidie celi ciuib⁹ p cōtēplationē inter esse, diuinis illis se secretis licēter ingerere: z illud internū domini sui gaudium dignāter intrare. Cogita consequēter quomodo z istum peruium prius commeandi transitū diuina post peccatū seueritas dire necessitatis valuis impossibilitatisq̄z repagulis obstruxit/z obseauit: cogita hoc inq̄: z forte hoc cogitādo iuenies q̄d de illa ferrea porta sentire debeas/vt affirmare audeas. Quere tamē si min⁹ sufficis ad ista: non quidē a nobis, quin potī⁹ ab illis quibus forte hec porta ferrea per frequētē transitū familiariter est nota: z quibus forte iurta similitudinem petri āgelo precēūte, ducatūq̄z prebente sepe vltro est apta. Illud sane (vt arbitror) non ipudenter dixerim: q̄z longe supra hominem fuit: q̄z lōge a semetipo, z supra se. et ipsum recessit: quia hec oia per experiēciam didicit. Alioquin nō erat vnde postea in se reuerteretur: vt vnde de eo recte scriberetur. Et petr⁹ in se reuersus dixit. Nunc scio vere z̄c. Multa sunt q̄ sup presenti capitulo dici potuissent si hoc loco dici debuissent. Sed sufficit nobis qō pro posuim⁹ ex ei⁹ testimonio sufficiēter, pbasse, quō diuina q̄z reuelatio soleat meditationis nostre studia p̄euenire, torpentemq̄z animū excitare: z sub semetipso deiectū, etiā supra semetipsum quandoq̄z leuare.

Q̄ tertius excedēdi mod⁹ fieri soleat ex magnitudine iocunditatis. Capitulum. xiiij.

REstat adhuc tertio loco ostendere quomodo ex iocūditatis/exultatiōisq̄z magnitudine humana mens soleat in extasim cadere, z semet ipsaz excedere. Hic sane excessionis mod⁹ mihi videtur satis cōueniēter expressus in illis quidez verbis q̄ de canticis cāticorū tertio loco posuim⁹ Que est ista (ait scriptura) q̄ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa sup dilectū suū: Si per desertum recte i telligitur cor humanū: quid erit iste de deserto ascensus, nisi mentis humane excessus: Quasi de deserto hūanus animus ascendit, qui supra semetipsum mētis alienatione transit: quādo semetipsum in imo deserens, z ad celū vsq̄z pertransiens solis diuinis se rerum p contemplationem/z deuotionē immergit. Sed huiusmodi ascēsionis causa cōsequēter ānectit in eo q̄ hec q̄ ascendit delitijs affluere describit. Quid est delicijs affluere, nisi spiritalium gaudiorū plenitudine abundare: Quid inq̄ est hec delitiarum affluentia, nisi vere z interne suauitatis abundantia, celituſq̄z data/vbertimq̄z infusa letitia: Harū de liciarū copiam sicut nec verū gaudiū fallaces diuitie nūq̄ exhibere possunt. Alioquin fallaces non essent siveras delicias, immo z earū affluentiam veraciter exhiberent Nunq̄dnam delitias habere (ne dicā affluere) veraciter dici possunt, q̄ fm beati iob sniam sub sentibus esse delitias cōprobant: Quas sane exteriores, fallaceſq̄z diuitias etiam impij habere possunt, q̄ verū tamen gaudium omnino habere non possunt: nisi forte mendacem eum faciamus quē in ppheta veraciter contestantē audimus. Nō est inquijs gaudere dicit dñs. Quicūq̄z itaq̄z internis/veris q̄z delitijs cares, etiā si exterioribus diuitijs abundes, cum ppheta veraciter psallere potes: qm̄ inops/z pauper sum ego. Nunquid non rex potens/z diues pācepiſq̄z populū sum erat qui ista dicebat: Quales ergo erunt illę diuitie/vel quales poterunt conferre delitias, inter quarum copiā oportet inopem fore/verūq̄z gaudiū alioquin mendicare: Ego aūt (ait) mendic⁹ sum z paup dñs solē mei. Hanc itaq̄z delitiarū affluentiā, verozq̄z gaudioz, abundantiā non est vnde sperare debeas: nō est vnde habere valeas, nisi ex intima illa animi iocūditate, diuinaq̄z infusa dulcedine. Que est ista (inquit) q̄ ascendit de deserto delicijs affluens. Non dixit delicias hūs: sed delicijs affluens, eo q̄ non quelibet harū deliciarū experientia: sed earum, affluentia hmōi ascensum de deserto significat/atq̄z perficiat. Constat aūt quia q̄tūcūq̄z proficimus: has delitias in hac dumtaxat vita ptinus habere non possumus. Eo itaq̄z tempore quo eiusmodi affluentia anima caret, ad hunc de quo modo loquimur ascensum assurgere nonvalet/quā in suo ascensu delitijs affluere oportet. Puto aūt q̄ aliud, et aliud sit affluentem ascendere, z ascendentē affluere: sicut aliud est affluentia esse causam recēdendi: z ipsum ascensum esse causam affluendi. Deliciarum itaq̄z affluentia ascensionis tunc causa existit, qñ ex illa diuine dulcedinis infusione quā in intimis sentit sei pam anima sancta preaudio z exultando ne non capit, intantū vt exultationis z iocūditatis sue magnitudo eā extra semetipsam effundat: z supra se ipsam rapiat. Sic sane sic vehemens, immensaq̄z letitia dñi supra humanum modum excrescit, hoiem supra hominē attollit: z supra humana subleuatum in sublimiō⁹ subpedit. Huius sane rei formam etiā in animalibus quotidie possumus percipere. Solent nāq̄z i suis lusib⁹ saltē quandam dare: z sua corpa cōtulūcūq̄z in aera suspendere. Sic sepe z pisces dū in aquis ludunt supra aquas exiliunt: et natiue illius habitationis sue terminos excedūt/dum se ipsos vel ad modicū per inane suspendunt. Sic psalmodio aia sancta dum interno quodam tripudij sui applausu a semetipsa excutit: dū supra semetipsaz ire mētis alienatione vrgetur: dum in celestibus tota suspenditur: q̄z angelicis spectaculis tota immergit, natiue possibilitatis terminos supergressa videtur. Hic est illud q̄ de ppheta dicitur. Montes exultauerunt vt arietes: et colles sicut agni ouium. Quis nō videat supra naturā/vel potius ptra naturā esse mōtes/vt colles iuxta arietes/vel agnorum ludentium similitudinem saltus quosdā in superiora dare, z terram a terra resilire, z seipam per inane librare: Nonne velut terra a terra suspendit qñ homo filibrare: Nonne velut terra a terra suspendit qñ homo filius per hominē ducit, cui p exprobrationē voce dīuica dicit Terra es z in terram ibis. Quātūcūq̄z ergo virtutis magnitudine excrescat: q̄uis ad colliū, seu vt multum ad montiū similitudinē in alta assurgat terra vtiq̄z est: z terra recte dici potest, q̄diu luteas in habitat domos: z terrenum habet fundamentū. Uñ illud sapientis: vt qd figulus terra z cinis: Si igitur simplici expositiōe coēti sumus, sufficit fortassis illud dicere: quia hoc est mōtes et

colles ad arietum et agnorum similitudinem exultare, in summis z sanctissimis viris humanā naturam vltra humanam naturam ascendere: z pre nimia iocunditatis/z exultationis abundantia supra semetipsam mentis alienatione transire. Ecce (vt arbitror) aperto iam exemplo docuimus q̄ pre magnitudine exultationis q̄dōq̄z cōtingat humane mētis excessus. Si si cui fortassis hoc qō de adiuncta outum similitudine dixim⁹ minus sufficiat: z circa singulorū expressionem curiosius insistat: illas nonagitanoue oues q̄ d in memoriam reducat, que summ⁹ pastor in summis reliq̄t, quādo illam q̄ perierat in terris quesuit. Cogitet ergo q̄ potest q̄tum sit/vel quale hui⁹ nostre terre montana ad eaz similitudinem in impetu iocunditatis sue in alta exilire: z hanc nostrā naturā exultationis sue applausum, iuxta angelice similitudinis tripudia formare. Si aūt in arietibus supremos illos angelorū ordines: in agnis vero inferiores quosq̄z intelligimus: nihilomin⁹ quoq̄z illud agnouimus: quoniam eiusmodi arietes (dicti videlicet summi angelorum ordines) cū minoris illis iocunditatis sue lusib⁹/ contēplationiq̄z excessibus supra semetipsos eunt, cū se in suis superioribus suspēdūt, nil aliud q̄ creatrici omniū substantiā supra seipsos aspiciunt: nec in quo ei⁹ potentiā vel sapientiā q̄z in seipso contēplari/vel mirari valeant inueniūt. Sed minores illi angelorū ordines q̄ in agnis designati videntur cū supra semetipsos ferunt illos vtiq̄z supos quos sibi mira dignitatis prerogatiua p̄minere conspiciūt, quo ddā quasi adhuc speculū in hac sua subleuatione inueniunt, in quo summā maiestatē mirabilem cernere: z adhuc quasi per speculū videre preualeant. Q̄ igitur per montes viri contemplatiui: p colles speculatiui recte intelligūt: videq̄z recte montes ad similitudinē arietū: z colles ad similitudinem agnorū exultare valent. Quis em contemplatio z speculatio p inuicē poni soleāt: z in hoc ipso sepe scripture sententie propterate obnubilent/z inuoluant: aptiꝰ tñ z expressius speculationē dicimus qñ per speculū cernim⁹ contēplationē vero, qñ veritatē sine aliquo inuolucro/vmbrarūq̄z velamine in sui puritate videmus. Colles itaq̄z ad agnoz similitudinē exultant, qñ immēsa illa intime solēnitatis tripudia eos eousq̄z supra semetipsos leuant, vt celestium secretoz archana saltem per speculū z in enigmate videre valeant. Montes vero quasi ad instar arietuz exultant, quādo maiores in iocunditatis sue excessibus in pura z simplici veritate vident qō minores (vti iā dictū est) vix p speculū z in enigmate videre valēt.

Q̄ quilibet mentis excessus humane industrie vel meriti modum excedit. Capitulum. xv.

HEmo aūt tantam cordis exultationē vel subleuationē de suis viribus p̄sumat/vel suis meritis ascribat. Constat hoc sane non meriti humani, sed muneris esse diuini. Unde z illa que cunq̄ est anima que de deserto ascendisse describitur dilecto suo innixa perhibetur. Quid est ei dilecto suo innixi, nisi virtute illius, z non propriis viribus promoueri: Quid inq̄ est illi dilecto suo incūbere, q̄ de propria virtute pro hac parte nichil omnino p̄sumere: Q̄ tū nichil videtur nichil de propria industria, nichil de ppria prudentia recte presumitur, presertim in eo loco vbi de deserto ascendit: sed nec in deserto quidē qñ per desertū itur Scit hoc sane ipse dilectus huius: z idcirco deducit eam in nube diei: z tota nocte in illuminatione ignis. Quo ei modo sustineret pondus diei z estus, nisi in vmbra illius quē diligit anima sua: Vel quis ei loc⁹ tut⁹ a timore nocturno, presertim in loco horroris z vaste solitudinis, nisi ipse emittat lucem suam/z veritatem suam: Denicq̄ non

haberet quomodo estus cōcupiscentie tēperaret sibi/nisi virtus altissimi obūbraret illi. Nichilominus deesset vnde ignorantie sue tenebras illumināret, nisi in lumine illius videret lumen. Unde est qō illi dicit. Quoniam tu illuminas lucernā meam domine: deus meus illumina tenebras meas. Accipit itaq̄z dilecta ex munere dilecti sui z beneficio spōsi sui duo remedia contra duo principalia mala: refrigerij nubem, contra concupiscentiā carnis: et reuelationis lucem, contra ignorantiam mentis. Q̄ sepe homo viam veritatis agnoscit nec tamen carpit, vrpote a concupiscentia sua abstractus z illectus: z hic quidē interim diem cognitionis habet, sed refrigerātis gratie nubem non habet. Et q̄z multi sepe zelum quidē habent qui tamen secundum scientiam non habent: z hi forte nullos interim concupiscentie estus sentiunt: sed quasi sub noctis refrigerio quiescendo respirant. Et videntur quidem qui eiusmodi sunt noctem habere: sed ignem illuminantis gratie non habere. Bonum est ergo sperare in domino, et non p̄sumere de seipso. Q̄ beati illi quibus fuit in velamento diei: et in lucez stellarum i nocte: expādens nubem in protectionem eorum: et ignem vt luceret eis per noctem. Non est enim volentis/nec̄z currentis, sz miserentis dei. Scit hoc dilecta: z idcirco dilecto suo innititur. vnde z recte de ea scribitur. Que est ista que ascēdit de deserto delicijs affluens: z innixa super dilectum suum:

Q̄ in tertio maxime excedendi modo totum ex diuino pendet beneficio. Capitulum. xvj.

SAne cū hec sponsi sui dilecta semp z vbiq̄z dilecti sui adiutorio egeat, ita vt sine ipso nichil facere valeat, nusquā tamen cooperatrici gratie vehementius incumbit, vel incūbere oportet, q̄z eo locorum vbi de deserto ascendit, tūc temporis maxime cum delicijs affluit. Si enim per desertum recte intelligitur cor humanum, quid erit de deserto ascēdere, nisi supra semetipsum ire: Quid igit homo ibi possit, vbi homo supra hominē ascendit: Ubi humana natura humane possibilitatis metas transcendit: Nullo tamen tēpore dilecto suo vehementius innititur/q̄z cum spiritalibus delitijs anima sancta affluere videt. Cogitem⁹ modo puellam quēdam teneram/z delicatam, vt potei mīlle delitiarum affluētia educatam, sed z multo vino iam madidam, vt pote in cellam vinariam introductaz, z torrente voluptatis potatam, z quasi pre nimia ebrietate vix posse incedere, z pre nimia ebrietate viam quā tenere debeat nullo modo posse discernere. Nōne sub tali tibi scemate cōsiderāda proponit hec q̄ delicijs affluere/z dilecto suo innixa describit: Quidvero mirū si delicijs affluentia delicatam reddit: Multis autem audire q̄z delicatam efficere cōsueuit: Pene supra id qō credi possit: intantum deniq̄z vt nulla exterior delectatio possit ei aliquatenus sapere: nec aliqua huius mundi gloria aliquid consolationis afferre: ita vt veraciter audeat ꝓfiteri z dicere. Renuit cōsolari anima mea, eo q̄ veraciter sentiat, z pro certo diffiniat, q̄ omnis caro fenuz: z omis gl̄ia ei⁹ quasi flos feni. Deniq̄z tedet animā suam vite sue: quotiēs non datur cōsuetas delitias pro voto habere. Uita itaq̄z ipsa ei in tedium, immo in odium vertitur, quotiēs ei illa sua interne solēnitatis gaudia aliq̄diu subtrahuntur. Cogita ergo quale sit eiusmodi delitijs assuetam eoz que delectat nichil in propria potestate habere: z sine quibus nullam possit omnino consolationem recipere: z que nulla sua industria, nulla sua prudētia possit acqrere. Quicqd ad eius consolationē: quicqd ad eius iocūditatē valet: ex alieno arbitrio, ex alieno beneficio pendet. Recte ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius viribus innitit̄ de cuius munificentia rē tum recte p̄sumit̄ qđ sperat̄/desiderat̄ amat̄. O quotiens sub hoc statu dicit̄ illi: ē iurta prophete cōminationem vertit̄ ei in verbum dñi. Manda remanda mānda remānda: expecta reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi/modicum ibi. Expectare itaq; ē reexpectare cogat̄, dum eius desiderium sepe/diu/multūq; differt̄: dum delitias suas nec pro voto habere: nec ab eiusmodi concupiscentijs animum suum possit temperare. Ex his (vt arbitror) apparet q̄s longe supra hominē sit, modūq; humanum excedit quicquid in hoc mētis excessu agitur vel sentit̄.

¶ Qui ad hūc tertium eiusmodi gratie gradum p̄fecerit vnde in idipsum adiuuari possit. Capitulum. xvij.

VErūtamen qui ad hanc gratiam p̄fecit cum eam sibi vltra solitum subtrahi iam sentit: est qđ facere debeat vnde ad eam reparādā multum per omnem modum adiuuari valeat: ē vī animum suum in id negocij ḡtum in se ē idoneum efficiat. Debet itaq; animus qui eiusmodi est p̄cipijs meditationibus cordis in se exultationem reparare: ē impensa sibi diuinorum beneficiorum munera ante recordationis sue oculos reuocare: ē ex eiusmodi recordatione seipsum ad profundam/ē deuotam gratiarum actionem instigare: ē tandem aliquando internum illud spiritalis armonie organum ex intimo affectu in diuinas laudes laxare. Dū itaq; huiusmodi studijs intima cordis affectio in diuine confessionis magnificentiam plena deuotione resolutur: quid aliud ḡ quoddā (vt ita dicam) spiraculū aperitur per qđ in illud cordis nostri vasculū celestis dulcedinis emanatio, diuineq; suauitatis abūdantia infundatur? Hinc est q̄ helyseus propheta verbū domini req̄situs cum se p̄sensisset spiritum prophetie tunc tēporis non habere, fecit sibi psaltē adducere: quo p̄sente/atq; psallente statim spiritū propheticum hausit: osq; suum e vicino in verba p̄phetie relaxauit. Forte alicūs arta historiam querat qđ sibi velit q̄ propheta domini psaltem quesiuit: vel q̄ ipso psallēte spiritus prophetie recepit. Illud autem in p̄mune nouimus q̄ dulcis armonia soleat cor exhilarare: ē ei gaudia sua ad memoriam reuocare: et absq; dubio quo vniuscuiusq; animū suus amor vehemētius afficit, eo profundius audita armonia affectus tāgit ē quo profundius p̄ affectum tangitur, tanto efficacius ad sua desideria renouat. Quid igitur aliud de prophetico viro sentiri oportet nisi q̄ exterior armonia interiorē illam/ē spiritalem armoniā ei ad memoriam reduxit: ē audita melodia audientis animū ad assueta gaudia reuocauit/atq; leuauit? Cur autē de spirituali/et vera delectatione non sentiamus qđ de corporali/ē vana delectatione quotidiano experimēto probamus? Quis enim nescit quomodo sola carnalis delectationis memoria carnalem mentē in delectationem rapiat? Cur non eandem, quin potius maiorem efficaciam in summis viris spiritalis delectatio habeat? Audit ergo itaq; melodia, p̄phete sancto quid aliud ḡs quedam scala fuit/que eum ad assueta gaudia leuauit: ē ḡ carnalib⁹ causa ruine esse solet, huic occasio ascensionis exitit? Cogitet qui potest ḡs profunde/ḡs intime eum sepius ex parte illius supercelestis dulcedinis memoria ad vocem psallentis tetigit, que ipsum supra semetipsum rapuit, ē prophetico spiritū/ē sensum in prophete animo reparauit.

¶ Quid maxime soleat valere ad innouationem eiusmodi gratie. Capitulum. xviij.

SEd ē tu quecunq; es anima que soles huiusmodi spiritalibus delitijs affluere: et dilecto tuo intra sepē de deserto ascēdere: ē ad theoricos quosdam excessus subitaneo quodam ē inopinato, immo inopinabili gaudiorum tripudio se leuare: ē quasi quibusdam prophetic̄is intellectibus/vel reuelationibus diutius sublimari, p̄phetico disce exemplo quid tu facere debeas, vt sub necessitatis articulo quasi ad manus habeas quomodo animū tuū adhuc suetas delitias reparare valeas. Forte non erit inutile ē te sub simili necessitate psaltē adducere/ē psalle tem audire. Sed vt de hac re qđ sentimus breuiter absoluamus: quid aliud dicimus psaltem istum, ḡs exultationem cordis in deum? Eiusmodi psaltem presentem habere nos voluit qui dixit. Letamini in domino/ē exultate iusti: et gloriamini omnes recti corde. Quid est autem eiusmodi psaltem adducere, nisi prouida meditatiōe cordis exultationem reparare: ē ex diuinorum beneficiorum, vel promissionum recordatione cordis deuotionem excitare: Hunc tunc procul dubio psaltem psallere facimus quando ex magno cordis tripudio in diuina preconia tubilamus: ē in gratiarum actionem assurgentes ex intimis viscerib⁹ in diuinas laudes cum magno cordis clamore reboamus. Hec itaq; agentes quid aliud ḡs viam sternimus per quam venientem/visitantemq; nos dominus excipiamus? Sacrificium (inquit) laudis honorificabit me: ē illic iter quo ostendam illi salutare dei. Psallendo itaq;/atq; laudando iter domino paratur: per qđ ad nos venire, et miris quibusdam misteriorum suorum reuelationibus releuare dignet. Dicendum alio loco dicitur. Cantate deo: psalmum dicite nomini eius: iter facite ei q̄ ascendit super occasum. Queris forsitan scire quid sit super occasum ascendere. Eam iam mundi regionem qua sol occidit, lucq; diurna deficit, vsus occasum dicere consuevit. Quid ergo rectius intelligim⁹ p̄ occasum, ḡs humane intelligentie defectū? Ibi enim intelligētie sol quasi occasum incurrit: ē cognitionis sue radios abscondit: ē diei lumen quodāmodo in terre noctis caliginem vertit: ē humanis aspectibus omnia subducit, quando spiritus human⁹ in mentis alienationem cadit: ē a cōmuni sensu deficiens: ē extra semetipsum raptus quid in se/vel circa se agatur penitus nescit. Quid est autem dominus in considerationis nostre oculis ascendere, nisi magnitudinis sue reuelatione cognitiōis nostre augmēta multiplicare? Quāto enī sublimiora nobis de magnitudinis sue altitudine reuelat: tāto ad celsiora in intelligētie nostre obtutu se leuat. Supra occasum vero tunc veraciter ascendit, quando hominem supra semetipsum rapit, quando ei eorum omnium que iurta communem sensum nouit memoriam subducit: ē ei hoc de malestatis sue celsitudine per mentis excessum ostendit: q̄s ē iurta communem huius vite statum: ē humane capacitatis modum nullo vnq; modo comprehendere possit. Studeamus ergo cū magna mentis alacritate in domino gaudere: satagam⁹ corpore ipso cum intima deuotione psallere, vt sit quibus dignetur super occasum ascendere. Hoc agentes qualem oportet psaltem adducimus: ē qualiter expedit psallentem audimus. Ad eiusmodi psalmis vocem spiritalis animus medullitus tangitur: ē irruente in eo spiritu spiritualiter afficitur: ē dum ad diuinam inspirationem intellectualis sensus aperitur/p̄ophetalis quodāmodo in eo gratia reparat. Ad eiusmodi itaq; psalmodiā/spiritalēq; armoniam anima contemplatiua spiritalib⁹ theoricis assueta incipit tripudiare: et pre gaudij nimietate, ḡuo quodam modo gestire: ē spiritales quosdā, ē sui generis sal-

rus dare: ē se a terra/terrenisq; omnibus suspendere: et ad celestium contemplationem tota mentis alienatione transire. Hoc igitur est (vt dictimus) qđ ad mentis innouationem valet. hoc est qđ ad amisse gratie reparationem maxime valere solet.

¶ Quibus gradibus excrescat humane mentis excessus. Capitulum. xix.

DIctum est quibus de causis mentis alienatio accidere soleat: nunc illud adiiciendū videtur quibus etiam gradibus ascēdat. Ascēdit autem aliquando supra sensum corporalem: aliquando etiam supra imaginationes aliquando vero supra rationes. Quis autem illam que supra sensum corporeū: seu illā que supra imaginationem est, negare audeat: cum illam etiam que supra rationē est apostolica illa auctoritas conuincat? Scio (inquit) hominem siue ī corpore, siue extra corp⁹: nescio, deus scit: raptum eiusmodi vsq; ad tertium celum. Ecce quia humanam rationem mentis alienatione transierat qui quid circa se plenius ageretur penitus discernere nequibat. Sed hunc locum plenius explanandum melius est eruditioribus ingenijs relinquere, ḡs de tanta materia supra vires nostras iactare aliquid p̄sumere. Meli⁹ in hoc nos illorum peritia instruit/quos ad sciētie huius plenitudinem non tam aliena doctrina, ḡs propria experientia prouexit. Ad illam itaq; materie nostre summas quā in primo libro succincta breuitate perstrinxim⁹, ista in subsequenti opere largiori executione adiecimus: vbi (vt superius p̄misimus) otiosi otiosis locuti sumus.

¶ Finis operis Ricardi sancti victoris de gratia contemplationis.

¶ Mōnulle allegorie tabernaculi federis ē recapitulatiōe breuissima cōtentorū in p̄fato ope de gra cōtēplatiōis.

PEr tabernaculū federis intellige statum perfectionis. Ubi p̄fectio animi, ibi ē inhabitatio dei. Quāto ad perfectionē appropinquat̄, tanto mēs artius deo fōciat̄. Ipsum aūt tabernaculū debet habere circūadiacens atriū. Per atriū intelligē disciplinā corporis: per tabernaculū disciplinā mētis. Ubi exterior disciplina deest, interior, p certo obseruari non potest. Disciplina vero corporis inutilis certe sine disciplina mentis. Atriū sub diuo ē apto iacet: ē disciplina corporis oībus patet. Que in tabernaculo erant forinsecis nō patebāt. Et nemo nouit qđ interioris hois est, nisi spūs hois q̄ in ipso est. Habitus interioris hois diuiditur in rationalē/ē intellectualem. Rationalis habit⁹ intelligit̄ per tabernaculum exterius: intellectualis vero habitus per tabernaculū interius. Sensum rationalē dicimus, quo nostra discernim⁹: intellectualē hoc loco dicimus, quo ad diuinorū speculationem subleuamur. Exit homo de tabernaculo in atrium, per operis exercitium. Intrat homo tabernaculū primum, cum redit ad seipm. Intrat in secundū, cum transcendit seipsum. Transcendendo sane seipm eleuatur in deū. In primo morat homo per considerationem sui: in secōo vero per contēplationem dei. Ecce de atrio: ecce de tabernaculo primo/vel secūdo. Dicta autem atria habebant quinq; sanctificia. Atrium habebat solū vnū, sicut ē scōm tabernaculū. Reliqua horum habebat tabernaculū primum. In atrio tabernaculi erat altare holocausti. In tabernaculo p̄ori cā delabrū/mēsa/altare icēsi. In tabernaculo interiori, archa testamēti. Altare exteri⁹, afflictio corpis: altare iteri⁹, cōtritio mentis. Candelabrū, gratia discretionis: mēsa, doctrina sacre lectionis. Per archā federis intellige gratiā contemplationis. In altari exteriori animaliū carnes cōcremabant̄: ē per afflictionē corpis carnalia desideria annullantur. In altari interiori fumus aromatū dño adolebatur: ē per corāis contritionē celestius desideriorum flagrantia inflāmatur. Candelabrū est gestatorium luminis: et discretio est lucerna interioris hominis. In mensa cibi apponuntur vnde esurientes reficiantur. Sacra aūt lectio est p̄o certo animarum refectio. Archa est auri argentiq; reconditorium: ē contemplationis gratia apprehendit celestis sapientie thesaurum. Pertinet itaq; ad altare exterius bona operatio. Ad candelabrū studiosa meditatio. Ad mensam vero sacra lectio. Ad altare interius deuota oratio. Ad archā diuinor̄ operū cōtēplatio. Hec sunt q̄nq; exercitia in quib⁹ agit̄, atq; cōplet̄ iustificatio nostra. Alterio archa sanctificatiōis dicit̄ in qua iustificationis nostre cōsummatio figurat̄. Habes que sit quintupartita occupatio in quibus exercetur religio omnis. Exercitium boni operis pertinet ad disciplinā hois exteriorīs. Constat de reliquis p̄tinere ad disciplinā hominis interioris. Altare holocausti formā gerit corpalis exercitij. Alterio ḡ stat ī atrio, ē videt in apto. Cetera sunt in tabernaculo, ē latitāt in secreto. Per archā federis gratia contemplationis intelligitur: que quasi quoddam dilectionis pignus suis amatorib⁹ a dño confertur. Cōtemplatio aūt est libera mentis perspicatia in sapientie specacula cū admiratione suspensa. Sex vero sunt cōtēplationum genera, singula singulari, p̄ditate distincta. Duo vsant̄ circa creaturas visibiles: duo circa creaturas

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuisibiles:duo vero vltima versantur circa diuina. Qui bus datur ad sola duo proficere,videntur acce. esse pennas vt aquile. Quibus contingit quatuor dari,de eiusmodi putes dici.quatuor penne vni/z quatuor penne alteri. Qui ad omnia contemplationum genera profecerūt quasi seraphas acceperūt. Putes ergo de his dici:seraphe vni:z seraphe alteri. Quatuor autem prima versantur circa creata visibilia,vel inuisibilia:duo reliqua circa diuina. Prima quatuor figurantur in archa:cetera duo i forma angelica. Attende q̄ recte prima figurantur in hūana fabrica:vltima duo in angelica figura. Ad primum contemplationis genus videtur pertinere,res visibiles in considerationem z admirationem adducere. Secundi generis est latentes rerum causas in lucem producere: et in earum admirationem animum suspendere. In illo rerum visibilium me. titudinem/magnitudinem/vtilitatem cum exultatione miramur. in isto rerum visibilium rationem cum admiratione rimamur. Primum designatur in lignozum compositione. Secundum in lignozum deauratione. Quid est enim in rebus visibilibus ratiōis assignatio,nisi quedam quasi lignozum deauratio? Attē de q̄tum sit inter lignum z aurum:hoc est inter ea q̄ subiacent imaginationi,z ea que subiacent rationi. Rerum visibilium speciem speculamur imaginando: rerum visibilium causas rimamur ratiocinando. De lignis seilicet autem facienda est archa:que sunt valde imputribilia.pertinent ad ligna imputribilia de rebus corporeis quelibz sententia vera. Primum vero contemplationis genus tribus distinguitur gradibus:primus est in rebus:secundus in operibus:tertius in moribus. Consideratio illa q̄ est in rebus,pertinet ad arche longitudinem. Consideratio que est de operibus,ad arche latitudinem. Consideratio que est de moribus,ad arche altitudinem. Naturaliter autem est longitudo latitudine prior. Altitudo vero naturaliter est vtraq̄ posterior. Sic sane res ipse naturaliter sunt priores q̄ quelibet earum operationes. Sivero res z earum operationes deessent, mores locum non haberent. Constat ergo primam considerationem pertinere ad arche longitudinem:secundam ad eius latitudinem:tertiam vero ad ipsius altitudinem. Tripartitur autem consideratio illa que est de rerum speculatione,et pertinere dicta est ad longitudinem arche. Constat nanq̄ in considerāda rerum materia/rerum forma/rerum natura. In cōsideratione materie z forme scientia nostra plenum cubitum valet/z solet habere. In consideratione autem nature nullatenus valet se ad plenum cubitum extendere. Ibi scientia nostra habet quasi integrum cubitum,vbi certificatur ad plenum. Rerum materiam z formam facile deprehendimus:vtrobiq̄ certitudinis cubitum tenemus. Cognitio autem nature nemini patet nisi ex parte. Nō ergo potest pro hac parte nisi semis cubitum habere. Patet de arche nostre longitudine q̄ merito dicatur duos cubitos z semissem tenere. Bipartitur autem consideratio illa que est in operationibus:quā et ad arche latitudinem pertinere iam diximus. Alia siquidem est operatio industrie:z alia operatio nature. industrie est opus q̄ in picturis/celaturis/scripturis/z similibus videmus. Operationes vero nature sunt q̄ herbe/z arbores crescunt/q̄ flores/folia/fructus producūt. In operatione industrie,valet z solet scientia humana plenum comprehensionis cubitum habere:alioqui quomodo inueniret q̄d comprehendere non valeret? Latentium itaq̄ causarum manifestus patet effectus:sed latentes effectuum causas ad plenuz comprehendet? nullo modo sufficimus. Patet ergo cur latitudo archet? catur cubitum et semissem habere. Bipartitur vero z illa consideratio que est in moribus,quā ad archē. Inclinem spectare iam diximus. Una versatur circa institutiones humanas:altera autem circa institutiones diuinas. Pro certo vbi hūana institutio diuine subseruit:ex vtraq̄ animus, et arche nostre fabrica in altum assurgit. Humanas istitutiones quas homo potuit inuenire,pro certo potest et comprehendere. In diuinis autem sacramentis aliud ē forma exterior que foris patet:z aliud vis illa intrinseca que interius latet. In diuinis itaq̄ institutionib⁹ ad plenum scientie cubitum omnium non assurgimus. Altitudo itaq̄ arche nostre constat in cubito z semisse. Debem⁹ autem archam nostram deaurare:z ineptum datur rerum imaginabilium rationi insistere. Deaurare vero eam debemus non tantum extrinsecus, sed etiam intrinsecus: Aliud est physicas rerum causas perspicere:z aliud iustitie rationem in rerum dispositione perpendere. Illud pertinet ad deaurationem extrinsecam:istud ad deaurationem intrinsecam. Fieri autez debet nostra deauratio ex auro purissimo. In sententie tue assertiōe nichil sit falsum vel friuolum,z habes aurum purissimum. Facta deauratione facienda est corona arche. Per coronam (vt diximus) tertium contemplationis genus intelligim⁹: sicut z per propiciatorium intelligi datur quartum. In illo agitur de inuisibilibus bonis:in isto de inuisibilibus substantijs. pertinet itaq̄ ad coronam arche q̄rere que sit corona iustitie:querere que sunt illa bona q̄ sunt sanctis reposita. Notandum q̄ arche corona ipsius erat lignis affixa. Sic sane ex similitudine rerum visibilium assurgitur ad speculationem rerum inuisibilium. In quarto genere contemplationis queritur de summis creaturis. In omni autem creatura nichil cognitius inuisibili/z rationali substantia. Recte hoc genus contemplationis per propiciatorium intelligitur,qd arche superponebatur. Sed anteq̄ plenius exequamur que de propiciatorio dicuntur:que de circulis dicenda sunt, hoc loco interserenda videntur. Archam siquidem speculatiōe nostre oportet quatuor aureos circulos habere.duos in vtroq̄ latere. Per archam(vt diximus)gratiam contemplationis intelligimus. Omnino q̄ quoquo modo fieri nouimus i cōtemplationem adducere possumus cum volumus. Eoque solēt accidere,alia fiūt bene/alia male. Illa dei operatione:ista dei permissione.pertinent ad vnum latus eche que fiunt dei operatione. ad alterum verō eque que fiunt dei permissione. Ecce de archa lateribus. Nūc de circulis aureis videam⁹. Inter omnia naturalia nichil auro lucidius/nichil auro preciosius:z dei sapientia claresci pre omnibus. Dei autem sapientia pro certo est simplex et vna. Diuersis tamen vocabulis distinguitur vt a nobis facilius capiatur. Nunc prescientia:nunc scientia dicitur: nunc predestinatio:nunc dispositio nominatur. Hi (ni fallor) sunt circuli quos oportet in archē lateribus poni. Circulus in seipsum reflectit:vnde z in ipso nec initium,nec finis inuenitur. In omni autem eterne sapiē tie ordinatione concordat initium cum fine. In hac ergo quadripartita sapientie distinctione conuenienter satis dictos aureos circulos possumus intelligere. In his circulis scientie nostre archa ad veritatem dirigitur:z ad vtriora/z altiora promouetur. Ex his circulis duo ordinē tur in latere vno:reliqui i reliquo. Ibi sane quicq̄ quasi eadem habent: et velut vicinius herent, vbi mirabiliores/vel iocundiores apparent. Dictum est ad vnum latus pertinere que fiunt dei permissione. Circuli scientie,et circulus prescientie huic lateri vicinius inherent, vbi pro certo mirabiliores apparent. Non adeo mi[r]m

q̄ ab eterno preuidit que aliquando facturus fuit. Sed illud quale est qđ ab eterno preuidit,quod aliene voluntati exposuit? Dō omni hora intuetur quid in latebrosis cordibus agitur? Ad alterum vero latus pertinere iam dicta sunt que dei operatione fiunt. Hoc latus circuli predestinationis z dispositionis tenent/vbi pro certo iocundiores apparēt. Quid cordi bono iocundi⁹ sapiat,q̄ q̄ omnis diuina dispositio predestinatorum saluti militat? Illud adhuc ad inquirendum restat quis circulus quo angulo poni debeat. Dictum est ad vnuz arche latus pertinere que fiunt dei permissione:pertinent ad aliud latus q̄ fiunt dei operatione. Ad istud que sunt equitatis: ad illō que sunt iniquitatis. Eam ista autem/q̄ illa variatur p prospera z aduersa. Vbi iniq̄tas z aduersitas occurrunt quasi angulum faciunt. In hoc angulo a deo reprobi flagellantur,nec tamen corriguntur. Sed quis queso eis paternitatis verbera adhibet,si eos incorrigibiles puideri? Prescientie itaq̄ circulus huic angulo presidet, vbi mirabiliores apparet. Vbi iniquitas z prosperitas concurrūt alterum angulum efficiunt. In hoc angulo reprobi dona dei percipiunt,et semper ingrati fiunt. Sed hoc sane dei scientiam non potest latere:nec tamen eos desinit ad gratitudinis bonum prosperis prouocare. Huic angulo scientie circulus artius inheret/vbi se tam mirabilem exhibet. In equitatis z prosperitatis occursione tertiū angulum intelige.hic sane saluandi transitorijs prosperātur,vt ad eternorum desiderium inflammentur. Quid queso hac speculatione benignius: quidve iocundius? Quale queso est q̄ temporalibus etiam bonis fouet:z p uehit quos ad eterna predestinauit? Hic itaq̄ predestinationis circulus sedem tenet,vbi pre ceteris iocundior apparet. Quartum angulum tenet circulus diuine dispositionis/vbi est quedam occursio equitatis,et aduersitatis. Hic boni bona operantur,z aduersis vrgentur. Hinc tamen disponente deo hoc in eis agitur/vt ad amorē dei acrius inflammentur. Et quale queso est q̄ inde in eis acrius inflammatur vnde extingui debere videbatur. Recte ergo diuine dispositiōis circulus eo loci sedem tenet quo magnificentior apparet. Est autem contemplatiōis tertie pars visibilia ad inuisibilium speculationem ascendere. Hic est opus sane diuine sapientie circulis incumbere/si nolumus errare. Si intelligentie archa his circulis suspenditur,quaquauersum sine erroris deuio circumfertur. Dicti circuli debēt insertos vectes habere,quos nec licet inde extrahere: in scientie et prescientie circulis sit multitudo admirationis: in duobus reliquis sit magnitudo exultationis. In sciētia z prescientia diuina semper inuenies multa admiratione digna:in predestinatione/et dei dispensatione semper inuenit cor iustum qđ sit magne exultationis signum. In illis semper sit admiratio tua:in istis exultatio tua. Musquā alibi reperies qđ dignius miratis:nusquā alibi quo rectiꝰ delecteris. In neutra sit aliquid friuolum:in neutra aliquid falsum. Deauretur vectis uterq̄ /vt veritatis nitore clarescant circunquaq̄. In his vectibus intelligentie archa modo in anteriora profertur: modo in altiora leuatur. Quo enim cor hominis familiarius dei sapientiam mirando delectatur, eo ad plura z maiora capienda dilatatur. Per propiciatorium (vt diximus) quartum genus contemplationis intelligimus. hac primo genus pura intelligentia virtutum:z circa summas/z intellectibiles creaturas versatur. Propiciatorium fit de auro purissimo,z locatur in summo. In his notamus intelligentie puritatem,z supereminentie dignitatem. Hic enim vtendum est instrumento rationis sine officio imaginationis. Propiciatorium in summo loc[a]tur:et dignitas rationalis creature ceteris anteferatur. Notandum q̄ hoc opus propiciatorium dicitur: quoniam per multam cognitionem et considerationem sui rationali creature dominus propicius redditur. Videamus nunc quid dicitur de eius longitudine/vel latitudine. Nec minus dignum cōsideratione cur tractetur de eius altitudine. Scimus q̄ longitudo naturaliter prior est latitudine:similiter et vtraq̄ prior ē altitudine. Intelligimus ergo per lōgitudinē que sunt ad rationalis creature inchoationem. Intelligimus per latitudinem, que sunt ad eius promotionem. Ea vero que sunt ad eius cōsummationem intelligimus per altitudinem. Creatiōis sue bona sunt ei ad inchoationem:iustificatiōis bona ad promotionem:glorificationis bona ad consummationē. In his se mens contemplatiua diligenter exerceat, vt p piciatorium sum congruam mensuram accipiat. Tria multum miranda accepit ex creatione rationalis creatura. Essentie subtilitatem:boni ac mali discretionem: arbitrij libertatem. Notissimum est homini quid sit discretio:quid sit libertas arbitrij. Quotidie ista in cordib⁹ nostris legimus:z in vtroq̄ certitudinis cubitum tenemus Sed substantiam ipsius anime quis queso quo sensu potest videre? Nec video tuam:nec tu meā. Sed neuter pro ut est,potest hic videre vel suam. Pro hac parte q̄diu viuimus/scientiam nostram ad plenum cubitum non extēdimus. Recte ergo longitudo propiciatorij dicitur esse duorum cubitorum z dimidij. Rationalis creature iustificationem pertinere iam diximus ad propiciatorij latitudinem. Perficitur autem iustificatio nostra ex inspiratione diuina/z deliberatione propria. Quid vero deliberatio sit,vnusquisq̄ per experientiaz nouit. Diuina vero inspiratio qualiter in nobis fiat quis queso comprehendat? Spiritus enim vbi vult spirat:z nescis vnde veniat/vel quo vadat. In vno ergo comprehensionis cubitum habemus:in altero habere non possumus. Elide itaq̄ q̄ recte propiciatorij latitudo dicitur cubitum z dimidium tenere. Ecce de propiciatorij longitudine:ecce de eius latitudine. Pertinent autem ad eius altitudinē ea que sūt ad nostram glorificationem. Sed quis quo sensu cōprehendat in quibus nostra glorificatio constat? Quod oculus (inquit) non vidit:nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit. Hinc facile perpenditur cur propiciatorij altitudo mensura non prescribit. Duo vltima contemplationum genera versantur(vt dictum est)circa diuina. Ad vnū spectant que sunt supra rationem,nec tamen preter rationem. Supra rationem sunt que capacitatis eius modum excedunt: consentanea tamen sunt rationi, q̄uis ab ipsa non possint comprehendi. In quibus vltimum genus versatur,rationi omnino contraria videtur. Et talia quibus nunq̄ ratio acquiesceret/nisi fides eaz in hoc ipsum dirigeret. Hec nouissima contemplationum genera exprimuntur angelica forma. Pro certo oportet nos angelicam formam induere:si volumus ad eternorum,z diuinorum contemplationem volare. Hec autem angelica forma iubetur esse ductilis z aurea, vt igitur sit aurea contemplatoris mens mirandum ab omni fantasia. Ducti le feriendo producitur:z cherubin nostri ductiles esse iubentur. Hinc ergo manifeste colligimus q̄ ad eiusmodi gratiam melius compunctione,q̄ inuestigatione proficimus. Excellentia harum speculationum commendatur in eo q̄ cherubin nominatur. In hac enim gemina speculatione promouemur ad plenitudinē scientie. Ultra has aūt aliquid ad augmētuz sciētie nō est q̄rere/vel inuenire. Dictū est supius q̄ per visibilia ad inuisibiliuz contēplationē ascēdim⁹. Sic sane p cognitionē inuisibilis creature

Universidad de Deusto
Biblioteca

sū leuamur ad speculationem creatricis nature. Hinc est q cherubin iubentur vultum in propiciatorium vertere. hinc est q iubet vn9 ex vna: alter ex altera pte stare. In illa speculatione que per propiciatorium intelligitur multa diuinorū similitudo: multa dissimilitudo inuenit. Est enim spiritualis creatura ad imaginem z similitudinem dei facta. Vn9 ergo ex cherubin ante iam dictis tenet latus similitudinis. alter vero ex eis teneat lat9 dissimilitudinis. Et speculatio rationi magis consentanea stet ex parte vna. et q rationi minus est consentanea stet ex parte altera. Debent autem cherubin alas expandere z ppiciatorii tegere. Quid extensio alarum nisi quedaz preparatio ad volandū? Ipsa mentis preparatio in eternorū volatum vertitur et in vmbraculum: in vmbraculuz inq̄z dicī ab estu: z in abscōsione / z protectione a turbine z a pluuia. Debent vero cherubin vultus in propiciatoriuz vertere: z ex inspecta dei imagine certius edoceri ad sublimiora scientie. Debent etiam dicti cherubin se mutuo respicere: et alterutre assertionis consonantiā per omnia conseruare. Uterq caueat vt in eo qō affirmat alteri non cōtradicat. Sic ab vno fiat assertio veritatis: ne in eo euacuetur cōfessio trinitatis. Sic in altero fiat trinitatis confessio: ne euacuetur in eo vnitatis assertio. Audiat p̄latus quisq̄ cū sit vtile tres vltimas speculationes comparasse. Inde (inquit) loquar ad te. His cōparandis intēdat qui ad diuinas reuelatiōes hanelat. Merito propiciatorium oraculum dicitur: nā inde diuina responsa dabantur. Supra propiciatorium dominus loquitur, quādo spiritui inspirat qō notionis eius modū supergredit. Quasi de medio cherubin auditur / qō cuiq̄z pari modo concordare videtur. Alis cherubin propiciatorium: propiciatorio archa operit: quoniam ex superioris scientie p̄rogatiua inferiorū scientia obnubilatur. Juxta dominicum preceptum testimonium in archa est reponendum. Quod em̄ faciendum: edocemur in summis firmiter retinendum in intimis. cōuersamur in vijs. Principalia decepta testimoniū dicta sunt: quoniam conscientie cuiusq̄z testimonium reddunt. Secundum obseruantie modum reddunt cuiq̄z testimoniū, q̄tum diligat deum suū. Hec de gratia contemplandi summa breuitate perstrinxi: nā alias de eadem materia latius disserui. Per mēsam alias de eadem materia latius disserui. Per mēsam propositionis intelligimus doctrinam sacre eruditionis: in mensa cibus ponitur vt ad refectionem sumat. Refectio alia corporalis: alia spiritualis. Illa est corporum: ista spirituum. Illam procurat secularis scientia: ista scriptura diuina. in scriptura sane diuina refectio animarum proponitur: vñ z merito mensa propositionis nominatur. Alius aūt fuit status humane vite sub spe redemptionis future: z alius oportuit esse sub fide redemptionis iam facte. De vno agitur in veteri testamento: de altero in testamento nouo. Scriptura igitur sacra sufficiēter agit de vtroq̄z. vñ z dicitur duos cubitos lōgitudinis tenere. Pro certo vtrunq̄z testamentum soli intendit procurationi animarum. Procurationez corporum tacuit, z seculari scientie reliquit. In ea ergo agit de vna, nō de gemina procuratione: vnde dicitur cubitum vnum latitudinis habere. Quātum autem ad modum nostre reparationis sufficienter agit de statu vite presentis. Pauca aūt de futuri docet: nam eius altitudo cubitum et semis tenet. Plenum cubitum q̄tum ad presentem statū: semis q̄tum ad futurum. Mensa propositionis fabricatur ex ligno: superducitur auro: labio circūdatur: gemina corona decoratur. Per opus ligneum, intelligimus sensum historicum: per labium, tropologicum. per geminaz coronam, allegoricum / z anagogicum. De lignis sethim fabricata est mensa q̄ dicuntur valde imputribilia. Pertinet autem ad ligna imputribilia, sacra historia ab omni falsitate / z fatuitate aliena. Mense deauratio ipsius littere subtilis / z sapiens expositio. Pulchra deauratio sagaz diuinorū iudiciorum commendatio. Notandū sane q primum opus est ligneum, sed deauratum. Cetera vero tria non deaurata: sed aurea. Quod est inter lignuz z aurum: hoc est inter historicum z misticum sensum. In scriptura sacra primum locum tenet historia. Mistica vero intelligentia pro certo est tripertita. Tropologica tenet locum vnum. allegorica duos. anagogica summū. Cur summum non teneat que de summis et celestibus actitat? Allegoria maxime circa fidei nostre sacramenta versatur: z qualia credunt magis q̄ intelligūtur. Tropologia e his agit q̄ quisq̄z facile capit z vnde et in imo resedit. Per labium ergo aureum intelligo misticum et mozalem intellectum. Adagiuz aliquid innuitur, q̄ hec operis figura labiuz dicitur. Scimus q̄ omnis noster sermo formatur ex labio. Forte ergo datur intelligi q̄ communis etiam locutio debet tropologia iformari. Labio corona interrasilis superponit: quia allegoria circa subtilia / z sublimia versatur. Opus interrasile solet artificis quasdam quasi celaturas habere: z quis digne miretur q̄ miro modo allegoria historie interitur? Ea enim ibi allegorice inserta sunt que vix possunt credi, comprehendi non possunt. Corona interrasilis habet superficiez suam hic planam: hic concauam: illic perforatam. Plana nam in his que sunt secundum rationem: concauam in his que sunt preter rationem: perforatam in his que videntur contra rationem. Alia est enim conditio tropologie: z longe alia conditio allegorie. Quid est enim tropologia nisi mozalis scientia? Quid allegoria nisi mistica misteriorum doctrina? Mozum honesta cordi humano naturaliter sunt inscripta. Abissi vero profunda pro certo nemo nisi temere presumit de sensu proprio. Unde et altitudo corone, quatuor tantummodo digitos dicitur tenere. Quid queso sunt euangeliste sancti nisi digiti dextere excelsi? Ad horum mensuram allegorica doctrina formatur: cum eorum dictis per omnia cōcordat. Notandum q ipsi labio corona fieri precipitur: quoniam ex sacramentorum virtute morum disciplina vtilis et obseruabilis redditur. Per coronam (vt dictum est) aureolaz intelligimus doctrinam anagogicam. Hec doctrina de summis agit: vnde et eius figura in mensa locum summū obtinuit. Quid enim dicimus anagogen nisi misticam, et sursum ductiuam supercelestium intelligentiā? In predictis duobus queritur doctrina morum et misteriorum. Ad anagogen spectat sperandorum prouidentia premiorum. Et corona dicitur aureola idem valet, ac si diceretur modica et aurea. Est aūt modicum quid, quicquid vis humana capit de eo qō oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Notandum q sola scriptura sacra allegorico / z anagogico sensu mistice vtitur sola inter omnes hac gemina supereminēte coronatur. Sanctis doctoribus sunt opere studendum est vt semper sint parati omni poscenti reddere rationē de ea fide z spē q̄ in nobis est. In prōptu habeāt probare vera: imq̄z probare falsa: suadere iusta: dissuadere iniusta. Qui hec nouit, quales oportuit circulos doctrinali mēse inseruit. O quales circuli probatio veri: improbatio falsi: persuasio iusti: dissuasio iniusti. Hōne ratiocinatio in idē redit. z circulū facit / cum qō in initio proposuit / fine concludit? Quod dictū est de vno ex his circulis, facile intelligitur quid sentiendum sit de alijs. Videamus modo q̄ sint illi anguli i quib9 debent eiusmodi circuli poni. Ubi q̄ angbigit de eo qō scriptura proponit / quodāmodo quasi angulum incurrit. Ambiguitas z hesitatio anguluz facit: vbi quid eligenduz sit non facile occurrit. Sepe dubitatur de vero vtrū sit verum: similiter z de falso vtruz sit falsum. Sepe hesitatur de faciendo iusto: sepe de faciendo / vel nō faciendo iniusto. Quem aūt circulū quo angulo debeam9 ponere, perfacile est videre, hoc eget nostra assignatione. Consequēs est modo q̄rere q̄d sentienduz de pedibus mense. Pedib9 totū corpus nititur, z ad statum erigitur. Quāto autem diuinis mādatis firmius innitimur, tāto perfectius ad statuz rectitudinis erigimur. Secundū numerum pedum attende quadriptitum mandatum. Pes prim9 preceptio: secūdus prohibitio: tertius cōmonitio: quartus concessio. Preceptio in his quorum perpetratio est ad meritum, declinatio ad reatum. Prohibitio in his quoz perpetratio est ad reatum, declinatio ad meritum. Cōmonitio in his quoruz perpetratio sic est ad meritum, vt declinatio non sit ad reatū. Concessio in his quorū declinatio sic est ad meritum / vt ppetratio non sit ad reatum. In preceptis maxime op9 est approbatio nein prohibitis improbatione / in cōmonitione opus est persuasione: in concessis dissuasione. Cur autem sit, diligenter inquirenti facile elucescit. In duob9 constat officium veri predicatoris: i eruditiōe veritatis, z adhortatione virtutis. In hac gemina efficiētia doctrinalis mensa circūfertur: z suis quibusdam quasi vectibus de vno coetu in aliud traducit. Vn9 itaq̄z vectis dicatur sagacitas eruditionis: alter sagacitas exhortationis. Eiusmodi vectes debēt ex apertis littere testimonijs: z velut de lignis sethim fieri: z misticoū intellectuum sententijs deaurari. Omnis sacra eruditio de vtroq̄ probationem veri, z improbationem falsi. Omnis exhortatio sacra ad persuasionem boni, z dissuasionem mali. Hinc est facillimū perpendere qui circuli qualem vectem debent habere. Notandum q ad vectes pertinet scripturaruz attestatio: ad circulos humana ratiocinatio. Et quoniam misteriorum profunda humanam rationez excedunt, recte circuli sub celesti sedem accipiunt.

Finis Allegoriarū tabernaculi federis.

Richardi sancti victoris doctoris celeberrimi in sex libros de trinitate.

Prologus.

Justus me9 ex fide viuit: apostolica sententia est, simul et prophetica. Hā apostolus dicit qō propheta predicit. Quia iustus ex fide viuit. si sic est, immo quia sic est: debem9 vtiq̄z studiose cogitare: frequēter retractare sacramēta fidei nostre. Sine fide nāq̄z impossibile est placere deo. Hā vbi non est fides: nō potest esse spes. Oportet enim accedentem ad deū credere quia est: et q̄ inquirentibus se remunerator sit, alioqui q̄ spes esse poterit? Ubi autem nō est spes: charitas esse non pōt. Quis eñ amet, de quo nil boni speret? Per fidē igit̄ p̄mouemur ad spē z per spem, proficim9 ad charitatem. Quicquid aūt habuero, si charitatem non habuero nichil michi prodest. Quis autē sit fructus charitatis: audis ab ore veritatis. Si quis diligit me, diligetur a patre meo: z ego diligā eum z manifestabo ei meipm. ex dilectione itaq̄z, manifestatio / z ex manifestatione, contemplatio / z ex contemplatione, cognitio. Cum autem christus apparuerit vita nostra: tunc z nos apparebimus cum ipso in gloria. z tunc similes ei erim9: quia videbim9 eum sicuti est. Uides vnde, z quomodo perueniatur: vel quibus gradibus ascenditur mediante spe z charitate de fide ad cognitionē diuinam: et per cognitionem diuinam ad vitam eternam. Hec est autem (inquit) vita eterna cognoscere te verū deum, z quē misisti iesum christum. vita itaq̄z ex fide: z vita ex cognitione. Ex fide vita interna: ex cognitiōe vita eterna. Ex fide vita illa qua interim viuimus bene. ex cognitione vita illa qua in futuro viuem9 beate. fides itaq̄z totius boni initium est, atq̄z fundamentū. Ex studiosos ergo in fide esse nos conuenit: a qua omne bonum: z fundamentum sumit, z firmamentuz capit: Sed sicut i fide totius boni ichoatio: sic in cognitione totius boni cōsūmatio, atq̄z perfectio. Feramur itaq̄z ad perfectionez: z quibus ad profectum gradibus possumus properemus. de fide ad cognitionem satagam9 inquātū possumus, vt intelligamus qō credim9. Cogitemus q̄tum in huius cognitione studuerunt / vel quousq̄z profecerunt mundi huius philosophi: z pudeat nos in hac parte iferiores illis inueniri. Quod enim notū est dei manifestum est illis (teste apostolo) quia cum cognouissent deum, non sicut deū glorificauerunt. cognouerunt ergo. Quid ergo nos facimus qui ab ipsis cunabulis vere fidei traditionem accepimus? Amplius aliquid debet in nobis amor veritatis q̄ in illis potuit amor vanitatis: amplius aliquid nos in his posse oportebit: quos fides dirigit, spes trahit / charitas impellit. Paruz ergo debet nobis esse que recta z vera sunt de deo credere: sed satagam9 (vt dictum est) que credimus intelligere. Hitamur semper inquantū fas est, vel fieri potest comprehendere ratione, qō tenemus ex fide. Sed quid mirum si ad diuinitatis arcana mens nostra caligat: cum omni pene momento terrenarum cogitationum puluere sordescat? Excutere de puluere virgo filia sion. Si filij sumus sion: sublimem illam contemplationis scalam ereamus: assumamus pennas vt aquile, in quibus nos possimus a terrenis suspendere, z ad celestia tuare. Sapiamus que celestia sunt, non que sup terram: vbi christus est ad dexteram dei sedens, sequamur quo Paulus precessit: qui vsq̄z ad tertij celi secreta volauit: vbi audiuit archana illa que non licet homini loqui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ascendamus post caput nostrum. Nam ad hoc ascendit in celum vt ꝓuocaret: et post se traheret desiderium nostrum. Christus ascendit: et spiritus christi descendit. Ad hoc christus misit nobis spiritum suum: vt spiritum nostrum leuaret post ipsum. Christus ascendit corpore: nos ascẽdamus mente. Ascensio illius fuit corporalis: nostra aũt sit spiritualis. vt q̃d enĩ ascẽsionis nostre doctorẽ, atq; ductorem spiritum exhibuit: nisi quia ascensum nostrum interim spiritualẽ esse voluit? Nam ad corporalẽ ascẽsionem illam que in nobis futura est, veniet ipse corporaliter in ea carne quã assumpsit ꝓ nobis, secundum illud sic veniet quẽadmodum vidistis eum euntem in celum. Ascendamus ergo spiritualiter: ascendamus intellectualiter, quo interim non licet corporaliter. parum autez nobis debet esse ad ꝓfectũ celi secreta, mentis cõtemplatione ascendere. Ascendam⁹ igitur de primo ad secundum de secundo ad tertium. Contemplatione ascendentibus de visibilibus ad inuisibilia: de corporalibus ad spiritualia, primo occurrit consideratio immortalitatis. Secundo consideratio incorruptibilitatis. Tertio consideratio eternitatis. Ecce triplex regio: immortalitatis/ incorruptibilitatis/ eternitatis. Prima est regio spiritus humani. Secunda spiritus angelici. Tertia spiritus diuini. Spiritus siquidem humanus immortalitatem quasi quandam sui iuris hereditatem possidet: quam nullo tempore/nulla diuturnitate in perpetuum amittere potest. Nam eum semp oportet vel viuere in gloria, vel durare in pena. Hic itaq; spiritus quotiẽs terrenis, z transitoriis actualiter incumbit, quasi semetipm deserit, z sub semetipsum descendit. Nil aliud ergo ei est ad primum ꝯlum ascendere, q̃ ad semetipsum redire: z que immortalitatis sunt, z seipso digna pensare, z agere. Incorruptibilitas autem longe quidem supra ipsum est: quã interim possidere non potest. Sed quod interim non habet: virtutum merito obtinere valet. Ad secundum itaq; celum est ei ascendere, incorruptibilitatis gloriam meritis comparare. Hanc vtiq; angelicus spirit⁹ quasi hereditatio iure iam possidet: quã perseuerantie sue merito ea conditione obtinuit, vt de cetero in perpetuum amittere non possit. Tertium autem celum ad solam pertinet diuinitatem. Nam de deo scriptum est, quia solus habitat eternitatẽ. Cetera vero omnia que ex tempore esse ceperunt, eoipso eternitatem habere non possunt, quo ab eterno non fuerunt. sed singulare donum, z pre omnib⁹ precipuũ est vsq; ad hoc celum penna contemplationis volare, z intellectuales oculos eius radijs infigere. Ad primum itaq; celum ascenditur actualiter. Ad secundum virtualiter. Ad tertium intellectualiter. ad hoc vtiq; vltimum celum spirituales viros spiritus christi subleuat: quos reuelantis gr̃e prerogatiua ceteris alti⁹/pleniusq; illustrat. Totiẽs enim ad hoc celum spiritu subleuãte attollimur: quotiẽs per contemplationis gratiam ad eternorum intelligentiam promouemur. Parũ itaq; debet nobis eẽ que vera sunt de eternis credere: nisi detur et hoc ipsum q̃ creditum rationis attestatione cõuincere. Nec nobis sufficiat illa eternorum notitia que est per fidem solam: nisi apprehendamus z illam que est per intelligentiam/ si necdum ad illam sufficimus: que est per experientiaz. Hec in operis nostri prefatione premisimus: vt animos nostros ad huiusmodi studium attentiores/ z ardentiores redderemus. magni enim meriti esse putamus i huiusmodi exercitio multum studiosos fore. etiam si non detur ipsum q̃ intendimus, ꝓ voto perficere.

Liber.I.

Index materiarum, et capitulorum primi libri de trinitate.

Q; rerum noticiam triplici apprehendim⁹ modo: experiẽdo/ratiocinãdo/credendo. Capitulũ primum.
Q; nichil firmius tenetur q̃ qđ constanti fide apprehẽditur. ca.ij.
Q; de his agitur in hoc opere, que iubemur de eternis credere. ca.iij.
Modus agendi in hoc opere: non tam authoritates inducere, q̃ ratiocinationi insistere. ca.iiij.
Breuiter prelibatur: de quibus in sequentibus agitur. Capitulum.v.
Q; vniuersaliter modus essẽdi, potest sub triplici distributione comprehendi. ca.vj.
De illo essendi modo qui non ab eterno est: z eo ipso nec a semetipso. ca.vij.
De illo essendi modo qui est a semetipso: z eo ipso ab eterno. Capitulum.viij.
De illo essendi modo qui est ab eterno: nec tamen a semetipso. ca.ix.
Q; circa duos tantum modos qui sunt ab eterno, versatur tota huius operis intentio. ca.x.
De summa substantia q̃ sit a semetipsa: z eo ipso ab eterno, z sine omni initio. ca.xj.
Item q̃ vna sola substantia sit a semetipsa, a qua z cetera omnia: eaque non nisi a seipsa habet totum, quod habet. ca.xij.
Q; summa substantia sit idem quod ipsa potentia/idem quod ipsa sapientia: vnde et quelibet harum est idem quod altera. ca.xiij.
Q; summa substãtia non possit habere parem sicut nec superiorem. ca.xiiij.
Q; sit impossibile summam substantiaz proprie nature consortem habere. ca.xv.
Q; summa substãtia sit idem qđ diuinitas ipsa: z q̃ de⁹ non sit nisi substantialiter vnus. ca.xvj.
Item q̃ non sit deus nisi vnus. q̃ ab ipso est omne qđcũq; non nisi a se habet totum qđ habet. q̃ idem sit q̃ ipsa potentia/ q̃ ipsa sapientia. ca.xvij.
Q; omnino sit impossibile etiam ipsum deum quippiaz qđ deo sit, melius diffinire posse. ca.xviij.
Si deus ipse non potest per intellectum attingere aliqđ melius deo: multo minus humana cogitatio. ca.xix.
Inuestigãtibus, z disputantibus de deo, quid soleat esse quasi maxima ꝓpositio, et velut quedam animi conceptio. ca.xx.
Q; deus sic sit summe potens vt etiam sit et omnipotens. ca.xxi.
Q; dei sapiẽtia sic sit summa: vt sit vsq; quaq; perfecta. Capitulum.xxij.
Quod de dei sapientia dicitur: alia adhuc ratione confirmatur. ca.xxiij.
Confirmatur eadem ratio q̃ qđ superius dictum est de diuine potentie plenitudine. ca.xxiiij.
Q; non possit omnipotens esse nisi vnus solus: z q̃ consequens est/ nec deus nisi vnus. ca.xxv.

De trinitate liber primus.

Q; rerum notitiam triplici apprehendimus modo: experiendo/ratiocinando/credendo. Capitulum primũ.

Ad sublimium scientiã mentis sagacitate ascẽdere volumus, opere precium ẽ primo nosse quibus rerũ modis noticiaz apprehendere solemus. Rerum itaq; noticiã (ni fallor) modo triplici apprehẽdimus. Nam alia experiendo ꝓbamus: alia ratiocinando colligimus: aliorũ certitudinem credendo tenemus. z tẽporalium quidem noticiam per ipsam experientiam apprehendimus. Ad eternorum vero noticiam: modo ratiocinando/ modo credẽdo assurgim⁹. Nam quedã ex his que credere iubemur: non modo supra rationem, verum etiam contra humanam rationem esse videntur, nisi profunda/ z subtilissima indagatione discutiantur: vel potius diuina reuelatione manifestentur. In horum itaq; cognitione/ vel assertione magis inniti solemus fide q̃ ratiocinatione: authoritate potius q̃ argumẽtatione/ iuxta illud prophete, nisi credideritis non intelligetis. Sed et hoc in his verbis diligenter attendẽdum videtur: quia horum quidem intelligẽtia, hac nobis authoritate, non generaliter sed conditionaliter negãda ꝓponitur, cum dicitur. Nisi crediderit̃is nõ intelligetis. Nõ ergo debent exercitatos sensus habentes, de talium intelligẽtia comparãda desperare: dum tamen se sentiant firmos in fide, et per omnia ꝓbate constantie in fide sue assertione.

Q; nichil firmius tenetur q̃ quod cõstanti fide apprehenditur. Capitulum.ij.

Sed hoc in his supra modũ mirabile, q; quotquot veraciter fideles sumus nichil certius/ nichil constãtius tenemus q̃ quod fide apprehẽdimus. Sunt nãq; patribus celitus reuelata: et tam multis/ tam magnis/ tam miris, ꝓdigijs diuinitus cõfirmata: vt gen⁹ videat esse demẽtie in his vel aliquãtulum dubitare. Innumera itaq; miracula, z alia que nõ nisi diuinitus fieri possunt: in huiusmodi fidem faciunt, z dubitare nõ sinũt. vtimur itaq; i eoz attestatione/ seu etiã confirmatione signis ꝓ argumẽtis/ prodigijs ꝓ experimẽtis. Vtinam attenderent iudei: vtinam alia duerterent pagani cũ quãta conscientie securitate ꝓ hac parte ad diuinum iudiciũ poterimus accedere: nõne cum omni cõfidentia deo dicere poterimus? Nõne si error est a teipso decepti sumus: nã ista in nobis tantis signis, z prodigijs confirmata sunt/ z talibus: que nõ nisi per te fieri possunt. Certe a summe sanctitatis viris sunt nobis tradita, z cũ summa/ z authẽtica attestatione ꝓbata: te ipso cooperante: z sermonem cõfirmante sequẽtibus signis, hinc est vtiq; q̃ perfecte fideles paratiores sunt mori ꝓ fide, q̃ fidem abnegare. Nichil enĩ proculdubio firmi⁹ tenetur, q̃ quod constanti fide apprehenditur.

Q; de his agitur in hoc opere, que iubemur de eternis credere. Capitulum.iij.

Ad eorum itaq; notitiã de quibus recte dici nobis, si nõ crediderit̃is non intelligetis: oportet quidem per fidẽ intrare: nec tamẽ in ipo statim introitu subsistere: sed semp ad interiora, z profundiora intelligẽtie ꝓperare: z cum oi studio/ et summa diligentia insistere, vt ad eorũ intelligẽtiam que ꝓ fidem tenemus quotidianis incrementis proficere valeamus. In horum plena notitia/ z perfecta intelligẽtia, vita obtinetur eterna. In hac sane acquisitiõe summa vtilitas: in eorum cõtẽplatione, summa iocũditas. Me sunt sume dilectionis: he sempiterne delitie: in horum gustu vltima dulcedo: in horum fruitione infinita delectatio. De illis itaq; ꝓposuimus agere in hoc opere, que iubemur ex catholice fidei regula/ nõ de quibuscũq;, sed de eternis credere. Nam de redemptionis nostre sacramentis ex tempore factis que credere iubemur, z credim⁹, nichil in hoc opere intendimus. Nam a gẽdi modus ali⁹ in his: alius vero in illis.

Modus agẽdi in hoc opere: nõ tam authoritates inducere, q̃ ratiocinationi insistere. Cap.iiij.

Sprit itaq; intẽtionis nostre in hoc opere ad ea que credim⁹ inquãtum dñs dederit: nõ modo probabiles, verũ etiã necessarias rationes adducere: z fidei nostre documẽta, veritatis enodatione, z explanatione cõdire. Credo nãq; sine dubio/ quoniã ad quorũlibet explanationẽ q̃ necesse est esse/ non modo ꝓbabilia, immo etiam necessaria argumenta non deesse: quãuis illa interim cõtingat nostrã industriam latere. Omnia que ceperunt esse ex tẽpore ꝓ beneplacito cõditoris, possibile est esse/ possibile est nõ esse. vnde et eo ipso eorum esse nõ tam ratiocinãdo colligitur, q̃ experiẽdo ꝓbatur. Que vo eterna sunt, oino nõ esse nõ possunt. sicut nunq̃ non fuerũt: sic certe nunq̃ non erũt. imo semp sunt quod sunt: nec aliud/ nec aliter esse possunt. Videtur autem oino impossibile omne necessariũ nõ esse, necessariaq; ratione carere. sed nõ est cuiusuis anime, huiusmodi rationes de ꝓfundo z latebroso nature sinu elicere: et velut de intimo quodã sapientie secretario erutas in cõmune deducere. Adulti ad hoc min⁹ digni/ multi ad hoc minus idonei: multi in hoc minus studiosi. z quod semp (si fieri posset) pre oculis habere deberemus: vix vel raro cogitamus. Cũ quali q̃so studio, quãtoq; desiderio deberem⁹ illi incũbere negocio, illi inhiare spectaculo de quo pendet saluandorum oim summa beatitudo? Credo aũt me non nichil fecisse: si detur michi mentes studiosas in huius negocio vel in modico adiuuare/ z ad tale studiũ tepidas mentes meo studio prouocare.

Breuiter prelibatur de quibus in sequentibus agitur. Capitulum.v.

Legi frequẽter q̃ non sit deus nisi vnus. q̃ sit eternus/ increatus/ immẽsus: q̃ sit oipotens, et oim dñs. q̃ ab ipo est oẽ qđ est. q̃ vbiq; est/ et vbiq; totus/ nõ ꝑ partes diuisus. Legi de deo meo q̃ sit vnus, z trinus. vnus substãtialiter, sed psonaliter trinus. hec oia legi: sed vnde hec oia probẽtur, me legisse nõ memini. legi q̃ in diuinitate vera, non sit nisi vna substãtia: q̃ in vnitate substantie sint plures psone: singule autem a singulis ceteris ꝓprietate distincte: q̃ sit ibi psona que sit a semetipsa, non ab alia aliqua: q̃ sit ibi persona que sit ab vna sola, nõ aũt a semetipsa. q̃ sit ibi persona que sit a psona gemina, non aũt ab vna sola. Quotidie audio de trib⁹ q̃ non sint tres eterni, sed vn⁹ eternus. q̃ non tres increati/ nec tres immẽsi, sed vnus increatus/ z vnus immẽsus. Audio de tribus q̃ nõ tres oipotentes, sed vnus oipotens. audio nichilomin⁹ q̃ non tres dij, sed vnus est deus. nec tres dñi, sed vnus est dñs. inuenio q̃ pater nõ sit fact⁹, nec genit⁹. q̃ filius nõ sit fact⁹, sed genit⁹. q̃ spũs sanct⁹ non sit fact⁹, nec genit⁹ sed ꝓcedẽs. Hec oia frequẽter audio/ vel lego: sed vnde hec omnia ꝓbentur me legisse nõ recolo. abũdant in his oibus authoritates, sed nõ eque z argumẽtatiões. in his oibus experimẽta desunt: argumẽta rarescũt. puto itaq; me nõ nichil fecisse (sicut superius iã dixi) si in huiusmodi studio studiosas mẽtes potero vel ad modicũ adiuuare/ etsi non detur posse satisfacere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Q; vniuersaliter ois modus essendi potest sub tripli distributione cõprehendi. Cap. vj.

VT igitur plane et perspicue veritatis solido, et velut immobili fundamẽto insistat, vnde rõcionis nostre ordo initiũ sumat/vnde nemo dubitare valeat, vel resilire presumat: sic possumus dicere. Dẽ qđ est, vel eẽ potest: aut ab eterno habet esse/aut esse cepit ex tẽpore. Dme qđ est/aut esse põt, aut habet esse a semetipo/aut habet eẽ ab alio q̃ a semetipo Vniuersaliter itaq; omne esse triplici distinguit ratione. Erit em esse cuilibet existẽti aut ab eterno r a semetipso: aut ecõtrario, nec ab eterno, nec a semetipo: aut mediate inter hec duo ab eterno quidem, nec tamen a semetipso. Nam illud quartũ quod huic tertio mẽbro videtur ecõtrario respondere, nullo modo ipsa natura patitur esse. Nichil em oino potest esse a semetipo qđ non sit ab eterno. Quicquid em ex tempore esse cepit: fuit quãdo nichil fuit. Iz q̃ diu nichil fuit, oino nichil habuit, r oino nichil potuit. nec sibi q̃ nec alteri dedit vt esset. vel aliqđ posset Alioqui dedit qđ non habuit, r fecit qđ nõ potuit. hinc q̃ collige q̃ sit impossibile vt aliqđ oino sit a semetipso, qđ non sit ab eterno. Ecce ergo quod superius iam diximus manifesta ratione colligimus: quia oẽ esse triplici distinguitur ratione.

¶ De illo essendi modo qui non est ab eterno: et eo ipso nec a semetipso. Cap. vij.

A illo itaq; rerum genere incipere debem⁹, de quibus nullo modo dubitare possumus. r per illa que per experiẽtiam nouimus, ratiocinãdo colligere quid de his q̃ supra experiẽtiam sunt, oportet sentire. de illo sane essentiali modo qui nõ est ab eterno/r eoipso vtiq; iuxta predictã rationem, nec a semetipso: quotidiano r multiplici certificamur experimẽto. incessanter alia videmus secedere/alia succedere: r que prius quidẽ nõ erant in actũ prodire. hoc in hoibus, hoc in animalib⁹ incessanter videmus. Idem in arbustis/r herbis quotidianis pbamus experimẽtis. quod in opatione nature, idem videmus in operibus industrie. ¶ Q; igitur innumera sint que ab eterno non fuerunt: quotidiana experimenta latere non sinunt. Superior em ratio inuenit: quia quicquid ab eterno non fuit/a semetipso esse nõ possit: alioqui aperte cõuincitur, quia aliquid sibi initium existendi dedit sub illo instanti quãdo nichil habuit: quando oino nil potuit. quod q̃ sit oino impossibile: sane mentis hominẽ nullatenus potest latere. Omnibus itaq; illis que esse ceperũt ex tempore: constat illud habere cõmune q̃ nõ est ab eterno, r eoipso (vt iã dictũ est) nec a semetipso. Ecce de illo essendi modo iam diximus de quo dubitare non possumus: vtpote de illo quẽ quotidiano vsu probamus.

¶ De illo essendi modo qui est a semetipso: r eoipso ab eterno. Capitulum. viij.

Sed ex illo esse qđ nõ est ab eterno, nec a semetipso: ratiocinãdo colligitur r illud esse quod est a semetipso, r eo qui dẽ etiam ab eterno. nam si nichil a semetipso fuisset: nõ esset oino vnde ea existere potuissent que suũ esse a semetipsis non habent, nec habere valẽt. ¶ cõuincitur itaq; aliqđ esse a semetipso et eoipso (vti iam dictũ est) r ab eterno, alioqui fuit quãdo nichil fuit. r tunc quidẽ futurorũ nichil futurũ fuit, q; qui sibi/vel aliis initiũ existendi daret/vel potuisset dare: tũc oino non fuit. quod q̃ falsum sit, ipsa euidẽtia ostendit, et rerum existentiũ experiẽtia cõuincit. sic sa[illegible] e ex his que videmus ratiocinãdo colligimus: r ea esse q[illegible]e nõ videm⁹: ex transitoriis, eterna: ex mũdanis, supermũdana: ex humanis, diuina. inuisibilia dei a creatura mũdi per ea que facta sunt intellecta conspiciũtur.

¶ De illo essendi modo qui est ab eterno, nec tamen a semetipso. Capitulum. ix.

Esse autem aliquid esse ab eterno qđ tamẽ non sit a semetipso: neminĩ videatur impossibile: quasi sit necessariũ causam semp effectũ precedere, r omne qđ est de alio suo principio semper succedere oportere. Certe radi⁹ solis de sole procedit, r de illo originẽ trahit: r tamẽ soli coeuus existit. Et quo em fuit, de se radium produxit: r sine radio, nullo tempore fuit. Si igitur lux ista corporalis habet radium sibi coeusi: cur non habeat lux illa spiritualis/r inaccessibilis radiũ sibi coeternum? In natura creata legimus, quãdo de natura increata pẽsare/vel estimare debeamus. videm⁹ quotidie quomodo nature ipsius opatione existẽtiam producit: r existentia de existẽtia procedit. quid ergo, nunqđ in illa supercellenti natura operatio nature nulla erit: aut oino nil poterit? Nunquid natura illa que huic nature nostre fructũ fecũditatis donauit, in se oino sterilis pmanebit: r que aliis generationẽ tribuit, nũquid sine generatione r sterilis erit? Ex his itaq; videtur pbabile: q̃ in illa supessentiali incõmunitabilitate sit aliqđ esse quod nõ sit a semetipso, et fuerit ab eterno. sed super hoc ampliori r efficaciori ratione suo disputabitur loco.

¶ Q; circa duos tantũ modos qui sunt ab eterno, versatur tota huius operis intentio. Cap. x.

De gemino itaq; essendi modo quos diximus esse ab eterno, intẽdimus agere in hoc opere: r de his que ad huiusmodi cõsiderationem vident pertinere. Nam in cõsideratione rerum tẽporalium (de his videlicet q̃ pcedẽt ad tertiũ modũ) nichil interim intendim⁹: nisi quãtũ eorũ consideratione ad eternorum inuestigationem necessariã vel vtilem pbamus. sicut em ex apostolo habemus, r superius iam diximus: inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Quotiens igitur p visibilium speculationẽ ad inuisibilium contemplationẽ assurgimus: quid aliud q̃ velut quadã scalam erigimus, per quã ad ea que supra nos sunt mẽte ascendamus? Inde est q; in hoc tractatu, ois ratiocinationis nostre processus initium sumit ex his q̃ per experiẽtiam nouimus. Quicquid igitur in hoc opere de eternis dicitur, est ex intẽtione. qđ vero de temporalib⁹ ex occasione. nam tota huius operis nostri intentio, versatur circa duos essendi modos qui sunt ab eterno.

¶ De substantia summa: q; sit a semetipsa. et eoipso ab eterno, r sine omni initio. Cap. xi.

Tunc igitur latius disserẽdum est de illo esse qđ est a semetipso: vnde (vti iam dictũ est) constat ipsum esse ab eterno. Illud autẽ certissimũ est vnde (vt credo) nemo dubitare potest. quia in tanta multitudine rerũ existẽtium et tam multiplici differentia graduũ esse oporteat aliqđ summũ. Summũ vero omniũ dicimus, quo nichil est maius, nichil melius. Absq; dubio autẽ melior est natura rationalis q̃ natura irrationalis. Oportet itaq; vt aliqua rationalis substãtia sit omniũ summa, quã autẽ constat in hac rerum vniuersitate summũ locum tenere. Non potest autẽ hoc ipsum quod est/a suo inferiori accipere: oportet ergo vt aliqua sit substãtia que vtrũq; habeat: r summũ videlicet locum tenere: r a semetipsa esse. Nã sicut superius iam diximus atq; pbauimus: si nichil esset a semetipso, nichil esset ab eterno, r tũc quidẽ nulla rerũ origo: nulla eẽt rerũ successio. Conuincit itaq; rez expertaz euidẽtia, aliquã substãtiã esse oportere a semetipsa. Nã si nulla a semetipsa esset: nullũ oino eorum foret que aliunde originem trahunt, et a semetipsis esse nõ possunt. Pertinet itaq; substãtia illa que non est nisi a semetipsa: pertinet inq̃ ad illud esse qđ est ab eterno, r sine omni initio.

¶ Item q; vna sola substãtia sit a semetipsa, a qua et cetera omnia: et q; nõ nisi a semetipsa habet totũ quod habet. Capitulum. xij.

Sed illud quod de summa substãtia dictum est, adhuc ampliori ratione, pbari potest. Illõ autẽ certissimũ est: q; in tota rerũ vniuersitate nichil esse potest, nisi possibilitatẽ essendi vel de tẽpo habuerit/vel aliunde acceperit. Dẽ enim esse nõ potest, oino nõ est. vt igitur aliquid existat, oportet vt ab essendi potentia posse esse accipiat. Ex essendi itaq; potẽtia esse accipit omne qđ in rerum vniuersitate subsistit. Sed si ex ipsa sunt omnia: nec ipsa quidem est nisi a semetipsa: nec aliquid habet nisi a semetipsa. Si ex ipsa sunt omnia: ergo omnis essentia/omnis potẽtia/omnis sapiẽtia. Si omne esse ab illa est: ipsa summa essentia est. Si ab illa oẽ posse, summe potẽs. Si omne sapere, summe sapiẽs est. Est em impossibile maius aliqđ dare q̃ habere. Sapiẽtia quidẽ a possidente tota potest dari simul: r a dante tota retineri. Sed maiorem sapiẽtiam quam habes oino impartire nõ vales. Sũme sapiẽtẽ itaq; esse oportuit: vnde omnis sapientia originem trahit. Sed vbi substãtia rationalis non est: sapiẽtia oino inesse non potest. Soli em rationali substãtie potest sapiẽtia inesse. Est itaq; rationalis substãtia omniũ summa, cui inest summa sapiẽtia. Est inq̃ omniũ summa, a qua est ois essentia. Dis itaq; tam rationalis/q̃ irrationalis natura: nõ itaq; aliũ est essendi potentia, q̃ summa substãtia. ¶ igitur nõ est nisi a semetipsa ipsa essendi potẽtia: tam nõ potest esse nisi ipa summa substãtia, que nõ est aliud aliquid q̃ ipsa essendi potentia. Cõstat itaq; q; summa quidẽ substãtia est omne quod est. sed si ab ipsa sunt oia: preter illam solã nulla est a semetipsa. Et si ab ipsa est oẽ esse/omne posse/omne habere: proculdubio a seipsa habet totum qđ habet. Recte ergo hec substantia primordialis dicitur: qua oẽ quod est principium, r originem sortitur.

¶ Q; summa substãtia sit idẽ quod ipsa potẽtia/idem quod ipa sapientia: vnde r quelibet est idem quod altera. Capitulum. xiij.

Tunc illud psideremus qđ iam dictũ est: quia summa substãtia summe potẽs est. Sed illud certissimũ est quoniam hoc ipsum qđ potens est, id est de ipsa sapientia. Hoc ipsum q; sapiens est, de ipsa sapientia. Probatũ est aũt quia totũ quod habet, nõ nisi a semetipsa habet. Et igit habeat nõ nisi a semetipsa qđ habet de ipa potentia/qđ habet de ipa sapiẽtia: necesse est vt ille oino nõ sint aliud aliquid q̃ ipa. Alioqui sine potẽtia atq; sapientia potẽs/vel sapiens esse non valet: q; ab ipsis habet non tam a se q̃ aliunde habet. Consequẽs autem est quoniã si vtraq; illarũ est idem quod summa substantia: quelibet illarum est idem quod altera.

¶ Q; summa substãtia non possit habere parem, sicut nec superiorem. Capitulum. xiij.

Hoc autẽ in loco nunc illud summopere attendendum est: q; si substantia hoc ipsum qđ summa potẽtia est: diuersa aliqua substãtia idipm esse nõ potest. Alioquin diuerse substãtie essent vna, r vna diuersa: qđ est vtiq; omnino impossibile. Sed dicis ad ista fortassis. Quid si potest diuersa aliqua substantia summã potestatẽ habere? Et si nõ possit summã potẽtia esse: nonne equipotentes erunt: si ambe summã potestatẽ habuerint? Absq; dubio, r incunctãter affirmo quia vna earum summã potẽtiam habere potest, r esse nõ potest/equipotes ei non est que vtrũq; potest. Ex pte enim posse, r ex parte nõ posse, qđ alteri est ex toto possibile: hoc non est de potentie ipsi⁹ plenitudine/sed de eius participatione gaudere. Adulto autẽ est maius multoq; excellentius magne alicuius rei habere plenitudinem, q̃ obtinere participationẽ. Ex his igitur aperte colligit⁹ q; primordialis substãtia nõ potest habere parem: sicut ex superioribus patet/nõ posse habere superiorem.

¶ Q; sit impossibile summã substantiam proprie nature consortem habere. Cap. xv.

Substãtie itaq; primordiali videtur naturaliter inesse oibus presidere: r parem/vel superiorem habere non posse. Quod em inest substãtialiter: absq; dubio et naturali inest. Ex eo nanq; q; ipsa primordialis substãtia idem oino quod summa potẽtia est: ei naturaliter inest q; summe potest: et q; potentiorem/vel equipotentem habere nõ potest. Videamus ergo si vel inferiorem possit habere, proprie nature consortem. Sed quomõ quilo queuis substãtia primordiali essentia inferior esse poterit: si naturaliter cũ illa cõmune habuit q; parem/vel superiorem habere non possit? Iuxta hec erit vna quelibet altera: imo vna q̃ seipsa superior/r inferior/maior/r minor. Est ergo impossibile primordialem substantiam proprie nature consortem habere.

¶ Q; summa substãtia sit idem q; diuinitas ipsa: et q; deus nõ sit nisi substãtialiter vnus. Cap. xvj.

Dicta superiorem disputationez iam pro certo tenemus: q; a summa, et sola substãtia est oẽ quod est: r q; a semetipsa habet totũ quod habet. Sed si ab ipsa sunt oẽia: ergo r diuinitas ipsa. Si vero illã alteri dedit, nec sibi retinuit: superiorem habet: que (iuxta qđ superius probatum est) superiorem habere nõ valet. Cõstat itaq; illam sibi retinuisse, simul r habere. Deus autem est qui deitatem habet: r hoc ipsum q; deus est, ex deitate habet. Sed si summa substãtia hoc ipsum q; deus est habet ex diuinitate sua, que nichil habet nisi a semetipsa: pfecto ipsa deitas nõ aliud aliquid est q̃ summa substãtia. Nõ ergo potuit alicui alteri substantie dare, non dicã vt deitatẽ haberet, sed vt ipsa deus esset. Alioqui (qđ impossibile est esse) parem haberet. Hinc ergo colligitur q; vera diuinitas est in vnitate substantie: r vera substãtie vnitas in ipsa diuinitate. Non est itaq; deus nisi substantialiter vnus.

¶ Item q; non sit deꝰ nisi vnus. q; ab ipso est oẽ qđ est. q; non nisi a se habet totũ qđ habet. q; idem sit qđ ipsa potẽtia/qđ et ipsa sapiẽtia. Cap. xvij.

Iam nunc q̃ de facili possumus pbare, q; non sit deꝰ nisi vnus. Ex eo q; nichil habet nisi a se: constat quia diuinitas ipa nõ est aliquid aliud q̃ ipse: ne cõuincatur habere aliunde q̃ a seipo qđ habet ex diuinitate. Diuinitas itaq; ipa: aut erit incõmunicabilis/aut aliquib⁹ cõmunis. Sed si est incõmunicabilis qđ consequẽs est: nõ est deus nisi vnus. Si autem aliquibus cõmunis fuerit: cõmunis itaq; erit substãtia illa que nõ est aliud q̃ diuinitas ipsa. Sed substãtia vna nõ potest esse cõmunis pluribus substantijs: alioqui vna eademq; esset plures: r plures vna. qđ q̃ falsum sit, ratio latere nõ sinit. Si vero dicit esse cõmunis pluribus personis: iuxta id qđ dictũ est, erit eis itaq; cõmunis r substãtia illa que nõ est aliud q̃ diuinitas ipa. Iuxta hoc vtiq; erunt in diuinitate vna plures psone: sed nõ nisi vna substantia. Siue ergo vna tantũ/siue plures psone dicantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse in vna diuinitate: nichilominus nō erit deus nisi substantialiter vnus. Solus itaq; & vnus deꝰ est a semetipso: et eoipso ab eterno. Et iuxta qđ de summa substātia, que nō est aliud q̄ ipse (prout pbatū est) ab ipso est oē qđ est, a semetipso habet totū quod habet: & ipse idipsum est qđ ipsa potētia, quod ipsa sapiētia, quod diuinitas ipsa.

¶ Q; omnino sit impossibile: vel ipsum deū quod deo sit melius diffinire posse. Cap. xviij.

SJ itaq; dei sapiēnia, & dei potentia vnū idēq; sunt p oia: nichil perfectionis, nichil consummationis cōprehenditur ab vna qđ sub eadē integritatis mēsura nō cōprehēdatur ab alia. Nichil itaq; maius, nichilq; meliꝰ est in eius nosse: q̄ in eius posse, et eoipso in eiꝰ esse. q; non est aliud aliquid eius posse: q̄ eius esse. Quicquid ergo optimū, quicquid p̄cipuū ab eius sapientia deprehenditur, vel diffinitur: totū hoc iuxta eandē integritatis plenitudinē ab eius potētia comprehenditur, totū in eius essentia cōcluditur. Nam q̄tum ad perfectionis culmen: si aliquid per intelligētiam attingeret qđ per efficaciā apprehēdere non posset, iam se, pculdubio magnificētius p sapientiā q̄ per potentiā extenderet: esset; vna eadēq; substātia et se ipsa maior: & seipsa minor. Nam dei quidē substātia cum nichil sit aliud q̄ eius potētia, vel sapientia: si se latius per sapiētiam q̄ per potentiā extēderet: si se p illam q̄ per istā latiꝰ extēdere potuisset, esset; vtiq; vna eadēq; substātia potentie cōparatione seipa p sapientiā maior, esset eadē ipsa sapiētie cōparatione sese vtiq; per potētiā minor. Nichil ergo deo maius: nichil vtiq; melius vel ab ipso deo potest diffiniri, vel per intelligentiā attingi.

¶ Si deus ipse non potest per intellectum attingere aliquid melius deo: multominus humana cogitatio. Capitulum. xix.

SJ itaq; nichil qđ deo perfectius sit potest per intellectū capere scientia diuina: quātominus aliquid deo maius, aliquid deo melius posse excogitare scientia humana. Nam qđ humana cogitatio per intellectū caperet: diuinā intelligentiā latere nō posset. Dementie genus est credere hoiem supra id qđ est deus cogitatione posse ascendere: qui nec hoc ipm quod deus est potest vlla inuestigatione attingere. Q; to itaq; melius, q̄to est perfectius quod humana cogitatio attingit: tanto ad id quod deus est vicinius accedit, nō tamen pertingit.

¶ Inuestigātibus, & disputantibus de deo: quid soleat esse quasi maxima propositio, & velut cōmunis quedam animi conceptio. Cap. xx.

COntingere itaq; videtur quasi quadā dote nature: q; cuncti pene tam eruditi q̄ minus eruditi solēt habere familiare, & quasi p regula tenere: deo videlicet quicquid optimū iudicant inseparabiliter attribuere, & quod quosdam de hac regula p̄spicua ratio ratiocinando non docet: sine dubietatis ambiguo deuotio persuadet. Hinc est q; ipsum deū immēsum, eternum, incōmutabilem, summe sapiētem, oipotētē indubitāter affirmant: etiam illi qui quomodo id ipsum, pbari possit ignorāt. Est itaq; eruditis velut maxima, p̄positio: est cūctis in cōmune veluti cōmunis animi cōceptio: deo attribuere quicqd altius attingit humana estimatio. Et hoc certitudinis solido: et velut intime veritatis fundamēto. Summi etiā magistri passim quidē disputationis sue initiū sumunt, cū de diuinis, p̄prietatibus altius, & angustius disserere intendunt.

¶ Q; deus sic sit summe potens, & etiā sit omnipotens. Capitulum. xxj.

QUod deus summe potēs existat, satis quidē ex superioribꝰ constat. Sed quēri adhuc pōt vtrū inde dicāt summe potēs, quia nemo in potētia eo superior sit: an sic sit summe potens vt omnia possit & veraciter oipotens sit. Sed si oipotentem differimur: maius aliquid deo iā posse cogitare conuincimur. Adhuc maius nāq; est oipotentiam habere, q̄ qualēcūq; potētiam cui aliquid desit de oipotētie plenitudine. Et hoc quidē quoꝰ homini ad intelligēdum p̄facile est, diuinam sapientiā latere nō potest. Deus itaq; si aliqđ de potētie plenitudine intelligit qđ habere, nō possit: erit maius aliquid in eiꝰ nosse q̄ in eius posse: quoꝝ neutrū nichil aliud est q̄ ipsiꝰ esse. Erit ergo iuxta superiorem disputationē: vnū idemq; esse & seipso maius, & seipso minꝰ: quo nichil est impossibilius. Hinc ergo absq; dubio colligit: q; oia potest que cūq; posse potētia est. Nā multa dicunt posse, que multo melius esset nō potuisse q̄ posse. posse decrescere, posse deficere, posse destrui, & in nichilū redigi, & quelibet huiusmodi: maius est oīno nō posse q̄ posse. Magis eē sunt ista infirmitatis indicia, q̄ maiestatis insignia. Omnia itaq; illa, et sola vtiq; illa potest: q̄ vtiq; potuisse (vt iam diximus) potentia aliqua est. Et eo rectius, atq; veracius eū oipotentem esse dicimus: quo eius potentie omnia infirmitatis argumenta derelinquimus.

¶ Q; dei sapiētia sic sit summa, vt sit vsquequaq; perfecta. Capitulum. xxij.

QUod de diuina potētia iā dictū est: simili quidē ratione de diuina sapientia queri pōt. Et inde dicatur summa, q; nulliꝰ vnq; possit maior esse q̄ illa: an ita veraciter est summa, vt sit vsquequaq; p̄fecta. Sed certissimū cōstat, quoniā vbi oipotentia est, plenitudo sapiētie esse nō potest. Nā si q; de sapientie plenitudine aliquid perfectionis deesset qđ habere nō posset: absq; vlla ambiguitate oipotens nō esset. Cōstat itaq; de dei sapientia: q; de oīm oīno scientia: et pudentie perfectione nichil ei desit, cuiꝰ adiectione maior, vel melior esse possit. Notādum q; ex p̄sideratione diuine sapientie: plenitudo potētie ipsius deprehēditur. Et eiusdem ex omnipotentie consideratione: sapientie plenitudo manifestatur, atq; conuincitur.

¶ Q; de dei sapientia dicitur, alia adhuc ratione confirmatur. Capitulum. xxiij.

SEd qđ de diuine sapiētie plenitudine iā dictum est: alia adhuc ratione cōuincere possumus. Cōstat siquidem quoniā quisquis sapiēs, aut sapiētie ipsiꝰ plenitudine, aut sapiētie participatione sapiēs est. sed iā ex supioribꝰ habemus q; ipsa sapientia idem sit qđ diuina substātia. Quē ergo nisi demēs dicat: q; dei substātia sapientiā quidē (hoc est seipsam) ex pte habeat, & ex pte nō habeat? & plenitudine sui ipsiꝰ habere nō valeat? Q; igitur nō pōt dei substātia se totā nō habere: tam nō potest plenitudine carere.

¶ Cōfirmatur eadē ratione q̄ superius dictū est de diuine potentie plenitudine. Cap. xxiiij.

SImili ratione cōfirmatur quod superius de oipotētia dicit. Sicut enī sapiens quisq; aut sapiētie plenitudine, aut ipsiꝰ p̄cipatione est sapiēs, sic sane potens quisq; plenitudine potentie, seu ipsius participatione est potēs. est autē possibile aliquid seipso participare. Q; igit deus potens est: potentie p̄cipatione esse nō potest. Siquidē potentie plenitudo nō est aliud aliqđ q̄ ipse. Cōstat itaq; eū potentē esse potētie plenitudine. Vbi autē plenitudo potentie est: nullum posse deesse potest. Consequens est ergo oipotentiā eum habere, & veraciter oipotentem esse: cui inest omne posse.

¶ Q; nō potest oipotens esse nisi vnus solus: et q; consequens ex nec deus nisi vnus. Cap. xxv.

SSt autē impossibile plures oipotētes esse. Qui enī vere oipotēs fuerit: facile efficere poterit vt ceteroꝝ quilibet nichil possit. Alioqui vere oipotens nō erit. Ecce quales oipotentes: qui de facili fieri possunt nullipotētes: Ecce q̄ facile q̄incitur: q; nō nisi vnū omnipotentē esse ipsa rez natura nō patit. Deū autē omnipotentē esse p̄spicua ratione collegimus: et iā inde dubitare nō possumus. Q; igitur non pōt esse oipotens nisi vnus: iā non pōt esse deꝰ nisi vnus. Constat itaq; qđ credimus, et qđ iupius iā diximus: q; vera diuinitas manet in vnitate substantie: & substantie veritas in vna diuinitate. Ecce de diuinitatis vnitate multa iam diximus: superest nunc vt de nature ipsius singularitate aliqua dicamus.

¶ Finis primi libri de trinitate.

¶ Secundi libri capitula.

Q; in hoc libro agit de diuinis p̄prietatibus: & primo q; deus sit increatus. Capitulū primū.
Q; sempiternus sit deus. ca. ij.
Q; sit incorruptibilis, et oīno incōmutabilis. ca. iij.
Unde colligere possumus q; sit eternus. ca. iiij.
Q; sit infinitus: & eoipso immensus. ca. v.
Q; nō sit imo esse nō possit immēsus: nisi vnꝰ solꝰ. ca. vj.
Quomodo ex eo q; non sit nisi vnus immensus: pbatur q; non sit nisi vnus eternus. ca. vij.
Q; solus deꝰ sit increatus, solꝰ ab eterno: cetera omnia creata de nichilo. ca. viij.
Alius de deo probandi modus q; sit eternus: et q; non sit eternus nisi vnus. ca. ix.
Alius de deo probandi modus q; sit immensus: & q; nō sit immensus nisi vnus. ca. x.
Q; immensitas et eternitas sint incōmunicabiles: nec possint esse pluribus substantijs cōmunes. ca. xj.
Q; diuinitas superius incōmunicabilis dicit: hic enucleatius & plenius exprimitur. ca. xij.
Quō scōm diuersos modos dicēdi possit sapiētia seu potentia mō cōicabilis modo incōicabilis dici. ca. xiij.
Multiplex pbādi modus: q; nō sit deꝰ nisi vnus. ca. xiiij.
Q; nō pōt esse nisi vnꝰ dñs: sicut nec nisi vnꝰ deꝰ. ca. xv.
Q; deus ipse sit summū bonum: et q; summū bonum sit vniuersaliter perfectum. ca. xvj.
Q; in illo summo bono vniuersaliterq; perfectio: sit vera vnitas & summa simplicitas. ca. xvij.
Qđ de summi boni simplicitate vel vnitate dictum est: quomodo alia ratione confirmari potest. ca. xviij.
Q; illud bonum vniuersaliter perfectum: sit summe vnū et vnice summū. ca. xix.
Q; sit incomprehensibilis simplicitas illa vere & summe vnitatis. ca. xx.
Quomodo quisq; possit in sua scientia ex comparatione colligere quid debeat de illa supemineti incomprehensibilitate sentire. ca. xxj.
De substantia quid dicatur rectius: & q; ipse sit sine quātitate magnus, & sine qualitate bonus. ca. xxij.
Q; sit in oī loco incōprehēsibiliter, & in oī tpe inuariabiliter: & quō vnifōrmis: & quō multifōrmis. ca. xxiij.
Q; eius facere sit a se fieri velle, & eiꝰ pati nō velle fieri: & q; eque habeat et q; actualr est, et q; nō est. ca. xxiiij.
Q; quicquid dictum est de diuinis p̄prietatibus vsq; modo: videtur pertinere ad illud esse qđ est ab eterno & a semetipso. ca. xxv.

¶ Q; in hoc libro agitur de diuinis p̄prietatibꝰ: primo q; deꝰ sit increatus. Capitulū primū.

QUoniā de diuinitatis vnitate q̄ dicenda videbātur superius iam diximꝰ: superest vt de eiusdē nature p̄prietatibꝰ aliqua dicamus: et maxime de his que in laudibus diuinis quotidiano vsu frequentamus. In quibꝰ quidē quedā eiusmodi sunt: vt animꝰ eis facile acquiescat, et vltroneus acceptet: q̄uis qua ratione p̄benē ignoret. Quibusdā vero minime vel minꝰ firmiter inhereret: nisi hoc ipm catholice tradita fides ipsa dirigeret. Nam q; deus sit increatus, eternus, immēsus, facile suscipit, et libenter acquiescit animus humanus. Esse aūt impossibile plures eternos: plures immēsos esse non facile crederet, nisi hoc ipsum fidei regula persuaderet. maxime cum tres esse credant, quoꝝ eternitatem, & immēsitatem oīa fateātur. Q; autē deus increatus sit: satis ex superioribus patet, & noua expositione non indiget. Si enī creatus esset: creatorem haberet. Sed qui nō nisi a semetipso est, creatorē habere non pōt. quid enī dicimus creatū, nisi de nichilo factū? De nichilo enī fieri nō potuit: qui nūq; nichil fuit: qui a semetipso, & ab eterno esse habuit.

¶ Q; sempiternus sit deus. Capitulū. ij.

ECce iam p̄stat increatū esse qui est ab eterno, et caret omni initio. Hūc illud querēdum est, vtrū etiam sicut initio, sic & fine careat, & sempiternū esse habeat. Nam hoc est sempiternū esse: carere initio et fine. Hūc ergo ex eo quod certissimū est, conuincamus illud vnde aliquis dubitare potest. Est autem certissimū: q; in sapientia que deus est, nichil falsitatis inesse potest. Alioqui si nō summe saperet: qui vel fallere vellet, vel falli potuisset. Constat itaq; deū veracem esse: et hoc ipsum est ei ex veritate. Veritas igit nō est aliquid aliud q̄ ipse, cū veraciter cōuinci possit nō habere nisi ex se qđ tamē habet ex veritate. Veritas autē sicut nunq; nō fuit: sic nunq; nō erit. ab eterno verū fuit: & ineternū verum erit q; hec vniuersitas esse potuit. Nam si esse nō posset: oīno nō esset. Veritas itaq; ab eterno fuit, ex qua verum fuit qđ ab eterno fuit, & verum erit ineternum erit, ex qua verum erit q; ineternū verum erit. Si ergo ex veritate que deus est verū esse habuit qđ semp verū fuit, quod quidē semper verū erit: profecto veritas deus sicut initio, sic & fine carebit. Sempiternus itaq; est deus, sempiternū esse habens: vtpote initio, & fine carens.

¶ Q; sit incorruptibilis, & omnino incōmutabilis. Capitulum. iij.

QUoniā iam constat de deo q; habeat sempiternū esse: consequēs est vt queramus an etiā habeat esse incōmutabile. Sciēdū itaq; quia omnis mutatio est aut de statu in statū meliorem: aut de statu in statum deteriorem: aut de statu in statum pāriter equalē. vbi autem nichil horum esse potest: vera incōmutabilitas inest. De singulis ergo que p̄misimus, diligenter inuestigemus. Sed qui omnipotens est: quomodo deteriorari potest? Quid est enim deteriorari, nisi corrumpi? Sed qui vere oipotens, imo ipsa oipotētia est: nulla ei corruptio dñari potest. Sed videamus nūc si saltem possit crescere, quod iā constat non posse decrescere. Sed omne quod crescit: quale cūq; boni augmentū suscipit vnde melior fieri possit, verum illō boni augmētum vnde haberet: qui nichil nisi a semetipso habet, sed nec habere valet? Nam si p̄ius habuit: quomodo ad illud crescendo puenit? Si pꝰ non habuit: certe nec sibi, nec alteri dare potuit quod oīno nō habuit. Ex his

Universidad de Deusto
Biblioteca

itaq; potest colligi:quia non potest crescere/vel minui. Sed nūc videndum si vel possit de statu in statū qualem transmutari. Sed si de statu vno in aliū etiam qualem transeat:oportet vt qualitercūq; deficiat ab aliquo quod prius habuit/z vt in eiusdē defectus recompensationem aliqd ei accedat qō prius nō habuit:et tūc in vna eadēq; altercatione predictis duabus mutationib⁹ subiacebit. quaz vtrāq; superior ratio improbauit. Qui igitur deteriorari non pōt:est incorruptibilis. qui meliorari/vel alio quolibet modo variari non pōt:omnino est incōmutabilis. Vere itaq; et absq; vlla ambiguitate habet deus incōmutabile esse.

¶Unde colligere possumus q; sit eternus. Cap.iiij.

Sed si tria illa q̄ premisim⁹ in vnū colligim⁹: nō modo sempiternū, verum etiā eternum cōuincimus. Nā aliud videt sonare eternū/ aliud autē sempternū. Sempiternum nāq; esse videt quod caret initio et fine. eternum qō caret vtroq;, z oīni mutabilitate. z q̄uis forsitan neutrū sine altero inueniat:recte tamē inter noīa significationē distinguitur. Quid itaq; aliud est eternitas q̄ diuturnitas sine initio z fine/z carens oi mutabilitate? Sed qui increatus z sempiternus est:caret initio z fine. et cuius status inuariabilis est:manet absq; oi mutabilitate. In his itaq; tribus pbatur esse eternus. Nā hec tria absq; ambiguitate dant eternitatē habere/et eternū esse.

Cap.v.

¶Q; sit infinitus:et eoipso immēsus.

Quod caret initio z fine:pcul dubio constat infinitum esse. Queri itaq; potest:qui infinitus est per eternitatem:vtrum etiam infinitus sit per magnitudinem. Longe superius mōstratum est:q; diuina substantia sit idem quod ipsa potentia/qō ipsa sapiētia. Eademvtiq; ratione probari potest de substantia illa que nichil habet nisi a semetipsa:q; eternitas vnde est eterna:q; magnitudo vnde est magna, non sunt aliud aliquid q̄ ipsa. Si igitur eternitatem dei infinitā esse conuincimus: procul dubio magnitudinem ipsi⁹, infinitam esse negare non possumus. Alioquin manifesta ratione fateri cuincimur:q; vna eademq; substantia est z seipsa maior, z seipsa minor. Nam si eternitas ei⁹ est infinita, magnitudo autē finita:erit vna eadēq; substantia scīm eternitatez maior magnitudine sua, hoc est semetscīm eternitatez maior magnitudinē minor sua eternitate, ipsa:et erit secūdum magnitudinē minor sua eternitate, hoc est semetipsa. Manifeste itaq; colligitur:q; si infinita est vna/infinita erit z alia. Habet itaq; de⁹ magnitudinē infinitam, z eoipso immēsam. Qō enim infinitū est:nulla mēsura cōprehēdi pōt. Recte ergo de⁹ immēsus dicitur: cuius magnitudo nulla mēsura comprehenditur.

¶Q; non sit/immo esse non possit immensus nisi vnus solus.

Capitulū.vj.

Libet modo etiā illud considerare:vtrum sit possibile plures immēsos esse. Immēsum sane merito dicitur:qō nulla mēsura comprehēditur. Immēsum dicit qō nulli mēsure equale/vel cōparabile inuenitur. Si ergo plures dicimus immēsos:erit quilibet eorū cuilibet alteri incōprehensibilis:erit quilibet eorū cuilibet alteri incōmensurabilis. Nullius itaq; mēsura ab altera cuiuslibet alterius cōprehēditur:z consequēter vnaqueq; quālibet alteram supergredit:erit ergo vnaqueq; quauis altera maior, erit z vnaqueq; quauis altera minor. Quod si est impossibile, imo q; est impossibile:impossibile erit plures immēsos esse. Q; si nullus est quolibet altero maior/vel quolibet altero minor:sicut vnusquisq; eorū est comprehensibilis z cōmensurabilis sibi/sic erit comprehensibilis, et cōmensurabilis cuislibet alteri. His allegationibus indubitanter colligere possumus:q; oīno nō est, sed nec esse potest immensus nisi vnus.

¶Quomodo ex eo q; non sit nisi vnus immensus: probatur q; non sit nisi vnus eternus.

Cap.vij.

Cce iam nouimus q; impossibile sit esse plures immēsos:videamus nūc vtrum possibile sit esse plures eternos. Jā ex superioribus agnouimus, z pro certo habemus:q; substātia diuina nō sit aliquid aliud q̄ immēsitas sua, q̄ eternitas ipsa. Unde z de immēsitate/z eternitate constat q; queuis earū sit idem qō altera. Constat itaq; quia qui eternitatē habet:immēsitatem vtiq; nō habere non valet. Sed si immēsitate carere nō potest qui est eternus:erit pculdubio simul vtroq; eternus z immēsus. Sicut ergo nō possunt esse plures immēsi:sic esse nō poterūt plures eterni. Inter hec autem illud est maxime notādum, et diligenti cōsideratione dignū:q; in his que rōcinando colligimus/quedā ex inspecta illi⁹ rei de qua agimus p̄prietate elicim⁹:quedā ex alterius rei, p̄prietate z mutuatiuq; habitudine cōuincimus. Nam q; non possit esse immēsus nisi vnus:ex immēsitatis p̄prietate colligim⁹. Q; vero nō possint plures eterni esse:tum ex eadem conuincitur immēsitatis considerata p̄prietate/tum ex mutua immensitatis z eternitatis habitudine.

¶Q; solus de⁹ sit increatus/solus ab eterno:cetera omnia creata ex nichilo.

Cap.viij.

Certum tenem⁹ q; sola diuina substātia sit a semetipsa:z q; ab ipsa sint cetera oīa. Sed quicqd ab ipsa est, seu etiā esse potest:aut est secūdum operationē nature/aut est secūdum impartitionem gratie. Q; vero certum est q; diuina natura degenerare/vel oipotentia corrumpi nō valet:tam certum esse oportet/q; de diuina substātia nature ipsi⁹ opatione esse nō posset q; deus nō esset. Sed salvis superius pbatis:dicimus:q; non possit esse de⁹ nisi substātialiter vnus. Deipotiq; deo/de vnica illa z singulari substātia, ipsius/esse nō potest alius deus:sed nec aliud aliquid qō non sit de⁹. Constat itaq; ab illo esse secūdum operationem gratie quicqd est aliud q̄ ipse. Sed quicqd ab illo est:nō tam exigētem natura q̄ operāte gratia, pro arbitrio oīplaciti ponit ab illo fieri/potuit eque et ab illo nō fieri. Que igitur ab illo fiūt: diuinā illam z incorruptibilē, z incōmutabilē substantiā/ materiam habere nō possunt. Constat itaq; sola diuina substātia excepta) cetera omnia, vel ex nichilo facta/vel mutabile aliquid habere pro materia. Sed primordialis materia queso vnde fuit:que a semetipsa esse/vel diuinā substātiam p̄ materia habere oīno non potuit? Et si primordialis materia materiā habere dicitur: z primordialis asseritur simul z primordialis esse negatur. Hinc ergo manifeste colligitur:q; primordialis materia et materialia oīa mediāte materia/q; immaterialia quecq; vniuersaliter oīa sunt ex nichilo creata. Constat itaq; qō veraciter credimus:q; solus deus sit increatus. sicut ergo solus a semetipso:sic absq; dubio z solus ab eterno.

¶Alius de deo modus probādi:q; sit eternus:et q; non sit eternus nisi vnus.

Cap.ix.

Quicquid autē ex creatione esse accipit:fuit. pculdubio quādo oīno nichil fuit. alioquin ex nichilo creari non potuit. Omne itaq; creatū ex tempore esse cepit. quod autē increatū est:omne tēpus precessit. qō vero fuit quādo nullum tēpus fuit:pculdubio mutabile esse nō potuit. Alioquin tēpori obnoxiū fuit quādo nullum adhuc tempus fuit:qō oīno esse non potuit. qō enim obnoxium est mutabilitati:eoipso obnoxiū est tēpori. Tēpus enim semp in motu est:et vel aū modicū quidē oīno stare non potest. z si nulla mutatio esset:pculdubio tempus oīno non esset. Constat itaq; qō superi⁹ iam dixi:quia qō obnoxiū est mutabilitati:obnoxiū est et tempori. z obnoxium mutabilitati aliquid esse nō potuit:quādo tempus nullum fuit. Quod ergo increatū est, quoniā ante omnia tempora fuit:mutabile esse nō potuit. Quod aūt est incōmutabile:sicut nō potest mutari de esse ad aliud esse. Qō vero non pōt mutari de esse ad aliud esse. Qō non pōt mutari de esse in non esse, aut a fine. Qō non pōt mutari de esse in aliud esse:manet, sine oīni mutatione. Itaq; qō increatū est non solū initio caret:verūetiam sine fine, z oī mutabilitate manet. Carere autē initio/z fine/et oī mutabilitate, dat eternū esse. Igitur qō est increatū. Colligitur esse z eternū. Econuerso autē qō est eternū:constat esse et increatū. Nam qō eternum est ab eterno fuit:z eoipso creari nō potuit. Colligit igitur his rōnibus:q; si non est creatus nisi vnus/nec est eternus nisi vnus. Et eque econuerso:si nō est eternus nisi vnus:nec est increatus nisi vnus.

¶Alius de deo probādi modus:q; non sit immensus nisi vnus.

Capitulum.x.

Quod de diuinitatis immēsitate superius iam diximus:alia adhuc ratione, immēsitatis ipsius videlicet cōsiderata p̄prietate, colligere possumus. Quicquid enim ad mēsurā habetur:maius esset si eius mēsura duplicaret. Multo autem, z maius si cresceret in decuplū/vel potius in centuplū. q; si cumulatur in milies/immo in milies milies:cresceret tantum. Hinc ergo (vt credo) potes aiaduertere:q; magnitudines ad mēsurā habere/hoc est ipsam participare/nō magnitudinem esse. Deus autē vt superior ratio mōstrauit:ipsa magnitudo est. z nulla res oīno seipsa participare potest. et hoc ipsum est ex pte esse, z ex parte nō esse. Deus itaq; qui magnitudo ipsa est:magnitudinē ad mensurā habere nō potest. Supra omnē itaq; mēsuram/z eoipso immēsum esse deprehenditur:q; nulla mensura comprehēditur/ seu esse comprehēsibile perpendit. Stat ergo incōcussum qō credimus, qō quotidiana p̄fessione clamamus:q; de⁹ sit immēsus. Hoc ipsum et oipotētie cōsideratione pbari valet. Sed quoniā hoc ipsum ad perpēdendū perfacile est, eo immorari nō oportet. Habemus aūt ex superioribus:q; non est aliud oipotētia q̄ immēsitas, et eternitas ipsa. Consequēs ergo est vt qui immēsitatē/qui eternitatem habet:simul et omnipotētiam habeat. Q; igitur nō potest esse omnipotens nisi vnus:tam nō potest esse nisi vnus immensus, nisi vnus eternus.

¶Q; immēsitas/z eternitas sint incōmunicabiles: nec possint esse plurib⁹ substātijs cōmunes.

Cap.xj.

Longe superius mōstrauimus q; diuinitas sit oīno incōmunicabilis/nec possit esse pluribus substātijs cōmunis. Qō ibi iam dictum est de diuinitate:simili ratione dici pōt de dei immēsitate/et nichilominus de ei⁹ eternitate. Q; non pōt enī esse cōmunicabilis pluribus substantijs substātia quelibet vna:tam nō potest esse cōmunicabilis plurib⁹ substātijs immēsitas ipsa/z eternitas ipsa:cū non sint aliud aliquid q̄ diuina substātia. Nullus ergo immēsus nisi sol⁹, et vnus deus. nullus eternus, nisi solus z vnus deus. Sed hic magna questio oritur que simplices auditores mouere potest:nisi a pena enodatione soluatur. pbatum est superius q; diuina substātia sit idem qō ipa potentia/idem qō ipsa sapientia. Quis autē dicat:q; potentia sit incōmunicabilis:q; sapiētia nō sit in plurib⁹ substātijs cōmunis? Sed iccirco incōmunicabiles dicētur immēsitas z eternitas ipsa q; idem esse probātur qō diuina substātia:cur non eadem ratione ipsa potētia atq; sapientia dicuntur incōmunicabiles/et pluribus substātijs nō posse esse cōmunes? Ubi em eadem ratio permittitur:cur similis cōsequentia non merito subinfertur? Sed vt huius perplexionis nodū facilius dissoluamus:qō de diuinitatis singularitate superius diximus:altiori adhuc perscrutatione discutiamus.

¶Q; diuinitas superius incōmunicabilis dicitur: habenucleatius/plenius expūmitur.

Cap.xij.

Tendum itaq; de omni substātia, q; habeat esse ex substātialitate sua. Nam cui substātialitas nulla ineest, substātia recte dici non pōt. Substātialitatem nāq; dicimus illā p̄prietatem substātie/ex qua habet substantia dici/ et esse. humane substantie substātialitas, est ipsa humanitas. substātialitas quidē que humanitatē non habet, homo nisi falso dici nō valet. Qō autem de hac dictū est:in ceteris eque videri potest. Substātialitas vō alia generalis/ alia specialis/alia individualis. Substātialitas autē illa est generalis, q; est aliquib⁹ speciebus cōmunis:vt corporalitas q̄ ineest oībus corporibus tā animatis q̄ inanimatis. Illa vero est specialis:que cōpetit vnius tantum speciei oībus individuis:vt humanitas que est oīb⁹ hominibus cōmunis. Individualis autē est illa que vni soli quidē individuo ineest:z pluribus substātijs oīno cōmunis esse nō pōt. Ad designādū individuale aliquā substātialitatem nomē in vsu non habemus:sed ad maiorē dicendorū euidētiā ponere/z a proprio noīe trahere possum⁹. Dicatur itaq; a daniele danielitas, sicut ab hoīe humanitas. Danielitas itaq; intelligat illa substātialitas:vel si magis placet illa substantia ex qua daniel esse habet:illa substātia que ipse est:z quā participare nō potest aliqua alia humanitas. Itaq; sicut corporalitas est cōis multis: danielitas vero oīno incōmunicabilis. incōmunicabilez vō idcirco dicimus:q; sic est ei⁹, vt nō possit esse alteri⁹. Nā qui hanc substātialitatē habuerit:pfecto daniel erit: qui vero nō habuerit:idem daniel esse nō potuit. Diuersa nanq; substātialitas facit substātiam diuersam. Singularis aūt et individua nō potest facere nisi vnam. Incōmunicabilis itaq; est danielitas vt diximus:q; sic est substātia substātie vnius, vt nō possit esse alteri⁹. Si igit iccirco incōmunicabilis dicitur esse, quia nō potest esse alterius substantie:q̄to magis si danielis substātia esset idipsum per oīa quod substantialitas sua. diuinitas autez ipsa:est idem ipsum per oīa quod diuina substātia:idem inq; qō singularis illa substātia que sola est z a semetipsa, z a qua sola sunt cetera omnia. Tam igitur nō potest ipsa diuinitas cōmunicabilis esse, q̄ non possunt diuerse substantie esse vna, z vna diuerse. Ecce quomodo diuinitas ipsa sit incōmunicabilis tam aperte monstrauim⁹:vt lector qui super hoc dubitauerit, nō tam hebes videatur, q̄ cecus. Immēsitas autem et eternitas iuxta predictam ratiocinationem sic sunt vnius, vt non possint esse alterius:z eo ipso incōmunicabiles perpendimus. Addamus q; idem ipsum per omnia qō diuina substantia sunt:vnde constat q; incōmunicabiles existunt.

¶Q; secūdum diuersos modos dicendi possit sapientia, seu potentia modo cōmunicabilis/modo incōmunicabilis dici.

Capitulum.xiij.

Sed vt ad id redeamus propter qō ista digessimus:cur non eadē ratione potētia ipsa/atq; sapiētia incōmunicabiles dicūtur, si idem ipsum qō diuina substātia veraciter esse cōprobātur? Sed sciēdum est q; tam nomine potentie q̄ noīe sapiētie abutimur:cū modo de diuinis/mō de hūanis loquimur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt non tam vniuocam, q̃ equiuocam predicationē fecisse videamur. De deo dicimus, q̃ sapientia sit. de hoie dicimus, q̃ non sapiētia sit: sed q̃ ei sapientia insit. ibi sapiētie nomine designatur tale quid qđ sit substātia, ꝛ plusq̃ substantia. hic nomine sapientie designatur tale quid qđ non sit substantia vlla. Utrobiq̃ dictio vna: sed ratio non vna diuersa. Si equiuocatio est vbi nomen vnū sub diuersa significatione designat substantiam diuersam: ꝯto magis cum vnum nomē distrahitur ad designandum id qđ negamus, ꝛ id qđ dicimus substātiam. Dicimus item ipsum hoiem: dicimus nichilominus deum sapientiam habere. ꝛ videtur enūciatio equiuoca esse: sed de deo non dicit nisi abusiue. nec minor abusio videtur q̃ si abraam non homo esse, sed dominē habere diceretur. Nec dicēdi abusio/vel dictionum equiuocatio sensum confundit: et potentiam/atq̃ sapientiam incōmunicabiles dici non sinat. Deniq̃ demus tale nomen qđ non possit nisi diuine potentie/vel diuine sapientie conuenire: et videbimus vtrūq̃ incōmunicabile esse. Nam nomē ipsum omnipotentie qđ non potest nisi diuine potentie conuenire: oīno deprehenditur incōmunicabile. Siquidem (sicut iam pbauimus) nō potest esse omnipotēs nisi vnus. sed ad exprimēdam diuinam sapientiam, omnipotētie simile nomen nō habemus: sed sepe eam ex adiuncto determinamus/cum sapientiam summā/cum sapiētiam ipsam/vel plenitudinem sapientie nominam⁹. Sed quouis modo exprimatur diuina/et increata potētia/vel sapientia, ita vt nō possit omnino subintelligi aliqua alia: absq̃ dubio vtraq̃ erit incōmunicabilis: nec poterunt esse cōmunes pluriḇ substantijs: non dicam angelicis, non dicam humanis: sed nec aliquibus quasi diuinis.

¶ Multiplex probandi modus q̃ non sit deus nisi vnus. Capitulum. xiiij.

Excepto eo qđ de diuinitatis singularitate superius iam dixim⁹: ecce q̃ multis modis pbare possumus q̃ non sit deꝰ nisi vnus. Vnus increatus/vnus eternꝰ/vnus immēsus, quorum singula probant, atq̃ conuincunt q̃ non sit deus nisi vnus. Si bene attendis, idem pbare poteris ex consideratione vnitatis. Nā si quis dicat plures deos esse: conuinci poterit ex hac consideratione vnū quēlibet ab altero quolibet esse, quorum singulis sit ꝓprium non nisi a semetipsis existere. Sed quoniam hoc ex ante iam dictis perpēdi, ꝛ probari posse cognouimus: ex industria preterimus/ꝛ lectoris sagacitati elicieda relinquimus.

¶ Q̃ non potest esse nisi vnus dominus, sicut nec nisi vnus deus. Capitulum. xv.

Hinc illud queramus vtrum iuxta quotidianam confessionem non possit esse domin⁹ nisi vnus solus. Ille vtiq̃ veraciter domin⁹ dicitur: cuius libertas nulla potestate premitur: cuius potestas, vel dominiū nulla impossibilitate prepeditur. Veraciter autē dominus dici nō poterit: qui aliene voluntati inuitus deseruit/vel cedit. Videt itaq̃ impossibile plures dominos eē. Nam si plures esse dicūtur: vide quid incōuenientis inde consequatur. Nam si aliquis eorū alium quēlibet sue seruituti addicere velit: si ille qui impellitur oppressoris violentiam repellere non poterit: quomodo non potius seruꝰ, q̃ dominus erit? Si vero oppressionis presumptor violenter repulsus, et victus cedit: quomodo verus domin⁹ erit qui repellētis volūtati inuitus quidē cedendo tamen subseruit? Sic fit vt si plures eque potentes, plures dominos esse contendimus: nullum ꝓcul dubio veraciter dominū efficimus. Sed qđ ex considerata dominationis ipsius propietate conuincitur: ex omnipotentie consideratione confirmat. Q̃ eñ non poterit esse omnipotēs nisi vnus: tam nō poterit esse domin⁹ nisi vnus. Quid eñ poterit eius violentie resistere, quem veraciter constiterit omnia posse. Pro certo itaq̃ tenēdum q̃ non sit, sed nec esse possit domin⁹ nisi vnus, sicut deus nisi vnus, ꝛ solus.

¶ Q̃ deus ipse sit summū bonū: et q̃ summū bonū sit vniuersaliter perfectum. Cap. xvi.

Si autem qui vere omnipotens est: expetendorum nichil deesse pōt: est. Ubi eñ omnipotētia est: nulla plenitudo/nulla nulla perfectio deesse potest. Alioquin si vel aliquid de qualicūq̃ perfectione summe potenti deesset quā habere nō posset: veraciter omnipotens oīno non esset. Uniuersaliter autem perfectū est cui ī nullo nulla pfectio deest: sed nec deesse potest. Nichil autē melius, nichil potest esse maius eo qđ est plenum/ꝛ perfectum in oībus. Constat itaq̃ de oīpotente q̃ ipse sit summū bonum: et q̃ consequēs est q̃ ipse sit sibi suum bonum. Sicut eñ superiorem habere nō valet qui suprēmū locū tenet: sic omniū summꝰ, de suo infelicion bonus fieri/vel beari non valet. Quomodo autem aliūde bonus/vel beatus fieri posset: qui a semetipso habet totum qđ habet? Est itaq̃ de semetipso bonus: est de semetipso beatꝰ. Ipse ergo sua ipse summa bonitas/ipse sua ipse summa felicitas. Constat itaq̃ qđ dictum est: q̃ ipse sit summū bonū: ꝛ q̃ ipsum sit vniuersaliter perfectum. Quid eñ est beatitudo, nisi bonorū oīm plenitudo atq̃ perfectio? Constat itaq̃ quia bono illi summo, vniuersaliterq̃ perfecto nichil omnino desit, cuiꝰ adiectione meliorari possit.

¶ Q̃ in illo summo bono vniuersaliterq̃ perfecto sit vera ēternitas: summa simplicitas. Cap. xvij.

Sed si ita est illo vero, et summo bono vniuersaliterq̃ perfecto plenitudo est omnium bonorum: nunquid illud bonum vsquequaq̃ perfectum est multis bonis compositū? Sed qđ ex pluribus compositū est, naturaliter diuisibile est. et qđ naturaliter est diuisibile: naturaliter est et cōmutabile. et vbi est cōmutabilitas: fort. pōt esse eternitas. et sic nec vera felicitas. Sed in bono qđ vniuersaliter pfectum est: nichil horū deesse pōt. Nā (vt de ceteris taceā) ex solo oīpotentie cōsideratione cōuincit, nichil pfectionis: q̃ qđ consequēs est nichil horū ibi deesse potuisse. Cōstat itaq̃ q̃ in illa eterna felicitate, ꝛ vere felici eternitate sit vera incōmutabilitas: ꝛ cōsequēter vera, et summa simplicitas. Ubi autē summa simplicitas: ibi vera, ꝛ summa vnitas. Quicqđ ergo in summo bono est: vere, ꝛ summe vnū est. nec ibi aliud, ꝛ aliud esse pōt: sed idē ipm est totū qđ est.

¶ Qđ de summi boni simplicitate vel vnitate dicit⁹ est: quō alia rōne cōfirmari potest. Cap. xviij.

Quod aūt de summi illius et veri boni simplicitate/vel vnitate hic dicim⁹, alia adhuc rōne ostendere possum⁹. Sicut ex his colligi pōt q̃ iam supius posuim⁹. In suprioribꝰ nanq̃ ratio inuenit: q̃ diuina substātia sit idem qđ ipsa potētia: idē q̃ ipsa sapiētia, vnde ꝛ quelibet earū cōuincit idē esse qđ alia. Nā eadē substātia supius est dictū: imo ꝛ simili rōne, pbatū q̃ sit vera immēsitas, q̃ sit idē qđ ipsa eternitas. Attende itaq̃ quoniā oīa ista vnū ꝛ idē ipm sunt: ꝛ adinuicē quelibet de alterutris pdicari possunt. Qđ de ipis dicim⁹, hoc de eius bonitate/hoc de eiꝰ beatitudine simili cōsequētia ostendere possum⁹. Nā ista qđē sicut supioꝛa de semetipsis, et premissis mutuā predicationē suscipiūt: ꝛ oīno oīa que diuine substātie dicūtur inesse/vel vnū dicit aliqđ: habere, in eandē cōsequētiā currūt. Quoniā igit vere ꝛ summe vnū est quicqđ in summa substantia, imo quicqđ summa substantia est: non est et aliud esse q̃ viuere: nec viuere q̃ intelligere: nec ab his aliud atq̃ aliud potētē/vel sapiētem esse. sed nec ab eis, sicut nec a semetipsis diuersum aliqđ bonū/vel beatū esse. Rationis itaq̃ hmōi cōsideratione colligi potest: quonīā quicqđ in summo bono, ꝛ vera diuinitate est, vere ꝛ substantialiter/ꝛ summe vnum est.

¶ Q̃ illud bonū vniuersaliter perfectum: sit summe vnum ꝛ vnice summū. Capitulum. xix.

Esse itaq̃ opꝰ sum⁹ bonū summū vnū: ꝛ non bonū summe vnū, sed ꝛ vnice summū. Nō eñ pōt eē duo summa bona. sicut nec duo vniuersaliter perfecta. Nā si duo eque pfecta eē ꝓcedim⁹: opꝰ vt et ꝓsequēter ꝓcedam⁹ q̃n quicqđ plenitudinis/quicqđ pfectionis est in vno, totū iuxta eūdē modū/atq̃ mēsurā erit ꝛ in altero. Erit itaq̃ vtrobiq̃ vna et eadē plenitudo: erit vtrobiq̃ vna indifferēsq̃ pfectio. Sed vbi differētia nulla est, pluralitas oīno recte dici siue inueniri nō potest. Plura itaq̃ vniuersaliter pfecta sicut oīno nō sunt, sic ꝛ oīno esse nō possunt. Et quidē sicut ꝛ ante nos dictū est: si vnū vniuersaliter pfectū est, ad oīa sufficit. Alioquin vsquequaq̃ perfectū nō erit. et si vnū oīno sufficit: alterū supfluū erit. et si oīno est supfluum: quō vtile: vel si inutile, quō bonū? Bonū igit illud vniuersaliter pfectū, erit (vt dictū est) non solum summe vnū, sed ꝛ vnice summū. Ecce vt vides qđ de summo bono dicim⁹, in eandē consequētiā currit quā supioꝛ ratio de diuine substātie vnitate rōcinando inuenit. Nā si deus veraciter est summū bonū: q̃ nō pōt eē summū bonū nisi vnū, tā veraciter ꝓstat qđ credim⁹ nō posse esse nisi vnū deū. Est itaq̃ in illa vera ꝛ summa felicitate ꝛ vera ꝛ summe felici deitate: est q̃ summa ꝛ substātialis nitas: ꝛ in ipsa vnitate vera ꝛ summa simplicitas. Ubi (vt superius ꝓbatum est) idē ipsum est totum qđ est.

¶ Q̃ sit incomprehensibilis simplicitas illa vere/et summe vnitatis. Capitulum. xx.

Sed si in illa vnitate vera ꝛ summa simplicitas est, nichil ipsi ad illā q̃ est ex ꝓpositione ptiū in substātia vnā. Si idē ipm est totū qđ in ea est: nichil ipsi ad illā que est ex cōformitate multarū substātiarū in vnā natura. Si vere et summe simplex est: qđ ipsi ad illā q̃ est in vnione diuersiformiū substātiarū in ꝓsonā vnā: Si simplex deitas oīno in ipsa est: qđ ipsi ad illā que est in ꝓcreatione subsistēties/ꝛ subsistētie in essentiā vnā: Nichilominus et longe est supra vnitatē illā, q̃ est ex collectione multarū ꝓpietatū in vnā formā. Incōparabiliter aūt, ꝛ incōprehensibiliter supra hmōi oēs constat hanc esse: q̃ in infinitatis idētitate habet summe simplex, ꝛ incōmutabile esse. In illo itaq̃ summo bono vniuersaliterq̃ pfecto vnitas vera/vnitas in illo summa simplicitas, in illo ē vera ꝛ summe simplex idētitas. Ibi (qđ adhuc mirabilius est) vera vnitas cū plenitudinis vniuersitate. Ibi summa simplicitas cum perfectionis immēsitate. Ibi summe simplex idētitas cum totius cōsummationis infinitate. Attende ergo q̃ sit incōprehensibilis ꝛ omni estimabilis simplicitas illa vere ꝛ summe vnitatis.

¶ Quomodo quisq̃ possit in sua sciētia ex cōparatione colligere, quid debeat de illa supereminēti incōprehensibilitate sentire. Cap. xxj.

Sed ne quis ex simpliciorib⁹ existimet me contraria, ꝛ sibi inuicē repugnātia astruere, quasi ea que dicta sunt non possint simul stare: ostendo ei qui eiusmodi est: quō possit quasi p speculū videre, ꝛ in semetipso ex cōpatione colligere qđ debeat de illa supereminēti incōprehensibilitate sentire. Si granū aliqđ in manu teneret, nōne facile sentiret, ꝛ incūctāter affirmaret, q̃ nichil ceteroꝝ sim esset numero idē qđ ipm? Si igit interrogaret sigillatim de singulis granis cuiuscūq̃ oleris/vel segetis: nōne cōstāter responderet diuersum eē ab oīb⁹/ꝛ singulis? Idē sentiret de oī pilo: idē affirmaret de oī capillo. Quid de qualibet gutta maris? Quid de quolibet folio cuiuscūq̃ arboris? Si tota terra soluerē in puluerē: et de singulis illius minutijs interrogari posset: ad singulas interrogationes idē tā cōstāter, q̃ vaciter responderet. Si mēsurare terre i infinitū cresceret: ꝛ de minutissimis ꝓtibus ipsi⁹ eandē sentētiā teneret. Hoc studui diligēti⁹ exprime re: vt q̃libet q̃tūuis simplex, ꝓpria sciētia legat/ꝛ intelligat quō sub vna/ꝛ simplici vnitate cōprehēdūtur infinite. Quid ergo mirū si in illa sapiētia q̃ de⁹ est: ꝛ in qua oīs veritas est (alioquin pfecta non esset si ea aliqua vitas lateret) quid inq̃ mirū si in illa est et iuxta aliq̃d summa simplicitas: et iuxta aliq̃d infinita multiplicitas? Quid inq̃ mirū si ibi cōcordet, ꝛ in vnū ꝓcurrat idētitas cū multiplicitatis infinitate: simplicitas cū magnitudinis immēsitate, vera vnitas cū totius plenitudinis vniuersitate? Ecce habet quisq̃ quā potest in sua sciētia legere quid debeat de illa supereminēti incōprehensibilitate estimare.

¶ De dei substātia quid dicat recti⁹: ꝛ q̃ ipse sit sine quātitate magn⁹, ꝛ sine qualitate bon⁹. Cap. xxij.

Ex supioribꝰ agnouim⁹ q̃ in illa natura q̃ de⁹ est, sit vna vnitas ꝛ summa simplicitas: nulla ibi cōpositio: nulla cōcretio: ipa nulli, nichil ipsi inest velut in subiecto. Dicit, et est velut summa potētia. Dicit, et est summa sapiētia. ꝛ ne in subiecto eē putet, substātia noiet. Sed q̃ cōtra substātiaq̃ naturā nichil ei velut in subiecto inhārere deprehēdit: nō tā substātia, q̃ supsubstātialis essentia esse cōuincit. Supioꝛ rō inuenit si nō excidit, q̃ non sit aliud aliqđ eiꝰ bonitas: ꝛ aliud aliud aliqđ eiꝰ imēsitas. Quid ergo si idē est eiꝰ immēsitas qđ bonitas: nunqđ erit immēsitate sua bonꝰ? Si idē est eiꝰ bonitas qđ imēsitas: nūquid erit bonitate sua magnus? Sed bonitas videt pinere ad qualitatē: immensitas ad quātitatem. Quid ergo: erit ne qualitate magnꝰ, ꝛ quātitate bonꝰ? Et ad hec, q̃s idoneꝰ? An q̃ nō est aliud immēsitas sua/vel bonitas sua q̃ substātia sua: nūquid erit ꝛ sine qualitate bonꝰ, et sine quātitate magnꝰ? et ad hec: quis idoneꝰ? Ex his (vt arbitroꝝ) ꝓfacile est intelligere: q̃ sit ineffabile, immo ꝛ incōprehēsibile, qđ ratio ratiocinādo cōpellit de deo nostro sentire.

¶ Q̃ sit in omni loco incōprehensibiliter: et in omni tēpore inuariabiliter. et quomodo multiformis: ꝛ quomodo multiformis. Capitulum. xxiij.

Tenemus ex ante iā dictis, q̃ deus oīpotēs sit: et q̃ absq̃ dubio oīa possit. Si ergo vere oīpotens est, cōsequēter vbiq̃ potest. Si vbiq̃ pōt, potētialiter vbiq̃ est. Si vbiq̃ potētialiter est: ꝛ vbiq̃ essentialiter. Neq̃ eñ est aliud eius potentia, atq̃ aliud eiꝰ essentia. Si aūt essentialiter vbiq̃ est: ergo ꝛ vbi locus est, ꝛ vbi locus nō est. Erit itaq̃ et intra oēm locū: erit et extra oēm locum: erit supra oīa: erit infra oīa: intra oīa: extra oīa. Sed quoniā simplicis nature est deus, non erit hic/ꝛ ibi per ptes diuisas: sed vbiq̃ totus. Erit itaq̃ in quātulacūq̃ cuiuslibet pte totius totus: ꝛ in toto totꝰ: et extra totū totus. Si igit extra oēm locum est totus, in nullo loco cōcluditur. Si in oī loco est totus: a nullo loco secluditur: localiter igit nusq̃ est, qui a nullo loco cōcludi/a nullo loco secludi pōt. Et sicut in oī loco est presentialiter, in nullo localiter: sic in oī tēpore ē eternaliter: in nullo tēporaliter. Sicut eñ per loca nō distēdit qui summe simplex/et incōpositus est: sic nec p tēpora variat qui eternꝰ, et incōmutabilis est. Sicut igit eorū q̃ nondū sunt nichil est ei futuꝝ: sic eoꝝ oīm que iā nō sunt nichil est preteritū:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic eorū oīm que tā pfitialiter sunt nichil est ei ⁊ísitorū. Est igitur in oī loco incōprehēsibiliter: ⁊ in oī tēpore inuariabiliter: ⁊ miro modo qui cūctum ad se, semp est vniformis: in alijs ⁊ alijs inuenit multiformis. Nā si situm queris eī⁹ qui situ caret, cūctū ad se iuxta simplicitatē nature vbicq; vniformiter se habet. Et tñ secūdū pticipationē gre alijs ⁊ alijs multiformē se exhibet. In alijs est secūdū participationē potētie: nec tñ scōm pticipationē vite. In alijs etiā scōm pticipationē vite: non tamē scōm pticipationē sapiētie: quibusdā ineſt scōm pticipationē bonitatis: nec tamē scōm pticipationē btitudinis. Quibusdā vero constat eū ineſſe scōm pticipationē vtriusq;. Et qui in se vniformis est, ⁊ mutari nescit: largitate sue manū in alijs contrahit: ⁊ in alijs largiter / in alijs largius extendit.

¶ Q; eius facere sit a se fieri velle: et eius pati non velle fieri: et q; eque habet ⁊ qō actus liter est, et qō actualiter non est. ¶capitulum.xxiiij.

Et cū vere oīpotens sit: quicqd est / aut eī⁹ operatione / aut eī⁹ pmissione subsistit. Nā quicqd fit: nisi ad nutū eius fieret, pcl dubio oīpotēs nō esset. Eius itaq; facere est a se fieri velle: eī⁹ aūt pati nō velle fieri. Et sicut oē eius pati est sine omni passione: ⁊ cōpati sine ꝓpassione: sic oē eius agere est sine sui agitatione: ⁊ indeficiēs facere sine fatigatione. Sed si eius facere est idē qō a se fieri velle, nūquid quādo aliqd facit qō ꝓius nō fuit: nūquid inq; aliqd vult qō ꝓius nō fuit: Sed q vere inmutabilis est, velle suū variare nō pōt. Qō ergo semel voluit: semp voluit. Nunqd ergo que volendo fecit, ab eterno fecit: q; vt fieret ab eterno voluit: Et si fecit q̄ futura sunt, nūqd adhuc facit, ⁊ faciet q̄ tum pterita sunt, ⁊ de cetero futura nō erūt: Nūquid pseuerat faciēdo, sicut ⁊ volēdo: Et cū aliqd eē desinit: nunqd habere desinit qō ꝓius habuit: vel habere icipit quādo aliqd esse incipit: qō ꝓius nō fuit: Nā qō esse desinit / vel nōdū esse cepit, nichil est, et qō nichil est, possideri nō pōt. sed oīpotens possessor nec pōt ditescere: nec in sua ditione decrescere. Quid ergo: sed vide ne forte hoc ipsum qō actualiter est, excellētius sit vbi actualiter non est, q̄ vbi actualiter est. Nā hic est trāsitoriū: ibi eternū, et qō factū est in ipso: ibi vita erat et tūc quādo nōdū actualiter erat. Qui ergo nichil amittere / vel acquirere pōt: eque habet et quod actualiter est, et qō actualiter non est.

¶ Q; quid dictū est de diuinis proprietatibus vsq; modo, videtur pertinere ad illō esse quod est ab eterno, et a semetipso. ¶capitulum.xxv.

De his que de deo dicūtur relatiue, volum⁹ hoc loco supsedere: nā eorū significatio lati⁹ se extēdit: q̄ que sub cōpendiosa breuitate cōprehēdi possit. Vt em̄ michi videt, eorū significatio ad oīa ꝓdicamēta euagat. Nā cū ea quā significāt relatiōe, qō cōsignificāt solet mō ad hoc / mō ad illa predicamēta pertinere. Substātiue nāq; dicit vn⁹ alteri cōsubstātialis. quātitatiue: equalis / vel iequalis. qualitatiue: similis / vel dissimilis. vbi cōsignificat: supioz / ⁊ inferioz. quādo: anterioz, ⁊ posterioz. situ: cōsessor. et cōsessio. habere: possessor, et possessio. pertinet ad facere, ⁊ pati: generator, et genit⁹: amator, ⁊ amat⁹. Abeli⁹ est itaq; de his interim supsedere: q̄ attēptare hō non possumus debita breuitate succingere. Notandū est autem hoc loco q; quicqd de diuinis proprietatibus dictū est vsq; modo: ad illud esse ptinere videtur qō est a semetipso: ⁊ eoipso ab eterno. Ad quicqd de huiusmodi hucusq; dictum est: nichil minus cōstaret etiam si nichil ab eterno esset, qō aliunde q̄ a semetipso originem traheret.

¶ Secundi libri finis.

¶ Capitula tertii libri.

Q; hucusq; actū sit de diuine substantie vnitate, q; ammodo querendū, quid sentiendum sit de diuinarum personarum pluralitate. ¶capitulū primū.

Quomodo ex charitatis ꝓprietate plenitudo bonitatis conuincit: q; in vera diuinitate personarum pluralitas deesse non possit. ca.ij.

Q; idem qō de diuinarum psonarum pluralitate plenitudo bonitatis loquitur, plenitudo diuine felicitatis attestatur. ca.iij

Q; de personarū pluralitate in dictis duobus testibus astruitur, ex cōsiderata diuine glorie plenitudine cōfirmatur. ca.iiij.

Q; iam dicte diuine pluralitatis assertio, triplici construatur testimonio. ca.v

Q; psonas diuinas oporteat esse oīno coeternas. ca.vj.

Q; in illa personarum pluralitate: oporteat tam summā equalitatem, q̄ summā similitudinem esse. ca.vij.

Q; miranda ratione sit substātialis vnitas in vera pluralitate: ⁊ personalis pluralitas in vera vnitate substantie. ca.viij.

Q; in diuina natura pluralitas personarum sit in vnitate substātie: ⁊ in huamna natura pluralitas substantiarum in vnitate persone. ca.ix.

Quō ex pluralitate ⁊ vnitate quā inuenit a semetipo docetur cō quid, quasi ex opposito existimari debeat de his q̄ sibi credēda ꝓponūtur de deo suo. ca.x.

Quō ꝓuincit ex charitatis integritate: q; vera trinitas sit in vera vnitate: ⁊ vera vnitas in va trinitate. ca.xi.

Q; summa bonitas et summa felicitas, trinitatis assertione concordie clamant, et mutua assertione confirmant. ca.xij.

Q; plenitudo diuine glorie in cōtestationē sume bonitatis, ⁊ felicitatis videat acclamare. ca.xiij.

Q; cōmunicatio amoris, nō potest esse omnino minus q̄ in tribus personis. ca.xiij.

Q; oporteat geminā personam in diuinitate pari voto, consimili ratione tertiā ꝑsonā requirere. ca.xv.

Q; plenitudo potētie ⁊ sapientie, videtur posse in sola vnitate persone. ca.xvj.

Q; completio felicitatis nō videtur posse subsistere sine geminatione persone. ca.xvij.

Q; ꝓsummatio vere ⁊ sume bonitatis, videt nō posse subsistere sine completione trinitatis. ca.xviij.

Quomodo ex inspecta solum ꝓprietate condilectionis, deprehendi possit vestigium trinitatis. ca.xix.

Q; ex tertie persone cōsodalitate, in illa trinitate agitur vt concordialis charitas, et consocialis amicitie nusq; singularis inueniatur. ca.xx.

Q; summa equalitas sit in illa trinitate, vbi oportet oīa eque perfectos esse. ca.xxi

Q; in singulis personis sit summa simplicitas: ⁊ in omnibus simul vera, summa vnitas: ⁊ vtrobiq; mirabilis identitas. ca.xxij.

Quomodo in his personis sit intelligenda dicta equalitas, vbi est tanta vnitas / ⁊ talis identitas. ca.xxiij.

Q; sit in cōprehensibilis illa oīniformitas summe equalitatis. ca.xxiiij.

Q; in illa trinitate nusq; aliquis est dissimilis sibi: nec in equalis in aliquo alicui alteri. ca.xxv.

¶ De trinitate liber tertius.

¶ Q; hucusq; actum sit de diuine substantie vnitate, q; ammodo querendum / quid sentiēdum sit de diuinarum personarum pluralitate. ¶capitulū primū.

His que vsq; huc dicta sunt de diuine substātie vnitate / vel ꝓprietate / secundum q; nobis videbatur executi sumus. De reliquo vero inuestigare proposumus: quid de diuinarum personarum pluralitate / vel ꝓprietatibus sentire debeamus. Primo itaq; querēdum videtur: vtrū in illa vera / et simplici diuinitate, vera pluralitas sit: et si ille personarū numerus (prout creditur) in ternarium assurgit: Deinde quomodo possit conuenire vnitas substātie, cum personarum pluralitate. Tertio vero loco querere oportebit, vtrūnam iuxta fidei nostre documenta sit ibi vna sola persona que sit a semetipsa: ceterarū vero quelibet procedat ex alia: ⁊ si qua sunt alia circa eandem considerationē querenda. Q; si detur nobis ⁊ ista ex ratione cōuincere: vltimo loco oportebit adhuc querere, an in illis quibus psonis aliunde q̄ a se, procedētibus, sit diuersus procedendi modus: ⁊ quis cuiq; sit ꝓprius. eoq; cōsequens est iuxta ꝓpria singulaꝝ de earū nominibus. Oportet autem in his que ad querēdum restant, tanto maiorem diligētiam impendere eoq; ardentius insistere: quāto minus in patrū scripturis inuenitur vnde possimus ista (non dico ex scripturarum testimonijs) sed ex rationis attestatione conuincere. In hoc aūt inquisitionis mee ꝓpositor, si voluerit rideat: ⁊ qui voluerit irideat, et digne quidem. Nā et verum fatear) adeundi ausum, nō me quidem tā sacrorū eleuat, q̄ estuā tis animi ardor instigat. Quid si nō detur peruenire quo tendo: Aliud si currendo deficio: Gaudebo tamē inquirendo faciem domini mei semper pro viribus cucurrisse / laborasse / desudasse. Et si contingat pre nimia vie prolixitate / asperitate / ardultate deficere: nō nichil effeci si veraciter michi dicere cōtingat, feci quod potui: quesiui, et nō inueni illum: vocaui, ⁊ non respōdit michi. Et ecce asina illa Balaam que sessorem suum in suo itinere retardauit nescio quo pacto me ad currendā viam inceptam vrget / et impellit. Audio ⁊ ego eā adhuc loquentem, ⁊ dicētem michi: qui qō loquerer potuit dare michi, poterit procul dubio dare ⁊ tibi. Sed nunc ad id qō ꝓposuimus: cum omni diligentia intendamus.

¶ Quomodo ex charitatis ꝓprietate plenitudo bonitatis conuincit, q; in vera diuinitate personaꝝ pluralitas deesse non possit. ¶capitulum.ij.

Diximus ex superioribus, q; in illo summo bono vniuersaliter q; perfecto, sit totius bonitatis plenitudo / atq; perfectio. Ubi autez totius bonitatis plenitudo est, vera et summa charitas deesse non potest. Nichil em̄ charitate melius: nichil charitate perfectius. Nullus aut̄ ꝓpriuato / ⁊ ꝓprio suiipsius amore, dicitur ꝓprie charitatem habere. Oportet itaq; vt amor in alterum tendat, vt charitas esse queat. Ubi ergo pluralitas personarum deest, charitas omnino esse non pōt. Sed dicis fortassis, etsi sola vna persona in illa vera diuinitate esset: nichilominus tamen erga creaturā suam charitatem quidem et habere posset, immo ⁊ haberet. sed summā certe charitatem erga creatā personam habere nō posset. Inordinata enim charitas esset, si summe diligeret qō summe diligēdum non esset. Est autē impossibile in illa summe sapiētie bonitate, charitatem inordinatā esse. Persona igitur diuina summā charitatem habere non potuit erga personam: que summa dilectione digna non fuit. Ut autem charitas summa / et summe ꝓfecta sit: oportet vt sit tāta, que non possit esse major: oportet vt et sit talis que non possit esse melior. Quādiu autem quis nullum alium q̄ seipsum diligit, ille quē erga se habet priuatus amor conuincit, q; summū charitatis gradum neccdum apprehendit. Sed persona diuina profecto non haberet quā vt seipsam digne diligeret, si condignam personam omnino non haberet. Diuine autem persone condigna non esset persona que deus non esset. Ut ergo in illa vera diuinitate plenitudo charitatis possit locum habere: oportuit aliquam diuinam personam persone condigne, et eoipso diuino consortio non carere. Videt ergo q̄ de facili ratio conuincit, q; in vera diuinitate pluralitas personarum deesse non possit. Certe solus deus summe bonus est. Solus ergo deus summe diligēdus est. Summā ergo dilectionem diuina persona exhibere non posset persone que diuinitate careret. Plenitudo autem diuinitatis non potuit esse sine plenitudine bonitatis. Bonitatis vero plenitudo non potuit esse sine charitatis plenitudine: nec charitatis plenitudo sine diuinarum personarū pluralitate.

¶ Q; idem qō de diuinarū personarū pluralitate plenitudo bonitatis loquitur, plenitudo diuine felicitatis attestatur. ¶capitulum.iij.

Sed qō de pluralitate personarum plenitudo bonitatis conuincit / et probat, plenitudo felicitatis simili ratione approbat. Et qō vna loquitur, altera attestatur. Et in vna eadēq; veritatis attestatione vna clamat: altera acclamat. Conscientiam suam vnusquisq; interrogetet ꝓculdubio, ⁊ absq; ꝓtradictione inueniet / quia sicut nichil charitate melius, sic nichil charitate iocundius. Hoc nos docet ipsa natura. idem ipsum multiplex experientia. Sicut igit in plenitudine vere bonitatis nō potest id deesse quo nichil est melius: sic in plenitudine summe felicitatis deesse non potest id quo nichil est iocundius. Necesse est itaq; in summa felicitate, charitatem nō deesse. Ut autē charitas in summo bono sit, impossibile est eum deesse ex qui et cui exhibere / vel exhiberi possit. Proprium autē amoris est, ⁊ sine quo omnino nō possit esse, ab eo quem multum diligis, multum diligi velle. Nō potest ergo esse amor iocundus, si non sit et mutuus. In illa igitur vera et summa felicitate, sicut nec amor iocundus, sic nec amor mutuus potest deesse. In amore autem mutuo oportet omnino vt sit, ⁊ qui amorem impendat / ⁊ qui amorem rependat. Alter itaq; erit amorem impēdens: ⁊ alter amorē rependens. Ubi autem vnus ⁊ alter esse cōuincitur, vera pluralitas deprehēditur. In illa itaq; vera felicitatis plenitudine, pluralitas personarū non potest deesse. Cōstat autem quia nichil aliud est summa felicitas, q̄ ipsa diuinitas. Gratuiti ergo amoris exhibitio / ⁊ debita amoris recōpensatio indubitāter conuincit, q; in vera diuinitate personarum pluralitas deesse non possit.

¶ Q; de personarum pluralitate in dictis duobus testibus astruitur, ex considerata diuine glorie plenitudine confirmatur. ¶capitulum.iiij.

Certe si diximus in illa vera diuinitate esse solam personam vnam / quēadmodum solam vnam substantiam: iuxta hoc ꝓculdubio non habebit cui cōmunicare possit infinitam illā plenitudinis sue abundātiam. Sed queso vt quid hoc: an quia ꝓmunicantem habere non possit cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

velit:an quia habere nolit cuz possit:Sed qui ē sic̄ dubio omnipotens est: per impossibilitatem excusari non pōt.Sed qō constat nō esse ex defectu potentie:nūquid non erit ex solo defectu beniuolentie:Sed si cōmunicantē habere oīno nollet/cū veraciter habere posset si vellet: iste in diuina persona beniuolētie defectus,attēde queso qualis esset/vel quātus.Certe(vt dictum est)nichil charitate dulcius:nichil charitate iocundius.charitatis delicijs rationalis vita nichil dulcius experitur. Nullis vnq̄ delectatione delectabilius fruitur. his delicijs in eternū carebit si consortio carens in maiestatis solio solitaria pmāserit.Ex his itaq̄ animaduertere possumus,qualis/ quātusue esset iste beniuolentie defectus,si plenitudinis sue abundantiā mallet sibi soli auare retinere/quā posset si vellet cum tanto gaudiorum cumulo cum tanto deliciarum incremento alteri cōmunicare.si sic esset,merito angelorum/merito omniū aspectum subterfugeret:merito se videri/merito sc agnosci erubesceret si ipsi tantus beniuolētie defectus inesset. Sed absit/absit vt supreme maiestati illi aliq̄d insit vnde gloriari nequeat:vnde glorificari nō debeat.Alioquin vbi erit plenitudo glorie.Nā ibi(vt superius pbatū est)nulla poterit plenitudo deesse. Quid autē gloriosius:quid vero magnificētius q̄ nichil habere qō nolit ꝓmunicare:Cōstat vtiq̄ qō in illo indeficienti bono,summeq̄ sapienti consilio:tā non potest esse auara reseruatio,q̄ non pōt esse inordinata effusio.Ecce palā habes sicut videre potes,q̄ in illa summa/et suprema celsitudine,ipsa plenitudo glorie compellit glorie cōsortem non deesse.

¶ Q iam dicte diuine pluralitatis assertio tripl̄ici confirmatur testimonio. Cap.v.

ECce de pluralitate diuinarū personarum tam aperta documus ratione,vt insanie morbo vt deatur laborare,qui tam euidenti attestationi velit cōtraire.Quis em̄ nisi insanie morbo laborās dicat,summe bonitati id deesse quo nil perfectiꝰ/ quo nichil est melius:Quis(queso)nisi mentis inops cōtradicat summe felicitati id inesse,quo nichil iocundius/ nichil est dulcius:Quis inq̄ nisi rationis expers in plenitudine glorie putet posse id deesse:quo nichil est gloriosiꝰ/ nichil magnificētius:Certe nil meliꝰ/nil certe iocūdius oīno nil magnificentius est vera ⁊ sincera,⁊ summa charitate:que oīno esse nō nouit sine personarū pluralitate. Huius itaq̄ pluralitatis assertio,triplici ꝓfirmatur testimonio.Nā qō summa bonitas/qō summa felicitas super hac re concorditer clamat:plenitudo glorie cōfirmando acclamat,⁊ acclamādo confirmat.Ecce super hunc fidei nostre articulū triplex habemus testimoniū:de summis, supernū:de diuinis,diuinum:de profundis,altissimū:de occultis,apertissimū.et scimus quia in ore duorū vel triū stat omne verbū.Ecce funiculus triplex q̄ difficile rumpitur:vnde phreneticus quiuis fidei nostre impugnator (donante dei sapientia)fortiter alligetur.

¶ Q personas diuinas oporteat omnino esse coeternas. Capitulū.vj.

ECce ⁊ ex superioribus manifeste colligere possumus:perfectio persone vnius,consortiū requirit alterius. Inuenimꝰ nil esse gloriosiꝰ/ nil magnificentius,q̄ nichil habere,velle qō nolis cōmunicare.Maiestatis itaq̄ sue care re consorte noluit persona que summe bona fuit. Absq̄ dubio autem esse oportuit,qō esse voluit:cuius voluntas omnipotens fuit. Qō vero semel voluit:semper voluit, cuius voluntas incōmutabilis fuit. Oportuit ergo eternā personam coeternā habere:nec potuit vna alteram precedere:nec vna alteri succedere. Nā in illa eterna/⁊ incōmutabili diuinitate nichil potest velut antiquatum transire:nichil nouum superuenire. Personas itaq̄ diuinas impossibile est omnino non esse coeternas. Vbi nanq̄ vera diuinitas,ibi summa bonitas/ibi plena felicitas. Summa autem bonitas(sicut dictum est)non potest esse sine perfecta charitate.nec perfecta charitas,sine persōnaꝝ pluralitate. Plena vero felicitas non potest esse sine vera incommutabilitate:nec vera incommutabilitas,sine eternitate. Personarum pluralitatem exigit vera charitas.personarum eternitatem,vera incommutabilitas.

¶ Q in illa personarum pluralitate oportet tam summā equalitatem,q̄ summā similitudinem esse. Capitulū.vij.

MOndū sane q̄ sicut charitas vera exigit personarum pluralitatem:sic charitas summa exigit personarum equalitatē.Summa autē charitas necdum esse cōincitur/vbi vere dilectꝰ summe non diligitur. Discretus vero amor nō est vbi summe diligitur,qui summe diligēdus non est. Sed in summe sapienti bonitate amoris flamma,sicut non aliter,sic non amplius flagrat,q̄ summa sapiētia dictat. Quem itaq̄ secūdum illam summā charitatis abūdantiam oportet summe dilexere:necesse est absq̄ dubio secūdum summā illā discretionis regulā summe diligēdum esse.Sed ipsi amoris proprietas cōuincit:quoniā summe diligenti nō sufficit,si summe dilectus summā dilectionem nō reperdit. In mutuo itaq̄ amore plenitudo charitatis exigit,vt vterq̄ ab altero sit iuxta me dilectus:⁊ consequeter scīa predictam discretionis normā,vterq̄ sit summe diligendus. Vbi aūt vterq̄ est eque diligēdus:oportet vt vterq̄ sit eque perfectus. Oportet itaq̄ vtrūq̄ esse eque potēs, eque sapientem/eque bonum/eque beatū.sic summa plenitudo dilectionis in mutue dilectis,exigit summā equalitatem perfectionis.Sicut itaq̄ in vera diuinitate veritatis ꝓprietas exigit personaꝝ pluralitatem,sic eiusdē charitatis integritas in vera pluralitate requirit summā personaꝝ equalitatem. Vt autem sint per omnia equales,oportet vt sint per omnia similes. Nam similitudo potest haberi sine equalitate:equalitas vero nunq̄ sine mutua similitudine. Qui enim in sapientia nichil similitudinis habent: quomodo in ea pares esse valent: Quod autem dico de sapientia:idem dico de potentia: idem vero inuenies in ceteris omnibus si curas per singula.

¶ Q miranda ratione sit substantialis vnitas in illa pluralitate:et psonalis pluralitas in vera vnitate substantie. Cap.viij.

QUesiuimus,et inuenimꝰ quia in dictis mutuo dilectis,mutuoq̄ diligēdis,vt merito debeat esse summa dilectio: oportet vt in singulis sit summa perfectio,totiusq̄ perfectionis plenitudo. Erit itaq̄ in vtriusq̄ plenitudo bonitatis/plenitudo diuinitatis.Ecce vnde longe superius mentionem fecimꝰ, nec tamen aliquid diffiniuimus:q̄ diuinitas(quā ibi inuenimus non posse esse cōmunem pluribus substantijs) hic euidēter apparet cōmunis esse pluribus psonis.Sed si mutuo dilectis ois(vt dictū est)pfectio est ꝓmunis:patet profecto quoniā si oipotēs est vnus,oipotēs erit et alius: si immēsus est vnꝰ,immēsus erit et alius:si deꝰ est unus, deus erit alius.Sed sicut in superioribus satis ꝓcluditur

ostēdimus:nō posse esse oipotens nisi vnus:non pōt esse immēsus nisi vnus:nec deus nisi vnus. Quid ergo:vtiq̄ absq̄ oī dubio,sic erit vterq̄ oipotens,vt ambo simul nō sint nisi vnꝰ oipotēs.Sic erit vterq̄ immēsus,vt ambo simul nō sint nisi vnꝰ immēsus.sic absq̄ dubio erit vterq̄ eoꝝ deus,vt ambo simul nō sint nisi vnus deus.Et quis ad hoc idoneꝰ:Sed si diuinitas ipa(vt diximus)p certo est cōmunis ambobus:pro certo et ambobus cōmunis erit diuina substātia:que(vt supra ꝓbatū est)nichil aliud est q̄ diuinitas ipsa.Cōincit itaq̄ vtrūq̄ vnā eandēq̄ substāriam cōmunē habere.vel si hoc meliꝰ sonat:cōuincitur ambos simul vnā eandemq̄ substantiā esse. Quid itaq̄ mirū si simul ambo nō sunt nisi vnus omnipotens: vnus eternus:vnus immēsus:non nisi vnus deus,⁊ dñs: quando ambo simul non sunt nisi substantialiter vnus: Vide ergo q̄ admiranda ratione sit substātialis vnitas in illa personarum pluralitate:⁊ personalis pluralitas in vera vnitate substātie:ita vt sit ⁊ in personis proprietas/ in substantia vnitas/in maiestate equalitas.

¶ Q in diuina natura pluralitas psonarum sit in vnitate substantie:et in humana natura pluralitas substātiarū/in vnitate persone. Cap.ix.

MIraris fortassis qui hoc audis/vel legis:miraris inq̄ quomodo possit esse plus q̄ vna persona,vbi non est nisi vna,⁊ sola substantia. Sed quid mirū/qui mirabilis est in tam multis operibus suis:quid inq̄ mirum,si super oīa est in semetipso mirabilis:Miraris quomodo in natura diuina sit plus q̄ vna persona vbi non est plus q̄ vna substātia:nec tamen eque miraris quomodo in natura humana sit plus q̄ vna substantia,vbi non est plus q̄ vna persona.Constat nanq̄ homo ex corpore ⁊ anima,⁊ hec duo simul nō nisi vna persona.Habet itaq̄ homo quomodo legat/et discat in seipso:quid per contrarium estimare debeat de deo suo.Conferam⁹ in vnū si placet que ratio cōinando inuenit in natura diuina:⁊ ea que experientia reperit in natura humana. Utrobiq̄ vnitas/utrobiq̄ pluralitas. ibi vnitas substātie:hic vnitas psone.ibi pluralitas psonaꝝ:hic vero pluralitas substātiaꝝ. Ibi siquidē pluralitas personaꝝ in vnitate substātie:hic aūt pluralitas substātiaꝝ in vnitate persone.Ecce quō natura būana/atq̄ diuina videnꝰ se mutuo,⁊ quasi ex opposito respicere:alterutra alteri veluti per contrariū respōdere.Sic inuicē respicere habent,et mutuo respondere debent natura creata et natura increata:tempoalis ⁊ eterna:corruptibilis ⁊ incorruptibilis:mutabilis ⁊ incōmutabilis:tātilla ⁊ immēsa:circūscriptibilis ⁊ infinita.

¶ Quomodo ex pluralitate ⁊ vnitate quā inuenit in semetipso docet homo,quid quasi ex opposito existimare debeat,de his que sibi credenda proponuntur de deo suo. Capitulum.x.

ADdamus q̄ in illa psonarū pluralitate,est plena similitudo ⁊ summa equalitas:in hac autez pluralitate multa dissimilitudo,⁊ magna inequalitas.Nā in illa psonaꝝ pluralitate,incorrupti bilis vna:incorruptibilis ⁊ alia:incōmutabilis vna:incōmutabilis ⁊ altera:incircūscriptibilis vna:incircūscriptibilis ⁊ altera.hec ⁊ illa,eque potēs:hec ⁊ illa eque sapiēs/ eque bona/eque beata.In hac vero substātiaꝝ pluralitate,et quibꝰ constat humana psona:alia est corporea/alia incorporea/alia visibilis/alia inuisibilis/alia mortalis/ alia immortalis:dissolubilis vna/indissolubilis altera: exterminabilis vna/interminabilis alia. Nichilominꝰ tamen personali ꝓprietate ita in vnū coniūcta sunt,vt impatiēdo/vel cōdelectādo,ne dicā separari,sed nec secerni possint.Ecce vidisti quanta dissimilitudo/vel diuersitas substātiarū sit in humana natura:audisti nichilominus quāta similitudo/vel equalitas psonaꝝ in natura diuina Explica michi obsecro,quomodo psonalis vnitas sit in tanta substātiarū dissimilitudine ⁊ diuersitate:⁊ ego dicā tibi quomodo substātialis vnitas sit in tanta personarū similitudine/et equalitate.Non(inquis)capto:nō cōprehendo.Sed qō nō capit intelligētia,persuadet michi tamē ipsa experiētia.Bene vtiq̄ ⁊ recte.sed si experiētia te docet aliquid eē supra intelligētiam tuā in natura humana: nōne eoipso te docuisse deberet aliquid esse supra intelligentiā tuā in natura diuina:Potest itaq̄ homo discere ex semetipso quid(quasi ex opposito)existimare debeat de his q̄ sibi credenda ꝓponūtur de deo suo.Hec ꝓpter illos dicta sint:qui altitudinē diuinoꝝ secretoꝝ nitūtur diffinire/vel determinare iuxta capacitatis sue modum: nō iuxta traditionem sanctorū patrum:quos constat didicisse/⁊ docuisse per spiritum sanctum.

¶ Quomodo cōincitur ex charitatis integritate, q̄ vera trinitas sit in vera vnitate:⁊ vera vnitas in vera trinitate. Capitulum.xj.

SEd nunc ordine quo cepimus,ratiocinationis nostre modū prosequamur.Cōstat iā de diuinarū personarū pluralitate:necdum tamen de trinitate.Nā pluralitas eē potest etiā vbi nulla trinitas est. Ipsa nanq̄ dualitas pluralitas est. Eosdem itaq̄ testes sup trinitatis assertione interrogemus:quos superius in attestatione pluralitatis adduximus,⁊ prius quidē quid sup hac re testetur/summa(si placet)charitas interrogetur.Oportet autē charitatem summā vniuersaliter esse perfectā.Vt autē summe pfecta sit,sicut oportet esse tantam q̄ nō possit esse maior,sic necesse est tale esse q̄ non possit esse melior.Nā sicut in summa charitate nō potest deesse qō est maximū:sic nec deesse potest qō constat esse precipuū. Precipuū vero videtur in vera charitate alterum velle diligi vt se.in mutuo siquidem amore/ multūq̄ feruente,nichil rarius/nichil preclarius q̄ vt ab eo quem summe diligis,et a quo summe dilgeris/aliū q̄ue diligi velis.Probatio itaq̄ consummate charitatis,est votiua cōio exhibite sibi dilectionis. Sane summe diligenti,summeq̄ diligi desideranti precipuum gaudium solet esse,in desiderij sui adimpletione,optate vidēlicet dilectionis adeptione. Probat itaq̄ se in charitate perfectum nō esse,cui necdū potest in precipui sui gaudij cōmunione cōplacere.Est itaq̄ indicium magne infirmitatis,non posse pati cōsortium amoris. Posse vero pati,signū magne pfectionis.si magnū est pati posse: maius erit gratāter suscipere.Maximū aūt,ex desiderio reqrere.bonum magnū illud primū:melius secūdum: sed tertiū optimū.Demus ergo summo,qō precipuū est. optimo,qō optimū est.In illis itaq̄ mutuo dilectis quos disputatio supior inuenit,vtriusq̄ pfectio vt cōsummata sit,exhibite sibi dilectiōis psortē equa rōne reqrit.Si em̄ nolit qō pfecta bonitas exigit:vbi erit plenitudo bonitatis:Si aūtē velit qō fieri nequit,vbi erit plenitudo potestatis:Hinc ergo manifesta ratiōe colligit,q̄ precipuus gradus charitatis,⁊ eoipso plenitudo bonitatis esse non possit:vbi volūtatis vel facultatis defectus dilectionis cōsortē,precipuiq̄ gaudij cōmunionem excludit. Sūme ergo dilectorum/summeq̄ diligendorum vterq̄,oportet vt pari voto mutuo dilectum requirat:pari cōcordia pro voto possideat. Vides ergo quō charitatis consummatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

personarum trinitatem requirit, sine qua oīno plenitudinis sue integritate subsistere nequit. Ubi ergo totū qđ vniuersaliter perfectum est: sicut nec integra charitas, sic nec vera trinitas abesse potest. Est igitur non solum pluralitas, sed etiā vera trinitas in vera vnitate: ⁊ vera vnitas in vera trinitate.

¶ Quomodo summa bonitas et summa felicitas trinitatis assertionem cōcorditer clamant: ⁊ mutua attestatione confirmant. Capitulum. xij.

SI quis autē solos illos mutuo dilectos quos superior ratio inuenit in vera diuinitate esse cōtenderit: quā queso attestationis sue rationem reddere poterit: Nunquid queso vtriq; eorum precipui gaudij ꝓfors deerit: An qꝫ vterq; habere noluit: an quia vn⁹ voluit⁹ alter noluit: Sed ⁊ vnus voluit, et alter noluit: vbi erit illa que semp veris et pfectis amicis inesse solet, ⁊ semp inesse oportet: vbi inq̄ erit individua illa intimi amoris prerogatiua, animoū videlicet vnanimitas, ⁊ intima ꝯcordia: Et certe si quis dixerit alterum velle, ⁊ alterum nolle: quēcūq; in sua voluntate non posse preualere cōcesserit, summe potētē negauerit. Si vero: utrum dixerit exhibite sibi dilectiōis cōmunioni posse acquiescere: quomodo queso de supius assignato dilectionis defectu poterit eos excusare: Scimus aūt qꝫ summe sapiētes nichil pōt latere. Si itaq; vere ⁊ summe seinuicē diligūt, quomodo vnusquisq; poterit alterius defectum videre, ⁊ non dolere: Nā si alteruter alterius defectū videret, nec dolet: vbi erit plenitudo dilectionis: Si videt, et dolet: vbi erit plenitudo felicitatis: Constat autē quoniā vbi causa dolendi nunq̄ deerit, plenitudo felicitatis esse nō poterit. Hinc ergo colligitur, ⁊ indubitata rōne deprehenditur: qꝫ plenitudo felicitatis oēm charitatis defectū excludit, cuius cōsummatio (vt dictū est) personarū trinitatem exigit: nec posse deesse cōuincit. Ecce quō summa bonitas, ⁊ summa felicitas, trinitatis assertionem cōcorditer clamant, ⁊ mutua attestatione confirmant.

¶ plenitudo diuine glie, in cōtestatione summe bonitatis/ ⁊ felicitatis videat acclamare. Cap. xiij.

RAndis, pculdubio defectus charitatis, non posse pari ꝓfectum amoris. quis hoc nesciat/ vel dissimulare queat: Si hic itaq; defect⁹ sepe iā dictis illis mutuo dilectis inesset, haberet vterq; nō solum qđ in altero doleret, sed ⁊ simul qđ in seipso erubesceret. Nā verus et intimus amicus, sicut nō potest intime dilecti defectū videre, ⁊ non dolere: sic sane de ꝓprio defectu ante amici cōspectum nō posset nō erubescere. Sed si illi personaꝝ pluralitati inest vnde merito debeat erubescere, vbi erit obsecro plenitudo glie: quā vere diuinitati deesse omnino est impossibile: Sed sicut summe felicitati nō potest inesse causa dolēdi: sic in summe glorie plenitudine nō potest inesse materia erubescendi. Quis nanq; nō videat qꝫ sit extreme dementie, vel reuiter suspicari illi summe felici maiestati aliquid inesse potuisse, qđ possit tante glorie splendorem vel in modico obnubilare: Ecce quomodo plenitudo diuine bonitat⁹: plenitudo felicitatis ⁊ glorie sui vna veritat⁹ attestatione inuicem sibi concurrūt: ⁊ quid de diuine charitatis plenitudine in illa pers̄naꝝ pluralitate sentiēdum sit euidenter ostendunt. Totius defectus suspitionē in illa summa charitate pariter damnāt: totius in illa cōsummationis plenitudine concorditer clamāt. Charitas autē vt esse vera possit, personarum pluralitatem exigit. vt vero cōsummata sit, personarum trinitatem requirit.

¶ ꝯmunicatio amoris nō potest. Te oīno min⁹ qꝫ in tribus personis. Cap. xiiij.

SI autem concesserimus vnitate tot premissas rationes ambigere nō possumus: si inquā cōcedimus vnā aliquam personam in vera diuinitate esse tante beniuolentie, vt nichil diuitiarū/ nichil deliciarū habere velit qđ nolit cōmunicare/ tante potestatis, vt nichil sit et impossibile/ tante felicitatis, vt nichil sit difficile: cōsequēs est vt fateri oporteat diuinarū personarū trinitatē non posse deesse. Sed vt hoc meis⁹ elucescat. qđ diffusius dixim⁹ in vnū colligamus. Certe si sola vna psona in diuinitate esset, nō haberet cui magnitudinis sue diuicias cōicaret. Set ⁊ econuerso, illa deliciarū ⁊ dulcedinis abūdātia qꝫ intime dilectionis obtutu ei accrescere potuisset, in eternū careret. Sz summe bonū, plenitudo bonitatis nō sinit illas auare retinere: nec summe beatū, plenitudo brūtudinis pmittit istas nō obtinere: ⁊ ad hoc, pās sui magnificētiā tā de illaꝝ largitate letatur, qꝫ de istaꝝ fruitione gloriat. Via duerris ex his: qꝫ sit impossibile vnā aliquā in diuinitate personā consortio societatis carere, sed si solā vnā sociā haberet: ei vtiq; nō deesset cui magnitudinis sue diuicias cōicaret: sz cui charitatis delicias imptiret oīno nō haberet. Dilectiōis dulcedine nichil iocūdi⁹ inueniri: nichil in quo animꝰ amplꝰ delectet. Smōi dulcedinis delicias sol⁹ nō possidet: qui in exhibita sibi dilectione socii/ et ꝓdilectū nō habet. Cōmunio itaq; amoris nō potest esse oīno mi⁹ qꝫ in tribus personis. Nichil aūt (vt dictū est) glorioſi⁹: nichil magnificentius qꝫ quicqđ habes vtile/ ⁊ dulce in cōe deducere. Nō pōt ꝺo hoc summā sapiētiā latere: nec summe beniuolētie nō cōplacere. ⁊ qꝫ nō pōt summe potētis felicitas vel summe felicis potestas suo bn̄placito carere: tam nō potest gemine persone in diuinitate tertia non coherere.

¶ oporteat ⁊ geminā psonā in diuinitate pari voto/ cōsimili rōne tertiā pers̄nā requirere. Cap. xv.

STandū sane qꝫ in diuinis illis personis perfectio vnius exigit alterius adiūctionē: ⁊ cōsequēter in geminis pfectio vtriusq; requirit coherentiā tertie. Nam in geminis psonis (sicut alias iā diximus) vt vtraq; ab altera merito sit summe dilecta: oportet vt vtraq; sit summe perfecta. Sicut itaq; vtrobiq; sapiētia vna/ potentia vna, sic sane oportebit vt vtrobiq; sit beniuolētia vna, ⁊ summa. Est autē ꝓprius summe, ⁊ vsquequaq; pfecte beniuolētie: cuius plenitudinis sue abūdātiā in ꝯmune deducere. Vbi aūt in alterutra psona equa beniuolētia extat, necesse ē voto pari, rōne cōsimili, pcipui gaudij sui ꝯmūnē vtraq; requirat. Nā vbi se duo mutuo diligētes summo desiderio amplectunt: et i alterutro amore summe delectant: summ⁹ ꝗ gaudiū isti⁹ est in itimo amore illi⁹. Et ecōuerso: pcipui gaudiū illius, est in amore isti⁹. qđiu ist⁹ ab alio solū diligit: precipue dulcedinis sue delicias sol⁹ possidere videt. Similiter ⁊ alius qđiu cōdilectū nō habet, precipui gaudij cōmunione caret. Ut autē vterq; ꝑ sit istiusmodi delicias ꝯmunicare, oportet eos ꝺdilectū habere. Vbi itaq; mutuo diligētes tāte (vt diximꝰ) beniuolētie sunt, vt deq̄ quid pfectionis est, cōmune esse velint: oportet (vt dictū est) vtrūq; pari voto/ equa ratione cōdilectū requirere: ⁊ iuxta potestatis sue plenitudinem ꝓ voto possidere.

¶ plenitudo potentie/ ⁊ sapiētie videat posse consistere in singularitate persone. Cap. xvi.

INter delicias charitatis/ et sapientie hoc solet maxime interesse, qꝫ sapientie delicie valent a solent hauiri de corde ꝓprio. Intime aūt charitatis delicie hauriūtur de corde alieno. Nam qui intime diligit, et intime diligi concupiscit: non tam delectatur, qꝫ anxiatur si de dilecti sui corde non hauriat

dilectionis dulcedinem quāriat. Sapientie vero delicie tunc magis delectant, quādo de corde ꝓprio hauriūtur. Nichil ergo diffinitur cōtrarium nature, si plenitudo sapientie dicatur posse subsistere in singularitate persone. Nam q̄tum videtur etiā si sola vna psona in diuinitate esset: nichilominꝰ plenitudinē sapiētie habere potuisset. Plenitudo aūt sapientie nō potest esse sine plenitudine potentie: sicut nec plenitudo potentie sine plenitudine sapientie. Sapiētie nanq; plenitudinem ꝓculdubio nō haberet: qui ignoraret qualiter obtinere potuisset: nō ei deesset. Econuerso aūt absq; dubio caret potētie plenitudine, qui aliquem sapientie defectū posset inuitus sustinere. Plenitudo itaq; vnius nō potest haberi sine plenitudine alteri⁹. Quod igitur de sapientia diximus: consequēs est vt idem de potētia intelligamus. Nā si oīpotentia deesse nō potest, vbi plenitudo sapiētie est: videtur vtiq; qꝫ plenitudo tam potētie/ q̄ sapientie possideri possit in singularitate persone.

¶ completio felicitatis non videatur posse subsistere sine geminatione persone. Cap. xvij.

COmpletio autē vere felicitatis/ ⁊ summe nullo modo videtur posse subsistere sine geminatione persone. Cōstat hoc iam luce clarius ex his que in superioribus diximus. Nam si in illa vera diuinitate ista vna psona esset, vtiq; nō haberet cui summū amorem impēderet: nec qui sibi summū amorem rependeret. Unde ergo illi summe dulces illi delicie abundarent: que (vt dictū est) non tam de ꝓprio q̄ de alieno corde hauiri solēt? Nichil enī (vt iam prefati sumus) his delicijs dulcius: nichil delectabilius: nichil hac suauitate salubrius/ preclarius/ atq; sublimius. Quomodo ergo diuina felicitas tot⁹ plenitudinis fundamentū obtinuisset, cui summa suauitas, summa iocūditas semper deesset: Persone itaq; geminationē (vt dictū est) felicitas exigit: vt in omni plenitudinis integritate subsistere possit.

¶ cōsummatio ꝺe/ ⁊ summe bonitatis videt nō posse subsistere sine ꝯpletione trinitatis. Cap. xviij.

EMinem cōturbet/ nemo indignetur, si ad euidentiorem veritatis intelligētiam de diuinis/ et supmundanis humano more loquamur. Huc autem loquēdi modum in vsum nostre inopie ritro fidentius assumimus, quāto eū in scripturis sacris frequētissime inuenimus. Sūmus bonitatis gradus esse videtur, quādo summus amor ibi impēditur, vnde ad felicitatis sue plenitudinē nichil optetur. Sed hic summe perfectionis gradus (vt ex ante iam dictis euidētissimū est) infra duos tantū dilectos mutuo inueniri nō potest. Ibi nanq; dilectoū vterq; amorem impēdit: vnde absq; dubio mellifua illa dilectionis oblectamēta hauriat: que inde haurire posset oīno non haberet si solus esset, et solitarius viueret. Magnus itaq; cumulus gaudiorum/ et iocunditatis accresceret cuiq; ex consortio exhibite/ ⁊ accepte dilectionis. Hinc ergo manifeste colligit, qꝫ summus ille benignitatis gradus in diuinitate locū non haberet, si in illa personarum pluralitate tertia persona deesset. ⁊ certe in sola geminatione psone nō esset cui posset quius duorum precipuas socīditatis sue delicias ꝯmunicare. Hinc datur intelligi qꝫ cōsummatio vere ⁊ summe bonitatis/ non possit subsistere sine completione trinitatis.

¶ Quō ex inspecta solum proprietate cōdilectiōis, deprehendi possit vestigium trinitatis. Cap. xix.

QUod de trinitatis assertione multiplici rationis attestatione ꝓbatum est, cōpendiosa satis, multūq; perspicua consideratione confirmari potest. Uirtutē itaq; ac ꝓprietatem cōdilectio nis diligenti cōsideratione perpendamus, ⁊ citius inueniemus qđ querimus. Quādo vnus alteri amorē impendit: ⁊ solus solum diligit, dilectio quidem est: sed condilectio nō est. Quādo duo se mutuo diligūt, ⁊ summi desiderij affectum inuicem impēdunt: et istius in illum, illius vero in istum affectus discurrit, ⁊ quasi in diuersa tendit, vtrobiq; quidē dilectio est: sed cōdilectio non est. Condilectio autē iure dicitur, vbi a duobus tertius cōcorditer diligitur/ socialiter amatur: ⁊ duorum affect⁹ tertij amoris incendio in vnū cōflatur. Ex his itaq; patet, qꝫ in ipsa diuinitate condilectio locū non haberet, si duobus tantū consistēibus tertia persona deesset. Non enī hic de qualicūq; sed de summa condilectione loquimur: ⁊ qualem creatura a creatore nunq̄ meretur, nunq̄ digna inuenit. Quis queso digne explicare valeat quāta sit virtus beniuolentie summe, ⁊ vsquequaq; perfecte: Quis queso digne estimare sufficiat que vel quāta sit dignitas inuime/ et summe cōcordie: Si tāta itaq; dignitas est in his duabus virtutibus cuiq; ex semetipsa: quid queso virtutis/ quid dignitatis inerit vbi queuis conditur ex altera: vbi vita magnificatur ex alia: ista cōsummatur ex illa: Quid autem aliud est intima et summa cōdilectio, nisi intime/ et summe concordie mutua concursio: Uirtus itaq; tāte dignitatis/ ⁊ supeminētis excellētie sicut non pōt in summo bono vniuersaliterq; pfecto deesse, sic nec potest sine personarum trinitate subsistere.

¶ ex tertie persone consodalitate in illa trinitate agitur, vt concordialis charitas: ⁊ consocialis amor vbiq; nusq̄ singularis inueniatur. Ca. xx.

ATtende nunc quomodo tertie persone copula concordialem affectum vbiq; comparat: ⁊ consocialem amorem per omnes et in omnibus confederat. Si vnam aliquā e tribus personis attendis: videbis quia cetere due eam cōcorditer amāt. Si aliam respicias: et ibi eque inuenis quoniā relique in eius amore pari voto concordant. Si tertiā ab his in consideratione adducis: ꝓculdubio ceteraꝝ affectum pari concordia in illam confluere videbis. Si concordia attēditur: ibi amoris funiculus triplicatur. vt vbi de defectu amoris suspicio facilius oriri poterat, maiori consideratione certitudo consolidetur. Ecce quomodo ex tertie pers̄one consodalitate in illa trinitate agitur: vt cōcordialis charitas: ⁊ consocialis amor vbiq; nusq̄ singularis inueniatur. Ecce in trinitatis assertione tanta/ tam rara veritatis attestatio vndiq; occurrit: vt mēte captus videatur cui tanta certificatio satisfacere non possit.

¶ summa equalitas sit in illa trinitate, vbi oportet omnes eque perfectos esse. Cap. xxi.

QUod superius probatum est de duobus: pari ratioue inferri potest et de tribus: singulos scilicet a singulis summe diligendos: summe dilectos, quia summe pfectos. Plenitudo summe felicitatis requirit plenitudinem summe iocunditatis. Plenitudo summe charitatis, exigit plenitudinem summe perfectionis. Ubi itaq; oportet omnes eque perfectos esse: necesse est omnes in summa equalitate congruere. Erit itaq; omnibus equalis sapiētia/ equalis potentia/ indifferens gloria/ vniformis bonitas/ eterna felicitas: vt veraciter constet qđ quotidiana professio christiane institutionis docet: quoniam trium pariter vna est diuinitas: equalis gloria: coeterna maiestas. Nullus ibi est altero maior: nullus ibi altero minor: nullus ibi anterior: nullus ibi posterior. Cōstat itaq; in illa trinitate oēs personas coequales simul ⁊ coeternas esse. Nā si coeterne non essent, eoipso coequales non essent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Q̄ in singulis psonis sit summa simplicitas: et in omnib⁹ simul vera et summa vnitas: et vtrobiq; miranda identitas. Cap.xxij.

IN illa itaq; summa vsquequaq; pfecta personarum equalitate, summū illud et summe simplex esse est oibus cōmune. Idē ergo est omnibus esse qđ viuere: viuere qđ intelligere: intelligere qđ posse. Nō igitur ibi est aliud sapientia q̄ potentia: potentia q̄ essentia: et iuxta hunc modū similis in similibus sententia. Vides ergo quoniā idem ipm est totum qđ in qualibet persona est. sed si summa perfectio est in illa equalitate: ꝛ summa equalitas in illa perfectione: erit singulis simul ꝛ omnib⁹ summa plenitudo sapientie. erit singulis simul et oibus summa plenitudo potentie. Sed quid est summa ꝛ plena potentia, nisi omnipotentia: Mouimus autē q̄ omnipotentia inde dicta sit, q̄ omnia possit. Si vero oipotentiā omnia posse veraciter constiterit: de facili efficere poterit vt quelibet alia potētia nichil possit. Hinc ergo manifestum est q̄ oipotentia non potest esse nisi vna. Superius autem probatum est q̄ oipotentia idem ipsum est qđ diuina essentia. Si igitur cōmune est simul omnibus personis omnipotentiam habere, immo et esse: quia ibi nō est aliud esse q̄ habere: cōmune erit ꝛ omnibus vnam ꝛ eandem essentiam esse. Nam diuina essentia sicut et omnipotentia, nō potest esse nisi vna. Nō solum itaq; idem ipsum est totū qđ est quelibet persona: verūetiam idē ipsum est queuis vna qđ q̄libet alia. In singulis itaq; summa simplicitas in oibus simul vera et summa vnitas: vtrobiq; autem (si bene attendas) miranda identitas.

¶ Quō in his psonis sit intelligēda dicta equalitas, vbi est tanta vnitas ꝛ talis idētitas. Cap.xxiij.

QUod autē dictum est de personarum equalitate, possumus ꝛ bene ꝛ male intelligere. In tanta nanq; personaꝝ simplicitate ꝛ vnitate videtur potius identitas q̄ equalitas esse. Tres statuas aureas si sint eiusdē puritatis et ponderis: et per omnia eiusdē similitudinis possumus et solem⁹ equales dicere. sed huiusmodi equalitas multum peregrina est ad illam que est in diuinarū personaꝝ trinitate. Nam in illa statuarum equalitate alia est massa auri statue vni⁹: alia est massa auri statue alteri⁹: et iuxta hoc aliquid alii⁹ est vna: ꝛ aliud aliquid est alia. Nichil autē tale debem⁹ cogitare de illa summa trinitate, quasi sit ibi aliud ꝛ aliud: sed vnum alteri equale. Nā sicut iam demonstratum est: qđ est in vna aliqua persona: idē ipm et totum est et in qualibet altera. Tres rationales spirit⁹ equales non immerito dicimus si sint eiusdem potentie/ eiusdem sapientie/ eiusdem puritatis/ atq; bonitatis: sed in hac spirituum trinitate sicut sunt tres persone, sic constat ibi et tres substantias esse. Summa autē trinitas constat in vnitate substantie. Aliud itaq; ꝛ aliud (q̄uis equale) inuenitur in trinitate illa: sed talis equalitas longe est a trinitate diuina. Sed in illa summa trinitate ea ratione personas equales dicimus: quo illud summū et summe simplex esse in ea plenitudine et perfectione qua est persone vnius, in plenitudine et perfectione est cuiuslibet p̄sone alterius.

¶ Q̄ incōprehensibilis sit illa omniformitas summe coequalitatis. Cap.xxiiij.

CErte vna eademq; substantia: non est maius aliquid vel minus, melius deteriusue seipsa. Nō igitur erit maius/ vel melius aliqđ queuis in trinitate persona q̄ quelibet alia: cum veraciter sit singulis vna eademq; substantia.

Est autem singulis simul et omnibus eadem ipsa: vnde nec maius/ vel melius aliqđ erunt quelibet due q̄ quelibet sola: nec tres simul pariter accepte q̄ quelibet due, vel quelibet sola per se. In illa autem personarum trinitate vbi sunt plures substantie, minus aliquid est vna sola q̄ due: ꝛ q̄ libuslibet duabus maius aliquid tote tres pariter accepte. Nūc ergo attende: illa oīformis ꝛ omnisaria magnitudinis coequalitas in illa summa trinitate q̄ incomprehēsibilis sit, vbi vnitas pluralitati nō cedit: nec pluralitas vnitatem excedit.

¶ Q̄ in illa trinitate nusq̄ aliquis est dissimilis sibi: nec inequalis in aliquo alicui alteri. Cap.xxv.

SEd vt hanc diuinarum personarum equalitatem amplius admireris, attende ꝛ illud in omnibus aliis personis. Quoniā in vna qualibet eademq; psona, nec singularitas est sine pluralitate: nec vnitas sine inequalitate. taceo q̄ potest crescere vel minui, et sibi ipsi inequalis fieri. Taceo q̄ aliud est ei⁹ potētia/ aliud est eius sapiētia/ aliud est eius iustitia. et potest esse scōm aliud maior/ secūdum aliud minor/ melior siue deterior. Certe sola eius potentia/ sola eius sapientia est sibi ipsi dissimilis/ est sibi ipsi inequalis. Idēq; ipsum contingit in ceteris. potentiam eius attende: ꝛ inuenies quia aliud est et facile/ aliud difficile/ aliud impossibile: ꝛ sic deprehenditur etiam sapientia ipsi dissimilis, ꝛ inequalis esse. similiter ꝛ ipsi sapiētie aliud est comprehensibile/ aliud vero incomprehensibile. Nanq; humana/ vel angelica intelligentia poterit nūq̄ (vt de ceteris taceam) etiam diuinitatis immensitatem comprehendere. Dum itaq; vna eadēq; natura in alijs est efficacior/ in alijs infirmior: in parte est minor/ ꝛ in parte est melior. et ipsa sibi dissimilis: ꝛ ipsa sibi inuenitur inequalis. Ex his itaq; colligi potest q̄ in vera simplicitas non est, vera equalitas esse non potest. In illa autē trinitate nusq̄ aliquis est dissimilis sibi: nec inequalis in aliquo alicui alteri. Sane vbi vera eternitas est, non potest esse prius aut posterius: sic vbi incōmutabilis immensitas est, non potest esse maius vel minus. Quibus itaq; eadem eternitatis et immensitatis ratio inest: nulla aliquatenus inequalitatis vicissitudo/ vel alternatio inesse potest. Quia nulla ibi trāsmutatio/ vel vicissitudinis obumbratio, nichil ibi prius/ nichil posterius: nichil maius aut minus: sed tote tres persone coeterne sibi sunt, et coequales. Ecce iam manifesta/ et multiplici probauimus ratione, q̄ verum sit qđ credere iubemur: q̄ videlicet vnum deum in trinitate, et trinitatem in vnitate veneremur.

¶ Richardi de trinitate tertii finis.

¶ Capita quarti libri.

Q̄ incomprehensibile videatur humane intelligentie, q̄ pluralitas personaꝝ sit in vnitate substātie. Cap.j.
Q̄ multa sunt que humana intelligentia non comprehendit, que tamen ipsa propria experiētia latere nō sinit. Capitulum.ij.
Q̄ multa sunt incomprehensibilium, ad que experientia deficit: que tamen ratio manifesta latere non sinit. Capitulum.iij.
Q̄ ad doctrine euidentiam oporteat persone significationem determinare: ꝛ secundum datam determinationem trinitatis veritatem assignare. ca.iiij.
Q̄ ante nos quesitum est, qua necessitate qđ restat quendum: qua veritate tres illi in trinitate dicti sunt p̄sone. Capitulum.v.
Q̄ multum differunt inter se significatis substantie, et significatio persone. ca.vj.
Q̄ non tam aliquis q̄ aliquid significatur nomine substātie: nec tam aliquid q̄ aliquis ex denominatione persone. Capitulum.vij.
Q̄ non sit necesse vbi sunt plures persone, etiam plures substantias credere. ca.viij.
Q̄ nichil diffinimus vbi contrarium, in eo q̄ dicimus deum nostrum et substantialiter vnum, ꝛ personaliter trinum. Capitulum.ix.
Q̄ nec pluralitas substantiarum dissoluit vnitatez persone in natura humana: nec pluralitas personarum diuidit vnitatem substantie in natura diuina. ca.x.
Q̄ in discernendis personis opus sit gemina consideratione: hoc est vt sciamus quale quid sit, et vnde habeat esse. Capitulum.xj.
Q̄ sub nomine existentie possumus vtrāq; considerationem subintelligere: illam que pertinet ad rationem substantie/ vel que pertinet ad rationem obtinentie. Capitulum.xij.
Q̄ generalis existentiarū variatio, triplici distinguitur modo. Capitulum.xiij.
Iuxta quid variatur personarum existentia in humana natura: ꝛ iuxta qđ variat in āgelica natura. ca.xiiij.
Q̄ diuinarum existentiarum differentiaz oporteat quere circa originem solam. ca.xv.
Q̄ in natura diuina sit existentia que est pluribus communis: ꝛ existentia que omnino est incommunicabilis. Capitulum.xvj.
Qua ratione in diuinitate possint esse incommunicabiles existentie: ꝛ q̄ tot sint quot persone. ca.xvij.
Q̄ rum ad diuina nichil aliud persona est, q̄ incommunicabilis existentia. ca.xviij.
Q̄ possint esse plures existentie, ꝛ qđ consequēs est plures persone: vbi nō est nisi vnitas substantie. ca.xix.
Quomodo intelligendū sit, vel quomodo conuenire possit, qđ quidam dicunt tres substātias vnam essentiā: quidam tres substantias vnam substantiaz: alij aūt tres psonas, ꝛ substātiā/ vel essentiā vnā. ca.xx.
Diffinitio persone non cuiuscunq;, sed solius create. Capitulum.xxj.
Diffinitio persone non cuiuscunq;, sed solius increate. Capitulum.xxij.
Descriptio persone que videtur soli, et omni posse conuenire. Capitulum.xxiij.
Item descriptio persone que videt soli, ꝛ omni posse conuenire. Capitulum.xxiiij.
Q̄ proprium sit diuine nature, personarum pluralitatē habere in vnitate substantie, et eoipso ab alijs differre. Capitulum.xxv.

¶ De trinitate. Liber quartus.

¶ Q̄ incōprehensibile videatur humane intelligentie, q̄ pluralitas personarum sit in vnitate substantie. Capitulum primum.

CCce in huius operis exordio ea que de diuine substantie vnitate credimus tā euidenti ratione ꝛ perspicuis rationū monstrauim⁹, vt diligenter intuentib⁹ nichil dubitationis remanere debeat, vnde eos vel in modico hesitare oporteat. Similiter ꝛ suo loco de psonarū pluralitate fidei nostre assertionē tam rara ratio persuasit, tam multiplex ratio confirmauit: vt mētis inops videatur, cui tanta veritatis attestatio satisfacere non possit. Et quidē quelibet harum considerationū/ ꝛ assertionū cum per semetipsaz solam ꝛ seorsum attenditur, nichil credibilius/ nichil verius videt. Sed quādo vnā cum alia conferimus, ꝛ quomodo cōcorditer ꝛ simul stare possit attendimus (nisi fidei firmitas obsistat), ptinus in ambiguū venit quicquid multiplex ratiocinatio persuasit. Non em facile capit humana intelligentia, vt possit esse plus q̄ vna persona vbi non est plus q̄ vna substantia. Hinc illi innumeri infidelitū errores: hinc multiplices ille scismatico⁹ hereses: hic est q̄ alij diuine substantie vnitatē scindūt: alij personaꝝ pluralitatē confundunt. hinc est q̄ Arriani ꝛ Sabelliani per contrarias sectas sunt ab inuicē diuisi. hic est etiā q̄ aliqui ex receptioīb⁹ persone nomē sub multiplici significatione accipiunt: ꝛ tam, pfunde veritatis intelligētiam quā explicare debuerāt, maiori ambiguo inuoluūt Nam si quis velit persone nomen sub cōmuni ꝛ propria acceptione intelligere: nullo modo putet plures p̄sonas sub ea acceptione intellectas posse subsistere in vnitate substantie.

¶ Q̄ multa sunt que humana intelligentia nō comprehendit: que tamen ipsa propria experientia latere non sinit. Capitulum.ij.

VErum hic assignata q̄so vnitas trinitatis, ꝛ trinitas vnitatis: nūquid quia comprehendi nō potest, iccirco esse nō potest: Quis (nisi mentis inops) hoc sentiat: quis dicere p̄sumat q̄ multa sunt que humana intelligentia nō comprehendit: que tamē q̄ vera sint mentē humanam multiplex experientia latere nō sinit: Explica michi queso si potes, de quo omnino dubitare nō potes, quid sit qđ oculꝰ corporeus ibi videndo nō sentit vbi est, ꝛ videdo sentit vbi omnino non est: In celo vbi vtiq; nō est, stellā positā videt: palpebra tamen obductus, ipsam sub qua latet palpebram nō videt. Ceteri sensus corporei sola adherentia sentiunt, at q̄ discernūt: solus oculoꝝ sensus ad adherētia habet: ad lōginqua ꝛ remotissima viget. Nūquid qz quomodo hoc sit non cōprehendis, iccirco verū non esse cōtendis: Explica michi si potes qđ negare nō audes: quomodo in ipso corpus ꝛ anima tā diuersa vtiq; natura sint vna eadēq; persona. ꝛ tunc a me gras quomodo in summe simplici ꝛ cōmuni natura, personarū trinitas sit vna eadēq; substantia. Sz si illud icōprehēsibile est quomodo sit, qđ tamen hūana mens per experiētiā nouit: q̄to magis qđ nulla humana experientia attingit.

¶ Q̄ multa incōprehensibilia sunt ad que experientia deficit, que tamē ratio manifesta latere non sinit. Capitulum.iij.

SEd si de dicis de expertis nullo modo posse dubitare. Nā si videantur hūane capacitatis modum excedere: addo q̄ quedā que sunt icōprehēsibilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse non dubitas, ꝛ tamen per experientiam noſ. probas. Multa nãꝫ ratio manifesta latere nõ sinit, ad qꝺ tamẽ comprehẽdẽda mens humana nõ sufficit. Nunquid dei eternitatẽ comprehendis: nec tamen de eꝰ eternitate diffidis? Nunqꝺ de dei immensitate dubitas: cuius eã cõprehendere nõ valeas? Nunqꝺ dei omni potẽtia ab omnibus cõprehenditur: a qbus predicatur, ꝛ creditur? Si singulos theologos interroges: ab omnibꝰ id respõsi accipies, qꝺ idẽ sit dei potentia qꝺ eius sapientia: qꝺ eiꝰ bonitas nichil aliud sit ꝙ ista vel illa. Si ꝙras quid sint hæc tria: nichil aliud inuenies ꝙ diuina substantia. Hec oĩa ratio manifesta cõuincit, ꝛ latere non sinit. In hoc sane oĩes theologi consentiũt. Hoc oõs in cõmune defendunt: qꝺ queso horũ magis capabile: qꝺ magis comprehensibile ꝙ substantia vna sit picta tria: an ꝙ tres psone sint substãtia vna? Utrũqꝫ incõprehensibile: neutrum tamen incredibile. Ex hac ramẽ (vt michi videt) incõprehensibilitate efficitur, vt secũdũ quosdã persone significatio ꝙ multas acceptiones varieꝰ. Nam sunt qui dicũt nomen persone aliquãdo substantiam, aliquando subsistentias, aliquãdo personarũ proprietates significare. Significat autem secundũ qꝺ volunt substantiam, quãdoqꝫ in singulari, nunqꝫ vero in numero plurali: ne tres psonas confitentes videant et etiam tres substantias confiteri. Ad cõprobandũ autem ꝙ personarũ proprietates psone sint, Hieronymi authoritatẽ in hec verba dicẽtis adducũt, Sabelliani hereſin declinãtes, tres personas expressas sub proprietate distinguimꝰ. Non enĩ nomina tantummodo, sꝫ ꝛ nominũ proprietates, id est personas, vel (vt greci exprimunt) hypostases, hoc est substantias cõfitemur. sed vt michi videtur Hieronymꝰ in his verbis nõ dicit psonas esse proprietates personarũ: sed proprietates nominum boc est ꝙ propie significant nomina personarum.

¶ Qꝺ ad doctrine euidentiam, opoꝛ. et persone significationem determinare: ꝛ secundum determinationẽ trinitatis vnitatẽ assignare. Cap. iiij.

Ut autem de nomine hypostasis taceamꝰ: in quo scõm Hieronymũ veneni suspitio est: vtinꝫ de nomine greco taceamꝰ qui greci non sumꝰ: de nomine subsistentie tacite preterire non debemus. Quidam personas subsistentias esse exponũt: ꝛ tres subsistentias, ꝛ vnam substantiã in vna diuinitate dicunt, magis ꝙ ostendunt. siquidem sic hec transeunt sine explanatione: ac si legentibus omnibus constet tres subsistentias esse potuisse, etiã vbi cõstat non nisi vnã substantiã esse. hanc vero eoꝝ sententiam non arguo/non reprehendo/nõ falsam esse contendo. Sed qꝺ verũ est compelloꝛ cõfiteri, qꝛ hec eoꝝ doctrina non satisfacit mee simplicitati. Si vultis mei similibꝰ satisfacere: oportet primuꝫ tam substantie: ꝙ subsistentie significationẽ diligenter determinare, ꝛ secundum dataꝫ determinationẽ assignare, quõ possit esse plus ꝙ vna subsistentia vbi non est nisi vna substantia. Alioquĩ queso qꝺ prodest michi ignotũ per ignotius ostendi: Nomen persone in oꝛe omniũ etiã rusticoꝝ versatur. nomẽ vero subsistentie nec ab omnibus saltem litteratis agnoscit. Quo modo ergo queso ex eius proprietate quã ignorant, simpliciores quiqꝫ colligere poterũt, qꝺ tres subsistentie, ꝛ eo ipso tres persone possint esse in vnitate substantie? Quo modo ꝺ̃so illa doctrina satisfacere poterit, ꝺ̃ litem lite resolut? Cũ ergo intentionis mee est in hoc opere simpliciꝰibus deseruire: ꝛ (vt sic dicam) non mineruaꝫ ꝺ̃cere: studebo prout dominus dederit non tam subsistentie ꝙ persone significationem determinare: et sic ꝛta propositę determinationis assignationẽ ostẽdere, quomodo possit personarũ pluralitas cũ substantie vnitate conuenire.

¶ Qꝺ ante nos quesitum est, qua necessitate qꝺ restat querendum: qua veritate tres illi in trinitate dicti sunt persone. Capitulum. v.

Dicam certe qꝺ sentiõ: ꝛ qꝺ firmiter ꝛ indubitanter credo: qꝺ in illo tam sublimi ꝛ supereminenti unitatis mysterio, nomen persone nullatenus assignatum est sine instinctu diuino, et spiritus sancti magisterio. Attendamus quomodo idem spiritus tot sacramẽta fidei nostre/redemptionis nostre/sanctificationis nostre/glorificationis nostre per oꝛa prophetarum predixit: per oꝛa euangelistarũ descripsit/per oꝛa doctoꝝ exposuit. Qui istũ attẽdit: nullo modo credere poterit ꝙ summum fidei nostre articulũ, ꝙ sacratissimũ ꝛ secretissimum trinitatis mysteriũ, ꝙ nomẽ illud qꝺ voluit ab omni coꝛde credi/aꝺ oi oꝛe cõfiteri/ estimationi hoĩn exposuerit, ꝛ non potiꝰ sua inspiratione ordinauerit. Ecce dicamꝰ qꝛ hi qui hoc nomen psone primo ad diuina trãstulerũt: ecce dicamus quoniã hoc ipsum ex necessitate fecerunt: vt haberent qꝺ responderent ꝙrentibus qꝺ tres illi in trinitate essent, cũ tres deos esse respõdere nõ possent. Sed qꝺ ab eis ex necessitate factũ fuit, nouit spiritus sanctus ꝙ eoꝝ coꝛdibus presidebat, qua ratione ꝛ veritate ita fieri voluit. Si vero hoc fideliter credimus cũ omni diligentia ꝙramus, non iã sub qua acceptione primo humanis sit impositũ/nec ex qua necessitate sit postea ad diuina translatum, sed in qua veritate per spiritum veritatis sit translatoribus inspiratũ: ꝛ a latina ecclesia vniuersaliter frequentatũ. Nulla aũt sententia certioꝛ redditur, ꝙ que ex cõmuni animi conceptione foꝛmatur. ergo scõm simplicem ꝛ cõmunem animi intellectũ quem quiqꝫ concipit ad nominationẽ persone: studebo alicertiõis nostre modum fozmare.

¶ Qꝺ multum differant inter se significatiꝫ substantie, ꝛ significatio persone. Cap. vj.

Dicamus in primis qꝺ dicam est ab aliis: qꝺ persona secundũ substantiam dicit: ꝛ substantiam significare videtur. Michilominꝰ tamen multũ est inter significationẽ vnius, ꝛ significationẽ alterius. Sed vt melius elucescat qꝺ dicimꝰ, idipsum explanemus aptius. Qꝺ animal substantiã significet qs negeꝰ: quis dubiteꝰ? Multũ est tamen inter significationẽ vniꝰ, ꝛ significationem alterius. Nomine eñ animalis, intelligit substantia animata sensibilis. Animal itaqꝫ substantiã significat: sed ꝛ aliud aliqꝺ consignificat. Nomine siquidẽ animalis significat substantia: sed cũ adiuncta sibi specifica differentia. Similiter ꝛ hoc nomẽ homo, videt animal, ꝛ eoipso substantiam significare. Quid eñ est homo, nisi animal rationale mortale? In eo ergo qꝺ principaliter significat, aliqꝺ consignificat. Animal itaqꝫ significat substantiam, non qualẽcũqꝫ, sed sensibilẽ. Homo autem nõ omnem sensibilem, sed rationalem. Nunqꝫ aũt dicitur persona, nisi de rationali substantia. Et cum nominamus personam, nunqꝫ intelligimus nisi vnam solã substãtiã ꝛ singularem aliquã. Itaqꝫ cũ intelligentia substantie sub nomine animalis, subintelligit proprietas cõmunis omni animali: ꝛ sub nomine hominis qꝺam subintelligitur proprietas cõmunis omni homini, ꝛ sub nomine persone, similiter subintelligitur quedam proprietas que non conuenit nisi vni soli: nulla tñ determinate sicut in proprio nomine. Alias ergo subintelligit proprietas generalis: alias proprietas specialis. Ad nomen aũt persone proprietas individualis/singularis/incõmunicabilis. Ex his (vt puto) facile poteris aduertere, qꝛ inter se multum differãt significatio substantie ꝛ significatio persone.

¶ Qꝺ non tam aliquis ꝙ aliqꝺ significatur nomine substãtie: nec tam aliquid ꝙ aliquis ex denominatione persone. Cap. vij.

Si bene perpendas, et diligẽter aduertas, noies substantie non tam quis ꝙ quid significatur. Econuerso aũt nomine psone nõ quid ꝙ quis designat. Cum aliquid tam longinquũ a nobis fuerit vt discerni non possit: interrogamus qꝺ sit. Et id quidẽ accipere solemꝰ responsi: omnimal est, bõ/aut equꝰ/aut aliquid huiusmodi. Cum aũt adeo appropinquauerit vt qꝛ homo sit discerni possit: interrogamus iã non quid: sed quis sit. Et respõdet nobis qꝛ sit Matheus/Bartholomeꝰ/ pater/vel filius illius. Videtis quia ad interrogationem quid respondet nomẽ generale/vel speciale/diffinitio/vel aliquid tale. ad interrogationẽ autẽ quis: nomen proprii reddi solet/vel aliqꝺ qꝺ equipollet. Per quid itaqꝫ inquirit de proprietate cõmuni: per quis de proprietate singulari. Notandũ autẽ qꝛ si ad aspectum angelice visionis vnus interroget alterum quis sit: ꝛ id respõsi acceperit qꝛ angelus dominꝰ fit talis vtiqꝫ responsio non est secundũ proprietatẽ locutionis, sed secundũ intentionẽ querentis. ac si apertius dicat interroganti: nõ est homo (vt putas) sed angelus domini. Nã si angelũ esse sciret: nec tale quid qꝛeret: nec tale responsum (nisi inepte) reciperet. Per qꝺ itaqꝫ (vt dictuꝫ est) inquirit de proprietate cõmuni: per quis de proprietate singulari. Per qꝺ interrogamꝰ vt certificemur de qualitate substantie: per quis vt certificemur de proprietate persone. Et notandũ qꝛ ad interrogationẽ que est persona ista vel quis est iste, solemꝰ idẽ respondere: ꝛ nomen proprii vel equipollens reddere. Ex his (vt arbitroꝛ) satis intelligi datur: qꝛ ad nomen substantie non tã aliqs, ꝙ aliquid subintelligitur. Econtra vero ad nomen persone nõ tam aliquid ꝙ aliquis designat. Ad nomen autẽ persone, nũ ꝙ intelligitur nisi vnus aliquis solus, ab omnibꝰ aliis singulari proprietate discretus.

¶ Qꝺ non sit necesse vbicũqꝫ sunt plures persone etiam plures substantias credere. Cap. viij.

Quando igit tres psonas dicimus, qꝺ aliud ꝙ tres aliquos significamꝰ? Iuxta intelligentiaꝫ secundum quã accipimus personaꝫ in singulari, iuxta eandẽ prorsus intelligentiã accipimus eam ꝛ in plurali: nisi q hic plures, illic vnus solus daꝛ intelligi. Cũ dicitur persona: pro certo itelligit aliquis vnꝰ qui tamen sit rationalis substantia. Cuꝫ nominantur tres persone: absqꝫ dubio intelliguntur tres aliqui, quorum tamen vnusquisqꝫ sit substantia rationalis nature. Sꝫ vtrũ sint pres, an oẽs vna eadẽqꝫ substãtia/nichil interest ꝙ in ad proprietatẽ/veritatẽqꝫ persone. Sed magis iudicant homines iuxta id qꝺ experientia probat, ꝙ iuxta id qꝺ ratiocinatio dictat. Personas quidẽ humanas videmus: diuinas autem videre non possumꝰ. In natura humana quot sunt persone, tot sunt substantie. Et cõpellit eos quotidiana experientia de diuinis similia estimare. Intantũ eñ carnalis animus acquiescit eis ꝙ per experientiam didicit, vt vir aliqꝺ credere queat/ qꝺ eis ꝙ experiendo nouerat, ex aliqua similitudine non appropinquat. Sed ꝙ ad fidem domitat, saltem ad apertaꝫ rationem euiglet. Monstrauimꝰ iam aperta ratione, qꝛ non sit necesse vbicũqꝫ sunt plures persone, etiam plures substãtias credere.

¶ Qꝺ nichil diffinimus sibi contrarium, in eo qꝺ dicimus deũ nostrum ꝛ substantialiter vnũ, ꝛ personaliter trinum. Cap. ix.

Certe vbicũqꝫ sunt tres psone, illud oĩno esse necesse, vt alius aliꝺs sit iste: alius aliquis sit iste: ꝛ alius aliquis ꝙ est tertius ab vtroqꝫ: ꝛ qlibet eoꝝ per se sit a ceteris duobus propria distinctione/ꝛ distincta proprietate discretus. Sic pculdubio vbicunqꝫ sunt tres substãtie, vt oĩno est necesse vt aliꝺ aliquid sit vna: aliud aliquid sit alia: ꝛ aliꝺ aliud ab eis sit illa que est ab eis tertia. Nã si in nullo a se inuicẽ differẽt vtiqꝫ plures esse nõ possent. Siquidẽ vbi differentia nulla est pluralitas esse nõ potest. Inuenimꝰ aũt superius, qꝺ in illa summa trinitate, sit omniꝰ in cõmune summũ ꝛ summe simplex esse: nec aliud aliꝺ sit quilibet vnus, ꝙ quilibet alius, ꝛ iccirco in illa trinitate, tres substantias esse negamꝰ. Nam in rationali natura esse aliud ꝛ aliꝺ facit diuersitas substantiarum: esse aliꝺ, ꝛ esse alium facit alietas personarũ. Sed in illa diuina/ꝛ summe sapiẽti natura, istam alietatẽ, nec tamen antedictam diuersitatem inuenimus. Iccirco plures personas ibi esse credimus: ꝛ plures substantias esse negamꝰ. Ecce iã perspicua, ꝛ cõpendiosa satis (vt arbitramur) ratiõe ostẽdimꝰ, qꝺ nichil sibi contrarii diffinimꝰ, in eo qꝺ dicimus deum nostrum ꝛ substantialiter vnum, ꝛ personaliter trinum.

¶ Qꝺ nec pluralitas substantiarũ dissoluit vnitatem persone i natura hũana: nec pluralitas personarum diuidit vnitatem substantie in natura diuina. Capitulum. x.

Diligenter notandum, mutuaqꝫ consideratione conferendũ, qꝺ sicut esse substantialiter aliud et aliud, non tollit vbiqꝫ vnitatem persone: sic esse personaliter aliũ ꝛ aliũ, nõ scindit vbiqꝫ vnitatẽ substantie. Nam in hũana natura alia substantia est corpus, ꝛ alia est anima: cũ tamen non sit nisi vna persona. In diuina vero natura alius aliꝺs est persona vna, ꝛ alius aliquis persona alia: cum tamen non sint nisi vna eademqꝫ substantia, ꝛ quidẽ scimus ꝛ superius iam monstrauimus, qꝺ in illa diuinarũ personarum pluralitate sit summa similitudo/ꝛ summa equalitas: in humane autem nature substantiarum pluralitate sit multa dissimilitudo ꝛ magna inequalitas. Quid ergo mirũ si in illa tanta personarũ equalitate maneat vna vnitas substantie: quandoquidẽ in tã contrarie qualitatis diuersitate inuenitur vnitas identitasqꝫ persone. In humana nãqꝫ natura vna eadẽqꝫ persona ex vno coꝛpore, ꝛ ex alio incoꝛporea: ex vno visibilis, ꝛ ex alio iuisibilis: ex vno mortalis, ꝛ ex alio immortalis: nichilominus tamẽ vnitas psone consistit in tam diuersis substantijs. Pluralitas itaqꝫ substantiarũ nõ facit alium, ꝛ aliũ in humana natura: nec pluralitas personarũ facit aliud, ꝛ aliud in natura diuina. Addam⁹ autem ꝛ id qꝺ consequẽs est. Cũ nec pluralitas substantiarum ibi diuidit vnitatem persone: nec pluralitas personarum hic dissoluit vnitatem substantie.

¶ Qꝺ in discernendis/personis opꝰ est gemina consideratione: hoc est vt sciamꝰ quale quid sit, ꝛ vnde habeat esse. Capitulum. xj.

Ecce inuenimꝰ non esse impossibile plures personas esse in vnitate substãtie: cõsequens est aũt vt queramꝰ quõ possit esse alietas personarum sine alietate substantiarũ. In discernendis itaqꝫ personis opus est (vt arbitroꝛ) gemina consideratione: vt sciamꝰ videlicet ꝛ quale quid sit, ꝛ vnde habeat esse. Vna istarũ considerationum versatur in discernenda rei qualitate. Alia vero versaꝫ in inuestiganda rei origine. Ad illam pertinet diligenter quere quid sibi sit, ꝛ cũ quibus cõmune/quid generale/qꝺ speciale/quid deniqꝫ proprii assignate nature. Ad istam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consideratione pertinet subtiliter indagare: hō ipsuz qō est vnde habeat esse/an a semetipso/vel aliunde. Si aliunde ex ipso: vtrū isto modo/vel illo/vel alio quocunq; existendi modo. Illic itaq; queriť rei ipsius diffinitio/vel qualiscunq; descriptio/proprietatisq; assignatio. Hic vero natūe ordo/rei ipsius origo/z circa huiusmodi qualiscunq; discretio. Illa itaq; consideratio versatur circa modū essendi: ista vero versatur circa modū obtinendi. Illa circa rationem essentie: ista (vt sic dicam) circa rationem obtinentie. Ut taceam de ceteris: scio q; obtinentia minus digne dicitur de diuinis. Sed neminem scandalizet: si verbis quibus valeo explico quod de diuinis sentio. Illud autem gratanter accipio: et pro magno munere habeo: si quid a me quod verum sit, minus proprie vel idonee dicitur, a quouis alio vbis idoneis/z magis propriis explicať. Obtinentia dico hoc loco moduz quo quis obtinet: qō substantialiter est/vel naturaliter habet. Obtinendi siquidem modus in alijs z alijs est multum diuersus: siue in accipiendo/siue in non accipiendo: siue in dandi/vel accipiendi modo.

¶ Q; sub nomine existentie possuemus vtrāq; considerationem subintelligere: et illam que ad rationem essentie, vel que pertinet ad rationem obtinentie. Capitulum. xij.

5 Dssumus autez sub nomine existentie vtrāq; considerationē subintelligere: tā illam scilicet que pertinet ad rationē essentie, q̄ scilicet illā que pertinet ad rationē obtinentie. Tam illā inq̄ in qua q̄ritur quale q̄d sit de quolibet ente: q̄ illam in qua queritur vnde habeat esse. Nomen existentie trahitur a vbo qō est existere. In verbo sistere notari potest qō pertinet ad considerationem vnā: similiter per adiunctā ex prepositionē, notari potest qō ptinet ad aliam. Per id qō dicitur aliquid sistere: primuz remouētur ea q̄ non tam habent in se esse q̄ aliquī inesse: non tā sistere (vt sic dicam) q̄ insistere, hoc est alicui subiecto inherere. Dō aūt sistere dicit: ad vtrūq; se habere videtur. z ad id qō aliquo modo: z ad id qō nullo modo habz subsistere. tam ad id videlicet qō oportet: q̄ ad id qō omnino non oportet subiectum esse. Unū eñ est create: alterū increate nature. Nā qō increatū est, sic consistit in seipso, vt nichil ei insit velut in subiecto. Dō igitur dicit sistere, tam se habet ad rationez create/q̄ increate essentie. Dō aūt dicitur existere, subintelligit non solū q; habeat esse sed etiam aliunde, hoc est ex aliquo habeat esse. Hoc eñ intelligi datur in verbo cōposito ex adiuncta sibi prepositione. Quid est enim existere nisi ex aliquo sistere: hoc ē substantialiter ex aliquo esse: In vno itaq; hoc verbo existere, vel sub vno nomine existētie: datur subintelligi posse z illam considerationē que pertinet ad rei qualitatem z illam que pertinet ad rei originem.

¶ Q; generalis existentiarum variatio, tripli ci distinguitur modo. Capitulum. xiij.

6 Existentia aūt (vt ex antedictis potest colligi) tribus generaliter modis potest variari. Variari nāq; potest aut secundū solā rei qualitatem: aut secundū solam rei originem: aut secū dū vtriusq; concursionem. Secūdū solam rei qualitatem variat existentia, quādo pluribus psonis est vna eademq; origo per oia: singulia tamen singularis p priaq; substantia. Plures nāq; substantie omnino non possunt esse sine differenti qualitate. Est aūt hec talis variatio existentie secundū solam qualitatem, nichil varietatis habens secundū originē. Secundū vero solā rei originem est illa varietas existentie, qñ pluribus personis ē vnum/idemq; indifferenter esse: inuenitur tamen secundum originē mutuam admixtionē differentiā habere. secundum originē vero differunt, si vnus originem habet, alter origine caret. Vel si originem habentium, origo vni⁹ differt ab origine alterius. Huiusmodi ergo existentia variatur secundum originē solam: non secunduz aliquā qualitatis differentiam: tā secundum rei qualitatem, q̄ secundum eius originem variatur existentia, vbi singulis personis est substantia singularis/et propria/et origo diuersa. Ecce qō iam dixim⁹, qz generalis existentiarum variatio triplici distinguitur modo: z aut secundum solaz existentis qualitatē: aut secundum solam ipsius originem: aut secundum vtriusq; alterationem.

¶ Juxta quid variet personarū existentia in humana natura: z iuxta quid varietur i natura angelica. Capitulum. xiiij.

Nā humana pro certo natura (quā per experientiā nouimus) personarū existentiā tam secūdum personarū qualitatē, q̄ secundū ipsarū originē variari videmus. Certe omni hūane psone est qualitas singularis/z ppria: p quā absq; omni ambiguitate differt a qualibet alia. Sic etiā singulis quibuscunq; est origo propria, ab omnibus alijs diuersa/z singulari proprietate discreta. Nā aliud principiū est isti, z aliud illi: quoniā alius est pater istius: z alt⁹ est pater illius. Et vbi vn⁹ pater est pluribus: alia tñ est paterne substantie decisio, vnde propagatus est vn⁹: z alia paterne substantie decisio, vñ propagatus est alt⁹. Eidem⁹ itaq; (vt dictum est) in hūanis personis existentiarū proprietatem variari quidem, tam secundū singulorū qualitatē, q̄ secundū singulorum originem. In angelica aūt natura nulla est propagatio: sed sola simplex creatio. Est ergo singulorū, simul z omniū vnū. Cū indifferenter principiū. Unum siquidē principiū habent oēs solum creatorē: z singuli etiā simul omnes secundū solam creationē. Sūt autem in angelica natura tot substantie quot persone: z ideirco oportet eas qualitate differre. Nam si nulla qualitate differrent, ego culdubio plures substantie non essent. Variat itaq; existentiarū differentia in angelica natura secūdū solā qualitatem: in humana vero (vt iā dictum est) tam secundum qualitatem, q̄ secundum originem.

¶ Q; diuinarum existentiarū differentiā oportet querere circa originem solam. Cap. xv.

In diuinis aūt (vt probatū est) personis, nichil omnino dissimilitudinis: nichil est inequalitatis. Qualis est persona vna: talis est z alia: talis nichilominus z tertia. Ubi ita oēs sibimet ex oō similes/z coequales sunt, secundū qualitatem quiddam differre non possunt. Quibus eñ per omnia est vna z eadē (z sicut perspicua ratio, pbauit) summe simplex esse: nullo modo possunt aliqua qualitatis differentia abinuicem distare. Qui igitur nullatenus possunt iuxta aliquā qualitatis proprietatē alternatim differre: relinquit vt credatur iuxta modū originis, aliquā differentiā habere. Nos vbi nulla differentia est, nulla omnino pluralitas esse potest. Pluralitas itaq; personarū conuincit, q; in illa trinitate discretiua proprietas, ppietatūq; differentia deesse non possit. Sed quoniā identitas substantie omnē qualitatis differentiam penitus excludit: differentes personarum proprietates circa solam originem querere oportebit. Ut igit breuiter perstringamus q̄ diffusius diximus: patet q; in diuina natura variatur existentiarū pluralitas secundū solam originem: in angelica autem natura secundū solam qualitatem: in hūana vero natura tam secundū qualitatem, q̄ secundū originem. Ecce iam

venimus qō supra dictis quereres propositum⁹: quō videlicet possit esse alietas personarū sine omni alteratē substantiarum. Inuenim⁹ nāq; q; plures ille in diuinitate persone q̄uis habeant vnū z idem, z per oia indifferens esse, qō pertinet ad identitatem substantie: possunt tamē secūduz originalem causam mutuam differentiam habere, si vn⁹ extet a seipso, alter originem habat ab alio: et si originez habentes differant in obtinendi modo: vnde autem alteratur proprietas personarū: inde, pculdubio eque variat proprietas existentiarū. In diuina nāq; natura circa originem solam oportet querere tam personarum q̄ existētiarum differentiam.

¶ Q; in natura diuina sit existentia que est pluribus communis: z est existētia que est omnino incommunicabilis. Capitulum. xvj.

Omne existentie (vt ex superioribus patet) intelligiť, q; habeat substātiale ee/z ex aliqua proprietate. Proprium est mixtoz habere substātiale esse ex sola propagatione: propriū est hominum habere substantiale esse ex ppagatione simul, et ex creatione. Naz caro propagatur: anima procreatur. Propriū est angelorū habere substātiale esse ex sola creatione. Proprium est diuine nature habere supersubstantiale esse: sed sine creatione z inchoatione. Existentia vero alia pluribus communis: alia aūt oīno incōmunicabilis. Nā vt de illis taceam que nō communicant nomē persone: commune est diuine simul/z angelice/z hūane nature habere rationale esse: sed tam angelice q̄ humane, ppium est non esse ex se, sed aliunde. solius autem diuine nature non aliūde, sed ex seipsa esse. Existentia vero icōmunicabilis est, que non nisi alicui psone conuenire pōt. Sed (vt de ceteris taceamus) in diuina, pculdubio natura est existentia que est plurib⁹ communis: z est ibi existentia q̄ oi no est incōmunicabilis. Existentiarū demōstratū est superius substantiā significare: non tñ simpliciter: sed cū proprietatis alicuius denotatiōe q̄ pertineat ad cōsideratio nem originalis cause. Ad considerationē vero originalis cause pertinet non solum querere z inuenire originē esse vbi est, immo etiam ōrere z inuenire eā non esse vbi non est. Diuine itaq; existentie est habere substātiale, imo supersubstantiale esse sine creatiōe, sine inchoatiōe: qñ, ppium est omni substantie q̄vere nomē hz ex re, habere q̄ dem esse compositū, z accidētib⁹ subesse. Sola aūt diuina substātia (qō est supra naturā substātie) habz simplex esse, z incōpositū, z nulli inherenti subiectū. Et iccirco recte dicitur habere non tā substantiale, q̄ supsubstantiale esse. Sciendū vero est q; existentia designat substantiale esse: sed aliqñ qō sit ex cōmuni: aliquando qō sit ex incommunicabili proprietate. Cōmunem aūt existentiā dicim⁹ vbi intelligit esse habens ex proprietate cōmuni. Incommunicabilē vero, vbi intelligit esse habens ex ppietate incōmunicabili. Ens vero est propriū diuine substātie nō esse ab alia aliqua substātia, sed solū a semetipsa, q̄ vere est propriū persone originez nō habenti non esse ab alia aliqua persona. In vno aūt intelligit proprietas cōmunis in altero vero proprietas incōmunicabilis. Cōmune est autem oībus personis diuinis esse substātia illa que non est ab alia aliqua substantia, sed a semetipsa. Substantia igit diuina qñ dicitur/vel intelligitur esse a semetipsa, idē est q; communis existentia. Ecce de existētia communi: nunc videamus de existentia incommunicabili.

¶ Qua ratione in diuinitate possunt esse incōmunicabiles existentie: z q; tot sunt, quot persone. Capitulum. xvij.

Aliud veraciter incōmunicabile est, qō pmune quidē non est, sed nec esse potest. Considerandum itaq; vtrū vel quō in diuinitate possit incōmunicabilis existentia esse. Sed in illa absq; dubio trinitate, oportet tot psonales ppietates eē quot sunt persone. Proprietas aūt personalis pro certo est incōmunicabilis. Proprietas personalis est ex qua vnusquisq; habet esse is q̄ ipse est. Personalē proprietatē dicimus, per quā quilibet vnus est ab oibus alijs discretus. Nunq; enim personā dicimus nisi aliquē solum a ceteris omnibus singulari proprietate discretū. Si igit personalem proprietatē cōmunicabilē esse contendas: idē est ac si dicas vnā personā posse esse duas. Sz si vna dicit gemina, z gemina vna: facile conuincitur q; neutra earū sit vla persona, quia neutra ab alia est singulari proprietate discreta. Sine ergo apte colligim⁹ qō superius iam diximus: q; proprietas psonalis omnino sit incommunicabilis. In illa personarū trinitate absq; dubio est necesse psonales, hoc est incommunicabiles ppietates esse. Sz sicut est probatū, eadem est differentia personarū/z existentiarum. Si igitur proprietatibus incōmunicabilibus differunt persone: vtiq; z incommunicabilibus differunt z existentie. Oportet autē vt sit incōmunicabilis existentia, cui est incōmunicabilis differentia. Quot igitur in diuinitate persone: tot incommunicabiles existentie.

¶ Q; ēstum ad diuina nichil aliud est persona q̄ incommunicabilis existentia. Cap. xviij.

Et si diligentius cōsideremus, q̄tū ad diuina nichil aliud ibi est persona q̄ incōmunicabilis existentia. vt superius probatum est omnis proprietas psonalis oīno est icōmunicabilis. Et itē eadē est in diuinis differentia personaruz, z differentia existentiarum. Quid itaq; ibi erit incommunicabilis existentia: nisi habens supersubstantiale esse ex proprietate personali: Et quid est persona diuina, nisi habēs diuinū esse ex ppietate incōmunicabili: Sed qd est diuinū eē nisi supersubstantiale esse: Nā siue dicas diuinū, siue supsubstantiale, siue summe simplex, siue oipotēs esse, vel quōlibet huiusmodi ad idē videtur respicere. Tā itaq; persona diuina, q̄ diuina existentia habet diuinū esse: tam ista q̄ illa hz esse supersubstantiale: vtraq; proprietatem personalem: vtraq; incommunicabilē. Unde si qz totū qō dicit de vna potest dici z de alia. Itaq; (sicut dictū est) tantum ad diuina nichil aliud est persona diuina/q̄ icommunicabilis existentia.

¶ Q; possunt plures existentie esse, z qō consequens est plures persone, vbi non est nisi vnitas substantie. Capitulum. xix.

Quoniam ex antedictis tenemus q; in diuinitate possunt esse plures existentie: nūc est considerandū si possunt ibi esse salua vnitate substantie. Si hoc vsus haberet: dici vtiq; posset: sicut ab eo qō est esse essentia, sic ab eo qō est sistere sistentia. Rides fortassis qui hoc audis/vel legis: sed malo te ridere, q̄ que dicere velim parū intelligere, z incaute credere. Si itaq; sistentiā dicere vsus haberet, quēadmodū essentiā, simpliciter rei esse significaret. Rūcitaq; sub noīe existentie aliquid amplius oportet intelligere. Sicut eñ subsistentia recte dicit ex eo q̄ alicui subsistat: sic existentia ex eo recte dici potest q; ex aliquo esse habeat. existētia igit significat rei esse, z hoc ipm ex aliqua ppietate. Quis aūt non videat q; sit differre existentia vnū esse oipotentem ex proprietate ista, z aliū esse oipotentē ex ppietate alia. Quāuis

Universidad de Deusto
Biblioteca

et im vtriſq; ſit vn⁹ modus eſſendi: non tamen triſq; eſt vnus mod⁹ exiſtẽdi. Quis q̃ſo dicat impoſſibile ſeu etiã incredibile, ſi duo vel tres dicãtur eque potẽtes, etiã eq̃ ſapientes eſſe? Vel quid dicitur impoſſibile/ſeu etiam incredibile: ſi hoc ipſum q̃d cõmuniter ſunt, vnus dicatur habere, r ꝓprietate vna: r alius dicatur habere ex alia? Non itaq; videt impoſſibile/vel incredibile plures exiſtẽtes, r q̃d conſequẽs eſt plures perſonas eſſe in diuinitate: quas ſi equipotentes dicim⁹ q̃d manifeſta ratione cõuincimus, fateri oportebit q; ſi cipotentiã habet vna, oĩpotentiam habebit r alia. Conſtat autem apud omnes theologos indubitabili ratione, q; in vera diuinitate ſit ſumme ſimplex eſſe. erit ergo neceſſe vt idez ipſum ſit ibi omnipotentiã eſſe q̃d omnipotentiã habere: r q; non aliud aliquid ſit omnipotẽtia q̃ diuina ſubſtantia. Omnipotentia aũt (vt alias ꝓbauimus) non p̃t eſſe niſi vna. Ecce ergo ex eo q̃d eſt cũctis probabile, etiã ex eo q̃d ſecundũ theologos eſt neceſſe: colligit q̃d quẽrim⁹: q̃a poſſunt eſſe plures exiſtentie, vbi nõ eſt niſi vnitas ſubſtãtie Vt autẽ ꝓpter ſubtiliores adhuc aliquid ſubtili⁹ loquamur. in rebus naturalibus et creatis diuerſum eſt eſſe, et id q̃d eſt. in rebus aũt increatis, idem ipſum eſſe, r id q̃d eſt. Conſtat itaq; diuinã ſubſtantiam, nichil aliud eſſe q̃ ſubſtantiale, imo ſuperſubſtantiale eſſe. Subſtantiale in q̃ntum tale quid eſt q̃d conſiſtit in ſeipſo: ſuperſubſtantiale inq̃ntum ei nichil ineſt velut in ſubiecto. Timentes itaq; vbi non eſt timor, recte timerent fateri ꝑſonas ſecũdũ ſubſtantiã dici, ſi perſona ſimpliciter ſubſtantiale eſſe ſignificaret, nec aliquid conſignificaret. Significat autem habentẽ ſubſtantiale eſſe ex aliqua ſingulari ꝓprietate Ideo ergo fidenter fatemur perſonas in diuinitate ſecũdum ſubſtantiam dictas, r ſubſtãtiã ſignificare: r plures ibi perſonas, non plures ſubſtantias eſſe. Quia ſunt ibi plures habẽtes vnũ r indifferens eſſe ex differenti ꝓprietate. Vnitas itaq; ibi eſt iuxta modũ eſſendi: pluralitas iuxta modũ exiſtendi. Vnitas eſſentie q; vnũ et indifferens eſſe: plures perſone q; plures exiſtentie. Pie querentibus iſta (vt puto) debent ſufficere. Nã vt ad plenum in tanta profunditate ſibi ſatisfaciat i hac vita, nemo debet expetere vel expectare. Notandum autem de perſona/atq; exiſtẽtia quomodo ſe habeat vna cũ altera. Nõ enim dubitatur ex alterutra, viciſſim ꝓbari ex altera. Nã q; in diuinitate oporteat plures eſſe, faciliꝰ probaꝝ ex noĩone perſone: Vl q; poſſint plures eſſe in vnitate ſubſtantie, leuius conuincitur ex conſideratione exiſtentie.

¶ Quomodo intelligendũ ſit/vel quomodo cõuenire poſſit q; quidã dicũt tres ſubſtantias, et vnam eſſentiã: quidam tres ſubſiſtentias, r vnã ſubſtantiam: alij autẽ tres perſonas, r ſubſtantiam/vel eſſentiam vnam. Cap⁹. xx.

Ote a me aliquis expectat audire, quõ oporteat intelligere/vel quõ poſſit conuenire: q; q̃dam dicũt tres ſubſtantias, r vnã eſſentiam: quidam tres ſubſiſtentias, et vnam ſubſtãtiã alij aũt tres perſonas, r ſubſtantiã/vel eſſentiam vnã. Multũ diſſentire, r nõ contrariũ videt: q̃d latini vnã in diuinitate ſubſtantiã; greci tres eſſe fatentur. Sed abſit ab eis diuerſa credere: r hos vel illos ſi fide errare. In hac ergo verbor̃ varietate intelligenda eſt veritas vna: cui⁹ apud diuerſos ſit nomin⁹ acceptio diuerſa. Q; perſone ab aliis ſubſtantie, ab aliis ſubſiſtẽtie dicant, ad idem reſpicere videt. Certũ eſt q; reſpectu eorũ que eis ſolent ineſſe dicũtur ſubſtantie: vel ſubſiſtentie q̃bus videntur ſubeſſe. Scimus aũt q; vbiq; errarũ chriſti eccleſia pſallit, q; in perſonis eſt ꝓprietas: in eſſentia vnitas. Propter eiuſmodi ꝓprietates ꝑſonis diuinis ineſſe videnť, quibus abinuicem diſtinguũtur: iuxta nõm⁹ quam eor̃ ſimilitudinem que veraciter ſibi inherẽt⁹ ſubſunt (cui⁹ minus ꝓprie) ſubſtantie/vel ſubſiſtentie dici poſſunt. Nam tres illos in trinitate ſiue dicãtur perſone/ſiue ſubſtantie/ſiue ſubſiſtentie, nichil aliud oportet intelligere q̃ habentes ſubſtantiale eſſe ſub diſcretiua/et differenti ꝓprietate. Idcirco aũt nominibus alludẽdo dixi ſub diſcretiua, non ex diſcretiua ꝓprietate: vt intelligas vnde illi in trinitate dicantur ſubſtantie, vel ſubſiſtẽtes ſimpliciter. Dicimus enim ꝓprietates perſonis ineſſe: ſed illarũ ineſſe (ſi bene perpendimus) non dat ſubſiſtere, ſed exiſtere. Et ideirco perſone rectius dicunt exiſtentie, q̃ ſubſtantie/vel ſubſiſtentie. Quivero ſola diuina atq; idũt, nullã ꝓprietatẽ inuenĩunt qua diuina eſſentia differat ab alia aliqua diuina: quia nõ eſt i diuinitate niſi vna ſola, ſicut ꝓprietatib⁹ ibi differt vna perſona ab alia. Non igit iuxta hanc conſiderationẽ inueniunt quomodo illã vnitatem ſubſtantiam dicant: r eã ideirco ſimpliciter r ſatis ꝓprie eſſentiã vocant. Et pluralitatẽ illã vbi ꝓprietates inſunt (q̃ minus ꝓprie) ſubſtantiãs nominant. Et quidẽ in illa eſſentia increata ꝓprietas nulla inuenitur qua differat ab alia increata: vbi (vt iam dictũ eſt) non eſt niſi vna ſola, inuenitur tamen ꝓprietas in ea, per quã differat a qualibet creata eſſentia. Hoc quidẽ attendentes non ſolum eſſentiã, ſed etiã ſubſtantiam nominant. Nomen vero ſubſiſtentie a ꝓpria ſignificatione ad perſonarũ deſignationem tranſtulit. Vt aũt inter ſubſtantiã r ſubſiſtẽtiã iuxta horũ acceptionem breuiter diſtinguã, per ſubſtantiã intellige (q̃ ſuperius dixi) exiſtentiã cõmunem. per ſubſiſtentiã (q̃ dixi) exiſtentiã incõmunicabilem. Qui igit hec que ſuperius poſui nouit quãdiu in vnitate ſubſtãtie plures poſſint eẽ exiſtentie: nouit nichilominꝰ quãdiu ibi poſſint plures eẽ ſubſiſtẽtie. Non me latet ſubtilioꝝ ratione iſta diſcuti poſſe: ſed puto hoc ſimplicioribꝰ, r qualibꝰ ꝓſeruio debere ſufficere. Illud aũt notandũ, firmiterq; tenendũ vt tres illos in trinitate ſiue ſubſtantias, ſiue ſubſiſtentias, ſiue perſonas nominare audias, ſecundũ ſubſtantiã dictum intelligas. Nã in his omnibus q̃ tum ad rei veritatẽ nichil aliud oportet intelligere: q̃ tres habẽtes rationale eſſe ex differenti, r perſonali ꝓprietate. Conſtat enim q; vbiq; rationalis ſubſtantia nõ eſt, rationale eſſe habere nõ poteſt. Conuenit aũt omni perſone habere rationale eſſe ex incõmunicabili ꝓprietate. Non dicã apud grecos qui (vt ſcribit Auguſtinus) aliter accipiũt ſubſtantiã; q̃ nos: ſz apud latinos puto nullũ nomẽ inueniri poſſe q̃d poſſit melius aptari pluralitati diuine q̃ nomen perſone. Et q̃dẽ fidelis animo nichil magis authenticũ eſſe debet: q̃ q̃d i ore omnium ſonat/r catholica authoritas confirmat.

¶ Diffinitio perſone: non cuiuſcunq; ſed ſolius create. Capitulum. xxi.

Ecce q̃d ſuperius ꝓpoſuimus/ꝓout potuimus executi ſumus: q̃d videlicet adinuicem differãt ſignificatio ſubſtantie/r ſignificatio perſone. Et qua ratiõe plures perſone cõſiſtere valeant in vnitate ſubſtãtie. Conſideremꝰ nunc itaq; ſi placet/vtrum data illa de ꝑſona diffinitio Boetij poſſit cõuenire omni r ſoli. Nã ſi inuẽta fuerit generaliter/r ſufficienter data: fruſtra ꝓculdubio querit alia. Diffinitio aũt vt perfecta ſit/oportet totũ/et ſolus diffiniende rei eſſe cõprehendat. Nam vt ex re nomẽ habeat/oportet vt ſe vſq; ad diffiniti fines extendat/nec excedat vt conueniat oi r ſoli: r vt poſſit in ſeipſa conuerti. Eſt aũt diffinitio Boetij de perſona: q; ſit rõnalis nature indiuidua ſubſtãcia. Vt itaq; generalis ſit/atq; perfecta oportet vt rationalis nature ois ſubſtantia indiuidua ſit perſona/r econuerſo ois perſona ſit rationalis nature indiuidua ſubſtantia. Quem itaq; de ſubſtãtia illa diuina eũ ſit non niſi vna ſola: q̃ro (inq̃) vtrũ ſit idiuidua? Nam q; illa ſubſtãtia ſit quedam perſonarũ trinitas/abſq; dubio credit (r vt ſuperi⁹ probatũ eſt) manifeſte conuincit. Si igit diuina ſubſtantia dicenda eſt idiuidua: aliqua rationalis nature indiuidua ſubſtantia erit aliquid q̃ non eſt perſona. Nã trinitas diuina ſubſtantia eſt, nec perſona eſt/nec perſona recte dici poteſt. Iuxta hoc itaq; hec diffinitio perſone non videt ſoli perſone poſſe conuenire. Si vero illa ſubſtãtia non eſt dicẽda indiuidua: cõſtat ꝓ certo q; aliqua perſona eſt/quia diuina/q̃ non eſt indiuidua ſubſtantia. Diffinitio itaq; iſta perſone nõ poteſt oi conuenire. ſiue ergo eſſe/ſiue non eſſe indiuidua ſubſtantia diuina dicat: dicta illa diffinitio generalis nõ eſſe deprehenditur.

¶ Deſcriptio perſone/non cuiuſcunq; ſz ſolius increate. Capitulum. xxij.

Roculdubio q̃d infinitũ eſt/digne diffiniri non poteſt: poterit tñ fortaſſis ad aliquẽ diuine cognitionis p̃uectuz prouenire/ſi ſtuduerimus qualẽ dñs dederit deſcriptionez/ꝑſone diuine aſſignare. Iuxta illam itaq; exiſtentie ſignificationẽ quã ſuperius expoſuimus/non incõuenienter fortaſſis dicere poteri⁹ mus: q; perſona diuina ſit diuine nature incõmunicabilis exiſtentia. Hoie exiſtentie (vt ex ſuperioribꝰ palã eſt) intelligere ſignificat q̃d ſubſtantiale quid ſit/r aliquid de/q̃d quidẽ cõmune eſt omni ſubſtantie. Eſt aũt exiſtentia generalis q̃ ſi omnibus ſit ſtatuẽdis cõmunis: r ẽ generalis ſolis r oĩbus rationalibus cõmunis. Et ẽ ſpecialis ſolis angelicis/vel ſolis ſubſtantiis humanis cõmunis. Sed huiuſmodi oẽs excludũtur in eo q̃d exiſtentie ſignificatio reſtringitur: r diuine nature additione determinat. Item in diuina natura inuenire poterimus ſi diligẽter conſiderem⁹: r exiſtentiã pluribus cõmunẽ: r exiſtentiã vni ſoli perſone cõuenientem: r eoipſo incõmunicabilẽ. Sed q̃ eſt pluribus communis/excluditur i eo q̃d incõmunicabilis dicitur. Non incõuenienter itaq; dicere poſſumus (vt credimus) de diuina perſona/q; ſit natura diuine incommunicabilis exiſtentia.

¶ Deſcriptio perſone que videtur ſoli/et oi poſſe conuenire. Capitulum. xxiij.

Diuiduuz dicam⁹ tam illud q̃d per plures perſonas, q̃ illud q̃d per plures ſubſtantias poteſt diſtribui, r a pluribus cõmuniter/r a ſingulis integraliter poſſideri: illo vero dicam⁹ indiuiduũ q̃d nõ niſi ſoli vni poſſit aptari: ſi inq̃ iuxta hũc modũ diuiduuz, r indiuiduũ velimus accipere, poterim⁹ fortaſſis non inconuenienter dicere. Quoniã q̃ verũ eſt q; quelibet creata perſona eſt rationalis nature indiuidua ſubſtantia, tã verũ eſt q; quelibet perſona increata eſt rationalis nature indiuidua exiſtentia. Sed vt manifeſti⁹ fiat q̃d dicim⁹ idipſum diligentius diſcutiam⁹. Dixim⁹ ſuperius nomine exiſtentie ſignificari ſubſtãtiale eſſe. Significat abſq; dubio iuxta ſuperius datã determinationẽ, non illud vñ ſubſtantia dicitur. ſed q̃d eſt in ea principale, r ꝓuenit oi ſubſtantie. Eſt aũt ei principale non q; habet ſubeſſe, et q; aliq̃d habet ei velut ſubiecto inherere: ſed q; tale quid eſt q̃d conſiſtat in ſeipſo, r nulli hereat velut in ſubiecto. Hoc itaq; cõmune eſt omni ſubſtantie hũane/angelice/diuine. Recte hoc ſane in ſubſtantia creata digni⁹/r principalius dicit, in quo diuine ſimilitudini magis appropinquat. Nã in eoipſo q; accidentibus ſubeſt a diuina ſimilitudine degenerare videtur: ab eo itaq; q; oi ſubſtantie principale eſt: rectius eſſentia, q̃ ſubſtantia dici poteſt Nota? aũt (vt dictũ eſt) nomine exiſtentie r q; habeat eẽ in ſeipſo, r q; habeat eſſe ex aliquo. Et hoc ipm omni ſubſtantie conſtat eſſe commune. Nam oẽ q̃d eſt: vel eſt a ſemetipſo, vel alio aliquo. Cetera que ſunt in eadẽ deſcriptione ſatis ex ſuperioribꝰ patent, r noua expoſitiõe nõ indigent: cur videlicet nõ quelibet exiſtentia, ſed ſola indiuidua vel incommunicabilis dicatur perſona.

¶ Item deſcriptio perſone que videtur ſoli r oi poſſe conuenire. Capitulum. xxiiij.

Ota? ſis erit planius, r ad intelligendũ expeditius, ſi dicim⁹ q; perſona ſit exiſtens per ſe ſolũ iuxta ſingulare quẽdã rationalis exiſtentie modum. Quo q̃d dicitur exiſtens accipiendus ſit, ſatis ex ſuperioribus innotuit. Ideo aũt r per ſe ſolũ adiungimus/quia perſona nunq̃ recte dicitur niſi vnus aliquis ſolus a ceteris omnibus ſingulari ꝓprietate diſcretus. Sed exiſtere per ſe ſolũ cõmune eſt omnibus indiuiduis tam animatis, q̃ inanimatis. Nunq̃ aũt dicitur perſona niſi de rationali ſubſtantia aliqua. Ideo ad id q̃d ꝓmiſſum eſt, exiſtens per ſe ſolũ adiungit, ſecundũ ſingularem quendã rationalis exiſtentie modũ. Modus autẽ rationalis exiſtentie alius eſt cõmunis pluribus naturis alius eſt cõmunis eiuſdẽ nature pluribꝰ ſubſtantijs: alius eiuſdem ſubſtantie pluribus perſonis. Sed perſonalis ꝓprietas ſingularem rationalis exiſtentie modũ requirit, ſine quo perſona nunq̃ ſubſiſtit. Et ergo exiſtens per ſe ſolũ perſona eſſe poſſit: ſingularẽ aliquẽ rationalis exiſtẽtie modũ habere oportebit. Quomodo aũt ſingula accipienda ſunt ſatis ex ſuperioribꝰ patet: idcirco in ipſis explanãdis immorari nõ oportet. Nec ſicut ꝓ modulo noſtro potuim⁹ de perſone ſignificatione/variatiõe/deſcriptiõe digeſſim⁹. Si quis autem nomẽ indiuiduũ/nomẽ perſone/vel exiſtentie aliter q̃ aſſignauim⁹ accipit: r ſecundum acceptionẽ non noſtram, ſed ſuam argumentando proceda, r ratiocinationis ſue exitũ ad icõueniẽs deducit: ſciat quoniã aduerſum me nichil agit. Et ſi putat agere: ſeipſum illudit/et neſcit.

¶ Q; ꝓprium ſit diuine nature, perſonarum pluralitatem habere in vnitate ſubſtantie: r eoipſo habet ab aliis differre. Cap⁹. xxv.

Roprium eſt diuine nature perſonarũ pluralitatẽ habere in vnitate ſubſtantie. Et cõtra vero ꝓ priũ eſt humane nature, pluralitatẽ ſubſtantiarum habere in vnitate ꝑſone. Nam q; humana perſona in ſimplicitate ſubſtantie quandoq; inuenit, nõ de nature ipſius cõditione, ſed de conditionis ipſius corruptione fore deprehendit. Vnde eſt facile perpẽdere de ꝓprietate diuina/atq; hũana, quomodo vna alteri videat oppoſita. Dis itaq; duabus quaſi ex oppoſito altrinſecus reſpicientibus, r velut per contrariũ ſibimuicẽ reſpondentibꝰ, angelica ꝓprietas velut media interponit: r altrinſeca ſimilitudine vtrincide ambabus coniungit: cõmune habens cũ diuina nunq̃ habere ſubſtantiaz: pluralitatẽ in vnitate perſone: cõmune habens cum humana nunq̃ habere perſonarũ pluralitatem in vnitate ſubſtantie. Ecce quomodo angelica ꝓprietas velut ꝓportionali quadã ratiõne contrariorũ diſſidentiã ſua interpoſitione cõnectit: r alternantiũ diſſonantiam in vnã harmoniaz cõponit. Nec tamen dicens ſcio nõnullos de angelis aliter ſentire. Nam ſunt vſq; hodie qui putant eos corpora habere. Sed ſi inſtantius quererent, ſubtilius indagarent, indaginis huius veritatem (vt credimus) citiꝰ

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuenirent. Quis sane sapiens inficiari audebit, q̄ rationalis nature proprietas tanto sublimior, tanto dignior sit, q̄to ad incomposite / z summe simplicis nature similitudinem vicinius accedit: Quis autem neget creaturam incorpoream / z ab omni corporee concretionis adhesione alienam / ad diuinam simplicitatem proprietatis sue similitudine magis appropinquare: Familiarius inhere re / q̄ eam naturam que ex corporea z incorporea substātia componitur / z ad vnius persone singularitatē ex duabus essentijs coniungitur? Absq̄ dubio optimum genꝰ creature / qđ consistit in sola / z simplici puritate spiritalis nature. Qđ ergo est in operatione humana humani corporis effigies sine capite: hoc esse videtur in operatione diuina / vniuersitatis fabrica sine optimo genere creature. Ad hoc illud accedit qđ superior ratio de angelica proprietate disseruit. Quis tibi (queso) videtur ordo decentior: quis summe sapientis dispositioni cōuenientior / si in illa naturarum trinitate / diuine videlicet angelice / z humane dicantur duarum proprietates tertie omnino per contrariū opposite / nulla ibi media interueniente: an vero si dicantur q̄ duas extremas tertia inclueniat: z tri seca similitudine alternatim coniuncta / dictam contrarietatem in vnam harmoniam cōponat? Sed si hoc nostre demonstrationis documentum sit adhuc alicui forte suspectum: attendat quid sibi persuadere debeat euāgelicum testimonium. Nonne ex euangelio innotuit / q̄ dominus ab vno homine legionem demonum electi? Continet autem vna legio sex milia secenta sexaginta sex. Si tot ab vno homine electi sunt: tot in eo ante electionē fuerunt. Si demones corpora habēt, vbi queso in eo fuere? In spiritu, an in corpore? Constat autem quia omne corpus longitudinem / latitudinem / altitudinem, locales videlicet dimensiones habet, z eoipso sine locali capacitate subsistere non valet, qualem quidem spiritus omnino non habet. Ergo non in spiritu, sed in corpore fuerunt. Sed quomodo vel in qua hominis parte tot corpora esse potuerunt? Sed dicis fortassis q̄ angelici spiritꝰ tam boni q̄ mali subtilia corpora habēt. Sed q̄tuscunq̄ subtilia duo eiusdem presertim q̄titatis corpora, vnum eūdemq̄ locum occupare non valent. Cuiꝰ ergo queso exiguitatis putas angelicum corpus esse: si credas vel solaz hominis pellem corpori detractam, tot angelica corpora posse comprehendere? Sed ecce hoc dum per excessuz diximus, a nostro proposito longius euagati sumus. Puto autem pio, et simplici animo debere z posse sufficere ea que dicta sunt de proposita questione: quomodo videlicet nichil dissonat rationi, q̄ iubemur vnum deuz in trinitate, et trinitatem in vnitate venerari.

Quarti de trinitate Finis.

Liber. IIII.

Capi. quinti liber.

Quoniam iam constat de diuine substantie vnitate z psonarum pluralitate: constat z de concordi vnitatis z pluralitatis adinuicem habitudine: superest de psonarū proprietatibus q̄rere. Capitulū primū.

Q; iocundissima personarum germanitas nō possit deesse in summa felicitate: nec ordinatissima proprietatum habitudo in summa pulchritudine. ca.ij.

Q; exigit rerum natura, vt sit aliqua persona que sit a semetipsa: z non ab aliqua aliqua. ca.iij.

Q; non possit esse nisi vna sola persona / que sit a semetipsa. Capitulum.iiij.

Q; due in diuinitate persone habeant aliunde q̄ a semetipsis esse / iuxta illum existendi modum qui est ab eterno, nec tamen a semetipso. ca.v.

Q; processio psone de persona alia sit tantum immediata: alia tantū mediata: alia mediata simul, et immediata. Capitulum.vj.

De processione tantum immediata: z q̄ oporteat in diuinitate esse personam que sit ab vna sola. ca.vij.

Q; processione simul mediata z immediata: z q̄ oporteat esse in diuinitate personam que sit a gemina. Capitulum.viij.

Q; processio que sit ad aliquam personam tantummodo mediata, non possit esse in diuina natura. ca.ix.

Q; in diuinitate non possit esse plusq̄ vna que sit ab vna tantummodo persona, nec nisi vna sola: que esse non habeat nisi ex gemina. ca.x.

Q; oporteat vt in diuinitate sit persona a qua non sit alia quia: cum tamen eadem non sit a semetipsa. Capitulum.xj.

Q; non possit esse nisi vna sola in diuinitate psona: a qua non sit alia aliqua. Capitulum.xij.

Q; oportet vt in diuinitate talis persona existat, que ab alia procedat, z de se procedentem habeat. ca.xiij.

Q; in diuina natura non possit esse nisi vna sola persona, que de alia procedat, et de se procedentem habeat. Capitulum.xiiij.

Q; in diuina natura non possit esse quarta persona. Capitulum.xv.

De veri amoris plenitudine: z earum que circa illum considerantur proprietatum distinctione. ca.xvj.

Cui conueniat in trinitate persone solius gratuiti amoris plenitudinem possidere. ca.xvij.

Cui conueniat in trinitate persone, solius debiti amoris plenitudinem habere. ca.xviij.

Cui persone proprium sit in trinitate persone tam gratuiti q̄ debiti amoris plenitudinem obtinere. ca.xix.

Unde ratio manifesta conuincit, q̄ quarta in diuinitate persona locum habere non possit. ca.xx.

Ex nouissime posita speculatione, q̄ multa possimꝰ colligere. Capitulum.xxj.

Q; dicitur plenitudo amoris gratuiti esse in solo dando plenitudo debiti in se / o accipiendo: non sic oportet intelligere quasi sit opus gratie, z non potius opera q̄ nature. Capitulum.xxij.

Q; q̄tum ad substantiam dilectionis in omnibꝰ est amor vnus, z summus: q̄uis in singulis proprietatuz discretione distinctus. ca.xxiij.

Q; q̄tum ad integritatem perfectionis nulla sit differentia amoris / vel dignitatis. ca.xxiiij.

Que sint quibus personis communia: vel que sint singularum propria: z que sint que restant adhuc in istis q̄renda. Capitulum.xxv.

De trinitate Liber quintus.

Quoniā iā cōstat de diuine substātie vnitate, z psonaz pluralitate: cōstat z de cōcordi vnitatz et pluralitatis adinuicē habitudine: supest de psonarū proprietatibꝰ q̄rere. Capitulū primū.

Quemadmodum alias iam dixim⁹, conuenit oi persone habere rationale eē ex incōmunicabili proprietate. Persona autem diuina supra id adhuc amplius exigit: et merito diuina dici possit. Propter as aūt diuine persone exigit diuinum esse: diuinū esse idem est qđ supsubstantiale, idem qđ summe simplex esse: cui idem ipsuz est esse quod sapere. Hoc autem solummodo habet esse substantia diuina: et ideo circo merito dicitur supersubstantialis et deitas. Et qm̄ in diuina natura non est nisi vnū solū summe simplex / z indifferens esse: ideo ibi cōfitemur vnitatē substātie. Sed q̄ constat de vnitate substātie, tā veraciter cōstat de personarū pluralitate. Ubi aūt nulla est alietas: nec pōt esse pluralitas. Sed nec alietas esse pōt, vbi nulla differētia ē. Quō ergo pluralitas pōt conuenire cuz indifferenti esse? Sed vbi non est diuersum esse, pōt esse differens / et discretum existere. Ubi eñ plures habēt indifferens esse ex differēti origine: sic eruāt vnitatē substātie, vt tñ non desint plures existētie. Sicut aūt superi⁹ monstrauim⁹: nichil aliō est persona diuina q̄ incōmunicabilis existentia. Notandum itaq̄ q̄ quelibet existentia diuina si vel vnū aliqđ inuenitur habere incōmunicabile: ex eo vtiq̄ solo depēdit / atq̄ conuincit persona esse. Hā etiā si plura habeat i communicabilia: sufficit tñ vnū solum ad cōprobanduz q̄ sit persona. Hā ex eo constat q̄ alijs solus ab alijs oībus ex illa proprietate singularis. Nec debis q̄ superius dicta sunt, quasi recapitulādo pertinrim⁹: vt ad ea que adhuc inquirenda restant, q̄sto exercitatiores, tāto prōptiores accedamus. Sed qm̄ constat de diuine substantie vnitate, constat de personaz pluralitate, constat z de concordi vnitatis / z pluralitatis mutua habitudine: loc⁹ postulat nūc de singularum personarū proprijs singulis assignare. Hā q̄ tres illi in trinitate siue dicant psone / siue existētie / siue alio quolibet noie, q̄ tres illi in q̄ quibuscūq̄ proprietatibus distinguā t nouim⁹: z q̄ eas circa solā originalis cause differentiam querere debeamus agnouim⁹. Sed q̄ quibus singillatim cōueniant, necdum ratiocinando apprehendimus. Studeamus itaq̄ nunc in his sicut in alijs añ iā dictis vt qđ tenem⁹ ex fide, det nobis rōne apprehendere / z demonstratiue certitudinis attestatione firmare.

Q; iocūdissima psonaz germanitas nō possit deesse i summa felicitate: nec ordinatissima proprietatū habitudo i sūma plenitudine. Cap. ij.

Primo itaq̄ illud dicam⁹ qđ naturali quodam instinctu oēs in cōmune agnouim⁹, z vsu cōtinuato quotidianis experimētis probam⁹: patet, pfecto q̄ psonarū pluralitas q̄to germanioz, tanto est cōiunctior: z q̄to coniunctior, tāto z iocundior. Quis aūt attestari audeat / vel estimare presumat, q̄ in illa summe felicitatis plenitudine desit qđ magis iocūdū agnoscit: illud insit qđ minus iocūdū nullatenus dubitatur. Si itaq̄ vna quaq̄ persona a seipsa esse dicitur, talis vtiq̄ pluralitas nulla sibi affinitate coniungit: nulla mutuo germanitate copulat. Quis aūt credere possit / vel affirmare ausit q̄ illa summevnitatis pluralitas tam sit ex vno cōiuncta, ex alio tam longinqua: z adiuicē velut oīno peregrina: vt ex ea parte qua vnuz sunt sit summa in-

differentia: ex ea vero parte qua in plures secernit / a quoi sit cōiunctione aliena? Que tibi (queso) pluralitas pulchrioz: que tibi (queso) cōuenientioz videt: an illa q̄ ordinatissima quadā proprietatum varietate distinguitur: z decentissimo quodam proportionalitatum modo miranda ratione contexitur: an illa que nulla differentiarum concordia / vel concordiali differentia vicissim sibi cōnectit / nulla alietatum ordinatione peroznatur? Neminē puto dixim⁹ qđ magis pulchrum est, summe pulchritudini posse deesse: et qđ minus pulchrum est ipsi inesse. Credi itaq̄ oportet q̄ nec iocundissima personarum germanitas potest deesse in summa felicitate: nec ordinatissima proprietatuz varietas in summa pulchritudine. Sed ne hec quā proposuimus ratio alicui forte probabilis magis q̄ necessaria videatur, hoc ipsum qđ dicimus altiori adhuc ratione inuestigetur.

Q; exigit rerū natura vt sit aliqua psona que sit a semetipsa et non ab alia aliqua. Cap. iij.

Quod in primordio huius operis dictuz est de substantia, idem ipsuz hoc loco absq̄ vlla dubitatione dici potest de persona. Utrobiq̄ nāq̄ eadem ratio occurrit, et de similibus simile iudicium sumit. Dictuz est ibi de substantia: dicatur hic de persona, q̄ oportet vt aliqua existat que sit a semetipsa, z non ab alia aliqua, alioquin in vna diuinitate essent absq̄ dubio persone infinite. Nā si ista esset ab illa: z illa ab alia: et iuxta hūc progressiōis modū q̄libet vna esset ab alia aliqua: huiusmodi cōcatenatiōis, pductio abs q̄ dubio in infinitū, procederet: z eiusmodi productiōis termin⁹ null⁹ occurreret sicq̄ fieret vt rerum series / z ordo q̄ sine principio esse nō valet, principiū non haberet: principiū inq̄ non tam tēporis, q̄ originis / vel cuiuscūq̄ authoris. Sz i his z eiusmodi alijs est ipsa veritas adeo manifesta / et rō pspicua vt oīno non egeant probatiōe aliqua. Nā q̄ nullus facit qđ facere nō valet: q̄ nullus pōt dare qđ ipse nō habet: q̄ quicqđ cepit esse aliq̄n nō fuit: q̄ quicquid est qđ aliq̄n nō fuit, hoc tpm esse ex tempore cepit: q̄ nulla cōpositio sine componente: nulla partitio sine distribuente: q̄ sit quo nichil est maius: q̄ sit quo nichil est melius: patet oībus intellectū habentibus z ratione vtentibus. Nec z huiusmodi qui audit (si sensum verboruz percipit) statim acquiescit, nec est vñ dubitare possit. Ne igitur contra conscientiaz nostram / diuinarum personarū numerum in infinitū extendamus: oportet proculdubio vt concedam⁹ q̄ aliqua persona ex semetipsa existat, z aliunde omnino originez non trahat. Personam aūt cū constet esse non de alia aliqua persona q̄ de semetipsa: consequenter querere oportet vtrum sit communicabilis, an incommunicabilis existentia. hoc est si sit solius vnius ex semetipsa personam esse: an hoc ipsum possit esse pluribus commune.

Q; non possit esse nisi sola vna persona que sit a semetipsa. Capitulum.iiij.

Quoniam diligentiorem considerationem locus iste expostulat: z nos ad sublimioꝛ intelligentiā vocat: edificanti more oportet nos ibi quasi altius fodere: z in profundo certitudinis solido ratiocinationis nostre fundamentum locare, vt vbi necesse est operis nostri structuram ad secretioris intelligentie sublimioza consurgere. Unde ergo incipiendum est: vnde a nemine dubitari potest. Constat sane quia omne quod est: aut compositum esse habet, aut simplex. Cōstat nichilominus quoniam omne quod habetur: aut secundum participationem, aut secundum plenitudinem habetur. Aliud est ex pluribus z diuersis vnuz aliquid cōponere: atq̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliud qđ vnū est in plura diuidere/ꝛ per multos pro arbitrio distribuere. Sed sicut tā dixim⁹: nec ꝓpositio sine cōponēte/nec partitio est sine distribuente. Videamus ergo si illud qđ veraciter deprehendit a semetipso esse/ possit habere compositum esse. Constat aūt quia omnis compositio compositore eget: ꝛ q sine beneficio ꝓpositoris eē non valet proculdubio idipsum qđ est a semetipso, non habet. Patet ergo quia qđ a semetipso est cōpositū esse habere non potest. Nō ergo oi origine/et authore caret/ summe simplex esse habere oportet. Cui vero est summe simplex esse/oportet vt idem ei sit esse qđ posse: sapientez qđ potentē esse. Ecce de eius esse habemus qđ querim⁹: nunc de posse videam⁹. Queramus itaq; de eius posse/ vtrū ei sit/an secūdū plenitudinē/an secundum participationem. Sed vbi est participatio/simul est ꝛ distributio. Nam nec participatio sine distributiōe: nec distributio sine distributore. Qui ergo potestatem non p̄ scōm participationē habere valet: proculdubio distributoris officio indiget. Constat itaq; de eo qui est a semetipso/quoniam si posse accepit participando/ipsum suū posse est ei ex alterius beneficio. Sed si ex alterius beneficio est eius posse: ꝓfecto ꝛ esse. Nam sicut tā probatū est/nō ipsi aliud ꝛ aliud est esse ꝛ posse. Itaq; aut vtrūq; a semetipo hz: aut vtrūq; a semetipo non hz. Hic ergo colligit q is qui a semetipso est/posse ex potentie participatione habere non potest. Nō ergo non potest habere scōm participationē habet scōm plenitudinē. Sed vbi est plenitudo potentie ibi est omne posse. persone igitur cui est idem esse qđ posse/si ex semetipsa est ei suū esse/ex semetipsa est ei ꝛ suum posse. Sed suū posse est omne posse. ergo ex ipsa est omne posse. si ex ipsa est omne posse: ex ipsa est omne esse/ex ipsa omne existere. Ex ipsa itaq; est omne quod est: ex ipsa omnis essentia/omnis existentia/omnis persona/omnis ingē persona humana/angelica/et diuina. Si ergo ceteraꝝ quelibet ex ipsa esse hz: cōstat ꝓ certo quia sola ipsa principio caret. cōstat nichilominꝰ quia nulla alia potest nisi ex ipsa esse. ex qua est omne posse. Videsne certe quia eiusmodi existentia omnino est incommunicabilis: nec potest esse pluribus communis.

Q Que in diuinitate psone habeāt aliūde qđ a semetipsis esse iuxta aliuz existēdi modū q est ab eterno, nec tamen a semetipso. Cap. v.

HAbemus iam ꝓ certo q esse personā ex semetipsa vno sit incōmunicabilis existentia: posse mus ergo inde manifeste colligere q non sit incōmunicabilis existentia esse personam aliūde potius qđ a se. Alioquin in diuinitate non essent: sz nec esse possent plus qđ due persone. Proprie ꝓpriū itaq; est vni psone ex semetipsa esse: ceteris aūt cōmune ex semetipsis non esse. Videsne ergo q incōmunicabilis existentia cōmunicabilē immo cōmunē ꝓducit: ꝛ q illa ex ista procedit, ꝛ originē trahit. Ecce illū existendi modū tā indubitata demōstratione collegim⁹, de quo in huius opis exordio locuti sumus, vbi ꝓbabili magis qđ necessaria rōne vsi sum⁹. Et nā ibi prelocuti sumus: triplex est existēdi mod⁹. Vn⁹ q est ab eterno, a semetipo. Alī⁹ qui nec est a semetipso, nec ab eterno. et inter hos medius, q est ab eterno, nec tñ a semetipso. Sicut nā superius probatum est: tote tres psone sibi sunt coeḡles, ꝛ coeterne. Sicut ergo ab eterno est existentia illa q a semetipsa existit: sic ꝛ ab eterno esse hz que ab eadē procedit. Ille nāq; existendi modus qui est cōmunis personis duab⁹: hz esse ab eterno, nec tñ a semetipso. Vide ergo ceterarum proprietates qđtum sunt diuerse/immo oino contrarie. Harum proprietatū contrarietatem tertius existendi modus proportionali quadā ratione connectit. q mutuā concordiam sua mediatione duo extrema componit: habēs cōmune cū vno esse ab eterno: cōmune habens cū alio non esse a semetipso. Habem⁹ iam ꝓprie proprīū psonevnius: habemus qđ sit cōmune duab⁹: sed q sunt singularuz propria ratiocinando necdum apprehendimus.

Q Processio psone ꝛ psona, alia sit tñ immediata: alia mediata: alia mediata simul ꝛ immediata. Ca. vi.

EX rebus quas per experientiam nouimus, admonemur qđ circa inexperta/ꝛ diuina ꝙ rere debeamus. Inuisibilia enim dei per ea que facta sunt, intellecta conspiciunt. Vbi ad alta quidem ascendere volumus, scala quidem vti solemus, nos qui homines sum⁹ ꝛ volare non possumus. Rerum ergo visibiliū similitudine, p scala vtamur: vt que in semetipsis per speciem videre non valemus, ex eiusmodi specula, ꝛ velut per speculū videre mereamur. In rebus hūanis videmus q persona de persona ꝓcedit: ꝛ eiusmodi ꝓcessio tribus proculdubio modis fieri contingit. Procedit nāq; persona de persona, quandoq; quidem tantūmodo immediate, quādoq; tantūmodo mediate, quādoq; aut mediate simul ꝛ immediate. Nam Jacob, ex Isaac de substātia abrahe processit: sed vnius processio mediata tantum, alterius autem tantūmodo immediata fuit. Nā mediante Isaac Jacob de lumbis abrahe exiuit. de substantia Ade. Eua Seth Enoch, processere: sed ꝓma processio ex his fuit tantummodo immediata: media vero mediata simul et immediata. Nam Seth quidem processit de substantia Ade immediate, vtiq; inḡtum fuit de proprio semine: mediate vero inḡtum fuit de semine Eue. Ecce in diuina natura quomodo personalis processio triplici⁹ distinguitur modo. Cuius ista videatur multū peregrina ab illa singulari ꝛ supereminenti natura: est tamen similitudo nonnulla, vtpote in ea que est ad similitudinem facta. Oportet itaq; ex hac natura se ad illam contēplationis speculam erigere: ꝛ iuxta dictam considerationem quid ibi sit/vel quid ibi non sit proportione similitudinis vel dissimilitudinis cum summa diligentia inuestigare. Sed si tres eiusdem existentias ibi esse dicamus quales iam superius distinximus excepta ea que a semetipsa ē deprehenditur: proculdubio in illam naturam quaternarium personarum numerum introducere videmur. Quapropter querendum est diligenter, quenam ex his propheta tib⁹ veraciter ibi sunt, si oēs ibi simul esse nō possunt.

Q De ꝓcessione tñ immediata: ꝛ q oporteat eam deitate esse personā que sit ab vna sola. Cap. vii.

ILlud aūt ꝓstat certissime ꝛ de quo nullo modo possumus dubitare: q ab illa principalissima existentia necesse sit vnā aliquā immediate ꝓcedere, aliquin oportebit eā solā remanere. Cōstat nāq; q ceterarū nulla oino esse valeat, q nō ab illa immediate/vel mediate procedat. Vbi aūt nō est immediata: nō pōt esse ꝓcessio mediata, sicut nec illa q̄ parit est mediata/ꝛ immediata. Nichil ꝓhibet vt immediata sit: quīq; etiā vbi mediatā deesse cōtingat. Processio immediata cōsistit in psonaꝝ dualitate, mediata vo nunq̄ sine psonaꝝ trinitate. Immediata siquidem ꝓcessio ē: in q opz vt sit tā ipsa q illā, ꝓducit, qđ illa q ex ipsa ꝓcedit. Mediata ꝓcessio (exceptis illis psonis in qb⁹ incipit ꝛ desinit) hz ꝛ tertiā in q mediatio cōsistit. Naturaliter aūt prior ē dualitas qđ trinitas. Nā illa pōt esse sine ista: ista vero nunq̄ sine illa. Naturaliter itaq; et illa processio prior ē q pōt subsistere in personaruz dualitate, qđ illa que non potest esse sine personaꝝ trinitate. Sed in illa personarum pluralitate et vera eternitate, nichil ibi

aliud precedit, nichil ibi alteri succedit: ꝛ eo ipso nichil ibi prius tēpore, nichil ibi tempore posterius. sed qđ non pōt esse prius tēporaliter: pōt esse prius causaliter, ꝛ eo ipso naturaliter. Sicut enim longe superi⁹ dixim⁹: perfectio psone vni⁹ exigit vtiq; cōsortiū alteri⁹. Et ita fit vt vna sit causa alterius. Ubi est enim plenitudo diuinitatis, ibi ꝛ plenitudo bonitatis, ꝛ qđ consequens est plenitudo charitatis. Plenitudo aūt charitatis exigit vt vn⁹ alterū sicut seipz diligat: alioquī illius amor adhuc hz quo crescere valeat. Oportet vero condignū habere, vt sit quē possit ꝛ merito debeat vt seipm diligere. Si igit primordialē personā veraciter cōstat esse summe bonā: nolle oino non potest qđ summa charitas exigit. Et si veraciter cōstat eā oi potentē esse: q̄cq̄d esse voluerit nō poterit non esse. Exigēte itaq; charitate cōdignū habere voler: ꝛ exhibēte potestate habebit quē habere placet. Ecce qđ dixim⁹: q ꝓfectio persone vnius est causa existētie alterius. A quo aūt est ei existentie causa: ab ipso ꝛ existentia. Nō enim potuit ab illa non esse: a qua (vt tā dixim⁹) est oē posse. Ecce quō ratio rationi attestat: ꝛ qđ ex vna conuicit, ex alia confirmatur. Ecce habes psonā de persona: existentiā de existētia: vnā de vna sola: ꝓcessibile de imꝓcessibili: nascibile de ingnascibili. Vnde et q vni immediate adherentē: quia vnā de vna immediate procedentē. Q in diuina natura talis existentia sit indubitanter agnouimus: sꝛ vtrūz communicabilis/vel incommunicabilis sit, nondum demonstratiua ratione collegimus.

Q De ꝓcessione que immediata simul est ꝛ mediata: et q oporteat esse in diuinitate personam que sit a gemina. Capitulum. viij.

QUoniam constat tertiā in trinitate personā aliunde q̄ a se originem trahere, oportet vt abvna aliqua dictaꝝ aut ab ambabus simul habeat esse. Et quid hoz, qua rōne conuici possit restat inqrere. q persona sūme digna cōdignū habere oportuerit, superi⁹ probata perspicue nimis demōstratio inuenit. Et aūt oi potentē persone condigna esset, oportuit vt ab oipotente oipotentiā acciperet: vt equā, imo eandez potentiā haberet. Nam (vt sepe dictū est) oipotētia non pōt esse nisi vna. Si aūt idē posse accepit: illō vtiq; posse accepit a q̄ ē oīz posse. oīz eē: oīm existere. A q̄ (vt supi⁹ dictū ē) hz eē ois essentia, ois existētia. Si igit idē posse ē absq; dubio ābo⁹ cōmune: cōsequēs est tertiā in trinitate personā ex ambob⁹ et esse accepisse, ꝛ existentiā habere. Sed ad hec fortassis dicetur⁹ est aliq̄s si idē posse qđ hz innascibilis, accepit et habet psona nascibilis: ergo accepit ꝛ hz posse a semetipsa esse, qđ est, ꝓprie proprīū innascibilis psone. Verū q hoc dicit, ḡtū michi videt nō bene intelligit qđ dicit. Sz vt melius elucescat qđ dicim⁹, hoc ipm diligenti⁹ discutiamus. Dicit is qz si innascibilis immediate tñ a se procedēti dedit plenitudinē potētie sue: ergo ꝛ posse a semetipso existere: vt pote oipotens est, ꝛ oia potest. Ad hoc ipse respondeo, ꝛ fidenter affirmo: quia a semetipso est si a semetipso esse pōt. Nā natura diuina oino inuariabilis est. Si ergo est a semetipso: constat eū esse qđ est sine alterius dono. Sed si hoc posse ei innascibilis dedit: ergo ex alterius dono hoc habuit. Quid ergo? Nūquid ex semetipso, ꝛ eo ipso sine alteri⁹ dono habet qđ ex alteri⁹ dono habet? Videsne tā credo, q̄ sit sibipsi contraria ista assertio. Est enim omnino contrariū rem eandē ꝛ oino idem ipsum haberi ex alterius dono, ꝛ haberi sine alterius dono. Quid aūt magis impossibile: q̄ vnū aliquid simul esse ꝛ non esse? Sicut ergo superius iam dixim⁹: vt summe vtiq; persona condignam haberet, ꝓout plenitudo bonitatis poscebat, de se immediate procedenti existētie de-

dit quicquid ab omnipotente veraciter dari potuit. Est itaq; eis commune illud posse, a quo est ceterorū omniū ꝛ esse ꝛ posse. Ab hac itaq; gemina existentia est ois essentia/ois persona/omnis existentia. ergo et illa que est tertia in trinitate persona. Huic proculdubio assertioni attestatur, q illa quā superius in trinitatis indagatione posuimus, ratiocinatione conuincit. Ibi nāq; manifesta ratione ꝓbatur, immo multiplici demonstratione conficitur, q sicut perfectio vnius est causa alterius, sic sane perfectionemine causa est tertie in trinitate persone. Sicut ꝓfectio vnius requirit condignū, sic certe ꝓfectio vtriusq; exigit condilectū. Sed qm hec superius diligenter exercuti sumus, non oportet eadē hoc loco iterū ponere, cū possit quisq; cū voluerit ex illo loco repetere. Illud aūt certissimū esse dz: hoc est qđ de tertia persona firmiter retinere oportet: quoniam a quibus est ei existendi causa, ab ipsis est ꝛ existentia. Ecce tā ex ratione tenem⁹, q tertia i trinitate persona esse habeat ex ceteris duabus. Q igit oriģem ex duabus trahat habemus: sed vtruz etiusmodi existentia communicabilis sit/an vero incommunicabilis/necdum ratiocinando tenemus.

Q Qđ ꝓcessio q̄ sit ad aliquā personā mīmō mediata, nō possit esse i diuina natura. Cap. ix.

ECce iam ex maiori parte inuenim⁹, qđ superi⁹ q̄rendū ꝓposuimus. Inuenim⁹ oportere esse vnaz aliquā existentiā: ignascibili quidē immediate tñ coniunctā. Inuenim⁹ et aliam eidez existentie tā immediata q̄ mediata germanitate coherentē. Illud nūc igit querendū restat: vtrū aliqua sit/vel esse possit q̄ ei mediate tñ inhereat. Unū est qđ neminē sane mentis credo posse sentire, q videlicet sit aliqua psona i diuinitate, cui nō liceat/vel que nolit ignascibilē immediate (vt sic dicam) facie ad faciē videre. Quid em aliud ibi est videre, q̄ videndo cognoscere, ꝛ cognoscēdo videre? Quid aūt ē ignascibilem cognoscere, q̄ sapiētie plenitudinē habere? Nichil em aliud est ibi sapere, q̄ esse. Un igit accipit vt sapiat, inde accipit vt existat. Unde igit ei sapiētia, inde ꝛ existentia. Un ꝛ si immediate ab illa accipit vt sapiat: ꝛ immediate quidē ab illa accipit vt existat. Si q̄s vero dicat q immediate non videt: consequēs est vt concedat, q oiformē veritatis contēplationē non habet. Iurta id ergo non habet plenitudinem oīm: ꝛ qđ consequēs est nec veram diuinitatē. Forte ad hec aliq̄s opponit, ꝛ dicit: sicut quelibet persona videt de se procedentē, sic quelibet ꝓcedens videt ꝓducentē. Cur ergo non eadem ratione cōuincatur illā esse ab ista, qua ꝓbat/atq; cōuincit istam esse ab illa? Ad hec ergo breuiter respondeo/ꝛ dico: q q̄libet diuina persona ad aspectuz alterius diuine accipit plenū sapere/ꝛ eo ipso diuinū esse nisi habeat aliūde. necesse est nāq; vt inde habeat/si aliunde non hz. Sed si habet aliunde: non necesse est etiā inde habere. Et vt id exē plo melius elucescat: ecce veritatē scriptā vni aliunde cognitam: alteri aūt aliunde minime notā. Uterq; tñ legit/ꝛ intelligit: sed solus ille veritatis scripte cognitionē ex inspecta lectione percipit/q̄ eam aliūde non habuit. Quoniam igitur omnes diuine persone inuicē se ꝛ immediate conspiciunt radium summe lucis in alterutrū effundunt aut excipiunt. Et quia immediate videt/immediate adherent. Impossibile itaq; est in natura diuina esse aliquā personam mediate tantummodo alicui⁹ alteri germanitate coniunctam. Hac item ratiocinatione confirmatur qđ de tertie persone processiōe superius dicitur. Quis ei eam neget ceteras personas ꝛ videndo cognoscere ꝛ cognoscēdo videre? Est autem vtriusq; persone vna eadēq; sapientia. Quoniam ergo constat eam nichil habere

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex se:consequēs ē vt ex inspectiōe sapiētie accipiat sapere et ex eoipso accipiat eē vbi nō est aliō esse q̄ sape. Ecce iā quesitū est ⁊ inuētū/qđ superi⁹ ꝓpositū fuerat ad queren dū. Inuenim⁹ q̄ in diuina natura sit ꝓcessio tantūmodo immediata. Q̄ ibi sit q̄ est mediata simul ⁊ immediata q̄ media tantum omnino ibi non sit/sed nec esse possit.

¶Q̄ in diuinitate nō possit esse plus q̄ vna q̄ sit ab vna tātūmō persona:nec nisi vna sola que esse nō habeat nisi ex gemina. Cap.x.

DEx his ꝑ certo q̄ iā dixim⁹/veraciter ⁊ id̄ cōbitā ter colligere possum⁹:qm̄ si quarta in diuinita te ꝑsona eē potuisset/,pculdubio ex ceteris tri bus eaz originē trahere immediate oporteret. Alioquī alicui earū nō nisi mediata germanitate cohere ret:nec eā nisi media ⁊ videret. Et si quite persona ibi eē potuisset:simili ratione de ceteris quattuoz immediate pro cederet. Juxta hūc rōcinatiōis modū simili⁊ in cōsequē tibus cōsequētia inueniet/q̄tūcūq̄z huiusmodi ꝓgressio nis series intellectualiter ꝓtrahat. Cōfirmat aūt qđ hic dicim⁹ ex his q̄ iā superi⁹ ꝓlibauim⁹. Sicut em̄ duab⁹ p̄ sonis ꝯmune est illud posse vñ cōstat tertiā originē trahe re:sic ,pculdubio illud posse trib⁹ cōmune esset,vñ quar tam esse oporteret,si quarta in diuinitate locuz haberet. Alioquī due auare sibi reseruarēt, qđ tertie salua vtriusq̄z ,ꝓprietate dare possent. Qđ de istis dicim⁹,absq̄z dubio i uenies in cōsequētib⁹. Mā q̄tūcūq̄z huiusmōi ,psecutiōis lineā ,ꝓduxeris,eandē congruētiā vbiq̄z ,puenire videbis Notandū aūt quō huiusmōi differentia ꝓprietatū. i so lo cōstet nūero ,pducentū. Mā prima earz hz esse a nulla: scda ab vna sola:tertia vero a gemina. Et si nūerus earū in plures abūdaret:eundē progressionis tenorē per oēs i uenīri oporteret. Ecce quō hic ordo differētiarū surgit,et excurrit iuxta modū ⁊ ordinē nūeroz. Illud quoq̄ notan dū,q̄ iuxta qualibet eiusmodi differentiā,impossibile est esse plus q̄ vnā personā. Mā a sola vna ꝑsona nō pōt esse nisi tātūmodo vna. similiter q̄ sit ūa a gemina:nō pōt es nisi vna sola. Mā si gemina de vna tantū ,pcederet, ꝑ cer to ,pcedentiū neutra alteri imediate adhereret. Qđ q̄ i- possibile sit,superius quidē rō manifesta perdocuit. Jux ta qđ dictū est de vna differētia,intelligi dar̄ et de quali bet alia. Ecce i his gemine q̄stionis solutionē habemus quas superi⁹ sine solutōe reliq̄m⁹. Cōstat siquidez q̄n q̄ ab vna sola ꝑsona non pōt esse nisi vna tantūmodo existē tia:nec a gemina nisi vna sola:cōstat inq̄ q̄ vtraq̄z sit cō municabilis existentia. Sicut igit̄ in diuinitate non pōt esse nisi vna sola ꝑsona q̄ sit a semetipa:sic non potest esse plus q̄ vna que sit ab vna tantūmodo persona. Nec nisi sola que esse non habeat nisi a gemina.

¶Q̄ oportet vt in diuinitate sit persona a qua non sit alia aliqua:cum tamen eadem non sit a semetipsa. Capitulum.xj.

MInuenim⁹ in superioribus differētias ꝑsonalīū ꝓprietatū:quō sibijnuicē cohereāt,vel proce dant iuxta modū ⁊ consequētiā numeroz. Sz si tot essent ꝑsone diuine quot possunt eē huius modi differētie.essent vtiq̄z infinite. Oportet itaq̄z ꝑsonaz ꝓprietates diligenti⁹ pscrutari,ne de earz nūero possit aliqua sinistra suspitio oriri. Superius ,ꝓbauimus q̄ in il la diuinaz personaz pluralitate, oporteat ꝑsonā aliquā esse q̄ nō habeat aliūde q̄ a se originē. abere. Sed sicut necesse est ibi esse aliquā q̄ non sit ab alia,sic ibi esse opor tet aliā a qua nō sit aliqua alia. Utrūq̄z nāq̄z simili ratio ne conuincit. Utrūq̄z pari quidē demōstrat̄ ꝛe cōprobat. Mā si in illa vera diuinitate non esset aliqua ꝑsona a qua non ,pcederet aliqua alia,sed q̄libet ex alia ,pcedēs de se procedentē haberet:eiusmodi deductionis protractio in infinitū ,pcederet:⁊ personaz series in infinitū ducta nu merositatis sue nullū finē acciperet. Sed nulla opinio hoc recipit:nec rō aliqua vsquequaq̄z admittit. Oportet itaq̄z vt in diuinaz personaz pluralitate talis aliqua existat de qua nulla alia originē trahat. Oportet nichilominꝰ vt eadē ipsa ex tendi principiū ex alia habeat:sicut ⁊ illa que ex alia aliqua nō est,oportet vt alteri existēdi causam ex hibeat. Ut iuste sententie eadē ratio.vtrūq̄z conuincitur non dissimili argumento. Cū em̄ conuincat rō manifesta nō nisi vnā personā posse esse a semetipsa:si illa q̄ ab alia non est nullā de se ,pcedentē haberet,in perpetuū sola re maneret. Simili quidez ratione ⁊ illa q̄ de se ,pcedentem non hz:si a nulla alia ,pcederet,diuino consortio in ppe tuū careret. Sed(vt superius satis euidēter oñdim⁹) mul tiplex rō a vera diuinitate solitudinē excludit,⁊ ꝑsonarū pluralitatē cōuincit. Oportet itaq̄z vt ibi sit q̄ existēdi ꝓpri piū aliūde nō sumat,sz exhibeat:opz eque vt ibi sit q̄ ecō uerso ipm̄ qđ est ab alio accipiat,⁊ nulli alij impendat.

¶Q̄ non possit esse nisi vna sola in diuinitate persona a qua non sit aliqua alia. Cap.xij.

SPortet pro certo vt eiusmodi aliqua in diui nitate persona existat a qua(vt iā dixim⁹)nul la alia ,pcedat. Sed potest adhuc alicui in du bium venire:vtrum hoc ipsum sit ꝓprium vni alicui persone:an possit ⁊ aliquibus esse com mune. Sed sīque persone essent que hoc commune habe rent:ꝓculdubio neutra illarū ab alia ,pcederet. Si neu tra ab alia ,pcederet:nec vna q̄libet alteri imediate adhe reret. Si vero neutra alteri adhereret immediate:forent vtiq̄z adinuicē sola media germanitate coniuncte. Qđ quidē q̄ impossibile sit superi⁹ demonstratio euidentissi ma ratione conuincit. Est itaq̄z ꝓprie ꝓpriū vnius tā tummodo persone,de se procedentē nullomodo habere. Quēadmodum ergo non potest esse in diuinitate nisi vna sola persona q̄ non procedat ab alia,sic absq̄z ambiguo non potest esse nisi vna sola a qua non procedat alia aliq qua. Erit itaq̄z ista quēadmodum ⁊ illa existentia incom municabilis:nec oīno poterit esse personis aliquibus cō munis. Solus em̄ vnus in illa personaruz pluralitate sic accipit, et habet esse ex alio:vt nullus alius oīno aut ac cipiat/aut esse habeat ab ipso. Ecce duarum in trinitate personarum ꝓprietates tam aperta ratione collegim⁹ vt nullo modo/vel in modico inde dubitare valeamus.

¶Q̄ oportet vt in diuinitate ,alis persona existat que ab alia procedat, et de se pro cedentem habeat. Capitulum.xij.

DE hac gemina dictaz ꝓprietate ꝑsonaz pos sum⁹ absq̄z oi scrupulo colligere, qđ de illius q̄ inter has media est debeam⁹ ꝓprietate sentire. Mā si ibi non nisi vnus solus esse posset q̄ non sit ab alio aliquo:cōsequens est vt ille de quo mō agim⁹ non sit a semetipso. Jtē si ibi non nisi vnus solus esse pos test qui de se procedentem non habet, hunc de quo mō do loquimur qui de se ,pcedat habere oportet. Sic itaq̄z procedit de alio,vt nichilominus tamen alius procedat ex ipso. Ecce ergo(vt dixim⁹)absq̄z ambiguitate habet mus,qđ de eius ꝓprietate sentire debeam⁹. Hec ,pcul dubio attestatio illi assertioni concinit, quā premissa su perius diſputatio inuenit. Naz persona illa que de igna scibili procedit tantummodo immediate videtur,immo conuincitur vtrunq̄z habere. Nam id esse qđ est in ea ꝑso nalitate quā ab ignascibili accipit:alteri vtiq̄z sine ulla di minutione impēdit. Tertia nāq̄z in trinitate regritatis diminutione impēdit. Tertia nāq̄z in trinitate persona, a nascibili simul et ignascibili procedit. Ecce quomodo ratio rationi occurrit:⁊ attestatio attestationi al ludit. Ecce qđ constat luce tā clarius:tres in tribus,ꝓprie tatū distinctiones inuenim⁹:vnū⁹ est ab alio nō procede re,⁊ de se tñ ,pcedentē habere. Alterius tā ab alio ,pcede re,⁊ q̄ de se procedentē habere. Tertij vero ab alio ,pcede re,nec tñ qui de se procedat habere. Et duas quidem ex his ꝓprietatibus incommunicabiles esse iā nouimus: sed qđ de tertia sentiendum sit,nondum ratiocinando apprehendimus.

¶Q̄ in diuina natura nō possit esse nisi vna so la persona que ⁊ ab alia procedat,⁊ de se pro cedentem habeat. Capitulum.xiij.

SEd quia duas ex dictis ꝓprietatibus rōnis attestatione incōmunicabiles esse iā nouim⁹: eoipso idē de tertia sentire admonemur. Sed ne hec rō ꝓbabilis poti⁹ q̄ necessaria videa⁊: hoc ipsum qđ dicit alius inuestiget. Jm̄o primis itaq̄z no tandū,diligenterq̄z considerandū,quō gemina duaz per sonarū ꝓprietas,vna alterā quasi ex opposito respiciat ⁊ vna alteri veluti p̄ contrariū respōdeat. Mā vni⁹ est ple nitudinē nō accipere,sz dare:alteri⁹ ecōtra non dare, sed accipe. Ubi aūt est ſuma pulchritudo,vbi nulla potest esse ꝑfectio:cōstat qđ cōsequēs est,⁊ vñ mens sana nul later⁹ dubitare pōt,q̄ diuinaz personaz pluralitas om nino sit cōgruētissima venustate cōiuncta,⁊ ordinatissima alteritate distincta. Oportet itaq̄z vt in diuina illa perso narū pluralitate summe pulchra,⁊ oīno ordinatissima, sit mutuo hincinde i alterutrū differens cōcordia,⁊ cōcors differentia. Videt itaq̄z necesse esse,vt inter illā cuius est plenitudinē dare,nec accipere:⁊ eā cui⁹ est accipere, nec dare/sit sola vna media,cui⁹ sit ꝓprie ꝓpriū tā dare/ q̄ accipere. vt cōstituta in medio,vñ altrinsecaz cohere at ex vno:et alteri eaz cōnecta⁊ ex altero. Sicq̄z fiet vt ex datione cōcordet cū tenore ex acceptiōe cōcordet cū ac cipiente. Et ecōuerso ex datione differat a nō dante:⁊ ex acceptione differat a non accipiēte. vt sit in alterutrū (si cut superius iam dixim⁹)et differens cōcordia,⁊ cōcors differentia. Si aūt due medie inter duas altrinsecas per sonas esse dicant:videam⁹ qđ inconueniētis hanc assertio nē sequat. Certe ꝑ nullum eis erit a nulla:altera ab vna sola:tertia a duab⁹:quarta ex trib⁹:sicut superi⁹ satis di ligenter explanauim⁹. Et hec quidē dispositio iuxta hāc cōsideratiōnē videt habere aliqđ cū arithmetica media tate. Sed modo videm⁹ quō geometrice medietatis spe ciem quā(vt superi⁹ patet)personaz trinitas ꝓtēdit, qua ternitatis ista dispositio iuxta aliā cōsiderationē ꝓfundit Certe prime persone causaliter ,ꝓprie ,ꝓpriū erit plenitu dinē solūmodo dare:duaz mediaz tā dare,q̄ accipere. Quarte vero tāntūmō accipere nō etiā dare. Ecce ex his primis in solo vno concordat cū altera. Altera vero illaz nō in vno tantū,sed in duob⁹ cōcordat cū tertia. Tertia aūt nō in duob⁹ quidē,sed i vno solū cōcordat cū quarta Videt certe quō vni⁹ ꝓprietatis geminatio/atq̄z cōmu nio,ꝓportionalitatis rōnē nō tā pretēdit q̄ cōfundit:ordi nis pulchritudinē,nō tā augm̄ q̄ minuit. Quis aūt dicat in illa ſuma pulchritudine aliqđ esse vel esse potuisse qđ pulchritudinē minuat,ordinēq̄z cōfundat? Jn illa aūt su perioꝛ ꝓprietatū dispositione:iuxta vnā cōsiderationē medietas arithmetica:iuxta ꝑsiderationē aliā medietas geometrica:iuxta trinitatis,⁊ vnitatis collectionē media tas harmonica,specieten⁹ occurrūt,⁊ mirāda ratione in uicē sibi alludūt. Cōstat itaq̄z ex his vni⁹ ꝑsone ,ꝓprie ꝓ- priū esse plenitudinē tā dare q̄ accipere:⁊ hāc ꝓprietatem sicut ⁊ ceteras duas incommunicabilem esse.

¶Q̄ i diuīa natura nō possit eē q̄rta ꝑsona. Cap.xv.

QUibus absq̄z dubio diuinis ꝑsonis cōstat eē cōe, oēm plenitudinē habere. Ꝓprietatū au tē distinctio versat circa duo. Cōstat nāq̄z in dā do ⁊ accipiēdo. Uni⁹ nāq̄z ꝑsone ,ꝓprietas (vt ex p̄missis patet)cōsistit in solū dādo:alteri⁹ in solū acci piēdo. Inter has aūt media,tā in dādo q̄ accipiēdo. Sz ad ista fortassis dictur⁹ est aliq̄s:si vna ,ꝓprietas ꝓstat in sola datiōe:altera in sola acceptiōe:media inter has ipa tione simul ⁊ acceptione,cur nō sit quarta sine datiōe, et acceptione in solo habere? Qđ si recipim⁹,quaternitatez diuinaz personaz fateri videmur. Sed hui⁹ q̄stionis no dū in superioꝛib⁹ tā apta rō dissoluit,vt diligēs lector q̄- tūlibet idiota,inde iā in aliquo dubitare vix possit. Ut ei superi⁹ mōstratū est,rō manifesta cōuincit,q̄ nisi vna so la in diuinitate persona a semetipsa esse nō possit. Que igitur aliūde ꝓ accipit vt sit, vel aliquid possit:si nulli i- penderet qđ habet, absq̄ dubio (vt alias dictum est) in perpetuū sola remaneret. Nullū itaq̄z in diuinitate locuz quarta ꝓprietas habere cognoscitur, vnde ⁊ quaterni tatis suspitio omnino secluditur. Constat itaq̄z q̄ in diui na natura omnino esse non possit quarta persona.

¶De veri amoris plenitudine: ⁊ que circa illuz consideratur ꝓprietatū distinctione. Cap.xvj.

EA que superius dicta sunt de amouēda a diuina natura quaternitatis suspitione,possum⁹ adhuc alioꝛi ⁊ euidentioꝛi ratiōe cōfirmare. Mā si veri a moris plenitudinē in cōsiderationē adducim⁹,ꝓprieta tūq̄z ad eā consideratiōnē pertinentiū distinctiōnē diligē ter attendim⁹,qđ querim⁹ fortassis citi⁹ inueniem⁹. Ue re aūt dilectionis plenitudo in solo constat amore sum mo,vniuersaliterq̄z perfecto. Solus vero amoꝛ summus ille iure nominatur,q̄ tātus est quo non potest esse maioꝛ simul et talis quo non potest esse melioꝛ. Unde et ani maduertere licet: quia veri amoris plenitudo haberi nō potest ab aliqua persona que deus non est. Alioquin si preter deum aliquis veri amoris plenitudinē habere pre aluisset:vtiq̄z in charitate,⁊ eoipso in bonitate equalis deo eē potuisset ꝑsona q̄ de⁹ nō esset. Sed q̄s hoc dicat:vl tenuiter estimare ꝑsumat:¶Constat aūt q̄ verus amoꝛ po test esse: aut solū gratuit⁹:aut solū debitus:aut ex vtroq̄z permixt⁹/id ē ex vno debit⁹/⁊ ex alio gratuit⁹. Amoꝛ gra tuit⁹ ē/qui q̄s ei a quo nichil mūeris accipit/gratāter im pēdit. Amoꝛ debit⁹/est qui quis ei a quo gratis accipit/ni chil nisi amorē rependit. Amoꝛ ex vtroq̄z mixtus/est qui alternati amādo ⁊ gratis accipit/⁊ gratis ipēdit. Plenitudo aūt amoris gratuiti/ plenitudo amoris debiti quē admodū ⁊ plenitudo in vtroq̄z ꝑfectio:a ꝑsona q̄ de⁹ nō est/nullo modo potest haberi. Sed quoniam hoc satis ex superioꝛib⁹ patet/adiuncta expositione non indiget.

¶Cui cōueniat in trinitate persone/ solius gra tuiti amoris plenitudinem possidere. Cap.xvij.

MAnifestissimū esse iā cōstat/q̄ vna i trinitate ꝑsona nichil nisi a semetipa habeat. Nichil oīno accipit ab alio aliquo: nichil prorsus possidet ex munere alieno. Amorē itaq̄z debitū/⁊ q̄lē tibi suprius descripsim⁹ nullo mō videt posse haberi/q̄ a nullo alio deprehēdit aliquid accepisse/vñ ei obnoxi⁹ fieret/vel in aliquo debitoꝛ existeret. Gratuitū aūt amorē se habere oñdit/q̄ ,pcedēti b⁹ de se plenitudis sue abūdātiā tā lauit/q̄ libēter/⁊ gra tis ipēdit. Quid ei ab ipo ꝑsone ,pcedētes:ab ipo q̄d inq̄z quasi ex debito exigere possunt/q̄ ipm̄ debitū amorē quē gratuito dilectoꝛi repēdit ex ei⁹ dono accipiūt? Alioq̄n aliqđ haberēt qđ ex ipo nō accepissent. Qđ q̄ falsū sit/ su perioꝛa docē. Uz itaq̄z amorē gratuitū/⁊ gratuitū solum Uz inq̄z gratuitū amorē/⁊ qđ adhuc āpli⁹ ē gratuiti amoꝛ

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenitudinē se habere demōstrat/q̄ ex illa plenitudie qui hz nichil sibi soli reseruat/sed totū cōmunicat. Si omnez plenitudinez haberet, nec cōmunicare vellet cum posset: plenitudinez gratuiti amoris non haberet. Conuincitur ergo amoris plenitudinē habere: cui ad omnē beniuolentie effectum non deest vel velle/vel posse.

Cui conueniat in trinitate solius debiti amoris plenitudinem habere. Cap. xviij.

TAlam aūt personā cui⁹ est proprium ꝓcedere, nec tñ de se procedentē habere (qm̄ aliunde accipit totū qđ habet) plenitudinē debiti amoris habere oportet. Alioq̄n si summe diligentib⁹ summū amorē non repēderet, summo amore digna non esset. Summo sane amore ab ipsis diligitur, a quib⁹ omnē plenitudinē accepisse cognoscit. Quid itaq; indebiti amoris possit eis rependere, cū qb⁹ constat eā omnē plenitudinē gratis accepisse? Et qm̄ proprium est ipsius (vt tā dixim⁹) de se procedentē non habere: nō est in diuinitate cui possit plenitudinē gratuiti amoris exhibere. Et quidez ergo creatā personā gratuitū amorē habere potest: sed gratuiti amoris plenitudinē erga creaturā habere non pōt, que inordinatū amorē habere non pōt. Inordinat⁹ ei amor esset, si summo amore diligeret q̄ summe diligend⁹ nō esset. Summo siquidē amore oīno dignus nō est, q̄ summe bon⁹ nō est. Persona vo q̄ deus nō est, summe bona esse non pōt: qm̄ deo equari non potest. Plenitudinē itaq; debiti amoris dicta persona iuxta supradictā rationē z habere valet/z hz. Plenitudinē vero gratuiti amoris oīno non hz, sed nec habere valet. Solius itaq; debiti amoris plenitudinem habere oportet personam illam, que de se (quemadmodum dictum est) procedentē non habet.

Cui proprie proprīūsit in trinitate psone tā gratuiti q̄ debiti amoris plenitudinē obtinere. Cap. xix.

5 EX his q̄ de duab⁹ personis circa instantē consideratione tā dixim⁹, satis elucescit/ qđ de reliqua sentire debeam⁹. Nā qm̄ est proprie proprius ipi⁹ tam ab alia ꝓcedere, q̄ de se procedentē habere: oportet eam tā gratuito q̄ debito amore abūdare: z vtriusq; plenitudinē, vtpote vnius amoris vni: alteri⁹ alteri integraliter exhibere. Debitū quippe est q̄ summo amore diligit a quo totū accipit, z nichil ipendit: gratuitū vero q̄ summe diligit a quo nichil accipit, sz totū impendit. Ecce tā aptа ratione tenem⁹, quō singularum ꝓpria iuxta hāc cōsideratione distinguere debeam⁹. Constat nāq; q̄ in vno ex trib⁹ est amor summ⁹, z solū gratuit⁹. In altero vero, sic summ⁹ vt sit soluz debit⁹. In tertio aūt sic summ⁹, vt sit ex vno debitus, ex altero oīno gratuitus. Ecce in amore summo terna propietatū distinctio: cū sit tñ vna eadē q̄ in oīb⁹, vtpote sūma z vere eterna dilectio. Hūc itaq; ex hac veri z summi amoris speculatione possumus colligere: vtrū nam in illa diuinarum personarum pluralitate, quarta possit persona locum habere.

Unde rō manifesta conuincit q̄ quarta i diuinitate persona locū habere nō possit. Cap. xx.

6 SUperiora satis, pbāt atq; demōstrant, q̄ in diuinitate nō possit esse nisi vna persona q̄ sit a semetipsa. Hic etiā pōt diligens indagator veritatis indubitata rōne colligere: q̄ in illa mutua psonaꝝ charitate nō possit amor esse, q̄ non sit aut solū gratuit⁹, aut solū debitus, aut simul vtriq; debitus atq; gratuit⁹. Cōstat nichilomin⁹ de dictis tribus/ q̄ gratuiti amoris plenitudo, sit in solo vno: debiti vero amoris plenitudo, sit i solo altero: tam debiti q̄ gratuiti plenitudo, sit in solo tertio. Sed qđ ad ista dicem⁹: nunqđ ex his tribus aliud aliq̄d est, z aliud aliq̄d amor suus? Hūquid eoꝝ alicui aliud est esse q̄ diligere: diligere q̄ esse? Ubi q̄ est vera illa z sūma simplicitas, quā superius q̄siuim⁹, z inuenim⁹: z multa rationū attestatiōe, pbauim⁹? Oportet itaq; absq; dubio vt in sūma simplicitate idē ipsum sit esse qđ diligere. Erit ergo vnicuiq; triuz/ idē ipm̄ psona sua qđ dilectio sua. Nichil itaq; aliud erit plures i vna diuinitate psonas esse q̄ plures vnā eandēq; vtpote summā dilectionē habere: quin potius esse ex differentij ꝓprietate habeant. Nichil aliud est ibi psona ista q̄ dilectio summa hac ꝓprietate distincta. Nichil aliud persona altera q̄ dilectio summa alia ꝓprietate distincta: nec aliud aliud est psona tertia q̄ dilectio sūma tertia ꝓprietate distincta. Iuxta nūez itaq; propietatū/ erit z nūerus personarū. Cū ergo q̄libet psona (vt dixim⁹) est idē qđ amor suus/ z assignata singularum discretio: cōstat in solis iā dictis tribus/ sicut quartā propietatē, sic quartā personā nullaten⁹ sibi inuenire poterim⁹. Ne aūt aliq̄s nos parū intelligat/ z ea propter icō sulte reprehendat ea q̄ gratuitū/ vel debitū posuim⁹: non nos vtiq; latet q̄ hoc nō semp sub eadē significatiōe accipimus. Dicimus q̄ hic illū amare debet eo q̄ dignus sit. Dicim⁹ nichilomin⁹ q̄ vnus aliū amare debet: eo q̄ alicui⁹ doni/ vel beneficij merito debitorē reddiderit. Sic et gratuitū alias/ z alias: sub alia/ z alia significatiōe accipi poterit. Sed sub qua significatiōe vtrūq; hoc loco accipi volum⁹ ne calūnie locus pateat/ adiuncta descriptiōe determinauim⁹. Nemo aūt miret: nemo indigneť si ea q̄ de tanta ꝓfunditate sentim⁹/ verbis eloq̄mur quib⁹ possumus. Ecce iam explicauimus quomodo ad superiorem confirmationē ratio manifeste conuincit/ q̄ quarta in diuinitate persona locum habere non possit.

Ex nouissime posita speculatiōe q̄ multa possimus colligere. Capitulum. xxi.

VEruz huic nouissime speculationi velit qs in huiusmodi exercitatos ipsius habēs/ diligenter insistere: multa superi⁹ disputata z diuersis demōstrationibus probata poterit fortassis ex hac sola indubitāter colligere z pbabili assertione cōicere. Si qs vnū deū esse altius intelligit: ipm̄ summe beatū esse summeq; necessariū: summe beatū esse altius intelligit: ipm̄ summe beatū esse altius intelligit: ipm̄ summe beatū esse altius intelligit: ipm̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capita sexti libri.

Q; in vera diuinitate nichil sit iuxta donum largientis gratie: sed totum iuxta dotem, proprietatemq; nature. Capitulum primum.
Q; germanitas que est inter parentem et prolem, videri esse omnino inter ignascibiles, et personam de ipso principaliter procedentem. Capitulum.ij.
Q; in producenda prole diuersus modus sit pro diuersitate nature. Capitulum.iij.
Q; conuenienter obtinuit vsus, vt in illa trinitate vnus ex duobus diceretur pater, et alius filius. ca.iiij.
Quomodo certa et manifesta ratione tenemus: cur vnus patrem, alterum ipsius filium dicamus. ca.v.
Cum sit ceteris duobus commune de patre procedere: quid sit inter processionem vnius, et processionez alterius. Capitulum.vj.
Q; alia sit germanitas qua habet ad vnum: et alia quam non habet ignascibilis ad alium. Capitulum.vij.
Q; ille qui a patre filioq; procedit, eorum filius recte dici non possit. Capitulum.viij.
Qua ratione dei spiritus dictus sit, qui a patre filioq; procedit. Capitulum.ix.
Qua ratione procedens a duobus dictus est spiritus sanctus. Capitulum.x.
Qua ratione solus dei filius imago patris sit dictus. Capitulum.xj.
Qua ratione solus dei filius verbum sit dictus. ca.xij.
Secundum quem clarificandi modum solus filius clarificat patrem suum: vnde et merito dicitur eius verbum. Capitulum.xiij.
Cur spiritus sanctus dicatur donum dei: et vnde, et quomodo habeat mitti/vel dari. Capitulum.xiiij.
Quare speciali quodam dicendi modo potentia attribuitur ingenito: sapientia genito: bonitas spiritui sancto. Capitulum.xv.
Quare pater dicatur ingenitus: filius genitus: spiritus sanctus nec genitus, nec ingenitus. ca.xvj.
Quid sit patrem gignere: quid filium nasci de patre: quid procedere ex generatione: quid procedere sine generatione. Capitulum.xvij.
Item docetur alia ratione, quid sit patri filium generare. Capitulum.xviij.
Q; spiritus sanctus non sit imago vnigeniti: sed nec debeat eius filius dici. Capitulum.xix.
Q; ibi sit querenda imago paterna vbi est mutua conuenientia: non sine differentia aliqua: nec differentia aliqua, sine mutua conuenientia. Capitulum.xx.
Qua ratione dei vnigenitus dicatur figura substantie ipsius. Capitulum.xxj.
Q; ea que de ingenita et genita substantia secundum catholicam fidem a sanctis patribus accepimus, credere debeamus: quis q; vera sint interim per intelligentiam capere nequeamus. Capitulum.xxij.
Qua ratione conuici possit, quod ingenita et genita substantia catholica fides credit. Capitulum.xxiij.
Ex qua consideratione possumus colligere, q; geminatio persone posit esse sine geminatione substantie. Capitulum.xxiiij.
Ex qua consideratione, et quasi per exemplum confirmatur quod de trinitate, et vnitate a catholicis creditur. Capitulum.xxv.

Liber. VI.

De trinitate Liber sextus.

Q; in vera diuinitate nichil sit iuxta donum largientis gratie: sed totum iuxta dotem, proprietatemq; nature. Capitulum primum.

Duabus (vt dictum est) tantummodo personis constat esse cōmune a semetipsis nō esse, sed aliunde procedere: i quo illud adhuc videt ad q; erendū restare: vtrum nam idem procedendi modus sit tā in vna q; in alia: an pot⁹ vn⁹ in ista, et alius in illa. Materia satis modica, sed multum profunda, et diligenti inquisitione dignissima. Puto tñ ex ante tā dictis non mediocriter elucescere, qō possit ad huius perplexionis enodationē multū valere. Si q̄n inuisibilia dei (iuxta apostolū) per ea q̄ facta sunt intellecta conspiciunt: vbi profundū aliq̄d de diuinis q̄rit, merito ad illā naturā recurritur, vbi (deo operāte) dei imago depicta videt. Est aūt notissimū ad imaginē, et similitudinem dei hoiem factū. Et q̄uis incōparabiliter copiosior sit dissimilitudinis q̄ similitudinis rō: est tñ hūane nature ad diuinā nōnulla, imo multa similitudo. Possum⁹ itaq; (vt credo) in hoc diuine imaginis speculo cernere, immo et iuxta rōcinantis animi iudiciū discernere: q̄d ibi sit vel pro similitudinis ratiōe approbandū: vel pro rōne dissimilitudinis improbādū. Inuenim⁹ itaq; q̄n in hūanis personis, productio psone de persona nō est vbiq; vniformis. Nā si ad propagationis nre originē recurrim⁹, in ipso protoplasto videmus, q̄n alia fuit productio vtrorūis eius: et longe alia, multiq; diuersa, productio prolis ipsius. Illa supra naturā: ista cōm naturā. Illa cōm solā operationē creatricis gre: ista, secundū operationez nature. In diuina aūt natura nichil est, vel esse pōt ex operante gratia. Dō enī est ex sola operatione gratie, pro authoris de neplacito pōt esse/vel non esse. Sed tale aliq̄d nō pōt esse in ipsa diuinitate. Alioquī mutabilitas ei ineset, nec vera eternitatē haberet. Nichil itaq; ibi est iuxta donū largientis gratie: sed totū iuxta proprietatē exigētis nature. Sicut enim ignascibili naturale est ab alio nō procedere, sic sane ei naturale est de se procedentē habere.

Q; germanitas q̄ est inter parentē et prolem, videt esse omnino inter ignascibiles, et psonā de ipso principaliter procedentem. Cap.ij.

Naturalem itaq; in hoibus procedendi ordinez debemus diligenter inspicere: et quid diuinum in se simile habeat, cū omni sagacitate inquirere. Quo inuento, et cognito iuxta theologice discipline morem, pro similitudinis ratione dūtaxat ad diuina proprietatū nomina transsumere. In hūana itaq; natura videmus (sicut superius iā dictum⁹) q̄n productio sue processio persone de persona, alias nō tantūmodo immediata: alia tātūmō mediata: alia vero mediata simul et immediata. Immediata processio, est illa q̄ est prolis de vtrolibet parēte, q̄ sit nulla alia persona mediante. Mediata processio, est illa quā videm⁹ in solo hominis alicuius nepote, que nō fit nisi mediante ipsius prole. Est aūt ibi processio mediata simul et immediata, vbi contingit vnum eundem hoiem esse alicuius filium et nepotem. In humana natura mediata processio multiplex et multiformis est, q̄ in diuina natura omnino esse nō pōt. Secundū varium vero procedendi ordinem, et modum affinitatis, variantur et multiplicantur in humana natura grad⁹, et nomina germanitatis. Alia enim est germanitas quā habet homo ad filium: alia vero quā habet ad nepotē suum. Secundum quod dico de istis: intelligi potest et de aliis

De trinitate. Pars. I. Fo. xcix.

In tāta aūt germanitatū multitudine, primū locū tenet et principalē germanitas illa q̄ est inter parētem et prolem. Misi enī in humana natura illa processisset: ceterarū oīm oīno nulla fuisset. et si ceterarū omnium oīno nulla foret: nichilominus tamen absq; dubio ipa esse potuisset. Ubi autem cōtingit vnū eundēq; multos liberos habere: oēs vtiq; idipsum dicūtur vna et eadē ratione. Et si cōtingit vnum eundēq; hominē esse nepotem, et filium eiusdē persone, vtrūq; quidem dicit: non tamē eadem, sed diuersa valde ratione. Notandum autem q; Eua immediate producta est de substātia Ade: non tamen (vt supius iā diximus) secūdum operationē nature. Et inde est q; nec illa prolis illius: nec iste dicit parens illius. Sed vbi persona alicuius, producitur de substātia alterius: producitur in q̄ principali procedēdi ordine, et secūdum operationē nature solemus absq; dubio vnā ex his personam parentem: aliam, plem nominare. Quoniā igitur solemus iuxta diuinarum scripturarū morem, humane germanitatis nomina, p similitudinis rōne ad diuina transsumere: possumus nō incōuenienter dicere, q; illa germanitas est inter ignascibilem, et personam de ipso principaliter procedētem que est inter parentem et prolem. Processio enim illa persone de psona vsq; quaq; est immediata: et est secūdum principalem procedendi ordinem: et secūdum naturę operationem. Quod quia satis ex superioribus liquet, ampliori expositione non indiget.

Q; in producenda prole, diuersus modus sit pro diuersitate nature. Capitulum.iij.

Quod aūt diuersus sit modus in producenda prole pro diuersitate nature, crimine puto posse ambigere. Si autē scire volumus quis sit singularis ille, producendi modus in illo deitatis supereminēti, et supercelleti natura: ignascibilis bonitatē, sapientiā potētiam cogitemus, et citius fortassis inueniemus qđ querimus. Pro certo cui summe sapiēs bonitas ipsa: nichil oīno velle potest, et maxime circa diuina, nisi ratione (vt sic dicam) intima, et summa. Et si vere pstat eum oipotentem esse: quicq̄d ibi esse voluerit, erit pro voluntate. Nā si in solo voluerit nō poterit obtinere qđ voluerit, quomodo queso oipotens veraciter dici poterit: Erit q̄q; ei de se cōsubstātialem, et conformē producere rōne exigēte: idipsum immobiliter velle. Hoc, pculdubio erit ei prolem, producere: in eoipso sibi per oīa complacere.

Q; conuenienter obtinuit vsus: vt in illa trinitate vnus ex duob⁹ diceret pater, et alius filius. Cap.iiij.

Notādum q; in humana natura sexus geminat: et idcirco secūdum diuersum sexum germanitatis noīa variātur: parentē in vno sexu patrē: in alio dicimus matrē. Prolē in vno sexu filiū dicimus: in alio filiam noīamus. In diuina aūt natura (vt in cōmune nouimus) oīno nullus est sexus. Dignum ergo fuit vt ab eo sexu qui dignior esse cognoscitur/ad id quod omniū dignissimū est noīa trāsferrent. Unde ergo q; conuenienter obtinuit vsus: vt vnus ex duobus in trinitate diceret pater: et alius diceret filius. Sed ne in his aliq̄d a nobis indiscussuz remaneat, qđ infirmū audītē iuste mouere debeat: idipsum qđ de trāssumptione nominū dicimus, diligentiori adhuc cōsideratione discutiam⁹. Adhibeāt aliquis fortassis quare ad diuina inde transferūtur nomina vbi ratio similitudinis obuiat: et nō potius inde vbi habitudinū collatio ex nōnulla parte cōcordat. Non enim habet humana natura, vt filius, procedat de solo patre secūdum operationē nature. solus vnus homo in genere humano processit de sola mre sine carnali patre: nec tamen sine opatione nature. Si igitur indignū est germanitatis vocabula transferre ad diuina ex sola parte qua nōnulla similitudinis ratio alludit: quomodo congruum erit inde transsumere, vbi, proportionalitatis congruentia nulla occurrit: Notandū itaq; in primis, si merito in illa deitate dicit filius qui ab vno solo, procedit: si merito dicit pater a quo solo, et vnico origiuē trahit. admonemur ex his vocabulis q; principalis, pculdubio germanitas ibi est: quēadmodū hic in nostra natura oīno esse non potest. Ex his inq̄ vocabulis cōpellitur carnalis animo de diuina generatione nichil carnale sapere: sed ad altiorem intelligētiam corde ascēdere: et de tante, profunditatis mysterio nichil temere secūdum hominē iudicare.

Quomodo certa, et manifesta rōne tenemus cur vnū patrem, alterū ipsius filiū dicamus. Cap.v.

Sed vt ad illud recurrimus qđ superius iā indubitata ratione colligim⁹: quid ad huius pplexitatis enodationē sufficiat, elicere poterim⁹, si uimus, et inuenim⁹, q; id sit ignascibili de se, plem producere, exigente rōne hoc ipsum velle. Proculdubio si, propiatius ille Adā naturale haberet, vt pro volūtate etiā de se solo consubstātialē sibi, et per oīa conformē producere potuisset: principali nichilominus germanitate iungerent, et eisdem germanitatis noībus hic pater: ille filius recte dicerētur. Nam si oīno conformes essent: nec in sexu quidē discreparent. Elides ergo quomodo ex hac consideratione, ratio manifesta occurrit, et euidenter ostendit, q̄ conuenienter in illa persona trinitate ex duobus vnus ad alterū pater dicitur: alter ad vnum eundem ipsum filius noīatur. Ecce in tanti mysterij, profunditate, quomō in simulachro similitudinis diuine, et nostre infirmitatis consideratione eluceſcit quidē, nec dissimilitudo sine similitudie: nec similitudo sine dissimilitudine. Dissimilitudinis absq; dubio est, q; in nostra natura filius de solo patre, procedere nō potest. Similitudinis aūt, q; si hoc esse potuisset atq; cōtingeret, eadē germanitatis vocabula in simili germanitate singulis cōuenirent. Ecce iam (vt credo) certa et manifesta rōne tenemus, cur vnū patrem: cur alterū ipsius filium dicam⁹. Patre quidem illum qui est a nullo: filium vero ipsius, qui est ab ipso solo.

Cum sit ceteris duobus cōmune de patre procedere: quid sit inter processionē vnius, et processionē alterius. Capitulum.vj.

Habemus iā que sit germanitas vnius persone ad alterā: restat adhuc querēdum, quid sentiēdum sit de germanitate amborum ad tertiam. Existimabit fortassis ab aliquo, q; amboū filius merito dici possit, qui ab vtroq; immediate procedit. Sed si est filij filius, nūq̄d ignascibilis erit et pater, et auus: et ille ipsius erit ignascibilis, et nepos, et filius: Hec autē tāto sunt diligentiori indagatione inquirenda, q̄nto sunt occultiora, et necdū inuenīūtur rōcinationis enodatione discussa. Illud autem iam cōstat certissime, q; sit ceteris duabus psonis cōmune de ignascibili persona procedere. Querēdum itaq; imprimis iuxta intentionem, producentis: quid sit inter processionem vnius, et processionem alterius. Quis enim vteriq; procedat de volūtate paterna: potest tamē esse in hac gemina processione causa diuersa. Sed si mēte retinemus qđ superi⁹ ratiocinando inuenim⁹: in hac fortassis allegatione nō oportet nos diu/vel multū laborare. Manifesta nāq; ratio ibi euidenter deprehendit, q; ignascibilis cōdignum habere voluit: et pro volūtate habere oportuit, vt esset cui summū amorem impēderet: et qui sibi sum cū amorē rependeret. Nec solum condignū sed etiā cōdilectum habere voluit: et pro volūtate habere oportuit, vt cōsortem amoris haberet: ne vel aliquid sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

soli reseruaret, qđ in cõmune deduci potuisset. Cõdignũ itaq habere voluit, vt esset cui cõmunicaret magnitudinis sue diuitias. Condilectũ vero, vt haberet cui cõmunicaret charitatis delitias. Cõmunio itaq maiestatis fuit (vt sic dicam) causa originalis vnius. Cõmunio amoris videtur velut quedã causa originalis alterius. Quis igit vtiq; alcq; persone ꝓductio ꝓcedat (vt diximus) de voluntate paterna: est tamen in hac ꝓductione/vel ꝓcessione gemina ratio: alia z alia causa, z diuersa.

Qz alia sit germanitas quã habet ad vnũ: et alia quã habet ignascibilis ad alium. Cap. vij.

Interest autẽ multũ per omnẽ modũ inter velle habere condignũ: et velle habere condilectum. Videamus autẽ nunc quid horũ sit ꝓius: quid horũ vero posterius. Ꝓius aũt et posteri⁹ hoc loco intelligi volumus nõ temporũ successione, sed ordine nature. Quid est aũt velle habere condignũ, nisi velle habere quẽ intime diligat, z coequalitatis merito digne diligere debeat: Quid est vero velle habere condilectũ, nisi habere velle qui secum a suo dilectore pariter diligatur, z exhibiti sibi amoris delicijs secum fruat. Sed illud ꝓmũ potest cõsistere in sola personarũ dualitate. Istud autem posterius oĩno subsistere nõ potest sine personaꝝ trinitate: cẽtum vero ad ordinem nature ꝓior est dualitas, cẽ trinitas. Nã vbi est trinitas, nõ potest deesse dualitas: potest autẽ dualitas esse etiã vbi contingit trinitatẽ deesse. Constat itaq; naturaliter ꝓius dilectũ esse cẽ condilectũ habere. Quãtũ ergo ad nature ordinẽ, principalior est, ꝓcessio illa cui inest principalior ꝓcedendi causa. Scimus autẽ q; secũdum ordinẽ processionis, erit, pcl. dubio z ordo germanitatis. In humana ꝓ certo natura ꝓmũ locum tenet germanitas illa q̃ est hois ad filiũ: secũdum autẽ illa que est hominis ad nepotẽ suũ. tertiũ locum tenet, quã homo quilibet ad suum pronepotẽ habet. z consequẽter quidem in consequẽtibus videre licet. Quid autẽ in hac nostra natura facit hos differẽtes germanitatis gradus: nisi diuersus in diuersis ꝓcedẽdi modus: Nã vbi nõ est in pluribus ꝓcedẽdi multiformitas: nec vlla in germanitate diuersitas. Cõtingit nãq; vnum eundẽq; hoiem habere liberos plures: sed ꝓpter eũdem procedẽdi modũ vna est germanitas quã habet ad oẽs. Sed vtiq; sic ꝓ simili vel dissimili modo ꝓcessionis variatur ꝓcul dubio et qualitas germanitatis. Sed iã luce clarius cõstat, q; vterq; duorũ de patre ꝓcedat. Est tamẽ alius ꝓcedendi modus in vno: z alius ꝓcedendi modus in alio. Oportet ergo vt alia sit germanitas quã habet ad vnũ, et alia quã ignascibilis habet ad alium.

Qz ille qui a patre filioq; procedit, eorum filius recte dici non possit. Cap. viij.

Principalior autẽ est illius processio ꝓ modo nature, quẽ constat ab ignascibili solo ꝓcedere. Vbi vero est ꝓncipalitas ꝓcessionis, ibi z principalitas germanitatis. Obtinet autẽ principalem locum germanitas illa q̃ est patris ad filiũ. Merito ergo (vt superius iam diximus) filius ipsius dicit, qui ab ignascibili principaliter ꝓcedere cõprobatur. Sed si alia germanitas est quã ignascibilis habet ad vnũ: z alia (vt iam ꝓbauimus) quã habet ad alium. si vnus ex his eius filius veraciter dictus est: alius ipsi⁹ filius veraciter dici nõ potest. Quid est enĩ dictũ vnũ alterius esse filium, nisi principali germanitate illi esse cõiunctũ: Sed ille q̃ tertia in trinitate persona est, principali (vt ꝓbauimus) germanitate ignascibili coniũctus non est, vnde nec eius filius recte dici potest. Sed scimus (sicut sufficiẽter in superioribus ꝓbauimus) q; ille i trinitate tertius ꝓcedit a ceteris duobus. Si igit nõ est filius vnius: nec erit filius alteri⁹. Nã prorsus vno eodẽq; modo ꝓcedit tam a patre, q̃ a filio. Siquidẽ vtrobiq; vna eademq; est per omnia ratio. Sed quoniã hoc satis ex supioribus patet, eadẽ explicare nõ oportet. Sed si nõ est filij filius, nec pater filij erit ipsius auus: nec ipse nepos illius. Sed inter germanitatem que est patris ad filiũ: z illam q̃ est eiusdem ad nepotem suum, nulla occurrit media in humana natura. Que ergo queso erit germanitas illa quã habet pater z filius, ad eũ que est tertia in trinitate ꝑsona: Nec in humana natura omnis ꝓcessio persone de persona, principalis quidẽ est que fuerit immediata: aliter aũt cõtingit (vt iã euidentissimũ est) in natura diuina. Nã aliã ibi inuenis q̃ est immediata z principalis: aliã autem q̃ est immediata, nec tamen principalis. Quoniã igitur q̃ sit immediata, nec ꝓncipalis in humana natura oĩno non est, ex humanis ad diuina vocabulum eiusmodi germanitatis transsumi nõ potest. Videsne certe q; ad exprimẽdã germanitatẽ patris et filij ad eam personam que ab vtroq; procedit: vsurati eloquij inopia omnino deficit.

Qua ratione dei spiritus dictus sit, qui a patre filioq; procedit. Capitulum. ix.

Cum ergo ꝓ more nostro germanitatis vocabulũ aptari non potuit: q; in scripturis diuinis spiritus dei vel spiritus sanctus dicit, penitus ꝓter similitudinis rõnem non fuit. Dictus est spiritus qui ab hoie procedit: z sine quo homo oĩno non viuit. Sed si ꝓ hui⁹ similitudine ille de quo loq̃mur spũs dei dici asseritur: forte alicui hec adnominatio cẽtũ ad illũ nimis peregrina videbitur. Spiritũ sanctũ qui ꝓcedit ab hoie, constat ipsi hominẽ substãtialem cõ esse. Spiritus autẽ dei ei a quo ꝓcedit ꝓ certo est consubstãtialis: et oĩno per oia equalis. Quid tamẽ mirũ si ꝓ similitudinis ratione dicit spiramen patris z filij, qui in diuinis scripturis dictus est digitus dei: In eo aũt q; dei digitus dicit, nulla inequalitas notatur: sed ad aliquã ꝓprietatis siue similitudinẽ refertur. Digitũ sane ꝓtendimus, cũ aliquid alicui ad oculũ ostẽdere volumus. Quãdo igit de⁹ aliquid interna z occulta sapiẽtie sue spiritꝰ sui illustratione revelat: quid aliud cẽ quod videri vult digito suo demõstrat: Nã pater quidẽ et filiꝰ vnus idẽq; per oia deus: spiritꝰ inspiratione docet nos de oibus. Nõne magister veritatis spiritũ sanctũ diuinũ esse spiramen, velut ꝓ similitudinẽ docuit: quãdo discipulis apparẽs insufflauit, z dixit. Accipite spiritũ sanctũ: Sicut supius dixim⁹, spũs de homine procedit: z sine ipso homo oĩno non viuit. In eo igitur q; spiritus sanctꝰ spiritus dei dicit, eterna de eo qui eternus est processio denotat. Immo et in eoipso qđ est ei de deo eterna ꝓcessio: in eoipso inq; intelligi datur q; de⁹ consubstãtialis sit: q; de deo ꝓcedere, z eternitatẽ habere nõ potest qđ deus nõ sit. Quõ autẽ singularis quedã ipsius ꝓprietas exprimat in eo qđ dei flamen, vel spiramen, vel dei spũs dicit: in sequẽtib⁹ cõmodius explicabit.

Qua ratione, ꝓcedens a duobus, dictus est spiritus sanctus. Capitulum. x.

Ad profundiorẽ intelligẽtiam nos vocat: z magno mysterio non vacat, q; ille qui ꝓcedit de duobus (vt diximus) dictus est spiritus sancꝰ. Nã pater spiritus est: z filius spiritꝰ est, sicut ex euãgelio didicimus: quoniã spiritus est deus. similiter et pater sanctus est: z filiꝰ absq; dubio sanctus: et vtrũq; de vtroq; veraciter dici potest. Nõ ergo vtriq; pari rõne conuenit, quomodo solus ille quasi ꝓprium nomẽ accepit: Sed appropriatio eiusmodi denotationis oĩno nõ videt esse ꝓter rationem exprimende cuiuscũq; proprietatis.

Si vero simile qđ habet diuine ꝓprietatis spiritus ille qui de humano corpore ꝓcedit, et est corporalis: cur non multo magis spiritꝰ ille qui de spiritu humano procedit, et est spiritualis: Quis est enĩ spiritꝰ ille qui de corde humano in alijs leuiꝰ in alijs vehemẽtius spirat: In his tepidius: in illis ardẽtius flagrat: nisi intimꝰ animi affectꝰ, et estuãtis amoris impulsus: Hinc est q; illi quidẽ dicitur vnũ spiritũ habere, vno spiritu incedere, quibus inest vnum cõsilium, idem ꝓpositũ: qui idem amãs, idẽ affectat: et pari voto desiderat. Sed spiritus iste spiritualis tũc veraciter sanctus est: tũc veraciter sanctꝰ dici potest, quãdo pietate impellit, et secũdum veritatem mouetur. sine hoc spiritu nullus spirituũ est sanctus/neq; spiritꝰ humanus/neq; spiritꝰ angelicus. Spiritus enĩ humanus tũc ꝓcul dubio sanctꝰ esse incipit/quãdo qđ pietatis est diligit: qđ impietatis detestatur/z odit: hic vtiq; pietatis affectus. Hic sane spiritus quãdo spirat/de multorũ cordibꝰ facit in multis cor vnũ/et animã vnam. Ad huius itaq; spũs similitudinẽ qui ꝓcedit/z spirat de multorũ cordibus/dictus est spiritꝰ sanctus ille qui in trinitate personarum procedit ex duobꝰ. Quis enĩ dubitet (nisi summa insania ductus) q; in patre z filio sit idẽ pietatis affectus/z amor veraciter idem et vnus: Hic igitur amor qui ꝓmunis est ambobus/dictus est spiritus sanctus. hic est ille qui a patre z filio sctorũ cordibus inspirat: iste per quẽ sanctificatur/vt sancti esse mereãtur. Sicut spũs humanus vita est corporũ: sic spiritꝰ iste diuinꝰ vita est spirituũ. Ille vita est sensificans: iste vita est sctificãs. Merito ergo spũs sctus dicit/sine quo nullus spiritꝰ sanctus efficit. Habet itaq; nomen ex re: habet nomen ꝓ rationis similitudine.

Qua ratione solus dei filius imago patris sit dictus. Capitulum. xi.

Hoc itaq; nomen qđ ei⁹ spiritus sanctꝰ soli vni quasi ꝓprium attribuit: cuius iuxta rationẽ substãtie oibus cõmune videatur. Notãdum q; sunt quedã ꝓprietatũ nomina que nulla ratione possunt cõuenire nisi vni soli persone. Hinc est q; solus vnus dictus est pater: solus vnus dictus est filius, sicut superius iã satis ostẽdimus. Hinc est q; solus dei filius imago patris dicit. Hinc item q; solus ipse verbũ denoiatur. Fides catholica fatetur, z ratio multiplex attestatur: q; qualis pater, talis filius, talis spiritus sanctus. Absq; dubio vterq; patri cõsimilis: vterq; patri per oia coequalis. Si sapiẽtiam, si potentiam penses, si bonitatẽ si beatitudinẽ cogites: nichil maius in vno, nichil minus in altero omni cẽnota ambiguitate reperies. Si igit dei filius recte dictus est imago patris, ꝓ ratione expresse in eo similitudinis: cur nõ etiam spiritus sanctus imago patris recte dicit, cum vtriq; similis, z coequalis inueniat? Sed huius questionis nodũ (vt credo) citius soluimus, ad ꝓprietatũ considerationem recurrimus. Cõmune est oibus (vt superius iã diximus) oẽm plenitudinẽ habere, commune patri z filio tam habere, cẽ dare. ꝓprium autẽ spiritui sancto habere, nec alicui dare. In hoc igitur solus filiꝰ expressam in se patris similitudinem habet, et imaginem tenet: q; sicut diuinitatis plenitudo manat de vno, sic et eadẽ plenitudinis largitio manat de alio. Nec minus aliqđ, nec alio modo accipit spiritꝰ sanctꝰ ab vno cẽ ab alio. Nulla aũt persona oĩno a spiritu sancto plenitudinẽ diuinitatis accipit, z iccirco imaginẽ patris in se ipso nõ exprimit. Ecce habes cur imago patris dicatur solus filiꝰ: et nõ etiam spiritus sanctus. Sed hoc ipm qđ diximus, ꝓpter simpliciores adhuc expressius: vel (vt sic dicam) grossius loquamur. Imago iuxta cõsuetudinem humanã, magis solet dici ꝓpter similitudinẽ extrinsecã, cẽ ꝓpter similitudinẽ intrinsecam. Ecce hois imaginẽ dicimus statuam aliquã: et hoc vtiq; ꝓpter solã similitudinẽ extrinsecã. Nam si interiora statue cogites: non tam similitudinem, cẽ dissimilitudinẽ inuenies. Est igitur de illa ꝑsonarũ trinitatẽ aliquid loquamur iuxta humanũ modũ: quasi intrinsecus cuiq; est qđ est apud semetipm: quasi vero extrinsecus est habitudo quã habet ad alium. Eandẽ autem habitudinẽ quã habet pater ad spiritum sanctũ: eandẽ inq; constat habere z filium. Quoniã igitur patris habitudinẽ in plenitudinis sue largitione preferre videtur: recte solus filiꝰ patris imago noiatur. Nã spiritꝰ sanctꝰ nec patris, nec filij imago dicit: quoniã in habitudine quã diximus, neutri assimilat. Ecce in tanta mysteriorum ꝓfunditate vbi clare videre nõ possumus: similitudinũ attrectatione palpamus. Sed nec illud pretereũdum, q; iccirco fortassis nõ immerito spiritus sanctus dicitur: vt eoipso false opinioni obuietur. ne quis ꝓpter predictam eius ꝓprietatem, de eius benignitate minus digne sentire videatur.

Qua rõne solus dei filiꝰ verbũ sit dictꝰ. Cap. xij.

Tam si querat qua ratione solus dei filius verbum dicatur, ex ꝓprietatum nichilominus cõsideratione hoc ipsum eliciẽdum videtur. Ecce dicamus qđ ꝓferentis verbũ: sensus, z sapiẽtie ipsius a quo ꝓfertur solet esse indicatiuũ. Recte ergo verbũ dicitur, per quẽ patris qui fons sapiẽtie est notitia manifestatur. Sed ad ista fortassis respõdes, z dicis: quia nomen patris manifestat non solũ per filium, verũetiam per spiritum sanctũ: siquidem ipse spiritꝰ sanctus est illa vnctio que nos docet de oibus. Ipse qui nos oĩa docet, suggerit, z in omnẽ veritatẽ introducit. Si iuxta hãc rationem verbũ dicitur filius: cur non similiter verbũ dicat etiã spiritus sanctus: Addamus itaq; quia verbũ nascit de corde solo, et ipso ꝓpalatur, ꝓferẽtis intẽtio. Jure igit solius patris sola genitura verbum noiatur, per qđ ipse qui principalis est sapiẽtia manifestatur. Juxta hoc itaq; nuncupatio verbi ꝓ similitudinis ratione videtur conuenire filio soli. Sed adhuc fortassis iterum dicis, quia aliud videtur esse verbũ cordis/et aliud videtur esse verbum oris: illud de corde oritur: illud vero ore ꝓfertur. Illud interius latet: per istud cordis cognitio patefieri solet. Et neutrum eorum vtrãq; dictarum ꝓprietatum habet: sed vna vni⁹: altera videt alterius. Sed dico quia si subtilius pense, idem verbũ esse inuenies et qđ corde concipitur, et qđ voce ꝓfertur. Quid est enĩ vox nisi verbi vehiculũ: vel si magis placet verbi indumẽtũ: Nunqđ est alius aliquis homo indutus: z alius aliquis cũ fuerit exutus: Nunqđ queso verbum qđ ore ꝓfers, ꝓferre potuisses nisi ipm ꝓius ꝓ cogitationẽ in corde habuisses: Et cum verbũ ꝓlatum ab auditore fuerit intellectum, nõne idem verbum incipit esse in corde suo qđ ꝓius erat in corde tuo: Si vero aurẽ haberet ad locutionẽ cordis quẽadmodũ habet ad locutionẽ oris: nõ oĩno op⁹ haberet vt ei exterior locutio fieret. Ex his (vt credo) patenter intelligis, q; idem verbũ est oris qđ cordis, sed in corde est sine voce: in ore vero et voce. Absq; dubio vna z eadẽ veritas corde cõcipitur: verbo, ꝓfertur: auditione addiscitur. Verbũ eẽ habet ex solo corde: auditio aũt ab vtroq; Quoniã ergo verbũ de solo corde, ꝓcedit: et per ipm cordis sagacitas innotescit: recte a simili dei filius verbũ patris dicit per quẽ paterna claritas manifestatur. In patre oĩs veritatis cõceptio: in eius verbo oĩs veritatis ꝓlatio: in spiritu sancto omnis veritatis auditio: iuxta hoc qđ in euãgelio legitur de ipso. Non enĩ loquetur a semetipso: sed quecũq; audiet loquetur. Nõ igitur pater potest dici

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbum qui nō est ab aliquo: sed nec spiritus sanctus qui non est ab vno solo. Sed solus filius qui est ab vno solo a quo emanat ois veritatis manifestatio. De hoc verbo habes in psalmo. Eructauit cor meū verbū bonū. In hoc verbo loquit pater spiritui sancto. In hoc loqtur spiritui creato, angelico, z humano. Locutio autē scōm superius dicta, alia intrinseca: alia extrinseca. Intrinseca vero est illa quā capit solus spiritus sanctus: extrinseca est illa quā capit spiritus creat⁹. Et sicut interior locutio in nobis fit sine humani flatus coopatione: exterior autem oīno non fit nisi ipo cooperāte: sic sane in illa supeminenti natura, interna illa locutio agitur authore patre solo. Nam solus pater dicit: solus spirit⁹ sanctus audit. Exterior autē locutio peragitur authore etiā flamine diuino, hoc est spiritu sancto. Hinc est etiā q idē spiritus nūc flamen: nunc spiramen: nūc spiritus dei dicit: per quē spīritibus angelicis, z spīritib⁹ humanis dei verbum inspirat. Ecce habes quod superius proposuimus: cur vnus solus in trinitate dictus sit dei spiritus: habes nichilomin⁹ cur verbum dei dictus sit solus filius.

Secūdum clarificandi modum solus filius clarificat patrem suum: vnde z non immerito eius dicitur verbum. Capitulum. xiij.

Ecce dum vnā questionem soluere laboramus, aliam incidēter incurrim⁹. Diximus q dei filius verbū dicitur, eo q ipse paternā claritatē loquitur: z qualis vel quāta sit, per ipm manifestatur. Sed sicut filius clarificat patrē suum: nōne z pater reuelatione sua clarificat filiū suū? Iuxta hoc qō ipse filius ait ad Petrū: beat⁹ es symon bariona, quia caro et sanguis nō reuelauit tibi, sed pater me⁹ qui in celis e. Sed artēde ne forte secūdum quēdam clarificādi modū filius clarificet patrem suū: secūdum quē tamen modum pater nō clarificat filium suum. Est em filius a patre suo: nō autē pater a filio. Apparet itaq in filio paterne, ppie tatis gloria quāta sit, qui filiū talem z per oia sibi equalē et habere voluit, et potuit. Quāte benignitat: quāte dulcedinis: quāte beniuolentie fuit, q de magnitudinis sue diuitijs nichil sibi soli reseruauit: nichil habere voluit qō non illi cōmunicauerit. Ecce habes singularē quēdā clarificādi modū, secūdum quē filius clarificat patrem suū. Sed forte ad hec obijcis, z dicis: quia eodē clarificandi modo pater clarificatur etiā a spiritu sancto. Sicut enim filiū coadesse sibi voluit, vt haberet cui cōmunicaret magnitudinis sue diuitias: sic et spiritū sanctū coherere sibi voluit, vt esset cui communicaret charitatis sue delitias. Utrūq paternam gloriā loquit: in vtroq paterna ppietas declaratur. Sed nota q predicta paterne ppietatis clarificatio quā habet pater in filio: nō est ei cōmunis cū aliquo: quoniā filius est a patre solo. Illa aūt clarificatio que relucet in spiritu sancto: nō est declaratio paternitatis: nec est solius patris, sed est ei cum suo filio cōmunis. Hā spiritus sanctus nō est a patre solo: sed prorsus pari modo tam a patre qz filio. Recte ergo filius verbum, vel lingua patris dicitur: in quo solo iuxta predictum modū paternitatis gloria declaratur.

Cur spiritus sanctus dicatur donū dei: et vnde, vel quomodo habeat mitti, vel dari. Cap. xiiij.

Diligenti cōsideratione dignum videtur, qua ratione spiritus sanctus donum dei dicat. Sicut in superioribus euidēti explanatione ostēdimus: in patre ē plenitudo amoris gratuiti: in spiritu sancto plenitudo amoris debiti: in filio plenitudo amoris debiti simul z gratuiti. Quomodo autē hec oia oporteat intelligi: satis ibi diligenter expressi. In illa vero summe simplici natura vbi nō pōt esse cōpositio aliqua: p certo non est aliud aliqd spiritus sanctus, z aliud aliqd amor ipsius. Quid itaq est spiritus sancti datio/vel missio, nisi debiti amoris infusio? Spiritus sanctus ergo tūc homini diuinitus datur: quādo debitus deitatis amor menti humane inspiratur. Cum em hic spiritus spiritū rationalē intrat: ipsius affectū diuino ardore inflāmat, z ad ppietatis sue similitudinē transformat, vt author suo amorē quē debet exhibeat. Quid em est spirit⁹ sanctus nisi ignis diuinus? Omnis em amor est ignis: sed ignis spiritualis. Nō ignis corporalis circa fe..um: hoc agit hic ignis de quo loquimur circa cor fedū, frigidū, z durum. Hā ad hui⁹ ignis immissionē, animꝰ humanꝰ oēm nigredinem, frigiditatē, duritiam paulatim deponit: et totus in eius a quo influ natur similitudinē transit. Hā ex succensione ignis diuini, incand..scit: totus exardescit, pariter et eliquescit in amorē dei. Iuxta illō apli: charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctū qui datus est nobis. Sed cur queso dicitur p spiritū sanctū, magis qz per patrem z filium? Sed scimus quia pater authorē/vel datorem nō habet: vnde nec nisi gratuitū amorē hre valet. Filius aūt (vt superius dictū est) habet amorē tā gratuitū qz debitum. In diuino itaq amore ppietati filij, vel ppietati patris ꝓformari nō possumus: qui simul vtrūq, vel saltem solū gratuitum amorē erga deum habere non valem⁹. In quo ergo queso creatura creatorē suū gratis diligere valet, a quo habet totū qō habet? Inquātū igit author noster debitum amorē reddimus, intantum pro certo spiritus sancti ppietati ꝓfiguramur. Ad hoc nāq homini datur: ad hoc illi inspiratur, vt illi inquātum sibi possibile est cōfiguretur. Mittitur aūtē hec datio, vel datur hec missio simul e..pare modo tam a patre qz a filio. Spiritus nāq sanctus ab vtroq habet totum qō habet. Si igitur ab vtroq habet esse, pos..: z velle, merito cum dicuntur mittere/vel dare a quibus accepit vt possit, et velit venire, z nobis inesse.

Quare speciali quodam dicendi modo potentia attribuitur ingenito: sapientia genito, bonitas spiritui sancto. Capitulū. xv.

Licet me hoc loco repetere, quod recolo me alias scripsisse. Quare speciali quodā dicendi modo potētia attribuitur ingenito: sapientia genito: bonitas spiritui sancto. Quid sit potentia: quid sapiētia: quid bonitas, vel charitas, oēs in promptu nouim⁹, z quotidiano experimēto ꝓbauimus. In his itaq q manifesta, z nobis nota sunt: erubescimur (ni fallor) ad eorū notionem que humane capacitatis modū excedunt. In tribus em his, forma quedam, z imago summe trinitatis exprimit. Et quoddā nobis velut speculū, ꝓponitur, vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciātur. Que igitur sunt in trinitate ista, respōdent huic que sunt in trinitate illa. tria, tribus, similia, similib⁹. prosōpa, ꝓprijs. singula, singulis. Videlicet⁹ qz pōt esse multiplex potētia, etiā vbi nulla est, vel esse potest sapientia. Taceo de elemētis/vel quibuslibet reb⁹ insensatis. In rebus etiā animatis/z brutis est potētia audiendi/videndi: potentia ambulādi/comedēdi et bibendi: z cetera hmōi. In his vero nulla sapiētia est: nulla naturaliter iesse pōt. Constat ergo qō superius dictū iam est, quia potest esse multiplex potētia vbi nulla potest esse sapientia. Ecōtra autem vbi nulla potētia est, nulla sapientia inesse potest. Hā posse sapere, absqz dubio est aliquid posse. Nat itaq esse posse/non sapiētia potentie: sed potentia sapiētie. Iō Constat q ille lucifer qui mane oriebatur multam habet potētiam: multā sapiētiam: sed nullam oīno voluntatem

bonam. Bona aūt est bene velle, quid est em bonitas nisi bona voluntas? Testis itaq lucifer ille obduratus in sua peruersitate, q possit esse multiplex potentia, simul z multiformis sapiētia, vbi nulla manēt bonitatis vestigia. Econtra aūt nulla bonitas inesse poterit, vbi sapientia/vel potentia oīno defuerit. Hā posse bene velle, est aliqd posse. Sapiētie vero est discernere inter bonū et malum. et sine huiusmodi discretione, nescit voluntas quid sit eligēdum. Vt possis ergo bonitatē habere, oportet vt scias et valeas bonum eligere. potentia dat posse: sapiētia dat nosse: sine quib⁹ bonitas nō prodit ad esse. Cōstituit itaq suum esse bonitas vera, tam a sapiētia, qz a potentia. In hac itaq rerum trinitate sola potentia nō est de reliquarum aliqua. Sapientia aūt est de potentia sola. bonitas vero de potētia simul et sapiētia. Videsne certe quomodo in hac rerum trinitate exp..esse sunt ppietates trinitatis illius summe z eterne. Ibi est persona ingeniti que nō est ab alio aliquo. Ibi est psona geniti q est ab ingenito solo. Ibi est psona spūs sancti que est tā ab ingenito qz a genito. Quoniā ergo in potentia exprimit ppietas ingeniti: speciali quodā considerationis modo merito ascribit illi. Sed quoniā in sapiētia exprimitur ppietas geniti: merito z illa iuxta eundē modum ascribitur ipi. Item quia in bonitate propietas spiritus sancti inuenitur: merito z ei bonitas specialis assignat. Ecce quō ex hac rep trinitate surgit cōsideratio, ex qua p exemplū ostenditur: qualiter intelligi valet qō de diuinis ppietatibus legitur.

Quare pater dicatur ingenitus: filius genit⁹: spiritus sanctus nec ingenitus, nec genitus. Cap. xvj.

Quare aūtē pater dicatur ingenitus: filius vero genitus, perfacile est videre, nec eget laboriosa expositione. Sol⁹ pater a nullo alio est: z ideirco genitus nulla ratione dici potest. Hā si genitus esset, ipsum quod est ab alio accepisset. Merito ergo ingenit⁹ nomen accepit, qui ab alio aliquo originem non habuit. Si vero filiū non genuisset, pater nullatenus dici debuisset. Q aūt filium ab eterno habuerit, ex predictis iam patuit. Filius itaq quē ab eterno habuit, ab eterno genit⁹ fuit: z merito dici debuit qō ab eterno esse accepit. Ergo dicit genitus: nec solum genitus, sed etiam vnigenitus. nā in trinitate nō est nisi vnus filius. Germanitatē itaq illam quā habet pater ad filium: nec pater, nec filius habet ad spiritum sanctū. In humana natura vbi psona de persona gignit: vnus pater: alter filius noiatur. Recte ergo spiritus sanctus genitus nō dicitur: ne qui filius nō est, filius putetur. Nec tamen ingenit⁹ dicit: ne eoipso is qui ex semetipso non est aliunde habere originem negetur. Nomen em geniti: quādoqz strictius: quādoqz largi⁹ accipim⁹. Nō enim oībus que gignere/vel gigni dicimus, eadem secūdum vsum loquēdi germanitatis vocabula attribuim⁹. Cum homo hoiem gignit: hunc parētē: illum prolem: hūc patrem: illum filium: hūc genitorem: illū genitum nouma loquēdi dicere cōsueuit. Arbor ramū gignere dicitur: nō tamen arbor parens: nec ramus ples illius nominat. Ramus florem gignit: nec tamē ille pater, hic filius dici consueuit. Vermis ex fructu gignit: nec tamen hic genitor, ille hui⁹ genit⁹ nominatur. Ecce vermē scōm vnam acceptionem genitum dicimus: z secūdum aliam acceptionē genitum negamus. Generatio autem quādo large accipit: nichil aliud videtur esse qz ꝓductio existentis de existente secūdum operationē nature. Productio vero que secūdum nature operationem nō est, generatio iuxta vsum dici nō potest. Eua de Adam scōm opationē nature nō est producta: z ideirco nō dicit generata. Quedam autē naturalis ꝓductio: predicta illa germanitatis

nominis suscipit: quedā (vt iam diximꝰ) oino non suscipit. Quoniā igit ꝓductio spiritꝰ sancti (prout diximus) talis non est vt debeat dici filiꝰ: merito quidē non dicit genitꝰ. Sed quia eius ꝓcessio secūdum naturē ꝓductionem est, nō debuit dici ingenitus. Rationabiliter itaq (sicut iā diximus) genitus nō dicitur: ne qui filius non est, filius esse credatur. Rationabiliter nichilomin⁹ ingenitus nō dicitur: ne in hoc naturalem originem habuisse negetur.

Quid sit patrem gignere: quid sit filiū nasci de patre: quid ꝓcedere ex generatione: quid procedere sine generatione. Capitulum. xvij.

Quantū ad humanā spectat naturā, substātialem sibi de seipso producere, idem videtur esse qō prolē gignere, qō filium generare. In natura vero diuina si bene ꝓpenditur, multo aliter inuenitur. Pater siquidē tam filiū, qz spiritum sanctū de seipso ꝓdicit: vterqz autē sibi cōsubstantialis existit. Et tamen vterqz eiꝰ filius dici nō potest: quoniā vtriusqz ꝓductio vniformis nō est. Si enim vtraqz vniformis esset, vna secūdū ordinē nature altera principalior non fuisset. Q aūt vna principalior altera sit, superior disputatio inuenit. Scimus aūt quoniā in propagatione humanarū personarū multiformis est modus, secūdū diuersos germanitatis gradus, sicut supius iā diximus. Hā alius est procedēdi modus filij de patre suo: aliꝰ nepotis ab auo: alius aūt pronepotis a proauo. Oō vero dico de istis: videri potest z in reliquis. inter oēs em procedendi modos constat primū locum tenere, z ceteris principaliorem esse illum ꝓcedendi modū qui est filij de patre. Hā vbi iste nō precesserit: ceteroz nullus existendi locum oīno habebit. Quādo autem trāsumūtur nomina de humanis ad diuina, cōstat vtiqz hoc fieri similitudinis gratia. Iuxta id qō in apostolo legitur: qz inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciūtur. Juxta rationē ergo similitudinis proposite: quid aliud intelligit cum deus dicitur deū gignere: pater deus deum filium generare: quid inqz aliud oportet intelligere, qz illum qui ꝓducit aliū de se procedentem, iuxta principalē procedendi modū producere? Credimus, z rationis attestatione cōsecuti sumus patrē gignere: z quod consequēs est filium nasci de patre. Creditur ex generatione esse ꝓcessio filij: sine generatiōe esse ꝓcessio spiritus sancti. Si queris quid sit deū diuinam personam gignere, de se sibi cōformem et consubstātialē secūdum principalem ꝓcedendi modū producere. Queris quid sit filium nasci de patre: hoc est vnum de altero secūdum principalem ꝓcedendi modū procedere. Ex generatione ꝓcedere, idem videtur quod in ꝓcedēdo principalem ꝓcedendi modum habere. Sine generatione ꝓcedere, idem videtur qō in procedendo principalem ꝓcedēdi modū omnino nō habere. Generationē/nativitatem/ꝓcessionem per omnia oportet intelligere: ꝓ modo et dignitate tāte excellentie, z propietatis supeminentis nature. Si igitur queris quis sit ꝓducēdi modus: ille procerto quē supius iam diximus. Producendi ꝓcludubio qui est ipsa oipotentia, idem erit de se aliū producere, qō ex ordinatissima causa idem velle. Ex principaliori aūt causa id velle, idem erit qō generare. Hā cum vterqz ꝓcedendi modus cōstet in volūtate: diffūt tamē pro causa alietate. vnde z in causa principaliori, cōstat principalior modus ꝓcedēdi. Multis sup his que diffusius iā diximꝰ, audire vbū abbreuiatū: Ingenitū velle habere de se sibi conformem atqz cōdignum, idem michi videt quod gignere filiū. Item genitum qz ingenitum velle habere condilectum, idem videtur qō producere spiritum sanctum. In illo nota cōmunionem honoris: in isto cōmunionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

amodis. Ꝺ autem cõformem diximus, diligens lector querat attẽtius: ne forte ad id referri valeat, vel debeat, in quo iurta quãdam proprietatum cõformitatem solus filius patris imaginem portat.

¶ Item docetur alia ratione, quid sit patri filium generare. Capitulum. xviij.

SIcut iam superius notauimus: paupertas humane loquele cõpellit nos sepe dictionũ significationẽ variare. Hinc est illud (vt tã diximus) ꝙ generationis significationem modo extendimus, modo restringim⁹. quod dictũ est de generatione: idem dicimus ⁊ de ꝓcessione. Ꝺ enim dicimus ꝓcedere: nõ vtiqꝫ solemus vniformiter accipere. Quãtũ ad generalem acceptionẽ, idem esse videtur gigni, qđ existens de existenti secũdum naturalem operationem produci. Iurta hãc acceptionem solus in trinitate pater ingenit⁹ dicitur: spirit⁹ sanctus ingenit⁹ esse negatur. Productio autem existẽtis de existẽte, pro diuersis naturis, pculdubio inuenitur eẽ multiformis. Ꝓre ceteris autem oĩbus pro dignitate nature, ille, pductionis modus precipuus videtur, qui secũdũ naturalem (qui inanimatis inesse nõ potest) appetitum agitur, et secũdum quẽ solum genitor et pater dicit ille qui generat, genitus, ⁊ filius ille qui generatur. Iurta hanc cõsiderationem possumus dicere, ꝙ idem videt esse naturalis, pductio animãtis de animãte in cõformitatem substantie, qđ parenti prolem generare. Non autẽ omnis productio animãtis de animãte scõm operationẽ nature, potest in hac diffinitione concurrere. Vermis enĩ cum ex homine nascitur, quis eũ hominis prolem, vel hominẽ ipsius parẽtem fateatur. Sciendum est autem ꝙ si homo nõ peccasset: si nature sue integritatem seruasset: in, pducenda prole duceretur quidem non tam secũdum appetitũ animalem, q̃ secũdum ꝓsensum rationalem. Esset itaqꝫ homini in generis sui, ꝓpagatione: nõ tam appetitiua q̃ votiua productio prolis iurta conformitatem imaginis sue. Si itaqꝫ homo primordialis puritatis integritatem seruasset: ad diuine similitudinis rationem in eiusmodi magis accederet. Sed ad id redeamus, ꝓpter quod ⁊ ista interposuimus: videl idem esse deo patri filiũ gignere, qđ personam de sua substãtia naturaliter, ⁊ pro voto, producere, iurta singularẽ quãdam cõfigurationẽ proprietatis sue. Cõmune est oĩbus in illa trinitate, plenitudinẽ diuinitatis habere. Ꝓpaie, ꝓpriũ autem spiritui sancto habere: nec ꝓsone alicui dare. Cõmune autẽ patri ⁊ filio, tã habere q̃ dare. Merito quidẽ eius filius dici debuit, cui pater hanc, ꝓprietatis sue figuram, ⁊ imaginis formã intime impressit, ⁊ plene expressit. Ꝓpter hãc cõformitatis expressionẽ solus filiꝰ imago ꝑris dicit: ꝓpter hoc solus filiꝰ figura substãtie illiꝰ recte nominatur. Quoniã ergo pater in producendo spiritum sanctum ei (vt sic dicam) imaginis figuram nõ impressit: eius filius dici nõ debuit, cuius de eo naturaliter ꝓcesserit. Sicut non in omni processione existentis de existente secũdum operationem nature, solet vsus vni prolis, alteri parentis nomen accõmodare.

¶ Q; spiritus sanctus non sit imago vnigeniti: sed nec debeat eius filius dici. Capitulum. xix.

SEd sicut commune est patri ⁊ filio diuinitatis plenitudinem naturaliter dare: sic est cõmune filio et spiritui sctõ plenitudinẽ diuinitatis a semetipsis nõ habere. Si igitur filiꝰ recte dicitur patris imago, ꝓpter proprietatis similitudinem quã habet cum patre suo: cur nõ eadem ratione spiritus sanctus dicatur imago filij, ꝓpter proprietatis similitudinem quã habet cũ ipso: Itaqꝫ tam filio q̃ patri videtur esse cõmune de sua persona personã producere ad imaginem similitudinis sue: vtrobiqꝫ procedens de altero videtur esse, pducentis imago. Si igitur recte ingeniti filius dicitur quem producit de se ad imaginẽ similitudinis sue: cur spiritus sanctus eadem ratione nõ recte dicatur filius geniti, quẽ genitus, pducit de se sub imagine similitudinis sue? Sed res rei imago dici nõ solet, ꝓ eo qđ vtraqꝫ simile nõ habet, sed, ꝓ eo qđ vtraqꝫ simile habet. Quomõ ergo vnus dicatur alterius esse imago ex eo qđ vterqꝫ dicitur nõ habere: Neuter enĩ habet a semetipso esse, vel aliqđ a seipso. Alioquĩ lapis recte dicit imago hominis: ⁊ homo recte dicitur imago lapidis: quoniã neuter a semetipso habet quod habet: sed nec habere valet. Ꝺ q̃ friuolũ sit, nemo non intelligit. Sed dicis ad ista fortassis, sicut ꝯmune est patri ⁊ filio diuinitatis plenitudinem dare: sic filio ⁊ spũ sancto cõmune est eandẽ plenitudinem accepisse. Cur ergo eadem affinitas germanitatis vtrobiqꝫ nõ ascribitur alterutris, ꝓpter cõformitatẽ alterne similitudinis? Sed notãdum ꝙ sua spiritus sancti acceptio, est ei tã a patre q̃ a filio. Sed pro accipiẽdo nõ potest dici patris imago quia nichil oĩno accipit ab alio aliquo, cũ sit vniꝰ in hoc ad alterũ dissimilitudo magis q̃ similitudo. Nõ ergo ex eo in quo ei dissimilis est, eius imago, vel eiꝰ filius recte dici potest. Sed si nõ est filius vnius, nec debet dici filius alterius: quoniã germanitatẽ quã habet ad vnũ, eandem pculdubio habet ad alterũ, eo ꝙ vniformiter oĩno procedat tã ab ingenito q̃ ab vnigenito: ⁊ totum qđ accipit ab vno, accipit ab alio, ⁊ eodẽ modo. Deniqꝫ ex eo qđ dicit spiritus sanctus omnẽ plenitudinem accepisse, ostẽditur a semetipso non habere. Et ex eo (vt iã diximus) qđ dicit non habere, nõ recte dicitur alterius imago esse. Sed vbi ad imaginem ⁊ similitudinem, pducentis procedens nõ gignit iurta vsum loquẽdi nec pater qui gignit: nec filius dicit qui generat. Legitur de Adam: ꝙ genuerit ad imaginem ⁊ similitudinẽ suam. In sola autẽ huiusmodi gestione, solet vsus dicta illa principalia germanitatis nomina accõmodare. Ex his itaqꝫ ꝺ dicti colligitur, ꝙ spũs sctus non sit imago vnigeniti: sed nec eius filius debeat dici.

¶ Q; ibi sit querẽda imago paterna vbi est mutua congruentia nõ sine aliqua differentia: nec differẽtia sine mutua congruentia. Capitulũ. xx.

SExtimabit forte aliquis, ꝙ filius ideirco dicit sit imago patris, ꝙ ei sit in potẽtia, sapientia, et bonitate per omnia similis, ⁊ oĩno equalis. Sed si ex hac cõsideratione diceret filiꝰ imago patris sui: cur nõ eadem ratione spiritꝰ sanctꝰ dicitur imago patris simul ⁊ filij? Nã vbi dictũ est qualis pater, talis filius: statim adiunctũ est, talis spũs sanctus. Ubi premittitur oĩpotens pater, oĩpotens filiꝰ: alice subiungitur oĩpotens spiritꝰ sanctus. Dicitur qꝫ deus pater, deus filius: vbi etiã annectit ꝙ deus sit spiritus sanctus. Si filius itaqꝫ dicatur imago patris huiusmodi similitudine vel equalitate: quare nõ oportet de spiritu sancto ꝓ similibus similia sentire? Sed valde notãdum ⁊ cum summa diligẽtia considerãdum: quid pro capacitatis nostre exiguitate de diuinis dicatur minus, ꝓprie: vel quid magis dicatur expresse. In scriptura siquidẽ sacra multa quidem, ⁊ velut ex industria minus ꝓprie dicunt: vt ad exiguitatẽ nostra facilꝰ capiãtur. Sepe autẽ ea que dicit minus ꝓprie solet euidẽtiori expressione corrigere. Hinc est ꝙ vbi premittit eternus pater, eternus filius, eternus spiritus sanctus: quasi ad veritatis expressionem statim annectitur: ⁊ tamen nõ tres eterni, sed vnus eternus. Sic sane vbi dictum est oĩpotens pater, omnipotens filius, omnipotens spiritꝰ sanctus: subsequẽter quasi corrigendo adiungitur, et tamen nõ tres omnipotẽtes, sed vnus oĩpotens. Dicto similiter qꝫ deus pater, deus filius, deus spiritus sanctus: statim subiungitur ⁊ tamen nõ tres dij, sed vnus est deꝰ. Ubi itaqꝫ est simplex vnitas, et summa simplicitas: quid ibi facit qualis, ⁊ talis? Nichil recte dicitur sibiipsi simile, sibiipsi equale. Ubi ꝛa vnitas est, nõ tam equalitas, q̃ idẽtitas cõuenienter dici potest. Pater potẽtia est, filius potẽtia est, spiritus sanctus potẽtia est: nec tamẽ nisi vna ⁊ eadem potẽtia pater, ⁊ filius, ⁊ spũs sanctus. Ꝺ dicimus de diuina potẽtia: idẽ et de diuina sapientia: idẽ per omnia ⁊ de diuina substantia. Nichil est aliud dei potentia, vel sapiẽtia: q̃ eius substãtia. In humana natura substãtia filij conuenienter dici põt imago patris sui: quoniã alia est substãtia patris, alia filij. In diuina aũt natura, vna eademqꝫ substãtia est patris, ⁊ filij, et spũs scti. Que igĩt cõparatio esse põt, vbi vera vnitas est? In summe nãqꝫ simplici vnitate, nõ põt similitudo vel dissimilitudo inesse. Imago paterna est inqrẽda vbi est mutua congruẽtia, nõ sine differentia aliqua: nec differentia sine ꝯmaxima conueniẽtia. Oportet itaqꝫ ad ꝓprietatũ cõsiderationẽ recurrere, qui ista de quib⁹ loquimur cuncta plenius agnoscere. Est autẽ (vt sepe iam diximus) oĩbus cõmune plenitudinem diuinitatis habere. Ꝓpriũ vero est patri nõ accepisse, sed dare. propriũ est filio tam accepisse q̃ dare. Cõuenientia itaqꝫ est in dando: differentia vero in accipiendo. Quomodo aũt in hac mutua conuenientia patris imaginem filius gestat (sicut superius docuimus) aperta ratio demonstrat.

¶ Qua ratione dei vnigenitus dicitur figura substantie ipsius. Capitulum. xxi.

QUe est alia cõsideratione, si cupim⁹ certius agnoscere qua ratione, filius dei filius dicatur figura substãtie ipsius. Ubi notatur figura alicuius substãtie: possum⁹ hoc ipsum (ni fallor) duobus modis intelligere. Nã si ad humana recurrimus: vt per speculũ videre possimus: alia videtur hominis figura que eius substãtiam informat: et alia est figura imaginis que eũ representat. Utraqꝫ tamẽ figura est: vtraqꝫ ipsius figura dici potest. Ubi itaqꝫ est gemina substãtia, potest esse hinc informãs, illinc representãs figura. Sed patris et filij est vna eademqꝫ substãtia. Iurta hunc modũ, non potest filius dici paterne substãtie figura. Sed si nõ potest dici figura iurta hũc modum representãs: nunquid dici poterit figura informans? Sed si filius patrẽ informaret, eum vtiq; eoipso formosum redderet. et tunc non tam filius a patre, q̃ pater a filio pulchritudinem acciperet. Sed in hoc nec ratio cõsentit: nec fides catholica hoc recipit. testante veritate dicicimus, quoniã spiritꝰ est deus. Super his itaqꝫ que querim⁹ spiritualẽ naturam interrogemus. Spiritualis autẽ natura est anima tua. anima vero tua, aut formosa est: aut deformis ex volũtate sua. Formosam facit volũtas bona: deformis fit ex volũtate mala. Formosam eam facit sua benignitas: deformẽ sua malignitas. Ex his licet perpẽdere que sit figura spiritualis substãtie. Proculdubio (dante domino) eadem perfectionis forma, potest informare animã tuam ⁊ animã meam. Si itaqꝫ iurta volũtatis similitudinẽ, patris ac filij conformitatem, vel configurationem querim⁹: absq; dubio, ⁊ sine omni cõtradictione inueniemus, ꝙ sicut pater vult habere personã procedẽtem de se cui posset impense sibi dilectionis delitias cõmunicare: ita ⁊ filius per omnia similiter ⁊ habere vult, ⁊ habet pro volũtate. Sicut ergo superiꝰ diximus de imaginis ⁊ configuratio colligenda est ex ꝓprietatum consideratione. Ubi (vt iam diximus) inuenitur mutua conuenientia: nec tamen sine aliqua differentia: nec differentia sine ꝯmaxima conuenientia.

¶ Ea que de ingenita et genita substãtia secũdũ catholicam fidem a sanctis patrib⁹ accepimus, credere debeamus, cuius q̃ vera sint interim ꝓ intelligentiam capere nequeamus. Cap. xxij.

SEd dicis ad ista fortassis. Ubi nõ est pluralitas, nõ potest esse cõformitas. In vera autem diuinitate nulla est pluralitas substãtiarum, cum tamen veraciter ibi sit pluralitas personarũ. Quid ergo est ꝙ filius dicitur figura paterne substãtie, ⁊ nõ potius paterne persone? Nam sicut dictum est, nõ potest dici paterne substantie figura quasi ipsum informans: nec si vtriusq; est vna eademqꝫ substãtia, videtur posse dici figura paterne substãtie figuram representans. Sed notãdum quoniam qđ dicitur filius ab apostolo figura paterne substãtie: idem valet ac si dicere tur figura substãtie ingenite. Nichilominꝰ autem si diceretur figura ingenite substãtie, idem esset ac si diceret figura ingenite persone. Si patrẽ dicis, si ingenitam substantiam, si ingenitam personam nominas: eãdem proculdubio personam designas. Proculdubio nichil aliud est patris persona, q̃ substãtia ingenita: nichil aliud filij persona, q̃ substãtia genita. Sed multi rẽpublicis nostris surrexere, qui non audent hoc dicere, quin potius quod multo periculosius est, cõtra sanctorum patrũ authoritatem, ⁊ tot attestationes paternarum traditionum audẽt negare: ⁊ modis oĩbus conant refellere. nullo modo cõcedunt, qꝫ substãtia gignat substãtiam: vel sapiẽtia sapiẽtiam. Pertinaciter negant, qđ omnes sancti affirmant, aut quod ipsi dicũt, authoritatem inuenire nõ possunt. Afferãt si possunt authoritatem, nõ dicam plures, sed saltem vnam: que neget substantiam gignere substantiam. Nam ad hoc qđ dicim⁹, authoritates multas etiam ipsi adducunt: ⁊ in morem Golie gladium ex quo iugulentur referentes, ad certamen procedunt. Sed sic intelligendi est (inquiunt) qđ patres dicunt: bene patres dicũt qꝫ substantia substãtiam gignit: nostra expositio ad hoc contendit, vt credamus qꝫ substantia substãtiam non gignit. Fidelis expositio, ⁊ omni acceptione digna, que hoc quod sancti patres pariter clamant cõtendit esse falsum. et qđ nemo sanctorũ asserit, contendit esse verum. Sed dicunt, Si filij substantia est genita: patris vero ingenita: quomodo vtriusq; erit vna eadẽqꝫ substãtia? Ubiq; dubio substantia filij est genita: substantia patris ingenita: nec ingenita substantia est genita: nec genita est ingenita. Nec tamen sequitur vt ibi sit alia, ⁊ alia substãtia: sed alia et alia persona. Pro certo aliter est in natura diuina: et aliter in natura humana. In humana natura si substantia alicuius vnius sit genita: alterius vero ingenita: absq; omni contradictione consequens erit, vt alia sit substantia vnius, et alia omnino substãtia alterius. In diuina vero natura, proculdubio vnius substãtia est ingenita: alterius genita: nec tamen consequens est vt alia sit substantia vniꝰ et alia alterius. sed vt alia sit persona istius: ⁊ alia persona illius. Non capio (inquit) non intelligo. sed qđ per intelligentiam capere non potes: per fidei deuotionem credere potes. Alioquin tibi, tuisq; similibus dicitur: si non crediderit̃is nõ intelligetis. Cur nõ creditis quod vniuersalem ecclesiam quotidie de christo confitentem agnoscitis? Deus est ex substãtia patris ante secula genit⁹. Sed forte non vultis hoc credere: eo qꝫ non potestis exemplo probare, vel per intelligentiã capere. Numquid per intelligentiam capitis, vel exemplo probatis, qꝫ vnitas substãtie possit esse in ꝓsonarũ pluralitate: ⁊ ꝓsonarũ pluralitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vnitate substantie? Nūquid magis excedit humanam intelligētiam illud qđ pertinaciter negatis: q̄ istud quod nobiscum veraciter affirmatis? Si vero eius assertionis enodationem nostis quā astruitis: cur eam in lucem non profertis? Cur eam fratribus inuidetis? Et si nos latet vtriusq; enodatio, cur creditis sanctis patribus in vno, t nō eque eis creditis in altero? Si ipsis iure creditur, nō aliud est patris persona q̄ substantia ingenita: nec aliud filij persona q̄ substātia genita. Et autē breuiter dicam, quod sup propositam questionē sentimus: in hoc genita substātia ingenite figuram gerit, q eādem quā ista de se personam, t eodem modo pducit, et eiusdē doni causa, et ozigo/authoz/et principiū existit. Eadē sane totius plenitudinis largitio per omnia manat tam ab vna, q̄ alia: tam a genita, q̄ ab ingenita substātia.

¶ Qua ratione conuinci possit, qđ de ingenita substantia, t genita catholica fides tradit. Cap. xxiij.

Quando ad sublimium t inuisibilium inuestigationem t demōstrationem nitimur, similitudinum scala libenter vtimur. vt habeant qua ascendere possint, qui cōtēplationi pē nas nōdum acceperint. In illa itaq; natūra quā ad diuinam imaginem t similitudinem factā agnouimus: diuinū simile libenter querimus, t elicimus vnde ad diuinorum intelligentiam subleuari valeamus. Ecce sunt duo quorum vnus alicuius rei sciētiam, vel alicuius artis noticiam per seipsum excogitādo inuenit: t quicqđ inde aduenire potuit, alteri tradidit, et ad plenum, et ad integrum eruditit. Quid ergo, nūquid non eadem scientia/eadem veritas absq; ambiguitate aliqua constat esse tam in corde vnius q̄ in corde alterius? Alioquin alium nō docuit scientiam quā alter inuenit. Ecce vnus eorum sciētiam tradidit: alter accepit. Videsne certe q vnius sciētia sit ab alio accepta: illius (vt sic dicam) oino inaccepta? Nūquid tamen aliud aliquid est ista q̄ illa? Si quicquid veritatis est in ista, totum nec aliud est in illa: pculdubio vtriusq; scientia erit essentialiter vna. Constat tamen nichilominus q accepta scientia non sit inaccepta: nec inaccepta possit dici accepta: cum tamē inaccepta et accepta (vt dictū est) sit essentialiter vna. Ex hac rerum (vt credo) speculatione possumus perpēdere, quid oporteat de diuinis sentire. Huic ergo specule innitendo videamus, si ex his que nobiscum credunt conuinci possit, quod de ingenita substātia quidam necdum crediderunt. Credūt nobiscum q pater quicqđ habet, a semetipso habet. Credunt nobiscum q filius a patre accepit quicquid ab eterno habuit. Cōstat itaq; q plenitudinem sapientie filius accepit a patre. Concedūt nobiscum q non sit alia sapiētia patris, t alia sapientia filij: sed vna eademq; per oia tam patris, q̄ filij. Nichilominus tamē constat q sapiētia filij sit accepta: sapiētia patris inaccepta. Cōstat eque q inaccepta non sit accepta: nec accepta sit inaccepta: cum tamen tā accepta q̄ inaccepta sit proculdubio essentialiter vna. Quis adeo simplex/vel hebes vt neget de sapiētia diuina, qđ possibile videt in sciētia humana? Sed vt adhuc diligentius huic speculationi insistamus: illud in cōmune omnes nouimus, quoniam filius habet esse a patre ex generatione. Si ex generatione habet eē: ergo t sapere. nā non aliud est ei esse, t aliō sapere. Unde itaq; est ei essentia, inde t sapientia. Q; autē accepit esse ex generatione, constat t ipsum genitum esse. Constat q filij sapientia vel potius filius: sapientia sit ex patre genita. Nec aliud est patrem filio sapiētiam dedisse, vel filio accepisse, q̄ patrem eum qui sapientia est generasse. Pater siquidem filio t generādo donat, t donando generat.

Recte ergo de filio dicitur q̄ sit genita sapientia: sicut et de patre q sit sapientia ingenita. Michil vero oīno sapit vnus, quod non eque sapiat t alius. Utrobiq; itaq; vna eademq; sapientia: cum tamē nec ingenita sit genita: nec genita sit ingenita. Si vero filius est genita sapientia: cōsequenter t genita substantia. Neq; em̄ aliud est eius sapientia q̄ eius substātia. Quod igitur dictū est de genita et ingenita sapientia: iuxta eandem consequētiam concedere oportet de genita t ingenita substātia. Frustra itaq; quidam timent dicere, q substātia gignat substantiam: sapiētia sapiētiam: et q pater sit substātia ingenita: filius substātia genita. quasi inde cōuinci possit, q alia substātia sit ingenitus: alia sit genitus. Sicut enim superius tam diximus, ex eo q pater est substātia ingenita, filius genita, non ex eo sequitur q sit alia t alia substātia: sed prorsus alia t alia p̄sona.

¶ Ex qua consideratione possumus colligere, q geminatio persone possit esse sine geminatione substantie. Capitulum. xxiiij.

Sed vt plenius eluceſcat qđ de geminatione psone, sine geminatione substantie iā diximus, superius posito exemplo adhuc diligentius insistamus. Superius docuimus q vna eademq; scientia possit esse in duobus, si artis alicuius noticiā qua vnus apprehendit, alterū ad plenū docuerit. Si itaq; nomen doctrine tā passiue q̄ actiue accipiatur, vt doctrina dicatur tam ei⁹ qui docet, q̄ eius qui docet: profecto si hoc gemino modo doctrinā accipiam⁹, alia erit doctrina vnius, t alia absq; dubio doctrina alterius. Sicut scientia dicitur ab eo qđ est scire: sic sane doctrina ab eo qđ est docere. Utrobiq; est idem scire: vtrobiq; autē non est idē docere. nā vnus docet: alter docetur. Hic erudit: alter eruditur. In vno itaq; est doctrina docens: in altero doctrina discēs. Alia ergo est doctrina vnius: t alia alterius. Iuxta hūc itaq; modū alia potest esse doctrina tua, t alia mea: q̄uis vtrobiq; tā in discendo, q̄ in docendo sit vna eademq; sciētia. Et si idem esset vtriq; nostrū substātia sua quod sciētia sua: posset esse vtriq; substantia vna sicut t scientia vna. Et si vtriq; nostrū idem esset pōna sua qđ doctrina sua: esset vtriq; persona sicut doctrina vnius vna, t alterius altera. Si sciētia mea originem traxit ex tua, nōne suo quodam modo vna gignitur ex alia? Si in humana natura scientia ex scientia gignitur, cur in diuina natura nō multo rectius sapientia sapientiam gignere dicatur, vbi sapientia idem qđ substantia omnino esse q̄uincitur? Sicut in humana natura scientia docens, et scientia edocta est vna eadēq; sciētia: verūtamen alia et alia doctrina. Sic in diuina natura, sapiētia gignens et sapientia genita est vna eademq; sapientia: et qđ consequens est vna eademq; substātia: verūtamen alius et alius persona. Sicut itaq; in humana natura ex eo q vnus sciētia est accepta: alterius inacceptata. t accepta sit inacceptata: nullatenus sequitur q sit in eis alia t alia sciētia: scil. alia et alia doctrina. Sic in natura diuina ex eo q vnius substantia est genita: alterius ingenita: nec genita sit ingenita: nullo modo sequitur q ibi sit alia et alia substantia: sed alia t alia persona.

¶ Ex qua consideratione, t quasi per exemplum confirmatur, quod de trinitate et vnitate a catholicis creditur. Capitulum. xxv.

Dictū est de patre q sit substātia ingenita. Dictū est de filio q sit substantia genita. Dicēdū est de spiritu sancto q sit substātia nec genita, nec ingenita. Quomodo autē hoc sit intelligēdum ex superioribus est manifestū. Sed q̄uis solus pater dicatur

substātia ingenita: solus filius substātia genita: solus spūs sanctus substantia nec genita, nec ingenita: nichilominus tamen patris/et filij/et spiritus sancti est vna eademq; substantia, sicut vna eademq; sapientia. Nam sicut sepe iā dictū est: nō est aliud aliquid diuina substātia: et aliud aliquid diuina sapientia. Nam t ad hoc ipsum qđ modo loquimur: paulo latius explicato supiori exemplo informamur. Ecce sint tres, aliqui quorum vnus scientiam aliquam inuenit et didicit: alter ab eodem inuentore didicit: t scripsit: tertius legit, t intellexit: primus habet a semetipso: secundus a solo primo: tertius tam a primo, q̄ a secūdo. Nam ex eo q primus eam inuenit, t alter scripsit: ad tertij noticiam peruenit. Si itaq; eadem intelligētie veritas plena/et integra est in omnib⁹: nunquid quātum ad essentie veritatē alia sciētia est alicuius vnius, et alia alicuius alterius? Deniq; si ille qui didicit audiendo, didicisset legendo: vel ille qui didicit legendo, didicisset audiendo: nunquid scientia consecuta erit in alterutris alia t alia? Si ergo in tribus psonis potest esse vna eademq; sciētia: quare in tribus illis trinitatis diuine nō multo magis credatur esse vna et eadem sapientia? Nec tamen sapientia accepta ab vno solo est sapientia non accepta ab aliquo: nec accepta a duobus est sapiētia vel accepta a nullo, vel accepta ab vno solo. Absq; dubio tamen in his omnibus non nisi vna eademq; sapientia: et qđ consequens est non nisi vna eademq; substantia. Substantia tamen patris, sicut t sapientia, non est ei ab alio aliquo. substantia filij, a patre solo. substantia spiritus sancti, tam a patre q̄ filio. et que de sapiētia dicta sunt, per omnia t de substantia dici possunt: quoniam sapientia et substantia in diuinis non aliud et aliud ponunt. Et si scientia eruditi inde disciplina dicatur q ad plenum discatur, vt idem intelligatur disciplina qđ (vt sic dicatur) discentia plena: t si id qđ disciplinā dicimus ad modum discendi referamus: iuxta hanc vtiq; acceptionem alia est disciplina discentis excogitando: alia discentis audiendo: alia autem discentis legendo. Ecce hanc acceptionem (vt vides) in humana natura potest esse disciplina trina, vbi non est nisi vna eademq; scientia. Quid ergo mirum si in illa natura vbi est substātia idem ipsum qđ sapientia: quid inde mirum, si ibi est persona trina vbi non est nisi vna sola substantia? Ecce q̄ plano et aperto exemplo confirmatur qđ de diuina vnitate vel trinitate fides catholica confitetur. Item illud considerem⁹, quoniam si ego/et tu/t alius tertius eādem, t omnino equalem scientiam haberemus: nunquid maius aliquid esset mea, et sua, q̄ sola tua: vel mea et tua q̄ sola sua: vel sua et tua t mea sola? Deniq; mea/t tua/t sua: nunquid maius aliquid erunt q̄ sola mea/vel sola tua/vel sola sua? Quis hoc dicat: nisi qđ dixerit minime intelligat? Sic sane in illa trinitate quelibet due persone/vel tote tres, maius aliquid non sunt pariter accepte q̄ sola persona ingeniti/vel sola persona vnigeniti vel sola persona spiritus sancti. In huius nostri operis calce illud replicare, t memorie cōmendare volumus (sicut ex superioribus satis euidenter ostendimus) q omnipotentie consideratione facile cōuincitur q nō sit, sed nec esse possit de⁹ nisi vnus: et bonitatis plenitudine, q sit personaliter trinus: ex plenitudine vero sapientie liquido colligitur, quomodo cōueniat vnitas substātie cum personarū pluralitate.

¶ Sexti libri de trinitate preclarissimi patris Richardi sancti victoris Finis.

¶ De tribus appropriatis personis in trinitate ad diuum Bernardum abbatem clareuallen.

Oueris a me mi bernarde quid michi videatur de illa augustini sententia in qua attribuit patri vnitas, filio, equalitas: spiritui sancto, vtriusq; cōcordia. Libēter aperio michi alteri qđ sentio, cōmunicare volēs si quid recte, vel ex quātulacūq; parte sapio: simul et corrigi ambiens si quid aliter sentio. ppia si placet singulor cōsideremus, t forte lucescet qđ querim⁹. Subsistētia ingeniti que ab alia aliqua nō est, in eo qđ substātialiter/vel psonaliter est, nullam pluralitatem ingerit: nullam pluralitatem concludit. nam in eo q gignit: nichil sibi, sed soli filio confert vt sit. geniti autem subsistētia, que ab alia accepit qđ habet, sicut nec esse per seipsam, sic nec per seipsam intelligi valet. Si igitur pluralitatem ingerit subsistentia filij, quāto magis que a duobus est subsistentia spiritus sancti? Recte igitur vnitas patri attribuitur, in cuius subsistentie consideratione nulla pluralitas cōcurrere videtur. Addamus t illud: quia quicquid substantialiter dici potest: veraciter vnum est. Sed dicis quia t hoc ei cum ceteris cōmune est. Sed proculdubio solus pater habet hoc secundum (vt sic dicam) principalitatem. nam ceteri secūdum acceptionem, t iuxta alterius similitudinem. Hinc ergo colligitur cur ei vnitas iuxta hanc considerationez quasi specialiter attribuitur. Ecce quomodo in patre vnitas, queramus modo quomodo in filio equalitas. Certe vbi nulla pluralitas est, nec equalitas recte vel dici, vel intelligi pōt. Sicut em̄ nichil recte dicit sibi simile, sic nec equale. Itaq; vbi primo pluralitas occurrit, ibi et equalitatem primū querere oportebit. Constat aūt quia filius imago est patris sui: non autem pater imago filij. Hinc illud augustini. Nō autem pater t filius simul ambo imago: sed filius solus imago patris. Audi t illud eiusdem. Imago si perfecte impleri illud cuius imago est ipsa coequatur ei: non illud imagini sue. Certum est aūt q filius plenitudinem eius capit, t exprimit: cuius imago existit. Itaq; secundum sententiam Augustini, filius coequatur patri: nō pater sue imagini. Recte igitur equalitas attribuitur non patri, sed filio. Sed cur inquis non etiam spiritui sancto? Sed si des, cur solus in trinitate filius dicitur imago alterius: consequenter accipies, cur equalitas attribuatur soli filio: nō autem simul t spiritui sancto. In his vero que secūdum substantiam dicuntur, non solum filio, sed et spiritui sancto equalitas attribuitur: sed secūdum principalitatem habet hoc solus filius: non autez spiritus sanctus. Uerūtamen si in huiusmodi loquendi ppietas seruaretur: magis identitas q̄ equalitas diceretur. Ecce iā habes cur vnitas patri: cur equalitas attribuat filio. restat querēdū cur vtriusq; cōcordia attribuat spiritui sctō. Sicut equalitas nulla est sine cōsistentium pluralitate: sic nec quid tertium ponitur concordia duorū, sine consistentium trinitate. In patre ozigo vnitat⁹: in filio choatio pluralitatis: in spiritu sancto cōpletio trinitatis. Hinc tibi elucescere debet, q̄ merito dicatur ceterorum concordia, ille qui est tertia in trinitate persona. Consideremus nūc proprias singulorum: t videbimus q alia est habitudo patris ad filium: alia ad spiritum sanctum. Nichilomin⁹ aliter se habet filius ad eundem spiritū: et aliter ad patrem suum. Uniformiter

Universidad de Deusto
Biblio

sc autem habent tã pater q̃ filius ad spiritũ amborũ: z ecõ uerso vniformiter se habet idem spũs tã ad patrẽ, q̃ filiũ. Recte ergo ceterorũ concordia dicitur, in quo habitudinis vnifor. nitas oiformiter inuenitur. Addamus et illud quia plenitudinem cõcordie facit idem velle, z idẽ nolle, rec. itaq; duorũ cõcordia dicitur qui est amor vtriusq;. Cur aũt amor potius q̃ amborũ sapientia dicitur: alia questio videtur. Hũc vero videamus quomodo intelligẽ dũ sit, qõ augustin⁹ ad illa superi⁹ posita, et exposita adiungit, cũ dicit. Et tria hec vnum omnia ꝓpter patrem: equalia omnia ꝓpter filium: connexa omnia propter spiritum sanctũ. Si sola ingeniti psona fuisset, nichilomin⁹ in diuinitate vnitas esset. Primordialiter itaq; est (vt sic dicam) vnitas in solo ingenito: sed iuxta eius similitudinem / vel emanationem tam in vnigenito q̃ in spiritu sancto. Item si sola ingeniti persona esset: nulla in diuinitate equalitas fuisset: z si sola spũs sancti persona deesset nichilominus in diuinitate equalitas fuisset. Hinc est pendere que equalitas primordialiter est in solo vnigenito: iuxta tamen eius similitudinem est etiam in spiritu sancto. Tolle spiritũ sanctum: nõ erit in diuinitate qui sit connexio plurũ. Sed forte adhuc exigis cur existente trinitate omniũ cõnexio attribuat soli spiritui sancto. Sed scimus quoniã reliqui duo differenter se habent ad ingenitum, similiter reliqui duo differẽter se habent ad vnigenitum, solus autem spiritus sanctus indifferẽter se habet tam ad ingenitũ, q̃ ad genitum, z ambo illoꝝ vniformiter se habent ad spiritũ sanctũ. Singulariter itaq; omniũ cõnexio attribuit spiritui sancto. Singulariter inq; quãtum ad reliquas in diuinitate personas, primordialiter etiam quãtum ad creaturas. Nam qõ in creaturis cõnexio solet inueniri, est de imitatione / vel similitudine spũs sancti. Ne mireris q̃ hec que supradicta sunt per remotionem posuimus: vt ea que sentiẽda sunt planius, z plenius intelligam⁹. Primordialiter itaq; vnitas pertinet ad ingenitum, z iccirco in trinitate omnia vnum ꝓpter ipsum. Equalitas primordialiter pertinet ad vnigenitũ: et iccirco in trinitate omnia equalia propter ipsum. Connexio singulariter pertinet ad spiritum sanctum: et ideo in trinitate omnia connexa ꝓpter ipsum.

¶ Cur attribuitur potentia patri: sapientia filio bonitas spiritui sancto.

Adhuc adhuc vt queras quid michi cause videtur, cur potentia patri in scripturis sanctis specialius attribuitur: sapiẽtia filio: caritas / vel bonitas spiritui sancto. Si nõ dixero nisi quod in codicibus vestris inuenitur, forte superfluũ iudicabitur si quid aliũ forte exufflabitur, irridebit. Merito eiusmodi timere debuissem, si nescirez apud quẽ in aure loquẽs sermonem, seu sensum meũ effunderem. Tibi vtiq;, tibi inq; libenter dico qõ sermo. Quid sit potentia: quid sit sapiẽtia: quid caritas / vel bonitas omnes in cõmune nouimus, z quotidiano experimẽto probamus. In his itaq; que manifesta, et nobis nota sunt: erudimur (ni falloꝝ) ad eorum notionem que humane capacitatis modũ excedunt. In his eñ tribus forma quedam, et imago summe trinitatis exprimit: z quoddã nobis velut speculum ꝓponitur: vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cõspiciantur. Que igit sunt in trinitate ista, respondent his que sunt in trinitate illa. tria, tribus: similia, similibus: propria, propriis: singula singulis. Videmus quia potest esse multiplex potentia, etiam vbi nulla est, vbi esse potest sapientia. Taceo de elemẽtis / vel quibuslibet rebus insensatis. In rebus aũt animatis et brutis est potẽtia audiẽdi / videndi: potentia ambulãdi, comedẽdi z bibendi: z huiusmodi. In his vero nulla sapientia est: nulla naturaliter inesse potest. Constat ergo qõ superius iam dictum est, qz potest esse multiplex potentia vbi nulla potest esse sapiẽtia. Econtra aũt vbi nulla potẽtia est nulla sapiẽtia inesse potest. Nam posse sapere absq; dubio est aliquid posse. Patet itaq; esse posse, non sapientia potentie: sed potentia sapientie. Itẽ constat qz lucifer ille qui mane oriebatur, multam habet potentiã in: multam sapientiã: sed nullam omnino voluntatem bonã. Bonitatis est autem bene velle. Quid est eñ bonitas nisi bona voluntas: Testis itaq; est lucifer ille obduratus in sua peruersitate q̃ possit esse multiplex potentia simul z multiformis sapiẽtia: vbi nulla manent bonitatis vestigia. Econtra autem nulla bonitas inesse poterit, vbi sapientia vel potentia omnino defuerit. Nam posse bene velle est aliquid posse. Sapientie vero est discernere inter bonum et malum: et sine huiusmodi discretione nescit voluntas quid sit eligendũ. Et possis ergo bonitatẽ habere, oportet vt scias / et valeas bonum eligere. Potentia dat posse: sapientia dat nosse, sine quibus bonitas non prodit ad esse. Contrahit itaq; suum esse bonitas nõ tam a sapientia q̃ potentia. In hac itaq; rerum trinitate sola potẽtia non est. De reliquarum aliqua: sapientia aũt est de potẽtia sola. bonitas vero de potentia simul z sapientia. Videsne certe quomodo in hac rerum trinitate exprimẽte sunt proprietates trinitatis illius summe z eterne. Ibi est persona ingeniti, que non est ab alio a quo. ibi est persona geniti, que est ab ingenito filio. ibi est persona spiritus sancti, que est tam a genito q̃ ab ingenito. Quoniam ergo in potentia exprimitur proprietas ingeniti, speciali quodam cõsiderationis modo, merito ascribitur illi. Sed quoniã in sapientia exprimitur proprietas geniti, merito et illa iuxta eundem modum ascribitur ipsi. Item quia in bonitate proprietas spiritus sancti inuenitur, merito z et bonitas specialius assignatur. Ecce quomodo ex hac rerum trinitate surgit consideratio, ex qua per exemplum ostenditur qualiter qõ de diuinis proprietatibus legitur intelligi valet. sed ex eadem rerum speculatione cõsiderandi oritur longe ista sublimioz, ex qua ratiocinãdo colligitur q̃ idem ipsum omnino fateri oportet. Sed in his metam figimus, quoniã questioni vestre nos satisfecisse iam credimus.

¶ Finis libri Richardi sancti victoris de tribus appropriatis personis in trinitate.

¶ Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi liber de verbo incarnato: in quo ostẽdit acutissime q̃tum humana mẽs capere sufficit necessariũ fuisse deum incarnari: nullamq; pẽsonam congruentius q̃ filii: Ad diuũ bernardum clarenallẽ.

¶ Capitulum primũ.

Ad me clamat ex seir. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Dixit custos. Venit mane: z nox. Si queritis, querite conuertimini, et venite. Hec sunt que michi exponenda proponis: et fatuitatem meam fatigare non erubescis. Verba hec (vt verum fatear) videntur michi valde profunda: et propter sui subtilitatem (si bene intelligantur) non minus iocunda. Scio: scio: nec fateri pudet supra facultatem meam esse, eorum profunda penetrare. et hoc ipm qõ in eis somnio, nescio si potero prout oportet, et verbis idoneis explicare. Ad me clamat ex seir. Seir. ipe est qui edom, vel esau dicitur. a quo terra idumea, etiam seir nominatur. Esau autez et iacob qui et israel, fratres fuere. et ab illo idumei: ab isto israelite. De his duobus fratribus dictum a domino per prophetam legimus. Jacob dilexi, esau odio habui. Jacob itaq; electus: esau reprobatus. Israelite filij electionis. idumei filij reprobationis. Sed o miranda mutatio: et miseranda vicissitudo. Clamant ad dominum filij alieni. non clamant ad ipsum quos elegit in hereditatem sibi. Ad exprobrationem itaq; eorum qui sunt in iudea dicitur, quid acitatur ab eis qui sunt i idumea. Idumeus clamat: iudeus tacet. ille supplicat: iste silet. Ad me clamat ex seir. Ex monte seir clamatur: in monte syon tacetur. Illiz clamant contemnendo: istinc tacent contemnendo. Clamantibus itaq; idumeis silent iudei: nec tamen omnes, sed multi. Sed clamantium, multi clamant, non ad deum suum: sed ad deum alienum. Ad ignominiam ergo eorum qui eiusmodi sunt imꝓperatur qõ eis nũc per exprobrationem dicitur. Ad me, ad me inq; clamat ex seir. Infelix iudee et infatuate, alieni clamãt ad deum tuum: tu vero clamas ad deum alienum. illi ad deum verum: tu ad deum falsum. Ad me clamat ex seir. Nota quid dicat. Non dicit clamant, sed clamat. Non dicit iste / aut ille: nec aliquem exprimit determinate. Sed infinite ponitur. ne singulariter aliquis / vel vnus tãtum intelligatur. Intellige itaq; indefinite dictum, tam secũdum quãtitatẽ, q̃ secundum qualitatẽ personarum: z cõmendatur in hoc vnitas supplicantium. Adultos facit vnum, cor vnum et anima vna. Adultos facit vnum intentio vna: deuotio vna. Et sicut eius qui personaliter vnus est vnitas scinditur, qui per multos deos magnis dispersione diuiditur: sic multi vnuz sunt: z merito vnum dicuntur, cum in vno spiritu vnum efficiuntur. Dicit igitur. Ad me clamat ex seir. Vnitas resipiscentium: vnanimitas confitentium: ad me clamat ex seir. Ad me (inquit) clamat. Non dicit orat, non dicit supplicat. sed clamat. Que est ista exclamatio nisi intensa oratio, nisi deuotionis magnitudo. Si cum multo desiderio oras, clamas. Quãto feruentius oras, tanto vehementius in deo auribus clamas. Et quo vehementius desiderium excrescit, eo excellentius clamor supplicationis ascendit. Clamor itaq; interioris hominis, est feruens desiderium mẽtis. Hinc est quod moysi a domino dicitur. Quid clamas ad me: Michil dixisse legitur: et tamen clamasse perhibetur. Huiusmodi clamor celuz penetrat: illum placat: veniam impetrat: gratiam parat: dominum reconciliat. iuxta id qõ in psalmista legimus. Desiderium pauperum exaudiuit dñs. Perpende si potes quid, q̃tum ve proficiat, qui sic clamat.

¶ Capitulum secũdum.

Ad me clamat ex seir. Non autem solũmodo multi ex his q̃ ex seir erant, huiusmodi dñm clamoribus interpellabãt: sed etiam ex aliis nationibus innumeri, q̃ christi aduentum suspirabant: christi aduentum desiderabãt: et cum omni desiderio expectabãt. Hinc est illud iacob patriarche de christo vaticiniũ: z ipse (inquit) erit expectatio gentiũ. Horum omniũ per mysterium figuram gestabant, illi qui ad dominũ ex seir per deuotionis spiritu clamabant. Nam illi ex seir in eo cum ceteris nationibus vnum erant, q̃ omnes pariter a testamento dei alieni extiterant. Dicitur ergo de his qui alieni erant secũdum carnem: nec iam alieni secũdum mentis deuotionem. Ad me clamat ex seir.

¶ Capitulum tertium.

Sed ista que de antiquis audiuimus ex dominica voce: studeamus ẽt si placet ob nostram vtilitatem ad nostra tempora detinare. Ad me (inquit) clamat ex seir. Quid est seir? Seir interpretatur hispidus / vel pilosus. Et ex eo quidem esau est seir dictus, q̃ esset supra modum pilosus, z in modum pellis hispidus Et pilus quidem de carne oritur: sed carnis mensuram excrescendo longe supergreditur. Sic sane desideria carnis de carnis quidem necessitate surgunt: sed nisi per tẽperantiam, et parsimoniam moderantur / necessitatis, et modestie metas excedunt. Ad pilos itaq; pertinet carnalis voluptas: secularis vanitas: z eiusmodi desideriorum qualiscunq; superfluitas. Pilus sine lesione precidi tur: sine lesione non auellitur. Sic absq; dubio motus carnis sine periculo valet, et debet ampurari in superfluis: et tolerari in necessariis. Hinc est q̃ leuite iubentur pilos carnis sue radere, non auellere. nam desideria carnis oportet temperare / que non possumus extirpare. Quasi igitur in seir sunt, qui superflua querunt: superflua diligunt: z in omni superfluitate viuunt. Siue in religione, siue extra fueris: si superflua sectaris: si superfluitate delectaris, inter habitatores seir cõputaris. Sed ve tibi quisquis ibi es: et male securitatis confidentia taces. Ve tibi si seir inhabitas, et ad dominum non clamas. Clamat, qui compungitur: clamat, qui confitetur. Clamat, qui supplicat. Ex seir clamat, qui se de voluptate / vel vanitate accusat. Ex iudea clamat: qui dominum de indulta venia / vel impensa gratia laudat. Ex sepe fit vt qui in religione sunt: et velut in terra promissionis viuũt, nimia securitate torpescant: et vltra modum de sua sanctitate presumant: et tam a sui accusatione q̃ a dei laude conticescant. Econtrario autem sepe bis qui adhuc in seculari habitu sunt: post expletas ꝓcupiscẽtias ad penitẽtiã redeũt: corde cõpungunt: ore confitent, seipsos accusantes, seipsos dãnantes: z dũ se de sua puersitate districte iudicant, aures dñi sabaoth magnis clamoribus pulsant. Ecce quomodo cõtingit sepe regulares torpore tacere: seculares deuotiõe clamare. Ad ignominiã itaq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum qui in regione torpent:et inepta securitate tacẽt/
eis per improperationẽ dicitur quid a secularib⁹ actiteꝫ.
Ad me clamat ex seir. Hispidus,et pilosus,ꝛ viciorum
deformitate fedus iam ad me corde ꝓpũctus clamat:tã
me crebꝛis suspirijs interpellat.ꝛ tu taces,eo qꝫ te sanctũ
putes:dicens in corde tuo:dies sum:et nullius egeo.et
nesc̃is quia miser es:ꝛ miserabilis.Ad me clamat ex seir.
Erubescat monach⁹:erubescat canonicus negligẽs ꝛ tor
pens:ad oĩa desidiosus:et a laude dei mutus.sepe psal
lens ore,ꝛ tacẽs corde.erubescat inq̃,ꝛ ingemiscat,cum
ex dñica voce audiat,ꝛ legat.Ad me clamat ex seir.Eru
bescat anachorẽta:erubescat heremita,si corde vagãdo
a dei laudib⁹ vacat.Erubesce ꝛ tu miser ipe q̃ hec dictas
et scribis,qui cũ in dei laudibus mutus sis,ꝓsimiles tibi
condẽnas,et de taciturnitate arguis.Erubesce et tu qui
hec legis,ꝛ audis:si in conspectu angelorũ:e mutum,et
me⁹ similẽ recognoscis.Quid cõtemplatiu⁹ quisq̃ dictu
rus est,si a laudatione vacat ad qõ assumpt⁹ est:Nunq̃d
et tu taces,qui nichil aliud officij habes:Cur nõ prophe
tico:cur nec angelico ꝓuocaris exẽplo:Audi vocem ꝓ
phete.Benedicã(inquit)dominũ in omni tempore.Et
angeli non cessant clamare nocte/ꝛ die.Sãctus sanctus
sanctus:domin⁹ deus omnipotens:qui est:et qui erat:et
qui venturus est.Ecce angeli clamant iugiter:et tu cur
non cum ꝓpheta clamas semper? Quid si clamas,et
ad dominum nõ clamas:Forsitan iactitas te apud ꝓ
ximum:forte magnificas te apud temetipsum.clamas,
sed non ad dominum.Forte dicis apud temetipsum nõ
sum sicut ceteri fratrum:non sum deniq̃ sicut carnalis
iste,qui omni die deseruit ventri et gule.eo q̃ ipse relicta
ꝓyon seir habitator effect⁹ sit:ꝛ inter idumeos sicut socie
tatem,sic et sortem acceperit.Hoc est tumultuare apud
temetipsum,non clamare ad dominum.Sed forte ille
quẽ iudicas,iam seipsum damnat:seipsum accusat:iam
forte ad dominũ clamat,ꝛ exit iustificat⁹ a te:vt merito
debeas a domino per ꝓperium audire.Ad me cla
mat ex seir. Capitulum.iiij.

Superius audiuim⁹ de habitatore seir,quomõ
quãdoq̃,et q̃ ozet ardẽter.audiamus de eodẽ
adhuc q̃ ozet humiliter,q̃ ozet sapienter. Au
diuimus q̃ ozet deuote.audiamus q̃ ozet ꝓ
serete.Custos qui de nocte:custos q̃ de nocte. Ecce ille
qui ex seir ad dominũ clamat,attẽditvbi habitat,qualis
existat,ꝛ quãto se ꝓfundius peccasse deterius egisse cõsi
derat:tãto verecũdius,tanto humilius orat.Custos qui
de nocte:custos qui de nocte.Attendit q̃ iniuste vixerit:
et nõ audet dicere,exaudi dñe iusticiam meã.Attẽdit q̃
multos leserit,et nõ audet dicere iudica me dñe secũdũ
innocẽtiam meã.Recolit qꝫ viscera misericordie nunq̃
habuerit:ꝛ iccirco nec sic quidez orare ꝓsumit,miserere
mei deus secundũ magnã misericordiam tuã.Beati eĩ
misericordes,quoniã ipsi misericordiã cõsequẽtur. Oĩ
misericordia indignũ se esse intuetur,si districte iudicetur
Et iccirco nichil petere ꝓsumit.solummodo supplicã
tis affectũ in sua oratione sine inserta petitione ostendit:
et sola insinuatione innuit q̃d velit.Custos qui de nocte:
custos qui de nocte. Custodem nominat quẽ inuocat:et
ex officij designatione innuit,quid oĩb⁹ suis de iure cõ
ditionis debeat.Tu es qui rationalẽ substãtiam ad ima
ginem tuam factam custodire debes:solus qui custodire
potes:tu ipse qui custodire soles.Debes,qꝫ creatura tua
est.potes,quia oipotẽs es.soles,quia misericordissimus
es.Custos qui de nocte:custos q̃ de nocte. Custodis est
sub custodia positos custodire:perditos requirere:auer
sos reuocare:dispersos colligere:morbidis medelã adhi
bere.Quis sum morbida:quis infirma.scis me melꝰ q̃
te facere deceat:vides perspicacius quid circa me fieri
oporteat.Custos q̃ de nocte:custos q̃ de nocte. Eiusmo
di supplicatoꝛ forte profundam nimie aduersitatis nocte
tolerabat.cum iuxta hunc modũ domino supplicaret.
Custos qui de nocte:custos q̃ de nocte.Certe ipse est qui
nos in die.ipse est qui nos custodit in nocte. In die suos
custodit,ne vlla eos aduersitas feriat.in nocte custodit,
ne aduersitatis flagellũ modũ equitatis excedat. Videꝛ
tur quibusdam qꝫ suos dominꝰ tunc dereliquerit,cũ eos
nocturnis tribulationũ horoꝛib⁹ exponit:videtur custo
dire cum dies ꝓsperitatis arriserit.Ecce hic qõ oĩbus
certũ est.tacet de die.illõ vnde dubitari poterat fateꝛ
de nocte.Custos qui de nocte:custos qui de nocte.Sane
in eo qꝫ diem ꝓsperitatem:noctem aduersitatem inter
pretam⁹,ab hystoria nõ recedimus.Nam ꝓmunis mos
est hystoricum sensum sepe figuratiua locutione ornare.
sicut in secularibus scriptis perfacile est videre.In nocte
isteq̃(vt dictũ est)supplicatoꝛ iam dict⁹ erat:ꝛ diem desi
derabat.sed pre nimia cõfusione,et humilitate petere nõ
ꝓsumebat.Cur eñ illi respõderet a domino:venit ma
ne,nisi quia verus cordium inspector nouerat eum diem
desiderare? Per insinuationem ergo dictum intelligitur
quod ipsi domino supplicãdo ingeminatur. Custos qui
de nocte:custos qui de nocte. Capitulum.v.

Certe cum cõtra diuinum mãdatũ aliquid
ꝓsumitur,per cõtumaciã cõtra maiestatẽ
agitur. Sed cum maiestatẽ lesam ꝓpiare
volumus,ad eius misericordiã recurrimus.
Ad ꝓpiãda itaq̃ maiestatẽ,recurrim⁹ ad
eius bonitatẽ,nec solũ ad ipsam:imo ꝛ ad ei⁹
veritatẽ.Nam venia vere penitentibus,pculdubio ꝓ
missa est.ab eo vtiq̃,ab eo inq̃ qui mentiri omnino non
potest.Dei itaq̃ misericordiam,ꝛ dei veritatem quasi ge
minam spei anchoram inter tentationũ procellas,ꝓpu
rificationiq̃ naufragia habemus,ne in desperationis ca
ribdin incidentes omnino perefluamus. De sunt que
nos post multa naufragia perducunt ad portum salutis
De sunt que nos de summis periculis introducunt in ar
cem vere securitatis. Misit(ait ꝓpheta)deus misericor
diam suam,ꝛ veritatem suam:et eripuit aiãm meã.
Post multa itaq̃ perpetrata secula recurrentes sepe ad
penitentie lamenta deo dei veritatem,dei misericordiaꝫ
opponimus/vt iram diuinã placare possim⁹. Scis itaq̃
quia hoc nomen deus/cõmune est tribus. Scis quidem
minus q̃ mos est diuine scripture / potentiam patri/sa
pientiam filio/bonitatem spiritui sancto quasi specia
liter attribuere. Quare autem singula singulis attribu
tur/alias tibi mi bernarde iam scripsimus:ꝛ hic replica
re non debemus. Quarundam igit⁹ ꝓprietatum con
siderationẽ ad patrem maiestas:ad filiũ veritas:ad spi
ritum sanctum specialiter pertinet benignitas.Quando
ergo maiestatem lesam placare querimus/quid aliud
q̃ offensam patris mitigare studemus? Quando vero
promissam penitentibus misericordiam/promissionisq̃
veritatẽ exigimus/quid aliud q̃ mediãte spiritu sancto
cum filio patris iram lenire tentamus? Cum summam
veritatem/summam sapientiã interpellamus/filium in
uocamus. Summam clementiam / summam bonita
tem implorare / quid aliud est q̃ spiritui sancto sup
plicare? Sapientia est que expellit tenebras erroꝛis.bo
nitas que expellit frigus iniquitatis. Sapientia est que
nos custodit inter nocturnos horoꝛes.bonitas q̃ que nos

custodit inter nocturnos algores.Custos itaq̃ est dei fi
lius:custos est spiritus sanctus.Mã ille nos ab erroꝛe:iste
nos liberat ab iniquitate.Quoniã igitur in istis duobus
ad principale lumẽ accessum habemus:recte nunc inge
minatur,cum dicit. Custos qui de nocte:custos qui de
nocte.Et additur:et dixit custos.Ecce tertio custodis no
men repetitur,quoniã personarũ trinitas in vna deitate
inuenitur.Recte nanq̃ ꝛ ipse pater potest dici custos no
ster.Nam sicut veritatis protegere ab erroꝛe:ꝛ sicut bo
nitatis ab iniquitate,sic maiestatis est protegere quã
libet aduersitate. Capitulum.vj.

Sed adhuc ipsam litteram subtilius discutia
mus:ꝛ ex his que dicuntur quid cui persone
accomodari debeat diligẽter inuestigemus.
Ad me clamat ex seir. Custos qui de nocte.
Nisi se custodem agnoscere⁹,ꝓfecto recte nõ
diceret:clamat ad me.in eo qõ dicit,custos qui de nocte:
custos qui de nocte. Quid ergo est qõ postea adiungit?
Et dixit custos. Non dicit,dixit:sed dixit custos:acsi ipse
custos non sit.An forte custos est ꝛ ipse qui inuocatur,et
custos nichilominꝰ ipse a quo respõdetur:nec tamẽ alius
et alius,sed vnus atq̃ idem dñs et deus:Sed qõ ꝓius
ponitur me:ꝛ postea ponitur dixit,pluralitatẽ personarũ
in vna deitate ostẽdit. Iterum in eo qõ non dicit clamat
ad nos:sed clamat ad me:intelligimus qꝫ vna tantũ per
sona inuocat. In eo qõ ingeminatur,custos qui de nocte
custos qui de nocte.sed forte et illud queritur,que sit ista
que hic specialiter inuocatur. Illud ꝓfecto scimus,quia
quicquid filius habet,a patre habet.ergo ꝛ qõ custodire
valet,et qõ custodire solet.Quod pico de filio:hoc dico
de spiritu sancto.Pater ergo custodit per filiũ:custodit
per spiritum sanctũ:custodit per semetipsum. Si ergo in
illa inuocatione tertio repeteret custos qui de nocte,nõ
posset conuenienter intelligi nisi de patre.Nam filiꝰ quidẽ
custodit per seipsum:custodit per spiritũ sanctũ:non aũt
per patrem suũ.Solus autem spiritus sanctꝰ in trinitate
non per semetipsum custodit.nã nulla in trinitate ꝑsona
ab ipso accipit,vt aliquid faciat,vel facere possit.Cũ ergo
custodie geminatio sit inuocatione,de spiritu sancto
non possumus hoc recte intelligere. Nam inuocationis
geminatio intelligi compellit dictum de filio. Filius
itaq̃ inuocatur cum dicitur.Custos qui de nocte:custos
qui de nocte. Sed ecce cum vna persona inuocatur,alia
flectitur.Flectitur inq̃,non solum ad pacem:sed etiã ad
desiderij promissionẽ. Promittitur nanq̃ qõ a supplicã
te desideratur cum dicitur.Venit mane. Vidimus que
sit persona que inuocat:videamus ꝛ que sit illa que pla
catur.Sed vbeuiter dicam principalis persona intelli
gitur.Ad quã placandam alia interponitur.Pater autem
principium est vnigeniti.vnigenitus vero principiũ est et
spiritus sancti. Sicut itaq̃ in mediatore et propiciatore
intelligitur genitus,sic in propiciato intelligitur ingeni
tus,nõ autem spiritus sanctus.Non eñ spiritum sanctũ
exigere satisfactionem decet de eo quod filius indulget,
a quo habet idem spiritus totum qõ habet. Eides mo
do(vt credo)apertius qõ superius iam dixim⁹,quomo
do in eo qõ custos tertio repetitur personarum trinitas
intelligitur. Filius nanq̃ primo custos dicitur,quia cu
stodit per semetipsum.secũdo idem nominatur,quia cu
stodit per spiritum sanctum. In prima itaq̃ positione in
telligitur filius solus.In secũda subintelligitur ꝛ spiritus
sanctus.In tertia solus ingenitus.Solus ingenitꝰ intelli
gitur in eo qõ scribitur.Dixit custos.Venit mane:ꝛ nox.
Quid est dicere,nisi verbum proferre? Patris dicere,est
veritatem eructare. Patris dicere,sapientiam generare.
Nobis aũt tunc dicit,quãdo nobis beneplacitum suum
sapientie sue reuelatione innotescit.Tunc nobis interna
patris locutione aliquid iuxta desiderium nostrum ꝓ
mittit,quãdo spei ꝛ expectationis nostre firma certitudo
cordi nostro infunditur.Huc credo manifestum est intel
ligere,cui persone debeat conuenire qõ dicitur.Dixit cu
stos venit mane:ꝛ nox.Vidimus quid sit dei dicere,vel
ꝓmittere. Capitulum.vij.

Videamus nunc quale sit qõ ꝓmittit. Venit
mane:et nox.Sub nocte(vt superiꝰ dictũ est)
magne tribulationis gemebant:et ad diem
diu desiderate,ꝓsperitatis hanelabãt. Quid
ergo est qõ eis in ꝓmissione ꝓponitur non
solum mane qõ volebant:verũetiam nox quã nolebant?
Sed vnum ꝓmittitur ad consolationem:alterum ꝓdi
citur ad eruditionem:vterq̃ ad vtilitatem. Venit ma
ne:ꝛ nox.Quid est mane,nisi terminus noctis:ꝛ quid est
nox,nisi terminus lucis? In vno mane habemus noctis
terminum,ꝛ diei initium. Venit ergo mane:quia nox quã
horretis ecce iam terminabitur:ꝛ dies ad quã tantopere
suspiratis in instanti inchoabit. Sed cũ dies diu sperata
superuenerit,non permanebit:quia venit mane:et nox.
Acsi apertius diceret.Sic transiet nox,vt iterum redeat:
sic rediet dies,vt iterum recedat. Venit mane:et nox.Si
in nocte es,noli despare:quia veniet mane.si in dies es,
noli confidere:quia veniet nox.Mane ergo ꝓmittitur
ne laborantes deficiant.nox futura predicitur,vt cauti
fiant.Illud vtiq̃ ad medelam:istud autem ad cautelam.
Venit mane:ꝛ nox.Sed quid aliud est ista patrem alicui
dicere,nisi temporis hui⁹ mutabilitatem,et alternantiũ
vicissitudinum varietatem ostendere,ꝛ ad contemptum
tam mundane prosperitatis,q̃ mundane aduersitatis
animũ informare,ꝛ ad eternorum desiderium,ꝓuocare?
Dicit ergo. Venit mane:ꝛ nox. Capitulum.viij.

Ece iam audiuimus quid iam dicta sonent
iuxta hystoriam.Audiamus adhuc quid ipsa
signent iuxta misticam intelligẽtiam.Custos
qui de nocte:custos q̃ de nocte.Dixit custos.
Venit mane:et nox. vt superius iam dictum
est,multi nõ solum ex iudeis,verum et ex gẽtibus christi
aduẽtum prenouerant,ꝛ cum magno desiderio expecta
bant:secũdum illud. Ecce veniet desideratus cũctis gen
tibus.Nõ dicit desiderãdus:sed desideratꝰ:vt intelligas
in omni gente aliquos aliquãdo in eiꝰ desiderio flagrasse
Erat igitur eius aduẽtus a multis gentilitũ precognitus,
et ardẽter desideratꝰ.Ad hãc tamẽ cognitionẽ paulatim,
et per interualla temporũ profecerãt:ꝛ quibusdam quasi
profectuũ gradibus pedetentim ascenderant.Nam pri
mo quidam eorum diuinitus illuminati,et naturali ra
tione edocti intelligebãt q̃tis tenebris totũ pene genus
humanũ inuolutũ erat:qõ idolatrie quidẽ tam deformi
multiformitate,ꝛ tam multiformi deformitate deseruie
bat,ita vt diceret ligno/ꝛ lapidi deus meꝰ es tu. Recdũ
tamen idẽ ipsi poterant ad plenum intelligere,sub quãto
captiuitatis onere laborabãt,etiam illi qui vnũ ꝛ verum
deum credebãt/atq̃ colebant.Alij postmodũ altius illu
minati captiuitatis nostre miseriã/damnationisq̃ sentẽ
tiam plenꝰ intelligebãt:quomodo humana natura post
peccatum inflicto mortalitatis vulnere eiecta sit de pa
radiso in mũdum/quasi de patria in exilium/postmo
dum per mortem eiicienda de mũdo in infernum/quasi
de exilio in ergastulum. Intelligebant itaq̃ magnitudi
nem periculi.sed non eque intelligere valebant modum
euadendi. Nec illi itaq̃:sed nec isti tetre noctis tenebras
euaserant/qui sub tante insciẽtie inuolucro caligabant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alij adhuc altius pscrutãtes, et subtilius intuẽtes gratie manuductione directi inuenerunt, et inspexerunt multo intuitu nõ solum magnitudinem dãnationis, verũetiam modum reparationis. Modũ itaq restaurationis qui eiusmodi erant intelligebãt: sed super hoc ipso diuinum beneplacitum nesciebãt. Moutissime autẽ quibusdam, non solum ex iudeis, sed etiã ex gentibus diuinum, ppositum in idipsum reuelatũ est vt reparationis nostre mysterium tam ex magna parte prenoscerẽt, nõnulli ẽt predicarent: aliqui tandẽ etiã scripto cõmẽdarẽt. Testãtur hec pconia prophetarũ, vaticinia gẽtium. Sed ceteris pretermissis his tantũ interim intendamus qui modũ restaurationis (vt diximus) intelligebãt, sed diuinam dispositionem in eopso non nouerãt. Duce itaq ratione, preuia tñ diuine reuelationis luce intellexerũt quia si homo nõ peccasset, ad supernam beatitudinẽ mediante iustitia ascẽdere potuisset. Si vero sola misericordia nulla aũt interueniente iustitia post lapsum amissa, seu ẽt pmissa reciper, eternũ delectionis sue opprobriũ sustineret. Semp nẽpe posset ei dyabolus improperare in eo qõ obtineret nichil iuris habere: et sic constaret nec antiquã dignitatẽ recuperasse. Vbi aũt nõ esset plena prime dignitatis repatio, nec plena restauratio. Vt ergo posset hõ resurgere iurta rationẽ iustitie opꝰ erat satisfactione. Adhuc et istud ad illud accedit, quoniã si homo nullã satisfactionẽ exolueret, etiaz si nullũ exterius exactorem culpe haberet, mordẽtis conscientie exactionẽ, et cõfusionis notam ad plenum nunqz deleret. Nõne eua magis credidit serpenti, qz suo et tam benefico creatori: Nõne adam elegit magis ostẽdere oi potẽtiam, qz cõiugem suam: Quomodo ergo post tale presumptionis audaciã trãquillam cõscientiam obtinerent, vel de corde delerent notã confusionis si in nullo satisfacerẽt: Nunc autẽ fidelium deuotio magis gloziatur de redemptionis sue satisfactione, qz prius cõfusa sit de tãte delectionis opprobrio: intantũ vt vbiqz terraz ecclesia fidelitũ cum omni fiducia canat. O certe necessarium a de peccatũ et nostrũ, qõ christi morte deletũ est. O felix culpa que talẽ ac tantũ meruit habere redẽptorem. Per spicua igit ratio docet q sine satisfactione homo ad plenum reparari nõ posset. Ad plenitudinẽ autẽ satisfactionis oportuit vt tãta esset humiliatio in expiatione, quãta fuerat psumptio in preuaricatione. Rationalis aũt substantie deus tenuit summũ: homo vero imũ. Quãdo ergo homo presumpsit cõtra deum, facta est elatio de imo ad summũ. Oportuit ergo vt ad expiationis remedium fieret humiliatio de summo ad imũ: qz hoc oĩno non potuit nisi aliqua in trinitate personarũ. Item si homo per creaturam potius qz per creatorẽ recuperare posset, et recuperaret iusticiam: et mediante iustitia future beatitudinis gloziam: nõne de cetero contra excellẽtiã prime dignitatis magis obnoxius esset creature qz creatori: facture qz factori: Nam plus est profecto iustificari, et beari, qz creari. Ad plenam itaq hominis restaurationem omnino nõ sufficeret persona que deus non esset. Sed nichilominus constat quia quãtum ad rationem iusticie ad hominem nichil attineret quicquid queuis persona faceret que homo non esset. Quis autem non videat equum et plenum iuris esse, et oĩno rationabile, vt satisfaciat filius pro patre: frater pro fratre, si ille nõ potest, iuste ad hec idoneus non est: Hominis ergo redemptio hominẽ exigebat, qui pro conditionis debito, ppie nature merito subueniret. Item homo per inobedientiam debitum mortis incurrit, et ad eiusdem debiti expiationem obediẽtia indebitam mortẽ pro debita soluere oportuit. Sed hoc omnino non potuit nisi homo mortalis et iustus, et qui mortis sententie in nullo esset obnoxius. Et itaq humani redemptoꝛis persona ad debiti satisfactionem idonea foret, oportuit vt esset verus deus qui ad hoc sufficeret: vt esset verus homo, qõ pro iure necessitudinis merito exoluere. Et quomodo queso verus et perfectus inter deum et hominem mediatoꝛ esset, qui cum altero trumo cõmune aliquid nõ haberet: Econtra vero nulla mediatio validioꝛ, nulla firmioꝛ esse posset, qz que fieret per illum qui vtriusqz nature particeps esset. Ecce quomodo ex ratione colligitur, quomodo oportuit mediatoꝛem dei et hominum verum deum et verum hominem esse.

Capitulum. ix.

Archilominus autẽ eadem ratione inuestigãte inuenit, cui potissimũ summe trinitatis persone hec pietatis dispensatio accomodetur. Sicut superiꝰ monstratũ est, vt posset homo primã dignitatem ad plenũ recuperare, opꝰ fuerat satisfactione. Et autẽ satisfactio fieret, oportuit eã et qui iam exigeret, et nichilominus qui eam exoluere. Culpã vero punire/vel aliquam satisfactionem pro illa exigere, quã pater ignosceret, nec filio, nec spiritui sancto omnio congrueret, quoũ vterqz a patre habet totũ qõ habet. Oportuit itaq pro hac parte, aut patrẽ/aut nullum vti exactione. oportuit nichilominus aut filiũ/aut spiritum sanctum pro hoie satisfacere. Sed si spiritus sanctus mediatoris officiũ susciperet, hãc foztitan mediationem homo suspectã haberet. Quid queso mirum si super hac re homo cogitaret vt homo: timeret vt homo. Timeret foztitan ne filius magis faueret patri, a quo habet totum qõ habet, qz spiritui sancto, a quo nichil habet eoruz que habet. Et si homo haberet duos contra se: unum pro se forte nõ integre consideret de tali mediatione. Oportuit autẽ vt natura que credẽdo ceciderat, credendo resurgeret. Ceciderat credendo serpentiti: resurgeret credendo redemptoi. vt qõ per fidem perdiderat, per fidez recuperaret: et per eãdẽ portam cõpellerẽt redire, per quã a dei beneplacito placuit hominẽ exire. Sed si dei filius causam hois susciperet, homini nichil suspitionis ingereret. Nã non posset spiritus sanctus iurta suprapositam rõnem, culpã nõ ignoscere, quã filius velit remittere: quito magis quã vellet sua satisfactione delere: Immo absqz dubio filio causam hois suscipiẽte, magis oportuit spiritũ sanctũ cooperatoꝛis, qz exactoꝛis officiuz exercere. Ecce quomodo ratio apta demonstrat, q causa hois ad sui expiationẽ personã filij specialiter requirebat.

Cap. x.

Vdi et illud. Certe per psumptionem venit, et quasi per rapinã gestiuit homo ascẽdere vsqz ad similitudinẽ dei. Vt igitur modus satisfactionis responderet modo preuaricationis, ratio exigebat vt ruine nostre reparatio per exinanitionem descẽderet de similitudine dei ad similitudinẽ lapsi. Filius autẽ est imago et figura patris. Jõm itaq ipsum iurta cõgruum debite expiationis modum oportuit descẽdere, et assumere similitudinem hominis, vt vnus atqz idem haberet similitudinem dei ex generatione diuina: et similitudinẽ hominis ex generatione humana. Scimus autem quia humane propagationis modus iurta naturam non habet vt procedat homo ex homine sine generante: sed habet hoc spiritus sancti pietas/vt ipse procedat deus de deo sine generatione. Sicut ergo spiritus sanctus non potuit iurta mutuam similitudinum congruentiam de summis ad ima descendere: sic nec congruum fuit eum causam hominis ad delendam affectate similitudinis culpam suscipere.

Capitulum. xj.

Notãdũ preterea quid in illa rapina specialiter affectauerit: et inuenietis (nec mirum) quia illa affectatio specialis iniuria filij fuit. Eritis (inquit) sicut dij, scientes bonum et malum. Quid est filiꝰ dei, nisi sapientia dei: Specialiter itaq in sapientiam peccauit, qui scientiã per rapinam obtinere voluit. Pensate si potestis ex vno qz iustum: ex altero qz pium fuit, vt filij sui iniuriam pater vindicaret: filiꝰ ignosceret. Disce homo quid facias: disce quid facere debeas. Disce (inquã) remittere iniuriam proprias: vlcisci alienam. Ecce parum fuit filio dei vt suam ignosceret, nisi eandẽ ipsam et apud patrem expiaret. O pietas stupenda: caritas inestimabilis. Et autem cõtraria contrarijs curentur, attendite qz congruum, qz artificiosum videtur, vt qui per insipientiã ceciderat, per sapientiam resurgat. Par fuit vt cui falsitas fuit causa perditionis, veritas fieret via salutis. Par fuit vt qui mortem incurrerat per verbum dyaboli, ad vitam rediret per verbũ dei. Ex predictis itaq patet satis (vt arbitroꝛ) qz nulli alij psone in trinitate magis conueniebat ab alia propiciari qz patri: nulli alij qua sam hominis apud patrẽ expiare magis congruebat qz filio. Tuisit itaq inter se summa illa personaruz trinitas vnus deus negocium salutis humane. vt vnã eandemqz hominis culpam pater puniret: filius expiaret: spiritus sanctꝰ ignosceret. Ad matoꝛem igitur lapsi hominis gloriam, vt possit resurgere per iusticiam, pater satisfactionẽ exigit, filius exoluit: spiritus sanctus se medium interponit. Hec via: hec porta salutis. Hic summus: hic singularis humane restaurationis modꝰ. Hoc itaq antiqui patres nõ solum ex iudeis, verum et ex gentibꝰ multi intelligebant. nã in idipsum (vt dictũ est) tum ex insita ratione: tum ex diuina reuelatione edocti erant. sed qui hoc intelligebant: et tamẽ super hoc ipso diuinũ beneplacitum nesciebant, nullo mõ id petere psumebãt. Quis enĩ vnqz presumeret petere, vt filiꝰ dei genꝰ humanũ p semetipm visitaret: p semetipm redimeret, visitaret p incarnationẽ: redimeret per passionem. Quis inqz hoc petere presumeret, nisi dei ppositum super hoc prius ex diuina reuelatione cognouisset: Desiderabãt tamẽ qõ petere non audebant. Ad hoc hanelabãt: in hoc suspirabant: propter hoc emittebus/et lachrimis dominũ interpellabant: et eshuantium desideriozum clamoribus ad ipsum vociferabant. Dozum tipus exprimitur in eo qõ a domino dicitur. Ad me clamat ex seir. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Custos (inquiunt) qui de nocte. Acsi per insinuationẽ exprimerent, quid tantis desideriozũ estibus quererent. Scimus (inquiunt) fili dei verbũ altissimi: scimus quoniã aduentus tuus nobis est necessarius: sed petere nõ presumimus. Scimꝰ quoniã satisfactio nostra pendet ex incarnatione tua: pẽdet ex passione tua/sed facis si vis. Nam hoc quis petere audeat: quis postulare psumat, nisi super hoc prius beneplacitũ tuum agnoscat: Custos qui de nocte: custos qui de nocte.

Capitulum. xij.

Quis queso cui loquatur: Creatura certe creatori suo. Cur igitur creatoꝛem inuocãdo nõ dicit creatoꝛ, creatoꝛ. Quis inqz hec audit: vl quo: Dominꝰ vtiqz et a seruo: Cur ergo ei non dicit. domine: dñe: Certe qõ eum creatoꝛem deum dominum habebant, cõmune eis cum oibus erat. sed q latam perditionis viam cõmuniter cum ceteris non incedebãt, eis pre ceteris ex eiꝰ custodia erat. Gratie ergo prerogatiuã ei preferunt quã ex eiꝰ munere acceperũt. Custos qui de nocte: custos q de nocte. Tu es q nos de nocte custodisti ne hostis cuz ceteris caligo infidelitatis inuoluerer. Tu es qui nos de nocte custodisti, ne malicie frigus caritatem nostram extingueret. Beneficiẽtia inchoata parat nobis fiduciam presumendi maioza. Salutem inchoatam speramus perficiẽdam. Et autem salutem inchoatam perficias, necesse est vt venias. Necesse est vt venias per temetipsum: nec hoc solum, sed vt venias et per spiritum tuũ. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Preuidebant itaq antiqui per spiritum quia necesse erat vt filius dei veniret: necesse similiter vt spiritum sanctuz mitteret. Preuidebãt hoc inqz: et iccirco ingeminant cum clamãt. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Vide qz sit necessarius vtriusqz aduentus. Ex aduentu filij credẽtium fides fundatur. ex aduentu spiritus sancti fides fidelium confirmatur. Vnam eãdemqz hominis salutem filiꝰ operatur: spiritus sanctus cooperatur. Vt quid ergo hõ iam dubitet de placãdo pfẽ. cũ se videat in hoc negocio duos equipotentes coopatoꝛes habere. Dicat ergo custodiẽti: dicat custodituro hinc per semetipsum: hinc per spiritũ sanctũ. Custos q de nocte: custos q de nocte.

Cap. xiij.

Et dixit custos. Venit mane, et nox. Ab ipsa prime preuaricationis hoza vsqz ad christum omnes sub nocte erant: et viam reuertendi ad patriam, portam intrandi ad vitam inuenire non poterant: et iccirco veri diei mane desiderabãt, qui quas tenebras paterentur non ignorabãt. Et ecce eis iuxta desiderium suum respondetur, cum a dño dicitur. Venit mane. Quid est mane, nisi quedã inchoatio lucis diurne: Scitis aũt quis dicat, Ego sum lux mũdi. Lux mundi, et sol iusticie christꝰ est, qui illuminat oẽm hoiem venientem in hunc mundũ. Inchoatio itaq vere lucis est aduẽtus nostri saluatoꝛis. Dicẽte nãqz sole iusticie inchoare vez mane. De hoc mane in ppheta habemꝰ. Exortũ est in tenebris lumen rectis, misericoꝛs et miseratoꝛ dñs. Dicit itaq venit mane. Mane desideratis, mane habebitis. In aduẽtũ filij mei suspiratis. Ecce veniet quẽ queritis. Dixit custos. Venit mane. Sicut superiꝰ iã dictũ est, nõ dicit dixit: sz dixit. Alia itaq psona est q inuocat: alia a qua respõdet. Filio supplicat: et pater ppiciat. Filius interpellat: pater miseret. Filius implozat: pater largit. Dixit custos. Venit mane. Patris dicere (vt dictũ est) eius est reuelare. Patris promittere, est propositi sui beneplacitũ menti humane p spei fiduciam infundere. Ecce quod longe superius iam diximus, quia quidam modum humane restaurationis quomodo fieri oportuit intelligebãt: sed quoniam diuinum beneplacitum super hoc ipso nesciebãt, nullo modo petere presumebant. Ad hoc nanqz eiusmodi intelligẽtia eis data est, vt intelligerẽt, quid desiderare, ad quid suspirare deberent. Et diu/multũqz desiderando/gemendo/suspirando digni fierẽt, qui super hoc certificari debuissent. Et ecce antie desiderantibus, humiliterqz supplicãtibus aduentus redẽptoris reuelatur, a quibus prius sitiebatur: nec tamẽ pscieba tur. Nam ecce iam merẽtur audire, venit mane. Filij dei itaq aduentus gentibꝰ reuelaꝛ, in eo quod misticis idumeis dicitur: venit mane. Testantur qõ dicimus oracula balaam prophete: testatur hoc ipsum vaticinia sibille. Attestaꝛ (ni falloꝛ) et huic testimonio ara illa qz apud athenas pfecrata erat ignoto deo. Scifcitãti autẽ paulo apostolo an homo futurꝰ esset: an spiritus deoꝛũ: Respõsum est a beato dionysio: verus deus: et verus homo: et ipe renouaturus est mũdum. Ex his itaq palã est intelligere, gentes christi aduẽtum ex reuelatione prenosse. Accepta autẽ in hoc diuina reuelatione ppheticiviri, siue ex gentibus, siue ex iudeis cum oi instantia/vel fidentia querebant qõ prius petere non audebãt. Quid aliud querebat vox illa prophete ad patrem: Emitte agnum dñatoꝛem

Universidad de Deusto
Biblioteca

terre. Quid aliud spirabat vox illa psalmiste ad eundem: emitte manum tuam de alto: Non ne ipsius aduentus ab ipso filio satis deuote, nec minus aperte queritur, cum eidē per ppheta dicitur: Utinā dirumperes celū, ac venires. Non manifeste satis eius aduentum psalmista postulabat, cum ipsi proclamaret: Excita potentiam tuam et veni. v. s. f. n.

Capitulū. xiiij.

Predicitur itaq; aduētus christi: nec solū christi sed etiā antichristi. Venit mane, et nox. Aduentus christi diem facit: antichristi aduētus noctē ingerit. O nox tenebrosa, et omni horrore plena quā facit antichristi presentia. Tanta nanq; tūc temporis seductionis caligo superuentura est vniuerso orbi, vt in errorē inducantur, si fieri potest electi. Dicit ergo. Venit mane, et nox. Sed n adhuc in predictis verbis ad tropologicum sensum recurrimus, inuenietis fortassis vnde edificari valeam⁹. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Pro certo quotquot in christo renati sumus, filij lucis existētes, vt filij lucis ambulare debemus. Procul dubio alia est nox idumei: et alia christiani. Sic et alius dies huius: et alius illi⁹. Dies idumei (vt diximus) est fūdi huius, pspitas: nox vero eiusdem aduersitas. Sed viro fideli quid dicitur. Educet quasi lumen iusticiam tuam, et iudicium tuum tanq; meridiem. Semita eñ iustorum quasi lumen splēdescit: et crescit vsq; ad perfectam diem. Dies itaq; noster iusticia: nox iniusticia. Tēptatio dyabolica noctem ingerit: inspiratio diuina diē facit. Totiēs vero noctis tenebras incurrim⁹, quotiens per ignorātiā, vel per maliciam peccam⁹, et necesse habemus samaritano nostro proclamare. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Quis est iste custos cui clamatur in nocte, nisi samaritanus ille qui misertus est eius qui incidit in latrones, et curam ipsius egit: Samaritanus nanq; custos interpretatur. Iste vtiq; samaritanus in die: iste nos custodit in nocte. Iste inq; nos custodit in die, quādiu dat nobis in bono perseuerare. De nocte nos custodit, ne post peccati lapsum demur in reprobum sensum: et eundo de malo in malum cadamus tandem in desperationem, vel in mentis obligationem. Ipse ergo est custos noster: ipse eque consolator noster. Ipse qui nos custodit in tentatione: ipse qui nos consolatur in tribulatione. Ipsum custodem: ipsum cōsolatorem habemus. ipso postulante ipso prestāte et alium accipimus. Rogabo (inquit) patrē, et alium paraclitū dabit vobis. Paraclitus idem sonat qō consolator. De eodem paraclito quē per filium accepimus, dicit alio loco idem filius. Cum venerit spiritus paraclitus quem ego mittā vobis a patre meo. Quoniā igitur vnigenitus dei nos et consolādo custodit, et custodiendo consolatur: et nunc quidē per semetipsum, nūc vero per spiritū suum, recte ei ingeminādo dicitur. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Sed cum nos tam per diem, q̄ per noctem (sicut dictum est) custodiat, in nocte se esse innuit qui sic clamat: qui non diurne, sed tantū nocturne custodie mētionem facit. Sed alia debet esse supplicatio ambulantis in die: et alia ambulantis in nocte. Alia denicq; eius qui agit opera lucis: atq; alia eius qui agit opera tenebrarum. Scimus quoniā qui facit veritatem, venit ad lucem vt manifestentur opera eius. Vultis audire eiusmodi operatorem q̄ fīcialiter ozet: eo q̄ ipse in luce ambularet. In quacūq; (inquit) die inuocaueritis te velociter exaudi me. Audite ecōtra q̄ timide, q̄ verecunde supplicat qui tenebras iniquitatis se incurrisse considerat. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Nō dicit parce: parce. non dicit miserere. O q̄ trepide supplicat qui nō audet dicere, miserere mei deus: miserere mei: qui nō presumit vt dicat. Deus ppiciꝰ esto michi peccatori. Sepe audim⁹ elemosynā petētes nichil aliud ad transeūtem diuitem clamare, nisi tantūmodo: dñe, dñe. Sic iste ad perui gilem, et indefessum infirmitatis nostre custodem supplicātis voce clamat. Custos qui de nocte: custos qui de nocte. Sed quid mirum si tam humiliter clamat christianus, quādo sic (vt superi⁹ dictum est) clamat idumeus: Nam quāto gradus altior, tāto casus deterior. Hinc est enim q̄ multo difficilius renouatur ad vitam ad vnius criminis lapsum quilibet christianus, q̄ qualiscunq; infidelis quotlibet criminibus obnoxius. Audi super hoc non meā: sed a postoli sentētiā. Impossibile est (inquit) eos qui semel sunt illuminati, gustauerūt etiam donū celeste, et pticipes sunt facti spiritus sancti, gustauerunt nichilominus bonū dei verbum, virtutesq; seculi venturi, et prolapsi sunt, renouari rursum ad penitentiam. Quibuslibet eñ infidelibus ad baptisma cōfluētibus sufficit penitētia sola, sine satisfactione aliqua. Fidelibus vero peccātibus / et penitētibus nō sufficit penitentia sola, sine satisfactione condigna. Nam christianorum expiatio post lapsum non solet fieri sine mactatione carnis propīe: qō penitentibus ifidelibus pferre solet passio christi, sola scilicet mactatio carnis aliene. Voluntarie eñ peccantibus nobis post acceptam noticiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia. Quid ergo mirum si humiliter gemunt / qui reatus sui magnitudinē agnoscunt: Dicant ergo / dicāt qui eiusmodi sunt. Custos qui de nocte: custos q̄ de nocte. Per insinuationem itaq; ostēdit quid sit qō petere velint / nec presumūt. Acsi apertius dicāt indulgentiam petere: gratiam reparare concupiscimus. Sed agnoscentes q̄ impudenter egimus / petere nō presumim⁹. Vias itaq; veritatis spōte deseruimus: opera tenebrarum ex industria incidim⁹. Reuerti iam volum⁹: sed inter nocturnos timores: inter nocturnos horrores nec valem⁹ / nec scim⁹. Tu vtiq; es qui tales reuocare potes: qui tales reuocare soles. Fac igitur si vis. Nō aliis impēdis, potes et impēdere nobis. Custos q̄ de nocte: custos qui de nocte. Sed si merito tā hūiliter: si merito tā supplīciter post lapsum ozat⁹ libet xpianus, q̄ tomagis quilibet ozdinē, et religionē pfessus? Nā ad exprobrationē et confusionē eoz qui tepescunt et defluunt in religione, objcit / et imp: operat illis a dño qd agere soleāt sepe etiaz seculares psone. Ad me clamat ex seir. Custos q̄ de nocte: custos q̄ de nocte. Si habitator seyr tam humiliter clamat, qd amplī facturꝰ est quē vocabulū religionis honorat, maxime si se turpiter lapsum considerat: An forte nesciūt qui eiusmodi sunt, qm modicū fermentū totā massam corrūpit? Quid iuuat mercedem colligere, et eas in sacculū ptusum mittere: q̄ cito hincinde multo tēpore, multis sudoribus cōgregatur et modico, et in momento pdere? O quot annozū merita: q̄ meritorum stipēdia perdi possunt ad vnius, et vnū criminis lapsum. An nescitis quoniā qui in vno offendit, reus est omnium? Qui eñ vel ex vno criminali deus sibi offensum reddidit, in ceteris etiā q̄ obseruauit, seipsum reū cōstituit. Reū inq; et si non eatenus vt quasi pro eozū pcussione puniatur in inferno: eatenus tñ, vt illa in corruptionis mercede pziuet, quā pro ceterozū obseruatiōe habiturus erat in celo. Qui igit p momentanea delectatione contēnit deum et dñm vniuersoz, deserit societatem angelozū, amittit regnū celozū: quid queso dictur⁹ est cū seterit ad rogandum deū: Exemplo saltē discat, qd facere debeat. Discat inq; q̄ humiliter debeat ozare, q̄ vere debeat. Discat inq; q̄ humiliter debeat ozare, q̄ verecunde oporteat supplicare. si habitator seir tā q̄ nouerunt ozat: si tā humili deuotione clamat q̄ nullum vnq; sanctorum

ratis locū tenuit: q̄ nunq; gustare merult q̄ suauis est dominus, q̄ bonus israel deus his qui recto sunt corde. Ad me (inquit) clamat ex seir. Custos q̄ de nocte: custos q̄ de nocte.

Capitulum. xv.

Sed quisquis es q̄ hec audis, si delectiōis tue magnitudinē attendis, nō est tamen vnde desperare debeas. nā audi cōsequēter vñ merito ad spē reuiuiscas. Et dixit custos. Venit mane. Ecce in nocte laboranti: ecce p obtinendo mane supplicanti, subito et ineffabiliter promittit, qō cū tanta humilitate requiritur. In nulla ergo vicio: q enormitate de eius misericordia est desperandū, q̄ tam multus est ad ignoscēdum. Sed nunquid iccirco eū impudenter / et irreuerenter implozare debemus, quē ad indulgendū tā pronū agnouimus: Immo tanto magis debemus in eius conspectu erubescere: tanto humiliius veniam postulare, q̄to benigniozē / et dulciozē agnouim⁹ quē cōtumaciter offendim⁹. Dixit custos. Venit mane. Custodis hui⁹ promittendo dicere: vel dicēdo, promittere / est anime supplicāti spei certitudinē gratie sue inspiratiōe infundere: et de desideriū sui expectatione omnē diffidentiam / vel ambiguitatē tollere. Per repromissionē itaq; mistica tñ locutione dictum intelligitur, qō per custodem respondetur. Venit mane et nox.

Capitulum. xvj.

Vt superius iam dictum est, mane facit consolatio diuina, noctem tēptatio diabolica. Supplicanti itaq; anime in vna eadēq; responsione, et illud promittitur qō merito desideratur: et subsecuturū predicit, qō iure timeat. Sed illud vtiq; est consolationis istud conditionis. In vno letū: in altero efficit casūm. Venit mane, et nox. Sic (inq̄t) veniet mane diuine consolationis, vt iterū subsequat nox diabolice tentationis. Sub hac certe alternantis vicissitudinū varietate venientes oportet q̄diu sumus in hac peregrinatione

Venit mane, et nox.

Capitulum. xvij.

Additur adhuc et ab eodez custode. Si queritis querite. cōuertimini, et venite. Superius dixerat. Ad me clamat ex seir. Non dicit clamant: sed clamat. Me vero non dicit: si queris, quere immo si queritis, querite. vnde (vt iā dixim⁹) recte intelligitur, q̄ in superioꝛib⁹ nūerus pro numero ponat. Dicitur itaq; Si q̄ritis, querite. puertimini, et venite. Audiuimus superius dominū mane promittentem, attendam⁹ nunc ipsum qō promiserat exhibentē. Nōne iā mane habebant, qui ex diuina reuelatione, et quasi sub manifesta luce videbāt quid cauere, quid facere deberēt: Quid eis cauendū foret, ostenditur in eo qō dicit: venit nox. Quid vero agendū esset, adiungit in eo qō sequitur Si q̄ritis, q̄rite. cōuertimini, et venite. Agēdi mod⁹ determinat i tribus: in q̄erendo: conuertendo: veniēdo. Si queritis, querite: conuertimini, et venite. Queriteꝑ studiū: conuertimini per desiderium: venite per exercitiū. Si queritis q̄rite: et inquirendo perseuerate. Immo et multipliciter querat qui nunq; ad plenū inueniat. Si infideles estis, et deū q̄ritis per inuestigationē, querite potius per fidem. Alioquī sinō crediderit is, nō intelligetis. Si fideles estis, et queritis per fidem solā / querite adhuc per veritatis intelligentiaz: et si non tā martheꝫ marie locū in ecclesia tenetis / q̄rite per contēplationis gratiā. Si queritis / querite. Querite ipsum: querite quid sit amandū propter ipsum: querite quomodo sit peruemiendū ad ipsuz. Et si iam hec quesistis / et inuenistis: conuertimini, et venite. Si iā inq; quesistis / et quid optandū sit inuenistis per studiū, conuertimini ad illud etiā per desiderium. Conuertimini, et venite. Si adhuc illicita amatis, tergum, non faciem ad deum habetis: et eo ipso nec uenire potestis. Dicitur q̄ vobis. Conuertimini / et venite. Si faciem vestrā quasi ad leuam veritatis: et licitis quidē, sed superfluis per amorem intenditis: adhuc dicitur vobis. Conuertimini / et venite. Sed si iam ad dexteram conuersi estis: et solis necessarijs, sed transitoꝛijs tamē atq; corporeis per intentionem / et amorem inheretis, adhuc merito dicit vobis. Conuertimini, et venite. Sunt necessaria corpori: et sunt similiter necessaria spiritui. Illa sunt toleranda: ista optanda. Illis oportet vti: istis frui. Amāda itaq; sunt et desiderāda spiritui necessaria. Sed quid dico necessaria, cū dicat veritas ipsa: Porro vnum est necessarium. Habemus ergo quo sit conuertēdum: vbi per amorem inherēdum. Conuertimini igit, et venite. Conuersi vero nō debetis respicere / vel retro ire. Quia mittens manum ad aratrum, et respiciens retro nō est aptus regno dei. Et celestia aliabant / et non reuertebātur cum incederent. Sed ne conuersis quidē sufficit stare / et in eo qō ceperant perseuerare nisi eant / et proficiāt: et que retro sunt obliti in anteriora se extendant. Accedite (inquit) ad eum / et illuminamini. Dicitur ergo cōuertimini / et venite. Alij itaq; veniunt eūdo: alij currendo: alij autē volando. De primis dictum putes / ibunt de virtute in virtutem. Eozum autē est currere qui possunt cum ppheta dicere. Qui posuit pedes meos tanq; ceruozū. Illi vero debent et solent volare / qui scōm ysaiam assumūt pennas vt aquile: vel quales psalmista desiderabat accipere. Quis (inquit) dabit michi pennas sicut colūbe: Actiozū est ire: speculatiuoꝛ currere. Contēplatiuoꝛ volare. Ecce de materia modica / sed multum profunda / dixi qō potui: quomodo potui. Si insipiens factus sum / tu me coegisti.

¶ Finis libri de incarnatione verbi.

¶ Richardi sancti victoris doctoris pclarissimi de emanuele libri duo.

¶ Prologus.

Aliquēdam magistri Andree tractatum quē in ysaie explanationez scripserat, simul et ediderat incidi: in quo nonnulla minus caute posita, non⁹ catholice disputata inueni. In multis nanq; scriptura illius locis ponitur iudeoꝛ sententia quasi sit non tam iudeoꝛ, q̄ ppria, et vt vera. Super illum aūt locū: ecce virgo cōcipiet, et pariet filium: iudeozum obiectiōes / vel questiones ponit / nec soluit: et videtur velut eis palmam dedisse / dum eas veluti insolubiles relinquit. In eiusmodi itaq; positionib⁹ scandalizantur peritiozes: infamantur imperitiozes / intā tum vt vsq; hodie ex eius discipulis existāt qui supra positam prophetiam non de beata maria / quin potius de pphetissa dictam contendant. Ad tollenduz ergo errorem vel eozū qui iam decepti sunt / vel adhuc decipi possunt statui aliqua scribere / et positis obiectionibus obuiare. Prima itaq; operis huius fronte libet ipsas obiectiones ponere / quēadmodū inueniūtur i iam dicta explanatione. Secundo vero quasi pro testimonio adiungo quedā verba beati Jeronimi / quēadmodū ab ipso edita sunt in explanationē eiusdem loci. Ultimo autem loco libet ex meo addere, tum puto ad refellendas obiectiōes posse sufficere.

¶ Explicit prologus.

¶ Obiectiones magistri Andree scōm q̄ iudei solent nobis opponere de nostro emmanuele.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ece virgo concipiet/et pariet filium/ et vocabitur nomen eius emanuel. Hanc de conceptione/et natiuitate saluatoris nostri: et integritate/et virginitate matris eius semper virginis apertissimam prophetiam/prout iustum est cuz de ipsis exponimus: Insurgentes in nos iuuenculę veritatis inimici, siue cauillationis ariete firmissimum fidei nostre murum labefactare conantur. Primo dicunt q in hebrayco nō habetur becula: q̄ vox virginē. Sed alma: q̄ nunc iuuenculā: nunc absconsam significat. A quibus cū opponentes q̄rimus, quomodo future liberationis signū esse possit q iuniozis etatis femina, vel absondita/z secreta concipiat, z pariat cū hoc frequētissime fieri videamus. respōdent dicētes. In hoc signū erat q ea q̄ nondum conceperat in prima ad ea viri accessione conceptura erat, z masculū partura: qui ab ipso populo, vel matre emanuel nominaret. Ac si a prophęta diceretur. O domus dauid, si videris hanc iuuēculā q̄ nondum concepit in primo concipere, z filium parere: scias hoc tibi signum future liberationis de manu supradictorum regū a dño datū. Clos aūt (inquūt) qui hoc de virginis vestri iesu matris conceptione, z partu exponitis, respondete quō qō post sexcētos vel eo āplius factuz est annos domui dauid, z achā. q de manu rasin/tūc regis syrie/z phacee filius romelie liberandi essent/signum esse potuit. Quomodo illis signū esse potuit qō nunc̄ videret vel visuri erant. Clos per abrupta: nos per planam incedimus viam quibus tota capituli continentia consonat vos tota littere circūstantia reclamāte vnt versiculo habereris. Quod (vt melⁱ pateat) ab exordio vsq̄ ad finez totū prosequimur capitulū. Mandauit dñs per prophetam achā q signū peteret/per qō certus esse posset/q nō oporteret eū timere a duabⁱ caudis titionū fumigantiuz Quo signum petere nolente, cōuertit se prophęta ad populū/cui dicit ipsum dñm signum esse daturum: ipsumq̄ signum statim supponit dicens. Ecce virgo concipiet ⁊c. Subiungit z cibum ipsius pueri ex virgine cōcepti/z nati: et causam quare tali cibo vtat. Post hec interponitur de aduentu assiriozū in terrā iuda: z quid i ea facturi sint ad extremū post enumerationē eoz que vastitatē sequūtur. imperat dñs prophete vt in grādi libro plane/z legibiliter scribat nā scituri de iuuencula/vel absondita pueri nomina duo hec. velociter spolia detrahe: cito pdare. Et ne qua fraus/vel dolus subesse putaret/vel ne alio q̄s ad prophetissam (ysaie videlicet vxorē/z filiū ex ea natū) q de vgine/ vel potⁱ iuuēcula paritura dicit inuertere/ adhibuit z duos quibⁱ bū credi deberet testes: z sub his testibus ad prophetissam maritali officio accessit/z concepit/z peperit/cuius nomē dño precipiente (sicut subiū gitur) appellat: causamq̄ quare sic debeat appellari supponit. Ecce (inq̄t) oia rōnabiliter pcedūt: oia q̄ promittūtur fiunt/ pmittit iuuencula q̄ nondum conceperat in signum paritura filiū. Adhibētur testes duo fideles/qui visu z auditu pphetissam ad quā ysaias accessit/adolescētulā esse dignoscere/z ex ea viri ad illam accessione concepisse/cū tempⁱ pariendi aduenit/certissime scire valerent Si dubitatis de iuuencula/fideles fidem facient testes. Predicit conceptura: concepit. pariet ra filium: peperit z masculū. Cibos comedit quos comesturus fuit predictus. Ecce datum est signū qō se daturū dominus promisit. Nam nū res signum secuta est? Ante infantie filij virginis/vel iuuencule duo reges a quoz facie iudas trepidabat, alter ab assirijs interfectⁱ: alter ab osee filio elam trucidatus occubuerunt. Ecce signum precessit: secuta est res. Liberatus est iudas a metu/ pter quē tollendū datum est signum. Uestre autem virginis partⁱ nec signum fuit, quibⁱ tollendⁱ erat metus: sed nec esse potuit. Nec res propter quā signum datum est secuta ē. Sed quingētis z eo amplⁱ annis signuz qō vos ponitis precessit. Explicare si potestis, quō ysaias prophęta sub notis z nominatis testibⁱ ad prophetissam accesserit/ ex qua accessione ipsa conceperit/z filium peperit quē dñs idcirco vocari iusserit accelera: spolia detrahe: festina predari. q̄ in diebus infantie eⁱ a regnibus assiriozū tollenda essz fortitudo damasci/vbi regnabat rasin: z spolia samarie/vbi sceptra gerebat facee filius romelie. Apertissime loquitur sacra scriptura dominū qui mentiri non potest dicere q̄ anteq̄ puer quē prophetissa peperit ysaie/ sciat patrem suum/z matrem vocare/damasc⁹/z samaria ab assiriꝫ destruenda sit. Si virginem vestram butⁱ pueri matrē diceritis: consequēter z ysaiam eius patrem esse dicere vos oportebit. Si statim post natū ysaie de prophetissa filiū/mortuis duobⁱ regibus/iudas a metu quē illi incutiebant liberatus est/cuius rei gratia signū datur/luce clarius elucet, q̄ eiusdem pueri matris z concepti z partⁱ predicte liberatiōis signū fuerit. Hec sunt que in nos tela iaciūt iudei sacrarum nos litterarum depravatores/z violentos distortores appellantes. Quibⁱ vt respondeamus/nec opus est: cum alij hoc ante nos secerint. Sed ad sufficienter responsum sit/ipsi qui responderunt viderint. nec vtile: ne si forte anceps certamen imparibus ineuntes viribus succumbam⁹, nō nobis solis, sed z illis quorum acutissimi viuacitate ingenij, si cuz eis congressi fuissent facilꝫ superarentⁿ/victores insultent. Nos itaq̄ nostris viribus timensis/fortiora fortioribⁱ relinquētes/cepti⁹ litteralis sensus explanationē exequamur. Dabit gratuita voluntate sua non vestris peruersorum/z incredulorum meritis signū. Facturus ē dominⁿ quiddam vobisq̄ in signuz daturus/qō cum videritis/significabit vobis q̄ a metu predictorum regū liberabimini. Ecce virgo concipiet z pariet. Iuuēcule vel absondite partus/z conceptus quando eū videritis significabit vobis q̄ a pdicto metu liberabimini: z vocabis nomⁱ domⁱ iuda: vel que cōcepisti/emanuel. Ideo tali noie/vⁱ domⁱ iuda/vel matre vocante puer noiabitur: quia deū prophecium/z adiutorē sibi futurū intelligent, cū puerum quem sibi in signū se daturū promisit iam natum perspexerint. Uel quia in diebus natiuitatis eⁱ iam illis dominus benefacere ceperat. Butirū/z mel comedet. Si vt causales facim⁹ coniūctionem/scientia reprobandi malū/z eligendi bonuz causa est quare butirū z mel comedat. An talis cognitio talē scientiam conferre potest? Nolite z stulti butirum/z mel comedunt? Si ergo vt consecutiuū faciamus vt dicam⁹ butirum/z mel comedet: z sciet reprobare malum/z eligere bonū: quomodo expⁿ qō sequitur: quia anteq̄ sciat puer ⁊c. nisi forte quia ibi sicut in plerisq̄ copulatiua accipiat: z sic legat Butirum/z mel comedet: et sciet reprobare malu: z eligere bonū. z anteq̄ sciat puer re. m. z. e. b. derelinquet. t. q. t. d. a. f. d. r. Sūt qui ita legūt Butirū z mel comedet: vt qui sciat. r. m. z. e. b. z āteq̄ talis iusmodi scientiā habeat derelinquetur. ⁊c. Hoc etiā partem signi putāt/q̄ in infantia positus/que nichil eorum que apponūtur reijcere solet/imundis tanq̄ sordibus refutatis/mūdos tantum cibos (que sinoch chice in butiro z melle accipiuntur) in cibū sumpturⁿ sit. In eo qō dicit butirū/z mel comedet: hebrei future fertilitatis promissionem esse dicunt. Ubi nos habemus vt sciat reprobare malum. illi habent (vt dicunt) ad scientiam abominari in. m. z. e. in bonū. Qō est dicere prophetisse filius buti rum/z mel comedet cum venerit ad scientiam qua possit abhominari malū/z eligere bonum. Unde aūt quando ille ad nos discretionis peruenerit tanta sit futura copia in terra hostiliter vastata/vt lacte (qō per butirū intelligimus)/z melle fluat, subiungit: q̄ anteq̄ sciat ⁊c. Bene poterit tunc puer bu. z. m. comedere: q̄ in infantili etate illius derelinqueť syria z decē tribuum terra a duobus regibus quos tu domus iuda formidas.

¶ Verba Jeronimi.

Quando aūt dicitur: dabit dñs ipse vobis signū: nouū debet esse/atq̄ mirabile. Sinautem iuuencula/vel puella (vt iudei volunt) z nō virgo pariat. quale signū poterit appellari cū hoc nomen etatis sit, non integritatis. z reuera vt cum iudeis conferamus pedem: z nequaq̄ contentioso fine prebeamⁿ eis risum nostre imperitie. virgo hebraice becula appellat/que in presenti loco non scribitur. Sed pro hoc verbo positum est/ alma qō preter .lxx. omnes adolescentulā transtulerunt. Porro alma apud eos verbum ambiguū est, dicitur enim z adolescentula/z absondita. i. anozpuoc. Unde z in titulo psalmi noui/vbi in hebrayco positum est Alma nomen qō ceteri interpretes transtulerunt p adolescentula qō .lxx. interpretati sunt p absconditis: et in genesi legimus vbi rebecca dr alma/aq̄lā nō adolescētulā/nec puellam, sed absconditā trāstulisse. Sunamitis quoq̄ mulier amissō filio cum helisei fuisset pedibus prouoluta: z prohiberet eam giezi/audit a propheta dimitte eā quia i dolore est/z dominus abscondit a me. In hebreo scriptum est: celimen meum. Ego alma non solum puella: sed et virgo. sed cum virgo absondita dr/z secreta, que nunq̄ virorum patuerit aspectib⁹: seo magna parentum diligentia custodita sit. Ligus quoq̄ punica que de hebreoz fontibus ducitur, ppie virgo alma appellat: z (vt risum prebeamus iudeis) nostro quoq̄ sermone alma sancta dicit. Omniūq̄ pene linguarū verbis vtuntur hebrei: vt est illud in cantico canticoruz de greco oopion. i. ferculum sibi salomon fecit, qō in hebreo ita legimus verbum quoq̄ nugas/z mensura: hebrei eodez modo, et bisdem appellant sensibus: z ē̄tum cū mea pugno memoria/nunq̄ me arbitror alma in muliere nupta legisse: sed in ea que virgo est: vt non solum virgo sit, sed virgo iuniozis etatis, z in annis adolescentie. pōt enim fieri vt virgo sit vetula. Ista autem virgo erat in annis puellarib⁹ vel certe virgo, non puella/z que adhuc virum nosse non posset/sed tā nubilis. Denicq̄ i deuteronomio sub puelle/z adolescentule nomine virgo intelligitur. Si inuenerit (inquit) hōmo in campo puellam desponsatam: z vi oppremens eam dormierit cū ea, interficietis virū solum q̄ concubuit cum ea: z puelle nichil facietis. Non est adolescentule peccatū mortis, quia quomodo si q̄s insurgat contra proximum suum, et interficiat animam eius, sic hoc negocio accidit.

¶ Incipiunt capitula primi libri.

Responsio cuiusdam ad refellendam iudeorum sententiam, seu etiam ad nostram confirmandam. ca. j.
Que sint illa que nobis solent iudei/vel iudaizantes opponere ad ea que sentim⁹ de nostro emanuele. ca. ij.
Quomodo iudei putant totū quod dicitur de emanuele intelligi debere de filio prophetisse. ca. iij.
Impudens omnino hoc in loco videatur iudeorū assertio. Capitulum. iij.
Quomodo propie obiectionis argumētis refellitur sententia iudaice assertionis. Capitulum. v.
Quomodo ex beati ieronimi responsione/sufficienter refellitur qō nobis opponunt de virgine. ca. vj.
Quomodo xp̄iani confutandi sunt qui in ysaie vbis de sententie nostre veritate diffidunt. ca. vij.
Quomodo ad ea que dicuntur de nostro emanuele circunstantia littere videtur non reclamare/sed acclamare. Capitulum. iij.
De his que ad signi commendationem pertinere videntur, a quo/quare/vel qualibus detur. ca. ix.
Quomodo ex signi qualitate perpenditur q̄ tollende pme preuaricationis causa datum videatur. ca. x.
Quomodo ex prima preuaricatione triplex dānum: z secundum dānum triplex, triplex promissum: z itez secundū triplicem promissionem, triplex signū. ca. xj
De signo recuperande incorruptibilitatis. ca. xij.
De signo recuperande dignitatis. ca. xiij.
De signo recuperande felicitatis. ca. xiiij.
Ad qō humilem scientiam deus propter hominem descendit, qui z bonozum z malozum nostrorum experientiam suscepit. ca. xv.
Q̄ per humilem illam quā suscepit, supereminētis scientie plenitudinem nature nostre acquisiuit. ca. xvj.
Q̄ in passione nostri emanuelis multi captiuati sunt ex spiritibus malignis. Capitulum. xvij.
Q̄ in signum generalis dānationis in xp̄i passiōe inchoata est quedā captiuitas demonuz, sicut in xp̄i ascēsione glorificatio refurgentium. ca. xviij.
Q̄ ex incarnatione nostri emanuelis factus est de⁹ quasi vnus ex nobis. Capitulum. xix.
Q̄ homo factus est velut deus: z q̄ homo verus factus est verus deus. Capitulum. xx.
Q̄ sit versum in materiam laudis illud opprobrium exprobrantis, ecce adam factus est quasi vnus ex nobis. Capitulum. xxj.

¶ Liber primus.

¶ Refellitur iudeorum sententia z christianozum confirmatur. Capitulum primum.

Ece virgo concipiet, z pariet filiū: z vocabitur nomen eius emanuel: butirum, z mel comedet, vt sciat reprobare malū z eligere bonū. O q̄s merito videntes dicti sunt qui in tam longinquū videre potuerunt. Qui enim hodie dicitur pphęta, olim dicebaⁿ videns. Sexcentis certe, et eo amplius annis (si nos cronographi nō fallunt) sunt ista preuisa atq̄ predicta anteq̄ facta. Uide ergo in q̄ longinquū, prospexit qui ista predixit. Miraris (vt arbitror) de perspicacia preuidētie: mirare nichilominus in verbis pphete profunditatem intelligentie. Mira sane vis illa puidendi: sz non minus mirabilis modus ipse dicendi. Ecce in eisdē ipsis verbis pphete vndiq̄ pian⁹ illuminaⁿ. ide iudeⁿ excecaⁿ. dyabolⁿ infatuatur. Ecce vbi agnus ambulat: elefas natat, sed non enatat. Ecce vbi xp̄iana simplicitas planam viam inuenit/currit, nec offendit, iudaica perfidia submergitur, dyabolus suffocaⁿ. Instantiā aūt illuminatur xp̄ianus, vt malit mori q̄s veritatē diffiteri: instantiā execratur iudeus vt paratior sit mori, q̄s veritatē fateri: instantiuz infatuatur dyabolus, vt presumat posse fieri peccatorem eū constat esse oim redemptorē. Hec oīnia (inq̄t) tibi dabo si, pcidens adorauerit me. Illū, puocat ad se adorandū cui flectitur oē genu celestiū/ terrestrium

Universidad de Deusto
Biblioteca

e infernor. Ecce quomodo stulti facti sunt principes thaneos. Et quidē necesse erat vt redemptionis nostre sacramēta verbor ambiguitate obnubilarent: ne a malignis spiritibus/vel hominib⁹ intelligerētur, et impedirent. Si enī cognouissent, nunq̄ dñm glorie crucifixissent. Nō suz autē prompti eloquij, vel profundi ingenij, vt me arbitrer posse prophetice sñie profunditatem sermone explicare vel cogitatione comprehendere. Sufficit michi hoc loco si detur in simplicis littere expositione deuotioni fideliū si detur in simplicis littere expositione deuotioni fideliū satisfacere: z quō debeat hec ysaie prophetia ad verbi incarnationem referri ostendere. Ecce virgo cōcipiet, z pariet filiū: et vo. nomē eius ēmanuel. Et hanc quidē ppheciam, z si nunc̄ detur vobis scōm dictam sententiā circūlacenti littere posse coaptare: nichilomin⁹ tamē debetis eam credere de xpo predictā, et in xpo completā fuisse. Qui non potest intelligere vocē prophetantis audiat vel sensum exponentis. Qui nō intelligit sensum vaticinantis prophete, credat vel sententie exponētis euangeliste Audi proponētem. Ecce virgo concipiet. Attende exponentem. Hoc totū factus est vt adimpleret qđ dictū est p prophetaz. Ecce virgo concipiet/z pariet filiū: z vocabit nomen eius ēmanuel: qđ interpretat nobiscuz deus. Nō totū: Noli timere ioseph accipere mariā coniugē tuam: quod enī ex ea natū est de spiritu sancto est. Ecce euāgelista dicit dictā prophetiā in beata maria completam fuisse. Quis audeat cōtradicere? Ibi predicit cōceptura virgo: hic dicit concepisse de spū sancto. Concepit ergo de spiritu sancto, nō de viro. Concepit ergo, z peperit virgo Non nouit spūs sanctus virginem corrūpere, sed sanctificare. Nescit spiritus sanctus mundiciā virginis minuere, sed augere: nescit fedare, sed glorificare. Qui ergo necdū habet cor illuminatū ad intelligendū sensum vaticinantis ppheteˢ, afferat saltē aures non graues ad obaudiendum exponēti euāgeliste: ne incurrat illud eiusdem ysaie Exceca cor populi huius, z aures eius aggraua. Qui nec dum intelligit qđ legit, saltē credat ex corde vt sic mereat intellegere. Si non crediderit is (inqt) non intelligetis. Firmissimum argumentū fidei nostre q idem tā cōcorditer nunciant ppheteˢ/z euāgeliste. Nō prophetā prenunciat Ecce virgo concipiet z pariet filium: z vocabit nomen eius ēmanuel. Hoc est qđ euangelista alijs verbis enunciat: verbū caro factū est: z habitauit in nobis. Habitauit (inquit) in nobis. Habitauit sane vt fieret noster emanuel/z esset nobiscū deꝰ. Quod ppheta vno verbo exprimit cuz eum emanuel dicit, hoc est qđ angelus ad mariā latiꝰ explicat cum ei diuinitus annūciat. Nō exte nascetur sanctum vocabitur filius dei.

¶ Que sunt illa q̄ nobis solent iudei/vel iudaizantes opponere ad ea que sentimus de nostro ēmanuele. Capitulum. ij.

Sed huic nostre assertioni reclamāt iudei: sub murmurāt, immo acclamāt illis iudaizantes nostri. Obiciūt multa quibꝰ putāt refellere assertionem nostram. Adducūt hinc inde argumenta quibꝰ nitūtur astruere assertionē suā. Primū itaq̄ est arguere cecitatē iudeorum. Secundū rumpere surditatem iudaizantiū. Tertiuz si deꝰ satisfacere deuotioni fideliū, z pie querentiū. Videamus itaq̄ nunc qualia vel q̄tipēdēda sunt q̄ nostri nobis cauillatores opponūt Dicunt itaq̄ hoc qđ nos sentimus de puerpera/vel puero nostro nullo modo posse eē eius rei signū, p qua dictū est, pete tibi signū a domino deo tuo. Rex ait sane ysaias q̄ rasin rex syrie: z facee filius romelie parabant ciuitatē ierusalē debellare, z rege achā deiecto, alium ei substituere. Pre timore aūt huius periculi cōmotū est cor populi, quomodo mouentur ligna siluaz a facie venti. Ad tollendū itaq̄ hunc timorē missus est ysaias a dño in occursum achā vt diceret. Vide vt sileas: z cor tuum ne formidet a duabus caudis titionū fumigantiū istorū: eo q̄ absq̄ dubio liberandꝰ esset a facie duorum regum illorū. In argumentum igitur future liberationis proponit signuz iurta arbitrium postulantis. Pete tibi (ait) signuz a dño deo tuo in profundū inferni: siue in excelsuz supra. Nolens eo signū petere: nichilominꝰ signū pmittit, cū ōz. Propter hoc dabit dominus ipse vob⁹ signū. Ecce virgo concipiet, z pariet filiū. ꝛc. Si hoc (inquiūt) de xpo vestro recte intelligitur qđ pro signo pmittit: ostendite quomodo eius conceptio/vel natiuitas q̄ tanto post tempore futura erat, potuerit esse signū eius rei que in proximo futura erat. Debet enī signuz rem ipsam precedere. res aūt ipsa signo succederet. Si aūt alterius rei signū dicit, nichilominus questio non tollit. Ad hoc.n. signū propositum z dū dum erat vt instantem metum tolleret. Quomodo autē potuit instantē metū tollere rei exitus post tot tēpora future? Denicq̄ quō/vel qualiscunq̄ rei signum eis esse poterat res quā nunc̄ viderāt, nunc̄ visuri erāt: Ecce qualia obiciunt ad refellendam veritatem asserti onis nostre. Videamus z que sint illa quibus defalbare nituntur opinionem assertionis sue.

¶ Quomodo iudei putant totum qđ dicitur de emanuele intelligi debere de filio prophetisse. Capitulum. iij.

Dicatur (iquiūt) de medio qđ ponitis ex vestro z videbitis cuncta que dicunt conuenire prophetisse filio. Becula in hebreo idem sonat qđ apud vos virgo. Sed in hebreo hoc loco nō legitur becula, sed alma. qđ interpretat iuuencula/vel abscondita. Attendite ergo quis illa que predicunt, de filio iuuencule replicantur, z impleta videntur in filio ppheˢtisse. Predicitur iuuencula q̄ sit concepturaz parituraz filium: de ppheˢtissa in sequētibus legitur, quia concepit z peperit filiū masculū. De puero iuuencule predicitur, q̄ anteq̄ sciat puer reprobare malū z eligere bonū /derelinq̄et terra quā tu detestaris a facie duor regum eiorum. De puero ppheˢtisse pmissio non dissimilis verbis alijs replicat, cū dicitur quia anteq̄ sciat puer vocare patrem suū, aut matrē suā auferet fortitudo damasci z spolia samarie cora rege assiriorum. Ecce (vt aiūt) tota capituli ptinētia nobis consonat. Clos per abrupta: nos per planā incedimus viā. Nam tota littere circumstantia reclamante vni versiculo adheretis. Cū aūt ab eis queritur quō future liberationis signū esse possit q̄ iunioris etatis fuerit/vel absconditā/z secreta concipiat et pariat, cū hoc frequētissime fieri videam⁹, respōdēt dicentes. In hoc signū erat q̄ ea q̄ nunc̄ conceperat in prima ad eā viri accessione concepturā erat, z masculū paritura: q̄ ab ipso populo/vel matre emanuel nominaret. Ad hoc etiā adhibiti sunt duo testes fideles, vt ex eoz testimonio palā innotesceret q̄ ex prima ad eā viri accessione concepisset, sicut postmoduz cum tēpus pariendi aduenīret certissime colligere possent.

¶ Q̄ impudens omnino hoc in loco videatur iudeorum assertio. Capitulum. iiij.

Sed dico, nūquid (queso) z si viderunt q̄ ppheta cū prophetissa coiret: nūquid inde, z eque videre potuerunt vtrū nam illa concepisset? Nā quid nā natura nunc̄ patitur partū legitimaz pariendi horam preterire/vel preuenire: instantū vt pertus quilibet legitimā concipiendi non dicam diem sed horam, sed etiā momētū ex hora pariēdi possit colligere?

Sed forte dicturi sunt q̄ diligētia testium tanta erat circa ipsum, vt nō posset eos iteratio concubitus latere: z q̄ idem concubitus cuius testes erant, primus esset viri accessus ad eā ex signis virginitatis eius poterant deprehēdere. hoc est qđ inuūt qui eam in prima ad eam viri accessione concepisse dicunt. Audiroz professionis impudentiam. Ecce in cōtū, p eis agit, designatā puerperaz virginem esse volunt. inc̄tū aūt pro nobis agit virginem esse nolunt. Sed videant ipsi: videāt iudaizātes nostri vtrū eoz sententia sit vera. Constat nāq̄ satis q̄ sit multa turpitudine plena. Fedū valde, z nimis deforme cōcubenti assistere: z signa virginitatis curiosis oculis querere. Ecce (vt volunt) sub aspectibus honestarū personarum tantus ppheta z prophetissa coeunt, qđ lenones z publice prostitute vix, vel nullomodo facere possunt. O cōtra honestius: o cōtra rectius testes adhibiti dicerent non ad id qđ subiungitur, sed ad id qđ premittit. Premittitur aūtē Sume tibi librū grandem: z scribe in eo stilo hominis, velociter spolia detrahe: cito predare. Sz cur queso libro grandi qđ breuissima mēbranula potest cōprehendi? nisi forte q̄ sepe breuis materia solet latius explanari: z vnuz atq̄ idem multifarie multisq̄ modis replicari? An forte facit grandē librū (cuius sit breuis) sermo interpretabilis ad dicēdū/nōm illud de q̄ michi grādis sermoz interpretabilis ad dicēdū: z sane qđ profundū est per misteriū meritodicitur tam magnū, cq̄ profundū. Erit tamē planius/atq̄ apertius si dicimus, q̄ idcirco in grandi qđ fieri solet libro scribi, scipitur vt memoriter teneat: z ad posterorum noticiā transmittat. Nam grandes libri non tam facile amittuntur, vel de loco ad locū transferunt. Sz qđ prius in libro scribit: postmodum prophetisse puero pro nomine imponit: z tam scripture, cq̄ nominis ratio adiūgitur, cum dicit. Voca nomen eius accelera spolia detrahe: festina predari: quia anteq̄ sciat puer vocare patrem suum, z matrem, tā auferetur fortitudo damasci: z spolia samarie coram rege assiriorum. Ecce propheta ventura predixit, scripto pmendauit, testes adhibuit: vt postq̄ cessisset, esse completa, huic scripto, hinc testimonio comprobarentur esse predicta: z sic ex his que in primo ventura predixerat, z probari poterant, probarent z illa venturo esse q̄ tā longinquū ventura predixerat et probari non poterant. Nonne itaq̄ (vt dictum est) rectius videtur dicere q̄ ad huiusmodi testimonij dicti testes adducti essent, cq̄ vt turpitudinis testes existerent.

¶ Quomodo propte obiectionis argumentis refellitur sñia iudaice assertionis. Cap̄. v.

Nunc itaq̄ vt cū iudeis, vel iudaizantib⁹ cōgrediamur ex quo, sicut illi volūt nos nichil addere ex nostro: sic z eodē equitatis iure exigim⁹ ab illis ad verba ppheˢtie nichil addere ex suo. Dicit ergo ppheta. Ecce virgo concipiet: vel interim (vt ipi volunt). Ecce iuuēcula concipiet/z pariet filium. Non dicit ecce ppheˢtissa cōcipiet: nō dicit, ecce illa aut illa cōcipiet. Nō dicit denicq̄ iuuencula suam illam concepturaz ad primā viri accessionē ad eā. Simpliciter dicit ecce cōcipiet/z pariet filiū: z additur, z vocabitur nomē eius emanuel. butirū/z mel z c. Nunq̄d eaten⁹ soli filij vetularum, non aūt iuuencularū comedere butirū/z mel p̄sueuerūt? Nam nostris temporib⁹ indifferenter hoc faciunt. Nam illud reliquum quis nō videat q̄ sit facile cuilibet iuuencule filio nomē pro arbitrio imponere? Filium a iuuencula concipi: de iuuēcula nasci: nomē iurta libitum accipere butirū/z mel comedere, quid hoz magnū: quid mirū: qđ horum nouū/vel insoliti? Quid hoz qđ debeat accipi p signo, vt quasi merito dicat de ipso: ppter hoc dominus dabit ipse vobis signū: Ipse (inquit) ipse, quasi tale sit/actantum qđ digne daturus sit non per hominē: non per angelum: sed dominus p semetipsum. Sed sanum sapienti satis patet q̄ nichil in his vib⁹ sit preter quotidiane cōsuetudinis vsum, vel qđ debeat iure dici, nō dicā magne sed nec mediocris alicuius rei signum: nisi forte dicere velint puerū hunc preter vsum, z cōtra iura nature scientiā boni z mali intēpestiue, z ante discretionis tēpora ex comestione butiri/z mellis percepisse: propter illud qđ legit butirum et mel comedet, vt sciat reprobare malum z eligere bonū. Comedet (inquit) vt sciat. Sed si vere constat q̄ discretionis tēpora puer ille anticipauit ex tali comestione: fateor z ipse hoc ipm non contēnēde rei signū extitisse. Sed videam⁹ qđ sequitur. Nam ibi consequenter adiungitur, quia anteq̄ sciat puer reprobare malum, et eligere bonū derelinq̄t terra quā tu detestaris a facie duorum regum suorum. Vide ergo, z anima duerte, q̄ prius liberanda erat a facie duorū regū illorū, cq̄ puer accepisset scientiam discernendi bonū z malum. Liberatio itaq̄ eiusmodi scientiam precessit. Non ergo intempestiua illa scientia preterite liberationis signū esse potuit. Haz signum (vt volunt) debet rem ipsam precedere. Res aūt significata, signo succedere. Hac itaq̄ ratione sicut illi⁹ liberationis signum esse nō potuit qđ dicimus de emanuele nostro, sic nec illius signum esse potuit qđ illi asserunt de emanuele suo. Nam dicta illa pueri scientia q̄ sola inuēta est, p signo esse potuisse ex lectiōe prophetica probatur liberationi succedere. Libenter (ni fallor) fratres accipitis vt caput golie proprio trucidetur mucrone: z presū pto assertionis iudaice propria refellat argumentatiōe Sed dicunt item q̄ signū illud ad hoc dandum erat vt instantez tunc temporis timorem tollere potuisset. Sed nō potuit res que post tot annos futura erat timorem tollere qui tunc instabat. Ad hoc ipse respondeo, quia instantis periculi metum sicut tollere non potuit res post multos ānos futura, sic nec eum auferre potuit res post aliqs menses ventura. Si dato signo (vt dicūt) deus metum illum tollere voluit, nunqd manus eius adeo inualida fuit vt eodem die/vel ebdomada/vel eodē saltem mense signum dare non posset qđ ad tollenduz timorem omnib⁹ sufficeret? Quid illis contulit/vel cōferre potuit sub tanta trepidatione diu prestolari signum/q̄ cum accideret esset serum/vel penitus nullum? Sexto certe ezechie anno (vt ex regnoz libro habem⁹) samaria capta fuit. Quid ergo dicturi sunt? Nunqd q̄ eoz puer sex annis mutus permansit, quia anteq̄ sciret vocare patrez aut matrē samaria capienda fuit? An forte illud magis quod non probant, quia quinto ezechie anno prophetia de prophetisse puero facta, vel eodem sexto ei⁹ anno, z facta/z impleta fuit? Videant ergo iudei quō idem signuz sit quod achā promittit/nec exhibetur: z qđ sub ezechia, pponitur atq̄ completur? Ad vltimum autem dicūt quia res quā nunc̄ videbant/nunc̄ visuri erant/nullius omnino rei signū eis potuit esse: z idcirco nec illuz sub quo tunc laborabāt potuit timorem auferre. Ad hoc iterum respondeo quia dicta prophetia siue intelligat de illo suo puero: siue de nostro: siue dequolibet alio/non potest omnino illuz timorem tollere: ob quē tollēdū contēdit signū datū fuisse: nisi forte dicturi sunt iuuenculā suaz sub tāta festinatiōe concepisse/z peperisse/vt nouitas ipsa miraculi et precipitatio inopinate rei facile posset deiectos animos ad fiduciam erigere: z in spei certitudine solidare. Sed cōsulte qđē hoc iudei dicere nolūt qđ scripture auctoritate, probare non possunt: sicut nec illud vtiq̄ audent affirmare designatum puerum ex butiri z mellis comestione discre

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis scientiam anticipasse/nec accepisse quidem: q̃uis scriptura videat hoc ip̃m velle. Butirũ(inquit)z mel comedet vt sciat reprobare malum z eligere bonũ. Sed vt, in hoc loco consecutiuũ nõ causale interpretantur: z ip̃m vt(prout dicũt)hic pro z ponit: ac si dicat, Butirũ z mel comedet: z sciet reprobare malũ, z eligere bonũ. Et hoc quid? quid magni erit, q̃ scientiam reprobandi malum z eligendi bonũ habebit? Nunquid est rorũ hoc qđ dicere volũt q̃ emanuel eor̃ insani capitis non erit? Ecce iterum dico: iuuenculã concipere et parere: iuuencule filiũz butirũ z mel comedere: z insani capitis nõ esse. quid hoz magnuz: quid hozum mirum: quid hoz qđ debeat credi magne alicuĩ rei signum? Nichil sane. Alioquin in eo qđ dico me quasi propheã habere. Ecce predico: ecce futurum promitto: quia iuuencula cõcipiet/z pariet filiũ qui butirũ z mel comedet: z qui sciat reprobare malum z eligere bonũ. Credite ergo in hoc signo: credite inq̃ qđ dico: quia nostra de nostro emanuele sententia est falsa: quia nostra de nostro emanuele est vera. Nã si signo qđ ꝓmitto parati estis credere, vt ois tergiuersatio pareat: procurabitur z hoc ip̃m ne, ꝓmisso puero emanuelis nomẽ ꝓsit deesse.

¶ Quomodo ex beati Jeronimi resp̃sione sufficienter refellitur qđ nobis opponunt de virgine. Capitulum. vj.

Quid aũt ad illud respondebitur qđ nobis opponunt de virgine? Nam alma(vt dicũt)qđ in hoc loco apud eos legit, non videtur virginem sonare. Sed debuit in hoc eis certe beati Jeronimi resp̃sio satisfecisse. Nã alma quidem non simpliciter virginẽ sonat, sed cũ determinatione: sed cũ expressione: talẽ denicq̃ virginem vt dedit intelligere: talẽ inq̃ q̃ sit iuuencula/vel que fuerit abscondita, z tanta parentum diligẽtia custodita, vt dubiũ non sit q̃ virgo sit z intacta. Certe qui aaron pontificem dicit, non simpliciter sacerdotẽ dicit, z tñ sacerdotem dicit. nã dicit sacerdotem summum, z sacerdotem sacerdotũ. Sed z hoc loco debemus intelligere alma. hoc nomẽ non simpliciter, nec nisi per expressionem virginem significare. Denicq̃ beatus Jeronimus q̃tum(inquit)cum mea pugno memoria, nunq̃ me arbitror alma in muliere nupta legisse. Libenter fratres accipiamus vt noiẽ alma, non simpliciter virginem, sed virginem absconditã intelligamus. Ecce fratres quid iudeus opponẽdo effecit: ecce quõ sua oppositione intelligere dedit spiritũ sanctum/videli cet designasse virginem: nõ qualẽcũq̃/sed absconsam/z a virorũ aspectib⁹ penit⁹ seq̃stratam: que suoruz cura tam diligenter sit custodita/ vt indubitabile cõstet q̃ veraciter virgo sit intacta. Talem profecto virginẽ designare voluit euangelic⁹ sermo cum dixit Joseph cũ eẽt vir iustus/z nollet eam traducere/voluit occulte dimittere eam. Si dixisset cum esset virtuosus/possemus credere ex quadaz pietate descendere q̃ eam quã adulterã putabat/nolebat traducere. Sz ait cuz esset iustus. Non itaq̃ tam ex pietate/q̃ ex equitate descendit q̃ ei parcere voluit. Profecto iust⁹ nõ esset si contra equitatis iudiciũ/ legisq̃ preceptum illi parceret quã adulteram crediderit. Elide ergo quid de ei⁹ integritate senserit q̃tũ de eius sanctitate presumpserit/q̃ nec tũc eã credidit adulteram cũ veraciter sciret/z non de suo semine impregnatam. Q̃ merito spũs sanctus almam dixit/de qua tam certa q̃ sancta opinio futura fuit. Sed si putant iudei Jeronimũ nostrũ erraſſe/quẽ dicit alma i muliere nupta nusq̃ legisse/deberent testimonio scripture, plato errorẽ illius cõuincere. Sed z si hoc possent/ nec sic quidẽ sententiam nostraz refellerent. Nam teste eodẽ Jeronimo/lingua punica q̃ de hebreo⁹ fontib⁹ ducit/ propria virgo alma appellatur. Ecce vel hoc saltem iudeos oportet concedere/hoc nomẽ alma secundũ diuersas linguas equiuocũ esse. Quid ergo dicturi sunt iudei/si dicimus spiritum sanctum posito equiuoco sacramentuz consilij sui sc̃i verbi ambiguitate velle celari/ vt esset vñ iudeus posset excecari/secundum illud. Excreca cor ppli huius: et aures eius aggraua? Quid autem dicturi sunt contẽptiosi xp̃iani/si dicim⁹ altitudinẽ archani diuini sub verboũ ambage abscondi/vt esset unde cõtingeret dyabolum insatuari. propter illud. Si enĩ cognouissent/nũq̃ dominũ glorie crucifixissent. Sed vel hoc solum coget iudeos ambiguitatẽ vocabuli sub hac quã acceptam⁹ acceptione accipere: quia aliter signum qđ propheta ponit omnino nullum erit.

¶ Quomodo xp̃iani cõfutãdi sunt qui in ysaie verbis de suie nostre vitate diffidũt. Cap. vij.

Vcusq̃ contra iudeos. Dicamus z aliquid vel breuiter contra cõtentiosos xp̃ianos. Nunqd nam dicturi sunt prophetam dñi spiritum dei non habuisse: nec in spiritu sancto locutum fuisse? Sed absit vt hoc dicant/vel credant. Quid autez dicturi sunt de domini euãgelista? Idem profecto qđ de domini ꝓpheta. vterq̃ absq̃ dubio eũdẽ veritatis spm̃ habuit: vterq̃ i vno spũ locut⁹ fuit. Si ergo vnus spũs vtrobiq̃ fuit, contraria sibi ipsi sentire non potuit. Si igit alia q̃ beatam mariã intelligere voluit cũ per prophetam dicit. Ecce virgo cõcipiet z pariet filiũ. quid est q̃ postea q̃ euangelistam eundem exponit ꝓphetiã cũ dicit/ hoc totum factum est vt adimpleretur qđ dictum est per ꝓphetam. Ecce virgo concipiet z pariet filiũ. Sicut ergo superius diximus, qui non potest intelligere ꝓponentes audiat vel exponentem. Qui nõ habet oculos ad videndum: habeat vel aures ad audiendũ. Nunquid oculos sic ceci estis, vt z surdi sitis? Quod non potestis intelligere, nunquid non potestis vel credere? Si aũt creditis cur eidem vestram vanis cauillationibus impugnatis? Quid iuuat perfidie argumenta contra fidem adducere, z ꝓ fide vestra nullum fidei testimoniũ dare? Quid ꝓdest q̃stionez mouere quã nolitis, aut non possitis soluere? Nõne hoc est cisternã aperire, z sine opculo relinquere? Dum est ambiguitatis opacũ, perplexionisq̃ ꝓfundum argumentando ostendere, q̃ puteum effodere/ vel cisternam aperire? Ad questionẽ ante propositam nullam solutionem reddere, sed quasi insolubilem relinquere/quid aliud est q̃ cisternam apertam, z sine operculo relinquere? Sz si ceciderit bos/aut asinus in eam scõm legis preceptum dñs cisterne reddet precium iumentorũ. Sed quid est bouem/aut asinũ in huiusmodi cisternã cadere, nisi simplices quosq̃ dubitationis laqueos incidere: z perfidie periculuz incurrere? Si autem in scientia nostra perit anima ꝓ qua mortuus est xp̃s, quale queso precium ꝓ illius multatione daturi sumus? Que ergo explanare non possumus/aut nolum⁹, nonne melius est tacendo preterire, q̃ veritatem obuoluere, z perfidie laqueos spargere?

¶ Quomodo ad ea que dicunt de nostro emanuele circunstantia littere videtur nõ reclamare sed acclamare. Capitulum. viij.

Restat nunc studio pie querentium occurrere: z eor̃ desiderio inq̃tum possumus satisfacere. Primo itaq̃ monstranduz est quomodo non tam nostre, q̃ cauillatorũ nostroum sententie videatur circunstantia littere nõ reclamare, sed acclamare. postea aũt quibus circunstantijs signum ipsum commendetur diligenter attendere. Ultimum vero signum ipsum discutere: z hoc puto posse sufficere. Illud aũt in primis fatendũ est, nec oino negari potest, q̃ sacratiora que q̃ fidei nostre sacramenta in diuersis prophetaꝝ erant obscure, plata. Tenebrosa. n. aqua in nubibus aeris. Erant enim quedam que scri oportebat: z similiter quedam q̃ ꝓ tempore nescirẽ ratio exigebat. Propter illũ qđ z superi⁹ iã significauimus, ne op⁹ redemptionis nostre impediretur a malignis spiritibus vel hominibus. Nam (vt iam dictuz est) si cognouissent nunq̃ dñm glorie crucifixissent. Que igitur in xp̃i sacramentis ad tempus oportebat latere, partim obnubilant figurarum velamine: partim ambiguitate, z obscuritate ipsius littere. Et illoz quidem q̃ littere circũlacentis perplexione obnubilantur: quedam huiusmodi sunt vt nunq̃ nisi spũ sancto interpretante xp̃m sonare z intelligerent quale est illud. Ex egipto vocaui filiũ meũ. Quedã aũt eiusmodi sunt, vt superficietenus inspecta videant aliud q̃ xp̃m sonare: diligentius aũt discussa, z plenius intellecta inueniũtur nullo modo posse alienum sensum recipere. Talis sane est iste scripture locus quẽ modo inter manus habemus. Nam vbi dictum est: ecce virgo concipiet quedam premittuntur. quedã subiũguntur in quibus sententie veritas obnubilatur, nõ tollitur. Ad obnubilandũ veritatẽ iurta arbitriũ regis signũ proponitur. Illo aũt petere nolente, nichilominus signũ promittit, z negligentius inspicienti de eodẽ dictum videtur. Prudẽ⁹ aũt intelligẽti perspicuũ apparebit illud qđ dicitur de emanuele eius rei signuz non esse. Sed nec esse debere/ eius inq̃ rei ꝓ qua dictum est. Deus tibi signũ a dño deo tuo. Qui ei rei signũ esse non possit superi⁹ cõsulta ratio perdocuit. Qui autem eiusdẽ rei signum esse non debeat, ratio manifesta probat. Nam q̃ rei signum petere noluit, nõ ex pietate, sed ingratitudine descendit. Intellexit em̃ rex astutus et ydolatra quõ ydolatriã cõdẽnaret: q̃tũ ydolatras oẽs confunderet: ad q̃ram dñi gloriam assurgeret si signum a dño petens accepisset. Ex magna itaq̃ malicia signuz petere noluit: sed non minori astutia impietatis sue negocium Acte religionis simulatione palliauit. Non petaz (inquit) z non tẽtabo dominũ. Indignum ergo de cetero fuit talem regẽ tollendi timoris gr̃a signuz accipere, qui maluit substantie periculi trepidatione diutius laborare. q̃ illo fieri vnde posset dñi gloria accrescere. Obnubilatio item quedã veritatis videt, q̃ puero promisso per posteriora introducit: ita vt de eodem intelligi posse puteꝝ. Sed semp iuxta hoc qđ ob veritatis obnubilationẽ ponitur, aliquid adiũgit vñ veritas cõuincat. Inueniuntur itaq̃ quedam similia: quedam dissimilia: quedam omino cõtraria. Ecce de emanuele dicit quia anteq̃ puer sciat reprobare malũ z eligere bonũ, dereliquetur terra a facie duoruz regum suorum. Simile est qđ de prophetisse filio legitur, quia anteq̃ puer sciat vocare patrem suum/aut matrẽ suam auferetur fortitudo damasci z spolia samarie coram rege assiriorũ. De illo dicit q̃ vocabitur nomẽ eius emanuel. Diuersum est aũt qđ de isto accipitur: voca nomẽ eius accelera, spolia detrahe cito predare. Nõ dicit voca nomẽ eius emanuel. Si z hoc eũ nomẽ habuisse ꝓtendũt, plato scripture testimonio ꝓbẽt qđ dicunt. Ibi legimus q̃ virgo cõcipiat/z pariat. Omnino contrariũ est qđ hic inuenimus, quia ex viri accessiõe ad eam legit puerpera concepisse. Nõ dicã virgo, sed iuuencula/vel abscondita. Quõ esse potuit q̃ iuuenculos filios iam habuit: illum videlicet q̃ ysaie relictus fuit: z illi qui secundũ iudeos ad hostes fugiẽs patrem dereliquit/ nisi forte ex scripturis probare potuerit ex alia eos vroze genuisse, z illa mortua istam duxisse, vel illa adhuc viuente cũ ista adulterasse? Ecce cũ q̃ta mentiendi impudentia verum esse volunt oẽ qđ procaciter fingunt. Ecce quõ tota circunstantia littere non nobis(vt ipi volunt)sed illis inuenta est reclamare.

¶ De his que ad signi commendationem pertinere videntur: a quo/quare/vel qualibus detur. Capitulum. ix.

Sed anteq̃ signũ ipsum discutiatur, consideremus ꝑtus quib⁹ circũstantijs commẽdet. Videamus ergo quibus /vel quare datum sit: q̃s signi dator: vel quale signũ qđ dedit. Certe domui dauid signum promittit cũ dicitur. Audite ergo domus dauid. Nõne dauid erat qui hanc a dño promissionem acceperat. De fructu vẽtris tui ponã super sedẽ tuã? Quanta queso gloria domus dauid erat, q̃ de dauid ꝓgenie messias mediator dei z hoim nascitur⁹ erat? Immo ad singularem gloriam/vel ignominiã eorũ hoc ip̃m proficiebat. gloriã quidẽ eor̃ q̃ grati futuri erant: ignominiam eorũ qui ingrati futuri erant. Datuz est ergo domui dauid signum: non quidẽ qđ tunc intelligeret: sed q̃ illud qđ magni cuiusdã sacramẽti signũ futurũ erat, quiddam singularis ꝓrogatiue illis conferret. Quibus datum sit audiuim⁹. nũc z quare datũ sit audiamus. Nunquid parũ est vobis molestos esse hoib⁹, quia molesti estis z deo meo? Propter hoc dominus dabit ipse vobis signum. Propter qđ? Quia molesti erant. in quo molesti erant? In eo q̃ illi q̃ de domo dauid ydolatre erant eius gloriẽ inuidebant, z idcirco signuz petere sicut ad illius gloriaz fieri nolebant. Dabit itaq̃ signũ ad id maxime ad qđ maxime fieri nolebant. Dabitur aũt ad maximam gloriam diuinam: dabitur illis ad magnã confusionẽ suam. Dabitur ꝑculdubio ad destructionẽ ydolatrie: ad confusionez omnis ydolatre. Confundentur aũt alij ad penam: alij in penitentiam. Propter hoc qz ei molesti estis: qz eius gloriam detractatis, dabit dñs ipse vobis signuz. Signum (inq̃)in quo sit quedã ammiratio diuine potentie: cõmẽdatio sapientie: exhibitio/z comprobatio misericordie: accumulatio/z consummatio gloriẽ. Et vere gloria domini magis cumulatur ex hoc signo, q̃ i eo q̃ creauit celum z terrã ex nichilo. Ecce quib⁹ datur: ecce ꝓpter qđ datur. Nunc consideremus z a quo dat. Dabit(inq̃t)dominus ipe. Non ei potuit sufficere vt diceret dñs: nisi adderet dñs ipse. Quid ẽ dñs ipse, nisi dñs per semetip̃m? Dabit ergo dominus non per hominem: nõ per angeluz sed per semetipsum. Dabit(inq̃)dñs ipse. cui dictuz est a domino, sede a dextris meis. Dixit(inquit)dominus domino meo sede a dextris meis. Dabit ergo dñs ipse: non per subiectam creaturam, sed per propriam presentiam. dñs ipse in ꝓpria substantia. i ꝓpria persona. Dabit dominus ipse vobis. Cur queso in commune dicit vobis, cũ non prosit nisi solis bonis? Sed merito dicitur vobis i commune, cum signum qđ datur q̃tum in ipso est oibus sit vtile, oibus pariter possit prodesse. Ecce iam habem⁹ quis/quare dederit/et cuibus. Sed signũ qđ tantum effertur, quod tot circunstantijs commendatur, ex cuius commendatione/ vel comparatione primum illud despicitur debet dignioris liberationis ꝓsagium esse, q̃ eius cuius probatur: nec esse posse: nec esse debere. Nunquid forte erit signum liberationis de manibus regis babilonis? Sed audi quid in sequentibus dicitur. Adducet dominus super te, z super populum tuum, z super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis effraym a iuda cum rege assiriorum. Dicit itaq̃ eos non liberandos, sed opprimendos in manib⁹ regis babilonie: ne forte putetur eius rei signum fore, quin po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius in vltionem illate molestie/in vindictam diuine iniurie videtur prophetа eiusmodi minas intonasse. Radet dominus in nouacula conducta in his qui transflumen sunt in rege assirioꝝ caput/ꝛ pilos pedũ,ꝛ barbam vniuersam. Cuius ergo rei signum dicetur id qđ de emanuele nostro legitur:

¶Quomodo ex signi qualitate perpenditur q̃ tollende prime prevaricationis cã datum videatur. Capitulum .x.

SEd cum ceperimus signi ipsius qualitatẽ discutere, dabitur fortassis ipsum qđ querimus ex qualitatis ipsius modo posse perpendere. Libet ergo signum ipm inspicere:ꝛ eiusmodi considerationi diligenti insistere. Ecce (inquit) virgo cõcipiet,ꝛ pariet filiũ,ꝛ vocabit nomen eius emanuel: butirum et mel comedet vt sciat reprobare malũ ꝛ eligere bonũ. Ecce totũ hoc qđ de emanuele nostro dicitur ad originalem culpã quasi ex obliq̃ respicere,ꝛ velut ex opposito rñdere videt. ibi per serpentẽ de ligno scientie boni ꝛ mali dicitur. Quacũq; die comederitis ex eo aperiẽt oculi vestri ꝛ eritis sicut dij scientes bonũ ꝛ malũ. Hic ergo regiõe simile aliquid ponit, nisi q̃ hic veraciter,q̃ ibi fallaciter reprobatur. Sane comestio hic ad meritũ illic fuit ad reatuz qđ illic prevaricationis: hic fuit virtutis. Iste noster emanuel scientiam boni ac mali comedendo obtinuit: ille pmissam sibi scientiam comedendo obtinere non potuit. Ibi legit q̃ homo electus sit de paradiso, quasi de domini cõtubernio, atq̃ consortio: hic de hoc nostro puero dicitur q̃ emanuel sit dictus, qđ interpretat nobiscuz deus. Tibi notandum q̃ non dicit de deo, q̃ nos simus secum. Sed econuerso de nobis dicitur q̃ ipse sit nobiscũ, vt intelligamus non quasi hominẽ reuersum ad deũ: sed deum quasi e vestigio hominẽ secutũ vsq; in exiliũ, sicut scriptũ est. Ecce ait nos oriens ex alto. Quod igit homo perdidit in primo homine, scilicet cum deo esse: hoc videtur in nouo hoc homine recuperasse. ibi ad mulierẽ dicitur in dolore paries filios: hic de hac nostra puerpera dicit. Ecce virgo concipiet,ꝛ pariet filiũ. Sed quare illa peperit non sine dolore, nisi quia nõ cepit sine libidine? Libido sane causa doloris:ꝛ dolor effectus libidinis. Ex effectu igitur cã innuit i eo q̃ dr in dolore paries filios. Ecõtrario sit simul ꝛ ecõuerso hic ex sublatiõe cause ppendit effectus sibi sublatio. Que enĩ concepit cũ virginitate cepit sine libidine:ꝛ que concepit sine libidine, consequenter intelligitur peperisse sine dolore. Ibi nec conceptus sine culpa nec partus sine pena, hic quia conceptio sine concupiscẽtia,ꝛ parturitio sine pressura. Quod igit humana natura perdidit in puerpera prima (scilicet concipere/ꝛ parere sine corruptione) hoc in hac puerpera nostra, velut quasdã reparationis sue primitias videt recepisse. Videtis quo modo homo contra hominem: mulier contra mulierem ponitur:ꝛ modo ex opposito: modo ordine contrario,ꝛ simili quadam dissimilitudine sibi inuicẽ respondere videtur. Illic femina de viro solo: hic vir de femina sola. Ibi ex fortiori sexu fragiliori exsurrexit q̃ vtrũq; deiceret: hic ex fragiliori fortior fructificat qui vtrũq; repararet. Videsne tanta simultudinis dissimilitudo, dissimilitudinis q̃ similitudo quomodo nos ãmonet quoddã nouitatis principiũ in istis sicut quoddam vetustatis principiũ extitisse in illis. In primo homine quedã vetustatis inchoatio in posteritatis sue condẽnationem. In secõ hõmie q̃dam nouitatis inchoatio in generis sui instaurationem Ille itaq; adam primus caput est,ꝛ origo omniũ pereuntium: iste velut quidam alter adam caput est ꝛ principium omnium in ipso resurgentiũ. Ipsum enĩ caput habemus: ipsius omnes nos mẽbra sumus quotquot in ipso resurgimus. Ecce qualitas ipsius signi ostendit q̃ tollende prime prevaricationis cauſ̃ datum fuerit. Ecce qđ de emanuele dicitur datũ est ad remediũ, sed quomodo in signum? An forte qđ factum est in capite, signum est eius qđ futurum est in corpore? An forte qđ in capite precessit in corpore ipsius aliud agit: aliud presagit: atq̃ aliud est qđ interficitur: atq̃ aliud qđ in futuruz presignat? Operatur interim que sunt ad iustificationem: presignat i posterum que sunt ad glorificationem.

¶Quomodo ex prima prevaricatione triplex dãnum:ꝛ secundum damnum triplex, triplex p missum,ꝛ item secundum triplicem promissionẽ triplex signum. Capitulum .xi.

SEd quia hec (vt dictũ est) q̃ dicuntur de nostro emanuele prime hominis prevaricationi quasi ex opposito videnť respõdere, videamus q̃ sint illa q̃ ex eadẽ originali culpa perdiderit:ꝛ tunc forte videbimus in cuiusmodi spei firmamentum, argumentuq; certissimũ hoc qđ loquimur signũ promissum/vel prestitũ fuerit. Perdidit sane ex culpa sue prevaricationis gloriam incorruptionis, prerogatiuam dignitatis, abundantiam plenitudinis. Gloriam incorruptionis qua immortalis factus est: prerogatiuam dignitatis qua ad dei similitudinem factus est: abundantiam plenitudinis qua in loco voluptatis positus est. Denuo ratione immortalitatis audi vbi de ligno vetito legis. Quacũq; die comederis ex eo morte morieris: honoris degradatio dignitatisq; detractio fuit: vbi de illa sublimitate similitudinis dei recidit in similitudinem iumenti. Homo (inquit) cum in honore esset nõ intellexit: comparatus est iumentis,ꝛ similis factus est illis. Et quoniam autem abundãtia plenitudinis, quando electus de loco voluptatis incurrit in illã sententiã maledictionis. Maledicta terra in opere tuo: in laboribꝰ comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas ꝛ tribulos germinabit tibi,ꝛ comedes herbas terre. In sudore vultus tui vescaris pane tuo. Ecce triplex dãnũ in expoliatione incorruptibilitatis, dignitatis, et abundantie plenitudinis. Sed miserator ꝛ miserator dominꝰ scõm diuitias bonitatis eꝰ noluit tenere in ira sua misericordias suas: sed tã pius inpetus est ad subueniendũ, q̃ pronus inuentus,ꝛ est dyabolus ad perdendum: quia apud dominum misericordia,ꝛ copiosa apud eum redemptio. Copiosa autem redemptio nõ esset, nisi reparator noster delectus minem ad plenũ restauraret. Secũdũ itaq; triplex dãnũ, ex miseratoris sui numere accipit triplex promissum. Promissum recuperande de immortalitatis: promissum recuperande dignitatis: promissum recuperande beatitudinis. Illuc me tui tui interfecti mei resurgent. Ecce repromissio sperande immortalitatis. Dabo eis in domo mea,ꝛ in muris meis locum ꝛ nomen melius a filijs ꝛ filiabus. Ecce repromissio reparande dignitatis. Oculus non vidit absq; te deus que parasti diligentibus te. ecce repromissio restaurande felicitatis. Ecce (vt dictuz est) triplex promissum, secundum triplex damnum: ecce nunc item secundum triplex promissum, accipe/ꝛ animaduerte in his triplex signum. Ecce virgo concipiet et pariet filium: ecce primum. vocabitur nomen eius emanuel: ecce secundum. Butirũ et mel comedet, vt sciat reprobare malum et eligere bonum: ecce tertium. Habes igitur vnum signum in matre: duo in prole. Signum incorruptionis in matre. Signum recuperande dignitatis,ꝛ plenitudinis in prole.

¶De signo recuperande incorruptibilitatis. Capitulum .xij.

ATqui de matre. Ecce virgo concipiet, et pariet filium. Et tum hoc esse putas? Q̃ magnum: q̃ mirum: q̃ insolitum: q̃ stupenduz quale/vel q̃ magne rei signum? A seculo nõ est auditum virginem concepisse: virginem parere:ꝛ post partum inuiolatam permanere. Accipit ergo natura humana in beata virgine maria quasdam quasi arras, vel primitias future in corruptibilitatis sue, integritatem incorruptionis virginee. Quare q̃ so in hac vita sine corruptione non viuitur, nisi quia natura humana sine corruptione non seminatur? Radix enĩ nostre corruptibilitatis germinare icipit ab ipsa hora cõceptionis. Sed ecce in beata maria ibi preciditur vnde germinasse videbatur. Et scimus quidem quoniam cum radix preciditur, tota ex ea fructificatio postmodum exsiccatur. Ecce (inquit) virgo concipiet, et pariet filiuz. In eo sane q̃ dicitur virgo conceptura,ꝛ virgo partura apparet monstratur q̃ vtraq; futura erat munda,ꝛ caro generans,ꝛ caro generata. Potuit ergo solus huius puerperе filius pro hac parte cantare canticum nouum domino. Sine iniquitatibus conceptus sum:ꝛ sine peccatis cõcepit me mater mea. Manifestum est itaq; q̃ ad destructionem peccati venit/qui in ipso mundi ingressu maculam peccati de materna carne nõ contraxit, sed deleuit. Si tantum sola eius conceptio valuit vt concupiscentie fomitem, totiusq; corruptionis radicem deleret: quid q̃so in expiatione corpis sui valere potuit nativitas/hũilitas/circũcisio/puersatio/patiẽtia/obediẽtia/passio/crucifixio? Si tantũ valuit quod gestum est vna hora, vel vnus potius horе punctula: quid valere potuerũt tot annorum tempora/ꝛ misterium. Nostre redemptionis impensa? Qui potuit sub conceptionis sue tempore ex infusione gratie sue materiã viscera purgare: cur non credat eos qui ejusdem gratie participes esse voluerunt quãdo ꝛ quomodo voluerit posse mundare? Cur non credatur in quolibet nostrum naturam illam mundare posse, quaz in beata virgine potuit non solum purgare, sed ꝛ honorare, sed ꝛ glorificare? In eo enim eã glorificauit q̃ ei aliquid supra naturam dedit. Fecit siquidem in ea aliqđ qđ fuit contra naturã: aliquid qđ fuit secũdũ naturã: aliquid qđ fuit supra naturã. Contra naturã infirmitatis nostre fuit, q̃ virgo concepit. Secundũ naturã fuit, q̃ in vulua conceptus/ꝛ formatus, et tandem secundũ legitima nascendi tempora natus fuit. Supra naturaz non solum huius infirmitatis nostre: sed etiã supra naturam conditionis prime fuit, q̃ sine virili semine virgo cõcepit. Puritatis fuit, q̃ sine concupiscẽtia seminare potuit. Honoris, q̃ prolem ab oĩ peccati contagio mundaz effudit. gloriе, q̃ non de viro, sed de spiritu sancto concepit. Certe emanuel noster de vtroq; sexu nasci voluisset,ꝛ hoc ratio exigeret, vtrũq; ad mundam prolem seminandã misdare potuisset. Sed si de vtroq; carnem assumeret, vtiq; ꝛa proprietatis sue similitudine longius recederet,ꝛ ad nostram minus appropinquaret. Proprietati enim sue esset dissimile si patrem ꝛ matrem haberet in humanitate, qui solũmodo patrem habebat in diuinitate. Ad hoc item ꝛ nobis dissimilior esset, si duos (qđ nos non possumus) patres haberet. Sed et ratio sane exigebat vt sicut vnum principiũ erat in generis nri propagatione: sic esset ꝛ vnum principium in generis nostri reparatione. Oportuit ergo reparatorẽ generis nostri, aut de solo viro, aut de sola femina nasci. Sed si de viro sexum femineum assumeret, ordinem nature confunderet, qui femineum sexum supra virilem extolleret:ꝛ idem ipse diceret filiꝰ ex diuinitate,ꝛ filia ex humanitate. Sz si virilis esset sexus quem assumeret,ꝛ virilis de quo assumeret/haberet sane vir geminum pro hac parte honoris solatiuz: femina nullum. Et certe si de viro formari voluisset, materiam quidem de carnis nostre substantia traheret. sed in eius incarnatione nature operatio nichil haberet:ꝛ in hoc a nature nostre proprietate longius discederet. O q̃tum honoris vel dignitatis mulieribus, vel ex mulieribus magis in eo contulit q̃ creator omnium, q̃ saluator hominum nascentium more ex muliere nasci voluit. Ex muliere ita q̃ debuit nasci, quẽ oportuit ingẽtum ratio sustinuit per omnia fratribus assimilari. Sed q̃ mulierem de mulieбri sexu assumere non debuit, ratio superius monstrata ostẽdit. Nam ꝛ ordinem (vt dictũ est) nature confunderet ꝛ geminato in hoc mulierũ solatio virilis sexus singularis priuilegij nimis simile haberet. Mirandũ autez quõ deus prescius futurorum ordinauit hinc inde geminum sexum secundũ congruentiã duorũ statuum sibi succedentium. Ibi de sexu fortiori fragiliori producit, quãdo de adã eua formak. Sic ꝛ status statũ subsequit:ꝛ meliore subiato deteriori subintroducit. Prior fuit ante peccatũ, qñ potuit homo viriliter stare/ꝛ fortiter agere. Secundus post peccatũ, quando oportuit eum muliebriter viuere, et carnali illecebre multiformiter subseruire. Hic aũt ecõuerso de infirmiori sexu fortior significat, qñ de altera quasi eua q̃ vere est mater oĩm vere viuentiũ scõs adam generatur. Sic hic post vnũ statum alius exurgit:ꝛ deteriori melior succedit. Et prior quidez ante resurrectionez, i quo oportet sepe cadere, sepe resurgere,ꝛ muliebriter titubare. Secundus autem post resurrectionem, quando poterit homo in perfectionis sue integritate immobiliter permanere. Et sicut de inferiori sexu in virgine creditur, qz fuit qñ peccare potuit,ꝛ fuit quando peccare non timuit. sic ꝛ in priori statu quilibet electus ante mortem lapsum timet: post mortẽ omnino peccati lapsum non timet. Et sicut fortior sexus in xpo omnino peccare non potuit: sic in secundo statu homo in eternuz peccare non timebit. Et notandum in matre/eiusq; prole: quia in matre caro mundata: in prole non mundata, sed munda. in illa purgata: in ista pura. sic in primo statu natura nostra purgatur: in secundo penitus pura inuenitur. In priori sanctificatur: in posteriori glorificatur. Prior itaq; est purificationis ꝛ sanctificationis: secundus puritatis/ꝛ glorificatiõis. Habemus itaq; in matre signum purificationis ꝛ sanctificationis nostre. habemus in prole signum future puritatis ꝛ glorificationis nostre. Signum tamen vtriusq; status i sola virgine matre notare possumus. Signum purificationis nostre quando aliquid adhuc habuit qđ emundari oportuit. signum puritatis nostre quando post spiritus sancti obumbrationem, peccati fomite extincto i sua puritate permansit.

¶De signo recuperande dignitatis. Cap. xiij.

SEcce iam vnum signum habemꝰ in matre: habemus ꝛ aliud in eo q̃ dicitur de eius prole. Et vocabitur nomen eius emanuel. Certe secundum q̃ ab euangelista dicitur, hec ꝓphetia in christo impletur. Ergo emanuel vocat. Sed quero, nuncupatiue/an substantiue? Sed quis nuncupatiue eũ emanuel dicit/q̃n potiꝰ ipse angelꝰ docuit? Non igit nũcupatiue/sed substantiue hoc dicit. Emanuel aũt interpretat nobiscũ deus. Si ergo substantialit/si veracit hoc dictꝰ est: q̃ veracit/ꝛ substantialit ꝺ est. Ergo puer hic nõ substãtialit deꝰ est:ꝛ substãtialit nobiscũ est. Si aũt substantialit nobiscũ est/ꝓsequẽter deꝰ/ꝛ hõ ẽ. Sz quid ꝺ loco iudei dicturi sũt/vel qđ dicere poterit? Mirũq̃d ꝓbare poterit ex testimonio alicuꝰ scripture pueꝛ suũ vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

emanuel dictum nuncupatiue, vel ex professione alicuius secte dictū emanuel substantiue? Aut que erit ratio nominis/vt pro illo puero dicatur esse deus cū eis? Quomodo ergo cum eis? Presentia maiestatis sue/an participatione? gratie? Sed quid magnū est esse cum hominibus/quomodo est cū demonibus? Essentialiter nāq; vbiq; est:z eius presentiaz nichil effugere potest. An forte cū sanctis patribus secundū participationem gratie eatenꝰ non fuit/sed sub ꝓsentia illius eoz pueri esse cepit? Quis hoc nisi insanus dicat/vel dicere ꝓsumat? Sed certe (nisi falloz) nec hoc dicere audebunt q̄ abundantiorē ꝓ̄ce ceteris qui ante eū fuerunt gratiam/vel acceperit per semetipsum/vel alij ꝓpter ipsum. Quid ergo dicet? Qua ratione ex presentia huius pueri deus veraciter/z substantialiter nobiscum (dictum est) esse credet/nisi quomodo omnes xp̄iani fatentur ex coniunctione sue nature et nostre in vnitatez vnius eiusdemq; persone. Recte ergo emanuel: recte nobiscum deꝰ dicitur/q̄ in vnitate nostre nature verus deus comꝓbatur. Audi z euangelistam quomodo cōcurrit in eandem sententiam. Idcoq; qđ ex te nascet sanctum vocabitur filiꝰ dei. Ecce quomodo deus. Sed quomodo nobiscum deus, nisi quomodo alius euangelista exponit cum dicit, quia verbum caro factuz est:z habitauit in nobis. Si verbum caro factum est:si vere dei filius incarnatus est: aduertis (vt arbitroz) quomodo q̄ vere deus nobiscum est, nisi forte putes dei verbū dei filium aliud esse q̄ deum. Sed audi docentē. In ꝓncipio (inquit) erat verbum:z verbum erat apud deum: et deus erat verbum. Ecce itē magnum: ecce mirabile signum:z qđ vere esse possit magne/z ammirāde rei signuz. Magnum sane signum/z mirabile sacramentum filium dei fieri filium hominis: dominuz maiestatis participem fieri nostre infirmitatis. Quis ergo diffidat immo quis merito non ꝓsumat hominem per deum participē posse/z debere fieri diuinitatis, si deus ꝓpter homines factus est particeps nostre humanitatis? Alioquin gratis xp̄s semetipsuz exinaniuit formam serui accipiens: z habitu inuentus vt homo. Nunc igitur si deus ꝓpter hoies factus est filius hominis per natiuitatez: cur non multo magis homo per deum fiat filius dei per adoptionē? Ecce quomodo dignatio illa diuine humiliationis, data sit in signum future nostre exaltationis. Sed illud quoq; non negligenter pretereunduz, q̄ emanuel noster factus est nobiscum deus, non solum nostre susceptione nature: verum etiam cohabitatione peregrinationis nostre. Sed cur queso deus hominem prosecutus est vsq; in exilium, nisi vt eum post se reuocaret ad regnum? Habemꝰ ergo certissimum repatriandi signum, familiare illud in hac nostra peregrinatione diuine cohabitationis contubernium. Certe quotquot christi tēpora precesserūt/post mortem ad inferni claustra descenderunt. Ecce exilium post exiliū: captiuitas post captiuitatem. Quis est (inq̄t) homo qui viuet, z nō videbit mortem: eruet animam suā de manu inferi? Ad tollendum itaq; timorem tāte captiuitatis: ad remouendum metū future dānationis datus est nobis noster emanuel in signum: exhibens nobis (vt dictum est) familiare contubernium. Nam ecce post passionem/z resurrectionem christi nemo creditur descende re ad inferos ex his qui sunt ad vitam predestinati. Ecce ad qualem liberationem sperandam: ecce ad qualem timorem tollendum datum est illud qđ loquimur signum. O q̄to satius: o q̄to salubrius datum est signum in redēptionem captiuitatis dyabolice, q̄m in liberationē de manu regis syrie, z filij romelie. Hoc est sacramentuz qđ demones latere oportebat: hoc est misterium qđ perfidos iudeos scire non expediebat.

De signo recuperāde felicitatis. Cap. xiiij.

Ecce iam habemꝰ signum post signum. Restat autem adhuc et tertium. Butirum (inquit) z mel comedet. Si intelligis que legis: si recolis que audis, citius animaduertis q̄m magnuz, q̄m ꝓfundum misterium: z q̄m ammiranda rei signum, eum puerum qui vere nobiscum deus est: eum qui vere dei vnigenitꝰ est, comedere, bibere/z humanis necessitatibus seipsum sponte subijcere. Ille cuius gloriam vidimus, gloriam quasi vnigeniti a patre: ille dicitur butirum/et mel comedere. Ecce tremenda illa potestas potestatibus angelicis comedendo/et bibendo communicauit hominibus, et iumentis. Si dominus itaq; angelorum ꝓpter homines factus est particeps iumentoruz: cur e diuerso homo per ipsum non multomagis fiat particeps angeloruz? Butirum (inquit) z mel comedet. Cur nō potiꝰ panem/et carnem dicit? Nam et hoc veraciter dicere potuit. Aliquid fortassis in eo innuere voluit qui ista specialiter expressit. Quid sunt autem mel/atq; butiruz, nisi delitie muscarum? z certe hoc immundarum: illud venenosarum. Nā apes aculeum portant, z venenum habēt. Et vide quomodo ꝓ melle laborant/vel pugnant, ita vt sepe etiā animas in vulnere ponant. Butirum autem (vt nostis) pinguedo est lactis. et scimus certe quomodo musce ex nimia ingluuie lacti se ingerunt et immergunt, modo et vsqz deponunt. Emanuel itaq; noster butirum/z mel comedit: et propter nos vsq; ad muscarum participationem descendit. Siccine deo, carum fuit ꝓpter homines participare cum iumentis, nisi ꝓpter eos etiam participaret cum muscis? Audiant iudei: audiant hoc christiani: audiant vniuersi. Ecce vna ih. trinitate personarum ꝓpter homines facta est particeps muscarum. Quis ergo desperet de cetero hominem posse fieri participem eternarum deliciarum, si dominus maiestatis (vt dictuꝫ est) ꝓpter homines descendit vsq; ad delicias muscarum? Ecce q̄tum semetipsum ꝓpter nos exinaniuit, qui se tali indigentie sponte subiecit. Sed hec (vt dictū est) exinanitio nostri redemptoris data est in signum, z certissimum argumentum future nostre plenitudinis. Ecce ista triplex promissum, habes z triplex signum. Unum in matre: duo in prole. Hinc integritatem virginis: illinc humiliationem/z exinanitionem diuine prolis. Videes et illud iam (vt estimo) quomodo hoc triplex signum respondet e regione triplici promisso: promissum est iudeo: o mors ero mors tua: morsus tuus inferne. Promissum est christiano: oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: z mortale hoc induere immortalitatem. In signum autem huius repromissionis, et velut quedam arram muneris accipit vterq; integritatem virginee incorruptionis. Promissum est iudeo, in loco vbi dictum est, populus meus non vos, dicetur filij dei viuentis. Promissum est christiano: beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. In signum autem huius repromissionis accipit vterq; humiliationem sui redemptoris: susceptione, scilicet nostre infirmitatis. Dictum est iudeo: inebriabantur ab vbertate domus tue: z torrente voluptatis tue potabis eos. Dictuz est christiano. Ego dispono vos sicut disposuit michi pater, vt edatis et bibatis super mensam meam in regno patris mei. Signum vero huius muneris accipit vterq; in exinanitione summe maiestatis. Ecce quomodo triplex illa promissio confirmatur in hoc triplici signo: vt sit signum incorruptio incorruptionis: humiliatio exaltationis: exinanitio future plenitudinis.

Ad q̄ sumilem scientiam deus propter hominem descendit/qui et bonorum et malorum nostrorum experientiam suscepit. Capitulum.xv.

Ad hoc autem qđ dictum est, butirū z mel comedet: statim actū gīt, vt sciat reprobare malum z eligere bonum. Nunquid ergo credendū est q̄ comedendo vllā eiusmodi scientiaz obtinuerit? Utiq; non ego, sed ꝓpheta hoc dicit. Non est nostrum ꝓpheticuz sensum peruertere, sz inuestigare, z si datur explanare: z q̄ penetrare non possumus, saltem venerari debemꝰ. Sed dicit michi contentiosus xp̄ianus. Si xp̄s dei verbū dei sapientia fuit/sciētiam aliquā quomodo ex tempore obtinere potuit quaz ꝓius non habuit? Interrogat hoc xp̄ianus: interrogo et ego xp̄ianuz quomodo xp̄s ex his que passus est didicit obedientiam. Nam z apostolus hoc dicit, quis contradicat: Dicat autem michi quō ex his que passus est christꝰ obedientiam didicit: z ego dicam ei quomodo secunduz eundem modū eatenꝰ nō habuit. Dicit michi iudeꝰ: dicis q̄ emanuel vester deus fuit. Cuz ergo scriptum sit q̄ omnis sapientia a domino deo est, z cum ipso fuit semp quomodo ex tempore aliquā scientiam accepit? Sed dicat iudeus quomodo lignū vetitum, lignum scientie boni et mali dictum sit: z tunc forte simul inuenietur qđ q̄rit. Certe lignum vite ex eo nomen habuit, q̄ ex insita sibi natura ex eo comedentium vitam seruare posse accepit. Sz de ligno scientie nichil simile credere oportet. Alioquin ex eius esu hominis sciētia deficeret, non decresceret. Non ergo eius rei effectum, sed occasionem prestitit. Nam bona quidē ante esum vetitum per intelligentiam simul z experientiam nouerat: mala autem per experientiam omnino nesciebat. Ad hanc autem malorū scientiā que per experientiam est, ex ligni comestione peruenit. Similiter erant quedā egena/z infima bona ad quorum vsum peccando descendit, quorū experientiam ꝓius sine licius ignorauit. Sic z xp̄s postq̄ semetipsum exinaniuit et formam serui accipiens factus est obediens deo patri, per experientiā didicit qđ ꝓius per experientiā nesciuit. Ita huc modū z didicit ex vsu comestionis quid esset inter malū famis z bonū refectiōis. Butirū z mel comedendo eodem modo cepit edoceri quale sit ad similitudinē dei creatū muscis assimilari. Experiendo didicit q̄ in digna soleat nobilis illa creatura dei pati, z eo ipso quomodo oporteat illi cōpati, vel illius misereri. Debuit eñ (vt ait apostolꝰ) per oia fratribꝰ assimilari, vt misericors fieret. Comedendo ergo secundum aliquē modum scire potuit/qđ secundum eundem modum ꝓius ignorauit. Certe post resurrectionē suā legit emanuel noster mel comedisse. obtulerunt ei partem piscis assi, z fauū mellis. Qđ ante passionē z resurrectionē comedit, fuit ad refectionē: qđ post resurrectionē comedit, fuit ad solam dispensationem. Qđ igit ante resurrectionē comedit, potuit valere ad reprobationem mali: nam malum non soluz cognoscitur ex qualitate sui, sed plenius/atq; perfectius cognoscitur ex comparatione/z collatione boni. Comestio igit que fuit ad refectionē, potuit esse ad reprobationem mali, seu etiā ad approbationem boni. Sed non ibi dictum est vt sciat reprobare malum, z approbare bonuz sed eligere bonū. Eligere autē est ꝓprie de bonis optima secernere. Illa ergo comestio post resurrectionez ad electionem boni fuit, in qua q̄ optimum fuit probauit. Ibi experiendo probauit quid sit inter illum statum quo infirmitas comedere compellit ad carnis refectionem: z inter illum quo caritas comedere consentit ad solam dispensationem. Sed quia malum (vt dictum est) plenius cognoscitur ex comparatione boni: z bonum eadem ratione ex comparatione optimi. illa sane resuscitati comestio non solum valuit ad mali reprobationem: verum et ad boni approbationem, z ad eiusdem electionem. Ad plenitudinem itaq; eius scientie que per experientiam ē christus peruenit quādo post gloriā resurrectionis cum discipulis comedit. Certe (vt superi⁹ dictum est) in hanc experientiam malorum/vel egenorum bonorum adā ꝓtmus comedendo noscitur cecidisse. ecce ad eandem adaz secundus comedendo agnoscitur descendisse.

Q̄ per humilem illam quā suscepit supeminentis scientie plenitudinem nature nostre acquisiuit. Capitulum.xvj.

Ecce ad qualem: ecce ad q̄ humilem scientiā deus ꝓpter homines descendit, q̄ z malorz z bonorum nostrorum experientiaz susceꝑit. sed in eoipso nature nostre acquisiuit, nō solum illam quā primus homo perdidit: veruz etiam illam quā quidem non vetitum edendo, sed abstinendo acquirere potuit. Certe ante preuaricationis reatum per experientiaz nouit homo quid esset itereesse gaudijs paradisi. Sed necduz per experientiam nouerat q̄d esset interesse gaudijs celi. Nouit quid sit esse in loco voluptatis: nesciuit quid sit fore in gloria eternitatis. Nonne priozem illam recuperauit homo quando audiuit homo ab homine deo: hodie mecum eris in paradiso? Nonne z istam sublimem accipere meruit homo per hominē deum, quando homo deus eleuatis manibus ferebatur in celum: ascendens q̄z in altum captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominib⁹? Illam accepit homo post christi resurrectionem: istam accepit homo post christi ascensionem. Emanuel itaq; noster (vt dictum est) per priorem illam humilem acquisiuit nature nostre nouissimā istam sublimem. Sed si comedendo obtinuit illam, nunquid non et istam? Utiq; quia istam obtinuit illa mediāte: de qua igitur intelligitur q̄ ibi dicitur, quacunq; die comederitis ex eo eritis sicut dij scientes bonū ac malū. de eadem intelligamus q̄ in hoc loco legimus: butiruz et mel comedet, vt sciat reprobare malum et eligere bonum. Nunquid nam scriptura non videtur hoc tacite innuere que dicit hic ex comestione prouenisse quod ibi falaciter promittitur ex comestione posse prouenire? Hāc autem sublimem/et supereminentem christus in sua ascensione obtinuit/quando in gloriam suam in eternum intrauit. Attende quid dicitur quomodo ibi legitur. Et conuescens (inquit) precepit illis ab ierosolimis ne discederent: z paucis interiectis additur, videntibus illis eleuatus est. Ecce quia comedit et ascendit. Adam comedendo ab illa sublimitate quā habere poterat/ad abiectam istam z humilem scientiam recidit. emanuel noster comedendo/et ascendendo/humilem istam deposuit: et sublimem illam apprehendit. Dicitis quia oportuit christum pati/et resurgere a mortuis/z ita intrare in gloriam suam. Quid si dicimus oportere christum comedere/et ascendere/et ita apprehendere illam quam locuti sumus sublimem scientiam? Dicitis quia tanti meriti fuit passio christi vt ex virtute patientie meruerit in omnem plenitudinem glorie introire/ vel alios introducere. Quid si nos dicimus quoniam tanti ponderis apud deum fuit q̄ emanuel noster butirum z mel comedit/q̄ muscis etiā cōcaluit/vt ex būilitatis eiꝰ merito in oēm plenitudinem sciētie iure iā debeat vel ipse ītrare/vl alios introducere?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed qđ dictum est nostrum puerum comedendo didicisse reprobare malum et eligere bonum: non sic accipere oportet quasi scientiam illam que per experientiam est ex sola comestione obtinuisset. Nam et apostolus dicit, quia christus in his que passus est obedientiam didicerit. Sed numquid ex his tantū que passus est, et non etiā ex his q̄ per semetipsum operat⁹ est? Immo certe et ex his et ex illis: quia in vtrisq; executus est non voluntatē suam, sed voluntatem patris. Sic sane non solū comedendo et bibendo: verū etiā esuriendo, et sitiēdo, sine alio quolibet experiendi mō didicit q̄ prius per experientiaz nesciuit: et comedendo quidē nō solū ex esu butiri, et mellis, imo et ex esu cuiusq; comestionis. Potuit ergo et de alijs cibis bō dici qđ dictū est de cibo butiri et mellis. Sz scriptura diuina q̄dā ex industria tacuit, q̄ tñ veraciter dicere potuit: q̄dam vero ex multis q̄ dici poterāt dicenda elegit, q̄ certi misterij grā singulariter exprimēda cognouit. Cur igitur dicit⁹ huic hoi ex comestione, puenisse qđ primo hoi falaciter, pmissum ē ex comestione posse puenire, nisi vt intelligam⁹ hic fuisse ad meritū, seu ēt ad remediū, qđ absq; dubio ibi fuit ad reatū: Videes certe quō seductor noster fraudulentie sue lucra q̄ per mulierem acq̄siuit, iterū per semen mulieris amisit. Vtinā tandē aliq̄n iudei euigilent: vtinā tandē aliq̄s sapiant, et intelligant hāc esse mulierē: hanc eius esse prolē de quib⁹ a dño dictū est ad serpentem: inimicitias ponā inter te et mulierē: inter semē tuum et semen illius. Cur non intelligūt hoc mulieris semē predictas inimicitias exercuisse, et victoriā obtinuisse cū audiāt hunc ex comestione ad illud profecisse, vñ cōstat ad serpentis suasionez primū hoiem defecisse: Ecce quō impugnatoris nr̄i sententia p̄ istum omnino in contrariū est versa. Quicquid ille homini fraudulenter abstulit, iste multiplicius reparauit. Facile igitur perpendi potest ex qualitate signi q̄ per ipsum liberandi sumus ex captiuitate, et oppressione dyaboli.

¶ In passione nostri emanuelis multi captiuati sunt ex spiritibus malignis.

Capitulum.xvij.

Sed quomodo illud intelligit qđ statim ad ista subiungit: Quia anteq̄ puer sciat reprobare malū, et eligere bonū: derelinq̄tur terra quā tu detestaris a facie duoz regū suoz. Qđ dicit anteq̄ sciat reprobare malū, et eligere bonum: idez valet ac si diceret: anteq̄ resurgat et ascēdat in celū, q̄n sicut iā dictum est: anteq̄ a mortuis resurrexit plenitudinē illi⁹ scientie que per experientiā est non accepit: sicut nec illaz quā per istam nature nostre acquisiuit. Cur ergo dicit ante resurrectionē, vel ascensionē emanuelis nr̄i a facie duorum regum terram eorum liberari oportere: cum constet non solum ante resurrectionem: sed etiam sexcentis, vel eo amplius annis ante eius natiuitatem liberatam fuisse: Sed qđ constat precessisse natiuitatem, consequenter constat precessisse resurrectionem. Si iuxta hunc modum qđ propheta dicit dicimus esse verū: nichilominꝰ tamē iudeus contendet illud qđ dicitur esse friuolū. Sed in verbis tanti prophete, sicut nec fabium, ita nec friuolum creditur aliquid fuisse. Sed q̄d si ad hec dicim⁹ spiritum sanctum sub quadam quasi fatuitate litterę profunditatem tanti misterij ex industria adumbrasse: Sic sane et si friuolum videatur secundum q̄ sic dicitur friuolum, tamē non erit in eo propter qđ sic dicitur. Verūtamen si tales reges hoc loco accipere velimus quales in daniele legimus, erit sane in verbis prophete qđ nec iudeus possit refellere: nec xp̄ianus audeat negare. Et nūc (inquit) reuertar vt prelier aduersus principem persarum. Cum ergo egrederer apparuit princeps grecorū. ecce ens. Quis autem non videat spiritus malignos hoc loco in his principibus debere intelligere: Possumus itaq; immo (vt arbitror) omnino debemus eiusmodi reges in hoc loco accipere, nisi forte hoc mouet q̄ hic reges, ibi nominantur principes. Sed aduertendum q̄ idem ipse qui dictus est princeps persarum, in superioribus nominatus est rex persarū. Ecce (inq̄t) michael vn⁹ de principibus pmis venit in adiutorium meū: et ego remansi ibi iuxta regem persarum. Similiter et ille qui in euangelio dictus est princeps mūdi: et in alio scripture loco dictus est ex super omnes filios superbie. Huiusmodi ergo reges illis presidebant, q̄ siue in siria, siue in samaria ydolatrie seruiebāt. Nec hoc quidem dico, tales videlicet reges hoc loco per regem syrie, et filiū a romelie mistice designatos: sed ipsos in his verbis proprie et historice expressos, derelinquetur (inquit) terra a facie duorum regum suorum. Nichil sane hic dicitur quod te in alium sensum compellere videatur. Non dicitur a facie duorum regum istorum: sed a facie duorum regum suorum: ne te relatio cogat ad superiora respicere et predictos reges intelligere. Non dicit de his regib⁹: in terra sua interficientur: non dicit captiuabuntur: non dicit in his omnibus aliquid fieri in manu regis assiriorum sicut in sequentibus legis, quia auferet fortitudo damasci: et spolia samarie coram rege assiriorum. Nichil horum nec tale aliquid dicit qđ de regibus spiritalis nequitie in celestibus intelligi non possit. Sed ita sane deprehenditur scriptura de quibusdam regibus loqui: vt qđ dicitur et spiritalibus, et carnalibus regibus possit aptari: vt in vno eodemq; sit et vnde infidelitas infatuetur: et fidelitas illuminetur. Nam ipsa quidem littere ambiguitas veritatem obuoluit. Edisserso autem sacramenti profunditas, prophetie auctoritas, sententie grauitas fidei tramite ad veritatem conducit, et intrare compellit. Quis enim non videat pro misterij dignitate eorum que dicta sunt, illa que adduntur magnum aliquid continere: et ad illa que premissa sunt debere respondere: Videamus ergo quid de eiusmodi quos diximus regibus scriptura demicter: et videbimus q̄ conueniens sit qđ dicitur superioribus respondeat. Dicit ergo quia anteq̄ sciat puer reprobare malum, et eligere bonum derelinquetur terra a facie duorum regum suorum. Certe in libro iudicum loquente iepte ad seon regem amoreorum, possessio demonis terra illa dicitur in qua velut deus colebatur. Nōne (inquit) ea que possidet chamos deus tuus tibi iure debentur: Que autem dominus deus noster victor obtinuit in nostram cedent possessionem. Quare ergo spiritus quorundam illius terre reges non dicantur, qui in ea per infidelitatis et prauitatis magisterium vsq; ad rezipoza christi crucifixi pabantur: Huiusmodi enim regum malorum, malignorumq; spirituum: alij dicuntur spiritus erroris: alij spiritus fornicationis. Huiusmodi regum multi in passione christi sunt captiuati: et de sua tandem tirannide detecti. Illi videlicet qui in spiritibus malignis pre ceteris erant maiores astutie, et vehementioris audacie. Illi denique per quos salus eorum impediri poterat, de quibus primitiua ecclesia congreganda, et fidei seges propaganda erat: vt designata illa diuine propagationis messio in diuine horrea congregaretur: de qua in euāgelio legitur. Respicite regiones quoniam iam albe sunt ad messem.

¶ In signuz generalis damnationis in christi passione inchoata est quedam captiuitas demonum: sicut in christi ascensione glorificatio resurgentium. Cap.xviij.

Tale aliquid habent in euāgelio, vbi dictus est a dño: iam princeps huius mūdi eiicietur foras. Ecce vnde electus: sed quo ꝙso plectus? Sed quo melius pl̄ctr⁹ creditur q̄ quo per iohānē in apocalipsi designat⁹? Et apprehendit (inquit) draconē serpentē antiquū qui est diabol⁹, et strabanas, et ligauit eū per annos mille: et misit eum in abissum: et clausit, et signauit sup illū: vt non seducat amplius gētes, donec consummētur mille anni: et post hec oportet illū solui modico tēpore. Qđ hic dicit abyssus, hoc postea vocat stagnū et diabol⁹ (inq̄t) missus ē in stagnū ignis, et sulphuris. De hoc aūt abisso rogant demones dñz in euāgelio, ne preciperet eos in abissum ire. Ecce quō in capite iniquoz oiz captiuitas demonū inchoata est, q̄n in xp̄i passiōe p̄ceps mūdi de mūdo electus, et in abissum missus ē. Et sicut xp̄s credit non solus surrexisse a mortuis: qm̄ sicut scriptū est multa corpora sanctoz q̄ dormierant resurrexerunt, et apparuerunt multis: sicut xp̄s inq̄ credit nō solus resurrexisse: sic nec credit in celū solus ascēdisse. Ascendēs nāq; in altum captiuā duxit captiuitatem, dedit dona hoibus. Sicut ergo xp̄s caput oim bonoꝝ non solꝰ resurrexit, vel solus ascendit: sic caput oim iniquoz dyabol⁹ non solus creditur de mundo electus, et in abissum plectus. De numero aūt eoz q̄ in xp̄i passione cū mundi principe captiuantur recte hi creduntur de q̄bus modo dicit: derelinqueꝫ terra a facie duoz regū suorum. Quō terra in qua diu pūcipabantur ab eis derelinquet: nisi q̄ ab ea eiicient: et in abissum mittent? Hoc aūt quia i xp̄i passione factū est, internatiuitatē et eius ascensionē impletū est: quia anteq̄ sciat puer reprobare malum, et eligere bonū, derelinq̄tur terra? Anteq̄ puer (inquit) per experientiā sciat non solum mala reprobare, vel bona approbare: verū etiā bona eligere: et iferioribus bonis sepositis optima appetēdere: anteq̄ ad eos ascendat, et per experientiā addiscat qđ sit, vel cōtuz terrenis oblectamētis premineat corporali etiā presentia gaudijs celestibus presidere, et choris angelicis interesse: ante istam vtiq; electionē bonorum, derelinquetur terra quā rex achab detestabat a facie duorum regum suorum. Nam hoc (vt dictū est) factum est in passiōe: illud in ascēsione. et nota qđ dicitur: quia. Quia (inquit) anteq̄ puer sciat. Ac si dicat, diri quia dabit dñs vobis signū: et q̄ vere sit signū future vestre liberationis. Sed anteq̄ ex toto compleatur fiet quod in diabolo, et angelis eius erit signum eterne captiuitatis. Nā sicut in ascensione xp̄i, vel coascēdentiū inchoata est liberatio, et exaltatio captiuorum: sic sane in electione, et proiectione dyaboli, atq; concadentiū inchoata ē captiuitas captiuātiū. Et sicut gloria que precessit in bonorū omniū capite, vel mēbrorum ipsius parte, signū est generalis glorificationis: sic delicto q̄ precessit in reproborū capite, mēbroruq; ipsi⁹ parte, signū est generalis damnationis. Et notandū sane q̄ sicut in generali resurrectione prius futura est reprobatio malorū, et postea glificatio iustoz: scdz illud, tollat impius ne videat gl̄iam dei: sic circa primitiue tēpora resurrectionis prius captiuate sunt, quasi quedā primitie demonuz postea aūt glorificate sunt primitie electorum.

¶ Ex incarnatione nostri emanuelis factus est deus quasi vnus ex nobis. Cap.xix.

Ecce fratres quid cōtulit: ecce quid profuit puerperium virginis: icarnatio nostri emanuelis Iste est puer qui solus matris sue integritatez non abstulit, sed sacrauit. In isto puero factus est nobiscum deus, per hunc puerum genus humanū receptus, qđ in primo omniū parēte amisit. Ab hoc puero derectus est, qui pri⁹ delecit: ab hoc erectus, qui prius deiectus fuit. In hoc puero recuperauit homo honorē suum: ipse est qui abstulit opprobriū nostruz. Sed quale (inq̄s) opprobrium: Homo cū in ho. eēt non intel. cō. est iu. insipientibus, et similis factus est illis. Factus est aūt homo ad imaginē, et similitudinem dei: grandis bono⁹. Sed homo non intellexit ideoq; despexit. Despecta vero, atq; relecta similitudine dei transfigurault se ad similitudinem iumenti. Ecce quale dedecus: iuxta magnitudinē honoris magnitudo dedecoris: inde opprobriū: inde improperium. Iuste iam quidē opprobria exprobrantium cecidere sup eum. Merito ergo clamat. Iufer a me opprobrium, et contēptum. Penset homo pietatem dei si possit. Contēptus a nobis, contemptum nostrum sustinere nō potuit. Despectus ab homine, despiciētis opprobriū portare non sustinuit. Reiecit homo ad quā formatus est similitudinem diuinam: deus e vestigio cōformauit se ad illam qua homo transformauerat se similitudinē humanam. O qualis reformatio honoris: o qualis deterso exprobrationis: transformatuz similitudini iumenti, habere iam deū simlem sui. Ecce ad extergenduz opprobriū nostrū, deus dei filius factus est nobis emanuel, comedens mel atq; butirū: vt iuxta similitudinem hominū sciret reprobare malum, et eligere bonum. Cesset ergo iam vetus opprobrium: cesset illud antiquū impropериū. Ecce enim audio vnam aliquam ex tribus in trinitate personis personare in voce exprobrationis. Ecce adam factus est quasi vn⁹ ex nobis. Merito certe exprobrastis: si nunquid adhuc exprobraturi estis: Certe si dicitis pronice quia homo factus est quasi vnus ex nobis: nos de cetero dicemus tā fidenter, q̄s veraciter: quia deus factꝰ est quasi vnus ex nobis. Dictum est illud et merito cū exprobratione. dicamus nos iā istud cum gratiarū actione. Dictum est illud in voce exprobrantis, et obloquentis: dicamus modo istud in voce exultationis, et confessionis. Ecce quid contulit nobis proles puerpere nostre vnigenitus ille dei genitricis marie. Merito dictum, et merito dicendum. Benedicta tu in mulieribus: et benedictus fructus ventris tui. Felix conceptus: felix et partus nati ex ea nostri emanuelis, in quo deus absq; dubio similis factus est nobis.

¶ Qđ homo factus est velut deꝰ: et qđ homo verus factus est verus deus. Capitulum.xx.

Ad hoc autem factus est deus quasi homo sciens reprobare malum et eligere bonum, vt fieret homo sicut deus, sciens bonum et malum. Quomodo autem scit deus bonū: aut quō scit malum? Malum quidem plena intelligētia absq; omni experientia: bonuz vero plena itelligētia et sempiterna experientia. In malo est ei experiētia iaccessibilis: i bono experiētia imperturbabilis. Futurū est aūt vt fiat hō in hūc modū sciens bonuz et malum: q̄n confirmatus in bono et cōsummatus in gaudio in eternuz: sicut peccare non poterit, sic nec mori, vel pati timebit. Mors enim non erit vltra: neq; luctus: neq; clamor: sed nec dolor erit vltra, q̄n prima transierunt: sed letitia sempiterna erit super capita eorum. Sed quid mirū est si homo factus est velut deus, quandoquidem homo factus est verus deus? Certe si hō xp̄s est deus: immo qz veraciter est deus, eandem diuinitatem habet quā habz pater, et spūs sctūs. ergo et eandem potētiaz: ergo et eandē sapiam. Ergo eodē mō sapit hō xp̄s, quo pr̄ et spūs sctus. Quod igit dictum est per yroniaz de adā primo: iā dicere possum⁹ ex sententia patet et spiritus sanctus de adaz secundo. Ecce adam factus est quasi vn⁹ ex nobis sciens bonum et malum. Vox illa exprobrationis iam versa est in materiā laudis. Ecce iam audem⁹, et dicim⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia homo factus est quasi vn⁹ ex nobis, propter suam diuinitatē: deus factus est quasi vnus ex nobis propter suam humanitatem. Ecce quid nobis contulit: ecce quid nobis profuit fructus virginis: fecunditas virginitatis. Merito dictum: merito dicendum. Benedicta tu in mulieribus: et benedictus fructus ventris tui.

¶ Q; sit versum in materiam laudis illud opprobrium exprobrantis: ecce ada⁊ factꝰ est quasi vnus ex nobis. Cap. xxj.

ECce monstratum est per veritatem iam posse dici de adam secundo, qđ per exprobrationem prius dictum est de adam primo. Quid autem dicemus de eodez homine primo claritati christi configurato, ⁊ in christo glorificato: secundum q; scriptum est, qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratu⁊ corpori claritatis sue: Adā ita⁊ sic clarificatus, ⁊ in diuinum simile transfiguratus nonne veraciter erit velut vnus ex illis/a quibus per improperium audiuit Ecce adam factus est quasi vnus ex nobis: Si christus est vna ex tribus in trinitate personis nonne claritati christi configuratus erit quasi vnus ex ipsis: Cesset iam yronia: dicatur iam ex sententia. Dictum est hoc exprobrādo: dicamus modo hoc gloriando, ⁊ glorificando patrem/⁊ filium/⁊ spiritum sanctum, ex quo factum est: per quem factum est: in quo factum est totuz qđ propter nos factum est. Dic impie zabulō quid valet nūc fraus tua: Plus est qđ nobis contulit christi misericordia, q̄ quod nobis abstulit illa tua fraudulenta malicia. Ecce homo factus est quasi deus sciens bonum et malū qđ tu fraudulenter promisisti. Ecce homo factus est verus deus: qđ tu quidem nec cogitare potuisti. Dic ergo dic impie zabulon, quid tibi iam valet illa quondam tua cruenta victoria: Ecce quondam victoz, iam nunc victꝰ iaces a christi victoria. Mulierem decepisti: et per mulierem deiecisti: et ecce in muliere deceptus: et per mulierē deiectus corruisti. Ecce quales inimicitias exercuit: quō modo pugnauit/vicit/triumphauit semen mulieris: fructus virginis matris. Dicamus ei omnes: dicam⁹ singuli. Benedicta tu in mulieribus: ⁊ benedictus fructus ventris tui. Nemo miretur: nemo indignetur nos quidem tā breuē materiā lōga expositione extēdere: sermonē protrahere: verba multiplicare: tam iugi diligentia: tam diligenti vigilantia ol. recta refellere: sentienda astruere: veritatis sententiam bincinde roborare. Nemo inq̄ indigneꝰ: nemo miretur cum videat prophetam in paucis admodum verbis fidei nostre fundamenta iecisse. Quotiēs a sanctis doctoribus/scriptoribus/predicatoribus incarnationis misterium ventilatur/discutitur/commēdatur: hec auctoritas semper in argumentum adducitur. ⁊ certe si in solido veritatis fidei nostre structura non fundatur: nō potest esse stabile qđ superedificatur. Si hoc qđ dicimus ad excusationem nostram non sufficit, adda⁊ adhuc qđ sufficere possit. Materia certe dulcis est, ⁊ nobis vacat: et de dulci materia diu loqui delectat.

¶ Explicit primus liber.

¶ Prologus libri secundi: in quo introducuntur Hugo et Richardus alt̄cantes.

DOst illum tractatum qui de partu virginis, vel infantia nostri emanuelis contra quorūdam errorē dictauerā, simul⁊ edideram: quēdam ex magistri andree discipulis offendi, qđ adhuc eodez errore implicitū inuenī. Exarsit ita q; animus meus ad illa que ante iam dixerā adhuc aliquid addere, vñ possem ec; etiā infirmitati satisfacere, q̄ sub hoc errozis contagio videbant pene vsq; ad desperationē laborasse Credo aūt deuotis mentibus ā modū placere, paruitatem meam tam excellenti materie, cum tanta diligentia insistere: ⁊ ad tollendū errorem de tam immēso tanti misterij profundo, libenter desudare. Sub forma aūt dialogi totam subsequentis operis seriez digessi: eo q; hic modus dicendi/vel docendi pre ceteris sit, vel ad audiendū iocundior/vel ad persuadendum efficacior. Unum ita q; ex magistri andree discipulis mecum altercantem introduxi: vt sub forma ratiocinandi, seruata vicissitudine interrogandi, ⁊ respondendi, melius eluceſceret quicquid in dubiū venire potuisset. Reminē vero conturbet si vnū eundēq; scripture locum videat me aliter et aliter exponere: cum sciat apud scripture sacre expositores hoc frequēs esse: ⁊ celebre. Nam data illam superius de duob⁹ regibus sententiam, volui primo ponere, ex q; videatur magnorum quorūdam virorum expositioni magis accedere. Ad vltimum autem illam ponere placuit, ad quaz animus meus amplius accedit. Lectoris autem iudicio relinquitur eligere qđ rectius iudicauerit.

¶ Explicit prologus.

¶ Capitula libri secundi.

Prelibatio materie de qua agit in hoc ope. Cap. primū.
Q; dicta pphetia non possit veraciter intelligi nisi de sola beata virgine maria. Capitulum. ij.
Post datam rationem que satisfaciat xpiano, dat⁊ alia que satisfacere debeat iudeo. Capitulum. iij.
Quomodo auctoritas libri regū conuincat, q; partus virginis tollendi timoris gratia datus non sit. ca. iiij.
Quō cauillatoz cōtrouersia sit sibi ipi contraria. ca. v.
Quō rōnes sub iudeoz noie posite videt sibi ipe. ca. vj.
Cuius rei signum conuenienter dici possit partus quem dominus proponit. Capitulum. vij.
Unde perpendi possit in cuius rei signum datum nō sit vel quō sit illis datū a quibus nūc sit visum. ca. viij.
Q; electio boni soleat diuersis modis accipi. ca. ix.
Unde perpēdi possit q; de regib⁹ rasin/⁊ phacee dictus non sit, de relinquetur terra quā tu detestaris a facie d. r. s. Capitulum. x.
Q; in his duobus regibus non illos duos quibus regno israel adhuc superant intelligere debemus. ca. xj.
Q; in duob⁹ regib⁹ nō intelligunt due psone nīs: h; gemina series regū, scōm geminū regnādi modū. ca. xij.
Quomodo defectus israelitici regni predicitur: vel qua ex causa ad alienigenam transfertur. ca. xiij.
Defect⁹ israelitici regni, ⁊ aduēt⁹ emanuelis nīi, quō possunt alteruter ex altero perpendi. ca. xiiij.
Quomodo concordet electio temporis, cū qualitate persone aduentantis. Capitulum. xvj.
Q; ab hora conceptionis sue cepit bonum/⁊ malum virorum experientiam capere, ⁊ habere. ca. xvj.
Q; illū dicendi modū propheta elegit, q̄ ad occultandū sacramentū conuenientior fuit. Capitulum. xvij.
Quomodo iesus intelligitur non solū etate: verum etiaz sapientia profecisse. Capitulum. xviij.

Quid in illis duobus regibus iuxta allegoriā intelligere debeamus. Capitulum. xix.
Q; oporteret (si fieri posset) hanc materiam semper pre oculis habere: ⁊ in eius admirationem iugi occupatione animos suspendere. Capitulum. xx.
Quid mistice intelligendum sit de butiro: vel q̄ sit eius mo di cibi comestio. Capitulum. xxj.
Quomodo in butiro summa/⁊ intima suauitas intelligi possit: vel vnde hic cibus emanueli nostro abūdauerit. Capitulum. xxij.
De spirituali, ⁊ sume dulcedinis melle: ⁊ q; eiusmōi cibo emanuel satiat⁹ sit ab hora ꝓceptionis sue. ca. xxiij.
Quomodo emanuel ex accepta beatitudine, confirmatus sit in omni bonitate. Capitulum. xxiiij.
Quomodo deus beatam virginem mirificauit, que talē fructum facere meruit. Capitulum. xxv.
Q; nisi ad plenum purgata fuisset, talem fructuz facere non posset. Capitulum. xxvj.
Q; ante emanuelis conceptum liberata sit a gemina radice viciorum omnium. Capitulum. xxvij.
Q; solum illud remansit in virgine, qđ erat ad penam: illud recessit qđ erat ad culpam. Capitulū. xxviij.
Q; emanuelis nostri puerpera in omni fuerit virtutum consummatione perfecta. Capitulum. xxix.
Q; dicta puerpera in omni dono qđ acceperat videtur consummata, pariter et confirmata. ca. xxx.
Q; de ceteris sanctis hoc singulariter habuit, q; a viis quidem nec impugnari potuit. Cap. xxxj.

¶ Liber secundus de emanuele.

¶ Prelibatio materie de qua agitur in hoc opere. Capitulum primum. Hugo.

INspecto illo qđ de emanuelis ꝓceptu vel partu scripsistis tractatu, multa ad modū placuerunt. Verūtamen (vt vera fatear) mihi ad plenuz satisfacere non potuerunt. Nam exquisita illa altercationis nostre ratiocinatio, iā me ad anticipitem quidē sniam traxit: sed in contrarie partis assertione solidare non potuit. RJLH. Puto mi Hugo quia intentionis nostre studium non nichil effecit, si tamen te de pertinaci ad ancipitē sniam perduxit. Nam multo tolerabilius est dubitare de veritatis assertione, q̄ falsa confidenter astruere. Supra modū autē miratus sum, pariter ⁊ indignat⁹ q; te, q; tuū illud ingeniū tenuis aranee tela potuit irretire, ⁊ pene in solubili errore illaqueare. Ista ꝓculdubio illaqueatio tua precipua causa fuit, q̄ me ad confutandū erroris seminarium scribere coegit. Ueritus sum sane ne alios inuolueret error qui te irretire potuit: ⁊ ecce qđ verebar accidit. Nam aliū quēdā ex magistri tui andree discipulis postmodū offendi, qui eodem erroris laqueo, quo et te prius irretitū inueni. HUG. Nescio qua frote telam aranee dicitis. Quā totis machinationis vestre conatib⁹ disrumpere non sufficiatis. Sed ne me estimet quis cōtentioso fine pugnas verborum querere: paratus sum ea que me mouent exponere: ⁊ in oibus rationē apertam recipere: rationi acquiescere, ⁊ vt animum meū plenius exponam, paratior sum ob reuerentiam tanti sacramēti: paratior (inq̄) a veritate vi ci, q̄ sophistice vincere: et contentiose agere. RJLH. Placet admodū frater, placet q; te vel sero tāti sacramēti reuerentia tangit. Sed iā expecto a teipso audire q̄ sint illa q̄ fuste debeant/vel valeant animum tuum mouere. HUG. Primo quidem q; rōnes quibus illum quē vocatis errorez conuincere tētatis/videntur infirme, nec satis necessarie. Uerū ille quas ad dādi signi cōmendationem refertis, satis placent per se cōsiderate. Sed si circūstantiā littere cogitem⁹, nil oīno videntur ad rē pertinere Nam illa quā de electōe boni pontifis sententia, videtur michi violenta. ⁊ illa quā de duob⁹ regib⁹ datis satis peregrina. RJLH. Nescio qđ sit illud qđ te in illo tractatu nostro tibi placuisse dicis, q̄ pene totum qđ dixim⁹ reprehendis. Sed debes singula eorū que te mouent explicare plenius, si q̄ris vt ad singula tibi sufficienter respondeamus. HUG. Gratū habeo qđ ꝓponitis.

¶ Q; dicta prophetia non possit veraciter intelligi, nisi de sola bta virgine maria. Cap. ij. Hugo.

PRimo itaq; illud adhuc animū pulsat, q; tollēdi timoris gratia signū dandū erat, scōm qđ dominus per prophetā proposuerat. Ecce concedim⁹ qđ dicitis quia ex magna malicia descēdit, q; rex signum petere noluit: vñ ⁊ de cetero indignum fuit talem regem tollēdi timoris gratia signuz accipere, q̄ maluit (vt superius docuistis) sub instātis periculi trepidatione diutius laborare, q̄ illud fieri vnde gloria domini posset accrescere. Ecce (inq̄) cōcedamus ista vera esse: non tñ cōsequēs est deū penituisse, ꝓmissionis sue. Sepe etenī vbi abundat malicia, supabūdat ⁊ gra. Ex supabūdanti itaq; gra. etiam cōtra regis meritū, ꝓmissum signū dare potuit, q̄ solem suū oriri facit sup bonos ⁊ malos: ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. Partꝰ aūt virginalis (sicut et ipi concedit⁹) non potuit esse signū illi⁹, q̄ tunc desiderabatur liberatiōis. Nō ergo regi achā tollēdi timoris gratia, ꝓponit, ⁊ domui dauid ꝓmittit/⁊ exhibet, vt signuz eē possit ei⁹ rei ob quā dandū fuit, recte intelligit dictum de pphetissa: ⁊ nichilominꝰ cōpletū in bta virgine maria ne qs nos estimet iudaizare, et erroneos esse. Nā ⁊ id qđ scriptū ē: eos nō cōminuetis ex eo: dictū vtiq; ē de paschali agno: nichilominꝰ tñ iuxta euāgelistā implet⁹ est in xpo

RJLH. Illud q̄ro audire ex te vtrū nā credas aliā aliquā preter solā beatā virginē mariā, virginē cōcepisse: virginē peperisse: HUG. De alia certe nec credo factum/nec spero futurū. RJLH. Nō ergo recte itelligit de ꝓphetissa dictū. Ecce virgo cōcipiet/⁊ pariet filiū HUG. Recte hoc diceretis/si i hebreo hoc loco virginē legeretis. Sed vtiq; iā audistis qđ hoc loco legit in hebreo/nō idē sonat qđ virgo. RJLH. Quātum nobis videt/quicqđ in supioꝛi tractatu vociferauimus/surdis aurib⁹ locuti sumus. Uociferabim⁹ q̄ certe adhuc maioꝛi si oporterit clamore: si vel sic deꝛ surditatē tuā rumpere. Dic illud obsecro vñ aiaduertis illā de qua loq̄mur prophetiā i bta virgine maria cōpletā: HUG. Luz euāgelista manifeste hoc dicat/qs nisi infidelis negare ꝓsumat: Hoc aūt totū (inq̄t euāgelista) factū est/vt adimpleret qđ dictū est a dño p ꝓpham dicētez. Ecce virgo i vtero habebit/⁊ pariet filiū. RJLH. Nō per ꝓpham a dño dictū/⁊ in bta virgine cōpletū dixisti/vellē a te iterari voce grādioꝛi. HUG. O q̄ iusto dei iudicio surditatis notā incurristis/quā nobis quidē iniuste satis impingere tentastis. Erigite itaq; aures/⁊ audite vociferātem si nō potestis sermocinātē. Ecce ego i vtero habebit RJLH. Ego sane sd exegi a te cum iteratione/⁊ vociferatione: non ad rumpendam surditatem nostraz/sed tuam. Nunquid nam vel adhuc intelligentie aure perce pisti que ipse iterato dixisti: Quid iam taces: Cur p more non ilico respondes: HUGO. Utiq; innumerosco aduersuz meipsum pre ira/et indignatione/ q; recolo

Universidad de Deusto
Biblioteca

me ista totiēs legisse, z audisse: z qō modo animaduertō minime aduertisse. Nam sicut intelleri, z credidi prophetiā illam in beata dei genitrice impleram: quoniam hoc euāgelista denūciat, sic debueram itellexisse, z credidisse puerperā quā loquimur, virginē p prophetaz a domino dictam. Nam z hoc euāgelista affirmat. RJCH. Cū p eo q̄ propheta dicit concipiet: euangelista ponat in vtero habebit: cur queso nemo euāgelistam mendacij arguit: z in hebreo non sic scriptū contendit: HUG. Controbiaz est vna eademqz substantia, cuius sint verba diuersa RJCH. Similiter sane sentiendum est in eo q̄ alma ponitur in hebreo: z virgo in latino. Huius siquidem verbi expressionem, quod est alma, in vna dictione latinus sermo non habet: nunqz tamē de nupta: nunqz nisi de ea que virgo est, dici solet. Cum ergo solam sentētiam cogitauit, z exprimere voluit quomodo potuit/vel oportuit qui dixit. Ecce virgo concipiet: vl' ecce virgo in vtero habebit. HUG. Ecce libenter accipio, vt alma nō dicat nisi de ea que sit virgo. libenter in hoc defero euangeliste, vel beato Ieronimo: maxime cū hoc satis faciat pro iudeo. Nam illud quidē qd solum iuxta sniam suam inuentum est p signo esse potuisse, puerperam videlicet suam in prima viri ad eam accessione concepisse: illud inqz non habet vñ ostendat, nisi prophetā in verbis suis virginē designasse concedat. RJCH. Bene facis illō inde maxime cōcedēdo, quia satisfacit pro iudeo. HUG. Vtū michi videt putatis vos aliquid effecisse: sed nolite gloriari prepropere Rich. Audi ergo. Superius dixisti illā de qua loquimur prophetiā de prophetissa dictā: z nichilomin⁹ i beata maria completā. Si itaqz dicis hoc esse virginē cōcipere: quidam fieri in prima ad eā viri accessione: z hoc prophetam sensisse: vticz aut dicta pphetia in beata virgine secundum hoc cōpleta non erit: aut de prima viri accessiōe ad eā, z non de spū sancto concepit: z in vno horū mēdacem facis euangelistā q̄ vtrūqz dixit. Si autez fateris qō non nisi falso diffiteri potes: quoniam hoc sit virginem concipere, et parere, sine virili scilicet semine concipiendo, in conceptu/z partu virginē perseuerare: vel dicta pphetia de prophetissa intelligenda nō erit: aut mendacez facis pphetam qui eam de suo semine cōcepisse describit. HUG. Proculdubio ista dūt sufficere xpiano: iz nō satisfaciūt iudeo: qui nec euangeliste testimonium pro auctoritate recipit. Nec beatā mariā sine virili semie pcepisse cōsentit. RJCH. Bene facis mi frater nūc sub xpiano nunc sub iudeorum vmbraculo subterfugij tui latibula querendo.

¶ Post datam rationez que satisfaciat xpiano datur et alia que satisfacere debeat iudeo. Capitulum. iij. Richardus.

Sed audi adhuc qō iudeo quidē z si non satisfaciat, ad satisfactionem tamen sufficere debeat. Nonne iudeus (queso) tecum sentit q̄ cōcepr⁹ ille, z partus in signū a domino datum fuerit: HUG. Sentit vtiqz in hoc mecū, z ego secuz: z si audes negare damus prophetici testimonii. RJCH. Qui g̃ dicitis hoc esse virginē concipere, in primo videlicet coitu hoc illi contingere, potestis queso probare hoc esse cōtra legem nature: vel preter vsuz multiplicis experientie. HUG. Minime. RJCH. Sua g̃ ratione q̄so dicetur rei alicuius signum esse debere, si promittat futurū feminam in primo coitu concipere, q̄z si predicat sub ortu solis leporē currere/vel canē latrare: cum indifferenter possint hec omni die: omni hora per diuersas regiones contingere. HUG. Hic do locū iudeo vt rideat p semetipo RJCH. Quero item a te, pariter et a iudeo: vtrum nam credatis aliquā cōcipere a viro que possit emanere virgo. HUG. Minime absq dubio RJCH. Quō g̃ dici potest q̄ aliqua de viro virgo cōcipit, q̄ cuius in primo coitu concipiat, hoc ipm q̄ virgo erit ante conceptionē amittit: HUG. Vt scōm iudeū dicat illa virgo concipit quā hora cōcipiendi virginē inuenit. RJCH. Sed si quā in eundo inuenit virginem hora concipiendi: nunquid et eā virginem inuenit hora pariendi: HUG. Absit a nobis hoc dicere/vel vllo modo credere. RJCH. Certe vtrūqz dictum est de virgine: concipiet z pariet. Non dictum est. Ecce virgo concipiet, z non virgo pariet: sed ait. Ecce virgo cōcipiet, z pariet filiū. Videte q̄z caute: videte q̄z puide spūs sctūs preuenit corda malignantia: z obstruxit os loquentiū iniqua. Quid hic habes q̄so qō rideas p iudeo: HUG. Ideo me iudeū non esse: nec necessarium habere p ipō respondere. hic iterū do ei locū rīdendi per semetipm. Verū si vultis vt vestra assertio palmā obtinere possit, probare oportet vel q̄ signū illud in conceptu/z partu virginis nō sit datuz gra tollendi timoris: vel quō res q̄ post tot tpa futura erat tollere posset timorem illū q̄ tūc instabat. RJCH. Bene facis q̄dēo qō nescis: cuius hoc ipm ex tā dictis, z scriptis nosse debueris.

¶ Quomodo auctoritas libri regū conuincit q̄ partus virginis tollēdi timoris gratia dat⁹ non sit. Capitulum. iiij. Richardus.

Sed si non vis acquiescere rationi, nunqd saltem ac quiesces auctoritati: HUG. Cur rones vestras non receperim ex parte iā dixi: paratus iterū audire vtrū nā possit qō proponitis/vel auctoritate pbari. RJCH. Ecce interi cedatur de tale signum dedisse quale iudicabat ad tollendū timorem posse sufficere. Nunquid estima duz q̄ deū in sua estimatiōe aliqn deceptum posse: HUG. Absit. RJCH. Ergo si tollēdi timoris gra signū dedit: timorē tulit. Si nō tulit: ad tollendum timorē nō dedit. HUG. Nil hac allegatione veri: nichil oīno manifesti⁹. RJCH. Cōsulam⁹ itaqz sup hac re libū regū, vt intelligam⁹ qd sit inde sentiendū. Refert ergo in hec verba liber regum. Cūq ascendit rasin rex syrie z phacee filius romelie rex israel in hierlm ad prelidandum. Et iterū paucis interiectis. Misit aūt achā nuncios ad theglathfalasar regem assirioum dicēs. Servus tuus et filius tuus ego sum/ascende z saluū me fac de manu regis syrie/z de manu regis israel/q̄ consurrexerūt aduersum me: z cū collegisset achā argētū z aurū qō inueniri poterat in domo dñi/z in thesauris regis/misit regi assirioz munera. Certe si nō timeret/tam humiliter auxiliū i salutis sue presidiū nō postulasset. Certe si nō timeret/si eius⁹ munera thesauros suos/ thesauros dom⁹ dñi non exhauriret. Dic g̃ si potes pmissuz illud signū qñ fuerit datū. Et an dationē: datio ipsa puicit q̄ timorē nō tulerit. Si post liberationē: quō timorē tollere potuit q̄ iam non fuit. An forte inter donationē/z liberationē. Sz qs dicat eo ipo q̄ dño datū fuisse: qñ z in vanū daret q̄ daret: z in vanū accederet qui acciperet: HUG. Nolo vos in hac allegatiōe amplius laborare. Video certe tā rōni/q̄ auctoritati repugnare/vl' qō de emanuele scribit interptari de filio ysaie vel ipsum in eiusmodi signū/z quasi ad tollendū timorez datū fuisse. RJCH. Ecce iā accepisti quō rōcinatio magistri tui repugnat tā rationi q̄ auctoritati. His aūt adhuc audire quō repugnat z sibi ipi: HUG. Nolite dicere magistri mei: sed iudeorū. Nā ponit eam sane/nō quasi sua: sed q̄si illoz. RJCH. Et hoc ipm q̄ratur ex ipsa/ vtrū nā sua sit/an aliena. HUG. Ecce paratus sū audire quid nā sit illud qō velitis dicere. RJCH. Tenet se illius magistri tui vba in mediū. Proponit itaqz in hūc modū.

¶ Quomodo causilla dū controuersia sit sibi ipsi contraria. Capitulū. v. Richardus.

Ecce virgo concipiet, z pariet filium. Et subiūgēs de suo ait. Hanc de conceptione, z natiuitate saluatoris nostri, et integritate, et virginitate matris ei⁹ semp virginis apertissimā pphetiā, prout iustū est cum de ipsis exponim⁹, insurgētes in nos iudei veritatis inimici, sue cauillationis ariete firmissimū fidei nostre murū labefactare conantur. Sed ex alijs eius verbis plenī⁹ intelligi poterit, qua simplicitate hoc dixerit. In fine argumentationis sue ponit rōnem quare nō sit ei vtile iudeis respondere. Ne si forte (ait) anceps certamen imparibus ineuntes viribus succumbamus. Cur anceps certamen dicit, nō dicam⁹ de aperta, sed de apertissima (vt ipse predicat) pphetia? Sed forte humilitatis verba sunt ista. Videamus ergo sequētia. Nos inqz (ait) nostris viribus emēsis fortiora fortioribus relinquētes, septā litteralis sensus explanationē exequamur. Ecce tā nobis litteralis sensus explanationē pmittit. Modo nō iudeorum, sed suā (vt audis) sentētiam pponit. Ait ergo. Ecce virgo cōcipiet, z pariet filium. Iuuēcule/vel ablactē dite partus, z conceptus quādo eum videritis, significabit vobis q̄ a pdicto metu liberabimini. Ecce quomodo exponit apertissima (vt dixerat) prophetia de cōceptione et natiuitate saluatoris, z integritate, z virginitate matris Audiam⁹ adhuc apertius. Adultis interiectis lōge post dicit ih sequētibus, pphetisse filius butiri, z mel comedet, cū venerit ad scientiam qua possit abhoriari malum et eligere bonū. Quod legimus de butiri/vel mellis comestione: proculdubio scriptum est de emanuele. Quid g̃: hic erit ille fidei nostre murus firmissimus, si emanuel dicat prophetisse filius. Certe sola inter mulieres beata maria virgo z mater est. Si vero (ut aqz prophetia, (put illi placet) apertissime est de integritate z virginitate ei⁹ que mater est: apertissime quidē vera est in beata virgine maria: apertissime nichilomin⁹ falsa in prophetissa. Quare ergo ibi eam exponēdo accomodat, vbi apertissime falsa est: z nō potius vbi aptissime vera est. Si illi qui eā de saluatore, et ei⁹ matre exponūt, factūt prout iustū est: cur ipse eā de prophetissa exponit: prout iustū nō est. Videes certe quō expositio sua sibijpsi est cōtraria. Nōne rectius philosophasset si sta tacuisset. HUG. Utinā (fateor) nō dixisset. Sed prout ipe nostis fatet multa se nō iurta suā: iz iurta iudeorū sentētiā exposuisse. RJCH. Certe hoc ipsum manifeste determinare debuisset, quādo suam, z veram: quādo iudeorū, z falsam posuisset. HUG. Nūc illud qō iam pposuistis expecto adhuc a vobis audire. quomodo rones illas quas sub iudeorū nōe ponit, vident sibi cōtrarie: mutuis vulneribus iugulare. RJCH. Longū est nimis de singulis agere. sed libet ex his quedā excipere: z ex his id qō queris quidēter ostendere.

¶ Quomodo rones sub iudeorum nomine posite videntur sibi cōtrarie. Cap. vj. Richardus.

Multis itaqz pmissis adiungit, z dicit. In diebus infantie filij virginis/vel iuuencule, duo reges a quorum facie iudas trepidabat alter ab assyrijs interfect⁹: alter ab osee filio ela trucidatus occubuerūt. Ecce signum pcessit secuta est res. Item alio loco. Apertissime (inquit) loquit sacra scriptura. Deus qui mentiri nō pōt dicere, q̄ anteq puer quē prophetissa peperit ysaie/sciat patrē suū z matrem vocare, damascus/z samaria ab assyrijs destrueda sit. Hic intēdite, iurta priorē sentētiā ante mortē phacee emanuel nat⁹ fuit. Nam re subsequēte (vt dictū est) signū precessit. Iurta posteriorē sentētiā nono anno post mortē phacee filius ysaie, necdum adhuc sciuit patrē/et matrē vocare. Nā regi phacee rex osee successit: cui⁹ nono regni anno samaria ab assyrijs destructa fuit. Alius itaq erit filius ysaie qui sub tēpore destructionis samarie nesciuit patrem/z matrē vocare: z alius emanuel quē iurta priorē sentētiam constat tūc temporis nouē/vel ampli⁹ annorū fuisse. Item alio loco in longe sequētibus magister tuus dicit. Hoc etiā partem signi putāt, q̄ in infantia pueros que nichil eorū que apponūtur reijcere solet/immundis tāq̄ edib⁹ refutatis, mūdos tantū cibos: q̄ sinodochice in butiro z melle accipiūtur, in cibum sumpturus sit. Si hec ergo pars signi fuit: z rē signū precessit, demus vt vel vnum annū habuerit, quādo hanc discernēdi cibos scientiam in signū future liberatiōis accepit. Iuxta hoc vticz decimo etatis ei⁹ anno, samaria eversa fuit. Si ergo eūdem dicūt emanuel quem filiū ysaie, quomō vnus/idēqz erit tam scius, vt in primo etatis sue anno sciat mūda ab immūdis secernere: tā fatuus, vt in decimo etatis sue anno nesciat patrem z matrē vocare? Audi z illud. Certe regi achaz ezechias in regnū successit, cuius sexto regni anno samaria destructa fuit. Unde ergo mōstrabūt q̄ eū puerum viderit, qui sexto post mortē ipsi⁹ anno patrem/et matrē vocare nō nouit? Quomō ergo iuxta argumētationis sue rationē, alicui⁹ rei signū regi esse poterat puer quē nunqz videret, nūqz visurus erat? Aliaduertis ex his (vt arbitror) q̄ anxiū, q̄ anceps certamē sit, qō magister tuus subire nō pīumpsit. HUG. Videte ne forte erretis si eū hec aliter q̄ ironiā dixisse putatis. RJCH. Uersute satis defendis magistrū tuum: sed eoipso agis q̄ nescis cōtra temetipsum. Nā vbi est illud ingeniolū tuum, nec musce quidē viribus preferēdū, si te adeo irretire potuit qō ille quasi per ironiā texuit? HUG. Jam vt michi videor videre/creditis vos magni aliquid effecisse in eo q̄ potuistis illa q̄ magister meus sub ironia/vel ego argumentādi gratia, pposuimus, vīz aliquādo cum cammo labore dissoluere. RJCH. Bene qō pius pinaciter defendebas, mō ironiā vocas. Quo teneā nodo mutatē prothea vult⁹? Sed cū te in arto positū conspicis, nō est multū mirandum si tergiuersatione qua potes euadēdi exitū queris. HUG. Mō nos oportet sermone detinere die: nā multa sunt adhuc in his q̄ animū pulsant ad questionē. RJCH. Anteqz ad alia discutiēda trāseamus fateri te volumus, an adhuc veraciter cōstet apud te dictū emanuel nō esse filium ysaie: nec ipsum in signū tollendi timoris gratia datū fuisse. HUG. Judeus sit, christianus sit, insani capitis se esse ostēdit, qui super his vlteri⁹ hesitauerit. RJCH. Quere ergo cōsequēter qō vis. Nā ad singula discutiēda que pposueris, inquātum dīs dederit, paratū habebis. Videtur si quidē pphetia in his que inter man⁹ habemus, quedā fidei nostre quasi fundamēta iecisse: z iccirco operosum erit singula queqz questione digna, cū summa diligtiaē ptractare. HUG. Placet satis qō dicitis.

¶ Cuius rei signum conueniēter dici possit partus quem dīs proposuit. Capitulū. vij. Hugo.

Sciant superi⁹ iam dicta, ea q̄ a nobis dicta sunt de signi qualitate, vel pmendatione admodū placent cōsiderata per se: sed circuitacēti littere nullo modo videntur cohērere: z eoipso nil ad rem ptinere. RJCH. Putas qso in prophetis vbiqz hoc debere/vel posse obseruari: vt quicqd in eis vbicqz dicitur oporteat precedētibus/z subsequētibus coaptari: HUG. Scio vtrūqz in pphetis frequēs esse, z sequētia precedētib⁹ modo cohērere: modo nō cohērere. Sed cuius ista sentētiarū cohērētia vbiqz obseruari nō valeat:

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tamē ꝓsequēs est vt iccirco hic obseruari nō debeat. Cum enī certe rei gratia signū ꝓpositū fuerit, videte ꝙ absurdū sit, vt repente rei alterius signū exhiberi dicat: et rei quidē de qua nulla mentio fit. RJLH. Dixim⁹ iam, et audist⁹ occultādi sacramēti gratiā factum fuisse: z hoc tibi deberet sufficere. HUG. Nemo michi potest psuadere q̄ spiritui sancto qui in ysaia loquebat, esset difficile rem cuius signum ꝓmissus puer esse possit, latenter tangere: z nichilomin⁹ secreti sui archanū sub aliquo verbor integumento absc̄odere. Neq; hoc posito: quod dico erit illa que de signi multiplicitate dixistis euacuare, sed solidare. Nam vnum idēq; signum potest multiplex esse, et multa significare. Immo ita fiet, vt id qđ a vobis exigo sit (vt sic dicam) ad fundationē. illa vero que superi⁹ dixistis ad sui edificationē. RJLH. Oportet tandē instantie tue, ne dicam ptinacie morem gerere: z velut delicato puero iuxta desideriū satisfacere. Recole ergo qđ reges illi qui hierusalē debellare venerāt, ꝓposuerint: vel quid dñs per ꝓphetam consequēter promiserit. Ascendamus (inquīūt) ad iudam: z suscitemus eū: et auellam⁹ eum ad nos: z ponam⁹ regē in medio eius filium Iabeel. Et dños ad hec. Non stabit, et nō erit istud. Pro qua queso causa putas eos cōueniss ad iudam debellādum: HUG. Dixissem certe ad dilatandum regnū suum: nisi ꝓpositssent e vestigio substituere ibi regem aliū. Magis itaq; michi videtur intēdere, z laborare ad euersionem cultus diuini, q̄ ad dilatationē regni sui. Auellam⁹ (inquīūt) iudam ad nos. Unde queso, z quo: Unde (inq̄) nisi ab eo in quo iudas ab eis diuersus erat: Vel quo (inq̄) nisi ad id in quo ipsi vnū erant: Pluralitatem certe deorū recipiebant et in hoc vnanimiter cōsentiebant: z in hoc ipso vnius professionis erāt. In eoipo vero iudas ab eis diuersus erat, ꝙ iuxta ꝓfessionem suam vnū/et verū deum colere debebat. Principaliter itaq; ad hoc niti videtur, vt possent in eis vnius dei cultum euertere: z eatenus vt nō esset vnde iterū posset repullulare. Auellam⁹ inquīūt. aliud est auellere: aliud est precidere. Arbor certe cum in ramis, vel in trunco preciditur, remanet ei radix adhuc vnde reparet Sed cū radicitus auulsa fuerit, iam nō ei supest vnde reparari possit. Qui igitur iudā a fidelitatis sue loco (vt sic dicam) ad infidelitatis sue participationē auellere tentabant, quid aliud in eis q̄ vere diuinitatis cultū irreparabiliter euertere ꝓparabāt: RJLH. Acute satis in his oībus vidisti: nec occurrit modo vnde iure debeas reprehēdi. Unt⁹ itaq; z veri dei cultū ab hoīb⁹ deleri cupiebāt, qui iudā quidē (qui solus tūc tēporis inter hoies hui⁹ ꝓfessionis erat) ad se auellere, z suo errori iplicari volebāt De huius sane culture abolitione dñs repromittit, cum dicit. Nō stabit: et nō erit istud. Amodo (inquit) z vsq; in seculū non erit, vt iudas auellatur: z cultus vere deitatis ab hoibus deleatur. Quod modo hic ꝓmittitur de iuda: hoc est qđ alias alijs verbis ꝓmittit de ecclesia. Et porte inferi nō prevalebūt aduersus eas. Sicut in euellēda dei cultura nemo prevalere potest aduersus iudā. sic in euertenda fide catholica, nemo pr̄valere pōt aduersus ecclesiam. HUG. Anima duerto quid velitis dicere. Sed qđ dicitur non erit istud: puto gemino modo intelligi posse. Cum enim ad id q̄ premissum est auellam⁹, respōdetur nō erit istud. potest specialiter intelligi q̄ nō ab eis auelletur: vel generaliter q̄ nullo modo, nullo tēpore auelletur. RJLH. Ex his itaq; duobus quid tibi videtur magis: HUG. Cum illa ꝓmissio sit specialis, vel potius singularis: ista generalis: illa paruī tēporis: ista pr̄hēnis: incōparabiliter est maior ista, q̄ illa. RJLH. Hoc ablq; dubio dñs promittit, qđ maius fuit: z ad huius ꝓmissionis confirmationem signum ꝓponit, in eo q̄ dicit. Ecce virgo concipiet: et pariet.

¶ Unde perpendi possit in cuius rei signum datum non sit: vel quomodo sit illis datum a quibus nunq̄ est visum. Capitulū. viij. Hugo.

Video certe generalē illā (vt diximus) ꝓmissionem reliqua incōparabiliter dignior: et quāto dignior: tanto dignationi diuine cōpetentior. Sed vellē (si fieri posset) ex ipsa scriptura habere, vnde possit illū quē ꝓfertis sensum, quia ꝓferēdus esset cōijcere. RJLH. Justa satis nobis videtur hec tua postulatio: nā mos sacre scripture est qđ tacet in vno loco, sepe innuere ex alio. Ex signo ergo qđ ad ꝓmissionis confirmationē proponitur, qđ queris facile determinar. Nam partus virginis qui post tot secula futurus erat, illius rei que tunc tēporis instabat signum esse nō potuit. Alterius vero ꝓmissionis que vsq; in finē seculi durabit, idem virginis part⁹, tam idoneum tam certū signum fuit: ex quo esse et cognosci cepit, vt q̄ mille iam, et eo amplius annos votis fidelitū satisfecit: et vsq; in finē satisfacere poterit. Nota et illud in verbis ꝓphete, qđ et tibi sicut iā significasti, vt fieret placuit, quō sub verborū inuolucro altitudinē diuini archani absc̄odit. Eo siquidē modo oraculū suum texuit, vt z aliud intelligere possit cui ꝓmissio fit: z aliud ille qui ꝓmissionem facit. Nam cum regi achaz detur intelligi posse ex verbis prophete, q̄ dicti reges nullo modo possint regnum eius euertere: vel ei aliuz regē substituere. dñs tñ ablq; dubio promittit nulla persecutione nullo tpe suos fideles posse auelli a sua fidelitate. Rex sane assyrius abat, et sperabat liberationē de instanti per sectione a facie duorū regum: dñs aut ꝓmittebat tam de instanti, q̄ de futuro liberationem ab infidelitatis pſecutione⁹ tam hoim, q̄ demonū. Et vide q̄ mirāda ratione cum dñs vtrūq; facere proponeret: et illud qđ ipse: et illud qđ rex intendebat ad vtrūq; signū daret, si rex signū petere voluisset. Sed quia ex multa malicia signū petere noluit, ad illud solum dñs signū quomodo/z quādo voluit exhibuit, qđ principaliter intēdit. HUG. Quomodo q̄so dicimus signū illius a dño datum quibus fuerat ꝓmissum: signū inq̄ post tot secula futurū: z ab illis quibus ꝓmittebatur nunq̄ videndum: RJLH. Certe abrahe dñs terram chananeam dandā in hereditatē promisit, quā tamē nunq̄ nisi in suis heredibus accepit. Nemo tñ contendit eū promissam hereditatē nō accepisse: vel dñm in sua pmissione defecisse. Accepit ergo abraam terram ꝓmissam post annos fere quadringētos in suis heredibus. Accepit dom⁹ David signum ꝓmissum post annos sexcētos in suis successoribus. Si tanta expectatione digna fuit illa ꝓmissio, quāto magis ista multo maiore, ꝙ quā hō deus: z deus factus homo: Per illam hoies facti sunt heredes terrē chananeorū: per istam hoies facti sunt coheredes angelorum. Per illam facti sunt filij abrae heredes regni terreni, et transitorij: per istā facti sunt filij adoptionis heredes dei, coheredes autē christi. HUG. Video vos per oia ad interrogationes meas satisfacere, vt non occurrat superq; ꝓposito capitulo, quid amplius oporteat interrogare. RJLH. Et illud qđ modo de dato a dño signo locuti sumus, cū illis que in supiori tractatu dicta sunt conferamus. Juxta hāc lectionē habemus q̄ plus fidelis nullo modo: nullo tēpore possit auelli a bono fidelitat. Juxta illam lectionē tenemus, q̄ iterum replantabit in loco voluptatis et incōcusse radicabit in bono felicitatis. Unde habem⁹, quia bonū qđ per saluatoris gratiā post primū peccatum recuperauit, omnino amittere nō possit. Inde

tenemus, quia ad plenū recuperabit quicquid p malicia seductoris amisit. Juxta hoc qđ de dicto signo hic iam dictū est, securi sumus de stabilitate ꝓcepte gratie. Juxta id qđ ibi de eodem signo dictū est, securi sumus de plenitudine, z perpetuitate percipiende gloie.

¶ Q̄ electio boni solcat diuersis modis accipi. Capitulum. ix. Hugo.

Ateor, incipio vos iam nō solum lr̄āter: sed et desideranter audire. et qz de istis iā dicta sufficiunt: vellē vos ad cetera q̄ me mouent discutienda trāsire. RJLH. Propone qđ vis: et iuxta qđ vires suppeditant promptū habebis. HUG. Sicut superi⁹ iam dixi, illa sentētia quā de boni electione ponitis videtur michi nimis violēter extorta: illa similiter quā de regib⁹ ponitis aliquātulū peregrina. Cultus ibi electionē boni esse, ex bonis optima excipere. Hinc cōsequenter ostēdere nitimini, quia emanuel noster fm illam sētiam que p experientiā est, vsq; ad resurrectionē suam electionē boni nō habuit: qm̄ bonū immortalitatis/impassibilitatis/incorruptibilitatis/bonū celestis, z supmūdane iocūditatis que sunt optima exteriorīs hoīs bona eatenus per experientiam nescivit. RJLH. Quid iuxta id qđ videtur tibi dicēdū est esse electionem boni: HUG. Certe nō solūz ex bonis optima excipere: verūetiā bona a malis secernere/z acceptare. RJLH. Hec nos negamus iuxta hāc acceptionē dici solere. Nam iuxta loquēdi vsum solemus sepe verborū significationē modo extendere: modo restringere: vel alio quolibet modo variare. Sed inter hec diligētem lectorē oportet caute discutere: et ex adiūctis colligere, quid/qualiter/et iuxta quā acceptionem suis quibusq; locis deceat exponere. Aliqđ sane debet esse inter boni approbationem z boni electionem. Illud nanq; est discretionis: istud deliberationis. Discretionis ē bona a malis secernere: z illa approbare: ista reprobare. Deliberationis est ex bonis quidem excipere ea que meliora sunt/vel que vnicuiq; magis expediunt. Nō ergo possumus iure reprehendi, si magis vsi sumus proprietate verbi, q̄ licentia loquendi.

¶ Unde perpendi possit q̄ de regibus rasin, z phacee dictum non sit, derelinquetur terra a fa. d. r. s. Capitulum. x. Richardus.

Sed a illā sentētiam quā de regibus posuimus, prolato de daniele exēplo, pbauimus. Et nūq̄s certe expositio merito reprehēditur, q̄ scripturarū auctoritate comprobatur. HUG. Certe si reges ibi iuxta cōmunem cōsuetudinem designaretis fm historiam: z illam vestrā quā de regibus spiritualib⁹ ponit sentētiā extēderetis fm allegoriā: michi vtiq; placeret: z oib⁹ (vt credo) merito placere debuisset. RJLH. Ecce z in hoc ipso studebimus satisfacere desiderio tuo. Nā illa (vt credimus) littera aliam expositionē recipit, ad quā (vt ita fateamur) opinio nra magis accedit. HUG. Oportuit itaq; magis posuisse istam q̄ illam. RJLH. Immo vt confundātur qui ex aduerso stant, et suis nos cauillationib⁹ impugnant, oportet z illam posuisse: z istā nō omittere: vt videāt, z erubescant nos plures rationabiles exitus inuenire, vbi nos putant suis argumētationibus circūcludere: vbi nec sibi/nec nobis putant aliquem euadēdi exitum patere. HUG. Molite obsecro diutina expectatione animū meū suspendere. celeri⁹ audire vellē quid debeā de reg⁹ istis sentire. RJLH. Volumus pa⁹ audire a te qđ tu sentias inde. HUG. Ego absq; dubio non alios intelligo q̄ rasin regem syrie: et phacee filium romelie. RJLH. Adde z illud q̄ sit illa terra quā rex achaz detestabat: cui⁹ duo illi designati reges, reges esse dicūtur: z a quib⁹ derelinquēda predicitur. HUG. Miror q̄ de facili me de constāti ad ancipitē sentētiam sola/z simplici interrogatione pduxistis: et qđ pri⁹ aduertere debuerā, nec aduertērā aduertere fecistis. Nam siue de terra syrie: siue de terra israel hoc dicat: vtrūlibet qđē detestabat, qui ab vtraq; impie impugnabat. neutra tñ illarū duos reges habebat: vt de eo merito dici debeat. Anteq; sciat puer reprobare malū, et eligere bonū derelinquet terra quā tu detestaris a facie duorū regū suorū.

¶ Q̄ in his duobus regibus non illos duos qui in regno israel adhuc superant intelligere debemus. Capitulum. xj. Hugo.

Sed hic iam michi occurrit qđ illi valeāt dicere, qui emanuel putāt eundē esse quem filiū ysaie. RJLH. Et hoc ipsum quid sit vellē audire. HUG. Certe illi qui de israel: et qui de iuda erant de eadē progenie descēderāt: z eiusdem ꝓfessionis esse debuerāt. Oportuit ergo eos qui de israel erāt: et sub phacee militabāt, tum debito cognationis: tū debito ꝓfessionis fratres suos filios iuda nō impugnare, sz defensare: z contra regē syrie quotiēs opus esset, vel quoslibet oppugnatores se murū opponere. Terram igitur in qua phacee principabat rex achaz (ni fallor) principaliter detestabat: cuius malicia quāto circa se abhoīabiliorem sentiebat, tanto detestabiliorē habebat. Scimus autez quia adhuc de regno israelitico vsq; ad ipsius destructionem duo tantūmodo reges superant, phacee scilicet qui tunc sceptra gerebat: z osee sub quo destruendū erat. Possunt ergo iudei nō incōuenienter (vt arbitror) qđ de duobus regibus dicit, ad hos reges referre, qui iā post modicum tēporis de cetero nō poterūt terram illā regi achab detestabilē: neq; i seipsis: neq; i suis heredib⁹ regere vel defensare. qz depopulāda erat anteq̄ ꝓmissus puer quē putāt filium ysaie, sciret patrem/et matrem vocare. RJLH. Si illud qđ superior disputatio inuenit mēti tue non excidisset, hec quā ponis sentētiā locū non haberet. HUG. Quid illud: RJLH. Certe si eorū puer sub phacee tēpore nātus fuerat sub imperij euersione, si non amplius, fere decēnis erat: z quomodo dicem⁹ puer patrē/z matrē vocare nesciret: Si vero sub osee nat⁹ fuit, iam solus rex regno israelitico supfuit: et de eo dici non potuit. qz anteq̄ sciat puer re. malum, z eligere bonū derelinq̄tur terra quā tu de. a facie duorū regū suorū. HUG. Pudet me dixisse: z iam nō video quid debeā de his regibus sentire, nisi dicamus ꝓphetam numerū pro numero ponere: et terre noīe, tam terrā israel/q̄ terrā syrie oporteat intelligere. RJLH. Misi illud qđ prophete hoc loco posuit fm aliquē dicēdi modum de his terris/vel earū regibus spūalib⁹ posuim⁹ sentētia nulla esset. HUG. Tēpus iā est si placet vestrā illā ad quā anim⁹ vester (vt dicitis) magis accedit sentētiam explicare. Nā michi quid nō videtur, ꝓbabile, ꝓphetam hoc in loco numerū pro numero posuisse: z in vna/eadēq; sentētia hinc numerū confundere/illinc tā diligēter expressisse. Nam de reg⁹ loquēs etiam numer⁹ expressit cōprehendit. A facie duorū regū suor⁹. RJLH. Fiat tibi prout postulasti.

¶ Q̄ in duobus regibus non intelligunt due persone tantum: sed gemina series regum fm geminū regnādi modū. Capitulū. xij. Richardus.

Sed ꝓmus vellē ex te si placet audire, quomō intelligis qđ in ꝓpheta audis. Si fuerint tres isti viri in medio eius noe/daniel/et iob. ipsi in sua iustitia liberabūt animas suas. Nūquid in trib⁹ istis virīs tres tantū ꝑsonas accipis: HUG. Minime. imo triplex genus hoīm iuxta virorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

illoꝝ mores viuentiũ. RJCH. Quid de illo dicis dñ legis in euangelio/erunt duo in lecto vno? HUG. Et hic eodẽ modo duo hominũ genera intelligo. RJCH. Quid si hoc qđ dicitur de duobus regib⁹ iuxta eandem acceptionem intelligimus? HUG. Certe nec hic eam oportet respuere,si viderimus a diacẽtia huic acceptioni cõuenire. RJCH. Scimus certe qꝛ terra ysrael regẽ habuit ꝑm geminũ modũ. Nã modo(vt sic dicam)legitimũ:modo habebat adulterinũ. Legitimũ de tribu iuda, et stirpe dauitica:adulterinũ,de qualibet tribu alia. Illũ iuxta dei institutionẽ:istum ꝑm vsurpationẽ. Nam primũ modũ instituit ꝓpicius. Scõm permisit iratus. Quando autẽ illi qui de ysrael erãt,secũdum primã institutionem regem habebãt,regnabant sup ipos simul/ꝛ sup iudam: quãdo vero ꝑm vsurpationẽ regem obtinebãt,sup ipsos tantũ modo regnabant:non autẽ sup iudam. Pro hmõi itaqꝫ regibus regi achaz predicit de terra quã(sicut supe rius docuisti)pncipaliter detestabat. Anteqꝫ puer sciat reprobare malũ,et eligere bonũ derelinquet terra quã tu detestaris,a facie duoũ regum suoꝝ. Quod est aperti⁹ dicere anteqꝫ puer,ꝑm qꝫ puer est incipiat maloꝝ et bonoꝝ nostroꝝ experiẽtiam capere:ꝛ eiusmodi experiẽtie peritiam habere,incipiet in ysrael carnale regnum defice re:et de cetero nunqꝫ continget,vel de tribu iuda,vel de qualibet sui generis tribu alia illis regem habere. Circa nascẽdi nanqꝫ emanuelis nostri tẽpora regnum ysrael ad alienigenã trãsijt. Nam herodes iam in iudaico populo imperialia iura suscepit.

Quo defect⁹ ysraelitici regni predicit:vel qua ex causa ad alienigenam trãsferi. Cap.xiij. Rich.

MOtadũ sane quale quid sit qꝫ sermo ꝓpheticus futurũ predicat:ꝛ sub qua occasione tales mi nas intẽtat. Eo vtiqꝫ tẽpore quo vteraqꝫ rex:et ille videlicet qui de ysrael:ꝛ ille qui de iuda erãt ad tam magnũ,ꝛ manifestũ diuine religionis odiũ pro ruperant:eo inqꝫ tẽpore futurũ predicit qđ vtriqꝫ displiceat:qđ vtriqꝫ odiosum existat. Nã vera religio tã odiosa erat ysraelitico regi vt cõtra fratres suos magis decerta ret(sicut supẽ docuimus)pro euersione cultus diuini: qꝫ pro dilatatione/vel locupletatiõe regni sui. Regi vero iuda(sicut supioꝛi tractatu ꝓbatur)inuenitur tam odiosa existere,vt mallet sub instãtis periculi metu trepidare, q signũ sue liberationis accipe,tam puide,qꝫ impie cauẽ ne illud a dño fieret qđ ad eius gloriam accederet:et qđ ad cultus ipsius cõfirmationem ꝑficeret. Utroqꝫ igitur rege impie in deũ agẽte merito futurũ predicit:qđ vtriqꝫ absqꝫ dubio odiosum ꝓbatur. Nã regi ysrael:ꝛ eis qui de ysrael erãt:erat vtiqꝫ odiosum qꝫ in eis deficienda erat series regum ꝑm posteriorẽ modũ. Et regi iuda,ꝛ eis qui de iuda erãt erat abhominãdum qꝫ nec regẽ habere pos sent scõm priorem modũ. Rege itaqꝫ ysrael in regẽ achaz impie seuiente:ꝛ rege achaz signũ sue liberationis impie respuẽte:vtroqꝫ autẽ in deũ peruerse agente,ysraelitici re gni defectus tam ꝑm legitimum,qꝫ ꝑm adulterinũ ordi nem predicitur:vt inde detur intelligi ex qua culpa rega lis potestas ad alienigenam transferatur.

Defectus ysraelitici regni:ꝛ aduentus emanue lis nostri:quomodo possunt alteruter ex altero ꝑ pendi. Capitulũ.xiiij. Richardus.

ATtendẽdum autẽ quomodo ista duo respõdẽt sibi mutuo,vt alterutrũ possit perpẽdi ex alte ro/ysraelitici videlicet regni defect⁹:ꝛ emanue lis nostri aduẽtus. Nam postqꝫ ysrael ceperit alienigena regnare:certum sit ꝑmissi pueri,virgineiqꝫ puerperij tẽpora instare. Eo cõuerso autem postqꝫ virginei vteri puerperiũ predicari cẽperit,certũ q quia ysraelitici regnum ad defectũ venit:ꝛ de cetero quidẽ in pristinum statũ nunqꝫ reformari poterit. Ille ꝓ certo,ꝛ eo am plius anni iam sunt trãsacti ex quo cepit virginalis ꝑtus predicari:ꝛ illa vtiqꝫ ysraelitici regni desolatio q̃ iam pre cesserat,vsqꝫ hodie pseuerat. Mora ꝛ illud quomodo hoc loco prophẽta tacet,qđ patriarcha predixit,ꝛ ecõuerso: qđ ille tacet:iste futurũ predicit. Nam quod iste de regni defectu in iuda oĩno tacuit,in terra vtiqꝫ ysrael futurum predixit. Derelinquet(inquit)terra a facie duoũ regum suoꝝ. Ecõtra de iuda ab illo predicitur qđ ab illo tacet. Nõ auferetur sceptrũ de iuda:ꝛ dux de femore eius:donec veniat qui mittẽdus est. Aliud est ꝓlationem aliquã ad tẽpus vacare:atqꝫ aliud oĩno deficere. Aliud vtiqꝫ successio nẽ regũ interpolare:atqꝫ aliud regiã potestatẽ de gente in gentẽ transferre. Cũc sceptrũ sane aufertur quãdo alienis datur. Certe ex quo datũ est illis qui de iuda erãt sceptrũ gerere et imperiũ exercere:nemo alienigena sup iudam in regem victus fuit vsqꝫ ad herodem:sub quo emanuel noster per virgineũ partũ in mũdum venit. Cũc igit bis qui de iuda erant sceptrũ aufertur,quãdo herodi datur: et ad eius heredes trãsfertur. Cũc iudas cũ ipsa re etiam ius repetẽdi amisit,quãdo herodes regiam potestatem sine reclamatione possedit:et ad heredes tranimisit. Si des certe quomodo sub vno/eodẽqꝫ tẽpore impleatur,et qđ per patriarcham de iuda:ꝛ qđ de ysrael ꝑ prophetam predicitur. HUG. Quãuis nõ nichil sit adhuc qđ me moueat in hac nostra sentẽtia:illõ tamẽ admoduz placet qđ videtur ꝓcordare cũ illa ꝓphetia,que iã vbiqꝫ terra lectitatur in xpi eccl̃a. Cũ venerꝫ sctus sctoꝝ cessabit vnctio. RJCH. Num et illud attẽde,de hac ultima de ꝓmisso pueꝛ sentẽtia:quomodo/vel cꝫ conuenienter respondeat ad superiora.

Quomodo cõcordet electio tẽporis cũ qualitate persone aduẽtantis. Capitulũ.xv. Rich.

CUm igitur premiserit,qꝫ ꝓnomẽ ius puer ema nuelis nomẽ accipiet:ꝛ qꝫ malorũ,ꝛ bonoꝝ no strorũ experiẽtiam capiet:ꝛ eiusmodi sciẽtiam experiẽdo addiscet. cũ hec inqꝫ premiserit,sta tim annectit:qꝛ anteqꝫ sciat puer reprobare malũ ꝛ eligere bonũ derelinquetur terra quã achaz detestatur a facie duoꝝ regum suoꝝ. Ac si aptius ꝓpheta pnũciet,ꝛ dicat:ꝑmissa ꝑsona videte quãta/vel qualis sit:ꝛ tunc in telligetis qꝫ cõgruo,qꝫ necessario tẽpore venit. Attendite diligẽter,ꝛ cõsiderate vehemẽter:dando ꝑsona qꝫ sit sub limis,qꝫ sit humilis,cuius sit potestatis,quãte cõpassio nis. Cuius q̃so sublimitatis/quãte inqꝫ potestatis,ꝑsona in qua nobiscũ deus,ꝑsona cuius imperiũ sup humerum eius:ꝑsona inqꝫ cuius imperiũ nõ in paucis milibus subiectoꝝ:nõ in multitudine innũerabili exercituũ:sed totũ sup humerũ ꝓpriũ. Cuius itidẽ humilitatis:quãte ob secro cõpassionis:que sublimitatis rue oblita:que ptãtis sue maiestate dissimulata,butirũ ꝛ mel comedẽdo:ꝓ nos ad participationẽ mucarũ descẽdit:ꝛ tam maloꝝ qꝫ bonoꝝ nostroꝝ experiẽtiam spõte suscepit. Quid no bis facere nõ possit ꝑsona in qua de⁹ sit:immo ꝑsona que deus nobiscũ sit. Quid ꝓ nobis qđ ad saluteꝫ nostram spectet facere nolit,qui ad passiones nostras ex sola com passione descẽdit. Ecce ĩ his habes quãta/vel qualis ꝑ sona hec sit,que potestate predita:et ad compassionem ꝑsona suis fidelibus ꝓdesse,et efficaciter possit,ꝛ indubi tanter velit. Videamus modo quomodo consonet,vel concordet electio tẽporis cũ qualitate ꝑsone aduẽtantis. Videamus ergo quando venerit. Eo certe tẽpore venit, quãdo maxime necessarius fuit. Eo tẽpore venit quãdo in

populo fidelium regale presidiũ defecit. Venit quãdo in populo dei defecit vtraqꝫ successio regũ,iuxta geminum quẽ prediximus modũ:quãdo ꝑpter malicĩã regnãtium sublatum est ab eis sceptrũ:et alienigenis,ꝛ inidelibus datum. Quãdo ergo in plebe fidelũ cepit oĩno deficere humanũ solatium atqꝫ presidiũ,supabundault diuinum: vt vbi abundault malicia,supabũdaret ꝛ gratia. Cau sa ergo aduẽtus promisse ꝑsone redditur,in eo qꝫ dicitur. Quia anteqꝫ sciat puer reprobare malũ,et eligere bonũ derelinquet terra a facie duoꝝ regum suoꝝ. Acsi aperte diceret. Idcirco futurũ est vt detur nobis puer,qui iuxta nomẽ suum sit nobiscũ deus:quia sub eius aduẽtu destituetur terra ab oi regali presidio:vtpote derelicta a facie duoꝝ regum suoꝝ.

Qꝫ ab hora ꝛceptionis sue cepit bonoꝝ malorũ nostroꝝ experientiã capere,ꝛ hre. Cap.xvj. Hugo.

IJu certe sustinui loquentẽ/ne alie expletã sen tentiã vestrũ sermonẽ interrumperẽ:quãuis in hac vestra de regibus sentẽtia nõ nichil esset qđ animũ meũ ad questionẽ pulsaret. RJCH. Ecce parati sum⁹ audire,si quid affers qđ te iure deberet mouere. HUG. Certe si duo illi quales designatis re ges,id est gemina regũ series:quarũ vnã dicis legitimã: alteram vocas adulterinã:si ista inqꝫ gemina regũ series ad vltimũ defectũ sub emanuelis infantia veniret,anteqꝫ ad annos discretionis iuxta etatẽ venisset,nõ esset in illa quã papistis sentẽtia(vt michi videtur)qđ iure reprehẽdi debuisset. Sed cõstat satis quia ante emanuelis nostri na tiuitatem,immo ꝛ ante eius cõceptionem regalis iam in iudaismo potestas ad alienigenã transierat. nẽ ante eius aduẽtũ herodes iam ꝙliquot annis regnarat. Si itaqꝫ ꝓphẽta illud tẽ⁹ designare voluit,quo ysraeliticum regni defectum:cur dicit,anteqꝫ sciat puer reprobare malũ, et eligere bonũ de terra a facie duoꝝ regum suoꝝ: Vel cur nõ potius dicit,anteqꝫ nascat,immo anteqꝫ in vtero concipiatur derelinquet a facie duoꝝ regum suoꝝ: RJCH. Hoccine est illud frater qđ te mouet,vel meri to mouere debet: Quãdo ergo putas hunc puꝛ de quo tam multa audisti:quãdo inqꝫ putas huius nostre egene sciẽtie que ꝑ experiẽtiã est,ꝓmo participẽ fieri: HUG. Jam video questionẽ meã esse solutã:iam video qđ ante ꝓuidisse debueram:sed hunc puerũ nimis negligẽter,et velut vnũ e ceteris attẽdebã. Dicite tamẽ que ꝓpouistis libẽter audio q̃ minime ignoro:si forte cũ eo qđ scio cõtin gat illud audire qđ nescio. RJCH. Dic ergo quãdo emanuelẽ nostrũ huius nostre egene sciẽtie primo putas participem fuisse. HUG. Scio qꝛ anima xpi ab hora cõceptionis sue tam sapiẽtie,qꝫ sciẽtie plenitudinẽ acce pit:nichilomin⁹ tamẽ ad eam q̃ ꝑ experiẽtiam est scien tiam,per tẽm interualla ꝑfecit. RJCH. Profecto ꝛ in sciẽtia,et sapiẽtia ꝑ accessum tẽporis ꝑficiebat:sed de sciẽtie eius primordio,non de puectu questio inter nos erat. HUG. Paratior sum in hac re vestrã audire,qꝫ meã sententiam ponere. RJCH. Certe si anima xpi ab hora cõceptionis sue plenitudinẽ scientie ꝛ sapientie habuit,quid circa carnẽ suam:quid circa semetipam age retur ignorare nõ potuit. HUG. Nil veri⁹. RJCH. Qui igitur formã serui accepit:qui in similitudinẽ carnis peccati venit,ꝑfecto ab ipsa hora cõceptionis ꝑ experiẽ tiam didicit,ꝛ nouit quid esset bonũ sensibilitatis:ꝛ ma lum passibilitatis,vtpote qui carnem sensibilẽ,ꝛ passibi lem accepit. Nec solum ꝑm carnem:sed ꝛ ꝑm mẽtem tam bonoꝝ,qꝫ malorũ nostroꝝ absqꝫ peccato particeps fuit. Nam ordinatos quidẽ:ſꝫ tamẽ passibiles affect⁹ habuit. Testatur hoc qꝫ vidẽs ciuitatẽ cepit sup eam flere:qꝫ sub tempore passionis cepit pauere/et tedere. Ab ipso itaqꝫ incarnationis exordio experiẽdo didicit,ꝛ per experientiã sciuit,qđ esset iuxta aliqđ malũ corruptibilitatis:ꝛ iuxta aliqđ quid esset bonũ incorruptibilitatis:malũ corrupti bilitatis ꝑm penam:bonũ incorruptibilitatis ꝑm culpã. Quãtum itaqꝫ ad tẽporis expressionẽ,et sententie,veritatẽ nichil aliũ est dicere Anteqꝫ sciat puer reprobare malũ, et eligere bonũ,qꝫ si diceret:ante pueri conceptũ derelin quetur terra a facie duoꝝ regum suoꝝ. Et nota quia cũ premiserit butirũ et mel comedet,vt sciat reprobare ma lum ꝛ eligere bonũ:non repetit quia anteqꝫ butirũ ꝛ mel comedat:nec dicit anteqꝫ butirum ꝛ mel comedẽdo sciat reprobare malũ,et eligere bonũ. Nichil dicit in quo nos cogat infantie eius tẽpora intelligere:vel qđ nõ possum⁹ congrue ad cõceptionis eius tẽpora referre.

Illũ⁹ icẽdi modũ ꝓpheta elegit,qui ad occul tandũ sacramẽtũ cõueniẽtior fuit. Ca.xvij. Hugo.

SEcũdum eam acceptionem quã ego de boni electione posui,hec vestra solutio sufficit. Sz scõm illã acceptionẽ que a vobis in superiori tractatu posita est,nulla erit. RJCH. Accipe ergo ꝛ aliã,que ꝑm vtraqꝫ sufficere possit. HUG. Nec hanc q̃ ꝑm meã sententiam est reprobo:et illã quã ꝓpositis audire expecto. RJCH. Uti alias iam dixim⁹,oportuit vt oraculũ suũ ꝓpheta de hoc puero eo mõ texeret,vt ꝑ tẽpore lateret ꝛ puer iste quis esset et cur/vel quãdo veniret.ꝛ nichilomin⁹ hoc totũ ex eadẽ scriptura suo tẽpore cognosci ꝛ ꝓbari potuisset,vt modo mirabili in vno eodemqꝫ scripture loco inueniret,ꝛ vnde infidelitas excecaretur:ꝛ fidelitas illuminaret. Quere ex hac scriptura diligenter in cuius rei signũ hic puer datus sit,ꝛ habes cur venerit. Attẽde quale nomen ꝓphẽta ei imposuerit,simul ꝛ perpende quia nũcupatiue nunqꝫ sic dictus sit,ꝛ intelliges quis fuerit. Inquire attẽ⁹ quãdo terra quã achaz detestabatur a facie duoꝝ regum suoꝝ destituta sit:ꝛ inuenies quomodo aduẽtantis emanuelis tẽpus ꝑpendi possit. Ut eñ excecãdos lateret:vt illumĩãdis suo tẽpore innotesceret qꝫ ad diuine culture cõfirmationem ꝑmissus puer daretur:ꝛ in eiusmodi rei signum ꝓmitteretur:ad illud qđ premissum est:auellamus iudam ad nos/nõ est subiunctum:nõ auelletur,sicut nec auelletur a vobis. Sed subiũctũ est in quo vtrũlibet sub intelligi potest,scz non stabit,nec erit istud. Ut eque excecãdos lateret:vt illuminãdis suo tẽpore innotesceret,et qꝫ qui ꝑmit tebatur futurus esset ꝛ homo ꝛ deus:nõ est dictum qꝫ de virgine cõceptus ꝛ natus esset nobiscũ deus:sed qꝫ voca retur nobiscũ deus. Simili ratione vt tẽpus diuini aduẽtus ꝑpter pios prediceret:ꝛ nichilomin⁹ tam impios ho minib⁹,qꝫ demonibus absconderetur,nõ est dictũ qꝫ ante eius aduẽtum derelinquet terra israel a duobus generibus regum suoꝝ:sed derelinquet terra quã tu detestaris a facie duoꝝ regum suoꝝ. Factũ est autẽ ex hac verboꝝ ambiguitate vt iudei putent vsqꝫ hodie,emanuel ꝑmissum in signũ liberationis de manibus rasin/atqꝫ phacee. Hinc factũ est vt a quibusdã putet vsqꝫ hodie,idem esse emanuel qui filius ysaie. Circũcidi itaqꝫ sacramẽti gratia et hoc est factũ:vt nõ diceret quia ante emanuelis ortũ/ vel conceptũ:sed potius dictũ est anteqꝫ sciat puer repro bare malũ,ꝛ eligere bonũ,derelinquetur terra quã tu de, a facie duoꝝ regum suoꝝ. Nam si illo modo,potius qꝫ isto dictũ fuisset,ꝓcul dubio manifestũ eẽt qꝫ illi⁹ liberationis signũ esse non posset,que non solũ ei⁹ natiuitatẽ, sed ꝛ cõceptionẽ precessisset. Illud itaqꝫ ꝓpheta ex diuino instinctu dicẽdũ elegit,qđ quidẽ occultãdi sacramẽti gratia ad dicẽdum congruẽtius fuit:qđ et ipsum quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

te ne verum fuit. Nam qđ precessit tẽpus conceptionis, abſq; dubio precessit tẽpus discretionis. HUG. Ideo vos ad ea que me mouebãt per omnia michi satisfecisse, vt interim nõ habeam iuxta historicũ sensum quid vltra debeam querere.

¶ Quomodo Iesus intelligitur nõ solum etate: verũ etiam sapiẽtia, precisse. Cap. xviij. Hugo.

SEd illũd de prouectu sapiẽtie qđ superius tetigistis: quasi a latere vellẽ a vobis quomodo intelligẽdũ sit audire. Nã michi videtur oĩno aliter esse. RICH. Cum euangelista hoc dicat, negare quis audeat: Jesue (inquit), proficiebat sapientia, etate, z gratia apud deũ, z apud hoies. HUG. Sed dicunt ipsum, precisse scõm opinionẽ solã. RICH. Falsam ẽſo, an veram? HUG. Ut michi videt, falsam. RICH. Nunqđ z etate, proficiebat fm solã opinionẽ? HUG. Immo fm veritatẽ. RICH. Bene. Placet ergo tibi vt dicat in sapiẽtia, precisse fm fallitatem: z etate quidem fm veritatẽ? HUG. Nolle de hac re disputare: sed simpliciter audire: z quid sentiendum sit rõne manifesta colligere. RICH. Dic prius vtrũ tibi placeat vnam eandẽq; dictionẽm in vna z eadẽ positione, iuxta historicũ sensum ad diuersas acceptiones accomodare. HUG. Scio quid responderem, si quomodo aliter exponerẽ inuenirẽ. Sed nolo improbare illam quã interim teneo sentẽtiam, donec meliorẽ et certiorem inueniã. RICH. Virtutũ noticiam, z exercẽdi peritiã putas obsecro ad ipsam pertinere sapientiam? HUG. Vtiq; puto, immo, p certo habeo. Scio nichilo minus animã christi ab hora cõceptionis sue oĩm virtutum noticiã simul z efficaciam habuisse: z vtriusq; rei simul z semel accepisse. Unde nec credo p tẽporum interualla ad sapiẽtiã, precisse/vel, pficere potuisse. RICH. Pro certo virtutũ oĩm efficaciam ab initio habuit: sed nõ oĩm simul efficientiã exhibuit: sz iuxta singularũ congruentiam suo tẽpore dispensauit. Exercendi peritiaz ab initio habuit: sed ad experiẽtie notionem per accessum tẽporis accreuit. Ab ipsa incarnatione p experientiã didicit, cuius humilitatis fuerit dõm mãiestatis ad seruilis forme susceptionẽ seipsum inclinare. Sub hora circũcidendi/z baptizãdi per experientiã didicit, cuiꝰ dignationis fuerit totius peccati immunẽ, de manibus peccatorũ sacramẽta salutis nostre, sine vlla sui vtilitate, suscipere. Sub hora tentationis per experientiã didicit, cuius discretionis fuerit dyabolicis suggestionibus non cedere: nec inter esuriẽdum appetitui deseruire. Sub hora passionis p experientiã didicit, cuius pfectionis fuerit inter cõtumelias/z terrores internã pacem, z animi tranquillitatẽ nõ amittere: z inter crucifigendũ pro suis interfectoribus orare. Et vt breuiter dicaꝫ quid nobis inde videatur, quẽadmodum fm apostolũ ex his que passus est didicit obediẽtiam: iuxta eundem modũ proficit ad sciẽtiam, profecit ad sapiẽtiam. HUG. Pro illa quã proposui questione debent ista sufficere,

¶ Quid in dictis duobus regibus iuxta allegoriam intelligere debeamus. Cap. xix. Hugo.

SEd quoniã iam dictũ est qđ de duobꝰ regibus sentiẽdum sit scõm historiam: superest vt dicatis quid de his sentiri debeat etiam fm allegoriã. RICH. Sicut in hoibus videmꝰ: sic z in spiritibus malignis ppẽdere possumꝰ, alios videlicet alijs presidere: z qui in eis actiones/vel audaciores sunt: inferiorũ officia disponere: z in eis quasi quedã imperij iura exercere. Eiusmodi autẽ reges etiam in hoibus ius dñij et principatus accipiunt, cũ eis ad crimina/z flagitia ex libero arbitrio consentiunt. Unde et̃ q fm danielẽ alius dicit princeps persarum, alius vero princeps grecorum. Notandũ autẽ de eiusmodi regibus: q quãdo eis hoies leuiter/atq; libẽter ad culpam consentiunt, quasi quodã equitatis iure regnũ in eis, z dominandi potestatẽ accipiũt. Quãdo vero nimia tẽtationũ importunitate, z quasi violenta manu ad casum impellunt, tunc velut p inuasionẽ in eis regnum arripiũt. Hec gemina eiusmodi regũ differentia recte intelligit in duobus illis regibus, de quibus ad achaz dicit. Derelinquet terra quã tu de, a facie duoꝝ regũ tuorũ. Nã siue carnales, siue spirituales reges cogitet in illa terra quã rex achaz detestabat: alij iuste: alij autẽ iniuste regnũ obtinuisse videbãtur. Credimus autẽ q; et in illo pꝛioꝛ tractatu locuti sumus: z ibi sup eodem capitulo docuimus, multos demones in christi passione fuisse captiuatos: et ab hoĩm infectatione relegatos. nec tamẽ qualescũq;, sicut nec omnes: sed qui in eis erant ad malignãdum efficaciores: z quales scriptura voluit designare p reges illos deniq; p quos multorũ salus impediri potuit, de quibus primitiua ecclesia cõstruenda fuit. Cum igitur ad id qđ dictũ est derelinquetur terra a facie duoꝝ regum suoꝝ, premissum sit anteq; puer sciat reprobare malũ z eligere bonũ. si boni electionem fm eam assignationem quã nos determinauimꝰ velis accipere, videbis omnia in eam sentẽtiam quã ibi posuiꝰ concurrere. HUG. Videor sane nec vos oportet, p hac re vlteꝛiꝰ laborare. Si ẽñ vt vobis placet dicatur boni electio esse, optima que q; ab inferioꝛibꝰ bonis secernere, z apprehendere: pfecto liquebit, qꝛ emanuel noster iuxta id qđ puer fuit, ad huius sciẽtie plenitudinẽ pro experiẽdi modo per resurrectionẽ/et ascẽsionem, pfecit. Ante resurrectionem siquidẽ per experiẽtiam nouit, quale bonũ esset vita carnis mortalis/atq; passibilis. Sed p experiẽtiam nõ nouit, que eẽt immortalitas/z impassibilitas/carnis. Ante ascẽsionem per experiẽtiam didicit q̃ esset cõuersatio mũdi: sed p experiẽtiam nõ nouerat, q̃ esset conuersatio celi: prius experiẽdo didicerat q̃ esset cohabitatio hoĩm: postea experiẽdo nouit q̃ esset cohabitatio angelorũ. Quoniã ergo dictus puer optima exteriorꝭ hoĩs bona ante suã resurrectionẽ p experiẽtiã nõ nouit: in illa (vti videt) demonũ captiuatio sub eius passione facta fuit, merito de eo scriptura dicit. Quia anteq; sciat puer reprobare malum, z eligere bonũ terra quã tu de, a facie duoꝝ regum suoꝝ. Sed hec in superioꝛi tractatu diffusius dicta sunt: inde repetat cui ista non sufficiunt. RICH. Ecce iam vides (vt credimus) sub quãto ambiguitatis pfundo veritas tegitur: et q̃ difficile eruitur, nisi a quibus fide/z simplicitate querit. Sic certe debuit altitudo cõsilij diuini/z infidelibus abscõdi/z fidelibꝰ reseruari: vt esset, z vnde fides exerceretur/z infidelitas excecaretur.

¶ Quo oporteret si fieri posset hãc materiã semper pre oculis habere: z in eius admiratione iugi occupatione animos suspẽdere. Cap. xx. Rich.

SEd iam tẽpus est diu protracto sermoni finem imponere, nisi forte occurrit qđ sup his amplꝰ velis interrogare. HUG. Non occurrit sanctoꝝ qđ vltra iam querere debeam, nisi forte ad manũ habetis qđ iuxta misticã intelligentiã recte intelligi possit, de cibo nostri emanuelis. RICH. Studeremꝰ z in hoc tue satisfacere voluntati, nisi timeremꝰ nimie plenitudinis argui ab his q̃ student detrahere. HUG. O q̃ frustra timemus circa illam materiã studiorum nostrorum moras impendere, quã semper oporteret si fieri posset pre oculis habere. z in eius admirationẽ iugi occupatione animos suspendere. RICH. Dulcissimum

proculdubio cõstat qđ dicis: et ea facimꝰ qđ vis. et primũ videamus de comestione butiri, et mellis.

¶ Quid mistice intelligendum sit de butiro, vel q̃ sit eiusmodi cibi comestio. Cap. xxi. Rich.

MEl vt dicit de celo descendit. butirũ vt nouimus, de carne venit. Mel de celo mediante roze. butirũ de carne mediãte lacte. Quid est enim butirũ, nisi quedã pinguedo lactis. et quid est mel, nisi qdã dulciflua (vt sic dicam) crassitudo roris? In lacte, ppter sui dulcedinẽ, recte intelligit cordis dulcedo. in butiro, ppter sui originẽ, recte intelligit cordis exultatio. Butirũ de lacte colligit: z vera cordis exultatio de vera cordis dulcedine generat. Quãto abundamus lacte, tanto et butiro possumus abundare. Sic z iuxta abundãtiam benignitatis erit z abundantia iocũditatis. Si cor rpi attẽdimꝰ, nichil illo dulciꝰ: nichil illo benignius. Nil vspiam creaturarũ illo corde dulcius se potuit: nil vnq̃ dulcius esse poterit: nullum cor corde illo vberius exultauit. vera cordiũ nostroꝝ exultatio solet esse de testimonio conscientie. Gloria nostra (inquit) hec est testimoniũ cõscientie nostre. Testimoniũ conscientie bene in nostro corde, concupiscẽtie nõ consentire. Testimoniũ cõscientie in illo corde nullam concupiscẽtiam sentire. Quid illa conscientia mũdius fuit, que nullã concupiscentiam sensit? Quid illo corde dulciꝰ fuit, qđ nulla malicia retigit: qđ nichil fellis: nil amaritudis vel habuit/vel habere potuit? Scõm autem magnitudinẽ dulcoris erat et ipso magnitudo exultationis. Perpẽde si potes quãta dulcedo cordis illius fuerit, quã tãta passiõis acerbitas interpolare/vel attemperare nõ potuit. Inter patiẽdũ magis cõpatiebat inimicis suis, q̃ ne sera/et mẽbris suis. Pre ceteris oĩbus emanuel cor carneũ ad ꝓpatiendũ habuit: qm̃ ad oĩm pietatis affectũ nichil illo vnq̃ teneriꝰ fuit. Solus emanuel potuit de ve dulcedis plenitudiẽ/z ppetuitate gaudere, z hoc illi fuit meditãte lacte butirũ de carne habere, z abundare. Que. n. alia apũ illũ fuit comestio butiri, q̃ interne dulcedis gaudio iugi celebritate pfruit?

¶ Quomodo in butiro summa, et intima suauitas intelligi possit? et vnde hic cibus emanueli nostro abundauit. Capitulũ. xxij. Rich.

ILlud quoq; in butiro attendẽdũ, q̃ nullus cibꝰ est illo suauior ad vescẽdum. Panis/piscis/et ceteri cibi eiusmodi ptius masticantur vt postmodũ traijciãtur. Butirũ vero nichil duricie, nichil tenacie habet: vnde nec masticari oportet. Et sicut melle nichil est dulciꝰ: sic butiro ad vescẽdũ nichil suauiꝰ. Interroga gustũ, et inuenies q̃ illo nichil dulcius ad gustandũ. Interroga tactũ, z agnosces q̃ isto nichil suauiꝰ ad tractandum. Intellige ergo in melle summã dulcedinem: in butiro intimã suauitatem. Unde ergo scire quomo emanuel noster ex quo homo esse cepit: z in eo q̃ hõ fuit intime suauitatꝭ butirũ ad copiam habuerit: vel quomo el hoc ipsum de lactis plenitudine abundauerit. Attẽde itaq; hec duo in lacte. Solet namq; esse precipui cãdoris, et eximij dulcoris. Sic vtiq; sic lac vere bonitatis, vt ꝓpietatis sue qualitatẽ seruet, hec duo habere solet, z debet, candorẽ videlicet intime mũdicie: z dulcorẽ plene benivolẽtie. Candorẽ mũdicie, apud semetipsum. Dulcorẽ benivolẽtie, erga ꝓximũ. Illud itaq; dñicum pectus nostri emanuelis lacteũ cãdorẽ habuit in integritate summe et intime puritatis. lacteũ dulcorẽ, in plenitudine summe et intime pietatis. Lacteũ candorẽ in nobis mõ minuit/mõ tollit feditas ꝓcupiscẽtie. Lacteũ vo dulcorẽ minuit/vel tollit acerbitas malicie. Emanuel autem noster quia neutrã sensit: sz nec sentire potuit vtriusq; iugitatẽ in oĩ plenitudine seruauit. Nos vero sine magna idustria, sine multa violẽtia nõ possumus, vel concupiscẽtie resistere: vel malicia repellere: et lactei liquoris integritatẽ in corruptam seruare. Emanueli autẽ suaue/z delectabile erat quicq̃d summa puritas: quicq̃d summa pietas exigebat. In regula ergo bonitatis qđ nobis est sepe durum/atq; difficile, illi omnino erat suaue/atq; delectabile: z hoc illi erat summe suauitatis butirũ de vere bonitatis lacte colligere, z abundãter habere. Cum autẽ in nobis corruptibile hoc induerit incorruptionẽ: z mortale hoc immortalitatem: erit vtiq; z nobis suaue quicq̃d salubre/z solum delectabile qđ summe laudabile. z tunc dabit nobis illiꝰ esce plena/z sempiterna refectio: cuiꝰ assumptio/atq; ꝓfruitio erit absq; oi labore, z qualicunq; fatigatione. Sõ igitur acceptus sumus in vita futura, ille accepit in vita ista. qđ nobis dabitur in cõsummatione, illi datum est ab hora cõceptionis sue. Summe itaq; suauitatis butirum cuius participationẽ expectamꝰ in nostra glorificatione ipse accepit in ipso ingressu huiꝰ mortalis vite: nec nostro more ex parte, sed in omni plenitudine. Ecce iam de butiro audiuimus: nunc de melle videamus.

¶ De spirituali, et summe dulcedinis melle: et q̃ eiusmodi cibo emanuel satiatus sit ab hora conceptionis sue. Capitulũ. xxiij. Richardus.

MEl (vt dictum est) de celo venit: et de summis in ima descẽdit. cuiꝰ dulcedo dulcedinẽ omnẽ incõparabiliter excedit. Sed a quo celo descendit putamꝰ mel illud vnde noster emanuel esꝫbatꝰ/et pastus? Credimus qꝛ a summo celo egressio eiꝰ. De summi pris apotheca melliflua illa dulcedo descendit, vnde emanuelis infantia educata fuit. Absq; dubio quicq̃d dulcoris: quicq̃d suauitatis: quicq̃d iocũditatis pater habuit, totum emanueli illi instillauit. Ecce a quo celo ros ille descendit vnde cor illud irrigatum fuit. Rozauit pater: nec solꝰ rozauit/sz et spũs sctũs. Rozauit pr̃ gignẽdo: rozauit spũs sctus vnlẽdo. Rozate celi desup: z nubes pluãt iustũ apiaꝫ terra, z ger. sal. Rorauit pꝰ mittẽdo quẽ genuit: rozauit spũs sctus inspirãdo cui vniuit. Nã vnꝰ/idẽq; emanuel ẽ a patre genitꝰ, z de spiritu sctõ cõceptus. De patre genitus fm diuinitatem: et de spũ sancto conceptus fm humanitatẽ. Unus idẽq; a patre missus, et a spũ sancto vnctꝰ. Propterea (inquit) vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre cõsortibus tuis. Cogita si potes qualis/vel quãta fuerit ista leticia: et q̃d dicturi sumus: vel q̃d digne dicere possumus de ipsa. Si vis, oleũ est: si vis, mel est, Oleũ est, quia vngit: mel, quia pascit. Adde z illũd si placet, qꝛ hec mellea dulcedo illi ꝓ cibo, z pro potu fuit. De hac satiatus: de hac inebriatus fuit. Totus ille torrẽs voluptatis eiꝰ visibus cessit: z mirũ quomodo hõ vnus, imo puer paruulus totũ absorbere potuit. De hoc torrẽte z ceteri potãtur, z satiantur, sed in patria. iste hoc ipso potatus est etiã in pegrinatione sua. De torrẽte in via bibit: ꝓpterea exaltauit caput. Sed vt adhuc mireris amplꝰ, iste de quo loq̃mur paruulus qui nobis est datus, mellea sẽ, et supcelesti dulcedine paꝰ est cibatus q̃ natus. Quando em̃ putas primũ cepit emanuel noster butirum z mel comedere? Certe ex quo cepit homo esse: certe ab ipa hora cõceptionis sue repletus est totius dulcedinis, totiꝰ suauitatis plenitudine.

¶ Quomodo emanuel ex accepta bũtudine confirmatus sit in oi bonitate. Cap. xxiiij. Rich.

ECce iã audiuimꝰ de cibo emanuelis q̃ sit suauis vel dulcis: audiamꝰ adhuc z q̃ sit vtilis. Audiuimꝰ quãtum sapiat: audiamus adhuc et q̃d conferat: vel quid valeat. Butirũ (inquit) et mel

Universidad de Deusto
Biblioteca

comedet. Sed ad qđ: Ut sciat reprobare malū et eligere bonū. Quid ad ista dicem⁹: Qualis est iste cibus: qualis est eius vsus, si comestionis ipsi⁹ talis est fruct⁹: Ut sciat (inquit) reprobare malū, z eligere bonum. Certi sapiētie est ista scire: iustitie ista exercere. Intuemini quātus / vel qualis sit gloriosus iste: vel qđ debeatis de eⁱ⁹ cibo sentire. Qualis puer qui ad sapiētiam, simul et iusticiā comedendo, plecit. qualis cibus qui comestorē, suum tā ad sapiētiā q̄ ad iusticiā in comedēdo promouit. Ceteri boies ieiunādo / abstinēdo / gemēdo / suspirādo / laborādo solēt ad ista, pficere. iste autem plenitudinem vtriusq; meruit comedēdo obtinere. Nos primo discim⁹, vt sciamus: sciamus, vt faciamus: faciamus, vt eternas delicias meritis obtineamus: vt butirū intime suauitatis: z mel summe / z sempiterne dulcedinis tandē aliquādo comedere valeamus. Ego (inquit) dispono vobis sicut dispo. michi pater meus: vt edatis, z bibatis sup mensam meā in regno patris mei. Nos igit primo scim⁹, vt tādē comedamus, iste comedit vt sciret. Nos sane primo illuminamur, vt iustificemur, iustificamur vt confirmemur: cōfirmamur, vt btificari mereamur. Ille ex quo hō fuit fm id qđ hō fuit, plenitudinē etne btitudinis accepit. Nā ex eo q̄ de⁹ fuit, ab eterno habuit, imo ab eterno plena / z perfecta btitudo fuit. Puer itaq; noster qui factus est nobis emanuel, ab ipsa hora sue cōceptionis accepit plenitudinē diuinitatis: z eo ipso plenitudinē btitudinis. Ex eo autē q̄ plenam btitudinem accepit, in oi bonitate cōfirmatus fuit. Quod itaq; in nobis est vltimū: in illo fuit primū. Hec tñ sic primū, quasi istud pcederet, illud succederet: sed quia beatitudinē quā accepit, nullū meritū precessit. Butirum itaq; z mel comedet, vt sciat reprobare malū, et eligere bonū. Eis aptius nosse quomodo ex btitudine quā accepit, in oi bonitate cōfirmatus fuit: Eis inq̄ nosse quomō ex deliciarū affluentia, sit in sapiētia cōsummatus, z confirmatus in iusticia: Certe (vt iā diximus) ex quo homo fuit, intime suauitatis butiro satiari meruit: statim pro dubio internā pacem / internā quietē / intimā tranquillitatem / securitatē / z eiusmodi omnē suauitatem p experientiam, pbauit / approbauit / gustauit / amauit: z quāto ferventius in eiusmodi suauitatis concupiscentias exarsit, tanto plen⁹ / tanto pfectius eius pauationē reprobauit, et exosam habuit. Quid en est cordis amaritudo, mēs perturbatio, aīmi inquietudo / z fatigatio, nisi intime suauitatis pauatio? Quo ergo intimā suauitatē gustauit / et amauit, eo ipso ei⁹ pauationē abhorruit: z velut verū malū reprobauit. Ira / inuidia / tristicia / et qlibet malicia, et quicqd intimā suauitatē tollit / vel minuit, q̄ sit abhoiandum eiusdē eum suauitatis experiētia docuit, z abhoiari fecit. Comedēdo itaq; butirū, didicit reprobare malum. Sic sane et ad mellis esum, didicit eligere bonū. Qui en statim ad ingressum hui⁹ vite summa dulcedine satiat⁹ fuit, gustādo / z experiēdo agnouit, oibus inferioribus⁹ bonis q̄ preferēda / q̄ preeligēda fuit. Ex eius itaq; cōparatione didicit, queuis inferior delectatio q̄ parua / q̄ nulla et q̄ pupēdēda sit. Emanuel itaq; in hunc modū didicit reprobare malū, z eligere bonū. Sic vtiq;, sic p summas deliciarum affluētiam eruditus est ad sapiētiam. sed et nichilominus roborat⁹ ad omnē iusticiā. Quod en illi summe dulce fuit, summa dilectione digni⁹ inuenit: et qđ summe diligēdum iudicauit, summe illi dilectione inhesit. Ex accepta itaq; btitudine cōfirmatus est in oi bonitate, z vt mireris amplius, sicut ex percepta gloria cit ad oēm iusticiam solidat⁹: sic z ex inuisceratā sibi iusticia est ad oēm gloriā sublimat⁹. Nam q̄n summā iusticiā summe dilexit, ad summā leticiam / et gloriā exaltari meruit.

Propterea (inquit) vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis / z quonia summe suaues, z summe dulces sempiterne btitudinis delicias per experientiam didicit: eaq; cōtemplationi pariter z dilectioni insolubiliter inhesit: vt merito de eo intelligatur qđ legitur. Butirum, et mel comedet: vt sciat reprobare malū z eligere bonū.

¶ Quomodo de⁹ beatā virginē mirificauerit: q̄ talē fructū facere meruit. Cap. xxv. Richard⁹.

Intellexistis ex predictis (vt arbitror) quomodo de⁹ mirificauit ancillā suam: quomodo de tali partu glorificauit beatā virginē mariā: ita vt veraciter possit gloriari, et libere pfiteri: quoniam ex hoc beatā me dicent oēs generationes. Audistis quō de⁹ magnificauit partū ipsius, vt esset z diceret emanuel id est nobiscū deus: z idem ipe esset dei vnigenit⁹, z suus. Vere z incōparabiliter mirificauit matrē: vere z incōprehensibiliter magnificauit z prolem. Pēsa si potes q̄ / vel quāta sit ista mirificētia, virginē cōcipere, virginē parere: et post partū virginem pmanere. Estima si vales que / vel qualis sit ista magnificentia: partū virginis ab hora conceptionis sue oēs plenitudinē accipere: z in humanitatis veritate plenitudinem diuinitatis obtinere. Singularis gloria, specialis z gratia btē virginis marie, que cū virginitatis honore genuit / et peperit filiū: nec qualēcūq; sed deū. Merito dictū, merito dicendū: benedicta tu in mulieribus: z benedict⁹ fructus vētris tui. Quis crederet: q̄s credere pot⁹. Tet q̄ talē fructū, ppheta de dei dono promitteret, cum diceret. Dns dabit benignitatē: z terra nostra dabit fructū suū. cum scriptū sit, quia ois hō mēdax q̄ magnificū esset genuisse hoiem veracem: quale quelo ergo / vel quātum erit genuisse ipam veritatem? Veritas (inquit) de terra orta est. Ad vitatis itaq; ortū terra dedit fructū suum. O qualis fructē, fructus magnificus: fructus gloriosus: fructus desiderabilis: fructus sublimis. Nil fallor recolis qđ in propheta legis. In die illa erit germē dei in magnificētia: z gloria, z fructus terre sublimis. Et vñ hoc huic misere terre nostre, vt possit talem fructum facere?

¶ Nisi ad plenū purgata fuisset, talem fructum facere non posset. Capitulū. xxvj. Rich.

Certe z ipsa bta virgo maria etiā tunc fm carnē terra erat, quādo ab angelo audiebat. Ave gratia plena. Ecce concipies, z paries filiū. Adhuc dubio etiā tūc fm carnē terra erat, z i terrā ibat. Terra erat q̄ mortalitatē: z in terrā ibat q̄ morē. Vñ hoc ergo illi tali terre talē fructū facere pot⁹? Sed cōstat pro certo q̄ nisi ad plenū purgata fuisset fructū talē / tāq; sublimē facere nō posset. Qđ dixim⁹, dicam⁹ apte. Nisi ab oi vicio⁹ cōtagio penit⁹ purgata fuisset, deū, dei filiū gignere nō posset. Vt en ygo cōciperet: ygo pareret, summa sanctitate, summa puritate opus habebat. Quo itaq; ordine, qua ve rōne ad tāte sublimitatis gratiā ygo ghosa, pmouetur, mistico eloquio describit, cui q̄ ppheta ad adhuc dubiū: Et añq̄ puer sciat reprobare malū, z eligere bonū deseruntur tra quā tu dās. a facie duoz regū suoz. Terra sane a terēdo dr: z merito ex ea pritiōis nre malū figura t. Nos itaq; ec terra reges suos, z vtinā tā bonos q̄ malos. In duob⁹ vtiq; regib⁹ intelligim⁹ tyrānidē duoz principaliū vicioz sicut in terra contritionis / z captiuitatis nre mali. Vt aūt meli⁹ cognoscas qualitatē hui⁹ misere de qua loquimur terre: cogita triplicē illā regionē inhabitationis nre, nō dico asiā: europā: z affricā, q̄ triplicē cōtritionē cōditionis humane: pma regio misere hui⁹ inhabitationis nostre ē hūana corruptibilitas. Secda aūt hūana passibilitas. Tertia vo hūana mortalitas. Nā sepe ex corruptione pmo qdem insensibili deducit ad qualibet molestā (et

anxiam passionē passiones alias varie deducūt ad mortē. Hec autē tra misera, z inhabitatio molesta hz duros exactores malignos reges trucē tyrānidē exercētes. In vicio cōcupiscētie, habet regē fortē. In vicio ignorātie, regē fallacē. Ille opprimit: iste seducit. Huic gemino regi militat dcđ in nobis rōni repugnat. Uterq; itaq; in tra tā dicta regnū sibi vēdicat: z de die in die dilatare festinat: sed ille p violentiā: iste p fraudulentiā. Iste subiugauit sibi infideles oēs, z vtinā solos. Ille sibi subiecit fidelitū etiā q̄libet malos, z vtinā minime. Exaret vel bonos. Sz q̄s q̄so nō verat ardor cupiscētie. q̄s q̄so q̄cq; non circūuenit error ignorātie? Qui post cupiscētias eunt vni itaq; regū deseruīt. Alteri aūt deseruīt ad nutū q̄ dicit bonū malū, et malū bonū: ponētes dulce i amarū, z amarū i dulce: ponētes lucē tenebras, z tenebras lucē. Talit vtiq; et talib⁹ regib⁹ cōtingit nos sepe subseruire in tra captiuitat⁹ nre. Habem⁹ itaq; in duob⁹ regib⁹ duplex viciū. tenemus in tra contritionis nre triplex malū. Illa ad culpā: ista ad penā. Sz ple mētis est illa patiēter sustinere q̄ sunt ad penā: abhoiari aūt, z detestari ea q̄ sunt ad culpā. Implet at⁹ vero est illa q̄ ad culpā sunt libēter amplecti: ea autē que ad penā sunt funditus detestari. Hinc est q̄ ad impiū regē psalmōd. Terra (inqt) ea tu detestaris. Abiqz dubio ipi detestant mortalitatē: qa semp viuere vellēt, vt semp peccare possent. Detestātur passibilitatē: qa vellēt trāsire impune qđ cōmittūt cū desiderio, et delectatiōe. Bene q̄ ad achaz regē impiū dicit. Terra quā tu detestaris. Et additur: derelinquetur a facie duoz regum suoz.

¶ Quante emanuelis cōceptū liberata sit a gemina radice vicioz omniū. Cap. xxvij.

Terra vtiq; mortalitatis / z passibilitatis nre a facie duoz regū suoz derelinquitur, qñ natura mortalis / atq; passibilis tā a vicio cupiscētie, q̄ a vicio ignorātie penit⁹ emūdat. Hoc est vtiq; qđ beate marie, pmittit cū ei ab angelo dicit. Spūs sanctus supueniet i te: z virtus altissimi obūbrabit tibi. Legit de discipulis saluatoris, z testib⁹ trāsfiguratiōis: q̄ nubes lucida obūbrauit eos. Si lucida fuit q̄ obūbrauit discipulos xpi, q̄ lucida recte credit⁹ obūbrauit mrem xpi: Sz si illud ei⁹ ymbraculū lucidū erat: q̄ lucē ymbrā exhibebat lucē ad depellendā ignorantiā: ymbrā ad extinguendā cupiscētiā. Adhuc illa obūbratio spūs sci q̄ sub vno mōmēto deterfit, z exterminauit a ygine tā ignorantiā boni, q̄ cupiscentiā mali. Qui tegre in ea ois cupiscētia extincta fuerit, pbat, effecto q̄ cū ygnitali integritate postmodū cōcepit / z pepit. Qui pfunde illuiata fuerit, pbat q̄ illudat⁹ pfunditatis sacramētū, tā veraciter, tā velociter credidit, q̄ hui⁹ mūdi sapientibus vix tandē aliq̄n q tot / z tāta miracula psuaderi potuit. Credēti itaq; ygini: fz motū id fieri oporteret q̄renti: recte rñdet, cū ab angelo dr. Spūs sctus supueniet i te: z vt altissimi obūbrabit tibi. Ac si apte dicat ei. Tu ad mū sacm efficiaris digna: z inuenaris idonea: ygitus altissimi obūbrabit tibi: tā ad oēm cupiscētiā extinguendā: q̄ ad illuminandā ignorantiā. Hoc est qđ p ysaiā sub alio scemate, pmittit, z futurū, pbetat, cū dr. Et añq̄ puer sciat reprobare malū, eligere bonū: z ceta. Certe (vt superiā dixim⁹) puer iste ab ipa hora / vt momēto ceptiōis sue, plenitudinē scie accepit, q̄ ipsi ybo i vnitate psone vnit⁹ fuit. Tēpus itaq; ceptionis expmit in q̄ dr. Antēq̄ sciat. Ac si apti⁹ dicat: Antēq̄ emanuel cōcipiat in el⁹ matre: cōditionis nre tra de qua agitas orit, a gemina pctōr omniū radice liberabit.

¶ Quis olū illud remāsit in ygine qđ erat ad penā, illud recessit qđ erat ad culpā. Cap. xxviij.

Derelinquet (inqt) tra a facie duoz regū suoz. Mo tandū valde qđ dr. Derelinquet tra: nec q̄licūq;, sed qualis impietas detestatur. Nichil hic agit de matre huius tre nre innouatiōe: fz tm modo de el⁹ liberatiōe. Libertas redditur, fz immortalitas, q̄a non reformat. Videtis certe qa illud remāsit in ygine, qđ erat ad penā. Illud recessit, quod erat ad culpā. Vicios⁹tas recessit: penalitas remāsit. Carnalitas tollit: fz calamitas nō amouet. Que q̄so est cā: q̄ve iusticia vt remaneat pena vbi iam nulla est culpa? Et vtiq; si diligēter attēdim⁹ iuenie⁹ qa vicios⁹tas ipsa nre est mortalitat⁹, z passibilitatis effect⁹. Cōtra naturā itaq; videt, vt cā pdurās suo effectu priuet. Sz forte q̄ris nosse quomō vicios⁹tas ipa sit nre mortalitat⁹ effectus. Certe ex illicita mortalitate sensus hois decreuit, et inde ignorātia. Certe ex cōtracta ifirmitate appetit⁹ carnis creuit, z inde cupiscētia. Nā quo interiores / z spūales delitias hō peccādo amisit, eo in ifer⁹ cōcupiscētias q̄ appetitū carnis vehemētius exarsit. et q̄sto ifirmior fuit, tāto plurib⁹ opus habuit, tā ad ifirmitatē fouendā, q̄ ad sanitatē reparandā. Qui igit remanēte mortalitate z passibilitate in natura hūana, viciū tā cupiscētie, q̄ ignorātie recessit, videt esse ꝫ naturā. Qui recedēte tā vicio cōcupiscētie, q̄ vicio ignorātie mortalitas z passibilitas remāsit, videt esse ꝫ iusticiā. Qui mirū, q̄ stupēdū q̄ matrē suā q̄ ab oi vicio ad plenū purgata fuit, fons ipse pietat⁹ filii⁹ eius, subiugo captiuitatis nostre laborare pmisit. Econtra vero, quid quelo miraculi, quid prodigij fuit q̄ terra maledictioni addicta, miseriis exposita, ob omni vicio⁹ exactione / z inquietudine liberrima, plenam pro hac parte pacem obtinere potuit?

¶ Qui emanuelis nri puerpera in oi fuerit virtutū cōsummatione perfecta. Cap. xxix.

Attendite obsecro q̄ magnū, q̄ mirabile fuerit hoc prodigiū in oculis, pphete: in cui⁹ cōsideratione, simul z admiratione pariter omes inultauit, cū dicit. Venite z videte opa dni, que posuit prodigia sup terrā. Que aūt sint illa, pdigia q̄ tantope mirar, cōsequenter adiungit, cū dicit. Auferēs bella vsq; ad finē terre: arcū cōterens, z confringēs arma: z scuta cōburens igni. Que est ista obsecro terra de qua bella omnia finetenus auferūtur, nisi illa de qua idē ppheta alibi protestatur: veritas de terra orta est: et iusticia de celo p spexit: De hac itaq; terra omnis pugna tollit: In hac terra plena reparatur. Arcum (inquit) cōterens: z cōfringens arma. In arcu / et sagitta percussio quidē est, non tā virtuosa q̄ artificiosa. Econtra in gladio, z hasta percussio profecto est, non tam artificiosa q̄ virtuosa. Per arcus ergo intelligimus tentationes fraudulentas: per arma vero tentationes violentas. Attende itaq; in quante securitatis arcem se erexit, ad quā tam violenta, q̄ fraudulenta tētatio, nullum de cetero accessum habere iam potuit. Arcū (inquit) conterens: z cōfringens arma: z scuta cōburens igni. Sicut per arcū seductiōes: sicut per arma oppressiones: sic z in scutis intelligimus excusatiōes. De quibus in propheta sic habes: Nō declines cor meū in verba malicie, ad excusandas excusationes in peccatis. Excusationes sane quasi quedā viciorū scuta sunt, q̄bus se cōtra veritatis iacula muniunt: z cōtra virtutū iaculationes nō mediocriter defendunt. Sed illud oportet sciri: qa vbi nō est locus accusationi, nullus pro culdubio relinquit excusationi. Quem sua nanq; conscientia in nullo accusat, non est vnde se excusare oporteat. Virginalis itaq; illa puerpera cui nichil de plena virtutū summatiōe defuit, in nullo oīno excusatione aliqua eguit. Nam si vel impossibilitas ipsa aliq̄d in ea de aliq̄ virtutū pfectiōe minuit: profecto p ea parte qđē ipsa ipossibilitas ei ad excusationē fuit. In eo ipso itaq; supeminentis, z supra modū estuantis amoris datus celitus ignis, designata excu

Universidad de Deusto
Biblioteca

sationū oīm scuta exussit: q̄ plenitudo gr̄e, charitatisq̄ eō summatio nichil spiritualis infirmitat̄: nichil imperfectiōis reliquit, qō vel p ipossibilitatē excusari oportuit. Ex his itaq̄ aduertere licet, q̄ emanuelis nr̄i puerpa in oī fuerit r̄trū ꝓsummatiōe pfecta. Quis illud primū, et maximū mādatū sic vnq̄ impleuit: q̄s sic vnq̄ iplere poterit: Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo: ex tota aia tua. ex hac vtiq̄ exestuāt̄ amor⁹ flāma exusta sūt scuta illa iā dicta.

¶ Q; dicta puerpera in oī dono qō accepat videt ꝓsummata, pariter t cōfirmata. Cap. xxx.

ETandū aūt q̄ illud qō igne cōburitur, ita cōsumitur, vt nichil materie remaneat, vnde vl ex parte reparari queat. Unde iuxta hanc pphetiam itelligi datur, q̄ diuinus amor in ea adeo cōsumpsit: adeo eā ipaz in oī bono solidauit, vt de cetero spiritalis q̄liscunq̄ defect⁹ in eā incidere oīno non posset: nec aliqd qō qualicūq̄ exterioris subiaceret. Videtur itaq̄ iuxta hoc ab hora supuentētis spūs scti: ab hora supobūbrantis r̄tutis altissimi: videtur inq̄ btā ẏgo maria non solū in oī gr̄a ꝓsūmata, verūetiā in oī bono t dono qō accepat ꝓfirmata. Sz ne q̄s existimet dicta pphiam potius intelligēdā de ipo vtiq̄ emanuele, q̄z de ei⁹ mr̄e: dz q̄ eiusmodi est diligēter attēdere, q̄z scuta q̄ nunq̄ fuerūt, nunq̄ futura sunt cōburi nō p̄sit. Emanuel itaq̄ nr̄ quid in se q̄s vnq̄ habuit qō cōburi oportuit, vel potuit: q̄ ab hora ꝓceptiōis sue omnē plenitudinē accipiēdo, in oī bono ꝓsummat⁹, t ꝓfirmat⁹ fuit: Dicta q̄ pphia itelligēda videt de sola ẏgine maria. In ipa sane ab oī vicioz ipugnatione terra misere cōditionis nr̄e plenā pacē obtinuit, q̄tū ad ipsam: terra qualē achaz detestabilē habebat, a facie duoz regum suoz derelicta fuit.

¶ Q; p ceteris sctis hoc singulariter habuit: q̄ a vicijs qdē nec impugnari potuit. Cap. xxxi.

EM ceteri sctis magnificū habeē q̄ a vicijs nō p̄t expugnari: i ista mirificū videt, q̄ a vicijs nō pōt ipa vel in modico ipugnari. Ceteris sctis in pcipit: vt in mortali eoz corpe pcm̄ nō regnet. soli isti singulariter dat, vt mortale corp⁹ ei⁹ pcm̄ nō inhabitet. Nō regnet (inquit apl's) pcm̄ i vro mortali corpe. Ecce pcipit vt nō regnet: sz nūqd vt nō inhābet: Attēde sup̄ q̄d alibi dicat. Si eī qō nolo malū, id ago: tā nō ego operoz illō: sz q̄ hītat in me pcm̄. Sz qō de exterminio pcti in btā ẏgine maria factū cr̄edit, futurū in oīb⁹ sctis spar. Futurū inq̄, sz nō in corpe eoz adhuc mortali: sz i corpe eoz iā facto immortali. pus siqdē oportebit corruptibile hīduere incorruptionē: t mortale hīmortalitatē. Sz hī fuit in btā ẏgine sua pz modū mirabile: t p ceteris sctis oīb⁹ singulare, q̄ i ea simul cōuenire potuit tāta corruptibilitas cū tāta incorruptibilitate: tāta incorruptibilitas cū tāta corruptibilitate. Corruptibilitas, i his q̄ ptinēt ad penā: incorruptibilitas, i his q̄ ptinēt ad culpā. Sz sibi ad future glie cumulū: nobis aūt ad patiētie documētū, pfuit, q̄ passibilitatis nr̄e iugū cū tāta puritate portauit. Sz q̄z ea q̄ nobis de mystica itelligētia videbant, iuxta petitionē tuā mi hugo expleuim⁹: hic si placet loquēdi finē faciam⁹. Si q̄s aūt plixitat̄ nos arguat, p assumpte materie brevitate: fateor nō me penitet i laudib⁹ ẏbi: i laudib⁹ ẏginis matris, vel ẏbosum fuisse. ℞. Tāta fatet̄ i ẏbis pphe mysterioz, pfunditate stupefact⁹: et in eoz ꝓsideratiōe multa admiratiōe suspēsus diut⁹ loquentē libēter sustinui: t cuius r̄monū vsoz iterū pere indignū iudicaui: t eoipo ista elegi tandē tacitaverī admiratiōe: quo michi videnī nulle ad plenū posse explicari sermone.

¶ Finis scōi libri. et sic habeē cōclusio opis de emanuele p̄clarissimi p̄ris Rich. in quo plene/pfecteq̄ incarnatiōis dñe mysteria habes tradita t explanata

¶ Index summariū singulor capitulor libroz ꝗ tuor exceptionum Richardi sancti Victoris.

PRimus liber tractat de oīgine t diuisione artium continens capitula vīgīti quinq̄.

¶ De conditione creature rationalis. Capitulū primū.
¶ De tribus bonis. cap. ij.
¶ De tribus malis. cap. iij.
¶ De tribus remedijs. cap. iiij.
¶ De tribus scientijs. cap. v.
¶ De philosophia et partibus eius. cap. vj.
¶ De theorica et partibus eius. cap. vij.
¶ De mathematica et partibus eius. cap. viij.
¶ De arithmetica et partibus eius. cap. ix.
¶ De mꝰsica et partibus eius. cap. x.
¶ De geometria et partibus eius. cap. xj.
¶ De astronomia t astrologia. cap. xij.
¶ De practica et partibus eius. cap. xiij.
¶ De mechanica et partibus eius. cap. xiiij.
¶ De lanificio. cap. xv.
¶ De armatura. cap. xvj.
¶ De nauigatione. cap. xvij.
¶ De agricultura. cap. xviij.
¶ De venatione. cap. xix.
¶ De medicina. cap. xx.
¶ De theatrica. cap. xxj.
¶ De logica et partibus eius. cap. xxij.
¶ Quomodo legende sunt artes. cap. xxiij.
¶ De inuentoribus artium. cap. xxiiij.
¶ De magica et partibus eius. cap. xxv.

SEcundus liber tractat de mysteria mūdane scripture atq̄ diuine: et q̄ mundana diuine subseruiat: cū adiectione quorundam, continens capitula decem.

¶ De materia scripturarē mūdane t diuine. cap. j
¶ Q; tria visibilia mūdi tria iuisibilia ōi demōstrēt. cap. ij.
¶ De triplici modo tractandi. cap. iij.
¶ Q; scriptura mundana subseruiat. cap. iiij.
¶ De significatione vocum t rerum. cap. v.
¶ Quare scriptura primū ponat opa cōditionis. cap. vj.
¶ De creatione mundi. cap. vij.
¶ De quattuor operibus dei. cap. viij.
¶ De duobus testamentis. cap. ix.
¶ Unde dicatur testamentum. cap. x.

TErtius liber tractat de situ trāsmutationibus capitū orbis.

¶ De tribus partibus mundi. cap. j.
¶ De asia et partibus eius. cap. ij.
¶ De affrica et partibus eius. cap. iij.
¶ De europa t partibus eius. cap. iiij.
¶ De montibus. cap. v.
¶ De fluminibus. cap. vj.
¶ De insulis. cap. vij.
¶ De ciuitatibus. cap. viij.

QUartus liber tractat de hystoria ab adam vsq̄ ad christum continens capitula tredecim.

¶ Per que sequens narratio currat. cap. j.
¶ Patriarche. cap. ij.
¶ Judices. cap. iij.
¶ Reges. cap. iiij.
¶ Pontifices. cap. v.
¶ Hystoria ab adam vsq̄ ad moysen. cap. vj.
¶ Hystoria a moyse vsq̄ ad iosue. cap. vij.
¶ Hystoria a iosue vsq̄ ad saul. cap. viij.
¶ Hystoria a saul vsq̄ ad ezechiam. cap. ix.
¶ Hystoria ab ezechia vsq̄ ad reditū de babylonia. cap. x.
¶ Hysto. a reditu ō babilōia vsq̄ ad iudā machabeū. cap. xj.
¶ Hystoria a iuda vsq̄ ad christum. cap. xij.
¶ De herode et genere eius.

¶ Incipit tractatus exceptionum preclarissimi patris magistri Richardi sancti Victoris Parisiensis: qui continet originem t discretionē artium: situmq̄ terrarum t summā hystoriar⁹ distinctus in quattuor libros.

¶ De conditione creature rationalis.
¶ Capitulum primum.

DEus summe bonus, et immutabiliter bonus, sciens suā beatitudinē cōmunicari posse, t minui non posse, fecit creaturam rationalē, vt eam faceret beatitudinis sue esse participem. fecit aūt eā ad imaginē t similitudinē suam. Ad imaginem suam sm̄ intellectum: ad similitudinē suam sm̄ affectū. Ad imaginē suā sm̄ cognitionē veritatis: ad similitudinē suam sm̄ amorem virtutis. Sic optifex deus fecit creaturā rationalē ad imaginē t similitudinē suā: vt p hoc q̄ facta esset ad imaginem dei: deum cognosceret, et p hoc q̄ facta esset ad similitudinē dei: deū diligeret. et cognoscendo t diligendo deū possideret: t possidēdo beata esset. Sicut enim vno elemēto igne, duo sunt inter se diuersa, t a se prorsus remota: scilz splendor t calor. nec splēdor est calor: nec calor est splendor: q̄z splendor lucet t videtur. t calor ardet et sentitur: nec splendor ardet aut sentit. nec calor lucet aut videtur. sic i spiritualij creatura iuxta dei, t similitudo dei, inter se diuersa sunt: et a se quodāmodo remota. Nā sm̄ illud originale bonū qō facta est ad imaginē dei ipsa spiritualis creatura elucet ad cognitionē: t sm̄ illud bonum quo facta est ad similitudinē dei, calet ad dilectionē. Jussit aūt conditor ipius partem eius in sua simplici puritate subsistere, scilz naturam angelicā: partē vero illius luteis corporibus inesse, videlicet naturā humanam.

¶ De tribus bonis. Cap. ij.

TRia bona principalia dedit deus hoi in creatione. Primū bonum fuit q̄ eum fecit deus ad imaginē suā. scōm bonū fuit q̄ eum fecit ad similitudinē suam. Tertiū bonū fuit imortalitas corporis, si perstitisset homo in obsequio cōditoris. Ista tria bona fuerūt homini in cōditione diuinit⁹ data: etiā naturaliter t originaliter insita: fuerūt et alia duo bona homini quasi extra eum: vnum subtus eum: aliud supra eū: subtus eum mundus: supra eum deus. Mundus visibile bonum t trāsitorium: deus inuisibile bonū t eternum. in isto fuit homo creatus: in illo beatificādus. Sub deo fuit homo cōditione, supra mundū dignitate. De interitu bono recessurus, aut superi⁹ bonū quēturus. Sūt itaq̄ tria primordialia bona homini in conditione data, t substantialiter insita: imago dei, similitudo dei: imortalitas corporis, si pseuerare voluisset in obsequio creatoris.

¶ De tribus malis. Cap. iij.

SUnt aūt tria mala principalia que corrūpunt tria precedentia bona. s. ignorantia, cōcupiscētia, infirmitas. Ignorantia boni, concupiscētia mali, infirmitas corporis humani. Per primū malum corruptū est primum bonū: p scōm, secundū: per tertium, tertiū. Per ignorantiam nāq̄ corrupta est in nobis diuina imago: p cōcupiscentiā diuina similitudo: p infirmitatē immortalitas corporis. Facta est itaq̄ via hominis tenebre t lubricum: t angelus dñi psequens eum. tenebre p ignorantiā. lubricum per cōcupiscentiā. t angelus dñi, id est infirmitas corporis, corpori ad vindictā immissa psequens eum per mortalitatē, donec in terram reuertat̄ de qua sumptus est. Solet aūt scōz quosdā hoc qō hic cōcupiscentiā nominamus specialiter vicium dici: vt dicātur tria mala sic. Ignorantia: vicium: infirmitas. p que tria mala: tria precedētia bona sunt corrupta.

¶ De tribus remedijs. Cap. iiij.

TRia sunt remedia principalia cōtra tria predicta mala: vt p tria remedia tria mala repellantur: tria bona cōformentur. Sunt aūt hec. Sapiētia, virtus, necessitas. Sapiētia cōtra ignorantiam. virtus contra vicium. necessitas cōtra infirmitatē. Sapiētia est cōprehensio rerum prout sunt. Virtus est habitus animi in modū nature rationi cōsentaneus. Est aūt habitus q̄litas venies p applicationē subiecti difficile mobilis: sicut est dispositio, qualitas veniens p applicationē subiecti facile mobilis. Subiectum dicimus animū, qui ad ipsam suscipiendā qualitatē applicatur. Necessitas est sine qua viuere non possumus: sed felicius viueremus. Sūt itaq̄ tria ista remedia, sapiētia, virtus, necessitas: contra tria supradicta mala: ignorantiā: vicium: infirmitatem.

¶ De tribus scientijs. Cap. v.

PRopter ista aūt tria remedia inueniēda: inuenta est omnis ars, et ois disciplina. Propter inueniendam nanq̄ sapientiā inuēta est theorica: propter inueniendā virtutē inuēta est practica. propter inueniendā necessitatē inuēta est mechanica. Theorica ignorātiā expellens, sapientiā illuminat. practica vicia excludēs, virtutē roborat: mechanica penuriā cauēs, vite presentis defectū temperat. theorica in omni qō est et non est iterum scrutari eligit. Practica modū viuendi recte, t discipline formā sm̄ virtutū institutionē disponit. Mechanica res defluētes administrās hūano cōpori necessaria prouidere satagit. Omniū eīm humanarū actionū seu studioz que ratio moderatur finis t intentio ad hoc spectare debet, vt vel nature nostre reparetur integritas, vel defectuum quibus presens vita subiacet temperet̄ necessitas. Reparatur aūt nature nostre integritas sapientia, ad quā pertinet theorica: et virtute ad quam pertinet practica: t temperatur necessitas administratione temporaliū, ad quam pertinet mechanica. Nouissima aūt omnium inuenta est logica, causa eloquentie: vt sapientes qui predictas principales disciplinas inuestigarent et inuenirent, rectius/veracius/honestius illas tractare, t de illis differere scirēt. Rectius per grāmaticā: veracius per dialeticam: honestius per rethoricam. Logica nanq̄ facundie rectitudinem/veritatem/venustatem administrat. Theorica, interpretat̄ contemplatiua: practica, actiua: mechanica, adulterina: logica, est sermocinalis.

¶ De philosophia et partibus eius. Cap. vj.

QUattuor igitur sunt scientie, in quas omnis philosophia diuidit̄: theorica: practica: mechanica: logica. philosophia est amor sapientie: que nullius indigens, viuax mens et sola pmeua rerū ratio est. Philosophia est amor sapientie: hoc magis ad ethimologiam nominis pertinet. Q; aūt additur nullius indigens, viuax mens. hoc significat q̄ diuina sapientia nichil minus continet: sed semel et simul omnia intuetur: preterita, presentia, et futura. Viuax mens: qō semel fuerit in diuina ratione, nulla vnq̄ oblīone aboleat. Primeua rerū ratio est: quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad similitudinem eius cūcta formata sunt. Item philosophia est omnium rerum humanarū atq; diuinarum disciplina: rationes probabiliter inuestigans.

¶ De theorica et partibus eius. Cap. vij.

Theorica diuiditur in theologiam, physicam, mathematicam. Aliter. Theorica diuiditur in intellectibilem vel intelligibilē, z physiologiā. Aliter. Theorica diuidit in diuinalem, naturalem, doctrinalem. Eadem nanq; est theologia intellectibilis diuinalis. Eadē est phisica, physiologia naturalis. Eadem est mathematica intelligibilis doctrinalis. Theologia tractat de inuisibilibus inuisibilium essentijs. Physica de inuisibilibus visibiliū causis. Mathematica tractat de inuisibilibus visibilium formis. Theologia est quando aut ineffabilem dei naturā: aut spirituales creaturas ex aliqua parte z profundissima qualitate disserimus. Physica est que causas rerum ex suis effectibus, et effectus ex causis deprehendit. Unde tremor terris quavi maria alta tumescunt: herbarum vires, animos, iraſq; ferarum. Omne genus fruticum, lapidum quoq; reptiliumq;. Mathematica est que abstractam cōsiderat quantitatē. Abstracta autē quantitas nichil est aliud q̄ forma visibilis, fm lineamentarē diuisionem animo impressa. Omnis autem forma visibilium in quātitate consistit. Quātitas alia discreta que multitudo dicitur, vt grex, populus: alia continua q̄ magnitudo appellat, vt arbor, lapis. Rursum multitudo alia discreta per se, vt duo, tria, quattuor. alia discreta ad aliquid: vt sesquialterum sesquitertium. Magnitudo alia immobilis vt sphera tre: alia mobilis vt sphera firmamēti. Multitudo discreta per se, materia est arithmetice. Multitudo discreta ad aliquid, materia est musice. Magnitudo immobilis, materia est geometrie. Magnitudo mobilis, materia est astronomie.

¶ De mathematica et partibus eius. Cap. viij.

Quattuor sunt species mathematice. Arithmetica, musica, geometria, astronomia. Arithmetica tractat de numero. Musica, de proportione. Geometria, de spacio. Astronomia de motu. Elementum arithmetice, est vnitas. Elementum musice, est vnisonum. Elementum geometrie, est punctum. Elementum astronomie est instans. Arithmetica est numerosum scientia. Musica est plurium dissimiliū in vnū redactorum concordia. Geometria est disciplina magnitudinis immobilis, formarumq; descriptio contemplatiua, per quam vniuscuiusq; rei termini declarari solent. Astronomia est disciplina magnitudinis mobilis inuestigās spacia, motus, et reditus celestium corporum, certis temporibus.

¶ De arithmetica et partibus eius. Cap. ix.

Arithmeticam scriptores secularium litterarum inter disciplinas mathematice ideo primā esse voluerunt: quia ipsa vt sit, nulla alia indiget disciplina. Musica aūt, et geometria, z astronomia que sequuntur: vt sint atq; subsistāt istius indigēt auxilio. prima ergo est arithmetica: quia in proportiōe, in spacio, motū numerus inuenitur: sed non econuerso in numero semper proportio, aut spacium, aut motus inesse cernitur. Unde et arithmetica, et vna de quattuor, z aliarum trium instrumentum esse probatur.

¶ De musica et partibus eius. Cap. x.

Musica alia mundana: alia humana: alia instrumentalis. Mundana, alia in elementis: alia in planetis: alia in temporibus. In elemētis, alia in pondere: alia in numero: alia in mensura. In planetis: alia in situ: alia in motu: alia in natura. In temporibus: alia in annis, mutatione veris, estatis, autumni, et hyemis. Alia in mēsibus incremētis, detrimētisq; lunaribus: alia in diebus vicissitudine lucis et noctis. Musica humana: alia in corpore: alia in anima: alia in cōnexu vtriusq;. In corpore: alia in vegetationibus: alia in humoribus: alia in operationibus. Prima conuenit omnibus nascentibus. Secunda sensibilibus. Tertia rationabilibus. Musica in anima: alia in potentijs, vt ira, ratio: alia in virtutibus, vt iusticia, fortitudo. Musica in cōnexu vtriusq;: est illa naturalis amicitia qua anima corpori, non corporeis vinculis alligata tenetur. Musica instrumentalis: alia in pulsu, vt in tympanis, et chordis: alia in flatu, vt in tybijs z organis: alia in voce, vt in carminibus, et cantilenis.

¶ De geometria et partibus eius. Cap. xj.

Geometria tres habet species. Planimetriā, altimetriā, cōsummetriam. Planimetria longum et latum metitur. et extenditur ante z retro, dextrosum, et sinistrosum. Altimetria metitur altum z profundum: z extēditur sursum z deorsum. Cōsummetria, sperica metitur. i. rotunda.

¶ De astronomia et astrologia. Cap. xij.

Astronomia in mathematica non solum est ordine postrema, sed z loco sublimior, et excellentior pignitate: quia cum cetere tres quodammodo inferius versentur, hec sola celestium et supernorum dispositionem inuestigādam, ac tractandam suscepit. Astronomia diuiditur in duas species, in sphericā, et in gnomonicā. Spherica est que spacia, et situm considerat celestium corporum: gnomonica que motum attēdit. Inter astronomiam, et astrologiam hoc interesse videtur: q̄ astronomia de lege astrorum z cōuersione celi disserit: regiōes, circulos, ortus, occasus describens: z cur vnum q̄q; ita vocetur inuestigans. Astrologia autē astra considerat fm natiuitatis et cuntis vel aliorum quorūlibet euētuum obseruantiam: que partim naturalis est: partim superstitiosa. Naturalis est in complexionibus, vt egritudo, sanitas, sterilitas, fertilitas, tempestas, serenitas, que fm superiorum cōtemperantiā variatur. Superstitiosa est in contingētibus. Hec in constellationibus constat: et hanc partem mathematici qui interpetantur vani tractant.

¶ De practica et partibus eius. Cap. xiij.

Practica diuiditur in solitariam: priuatam, et publicā. Aliter. Practica diuiditur in moralem, dispensatiuā, z ciuilem. Aliter. Practica diuidit z in ethicam, euchonomicam, et politicam. Eadē est solitaria, ethica, moralis, eadem est priuata. Euchonomica, dispensatiua: eadem est publica, politica, ciuilis. Prima mores instruit. Secunda familiam disponit. Tertia vrbes regit. Prima pertinet ad singulos. Secunda ad patresfamilias. Tertia ad rectores vrbium. Ethica est que ad curam gerens cunctis sese erigit, exornat, augetq; virtutibus: nichil in vita admittens quo non gaudeat: nichil faciens penitendum. Euchonomica est que familiaris officij curam medium. Euchonomica est que familiaris officij curam mediocri componens dispositione distribuit. Politica est que rei publice curam suscipiens, cunctorum saluti, sue

prudentie sollertia, z iusticie libra, et fortitudinis stabilitate, z temperantie patientia medetur.

¶ De mechanica et partibus eius. Cap. xiiij.

Mechanica septē habet species, lanificium, armaturam, nauigationem, agriculturā, venationem, medicinam, theatricam. Ad hanc omniū rerum fabrica concurrere videtur. Ad hanc enim pertinent vniuersa que humanis necessitatibus inueniuntur grata, commoda, necessaria: et quecunq; sub predictis septem speciebus eius comprehendi comprobātur.

¶ De lanificio. Capitulum. xv.

Lanificium est prima species mechanice. ad hanc pertinet omnis opera nendi, retorquēdi, consuendi, quicquid fit instrumento, colo, fuso, acu, pectine, calamistro, girgillo, libro, subula: in materia lini, lane, canabi, et suberis: omnis vsus flocorum, filtrorum, sagorum, sagmatum, matularum, z portarum.

¶ De armatura. Cap. xvj.

Armatura duas habet species: architectonicam, z fabrilem. Architectonica diuiditur in cementariam, que ad latomos et cementarios: z in carpētariam que ad carpentarios et ad riuarios ptinet. Fabrilis diuiditur in malleatoriam et excluſoriam. Ad armaturam pertinet omnis industria carpentariorum, lignariorum, cementariorum, latomorū, z fabrorum. quicquid fit instrumento, securi, ascia, dolabra, trulla, perpēdiculo, scalpello, archano, incude, in materia, ligno, lapide, sabulo, gipso, et ere.

¶ De nauigatione. Cap. xvij.

Nauigatio tertia species est mechanice. Ad hanc pertinet omnis industria vendendi, ematendi. hec visa littora adit, pacem z familiaritatem cum exteris nationibus componit: et priuata bona cōmunia facit.

¶ De agricultura. Cap. xviij.

Agricultura quattuor habet species. aruū. i. agrum qui sationibus deputatur: cōsitum: qui nemoribus: vt pomeria, vineta, oliueta, pascuum: vt prata, tempe, tesca, floridū: vt orti, rosaria.

¶ De venatione. Cap. xix.

Venatio tres habet species: ferina, aucupiū, piscaturam. ferina fit multis modis. Rhetibus, pedicis, laqueis, precipitijs, arcu, iaculis, cuspide, indagine, pennarū odore, canibus, accipitrib⁹. Aucupium fit laqueis, pedicis, rhetibus, arcu, visco, hamo. Piscatura fit sagenis, rhetibus, gurgustijs, hamis, iaculis. Ad venationē pertinet omnis industria coquorū, pistorum, carnificum, et cauponum.

¶ De medicina. Capitulū. xx.

Medicina cōtinet occasiones, et operationes. Occasiones sunt sex. Aer circundans nos: cibus z potus, somnus z vigilie, motus z q̄es, inanitio z repletio, z accidentia anime. Operationes sunt duas et foris. Intus, vt ea que intromittuntur p nares, per os, p anum, ad excitandas sternutationes, vomitationes, purgationes. Foris vt amplastra, incisio, vstio.

¶ De theatrica. Capitulū. xxj.

Theatrica cōtinet ludos. Ludi alij fiebant in theatris: alij in gabulis: alij i gignasijs: alij in arenis: alij in amphicireis: alij in conuiuijs: alij in phanis. In theatris gesta recitabant. In gabulis choreas ducebant. In gignasijs luctabantur. In arenis pugiles exercebātur. In amphicireis certabāt cursu pedum, equorum, curruum. In cōuiuijs, musicis instrumentis ludebant. In phanis laudes deorum cantabant.

¶ De logica. Capitulū. xxij.

Logica diuiditur in grāmaticā, z rationē disserendi. Grammatica diuiditur in litteram, syllabam, dictionem, z orationē. Ratio disserendi diuiditur in probabilē, necessariā, sophisticā. Probabilis diuiditur in dialeticam, et rethoricam. necessaria pertinet ad philosophos: sophistica ad sophistas. Grāmatica est scientia recte loquendi. Dialetica disputatio acuta verū a falso distinguens. Rethorica est disciplina ad pſuadendum quecunq; idonea.

¶ Quomodo legende sunt artes. Cap. xxiij.

Ordo legendis artibus talis est ordo seruandus. Prima omniū comparanda est eloquentia: et ideo expetenda logica. Deinde p ethicam purificādus oculus mētis: z sic ad theoricam transeūdum. Egyptus mater est artium. De egypto venerunt in greciā. de grecia in italiam. Sola phisica tractat de rebus: cetere omnes de intellectibus rerū. Sed logica tractat de rebus fm predicamentalē cōstitutionē: mathematica fm lunamentarē dimensionē: z ideo logica aliquando pura intelligentia vtitur. mathematica nunq̄ sine imaginatione est. Sciendū est autē q̄ aliquādo phisica large accipit, equipollens theorice. ethica q̄q; equipollens practice: z tunc philosophia in tres tm scientias diuiditur. phisicam, ethicam, logicā. Sciendū quoq; q̄q; mechanica fm rationē sui sub philosophia cōtinet: non fm administrationē. Verbi gratia. Ratio agriculture pertinet ad philosophum: administratio ad rusticum.

¶ De inuentoribus artium. Cap. xxiiij.

Theologus apud grecos linus fuit. Apud latinos varro. et nostris tēporib⁹ iohānes scotus. Phisicā naturalē thales milesius vnus de septem sapiētibus inuenit. Arithmeticā pythagoras inuenit: boetius restituit. Musice repertoē diuina hystoria cōmemorat iobal. greci z alij, alios. Geometriam greci inuenerūt. astrologiā abraham. Nemroth autē astronomiā: cuius etiā noie intitulat. Ethicā socrates scripsit. Usum lanificij ferūt minerua athenienſib⁹ tradidisse. Minus primus omniū bella mouit. Usum nauigij pelasgi inuenerunt. Ceres frumentum dicitur inuenisse. Usum quoq; coquine apicius. Medicine inuētor putat apollo. Ludos lidi inuenerūt: qui de lidia quōdā egressi in etruria consederunt. et ibi inter cetera superstitionū suarum genera ludos instituerunt. Unde romani accersitis magistris ludos rome fecerūt. Abraham inuenit litteras syrorum, fenix grecorum. ysis egyptiorum. Moyses hebreorū. Carmentis latinorum. Alcinon quidam, fabulas dicitur inuenisse. Parmenides dicit⁹ dialeticā in rupe quadā excogitasse. Demostenes rethoricam inuenisse.

¶ De magica et partibus eius. Cap. xxv.

Magica sub philosophia nō cōtinetur, sed foris: falsa professione de vero mentiens, et veraciter ledens, homines seducit, z a religione reuocat: culturam demonum suadet: et ad omne nefas suos sequaces impellit. Hec quinq; genera maleficiorū

Universidad de Deusto
Biblioteca

continet. Mantice. Mathematicam. Maleficia. sortilegia. prestigia. Mantice interpretat diuinatio: hec quoq; species habet. Nigromantiã. Geomantiam. Ydromantiam. Arimantiam. Pyromantiam. Prima fit in mortuis. Secũda in terra. Tertia in aqua. Quarta in aere. Quinta in igne. Mathematica interpretat vanitas. Hec tres habet species. Aruspiciam. augurium. Horoscopicam. Aruspicia dicitur ab inspectione ararum. Hec fit quãdo in fibris animaliũ que in aris ponunt fata queruntur. Augurũ ab auibus. hoc aliqñ ptinet ad aures. et dicitur augurũ: aliquãdo ad oculos. et dicit auspiciũ. Horoscopica in stellationibus cõstat. Maleficia fiũt per incantationes. sortilegia y sortes. Prestigia y fantasticas illusiones. Magicã Zoroastes ex bactrianorum iuenit: et post longa tẽpora democritus ampliauit. Ydromantiam per se feruntur inuenisse auguria friges. prestigia mercurius. aruspiciam quidã noiet ages.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit secundus de materia mundane scripture et diuine. Cap. j.

A Sne scriptura secularis materiã habet opus cõditionis: diuina scriptura materiã habet opus restaurationis. Duo quippe sunt opera. opus cõditionis. et opus restaurationis. Opus cõditionis est quo factũ est vt essent que non erãt. Opus restaurationis est quo factum est vt essent que perierãt. Opus cõditionis est creatio mũdi cum oibus elemẽtis suis: opus restaurationis est incarnatio verbi cum oibus sacramẽtis suis. Opus cõditionis in sex diebus factũ est. opus restaurationis non nisi sex etatibus ptici potest. Sex tñ sunt cõtra sex: vt idẽ cognoscatur esse redemptor qui creator.

¶ Quot visibilia mundi. tria inuisibilia dei demonstrent. Capitulum. ij.

HEc pretereundũ q̃ p opus cõditionis tria inuisibilia dei demonstrant. Inuisibilia eñ ipsius a creatura mundi p ea que facta sunt intellecta cõspiciunt. Tria sunt inuisibilia dei: potẽtia. sapiẽtia. benignitas. Ab his tribus ꝓcedũt omnia: in his tribus cõsistunt omnia: p hec tria regunt omnia. Potentia creat. Sapientia gubernat. Benignitas conseruat. Que tamẽ tria sicut in deo ineffabiliter vnũ sunt, ita in operatione separari non possunt. Potẽtia p benignitatẽ sapiẽter creat. Sapiẽtia p potentiã benigne gubernat. Benignitas per sapientiã potẽter conseruat. Potentiam manifestat creaturarum imensitas: sapientiam decor: bonitatem vtilitas. Immẽsitas creaturarũ constat in multitudine et magnitudine. Multitudo. in similibus. in diuersis. in pmixtis. Multitudo est i mole et spacio. Moles est in massa et põdere. Spacium est in longo. et lato. profundo. et alto. Decor creaturarũ est in situ. et motu. in specie. et qualitate. Situs est in compositione. et ordine. Ordo est in loco. et tẽpore. et ꝓprietate. Mot est qui est peritus. localis. naturalis. animalis. rationalis. Localis est añ et retro. dextrorsum. et sinistrorsum: deorsum et circum. Naturalis est in incremento. Animalis est in sensibus et appetitibus. Rationalis est in factis et cõsiliis. Species est forma visibilis q̃ oculo discernitur. sicut colores. et figure corporũ. Qualitas est ꝓprietas interior que ceteris sensibus ꝓcipitur: vt melos i sono aurium. dulcor in sapore: gustu faucium: fragrãtia in odore: olfactu narium: lenitas in cõpore tactu manuum. Utilitas creaturarũ constat in grato. et apto. et cõmodo. et necessario. Gratũ est qđ placet. Aptum qđ conuenit. Cõmodũ qđ prodest. Necessarium sine quo qđ esse non potest.

¶ De triplici modo tractandi. Cap. iij.

TRactat de materia sua triplici modo diuina scriptura. scm hystoriã. Hystoria est rerum gestarum narratio: que tm̃ prima significatiõe litere cõtinet. Allegoria est cum p id qđ factum dicitur: aliud factũ siue i preterito. siue in presenti. siue in futuro significat. Tropologia est cum p id qđ factũ legimus quid nobis sit faciendũ agnoscimus. Et in hoc valde excellentior est diuina scriptura scientia secularis: q̃ in ea non solum voces sed et res significatiue sunt. Sicut igitur in eo sensu qui est inter voces et res. necessaria est cognitio vocum: sic in eo sensu qui inter res et facta. vel faciẽda mystica versatur. necessaria est cognitio rerũ. Cognitio vocũ in duobus consistit: in pronunciatiõe. et significatione. Ad solam pronunciationem ptinet grãmatica: ad solam significationem ptinet dialetica. Ad pronunciationem simul et significationẽ pertinet rethorica. Cognitio rerũ. in forma et natura. Forma est in exteriori dispositione: natura in interiori qualitate. Omnis aũt dispositio vel in numero est. ad quem pertinet arithmetica: vel in proportione. ad quã pertinet musica: vel i situ. ad quẽ pertinet geometria: vel in motu. ad quẽ pertinet astronomia. ad interiorem qualitatem phisica spectat.

¶ Qui scriptura mundana subseruiat. Cap. iiij.

OMnes istaq; artes subseruiunt diuine sapientie: q̃ inferior scientia recte ordinata ad superiorem conducit. Subeo igitur sensu qui inter voces et res versat. cõtinetur hystoria: et ei subseruiunt tres scientie. grãmatica. dialetica. rethorica. et sub eo sensu qui inter res et facta mystica versatur. continetur allegoria. et sub illo qui est inter res et faciẽda mystica. cõtinetur tropologia. et his duabus subseruiunt arithmetica. musica. geometria. astronomia. et phisica.

¶ De significatione vocum et rerum. Cap. v.

VOces nõ pluscq; duas aut tres habẽt significationes. Res aũt tot possunt habere significationes quot habẽt ꝓprietates. Ille aũt res pme res secũdas significãtes. ex circunstantijs discrete cõsiderantur. Que sunt he. res. psona. numerus. locus. tẽpus. gestum. Res autẽ hic itelligitur in materia quacunq;. vel substantia inanimata. celestium sine terrestrium ꝓstituta: vt sunt lapides. ligna. Res duobus modis significat: natura. et forma. Natura vt nix. quia frigida est. extinctionem designat libidinis. forma. quia candida est mũdiciam designat boni operis. Persona significat. vt ysaac significat deũ patrem. Jacob gentilem populum. Numeri significãt nouem modis in diuino eloquio. Secundum ordinem positionis. vt vnitas quia prima est in numeris. rerum omnium principium significat. Binarius quia secũdus est et primus ab vnitate recedit. peccatũ significat. quo a primo bono deuiatũ est. Secundum qualitatẽ dispositionis. vt idẽ binarius qui sectionẽ recipit. et in duo diuidi potest. corruptelã illa et trãsitoria significat. Ternarius vo qvnitate media interueniẽte sectionem nõ recipit. vt in duo equa diuidat. incorruptibilia significat. Scõm modũ positionis. vt septenarius vltra senariũ: requiẽ post opationẽ. Scõm dispositionis formã vt denarius q̃ in longũ tendit rectitudinẽ fidei significat.

Centenarius qui in latum expanditur, amplitudinem charitatis. Millenarius quia in latum leuatur, altitudinem spei. Secundum computationem, vt denarius perfectionem: quia in eo ꝓrecto computationis finem facit. Secundum multiplicationem, vt duo ternarius vniuersitatem significat: quia ex ternario et quaternario inuicem multiplicatis perficitur: quonlã quaternarius corporalium: ternarius spiritualium forma est. Secundum partiũ aggregationẽ: vt senarius forma est perfectiõis: propterea q̃ partes eius ternarius, binarius, vnitas aggregate simul totũ cõplent: et nec vltra exuberant, nec intra subsistunt. Secundũ multitudinẽ, vt binarius, ꝓpter duas charitates: charitatẽ dei et proximi significat: ternarius propter tres, trinitatem. Secũdum exagregationẽ, quale est illud in leuitico. Addã coreptiones vestras septuplũ propter peccata vestra. vbi nichil aliud q̃ multiplicitas signatur pene: expressa per septenarium. Loca significant, vt hiericho significat defectionẽ mundanam: stabilem ecclesiã, hierusalẽ vitam eternã. Tempus significat, vt q̃ leguntur facta ancenia hierosolimis et hyemis erat. Hyems in hoc loco frigidam infidelitatẽ designat iudeorum. Gestum significat: vt venit Iesus in bethaniã: et suscitauit lazarum. Bethania dicitur domus obedientie: et ad obedientem venit christus vt resuscitet lazarum: id est animam mortuam in peccatis.

¶ Quare scriptura ponat primum opera conditionis. Capitulũ. vj.

SIcut supra dictũ est scriptura secularis materiã habet opus cõditionis: sacra vero scriptura materiã habet opus restaurationis. Primum factum est vt tanti homini subesset. Secundum factum est: vt lapsum erigeret. Et sacra quidem scriptura vt ad materiam suam tractandam competentius accedat, primum opus cõditionis cõmemorat. Sicut nanq; spiritus humanus ꝓpter deum: et sicut corpus ꝓpter spiritum: ita fons mundus ꝓpter corpus: vt mundus seruiret corpori: corpus spiritui: spiritus creatori. Nec posset eloquium sacrum reparationem homini sine eius lapsu: nec eius lapsum sine eius creatione: nec eius creationem sine totius mundi cõditione declarare: et ideo voluit ꝓtius opus conditionis commemorare.

¶ De creatione mundi. Cap. vij.

DE creatione mũdi sic refert scriptura: dicẽs. In principio creauit deus celum et terram. Celum vocat tria elementa. ignem. aerem. aquã. que erãt in vna confusione permixta. siue in vna permixtione cõfusa. Circa quartũ qđ est terra. fluctuantia: que terra in medio. et in imo trium suo pondere libbata subsidebat. Deinde vocat scriptura sacra tria elementa que simul erant permixta. tenebras: deinde aquas. Aquas. vbi dicit spiritus domini ferebatur super aquas. Tenebras. vbi ait, tenebre erant super faciem abyssi. Celum ꝓpter suspẽsionem: aquas ꝓpter mobilitatem, et fluctuationẽ: tenebras ꝓpter confusionem. Abyssus est concauitas terre: que recepit celum inferiorum futura erat aquarũ. In principio itaq; creata sunt celum et terra. id est quattuor elementa, simpla omniũ faciendorum materia. Deinde subinfert scriptura dicens. Dixit aũt deus fiat lux. Facta est lux. Lux illa primaria eo in loco creditur facta, quo sol modo quotidie oritur. et per eandem viam q̃ quã sol creditur girasse: ac si vespere et mane peregisset: et hoc fuisse opus pme diei. Secunda die firmamentũ factum est in medio aquarum. id est in medio confusionis illius trium elemẽtorum. que in principio celum: deinde aqua: deinde tenebre vocata dicitur: et hic in opere secũde diei aquarum vocabulo nominatur. Factum est aũtẽ firmamentum in medio aquarum, ita vt partem earum cõcluderet intra se, et haberet sub se: partem vero excluderet a se, et haberet super se. In massa enim vniuersitatis. id qđ est infimum est infimum: qđ est extremum, est suprẽmũ. Verbi gratia. terra in rebus corporalibus omniũ est intimum: et ipsum est omnium infimum. Aque que supra firmamẽtũ sunt. sunt extrema: et ipse omniũ sunt suprema. In rebus vero mediis, quecunq; sunt exteriora ipsa sunt interiora: et quecunq; exteriora, ipsa sunt superiora. Firmamentum vero ex stellis supra infixis esse volubile comprobatur: sed de qua materia factum sit ignoratur. Tertia die iussu diuino moles aquarum que spacium illud qđ inter celum et terram est occupatum tenebat, deorsum versa, in abyssum descendit: et sic aer in medio purus et serenus remansit. Deinde iussit deus vt terra herbas et arbores scm species suas germinaret: et germinauit. Quarta die fecit luminaria, que in firmamento probantur esse fixa, exceptis septem planetis: quoꝝ ista sunt nomina, luna, venus, mercurius, sol, mars, iupiter, saturnus. Quinta die fecit de aquis pisces, et aues. Sed pisces in aqua dimisit: auibus vero in aere mansionem habere constituit. Sexta die fecit bestias in terra. Mundo igitur creato, disposito, ornato, et eo qđ esset humano corpori necessarium, cõmodum, et gratum, parato fecit deus hominem possessorem omniũ et dominũ vniuersorum: qui quãuis terra posterior: causa tamen prior: dignitate superior inuenitur. Fecit autẽ deus corpus humanum de limo rubro terre: et inspirauit in faciem eius spiraculum vite: et factus est homo in animam viuentem. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio. Paradisus locus est in orientis partibus. vbi nunq; propter aeris temperiem magnam, frigus vel estus attingit: sed perpetuus mayus, vernalisq; iocunditas, atq; serenitas perseuerat. In quo erat lignum vite: de quo quãdiu homo comederet, nunq; infirmaretur, nunq; senesceret, sed peracta obedientia, sicut modo per mortem, ita tunc sine morte ad consortium angelorum transferretur. In quo erat etiam lignum scientie boni et mali: per quod homo debuit experiri bonum, si de eo non comederet: malum si comederet. In hoc itaq; loco posuit deus hominẽ quem fecerat, lignum scilicet boni et mali illi tantũmodo interdicens. Deinde cunctis animantibus ad adam adductis: et omnibus ab eo nominibus impositis: fecit deus eum, quam dedit viro, de quo facta est sociam. Viditq; deus cuncta que fecerat et erant valde bona: et requieuit die septimo ab omni opere quod patrarat.

¶ De quattuor operibus dei. Cap. viij.

SEd quid est qđ hic dicit deus ab omni opere requieuisse: cũ christus in euãgelio dicat, pater meus vsq; modo operatur et ego operor. Sciendum est itaq; q̃ operatio dei quadrifariam discernitur. Primũ opus dei est cõditionis. Secundum opus dispositionis. Tertium opus ꝓpagationis. Quartum opus gubernationis. Primum fecit deus ante omnem diem. Secundũ in sex diebus: et ab eo requieuit in septimo die. Tertium a principio vsq; ad finem seculi facit. Quartum vero in eternũ facere non cessabit. Taliter accedit sacra scriptura per opus cõditionis ad materiam suam, id est ad opus restaurationis: de qua tripliciter tractat sicut supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictum est: fm historiā: fm allegoriam: fm tropologiam. Sed priusq̄ narrationem historicam ingrediamur, oportet vt de situ terrarum nonnulla dicamus. Primū nāq̄ summam historie, non solum diuine, sed et mundane pstringere proponimus: ac deinceps mysteria allegorie, et tropologie pro posse nostro declarabimus.

De duobus testamentis. Cap. ix.

Omnis diuina scriptura in duobus testamentis cōtinetur: veteri videlicet et nouo. Vtrūq̄ testamentum, tribus ordinibus distinguitur. Vetus testamentū continet legem, et prophetas, et agyographos. Nouū autez euangelia, apostolos, patres. Primus ordo veteris testamēti/id est lex quā hebrei tozath nominant: pentbateucon. i. quinq̄ libros moysi continet. In hoc ordine primus est bresith/id est genesis. Secundus ellemoth. i. exodus. Tertius vagerra: qui est leuiticus. Quartus vagedaber: qui est numeri. Quintus adaberim: qui est deuteronomiū. Secundus ordo est prophetarum. hic continet octo volumina. Primum iosue bennum. i. filium num: qui et iosue. et iesus naue. et iesus nūcupatur. Secūduz sopthim: qui est liber iudicum. Tertium samuel: qui est primus, et secundus regum. Quartum malachim, qui est tertius, et quartus regum. Quintū ysaiam. Sextum hieremiā. Septimū iezechiel. Octauum thareastra: qui est liber duodecim, prophetarum. Tertius est agyographorū. hic continet nouē libros. Primus est iob. Secūdus psalteriū. Tertius masloth: qui grece parabole: latine prouerbia sonat. Quartus choeleth: qui est ecclesiastes. Quintus syrasirim. i. cantica canticorum. Sextus daniel. Septimus dabremiamim: qui est paralipomenō. Octauus esdras. Nonus hester. Omnes fiunt nūero. xxij. Sunt preterea et alij libri vt sapientia salomonis. liber iesu filij sirach. et liber iudith, et thobias, et liber machabeorum: qui legūtur quidē: sed non scribuntur in canone. His libris. xxij. veteris testamenti: octo addunt noui. In primo ordine noui testamenti: sunt quattuor euangelia. Matheus. Marchus. Lucas. Johānes. In secundo simili quattuor. actus apostolorū. epistole pauli numero quattuordecim sub vno volumine. canonice epistole. apocalipsis. In tertio ordine primū locū obtinent decreta: que canones appellamus. Deinde sanctorum patrum scripta/id est hieronymi, augustini, gregorij, et aliorum, que infinita sunt. Hic tamen scripta patrum in textu diuinarum scripturarū non computantur: quēadmodū in veteri testamento vt diximus quidam libri sunt, qui non scribuntur in canone, et tamē leguntur: vt sapientia salomonis ꝛc. Textus igitur diuinarum scripturarum quasi totū corpus: principaliter. xxx. libris continetur. Horum. xxij. sicut supradictum est in veteri testamento: et octo continentur in nouo.

Vnde dicatur testamentum. Cap. x.

Testamentum dicitur sacra scriptura, humana consuetudine dante occasionē. Antiquitus enim qui carebant liberis, adoptabant liberos: et cum cōstituebāt illos heredes vocabant testes: ꝛ scribebant cyrographum: nō tamen ita ratū quin posset mutari viuente testatore. Similiter deus vnum filium habens ex natura: multos voluit adoptare ex gratia: ꝛ primitus vnum elegit abrahā. cui precepit exire de cognatione sua: ꝛ promisit ei terrā palestinā. Post hec eductis filijs israel de egipto, eandē repromisit: et ne dubitarent fecit testamentū in certitudinem promisse hereditatis: scilicet legem que per moysen data est. Sed quia deus non poterat mori: et testamentū morte testatoris confirmandum erat, interfectus est pro eo agnus mysticus: cuius sanguine respersus est liber. et tot⁹ populus in cōfirmationē promisse hereditatis. Eodem modo dñs iesus christus vocās ad eternā hereditatem non vnum hominē sed omnes gentes: fecit testamentum scilz euangelium. In cuius confirmationē nouo quo ille antiquus occiditur: sed ipse quia homo erat, et mori potuit, mortem subijt, ꝛ sicut deus ad vetus testamentū vocauit testes aaron scilz et mariam sororē eius. ꝛ Ur. ita ipse qui maiora promisit plures vocauit testes videlicet apostolos, et martyres. Vetus dicitur testamentum primum: quia prius datum est: vel quia de rebus veteracscentibus institutum est. Nouum dicitur qz de immutabilibus et semper nouis loquitur.

Explicit liber secundus.

Incipit liber tertius de tribus partibus mundi. Capitulum. j.

Tres sunt partes mūdi. Asia: europa: Affrica. quarum Asia mediterrē terre que est ad orientem tenet. Alie due illam que est ad occidentem et mari magno ab inuicem diuiduntur.

De asia et partibus eius. Cap. ij.

Asia prouincias multas, ꝛ regiones: quarum nomina breuiter et situs expediam sumpto initio a paradiso. Paradisus est locus in orientis partibus, omni genere ligni ꝛ pomiferarum arborum consitus. Habet lignum vite: non sibi frigus, non estus, sed perpetua aeris temperies: habet fontem qui in quattuor flumina dividitur. Paradisus greece, hebraice dicitur eden. qō vtrunq̄ iunctū in nostra lingua dicitur locus deliciarum. India asie regio est inter occeanum et indum fluuiū: et ab indo fluuio nomen habet. habet gētes multas et oppida. In eius tapprobanē gemmis ꝛ elephantibus refertam: crisam, ꝛ argiram, auro ꝛ argento fecundas: bis metit in anno. gignit tigres coloris hominis. elephantos in gentes. monoceron bestiā. psitacum auem: ebenum lignum. cinnamomū: piper. et calamum aromaticum. Mittit ebur. berillos. crisopassos. adamātes. lignetes. carbūculos. Margaritas. vnones quibus nobilium feminarum ardet ambitio. Habet et montes aureos quos adiri ꝓpter dracones, et tygres, et grifes: et vniuersorum hominū genera. impossibile est. Inter indum et tygrum fluuium sunt aracusia, partia, Assiria, media, ꝓsis. Aracusia ab oppido suo nomen accepit. Parthyam parthi a scitia egressi occupauerunt, eamq̄ de suo nomine parthyam vocauerunt. Assyria ab assur filio sem est vocata: qui illam post diluuium primus incoluit. In hac inuentus est vsus pix. pure. inde odores crinium et corporū vnguenta venerūt. Media et persis, a medo ꝛ perseo regibus suis nominate. In media arbor inuenitur quā alia regio non habet. Perse ignem colunt. ꝛ aromātiam dicitur inuenisse. Inter tygrim ꝛ eufraten fluuium sunt mesopotamia. chaldea. arabia. Mesopotamia greca. ethimologia dr q duob⁹ fluuijs ambitur tygri et eufrate. Arabia appellat. i. sacra eo q sit regio thurifera. Hec dicta est saba, a sabba filio chus. Inuenit in ea arbor th⁹/mirra/cynnamomū/ auis phenix/sardonius/gēma. Inter eufraten ꝛ mare mediterraneū sunt syria. fenicia/ꝛ palestina: que ꝓtinet iudeam/ꝛ samariam/ ꝛ galileam. Syriam sirus quidā noīe: a suo ferturvocatus ꝛ nūcupasse. Inuenit in ea lapis sirius: q̄ integer. Licitur fluctuare/cōminutus mergi. fenicie fenix qui in ea regnauit nomen dedit. In ea est tyrus. palestina a philistim sua

metropoli noīatur. Judea a iuda. Hec est chanaā dicta: a chanaam filio cham. In medio iudee est hierusalē que est ymbilicus totius terre, variarū opum diues, frugibus fertilis, aquis illustris, optima balsamis. Samaria ab oppido quo samaria dictū est nomen habet. Galilea dicta est q candidos hoies gignat: terra frugibus satis fecunda. In latere asye ad aquilonē ab occeano scithali occidentem versus porrigit scithia. Hec vndiq̄ mōtibus claudit. In eius extremitate ad orientē sunt seres. Inuenitur in ea smaragdus optimus/ocristallus purissimus. Sub scithia a mari caspiouq̄ ad eusinū vel hellespontū: ꝛ fluuiū thanaim sūt amazonia/albania/hyrcania/bactria/hysperia armenia/capadocia/colcos/asya minor/scilicia. Amazonia dicta est eo q in ea femine regnē. que ne impediātur ad sagittandū puellis suis dextrā māmillam a dimūt. albania ab albedine populi. Quius terre canes ingētes tante feritatis sunt: vt tauros premāt. Hyrcania ab hycana silua: copiosa feris/tygribus/pāteris/et pardis. Bactrie bactrus amnis nomē dedit. Hec camelos habet pedes nūq̄ atterentes. Armenia ab armeno quodā nomen trahit. In eius mōtibus post diluuiū archa quieuit. Capadociam vrbs ꝓpria noīauit: terra ante alias nutrix equorum. Asia minor habet ꝓuincias bithiniam/frigiam/galathiam/lidiam/cariam/pāphyliam/ysauriam/ꝛ litiam. Silicia a silice quodā nomen habet. Habet metropolim tharsum. In latere australi asye porrigit mare rubrū/ab occeano orētali occidentē versus: vsq̄ ad cōfinia arabie ꝛ palestine. Inter mare rubrū ꝛ occeanū australē. ad orientem supra est ethiopia superior: ab occidente mōtibus ethiopicis p transversum claudit. Sub ethiopia sunt egyptus inferior/libia superior. Egyptus est regio imbribus insuera. Habet ibicem bestiam, pellicanum auem.

De affrica ꝛ partibus eius Cap. iij.

Affrice regiōes ab oriente ad occidētem porrigūtur sic. Ethyopes/nadabares. Garamātes/libia cirenēsis/tripolitana/futensis/zeugis/getulia/numidia/tingitania/mauritania. Syrtes aūt a mari mediterraneo exeuntes vsq̄ ad occeanū athlanticū in obliquum ductū porrecte diuidūt zeugim/ numidiā ꝛ mauritaniā a desertis affrice que vltra sunt. Ethiops nadabares a nadaber loco vocant. Garamātes quoq̄ a garamāto oppido noiantur. Libia cirenensis a cirene ciuitate dicta est. Tripolitana quoq̄ a trib⁹ ciuitatib⁹ suis: futēsis quoq̄ a fuo putāt cognominata: porro i zeugi est cartago. Getulia vt fertur piscatores non habet. Numidia ab incolis pastoribus vagātibus nomē trahit. Rā lingua eoz/ numidie incerte sedes vocāt. Tingitania a tingi metropoli nomē habet. Mauritania: a mauron qō est nigrū nominatur.

De europa ꝛ partibus eius. Cap. iiij.

Europe sunt regiōes europe vel gētes: a fluuio tanai secus litus occeani ad occidētē porrecte. Scite iferiores/daci/gothi/alani/gepidi/rugi/burgari/hum vel hungari/nozes/sclaui/germania/alemānia/gallia/aqtania. hispania. Germania dicta est ꝓpter fecūditatē gignēdorū populorū. Gignit aues ercinias: quarū pēne nocte lucent/insignes feras/cristallū lapidē. Alemānia gleba vberi ad vsum aialium est apta. Gallia a candore populi nūcupata est. Hanc ab oriente iuga alpiū tuētur: ab occidēte occeanus includit: a meridie prerupta pyrenei: a septētrione reni fluenta atq̄ germania. Aquitania ab obliquis aquis ligeris nomē habet. Hyspania ab hybero flumine ꝓpius hyberia: deinde ab hyspalo rege hyspania dicta est: terra oim frugū generibus ditissima, gēmarum metallor̄ copulis plena. Inter danubiū ꝛ mare mediterraneū sub eusino ꝛ hellesponto sunt messia/bystria/tracia/macedonia: ꝛ sub macedonia ab aquilone ad austrū archadia: ellada/thessalia/achaia. Messia dicitur a messiū fluuentu. Bystria ab bystro, idest danubio. terracie tyras filius iaphet nomen dedisse perhibet. Macedonia a macedone dicta est ꝓria alexandri magni. Archadia olim sicionia vocabat: habet albeston lapidē qui semel accēsus nunq̄ extinguit. Habet ꝛ cādidas merulas Hellada ab hellano rege dicta ē. In hac fuit athena ciuitas philosophorū nutrix. Thessalia a thessalo rege dicta est. In hac inuētus est vsus domandor̄ equorū. Achaia: ab acheo rege. Cuius metropolis est chorint⁹. Post trāsmisso sinu adriatico inter alpes et mare mediterraneū sunt cāpania/apulia/tuscilia/calabria/italia/que ꝛ latiū liguria/imbria. Porro imbria italia ab italo rege vocata est: terra in rebus oīnibus pulcherrima, soli fertilitate, soli vbertate gratissima. Gignit gēmas/sericem/liguriū/coralliū/boam serpentē/linertē/feram/diomedias aues. Inter alpes cottias ꝛ montē apēninū est longobardia/valeria. Inter tirrenū sinū ꝛ montes pyreneos est ꝓuincia.

De montibus. Capitulum. v.

Supra occeanum in parte australi est calidarga mera: ad aquilonē samara. In scitia/in mauris caucasus/parapatisades/taurus/oscobares/partan/memarmoli/artobartanes/accerann⁹/caucasus. In armenia parcoatras. In cilicia thaurus. In borea riphei montes. In phenicia liban⁹. In arabia Seus. In deserto arabie mons phaga/mons scorpion/mons syna/mōs hor/mōs abarin. In idumea mōs seyr. In iudea mōs hermon/carmel⁹/ niōs gelboe. In thessalia olympus/pindus/ossa. In phocida parnasus. In macedonia athos. In cilicia ethna. In italia apēnin⁹/alpes Inter galliā ꝛ italiā licabāt⁹. Inter aquitaniā ꝛ hyspaniā pyreneus. In hyspania soluri⁹ calpes. In affrica athlas.

De fluminibus. Capitulū. vj.

Ganges est in india. Indus ab occidente eius In prima araris. Batrus in bactria. Tygris inter assyriam ꝛ mesopotamiā ꝛ syriam. Nilus in egypto. Jordanis in iudea. Lignus in cilicia. Arāxes in armenia. Thanais in inferiori scitia. Patolus ꝛ herinus/et meander in minori asia. Hebrus in tracia: ꝛ eurotas in thessalia. Inachus in acaia pad⁹/ꝛ tyberis in ytalia. Danubi⁹ ꝛ ren⁹ i germania. Rodan⁹ arar/mosa/secana/ligeris i gallia. Hyberus in hyspania. Adine⁹ in galatia/tag⁹ ꝛ bagnada i carthagine.

De insulis. Capitulum. vij.

In occeano orētali ab austro ad aquilonem sunt taprobane/tile/argira/crisa. In occeano septētrionali ab oriente ad occidentē/ insula phanesior̄/albania/hiperborea/apolitana/gāgania/glosoaria/normānia/orcades/tile/scotia/britānia/hybernia. In occeano occidētali fortunate/hesperidū/gorgades. In occeano australi gauleū ictiofagor̄/ adam⁹/cone⁹/malic⁹. In eo mari qō diuidit europā et affricā ab occidēte ad orientē sunt gades baleares/stricades/sardinia/corsica/cicilia/cephalina. In mari magno sunt cicladēs/rodos/tenedos/carpedos/citbera. Deide ciprus. sydon. creta. in mari syrico est pathmos.

De ciuitatibus. Cap. viij.

Babilon est in caldea. nyniue i assiria. nisa in india. media in media. psipolis et susis in pside. bicteſiphon in parthia. In mesopotamia carra. eclesse. calanne. hec selencia. philadelphia. In scitia orto. gozra. samarcā. aritpi. In syria antiochia. da-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mascus, seleucia. In phenitia tyro & sydō. In cilitia tharsus. In asya minori nichomedia / nicea / calcidonia / sardis / ilium / ephesus / pergamus / tyatire. In samaria bethauen / samaria cesarea. In galilea nazareth / cozozaim / bethsaida / tyberias / cana / capharnaū / naim. In iudea bierusalē / bethleem / hierico / et ebron. In tracia constantinopolis / panisus / nicopolis. In macedonia philippis / sestos. In egypto tebe. i. taphnes / mēphis / elyopolis / peluſiū / alexādria. In ūlibia cyrenēſi / cyrene / parthenniū / beronice / apollonia / ptolomais / adrumētū. In italia: roma alba / capua / beneuentū / sepōtus / neapolis / tybur / bostia lunis. In longobardia mediolanū / papia / bara / verona rauēna / mantua / cremona. In valeria / aquileia. In calabria tarētū. Iste sunt quitates ciſalpine / cēsonia / māgonciacus / salzeburch / radiſbona / herbipolis / argētina / basileia / treueris / senonis / vesontiū / lugdunū / rothomagus / remis / arelas / mēna / tarentasia / ebredunū / bituris / turonis burdegala / tolosa / narbona. In hyſpania sūt pāplo / osca barcinona / terracona / tozosa / carthago / hyppus / megala / cesarea / leptis / biſſantiū / diſphea. Duodecim alexandrie. Alexandria bucephala / alexādria mōtuosa / alexandria apud pozū / alexandria in scitia / alexādria apud babylonē / alexandria in egypto / alexandria apud massagetas / alexandria apud orgalas / alexādria apud grantcum / alexādria apud troadem / alexandria iuxta tygrim / alexandria apud sanctum. His igitur de situ terrarū breuiter expeditis / ad sequentia transeamus.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit quartus. Per que sequens narratio currat. Capitulum. i.

6 Sane sciendū est q; tota ista series & porectio temporis diuidēda est in duos status veterē & nouū: et tria tēpora / naturalis legis / & scripte / & gratie: et sex etates: quarū prima est ab adam vsq; ad noe. Secūda a noe vsq; ad abrahā. Tertia ab abraham vsq; ad dauid. Quarta a dauid vsq; ad trāsmigrationem babylonis. Quinta a transmigratiōe babylonis vsq; ad aduentū xpi. Sexta ab aduētu xpi vsq; ad finē mūdi. Ite quinq; precedētes etates ab adā vsq; ad xpm p quatuor successiones diuidunt. Tria successio patriarchar fuit ab adam vsq; ad moysen. Scā iudicū: a moyse vsq; ad dauid. Tertia regū: a dauid vsq; ad transmigrationē babylonis. Quarta sacerdotū: a trāsmigratiōe babylonis vsq; ad xpm. Igitur per istarū quatuor successionū viros eximios ab adam vsq; ad xpm sermonē extendo: deinde ab aduentu xpi vsq; ad tēpora nostra, primū per impatores romanor: deinde per reges francor narrationē deduco.

¶ Patriarche. Cap. ii.

b Adam, seth, enos, caynā, malaleel, iarē, enoch, matusalē, lameth, noe, sem, arphaxat, sale, heber, falec, ren, saruch, nachor, thare, abraham, ysaac, iacob, leui, caath, amram.

¶ Judices. Cap. iii.

j Moyses, iosue, othoniel, aioth, delbora, gedeon abimelech, cola, thair, iepte, abessam, athialon lapdon, sanson, hely, samuel.

¶ Reges. Cap. iiii.

k Saul, dauid, salomō, roboā, abia, asa, iosaphat ioram, azarias, athalia, ioas, amasias, ozias, ioathas, achaz, ezechias, manasses, amon, iosias, ioachath, ioachim, ioachin, sedechias.

¶ Pontifices. Cap. v.

l Eſus, ioachim, eliasib, iudas, iohannes, symon iustus, eleazarus, manasses, onias, qui et menelaus, alchimus, iudas, ionathas, symon, iohānes, aristobolus, alexander, alexandria, hic canus.

¶ Hystoria ab adam vsq; ad moysen. Cap. vi.

Rerentes itaq; primi precepti obedientie transgressi de paradiſo sunt electi: & in miseriam huius mundi ejecti. Cognouitq; adam vxorem suam, et genuit cayn: cuius posteri boies sunt vocati. Genuit abel: quē cayn interfecit. Genuit et seth: quē dñs dedit p abel: cui posteri filij dei sunt vocati. Porro seth genuit enos: & enos genuit caynam: & caynam genuit malaleel: malaleel genuit iareth: & iareth genuit enoch qui trāslatus est: et enoch genuit matusalem: & matusalem genuit lamech: & lamech genuit noe. His diebus gygātes erant in terra: & ois caro corruperat viam suam. Nam filij dei. i. illi q̄ erāt de stirpe seth / videntes filias hoim q̄ erant de genere cayn q; essent pulchre, miscētes sanctū cum ꝓphano, duxerūt eas vxores. Unde iratus deus: dixit q; deleret hoiem, & omnē aiam viuentem quā fecerat, ꝓpter hoiem aquis diluuij. Et inuenit gratiā noe coram dño & iussu dei fecit sibi archā in qua saluaretur ipse, & vxor eius, & tres filij eius & vxores filior eius, & de animātibus mūdis septena & septena, de immūdis ño bina et bina. Igit aquis diluuij delera est ois anima viuens: exceptis his q̄ fuerūt in archa. Peracto diluuio egressus est noe de archa cū oibus, filij noe, sem, cham, & iaphet. Ab his disseminatū est oīe genus humanū post diluuiū super terram. Sed anteq; posteri eor diuiderent ab inuicē / incboara est ab eis turris babylonis: vbi cōfusum est labiū eorū. Porro aūt diuisi sunt: filij sem meridianā partē asye, ab oriētu solis vsq; ad occeanū occidentis possederunt. Posteri cham meridianam partē, a sydone vsq; ad ganditanū fretū. Filij iaphet septētrionalem partē asye, a mōte tauro & oēm europam vsq; ad occeanū britānicū noia sua decē locis & gētibus relinquentes. De quib⁹ adhuc quedā permanēt vt ab elam elamite, ab assur assyrij quedam vero mutata sunt: vt ab indo fluuio indi, ab egypto rege egyptij. Sem aūt genuit arphaxat: & arphaxat genuit sale: & sale genuit heber, a quo hebrei sunt vocati: in cuius familia primordialis illa / et cunctis cōis lingua que hebrea dicit post cōfusionem remansit linguarū: heber genuit falech: in cuius tēpore turris que dicitur babel edificat: falech genuit ragau. Hij primū adorant. Ragau genuit saruch, et saruch genuit nachor, et nachor genuit thare, & thare genuit abrahā, Zoroastes magicā reperit. Hūc abrahā cū iam cultus ydolorū ferueret vbiq; deus de caldea eduxit, & in terrā chanaam induxit: & ei q; eam semini suo daret ꝓmisit. Orta fame peregrinatus est abraham in egyptū: et inde locupletatus est reuersus. Deniq; precepti diuinitus accepit: vt se cū sua sobole circūcideret. Abraham genuit ysaac: q̄ duxit vxorē rebeccā de qua genuit iacob & esau. Postq; aūt iacob edulio lētis primogenita fratris sui obtinuit: & cū de benedictiōe patris supplātauit, ad labā auūculū suū perrexit: & p seruitio suo filias et vxores accepit: & ex eis & ancillis earū. xii. patriarchas ꝓcreauit. Adultusq; locupletat⁹ in patriā reuersus patrem suū cū esau fratre sepeliuit. Deinde ioseph a fratribus in egyptū est vēditus / & ibi miro dei nutu sublimatus: eumq; pater suus cum omni domo sua est secutus.

¶ Hystoria a moyse vsq; ad iosue. Cap. vii.

Mortuo aūt iacob, & ioseph mortuo: multiplicati sunt filij israel nimis, et surrexit alius rex in egypto qui ignorauit ioseph: et cepit affligere filios israel in edificatiōe vrbium phyton & rameſſes. Tūdit aūt deus laborem eor, et clamorē exaudiuit: & misit moysen & aaron: et eduxit eos de terra egypti

oce plagis egypto flagellata. Pria rubēs vnda: tabes, ranaq; scā. Inde culex tristis: post musca nociuor istis. Quita pec⁹ strauit: vesicas sexta creauit. Pone subit grādo: post brucus dēte nefando. Nona tegit solē: ꝓmā necat vltima, plem. Sed q: scriptura a moyse & deinceps, rerū summā nō sm patriarchar ſiationē, sed sm ꝓncipiū narrat successionē: giationē ipsius moysi a iacob ponem⁹: et sic deinde sub ipo, & sub sequētib⁹ se ducib⁹ festa summotenus cōprehendem⁹. Jacob itaq; genuit leui: & leui genuit caath: & caath genuit amrā: et amrā genuit moysen. Sub isti⁹ ducatu fecit de⁹ multa magnalia in egypto / in mari rubro / in deserto. Egyptū nanq; supradictis plagis flagellauit: mare rubr coā filijs israel diuisit. In deserto aq̄s amaras dulcorauit, & mānā de celo pluit. Aqua filios israel, xl. annis pauit: aquā de petra ꝓduxit: pplm amalech supauit: legē in mōte oreb dedit: & tabernaculū federis & archā testimonij fieri: & aaron & filios ei⁹ in sacerdotiū & clerū sibi ꝓsecrari iussit. His itaq; transactis: cū filij israel moyse duce colūna ꝓcedēte de mōte recessissent: de nuo dñs eor cos coturnicū carnib⁹ satiauit: datha & aby ron ptra moysen ꝓdētes terra eos deglutīte dānauit: & ꝓgā aaron cōtra naturā frodere, florere, fructificare fecit: filios israel murmurātes ignis celestis ꝓflagratiōe puniuit, & ignitos serpētes eis imisit: & eos a lesiōe eor cōspectu enei serpētis sanauit: eos q̄q; ad reditū. xij. exploratū annis. xl. murmurātes in deserto detinuit. In quib⁹ annis oēs illi murmuratores & increduli mortui sunt: et filij eorū iterū creuerūt, qui postea terrā ꝓmissionis possederūt: og regem basan, & seon regē amorreorū militātibus filijs israel oīs deleuit, & balach & populum eius strauit. Mortuus est & aaron in deserto: & sepultus in mōte or. Cōpletis quoq; annis. xl. mortuus est moyses in mōte abarim iubente dño: & successit ei iosue filius num.

¶ Hystoria a iosue vsq; ad saul. Cap. viii.

Iosue populū dei in terram ꝓmissiōis induxit: & gētes chananeor: & reges. xxx. & vnū in terra sancta interfecit: et terram victor pplo diuisit. Josue successit othoniel. Hic liberauit israel de manu cusanrathaim regis mesoporamie: & quieuit terra. xl. annis. Post hunc fuit aiot de stirpe gemini: q̄ vtraq; manu vtebatur ꝙ dextera. Hic liberauit israel de manu eglon regis moab. Cū em̄ ferret munera ppli israel regi eglon cui tunc ppls ille seruiebat (socijs cū reuerterēt dimissis) reuersus ad eglon secreto eū interfecit: & congregato ppło suo moab expugnauit, & isrl liberauit. Post cui⁹ mortē delbora cū baruch perrexit ad pugnā ptra sysarā principē iabin regis asor: & ꝓterit dñs sysarā cōtra barach, & desiliuit e curru suo: & fugiēs peuenit ad tentoriū iahel, vxoris abel cinei: q̄ cū operuisset eū pallio tulit clauū: & defixit in eo⁹ timpa et mortu⁹ est. Post delbora surrexit gedeon, q̄ liberauit israel de manu madiā, & peussit oreb, & zeb, & zebee, & salmana. Proinde mortuo gedeōe, abimelech quē pepererat ei cōcubina sua de sichē, interfecit oēs fratres suos. lxx. viros: excepto minimo ionatha qui euasit. Cōstituerūt aūt viri sichē ꝓncipē abimelech. Post hec misit dñs spm̄ pessimū inf abimelech & viros sichē: & ipe mīros ex illis iterfecit: & tādē fragmine mole q̄ fecit mulier sup caput eius excerebrat⁹ interijt. Post hūc surrexit tola: & post tolā iaīr: et post iaīr iepte. Deniq; iepte liberauit isrl de manu filior ammō. Cūq; iret ad bellū vouit dño q; ei imolaret q̄d sibi ꝓmū reuertēti occurreret: si victoriā obtineret. Reuertētiq; occurrit vnica filia sua, q̄ imolauit ea: votū q̄ stulte fecerat stulto⁹ ipleuit. Post iepte fuit abesan. Post hūc achialon: & post hūc lapdon, & post hūc sanson. Hic leonē interfecit: vxore de thānata accepit. Sege

tes philistinorū caudis vulpiū iunctis, & facibus accēsis succēdit. Mille viros mādibula asini strauit: portas gaze super montē portauit. Tandē aūt dalide mulieri q; in capillis tantā fortitudinē haberet aperuit: & ipsa rasis capillis eius philisteis eū tradidit: qui eruētes oculos eius molere eū fecerunt. Cūq; creuissent capilli eius: et coram philisteis cōuiuia celebrātibus luderet: cōcussis columnis domus eos q; in ea erant occidit: & ipe occubuit. Sanson successit hely. Samuel, ppheta claruit. Archa capitur ofni et finees sacerdotes occidūt. Deniq; hely audito q; capta esset archa dñi: cecidit retro de sella, & fractis cerui cibus mortu⁹ est. Et percussit dñs philisteos in secretiori parte natium: et nascebātur mures. Qua plaga coacti: remiserunt arcbam dei. Hely successit samuel.

¶ Hystoria a saul vsq; ad ezechiam. Cap. ix.

Cum aūt senuisset samuel: petierūt filij israel regem: q̄d dño displicuit. Dedit eis tñ regem saul filiū cis, qui bonū habēs initiū defendit israel: sed finem malū habuit: q; dño in bello q̄d fecit cōtra amalech inobediens fuit. Reprobatus itaq; a spū malo vexabat. Unctus est aūt david ꝓ eo in regē. Post hec ductus est david in domū saul: et q̄cunq; arripiebat spiritus dñi maius saul, psallebat david cythara: et lenius habebat. Postq; david peussit philisteum amouit eū saul a se, & fecit eū tribunum super mille viros. Jonathas ño filius saul dilexit david quasi aiam suam. Cūq; saul david suspectū haberet de regno: tetendit ei multas insidias vt interficeret. Deniq; david fugit ad achis regē geth. Mortuo aūt saul ascendit david in ebrō: et regnauit ibi super tribū iuda. Deinde post mortē abner regnauit super omnē israel. Gath, nathan, & asaph, pphetauerūt. Porro tempore quo regnauit david. xl. anni sunt: post david regnauit salomō filius eius. Hic edificauit templū dñi: qui bonū quidem initiū, sed finem habuit nō bonū: q; deos colu it alienos. Unde iratus dñs scidit regnum de manu filij eius roboam: et tradidit illō seruo eius ieroboam. Cum em̄ postularet popul⁹ vt eis alleuiaret iugū patris sui: Rūdit ei dure. Cōstituerunt aūt decē tribus regē sibi ieroboam filiū nabath. Porro ieroboam populum ydolor cultu cōtaminauit. Cucurrit aūt regnū israel per annos. ccc. et. xl. & reges decem & nouem: quorū ista sunt noia. Jeroboam. Jonadab. Baasa. Ela. Zabri. Amri. Achab. Ochozias. Joram. Heu. Joatb. Joas. Jeroboam. Zacharias. Sellū. Manahen. Faceia. Facee. Osee. In diebus osee regis israel, & in diebus ezechie regis iuda transtulit salmanasar rex assyriorum decem tribus: & posuit in vrbibus medor: et introduxit cuseos in samariā. Isti sunt samaritani quibus non coutebantur iudei. Igitur post salomonē regnauit in iudea roboam: & post roboā abia. Hic ambulauit in peccatis patris sui: post abiā regnauit asa. Cor autem asa erat rectū cum deo: et bellum habuit cū baasa rege israel. Quo mortuo regnauit iosaphat. Hic fecit q̄d rectum fuit coram dño: & perrexit ad bellum cū achab cōtra regem syrie. His diebus ꝓphetauit helyas. Post iosaphat regnauit ioram: ambulauitq; in vijs regū israel. In diebus eius recessit edom / ne esset sub iuda. Tūc recessit et lobna: & ꝓmuit ioram cum patribus suis: & regnauit azarias filius athalie ꝓ eo. Descēdit autem azarias inuisere ioram regem israel: quem vulnerauerant syri: et occidit ambos seu. Porro athalia fuit filia amri regis israel. Que videns mortuū filium suum esse, interfecit oīe semen regium. Tulit autem sororem azarie: et seruauit eum sex annis: quibus regnauit athalia super terrā. Anno ño. vij. cōuocauit ioiada sacerdos cēturiones, & ostēdit

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis filiū regis: ꝓstituerūtq; regē, z athaliā interfecerūt. In diebus eiꝰ voluit rex syrie pugnare cōtra hierlm: deditq; ioas ei ea q̄ obtulerūt patres eiꝰ i thesauros dñi, z recessit. Deniq; serui ioas interfecerūt eū: et regnauit amasias filiꝰ eiꝰ ꝓ eo. Iste ꝓuocauit ioas regē israel ad bellū. Et gīt amasias: z ascēdit ioas rex israel in hierlm: et tulit inde murū: z vasa aurea q̄ inuēta fuerūt in domo dñi. Facta est aūt cōiuratio ꝑtra amasiā z interfectus est in lachis: z regnauit ozias filiꝰ eiꝰ ꝓ eo. Pozo instāte insigni solēnitate induit se ozias veste sacerdotali: z intrauit in templū oblaturꝰ incēsum: statimq; lepra ꝑcussus est. Ūñ postmodum extra vrbē vitā egit ꝓtinatā: ioatha filio eiꝰ regni negocia, pcurāte. Olimpias a grecis istituit. Adortuo, pinde ozia: regnauit ioathas filiꝰ eiꝰ ꝓ eo. Edificauit aūt ioathas portā dom⁹ dñi, q̄ speciosa vocabaꝫ. Romulus nascit. Defuncto ioatha regnauit achaz filiꝰ eiꝰ ꝓ eo. In diebꝰ illis ascēdit rasin rex syrie/et facee filiꝰ romelie ad prelīādū ꝑtra hierlz z obsedit achaz teglatphalasar regē assyriozꝫ, q̄ interfecit rasin z liberauit achaz. Roma cōditur. Adortuꝰ est aūt achaz: z regnauit ezechias filiꝰ eiꝰ ꝓ eo.

¶ Hystoria ab ezechia vsq; ad reditū de babylōia. Cap. x.

¶ In dieb⁹ ezechie conarꝰ est sennacherib trāsferre iudam: sed nō permisit eū dñs. Percussit autem in castris assyriozꝫ. c. octogīta quinq; milia virozū. Post hec interfecerunt sennacherib filij sui in tēplo dei sui. Post ezechiam regnauit manasses filius eius: fecitq; malū iuxta ritū gentiū, z adozauit omnē militiā celi/z transduxit filiū suū per ignē: z fecit malū super oēs reges qui fuerūt ante eum in hierusalem. Locutusq; est dñs per manū seruoꝝ suoꝝ ꝓphetarum dicēs. Quia fecit manasses abominatiōes istas: delebo hierusalem/z tradam eā in manus inimicoꝝ eius. Adortuo manasse: regnauit amon filius eius ꝓ eo. Hic ambulauit in via patris sui/z interfecerūt eum serui sui: regnauitq; iosias ꝓ eo. Ambulauit iosias in via dauid patris sui: z nō declinauit ab ea ad dexterā vel ad sinistrā: et fecit mūdari templū/z celebrari phase: quale nō fuit a diebus iudicum vsq; ad tēpus illud. Destruxit quoq; altare qđ fecerat ieroboam in bethel: et cōbussit in eo ossa sacerdotum q̄ obtulerant sup illud incēsum. Uerūtamen nō est auersus a furoze suo dñs, quod locutus est sup iudam. Josias deniq; cōgressus cū nechao rege egypti/ occisus est in campo macedo: z regnauit ioachaz tribus mēsibus. Quibus vix expletis/ memoratus nechao cepit eū z duxit in egyptum: z cōstituit regem ꝓ eo elyachim filiū iosie quē vocauit ioachim. Condēnauit etiā iudam centū talentis argēti: z talēto auri. Anno quoq; ioachim nono venit nabuchodonosoz in hierusalem: et exegit ab eo tributū qđ egyptio regi soluere solebat. Quod ille tribus annis reddere nō erubuit. Tertio anno audiens egyptios cōtra babyloniā dimicaturos: soluere distulit. Unde sicut rebellem eū nabuchodonosoz interfecit/ et tria milia virozū de iuda captiuos duxit: z constituit ꝓ eo regem ioachim/ qui iechonias noiatur. Quē iechoniā non multis interiectis diebus obsedit: z veniētem sibi obuiam cū matre et quibusdam de populo cepit, z in babylonē duxit: et cōstituit ꝓ eo sedechiam patruū eiꝰ. Sed z hic sedechias nō multo post cōtra nabuchodonosoz rebellare cepit: et tūc scōo reuersus nabuchodonosoz duxit eū in babyloniā captiuū: z murū ciuitatis euertit z templū excussit: z vasa sancta asportauit: z posuit in tēplo dei sui. Uixitq; nabuchodonosoz post euersionē templi. xxv. annis z hoc decedēte regnauit euilmerodach/et post hūc labosozdach: et post hūc egesar/z post hunc balthasar. Quo regnante cōpleti sunt anni. lxx. quibus ꝓphetauerat hieremias iudeoꝝ captiuitatē esse soluēdam. Igit his diebus cyrus babyloniā expugnauit, z iudeoꝝ captiuitatē relaxauit: sicut scriptum est in libro esdre, pphete in anno primo cyri regis persarum. z transduxit vocē in vniuerso regno suo etiam per scripturam dicens: Dñia regna mundi dedit michi deus celi: et ipse precepit michi vt edificarem ei domum in hierusalē. Quis in vobis est de vniuerso populo eius? Sit dominus deus eius cum eo: z ascendat.

¶ Hystoria ab ezechia vsq; ad reditum de babylonia. Cap. xj.

¶ Cyrus igit relaxata hebreoꝝ captiuitate: ferme. l. milia hoim regredi in iudeam permisit. Josedech quoq; de genere aaron sacerdotem q̄ fuit cū patribus abductus redire mandauit: vt ritus veteris sollēnitatis ꝓ assueti sacerdotis scientiam reformareť. Cuius filiꝰ iesus post eū populū rexit. Itaq; ꝓ summos sacerdotes post reuersionē de babylōe, rerum summa agebatur. Illi aūt qui venerūt de babylone, statim fundauerūt templū: z fundato tēplo obtulerūt sacrificiū. Steterūtq; sacerdotes in ornatu suo, z leuite, z laudabant dñm israel: et facta est letitia magna in populo. Adortuo, pinde cyro rege persarū obtulerūt samarite accusationē aduersus iudeos, ad filium eius qui cābises, z assuerus, et artarxerses est noiatus. Interm̄ cum esset igit opus donec cōsummareť in dario annus secūdus regni eius. Et huius, darij anno scdo obtinēte facultate zorobabel iudeoꝝ duce cōpleta est edificatio tēpli, quadragesimo et sexto anno postq; cepit edificari. Ūñ iudei dño in euāgelico sermōe dixisse referūt. Quadraginta z sex annis edificatū est tēplū: nō z. Dario succesit xerses filius eiꝰ. Cuiꝰ regni āno. vij. esdras scriba legis dei ascēdit de babylōe egypti: referes ad domū dñi pecūias sacras, argēti talēta. d. cl. z vasa aurea talentoꝝ. c. z vasa aurea talentoꝝ. xx. q̄ z celebrauit solēnitatē scenophegie. Remeauit etiā neemias ipsius regis pincerna de suis castro ano eiusdē. xx. q̄ muros ciuitatis edificauit. Prefat⁹ ergo esdras bibliothecā veteris testamēti post incensam legē a chaldeis diuino afflatꝰ spū reparauit: cūcta legis, ac ꝓphetaꝝ volumina q̄ fuerāt a gētibus corrupta correxit: ro tūcq; vetus testamētum in. xxij. libros cōstituit: vt tot libri essent in lege: quot habebāt z littere. Neemias quoq; ille, sit nepotes sacerdotū illoꝝ, q̄ in trāsmigratiōe sacrū ignē in puteo sicco tutauerāt. At illi nō inuenerūt ignē, ꝫ aquā crassam: quā iussit neemias aspergi sup ligna et holocausta: z accēsus est ignis ex illa aqua: et mirati sunt oēs. Tabernaculū vero federis, z archa, z altare incensi, q̄ hieremias ꝓpheta in mōte abarim absc̄dit: in eodem monte sunt vsq; in pñtem diem. Poro iesu succesit ioachim, z ioachim helyasib, z helyasib iudas, z iude iohānes, z iohāni iaddus. Deniq; iaddi tēporibus alexāder magnus regem aggressus persarū expugnauit: mādauit iaddo vt fidelitatē quam dario regi persarū fecerat, z eoulq; seruaret, ipsi deinceps obseruaret. Ñ ūdit iaddus dario fidē se iurasse, z hoc donec ille viueret, nequaq; facere posset. Unde iratus alexander: cōminatus est q̄ vrbē hierlm subuerteret. Extūc itaq; iaddus z cōuocato pplo et clero intimauit eis rem. Oblatū est sacrificiū: z ꝑces fuse ad dñm. Quib⁹ peractis pontifex oēs dimisit z ipse solꝰ remāsit: statiq; sopore depressus vidit visionē. Dictumq; est sibi. Ne timeas alexandrū/sed induens vestē sacra/z sacerdotes induāt stolis suis: z cū venerit ex hostis, z suscipiet eū cū honore. Michil ei mali vobis facturus est alexander. Interea magnus alexander magnis virib⁹ hierosolimā ꝓperabat. Cuius appropinquare ciuitati: exiuit pontifex cum oñi pplo z clero. Estimabāt alexādrū q̄ eos statim

interficeret: z vbē deleret. Sed cū vidisset summū pontificem statim illi deꝰ cor mutauit, z summū pontificē salutauit. Admirati sunt oēs amīci milites vehemēter. Cuiq; regē de hac re interrogare dubitarēt, vnus qui illi erat familiarior, interrogauit eū dicēs Quare rex istū ꝓ oñibus salutasti: Ñ ūdit rex. Cū essem adhuc i terra mea vidi istū in somnis dicentē michi, q̄ regnū possem obtinere persarū. Ideo eū ꝓ oībus salutaui. Sūmus itaq; pontifex cū pōpa cleri et frequētia ppli regē ad tēplū deduxit: oblatūq; est ꝓ eo sacrificiū. Deniq; recedēs alexāder, ꝓmisit q̄ locū illū deinceps diligeret, honoraret, z exaltaret. Poro iaddo succesit onias: z onie symō iustus: z symoni iusto eleazarꝰ. Iste misit. lxx. interpretes ptolomeo philadelpho: q̄ secūdus post alexādrū regnauit i egypto. Eleazaro succesit manasses: z manasse onias: et onie symon: z symoni onias. Cui frater eiꝰ iesus, q̄ z iason eripere sacerdotiū cupiēs, cepit iudaice legis iura nō in occulto violare, sed palā oībus videtib⁹ destruere: quasi sacerdotiū qđ affectabat cū iure habere nō posset/ scelere cōse qui valeret. Ausus est ei sub ipsa tēpli arce gignasiū cōstruere: z optimos quoq; ephebos in lupanaribꝰ ponere eosq; q̄ erāt hierosolimis anthiochenos scribere: sed hoc impij z nō sacerdotis iasonis nefariū, z inauditū scelus, vltio diuina ꝓsecuta est. In leges quippe diuinas impie agere, nō cedit impune. Unde post triēniū ipse iason q̄ iura violauerat dei, z ppriū germanū vi cap̄ tuauerat, iussu regis antiochi expulsus est in anamanitidē regionem: et menelaus qui dē de tribu beniamin sacerdotiū obtinuit. Unde huiꝰ menelai factiōe onias pius pōtifex interemptus est per quēdā regis suffectū andronicū. Inde multo post menelaꝰ mortuꝰ est sacerdotio, succedēte sibi fratre lysimacho. Sed cū nec sic desisteret a malis: tandē postmodū delectꝰ de turri. l. cubitoꝝ infelicē exalauit aiam. Lysimacꝰ quoq; iam multo tēpli auro exportato, plebeio cōcursu secum ex templi lapidatꝰ interijt. Post hec antiochus rex syrie ascēdēs hierosolimā intrauit in sanctuariū cum superbia: z tulit altare aureū, z cādelabrum, mēsam ꝓpositionis, z velum, et cetera tēpli ornamēta, et abijt. Deinde vero precepit oñibus regni sui gentibus vt esset vnus populus: z ꝓhibuit in templo domini fieri holocausta: z iudeos sacris coinquinari immundis.

¶ Hystoria a iuda vsq; ad xpm. Cap. xiij.

¶ Ter diebus illis iudas machabeus secesserat in desertū: z ibi inter feras vitam cū suis agebat: ne particeps esset coinquinatiōis. Sed cuius pauci essent qui cum eo erāt: ita tū duces regis antiochi bellis cōtriuerūt: vt z templi. q̄ erat hierosolimis recuperarēt: leges q̄ erāt aboli re eoꝝ felici ptinacia restituerēt. Adortuo deniq; antiocho regnauit demetriꝰ: ad quē accessit sceleratissimus alchimus: z cepit regem inflāmare aduersus iudam. Dicebat ei regi. Judas et qui cū eo sunt bella nutriūt: nec patiunt regnū esse quietū. Ego fraudatus parētū gloria (dico aūt summo sacerdotio) veni ad te: ꝓmū quidē vtilitatibus regis fidē seruās: secūdo aūt ciuibus consulens. Tūc misit rex hierosolimā nichanorē: vt z iudā cōprehenderet: z alchimū summū sacerdotē cōstituēret. Alchimus aūt delue animū gerēs: cū venisset hierosolimā iussit destrui muros domus sancte interioris. Sed horū oim penas miser diu vitare nō potuit. Subito ei occlusus est os eius z loqui nō potuit: sed dissolutus paralisi miserabiliter expirauit. Sicq; deficiētibus sacerdotibus de genere aaron: z iuda machabeo ꝓ patrie legib⁹ decertāte, sorte bellica iam defuncto ionatha: frater eiꝰ adeptus est ꝓncipatū iudeoꝝ/simulq; sacerdotiū. Poro gesta iude z fratrū eiꝰ q̄ multa fuit valde, z in libris machabeoꝝ scripta cōtinēť: nolui ꝑ ūi brevitati inferre. Jonathe vo symon frater eiꝰ succesit. Post symonē aūt puenit sacerdotium ad iohānē filiū eius: q̄ aduersus hyrcanos dimicās hyrcani nomē accepit. Johāni hyrcano succesit aristobolus Aristobolꝰ aūt fuit rex z sacerdos. Et aristobolo successit rex pariter z sacerdos alexāder. Alexander vo moriens reliquit supstites filios duos: aristobolū z hyrcanū. Sed donec adolescerēt pueri, alexādram cōiugem suam temperamēto regali ꝓesse voluit: simul arbitrā statuēs cuinā potissimū sacerdotiū cōmitteret. Illa hyrcanū patri in sacerdotio substituit, ꝓpter seniozis etatis ꝓgatiuā: aristobolo fratri nichil publicoꝝ cōmittens officioꝝ. Post alexādre mortē aristobolus inuasit regnū: z demū hyrcanꝰ sacerdotiū et dimisit. Postea vo idē hyrcanus antipatro, fe herodis ꝓmū ad arabie regē se ꝓtulit factipentēs, ac demū pōpeio romanoꝝ duci q̄ in syria Aygranē regē debellaturꝰ aduenerat, querimoniā detulit. Qua occasiōe idē pōpeiꝰ cōsul romanoꝝ vrbē hierosolimā expugnauit, z tēplū polluit, z aristobolū pontificē vinctū cū liberis romā misit. Hyrcano vo pontificatū reliquit: z memoratū antipatꝝ, pcuratorē totiꝰ regni ꝓstituit. Sicq; deinceps gēs iudeoꝝ tributaria romano imperio facta est, z ita sicut dictū ē, hyrcanꝰ z aristobolꝰ fratres inter se dimicātes ꝓmi occasionē ꝑbuere romanis vt iudeā inuaderēt

¶ De herode z genere eius. Cap. xiiij.

¶ Rediti hyrcani pontificis tēpore, quidā latrunculi a hierosolimis egressi circa ascalonē ꝑdas egerūt: vbi inf ceteros captiuos antipater quidam iuuenis cuiusdā herodis genere idumei, q̄ in ascalone tēpli apollinis sacerdos extitit filiꝰ, hierosolimā captiuus ducꝰ est. Hic itaq; antipater in domo hyrcani aliquot annis seruiens industria/ac, pbitate spectabilis: eidē hyrcano dño suo gratiosus extitit: intātū vt ꝑ vniuersam domū suā regēdā cōmitteret. Antipat autē antique gre non immemor, erga hyrcanū benignꝰ extitit: tantoq; modestia inīūciū officiū exercuit/ vt tā iudeis q̄ romanis cōplaceret. Genuit aūt filiū herodē noīe, q̄ post mortē patris/tū merito, ꝑe virtutis, tum etiā gra paterne deuotiōis a romanis coronā accepit. Qui cū irrepsisset cōtra ius z fas iudaice gētis in honorē indebitū, cepit in sacerdotiū indignissimos z ignobiles ꝺ; substituere: q̄s ei volūtas, aut casus dedisset. Uestem q̄q; summi pontificis obclusaꝫ sub suo tenebat signaculo: nec vnq; ei vsum, potestatē ꝑmisit pontificib⁹ sui tēporis: et vt suā sobolē regio iudeoꝝ gñi cōmisceret, abiecta doside vxore quā priuatꝰ acceperat copulauit sibi martānā regis aristoboli filiā: hyrcani neptē summi pontificis iudeoꝝ. Sz huiꝰ mulieris expetita societas sicut post declarabit, etꝰ potētiā potiꝰ inclinauit q̄s extulit: z domesticis affecit doloribꝰ. Nā dū sequit nobilitatē, incidit in ꝑturbatiōnē: q̄si dom⁹ ꝑua nō ꝓueniret. Uex vnctiōe legittia iudaice gētis cessante: iminebat scōm sermonē, pphetici expectatio gētiū dñs noster ieꝰ xp̄s. Quiverꝰ rex z sacerdos, de regū atq; pontificū gñe carnē assumēs venit mūdo salutarē afferēs fidē in qua ppl'm gētile atq; iudaicū scrificādo, sibi ꝓnecteret z vniret. Ratꝰ est aūt sua ordinatissima distributiōe anno memorati regis herodis. xxxj. q̄ est scōm hebreos ab origine mūdi annoꝝ quater millesimꝰ nonagesimus z quinquagesimus ꝑimꝰ. Poro sicut btūs maxim⁹ in sermōe de pascha testat: et quēadmodū greci calculatores cōputant, est quinquies millesimus quadragesimus septimus.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Finis tractatus exceptionum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incipit tractatus preclarissimi patris magistri Richardi scti Victoris de ptāte ligandi ⁊ soluēdi.

Capitulum.i.

Quodcūq; ligaueris super terram erit ligatū ⁊ in celis: et quodcūq; solueris super terram erit solutum ⁊ in celis. Queritis a me vtrū hec ligandi et soluendi potestas q̄ petro apl̄o in his v̄bis datur, ea dē sit que alibi omnibus apl̄is: ⁊ in ipsis oīb⁹ eoꝝ vicariis in cōe cōceditur cum dicitur: Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis: et quoꝝ retinueritis retēta sunt. Dicitis nāq; q̄ de potestate ligandi atq; soluēdi, remittendi ⁊ retinēdi peccata: simil̄ ⁊ de clauib⁹ regni celoꝝ diuersi diuersa sentiūt: ⁊ alij alio mō, ⁊ aliter exponunt. Queritis itaq; utrūnam apl̄i, eoꝝq; vicarij potestatē in illis dīscipl̄is v̄bis acceperūt, vt hoies a debito eterne dānationis absoluere possint. Sūt nāq; (vt dicitis) q̄ hoc affirmant. sunt simil̄ter ⁊ alij qui hoc ip̄m negāt. Vtī et adhuc opponēdo queritis, et querēdo opponitis, si sacerdotib⁹ datū est hoies ab eterne dānatiōis debito posse soluere, nūquid ⁊ eodē debito aliquos posse ligare? Ecce duo veniūt ad sacerdotē, vnus crimine obduratus ⁊ eo ipso ligatus: alius veraciter iustus ⁊ eo ipso solut⁹: nūquid potest vel ligatū soluere: vel solutū ligare? Nā non est solutio nisi ei⁹ q̄ pus ligatus fuerat, nec ligatio nisi ei⁹ qui pus solut⁹ erat. Itē Ecce duo criminosi veniūt ad sacerdotē, vnus vere penitens/alter oīno impenitēs: nūquid potest queso impenitētis peccata remittere, ⁊ vere penitentis p̄ voto retinere?

Capitulum.ij.

In primis itaq; notandū q̄ peccatoꝝ obligatio cōsideratur circa duo. Alia est ei illa obligatio per quā homo obligat ad culpā: et alia est illa p quā obligatur ad penā. In vno obligatur vinculo captiuitatis. In altero v̄o obligatur debito dānationis. Si em̄ homo in aliquod graue peccatū ceciderit, iam nō est in ei⁹ potestate vt per semetipsum resurgere possit: per semetipsum pōt a dño recedere: sed p semetipsum nō potest ad ip̄m redire. Est siquidē ī̄m psalmistā. Spūs vadens ⁊ nō rediens. Unde ⁊ illud eiusdē psalmiste. Beatus vir qui nō abijt in cōsilio impiorū. Hinc est q̄ obligatio culpe dicit̄ mors aie: q̄ sicut per mortē exteriorē corp⁹ restringit̄ ab operibus q̄ sunt ad vitam: sic aia per obligationē culpe mortificat̄ ad opa que sunt ad vitā eternā. Sed homo semel vinctus atq; captiuatus vtiq; teneret̄ ad solam captiuitatē: sed q̄ miserrimū est teneī etiam ad peccādi seruitutē. Nā qui facit peccātū seruus est pcti. Unde fit vt quotidianas vsuras exoluat, ⁊ reat⁹ sui debitū quotidie augeat. Inde est illa p̄missio quā habetis in psalmo. Exsurits ⁊ iniquitate redimet aias eoꝝ. Culpe itaq; obligatio versat̄ circa duo. In vno accendit̄ vinculū captiuitatis: in alio debitū seruitutis. Ecce de obligatiōe culpe. Nunc autem videamus de obligatione pene.

Capitulum.iij.

Ad cumulū nāq; miserie teneī preuaricator meritō preuaricatiōis sue nō solum vinct⁹ ad culpam, verū etiam addictus ad penā. Eoipso siquidē quo illud cōmittit q̄ quātum in se est in eternū corrigere nō possit: ⁊ in ip̄ius iniuriā qui in eternū viuit, eoipso inq; eterne damnationis debitum incurrit. Dānatio aūt eterna in sacra scriptura dicit̄ eterna secūdam sicut ex obligatiōe culpe retrahit̄ aia a beneplacito diuino: sic ex īflictiōe damnatiōis eterne alienatur aia ab oīi beneplacito ꝑpio. Hoiem aūt eiusmodi vinculis obligatū solus ille soluere potest qui vere oipotēs est, ⁊ oia potest. Que aūt apud hoies impossibilia sunt, possibilia sunt apud deū. Nullum nāq; cor tam lapideū, tam durū, vel obstinatū q̄ dns statim cū voluerit ad verā penitētiam emollire nō possit. Hinc est illud vtiq; beati Iohannis bapt̄iste. Potens est dns de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Quādo ergo ille qui oia potest preuaricatorē ad verā penitētiam cōpūgit: quid aliud queso q̄ perpetuale culpā, ⁊ eo ipso perpetualem penā terminabilem facit? Sic vtiq;, sic trāsit pena in penā: eterna in trāsitoriam: ⁊ qui pus tenebat debito dānationis: modo iam tenet debito expiatiōis. Ecce habetis q̄ pene obligatio versat̄ circa duo. Aliud nāq; est debitū dānatiōis: ⁊ longe aliud debitū expiatiōis. Ecce iam aperte tenemus sicut ex supioribus cognouimus q̄ duo considerant̄ circa obligationē culpe: duo similiter circa obligationem pene. Nam in culpe obligatiōe (vt dictū est) inuenis vinculum captiuitatis, et vinculū seruitutis. Ex vinculo captiuitatis illa queat̄ ne redeat ad faciendū bonū: ex vinculo seruitutis attrahit̄, ⁊ exagitat̄ ad augēdum malū. Utrunq; aūt ad damnatiōis augmentū. Similiter in obligatione pene cōstat, pculdubio geminū vinculum esse: vinculum dānationis, vinculū expiationis. Ex illo tenet homo ad penā eternā: ex isto ad penā trāsitoriam: ⁊ ad illā quidem ad malū suū: ad istam ad bonū suū. Nā ex illa homo cruciat̄, nec purgat̄: ex ista vero sic torquet̄ vt purget̄. Et notandū q̄ captiuitatis et seruitutis obligatiōe tenet vnus idemq; homo sub vno ⁊ eodē tempore: damnatiōis vero ⁊ expiatiōis vinculo nunq; tenetur vnus idēq; homo sub tempore vno. Nam eo ipso q̄ sepe expiationis debito tenetur quo dānationis debito absolutur.

Capitulum.iiij.

Sicut itaq; est gemina obligatio, sic absq; dubio est gemina solutio. Prima aūt solutionē facit dns semper p semetipsum: secūdam v̄o q̄nq; p se solū: q̄nq; per ministrū suum. Obligationem nāq; culpe solus dns solet, ⁊ valet dissoluere: operat̄ ea tū q̄nq; cum nōnulla ministroꝝ suoꝝ cooperatione. Nec tū cooperatio nō solet esse tantū modo sacerdotū: verum etiam aliorū. Nec hāc quidē cooperādi gratiā aliqui habent in potestate: sed modo isti, modo illi accipiūt, vel nō accipiūt p diuina dispēsatione. Soli aūt sacerdotes licentiam quā in ligādo ⁊ soluēdo diuinitus acceperūt habent in potestate: et possunt eā, put ratio dictauerit oīi tēpore exercere. Notandū aūt q̄ sub vno eodēq; momento ad cōsensum criminis cōsentientis anim⁹ triplici funiculo astringit: ⁊ vinculis captiuitatis seruitutis dānationis quibus in se solo est insolubiliter ligat̄. Scim⁹ nāq; q̄ funiculus triplex difficile rūpitur. Vere ⁊ absq; dubio sed rūpi adhuc difficilis est, q̄ nisi ab ipso solo qui est trinus ⁊ vn⁹ dissolui nō potest. Hic aūt funiculus triplex ad rumpendū difficilius eo ipso disrūpitur, quo aia peccat̄, ⁊ ab eo qui oia potest adversā penitētiam cōpungit. Preuaricator itaq; sub vno eodēq; tēpore soluitur a culpe obligatiōe, ⁊ a debito damnatiōis eterne. Ex eo em̄ q̄ eius culpa finē accepit, simul ⁊ illud obtinuit vt eius pena finē accipere posset: et pena eterna in penā trāsitoriā trāsiret. Hinc est q̄ pphet̄a dauid vere penitēs ⁊ dicēs peccaui, id statim ex pphetico oraculo accepit respōsi: dns quoq; transtulit peccatū tuū. Statim nāq; ad veram penitētiam trāsit pena in penam: eterna in trāsitoriam: nō purgatoria in purgatoriā. Hinc est pphetica illa tā vera q̄ nota sentētia. Quacūq; hora ingemuerit peccator saluus erit. Sub eo nāq; tēpore quo salubriter ingemuit, causam veraciter obtinuit per quā saluari possit, si sub eodē momento de medio subtractus fuerit. In eandem sentētiam currere videtur q̄ per

psalmistam dicit̄. Dixi cōfitebor aduersus me iniustitiam meā dño: ⁊ tu remisisti im. p. mei. Ex hac pphetica sentētia dat̄ intelligi q̄ ad verā cōtritionē et cōfessionē cordis remittit̄ iniquitas veraciter penitētis. Notandū diligenter q̄ nō dicit tu remisisti pctm̄ meū: sed impietatem pcti mei. Ubi ei iniquitatis est ⁊ impietatis: ⁊ pculdubio eternam penā merebat, statim ad verā penitentiā aie contritionē remittit̄: cuius q̄ impuritatis est in eius pctō postmodū per transitoriā penā purget̄. Quid em̄ aliud intelligit noie impietatis q̄ specialis iniuria creatoris? Ab ipso em̄ sumus: ab ipso habemus quicquid boni habemus. Quid ergo magis impiū? quid pōt ee magis iniuriosum q̄ cōtra tante pietatis dīum, ⁊ eū qui viuit in eternū illud impune cōmittere, q̄ quantū in te est nō possis in eternū corrigere? Impietas itaq; pcti tūc veraciter remittit̄, q̄n adversā prevaricatricis aie penitētiā creatoris iniuria indulget: ⁊ cui eterna pena debebat̄, purgatoria sola ⁊ trāsitoria mulcet̄. Notandū aūt hoc loco q̄ infideles ⁊ criminosi baptisma cum fide suscipiētes sic absoluūtur debito dānatiōis, vt nō teneātur debito expiatiōis. Fideles v̄o ⁊ criminosi post lapsum vere penitētes sic absoluūt debito damnatiōis, vt tamē teneātur sub debito expiatiōis.

Capitulum.v.

Vera penitentia est abhoiatio peccati cū voto cauēdi, cōfitendi, satisfaciēdi. Quatuor nanq; ista debet habere penitētia vera. Duo ex his nos docet cōscientia ꝑpria: reliqua duo doctrina auctēitica. Quem em̄ ꝑpria cōscientia non doceat, q̄ accepta iniuria nec homo ab alio q̄ ab hoie pacari valeat, nisi ei⁹ de illata iniuria penitere et iterare nolle cōfidat. De remedio aūt cōtendi est illud beati iacobi apl̄i. Cōfitemini (inquit) alterutr⁹ peccata vestra. De exhibēda aūt digna satisfactiōe habet illud Iohānis baptiste. Facite (inq̄t) dignos fructus pnie. Preuaricator itaq; ⁊ penitēs debito cōfitēdi ⁊ satisfaciēdi teneī q̄diu diuinit⁹ tps et oportūitas ei in hoc ip̄m cōcedit̄. Eget ergo sacerdotis absolutiōe q̄diu dat̄ hoc posse. Solus nāq; ille sub hac ꝓditione nō teneī, cui exequēdi facultas diuinit⁹ denegat̄. Ea q̄ hucusq; iam diximus idcirco prelocuti sumus vt plenius intelligamus in liberatiōe, ⁊ absolutione pctōꝝ id dns faciat p seip̄m solū: quid p se simul ⁊ ministrū suū quid alieni per ministrū suum solū. Huc itaq; illi ꝓsideratiōi diligēti insistam⁹, ꝓpter q̄d totū negociū suscepim⁹.

Capitulum.vj.

Sciendū itaq; q̄ sacerdotalis illa potestas ligandi atq; soluēdi maxime versat̄ circa geminū modū expiandi. Expiandi siquidē modus cōsistit in duobus. Nam q̄ nullū pctm̄ impunitū, oportet vt exigat̄ aut in hac vita iuxta arbitrium sacerdotis per dignū penitētie fructū: aut in vita futura iuxta diuinū arbitriū per ignē purgatoriū. Habet itaq; pcatrix aia a solo dānatiōis debito relaxata, et adhuc debito expiatiōis obnoxia: habet inq; et quō per sacerdotale officiū possit vtiliter ligari, ⁊ vnde egeat misericorditer absolui. Vere nāq; penitēs libēter subit iudiciū humanū vt merito euadere possit iudiciū diuinū. Ligat̄ ergo per sacerdotem debito digne satisfactiōis: ⁊ absolut̄ ab illo q̄ ignem mereī debito future purgatiōis. Eoipso nāq; quo deuote suscipit sentētiā humanā, mereī euadere sententiam diuinā. Ecce quō habes q̄ sub vno eodēq; tēpore bō soluit̄ atq; ligatur. De hac ligādi atq; soluēdi ptāte a dño dictū intellige. Quodcūq; ligaueris super terrā erit ligatū ⁊ in celis: et qōcūq; solueris ⁊c. Notādū aūt q̄ quātū modū in diuina solutiōe trāsit pena in penā, eterna in trāsitoriam: sic in sacerdotali absolutiōe transfert̄ sntia in

sentētiam, diuina in humanā. Utrobiq; ergo pctōr solut̄ vtrobiq; ligat̄: sed ibi absolutio est causa obligatiōis: hic ecōuerso obligatio est causa absolutionis. Hinc est q̄ cū ad petrū dicit̄, quodcūq; solueris super terrā erit solutū ⁊ in celis: p̄mittit̄ quodcūq; ligaueris sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. Nā (vt iam diximus) eoipso in posterū absolut̄ a debito debite aiaduersiōis, quo hic interim ab hoie ligat̄ debito pnīs satisfactiōis. Ad hanc soluēdi potestatem ⁊ illō pertinere videt̄ q̄ a dño apl̄is oībus: ⁊ in ipsis oībus eoꝝ vicariis dicitur. Quoꝝ remiseritis peccata remittūtur eis. Quid ei est peccata remittere nisi districtionis sentētiam q̄ pctis debetur relaxādo absoluere, et absoluēdo relaxare? Et q̄d est pctā retinere nisi nō v̄e penitētes nolle absoluere? Adulti ei ꝓfitētiū absolutionē querūt, qui tū crimina sua ex toto deserere nolūt. Adulti cautelam de futuro ꝑmittūr/sed satisfacere nolūr. Eiusmodi oēs eo q̄ v̄e nō penitent, pculdubio absolui nō debent. Hoc est ei vere penitere, de ꝑterita prevaricatiōe dolere cū firmo ꝓposito cōfitendi, satisfaciēdi, et cū oīi cautela cauendi. In hūc modū penitētes merito debent absolui. Alioquin sine absolutiōe remitti, et hoc est pctā retineri.

Capitulum.vij.

Ecce ex his que iam diximus manifeste intelligere poterimus in resolutiōe peccatoꝝ quid dns faciat q̄ semetip̄m, quid per ministrū suū quid vero q̄ se simul ⁊ officio ministroꝝ. Per semetip̄m sane soluit vinculū obduratiōis: q̄ se simul et ministrū suū, debitū eterne dānatiōis: p̄ ministrū v̄o debitū future purgatiōis. Prime nāq; resolutionis potestatē sibi soli reseruauit. Secūam v̄o resolutionē q̄ se simul ⁊ ministrū facit. Tertiam aūt dns nō tam p seip̄m q̄ per ministrū suū facere ꝓsueuit. Recte quidē dicit̄ q̄ dns vere penitentē a vinculo dānatiōis absoluit: recte nichilominus q̄ sacerdos hoc facit. Et dns quidē ad cōfessionē cordis: ⁊ sacerdos ad cōfessionē oris. Sola ei cordis cōfessio penitēti ad salutē aie sufficit veraciter: cū articulus necessitatis oris ꝓfessionē ⁊ sacerdotis absolutionē excludit: vū recte dicimus q̄ tūc dns absoluit. Sed q̄n oris ꝓfessio, ⁊ sacerdotis absolutio a vere penitēte exigit q̄diu diuinit⁹ ei in hoc ip̄m facultas ꝓcedit: recte q̄dē debite dānatiōis absolutio etiā sacerdoti ascribit̄. Ecce habem⁹ cur hmōi absolutionē tā dño q̄ mīstro ascribim⁹.

Capitulum.viij.

Unc illud quidē dignū cōsideratione videt̄ cur illa solutio q̄ est a debito future purgatiōis sacerdoti specialiter attribuit̄. Sed scimus q̄ v̄e penitēs sine sacerdotis absolutiōe eternā dānationē euadere pōt cū ea habere nō pōt. Sed nō eque dicimus q̄ sine sacerdotis absolutiōe ⁊ inīūcta satisfactione debitū future purgatiōis v̄e penitēs euadere possit, quotiēs eas articul⁹ necessitatis excluserit. Notādū q̄ vinculum dānatiōis oīs soluit cōditionaliter: minister v̄o dīsi simpliciter, ⁊ vt sic dicā integraliter. Penitētem nanq; a debito dānatiōis de⁹ absolut sub tali conditiōe, vt eum oporteat, put pōt sacerdotis absolutionem querere, ⁊ ad ei⁹ arbitriū debito more satisfacere. Nā si facere negligerit/piculū eternū nō euadit. Sacerdotis aūt absolutiōe suscepta: ⁊ ꝓditiōe qua tenebat̄ suppleta: etiā si stati mox ꝓtigerit eternā dānationē euasit. Sed sicut debitū eterne dānatiōis cōditionalit̄ soluit̄ a dño: sic, p certo debitū future purgationis cōditionaliter soluit̄ a seruo. Nā q̄libet criminosus a sacerdote absolut⁹ teneī sub cōditiōe soluē de satisfactiōis vt possit euadere incēdiū future purgationis. Debitū itaq; damnatiōis eterne soluit sacerdos integre ⁊ absolute. Debitū future purgatiōis sub conditione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nā ſ. mū ꝓpoſitū ſatiſfactiēdi habētē ſiue exequi tēp⁹ habeat ſiue nō habeat, abſolutio ſacerdotis liberat a debito dānatiōis, ſz nō eā et a debito future purgatiōis.

¶Capitulum. lx.

E Terū z illud notandū q⁹ ad ſacerdotale officiū pertinet gemina ligatio ſicut z gemina ſolutio. Alia eſt nāq; ſolutio qua ſoluūt penitētes a debito dānatiōis: alia eſt illa qua ſoluunt etiſmodi a debito future purgatiōis. Sic alia ē illa ligatio qua ligant veraciter penitētes debito iniūcte ſatiſfactionis: z alia qua ligāt intoleranda cōmittentes, nec tū penitētes vinculo anathematis. Illos ligāt vt a piculoſiori vinculo abſoluant: iſtos vt ad penitētiā adducāt. De illa ergo abſolutiōe qua ꝑuaricator a debito dānatiōis abſoluit, intelligit illud qđ a dño dicit. Quoꝝ remiſeritis pctā remittunt eis: z quoꝝ retinueritis retēta erūt. Hꝫ valēt z debēt ſacerdotes ꝛe penitētiū z debitā ſatiſfactionē ſuſcipētiū pctā remittere, z a debito dānationis abſoluere. ceteros ꝛo ſine abſolutiōe remittere. Sz z illud qđ dicit ad petrū qcūcq; ligaueris ſup terrā erit ligatū z in celis: z qcūcq; ſolueris ſup terrā erit ſolutū et in celis, de illa ſpecialiter abſolutiōe debem⁹ intelligere qua ſolēt ſacerdotes z debēt ligādo abſoluere z abſoluēdo ligare. Nam eo ipſo ſoluūt penitētes a debito future purgatiōis, quo eos ligāt debito preſentis ſatiſfactiōis.

¶Cap. x.

F Onſtat itaq; qđ ſuper⁹ iam dixim⁹, q⁹ illō vinculū qđ eſt ad obligationē culpe ſolus dūs valet z ſolet p ſemetipſum ſoluere: illud aūt qđ eſt ad obligationē pene tum p ſemetipm, tum p miniſtrū ſuū ſolet dirūpere. In reſuſcitatione autē lazari inuenies vtrūq; figurari. Hūc eñ dñs z reſuſcitat p ſemetipſum: z ſoluit miniſterio famulātū. Per ipm ergo dñm ſoluit a vinculis interiorib⁹: officio ꝛo obſequentiū a vinculis exteriorib⁹. Quis neſciat q⁹ mozs mēbra mozentiū adeo inſolubiliter ligat vt nullū eoꝝ officiū ſuū implere, ſed nec ad modicū mouere ſe valeat: Ab hiſ vinculis dñs lazarū ſoluit, qñ eū ad vitā aiauit. Suſcitato aūt lazaro, z a mortis vinculis abſoluto dicit a dño. Lazare veni foras. Quid eſt hoiem ꝑius ſepultū foras venire: niſi mortali culpa obligatū quēlibet tenebroſum illō lapidee obduratiōis ſue latibulū ſpōte deſerere: Et quid eſt inſtitis vinctū foras, pdire, z ſe oculis dño aſſiſtentiū ingerere, niſi his q ſoluendi potestatē accipiunt quibus pctōꝝ vinculis ad diuine vltiōis ſentētiam aſtrict⁹ teneaꝝ p ortis confeſſionē oſtendere: Soluite (inquit) eū, z ſinite abire. Bene aūt de ſuſcitato z ligato dicit ſoluite eū, z ſinite abire. Si eñ ſolutus ꝑius nō eſſet liberam eūdi z intrandi domū ſuam facultatē non haberet. Scimus abſq; dubio q⁹ peccator z penitēs quouſq; debito dānationis vel future purgationis teneā nec ſoluā, domū illam quā paul⁹ deſcribit intrare nō poterit. Scimus (inquit) qñ ſi terrestris domus noſtra hui⁹ habitatiōis diſſoluaꝝ, qui edificationē ex deo habemus domū nō manufactā. e. i. c. Hanc domū poſt huius terrestris ſolutionē libere intrat q̄ in hac vita minime contraxit qđ in futura vita purgare oporteat. Alioquin oportebit vt ꝑius debitū purgatiōis exoluat. Si quis vero cōtraxit qđ acerba et diutina purgatiōe dignū fuit, ſi per iniūctā, z per expletā ſatiſfactionē in hac vita abſolui meruit, ſoluta terrestris hui⁹ habitatiōis domo in illam ſtatim eterne quietis māſionē letus intrabit. Hinc ergo ꝓpendi pōt quō ingreſſum paradiſi z ianuā celi quā diuina ſeueritas criminaliter agētib⁹ claudit. Accepta diuinitus poteſtas ligādi atq; ſoluēdi paſtorali miniſterio apire cōſueuit. Poteſtas itaq; ligandi atq; ſoluēdi videt eſſe claues ille de quib⁹ a dño dictū eſt ad petrū, z tibi dabo claues regni celoꝝ. Ecce iam habem⁹ qđ querere ꝓpoſuimus: habemus q̄ ſit illa poteſtas ligādi atq; ſoluēdi ſacerdotibus data: quō, vel quoꝝ valeant et debeant remittere, vel retinere peccata.

¶Cap. xj.

S Ed adhuc pergis et dicis: Si nō poſſunt quoſlibet ligare pariter et abſoluere, quoꝝlibet peccata remittere, quoꝝlibet retinere: qđ eſt q⁹ generaliter dicitur ad petrū Quodcūq; ligaueris: quodcūq; ſoluēris: Sil⁹ z gñaliter ꝓponitur qđ a pīis oībus in cōe dicit: Quoꝝ remiſeritis peccata remittūt eis et q̄ retinueritis retēta ſunt. Adhuc te hec queſtio moueret ſi dñs petro dixiſſet, Quodcūq; volueris ligare ligatū erit: z quodcūq; volueris ſoluere ſolutū erit: ſed hoc nō dixit, nec ſic intelligi voluit. Si quis ligare voluerit qđ ligare nō poteſt nunquid idcirco ligatū erit: Quis hoc dicat: Nō ergo dicit quecūq; ligare volueris, ſed quodcūq; ligaueris ligatū erit z in celis. Ille vtiq; vere ligat qui iuxta ꝓfeſſiōis ſue tenorē iuſto ſatiſfactiōis debito obligat. Ille ſacerdotali officio veraciter abſoluit, cui⁹ pctm adhuc digna ſatiſfactionē iuſte remittit. Ligat itaq; z abſoluit ſacerdotis ſnia iuſta: neutq; vero ſacerdotis ſnia iniuſta.

¶Capitulum. xij.

S Ic ſane peccata eoꝝ ꝑ quos remittūtur q̄ iuſte abſoluī merētur: illoꝝ vero peccata pculdubio retinētur nō quibus iniuſte, ſed qui⁹ iuſte peccatoꝝ abſolutio denegat. Nō igitur ad petrum dñs dicit, id valet acſi alijs ꝛbis diceret. Nō ligaſti aut ſolutū fuerit a te, ligatū vel ſolutū erit et apud me. Qui a te debite ſatiſfactionis iniūctione cōſtringitur, apud me eiuſdē ſatiſfactiōis debitor teneꝫ: z qui a te debitā peccatoꝝ ſuoꝝ abſolutionē meruit ex meo iudicio ꝑ hac parte vlterius artari nō poterit. Iuxta hunc modū z ic intelligere debemus qđ dicitur apīis oībus: Quoꝝ remiſeritis peccata remittūtur eis: z quoꝝ retinueritis retenta ſunt. Peccata ſiquidē delinquentiū apud dñm remiſſa vel retenta erunt: que p miniſtros ſuos ſacerdotes iuſte vel remiſſa vel retēta ſunt. Nō vtiq; ab eis tunc veraciter ē, qñ ad quodlibet exequēdū canonico ordine incedūt: neutrum eñ ꝑ voto, ſed ꝑ merito, et ordine inſtituto facere poſſunt. Extat quoꝝdā de poteſtate ligādi atq; ſoluēdi ſententia tam friuola: vt ridēda videat poti⁹ q̄ refellenda. Putant eñ z predicāt ſacerdotes nō habere poteſtatē ligandi atq; ſoluendi: ſed oſendi boies eſſe ſolutos ſiue ligatos. Sed nūquid dñs dicit Quodcūq; ligaū oſderis erit ligatū: z quodcūq; ſolutum oſderis erit ſolutum: Dicunt apīcos viros peccata remittēdi vel retinēdi poteſtatem nō habere cū dñs hoc dicat. Dicūt eos tantū modo habere ptātē vtrūq; oſendi cū dñs hoc nō dicat. Quoꝝ remiſeritis (inquit) pctā, nō quoꝝ remiſſa oſderitis remittūtur eis. Dicūt q̄ in remittēdis vel retinendis culpis ſi turis et officij habē euāgelici ſacerdotes, qđ etiā ſub lege habebant legales in curādis lepꝛoſis. Non aūt habebant illi legales poteſtatē curandi, ſed iudicādi, z oſendi vtrū eſſent an nō eſſent q̄ putabātur lepꝛoſi. Ecce cōcedimus q̄ iſti et illi idē habent officiū: illi diſcernēdi inter lepꝛam z lepꝛam: iſti dijudicādi inter culpā z culpam. Et vtinam ēq; vere id officij habent, tam digne z exerceremt.

¶Capitulum. xiij.

S Ed illud quero vtrū accipiant ex ordinatione, an potius ex eruditiōe inter lepꝛam z lepꝛā: inter culpā z culpā poſſe diſcerniere: Audacter dico q̄ ſi ſine diſcernēdi ſcientia ad ordinationem accedūt, ſine illa inde recedūt: z ſi cum illa eunt z redeunt illunde habuerūt. Cōſtat itaq; q⁹ conſequēs eſt, q⁹ ſi ordinatiōe nō accipiūt poteſtatē aliam: ergo nec aquam.

Ubi ergo erit illa poteſtas ligandi atq; ſoluendi: Sed dicunt ad iſta. Quid eſt culpa niſi lepra: et quid eſt lepram mundare niſi culpā amputare: Adhuc aūt dñs lepꝛoſum ad ſacerdotem, nō vt eum mūdaret, ſed vt eum ſacerdos mundatū oſtenderet. Sed abſq; dubio neutrū dñs iubet vt ad hoc vel illud iret. Vade (inquit) oſtende te ſacerdoti, z offer munus qđ precepit moyſes. Sicut nō dicit Vade ad ſacerdotē vt te mūdum reddat, ſic nō dicit vade ad ſacerdotem vt te mundū oſtendat: vnū dñs fecit, tria precepit. Lepꝛoſum mūdarit, ſimul z precepit ire, oſtendere, z offerre. Quid eſt lepꝛoſum mūdari niſi peccatorē quēlibet peccatorum ſuoꝝ ſordes abhominari: Quid eſt mūdari lepꝛoſum ire niſi ꝑioris vite ſtatum relinquere: peccata ꝑius perpetrata deſerere: Sacerdoti aūt ꝛo oſtendere eſt qualis ꝑius fuerit, cuius, ꝓpoſiti modo ſit per confeſſionē aperire. Offert munus et quale Moyſes inſtituit qui ad omnē canonice inſtitutionis ſatiſfactionem iuxta ſacerdotis arbitrium ſeipſum exponit. In primo cōſideratur odium peccati: in ſecūdo votum cōtinendi: in tertio ꝓpoſitum cōfitendi: in quarto ſtudium ſatiſfaciēdi. Et tum cōtinendi hoc loco large accipitur, non tantū continendi a libidine: verūetiam a quolibet crimine. Pro certo in vera penitētia quatuor iſta omnino ſunt requirēda. Vbi aliquod horū deeſt, vera penitētia nō eſt, ſine qua et peccatoꝝ lepra mūdari non poteſt. Quādo deus dat anime peccatrici odiſſe quod ꝑius amabat: detestari quod antea deſiderabat cum voto cōtinendi, cōfitendi, ſatiſfaciendi, efficitur ſtatim emūdatio integra z plena lepꝛoſi. Quid eſt aūt lepꝛoſo in lepꝛe emundatione tria illa precepere, niſi votum continēdi, confitendi, ſatiſfaciēdi per internam aſpirationem purgande anime perſuadere:

¶Capitulum. xiiij.

S Ed hec omnia inquis dñs ꝑ ſemetipſum operat. Quid ergo ſacerdoti relinquit: Multum per omnē modum, z vere magnū, et valde magnū. Sicut aliud eſt reſuſcitare mortuū: z aliud ſoluere vinctū, ſic aliud eſt lepꝛoſum mūdare: z aliud eius vincula ſoluere. Nūquid ergo (inq̄s) lepꝛoſus ille ligatus erat: Tu es magiſter in Iſrael et hec ignoras: Vere vtiq; vere ligatus erat dure neceſſitatis nodo, quo eū moyſes aſtrinxerat. Dñs (inquit) tēpore quo lepꝛoſus eſt z immū dus ſolus habitabit extra caſtra. O vinculum durum et valde deteſtandum, quo quis ēq; diu ligatur inſolubiliter tenetur / vt ei omnino nō liceat vel caſtra ꝛpo militātium ingredi, vel ad ꝓpria reuerti. Nonne lepꝛoſum, ſed mūdatum ſacerdos ligat z ſoluit: Ligat in reddenda debite ſatiſfactiōis z purgatiōis hoſtia: ſoluit in indulta reuertendi licentia. Et ſi vultis recipere, emundatio lepꝛoſi nō eſt tantū vna, ſed terna. Vnam ex his tantum facit dñs per ſemetipm, ceteras duas ꝑ miniſtrū ſuū. Sed que ſit lepꝛoſi hec trina emūdatio relinquat interim lectoris iudicio.

¶Capitulum. xv.

M Irandum aūt in curandis lepꝛoſis q̄ quidam ſtatim purgant, z ſic ad ſacerdotem mittūtur. Quidam vero mittūtur, et in eundo curantur. Sunt qui ad primā penitētie ſue compunctionem habent animū ꝓmptū z paratū ad omne vere penitentie debitū ſoluendū. In illis itaq; nulla eſt emūdationis mora, q̄ in ipſa compunctione ſua gratiā accipiūt ad tria illa ſuperius iam dicta, paratum animū habētes ad cōtinendum, cōfitendū, ſatiſfaciendū. Quidā vero ad penitētiam compūcti ꝓpoſitum quidem habent cōtinendi, cōfitēdi, ſed ad cōdignam ſatiſfactionem ſunt tepidi. Dñs ē q⁹ decem illis lepꝛoſis duo tantū precipiunt: de tertio vero tacetur. Ite (inquit) z oſtendite vos ſacerdotibus: nec eis precipitur offerre aliquod munus. Tantum potuerūt quantū diuinitus acceperunt. Vt eñ dñs oſtēdat oīa bona noſtra ab ipſo eſſe, gratiam ſuā quādoq; exhibet in vno: ſubtrahit in alio. Videſ illud (vt credo) q̄ merito differtur emūdatio quibus deeſt vere penitentie plenitudo. Dum trent (inquit) mūdati ſunt. Quid eſt ire niſi ꝑficere: Eunt igitur qui ex eo qđ iam acceperunt proficiunt ad id poſſe quod ꝑius non potuerūt. Qui ergo de perpetrato iam malo magis magiq; iam dolēdo pervotum cōtinēdi z confitendi ad votū ſatiſfaciendi ꝑficiūt, z votum voto adiungūt, q̄ vere penitentie perfectionem iam tenent, peccati lepram velut eundo deponunt. Nota q⁹ plures ſunt quoꝝ emūdatio differtur comparatiōe eoꝝ qui ſine mora mundātur: q̄ magis abundant ad ſatiſfactionem digni, q̄ ad ſatiſfactionem prompti.

¶Capitulum. xvj.

A nte iam dictis habem⁹ q⁹ ſunt multi qui curātur in ſacerdotis abſentia. Sunt ſimiliter nōnulli q̄ curātur in ſacerdotis preſentia. Nā z in reſuſcitatione lazari preſentes erāt z quibus ſoluendus fuerat. Alij itaq; curātur ſub ipſa miſſione: alij in ipſa ꝑfectione: alij vero in ipſa peruentiōe. Ex his eñ qui ad ſacerdotem veniūt ſunt multi qui ſolam volūtatem cōfitendi habent: ſed voto cōtinendi, ſeu etiam ſatiſfaciēdi funditus carent. Adeo eñ corrupti ſunt iam ex ꝓtaua cōſuetudine vt omnino diffidāt ſe poſſe cōtinere, vel ad ſatiſfaciendum ſufficere. Eiuſmodi tamen nōnulli poſt multam ſacerdotis exhortationem, ſeu etiam poſt longam diſputationem: dum de ſola dñi miſericordia nō de ꝓpria induſtria preſumere docentur per viſitātem gratiam ad veram penitētiam cōpuncti in vite nouitate diuinitus animant. Perpendis ex his (vt credo) q̄ ſit multis eiuſmodi vtile ad cōfeſſionē feſtinare.

¶Capitulum. xvij.

S Unt vero nōnulli qui predictoꝝ trium nullum habent: ſed velut monumēto lapideo, z lapide ſuperiecto in lazari modū mortui iacent. Lapideo monumēto mortuus teneā, qui in ꝓuaricatiōe ſua per multā animi obſtinaciam obduratur. Lapidea moles in pctis mortuo ſuperponit, quādo ex difficultate magnitudine ſpes quam ad deū habere debuerat intercludit. Tollite (inquit) lapidem. Quid eſt lapidē tollere niſi per exhortatiōis gratiam diuinitus datā obdurate diffidētie molē funditus ſemouere, et radiāti de ſup lumini vitā aperire: Iuxta illud eſaye. Parate vias dñi: rectas facite ſemitas dei noſtri. Tunc aūt paſtoralis cura in hoc ipm nō inaniter laborat: cū dñs hoc fieri diſponit et imperat. Quid eſt ei hoc dñm imperare, niſi in hoc ipſum animū paſtoris interna allocutiōe vigere, et gratiam dare: Tunc autē dñi miniſter vtiliter agit qđ ſuū eſt paſtoris: cū ipſe dñs dignatur operari qđ ſuum eſt ſalutoris. Lazare (inquit) veni foras. In hac vna vocitatione tria dat intelligere. Qui exit locū deſerit in quo pa⁹ fuit. Eſt ei foras exire ſeipm foris aſtantiū aſpectib⁹ ingerere. Idē vero eſt venire q⁹ vocati appropinquare. Quid eſt autē reſuſcitatū inde vbi mortu⁹ iacuerat exire, niſi peccatū ſuū penit⁹ z imperpetuū deſerere: Quid eſt vinctū quēlibet eoꝝ ſe aſpectibus p quos ſolui poterat preſentare, niſi criminoſum quēlibet quibus peccatoꝝ nexibus teneaꝫ ſuiipſius accuſatiōe oſtendere: Vocāti dño appropinquat q̄ dignis penitētie fructib⁹ deū de die in diē placat. Primū pertinet ad votū cōtinēdi: ſecundū ad votū cōfitendi: tertiū ad votum ſatiſfaciēdi. Ecce quō quidā in paſtoris preſentia accipiūt triplex hoc votū, qđ ꝑius oīno non habuerunt.

¶Capitulum. xviij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEd nunc ad illud redeamus ꝓpter quod prędicta oīa digessimus. Distinguamus diligēter quid dns faciat per semetipm, quid faciat per ministrū suum. Per semetipm resuscitat mortuū: per ministros soluit ligatum. Per semetipm mūdat leprosum ministerio sacerdotis, reducit ectum. Mortuū resuscitare, leprosum mundare ad idem videt respicere. Nam vtrobiq; soluit obligatio culpe. Sed ꝛvinctum soluere, vel electū reducere ad idem nichilominus videtur respicere, qm̄ vtrobiq; sequitur obligatio pene. Leprosus mūdatur quādo peruersus quisq; prauitatis sue sordibus diuinitus eruit: mortuus resuscitatur quādo peccato captiuatus ad beneviuendū diuinitus aiatur. Post emūdationem lepre sacerdotali officio interueniēte electus ꝓius in sua reducit, quādo eterne quietis mansionē quā peccādo amiserat ꝓ iniūcta satisfactionē recuperasse cognoscit. Institis inuolutus, et a dñi ministris solut⁹, abire ꝛ ad sua redire pmittit: qñ per absolutionē et cōsilīū sacerdotis ad vite nouitatē reformat.

¶Capitulum.xix.

DE ea que superius dicta sunt quidam quidem opponunt ꝛ dicūt. Qui veraciter de suis criminibus penitent ꝓ certo iam caritatem habent. Alioquin quod scribitur quomodo de eis recte intelligitur: Quacunq; hora peccator ingemuerit saluus erit. Nemo ei qui caritatis capax est, sine caritate saluari potest. Sed vt putāt, qui caritatem habet debito dānationis eterne teneri non valet. Quomodo ergo sacerdos eū ab eiusmodi debito absoluit, si ante sacerdotalē absolutionem caritate interueniēte absolui iam meruit? Sed absq; vlla dubitatione patriarche ꝛ ꝓphete caritatē habuere, ꝛ tamē tenebātur debito dānationis eterne. Alioquin nec ad inferna descenderēt, nec xpi morte, nec vlla redemptiōe egerent. Absq; vlla igitur ambiguitate tenebantur debito damnatiōis eterne. non q eis eterna fuerit, sed q eis eterna fuisset nisi mors xpi eos ab hoc debito absolueret. Cōstat ergo q vtrūq; simul cōtingat, vt et homo caritatē habeat, et eū adhuc debitū dānatiōis teneat. Nonne (inquiunt) iste peccator xpi membrū esse cepit ex quo caritatē habere cepit? Quomodo ergo potuit esse membrū xpi ꝛ debito damnationis teneri? Membrum xpi dici potest homo scōm geminā considerationē: aut scōm predestinationē, aut scōz habitudinem. Scōm predestinationē potest quis membrū xpi esse, et necdum caritatē habere: ꝛ econuerso xpi quidem membrū nō esse ꝛ caritatem habere. Juxta nanq; dñi testimoniū refrigescit caritas multorū. Scōm ergo hanc acceptionē cōtingit hominē esse mēbrū xpi et adhuc vinculo debite damnationis teneri. Scōm habitudinem aūt membrū xpi dicitur quādo in se habet vnde hoc ipsum efficit. Sed nunquid membrū xpi caritas illa facit, que ad tēpus inardescit ꝛ in modico refrigescit? Absq; dubio qui perseverantem caritatem nunq; accipiunt, nunq; de veris illis xpi membris fuerūt qui corporis eius integritatē perficiunt. Scōm quādam tamen acceptionē possumus et solemus caritatē trāsitoriam habētes mēbra xpi dicere, ꝓpter mēbrorū ipsius cōformitatem quā ad tēpus vident habere.

¶Capitulum.xx.

SEd vt a ple querentibus omnē scrupulum amoueamus, dicimus q triplici modo mēbrum xpi dici solemus. Predestinatiōe, preparatiōe, concorporatiōe. Predestinatione quidē vitā diuinitus preordinat. Preparatione quādo paganus et falsus xpianus veraciter cōpungitur, et ad veritatē ꝛ caritatem imbuit. Concorporatiōe quādo ille per corporis ablutionem, iste per sacerdotis absolutionem ecclesie xpi consociatur. Primū agitur ꝓposito diuine voluntatis: secūdū ꝓposito ꝓprie deliberationis: tertiū vero officio sacerdotis. Ex corporali aduertere possumus quid de spūali edificatiōe sentire debeamus. Ecce de silua lignū eligitur vt in edificio ponat: postea dolatur, et ad modū formamq; cōgruam volendo preparat. Ad vltimū edificio cōnectitur, ꝛ ipsi loco in loco coaptatur. Ecce quō vnum idemq; lignū fit edificij membrū. Prio. solā electionē: secundo ꝓparatiōe: tertio cōpaginatiōe. Sic sane multi iam sunt membrū xpi predestinatione, necdum tñ preparatione. Multi vero preparatiōe, sed necdum tñ concorporatiōe. Augustinus cū adhuc infidelis esset, fm predestinationē membrū xpi fuit. Conformitatis preparatione membrū xpi extitit, cum corde credens ꝛ deuotione feruēs ad baptisma festinauit. Baptisatus vo et ecclesie consociatus membris xpi cōcorporatus fuit. Si quis ergo caritatem habet ante susceptū sacramētū recōciliationis nostre, is potest mēbrū xpi quadam cōformitatis preparatione, nedū tñ cōcorporatione. Per morte em̄ xpi deo reconciliamur, ꝛ per baptisma xpo consepelimur, ꝛ mēbris eius concorporamur. Ex his iam patet (vt arbitror) iuxta quam acceptionē possit quis membrū xpi dici, ꝛ debito damnatiōis teneri. Scōm q̄ dictum est de paganis intelligi potest quid sentiendū sit de criminoso, et penitente xpiano.

¶Capitulum.xxi.

SEd dicis ad ista fortassis q alia sit ꝓditio xpiani, et alia gentilis. Putas fortassis q quilibet xpianus sub ipsa hora vere cōpunctionis solutur a debito damnationis, cuius aliter sentiendum sit de nō baptisatis. Nemo em̄ absoluitur a debito damnationis nisi participatiōe nostre redēptionis. Per baptisma vero ceteraq; xpi sacramenta homo accipit, vt eius particeps fieri possit. Dico autē qm̄ quod baptisando accipit paganus, peccādo perdit criminosus xpianus. Nam participiū sacramentoꝝ xpi criminator amittit, q̄ ꝓius in baptismate accepit. Audacter dico si ante sacerdotis absolutionē ad cōmunionem corporis ꝛ sanguinis xpi accesserit, iudicium sibi ꝓ certo māducat ꝛ bibit, etsi eum peccasse iam multū peniteat, ꝛ vehemēter doleat, ꝛ ingemiscat. Qua ergo ratione cōtendis ꝛ dicis q iste penitēs ante accessum ad sacerdotē a debito damnationis solutus est qui ante sacerdotis absolutionem salutis nostre sacramētis nisi ad damnatiōis cumulū participare nō potest? Tam itaq; criminosus xpianus q̄ quilibet paganus eget reconciliatione: ꝛ vbi necessitas nō obstiterit vtraq; efficiēda per officiū sacerdotale: ista per ablutionem: illa per absolutionem.

¶Capitulum.xxij.

TU si vtilis nosse ꝛ potestis patiēter audite: Sicilius recōciliatur paganus post crimina centum, q̄ xpianus quilibet post vnū solū. Hinc est q cuiliber pagano q̄tūlibet criminoso accepto baptismate nulla iniūgitur satisfactio. Xpiano autē criminaliter peccāti, sed iam penitēti ꝛ confiteri nō sufficit sacerdotis absolutio sola sine satisfactione iniūcta. Sola vero xpi hostia, mactata videlicet caro satisfacit ꝓ recenter baptisato. Per ignorantiam em̄ peccantibus ad expiationē satisfacit hostie per legem determinate oblatio. Sed voluntarie peccantibus iuxta apm non relinquit hostia ꝓ peccato. Vō in lege mistice peccatur, hoc sub isto tempore amoto figure velamine quotidie versus adimplet. Precipit in lege vt aia que ignorantiā peccauerit hoc vel illud, ꝓ peccato offerat, et dimittetur ei qō per ignorātiam cōmiserat. Sed de voluntariis peccantibus precipitur reddere ānimā, ꝓ anima: oculum ꝓ oculo: dentē ꝓ dente: manum ꝓ manu: pedem ꝓ pede. Quicquid ab infideli cōmittitur inter pctā ignorātie deputat. Nā ꝛ si sciat se peccasse cū peccat, nescit tñ examinare pōdus peccati: nescit em̄ illud non posse expiari nisi q mortē hois dei. Caligo itaq; hmōi ignorātie supra modū leuigat immanitatē culpe. xpiani vero q̄ cognoscūt redēptos a morte per mortē xpi, peculdubio nō possunt ꝓ hmōi ignorantiam excusari. Ad plenā itaq; satisfactionē ꝓ peccato illis hostia cōceditur: istis oīno nō relinquitur. Tibi peccatū ꝓ hostiā expiatur, alteri potī⁹ q̄ ꝓprie carnis macratiōe reconciliat. Infideli itaq; cōuerso ꝛ in xpi fide baptizato nulla satisfactio, nulla carnis afflictio iniungit, cui ꝓpter priorē ignorātiam ad expiationē peccati hostia concedit: nam ꝓ passionem ꝛ mortē xpi ab omni reatu ad plenū purgat. Criminosus aūt xpianus qm̄ per infidelitatis ignorātiam de suis criminib⁹ nullatenꝰ excusatur in ꝓpria carne punit, ꝛ quasi voluntarie peccanti post acceptā veritatis notitiā voluntaria satisfactio iniūgitur. Et qō cōtra deum iam nō ignorāter presumpsit, nō sola hostie oblatiōe, sed ꝓprie carnis macratiōe ꝛ mortificatione purgat. Ecce qō superius iam diximus q difficilīs expiat criminosus xpianus q̄ criminosus paganus. Sed cur queso expiat difficilīꝰ, nisi q offendit grauius? Dicis q xpianus criminosus ꝛ penitēs soluitur a debito dānatiōis ante sacerdotis absolutionē, ꝛ nō audes dicere q paganus criminosus ꝛ penitens ab eodē debito soluat ante sacerdotis absolutionē: ꝛ nō attēdis q̄ sit cōtra existimationē, immo ꝛ cōtra oēm rationē vt dicat statim ad verā pniam solui ꝓ peccauit maius, ꝛ nō dicat statim ad verā pniam solui ꝓ peccauit minus. Cōstat in cōmune q nemo possit impenitētē absolui. Scōm quosdam vero nemo penitentes absoluit, qñ sub ipsa cōpunctionis hora (vt dicunt) absolutionē diuinitus accepit. Sed si nemo absoluit impenitentē, nemo penitentem: ergo nemo neminē. Sed q hoc credit fallacem facit eum qui dicit. Quorū remiseritis peccata remittunt eis. Constat ergo pro certo q sacerdotes peccata remittunt, penitentes absoluant. Peccator q̄cunq; hora ingemuerit in hoc sane saluus erit, q de tali qui absolui non potuit talis sit qui absolutio negari non possit.

¶Capitulum.xxiij.

SUnt adhuc q̄ miranꝰ et querunt quō dicit deus vel dei minister peccata remittere, cū ꝓfecto inueniat q̄ercz penitentiū peccata ꝛ puniendo expiare, ꝛ expiādo punire. Que est (inquiūt) ista remissio vbi exigit diuturna sepe ꝛ satis molesta expiatio? Ex his que longe superius dixi, qō queritur quātum michi videt satis patet. Sed ad maiorē euidētiam ante iam dicta aliquid addere nō me pigebit vbi oportet. In oīi peccato duo sunt cōsideranda: diuina videlicet iniuria: et cōmittentis corruptela. Illud est iniquitatis ꝛ impietatis: illud inhonestatis, ꝛ deformitatis. Vnū nanq; idēq; peccatum ꝛ iniquitas est quantū ad deū: et deformitas quātum ad seipsum. Hinc est illud euāgeliste iohannis. Omnis qui facit peccatū ꝛ iniquitatem facit, ꝛ peccatū est iniquitas. Proculdubio iniquitas est qñ quis primū suum iniuste ledit: ꝛ in hoc (vt arbitror) nemo nō cōsentit. Iniquitas est qñ aliquis deum suū reprehēdit, accusat, blasphemat: ꝛ nemo est nisi mētis inops q̄ id inficiari presumat. Sed aliquis fortassis cū in crapula, ebrietate, luxuria, et eiusmodi ceteris suis desideriis satisfacit, iniquitatē esse nō credit: maxime si sine ꝓximi lesione id facit. Sed certe hoc facit deum offendit. Quāta em̄ iniuria est creatoris nobilissimā creaturā, et ad dei similitudinē factam

vilioribus sordibus fedare, ꝛ diuine similitudini similitudinem iumenti superducere? Homo (inquit) cum in honore esset nō intellexit, cōparatus est iumentis insipientibus ꝛ similis factus est illis. Cogitet homo quāta ꝓ ipso creator suus fecerit, qualia ꝓ ipso redēptor suus sustinuerit, ꝛ inde poterit rectius estimare q̄ sit iniquum vel impium tanto dño, tam benefico amico iniuriam pro beneficijs reddere, et ipsum vel in modico offendere. Offendit autē qui corumpit nobilissimū illud opus suū: corumpit vero qui facit peccatum. Igitur qui peccatū facit, et iniquitatem facit: q̄ peccatum ipsum (vt diximus) iniquitas seu etiam impietas est inquantū deum offendit: inhonestas et deformitas inquantū cōmittentem corrūpit. Valet ergo deus ꝛ solet in vno eodēq; crimine ꝛ id quod iniquitatis ꝛ impietatis est remittere: ꝛ quod inhonestatis ꝛ impuritatis est ꝓ semetipsum purgatorio igne mundare: vel quid in hoc purgationis debito remittendū, vel quid satisfactionis medela curandū sit ministrorū suorū dispensationi cōmittere. Quid tibi videtur summus ille medicus in eiusmodi opere fecisse et quotidie facere, nisi illud quod ad suam iniuriā pertinet remittere, ꝛ egrotanti seruo qualem corruptela sua exigebat medelam adhibere? Hinc (vt arbitror) illud euidenter patet q̄ vera, q̄ misericordie plena sit illa peccatorū remissio, quam deus facit quando vere penitēti suam iniuriam et eoipso penā eternam remittit. Qui em̄ contumaciter presumit q̄ quantū in ipso est in eternum corrigere nō possit, et ad eius iniuriam qui in eternum viuit, et omnipotens sit, peculdubio debitum eterne damnatiōis incurrit. Hominē autem diuinitus absolui ab eiusmodi debito quāta queso ꝛ q̄ inestimabilis miseratio! Nūquid dei beneficientiam obnubilat ꝛ nō potī⁹ magnificat, q peccatricis anime remedijs quibus oportet ꝛ peccatū expiat, ꝛ vicium purgat? Quis queso neget esse remissionē veram ꝛ misericordie plenam quando ad veram penitētiam dissimulata iniuria ꝓpria remittit penā eternam: insuper et morbis egroti adhibet medicinā? Hinc ergo possumus colligere sacerdotalis illa absolutio quāte virtutis sit ꝛ excellentie, que veraciter penitētem ꝛ studiose satisfaciētem liberat nō solum a tristi incendio eterni supplicij, verū etiam a concremationē ignis purgatorij. Ex corporalibus morbis perpēdamus quid de spiritualibus sentire debeamus. Mouimus qñ quidam cauterio, quidam curātur vnguento. Est autem magnū ꝛ misericordie plenum quantūlibet acerbo remedio a morbo curari mortifero. Quanta ergo queso indulgentia, quanta ve beneficientia id putrescentis morbi leni mederi vnguēto, quod post modicū opus haberet curari cauterio? Quid autem est quelibet penitentialis satisfactio nisi vnguentum lene in cōparatione concremationis purgatorie? Ecce habes quid debeas sentire tam de diuina q̄ de sacerdotali remissione.

¶Capitulum.xxiiij.

POssumus tamē dicere q aliud sit peccata remittere: aliud autem peccata dimittere: cuius forte inueniat vbi vnum ꝓ altero ponitur. Peccata nanq; dimittere, hoc est ex toto indulgere. Peccata vero remittere, hoc est debitam eis penā temperare, ꝛ ex maiori parte relaxare. Quanq; ergo queso peccati remissionē, vel pene relaxationē putas qñ ex munere diuino pena eterna in purgatoriū et transitoriam trāsfertur vel sacerdotali officio illud purgatorium incendiū in penā penitētialem transmutat? Ecce iam habes qō ipse quesisti: que vez vel qualis sit diuina seu sacerdotalis remissio vbi exigit diuturna sepe ꝛ satis molesta expiatio. Vō em̄ possint sacerdotes peccata remittere, et futura incendia

Universidad de Deusto
Biblioteca

penitētiali satisfactiõe extinguere, oēs in cõe crimus ⁊ tenemus. Q̃ aut possint quelibet pcta q̃tũlibet criminalia ex toto dimittere, ⁊ sine aliqua oīno satisfactiõe plene ⁊ sine periculo indulgere, nec credimus, nec tenemus Videa certe q̃ multum sit inter remittere atq; dimittere Rã remittere est penã pcti iurta cõgruũ miseratiõis modũ tẽperare: dimittere vo totũ indulgere, et sine aĩa duersiõe relinquere. Hinc est q̃ dr nobis: dimittite ⁊ dimittet vobis: ⁊ merito quidẽ vt non in parte irã reseruemus, sed ex toto dimittamus q̃ totũ nobis dimitti volum. Hinc est q̃ dño in quotidiana oratione dicimus dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Sz qz iustitie simul ⁊ mie est inter parcendũ ex parte pcuti, ⁊ ad purgatiõis nostre medelã, pficit ex parte puniri: remittẽdi potiꝰ q̃ dimittẽdi potestas cõfert in eo qõ dicit, Quozũ remiseritis pctã remittũt eis: indẽ est q̃ de remissione nõ de dimissione gratulat qui dño cõfert. Tu remisisti impietatẽ pcti mei. Rã q̃ dãnatiõis eterne sniam euaserat, purgatiõis sue medelam nõ sine metu expectabat.

¶ Capitulum. xxv.

¶ Tribus aũt modis (vt michi videt) pctõr purgatio agit. Agitur aliq̃n fm solã sueritate: aliq̃n fm solam pietatẽ: aliq̃n fm moderationem vtriusq; vt miseratio ipa nõ sit sine nõnulla sueritate, nec sueritas sine miseratiõe. Siquidem in igne purgatorio est intolerabilis afflictio sine totius cõsolationis remedio. In volũtaria satisfactiõe est afflictio cũ multiplici cõsolatione. In lauacro regeneratiõis plena emũdatio nil habẽs afflictionis. Pria purgatio agit per incẽdium. Secũda per flagellũ. Tertia per lauacrũ. Per incẽdiũ purgatorij ignis scoria pcti excoquit: per flagellum satisfactiõis palea pcti excutit: per lauacrũ regenerationis peccati macula absq; pena diluit. Sunt multi qui in extremis ẽ aciter penitẽt, sed morte pueniẽ tẽpus satisfaciendi nõ habent: ⁊ his quidẽ in eoꝝ peccatis qõ iniquitatis ⁊ impietatis est ad verã eoꝝ penitẽtiã remittit: qõ vo turpitudinis et impuritatis purgatorio igne excoquitur. Ex his dictũ intellige qõ in psalmo habes: Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates. Alij cũ magna deuotione ad cõfessionem veniũt, ⁊ cũ omni studio ⁊ sollicitudine satisfactionem exoluũt, ⁊ turpitudinẽ suam caritatis operibus ⁊ virtutum varietate obducũt. Fit itaq; in eis quod alit legis: q̃ caritas operit multitudinem peccatorũ. In his adimplet ꝓphetica illa sententia Beati quoꝝ tecta sunt peccata. Multi post multa flagitia et blasphemias de iudeis vel gẽtibus venientes in xpo regenerãtur: quibus tamen ꝓ preteritis malis nichil satisfactionis iniũgitur: qz renatis in xpo de anteactis malis nichil imputat. Pro eiusmodi quolibet puta esse dictũ Beatus vir cui nõ imputauit dñs peccatũ. Et sunt nonnulli qui tam ꝓfunde ⁊ intime penitent, ⁊ tanto deuotiõis ardore in ipsa sua penitentia feruẽt, ⁊ tantũ de dñi pietate presumunt / vt hoc ipsum eis ad peccatorũ suoꝝ expiationẽ sufficiat, ⁊ dñs sibi per oĩa placabilem reddãt. Testatur hoc ipsum tam sero penitens ille euãgelicus latro, qui statim audire meruit Hodie mecũ eris in paradiso. Eiusmodi quilibet in eoꝝ meritũ quib⁹ a dño non imputat peccatũ: sed dimittunt eis peccata multa qñ diligunt multũ. In his igitur que tam diximus luce clari⁹ videtur qõ per psalmistam audim⁹. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates ⁊ quorũ tecta sunt peccata: bt̃ũs vir cui nõ imputauit dñs peccatũ.

¶ Finit tractatus de potestate ligandi ⁊ soluẽdi preclarissimi patris Richardi sancti Victoris.

¶ Incipit tractatus preclarissimi patris Rich· sancti Victoris de meditandis plagis que circa finem mundi euenient.

Memento creatoris tui in diebus iuuẽtutis tue anteq̃ veniat tẽpus afflictionis ⁊ appropinquẽt anni de quib⁹ dicas nõ michi placẽt. Quia tantũ ad littere superficiem spectat, put michi videt magna illa ⁊ vltima tribulatio in vltimis his duobus libri verbis describitur: ⁊ totum pene qõ sparsim per multa scripturarũ loca legim⁹ succincta hic breuitate cõprehenditur. Procuidẽs itaq; in spiritu sapientissimus hominũ salomon quid in nouissimis tẽporibus superuenturum sit vniuerso orbi, vniuersum hoim genus quasi vnũ hoiem alloquitur: ⁊ dũ tempus bene operãdi suppedit, ad bona agenda que valet, puida circũspectione hortat. Dicit ergo: Memẽto creatoris tui in dieb⁹ iuuẽtutis tue Dicimus qz iuuẽtus ceteris etatibus est fortior, ⁊ aduersiter agẽdum pr̃optior, atq; pr̃atior. Suo itaq; mõ genus humanũ quasi iuuẽtutẽ habet dñ adhuc virtutũ floribus pollet, ⁊ ad fortia agẽda ex dei adhuc munere viget. Dicat itaq;, dicat: Memẽto creatoris tui in dieb⁹ iuuẽtutis tue, anteq̃ senilũ mũdi superueniat, anteq̃ bene operãdi tẽpus ⁊ opportunitas penitus deficiat. Erit eñ qñ iam nemo poterit operari. Erunt eñ dies illi tribulationis tales quales nõ fuerũt ab initio creature quã cõdidit de⁹ vsq; nũc, nec fiẽt. Hanc aũt quasi tribulationẽ tribulationũ, ⁊ afflictionẽ afflictionũ per expressionem significat: voluit cũ dicit. Anteq̃ veniat tẽpus afflictionis. Nec ei afflictio illa est sola, sed summa. Anteq̃ veniat tẽpus afflictionis, ⁊ appropinquẽt anni de quibus dicas non michi placent. Q̃diu volum⁹ tales quales interim annos patimur habere, magis q̃ oīno annis carere: cõstat q̃ sculdubio ex nõnulla parte placeãt, q̃uis ex meliori cõparatione displiceant. Sed inde cõstat illos annos veraciter displicuisse hoibus displicere, qz in illis dieb⁹ eligẽt homines mori magis q̃ viuere. Et fm qõd scriptũ est in illis diebus querẽt homines mortẽ, ⁊ nõ inuenient eã: ⁊ desiderabũt mori: ⁊ fugiet mors ab eis. Anteq̃ tenebrescat sol, ⁊ lumẽ, ⁊ luna, ⁊ stelle, ⁊ reuertãt nubes post pluuiã. Ultimã illã tribulationẽ quã prius summatim pstrinxerat, iam latius explicat in his q̃ subsequẽter gradatim enũerat. Dicit itaq; q̃ multis, q̃ miris modis gen⁹ hũanũ in illa vltima tribulatione diuinit⁹ sit pcutiendũ. Pro in signis et pdigijs de celo multiplici terrore. Et qz nec sic ad pniam cõpungi potuerũt opprimẽdi sunt multifozmi ꝓtritione, in peste, fame in intolerabili psecutiõe. nõ modo in sola sterilitate frugũ ⁊ arboꝝ, ⁊ olerũ mirãda vastitate, mutua seditiõe. Hec oĩa eo ordie quo posuim⁹ in subsequẽti b⁹ salomõis vbis seriatim inuenire poterim⁹. Dicit igit hec oĩa qñq; superuẽtura sunt hoi, pter negligẽtiam ⁊ cõtemptũ dei, merito dr illi: Memẽto creatoris tui anteq̃ tenebrescat sol, ⁊ lumẽ, ⁊ luna, ⁊ stelle. Nõne hoc idẽ sonat qõ in euãgelio legis: Erũt signa i sole, ⁊ lũa, ⁊ stellis. Et ex voce tobel audis qz sol vertẽ in tenebras, et luna in sanguinẽ anteq̃ veniat dies dñi magn⁹ ⁊ horribilis. Et vide q̃ merito tenebras exteriores patiũr extrinsecus q̃ clauserũt oculos intrinsec⁹. O q̃ merito cruciat eos subtractio luminis exterioris, quos intus excecãt tenebre infidelitatis. Sed in his salomonis vbis adhuc aliquid innuitur. Nam aliud est qõd in eis manifeste exprimit: aliud qõd ex eis manifesta rõne colligit. Nam scimus qz corruptioni

syderũ necessario sequitur corruptio elementorũ. Corruptionẽ aũt aque ⁊ aeris semper comitatur pestilẽtia grauis. Intelligimus itaq; eos qui in illis diebus futuri sunt percutiẽdos prius graui terrore: et euestigio postmodum ferendos graui admodũ peste. Et qz nec sic poterũt compesci ab iniquitatibus suis: succedẽt, vel potius accedẽt semper flagella flagellis. Dicit ergo: Anteq̃ tenebrescat sol, ⁊ lumen, ⁊ luna, ⁊ stelle: ⁊ addit. Et reuertãtur nubes post pluuiam. Solet sane pluuia nubes detergere, et serenitatẽ adducere. Quicquid aliud notat in reuersione nubium nisi nimia, et inordinata effusio aquarũ? Non tñ illud negamus quin pluuia post pluuiã sepe sine dilatiõe descẽdat, ⁊ pluuia pluuie euestigio succedat. Sed hoc faciunt nubes remanentes, non nubes reuertentes. Sed si nubes impendẽtes in pluuiam plene resoluãtur: et nubibus resolutis nubes statim reuertantur: ⁊ in hũc modum nubes sepe resoluãtur, sepe reuertant: cito hoc ipsum nequaq; accidere sine magna nature perturbatiõe, ⁊ quotidiani rerũ cursus exorbitatione. Magna itaq; aquarum inundatio innuit in eo qõ dicitur: Anteq̃ reuertãtur nubes post pluuiã. Et certe q̃ magnis malis premissis hoc ipsum in augmentũ malorũ adiũgitur, innuit graue valde aliquid esse qõd sub cõminatione ꝓponitur. Certũ aũt est q̃ sicut pestilẽtia sequi solet corruptionẽ elementorũ, sic sane famẽ validam sequi oportet nimiã inũdationem aquarũ. Sic sic vtrobiq; ex effectu causa perpendit: dum ex vna pestis, ex alio fames futura colligit. Nõne hoc est qõd in euãgelio habes? Erũt pestilẽtie, et fames. Notandũ aũt q̃ fames cum sequi soleat modo nimiã (vt dictũ est) aquarũ inũdationem: modo nimiã siccitatẽ: multo tñ pejor, multo validior esse solet illa q̃ comitat immoderatam aquarũ effusionem. Dicat itaq;, dicatur. Memento creatoris tui anteq̃ reuertãtur nubes post pluuiã. Audisti de terrore: audisti de pestilẽtia: audisti de fame: audi de pseutione. Quando cõmouebunt custodes domus, ⁊ nutabũt viri fortissimi. Nam sicut loquit euangeliũ. Exurget gens cõtra gentẽ: et regnum aduersus regnũ. Erit aũt in illis diebus tantus terror hostilis, vt in locis minus tutis manẽtes incipiãt de suis sedib⁹ migrare. Et pro quidem substãtiam suam cũ vxoribus ⁊ paruulis ad loca tutiora transmittere: tandẽ autẽ crebrescẽtibus malis ⁊ ipsi sequi (qui videbant ad domorũ custodiam remãsisse. Nõne hoc tibi esse videt qõd scriptura innuit cũ dicit: Quãdo cõmouebũtur custodes domus? Quãdo cõmouebunt (inquit) custodes nõ diuitiarũ, sed domorũ. Quãdo nec ille persone audebũt in euacuatis domib⁹ remanere, que videbãtur ei⁹ ⁊ posse ⁊ debere custodire. Nam nec illi qui videbũtur corpore robusti, armis instructi, auxilijs vallati potenter esse secũri. Nutabunt eñ viri fortissimi. Quid queso facient infirmi vbi nutant viri fortissimi? Et ociose erunt molẽtes imminuto nũero: ⁊ tenebrescent videntes per foramina. Juxta mor̃ terre palestinorũ videtur hoc dicere, vbi solent femine ad molã sedere, et fruges terere. Dicit itaq; qz ociose erũt molẽtes, cum tñ sint imminuto numero. Duo ergo notat, ⁊ paucitatem molentiũ, ⁊ paucitatis ipsius ociũ. Ecce iam manifestũ habemus qõd superi⁹ de fame ⁊ frugũ sterilitate iam diximus. Quare eñ queso illa molentiũ paucitas ociosa erit, nisi qz qõd molat vir vel nullatenus inuenire possit: Quãta queso putas erit multitudo pereuntiũ, hinc peste, hinc fame, hinc cede quotidiani momẽti de vita periclitantiũ: Que cui q̃ cõsolatio esse possit: quis a lachrymis et fletu tẽperare se possit, cũ videat oĩ hora cõiunx vxorem, vxor conjugẽ, parẽs plem, ples parentẽ, ꝓpinquus ꝓpinquum, amicus amicum, vã aut miserabiliter finire, aut miserabilius ꝓtrahere? Quomodo queso cruciabit hinc timor psequentiũ, illinc dolor ex cõpassione periclitãtium: Tantus erit dolor, tantus dolentiũ meror ex periclitantium miseratiõe, vt ex flendi assiduitate flentium oculi incipiant caligare. Tantus erit persecutiõis timor: tantus timentiũ stupor, vt ad quẽlibet pertranseũntium strepitum trepidi ⁊ stupidi nõ audeant ostium aperire: vel quid sit non nisi per foramina, vel rimas aspicere. Nonne hoc tibi esse videtur quod his verbis innuit. Et tenebrescent videntes per foramina. Quare queso erũt respicientes nõ apertis ostijs, sed foramina, nisi ex nimio terrore? Quare tenebrescẽt respicientium oculi, nisi ex nimio merore? Arescentibus nanq; hoibus pre timore ⁊ expectatione que superuentura sunt vniuerso orbi, inter tot discrimia vite quis poterit esse modus dolendi atq; merendi, qñ cõmouebuntur custodes domus, quando mutabũt viri fortissimi, quando ociose erũt molẽtes imminuto numero? Vide ergo q̃ argute cõcionator iste modo ex causa effectũ innuit: modo ecõuerso causam ex effectu ostẽdit. In superioribus iam diximus quomodo in quibusdã locis ex causa effectum perpẽdere debeamus. Hic aũt ecõuerso ex effectu causa colligitur, vbi ex oculoꝝ caligine merozis magnitudo pensat. Et tenebrescẽt (inquit) videntes per foramina: vbi ⁊ additur, ⁊ claudent ostia in platea in humilitate vocis molentes. Q̃ tũc temporis claudẽt ostia in platea inter molendũ, vide ne forte magis hoc loco dictũ sit, pter timorẽ cõciuum ⁊ vicinoꝝ, q̃ hostium. Vide ne forte quius intermolẽdum ob hoc maxime ostia claudat, ne ad strepitum mole vicinus accurrat, ⁊ vrgẽte fame violenter sibi auferat modicũ quid illud quod molebat. Volẽtibus aũt atq; lugentibus solet esse familiare lugubre aliquid canere, ⁊ idipsum in vocis humilitate. Recte itaq; temporibus illis periculosis cõgruere videtur qõ dicitur: Et claudent ostia in platea in hũilitate vocis molẽtes. Sub quanto timore rabescãt superius iam audiuimus: audiamus adhuc quomõ malum semper crescat in maius. Et cõsurgẽt ad vocem volucris: ⁊ obsurdescent oẽs filie carminis. Q̃ hoc loco cõsurgere dicũtur ad vocẽ volucris, nõne tibi simile videtur qõd sub vocis cõminatione in leuitico legis: Terrebit eos sonitus folij volantis, et ita fugiẽt quasi gladium. Erũt itaq; sub eo tẽpore tante formidinis, tanteq; pusillanimitatis / vt sonitus auis volantis, seu folij decidẽtis possit eos deterrere, ⁊ de sua quiete excutere. Consurgẽt ergo ad vocem volucris, vt sit et ipsis iudicũ in derisum tanq̃ pueris insensatis: ⁊ merito quidem vt tandem aliquãdo ad vocem auis trepidare incipiant, qui vocẽ summe maiestatis ꝓ⁹ in suis preceptis vel minis tumide despexerant. Sed qz scriptura sacra in vno qõd dicit multa sepe subintelligere facit: possumus et hoc loco ex eo qõd dicitur ⁊ alia pensare, ⁊ similia de similibus estimantes, qõd de egyptijs legimus de ijsdẽ futurũ expectare. Legit aũt de egyptijs in saplẽte libro, qz spiritus sibilãs aut inter spissos arborum ramos autum sonus suauis, aut vis aque decurrẽtis nimiũ, aut sonus validus precipitataq; petrarũ, aut ludentiũ aĩalium cursus inusus, aut mugiẽtium, aut lida bestiarũ vox, aut resonãs de altissimis mõtib⁹ echo, deficiẽtes faciebãt illos pre timore. Si igit trepidi ⁊ timidi ꝓsurgẽt ⁊ exiliẽt de sedibus vel cubilib⁹ suis ad vocẽ volucris, cui nõ ⁊ advocẽ aĩalis seu etiã ad quẽlibet illapsum sonitus pstrepẽtis? Et ꝓsurgẽt advocẽ volucris. Aliaduertitis (vt arbitroꝝ) quõ in his vbis exprimit magnitudo timoris. Attẽdite adhuc quõ in his que sequuntur exprimitur magnitudo doloris. Et obsurdescent (inquit) oẽs filie carminis. Filias carminis dicit fm ydioma illius lingue, eas que carminaꝝ dulces

Universidad de Deusto
Biblioteca

cant̃enas solẽt amare et frequẽtare: vtpote in eis modi oblectamentis enutrite. Hypbolice itaq; dicit filias carminis obsurdescere, eo q; pre nimia dolozis amaritudie tã desinat eis esse delectabile dulce carmẽ, vel qlibet tale: t omnis voluptas aurũ a q̃tũlibet delicata aia longe recesserit. Quasi que veraciter obsurduerit. Si filie carminis obsurdescũt ad carmina, quãto magis ad alia? Si ad vocũ carminis obsurdescunt carminis filie, quãto magis quelibet alie? Notandũ autẽ in his omnibus quomõ malum semp grassatur in maius. Superius dicũtur molentes in humilitate vocis hoc facere: hic dicũtur filie carminis obsurdescere. Ibi innuũtur molentes flebile aliquid flebiliter cãtare: hic innuũtur filie carminis q̃tũlibet dulce carmen nec audire velle, nec in eo delectari posse. Ecce quomõ malũ semper in maius crescit, et in deterius vergit. Superi⁹ significat scriptura hoies de suis sedibus migrandos, t ad loca tutiora fugiẽdos: in quo t illud impletus qõ in euangelio legitur. Tunc qui in iudea sunt fugiant in mõtes: t qui in medio eius discedãt: et qui in regiõibus nõ intrent in eam. Sed cũ ad tutiora loca effugerint, nũquid in securiozibus locis securi erũt? Audi quid sequitur. Excelsa quoq; timebũt: t formidabũt inuia. Videlicet certe q; nusq̃ pax, nusq̃ securitas. Nec i locis sublimibus, nec in locis inaccessibilibus: q; excelsa timebũt, t formidabũt inuia. Notandũ hic q; t in superioꝝ⁹ quomodo oia semper vertũtur in peius. Florebit amigdalũ, impinguabitur locusta: t dissipabit capparis. Non dicit de amigdalo q; fructificabit, sed florebit inquit. Florebit (inquit) vt hoies sub tanta inopia videant qõ sperent, et amplius cõcupiscant: t cũ postmodũ amiserint qõ speraverant, pfundius in gemiscãt. Nõ ergo fructificabit vt sustentet famelicorũ inedia: sed florebit tantũ, t impinguabitur locusta, et dissipabit capparis. Sane capparis genus est oleris. Solent autẽ locusta, bruchus, et eruca folia arborũ t olerum vndiq; perfodere, modo ex parte comedere ex parte relinquere, modo aũt vsq; ad costas totum consumere, t in hunc modũ virentia queq; dissipare atq; destruere. Quorodentibus itaq; erucis t eiusmodi aiantibus minutis dissipabit capparis. Nonne videtur illis etiam tẽpoꝝbus cõgruere illud iohelis pphete: Residuũ eruce comedit locusta: t residuũ locuste comedit bruchus: t residuũ bruci comedit erugo. Superius audiuimus de sterilitate frugũ: ecce nũc adiũgitur de vastitate fructuũ t olerum. Nam q̃ de vno arboris vel oleris genere dixit, de alijs etiã multis, p more suo intelligi dedit. Ecce quomodo diuina seueritas post subtracta matoza vite subsidia, tandẽ subtrahit etiã minoza. Et illud homini ad vltimũ aufertur, vnde el⁹ vita qualitercũq; posse sustẽtari videbat. Ecce invltionẽ creatoris homo ab omni creatura vndecũq; pcutit, miris t miris modis circũquaq; flagellatur: prius e celo quasi ex supernis vtutibus. Postea in terra cede mutua hoies ex hoibus: tandem aũt locustis, t erucis, t minutissimis quibusdã aiantib⁹. Sic sic superbia humana terreꝝ, atteriꝝ, conculcatur. Terreꝝ de sup ex angelicis vtutib⁹: atteriꝝ mutuis persecutiõibus: cõculcaꝝ a mutis t minutis aiantibus. Signa nanq; t pdigia ad incutiendũ timoꝛẽ, persecutiões: t cedes ad excitãdũ furoꝛẽ: insecratio vilis aiantium ad ingerendã confusionẽ t indignationẽ. Et aũt homo tunc temporis tot modis pcutiꝝ, tot flagellis atteriꝝ, tot miseriꝝ afficiꝝ: causa quidem subinferꝝ cum dicit: Qm̃ ibit homo in domũ eternitatis sue. Acsi apte inferat t dicat: Idcirco oportet hoiem advltimũ sub tanta tribulationũ fasce labare atq; deficere: qm̃ tẽpus instat quo auferaꝝ homo de supficie terre t eat in domũ eternitatis sue. Idcirco lumẽ solis et lumẽ lune subtrahit: idcirco t cetera mala cõsingent q̃ cõsequẽter enumerant: idcirco incipiẽt mala de t. t in diẽ crescere, magis magisq; crebrescere, vt hinc exire cõpulsus tãdem aliq̃n deserat homo locũ peregrinatiõis sue, t eat in domũ eternitatis sue. In domũ eternitatis sue, in locum mãsionis ppetue: vbi in eternum subsistat: vbi nullo fine deficiat: i domũ eternitatis sue. In eternitate cũcta sunt immobilia, trãsitoria nulla. Ibit ergo vbi in eternũ pmaneat, t cũcta immobilia inueniat. In domũ (inquit) eternitatis sue. Nõ dicit in domũ eternitatis, sed cũ adiectione in domũ eternitatis sue. In eã q; perpetuitatis sue mansionẽ ibit, quã sibi quisq; meritis ppijs acquisiuit, vbi merito retributiõis inueniat siue immobilia bona, siue immobilia mala. Cõstat itaq; hoiem hunc mundũ ad vltimũ cũ miserãdo cruciatu amittere: cogit tandẽ aliq̃n homo cũ miro et miserabili dolore deserere, quẽ tam diu possederat cũ peruersa delectatiõe. Idcirco aũt mũdi finis tot modis afficit, tot flagellis atteriꝝ, tot t tãtis malis vrgeꝝ/ vt ex eius fine homo vel sero agnoscat quid sit qõ cõtra deũ amauerat, quid sit ppter qõ deũ cõtempserat, quid sit ppter qõ bona eterna amisit, q̃d sit ppter qõ se malis eternis addixit. Erũt itaq; nouissima illa mũdi huius mala tã multa, tã magna, tã amara, tã intolerabilia: vt quãtũlibet brutis mẽtibus intelligant hoies mũdi finẽ aduẽtasse, gen⁹ humanũ tot calamitatũ generib⁹ vr gẽtibus diu durare nõ posse, ita vt incipiãt oino de omni salutis remedio desperare. Hinc dolor, hinc stupor t horor, hinc gemitus, hinc luctus t plãctus. Rõne hoc fiet a cõsequenter adiũgit. Et circuibũt in platea plangetes. Tãtus itaq; erit cõis oim dolor, tãtus merentiũ stupor, vt nimia animi anxietate cõcussi nõ valeant juvna vel ad modicũ sede subsistere. Sed velut amẽtes effecti incipiãt huc illucq; discurrere. Et circuibũt in platea plangetes. Tãtus itaq; erit cõis oim dolor, tãtus merentiũ stupor, vt nimia furoris exagitatiõe in suis se domibus cõtinere t disciplinate plãgere: incipient (vt dictũ est) p vicos et plateas ciuitatis cursitare, t velut turbinis more misto rugine circũacti gemẽdo, plangẽdo, vlulãdo nõ desinẽt oia peruagare, nũq; quiescere. Circuibũt ergo in platea plangẽtes. Ecce quo miserabilius tãdem agitant ppria furore, q̃ vlla prius hostiũ persecutiõe. Ecce q̃ miserose ne deficiũt qui in cõtumeliam creatoris sui versũt totum qõ viuũt. Sed in hũc modũ afflictis atq; flagellatis: t nec sic quidem correctis malor⁹ incremẽta intonare nõ cessat cũ subiũgat. Anteq; rumpaꝝ funis argẽteꝰ: t recurrat vitta aurea. A superioribus repetendũ: Memẽto creatoris tui. saltem (inquit) post talia mala. post tãta flagella: memẽto creatoris tui ne incipiãt adhuc alia post alia sequi In oibus eñ his nõ est auersus furor eiꝰ: sed adhuc manus eiꝰ extẽta. Memẽto ergo creatoris tui anteq; rũpat funis argẽteꝰ, t recurrat vitta aurea. Q; dicit funis argẽteus, nõ est accipiẽdũ, p vno aliquo singulariter, sed passim, p qualicũq; gñaliter. Tale est illud, florebit amigdalum: tale t illud, ibit homo in domũ eternitatis sue. Nã tale t illud dictũ est, p vna aliqua arbore: neq; illud, p vno neq; illud dictũ est, p vna aliqua arbore: neq; illud, p vno aliquo hoie. Sic hic generalis sententia inferẽ cũ dicitur Anteq; rũpatur funis argẽteus. Scimus q; preciosa quidẽ ornamẽta que solẽt ex auro, t eboze, vel lapidib⁹ pretiosis fieri, solẽt argẽteis funibus appendi, vel suis locis affigi, qualia sunt ydola gentiũ, phylacteria xpianoꝝ, ornamenta diuissimarũ et regaliũ personarũ. Hec sunt que nobilissime persone solẽt inexplebili auiditate ambire, p hmõi predia t patrimonia expẽdere. Hec sunt que oculos stultorum capiũt, et in sui admiratione suspendũt.

Pense[r] ergo q̃ poterit quid tunc in mẽtibus hoim sit, qñ incipient pterosa queq; eiusmodi abhoiari t detestari: t nec saltẽ posse aspicere q̃ prius solebãt tam ardẽter amare: sed passim quasi cũ furoze t indignatione de suis locis quo affixa erãt violẽter euellere: t ruptis funib⁹ argẽteis in solũ, pserere, t in sterquilinium, pjcere. Q; amãtissima eoꝝ in sterquilinũ, pjciãtur ex eo certius colligit qõ dicit: anteq; recurrat vitta aurea. Nõ dicit anteq; atterat ne vsu atterenda videat. Sed anteq; recurret (inquit) vitta aurea: qõ tunc fit q̃ ad solem quidẽ t pluuiam, plectanũe humore resoluit nũc caloze restringit, donec tãdem eã ista vicissitudinũ alternatio penitus dissoluat, et p semetipsam recurrere faciat. Notãdum q; recurrere de eis ppie dicimus que torquẽdo fieri videmus. Ecce quo fine concludit: ecce quo exitu termina t põpa seculi, huius gloria mundi. Sed oĩs gloria mundi quãtipendẽda tunc erit/ q̃n ipsa etiam vita oĩbus in rediũ⁹ amo in odium venit: In illis siquidẽ diebus querent hoies mortẽ t nõ inueniẽt eã: et desiderabũt mori, et fugiet mors ab eis. Rõne hoc est qõ in euãgelio habemus vbi ab ipso dño audimus: Tũc incipient (inquit) dicere mõtibus cadite super nos, t collibus operite nos. Incipiẽt itaq; hoies tũc velle que prius nolebãt: multũ desiderare q̃ prius multũ timebãt: t qui prius plangebãt, et flebãt desolationẽ t defectum mẽdi, iam ardenter cõcupiscunt eũ cito posse finiri. Aia duerti⁹ (vt arbitror) quõ ea semper que posteriora ponnuꝝ, deterius aliquid sonare videaꝝ. Q; eñ circueunt in platea plangẽtes: eo q; videant hominẽ vzgeri ire in domũ eternitatis sue, innuit nõnullum, immo magnũ adhuc mũdi amorẽ mẽtibus hominũ inesse/, p quo videntur tam incõsolabiliter plãgere. Q; aũt tandem aliquãdo vnusquisq; pretiosissima queq; velut quedam stercora ptici⁹, quid aliud q̃ mirabilẽ qdã mundi contemptũ ostendit? Sic semp detrimentis extrimẽta succrescunt, et preeũtibus malis semp deteriora succedunt. Sed q; eos ad mũdi cõtemptũ, pfecisse dicimus, nũquid in eo ad pfectiam cõpunctos, vel correctos putamus? Sed audiamus qõ sequitur. Et anteq; conteraꝝ hydria super fontẽ, et cõfringatur rota super cisternã. Nõne magis videntur ista impatiẽtie, vel malicie signa q̃ penitẽtie argumẽta? Quid eñ queso est q; advltimũ post oĩa hydria passim vbiq; super fontẽ cõteritur: vel rota super cisternam vbicunq; cõfringitur? Nũquid nam tot flagellis exacerbati tot miseriis amaricati, tante impatiẽtie erunt vt se inuicẽ sustinere nõ possint, adeo vt cũ ad hauriẽdam aquam occurrerint alter alteri⁹ hydriã frangat, dũ superuenies expectare nõ sustinet vt prior hauriat q̃ ad hauriendũ prius accesserat? An forte tunc temporis tãte erunt malicie vt hausũ etiã aque frigide incipiat vn⁹ alteri inuidere? Scimus aũt q; ad hauriẽdam aquã humiliores pone conueniunt. Quid aũt sublimiores facturi sunt si vliores quisq; ad tanta impatiẽtiam vel maliciã erumpũt? Sed qui hydriam aliena frangit, cur saltem rote nõ parcũt? Nã hydria cuiq; in ppriosus deseruit: rota vero in cõmunes vsus deseruire cõsueuit. Quare ergo nõ parcit dãno alieno cur nõ parcit vel pprio? An forte refrigescente caritate t abundante iniquitate, tante tandẽ erunt malicie vt malint oino incurrere damnũ, ppriũ q̃ nõ impedire cõmodum alienum? Dicat ergo, dicat: Memẽto creatoris tui anteq; cõteratur hydria super fontẽ: t confringat rota super cisternã: anteq; hũana malicia in tantã insaniã prorũpat vt vn⁹ alteri minima etiã bona inuideat: anteq; vnus alterius hydriam cõterens, primo suo etiã gratis noceat anteq; in cõmune deseruiens rota super cisternam passim cõfringatur, vt vnus alterius damnũ cum ppriõ saltem detrimento mercet. Audiuimus q̃ multa, q̃ magna, q̃ metuenda sint mala que mũdi finem comitãtur. Audiamus adhuc q̃ horrẽdo exitu hec oĩa cõcludũtur. Donec reuertatur (inquit) pulus in terrã vnde erat, et spiritus redeat ad deũ qui dedit illum. Certe si nil aliud malli homo in hoc mundo expectaret: si nullum aliud experiri oporteret: si cetera oĩa dum hic viuitur pro voto haberet: et talem exitum cũ omni certitudine sub incerta hora expectaret, oĩa que hic delectant et pertranseunt velut stercora cũ apostolo arbitrari debuisset. Omni itaq; hora debet homo memorari nouissima sua: nam velit nolit quicquid agat, quantũlibet delitijs affluat, necesse est vt pulus in terrã reuertatur vnde erat, t spiritus redeat ad deũ qui dedit illũ. Quod superius dixit, ibit homo in domũ eternitatis sue, videtur hic alijs verbis repetere. Sed ibi de obitu hominis simpliciter agit: hic vo distincte de vtraq; hominis substãtia sententiam protulit. Est enim homo cõiunctus ex gemina substãtia corporea t incorporea carne videlicet t aia. Donec reuertatur pulus vnde erat. Ecce de corporea hois substantia: et spũs redeat ad deũ qui dedit illum: ecce de incorporea hois substãtia. Attende ergo vnde homo fm corpus sit factus, simul t intelliges quo sit reuersurus. Formauit igit (inqt) hoiem de limo terre. Audi adhuc vñ existat vel redire oporteat. Terra es, t in terram ibis. Corpus certe statim vt aĩa exivo lũtariũ motũ pariter t oẽm sensum amittit. Exeũte itaq; aia quid est corpus nisi terra? Videtis q; nec illi hãc seueritatis sententiam euadũt/ qui in fine mũdi vltimi inuenti sunt, quin post subitam mortẽ quantũlibet cito resurgant. Reuertet ergo pulus in terrã vnde erat: et spiritus ad deum qui dedit illum. Quem autẽ alium dicimus dedisse nisi qui in primi hois faciem inspirauit spiraculũ vite: q̃ quotidie credit nouos creare, creatosq; corporibus humanis infundere, iuxta illũ psalmiste: Qui finxit sigillatim corda eorũ. Ecce quis dedit. Audi t qualem fecit. Creauit autẽ dñs deus hominẽ ad ymaginẽ t similitudinem suã: ecce qualis factus est a deo. Attende t illud qualis factus sit a semetipso. Homo cũ in honore esset nõ intellexit, cõparatus est iumentis insipientibus, t similis factus est illis. Ecce qualem se fecit: ecce vnde: quo recidit de similitudine dei in similitudinẽ iumẽti. Et spiritus inquit redeat ad deũ qui dedit illum. O cũ quanta cõfusione ad deũ redibit, qui similitudini dei similitudinẽ iumẽti superduxit. O cum quãta confusione coram creatore suo apparebit, qui cum hic viueret cõfusione digna egit: qui dei in se similitudinem conculcauit, fedauit, oblitterauit. Certe si solam hãc preuaricatoꝝ cõfusionem expectaret: si nil aliud oĩno retributiõis, p omni erratu timeret, ad omnẽ el malorum cautelam sufficere debuisset. Semper meminisse debet homo q̃ sit metuendũ confundi in presentia tãte maiestatis: in cõspectu vniuersitatis: q̃ sit horrendum incidere in manus dei viuentis. Proculdubio ad hoc habet spiritus hominis redire et assistere coram creatore suo: vt recipiat, put gessit i corpore suo. Quis autem vnq̃ vllo poterit explicare sermone qualia, q̃ multa, q̃ magna sint illa mala que oportet eos ex sententia iudicantis excipere, et merito retributionis sustinere: eos inq̃ quos tot pereuntis mundi aduersa, tot diuine seueritatis flagella a sua nequeunt peruersitate compescere?

¶ Finis tractatus preclarissimi patris Richardi sancti Victoris de meditatione plagarum que coangustabunt homines circa mundi finem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Incipit tractatus de iudiciaria potestate i finali tyniuersali iudicio preclarissimi patris Rich. sancti Victoris

TRegeneratione cum sederit filius hois in sede maiestatis sue sedebitis vos super sedes. xij. iudicātes. xij. tribus israel. Ecce audiuimus quid vitas ipsa aplicis viris pmittat: Sz audiamus adhuc quid alio loco dicat. Qui non credit (inquit) iam iudicat⁹ est. Ex hac (ni fallor) gemina scriptura ozitur illa sentētia, q quattuor ordines sunt eozū qui ad illud tremendū iudiciū venīūt. Nam ex illa pria sentētia colligūtur ordines tres: iudicaturi, iudicandi z saluandi, iudicandi z dānandi. Bis tribus iuxta aliam sentētiam quartus ordo adiūgitur, iudicati z damnati. Sed si hmōi idcirco iudicati dicūtur q eoz damnatio certa habet: non satis video cur istis quatuor quos iā diximus quintū ordinē non annumeremus. Nam paruulozū statim post baptisma morientiū tam est certa saluatio, q nō credentiū certa damnatio, nisi forte his qui nppij meriti vnq habuerūt velit quis summū perfectionis gradum attribuere, z iudicantiū ordini annumerare. Sed dico: Si quidā qui in hac adhuc vita sunt iam iudicati dicūtur: illi qui iam sentētiam sue dānatiōis acceperūt cur nō multo rectius iam iudicati dicātur: Non ei soli illi q nō credunt statim post mortē ad inferna descendūt Si quis aūt contrēdat illos solos ante generale iudicium ad inferna descēdere, illud saltē non audebit negare, oēs videlicet in exitu aie vel bonā vel malam sentētiam accepere: z vnūquēq vel ad supplicium, vel in refrigeriū ire. Sed puntēdi quidē atq saluādi eoipso quo puniunt purgātur. Unde z ignis ille purgatorius dicit per quē in eis peccati rubigo cōsumitur. Qui aūt puniūtur et purgātur eoipso agnoscūt seipos ad salutē reseruari, quo se vident paulatim ab oīni labe mūdari. Ceteri vero eoipso sentētiam sue dānationis agnoscūt, quo nullū purgationis remedium accipiūt. Quozūlibet igitur mortuozū saluatio seu dānatio, cuius sit incerta apud nos, videtur tñ certa apud illos. Si ergo recte iam iudicati dicūtur qui necdū meritozū suozū retributionem acceperūt, quare nō multomagis illi qui iam receperūt, z saluatiōis vel dānationis sue sentētiam certissime (vt dictū est) agnouerūt: Qui ergo sunt illi qui ab apostolicis viris dicūtur iudicandi: Si dicimus q soli illi qui in saluatoris aduētu viui inuēti erunt, z nondū vllam retributionis sue sentētiam acceperūt, iohānis nobis in hoc sentētia cōtradicit, q in apocalipsi sua scribit. Et dedit (inquit) mare mortuos q in eo erant: z mors z infernus dederūt mortuos q in ipis erāt: z iudicatū est de singulis fm opera ipsozum. Ecce audis qm̄ mors z infernus dederūt mortuos q erant in ipsis, vt fm opera eoz iudicarēt de singulis. Tu forte illos solos in illo extremo examine iudicādos putabas: quoz saluatio vel dānatio extat incerta. Sed quozū queso dānatio certior est, q spirituū maligno? Sed quid de illis dicit apostolus. An nescitis q angelos iudicabim⁹? Ecce dicūtur iudicādi, qui nō iuxta aliquid recte dicūtur iudicati. Unde ergo ne forte similiter z illi q iam dicūtur iudicati, recte dicātur z adhuc iudicandi. An forte idipsum tibi queris adhuc amplius pbari: Fulgebūt iusti, z tāq scintille in arūdineto discurrēt: iudicabūt nationes. Quid apius? Iudicabūt nationes. Nōne hi sunt qui nō credunt, z idcirco iam iudicati sunt: Uidētur itaq oēs aut iudicaturi, aut iudicandi: z de iudicādis quidē alij saluandi, alij aūt damnādi. Uidentur itaq in illo futuro iudicio tres ordines tantū esse. Quomō ergo quatuor, vel pcius quinq? Ut autē de ceteris taceam, vt quid vel illi iterū iudicantur quozū damnatio nō dicam prenoscit, sed iam inchoata rectissime creditur: Quo aūt modo apostoli eos iudicabunt qui ab eis absq dubio iudicādi sunt: An forte dicturi sumus q hoc sit apostolos iudiciū facere damnandis, q dānandi sunt: saluādis, q saluādi sunt: Sed quid magni erit dicere hoc illis q damnādi erūt: illis inq qui dānationis sue sentētiam cognouerūt, seu etiam excesserūt: Sed forte dicis, q hoc est apostolicos viros inferiores quoscq iudicare ex inspectiōe cōscientie singulozū cui iuste illi saluētur, illi damnētur discernere. Quomō enim creditur deus in illa die manifestare abscōdita tenebrarum, nisi q absq dubio reuelabit intima z occulta conscientiarū: Non erit itaq illud iudiciū in altercatiōe sermonū, sed manifestatione cogitationū. Testimoniū (fm apostolū) reddente singulis cōscientia ipsozū: z inter seinuicem cogitationū accusantiū, aut etiam defendentiū in die cum iudicabit dūs occulta hominū. Sed pculdubio ad inspectionē mutuarū conscientiarū sicut palā erit apostolis cui recte reprobi damnētur, sic palam erit reprobis cui recte a postoli glorificētur. Sicut ergo apostoli dicuntur iudicare reprobos: cur nō recte z reprobi dicātur iudicare apostolos: An forte dicturi sumus q boni videt conscientias malozū, sed mali non vident cōscientias bonorum: Sed si boni quicq mutuo cōscientias alterutras cōspiciunt, cur iuxta predictā iudicandi rationē non scimus eum iudicabūt: Sicut ergo inferiores a superioribus: sic superiores iudicabūtur ab inferioribus. An forte perfectiores videbunt cōscientias inferiorū, inferiores vero nō videbūt cōscientias perfectorū: Sed si superiores quicq videbūt cōscientias inferiorū: boni vtiq omnes videbūt cōscientias malozū. Cur ergo non cuncti iudicare reprobos quilibet electi quēadmodū z apostoli: Sz si ad maiorem eozū confusionē patebunt omnibus cōscientie malozū: cur nō eque ad maiorē eozū gloriam pateant omnibus cōscientie bonozum: Quomodo ergo nō scimus iudicabunt qui scimus exterius interiusq videbunt: Quid ergo quasi p magno apostolis pmittitur cui eis a dño dicitur: Sedebitis z vos iudicantes duodecim tribus israel. Ex hac itaq sententiarū perplexione (vt arbitror) patet in his oīnibus sub quāto inuolucro veritas lateat. In primis itaq sciendum est q aliter cōsideratur iudicium fm hoc q versatur in sola cogitatione: aliter fm hoc q exercetur in opere. Illud est presciētie: istud (vt sic dicam) experientie. Illud cognitionis: istud executionis. Illud est presentis vite: istud vite future. Illud itaq iudicium quod dicitur prescientie non impedit illud in quo est executio sentētie. Istud ergo q̄ est p̄sentis vite nō tollit illud q̄ est vite future: immo si illud nō esset futurum, istud esset nullū. Si igitur cōsideres iudiciū p̄sentis ecclesie fm modū huius vite, inuenies ordines quatuor, vel potius quinq. Nā exceptis his quos nouit in locū iudicū assurgere, certa est de quibūdā dānatiōe, certa de quorūdam saluatiōe: z de quibus certā sententiam nō habet, nouit alios ad vitā, alios ad mortē pertinere. Quātū aūt ad vltimū future vite examē tres ordines tm̄ inuenīūtur. Alij aūt iudicant, nō aūt iudicantur. Alij vero iudicantur z saluātur. Alij iudicantur et damnantur. Jam vides (vt arbitror) q recte dicantur adhuc iudicandi illi etiam qui iam dicuntur iudicati. Judicium siquidem quod in presenti prenoscitur, in futuro irrogatur. Sed illud forte erit adhuc aliquibus mirabile: q illi qui post mortē retributionem pro meritoz suozum qualitate receperunt, adhuc

ad iudiciū veniūt, et pro suis meritis iudicandi sunt, maxime illi qui de nationis sue sententiā et agnouerūt z acceperūt. Sciendū itaq est q iudiciū aliquādo est fm partē aliqm fm plenitudinē. Scom partē est qđ fit de sola sententie qualitate, nō autē de eius quātitate. Tale est iudiciū presentis ecclesie. Nam qualitatē sententie (vtrū videlicet damnandi vel saluādi sint) de quibusdā nouim⁹: sed quantitatē suppliciorū in hac vita vel vniuscuiusq alicuius dānati scire non possumus. Sed illud vtiq iudiciū qđ mortē hominis sequit non solū in qualitate, sed etiā in quātitate iuxta meritorū modum dispensabitur. Addet ergo abīt autem retributionū quātitatē z fm multitudinē, z fm magnitudinem. Scom multitudinē, vt vbi fuit multiplex culpa ibi sit z multiplex pena. Scom magnitudinem, vt in vno quoq genere peccandi vbi fuerit culpa maior ibi sit z pena intensior. Judiciū itaq huius vite videt vniforme. nā est (vt iam diximus) de sola sententie qualitate. Illud aūt qđ datur in hois morte videtur esse multiforme: nō tamē omniforme. Nam quis modificetur fm totam vitā hois, non tū fm totū qđ est hois. Quāuis enī vnusquisq i morte accipiat prout gessit in corpore, recipit tū in anima sola: non autē in anima simul z corpore. Unde ergo quid sit iter illud secundū et illud tertiū, vltimūq iudiciū. Illud qđ fit in vniuscuiusq morte: et illud qđ futurum est in cōi omniū resurrectione. Illud (vt dictum est) fit de tota vita hois: non tamē fm totū qđ est hois. Illud autē vltimū iudiciū erit de toto, z fm totū. Illud fit cū aliquibus, z corā aliquibus: illud fiet simul de oibus z corā oibus. Unde q̄ recte cōfunditur corā vniuersis qui hic nō timuit offendere dūm vniuersitatis. Unde q̄ recte glificat corā oibus, q̄ dominum vniuersitatis glorificauit in oibus. Unde q̄ recte caput pditionis corā oibus delectōis sue ignominiā suscipit, qui a primordio omniū electionī insudauit. Attende autē illud vltimū iudiciū fiet cōgruū, vel vt sic dicam necessariū. Sepe diuina iudicia quasi iniusta reprehendimus: sepe contra eius flagella murmuramus. Ibi iudicantibus apostolicis viris propalabit corā vniuersis q iustus dūs in oibus vijs suis, et sanctus in oibus operibus suis. Erit itaq vltimū illud iudiciū vsqquaq plenissimū, ita vt sufficienter respondeat conscientijs singulorum, simul z omnīū. Erit ergo omniforme qđ ad oia poterit satisfacere. Primū itaq dicat vniforme: scom multiformē. tertiū oiforme. Primū aūt z scōz iudiciū fūt fm partem: solū vero tertiū erit fm plenitudinē. Nā q̄uis secundū sit multo plenius primo: tertiū tñ erit incōparabiliter plenius illo. Sicut itaq primū exigit scom: sic secundū q̄ exigit tertiū. Restat solū illud querere quis sit ille iudicandi modus q apostolis pmittitur cū dicit. Sedebitis z vos iudicantes, xij. trib⁹ israel: vel illud Judicabūt sancti nationes z dñabūntur populis. Videamus itaq qđ iohānes de hoc iudicio dicat cum in apocalipsi sua scribat: Et vidi (inquit) mortuos magnos, z pusillos stātes in cōspectu throni: et libri aperti sunt. et alius liber aptus est q̄ est vite: z iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libris fm opera ipsoz. Quid intelligimus p hos libros, nisi singulorū cōscientias: Aptio igitur librorū, manifestatio cōscientiarū. His libris inscribitur quicqđ ab eis memoriter retinetur. His libris quasi scriptū teneē q̄quid ab eis plena intelligētia cōprehēditur. In alijs itaq huiusmodi libris cōtinentur merita humana: in alijs vo etiā iudicia diuina. In illis qualitas actionū: in istis qualitas etiam retributionū. Unusquisq enī in corde suo quasi scriptum gerit vnde sua eum cōscientia accusat, vel defendit. Qui aūt diuine contēplationi assistunt, qui in libro sapientie quotidie legūt, velut in cordiū voluminibus transcribūt quicq id tam pspicua veritatis intelligētia cōprehendūt. Quotq itaq sunt iudicandozū cōscientie, nisi queda (vt sic dicā) actiones scripte: Quid vero sunt iudicantiū corda diuinitus in omnē veritatē edocta, nisi quedā quasi canonum decreta: Ex hac gemina scriptura ois sententia traditur, vnde iudicandoz q̄libet dānatur, vel absoluit. Judicādos itaq nichil aliud est actionū suaz libros corā iudicibus aperire, q̄ conscientias illis non posse abscondere. Nichil vo aliud est iudices in hmōi codicibus legere, q̄ conscientiarū occulta manifesta visione penetrare: z quo quisq merito polleat, vel fordescat indubitāter agnoscere. Judices autem corā iudicandis decretoz suoz libros aperire, est ad cordium suoz inspectionē inferiorz quozūlibet visum admittere, sensumq suū in his que ad iudicij rationē spectant reuelare. Judicandi vero dum in huius modi quasi canonū decretis legunt, retributionis sententiā, sententieq rationem quam quisq meretur inuenīūt. Huiusmodi itaq scripturā legere, hoc erit eis iudicij sententiam accepisse. Hoc autē erit apīcos viros iudicādorum quēlibet iudicare, dande sententie rationem oculis eoz ingerere. Certe si haberem aurē apertā ad verbū cordis sicut habeo ad verbū oris, posses vtiq me sola cogitatiōe de tuis q̄velles secretj docere. Docēda nāq cogitare hoc esset docere: et docenda cogitantē intellexisse, hoc esset discenda didicisse. Omne autē qđ a sensato dicitur prius cogitatur q̄ dicat. Proposita igit questione solutionem cogitare, hoc esset questionē soluere si possemus mutuas cogitatiōes videre. Ecce q̄ facilis doctrina esset si aurem apertā haberemus ad alieni cordis cogitatum, quāto magis si ad eius sensum oculū haberem⁹ apertū: Attende que dico. Aliud est videre cogitatū: z lōge aliud videre sensum. Multa habeo in cognitione q̄ modo non habeo in cogitatione. Et innumera sunt de quibus certā z promptā sententiā teneo, de q̄bus modo nil cogito. Jn huiusmodi autē cum placuerit possum sensum meū videre, z in cōsideratione adducere. Qđ agitur in corde meo, hoc (ni fallor) et in tuo. Si igitur possem videre cor tuum quēadmodū videt seipm, ex sola sepe cōtemplatione sensus tui posset instrui ignorātia cordis mei: et qđ nunc agitur vbo oris, tunc ageret vbo cordis. Quid est enī cordis dicere nisi sic sentire: Uerbum itaq cordis sententia intelligētias. Judicātis itaq sententiā ad cordis eius inspectionem vidisse et intellexisse, hoc est iudiciū dedisse z accepisse. Nonne in vltimo illo examine iudicandoz cōscientia etiā tacendo pfitebitur corā iudicaturis, talis et talis est culpa mea: Nonne iudicantiū intelligētia corā iudicādis etiā tacendo protestabit, qm̄ pro tali z tali culpa debetur talis z talis pena: Que est enī ista cōfessio vel attestatio, nisi mutua ad alterutrū conscientiarū vel intelligētiarum reuelatio: Miraris fortassis qui hec audis. Audi adhuc vnde amplius mireris. Certe si possem⁹ mutuos sensus in alterius cordibus alternatim legere, possent tecentū hoies sub vno eodemq tēpore de diuersis questionibus consulere, et responsum accipere. Nōne idem esset cuicq proposite q̄stionis solutionē accepisse, et certā sententie tue veritatē in corde suo legisse: Nil itaq obstat vltimo examine vno etiā quolibet iudicante diuersos diuersis de causis diuersas sententias simul z sub eodē momento accipere. Alioquin quomodo duodecim hoies, xij. tribus israel poterūt iudicare, nisi forte putes eos in hoc negocio multa tēpora expēdere: An forte quia multi sunt q̄ in numerū iudicantiū concurrunt putandi sunt inter se officiū diuidere, et tali modo vel ordine negociū accelerare: Sed quantulus queso numerus iudicantiū in comparatione iudicandoz: Sed cur de rebus inuisibilibus nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

credi:rus qđ in rebus visibilib⁹ similitudinis atte ſatiõe
probamus: Certe si multarum questionū solutione scri
pte essent in vno thomo:z coꝝ multis inspectoꝛib⁹ expli
caretur:z a diuersis p diuersas questiones legeretur, sub
vno eodēq; momēto posset simul z sub eodē tpe diuersis
ad diuersa satisfacere, et nodos dubitationū dissoluere.
Cur ergo non credatur carta incoꝛporea digito dei inscri
pta hoc posse prestare oculis incoꝛporeis, qđ carta corpo
rea digito humano exarata pstare probat oculis coꝛpo
reis: Dicis ad hec fortassis. Ecce ꝓcedamus vnū eūdēq;
iudicē multis ꝓ singulis causis iuxta ostense simul iudi
nis rationē sub eodē temporis momēto posse satisfacere.
Sed nunquid eque cōcedendū est vnū eundemq; hoiem
posse simul z semel ꝓ oībus que gessit et rationē reddere
re:et ꝓ singulis sententiā retributionis accipere: Nam
testimoniū habemus i euangelio:quia operꝛtet nos ra
tionem reddere etiā ꝓ omni verbo ocioso. Sed si credi
mus vos de singulis verbis, vel factis, cogita contiꝫ, vo
luntatibus singillatim z succedenter respōdere:quot q̄so
tēpora oportet in eius examinatione expendere quē cō
stat(vt scribitur)nongentos annos, z eo amplius vixisse:
Sed miramur queq;, vel etiā minime credimus que ex
ti nō sumus. Miramur vtiq; vtpote qui interim alienas
conscientias non videmus, et ꝓprias non nisi palpādo,
nec nisi ex parte cognoscimus. Certe si cōtingit quēpiam
quālibet domum inter dēsas nocturni tēporis tenebras
intrare, potest multa eoꝝ que ibi latent etiā palpādo de
prehendere. Sed si alius suguenerit z cū lucerna intraue
rit, cogita q̄ multa sunt que potest sibi et aliis sub vno et
simplici aspectu ostēdere/ non solum eoꝝ que vix potuit
per multa tēpora palpando cognoscere, sed et eoꝝ quo
que nullo modo posset palpādo deprehendere. Ut enim
de ceteris taceā quādo inter album z nigrū: inter formo
sum z deforme palpādo discernere poterimus, qđ ad lu
men lucerne sub ꝑmo statī aspectu diiudicamus: Quid
aūt sunt pfectoꝛ corda diuine sapiētie splendore illustra
ta, nisi luminaria accensa: De his lucernis dīs minatur
vbi p prophetā loquit: In tempore illo scrutaboꝛ domos
hierusalē in lucernis. Hierusalē idez sonat qđ visio pacis.
Domus itaq; hierm sunt pscientie secure: nam be sunt q̄
videnꝫ internā pacem habere. Quid igitur fiet de domi
bus babilonis, quādo domus etiā hierm scrutāde sunt
cū lucernis: Quid erit de cōscientijs turpibus z desperā
tis, si cōfidentie presumptio tollitur etiam male securis:
Domus itaq; hierm a dño pscrutāde phibentur, quia in
illis etiā cōscientijs que secure sibi videbant nichil occul
tum, nichil indiscussum relinquetur qđ a veritatis lumie
non arguat. Hoc aūt domoꝛ scrutiniū cū lucernis se do
minus facturū phibet, qa latebroſaꝫ etiā cogitationū vl
volūtatū iudiciū, illoꝛ vtiq; ministerio faciet/ quos sum
ma veritatis intelligētia ad omnis iudicij examen intime
illuminauit. Splendoꝛ ergo quidā diuini luminis de pfe
ctoꝛū coꝛdibus radiabit, qui vniculiq; vniuersa que in coꝛ
de suo bona vel mala latebāt/manifesta visione denuda
bit. Cogita igitur quomodo nūc ad huius coꝛporee lucis
infusionē eoꝝ que in domo sua sunt statim oia circūspicit,
et non solū quantitatē, sed qualitatē rerū subvno z simpli
ci aspectu deprehendit. Constat aūt lucem illam incoꝛpoꝛeā multo prestantioꝛē, multo efficactioꝛē in genere, p
ꝓio q̄ ista sit vel esse possit in genere suo. Parū itaq; est
qđ dixi q radius ille incoꝛporeus plenē demōstrat singu
los sibimetipsis, imo et sibi z aliis. Videmus quomodo
ad primū radiū emergētis solis oia que omniū oculis te
ca noꝛ abduxerat iterū omniū oculis reddat, quomodo
statim oia pateant que ꝓius latebant. Vix adhuc mon
tium cacumina lucis radiū suscipiunt et iam ex luminis
reuerberatione quā in valles refundunt: q̄ que ibi sunt:
omnia que ibi fiunt: oībus patefiunt. Sic vtiq; sic summi
et pfecti viri ꝑpetua stabilitate fundati stupēda sublimi
tate magnificati z vere montes dei, radiū diuine sapiē
tie imediate suscipiunt, z ex suscepte(vt sic dicā)reuerbe
ratione quā circūquaq; diffundunt oīa que ꝓ iudicij ra
tione manifestari opoꝛtet suo tēpoꝛis momēto in lucem
adducūt. Hinc est illud qđ audis in psalmis. Illuminās
tu mirabiliter a mōtibus eternis. Iam(vt arbitroꝛ)ex pte
ꝑpetua, ista illuminatio a mōtibus eternis q̄ sit absq;
omni ambiguitate mirabilis. Nā ex illo diuini splendo
ris lumine qđ imediate suscipiunt ad inferioꝛa refunden
do iudicandoꝛ qui buslibet tam meritoꝛ q̄ retributionū
qualitatē haud dubia visione ostendunt. Certe nos qui in
hac adhuc vita sumus cū aliquos illustrare volum⁹ mul
tos ad idē, sed diuersos ad diuersa sub vno eodēq; tēpo
re illuminare non possumus. Sed si non possumus simul
et sub eodē tempore erudire diuersos ad diuersa, q̄to mi
nus vnū eundēq; ad multa multiq; diuersa? Cogita er
go q̄ sit mirabilis illuminatio illa vbi sub vna visione in
multitudine maxima singuloꝛ quilibet simul et semel il
luminatur ad innumera. Sed istā mētis dilatationē qua
ad tam multa sub vna visione cōprehendēda in dei lumi
ne dilatat animus humanus, quia p experientiā interim
ꝓbare nō possumus difficile credimus. Hic illud occur
rit qđ venerabilis papa gregoꝛius de beato būdicto scri
bit. Referꝛ siquidē de illo q̄ quodā tempoꝛe dum nocturnis insisteret oratiōnibus, subito fusa desup luce totꝰ mū
dus quasi sub vno solis radio collectus ante eius oculos
est adductus. Sed audiamus quid ipse gregoꝛius ad hec
velut exponendo adiungit. Q̄ autē (inquit) collectꝰ mun
dus ante eius oculos, aīt non celū et terra cōtracta est:
sed videtis animus dilatatus. Quia. animus in hoc ad
huc mūdo positi in dei lumine tm dilatari potuit, q̄ mor
tali carne circundatus, z sub huius vite statu eat eius cō
stitutus fuit, qđ de illo future vite statu crederꝛe debemus
vbi alterutras cōscientias mutuo videbimus: Sed si ad
coꝛporee lucis infusionē innumera possunt sub vno aspec
tu cadere: q̄to magis ad illam incoꝛporee lucis infusio
nem credendū est incōparabiliter plura posse cōprehēdi
sub vna z simplici visione: Si igitur iuxta ꝓportionis sui
similitudinē domus incoꝛporee luci qđ experimento ꝓbamus de luce visibili, nescio qđ impediat vltimū illud
iudiciū sub omni celeritate fieri. An forte hoc ipsum dīs
p similitudinē exprimere voluit cum dixit: Sicut fulgur
exit ab oriente et paret vsq; in occidentē, sic erit adventus
filij hois: Fulgur certe cum paret, subito apparet, z ad oc
celeritate disparet. De illa itaq; luce que malexꝛ conscien
tias detegit, et quales quales mereantꝛ ostendit, nō qđ
credere oportet q̄ subito illis appeat et subito disparat,
q̄uis memoria eoꝝ que viderint oīo non pereat: Non
enim sine causa fortassis aduētum suū fulguri potius q̄
radio solis cōparauit: nam z ipse ab oriente vsq; in occi
dentē pertingit: sed fulgur nisi ad modicū apparet:
nā de radio solis multo aliter accidere solet. Apparebit
itaq; sicut fulgur, z ab oriente in occidentē attingens a fi
ne vsq; in finem, vt sub mirāda celeritate omnia q̄ vbiq;
terraꝝ sunt, erunt, vel fuerūt ꝓferat in lucē: z quantū spe
ctat ad iudicij rationē omnia simul z semel prodeant ad
manifestationē. Omnes(inquit apostolus) nō surgem⁹: sed
non omnes imutabimur in momēto in ictu oculi. Qui po
terit omniū coꝛpoꝛa sub tanta festinatione reparare, nisi
qui nam sub eadem celeritate non poterit omniū coꝛda
ad quecunq; voluerit inquantū placuerit illuminare. Et

tante claritatis radium qualem superius designauimus
de viroꝝ apostolicoꝝ coꝛdibus radiare nō putamus, qđ
de illo coꝛde dicturi sumus in quo habitat candoꝛ ille lu
cis eterne, in quo absconditi sunt omnes thesauri sapien
tie z sciētie, in quo habitat plenitudo illius luminis qđ il
luminat omnē hominē venientē in hunc mundū: Nemo
vtiq; fideliū est qui dubitare audeat lucē ad omnia suffi
cientē de christi coꝛde posse radiare: z qđ cōsequens est ne
mo qui negare presumat tāte illustrationis deos viros
apostolicos imediate suscipere, et in alios refundere, vt
constet qđ scriptū est. Illuminans tu mirabiliter a mon
tibus eternis. Erunt itaq; absq; dubio apostolici viri pre
hoibus ceteris, imo et pre omnibus spiritibus malignis
non solum veritatis intelligētia perspicaciores: sed po
testatis prerogatiua supeminentioꝛes, intantū vt ceteroꝝ omniū nemo oīno possit eoꝝ vel sententiā refellere, vel
violēte resistere. Nam z tortores demones qui ꝓius ho
mines trahebāt ad tormenta/ iam versa vice iuxta decre
ta iudicantiū hominū disponētur p loca penalia. Ecce iā
apparet(vt arbitroꝛ)que sit illa iudiciarie potestatis pre
rogatiua apostolicis viris ab vno omnium dño collata.
Ecce que ꝓius putabāt nullius esse momēti tante sublī
mitatis inuenta est, quanta a minus eruditis vix poterit
credi.

¶ Finis tractatus de iudiciaria potestate in
finali iudicio preclarissimi patris Richardi
sancti Victoris.

¶ Incipit tractatꝰ de spiritu blas
phemie preclarissimi patris Ri
chardi sancti Victoris.

Ecce in euangelio legitur de spiritu blas
phemie obscurꝰ (vt dicis) z pplexa sunt
valde. Expetis aūt z expectas audire
ex me quid sentiā inde. Sed periculosa
ꝓsumptio de suo igenio presumere, qđ
preclarissima ingenia nō inractum, sed
indefinitū reliquerūt. Solius dīi est cer
te quando, z cui voluerit eiusmodi reuelare. Ut aūt ve
rū fatear, videꝛ michi durū valde petitioni tue oīno de
esse. Super hoc igitur inuolucro si videtur aliquid querē
do non diffiniendo loquamur. Sunt qui se fatentur nesci
re quid sit spiritus blasphemie. Audacter tū affirmāt q̄
hoc genus culpe oīno sit inexpiabile: adeo vt quisquis in
hoc semel lapsus fuerit, de cetero oīno saluari nō possit.
Sed aūt z alij summe auctoritatis viri q̄ nullū peccatū
credunt inexpiabile: nisi qđ impenitētia facit irremedia
bile. Hinc est illa estimatio putantiū q̄ p impenitentiam
sit, peccat in spiritū sanctū: quia in eo specialiter agit contra ipsum per quē omnis est remissio peccatoꝝ. Sūt qui
putant q̄ hoc sit pcatū in spiritū sanctū de dei mīsericoꝛdia desperare ꝓpter immanitatē scelerū. Sed qui eiusmo
di est si iterū ad veritatē redeat z veraciter peniteat, quis
ei venia patere contradicat? Attende ergo q̄ hoibus desperatis sola impenitētia claudit vīa salutis. Habere aūt
animū obstinatū sunt qui putāt peccatū in spm sanctū
esse. Scom eos aūt idez est obstinatio qđ summa animi
obduratio: q̄ adeo obduratus sit vt de cetero penitere nō
possit. Sed q̄ d in se eis aufert locū indulgētie: nisi prīna
cia impenitentie? Qđ ergo diximus de desperatis, dica
mus z de obstinatis, q̄ ipenitentia claudit eis viam salu
tis. Sed et alij qui pctm in spiritum dicunt irremediabile
malū, hac ratione id fieri affirmāt: quia sic statim obdurā
tur, vt deinceps penitere non valeant. Sed iuxta hoc eo
ipso q̄ omni remedio carent q̄ penitere non valent. Attēde
ergo q̄ in hoc vnū cōcurrit horum omniū sententia, q̄ so
la ipenitentia facit peccata insolubilia. Notandū aūt q̄
dicūt impenitētes in spiritū sanctū peccare: nō tamen di
cunt omnes ipenitentes spm blasphemie habere. Juxta
id aūt qđ in scripturis sciis specialiter attribuit potētia
patri, sapiētia filio, bonitas vero spiritui sancto: Juxta h
inēq; dicunt q̄ peccare p infirmitatē sit peccare in patrem:
peccare vero p ignorantiā sit peccare in filiū: p sola aūtem
peccare malicia sit peccare in spm sanctū. Et qui p infirmitatē vel ignorantiā peccāt sicut aliquid excusatiōis ha
bent in culpa, sic aliq̄d remissionis accipiūt in pena. Sed
qui p solam maliciā peccātes in spiritū sanctū delinquūt
nil eiusmodi remissionis accipiunt, et non remittit eis in
hoc seculo, nec in futuro. Si em penitent, debetur eis ple
na satisfactio, si non penitent, plena damnatio. Sed q̄uis p
maliciā peccātes dicātur in spm sanctū peccare, nō tamē
dici possunt huiusmodi omnes sicut nec oēs impenitentes spiritū blasphemie habere. Ex verbis sane dñicis p
pendere possumus, q̄ hoc genus culpe sit pre oībus dete
stabile. Queramus itaq; diligētius quid sit illud peccati genus qđ est pre omnibus detestabilius. Quedā hominū
peccata specialiter ptinēt ad coꝛruptelā, ppriā, sicut ebrie
tas, z stupra: quedā specialiter ad ꝓximi iniuriā, sicut ho
micidia, et furta: quedā specialiter ad contumeliā diuinā
quēadmodū blasphemia. Sed quis nesciat q̄ ꝓtumelia
creatoris sit detestabilioꝛ ceteris: Sed si qs blasphemet
tormētis cōpulsus, vel p ignorantiā deceptus, qs neget
tolerabilius q̄ si blasphemet malicia sola ductus: Ab alignitate ergo blasphemia pre ceteris est pessima. Est au
tem in hoc genere sceleratissimū, et in quo malicia crescit
ad summū, qñ quis in dei vituperijs delectat z in eis glo
riatur. Quid est blasphemia nisi vituperatio diuina: Ad
hoc aūt quisq; aspirat qđ valitudo affectat, multiq; desi
derat. Quid ergo aliud videt spūs blasphemie q̄ affectatio z desideriū vituperationis diuine: Admiratur qs et fo
rsan non credit q̄ ad hunc malicie articulū humana coꝛruptibilitas ascēdere, imo descēdere possit. Sed quē huiusmodi cogitatio pulsat audiat quid de hmōi hoibus dīs
dicat. Nunc aūt oderunt me et patrem meū. Pro certo
qđ quisq; odit, hoc ipso odit, hoc vituperat, hoc z ab aliis
odio haberi z vituperari desiderat. Hinc est q̄ eiusmo
di erāt de christo dicebant q̄ immundū spiritū habebat.
Pro certo non ista dicebant quia verū esse credebāt. Nā
assidue videbāt fieri ab eo q̄ nemo facere posset, nisi deus
esset cum illo. Ideo tū dicebant: quia in eum quē odio ha
bebant alioꝝ odia z vituperia concitare volebāt. Attēde
ergo q̄ sint contrarij spūs isti: spiritus blasphemie, et spi
ritus dei. Spiritus blasphemie aspirat ad odiū dei Spi
ritus sanctus inspirat amoꝛē dei. Nā charitas dei diffu
sa est in coꝛdibus nostris p spm scm qui datus est nobis.
Hides ergo quomō spūs blasphemie spiritui sancto ad
uersatur: z semp in contrarium nititur. De hoc spiritu di
cit dīs q̄ nō remittet hoibus. Ad idē respicit qđ alias di
cit: Qui blasphemauerit in spm sanctū non hz remissionem in eternū, sed reus erit eterni delicti. Ex his dīi ver
bis(vt credo)assertionis sue argumentū trahunt, qui spi
ritū blasphemie malū irremediabile oīno dicunt. Credo
augustinū ista legisse, tamē multo aliter q̄ istos sensisse.
Qđ dīs p prophetā ait/cōuertā in ꝓfundū maris: augustinus intelligit de hoibus desperatissimis. Alias aūt di
cit q̄ obstinatos dīs doctoꝛes facit in eo q̄ mittit cristallum sicut buccellam. In libro retractationū seipsum accusat, vel potius excusat q̄ de peccato in spm sanctū quodā loco minus caute scripserat, qđ tamē putando potius

q̄ odio habuerunt me gratis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cz affirmando diserat. Ibi apte dicit, q de quocūc pessimo in hac vita cōstituto nō est desperandū, quin potius pro ipso orandū: qm̄ non impudēter pro eo oratur de quo non desperat. Quid enim est dicere esse genus peccati de quo homo post ꝓpetrationē nullo modo possit veniā consequi: Quid inq̄ aliud est hoc dicere cz eiusmōi hominē docere vt desperet: z cum cayn dicat, maior est iniquitas mea q̄z vt veniā merear: Quis audeat vt dicat modū humane malicie modū excedere misericordie diuine: Dicit psalmista de dño, q copiosa apud eū redēptio. Sed quomodo queso copiosa erit si est peccati genus qđ nunq̄z in aliquo dissoluit: Ecce finis miserie nostre iuxta quosdam inuenitur, de quo nullus ad dīm cōuertitur, contra illam sententiā qua dicit: Reminiscētur z conuertent ad dominū omnes fines terre. Nonne satius esset humiliter fateri dīca illa verba se parū intelligere, cz sic exposītione aliquos ad desperationē trahere: Nonne satius est i magni illius (magistrū Hugonē loquor) nostri tēporis theologi sententiā pergere, cz aliq̄bus pontē misericordie precidere, et in desperationis pfundū deijcere: Superius eā breuiter plibauimus: nunc iuxta eius tenorē in explanandarū cōsiderationē pergamus. Scōm euangelistam matheū audis dicentē dīm: Omne peccatū et blasphemia remittetur hoibus: spūs autem blasphemie nō remittet: et quicunq̄ dixerit verbū cōtra filium hois remittetur ei: qui autē dixerit cōtra spm̄ sanctū non remittet ei, neq̄z in hoc seculo, neq̄z in futuro. Prius generalē sententiā ponit: postea excipienda excipit. Ponit remissibilia: excipit irremissibilia. Spiritus (inquit) blasphemie non remittit eo q hoc malum i se nil habeat excusationis: nichil meretur accipere excusatoie remissionis. Ꝺ de hoc malo dixit, hoc idem adiungit de quolibet verbo in spiritū sanctū prolato. Quicunq̄ (inquit) dixerit verbū cōtra spiritū sanctum non remittet ei, neq̄z in hoc seculo nec in futuro. Quid hic dicturi sunt qui omnē vel semel in spm̄ blasphemantē eterne dānationi addiciunt: Nūquid dicturi sunt q omnis qui qualecūq̄ verbū contra spm̄ sanctū dixerit in eternū perībit: Q si abhorrēt hoc dicere, exponāt nobis quomō oporteat intelligere qđ dicit de verbo contra spm̄ sanctū prolato, quia nō remittet in hoc seculo, vel in futuro. Nā si dicturi sunt ꝺ malū esse expiabile: iuxta aliquid tamen irremissibile/ videant ne idem dici possit de spiritu blasphemie. Aliud est em̄ pcm̄ esse inexpiabile: atq̄z aliud iuxta hoc qđ hic accipit esse irremissibile. Peccatū dyaboli inexpiabile est, qđ nullo remedio expurgari potest. Illud autē hois peccatū non incōgrue irremissibile dici poterit cui nulla pene relaxatio fit, que in peccatis actualiter similibus fieri contingit. Ecce vnā eandēq̄z blasphemiā vnus facit ex coactione: alius ex aliqua decptione: tertius ex sola malignitate. Ecce in tribus culpa quantū ad actionē p oīnia similis. In duobus tm̄ accipit aliquid remissionis, quoniā habet aliq̄d excusatiōis. In tertio nullā accipit eiusmodi remissionē, qm̄ nullam habz excusationē. Patmus ex his peccat in patrē. Secundus in filiū. Tertius (ille cui non remittitur) peccat in spm̄ sanctū. hoc est qđ dīs dicit fm̄ euangelistā marcū: Qui blasphemauerit (inquit) in spiritū sanctū nō habet remissionē in eternū. Q dicit remissio dari vel non dari fm̄ mutuū respectū accipientis vel nō accipientiū, p eodem opere debet itelligi. Nā de districtissima pro eadē blasphemia aliquid remittit blasphemantibus in patrē z filiū: nichil vero blasphemātibus in spiritū sanctū. Bene ergo dicit de eo qui blasphemauerit in spm̄ sanctū q non habet remissionē in eternū: Quoniā si penitet nichil ei de plenitudine districtissime expiationis: si non penitet nichil ei remittitur de plenitudine dīe victissime ōmnationis. Q: merito hoc fiat cōsequenter adiungitur dicit: Sed est reus eterni delicti. Qđ dicit idem valet ac si apertius diceret. Idcirco remissionē nō habet: sed nec habere debet, quia nō est reus eiusmodi delicti cui debeat aliq̄d remitti. Sed est reus delicti omnīū pessimi: quoniā reus eterni delicti: z talis cui non debeat aliqua determinate remissionis relaxatio fieri sicut superius docuimus. hoc est in spiritū sanctū blasphemare, ex sola malignitate verbum blasphemie proferre. Sed talis blasphemia nunq̄z potest fieri delictū sine detestabili z execrabili odio dei: procul dubio dei odiū delictū est eternū. Eternū delictū dicit qđ nunq̄z excidit, qđ in perpetuū esse cōtingit. Pro certo sicut nunq̄z excidit amor dei, sic nunq̄z excidit odium dei. Charitas (inquit apostolus) nūq̄z excidit. Qđ ab apostolo de dei amore pdictū est, de dei etiā odio dici potest. Et sicut dei amor recte dici potest meritū eternū, sic z odium dei merito dicit delictū eternū. Qđ dicitur de charitate quia nunq̄z excidit: non est intelligendū q semel habita amitti nō possit: sed q contra fidei z spei ꝓpetatē in eternū esse nō desistit. Sic sunt quedā mala que locū habēt solūmodo in hac vita: sicut adulteria, z furta: quedā vero et in hac vita simul z futura. Nā qui cū dei odio ex hac vita discedit sub eodē morbo in eternū tabescit: z q in eternum odit in eternū delinquit: z sine cessatione delinquendo meretur qđ sine cessatione patiatur. Qui igit reus est diuini odij, reus est eterni delicti. Sed sicut superius est demonstratū, blasphemia q̄ est in spm̄ sanctū nunq̄z est peter dei odiū. Merito ergo dicit de blasphemo hmōi q sit reus etni delicti. Quidā autē ad id qđ dīs dicit addunt de suo qđ dīs nō dicit. Dīs dicit q sit reus eterni delicti: illi dicunt q sit eternaliter reus eterni delicti. Qui em̄ dicit eiusmodi hominē nulla ratione posse veniā promereri, nōne dicit eum eternaliter reū esse eterni delicti? Sed forte hoc isti ex eo colligūt qđ ex dīca voce audiūt: Qui blasphemauerit in spm̄ sanctū non habet remissionem in eternū. Sed nunq̄d non idē dictū est ab eodē dño de verbo cōtra spm̄ sanctū dicto: Qui dixerit (inquit) verbum cōtra spiritū scm̄ nō remittetur ei, neq̄z in hoc seculo, neq̄z in futuro. Quot queso hoies poterunt inueniri q audeāt vt dicant nunq̄z verbū aliqđ cōtra spm̄ sanctū dixisse: Nunquid ceteri omnes desperādi sunt q hoc dicere non presumunt: Nunq̄d de semetipsis desperare debēt q hoc dicere non audēt: Sed si per hmōi doctrinā hos vel asinus in puteum desperatiōis cadat, timeo ne aliquem dīs, animaliū hominū precū de manu doctoris, immo delectoris requirat. Sunt autē quidā tēporaliter rei tēporalis z transitorij delicti: z sunt quidā eternaliter rei tēporalis z trāsitorij delicti. Item sunt alij eterni delicti eternaliter rei. Cur nō sint z alij etni delicti tpaliter rei: Adulterū in tēpore actualiter fit z transit, et adulter ap̄ reum cōstituit, sed tēporaliter reum si vere citer penituerit: eternaliter autē si penitere noluerit. Qui cum dei odio de hac vita trāsit, eterni delicti eternaliter reus erit. Sic et delictū qđ (iuxta qđ diximus) potest dici eternū, veraciter penitentē pon nisi ad tēpus constituit reum. Si quidā possunt esse eternaliter rei tēporalis delicti iuxta diuinā iusticiā, cur non aliq̄ credātur esse ad tēpus rei eterni delicti iuxta diuinā miscricordiā: Miserationes eius sup oīa opa eius. Eius siquidē miserationibus nichil est mirabilius, et ego ipso super omnia opa eius. Cōsiderentes adhuc qđ mar cus de suo adiungat ad ea que dīs iam dixerat. Dīs dicens (inquit) spiritū immundū habet. In his verbis videtur euāgelista rationē reddere: vnde contingit dīm de pessimo genere blasphemādi illa dissererē. Dīs ergo euāgelista q̄ circo dominū eos doceret de blasphemia que remissionē nō habet, qm̄ dicebant q spm̄ immundū haberet. Absq̄ omni ambiguo ista christi cōtumelia erat detestabilis blasphemia. Sed istud q̄so blasphemie verbum fuit ꝓtra ipsum hois filiū, an contra spiritū sanctū: Sed si dicitur cōtra filium hominis esse, erit verbum remissibile. si contra spiritum sanctū, erit irremissibile. Sed si dicitur remissibile verbum, nichil ad eam blasphemiā que nō habet remissionē in eternū: z iuxta hoc quod euangelista subiungit, nichil respōdet ad dīca verba que premisit. Cōpellit itaq̄z coherentia dictoꝝ credere christi calumniatores blasphemasse in spiritū sanctū. Quid ergo dicemus: Nunquid in illum peccabant quē non vituperabant: z in illum non blasphemabāt quē verbis suis ꝓphanabāt: Quis ad ista idoneꝰ: Au tē oritate itaq̄z simul et ex ratione possumus aperte colligere christi ꝓphanatores nō p ignorantiā, sed p solā malitiā tam nequiter blasphemasse. Intelligebant absq̄ omni ambiguo neminem posse talia signa facere nisi deus esset cū illo. Quoniā ergo per solā malitiam blasphemabāt, in eum cui bonitas specialiter attribui solet peccabāt: z eo ipso quantū ad id genus peccati acerbissime pene alleuiatione z remissione indigni erant. Nā si p ignorantiā peccassent: et in ipsum q dei sapientia est deliquissent, in puniendo peccato remissius ageretur cum ipsis: z in eo reciperent aliquid remissionis. Ex his dīi verbis manifeste colligitur q quedam que ceteris pſonis cōmunia sunt, quibusda pſonis nō sine magno mysterio appropriātur. Multa sunt adhuc circa hec dīca verba diligenti inuestigatione digna. Verum hoc melius q̄z cōsultius profundioribus ingenijs relinquimus. Sup eo qđ a me q̄sisti dixi qđ potui. Si insipiens factus sum, tu me coegisti.

¶ Explicit tractatus de spiritu blasphemie preclarissimi patris Richardi sancti Victoris.

¶ Incipit tractatus preclarissimi patris Richardi sancti Victoris de gradibus charitatis.

¶ De insuperabilitate charitatis. Cap. j.

Dico i iesu christi viscerib⁹ dilecto. Leuam sponsi sub capite: et dexterā in amplexu. Cogit me infantia charitatis tue michi amātissime aliquid tibi de charitate scribere: atq̄z supra meipsum presumere: et supra modū paruitatis mee: immo (vt michi sentire videor) effundere de vacuo, et qđ nō habeo dare. Difficile dico tibi acquiescit animus meus de ea aliquid dicere, sentiens q ad eā digne tractandā neq̄z cor, neq̄z lingua sufficiat. Quomodo enim de amore loquatur homo qui nō amat, qui vim nō sentit amoris: De alijs nempe copiosa in libris occurrit materia: huius vero aut tota intus est: aut nusq̄z est: quia non ab exteriorib⁹ ad interiora suauitatis sue secreta trāsponit: sed ab interioribus ad exteriora trāsmittit. Solus proinde de ea digne loquitur, qui fm q cor dictat ba cōponit. Ne miteris igitur si aliū audire de ipsa mallem q̄z loqui ipse. Illū inq̄z audire vellem qui calamū lingue tinguit in sanguine cordis: qz tunc vera, z venerāda doctrina est: cum qđ lingua loquitur, cōscientia dictat, charitas suggerit, et spūs ingerit. Falleris si me talem putas, imo fallor ego. Nā tibi quidē pium est in illa que omnia credit estimare de me supra id qđ est in me. Michi autem durū et horrēdū qđ non habeo de me opinari. Cum z si qđ habere expediret fortitan ignorari. Cūq̄z vero diligit qđ non est, sic qđ esse putatur, non amor vel amans nō est: sed qđ amatur. O magna virtus charitas que vocas ea que non sunt tanq̄z ea que sunt. O fortis virtus q̄ neminē spolians omnia rapis, oia facis tua: et nemini auferes sua dum bonum qđ in alio diligis diligendo acquiris. Et quidē fieri potest vt frustra agas bonū qđ operaris. Vt autē ego frustra diligā fieri oino non potest. En ad manū est arrogātis fortitudo quā queris, cui resistere nemo est q possit: Oia sibi subicit: omnia suis ꝓfectibus seruire cogit: inimicos amando superat, z sibi amicos facit vel inuitos. Nam et si habeat emulos, inimicos oino non habet. Sola enim que in aduersis nō deficit, quia patiens est: que iniurias non repēdit, quia benigna est, quā felicitas aliena nō cruciat, quia nō emulatur, quā cōscientia mala non pungit, quia nō agit perperā: Que honoribus nō extollitur, quia nō inflatur: Que ꝓesse non nititur, quia non est ambitiosa: Quā cupiditas nō coartat, qz non querit q̄ sua sunt: Quā iniuria non ꝓuocat, quia nō irritatur: Quā sinistre suspitiones non fedāt, qz non cogitat malū: Quā aliena mala non letificant, qz non gaudet sup iniquitate: Quā errores non cecant, quia cōgaudet veritati: Quā ꝓsecutiones nō frangunt, qz omnia suffert: Quā ꝓfidia nō indurat, qz omnia credit, et si non oibus: Quā desperatio nō absorbet, quia omnia sperat: Quā intolerātia non deficit, qz oia sustinet: id est oia de deo promissa patiēter expectat: Quā mortis separatio nō intercidit, qz nunq̄z excidit: Quid ni si morte non vincitur, que fortis est vt mors, immo morte fortior, que ipsam quoq̄z mortē mori coegit in morte redemptoris: O insuperabilis virtus charitas, que ipsum q̄q̄z insuperabilē superasti: z cui oia subiecta sunt omnibus quodāmodo subiecisti: dū victus amore deus humiliauit semetipsum formā serui accipiēs, factus nōmodo homo, sed opprobriū hoim, et abiectio plebis. Propter nimiā em̄ charitatē qua dilexit nos cōtinere non potuit in ira sua misericordias suas, quominus dilectā animā illam inimicis exponeret ꝓ amicis suis, vt mortis terrorem pariter z vigorē tolleret ab amicis suis. Et si ira deū fortis fuit, cz to magis cōtra hoies prevalebit: Hinc extunc illa fideiū intrepida cōstantia cordis, qua supplicia contēnentes, et mortē calcātes, leti p medias mortis fauces ad patriā reuertunt. Adoxētes exultant, et mortis insultāt dicētes: Ubi est mors stimulus tuus: Jam nō stimulus, sed iubilus. dū p medīū tui latū cūcq̄z exitū a miseria pandis ad regnū. Facit igitur charitas vt ꝓ ipso, vel in ipso mori non metuāt, sed affectent a quo sic amari se vidēt, vt ne morerētur ipsi morte turpissima voluit cōdēnari. Admirantes em̄ z amplexātes in christo illū amoris excessum, quo ꝓposito gaudio sustinuit crucē humana cōfusione cōtempta, vicem non rependere cōfunduntur, atq̄z passionis eius ludibrijs quasi quibusdā aculeis incitati ferūtur effrenes in amoris abyssum, in profundū charitatis, id oino z solūmodo queritantes: Quid retribuam dño ꝓ oibus que retribuit michi: Sicq̄z quadam sana z sancta insania mēte translati parū amare se reputant sic amati. Uehemēs quippe vis amoris ratione nō ꝓsecūt: qz teste apl̄o supeminet sciētie malestate. Nō terretur, quia fortis mittit timorē. Miseriis non repūmit, qz in infirmitate pficitur. Prorsus virtus omnipotēs que ipsas miserias facit potentes dū cōuertit in adiutoriū q̄ parate sunt ad nocendū: qua suffulti milites christi impauidi certant, certi de victoria medijs periculis incedūt tutissimi: nec demonē, nec hominē metuētes. Hinc paulus periculis plurimis enumeratis e quibus inclite triūphauerat, triumphi causam adiungit dicēs. Et in his oibus superamus, ꝓpter illum qui dilexit nos. Securus iter fren-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentium vndiq; hostiū fulgurātes hastas, et circūlantia spicula cū charitate dormit, que sola potens est iguita nequissimi tela extinguere, quā flumina multa nō extinguūt. Denīq; multitudinē peccatoꝝ operit ⁊ oppримit, et tentationū muscis morientibus nō prevalebit. Prevalet, et subjicit, et illum iebuseum populū, ceteroscq; canantide sibi ipsis seruire facit in tributū, et in materiā exercende virtutis. Adhaiois pfecto potētie est erectū hostē deijcere, cū conantē repimere. Charitatis proinde est tentationes nō perimere ne insurgāt, sed cum surrexerint cornere ne procedāt. Itaq; non tam virtus potens, cū virtutū potētia dicenda est, eo q; ab illa oēs accipiāt vt vere virtutes sint. Hec vita fidei, spei robur, ⁊ omnium intima vis, et medulla virtutū. Hec que vitā ordinat, affectus inflānat, actus informat, cessus corrigit, mores componit, valens ad oia, et oībus prevalens: que ipsam quoq; omnipotentiā quodāmodo reddit impotentē. Nōne hec est que in moyse diuine iusticie ⁊ potentie obstans prevaluit in fortitudine? Dimitte me (inquit) vt irascat furor meus contra populū istum. Audis dimitte, ⁊ deū teneri nō dubites: nec aliunde cū amoris fortitudine. Queris cuius? Illius vtiq; serui fidelis, qui in populū maiorē maior fieri ⁊ gloriosior renuit: non carnali (vt assolet) pietatis affectu: sed ne in dei gloriā rueretur venenatis spiculis blasphemoꝝ: ne quelo (ait) dicant egyptij callide eduxit eos vt interficeret in mōtibus: nec potuit inducere in terram quā pmisit. Quid ni cessit potētia? cessit iusticia, vbi charitas de corde tam puro non tam rogabat cū vigebat.

O ētam taliū virorū penuriā patimur: qui p nostris delictis dño se opponerent: pacarent iram: auerterēt vltionē. Non est (ait, pphēta) qui inuocet nomen tuum, qui cōsurgat, ⁊ teneat te. Sola que deū tenere possit vis amoris ē, qua non solū teneri se patit: sed q; nō teneat pie cōquerit in propheta. Quesiui de eis virū qui interponeret sepē, et staret oppositus cōtra me, p terra ne dissipare eam, et nō inueni. Querit deus qui sibi se opponat frato: cuius pfecto propriū est misereri, peregrinū vlcisci, peregrinū inqt opus eius ab illo. qđ opus? Mimirū opus vltionis, ⁊ ire. Charitas igit sua fortitudine extentā dei manū ne feriat cōtinet. Satha n sub pedibus cōterit: ⁊ sup inimicoꝝ capita carbones cōgerit. Potēs nō modo aduersus carnē ⁊ sanguinē: sed ⁊ aduersus principatus, et potestates tenebrarū harum, contra spiritalia nequicie in celestibus. In aduersis fortis: sed fortior in prosperis. Solus ēm christi amor est qui ridētis ⁊ irridentis fortune pure blanditias spernit, ⁊ conspuit, sapore dulciori delectatus. Cuius respectu omnis dulcedo amara est: omnis iocunditas meroꝝ est. Omne pulchrū fedū: omne suaue molestū. Et hec de eius insuperabilitate sufficiāt. et si non ad materie copiam, que multa est nimis: saltē prosint ad occupationē tuā. Jam ad eius insatiabilitatē accedamus.

De amoris insatiabilitate. Cap. ij.

Sane amoris fortitudinem illa efficit dulcedo quā sentit: cuius q; gustāt illo gustu facile deū amāt. Anima cuiꝰ contēnit que nisi in huius cōtemptu amari non possunt, sciens dilectū ꝑ̄us inuenire nō posse cū ꝑ̄tereūtis mūdi figurā quodā modo ꝑspectu ptransierit. Hinc se in se totam pstringēs non iam ascensoriis gradibus vel passibus vtitur: sed inopinatis capitib⁹, vel excessibus fertur: volans, non vadens in illa sublimia secreta celestia. Unde ⁊ paulus non in tertiū celum ascendisse, sed raptū fuisse pbibetur. Sic affici q̄si deificari est, dū animus diuino debriat⁹ amore obliuiscit omniū: ⁊ tot⁹ pergit in deū: gustās illud qđ nemo nouit, nisi q; accipit. At quotiens illam felicitatem participat, istam miseriā nesciat necesse est, que vtiq; simul esse non possunt. Ad hunc tamē amoris gradū et si mortalibus interdū puenire datur: diu tamē stare omnino pohibetur, donec corruptibile hoc exuta exuuijs libere euaserint in libertatē glorie filioꝝ dei. Rituntur tū, et trahūtur illius faciei desiderio, quā (iuxta prophetā) pater vt ad amantē p̄fuit, vt ferrea quecq; attrahere possit in funiculis charitatis. Tractus iste et si suauē quandā habeat violentiā: magis tū mortalitatis impotentiā notat, qua mole grauata misera anima sepe volatu suo decidit, et deficit a conatu, si non ab illo trahit qui exaltatus a terra oia trahit ad seipsum. Habēt igitur amatorij spūs corporis corruptione detenti et distenti credā de dei visitatione leticiā: sed nullā copiā, dū nec plena esse sinitur, nec morosa. Unde ⁊ quodā iocundo loco interim deū ludere videt cum filijs hominū: a quibus dū teneri putat et manibus labitur, insectatoꝝ se cōprehendi patitur: ⁊ disparēs rursum non videtur, donec denuo lachrymis ⁊ precibus vocatus reuertat: ⁊ ita licet delectet visitatio: molestat vicissitudo. Sed q̄to putas stupore pfundit aia subtracta illa oulcedie: ⁊ ad hos sensus laqueos captiua retracta? Nonne quasi de patria spiritū pulsa in vallem corpoꝝ in aliud quoddā ignotū seculū sibi cecidisse videtur longe priori dissimile, in quo ⁊ charitas friget: et sensualitas regnat: caligat oculus mētis, ⁊ sensus viget corporis? Deret tunc, ⁊ alta trahēs suspiria inde misera vnde beata efficitur. Nam quo gratiosa fuerat expta, eo molestius fert ea sibi esse subtracta. Subtractio ēm rei amate augmentatio desiderij est: et qđ ardētius optas, cares egrius. Et hic est languor amoris, qđ nō est aliud nisi tediū impatientis desiderij quo necesse est efficiāmēte vehēmēter amantis absente quē amat, presens absentia, et absens presentia eius qui simul perficit et habetur. Frustra (ni fallor) sic languentis anime conat⁹ quis lenire doloꝛē: ꝛēperare meroꝛē, cum deintus curari oporteat dulce vulnus amoris. Nullo ꝓinde humano solatio mitigat⁹ segeti doloris sacra amaritudo, cū sublato iterno dulcoris gustu nil ⁊ exterius consolari, immo iuxta beati Job sententiā, oēs cōsolatoꝛes reputat onerosos. Sensit hoc qui dixit: Renuit cōsolari anima mea: memor fui dei, ⁊ delectat⁹ sum. Felix tristicia que nō de creatura, sed de creatore cōcipitur, que nulla presentis vite luget incōmoda. Indignia plane est vt deū totius cōsolationis consolatorē habeat, qui rerū fluentiū qualibet affluētia renuit cōsolari. Non est igitur citra deū vnde possit solatiū expere, qui preter illum didicit nil amare. Habeāt alij vana ⁊ varia seculi solatia quibus dicit: Ue vobis diuitib⁹ qui hic habetis cōsolationē vestram. Sibi solus cōsolator est qui ⁊ inhabitator est. Charitas deus, q̄ ⁊ si tristis, tunc̄ desit a meritum, plerūq; tamen ad solatiū abest: illud vtilius, locumdius istud habetur. Latet igitur dū sensum corporis minime tangit illa suauitas habita, sed abdita. Modum autem faciente quē desiderat, non iam cū illis fatuis dormitat, vel dormit: sed crebris excussa suspirijs, ⁊ gemitibus excitata dissimulare nō valet vltra mesticiā, nec ignē abscōdere: qui triste pectus adurit. Non iam deliberat, non cōsulit rationi, non verecundat, modum ignorat et ordinem, id oīnoꝛ solūmodo satagente animo, quomodo rideat in pśentia dulcedo, cuiꝰ q̄titālibet festinationē reputat tarditatē. hoc est dulcissime qđ alloquebaris: quid sit qđ ait beat⁹ Augustinus: Amor dei nō capit de impossibilitate solatiū. Omne ēm desideriū tunc ratione soleat mitigari, cum desideratū impossibile sit haberi. Amoris tamen violētia nulla impossibilitate frenat. Nā et si anima terrena ibabitatiōe pressam ⁊ immersam luto illa felicitate

ex integro fruitiōno omni homini cōstet impossibile: nullū tamē sic amanti hec impossibilitas prebet solacīū: quo minus ardeat ⁊ estuet in fruendi desiderio: quo tū desiderio et si ratio excecatur: deus tū minime offendit, q̄ simile quoddā suo videtur innuisse precepto. Diliges (inquit) dñm deum tuū ex toto corde tuo, et ex tota ꝛia tua, et ex omni mente: qđ tū in hac vita mortali, vel potius morte vitali, sicut a nemine cōstat posse impleri, ita ab omni homine debet optari: vnde et in iusti descriptiōe dicitur: In mādatis eius volet nimis. Quid est velle nimis, nisi plus velle q̄ posse? Quo sensu ⁊ ego dictū puto: Adolescētule dilexerunt te nimis. Infinit⁹ quippe, ⁊ immēsus est deus in quē tendit amor earum, vt nullus esse debeat finis, vel mēsura amoris. Amat igitur sic amās anima, si non minus posse suo: minus tū velle suo: nec capit de hac impossibilitate solacīū: sed potius desiderij suscipit incremētū. Concupiuit (ait quida) aia mea desiderare iustificatiōes tuas. Non potuit satiari desiderio, qui nichil desiderare cōcupiuit. Fames enim anime desideriū est. Sic ꝛo deū amans anima amore non satiatur: q; deus amor est, quē qui amat, amorē amat. Amare autē amorē circulū facit, vt nullus sit finis amoris. Videsne igit quēadmodum insuperabilis est charitas, omnia superās: ita et insatiabilis, oia vorans? ex copia parit inopiā, dū ex pregustatis desiderijs amplius in desiderijs exardescit. Quę si dentur ad plenitudinē, nunc̄ tū ad satietatē. Qui edunt me (inquit) adhuc esuriēt. O bone deus quē amare edere est: quomodo amātes te sic reficis vt magis esuriant: nisi q; tu simul cibus es ⁊ esurientes? Et qui te nō gustauit te prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibas, vt esurire facias. Esuriētes (ait illa puella) ita soleuit bonis: ieiunauit, nō satiauit. Amoris nāq; bona eo magis satiant, quo magis replent. Impleuit bonis: Quibus bonis? noli a me queras que sint bona charitatis: pfecto illa esse estimo de q̄bus dicitur: Oculus non vidit absq; te, que preparasti diligētibus te: cetera loco. Oculus nō vidit, ⁊ auris nō audiuit, et in cor hois non ascēdit. Audis diligentibus preparata, vt dilectionis bona fore non ambigas. In hac ēm reposite sunt eternitatis delitie: ⁊ omnis celestis suauitas. In hac sunt pax, patiētia, longanimitas, et gaudiū in spiritu sancto, quicquid iocundū mente cōcipit, et vltra: hec inq̄t preparasti diligētibus te: sed absc̄ōdisti timētibus te, donec charitas foras mittat timoris velamen, vt videre possint q̄ magna multitudo dulcedinis tue: que et si repleat, satiat nunq̄. Non audeo dicere ipsos si qui sunt secūda stola vestitos. Obicis forsan illud: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et illud qđ ad hierim que surrum est ōr: Adipe frumēti satiat te, sed satietatē desideranti abundantiā tibi notare nouerīs, non desiderij finē. Finis autē desiderij (vt alicuida) satietas est. Qui vero semper esuriūt, liquet q; satiati non sunt. Sed vere beata esuries que esurit solum qđ habet: ⁊ solū habet qđ esurit. His itaq; psuasis charitati tue, q; dulcedine diuini amoris nemo in futuro satiari poterit, nemo in presenti impleri, de qua impossibilitate solaciū tibi sit nullum habere solaciū, pertētiam tibi opto: sed patientē esse in hoc magis expedit.

De amoꝛe incessabiliter videt amatū. Cap. iij.

His igitur vtcūq; pretactis ad inuestigāda reliqua stilus curret, quatinus ad tā digna aditū aperire dignabit in dulcedine sua pauperi deus. Soleret tamē facilius in his patere ingressus pie pulsantibus, q̄ subtiliter pscrutātib⁹. Pulsat qui affectat, ⁊ qui orat pulsanti aperitur. Non enim ambigendum est quin libēter pulsanti aperiat, qui nondū pulsanti hortat⁹ vt pulset. Sic deus pius vult a se requiri etiam qđ promittit: ⁊ ideo qđ dare disposuit prius promittit vt rogandi ausum prebeat: et q; daturus gratis erat deuota prometeatur oro. In hoc a nobis merita extorquet, dum nos preuenit tribuendo quod retribuat, gratis agit ne gratis tribuat. plane dignus vt reametur, qui sic nos preuenit ñ amando. In hoc (inquit Iohānes) est charitas, non quasi nos dilexerimus illum: sed q; ipse prior ipse dilexit nos. Precedit igit amor suus: nostro quidē benignior, sed noster reprehendit⁹: ipse enim adhuc ingratos gratis diligit: nos vero suo dono ⁊ debito constat diligere. Dat vnde, et facit q; ametur, vt de suo, et pro suo pariter diligatur. Et quidē donū istud prosequi omitto, eo q; ineffabile sit. Nā ⁊ si sentiri a paucitate spiritualiū possit, expalmi tū a nemine potest. Solū ille nouit qui dat, ⁊ qui accipit exclusis ceteris: ipis etiā accipiēt⁹, ⁊ habētibus suspecta est ⁊ incerta ipsa collatio: idq; salubriter ne presumāt. Sed nunc queso mi seuerine reduc oculos ad hec inferiora: et vide que videntes pleriq; non vident: ⁊ aduerte si non cuncta que vel nobis in prosperis seruūt: vel ꝛa nos seuiunt in aduersis quedā non sint charitatis calcaria vrgentia quodāmodo ad cursum amoris. Ad hoc ēm omnia cursus suos dirigunt vt humanis vtilitatibus et oblectamētis occurrāt, vel defectibus certe succurrāt. Hoc celū, ⁊ terra, mare, et aera: hic circuitus temporū redituius patribus antiqua innouans, dilapsa reformans, cōsumpta restaurans implere non cessat: vt sicut hec continua cōmunia beneficia respuere nemo est qui possit: ita qui benefacit non diligere nemo est qui debet. Assentis forsitan de prosperis: at aduersa quomodo amorē doceāt, vel exigant, tibi innotescere cupis. Cum plerūq; humana ingratitudo supbe sibi arrogat dona conditoris: vult idē bois conditor alto salubriq; cōsilio hominē tribulationibus exerceri: vt cum defecerit homo ⁊ subuenerit deus: de⁹ vt dignū est ametur ab hoie. hoc ēm est qđ dicit: Inuoca me in die tribulationis: eruā te: ⁊ honorificabis me. Ex occasione quippe frequentiū necessitatū crebris necesse est in tribulationibus deū ab hoie frequentari: frequētando gustari: gustādo pbari q̄ dulcis est deus. Sicq; fit vt cor ferreum qđ beneficijs emolliri nequibat, flagellis eruditū ad gratiā liberantis liquescat: discatq; deū diligere: ⁊ si non ꝓpter suā bonitatē, certe ꝓpter propriā vtilitatē. et hic gradus amoris amare inchoantibus primus est. Iam vero amātibus infirmus, cum nō ꝓpter ipsum, sed ꝓpter nos deū diligim⁹. Liquet igitur quēadmodū mī carnaliter ⁊ carnalia amātem ad dei amorē aduersa instruunt, et quodāmodo cogūt. Sed et ipsis amore succēsis, nō inferiori cōsilio interdū prospera subtrahūtur, et ingerūtur aduersa: vt si forte (qđ vitare difficile est) blandiēs, pperitas aliquando sibi subripuit amoris particulā, succedens tollat aduersitas: que sola (iuxta beati Iohānis doctrinam) veraciter docet nō diligere mundū, nec ea que in mundo sunt. Sic israelite coguntur ab egyptijs egyptū egredi: quia teste beato gregorio: Dum mūdus calamitatibus animū pulsat, nil aliud nisi vt non diligatur clamat. Solus igitur amor est quē a nobis deus exigit, aut cū beneficijs obtuit, aut cū flagellis corripit, vel consilijs instruit, vel mādatis astringit. Plenitudo legis est charitas, ⁊ lex cōtinet ⁊ prophetas: quia quicquid diuina lege indicitur, vel iterdicit ad solum amorē reducitur. Solue tributū amoris, ⁊ dño noueris satisfactū. Quid igitur (inquit) nobis, pdest tanta in nostro victu parcitas: in habitu vilitas: in vigilijs ⁊ disciplinis fugis austeritas? Paucis accipe: quedā sunt charitatis obsequia placētia ⁊ placantia si in charitate fiant. At sine charitate nichil prosunt: hec est ēm virtus in qua nec minimū op⁹ respuit: sine qua nec maximū acceptat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non predicatio, etiã si fiat linguis angelor: nõ fidẽ, etiã si montes trãsferat. Nõ elemosina, etiã si omnes facultates in cibos pauperũ distribuat. Non corporis afflictio, etiã si tradat corpus ita vt ardeat. Nõ missarum solẽnia: quia ante patris reconsiliationẽ munus prohibetur offerri. Ipse eñ amator hois deꝰ est: cui omnis creatura merito cõtemnitur, et dicit bonorum meorũ non egeo: sed hoc solum requirit ab hoie, qõ nulli cõstat difficile. Solus enim amor est (vt ait beatus Augustinus) qui nomẽ difficultatis ignorat: qui cum multa amico impenderit, pauca vel nulla se iudicat impẽdisse. Hinc est q̃ illa annor multitudo videbant Iacob dies pauci pre amoris magnitudine. Verus eñ amãs animus quicq̃d pro amico patitur pre amore vix sentit, dũ sic totus amori intendit, vt preter dilectũ nil pene cogitare videatur: quia signaculũ gerit super cor, et sup brachiũ suũ. Undiq̃ qua parte subrepere possit illius obliuio, qui preter illos radios incircunspecti luminis, preter illos riuos incorrupte dulcedinis q̃bus ineffabiliter animã influit, in rebus etiã visibilibus amanti se exhibere nõ cessat. Integer quippe amator dei quocũq̃ se vertit familiarem habet admonitionẽ amoris: rebus his pro speculis vtitur: z in omne qõ cernit sui amatoris sibi resultat memoria. Aspicit cuncta que condidit, et quo condiderit fine: et in his non tam admirabilis q̃ amabilis sibi occurrit, atq̃ ex arra dilectionis quã precõtulit sapiẽter estimat q̃ta reseruauit in dotẽ. Castus pfecto columbinusq̃ oculus amor est, qui in rebus humano vsui cõcessis nulla libidine figitur, sed in trãsitoriis contemplat eternũ. Iste est oculus q̃ non clauditur, qz carnalitatis palpebra caret: nullo iniecto turbat, qz nichil admittit forinsecus: nulla cecat caligine, qz tenebre in eo nõ sunt vlle: nullo grauat sopore, ipso teste qui ait: Ego dormio z cor meũ vigilat. Oculus rectꝰ, oculus vere dexter quẽ nulla seorsum auertit sinistra intẽtio, nulla deorsum inflectit terrena affectio. Oculus vero simplex z prudens quẽ nulla cõcutit incerta suspitio: nulla detinet curiosa solicitudo, illum incessabiliter intuẽs in quẽ angeli pspicere desiderãt. Amor eñ vehemens (vt ait beatꝰ augustinus) nõ potest nõ videre quẽ amat: qz amor oculus est: z amare videre est. Hoc oculo se vulnerari fatetur q̃ ait: Vulnerasti me in vno oculor tuorũ. Duos nempe oculos habet anima. Vnũ quo intelligit: et aliũ quo requirit illum q̃ respicit sup filios hominũ, vt videat si est intelligẽs aut requirens deũ. Et horum duor dexter oculus est amor qui requirẽdo vulnerat. Recẽ enim ille saliens in mõtibus z transiliẽs colles. Omnẽ sensum superãs, humanũ videlz et angelicũ, absq̃ vulnere capit dũtaxat amoris. Queris quid sit vulnerari deum? Respõdeo ego q̃ est illam omnipotentiã nostre infirmitati pie cõdescendere, z quasi q̃dam vulneris apertura interne suauitatis secreta patefacere. Vulnerari ergo potest, qui z si sit impassibilis nõ tamen est incõpassibilis. Vulnus hoc absq̃ ira infligitur, z absq̃ doloze sentit. Hunc vulnerãtẽ oculũ ille ammonitarũ rex suo infelici federe molitur eruere. In hoc ingẽ feriã vobiscũ fedus, vt omniũ vestrũ oculos dextros eruã. Sublato eñ amore q̃ dexter oculus est, ad solũ errorẽ remanet intellectꝰ quẽ sinistrũ diximus. Intelligere quippe non amare illor error extitit: qui cũ cognouissent deũ, nõ sicut deũ glorificauerũt, sed euanuerũt in cogitationibus suis. Et multi qui errores psequi videtur hoc erroze cecãtur, quo nullus forsitan potest deterior inueniri. Videtur itaq̃ ab amãtibus deus oculo tro q̃: sed alioquin vulneratur: qz vbi intellectus caligat, amor penetrat: et vbi ille repellitur, iste admittitur. Quippe pscrutari prohibemur, et plus sapere q̃ oportet: sed amare etiã pluſq̃ possumus precipimur. Non potest igit obturari amoris oculus quominꝰ videre possit quẽ amat: et si nõ videt sicut est: qõ teste beato Iohãne seruatur in premiũ: certe tamen videtur sicut vult q̃d in presenti ad solatiũ indulget. Videtur eñ a quolibet amãte pout amat: ab alio quidẽ sic: ab alioquin sic pro varietate affectuũ q̃bus feruntur in ipsum. Alij ad diuinitatis archana feruentius inhiant: Alij humanitatis mysteria securius admirãtur, contẽplantes consiliũ altissimũ dei sup salute generis humani: totũ q̃dẽ turũ est qõ oculus intuetur amoris, qui sol is nunc videt ad meritum visurus quãdoq̃ ad premiũ, cum sublato corruptionis nubilo, faciẽ illã (vt scriptũ est) videbit in iubilo. Poterant his multa adiici famelicis: z si non fastidiosis, pfutura: sed nõ prolixiori sermone te grauẽ stilũ premo multo plura fateor cupientem.

De amoris inseparabilitate. Cap. iiij.

Am nunc ad medium veniat vltime petitõis tue particula maxime illa quã instanter postulas vir deuotissime seuerine: meis quidem labijs, sed tuis certe meritis explicãda: quibus non tũ in studijs, sed et in cunctis necessitatibus non mediocriter fido. Et vt ẽ in ea que proposuim⁹ suo tramite sermo gradiatur, que dicta sunt breui reuocẽtur epylogo. Habes autẽ in premissis q̃ charitas insuperabiliter pugnat: insatiabiliter gustat: incessabiliter videt. In manib⁹ auget, et inseparabiliter heret. Adeo nempe tenax est amoris glutinũ: vt tã iungere, q̃ vnire dicatur. Prorsus iuxta ꝓphetã glutinũ bonũ est tripliciter vniens virũ virtutis: videlicet sibi, primo, deoq̃: sic q̃ ei conueniat z cohereat in vnitate. In se quippe p q̃ mor homo vnus efficitur, dũ se intra se recolligens, z reducti affectibus cunctis a loc⁹ q̃ris captiui tenuit solum vnũ incõmutabiliter amat: nec amplius in diuersa mutat. parat⁹ enim p amorẽ in plura nunq̃ sibi iuentur vnus, vel idẽ: sed semp sibijpsi dissimilis: quia totiens variari cogitur, quotiẽs qõ amat variat. Qui eñ labenti annititur, necesse est vt cũ labente labatur. Proximo per charitatẽ vnit homo, dũ non solum sine querela quantũ in ipo est idem oibus studet effici, sed z omniũ succes sib⁹ coaptari. Gaudere cum gaudẽtibus, z flere cum flentibus, infirmari cũ infirmis, et cum scãdalizatis vt: iuxta qõ scriptũ est. Socius in tribulatione z regno. Sic multitudinis credentiũ erat cor vnum z anima vna: quã nec voluntatũ varietas, nec rerũ proprietas animos diuidebat: sed firmiter stringebat charitas, et suauiter cohibebat in vnitate spiritus, in vinculo pacis. Heu in q̃s iferiori seculo dilapsi sumus! Heu in quos fines, imo feces seculor hoies deuenerũt! Cũ (vt de seculi hoibus taceamus quos exercuit ambitio) ipsa religionis electio nostro miserabili tẽpore tota dissensione spargatur, vt vix vnus alteri cõueniat in vnũ, nisi forte aduersus dominũ z aduersus christũ ei⁹. Ubiq̃ apparent scissure ciuitatis dauid: z intim iam hiãt, vt vicina ruinã oĩno minẽtur. Seruatur sub tunica vna zvestẽ simili cor varium z oino dissimile, ita vt de religione antiqua vix signa seruẽtur: z veniẽtibus ad sepulchrũ dñi qõ claustrũ est, et christũ querẽtibus sola linthea mina pateãt, sed est habit⁹ forma. Fateor tedet hic esse: exeamus hinc: nec enim hoc loco de vicijs loqui propositũ est. Deũ etiã homini, z hominẽ deo vnit charitas, non solũ q̃a ineffabili vnitate qua nostra natura verbo eterno in vnitate psone vnitur/quã efficit vtiq̃ illa charitas qua ante mũdi cõstitutionẽ nos dilexit: sed illa qua ait apostolus: Qui adheret deo vnus spũs est. Profecto vnitas hec amoris est: quia deo vnus spũs est. Profecto vnitas hec amoris est: quia homo fm cor dei totis votis superne et eterne vnitatis cõformis vnitur deo glutino qõ non dissipabit: z vinculo

quod nõ disrumpit. Est eñ charitas vinculũ pfectionis quo mẽbra fidelitũ artissimo cõplexu sibi iuicẽ herẽt z suo capiti p oẽs iuncturas cõnectunt in vnũ corpus, in mutuo principio bonor omniũ, vt fidẽter q̃libet dicere possit, pticeps ego sum omniũ timentiũ te, z custodientiũ mandata ma. De hoc dictũ puto funiculus triplex difficile rumpitur: triplex dicit eo q̃ (vt pfatus sum) tripliciter ligat. vis vbi funiculũ triplicem describat a pl's: Finis (inquit) precepti est charitas: de corde puro, z conscientia bona, et fide non ficta. Solũ cor pr̃ũ est qõ pefluere nescit: vbi facilius sedat corde exposito, qõ sola continet charitas ne frustra pateat. Porro fm apostolũ conscientia bonã habet ad omnes qui ꝓximi bonũ eque vt proprium diligit: si quominus cõiungi nõ habere illã que nõ querit que sua sunt. fides nõ ficta illa est q̃ per dilectionẽ operat. Quoquin nõ modo fictã, sed etiã mortuã Iacobus edicere nõ veretur. Et vere iste triplex funiculus difficile rũpit: q̃ vincit. Paulus audet z dicit: Quis nos separabit a charitate pr̃i: tribulatio, an ãgustia, an fames, an nuditas? Talidũ pfecto vinculũ cui nulla preualet violentia, inseparabiliter ꝓximes amantẽ parit cũ amato. Nemo me estimet illis sentire: imo desipere q̃ charitatẽ semel habitã asserũt vinci pdi nõ posse: qz si eis q̃ habet charitatẽ hz z pseuerantiã: frustra suos discipulos dñs monuisset dicẽs: Manete in dilectione mea: sed in ꝫ indubitãter cẽserim charitatẽ spõte posse deseri, non violenter auferri. Offert oi: aufertur nulli, vt nulli⁹ nisi suo vicio illa careat. Ut autẽ hac vnitiua virtute in vnũ cõcurrere possint affect⁹ amantiũ, cor amantis se ipsi fieri necesse est vt trãsformari, et in illũ quẽ amat mutari. Contri alteri: quẽadmodũ aq̃ stilla ifusa vino deficere q̃ se totavid cõ alterius saporẽ iduit et colorẽ. Hinc illi ꝓ amantiũ crebr⁹ defect⁹, imo pfect⁹ de se i se nichil sentiũt, nisi qõ in xpo Iesu. Nosti q̃d dicere velim: nemo te meli⁹. Solũ li q̃dũ est qõ oi forme cõgruit: qõ optime cõuenit cordi amatoris. Factũ est (ait ille) cor meum tanq̃ cera liquescens. Res ligniscendo mollit, dilatat, purgatur: z nũc hunc triplicẽ effectũ cõsidera in amore, q̃ vere ignis diuinus est corda resoluẽs, purgãs, z cõstãs in massam vnitatis: quẽadmodũ varia metalla solutra igne cõcurrũt in vnũ. Ad tactũ cuius mollit et cedit illa odiosa iuricia qõ est insensibilitas cordis: q̃ homo nec se sentit, nec alium, nec pietate flectit: nec ꝑcibus mouet: exẽplis nõ inducit: minis nõ terret: bñficijs duratur: flagellis nõ emendat. Frontosus ad turpia: pronus ad illicita: subdi nescius, nisi cũ resistere non põt: z in oibus his exemplũ nobis stupẽdo hõ duri cordis. Emollitũ autẽ cor (iuxta beati Pauli doctrinã) dilatat in charitate, z a dextris z a sinistris vsq̃quaq̃ diffundit: subuentens pariter hostibus et amicis: atq̃ grato q̃dã z spõtaneo cursu oib⁹ occurrit: gaudẽs pfectibus, vel defectib⁹ condolens ꝓximorũ. Fluit igit, sed non effluit: qz sic se derivat ad alios, vt a se aliqñ⁹ nõ recedat. Et vide tu ne forte ꝓpha senserit idipsum: q̃ cũ cor suũ cere liquescẽti cõparasset, primus adiun xit in medio vẽtris mei. liquit ã q̃ fuit: fz extra se nõ effluebat. Solus effluit q̃ sic intrẽdit alijs vt sibi nõ attẽdat. Ut cere (ait apls) ne forte pefluatis: necq̃ etiã necesse est vt bis excessib⁹ q̃bus bñani spũs lutosis sensib⁹ diuino munere auellunt: eñ se eẽ dicamus: cũ paulus i suo raptu an in corpore, an extra corpus fuerit, se dicat prorsus ignorare. Ubi q̃ sunt intimi? In eo qõ iterius est sui: pfundũ est cor hois z iscrutabile: homo eñ ita secret⁹ sibi est q̃ solus sui ipius noscat qõ interius: nõ q̃ educunt sed inducunt spũs in illo iteriori cenaculo: q̃q̃ z illuc clausis seorsuz sensibus q̃ris seuius secretiusq̃ castissimo cõplexu conueniant cũ dilecto: z ibi melius secũ sunt: z cũ sic ibi sunt simul tue tiue sese bñet. Porro cor liquefactũ purgari necesse est vt ad purum excoquat si quã habet scoriã ipo amore q̃ ignis consumẽs est, paleas ignorãtie z delicta iuuentutis purgans, z purgatissimã animã faciens diuino dignã coniugio, nõ habẽtẽ maculã neq̃ rugã. Audi flammã vocantẽ: Dimissa sunt ei peccata multa qñ dilexit multũ. Venicq̃ deũ diligentibus oia cooperãtur in bonũ: z ad mortẽ imputatur nichil. omne autẽ qõ ipse non imputauerit, sic est quasi non sit. Beatus vir cui nõ imputauit dñs peccatũ. Hã qui qõ habuerit nemo est, nisi ille q̃ est iter mortuos liber. Sic calefactũ, z liquefactũ cor, facile ad omnẽ dilecti sermonẽ ꝓpungitur z ebullit. Expertẽs illud qõ canit: Anima mea liquefacta est vt dilectus locut⁹ est. et illud qõ in euãgelio legitur: Nõne cor nostrũ ardens erat in nobis, dũ loqueretur nobis i via? O dulcis cõfabulatio dei in aia que sine lingua z labioꝝ formatur strepitu: que sine aure percipit: sed sub silentio solus qui loquit z cui loquitur audit illã: a qua omnis alienus excluditur. Sunt sũt verba illa quedam celestis fontis irrigua rigantia corda arẽtia, z tedentia pre amoris desiderio. Quoꝝ dulcis narratio de ciuitate dei, de pace et copia ciuitatis, de ciuiũ gloria, et decore lucidissime mãsionis: pellens a corde fastidiũ, et a corpore fatigationẽ: nũcians amico q̃ possessio eius sit, z ad eam possit ascendere: nec aliud petijt, vel passus est qui dicebat. Dormitauit aia mea pre tedio, cõfirma me in verbis tuis. Similia autẽ sunt verba veritatis nostris cogitationibus: z nemo tam vigil obseruator est motuũ, qui facile discernat q̃d cor pariat, vel quid audiat nisi qui dñm loquentẽ audiuerit. Quid cogitatis mala in cordibus vestris. Et illud: De corde exeunt cogitationes male. Et itẽ: Qui mendacitũ loquitur de suo loquitur. Et istud apostoli: Nõ q̃ sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis. Mala ergo in cordibus dicimus iuxta illud: Dixit insipiens in corde suo non est deus. bona aũt audimus. Unde: Audiã quid loquatur in me dñs deus. Et prorsus huic auditui dabitur gaudiũ z leticia: nec reuertetur verbũ vacuũ: sed faciet ad quodcũq̃ misit illud, rigans et fecũdans penetralia cordis: qui talibus verbis docentur, docibiles dei sunt: z vnctio eos docet, que sola omnẽ veritatẽ docet suaui celeriq̃ magisterio. Loquitur quedã profunda mysteria dei que nõ licet homini loqui: et audire liceat, qualia apud magistros seculi nullatenus audiãtur, quorũ virtute z auditu corda liquescunt: liquescendo deficiũt: et deficiendo pficiuntur. Dura in illã vnitatẽ concurrunt, quã suis saluator orat z optat in euãgelio. Ut sint (inquit) vnũ sicut et nos vnũ sumus. Cuius sanctus Iohãnes in sua epistola meminit dicẽs: sicut ipse est z nos sumus in mũdo: vt sicut videlicet illa beata beatificans personarũ trinitas amore cõtinetur eterno absq̃ cõfusione z diuisione: vt nec vnitatẽ turbet personarũ diuinarum qui essentiã non multiplicant: nec vnitas trinitatem redigat in singularitatẽ persone: sic z ipsi vniantur, et ordinẽtur in charitate, cum cõparatione quidẽ sed qualicũq̃ similitudine: nec absurdum puterur qõ dixi deum amore contineri, cum nos alio dixerim q̃s seipso et q̃s seipsum. Hec autẽ pauca ita suscipiat charitas tua, vt cũ a te perlecta fuerint, nulli trãscribenda concedas: nisi quibus ad edificationẽ anime talia credideris expedire. Nosti enim q̃s proni sint quidã simplicia dicta cõspuere, his solum intenti que questiones verborum generant, quarũ nullus est finis, et fructus modicus.

Finit tractatus de gradibus charitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Richardi sancti Victoris ꝯ. victoris preclarissimi Tractat⁹ de quattuor gradibus violente charitatis.

A Vlnerata charitate ego sum. Urget charitas de charitate loqui: libenter me impendo charitatis obsequio: ⁊ dulce quidē, et oīno delectabile de dilectione loq: Jocūda materia, et satis copiosa, ⁊ que oīno generare non possit vel tediū scribēti, vel fastidiū legēti. Sapit eñ supramodū cordis palato qđ charitate ꝯdit: si dederit homo ꝓ dilectione omnē substātiā dom⁹ sue/ q̄si nichil despicient eā. O magna vis dilectionis, miranda virt⁹ charitatis. O multi gradus in ea, et in ipsis magna differentia. Et q̄s eos digne distinguere vel saltem dinumerare sufficiat: Est sane in ea affectus humanitatis, sodalitatis, affinitatis, cōsanguinitatis, fraternitatis: ⁊ in hunc modum alij multi. Sup hos tñ oēs dilectionis gradus est amor ille ardēs ⁊ feruēs q̄ cor penetrat, ⁊ affectū inflāmat, animāq; totā in eousq; medullit⁹ trāsfigit vt veraciter dicere possit, Vulnerata charitate ego sum. Cogitem⁹ g̃ que sit illa supemi nētia charitatis christi q̄ dilectionē parentū nūc amorem prolis, vroris affectū trāscēdit vel extinguit: insup ⁊ animā suā in odiū vertit. O vehemētia dilectionis: o violentia charitatis: o excellētia: o supeminētia charitatis xp̄i. Hoc est fratres qđ intēdimus: hoc est illud de q̄ loq volumus: de vehemētia charitat⁹: de supeminētia pfecte emulationis. Nostis satis qz aliud est loq de ipsa charitate: et aliud de eius cōsummatiōe. Aliud sane loqui de ipa: atq; aliud de eius violentia. Attendo ad opa violente charitatis, ⁊ inuenio que sit vehemētia pfecte emulationis. Ecce video alios vulneratos: alios ligatos: alios languentes: alios deficientes, non tñ a charitate. Charitas vulnerat: charitas ligat: charitas languidū facit, charitas defectū adducit. Quid hoc nō mirū: qđ hoc nō violētū: Hi sunt gradus ardētis charitatis, gradus q̄bus interim⁹ toti intendim⁹. Herete animo fres: attēdite ad illā quā multum cōcupiscitis: audite de illa, ⁊ anhelate in illā quā vehemēter ambitis. Vultis audire de charitate vulnerāte: Vulnerasti cor meū soror mea spōsa in vno oculor tuor, ⁊ in vno crine colli tui. Vultis audire de charitate ligāte: In funiculis adam trahā eos, in vinculis charitatis. Vultis audire de charitate lāgūente: Filie hierl'm si inueneritis dilectū meū, annūciate ei qz amore lāgueo. Vultis audire de charitate deficiēte, et i defectū adducēte: Defecit (inquit) in salutare tuū aia mea, ⁊ in verbū tuū supsperaui. Charitas traq; defectū facit, languorē adducit. Charitas vincula habet: charitas vulnera facit. Sed q̄ sunt isti funiculi adā primi parentis nīi nisi munera dei: Que inq̃ sunt ista charitat⁹ vincula nisi dei bñficia: Bona nature, gre, et glorie. His eñ bñficiētie vinculis obnoxiū fecit, ⁊ benivolentie debitorē cōstituit. Naturā cōdidit, gram cōtulit, gloriā repromisit. Ecce funiculi tripliciter: Bona cōditiōis, bona iustificatiōis, ꝑmia glificatiōis. Et scim⁹ qz funiculus triplex difficile rumpit⁹: fuit tñ rupt⁹. A seculo eñ pfecit homo iugū, rupit vincula. Audiecit aūt ꝑ dñs adhuc manu valida multiplicare sup nos charitatis sue vincula: vt nos sibi artius astrigeret, alti⁹ irretiret. Cōtulit nobis bona sua: ptulit, ꝓ nobis mala nra vt exutroq; sibi obnoxios redderet: ⁊ de bonis q̄ cōtulit nobis, et de malis q̄ ꝓ nobis ptulit. In hmōi charitatis funiculis captiuitatē largiter donans dona hoibus, ⁊ libēter sustinēs mala ꝓ hoibus. O q̃ male fortis est quē tot charitat⁹ vinc-

B eula tenere nō possunt. O q̃ male liber est quē dul⁹ captiuitatis iura nō inuoluūt. Sed ecce ad illū amoris gradū redim⁹ quē ꝑmo loco posuimus, ⁊ vulnerantē ibi ditim⁹. Monne tibi corde pcussus vid⁹: qñ igne⁹ ille amoris aculeus mentē hois medullit⁹ penetrat, affectūq; trāsuerberat interim, vt desiderij sui estus cohibere vel dissimulare oīno nō valeat: Desiderio ardet, feruet, affectu estuat, anhelat: pfunde ingemiscēs ⁊ longa suspiria trahēs, hoc tibi anim⁹ evulnerate certa sint signa gemit⁹ atq; suspiria: vultus pallens atq; tabescēs. Hic tñ gradus interpolationē recipit: ⁊ incūbentiū negociorū curis ⁊ sollicitudinibus cedit. Febricitantiū itaq; more q̄ hoc typo vexātur: nunc acrius vrunt: nūc occupationū suarū occasione aliquantulū recreant. Sed iterū post modicā ūterpolationē estuās, ardor fervētior redit: animūq; iā fractū acri⁹ incēdit ⁊ vehemen⁹ vrit. Sepe itaq; recedens semp̄ seipso maior rediēs paulati animū emollit, vires q̄ effrigit atq; exhaurit, donec plene animū sibi subigat, atq; substeri ꝛ iugiq; sui mēoria totū occupet, totū implicet, totū obligeret: ita vt ꝑ et excidere aut aliud cogitare nō possit: ⁊ iam ꝑ ꝑmo gradu ad scōm trāsit. Primū eñ gradū dixim⁹ q̄ vulnerat: scōm q̄ ligat. Mone ve ⁊ absq; vlla ꝺdictiōe animus ligat⁹ est qñ ꝑ vnū obliuiscit aut aliud meditari non pōt: Quicq̄d agat, q̄cq̄d dicat ꝑ semp mēs revoluit, qđ nichil memoria retinet. hoc dormiēs somniat: ꝑ vigilans ori hora retractat. Facile est ꝓpendere hinc (vt arbitror) quomodo hic gradus superiorē transcēdit, q̄ mentē hois nec ad horā quietā esse ꝑmittit. Recte itaq; dictū est q̄ prior sit ille gradus q̄ vulnerat: scds aut̄ ille qui ligat. Sepe eminus est vulnerari q̄ ligari. Quis eñ nesciat q̃ sepe cōtingat, vt miles i colli⁹ i certaminis pcussus ⁊ vulneratus ꝑsequētis manus effugiat, ⁊ cū dicto vulnere liber tñ euadat: Sz postq̄ in cōgressu certaminis miles pcussus dejcit, dejectus cōprehendit: cōprehēsus adducit: adductus incarcerat, incarcerat⁹ cōcatenat atq; ligat, tā oīno captiuus teneī. Quid hoc q̃so maius: qđve molestius: Mone tolerabili⁹ est quēuis vulneratū effugere, tñ liberū: q̃ captū atq; ligatū teneri captiuū: Hic aūt gradus non sicut ille suprā aliquā interpolationē recipit: sed acute se bris more cōtinuo ardore animū vrit: fugiq; desideriū sui estu incēdit: nec die, nec nocte aīam quiescere finit. Jacet sic ille q̄ lecto decubat vel quē cathena coherct, ab eo loco quo addicti sunt elōgari nō possunt: sic vtiq; ꝺ ab hoc scdo violēte charitat⁹ gdu absorpt⁹ est, quicq̄d agat, quocūq; se vertat ab illa vna ⁊ itima sollicitudo sue cure auelli nō pōt. Primi itaq; gdus impetū in prauis desideriis nō resistendo, sed declinādo, nō tā reluctādo q̃ repellere debemus ⁊ possumus, si solliciti semp ad vilem et honestas tā occupationes q̃ meditationes, ꝓda mēte ꝓfugiam⁹, ⁊ impleam⁹ qđ scriptū est: fugite fornicatiōnē. Primi itaq; gradus violētia declinari pōt, superari nō pōt: Scdi aūt gradus vehemētia oīno non valet nec reluctādo superari, nec fugiēdo declinari. Audi captiuū ⁊ gementē, ⁊ de fuga desperantē: periit fuga a me, ⁊ non est q̄ requirat aiam meā. Sed sepe vt videm⁹ q̄ fugere nō pñt, redire se possunt. Cū g̃ tētationē nō possum⁹ vel fortiter repellere, vel prudētia declinare: debemus ꝑ misericordie et obedientie opa nosipsos redimere, et a seruitutis iugo eripere. De sunt ve ⁊ ꝓpie diuitie de q̄b⁹ scriptū est. Me dēptio aīe viri diuitie ꝓpe. Sz cū ad hoc ꝺm vehemētie gdū amor excreuerit, qđ est q̃so q̄ se ꝑli⁹ extēdere possit? Quid hac vehemētia vehemēti⁹ esse pōt, si superari nō pōt? Si oīno insuperabilis est, si oīno inseparabilis est qđ hac vehemētia vehemēti⁹ eē pōt: Si aḃ illa superari nō pōt summ⁹ est: ⁊ si inseparabiliter inhe-

sempiternus est: ⁊ quid eius violentia violētius esse potest si summus ⁊ sempiter⁹ est: Sed alīō est esse summū: atq; aliud est esse solū: sicut ⁊ aliud est semp ꝑsentē esse, ⁊ aliud cōsortē oīno nō admittere. Possum⁹ eñ et ꝑsentes esse ⁊ multos socios habere, et ꝓ oibus q̄dē superiorē locū tenere. Videsne ergo q̃ta supeminētie magnitudo ad excrescēdum et adhuc supsit: vt cū amm⁹ iam sit tota solus eē possit: Ad tertiū itaq; iam violentie gradū amor ascēdit: qñ omnē aliū affectū excludit, qñ nichil preter vnū vel ꝑpter vnū diligit. In ꝺ itaq; tertio violēte charitatis gdu nil oīno satisfacere potest preter vnū, sicut ⁊ nichil sapere nisi ꝓpter vnū. Vnū amat, vnū diligit, vnū sitit, vnū cōcupiscit. Ad ipm anhelat, in ipsum suspirat, ex ipso inardescit, in ipso requiescit. Solū est in q̄ reficit, solū ex quo satiat. Nil dulcescit, nichil sapit nisi hoc vno cōdit⁹. Quicq̄d vltro se offerat, quicq̄d spōte occurrat, cito reiicit, subito cōculcat qđ suo affectui nō militat, vel eiusmodi desiderio nō deseruiat. Sed q̄s huius affect⁹ tyrannidē digne describat: quomō oīne desiderīū expellit, quomō omne studiū excludit, quomodo omnē exercitū violēter opprimit quē sue ꝓcupiscētie deseruire non prospicit: Quicq̄d agat, quicq̄d fiat inutile, imo intolerabile videt nisi i vnū desiderij sui finē cōcurrat atq; cōducat. Cū frui potest eo qđ diligit, oia parit habere se credit. Sine illo horret omnia, sordent vniuersa. Si eñ eo frui nō possit corpore defecit, ⁊ corde tabescit. Consiliū non recipit, rōni non acq̄escit, nullā oīno cōsolationē admittit. In scō adhuc gradu aliens negociis ꝑ actionē vtiq; occupari pōt, sed ꝑ cogitationē nō pōt: qz eius qđ diligit oīno obliuisci non pōt. In hoc aūt gradu mens tabida ⁊ amoris nimietate languida, sicut nō pōt alia meditari: sic nec pōt aliena operari. Ille gradus cogitationes inuasit, iste etiā actiones dissoluit. Ille ligat in cogitatione, iste enervat in actione. In illo gradu manus ac pedes adhuc liberos habem⁹, ⁊ abiectalis more huc atq; illuc extēdere atq; iactare possumus: qz ꝑ discretiōis arbitrio adhuc eos extendere, et in bono ope exercere ⁊ possum⁹ ⁊ debemus. In ꝺ aūt gradu amoris nimietas ad languoris similitudinē man⁹ ac pedes enervat: vt deinceps mens nil penitus ꝑ arbitrio agat. Adens itaq; in ꝺ statu q̃si imobilis manet, ⁊ nusq̄ se cogitationē neq; ꝑ actionē mouet, nisi quo eā vel deliciū trahit vel affect⁹ impellit. In prauis aūt desideriis in ꝑmo adhuc gdu (vt superius dictū est) ꝑ circūspectiōis studiū fugere pōt: in scdo aūt gradu vbi fugiēdi loc⁹ oīno nō est, ꝑ bona adhuc opa redimere se pōt. In ꝺ autē gradu quis his potest presidij, qđ genus pōt esse remedij, q̄ iam nec necessaria meditari, nec vtilia possunt operari? Audi tā corde q̃ corpore languidū, corpe tabidū, ⁊ corde turbatū. Cor meū conturbatū est in me, dereliquit me virtus mea. Sub ꝺ necessitatis articulo nullū aliud remedij genus inuenio q̄ ad diuinā clementiā respicere, eiusq; misericordiā implorare. Si oīno languidus es, si man⁹ ⁊ pedes liberos nō habes: certe adhuc linguā habes, et labia mouere potes. Si g̃ tue indurie nullus euadēdi loc⁹ relictus est, clama ad eū q̄ oia pōt. Videsne (vt arbitror) vis illa amoris quātū tā inualuit, cū ad hui⁹ tertij gradus vehementiā exercendo ascēdit: ⁊ mirū est si habet adhuc aliqđ quo amplius ascēdere possit. In ꝑmo gradu transfigit affectionē: in scdo ligat cogitationē: i tertio dissoluit actionem. Affectio ꝑ captiuatur in ꝑmo: cogitatio in scdo: actio aūt in tertio. In his totū hois est, ⁊ qđ his amplius habere pōt: Si ergo totū captiuatū est qđ hois est, qđ illi vltius fieri pōt: Si vis illa amoris totū possidet, si amoris magnitudo totū absorbet, in q̄ se q̃so amplius dilatare valet: Si eñ totū obtinuit, non est qđ vltius vēdicare possit. Sed quid dicimus si totū obtinet, et totū efficere non valet: Quid inq̃ dicturi sumus si totū in potestate est, totū tamen desiderio satisfacere non potest: Certe incōparabiliter mai⁹ est qđ homo nō valet, q̃ quicq̄d homo valet. Utrūq; tñ desiderari potest, ⁊ qđ hō potest, ⁊ qđ homo nō pōt. Videne q̃ q̃ infinitū sit quo desiderīū in se extēdere possit, etiā postq̃ ad tertiū gradū puenerit. Quartus itaq; violēte charitatis gradus est, qñ estuātis animi desiderij ardore anhelat, quicq̄d sibi fiat oīno non pōt vt remediū afferre vel cōsolationē adhibere. Nū igit adhibita cōsolatio q̄libet oīno animū nō tangit, quodāmodo quasi ꝑmortuus que circa se gerūtur oīno nō sentit. In prauis aūt desideriis dū mens humana ad hūc statum violenter attrahitur, nil aliud iam supest nisi vt ꝓ ipso abeat, si forte dñs fidē illor respiciens viteq; restituēs reddat illum matri sue, qui potēs est etiam de lapidibus suscitare filios abrahe: ⁊ quotiēs voluerit deducit ad inferos ⁊ reducit. In hoc statu amor sepe quasi in insaniā vertitur, nisi mira prudentia, pariq; constātia eius impetus refreneī. In hoc statu inter amātes sepe ire surgūt: sepe rixas cōmittunt: ⁊ cū vere inimicitiaꝝ cause nō supperunt falsas, ⁊ sepe nec verisimiles fingunt. In hoc statu amor sepe in odium transit, dum mutuo desiderio nichil satisfacere possit. Hinc fit illud qđ sepe in quibusdā vidimus, vt quo se prius ardentius diligere videbantur: eo se postmodum vehementiori odio ꝑsequerentur: immo (qđ magis mirū est) sepe sub vno eodēq; tpe sic oderunt: vt tamen per desideriū estuare non desinant: ⁊ sic diligunt vt tamē velut ex odio ꝑsequi non desistant. Diligēdo itaq; oderunt, et odiendo diligūt: et mō mirabili, imo miserabili crescit ex desiderio odium, ⁊ ex odio desiderium. Et ignis ⁊ grando mixta pariter ferunt, dum nec estus desiderij odij gelu possit dissoluere, nec detestationis grando concupiscētie ardentis ignem possit extinguere. Supra modum autem immo supra naturā ignis conualescit in aqua, quia amoris incendium magis exestuat ex alterutra contradictione/ q̄ inualescere posset ex mutua pace. Ecce iam habemus in ardēti dilectione quattuor violētie gradus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

de quibus superius proposuimus. Primus ergo violentie gradus est quādo mens desiderio suo resistere nō potest: secundus autē gradus est quādo illud obliuisci non potest: tertius vero gradus est quādo et aliud sapere non potest: quartus autē qui z vltimus, quādo nec ipsum ei satisfacere potest. In primo itaq; gradu amor est insuperabilis: in secundo inseparabilis: in tertio singularis: in q̄rto insatiabilis. Insuperabilis est qui alij affectui non cedit: inseparabilis qui a memoria nunq̄ recedit: singularis qui socium nō recipit: insatiabilis cum ei satisfieri nō possit. Et q̄uis per singulos gradus possint notari singula, specialius tamē in primo gradu notatur amoris excellentia: in secūdo eius vehemētia: in tertio eius violentia: in quarto eius supeminētia. Quāta em̄ excellentia amoris que omnē alium affectū excedit: Quāta queso vehemētia dilectiōis que mentē quiescere nō sinit: Quāta obsecro violentia charitatis que omnē aliū affectū violēter expellit: Quāta supeminētia emulationis cui oīno nichil sufficit: O excellentia amoris: o vehemētia dilectionis: o charitatis violētia: o emulationis supeminētia. Hi quatuor amoris gradus aliter se habēt in affectibus diuinis, atq; aliter in affectibus humanis: atq; oīno aliter se habēt in desideriis spiritalibus, z in desideriis carnalibus. In desideriis spiritalibus quāto maior tāto z melior. In desideriis carnalibus q̄to est maior, tanto est peior. In affectibus diuinis ipe qui summus idē z pcipuus. In affectibus humanis ille q̄ summ⁹ ipe est z pessimus. In humanis sane affectib⁹ primus potest esse bonus: secūs absq; dubio est malus: peior tñ est tertius: quartus aūt est pessimus. Scim⁹ qz i hūanis affectib⁹ cōiugalis amor primū locū tenere debet: z idcirco i nuptiali thoro ille amoris gradus bon⁹ esse valet q̄ oibus alijs affectibus dñari solet. Aduturus nāq; intimi amoris affectus iter federatos pacis vincula astringit: z indissolubilē illā ppetuandāq; societatē gratā et iocundā reddit. Primus ergo gradus in humanis (vt dictum est) affectibus bonus esse potest. Secundus absq; dubio malus est. Cum em̄ mentē inadisso lubiliter obligauerit dū eam in aliam sollicitudinē trāsire nō sinit, sepe z prouidēdor curam, et disponendor prudentiā tollit. Tertius autē ille amoris gradus qui omnem alium affectū excludit, non solum est malus, immo etiā incipit esse amarus, cum voto suo semp̄ provoto fruī impossibile sit, ex alia aliqua re cōsolationē recipere nō possit. Quartus autem gradus (vt diximus) omnium est pessimus. Quid illo peius inueniri possit qđ animā nō solum malam: sed z miseram reddit? Quid miserabilius q̄ eius rei desiderio semp̄ fatigari cuius fructu nunq̄ possis satiari? Superius docuim⁹ quomō sub hoc gradu assiduo estu z gelu mens vrātur: dū nec ex desiderio odiū, nec ex odio desiderium extinguit. Et q̄d hoc aliud q̄ quedam forma future dānationis esse videtur: vbi semp̄ trāsit de caloze ignīū ad frigora niuium: z de frigore niuium ad calozes ignīū. Hic itaq; vltimus amoris gradus i humanis desideriis omniū pessim⁹ est: in diuinis autē affectib⁹ (vt dictū est) omniū est pcipuus. Vbi em̄ hūano animo quicq̄d sibi fiat sufficere nō potest: hic autē q̄quid p deo suo faciat voto suo satisfacere nō potest. Vbi mens semp̄ sollicita est q̄d sibi fiat, nō qđ ipsa faciat. Hic maiorē sollicitudinē mens gerit q̄d ipsa faciat q̄ quid sibi fiat. In celestibus itaq; desideriis quanto affectus est maior, quanto gradus superior: tanto vtiq; melior atq; pretiosior. O q̄ pretiosus primus ille dilectiōis gradus in dei amore qui est insuperabilis: multo pretiosior ille sedulus quādo ardens affectus incipit esse inseparabilis. Multo tamē adhuc melior est quādo in alia aliqua re q̄ in deo delectari non potest. Summus autem atq; precipuus amoris gradus est, quādo desiderio suo nichil satisfacere potest. Jā in primo gradu aque non poterunt extinguere charitatē: nec flumina obruent illam, ec⁹ insuperabilis sit. In secūdo iam gradu ponit aia dilectū suum sicut signaculū sup cor suū, eo q̄ illū oīno obliuisci nō possit. In tertio tā gradu, si dederit homo omne substantiā domus sue p dilectione q̄si nichil despiciet eā, eo q̄ in re alia aliq̄ delectari nō possit. In q̄rto autē gradu fortis est vt mors dilectio, dura vt infernus emulatio, eo q̄ ei parū sit quicq̄d p deo suo facere vel sustinere possit. In primo gradu amor insuperabilis dicit: Diligā te dñe fortitudo mea. In secōo inseparabilis amor dicit: Adhereat lingua mea fauc⁹ meis si nō memínero tui. In tertio gradu singularis amor dicit: Renuit cōsolari anima mea memor fui dei z delectatus sum. In quarto gradu dicit insatiabilis amor, Quid restat bus dño pro oibus que retribuit michi? In primo est insuperabilis, z dicit, Quis nos separabit a charitate? Tribulatio, an angustia, an psecutio, an fames, an nuditas, an periculū, an gladius? In secōo charitas nunq̄ excidit eo q̄ inseparabilis sit, vnde z dicit, Adhesit aia mea post te eo q̄ ab illo auelli non possit. In tertio omnia arbitratur vt stercora vt christū lucrifaciat. In quarto sibi viuere christus est, et mori lucrum: eo q̄ cupiat dissolui z esse cū christo. In primo gradu diligitur deus ex corde, z ex anima, et mente: nullum tamen horum sit ex toto. In secūdo diligitur ex toto corde. In tertio diligitur ex tota anima. In quarto autē diligitur ex tota virtute. Dilectio ex corde, dilectio que est ex deliberatione. diligere autē ex anima est diligere ex affectione: ad cor cōsilium: ad animā autē pertinet desiderium. Quid⁹ autē nosse q̄ cōsilium ad cor debeamus referre: Fraim (inquit) columba seducta nō habens cor. Quid est populū columbā esse seductam et sine corde, nisi q̄ alibi dicit, gens absq; consilio z sine prudentia: Michil itaq; aliud est sine corde esse q̄ cōsilio z prudētia carere. Sz q̄ēadmodū iam dictū est, Cur ad cor consiliū, sic ad animā pertinet desiderium. Qui perdiderit (inquit) aiam suā in hoc mūdo inuītā eternā custodit eā. Quid est aliud animā suā in h̄ mūdo pdere, nisi in hoc mūdo (quēadmodū alias pceptū est) post cōcupiscentias suas nō ire: Quo em̄ in h̄ mundo q̄s desideria sua pter deū mortificat, eo verius ipsa ad eternā plenitudinē dilatat. Diligere itaq; ex corde, est diligere ex cōsilio z deliberatiōe. Diligere ex aia, est diligere ex desiderio z affectiōe. Illud ex studio, istud p voto. Diligere ex toto corde, ex tota aia, z ex tota virtute: est oīe studiū, oīe desiderium, oīe exercitiū in h̄ vnū ipēdere. Sepe ad aliq̄d diligēdū trahimur ex affectione, et tñ renuimur ex ratione. Et sepe multa ex ppósito deliberatiōis diligim⁹, q̄ tñ p desiderij appetitū minime affectam⁹. In carnalib⁹ itaq; desideriis sepe prius est diligere ex aia q̄ diligere ex corde. In spiritalibus autē semp̄ prius est diligere ex deliberatione q̄ ex affectiōe. Nunq̄ em̄ spiritalia ex desiderio diligim⁹, nisi ad eor affectū cū magno studio animū inflammem⁹. Si igit deū cupimus ex tota aia diligere, prius fatagamus diligere ex toto corde. In h̄ sit oīs nr̄a cogitatio, ad hoc oīs nr̄a deliberatio, circa hoc oīs nr̄a meditatio si volum⁹ diligere ex toto desiderio. Sed sicut nunq̄ ex tota anima diligimus, nisi prius toto corde diligamus: sic nunq̄ tota virtute diligimus, nisi prius tota aia diligam⁹. Si em̄ ad aliq̄d affectū habem⁹ qđ ppt deū nō diligim⁹, pfecto adulterin⁹ affect⁹ intūs summe charitatis cōstantiā frāgit viresq; eius iminuit, inquātū ad alienū desideria animum trahit vel impellit. In primo igitur gradu

(vt dictū est) diligitur ex corde: in secōo diligit ex toto corde: in tertio autē ex tota aia: z in quarto ex omni virtute. Forte adhuc dauid in primo gradu erat, sed iam de secūdo presumebat quādo psallens dicebat. Confitebor tibi dñe in toto corde meo. Qui in secūdo gradu est fiducialiter psallere potest: In toto corde meo exq̄siui te. Qui tertium gradum obtinet, profecto eiusmodi iā dicere valet: Cōcupiuit anima mea dñe desiderare iustificationes tuas in omni tēpore. Qui quartū gradum ascendit, et deū ex tota virtute diligit dicere potest, profecto non timebo quid faciat michi homo, eo q̄ sit paratū cor eius sperare in dño, confirmatū est cor eius, non cōmouebitur in eternum donec despiciat inimicos suos. In primo gradu fit desponsatio: in secundo nuptie: in tertio copula: in quarto puerperiū. In primo gradu dilecte dicitur: Sponsabo te michi in sempiternū: z sponsabo te michi in iusticia, et iudicio, z in misericordia, z in miserationibus, et sponsabo te michi in fide. In secūdo gradu fiunt nuptie i chana galilee, et dicitur ei: Ecce ego vir tuus, z post me ingredi nō cessabis. De tertio gradu dicit: Qui adheret dño vn⁹ spiritus est. De quarto dicit: Concepimus, et quasi parturiuimus, z peperimus spiritū. In primo itaq; gradu dilecta frequēter visitat. In secūdo ducitur: in tertio dilecto copulat: in quarto fecundat. In primo ergo gradu semp̄ suspēsa ad reditū dilecti clamat, z dicit: Veni dilecte mi similis esto capree, hinnuloq; ceruor⁹ sup montes bether. In secūdo inuitat vt veniat, et dicitur ei: Veni ad libanū soror mea, sponsa veni a libano. In tertio gradu dilecto copulata prostrat, et dicit. Leua ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. In quarto gradu de sua fecūditate gloriat, z dicit: Filios meos quos iterū parturio donec christ⁹ formet⁹ in vobis. Unde z ei dicit: Duo vbera tua sicut duo hynnuli capreārū qui pascūtur in liliis. Penetremus adhuc profundius, z loquamur apertius. In primo gradu anima sitit: in secōo sitit ad deum: in tertio sitit in deum: in quarto sitit fm deum. Deū anima sitit que dicit, Anima mea desiderauit te in nocte: sed et spiritu meo in precordijs meis de mane vigilabo ad te. Ad deū anima sitit que dicit: Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū, q̄n veniā et apparebo ante faciē dei. In deū aia sitit q̄ dicit. Sitiuit in te aia mea, q̄s multipliciter tibi caro mea. Scōm deū anima sitit que dic. Cōcupiuit aia mea dñe iustificationes tuas in omni tpe. Sitit aia deū, q̄n experiri desiderat q̄ sit illa interna dulcedo que mentē boīs inebriare soler, dū incipit gustare, z videre q̄s suauis est dñs. Sitit aia ad deū q̄n p contēplationis gram supra se eleuari, z gegē in decore suo videre desiderat, vt veraciter videat z dicat quia vidi dñm facie ad faciē, z salua facta est aia mea. In deum aia tunc sitit, q̄n p mentis excessum totam deū transire cōcupiscit, nā vt sui penit⁹ oblita veraciter dicere possit: Siue in corpore, siue extra corp⁹ nescio, deus scit. Scōm deū aia sitit q̄n de ppria volūtate, nō dicā in carnalibus sed nec in spiritualibus q̄dē animus aliq̄d de suo arbitrio relinquit: sz totū dño cōmittit, nunq̄ cogitans que sua sunt, sed q̄ iesu christi, vt apa dicere possit. Non veni facere voluntatē meā: sed voluntatē patris mei q̄ in celis est. In primo itaq; gradu de⁹ intrat ad animū, z animus redit ad seipm. In secōo gradu ascēdit supra seipm, z eleuat ad deū. In tertio gradu anim⁹ eleuatus ad deū totus transit in ipm. In q̄rto anim⁹ exit propter deū, z descēdit sub semetipm. In primo animus ingredit ad seipsum: in secōo trāsgreditur semetipsum. In primo pgit in seipm: in tertio pgit in deū suū. In primo ingredit ppter seipm: in quarto egredit ppter primū. In primo intrat meditatione: in secōo ascēdit contēplatione: in tertio retroducit in iubilatione: in quarto egredit ex cōpassione. In primo itaq; gradu spūs ille sup mel dulcis intrat ad animā, et dulcedine sua inebriat eam, intūs vt habeat mel z lac sub lingua sua, z fiat fauus distillās labia sua. Memorialia abundātie suauitatis eructabūt q̄ eiusmodi sunt, eo q̄ ex abūdātia cordis os loquat. Hec est prima cōsolatio que abrenunciātes secōo primo excipit, z in bonis ppositi cōsolidare consueuit. Hic est cibus ille celestis q̄ egredientes de egypto solet reficere, z p solitudinē pascere. Hic est illud manna absconditū q̄ nemo nouit nisi q̄ accipit. Hic est ille dulcor spiritalis z eterna suauitas, que q̄si modo genitos ifantes semp̄ solet lactare z alere, z ad maturitatis robur paulatim producere. In hoc itaq; statu aia a dño in solitudinē ducit, ibiq; lactatur, vt interna dulcedine iebrietur. Audi qđ de hoc statu dicit: vbi dñs p ppheta loqtur. Propter h̄ (inquit) ecce ego lactabo eā, z ducā eam in solitudinē, et loquar ad cor eius. Sed prius oportet egyptū deserere, prius oportet mare rubrum transire. Prius necesse est egyptios in aquis perire: prius necesse est egypti cibos deficere, q̄s possim⁹ hoc spiritale alimētū cibumq; celestē pcipere. Egyptū non solū corpore, sz et corde deserat, mūdiq; amorē penit⁹ deponat q̄ celestes illos solitudinis cibos desiderat. Trāseat rubrū mare: omnem merorē z amaritudinē studeat de corde expellere qui satiari desiderat interna dulcedine. Prius subiugentur egyptij pereātq; mozes puersi, ne degenerē conuiua dei gnenī ciues angelici. Prius necesse est egyptiacos cibos deficere z carnales voluptates in abominationē vertere, q̄ experiri liceat que sint ille eterne z eterne delitie. Absq; dubio amor dei q̄to plen⁹ omnē aliū affectū vincit, tāto sepius, tanto vberius animū interna iocūditate reficit. Sub hoc itaq; statu mōs fugit mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Sub h̄ statu stillabūt mōtes dulcedinē, et colles fluēt lac z mel. Sub hoc statu anima esurientē z sitientē sepe dñs visitat: sepe interna suauitate satiat, spiritusq; sui dulcedine inebriat. Sepe sub h̄ statu dñs descendit de celis: sepe visitat sedentē in tenebris z vmbra mortis: sepe gloria dñi iplet tabernaculū federis. Sic tñ presentia suam exhibet vt faciē suam minime ostendat. Dulcorē suum infundit, sed decorē suum non ostendit. Infunditur suauitatē, sed non ostēdit claritatē. Suauitas itaq; ei⁹ sentitur, sed species non cernitur. Adhuc nubes z caligo in circuitu eius: Adhuc thronus eius in columna nubis. Et lene quidē, et blandū admodū qđ sentitur: sed nubilū oīno qđ cernit. Mondū nāq; apparet in lumine. Et q̄uis appareat i igne, magis tñ in igne accendēte q̄ illuminante. Accendit nāq; affectum, sed nondum illuminat intellectum. Desiderium inflāmat, sed intellectū non illuminat. In hoc itaq; statu anima dilectū suum sentire potest: sed (sicut dictum est) videre non potest. Et si videt quidē, videt quasi in nocte: videt velut sub nube: videt denīq; per speculū in enigmate, nōdum autē facie ad faciem. Unde et dicit: Illumina faciem tuam super seruum tuum. Hoc igitur ex isto primo dilectionis gradu agitur: vt dū mens sepe visitatur, sepe reficitur, sepe inebriatur, quādoq; ad maiora audenda prouocetur. Incipit ergo itaq; de aliquādo amplioza presumere, et sublimioq; postulare: intūs vt audeat et dicat: Si inueni gratiam in oculis tuis ostende michi temetipsum: nec tamē qđ petitur statim provocipitur, q̄uis intimo desiderio postuleť. Oportet tamē diūtius petere, diligenter querere, fortiter pulsare: z in his oībus pertinaciter insistere, si optata volum⁹ obtinere. Nonne tibi videť iam diu multūq; laborasse: iam iamq; pene deficere, z q̄si a spe cōcidisse qui dicit: Usq; quo dñe obliuisceris me in finē, vsq; quo auertis faciē tuam a me?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed sciens quia omnis qui petit accipit: et qui querit inuenit: & pulsanti aperietur, iterum iterūq; fiduciā recipit, vires q; eius resumit, & dicit: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam, dñe requirā. Quādo ergo mens cum magno studio ardentiq; desiderio ad diuine cōtēplationis gratiam proficit, iam quasi ad scām amoris gradū proficit, quando meretur per reuelationē inspicere qđ oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit: ita vt veraciter dicere possit. Nobis autē reuelauit deus per spiritū suum. Nonne hanc gratiam videtur accepisse qui angelos ascendētes et descendentes meruit videre simulq; dominum innixum scale? Unde & dicit: Vidi dominū facie ad faciem, et salua facta est anima mea. Hanc gratiā acceperat, et quasi assecuta repetebat qui dicebat: Emitte lucem tuam et veritatē tuam, ipsa me deduxerūt & adduxerunt in montē sanctum tuum, et in tabernacula tua. Hanc gratiam acceperant, et penna contēplationis volabant quos prophēta mirando intuebatur, et intuendo mirabatur. Qui sunt isti (inquit) qui vt nubes volāt, et q̄si colūbe ad fenestras suas? In hoc itaq; gradu alij petunt sibi dari pennas vt columbe: alij accipiunt pennas vt aquile. Quis (inquit) dabit michi pennas sicut columbe, & volabo, & requiescā? Et alias prophēta: Qui sperāt (inquit) in domino mutabunt fortitudinē, assument pēnas vt aquile, volabunt & non deficiēt. In hoc gradu contēplationis sue alis anime sustollūtur supra altitudinem nubium: in hoc gradu eiusmodi alis euolant vsq; ad celum, non solum vsq; ad primū, sed etiā ad secundū, ita vt de reliquo dicere possint. Nostra conuersatio in celis est. Supra hoc geminū celum est adhuc tertium celum, qđ dicitur celum celorum. Ad hoc itaq; tertium celum omnino ascendere non possunt etiam illi qui ad scām amoris gradū profecerunt. Nō est terra ad primum celum: et qđ est primū celū ad secundū, hoc est secundū celum ad celum celoꝝ. Secūdum itaq; celum si vultis terra est: et celum, imoꝝ celum celi est: Sed celum celi est ad primum celum: terra autem ad celum celorū. Hanc terram (vt arbitror) pphēta significare voluit cum dicit. Portio mea in terra viuentium: Habet itaq; hec terra celum suū: habet et solem suū. Nec aliū hunc esse arbitror q̄ illum quē dñs p prophetā pollicetur. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur, quia dñs erit tibi in lucem sempiternā. Si igit in hoc celo, siue in hac terra es, illum solē videre habes sub quo estuant & ardent illi angelici spiritus qui seraphin hoc est ardentes dicti sunt: Et ex re nomen habere meruerūt, eo q; non sit ex eis oībus qui se abscondat a caloꝛ eiꝰ. Solem itaq; iusticie videre potes si in hac terra es, et ad secundū amoris gradū pfecisti: & dr tibi, Nō erit amplius tibi sol ad lucendū p diē: nec splendor lune illuminabit te: sed erit tibi dñs in lucē sempiternā, et deus in gloriā tuā. In hoc itaq; statu experiri licet illius sentētie veritatē, q̄ dulce lumen, et delectabile oculis videre solē. In hoc statu anima experiētie magisterio edocta psallit ex sententia: qm̄ melior est dies vna in atriis tuis sup milia. Verū huius visionis iocunditas quāta sit, quis digne exprimere possit: Hec sane iocūditas semel experta, semel degustata: sicut nec presens assidiri potest, sic nec absens obliuisci potest. Nū em̄ animus ab illo lumine descendit, et ad seipm recidit, quasdā inde secū reliquias cogitationū trahit ex q̄bus seipsum reficit, imo & diem festū agit, quēadmodū scriptura loquitur que dicit: Et reliquie cogitationum diem festū agēt tibi. Cogita igitur q̄nta sit solēnitas in abundantia visionis, si festum agitur ex reliquijs cogitationis. Que erit iocunditas in ipsa visione, si tanta delectatio est in eius recordatione? Hec itaq; in hoc statu diuini luminis reuelatio, reuelationisq; admiratio sugi recordatione, phēnicq; memoria ita animū insolubiliter ligat, vt expertā iocunditatē obliuisci non valeat. Et sicut in priori gradu degustata suauitas animum satiat, affectūq; transfigit: sic in hoc gradu inspecta claritas cogitationē ligat, vt illius obliuisci vl̄ aliud cogitare nō possit. In secūdo itaq; gradu (vt dictum est) celū celoꝝ, lumēq; illud inaccessibile videri potest, sed adiri nō potest. Alioquin inaccessibile nō esset si adiri potuisset. Btūs (inquit apostolus) & solus potens rex regum & dñs dominantiū, qui solus habet imortalitatē, & lucem inhabitat inaccessibilem. Adiri itaq; non potest qđ inaccessibile est. Deniq; et apl's ad illā eterni luminis regionē se raptum fuisse gloriatur. Scđ (inquit) hominē in christo, siue in corpore siue extra corpus, nescio deus scit: raptū hmōi vsq; ad tertiū celum. Tertius itaq; amoris gradus est qñ mens hominis in illam rapitur diuini luminis abyssum: ita vt dum nus animus in hoc statu exteriori omniū oblit⁹ penitus nesciat seipsum, totusq; transeat in deū suum, & faciat qđ scr̄ptū est. Eteñ non credentes inhabitare dñm deū. In hoc itaq; statu plene cōpescitur, profundeq; sopitur carnalium desideriorꝝ turba, & fit in cel. silentium quasi hora dimidia. Et q̄cquid molestie iest absorbet, a gloria. In hoc statu dū mens a seipsa alienat, dū in illud diuini archani secretariū rapitur: dum ab illo diuini amoris incēdio vndiq; circūdat, intime penetrat, vsq; quaq; inflammatur, seipsam penitus exuit, diuinū quendā affectū induit, & inspecte pulchritudini cōfigurata tota in aliā gloriam trāsit. Unde q̄d interfuit inter ferrū & ferrū: inter ferrū frigidū & feruidū, hoc fit inter animū & animū: inter animū tepidū, & animū diuini incendio inflammatū. Cum em̄ ferrum in ignē pjicit: tam frigidū q̄ nimis proculdubio primo videt. Sed dū in ignis incendio mora facit paulatim incalescit, paulatim nigredinē deponit, sensim̄ incandescēs, paulatim in se ignis similitudinē trahit: donec tādem totū liquefiat, & a seipso plene deficiat, & in aliā penitus qualitatē transeat. Sic itaq; sic anima diuini ardoris rogo, ititiq; amoris incēdio absorpta, etnoniq; desideriorū globis vndiq; circumsepta primo incalescit, postea incandescit, tandē autē tota liquescit, & a priori statu penitus deficit. Multis audire ex eiusmōi igne iam incalescentes, et internoꝝ desideriorꝝ estibus iam iamq; inardescentes. Nonne cor nostrū ardens erat in nobis dum loqueretur nobis in via, et aperiret nobis scripturas? Nonne et illi ex circūfusa diuinitatis flāma, & velut ex inspecta gloria incandescunt: & diuine luci configurati tā quasi alia gloriam trāseunt, qui reuelata facie gloriam dñi speculantes in eandem imaginem transformantur a claritate in claritatem tanq; a dñi spiritu? Multis adhuc audire animā diuine lectionis igne succensam et liquefactā. Anima mea liquefacta est vt dilectus locut⁹ est. Statim siquidē vt ad illud internum diuini archani secretum admittitur: pre admirationis magnitudine, iocunditatisq; abundantiā: in seipsa, imo in ipsum qui loquitur tota resolui⁊r, dum incipit audire archana illa verba que non licet homini loqui, & itelligit incerta & occulta sapientie diuine manifestari sibi. In hoc itaq; statu spiritus omnia scrutatur, etiam profunda dei. In hoc statu qui adheret dño unus spūs est. In hoc statu (vt dictum est) anima in illū quē diligit tota liquescit, et in seipsa tota lāguescit, vnde et dicit: Fulcite me floribus, stipate me malis quia amore langueo. Quemadmodum igitur in liquidis vel in liquefactis nichil duricie, nil firmitatis videmus ingesse, sed duris omnibus ac rigidis sine difficultate adderi ex quemadmodū in languidis videmus nil proprij vigoris

nil natiue virtutis habere: sed totū qđ iuuat ex alieno arbitrio pendere: sic qui ad hunc tertium amoris gradū profecerunt, nil iam propria voluntate agunt: nichil omnino suo arbitrio relinquunt. Ad diuine dispositioni omnia cō mittunt. Omne eoꝝ votum, omne desiderū ad diuinū pendet nutum, ad diuinū spectat arbitrium. Et sicut primus gradus affectum saurat, & sicut secūdus cogitationē ligat: sic tertius actionē implicat, vt omnino circa aliquid occupari non possit, nisi quo eum diuine volūtatis virtus trahit vel impellit. Cum igitur anima in hunc modum diuino fuerit igne decocta, medullitus emollita, penitusq; liquefacta: quid iam superit nisi vt ei proponatur que sit volūtas dei bona, beneplacens atq; pfecta / quasi quedam ad quā informetur, summate virtutis formula? Sicut em̄ excluſores liquefactis metallis, ppositisq; formulis qūlibet imaginem pro voluntatis arbitrio excludunt, & vasa quelibet iuxta modū congruum, forma mq; pestinatā producunt: sic anima in hoc esse ad omnē diuine voluntatis nutū facile se applicat, imo spōtaneo quodam desiderio ad omne eius arbitriū seipsam accommodat, et iuxta diuini beneplaciti modum omnē voluntatē suam informat. Et sicut metallum liquefactum quocūq; ei via aperitur, facile ad inferiora currendo delabitur: sic anima in hoc esse ad omnē obedientiā se spōte humiliat, et ad omnē humilitatē iuxta diuine dispositionis ordinē libenter inclinat. In hoc itaq; statu anime eiusmodi proponitur forma voluntatis christi: vnde & dicit ei, hoc sentite in vobis qđ & in christo iesu. Qui cū in forma dei esset non rapinā arbitratus est esse se equalem deo: sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinē hominū factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit au tē semetipsum, factus obediens vsq; ad mortē: mortē autem crucis. Hec est forma humilitatis christi: ad quā conformare se debet quisquis suprēmū cōsummate charitatis gradum attingere voluerit. Maiorem siquidē charitatē nemo habet, q̄ vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Ad summū itaq; charitatis culmen profecerunt, et iam in quarto charitatis gradu positi sunt qui pro amicis animā suam ponere, & aliud apostolicū implere iam possunt. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: et ambulate in dilectione sicut et christus dilexit vos, et tradidit semetipsum pro vobis oblationē & hostiam deo in odorē suauitatis. In tertio itaq; gradu anima in deū glorificat. In quarto propter deū humiliatur. In tertio gradu conformatur diuine claritati. In quarto vero cōformat christi humilitati. Et cum in tertio gradu quodāmodo q̄si in forma dei esset, nichilominus tamen in quarto gradu semetipsum exinanire incipit formam serui accipiens: & balbutiendo iterum inuenitur vt homo. In tertio itaq; gradu quodāmodo mortificatur in deum; in quarto quasi resuscitatur in christū. Qui igitur in quarto gradu est, veraciter dicere potest: viuo autē iam non ego: viuit vero in me christ⁹. Incipit ergo in nouitate vite ambulare qui eiusmodi est: quia de reliquo filiꝰ esse christ⁹ est, & mori lucrum. Coartat sane e duobus desideriū habens dissolui et cum christo esse: multo enim melius pmanere in carne necessariū ducit, ppter nos. Charitas em̄ christi vrget eū: sit itaq; noua creatura q̄ eiusmodi est: vetera transierunt, et ecce noua facta sunt omnia. In tertio enim gradu mortificatus: in quarto quasi resurgēs ex mortuis iam nō mo ritur, mors illi vltra non dominabit: qđ enim viuit viuit deo. Scām aliquē igitur modū anima in hoc gradu efficitur immortalis & impassibilis. Quomodo enim mortalis est si mori non potest: aut quomodo mori potest si ab ea separari nō potest qui vita est? Scimus satis cuius sit ista sententia. Ego sum via, veritas & vita. Quomodo ergo mori potest qui ab illo separari nō potest? Certus sum (inquit) quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; archāgeli, neq; pcipatus, neq; potestates, neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundū, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate dei que est in christo iesu. Nonne & ille sm aliquē modum impassibilis videri potest qui illata damna non sentit: qui semper ad omnē iniuriam hylarescit: et quicquid infertur ad penam totum presumit ad gloriā, iuxta illam apostoli sententiā: Libenter (inquit) gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virtus christi. Quasi em̄ impassibilis manet qui in passionibus et cōtumelijs pro christo cōplacet. Propter qđ compleceo michi (inquit) in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in pscutionibus, in angustijs pro christo. Qui in hoc gradu est dicere fiducialiter potest: Omnia possum in eo qui me confortat, eo q; sciat satiari, & esurire, & abundare, et penuriā pati. In hoc gradu charitas omnia suffert: omnia credit: omnia sperat: omnia sustinet. In hoc gradu charitas paciens est: benigna est: nō est ambitiosa: nō querit que sua sunt. Nescit reddere malum pro malo: nec maledictū pro maledicto: sed econtrario benedicit. qui ad hunc charitatis gradū ascendit absq; dubio in hoc gradu amoris est, qui veraciter dicere potest: Sibus omnia factus sum, vt oēs facerē saluos. Deniq; cupit anathema fieri a christo pro fratribus suis qui eiusmodi est. Quid ergo dicemus? Nōne hic amoris gradus videtur animū hominis quasi in amentiā vertere, dum non sinit eum in sua emulatione modum, mensurāve tenere? Nonne summe amentie videtur esse veram vitam repellere, summā sapientiam arguere, omni potentie resistere? Nonne vitam repellit qui pro fratrib⁹ a christo separari cupit, sicut et ille qui dicit: Aut ignosce illis hāc noxam: aut dele me de libro quem scripsisti? Nonne sapientiam arguere, seu velle docere videtur qui ad dominū loquitur: Absit a te vt hanc rem facias, & occidas cum impio iustum, fiatq; iustus sicut impius? Nō est tuū hoc, qui iudicas omnē terram: nequaq; facies iudicium? Nonne omnipotētie resistere tentauit, omnipotentiq; trā mitigare homo presumpsit, atq; prevaluit: quādo iam egressa sententia a dño, quādo iam seuiente incendio igni furenti homo se obiecit, & timētes ac morientes medius inter stetit, necessitatiq; finem imposuit? Ecce in quantam pie presumptionis audaciam consummatio charitatis solet mentem hominis erigere: ecce quomodo facit hominē vltra hominē presumere. Sic pene totum plus est q̄ humanū qđ de domino presumit: qđ p domino agit: qđ in dño agit: qđ in dño viuit. Totū mirum: totum stupēdum. Quantū presumit de domino tantū se deijcit pro domino. Quantū ascendit p presumptionem, tantū descendit p humiliationē. Sicut supra hominem est quo ascendit per fiduciam: sic vltra hominem est quo descendit p patientiā. In primo itaq; gradu (vt dictum est) animus redit ad seipsum: in secundo ascendit in deum: in tertio trāsit in deum: in quarto descendit sub semetipsum. In primo & secundo eleuatur: in tertio & quarto transfiguratur. In primo ad semetipsum ascendit: in secundo semetipsum transcendit. In tertio configuratur claritati dei: in quarto configurat humilitati christi. Vel in primo reducitur: in secundo transfertur: in tertio transfiguratur: in quarto resuscitatur.

Finit tractatus de gradibus charitatis violente.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Doctoris preclarissimi Richardi sancti Victoris tractatus de gemino paschate incipit.

B

GEminum pascha colimus: geminū sane celebrare debemus. Primū est illud qđ vulgo solet floridū dici, de quo ꝛ modo cōpellimur aliqua ꝓ tēpore loqui. Sed quē queso de tali tēpore loqui non deleclet: quē eius amenitas in sui laudē non exciter, vel ad amorē inflāmet: O tempus amenū, tēpus acceptum, tēpus floridum. Tempus amenū q̄ floꝛū multiplici varietate distinguitur. tēpus acceptū q̄ grato circūquaq̄ odore respeꝛatur. Cui queso gratꝰ vel acceptū non sit cum iam veraciter dici possit. Jam eīn hyems trāsijt, imber abijt ꝛ recessit: flores apparuerunt: vinee floꝛētes odoꝛem dederunt: Cui non libeat in eius laude illud apostolicuꝫ exclamare Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Acceptabile vtiq̄ tēpus qđ floꝛibus ornatur: nec minus salubꝛe de quo ꝛ fructus speꝛ. Absq̄ omni ambigultate si non precedat floridum tempus, frustra ꝛ spe vana fructꝰ expectamus. Precedat ergo pascha floꝛigerū vt subsequat pascha fructiferū. Hoc geminū pascha debemus sane festiuū ducere, et cū omni celebritate suscipere. Vtꝫ nosse apertius quid sit qđ dicere velimus: Nosti (vt arbitroꝛ) quia pascha transitus interpretatur: et a transitu dñi pascha nominaꝫ. Quid ergo dicimus pascha floridū nisi transitū honestū et gratum: Quid autē pascha fructiferū, nisi transitum iocundum, ꝛ omni gaudio plenū: Accipe ergo geminū transitū vtrūq̄ gratū, vtrūq̄ honestū. Primū est vt trāseamus de miseria ad gloꝛiā ad iusticiā: scōm est vt transeamus de misꝛia ad gloꝛiā. Fratres q̄d ad hec dicimus, vel quales esse putamus huiusmodi trāsitus: Quale q̄so erit trāsire de iniq̄tate ad bonitatē: trāsire de calamitate ad beatitudinē: Primus trāsitus ad pascha primum: scōs ptinet ad pascha scōm. Videtis obsecro q̄ libenter, q̄ gratanter debeamus huiusmodi tempus festiuū ducere, et solēniter celebꝛare. Et quidē pascha illud scōm omnes in cōmune diligimus, et pariter affectamus. Sed nūquid primū illud eadē deuotione suscipiꝫ, vel pari studio celebꝛatur: Vtinam omēs tam studerent esse boni: q̄ affectant foꝛe beati: vere tunc futuri tam beati q̄ boni. Vtinam tam affectarēt omnes iustoꝝ primoꝛdia, q̄ optant extrema. Moꝛiatur (ait balaam) anima mea morte iustoꝝ, et fiant nouissima mea horum similia. Sed qui volunt habere iustoꝝ nouissimis similia, studeant habere eadem primoꝛdia. Floꝛeant interim per iusticiam, et fructum capient ex ea vitam eternam. De vita iusta, vita eterna: de vita bona, vita beata: de tali floꝛe, fructus talis: de vita perfecta, vita perennis. Omnis arboꝛ ex fructu suo cognoscitur. Nō est arboꝛ mala que facit fructus bonos. Si arboꝛ bona ꝛ fructus eius boni, ꝛ flores eius grati: sed semp necesse est flores precedere vt fructus sequant̄, alioquin sine precedētibus floꝛibus frustra sperantur. Precedat ergo pascha floridum, vt sequatur pascha fructiferum. Transeamus interim de inhonestate ad honestatem, vt postmodum trāseamus de infelicitate ad felicitatē. Si adhuc mali sumus, transeamus de malo ad bonū: si boni, transeamus de bono in melius, et per melius in optimum, ꝛ fecimus pascha floridum. Cur queso homines in hoc pascha floꝛido conueniunt, nisi vt processionem pro more faciant: Nonne ipsum procedere est transire ꝛ pascha facere: Et ipsum quidem pascha tūc floridum facimus, si ordinate et ad honestioꝛa trāsimus: ꝛ processionē quidem pulchꝝ facimus, si in bono proficimus. Q̄ pulchꝝm, q̄ speciosam putamus processionem ire ve virtute in virtutē: que retro sunt obliuisci, et in anteriꝛa extendi: O quales floꝛes vere virtutes. Sternamus itaq̄ viam nostrā floꝛibus talibus, et per floꝛida virtutū transeamus, munde et honeste procedamus, vt processionē nostram pulchꝝ ꝛ gratam faciamus: et pascha floridum digna celebꝛitate psciamus. O q̄ mundum, q̄ iocundū erit p floꝛes ire: ꝛ per virtutū amena transire: p crocum caritatis: p lilium castitatis: per passionis rosam, ꝛ humilitatis violam. O q̄ laudabile: o q̄ amabile gratum odoꝛem vndiq̄ spargere, et opinionis sue fragrantiam circūquaq̄ diffundere, et ad iocundū processionis sue spectaculū vndiq̄ accurrentiū animos attrahere: ꝛ ad probitatis sue exemplum intuētium animos prouocare. Hec itaq̄ est processio prima, et ptinet ad pascha primū: nam est et alia ꝛ ipsa pertinet ꝛ ad pascha secūdū. Processio prima, promotio ad perfectionē bonitatis. Processio secunda, promotio ad plenitudinē beatitudinis. Geminā processionē christꝰ fecit. Geminā sane facere nos voluit. Exiui (inquit) a patre, et veni in mundū: iterum relinquo mundū, et vado ad patrem. A summo celo egressio eius: hec est ꝓcessio prima. et occursus eius vsq̄ ad summū eius: hec est processio secunda. Primo descēdit, postea ascēdit. prima processio est humiliationis: scōa est exaltationis. Si vere christiani sumus christū imitari debemus. Qui eīn se dicit i christo manere, debet sicut christꝰ ambulauit et ipse ambulare. Primo humiliemur cū christo, vt postmodū exaltemur cū christo. Humiliamur interim sub potēti manu dei, vt vos exaltet in die iudicij, i tēpore videlicet vbi nostri iesu xpi. Sequamur itaq̄ xpm interim qua iuit i terris, vt tandem sequi mereamur qua iuit i celis. Oculi sapientis in capite eius. Si sapiens es qui christum caput habes, ad ipsum respicere debes. Itineris eius vestigia attende: virtute qua potes sequi cōtende. Vide ergo quomodo processit, vel qua te via precessit. Certe pascha istius hodierne festiuitatis processio que generaliter fit ex operū eius recordatione vel imitatione processit. Attende ergo quam eius processionē tibi euāgelista describat, vel quā tibi imitādam proponat. Videamus ergo vnde incepit: videamus quo perrexit: videamus qua transiit: videamus quomodo processit: hoc est qđ dicere volo, qđ te attendere moneo: vnde, ꝛ quo, qua, et quomodo processionē suam christꝰ fecerit. Vnde icepit? De bethania. Quo tendit: In hierusalē. Qua transijt: Per montem oliueti. Quomodo venit: In asino. A bethania itaq̄ iter cū incepit, et in hierusalē perrexit, in asino sedens, et p oliueti transiens: hec est processio christi quā imitari debet christiani. Ecce quo ordine: ecce quali itinere in hierusalē imꝰ debemus: ecce ad quem finem in omni eo qđ agimus tendere debemus. Seruate fratres vinculum fidei in vinculo pacis, ꝛ in hierusalē estis, ꝛ qualem christꝰ docuit processionem cōsummastis. Nam hierusalem (vt nostis) interpretatur visio pacis. Ecce fratres quid est ad quod hortari vos volumus, vt pacem queramus, pacē apprehendamus, pacem custodiamus. Declina a malo, et fac bonum: et qualem processionem christianū decet inchoastī: inquire pacem ꝛ persequere eam, et ad hierusalem venisti, et processionem consummasti. Dō quantū in nobis est habeamus pacem cum omnibus, ꝛ in hierusalē simus. Habemus sane alios superiores, alios iferiores, alios autē pares. Habeamus ergo pacem cum superioribus: pacē cum inferioꝛibꝰ: pacē cū paribus: ꝛ habemus pacem cum omnibus, ꝛ vsq̄ ad hierusalem perueniemus.

Primū vtiq̄ ꝛ pernecessariū per omnē modū, ne perturbemus pacē prelatoꝝ nostroꝝ quibus a dño est dictū. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Parati simus oīm hoīa ad oēm obediētiam: ꝛ absq̄ dubio habemꝰ cū prelatis nostris pacē plenam. In quo queso erga nos turbari possunt si nolumus omne quod nolunt: et volumus oīe qđ volunt: Si ergo volumus ad hierlm tendere, et pacem verā obtinere, oportet ab obediētia incipere, et iter pacis a bethania inchoare. Nā bethania interpretatur domus obediētie. Sed nec illud hic pretereundum puto, quod tñ breuiter admonere volo: q̄ alij nobis sunt superiores potestate: alij aūt dignitate: illi officio: isti merito. Illi presunt quibusdā gradibꝰ honoris ꝛ potestatis: isti precellūt quibusdam ꝓuectibꝰ sapiētie, ꝛ sanctitatis: illos prefecit electio hūana: istos extulit ordinatio diuina. Cogita ergo quale sit illos vereri quos prelatulit humana institutio: ꝛ hos nolle venerari quos singulariter magnificauit diuina dispositio. Si debito honore venerandi sunt qui ad tēpus nobis presunt, q̄to honore digni sunt qui merito sanctitatis in sempiternū nos eterna exaltatione precellunt: Hinc est q̄ boni prelati nōi subiectos cum magno honoꝛe venerātur, quibus tñ quibusdam (vt dictū est) prelationū gradibus principantur. Primo igitur et precipue satagendum est vt habeamus pacē cum deꝰ nobis superioꝛibus: sed nec hoc sufficere debet, nisi studeamus seruare vinculū pacis, etiā cum inferioꝛibus et infirmioꝛibus. Superioꝛes delinire debemus obsequēdo, et obediendo: inferioꝛes infirmitati eorum cōpatiendo, ꝛ subueniēdo. Superioꝛibus obediētia exhibenda: inferioꝛibus mia impēdenda. Ergo a bethania iter inchoādum, sed per oliueti transeūdum. Nam et oleū apud greꝰ miam sonat: ipsum oleū opera pietatis designat. Per montē itaq̄ oliueti transimus: cū infirmioꝛibus quibuscūq̄ pietatis opera impēdimus: cum eoꝝ infirmitati cōpatimur potius q̄ irascimur, vel indignamur. Certe vides q̄tum hoc valeat ad infirmioꝝ pacē obtinendam, ꝛ ad animi tui trāquillitatē possidēdam. Qui eīn turbatur ꝛ indignaꝫ ad oēm offensam quam videt, quādo queso pacē inuenlet: qñ obsecro veram animi tranquillitatē obtinebit, vel saltem obtinēdam sperabit: Semper in infirmioꝛibus inuenlet quod iure reprehēdat: quod nisi cōditer tolerari debeat. Alioquin infirmi nō essent qui infirmitatis nichil haberēt. Profectꝰ itaq̄ no stri ꝓmotio vel ꝓcessio per montē oliueti fiat, ꝛ pietas nostra in immensum excrescat: vt magnitudinis iure iuste mō dici queat, vt discamus infirmoꝝ non tñ minima, sed etiā maxima cū animi tranquillitate tolerare: et primoꝝ infirmitatē, non solū cozpozalē, sed etiā spiritalē patienter ꝛ cum pietate sustinere. Profecto si hec agimus, iam hierlm appzopinquamꝰ: ꝛ pacis plenitudinē eo vicinius attingimus, quo obediētie ꝛnie perfectionē altius apprehēdimus. Porro q̄ iam opus erit asinū querere, et inter eiusmodi virtutū insignia humilitatis sibi presidiū vendicare: sic ꝛ xps iesus cum appzopinquaret hierosolimis asinū sibi adduci fecit, et super ipsum sedit. Scimus aūt oēs asinum esse aial sordidum, et vile: mansuetissimū sane, sed pene pre ceteris oibus contēptibile. humilitatis itaq̄ (vt arbitroꝛ) formā gerit, per quā animus sibi ipse vilescit, ꝛ in contēptum venit. Et quidē sine hmōi aiali poterit foꝛte ꝓfectio nostra foꝛe spectabilis: non tamē absq̄ dubio sine eo erit vel esse poterit vsq̄adeo admirabilis. Quis obsecro non digne miretur choꝛis precedētium, et hinc inde psallentiū asinum interesse: et inter tam gloꝛiosos, solēnesq̄ apparatus tam sordidū aial apparere: Certe q̄tum ad me attinet in meis quidē oculis mirabilius apparet hoiem pōtificalibus indutū in asino sedere, q̄ inter eiusmodi insignia tale subsellium non erubescere, q̄ illud cūctis pene dulce lignū in manibus portare, q̄ mitram in capite, vel palliū in humeris gestare. Nec nouū sane, nec mirū de virtutibus gloꝛiari: sed illud magnū atq̄ mirandū inter summa queq̄ ornamenta virtutū, asinum nō dedignari: humilitatis bono firmiter inherere: vnum eundēq̄ hoiem aliis oibus mirabilem soli sibi cōtemptibilem apparere. Hoc ordine sane ꝓcessionē nostram mirabilem facimus, si inter obediētie ꝛ mie fastigia humilitatis modestiā nō deserimus. hac sane arte poterimꝰ pares nostros nobis cōciliare, si summa cū diligētia studeamus semp nouissimū locū tenere: illos nobis venerationis officio, ꝛ honoris loco sine simulatione ꝓferre, immo ꝛ preferēdos esse veraciter credere, ꝛ sibi ꝓsuadere, ꝛ alijs persuaderi vele. Videsne certe q̄ in hoc negocio opus habemus qđ pene nobis excidit, ꝛ asina, ꝛ eius pullo. Duo sunt, humilitas et hūiliatio: humilitas in asina: humiliatio designaꝫ in pullo. Pullus ex asina nascit: ꝛ ex humilitate humiliatio vera oꝛit: humilitas interius: humiliatio exterius. Humilitas in coꝛde: humiliatio in actione. Humilitas pertinet ad affectū: humiliatio autē ad actū. Sola aūt humiliatio illa necesse est vera sit, que ex humilitate descēdit. Qui infirmitatē suam veraciter agnoscit, ꝛ in oculis suis sibi ipse vilescit, iam asinā in suam quasi presentiam adduxit. Sed si in oculis hominū se humiliare, vel cōtemptibilem apparere erubescit: matrē quidem presentē habet: sed vsq̄ adhuc pulli presentia caruit. Si te exteriꝰ humilias, sed magnū aliquid de te existimas, pullū habes, sed matrē nō habes. Adducamus itaq̄ asinam ꝛ pullū cum ea, vt veraciter humiles simus in mente: ꝛ verā humiliationē exhibeamus in actione. Alioquin si te ficte humilias, ꝛ fraudulēter incedis: cum (sm ꝓphetē sentētiam) cōpulsus fueris transire flumina, discooperire crura, absq̄ dubio turpitudo tua reuelabit: eo q̄ nichil opertū sit qđ non reueleꝫ. Studeamus ergo veraciter humiles esse, ꝛ veraciter humiles apparere: ꝛ hoc ordine (vt arbitroꝛ) poterimus pares nostros nobis cōciliare. Constat nāq̄ q̄ inter pares maxime nasci solet inuidia, ꝛ ex inuidia discordia. Sed si in asino (vt dictū est) sedemus, ꝛ infimū inter eos, ꝛ vilem quēdam ꝛ abiectū locum tenemus, inuidie fomitē amputamus. Absq̄ dubio vera humiliatio non solūmodo pacem inter pares reformat, sed etiā cum superioꝛibus, ꝛ cum inferioꝛibus cōfirmat. Vide ergo quale sit tale subsellium querere: et si opus fuerit etiā de longinquo adducere. Alijs nāq̄ facile assumitur de ꝓximo: alijs aūt adduci oporet de longinquo. Qui eīn adhuc enormiter vtuūt, ꝛ erubescēda cōmittunt satis ad manū inueniunt vnde erubescāt, et humiliare se debeāt. Qualis fuit publicanꝰ ille q̄ erubescebat vel oculos suos i celū leuare: sz q̄ in vita sua nil erubescēdū inueniunt, quales esse credo q̄ de bethania venīūt, ꝛ p oliuetū transeūt, qui pasca floridū faciunt, ꝛ viā suam virtutū floribus sternūt: necesse habēt (vt arbitroꝛ) asinū de longinquo adducere, ꝛ humiliatiōis sue materiā, vel de pristine vite lapsu, vel future vite statu assumere. Sic ꝛ paulus eo q̄ ad manū non haberet vnde sibi de ꝓximo asinū assumeret, qñ sibi nichil cōscius esset, ad antique ꝙuersationis viam cōsiderationis sue explozatozes misit: ꝛ inde sibi humiliandi materiā asciuit. Audi vnde sibi asinū adducat, vel q̄ humilē sibi detectionis locū eligat, cū dicat Ego sum minimus apl̄oꝝ, qui nō sum dignus vocari apl̄s, qñ persecutus sum ecclesiam dei. Sed quid ille facturus est qui cū beato iob dicere potest. Neq̄ eīn reprehendit me coꝛ meū in omni vita mea: ꝓfecto q̄ eiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,nō habet vnde asinū adducat de bis que iam post ter
gū reliquit:qz vnde sibi vilescat de preterita cōuersatione
non inuenit. Sed ecce habet quid faciat: ante faciē suam
mittat modū summe perfectiōis quā nōdum apprehēdit
ad quā attēdat. Attendat aūt que sit illa pfectio angelice
puritatis,q illa ꝓsummatio angelice integritatis:z absq
dubio in castello qō contra se est, in pfectionis sue modū
ex cōparatione colligere pōt. Consideret q sit illa future
vite puritas, vel qualis ei⁹ integritas: q sit pura ab oī
malo:q sit integra in oī bono:pura,ab oī corruptiōe:integra,ab oī impfectiōe:z puto qz in hoc gemino ministerio asinū sibi adducere valeat,z inuenire vnde se veraciter hūiliare debeat. Profecto tutū non erit sine hmōi humili subsellio pueris hebdeoː occurrere,ac clamantibus illis vndiqz euge euge:eo q pueri sint:et idcirco discernere non possunt quos ā,vel quō debeant laudare. Tale (vt arbitroː) subsellii voluit nos apl's querere cū admoneret nos de nobis nō alta sapere. Nō alta(inquit)sapiētes,sed humilib⁹ cōsentientes. Hic est pcessiōis modus quē xps tenuit:quē vtiqz z nos tenere voluit. Vultis apl⁹ nosse qz a bethania venit:z qz in oī qō egit obediētiam tenuit. Nō veni(inquit)facere voluntatē meā,sed volūtatē eius q misit me pris. Et apl's ptestat q fact⁹ sit obediēs vsqz ad mortē,mortē autē crucis. Vtiqz z per mōtē oliueti transijt:z ex morte sua quā ꝓ nobis sustinuit,q tum nos diligeret oīdit. Maiorē em caritatē nemo hz q vt aiam suā ponat quis ꝓ amicis suis. Vultis scire quō in asino sedit:vel q hūilis venit:Cū in forma dei esset,nō rapinā arbitrat⁹ est esse se equalē deo: sz semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs,in similitudinē hoīm factus:et habitu inuēt⁹ vt hō. Sed q per omnē eiusmodi viā in hierim ambulat qs ignorat, nisi forte quem latere valeat q ipe sit pax nra q fecit vtraqz vnū, mediū parietē macerie soluēs inimicitias i carne sua, legē mādatoꝝ decretis euacuās. Ecce quō xps trāsijt:ecce q⁹lib⁹ florib⁹ viā suā strauit vt pascha floridū faceret,z per virtutū amena trāsiret. Ecce qualis fuit xpi ꝓcessio: ecce vñ,z quo:ecce qua,z quō qō superi ꝓposuisse me recolo. Ex obediētia p pietatē,cū hūilitate ad pacē. Nescio si cōpēdiosi⁹ recapitulari potuit qō superius ꝓlixioː oratio copiosi⁹ digessit. Demēto z tu talib⁹ floribus viā tuā sternere,si cupis pascha floridū celebrare. Boni flores obediētia et mia:boni flores hūilitas z pax. Ecce inquis de floribus:z vbi sunt fructus: Vultis in xpo nosse q sint fructus seruate obediētie,vel impēse mie,q factus est ꝓ nobis obediēs pri vsqz ad mortē Recole illud apli, q xps resurgēs ex mortuis iā nō moritur, mors illi vltra nō dñabit:quod em viuit, viuit deo. Accipe et illud quis sit fructus q site pacis,vel suscepte hūilitatis. Propterq (inquit apl'us)et deus exaltauit illū:et dedit illi nomē quod est super omne nomē: vt in noie ie su omne genu flectatur,celestiū,terrestriū,et infernoꝝ. Ecce qualis trāsitus,ecce q fructuosus. De morte ad vitā:de tribulatione ad gloriam. Ecce pascha secūdum:ecce pascha fructiferum. O qualis fructus vita et gloria. O fructus dulcis:o fructus sublimis,sempiterna vita cū summa gloria:z gloria summa cum vita sempiterna. Sed bos fructus xpus noluit comedere solus:quinimmo dispersit dedit pauperibus. Et iam sicut in adam oēs moriuntur,ita et in xpo oēs viuificabūtur. Unusquisqz aūt in suo ordine: Primitie quidē xps: deinde qui sunt ei⁹. Et in loco vbi dictum est nō populus meus vos: iam dicit eis, filij dei viuētis. Sicut em per inobediētiam vnius hois peccatores cōstituti sunt multi,ita z p vni⁹ obediētiā iusti ꝓstituūt multi. Si ei in vnius delicto mors regnauit p vnū,multomagis abūdantiā gratie,z donatiōis z iustitie accipiētes in vita regnabūt p vnū iesum xpm. Scitēs hoc,sit quis sit fructus obediētie,immortalitas vez z incorrupte vite eterne:accurram⁹ oēs cū magna festinatiōe in bethaniā, subijciētes nos ad oēm obediētiā:de q⁹ fructu nichil diffidentes sed sine vlla hesitatiōe tenētes,qz opz corruptibile hoc induere incorruptionē:z mortale hoc induere immortalitatē. Sz q fm ap'm corporalis labor ad modicū vtilis est:pietas aūt ad oīa valet,pmissionē habēs vite q nūc est z future:trāseamus p mōtē olieti exercētes nos ad pietatē, scientes absq dubio q⁹ accepturi sum⁹ oleū ,p oleo: oleū letitie ,p oleo mie. Bti em misericordes:qm ipsi miam cōsequēt. Nec vos pudeat sedere in ꝓximo,vel recūbere in nouissimo loco:nō ignorātes qm deus superbis resistit: hūilib⁹ aūt dat gram. Nichil itaqz fiat p ptentionē:neq; p inanē gliam:sz in hūilitate superiores sibi inuicē arbitrantes:nō q sua sunt singli ꝓsiderātes,sz q aliorꝝ. Libēter(vt arbitroꝝ) nos hūiliam⁹ si ve hūiliatiōis fructū attēdim⁹. Absq dubio sicut ois q se exaltat hūiliabit:sic ois q se hūiliat exaltabitur. Cogita tu q sit exaltatio ista,vt agnoscas quē fructū habeat hūiliatio ꝺa. Quale aut q̄tū putas possidere regnū celoꝝ:nā ipm arbitroꝝ ve hūiliatiōis fructū. Beati ei pauperes spū,qm ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Ecce quo ordine ecce q fructu,vel fine debeam ꝓcedere,z i hierim tēdere Profecto si hoc ordie incedim⁹:si hac intētiōe,pperam⁹ hierim appropinquamus: si obediētiā cū caritate z hūilitate seruam⁹,verā quā querim⁹ pacē citi⁹ inuenimus. O stultū:o cecū o tudiose,non ꝓperat vbi pacē,z pacē verā inueniat. Vultis tu fructū ei⁹ agnoscere,vt inde colligere valeatis q̄tū ad eā obtinendā oporteat,pperare. Bti (inquit)pacifici,qm filij dei vocabunt. O fruct⁹ mirabilis:o fruct⁹ singlaris:O q̄tū gliē serui,si erut tā insigni fieri filiū dei. Quid ei queso ā sape vel satisfacere possit q hūbus fruct⁹ ꝓcipiēs,ad to trahit. Si p fructū eius rimus:si eo frui desideram⁹,ꝺ pacē studeam⁹. Teneam⁹ interim pacē quā nobis xps reliqt,z securi expectem⁹ illā quā ꝓmisit. Pacē (inqt)reliquo vobis:pacē meā do vobis. Nō turbet itaqz cor tuū:neq; formidet, z pacē habes quā tibi xps reliqt,z seruare te voluit. Sz forte z illā queris que nā sit quā xps ꝓmisit,vel suā noluit. Sz q⁹ queso ꝺbis explicare possum q sit illa pax dei q exuperat oēm sensum: Curram⁹ itaqz p pacē ad pacē: p pacē interna ad pacem eternā. Nā est pax q est in exterius:z est pax q est in interius:z est pax q est simul interi⁹ z exteri⁹. Pax ptinet ad solā carnē:scda ad solā mentē:tertia ad mētē simul et carnē. Prima z scda in hac vita nūqz tu simul habere possum⁹,quas semp in morib⁹ disparib⁹ sectamur,z sequimur videmus:tertiā in futura nr vita speram⁹: vñ z ete iam noiauim⁹:prima venit xps destruere:scdam statuere:tertiā dare,sed in futurū tu reseruare. De prima dicit: Non veni mittere pacē in terra,sz gladiū. De scda z tertia illud intelligim⁹ qō z iam supra posuim⁹. Pacē relinquo vobis:pacē meā do vobis. Detestemur itaqz illā quā xps dānauit: amemus illā quā xps docuit:sperem⁹ illā quā xps nobis reposuit:qz fidelis est q ꝓmisit. Amemus interna: speremus eternā. Illa ad floreː ista ptinet ad fructū:illa ad pascha prīū:ista ptinet ad pascha secūdū. Qui adhuc amat prima relinquat eam,z trāseat ad secūdam:certus q per ipam trāsiturus sit ad tertiā. Qui ad secundā trāsijt,iam pascha primū,iam pascha floridū celebrauit. Qui de secūda ad tertiā:secūdum iam transitū fecit, de ei⁹ fructibus gustauit:ad scām pascha iam trāsijt, cui⁹ celebritas sempiterna erit. Ecce de floribus⁹: ecce de fructibus teneamus: istos desideremus:illos vt in eternum frui mereamur:z de eterna celebritate sine fine letemur.

Finit tractatus de gemino pascbate.

Sermo in die pasche.

Richardi sancti Victoris sermo insignis in die pasche.

Pascha nostrū immolatus est xps.fratres scripturas scitis z virtutē earū. Ideo sermo noster ad vos nō erit de scriptura:sed admonitio,z notoꝝ ad memoriā reuocatio De quo fonte ei bibo ego, bibitis z vos. Ubi hauriō hauritis z vos. Si ego hauriō aquas in gaudio de fontibus saluatoris, hauritis et vos. Judicate ergo tanq spiritales vtrum aqua quā vobis ꝓpinabo fluat de medio fontiū: an sit hausta de fontibus saluatoris. Pascha nostrum immolatus est xpus. Fructuosa oīm passio, et gloriosa ipsius resurrectio, non solum facta sunt z signa,sed in super remedia. Nō solum sunt veritas et figura,sed etiam medicina. Veritas sunt, z vere qui mortuus est ex infirmitate, resurrexit ex virtute. Signa sunt,et figura:qz mortuus est et resurrexit vt peccatis mortui iustitie viuam⁹. Medicina sunt,qz mortuus ꝓpter delicta nostra,et resurrexit ꝓpter iustificationem nostrā. De exēplo ergo z remedio passionis:z de remedio z exēplo resurrectionis ꝓ modulo nostro ꝓsequamur. Xps factus est obediēs vsqz ad mortē,humilitatis pfecte,et caritatis cōsummate dedit nobis exēplū. Que sit aūt vera humilitas z nō ficta, ipsis verbis expressit loquēs ad patrē dicens: Nō sicut ego volo:sed sicut tu. Hec est vox vere humilitatis:que semp humane volūtati preponit diuinā:z in hoc ab humanis in diuina dirigit. Nec hoc solū,sed etiam alterius hois,non solum maioris vel paris,sed etiā inferioris voluntate sue preponit. Cōtrario vox superbie est sua sicut tu,sed non sicut ego:cuius ꝓprium est suā preponere voluntatē,nō solū hois alterius voluntatē,sed etiā diuine:z in hoc a diuinis in ima demergitur Humilis ergo nō suam,sed dei facit voluntatē. Superbus vero non dei,sed suā facit volūtatem:humilis nō suā,sed dei querit gloriā. Superbus vero nō dei, sed ꝓpriam querit gloriā. Humilis edificat super petrā, superbus super arenā. Omnes ergo superbi discipuli sunt diaboli qui est rex z magister sup filios superbie. Obēs vero hūiles discipuli sunt xpi, q ad hoc vt humilitatē doceret z fieret magister hūilitatis, humilis factus est: vñ z gloriat in discipulis:humilis in hūilibus dicens:Ecce ego et pueri mei quos dedit michi dñs. Tales em dat filio, trahēs eos ad filium. iuxta illd: Nemo venit ad me nisi pater me⁹ traxerit eum. Qui venit ad filium tracti a patre,nō inuiti venīt sed sine coactione, sine necessitate, volūtate, amore z cordis vinculo. In hoc em pater trahit ad filium humiles. Deis revelat filiū. Vñ:abscōdisti hec a sapiētibus,et revelasti ea puulis. Filij⁹ aūt ad se venientes nō foras eiecit sed benigne suscipit. Et vt ꝓbet eos an eū diligant fasciculū mirre eis apponit, de quo z ipse comedit. Sicut et de torrente bibit transiens per torrentem acus, p angustias scz passionis. Ipsi vero pre amaritudine magnitudine nō sentiūt amaritudinē mirre gloriādo in tribulatione. Unde vnus ex illis ait:Scimus qz neq; mors,neq; vita poterit separare nos a caritate xpi. Caritatis etiam cōsummate exemplū nobis in ipsa sua immolatiōe dedit/orando ꝓ inimicis. Suā descripsit,vbi ait: Nemo maiorē caritatē habet q̄ vt aiam suā ponat ꝓ amicis suis. Dñs vero ihesus aiam suam cū essemus inimici posuit:z in hoc caritatē suam cōmēdauit. Quam apl's supereminere sciētie dicit. Quam quidē comprehēdere nō possumus, nisi fuerimus radicati fundati in caritate. Radicati ad similitudinē arboris: fundati ad similitudinē dom⁹: fundati p dilectionē dei: p quā sumus domus dei,z tēplū:et deus habitat in nobis.

Radicati per dilectionē,primi per quā sum⁹ arbores fructifere ,pferētes folia,ptectionis,z fructū sustentationis. Qui aūt sic sunt in caritate radicati z fundati/ possunt cō prehēdere que sit latitudo,z lōgitudo,z altitudo: z ,pfundum caritatis cū oib⁹ sanctis. Latitudo caritatis in hoc cōsideratur vt diligat inimicus:longitudo vt pseueretur vsqz in finē. Altitudo vt oia fiāt ,ppter deū. Profunditum vero caritatis in hoc attēditur vt homo nil boni sibi ascribat,sed totū gratie dei,cui⁹ causas inuestigare est nimis pfundū,excedēs sensum humanū:sez cur hūc induret,illum vocet. Unde apl's. O altitudo diuitiarum sapiētie z sciētie dei,q incōprehensibilia sunt iudicia ei⁹. Medicamento humilitatis sanat morbus totius elatiōis. Dono caritatis curat infirmitas cupiditatis. Per hec duo.s.superbiam z cōcupiscentiam habitā dat in nobis princeps huius mūdi: per superbiam in mētē: per cōcupiscentiam in carne. Sed nūc princeps huius mūdi eiectus est foras per gratiā xpi:vnde ipse ait. Ecce eiscio demonia,z perficio sanitates. In hoc q peccata dimittuntur,demonia eiciunt. In hoc q virtutes mētibus infundunt,sanitates pficiunt. De remedio passiōis de cetero dicēdum est,qō in iustitia z mia intelligit. Saluator em noster cū sit oīm potēs solo ꝺbo virtutis sue potuit hoiem liberare de potestate tenebrarū. Sed in nostra liberatiōe maluit vti iustitia q potētia:qz dyabolus amator est potētie,desertor iustitie. In quo hoies magis eū imitant qui affectant potentiam,et exosam habēt iustitiam. Que est illa iustitia: Audite,xps innocēs est, et immunis ab oīni peccato,solus inter mortuos liber,nō habēs causam peccati sub aculeo peccati. Sicut ipe ait. Venit princeps mūdi huius z in me nō habet quicqz. Tota ei possessio hostis antiqui est peccatū:cui data est in hereditatē terra spe sterilis,spinis z sentib⁹ plena,terra cui maledixit dñs,cui ceciderūt funes i obscuris z tenebrosis. De hac tota substātia eius nichil inuenit in xpo:occidit tñ innocētē: z tō iussus est recedere a nocētibus cōfugiētibus ad xpm. Occidit eū qui nil debuit morti, z iussus est recedere a debitoribus mortis credētibus in eū qui ꝓ eis mortuus est. Media aūt nostre redēptionis in hoc insinuat: xps sola caritate,nostre miserie cōpassione patri obediēs mortē pertulit:z in hoc ipso apud deū patrē multū meruit.omneq; meritū suum suis membris concessit. Et in sua passione eum qui mortis habebat imperiū destruxit:et homis reatum expiauit,et peccatorē deo patri recōsiliauit: z sicut dauid goliam gladio ,ꝓpo occidit,sic xps dyabolū ,ppriis armis peremit. Que fuerūt arma dyaboli quibus mundū vicit: et a xpo victus est: Mors, qz auctor peccati ideo ex diuina sentētia morte corporis inferre potuit qui⁹ volut:ideoq; homines timore obnixi erant peccati vel dyaboli seruituti: z quelibet patiebātur ne morerēt. Unde Iob ait. Pellem ꝓ pelle,et oia dabit homo ꝓ aia sua. Saluator vero voluntarie mortē suscepit,z moriendo mortē destruxit:z sic hoies a timore mortis eripuit. Unde sancti iam mortem timent:sed cupiūt dissolui z esse cū xpo. De hoc remedio ait saluator. Sicut moyses exaltauit serpentē in deserto, sic exaltari oportet filium hois: vt oīs q credit in eum nō pereat,sed habeat vitā eternam. Nota est vobis hystoria qualiter filij israel murmurātes pcussi sunt a ignitis serpētibus in deserto. Tūc moyses precepto dñi serpentem eneū in pertica erexit:ad quem filij israel aspicientes sanabant a morsib⁹ serpentinis. Per hūc serpentē eneū in pertica exaltari intelligimus xpm crucifixū: qz per serpētem mors introuit in mundū: ideo mors per eū figurat. Serpens ille enea similitudinē habuit serpētis:sed nō habuit venenū. Sic z xps similitudinem habuit carnis peccatricis

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed nō habuit venenū peccati. Quia si peccati venenum haberet, a veneno peccati nō liberaret. Quotiens ergo a serpētibus pcutimur, idest a demonibus vulneramur: ad hunc serpentē aspiciamus oculo carnis, et oculo mentis: oculo carnis per imitationē exēpli/ vt crucifigamus carnem cū vitijs, z cōcupiscentijs. Oculo mentis per fidē remedij dicēdo cū petro, qz nō est aliud nomen in quo oporteat nos saluos fieri, z sine dubio perfecte curabimur ab oīni plaga: z per imitationē exempli sanabimur ab omni actu peccati, per fidē remedij purgabimur ab oīni reatu: hoc est infirmū dei qđ est fortius hominibus. Quis enim hominū potuit facere qđ xps per mortē suā effecit: Nullus, immo nec totus mundus: hoc est stultū dei qđ est sapiētius hoibus. Quis eñ huius sacramēti potest penetrare pfunditatem: Nunc de remedio resurrectionis dicēdum est. Pascha nostrū immolatus est xps. Pascha interpretatur transitus, qui pertinet ad resurrectionē, immo trānitus dñi ipa est resurrectio dñi: vnde dies presens dies pasche, z dies resurrectionis dicitur. Xps eñ resurgens ex mortuis trānsiuit de morte ad vitā: de corruptibilitate ad incorruptionē: z in hoc factus est pascha nostrū: qz in illo z per illū transimus de tenebris ad lucem: de vitijs ad virtutes: de hoste ad patrē: de morte ad vitā. Et vt dete quō cōstat, qz iustus ex fide viuit. Ubi ergo nō est fides, nec iustitia: vbi nō est iustitia, nec vita. In morte aūt xpi fides eius, etiā in apostolis mortua est: qz pcusso pastore dispersе sunt oues. Ipo aūt resurgente, z discipulis suis apparente reformata est fides in apostolis. Insuper accēsa sunt corda, z inflāmata amore z desiderio immortalitatis z future beatitudinis: et sic intus viuificati z iustificati transmigrauerūt de infidelitate ad fidē: de peccato ad iustitiā: z sic de morte aie transierūt ad vitam. Hodie nāq; (vt dicit apostolus) datum est xpo nomen qđ est sup omne nomē. Ab eterno quidē habuit nomē qđ est sup omne nomē fm diuinitatē: et in sua incarnatiōe quidē nomē datum homini p gratiā: sed qđ bucusq; latuit per resurrectionem in palam venit. Ideoq; dñs tot argumētis ipsam resurrectionē, pbauit. Quia ipsa cōstante cetera cōstant: ipsa eñ est quasi basis sub colūna: quasi fundamentum fundamentorū, cui oēs articuli fidei innituntur. Un de apls totam summā nostre salutis in ipsa posuit dicēs Si corde credideris/ z ore cōfessus fueris qz deus suscitauit eū a mortuis, saluus eris. Hanc igit non solū credere sed etiam in tugi memoria tenere debemus. Unde apls ait ad thimotheū. Memento te dñm iesum resurrexisse a mortuis: sicut eñ ex cupiditate que est radix omniū malorū oriunt mala desideria, et nociua que mergūt hoiem in perditionē et in interitum. sic ex assidua resurrectionis memoria nascūtur sancta desideria, z affectiōes pie, mūdi contēptus, amor eternorū: et mutatur homo in virum alterum, z spiritalis efficitur. Una igitur resurrectio dñi fm carnem, geminā nostram resurrectionē efficit, et animarū in presenti: de qua dicit iobānes in apocalipsi. Beatus qui habet partem in prima resurrectiōe: qz non ledetur a morte secunda: z resurrectionem corporū in futuro. De qua apostolus: Et reformabit corp⁹ humilitatis nostre configuratū corpori claritatis sue. Restat de exēplo resurrectionis. De quo dicit apls: Quomodo xps resurrexit a mortuis per gloriā patris, ita nos in nouitate ambulemus vite. Jam nos igit innouati, z in nouitate vite posuti ambulemus de nouitate in nouitatem: de claritate in claritatem: de virtute in virtutē: nam in eadē virtute de gradu in gradū, pcedamus. Has aūt interiores processiones, spiritales profectus, incrementa virtutū figurant iste exteriores, pcessiones quas his diebus solēnius frequentaulmus: quas cū magna deuotiōe nos celebrare decet: gaudentes tūc de resurrectione capitis nostri: tum de resurrectione mentū in presenti, z de resurrectione corporum que erit in futuro. Sed precipue de resurrectiōe ieſu xpi que est causa nostre gemine. Ideoq; summa gaudiorum inde est q cātamus xps resurgens ex mortuis z̄c. Interiores vero, pcessiones omni quidē tempore faciēde sunt: sed pcipuū hac solēnitate que nō solūmodo agūtur, sed presentant. Ut aūt vtiliter fiant duo sunt necessaria: scz cythara, z psalterium. Non quidē materialia, sed eorū significata. Cythara sonat ob inferiora: z ideo significat vitiorū mortificationem. Psalterū vero sonat a superiori, et ideo signat bonorū operū exhibitionē. Qui cytharizat z non psallit: vel psallit z non cytharizat, nō pficit: qz neutrū sine altero reddit sonum socūdum: qz psalterū iocūdū cū cythara: qz sicut scriptum est, bonor regis iudiciū diligit, bonorē summo regi dam⁹ cum de beneficijs gratias referimus. Sed hic honor iudicium diligit, quo mala puniūtur, z vicia mortificant: qz non est speciosa laus in ore peccatoris. Hā solos rectos decet laudatio. Unde etiam apostolus docēs nos hāc paschalem solemnitatē celebrare ait. Expurgate vetus fermentū. Vetus fermētū vocat quodlibet mortale peccatū quod nos corrūpit, et veteres z acidos reddit. Unde item paulus premisit. Modicū fermētum totam massam corrumpit. Unum eñ peccatū peremptoriū oīa bona merita reddit inutilia, z ad salutē insufficiētia: iuxta illud, qui offendit in vno omniū est reus. Quod nō est sc̄z intelligendum quasi qui vnum peccatū habet omnia habeat, z p oibus sit puniendus: nec eni, deus virtutibus concedimus: q qui vnam habet oia habeat. Dicit eñ hieronymus q̄ hec est philosophica sententia. Qui vnam habet virtutē omnes habet, sed non diuina. Hec (inquit) cure est quid dicat aristoteles, sed quid paulus. Quomodo ergo intelligendum est qui offendit in vno omniū est reus: Quicquid qui facit furtum reus est homicidij/ adulterij/ sacrilegij/ et alioq; Esse reum alicuius non vno modo dicit. Aliter eñ quis dicitur reus peccati: aliter reus capitis. Reus peccati est aliquis, idest dignus vt pro peccato puniatur. Reus est capitis, idest dignus vt caput amittat. Sic cum dicitur: Qui offendit in vno omniū est reus, non intelligitur de peccatorum, quasi p omnibus puniendus: sed intelligitur omniū bonorum que fecit, vt illa amittat. Et si quis nouem precepta faciat, z vnū solū transgrediatur: offendens in vno factus est omniū reus, idest dignus amittat nouem preceptorum amittat: qz efficacius est vnum transgressum ad damnationē, q̄ nouem impleta ad salutem. Hanc autem sententiam cōfirmat salomon dicens: Qui in vno offendit multa bona pdet. Iste igitur tres auctoritates scz modicam fermentū totam massam corrumpit: z qui offendit in vno omniū est reus: z qui offendit in vno multa bona perdet, iuxta eūdem sensum intelligende sunt. Vobis igitur fratres q̄ multo rēpore laudabiliter vixistis, puidēdum est ne modicum fermētum totam massam bonorū meritorum corrumpat. Ne in vno offendentes sitis omniū rei, z multa bona perdatis. Ne igitur hoc cōtingat iuxta apostolum, paschalem solemnitatem in azimis celebrate. Panis azimus ab⁹ fermento est signat sinceritatē, scz puritatem a vicijs. Per hoc autem q̄ est solidus, designat veritatem, scz bonorum operum exhibitionē. Sinceritas partim ad cytharam: veritas ad psalterium. Sed ecce est aliquis qui vicia mortificat et bona agit, sed omnia retorquet ad ppriam gloriam. Ille pcedit, sed non pficit: quia dei gloriam non requirit. Unde dominus per prophetam: Exurge gloria mea, exurge

psalterium z cythara. Nil eñ pdest portare cytharam et psalterium: nisi fiat torum ppter deum. Debemus enim declinare a malis, z insistere bonis ad dei laudem et gloriam. Unde apostolus. Vir est ymago z gloria dei: vir in vicioꝝ mortificatione: imago in bonis agendis. Qui eñ dicit se in christo manere, debet sicut et ipse ambulauit z ipse ambulare, hoc est eum imitari: z ideo imago ab imitando scz gloria dei/ vt deus non ipse vir, per oia glorificetur. Hanc eandem pcessionem dominus designat vbi ait: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam. Surge a vitijs: tolle grabatum tuum, idest porta a quo portabaris, idest sicut frater tuus tolerabat infirmitates tuas: sic tu tolera infirmitates fratris tui: et hec faciendo ambula per rectam intentionem in domū tuam, idest paradisum vt oia facias propter spem future vite. Nemo cum vxore loth retro respiciat: vel quasi canis ad vomitū redeat: vel cū filijs israel in egyptū ad ollas mentе eat: quia iuxta veritatem: Nemo mittēs manū ad aratrum z̄c. Hunc igit summatim videamus vnde hec processio incipere debeat: z quousq; peruenire, vel pcedere. Mens igitur letetur: spiritus exultet: os lingua nouum canticum depromat. Manus sinistra tympanizet, vel cytharizet. Dextra manus psallat, immo vtraq; manuvtamur p dextera, vt omnia interiora z exteriora laudem et gloriam deo concrepēt, vt totus homo tendat ad deum. Juxta illud, leuem⁹ corda cum manibus in celū, vt qui totum fecit totum possideat. Sic igitur pcedamus donec occurramus omnes in virū perfectum, in mensuram etatis plenitudinis christi obuiam christo in aera. Deus bonus pastor qui posuit animā suam p ouibus suis, introducat nōs in veram terrā promissionis, in terram viuentium: que fluit lacte z melle. Hec terra viuentium est nobis promissa a christo qui est dei virtus z dei sapiētia, quam terram dabit nobis in hereditatem: quādo manifestabit se nobis ducēs ad paternam visionem, ad summi boni fruitionē, ad omniū delitiarum affluentiam. Et nos egredientes z ingrediētes pascua inueniemus. Egrediemur per sensum carnis: z pascua inueniemus in lacte humanitatis christi. Ingrediemur per sensum rationis, z pascua inueniemus in melle diuinitatis eⁱ⁹. Ibi erit eterna satietas: gaudium plenum quod nemo tollet a nobis, quia et finem hoc erit in fine sine fine, ad quem nos perducat ipse auctor pietatis. Amen.

¶ Richardi sancti Victoris doctoris preclarissimi declarationes nonnullarum difficultatum scripture ad beatū Bernardum clarevallēsem.

¶ Que alia munda z immunda dicantur?

Queris cum oia in prima creatione dicantur bona: cur introducēdum in archam alia dicūtur munda: alia vero immunda: cū ista eoipso q̄ immunda sint nō videantur esse bona. Sed in rerum cōsideratione aliud iudicium est fm primā cōditionem: aliud iuxta humanā consuetudinē, atq; aliud iuxta diuinam legem. Scōm primā conditionē oia iudicantur bona vel munda: iuxta humanam cōsuetudinē alia munda videnť, alia immūda. Ex mundis vero cōsuetudinarijs, quedā sanctio diuina excipit, z immunda decernit. Primū iudicium est iuxta diffinitionē rationis: secundū iuxta experimentū sensualitatis: tertium iuxta decretū diuine sanctiōis. Ratio iudicat fm naturā et ppietatem rebus insitam. Sensualitas iuxta affectionē ppriā, z placoris vel horroris q̄ differētiam. Sāctio diuina iuxta similitudinem aliquā ob significatiōis gratiā. Juxta rationis iudicium nichil immūdū preter peccatū. Sensualitas immūdum reputat, qđ sensus carnis horret vel nauseat. Quandoq; diuina sanctio aliquid quod naturaliter mūdū est immūdum decernit, gratia significationis id faciat: et ad aliquid quod veraciter immūdū est de moribus hominum delendum intendit. Multa igitur que fm cōsuetudinem vel aliquā institutionem repurantur immūda, iuxta proprietatis sue rationem iudicantur munda et bona.

¶ Quid dicatur azima: z quid purgari a veteri fermēto.

Queris quomodo ab a postolo azimi dicantur qui tū ab eodem vetus fermentū purgare iubētur. Nam qđ azima apud grecos, hoc idem sonat fermētum apud nos: azima vero idem qđ absq; fermēto. Si ergo absq; fermēto non sunt: quomodo azima dici possunt: Vel si omni fermēto carent, quomodo purgare valent qđ omnino nō habēt: Expurgate (inquit) vetus fermentū vt sitis noua cōspersio sicut estis azimi. In his apostoli verbis si bene cōsideres, non vnā tantū (vt michi videtur) questionē reperies, sed plures. Sed dū vnam solam pponis in eoipo innuis te nullam dubitationē habere in alijs. Libenter itaq; conabor soluere dubitationē tuam, dum postmodū z tu solueris dubitationē meā: nec vnam tantū, sed geminā: vt tantū creditū cum vsura recipiam. Ecce fatemur q̄ idem ipsi fm idem ipsum nō possunt azimi esse z fermentū habere, possunt tñ idem ipsi fm aliud z aliud et azimi esse z fermento nō carere. Sunt qui de deo nil nequiter sentiūt z ab oīni eiusmodi nequitie fermēto purgati sunt: sed male viuendo malicie fermento purgari necdum meruerūt. Scōm regulam bonitatis vera de deo sentiūt: sed fm regulam bonitatis recte viuere nolūt. Carent q̄ hmōi sunt fermento nequitie: sed necdum carent fermento malicie. Sentite (inquit scriptura) de dño in bonitate. Videte iudeos q̄ nequiter de xpo sentiunt. Videte gentiles qz vera de deo sentire nequeunt: nequitie ergo fermēto vtriq; pleni sunt. Videte q̄libet hereticū iuxta aliquid de deo bene sentit: iuxta aliq̄d de deo bene sentire iam nequit. A nequitie ergo fermento ad plenum purgari necdum meruit. Nequitia est cum iam quis nequit sentire qđ debuit. Nequitia est cū malicia sic mentē inebriat, z eousq; excecat: vt de deo vel primo sentire iam nequeat fm id qđ veritatis regula dictat. Attēde nunc xpianos: z videbis q̄ multos qui per oia credunt veraciter: sed per oīnia nō viuūt sinceriter. Azima veritatis habēt: sed azima sinceritatis nō habent. Azimi sunt fm fidem: sed azimi non sunt fm operationē. Alberto igitur dicitur illis q̄ eiusmodi sunt: Expurgate vetus fermētū vt sitis noua pspersio

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut estis azimi: vt qui iam azimi sunt ex fide, cum omni studio expurgent quicquid impuritatis habēt in opere. Ecce iam audisti qđ ipse quesisti. Audi & ipe modo quid michi exponi desidero. Noua certe conspersio nisi prius coquatur, comedi nō potest. Sed panis absq; fermento comedi potest. Cur ergo ab apostolo nō ad id inuitātur qđ melius pfectiusq; esse, pbatur: Cur nō inuitant vt sint panis absq; fermēto potiꝰ q̄ noua cōspersio: Ecce dubitationē meā: audi & aliam. Quid est panis azimus nisi cibus: Si ergo erant azimi, nūquid & in cibum assumendi: Sed & in azimis iubent epulari. Nūquid idē ipi sunt epulandi & sunt epulaturi: Nūquid idem ipi sunt cōuiuium & cōuiue: epulantes & epule: Si ipsi sunt azimi: si in azimis epulaturi: nūquid ipsi a semetipsis deuozādi: Has duas questiūculas pro fenoris debito, tertiam gratis requiro. Nā iuxta abūdātiam largitatis tue debes vel ad vnam gratis respōdere. Cum semp esse soleat vel debeat pius esse fides vera q̄ opera sincera: cur prius epulari iubētur in azimis sinceritatis, non in azimis veritatis:

¶ Expurgate vetus fermentum vt homo efficiatur noua conspersio.

Pateor iam nō valeo exactionis tue importunitatē equanimiter tolerare: qui me cogis non solum michi a te, verūetiam tibi a me propositas questiones soluere. Sed si volumus illas ad plenum explicare, totā illam paschalis celebritatis apostolicā lectionē oportebit explanare. Expurgate vetus fermentū vt sitis noua cōspersio sicut estis azimi. Vt hunc locum apostoli possimus plenius intelligere: opus est (vti michi videtur) multiplici inquisitione. Primo quid sit fermentū: quid fermētū modicum: quid fermentū vetus: quis expurgādi modus: quid sit azima: quid cōspersio noua: vel que sit panis & cōspersionis differentia. Demū autē (quod superius iam dixi) cur ab apostolo monemur fieri noua cōspersio, & non potius panis absq; fermēto. Quid sit fermentū corporale: vel cuius sit efficacie nouimus: & eoipso perpendimus quid de spirituali fermento sentire debeamus. Videtur itaq; esse fermentum spiritale quod corrūpit integritatem spiritualis & rationalis substantie. Spiritale igit fermentū dicimus esse omne peccatū quod eam corrūpit vel fm sensum vel affectū. Scōm sensum corrūpitur ex falsitate: scōm affectum vero ex impuritate. Quādiu ergo vera citer dicere possumus, si dixerim⁹ qz peccatū nō habemus nosipsos seducimus, & veritas in nobis nō est, recte nobis dicit, & merito dicēdū videtur: Expurgate vetus fermentū. Si vero fermētum merito dicitur omne peccatū, consequens est vt in fermento modico intelligatur venīale peccatum, qđ & de facili cōmittitur, & de facili remittitur. Dico aūt modicum, nō q̄ ipsum sit paruipendēdum: sed q̄ modicū sit cōparatione peccatorum criminaliū. Sed dicis fortassis. Si modicum fermentū fm apostolum potest totam meritorū massam corrumpere, nō possumus etiam in modico fermento nisi criminale aliqđ intelligere. Et illud quidem inquis, contra qđ apostolus in superioribus disputauit, cuius magnū peccatum, modicū tamen fermētum fm eundē ipsum fuit: alioquin ad quid consequenter adiungit / an nescitis q̄ modicum fermentū totam massam corrūpit: Sic tibi forte videtur. Quid ergo: Nūquid modicum fermenti contrarit, qui patris sui vxorem habuit: Si modicū fermenti facit corruptionem modicā: et multum fermenti corruptionem magnā: nūquid dicemus q̄ modicum & non multū corruptus fuit, qui tāle flagitium cōmisit: Ego magis intelligo idcirco dictum ab apostolo, q̄ modicum fermentū totam massam corrūpit, vt intelligerent qui audirent q̄ iam corruptionem tale tamq; abhominabile flagitium ingereret, cum cito studio & festinatione expurgari oporteret: quandoquidē modicum etiam fermentū totam massam corrūpere solet. Si scōm apostolum iobānem omne peccatum iniquitas est: quid erit criminale peccatū, nisi iniquitas magna: Dicemus ergo qm iniquitas magna & corruptio modica: nā hoc cōsequens videtur, si modicum fermentū criminale peccatum dicatur. Sed quomodo inquis peccatum veniale totam potest scōm apostolum massam corrūpere: Audi quid alia scriptura dicat: & ex illa perpēde quomodo hec intelligi debeat. Qui modica negligit, paulatim defluit. Et scim⁹ qm a modica scintilla ignis exardescit. Videmus sepe patrefamilias dormiente q̄ ex modico ignis exardescit: & sub nocte vna vel hora totā possessoris substantiam, quādoq; aūt ipsum habitatorē cum eius habitatione cōsumit. Sic sane concupiscentia in exordio tentationis modica si cōtemnatur incipit paulatim crescere & mentis vires pedetentim emollire, et virtute exhausta ad crimen impellere: & iuxta hūc modū meritoꝝ nostrorum massam corumpere. Sicvtiq; sic si negligatur, a modico fermento non modica sepe massa corrūpitur: nam si minime negligamus qualibet turpiter ipsi in expurgādo cuiuscunq; criminis fermēto fortiter insistamus, ab eꝰ corruptione bonorum nostrorū massam conseruare poterimus. Hinc est q̄ post specialem admonitionē sumpta occasione ad generalem doctrinā assurgit, cū dicit. Expurgate vetus fermētū. Putas docet nos insistere in expurgando solo modico vel solo magno fermēto: & nō potius in magno et modico: Expurgate (inquit) vetus fermentum. Fermentū illud fieri⁹ dicitur vetus vide animus est infectus, & ex infectione corruptus. Recens nāq; videtur illud fermētum qđ adhuc tantū pullat per solum cogitatū. Quod in sola cogitatione est, exterius quasi ad fores pulsat: quod affectū iam tenet, interioza occupat et inquinat. Illud itaq; repellendū: istud expurgādū. Modus aūt expurgationis multiformiter agitur: arguēdo, ozando, confitēdo, satisfaciēdo. De primo habes in psalmo: Que dicitis in cordibus vestris: et in cubilibꝰ vestris compūgimini. De secundo & tertio habes in apostolo iacobo. Confitemini alterutrū peccata vestra: & ozate pro inuicem. De quarto est illud iohannis baptiste. Facite (inquit) dignos fructus penitētie. In criminalium expurgatione opus est p certo cōfessione & satisfactiōe. Nam cōpunctio, & ozatio quādoq; solent adventalium expurgationē sufficere. Criminalia expurgare oportet ad plenum tam fm reatum, q̄ fm actū. Scōm reatum, vt de preteritis satisfacias: & de reliquo nil tale presumas. Sed q̄ venialia nunq; possumus q̄diu in hac corruptibili carne viuimus ad purū de vita nostra extirpare: debemus semp eorum expurgationi insistere: & ad quotidianā caritatis incrementa studia nostra innouare. Et sitis (inquit) noua conspersio sicut estis azimi. Videtur quidem azima dici posse tam panis absq; fermento, q̄ nondum fermentata cōspersio. Nam idem sonat azima qđ sine fermēto. Quid horū q̄ debemus intelligere in eo q̄ dicit eos azimos esse: Sed si noua iam cōspersio fuerant, non oportuit monere vt essent qđ erant. In eo ergo q̄ azimos dicit (quum videtur) panes absq; fermento intelligi voluit. Quid ergo: Nūquid eos hoc monere voluit vt adhuc manerent esse panis absq; fermento, & fierent noua conspersio: Quis hoc dicat: Nam nec cōspersio solet fieri de pane, quin potius panis de cōspersione. Intelligit ergo q̄ iuxta aliquid azimi erant: & item iuxta aliquid azimi nō erant. Et iuxta id quod absq; fermento non erāt nouam eos cōspersionem fieri volebat. Multi em̄ sunt azimi fm fidem, q̄ non sunt azimi fm operationē: & multi videntur esse azimi fm operationem: qui tñ azimi non sunt fm intentionem: quēadmodum hypocrite. Et sunt qui habēt azima sinceritatis in intētione, qui tamen ad plenum fermento nō carent in affectione. Et idcirco absq; dubio q̄diu mente quidem cōsentientes legi dei aliam legem videmus in membris nostris repugnantem legi mentis nostre, et captiuantem in legem peccati: q̄ dum inq; hoc in nobis videmus, procul dubio fermenti purgatione opus habemus: et merito dicitur nobis: Expurgate vetus fermentū, vt sitis noua cōspersio sicut estis azimi. Q; dicit conspersio, non qualiscunq; sed noua: idem valere videtur, acsi diceret non fermētata. Nam cōspersio iniecto etiam fermento nō fermentatur sine mora. Postq; ergo fermentata iam fuerit recens esse iam desinit: & nouitatem suam amittit. Sicut ergo iuxta aliquid iam facti erant quasi panis absq; fermēto, sic iuxta aliquid eos fieri volebat cōspersionē absq; fermento. Utrobiq; volebat eos azima habere: vtrobiq; sine corruptiōe esse: & in eo qđ iam erant, & in eo quod adhuc esse poterant. Videamus nunc quid sit inter panem & cōspersionem. Panis (vt iam dictum est) fit de cōspersione, non autē conspersio de pane. Conspersio est materia tenera, & mollis, et diuerse forme susceptibilis. Panis est res iam formata, & firma, & ad ignē solidata. Panem itaq; azimū reddit sensus exercitatus. Panem azimū efficit affectus in bono firmus, atq; robustus. Noua cōspersionem facit recēs animi ppositum, sed adhuc rude & minus exercitatum. Conspersio inter manus formatur: postea ad ignem excocta solidatur, sicq; panis efficitur. Sic vtiq; sic veritatis nostre in proximo, pmotio, pfectuiq; innouatio ex delectatione incipit. Auget per discretionem moderatur, in dilectione cōsummatur. Quando ergo ad augendam animi puritatem nouū aliquid statuimus: et eiusmodi intētioni cum multa deliberatione insistimus, quid aliud q̄ fermētum expurgando nouam conspersionem facimus: Sed q̄ non omnes omnia possunt: nec oībus omnia eque expedi⁹unt: cū mensuram nostram, & bonum agendi modum in quolibet ppositio operando addiscimus, & per ppriam experientiam ad discretionē erudimur, ita vt omnia cū modestia exequamur, quid aliud q̄ coquendos panes formamus: Nam tunc panis quasi ad ignem excoquitur: quando ppositū bonū per vium quidem in oblectamentū vertitur, & per amorem solidatur. Aliud itaq; est boni pmotio, atq; aliud boni confirmati. Aliud denīq; boni inchoatio: & aliud eiusdem consummatio. Istud pertinet ad panem: illud ad nouam cōspersionem. Quia ergo nemo repente fit summus: nec ad omne boni inchoationem statim in ipso cōfirmatus, hominibus humanū loquendo pter infirmitatem eorū monet apostolus vt fiat noua conspersio, non panis absq; fermento: q̄uis absq; dubio ad hunc finem tenderet, vt facti noua cōspersio de cōspersione noua quādoq; etiam panes azimi fierent. Nemo siquidem ob aliud cōspersionē facit, nisi vt inde panis fiat. Merito ergo monet apostolus vt id fiant quod interim fieri poterant: & ex eoipso inuit ad quē finem tendere debeant: idest vt tādem aliquando ex toto azimi fiant, & ad veri boni cōsummationem cōfirmati, nemoq; pficiant. Ecce iam habes cur monentur fieri noua cōspersio, nō panis absq; fermēto. Sed illud est mirū, nec minus inuestigandū, cur hi qui dicuntur azimi inuitātur ad esum agni. Comedere nanq; non est azimi: conspersionis vero non est comedere vel comedi. Dico itaq; q̄ azimi erant, inquantum q̄ noua cōspersio fiant: que cōsequentia queso est vt consequenter adiūgat

Etenim pascha nostrū immolatus est christus: itaq; epulemur: Scimus quidē in lege preceptū vt quādo agnum immolarent: paschaq; celebrarent, alium panē q̄ azimū omino non comederent. Si ergo dixisset apostolus eos quidem nō azimos esse, sed azima habere: et vt abūdantius adhuc haberent inuitaret, consequens satis videret vt adiūgeret. Etenim pascha nostrū immolatus est christus: itaq; epulemur. Quod de illo hystorialiter intelligimus, de isto spiritaliter intelligere debemus. Nam quic quid de illo dicitur, ppter istum dictum videtur. Nō ibi dicitur de fermento corporali, hic intelligitur de fermento spirituali. Qui ergo dicūtur nō azima habere, sed esse: mirū qua ratione inuitantur azima vel agnum comedere. Sed qui vim apostolice sentētie plenius intelligere voluerit, altius ita eum perscrutari oportebit. Geminū sane pascha oportet nos celebrare, geminum absq; dubio transitū facere. Pascha siquidē (vt sepe audiuimus) interpretatur transitus. Transeundū itaq; primo de iniustitia ad iustitiam: secundo de miseria ad gloriam. Bonus transitus transire de iniquitate ad bonitatem: bonus nichilominus transire de miseria ad beatitudinē. Utrunq; debem⁹ celebriter agere: de vtroq; inume gaudere. Sed q̄tū ad primū in re: q̄tum ad secūdum in spe. Primam itaq; celebritatem debemus nosipsi cum eius adiutorio facere: secundam de solo eius munere expectare. In ista oportet nos agnū in esum sumere: in illa nosmetipsos in eius edulū idoneos exhibere. In ista ergo oportet nos azima habere, azima comedere: in illa nos oportet azima esse, et in esum agni cedere. Nec mireris qđ audis: q̄ oportet nos agno cibari, et agni cibum fieri, cū similiter legas (si recolis q̄ christū induimus, qui tamē christi indumentū sumus: et de vtroq; scripturarū testimonia habemus. Oportet itaq; nos interim azimos fieri: & ab oīi veritatis fermento purgari, si volumus in futura illa celebritate digni, & acceptabiles inueniri. Sed si volumus azimi esse, oportet nos azima comedere. Sed nūquid (inquis) q̄panem azimū comedim⁹ idcirco panis erimus: Nouimus certe panem qui comedenti solet incozpozari, non autē comedētem incozpozare sibi. Nouimus panem qui solet carnem nutrire, carnem impinguescere, & robur corpozem reddere. Quis est iste panis qui quod carnis est facit a seipso deficere, et comedentē in sui similitudinem trāsire: Sed ne super hoc mireris amplius, audi qualem tibi panem, quale tibi azima ad comedendum proponimus. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Procul dubio si hunc panem comederis non ipse in te: sed tu in illum mutaberis. Si michi nō vis credere: audi illum cui non audeas cōtradicere. Cibus sum grandiū: cresce, & manducabis me. Nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue: sed tu mutaberis in me. Sed forte adhuc queris euidentius tibi ostendi quonam modo id possit fieri. Si ergo veritate frueris, et tali cibo delectaris, putas q̄ veritatem esurīēdo & fruēdo veritatem in falsitatem mutare possis: Si christū in tuum cibum assumis, melius tibi est vt te faciat de mendace veracē: q̄ tu illum de veracē mēdacem. Proculdubio christus summa veritas est: proculdubio christus summa puritas est. Azima veritatis facit de mendace veracē: azima sinceritatis facit de immundo mūdicordem. Cum in veritate et sinceritate confirmati fueritis: proculdubio azimi eritis, et digni vt i agni cibum assumi debeatis. Sed cum ille cedit in cibū tuum et cum te assimilit in cibum suum: vtrobiq; non ille in te, sed tu mutaris in illum. In prima mutatiōe facit te similem sibi in iustitia: in secunda facit te similē sibi in gloria. In prima (vt dictum est) facit de mendace veracem, & de

Universidad de Deusto
Biblioteca

immundo mũdicordem:in secunda de mortali imitabi-
lem,z de corruptibili incorruptibilem,quando cõfigura-
bit corpꝰ humilitatis nostre corpori claritatis sue. Opor-
tet eñ (teste apl'o) corruptibile hoc induere incorruptio-
nem:z mortale hoc induere immortalitatẽ. Si volumus
itaq; illi in gloria similes fore,oportet nos azimos esse: et
si azimi fieri volumus,oportet vt azima sinceritatis z ve-
ritatis comedamus. Non autẽ sufficit huiusmodi azima
haberi,z quid sinceritatis sit,vel quid verum constet per
intelligẽtiam capere,et memoriter tenere: nisi addamus
vt etiam comedamus: z operando quidẽ velut mastican-
do studeamus in affectum nostrum transfigere: z intima
nostra eiusmodi suauitate z satietate replere. Vides cer-
te qz aliud est azima habere: z aliud est azima comedere:
aliud denicz azima esse. Si igit azimi esse non possumus
nisi designatum anima comedamus, quid mirũ si eos q̃
iam azimi ex parte erant,z ex parte non erant, z mediã-
te noua cõspersiõe ex toto azimos fieri volebat:quid in-
q̃ mirũ si eos ad azima comedendum inuitabat? Prin-
cipaliter autem eos inuitat ad esum agni sine cuius gra-
tia perseuerare non poterant in eo q̃ iam erãt azimi,vi-
in eo q̃ adhuc zima erant,nec noua conspersio,nec ex ea
azimi fieri. Hunc illud obsecro attẽde q̃ sit consequens,
q̃ ve cõueniens vt qui de seipo fecit tibi cibum tuum, tu
tibi de teipso facias cibum suum. Ad mẽsam diuitis sedi-
sti,attende que tibi apposita sunt:z vide qz te oportet ta-
lia preparare. Vult apostolus nos fieri noua cõspersio:z
de conspersione panis absq; fermento:z merito. Etenim
pascha nostrum immolatꝰ est christus. Efficiamur itaq;
noua conspersio,vt inueniat christus in nobis vñ pos-
sibi epule fieri. Etenim pascha nostrũ immolatꝰ est chri-
stus,vt inueniamus in illo quod possimus epulari. Ex eo
aũt q̃ immolatus est christus vtrũq; efficitur,vt id quod
monet apostolus,z merito facere debeamꝰ, vel etiã per-
ficere valeamus. Ex agni enim immolatiõe z comestio-
ne(si tamen eum in azimis sinceritatis z veritatis com-
damus)gratiam accipimus,vt monita apostoli implere
possimus. Agnum itaq; cum azimis comedat, qui noua
conspersio,qui purus ab omni fermẽto esse desiderat, qui
sinceritatis z veritatis comedamus. Agnum itaq; cum azimis comedat, qui noua
conspersio,qui purus ab omni fermẽto esse desiderat, qui
intelligẽtiam capere,et memoriter tenere: nisi addamus
vt etiam comedamus: z operando quidẽ velut mastican-
do studeamus in affectum nostrum transfigere: z intima
nostra eiusmodi suauitate z satietate replere. Vides cer-
te qz aliud est azima habere: z aliud est azima comedere:
aliud denicz azima esse. Si igit azimi esse non possumus
nisi designatum anima comedamus, quid mirũ si eos q̃
iam azimi ex parte erant,z ex parte non erant, z mediã-
te noua cõspersiõe ex toto azimos fieri volebat:quid in-
q̃ mirũ si eos ad azima comedendum inuitabat? Prin-
cipaliter autem eos inuitat ad esum agni sine cuius gra-
tia perseuerare non poterant in eo q̃ iam erãt azimi,vi-
in eo q̃ adhuc zima erant,nec noua conspersio,nec ex ea
azimi fieri. Hunc illud obsecro attẽde q̃ sit consequens,
q̃ ve cõueniens vt qui de seipo fecit tibi cibum tuum, tu
tibi de teipso facias cibum suum. Ad mẽsam diuitis sedi-
sti,attende que tibi apposita sunt:z vide qz te oportet ta-
lia preparare. Vult apostolus nos fieri noua cõspersio:z
de conspersione panis absq; fermento:z merito. Etenim
pascha nostrum immolatꝰ est christus. Efficiamur itaq;
noua conspersio,vt inueniat christus in nobis vñ possit
sibi epule fieri. Etenim pascha nostrũ immolatꝰ est chri-
stus,vt inueniamus in illo quod possimus epulari. Ex eo
aũt q̃ immolatus est christus vtrũq; efficitur,vt id quod
monet apostolus,z merito facere debeamꝰ, vel etiã per-
ficere valeamus. Ex agni enim immolatiõe z comestio-
ne(si tamen eum in azimis sinceritatis z veritatis com-
damus)gratiam accipimus,vt monita apostoli implere
possimus. Agnum itaq; cum azimis comedat, qui noua
conspersio,qui purus ab omni fermẽto esse desiderat, qui
sinceritatis z veritatis comedamus. Non autẽ sufficit huiusmodi azima
haberi,z quid sinceritatis sit,vel quid verum constet per

Universidad de Deusto
Biblioteca

respectu grauiorū pcū: simili rōne fornicatio pōt dici venialis peccatū respectu adulterij: ⁊ adulteriū respectu flagitij. Hec sunt q̄ obijcis, ⁊ vnde miraris. Sz sicut cōuincere uteris q̄ vna consideratiōe vtraq; de dictis pctis esse mortale, miror cur nō eque ex alia ꝓsideratiōe attendis, et silr alia tiōe contēdis vtrūq; esse veniale. Nā sicut in quibusdā vtrūq; eterna pena punit: sic in quibusdam vtrūq; tēporali pena purgat. Sicut eñ in nō penitētibus, sed cōtemnētibus vtrūq; pcutit pena eterna, sic in cōfitentibus ⁊ vere penitētib⁹ vtrūq; mundat pena trāsitoria. Quid ergo: Erit ne vtrūq; veniale, ⁊ non veniale: mortale, ⁊ non mortale? Sz si vis inter vtrūq; recte discernere, attēdere debes quid vtrūq; faciat p se sine alterī⁹ adiectiōe. Ecce vnus aliq̄s multis mēdacijs diues cū vno qualicūq; veniali pctō ab hac vita discessit morte preuētꝰ, locum ꝓfitendi vel pēitētdi habere non potuit. nūquid ꝓ eo eternā mortem incurret, ⁊ nō potiꝰ pena tēporali purgāte veniā percipiet? Ecce aliū aliquē in multis bonis exercitatū cōtingit subito in vnū aliq̄d mortale peccatū cadere, et subita morte preuētū cōfitendi, vel penitētdi spaciū oino nō habere: nūquid eum putas ab eterna morte per trāsitoriam penam posse euadere? Quis hoc dicat, vel dicere presumat? Ex his (vt arbitror) aīaduertere licet q̄d in his dūtaxat qui in xp̄m credunt vtrūq; faciat per se: ⁊ q̄ merito vnū veniale, alterū dicā mortale. Ecce (vt arbitror) assertio mea nō multū distat a magistrorū tuorꝫ sentētia, si pēsamus potius sensum q̄ ꝟba. Ut de eo q̄d queris dicam quid sentiā, ⁊ breuiter inter veniale ⁊ mortale peccatū distinguā. Videt michi veniale peccatū q̄d in xp̄o renatis q̄tū in se solo est, sp pertinet ad ventā: mortale vo q̄tū in se solo est sp pertinet ad mortem eternā. Mortale peccatū q̄tū michi videt triplicē re ctē ratiōe distinguit. Mortale est q̄d a quouis nō pōt cōmitti sine grādi corruptiōe sui. Itē mortale est q̄d nō pōt cōmitti sine graui lesiōe ꝓximi. Mortale nichilominus quod nō potest cōmitti sine magno cōtemptu dei. Cetera vero oīa videnť michi venialia. Veniale peccatum est reatus cui q̄tum est in se solū fide mediāte nunq̄ debetur eterna damnatio. Mortale peccatum est reatus cui q̄tum est in se solum semper debetur eterna damnatio. ¶Finis tractatus de differētia pcī mortalis ⁊ venialis.

¶Patris elemosina non erit in oblitionē: et ꝓ peccato matris restituet.

Elemosina patris nō erit in obliuionē: nā ꝓ pctō matris restituet tibi bonū. Pria ex his sentētijs (inquis) pōt intelligi. De alia nescio quid velit sibi. Videam⁹ ergo de pria. Si dicim⁹ elemosinas non posse venire in obliuionē hoīm, videbit sentētia falsa: si nō, fallit illa salomonis sentētia. Nō est ꝓtorū memoria, sz nec eorꝫ quidē quorū postea futura sunt erit recordatio apd eos qui futuri sunt in nouissimo. Si ad dei memoriā referť q̄d dicit, sentētia non tam falsa q̄ friuola videbit. Nonne ridiculū friuolū videt dicere elemosinas ei nō esse in obliuione, de quo cōstat q̄ nichil oīno possit sibi in obliuionē venire? Si igit supficietenus cōsiderēť, forte alicui videbit vna harū sentētiarū friuola: alia falsa. Quō ꝓ peccato matris nō potius ira restituenda credet, q̄ gratia? Sed in qualicūq; diuinarū scripturarum q̄ nō aliquid falsum, tam nec audem⁹ dicere aliquid friuolū. Notādum itaq; diligēter q̄d dicitur. Nō dicit elemosina dois, sed elemosina patris. Ad filiū itaq; relatio fit in eo q̄ scriptura de patre dicit. Tūc nanq; elemosine patris quasi obliuiōi tradite videnť, q̄n ꝓ eis nichil oīno gratie filio diuinit⁹ impēdit. Quid ergo vult scriptura sacra hoc loco docere, nisi q̄ in filio est vt q̄tū ad ipm elemosine patris sui sint vel nō sint in obliuiōe: ⁊ (q̄d multo mirabilius est) vt possit illi etiā peccatū matris ꝓdesse? Videmirandū, nec īn falsum. In te est vt nulla gratia impēdatur tibi ꝓ bono patris. In te nichilominꝰ vt bona gratia restituatur tibi ꝓ malo matris. Dicit itaq; scriptura vbi q̄d possit fieri: sed modum implēdi tuo relinquit discretioni. Vtraq; itaq; sentētia sit tibi ꝓ emplemate: nam in vtraq; opus est diuinatiōe. Vis ergo breuiter audire quonā mō possit tibi bonū patris ꝓdesse? Patrē venerādo, simul et imitādo. Vis ⁊ illud silr nosse quonā modo ꝓdesse potest tibi etiam malū matris tue? Matrē venerando, nec imitādo. Nō aut dicit de elemosinis patris, poterat veraciter dici de elemosinis matris: ⁊ econuerso q̄d dicit de pcto matris poterat dici de peccato patris: sz ꝓ more sacre scripture q̄d vtrobiq; taceť, vtrobiq; innuit. Illud tñ nouendū q̄ ꝓlē suā tam mater q̄ pater fouet ⁊ nutrit dulcius: et eo ipso q̄ ple sepe amat ardentius. Inde fit vt sit velut naturale, et pene ineuitabile vicia matris nō assuescere. maius itaq; meritū videtur ex odio iniquitatis illius malū vitare quem plus diligis: ⁊ econuerso virtutis amore minus amati bonum imitari.

¶Richardi sancti Victoris doctoris preclarissimi de superexcellenti baptismo xp̄i.

Sanguine cognatoꝝ sanctitate dño: dilecto suo. R. suus qualiscunq; R. Jdē in dño cyanimitꝫ ⁊ vtꝫ. Promissiōis mee penitētia ductus, pene malui falso ꝓmittisse q̄ vana scribere: eo q̄ sup his que a me vobis explanari postulastis nil q̄no sentirē q̄d dictu q̄dē, necdū scriptu digna iudicarē: maxime tñ idcirco q̄ in his q̄ tenuiter sentio verbū inopia laboro. Sz q̄n paruulus iesus in q̄nis latere nō erubuit tenuitatis mee pauperē sensum sub ꝟboꝝ q̄nis trāsmittere minime puduit. Totiēs maria paruulū suū q̄nis inuoluit, quotiēs mēs casta veritatē quā vel tenuiter sentit verbis simplicib⁹ exponit. Et forte (ni fallor) vānloquiū q̄ falsiloquiū satius erit incurrere. Attendite itaq; obsecro quis, cui loquat: magis q̄ quid, quō dicat. Oratione itaq; ꝓ oratiōe nō tam disertā q̄ deuotā: non illā verborum varietate distinctā, sed lachrymarū ymbre rigatam deposco. Si que tñ in his q̄ a me exigitis melius ipm sentitis, id a vobis iure retributiōis exquiro. Sed nūquid ꝓtitis, id a vobis iure retributiōis exquiro. Sed nūquid ꝓphete ꝟba nouitate plena: admiratiōe digna q̄ vobis reserari desideratis? Illū cōuerto. Illumina faciem tuam et. Deus aūt incremētū dat intus illuminādo ⁊ sctificando. Ecce q̄ magn⁹ iohānes: q̄ magnus paulus. Nō tñ magna sed hūilia de se sentiebāt, q̄ illuminati erāt vt se agnoscerēt. Nos nichil sum⁹, ⁊ tñ magna de nobis estimam⁹. q̄ cū hūites albuginē in oculis. Qui misit me baptizare in aqua ille michi dixit sup quē videris ⁊c. Spūs sctī descensionē sicut et ipsius filij missionē q̄dā simplicitoꝝ minus sane intellegūt. Cū eñ audiūt ab ipsa veritate. Ego exiui a patre, ⁊ veni in mundū: sic intelligūt q̄si ꝓius fuerit in patre, ⁊ non in mūdo. Et cū a patre exiuit ꝓfecto fuerit in patre, ⁊ non in mūdo. Et cū a patre exiuit ꝓfecto fuerit in patre, ⁊ non in mūdo. Et cū in mundū venit, illuc venit seruit, ⁊ a patre recessit. Et cū in mundū venit, illuc venit seruit, ⁊ a patre recessit. Hec intelligētia ꝓua, ⁊ ab oīi corde fideli eliminada. Dī eñ dei imm̄ēsitatem nō aīa dueruit. Deꝰ ei cū sit imm̄ēsus, est in oīi loco oēm locū replēs. Jōq; nō pōt trāsire de loco ad locū, q̄si vnū locū deseruit.

⁊ aliū occupās. Nec solū est i oi loco q̄ ē immēsus: sz etiā vbiq; est totꝰ q̄ simplex. Hec est ei natura simplicitatis q̄ vbicūq; est tbi tota est. Cū q̄ deꝰ sit imēsus ⁊ simplex, ꝓfecto est q̄ vbiq; sit totꝰ. Nec cū dr ee vbiq; totꝰ ꝓdicat hre ptes immo i hoc ipo hre negāt ptes. Dr si ptes hret totꝰ vbiq; nō eēt. Nec cū dr totꝰ vbiq; itelligēdū est q̄si oi creature sz plenitudinē se ifundat. Sz vbiq; ē totꝰ i seipo. i. vbicūq; ē se totū hz. Hoc de pfe: h de filio: h de spū sco est intelligēdū. Quid ē q̄ filij missio nisi forme humilis susceptio? Et q̄d sps sctī descēsio nisi q̄dā simbolica ipius ꝓnūtio ⁊ mistica sigtio? Nō ei sic in columba descēdēs i se est manēs, q̄ sp in se ipse totꝰ manet. Nec aliq̄ mō cepit eē in dño q̄ prius nō fuit in eo. Nobis nō hūitꝰ dat, ⁊ hūitꝰ vt amplius habeat. Dño q̄si nō hūit nō est datꝰ: nec hūit vt ꝓficiat eū haberet cui i sua ꝓceptiōe datꝰ ē fm plenitudinē. Sicut ei pr cū filio erat maiestate ⁊ i hoīe assumpto q̄re ifusiōe, sic ⁊ spūs sctūs. Solꝰ aūt filiꝰ i eo erat psonali vnōe. Vñ ipe solus nō pr, nō sps sctūs dr emanuel. i. nobiscū deus. Sps sctī q̄si descēsio nō ē nisi mistica q̄dā ipius sigtio. In hoc em q̄ visibiliter tali spē sup dñm baptizatū se manifestauit, ifra nuauit q̄d i nobis iuisibiliter fiat cū i xp̄o renascimur. Sicut filiꝰ nō, ꝓpter se q̄si idigēs alicui remedio, sz vt nobis hūilitatis ꝓberet exēplū, saluti cōferret remediū baptizat⁹ ē. Et ipe pr sic intonuit: hic ē filius meꝰ dilectꝰ ⁊c. sic demōstrās nos eiꝰ filios effici p̄ hūtē tāti sacramēti. Cōsiderate q̄ta sit huiꝰ sacramēti dignitas, q̄ ipse filiꝰ sic cōmēdauit illud suscipiendo. et sps sctūs se pūtādo: ⁊ pr sic intonādo: p efficaciā eiꝰ efficimur mēbra xp̄i: tēplū sps sctī, ⁊ filij dei. Insup celi ꝑus p culpā clausi nobis apertūt: nō sine magno mysterio sps sctūs descēdit, nō i cozuo, vl miluo, vl i alia spē, nisi in sola spē columbe. De colūba scriptū ē i cāticis cāticoꝝ. Una colūba mea: vna est columba. p colūbā itelligit ecclia. Ecclia ē corpus xp̄i: sps sctūs sanctificat xp̄i. Cōuenienter q̄ sps sctūs i colūba apparuit, ⁊ nō in alia spē. Qz spūs xp̄i nō est nisi in corpe xp̄i. Et solū corpꝰ xp̄i viuit ex spū xp̄i. sicut corpꝰ meū solū viuit ex spū meo, ⁊ corpꝰ tuū viuit ex spū tuo. In corpe xp̄i nil mortuū: extra nichil viuū iuenit. Ad cuiꝰ corpis vnitatē nos inuitat apl's dicēs: Solliciti estote seruare vnitatē spūs in viculo pacis. Unitatē vocat spūs, illā vnitatē quā facit sps i corpe xp̄i q̄ ē ecclia, cuiꝰ vnitatis vinculū est pax ad quā vnitatē nos iuitat dicēs: Unū corpꝰ, ⁊ vnꝰ spūs, q. d. Jō vnitatē spūs seruare debemus q̄ sum⁹ vnū corpꝰ, ⁊ vnꝰ sps. Unū corpꝰ cū ꝓphetia, ⁊ vnꝰ sps cū deo. Unū corpꝰ ad inuicē submistrādo: vnꝰ sps idē volēdo. Unū corpꝰ sum⁹ multoꝝ mēbroꝝ aduanatiōe, ⁊ vnꝰ sps ꝟat i nobis. Jō et debem⁹ seruare vnitatē spūs, q̄ nobis est vnꝰ dñs, ⁊ vna fides, et vnū baptisma. Nō ꝑz nos dissentire ꝓ diuersitate dñoꝝ, q̄ nobis ē vnꝰ dñs pr, ⁊ filiꝰ, ⁊ sps sctūs. Qui ei diuersos dños hūt q̄nq; discordāt, ꝓ eorū discordia. Sūt etiā q̄ hūt eūdē dñm, sed nō diu manet vnꝰ, sz fere singlis momētis mutat, mō letꝰ mō tristis, mō iustꝰ, nō iniustꝰ. Noster aūt dñs sicut vnꝰ est, sic ⁊ vnꝰ et idē sp pseuerat. Et vna fides, idē iubemur oēs credere, sicut ⁊ idē dicere. Nō decet nos idēlis in fidei ꝓfessiōe dissentire. Sit q̄ pura ⁊ sincera fidei integritas in corde: sit pura ⁊ sincera fidei ꝓfessio in ore: q̄ corde creditur ad iustitiā, ore aūt fit ꝓfessio ad salutē. Si nō possum⁹ oia credēda ad plenū itelligere, saltē illū vsum ⁊ formā loquēdi teneam⁹ q̄s scti pres in scriptura nobis tradiderūt maxime cū fmo fit de ꝟbi incarnatiōe, vel de ipsius etna gnatiōe. Veli⁹ puer ꝑus eruditunt vt sctā ꝟba sana formare: deū docēdi sunt vt ea q̄ dñt intelligāt. Ecce q̄tidie audio i ecclia q̄ xp̄s ē ꝓfect⁹ hō ex aia rōnali ⁊ hūana carne subsistēs. Et itē q̄ ipe est ex substātia ꝑis aū scla genitus. Hāc formā loquēdi multi loquūt dicētes, q̄ xp̄s nō est aliq̄d ingētū ē hō, nec ex substātia ꝑis genit⁹: cū scri in pūb⁹ locis dicat q̄ diuina eēntia genuit diuinā eēntiā: ⁊ natura naturā: ⁊ substātia substātiā: sic deꝰ deū, ⁊ psona psonā. Nō ē mīz si liguas hūt leprosas q̄z man⁹ sunt leprose. Quedā ei lepra volatilis est, q̄ trāsit de mēbro ad mēbrū. Quid q̄ mirū si ꝓaue intelligūt q̄ male viuūt. Cecī, ⁊ duces cecoꝝ solidissimis sctoꝝ patrū auctoritatib⁹ hūane rōnis argumēta, imo fragmēta ꝓferūt: q̄ oia ad petrā fidei vt baculꝰ arūdine⁹ frāgūt. Vera ē sīa veritatis quā ꝓtulit de fidei soliditate: q̄ porte iferi nō ꝓualebūt aduersus eā. Et oues meevocē meā audiūt: ⁊ alienū nō sequūt. Et illō apl's: Fūdamētū fidei firmū stat hīs cingulū, h nouit dñs q̄ sunt. Eios aūt fratres oues dñi, filij colūbe, filij mris ecclie, mēbra xp̄i q̄s ipa vnctio docet de oib⁹, manete i vnitate, q̄z nobis est vnꝰ dñs, vna fides, vnū baptisma: vnus deꝰ, ⁊ pr oīm. Unū baptisma. i. eius dē vtutis ⁊ efficacie a q̄cūq; det: q̄ int⁹ ē q̄ interi⁹ opat indifferēter, p differētes mīstros. Alii gliant se hre spm sctm cū tñ eū nō habeāt. Natura colūbe nos docet agnoscere eos i q̄b⁹ ē sps sctūs Est ei colūba simplex, sine oi felle, nō viuit rapina: gemit ex amore. In his g̃ q̄ sunt simplices sine tot⁹ malicie felle gemētes ex amore, ⁊ dilatiōe future vite habitat spūs sctūs. Et i his q̄ sūt ꝓcordes, ⁊ verā pacē ⁊ dilectionē int se custodiētes qua signāt oscula colūbar. Hāc simplicitatis innocētiā scriptura nobis cōmēdat p agnū. Et ⁊ puer. Vñ ipe dñs, ppt oīmodā innocētiā dicť ē agn⁹ dei. Et de eiꝰ ꝓsilib⁹ dr ad petrū: pasce agnos meos. Et dicť⁹ est pastor ouiū, ⁊ fideles oues pascue ei⁹. Et legis ꝓceptū est vt q̄tidie sacerdotes duos agnos offerrēt. Unū mane, ⁊ alterū in vespe. In mane icipiūt hoies opari. Jō p mane intelligit ꝑncipiū actiōis, sicut p vesperā dat intelligi finis. Quid est q̄ duos agnos offerre nisi oīa innocētie incipere ⁊ ad finē ꝓducere: hoc est sacrificiū iuge, q̄ sp deꝰ requirit a nobis innocētie ꝟtutē. que p puerū etiā sigť. Ut ibi: Ecce ego ⁊ pueri mei: ⁊ in euāgelio. Sinite paruulos venire ad me: talium est ei regnū celoꝝ. ⁊ alibi. Nisi cōuersi fueritis, et efficiamini sicut puuli⁹ iste nō intrabitis regnū celoꝝ. Si q̄ volum⁹ eē de grege dñi sim⁹ agni. Si volum⁹ intrare regnū celoꝝ sim⁹ puuli: sz malicia, nō sapiētia. Si volumus vt spūs sctūs i nos descēdat, ⁊ i nobis maneat sim⁹ simplices sicut colūbe. Insup prudētes sicut serpētes: hec est scīpua ꝓbitas ꝓdentia vt caput suū obseruet. Et nos q̄ oi custodia custodiamus caput nr̄m in q̄ vita est nr̄a, vc xp̄s q̄ est dei sapia. In h capite oculos nr̄os semp fixos habeam⁹: iuxta illō ocli sapiētis i capite suo. Si q̄s oculos suos ab h capite euulserit, necesse est vt cec⁹ fiat. Sz dicet aliq̄s hoc caput tā in celo ē, nō indigere vt illō custodia: hic audiat q̄d dicat apl's xp̄m habitare per fidē in cordibus nr̄is: fides em xp̄i in corde tuo xp̄s est in corde tuo. H igit caput illesum ⁊ integrū custodiam⁹: q̄ vin h capite est vita nr̄a, q̄m iustus ex fide viuit. hoc caput tuēt custodiamus sicut ille q̄ ait: fidē seruaui q̄si serpēs prudēs. Ne aūt simplicitas nostra sit frigida: oportet nos esse feruentes spū. Vñ spūs sctūs sup apl's apparuit i igne. Qm̄ vo hic feruor spūs nō solū dr eē in corde, sz etiā in ore vt peccātes arguam⁹, ⁊ frigidos inflammem⁹, ideo in linguis igneis se ostendit spūs almus. Sūt quidā q̄ alienū ignē portāt in ore, q̄ sicut serpēs mordēt in occulto. Iste ignis nō est celestis, sz gehēnalis: nec lucid⁹, sz caliginosus. q̄z q̄ male agit odit lucē. Ille q̄ misit me bapti. ⁊c. Johānes baptizabat in aq̄ solū sicut hō. Jesus in aq̄ ⁊ spū sctō, sicut hō ⁊ deꝰ: baptizare in spū est ab oi sorde pcti mūdare, insup grās infundere. Patꝰ q̄ dñs iesus baptizās in spū effundit amaritudinē: post it fundit dulcedinē: ꝑus vasa cordiū mūdat: post mūdata replet. Vñ apl's. Xp̄s dilexit ecclīam, et tradidit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſemetipm ꝓ ea vt eā ſcificaret mūdās eā lauacro aque in vbo vite, vt exhiberet eā gl̄iosam, nō hn̄tē maculā aut rugā. Cōſiderate ordinē z vim vboꝝ. Dilexit, et tradidit. Magne dilectiōis magnū indiciū. Quid ei ꝛ tulit illa tradition? Audite. Ut ꝑus eā mūdaret ab oi cōtagione pcti. Deinde eā ſcificaret donoꝝ collatiōe. Et tādē in futuro exhiberet eā ſibi gl̄iosam. i. in aio z corpore rutilātē, et gemmis stola decoratā nō hn̄tē maculā in carne, nec rugā in mēte. Et hoc totū nō ex opibus iuſtitie q̄ fecim⁹ nos: ſed ſm magnā miam ſuā fecit p lauacrū regenerationis z renouationis ſpūs ſcti quē effudit in nos abunde. i. p lauacrum baptiſmatis p qđ regīamur i filios adoptiōis q̄ pa⁹ eram⁹ filij pditionis. Et p ſpm̄ ſcm̄ in hoc ſacramēto nobis datū de poſita vetuſtate q̄tidie renouamur in cognitiōe z amore dei. Que ſpm̄ effudit i nos abūde. i. ad oim pctoꝝ remiſſionē z copiā vtutū. i. p remiſſionē pctoꝝ eripimur de ptāte tenebraꝝ. p copiā virtutū trāſferimur in regnū filij dei. p remiſſionē pctoꝝ incipim⁹ nō eſſe qđ fuim⁹. p copiā vtutū incipim⁹ eē qđ nō fuim⁹. Intuemini vna mecū ſup eminētē ſcie caritatē xp̄i, ex q̄ nō ſolū hō fieri, ſz etiā hō fact⁹ p nobis mori voluit. Pa⁹ ſe dedit nobis: deiſ ſe dedit p nobis. Nobis p incarnationē: p nobis p paſſionē. Spm̄ ſuū in corda nr̄a miſit: patris viſionē pmiſit: ptāte qua filij dei efficiamur cōtulit. Et talē dignitatē tribuit vt ip̄z habeam⁹ caput, z ſim⁹ el⁹ mēbra, z heredes vite eterne. Cū g̃ ſit oipotēs qđ ampli⁹ nobis dare potuit: Nō ei angelice nature collata ē hec dignitas, vt a vbo dei i vnitatē ꝑſone aſſumeret. Tante igit gr̄e referam⁹ gr̄as quas poſſum⁹, qz pdignas nō valem⁹. Nō ſim⁹ ingrati. Memo ſanguinē xp̄i, ſanguinē nouī teſtamēti, ſanguinē quo ſcificat⁹ ē pollutū dicat. Memo ſpiritui ſctō ꝓtumeliā faciet. Dico vobis qz multo deteriora mereꝝ tormēta q̄ filiū dei tā gl̄ificatū, tā ſup oēm ſupceleſtiū eēntiaꝝ dignitatē ſubli matū, et in ſede paterne maieſtatis locatū ꝓſpſerit: cū iudei q̄ eū adhuc mortalē crucifixerūt p ignorantiā meruerūt. Nos tā cognouim⁹ vitatē, z tā inexcuſabiles erim⁹ ſi tātā ꝓſpſerim⁹ ſalutē. Utraq; via nobis annūciata ē: z illa q̄ ducit ad ſiniſtrā: z illa q̄ ducit ad dextrā. Via lata z ſpaciosa q̄ ducit ad pditionē: z via arta q̄ ducit ad vitā. Via ſalutis arta quidē eſt in ꝓncipio. i. icipientib⁹ q̄ſi in latitudine, q̄ inchoat a timore gehēne z viciorū mortificatiōe q̄ nō fit ſine amaritudie: puſq; vo quis ianuā tranſierit iam in atrijs dn̄i ꝓſtituto occurret latitudo caritat⁹ z ſuauitat⁹ iterne dulcedinis quas ea q̄ pti⁹ videbāt amara fiēt iocūda. Tūc ꝑmū ꝓferet gemitū colūbe. Quis eſt gemit⁹ colūbe: Deu me qz incolat⁹ me⁹ ꝓlongat⁹ eſt. Et q̄n veniā: q̄n apparebo añ faciē dn̄i: Et cupio diſſolui z eē cū xp̄o. Et veni dn̄e ieſu, veni oſtēde faciem tuā. Renuit cōſolari aia mea: memor fui dei z delectatus ſum. Dis ei aia deo deuota, z vulnerata caritate, z amore languida nichil inuenit ſub ſole in q̄ ꝓſoleꝝ. Sola memoria dei eā delectat, cui⁹ oē deſideriū eſt vt ſit añ dn̄m. Gaudeo vo longe aliū hz gemitū. Tūc em̄ gemit cozu⁹ cū ei deſunt cadauera in q̄b⁹ fetore imergat roſtrū. Tūc gemit cozu⁹ cū ꝺz ei vt egrediat de corpore. Tūc clamat, z dicit: nō hodie, ſz cras: nō hodie, ſz cras. Colūba nō ꝺt cras, ſz hodie cū monet exire de carcere. Videat g̃ vnuſq; q̄d diligat, z ſic vī ſit: et q̄lis ſit, cozuus an colūba intelligat. Fratres oē ſtudiū noſtrū: z tota aī intētio ſit carnis mortificatiōi affectū mortificare, z a cōcupiſcētijs mūdi aīm euellere: z in amore eterne vite corda nr̄a accēdere: qđ fit aſſiduitate orādi, legēdi, et meditādi. Ad illā vitā in q̄ nemo moritur: nemo naſcit: nemo eſurit: nemo ſitit: nemo formidat inimicū: nemo ꝑdit amicū: in q̄ eſt ekna ſatietas: ſumma brītudo. Ad quā nos ꝓducere dignet qui eſt ſup oīa deꝰ bn̄dictus in ſcla amen.

¶ Richardi ſancti Victoris doctoris preclariſſimi inſignis ſermo de miſſione ſpūs ſancti.

Spiritus dn̄i repleuit orbē terrarū: et hoc qđ cōtinet oīa ſciam hz vocis. Ecce quale fratres paraclitū de dn̄i, pmiſſiōe accipim⁹: ecce quale ꝓſolatorē habem⁹. Fortaſſis aptius noſſe cupitis q̄t⁹ ſit iſte vel q̄lis. Ubiq; eſt, oīa pōt, et oīno eū nichil latere pōt. Utiq; tale oportebat eē, q̄ poſſet oīb⁹ ubiq; occurrere, quē oportebat tot exules reducere, tā diſpſos colligere, tot meſtos ꝓfortare, tot deſpatos adventū reformare. Talē itē opoſtebat eſſe q̄ poſſet q̄ velit replere, quē oportebat tot infirmos curare, tot oppreſſos ꝓtegere, z inter tot diſcrimia cuſtodire, z ꝓra tot tēta munire. Talē denīq; q̄ nichil nō noſſet, quē nichilo min⁹ oportebat tot infideles q̄uertere, tot incredulos docere, tot rudes inſtruere, tot inſcios erudire. Qualem vtiq; oportuit accipim⁹ ꝓſolatorē, ꝓtectorē, atq; doctorē. Cōſolatorē vbiq; pñtē, ꝓtectorē, oipotētē, doctorē oīa ſciētē. Et ſane ꝓſolatorē vbiq; pñtē exigebāt tot miſerijs addicti, ꝓtectorē oipotētē tot viciſq; corrupti: doctorē oīa ſcientē tot erroꝝ adducti. O ꝓſolatorē dulcē: o ꝓtectorē fortem: o doctorē efficacē, q̄ vbiq; ſit, q̄ oīa poſſit, q̄ oīa noueritet qđ aliō vba illa ſupi⁹ poſita ꝓponere vel dēt ſi digne pēſent cū, pmiſſum vl̄ miſſum paclitū noſtrū vbiq; eē, oīa poſſe, et oīa noſſe: Spūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ, z hoc qđ ꝓtinet oīa ſciam hz vocis. Si iſte dn̄i ſpūs repleꝝ orbē terraꝝ, cūto magis implere hz regnū celoꝝ: Qui ei in celis ſit dubitare q̄s poſſit: Ꝑro ea igit parte ſcriptura aſſerit ꝙ q̄ fortaſſis dubitare q̄s potuit. Habem⁹ itaq; argumētū a minori q̄ hic ſpūs de quo vbiq; pñs credi. Si em̄ vbiq; terraꝝ, cūto magis (vt dictū eſt) vbiq; eſt. Erit igit vbiq; locoꝝ. Nullus aūt q̄ illō noſſe q̄t⁹ iſte oīa pōt, de q̄ iam cōſtat q̄ vbiq; eſt. Sz quō nō oīa valet q̄ oīa cōtinet: Profecto ſi ſine ipo poſſet aliq̄d ſubſiſtere, nullo modo ſpūs iſte diceret oīa ꝓtinere. Si igit ſine ipo nil ſubſiſtere pōt, ꝑfecto ab ipſo hz eē oē qđ eſt. A q̄ igit eſt oīm eē, ſtatū mīz eū oīa poſſe. Argumētū itaq; eſt a toto q̄ oīa poſſit, q̄ ſine ipſo nichil ſubſiſtit, nichil ſubſiſtere poſſit. Audiſtis de pñtia: audiſtis de potētia: vultis adhuc ſcire quid ſentiri debeat de eⁱ⁹ ſcia: Attēde g̃ qđ ſit illō qđ de eo aſſerit in eo qđ ꝺz, Et hoc qđ ꝓtinet oīa ſciam hz vocis. Deeſt adhuc ſcientē ſi dicereꝝ oīm vocū: niſi q̄ illa poſitio potius cū iſta eo ꝙuenīēt⁹ accipit q̄ illa nō tm̄ ad pticularia quō et iſta verūetiā ad gn̄alia qđ nō pōt iſta apte accōmodari. Scientia itaq; hz hic ſpūs, nō tm̄ nō vocis gn̄aliter: verū etiam cuiuſcūq; modi vocis ſpecialr: ſed z cuiuſlibet vocis etiā ſingulariter. Sz qz ſciam hz vocū nūquid z rerū: ſic abſq; dubio. Semp em̄ plenā cognitionē vocū comitat ſcientia rerū: ſed nō ſemp cognitionē rerū comitat etiā ſcientia vocū. Q̄n multa putamus ſepe cognoſcim⁹, quoꝝ nō vocabula nō nouimus vel obliti ſumus. Sed quis but⁹ vocis q̄ eſt bos plenā notitiā habeat, ſi ipam rem penit⁹ ignorat: Sed puto q̄ angeli plenā ſcientiā rerū haberent etiā ſi vocez nō eſſent. Pōt itaq; naturalr eſſe ſciētia rerū etiā vbi nō eſt ſcientia vocū. Certe adam q̄ rebus noia impoſuit, pluſq; vocabula eſſent rez notitiā habuit. Alioquin quō cōgrua vocabula illis imponeret, quoꝝ notitiā nullam haberet: Omne ei qđ vocauit adam ipſe viuētis, ipſa eſt nomē eⁱ⁹. Plus itaq; eſſe videt habere ſcientiā vocū, q̄ rerū: q̄ſiquidē rez ſcia (vt dictū eſt) ſp comitat ſciam vocū. Notādū ſane q̄ nō dicit ſciaz fm̄ oīs, ſz vocis. Dis aūt fm̄ vocē eſt, ſed cōuerti nō pōt: nō ei oīs vox etiā fm̄ eſt fm̄ vocē eſt. Quedā aūt voces naturalr būt ſignificare, ſicut m⁹ [illegible]

bou, balatus pecudū: fm̄ vo vox eſt ſigtiua fm̄ placitū. Dis itaq; vocantur naturalr, aut accidentaliter aliq̄d ſigre hz. Nichil aūt arbitror eē qđ nō poſſit fm̄ōe exp̄mi vl̄ voce ſigri. Qz g̃ latius extēdit ſigtio vocis q̄ ſermōis, recte de hoc ſpū ꝺz, qm̄ ſciam hz vocis. Sz (vti ſuperi⁹ tā dictū eſt) ſcia vocū ſp ſubinfert ſciam rerū. Argumentū itaq; eſt hūc ſpm̄ oīa noſſe q̄ aſſerit vocis ſciam hr̄e. Si ſcit illō qđ mai⁹ eſt, multomagis g̃ illud qđ min⁹ eſt. Dēmōſtratū eſt pl⁹ eē ſciam vocū q̄ rerū. Argumentū itaq; eſt a maiori q̄ ab hoc ſpū debeat oīa ſcire. Primū itaq; argumētū ſumit a maiori, tertiū vo (vt dictū eſt) ſumit a maiori: media aūt argumētatio argumētū hz a toto. Dicat g̃ de hoc ſpū dicat. Spūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ, z hoc qđ ꝓtinet oīa ſciētiā hz vocis. Dicat q̄ orbē terraꝝ repleat vt credat vbiq; eē: dicat q̄ oīa ꝓtineat vt ꝓpēdat oīa poſſe: dicat q̄ vocis ſciam habeat vt ſubintelligat oīa noſſe. Notandū in his adhuc vbis q̄ cōgrue vl̄ diſtricte cōmēdet z ꝓſonaꝝ pl̄alitas z ſubſtātie vnitas. Cū ei p̄miſſum eſſet ſpūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ, ſtatī ſubinferꝝ, et hoc qđ ꝓtinet oīa, nō is q̄ ꝓtinet oīa, q̄uis z ſic q̄dē recte dici potuiſſet. Sz mirāda rōne voluit ſcriptura ſacra (vt dictū eſt) ſub tāta vboꝝ ꝓpetate z ꝓſonaꝝ pluralitate, et ſubſtātie vnitatē oſtēdere. Perſonarū pl̄alitas oſtēdit in eo q̄ ſpūs iſte ſpūs dn̄i ꝺz: Alⁱ⁹ eſt ei ipe, atq; alⁱ⁹ ille, cuⁱ⁹ ſpūs ꝺz eſſe. Idēitas vo ſubſtātie oſtēdit dū idē ſpūs illō eſſe ꝺz q̄d oīa ꝓtinēt. Eſt itaq; hic ſpūs illō idē qđ eſt ille a q̄ ſunt oīa: illō idē qđ eſt ille p quē oīa: illō idē qđ eſt ille q̄ in ꝓncipio creauit celū et terrā: illō idē qđ eſt ille p quē oīa facta ſunt, et ſine q̄ factū eſt nichil. Erit itaq; hic ſpūs idē q̄ pater, idē q̄ filⁱ⁹: q̄ pater z filⁱ⁹ z ſpūs ſctūs vn⁹ eſt deꝰ, vna ſubſtātia, vna natura, vna diuinitas, vna maieſtas. Recte g̃ de hoc ſpū ſcribit, Spūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ z hoc qđ ꝓtinet oīa ſciētiā hz vocis. Sz ſi ꝓtinet oīa iſte oīa ꝓtinet et replet: qđ eſt q̄ſo qđ diſcipli dn̄i hodierna die acceperūt, ſi eo ſpū q̄ oīa replet, g̃añ hāc die pleni fuerūt: Quid eſt q̄ i hac pētheoſtes celebritate ſpūs ſcti aduētū recolim⁹, vel colim⁹ quē ꝺat vbiq; ei⁹ oīa replere: Tūc quo veniat ſi vbiq; eſt, z nuſq; deeſſe pōt: vel qđ illi ap̄li⁹ caperēt ſi z antea hn̄ ſpū pleni fuerūt: Sz ſciēdū q̄ hic ſpūs quēadmodū z tota trinitas alr adeſt p vbiq; pñtē maieſtatis ſue potētiā: alr adeſt p illuminantē ſapiam: atq; alr adeſt p aſſiſtrantē gr̄am. Maieſtatis ſue pñtia adeſt oīb⁹ creaturis corporeis z incorporeis, tā inaiatis q̄ aiatis. Spūs ei ſapiētie attingit vbiq; ꝑꝑ ſuā mūdicia, per illuminantē ſapiam adeſt idē ſpūs tm̄ modo rōnalib⁹ creaturis, oīb⁹ tm̄ ſiue bonis ſiue malis, btis ſil⁹ z miſeris. Illuminat ſiq̄dē oēm boiem venientē in hūc mūdū. Si oēm boiem/ g̃ iuſtos z iniuſtos, beādos atq; dānādos. Per inſpirantē gr̄am adeſt oīb⁹ bonis, electis ipſectis, btis atq; beādis. Ipe ei eſt q̄ operat oia in oīb⁹ diuidēs ſingulis ꝓut vult. Oīb⁹ itaq; creaturis ineſt ſubſtātie ſue diffuſiōe: oīb⁹ rōnalib⁹ adeſt ſapie ſue ptcipatiōe. Oīb⁹ aūt bonis coeſt gr̄e ſue coopatione. Pñtia itaq; maieſtatis ſue ſīto eſt vtiq; oīni creature: ſp vbiq; adeſt, et nūq; oīno ſicut nuſq; abeſſe pōt. Sc̄z hūc itaq; modū nuſq; hz recedere, nuſq; hz redire, ſz vbiq; oī in tpe imobiliter pmanere. Sapie aūt ſue ptcipatiōe ſicut q̄budā creaturis ſuis imobiliter eſt abſens, ſic et alijs q̄budā ſp eſt pñs: illis iuxta hūc modū nūq; pōt adeſſe: illis iuxta eūdē nūq; pōt penit⁹ abeſſe. Rōnabilibus em̄ creaturis penit⁹ abeſſe nō pōt q̄b⁹ ſcīm⁹ ſapie ſue ptcipatio cōcabilis eſt. Alioquin quō queſo rōnales eſſent q̄ rōnis capaces, ſapieq; ptcipes oīno eſſe nō poſſent: Irrationabilis aūt creatura qz capaꝝ rōnis nō eſt, fm̄ ſapie ptcipationē hūc ſpm̄ capere nō pōt. Alioquin ipſa irrationabilis eſſet ſi rōnis z ſapie capaꝝ fuiſſet. Sc̄m infuſionē

vo gr̄e ſcīſdē ipſis pōt et poſt diutinā abſentiā pñs adeſſe: z itē poſt lōgā pñtiā abſens foꝛe, z lōgi⁹ abeſſe. Sc̄m hūc itaq; modū ſpiritus iſte vadit z venit, recedit z redit. Spūs ei vbi vult ſpirat, z vocē ei⁹ audis, z neſcis vñ veniat aut q̄o vadat. Gr̄e ei ſue infuſionē ſpūs iſte (vt dictū eſt) mō ſubtrahit, mō impēdit: z in hūc modū ſepe vadit z venit. Sz (vt magis mireris) ꝓtingit ſepe ſub vno eodēq; tēpore hunc ſpm̄ iuxta aliq̄d manere, z iuxta aliq̄d recedere. Cū ei iſte multiformis gr̄e ſpūs vnā aliquā gr̄am hoi ex ꝑus habitis ſubtrahit: aliā vo et ſub eodē tpe hr̄e pmittit: nō ne eēdē hoi ſub eodē tpe vt diſcretū eſt iuxta aliq̄d vadit, et iuxta aliq̄d venit: Videſ g̃ q̄ſ diſſimiliter ſe ſoleat hic ſpūs hr̄e fm̄ triplicē modū in fuſionis, ſue ſubſtātie vel ſapiētie, vel gratie. Sane fm̄ diffuſionē ſubſtātie ſue creditur vbiq; eſſe: fm̄ infuſionē vo gr̄e ꝓſtat eū hodierna die in illam terrā deſcēdere: illāq; terrā gr̄atie illuſtratiōe replere: de qua legit. Ignē veni mittere in terrā, et q̄d volo niſi vt ardeat: Que ē iſta terra niſi eccl̄ia primitiua: Que inq; eſt terra iſta in quā deſcēdit ignis ille celeſtis niſi eccleſia xp̄i in quam hodie deſcēdit ſpūs ſctūs in igne z linguis: Hec ē illa terra q̄ in eternū ſtat eo q̄ fundata ſit ſupra firmā petrā: z idcirco nec porte inferi poterūt prevalere adverſus eā. Ad hāc ſane terrā ꝓtinet quiſq; in fide z caritate xp̄i fixus manet. Mā q̄ in fide heſitat, vel adhuc p varia deſiderta fluctuat: ſiquis eſt fluctui maris q̄ a vento moueꝛ z circūferꝛ. Qui aūt eiuſmodi eſt ad illā terrā ſeu orbē terraꝝ ꝓtinere nō pōt: de q̄ ſcriptū eſt, Dñi eſt terra z plenitudo ei⁹, orbis terraꝝ z vniuerſi q̄ habitāt in eo, opz eū dn̄i ſpm̄ hr̄e q̄ ad hūc orbē terraꝝ ſe cupit ꝓtinere. Recte g̃ de hoc orbe terrarū intelligit q̄ hodierna die tam feſtiue canit. Spūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ. Nonne hoc ſpū terra dn̄i pfuſa, imo z repleta fuit q̄n primitiua eccl̄ia (vt dictū eſt) paraclitū illū q̄ a patre ꝓcedit in igneis linguis accepit: Nōne tūc tēporis impleto tibi videt q̄ in pſalmo canit Turbata eſt terra, z inebriaſti eā: Intm̄ em̄ terre hui⁹ habitatores multo illo ſpūali inebriari ſunt, vt quiuis eoꝝ q̄ tūc tēporis eos audire poterat iuſte mirari debuiſſet quō illi ebrij eſſent cū eſſet hora diei iam tertia. Siquidē repleti ſunt oēs ſpū ſancto: z ceperūt loqui varijs linguis, ꝓut ſpūs ſctūs dabat eloq̄ illis. hoc eſt ſane qđ ānuati recolere debem⁹: h vtiq; qđ annuati recolim⁹ cū canim⁹. Spūs dn̄i repleuit orbē terraꝝ. Multis z illō noſſe quō in illa terra oīa ꝓtinebat in qua oīa repleuerat. Cogita g̃ poſt huius ſpūs repletionē q̄ ſtāter egerit q̄ pr⁹ ad ancille vocem exp̄ault xp̄m q̄ negauit. Sic z ceteri q̄ prius ſe occultabāt ꝑꝑ metū iudeoꝝ iam palā ꝓfitēt xp̄m coram ꝓncipibus ſacerdotū. Tūc hoc eis, niſi qz vtute ex alto iduti erāt in eo q̄ ſpū dei acceperāt: Spūs ei oīs ei⁹ oīs vtus eoꝝ. Quicquid ꝓſtāte, quicq̄d patiētie in ipis erat, ex illo ſpū erat q̄ eoꝝ corda repleuerat. Deniq; q̄cq̄d vtutis, quicq̄d fortitudinis habebāt, ab eodē ſpū acceperāt q̄ oīa cōtinebat. Nemo ergo ſibi attribuat q̄ i fide ſtat, vel i bono pſeuerat. Nemo em̄ pōt dicere dn̄e ieſu niſi in ſpū ſctō. Si nō pōt ſine hoc ſpū boni aliq̄d dicere, q̄n poterit ſine ipſo boni aliq̄d facere: Ipe ei eſt q̄ operat oia in oīb⁹ diuidēs ſingulis ꝓut vult. In illo ergo ſtat oīs q̄ in bono pſeuerat, et q̄ ſtare videt⁹ ne cadat. Sz quō inquis aliq̄s cadere. Immo quō vel aliq̄d boni alicui excidere valet, ſi ſpūs iſte oīa ꝓtinet: An forte illa dicūtur eſſe q̄ iſte ſpūs dignat cōtinere:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis ꝑ neget ꝺn verū eē amittat quē spūs iste dim serit: Nullo denicꝫ mō ꝑnt ad verū eē ꝓtinere q̄ ab hoc nō sunt quē ꝓstat oīa ꝓtinere. Quō ei vel esse dicēdi sunt q̄ verū esse amiserūt: Sz itez idē ipsi q̄si ad esse redeūt, cū hūc dñi spiritū reciꝑūt, ipo idvticꝫ agēte q̄ vocat ea q̄ nō sunt tāq̄ ea q̄ sint. Emittet ei spiritū suū ⁊ creabūt, ⁊ renouabit faciē terre. Dis ergo rectitudinis stat⁹ sicut ꝙ ipm obtinet, sic nichilomin⁹ ⁊ ab ipo ꝓtinet. Et qz qđ ab illo deserit desinit quodāmō esse, recte hic spūs ꝺr oīa cōtinere. Sz quero itē quō idē spūs sciētiā vocis habuit. An forte in eo ꝙ habere fecit: sic ⁊ abrahe dictū est. Nunc scio ꝙ times eas deū, ꝑ eo ꝙ dicere ꝭ scire feci. Q̄ aūt esset mirāda vel stupenda sciētia illa vocis quā spūs ille dedit q̄n corda discipuloꝝ repleuit testāt iudei illi, viri religiosi ex oi natiōe q̄ sub celo est. Nōne ecce oēs isti inquiūt, qui loquūt galilei sunt. Et quō nos audim⁹ vnusquisq̄ lingua nostrā in qua nati sum⁹. Sz ne tibi parū videat, ꝙ linguis oim nationū hꝺquūt, interroga adhuc eos dē iudeos q̄ ei sde linguis loquāt. Audiuim⁹ eos (inquiūt) loquētes nostris linguis magnalia dei. O q̄tū est magnalia dei vel in vna lingua loq̄. Sz q̄uis magnū fuerit qđ fonis ꝑ ꝛbū sonuerunt multo magis tñ credit qđ ipi intus audierūt. Magnū ne fuit vocē illam audire ꝑ quā discipuli xpi magnalia dei docuerūt: ꝭ multo magis fuit illā interne aspirātiōis vocē intelligere ꝑ quā ipsi didicerūt: vtriusq̄ tñ vocis sciētiā habebāt: ⁊ ei⁹ ꝑ quā didicerāt: et ei⁹ ꝑ quā docebāt. Alioquin magnalia dei nec ipi nossent, nec alijs innotuissent. Vox illa quā exteri⁹ formabant vox erat corporalis, vox illa quā interi⁹ audiebāt vox erat spiritalis. Illa cū strepitu extrinsec⁹ sonabat, ⁊ alia post alia quō poterat et q̄tū valebat auditoribus exprimebat: ista absq̄ oi strepitu intrinsecus spirabat, ⁊ in momēto, et in ictu oculi quō volebat, ⁊ q̄tū placebat mētib⁹ imprimebat. O q̄tū est inter vocē ⁊ vocē: inter vocē corporalē ⁊ vocē illam spiritalem. Utriusq̄ tñ sciētiā habet: vtriusq̄ sciētiā habere facit spiritus ille q̄ oīa cōtinet. Nā sane sicut legis hoc qđ cōtinet oīa scientiā habet vocis: parū obsecro tibi sit q̄ hec audiꝫ vel legis: solā illā vocē audisse vel nosse eiusq̄ scientiā habere q̄ solet exteri⁹ ꝓstrepere. Stude ⁊ satage illā audire ⁊ intelligere q̄ sola sufficit in oēm ꝛitatē adducere: ⁊ sola sine ꝛbo ꝛ strepitu docet hoiem sciētiā: hanc interne aspiratiōis vocē ꝓpheta ambiebat cū dicebat: Audiā quid loquat in me dñs deus. Quid tñ miꝫ si ad illā anhelabat: ꝭ in illā suspirabat. Cui⁹ ꝛtutē, cui⁹ dulcedinē tam edoct⁹ tonties exp⁹ fuerat: Audistis supius de ei⁹ ꝛtute: vultis adhuc de ei⁹ dulcedine audire: Audistis inq̄s ille interne locutiōes q̄s efficaces sint ad docēdū: attēdite ⁊ mō q̄s dulces sint ad audiendū. Ille tñ hoc dicat quē experiētia docuerat. Q̄ dulcia (inq̄t) fauc⁹ meis eloq̄a tua sup mel oꝛi meo. Si tā magnū est, tāq̄ locūdum (vt expta loquar) spiritales vros audire, ⁊ doctos adeo doctores ꝛitat⁹ habere, q̄to maiꝰ, q̄toq̄ locūdi⁹ ab ipso deo q̄tidie discere, q̄tidie didicisse. Bt⁹ hō quē tu eruditeris dñe, et de lege tua docueris eū. Hāc sane bt⁹tudinē ꝑdere, dñicꝫ sui doctrinam amittere, ꝓpheta metuebat cū in oſone dicebat: Dñe ds sitis erit tibi ne taceas mihi q̄ cōpescaris de⁹. Parum vticꝫ michi est si linguis hoim loquar ⁊ angeloꝝ, nisi merear q̄uis audire ⁊ ꝛelligere qđ loquat in me dñs de⁹ me⁹. Quid ei iuuat sciētiā habere hūane, seu angelice vocis ei⁹ vocē nescire q̄ sciētiā hꝺ, ⁊ cū vult habere facit oīs vocis: O ꝛe bti ap̄li q̄ talē magistrū habuerūt, q̄ spūs veritatis acceperūt, q̄ oim sciētiā habuit, q̄ oim sciētiā dare potuit. O ꝛe beati q̄ꝝ corda spūs iste gra sua repleuit, q̄ꝝ aīos ad oēm ꝛtutē roborauit, q̄ꝝ mētes ad oēm scientiā illuminauit. Recte in ei⁹ facti recordatiōe canim⁹ qđ tā tonties replicauim⁹, ⁊ replicare nō cessam⁹. Spūs dñi replevit orbē terraꝝ, ⁊ hoc qđ ꝓtinet oīa sciētia hꝺ vocis. Ecce iam dixim⁹ sm quē modū potuerūt xpi discipuli dñi spiritū accipe, q̄ tñ eis sm aliq̄d nūq̄ potuit deesse, quē ꝓstat vbicꝫ eē ⁊ oīa implere. Qui ei sm mateſatis sue pnam vbicꝫ est, sm gre sue exhibitionē (vt iā dixim⁹) adesset ab esse pōt. In hoc itaq̄ illis spūs iste pntie sue copiam exhibuit, q̄ eis gre sue abūdātiā infudit. Ueracit igit et absq̄ dubio hodierna die spm sanctū acceperūt q̄ ipsi⁹ aduētū sm xpi pmissum cū fide ⁊ desiderio expectauerūt. Sz iterū quer nūquid añ illū spūs scti aduētū sine spū sctō fuerūt: Nūquid añ illā pēthecostes die gram sctī spūs nō habuerūt: Si nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spū sctō, nūq̄d petrus tūc tpis erat sine illo qñ tā secure q̄ de añ xpm de xpo ausus est ꝓfiteri qz tu es xps filius dei viui: Nunq̄d nā discipuli xpi sine spū sctō erāt qñ spm immūdū de obsessis corporibus ejiciebāt, et cetera in hunc modū multa signa faciebāt: Certe ante illā die factū nouim⁹, nec inde dubitare debem⁹ qđ in euāgelio legim⁹, qz insufflauit et ait iesus dicēs: Accipite spm sanctū quoꝝ remiseritis pcta remittūt eis. Sz vt cetera taceā sine spūs sctī gra nec ꝛ xpm salte credere potuerūt. Quid g̃ hodierna die acceperūt ꝭ ante hāc die spūs sctī gra pfui fuerūt: Sz cōstat sane ꝙ eiusmodi stillicidia gre dāt mō ad solā infusionē, mō vero vsq̄ ad diffusionē, q̄ticꝫ aūt etiā vsq̄ ad effusionē. Infusio est etiā si min⁹ in fluit q̄vas cape possit. Diffusio est q̄n eo vsq̄ pfundit ꝺ nec nulla ei⁹ pars vacua relinquat. Infusio in effusione tā trāsit si qđ infusum est supefluit: iuxta hui⁹ sūtudinis formā multi accipiūt spūs sctī gratiā: alij ad solam infusionē: alij vsq̄ ad diffusionē: alij aūt vsq̄ ad effusionē. Ad solā infusionē accipit gratiā quidē pcipit, min⁹ tñ q̄ sibi sufficere pos̄t. Vsq̄ ad diffusionē accipit q̄ tm̄ gratie pcipit q̄ sibi sufficere possit. Vsq̄ ad effusionē accipit cui tm̄ sufficit qđ sibi ⁊ ceteris sufficere possit. Infusio est ad sustētationē: diffusio ad satietatē: effusio ad erogationē. Infusio ad refectionē: diffusio ad repletionē: effusio ad dispēsationē. Infusio ad boni inchoatione: diffusio, ⁊ effusio ad boni ꝓsummationē. Infusio ad edificationē sui, effusio ad edificatione ꝓximi. Ex hac q̄ hō accipit vt ꝓfit: ex illis vt ꝓficiat. Possum⁹ itaq̄ ⁊ gram hre ⁊ ei⁹ tñ plenitudie carere. Aliū ei est hre gram pītē: ⁊ aliū est hre gram sufficiētē. Certe ⁊ añ hāc die discipuli dñi gra nō fuerūt, sed i hac die gre plenitudinē acceperūt. Denicꝫ vn⁹ ex illis erat quē gra plenū scriptura affirmat cui dicat: Stephan⁹ plen⁹ gra ⁊ fortitudie faciebat signa, ⁊ pdigia mta in pplo. Acceperūt itaq̄ spūs sctī infusionē ap̄li hoc tpe vsq̄ ad diffusionē, qz repleti sunt eis spū sctō: nec ad solā diffusionē verūetiā vsq̄ ad effusionē, qz ceperūt loq̄ variis liguis magnalia dei. Qui q̄ hō sctō repleti sunt, gre plenitudinē acceperūt. Et q̄ pt⁹ habuerūt gratiā pītē, iā hre ceperūt gram sufficiētē. Qualis fuerit pria gra testat casus petri: q̄lis fuerit scō loq̄ cōstatia stephani. Certe nec petr⁹ caderet si gre plenitudinē haberet: nec stephan⁹ in tāto ꝛtutū fastigio staret si plenitudie careret. Nō aūt eos plenitudinē gre accepisse dicim⁹, sic sane intelligi volum⁹ q̄ sufficiētē q̄dē gram acceperūt: nō q̄ oēm gra post illā ifusionē possederit. Oēm ei gra possidere vel cape potuisse, est vticꝫ soli⁹ illi⁹ de cui⁹ plenitudie oēs accepimus. Nichil itaq̄ aliud dicim⁹ vnūquēlibet gre plenitudinē accipere, q̄ sm pōentis vite statū ⁊ vnūscuiusq̄ capacitatē gratiā sufficiētē habere. Nam sane erat illa plenitudo gre quā homo habere poterat, seu pot⁹ habet ante peccatū: et alia quā modo habet vel habere valet sm presentis miserie statū. Ante peccatū siquidē homo sufficientē gratiā habuit, ⁊ ad oīa malū cauti⁹ [illegible]

oīe debitū solutū: alioquin nō potuit vitare peccatū. Hāc aūt gratie plenitudinē in hac vita sicut nemo habet sic absq̄ dubio nec habere valet. Cui ei hominū vnq̄ data fuit, vel oīe debitū implesse, vel oīe illicitum vitasse? Hoc de illo solo recte credit de quoveraciter scribitur, qz peccatū nō fecit, nec inuēt⁹ est dolus in oꝛe ei⁹. Q̄tū ergo ad pītis vite statū nichil aliud dicimus hoiem aliquē spū sctō plenū esse, vel gratie plenitudinē habere: q̄s gratiā sufficientē a dño accepisse ad oīa illa q̄ ab eo vult districte exigere, q̄uis nō ad oīa illa q̄ ipsi disponit misericorditer ignoscere. Multa tñ sunt ⁊ magna, immo ⁊ ceteris oib⁹ magis ardua ⁊ q̄q̄ difficiliora q̄ deus ab hoie exigit postq̄ peccauit, q̄ vticꝫ nunq̄ exigeret si hō nūq̄ peccasset. Per multas ei tribulatiões opꝫ nos intrare in regnū dei. Recole queso q̄ta ꝑ xpo passi sunt q̄ ab ipso audierūt, qui vult venire post me abneget semetipm, et tollat crucē suā, ⁊ sequat me. Hosti satis pcuā viam xps intrauit in vitā eternā. Oportebat em̄ pati xpm, ⁊ resurgere a mortuis, ⁊ ita intrare in gloriā suam. Similiter ⁊ sancti ludibria ⁊ ꝛbera experti, insup vincula, ⁊ carceres: lapidati sunt, secti sunt, tētati sunt, in occisione gladij mortui sunt vt post xpm currerēt, ⁊ xpi vitā tenentes cū xpo advitam intrarēt. Sz nūquid tolerantiā tribulationū, ⁊ laboꝝ, iniuriarū, ⁊ ptumeliarū, passiōis et mortis de⁹ ab hoie exigeret si hom⁹ nō peccasset: Dino nō exigeret. Sz ecce eiusmodi oīa mō ab hoie exigit, ⁊ ad eiusmodi oīa multis quidē gratiā suā misericorditer tribuit, ⁊ largiter impēdit. Videt itaq̄ hō iurta aliq̄d maiorē quidē gratiā in huius mortalitatis nostre statu posse pcipere, q̄uis ꝓ illi⁹ pfectiōis integritatē ad plenū nō possit recuperare. Et miro vticꝫ modo q̄ ad parvā illā pfect⁹ puritatis vitā nō sufficit ad maiora se iam ꝛtutū certamina accigit. Sicut igit vas sculū plenū dicim⁹ cū tm̄ capit q̄tū capere pōt: sic hoiem gratia plenū asserimus, q̄n talē tantāq̄ gratiā accipit: ad qualē q̄tāve habitudinis sue capacitatē idone⁹ est. Accipit itaq̄ alius alio maiorē: ⁊ ali⁹ alio minorē: ⁊ sm q̄ diuisões gratiaꝝ sunt, vnicuiq̄ dat manifestatio spūs advtilitatē. Alij quidē per spiritū dat sermo sapiētie: alij sermo sciētie sm eundē spiritū: alteri fides in eodē spū: alij gratia sanitatū in vno spū. Et in hūc modū alia mlta operat vnus atq̄ idē spūs diuidens singulis, put vult. Ecce quales fratres paraclitū: ecce qualē consolatorē acceperūt q̄ a dño audire meruerūt. Rogabo patrē meū ⁊ aliū paraclitū dabit vobis. O quale erit habere ipsum ꝓsolatorē q̄ potēs est operari oīa in oīb⁹, ⁊ diuidere singulis, put vult. Si ergo volum⁹ talē cōsolatorē habere, studeamus tales esse quos dignet descēdere ⁊ sua gratia replere. Super quē (inquit) requiescet spūs meus, nisi sup humilē, ⁊ quietū, ⁊ mitē sermōes meos: Ecce qualē esse oportet qui huius spūs aduētū expectat. O q̄s libēter, q̄s gratulanter debem⁹ nos ad oēm subiectionē dicere, ad oēm humilitatē inclinare: vt mereamur hūc spiritū accipere, et talē consolatorē habere. Cogita queso q̄ sit dulce, q̄ve delectabile eius ꝓsolatiōe foueri, ei⁹ dulcedine repleri, cuius suauitas oēm suauitatē vincit, cui⁹ dulcedo oēm dulcedinem excedit. Audi q̄d de eo sentiat de quo ista dulcedo emanat. Spūs (inq̄t) meus sup mel dulcis. O corpꝫ felix qđ hoc melle repleris: o aīa beata q̄ hac suauitate refici⁹: mel inueniſti, comede qđ satis est. Gustate ⁊ videte obsecro q̄ eius mo⁹ est is: gustate inq̄t ⁊ videte q̄s sit suauis spiritus ille sup mel dulcis. Admiroꝛ si nō exclamabitis i voce exultatiōis ⁊ confessiōis. O dñe q̄s suauis est spūs tu⁹ in nobis. Beati q̄ esuriunt ⁊ sitiunt suauitatē hanc intimā, q̄m ipi saturabūt cū gustauerint eā. Audacter affirmo qz sola vna bꝺ⁹ mellis stilla pōt, qđ tot⁹ mūdus facere nō pōt. Corpꝫ tot⁹ copia mūdi nō satiat, vna hui⁹ dulcedinis gutta ꝓfecto inebriat. Certe magn⁹ ille alexāder q̄ totū mundū subiugare potuit, desiderio suo satisfacere nō potuit. Nā subiugato sibi mūdo, si mūd⁹ adhuc ali⁹ esset quē sibi subijci posse ꝓsideret, nō minoꝛi auiditate in illū subijciēdū sibi aspiraret. Et si illo ītē subiugato alij et alij adhuc supessent, cordis illi⁹ ingluuiē irritare pot⁹ q̄s satiare potuissent. Cogita ergo q̄ta sit latitudo illi⁹ orbis terrārū q̄ iur⁹ est, quē exterioꝛ iste orbis terraꝝ q̄tūcūq̄ dilatatus vel quotiēscūq̄ multiplicat⁹ satiare nō pōt. Nōne ꝓh vidēt trasse q̄ hoiem microcosmū, i. minoꝛē mūdū dixere: Nūq̄d nā obsecro nō merito maioꝛ mūd⁹ dicēd⁹ est hūan⁹ ille anim⁹ q̄ mūdo vticꝫ maioꝛ est, quē tot⁹ mūd⁹ nulla sui dilatatiōe, nulla sui multiplicatiōe satiare pōt. Si ei orbis iste terraꝝ latitudini cordis vni⁹ cōpareꝫ, q̄d aliud incapacitatē, vel auiditatis illi⁹ cōparatiōe q̄s pua q̄dā buccella eē videt q̄ in illō interioꝛis hois os ūecta penit⁹ implere nō valet, imo pene nō cōparet: Sz si ad illā internā ⁊ supnā dulcedinē inhias: si ad verā ⁊ eternā suauitatē suspiras: audi q̄d tibi dicit⁹ ꝓpit: et attēde q̄d tibi simul ꝓmittit. Dilata os tuū, ⁊ iplebo illud. Certe si terrena oblectamēta esuris: si carnales voluptates sitis, meli⁹ est tibi os tuū ꝓtrahere q̄s dilatare: desideriū tuū restringere q̄s extēdere: cū nusq̄ locoꝝ inuenias vñ illud saciare, ⁊ illi satisfacere valeas. Quidnā est os illud interioris hois nisi desiderii cordis? Nā os illud exterioris hois implere nec deo magnū ꝓmittere, nec hoi magnū accipere: qz vna buccella panis valet ⁊ solet illud implere. Sz illō os interioris hois (desiderii vꝫ cordis) nūq̄s satiat, nūq̄s impleꝛ nisi interi⁹ spiritalib⁹ delitijs: et btūs vir q̄ impleuit desiderii suū ex ipsis. Certe quisquis es q̄ spiritales delitias ad man⁹ habes vel habere potes, habes vnde impleas os tuū: habes vñ impleas vētre tuū: habes ⁊ vñ impleas tabernaculū tuū. Dilata ergo locū tētoꝛij tui, lōge fac funiculos tuos, extēde ne parcas. Sufficiūt satis ⁊ superabūdāt delitie spūs ad implēdū os tuū, vētre tuū, tabernaculū tuū, ad implēdū denicꝫ vniuersum illū orbem terraꝝ, de cui⁹ latitudine multa iam dixim⁹: verūtū digne exprimere nō potuim⁹. Cū igit interna illa dulcedie i hūc modū spūs dñi repleuerit orbē terrārū, ⁊ repleuerit in bonis desiderii tui: mirari icipies quō terra illa q̄ nō satiat aq̄ possit saturari dulcedie illa. An forte melle saturari pōt q̄ aqua saturari nō pōt: An forte q̄ non pōt aqua satiari, spiritali vino pōt ⁊ inebriari. Terra sti (inq̄t) terra ⁊ inebriasti eā. Tali vticꝫ vino potati sunt q̄s iudei mirati sunt quō ebrij essent cū esset hora diei vix tertia. Audistis vino inebriatos: audite ⁊ melle satiatos: Cibauit illos ex adipe frumenti: ⁊ de petra melle saturauit eos. Nescit oīno, nescit q̄ sit ꝛba ⁊ plena refectio: quē nō satiat supcelestis illa ⁊ plusq̄ dulcedo mellea: et pōt dño psallere q̄ est eiusmodi, qz aīa mea sicut terra sine aqua tibi. Ecōtrario aūt quotiēscūq̄ dulcoꝛ ille spiritalis satiauit aīam inanē, ⁊ aīam esurientē satiauit bonis, psallere debet ⁊ dicere, qz spūs dñi repleuit orbē terraꝝ, ea q̄ ipe sit q̄ impleuerit in bonis oīe desiderii suū. Etsi aūt superius iam designauimus nō oēs equifortiter hāc intime dulcedinis accipiūt instillatione: alij nāq̄ ad solā infusionē: alij autē vsq̄ ad diffusionē: alij ꝛo accipiūt etiā vsq̄ ad effusionem. Si ꝛetus es adhuc infusione sola, merito dicet tibi qz mel ⁊ lac sub lingua tua. Sz cū infusiōis eiusmodi abūdantioꝛ copia repleueris nō solūmō sinū mētis verūetiam oris, ⁊ hāc spūalis dulcedis instillationē vsq̄ ad diffusionē acceperis: tibi ꝛctū putabis Diffusa est gratia in labijs tuis. Cum ꝛo ista spiritalis gratie inūdatio ceperit alius excrescere, ⁊ per os ybertim emanare, ⁊ dulcedinis infusio

Universidad de Deusto
Biblioteca

in effusionem trãsire, merito (vt arbitror) eiusmodi effusio ne iam facta dicet tibi quicũq; es eiusmodi effusio: aia perfusa: qr fauus distillãs labia tua. Mane intime dulcedinis abundantiã, pfecto expertus erat qui dicebat: Q magna multitudo dulcedinis tue quã absconditi timentibus te. Mane ablq; dubio expertus erat q̃ omnẽ altam cõsolationem renuebat quotiens de huius subtractione dolebat, vnde t dicebat, Renuit consolari aia mea. Hec eñ sola animũ in intimis fixit, et per aliena desideria currere, t euagari nõ sinit. Mirari vtiq; habet cui hec experiri licet, humanus ille animus vagus t pfugus sub terram, qui fugit velut vmbra t nunq̃ in eodẽ statu permanet, quomõ in vno suauitatis interne desiderio totus inhereat: t quomodo tota illa tot desideriorũ turba advnũ se votũ astringat: vel quomodo tãta tam innumerabiliũ cogitationũ familia in vno eodẽq; cõcupiscẽtie sue respectu fixa permaneat. Sed vnde hoc queso, nisi q̃ spũs dñi qui replet omnia, simul t etiam cõtinet omnia: in eo eñ q̃ replet, in eoipo t cõtinet. Nam vnde interiora nostra sua dulcedine afficit, inde ad se oẽs cordis motus cõuertit: et in illius experte suauitatis desiderio figit. Rũq; ei discurrentium cõpescitur, nisi interna refectione satiet. Q diu eñ mens ad verã t plenam refectionẽ pertingere non valet, habet semp quo p desideriũ festinet: vna itaq; eadẽq; spiritalis dulcedo est que sola sufficit intima nostra satiare, t advnã pacem cõponere: ita vt idem spũs recte dicatur oia replere, t oia cõtinere. Sed hãc vtiq; spiritalẽ satietatem meliusvendicat, t facilius cõparat paupertas spũs q̃ copia cẽsus. Vere beati pauperes spũ fm sententiã dñi iesu. Edẽt eñ pauperes t saturabunt, et laudabũt dñm. Ecõtra diuites egerũt, t esurierũt. Merito ergo pauperes laudabũt q̃ saturari meruerũt. O q̃ locũda laudatio que hãc saturitatẽ sequit. O q̃ intima exultatio que hanc suauitatẽ comitat. Memoriã (inquit) abũdantie suauitatis tue eructabũt, et iustitia tua exultabũt. Ad hanc vtiq; laudationẽ ad eiusmodi exultationẽ illi⁹ intime suauitatis conuiuas ppheta inuitabat cũ dicebat: Benedic aia mea dño, t oia que intra me sunt nomini sancto eius. Et causa subdit cũ dicit: Qui replet in bonis desiderium tuũ. Qita queso acclamatio: q̃ta obsecro vociferatio in altũ ascendit, et ad aures dñi sabaoth ptingit: qñ tota illa interna familia diuine laudationi pariter acclamat, t in voce exultationis t cõfessionis pari cõcordia reboat: qñ tota interioris hois substãtia in tripudiũ resolutt: et mens hominis medullit⁹ resoluta tota in iubilum vrit: Hec est illa vox salutis q̃ audit in tabernaculis iustorũ. Vox exultationis t salutis in tabernaculis iustor. Vere vox est salutis, vox iubilationis. Beatus ei pp'e qui scit iubilationẽ. Quis itaq; vocis hui⁹ dignitatẽ digne explicare, quis digne saltẽ vel estimare possit: Sol⁹ itaq; ille dñi spũs eam nouit, t digne pẽsare sufficit, q̃ cordis duritiã in eiusmodi tripudiũ sua dulcedine resoluit. Que alia vox queso recitius intelligit in eo q̃ dicit: Spũs dñi repleuit orbẽ terrarũ: t hoc qđ cõtinet oia sciẽtiam habet vocis. Que inq̃ est ista vox quã spũs dñi dicit nosse, cuius scientiã prae ceteris dignat habere: Videtis quõ vox hic indifferẽter ponit, vt quecũq; sit illa ceteris oib⁹ dignior atq; prestantior magnitudinis sue excellẽtia, dignitatisq; prerogatiua recte intelligat. Sic vtiq; cũ ppheta vel ap'los sine determinatiõe ponit, nõ alius q̃ ppheta rũ eximi⁹ t ap'lor egregius, dauid t paul⁹ ꝛsequẽter intelligit. Que ergo est ista vox vocũ, nisi illa q̃ sola valet et solet facere ꝓpm beatũ: Beatus pp'e qui scit iubilationẽ. Beatus ille q̃ in seipso inuenit, q̃ in intimis suis sentit vnde ꝓ se, t quasi ex fnia psallere possit, Spũs dñi repleuit orbem terrar, t hoc qđ cõtinet oia sciẽtiam habet vocis. Btus vr ille cuius desideriũ spiritali quadã dulcedine ita fuerit satiatũ atq; repletũ, vt de cordis sui latitudie vel auiditate veraciter fateri audeat, qr spũs dñi repleuit orbẽ terrarũ. Beata illa aia cuius oia ex intimo precordia in sol⁹ diuine dulcedinis desiderio ita fuerit infixa, t ab omni ꝓcupiscẽtie casu aliena, vt ꝓ cõscientie testimonio, ꝓ intimis suis ꝓfiteri audeat: qr spũs dñi est hoc qđ ꝓtinet oia. Beata illa aia q̃ eiusmodi gratulatiõis t gratiarũ actiõis vociferationem in seipa attẽdit: cuius sciẽtiã soli ili⁹ digne ascribat qui in illa oia replet, t omnia cõtinet: ita vt cũ fiducia dicat, et ꝓ experiẽtia psallat: Spũs dñi repleuit orbẽ terrarũ, et hoc qđ cõtinet oia sciẽtiam habet vocis. Vere t absq; dubio virtutẽ huius solẽnitatis experiri michi videtur cuius lingua ꝓ cõscientie testimonio in hanc ꝓfessionem resolutur, quando ex abundantia cordis os loquit: ita vt veraciter ꝓ seipso ꝓfiteatur, qr spiritus dñi repleuit orbem terrarum, t hoc qđ continet oia scientiam habet vocis.

¶ Finis sermonis de missione spiritus sancti.

¶ Richardi sancti Victoris doctoris preclarissimi de comparatione xpi ad florem: t marie ad virgam.

Virgo dei genitrix virga est, flos filius eius: Quis recte dicit virga beata virgo maria: virga recta: virga erecta, t in celũ vsq; porrecta. Virga gracilis: virga flexibilis: virga floligera: virga fructifera. Recta ꝓ fidem erecta per spem, pcera q̃ longanimitatẽ: per humilitatẽ gracilis: per cõpassionem flexibilis per virginalẽ cõcep[illegible] floligera: per fructũ salutis fructifera. Virgo dei genitrix, vir. est, flos f. eius. O q̃ bene, q̃ recte flos dicit, q̃ ex virga virginali ꝓducit. Quid flore tenuius: qđ flore teneri⁹? Quid ad tactũ leni⁹: quid ad portandũ leuius: Quid flore formosi⁹: quid flore fragrãtius: quid flore fructuosi⁹? si effectũ attẽdimus: In flore nanq; mellificatio: ex flore fructificatio. Ex flore itaq; fauus et fructus. In fauo mel t cera: i fructu potus, t esca. Si qua sunt ista, addo qr t in flore est medicina. Quid nãq; flore tenui⁹ cũ astringit: quid teneri⁹ cũ atterit: quid leni⁹ cũ attractat: quid leuius cũ portat: quid speciosius cũ aspicit: quid fragrãti⁹ cũ odorat: qđ vtilius si effect⁹ attẽdit: Septẽ itaq; sunt q̃ in flore miramur: tenuitatẽ, teneritudinẽ, lenitatẽ, leuitatẽ, pchritudinẽ, odorẽ, vtilitatẽ. Ex his itaq; collige virginis ille filii⁹ qualis inuenit ab illius in florẽ vertit. Nã qui incredulis et preuaricatoribus est lapis offensiõis, t petra scãdali, flos est spe t misericordibus rẽtibus illi: flos vtiq; mirabilis, spe t vtilitate singularis flos inq̃ est filius virginis. Flos tenuis, ad indignationẽ tener ad miserationẽ: mãsuetudine cunctis: dñatione leuis pulcher, per ꝓuersationẽ: fragrãs, ꝓ repromissionẽ: vtilis per remunerationẽ. Est ergo tenuis in flagellis: tener in misericordijs: lenis in donis: leuis i preceptis, pulcher in exẽplo, fragrans in ꝓmissis: fructuosus in premijs. Hic flos fact⁹ est nobis medicina: ex illo mel t cera: in ipo potus t esca. Medicina in redẽptione: potus t esca in iustificatiõe: mel t cera, in glorificatiõe. Ex hac medicina, sanitas sempiterne incorruptibilitatis. Ex eius esca, refectio interne satietatis. Ex eiusmodi potu, ebrietas eterne securitatis: de illius cera, splendor summe claritatis: de eius melle, dulcor indeficientis felicitatis.

¶ Finis tractatus de cõparatione xpi et marie ad florem et virgam.

¶ Richardi sancti Victoris doctoris Preclarissimi: quomõ christus ponitur in signum populor.

Radix iesse qui stat in signum populor. Quis sit iste qui stat in signũ populorũ: quẽ gẽtes deprecabunt: cuius tam quidẽ sepulchrũ est gloriosum, nemo vestrũ ignorat. Quis eñ alius est cuius sepulchrũ est gloriosum, nisi quẽ oportuit pati et resurgere a mortuis: t ita intrare in gloriã suã, vt in hũc modũ fieret sepulchrũ ei⁹ gloriosum: Q mortuus mortis auctorẽ spoliauit: q̃ mors ei⁹ mortẽ superauit: q̃ resurgens ex mortuis iã non moritr: mors illi vltra nõ dñabit, fecit sepulchrũ ei⁹ gl'iosum. Tãta eñ gloria sepulti sepulchrum eius gloriosum reddidit. vel q̃ alius est quẽ gẽtes deprecant: nisi ille de q̃ scriptum est, t adorabũt eũ oẽs reges, oẽs gẽtes seruient ei: q̃ habet scriptũ in vestimento, t in femore rex regum, t dñs dñantiũ: Et iuste quidẽ ei oes gẽtes deseruiũt vel deprecant: cui data est ois potestas in celo t in terra, intm vt merito et venerentur omne genu celestiũ, terrestriũ, t infernor. Et quem aliũ dicimus stare in signũ populorũ, nisi qui posit⁹ est in ruinã, t in resurrectionẽ multor, et in signũ cui cõtradicetur? De hoc signo itaq; scribit: Leuabit signũ in natiões, et cõgregabit ꝓfugos israel, t dispsos iuda colliget a q̃tuor plagis terre. Modũ leuationis audiscũ legis, sicut moyses exaltauit serpentẽ in deserto, sic oportet exaltari filiũ hois. Audis modũ: attende t fructũ. Leuat serpens in altũ q̃ daret aspicẽtib⁹ remediũ. Leuat serpẽs eneus qui venenũ nõ haberet, sed destrueret: q̃ venenũ nõ inferret, sed auferret. Tali ꝓfecto signo oportuit debebat, vt esset ad qđ ꝓ deuotionẽ aspicerẽt, t sententia mortis euaderẽt quã ex veneno serpẽtine sybilatiõis ab antiquo ꝛserant, q̃ti die cõtrahere nõ cessant. Vtinã iudei, vtinam iudaizãtes nõ attendãt, t intelligãt: retractẽt t recogitẽt hoc signum quale, q̃ sublime, q̃ insigne oporteat esse, si in hoc positũ est vt possit ꝓfugos israel, t dispsos iuda a q̃ttuor plagis terre colligere. Vere oportet eẽ sublime, vt possit omniũ aspectib⁹ patere. Alioq̃n nec scire poterũt q̃ debeãt currere. Vere oportet esse insigne, et oĩno mirabile quo possit cutusdã q̃si miraculi nouitate omniũ aspect⁹ in seipm conuertere, et omniũ vndiq; cõcursus in sui admirationẽ attrahere. Nunquid forte leuabit hoc signũ in montẽ magnũ et altũ, vt sic pateat aspectibus omniũ: Sed vbi q̃so potest eius magnitudinis mons inueniri q̃ possit ab oibus, et ab omni parte terrarũ videri: An forte mons domus dñi in vertice montium: Sed si sic est oportet vt mons iste quisquis est tangat, immo transcendat altitudinẽ nubiũ. Si eñ sic est, merito q̃rit ppha, t dicit, Quis ascendet in montẽ dñi. a. q. s. i. l. s. e. Sed si hoc de quo loquimur signũ eleuet vsq; in celũ, nũquid vel sic poterit patere aspectibus omnium, nisi fuerit pulpua quadã mirande claritatis nouitate ꝓspicuũ: Audeo, t dico nisi hoc signũ sit solis huius luce insigne, preclarius, atq; preclarius, nulla ratione videbit posse cõcurrere omniũ (vt dictũ est) in sui admirationẽ puocare. Rũquid ergo faciet dñs nouũ sup terrã: nunqd solẽ nouũ qui possit illumiare, omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ: ita vt veraciter dicere possit ille qui stat in signũ populorũ ego sum lux mũdi: Vide ne forte hec lux sit lux illa quã designare voluit qui dixit, Habitãtibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. Bona lux, t vere desiderabilis si veraciter expellit, nõ dicam tenebras noctis, non dicã vmbras caliginis, sed vmbrã mortis. Certe lux ista si sibilis, claritas hui⁹ solis nichil tale facere solet, nil simile facere valet. Vere necessariũ erat eis qui in tenebris t i vmbra mortis sedebãt tale signũ accipere: vere fuit dignum patrẽ misericordiar tale signũ dare qđ ẽt vmbrã mortis de finibus nostris paulatim exterminaret, ita vt nullũ tandẽ aliq̃n mortis vestigiũ apud nos remaneret: intm vt ille q̃ stat in signũ populor veraciter dicere posset. O mors ero mors tua. Sed que q̃so erit lux ista que tenebras mortis expellere possit, nisi illa quã ppheta describit cũ dic. Exortũ est in tenebris lumen rectis misericors t. m. t iust. De ortu huius luminis alio loco legis. Veritas de terra orta est. De terra sane nre humanitatis, de illius propagatione cui dictũ est, terra es t in terrã ibis: nascitur lumen rectis: verbũ t sapientia patris. Nascitur inq̃ veritas de terra christus dei virtus, christ⁹ dei sapiẽtia ꝛc. sapientia de carne humana. deus dei filius de virgine maria vt fieret nobis emanuel, t esset nobiscum deus. Ecce (inquit) virgo cõcipiet, t partet filium, t vocabit nomẽ eius emanuel, hoc est illud signũ qđ deus promisit t exhibuit. O signum singulare: o signũ desiderabile, et ad qđ digne desirant oẽs pari voto cõcurrere: signũ sane mirabile, et q̃le decuit dñm maiestatis dare. Propter hoc (inquit) dabit dñs ipse vobis signũ: hoc vtiq; est signum, hoc ablq; vlla cõtradictione qđ veraciter possit veros israelitas a quatuor plagis terre colligere: t veros dei filios q̃ dispsi erãt in vnũ congregare. Ad hoc sane signũ datur: t ad hoc sane signũ hoc eleuatur ꝓius in patibulũ, postmodũ in celũ: ꝓius in patibulum crucis: postea ad dexterã patris, t huius rei testis fidelis. Ecce (inquit) video celos aptos, et iesum stantem a dextris virtutis dei. Ecce vbi vsq; hodie emanuel noster, radix iesse erectus est in signũ, t stat in signum populor. Sed quale (inquiunt) signũ, vel cuius rei signum: Audi iudee, hoc ne tibi videtur signũ satis grande, satisq; mirabile, q̃ virgo cõcipiet, virgo pariet, t talẽ filium qui sit nobiscũ deus: t quid hoc signo mirabilius: Cuius rei inquis: Certe magne illius ꝓmissionis quã ppheta paulo superius mystice designabat, cũ de ea q̃ in medio terre derelicta erat, ppheta ndo dicebat. Semẽ sanctũ erit id qđ steterit in ea. Vere magne, ve mirãde rei signũ esse debuit t potuit semen qđ virgo cõcepit: qđ virgo ꝛperit. Merito signũ sanctitatis fuit semen qđ virginis sanctitatẽ non abstulit, sed auxit: quod matris integritatẽ non minuit, sed sacrauit. Semen (inquit) sanctũ erit qđ steterit in ea. Huius sane future sanctitatis modũ exprimit nobis q̃ stat i signũ populor. In resurrectiõe (inquit) non nubent neq; nubent: sed erunt sicut angeli dei. Si ergo futuri sunt angelice sanctitatis, cur nõ t angelice felicitatis: Sed quomodo sicut angeli in celo, si similes in vno dissimiles in altero: Sed equitatis ratio non sinit similes in sanctimonia, dissimiles esse in gloria. Si tales futuri sunt, merito in ostensionẽ erunt. Et erunt in ostensionem sicut therebintus: et sicut quercus que expandit ramos suos. Scimus quia eiusmodi arbores gratiã folior et viriditatis quã perdũt in hyeme, recuperare solẽt supuenẽte estate. Datur ergo nobis spes integre reparationis in oibus que perdidimus sub tẽpore huius hyemis. Quicquid tulit flatus aquilonis, totũ recuperabimus sub esta te future regenerationis. Quicqd inuexit sybilus serpentis, totũ reformabit semẽ mulieris. De quo dñs ad serpẽtẽ Inimicitias (inquit) ponã inter te et mulierẽ: inter semẽ tuum t semen illius. Denicq; quicqd amisimus ex suggestione diabol, totũ reitegrabit nobis gratia mediatoris nostri, intm vt sit oibus mirabile quõ de tãta miseria potuerit homo ad tantã gloriam assurgere. Et erit (inquit)

Universidad de Deusto
Biblioteca

in oſtenſionē:ſicut.t.c.ſ.q.q.e.r. Erit itaq; homo angelis vtiq; in oſtenſionem/angelorum domino in oſtenſionē Gloziabitur eñ apud patrem ſuum cozā angelis ſuis de meritis noſtris,z fructu ſui laboris. Vis modum oſtēſionis audire: Omnis qui confitebitur me cozā hominibus cōfitebor:et ego eum cozam patre meo. Grandis honor. Et erit in oſtenſionē ſicut quercus que expandit ramos ſuos. Ecce vnde oſtenſio. De expanſione ramoꝝ. Expanſio ramoꝝ dilatatio meritoꝝ. Dilatemini fratres i charitate, vt et digna ſit que debeat eſſe in oſtēſione. Magna dilatatio charitatis que ſe vſq; ad inimicos extendit: que latitudinis ſue ſinu oēs includit. Magna dilatatio charitatis oia arbitrari vt ſtercora, vt chriſtū lucrifacias. Magna dilatatio charitatis quēlibet noſtrum abnegare ſeipſum,z tollere crucē ſuam, et chriſtum ſequi. Hec profecto: hec vtiq; ſunt que non immerito in oſtenſionē erūt. Multum ergo dilatemur in opere:vt multum dilatari debeamus in retributiōe. Sane ſm dilatationē meritoꝝ, erit et dilatatio premioꝝ. Quid homo nō facere debeat vt illud recuperare valeat, qđ iam in paradiſo pdiderat: Sed qđ illud dicimus q̄ accedente eſtatis tempore quercus ſolent ramos ſuos longius extendere, multiplicius dilatare, firmius roborare, ita vt ſint et numero plures, z pceritate maiores, et roboze fortiores: Nunquid z nos ex hac dñi promiſſione debemus tale aliquid expectare: Abſq; dubio, Peramplius eñ atq; perfectius erit multo qđ recuperabimus in celo, q̄ quod perdidimus in paradiſo. In paradiſo erat poſſe peccare et poſſe nō peccare: in celo erit omnino peccare non poſſe: In paradiſo erat poſſe mori, et poſſe non mori:in celo erit nunq; poſſe mori. In paradiſo erat poſſe impugnari, z poſſe non expugnari. In celo erit nec poſſe impugnari. Ecce quomodo tandē aliquādo homo ramos totius honoris z gratie ſupra ꝓme poſſibilitatis modum extendit. Quid vltra antique cōditionis iura dignitatis ſue magnitudine excreſcit. Quis ꝟ vnq; crederet: Quis credere potuiſſet q̄ putredo z vermis de tanta ignominia ad tantā gloriam quādoq; emurgeret,niſi ſignū acciperet et tale quidē qđ ad tante dignationis myſteriū digne ſufficeret: Ad tante igit promiſſionis certitudinē prophetа ſignum ſupponit, et qđ vere ad fidei noſtre ſecuritatem ſufficere poſſit.

¶ Finis tractatus de chriſto poſito in ſignū populorum.

¶ Tractatus preclariſſimi patris Richardi ſcti Victoris de ſacrificio dauid prophete:et quid diſtet inter ipſum: et ſacrificium abrahe patriarche.

HOlocauſta medullata offeram tibi cum incēſo arietū:offerā tibi boues cum hyrcis. Videamus ſi placet quid ſibi velint huiuſmodi ſacrificia:caro arietina: caro bouina: caro hyrcina. Puto nanq; hec omnia in figura eſſe dicta. Alioquin ſi in his omnibus carnaliter ſapitis:ſi ſolam litterā attēditis, attendite quid dicatur vobis. Nunquid manducabo carnes tauroꝝ: aut ſanguinē hyrcoꝝ potabo: In carnalibus igitur iudeoꝝ ſacrificijs nichil carnaliter ſapiamus:ſed q̄ ſuxta litteram carnem ſapiunt ſpiritualiter diſcutiamus. Nunq; enim carnē arietinā, bouinā, vel hyrcinam ꝓphеta dño velut pro magno promitteret: niſi in his aliquid magnū, dominoq; admodū gratum adumbrari ꝓſpexiſſet. Aries eſt animal admodū māſuetū, qđ coram tondēte obmutеſcit, z nō aperit os ſuum. In hoc ipſo traq; formam manſuetudinis gerit, que inter preſſuras z cōtumelias patientiā cuſtodit. Vultis audire quāta ſit viri mā ſuetudinis:vel que ſit retributio huius muneris: Abraſueti autē(inquit)hereditabunt terram: z delectabunt in multitudine pacis. Quātum q̄ſo eſt eternā hereditatē accipere, z cum pace poſſidere: Sed quali pace: Delectabūtur(inquit)in multitudine pacis. parum fuit ei dicere, delectabūtur in pace:ſed delectabūtur(ait)in multitudine pacis:quia pacis illius non erit finis. Eſt autē aries dux gregis. Oportet ergo ꝑ virtutē mē ſuetudinis formā ſe exhibere totius cōgregationis: ita vt ſit in exēplū omnibus aliis, qui vult eſſe auctor huius muneris. Probatā ergo manſuetudinē, z oibus imitabilem habere, hoc eſt arietē offerre. probata autē virtus corripit inſipientes. Ecce de ariete:videamus nunc de boue. Bos (vt nouimus)ſpōte iclinat collum ſuum ad portandū iugum. Hec eſt forma obedientie que ſe ſolet ſemp, et debet ſubdere voluntati aliene. Quēadmodū igitur in ariete ꝓbata manſuetudo, ſic in boue intelligit volūtaria ſubiectio. O quale quātumq; ſacrificiū ſuam voluntatē oino poſtponere, et totū ſe ad alienū arbitriū exponere, nichil ſibi de ſemetipſo reſeruare. O q̄ſ confidenter crucifixo aſtabit, qui ſe propter ipſum ad omnē obedientiā ſubdit. Cum quāta cōſcientie ſecuritate verus obediens ad thronum gratie illius accedet: qui factus eſt patri obediens vſq; ad mortē, mortem autē crucis. Cū quātis tropheis de ſtadio huius vite exibit, qui ſemetipſum ꝓpter chriſtum penitus abiecit, z alieне ſeruituti addicit. Juxta ſalomonis ſententiā: vir obediens loquit victoriā. Profecto de loquitur qđ opat. Quāta victoria vincere peccatū: Quāta victoria vincere ſeipm:vincere mundū, vincere diabolum: Sic omnia vincit qui ꝓpriā voluntatē euincit: qui certe ſuam obedientie iugo libenter ſupponit. Bouem itaq; offerre eſt volūtariā ſubiectionē libēter exhibere. Ecce de carne bouina. Videamus nūc quid ſentiendū ſit de carne hyrcina. Scimus ſatis que ſit illa virtus que hominē facit ſibipſi vilеſcere, et quaſi i ſuis naribus fetere. Hyrcus ſane habet odoꝛē fetidum: z quaſi hyrcum dño offerimus ꝓvoluntariū cōtemptū. Sicut in boue itaq; volūtaria ſubiectio: ſic in hyrco apte figuratur voluntaria abiectio. Semetipſum ergo ad omnē vilitatē z abiectionē ꝓpter dñm exponere, et infirmitatē ſuam humiliter recognoſcere, eſt dño hyrcinā carnem offerre. Eiuſmodi caro q̄to minus ſapit palato humano, tanto magis ſapit palato diuino. Excelſus enim dñs z humilia reſpicit, et alta a lōge cognoſcit. Ecce iam diximus quid ſibi velint huiuſmodi ſacrificia, caro arietina, caro bouina, caro hyrcina. Arietina caro, ꝓbata māſuetudo. Bouina caro, voluntaria ſubiectio. hyrcina caro, volūtaria abiectio. Hec ſunt ſacrificia medullata, ſacrificia dño admodum grata. Medulla intra oſſa latitat, et impinguat. Virtutū medulla, intentio bona. Virtutū medulla, deuotio intima. Ex bona nāq; intentione, ex intima animi deuotione virtutes irrigant, et ad ꝓſeuerantie robur ſolidantur. Sacrificia itaq; medullata obſequia deuota. Sit ergo deuota māſuetudo noſtra: obedientia noſtra, ſit humilitas noſtra deuota: vt ſit medullata quelibet oblatio nra. Ecce habemus quales hoſtias dño offerre debeamus. Ecce habemus quales epulas ei apponamus cum volumus. Puto quia ſi ex deliciis ei apponamus cum volumus. Puto quia ſi ex deliciis ei apponimus, grauē ad gnatis animalibus tria et fercula apponimus, grauē admodū et cenā exhibere poterimus. Ecce ego(inquit)pulſo ad oſtium: ſi quis aperuerit michi intrabo ad ipſum: et ſo ad oſtium: ſi quis aperuerit michi intrabo ad ipſum: et cenabo cū illo. Introducamus eum interim ad cenā noſtram: vt quādoq; introduci mereamur ad cenam ſuam. Si qui autē ſunt in vobis viri diuitiaꝝ quibus parum ſit tria nūmodo et ad ſimilitudinē dauid fercula apponere, ſtudeat iuxta exemplū abrahe quartū, z quintū ſupadde re. Quinq; partitū nanq; ſacrificiū dño abraham obtulit, ſicut ex ipſius dñi inſtitutiōe accepit. Acceptа nāq; promiſſione abrahā de terra chananeoꝝ quā in ſuis hereditibus poſſeſſurus erat, nimio familiaritatis affectu quā apud dñm habebat, ſignū in hoc ipſum a dño humiliter querebat. Die deus (inquit)vnde ſcire poſſum q̄ poſſeſſurus ſim eam: Et dñs ad abrahā. Sume (inquit) michi vaccā trienne: z caprā trimam, z arietem annoꝝ trium: turturē, et columbā. Fecit abrahā qđ ex diuina inſtitutione accepit: et ſup hoſtias ſuas accepto celitus igne ſignum qđ cōcupierat obtinuit. Q̄ ignem celitus accepit:ſignū profecto magne dilectionis fuit: et merito ſperādi maiora magnā fiduciam prebuit. Abinoza nanq; beneficia libenter impenſa, dant auſum abſq; dubio preſumendi maiora. Sic ꝛras accipimus, vt conuētionis certitudinē incōcuſſam teneamus. Diuine ergo promiſſionis quaſi quedam arra abrahe fuit ignis ille celitus miſſus, q̄ ſuas hoſtias abſumpſit. Puto quia z nos ſi ignem celeſtem, ſi ignem diuinitus miſſum acceperimus de diuinis ꝓmiſſionibus iam vlterius omnino dubitare nō poterimus. Ignem(inquit) veni mittere in terram: et quid volo niſi vt ardeat: Sed quādo hunc ignē ieſus de ſummis attulit, nunquid in terris tunc temporis ignis defuit: aut forte bonus non fuit: Inuenit abſq; dubio ignem terrē ſtrem: attulit autē ignē celeſtem. Illum venit extinguere: iſtum vehemēter accendere. Omnis amoꝛ ignis eſt: ſed nō omnis amoꝛ bonus eſt. Amor ignis auꝛ ſecularis, amoꝛ carnis: amoꝛ turpitudinis. Bonus ignis amoꝛ ſpiritualis: amoꝛ veritatis: amoꝛ virtutis. Bonū itaq; eſt illum extinguere. Bonum nichilominus iſtum accendere, z diligenter nutrire. Bonus ignis, ignis charitatis. ignis bonus et vehementer nutriendus. Hic eſt ignis qui de celis venit: qui ſup diſcipulos in igneis linguis deſcēdit. Charitas dei(dicit apoſtolus)diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝑ ſpiritū ſanctū qui datus eſt nobis. Ecce ignis q̄ celitus mittit. Ecce ignis qui non niſi diuinitus datur. Abſq; dubio qui hunc ignē acceperit, de eterne hereditatis ꝓmiſſione vlterius dubitare non poterit. Profecto vbi charitatis abundātia eſt, diffidentie locus eſſe non poteſt. Perfecta enim charitatis foras mittit timorē. Vultis autē a pertius noſſe quia q̄ hunc ignē acciꝑunt, de eterne hereditatis ꝓmiſſione heſitare non poſſunt. Charitas(inquit)omnia ſuffert: omnia credit, omnia ſperat. Quomodo nāq; de diuinis promiſſis diffidat, que omnia credit: que oīa ſperat: Puto quia celeſtem hunc ignē ꝓpheta acceperat quādo dicebat. Credo videre bona dñi in terra viuētium. Et abrahe quidem chananeoꝝ terra repromittitur, et quaſi arra quadam in igne deſuper miſſo accepta in ſpei ſue certitudine ſolidatur. Quoniā igitur abrahe dicte ſunt promiſſiones, ſi volumus eiuſmodi promiſſionū coheredes exiſtere, ſatagamus deſignatū ignem a dño precibus obtinere. Logitemus quale ſit terram lacte z melle manantē in hereditatem accipere, z eam de manibus chananeoꝝ violenter eripere. Res vtiq; grandis, et valde difficilis. Nouit hoc patriarcha, z bene nouit: z idcirco tāte ꝓmiſſionis cōfidētiam ſigno confirmari quеſiuit. Sed que eſt iſta terra putamus que lacte z melle manat, que tanta dulcedine tota redundat: Ubi queſo eſt hec terra: Ubi querenda: vel quo inuenienda: De regno celoꝝ catholica fides certiſſime agnouit q̄ vtra nos ſit. Sed celum illud qđ intra nos eſt, cur non habeat ſui generis terrā, quēadmodū et illud qđ cernitur habet terram ſuam: Si intra nos eſt regnū celoꝝ cur non z intra nos ſit terra viuentiū: Certe hereditas illa que ſpiritualibus promittit, ſpiritualis eſſe cōprobatur. Si vultis terra eſt: ſi vultis celum eſt: Terra, ꝓpter ſtabilitatē: celum, ꝓpter ſublimitatē. Si ſpirituales ſumus: ſi ſpiritaliter ſapimus, terrā hanc lacte z melle manantē queramus interius, nō exterius. Queramus itaq; que iſta terra ſit que cultores ſuos mira dulcedie reficit: dulcedine potat: dulcedine paſcit. Scimus autē quia cū cetera elementa ſemp in motu ſint z nunq; quieſcere poſſint, ſola terra vno in loco ſubſiſtit, z ſumma ſe quiete cōponit. Scimus nichilominus quia timoꝛ ſolet ſemp mentem cōcutere: ſecuritas autē ſtabilire, z ad quietē cōponere. Formā igitur terre in eo ipo cōſcientie ſecuritas gerit, que cor humanū ſemp ad quietē colligere conſueuit. Hec terra multa ꝓrſus dulcedine madet: qua cordis iocūditatē cōſcientie ſecuritas parat. Promiſſionis terra, cōſcientia ſecura. Terra melliflua, ſciētia iocūda. Adhuc talis terra chananeis aufert: merito talis terra iudeis cōfert. Peſſimū hoīm genus omniū que tunc fuerūt in terra, genus chananeoꝝ. Optimum hoīm genus omniū que tūc fuerūt in terra, genus hebreoꝝ. Videtis q̄ hec terra ſit aut valde maloꝝ, aut valde bonoꝝ. Profecto ſecuritatē cōſcientie nō valent vel ſolēt niſi aut valde mali, aut valde boni habere. Vultis a pertius noſſe quomō eiuſmodi terram ſoleant valde mali poſſidere: Sunt impij qui ita ſecuri ſunt: ac ſi opera habeāt iuſtoꝝ. Impius eñ cum venerit in profundū maloꝝ contēnit. Scimus nichilominus quia pfecta charitas foras mittit timorē: et eveſtigio intromittit ſecuritatē. Si enim cor noſtrū non reprehenderit nos, fiduciam habeam⁹ apud eum. Vides certe q̄ ſecuritatē conſcientie facit aut magna peruerſio, aut magna pfectio. Conſciētia mala atq; ſecura invalde malis: conſcientia bona atq; ſecura invalde bonis: conſcientia mala, ſed non ſecura in non valde malis: cōſcientia bona z non ſecura in non valde bonis. Quidiu ergo cōſcientia eſt ſecura z mala, adhuc ſunt chananei in terra. Cum autē ceperit eſſe conſciētia ſecura z bona, noueris iam iudeos morari in terra. Securitatē enim cōſcientie non ſolet omnino facere, niſi aut multa enormitas vicioꝝ, aut magna pfectio virtutū. Hec eſt hereditas illa quā dño oportet de manibus chananeoꝝ eripere, et ab omni labe vicioꝝ ſummo ſtudio purgare. Hec eſt hereditas illa q̄ fluit lacte z melle: quia ſecuritas conſcientie ſolet mentē humanā leticia et exultatione replere. Lactis z mellis dulcedine refici nos voluit, qui dixit: Letamini in dño z exultate iuſti. Securitas falſa facit gaudium falſum: ſecuritas vera gaudiū verū. O quale quantumq; gaudiū habere bone cōſcientie teſtimoniū. Gloria noſtra(inquit)hec eſt teſtimoniū conſciētie noſtre. In lacte z melle intellige duplex gaudium, conſciētie ſecure z bone. Geminū ſane gaudiū integra conſciētia parit: gaudiū de beatitudine corꝑis: gaudium de beatitudine mētis. Ex hac gemina retributione gaudemus interim in ſpe: in futuro autē gaudebimus in re. Lac de carne profluit: mel cum roze de celo deſcēdit. Lactea dulcedo quidē de carne trahitur, quando ex corꝑis beatitudine gaudiū z exultatio oritur. Mellifluа dulcedo velut e celo defluit, quādo de mentis incorruptibilitate inеſtimabilis quedā gratulatio ſurgit. Lac eſt et illa dulcedo quā hauriemus in cōtemplandis creaturis. Mel aūt z illa que mentē inebriat ex contēplatione creatoris. Nonne et hoc erit lac ſugere, de inſpecta chriſti humanitate gaudere: Nonne z hoc erit ſumme dulcedinis melle refici, de inſpecta chriſti diuinitate in immenſum gloriari: In lacte quidē dulcedo ſola, non tamen ſumma. In

Universidad de Deusto
Biblioteca

melle vero dulcedo ꝛ sola ꝛ summa. Quid em̃ melle dulcius? In contẽplanda christi humanitate iocunditꝫ qui dẽ magna, non tamẽ summa. In contẽplanda aũt eius diuinitate iocunditas ꝛ sola ꝛ summa. Pertinet ad beatitudinẽ hois exteriois exteriorib⁹ oculis videre i deo naturam̃ humanã. Pertinet vero ad beatitudinẽ hominis interiois interiorib⁹ oculis videre in homine naturã diuinã. In lacte ergo intellige quicqd beatifice dulcedinis corporeis sensib⁹ corporea substantia subministrat. In melle accipe quicquid gloxifice iocunditatis in corporeis sensibus incorporea substantia distillat. Quidꝫ aliud erit terrã lacte ꝛ melle manantẽ in hereditatẽ accipere, ꝙ̃ gemine beatitudinis eternã securitatẽ ineternuꝫ possidere? Si igitur huiusmodi promissiones cum fideli abrahã hereditare cupimus, ad spei nostre certitudinẽ, celestẽ illum quẽ supra⁹ designauimus ignem velut pro signo petamus. Nã (sicut superius docuimus) cor qđ charitatis igne plene incãduerit, nulla ignorãtie nebula: nullus diffidentie torpor inuoluere poterit. Sed qui ad similitudinẽ abrahe ignem celitus missum optat accipere, studeat eque ꝛ ipse simile sacrificium offerre. Jubetur itaqꝫ abrahã (vti iam dictum est) sumere vaccam triennẽ, ꝛ capram trimã, et arietem trium annoꝝ, turturẽ quoqꝫ, ꝛ columbã. Videamus modo quid sibi velit hoc sacrificium abrahe, vel in quo videatur a tam dicto illo dauid sacrificio differre. Quid queso est qđ dñs a summo patriarcha non bouem, sed vaccã querit? Nũquid nam in hoc genere hostiarũ plus feminã ꝙ̃ masculum diligit? Forte sic est. Neqꝫ ei a tanto amico exigeret qđ min⁹ ipse diligeret. Si mystice dicta mystica iterpretatione discutiãtur, puto palam fieri ratum inuentri qđ dicit: Scimus de boue quẽ gum portare potest, lac aũt dare non potest. Contingit vero vaccam vtrũqꝫ facere, et lac dare, ꝛ dñi sui iugũ portare. O quale sacrificiũ, ꝛ obediẽtie iugum humiliter portare: ꝛ iter quelibet obediẽtie ardua cordis dulcedinẽ seruare: et nil aliud ꝙ̃ lacteum dulcorẽ per verba distillare. Multi cum dura sibi precipiunt molestũ quidẽ habent: nec tam dulciter ꝙ̃ fortiter sustinent. Scimus aũt quia masculinus sexus ꝙ̃ femininus fortior est: sed lac nõ dare nõ potest. Bouem itaqꝫ facit obediẽtia fortis: vaccã vero obediẽtia dulcis. Bouẽ offerre est obedire viriliter: vaccam offerre est obedire gratãter. Bouem offerimus obediendo constãter: vaccam offerimus obediẽdo gratulanter. Caro boulina⁹ obedientia robusta: caro vaccina, obediẽtia iocunda. Qui igitur potest, carnẽ offerat vaccinã: q̃ hoc nõ põt, offerat boulnã. Qui neutrũ potest ex istis, offerat saltẽ vitulũ de armẽtis. Vitulus sane ad iugũ portandũ nutritur: interim tamen ad ipsum nõ applicatur. Qui aũt interim non portat, nõ est ex vicio recalcitrationis, sed ex defectu possibilitatis. Si igit obediẽtiã nõ ꝓfiteris, non quia non vis, sed qr non possis: vitulum voues et soluis. Quid em̃ itelligimus ꝑ vitulũ, nisi obediẽdi ꝓpositũ, quẽadmodũ in boue ꝛ vacca obediẽtie exercitiũ? Si igitur vaccam vel bouem offerre non potes, offer vel vitulum, quẽ cum integre voluerit ad manũ habere potes. Certe si nõ potes habere obediẽtie officiũ vel vsum, potes habere obedientie propositum, potes habere obedientie desideriũ: ꝛ cũ volueris offerre potes eiusmodi vitulum. Qui matrimonio iuncti sunt, non statim obediẽtiam profiteri possunt cũ volunt. Matrimonio nanqꝫ iuncti, sine alterutra licentia nõ possunt abinuicẽ separari, ꝛ ideo nec obedientiã profiteri. Vitulũ ergo offerãt q̃ ejusmodi sunt, qui obediẽtie iugum pro mẽtis arbitrio subire nõ possunt. Hinc est qđ pro peccato ignorãtie in lege vnctus sacerdos iubetur vitulũ offerre. Sacerdos vnctus, prelatus charitate predictus. Sacerdos vnctus, prelatus erga proximũ pius, ꝛ erga deũ deuotus. Si insimodi sacerdos quãto subiectos suos verius diligit, tanto eoꝝ errata vehementius insectatur ꝛ odit. Sed sepe dum eoꝝ culpas minus discrete percutit, dũ percussoꝝ vires pensare nescit vl̃ negligit, charitatẽ in eis minus caute feriens extinguit. Per ignorantiã itaqꝫ peccat, quando malum vnde ampurã⁹ debuerat accumulat. Sacerdos igitur qui indiscrete ꝓgendo dũ bonũ intendit ꝑ errorem delinquit, vitulum pro peccato suo offeratꝫ et obediendi potius q̃ impediendi desideriũ de cetero habeat. qui creditum sibi reginis officiũ ad plenũ prout oportet dispensare non posse, per experientiã tam probat. Quid enim est aliud eum vitulum offerre, ꝙ̃ malle iam, et desiderare subesse potius q̃ ꝓesse, et obedientiã aliis potius exhibere: q̃ ab aliis exigere? Offert igitur vitulũ de armentis, q̃ fieri iam optat quasi onus ex subiectis. Notãdum sane q̃ sacerdos ꝓ ignorantiã peccans iubetur ꝓ peccato non bouem, sed vitulũ offerre: ne pastoralẽ curam quã semel accepit audeat temere ꝛ incõsulte abiicere. Debet ergo qui eiusmodi est subiectionis locum non tam subire q̃ ambire: non tam arripere q̃ desiderare. et hoc erit non tam bouem q̃ vitulũ offerre. Amoreꝫ ergo prelationis ab affectu suo abscidat: prelationis tamen officiũ propter timorem dei ꝛ vtilitatẽ proximi teneat, donec oportunũ et rationabilem exitũ inueniat, et interim pro peccato suo vitulum per subiectionis desideriũ offerat. Illud aũt quid esse dicimus q̃ dauid non bouem, sed boues promisit: de manibus vero abrahe dñs non vaccas, sed vaccã exigere voluit? Si plus est boues ꝙ̃ bouẽ promittere et exoluere: cur non ꝛ equus, magis sit vaccas ꝙ̃ vaccã in dei sacrificio exhibere? Sed quicquid in sacrificio abrahe debemus credere aliud minus a perfecto esse potuisse? Cui ergo pfecti olure ascribitur, si summo patriarche denegatur? Quis autem dicat vel dominũ tantũ amicũ ad optima nõ instituisse, vel tantũ virũ ad pfectionis ista tam animũ ꝓmptũ non habere? Ut autem breuiter dicatur qđ in boue vel bobus sentiam. hoc est (vt michi videtur) bouem offerre, manũ suam ad debitã obedientiã plene exoluendã fortiter extendere. Nec hostia geminatur, quãdo et ad debitã ꝛ ad indebitam obedientiã operationis nostre manus viriliter extenditur. Pene omnes cum ad religionẽ venimus, obedientiã cum determinatione promittimus: nam obedientiã ꝫm ordinem profitemur. Nõ est ergo in prelati potestate ad ea que supra professionis sue ordinem sunt, subiectũ suum violenter cogere. Debitũ nãqꝫ est qđ precipitur ꝫm ordinem: indebitũ qđ est supra professionẽ. Boues itaqꝫ cum ꝓpheta offerimus, quãdo et debitam ꝛ indebitã obedientiam animo nostro extorquemus, et constanter exhibemus. Vaccas aũt veraciter tunc offerimus, quãdo vtranqꝫ obedientiã non solum equanimiter: sed etiã delectabiliter exoluimus. Quomodo ergo ab abrahã sola vacca requiritur, vel a tãto (vt dictum est) viro vna tm̃ exoluitur? Nam nec sola indebita obediẽtia ad debiti solutionẽ, nec sola debita sufficit ad pfectionem. Dicam certe, dicam qđ super hac re animus michi suggerit, iudicet qui sqꝫ quomodo voluerit. Potest si volueris nullam obedientiã indebitã tibi facere: ꝛ tunc non video quomodo deus a te possit plusqꝫ vnam vaccã exigere. Si promittis coram deo tuo: vel profiteris coram prelato tuo obedientiã ad omnia, iam de reliquo nulla obedientia erit idebita: et pro debito obedientie sufficiens erit tibi solam vaccam offerre. Adeliusꝫ (vt michi videtur) si vna sola vacca iurta hũc modum offertur, ꝙ̃ cum hostia tua iuxta predictum modum geminatur. Nulla [illegible]

obedientia videbit grauis, vel importabilis, si illius exemplum pfecte emularis qui factꝰ est obediẽs patri vsqꝫ ad mortẽ, mortẽ aũt crucis. Glaccã ergo in dñi sacrificio tuo abrahe exemplũ offerimus, si plenã ad oia obedientiã ꝓmittimus, ꝛ cũ gaudio exoluim⁹. Prompti aũt ꝛ parati simus quantũ in nobis est nõ solũ melioribꝰ vel eq̃libus, verũ ꝛ peioribus talẽ obedientiã exhibere: ꝛ cõstabit nos ꝙ̃cludubio iurta dñicũ ꝓceptũ vel documentum vaccã triennẽ obtulisse. Hostiã talẽ, vaccã, pfecto triennẽ offerre nos voluit qui dixit: Subiecti estote oi humane creature ꝓpter deũ. Ecce de vacca: nũc videamus de capra. Sed facile est (ni falloꝝ) ex ꝙ̃cupiscibilibus colligere: cur maluit dñs ab abrahã capram potius ꝙ̃ hyrcũ exigere. In hyrco vel capra intelligit voluntarius cõtemptus. Capra aũt lac ꝓbere solet, nõ hyrcus. Capra ergo offerre est cõtemptũ suũ cũ magna cordis dulcedine sustinere. Est autẽ (vt dictũ est superius) fortior sexus masculinus ꝙ̃ femininꝰ. Hyrcus ergo nõ capra offert: cũ sui contemptus a quolibet nõ tam gaudẽter suscipit, ꝙ̃ fortiter sustinet. Qui ꝙ̃ capra nõ poterit, offerat vel hyrcũ. qui hoc põt neutrũ, offerat vel hedũ. Hedus tenera res est, ꝛ q̃ sine lacte matris vix vel nullo modo viuere põt. Hedũ itaqꝫ offert, qui cõtemptũ suũ egre quidẽ et cũ magna moestitia sustinet, aliene tñ cõsolationis lacte recreandꝰ patientiã sibi extorquet. Dũ itaqꝫ cõtemptum suũ alius sustinet patiẽter, alius fortiter, aliꝰ gratãter: vnus hedũ, alter caprũ, alius capram offerre videtur. Si igit contemptus patientiã amplecteris, offers hedũ de capris. Offers caprũ contenendo cõtemptũ tuũ. Offers capra exhylarescẽdo ad illatam iniuriã. Capra (ni falloꝝ) erat oblatio eoꝝ de q̃bus habetis in actibꝰ apl̃oꝝ. Ibãt apli gaudẽtes a ꝓspectu cõcilij, qm̃ digni habiti sunt pro nomine iesu cõtumelia pati. Si tali paruulus es, et ad oblationẽ capre vel hyrcũ ꝙ̃ sufficis, offer tale hedum de capris. Hedinis certe cardinibus iacob patrẽ suũ satiauit, et fratri debitã benedictionẽ accepit. Audis bñdictionẽ: attende ꝛ qualẽ. Det tibi deus (inquit) de rore celi, ꝛ de pinguedine terre, abundãtiã frumẽti, ꝛ vini, ꝛ olei, et seruiãt tibi populi, ꝛ adorẽt te tribꝰ. Esto dñs fratrũ tuoꝝ, ꝛ incuruẽtur ante te filij matris tue. Qui maledixerit tibi. s.i. m. ꝛ qui b. ti. b. r. Qui igit cupit talẽ benedictionẽ hereditare, audiat ꝓsilio rebecce. Affer (inq̃t) michi duos hedos optimos, vt ex eis faciã escas patri tuo, q̃bus libẽter vescãt. Video certe qr duos cuz hedos parare oporteat, qui ad tantã bñdictionẽ anhelat. Certe cũ male agis, iuste contẽneris. Et quid aliud ꝙ̃ hedinas carnes offers si patientiã amplecteris? Qui aũt etiã inter bona opa cõtinetur, ꝛ in patientiã amplectit: hostiã suã geminare videt. Geminos itaqꝫ hedos offerre, est tam iustũ ꝙ̃ iniustũ ꝓtemptũ patiẽter sustinere. Geminũ aũt hyrcũ tũc quiuis offerre videtur, qñ ꝛ ad iustã ꝛ ad iniustũ cõtemptũ fortiter sustinẽ dã ꝓptus inuenit. Capras aũt offerre, est ad vtrũqꝫ cõtemptũ mẽte hylarescere: ꝛ inter q̃libet iniurias ꝛ quãlibet iniustas, cordis dulcedinẽ corde retinere. Sed q̃ cũ bõ Job veraciter dicere põt: neqꝫ em̃ reprehẽdit me cor meũ in oi vita mea, nescio quomõ in hoc genere sacrificij possit geminari illius hostia. Quomõ em̃ queso iustũ contemptũ incurrere valet, quẽ sua cõscientia in nullo remordet? Merito ergo dñs ab abrahãvnã tantũ capã q̃siuit, cuiꝰ vita irreprehensibilis fuit: ꝛ qui ab aliis non nisi idigne contẽni potuit. Merito dauid suã in hac parte hostiã duplicauit, q̃ inter multa bona q̃ egit, grauissima etiã quedã mala cõmisit. Habuit itaqꝫ in vita sua ꝛ vnde iuste, et vnde nõ nisi iniuste reprehendi vel cõtemni potuisset: vñ et necesse fuit vt suã hostiã in dñi sacrificio geminaret. Fetꝫ qđ [illegible] uit, vt non sit vnde ab aliis iure reprehendi pos sit. Sufficit el qui eiusmodi est captũ vnũ offerre, ꝛ iniustũ cõtemptũ equanimiter sustinere. Capra aũt tunc est pfecti viri oblatio, cũ iniuste spretus suscipit cũ gaudio. Contẽnimur sane modo a superioribus: modo ab inferioribꝰ. Debemus aũt quorũlibet derisus ꝛ opprobria iuste libenter, imo ꝛ gratulãter suscipere: hoc erit (vt arbitror) capram trimã offerre. Ecce de vacca: ecce de capra. Superest adhuc ꝓsiderare de oblatione arietina. Videns aial mãsuetũ est: ꝛ idcirco (vt tã docuimus) põt eius modi aial mãsuetudinẽ figurare. Pecudẽ q̃ offers cũ mãsuetudinẽ exhibes. In te aũt est vtrũ velis agnũ vel ouẽ siue arietẽ offerre, ꝛ in dñi sacrificiũ ponere. Agnus (vt nouimus) lac non tã fundit q̃ sugit. Econtrario aũt ouis nõ tã sugit, q̃ fundit. Aries ꝛo neutrũ hoꝝ solet facere: quin potius cornib⁹ ferire. Agnũ itaqꝫ facit, qui ex aliene cõsolationis dulcedine ad mãsuetudinis gr̃am ꝓficit. Ouẽ aũt in dñi sacrificio exhibet, q̃ blande cõsolationis, ꝛ pie sollicitudinis studio alios ad mãsuetudinis gr̃am ꝓmouet. Arietẽ ꝛo tunc veracit offerim⁹, si in ꝙ̃ lenitatis deliquentes corripim⁹: et ꝑ dño zelãtes ꝙ̃ puaricatores pie seueritatꝫ coꝛnibus seuim⁹. In agno itaqꝫ intelligim⁹ mãsuetudinẽ trucidantẽ: in oue mãsuetudinẽ blandientẽ. In ariete mansuetudinẽ zelantẽ. In agno mãsuetudinẽ timoratã: in oue mãsuetudinẽ plã: in ariete mãsuetudinẽ seuerã. Agnũ offers hũiliter acquiescẽdo: ouẽ deuote blãdiẽdo: arietẽ pie increpãdo. Itaqꝫ in mãsuetudine suscipite insitũ ꝛbũ qđ põt saluare aias vras, ꝛ agnũ obtulistis. Cõfortate manꝰ fatigatas, ꝛ genua dissoluta roborate, et ouẽ sacrificatis. Jurta apl̃m aũt argue, obsecra, increpa, ꝛtute mãsuetudinis vbiqꝫ fuata: ꝛ erit aries (vt arbitror) oblatio tua. Puto q̃ nõ miraris cur dñs in ꝟ genere hostie masculinũ sexum ab abrahã exegerit, qui in aliis hostiarũ generibꝰ femininũ ꝑelegit. Non est mirũ vel insolitũ animũ mãsuetudie fundatũ cordis dulcedinẽ corde seruare: ꝛ iuxꝝ ouis similitudinẽ ꝓceptã dulcedinẽ q̃si lac quoddã effundere, et ꝓ ꝛba distillare. Sed ꝟ vere magnũ, hocvere mirandũ, cũ q̃ mãsuetũ ꝛ pitũ sibi extorquet ꝑ dño zelare, ꝛ increpationis coꝛnibꝰ deliquẽtes ferire. Quantũ ad me attinet plus miꝛor, vel malo vnũ arietẽ iuxta danielis sõnũ ventilantẽ ꝓra occidentẽ, et ꝙ̃ aquilonẽ, ꝛ meridiẽ: q̃ plures oues lacte abũdantes. O q̃le quantũqꝫ sacrificiũ erit, ꝓ veritatis testimonio: nec sibi ꝑ quidẽ parcere, sed ꝓ rectitudinis zelo ꝓsequentiũ furorẽ ꝙ̃ se spõte ꝓuocare. O q̃le sacrificiũ suas iniurias cũ mãsuetudine pati, libẽter obliuisci, dñi iniurijs vehemẽter indignari, ꝛ increpationis coꝛnibus seuiendo fortiter vlcisci. Hoc est (vt arbitror) arietẽ offerre, et i dñi sacrificio ponere. Sꝛ merito ꝛ ꝟ in loco iuꝝ supioꝛ modũ queritꝫ, cur ab abrahã vnꝰ tm̃ aries exigit/ cũ dauid ꝓphã maius aliq̃d proponere vel ꝓmittere videat, in eo qđ dicit: Holocausta medullata offerã tibi cũ incẽso arietũ. Nõ dicit cũ incẽso arietis, sꝛ cũ incenso arietũ. Sed sicut in capre immolatione docuim⁹, qr qñqꝫ iuste, qñqꝫ iuste cõtẽnimur: sic sane modo iuste mõ iniuste affligimur, ꝛ vicissim iusta vel iiusta ꝓsecutionẽ patimur. Qui igit iustã ꝓsecutionẽ quotiẽs incurrit cũ mãsuetudine tolerat, qsi vnũ qui eiusmodi est arietẽ in dñi sacrificiũ immolat. Qui aũt iter zelandũ ꝓ dño modo iuste mõ iniuste affligit, ꝛ vtrãlibet ꝓsecutionẽ sine mãsuetudinis sue detrimẽto patit, iste ꝓfecto hostiã suã geminare videt. Qui vero sine querela sunt, ꝛ irreprehensibilit viuũt: hi sane nõ habent vnde hostiã suã geminare vel debeãt vl̃ valeãt. Puto q̃ illis sufficiebat ad pfectionẽ vnꝰ tantũ arietis oblatio, de q̃bus testimoniũ habemus ex euãgelio. Erãt autẽ ãbo (inquit euãgelista) iusti ante deũ incedentes in oibus mãdatis ꝛ iustificationibus dñi sine q̃rela. Animaduertis

Universidad de Deusto
Biblioteca

(vt arbitror) q maius sit vnum arietē iuxta hunc modū offerre, q̄ iuxta predictū modū hostiā suam generare. Ille vero trium annoꝝ arietē dño immolat: qui nō solū in potentiores vel eque potētes, sed etiā potētiores libere increpatiōis comib⁹ impugnat, quotiēs zelus rectitudinis hoc exigit, vel regula veritatis dictat. Ecce iam diximus quid de vacca, quid de capra, q̄d demū de ariete sentire debeam⁹. Ex his itaq; (vt arbitror) aia duertitis q̄la fercula in dñi mensam parare debeatis. Sed si dño mēsam locupletē volumus exhibere, debem⁹ ad siclitudinē abrahe ex turture & colūba adhuc quartū vel quintū ferculum supaddere. Studijs igit̄ pfecte opationis adiungam⁹ etiā studia cōtēplationis. Illa sane ad quadrupedia: ista pertinent ad volatilia. Quadrupedia in terra degūt, volatilia pēnis se in alta sustollunt. Per actionē q̄si in tra cōuersamur: p cogitatū et desiderū in sublimibus suspendimur. Quasi igit̄ pēnata aialia dño offerimus, quotiēs ex deuotiōis officio ad futuroꝝ cōsideratione per cōtēplationis volamus. Per turturē & columbā intellige contēplationē geminā. In turture cōtēplationē eloꝝ malorū: in colūba ꝓtemplationē eternoꝝ bonoꝝ. De aūt aues nō tā canere q̄s gemere solent, & gemitū, p cātu habēt. Sicut in penna gram contēplationis, sic in earū cantu vel gemitu itellige virtutē cōpunctionis. Debem⁹ itaq; hinc inde eterna mala vel bona meditari, contēplari: & in eoꝝ consideratione cōpungi, et hoc erit turturē & columbā offerre: et pro parte hostiā nram duplicare. Turtur solitudinē diligit, & soliuagus incedit: & in hoc formā timoris gerit, q̄ semp diuerticulū querit. Colūba gregatim volat, et ex eo formā dilectionis ostentat: que coadunat semp conciliat, & in vnā pacis cōcordia ligat. In turture igit̄ cōpunctio timoris: in colūba attendit cōpunctio amoris. Si ea mala meditaris, & in eoꝝ consideratione nō cōpungeris, turturis pennas habes: sed turturis cantū nō habes. Si eternoꝝ bonoꝝ contēplatione defigeris, et in eoꝝ desiderio inardescis & lachrymas fundis: profecto columbinū & volatum & cantum te habere ostendis.

¶ Finis tractatus de differētia sacrificij abrahe et dauid.

¶ Richardi sancti Victoris doctoris p̄clarissimi de dria sacrificii abrahe a sacrificio beate marie virginis.

Audiuimus de magno patriarcha abrahā q̄ obtulerit in sacrificium dñi turturē et columbā: beate vo virginis marie sacrificiū fuit par turturū, & duo pulli colūbarū. Adultū oino videt differre sacrificiū patriarche abrahe a sacrificio beate virginis marie. Quid hoc rū melius? Sed quis audeat aliquē sctoꝝ nisi solū sanctū sanctoꝝ beate vginī marie anteferre, vel equi parare? Indubitāter itaq; qd optimū est tante dñe attribuimus: sed iterū valde durū vt pfectioni tanti priarche aliq̄d detrahamus. Dino tū non videt esse sine causa talis vel tanta hostiarū differētia. Sed si iuuat ista plen⁹ intelligere, op⁹ est altioꝝ cōsideratione. Videt aūt ad turturis volatū et cantū ptinere in eternoꝝ maloꝝ cōsideratione, gemitū & planctū effundere. In eternoꝝ vo bonoꝝ contēplatiōe gemere & suspirare. Hoc est columbinū cantū habere. Recolat itaq; homo quid boni peccando amiserit, vel q̄d mali eodē modo incurrerit, vt meli⁹ plenius q; intelligat ad quē statū laborādo, gemendo, suspirādo anhelare oporteat. Geminam nāq; captiuitatē peccādo incurrit, et geminā dignitatē amisit. Spōte siquidē subditus culpe, inuit⁹ q̄ uē addictus est pene: et deceteroq; pdit stabilitatē gre, et ppetuitatē glorie. Tali itaq; gratia & glia nudatus homo volens nolēs subseruit pctō & subiacet flagello: & breui viuens tpe repleꝝ mul.m.q̄ q̄si flos egre. & cōte. & fu.v.vm. & nunq; in.e.statu pmanet. Geminā itaq; captiuitatē, vtpote exactionē culpe & pene nascēdo ꝑimus: & q̄diu hic viuimus, firmā gre stabilitatē glorieq; ppetuitatē recuperare nō possum⁹. Debemus g̃ cū diligentia, & q̄ta possum⁹ instātia ad hoc vtiq; laborare, modūq; in oibus obtinere: vt mala que ꝑimus nascēdo, depanam⁹ moriendo: & bona illa q̄ꝝ, pcursu huius vite recuperare nō possumus, statim ad ingressum subsequētis vite obtineam⁹. Perfecti nāq; viri in ipso stati exitu aie: in ipō ꝑmordio incipientis vite emācipant̄ a culpa, & liberant̄ a pena, cōfirmant̄ in gra, et sublimant̄ in gloria. Hanc aūt geminā libertatē a culpa & pena: hanc vo geminā dignitatē in gra et glia, quas soli pfecti accipiūt i egressu aie, quid aliud dixeri q̄ quasdā ꝑmittias plenitudinis future? Accipiūt g̃ pfecti ꝑmittias istas in sola aia, accepturi postmodū plenitudinē in vtraq; natura. Pro ꝑmittijs vero gemine libertat̄ gemere & suspirare, & de ipis p morte obtinendū firmam spem habere, hoc erit (vt arbitror) par turturū offerre. Pro ꝑmittijs aūt gemine dignitatis gemit⁹ & suspiria effundere, et eoꝝ obtentū in exitu aie de dñi ꝓtate ꝑsumere, hoc erit (ni fallor) duas colūbas in dñi sacrificio impendere. Geminā libertatē, & geminā (vt diximus) dignitatē in morte accipiūt soli pfecti: vnam vo libertatē, & vnā tm dignitatē accipiūt oēs electi. Nā statim post egressum aie sub eodē tpis momento, & emancipant̄ a pctō, & cōfirmant̄ in bono. Siquidē electoꝝ sed minus pfectoꝝ aie sicut et cetere moꝝ in corporis sui ꝓpositione sc̄is sue sententiā accipiunt, et ex eo q; eterna ꝓdestinatione euaserūt, ex eo q; futurā glorificationē ea ꝓnoscūt, ex eo q; a gra saluatoris christi post tot delicta se sunt restitutos esse cognoscūt, ad tātū cōditoris sui amoꝝ cōualescūt: vt nemo eorū decetero aliquid oino facere vellet vnde deū offenderet, etiā si id ipune liceret. Econtra aūt q̄s reprobi post̄q; dānationis sue sniam accipiūt, ad quantulācunq; tm̄ amoris scintillulā nunq; assurgūt: & ex q̄ de eternis bonis penitus desperāt, ad ea que in hac vita nouerāt, & querē amauerāt, desiderant redire, & in eis semp viuere vellent, si impune hoc possent. Constat itaq; eos pctō in ꝑpetuū subseruire, non tā actione q̄ voluntate. Habuꝝ itaq; aie in exitu suo cōfirmant̄ in malo: bonoꝝ vo ꝑfirmant̄ in bono. Et q̄uis electe quedā, sz minus pfecte teneant adhuc satisfactiōis debito, & multo forte tpe gurgent̄ a vicio, absit tū vt decetero aliq̄ modo subseruiāt pctō. Emancipātur itaq; a culpa, nō tū liberant̄ a pena: ꝑfirmant̄ in gra, nec tū sublimant̄ in gloria. Sz q̄ post mortem saluatoris agit̄ erga minus pfectos, hoc ante illum redēptoris nostre preciū agebat etiā erga valde pfectos. Emācipantur nāq; a seruitute peccādi, nec tū liberabant̄ ab oi debito patiēdi. Nā (vt de ceteris taceā) patiebant̄ certe exilij et ergastulū: Sed quale ergastulū? Certe infernū. Taceo q̄ non rapiebant̄ ad gaudia celi: sed nec reuertebant̄ ad amena paradisi. Quis igit̄ cōfirmarent̄ in bono, nō tū cōsummabātur in gaudio. Audēter dico q̄ nec ipe abrahā geminā illam libertatē que est a culpa & pena in corporis depositione accepit: nā illā que est a captiuitate lōginque peregrinationis nec petere, sed nec sperare ꝓsumpsit. Merito q̄ nō turtures, sed turturē obtulit: & pro hac parte hostiā suā duplicare nō debuit. Nō dico de obtētu gemine libertatis, idē dico de obtentu gemine dignitatis. Stabilitatē nāq; gre quā prius sperauit quesiuit in morte accepit, sed ante saluatoris aduentū ad exhibitionē ꝓtā

trāsire non potuit. Merito ergo eius oblatio in eiusmodi autū genere, nō nisi vna colūba fuit. Beata vero vgo maria q̄n de vtraq; tam libertate q̄ dignitate in carnis depositione obtinenda secura fuit, recte hostiā suā ex vtraq; parte duplicare potuit. Jam credo tenetis q̄ merito debuit eiusmodi differētia interesse inter sacrificiū abrahe et sacrificiū beate vginis marie. Sed adhuc illud in his videtur inq̄sitione dignū, cū magis elegerit offerre par turturū q̄ par colūbarū: ecō contrario aūt duos pullos colūbaꝝ potius q̄ duos pullos turturū. Tū aūt scio q; bona celestia, bona eterna, q̄to certius, q̄to fidētius speram⁹, tāto libentius, tāto ꝑpensius ꝑ eis laborem⁹. Quo aūt ꝑ eis amplius defudam⁹, tāto maiora vl portiora speram⁹. Quo autē meliora speramus, tanto ardētius amamus. Quo vo ardētius amamus, tanto vehemētius, tāto anxius desideram⁹. Sic vtiq; sic ex securitate spei nascit anxietas desiderij. Habes itaq; auem in spei securitate habe. eius pullū in desiderij anxietate. Spes siquidē q̄ celestibus & eternis inhiat, autū more ad alta quidē & longinqua volat. Pullus de volucre nascit, et desiderij anxietas eo ordine quo diximus de spei certitudine generatur. Pullus est assidue clamare: & raro a clamore cessare. Nouit hoc ille q̄ dixit: Sicut pullus hyrūdinis sic clamabo. Pullus itaq; satis anxie clamare solet, & anxium desiderū in aure conditoris voce magni clamoris habet. Hinc est q̄ moysi tacēti, sz anxio desiderio estuanti dicit a dño. Quid clamas ad me? Hinc est illud psalmiste. Desiderium pauperū exaudiuit dñs. Solet aūt hmōi desiderū in q̄busdā adeo crescere, vt redeat eos viuere: ita vt veraciter vox illoꝝ videat esse. Tedet animā meā vite mee. Illud nanq; nouū q̄ oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hois ascēdit, q̄s ipso poterit sine spei certitudine expectare, & ingenti desiderio nō estuare, & pene non nisi impatiēter viuere? Pertinet aūt ad aue (vt dictū est) cōfidētia spei: ad eius vo pulli impatiētia desiderij. Audi vocē volucris in loco solitudinis suauiter modulātis. Scimus (inquit) q̄m si terrestris domus nra hui⁹ habitationis dissoluat̄, q̄ edificationē ex deo habem⁹ domū nō manufactā eternā in celis. Ecce ḡta cōfidentia spei. Attēde et in illo vehementiā desiderij, simul & intellige clamoꝝ vocis pulli. Inuentā (inquit) & apparebo ante faciē dei. Sed q̄s aliqs huius vite fastidio, futureq; vite desiderio estuat: itereſt vtiq; q̄ intētione id agat. Nā aliū ad hoc ipsum timoꝝ impellit: aliū vo amoris vehemētia trahit. Illum exagitat timoꝝ ancipitis periculi, & incūbentis mali: istū ardoꝝ & estus ꝑfruendi desiderij. Audi vocē de medio periculoꝝ anxiātis. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Accipe & illā amoris nimietate estuātis. Cupio dissolui & esse cū christo. Utrobiq; audis desiderū mortis, & rediū vite ꝓsentis. Illa vox ptinet ad pullos turturū: ista ad pullos colūbarū. Qui em̄ iam gemine (quas superius distinximus) captiuitatis odio, gemineq; libertatis desiderio mori desiderat: & multis gemitibus atq; suspirijs i ipsum anhelat, q̄d aliud in dei aurib⁹ q̄s mors pullorū de nido turturū clamitat? Qui aūt cū moriendi desiderio orat et plorat, ꝑ abundātia gre & glorie quā in futuro expectat: q̄d aliud q̄s pullorū more voce colūbina clamat? Geminā nāq; libertatē in carnis depositiōe firmiter speare, & in hac expectatiōe patiēter viuere, hoc est (vt tā diximus) par turturū offerre. Marūvero libertatū desiderio ardētius estuare: et ꝑ earū obtētu citius mori velle: & hoc ipm̄ q̄ viuit impatiēter ferre, hoc esse videt de pullis turturū hostiā immolare. Similiter q̄ sublimationē gemine dignitatis in spe securitatis patiēter expectat, par colūbaꝝ in dñi sacrificio immolat. Qui vo morarū impatiēs in id ipsum anhelat & estuat: de pullis columbarū dño sacrificiū parat. Quis em̄ plenitudinē illā gre & glorie q̄tūlibet pfectus in hac vita obtineat, quā stati post aie exitū obtinere nō dubitat: sicut possit iugiter diuine contēplationi inherere, & ab illa nulla abduci cogitatione, vt possit in illo solo delectari, et in illo oi hora vel momēto gloriari? Nō est hoc huius vite vt oportet q̄tūlibet pfectū tante iocūditatis dulcedinē (vt cetera taceā) saltē dormiēdo interpellare. Quis illud primū et maximū mādatū in hac vita ad plenū possit implere deū videz toto corde, tota aīa, tota vrute diligere? Qui igit̄ ꝑ obtinēdo tante plenitudis desiderio vitā istā fastidit, et ꝑ implendi desiderij acceleratiōe suspirat, ingemiscit, et lachrymas fundit: pullos columbinos dñi sacrificio impēdit. Adulti in magnis tribulationibus & tētationib⁹ sunt, & fortiter agunt, securi de gemina libertate, si deū pseuerare. Sed sepe nōnulli eoꝝ qui eiusmodi sunt, ꝑpter metū cadēdi, & laborē patiēdi, desiderant cito mori, vt ab oi periculi suspitiōe decetero possint esse securi. Sed attēde ne forte videat esse signū non nullius impatiētie laboꝝ certamia subterfugere velle: signū siquidē nōnullius diffidētie sub cadēdi metu vltra modū trepidare. Certū nāq; esse debet pfectis oibus, q̄ fidelis est deus, qui nō patiet nos tētari supra id q̄ possum⁹ ferre: sed faciet cū tentatiōe etiā prouētū, vt possim⁹ sustinere. Hinc est q̄ quidā inter summa pericula tā constanter agūt, tā securi de dñi ꝓtectiōe cōsistunt: vt indubitāter audeāt & dicāt, q̄ nec mors, nec vita, nec angeli, nec ꝑncipatus, nec ꝓtutes, nec instantia, nec futura, nec fortitudo, nec altitudo, nec ꝓfundū, nec creatura alia poterit nos separare a charitate dei q̄ est in xpō iesu. Quātū itaq; ad cōsiderationē euadēdi periculi, maius videt firma de dñi ꝓtectione securitas spei, q̄ nimia vehementia desiderij. Sed illud ptinet ad par turturū: illud ad pullos eoꝝ. Adhuc maius & videt esse par turturū q̄ eoꝝ pullos offerre. Sz absq; dubio alia videtur esse lex timoris, atq; alia (ni fallor) amoris. Velle quiescere & esse securū, non est tā amātis amicū, q̄ amātis semetipm̄. Illūvero quē diligit aia sua velle videre, illius desiderio estuare, & donec illū videat, apprehēdat, inhereat, nullo modo posse q̄escere: videt esse signū summe deuotiōis, & admirāde charitatis. Videt itaq; ꝑ hac parte multo maius aliq̄d esse impatiētie estuātis desiderij, q̄ sine ardenti desiderio sola securitas spei. Sed istud vltimū ptinet ad par columbaꝝ: illud primū ad pullos earū. Adhuc maius itaq; sacrificiū videt esse, duos pullos colūbarū q̄ ipsas colūbas offerre. Ecce q̄ diu q̄siuimus tandē aliq̄n inuenimus: q; maius aliq̄d est offerre par turturū, q̄ pullos eoꝝ: ecōtrario vo minus videtur offerre par colūbaꝝ, q̄ pullos earū. Jā nō miraris (vt arbitror) si sanctarū sanctissima ꝓpetua vgo maria in vtroq; genere hostie obtulit, q̄ iuxta mysterij dignitatē vtrobiq; optimū esse cognouit. Absit vt dicamus vel credamus beatā virginē mariā, ꝑpter metum patiēdi, vel timoꝝ cadendi mortis desiderio vrgeri. De nullo em̄ sctoꝝ rectius credit q̄s de ipsa q̄ parata fuerit semp quantū in ipsa fuit, ad oīa tormentoꝝ genera, ꝑ xpī noie sustinenda. Adhetu vo cadendi quomō vrgeri potuit, q̄ in carne qua christi carnē genuit, nutriuit, nil ꝺdictionis portauit? Ad momentaneū cōtactum dextre salutaris leprosus mundat: ad tactū fimbrie mundata est q̄ illa que fluxū sanguinis patiebat: q̄to magis illā ab oi contagio mētis & corporis mundari oportuit, que tādiu totū in vtero: q̄ totiēs totū in gremio circūplexa fuit: q̄ illius (vt sic dicā) medelle plenitudinē modo intus infusam: modo exterius adhibitā sufficiēter habuit: illius in q̄s medele que tollendis oibus oim morbidoꝝ morbis satis superq; sufficere possit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo obsecro cadendi vel patiendi metus vsq; ad vitę tedium vzqueri potuit, quę iurta angelice salutationis preconiū gra plena fuit: Sed quo eā impellere non potuit timor, potuit attrahere amor. Quis vnq; ex oibus xpi dilectoribus libentius mori vellet, vt eius diuinitatē videre posset: vt maiestati illius imensitatiq; ppetua contemplatione inhereret? Quis vnq; hmōi desiderij feruore arderet? Ecce estuauit. Qui certe pre ceteris dilexit, tanto pre ceteris diuine visionis dulcedinē, dulcedinisq; sempiternitatē ardentius desiderauit. Audenter dico q; nec illa q; pre ceteris dilexit huic dulcedini inseparabilit inherere, vel hanc solā z sine interpolatiōe hauire, potuit, q̄diu i hac vita fuit: z corp⁹ corruptibile portauit. Corpus em̄ qđ corrūpitur aggrauat animā: z terrena ihabitatio deprimit sensum multa cogitantē. Quia igit illā plenitudinē gre z glorie in hac vita obtinere nō potuit quā in ea assumptione accepit: qđ mirū si acceptionis illius horā, dēter desiderauit, quā nullus cadēdi vel patiēdi timor ad mortis desideriū impellere potuit? Par tur turū in eo qđē obtulit, q; geminā libertatē in carnis sue depositione q; confidēter, tā patiēter expectauit. Pullos vo columbinos potius q; par colūbarū obtulit, in eo q; ad geminā illā superna iam dictā gre z glorie plenitudinē, etiā cum mortis desiderio anhelauit. Abram vero (vt dictū est) ad carnis depositionē, nō de obtētu glorie, sed de sola acceptiōe stabilis gre securus fuit: non tñ in ea plenitudine quā beata vgo maria, vel pfectoꝛ qlibet sub hoc tpe accepit. Quid g̃ mirū si horā acceptionis tepidius desiderauit, qui minus spauit? Recte ergo nō pullos vel pullū colūbarū, sed solā columbā obtulit. Turturē itaq; abrahā in spe certa obtinēde libertatis a culpa: columbā obtulit in spe certa percipiēde ꝓpetue stabilitatis in gra. Si pfectionis studia emulari: si spuales efficī volumus, in sacrificio oīi iuxta exemplum abrahe aialibus etiā aues adiugere debem⁹. Aues quidē se in aera suspēdunt: qđ aialia facere vtiq; nō possunt. In auibus itaq; itellige studia spualia: in aialibus exercitia corporalia. Ad aialia ptinēt studia exteriora: ad aues studia interiora. Ad illa exercitia corporis: ad ist. exercitia mētis. Interiora autē nra solus deus videt: exteriora vero nra videre etiā ꝓximus valet. Illa que int⁹ agimus fiunt ꝓpter solū deū: illa q; extrinsecus gerim⁹ partim ꝓpter deū tantū, partim etiā ꝓpter ꝓximū. Multa em̄ fiunt, ꝓpter solū bene tacitū diuinū: multa ꝓpter vtilitatē vel būplacitū hominū. Recte g̃ de abraham scriptura dicit, q; aialia diuisit: aues vo nō diuisit. In illis nāq; exercitijs q; solūmodo patent diuinis cōspectib⁹, z q̄lia ad aues ptinere iam dixim⁹, nichil aliud oportet intēdere, nisi vt merito debeāt diuine voluntati placere. In corporalibus vo exercitijs q̄bus tum ꝓpter deū, tum ꝓpter ꝓximū insistimus, intentionē geminamus, et p hac parte hostiam nostrā diuidim⁹. Debemus vo hostiā nram nō solū iuxta hūc modū diuidere, sed etiā diuisiones ipsas altrin secus ꝺ se inuicē ponere, z vtrāq; partē alterna cōsideratione pēsare. Nā in his que ꝓpter ꝓximū facimus, offensam dei cū qđ cautela cauere debem⁹: z in his q; ꝓpter deū gerimus inquantū possumus, ꝓximi scandalū vitare debem⁹. Solam aūt illā hostiā que ex aialibus est debem⁹ diuidere: sed tam istā q; illā que ex auib⁹ est oportet iuxta exemplū abrahe a volucrū rapacitate defendere. Nā volucres (vt scriptū est) sup eius hostiā descēdebāt: z abrā eas abigebat. Quid aūt intelligim⁹ p hmōi volucres, nisi vanas et ineptas cogitationes? Sepe ex bonis que intus vel exterius opamur, modo supbia, mō inani gloria tangimur: et apud nosmetipsos in imensum gloriamur. Sz si hmōi ineptis cogitationibus viriliter nō resistim⁹, boni operis fructum nobis in dei cultis eua cuamus. Dicte aut̄ volucres quasi ad sacrificioꝛ nroꝛ rapinā descēdunt, q̄s ipsos be cogitationes a spiritibus malignis ad meritoꝛ nroꝛ corruptelā imisse credi nō ꝓpeniūt. Nā spūs quidē maligni eoipso q̄si supra nos sunt, quo eminētioris cōditiōis et angelice nature existunt, z in euāgelio volucres celi dicti sunt. Debemus itaq; ea ꝓpter cogitationes, et quaslibet imissiones p angelos malos, p increpationē ferire, et hoc erit ciusmodi volucres abigere. Qui igit hec audit, vel legit apostolico documento addiscat, quomō elationis vel inepte gloriatiōis rapacitatem abigere oporteat. Quid (inquit) habes qđ non accepisti? Si aut̄ accepisti, quid gloriaris q̄si nō acceperis? Solum malū habere potes de tripo: nullū aut̄ bonū, nisi ex munere diuino. Attende g̃ q̄ sit impudēs gloriatio gloriari de malo tuo, vel de bono non tuo: Si ista diligenter, si ista frequēter retractamus, deuotiōis nre hostiā citius ab ea quā dixim⁹ volucrū rapacitate eripimus. Ecce habemus q̄les hostias debeam⁹ dño deo nro offerre: ecce habem⁹ quomō eas oporteat a rapacitatis icursu defendere. Utinā vnusquisq; horum hmōi studijs eousq; insistat, donec sol occūbat, z vanitatis amor paulatim deficiat: z carnalis prudentie radio subducto feruor concupiscētie repescat. Per globum nāq; igneū atq; corporeū qui molē terre circuire non desinit, z in circuitu pgens nunq; requiescit, qđ melius, quid rectius hoc loco intelligimus, q̄ amor terrenoꝛ, amoꝛ trāseuntiū qui infimo ambit, z animū que inflāmat nunq; quiescere sinit: Sol iste z p prudentiā carnis splendet, z p carnis cōcupiscentiā feruet. Sol iste absq; dubio nunc occūbit, quādo carnalis prudētia hebescit, z carnis concupiscētia sensim refrigescit. Ut aut̄ sciamus quid eiusmodi solis occasum q̄si sequi soleat, audiamus qđ scriptura dicat. Cūq; sol occubuisset, z sopor sup abrā, z horꝛor magnus z tenebꝛosus invasit eum. Solis itaq; occasum sopor: soporē sequit horꝛor. Per soporē cōpotis (vt oēs nouimus) sensus corporeus sopit: animꝰ humanus a rebus adiacētibus alienat. Cōgrue igit satis p soporem mētis alienatio intelligit. In huiusmodi ꝺo sopore mens sepe ex diuina reuelatione cognoscit, et q̄si p somnii speculum visione cernit que prius et velut vigilans vix tenuiter, vel nullo modo cognoscere potuit. Hinc est illō qđ in iob per beliu dicit. Per somniū in visione nocturna q̄ irruit sopoꝛ sup hoies, z dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virꝺ, et erudiēs eos instruit disciplina. Huiusmōi sopoꝛ iuxta arbitriū hois nullo modo venit, sed p beneplacitū ipsius qui illū imittere cōsueuit. Adverto g̃ de hoc sopore dicit qꝛ irruit, eo q; subito z inopinate venit. Sol itaq; irruit, q̄s spiritualis quispiā repentino impetu in mentis alienationē trāsit. Q̄s aut̄ homo iusta hunc modū sopoꝛatur, et extra semetipm rapit: mira z stupenda sunt ses z que p excessum vident. Aduertis fortassis quę nec audisti, quia nil in te tale adhuc experiris. Nescis qꝛ omnia tēpus habent: Vigilantia vtiq; z sopoꝛ tēpus habēt. Vigilantia in die: sopoꝛ in nocte. Ecce tibi nōdum sol occubuit: necdū vanitatis amoꝛ defecit. Sole feruēte nescit ille qui deficit minuimus sopoꝛ irruere. Solis occasum (vt dixim⁹) sequit sopoꝛ: soporē nichilominus q̄nq; subsequitur horꝛoꝛ. Multa em̄ mens humana sub huius sepe soporis tēpoꝛe videt, que sine pauoꝛe z tremoꝛe seu etiā horꝛoꝛe videre non valet. Unde est illud eliphat themanitis. In horꝛore visionis nocturne, quando solet sopoꝛ occupare hoies: pauoꝛ tenuit me, z tremoꝛ, et cia ossa mea perterrita sunt. Audi z alii: z attende qđ intellexerit qualis somniū. Ego dixi in excessu mētis mee: proiectus sum a facie oculoꝛ tuoꝛ. Quid mirum si eius animus inhoꝛuit

q̄ se a facie dñi ꝓiecū vidit? De hmōi terꝛoꝛe vel horꝛoꝛe p ips iob dic. Si vꝛero ꝓsolabit me lectul⁹ me⁹: z releuabor loquēs mecū in stratu meo, terrebis me p sōnia, z p visiones horꝛoꝛe cōcuties. Quasi ei p somnia terret, z p visiones horꝛoꝛe concutit, q̄s mens hūana supra semetipam ducta, z ad diuinoꝛ iudicioꝛ ꝓtēplationē rapta, ex diuia reuelatione videt q̄tis pculis q̄tidianis momētis subiacet. Videt q̄ sint ifinita eterna bona q̄ qđit: q̄ sint horꝛenda etna mala q̄ meruit: videt q̄ facile sit oīm boꝛa cadere, z mel lapso q̄ sit ipossibile p semetipm resurgere. Videt quō q̄dā a summis virtutū studijs i ima vicioꝛ cadūt: quō ecōuerso q̄dā ab imoꝛ vicioꝛ ad sūma virtutū fastigia ꝓsurgūt: z his oīb⁹ nescit hō finē suū: sicut pisces capiūt hamo: z sic aues ꝓpre hēdunt laqꝺo: sic capiūt hoies tpe malo cū eis extēplo superuenerit. Quid g̃ mirū si q̄dā horꝛoꝛe ꝓcutiūt, q̄ sub q̄to pculoꝛ icerto hūana ifirmitas laboꝛet diuinit⁹ erudiūt. Denicq; attēde qđ abrahā q̄si p sopoꝛe didicerit et aia duertes q̄ merito ihoꝛruerit. Dictū nāq; ē ad eū: Scito ꝓnosces q; posterinū sit futuꝛ semē tuū i tra nō sua: z subijcīet eos seruituti: z affligēt q̄dringētis ānis. Per semē abrahe si vis itelligere ipas virtutes. Per semē abrahe si vis itellige virtutū emulatoꝛes, abrahe exēploꝛ iuētes, z vite ipi⁹ imitatoꝛes. Nonne virtutes ipe regi pharaōi peperūt, q̄s sinistra intētiōe fiūt, z p hypocrisim depzauate nil nisi moꝛs lucra ꝓcūrāt? Et sepe fit vt virtutū studia q̄ ichoata fuerāt intētiōe bona, tādē actū ētiōe mala. Nonne semē abrahe regi pharaōi i luto z later fuit, q̄s q̄libz virtutū emulatoꝛ fortis, q̄ credies de tra z de cognatiōe sua, diu iuꝛ abrahe exēplar, iuꝛ tādē aliq̄n in modū dauid in aliq̄ flagitiū cadit? Nā z hmōi q̄libet si iteꝛ ad iustitiā reuertit, iteꝛ filios abrahe reputat. Attēde g̃ q̄ sit plenū, timoꝛē pariter z horꝛoꝛis, qđ nec excelso q̄dā vel de fastigio virtutis deꝺ hoīem ꝺiecit, vite vllo loco securitatis. Valde est rarū z pene paucoꝛ mitatione agere, nec se magnū putare: multis ꝓemineꝛe, nemini despicere. Cui ei q̄libz nīz mirāda agit, ceteꝛoq; studioꝛ bonoꝛ aglitate ꝓcedit, facile est vt illō pharisei dicat apō semetipm, nō sum sic ceteri hoīm. Q̄n fit sepe vt his q̄ eiusmodi sunt gra diuia subtrahat, z cadere ꝓmittat: z eousq; nōnūq; paulati ꝓducit, vt tandē aliq̄n sint tā ptinaces in malo, q̄ ꝓus fuerāt ꝓstates in bono. Nonne h est qđ dns minat, cū ad abrahā ꝺr: Scito ꝓnosces q; pe. f. sit se. t. in ter. nō sua. Cū ceta elemēta sp fluxa re soleāt, sola terra i eternū stat: vñ ꝓgrue sat⁹ cordis stabilitatē designat. Sz q̄ bonū est eē stabilē i ꝓposito bono, tā malū ē eē stabilē i ꝓposito malo. Illō est ꝓstātie, illō ꝓtinacie. Cōstātia itaq; i bono, tra ē bonoꝛ: ptinacia i malo, tra ē maloꝛ. Q̄n itaq; q̄libz ꝓdestinati advitā eternā ꝓducit, paulatim ad eius mōi ptinaciā ꝺe pegrinat in tra aliena, i tra non sua. Ecce qđ facit superbia: ecce qđ facit arrogātia. Vana ita q; mie eā inciꝓūt de suis meritis intumescere pia dei dispēsatiōe ꝓmittūt cadere, vt discāt hūiliter sape, z de infirmitate sua ꝓa sentire. Cognitio aūt hūane ifirmitat⁹ vt plēa sit i q̄tuoꝛ gradib⁹ ꝓsistit: duos habem⁹ i ꝓsideratiōe mali duos in ꝓsideratiōe boni. In ꝓsideratiōe mali ꝓio vt sciam⁹ nos nullū malū nra virtute posse cauere: secōo vt sciam⁹ a nullo malo post lapsū nra virtute posse resurgere. In ꝓsideratiōe boni vt cognoscam⁹ nos ad nullū bonū nra idustria posse qualescere: secōo vt cognoscam⁹ nec i eo qđ dinit⁹ accepim⁹ nra idustria posse pseuerare. In cognitiōe aūt sui multiplex ꝓmotio, pfectuū, q̄d aliud est q̄ q̄dā successio alternatiū diurū: Dies aūt alternatio crescētiū seu decrescētiū diez sub ano ꝓcludit, z solis cursus ꝓsūmat. Recte g̃ p ānū in q̄libz re plenitudo z ꝓsūmatio cognitiōis intelligit. Ad h ꝺo (iuꝛ qđ sup⁹ dictū ē) ꝓmittit hō i vno aliq̄ vicio multoties multifariā cadere, vt p mīta exēpla plene z integre addiscat ab eius lapsu. Fulcrute nulla sua virtute se posse eripe. Q̄n aūt ista experiēe multiformitas vsq; ad cognitōis plenitudinē ꝓducit, q̄ann⁹ ꝓsūmat. Q̄n aūt eūdē ifirmitat⁹ sue defectū q̄lz in aliꝺ z aliꝺ vicijs p q̄tidiana exēpla addidicit, z eandē virtutē sniam q̄ i multi exēplo ꝓbauit: et in aliꝺ ex rone colligit, z tādē idē in oib⁹ vl⁹ sentit, tā ānoꝛ nūeꝛi cognitionis multiplicatiōe i cētenariū surgit. Nā q̄ oēs digiti z articuli ab eisdē denoiati z ab vtriq; ꝓsiti ifra cētenariū cōcludunt, recte i cētenarionē universitas figurat. In ānoꝛa q; plētudinē: z i cētenario itelligeꝛ universitatē. Q̄n g̃ nēcie cognitiōis abūdātiā z i singulis sufficient, z in oib⁹ gnalit habem⁹ manuale eruditiōis nre, ꝓcursuꝝ i cētenariū, ꝓducim⁹. Infirmitatis aūt nre cognitionē supi⁹ p q̄ttuoꝛ grad⁹ distinxim⁹. Opꝛ g̃ q̄si q̄dringētoꝛ ānoꝛ nūeꝛ explere, si volum⁹ hāc quā ꝓlocuti sum⁹ q̄drifide scie plenitudinē apphēdere. Pro certo hēas, nec eī dñi hesitare debeas, q; eousq; oporteat te pharaōis egyptijsq; subesse, vsq; ꝺ vicioꝝ icērozib⁹ subtrahere, donec explētie magisterio docear⁹ de tua ifirmitate ꝺa sentire: donec plene addiscas i cauendis vl⁹ arrigēdis malis: i obtinēdis vl⁹ ꝓfuādis bōis nil oīno de tua virtute ꝓsumere. Ecce tā audiuim⁹ vñ pīarcha ihoꝛruit, z q̄dē vñ merito ihoꝛrere debuit. Audiuim⁹ q̄ erāt ad terꝛoꝛē, audiam⁹ z q̄ esse poterāt ad ꝓsolationē. Verūtī gētē (inq̄t) cui seruituri sūt ego iudicabo. Et post hec egredient cū magna substātia: Tu aūt ibis ad pres tuos i pace, sepult⁹ in senectute bona. Q̄ñatiōe q̄rta reuertēt huc. Recdū ei ꝓplete sunt iniq̄tates amoꝛeoꝛ vsq; ad pñs tps. Ecce (vt ex istis aia duertere possum⁹) ex diuina reuelatiōe, z velut p sōniū addiscim⁹ modo tristia, mō iocūda, mō aūt ex vtriq; pmixta. Gentē (inq̄t) cui seruituri sūt ego iudicabo. Per gētes siq̄dē siue vicia, siue vicioꝝ icērozes velis itelligere: vtroslibet q; hz deiudicio suo atterere, z de bonoꝛ cordib⁹ exturbare: z illa q̄dē sic atterēdo vt q̄nq; oino nō sint. Istos vo dānandos vt deceptos sp miseri sint, z bonis i aliq̄ ineknū ꝓualere nō possint. Et post hec (inq̄t) egredient cū magna substātia. Scim⁹ q̄dē q; filij recōciliatiōis ex casu suo eruditū ad discretionē, ad circūspectionē, ad hūilitatē, z cōpassionē, ad ꝓstātiā, ad patientiā sil⁹ z ꝓseuerātiā. Egredient itaq; cū magna substātia q̄s secū reportāt hmōi virtutū lucra, z scie talēta. Habes g̃ aiaꝝ substātiā in pnie fructib⁹ z virtutū lucris, habes virtutū sudam in scie z sapie thesauꝛis. De hmōi substātie thesauro itelligit illō in psalmo. Et eduxit eos cū auroꝛ argēto. Ut de g̃ q̄s sit mirādū, q̄s iocundū, q̄s stupendū q; ipa ēt ruina mioꝛ bonis coopat i bonū: z ipleꝛ qđ in apl'o legit. Scim⁹ q̄s diligētib⁹ d. o. co. i. b. h. q. l. p. u. sunt oēs. Cooperat itaq; i bonū q; in tra nō sua ad tps subseruiūt, q̄ tādē aliq̄n ide cū magna sua exeūt. Cooperat i bonū q; aliq̄tulū tpis vicijs succūbūt, q̄ postmodū q̄to exercitatioꝛes, tāto cautioꝛes q̄to humiliores, tāto cōstātioꝛes vel robustiores resurgūt. Verū illi supra modū felices iudicādi sunt q̄ ad hūilitatis gram ex ꝓuidētie dono ꝓficiūt: q̄ hūane ifirmitatis modū nō tā ex ꝓpria q; aliena ruina addiscūt. Noꝛ ꝓsona i abrahā exprimit, cui a dño ꝺr: Tu aūt ibis ad pres tuos i pace, sepult⁹ i senectute bona. Nec dns ꝓdicit, nec aliq̄ scriptura inuit, q; abrahā alicubi alicui⁹ fuitio addict⁹ fuerit. Nō igitur sepe cadēdo, sepe resurgēdo vicijsq; subdulcēdo ad hūilitatē gras ꝓfecit. Sz dū i ꝺro puidētie reuelāte deo lectitat q; alioꝝ exēpla, ꝓbat q̄d de sua ifirmitate scīre dēat. Videam⁹ g̃ si illā hūilitat⁹ r̄am quā supi⁹ p q̄ttuoꝛ gꝺ⁹ distinxim⁹ i ist⁹ dinit⁹ edocti dict⁹ iuenire valeam⁹. Loq̄ntē g̃ cū dño audiam⁹: Loquar (inquit) cū dño meo cū sim pulvis z cinis. Pulvis ad oēm flatū de suo loco excutit: z q̄cūq; deiect⁹, nūq; nisi alieno ipulsu leuat. Ecce hēs formā defect⁹ hūanī, q̄tū ptinet ad ꝓsiderationē mali. Subtracta nāq; gra z ꝓtectiōe diuina, hō ad iimici suggestionē in q̄cūq; malū deijcit, z semel deiect⁹ ad stat⁹ rectitudinē, ꝓpa nūq; virtute

Universidad de Deusto
Biblioteca

roboꝛ℞ur. Cinis ex se nullū oīno germē producit, nisi iūde susceptū, non dicā ad incrementū, sed ad sustentamentū nutrire vlla sua pinguedine oīno non sufficit. Habes hic item formā defectꝰ humani, quantū ptinet ad considerationē boni. Nullum siquidē boni operis germē potest homo ex se ipso sine operāte gratia producere: ꝛ cum ex gꝛa operante habere iam ceperit, ꝙ semetipm oīno nō poterit sine eius cooperatione custodire. Ecce abrahā (vt ex his eius dictis intelligit) ad illā humilitatis plenitudinē diuinitꝰ eruditus inuenit, ad quā ꝙ quadruplicatū annorum centenariū a multis post multa experimenta peruenitur. Nō itaq; alij vix ꝙ multa experimēta, hoc alij facile addiscūt ex reuelatione diuina. Tu aūt (inquit) ibis. Tu quē pꝛe ceteris abundantioꝛi gꝛa preuenit: tu quē pꝛe ceteris ꝓfundius illuminauit: Tu ibis ad patres tuos in pace, īmunis ab oīni ingꝛe ꝛ dure seruitutis oppressione. Quid autē est ad patres suos ire, nisi eodē vꝛtutū tramite qui alij in vite via pꝛecessere, ad intime quietis tranqllitatem bonoꝛ operum agilitate pꝛoperare: Ergo ad pacem pꝛoperabat qui in pace iturus erat. Ibat ꝙ pacē ꝛ ad pacē: ꝙ pacē interna, ad pacem eternā. Per pacē illā que mutuo sibi cōciliat omnē sensum, ad pacē illam que exꝯperat omnē sensum. Sopienda itaq; est illa discordia que est inter carnē ꝛ spiritū, vt transiri possit ad illā que est supꝛa omnē sensum. Quid autē est dīm huiusmodi promissiones alicui facere, nisi eum ad eiusmōi spem ꝛ certitudinē interna inspiratione animare: Tu aūt ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. In senectute solet tā sensus q̄ appetitus exteꝛioꝛis hoīs languescere, et quotidianis detrimētis defectui appꝛopiquare. Senectꝰ bona quādo sub idē tēpoꝛis quo exteꝛioꝛ ꝛ trāseuntiū ꝓpetitus minuitur, inde inteꝛioꝛ ꝛ eternoꝛ innouatur. Senectus bona quādo exteꝛioꝛ sensus decrescit, inteꝛioꝛ vero excrescit. Senectus bona, quādo eoīpo inteꝛioꝛ homo roboꝛat: quo exteꝛioꝛ homo infirmatur. Cum enim infirmoꝛ (inquit) tunc foꝛtioꝛ sum ꝛ potēs. Melioꝛ est senectꝰ moꝛū q̄ annoꝛ: meritoꝛ q̄ tēpoꝛ. Glozioſius est appetitū exteꝛioꝛ bonoꝛ lāguescere ex studio industrie, q̄ ex vicio nature. Sepultus (inquit) in. s. b. Pꝛius homo moꝛitur vt postmodū sepeliat. Moꝛtuus quidē desinit videre, sed non statim desinit videri. Sepultus vo desinit videre, simul ꝛ videri. Qui vult ergo huic mundo moꝛtuus esse, opoꝛtet illum oculos illos claudere, quos in pꝛimis parētibus legimus apertos fuisse, et oblectamēta sensuū non attendere, nec auertere. Sed et tunc qui eiusmodi est quasi post mortē sepulturam inuenit, quando ꝙ sapientie studium, eternitatisq; desideriū, a mundanis insup mundana transiens, in eiusmodi statum pꝛoficit: quale carnalis quilibet non dicam scire, sed nec suspicari possit. Per vitam actiuā moꝛtificamur: per speculatiuā ꝛ contemplatiuā cū abrahām quasi duplici spelunca sepelimur. Pꝛopꝛium est speculatiue inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspicere, et velut per speculum et in enigmate videre. Pꝛopꝛium est contēplatiue veritatē absq; inuolucro: ꝛ quasi facie ad faciem videre. Per speculatiuam itaq; ꝛ contemplatiuā a rebus caducis absentamur: et (vt dictum est) velut duplici spelunca sepelimur. Bonū itaq; est desiderij appetitum studijsq; conatū a rebus humanis languescere, deficere, absentare: et celestibus theoꝛijs imersos carnaliter sapientiū obtutus latere. Sic vir virtutū emulatoꝛ inueteratur, moꝛitur, sepelitur. Ecce de abrahā vel de eis quoꝝ formam gerit audiuimus: nunc de filijs peregrinationis quid cōsolationis aliungat audiamus. Et quarta (inquit) generatione reuertētur huc. Nō quarta generatione dicit, nō ab abrahe tēpoꝛe, sed a peregrinationis tempoꝛe cōputare dꝰ ees: sicut ex euangelio vel alijs locis scripturarū habes. Qꝛādo interna illa familia cogitationū siue voluntatū in peregrina abducitur, et viciozum seruituti vꝛgentibus tentationibus addicitur, pꝛimo quidē nō desinit cōscientia omni boꝛa sub murmurare, et inquiete agere, sed paulatim inualescere pꝛaua consuetudine ad hoc vsq; perducitur, vt exactoꝛibus suis dꝰnat recalcitrare, ꝛ velut vitula docta diligere triturā seruiat sine murmure et contradictione. Sed cum tēpus beneplaciti, tēpusq; diserendi coram dōmino aduenerit: et post multa mala cōfio miserante, et quasi moysi officio visitāte ad penitentiā compuncta fuerit, incipit iam recalcitrare, ꝛ captiuitatis iugum iam excutere velle, sed nondū tamē potest pꝛeualere. Deinde crebꝛescētibus cōsolationibus diuinis, multisq; chorꝰscantibꝰ velut miraculis incipit paulatim conualescere, roboꝛ acquirere, audacia assumere, ꝛ tandē aliquādo hostibꝰ pꝛeualere: sed non sine magno laboꝛe, ꝛ summa difficultate. Ad vltimum vero vicioꝝ tyrannide subacta, et tota illa velut pharaonis militia intime cōpunctionis inundatione submersa, inualescente bone cōsuetudinis studio, hostiumq; terroꝛe sublato, incipit iam de bone conscientie tranquillitate gaudere, et ad pꝛopꝛiam sedem securitatis terram appꝛopinquare. Pꝛima itaq; generatio seruientiū, nec reclamantiū: secunda reclamantium nec pꝛeualentiū: tertia pꝛeualentiū et laboꝛantium: quarta pꝛeualentium et conualescentiū. In solitudine nanq; cōmoꝛantibus, ciboq; celesti vtentibus, qō aliud esse oꝑtuit officij genus, q̄ vacare et videre quoniā suauis est dominus: In pꝛimis est conscientia tranquilla ꝛ mala: in secūdis inquieta ꝛ mala: in tertijs inquieta sed bona: in quartis tranquilla ꝛ bona: ꝙ de conscientie vero tranquillitatem appꝛopinquare ad conscientie puritatē. Jocunditas secure conscientie est illa (vt superius dictum est) terra fluens lacte ꝛ melle que a dño pꝛomittitur ꝛ datur heredibus abrahe. Merito ergo dicitur: Generatione autē quarta reuertētur huc. Et additur. Necdū enim complete sunt iniquitates amoꝛreoꝝ vsq; ad presens tēpus. Scōm differentiā moꝝ, dispensantur merita singulorū. Sunt qui magis confundūtur, vel compunguntur de turpi cogitatione, q̄ quidā alij ex turpissima actione. Hinc est qō quidam post turpem cogitationē rapiūtur vꝛgēd pꝛauam delectationē. Alij ex delectatione pꝛaua labuntur in solum pꝛauitatis consensum: alij etiam post cōsensum pꝛecipitātur in actum. Quidā etiam puersam actionem ducūt in consuetudinē. Moderate itaq; casus singulorum, scōm illius vtiq; arbitrium cuius dispōne omnia cooperātur bonis in bonū. Inueniuntur quidā tā ne tante impudentie, tante duricie atq; supꝛbie: q̄ post multa mala vix valeant ad plenā infirmitatis sue cognitionem erudiri: vix in veritate humiliari: vix de sua pꝛauitate intime cōpungi. Amoꝛreoꝝ itaq; iniquitates nunc cōplete videnꝛ, qñ eo dispensante qui omia moderatur, ad eam enormitatē excrescere pmittuntur, que suo tēpoꝛe abundanter sufficiāt ad cōtais impudentiā, duriciā, supꝛbiam confundendā, conterendā, conculcandā. Ecce iam audiuimus quanta abrahā ex diuina reuelatione dicit? postq̄ ei sol occubuit: sopoꝛ irruit: hoꝛꝛoꝛ inuasit. Adhuc repetit scriptura qō superius iam dixerat, vt que sint illa que solis occasum seq̄ soleant plenius ostendat. Cū ergo (inquit) occubuisset sol, facta est caligo tenebꝛosa, ꝛ apparuit clibanus fumans: et lampas ignis transiens inter diuisiones illas: dixit quid audierit: dicit iterū quid viderit: postq̄ ei sol iste occubuit, et carnalis amoꝛ defecit. Audiuimus que audierit: attēdamus et que viderit. Pꝛius ignem fumiganteꝫ: postea ignem flammantem. Pꝛius ignem succēdentē: postea ignem illuminantem. Audit ergo clibanū fumigātem, ꝛ lampadem. Memo sane accendit lampadē ad calefactionem, sed ad solam illuminationem. Econtrario vero nemo succēdit clibanum ad illuminationis beneficiū, sed ad calefaciendum. In clibano itaq; fumante intellige incendiū amoꝛis: in lampade lucē gratie reuelantis. Item ꝛ illud attēde qꝛ ad hoc ignem clibano immittimus: vt eius interioꝛa, non autem exteꝛioꝛa calefaciamus. In incendio itaq; clibani intellige amoꝛem spiritualiū, amoꝛem internū, amoꝛem virtutū. Ignis ergo quasi in clibano succenditur, ꝛ quasi in interioꝛibus clausus tenetur, quando amoꝛ coꝛdis in interioꝛibus nutritur, ꝛ tunc vere velut intus clausus vbi oꝛitur illic cohibetur, quādo animus ad animi bona diligēda, desideranda acriꝰ inflammat. Quasi clibanū succēdimus: quando coꝛdis desideriū ad ea que intimius desiderāda sunt vehemētius inflāmamus. Vera ꝛ intima animi bona vere intime desiderāda dicimus ipsam virtutē, ipsam bonitatem. Quando ergo sine respectu mercedis virtus ꝓpter virtutem ipsam diligit: qñ etiam sine retributionis intentione bonitas ipsa ꝓpter semetipsam amat, vere ꝛ absq; dubio amoꝛis ignis intimis succēdi, et ne ad exteꝛioꝛa erumpat in intimis coerceri videtur. Sed illud merito queꝝ, cur abrahe clibanus fumans, ꝛ nō potius flagrans ostenditꝫ? Sed scimus qꝛ in clibani succēsione in pꝛimoꝛdio quidē semper fumus suboꝛitur, sed paulatim crescente incēdio paulatim ꝛ ipe decrescere, tandem autem omnino deficere videt. Quid ergo aliud q̄ quedam intimi amoꝛis inchoatio exꝓmit, in eo qō abrahe clibanus fumans per visionē ostenditur? Nam q̄tūcunq; homo in caritatis ꝓfectione in hac vita videat ꝓfecisse, si futurevite plenitudinē cogitet, in eius cōparatione nō videbitur nisi quedam perfectionis inchoatio fuisse. Et fumus quidē oculos vꝛit, lachrymasq; ꝓducit: ꝛ caritas fm statū vite presentis q̄tūcunq; ꝓfecerit bene examinatus diligenter inspectus, ex cōscientie remoꝛdatione animū cōpūgit: qm q̄ diu hic viuitur, qō ei diuinitus pꝛecipit toto coꝛde, tota anima, tota mente nō diligit. In clibano itaq; fumāte exꝓmit inchoatio dilectiōis in time ꝛ summe. In caritate siquidē nichil sublimiꝰ, nichil pꝛeclarius inueniꝫ, q̄ cū bonitas ipsa per semetipsam diligit. Sed sicut in clibano fumigāte recte intelligitur quedā inchoatio intime ꝛ summe dilectiōis: sic ꝛ in lampade cōuenienter exꝓmitur quedam inchoatio intime ꝛ summe lucis. Nemo em̄ lucernam illuminat, vt circūquaq; regionem, vel que in ea circūquaq; sunt videat. Sed ad hoc sane lucernam accendimus, vt ꝓpinqua, et que in penetralium nostrorum inteꝛioꝛibus sunt videamus. Quid autē vicinius spiritui q̄ ipse sibi, nisi forte cū vana sectādo semetipsum deserit, ꝛ intima sua, pꝛisciendo ipse quidē a semetipso recedit? Quid ei magis vicinū, quid magis intimū esse potest, illo spiritu q̄ vbiq; est, ꝛ nusq; deesse pōt? Certe pꝛauū est coꝛ hominis et inscrutabile: nec pōt cognosci sicut nec videri nisi ad lumen lucerne desuper misse diuinitus incēse. Nā ꝛ abrahe desuper mittit, ꝛ psalmiste diuinitus illuminat. Qm̄ tu illuminas lucernam meā dñe, deus meus illumina tenebras meas. Si itaq; sine beneficio diuine lucerne nō potes videre intima tua, q̄sto magis archana diuina? Homini itaq; lucerna diuinitus illuminat, quando ei intimoꝝ bonoꝝ supereminentia in diuino lumine manifestat. Sed si diuine reuelationis foꝛmā abrahe oꝑtuit exhibere, cur ipsa ei in lucerna exꝓmit, ꝛ nō potius in sole? Sed q̄tūcunq; humana intelligentia in hac vita in intime lucis manifestatione ꝓfecerit, vsq; ad pfectū diem nō excrescit: ꝛ future illius plenitudinis nō nisi quoddā quasi initiū sumit. Sicut ergo in clibano fumigāte merito intelligitur quedā inchoatio future plenitudinis in summe bonitatis amoꝛe, sic in lucerna ardente recte intelligimus quoddam future plenitudinis initiū in summe sapientie cōtemplatione. Solent autem hec duo mutua incrementa in alterutrum pꝛestare: nam dilectio ex cognitiōe: ꝛ cognitio crescit ex dilectione. Contingit tamen vt homo eo sepe tēpoꝛe quo multū pdesideriū feruet parum videat, ꝛ eōuerso eo tēpoꝛe quo multa videt, parū ferueat. In his autē absq; dubio summus ille artifex artis vtiq; sue peritiam ostēdit. Et q̄ nichil homo nisi ex diuini muneris cooperatione possit innotescit, dum ei in causarū effectibus pꝛeter spem et estimationē contingit. Hoc est qō abrahe clibanus fumans, ꝛ lampas ostendit: et tam diuine alꝛationis, q̄ reuelationis seoꝛsum ꝛ seoꝛsum foꝛma ꝓponit. Attendendū est autē quomodo hic vel vbi videt. Transiens (inquit) inter diuisiones ipas. Quod per figurā cernimus, rerum experientia pꝛobamus. Bonitatis nanq; veritatisq; reuelatio semper in bonoꝝ omniū fontem tēdit: ꝛ animū quē afficit post se in idipm trahit. Sed quid illud est q̄ spiritualium exēplar quod patriarcha vidit, inter medias ei diuisiones apparuit? Sicut superius iam dixim⁹, illi hostias suas diuidunt qui in bonis que agūt tum deo, tum pꝛimo placere cōtendunt: qui tam iram dei q̄ scandalū pꝛimi cum omni studio deuitare ꝓponunt. Absq; dubio nichil laboꝛiosius: nichil difficilius. Vide ergo gemina illa que superius descripta est gratia q̄ merito inde conferatur vel cumulatur, vnde animus humanus ꝓpter deum actus vꝛgetur: nam hoc est qō abrahe inter medias diuisiones clibanus ꝛ lampas apparuisse describit. Sed notandum qꝛ abrahām anteq; ista viderit, caligīem tenebꝛosam incurrit. Pꝛofecto qui humani erꝛoꝛis opaca, periculoꝛiq; latebꝛosa in quibus versatur necdum agnouit ad illum vere dilectionis ignem, qui infimis inherere nescit, non pertingit. Qui necdum intelligit q̄ tentatio sit vita hominis super terram, exilij qō patitur ignarus nescit suspirare ad patriam: nescit lucem internam: nescit veri ꝛ intimi amoꝛis flagrantiam. Hic est ignis qui celitus immittitur: qui post solis occasum datur. Hic est qui fiduciam generat, confidentiam parat, nutrit spem, tollit timoꝛē. Caritas em̄ omnia credit: oia sperat. Denicq; perfecta caritas foꝛas mittit timoꝛē. Nam et abrahām postq̄ ignem illū celitus missum merūt accipere, nusq; de cetero legitur de dñi ꝓmissionibus dubitasse. Et nos certe si terram illam lacte ꝛ melle manantē hereditare cōcupiscimus: ad eiusmodi ignis acceptionē inq̄tum possumus anhelare debemus. Qualē hostiā patriarcha, et eo ordine quo ipse obtulit ꝛ ipi paremus: ꝛ absq; dubio in signū accipiendē hereditatis qualē desideram⁹ ignē accipim⁹.

¶ Explicit tractatus preclarissimi patris Richardi sancti Victoris de differentia sacrificii abrahe et marie.

¶ Finis prime partis.

quesit Senecꝰ bona

peccatoris ꝓfectꝰ ymago

Universidad de Deusto
Biblioteca

Explanatio difficultatū subortiētiū ex descriptiōe tabernacli federis Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi.

Rogat⁹ ab amicis aliq̄ i explanationē tabernaculi scribere, timui fateor eor petitioni satisfacere, nevidere, ne eoipo patrū auctoritati derogasse. Dat tñ tēdi ausum, qm se q̄ vulgatā exp̄nem edidit, oīb⁹ interexponēdū adiūgit. Hec (inq̄t) de re difficillima, put nobis itellexisse visi sum⁹, strictim explicare curauim⁹: paratī verioza i his discere, si q̄s nos docere voluerit. In quib⁹ tñ oīb⁹ patet allegorie sensus pluribus. Ecce q̄ fident de allegorie sensu, pponit, qui tñ ſre exp̄nē sub ambiguitate p̄misit. Qui igit certitudinis sue testimoniū allegorice exp̄ni tā fident, at: historice denegat: patēter innuit q̄ in illa sua exp̄one nec sibi ipi satisfecerit. Quid me arguis/vel cogis credere illi in q̄ nec ipe credit sibi: Sed vt verū fatear, illos q̄s tā cōstat summe vitatis contēplationi assistere, timeo magis offēdere q̄s ppicios reddere si cognitā veritatē dubitauero, q̄si obuerentie eor gram in cōe p̄ferre. Attēdam⁹ q̄ multa, q̄ magna, q̄ profunda cū deliḡtia ptractauerūt: q̄ multa historice, q̄ multa allegorice, q̄ multa tropologice mirāda rōne exp̄ouerūt: et tūc desinet esse mirū si alicui loco minus sufficientē expositionē reliq̄rūt. Nō est q̄ magnū/vel mirū si i vno aliquo aliq̄d possim⁹ addere, qō ad maiorē euidētiā/vel plaiorē intelligētiā possit p̄ficere. Hec p̄p illos dicta sunt q̄ nil acceptāt nisi qō ab antiq̄ssimis prib⁹ acceperūt. Sed q̄ adue p̄ducī nouos fruct⁹ ad recreationē hoīs exteriorīs: nūq̄ credē⁹ est nullos decetero scientie p̄fect⁹ in p̄ri, ad innouandos sensus hoīs interioris: Vbi q̄ illud est. Multi pertransibūt et plurimi, et abundabit scientia: Nemo itaq̄ michi obsecro indigneť si de messe dñi remanētes spicas: et q̄ messor man⁹ effugere poterāt colligero, et caris⁹ib⁹/atq̄ petētib⁹ libēter erogauero.

De fabricatione arche. Capitulū primū.

Receptur⁹ dñs moysi de ꝓstructiōe tabernaculi: prīo oīm istruit eū de archa fabricāda: vt ex eo ipso inueret q̄ q̄dā dignitat⁊ progatiua lōge pcēret cetā oia, q̄ in tabernaculo erāt facienda. Que aūt dīr de ei⁹ natia/vel mēsura/seu fabricādi mō, satis patēt, et exp̄one nō indiḡt. Quattuor circulos p quattuor angulos fieri p̄cipit: ꝛ quō hoc itelligēdū sit cōsequēter ostēdit. [Duo (inq̄t) sint in latere vno: et duo in altero]. Erāt itaq̄ nō vsq̄quaq̄ in angulis: sed iuxta angulos: duo in latere vn⁹ duo iuxta angulos in late opposito. Dubitari p̄t quid de ppiatorio sentire oporteat, eo q̄ auctor ipsum sic dicit describa. Sed nichil aliō intelligo ppiatoriū nisi arche ipsi⁹ operculū: tabulā videlicet quādā de auro purissimo ex integro factā: vnde et habebat cū archa tam in longitudine, q̄ in latitudine vnā per oia eandēq̄ mēsuram. Sed ne sup hoc tibi aliq̄d ambiguitat⁊ remaneat: audi q̄d de archa: audi q̄d de ppiatorio scriptura ipsa apponat. Nā de archa scribit. [In qua pones testimoniū qō dabo tibi]. et longe post de ppiatorio: [cor. (inquit) propiciatorio quo tegit testimoniū vbi loquar tibi]. Testimoniū qō in archa ponit quō queso ppiatorio tegit, nisi q̄ non aliud est ei⁹ operculū, et aliud ppiatoriū: Sed dignitatis ei⁹ excellētia innuit in eoipso q̄ sepatim describit. De ipso, ppiatorio diuinitatis respōsa iuxta diuine propiciationis modū, mō dabant, mō nō dabant. Merito q̄ ppiatoriū nomē accepit in quo dñs ppiationis sue progatiua exhibere/vel ostēdere cōsueuit. Intelligēdū est aūt q̄ corona illa aurea q̄ arche supma ambiebat vbi et affixa erat, totū illud ppiatoriū intra se includebat: se altius erigēdo spissitudini eius supemineret.

De factura duoū cherubin. Cap.iij.

Et cherubin dic̄ q̄ mutuo se respiciāt. Corpe q̄dē ad exteri⁹ tabernaculū vsi erāt: ꝛ vsis vultib⁹ in eā ptē intēdebāt q̄ archa de sub alis eor i medio stabat. Illi duo cherubin q̄ in tēplo salomonis erāt, ad hoc abstq̄ dubio silitudinē facti fuerāt. Nō itaq̄ de illis legimus, de istis et eq̄ intelligim⁹, q̄ cherub vn⁹ tāgebat ala sua pietē vnū: et ali⁹ ala sua tāgebat pietē aliū: alijs autem alis i medio tāgebāt se vicissim. Sicut itaq̄ illi de tēplo, sic nec isti sup archā et ppiatoriū stare poterāt: q̄ nō nisi bicubitū, et semissez lōgitudis archa habebat. In illis vo cherubin extēsio cōtūcta: ala: decē cubitos: in istis q̄nq̄ cubitos tenebāt. Nō igit de istis dicit q̄ essent sup archā testimonij, nō sic debet intelligi quasi ipi arche insisterēt, sed q̄ ipsi a capite toto corpore supemineret.

De formatione mense. Cap.iij.

Vt aūt de forma mēse breuiter dicā q̄ sentio: videť michi eā quasi archa sine fundo: ita tñ vt superior superficies intelligat⁊ oino plana: et inferioribus immobiliter affixa. Circumcurrā vo quandā aureā supma mēse ambientē habebat: quā et auctor ipse propter silitudinē labiū vocat: cui et corona quattuor digitor altitudinis adherebat. Erat aūt ipa variis celaturis ornata: et, put celature varietas exigebat, crebris intercisiōib⁹ pforata: vñ et interrasilis dicta. Hinc erat et alia superposita, q̄si virgula quedā rotūda et plana, siue ex pluribus velut virgulis ppleta, et prime illi ob firmitatem/et decorē contūcta: imo ita oino vnita, vt ambe viderentur esse vna. Hec de mēsa sufficiūt: nā certa p se satis nota sunt.

De factura candelabri. Cap.iiij.

Dunc de candelabro videndū est: circa id marie vñ dubitari p̄t. Ciphi ei⁹ in modū nucis describūť. Ciphus aūt medietatē spere hre videť. Hz itaq̄ rotūditatē pcauā, et vacuā, et a supioribus pcisam. Nux vo ab imo se dilatādo i vtrē distēdit: a supioribus aūt paulatī se cuēdo ad vnū punctū in sūmitate colligit. Ciphus itaq̄ hz rotūditatē spicā, hz pcisam, et cōcauitatē vacuā: nux aūt rotūditatē oblōgā, nec tñ vacuā, vel pcisam. Quī igr duo habebat cōia cū cipho (vacuā scz pcauitatē cū rotūditatī precisione) ciphū, nō nucē vocat: et q̄ solū habebat cōe cū nuce (rotūditatē scz oblōgā) nō nucē noiat, nucis tñ silitudinē hre denūciat. Habebāt itaq̄ ornatū hmōi tā hastile q̄ oēs sex calami, p̄mo rotūditatē velut nucis oblōgā, scz precisa: postea rotūditatē spicā: quā vocat sperulā: et post duo hec adiūcta sibi hēbat florē in modū lilij. Itaq̄ hastile p̄mo ad p̄mū ciphū q̄si i ipm deficiebat: et iterū velut de medio flor⁊ cū duob⁹ hicinde calamis emergebat. Eodē mō intelligēdū est loco scdo, et iij. Silem vo ornatū exceptā adiūctiōe calamor hēbat i sūmo. Habes aūt ex silitudine hastilis quid itelligēdū sit de calamis. Notādum vero q̄ sperula dr esse sub duob⁹ calamis p tria loca hastilis. Radices nāq̄ calamorū florē lilij non tā habebant sub se q̄ circa se. Sperulam aūt oino habebāt sub se. Ecce de candelabro: nūc videndum est de tabernaculo.

De modo et mensura cortinarum. Cap.v.

Prandū in p̄mis q̄ quidā quasi p auctoritate recipiunt, quicquid in iosepho de istis scriptā reperiūt. Putāt em eū (vtpote iudeū) tabernaculū vidisse: et eoipso tā vera, q̄ nota scripsisse. Michi aūt fm testimonia scripturar luce clarī⁹ cōstat, q̄ tabernaculum nūq̄ viderit. Nā que q̄so scriptura/vel saltē singl⁊ ipsum reportatū de loco vbi illud hieremias ex diuino respōso abscōdit? Libēter recipiat iosephus in his q̄ per experiētiam nouit, vel ex autenticis scripturis colligit. Nā vbi aliter sentit, p̄fidēter ei exodum p̄fero, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

quosce ꝫ libros in canone replo. Verba itaꝫ auctoꝛis in
mediū proferam⁹: et ex ipsis inquātū dīs dederit, ꝛ. De
tabernaculi cōstructione/vel erectione sentiēdū sit elicia
mus. Precipit ergo fieri cortinas decem, xxviij. cubitoꝝ
lōgitudinis: ꝛ quattuoꝛ cubitoꝝ latitudinis. Ait itaꝫ de
his cortinis. [Quinꝫ cortine sibi iungent mutuo: ꝛ alie
quinꝫ nexu sibi coherebūt]. Ex quinꝫ igit cortinis faciē
da erat cortina vna: et ex quinꝫ alijs cortina alia. De bis
magnis cortinis itelligit qđ sequit. [Ansulas iacinctinas
in latib⁹/ac sūmitatib⁹ facies cortinaꝝ, vt possint inuicē
copulari]. Ecce ꝺꝛ q ansulas habeant in oi pte: nec tñ ꝺꝛ
quot sint in summitatib⁹: sed tñ quot habeāt in vtroq; la
tere. Sed tacēdo deyno, qđ determinat, dē alio dat auctoꝛ
intelligere: vt fm modū laterū fiant et ansule summitatū.
[Quinquagenas (inqt) ansulas cortina habebit in vtraq;
parte. ita ut sertas, vt aīe cōtra ansam veniāt, ꝛ alia alteri
possit aptari]. Qđ dictū est ansam anse coaptāda, intelli
gendū est in ꝓiunctis laterib⁹. Nā quid de reliquoꝝ later⁹
ansis sentiēdū sit, meli⁹ videbit in sequētib⁹. Sequit. [Fa
cies ꝛ quinqginta circulos aureos, qb⁹ cortinaꝝ vela iūgē
da sunt: vt vnū tabernaculū fiat]. De eodē in sequētib⁹
legitur. [Unde ꝛ quinquaginta fudit circulos aureos: qui
morderēt cortinaꝝ ansas]. Ex his itelligi datur q circuli
denticulos quosdā inherētes haberēt, qui ansulas ꝓ cir
culos traiectas mordicijs apprehenderēt: sicq; duo vela
in vnū constringerēt. Ecce de cortinis.

¶ De factura sagoꝝ. Cap. vj.

Facies ꝛ saga cilicina, xj. ad operiēdū tectū ta
bernaculi. Lōgitudo sagi vni⁹ habebit trigin
ta cubitos, ꝛ latitudo qttuoꝛ. Equa erit men
sura sagoꝝ oīm. E quib⁹ quinq; iūges seoꝛsū,
et sex sibi mutuo copulabis: ita vt sex tū sagū
in fronte tecti duplices]. Duo hic dīt notari: ꝛ qđ debeat
duplicari: et qđ duplicatū debet esse in frōte tabernaculi.
Duplicet itaq; nō pars sagi tātū: sꝫ ipm sagum a summo
vsq; ad sūmū, vt sic plicatū, et duplicatū teneat. xxx. cubi
tos in lōgitudine: ꝛ duos tantū in latitudine. Sequit. [Fa
cies ꝛ quinquaginta ansas in ora sagi vni⁹, vt cōiungi cū
altero queat: ꝛ quinquaginta ansas in ora sagi alteri⁹, vt
cū altero copuleī. Quinquaginta fibulas eneas qb⁹ iun
gant anse: vnū ex oib⁹ opimētū fiat]. Qđ dicit de fibulis
sagoꝝ/vel ansulis ꝓiunctoꝝ laterū, intelligi ꝓ oia debet
iuxta sūlitudinē cortinarū. De ansis extremitatū tacet, qa
iuxta ꝓmissam sūlitudinem posse intelligi ꝓuidet. Habet
itaq; opimētū cortinarū cubitos. xxviij. sagoꝝ. xxx. iuxta
dimēsionem vnā. Ite cortinarū. xl. sagoꝝ vero. xlij. iuxta
dimēsionem aliā. Ecce de factura vtriusq; opimēti. ꝛ sta
tim adūgit vñ itelligi possit quō vnū supducēdū sit alteri.
[Qđ aūt supfuerit i sagis q̄ parant tecto, id est vnū sagū
qđ ampli⁹ est/ex medietate ei⁹ opies posteriora tabernacu
li: ꝛ cubit⁹ ex vna pte pēdebit: ꝛ alter ex altera: qui plus
est in sagoꝝ lōgitudiue vtrūq; lat⁹ tabernaculi ꝓteges].
Cōsiderem⁹ interim hec, ac si tentādi/vel ostēdēdi gra in
plano alter supponereī alteri: vt postmodū pleni⁹ intelli
gatur quō sibi coaptari debeāt in erectione tabernaculi.
Copula itaq; cortinaꝝ ꝓmo sic extēdat, vt exteri⁹ lat⁹ pri
me cortine sit ad oriētē: decime vo ad occidētē. Sūmita
tes aūt eaꝝ hincinde sint, ille ad austrū: iste ad aquilonē.
Huic ꝑ velo cortinaꝝ supducat velū sagoꝝ, ita vt vnū ad
alterū eqformiter se habeat ab oi pte: ꝛ videbis suppositū
circūquaq; cortinas vno cubito excedere. Hec supductio
sagū duplicatū ad oriētē habeat. Nā tabernaculū ad occi
dentē partē frontē habebat. Si igit saga cortinis cōparas: ꝛ sin
gula singulis ꝓpares, videbis vnū sagū nūero supesse. Si
vero cōsideres quātū vtrūq; velū se possit extēdere, vide
bis in sagoꝝ copula solā sagi medietatē supabundare: si
positionē attendas, videbis illā medietatē postrema ta
bernaculi opire: nō q tota illa medietas exterminatē taber
naculi trāseat: ꝛ qđ dicta extremitas ꝓtra mediū illi⁹ me
dietatis iaceat: ꝛ optimēti more, quā illi⁹ partē vtrinq; ba
beat. Dicit ergo. [Qđ aūt supfuerit in sagis ꝛc.] Littera
sic legat. Ex medietate aūt ei⁹ qđ supfuerit i sagis q̄ para
tur tecto: id est sagū vnū. Nā vndecimū sagū ibi est supra
numerū cortinaꝝ: ex medietate inq; illius vndecimi sagi
opies posteriora tabernaculi. Cetera satis patēt. Notādū
ꝫ cōgruo ordine agit de oi tabernaculi pte, pa⁹ de eius
frōte, vbi iubet sagū duplicare. pe. tea de posteriori eius
extremitate, quā iubet ex vndecimi sagi medietate opire.
Tertio de vtroq; eius latere, vbi dicit vtrinq; cubitū vnū
ex sagoꝝ supabundātia depēdere. Si quis aūt dicit quia
dicta media tas intātū posteriora opit inquātū extrema
cortinaꝝ excedit, ꝛ sic intelligi debere cōtēdit: nec sic qđ
vel iuxta hūc intellectū opꝫ concedere tota illā medietatē
in eiusmodi vsum cedere: cuius dicat ex illa medietate
id fieri oportere. Nā qui dicit euā ex costa factā, vel dicit
et q̄ dicit euā ex viro factā, nichilominus vel dicit: nec tā
tot⁹ viri substātia, sicut costa i eiusmodi factura cessit. Sꝫ
cui ꝛo qđ dictū est satisfacere nō pōt: ꝛ cōtendat totā illā
medietatē extrema cortinaꝝ trāsire, rebere: ꝛ idcirco i frō
te tabernaculi tā saga, ꝫ cortinas abyna linea icipe me
lius cēseo alieno itellectui cedere, ꝫ cōtētioli deseruire.

¶ De gemino operimēto arietinarū pelliū. Cap. vij.

Equit. [Facies ꝛ opimentū aliū tecto de pelli
bus arietū rubricatis. et sup hoc rursum aliū opi
mentū de iacinctinis pellibus]. Q; operimētum
iacinctinū sit supra opimētum rubricatū inuenio. q; autē
hec duo sint supra tectū, in cilicinū iūctoze nō inuenio.
Sed sunt q̄ putāt eundē ordinē seruandē in erectione qui
seruat in descriptiē. ꝛ. Sed videāt vtrūne rō ista oīno sit
nulla. Nā ꝓius describ. ꝛ cortine, posterius tabule. et tñ
in erigēdo ꝓior est erectio tabularū ꝫ extensio cortinaꝝ.
Ego aūt magis credo auctoꝛem, ꝓpter sūlitudinē facture
descriptionem sagoꝝ descriptioni cortinaꝝ annectere.
Frequēs est i scriptura sacra indeterminatū relinqre: qđ fa
cile est q̄d eligēdū sit ex rōne colligere. Aspioris aūt natu
re ē sagū cilicinū: mollioris vo pelles arietū. Pelliū ergo
mollicie, sagoꝝ aspitas inkludit: ne crebra aspitatis pri
catione cortinaꝝ teneritudo attereret. Arietinū opimēti
geminat, vt si primū p mediū sagoꝝ humectaret, secūdū
siccum ꝑmaneret, ita vt nulla iniuria cortinaꝝ teneritudo
sentiret/vel sentire potuisset. Sūt q̄ putāt arietina opimē
ta a summis nō descēdere: et hoc vñ probeī velle audire.
Nā si verū est, nō poterāt cortine vel post vnā nimbē ꝛpe
statis pluuiā in sua pulchritudine ꝑdurare. Sed ꝛ illud cō
stat q̄ supmū tabernaculi planū, non existat⁹ supficiē ha
bebat: ꝛ quō (fm q̄ quidā scribūt) ꝓpter sui decoꝛe stupo
rem aspiciēt⁹ ingeꝛ. bat, si in ea pte hmōi decoꝛe ba
bebat qua videri nō poterat: Sed ꝛ. aud audire vellem,
quō eiusmodi opimentū ibi in summis inberebat.

¶ De modo ꝛ mensura tabularū. Cap. viij.

Equit. [Facies ꝛ tabulas stātes tabernaculi de
ligno sethim: q̄ singule denos cubitos in longi
tudine habeāt: et i latitudine singulos, ac semi
sem]. Ecce de tabularum mensura: ꝛ annectitur
statim de eaꝝ incastratura. Duo autem sunt incastrature
genera. Primū vbi vnum tabule latus ꝛ. patur, alterum
acuitur: et sic vna tabula alteri infigitur. Sed huiusmodi
incastratura in ptem neutram reddit supficiem planam.
Est et aliud gen⁹ incastrature qđ fit in vtroq; latere. Nā
hinc fit quedā precisura lateris vsq; ad medietatē tabule
ex parte interioꝛi: illinc idē idem, sed a parte exteꝛioꝛ. et
tabularū incisura incisure in seri, vt tot⁹ pies vna tabula

videat: et supficies vtrinq; pplena reddat. De huiusmodi
incastratura itelligitur qđ sequitur. [In laterib⁹ tabule
due incastrature fiāt, qb⁹ tabula alteri tabule ꝓnecta].
Erāt autem. xx. tabule ex m. xl. basibus in latere australi:
totidē vero ꝛ eiusdē mēsure in latere aquilonari. In occi
dentali aūt parte, octo tabule cū. xvj. basibus erant. Nā
singule tabule duas bases argēteas suppositas habebāt.
Sunt qui tradunt angulares tabulas binc inde dimidiū
tantūmodo cubitū hīe: sed vnde hoc ꝓbetur, nō possunt
ostēdere. Sed parū (vt michi videtur) attendunt generalē
sentētiam quā in principio descriptionis legunt. [Facies
(inquit) ꝛ tabulas stātes tabernaculi de lignis sethin que
singule denos cubitos in lōgitudie habeāt: et i latitudie
singulos ac semissem]. Si singule habēt cubitū ꝛ semissem
in latitudine: ergo ꝛ angulares tabule. An forte q̄re de eis
sepatim agitur, recte singularē mensurā habere dicūtur?
Immo tanto magis diffitēdū: quoniā cū de eis seoꝛsum
agit, in nullo earū mēsurā a generali regula excipit. Cui
stud qđ de tabulis dicim⁹ nō sufficit: audiat qđ auctoꝛ
longe post de basib⁹ dicit. Fuerūt ꝓterea centū talenta
argenti e quib⁹ conflate sunt bases sanctuarij: ꝛ introꝰ eius
vbi velū pender. Centū bases facte sunt de talētis centū:
singulis talētis per bases singulas supputatis. Si angu
lares tabule tertiā tantūmodo ptem latitudinis habue
runt: quō q̄ reliquis pares bases acceperūt: Sed dicit
tabernaculū solummodo decē cubitos latitudinis tene
re: ꝛ inde colligunt qđ iam dictū est de angularū tabula
rum latitudine. Q; tabernaculū triginta cubitos lōgitu
dinis habeat: vnde ꝓbetur inuenio. Q; aūt decē cubitos
tantū latitudinis teneat, vnde ꝓbetur nō inuenio. Dicā
tamē quid inde solent animū putare: vnde hoc possum⁹
magis conijcere, ꝫ probare. Credimus illud salomonis
templū iuxta modū suum ad humū tabernaculi simlitu
dinē factū. Iuxta ergo sūlitudinis rōnem erit tabernaculi
longitudo tripla ad latitudinē. Iuxta sūlitudinis rōnem
erit lōgitudo interioris domus equalis ad latitudinem,
subdupla vero ad exteriozis dom⁹ longitudinē. Possu
mus tñ et illud qđ de tabernaculi latitudine conijcim⁹, et
ipsum qđ generaliter de tabularū mēsura legimus incō
cussum tenere. si dicam⁹ angulares tabulas decimū cubi
tum qui sex tabulis supest ex medietate cubiti hincinde
implere, ꝛ vno cubito vtrobiq; excedere. Nā inde ꝓcul dubio tabernaculū robusti⁹ stabat: ꝛ impulsum ventoꝝ
validius tolerabat. Talē credo dispōnem designare vo
luit qui dixit. Ad occidētalem vero plagā tabernaculi fa
ces sex tabulas: ꝛ rursum, alias duas q̄ in angulis erigā
tur post tabernaculū: ꝛ rursus, alias de eisdē fecit sex ta
bulas: ꝛ duas alias per singulos angulos tabernaculi re
tro. Respectu em parietū hincinde dicunt retro/vel post
tabernaculū esse. Nā si parietib⁹ a latere tantū iungātur,
nō erit cuius respectu retro/vel posteriora dicant. Erit
itaq; (iuxta hoc qđ dictū est) occidētalis frōs tabernaculi
decem cubitoꝝ latitudinis interius: ꝛ. xij. cubitoꝝ latitu
dinis exterius. Unde ne forte hoc sit qđ ezechiel intelligi
voluit, cū in templi descriptione inter cetera annectit (et
mēsus est sex cubitos latitudinis hinc: ꝛ sex cubitos alti
tudinis inde) latitudinē tabernaculi. Istud suo loco ple
nius exposuim⁹. Sed illud hic tantū attendēdū q; latitu
do tabernaculi dicit duplicatus senari⁹. Et notādum q;
tantū habuit occidētalis pars templi circa portā interius,
quātum tota latitudo occidētalis partis tabernaculi ex
terius. Est autē indubitāter tenēdū iuxta lectionē exodi,
q; quinq; vectes essent ꝓ omnes tres plctes tabernaculi:
vnus circa summū tabulaꝝ: alius circa imū: tertius circa
mediū: quart⁹ inter mediū et summū: quint⁹ inter mediū
et imū. Nam illa quoꝝūdam de quinq; cubitoꝝ erectibus
sententia videtur tam friuola: auctoritati vero tam contra
ria, vt nec videatur refellenda.

¶ De erectione tabernaculi. Cap. ix.

Restat adhuc et alia de tabernaculo dicere que
addēda sunt de eiusdē erectione. Prius ergo
erigebant tabule sup bases: postea p circulos
inducebant parietū vectes. Deinde incipiebā
tur vectis ille qui ad cōtinendos parietes per
medias tabulas scom librum de angulo in angulū ibat,
vbi in introitu tabernaculi velum dependebat. Post hec
iniecti funes p transuersum tabernaculi fortiter extēdebā
tur: ꝛ ad paxillos emin⁹ a tabernaculo fixos firmiter an
nectebantur. Sicq; fiebat vt ꝛ tabernaculū ipsum contra
violentiā ventoꝝ, firmū/ꝛ incōcussum ꝓtinerent: et operi
mētum ipsū supportarent, ne in ꝓlixioꝛibus ventē face
ret: ꝛ inundātium pluuiaꝝ aquas colligeret: ne vicissim ex
incremēto collectōis ipse sinus: ꝛ ex incremēto ipsi⁹ sinus
collectio aquarū creseret, donec tandē pōderis nimietas
optimētum oīno dissiperet, vel, auulsum ad se introrsum/
et deorsum traheret. In occidētali ꝛo plaga funes ab ite
roꝛi pte aduncati p parietū summitatē ad inferiora obli
que descēdebāt, ꝛ ad paxillos firmiter annexi tabernacu
lū ab ea pte ꝓtinebāt. Sili⁹ ab oriētali plaga debem⁹ intel
ligere funes a dicto vecte, ꝛ ab extremitatib⁹ pietū descē
dere: ꝛ a paxillis ꝓtensos ab ea pte tabernaculū cōtinere.
Qui tabernaculū quasi infantie pānis inuoluūt, ad quos
vsus paxillos habeat inuenire nō possunt: cū tñ de bis in
hūc modum legūt si volūt. Cūcta vasa tabernaculi in oēs
vsus, ꝛ cerimonias: tā paxillos eius, ꝫ atrij ex ere facies.

¶ De superductione operimētoꝝ. Cap. x.

Tabernaculo erecto, et funib⁹ distēso, iuxta pre
dictū modū: supducēdū est ꝓmo velū decē cortī
narū: ita vt ꝓma habeat lat⁹ exteri⁹ ad oriētem:
vltima vo earū lat⁹ exteri⁹ habeat ad occidētē.
Iuxta eā itaq; dimēsionē qua dictū est supi⁹ totū velū. xl.
cubitos hīe: vno solūmodo cubito descēdat a frōte: trigin
ta vo expādant in tabernaculi lōgitudie: reliqui aūt nouē
cubiti oblique p funes descēdant a posteriori pte. Iuxta
eā vero dimēsionē qua. xxviij. cubitos habuit, decē medij
cubiti expādant in tabernaculi latitudine: nouē aūt binc
et nouē inde in vtriusq; lateris descēsione. Tūc vo funib⁹
ad ꝓmos paxillos e regione frontiū hincinde annexis: et
postea p primas laterū ansas inductis, ꝛ iterū ad aliū pa
xillū aduncatis: ꝛ sic vicissim, modo ad ansas, mō ad pa
xillos funib⁹ aptatis atq; cōstrictis, velū sup distētos pri
mitus funes distendat: ita vt qōdā quasi appēditiū p tres
tabernaculi ptes feciss videat. In illis vo ansis quas oriē
tale lat⁹ i frōte gerebat, iniectū funē habeat, p quē dz velū
ab ea pte extēdi, ne vlla vi vētoꝝ possit ledi: vel aliqua dis
tēsione a debito tenoꝛe deflecti. Sup hoc velū extēdatur
opimētū rubricatū: super qō ꝛ illud opimētū iacinctinaꝝ
pelliū. In supmo debem⁹ velū sagoꝝ supducere: ita vt vi
deatur in oi parte cortinaꝝ velū cubito vno excedere. sicq;
vt duplicatū sagum totū habeat in frōte. Et sicut de velo
cortinaꝝ docuimus: sic hoc velū, ꝛ iuxta eādē sūlitudinē
ad paxillos astringere, ꝛ extendere debem⁹. Ecce tā pala
est itelligere quō sagū duplicet in frōte: quō posteriora ta
bernaculi tegant ex. xj. sagi medietatē. quō cubit⁹ vn⁹ pē
deat ab vtroq; latere. Ecce quō dicta cortinaꝝ distēsio, ve
lut qōdā appēditiū p tres tabernacli ptes efficiat: qō q̄dē
sacerdotib⁹ ad iduēdas/vel deponēdas sacras vestes, vel
alios eius vsus deseruire potuit: in q̄ ꝛ illi q̄ tabernacu
lū itrare nō audebāt, tabernacli decoꝛē ppēdere valebāt.
Ad qd em decoꝛ pepēdētiū cortinaꝝ: ad qd aurū anuloꝝ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quid deauratio vectiū:ad qđ exterior deauratio pabulaꝝ,si sic totū iuoluit vt a nemie videat:si sic totū iuoluit, vt ad nullos vsus,ad nullā vtilitatē habeat:Ad qđ aliud velū iuxta cortinaꝝ siłitudinē in introitu tabernaculi fieri oportuit,si reductio cortinarū totū introitū clausit:Cum solū sextū ꝫgū p moysen iubeat duplicari in fronte:cur et aliud(iuxta quosdā)duplicat sił in posteriori pte:Sed si illa ea reductio ibi fiat,vbi in fronte sextū sagum dependet:vtiqꝫ ipm sextū sagū ibi nōmodo duplicatur:sed ad minus triplicat. At si cōtra tres cubitos infimos q̄ dependenti sagorū velo supsunt,reductio reductioni supducit, vt sextū sagū duplicet,z ipa supductio,vt ppter preceptū cōsistere valeat vinculis alligat:pculdubio iā non erit vsa sacerdotib⁹ intretur.Que de duob⁹ velis sequunt,satis per se patent:z expositione nō indigent.

¶Descriptio altaris holocausti. Cap.xj.

De altari holocausti sequit,quod in hūc modum describitur.[Facies et altare de ligno sethin qđ habebit ꝗnqꝫ cubitos in lōgitudine:et totidē in latitudine:id est quadrū,z tres cubitos in altitudine.Cornua autē p quattuor angulos ex ipso erūt].Hoc altare quattuor tantūmodo pietes habebat.Nā in supioribus aptū erat:z(sicut in sequentib⁹ legit)nō solidū:ſz inane, et cauū intrinsecus erat] Hec oīa sat sunt apta.Sed que de craticula sequūtur,valde sunt pplexa:z eo diligentius discutiēda.Dico itaqꝫ pr⁹ quid michi videt:inde z postea conabor idipm ſre ipsius auctoritate,pbare. Primo igit due enee ꝺge tāte grossitudinis,vt supposita holocausta, et ligna supportare valeāt,ducātur ab vno latere in aliud lat⁹ altaris:ita vt capita eorū ꝓpe angulos exteri⁹ appareāt/anulosqꝫ quattuor eneos insertos habeāt.Debēt aūt inseri ita vt vna altaris medietas sit supra:alia ꝺo infra. Ab his aūt debēt emergere itrorsum q̄ttuor enei stipites, quasi q̄ttuor craticłe pedes.Duo scz hinc,z iuxta lat⁹ vnū Duo ꝺo ide,iuxta lat⁹ oppositū.In horū vtiqꝫ summitate ꝺz fieri craticula,iuxta videlicet libzū in modū retis enea. Fiat aūt ad eā altitudinē,vt ipa/et altare sibi respōdeāt ad vnam equalitatē.Erāt itaqꝫ ꝓmo dicte ille virge quasi craticule bases:q̄ttuor ꝺo stipites quasi ipsi pedes. Hec autē oīa sibi inuicē ita inseri/z coniūgi debēt,vt quasi vnū corpus efficiāt:z nec ab inuicē,nec ab altari auelli queāt. Erāt aūt duo ostiola i posteriori pariete:in supiori videlicet altaris medietate. Vnū pēdebat a latere vno:z alterū ab altero:z clausa cōtingebant se in medio.Altaris ꝺo arula nichil aliud erat q̄ tabula quedā enea aliquātulū spissa. Hec arula p aditū dictoꝝ ostioꝝ inferebat:z sup craticule bases:z sup ostiorū limen imponebat.terra tū prius tota illa altaris inferior medietas vsqꝫ ad situ craticule implebat. Per hūc aditū ligna ingerebant,vnde ignis nutriebatur.per eundē aditū cineres extrahebant. Idcirco autē altare ipm medioter⁹ terra implebat,vt firmiter inter sacrificādū staret,z hoc ipm ad illud dñicū preceptū accederet.[Altare de tra facietis michi].Craticula ꝺo ipsi altari pro supiori supficie erat:vbi holocaustū iponi,z igne supposito cremari consueuerat.Inani itaqꝫ suspitione laborant,qui sine gradib⁹,vel aliqua ꝺeleuatione in altari sacrificari posse nō putant.Nā tres tantūmodo cubitos altitudinis habebat.Hūc autē illud cōsiderare debemus, vtrū scriptura ipa c[illegible]cor:det bis q̄ de craticula iā ditim⁹. De craticula sic legit.[Craticulāqꝫ in modū retis eneam (vbi subauditur facies)per cuius quattuor angulos erūt quattuor anuli enei,quos pones subt arulā altaris]. Nota q anuli erāt in craticule angulis,z subt arulā altaris. Et addit.Eritqꝫ craticula vsqꝫ ad altaris medium.Si vsqꝫ ad altaris medium:ergo vel ab imo sursum:vel a summo deorsum vsqꝫ ad ei⁹ mediū.Conferam⁹ cū hoc loco,qđ longe in sequentibus de eadez craticula legit cū dicitur. [Craticulāqꝫ eius in modū retis fecit enea:z subter eā in altaris medio arulā,fusis quattuor anulis p totidē reticuli summitates].Si arula subter craticulaz,et in medio altaris erat:ergo craticula supiorem altaris medietatem tenebat,alioquin ipsa subter arulā erat. Notandū q bases iuxta alię. Ł de craticula erāt:iuxta aliqđ de craticula nō erant. Iuxta aliqđ videnť de craticula nō esse:q craticule non solent bases habere. Iuxta aliqđ tamē de ipsa erāt:q eis insidebat.Recte ergo z arula dicit,q subter craticulā esset,quāuis sup bases iaceret.[Fusis(inquit) quattuor anulis p totidē reticuli summitates]ad immittēdos vectes ad portādū:quos z ipsos fecit de lignis sethin:z operuit laminis eneis.Induxitqꝫ in circulos,qui in altaris lateribus eminebāt].Certe(vt audis)vectes ad immittēdū in craticule anulis fecit,quos(inquit)et ipos in circulos altaris induxit.Certe craticula intra altare erat,cui arula in medio altaris subter erat.Sed nūquid anuli qui ex craticule summitatib⁹ dependebāt similiter intra altare erāt: Quomodo ergo ijdē ipsi vectes poterāt imitti in anulis, qui interius latebant:z induci in circulis quiē in lateribus altaris exteri⁹ eminebāt:Sed quis hoc dicat:Oportet ergo eē eosdē ipsos craticule anulos,z altaris circulos⁹ et in ipsis vectes eosdē ipos:et nō alios,z alios.Oportet ergo vt z ipsius craticule summitates per medios parietes exterius appareant,ex quibus circuli dependebant, qui in altaris lateribus eminebant.Ecce qđ de altari,vel eius craticula supius diximus,littere ipsius auctoritate probauimus.Sed qđ de ostioloꝝ aditu dictū est,nō tam manifesta auctoritate,q̄ manifesta ratione colligi potest sicut superius iam ex parte monstratū est.

¶Finit explanatio difficultatum subozientium ex descriptione tabernaculi federis.

¶Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi Tractatus de templo salomonis ad litteram.

Descriptio tēpli salomonis scōm libzū regū ex magna pte satis ē apta:in qbusdā aūt locis multū pplexa:et nimis obscura.Cōpellor aūt quoꝺūdā siłātia,quib⁹ libēter deseruio,vbi i his explanatione op⁹ est,dicere qđ sentio.Tpargit edificationis in pmis exprimit,cū dicit.[Factū est,q̄ dringēte simo/z octogesimo āno egressiōis filioꝝ siłl' ō tra egypti: in anno.iiij.mēse zio:ipse ē mēsis scōs regi salomonis sup israel:edificare cepit domū dño].Ad id qđ dicit[in anno quarto].in structūrā aduertēdū est:[regis salomonis sup israel].Nā qđ ōr[mēse zio.ipse est mēsis scōs]expositio est.Hoc ipm i palipomenō plani⁹ exprimit,vbi legit.[Cepit aūt edificare mēse scōo:anno.iiij.regni sui]. Adēsura tēpli determinat,in eo qđ sequit.[Dom⁹ autē quā edificabat rex salomon dño,habebat.lx.cubitos in lōgitudine: et.xx.cubitos in latitudine:z .xxx.cubitos in altitudine]. Qđ dicit.xxx.cubitos altitudinis hr̄e:debem⁹ de prima māsione sub ꝓmo cenaculo intelligere. Nā tota altitudo dom⁹ pro certo.xxx.cubitos habebat,sicut liber palipomenō i hec vba declarat.[Porro altitudo.xxx.cubitoꝝ erat. Et q cenacula habuerit,idē liber i sequētib⁹ ostēdit. [Cenacula qđꝫ texit auro].Notādum autē q mēsura ista lōgitudinis,z latitudis tēpli quā mō descr⁹it,itra pietes supta,sicut ex his q̄ de cherubin i sequētib⁹ dīr,manifesta rō cōuincit.Adēsurā portic⁹ describit,cū adiūgit.[Et porticus erat añ tēplū.xx.cubitoꝝ lōgitudis,iuxta mēsurā latitudinis tēpli:z habebat.x.cubitos latitudis añ faciē tēpli.Seqtur.[Fecitqꝫ in templo fenestras obliquas]. Hoc est inter⁹ latiores:z exteri⁹ strictiores.Erāt aūt tria deambulacra forisec⁹ parietib⁹ adcēta:vnū i vno ꝺtra tēpli iferiora:scōm ꝺoi supposituꝫ cōtra cenaculū primū tertiū scōo supposinū cōtra cenaculū scōz.Tabulata aūt ħ̄ia deambulacra tegebāt,subsequiter auctor describit, cui hec vba subiūgit.[Et edificauit sup pietē tēpli tabulata p girū in pietib⁹ dom⁹,p circuitū tēpli z oraculi]. Has vplo adiacētes coedificationes latꝰ vocat:qz tēplo lateliter adiacebāt.immo illi q̄si,p laterib⁹ erāt. [Et fecit in quet latera.Tabulatū qđ subt erat.v.cubitos hēbat latitudis.Et mediū tabulatū.vj.cubitoꝝ latitudis.Et tertiū tabulatū.vij.habēs cubitos latitudis].Ecce de mēsura. Addit adhuc z de modo.[Trabes aūt posuit in domo p circuitū forisec⁹,vt nō hererēt muris tēpli].Qđ dicit:vt nō hererēt muris tēpli:de tabulatis,nō de trabib⁹ ꝺz intelligi.Trabes nāqꝫ ꝓtra pauimētū ꝓmi cenaculi muris apponē erāt,quaꝝ extremitates ex alia pte colūne excipiebāt.Sup has trabes stratū ligneū erat,qđ ꝓmū deambulacrū.v. cubitoꝝ latitudis tegebat:q̄z tū ligneū stratū, seu tabulatū nō vsquaqꝫ ad murū ptingebat.Juxta qđ dixi de ꝓmo,pōt intelligi qđ sentiēdū sit de scōo,z .iij.,nisi q singuloꝝ mēsura ab inuicē differebat,scōz qđ liber determinat,Tabulatū qđ supmū.vij.cubitoꝝ latitudis deambulacrū tegebat,tecto ipsius tēpli respōdebat.Qm̄ ḡ pies tēpli trabes cū suppositis tabulat⁹ portabat:hinc circo dicit,q sup pietē tēpli tabulata edificauit.Notandū aūt q̄ cōuenīēter vnaquaqꝫ māsio tēpli circa se deābulatoria habebat,vbi etiā ꝓpe pluuie deambulādi/vl' potⁱ⁹ orandi ꝑa cōuenire poterāt,q̄ templū intrare nō audebāt.Quō aūt/vel vñ ab imo in mediū:vel a medio latere in supmū ascēderet,paucis intꝛpositis sat⁹ apte dicmiat.Seqt.[Domus aūt cum edificaret,lapidib⁹ dedolatis/atqꝫ pfectis edificata est].Nō aliqđ satis,p modo cōsuetudis dolatū subtilⁱ⁹ adhuc supra ꝓsuetudinē dolatur,q̄si de eo qđ dolatū est,dedolatū efficit.Vel dedolatū,q̄si de oī pte dolatū. Nā oēs lapides illius tēpli p oēs sex supficies erant dolati.Attēde q̄ ordinate in sua descriptione,pcedit:nā ab exteriorib⁹ incipiens post descriptionē laterū:de tēpli muro agit q postea ꝓmo occurrit.Sed mirādū valde qđ dicit,cū postea subiūgit.[Et malle⁹,z securis,et oē ferramētū,nō sunt audita i domo cū edificaret.Et qđ dē de lapideo ope,hoc sat⁹ possum⁹ intelligere. Nā oēs lapides simul,z oīa ligna erāt alias dolata:z cū sūma diligētia p polita.Sz sunt q putāt sine eiusmodi instrumētis talē fabricā mallo mō posse erigi:z ex tā multiplici matia in vnū cōiūgi.Nāvt de cetis taceat,quō sine alicui⁹ gñis malleo aureo,argenteo,vel ligneo,vel alio aliq̄ clauī illi fortiter affigerent,de quib⁹ scriptura i sequētib⁹ loquit.An forte cuiusmodi mallei exciplūtur,determinat i eo qđ ōr.[Et oē ferramētū n.l.xxj.d.c.e].Sz vt dicā q sentio:nō est mir̄ si in salomonis opib⁹ inuenim⁹,qđ recti⁹ mirari,q̄ pscrutari possim⁹.Sequit.[Ostiū latꝰ mediꝰ in pariete erat dom⁹ dexte:z p cocleā ascēdebāt i mediū cenaculū:z a medio i tertiū].Ecce hic habem⁹,qđ supi⁹ tā ditim⁹.Nā in his verbis describit quō/vel q̄ de infimo late i mediū lat⁹ ascēderet,z intrareť.[Ostiū(inquit)latꝰ mediꝰ]qđ lat⁹.vj.cubitoꝝ erat:z int infimū z supmū,mediū locū tenebat[in pariete erat dexte ipsi⁹ dom⁹].Qđ dic dexte.legat subtilitatue.quātū ad id qđ addit dom⁹ /trāsitiē.Ecce q̄/z vbi itrabat.Q̄z quō illuc ascēdebat[Et p cocleā ascendebāt i mediū cenaculū] Nota q̄ artificioseynū apte dic,alter⁹ tacite inuit.Ostiū mediꝰ latꝰ dekmiauit:z de ostio mediꝰ cenaculi tacuit.Ecōuerso aūt de via ascēsiōis i mediū cenaculū loq̄t:ō via ascēsiōis i mediū lat⁹ tacite ꝓterisse videret. Sz controbiqꝫ q tacet ō vno,dat idē itelligi ex eo qđ dic de alto. Una via ascēsiōis ad vtrūqꝫ seruiebat:z ad.xxx.ascēsiōis cubitū introit⁹ ad vtrūqꝫ patebat.Hec via i pariete,id est in ipo muro i dexta q̄dē,hoc ē australi pte erat:q̄ i giꝛ gradatim ducta ad supioꝝ ferebat:vñ eam scriptura cocleā,q̄lē etiā vsus vitē vocat.Juxta id aūt qđ dictū est de via,ostio mediꝰ laterꝰ,itelligere possum⁹ q̄d de trio sentire debeam⁹.Qđ aūt ōr cenaculū mediū,z tertiū,nō sic est itelligēdū,q̄si ibi fuerit triplex cenaculū:ſz q illō de q̄ pr⁹ agit sit mediū triū māsionū:z q id de quo scdo loco agit,locū teneat supmū/z tertiū.Jn duob⁹ cenaclis erat triplex tabulatū:vtriusqꝫ videlz pauimētū:z toti⁹ domus tectū.q̄ q̄dā putāt hoc loco dici triplex cenaculū.Sz si sic auctor sensisset:nō vtiqꝫ diciſſz.[Et p cocleā ascēdebāt in mediū cenaculū:z a medio i tertiū].q̄n pot⁹ diceret:et p cocleā ascēdebāt in primū cenaculū:z a ꝓmo in mediū:et a medio i tertiū. Sz nec recte ōr ascēdi i tabulatū:ſz ad tabulatū.Seq̄t.[Et edificauit domū:z ꝑfūmauit eā].Quāuis(inqt)eēt fabrica grādis:z mod⁹ fabricādi mirabil',vbi nō est audit⁹ malle⁹/z securꝭ:michilomin⁹ tū edificauit,et cōsūmauit.Ab exterioꝝ incipiēs,postēꝫ egit de latꝰ exteriꝰ,annectit stati z de extremitatib⁹ supmis.[Texit quoqꝫ domū laq̄rib⁹ cedrinis]. Qđ de supmis laq̄rib⁹ hoc dictū sit,ostēdit i eo qđ dictū est.[Texit].Addit adhuc de his q̄ erāt i supioꝝ extremis.[Et edificauit tabulatū sup oēm domū q̄nq̄ cubitis altitudis].Tectū dom⁹ iuxta morē palestinoꝝ,credit fuisse planū.Quantū videt ad hoc,hec tabulata.v.cubitoꝝ altitudis i supmoꝝ extremitatib⁹ circuitū fabricata erāt:vt a quattuor casu deferent eos q in supioꝝ deābularēt.De tecto aūt ipsi⁹ domus itelligit,qđ stati adiūgit.[Et operuit domū lignis cedrinis].Descriptꝰ tēpli exterioꝝ añq̄ de interioꝝ agat, ipm op⁹ ex quino risu mirabiliter ꝓmēdat,atqꝫ magnificat.Jn quo quidē lectores suos multū p omnē modum attētos/z benivolos reddit:ne cui forte odiosuꝫ videat,q singula q̄ꝫ tā diligēter describit.Adiūgit ḡ auctor:z dic. [Et fact⁹ ē sermo dñi ad salomonē dicēs.Dom⁹ hec quā

Universidad de Deusto
Biblioteca

edificas:si abulauerſ in ꝓceptis meis:z iudicia mea fecerís:z custodieris oia mãdata mea gradiẽs p ea:firmabo sermonẽ meũ tibi,quẽ locut⁹ sum ad dauid patrẽ tuum et habitabo in medio filioꝝ israel:et nõ derelinquã ꝓplm meũ israel. Hec oia p se satis patẽt,z nr̃a expositiõe nõ indigẽt. Addo tñ et illũ q forte salomon hoc diuinitatis reſpõsum inter opãdũ accepit:z bono icepto diuina beniuolẽtia benigno fauoze occurrit:z quo ozdie sũt ipleta: eodẽ z scripta. Sequit. [Igit edificauit salomon domũ: et ꝓsũmauit eã]. Hoc supi⁹ tã dixerat. ſz ecce idẽ repetit, postq̃ ex diuino reſpõso ostẽdit cui⁹ dignitat ſ/z auctoritatis dom⁹ merito fuerit,quã dñs se velle ihitare ꝓdixit. Acsi apti⁹ dixisset:op⁹ qđ tãte dignitatis fuit,edificauit, et ꝓsummauit. Forte ista tẽpli ꝓmẽditatio,z ad hoc poterit valere:vt legẽtiũ q̃dã et nõ me audeat arguere,ex eo q̃ viderit me obscuriora queq̃ cũ tanta diligẽtia discutere,et exꝓlanare. Supius descripsit tẽpli exteriora,nunc incipit describere eiꝰ intiora. [Et edificauit pietes dom⁹ intrisecus tabulatis cedrinis]. Vn⁹ idẽq̃ pies,marmore⁹ erat extrisecus:z tabulis cooptus intrisec⁹:nec in pte tantũ,ſz tot⁹. Hoc est qđ apte determinat,in eo qđ subiũgit. [A pauimẽto dom⁹ vsq̃ ad summitatẽ parietũ:z vsq̃ ad laq̃aria opuit lignis intrisecus]. Operuit itaq̃ lignis pietes poia,vsq̃ ad summa laq̃aria. [Extexit pauimẽtũ dom⁹ tabulis abiegnis]. Ecce differẽtiã pauimẽti atq̃ parietis. Illũ tegit tabulis abiegnis:iste cedrinis. Post ista describit tabulatũ qđ diuidebat exterius tẽplũ a sctis sanctoꝝ. [Edificauitq̃ xx.cubitoꝝ ad posteriorẽ partẽ templi tabulata cedrina a pauimẽto vsq̃ ad supioza:z fecit iteriorem domũ oraculi in sanctũ sctoꝝ]. Notãdũ q̃ ista tabulata dicũtur erecta a pauimẽto vsq̃ ad supioza:nõ autem vsq̃ ad laq̃aria. Nã vsq̃ ad laqueria plusq̃ xx.cubiti altitudinis erãt:infima siquidẽ mansio templi(vt supi⁹ dictũ est).xxx.cubitos altitudinis tenebat. [Et fecit(inquit)interiorẽ domũ oraculi in sanctũ sctoꝝ]. Proprie dr oraculum:diuinũ reſpõsum homini a deo p semetipm,sc⁹ per angelũ,seu p hoiem factũ:vñ et dicim⁹ oracula ꝓphetarũ. Oraculũ etiã dicit ꝓpiciatoriũ:vel locus ille tẽpli vbi reſpõsa dabant:z vnde audiebant,iuxta qđ in exodo legitur. Duos quoq̃ cherubin aureos,et ꝓductiles facies extraq̃ pte oraculi. De hoc sane loco moysi a dño dict. Inde ꝓcipiã,z loquar ad te:sup ꝓpiciatoriũ scilicet,ac medio duoꝝ cherubin. Aliq̃n per oraculũ tota dom⁹ illa interior intelligit,in qua loc⁹ ille cõtinebat. Hoc autem loco nomẽ oraculi scõm primã acceptionẽ debet itelligi. Nam eo q̃ maxime dedicata fuerat in id genus officij, recte dr dom⁹ oraculi. Sequit.in quo vtriusq̃ dom⁹ lõgitudo determinat. [Porro.xl.cubitoꝝ erat ipm tẽplũ pro foribus oraculi]. Si templũ exteri⁹.xl.cubitos habuit:ergo interiori domui.xx.cubitoꝝ lõgitudo remãsit.nã tẽplũ.lx. cubitos lõgitudinis tenuit. Hic oraculi noie,domũ interiorẽ opz intelligere. Vñ pro foribus dr:idẽ est,acsi añ fores dicat. Sẽtẽtiã quã supius posuerat repetit,vt addat. [Et cedro oĩs dom⁹ intrinsecus vestiebat.habẽs tornaturas,z iũcturas suas fabrefactas:z celaturas eminẽtes Oia cedrinis tabulis vestiebant:nec oĩno lapis apparere poterat in piete]. De his q̃ hic ꝓponũtur,dicã qđ michi videt. Vñ in sequẽtib⁹ legit de laminis aureis,idẽ intelligo de tabulis istis:q̃ iste sicut ille erant equilatere,opere quadro ad regulã facte:in quib⁹ scõm libũ erãt tornaturę i modũ circuli torno circũducte:z intra circulos celata cherubin/z palme. Hec aũt tabulata erãt. Huc modũ cõiuncta. Inter postes muro intrisec⁹ adherẽtes:z ab inuicẽ equa mẽsura distãtes.trabecule q̃dã hicinde postib⁹ affixe,a pauimẽto vsq̃ ad laq̃aria ordiate erãt:q̃ descriptas tabulas a supioꝝ z iferioꝝ pte excipiebãt:nã eaꝝ incastra turſ ipe tabule iserte,z clauis affixe erãt. De g̃ trabecule iũcte vocant:qñ tabulata pietũ ex ipsis in vnã cõpagem iungebant. Iuxta eandẽ fozm̃ã z silib⁹ lignis qb⁹ tabule erãt cõpacte a supioꝝ z inferioꝝ pte,intellige etiã iũctas in vtroq̃ latere. In istis aũt iũcturis artificiosa q̃dã cõcatenatio:nodosaq̃ plectur̃ pplexio celata erat.sicut liber paralipom.enon(si bene recolo)in his vbis cõmemorat. [Sculpsitq̃ in ea(hoc est i domo)palmas:et q̃si catheruulas se iuicẽ ꝓplectẽtes]. Sequit. [Oraculũ aũt i medio domus intrioꝝ pte fecerat:vt ponẽret ibi archa federꝰ dñi]. Per oraculũ hoc loco locũ illũ in q̃ archa inter cherubin media stabat itelligere debem⁹.nã dom⁹ intioꝝ nõ fuit in medio exteꝝ dom⁹:nec esse potuit i medio sui ipsi⁹. In eo aũt q̃ dicit[in medio dom⁹].p domũ hoc loco totũ tẽplũ opz intelligere.z in eo qđ addit.[in interiori pte].p interiorẽ pte:illã ꝓpe domũ debem⁹ accipe. Subdesẽqnter aũt oraculũ,p tota domo interiori ponit,in eo qđ statim adiũgit. [Porro oraculũ habebat.xx.cubitos lõgitudinis et.xx.cubitos latitudis.et.xx.cubitos altitudis:z operuit eũ ad,atq̃ vestiuit auro purissimo]. Vñ.xx.cubitos altitudinis dixit,de illo piete itelligi voluit,q̃ specialiter p oraculo fact⁹ fuit:de q̃ et supi⁹ mẽtiꝰ ẽ fecit. Forte aliqs esti mabit,q̃ primũ cenaculũ eo loci demisit⁹ fuerit. Sz si in mediũ ducim⁹ qđ i palipomenõ legim⁹:cicit fortassis eluescet qđ querim⁹. Nã postq̃ de interiori domo,z duob⁹ cherubin egit statim gdiũgit. [Fecit q̃q̃ velũ ex iacineto, purpura,coccino,et bisso:et intexuit ei cherubin]. Quis dubitet intelligẽdũ esse de hoc velo qđ legit in euãgelio. Et scissum ẽ velũ tẽpli a summo vsq̃ deorsũz. In hoc aũt oẽs doctores,z scripturar̃ exposit̃es consentiũt:qñ ad hoc scissuz ẽ velũ, vt pate⁹ et ea q̃ erãt intra sctã sctoꝝ. Ubi ergo obsecro hoc velũ pẽdebat,qđ sanctа,z sctã sctoꝝ ab inuicẽ diuidebat. Sed cim⁹ qđ ante pietẽ appẽsum fuerit quid el⁹ scissio ꝓfuit,si ipso scisso pies iteger remãsit. Lenendũ itaq̃ est absq̃ ãbiguo q̃ dictũ velũ cõtra illes.x. cubitos i supioꝝ⁹ pẽdebat,q̃ pietẽ.xx.cubitoꝝ altitudis excedebãt:z i ea pte scm̃.a sctis sctoꝝ diuidebat. Tradit meli⁹ itelligat qđ de situ arche,seu duoꝝ cherubin dicere volum⁹:veniat in mediũ qđ de his in palipomenõ in hũc modũ legim⁹. [Et intulerũt sacerdotes archã federꝰ dñi in locũ suũ:id est ad oraculũ tẽpli,in sctã sctoꝝ,subter alas cherubin:ita vt cherubin expãderẽt alas suas sup locũ in quo posita erat archa:z ipam archã tegerent cũ vectibus suis. Vectiũ aũt quib⁹ portabat archa:q̃ paululũ lõgiores erãt,capita parebãt añ oraculũ. Sz ꝛo quis paululũ fuissẽt extrinsecus,eos videre nõ poterat]. Notãdũ itaq̃ quid de arche vectib⁹ hoc i loco legis:q̃ scõm lectionem exodi semp erãt in arche circulis:z nũq̃ exi⁹ abeb⁹nt ab eis. Dicit itaq̃ de his vectib⁹ q̃ arche circulis iserti erãt, q̃ eoꝝ capita extra oraculũ ꝓpius existẽtib⁹ parebãt:nã a paululũ remotis videri nõ poterãt. Ex his itaq̃ datur intelligi,q̃ vectes qui archã portabant,ex vna pte super summitatẽ pietis,xx.cubitoꝝ altitudis iacebãt:ita vt eoꝝ capita extrinsec⁹ apperẽt:q̃ quidẽ capita dictũ velũ in id loci descẽdẽs ab exteriore pte velabat. Qui igit iuxta pietẽ stabãt:inter summitatẽ pietis,z extremitatẽ veli pariete videre poterãt:remotiones ꝛo ꝓpter iterpositionẽ rẽtia videre poterãt:remotiones ꝛo ꝓpter iterpositionẽ veli,videre nõ poterãt. In hãc sentẽtiã cõcurrere videt, qđ de eisdẽ vectib⁹ in hoc eodẽ libro in sequẽtibus legit. [Cũq̃ eminerẽt vectes:z apparerẽt summitates eoꝝ foris sanctuariũ añ oraculũ,nõ appebãt vltra extrisec⁹]. Ex hoc sanctuariũ añ oraculũ,nõ appebãt vltra extrisec⁹. Ex hoc apparebãt foris sanctuariũ,et añ oraculũ. Rota q̃ dicit cũ addit:[nõ appebãt vltra extrisec⁹]. Qui⁹ostat illũ extrinsec⁹ appebãt:postea dr q̃ vltra extrisec⁹ nõ appebãt. Nouꝰ,et iusitat⁹ dicẽdi mod⁹,vltra extrisec⁹. Loc⁹ dñs

oraculũ pleni apparebat:extrinsec⁹ qđẽ erat:cui⁹ opatione dlz remotioꝝ vltra extrisecus dici potat. Qñ g̃ summitates vectiũ de solũ adiacẽti loco videri poterãt,dr q̃ vltra extrisec⁹ nõ appebãt. Ex his facile est ꝓpẽdere,q̃ oportuit eẽ,q̃ vectes ercipet ab iteriori pte. Sz qñ quõ id fieri potuit facile ꝓpẽdit,legẽtiũ cõlecture relinq̃tur. In eo qđ dr: q̃ altare de cedro vestiuit,notat q̃ pria ei⁹ fictura de lapide fuerit. Ea ꝛo q̃ de duob⁹ cherubin sequunt tã sũt apta,vt nõ egeãt expositõe alia. [Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis oliuaꝝ:postesq̃ agulos q̃nq̃:z duo ostia de lignis oliuaꝝ]. Cõtra vsum nr̃e ꝓsuetudis tã in ingressu oraculi,q̃ in ingressu tẽpli duo ostia erãt:z vtrobiq̃ vnũ ab intioꝝ:alterũ ab exteꝝ pte altrinsec⁹ pẽdebat:z vtrũq̃ ex duob⁹ ostiolis/hoc ẽ ex duab⁹ valuis ꝓiũctũ erat. Nõ erã valuaꝝ more vnũ ostiolũ pẽdebat ex pte vna:z aliũ ex pte altera.sz duo ostiola aurea q̃dã cõcatenatiõe in vnũ ostiũ ita erãt cõiũcta,vt inuicẽ ꝓplicata medietatẽ introitꝰ tenẽrent.explicata ꝛo totũ ostiũ clauderẽt. Notãdũ q̃ postes ita dolant q̃nq̃,vt habeãt angl'os.iiij.aliq̃n vt habeãt angulos q̃nq̃.aliq̃n aũt bũt senos,vel septenos,seu ẽt octonos. Factura igit opis exꝑmit i eo qđ dr. [Postesq̃ angulorũ q̃nq̃]. Est aũt itelligẽdũ hos postes añ oracli introitũ erectos tm̃ a pariete distare.q̃tũ ostiũ plicatũ se poꝛat extẽdere:tm̃ ꝛo inter vnũ z alterꝝ spaciũ itereſſe,quãtũ ostiũ ex plicatũ poterat claudere. Interstitiũ ꝛo qđ inter postes et parietes erat,tã a supioꝝ pte,q̃ ab vtroq̃ latere tabulatũ terebat. Vnũ ex ostijs pẽdebat de poste ex pte ista:alterũ aũt de pariete,ſz ex pte alia. Bñ aũt ꝓtulit dr,q̃ fecerit ostiola.postea q̃ fecerit ostia:qñ ex quattuoꝛ ostiolis duo ostia sunt facta. Supiꝰ ꝛo videt q̃ exꝑssio male repetit. Eque habem⁹ de ingressu oraculi videam⁹ nũc qđ dicat de introitu tẽpli. [Fecitq̃ in introitu templi postes de lignis oliuaꝝ q̃drãgulos.z duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus]. In supioꝝ⁹ habuim⁹ postes q̃nq̃ angl'os.hic habemus postes q̃drãgulos. Ibi describunt ostia de lignis oliuarũ.hic ꝛo de lignis abiegnis.qđ ꝛo dicit[altrinsecus]. Intelligẽdo est,tã de istis,q̃ de illis. Nã vtrobiq̃ duo ostia erãt.z vtrobiq̃ vnũ ex pte australi:z alterũ eoꝝ ex pte aq̃lonari pẽdebat.ita vt vnũ eoꝝ affigeret ex pte iteriori:alterũ ꝛo ex pte exteriori. Tã illis,q̃ istis ꝓuenit qđ de istis adiũgit. [Et vtrũq̃ ostiũ duplex erat.z se inuicem tenens apiebat. Vtrobiq̃ vtrũq̃ ostiũ duplex erat:qñ vtrũq̃ ex duob⁹ ostiolis,hoc est duab⁹ valuis,sicut de iterioꝛib⁹ tã docui ꝓpositũ fuerat. Value aũt nõ hicinde pẽdẽtes:ſz se inuicẽ tenẽtes apiebank.et in aptẽdo/vel claudẽdo modo inuicẽ plicabank:mõ explicabank. Nota q̃ introitu ponte bicide solent i ipo muro fieri q̃dã eiecture,ad q̃s ostiũ vtrobiq̃ reuerberat cũ introit⁹ claudit. Sed qñ in hoc tẽplo ola intrisecus ꝓiebank ligno,in loco hmõi eiecturaꝝ erãt duo postes ex pte interioꝛi:z duo alij ex pte exteriori Unusq̃q̃ aũt(vt dr quadrãgulus erat:put rõ opis in eo loci:seu etiã rõ mysterij exigebat. His q̃ hoc loco de ostijs legim⁹,simile est qđ in descriptione tẽpli apd ezechielem inuenim⁹. Et duo ostia(inq̃t)erant in tẽplo.z in scũario: et in duob⁹ ostijs ex vtraq̃ pte bina erãt ostiola,q̃ in se inuicem plicabãtur. Bina enim ostiola erãt ex vtraq̃ parte ostioꝝ. Vñ in sequẽtib⁹ dicit de muro interiori atrij,intelligendũ est z de muro tẽpli:ſz de eo dr,de quo mir⁹ videret [Et edificauit(inquit)atriũ interi⁹ tribus ordinib⁹ lapidũ politoꝝ:z vno ordine liguoꝝ cedri]. In precipuis edificijs ipis nr̃i supficiales tm̃ lapides tã interiores,q̃ exteriores solẽt poliri:ſz media inter hos minoꝛib⁹ lapidib⁹ z minime politis solẽt repleri. Sz in oplb⁹ salomonis tã illi q̃ mediũ tenebãt,q̃ illi q̃ interi⁹ exteriusq̃ appebãt,ꝓpoliti erant: ita vt cẽnt ibi tres ordines lapidũ politoꝝ:duo q̃dẽ superficialiũ:terti⁹ interiacẽtiũ. Quart⁹ vero ordo erat de ligno

q̃m ꝓa intus vestiebank cedro. Expletis q̃ de tẽpli edificatione dicitur⁹ erat,repetit q̃ in descriptionis exordio ꝓmiserat. Repetit nanq̃,z dicit q̃ tpe edificatio fuerit inchoata:vt addat quo tpe fuerit cõsummata:z inferat quãto tpe fuerit pfecta. [Anno quarto fundata est dom⁹ dñi:in mẽse zio.et in anno.xj.mense bul:ipe est octauus,pfecta est domus in oĩ ope suo:z in vniuersis vtẽ filib⁹. Edificauitq̃ eã annis septẽ]. Expleta descriptione tẽpli:addit de domo quã salomon fecit sibi:adiungens z de domo salt⁹ libani. De domo regia lati⁹ agit:de domo salt⁹ libani solũmodo mẽtionẽ facit. [Domũ autẽ suam edificauit salomon.xiij. annis[et ad pfectum vsq̃ pduxit]. Ecce de tẽpore.z facta de domo salt⁹ libani interpositione:adiũgit de regie domus mõ/z magnitudine. Nã qđ ad ea q̃ domo regia ꝓmiserat.adiũxit edificauit quoq̃ domũ salt⁹ libani.interpositio fuit:nõ enim de domo salt⁹ libani intelligi debet,qđ de domus mẽsura annecit,cũ dicit. [Centũ cubitoꝝ lon gitudinis:et.l.cubitoꝝ latitudinis:z.xxx.cubitoꝝ altitudinis:z quattuoꝛ deambulacra inter colũnas cedrinas]. In domo aũt salt⁹ libani arma reponebank,sicut in sequẽtib⁹ legit. [Fecit quoq̃ rex salomon ducẽta scuta de auro: et trecẽtas peltas ex auro ꝓbato. Posuitq̃ ea rex in domo salt⁹ libani]. Unde z idẽ locus armamẽtariũ dicebat. Hinc est,qđ de dictis armis in palipomenõ scribit. [Posuitq̃ ea rex in armamẽtario,qđ erat cõsitũ nemoze]. Nota q̃ locus ille nemoze consit⁹ dicit,vñ et ꝓ nõnulla silitudine salt⁹ libani vocabat. Ecce de armamẽtario:nũc cõsideremus ea q̃ dicunt de regia domo. Patet de mẽsura: videamus q̃ dicũtur de ipsi⁹ factura. Sicut ex sequẽtibus colligit:triplex ordo columnaꝝ ibi erat:quoꝝ vnusquisq̃ xv.columnas habebat. Unus ordo totã domũ a fronte in fronte in duas medietates diuidebat. Alius autẽ ordo in gemina distinguebat medietatẽ vnã:tertius ꝛo in totidẽ medietatẽ aliã. In hunc igit modũ erant ibi q̃ttuoꝛ deambulacra,triplici colũnarũ ordine distincta. Unde z adhuc addit. [Ligna quippe cedrina exciderat in colũnas:et tabulatis cedrinis vestiuit totã camerã]. Dicendo camerã, satis cõpẽdiose exꝑmit facturã opis a supioꝛi pte. Ex eo nanq̃ notat q̃ inter colũnas ipas laquearia nõ erãt plana,ſz arcuata. Nã cameron ide ſonat grece,qđ curuũ,vel cõuexũ latine. Tota itaq̃ supincũbẽs deuexitas cedrinis tabulis vestiebat,[q̃.xl.et quinq̃ colũnis sustẽtabat. Unus autẽ ordo habebat colũnas.xv.contra ꝛnuicẽ positas]. Ex hoc loco habem⁹,qđ supius de ordinib⁹ colũnarũ,et deambulacris tã dixim⁹. Attende q̃ argue factura porticus exprimit⁹.in eo qđ porticus colũnarũ noĩa t:ex eo videlicet q̃ ab exteriori pte muro carẽs colũnis distingue bat. Vñ post maioꝛẽ porticũ,de cetis duob⁹ subsequẽter adiũgit,sic intelligẽdũ videt:q̃ vna eaꝝ erat i fronte maioris porticus ex pte vna:z alia silr modo ex pte altera:in qua erat tribunal hoc est sedes iudiciaria. De domo filie pharaonis breuiter mẽtionẽ facit,vbi z de premissis edificijs tã regine q̃ regis gñalem sentẽtiã subiungit,cũ dicit. [Hia lapidib⁹ ꝓciosis:qui ad normã quãdã/atq̃ mẽsurã tam intrisecus q̃ extrinsecus serrati erãt,a fũdamẽto vsq̃ ad sũmitatẽ parietũ]. Lapides edificijs tã intrinsecus:q̃ extrisecus serrati dñr,qñ supficiales lapides tã ex pte interioꝛi,q̃ ex pte exteriori ita ordinãtur,vt iũcture supꝑsitoꝝ nõ cõcurrant cũ iuncturis supꝑsitoꝝ. Sz nota qđ dr. [Ad normã quãdã,atq̃ mensurã]. Serrank aũt ad vnam mensurã,qñ iũctura supioꝛũ semp occurrerit cõtra mediũ inferioꝛ. Et q̃ pti⁹ dixerat q̃ serrati erãt tã intrisecus,q̃ extrinsecus,quid est qđ adhuc adiũgit:z intrinsecus vsq̃ ad atriũ mai⁹. Sz q̃ pti⁹ dr intrisec⁹,itelligẽdũ est,p superficie intioꝛi:q̃ scõo repetit intrisec⁹,itelligẽdũ est,p intimo ipsi⁹ muri:nã lapides q̃ latebãt itrinsec⁹ serrati erãt cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

lapidib⁹ q̄ hicinde appebāt extrisec⁹.[Fūdamēta aūt de lapidib⁹ pciosis:de lapidib⁹ magnis,decē/siue octo cubitoꝝ:ꝛ desup lapides pciosi eq̄lis mēsure secti erāt].Sicut in fūdamēto,sic et i supioꝛib⁹ nō potuerī oēs vsqueq̄ eē eiusdē mēs re:alioq̄n scriptoꝛ iuenīt sibi ipī ꝓtrari⁹ eē.Sz qui erāt eiusdē facture ꝛ forme,erāt ꝛ eiusdē mēsure:ꝛq̄ habebāt positionē cōsimilē,et habebāt mēsurā eq̄lē.Sequīt.[Silr̄q̄ de cedro].Silr̄(inq̄t)erat de cedro:nā ad modū lapidū de cedro et fiebat cōformis opatio.In eo q̄d supi⁹ dꝛerat:vsq̄ ad atriū/scz mai⁹:nō sat(itelligīt,vtꝛ ipz atriū a p̄missa gñali snia excludaī/aut icludaī:sz detmiaī in eo q̄d hic adiūgīt.[Et atriū mai⁹ rotūdū tri⁹ ordinū de lapidib⁹ sectis:ꝛ vni⁹ ordis de dolata cedro].Idē dixerat lōge supi⁹ de iteriori atrio dom⁹ dñi:q̄d hic ꝺ̄ de his edificijs:sz hoc loco repetitur ꝓp̄ter itudine opis.Inde est q̄d sequīt.[Mecnō ꝛ i atrio dom⁹ dñi].Nō i quolz:sz [interioꝛa:ꝛ poꝛticu dom⁹ dñi].Ea q̄ de colūnis ereis dñr videt⁹ multū obscura:ꝛ nisi subtilit⁹ discernaī,ex ipa noīz equocatione valde ꝓfusa.Dicīt itaq̄ de his colūnis.[Et fixit duas colūnas ereas,xviij.cubitoꝝ altitudinis:ꝛ linea.xij.cubitoꝝ ambiebat colūnā vtraq̄].Ecce hic,xviij.cubitos altitudo dñr hr̄e colūne.i palipomeñ aūt legunt hr̄e cubitos.xxxv.Sz q̄d hoc loco de colūne altitudie ꝺ̄:de solo stilo itelligīt q̄d inī basim ꝛ capitellū erigīt.Colūne aūt nomē q̄nq̄ strict⁹:q̄nq̄ ꝛo largi⁹ accipīt.Scōm id aūt q̄d largi⁹ accipīt:iiij.mēbra hr̄e videī.Primo basim:scōo stilū q̄d sup basiz in altū erigīt:tertio epistiliū q̄d supra stilū ponīt:q̄rto capitellū q̄d sup epistiliū i sūmis locaī.Colūne itaq̄ noīe q̄nq̄ totū hoc itelligim⁹:q̄nq̄ solū stilū,sicut ꝛ hoc locovti tā dixim⁹.Nomē et capitelli,modis solet plurib⁹ accipi.Hō mō ponīt pro epistilio:mō ꝓ eo q̄d supponīt ipsi epistilio:mō pro vtroq̄ piter accepto.Sz epistiliū dici nō solet nisi q̄d stilo iheret,vnde ꝛ nomē accepit.Nā epi.idē sonat q̄d sup.Inde epistiliū,eo q̄ ponaī supra stilū.In hac autem descriptione cū legīt caput colūne:opz diuersis i locis diuerso mō accipe.Nā mō ponīt ꝓ capitello:mō ꝓ epistilio mō ꝓ ipso stilo supmo.Hmōi equocationes solēt sensum legentiū ꝓfundere,eoz videlz q̄ nescīūt,vel negligūt ea q̄ legunt subtili exaīatione discutere.Q̄m q̄ de capitellis dñr valde ꝑspicue videtur:dicā ꝓ⁹ q̄d michi videī in̄,scōm q̄d potui de hoc libro,vel libro palipomeñ.colligere:ꝛ sic reuertar ad exp̄onē l̄re.Epistiliū i imo.iiij.cubitos latitudis tres aūt cubitos altitudis habebat:ꝛ in modū lilij fabricatū erat.Flos lilij a rotūditate ichoaī:ꝛ paulati ad supiora dilataī:in sūmis aūt tot latera q̄t folia hr̄e videī.Ecce de ei⁹ mēsura,eiusdēq̄ factura.Scōm capitellū q̄nq̄ cubitoꝝ altitudis esse describīt:ꝛ tot laterū q̄t epistiliū esse videtur:vt ex eo ipso epistilio meli⁹ cōgrueret,ꝛ ipa ꝓgruētia cōpositionē ornaret.Ab ea dē aūt quātitate in quā desinit primū,solet ichoari capitellū scōz:et p oē latus obliq̄ ascendendo sepe vsq̄ ad ei⁹ mediū dilataī.supioꝛ aūt ei⁹ medietas solet surſuz directe,et ppēdiculariter erigi.Ex alijs itaq̄ ppendim⁹,q̄d de his sentire debeam⁹.In hui⁹ autē scōi capitelli medio vbi opis factura variabaī,q̄dā electa ra i modū circuli iſculpta erat.q̄ tocū capitellū vsq̄quaq̄ cingebat:q̄lis i epistilio fieri solet i ea pte qua stilo adheret Vnū autē hmōi circulū(vt dictū est)habebat in medio:et supra eādē sūlitudinē liū bēbat in imo vbi adherebat ipi epistilio.Sed q̄n hos circulos scriptura vocat funiculos, intelligim⁹ q̄ ita eēnt celati,vt velut i modū triplicis funiculi viderent eē cōtorti.Erat ēt cōtra supioꝛē eiusdē capitelli medietatē quedā opis factura i modū retis ex ere ecatenata:q̄ eā vndiq̄ ābiebat:ꝛ ab ei⁹ sūmitate vsq̄ cōtra primū funiculū depēdebat:vbi ꝛ centū malognata appēsa:ꝛ circa eundē funiculū p girū ordinata erāt.Erāt aūt et huic retiaculo alia centū inꝑposita,ꝛ in medio ipsi⁹ p girū ordiata,ita vt eoꝝ ambit⁹ totū retiaculū in septena ꝛ suū distingueret:ꝛ velut i equa diuideret.Nichil aliō hoc loco dicimus vnū retiaculi ꝛ siculū,q̄si vnū ordinē cōnexionū vel cōcatenationū vni⁹ ordinis foraminā distinguentium. Quale retiaculū in capitello ordinauim⁹ cōtra medietatē supioꝛē:tale cū tot malognatis taliter ordinat(intellige et ipm hr̄e cōtra medietatē inferioꝛē.Ecce sup istis iam dixi scōm q̄d potui de ipa scriptura colligere:ꝑnūc redeamus ad expositionē l̄re.[Duo q̄q̄ capitella fecit:q̄ ponerenī su p̄ capita colūnaꝝ fusilia ex ere].Nota q̄ descriptionē suā ab illo capitello icipit,q̄d in hoc q̄ne supꝛemū locū tenuit. [Quinq̄ cubitoꝝ altitudinis capitellū vnū:ꝛ.v.cubitoꝝ altitudinis capitellū alterꝝ].Ecce de mēsura. Sequīt.[Et quasi in modū retis,ꝛ catenaꝝ inuicē miro ope ꝓtextaꝝ]. Hec capitella q̄ catenulas habebāt,epistilijs(scōm palipomeñ.)supponī erāt.Legīt nāq̄ ibi.[Fecit colūnas duas,ꝛ epistilia,ꝛ capita:ꝛ quasi q̄dā retiacula q̄ capita tegerēt sup epistilia].Ecce de retiaculis dicīt,q̄ tegerēt capita q̄ erāt sup epistilia.Et nota,q̄ ibi capita,hic dñr capitella.Hic aūt auctoꝛ capita ꝓ epistilijs ponit,cū dicit [Duo quoq̄ capitella fecit,q̄ ponerenī sup capita(id est) sup epistilia colūnarū].Nō aūt intelligendū est de his capitellis,q̄ ea sculpserit i modū retis.Paralipomenō aūt liber scribit dictas catenulas capitellis supꝑpositas,nō insculptas.Et feč(inq̄t)[q̄si catenulas i ozacko:ꝛ supposuit eas capitib⁹ colūnaꝝ].Paulo post vero ꝺ̄ in descriptiōe ista:q̄ hec capitella fuerīnt cōtra retiacula.Sz q̄d ibi catenule/vel retiacula dñr supposita:hic exp̄ssius,ꝛ magis ꝓpe notanī ꝓtraposita.Addīt adhuc de his capitellis, vel retiacul.[Et trū q̄ capitellū colūne ex fusile erat.Septena versuū retiacula i capitello vno:ꝛ septena retiacula in capitello alio].Ecce cōm q̄d supi⁹ tā ꝺ̄ dixim⁹ ex his ꝛbis manifeste colligīt,q̄ retiacula i vtroq̄ capitello septenis versib⁹ distinguebāt̄.Plani⁹ fortasitan esset,si septenoꝝ versuū,nō septena ꝛ suū retiacula dixisset.Sed nota q̄ solū vnū ordinē cōcatenationū capitello cuiꝰ inducti⁹ dicit vel retiaculū,sicuti quātulāc̄q̄ pāni absciſurā dicim⁹ p̄nū.Sz nō multū curādū q̄d,q̄b⁹ ꝛbis dicaī:dūmō sensus auctoꝛis ꝛaciter intelligaī.Seq̄tur.[Et pfecit colūnas:et duos ordines p circuitū retiaculoꝝ singuloꝝ,vt tegerēt capitella q̄ erāt sup sūmitatē malognatoꝝ].Sic sup(ta dixim⁹ i vtroq̄ capitello erāt retiacla duo:ꝛ bis septē ꝛbus i vtroq̄ retiacl⁹,ita vt vn⁹ ordo.vij.ꝛbꝰ eēt supra centū malognata inꝑposita:ali⁹ aūt ordo.vij.sil⁹ ꝛbꝰ eēt supra centū malognata,i vno appēsa.Bñ g ꝺ̄.[Perꝛč duos ordines per circuitū retiaculoꝝ singuloꝝ:q̄m vnūq̄q̄ hēbat duos ordies septenoꝝ ꝛbꝰ.Erāt aūt ista retiacla septenoꝝ ꝛbꝰ ita ordiata,vt tegerent capitella.nā aī ipsa capitella pēdebāt:ꝛ ea p circuitū ābiebāt.Ꝺ̄ aūt addūgīt:[q̄ erāt sup sūmitatē malognatoꝝ]referēdū est,nō tā ad capitella,q̄ ad retiacla.Que(inq̄t)retiacla singl⁹ erant sup sūmitatē malognatoꝝ]q̄m vtriuslz retiacli supioꝛ medietas erat sup sūmitatē malognatoꝝ inꝑpositoꝝ.Inferioꝛ aūt medietas erat sup sūmitatē malognatoꝝ ꝰ appensoꝝ.Seq̄tur.[Eo⁹ mō fecit capitello scōo].Quō(inq̄t)feč capitello q̄ opat⁹ est ꝑmō,eo mō feč ꝛ capitello q̄ opat⁹ ē scōo.Respectu eēm opationis,siue descriptionis,vult illō dici ꝑmū:illud scōz.Ecce de capitellis.nūc addit ꝺ̄ epistilijs.[Capitella aūt q̄ erāt sup capita colūnaꝝ,q̄si ope lilij fabricata erāt i poꝛticu.iiij.cubitoꝝ].Cōpēdiose sat⁹ eos factura,q̄ mē surā describit.Capitella aūt(inq̄t)id ē epistilia q̄ erāt sup capita colūnaꝝ,id ē sup sūmitatē vtriuslz stili:q̄si ope lilij fe.ecce ꝺ̄ factura[i poꝛticu]ecce ꝺ̄ loco.[iiij.cubitoꝝ]ecce de mensura.Nota q̄ epistilia vocat hic capitella.Q̄motādū q̄ supius p capita colūnaꝝ voluit itelligi epistilia:hic autē p capita colūnarū vult itelligi stilozū supma.In fine

aūt hui⁹ libri hoc capitellū,vbi poti⁹ epistiliū tres cubitos altitudinis hr̄e describīt.vñ ꝛ illud q̄d hoc loco de ei⁹ mēsura legīt,de ei⁹ latitudie recte itelligīt.Erat itaq̄.iiij. cubitoꝝ latitudis circa ꝝ.feriora:hoc est paulo largioꝛ q̄ colūna:i modū ꝛo lilij dilataī erga superiora.Sequīt. [Et rursum alia capitella in summitate colūnaꝝ desup, iuxta mēsurā colūne cōtra retiacula.In hoc q̄d mō dicit, redit ad capitella q̄ prī⁹ descripsit.Q̄ enī dicit,ꝛ rursum alia:itelligēdū est eē alīa:nō a q̄tuoꝛ p̄dictis:sz duob⁹ nouissime descriptis.Sz ne mō fiat dubitatio aliq̄,detmiat ex eo q̄d ꝺ̄,cōtra retiacula.Nā q̄d ꝺ̄ in summitate colūnaꝝ desup,si quis de tertio pari capitelloꝝ intelligere vo luerit:pfecto ordinatio eoꝝ cōtra dicta retiacula nō erit. Q̄d ꝛo dicit capita facta iuxta mēsurā colūne:nō sic opz intelligere:q̄si vtroꝝq̄ grossitudo esset eiusdē mēsure.Ista assignatio nō est eq̄litatis,sz ꝓportionalitatis.Q̄ enī capitelloꝝ mēsurā,iuxta mēsurā colūne assignat:idē est ac si dicat.Talis erat mēsura capitelloꝝ,q̄lē erigebat magnitudo colūnarū.De capitellis igīt/ꝛ retiaculis breuiter repetit,vt de malognatis ꝓpetīt⁹ adiūgat,de q̄b⁹ hucusq̄ nil dixerat.[Malognatoꝝ aūt ducēti ordines erāt in circuitu capitelli scōi].Si ordīn ē po sitiōis attēdas:ꝑmo superā stillim ponebaī epistiliū:scōo loco illud capitellū q̄ habebat i duob⁹ retiaculis ducētos ordines malognatoꝝ Iuxta hāc cōsideratiōnē epistiliū recte ꝺ̄ capitellū ꝑmū: illō ꝛo de q̄ mō loquīt,scōz.[Malognatoꝝ(inq̄t)ducēti ordies e.i.o.c.l.].Ubi nl'la p'alitas ē,ordo cē nō pōt.Ubi cūq̄ itaq̄ est ordo,nō pīt esse min⁹ q̄q̄ duo.Ubi g ducēti ordies malognatoꝝ fuerūt,nō min⁹ q̄q̄ q̄dringēta eē pomerūt.Lōge iferī⁹ de his malognat(itez legim⁹.[Duo versus malognatoꝝ i retiaculis hnḡtis].Hic dñr esse in circuitu capitelliꝝ modꝰ dētilia.Ubi q̄m i retiacul' erāt q̄ capitellū ambiebāt.Sz nō video q̄d in retiaculis eē potuissent:nisi inꝑpositā/vel appēsā fuissent.Sz ex palipomenō habemus q̄ cētū fuissent inꝑpositi:vñ et cōstat q̄ reliq̄ fuissent appēsa.Fecit(inq̄t)malognata cētum q̄ catenulis inꝑposuit.Si g̃ centū malognata vni retiaculo iꝛpositā ita fuerūt circa capitellū ordinata:vt q̄lz vnū bñt e regione subter se aliud appēsum:pfecto vnū retiaculū cōtinuit ordines centū.Unū aūt capitellū habebat ꝛ dixim⁹ retiacla duo:ꝛ supra dictū modū erāt cētū ordines i vno:ꝛ.c.in alio:ꝛ implet q̄d ꝺ̄.Malognatoꝝ aūt ducēti ordines erāt in circuitu capitelli scōi.Ꝺ̄ aūt paucis inꝑpositis subiūgit[ꝛ sup capita colūnaꝝ opī modū lilij posuit]repetitio est snie quā supi⁹ in his ꝛbis ꝓmīsit. [Capitella aūt q̄ erāt sup capita colūnaꝝ,q̄si ope lilij fabricata erāt].Et notādū q̄dē q̄ sit auctoꝛi familiare eādē sniam repetere.Post ista vas q̄dā describīt,q̄ ꝛ mare voc⁹,in q̄ sacerdotes man⁹/ꝛ pedes lauabāt q̄n in tēplo ministraturi erāt.[Fecit q̄q̄ mare fusile,x.cubitoꝝ a labio vsq̄ ad labiū:rotūdū in circuitu.v.cubitoꝝ altitudo ei⁹] hec ois latꝰ sūt apti.Sz q̄ statim annectīt,q̄o ipossibile videt.[Et restícla,xxx.cubitoꝝ cingebat illō q̄ circuitū]. Si enī vas aliq̄ rotūdū hēat.x.cubitos de vno latere in latꝰ oppositū,ipossibile est vt illō cingat restícula,xxx.cubitoꝝ.Sz hec q̄stio melī⁹ in sequētib⁹ soluīt,sicut ꝛ loco dicet.Circa supioꝛa(vt ꝺ̄)restícla,xxx.cubitoꝝ ipz cingebat:iferī⁹ aūt vbi restícla.x.cubitoꝝ ābiri poterat,delectabiles quasdā et iocosas celaturas hēbat.hoc est q̄d stati adiūgit cū dicit.[Et sculptura subt labiū circuibat illō.x. cubitꝰ ambiēs mare.Duo ordies sculpturaꝝ bistriatarū erāt fusiles].Que ꝺ̄ sat⁹ patēt,ꝛ exp̄ositiōe nō indiget. [Grossitudo aūt luteris triū vnciaꝝ erat.] Per grossitudinē,spissitudinē debem⁹ intelligere.p luterē,hic idē q̄d mare.Sequīt.[Labiū ei⁹ q̄si labiū calicis:ꝛ folīū repādi

Illij].Per hac descriptiōe intelligīt,q̄ ei⁹ labiū ad q̄ciora restringebaī:vnde ꝛ illa mēsura subter labiū supra itelligīt q̄ supi⁹ i his ꝛbis describīt.[Et restícula.xxx.cubitoꝝ cingebat illō p circuitū].Nā et illa mēsura.x.cubitoꝝ,nō est sumpta subt labiū:sz vbi ibi legīt a labio vsq̄ ad labium. [Duo milia batos capiebat:ꝛ tria milia metr̄etas].De his mēsur(melius videī supsedere q̄s aliquid dicere:q̄m sub eisdē noib⁹ apō diuersos diuerse itelligūtur mēsure. In seq̄ntib⁹ q̄dā vasa describunt,in q̄b⁹ holocausta lauabant,q̄ liber iste luteres vocat,palipomenō cōcas noīat. De his cōcis ibi i hūc modū legim⁹.[Fecit q̄q̄ cōcas.x. ꝛ posuit q̄nq̄ a dexteris:.v.a sinistris,vt lauarēt i eis oia que in holocaustō oblaturi erāt].In hoc libro pī⁹ luteꝛ bases q̄s luteres describit,cū dic.[Et fecit bases.x.ereas quattuoꝛ cubitoꝝ lōgitudis bases singulas:ꝛ q̄ttuoꝛ cubitoꝝ latitudis:ꝛ triū cubitoꝝ altitudinis].Q̄m obscurū est q̄d de basiū mēsura ꝺ̄,dico ꝑ⁹ q̄d michi inde videtur: postea littera explanabīt.Sz vt meli⁹ intelligaī q̄ de inde sentim⁹,singula quasi mēbratī tractemus.Primo itaq̄ ponant due tabule eree ex maioꝛe sui parte pfozate q̄ttuoꝛ cubitoꝝ,tā in longitudine,q̄ in latitudine.Una habeat foramē quadratū eq̄laterū:altera rotūdū:ita vt q̄dratī lat⁹ nō excedat diametrū alteri⁹.Tabula vero cū foramine quadro iaceat i imo.Supra hanc aūt circa ei⁹ foramen erigātur q̄ttuoꝛ tabule,tam ꝑme tabule q̄s sibi inuicē ꝑ q̄ttuoꝛ angulos foraminis firmiter conīūcte:ꝛ teneāt tres cubitos in altitudine.Per quattuoꝛ aūt angulos iacētis tabule,iuxta erectaꝝ iunctura erigātur colūne eree,hr̄ites tres cubitos i altitudine.Tabula aūt cum rotūdo foramine tā tabulis erectis,q̄s colūnis ꝺ̄ ita sup iacere,vt oia iūgat supius,sicut ꝑma tabula oia i vnuz cōīūgit inferi⁹.Sup foramē aūt supme tabule,q̄dā quasi emisperij cōcauitas ꝺ̄ collocari:foramā habēs ꝑ oia q̄si peluis inuerse.Sūmitas nāq̄ hui⁹ emisperij i planam quādā rotūditatē deficiebat:q̄ cubitū ꝛ dimidiū quaqua uersum tenebat:cui luter insidebat.Circa vero basiū supi oraꝝ q̄ttuoꝛ ptes sustentacula q̄dā,q̄ scriptura hūerulos vocat,erībant:q̄ vētres luteris ab oi parte excipiebāt,et sustinebāt.Ꝺ̄ de rotī,ꝛ eaꝝ axio ꝺ̄,sat⁹ aptū videī.sed nūc ad littere expositionē reuertamur.Dicīt itaq̄ de his basib⁹.[Et ipm op⁹ basiū interrasile erat].Hoc ꝺ̄ ꝑ ea parte in qua erāt celature.Unū ē genꝰ celature i quo cuiuslibz corpis lintiamēta supficiē ten⁹ circūscribunt:aliud in q̄ tota corpis imago mēbrati formaī:ꝛ cāp⁹ q̄ celaturꝰ interiacet causā:ꝛ in pte/vel fundit⁹ abradit.Itaq̄ ad dictionē alteri⁹ gñis celature,dictū est op⁹ basiū interrasile.Seq̄tur.[Et sculpture inter iūcturas:ꝛ inꝛ coronulas ꝛ plectas:ꝛ leones:ꝛ boues:ꝛ cherubin:ꝛ in iūcturis similiter desup].Quatuoꝛ latera tabule in imo suppositeiūcturas vocat:quoꝝ vnūq̄q̄ duas hic in̄ colūnas,ꝛ adherētē tabulā erectā i vnū cōīūgebāt:iūcture aūt desup,latera supme tabule dicūtur:q̄bus a supioꝛib⁹ silr̄ in vnum iūgebanī:q̄b⁹ singulis sculpture ineē describūtur.In basib⁹ aūt colūnare p latera:ꝛ i tabulis illis q̄ per quadrum stabāt erecte,coronule erāt insculpte,silr̄ et plecte velut vimina q̄dā,inuicē artificiose ꝑplexe.Inter bas itaq̄ plectas vbi in se inuicē in modū circuli replicabāt̄:similit ꝛ inter coronulas ꝛ plectas insculpti ꝓbent⁹ ꝛ leones,et boues,ꝛ cherubin.[Et subter leones ꝛ boues quasi loza ex ere depēdētia:ꝛ q̄ttuoꝛ rote p bases singulas:et axes ereī].Dicta ista satis aperta.Et q̄d adiūgit de humerulis ꝑtet ex ante iam dictis.[Et per q̄ttuoꝛ partes quasi bumeruli subt⁹ luterem fusiles contra se inuicem respectantes].Plana sunt ista.sed que de luteris factura adiunguntur, subobscura videntur.[Os quoq̄ luteris itri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secus erat in capitis summitate: z quod foris apparebat, vnius cubiti erat totum rotundum: pariterq; habebat vnũ cubitũ z dimidiũ]. Cogita factura ipsi⁹ luteris quasi formã rotundã pridis opaculum nõ habetis. Caput ei⁹, superior ipsi⁹. Sũmitas capitis ambit⁹ foraminis. Sũmitas aũt capitis, id est margo ipsi⁹ foraminis, adherẽtẽ sibi tereteq; quãdã concauitatẽ in modũ fistule factã cingebat, atq; cõglutinabat: quã liberos luteris vocat: q; per ipm sibi infusa trãsigebat. Huius autẽ, pceritas semis cubitũ tenebat. dimidius vero cubit⁹ in ventrẽ descẽdebat: vnus autẽ cubitus exteri⁹ apparebat. Dicit itaq; q; os luteris in capitis eius summitate intrinsecus erat: qm̃ eiusmodi quã vixim⁹ fistulam, marginis superemi intra se concludebat. His de luteris factura interpositis ad basiuz descriptionẽ redit, cuz adiũgit. [In angulis aũt columnaz varie celature erant: z media intercolũna quadrata, non rotũda]. Erant itaq; celature nõ solũ in cozonulis basiũ: sed etiã in angulis earũ qui iacebãt extra circulũ. Intercolũna vocat, tabulas supius dictas, inter quattuoz colũnas per quadrũ erectas. Si aũt subiecta tabula rotundum foramẽ haberet: et circa ipsum rotũda cõcauitas in altũ ascẽderet, pfecto intercolũna nõ fuissent quadratã sz rotũda. Sequit. [Quattuoz quoq; rote que p quattuoz angulos basis erãt, coherebãt subter basim]. Nam axes quibus supposite base incũbebant, ab vno basiũ latere trãseũtes, z vtrinq; excedẽtes, z rotis inlecti, rotas adinuicem copulabãt. Ea q̃ de basibus/vel luteri⁹ in sequẽtibus adiungũtur, ex ante iã dictis pspicua videnf. In fine descriptionis columnaz supius descriptaz iterũ mẽtionẽ facit: vbi z aliquid interserit qõ pri⁹ nõ dixit. [Et perfecit oẽ opus regis salomonis in templo dñi: colũnas duas. Et funiculos capitellorũ sup capita colũnarũ duos: z retiacula duo vt operirẽt duos funiculos qui erant sup capita columnarũ]. Vsq; modo de funiculis capitellorũ nullã mentionẽ fecit. nũc duos sup capita columnarũ esse dñt. Funiculos capitelloz eos vocat: qm̃ capitellis inerãt Sed qõ dicit fecisse sup capita colũnarũ funiculos duos: potest in dubiũ venire: an fecerit in singulis singulos: an potius in singulis duos. Sed hoc ipm determinat ex eo qõ de retiaculis adiungit. [Et retiacula duo, vt operirẽt duos funiculos qui erant sup capita columnarũ]. Habemus ex supi⁹ positis atq; expositis, q; duo retiacula erãt in singulis capitellis. Nõ ergo dicit duo retiacula, referẽdum est ad singula capitella. Singulorũ capitellorũ vero retiacula, duos funiculos opire nõ possent, si duo in singulis nõ fuissent. Quid adhuc fecerit, adiungit cum dicit. [Et malogranata quadringẽta i duob⁹ retiaculis]. Sciẽdum, p certo q; hoc loco legẽdũ sit quadringẽta: nõ quadraginta, scõm qõ habent codices multi vicio scriptorũ deprauati. Nõ facile puincit ex eo qõ supius legit vbi dr. [Malogranatoꝝ aũt ducenti ordines erãt in circuitu capitelli scdi]. Cui ista attestatio non sufficit: p hebreos, hebraicã veritatẽ cõsulat: et qõ dicim⁹ verũ esse inueniet. Adhuc autẽ addit de his malogranatis, quomõ ordinata erant in retiaculis singulis. [Duo ordines malogranatoꝝ in retiaculis singulis, ad operiẽdos funiculos capitelloz qui erãt sup capita columnarũ]. Cõcinit huic lectioni qõ in paralipomen. legit, vbi de malogranatis/vel retiaculis scribit. [Malogranata quoq; quadringẽta: z retiacula duo: ita vt bini ordines malograntoꝝ singulis retiaculis iungerẽt, que ptegerẽt epistilia, z capita colũnaz]. Nota qõ vnus dicit ordines: alius ordines vocat. Secundũ qõ superius logimus, z exposuimus: ducẽti ordines malograntoꝝ erant in retiaculis duobus. centũ videlicet in retiaculo vno: z centũ in alio. Centũ itaq; ordines erãt in

singulis secũdũ lectionẽ. Nam duo in singulis secundum lectionẽ istã. Absq; dubio centũ erãt scdi. Cõsideratione vnam: z duo scõm cõsiderationẽ aliã. Si scõm vnã dimensionẽ attẽdas, inuenies ibi duos cẽtenarios: si scõm aliã cogites, inuenies ibi cẽtũ binarios. Nõ superius dixerat de retiaculis: idẽ reperit de malogranat. De vtriq; nãq; dicit q; funiculos operirẽt: vt de intelligit, vtrq; quo retiacula descẽderẽt que malogranata de suis extremitatib⁹ dependẽtia cõtra funiculos haberẽt. Ex suptoz⁹ (vti iã ostẽdim⁹) potest intelligi q; in vno capitello fuerit duo retiacula: z duo tm̃ funiculi. Potuit q; vn⁹ ordo malograntoꝝ vnius retiaculi operire vnũ funiculũ: z vnus similiter ordo alteri⁹ retiaculi operire alterũ. Quid est ergo qõ dicit q; in retiaculis singulis erant duo versus/vel ordines malograntoꝝ ad operiendos funiculos capitellor. Sed in hoc notat q; decoz operis, vel rõ significationis nõ sinebat vt primus ordo haberet cõtra se funiculũ: z iccirco in singulis retiaculis est addit⁹ ordo secundus: vt posset apponi eo loci, q; rõ poscebat poni funiculũ. Paim⁹ itaq; ordo malograntoꝝ in singulis retiaculis septena (vt superi⁹ dixim⁹) versuum retiacula distinguebat: seos aũt antepositus funiculis illos intuentiũ aspectib⁹ obnubilabat. Hec de rebus obscurioꝝ prout potui digessi. Si qs me non tam falsitatis, qm̃ prolixitatis arguat: sciat me malle videri sciolis, plixioz, q̃m simplicioꝝ obscurioz. Sed qõ dictum est a me fozsitan nimis, plixe, quilibet perito: in potestate ad cõpendium reuocare. Notandum q; de mẽsura basiũ nichil dr: sed de eo qõ in hoc libro/vel in paralipomenõ legit, q̃m sit facile deprehendit. Secundũ hũc enim librum stilus ipse, xviij. cubitos habebat: duo autez capitella, viij. cubitos tenebant. Secũdũ paralipomenõ vero tota colũna habebat cubitos. xxxv. vñ z cõstat ipsi⁹ basim. ix. cubitos h. e. In principio descriptiõis huj⁹ legit q; trẽplũ. xxx. cubitos altitudinis habebat. Si q; altitudo portic⁹ altitudini trẽpli respõdebat, quõ colũnas. xxv. cubitoz altitudinis cape poterat: Ex mutua igit dictarũ collatione manifeste colligit: q; in porticũ quidã⁹ ascendebat. z q; eo loci quo colũne stabãt, terra qdẽ porticus ipsi⁹ pauimẽto q̃nq; cubitis demissior erat. Huncz q̃ de dictis retiaculis, vel malogranatis in fine hieremie legitur, in mediũ ducan t: ne forte alicui his q̃ supi⁹ dicta sunt dissonare videant. Et retiacula (inq t) et malogranata centũ retiaculis circũdabant. Et retiacula, z malogranata nonaginta z sex depẽdẽtia. Et oia malogranata centũ retiaculis circũdabant. Sicut supi⁹ dictũ est, i vno retiaculo erãt centũ malogranata i medio ipsi⁹ inkposita: z centũ in vno depẽdẽtia. Ex qua aũt factũ sit occasione, vt nõ fuerit tibi pluscz nonagintasex depẽdẽtia tpe hieremie, fateor me nescire. Scõm q; hic intelligi dedit, vnũ retiaculũ ex centũ retiaculis cõpositũ fuit. vnũ ordinẽ cõcatenationũ circũtexentiũ vnũ ordinẽ foraminũ, vult itelligi vnũ retiaculũ. Si a summo deorsum numeres. xiiij. foramina i vno ordine inuenies. Si nũeres p circuitũ, inuenies i ordine vno quinquagina centũ. Erãt q̃ ibi. xiiij. retiacla scõz cõsiderationẽ vnã: et centũ scõm cõsiderationẽ aliã. Septẽ versuũ retiacula erãt vsq; ad malogranata i medio iterposita. Vñ z dictũ. Et retiacula, z malogranata cẽtũ, retiaculis circũdabãtur. Et erãt alia septẽ versuũ retiacula vsq; ad malogranata in imis depẽdẽtia. Vñ et adiũgit. Et retiacula, z malogranata. xcvj. depẽdẽtia. Vtrum aũt iferiores malogranata in extremis foraminib⁹, an sub ipsis depẽderẽt, dubitari potuit: z determinat in eo q; gnalẽ sentẽtiã subiũgit, cũ dicit. Et oia malogranata, centũ retiaculis circũdabant.

¶ Finis descriptiõis trẽpli salomonis ad litteram preclarissimi Richardi sancti victoris.

¶ Richardi sancti Victoris doctoris preclarissimi Tractatus singularis de concordia temporum regum conregnantium super iudam z super israel. Ad beatum bernardum abbatem clareuallensem.

B

Ad his que i libro reguz de diuturnitate vel varia successiõe regnantiuz dicũtur: multa vt dicis ptrarietas esse videt. vñ z nũerozũ cõputatio vicio scriptoz corrupta putat. Unde z anteq; de his iuxta petitionẽ tuã aliq̃d scriberẽ p iudeos iudeoq; scripta cõsului: z tã eozũ scripta q̃m nra in vnã sniam concurrere didici. Constat itaq; apõ me q; in his nulla contrarietas sit: q̃uis z ipsis bucusq; veritas ipa latuerit. Absit vt credã q; i diuinis scriptur veritas vspiã adeo oberrauerit, vt oino recupari nõ possit. In primis itaq; sciẽdũ, q; cũ legit rẽt aliq̃s tot vel tot annos regnasse, non sic semper oportet intelligere: quasi vltimũ regni sui annũ quisq; ita compleuerit, vt ad eius completionẽ nulla diminutio superfuerit. Sed si ille annus qui inter successozem et predecessozem diuidebat, neutri illoz ascriberetur, de collectionis summa pars magna veritati derraberetur. Satis itaq; cõgrue z compendiose ad deuitãdas minutias annũ duobus cõmunem scriptura illi attribuit: qui maiorez illius anni partem obtinuit. Item si diligẽter attẽdim⁹/inueniem⁹ pro certo frequẽs fuisse illis tẽpozibus, qõ in nostris sepe actari videmus. Videmus sepe q; reges filios suos dum adhuc viuunt coronant: vt subditoruz contradictionem z rebellionem preueniãt. Hoc apud reges israel frequens erat, timẽtes ne per aliquã rebellionem regnũ eorum ad domũ dauid rediret. Et hoc quidẽ in scriptura quãuis vbiq; apte non dicat/inuenitur tamẽ in ea vnde ipsis locis facile cõuincatur. Et notãdum q; tempora cõregnãtiuz quandoq; attribuunt soli patri: quãdoq; filio soli: quãdoq; tam filio q̃m patri. Sunt em̃ qui quãuis filios suos iam coronauerint, nullo modo dũ viuunt regiam potestatẽ eos exercere velint. Merito ergo eiusmodi tẽpus regnandi attribuitur soli patri. Sũt qui post filiozũ coronationes modo propter corporis: modo per mẽtis infirmitatem ocio vacant: luxui deseruiũt: z negocia regni per omnia filijs cõmittunt. Nõne hec tempora regnãdi rectius ascribũtur filio q̃m patri? Sed quando regni negocia cõiter tractabant: z contra rebelles modo simul, modo separatim regnum defensabãt (sicut z romani imperatores suis tẽporibus fecisse legũtur) nõne hec regnandi tempora vtriq; merito ascribũtur? ¶ Ecce hieroboam rex israel dicit regnasse. xxij. annos: z fili⁹ eius nadab annos duos. Si vero dicto isti dicãtur. xxvj. annos regnando impleuisse: qõ de quorũ regnoz collatione dicitur nullo modo poterit stare. Nam si asa rex iuda regnauit regis hieroboam anno xx. quomodo potuit nadab vt legitur regnare regni asa anno secũdo. et baasa tertio? Sed si intelligamus asa regnum inchoasse in vicesimi anni fine: ita vt annus qui est hieroboam. xx. sit regi asa primus: et qui est ieroboã. xxij. et regi asa secũdus. idẽ sit nadab regnãdi initiũ q̃ ann⁹ primus. ita vt annũ vnũ regnet cũ patre: maiorẽ vero partem anni sequẽtis sine patre. si inq; sic velis accipere/videbis i his oibus nil ptrarietatis inesse. ¶ Item dicit q; baasa q̃ nadab occidit: tertio anno regni asa regnare incipiẽs. xxiiij. annis regnauit. Intelligitur igitur q; baasa vsq; ad. xxvij. annum regis asa duraverit. quãuis eũ non nisi ex maiori parte cõpleuerit. Quomodo ergo dicit q; bela filius baasa. xxvj. anno regni regis asa regnare cepit: duobus annis regnasse, nisi quia. xxvj. annum regis asa: z primã. xxvij. anni partem cũ patre. et posteriorẽ eius ẽz anni partez regnauit sine patre. Hã in fine ipsius anni. xxvij. Zamri eũ occidit: z p ipo. vij. diebus regnauit. ¶ Legitur autez q; cum exercitus audisset rebellasse zamri et occidisse regem: fecit sibi regẽ omnis israel amri Constat ergo q; idem annus fuerit amri regnãdi pmus⁹, qui fuit regi asa. xxviij. Quid ergo est qõ legit de ipso, q; regnauerit regni asa anno. xxxj: Sed scimus q; rebellante thebni media pars populi sequebatur vnuz: et media pars aliũ. Nõ ergo dicitur regnasse anno asa. xxxj. intelligitur de eo tempore dictum, qñ mortuo iam thebni cepit regnare in toto. ¶ Scriptura autez dicit q; xij. annis regnauit. Si igit annus asa. xxviij. fuit amri regnandi primus: cõstat q; annus asa. xxxix. fuit isti in regno. xij. Quomodo ergo cõstat q; achab filius ipsius amri regnauerit (vt legitur) anno asa. xxxviij. nisi q; absq; dubio duobus annis regnauit achab cũ patre suo: Cõcinit aũt huic sententie, q; iosaphat filius regis asa. iiij. anno regni achab dicitur regnasse. Idem siquidẽ annus qui fuit asa. xli. extitit achab in regno quart⁹. Refert aũt scriptura q; rex asa moztuus sit regni sui anno. xlj. z regnauerit iosaphat filius eius pro eo. ¶ Regnauit vero achab annis. xxij. vñ z idẽ annus in regno fuit iosaphat. xviij. q; achab extitit. xxij. et vltimus. Sed ochozias filius achab regnauit anno (vt legitur) regni iosaphat. xvij. z frater ochozie iozã anno eiusdem. xviij. primo videlicet anno patris sui penultimo. Alter aũt eiusdem vltimo ano. Quo ergo verũ fuit q; ochozias duob⁹ annis: vel p patre quomodo regnauit, si frater eius vltimo patris eoz anno regnare cepit: Sed hinc intelligi dat, q; vnum annũ in regno egit cum patre: alium vero cum fratre. Intelligit q; idem ochozias in fine penultimi anni patris sui regnũ a patre accepit: z maiorem sequẽtis anni partem cũ patre exegit. Idẽ aũt annus (vt dixim⁹) qui fuit achab vltimus: fuit regi iude iosaphat. xviij. Perpenditur ergo q; in fine eiusdem. xviij. ãni post mortem patris ochozias per lapsum confractus: z heliã pẽsabãte de vita desperatus, fratrẽ in regnum asciuerit: z q; eo alium annum languẽdo exegit. ¶ Sed si iozaz filius achab z frater ochozie (vt de eo legit) regnauit anno. xix. iosaphat regis iude: qd est qõ paulopost dict⁹ est regnasse. secundo anno iozam filij eiusdem iosaphat regis iude: An forte idem annus erat filio secũdus, q; erat patri. xviij. Et potuit quidez esse, q; p aliqua infirmitate seu alia aliqua causa instigante, pater huc tẽporis filium coronasset: q̃uis exercendi regiã potestatem per aliqua tempora oino non permisisset. Notandũ nãq; q; cũ iozã filius achab dicitur regnasse secũdo anno alterius iozaz: non dicit regis iozã: nec dicit anno secũdo regni eius: nichil tale scriptura dicit, sicut superi⁹ q; ceteros dicere cõsueuit: sed de morte ochozie mentionem faciens, adiecit. Et regnauit iozã frater eius p eo anno secundo iozam filij iosaphat regis iude. ¶ Si filius achab secundo ano filij iosaphat regnauit: quomodo verum est qõ econuerso dicitur, filius iosaphat quinto anno iozam filij achab regnauerit. nisi qõ datur intelligi q; ab eo tempore patre concedente z ordinante regia potestate, p parte vsus sit: z regni negocia simul cũ patre tractauerit: Hic est q; cõ regnantium tẽpora ab eodem anno quinto ascribunt tã filio q̃m patri. nam retroacta attribuitur patri soli. Annus autẽ ille q; fuit filio achab quintus: fuit iosaphat qui. xxv. annis regnauit. xxiij. Dis autẽ ex ipsa scriptura apertius nosse q; ille annus fuerit tribus cõmunis: Anno quito in quit iozã filius achab regis israel: z iosaphat regis iuda, regnauit iozã filius iosaphat regis iuda. Ecce idez annus dicit esse iosaphat regis, qui eius filio fuit primus: z filio

Universidad de Deusto
Biblioteca

achaz quintus. non q fuerit quintus ioſaphat regis: ſed q fuerit ei cum ceteris cõmunis. Annis itaq; tribꝰ regnauerunt ſimꝫ pater z filius. In eãdẽ ſententiam videt concurrere, q filius ioſaphat dicit octo annis regnaſſe. Rã poſt mortem patris non potuit regnare tot annis. quito ſiquidẽ anno poſt mortez ioſaphat, hieu tam abaziam filium filij ioſaphat, cꝫ iozã filium achab occidit. In regno aũt iude, iſte filius ioſaphat inuenit primus patri conregnaſſe. ¶ Notandũ q idẽ annus iozã regi iude fuit octauus, qui fuit iozaz regi iſrael. xij. Quomodo ergo dicit q abazias filius iozam regis iude, p patre et vno anno regnauerit, ſi idez annus patri z filio/z regi iſrael vltimus fuit: Sub eodem nãq; tempore (ſicut iam dictũ eſt) abazias et rex iſrael ab hieu interfectus eſt. Sed potuit filius mali ozi anni parte regnaſſe cuz patre: reliqua ſine patre. Et quoniã in regno ſũ peruixit patri ſuo/de⁹ dicit regnaſſe, p eo. Ex his itaq; q dicta ſunt manifeſtũ erit (vt credo) cꝫ falſa ſit quoꝝdã opinio (ne dicã aſſertio) qui nota falſa q ſtione ſolutionis gratia dicũt filium ioſaphat. xx. annis regnaſſe. Non em. xx. annis pater regnare potuit, ſi filius eius qui regnauit, p eo octauo pris ſui anno, vel modico poſt ab hieu occiſus fuit. ¶ Conſtat q hieu vt dictum eſt iozã filium achab occiderit: qui. xij. annis regnauit. et poſtea de eodẽ hieu dicit, q. xj. anno iozã filij achab z regis abazie ſup iudam, in iezrael venerit: z iezabel interfecerit. Quid igit eſt q illud quidẽ qõ hieu prius fecit, dicitur feciſſe anno iozã regis iſrael. xij. z qõ poſteriꝰ fecit dicitur feciſſe anno eiuſdem regis vndecimo. Sed mirãda ratione innuit q diuerſis reſpectibus vnus et idem annus fuerit illi. xj. z xij. Ram. xj. annis per ſe ſolꝰ regnauit vnũ vero in regno cum fratre exegit. Notandũ vero q ſi milem poſitionez hoc loco inuenimus, qualẽ ſuperiꝰ denotauimꝰ. Ibi legit. Anno. v. ioram filij achab regis iſrael: z ioſaphat regis iuda regnauit iozaz filius ioſaphat rex iuda. Hic aũt dicit. Anno vndecimo iozã filij achab/z regis abazie ſuper iudã. venit hieu in iezrael. Ibi quiꝰ annus ioram filij achab dicitur eſſe tã ioſaphat cꝫ i[illegible]: cũ tamen fuerit ſoli ioram in regno quintꝰ. Hic autꝫ. xj. eiuſdem ioram dicitur eſſe tã abazie, cꝫ ipſius. cũ tamen fuerit ſoli iozã in regno. xj. ¶ Hieu ſuper iſrael. xviij. annis regnauit. cuiꝰ. vij. ioas filiꝰ abazie ſuper iudã regnare incepit. z. xl. annis regnauit. Idẽ autem annus fuit iuxtas. xxij. qui z hieu vltimꝰ. Joas vero filiꝰ hieu. xxiij. ãno ioas regnare incepit. z. xvij. annis regnauit. Idẽ ergo annus fuit ioas vltimus, q et ioas regis iude. xxxix. Quomodo ergo ſcribit q ioas filius ioahaz. xxxvij. ioas regis iude anno regnauit: niſi q ioachaz filiũ ſuum triẽnio ante mortẽ ſuam regez cõſtituit: Mortuo aũt ioahaz filius eius ioas anno. xl. z vltimo ioas regis iude regnauit ſolus. vſi z amaſie filio eiuſdem regis iude inuenit eſſe annus regnandi primus/qui filio ioas dicitur eſſe ſecundꝰ In anno ait ſcriptura ſcdo ioas filij ioahaz regis iſrael regnauit amaſias filius ioas regis iude. Notandũ q conregnandi tẽpora ſoli patri attribuuntur: vnde z regiã poteſtatem ante mortẽ patris filius minime exercuiſſe colligit. ¶ Joas rex iſrael. xvj. annis dicit regnaſſe: cuiꝰ anno ſecũdo regnauit amaſias rex iude. Annꝰ igitur q fuit ioas. xvj. z vltimꝰ: fuit amaſie. xv. Quomõ ergo ieroboã filius ioas regis iſrael. xv. anno amaſie regnauit vt ſcriptura dicit: niſi q vltimo patris ſui anno patri cõregnauit: ¶ Idem annꝰ vt dixiꝰ fuit ioas regi. xvj. z vltimus qui et amaſie regi iude. xv. Annis igitur. xliij. poſt mortez ioas amaſias regnauit. de quo legit q annis. xix. regnauerit. Quid eſt ergo q amaſias poſt mortẽ ioas dicitur xv. annos vixiſſe: qui tñ poſt eiuſdẽ mortem non inuenit ſecundũ ſcripturam niſi. x. vij. annis regnaſſe: Sed intelligi dat q poſt. xxix. regni ſui annuz ſeu pacẽ infirmitatem: ſeu alia aliqua de cauſa vacaret ſibi: et filio coronato committeret negocia regni. Hinc eſt q azarias q iozias filius amaſie. xxvij. anno ieroboã regis iſrael regnaſſe dicitur: ſicut in ſequentibus legit. Anno. xxvij. inquit ieroboaz regis iſrael regnauit azarias filiꝰ amaſie regis iude. vt ſuperius iam diximus idẽ annus fuit regi ieroboã in regno primus/qui patri ipſius fuit in regno z vita vltimus. Inter primũ autem z. xxvij. annuz inueniles annos xxv. quibꝰ amaſias regi ioas dicit ſuperuixiſſe. Ab eo ergo tempore cepit azarias filius amaſie non ſola ſicut ipſius patris permiſſione: ſed iure hereditario regiam poteſtatem exercere. ¶ Sicut ſuperius dictum eſt. xv. anno amaſie regis iude, cepit ieroboam ſup iſrael regnare. Idẽ ergo annus fuit ieroboam in regno. xv. qui amaſie extitit. xxix. Et ſi azarias filiꝰ amaſie ſtatim poſt. xxix. patris annum a patre regnum ſuſcepit: profecto idem annus et azarie. xxvj. et ieroboam in regno. xlj. et vltimus fuit. Rã idem ieroboam. xl. et vno. et azarias. lij. annis regnauit. Quod eſt ergo qõ zacharias filiꝰ ieroboam. xxxviij. anno azarie vt legitur regnare incepit: Nunquid a. xxvij. anno azarie vſq; ad. xxxviij. eius annũ regnum iſrael ſine rege permaſit: Poteſt vtiq; in dubium venire: an propter eius tem: an propter rebellionem vel ob aliam cauſam non potuerit eatenus in regno patris preualere. ¶ Q anno xxxviij. azarie regis iude dicit zacharias filiꝰ ieroboam regnaſſe: ſic oportet intelligere. q. xxxviij. quidem anno regnare cepit: z ſex menſibus non tã eiuſdem cꝫ ſequẽtis anni regnauit: z poſt eũ ſellum menſe vno qui eum occidit. Poſt hos manaliẽ eodem. xxxix. anno regnare incipiens/minorem eiuſdem anni partez in regno traſiegit. Nam ſi maiorem ei. filius partem trãſegiſſet: ſcriptura ei pro more nõ tantuz, ſed. xj. annos aſcriberet. Que de phaceia/vel phacee dicunt, ſatis aperta videtur. ¶ Joathan filiꝰ ozie. xvj. annos regnaſſe deſcribit. et tamẽ oſee rex iſrael. xx. eius anno regnare perhibet. Unde intelligi datur eũ in regno. xx. annis vixiſſe. ſed a. xvj. anno filium ſuum regem conſtituiſſe. et q qualicunq; de cauſa in regno adeo meruit exaltari: vt tempora conregnãdi potius aſcriberẽtur filio cꝫ pri. ¶ Anno ſcdo phacee q. xx. annis regnauit. ioathan rex iude regnare cepit. Idem ergo annus fuit ioathan. xvj. qui et phacee. xvij. Anno aũt. xvij. phacee cepit achab filius ioathan regnare. ſed vt intelligi datur in eiuſdẽ anni fine. nam ſi toto anni illius tẽpore vel maiore eiuſdẽ anni pte regnaſſet: nõ videtur cur annus ille achab nõ aſcriberetur, ſicut z ceteri q ſequũtur. Idẽ ergo annus fuit achab tertius, qui phacee quẽ oſee occidit fuit. xx. Idem nichilominꝰ fuit achab qui rꝰ/quipatris eius dicit eſſe. xx. Regnauit itaq; oſee anno achab quarto. Quid ergo ſit qõ in ſequẽtibꝰ dicit regnare eiuſdem achab anno. xij. An forte ſicut zamri cõtigit: ab eo tẽpore quo phacee interfecto regnum ſibi preripuit, vſq; ad. xij. regis achab annum multis rebellantibus preualere non potuit: Unde contigiſſe videtur, q ei ſubſequentia non autem precedentia tẽpora in regno aſcriberent. alioquin xviij. annis potius cꝫ ix. regnaſſe diceretur.

¶ Summaria declaratio quarum tabularũ ſequentium ad agnoſcendaz contradictionẽ z cõcordiã tempoꝝ regum conregnantium ſuper iudam et iſrael.

IN ſequẽtibus duas tabulas adieci: in qbus cõtinentur ea que ſuperius digeſſi. In prima cõtinentur ea que queſtionẽ mouere, vel contrarietatẽ inferre videnť. In ſcda tabula eadẽ ipſa diſpoſita ſunt eo ordine, vt ſingula q queſtionẽ mouebãt videanť ex ea poſſe itelligi ſine expoſitiõe. ¶ In prima tabula: z in primo ipſius ordiẽ habes ordiata a ſumo vſq; deoz ſum, noia regũ in iuda regnãtiũ. Et in ſcdo ordie quot annis regnauerit vnuſq;q eoꝝ. In tertio ordie habes reges iſraelitici regni. Et in qrto tẽpora regnãdi. In hũc[illegible] qui quibꝰ ãa regibus ſubſcribuntur, notatur quoto anno regni ipſius qui ſupſcribitur, regnare ceperunt, qui de contra e regione ſcribũtur. ¶ In ſecũda tabula, ĩ prima eius fronte ordinatur ſeries tempoꝝ ab exordio ſciſmatis/vſq; ad tempora prime captiuitatis. In ſecundo ordine continetur ſeries tempoꝝ regum iuda ordine ſibi ſuccedentium. In tertio ordine eſt palam videre, quãdo contigit filios patribus conregnaſſe. Ob de regibus iuda eorumq; filijs docet ordo ſecundus et tertius: hoc de regibus iſrael docet ordo quartus, z quintꝰ. In quibus z illo perpendi poteſt, q quedam conregnandi tempora attribuũtur ſolis filijs: quedam ſolis patribus: quedam vero tam filijs cꝫ patribus.

¶ Sequuntur tabule due.

¶ Ex hac prima tabula habes ea que faciunt, z inferunt contrarietatem temporum regum conregnantium ſuper Judam et iſrael.

¶ Nomina regum Juda.	¶ Numerus tpm regnantium in Juda.	¶ Nomina regum iſrael.	¶ Numerꝰ tẽpoꝝ regnoꝝ regum in iſrael.
Roboam	xvij.	Jeroboam	xxij.
Abia.	iij.	xviij.	
Aſa	xlj.	xx.	
Anno. lj.		Nadab.	ij.
Tertio		Baaſa.	xxiiij.
xxvj.		Hela.	ij.
xxvij.		Zambri.	diebus. vij.
xxxj.		Ambri.	xij.
xxxviij.		Achab.	xxij.
Joſaphat.	xxv.	iiij.	
xvij.		Ocozias.	ij.
xviij.		Joram.	xij.
Joram.	viij.	v.	
ij.		Joram.	
Abazias.	j.	xij.	
Athalia.	vj.	Hieu.	xxviij.
Joas.	xl.	vij.	
xliij.		Joaz.	xvij.
xxxvij.		Joas.	xvj.
Amaſias.	xxix.	ij.	
xv.		Jeroboam.	xlj.
Ozias.	lij.	xxvij.	
xxxvij.		Zacharias.	vj. menſibus.
xxxix.		Sellum.	j. menſe.
xxxij.		Manahen.	x.
lij.		phaceia.	ij.
Joathan.	xvj.	phacee.	xx.
Achaz.	xvj.	ij.	
xij.		xvij.	
Ezechias.		Oſee.	ix.
xiij.		xij.	
vj.		vij.	
		ix.	

¶ Finis prime tabule.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ex hac secunda tabula habetur concordia temporum regum & regnantium super Judam: et super Israel.

¶ Primus ordo tẽporis ab exordio scismatis usq; ad tẽpora ꝑme captiuitatis.	¶ Secũdus ordo tẽporum reguz Juda ordine sibi succedentium.	¶ Tertius ordo tẽporis in q̃ cõtigit filios regũ Juda pñs bus conregnasse.	¶ Quartꝰ ordo tpis regũ israel iuxta ordinem sibi succedentium.	¶ Quintus ordo in quo cõtigit filios regum israel patribus conregnasse.
j.	j. Roboam.		j. Jeroboam.	
ij.	ij.		ij.	
iij.	iij.		iij.	
iiij.	iiij.		iiij.	
v.	v.		v.	
vj.	vj.		vj.	
vij.	vij.		vij.	
viij.	viij.		viij.	
ix.	ix.		ix.	
x.	x.		x.	
xj.	xj.		xj.	
xij.	xij.		xij.	
xiij.	xiij.		xiij.	
xiiij.	xiiij.		xiiij.	
xv.	xv.		xv.	
xvj.	xvj		xvj.	
xvij.	xvij.		xvij.	
xviij.	j. Abia.		xviij.	
xix.	ij.		xix.	
xx.	iij. Asa.		xx.	
xxj.	j.		xxj.	
xxij.	ij.		xxij.	
xxiij.	iij.		xxiij.	
xxiiij.	iiij.		xxiiij.	
xxv.	v.		xxv.	
xxvj.	vj.		xxvj.	
xxvij.	vij.		xxvij.	
xxviij.	viij.		xxviij.	
xxix.	ix.		xxix.	
xxx.	x.		xxx.	
xxxj.	xj.		xxxj.	
xxxij.	xij.		xxxij.	
xxxiij.	xiij.		xxxiij.	
xxxiiij.	xiiij.		xxxiiij.	
xxxv.	xv.		xxxv.	
xxxvj.	xvj.		xxxvj.	
xxxvij.	xvij.		xxxvij.	
xxxviij.	xviij.		xxxviij.	
xxxix.	xix.		xxxix.	
xl.	xx.		xl.	
xlj.	xxj.		xlj.	
xlij.	xxij.		xlij.	
xliij.	xxiij.		xliij.	
xliiij.	xxiiij.		xliiij.	
xlv.	xxv.		xlv.	
xlvj.	xxvj.		xlvj.	
xlvij.	xxvij.		xlvij.	
xlviij.	xxviij.		xlviij.	
xlix.	xxix.		xlix.	
l.	xxx.		l.	
lj.	xxxj.		lj.	
lij.	xxxij.		lij.	
liij.	xxxiij.		liij.	
liiij.	xxxiiij.		liiij.	
lv.	xxxv.		lv.	
lvj.	xxxvj.		lvj.	
lvij.	xxxvij.		lvij.	

¶ Tertius ordo tẽporis in q̃ cõtigit filios regũ Juda pñs bus conregnasse.	¶ Quartꝰ ordo tpis regũ israel iuxta ordinem sibi succedentium.	¶ Quintus ordo in quo cõtigit filios regum israel patribus conregnasse.
	j. Jeroboam.	
	ij.	
	iij.	
	iiij.	
	v.	
	vj.	
	vij.	
	viij.	
	ix.	
	x.	
	xj.	
	xij.	
	xiij.	
	xiiij.	
	xv.	
	xvj.	
	xvij.	
	xviij.	
	xix.	
	xx.	
	xxj.	
	xxij.	j. Nadab cum patre
	xxiij.	ij. Jdem solus Baasa.
	j.	
	ij.	
	iij.	
	iiij.	
	v.	
	vj.	
	vij.	
	viij.	
	ix.	
	x.	
	xj.	
	xij.	
	xiij.	
	xiiij.	
	xv.	
	xvj.	
	xvij.	
	xviij.	
	xix.	
	xx.	
	xxj.	
	xxij.	j. Hela.
	xxiij. S.	ij. Zabri 6. vij.
	j. ambul. i	parte.
	ij.	
	iij.	
	iiij. ambulat	tota.
	v.	
	vj.	
	vij.	
	viij.	
	ix.	
	x.	

lxxiij.	xxxviij.		xj.
lxxiiij.	xxxix.		xij.
lxxv.	xl.		xiij.
lxxvj.	xlj.		xiiij.
lxxvij.	xlij.		xv.
lxxviij.	xliij.		xvj.
lxxix.	xliiij.		xvij.
lxxx.	xlv.		xviij.
lxxxj.	xlvj.		xix.
lxxxij.	xlvij.		xx.
lxxxiij.	xlviij.		xxj.
lxxxiiij.	xlix.		xxij.
lxxxv.	l.		xxiij.
lxxxvj.	lj.		xxiiij.
lxxxvij.	lij.		xxv.
lxxxviij.	liij.		xxvj.
lxxxix.	liiij.		xxvij.
xc.	lv.		xxviij.
xcj.	lvj.	S.	xxix.
xcij.	lvij.		xxx.
xciij.	lviij.		xxxj.
xciiij.	lix.		xxxij.
xcv.	lx.		xxxiij.
xcvj.	lxj.		xxxiiij.
xcvij.	lxij.		xxxv.
xcviij.	lxiij.		xxxvj.
xcix.	lxiiij.		xxxvij.
c	lxv.		xxxviij.
cj.	lxvj.		xxxix.
cij.	lxvij.		xl.
ciij.	lxviij.		xlj.
ciiij.	lxix.		xlij.
cv.	lxx.		xliij.
cvj.	lxxj.		xliiij.
cvij.	lxxij.		xlv.
cviij.	lxxiij.		xlvj.
cix.	lxxiiij.		xlvij.
cx.	lxxv.		xlviij.
cxj.	lxxvj.		xlix.
cxij.	lxxvij.		l.
cxiij.	lxxviij.		lj.
cxiiij.	lxxix.		lij.
cxv.	lxxx.		liij.
cxvj.	lxxxj.		liiij.
cxvij.	lxxxij.		lv.
cxviij.	lxxxiij.		lvj.
cxix.	lxxxiiij.		lvij.
cxx.	lxxxv.		lviij.
cxxj.	lxxxvj.		lix.
cxxij.	lxxxvij.		lx.
cxxiij.	lxxxviij.		lxj.
	lxxxix.		lxij.
	xc.		lxiij.
	xcj.		lxiiij.
	xcij.		lxv.
	xciij.		lxvj.
	xciiij.		lxvij.
	xcv.		lxviij.
	xcvj.		lxix.
	xcvij.		lxx.
	xcviij.		lxxj.
	xcix.		lxxij.
	c		lxxiij.
	cj.		lxxiiij.
	cij.		lxxv.
	ciij.		lxxvj.
	ciiij.		lxxvij.
	cv.		lxxviij.
	cvj.		lxxix.
	cvij.		lxxx.
	cviij.		lxxxj.
	cix.		lxxxij.
	cx.		lxxxiij.
	cxj.		lxxxiiij.
	cxij.		lxxxv.
	cxiij.		lxxxvj.
	cxiiij.		lxxxvij.
	cxv.		lxxxviij.
	cxvj.		lxxxix.
	cxvij.		xc.
	cxviij.		xcj.
	cxix.		xcij.
	cxx.		xciij.
	cxxj.		xciiij.
	cxxij.		xcv.
	cxxiij.		xcvj.

	xxxviij.		xj.
	xxxix.		xij.
	xl.		xiij.
	xlj.		xiiij.
	xlij.		xv.
	xliij.		xvj.
	xliiij.		xvij.
	xlv.		xviij.
	xlvj.		xix.
	xlvij.		xx.
	xlviij.		xxj.
	xlix.		xxij.
	l.		xxiij.
	lj.		xxiiij.
	lij.		xxv.
	liij.		xxvj.
	liiij.		xxvij.
	lv.		xxviij.
	lvj.		xxix.
	lvij.		xxx.
	lviij.		xxxj.
	lix.		xxxij.
	lx.		xxxiij.
	lxj.		xxxiiij.
	lxij.		xxxv.
	lxiij.		xxxvj.
	lxiiij.		xxxvij.
	lxv.		xxxviij.
	lxvj.		xxxix.
	lxvij.		xl.
	lxviij.		xlj.
	lxix.		xlij.
	lxx.		xliij.
	lxxj.		xliiij.
	lxxij.		xlv.
	lxxiij.		xlvj.
	lxxiiij.		xlvij.
	lxxv.		xlviij.
	lxxvj.		xlix.
	lxxvij.		l.
	lxxviij.		lj.
	lxxix.		lij.
	lxxx.		liij.
	lxxxj.		liiij.
	lxxxij.		lv.
	lxxxiij.		lvj.
	lxxxiiij.		lvij.
	lxxxv.		lviij.
	lxxxvj.		lix.
	lxxxvij.		lx.
	lxxxviij.		lxj.
	lxxxix.		lxij.
	xc.		lxiij.
	xcj.		lxiiij.
	xcij.		lxv.
	xciij.		lxvj.
	xciiij.		lxvij.
	xcv.		lxviij.
	xcvj.		lxix.
	xcvij.		lxx.
	xcviij.		lxxj.
	xcix.		lxxij.
	c		lxxiij.
	cj.		lxxiiij.
	cij.		lxxv.
	ciij.		lxxvj.
	ciiij.		lxxvij.
	cv.		lxxviij.
	cvj.		lxxix.
	cvij.		lxxx.
	cviij.		lxxxj.
	cix.		lxxxij.
	cx.		lxxxiij.
	cxj.		lxxxiiij.
	cxij.		lxxxv.
	cxiij.		lxxxvj.
	cxiiij.		lxxxvij.
	cxv.		lxxxviij.
	cxvj.		lxxxix.
	cxvij.		xc.
	cxviij.		xcj.
	cxix.		xcij.
	cxx.		xciij.
	cxxj.		xciiij.
	cxxij.		xcv.
	cxxiij.		xcvj.

	j. Achaz cum patre.		
	ij.		
	Solus.		
	iiij.		
	v.		
	vj.		
	vij.		
	viij.		
	ix.		
	x.		
	xj.		
	xij.		
	xiij.		
	xiiij.		
	xv.		
	xvj.		
	xvij.		
	xviij.		
	xix.		
	xx.		
	xxj.		Ocozias.
	xxij. S.		Joram cum fratre.
	j.		j. Joram solus.
	ij.		ij.
	iij.		iij.
	iiij.		iiij.
	v.		v.
	vj.		vj.
	vij.		vij.
	viij.		viij.
	ix.		ix.
	x.		x.
	xj.		xj.
	xij.		j. Oleu.
	ij.		ij.
	iij.		iij.
	iiij.		iiij.
	v.		v.
	vj.		vj.
	vij.		vij.
	viij.		viij.
	ix.		ix.
	x.		x.
	xj.		xj.
	xij.		xij.
	xiij.		xiij.
	xiiij.		xiiij.
	xv.		xv.
	xvj.		xvj.
	xvij.		xvij.
	xviij.		xviij.
	xix.		xix.
	xx.		xx.
	xxj.		xxj.
	xxij.		xxij.
	xxiij.		xxiij.
	xxiiij.		xxiiij.
	xxv.		xxv.
	xxvj.		xxvj.
	xxvij.		xxvij.
	xxviij.		xxviij.
	xxix.		xxix.
	xxx.		xxx.
	xxxj.		xxxj.
	xxxij.		xxxij.
	xxxiij.		xxxiij.
	xxxiiij.		xxxiiij.
	xxxv.		xxxv.
	xxxvj.		xxxvj.
	xxxvij.		xxxvij.
	xxxviij.		xxxviij.
	xxxix.		xxxix.
	xl.		xl.
	xlj.		xlj.
	xlij.		xlij.
	xliij.		xliij.
	xliiij.		xliiij.
	xlv.		xlv.
	xlvj.		xlvj.
	xlvij.		xlvij.
	xlviij.		xlviij.
	xlix.		xlix.
	l.		l.
	lj.		lj.
	lij.		lij.
	liij.		liij.
	liiij.		liiij.
	lv.		lv.
	lvj.		lvj.
	lvij.		lvij.
	lviij.		lviij.
	lix.		lix.
	lx.		lx.
	lxj.		lxj.
	lxij.		lxij.
	lxiij.		lxiij.
	lxiiij.		lxiiij.
	lxv.		lxv.
	lxvj.		lxvj.
	lxvij.		lxvij.
	lxviij.		lxviij.
	lxix.		lxix.
	lxx.		lxx.
	lxxj.		lxxj.
	lxxij.		lxxij.
	lxxiij.		lxxiij.
	lxxiiij.		lxxiiij.
	lxxv.		lxxv.
	lxxvj.		lxxvj.
	lxxvij.		lxxvij.
	lxxviij.		lxxviij.
	lxxix.		lxxix.
	lxxx.		lxxx.
	lxxxj.		lxxxj.
	lxxxij.		lxxxij.
	lxxxiij.		lxxxiij.
	lxxxiiij.		lxxxiiij.
	lxxxv.		lxxxv.
	lxxxvj.		lxxxvj.
	lxxxvij.		lxxxvij.
	lxxxviij.		lxxxviij.
	lxxxix.		lxxxix.
	xc.		xc.
	xcj.		xcj.
	xcij.		xcij.
	xciij.		xciij.
	xciiij.		xciiij.
	xcv.		xcv.
	xcvj.		xcvj.
	xcvij.		xcvij.
	xcviij.		xcviij.
	xcix.		xcix.
	c		c
	cj.		cj.
	cij.		cij.
	ciij.		ciij.
	ciiij.		ciiij.
	cv.		cv.
	cvj.		cvj.
	cvij.		cvij.
	cviij.		cviij.
	cix.		cix.
	cx.		cx.
	cxj.		cxj.
	cxij.		cxij.
	cxiij.		cxiij.
	cxiiij.		cxiiij.
	cxv.		cxv.
	cxvj.		cxvj.
	cxvij.		cxvij.
	cxviij.		cxviij.
	cxix.		cxix.
	cxx.		cxx.
	cxxj.		cxxj.
	cxxij.		cxxij.
	cxxiij.		cxxiij.
	cxxiiij.		cxxiiij.
	cxxv.		cxxv.
	cxxvj.		cxxvj.

			j. Joas.
			ij.
			iij.
			iiij.
			v.
			vj.
			vij.
			viij.
			ix.
			x.
			xj.
			xij.
			xiij.
			xiiij.
			xv.
			xvj.
			xvij.
			xviij.
			xix.
			xx.
			xxj.
			xxij.
			xxiij.
			xxiiij.
			xxv.
			xxvj.
			xxvij.
			xxviij.
			xxix.
			xxx.
			xxxj.
			xxxij.
			xxxiij.
			xxxiiij.
			xxxv.
			xxxvj.
			xxxvij.
			xxxviij.
			xxxix.
			xl.
			xlj.
			xlij.
			xliij.
			xliiij.
			xlv.
			xlvj.
			xlvij.
			xlviij.
			xlix.
			l.
			lj.
			lij.
			liij.
			liiij.
			lv.
			lvj.
			lvij.
			lviij.
			lix.
			lx.
			lxj.
			lxij.
			lxiij.
			lxiiij.
			lxv.
			lxvj.
			lxvij.
			lxviij.
			lxix.
			lxx.
			lxxj.
			lxxij.
			lxxiij.
			lxxiiij.
			lxxv.
			lxxvj.
			lxxvij.
			lxxviij.
			lxxix.
			lxxx.
			lxxxj.
			lxxxij.
			lxxxiij.
			lxxxiiij.
			lxxxv.
			lxxxvj.
			lxxxvij.
			lxxxviij.
			lxxxix.
			xc.
			xcj.
			xcij.
			xciij.
			xciiij.
			xcv.
			xcvj.
			xcvij.
			xcviij.
			xcix.
			c
			cj.
			cij.
			ciij.
			ciiij.
			cv.
			cvj.
			cvij.
			cviij.
			cix.
			cx.
			cxj.
			cxij.
			cxiij.
			cxiiij.
			cxv.
			cxvj.
			cxvij.
			cxviij.
			cxix.
			cxx.
			cxxj.
			cxxij.
			cxxiij.
			cxxiiij.
			cxxv.
			cxxvj.

			j. Amasias.
			ij.
			iij.
			iiij.
			v.
			vj.
			vij.
			viij.
			ix.
			x.
			xj.
			xij.
			xiij.
			xiiij.
			xv.
			xvj.
			xvij.
			xviij.
			xix.
			xx.
			xxj.
			xxij.
			xxiij.
			xxiiij.
			xxv.
			xxvj.
			xxvij.
			xxviij.
			xxix.
			xxx.
			xxxj.
			xxxij.
			xxxiij.
			xxxiiij.
			xxxv.
			xxxvj.
			xxxvij.
			xxxviij.
			xxxix.
			xl.
			xlj.
			xlij.
			xliij.
			xliiij.
			xlv.
			xlvj.
			xlvij.
			xlviij.
			xlix.
			l.
			lj.
			lij.
			liij.
			liiij.
			lv.
			lvj.
			lvij.
			lviij.
			lix.
			lx.
			lxj.
			lxij.
			lxiij.
			lxiiij.
			lxv.
			lxvj.
			lxvij.
			lxviij.
			lxix.
			lxx.
			lxxj.
			lxxij.
			lxxiij.
			lxxiiij.
			lxxv.
			lxxvj.
			lxxvij.
			lxxviij.
			lxxix.
			lxxx.
			lxxxj.
			lxxxij.
			lxxxiij.
			lxxxiiij.
			lxxxv.
			lxxxvj.
			lxxxvij.
			lxxxviij.
			lxxxix.
			xc.
			xcj.
			xcij.
			xciij.
			xciiij.
			xcv.
			xcvj.
			xcvij.
			xcviij.
			xcix.
			c
			cj.
			cij.
			ciij.
			ciiij.
			cv.
			cvj.
			cvij.
			cviij.
			cix.
			cx.
			cxj.
			cxij.
			cxiij.
			cxiiij.
			cxv.
			cxvj.
			cxvij.
			cxviij.
			cxix.
			cxx.
			cxxj.
			cxxij.
			cxxiij.
			cxxiiij.
			cxxv.
			cxxvj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cxxiiij.	xxvij.		v.		
cxxv.	xxviij.		vj.		
cxxvj.	xxix.		vij.		
cxxvij.	xxx.		viij.		
cxxviij.	xxxj.		ix.		
cxxix.	xxxij.		x.		
cxxx.	xxxiij.		xj.		
cxxxj.	xxxiiij.		xij.		
cxxxij.	xxxv.		xiij.		
cxxxiij.	xxxvj.		xiiij.		
cxxxiiij.	xxxvij.		xv.	Joas.	
cxxxv.	xxxviij.		xvj		
cxxxvj.	xxxix.		xvij.		
cxxxvij.	xl.		j. Joas solus.		
cxxxviij.	j. amasias.		ij.		
cxxxix.	ij.		iij.		
cxl.	iij.		iiij.		
cxlj.	iiij.		v.		
cxlij.	v.		vj.		
cxliij.	vj.		vij.		
cxliiij.	vij.		viij.		
cxlv.	viij.		ix.		
cxlvj.	ix.		x.		
cxlvij.	x.		xj.		
cxlviij.	xj.		xij.		
cxlix.	xij.		xiij.		
cl.	xiij.		xiiij.		
clj.	xiiij.		xv.		
clij.	xv.		xvj.	j.	Jeroboam cū pre Solus.
cliij.	xvj.	j.	ij.		
cliiij.	xvij.	ij.	iij.		
clv.	xviij.	iij.	iiij.		
clvj.	xix.	iiij.	v.		
clvij.	xx.	v.	vj.		
clviij.	xxj.	vj.	vij.		
clix.	xxij.	vij.	viij.		
clx.	xxiij.	viij.	ix.		
clxj.	xxiiij.	ix.	x.		
clxij.	xxv.	x.	xj.		
clxiij.	xxvj.	xj.	xij.		
clxiiij.	xxvij.	xij.	xiij.		
clxv.	xxviij.	xiij.	xiiij.		
clxvj.	xxix.	xiiij.	xv.		
clxvij.	j. ozias q̄ et azarias.	xv.	xvj.		
clxviij.	ij.	xvj.	xvij.		
clxix.	iij.	xvij.	xviij.		
clxx.	iiij.	xviij.	xix.		
clxxj.	v.	xix.	xx.		
clxxij.	vj.	xx.	xxj.		
clxxiij.	vij.	xxj.	xxij.		
clxxiiij.	viij.	xxij.	xxiij.		
clxxv.	ix.	xxiij.	xxiiij.		
clxxvj.	x.	xxiiij.	xxv.		
clxxvij.	xj.	xxv.	xxvj.		
clxxviij.	xij. Oias mortuo (patre.		xxvij.		
clxxix.	xiij.		xxviij.		
clxxx.	xiiij.		xxix.		
clxxxj.	xv.		xxx.		
clxxxij.	xvj.		xxxj.		
clxxxiij.	xvij.		xxxij.		
clxxxiiij.	xviij.		xxxiij.		
clxxxv.	xix.		xxxiiij.		
clxxxvj.	xx.		xxxv.		
clxxxvij.	xxj.		xxxvj.		
clxxxviij.	xxij.		xxxvij.		
clxxxix.	xxiij.		xxxviij.		

cxc.	xxiiij.		xxxix.		
cxcj.	xxv.		xl.		
cxcij.	xxvj.		xlj.		
cxciij.	xxvij.				
cxciiij.	xxviij.				
cxcv.	xxix.				
cxcvj.	xxx.				
cxcvij.	xxxj.				
cxcviij.	xxxij.				
cxcix.	xxxiij.				
cc.	xxxiiij.				
ccj.	xxxv.				
cclj.	xxxvj.				
cclij.	xxxvij.				
ccliij.	xxxviij.			Zacharias.	
ccv.	xxxix.	vj. Men.	sellū i. Men.		Manahen.
ccvj.	xl.		j.		
ccvij.	xlj.		ij.		
ccviij.	xlij.		iij.		
ccix.	xliij.		iiij.		
ccx.	xliiij.		v.		
ccxj.	xlv.		vj.		
ccxij.	xlvj.		vij.		
ccxiij.	xlvij.		viij.		
ccxiiij.	xlviij.		ix.		
ccxv.	xlix.		x.		
ccxvj.	l.		j. phaceia.		
ccxvij.	lj.		ij.		
ccxviij.	lij.		j. phacee.		
ccxix.	j. Joathan.		ij.		
ccxx.	ij.		iij.		
ccxxj.	iij.		iiij.		
ccxxij.	iiij.		v.		
ccxxiij.	v.		vj.		
ccxxiiij.	vj.		vij.		
ccxxv.	vij.		viij.		
ccxxvj.	viij.		ix.		
ccxxvij.	ix.		x.		
ccxxviij.	x.		xj.		
ccxxix.	xj.		xij.		
ccxxx.	xij.		xiij.		
ccxxxj.	xiij.		xiiij.		
ccxxxij.	xiiij.		xv.		
ccxxxiij.	xv.		xvj.		
ccxxxiiij.	xvj.	Achaz.	xvij.		
ccxxxv.		j.	xviij.		
ccxxxvj.		ij.	xix.		
ccxxxvij.		iij.	xx.		
ccxxxviij.	xx.	iiij.		Osee.	
ccxxxix.	v.				
ccxl.	vj.				
ccxlj.	vij.				
ccxlij.	viij.				
ccxliij.	ix.				
ccxliiij.	x.				
ccxlv.	xj.				
ccxlvj.	xij.			Osee.	
ccxlvij.	xiij.			j.	
ccxlviij.	xiiij.			ij.	
ccxlix.	xv.	Ezechias.		iij.	
ccl.	xvj.	j.		iiij.	
cclj.	ij.			v.	
cclij.	iij.			vj.	
ccliij.	iiij.			vij.	
ccliiij.	v.			viij.	
cclv.	vj.			ix.	

Universidad de Deusto
Biblioteca

Richar. scti victo.

Cristice annotationes ꝯ pluri/morum versuum psalmorum da/uid Richardi sancti victoris do/ctoris preclarissimi.

ps. ij. A

Quare fremuerunt gentes: z populi me/ditati sunt inania? Quid p gentes q̄ de/um nesciunt, ydola colunt: nisi prauas peruersasq; cogitationes accipimus? z quid in populis inania meditātibus: nisi vanas, z ineptas cogitationes in/telligimus? De illis dictū est: peruerse enim cogitationes separāt a deo. De istis aūt scriptū est. Spiritꝰ eñ sanctꝰ discipline effugiet fictū: z auferet se a cogitationibus q̄ sūt sine intellectu. A cogitatiōibus (inquit) que sunt sine intellectu. Quid fiet de his cogitationibꝫ q̄ admittere non possumus sine turpi z illecebro/so affectu/vel de his q̄ libenter accipimus nō sine prauo quodā consensu, si ab his se aufert spūs sanctus q̄ sunt sine intellectu? Quod ergo ille cogitationes peruersas ap/te nominat: hoc iste gētes figuraliter, quasi boies per/sos, z a deo vero auersos appellat. Dō ille cogitationes sine intellectu dicere voluit: hoc iste (ni fallor) populos in/ania meditantes nominauit. Peiores vtiq; sunt que non sunt sine nequitia, q̄ que vage discurrūt sine intelligētia Unde z hos gentes noīat: z illos populos appellat. Raz gentes quidem sua peruersitas dānat: populos vero q̄/uis fideles sua ignobilitas humiliat. Sic vtiq;, sic oīs co/gitatio vana, siue ociosa, vilis: prauа aūt/atq; puersa co/gitatio detestabilis. Quales oīno vtiq; propheta īcre/pat vel potius qualibus insultat, cū dicat. Quare fremuerūt gentes: et populi meditati sunt inania. Notanduz sane q̄ fremitus est bestiarū, non hoīm: gētes vtiq; fremere, est prauа desideria cōtra rationem exurgere. Quotiēs iusta dei iudicia repzehēdimus: quotiens contra eius flagella murmuramus, totiēs vocem humanam quasi in ba/nitum cōmutamus. Quotiēs appetitū potius q̄ rationez sequimur, quasi hoies nos esse pigeat bestias imitamur. Increpet ergo primū fremitum iniquitatis: postea redar/guat etiam studiū vanitatis. Nam ideo q̄ dicitur: z popu/li meditati sunt inania: studiū vanitatis reprehendit. Et forte inania cogitare, venialе: meditari aūt, omnino rep/hensibile. Aliud. est enim q̄ ex negligētia, vel inuiti pati/mur: z aliud q̄n circa inutile studium sponte occupamur. [Astiterunt reges terre: z principes cōuenerūt in vnum] Queramus primo q̄ sint illi reges: vel qui sint illi quos no/minat principes. Reges dicit: sed terre reges asserit. pec/catoꝝ aūt dicitur. Terra es: z in terrā ibis. In huiusmodi terra, demones quos apostolus mūdi huius principes/ z rectores tenebrarū appellat, regnum tenent: z dñatum exercent, dū eos ad immunda desideria impellunt: z per/mundanas cupiditates distrahūt. Rex aūt a regēdo di/citur: z per terram cor terrenis desideriis inhians recte in/telligitur. Illi ergo demones in scriptura sacra reges di/cuntur, q̄ in subuertendis, sibiq; subiugandis hominib⁹ fraude potius q̄ virtute nituntur. Est eñ in aliis astutia maior: in aliis aūt audacia vehementior. Hi occulti⁹ tē/tant: illi vehementius instant. Horū tētatio fraudulenta: illoꝝ autem violenta. Hi quasi cōsulendo decipiunt: illi acrius instādo quodāmodo opprimunt. Nos itaq; p reges/illos intelligamus p principes. Isti eteñ quasi regē do: illi vero principādo hominib⁹ presunt. Quos vel astu/tia deceptos: vel instantia delectos ad iniquitatē pertra/hunt. Videamus ergo q̄d dicat. Astiterunt reges terre. Inuento in scripturis sanctis aliū dr̄ spiritum fornica/tionis: aliū aūt appellari pm̄ elationis. Sic z in his aliis vicijs intelligi potest. Obtinet itaq; alius regnū in luxu/riosis: alius in gulosis: alius p̄sidet auaris: alius iracun/dis. Hic principat inuidis: ille dñatur elatis. Quid igitur aliud est huiusmodi reges sibi inuicē assistere, nisi vnum/quēq; in hominū impugnatione aliū adiuuare? Nā dum ab vno quilibet quispiā in aliquod vicīū deijcitur, ex eo ipso sepe ad resistendū alijs infirmior inuenit. Fieri enīz solet vt qui per crapulam grauat, multo citius, multoq; facilius p luxuriam inflammet. Reges itaq; sibi assistūt, quādo vicissim sibi ad nos expugnādos opē ferunt. Prin/cipes in vnuz conueniunt: quia qui cēd (q̄uis diuersum) agant in nostra subuersione, tū pariter consentiūt. Recte ergo etiā hos reges/vel principes non sibi inuicē tantuz/ sed etiā gētibus/vel populis assistere intelligimus: quia dū per prauas z ineptas cogitationes vaga mēte discur/rimus, deceptoribus spiritibus tētandi aditus aperimus. Gentib⁹ itaq; frementibus: populisq; inania meditanti/bus, reges assistunt: principes cōueniūt: q̄z peruersis/ va/nis z cogitationib⁹ (quas gētes/vel populi significāt) per/strepentibus, maligni spūs tētandi aditū inueniunt, tē/tandi licentiā iusto dei iudicio accipiūt. Possumus ta/men non solū per reges/z principes: sed etiam per gētes z pplos demones intelligere: et eoꝝ differentias in his nominibus subtiliter distinguere. Cogita igitur nūc qua, si numerosam quādam demonum multitudinez, immo multiplicē innumerositatem. Ex his alios alijs sicut na/tura subtiliores, sic nec dubites z in presumptione auda/ciores: z in deceptione callidiores. Unde fit vt alijs infir/mioribus, licet numero amplioribus principentur: z sup/eos libere dominent. Est enīz in subiectis iferioris⁹ mul/titudo copiosior: sed superioribus tam audacia, q̄ pru/dentia maior. Unde fit vt pro tot amplioribus audaciaz in infirmioribus libere dominatum exerceant: z propter maiorem prudentiam stolidioruz studia/et offa p suo arbitrio disponāt. Hoc nos fortasse scriptura monere vo/luit, q̄n alios reges/vel principes nominauit: alios aūt per gentes/z populos designauit. Si autem inter gētes z populos differentiam querimus, facile quidē eos ab in/uicem distinguere poterimus. Nam gentē a gente cōsue/tudinis/vel lingue diuersitas distinguit: z sepe gens vna libet multos habere populos cōsueuit. In vno ergo mo/rum dissimilitudinē: in altero inuit multiplicē eoꝝ mul/titudinem. Nam quidam eoꝝ in quibusdam vicijs am/plius preualent: et alij alijs vehementius fauent, vel stu/dent. Quia igit propheta motū/studioꝝq; diuersitatem et in qualibet distinctione innumeram multitudinem et perspexit: idcirco fortassis et gentes dixit: a populos sub/sequenter nominauit. Si ergo discretionem spūs habe/mus: si eorum differentias diligenter attendimus, nō so/lum per reges/z principes: sed etiam per gentes z populos demonuz differētias intelligere poterimus. Cogitet ergo qui potest qualis/q̄ tuscz vir iste fuerit: quali discretione q̄ taq; virtute predit⁹ exti. erit, contra quē gentes et po/puli desiuiunt, contra quē reges z principes conueniunt. Nos si contra vniuscuiusliber demonis seuitiam/vt assi/tiam restitisse/vel resistere nos posse nouerimus, multuz nos profecisse putaremus: immo non tā homines: sed su/pra homines nos esse crederemus. Iste aūt non tantum a gente/vel rege se sentit impugnari: sed a gentibus/et populis/z regibus/z principibus se non posse superari, z nouit/et scripsit: z posteris legenda reliquit: vt vel sic con/fundat superbiam nostram qui nichil sumus: z tamen su/perbire non erubescimus. Si quis aūt gentes/z populos

ad cogitationes reges vero/z principes referre velit ad affectiones, facile cedo: q̄z animi affectiones cogitatiōi/bus presidere nō ambigo. Sic tamē hunc intellectū reci/piamus, vt superiorē quidem non destruamus, q̄ scriptu/ram sacram multiplicē expositionem recipere non dubi/tamus. Siue ergo totū ad animi vicia: siue totum refera/mus ad demonia. aut si meliꝰ partī ad vitiosos mores: partī referimus ad vitiorꝝ incentores, multū quidem est hec/vel illa superare: maius tñ est vtriscz posse resistere. Si tū propheta vtriscz nōn posset, eis cū tanta fiducia nō insultaret, cū dicat. Quare fremuerūt gētes: z populi me/ditati sunt inania. Astiterūt reges terre: et principes cōue/nerūt in vnuz. Sed si sequētia verba diligēter attendim⁹, vñ de tot hostib⁹ victoriam presumat, citius inuenie⁹. Ait eñ. [Astiterunt reges terre: z principes cōuenerūt in vnum.] Sed cōtra quē? [Aduersus dominū (inquit) z ad uersus xp̄m eius]. De illo ergo victoriā p̄sumebat, qui in ipso contra tot hostes indefesse dimicabat. Quid enīz aliud q̄ quedam dei turris dauid aia extitit, quē sibi do/minus quasi vir pugnator opotens nomen eius, contra tot hostes defendit? Una vtiq; ex his turribus erat de quib⁹ alibi ipse dauid proclamat. Fiat pax in virtute tua z abundantia in turribꝰ tuis. Hanc itaq; turrem pre ce/teris forte/z inter fortes singularem primo gentes impu/gnant: populi obsidione vallāt. Sed q̄ prevalere nō pos/sunt, tandem assistunt reges: conueniūt principes. Sz in expugnabilis manebat quā dñs sibi iugiter defensabat Stabat itaq; dauid inter tot hostes de dei protectiōe se/curus: z de tot hostib⁹ per dei victoriam tandē triūpha/turus. Insultare ergo non metuit, quos sibi nō posse p̄va/lere perspexit: z dicit. Quare fremuerūt gētes: z popu/li meditati sunt inania. Astiterūt reges terre: et principes conuenerūt in vnum adversus dñm: et adversus xp̄m ei⁹. Aduersus dñm (inquit) z aduersus xp̄m eius. Alia sunt i nobis data nature: z alia sunt dona gratie. Distinguam⁹ nichilominus dñm, z xp̄m eius. Per dñm intellige crea/torem: per xp̄m intellige saluatorē. Aliunde dicit creator: aliunde saluator. Creator est pro eo q̄ fecit q̄d nō erat saluator autem inde dicitur: quia restaurauit q̄d perierat Dona ergo nature pertinet ad creatorem: dona vero gra/tie specialiter pertinere videnī ad saluatorem. Dona na/ture dico q̄n scōm naturalem complexionem hos vide/mus promptiores ad miam: illos rigidiores ad iustitiam Hos naturaliter prudentiores: illos simpliciores: z cete/ra huiusmodi: q̄ naturaliter q̄sq; habet: non ex industria possidet. Gratie aūt dona dicuntur, q̄n quisq; nititur ha/bere p̄ter gratiā, q̄d possidere minime potuit per naturam Illa igitur accipim⁹ a prima conditione ex munere crea/toris: ista vero p̄ter congruo accipimus ex beneficio salua/toris. Quando itaq; dona nature corrūpimus, in creato/rem peccamus, qui eī opus destruere nō timemus. Qñ vero quis dona gratie destruit, cōtra saluatorem suū spe/cialiter agit, qui p reparatione nostra vsq; ad mortem su/dauit. Quia igit vitiosi mores, siue vitiorꝝ incentores de/mones tā dona nature, q̄ dona gratie in nobis subuerte/re nituntur, recte nō solū contra dominū: sed etiam con/tra xp̄m eius, gentes z populi: reges z principes assiste/re perhibentur. Quia ad creatoris iniuriam in nobis cor/rumpere festinant opus creationis: z ad contumeliā sal/uatoris euacuare festinagūt opus redēptionis. Recte ergo dicitur Astiterunt reges terre: z principes cōuenerunt in vnum aduersus dominū, z aduersus xp̄z eius. [Dirum/pamus vincula eorum: z proiciamus a nobis iugū ipso/rum.] Per vincula retinemur ne eamus quo ire volum⁹ Sub iugo cogimur inuiti operari q̄d nolum⁹. Duo ma/

gna mala, ipediri a bono: occupari in malo. A bono nos reuocant vincula cupiditatis: ad malum nos impellit iu/gum timoris. Bonū vtiq; est scōm pphete consilium hu/iusmodi vincula dirūpere: bonū nichilominꝰ huiusmodi iugum proijcere. Sed forte modū queris: quō id fieri pos/sit audire concupiscis. Audi, sed negligere noli. Noli dili/gere mundū, nec ea que in mūdo sunt: z vincula dirupi/sti. Noli timere eos q̄ occidunt corpus: aie vero non ha/bent quid faciant, z iugū proiecisti. Dirūpamus vincu/la eorum: z proijciam⁹ a nobis iugum ipsorum. [Qui ha/bitat i celis irridebit eos: z dñs subsannabit eos]. Mirū valde si dñs vbiq; est, cur in celo, z non potius vbiq; esse dicitur: vel si in celo tantū est, cur vbiq; esse credatur. Sz vsus noster habet vt res q̄libet videatur ibi vbi est: vbi vero non est, minime videri potest. Quē vero cōstat vbiq; esse, voluit ꝺ scriptura i celo specialiter assignare: z ibi ma/xime inesse dicit vbi ab omnibus inhabitatoribus in/cessanter videtur. Ut q̄ eum videre desiderat vbi videri/ potest: illuc per meritū ascendat: z est quidē in terra: nec tamen eū videmus qui in terra sum⁹, nec in iferno deest q̄uis ab inferni habitatoribus videri posse non credim⁹ Eundem tamē in celis esse: z in celis videri non dubita/m⁹. Sciendū tamen est q̄ aliter videt per fidem: aliter au/tem per contēplationem: aliter vero cernitur per speciem Quod est inter celū et terrā, hoc interest inter fidelē z in/fidelē. z possumus quēlibet perfectū dicere celum, ꝓpter fidem. Huic tamen celo supereminet aliud celum, digni/tas scilicet spiritalium viroꝝ: cui tamen superferē tertiuz sublimitas videlicet angelorum. In primo itaq; videtur per solam vtiq; fidem: in secundo autē videtur etiaz per contemplationem: in tertio vero cernitur facie ad faciez Per fidem euz videm⁹, quando illa q̄ de eo scripta sunt firmiter credimus. Per cōtemplationē aūt eum cernit q̄ in eo q̄ de illo prius credidit, ex inspiratione diuina in/telligentie oculos figit. Per speciem vero videtur, q̄n in propria substantia sicuti est facie ad faciem cernit. Verū tamen quocunq; modo videat, non tamen videt nisi i ce/lo. Nam in primo (vt diximus) p fidē: in scdo celo per cō/templationem: in tertio vero videt per speciē. Solūmo/do in huiusmodi celis habitat per gratiā, cū tamen nus/quā desit per potentiē/vel essentie sue presentiam. Quia ergo singulari quodāmodo in sanctis dñs habitat, recte scriptura eū in celis specialiter locum habere designat. Sed si per terrā, carnē: per celum, aīam intelligim⁹: est ad/huc aliud q̄d in his verbis animaduertere debem⁹. Sciē/dum nanq; q̄n ad illud diuinitatis archanuz nunq; sen/sus ingredit carnis: nunq; ad illa intima secreta sensus corporeus admittit. Sola aia q̄ ad similitudinem eius fa/cta est/diuine nature substantiā videre potest. Sz nec eaz aliquis ibi corporaliter videre desiderabit: sicuti nec hic sapientiam suam corporaliter videre q̄rit. Qñ igit sola anima diuine claritatis capax ē, ad q̄d sensus corporeus nunq; penetrare potest: merito in celo (hoc est in anima) deus habitare asserit: q̄ eius in eternum z presentia fru/tur: z visione letatur. Quid igitur mirū si deus animam sibi contra hostes defendat, in qua in eternum habitare elegit? Sicut scriptum est. hec requies mea in. s. s. hic ha/bitabo, quoniā elegi eam. Fiducialiter itaq; agam: z nō timebo si talem inhabitatorem habuero: si talē protectorem iue/nero. tunc demū inter hostes securus eis insultare nō tre/pidabo, dicens. Qui habitat in celis irridebit eos: z dñs sub/sannabit eos. Qui i celis habitat: qui animas inhabi/tare amat, ipse sibi defendat: ipse hostes repellat/conui/cat/irrideat. Qui habitat i cel irridebit eos: z dñs sub/sannabit eos. Aliud ē irridere: aliud ē subsannare. Irrisio

Universidad de Deusto
Biblioteca

est: ñ aliquem ironice laudamus: cũ supra id q̃ est: vel aliquid qđ omnino non est amplificando et ascribimus: ascribendo amplificam⁹. Subsannatio vero est, qñ in ali cuius denotatione vultũ nostrum simulata deformitate trãsfiguramus: et qualis ipse sit, vel potiꝰ quales nos esse credat mẽtita deformitate depingim⁹. Et licet subsannatio a nasi deductõe specialiter dici videatur: recte tñ q̃ libet labiorum/nasi/oculoꝝ/faciei irrisoria detorsio, subsannatio dicit. Irridendo igitur alterius pulchritudinez simulam⁹: subsannãdo vero nostrã quodãmodo dissimulam⁹: vel potiꝰ irridendo feditatẽ illius dissimulam⁹: subsannando nostrã q̃ nulla est simulamus. Fit vero ex hiusmodi simulatiõe, vel dissimulatiõe, vt aliena deformitas deformius appareat: et nostra formositas formosior emineat. Quid igit aliud est dñs suos inimicos irridere, q̃ eos ad foꝝ. a quedã: vel ẽt magna agenda relaxare: in quib⁹ possint ad tempus sibi/vel alijs gloriosi apparere: Et tunc quasdã quasi eoꝝ laudes in eoꝝ auribus loquit, cum eos id agere permittat vñ superba mens eorũ inaniter gloriet. Quales propheta percutit cum dicit: disperdat dñs, v. la. dolosa: et l. mag. Qui dixerunt labia nostra a nobis sunt: quis noster dñs est? Irrisio itaq; est cum inimicorũ suorum fortitudinem simulat. Subsannatio vero est cum suam potentiã/vel iustitiam dissimulat Sepe enim iniustos i hac vita prosperari: iustos vero affligi permittit, quasi qui malicie resistere non possit, vel innocentie compati nolit. Dũ igit peruersis mẽtib⁹ vel minus potens/vel minus iust⁹ apparet, quid nisi vult⁹ sui rectitudinem (vt ita dicam) in eorum consideratione detorquet? Quia enim qui iustus est iustus esse non credit/quasi vultus ipsius speciositas in suo decore ab ipso nõ videt. Fit nanq; sepe vt duz impij mala impune faciãt, deum res humanas minime curare credant. Quales illi describũtur, qui dixerunt. Non videbit dñs: nec intelliget deus iacob. Quorũ quidam dixerunt in corde suo oblit⁹ est deus: auertit faciẽ suam ne videat in finem. Peruersi itaq; irridẽt, cũ de seipsis tam falsa, q̃ magna p̃nunt Subsannant aũt, cum tam ꝓphana, q̃ vana de dño insana mente concipiunt: suas quasi laudes, sed falsas audiũt inq̃tum de se magna, sed minime vera credunt. Do minũ aũt quasi deformẽ a spiciunt, q̃ diu de eo indigna sentiunt. Adhuc aũt malignis spiritibus hec sentẽtia conuenire videtur, contra quos specialiter ꝓlata videtur. Suis em tẽtationibus dauid fatigabant: suis eum insidijs subuertere festinabãt: ſ dauid de dñi ꝓtectiõe securꝰ fiducialiter psallebat, dicẽs. Qui habitat ce. irri. eos: et dñs sub. eos. Sepe. n. maligni spiritus electis quibusdam ad tempus ꝓualere ꝑmittunt: vñ fit vt illos quos dñs sibi in eternum seruat, contra dei dispositionẽ perdere moliantur. Sed dũ sepe post lapsum electi quilibet tãto fortiores, q̃to humiliores resurgũt, quid aliud suis impugnationibus malignꝰ spũs, q̃ bonorum profectibus nolentes seruiũt? Vide si potes qualiter irrident: cognosce quõ deridentur. Nichil est vnde magis doleant: nil ẽ qđ amplius in gemiscant, q̃ bonũ nostrum, q̃ profectus nostrũ. Pene plus odiunt bona nostra, q̃ tormenta sua immo malunt quotidie tormẽta sua augere, q̃ nostra bona, q̃ merita nostra non minuere: et tũ tot conatibus: tantis discriminibus nil aliud agunt, nisi vt boni quiq; quotidie meliores fiant. Irridentes itaq; cum se aliquid contra electos posse gloriant: subsannant aũt cũ cõtra dei dispositionem aliquid agere arbitrant. Saluti quippe electoꝝ militat/quicqđ contra illam inimica malignitas actitat. et inde ordinationẽ dei implere cogit, vnde eam impedire friuole nititur. Recte ergo de his dicit: quia irridebit, et dominus subsannabit eos. Memo miret: nemo indignetur si ea que de xpo dicunt, et intelligantur iuxta litteram, edificationis gratia deriuem⁹ ad eius membra iuxta mysticam intelligentiam. ℭ

IN pace in idipsum dormiam, et requiescam. Pax illa per quã: et in qua alia obdormit: p quã exterioꝝ omniꝰ interim memoria amittit: per quã ipsa sibi in obliuionem venit: in qua seipsam supa essa, tota in deũ trapasit. Pax inq̃ illa qđ aliud esse videt, q̃ internũ illud verum/et plenũ gaudiũ: quedã (vt sic dicam) supereffluentia ſ. vitalium deliciarum: mira scilicet/et ineffabilis quedam satietas celestiuz desideriorum: Pacem sane tunc tantum veram plenã obtinere videt, quãdo omne eius desiderium interne illius dulcedinis supera buudãtia penitus absorbet. Quiu enim animus in ea ñ nondum habet estuanti desiderio anhelat pacẽ quõ hz: quã pacẽ hz is quẽ desideriozũ suoꝝ vexatio fatigat: Gaudiũ ergo nostrũ nisi plenum sit, desideria nostra, ad veram pacem non cõponit. Et quidem in hac corruptibili vita humanus anim⁹ perfectũ gaudiuz habere non potest: quia perfectũ gaudiũ in hac exiguitatis sue angustia capere non potest. plenũ tñ gaudiũ habere potest: qz tantũ habere potꝰ q̃tũ capere põt. Pacem itaq; sua tunc veraciter mens humana perfruit, qñ in id qđ interius de diuina dulcedine sentit, ita resolnitur Hec aũt pax vt plena sit/in duobus consistit: in contemplatione videlicet veritatis: et satietate interne suauitatis Ab vno inchoatur: et ex alio perficit. Primum siquidem est vt celestis sponsi amica/et veri amici spõsa/dilecti sui desiderio accensa: et in eius aduentũ suspensa: primũ inq̃ est vt videat quẽ diligit, q̃a sua: secundũ est vt in amplexus eius ruat/et osculis rangat: scdm vero vt ad eius deosculationez hauriat de dulci dulcedinem: et de suaui expirmat suauitatem. Fauus quippe distillans labia eius: et q̃s eius super mel dulcis. Ipse siquidẽ summa pulchritudo: ipse summa dulcedo. Pulchritudo ad visum: dulcedo ad gustum. Quasi exterius adhuc est qđ videt: interius esse incipit qđ gustatur: plus est gustare/q̃ videre. Dñ eñ gustamus nobis incorporamus/et cũ eo quasi vnum efficimur. Sic ꝑculdubio cũ diuini spũs infusionez accipim⁹ ipsi quodãmodo vnimur. Qui adheret dño (inquit apostolus) vnus spiritꝰ est. Hec vtiq; est illa vera ac plena diuine infusiõis dulcedo: hec summa/et singularis delectatio/que sola potest cordis desiderio satisfacere/que prevalet eius ingluuiẽ satiare. Hec sola desideriorũ nostrorũ fatigationẽ compescit: hec sola animũ ad veram pacem componit: quia quid amplius requirat non inuenit. Quid enim est qđ amplius requirat, que hoc ipsum qđ habet capere non potest? Videam⁹ ergo nũc quibus gradibus hec pax crescat. Primo est desiderij sui lõga expectatio: expectationẽ sequitur circunspectio: circũspectionem cõtemplatio: contẽplationẽ admiratio: admirationẽ exultatio: exultationẽ dulcedo. Expectatio est ex quo sponsi christi post diuturnã fatigationem desiderij sui tandẽ aliquando incipit de eius quẽ diligit anima sua aduentu p internam aspirationem certificari: duz dicit ei quotidie expecta/reexpecta: modicuz hic, modicum ibi. Qui enim venturꝰ est veniet/et non tardabit. In hac expectatione incipit anima huc illucq; frequenter circunspicere: et cum summa diligentia attendere qua parte occurrat qui expectatur vt veniat: vtrũ ab oriente: an ab occidente: an a desertis montibus. Cum ecce subito ab austro veniens: deus siquidẽ ab austro veniet: et sanctus de monte faran. Exultat vt gigas ad currendam viam suaz. Tali itaq;

subitus et festinus, saliens in montibus, et transiliens colles. Properatq; in occursum sponse sue, acclamans et dicens. Auerte oculos tuos a me: quia ipsi me auolare fecerunt. Ecce quomodo expectationem sequitur circunspectio. circunspectionem vero contemplatio. Contemplatio siquidem est quando tandem anima videre incipit que longa expectatione sustinuit, et frequenti circunspectione quesiuit. Sed absq; dubio ex quo incipit anima contemplari, incipit pariter et admirari. Quid enim mirum si miratur speciem speciosi forma ꝑ filijs hominum: Absq; dubio q̃to limpidius contemplatur, tanto vehementius miratur. et q̃to amplius miratur/tanto quidius, tanto attentius contemplatur. Crescit itaq; q̃titas admirationis ex qualitate contemplationis: et ex vehementia admirandi crescit diligentia contemplandi. Sed quale, q̃ ve iocundum spectaculum putamus esse, summam pulchritudinem ex q̃tulacunq; parte videre: luminosum illum diuine claritatis vultum limpidius cõtemplari: et in eius admiratione assidue suspendi: Huiusmodi itaq; mirãdo/iocundoq; spectaculo oritur illa exultatio ꝑfati sumus magna/et vehemens congratulatio. Haz (vti iam dictum est) contemplationem admiratio: admirationem vero sequitur exultatio. In hac autem exultatione perfruitur animus mira quadam, et ingenti dulcedine, quaz nullus sensus potest estimare: nullus sermo valet explicare. Cũ enim celestis ille sponsus sponse sue charitatis amplexibus coniungitur, et ad eius osculum inclinatur: ad eius attactum subito celesti quadam dulcedine animus perfunditur: quã quidem sentire potest: ſ (vti superius iam dictum est) nullus sermonis latitudine explicare potest. Ille enim diuinorum labiorum fauꝰ distillans fixis sponse labijs fortiter expansus incipit distillare dulcedinem, et emanare suauitatem. Influens itaq; ille celestis suauitatis dulcoꝝ incipit quidem primo sponse interiora replere: postmodum autem vsq; ad os effluendem vero per labia emanare, intantum vt a sponso suo statim audire mereatur. Mel, et lac sub ligua tua: fauus distillans labia tua, eo q̃ ex abundantia cordis os loquatur. Sed sicut in superioribus, sic et in hac excrescentia suauitatis interne quoſdam possumus profectuum gradus attendere. Primo enim incipit sentiri illa interna suauitas: et ex illa generatur mira quedam perfruẽdi auiditas: auiditatem sequitur saturitas: saturitatem ebrietas: ebrietatem securitas: securitatem tranquillitas Q̃ enim gustata suauitas auiditatẽ exacuet, quis ignorat? Q̃to enim quid cui dulcius sapit, tanto degustantis animum ad eius appetitum acrius accendit. Sed ꝑculdubio quõ aut dius comedimus, eo citius ad desideratam saturitatem pertingimus. In hunc itaq; modum a suauitatem auiditas: et auiditatem saturitas subsequitur. Scimus autem quia quicq; postq̃ ad saturitatem comedendo peruenerunt: quelibet apposita/vel oblata fastidiũt. Quid igitur hmõi saturitatẽ qua ꝑfati sum⁹: quid inq̃ aliud esse dicemus, q̃ quoddam quarumlibet corporalium deliciarum fastidium: et ex intimo affectu exterioꝝ omnium rerum quẽdam et spontaneum despectum? Aliud est enim blandienti delectationi resistere, et violenter repellendo ei nolle acquiescere: atq; aliud spontaneo quodam animi affectus nutu fastidire: et qualibz interim carnis blanditias penitus sibi sapere non posse Ad veram itaq; interne satietatis plenitudinem anima peruenit, quando ꝑ illius suauitatis abundantia quas interius sentit, omnium que exterius apponi possunt qđ dam necessarium, potius q̃ voluntarium fastidium incurrit. Hanc autem vere suauitatis satietatem sentire nõ possunt, qui exterioribus delicijs affluunt. Non enim inuenitur huiusmõi suauitas in terra suauiter viuentiũ: nec sapere potest sapor huiusmodi inter tot oblectamẽta deliciarum, et tam varia condimenta ciborum. Edent (inquit) pauperes, et saturabuntur: pauperes (inquit) non diuites. Hanc autem saturitatem (vti iam dictũ est) ebrietas sequi solet. Scimus autem omnes quoniam qui plene ebrij sunt, irrisiones suas sepe nec quidem auertunt: et circũastantia pericula nec declinare, nec saltem attendere nouunt. Cum igitur videamus multos quotidie inter conuitia et opprobria hilarescere: inter pericula, et rerum dãna gaudere: quid qui huiusmodi sunt nisi ebrios debemus iudicare? Quid tantam, dixerim mentis alienationem, nisi spiritalem quendam ebrietatem? Prius autem est vt fastidiamus varia, sed vana mundi oblectamenta. Secundo vt despiciamus quelibet eius aduersa. Primum efficit spiritalis satietas. Secundum autem spiritalis ebrietas. Satietatem ergo ebrietas sequitur vt ex eorum effectibus comprobatur. Ex hac autem ebrietate animus in tantam constantiam excrescit, tantamq; fiduciam de domini protectione assumit, vt cum apostolo audiat, et dicat. Certus sum quia neq; mors ꝛc. que est in. x. iesu. ꝛc. Hec est rata, et firma securitas quam sequitur illa quam nouissime posuimus vera/et plena mẽtis tranquillitas. Quid enim mentis illius tranquillitatem turbare valeat, quem nullus cupiditatis stimulus inquietat: quem nullus timoris aculeus exagitat? Hec autem tranquillitas est pax illa quã diu loquendo quesiuimus: ad quam tot gradibus vix tandem ascendimus. Hec est illa pax in qua anima obdormit: pax que mentem ad interiora rapit: pax que exterioꝝ omnium memoriam intercipit: que ingenij acumen exuperat: que rationis lumen reuerberat: que desiderium cordis replet: que omnem intellectum absorbet. Hanc quietem iohannes dicit silentium. psalmista vocat somnum. Ab apostolo dicitur pax dei que exuperat omnem sensum. O q̃ recte silentium. O q̃ vere dicere possumus somnum/si excedit omnem sensum. Quid enim de eo digne dici possit quod omnem sensum excedit? Factũ est (inquit) silentium in celo quasi hora dimidia. Q̃ recte silentium dicatur audiuimus: sed quomodo erit et somnus? Cogita quid faciat somnus exterior circa hominem exteriorem, hoc facit somnus huiusmodi circa hominem interiorem. Somnus corporeus exuperat sensum corporeum: aufert enim officium oculoꝝ, officium aurium, ceteroꝝq; sensuum, atq; membrorum. Sicut autem per somnum exteriorem sopiuntur omnes sensus corporis: sic p hunc de quo loquimur interioris hominis somnum exuperantur omnes sensus mentis. Simul enim absorbet cogitationem/imaginationem/rationem/memoriam/intelligentiam, vt constet quod apostolus scribit quia exuperat omnem sensum. Huiusmodi somnũ anima inter veri sponsi amplexus capit cum in eius sinu requiescit. Unde et dicit. Leua eius sub capite meo: et dextera illius amplexabitur me. Hui⁹ quietis i huiusmodi reclinatorio iã spem firmam conceperat/qui cum tanta fiducia psallebat. In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

IUdica me domine] Uellem scire qualis ipse sum: sed vix de meipso vera discernere possum. Amor nanq; ꝓuatꝰ quem erga meipsum habeo/aufert michi verum iudiciuz de meipso. Judica me ergo domine qui veraciter nosti me. Tu michi dicis de te quia ego sum veritas:

Universidad de Deusto
Biblioteca

et ego scio quia omnis homo mendax. Parum ita q̄ mihi de meipso credo/vtpote homini mendaci:timens ne si meipsum iudico mentiatur iniquitas sibi. Tu rectius hoc facis qui verax es. Tu melius hoc potes qui veritas es. Intret ergo veritas in cor meum: verum contra me perhibeat testimoniū:verū de me proferat iudiciū. Iudica me ergo dñe:indica michi obsecro qualis sum dñe. tu veram de me profer sniam.ego ipse de meipso exerceo vindictam. Vel si forte in me per pniam deleta est culpa:ostende michi quid adhuc michi defit de pfecta iustitia. Utiliter enim me coram meipso iudicas/si qualis apud te sim michi manifeste indicas. Judica me ergo domine quoniam in innocentia mea ingressus sum. Tu intus eras: ego foris eram:et idcirco vocem tuam audire non poteram.Extra eram dum exteriora querebam: dum exteriora cogitabam.Sed iā vnus ex his factus qui conuertunt & cor/festinaui implere illō preceptū qđ dr. Redite prevaricatores ad cor.Et ecce dñe iā intus sum:vide q̄ intus es/qm̄ in innocentia mea ingressus sum vt te audire possem:vt tecū loq possem:idcirco ad te ingressus sum & ecce iā intus tecum sum. Loquere ergo dñe quia audit seruus tuus. Paratus sum audire quid iā loquatur i me dñs deus meus. Qui enim extra sunt:q̄ adhuc exteriora diligunt:qui sola exteriora cogitant,vocē tuaz audire nequeūt. Alij extra sunt per cogitationē,& dilectionem:alij autem per solā cogitationem.Similiter quidā intus sunt sola cogitatione:alij vero pariter cogitatione,& dilectione.Nam qui vanitatē cogitat,& vanitatem amat, extra vtiq̄ est,non solū per cogitationē,sed etiam p dilectionē Sed qui exteriora inuiti ex dispēsationis officio administrant,sed tñ exteriorū curaz non tam amant q̄ tolerant: isti quidē q̄uis intus sint per dilectionem,coguntur quidem exire saltem per cogitationē.Quidam sunt qui tam curiose,q̄ studiose veritatē querunt:veritatem tñ non diligunt.Et isti quidē quasi intus sunt p studiū veritatis:intus tamen ipsi non sunt p amorem virtutis.Sed qui veritatem querunt & veritatem diligunt,per cogitationez pariter et amorem intus sunt.Si ergo dñe sola interiora cogito:si sola interiora diligo:constat ergo profecto q̄ amplius exterius non sum.patet quia tecū intus sum. [Judica ergo me dñe quoniaz ego in innocentia mea ingressus sum]. Proculdubio si innocens non essez ad te intrare non presumerem:in cōspectu tuo apparere non auderem.Si innocens non essem,inspirationis tue vocem audire nō possem,vel potius non auderem. Et idcirco obseruabo me ab iniqtate mea,vt possim audire verba tua vt nō trepidē apparere i pspectu tuo:vt frui merear collo quio tuo.Sciens vtiq̄ quia non priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia,fiducialiter ad te ingressus sum in innocentia mea. Scio quia maior, scio quia peior est corruptio mentis q̄ corporis: immo sepe sanamur intus dum percutimur exterius:et idcirco vt vere innocēs essem animas ledere vitabam. Alteri⁹ anime nocere poteram per prauū exemplum:meam autem necare etiam poteram per solū prauitatis cōsensum.Sed studui innocens esse vt auderem ad tuū iudicium venire:& nunc iudica me domine,qm̄ ego in innocentia mea ingressus sum Quicquid potui in me iudicio proprio malū deprehēdere festinaui corrigere:nunc aūt tu iudica me dñe. Qm̄uz ad iudicium meum iam innocens appareo:sed michi de me satis credere non audeo.& idcirco obsecro iudica me domine. Innotesce michi qualis lateam & ad te. Interim quoad potui innocentiam seruaui: sed meam fortitan/non tuam.Innocentia enim erat secundū arbitrium meum:sed forsitan vera nō erat secundum iudicium tuum. Et ecce iudica me domine,quoniam in inno. mea ingressus sum[& in domino sperans non infirmabor]. Adā intus erat,& sanus erat:sed tamen sanitatem seruare non potuit. Infirmatus intus permanere non potuit,quia in se non in domino sperauit.ego autem in domino sperās non infirmabor. Dyabolus non solum in intimis: sed & in summis bonis conditus stabat:et tamen sanitatis sue firmitatem quā a conditione acceperat diu seruare non poterat: quia in sua fortitudine, non in domini pietate sperabat.Ego autē in domino sperans non infirmabor. Uterq̄ intus erat:uterq̄ sanus erat:ambo postea infirmi erant effecti:ambo postmodum foras electi.vn⁹ e celo:alter de paradiso.Nam uterq̄ presumebat de seipso. Ego autem in igno.mea in.sum:& in domino sperās nō infir.Ego foris eram:ego infirmus eram.nunc autem ingressus sum:& in dño sperans non infir.ipsi sant:ipsi intus ego foris:ego infirmus. Nunc autem ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsq̄ ad domū dei in voce exultationis,& confessionis:& introgressus in dño sperās nō infirmabor.Non me latet domine q̄tus labor sit intus permanere: in interioribus perseuerare.credo tamen q̄ i domino sperans nō infirmabor. Et quidem difficile fuit ab exterioribus ad interiora mentem reuocare.durūval de de rebus visibilibus ad inuisibilia penetrare. Sed multo forte difficilius erit in illis diutius permanere. sperās tamen in domino nō infirmabor. Filij israel vix post multa tempora atq̄ pericula terram repromissionis intrare potuerunt:et tamen sine multo labore:sine magna fortitudine, eam sibi postmodum defendere non valuerunt. Vix tandem terram [carnis] intrant:in melle manentem terrā:sero contemplationis dulcedinē degustare meruit:et iam contra me hostium inuidia inflammari vehementius intueor.certus tamen sum quia in domino sperans non infirmabor.Qui confidunt in domino mutabunt fortitudinē:q̄to magis non timebunt infirmitatem? In domino ergo sperans non infirmabor.[Proba me domine:& tēta me].Duo sunt,facere bona:& declinare mala. Proba me ergo domine vtrum paratus sim ad bona facienda: tēta me vtrum nam cautus sim ad mala deuitāda. Proba me domine,& tēta me.proba per aduersa:tēta per aspera. proba me domine,& tēta me. Duo itē sunt que hominem perfectum efficiunt,virtus/et sapientia. Utrūq̄ desidero,quia ad perfectionem suspiro. Proba me ergo domine,et t.me. Per probationez proficimus ad virtutem:per tētationem erudimur ad veritatem. Probationibus exercetur virtus nostra:tētationibus instruitur patientia nostra. Proba me domine et t.me [& cognosce renes meos,& cor meum]. Scis quia concupiscentia aliquando surgit ex vicio carnis:aliquando descendit ex vicio mentis. Ure ergo renes meos,& cor meum.In.Ad extinguendaz pruriginem carnis,vre renes meos:ad extinguenda desideria cordis vre cor meum. Ure renes meos,ad consumendum puritum carnis.vre cor meum,ad exsiccandū fluxum mentis. Ure.r.m.et c.meum:vre carnem meam, & mentem meam. Ure carnem igne tribulationis:vre mentem incendio compunctionis. Caro conteratur:cor compungatur.Caro affligatur labore: cor afficiatur dolore. vtrūq̄ concremetur: vtrunq̄ purgetur. Ure renes meos & cor meum.[Quoniam misericordia tua āte oculos meos est: et complacui in veritate tua]. Mil ramen presumo de fortitudine mea:sed de misericordia tua.non confido in sapientia mea:sed i misericordia tua.qm̄ mia tua ante ocu.me.est.Scio q̄ hostis me⁹ fortior me est.& q̄ callidior me est:michi tamen timendus non est:quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Scio quidem q̄ potentior/ quia prudentior. Sed super inimicos meos despexit oculꝰ meꝰ,quonia mia tua añ ocu.me.est. Proba,tēta,vre renes & cor.In his oibus nil trepido:nil metuo: qm̄ mia tua ante ocu.me.est.Scio qm̄ diligentibus deū o.c.in bonū his qui scōm p.v.sunt sanctū.Scio michi lomin⁹ quia fidelis dñs, qui nō patiē nos tēpari vltra q̄ ferre possum⁹:sed faciet cū tētatione simul & puētū,vt possimus sustinere. Pugnare ergo nō refugio,quia vincere spero.qm̄ mia tua ante ocu.meos est.Ante oculos meos est,q̄ eā agnosco:añ ocu.me.est quia ad eā respicio.Oculus prouidentie:oculꝰ intelligentie:uterq̄ dirigit:uterq̄ figit in te:qm̄ mia tua ante ocu. me.est. Quia illā cogito: quia illaz cognosco,mia tua ante ocu.meos est.Quia in illa spero: q̄ ad illā suspicio,añ ocu.me.est.Qm̄ mia tua ante ocu.me.est:& cōplacui in veritate tua,non in virtute mea,q̄ in veritate tua.Non in sanctitate mea,q̄ in veritate tua.Non enī confido de meritis meis: q̄ psumo de promissis tuis:qm̄ cōplacui in veritate tua.Tu michi promisisti:tu ab eterno predestinasti.mētiri nō potes qui veritas es:q̄ promisisti implere potes:q̄ predestinasti adimplere debes,q̄ verax es. Si talis sum qualis ab eterno preordinatꝰ sum,tibi placere debeo:imo scio q̄ placeo: & si nondum talis sum,placeo tñ apud te,q̄ talis futurꝰ sum:qm̄ cō.in veritate tua. In veritate tua placeo tibi:in veritate tua placeo michi:qm̄ cōplacui in veritate tua,& tibi,& michi. Placui inq̄ michi nō in adulatione aliena: non in elatione ppria:sed in veritate tua. Non scōm os loquētium iniqua:nā scōm cor fingentiū falsa,sed cōplacui in veritate tua. Si mundus sum corpore:si purus mente,tunc scio quia cōplacui in veritate tua. Si iusta sunt opera:si casta desideria,vere cōplacui in veritate tua. Si placeo interi⁹:si placeo exterius,cōplaceo in vtroq̄,cōplacet vndiq̄. Philosophi gentiū virtutē colūt,sed veram nō credūt:quare & si opus placet,fides displicet:& idcirco ipsi cōplacere non possunt q̄ fidem verā despiciūt. Falsi xpiani fidem habent,sed fidei opera nō habent:in vno placent:in altero displicent:& idcirco vel ipsi complacere nequeūt.Ego si vtrūq̄ habeo scio vere q̄ tibi cōplaceo. Id neutrū tñ attingo p meipsum:neutrum ex meipso habere possum.Sed quis me hoc docuit, nisi veritas tua: Et ob hoc cōplacui in veritate tua . Docuit me veritas tua bona mea esse bona tua:mala mea esse pcā mea : et cōplacui in veritate tua.Erudiuit me veritas tua ascribere mala mea michi :attribuere bona mea tibi : et idcirco complacui in veritate tua.Didici quia per me surgere nō possum : cognoui quia sine te stare non possum.credo, et confiteor quia tu es qui operaris in me & velle & perficere pro bona voluntate tua:& ob hoc cōplacui in veritate tua. [Non sedi cū cō. v. & cū i. gerentib⁹ non iniquitatem. odiui ec. ma.et cum ipsis nō sedebo]. Tria sunt que odiuit:quartū detestatur alia mea,vanitas/iniqtas/malignitas/tria hec vale de odibilia. Impietatē vero in deum est,oīno execratur alia mea. Inutilis vanitas:mala iniqtas:peior malignitas:pessima impietas. Vanitas pceptibilis: iniquitas odibilis:malignitas abhoiabilis:impietas detestabilis.Curam corporis nimiam habere:carnē in desiderijs carnis fouere:cibo/vel somno nimis indulgere:ornatū in vestitu querere:totū hoc vanitas est:qđ totū hoc vanū est. Suauare retinere:aliena auide querere:que auctor omnium omnibus voluit esse cōmunia in priuatā ptātez redigere: que nobis ab alijs fieri volumꝰ illis nolle impedere:nemini quidem equū est:qđ totū cōtra equitatē est: quia totū hoc iniquitas est. Odiuz in corde retinere:vltionem

de inimicis querere:de inimici ruina gaudere:in alienis bonis ex inuidia tabescere:totū hoc malicios um est:totū hoc malignū est:& idcirco michi placere non potest, quia totuz malignitate plenū est. Murmurare/blasphemare/iusta iudicia dei reprehendere,coz contra deū in superbiam erigere,in dei donis ppriā gloriā affectare,totū hoc impiū est:totū hoc piū cor recipere non pōt:quia totū hoc impietas est.Et aliter sentire q̄ piū,tam bonū est.Cōtinēda itaq̄ vanitas:odiēda iniqtas:dānāda malignitas:execranda impietas. Vanitatez persuadet nimi⁹ amor sui. iniquitatē subinfert inordinatus amor mūdi.malignitatem generat odium proximi. Impietatē aūt nutrit contemptus dei. Curis siquidē carnis incūbere,vanū. in mundi gloria ceteros velle preire,iniquū.inimicitias i primos exercere,malignum:contra creatorem suum superbe insolescere,impium. Gula/& luxuria vanitatez suggerunt, quia vanū est qđ querunt/vanū est qđ diligūt:quia hec i nature vsus superfluos apparat⁹ requirit:illa in luxus/& risus/& iocos ieptum animū dissoluit. Auaricia iniquitatem accendit/dum que ab actore vno omnib⁹ cōmunia sunt in singularem ppietatē redigit. Muz enī qđ ab alijs sibi fieri optat/alijs ipsa improbe negat/contra equitatem peccat. Iracundia & inuidia malicia generant:malignitatē inflāmant. Quia dū hec furit in lesione propria: illa vritur i felicitate aliena. Utraq̄ malicios e agit in eo q̄ proximi sui hec i malo hilarescit:illa in bono tabescit Ex tristitia/siue superbia impietas succendit/ q̄ vtraq̄ i probo ausu diuine bonitati derogare conuincitur. Nam accidia sepe cōtra dei flagella murmurat.Superbia vero quicquid de dei dono accipit/ad propriam etiam vsurpat.Tristitia enī dum a deo corripit/non conscientiā propriam/sed dei iusticiā accusare nititur:qđq̄ illi deus ad eiꝰ correctionē/& quasi quēdā specialiuz morboꝝ medicinā parat/illa ad eius contumeliam retorqre non trepidat. Quid queso tam impium:quid a vera pietate tā alienū? Superbia vero dum dona suis meritis vel viribus arrogantem in se est glorificantis gloriam euacuat: et hoc ipsum q̄ impium sit quis digne describat? Vanitatē itaq̄ vitare volens/non sedi cū consilio vanitatis:& quia iniquitatem declinare studeo/ cum iniqua gerentibus non introibo. Malignitatez autem amare non possum:& idcirco odiui ecclesiam malignantium. Fateri aūt oportet qđ verum est:quia veniunt sepe ad mentem meam cogitationes inumere:& surgunt affectiones multe:& sollicitant me de cura corporis:& suggerunt multa de vsib⁹ necessitatis.Conueniunt ibi quasi ad consulendum:veraciter autem ad decipiendum:& congregantur psiliarij multi:& consiliatores vani,immo deceptores veri. Cōgregātur autem quasi in consilium vnum:& quasi ad querendū consilium bonum:et dantur in commune consilia multa sed inutilia/& vana:quia concilium vanitatis est:et totuz eorum consilium de vanitate est. Suadent sumere vinuz propter stomachū:somnum extendere propter cerebrum carnem fouere ne tabescat:corpus recreare ne deficiat: abstinentiam aliqtum relaxare:quieti parumper indulgere:& in hunc modum agitur de cura corporis cura superflua:& de vanitate ventilatur questio vana:& super huiusmodi inutili negocio consumitur sepe dies integra. Sed experimento multo iam didici non credere consilio vanitatis/& ob hoc maxime/ne apponerem cor ad cōsilia vana/nō sedi cū cōcilio vanitatis. Quotiēs ei video huiusmodi cōuenire psiliarios vanos/nō sedeo/ nec q̄esco:sz mē tē excutio/nūc ad oationē:nūc ad ofonē cōfugio/ dicēs Auerte oculos meos ne videant vanitatem . Emitte lucem tuā/& veritatē tuam. Nec pri⁹ cesso donec euanescat

Universidad de Deusto
Biblioteca

vanitatis, z eluceſcat veritas. Bonum eſt ergo dñm cõfidere cũ ꝯcilio vanitatis. Bonũ nichilominus nõ introire: ſed potius declinare cõſortia iniq̃tatis. Sed ſi pr⁹ nõ vitetur vanitas, minime declinat iniq̃tas. Qui em̃ ſeruit gule, ſeruiat neceſſe eſt auaritie. Quia qui amat delicias, optat citius habere pecunias. Sed ſi ad amorez pecunie animũ meũ ſemel appono, conſiliarijs iniq̃s, z iniqua gerentib⁹ citius acq̃eſco, z eoz conſilia libenter recipio. Aſſunt ſubito cogitationes praue: aſſurgũt affectiones perueſe. Conſulunt accreſcere cenſus: q̃rere reddit⁹: docent extendere p̃dia: erigere palacia. Adonent tributa regum ambire: munuſcula pauperũ nõ deſpicere. Copulare agrum ad agrũ: cõiungere domũ ad domũ: manus habere ad predandũ porrectas: ad dandũ aliq̃d cõtractas: oĩa accipere: nulla erogare: hoſpitalitatẽ nõ amare: elemoſinas defraudare. Adonẽt dilatare fimbrias, magnificare philacteria: extenuare faciẽ: extẽdere oratione, vt videat ab hoĩbus, vt audiat a tranſeũtib⁹: ſermonẽ ad populũ proferre: in publico lachrimas producere. Fallaciter quaſi ad aĩas lucrandas: veraciter aũt ad pecunias congregãdas. In hunc modũ ſepe poſt concilĩũ querẽtiũ vanitatis agitur odioſa collatio agentium iniq̃ z loquẽtiũ peruerſa. Sicq̃ ſepe dum interne quietis ſecretioza deſero: duz exterioza cogitanda deintus exeo, circunſtat me ſubito taliũ cogitationũ copioſa multitudo. Nec decliare licet confabulationes talium tã iniquoz, donec intrem in ſanctuariũ dei, z intelligam in nouiſſimis eorum. Propterhec, z huiuſmodi non ſedi cũ concilio vanitatis: z cũ iniqua gerẽtibus non introibo. Abſit enim a me cũ tali cõuentu intrare atria dñi: abſit inq̃z vt cũ ipſis ingrediar in locũ tabernaculi admirabilis vſq̃ ad domũ dei. Omnino cũ huiuſmodi iniqua gerẽtibus nõ introibo ad altare dei: ad deũ qui letificat iuuentutem meã, verũtamen ipſis paꝰ diſcuſſis/vel excluſis fiducialiter introeo nunc in ſancta ſanctorum: modo intra p̃mũ velum tm̃ ad orationis ſecretum: modo etiam intra ſcõm ad contẽplatiõis archanũ: Excludant ergo prius huiuſmodi fantaſie, ne forte eas admiſſe confundãt orationẽ: prepediant contemplationẽ Solent em̃ hãc perturbare: illã obnubilare. Intra p̃mũ velũ petim⁹ a deo bona celeſtia. Sed quõ illa accipim⁹, ſi proximo noſtro negamus terrena: Equũ valde ſi volumus metere ſpũalia, non dubitem⁹ ſeminare noſtra carnalia. Date (inquit) z dabitur vobis. Si libenter damus, fiducialiter intremus intra p̃mum velum, petentes vt detur nobis. Intremus autez intra ſcõm, z dabit nobis Intra p̃mũ nanq̃ quaſi mẽdicãtes ad ianuã diuine refectionis elemoſinã poſtulam⁹: intra ſcõm autez admiſſi quaſi inter poſſa diuitis recepti, quaſdã quaſi ciborũ reliquias accipientes, parũ quiddã de dñi ſuauitate gustamus: z ſunt multi vſq̃ hodie qui optant diuine dulcedinis guſtũ accipere, q̃ tm̃ nolunt humanitatẽ quã debent, proximis impendere. Dari ſibi cupiunt: ipi aũt dare nolunt: z quid queſo iniquius: Et idcirco cum iniqua gerẽtibus non introibo: ſciens quia ſi petenti non do, petẽs ipſe nõ accipio. Quecunq̃ g̃ cogitatio, vel quelibz affectio ſuadeat michi aude appetere aliena: auare retinere, p̃pria: oĩno eam non audio: z niſi ea diſcuſſa, z amota taberna culũ domini non introeo: quia ĩiqua ſunt q̃ ſuadent: z cuz iniqua gerentibus non introibo. Sed de malignantibus domine quid dicã: Scis domine quia odiui eccl̃iaz malignantium: z cũ eis ſedere: q̃to minus cũ eis ad te itrare non poſſum: Quos amare nequeo, quid mirum ſi eorum colloquia declino: Malignantes ſunt, qui proximo mala querunt/vel cupiũt. Vere malicioſam omnem voluntatem dixerim: vere malignã iudicauerim q̃ me ad leſionem p̃rimi excitat, vel ad eius odium inflãmat. Dies autem dñe quia ſepe laceſſitus iniurijs, vitionem nõ cogito: ſepe puocatus opprobrijs, dura non reſpondeo. Odiui eccl̃iam malignãtium: z cũ iis acq̃eſcere iudico malignum. Cuz concilio vanitatis non ſedi: eccl̃iam malignantiũ odiui. O vanitas: o maligũitas. Vanitas ſuggerit ſuperfluum amorez mundi. Malignitas tollere nititur amorem p̃rimi. Habet tñ vanitas delectationem aliquã, q̃uis vanã, z ineptã. Malignitas aũt nil nouit, niſi dolorem, z amaritudinẽ. Quo pungens mentem lacerat ira cundia: q̃tum queſo animũ torquet inuidia: Quid aũt vtraq̃ malignius: quid vtraq̃ acerbi⁹: Eſt igit malignitas z pena/z culpa. Duo hec mala maxima facile michi perſuaſerunt vt malignitatẽ non diligerẽ, immo illa coegerunt vt malignitatem odiſſem. Et iam vere odiui eccleſiam malignantiũ: et eam amplius diligere non poſſum. Quonã em̃ modo illud diligo in quo deuz offendo: proximũ ledo: me ipm̃ torqueo: Certe ſi non tangit cura proximi parcam in hoc vel michi: malignitas eteniz ſemper exoꝛãt poſſeſſoris ſui animũ, q̃uis ſepe ledere nõ poſſit ſuum erga quẽ ſeuit p̃rimũ. Propter huiuſmodi odiui eccleſiam malignãtiũ. Sed q̃ mala ſit ois malignitas peſſima tamẽ huiuſmodi mali ſpecies, q̃ ſub ſpecie iuſtitie ſuas exercet iniurias. Sepe etenim q̃ ſeuit in proximũ ex vicio ire cũdie, vel veneno inuidie, fingit ſibi cogitatio q̃ faciat illud pro zelo iuſtitie. Ieſus nanq̃ quilibet a ſuo proximo non odiũ eũ facile reſpicere põt ſimplici oculo: diſplicet ſibi quicquid ab illo fieri cõſiderat: omni fere hora tacita apud ſe illum cogitatione accuſat. Surgunt cauſe quotidie inuumere que illũ culpabilem oſtendunt: occurrunt rationes multe q̃ illum reum, illum puniendũ eſſe conuincunt. Creſcit aũt ſepe eoz̃q malum, vt apud deum eſſe ſe credat reum, niſi illum ſeuerius corripiat: et de ſua illum peruerſitate redarguat. Loquitur enim apud ſe huiuſmodi maligna cogitatio: vſq̃quo illum talẽ tolero: conſentire ei cõprobor: ſi eum nõ corripio conſentiens autem deum offendo. Corripiaz ergo ne deum offendam: nichil pro mea, ſed p̃ dei iniuria vlciſcẽda totũ faciam, immo ſic illũ ſibi reꝛ tuã. Quid enim: primum corripere, z eũ caſtigare: hoc non eſt proximo nocere, ſed prodeſſe velle. Sic ſepe apud ſe loquitur cogitatio maligna: excecauit enim eam malicia ſua: z putat odiuz ſuum amorem eſſe: z in iniuria ſua iuſtitiaz exercere. Cõueniunt itaq̃ vndiq̃ huiuſmodi maligne cogitationes ad mentem: z putant eccleſiam facere, ſi in exercitũ congregare. Fingunt enim ſe ad obſequiũ dei conuenire: nõ autem ſuum odium exercere velle. Quaſi enim exercitũ congregat qui ſe ad ſui vltionem parat. Sed eccleſiam quodammodo cogitationum multitudo facit, que obſequium dei conuenire ſe fingit. verũtamen ſam facile iudo talem cõuentum: quoniam odiui eccleſiaz malignãtium: z cũ impijs non ſedebo. Fateoz nondum profecꝰ vſq̃ ad eorum odium, quẽadmodũ teſtatus ſum de eccleſia malignantium. Facio tamen qõ poſſum: declino eorum conſortium: et ãmodo cum impijs non ſedebo. Neſcio quo pacto nichil ſic animuz delectat, quomõ vt gloriari queat, cum tamen ſcriptum ſit, gloziam meam alteri non dabo. Illud ergo ſolum pre ceteris ſibi mens humana vſurpat/qõ alteri cuiq̃ deus dare nolens ſibi ſoli reſeruat. Nec ſufficiunt homini tot bona, natura: tot dona gratie, niſi addat etiam rapinam facere: z vt ſe induat, ſuum dominum gloria ſua ſpoliare. Hinc eſt q̃ ſemper ſuum parat⁹ ſua petã excuſare, et in deum ſuum illa declinare/dicens cum adam. Mulier quam dediſti mihi ꝑ cepit me: putans totũ qõ peccat de carnis vicio, pcedere

et ladrco in auctorem eius culpã qui eã talem fecit reſpicere. Econtra aũt dona dei ſuis heritis aſcribit: z ex eis nõ illis cui⁹ dona ſunt: ſed propriã gloriã querit. z quid q̃ ſo tã impiuz? Mala ſua ſcz deo velle imputari: dona dei ſibi velle aſcribi. quis nõ videat hoc q̃z ſit impiũ, z q̃z ſceleratũ? Cobrẽ ãmodo cũ impijs non ſedebo: ſed eoruz conſilia declinabo: z vtinã tã odiſſem oẽm impiũ cogitatum, q̃ odiui eccleſiam malignantiũ. Vtinã tã non affectarẽ vnq̃ vſurpare michi gl̃iam dei, q̃ me non delectat malum proximi. verũ tamen z ſi nonduz ab affectu meo eradicare nequiverim amorẽ vane laudis, quẽadmoduz me, pfeciſſe credo ad odiũ malignãtiũ: faciaz q̃ potero: cum impijs non ſedebo. Sed illis cõueniendo ad mentẽ, protin⁹ illos expugnatur⁹ exurgo, z amaritudine qua poſſum illos a mente exturbo. Sicut ergo non ſedi cũ cõcilio vanitatis: ſic nichilomin⁹ cũ impijs non ſedebo. Sz quia non ſufficit declinare malũ, niſi etiã addam⁹ facere bonũ. Lauabo inter innocentes manꝰ meas]. Non mihi ergo ſatis eſt dñe q̃ cum cõcilio vanitatis nõ ſedi: q̃ eccleſiam malignãtiũ odiui: q̃ cuz iniqua agentibus nõ introibo: q̃ cũ impijs non ſedebo: quia totũ hoc eſt tantũ declinare a malo. Sed vt placeã perfecte in ſpectu tuo, ſtudebo deſeruire tibi in opere bono. Lauabo ergo inter in.ma.meas. Gemin⁹ manꝰ, geminũ eſt opus: opꝰ iuſtitie: opus mie. Exercebo ergo me in hoc gemino opere, vt habeã quas poſſim manꝰ ad te per bonã intentionẽ leuare. Et ſi forte his manib⁹ interagendũ aliqua (vt aſſolet) macula inheſerit: z eas vel cenũ ſubie: vel puluis cenodoxie fedauerit: lauabo vtiq̃ inter inno. manus meas: et ſatagã inq̃tũ potero mũdare eas. Quotiens enim p̃ ſordibus operuz in ſpectu tuo deflẽ manuũ mearꝫ macu las lachrimarũ vnda lauare contẽdo. Quicq̃d. n. p culpã fedat, cito per compunctionis aquarum diluit. Qui vult ergo mũdas manꝰ habere, ſtudeat eas aſſiduis fletibus mundare. Sed q̃ hoc inter nos meli⁹ agit quorum exemplis inſtruimur: quoz doctrina erudimur: quorum oronib⁹ adiuuamur. Lauabo z ego nõ inter quoſlibz, ſed lauabo inter innocẽ. manus meas. Scio quia illi innocentes exiſtant: z illi verã innocẽtiã ſeruant /qui nec proprijam animam ledunt per conſenſum praue voluntatis: nec aliene nocent per exẽplum peruerſe operationis. Tales ergo ſocios habere ſtudeo, quia opera munda habere deſidero.

Iohis 13

Afferte dño filij dei: afferte dño filios arietuz]. Nobis dicitur nouicij: attendite ſi cupitis eſſe filij dei. Nobis optio data: in veſtra electione relinquit, an tranſeatis in libertatẽ filioz̃: an maneatis in ſubiectione mercẽnarioz̃um: an potius ſeruitutis ſub conditione ſeruoz̃. Quid qui ſcz eſſe eligat ei⁹ hoſtia declarat. In lege precipitur, vel docet aliã eſſe debere hoſtiam principũ: aliã ſacerdotũ: atq̃ aliã eſſe oportere hoſtiam pauperũ. Sic (ni fallor) alia hoſtia ꝓuenit filio z alia atq̃ alia mercenario, vel ſeruo. Sicut diuerſa ẽ cõditio, ſic differens dz eſſe oblatio. Afferte g̃ dño filij dei: af.domino filios ari. Si filij eſtis, libenter facitis: ſi filij eſſe cupitis, oportet vt libenter faciatis. Ne appareatis vacui in ſpectu dñi. Afferte nõ qõlibet q̃lz, ſed filioz̃ arietum filij dei. Si quis tanq̃ ouis ad occiſionem ducitur: z ſicut agnus coram tondẽte ſe obmutueſcit, et nõ aperit os ſuum, iſte profecto inter filios annumerabit̃ qui offerũt domino filios arietum. Nec enim qui adhuc ſeruus ẽ, ſufficit ad talem hoſtiam. magnũ ſiquidem et eſt ſi poſſit offerre turturem/ſiue colũbam. Qui em̃ adhuc ſeruit ſub timore: z deum non tam diligit q̃z metuit, ſibi ſufficere videtur dũmodo poſſit plangere/z gemere: z p preteritis delictis planctu, z gemitu quaſi columbino quoda̅ cantu ſatisfacere. Mercennarius aũt q̃uis pe tulãtie, o prave dekrtationis heduz anteactuz in ara domini mactet ne mercedẽ amittat. non facile contingit vt in holocauſtũ dñi agnum agniculum immaculatũ man⁹ eius inueniat Nam qui potuit terrenarũ opũ vellera abſq̃ vlla contradictione deponere: ſine perſequentium odio quãlibet tribulationem libenter ſuſtinere: inter quelibet tormenta internã pacẽ, z cordis tranquillitatem retinere: profecto qui huiuſmodi eſt in ſacrificio dei agnũ obtulit: z ipa ſola oblatione filium ſe eſſe oſtendit. Beati enim pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Licet ergo (ni fallor) perſonarũ dignitatem ex eorum hoſtijs perpendere. Seruo ſiquidẽ ſufficit pro terroze gehenne de malis penitere: mercennario mercedis cã a malis abſtinere: filio paruz eſt p dño animam in morte ponere. Ad ſeruos itaq̃ ptinet penitentia: mercennarijs conuenit abſtinẽtia: filijs congruit patientia. Patiente itaq̃, z manſuetudinis agnos afferte vobiſcũ qui ſperatis, vel ſuſpiratis adoptionem filiorũ. Afferte ergo dño filij dei: af.do.fi.arie. Sz cur maluit dicere filios arietũ, cũ compendioſius dici potuiſſet agnos. neq̃ enim arietes poſſunt alios generare filios: Sed forte voluit nos quotiẽs deſideramus perfecta opera habere ad dominici gregis duces z principes, pphetas ſcilicet z apoſtolos, eoz̃q̃ ſimiles reſpicere: z ex eorum factis/vel dictis q̃d facere, q̃d deſiderare debeam⁹ agnoſcere. Qualia ex ſe deſideria genuerunt: qualia opera habere ſtuduerũt, talia z nos i nobis gignere, z nutrire ſtudeamus: z tunc nos abſq̃ dubio dño filios arietuz immolamus. Afferte dño filij dei: af.do.fi.arie. Afferte, afferte, dño dño, vtrũq̃ bis ponit: vtrũq̃ repetit. Si vultis habere geminã ſtolã, duplicate hic hoſtiã veſtram. Qui hoſtiam ſuam hic duplicare dedignatur, duplici contritione conteretur. Pro gemina hoſtia duplex dabitur ſtola. Pro ſtola corporis offerte hoſtiam bone actionis: p ſtola mentis, date hoſtiam pie deuotionis. Nolite timere eos qui oc. corpus: aĩe vero non habent quid faciant. et poſſunt hi quidez dominari corpori, ſed non habẽt quid faciant ſpiritui. z idcirco ipſi ſunt domini tantum /nõ domini dñi. Illum ergo timete: illi munera offerte qui poſtq̃ abſtulit vitã, poteſt z aĩam mittere in gehennã. Afferte ergo dño, domino: dño corpoz̃: dño ſpirituũ. Semel domino/quia dominatur in tempore: ſecũdo domino/q̃ principatur in eternitate. Domino, quia qui vult donat tẽ poz̃alia bona/vel mala. domino iterum, quia cui placuerit dabit eterna premia/vel tormenta. Afferte ergo domino filij dei: affer. do. fi. arie. Congrua verborum diſtinctio filij dei afferte dño. Si deus bonitatem ſonat, dominus poteſtatem deſignat: ſatis ex hac diſtinctiõe innuit quia q̃ filij ſumus gratia eſt, non meritum. q̃ ſeruitium exhibemus, debitum/non beneficium. [Afferte domino gloriam/z honorem: af. domino gloriã nomini eius]. In ſuperiori verſu afferte bis ponitur: in ſecundo item bis poſtum inuenitur. Primo dicitur. Afferte/afferte, ꝓpter noſmetipſos: ſecundo afferte/afferte propter proximos. primo afferte filios arietũ ad meritum: ſecundo afferte gloriam/et honorem ad exemplum. Afferte domino gloriaz et honorem: afferte domino gloriam nomini eius. Proximi alij ſunt boni: alij autem ſunt mali. Afferte domino gloriam et honorem propter bonos: afferte do. glo. nomini ei⁹ propter malos. Sic luceat lux veſtra. c. ho. z c. Si filios arietum offertis: ſi opera manſuetudinis/ſi deſideria pietatis habetis/facile eſt vt de tali hoſtia coreleuetis. Idcirco vobis dicitur afferte domino gloriã z honorem. Ac ſi apte dicat: in virtutũ vrarũ hoſtijs nõ vram/ſz

Universidad de Deusto
Biblioteca

dñi gloriam querite.in omnibus que bene agitis:eiꝰ laudem,non vestrā deliderate. Ad hoc agite:in ꝯ studete vt deus glorificetur:vt deꝰ honoret. Afferte dño gloriam,z ho. Laudibus deꝰ glorificat:operibus honoratur. Si videres opera vestra deū laudant,z eadē operari studeant,obtulistis dño gliam,z honorē. Si videres miranturꝫ si mirātes imitant,absq; dubio obtulistis dño gliam z honorē. Propter bonos afferte gliam z honorē: propter malos vero af.dño glo.noi eiꝰ. Mali q; bona opera vra imitari recusant,non inueniant saltē quid in eis iure reprehendāt:ne forte cōtra dñi pceptū per vos nomē dei blasphemetur in gentibus. Videant ergo in vobis q̄ iure laudare possint,et si bona vestra imitari nolint. Si per vos disciplina dñi laudat,etiā ab ipsis in quibꝰ q̄ bonam voluntatē ipse non recipit,obtulistis dño gliam noi eiꝰ. In bonis ergo dño obtulistis non solum gliam,sed z honorem:q; z laudando glorificant,z operando honorant. In malis vero saltē gliam noi eius:quia eius disciplinā laudant,quis eam custodire non studeant. [Adorate dñm in atrio sancto eiꝰ]. Superi⁹ offerre hostiā pcipimur: hic intus adorare iubemur. Prius ne intremus vacui: scio ne stemus ociosi,ne intretis vacui,afferte dño gliam nomini eius. Ne sitis intus ociosi,adorate dñm in atrio sancto eius. Quid est adorare,nisi totū corpꝰ nrm ad pedes prosternere:z summū nostruꝫ ad eiꝰ ima inclinare? Vult ergo ppheta non solū superioribus membris dñi(hoc est platis)vos subjci:sz z vsq; ad nouissima eius membra vos sponte humiliari. Subiecti estote modo oi humane creature ,pter deū:z absq; dubio adorastis dñm. Itaq; cuꝫ hostijs intrate:ingressi adorate. Arripite artā viam:intrate angustam portam in habitu religionis,in voto ,pfessionis:manete in domo disciplineꝫ tenete instituta regulæ. Si enim intra claustralē disciplinam vos coartastis, in atrium dñi absq; dubio intrastis. Si vero votū ,pfessiōis facitis:si instituta regule seruatis,hostias dño admoduꝫ gratas obtulistis. Si em in claustro viuentes p oia hūiliter obeditis oībus,vere adorastis dñm in atrio sancto eius. Sed inquit aliq̄s. Ecce vnā aliquā congregatiōnē e ceteris eligens,propono ,pmittere stabilitatē corporis mei:sed timeo nimiū nimiam leuitatem cordis mei. Ecce promitto emēdationem morū meorum:sed dura sunt instituta canonicorū. Propono tñ mores emendare ,pcipue in castitate,in cōmunione,in obedientia si non desit gratia. Sed promittens castitatē,quō extinguo libidinem? Timeo nō,ꝫ dominus cōmunionem ,pter infirmitatē:obedientiā propter superbiam. Bene vtiq; facis desperans de teipso,si tñ non desinas sperare i dño. Reuela ergo dño viam tuā,z spera in eo:z ipse faciet(scio)z ipse quidē mētis humane fluctuationes,z cogitationes vagas.[sed vox dñi super aquas] Si trepidas de infirmitate,siue pusillanimitate tua, cogita [q; vox dñi in virtute:vox dñi in magnificentia] Times elationē mentis,z fastus tumidos [Si vox dñi confringentis cedros]. Si vero metuis icēdia libidinis, marie aūt spūs fornicationis,agnosce quia vox domini intercidētis flammā ignis Ista cogita:ista pertracta. Sed nunc redeam⁹ ad singula. Ecce dicis quia mens tua valde leuis,multum instabilis,vaga,z profuga vbiq; se variat,vndiq; fluctuat:q̄ vult,z nō vult piger: consilia mutat: volūtates alternat, similis fluctui maris qui a vento mouet,z circunfert. Sz qui cōuertit mare in aridam,facile potest precipere vt cōgregentur aq̄ que sub celo sunt in locum vnū,z appareat arida. Quia sepe ad vocem iubentis dñi,huiusmodi animalium desiderior reuerse sunt aque/eūtes redeuntes quoaduſq; siccaret vniuersa superficies terre. Quoniā vox dñi super aquas/ cōtulibet multas/ cōtumlibet magnas. Ad volūtatis em nutum congregat eas in locū vnuz/z coartat eas itra metas necessitat.3/vt appareat arida:z solidet ,ppositū bone voluntatis: q; vox dñi sup aquas. Sed si parum creditis verbis/credite vel exēplis Ecce em cōtos vides te ad religionē pcessisse/z ordinis rigorem rigide tenere,prius quidē in stabiles/z leues/z tibi admodū similes:nūc in proposito stabiles/in bono cōstantes:pr mente vagos:studio vanos:nunc vero in disciplina rigidos:in religione fundatos. Si quō ꝯo id fieri potuit/nisi quia deus maiestatis intonuit super aquas multas? Quid est intonuit sup aquas multas/nisi perterruit mētes multiplicit vagas/z inconstū fluxas? Exiccauit ergo in eis dñs aquā nimiā:z conuertit mare in aridam Qui ergo exiccauit i alijs aquas multas/num potest exiccare tuas? Nōne z te tonitruo pterrere poterit/qui cū voluit super illos intonuit? In illis.n.deus maiestatis intonuit:terribiliter insonuit:corda perterruit:z voluntatē mutauit. Tanta aūt/z tam subita mentis mutatio ad dñe vocis tonitruum facta est:vt statī deserētes mūdum sequētes xpm non dubitarent cū ipso trāsfretare stagnuz gen.sareth:cuius insurgerent/z seuirent cōtra ipsos mirabiles elationes maris. Erat em ventus contrari⁹ eis: flatus videlicet dyabolice suggestionis. Sed surgens iesus imperauit ventis/z mari:z facta est trāquillitas magna. Ecce em quō potes videre/non iā nutaz:nil iā trepidant: quin poti⁹ spū feruentes spe gaudentes. Unusquisq; eorum exultauit vt gigas ad currendā viam mandatorū dñi. [Deus maiestatis intonuit: dominus super aquas multas]. Aliqñ enim tonat vt deus:aliquando vero intonat vt dominꝰ quando minatur mala eterna/intonat vt deus:quādo inferat mala tēporalia/ tonat vt dominus. Solus deus dat bona eterna boni/vl mala potest Tēporalis etiam dominus affligere corpora potest. Si ergo vides quoslibet tepore sanos /corde cōpūctos mūdum relinquere/habitum religionis assumere:scias quia dominus maiestatis intonuit: deus maiestatis eorum corda perterruit. Quādo quis corporis morbo/vel rerū dāno compulsus deserere cogit vias suas prauas/agnosce quia dominus intonuit super aquas multas. Si igit sepe vidisti alios corde compunctos:alios corpore afflictos lubricam vitam deserere:ad ordinē currere:religiose viuere:ad antique vite luxus non respicere/q̄d est q̄ amplius timeas de te qui multos tui similes te vides in via domini precessisse? Qui super illos intonuit:qui illos perterruit/z in bono solidauit:fluctuationes mentis tue stabilire poterit:z reprimere cogitationes michi dominus vagas/sicut in eorum cordibus quando voluit deus maiestatis intonuit super aquas multas. Ecce inquis (tandem vir animatus verbis/vel exemplis)facio q̄ dicis. Sed si promitto corporis mei stabilitatem/ oportet vtiq; z tenere communionem:sed timeo infirmitatē corporis:formido pusillanimitatem cordis. Sum etenim infirmus/z pusillus homo:tener/ et delicatus:vtpote i terra suauiter viuentium educatus/qui mollibus vestiunt et epulantur quotidie splendide. Infirmus omnia fastidit:pusillus nouā semper concupiscit. Communionem itaq; tenere quomodo potero/qui quod alij habent:semper fastidio: quod alij habere nequeunt auide concupisco? Verborum radices/ et queq; vilissima pro delicijs summis computo: tantummodo ceteri non habeant. quaslibet regum epulas nauseo/si mecuz omnes in commune participant: et vt quod sollicitat mentem meam dicam tibi plenius exponam/ corꝯ corpus magis deficit: virtute exili/ sensu exiguo animus tabescit.

concedo quia virtus tua exilis/vel nulla:prudētia parua. [Sed vox dñi in virtute:vox dñi in magnificentia]. Recte quidez q̄ infirmus es/desperat de sua fortitudine:spere tñ de dño:q; vox dñi in virtute. Qui sensu coartatur, non presumat de sua prudētia:sensum aūt suū a dño dilatari postulet,q; vox dñi in magnificentia. Postulet autem in fide q̄ indiget sapiētia ab eo q̄ dat omnibus affluenter z non improperat. Moli timere pusille grex:mīs virtutez populo suo dabit:q; vox dñi in virtute. Qui cōfidunt in dño mutabunt fortitudinē:q; vox dñi in virtute. Et si fortē tā accepisti fortitudinē:z forte dñs precinxit te virtute ad bellum:z induit decori tuo virtutē: sed es adhuc sensu exiguus:z minor ad intellectuz iudicij,z legū: scito q; ad petitionē tuā crescere te faciet dñs meꝰ sicut arenā maris:z dabit tibi de rore celi:z de pinguedine terre abūdātiam:vt alia capias p intelligentiā:alia rudiaris p experientiam. hinc hauriens de rore cōtemplationis:illinc in fructus ex assiduitate pfecte operationis:z tūc in tāta rerum abundātia crescēs,fias magnꝰ:vtpote inter delicias copias incrassatꝰ,impiguatꝰ,dilatatꝰ. Dilatabaris aūt ad orientē,z ad occidētē,septētrionē,z meridiē:vt plene cognoscas,z perfecte scias q̄d sit sperandū,q̄d timendum,q̄d odiendū,q̄d amandū:z dabit tibi dñs latitudinem cordis,sicut arenā q̄ est in littore maris:vt tāta sit copia cogitationū bonarū,cōtra fuit prius multitudo inutilium,z vanarū:cū adhuc cor tuū iuxta hoc mare magnum mundi huius per desideriū reciperet,z amore nimio nimis inhereret. Dilatato aūt corde,cogitationes bone,z sancta desideria cordis sup arenā maris multiplicabunt z occurrent sponte cogitatiōes bone,sicut prius male sine studio nostro p se oriebant:quemadmodū capillus de capite vestro non peribit: q; nec vna saltē bona cogitatio coraz deo in obliuionez veniet. Nā sit tibi capite,z descendat de ratione,vel ꝓcedat de recta intētione. Credo aūt q; hāc admirabilē cōmutationē dextere excelsi admirantes, ac obstupescētes de te/ tuiq; similibus,tūc dicēt inter gentes mag. dñs facere cum eis. Et vere vtiq; magnificauit dominus facere nobiscū,facti sumus letātes:q; vox dñi in virtute/vox dñi in magnificentia. Sed dicis adhuc. In ordine q̄dem nō solū obseruātur dura,sz z precipiuntur indigna. Huc accedit q; sortiunt plationē sepe psone viles,z pentus cōteptibiles:boies stulti,z ignobiles:z in terra penitus nō apparētes. Sufficeret ad malū vt indigni saltem indigna minime preciperent:vel qui abiecta iperāt /saltē illi abiecti nō essent. Hunc aūt ad cumulū mali,viles vilia cū auctoritate pcipiūt:z precipiēdo nō rōnem,sed beneplacitū suum attendūt. Si putas ego hec pati potero bō ingenuus,z fratus:arte strenuus,ingenio clarus? Si talibꝰ ad talia cor meū inclinabo:vel qñ iclinare potero? Vero siquidē cor durū vt lignū ereas,vt cedrū:animum implū superaltatū eleuatū sicut cedros libani. Ad hec breuiter respondeo:q; [vox dñi confringentis cedros] et facile reprimit alios elatos,z cito inclinare pōt fastus tuos. Fateor quidē quia difficile est valde,imo impossibile camelū p foramen acꝰ trāsire. cor arrogātia tumidū obedientie angustū spōte penetrare. Sz q̄ ipossibilia sunt apū boies,apū deū possibilia,immo facilia sūt. Dia ei q̄cūq; voluit fecit in celo,z in terra,in mari,et in oibus abissis. Tibi inuenit cor intelligētia lucidū vt celum, vbi reperit mentez firmā vt terram:si vidit cor amarū,z instabile vt mare:si asperit animū tenebrosum vt abissum,semper/z vbiq; quidē omnia quecūq; voluit fecit in celo,z in terra in mari,z in oibus abissis.z non solum ad vocis sue tonitruum:sed sepe ad aspectum suū:sepe ad ingressum contriuit montes arrogātie:incuruauit colles superbie,z quoslibet reges voluit deposuit potentes de sede. Ad aspectum inq; quia aspexit,z dissoluit gentes:z contriti sunt montes seculi. Ad introitum etiam:quoniā ad ingressus dei mei, regis mei q̄ est in sancto.incuruati sunt colles mundi ab i.ei.ei⁹. Ad vocem aūt dñi sepe confracte sunt relationes cedri:q;[vox dñi con.cedros:z con.dñs ce.libani]. Aliud est confringere cedros:z aliud est confringere cedros libani. Neq; em in libani mōte crescūt,vt crescere possunt omnes cedri. Ergo alie cedri crescūt i libano:z alie i quolibet monte alio. Libanus decandidatio interpretat. Quis scire que sit ista decandidatio? Sanctorū iustificatio ipa est eoz dealbatio. Johānis apli est ista sniā,nō mea. Bissinum (inq̄t) sunt iustificationes sanctorū. Doce me ergo dñe iustificationes tuas:z sup niue dealbabor. Huiusmodi coloze,vel candoze superducta,sunt vestimēta illa domini mei ihesu.vestimenta illa candida vt nix,qualia non potest facere fullo super terrā. Sed pōt hoc fullo celestis quia a summo celo egressio eiꝰ. Mentior si ipse tibi idez non promittit,vbi peccatores admonens ait. Si fuerint peccata vestra vt coccinū:velut nix dealbabūtur:z si fuerint rubra quasi vermiculus/velut lana alba erunt. Inter lis admodū huiusmodi fullonis grata eiꝰ decandidatio q; bona iustificatio. Talis decandidatio cū excreuerit in montem,z attolli ceperit sup alios montiū celsitudinē: cū se quis tā singulariter magnū putauerit:et ceteris q̄buslibet sanctiorem se esse crediderit/facile de se gignit magnas magnarum elationum cedros:cū se quadā virtutū prerogatiua supgredi arbitrat ceteros. Sed potēs est dominus non solū conterere montes seculi:sed facile etiam cū voluerit ꝓfringet dñs cedros libani. Alia est superbia que surgit de seculi vanitate:et alia est illa q̄ nasci videt quasi de adepta sanctitate. Illam designant cedri: istaz autem cedri libani. Mouiter venisti de seculo:superbis adhuc fortassis pro litteris tuis/vel forte,p pecuniis tuis:fortitas te fortsitan ,p nobilitate gñis:attolleris fortsitan pro habiti dignitate honoris.tales taliū elationes cedri qui dem sunt:sed cedri libani non sunt.q; de vanitatis nigredine/non de sanctitatis decandidatione surgunt. Sz statim in primordijs bone cōuersationis tue/confringet dominus secularū pomparū cedros:q; vox dñi confrin. cedros.z si forte postmodum(vt fieri solet)post virtutū opera quasi de pfecta iustificatione surgant q̄dā magnarū elationū cedri:addet dñs z illas confringere: q; confringet dñs cedros libani.z idcirco ,p illis ponit pñs/non futur: de cedris vero libani loquens futurum ponit/nō preteritum.vox(inquit)domini con.c.et con.dominus.c. libani Vis adhuc melius nosse q̄ sunt cedri libani quas confringere sufficit sola vox domini? Ecce quis forte parum aliquid ieiunauit: paulo plus ceteris vigilauit:la chrimam in oratione fudit:incipit stari se sanctum credere:ceteros in sui comparatione despicere:patrum precedentium institutis suas adinuētiones preferre. Miratur sepe apud se cur miracula non faciat:indignatur alijs q; in eis prelationem non accipiat.q; in maiori reuerentia non habeatur/aliorum inuidet.non sue inertie deputat. Si pallidam faciem/non cꝯ politam mentem gerat attendit: immo sepe cum sese fedis titillationibus perturbari: et immunda delectatione fedari persenserit:non propter suaz negligētiā/ sed quasi ad humilitatis custodiam/hec se peti fingit. Unde fit vt contra libidinem quasi humilitatis custodē non euigiler:z humilitatē putat:q; se turpiter sedari nō gemet:z nescit cꝯ sit detestabilis supbia q; i tāta putredine nō se pcōzem:sz alterū paulū reputet/quasi cui dat⁹ sit angel⁹ sathane/stimul⁹ carnis sue vt eū colaphizet:ne eū multitudo virtutū/vl magnitudo reuelationū

cedri libani (q̄d sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

extollat. Fitq̄ miro, immo miserabili modo vt sic̄ superbiat, vt tū luxuriare nō desinat: sicq̄ luxuriet, vt tamē superbire non desistat. Quis putas sufficit cōterere cedros huiusmodi: nisi ille ad cuius vocē confringuntur cedri: q̄ cum voluerit cōfringet etiaz cedros libani: Et vt amplius mireris [cōminuet vt vitulū libani]. Vere hec est mutatio dextere excelsi, rigorē cedri cōterere ad similitudinez vituli libani: z q̄libet tumida corda inclinare ad imaginem humilitatis xpi. Quomodo putas attritꝰ est propter scelera nostra, nō propter peccata sua. Titulꝰ ille singularis veniens a libano: de monte vmbroso, et condenso: qz a summo celo egressio eiꝰ: z occursus eiꝰ vsq̄ ad summū eiꝰ: vbi splēdet cādor lucis eterne: vñ egredies trahit secum splēdorē iustitie: quo regrediens mortalitate deposita induit nitorē glorie: quō inq̄ putas cōminutus est vitulꝰ ille, nisi quō scriptū est, quia cū in forma dei esset non rapinā arbitratꝰ est esse se equalē deo. Sed seipm exinaniuit formā serui accipiēs: et habitu inuentꝰ vt homo. Qui tradidit semetipm p nobis, factꝰ obediens pri vsq̄ ad mortē, mortē aūt crucis. Attende q̄so magnitudinem humiliationis: īmēsitatē attritionis. Tomēto crucis nichil acerbi⁹: morte crucis nichil ignominiosius. Huc accedit q̄ patiē spōte sua: adde illō adhuc q̄ mortē sine culpa propria. Audiat queso quō inclinari debeat qui se vt vitulū libani pminui desiderat. Asperrima, vilissima spōte sua, et sine culpa sustineat. Hunq̄ hec tamen aliq̄s de sua virtute posse presumat. Speret hec tamen de pietate domini: cui suppetit cū voluerit cōminuere quaslibet cedros libani. Quotiēs ergo videris quoslibet pr⁹ de sua correptione furētes: postea in tribulatione gaudētes: postea in explendis suis desideriis: postea gloriari in infirmitatib⁹ suis: prius laudib⁹ suis inflari: postmodū liberter pro nōie iesu contumeliā pati, scire potes q̄ pminuit eos dominꝰ vt vitulus libani. talē z te exhibere oportet si inflectere cupis rigorem cedri, z hūiliari te vis iuxta formā humilitatis xpi. Sed ipe te meliꝰ docet q̄z ego. Audi quid dicat, et imitari memēto. Quia descendi de celo (inquit) non vt faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me patris. Ipse voluit facere voluntatem suam: z tu satagis implere voluntatē tuā. Pater tuꝰ prelatus tuus, xps qui venit quesuit implere volūtatem patris sui: z tu studeas facere voluntatem prelati tui. Ecce vir tandē vituꝰ inuenimꝰ quē in holocausto dñi mactare debemꝰ. Nichil itaq̄ flagrat dño in odorē suauitatis, q̄z si mactetur dño vitulus, ppria volūtatis. Interest tamē vtrū sit de libano: an de carmelo. Alij sunt vituli q̄ pascūtur in vertice libani: atq̄ alij qui nutriūtur in pascuis carmeli. Vitulum carmeli nutriūt, qui voluntatem suam non deserunt. in rebus adhuc carnalibus vitulos libani pascunt, q̄ voluntatē suā sequūtur: in studijs spiritalibus iste q̄rit lautiores cibos q̄z ceteri: vitulū suū impiguat de feno carmeli. Ille abstinere volens dedignat comedere qđ ceteri: vitulū suū nutrit in pascuis libani. Iste forte cupit vestē molliorē: ille vsurpat sibi forte p ceteris habitum hispidiorē: vteretq̄ pascua sit suo vitulo: sed hic de carmelo: ille de monte libano. Deniq̄ quicq̄d propter molliciem mentis, z teneritudinem carnis agit, ad carmelū pertinere videt: q̄z carmelus molle/vel tenerū interpretat. Quicq̄d aūt quasi p sanctitate supra ordinis iustitutum: vel cōtra prelati consilium insolent presumit, iter armenta libani iuste annumerat. Ue vobis qui cōfiditis in vitulo samarie: q̄ tanto studio seruitis volūtati ppria. In iudeā venistis: vt qđ ad samariā descēdissetis propriaz volūtatē custodiētes, z excusantes? An nescitis quia iudei non coutuntur samaritanis: Prius a seculo veniētes

Judeis non conuntur Samaritanis.

propias voluntates vras cōfitentes dāpnatis: nūc ab illo prioze feruore deficiētes, ppias volūtates xpi, custoditis, defendit. Sic/sic de iudeis samaritani fcti estis In iudea vitulus ppie libertatis dño mactaī. in samaria p deo adoraī. Si in iudea es, vitulum in sacrificio domini interficis. si in samaria es, vitulo tuo oibus viribus tuis seruis. Et carnis curā inf desideriis agis, vituluz tuū de feno pascis: qz ois caro fenū: z ois gloria ei⁹ quasi flos feni. In hoc gloriaris si desiderii tua perficis. Nō est bona gloriatio tua. Nonne multo melius: nonne multo rectius, vt qui gloriatur in dño gloriet: An nescitis qz hec ē gloria nostra testimoniū cōsciētie nostre: Sed mutauerūt gloriā suā in similitudinē vituli comedētis fenū. Sed qđ fiet queso de carnib⁹ huius vituli, qñ nec saltē placere potest vitulus libani, nisi forte diligenter cōminuaī, quēadmodū decet victimā bolocausti. Sed quonam (inq̄s) modo illū pminui oportet: Hoc te moyses q̄z ego melius docet: prius illū iubet per frusta diuidere: postea suppositis flammis in cinerez redigere. Quō queso illū subtiliꝰ vnq̄z comminuimus, q̄z cū prius per frusta diuisum, p ignem postea in tenuem puluerem redigim⁹? Titulus noster in libano pascit, si volūtatem nostrā nō nisi in rebus honestis sequimur. Titulū nostrū mactam⁹ cū obedientie amore omnem singularitatē abdicam⁹: vitulū aūt nrm̄ secare est de presumpta libertate mētē increpare. Sed hūc vsq̄ ad frusta diuidit, qui quecq̄ singularitatis sue opa diligēter distinguit: z le in singulis de psumptiōis audacia reprehendit. Tunc aūt nichil amplius supest nisi vt igne cōpunctionis, vel flamma diuine dilectiōis eousq̄ pcreme tur, quousq̄ ois hui⁹ ad p̄gātie volūtas sopiaī. De huius modi holocausto quasi dū adhuc cogitationū cinis remanet q̄ oīno a nostra recordatione pire non dz: quia vtiliter satis suas quisq̄ presumptiones reminiscit, qñ ipsarum recordatione cōscientia humiliata confundit. Sed ecce dum vitulū nostrū diligēter tractare: z iuxta leges precepti cōminuere volumus, paulo longius egressi sum⁹

Restat illō adhuc addiscere in finē sermonis nostri, q̄ sit differētia inter cedros libani: z vitulos libani. Per vitulos libani accipim⁹ psumptiones arrogātie: p cedros intelligimus fastus superbie. Arrogantia est supra se aliq̄d presumere. Superbia est de sua etiā presumptione inflammescere. Toriens itaq̄ vitulos in libano nutrint, quotiens supra virium modum (q̄uis bona intentione) presumim⁹. Tunc cedri quasi de libano surgunt, cū de nostris operib⁹ bonis elationū fastus se in altum extollūt: Subtaliū cedrozū vmbra vituli delectabiliter depascūt, dum pro adipiscēdo sanctitatis nomine in tantis laboribus nō lassescūt. [Et cōminuet eos tanq̄ vitulū libani: z dissipabit eos admodū fi. v.] Ergo non solum dominus cōminuit cedros, tanq̄ vitulū libani: sz z iste dilectus qđadmodum filius vnicornium. Sed quis est iste dilect⁹, vel quauz dilectus: Non dicit horū, vel illorum idcirco fortassis vt intelligamus dilectū omniū: qđadmodū cum dñs dicitur intelligitur ille qui est rex regū, z dñs dominantiū. Quis ergo est iste singulariter dilectus: z singulorum dilectus. Sed quis alius hoc erit, nisi ille speciosus pre filiis hoim qui p incomparabili pulchritudine sua oībus se admirabilē ostendit, et amabilez facit: Vultis videre quō sit omnium dilectus: Audi quid dicat de eo pater eius. Attende q̄ pro eo clamet sponsa eius: vox patris ad dilectum: hic est filius meus dilectus in quo michi bene cōplacui. vox sponse de dilecto. Adiuro vos filie hierusalem si inueneritis dilectum meum vt am. ei. quia amore langueo. z de angelis scriptū est: in quē desiderant angeli prospicere: z itē de hominib⁹ legitur, veniet desideratus cunctis

gentib⁹. Ergo dilectus iste dilectus est patris sui: dilectꝰ sponse sue: dilectus hominū: dilectus angelorū: dilectus omniū: dilectꝰ singulorū. Patet ergo quia verā dilectionem nō habet/qui huius dilecti dilectione nō ardet. Audiuimus quozū dilectus: audiamus adhuc quēadmodū/vel quātū dilectus. et [dilectus (inquit) quēadmodū filiꝰ vnicornii]. Sed qđ est quēadmodū filius vnicornii: An forte hoc genꝰ alialiū pre cetis oibꝰ diligit fetū suū/vt paratior sit vnicornis p fetu suo pire/q̄z fetū suum pdere: vt malit pro ipso mortē incurrere/q̄z ipm vel viuū amittere: Sed quis hoc de dilectozibus xpi non videat, quomodo eos p xpi noie mori delectat: Testis sit tantꝰ ille effusus sanguis martyrū quomodo xps sit dilectus quēadmodū filius vnicornii. Nam ipsi eius dilectores, ipsi vtiq̄ sunt vnicornes: z ipse eorum dilectus: eorum quidē est filiꝰ: et idcirco vere dilectus: quia veraciter filius: et diligitur ab eis quēadmodū filius vnicornii. qz diligūt eū quēadmodū decet eos diligere filiū suū. Cur aūt eos scriptura sancta vnicornes dicit/rō manifesta occurrit. Homo aī peccatum geminā fortitudinē quasi geminū cornu accepit, qz ad repellendū peccatū, z ad remouendū incōmodū gemina virtute munitꝰ fuit: vna fuit integritas corporis. alia fuit integritas mentis. Integritatē carnis accepit cōtra miseriā: integritatē mentis cōtra maliciā. Illā contra mortalitatē: istā contra iniquitatē. Cōgressus cum dyabolo qz per negligētiam cecidit, in ipso casu dyabolus vnū ei cornu excussit: alterū ei inclinauit. Quia em mortē homo nulla rone euitare potest, quasi altero cornu penitꝰ nudatus est. Sed qz libero arbitrio penitus priuari nō potuit, dextrū qđāmō cornu nō pdidit: sed tñ inquātū infirmatū intantū inclinatum gerit. z idcirco q̄ qui erant post primū lapsum qui pctō resistere volebāt, facile eos aduersarius de eis triumphabat. Tedemisertꝰ tandem hoim visitauit nos oriēs ex alto. Visitauit ergo, z fecit redemptionē plebis sue. z erexit cornu salutis nobis in domo dauid pueri sui. Quia igit unū tantū cornu deinceps, sed erectū porrexit, mortis quidē supplicia patiēter tolerāt: sed peccata quasi quosdā aie hostes fortiter impugnant: vt nō regnet peccatum in mortali corpore eoz. Hinc est q̄ fiducialiter psallūt dicētes illi a quo cornu acceperūt. In te inimicos nostros ventilabim⁹ cornu: z in noie tuo spernem⁹ insurgentes in nobis. Accipiūt itaq̄ interim cornu salutis, accepturi qñq̄ cornu securitatis: vt tūc gemino cornu polleāt, qui nūc in vno fortiter pugnāt, z gloriose de hoste triumphāt. Et tunc habeant quo sint a peccato liberi, z ab omni pena securi: cum suā in eis pmissionem impleuerint, qui eis nūc cornu salutis erexit. Dia cornua pctōrū cōfringā: z exaltabo cornua iusti. Videa ergo quomō q̄tum ad presens spectat vbiq̄ nō nisi de vno cornu agit: vnde et iustus quisq̄ vnicornis dicit: cui tamē quādoq̄ cornua nō tantū erigent, sed etiā exaltabunt. Et nō solum erigent ad illam celsitudinem quā accepit hō adhuc pbandus: sed exaltabunt ad illam sublimitatē quā habere debet hō glorificādus. Primanq̄ hois fortitudo, vel virtꝰ fuit posse nō mori, z posse nō peccare: nouissima aūt erit nō posse mori, et nō posse peccare, quādo mors absorpta iam erit in victoriā: z ipse hō sublimatꝰ in gloria: de cetero iā erit cōfirmatꝰ in bono et cōsummatus in gaudio. Ecce quomō vnicornes sunt: sed vnde talē filium habere potuerūt: Unde inq̄ habēt talem filiū vt veraciter dicaī esse filiꝰ vnicornii. Interrogemus ipm eozū filiū. Quicūq̄ (inquit) fecerit voluntatē patris mei qui in celis est, ipe meus frater/sozor/z mater est. Quid est filiꝰ patris nisi virtꝰ, z sapiētia patris: Verbum patris filius patris, volūtas patris. Item volūtas hois quid aliud est q̄z quedā proles mētis: Si igit eadē

est voluntas tua, z volūtas patris: idē est filiꝰ tuus, z filius patris. Veritas/sapiētia/voluntas corde cōcipitur, et ex corde gnatur. Si igit idem vis, idem sapis qō pater: eūdē filium habes quē pater. Miraris. Est adhuc qō amplius mireris. In te est vtrū sis pater, an mat, an posꝰ virtūq̄ pater z mater. Potes eū gignere in corde tuo, z in corde alieno: z potes eū concipere a corde tuo, z ab ore aligno. Intellectu gignit, cōsensu pcipitur, affectu nascit, effectu nutrit. Quādo veritatē intelligis, vel aliū intelligere facis, christū gignis. Quando veritas tibi a te, vel ab alio persuadet, xps veraciter concipitur. Ergo quādo gignis, es pater: quādo concipis es mater. Hostī volūtatem dei consenti ei, z concepisti. Amādo parturias: operādo nutrias. Unde q̄ in potestate cuiusq̄ relinquit vtrū nā tāte prolis mater efficiat. Merito ergo maledicta sterilis, et que non parit quale talē filium p vōto habere potuit. Cur putas similiter nō maledictus qui nō gignit, sicuti maledicta sterilis, z que nō parit: nisi qz nō egen in nostra potestate cōsistit veritatē intelligere, z veritati psentire: Nō em semp veritatem intelligo cū volo: intellecte aūt semp consentio si voluero. Felix homo est cui pstō est cū voluerit habere filiū: nec qualēcunq̄, sed deū. O q̄ta dignitas hois filiuz habere deū maiestatis. Audi homo: ausculta o homo. Tandē erige spem: exhilara faciē. Si cōfunderis de patre tuo, cōfide tamē de filio tuo. Si erubescis in parente: exulta in ple. Si cōtristaris in adā primo: cōgratulare in adā secdo. Malo⁹ hic ad erigēdū, q̄z ille ad deijciēdum. Per illū eiecti⁹ a paradiso: per istū glorificādus in celo. Intuemini quātus sit glorios⁹ iste: z hō est, z quis cognoscet illū: Homo inq̄s et hois filius: verūtamē quis cognoscet illū: Quid putatis, quē dicūt hoies esse filium hois: Respōdeat petrus vnus p oībus. Tu es xps filius dei viui. Christus se dicit filiū hois: petrus eū dicit filiū dei patris. Res mira/z admiratione digna: vt vnꝰ idēq̄ sit filius dei viui: z filius hois moriturꝰ: dicaz an morturꝰ: Nam si morturū negamus/quō illud stabit qō legimus: In qua cunq̄ die comederis ex eo morte morieris. Sed forte nec incipit viuere, cum incipit talem filium habere. O q̄ta humilitas oipotentis: o qualis sublimitas hois. Deum habere hoiem patrem, humilitas incōparabilis. hoiem habere filiū deum, sublimitas inestimabilis. O q̄ recte diligit iste tā humilis, tā altus, vere singulari amore dignus iste noster dilectus. Dilectus a pim: dilectꝰ angelorū: dilectus omniū: dilectus quēadmodū filius vnicorniū. Nūc aūt illō querēdū restat, cur postq̄ dixit, Confringet dñs cedros libani: postea addat: z dilectus quēadmodū filius vnicorniū. Idem em est dñs, z dilectus quēadmodū filius vnicorniū: ac si dixisset dñs, ac xps eius. Sed dicto cōfringet dñs: quid addi oportet z xps eius, cum sit vnꝰ atq̄ idem dñs/nō solum pater z filius: sed et spiritꝰ sanctus: Nōne quecūq̄ pater facit/hec z filiꝰ facit similiter: et tñ in pluribus scripture locis talē distinctionem inuenire poteris: vt est illud. Astiterūt reges terre: z principes conuenerūt in vnū aduersus dñm z aduersus xpm eius. Quid ergo dicemus: Sed scimus qz xps in eo q̄ vnū atq̄ idem est qō pater: idem atq̄ eodē modo operaī quo pater. Sed quid mirū esse debet si in quo aliud est q̄z pater/aliū modū operandi habet q̄z pater: Si similiter agit vt pater in sua diuinitate i qua similis est patri: qđ mirū si dissimiliter operaī q̄z pater in qua dissimilis est patri: Qui aūt sm aliq̄d dissimiliter operaī/manifeste (vt arbitror) et tali distinctione innuit/cū dicit, Cōfringet dñs cedros libani: z p cedros tanq̄ vitulū libani: z di. quēadmodum filius v. Cōfringet/z cōminuet cedros vt dixim⁹: nō solū dñs/sed z iste suus/vel noster dilectus. Quid est cedros

Contra et pruze dn. 1 modo intelligat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõfringere/vel cõminuere nisi supbe mẽtis rigoẽ ꝓterere/ vel altitudinẽ inclinare. Sed dñs absq; dubio: z nichilominus dilectus omnẽ arrogãtiam quãdo vult humiliat: quãtũ vult inclinat. Sed facit hoc dñs terroꝛe sue maiestatis: sed dilectus hoc facit exẽplo sue humilitatis. Dñs vtpote dñs in seueritate: dilectus vt dulcis, et suauis in suauitate: z tamẽ vterq; vn⁹ z idem dulcis, z rectus dñs: suauis z mitis oĩbus inuocãtib⁹ eum. Quãdo ergo quis dñi considerata potẽtia in cõspectu tante maiestatis altũ sapere erubescit: z aliq̃d contra eius volũtatem ꝓsumere pertimescit: absq; dubio in eius coꝛde dñs elationum cedros cõfringit. Alius visa dilecti nostri mira humilitate confunditur superbus apparere, cum videat dñm maiestatis formã serui accipere: legẽ implere: hoĩbus obedire, impꝛoperia hoĩm, cruciis ꝓbra patiẽter sustinere. Quãdo ergo quis viso dñice humilitatis exẽplo in sua ꝓsumptione cõfundit: z ab oi altitudine pusillanimitatis deficit, patet, pculdubio q dilectus iste cedros male rigide mẽtis ꝓfregit: et tanq; vitulũ libani (hoc est ad similitudinẽ sui) cõminuit. Recte ergo dicit. cõfringet dñs cedros libani: et ꝓfrin. eos tanq; vitulũ li. z di. quẽadmodum filius vnicorniũ. [Vox dñi intercidentis flammã ignis]. Alius est ignis quẽ venit Iesus in terram mittere: alius quẽ venit in terra extinguere. De celo ventes, celestem ignẽ secum detulit. Ad terrã veniens, terrenũ ignem inuenit. Dis amoꝛ ignis est. sed nõ omnis amoꝛ bon⁹ est. Est amoꝛ licitus et est amoꝛ illicitus: z licitus amoꝛ bon⁹ est: et qui licitus nõ est, bonus amoꝛ nõ est. Amoꝛ itaq; bon⁹, ignis est bonus: z amoꝛ malus, ignis est malus. Ignis bonus, ignis caritatis: ignis mal⁹, ignis libidinis. Ignis bon⁹ erat de quo Iesus dicebat, ignem veni mittere in terram, z quid volo nisi vt ardeat? Ignem ergo bonum venit accẽdere: ignem vero malum venit extinguere. Idcirco per moysen prohibet ne offerant ignem alienum sup altare suũ. De suo autem igne precipit vt semp ardeat in altari suo. Amat ergo ignem suũ: odit autẽ ignem alienum. Igne suo ardebant qui dicebant. Nõne coꝛ nostrũ ardens erat in nobis cum loqueretur nobis in via? Tali igne ardebãt qui spiritũ sanctũ in igneis linguis acceperãt: q; ipe spũs sanctus ignis est, nõ comburẽs: sed illuminans, z idcirco rubus ille quẽ moyses intuebat ardebat, z non comburebatur. Sed ignis malus z alienus econtra consumit, non illuminat. Ignis est eñ (vt ait Iob) vsq; ad pditionẽ deuorans: z omnia eradicãs genimina: ardens vsq; ad inferni nouissima: et montiũ fundamẽta comburẽs. Flammã tã hulus ignis dñs cum voluerit intercidit: cũ placuerit penitus extinguit. Q; autẽ quãdoq; intercidat vt in parte ardeat z in parte deficiat/hoc scriptura manifeste ostẽdit cum dicit. Vox dñi intercidit flammã ignis. Q; autem aliquãdo buꝰ ignis flãmã extinguat, alia scriptura euidẽter declarat vbi legit. Angelus autem dñi descendit in fornacẽ, et excussit flammã ignis: et fecit mediũ fornacis quasi ventũ roꝛis flantẽ. Videꝛes ne quomodo ibi dicit excussisse: hic ꝓmittitur intercidere. Sed cur hic quẽadmodum z ibi nõ extinguit. Forte q; pueri erant quib⁹ rogus ille parabat: sed forte pueri nõ erant quib⁹ dauid loq̃bat. Mondũ plene cõuersi erant, z effecti vt puuli. Sed erant adhuc in oculis suis magni: z erubescebãt adhuc humiles videri. Sz vt illud q̃ in eis, p elatione tumet exsiccet flamma ignis in pte aliqua reseruat: et iterũ ne flamma incẽdij vsq; ad cõsensum prauitatis eos rapiat: z quodãmodo quasi in cinerẽ redigat, flamma ipsa q; maioꝛẽ pte absc̃idit, z extinguit. In parte ergo ardet vtiliter hec flãma ad custodiã humilitatis: z in pte magna nichilomin⁹ salubꝛiter extinguit ad cautelã turpitudinis. Sic paulo datus est stimulus carnis sue vt eũ colaphizaret, ne eum magnitudo reuelationũ extolleret. Videꝛes ne quomodo hoc ipm ad nostrã vtilitatem agit, q; hec flãma ad tẽpus in parte reseruat. Sed cum quis plene cõuersus fuerit, et effectus vt puulus, z perfectã puritatẽ adeptus: forte tũc tẽpus erit vt extinguat, sicuti in trib⁹ pueris illis: q; pueri erant: quia pueri fuerãt exti[illegible]cta fuisse legitur, z creditur. Puer eñ a puritate dicit: et q̃ purus est, recte puer appellat. Et est alia puritas mẽtis, alia puritas oris: et alia puritas actionis. In coꝛde simplicitas: in oꝛe veritas: in opere sinceritas. Hos igit tres pueros habere creditur cum sanctũ est q̃ meditamur: verũ q̃ loquimur: iustum q̃ operamur. O felix nimiũ, et deo nostro grata societas horũ triũ puerorum, ꝓpter vnam puritatis cõcordiam in volũtate/sermone/pariter z actione. Videt hoc rex babilon⁹, z inuidet. ꝓius quidẽ ad adorãdam statuã suam auream cõpellit: sed adorare detrectãtib⁹ fornacis incendium parare iubet. Facile eñ eorum scitatem deridet, q̃ despicit si eos ex sua sanctitate in supbiam erigere possit. Quid est eñ statuã auream adorare, nisi supbie, et vane glorie in talibus studijs deseruire? Tũc eos in regno suo libẽter patitur, cũ eorum studia elationi militare intuet. Sed cũ videt ab eis statue sue altitudinẽ et aurũ despici, et inter mirãda que gerunt oẽm elationis gloriã deridere iubet fornacẽ accendi: z rogum eis incẽdij parari. Quos eñ nõ potest superare per gloriã elationis, superare se posse sperat ꝑ flammã libidinis. Rex babilonie est ille qui est rex sup oẽs filios supbie. Ministri quos ad tale opus dirigit, sunt deceptoꝛij illi spiritus, quos scriptura sacra spũs fornicationis appellare ꝓsueuit. Ab his fornax accẽditur, quãdo caro nostra ardore libidinis inflammat. Peccãtis fornace pueros ligant. In fornacẽ proiciũt. Pueri extra fornacem inueniũtur, z studijs spiritalibus, z celestium contemplationi intenti pene se in carne esse obliuiscũtur. Nos enim pueros est quodãmodo extra carnem esse mẽ coꝛde: nil lingua: nil manu carnale tractare. Sed tũc quasi ligant, quãdo tentationib⁹ deprẽssi a suis studijs ꝓtelantur: tũc velut intra fornacem sunt/quãdo stimulis carnis fatigati nil aliud cogitare/ꝑ[illegible]gere/vel flere possunt. His angelus dei in adiutoꝛium venit/q; diuina ꝓtectio fideles suos nunq̃ in certamine deserit. Ab his flammã ignis excutit/quãdo diuina virtute ardoꝛ libidinis extinguitur. Medijũ fornacis angelus quasi ventũ roꝛis flantem efficit/z pueroꝛ linguã in laudem creatoꝛis resoluit. Medijũ fornacis est intimũ coꝛdis: flat ergo spiritu scõ celesti roꝛe pfunditur: z ex diuina inspiratione conscientia tota refrigerat. Pueris liberatis chaldeos flãma ꝓcẽdit/q; cũ bonis ꝓualere nõ possunt insidiãtes malignos inuidie flãma cõsumit. Ecce quomodo testimonia ꝓphetarum inuicẽ sibi concordant. Ꝓius in daniele elatio in auree statue despectione calcatur: ꝓstea in fornacis refrigeratione flãma libidinis extinguit. Ita z hic ꝓius cedri frangũtur: ꝓstea flamma ignis intercidit. Rã si pꝰ non flectitur rigoꝛ elationis, absq; dubio nõ extinguitur flamma libidinis. Hoc autẽ inter hanc/z illam lectionẽ esse videt: q̃ illic flãma tota excussa variatur: hic q̃ dauid intercidẽda ꝓmittitur. Sed q̃ incipiẽtes/z imperfectos psalmus iste instruit: istis marie quib⁹ loq̃tur ei⁹ ꝓmissio conuenire debuit. Possumus tã hanc litterã sic exponere/vt possit incipiẽtibus/et ꝓficientib⁹/et perfectis pariter congruere. Rã vtrobiq; quidẽ flamma intercidit/ quãdo vel ab ipsa pars ei⁹ aliqua diuidit: vel tota a suo fomite separat. Et scimus quidẽ quia flamma que a suo fomite separata est/nec ad hoꝛã saltem ꝓdurare ꝓtest. Videamus itaq; ꝓius quomodo hec flãma augmentet:

et tunc facile erit cognoscere quomodo q̃ partes absciꝛ. Mordãdum tamen q̃ non ignẽ extinguere, sed eius flãmã ꝓmittit intercidere. Ignem eñ istum quãdiu viuimus, hoc est peccati fomitẽ intra nosmetipsos habem⁹: sed nõ eque eius semp flammã sustinemus. Tũc eñ hic ignis in flammã ꝓrumpit, quãdo estibus carnalis incẽdij nos vrit. Primo ergo titillat carnem: scõdo delectatione turpi coinquinat mẽtẽ. Tandem consensum prauitatis subdit sibi rõnem. His itaq; gradib⁹ sulphurea illa flamma libidinis crescit, sed eis (quidem gradibus conuersio tñ ordine) ad vocem iubẽtis dñi decrescit. Primo nãq; vox illa dñi intercidẽtis flammã ignis in incipiẽtibus, z nouiter cõuersis intercidit q̃ citius incliare posset consensum rationis. In ꝓficiẽtib⁹ autem sepe aufert illicitã delectationem mẽtis. In raris aũt, z valde ꝓfectis remouet etiã titillationẽ carnis. Adulti tñ quãuis ad summã ꝓfectionẽ profecerint, stimulũ carnis sue extinguere non potuerũt. Sed diuina hoc dispẽsatione in eis actũ est, quã quidẽ q̃d cuiusq; vtili⁹ accidat latere nõ potest: z in alijs quidem fiebat ad demonstrationẽ singularis eoꝛũ fortitudinis: q̃ tales erant qui semp pugnare assidue z triũphare sufferent. In alijs aũt ad custodiam humilitatis, quãdo singulare aliq̃d bonum pre ceteris alijs oĩbus acceperant. Quia igit in penitẽtia destruit actũ turpitudinis: in conuersis ꝓsensum voluptatis. in ꝓficientib⁹ contagiũ fede delectationis. in ꝓfectis quibusdã motum titillationis, recte hic dicit. [Vox dñi interciẽntis flãmã ignis]. Sciẽdum tñ est q̃ sicut null⁹ in hac vita hoc igne ꝓfectus caret, sic null⁹ est qui ei⁹ flammã semp sentiat. Quis eñ fomitẽ peccati hic plene destruere potuit: vel quis vnq̃ estum libidinis sine cessatione sustinuit? Adultũ ei⁹ itaq; hunc ignẽ sopire, z eius flammã extinguere, Pot⁹ est vtiq; in ptate hois: valet hoc sola vox dñi intercidẽtis flammã ignis. [Vox dñi concutientis deserti]. Q; ꝓ. do. ẽ. ces]. Hucusq; roborauit cõtra genera tentationum. Abhinc ꝓmittendo enumerat dona, gratiarũ, quasi coꝛonam post victoriam, premiũ post meritũ, triumphũ post tropheũ. Dicit ergo vox dñi concutientis deserti, z. ꝓ. do. ẽ. cades. Vnũ videt exhibere: aliud sub expectatione ꝓmittere. Hoc q̃ dicit concutientis desertũ, exhibẽs est. q̃ addit cõmouebit desertum cades. hoc est vtiq; ꝓmittẽtis. Primũ ergo statim fit: illud scõm expectatur. Tale fuit illud supius: vox dñi. ꝓ. cedri ꝓ. do. ce. libani. Sed et hoc quoq; notandũ q̃ sicut ibi ꝓius frangũtur cedri: ꝓstea autẽ cedri libani, sic et hic ꝓius concutitur desertũ: ꝓstea desertũ cades. Ecce quomõ vbiq; ꝓius ponitur q̃ pertinet ad inchoationem: et aliud ꝓmittitur q̃ consummat ꝓfectionem. Sed nunc videamus que de deserto dicenda occurrant. Est nanq; desertũ aliud bonũ: aliud malũ. Desertũ malũ est vbi desunt germina virtutuꝫ. Desertũ bonũ vbi longe sunt tumultus viciorũ. Desertum est et malũ desertũ: vbi nulla est cultura hoĩm, vbi nullũ est ciuitatis vel religionis studiũ. Itẽ desertũ est sed bonũ, vbi nullus strepitus tumultuationis: sed in silẽtio auditur vox turturis, z gemitus nõ cessat ex desiderio diuini amoris. Desertũ igit malũ est, vbi desunt desideria celestia, desideria spualia: desertũ bonũ, vbi, pcul desideria secularia, desideria carnalia. Desertũ deniq; ydumee, desertũ est malũ. Desertũ autez cades, desertũ est bonũ. Vtrũq; tũ concutit: vtrũq; ex diuina voce in fletu cõpungitur. Sed desertũ ydumee compũgitur formidine: desertũ vero cades compũgitur amoꝛe, ydumea interꝑtat terrena: cades immutata/vel sctã. Ydumea itaq; q̃ nil nouit nisi terrenũ, nisi trãsitoriũ/facit desertũ malũ. Cades autẽ q̃ nil amat nisi iustũ nil desiderat nõ sanctũ/facit desertũ bonum. In ydumea desolatio sanctitatis. In cades desolatio terrene cupiditatis. Recte desertũ malũ ydumea hoc ẽ terrena. Recte desertũ bonũ oꝛ cades. i. sancta: q̃ in illo deest sctitas: regnat terrena cupiditas. In isto abest concupiscẽtia: pmanet sctimonia. Istũ scriptura sctã ex ꝓpio noie designat: vtpote q̃ nouit cõmẽdat, et approbat. De malo loquẽs non noiat: sed tantũ dicit desertũ, vt intelligas aliud q̃libet q̃ non est sanctũ, et cades noie ꝓrsus indiguum. Vtrũq; tamen (vt diximus) concutit. vtrũq; cõuertit vt vtrũq; immutet. Ad hoc nanq; concutit desertum malũ, vt cõmutetur in bonũ. Ad hoc ꝓmouetur desertũ bonũ, vt ꝓmoueatur in optimũ. Et ꝓmutari de malo in bonũ, cõmutatio boni; z immutari de bono in optimũ, immutatio sctã. Recte ergo desertũ q̃ de bono immutatur in optimũ cades dicit. Nam cades (vt dictũ est) immutata vel sancta interꝑtat. Desertũ ergo quod adhuc malũ est, et ob hoc cades dici nõ potest, cõcutitur. Nec mirũ, z cõpungit consideratione z horroꝛe ꝓprie iniqtatis. Desertum vero cades eo q̃ bonũ iam sit, sed ad melioꝛa inardescit cõcutitur z ipsum, z compũgitur ex desiderio ampliozis sanctitatis. Illud ergo exꝑauescit malũ q̃ fecit. Illud ingemiscit ꝓ bono q̃ nõdum accepit. Illo tremit ad recoꝛdationem diuine maiestatis. Istud liqfit ad contemplationẽ supne pietatis. Illud ergo trepidat multa formidine: istud suspirat pre nimia dilectione. Illud ne rapiat ad toꝛmẽta: istud q̃ necdũ subleuatur ad gaudia. Incipiẽtium ergo est cõcuti timoꝛe: ꝓfectoꝝ autem est compungi amoꝛe, z idcirco vnũ statim datur ad inchoationem: aliud ꝓmittitur ad ꝓfectiones. Recte ergo de eis dicit, concutientis, z cõmouebit. [Vox (inquit) dñi cõcu. ẽ. et cõmo. dñs ẽ. cades] q̃ cõpunctio timoris quibusdã ita ꝓpio initio datur. Sed compũctio amoris quouscq; ꝓfecta caritas foras mittat timoꝛẽ differtur. Hoc geminũ compũctionis genus est irriguũ supius z irriguum inferius. Unde alibi ꝑ eundẽ psalmistã dicit. Qui diuisit mare rubrũ in diuisiones. Maris quidem aque amare sunt valde. Quid ergo rubrũ mare nisi amaritudo penitẽtie? Mare ergo rubrũ ei adhuc quasi indiuisum manet, qui non nisi ex sola dãnationis formidine gemere nouit. sed mare diuidit, quãdo compũctio geminat. Amaritudinẽ eñ coꝛdis tũc geminat, quãdo quis compũctiõis fletum alternat: vt modo defleat malũ q̃ pertimescit: modo suspiret ꝑ bono q̃ cõcupiscit. Meroꝛ ex cõsideratione/z trepidatione malorũ/mare a sinistris. meroꝛ ex contẽplatione/et expectatione bonorũ/mare est a dextris. z erant eis (inquit) aque quasi ꝑ muro a dextris z a sinistris. Sed in vno excludim⁹ concupiscentiã: in altero vitam⁹ negligentiã: q̃ qui expectat premiũ/extendit se ad meritũ: et qui metuit penã sollicite declinat culpam. Sciẽdũ tamẽ q̃ compũctio timoris est vtiq; tẽpoꝛe prioꝛ/sed dignitate posterioꝛ. Post multas eñ penitẽtie lachrimas tandem ad spez venie reducimur: z vir aliquãdo suspiriis multis et fletib⁹/z gemitib⁹ inenarrabilib⁹ ad beatitudinis certitudinem reformamur. Semel autẽ sumpta eternoꝝ fiducia multo anxius/multo vberi⁹ ingemiscim⁹/z flem⁹ ex impatiẽti desiderio honoꝝ/q̃s ꝓius fecim⁹ sub formidine malorũ/quãdo cupimus dissolui et esse cũ xꝓo: certi de reposita nobis coꝛona iustitie. Amoris etenim lachryme z acrius afficiũt/z vberius currũt. Hinc est q̃ ꝑ quẽdã dicit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Magna nãq; amaritudo est/quãdo quis renuncians sc̃o ad religionẽ conuertit. Maioꝛ autẽ quãdo abnegãs semetipm inumeris inimici tentationib⁹ fatigatur. Maxia autẽ quãdo pace illa que exuperat omnẽ sensum ex pte degustata/ad illam tamẽ plene non admittit. Amara itaq; in

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõuersione: amarlor in tẽtatione, amarissima in interne, et eterne dulcedinis expectatione, ꝛ impatiẽtis desiderij dilatione: quia spes que differtur affligit animã. Hinc est q alibi ipse dauid ꝓclamat dicens: heu me q incolatus meus ꝓlongat⁹ est. et illud Renuit cõsolari anima mea. Qualis enim cõtactq putas amaritudinis magnitudo animũ trãsfixerat, q̃ pro doloris leuamine nullã etiã cõsolationẽ recipere volebat? Multũ quidem vexat hoiem cum relinquitur amor mũdi: multo amplius tamẽ cruciat cum calcatur amor sui: verũtamen supra omnia transfigit, et penetrat cor hois et excoquit desiderij estibus amor dei. Unde est vox illa flebilis. Sitiuit aĩa mea ad deũ. fon. v. quãdo. v. et a ꝑ. ante fa. dei. fuerũt michi lachrymꝫ mee pa. die ac nocte, dum dicit michi quotidie vbi est deꝰ tuus. et illud in cãticis. Fulcite me floribꝰ: stipate me malis, q amore langueo, ꝛ illud qõ suprius cõmemorauimꝰ. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Sic itaq sic ꝓfluit fletũ et gemitũ timoris ꝓuenitur quandoq ad desiderij, ꝛ suspiria amoris. Quia ergo cor hois ꝓius cõcutit timore: postea compũgitur amore. recte per dauid dicit[Vox dñi cõf. d. et conf. dñs d. cades. Vox dñi ꝑparãtis ceruos: ꝛ revelabit condẽsa]. Sicut in concussione deserti gratia compunctionis, sic in preparatione cerui gratia administrationis. Non enim sufficit deflere mala nostra, nisi postmodum accingamꝰ nos etiam ad opera bona. Ad hoc itaq concutitur desertum corporis nostri, vt simus deuoti ad orationẽ. Ad hoc datꝫ nobis ceruina velocitas, vt ꝓpti simus ad operationẽ. Ceruus nãq animal velox, ꝛ pauidum: sed serpentibus inimicũ. In agilitate itaq pedum recte intelligitur expedita, ꝛ ꝓmpta velocitas actionis. Multis audire ceruũ alacriter currẽtem: Uiam (inquit) mãdatorũ tuorꝫ cucurri cũ dilatares cor meũ. Multis audire vocem ꝓparãtis ad ceruinã velocitatẽ: Sic currite vt cõprehẽdatis. Multis audire vocem ꝓparãtis ad ceruinã formidinẽ: Beatus (inquit) homo qui semper est pauidus: et in sensu cogitat circũspectionẽ dei. Multis audire vocẽ ꝓparãtis ceruum ad serpentiũ infestationem: Mortificate (inquit) mẽbra vestra que sunt sup terram, fornicationem, immũditiam ꝛc. Tria itaq hec ad ceruũ videntur ꝓtinere. Uiam mandatorꝫ velociter ꝓcurrere. Demonum insidias semp suspectas habere. venena viciorũ aucter destruere. Actio itaq expedita, ꝓuida, ꝛ iusta cernos facit: q inquãtũ expedita velocitatẽ tribuit: inquãtũ ꝓuida vtilitatẽ pauidũ, quia cautũ reddit: inquãtũ iusta viciorũ venena extinguit. Multi in eo q velociter currũt serpentes nõ occidunt, sed nutriunt: quia ex eo q fortiter agunt superbia, vana gloria, aliiq huiusmodi serpẽtes concalescũt. Alij autem bona in bonis operibus intentionẽ habent: et inquãtũ valent serpẽtina viciorũ venena mortificare studẽt: sed dũ modum, ꝛ tempus in suis studijs tenere nesciũt: in demonũ insidias quasi venãtiũ laqueos incidunt, vnde sevelut securos incaute crediderũt. Et isti quidẽ quãuis habeãt ceruinã velocitatẽ: erubescũt tamen habere ceruinã formidinẽ: quia tantũ ꝓcipites, quãtũ veloces nescĩũt, vel potius nolunt habere circũspectionẽ. Unde est q eis clamat. Uox ꝓparãtis ceruos: filli accedẽs ad ser. dei sta in timore: ꝛ pre. a. r. ad tenta. ꝛ alibi. Seruite dño in timore. Ut ergo ad ceruorum numerũ pertineant qui inter tales ceruos annumerari desiderãt, oportet eos ꝛ velocit currere, ꝛ caute timere. Talibꝰ ergo ceruis, taliterq ꝓparatis dñs revelabit condẽsa, ꝛ reserabit scripturarũ ꝓfunda: allegoriarũ opaca: sacramẽtorꝫ mysteria: mysteriorꝫ secreta. Amant enim huiusmodi aĩ hucq illucq discurrere inter cõdensa saltus ꝙ ani: abdita queq loca percurrere, ꝛ occulta penetrare: opaca frequẽta re: in condẽsis, ꝛ vmbrosis requiescere. Ibi enim et cõtra venatorũ insidias latebras reperiunt: ꝛ contra solis estus refrigerũ accipiunt. Quãto enim altius scripturarũ intelligentiam ꝓceperint, quãto earum ꝓfunda perfectius penetrauerint, tanto securiꝰ, tanto quietius quasi in cõdensis latitantes, ꝛ in vmbrosis requiescentes, hinc deridentes demonũ insidias: illinc despicĩũt cõcupiscẽtie estus ꝛ carnales illecebras. Nam ex ipsa scripturarꝫ lectione contra astutias demonũ plenius erudimur: ꝛ inter tot sapientie delicias, carnalium illecebrarꝫ nos saltem reminiscimur. Quid ergo mirũ post talẽ tantãq gratiam [in tẽplo eius omnes dicent gloriã]: Quid inq̃ mirũ si eius gloriam in edificationem ꝓximorũ querunt? a quo tot dona gratiarꝫ gratis acceperũt? Dei templum cõgregatio est fidelium. In hoc itaq tẽplo laudẽ deo dicũt, ꝛ gloriam eiꝰ querũt qui per verbũ predicationis ꝓximos edificare, ꝛ in ipsis dei gloriã dilatare contẽdunt. Et recte quidẽ ꝓius accipiunt intelligẽtiam scripturarꝫ ad instructionẽ sui: postea donum predicationis ad vtilitatem, ꝛ edificationem ꝓximi. Ꝓius datur intelligentia vt vera credant, et recte intelligãt: postea addit eloquentia vt vtilia doceant, ꝛ salubria ꝓsuadeãt. Possumus tñ per templũ non ꝓsentem ecclesiam, sed celestium ciuium frequẽtiam conuenienter intelligere. Nã solet sepe scriptura sacra ad distinctionẽ vtriusq̃ hãc ꝑ tabernaculũ, illam per templũ designare. Hec enim adhuc in motu, ꝛ in bellorũ ꝓcinctu posita recte per tabernaculũ: illa aũt iam in eterna stabilitate fundata, melius designatur per templũ. Ad hoc itaq (nisi per cõtemplationẽ subleuati) accedere vtiq nequeũt. Sed ito admissi ꝓe admirationis magnitudine a laude creatoris cessare nõ possunt, sed impletur qđ dicitur: ꝛ in tẽplo eius omnes dicẽt gloriam. Quia quicũq ad illud se contemplãdo eleuãt, q̃diu intus sunt a diuina laude nõ vacant. Hinc est q inde reuertẽtes clamãte magna multitudo dulce. r. dñe quã abscondi. tl. re. Hinc rursus dicit: et relicte cogitationis diem festum agent. Cogitet qđ ꝓsit qualis, vel quãta sit illa celebritas solẽnitatis illius quã intus positi ꝓficiunt: quãdo etiam reliquie cogitationis quas ad se reuertẽtes secum trahunt ex memoria, vel recordatione gustate suauitatis dño deo diẽ festum agunt: Q si per templũ dei cor ipsi⁹ hois intelligimus, qui sunt qui in hoc templo gloriam deo dicent citius inuenimus. Qui enim sunt alij huiꝰ tẽpli habitatores, q̃ cogitationes mentis, ꝛ cordis affectiones? Quonĩã cogitatio (inquit) hominis cõfitebit tibi. Raro tamen cõtingit vt huius tẽpli habitatores omnes in vnũ conueniãt: vt vna congregati in templo eiꝰ omnes simul gloriã dicant: ita vt nulla se aliena cogitatio interserat q̃ illa diuine solẽnitatis gaudia perturbet, vel imminuat. Posse tamen quãdoq hoc fieri ille melius nouit quem non tam lectio, q̃ experientia docuit. Fit enim aliquãdo vt mẽs sup pauca fidelis intrãs in gaudium dñi sui torrente voluptatis debriet̃ur: ꝛ tota in iubilum versa non solum exteriorum omniũ: sed ꝛ sui ipsius obliuiscat: et tota in se collecta, immo supra se eleuata ab illo spiritualis leti⁹ pelago plene absorbeatur, experimẽto felici iam approbans q̃ sit vera sententia illa qua dicit: beatus populꝰ qui scit iubilationem: ꝛ tunc tẽ potis impletur qđ dicit: et in templo eius omnes dicent gloriam. Secũdum primã itaq expositionẽ, intelligitur donum predicationis. Juxta secãm autem, gratia cõtemplationis. Secõm vltimã vero, exprimit iubilus mentis. Quid autẽ horum rectius intelligat, ignorare me fateor: vbi totum verũ est qđ dicitur. Nã multi sepe per scripturarum intelligẽtiam accipiunt verbum predicationis: et sepe interlegẽdũ perfunditur mens luce ꝓtemplationis.

Uel in iubilũ versa tripudiat in voce exultationis, ꝛ confessionis. Quia postq̃ vox dñi ꝓparãtis ceruos reuelauerit condẽsa: mox in templo eiꝰ omnes dicent gloriam. Ecce q̃ magna, et quãta admiratiõe digna facit vox ista dñica: vox dñi confringẽtis cedros: vox dñi intercidentis flammã ignis: vox dñi cõcutientis. vox dñi ꝓparantis ceruos: ꝛ multa adhuc alia in hunc modũ efficit que iste numerare nõ potuit: vel que hic enarrare non oportuit. Adhuc tamen est sepe inter vocem, ꝛ sermonem. Nã habẽt vtiq et aĩalia vocem: ꝛ tamen sermo nõ formatur sine voce: quãuis vox sonare possit sine sermone. Emittit ergo quãdoq sermonẽ cum voce: quãdoq vocem sine sermone: aliquãdo etiam sonitũ sine voce. Nunc enim (vt ipse de se dñs dicit) stridet vt plaustrũ onustuz feno: modo sibilat vt aspis que est in extremo egipti: aliquando rugit vt leo: ꝛ cum voluerit mittit eloquiũ suũ terre: velociter currit sermo eiꝰ. per sonitũ ergo stridet. per sibilum demulcet: per rugitũ terret: ꝑ sermonẽ docet. Quãdo enim, et quibus loquitur beneplacitum suũ aperte demõstrat. Sed in voce sola voluntatem suã non tam loq̃tur q̃ significat. Nam per stridorẽ quidẽ altius absconditur, et ꝓfundius celat. Ad sonũ etenim stridoris audiẽs nõ tam erudit̃ur q̃ consternat̃: vel potiꝰ indignatur. Displicet enim ei quod audit: et sepe audacter reprehẽdit. Hinc est q dei dispositio in rebus tẽporalibꝰ a quibusdã aperte reprehendit̃, quibus dñs in sui operis gubernatione quodãmodo stridere videt̃, cũ det indifferenter bona ꝛ mala tam bonis q̃ malis: qui solem suum oriri facit sup bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos Alij autem in his oibus intus recurrunt: et de his oibus rationem cõsulunt: ꝛ cum bonis ꝓmia: prauis tormẽta reposita ex rõne colligunt, vocem quodãmodo dñicam percipiũt: ꝛ qui ad remunerationis ꝓmissionem se ꝓparant, quasi ad psuasionis sibilum erigunt: ꝛ qui terroris minas formidãt, quasi ad leonis rugitũ trepidant. Quasi sibilo enim quodam suscitatur, qui temporali cõmodo, vel premio eterno ad aliqđ agẽdum ꝓuocatur. Et ille quasi rugitũ confunditur, qui ex alicuiꝰ damni, vel dãnationis future cõsideratione a sua ꝓsumptione deijcit. Lõge tamen excellẽtius, ꝛ quasi per loquelã seipsum dñs insinuat illis, quibus voluntatem suã inspirat: quia aliud est recta discernere: ꝛ aliud bñplacitum dñi perfecte intelligere: ꝛ ei ex amore inherere. Sonũ ergo quodãmodo habet dñs in administratione operis: vocem in reuelatione veritatis: sermonem in aspiratione voluntatis. [Dñs diluuiũ inhabitare facit: ꝛ sedebit dñs rex in eternũ]. Cum sit vna eadẽq̃ aqua sapiẽtie salutaris, illã terram tamen viuẽtem vbiq nõ equaliter infundit: sed se ꝑ eius amplitudinem multipharie, multisq modis diuidit. Alias enim efficit puteũ, vel cisternam: alias torrẽtẽ, vel fontem saliẽtem in vitã eternam. hic in riuũ deducitur: illic in fluuiuz colligit. Modo exundat in lacũ, vel in stagnũ: modo exuberat in abyssum, vel diluuiũ. Dis decem (ni falloz) differentijs in scriptura sctã (si bene intẽdimus) differẽtes diuine sapiẽtie donationes distinctas esse facile ꝓbare poterimꝰ. Longũ esset nimis de singulis hic diligẽter discutere: immo supra vires nostras de tãta materia dignum aliquid dicere. Dicamꝰ ergo aliquid de eo quod interim occurrit, qñ huic fortẽ loco sufficere possit, pro eo q dictũ est dñs diluuium inhabitare facit. Hec itaq salutaris sapientie aqua si scripture sacre credimꝰ, immo q ei omni ambiguitate postposita credere debemꝰ. Hec inq̃ sapiẽtie aqua in tanta quãdoq erũpit copia: in tanta se dilatat abundãtia, vt nõ solum valles impleat, campos operiat sed omnes mõtes, ꝛ colles lõge transcẽdat. Ita vt oĩa carnalium cogitationũ incursus: oĩes terrenos affectus penitus absorbeat. Immo etiã quicquid hoibus est altũ, cacumina ipsa virtutũ: et quod his oibus maius, ipe sibi contemplãtis animꝰ in obliuionem veniat. Contẽplãtis siquidẽ animꝰ qui supra se attollitur, cũ in celestib⁹ totus suspẽditur seipsum nimirũ, et que sub ipo sunt obliuiscit: et in tanto sapiẽtie diluuio nil nisi celũ aspicitur: ꝛ ipsa sapientie aqua qua plustratur, a qua et in altũ subleuatur. Sed ad hoc opus quisputas erit ydoneus: et quis hmõi diluuij inhabitatione inueniet dignꝰ? Hemo hoc speret de virtute sua: nemo hoc ꝑsumat de industria, ꝓpria. Nõ est hoc negociũ meriti humani, sed muneris diuini. Dñs solus est qui hoc dare potest. Siquidẽ solus dñs diluuiũ inhabitare facit. Ad huiusmodi (ni falloz) diluuij inhabitatione dño instigante, ꝛ instruente fabricatur illa archa conscientie bone: si tñ viuat et vigeat in vobis vir ille noe, qui solus ad tantũ negocium ꝑ diuinum dũtaxat aduitorium potest sufficere. Hoc requies interpretat̃: ꝛ cõstat satis q sine quietis amore arche fabrica nullo modo ꝓficitur. Ferueat ergo in nobis amor quietis: delectemur illo interno ocioso negocio, vel negocioso ocio inuestigande veritatis: et illud qõ in psalmo legit studiose impleamꝰ. Uacate, ꝛ videte, quoniã ego sum deus. Si tamẽ disponimus arche huiꝰ in nobis fabricam erigere quo digni, vel ydonei simus quos dñs dignetur ꝓfiniti diluuij inhabitatores efficere. Dñs enim solus (vt superiꝰ iam diximus) diluuiũ inhabitare facit. Duo (ni falloz) in hoc vno verbo monemur, ne desperemꝰ tam mirabile opꝰ posse implere: ꝛ ne ꝓsumamꝰ tam singulare negociũ aliqua humana industria posse cõsummari. Sed videamus modo qđ sequat huiusmodi diluuij inũdationẽ, vel potiꝰ qđ sequi soleat huiꝰ diluuij inhabitationem. [Et sedebit (inquit) dñs rex in eternũ]. Docẽte scriptura sacra didicimꝰ, quia anima iusti sedes est sapiẽtie. Quid itaq est q rex ille regum, et dñs dñantium: qui est dei virtus, et dei sapientia nõ nisi post diluuiũ in hac sua sede dicit sedere? Cur non etiam ante diluuiũ sedebat rex in eternũ? An forte quia gigantes erant sup terram ante diluuiũ non sinebat regnũ suum sapiẽtia possidere quietum: ꝛ idcirco nõ ei vacabat tempus, vel locus ad sedẽdum, sed potiꝰ ad prelãdum. Ideoq quasi vir pugnator oĩpotens nomen eiꝰ quotidie cogebat apprehẽdere arma, et scutũ, ꝛ exurgere in adiutoriũ suorum: ꝛ vtpote dñs fortis ꝛ potens, dñs potẽs in prelio expugnare impugnãtes exercitus suos: clamãtibꝰ quotidie sibi qui sui erãt. Exurge dñe adiuua nos, et libera nos ꝓpter nomẽ tuum? Ꝓcul dubio quãdiu viuunt gigãtes sup terram: quãdiu adhuc viget in carne, vel corde carnali enormitas illa horrẽda viciorum, nõ sinit ille dñs exercituũ, dñs virtutũ regnũ suum possidere quietũ. Sed q sapiẽtia vincit malitiã, cum se ceperit latiꝰ effundere, immo torã occupare terrã, cito ꝛ absq̃ mora absorbet quicqđ ꝓius male viuebat sup eã. Ad primã siquidẽ iussionẽ dñi ruptis fontibus abyssi, apertisq̃ catharactis celi, fit subita, ꝛ tam vehemẽs inundatio diluuij, vt absq̃ omni dilatione oẽs sapiẽtie subuertãtur inimici. Rupti sunt (inquit) oĩes fontes abyssi magne: ꝛ catharacte celi aperte sunt. Si autẽ vis scire que sit abyssus hec magna, recole qđ de ea dicat ꝓpheta. Judicia tua (inq̃t) abyssus multa. Et vt eque scias qualis esse possit pluuia illa voluntaria, quã segregauit deꝰ hereditati sue: recole quod alibi legis in ꝛbis eiusdẽ ꝓphete: ꝛ veritas tua (inquit) vsq̃ ad nubes. Uides certe huiusmodi nubes que veritatem portant, cui⁹modi aquã pluere valeant. Rũpũtur itaq̃ fontes abyssi: aperiũturq̃ catharacte celi cũ tẽpus instet faciendi diluuij, vt illa salutaris sapiẽtie aqua partim se effundat ex occulta diuine aspirationis vena: partim

Universidad de Deusto
Biblioteca

emanet ex reuelatione angelica. Fōtes abyssi rupti erāt, cum pphēta dicebat: et apparuerūt fontes aquarum: et reuelata sunt fundamēta orbis terrarū. Catharacte celi aperte erāt, cum apostolus dicebat. Reuelat autem ira dei de celo sup omnē impietatē, et iniusticiā. Diluuiū aūt tūc fortassis inundauerat, cū alias in admiratione sapiē tie pclamabat. O altitudo diuitiarū sapientie, et scientie dei. Quomodo itaq; putas carnalia desideria lāguescūt immo cū quāta putas festinatione deficiunt, cū vniuersa illa diuinorum iudiciorū abyssus se ad manifestationem effundit: et illud diuine sapiētie pelagus, totā humani cordis terrā occupat, eiusq; habitatores cogitationuz/affectionūq; multiplicitatem penitus absorbet: Sola itaq; illa huic diluuio supsunt que in arche sinu inclusa viuūt, que conscientie bone mēsuram nō excedunt: que modestie terios nō deserunt. Alia igit sunt q extra archā ad interitionem exponūtur. alia que intra archam ad vitā reseruāt̄r. Reseruātur autē non solū rationabilia, sed etiam irrationabilia. Sed de ipsis irrōnabilibus nō solū mūda sed et immūda quātum videlicet exigit cura necessitatis, vel cautela cōseruāde humilitatis. Desideria illa que surgunt ex rationis deliberatione, ptinere videnť ad boies: vtpote ad aīalia rationabilia: sicut illa que sine discretionis iudicio emergūt, ad aīalia irrōnabilia. Et sunt quidē ex vtroq; genere, alia bona: alia mala. q; sunt boies iusti: et sunt boies iniusti. et aīalia alia mūda: et alia immūda. Vultis aptius nosse differētiam animalium mundoū, et immūdoū. hominū iustoū, et iniustoū: Forte exemplo illud melius, cū diffinitione ostēdim⁹. Ecce quis transiēs videt quēpiā fame vel frigore afflictū: vel alia qualibet inedia oppressum. subito et absq; oi animi deliberatione affectu pietatis medullitus tangit: et quē afflictum videt subita animi miseratione cōpatitur. Interpellat eū cogitatio sua, vt illi⁹ inopiam sua abundātia tēperet: sed forte auaritie sue nimia tenacitate pietatis aurem obturat. Statuit itaq; apud se nil illi de suo impēdere: ne suorum bonoū videat aliqua minoratonis dāna sustinere. Ecce aīal mūdum, et boiem iniustum. Quasi aīal mūdū est illa animi iudiciū pueniēs pietatis affectio. sed velut homo iniustus est illa subsequētis obdurationis impia deliberatio. Ecce ali⁹ ad aspectū mulieris turpitudinis motū pri⁹ in se sentit, cū rationis decretū cōsulere posset. Sed postq; ratione consuluerit, exurgens malū viriliter repellit. Ecce aīal immūdū, sed boiem iustum. Quid em turpitudinis motū, nisi animal immūdū dicimus: et qd subsequētis deliberationis iustū decretum, nisi hominē rectum iudicare debemus: Immūda itaq; desideria ex appetitu surgētia, et rationis iudiciū pueniētia animalia sunt bruta, et immūda. Abunda autē aīalia sunt desideria illa q̄ nil feditatis suggerūt. Illud autē est admodum mirabile, valdeq; notabile q; sepe munda aīalia ipediūt bonū: impellūt ad malū: sicut sepe ecōtra mūda adiuuāt ad bona: roborant contra mala. Pietatis affectus erga parētes ordinatos esse quis neget: Qui multis tñ nocuit et ab amore dei retraxit, q; suos tenere diligebant, quos nec pter deū desererevolebāt. Stimulū carnis sue quis vnq; nisi puersus nō erubuit: et tamen cū multis cōtra superbiā adiuuit, et in humilitate custodiuit. Sic sic sepe ex bonis quibusdā a meliorib⁹ retrahimur: et ex malis quibusdā ad optima cōpellimur. vnde est q; mundoū aīaliū innumera diluuio absorbēt̄r: et immūdorum nō pauca post diluuiū reseruāt̄r. Recte em illi affect⁹ siue sint pudendi, siue pudici, sapiētie diluuio pereūt, qui pfectionis studium impediunt. Recte solum illi siue inter pudicos, siue inter impudicos deputēt̄r, post diluuiū reseruantur qui in bonū cooperant. Sed si est inutile, vel impossibile omnia immūda aīalia ad mortem exp̄cere: caueamus saltem puersorum hoim neminē intra conscientie archam recipere. Aliud est nōdum posse pfecte mortificare oēs appetitus carnis: et longe aliud ex deliberatione in se recipere cōsensus prauitatis. Quid iam de gigātib⁹ dicimus: Rursū ad vel vnum de auio prefinito posse superesse credim⁹: Absit hoc credere. Req; em facile erit post tale diluuiū mortem criminalia aliq; a cōmittere posse: etiam si nō sufficiat omnia venialia pfecte posse delere. Nō vos (inquit apostol⁹) apprehēdat tēptatio, nisi humana. Ecce quomodo satagebat apostol⁹ gigātes penitus deleri de terra. Quid em rectius per gigātes habētes formā monstruosam, formā immoderatā: quid inq; recti⁹ accipim⁹ q̄ tentationē plusq; humanā: Q; pfecte putas huiusce modi gigantes de suo corde deleuerat, qui eos etiam de alienis cordib⁹ ardenti studio extirpare satagebat: Sed videam⁹ modo post q̄ hūc de quo loquimur paulū diluuiū habitare fecit: an forte diluuio illi qō ex diuinis reuelationib⁹ supra humane intelligētie modum in eius corde excreuit aliqō immūdum aīal supfuit. Sed ne magnitudo (inquit) reuelationū extollat me, dat⁹ est michi stimulus carnis mee: diluuium nō inundasse non potest negari, quādo audiebat archana vba que nō licebat homini loqui: et tamē post tale diluuiū stimulū carnis sentiebat, que inter aīalia immūda deputandum nemo est qui ambigat. Vē iturame q; gigātes diluuio penit⁹ perierāt et quecūq; sapientie regnū confundere poterant, nil iam obstabat quo minus sibi erigeret tronum: et sederet rex in eternū. Quid em aliud illa ei⁹ verba sonare videtur, vbi aperte ptestatur dicens. Certus sum em q̄ a neq; mors neq; vita ꝛc. in christo Iesu. Ecce q̄ securus erat paulus post tale diluuiū, q; qui per fidē in eius corde habitabat christus, sederet rex in eternū. Videsne certe q̄ recte positq; dictū est: dñs diluuium inhabitare facit, statim. Iud adiunctū est: et sedebit dñs rex in eternum. Ad hoc nanq; (nisi falloz) effundit̄ super terram hoc diluuiū, quo mūdet iste regnum suū, et sedeat rex dñs in eternū. Sed hec que de diluuio dicta sunt, tunc tantū de eo intelligēda credimus quādo accipitur in bono. Est em quando accipitur in malo: sed est ibi longe alia lectio. Si est em ignis bonus et ignis malus. si est desertū bonum, et desertum malum sicut supius ostēdim⁹. si est aqua bona: et aqua mala. cur nō eque diluuiū bonum, et diluuiū malū esse credamus: Credēdum sane, et absq; vlla hesitatione bonū illud esse diluuium qō dñs inhabitare facit: vt sedeat rex in eternū. Facto autē huiusmodi diluuio: mūdatoq; regno incipit exiūc, et deinceps (vtpote parata sede sua) et tunc incipit inq; sedere in trono suo: et regnare in populo suo, proficiens et crescēs de die in diē: donec attingat a fine vsq; ad finē fortiter: et disponat dia suauiter: et q̄ietur a mari vsq; ad mare: et a flumine vsq; ad terminos orbis terrarū. Intra em hos terminos suū sapientia regnum cohibere voluit: nec illud vltra hos fines exp̄dere decreuit. Hinc eiiciēs mare orientale, amaritudinē aperte malicie. illinc excludens mare occidētale, abyssum videlicet tenebrose ignorantie. Ex alio autē latere, a flumine incipiēs sapiētie regnum ptingit vsq; ad terminos orbis terrarum. A fluuio ergo incipiēs, totum tamē fluuium exterius relinquens. Detestatur siquidē sapiētia omnē fluxū a voluptatis: extendens se per infinita pene multiplicis obediētie spatia pertingit vsq; ad terminos impossibilitatis. Certe vides q̄ recte inter hos fines regni sui terminos constituat: vel cur illud vlteri⁹ dilatare indignū ducat: ne scz amaritudinis mare/vel abyssum ignorātie/seu etiā luxū ꝛc duplicitatis

intra regni sui metas includat. sed ista vsquequaq; secludens/de cetero pūgit vsq; ad terios orbis terrarū dilatās fines ppli sui vsq; ad nouissima ipossibilitū. Hec igit quattuor sunt q̄ huius regis regno finem cōstituunt. malicia/ignorātia/voluptas/ipossibilitas. Inter hos itaq; terminos se dilatat beat⁹ ille populus/de quo scriptum inuenim⁹. Beatus populus qui scit iubilationē. beat⁹ populus cuius dñs de⁹ eius. De quo hic dicit. [Dñs virtutē populo suo dabit: dñs benedicet pplo suo in pace]. Qualē tamen populū putatis possidere regem istū qui sedet rex in eternū, et regni eius non erit finis: Recole nūc vocem illam: et intelliges qualē populū possidere decet dei virtutem, et dei sapientiā. Ego sapiētia habito in cōsilio: et eruditis interfum: cogitationibus. Consilia ergo/cogitationesq; eruditas rex iste inhabitat/possidet/regit/atq; moderatur. Talis siquidē popul⁹ a sapiētia regitur: a sapiētia instruit: a sapientia tuetur. Ad hui⁹ regis populū pti nent omnis volūtas bona: ois cogitatio mūda: omne desiderium scīm: omne consiliū rectum: ois intellectus verus omnis affect⁹ ordinatus. Delectatur admodū rex in tali populo: et complacet sibi in illo: q; beneplacitū est dño in populo suo. Laudabilis popul⁹ quē dñs exercituū benedixit dicens: hereditas mea israel. In huius laudabilis populi ammiratione pphēta acclamabat/cum dicebat. Beata gens cui⁹ est dñs deus eius: popul⁹ quē elegit in hereditatē sibi. O q̄ alien⁹ populus: q̄ huic populo erat dissimilis popul⁹ ille gentiū qui ambulabat in tenebris/donec videret lucē magnā: et inciperet cognoscere regem suum: et habere ducē sapientiā. O populē gentiū: puersitas volūtatū: vanitas cogitationū. vsq; quo nō cognoscitis regē vestrū: Vsq; quo sedet in regione vmbre mortis: vsq; quo morabimini in regione multitudinis: Tandē aliquando exite de medio babilonis: exite de tenebris: properate ad patriā luminis: ad regionē lucis. Tandem aliquādō exite ad lucem: attēdite ad lucem verā, que illuminat omnē hominē venientem in hunc mūdum. Exortū est in tenebris lumē rectis corde miserico⁹, et miserator, et iustus. Lumē ad reuelationē gentiū. O populē gentiū qui ambulabas in tenebris, currite dum lucem habetis, ne tenebre vos cōprehēdant. Dñe in luce vultus tui ambulabunt: et in no. tu. ex. tota die et in iu. tua exaltabūtur. Ibūt autē de virtute in virtutem, donec videatur de⁹ deoū in syon. Sed q; vanum est eis ante lucem surgere: q̄ to magis currere: Emitte lucem tuā et veritatē tuā: lumen ad reuelationem gentiū: vt in lumine tuo videāt lumen quo currere possint in lumine viuentium. Emitte dñe, emitte lucē tuā et veritatē tuā, donec ptranseat pplus tuus dñe donec ptranseat pplus tuus iste quē possediisti: ptranseat autē de gēte ad gentē: et de regno ad populū alterū: de regione vmbre mortis ad patriā luminis. Tali/taliterq; currē ti deus israel ipse det virtutē, et fortitu. plebi s. b. deus: vt impleat in eis pphetica illa pmissio. [Dñs virtutem populo suo dabit dñs b. populo s. in pace]. Videte et attēdite diuine donationis ordinē. Daturus populo suo dñs virtutem, et pacem: pri⁹ dat virtutē: et postea pacem. Daret nanq; aduersarios innumeros populus iste deberet q̄ adhuc grauis est inimici eoū fortissimi. Opus ergo habent virtute, et fortitudine magna, cōtra quos iugi sollicitudine vigilat tot aduersariorū tam piniqua constantia. Vultis aūt auditre qualē/vel quātā virtutem eis eoz dux promittat, ita tñ si eius pcepta, mandataq; custodiant. Persequemini (inquit) inimicos vestros, et coruent cora vobis. Persequētur quinq; de vobis centum alienos: et centum de vobis decē milia. Cadent inimici in cōspectu vestro gladio. Parū est hoc: audi adhuc aliquid maius de huius regis militib⁹. De huius regis siquidē militia esse dubitādum nō est illos, quoz vnus psequebat̄ mille: et duo fugarunt decē milia. Virtus mirabilis, et prorsus stupēda: vt vnus cōtra mille: et duo prualeāt cōtra decē milia. Quis tamē ignorat quātā inimicoū stragē efficiat cum egregius ille huius regis miles, timoz videlicet dñi sub ducis sui ptectione, contra viciоz exercitū dimicat: Quid cū ei ille dei miles pcipuus, et pnceps milicie, dei videlicet amoz adiungitur: Que queso hostiū multitudo eoū impet⁹ ferre valebit: Qui timet deū (inquit scriptura) nichil negligit. Ecce qualis preliatoz timor dei: qui nō solum nequicias: sed etiā negligētias omnes ante se fugare cōsueuit. Longe tū eum singularis fortitudinis prerogatiua pcedit ille dei miles electus in milib⁹, qui omnia credit, omnia sperat, oia sustinet. Si ergo tantū prualēt vnus/vel duo, nec eis resistere valeāt decē milia: quātū est queso qō efficere valeat in vnū collecta regis hui⁹ milicia vniuersa: Mirabilis rex, q; sic suos magnificare potuit. Amabilis prorsus, qui suos sic magnificare voluit. Puto q; huic regi militabat q̄ dicebat. Nō timebo milia pplī circūdā. me. Vtinā et me dignet̄ ascribere inter suos ille qui de puluere suscitat egenū: et de stercore eleuat pauperem, vt sedeat cū pncipib⁹ et ipse qui dat virtutem et f. pplo s. b. deus. Sit ipse fortitudo mea, et firmamentum meū, et refugiū meū, et liberator meus: et tūc fiducialiter psallo. Nō timebo qd faciat michi homo. Doceat man⁹ meas ad prelia. et digitos meos ad bellum: et tunc pculdubio si consistant ad. me castra, nō timebit coz meū: et si exurgat ad. me prelia. in hoc ego spabo. Tu quoq; si illi regi militare volueris, nō timebis milia pplī: quinimo cadent a latere tuo mille: et decē milia a dextris tuis: et tunc in teipso ꝓbare poteris, q̄ veraciter scriptū sit, dñs virtutem pplo suo dabit. Et aūt plenius agnoscas qualē virtutē de dñi sui dono accipiāt, cogita quales aduersarios habeāt: et cōtra eos q̄ viriliter agant. Nōne huius regis milites sunt cōtra quos seuit mūdus: insanit dyabolus: Sed ꝯforat eos rex suus dicēs. Viriliter agite: et ꝛc. v. In mūdo quidem pressurā habebitis. sed confidite, ego vici mūdum. Nōne isti sunt ptra quos ille qui in maligno positus est mundus, formidādam illā triplicis cohortis aciem, pduxit, in concupiscētia oculoz̄, in concupiscētia carnis, in superbia vite: Isti sunt qui destruūt nichilomin⁹ regnū peccati, vt nō regnet pctm in mortali corpore eoū. Istud est bellū scōm multo periculosius q̄ primū bellū, ciuile, et plusq; ciuile: vbi regnū spiritⁿ diuidit aduersum seipsum: vbi spirit⁹ concupiscit ad. carnē: et caro ad. spm̄: vbi appetit⁹ carnis rebellant aduersus decreta rationis. Subacto autē primo, et scdo prelio: restat adhuc tertium immanissimū, atq; durissimū cōtra aerias ptates, rectores tenebrarū harum: cōtra spiritualia nequicie in celestibus. O anime hostes oīm crudelissimi, ptra tirones xpi tanto acrius seuiunt, quāto eos in gemina victoria gloriosius triumphasse conspiciūt. Sed absit vt vel istos xpi milites posse prevalere quis credat, quibus eoū rex iam a gmine cōstituto, prelioq; conserto per iacobū vnum ex magnis eius ducib⁹, de dubio belli euentu nō dubiam sententiā mandat. Resistite (inquiens) dyabolo: et fugiet a vobis. vnde est q; ille hui⁹ regis magn⁹ athleta gloriabatur dicēs. inimicos meos dedisti michi dorsum: et oō. me dispdidisti. Hinc est q; ille alius inter pncipes pplorū qui cōgregati sunt cū deo abraham: princeps electus/et pcipuus agonista cū fiducia, prestatur/dicens. Certus sum q; neq; angel⁹ ꝛc. Ecce quales triūphatores/q̄ fortiter agētes despiciūt regnū mūdi: destruūt regnū peccati: dissipant regnum dyaboli. Sed nec hoc eis sufficit/nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

int adāt regnum celi. Ab istiusmodi siquidē bellatoribus violētis: ⁊ triumphatoribus gloriosis/regnuz celoꝝ vim patitur/⁊ violēti diripiūt illud. Puto qz hic est eis opus fortitudine magna/mirabiliqz virtute anteqz irrumpant firmissimū illud habitaculū qō operat⁹ es dñe: sanctuariū tuum qō firmauerūt manus tue. Est eñ firmatum in summis montiū: ⁊ mōtes in circuitu ei⁹. Nec nisi duabus tantū viis: vna hinc/⁊ altera inde adiri potest. Vtuerse enim vie dñi misericordia/et veritas. Est autē vtraqz via admodū arta. Siquidez arta est via que ducit ad vitā/et pauci sunt qui ingrediūtur p eam. Multū tamē est inter istam/⁊ aliā. Est eñ via veritatis/non solum arta: verum etiam multū ardua. Illa aūt planior, sed multo prolixior: et que vix toto vite termino cōficitur. In quibusdā autē nec ante mūdi finem finit. Ista deniqz est fortiū. illa autē infirmoꝝ. Istā ascendūt viri dūtaxat audaces illa doctissimi: illam nō ascendūt nisi pauperes infirmi ⁊ mendici. Isti ad vim faciendā: illi ad elemosynā petēdam. Nec nō admittit nisi illos tantū qui iam pfecerunt in viz perfectū, in mensurā plenitudinis xpi. Illa recipit paupes, ⁊ debiles, cecos, ⁊ claudos, vulgusqz, promiscuum, eorū dūtaxat qui faciūt sibi amicos de māmona iniqtatis, vt recipiant in eterna tabernacula: ⁊ vtpote misericordie viā tenētes sint beati misericordes: quoniā ipsi misericordiā cōsequētur. At illa terribilis castroꝝ acies ordinata viroꝝ fortiū: et eorū qui possunt ad bella pcedere viā veritatis eligentes: vtpote vim facturi, artā illam/⁊ arduam illam que ducit ad vitam cum alacritate apprehēdunt, ⁊ cum summa festinatione per semitā mandatoꝝ de valle lachrimarū ascendūt de virtute in virtutem, que retro sunt obliti: et in interioꝝ extēti, satagūt semp magis magisqz sapere q̄ sursum sunt, nō que sup terram, donec vix cum multo labore tandē aliquādo apprehēdētes mōtis verticem, pueniant vsqz ad ciuitatem muntā. Collecta itaqz omni multitudine in summis montiū: ⁊ scōm castroꝝ disciplinā acie ordinata/mirabiliter in mōtibus eternis cingūt vbem, ⁊ inchoāt obsidionem. ⁊ in primo eodem congressu ciuū constātiam telorū iactu emollīt: nituntq. Assistunt hinc sagittarij: illinc fundibalarij. Jaciunt itaqz ab alijs suspiriorū sagitte ab imo cordis euulse: ab alijs ignite oꝝ ois tede accense. Volant vndiqz sagitte potentis acute cū carbonibus desolatorijs. Hinc isti in funda/ et lapide: illinc illi in splēdore fulgurantis haste sue dant crebros ictus in gemitib⁹ inenarrabilibus, vniuersis rugientibus a gemitu cordis sui. Nec dubiū in tam acri certamine: in tanto taliū telorū ymbre quin celestes ille angelicaz virtutū phalange, crebra suscipiant miserationū vulnera: intantū vt sauciatoꝝ caterua necessitate vrgēte clamare cogat: vulnerata caritate ego sum: vtpote pietatis affectibus medullitus confossa, et passim perforata. Erigūtur preterea machine meditationū, speculationū, contemplationū. Patent iam vrbis interioꝝ. Ab alta siquidē illa contēplationis machina facile conspiciūtur que intrinsecus sunt, vel geruntur. Applicatis deniqz ad murū machinis: ⁊ electoꝝ ex oībus bellatoꝝ fortiū ordinibus intus dispositis, aggredīūtur cominus ppugnatores ciuitatis. Sed ne spiculis ex diuerso venientibus aliqua errorū vulnera suscipiāt, induti lorica fidei, ptegunt galea spei, tenētes in manibus gladiū spiritus qō est verbum dei. Vbi igit e machinis: illis e ppugnaculis fortiter dimicātib⁹, vicissim feriūt ⁊ feriūtur. vtrinqz vulnerāt et vulnerātur. his cōpūctionis: illis pietatis vulnera inferentibus. Vbi itaqz in hunc modum certantibus, alij ad torquēdos lapides balistas erigūt: ⁊ ex scripturarum canone ratas, irrefragabilis auctoritatis sententias eruūt. Ferunt itaqz in muros impingentes saxorum moles: lapides lapidibus illiduntur, vt ex crebra scripturarū collatione secretioris scientie secreta pateſcant. Sed nec ista sufficiūt. Admouet preterea ad murū aries: ⁊ intercurrēte directa ratiocinatione valide argumētationis ictibus murorū firmitas tandē dissoluitur: ⁊ crebrescētibus circūquaqz reuelationū malis vbis interioꝝ patefiunt. Tandē aliquādo mentis vbis vario machinamētorū impulsu deiicitur: et illa alta, pfundiras, et pfunda altitudo mysteriorum diuinorū penetrat: et mur⁹ ille spissus, et altus in figuris/ et enigmatibus cōstruct⁹ dirumpit. Rupto itaqz muro, irruunt vndiqz fortes: ⁊ perscrutātes scrutinio, penetrant vsqz ad interioꝝ austri. Vbi ⁊ alijs dūtaxat qui i eis audaciores sunt irrūpentibus penetralia diuini palacij, vbi et audiunt archana illa verba que nō licet homini loqui. Diuidūtur ceteri p vicos, ⁊ plateas ciuitatis pscrutantes omnia, penetrātes abdita queqz locorū, ⁊ edium secretiora, nichil intactū pretereūtes: nichil indiscussum relinq̄, tes. Intrant tandē (nullo obstāte) in eterna gazophilatia celestiū thesaurorū, in quibus abscondita iacet altitudo diuitiarū sapientie, et scientie dei. Rapit itaqz quisqz qō potest. Ab alio sermo sapiētie: ab alio sermo scientie vendicatur. Huic cedit discretio spirituū: illi genera linguarū. In hūc itaqz modū ille gaze spiritaliū carismatū ab alijs et alijs varia sorte diripiūtur: vt cōstet qō veritas attestatur, qz regnum celoꝝ vim patitur: ⁊ violēti diripiūt illud. Direpto itaqz celesti thesauro a virtutū predonibus, oēs onerati spolijs, ⁊ onusti preda cū alacritate redeūt: et per aliam viā reuertūtur in regionem suā. Qui eñ per semitā veritatis ascenderāt, per misericordie tramitē descendūt vt sint vniuerse vie eius misericordia, et veritas. Qui eñ ascenderant, erat fortitudinis: q descendunt opus est pietatis. Siquidē q mente ceperūt deo, q sobrij sunt nobis. Nobis eteñ infirmis condescendūt. Amoꝝ dei rapit eos sursum: amoꝝ, primi retrahit eos deorsum. Propter deum itaqz est q ascendunt vsqz ad celos: et descendūt vsqz ad abyssum, pter proximū, ad visitandum eos qui in tenebris, ⁊ in vmbra mortis sedent, educere in manu potenti, et brachio excelso vinctos in nodicitate ⁊ ferro. Tenentes itaqz venūt cum exultatione, portātes predam in humeris suis. gaudentqz vehemēter, sicut q̄ lerant in medio sicut exultāt victores capta preda: ⁊ sicut qui inuenit spolia multa: ⁊ audit vndiqz vox exultationis, ⁊ confessionis in tabernaculis iustorū. Ex hac (ni fallor) victoria preda sunt illa spolia q̄ bēiamin lupus rapax mane quidē rapit: sed vespere diuidit. Sic ⁊ isti violēti predones regni celestis direptores ad hoc nimirū descēdunt/ vt scōm exemplū bēiamin eis qui nō possunt ad bella pcedere, bellorum suorū spolia diuidāt: et pm q̄ quid noster constituit equa sit portio, pcedētiū ad bella/⁊ remanētium ad scabinas. eoꝝ dūtaxat qui qui fraterna sollicitudine/ nō propria cupiditate occupātur circa secularia rerum curas. Ecce quāta faciūt: ecce qs fortes fiunt qui de munere dei donū fortitudinis accipiunt: qui tam pphete psallere possunt. Fortitudo mea/⁊ laus mea deus. Ex his (vt arbitror) facile euertere possum⁹ que vel qualis illa virtus sit/ qui pplo suo dare dñs pmeruit. [Dñs virtutē pplo suo dabit: dñs bñdicet pplo suo in pace]. Benedicet (inquit) pplo suo in pace. Ergo post virtutem/ prestat ⁊ pacem. Sperent itaqz pacē qui nōdum acceperūt/ si iam de dono virtutem accipere meruerūt. Ad hoc siquidē suis deus dat virtutē/ vt fortiter agendo ptingant ad pacem: ⁊ poterat quidē dñs sine eoꝝ industria plenā eis pacem pstare: sed gloriosius reputat suos p multiplicem victoriā ad securitatē pducere. Hinc est q populo suo pcipit/ dicens:

Inquire pacē. et psequere eā. Accipiūt itaqz qñqz pacem per circuitū, qui vo salomonis seruiūt: qui ipsi militare, eiusqz imperio p oīa obtēperare decreuerūt. Alioquin qui pceps pacis nō erit, frustra sibi salomonis (id est pacifici) nomen vsurparet. Attendere tū diligēter vnūquēqz oportet quē dux suus inqrere pacem, et psequi eā iubet: quia aliter pax querēda a deo: aliter cōquirenda a mūdo aliter a carne, vel etiam a dyabolo. Illa que est spūs ad deū debet humiliter impetrare: illā que est spūs ad mūdū fortiter exhibere. illā que est spūs de carne violēter exigere: illā que est spūs de dyabolo pcibus apud deum obtinere. Prima vtrinqz ferienda est, a spū sc̄z/et a deo. Quarta q̄ est spūs de dyabolo vt bona esse possit, fieri eā oportet a neutro/sed a solo deo. Seda autē q̄ est spūs ad mundū, fieri debet a spiritu solo: nō autē exigi a mundo. Tertia q̄ est spūs de carne: spūs debet a carne sola violēter exigere: nō autē ipse carni sue exhibere. Prima sane ab vtroqz fieri oportet: qz nec spūs eam per vim obtinere valet: nec de⁹ eā sine volūtario spūs cōsensu facere volet. Vt igit hec pax vtrinqz firmari possit oportet spm̄ se deo ad oēm eius volūtatē humiliter subdere: deū aūt nichilo minus necesse est ei⁹ infirmitati misericorditer cōdescendere, ⁊ vtilitati cōsulere. Nunqz em̄ spūs deo totū potest exoluere qō debet, cui sat est si hoc humiliter exhibet qō valet. Sed illa pax q̄ ab impugnatione dyaboli spiritui optāda est, a neutro quidē idcirco oīno fieri pōt: qz qualem dyabolus fieri volet, nunqz spūs tali cōsentire debet: et qualē spiritū approbare decet, dyabolus absqz dubio tali vsqz in eternū nō cōsentiet. Mūdo autē debet spiritus (vt dictū est) pacē exhibere, non ab ipso exigere: imo etiā sponte oblatā despicere. Nunqz debet qrere: nunqz debet velle, vt mūdus ei suis oblectamētis deseruiat: vt euz suo obsequio demulceat. Debet igit spūs oīa que mūdi sunt despiciēdo illi, pjicere se ipm̄ pro modū mūdo ad oēm inturiā gratāter exponere, cui est plena pax in hac parte: nulla eius pspera ꝓcupiscere: nulla eius aduersa pmescere. Ecōtrario aūt nunqz debet spūs carnis sue ꝓtumelijs ipm̄ subdere: nunqz eius volūtati deseruire: qnimo iugi labore fatigāda, cōtinua abstinētia domāda, donec suplex pacem poscat: pacem, pmittat: pacem custodiat. Desinat deniqz cōcupiscere aduersus spm̄: incipiat tandē redgnoscere dñm suū: et pseueret obtēperare ad oñe eius imperiū. Post hanc geminā pacem q̄ non pōt turbari a mūdo, vel corrūpi a corpore suo: qz spūi dyabolus violentiā aliquā inferre vlteri⁹ non pmittit, ad callida argumēta cōuertit: q dolis eū, atqz insidijs circūuenire nititur. Sed debet spūs contra huiusmodi tentatione etvigilare per discretionē, et pugnare p orationem. Prima igit pax que est ad deū, adipiscēda est p obediētiā. Seda q̄ est ad mundū, conseruāda est p patientiā. Tertia q̄ est de carne acqrenda est p abstinētiam. Quarta que est de dyabolo, obtinēda est p prudentiā: et maxime p oīonis instātiam: que quidē ad oēm pacē necessaria inuenit: sine qua nulla acquirit: nulla possidetur. De prima pace canit gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax hoib⁹ bone volūtatis. De scōa promittit: pacē relinquo vobis: que, qualis esse debeat cō sequēter exponitur, cū dicit. Nō turbetur coz vestrū, neqz formidet. De tertia ⁊ quarta in iob legit. Et bestie terre pacifice erūt tibi: ⁊ scies q̄ pacem habeat tabernaculum tuū. Vbi per tabernaculū quidē habitaculū corporis nri: per bestias te intelligunt spūs maligni. Acquisita igit in hunc modū hac multiplici pace: dñs bñdicet pplo suo in pace. Sed que est ista bñdictio putam⁹ quā dñs pplo suo dabit, nisi forte illa sit quā (vt nouimus) populo sub deo dñs consueuit: Crescite (inquit) et multiplicamini.

Bona sane bñdictio, multūqz expetēda, qua fit vt bona queqz volūtas efficiatur quotidie seipsa maior: ⁊ virtutū numerus fiat de die in diem copiosior. Crescere proinde populum dñi ex eius bñdictione deprehēderat, cū id qō superi⁹ in hoc eodē psalmo legim⁹, fiducialiter psallebat Vox dñi in virtute: vox dñi in magnificētia. Multiplicare in se optabat, vel pot⁹ sperabat plebē illam que dño ad modū placet cū diceret. Multiplicabis in aia mea virtutem. Legim⁹ certe sexcenta milia fuisse, ⁊ eo ampli⁹ eorū qui ascenderunt de egipto: quos dñs eiecit de ergastulo egiptiorū in manu potenti, ⁊ brachio excelso. Si igit tāta populi dei potuit esse multitudo in exitu israel de egipto domus iacob de pplo barbaro: quātū putam⁹ eos posse multiplicari cū venerint in terrā promissionis, ⁊ ceperint possidere, pmissam hereditatē, liberi ab oi seruitute alienе dñationis? Si tot sctā desideria, dñs suscitat: si tot bonas volūtates inspirat: si mūdarū/ vtiliūqz cogitationū numez in quibusdā tātū multiplicat, etiā in intrio cōuersionis: q̄ innumera, ⁊ pene infinita credēda est esse multitudo diuine plebis, quā dñs virtutū possidet in perfectis in eis videlicet qui tā fundati sunt in puersatione pfectionis? Currus (inquit) dei decē milibus multiplex. Copiosa multitudo vbi nō modo vsqz ad mille, sed etiā vsqz ad decē milia numerus extendit. Sed quāta tūc erit cū iam decē milib⁹ multiplicat? Currus dei decē milib⁹ multiplex. Quot iam erunt in tota huius regis militia, si eius currui tantū pugnatoꝝ assistant tot milia? O quāti tunc erunt cum iam ceperint multiplicari in terra, ppria: si tot esse potuerūt (vti iam dictum est) cum adhuc degerent in terra aliena: vel laborarēt in via? Puto qz super harenā maris multiplicabūtur, vt iam tot sint qui deinceps, aut vix, aut oīno dinumerari nō possint. Maxime tū multiplicabūtur cū ceperit edificari hierusalē illa, que edificat vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum, obdormiūt, et requiescūt digni sane qui debeāt benedictionē accipere ab eo qui dare solet bñdictionem populo suo in pace. Nostis satis q̄ hierusalē sonat visio pacis. In tali ciuitate voluit moza rex, et dñs pplī huius: qz fact⁹ est in pace locus eius. Ad hāc, pculdubio ciuitatem ascēderunt qui de dñi sui manu bñdictionem accipiunt. Illuc eñ ascendunt tribus tribus dñi t.i. ad confi.n.d. Ascendunt itaqz dare cōfessionem: ⁊ accipere bñdictionem. Siquidē dñs benedicet populo suo in pace. i. in hierusalē. Hec est illa hierusalem cuius modū iam superi⁹ per quadrū descripsimus in quadripharia illa pace, de qua nōnulla plocuti sum⁹. Alia tamē est illa hierusalē celestis que edificatur in celis atqz alia est ista q̄ edificatur vt ciuitas, sed in terris. Illā deniqz non edificat nisi dñs solus: istam aūt (non tamen sine eius adiutorio) edificat popul⁹ eius. Nescio eñ quo pacto pax illa dei que exuperat omnē sensum, possit fundari per sensum humanū. Profecto hec talis pax q̄ exuperat omnē sensum. Ciuitas hec que excludit omnē humanū intellectum, cuius portas ingredit nemo omnium humanarū cogitationū. Profecto ista hierusalē non edificatur, nisi supra celū. Descendit tamē de celo ad terram propter eos qui digni inuenti sunt intrare, vt ad modicū in ipsam: nec tamē possunt ascendere ad eam qui nondū idonei sunt ascendere vsqz ad celos, et descendere vsqz ad abyssos. Vidi (inquit) hierusalem nouam descendētē de celo. In hac hierusalem experiūtur intrantes, qs magna sit multitudo dulcedinis tue dñe. Intrantes siquidē in gaudium domini sui inebriantur ab vbertate domus tue: et torrente voluptatis tue potati, in pace in idipsum obdormiūt, ⁊ requiescunt. Sed ecce iam superpono manum meā oī meo: digitoqz cōpesco labellum: ne videar

Universidad de Deusto
Biblioteca

contaminare sacrosancta secreti huius labijs immūdis. Adeltus ista experiēdo q̄ exponendo discūtur. Experti ergo potius de hmōi secreto loquant. Sed nec illud quidem tutum est ista in publicum pferre: que debēt apud se cum magna reuerentia sub silētij claustro reposita custodire. Iclament ergo qui huiusmodi sunt cum ppheta et dicant. Secretum meū mihi: secretum meū mihi: ne forte conuincātur a veritate vel margaritas ante porcos sparisse: vel sanctū canibus dedisse. Unū autem audeo dicere quia quicūq; potuit ad vltime pacis excellentiam quātulacūq; ex parte ptingere, cumulabitur et supra modum quecūq; sit illa benedictio quā datur est dñs pplo suo in pace. Sed tandē prolixus sermo conat fines suos pacē. Bonū est eīn nos hic esse: nec expedit nobis fines pacis excedere. Finiat ergo sermo noster in cōtēplatione huius pacis: z pacis cui nō erit finis: quā nobis donare dignetur ipe qui est pax nostra p infinita sc̄la sc̄la. Amē.

ps.xl. L

Domo pacis mee in quo speraui: qui edebat panes meos magnificauit sup me supplantationem]. Hō pacis mee. Est hō exterior: et est hō interior. et si (inquit apostolus) exterior homo noster corrūpitur: interior tamen renouat de die in diem. De hoie ergo exteriore cōqueritur homo interior: z dicit. Hō pacis mee. Quādiu adhuc corpus castigat: et nōdū spiritui plene subijcit, pugna vtriq; vtrinq; geritur. Corpore autem castigato, z in seruitutē redacto, pax redit: quia spūi caro acquiescit: z hec est sua pax spūs, non corporis: sicut illa qua carni spiritus obtemperat, ppria est carnis. Suā ergo in sua carne spiritus pacem inuenit, quādo ei in bonis studijs nō otradicit. Unde hic dicit hō pacis mee. Sed nunq̄ hō de pace sue carnis confidat, quāuis eius stimulus quiescat: quāuis ei plenā securitatē promittat. sepe meminerit quid sermo ppheticus dicat: hō pacis mee in quo s. qui e. p. m. m. super me sup. In quo speraui inquit. Scriptū est: faciam ei adiutoriū simile sibi. Quid mirū si de suo adiutorio adam cōfidat: q̄d mirū si in hoie pacis sue hō noster interior sperat. Dicat ergo hō pacis mee in quo spaui. z addat: q̄ edebat panes meos. Panis dicitur. Fuerūt michi lachrime mee panes die ac nocte. Et alibi. Surgite postq̄ sederitis, qui mād. panē do. Tales panes spūs habere meruit i valle lachrimar: in loco quē posuit, quādo q̄s p pctis suis dolet: z ea vult, z tamē plorare non valet: solus spūs panē doloris comedit: caro adhuc tamē talē panē refugit. Quādo autē que homo interior dolet, hō exterior deflet: vnū vtriq; doloris panē comedit vterq; et hoiem pacis sue spūs pane suo pascit. Dicat ergo. Hō pacis mee in quo speraui q̄ e. pa. m. mag. sup me sup. Dolet, imo cōquerit, q̄ postq̄ ei pacem exhibuit: postq̄ ei spem bonā tribuit: postq̄ doloris sui panibus pricipauit, iterū contra se insperate quidē homo pacis sue insurgit: imo iam de trāquillitatis sue statu dicit. Magnificauit sup me supplantationē. Scimus maioris reat' esse, post pfessionis votū peccare. Quotiēscūq; ergo aliquē sua carp ante votū in pctm̄ deiecit, totiēs vtriq; eū supplātauit. Sed quē post factū votū supat / sup illū absq; dubio supplātationē magnificat. Prius itaq; supplātauit: postea supplantationē suam magnificauit.

p.xliij D

Stitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato]. Dñs vterū (vt ait psalmista) ipe est rex glē. Unde dicit ppheta. Astitit regina a d. t. in v. d. Merito regina virtutū caritas esse dicit: q̄ virtutis nomē amittit que caritati nō famulat. A sinistris dei sunt bona tpalia: a dextris aūt bona eēna. A dextris q̄ stare caritas dicit: q̄ bonis eternis, nō tpalib⁹ inmittit. In solis itaq; illis caritas regnat, quos amor eternorū inflāmat. Nā qui tpalib⁹ nimis sectant, se inutilē sepe etiam rebus ad morē psequūtur. Sic ecōtrario q̄ le in deo diligūt, cū tēpus exigit aias pro inutilē ponūt. Astitit q̄ regina caritas a dextris, sed in vestitu deaurato. Adanifestū est q̄ eam summi regis oculis velle placere: q̄ tam pciosas vestes q̄rit habere. Error (vt arbitror) quorūdā hic reprehēdit qui opa nichil esse attestant. Habe (inquit) caritatē: z fac quicqd vis, recte vtiq;. Nā caritate plena sicut nullū malū ex voto cōmitto: sic nullū bonū q̄ō ad faciendū supperit, facile pretermitto. Et hoc est vtiq; q̄ augustin⁹ dicit, non q̄ tua negligentia fingit. Probatio eīn caritatis est exhibitio opis. Nam opa bona eius sunt vestimēta. In vestitu (inq̄t) deaurato. In vestitu opa iusticie: in auro intellige claritatē sapiētie. Vestimēta q̄ aurea opa sunt discreta. Fortassis tu agis oia fortit: minime tū suauiter: q̄ minie sapiēter. Vestimēta q̄dē habes: aurea tū nō habes: q̄ sapiētia attingit a fine vsq; ad finē fortiter: z disponit oia suauit. A fine inchoationis, vsq; ad finē cōsummationis. Tu fortiter inchoas: tepide cōsummas. cur hoc, nisi q̄ nō dispōnis oia suauiter, nec scis opari sapiēter. Incipis, curris, festinas, anhelas, lassaris, deficis: non dicam ad finē: sed nec ad mediū pertingis. Procedit ergo caritas, immo coassistit que nunq̄ a dei dextris recedit. In vestitu deaurato circūamicta varietate. Decet eīn vtpote reginam multiplicē vestē habere, z variā. Tu nescio quis semp vis esse in ptēplatione: nescis (vt audio) vestiri varietate. Alius querit assidue esse in ōone: nec aduertit q̄ caritas omnia vult varietate. Quisq̄ vno q̄libet, quālibet pcioso delectatur ope, caritatis ornatū nō habet q̄ vestit varietate.

Q Ulia calix in manu dñi vini meri plen⁹ mixto. et inclinauit ex hoc in hoc. Verūtamē fex eius nō est exinanita. Si diligēter attēdam⁹ ps. lxxiij. E

hoc dñi calix inuenimus: mirū: fecem: mixtū. Nam si fex de calice nō esset: fex eius (hoc est calicis) non diceretur. z videtur quidē in his verbis quedā contrarietas esse: immo quiddā oīno impossibile videntur verba ponere. Nam si habet hic calix vinum merū: quomodo dicit continet fecem: z mixtum: Nā si forte quis dicat eum habere vinum merū in summo: fecem in imo: mixtum vero in medio, tradicit ei qui dicit eum plenū mixto. Sed ad diuersa tēpora referri potest / q̄d de hoc calice dñi dictum est. Aliter itaq; vinū calix iste habuit / vnde z eum calicem vini meri appellauit: quomō cophinū stercoris Ganistrum azimorū (ex eo q̄ vnūquodq; in se cōtinere soleat) scriptura appellare psueuit. Sed quia nō dicit eum plenū mero quēadmodum postea plenum mixto / simul eū prius vinum merū, z fecem cōtinere recte vtiq; dicere possimus: sed vinum merum in summo: fecem in imo. Nam hec in vasis vinariis quotidie videmus. Calix ergo vini meri dicitur: vt quid in se prius habuerit euidēter ostendatur: sed cum plenū mixto eum postmodum scriptura dicat, manifeste innuit quid in se modo contineat. Satis patet per se q̄ conuenienter dictum sit: fex eius, non calix fecis: cum tamē calix meri prius dict⁹ sit: hec iuxta expositionē littere prelocuti sumus. Nunc quid in his verbis misticī lateat queramus. Calix dñi, iusticia, vinum merū, iocunditas. Ma. fex amaritudo summa, mixtū, iuncta simul / et permixta bona z mala. Merū eterna felicitas: fex temporalis infelicitas. Mixtū ex prosperis z aduersis tēporalis mutabilitas. Hec oia ex dñi calice ppinantur: quia a iusto creatore nil nisi iuste agit: et a iusto rectore, omnia iuste moderātur. Calicem itaq; in manu dñs tenet: q̄ cū

Universidad de Deusto
Biblioteca

vlteriꝰ celari nō oportuit. Cogita modo vbi sit ꝓfectꝰ martyrū: abstinētia cōfessoꝝ, pene totū hoc in his modo tribus defecit. Cur hoc, nisi qꝛ mūdus iam in senīū vergit: quia iā dimidiū annoꝝ transcurrit? Qꝛ ergo añ annoꝝ dimidiū mundo quasi adhuc infirmo illud diuini consilij archanū manifestari nō potuit: nec vltra annoꝝ suoꝝ medīū quādo eū a sua virtute necesse erat deficere, celari nō oportuit: recte nūc dicit in medio annoꝝ notū facies. Sed forte gratius accipitur si in hoc aliqua moraliter loquamur. [In medio annoꝝ notū facies]. Tēpus q̄dā videt describere, quādo nescio quid magnū quibus placuerit deus vult manifestare. Admirā/et ineffabilē quādā dulcedinē inuenimus in scripturis sctis sepe descriptam frequēter nobis ꝓmissam: q̄ quāto attentiꝰ cōmendatur tanto ardētius desiderat. In moyse nāq; per terrā lacte et melle manātem intelligit. in sapientia salomonis per escam dē habentē in se delectamentū, oēm saporē describitur. Banc apostolꝰ manifestiꝰ describit. Hāc dñs apte promittit in euāgelio: q̄ oculus (inquit aplꝰ) nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois nō ascendit. Dñs autē ad oia que hō pro eiꝰ amore reliquerit, centuplū ꝓmittit in hoc sc̄lo: et vitā eternā in futuro. Videsne quēadmodū multipharie, multisq; modis deꝰ loquens patribꝰ in ꝓphetis siue apostolis: nouissime aūt loquens nobis in filio suo promittit nescio quid nouū: nescio quid magnū: q̄ quid sit scire oīno non poterūt, nisi qui experiri meruerūt. Est enim māna absconditū, vt in apocalipsi beatus iohānes asseruit, et aplus paulus testat: qꝛ in cor hois nō ascēdit. Sibi autē, suisq; similibꝰ reuelatū ostendit, cū dicit. Nobis aūt reuelauit deꝰ p spm̄ suū: qꝛ dñs assignāter repromittit centuplū in presenti seculo, ne hoc expectaret in futuro. Verūtamen iuxta litterā hoc vtiq; stare nō poterit. Nec enī qui vnā vxorē reliquerit, centū in hoc sc̄lo: sed in futuro: vbi nec nubent/nec nubētur: saltem vnā minime habebit. Sed quia per centū celeste aliq̄d scriptura sacra significare consueuit, in eo q̄ centuplū ꝓmittit, dulcedinem quidē pro dulcedine ꝓmittit: sed celestem p carnali spūalem pro aīali: p terrena angelicā: p humana diuinā. Sed iquis. Ecce nos reliquim⁹ oīa: quid ergo erit nobis? Quin potius q̄ promittit, quādo dabitur nobis? Non tam dubitam⁹ de ꝓmissione: sed adhuc incerti sumus de tempore. Nec iam querimus quid sit q̄ sciri non potest, nisi ab eo qui pcēperit. De dando eo nulla nobis dubitatio relinquit, q̄ tantoꝝ virorū attestatione promittitur. Tantūmodo dic nobis quādo hec erunt: et q̄ signū quādo hec fieri incipiēt. Non est vtiq; hoc meū nosse tempora vel momēta: et q̄ ipse p me scire nō merui aliis manifestare nō potui. Sed abacuc ꝓpheta p me ipse respōdeat: p me vobis ipse sua respōsione satisfaciat. In medio (inq̄t) annoꝝ notū facies. Admira ꝓphete prudentia/q̄ te scire voluit, tibi tamē dicere noluit. Si nobis loq̄retur/dubitare quis poterat: de hoc dicit, q̄si cui mentiri nō audeat. Voluit ergo dicere in medio annoꝝ notū faciet: sed ait in medio annoꝝ notū facies. Vide ergo qui hec tibi nota fieri optas: qui hec tibi manifestari desideras. Vide inq̄ si iam ad mediū annoꝝ tuoꝝ venisti: si iā ad ꝓfectā etatē peruenisti. Nā in media etate (vt omnes nouim⁹) statura corporis maior: virtus vero robustior. Credo q̄ ad annoꝝ mediū puenit, qui vaciter dicere potuit. Nobis aūt reuelauit p spiritū suum. O q̄s multi (inquis) oīa sua p dño reliquerūt: qui has spiritales delicias in hoc seculo nūq̄ nunq̄ gustauerūt: et erāt adhuc tales quibꝰ dñs lac pōti daret, nō escam. Erāt fortassis adhuc quasi modo geniti infantes: et ad percipiēdum solidū cibum oīno impotentes. Adiūgitur preterea quidā in puericia: nōnulli subtrahuntur in adolescētia. Nā alius sane istoꝝ ad illud etatis sue tēpus peruenire potuit, de quo ꝓpheta abacuc dicit. In medio annoꝝ notum facies. Puto tamen q̄ talium etiā est regnum celoꝝ, pro eo q̄ scriptū est. Imperfectū meū vid. o. tui: et in libro t. oēs scribent. Nā qui hic bene viuere inchoat, futurum est vt vel in futuro seculo quādoq; ad dimidiū annoꝝ suoꝝ ꝓueniat. Nā hoc in eo diuina quādoq; gr̄a ꝓficit, q̄ per se ipse hic implere nō potuit: si tū de hac vita ad illā sine letali vulnere trāsit. Vulnus mortale, peccatū criminale. Nā q̄ in criminali pcō moritur, neq; hic, neq; in futuro ad dimidiū annoꝝ perducit. Viri etem sanguinū, et dolosi nō dimidiabunt dies suos. Quādo eñ ad dimidium annoꝝ (hoc est ad robustā virtutū etatem) peruenīūt, qui nunq̄ in bono crescere incipiunt: Si vis ergo ad has dñi ꝓmissiones ptingere, festina ad robustā in etatē, quasi ad annoꝝ mediū puenire. Annos dico meritoꝝ, non tēpoꝝ. Quātum ꝓficis, tantū cresc̄is. Qui virtutis culmen attingit, dimidiū annoꝝ impleuit: qꝛ quasi ad robustos meritoꝝ annos peruenit. Secundū quia crescētibus adhuc insidiatur negligentia: adultis vero et plenā etatem ꝓuectis surrepit superbia. Sed quātum negligis, tantū decr̄scis: quasi post tergu redis. Nam qui in negligētia deprehēditur, retro procul dubio reuocatur. Roga ergo dñm et dic. Reuoca me in dimidio dierū meoꝝ. Caue ergo negligentiā: detestare superbiam. Cor eñ mens se in superbiam erigit que se ad virtutis culmen excreuisse ꝓsperit. Sed quāto quis altius sup se per superbiam erigitur: tanto inferi⁹ sub se deserente deo p culpam deicitur. Sicut scriptū est. Ascēdunt vsq; ad celos: et descēdūt vsq; ad abyssos. Hinc est q̄ per ezechiam dicit. Ego dixi in dimidio dierū meoꝝ vadā ad portas inferi. Ad cur siquidem q̄ post dimidium annoꝝ expleuit: post ad virtutis culmen meritis excreuit/ad inferi portas relabitur qui pauloante celos se tetigisse gratulabat. Porte inferi due sunt: que ingredientes ad omne malū introducūt. Una est ignoratia boni, altera cōcupiscētia mali. Ad has portas mortis se descendentem preuidit: qꝛ a deo propter mentis elationē derelictū se esse deprehendit. Sed mox ad orationē confugit: et ne moreretur obtinuit. Quid est hoc q̄ ezechias rex infirmatur: sed orando morte eripitur: nisi q̄ sepe electi quibꝰdā mens post elationem in delectationem rapitur. Sed per orationem ante mortē prauī consensus erigitur.

Cum exiret de terra egipti, linguam quā nō nouerat audiuit. Si egiptus tenebre interpretat: quid aliud est egiptū deserere, q̄s discussis ignorantie tenebris in lumine veritatis oculos mentis gentie figere? Totiēs egiptum deserimus, q̄otiens rerū temporaliū oblīti contemplationis rādios in eternitate figimus. Sed qui egiptū deserit, citius linguam quā nō nouerat audiuit. Quia cū diuine contemplationi exteriorib⁹ oibus vacamus, nūc ex angelica reuelatione: nunc ex diuina inspiratione celestis sapientie secreta percipimus. Lingua ignota, reuelatio angelica. Linguā incognita, aspiratio diuina. Si linguis hoīm (inq̄t aplꝰ) loquar et angelorum. Quēadmodum igitur lingua hominum, ita et lingua angelorū. Banc vtiq; linguam audire non possunt qui curis secularibus pressi, nil nisi tenebras aspiciunt. Mundi ergo tenebras deseruit, qui celestis sapientie noticiam desiderat. Nam si ab exterioribus operibus per amorem, et cogitatione recedimus: interne aspirationis vocem citius audimus: sicut de israel scriptum est: quia dñs exiret de terra egipti. Linguā non nouerat audiuit. Quā linguam quāto quis sepius audit, tanto in celestis cognitione plus proficit.

Alterꝰ B

Dilata os tuū, et iplebo illud]. Nō oib⁹ hoc dicit sz illis tm̄ quē dñs deꝰ suus eduxit de tra egipti: illi inq̄ recte hoc dr: dilata os tuū et im. il. Nā si ad huc egiptū in nobis, et huiꝰ sc̄i tenebras amas: melꝰ tibi ē os cōtrahere, q̄s dilatare: q̄ facile i egipto nō inuenis vñ possis illud iplere. Et q̄dē multos videm⁹ qui nō būt vñ queāt ventrē satiare. Sz hoc valde mirū videt si sit aliqua q̄libet tā paupcula aīa q̄ nō habeat vñ valeat os suū iplere. Quid g̃ mirū est qd̄ hic dr, et q̄si p magno promittit. Dilata os tuū, et iplebo illud: Sz si illud interiorꝰ nil bois os aspicim⁹, qd̄ q̄rim⁹ citiꝰ inuenim⁹. Videam⁹ quid esuriāt, vel sitiāt egiptii: et videbim⁹ q̄s sint pauperes, vel quātū egeni q̄ nō inueniunt oēs vñ possit vel vnū os impleri. Qui in egipto sunt nō inhiāt nisi ad carnalia: nil desiderāt nisi tpalia. Sic ecōtra q̄ de egipto egressi sūt, nil optāt nisi spūalia: nil suspirāt nisi celestia. De qb⁹ dr. Beti qui esuriūt et sitiūt iusticiā: q̄m ipsi saturabūtur. Videre beti q̄s cibauit illos dñs pane vite, et intellect⁹: et aq̄ sapietie salu. po. eos. Ad hoc nūerū ptinere videt cui dñica voce dr. Dilata os tuū et im. il. Sz q̄d ē hoc os iteriꝰ hois, nisi desideriū cordis? Sed hoc os oēs egipti delicie iplere nō possunt: qꝛ oēs diuitie mūdi carnali desiderio satisfacere nequeūt. Vide q̄s parua portio hūani corpis: et q̄s angustū foramē sit os carnis. Quis nō videat q̄s puū ē q̄d vna panis bucella impleri pōt? Nō igit̄ est vna bucella ad os carnis, hoc est tot⁹ mūdus, imo multomin⁹ ad os cordis. Nā vna bucella corporeū os facile replet. sed tot⁹ mūdus desideriū cordis iplere nō valet. Cōsidera si potes quāta sit latitudo cordis cui⁹ os iplere nō pōt tot⁹ mūdus. Cōsidera quō diuin⁹ sermo mūdi cor tā despicit, cui vnā bucellā panis celestis in ꝓpatione apponit. Si igit̄ egiptū deseruisti: et spūalia esurire didicisti: dicitur tibi. Aperi os tuū, et implebo illud. Et q̄s aperit os tuū, et iplebo illud. Ergo si clausum est, iuberis aperire. si aptū est, ꝓceperis dilatare. Api ergo os tuū, et quātūcūq; potes extēde desideriū tuū. Multū extende, vt multū possis cape. Quāto ad tua capacitatē ꝓueneris, tanto beatior eris. Extende ergo ne parcas: et si parcere vis: tibi nō illis timeas. Nescit illa deficere: sed tu potes. Illa minus ydoneus esse. Dilata ergo os tuū quātum pōtes: qꝛ nunq̄ nimis capere potes. Aperi ergo: et dilata os tuū, et implebit illud. Facile hoc impler⁹ potest qui fecit illud. Ad hoc eñ mittit cristallus suam sicut bucellas, vt ipse nō semel/aut bis: sed frequēter impleat q̄ totus mundus vel semel implere nō valebat. Addit in q̄ cristallū suam sicut bucellas: nō vt bucellā, sed bucellas: vt habeas vnde os tuū sepi⁹ impleas. Sed quis est hic panis cristallin⁹ tam durus, tā purus: pulcher, quidē ad videdum: sed fortis ad masticādum. Hinc est q̄ celestis panē sapientie oēs pene cōcupiscunt: sed pauci admodū a ꝓpehēdunt. Paruuli (inquit) petierunt panē: et nō erat qui frangeret eis. Admirabilis hic panis quem et paruuli concupiscunt: et nec magni frangere possunt. Sed quid mirū tamen si puuli cōcupiscūt, ꝓpter cristallinā pulchritudinē: Aliquid mirū si magni frangere nequeūt, ꝓpter cristallinā duriciā. Idcirco dñs quādo vult reficere quoslibet panevite et intellect⁹, ꝓius diuidit panem suū per bucellas: et sic tandē quādo/et quibus vult ministrātibus angelis mittit cristallū sicut bucellas. Sed putas ne vel tunc sufficiant ad esum panis cristallini vt pote in bucellis diuisi? Nequaq̄ credo. Sed idē ipse qui mittit cristallū suā sicut bucellas: emittet vbū suū, et liq̄faciet ea: et veniēs ipse xp̄s ad implendā ꝓmissionē suam/ transiēs ministrabit illis, et ne potus videat deesse: flabit spūs eius, et fluent aque. Videsne quō xp̄s in cibo: spiritus sanctus ministrat in potu, ꝓpinando. O qualis refectio, vbi dapifer est christus: pincerna est spiritus sanctus.

hs. lxxxiiij C

Iusticia et pax osculate sunt]. Alia pax est ante penitētiam, quādo spūs obtēperat carni. Alia pax est post pactam penitētiā, q̄n caro subiicit spiritui. Pax nāq; est q̄n caro cōcupiscit, spūs acquiescit. Pax nichilomin⁹ q̄n spūs imperat/caro obtēperat. De pace spūs ad carnē dicit. Nūc autē q̄ ad pacem tuā sunt: sed venient dies/et coangustabūt te vndiq̄ et ad terrā ꝓsternēt te, et terā pax pax, et nō ē pax. qꝛ pax dicēda nō est q̄ vera nō est. De pace carnis ad spm̄ dicit: et pax q̄ exurpat oēm sensum c. c. u. et inter. v. Inter primā et vltimā pacē discordia ꝓscit: bellū gerit: odiū exercet: qꝛ caro cō. ad. spm̄: et spūs ad. carnē, q̄n corp⁹ castigat, et in seruitutē redigit. Sed post pactā pugnā: post acq̄sitā victoriā, pax cōponit, discordia sedat, et trāsit de pace ad pacē: de carnali ad spiritalē: de falsa ad verā: de mala ad bonam. In prima pace caro dñat/spūs famulat. In scda pace spūs regnat, caro obtemperat. Prima pax peragit in regione dissimilitudinis vbi regnat ꝓcupiscētia. Scda inuenit in tra repromissionis, vbi imperiū tenet iusticia. Trāsit⁹ quidē difficilis est. neq; eñ datur trāsire de gente ad gentē: et de regno ad pplm̄ alterū/nisi in manu potēti, et brachio excelso. Quid est de gēte ad gentē, nisi de cōcupiscētijs carnis ad ꝓcupiscētias spūs? Quid ē de regno ad regnū, nisi de regno iniq̄tatis ad regnum caritatis? Distingue q̄ hec tria tpa. Primo q̄n expletur ꝓcupiscētia: scdo q̄n exercet penitētia: tertio q̄n diligit iusticia. Quādiu itaq; caro cōcupiscit, spūs vo acq̄escit, pax quidē est: sz bona nō est: qꝛ iusta nō est: et idcirco iusticia indignat. Detestaturq; hmōi pacē/et recedit iusticia, et remanet qdē pax: sed sola. Fitq; quiq; vt post expletā ꝓcupiscētiā ꝓpugat cor ad penitētiā conuertaturq; ad iusticiam. Exurgit itaq; subito, exardescūtq; vehemēter hinc cōcupiscentie spūs: illinc cōcupiscētie carnis. Spūs siq̄dē cōcupiscit: sz caro cōtradicit. Fugat pax, iusticia reuertit, pugna valida inchoat. Nec prius quiescit spūs, donec regnū suū iure in carne sua recipiat: et eam ꝓpetue seruituti adiiciat. Seruit itaq; caro, priꝰ vt iuita: postea vo volūtaria. Cōponit itē pax mūda cōscientia: sicq; redit pax vt nō recedat iusticia. Nec tā seuire patiūtur tm̄: sz carē amplectunt: et in caritatis osculo inuicē federant: sicut scriptum est. Justicia et pax osculate sunt. Primo g̃ est pax, sz sola tpe exercēde penitētie. Scdo vo iusticia, et sola tpe exercēde penitētie. Mouit⁹ me aūt simul sunt pax/et iusticia, tpe mutate cōscientie.

Moyses et aaron in sacerdotib⁹ eiꝰ: et samuel inter eos q̄ inuocāt nomē eiꝰ]. Quid q̄so noui accidit: quid nos docere voluit? Quis eñ inter dei sacerdotes deputabit si moyses et aaron, a q̄b⁹ oē sacerdotiū sumpsit exordiū in eis nō annumerant? Sed et samuel cū adhuc puer eēt die ac nocte i tēplo pmanebat: quāto magis tpe dauid, qui iā senuerat? Quid aliud eū in tēplo agere oportuit q̄s dño deseruire: q̄s dñz inuocare? Mil g̃ nouū (vt arbitror) accidit vt de eo a ꝓpheta dici, vel scribi oportuerit. Moyses et aaron in s. eiꝰ: et samuel iter eos q̄ in. no. eiꝰ. Sed si diligēter attēdim⁹ multo añ eiꝰ tpa moysen et aaron mortuos inuenim⁹: et forte tūc samuel a vita discesserat, qui, ꝓpheta talia scribebat. Quid g̃ est obsecro qd̄ dic̄: qd nos docere voluit, cū ait. Moyses et a. i s. e. tc̄. Mouim⁹ qdā templū dei viui, si aplꝰ dei de eo scribēti credim⁹. Templū dei (inq̄t) sc̄m̄ est qd̄ estis vos. Nequaq̄ ergo credēdū ē dei tēplū sine sacerdotib⁹ ee: vel ablq; his qui inuocāt nomē dñi ee debere. Sz vtinā moyses et aarō sint i sacerdotiō eiꝰ: et sa. ink eos q̄ in. no. eiꝰ. Queram⁹ q̄ sint isti moyses, et aarō, et sa. Per moysen lex data est. In aaron sacerdotiū initiatū est: samueli donū ꝓphetie ꝓcessit est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Officiū itaq; moysi est faciēda precipere:omittēda phibere. Officiū aaron est ad ea q̄ moyses mādat dñi implorare auxiliū:et transgressoris oratione,z oblatione deū iterū reddere ppitium. Officiū samuelis est predicere qđ premiū sperare valeāt legis executores:quā penā debeāt expectare legis preuaricatores. Si igit̄ videris aliquē de seculo nup venientem,tota die circa hoc intentū/in hoc oī hora occupatū,quid p preteritis delictis satisfaciat/quō de futuris se cautū custodiat,quid/quo ordine gerēdum: quātū/vel quādo cuilibet rei insistēdum:scias moysen in eius q̄ eiusmodi est corde surrexisse:et quasi nouā quēdā quodāmodo legē pdere. Mato nāq; moyse,z adulto iam mozes cōponit:iam vitā disponit. Cogitat quēadmodū vultū moderari oporteat:q̄s disciplinate habitū,gestūq; cōponat:dicat quid comedendū,quātū vigilandū:qualiter resistat īre:quō cōpescat gule:quēadmodū pculcet supbiam:qua rone extinguat luxuriā:q̄s ppōsitus esse debeat ad obediendū:q̄ patiēs ad sustinendū. multa pterea alia q̄ melī faciēdo q̄s legēdo discimus z artī retinem⁹. Cognoscite itaq; moysen in hoc gemino signo:cum videritis dura pcipientē:districte punientem. Data itaq; lege z accepta incipit velle ,pficere:sed nō datur posse ad implere. ita vt cum apl'o ,pclamare possit,velle adiacet michi/ perficere aūt nō inuenio. Supba etenī adhuc mēs q̄ oīa presumit de sua portū industria q̄ de dei gratia/deserēte deo sibi septū relinquit vt infirmitatē suā exprimēto edocea. Incipit itaq; fatagit/lascessit/deficit. Sz nec sic qđē statim a sua psumptione repimit:et a ,ppria fidēcia nisi post multa experimenta nō revocat. Resumit iterū vires/ et renouat:sibi ira scit:sibi indignat:increpat:castigat:nūc de negligētia,nūc de imprudētia seipam accusat. vlciscitur seipam:de seipsa inuehit in seipam. Vigilie itaq; extendūtur. Jeiunia itaq; cōtinuant. Affligit corp⁹ frigore et nuditate:caro atterit labore/et ebere. Mactant itaq; multiplices hostie in ara. tamen exteriozi:necdum mētio salte fit de ara interiozi. In tanta ergo afflictione corpus dum requies nulla datur:dū nec modus/nec mēsura erratur:corpus iā deficit:animus lacescit:et tandē vic aliquādo cum se videt corpore deficere,et corde tabescere in se reuertit:z illius apostolici recordat. Recq; volentis/ neq; currētis:sed miserētis est dei. Abiecta itaq; spe oīm de ,ppria confidentia,tota ad deum cōuertitur:z hausto prius igne de exteriozi ara,in sancta sanctoz currit̄ur:nō sine tamē vitulī sanguine. Mactato nāq; vitulo supbie: et tota priozis arrogātie presumptione abiecta:iā desperans de se sperare incipit de dñi adiutozio:z post multiplices(vt dixim⁹)hostias,in exteriozi ara oblatas/i ara iam interiozi offerre dño consuescit gemit⁹/suspiria/preces z lachrimas. Ara exteriox sensus carnis. Ara interioz affectus cordis. In ara ergo interiozi,gemit⁹,suspiria,z lachrime offerūtur:z cetera que cordis affectū cōmouēt: sicut i ara exteriozi vigilie/ieiunia/labor/inedia/ceteraq; que ad sensum carnis ptinent. De hoc tamē altari exterioze videlicet ignis hauriť,cum ad interiozē aram ,pperatur. Mā de afflictione corporis vis doloris ad cor trahitur,vnde postmodū compūctionis incēsum inflāmetur. Cum igit̄ hec videas frequētius actitari,non dubites in aaron nouū sacerdotium initiari. Mā ad aaron(vt superius diximus)pertinet diuine ,ppiationis,ptectionem querere:z deum oblationibus,et orationibus ,ppicium reddere.z vt sacerdotij officiū plenī cognoscat,duo sunt que precipue ad ipsum ptinere videtur:populū videlicet instruere:et sibi,z populo dūm placare. Quorum vnum moyses plene exequit:alterum p aaron magnifice impletur. Unde et de eis merito dicit. Moyses z aaron in sacerdotibus eius. Samuel inter eos qui īuocant nomē eius. Superi⁹ diximus q̄ sicut in moyse z aaron legislatio vel sacerdotiū clarueratsic in samuele donū ,pphetie eminebat. Quid ergo est q̄ nunc de eo dicitur:z samuel inter eos qui inuocant nomē eius:cū post dici debere videatur:z samuel inter ,pphetas eius. Cur ergo inter eos qui inuocant:z nō potī inter eos q̄ ,pphetant:Sed forte inter eos qui deum inuocant samuel libēter ,pphetat:an forte illi deum libenter inuocāt inter quos ipe ,pphetat: Sic vtiq; est:nec de hac re ambigi pōt. Rouit samuelis prophetia facere vere inuocantes:z in veritate orantes. Quāto em̄ quis plenius nouerit:quāto frequētius:quāto attentius cogitauerit q̄ premia iustis in celo:que tormēta prauis sint reposita in inferno,tanto(vt arbitroz)verius deum inuocat:tanto attētius orat. Sed si defuit samuel prophetare,cito cessauit sacerdotes inuocare:z quāto sit futurozū contēplatio rariox:tanto reddit oratio tepidior tanto surgit inuocatio tardior. Ut ergo moyses districti sit in ceptione:vt aaron deuotus ,pmaneat in oratione/ necesse est vt samuel subtilis pseueret in cōtemplatione. Est adhuc qđ de samuelis officio subtilius loquamur. Solet(vt sepe videmus)in initio puerilationis sue quisq; q̄ promptus ad operationē,tam de alio esse ad ofonem: vtpote viuētibus adhuc moyse,z aaron qui his negocijs maxime pesse videtur. Sed cū iam se pro pteritis delictis satisfecisse crediderit:cū se iam quasi sanctum,z aliquem magnū putauerit,incipit iterū negligere:z a pristino feruore deficere. Mortuis nāq; moyse z aaron mēs cito tepescit:z in quādā negligētiā,seu etiā cōceptū cadit:iuxta moysi sentētiā,qui ait. Scio q̄ post mortē meā iique agetis:me etenī adhuc viuente semp cōtra ire egistis. Amoto moysi,defect⁹ studiose sollicitudinis. Increpit aaron,intermissio deuote oīonis. Mortuis q̄ moyse z aaron incipit mēs in quādā negligētiā cadere:imo etiā sepe vsq; ad contēptum venire. Surgūt hinc inde tētationes:occurrūt vndiq; immūde cogitationes:oriunt in corde subito turpes delectationes. Caro acriter inflāmatur:mens vanat conscietia tota turbat atq; cōfundit. Recurrit ad oīonē: festinat ad opationē:fit iterū deus ira ad orādum:prōpta ad obediendū:studiosa in lectione:seruēs in cōpūctione: festina in ope. Nec prius a sua instātia cessat,quousq; ab instāti periculo se eruat:z ad priorē tranquillitatē se iterū reformet/atq; cōponat. Pacatis itaq; oībus,redit prior tranquillitas:tranquillitatem sequit securitas:securitatē comitat ociositas. Ociositas generat curiositatē:curiositas subintroducit cupiditatem. Cōcupiscentia aut̄ que omniū viciorū mater est,arcē mētis tenēte:z vsq; ad cordis penetralia cū quadā violētia penetrāte,facile vicioū multitudinē ad se admittit:z sub omni festinatione quasi exercitū suum introducit. Sapiētie thesaurus in predam diripit:virtutū plebs seruituti addicit̄ fiunt iterū nouissima hois illius peiora prioribus. Iterū confugit ad diuine propiciationis adiutoziū:fundunt preces ex corde:renouatur pristine cōuersationis studiū:placat itē,flectiturq; tandē diuina benignitas:restituit homini antiqua libertas:fit q̄q;,sitq; frequēter hec vicissitudinū alternatio:mō viciozum oppressio:modo virtutū successio. Sepe ,pter suam negligētiam hostib⁹ tradunt:sepe p dei miam iterū ab hostib⁹ eripiūtur. Agit hoc mira diuine benignitatis dispensatione,vt p frequētem lapsum sui homini innotescat infirmitas:vt per multiplices hostium incursus,z insidias inimica homini patefiat calliditas:vt per assiduā ereptionē diuina homini manifestetur benignitas. Qui hec plenius nosse desiderat,libū iudicū paulo diligentius legat. Inuenietibi ,pculdubio quō filij israel post

suas preuaricationes ab hostib⁹ impugnātur:superātur: seruituti adiciūtur. Afflicti ab hostib⁹ item ad diuinum adiutoziū cōfugiunt:miam petunt,querūt,inuenīūt:z ad priozē libertatem redeunt. Quid q̄so illi signant hostium incursus,nisi quosdā(vt sic dixerim)viciozū cum vtutib⁹ spiritalis pugne congressus? Deo autē deserēte,siue eodē protegēte nūc hec,nūc ille superant:modo hec:modo ille supant. Quēadmodū et ibi israeli peccāti suscitat hostis vt eos diripiat:z iterū supplicāti,suscitat saluatoz vt eos eripiat. In quo z illud diligēter attendēdū:sed z firmiter retinēdum q̄ nō sensim ab eisdē hostibus oppriműtur:sed modo ab his:modo ab illis diripiunt. a quibusdā breuio re/ab alijs aūt ,plriozē tēpoze afflīgūtur. Hoc vtiq; deo dispēsante intra nos actitari cito deprehēdimus,si spiritalis illi⁹ pugne,z interne q̄ intra nos geritur congressus nō ignoram⁹. Fit nanq; vt ab vno quolibet vicio diutius impugnemur,quoadusq; omnē eius vim et naturam,et impugnationis modū plene erudiamur. Uno subacto, aliud cōtra nos se erigit. Illoq; superato,aliud ei in nra insectatione succedit:et quāto cuiq; violētia maioz,tanto vtiq; eius erga nos fit insectatio grauioz,vel pugna plrioz. Ad hoc aūt diuina miseratio vult nos ab oīb⁹ impugnari:ad hoc nos nutrit a singulis diuti⁹ exerceri,vt de oībus quendā quasi victorie triumphū reportem⁹:et singulozū (vt dictū est)vim,naturā,impugnationisq; modū q̄q; plene/pfecteq; cognoscam⁹. Unde z in libro iudicū hebreozū saluatores,nō reges noiant/sed iudices. Regū quippe est pro volūtatis arbitrio qđ placuerit imperare. Judicū autem officiū est leges nosse:causas examinare. Quasi ergo quidā intra nos surgit iudex/seu legisperit⁹/ cum de quolibet vicio p multa argumēta:posit innumera exterimēta animā fuerit plene eruditus:quādo nō quod fieri velit(regū more)cū auctoritate incipit:sz cū quadam prudētia implere inuit. qđ eū experiētia docuit. Quotiēs mens per multa experimēta erudita sapienter magis q̄s volēter a periculo eripit/quasi totiens iudicū suozū prudētiam ex rei munere experit. Judex itaq; itaq; post iudicem surgit:q̄ post vnius vicij ad alterius cognitionem mens proficit:vt q̄q; post cēs iudices,iudex nouissim⁹ samuel veniat,q̄ de singulis vicijs:de vniuersis tētatoris insidijs plene eruditus existat. Incipit itaq; eo tēpore vniuersas insidiatoris astutias oīm viciozū natura nō solū ipse cognoscere:sz z alijs manifeste detegere,z prudēter exponere. Sepe dū in alijs vultus habitū/corporis gestū tacitus cōspicit/quo quisq; vicio impugnet fere melius q̄ is qui tentatur agnoscit. Sepe in ipso tentationis articulo fraudes inimici deprehēdit:et qđ vel quale ex re qualibet periculum puenire possit,longe ante pnosat. Et hic est ille samuel cui dona ,pphetie data esse superius dictum est. De quo z scriptum est. Quia cognouerunt oēs a dan vsq; bersabee q̄ fidelis samuel ,pphet esset dñi. Nōne quasi quodā ,pphetic⁹ videt esse/occultas animi passiones/latentes inimici insidias detegere:futura pericula lōge ante q̄s veniant preuidere:atq; predicere. Ut igitur ea que diffusius diximus ad cōpēdium reuocem⁹:ad moysen ptinet quid faciēdū sit prudēter discernere. Ad aaron spectat ad ea que p nos implere nō possumus diuinum adiutoziū implorare. Samueli incumbit,quid ex re qualibet vtilitatis/vel periculi ,puenire possit caute ,puidere Per moysen itaq; discretio:p aaron deuotio:p samuelē intelligitur circūspectio. Discretionis nāq; est mores cōponere:deuotionis autez deo supplicare:circūspectionis vero de supuēturis ,puidere. Si igitur deprehēderis mētem tuā in opere discretam:in oratione deuotā:in circūspectione ,puidam/poteris et tu cum propheta psallere.

Moyses z aaron in sac.eius:et sa.inter eos qui in.nomē eius. Nā cum ad sacerdotes ptineat(vt supius mōstrata ratio,pbat)populū preceptis informare:deū precib⁹ placare:manifestū est eos sine discretione/z deuotiōe(quasi moyse z aaron mortuis)sacerdotij sui officiū nō posse implere. Sed z quātū circūspectio quidā quasi samuel facit eos de futuris timidos/tantū eos vtiq; reddit in oratione deuotos:z in dei īuocatione assiduos. Cuz ergo videas sacerdotiū digne administrari:z deū tā frequēter/cū supplicter inuocari:scias hec sine presentia moysi z aaron/ vel etiam samuelis nullaten⁹ actitari. Hec vtiq; circa se agi ,pphetā gratulat:z tam humiliter/cū veraciter cōfitetur:dicens. Moyses z aaron in sacerdotibus eius zc. ps.cliij B

Cum eēnt numero breui paucissimi z incole ei⁹ Quasi paucos,imo paucissimos ciues habemus,cū illas tantūmodo virtutes possidemus, sine quibus oīno saluari nō possumus. Fides/ spes/caritas numero quidē breui sunt:z facile numerari possunt. Et cōstat satis,quia sine his salus vera nō est:et certū habetur q̄ cum istis nemo perire pōt. Uerūtamen mirū videtur qualiter tā breui numero pateat,vel detur transitus,maxime de gente ad gētem:z de regno ad populum alterū:presertim cū transeat per terrā alienam ad regionem longinquā. Nam sunt quidē non solū paucissimi:sed incole,z peregrini. Fides nanq; qđ credit,nōdum per intelligētiam apprehēdit:et qđ speratur,necdū tenet et hucusq; caritas desiderio suo perfruitur/quādiu ,pcul a dño in terra pegrinatur. Possumus etiā dicere,q̄ virtutum tirones pauci quidē adhuc sunt,quādiu hostilem viciorū cohortē funditus delere non possunt. Pauciores autē,cum nōdum queāt sibi subigere,z sibi saltem tributarios facere. Paucissimi vero,cū nō queāt sine magno laboze,z periculo graui illis resistere,vel vitā defendere. Deo tamen ducatū prebēte pertrāseunt sepe huiusmodi paucissimi de gente ad gētem:z de regno ad populū alterum. Quid est de gente ad gētem,nisi de concupiscentijs carnalib⁹ ad delicias spiritus? Quid est de regno ad regnum,nisi de regno concupiscētie ad regnū iusticie. Qui sic trāsit:recte hebreus dicit:nam hebreus trānsiens interpretatur. Calcātes concupiscētiam,z apprehēdentes iusticiā transeūt hebrei de regno ad regnum,vel potī sicut propheta ponit de regno ad populū alterū. Quis em̄ hominū hic sine pctō viuit:quis nunq̄ hic carnalē delectationē sentit? Ubi ergo,nō hic habet iusticia regnū,quāuis etiā hic habeat ppīm alterū:z a vicijs valde alienū. Differūtur ergo interim hebrei a iusticie regno:transeunt tamē de regno ad populū alterū,z nō datur trānsitus,nisi per medios gladios hostiū. Deo tamē,ptegēte penetrāt, et ptranseunt medios hostes. Quia non reliquit hominē nocere eis:z corripuit,p eis reges. Soli boies inter cetera animātia ratione vtuntur:z inter homines alios ipsi reges pncipātur. Quia igitur ,pphetā aduersarios nostros alios astutiozes:alios audaciozes nouerat,recte hos hominis appellatione:illos per reges designat. Isti dolis, et insidijs fallere nituntur:illi quodam impetu feruntur. Hi callidiozes:illi fortiozes. Hi versutius tentant:illi vehementius instant. Istorum astutia eruditur prudentia nostra:illorum instātia exercetur fortitudo nostra. Fortassis tamen si diligentius attendimus,illos rectius per reges designādos intelligimus:in quibus est astuta audacia,et audax astutia:vt eozū tentatio sic sit violenta, vt sit simul z fraudulēta. Horum infestatio quāto difficilioz,tāto periculosioz. Quos tñ eterna dei ,puidētia seruare disposuit,nō reliquit hoiem nocere eis:sz corripuit,p eis reges:increpāsvtiq; p eis eoz hostes. Nolite tāgere xpos

Universidad de Deusto
Biblioteca

meos:z in prophetis meis nolite malignari. Christi sunt qui vnctionē acceperūt: pphete vero qui vētura puidēdo predicūt. Sed scimus q dei vnctio eius est dilectio. Qui igit huiusmodi vnctionē accipiūt: qui ardenter q dei sunt diligūt/xpi dei sunt:z christi dici possunt. Recte ergo per xpos celestia desideria/scitatis vota accipim⁹/q ex dīne inspirationis vnctione in sanctoz cordib⁹ flagrare cognoscim⁹. Mos habet(vt dictū est) pphetas dicere q pūt futura puidere. Prophete ergo recte dicunt/qui deitatis archana rimātur: qui celestia cōtēplant: qui intima penetrant: q mysterioz pfunda reuelāt. Spirituales itaq; sensus, quasi quidā pphete sunt, qui celestib⁹ secretis sepius interfunt: qui in inuisibilib⁹ contēplationis oculū figunt. Christos q facit desiderū eternozū: pphetas efficit cognitio secretoz. Hos accēdit feruoz dilectionis: illos illuminat subtilitas cōtemplationis. Hi multū diligunt: illi magna cognoscūt. Iure ergo p talibus increpat dñs reges, seu quoslibet eoz hostes. Nolite iquiēs tāgere xpos meos: et in pphetis m. nolite malig. His em insidiat tepor: illis aūt insidiat error. Facile est vt deuotiōis feruor deficiat, z in teporem cadat: et sepe intelligentia caligat: et longius euagādo se in errorem precipitat.

pſ. xciij. D

Montes exultauerūt vt arietes: z colles sicut agni ouiū. Grande spectaculū videre mōtes exultare sicut arietes: et colles sicut agni ouiū. Talis profecto exultatio, et taliter exultantiū non est inuenire in terra suauiter viuentiū. Nō est impijs gaudere dicit dñs. Si non est eis gaudere, quāto magis taliter exultare: Talis(vt arbitroz) exultatio solet fieri in exitu israel de egipto: nec vbicūq;, sz in deserto. Exeundū itaq; est de egipto: fugiēdum de seculo quib⁹ potissimū placet tali potiri miraculo. Sz vt miremur ampli⁹: z desiderem⁹ ardētius, pscrutemur altius, pposita exultatio vl' qualis describit, vel quib⁹ ascribit. Montes(inquit) exultauerūt vt arietes. Qui sunt exultatores: Montes, z colles: z q̄le eoz gaudiū: Sicut arietū: sicut agnoz. Unū audent affirmo, q; arietū z agnoz exultatio nō est i risu, z cachinno. Quales tū gestus solēt in suis lusib⁹ formare: vel quibus putam⁹ modis solēt gaudiū suū exprimere: Solent sane in suis exultationib⁹(vt in cōe nouim⁹) salt⁹ quosdā dare: z corpora sua in alta suspēdere: et p inane libare. Sed i. quid tale aliqd de collib⁹, vel mōtib⁹ expectare debemus: Vere magnū, ne stupēdū miraculū, videre mōtes et colles exultantes: in modū arietū, vel agnoz. Quis em nō obstupescat: q̄s merito obstupescere nō debeat, si videre cōtingat montiū molē a plano diuidi: z a solito separari: terrā a terra rescindi: et tantā molē, vel ad modicū p inane suspēdi: Certe peccāti homini dictū est: terra es, et in terrā ibis, vnde z ei alias p exprobrationē dicit: vt qd supbis terra z cinis: Hec itaq; terra, hūana videl; natura in alijs quidē sup cōditionis sue planū excrescit: z montē vel collem facit. In alijs aut̄ in ima inclinat: z in vallem deriuat. Montes itaq; ascendūt: valles descendūt. Cāpi in plano residēt, z mediū locū tenēt. In mōtib⁹ hūana industria supra naturā ascendit. In vallib⁹ infra naturā descēdit. In campis q̄ naturaliter bona habere potuit, bona nutrit, atq; custodit. Ascendunt(inquit) montes, et descēdūt campi in locū quem fundasti eis. Cur tacet de vallib⁹: Quia descēdūt quidē: sed nō in locū quē cōstituit eis dñs: sed in locum quem elegit sibi animus puersus. Quo aut̄ campi descendūt, nō infra naturam: sed infra montiū excellētiam. Campi itaq; sunt, qui terrena non deserunt: sobrie tamē, et iuste, z pie in hoc seculo viuunt. Montes seu colles sunt, qui sola q̄ sursum sunt querunt. Eiusmodi itaq; mōtes, quāto ardentius celestia desiderant: quāto vehemētius eternis inhiant, quāto altius excrescūt: tanto pculdubio cēli ardua vicinius tangūt. Sed aliud est celsitudinis sue verticem in alta extēdere: z celi verticē velut e vicino tangere: aut; aliud est quosdā velut saltus formare, z arietū, vel agnozū more gestire. Montes exultauerūt vt arietes: z col. sicut agni ouiū. Sed vt z mōtes, z colles, z campos cōgruis sibi differētijs distinguamus: p montes cōtēplatiuos: p colles speculatiuos: per campos actiuos intelligim⁹. Nam actiui vitq; hui⁹ vite plana nō deserunt, dū terrenis actibus inseruiūt: z in campozū more ad hui⁹ vite vsum interrenis lucris quasi quosdā terre fructus ferūt. Speculatiui sunt qui celestib⁹ intēdūt: qui inuisibilia dei p speculū in enigmate vident. Qui eopso speculatiui dicti sunt, q; non nisi per speculū, et in enigmate videre possunt. Per cōtēplatiuos debemus illos intelligere, quib⁹ datū est facie ad faciem videre: qui gloriā dīi revelata facie cōtemplando, veritatem sine inuolucro vident in sua simplicitate sine speculo, et absq; enigmate. Montes itaq;, vel colles sunt qui celestib⁹ intendunt. Sed speculatiui corporaliū similitudinū nubib⁹ nullo modo transcēdunt: q; summā veritatē in sua puritate videre nō possunt. Contēplatiui aut̄ in montiū more allegoriarū, z enigmatū nubilos alta intelligentia transcendendo/tranquillū illud supne regionis serenum mētis vertice tangūt. De talibus collibus/vel mōtibus illud pphete itelligim⁹. In illa die stillabūt mōtes dulcedinem: z colles fluent lac/z mel. De mōtib⁹ dicit/q; stillabunt dulcedinē: nec tamē dicit qualem/nec eā per aliquā exprimit similitudinem. Cur hoc q̄so/nisi q; tāta est q̄ nulla similitudine digne exprimi potest: Cur hoc q̄so/nisi quia dulcedinē puram hauriūt z effundunt: Colliū gutē dulcedo per similitudinē exprimit: cū lac vel mel figuratiue noiat. Cogita ergo qualis/vel quāta sit illa dulcedo quā superiores experiūtur: quādo z illā quā inferiores sentiūt lac z mel noiatur. Oportet itaq; montes ineffabiles illā quā in tanta abūdantia hauriūt/stillando resp̄gere: nō in abundātia effundere: z scōm inferioz capacitatem infusionis sue modū temperare. Stillabūt(inquit) dulcedinē: et colles fluent lac et mel. Talis dulcedo facit eiusmodi mōtes z colles coram dño cantare: vocē exultationis/et cōfessionis in eius laudib⁹ resonare. Montes z colles cantabunt coram dño laudem. Talis inq̄ dulcedo facit montes et colles fluent lac et mel. Talis dulcedo facit eiusmodi mōtes z colles coram dño cantare: vocē exultationis/et cōfessionis in eius laudib⁹ resonare. Montes z colles cantabunt coram dño laudem. Talis inq̄ dulcedo facit montes et colles mirabiliter exultare in dño. Montes exultauerūt vt arietes: z colles sicut agni ouium. Sed si tales montes z colles cogitamus: pfecto desinit esse magnum/vel mirū q̄ de eis superi⁹ iam in admirationem duximus. Etem magnum nō erit hoies in modū arietū et agnozū exultare: z iuxta eozum similitudinē quosdam saltus formare. Spirituales itaq;/nō corporales saltus in hac pphetica sentētia queramus: z quales deniq; decebat vel spiritum sanctū docere/vel pphetam describere. Corporalis saltus est totū corpus a terra suspēdere. Spiritalis saltus/spiritum z totum q̄ spiritus est a terrenis alienare. Corporalis saltus/est terre tactū vsquequaq; deserere: z tot⁹ corporis mēbra per inane libare. Spiritalis salt⁹ est terē excedere: z infimis in imo relictis in inuisibilium cōtēplationē totum trāsire. Cogita ergo virtuales anime partes: et sic forte facilius inuenies quātū sit/vel quale eiusmodi omnia a terrenorū contactu suspendere: spiritales saltus formare. Prius siquidē corporalis sensus sopitur: bestialis appetitus obstruit: exteriorū memoria intercipitur: affectio inebriatur: ratio transformatur: intellig̃ētia innouatur: mens tota a seipsa alienatur/vt spiritalis ille de quo loquimur saltus formetur. Perpende ergo si potes q̄lis sit illa cordis gratulatio: q̄ vehemē-

exultatio, q̄ cogit animū assueta deserere: z supra semetipsam ire. temporalia ad tempus neglere: z in cordis tripudia quosdam quasi saltus in supna et eterna miris modis, et multis inexpertis dare: z frequēter iterare. Respōdes fortassis ad hoc voce nichodemi. Quō possunt hec fieri: Esto: magnum, mirum, z oīno stupendum hoc fieri posse: sed multomagis inaudituz hoc omino facere non posse. Unde q̄ sit indignū q; exterior hō nos quosdam scōm modum suū saltus dare pōt: z homo interior sui generis saltus, scōm modū sibi congruum penitus formare non potest. Attende q̄ sit oīno, z cū omni admiratiōe stupendū q; corpus de terra sumptū, terraz ad tēpus datо saltu deserere: z supra semetipsum ire potest: spūs vero spiritualis z incorporea natura, a corporeis z terrenis vel ad modicū separari nō potest. Admirari q; spiritalis creatura in spūalibus se suspendere potest: z nō pot⁹ miraris q; spūs a non spūalibus separari nō potest? Sicut ne in oculis tuis desinit esse mirabile, q̄ bene considerāti pene videtur cōtra naturā esse: spiritū videlicet circa corporea tā fortiter, z pene inseparabiliter ligari: adeo vt ab eis vel ad modicū non possit auelli: z illud tibi minus, vel minime mirabile videt q; incorporea natura illud non pōt, q̄ secessū naturā iudicatur a corporeis velicet ad seipsam redire: z in suis, hoc ē in incorporeis fixa stare. Sed istud vt arbitror idcirco nō miraris, q; in te ipso minime experiris. Sed si necdum pōt spūs tuus ad semetipsum redire, q̄n potent supra seipm ire: z quales spūalem naturā decet saltus formando in diuina transire: Quid est spūs q̄ incorporeus est, ad se/vel in sua redire, nisi solā incorporeā creaturā, q̄ circa ipsam sunt pre oculis habere: Quid est aut̄ spūs, quasi dato saltu supra semetipm ire: z in illam oīm creatricē naturā: z q̄ circa ipsam sunt oculū contēplatiōis figere. Spiritales itaq; viri cū in huiusmodi excessus ex magnitudine spūalis exultationis incidunt, impleri in eis q̄ per psalmistā dicitur. Montes exultauerūt vt arietes: z col. si. a. ouiū. Certe ad diuina contēplanda spūs rationalis creat⁹ est: quid ergo miramur si hoc facere pōt ad q̄ factus est: cū hoc solum mirandū videat, si hoc facere nō pōt. Est tū vtriq; mirabile: z hoc posse: z ipsum nō posse. Sed vnū carnalibus: aliud spūalibus. Posse mirabile: q; corpus q̄ corrupit ag. anīa: z d. cre. inha. sensum multa co. Nō posse mirabile: q; spiritus est qui adiuuat infirmitatē nostrā. Admirare ergo q̄ miraris, vtpote carnalis venundat⁹ sub pcō. Sed vt adhuc alius intelligas q̄tū admirari debeas, vt q̄ merito obstupescas: cogita illas nonagintanouē oues quas summus pastor in summis illis eterne hereditatis montibus reliquit: q̄n vnaz q̄ perierat in terris quesiuit, inuenit, z in propriis humeris reportauit. Cogita q̄ quanē dignitatis sit, vel excellentie hui⁹ mortalitatis nre terram in exultationis sue mōtib⁹ cū illis celestiū agminum grege cognate similitudinis aliqd habere cōmune. Cogita inq̄ q̄ sit plenū honoris z gre humane nature infirmitatē, vel in ea parte qua magis preminet iuxta angelice similitudinis, ppietatē iocundationis sue saltus posse formare. Si hoc cogites, quo queso te ducet magnitudo admirationis tue, nisi vt te intelligas in istis satis admirari non posse? Montes exultauerunt vt arietes: et col. sicut a. ouiū. Si per terrā humanā naturam: si per designatū gregem angelicā naturam oportet itelligere: q̄s de angelicis virtutib⁹ non videat q̄ sit eis iocūdū z dulce in eiusmodi terra hac/illaq; discurrere, accubare: z illam desideriozū suoz auiditatem quā esuriūt z sitiunt lustriam virtutū nostrarū fructibus satiare? Nonne oēs (inquit apostol⁹) administratorij spūs sunt, in ministeriū missi, ppter eos q̄ heredi, capiūt salutis. Montes exul. ꝛc. Ecce iam audiuimus quid dicat de montibus, et collibus. Sed quid queso tacet de cāpis z vallibus: Sicut superius iā dictum est: valles sunt q̄ ad ima, z infra naturā descendūt: z bona nature prauis moribus corrupūt. Per campestria itaq;, z montana itellige pios: per valles vero intellige ipios. Merito ergo pphēta hoc loco de vallibus tacuit: q; impios absq; dubio verū gaudiū habere non posse cognouit. Non est em impijs gaudere, dicit dominus. Sed si cāpi currunt in numerū iustoz: cur queso hoc loco tacet de gaudio z exultatione eoz, cum scriptū sit vox exul. z salutis in ta. iu. Sed aliud est mediocriter, vel etiam multum gaudere: z lōge aliud in exultationis sue gaudijs hūane possibilitatis metas trāscēdere: z arietum/vel agnozū more ludendo speciales quosdā, z quales tibi de ipsimus saltus formare: z mente excedendo hūana trāsire. Sed cāpi quidē qn̄ actiue vite plana non transcendūt i modo viuendi: sic z hūane vite mediocria non merent excedere in modo exultādi. Merito ergo solis mōtibus z collib⁹ talis exultatio ascribit: qualis hic mistice describit, cum dicit. Montes exul. vt arie. et col. si. a. ouiū. Trū hic(vt audis) mētionē facit: arietū, ouiū agnozum. In huiusmodi aialibus arietes tenēt sine dubio supremū locū: oues mediū: agni nouissimū. Considerem⁹ ergo hinc arietes, oues, z agnos: illinc mōtes, colles, z cāpos: z videbimus quadā similitudinis rōne tria tribus respōdere. Cōparatiōe nāq; superiozū, cāpi tenēt infimū locū: sicut z colles mediū, z montes suprem̄. Cū ergo dictum sit mōtes exultare sicut arietes, cōsequens esse videret, vt colles dicerent exultare sicut oues. Nam vtriq; in genere suo tenent mediū locū: sicut agni, z campi nouissimū. Cur ergo dicūtur colles exultare non sicut oues: sed sicut agni ouiū: Sed si dictoū ratione volum⁹ plenius intelligere: oportet pposite similitudinis propietatem diligētius attendere. Per supradicta itaq; animalia (vt michi videt) designatur triplex illa angelozū ierarchia magno illo theologo beato videlicet dyonisio ariopagita descripta. Tota nāq; celestiū spūum frequentiam per nouē (vt nouimus) ordines distincta in tres ierarchias diuidit: z vnicuiq; quidem tres ordines ascribit seraphin scilicet, z cherubin, z tronos assignans prime. Dnationes, virtutes, z principatus scde. potestates, archāgelos, z angelos tertie. Per arietes itaq; q̄ (vti iam superius dictū est) in sui generis aialibus locū tenēt suprem̄z intelligit principalis celestiū ordinū ierarchia z oīm suprema. per oues media. per agnos omniū nouissima. Supremam oīm dicim⁹ q̄ deo immediate iūgit: z q̄ ceteras illuminat: z ipsa ab alia nulla q̄tū a sola omniū creatrice ierarchia illuminat. Media vero ierarchia est que et illuminat/et illuminatur. Extrema omniū est que inferiores quos illuminet non habens/sola solūmodo a superioribus illuminat. Ecce iam audiuim⁹ quid de eiusmodi grege/vel graduū differentia sentire debeamus. In spūalibus igitur/z supercelestibus gregibus spūales/et supercelestes saltus queram⁹. Quid itaq; est eos sui generis salt⁹ dare/nisi ipsos supra semetipos ire: z ad ea q̄ supra ipos sūt contemplatione ascendere: Suprem̄e itaq; ierarchie ordines cū supra semetipsos contemplatione ascendunt/nichil aliud q̄tū creatricem illā oīm substantiarū substantiam inueniunt. Eis itaq; est quasi quosdā saltus dare summe illius essentie magnitudinē in semetipa absq; omni speculo videre. Illius nāq; magnitudinis gemin⁹ in eis contemplandi modus inuenit. Nā modo ab eis per speculū: modo sine speculo videt: et q̄tū sit admirabilis/et omnino incōprehensibilis nūc in semetipsa, in subiecta

Universidad de Deusto
Biblioteca

creaturā perspicit. Diuinam itaq; potentiā, vel sapiam i semetipsis mirabilē cernere, hoc vtiq; est eis per plenissime. In inferioribus vero ordinibus eiusdem potēte/vel sapientie magnalia cōtēplari, ꝛ cōtēplando mirari: hoc est eis descendere, nō saltus dare. Ex his itaq; palā est colligere, quia nichil aliud est arietes in sua exultatione quosdam saltus dare, q̄ sine speculo (vt dixim⁹) videre: ꝛ i puram, ꝛ in simplicē theophaniā assurgere. Adedie aūt ierarchie ordines, sicut ꝛ vltime cū supra semetipsos ascendūt speculo vtiq; vti possunt: quia supra semetipsos sublimioris dignitatis ordines inuenīūt, ex quib⁹ digne satis in diuine sapie ꝛ potentie admiratione assurgunt. Solent tamen ꝛ ipsi vti simplici contēplatione: sed hoc ē eis volare potius, q̄ saltus dare. Qui eñ saltū dat, nō multum se a stationis sue loco elongat. Nā ex volatu quidez scimus q̄ aliter contingere soleat. Quoniā ergo illi spirituum ordines q̄ designantur per arietes, in suis (vt sic dicam) sanctibus vtūtur non nisi simplici cōtēplatione: ꝛ qm ceteri ordines qui designanť per agnos ꝛ oues, nunq̄ in suis sanctibus vtunť nisi speculatione: recte dicit per psalmistā. Montes exultauerūt vt arietes: ꝛ colles sicut agni ouiū. Per montes siquidē (vt superius iā dictū est) intelligimus viros contēplatiuos: sicut ꝛ per colles speculatiuos. Nichil itaq; aliud est mōtes in modū arietū exultare, nisi viros contēplatiuos per mētis excessum summaꝫ veritatem nuda/ꝛ aperta visione attingere: ꝛ quasi facie ad faciē videre. Nichil eñ aliud est colles in modū ouiū vel agnoꝝ exultare, q̄ viros speculatiuos per mētis excessum in eiusdem veritatis admirationē speculando assurgere. Notādū sane q̄ cū sint duo genera speculationum: vnū qđ surgit ex admiratione corporaliuꝫ rerū: aliud qđ surgit ex admiratione rerū spiritualiū: solū istud scōm emulatur saltus, ꝛ tripudia supermūdanoꝝ agnorū/vel ouium. Si in illis itaq; iam dictis collib⁹ spiritales viros cogitem⁹, nil aliud est eis saltus spūales formare: ꝛ agnorū/vel ouiū intellectualiū more tripudiare, q̄ supercelestib⁹ quos vere supra seipsos cōspiciunt spiritibus ꝛ ardere: ꝛ de eiusmodi spectaculo in diuinitatis admirationem miris ꝛ insolitis gratulationis sue motib⁹ assurgere. Sed cū sit cōmune intellectualibus tā ouib⁹ q̄ agnis speculatiuis (vt sic dicā) saltibus ludere: cur q̄so dicit colles sicut agnos, nō sicut oues exultare: cū ꝛ hoc posset vtraciter dicere: Sed videte q̄ admiranda rōne de cōparatione montiū, ꝛ arietū dixit qđ veraciter dicere potuit: et iterum de cōparatione collīū/ꝛ ouiū tacuit: qđ vtiq; verū fuit, ne q̄s eiusmodi cōparationē conareť vt ad solam similitudinē, sed ꝛ ad equalitatē trahere, estimās primum gradū hoim primo gradui angelorū: ꝛ secundū scōo, q̄si ex pari respondere. Quod ergo dictū non est, tacuit propheta pro remouēda suspitiōe equalitatis: vt ꝛ id qđ dixit dictū intelligať pro ratione similitudinis. Breuiter si placet recapitulem⁹ qđ diffusius iam dixim⁹. Dixim⁹ q̄ per mōtes intelligimus viros contēplatiuos: p colles viros speculatiuos. Dixim⁹ q̄ per arietes intelligim⁹ seraphin/cherubī/ꝛ thronos. Per agnos, ptātes/archāgelos/ꝛ angelos. De eiusmodi itaq; montib⁹ ꝛ collibus psallim⁹. Montes exultauerūt vt arietes: et colles sicut agni ouium. Pensemus ergo si possumus, cuius sit prerogatiue/vel gratie: quante sit excellentie/vel glorie humane infirmitatis industriā in illā angelice iocunditatis celsitudinē similitudinis cuiusdam affinitate assurgere: ꝛ miris quibusdā/ꝛ momētaneis contēplationis/vel speculationis sue saltibus illā quidem, q̄uis r..o ꝛ raptim ꝛ velut per mētis excessum attigere. O anima benedicta o vere beata ꝛ multū glorificanda/cui datum est de superificiis illis cherubin/ꝛ seraphin gaudijs sub hoc peregrinatiōis sue tēpore/vel ad modicū interesse: beatificas illas iterne/ꝛ eterne dulcedinis delitias degustare: ꝛ sub huius misere carnis fatigatione/ꝛ e illa immēsitatis plenitudine primitias quasdam accipere. Huiusmodi degustatiōis memoria dꝫ cor nr̄m tangere: aī intima penetrare: affectū transfigere: desideriū transuerberare/cū quotidie psallim⁹/vel ruminam⁹. Montes exultauerūt vt arietes: ꝛ colles sicut agni ouiū. Huius expectationis desiderio cor nostrū incalescat: spūs incandescat: aia inardescat in orando/ꝛ psallendo. Montes exul. vt arie. ꝛ col. sicut a. ouium. Utinā q̄ psallim⁹ frequenter/tā psallam⁹ et sapienter. Montes exultauerūt vt arietes: et colles sicut agni ouium.

Vox exultationis, ꝛ salutis i tabernaculis iustoꝝ. Dicens, ppheta vox exultationis/cōgrue statim subiecit: ꝛ salutis. Habēt nāq; et illi gaudiū suum: q̄uis peruersum q̄ letantur cū male egerint: ꝛ exultant in rebus pessimis. Ut ideas peruersoꝝ uentes alios gaudētes: alios merētes. Sed taliū vox siue sit gaudij: siue merorꝫ/nō vtiq; vox est salutis/sed perditionis. Similiter in bonis morib⁹ videre licet alios gaudere: alios vero dolere/et flere. Sed ut hic adhuc desolantur ꝛ dolēt/plangūt ꝛ merent cū scriptū sit: vox exultatiōis ꝛ salutis i tabernaculis iustoꝝ: Forte qui adhuc agunt pniam/nondū emundauerunt conscīam: necdum apprehenderūt iustitiā. Habent itaq; interim vocē merorꝫ/ꝛ saluatiōis: habituri q̄nq; vocē exultationis/ꝛ salutis. Dolere ergo ꝛ flete interim q̄ huiusmodi estis: tristitia eñ vestra vertēt in gaudiū. Notande sunt he quatuor voces/ꝛ a seinuicē distinguēde: vox exultationis: ꝛ p ditionis in peruerse letantibus: vox merorꝫ ꝛ perditōis in pernicioſe dolentib⁹: vox merorꝫ ꝛ salutis in penitentib⁹: vox exultationis ꝛ salutis in perfecte viuētib⁹. Recte ergo dicit. vox exultationis/ꝛ salutis in tabernaculis iustoꝝ. De illis q̄ hic flere incipiūt: ꝛ in futuro nunq̄ flere desistunt. De nichilominꝰ illis q̄ ad tempus exultāt/vt ꝛ eternū lugeāt. Illis inq̄ ve: qui presentis vite/vel future gaudia nesciūt. Istis aūt duplex ve: q̄ et semper lugēt bona que hic perdiderunt: et mala q̄ inc recedētes illic inuenerūt. Felices ꝛ illi qui sic lugēt in tēpore/ vt gaudeāt in eternitate. Felices ꝛ illi/immo his multo feliciores/q̄ in tempore pregustant vnde eternaliter gaudeant. Vox itaq; exultationis/ꝛ salutis in tabernaculis iustoꝝ. In tabernaculis (inquit). Habitant ergo iusti in tabernaculis/non in domibus: quia non habent hic manentē ciuitatem/qui futurā inquirunt: qui que sursum, non q̄ super terram sunt sapiunt. Tabernacula militantiuꝫ munitiones esse cognouimus: nos quoq; quoꝝ vita militia est super terram/militantes, non ocio torpentes esse debem⁹. Uide autem caute/q̄ strenue pugnandū sit nobis, diligēter nobis ē attendendū quib⁹ est colluctandū, nō aduersus carnem ꝛ sanguinē: sed aduersus spūalia neq̄tie in celestib⁹. Preciosa res valde iustitia, ꝛ que aduersarioꝝ inuidiaꝫ cito excitet: ꝛ eoꝝ erga nos odiū acriter iflāmet. Hec nāq; ratio est pugne: hec ē causa victorie. Ad hoc cōtra malignos spūs pugnam⁹ vt iustitiā inuiolataꝫ custodiam⁹ dimicant ipsi cōtra nos/non vt eā sibi acquirant: sed vt eam nobis violenter auferant. Facile aūt victoriam sibi de nostra infirmitate presumunt, pro eoꝝ portam⁹ thesaurū hunc in vasis fictilibus. Sed forte minime attēdūt q̄ non sumus confidentes in nobis: sed in ipsius adiutorio cui dicimus. Nō nobis dñe non nobis: sed noi tuo da gloriam. Sed miraris forte: nec imerito tu/quō sibi conueniunt: vel quonam modo conuenire possūt p

gaudium: vox letitie/ꝛ clamor pugne. Unde ergo hec tanta letitia, nisi de frequēti victoria? Vox ergo exultatiōis ꝛ salutis in tabernaculis iustoꝝ. Si miraris: si vis habere vnde mireris, mirare potius quō perseqbatur vnus mille: ꝛ duo fugarent. x. milia. Nonne ꝛ tu cantabis dño canticū nouum: ꝛ audietur in tabernaculo tuo vox exul. ꝛ salutis/cum compleri cōperit in te illa dei tui, pmissio: cadēt a latere tuo mille: ꝛ. x. milia a dextris tuis. Meritо ergo audiť vox exultationis, ꝛ salutis in tabernaculis iustoꝝ. Quum ergo putas gaudebūt in patria, qui sic letantur i terra aliena? Quāta eis inerit letitia i domo/qui sic exhilarank in exilio? Quid facturi erunt in illa vite eterne tranquillitate, quoꝝ gaudiū sic exuberat in expeditione? Intantū vt tale/tantūq; eorum gaudiū non iam valeat coartari sub silentio, ne in apertū prodeat/et in vocē prorūpat: vas eorum vtiq; more/q̄ cuz de infuso liquore plē capere nequeūt/ qđ desup infundiť circunquaq; diffundūt. Sic nimirū/sic illud letitie oleū cū cordiū vascula repleuerit per vocē se effundit: ꝛ statim pſonat vox exultationis/ꝛ salutis in tabernaculis iustorum.

Psa. cxviij. B

Auferre me opprobrium/ꝛ contemptum. Opprobriū culpa: contēptus pena. Culpa iniquitas: pena mortalitas. propter iniq̄tatez factus sum exprobrabilis. propter mortalitatez factꝰ sum contemptibilis. Abhominabilē me facit concupia: velem me facit miseria. Auferre ergo a me opprobriū/ꝛ cōtēptum. Si facis me iustū, auferes opprobriuz, si efficis me iustū auferes contēptū. [Super iudicia iustificatiōis tue]. Alia sunt iudicia dei q̄ reprobos dānant: alia q̄ electos iustificant: alia q̄ iustificatos beatificant. Prima sunt reprobationes. Secūda iustificationis: vltima glificationis. Dānantia exercent in inferno: iustificantia in mūdo: beatificātia sunt in celo. Iudicia tua a diluuiabūt me. Judicia vltionis: iudicia correctionis: iudicia remunerationis. p iudicium vltionis iudas reprobatꝰ: per iudiciū correctiōis saulus cecat⁹: p iudiciū remunerationis humilis dauid i regnum sublimatus. Judiciū vltionis stantib⁹ dat timorem cadendi: iudiciū correctionis lapsis prebet spem resurgendi: iudiciū remunerationis perfectis confert amorem perseuerādi. Si igit primū illud dei iudiciū generat timoꝛē: scōm nutrit spem: tertiū aūt accendit caritatem: recte de eis dicitur. iudicia tua a diluuiabunt me.

Psa. cxviij. B

Illumina faciē tuam super seruū tuum]. Amātibus quid vnq̄ dulcius: quid iocundius esse potest, q̄ alterutro foueri affectu: alterutro delectari aspectu? Dia videant: se inuicem non videant: horrent oia: sordent vniuersa. Amantiū itaq; more anima sancta supni regis amore succensa/celestis sponsi desiderio suspensa clamat/ꝛ dicit: illumina faciē tuā super seruū tuum, ꝛ alibi: dñe deus virtutū cōuerte nos: ꝛ ostende faciē tuā: ꝛ salui erimus. ꝛ iterum. Exquisiuit te facies mea: faciē tuam dñe requirā. Inuenies ꝛ alias, alijs licet nobis: aliū tū non reqri. Quo putas amore flagrabat/q̄ dilecti sui faciē totiens declarando reqrebat/ꝛ requirendo desiderabat? Illumina (inquit) faciē tuam super seruuz tuum. Grata amantibus (vt dixim⁹) alterutra presentia/ꝛ iocundus aspectus. Amare delectat: ꝛ amari. Uidere cupiunt: ꝛ videri. Sed forte hec dei sponsa, hec dei dilecta videre cupiebat: videri refugiebat: ꝛ vbi est qđ et alibi clamabat: Quando veniā: ꝛ apparebo ante faciē dei: O q̄ tus amor: q̄ta fiducia. Amor inq̄ pulchritudinis diuine fiducia forme nō aliene, sed propie. Tant⁹ amor vt dicat: defecit in salutare tuū aīa mea: ꝛ in verbum tuū sperauī. ꝛ alibi affirmat dicēs. Quia defecit spūs meus. Tanta preterea formositatis interne fiducia erat, vt oīno impossibile crederet/vt videatur, ꝛ non diligatur. Audierat fortassis a ipso suo verba illa dulcia: verba amatoria. Tota pulchra es amica mea: tota pulchra: ꝛ macula non est in te. Merito ergo optat vt veniat/ꝛ appareat: ut faciem dei cuius pulchritudini pulchritudinis auctor testimonium perhibebat. Sciebat ei anima illa sancta, ꝛ casta: quia oē genus ad suū simile cōuertitur. Similis similes querit: et deus, pfecto similitudinem suā diligit. Dis et tu dilige a deo tuo, saluatore tuo: Reforma in te imaginem suaz: et amabit te. repara similitudinē suam, ꝛ desiderabit te. Si enim reparaueris natiuā pulchritudinem tuaz, quā fecit ipse ad imaginē, ꝛ similitudinem suā: profecto concupiscet rex decorē tuū: qui ipse est dñs deus tuus/ipse ꝛ amicus, ipse et dilectus tu⁹. Quid tū hoc esse putam⁹ q̄ non nisi faciē ostendi sibi postulat: nec iā posteriora/sed facie ad faciē videre desiderat: Numquid eñ mente excidit q̄ moysi dixit longe ante predixit: nō videbit me homo ꝛ viuet: Patet ergo quia si huic mundo adhuc vellet, nū q̄ talia ozare presumpsisset. Adentior si non et ipse alibi hoc idem testat dicēs: propter te mortificamur tota die. Quare ergo mortuus nō credit, qui tota die mortificat? An forte q̄ non dixit mozimur: sz tota die mortificamur Scimus tamen quia in dei oculis magnis meriti est sepe mortificari, q̄ mori. Nōne mors martirum tāto erat p cio sior, q̄to morte precedens pena productior: q̄bus volentibus mori non dabatur occidi? Nonne predestinatis ad vitam hoc ipm ad glorie cumulū proficit, q̄ sine acri pugna, sine acerba pena carnalis in eis vita non deficit? Mortificat ergo dauid, vt tandem moriat: ꝛ sic aliquo modo dign⁹ inueniat videre faciez dei in iubilo. Scit nā q̄ quia beatus populus qui scit iubilationem. Satagite ergo ꝛ vos scōm apostoli consilium/mortificare membra vestra q̄ sunt super terrā: vt possitis cum ppheta fiducialiter deo dicere. Quoniā propter te mortificamur tota die. Mortificate ergo/mortificate inq̄ in die tū, vt oia in luce discretionis fiant: ne vltra citraue mensure metā operum vestroꝝ rota discurrat. Sic aūt mortuo forte dabiť videre faciem dei in iubilo. O bone dñe Iesu benigne moriatur ꝛ anima mea morte iustoꝝ: expedit eñ michi mori/magis q̄ viuere. Qui eñ amat aiam suam perdet eaz Moriatur ergo aīa mea vt vlterius non sim homo animalis. Animalis eñ homo non percipit q̄ dei sunt, q̄to min⁹ ipm deū? Huc ad premissa, ppter te redeamus. Illa diligentius inspiciamus. Illumina (inquit) faciem tuā super seruum tuū. Lumē ad sui claritatē intuendā oculū illuminat: ꝛ sine luminis bñficio cetera q̄ lumina nō sunt oculus non considerat. Lumen ergo diuinū prophetа requirit/ vt ipsum deū in eius lumine cognoscere. ceteraq; recte estimare sufficiat. Q̄ sint enim temporalia oia siue bona/siue mala contemnenda. Futura vero q̄ sint amanda, vel timenda citius cognoscit. si hec in eius lumine pēsantur. dicat ergo. Illumina faciē tuā super seruum tuū: vt te vt tua videam: videndo intelligā: intelligendo diligā. illumina super me faciem tuā. Ostende michi lucē tuam: reuela obsecro sapiam tuam. Illuia ergo faciē tuā. Facies tua lux est: lux tua facies est. Illumina itaq; faciem tuam. Facies est, q̄ cuncta cōsiderat: lumē est, quia quoslibet ad quelibet considerāda illuminat. Illumina ergo faciem tuā: quia oculus hic noster corporeus videre potest illuminare non potest. lux ista corporalis q̄ illuminat revelet: videre nō valet, at oculus tuus sibi videt: sed alijs lucet. Quia est lux vera que illuminat omnē hoiem venientem in hunc mūdū. Lux itaq; est oculus: sed nūquid tantum oculus? Immo ꝛ auris tua: quia lumen est tota facies tua. Illumina ergo faciem tuā. In facie quidez visus/

Universidad de Deusto
Biblioteca

auditus/gust⁹/odorat⁹/z tactus:z hoc totū in te lux qua
z totum hoc lux vna. Tu des in luce:audis i luce: gustas,
odoras,sentis in lumine:q̄ tenebre ibi nulle:sed oia in lu
ce clarescunt. Illumina ergo ꝯso faciem tuam. Animad
uertis(vt arbitror)ꝯtū de dei bonitate presumat,q̄ eius
sibi faciē ostendi deposcit. In facie nāq; (vt dixim⁹) oēs
corpoꝛei sensus abūdant. Quid igit aliud est suam et faci
em ostēdere,ꝯ plenā sui cognitionē menti ei⁹ infundere?
Quid inq̄s michi? Nunquid deū hos sensus habere cre
dimus quē incorpoꝛeū,iustibilē esse nō ignoramꝰ? Quid
me interrogas? Scripturas attendas. In oī loco(inquit)
oculi dñi contēplātur bonos/z malos. Et ce de visu. De
sideriū pauperū exaudiuit dñs:pparationē cordis eoꝝ
audiuit auris tua:ecce de auditu. Quid de ceteris odora
tu,gustu,z tactu dictus sum⁹? Nunq̄d in his exēpla nō
inuenimus? Nonne de noe sacrificio scriptū est? Et q̄ odora
tus est ꝯs odorē suauitatis? Et abraham auꝺcter eu
compellit intrare,z gustare modicū,z ꝓpheta asserit q̄a
misit dñs manū suā,z tetigit os meu. Quid de his ad
huc dubitamus que scripturarū auctoꝛitate ꝓbam⁹? An
forte ei sensum deesse credim⁹? q̄ quō incorpoꝛee nature,
incoꝛporaliter insit nō cōprehēdim⁹? Quis cognouit sen
sum dñi:aut q̄s consiliarius eius fuit? Qui plātauit au
rem,non audiet,aut qui finxit oculū nō cōsiderat. Videt
ergo:sed inuisibiliter,scīm q̄ nichil eius auris precibus supplicanti
um patet. Naribus nos qualitatē discernim⁹ odoꝛū:z ip
se per iustitiā qualitatē discernit meritoꝝ. Gustat cū p be
nignitatē suam beatoꝝ cōdelectaī glia. tangi est i afflicto
rum cōpati miseriā. Et hic est dñi sensus non quinq̄per
tus:sed vn⁹:z ad hoc quis idone⁹? Absit vt eū astruam
ex alio videre:z ex alio audire,per sapiam tū cernit: per
miam audit. Sed q̄ apud nos alia,z alia sunt:apud ipm
oīno diuersa non sunt. Credam⁹ ergo oportet ista que
enumeraūimus in deo diuersa non esse,licet tū nobis ꝓ
pter eruditionē nostrā subtiliter ista distiguere. Ponāt
ergo quinq̄ contra quinq̄:visus, audit⁹,gust⁹,odoꝛ⁹,
z tactus:hoc totū in facie vna. Sapia,mia,iustitia,scient
gnitas,cōpassio:et hoc totū deo est facies vna:z hoc totū
intelligere in ei⁹ cognitiōe,pficere. Dicat ergo ꝓpheta,
dicat. Ostēde michi sapiam tuam,ne errem. Reuela mi
sericordiā tuā,ne desperem:doce me iustitiā tuā,vt nō ꝓ
sumā:innotescat michi bonitas tua,vt te amem i donis
tuis, bonis meis:innotescat michi cōpassio tua,ne succū
bam in malis meis,flagellis tuis. Si hoc totū ostendis:
ostendis michi faciē tuam:q̄ hoc totū pertinet ad cogni
tionem tuā. Et nūc obsecro dñe illumina faciē tuā super
seruum tuū. Quare tū non potius dixit luceat michi fa
cies tua:sed optat magis vt illumineī ei facies sua? Lux
quidem est(vt superius disputauim⁹) sed nō oībus lucet
quia lux hec in tenebris lucet:z tenebre eam nō comphē
derunt. Cur ergo non querit lucē istā inaccessibilē: lucem
hanc inextinguibilē illucescere sibi potius:quā illumina
ri opus non erat. An forte q̄ in se ardebat, ꝓphete mini
me lucebat:z accendi sibi querit p gram,quā sibi dole
bat extinxisse p culpā: An forte quia scit sue hoc infirmi
tati congruere,lucē petit diuinam paulatim sibi cresce
re. Ignem nanq; cū accendim⁹ paulatim in flāmas excre
scere videmus. Sic nimirū,sic oportet vt pedetentim illu
cescat nobis diuini luminis claritas,vt eā paulati assue
scat per interualla tēpoꝝ roborata infirmitas. Ne si se
dentibus in tenebris,z vmbra mortis subito ſ. raul appa
reat,rationis oculū extinguat,potiꝰ ꝯs illuminet. Dicat
ergo,dicat:illumina faciē tuam.l.s.t. Adhuc tū si noꝝ aut
byems nō erat cū accendi sibi diuinuꝫ ignem querebat.

Forte circundederat eū nox ignorantie:constrinxerat toꝝ
por negligētie. Duo magna mala erroꝝ,z toꝝpor. In igne
duo reperiunt:claritas z calor:claritas cōtra errorem:ca
loꝝ cōtra toꝝporem. Juste ergo ignem diuinū querit,q̄ ab
illis superari erubescit. Bon⁹ prorsus ignis in dei deside
rio ardere,et lucere:credere,z desiderare. Bonus valde
ignis intelligere,z amare:videre,z gaudere. Bonus inq̄s
ignis lucere per cognitionē:ardere per amoꝛē:feruere per
affectū:splēdere per intellectū. Ut ergo multū amet,mul
tum intelligat,oret,z dicat:illumina fa.tu.super seruū tu
um. O quis michi det,michi misero,michi frigido,sedenti
in tenebris,z in vmbra mortis: quis inq̄s michi det ad
hūc ignez calefieri:ab hoc illuminari:si quo modo aliq̄s
placeam coꝝā deo in hoc lumine viuentiū. vt videā volū
tatem dñi oībus diebus vite mee. Vere dulce lumen, et
delectabile oculis videre solem. Solē inq̄s illum in quem
desiderāt angeli ꝓspicere. O bone:o benigne iesu, quod
michi gaudiū esse potest qui in tenebris sedeo:z lumen ce
li non video: Vere fateoꝝ q̄n conturbatū est coꝝ meū: de
reliquit me virtus mea:z lumen oculoꝝ meoꝝ:z ipsuz nō
est mecū. Oculi mei languerunt pre hui⁹ luminis inopia
O xpi apli. O xpi discipuli: beati oculi qui merent videre q̄ vos videtis. Nobis siq̄dē exortū est i tenebris l.re.c.
m.z ml.dñs. Ambulate dū lucez habetis. Scio,scio dñe
q̄n in lumine vultus tui ambulabūt:z in no.nu.e.c.d.z in
i.tua exalt. Credo vtiq; q̄ quidā ideo errauerūt in solitu
dine:viaz ciuitatis habere noluerūt,q̄ uondum
visitauit eos oriēs ex alto ad dirigendos pedes eoꝝ in
viam pacis. Quo properatis miseri:nonne scitis q̄n va
num est vobis ante lucē surgere? Oret⁹ tū interim vt illu
minet vultum suū super nos,z misereat nostri. Fugientibus enim nobis cū hostia facie iezabel:ꝛ. rectatione vide
licet carnalis illecebre/grandis ꝛb.z restat via quouscq̄
veniam⁹ ad mōtē dei oreb:celsitudinē scilicet cōtēplatio
nis. Ad dirigendos itaq; pedes nros in vīa pacis:aum
na obsecro dñe fa.tu.super seruum tuū. Quid inq̄s dauīd
te seruū vocas:seruū noīas? Nunq̄d hic seruis dat obti
nere,qō vir amici merent accipere? Vere (inquit) scio q̄
amo,quia diligo dñm meū:recoꝛdoꝛ nichilomin⁹ q̄ dos
min⁹ dixit ad me:filius me⁹ es tu. Nolo tamē dicere ami
cū tuū:nolo me vocare filiū suū. Qui.n.absq; merito vult
magna petere,meminerit saltez se multū deficere. z nūc
vere me fateoꝝ seruum ei⁹:non tū iure cōditionis:nec so
lum debito necessitatis,sed etiā proposito voluntatis. Nā
alios seruos efficit ipsa eoꝝ natiuitas:alios seruituti ad
dicit belli necessitas:alios obsequio subicit humilitatis
magistra caritas. Seruiā,seruiā igit creatoꝝ meo iu. cō
ditionis:obsequar regi meo ex reuerētia maiestatis:subi
ciar saluatoꝝ meo debito caritatis. Quātū apud eū pos
sit voluntaria seruitus intelligo:z idcirco magna petens
humilitatis mee obsequiū humiliter colo,z dico. Illu
mina faciem tuā super seruū tuū. Nullū tā dubiū arbitroꝛ
quin se fortiter vendicet a seruitute pcti,q̄ si non dubitat
nominare seruū dei. Nemo enim potest duobus dñis seruire.
Sed qui facit peccatū,seruus est pcti. Consequens ergo
est vt ei credamus peccato nō deseruire,sed resistere: vt
veraciter se possit seruū dei asserere. Dicat ergo:illumina
faciē tuā super seruū tuū. Sup seruū(inq̄t)animaduerti
(vt arbitroꝛ) q̄ indignū ducit lucem hanc ponere sub mo
dio:sed ad lucis huius corporalis similitudinē in excelso
vel ad solis modū q̄ melius lucet ex alto. De illis qui nō
dicam se,sed sua,huic lumini anteponūt:quandoq; et se
ipa perdituri,z sine fine perituri. Si enim lumen hoc coꝛ
porale non immerito in loco eminēti ponit: quid nō fa
ciet si nō solū substantia:sed etiam ipa anima nostra i interi

luminis admiratiōe despicit? Dicat ergo illumina fa. tu.
super ser.tu.et doce me iu.tu. Sciendū quia aliud est esse
aliud est iustū esse:z longe aliud beatū esse. Esse accipim⁹
ex creatione iustum esse,dat ex sanctificatiōe beatū esse,
speramus in retributione. Qui ergo scit se esse:sz forte mi
nus iustū esse:meritoꝝ ꝯrit modū iustificatiōis ex qua pen
dere non dubitat mēsurā glorificationis. Talia opera at
tende:opera conditionis:opera redēptionis:opera gloꝛi
ficationis. De illis primis operib⁹ scilicet creationis,gen
tū philosophi ꝗrunt:z disputant:sed defecerūt scrutan
tes scrutinio. Usq;quo vani filij hoīm,mendaces filij ho
minū,vsq;quo diligitis vanitatē:z ꝗritis mendaciū: Va
nitas vanitatū/z oīa vanitas dicit vobis noster ecclesia
stes litterati/z inflati: sed nūquid beati: Immo btūs vir
cui⁹ ē nomē dñi spes ei⁹:z nō respexit i va.z insanias fal
sas. Forte hec portio paterne hereditatis eoꝝ q̄ eos con
tingit:portio aūt mea dñe dixi custodire legē tuam. doce
me ergo iustificationes tuas. Distingue ergo creationes,
iustificationes,glorificationes. Priorez inuestigatio po
test esse cōmunis etiam dānādis. Secūdoꝝ doctrina con
cedit iustificandis:vltimoꝝ notitia dabit,sed beatifican
dis. Sant ergo mundi hui⁹ sapientes tam vani,ꝯs vana
querentes:illa ꝗrunt illa inuenīant/quoꝝ adeptione nū
q̄ beati fiant. Audiant tū q̄n perdet deus oēs sapientes
babilonis/stultam faciens sapiētiā hui⁹ mūdi. Prophe
ta ergo iustificari volens/iustificationes requirat/q̄ ad
veram beatitudinem hanc esse nā nō ignoꝛat. Et forta
sis sufficit ꝯgelis q̄n sancti sunt iustitias dei cognoscere:
sed qui peccatoꝝ est, vt iustificari possit/ iustificationes
necesse habet edisceꝛe. Recordare que sint illa que iesus
magister bonus in montē ascendens:z coram discipulis se
dens:circunsedentibus os suū aperiens docebat,dicens
Beati pauperes spū beati qui lugent:beati q̄ esuriunt: bti
qui persecutionē patiuntur ꝓpter iu. Profecto hec ange
los vsq; hodie per experientiā nō didicisse minime igno
ramus:ꝯuie ad dei iustificationes hec ipsa pertinere nō
dubitam⁹. Et que illos capere credim⁹ p intelligentiam
oīno ignoꝛare fatemur per experientiā. Non enī verbote
nus tantū dauid iustificationes doceri desiderauit, quin
potius eo vtiq; modo quo iesus q̄ nichil in ꝯs nescire po
terat/ex his q̄ passus est didicit obedientiā quā per experi
entiā prius oīno non nouerat. Dicat ergo,doce me iustifi
cationes tuas. Ne(inquit)non diabolū:non angelū. Qui
bis ille semel reprobat⁹ infoꝛmari non dz:z hic i bono cō
summat⁹ in his exerceri non eget. Justificationes ergo
sibi exoptet q̄ iustificari eget:et potest:z non illis quoꝝ
ille iustus/hic iniustus nunq; fieri potest. Illud oīno sine
admiratiōe non pretereo q̄ non ab hoīe:non ab ange
lo saltem eruditi postulat:sed a deo. Putamus quia su
per oēs docētes se intellexit:z ab hīc amplius eruditi de
spexit. Sed super hoīem merito ipse iquisit⁹ rūdeat:ipse de
se dubitantibus sua nobis rūsione satisfaciat. Qui dulcia
(inquit)faucibus meis eloq̄a tua super mel oꝛi meo. De
siderabilia vtiq; sup aurū/z la.pre.multuz:z d.super mel
z fauū. Qui igit eloq̄a dñi dulciora dicit,profecto quib⁹
ea in cōparatione ꝓfert,dulcia esse innuit. Videamus
nunc q̄ sint illa quib⁹ eloq̄a dñi merito āteponit. Primo
tū qō sit eloquiū illud quibus illa quattuoꝝ supponit. Au
diam(inq̄t alibi idem ꝓpheta)quid loquat in me dñs de
us:q̄n lo.p.in p.s. Et forte hoc est eius eloq̄um qō quere
bamus. Eius locutio eius est aspiratio:siue q̄ docet nos
de oībus eius vnctio. Nunc de auro,z lapide,z ceteris ā
posuit videam⁹. Et aurum nitet q̄ fulget per eloquētiam
et ꝓb⁹ z multū preciosus est qui persecutionē patitur,si
ñ propter iustitiā. Quasi fauus mel continēs sub cera ve

ritates latēs sub allegoria. In melle pura dulcedo reperit:
z ex angelica consolatione mēs mira suauitate reficitur.
His oībus eloquia dei superponit/cū dicit ea desidera
bilia super aurū,z la.p.m.z d.super mel z fauum. Ac si a
perte dicat. Quid agere oporteat,in scripturis sacra repe
rio:quid imitari debeā,in hoībus aspicio:quid exerceri
expediat,ex angelica reuelatione intelligo:multo ꝯs me
lius:multoꝝ euidentiꝰ:longeꝝ suauius ex diuina inspi
ratione cognosco. Fideliter itaq; assero de dei mei eloq̄
is:quia desiderabilia super auruz/z la.pre.mul.z dulcio
ra sup mel z fauuz. Aduertere tū licet q̄d de illis sentio,q̄
auro z lapidi,fluo z melli assimilare nō dubito. Illoꝝ
doctrina ꝯtum splēdeat/michi aurū/vel lapis ex cōpa
ratione edoceat:ꝯtū michi sapiat mel siue fauus,inter
rogatus rūdeat/verūtamē ꝯtūlet fulgeant,ꝯtūuis sa
piant: maioris tū claritatis amplioris suauitatis ꝓpara
tione desiderio. Illā ergo,illā dei mei interne aspiratiōis
gratiā q̄ predicta omnia ineffabiliter superat gemēs su
spiro/suspirando requiro:q̄ vtiq; eius sermo suauioꝛ/do
ctrina facilioꝛ/sensus subtilioꝛ/ eruditio iocundioꝛ. Cui
merito dico:doce me iustificationes tuas. Possum⁹ tū per illa
predicta quattuoꝛ,videlicet aurū/z lapidē/z fauū/z mel
quaternū diuinarū scripturarū sensum/moralē scilicet/z
anagogicū, historialē/z allegoricū nō incōuenienter itelli
gere:quib⁹ tamē oībus ꝓpheta dñi eloquia(hoc est diui
ne aspirationis documēta)non dubitauit āreferre. Qua
si enī qui in auro fabricat,q̄ moses exhortando edificat,
seu q̄ splendentiū gemmarū fulgoꝛem cōmendat /qui ce
lestiū premioꝝ claritatē disputando demōstrat: velut q̄
fauo satiat,sic q̄ misterioꝝ,pfunda rimat. Sicut qui mel
purū cōuiuis distribuit,sic q̄ auidis auditoꝛib⁹ absqs in
uolucro veritatē exponit. In his quattuoꝛ(ni falloꝛ) tota
diuinarū series contexit:in his hoīm:in his angelorū oīs
doctrina versatur. Superminet tū his oībus diuine inspi
rationis infusio:z ea q̄ docet nos de oībus spūalis eius,
z inuisibilis vnctio. Merito ergo dauid in ei⁹ laudē quā
cozde gustauit/vociferando prorūpit,z dicit. Q̄ dulcia
faucibus meis eloquia tua.l.m.z f. O cui donatuz est ex
animo asserere, ex cozde cantare, ꝯs dulcia fau. m.e. tua
l.mel oꝛi meo. Desiderabilia sup aurum/et la.pre. mul.z
dul.super mel z fauū. Fauus distillās labia tua:mel z lac
sub lingua tua. O cui datū est aliq̄n experiri q̄s sit ille spi
ritus dñi sup mel dulcis:quin etiā gustare z videre ꝯs sua
uis est dñe. O quis michi det hunc habere magistrum
qui discipulos suos nō tam ledit,ꝯs linit:nec tā pūgit,ꝯs
vngit:quia vnctio eius docet nos de oībus. Quo michi
adhuc magistri qui nō eruditunt mentē/nisi prius lacerēt
carnē. Sufficiūt dñe sufficiunt vulnera a latronibus im
posita/qui me spollauerūt/z plagis impositis abierūt se
miuuo relicto. Sed ecce adhuc magistri nostri apponūt
iniq̄tatem super iniq̄tatē eoꝝ/addentes verbera sup vul
nera/vendentes ꝓ verberib⁹ verba. Eant/eant: recedāt
recedant doctoꝛes nostri/imo exactoꝛes nostri:vere autē
toꝛtoꝛes nostri vani/z insani/docētes/z desipientes. Illū
quero/ illuz desidero qui me eruditendo inungat:vngen
do eruditat. Vide dñe/z considera:z cōrecta coꝛpꝰ meū:
z cognosces quia a planta pedis vsq; ad verticē non est i
eo sanitas:z tūc manifeste agnosces non esse opus vlcere
sed vnctione. Et nūc obsecro dñe infundevnctionem tu
am clemēs nostris sensibus. Nā vt verū fatear cutis mea
aruit:z contracta est,nec hoc solū:sz ossa mea sicut cremi
um aruerūt:percussus sum vt fenū:et aruit coꝛ meū. vi
des dñe quō oia arida/oia sicca:coꝛ/cutis/et ossa. Quid
superest nisi vt infundatur eis vnctio tua: Pellis arida/
pellis exsiccata cū trahit crepat:cū tangit,crepitat. Ecce

Universidad de Deusto
Biblioteca

ydes dñe quia factꝰ sum sicut vter in pruina. Facilꝰ est ergo vtrũpaꝫ, ꝯ extendaꝫ: nisi prius vngaꝫ vter iste ramarid⁹. Non em̃ mittũt (vt ipse dixisti) vinũ nouũ in vtres veteres: alioquin dirũpentur vtres: ꝛ vinũ effundet: ꝛ nũc ozo dñe vngẽ vtrẽ hunc vnctione mie tue, vnge inqꝫ, ꝛ in noua: ꝛ tunc mittes vinũ nouũ in vtrem nouũ. Et nũc qd aliuꝫ expectat a te seruus tuus / hic miser homũculus: ni vt exhibeat facie in oleo: ꝛ vinũ letificet coꝛ ipsi⁹? Paꝛ ergo inunge oleo misericordie: postmodũ reple vino sapientie. O ꝯto abundabat vnguẽto qui accepit illud i capite: ꝛ descendit in ozam vestimenti ei⁹? Ego aũt pre vnguenti huius inopia areo / ꝛ tabesco. Quãtum putas fratꝛ accepisti de dei tui oleo: ꝯtum debes dño meo? Forte dicturus es centum cados olei, quoꝛsum hec tibi tanta olei abundantia? Vende, ꝛ vende, ꝛ redde creditoꝛib⁹: eroga ꝛ pauperib⁹: tu ꝛ fratres tui viuite de reliquo: quin etiã dẽte ꝛ nobis de oleo vestro. Vere fateoꝛ tñ est michi nisi parum olei in lechito quo vngar. Adhuc ergo michi de oleo tuo. Audi apertius qd dicere volo. Ploza, et ozapro me: ꝛ tunc vere fateboꝛ, qꝫ inunxisti me.

ps. cxviij. E

Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei / qꝛ nõ custodierunt legem tuam]. Solẽt agricole siccitatis tẽpoꝛe diductis fontiũ riuulis terrã rigare / ne arditate nimia exsiccata, nequeat cõmendata semina multiplicare. Ad horum imitationẽ dauid ymbꝛe gratiarũ tardãte descendere / operũ suoꝛũ fructus lachrimarũ vnda non negligit infundere. Puto qꝛ aliqua eius culpa hoc exigente mandauerat tũc tẽpoꝛis deus nubibus suis ne pluerent: ꝛ idcirco pre siccitate cuncta aruerant, intantũ vt alibi asserat dicẽs. Aruit tanꝯ testa vꝛtus mea. Nonne interne infusionis ymbꝛem tũc expectabat / qñ cũ gemitu proclamabat. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Quia igit superne infusionis ymbꝛẽ ad votum habere non meruit, terrã suam tã arentem / tã fructu negantem, lachrimaꝝ fonte rigare cõtendit. Tã cõpunctionis vena diducitur: tã fletus abundantia in plura diuidi tur. Cui forte sufficit solã aliquã virtutẽ colere: cui int est singulũ aliquod donũ obtinere / necesse habet lachrimaꝝ fluenta non tam deducere, ꝯ ducere. Qui em̃ solũ aliqd singulariter elegit / ad illud nimirũ totum meroꝛis sui impetum inflectit. Sed qui multiplici virtutũ segete coꝛdis sui terram dilatat: nũc hec: nunc illa gratiarũ semina rigare contendit: ꝛ tunc ipse cantare poterit. Exitus aquaꝝ deduxerunt oculi mei. Tunc ꝓcul dubio aqua diducit, quãdo alit oculi mei. Tunc ꝓcul dubio aqua diducit, quãdo alit humis vicibus nunc hec: nũc illa fletu culpa diluit: cum vicissim modo ꝓ hac: modo ꝓ illa gratia flet⁹ effundit. Deducit aquã q̃ nunc sua: nunc aliena deflet delicta: diducit aqua cũ modo ꝓ suа: modo ꝓ aliena cõpungitur quis q̃ miseria. Diuidit aquã, qui qñq̃ luget mala que cõmisit: qnãdoq̃ bona q̃ stolide neglexit. Diuidit aqua quando vicissim ꝓ metu infernalium toꝛmentoꝛum vel ꝓ desidꝛio tẽpoꝛis celestiũ gaudioꝛũ. Sciendũ tñ est qꝛ aqua q̃ in locis sublimibus oꝛit, facile iuxta diducentis votũ ad humiliora queq̃ loca irrigãda deriuatur. Que aũt i imo defluit, ad eminentioꝛa infundere ꝛa nõ assurgit. Sic nimirum desideriꝯ vena q̃ in infimis labit / ad sublimia appetenda nõ attollitur: et qui non nisi terrena appetit / celestia suspirare nescit. Plus adhuc dico: cui hoc sufficit tãtum ne pereat, quãdo ꝓ verbo ocioso / vel cogitatu superfluo gemens plorat: Dis ꝛ tu ad ꝓphete simlitudinem aquã hanc salubrẽ deducere? Ademineris sublimia concupiscere: memineris nichilominꝰ de te burꝛlia sentire: ꝛ tunc facile est de desideriꝯ tuoꝛum collibus / ad deiectionis tue vallem cõpunctionis fluenta decurrere. Distillante itaq̃ cõpunctionis aqua de summis montibus / in stillicidijs eiꝰ letabit germinãs: ꝛ cãpi tui replebuntur vbertate: pinguescent speciosa deserti: sed ꝛ valles abundabunt frumento. Tunc ꝓfecto labores manuũ tuaruꝫ manducabis: beatus es: ꝛ bene tibi erit: ꝛ cantabis corde iocundo / confiteantur tibi ppli deus: cõfiteãtur tibi ppli omnes. terra dedit fructũ suũ. Sed qualem inquis fructuꝫ? Fructus aũt spiritus sunt (inquit apostolus) paꝛ / patiẽtia / lõganimitas ꝛ cetera. Qualis frater fructꝰ esse creditur veritas / caritas / iustitia / mia? Quid tu putas mens exuberat gaudio / cum videt quia post discipline cultꝰ veritas de terra oꝛta est? Cumulabit aũt, cũ ceperit spare q̃ oꝛiaꝫ in diebus eius iustitia, ꝛ abundantia pacis. Quid tibi de terra videt de qua talis fructus eroꝛit? Merito extollet super libanũ fructus eius. O qualis, ꝯ preciosus fructꝰ veritas / iusticia / ꝛ pacis abũdantia. Patet (vt arbitroꝛ) quia oportet illum aquã suã diducere: ꝛ ꝓ singulis sigillatim flere, qui non vno hoꝛum, sed his oibus cupit fructibus abundare. Sed si hec oĩa lachrimis rigare nõ sufficias: roga eũ qui producit vẽtos de thesauris suis, educ ceꝫ nubes ab extremo terre, fulgura in pluuiam fecit. Etenim dñs dabit benignitatẽ: ꝛ terra nostra dabit fructum suũ. Et si tardant benignitatis pluuie / inꝯtum pre uales nõ cesses meroꝛis aqs deducere, vt possis ex coꝛde cantando psallere. Exitꝰ aquarũ deduxerũt oculi mei

Q multos putamus hodie esse qui lachrimaꝝ gratiam nondũ acceperunt: q̃ quotidie flenda cõmittunt: ꝛ multum ipsi flendi, minime flere possunt. Sunt alij q̃ hic peccata sua / illinc penas futuras exaggerant: nunc parua bona sua: nunc premia eterna considerant, vt vix aliquo modo tandẽ in lachrimas erũpant. Isti profecto cantare possunt: aquas eduxerũt oculi mei, qꝛ non cu. l. t. Nõdum tamen ex veritate psalmi re queũt exitus aquarũ deduxe. oculi mei. Sed ecce est alius qui tãta de sua vel tenui negligentia confundit tantũ in diuini amoꝛis desiderio succendit: vt etiã cum voluerit tenere lachrimas non possit. Huic ꝓculdubio lachrime studio non ꝓducunt: sed ipse abundanter per se egrediuntur. Nec necesse hꝫ qui huiusmodi est educere aquas quasi exire volentes: sed potius oportet diuidere / ꝛ deducere vbertim egredientes. Si ꝓte exeunt, exitus aquarũ sunt / ꝛ deduci possunt. Sed qui eas nõdum educere potuit, qñ deducere prevalebit? Illum vtiq̃ aque industriũ deductoꝛem dixeri, qui ꝓ voluntatis arbitrio nũc sua / nũc aliena que voluerit / quando libuerit deflere cognouerit. Videat tñ vt illas nõ nisi oculi deducant: vt illa tñ defleat que ratio / ꝛ discretio lugẽda esse denunciat. Tũc vere ad oculoꝛum arbitriũ aqua deducitur / qñ rationis iudicium affectus fletu ꝓsequit. Si igitur lachrime sponte exeunt: si ad dirigentis votũ vltro decurrunt, fiducialiter cãtare pot. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Que qualis sit causa tanti fletus, ꝓpheta idsubsequẽter adiungit, ꝛ dicat. [Que nõ custodierunt legem tuã]. O vtinam contingat michi aliqñ vt necesse nõ habeam iã amplius flere ꝓsentia delicta / sed preterita nec me remoꝛdeat vltra inanis culpa / sed tantũ transacta. Sed ve michi misero cui incũbit dolere / ꝛ deflere nõ solum ꝓ eo dñe q̃ oculi mei nõ custodierunt legẽ tuã: sed idcirco maxime q̃ necdum custodiunt legẽ tuam. Puto tamen frater quia nichil magis cohibet mentẽ ne apponat iniquitatem super iniquitatẽ: ne veteribus superponat quotidie noua / ꝯ si semp meminerit / sepe defleuerit delicta preterita. Cantare credo poterit q̃ huiusmodi est Exitus aquarũ de. o. mei: qꝛ non cu. l. t. In his prophete verbis patet (vt arbitroꝛ) que esset illius quã prefati sumꝰ sterilitatis cã / quando aĩa ipsius facta est sicut terra sine aqua: intantũ vt necesse habeat lachrimarũ aquã vberti

effundere: effusas vero huc / illucq̃ ad illã suã terram vadiq̃ irrigandã deducere. Idcirco vtiq̃ egrediebant: quia lex diuina parum digne custodiebat. Ego credo qꝛ si adhuc, ꝓ tẽpoꝛalibus dolere / si adhuc carnalia defleret, meroꝛis aquas ad votũ suum deducere non posset. Hoc em̃ inter spiritales solet itereſſe ꝛ lachrimas carnales: q̃ hec sepe iuxta dirigẽtis votum ad ea q̃ expedit flere deducũtur. Ille vero torrentis moꝛe hoies rapiunt secum / portꝰ q̃ sequũtur. Fluuius nãq̃ in imis decurrens, nisi ad summa ducitur: ꝛ fletus de infimis desideriis surgens, quando ꝓ celestib⁹ effundit? Nonne abana, ꝛ farfar fluuij damasci, et similium fluminũ in conuallibus inter medium montiũ pertransibunt aq̃. ꝛ idcirco ad superioꝛa irrigãda deduci non possunt: quia qui adhuc carnales sunt carnalia amantes, ꝓ peccatis quidẽ cõpungi nequeũt: ꝛ cuꝫ pro terrenis dolendi causa emerserit, ne non fluant ipsi sibi imperare non possunt. Quando ergo flet⁹ fundit a nolente: q̃d de eo aliud dixerim / nisi raptũ a torrente: Et tamen talem persepe torrentem pertrãsiuit aĩa mea. Sodomine nõ me demergat tẽpestas hui⁹ aque. Qualia nã q̃so fluenta preterfluũt terram coꝛdis tui: Hunq̃ adhuc magnificauit dñs facere vobiscũ, exsiccans in te oẽs fluuios ethan / ponẽs flumina in desertũ: ꝛ exitus aquarum in sitim: Hunq̃ mirificauit tibi miam suam, conuertens coꝛdis tui duricia in stagna aquarũ: ponẽs in te desertuꝫ in stagna aquarũ: et terrã sine aqua i exitus aquaꝝ? Aqs illas priores, vtpote carnales exsiccans: aquas has nouissimas / vtpote spiritales effudẽs? Putas ne qa factꝰ sit adhuc in te fons aque viue salientis in vitam eternam rigans montes de superioribus suis? Hoc vnũ scio, quia si fontium tuoꝛum vena in montium superioꝛibus nascitur: et si in solo sublimium premiorum desiderio mens perfecte compungitur: facile est lachrimas modi aquas per humilitatis tue declivia deducere, dejectionis tue vallem vsquequaq̃ vbertim rigando perfundere. Si sic est frater, ꝓfecto benedicere habes deo de fontibus israel, q̃ rigat aquis vniuersa. Sed satis dictũ sit de eo qꝛ exitꝰ aquarum deduxerunt oculi mei: nunc causam fletus videamus. Et quid nobis faciendum sit exemplo discamus. Quia non custodierunt (inquit) legẽ tuã, ꝓ hac lege (ni fallor) alias oꝛat dicens. Legẽ pone michi dñe viaꝫ iu. t. ꝛ exquirã eã semper. Quid inꝯ dauid, nunq̃d non sufficit tibi lex moysi qui adhuc xpi⁹ tibi legẽ poni? Nõ (inqt) lex moysi mortificans aĩas: sed lex dñi immaculata conuertens aĩas. Quãdo moyses populis precepta dabat faciẽ suam velabat: idcirco ꝓceptũ moysi obscurũ, ꝛ obtenebrãs oculos: ꝓceptum aũt dñi lucidũ, ꝛ illuminãs oculos. Profecto si ꝓ moysen posita lex placuisset, ꝓ ponenda michi legẽ dñi adhuc oꝛare nõ oporteret. Quesiuit q̃ dauid a dño legem: accepit / exercuit. parũ tamen discretionis custodiuit: ꝛ idcirco dicit. Exitus aquarũ ꝛc. Lex alia carnis: alia mentis: alia dei: alia dyaboli. ꝛ ne me credas ista de meo sensu fingentẽ: audi apm̃ has quas diximus leges subtiliter distinguentem. Londelector (inquit) legi dei secundũ interioꝛem hominẽ. Videoaũt aliã legem i membris meis re. legi mentis mee: ꝛ cap. me in legẽ peccati q̃ est in membris meis. Videsne quẽadmodũ in primo versu legẽ dei perfecte ponit: in secũdo aũt non solum ab illa / ꝛ a se etiã tres alias distinguit? Nam cũ dicat, video aliã legẽ in membris meis legem scilicet carnis in eo q̃ lex que est in membris alia dicitur ab ea que legem dei dixerat / distinguit: ꝛ cum addat repugnantẽ legi mentis mee, aliam illam ostendit eẽ Cum vero subinfert, ꝛ captiuantẽ me in legẽ peccati: ab illis vtriq̃ legem peccati discernit. Lex aũt peccati nichil aliud est ꝯ lex dyaboli. Distinguam⁹ ergo quattuor has leges: dei, dyaboli, mentis, vel carnis. Lex dei ꝯ reddere bonũ ꝓ malo. Lex dyaboli reddere malũ ꝓ bono Carnis lex est retribuere malũ ꝓ malo. Mentis lex est reddere bonũ ꝓ bono. Lex dei est gratuito velle, ꝓdesse: lex dyaboli gratis velle obesse. Mentis lex est facere qñ licet. Carnis lex ẽ facere qñ libet. Lex dei caritas: lex diaboli iniquitas: mentis lex equitas: carnis lex voluptas. Lex dei dicit, diligite inimicos vestros: oꝛate ꝓ persequẽtibus, ꝛ calũniantib⁹ vos. Lex dyaboli dicit. Oppimamus virum iustũ iniuste: qñ contrarius est operibus nostris. Lex mẽtis dicit, dentẽ ꝓ dente: oculũ ꝓ oculo: aniam ꝓ anima. Lex carnis dicit. Comedam⁹, ꝛ bibam⁹: cras. n. moꝛiemur. Lex diaboli abhominabilis: lex carnis contemptibilis: lex mentis laudabilis: lex dei desiderabilis. Lex dyaboli ignominiosa: lex carnis piculosa: lex mentis officiosa: lex dei gloriosa. Gloriosam legem dei dixerim, quia ẽ hac sola / vel maxime quisq̃ coꝛonatur dyaboli vero ignominiosa recte asserit, ꝓ qua quisq̃ etiã confusione mulctat. Carnis legẽ idcirco periculosam dixerim, qꝛ paulatim mentẽ eneruando ad dyaboli legez precipitat. Mentis legẽ merito officiosam asserui, quia gradati animũ roborãdo ad dei legẽ exaltat. Superauerat itaq̃ ꝓpheta dyaboli legẽ: qꝛ detestabat omnẽ iniquitatẽ: calcauerat nichilominꝰ carnis legem in ꝯtũ cõtenebat coꝛporis voluptatẽ. Adhuc ꝓterea se i lege eqtatis dilatauerat: sed in lege caritatis parũ se ꝓfectũ esse non parũ dolebat. Sed de his forte michi minime creditur nisi hec eiꝰ testimonio cõprobentur. Iniqtatem (inquit) odio habui et abho. sum: ecce victoria de lege iniqtatis. Renuit consolari aĩa mea: ecce contemptus voluptatis. Magn ꝓ equitatis lege fidenter clamat: iudica me dñe secundũ iustitiã meã / ꝛ scõm innocẽtiã meã super me. Sed in lege caritatis perfectionis culmen se nondum attigisse deflebat, intantum vt dicat. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei qꝛ nõ custo. l. t. Mirũ est si nõ miraris, cur non maluit dicere: quia non custodiui legẽ tuã. Sz si ego non custodiui diceret, volũtatez vtiq̃ culparet: ꝛ tũc quõ illud faceret vbi dicit: legẽ tuã dilexi? Oculoꝛũ itaq̃ culpa increpatur: oculoꝛũ solũmodo culpa defletur. Nam de pedum officio fidenter dño canit: viam mandatoꝛũ tuoꝛum cucurri cũ ꝺ. coꝛ meuz. Sed ꝛ ꝓ manibus ꝓtestatur dicens: tota die expandi ad te manꝰ meas. Sic de aure, ꝛ lingua, ceterisq̃ coꝛporis mẽbris facile reperies. Soli hic oculi redarguuntur: ꝓ solis hic oculi lachryme funduntur. Nec em̃ in alijs etiã membris nunq̃ peccasse cõtendo, sed quid sit quõ defleat diligenter attendo. Quid est igitur oculoꝛ culpã deflere, nisi qõ in discretiõe erraſſet gemẽdo dolere? Tunc oculus peccat qñ discretionis iudiciũ errat. Multi ꝓuatas obseruantias cõmunib⁹ institutionib⁹ anteponũt: abstinẽtiã obedientie preferunt cum tamen scriptuꝫ sit, melioꝛ est obedientia ꝯ victime. Multa fũt q̃ de his oculis addẽda credebam⁹. Sed hec sub alio forte capitulo dicẽda seruamus. Sed nunc q̃ interim dicenda videnꝫ, exequamur. Exitꝰ aquaꝝ de. oculi mei quia non cu. l. t. Ceteroꝛũ membroꝛ nullũ hic reprehẽdit: oculoꝛũ vero culpã non sine meroꝛe graui redarguit. Manus non reprehendit, ꝓ eo fortasse q̃ libenter operabat: lingua non reprehendit idcirco (vt arbitroꝛ) quoniam vera loquebatur. Oculũ tãtũmodo culpabat, ꝓ eo forte q̃ in iudicij discretione caligabat. Quid em̃ aliud ẽ oculũ offendere, ꝯ ex intentione bona: sed parũ discreta in aliq̃ malũ incidere? Sunt q̃ dicũt q̃ maluꝫ opus esse non ꝓterit ꝯ ex bona intẽtiõe ꝓcedit. Bene ergo fecerunt q̃ mortez apostolis intulerũt. Nam scriptum de eis legimus venit hoꝛa vt oĩs qui interficit vos, arbitret obs-

quare nõ custodierunt q̃ magis potius quam non custodiui

Universidad de Deusto
Biblioteca

si oculus tuus simplex

non carce culpa qui peccat bona intentione

sequi? se prestare deo. Nunquid iudeoꝝ excusam⁹ ignorantiam, q̄ sc̄m apostolum zelū habēt, sed non sc̄dm sc̄ientiam: Glos glosiamini de malo opere ꝓ bona ītentione. Prophet̄a luget ꝓ eo q̄ in discernendo errauerat. vñ prophet̄a dolet, vos gaudetis: vñ prophet̄a luget, vos ridetis. Cuī ergo (inq̄t) illud accipim⁹ qđ in eo euāgelio ab ore veritatis audiuim⁹: Si oculꝰ tuus simplex fuerit, totū corpus tuū lucidū erit. Ego audio hic ex oculi puritate corpꝰ tuū lucidū erit. Ego audio hic ex oculi puritate corporis mēbra cōmendari, nō vicia. Ego credo q̄ cecitas, surditas, ariditas, insensibilitas, ꝛ cetera corporis vitia corpus nō custodiunt: nā neq; corpꝰ, neq; pars corporis sunt q̄ corpus corrūpunt. Sic vtiq; sic corpꝰ virtutū bona cōponūt: mala vero operant̄ potē vicia corrūpunt/vel destruūt. Non ergo cōmendat vitas q̄ nec corpus neq; pars corporis sunt opa, scilicet mala: q̄uis fiāt si tñ fieri possunt int̄ntiōe bona. Sed potꝰ hoc ostendere voluit, q̄ illa q̄ vere cōstituūt corpus vitutū, opera sc̄i licet bona/oīno bona nō sunt si, pcedāt ex ītentione mala. Quia si oculꝰ tuus nequā fuerit, totū corpus tuum tenebrosum erit. Quid ergo est (inq̄unt) q̄ angel⁹ dicit. Habe caritatē: ꝛ fac qđ vis. Ergo caritatem cecā putamus: Sed q̄d de ea apostolus sentiat, audiam⁹. Plenitudo (inquit) legis ē caritas. Quid ergo caritas de his q̄ scīri oportet ignorat, quā apostolus plenitudinez legis noīare non dubitat: Perfecta caritas plene illuminat: nam pfecte amari non pōt in cui⁹ cognitione anim⁹ caligat. Sz in his amplius immorari necesse nō est: q̄ sicut ī bono caritas non nisi ītentionē bonam habere pōt: sic eam in discretione errare posse valde incredibile est. Hoc aūt oīno est perfectus in caritate, ꝛ oīno sine culpa nō est qui (malū agit qualibet ītentiōe. Sed nec tantū oculos culpā dos putes cum bonū malū vel malū bonū eē existimas

D Sed vt oculoꝝ culpam diligent⁹ discutiam⁹, ꝑius de ipsis oculis qui sint videamus. Duo vtiq; sunt interioris hoīs oculi, quos quisq; habere satagat q̄cunq; vtā mandatoꝝ dei inoffenso pede currere festinat. Unus est oculus discretionis: alter oculus circūspectionis. Sed de ministro ꝑius oculo scilicet circūspectiōis (vtpotē dignio)nos expediam⁹: vt in his q̄ de dextro dicēda sunt oculo (videlicet discretiōis) latius vacare valeam⁹. Sūt nōnulli qui ꝓteritā vitā quidem ad memoriā reuocāt: ꝛ in his q̄ male, vel min⁹ bene egerūt seipsos dijudicant. De pñtibus neglīgūt: de futuris puidere neſciūt. Respiciunt quidem q̄ huiusmodi sunt, sed non circūspiciunt. Alius aūt caute considerat ne se vel aduersitas frangat, vel prosperitas extollat. Prosp̄itas quasi a dextris: aduersitas quasi a sinistris. Sed q̄ sola q̄ instant bona ꝛ mala attendit, de ꝓteritis sepe minus plangit q̄s culpa ante acta exigit. Talis ꝓfecto q̄ iuxta se posita intueť, rectius aspicere q̄s circunspicere dicitur. Nā ad/ sepe ꝓ iuxta ponit. Sz qui nōdū nouit respicere, multomin⁹ callet circūspicere Alius decora ť oculo ꝓuidentie ꝓ eo q̄ nouit in posteruz prouidere: parū tñ proficit, si vel de ꝓteritis cōtēnit, vel de ꝓsentibus neglīgit. Sed si ante ꝛ retro: dextro/suz et sinistro/sum oculū circūflectis, hoc vtiq; agendo circulū quidē, nō sp̄erā facis. Adde adhuc oculos tuos nūc sursum attollere: nūc ad ima deponere: quia bonū est nūc celestium: nunc eoꝝ q̄ in inferno sūt reminisci: nūc hec: nūc illa suspirando cōtemplari. Nam si intueri negligis que sint malis parata in inferno: vel ecōtra q̄ sint bonis reposita in celo, eris, ꝓculdubio de ꝓteritis min⁹ timidus: de ꝓsentibus parū sollicitus: de futuro m⁹ime ꝓuidus. Parū sit ergo tibi oculū tuū circūflectere: sz ad sp̄here similitudinē vsquequaq; circumfunde. Si celi formā aspicias, admoneris vtiq; vt ꝑfū tuoruz ꝛ.ram consideratio nis tue ambitu includas. Sed quō inquis possuz q̄ circa me sunt ante ꝛ retro, dextro/sum ꝛ sinistro/sum, sursum ꝛ deorsum simul aspicere: insuꝑ ꝛ intima mea de quib⁹ adhuc tacuisti nō negligere: Sed sane simul oia q̄ circūstāt considerare nō sufficit, nisi agnus ille sol⁹ quē oculos. vij. habere, ꝛ cornua. vij. scriptura sacra describit. Sed de inspectionis oculo qđ obicis, idcirco tacui, q̄ de eo aliquid cōmemorare supuacuū duxi. Solem nāq; qui cetera illuminat, quō in se tenebras habeā q̄s credat: Sic vtiq; circūspectionis oculus si q̄ circa se ſunt ex studio ītueť, multomagis q̄ in intimis sunt ratio eū ignorare non patitur Oportet igit̄ ad solis similitudinē oculi radij locū quē tenet ꝓius illustret: ꝛ tūc cetera q̄ circa se sunt, q̄ simul nō valet, nūc hec/nūc illa attēte ꝓsideret. Nā si simul q̄ ante, vel retro, hueq; a dextris et a sinistris, necnon q̄ sursuz et deorsum, vna cū his interiora tua aspicere potuisses, nō vno circūspectiōis oculo egeres, qui septē habuisses: ille solus hoc potest q̄ vno intuitu oia videt. Omnia vid ꝛ oia valet qui hz oculos. vij. cornua. vij. Oculi pertinēt ad notitiam: cornua ad potentiaz. De primo dicit̄, oia nuda ꝛ aperta oculis dei. De scdo: oia q̄cunq; voluit fecit. Adhērito ergo cornua septez habeť dicit̄, de quo q̄ oia possit minime dubitat. Sed nūquid tu similit̄? Utinā haberes vel vnū cornu: vtinā vel vnū/vt iure dici dębuisses filius vnicornū. Ego puto q̄ quibus erexit cornū salutis i domo dauid ꝓpheti sui, sufficit iterim vt habeāt quo possint pctō resistere: quo valeant repugnare dyabolo. Rūdq̄ potes renouare ꝓterita: ordinare ꝓsentia: adducere futura: ferrū calcare: celū irrumpere: ꝛ hoc totū ꝓpria virtute? Nō vtiq; (vt arbitror) eoꝝ non habeaq; cornua. vij. quēadmodū agnus ille cui data est potis ptās in celo ꝛ in terra. Sufficit michi vñe inter. vij. eri⁹ vnū cornu habere, quo possim inimicos meos in oīmē ventō ventilare, etern in te inimicos n. ventilabim⁹ cornu: ꝛ in noīe tuo spernemus insur. in nobis. Quale tñ hoc libertatis cornu esse putam⁹, qđ petō nunq; (nisi sponte) cordis cerui cem ꝓclinam⁹? Tota demonū turba circa nos perstrepat: tot̄ in nos mūdi deseuiat, mentē nostram in deo firam nunq; a sua voluntate expoliat. Hoc vtiq; cornu dei adiutorio si volueris et ipse habere potes: nā ceterā si velis habere non potes: quia quecūq; volueris facere minime potes. Ut (sit ad omnia q̄ volum⁹, vti potestate nō possum⁹) discretione vtiq; vti debemus. Discernēdū est itaq; cuiq; primo quid valeat: deide de his q̄ suppetunt qđ expediat: ꝛ hic est ille discretionis oculꝰ, quē paulo sup̄ueri⁹ dextrū noiauim⁹. Quid em̄ prodest vel ꝓterita recolere: vel ꝓsentia respicere: vl̄ futura puidere, nisi de his oīb⁹ q̄ sunt, bona, vl̄ mala possis discernere? Quid inq̄, pdest q̄ vitā nostrā circūspicim⁹, si qualis esse debuerit minime iudicam⁹? Ut ergo vtilis sit oculus circūspectionis/adiuuet oculum discretionis. Si tibi dic̄ circūspectionis oculꝰ quia hoc ꝛ illud egisti: renūciare debet discretionis oculꝰ quid in his bū vel male feciſti. Si q̄ instent bona vel mala renūciet circūspectio: ad vtraq; cōsiliū debet ꝓuidere discretio. Si circūspectio puidet q̄/vel q̄s tibi ad faciendum suppetunt: discretio subiungat q̄ quō fieri expedit. Quotiens oculus circūspectionis celū, vel infernū cōtemplando respicit: addat discretionis oculꝰ quib⁹ meritis ad hoc/vel ad illud quisq; pertingit. Cuz interna sua circūspectio rimatur, discretio dijudicet: q̄d mali sibi: quid boni deo merito ascribatur. Videsne quēadmodū inter nos hos oculos in rebus discernēdis ratio diuidi non patitur, sicut exteriozū intuitꝰ oculoꝝ natura id dictāte necq̄s diuidit? Sciendū vero q̄ oculo circūspectiōis

sepe subrepit negligentia: oculo aūt discretiōis insidiat̄ ignorātia. hūc sepe claudit somn⁹ torporis: illum frequēter obnubilat caligo erroris. Quotiēs em̄ quis vitam suā circūspicere negligit, totiens circūspectionis oculꝰ quasi obdormit: ꝛ tunc quasi oculus discretionis caligat, cuz in his discernendis q̄ videt per imprudentiaz errat. Duo sunt in quibꝰ discretio sepe decipitur. Decipit siquidē se pe in qualitate: fallit̄ nichilominꝰ frequēter i q̄titate. In qualitate decipit̄, qui q̄ bonū est malū putat: vel qđ malū est, bonū esse existimat. De qualibꝰ ꝓ ysaiam dr: ve illis qui dicunt malū bonū, ꝛ bonū malū po. te. lucem: ꝛ lucez tenebras, ponētes amarū in dulce: ꝛ dulce in amaruz. In q̄titate fallitur, qui rē quā estimat maiorem vel minorez q̄ sit deceptus asseuerat. Tales ꝓphet̄a redarguit cū dicit. Mendaces filij hoīm in stateris. Ad hoc nāq; quid in statera appenditur, vt eius q̄titas vel mēsura dignoscatur. Decipit̄ in qualitate qui auricalcū existimat esse aurū qui ꝓ gēmis accipit vitruz. Fallit̄ in q̄titate, q̄ duo aut ꝓpondera deceptus ꝓ vno vendit: vel vnum ꝓ duobus a venditore emit? Quia igitur in his duobus vitijs iniuste librationis fere semper decipimur: eo q̄ ꝓ nos ipsi non possum⁹, dñs quidē iuxta equitatis libā, iuxta regulę mensuram vitā nostrā disponere se pollicet: dicens. Letabor (inq̄t) ꝛ ꝓibor sichimā: ꝛ ꝙuallem tabernaculorum metibor. Ꝓ ribor (inquit) ꝛ metibor in ꝓtione agit̄ vt vnusquisq; accipiat qđ habere dz. In dimēsiōe vero vt tā tum quisq; percipiat q̄tū possidere debet. Hinc est q̄ dominus ꝓ moysen filijs israel imperat, vt vnusquisq; in terra ꝓmissionis hereditatē sorte accipiat. Unde psalmista cōmemorat dicēs. Sorte diuisit eis terrā in funiculo distributionis. Tunc ꝓpul⁹ dei ad mensurā hereditatem accipit, quando q̄q; virtus iuxta equitatis mensuram se extendit. Nichil n. aliud est virtus q̄ animi affectus ordinatus, ꝛ moderatus. Ordinatus est q̄ si ad id est qđ esse decet. Moderat⁹ est q̄ tāt⁹ ē q̄t⁹ esse dz. Q̄ ad aliū est q̄ expedit, peccat in qualitate: q̄ maior est q̄ oporteat, offendit in q̄titate. Ut igit̄ animi nostri affectus ordinare, ꝛ moderari possimus: ꝑius mores in cōpositos compescere debemus: vnde idem ꝓpheta ei quā ꝓmisimus sententie premittit dicēs. Eiecit a facie eoꝝ gentes: et ꝛ tum subintulit: ꝛ sorte diuisit eis terram in funiculo dis. ꝑius em̄ gentes, hoc est mores idisciplinatos eijcimus postea animi mor⁹ in ordinē redigimus, ꝛ ad modestiam inclinam⁹. Nichil aliud est terrā in funiculo distributiōis diuidere, q̄ in eo qđ cuiq; virtuti est ꝓprium, etiā mensuram attēdere. Tūs videre q̄ta cautela in hac virtutū mēsuratiōe sit adhibēda: q̄ta discretio exhibēda: Parcitas si se intra mēsurā cohibeat, in auaricia se ꝓcipitat. Largitas si se vltra modū extendit, in prodigalitatē se effundit. Quidā quasi necessitatis gra dū cibo potuiq; nimis indulgēt / carnis cōtra se bella incautē cōmouent. Alij dū carnem imoderate macerādo affligunt / solaciū suum vnde ad bonū adiuuari poterāt, ꝓuide perimūt. Innūera sunt huiusmodi in qb⁹ homines sepe fraudāt / ꝛ fraudant: decipiūt ꝛ decipiūt. Sz dicis michi. Ecce iā ꝓ experimētum didici / quia hic discretiōis oculꝰ quē dextruz dixisti frequēter michi falsa ꝓ veris affirmat: in iudicio multotiens errat: ꝛ dū parū discernit / me non parū scandalizat Et ego tibi rīdeo / quia si oculus tuus dexter scandalizat te / erue eū ꝛ ꝓice abs te. Meliꝰ siquidē tibi est cuz vno oculo ingredi ad vitam: q̄ duos oculos habentem mitti in gehennam. Quid ergo inq̄s: quonā q̄eso modo viam mandatoꝝ dei monocul⁹ inoffenso pede percurrā? quā nec modo duorum beneficio oculoꝝ adiutus valeo sine cui dre ꝑsumare. Audi igit̄ qđ facere debeas / q̄ forsitā

si oculus tuus scandalizat te ꝛc

parum acute consideras. Aurem, ꝛ linguā apposuit q̄ tibi oculū dedit. Habes igit̄ quo q̄ras: quo audias, si aurē ꝛ linguam te habere non dissimulas. Quere itaq; domū videntis qui parum vides: a quo quid te oporteat facere quo currere audies. Melius tibi est manu duci / q̄ vltro errorē sequi. Melius, pinde tibi est cū vno oculo ingredi ad vitā / q̄ duos oculos habentē mitti in gehennā. Si ergo oculꝰ tuꝰ dexter seducit te: si oīno scandalizat te: rue euz / ꝛ pisce abs te. Sinistro (vt dictū est) oculo vitā infantiarum circūspicimus: dextro vero qualis sit / vel qualis esse debeat dijudicamus. Sed si in discernendo errat, nos vtiq; scandalizat. Si ergo oculus tuus dexter scandalizat te: erue euz / ꝛ proisce a te. Rusticū legisse me memini vt oculum sinistrum eruere debuissem. De dextro hoc ex precepto iniungit̄, si in eo erroris scandalum inuenissem. Cur hoc: Idcirco (vt arbitror) quia vitam propriam me melius nullus scire potest: sed eā alius me multo melius secūdū discretionem disponere potest. Debemus itaq; vitaz nostram spiritualium virorum / ꝛ maxime prelatorum discretioni cōmittere, qualibus nouimus ipsum dominum claues regni celorum commisisse.

B Letatus sum in his que dicta sunt michi: in domum domini ibimus. Adam alloquitur euaz / adam hic consolatur euā / dicens. letatus sum in his que dicta sunt michi: in do. do. ibimus. Non tam ꝓ magno habet adam reuerti in domuz suam: nec em̄ dicit. Letatus sum ꝓ eo q̄ ibimus in domū nostram: sed iam post erūnas diuturni exilij presumit se peruenturum ad domū domini. Eius nosse quis sit iste adaz: vel quā dicim⁹ hanc eius euā? Per adam intellectus rationem: per euam accipe affectionem. Duo sunt intellectus ꝛ affectus. Duo nominantur anima / et spūs. Duo quidē non per essentiam, sed per efficientiam. Anima viuit: spiritus discernit. Ad animam pertinet dilectio: ad spiritum cognitio. Habes igit̄ adā: habes ꝛ euā. Ꝓius adam formatus est: postea de adam eua facta est. Ꝓri⁹ ei debem⁹ per rationem quid amandum sit prudenter eligere: deinde secundum electionis iudicium qđ amandum est ardēter diligere. Precedat ergo cognitio vert: subsequatur dilectio iusti. Ꝓri⁹ est discernere: postea amare. Ꝓrima discretio fiat inter bonum ꝛ malum. Secunda subsequat̄ inter bonum, et optimum: ꝛ tunc ex ipsis optimis eligamus, quid potius per amorem amplecti debeamus. Nō enim oīa possumus omnes. Videsne quēadmodū de toto adam quedam quasi particula eligitur / vnde eua formetur. Nam bonum et malū discernere / bonū ē: sed malum et bonum diligere / malum est. immo vtrunq; amare impossibile. Utrūq; tamen cognoscere / laudabile. Sed ꝛ de ipsis bonis, quia non omnes omnia possunt / pars quedaz excipitur, vñ in ade adiutorium eua formet̄. Nā si in electionis iudicio eua ade non cōtradicit: ꝓfecto euz in veritatis cognitione valentiorē reddit. Haz ex amore cognitio ꝓficit / sicut ex cognitione amor conualescit. Si vero rationez amor in veritatis inquisitione non subleuat, discretionis oculus citius caligat: ꝛ tūc ei eius adiutorium in cōtrarium vertit̄, cū p eā ad erroris caliginem deiicit. Totiens vero adam eua de paradiso in exiliū mittit / quotiens a veritatis inq̄sitione delectam affectio rationem vanis cogitationib⁹ inuoluit. Quotiēs p euam adam deiicitur a domo sua. Quotiens p euā seruire cogitur in domo aliena. Domus ade, veritas: domus dyaboli, vanitas: dom⁹ dei eternitas: de quo dr qui habitat eternitatem: de qua ꝓfecto domo hic dicitur: vbi euam suam adam alloquit̄. In domū domini ibimus. Tunc adā reuertitur in domum / cum de studio vanitatis redit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad inq̃sitionem veritatis: intrat autē domū dei hū post diu quesitā et vix inuentā veritatem per excessum raptꝰ ad eternitatis contēplationē. Adā vbi es: Ubi te vides: In paradiso: an i exilio: Adam inq̃ vbi es: Cogita quid cogites, z inuenies vbi es. Si vanitatē cogites/in vanitate es: si vanitatē amas, vanitas es. Nec tā tibi dico adaz vbi es: sed dico adā quis es: Credo cōfunderis, z confiteri erubescis. Prophetа dicat qui te nō palpat. Uniuersa (inquit) vanitas oīs homo viuēs. Non tm̄ vanitas: sed uniuersa vanitas. Uanitas mutabilitatis: vanitas mortalitatis: vanitas iniq̃tatis: qa vniuersa vanitas oīs hō viuēs. In hac triplici vanitate homo seruit, vt in exilio: in hac dyabolus regnat/vt in propria domo. Electꝰ nanq̃ dyabolus de domo eternitatis, erigit sibi fabricā de multiplicitate vanitatis. De vanitate mutabilitatis, extēdit sibi porticū: z de vanitate mortalitatis/erigit sibi domū. De vanitate iniq̃tatis/collocat sibi thalamum. Vide hō cuius seruus sis si adhuc vanitatē diligis. Quid patriaz facis de exilio: quid carcere fruēris vt domo? Educ dñe de carcere aiam meā, ad confitendum noī tuo. Alioquin obsecro te dñe, tolle a me aiaz meā. Tedet eteñ aiaz meam vite mee: qa vniuersa vanitas oīs hō viuens. Expedit ergo dñe (vt ait thobias) mori magis q̃z viuere: qr v. v.o.hō viuens. Nōne dñe, ppter te est q̃ tota die mortificamur, vt tandē aliq̃n moriamur: qr v. vanitas oīs hō viuens. Adoriaꝰ ergo obsecro dñe aia mea morte iustoruz/ vt viteri⁹ iā nō sim hō viuēs: qr v. o. hō. v. Reduc me domine interi in domū meā, vt tandē introducas in domū tuaz. Primo fige me in amore veritatis: postea subleua ad gaudiū eternitatis. Auerte o. m. ne videāt vanitatē/et eripis me de domo aliena. Emitte lucē tuā, z veritatē tuā: z ero i domo mea. Redde michi leticiā salutaris tui z sum in domo tua. Si me reuocas interim ad domū meam, sperabo me q̃nq̃ introire in domū tuā/vt z ipse cantare possim. Letaꝰ sum i his q̃ dicta sunt michi in do. d. ibim⁹. Letaꝰ sum (inquit) in his q̃ dicta sunt michi. Adhuc (vt audio) letabaꝰ in spe: nondū de re. Non. n. d̃ it in his que data sunt michi: sed potius in his q̃ dicta sūt michi. Audiā z ego quid loquaꝰ in me dñs deꝰ meꝰ. Si forte dicat z michi: si forte tale aliq̃d ꝓmittat z michi. Loq̃re ergo dñe/qr audit seruꝰ tuus. Quid michi dñe dicis: Dictio tua, ispiratio tua. Inspira q̃ michi obsecro dñe, spm̄ scm̄ tuū h⁹ rei fiduciā: ne h̄ sibi arroget spūs meus p̄ superbiā. Dicaꝰ hoc michi a te: nō fingaꝰ a me: z tūc cātabo z ego. Letatus sum i his q̃ dicta sūt mi. i do. do. ibim⁹. Ibim⁹ (inq̃t) loquēs adā: dicere noluit ibo. Alloquēs euam suā/dicere noluit ibis. Iz ait ibim⁹. Superi⁹ dictū est q̃ per adā rōnē: p euā intelligim⁹ affectionē. per domū dei eternitatē. Ad adā pertinet cognitio: ad euā dilectio Si eterna cogitas/iz eterna nō amas, it q̃dē adā, iz sol⁹. Si eña cognoscis/si eterna cōcupiscis, it vtiq̃ adā/iz nō solus. Supna cognoscere/supna diligere, ē adaz z euā simul ire. Dz adā contēplari: dz eua cōgratulari. Si vides z gaudes/simul sunt adā z eua. Letaꝰ sum i his q̃ dicta sunt michi in do. d. ibim⁹. Aplꝰ q̃liaꝰ se raptū fuisse vsq̃ ad tertiū celū: iste (vt audis) se sperat iturū/ Primū celū subtilitas intelligētie sc̄dm celū, claritas illustrie. Tertiū celū, sublimitas glie. In p̄mo celo cōtēplatio veritatis in secundo celo dilectio eq̃tatis: i tertio celo plenitudo et ne iocunditatis. De p̄mo z scdo celo dicit aplus: nra conuersatio in celis ē, nō dicit i celo: iz in celis, ne de vno solo intelligas. De tertio dicit. Scio hoiem huiusmodi raptum vsq̃ ad tertiū celū. Adultū diuersa sunt rapi, z cōuersari. In p̄mo z scdo cōuersaꝰ: ad tertiū vero celū raptꝰ. Si in p̄mo celo, h̄ est i vitatis certitudie nō essz, nō essz catholicꝰ Si in scdo celo, hoc ē iusticie soliditate nō degeret/nō fuisset vticq̃ iustus. In p̄mo accipit vt fidelis, in hac vita: i scdo autem hoc agit, vt bonꝰ fiat. In tertio vo q̃nq̃ dabiꝰ vt beatus p̄maneat. In p̄mo illumin̄ri ignorātia: in scdo extinguiꝰ cōcupiscētia: in tertio absorbeꝰ miseria. In p̄mo igitur, z scdo interi cōuersari pōt: ad tertiū rapi valet, ire autez nō pōt. Totiēs ad tertiū admittimur, quotiēs p excessuz mētis illa interna z etna dulcedie aliq̃ ex parte fruimur. Tunc ad tertiū celi secreta mēs ascendit, cuz illustrabz pfecti raptꝰ, cuz eterne illiꝰ felicitatis pelago absorbeꝰ: z supcelestis torrēte voluptatis eousq̃ debriaꝰ, vt nō solū exteriora oīa per memoriā nesciat: sed ipe ēt sibi in oblitionē veniat: ita vt postmodū ad se reuersus cū aplo ꝓclamet/z dicat. Siue in corpore: siue extra corpus, nescio, deꝰ scit. Quod igitur aplus vocat tertiū celum: hoc iste (ni falloz) intelligi vult per dñi domuz: vbi dicit i domū dñi ibim⁹. Sz aplus attestaꝰ se raptū: iste (vt superi⁹ dixim⁹) se sperat, z asserit iturum. Adulto excellētius: multo digni⁹ est ire posse per seipsum, q̃z rapi/z portari p quēlibz aliū. introitus eñ eius qui ab alio raptꝰ, q̃diu ei p seipsum posse intrare non cōcedit: introitus inq̃ ei⁹ non ex voto pendet introire volētis: sed ex gra z bñficio portare volētis. Si eñ per me intrare potero, ingrediar vticq̃ cū ipso voluero. Que aūt ad huc ab alio portari necesse ē, sepe etiā cū voluerit/nisi cuz portatori placuerit intrare nō pōt. Quid aūt hec q̃ dicemus: Nunq̃d vel iste aliq̃d obtinere potuit, qō aplus obtinere non meruit: Sz gl'is gratulaꝰ de pterito: is autem loquit de futuro. Aplus gl'iaꝰ de re: iste letatur in spe. vnde z dicit. Letatus sum in his q̃ dicta sunt michi: i do. d. ibimus. Frater si te cū fulget lux veritatis, tenes p̄mum celum. Si te succendit flāma caritatis/inhabitas secundū. Si delibasti gustuz quedam eterne suauitatis, admissus es ad tertium. Examen gustatui quia dulcis est dominus, vt cū propheta ꝓclamare possis, q̃ magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abscōdisti timētibz te. Attende q̃d dicat, si gustasti inquit. Credo qr non nisi gustus quidam datur his qui adhuc rapiuntur. Nā posta q̃z ipsi per se ire poterunt, inebriabūtur: inebriabuntur. n. domine ab vbertate domus tue, quando torrente voluptatis tue potabis eos. Frater audi ē gustare: aliud est potare. gustum accipimus ad experientiam suauitatis; potus dabitur ad affluentiam ebrietatis. Si aq̃ episti gustum, securus expectabis et potū. Cantabis magnus letitia: psallere potes cū fiducia. Letaꝰ suz i his que dicta sunt michi. tc̄. Hoc autem frater diligenter attendēdū, z maxime memorie commendandum: qm̄a adaz sine eua velle intrare non multū laudabile: euam sine adam, posse intrare omnino impossibile. Quid enim prodest eterna cognoscere/et eterna nolle diligere: Eterna aūt si⁹ non cognoscas/omnino non amas. Sola igitur eterna si oculis habere: solis eternis inhere⁹, est adam z euam simul secundū quēdam modum intra domū dei esse. Rapiuntur interim ad gustandum: intraturi quandoq̃ non ad gustandum, sed ad inebriandum/ vt sperare audeāt/ et confidenter psallant: in domum domini ibimus.

Omnia quecūq̃ voluit dñs fecit/in celo/z in terra/in mari/z in oibus abissis]. Si inuenit coz in telligentia lucidum vt celū: vel ecōtrario ignorantia tenebrosum vt abissum. Item si reperit mentem constantia solidam/ vt terram, vel econtra concupiscentia lubricam vt aquam: vbicq̃ quidem/z semper omnia quecunq̃ voluit fecit/in celo/et in terra/in mare/ et in omnibus abissis. [Educens nubes ab extremo terre]. Terre nostre extrema, peccata infima/et opera abiecta. A tali extremitate nubes producitur: quia ex tur-

qꝫ sit tertium celū

pitudinis nostre recordatione caligo confusionis generatur. Sed nubes hutusmodi dum mētē obnubilat, contra cōcupiscēte estus, quasi cōtra solis ardores refrigeriū pstat. Nā qui peccasse se meminit: z se peccasse erubescit, q̃to plꝰ de preterito dolet, tāto ampliꝰ de futuro se cautiorē exhibet. [Fulgura in pluuiā fecit]. Ante fulgura nubes producit: z item fulgura pluuia sequitur. Nubes caligo confusionis, fulgur error, ma iestatis: pluuia fletus cōpunctionis. Dispensante itaq̃ diuina pietate, ꝓ⁹ antementis oculos turpitudinis nostre memoria reducit: z postmodū in eozum recordatione diuini terroris formidine concutit: tandem inter cōfusionem, z formidinē deprehensa, z diu fatigata in fletu cōpungitur. Nubem super me aspexi/quotiens cunq̃ confusio faciei mee cooperuit me. Fulgura excipio, quando terrores dñi militāt aduersum me. Pluuia descēdit, quotiens potui lachrimis me (o lectum meū rigare. [Qui producit ventos de thesauris suis]. Sicut spūs vbi vult spirat, sic nichilominꝰ z qñ vult spirat. Et sicut hic audire potes, post pluuiā venti p ducuntur. Beati eñ qui lugent quoniā ipsi consolabunt. Aliter spirat spūs timoris: aliter spūs pietatis: atq̃ aliter spūs fortitudinis. Quales ventos producit dñs de thesauris suis. Quando diuine scripture archana rimamur quasi thesauros celestis scientie, z sapientie miramur. Sed dum tali admirationi vehementer ipsistit/ diligentius intendit, attonita mens nūq̃ spiritu ꝓpientie/ nunc spiritu intellectus/nunc spū consilij/nūc spū scientie tangitur. [Qui peussit primogenita egipti ab hoie vsq̃ ad pecus]. Initium oīs peccati superbia: gignūt tenebre errois talia primogenita, quia per spiritum dei spūs dyaboli deiicitur: et per spm̄ manuetudinis spūs elationis confunditur. Recte post venti producuntur, primogenita egipti moriuntur. Venti sunt diuine aspirationes. Primogenita egipti dyabolice elationes. primogenita egipti humane presumptiones. Alij superbiunt de rebus cōporalibus. Alij intumescūt in rebus spūalibus. Uere brutus z animalis sensus, quādo ad ymaginē dei factus animus ex his intumescit q̃ sibi cōmunia sunt cū pecoribus. Alij igitur superbiunt de vanitate: alij de sanctitate. Superbia vanitatis est primogenitū pecoris: arrogantia sanctitatis est primogenitum hois. Flante itaq̃ aura diuini spūs, percutiūtur primogenita egipti ab homie vsq̃ ad pecꝰ. Flante eteñ spū timoris facile deiicit ois timor elationis: q̃to magis spirantib⁹ aliis/atq̃ aliis, nunc his nunc illis inuicem sibi succedētibus. [Et misit signa z prodigia in medio tui egipte i pharaonē, z in oēs seruos eiꝰ] In egipto hoc ē i tenebris sum⁹, q̃diu in hoc mūdo viuimus. vbi cōscientias nostras inuicē non videmus. imo qō est grauius nosmetipsos plene non cognoscim⁹. Sciendum itaq̃ qr vniuersę plage quib⁹ egiptus a dño percutitur: a recte intelligentib⁹ quasi quedam futurozū malorū presagia esse dinoscunt. Nā non solū q̃ mala post mortem in aīa sola sequātur significant: sed etiā illa q̃ post vltimū iudicij diē in aīa simul z corpe a reprobis sentient, prefigurant. Signa itaq̃ sunt, qr q̃ post mortem vniuscuiusq̃ quasi in proximo futura sint pretendunt. Prodigia aūt, z quasi de procul predicētia recte dicūtur: qr q̃ reprobis post iudicium permaneant preloquuntur.

Ti pduxit vētos de thesauris suis]. Quia diuine spirationis flatū percipim⁹, cuz in diuinis scripturis celestis sapiētie thesauros mirantes rimamur/z rimantes miramur. Pro his sapie thesauris apls exclamat/z dicit. O altitudo diuitiarum sapie z scientie dei. Uultis aūt scire qui sunt venti quos soleꝫ de huiusmodi thesauris producere: Spūs sapie, et intellectus: spūs consilij/z fortitudinis: spūs scie, z pietatis: z spūs timoris dñi. Quattuoz ex his pinēt ad intellectū: tres vero ad affectū. Ad intellectū. n. pertinet sape/ intelligere/discernere/scire. ad affectū cōfidere/diligere/timere. Spūs itaq̃ sapie z intellect⁹: spūs cōsilij z scie cōgruunt intellectui. spūs vero fortitudinis z pietatis: z spūs timoris cōuenit affectui. Sz scim⁹ qr ois affectio ex cogitatione oritur. Nunq̃ enī mēs circa aliquid afficit, nisi prius ipsa per cogitationē videat. Tres igit illi spūs quos ad affectū diximus pertinere/ solent ex alijs ad intellectuz pertinētibus exurgere. Nā constat qz ex spū sapientie: aliquādo ex spū intelligentie: aliquotiēs ex spū cōsilij: q̃nq̃ ex spū scientie mēs hois ad fortitudinē erigit, z ad cōstantiam roborat. Spūs sapie spirat a meridie: spūs intellectꝰ flat ab oriente, spūs consilij sonat ab aquilone: spūs scientie intonat ab occidēte. z sunt quattuor hi cardinales vēti. q̃ñ ti spirant fortitudinē, z hz vnusquisq̃ eozum duos suffraganeos: vnū hinc, alterū inde: quia modo inspirant pietatē: mō insufflāt timorez. A quacūq̃ enim celi plaga suffler medium locū tenet/ z cardinalis est spūs fortitudinis: habens hinc inde sibi suffragātes: a dextris spm̄ pietatis: a sinistris spm̄ timoris. Hos igit ventos ꝓducit de thesauris suis ipse cuius est ille thesaurus. Thesaurꝰ aūt (vt de ipso aliq̃d vel breuiter loquamur) qr magnꝰ ad modū/multus/z copiosus habetur/ꝑ quattuoz gazophilatia distinguit. Primū fabricat in parte occidentali/ex sensu hist̄rico. Scōm erigit in plaga septētrionali/ex sensu morali. Tertiū ex allegoria extructum stat, ab oriente. Quartum vero ex anagogē, in meridie. In gazophilatio occidentali/reconditum est argētum eloquentie: in gazophilatio septētrionali, recondūtur varie z innūere virtutum gēme. In orientali gazophilatio continentur purpura/z bissus/z cetera ornamenta regalia invarijs sacramētis ecclesie. In meridiano aūt gazophilatio custodit aurum celestis sapientie. In primo fides eruditur: in secundo operatio instruitur: in tertio deuotio exercet: in quarto celestium cōtēplatio inchoatur. Notanduz autem qꝰ occidentale gazophilatiuz orientale ostiū respicit/ et illi e regione opponit: qr q̃cquid allegoria astruit, hoc hist̄oria in figura precessisse ostēdit: z sic dum se inuicem respiciunt, vicissim sibi de veritatis soliditate testimoniū ferūt. Item septētrionale gazophilatium meridiano similiter ostio opponit z ipm̄ respicit: quia dū laborū merces e regione cernitur, in virtutum exercitijs libenter desudaꝰ: et satis constat qꝰ equa sibi lance respondeāt mensura laboris, z qualitas retributionis. Jūgit occidentale et septētrionale gazophilatiū: similiter orientali iunctum est meridianū. Nam post hist̄oriaz cognitam debemus quere re moralitatem. Similiter post istam, per allegorie cognitionem proficimus ad anagogē. Per hist̄oriam quid factum sit/discimus: per moralitatem quid faciendum sit, cognoscimus: per allegoriam sacramenta ecclesie quomodo precedentium rerum figuris prenūciata sint, intelligimus. Per anagogē inuisibilia dei ꝑ ea que facta sunt intellecta conspicimus. De taliū ergo gazophilatioum abditis penetralibus prodeunt flatus diuine aspirationis/iubente tamen illo qui producit ventos de thesauris suis. Et videntur de singulis gazophilatijs tres venti precedere. Qui autem ex quib⁹ prodeat, qr ex precedentib⁹ patet/superfluū est designare. Hi sunt duodecim venti q̃ discurrunt, z perflant totam terram viuentium: totā terram tuam o emanuel. Flant autem nunc hi, nūc illi. quomodo/et quando vult rex/et dominus ventoꝝ: non fabulosus eolus/sed ille qui ascendit super cherubin/z vocauit super pennas ventoꝝ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D
ps.138

Imperfectum meū viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oēs scribent: dies fo. ⁊ nemo in eis]. Alia est imperfectio forme: alia iperfectio stature. Ista est qualitatis: illa est ꝙtitatis. Una quaq; talis est qualis scōm naturā esse dz. Alia qua quisq; tantus ꝙtum naturaliter crescere debet. Prior videt in pueris: scōa inuenitur in adultis. Puer qñ oia mēbra sua habet, scōm formam perfectus est: ⁊ tamen scōm staturam perfectus non est. Monstruosi partus ꝙtūcunq; crescant, illam perfectionē que scōm formā est non recuperāt. fides sine bona opatione: bonū opus cum infidelitate. castitas cum superbia, humilitas cū luxuria: totum hoc monstruosus facit: ⁊ nichil horū ad xp̄ianā perfectionem attingit. Qui talis est xp̄i non est: nec de eo dici potest, imperfectū meū viderunt oculi tui. Qui aūt iustitiaz habet, cuius perfectam nō habeat/ad xp̄m quisq; pertinet ꝙuis perfectus nondū existat. Recte de eo xps loquitur ad patrem. Imperfectū inq̄ens: nō quēlibet, sed imperfectū meū viderunt oculi tui. Quis tales ereant de corpore resp̄iciūtur intuitu diuine gratie: respectu diuine miQuia imperfectū meū viderūt oculi tui: ⁊ i libro tuo oēs scribent. Qui oēs? Manifestū est qz oēs sut: oēs qui sunt xp̄i. Si (inquit) imperfectū meū: ꝙtomagis pfectus meū: Omnes ergo mei a te videntur: ⁊ in libro tuo oēs mei scribentur. Sed qram⁹ quis sit iste liber in quo oēs sui scribētur. Si dicimus hunc esse librū viuentiū, profecto ibi non solum sui: sed etiā alieni scripti sunt: de quib⁹ alibi dicit/Deleant de libro viuentiū. Si dicim⁹ librū vite hunc esse ibi forsitan tā scripti sunt: ⁊ quō tunc ibi adhuc scribendi sunt? Sic eñ dicitur ⁊ in libro tuo omnes scribentur: nisi forte futurum pro preterito ponatur.

E
ps.136.

In salicibus in medio eius suspendim⁹ organa nostra]. Salices arbores sunt steriles/⁊ nullum penitus fructū afferentes. Quid ergo in eiusmodi arboib⁹ rectius datur intelligi, ꝙ sterilitas boni? Sed hec infructuositas/bonitaz sterilitas qñq; dominat in ope: qñq; in sermone: aliqñ in cogitatione: qñq; in affectione: qñq; in aliquibus horū duobus, vel tribus qñq; etiā in oib⁹. Ecce quattuor salicia, sterilitas actiōis sterilitas sermonū: sterilitas cogitationum: sterilitas affectionū. Sterilitas sane actionū/est quādo subtrahit gr̄a tia bene operandi: sterilitas sermonū, qñ subtrahit gr̄a tia bene dicēdi: sterilitas cogitationū, qñ subtrahit gr̄a recte intelligendi: sterilitas affectionū, qñ subtrahit gr̄a recta affectandi. In his sane oib⁹ modo concedit: mō subtrahitur gr̄a diuina: sed mō vna/⁊ modo alia: nec solum malis, verū etiā bonis: sed bonis ad bonū suū: malis ad malum suū. Omnia siquidē cooperant ad bonū his qui secundū ꝓpositum vocati sunt sancti. Ad hoc eñ electis gratia diuina aliqñ subtrahit, vt vnusquisq; itelligat qd sit de ipso. Ad hoc aūt datur vl reparat, vt intelligat qd sit ex munere diuino. In vno eruditur ad contēptum sui: in altero aūt ad amorem dei. Ex vno pficit ad humilitatem: ex altero promouetur ad caritatem. In his autem duobus est ⁊ fundamentuz bonitatis, ⁊ cōsummatio virtutis. Est adhuc ⁊ aliud genus sterilitatis, ineptia videlicet vane intentionis: qō eoipso ceteris oibus alijs detestabilius sit/quo cetera oia corūpit. Quicquid. n. ex hac radice nascit/sterile, pculdubio, ⁊ infructuosum efficitur etiā si bonū esse videatur. Nam q̄cquid boni agimus/et dicim⁹, ex sinistra intentiōe corūpere ⁊ anniçhilare p̄sumus. Habemus itaq; quinq; salicia: et oīa babilonica Primū consideratur in sterilitate actiōis: scōm in sterilitate sermonis: tertiū in sterilitate cogitationis: quartū in sterilitate affectionis: quintū in sterilitate intentiōis. In his oibus erubescim⁹: in his sane oibus erubescere debemus: in his oibus merito confundimur: ⁊ qd aliud, p his oibus ꝙ confusionem meremur? Recte ergo huiusmodi salicia babilonica dicta sunt q̄ semp confusionē adducūt Babilō nāq; confusio interpretat: vñ ⁊ recte ad illā spectare videt̄ que cōfusionē ꝓperant. Sunt igitur quinq; salicia: qz infirmitatis humane sterilitas est q̄dpertita. Sterilitas actionis intelligit in eo qd per ꝓpheram dicit ⁊ defecerunt in vanitate dies eor. De secunda sterilitate, locutionisq; vanitate est illō eiusdē ꝓphete. Vana locuti sunt vnusquisq; ad ꝓximū suū. Sterilitas cogitationum dānat in eo qđ dr. ve qui cogitatis iutile. Sterilitatē affectionis reprehēdit q̄ dicit. Ut qd diligitis vanitatē: ⁊ q̄rtis mēdacium. De quito sterilitatis gne possum⁹ ⁊ illō recte intelligere. Ecce eor vanū est. Quid est cor vanū/⁊ inane habere, nisi cōsilium suū in vana, ⁊ inutili intentiōe gerere? Notandū aūt q in suburbio ipius babilonis crescit primū salictū: circa portam scōm: intra muros terciū circa mediuz ciuitatis, quartū: in eiusdē aūt ciuitatis medio/⁊ intimo quintū, ⁊ vltimū. Extra ciuitatē/et quasi in eius suburbanis primū salictū esse iam diximus: qz opa nra adinuicē videm⁹: nā cogitationes/vel voluptates alienas oino videre nō possumus: sicut ⁊ illi q̄ extra ciuitatē sunt/nō nisi exteriora videre possunt. Per laicis officiū interiora nra ꝓdere, ⁊ in publicū proferre solem⁹: ⁊ ipm idcirco quasi quedā ciuitatis nre portā habemus: iure ꝙ secundū salictū velut ad portā ciuitatis esse dz, si recte in eo sterilitas locutiōis intelligitur. Cetera tria salicta intra ciuitatē esse diffiniumus: qz qualitatē cogitatiōis/affectionis/intentionis soli ipi intra nosmet ipos vidim⁹. Nemo eñ nouit q̄ sunt hoiz, nisi spūs q̄ in ipso est: ⁊ qđ affectio ꝙ sola cogitatio animū ꝓfundꝰ penetrat: ⁊ idcirco sterilitas affectiōis quasi interioꝛē locū occupat: intimū ⁊ summū locū intētio obtinet: qz cogitationi, ⁊ affectioni ꝓsidet Recte ergo quintū salictū in medio babilonis esse dz, in quo sterilitas intentionū figurat. Hę sunt ille arbores steriles: he sunt ille salices oi fructu carentes, ⁊ i medio babilonis crescentes, vane videlicet intentiones. In quibus organa suspendūt, q̄ cordis sui sterilitatē diligenter attendunt: q̄ infirmitatē suā veraciter erubescūt. Quid est organū suspendere, nisi ꝛbū ꝓdicatiōis subtrahere, ⁊ ꝓconia veritatis retinere? Quid ē aūt eiusmodi instrumēta i salicibus suspendere, nisi ꝓpriā infirmitatē cordisq; sterilitatem attendere, ⁊ erubescere: ⁊ q̄ ipe nō faceris, vel facere nō possis/alijs ꝓdicare nullo mō ꝓsumere? Totiēs igitur organa nra i salicib⁹ suspendim⁹, quotiēs ex infirmitatis nre recordatiōe, ⁊ cōsideratiōe bona q̄ ipsi facere nō valemus, vl nolum⁹/alijs ꝓdicare erubescim⁹. Adultos cū videm⁹ erubescēda/⁊ detestāda agere: nichilomin⁹ tñ predicatiōis officiū ꝓsumere: ꝙles qdē sūt q̄ arguūtur diuina increpatiōe: q̄re tu enarras iustitias meas: ⁊ assumis pactū meum p os tuū. Ecōtra aūt sūt q̄ male agūt: ⁊ idcirco ꝓdicatiōis officiū erubescūt, atq; refugiūt. Hi nō tā in salicib⁹, ꝙ in spinis organa suspendunt. Sunt alij qui nec magna bona: nec magna mala agunt: ⁊ tamen propter operum suorum sterilitatem verbum edificationis primis suis subtrahūt. Et qd aliud ꝙ organa sua i salicib⁹, sed circa babilonē suspendūt? Alij, ppter inopiā eloquētie: alij, ppter inopiā intelligentie solent, seu etiā cogūt ab officio pdi cationis cessare: ⁊ hi quidem videntur organa sua in salicibus suspendere: sed alijs ⁊ alijs locis: nec tñ in medio babilonie. Sed qui idcirco officium predicationis refugit/quia sincera/et simplici affectione/ vel intentione se illud implere non posse presentit: hic pculdubio velut in medio babylonis organa suspendit. Organa autem

nostra nō tunc tantū suspendim⁹, qñ edificationis verbū proximis subtrahim⁹: sed quotiēs meritis exigentib⁹ ad laudē creatoris in ꝓconia veritatis iopes/⁊ inanes sum⁹ Intelligim⁹ eñ in organis quālibet modulatione mentis/vel oris in ꝓconia veritatis. Organa siquidē dū spūs quē ad se ab imo trahūt exterius emittūt/suauē/ac dulcē/⁊ multiplicē melodiā efficiunt. Sic sane, ⁊ ad occultā inspirationē ad spūs sancti suggestionem, ipsiusq; iusionem solet mēs hois ex conscientia bona in summe bonitatis ꝓconia erūpere, ⁊ nūc tantū corde: nūc corde simul et ore i dei laudib⁹ rebogare. Quid itaq; aliud sunt huiusmodi de quib⁹ loquimur organa, ꝙ q̄lib⁹ cordis/vel oris modulatio/ꝓpta in summe veritatis ꝓconia? Sūt autem organa quinq; in quib⁹ oportet nos in dei cōspectu resonare. Primū est doctrina vitatis, qñ docet qđ ignorat. Scōm est inflāmatio volūtatis, qua id qđ scit amus inflāmatur. Tertiuz est impetratio gratie, qñ id qđ scimus, et facere volumus/nec valem⁹ diuinū auxilium imploram⁹. Quartū exhilaratio cōscientie, qñ ꝓ bono cognito, diuq; desiderato, ⁊ tandē aliqñ per diuinū adiutoriū expleto cor ā dño exultamus in ipo. Quintū est degustatio/⁊ admiratio intime suauitatis: qñ tā ꝓ merito retributionis gustam⁹/⁊ videm⁹ ꝙ suauis est dñs: ⁊ coram ipso cū admiratione iubilamus. Primū itaq; spiritaliū organorū instrumentū est eruditionis: scōm exhortationis: tertiū deuotionis: quartū exultationis: quintū iubilationis. Ad eruditionē pertinet indoctos docere. Ad exhortationē negligentes corripere. Ad deuotionez dño supplicare. Exultatiōis ē, ꝓ beneficijs diuinis i dño gaudere: iubilationis est, ꝓ intime suauitatis experientia in admirationis magnitudinē effundere: ⁊ pene, vel penit⁹ mēte excedere. In primo itaq; organo psallim⁹, qñ id qđ sciri oportet nescios nos esse: in secundo tunc canimus, qñ ad amorē bonorū q̄ tam antea doctrina p ceperūt torpentes animos inflāmamus. In organo deuotionis psonamus, cū oratione ⁊ gratiarū actione vehementer insistim⁹ In quarto tūc organo modulamur/qñ ꝓ bone cōscientie testimonio in dño gl̄iamur. Quinta organi melodia tā fruimur, dū pro dulcedinis inebriatione: ⁊ p admirationis magnitudine in mentis stupore abducimur. In eruditionis organo peritū: ⁊ in eiusmodi instrumento promptum/⁊ expeditū se esse ostendit, qui de ipso ꝓponit, constanterq; ꝓmittit, os meū loqtur sapiaz: ⁊ meditatio cordis mei prudentiā. In secūdo aūt organo exhortationis q̄ instrumēto tam suauiter/ꝙ salubriter cecinit q̄ cuz ad monēdi intentione psonuit: beatus vir q̄ suffert tē. qñ cuz pro. ac. c. vite quā ꝛc. In deuotionis aūt organo filium suū instruūt esse voluit, qui precipiēdo admonuit, et admonendo ꝓcepit. Omni tēpore benedic deū: ⁊ pete ab eo vt vias t. dī. Ad exultatiōis/vl iubilatiōis organa/⁊ eius modi instrumenta cātica quotidie admonemur, quoti die inuitamur. Gemite exultemus dño: iubilem⁹ deo salutari nostro. Sed sicut sunt diuersa genera organoruz, sic proculdubio, ⁊ scōm diuersa instrumenta sunt diuersa genera canticoruz: ⁊ quidem in vno/eodēq; instrumenti genere oportet sepe aliter et aliter psallere. Quis autez nesciat ad eruditionem pertinere, tā ad rectā fidez, ꝙ ad bonos mores instruere? Pertinet vero ad fidei dogma scire que sint vera: ⁊ q̄ sint falsa. Ad mores aūt instructionez pertinet nosse, q̄ sint illa que oīno cōmittere non licet. Similiter ⁊ q̄ sint illa q̄ fieri oportet/⁊ oīno omittere nō licz Itē et q̄ sint illa que quidē impleta sic augent/vel cumulant meritū/vt tñ omissa nullū oīno contrahant reatum. Pertinet itaq; ad eruditionem modo astruere vera: modo refellere falsa: modo exigere debita: modo cohibere il

Universidad de Deusto
Biblioteca

falsum, ꝙ fractum inflata fistula reddet: et ad fedā dissonantiam erūpet. Si igitur gloriari oportet/qđ quisq; gloriatur, in dño glorietur: et sic de suis meritis/ quasi de dei muneribus leteꝝ. Ad secundum aūt in hoc organo cantici genus tunc proculdubio proficim⁹/cum veraciter scimus non tantūmodo flere cū flentibus: verū etiam gaudere cū gaudentibus. Restat adhuc solū illud iubilationis organū, qđ certe non nouit cantici genus/nisi vniforme et vnicū: nichil nāq; aliud est canticum iubilatiōis ꝙ pro spiritali et inexperta suauitate/ suauitatisq; magnitudine inter inenarrabilia tripudia cordis, magnitudo/ et multiplicitas admirationis. Remo aūt hoc vltimū organi genus/modulādiq; instrumentū ceteroꝝ cōparatione parui pendat/ p eo q canendi multiformitatē nesciat penitusq; refugiat. Quod eñ perdit in modulādi multiplicitate/ totū recuperat/ imo supra modū cumulat in modulatiōis suauitate/ et suauitatis magnitudine. Jubilationis siquidē melodia quo ceteris ē ad multiplicitatē sterilioꝝ, eo ceteris oībus est ad iocūditatē fecundioꝝ. Ceteroꝝ sane qlibet vt multū hoiem solet letificare: iubilationis aūt organū solet et beare. Beatus (inquit) pplꝰ q̄ scit iubilationē. et in ceteris quidē organis solem⁹ passim cozā quibuslibz psallere. Jubilatiōis aūt istrumēto opoꝛ tet et decet solam regie dignitatis pītiam honorare. Jubilate (inquit) in conspectu regis dñi. Jubilationis canticum replet terrā: letificat celū. Jubilare (inqt) deo omnis terra. Multis et hoc nosse de huiusmodi cantico, an forte vel ipsum soleat resonare in celo: Cum me (inquit) laudabāt astra matutia, et iubilabāt oēs filij dei. Habes itaq; ex quinq; organis genera canticoꝝ. xv. numero. quinq; in primo: quatuor in secō: tria in tertio: duo in quarto: vnū aūt solū in vltimo. Hec sunt cātica syō: hi sunt hymni canticoꝝ de quib⁹ dicit/vel psallit, hymnū cantate nobis de cāticis syon. Ecce habes cātica graduū. Ecce habes quindeci gña canticoꝝ. Primū ex canticis syon est improbatio falsitatis: scōm cōprobatio veritatis: tertiuz prohibitio prevaricatiōis: quartū preceptio iustificationis: quitum propositio pfectionis: sextū cōdēnatio criminis: septimū cōmendatio virtutis: octauū cōminatio dānatiōis: nonum promissio beatitudinis: decimū confessio criminis: vndecimū supplicatio miseratiōis. xij. glorificatio miserentis. xiij. gloriatio hūlitatis. xiiij. gratulatio caritatis. xv. et ipsum oīm vltimū, oīmq; iocundissimuz tripudiatio admiratiōis. Habes itaq; quicq; organa: habes et. xv. cātica. Organū eruditionis: organū exhortationis organum devotionis: organum exultationis: organū iubilationis. Bonum est itaq; huiusmodi organa resonare bonum est et eiusmodi cantica psallere. Bonuz est (iquit) confiteri domino, et psallere nomini tuo altissime. Cantemus ergo non cuilibet/sed domio deo nostro. Absit a nobis illis cantare vel psallere, qui nos solent in captiuitatem trahere: et in babilonē abducere: et in cōfusionez deijcere. [Quia illic interrogauerūt nos q̄ captiuos duxerūt nos verba cantionū]. Sed q̄ sunt qui nos in captiuitatez trahunt: et in babilonem/vel confusionem adducunt, nisi superbia/ et vana gloria? Ante ruinā. n. exaltabit cor. Absq; dubio ante ruinā cor exaltat: et ante cōfusionē inaniter gloriat. Superbia, et vana gloria semp est cā ruine, et confusionis: et ipse vtiq; sunt q̄ veraciter adducūt captiuitatē mentis. [Hymnū (inq̄t) cātate nobis de canticis syon]. Nolunt superbia/ et vana gloria dño deo nostro cantari, sed sibi. Quid ē deo nro psallere/nisi in his q̄ facimus hō nostrā, et diuinā gliaz querere? Quid est supbie, vel vane glie cantare nisi ex his q̄ dicimus, vel sentimus propriaz gliam, et excellētiā q̄rere? Absit a nobis talib⁹ tyrānis seruire, et satisfacere velle. Melioꝝ satius erit intentionis nostre inanitatē, et sterilitatē attendere: et in psalcib⁹ i medio babilōis organa nra suspēdere, q̄ talib⁹ exactoꝝ psallere. Audi cui cātare deceat: cui deniq; psallere oporteat. Psallite deo nro psallite: psallite regi nro psallite. psallite aūt sapienter, et exultate in ipo vehementer: Qui viuit et regnat per infinita secula seculoꝝ. Amen.

Eripe me dñe ab homie malo, a viro iniquo eripe me]. Tētatio dyabolica q̄nq; est subita: q̄nq; est violēta: aliq̄n fraudulenta, dubita est q̄n rōnis iudiciū preuenit. Violēta est q̄n virtutis nre possibilitatem excedit. Fraudulēta est quotiēscuq; discretionis examen fallit. Scōm igit modū tētationis, tētatoꝝ ipse sortit sepe proprietatē appellatiōis. Hinc ē q̄ scriptura sacra vitiorum incētores demones, nūc aues noiat: nūc bestias: q̄nq; hoies ex qua q̄z similitudine appellat. Subito eñ, et quasi auis volat, cū mētē ante deliberationē preoccupat. Sepe eteñ in tanta festinatiōe mens in turpē cogitationem labit: vt psalmista aliq̄ inde deliberare possit, in delectatiōne rapiat. Tētatoꝝ ḡ quasi auis volans est, cuz venit subit⁹/vel improuisus. Sed tūc velut leo seuit, cū sentitur violent⁹. Sepe. n. ex pcedenti culpa agit, vt vehemēs postmodū et oīno intolerabilis tētatio suboriat. Sed cuz ad vi faciendā licentiā nō accipit, sepe maligⁿ hostis se ad fraudē conuertit. Cū igit per astutiaz prevalere nitit, recte hois appellatione designatur. Solus nāq; hō inter animalia rōne vtit: vñ illis etiaz q̄bus fortitudine iferioꝝ est, ex ingenij singularitate pncipatur. Quasi bō ergo est, q̄n vtit non tam fortitudine, ꝙ calliditate: q̄n agit nō tā fortiter, ꝙ prudenter. De autib⁹ idē propheta cōqueritur cum alibi testatur dicēs: posuerūt mōticina sup oꝝ, sicas volatilib⁹ celi. Sz de pcijs cōsequēter subiūgit. Carnes sanctoꝝ tuoꝝ bestijs terre. Bestias etiā tūc metuebat, cū alibi dño in ore pclamabat. Me tradas bestijs aias cōfitentes tibi. Hic q̄ cōtra callidū tētatorem certat: insidiatoꝛē suū hoiem appellat cuz dicit. Eripe me dñe ab hōie malo: a viro i. e. me. Sed ne me hoc de meo sensu finxisse existimes, euāgeliū lege: et nūc p aues: nūc per hoiem demones designari absq; dubio intelleges. Ibi legis de semine q̄ secus viā cecidit, q̄ voluckres celi comederūt illud et de zizania oꝛ, q̄ inimic⁹ hō fecit hoc. Q̄ aūt p volucres siue p hoiem vitas nō nisi demones designare voluerit, subiūcta expositione manifeste declarauit. Quid lucidi⁹: quid manifesti⁹ eo q̄ ibi oꝛ inimic⁹ hō est dyabol⁹. Ab huiusmodi homine inimico: hoie iniquo: hoie malo propheta se eripi postulabat cuz dicebat. Eripe me dñe ab homine malo: ac si aperte fateat dicens. Tūde q̄ tūc tā astutū hostē sustineo/ cui⁹ ꝓparatiōe quasi bestiū animal appareo. Quāto aial ab hoie ex rōnis priuilegio pceditur tanto intelligētie nre exiguitas, calliditatis ei⁹ magnitudine supat. Vide ei⁹ insidias aduertere: vt ei⁹ astucias deprehendo. Eripe me ergo dñe ab hoie malo. Spirituales quidē viri quasi hoies sunt, q̄ eius fraudes facile dephendūt. Carnales aūt meliꝝ similes ei cōparati, velut aialia sunt q̄ ei⁹ insidias parū, vel minime aduertunt. verūtamē hoies. Iumēta saluabis dñe quēadmodū mult. mi. deus. Eripe ergo me ab hoie malo. Si te parū mouet q̄ ipse animal cōtra hoiem pugno: q̄ bzur⁹ quodāmō cōtra callidū insidiatoꝛē decerto. Si ḡ te nō mouet q̄ hostis meus hō est: moueat saltez q̄ malus est. Eripe ergo me ab homine malo. [Sequitur: a viro iniquo eripe me]. Forte aliis verbis idē replicat: et forte per hominē malū, et virum iniquū idem accipitur. Videam⁹ tū ne forte in his aliud aliquid lateat, qđ ad edificationē nr̄am vtiliter inq̄rat. Plus itaq; est esse virū q̄ hoiem. Feminas siquidē sue

pueros generali vocabulo dicim⁹ hoies. Sed scimus q̄ feminas viri virtute pcedūt: pueros vero tā prudētia, q̄ viribus antecedūt. Primo ḡ q̄ hostē suuz callidū sensit, pro ingenij et⁹ mira subtilitate eum hoiem dixit. Sz quia postmodū deprehendit eū nō solū prudenter: sz et fortiter agere/ studuit eū cōuenienti vocabulo virum appellare. Sic nāq; solet sepe excrescere vis certaminis: pondus tētationis: vt que prius fuit tactum fraudulentū: fiat postmodū etiā violēta: vt q̄ tētator⁹ prius valere nō potuit p solā astutiā, vincat saltē per diuncta vehementia. Cōsiderare libet in vno/eodēq; modo tētationis/ et pietatē diuine dispensatiōis: et fraudē dyabolice peruersitatis. prius ei fraudulēt⁹ hostis hoiem leuiozem tētatiōe appetit: vt si forte leui impulsu ceciderit, tanto fiat ei⁹ excusatio minoꝛ, q̄nto fuerit tētatio leuioꝛ. Sz cū p minoza certamina mētem cuiuslibet a suo ꝓposito non deiecit: ad maioza subito se accingit. Longe tñ alia consideratiōe diuina dispensatio idem agere permittit, q̄n in omne qđ agit hūane semper saluti consulit. Prius siquidē erudit hoiem per leuiora pugnā: vt eruditus discat tandē de grauioꝛibus periculis reportare triūphū. Nichil eñ aliud circa nos pominus facere/ vel fieri permittit: nisi qđ plū/ vel qđ iuuatz esse discernit. Hinc est illud: iust⁹ dñs in o. vijs suis: et sanctus in o. operib⁹ suis. Ecōtra aūt dyabolū malū/ et iniquū vocat, malum q̄ semp nocere desiderat: iniquū quia vltra eq̄tatis mensurā, modū sepe pcussiōis dilatat. Recte eñ malus dicit ꝓpter intentionē male volūtatis/ etiaz tunc cū in nostra afflictione nō excedit metam equitatis. Prius perscꝛutur nos q̄tum culpa nostra exigit: sed cuz hoc ad subuersionez nostrā sufficere nō posse videt: sepe modū excedit. Sciendū tñ est q̄ tūc ei diuina bonitas licentie frena relaxat, cū hoc humane vtilitati militare posse cōsiderat. Quia ergo ꝓpheta videt tētatorem nostrum in oī eo qđ circa nos agit malum iniquitatem: dicit eū malū. quia vero constat eū sepe metas equitatis in nostra infectatiōe excedere, vocat eū iniquū: et dicit. Eripe me dñe ꝛc. Cito hoc fieri voluit: q̄ nō libera, sed eripe me dixit. Fortez per vim nō fieri oportere credebat/ q̄ se ereptione, nō preceptione liberandū postulabat. Non tamen q̄ dominus hoc precipiēdo non posset: sed vt humano modo loquens magnitudinē periculi ostēderet. [Qui cogitauerūt iniquitates in corde: tota die consti. prelia]. Aliud ē cogitare iniquitatē: et aliud est loqui iniquitatē. Qđ adhuc cogitamus tantū, alijs quidem occultū est: qđ autem loquimur/ incipit etiam alijs esse manifestū. Cozā igit perfectis viris maligni spūs iniquitatez cogitant: q̄ inq̄tum possunt fraudulente persuasionis dolos occultant. Sub specie eteñ boni bonis viris mala psuadere volūt: qa ad aperta mala eos oīno trahere nō possunt. Quid igit aliō est eos iniquitatē suam non loqui, sed cogitare, q̄ maluz qđ intendunt fraudulenter abscondere? Vide quib⁹ gradibus malū crescit: primo cogitatur, postea dicit: tandez cōclamat, sicut scriptū est. Cogitauerūt, et locuti sunt neq̄tiaz. i. in ex. lo. sunt. Prius cogitauerūt: postea locuti sunt: demū in excelso locuti sunt. Cogitauerunt/hoc pertinet ad cogitationem: locuti sunt, hoc pertinet ad locutionem: in excelso locuti sunt/ hoc pertinet ad clamorē. Quasi cogitāt malū, et non loquūtur/ cū qđ suadent malū eē dissimulāt. Malū loquūtur/ sed quasi in secreto, q̄n malum nō abscondunt, sed excusant. Malū loquunt et in excelso q̄n qđ manifest⁹ malū est quibusdam libere imperāt. Loquam ergo pfecte bonis cogitant: cozā impfecte bonis/ vel malis susurrant: cozā perfecte malis clamitant. Sed et in vno/eodēq; hoie hunc ordinē seruant/ dum ad perditionē eum rapere festinant. Prius occultū malū suadēt sub bo-

ps. cxliij. B

ni specie: post manifestum malū sub excusatione: tandez publicū malū precipiunt manifeste. Talem fortassis tūc temporis dauid senserant/ cui aperte malum persuadere non poterant. Et idcirco iniquitatē cogitare quidem/ nō autem loqui presumpserunt: de quibus dicit. Qui cogitauerunt iniquitates in corde.

Benedictus dñs deus me⁹ q̄ docet manus meas ad preliū: et digitos meos ad bellū]. In manibus operatio: in digitis intelligit discretio. Sententia trita, et pene nemini ignota. Sūt autem man⁹ due: et vnicuiq; digiti quinq;. Man⁹ vero alia dextra: alia sinistra. quandoq; p dextrā operatio bona: p sinistram intelligitur operatio mala. Quale est illud/ nesciat sinistra tua qđ faciat dextera tua. Quādoq; in vtraq; manu non nisi bonū exprimit/ cū per ꝓphetam dicit: in die tribulationis mee deū exquisiui manib⁹ meis. Neq; eñ ex malo ope diceret se ꝓphēta deū querere: vel credere se posse inuenire. Est aūt (vt in cōmune nouimus) dextera fortior: sinistra lenioꝛ. Ad dextram ergo pertinent opera fortitudinis: ad sinistram officia māsuetudinis. Ad dextram rigoꝛ seueritatis: ad sinistrā lenitas pietatis. Ad dextram deniq; exercitia iustitie: ad sinistrā impendia misericordie. Dextera vero modoq; seipsam operat: modo ex sinistra adiuuat. Operatio aūt soli⁹ sinistre admodum rara, et penitus infirma, nisi forte in his q̄ nature ordinem confundūt/ et de sinistra dextram faciunt. Justitia alia cogens: alia permittens. Justitia cogens est que nisi ad vnam partem oīno accomodari non potest. Quedam eñ ex equitate iustitie ita exiguntur, vt omnino nisi iniuste non pretermittant: et quedā sic ꝓhibentur/ vt nunq̄ nisi illicite vsurpent. In his aūt omnibus cū equitate exequimur/ quasi in sola dextera operamur. Sunt autē et alia quedam q̄ et iuste fieri, et misericorditer possūt relaxari: et item alia ecōuerso que et iuste preteriri, et misericorditer possunt exerceri. In his aūt mie operatio locuz habet: et ꝙtum iustitia permittens patitur exercere se velet. Semper tamen in his que pie impendit, vel venialiter remittit, illud maxime caueat ne iuste equitatis metas excedat. Quādo ergo misericordie opera ita exequimur vt a iustitia non recedam⁹/ quasi in vtraq; manu operamur. Quando ergo ipa iustitia ex misericordia conditur vel temperat, dextra quodāmodo, quasi ex sinistra adiuuat: quēadmodum inuenitur scriptum, quoniam misericordia superexaltat iudiciū. Ecce de manib⁹, modo de digitis videamus. Utraq; man⁹ digitis distinguit, vel ornatur: et tam iustitie, q̄ mie operatio vt vtilis et ordinata sit/ discretiōe moderat. Sunt aūt digiti quinq;: et discretionē quidē possum⁹ quinq; gradib⁹ distinguere. Prim⁹ discretiōis gradus est diiudicatio: scōs deliberatio: tertius dispositio: quart⁹ dispēsatio: quitus moderatio. Primū nāq; ē diiudicare, et p discretionis examē querere quid sit licitū/ quid ve illicitum. Sz q̄ illa q̄ licita sunt, nō statim omnia expediunt. restat secundo loco ad consilium confugere: et multa deliberatione inuestigare in his oībus q̄ licent/ quid expediat: vel quid oīno non expediat. Questo, et inuento quid liceat, et vtiliter faciamus: incumbit adhuc agnoscere in rebus vtilib⁹ quid/ quō/ vel quo ordine facere debeamus. Ordine gerendoꝝ dispositio, atq; prefixo/ opoꝛtet sepe pro vario rerum euentu ad dispensationis gratiam confugere: et secundum occasionū opportunitatem aliquid de propositi nostri rigore, et dispositionis nre ordine demere/ vel mutare: quoniā būana dispositio, atq; diuina non semper in eundē fines cōcurrūt: nec ad eundem exitum vsquequaq; conducunt. Ultimū aūt est in oībus que ordinate, et circūspecte agimus/ moduz

Universidad de Deusto
Biblioteca

congruū nō ignorare: cognitum vero cuz oī diligentia et longa⁹ imitate custodire. Primū itaqz est dijudicatiōis scōm deliberationis: tertiū dispositiōis: quartū dispēsationis: quintū moderatiōis. Per dijudicationē siquidē licita ab illicitis secernimus: per deliberationē inter tot licita vtilia ab inutilib⁹ eligim⁹: per dispositionē iuxta electionis modū cuncta in ordinē redigim⁹: per dispēsationem p rerū euentu tēporum oportunitati cedimus: per moderationē in omnib⁹ quā decet operū modestiā seruam⁹. Dijudicatio itaqz discernit iter licitū z illicitū: deliberatio inter cōmodum z incōmodū: dispositio inter ordinatum z inordinatū: dispensatio inter oportunuz z inoportunū: moderatio vero inter moderatū z imoderatū. Dijudicatio est q̄ cūcta in iudiciū adducit: z egregans bona a malis p illicita nos effluere nō permittit. Deliberatio q̄ nichil incōsulte agit: z que semp nos a reb⁹ supuacuis restringit. Dispositio est que cūcta incōfuse agūt: nichilqz penitus inordinatū relinqt. Dispensatio est que superuenēti occasioni cedit: z hūane infirmitati consulens, humanam dispositionē diuine dispositioni friuole resultare nō permittit. Moderatio est q̄ modū custodit: z in quibuscunqz agendis modestie metas preterire non sinit. Notādum aūt q̄ discretio quādoqz stricte accipitur: z tunc nichil aliud, q̄ qđ superius dijudicationē diximus intelligitur: vt sint quinqz gradus prudentie: discretio: deliberatio: dispositio: dispensatio: moderatio. E contrario autez sepe deliberatio largi⁹ accipitur, vt subsequētia in se mēbra includere videa⁹. Quis enim dicat ad deliberationē vsquequaqz non pertinere ordinē, recōpensationem, modum, in agendis/mutandis/cōsummandis querere, z inuenire? Secundū hanc acceptionem prudentie videntur inesse tantūmodo mēbra duo: discretio videlicet, atqz deliberatio. Sic sane verboz inopia facit nos eoz significationem modo extendere, modo restringere: vel alio quolibet modo mutare. Sed videam⁹ modo quō, vl q̄ aptē respondeāt quinqz digitis superius assignatis quinqz gradus discretionis, non soluz numero/vel ordine: sed z quadam qualitatis sue pprietate. Primus digitus pollex: secūdus index: tertius medi⁹: quartus medicus: auricularis aūt vltimus, z minimus. Vide ergo quō solus pollex ceteris oibus virtute, z positione respondet: quō cunctos precedit, atqz prepollet: vñ z nomē habet. Sic sane dijudicationis examen debet, z solet primū locū tenere ceterisqz oibus exercitationis vsum, z locuz tribuere/ vel administrare. Nam nisi discretionis iudiciū precedat: z licita ab illicitis secernat, ceterorum qōlibet non habet qđ agat. Sola. n. licita licite electionē accipiūt: ordinē exigūt recōpensationē admittunt: mensurā reqrunt. Electio autem ad deliberationē: ordo ad dispositionē: recōpensatio ad dispensationem, Mensura vero pertinet ad moderationem. Vides certe quomodo dijudicatiōis censura ceterorū quozūlibet officia precedit, atqz precellit. Quando aliquid ostendere volum⁹, indice vtiqz hoc facere cōsueimus. Vide ergo ne forte indicis officiū, vel locū deliberatio teneat/que semp quid nobis faciendum sit sua electione ostēdat. Nam q̄uis licitum aliquid eē discernim⁹ non tamen idcirco statim z faciendū putam⁹. Non ei qđ quid licitum est/pariter z prodest. Sed qđ veraciter vtile esse deliberatio ꝓbat. simul z faciēdū esse nemo ignorat. Sic vtiqz dum quo facto op⁹ sit quotidiana deliberatione indicat, indicis officiū ipsa nostra deliberatio explere videtur. Debet aūt ad indicis similitudinē scōm locū deliberatio tenere: z dispositionē/dispensationēqz simul et moderationem precedere. Ea nāqz que inutilia/z idcirco vitanda sunt dispositionis, dispēsationis/moderationis ve officia nō requirunt. Proximum h. ū post indicē medius tenet: sic z deliberat. quem semp dispositio subsequi oportet. Nam illa vtiqz q̄ per deliberationē eligimus, statim per dispositionē ordinare debemus. Medius autez digitus ille dici solet, q̄ inter ceteros mediū/z summū locum tenet. Medius autem est rectorem mediū z summus locū tenere. Inter eos vtiqz q̄ eis solent a dextris/z a sinistris assistere/vel assidere: inter eos inqz quoz solent officia disponere/misteria ordinare. Sic sane dispositio velut rectoris officio/vel loco fungit. r/dum eius ministerio ois operum nostroz ratio ordinatur. Regentis/z premi nentis officiū gerit/que oia seriatim circa se ordinat, atqz disponit: sine cuius nutu nichil in actu prodire habet: nichil ad effectū exire oportet. Indicem/z medium medic⁹ sequitur: z deliberationē simul/z dispositionē sepe dispensatio comitat. Superueniente occasione, z in idipm vrgēte/multuz diuersa sepe ex dispensatione agim⁹ ab his q̄ prius deliberauim⁹. Aliquando aūt/z alio ordine q̄ disposuimus. Dispensationis igit officio sepe agitur vt nostra deliberatio, q̄ dispositio melioi exitu concludat. Debet itaqz vtrāqz sequi: per quā oportet cuz necesse fuerit vtrāqz corrigi. Infirmis aūt membris/atqz medendis palpandi gratia medicus manē adhibet: indeqz absqz dubio quasi pro medendi officio/hoc nomen sortitur: et quid aliud queso dispensatio q̄ morbida nostra palpatdum infirmitatis nostre modū forti examinatione pensat: vt meritozū nostrozum dispendijs digna recōpensatiōe respōdere ꝺeat: z medici officiū explere valeat? Manus nostra in minimū digitum desinit: z moderatio quidem omni oportuno operi congruū modum iponit. Hic est ille digit⁹ qui auricularis dicitur: p eo sane q̄ ceteris oibus accommodatius purgādis auribus inseritur: et ille absqz dubio obaudītionis aurem pregatā et ad audiendū paratam gerit: mādatisqz diuinis melius obaudit, qui in oibus q̄ agit, dignas moderātie metas obseruat. Nos quiqz quales distinctimus discretiōis digitos vtraqz man⁹ habere dz: z tā iusticie q̄ mie opatio/his sane prudentie gradib⁹ ordinari oportet. Si nos (inqt ap̄s tol⁹) dijudicarem⁹/non vtiqz iudicaremur. Attende obsecro q̄ vtile dijudicationis officiū sit, q̄ nos in cōspectu iudicis iudicio absoluit. Ad deliberationis consilia nos mittit qui dicit. Omnia fac cū consilio: z nūqz penitebit. Nouerat sane quia quib⁹ omnia licent: non tamen et eē omnia expediunt. Dispositionis ordo in operib⁹ nostris cogita q̄ necessarius videa⁹: quando quidē in sermonib⁹ nostris etiaz obseruand⁹ proponitur. Jocundus (inquit) homo qui miseretur et comodat: disponit sermones suos in iudicio. Dispensatozum, et eoipso dispensatiōnum proprietatem/vel officium expressit qui ait. Hic iam queritur inter dispensatozes vt fidelis quis inueniatur. Ad moderationis modestiam admoneris, cum audis/et legis. Modestia vestra nota sit omnib⁹ hominibus. Puto autem quia nichil firmiter: nichil fidelit, z ad meritoz retributionem tenetur, qđ in his quinqz dijudicationis videlicet/et deliberationis dispositionis, dispensationis moderationisqz digitis non restringitur: siue iusticie/siue miserecordie/ seu forte vtriusqz manibus efferatur. Ecce de digitis: ecce de manibus: pro eiusmodi psallentem aduertimus, cum audimus. Benedicus dñs deus meus qui docet man⁹ meas ad prelium: z digitos meos ad bellū. Studeamus z nos in his manibus/vel digitis fortiter et prudenter agere: ne nos pudeat cū pphēta pari voce psallere. In manib⁹ cōstanter: in digitis agamus prudenter. Adanus ad cōstantiā: digiti ad prudētiā. Caueamus sollicite ne rigoz iusticie nos vsqz ad crudelitatē

agitet: vel miserie⁹die lenitas nos vsqz ad dissolutionem emolliat. Dis autē iusticie, vel misericordie ꝓordinatio, immo qualisqz transgressio aut ex cōcupiscētia oritur: aut ex ignorantia ꝓcreatur. Ab illa vicia surgunt: ab ista errozes originem trahunt. Vicia sepe operationis nostre manus eneruāt: z errozes nichilominus discretionis nostre digitos fedant. Vicia itaqz man⁹, man⁹ vicia oppugnant: errozes digitis, digit⁹ errozib⁹ rebellant. Sed vtro rūqz congressus victoriā de eius virtute speramus, cui in prophēta psallim⁹. Benedicus dñs deus m⁹ qui docet m. m. ad prelium: et digitos m. ad bellum. Manus inqz ad prelium contra cōgressum viciozum: digitos ad bellū contra incursus errozum.

Descēdet sicut pluuia in vellus: z sicut stillicidia stillantia sup terram]. Singularis gloria marie. O gloria virginis: o gratia saluatoris: o gratia mirabilis: o gloria singularis. Stupēda dignatio plis: stupenda dignitas matris. Qualis, quāta ve dignatio plis, filium dei patris fieri filium hois: dūm glorie, fieri filiū marie. Qualis/quanta ve dignitas matris, habere fructū fecūditatis cum flore ⁊ginitatis. Virginē habere filiū: nec qualēcunqz, sed deum. Vere singularis gloria marie. Descēdet sicut pluuia in vellus: z sicut stil. stil. sup terram. Descēdet (inquit) quis queso, vel quo? Unde vel quomodo. Descēdet sicut pluuia in vellus. Haud dubium q̄ ꝓpositus. Sed vnde q̄so, vel quomodo? De sinu summi patris in vterū virginis matris. Sed quis venīdi modus: sicut pluuia in vellus. Sicut pluuia in vellus descēdisti, vt saluū faceres genus humanū: te laudam⁹ deus noster. Ecce quis venit. Ecce vnde venit. Ecce quo requieuit. Ecce quomodo descēdit. Quis venit? Hic erit (inquit) magn⁹: z filius altissimi vocabitur. Unde venit? A summo celo egressio ei⁹. Egressus ei⁹ a principio, a diebus eternitatis. Quo descēdit? Ecce virgo cōcipiet: z pariet filium: z vocabit nomē eius emanuel, qđ est nobiscū deus. Quomodo descēdit? Sicut pluuia in vellus. Audi apertius. Spūs sanctus supueniet in te: z virtus altissimi obūbrabit tibi. Ecce mod⁹. Quomodo (inquit) fiet istud: quoniā virum nō cognosco? Supueniet spiritus sanctus: obūbrabit tibi altissimi⁹ virtus: hoc est sicut pluuia in vell⁹ Quomodo inqz descēdit pluuia in lanam, stillicidia sup terrā? Quomodo (queso) nisi placide z quiete, vtiliter, et fructuose? Profecto aliter descēdit grando in terrā: z aliter stillicidia. grādo cum strepitu: stillicidia sine strepitu. grādo ad sterilitatem: stillicidia ad fertilitatem. Descēdit ergo sicut pluuia in vellus: z sicut stil. stillātia sup terram. Placide in placidā: quiete in quietam: suauiter in suauē: benigne in benignam: iocunde in iocundam. Singularis gloria marie, descēdit sicut pluuia in vellus. Quid queso facit, quid facere consueuit pluuia in vellere: stillicidia in vellure? Quid inqz operatur aqua in lana: vnda in terra? Profecto z absqz ambiguo lanā lactat: terram rigat. Lauat ad emundationē, rigat ad fructificationē. Sic ꝓfecto vna/eadēqz aqua sapientie salutaris: vna eadēqz gratia saluatoris ⁊ginem matrē fecundat et mūdat: mentē mūdat, ventrē fecundat. Abundat mentē ad summā puritatem: fecūdat vētrem ad excellētissimā prolem. O puritas mentis: o fecūditas ventris. O summa puritas: o singularis fecūditas. O beatus fructus ventris: tam gloriosa puritas mētis. Benedicta tu (inquit) in mulieribus: et b. f. ventris tui. O parens bñdicta: o proles gloriosa. Singularis gloria marie. Descēdet sicut pluuia in vellus: descendet sicut pluuia ī vellus ⁊ginee mētis: descēdit sicut stillicidia in terrā virginee carnis. Illam itaqz emūdauit: istā fecūdauit. Sed nūquid mūdauit solam mentē: nunquid fecūdauit solam carnē? Immo absqz ambiguitate, z sine omni cōtradictione mūdauit mentē z carnem: fecūdauit mentem z carnem. Una eadēqz vnda gratie saluatoris extersit ignorātiam mētis: z extinxit omnē concupiscētiam carnis. Una eadēqz aqua sapiētie salutaris, carnem virginis fecundauit ad plem: z mentē matris ad omnē virtutem. Una itaqz/z eandem mentē reddidit vicijs vacuā virtutibus plenā. Uni eidēqz carni cōtulit fructum fecūditatis/z cōseruauit florē virginitatis. Sed nūquid scōm gedeonis petitionē gratie vnda quasi ad velleris infusionem prius solam impleuit mētem: postea aūt velut terre irrigationē, solam impleuit carnē? Nunqd prius carnem deseruit, vt mētem repleret? Nunquid postmodū a mēte recessit, vt carne fecūdaret? Absit. Uidete tamen ne forte scōm aliquid prius infuderit solā mentem: z iterum scōm aliqd solam carnē. Utiqz gratie vnda prius mētē solam fecūdauit a fidem: postea autē eēdem gratia carnem solam fecūdauit ad plem. Fides in mente sola: plus in carne sola. prius fides: postea ples. Nisi precessisset fides cōceptionis, oīno nō successisset fecūditas plis. Fides precessit, z proles successit: z fides recessit. Nō eīn adhuc credere, sed iam scire oportuit qđ rei experimēto probauit. Recte ergo dictū est, qz scōm petitionez gedeonis, iuxta aliquid prius infudit solū vellus virginee mentis: z item postmodū iuxta aliqd, solam terrā virginee carnis. Vere singularis gloria virginis marie: descēdet sicut pluuia in vellus. Quid est vellus, nisi lana a carne recisa: z a carne sublata? O quale vellus illud virgineū pectus: longe remotū: valde alienum a desideriis carnalib⁹: et sordidis corpoz passionib⁹. O quale vellus virginee mētis, mūdi cogitatus. O quale vellus ⁊ginei pectoris, casti affectus. O quale vellus ⁊tutum oīm ornatus. Quis nō gaudeat se vestri posse de virtutum vellere beate virginis marie? O quātus, o qualis et q̄ gloriosus ornat⁹ ecclesie catholice: z hoc de vellere virginis marie. Dis gloria ei⁹ filie regis ab int⁹: in fimbriis aureis, circūamicta varietate. Est itaqz circūamicta varietate: s hoc de vellere ⁊ginis marie: pilis carnis: pilis sordidis: pilis capitinis ad ignominiam egeris, si nō hoc vellere vestiaris. Cōpara si placet pilos cū lana: z ex pparatione collige, q̄ sit specialis gl̄ia in ⁊gine, z ex ⁊gine maria. Cogita lanā in piloz cōpatione: z ex eius q̄litate collige subtilitatē z sublimitatē mētis virginee. O cogitationes subtiles: o sensus sublimes, que de mente ⁊ginea surgunt, que se nō in piloz morem, sed in lane sitrudinem subtili⁹, et longius extēdunt. O sublimes: o subtiles ⁊ginis intellectus: o sublimes: o subtiles virginis affect⁹. O speciosum: o gloriosum ⁊ginei pectoris vellus. Ex hoc pectore, oīm virtutum ornatus: ex hoc pectore, toti⁹ glorie cumulus: et ecce quale ⁊ginis marie vellus. O specialis gloria in virgine, et ex virgine maria. Descēdet sicut pluuia in vellus: et sicut stillicidia stillātia sup terrā. Que est illa terra, nisi matris dñi caro ⁊ginea? Rorate celi desup: et n. p. i. aperiat terra: z ger. sal. de hac terra ⁊tas est orta. Veritas (inquit) de terra orta est. Ex hac terra germinauit illud lignū fructiferū, qđ plātatum est secus decursus aquarum: qđ fructum suū dabit in tpe suo. De hac inqz terra germinauit lignū vite: nec q̄liscūqz sed vite eterne: z in eternū beate. Vere fructus terre sublimis, fructus eterne btitudinis. Gustate obsecro: gustate, z videte q̄ suauis, et q̄ salubris est fructus terre hui⁹: et fructus ligni hui⁹. O lignum fructiferū: o lignū salutiferū. flores habet: fructū habet. flores interne pulchritudinis: fructus eterne btitudinis. flores perfecte bonitatis cū fructib⁹ eterne btitudinis. O res miranda/z valde stupenda. In vno/eodēqz ligno sic fruct⁹ adueniūt: vt flores

Universidad de Deusto
Biblioteca

non recedãt: sic fructꝰ maturescũt/vt flores nõ marcescãt. Ecce qualẽ germinauit fructum terra illa beata, q̃ genuit saluatorem, gloriosa ꝺ̃go maria. Sicut stillicidia (inquit) stillantia sup terram. In hac terra inuẽtꝰ est lapis ille sine manibus excisus, qui creuit in montẽ magnũ ⁊ impleuit vniuersam faciẽ terre. Puto quia in hac terra sc̃m moysi sentẽtiam nascitur aurũ: et aurũ illiꝰ terre optimũ. Ibi inuenit videllum, ⁊ lapis onichinꝰ. Qualem queso dicimus hanc terrã in qua facile inuenimus si volumus aurum optimũ et lapidem pretiosum. Sed quid dicturi sumus de illius terre auro: auro tam optimo tã pretioso Puto q̃ sc̃m hoc qõ in beato Iob legit. Quonĩã et huic auro locus ẽ in quo cõflatur. Sed quis q̃so huius conflationis locus: an forte ipse est vterus ꝺ̃gmeus: Quis huiꝰ operis cõflatoꝛ, auricꝫ mũdatoꝛ, nisi spũs sc̃tũs: Huius sane operatione in ventre virginali cõflatum est aurũ, et decoctũ ad purũ: natura humana purgata, et ab oi labe mũdata: verbo vnita: ⁊ in vnã personã coniũcta. In hoc conflatorio: ⁊ ex huiusmodi auro formatus est anulus: lapis pretiosus: ⁊ in eo imposita est forma summi regis, et imago impressa, ⁊ plene expressa. Aurũ optimũ caro xp̃i, lapis preciosus, anima xp̃i. figura, ⁊ imago patris, diuinitas xp̃i. Qui cũ sit splẽdoꝛ glorie, ⁊ figura substãtie ei nichilominus tñ humanitati nostre est vnitꝰ: vt ex duabꝰ naturis, tribusq̃ substãtijs eẽt quasi in vnũ anulũ iũctus mediatoꝛ dei ⁊ hominũ, homo xp̃s iesus: ⁊ fieret dextere excelsi ornatꝰ. Huius anuli signaculo signatum est illud edictũ, vel chirographum in quo liberata est captiuitas iudeoꝝ. Hic est anulus aman principi ablatus: et mardocheo regia clemẽtia ꝓmissus: et quẽ heretica puersitas perdidit: ordo catholicoꝝ doctoꝝq̃ acquisiuit. O si quis in nobis factꝰ filius ꝓdigus: qui dudũ mortuus est, ⁊ reuixit: perierat et inuentus est. Date hũc anulũ in manu eius: ⁊ cal. in pe. eius. O quãto honoꝛe vnusquisq̃ nostrũ in hoc anulo donatur, quãdoquidẽ in eiusmodi ornatu et ipse pater gloriat. Ecce qualia, ecce quãta bona contulit nobis ꝺ̃go mater nostri saluatoꝛis. Ex eius vellere vestimur, ⁊ ornamur. Ex fructu terre illius pascimur ⁊ ornamur, decoꝛamur, et coꝛonamur, glorioꝛamur. O vere spiritalis: o vere singularis gloria in virgine, ⁊ ex virgine domini matre.

ps. xc. E

Scuto circũdabit te veritas eius: non timebis a timoꝛe nocturno. A sagitta volante in die a negocio pambulãte in tenebris: ab incursu et demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille: et decem milia a dextris tuis. Septem sunt gña tẽtationũ. prima est importuna: scda est dubia: tertia subita: quarta occulta: quinta violẽta: sexta fraudulenta: septima pplexa. Importunã tentationẽ illam dicimus quã a recordationis nostre ocꝰis amouere vix possumus. que sepe amota: semp ad animũ redit ⁊ ipsum oĩi pene hoꝛa inquietare non desinit. Tentatio dubia est, q̃ animũ ita ambiguitatis nubilo inuoluit, vt q̃d certũ de re aliqua tenere debeat plene discernere oĩno nõ possit: sed modo animũ ad ancipitem sentẽtiã trahit: modo ad diuersas seu etiã contrarias impellit. ⁊ ꝓ vario rerum cuẽtu, multiplicꝫ respectu sententias variat, atq̃ multiplicat. Subita tẽtatio est q̃ iudiciũ rationis ꝓuenit, intñ vt mẽs tentãtis mali impetu ꝓuenta ei insidias ꝓuenire nõ possit: ⁊ sepe sentit se prꝰ praue delectationis iaculo transfigi, q̃ possit circunspectionis sue scuto munire. Occultã tentationẽ dicimus per quã fit sepe vt ibi negligamus vbi solliciti esse deberemꝰ. Per hãc enĩ agitur vt res noxia, valdeq̃ pniciosa incõsiderationẽ nõ adducat: et vtrũ bona, an mala sit oĩno non discutiat. Et q̃ multa sunt putamꝰ, que p incuriã aut negligẽtiã sepe ꝺ̃mittimꝰ que nũq̃ fortassis toto tẽꝓoꝛe vite nostre in iudiciũ addu cimus: vnde fit vt inde securi simus, vnde iudiciũ timere deberemꝰ. Violẽta tentatio est q̃ vir aut nullo modo humana industria supari potest: que vires humane mentis fatigationis sue vehementia ita eneruat: vt tentãti malo (nisi diuinitꝰ aspirata) resistere oĩno nõ valeat. Fraudulẽta tẽtatio est q̃ animũ seducit: ⁊ in falsa sentẽtia sepe etiã immobiliter rigit: intantũ vt bonũ dicat q̃d veraciter est malũ: similiter ⁊ malũ q̃d veracit. est bonũ. per hãc vtiq̃ tentationẽ id (vt oẽs videmus) frequenter agitur: vt vnde cõfundi deberet mens improba, faris impudẽter gloriet: et inde sepe q̃si secura expectat ꝓmiũ, vñ trepidã oportereꝛ timere suppliciũ. Perplexa tẽtatio est quãdo sub vno eodemq̃ tẽꝓoꝛe mens varijs vicijs impetit: vt vel in vno aliquo lab. t. Et sepe versuta malignitas hos vitiorum cõgressus cũ tanto artificio ordinat, vt animꝰ improuidꝰ vnde vni vicio robustiꝰ resistere parat, eoipso aliũ icurrat atq̃ succũbat. Importuna itaq̃ tentatio est, que, pcaꝰ ter insistit: dubia q̃ animũ ambiguitatis nubilo inuoluit: subita q̃ iudicium rõnis ꝓuenit: occulta que deliberationis cõsideationem preterfugit: violẽta que vires mẽtis transcẽdit: fraudulẽta que animũ seducit: pplexa q̃ varijs vicijs impetit. Notãdum autẽ q̃ hi septem tentationum modi, modo possunt eẽ simplices, et imꝑmixti: modo cõpositi atq̃ pmixti. Ultimus tñ tentãdi modus iuxta aliquid semp est multiplex: ⁊ iuxta aliq̃d potest esse simplex Multiplex enĩ est in eo ꝑso q̃ ex pluribus vicijs cõponitur: simplex tñ iuxta aliquid est, quãdo vniformiter agit. Aliud sane est tentari diuersis vicijs: ⁊ aliud absq̃ dubio tentari diuersis modis. Sicut enĩ ex diuersis vicijs tẽtari possumus vno eodemq̃ modo: sic diuersis q̃ idẽ modis tẽtari possumꝰ vno eoꝺemq̃ vicio. Modi itaq̃ tentãdi (vt iam dictũ est) modo imꝑmixti sunt, quando quilibet eoꝝ vniformiter agitur. modo compositi, quãdo inuicem permiscent: et ex pluribus tentationũ modis vna cõponitur: vna siquidẽ eademq̃ tẽtatio põt esse modo subita et violẽta: modo subita, ⁊ fraudulẽta. In hãc itaq̃ modã et de aliis iudicare possumꝰ. sed nos interim in hoc loco de simplicibꝰ agere instituimus. De prima ergo q̃ dicta est importuna, dictũ est in Iob: lapides excauant aque: et terra paulatim alluuione cõsumitur. Attende obsecro q̃ conueniẽti similitudine importuna tẽtatio describit: cum simplex est ⁊ vniformiter agit. Quid magis est durũ saxo quid molliusvnda: Dura tamẽ molli saxa cauãtur aque. Quid lapide duriꝰ: quid aqua molliꝰ: Verũtamẽ gutta cauat lapidem nõ vi, sed sepe cadẽdo. Sic sane fit sepe vt importuna tentatio, cũ in se nichil violẽtie: nichil fraudulẽtie habeat: ꝓ importunitatẽ tamẽ vincat, ⁊ magnanime mentis robur quãdoq̃ ad prauitatis cõsensum emolliat. Secũda tentatio est q̃ recte dubia dicitur: quãdo illud in corde cuiuslibet agitur q̃ item in hõ Iob legit. Ideirco cogitationes mee (inquit) varie succedũt sibi: et mẽs mea in diuersa rapit. Tunc enĩ mens hois in diuersa rapitur, quãdo quid certũ de qualibet re tenere debeat ignorans per multiplices sententias variat. De tertia (id est subita) tẽtatione illud recte intelligitur q̃d per Hieremiã ꝓphetã dicit: velociores fuerunt persecutoꝛes nostri aquilis celi. Quid intelligimꝰ p aquilas celi, nisi subtiles ⁊ sublimes speculationes animi: Sed huiusmodi aquilis celi psecutoꝛes nostri sepe velociores sunt, q̃ subito ꝓ dictũ est tentationes circũspectionum nostrarũ deliberationes q̃q̃ ꝓueniũt. Pro quarta q̃ dicta est occulta, btũs Iob dño applicabat cũ diceret. Quãtas habeo iniq̃tates ⁊ ꝓcãs/scelera mea, atq̃ delicta ostẽde michi. Nisi enim occulta

aliqua se habere timeret ꝓ quib. supplicare oporteret/ que tamẽ ignoꝛare potuisset/quid sibi queso iniq̃tates et ꝓcãs/scelera/atq̃ delicta offendi a dño postularet: Quid ergo nos acturi/quid de nobis sumus dicturi: si vir talis ac tantus occulta aliqua/nõ solum venialia pcã: verum etiã scelera habere se formidabat/que se tamen ignorare metuebat. Hã ꝓ manifestis quidẽ fiducialiter loquitur cũ dicit. Neq̃ enĩ reprehẽdit me coꝛ meũ in oĩ vita mea. Tale est illud apostoli. Nichil michi cõscius ẽm: sed nõ in hoc iustificatꝰ sum. Tꝛa violẽta quã quinto loco posuimus, illud btũ Iob intelligimus: quasi rupto muro et aperta ianua sic irruerũt in me: ⁊ ad meas miserias euoluti sunt. Rupto muro, aptaq̃ ianua hostes absq̃ obstaculo facile ad interioꝛa irrũpũt, predãq̃ cupiditatis vndiq̃ ꝓuoco diripiunt. Sic vtiq̃ sic vigoꝛe mẽtis exhausto violentã tẽtationẽ/spiritus hois a rectitudinis sue statu deijcitur virtutũq̃ gloria spoliat. De fraudulẽta tentatione q̃ sexto loco ponit, per salomonem dicit. Sunt vie que videntur homini bone: nouissima aũt earũ deducunt ad mortem. Quid q̃so fraudulẽtius: quid formidolosius inuenitur, q̃ q̃ moꝛs perhennis inde colligit vnde vite eterne fructus sperabat: De perplexa tentatione q̃ oĩm est vltima atq̃ pernicioſissima: illo nitimur recte intelligit quod beato Iob a dño dicitur: vbi athletã suum ipse describit: ⁊ adhibita similitudine virtutis eius magnitudinẽ euidenter ostẽdit: Procul (inquit) odoraꝛ bellum: exhortationẽ ducũ: ⁊ vlulatum exercitus. Quid gloriosius iro illo qui tot hostiũ insidias põt ab alta circũspectiõis sue turre, fortitudiq̃ arce longe ꝓ discretionem presentiens: ⁊ tot hostiũ insultus sub vno impetu irruẽtes equanimiter tolerare, atq̃ repellere. Debis septẽ tentationibꝰ illud q̃d in beato Iob inuenimus, nõ incouenienter accipimus. In sex tribulationibus liberabit te: ⁊ in septima non apprehendet malũ. Ad has septẽ tentationes, ⁊ illud nichilominꝰ recte accomodatur q̃d alias rursum scriptũ inueni tur. Septies in die cadit iustus, ⁊ resurgit. ꝓpter has septem tẽtationes habet etiã iustus quilibet septies in die laudẽ dicere, vt veraciter possit coꝛam dño deo suo psallere. Septies in die laudẽ dixi tibi: sup iudicia iusticie tue. Quotiens enĩ post lapsum resurgit: ⁊ quotiens tentanti malo restitit, debet deꝺe cooperatoꝛi suo gratias referre: a quo vtiq̃ factũ est vt tentat. resistere, ⁊ lapsus posset resurgere. Notãdum sane de his septẽ tentationibus quãdo simplices sunt, q̃ scda quidem periculosioꝛ est q̃ prima: tertia, q̃ secunda. Ad tertiã quoq̃ eodẽ modo se habet, ⁊ quartam in consequẽtibus quidẽ consequenter debemus intelligere. periculosioꝛ vtiq̃ esse semp posteriozem prioꝛe. Prima enĩ ceteris oibus facilius vincit, que in se nichil molestie habere videtur, nisi q̃ animꝰ importunitatis ei assiduitate tutius fatigat. Secũda aũt (id est dubia) in eopso est periculosioꝛ q̃ importuna: q̃ mens sepe cognioꝛ redditur ad bonũ, quãdo bonum dubitat esse q̃ veraciter bonum est: similiter et ꝓioꝛ efficit ad malũ, quãdo malũ esse nescit quod veraciter malum est. Et tamen ⁊ subita piculosioꝛ est adhuc q̃ dubia. Hã in dubia tempus habemus diuinus deliberãdi ⁊ altius pscrutãdi quod plene nõ discernimus: vel certe ab alijs id querere possumꝰ ad q̃ ipsi nõ sufficimus. Sed subita tẽtatio, q̃ mẽtem inopinate preoccupat, cõsilij remedium nõ expectat. Et sepe praue delectationis iaculo mẽtẽ sauciat, añq̃ ad circũspectionis sue custodiã assurgat. Sed malũ tamẽ q̃d in eiusmodi tẽtatione nõ possumꝰ preuenire, q̃ subitum est: possumus vtiq̃ et debemꝰ celeri satisfactionis remedio delere: quã docuit violẽtum nõ est. Sed occulta tẽtatio huiusmodi remediũ nõ facile admittit: q̃ cecata mens vbi piculi nil metuit, remedium non requirit. Occultum enĩ malũ sicut circũspectione nõ preeauet, sic nec subsequẽti satisfactiõe delere solet. In hoc itaq̃ tẽtatio occulta multo periculosioꝛ est q̃ subita. Occultũ tamẽ malũ aliquã excusationẽ recipere, quãdoquidẽ mens p ignoãtiam/nõ autem per malicĩã delinquit. Et sepe fit vbi lectiõis alicui, seu etiã exhortatiõis occasione malũ suũ intelligat: ⁊ statim desecrat ⁊ condigna satisfactione expiare cõtẽdat. Quid autẽ de violẽta tentatione dicem: ꝓ quã sepe ⁊ sciẽter peccatũ cõmittimus: ⁊ ipsum etiã cum volumus nostra oĩno virtute deserere nõ possumus: Illa sane infirmitas ad verã excusationem parũ, vel potius nichil ꝓdesse poterit: que ex volũtatis corruptione descẽdit. Quicquid nã sua animũ infirmitas excusat, ⁊ non potius accusat, quẽ inueterata peccãdi cõsuetudo adeo eneruat: vt supueniẽti tentationi resistere oĩno non valeat: Cogita ergo q̃ sit periculosum periculum illud incurrere, de quo non possis etiam cum volueris pedẽ referre. Fraudulẽta tamẽ tentatio si recte perpẽditur/predictis oibus piculosioꝛ inuenitur. In tẽtatione nanq̃ importuna, subita, atq̃ violẽta erubescimꝰ: atq̃ dãnamus malũ quod sciẽter cõmittimus. Per fraudulẽtam aũt tentationẽ agitur, vt de cõfusionis sue merito mens improba glorieꝛ. Sed et dubia quidem tentatio animũ timiduꝫ, nõ tumidũ reddit: fraudulẽta aũt timoꝛẽ tollit: tumoꝛẽ inducit. Ex occulta aũt tentatione animus sicut nec timidus, sic nec tumidus efficit: ex fraudulenta aũt tam tumidus, q̃ securus reddit. Pensemus ergo q̃ periculosum sit piculum suum in piculo nõ timere: et per medium mortis discrimẽ securum incedere. Perplexa tentatio sicut omniũ est nouissima, sic oĩm est pniciosissima. Sed enĩ difficile est sepe vnũ aliquod vicium vincere, q̃ laboriosum erit plurium insultꝰ sub vno impetu sustinere: Virũ sane robustum, sed nec minus prudẽtem dixerim, qui tã hostilis agminis, nec vtribus frãgitur: nec fraudibus circũuenit. Sciẽdum autem q̃ ex his septẽ tentationibus, tres sunt q̃ exercẽt patiẽtiam nostrã: et tres alie q̃ exercent prudentiã nostrã. Nam p importunã ⁊ subitã, et violẽtam (primã videlicet, tertiã et quintã) exercet nostra fortitudo: sed per dubiã occultã, q̃ fraudulentã (secundam videlicet, quartam, ⁊ sextam) erudit nostra discretio. In perplexa aũt tam nostra virtus exercet ad fortitudinẽ, q̃ nostra prudẽtia eruditur ad discretionem. Sicut enĩ magne fortitudinis est multitudinis impetũ fortiter sustinere: sic nichilominus mire prudentie est circũfluentiũ insidias prudẽter preuenire. Sed q̃ hãc tentationẽ nostram prudentiã exercere dicimus, nõ sic sane intelligi volumꝰ quasi p ipsam mens in rei qualitate decipiat, vt de falso bono glorieꝛ: qđ fraudulẽte quidẽ tentationi quasi ꝓpriũ ascribit: sed q̃ magne caute le mirãdeq̃ prudẽtie sit, cum cõtra multitudinis insidias tam cauteviglat, vt ex nulla ei parte p incuriam aliq̃d subripi valeat. Hos septẽ tentãdi modos psalmista sub eodẽ ordine cõsequẽter ponit, satisq̃ cõpẽdiose describit, cum dicit. Scuto circundabit te veritas eius: nõ timebis a timoꝛe nocturno: a sagitta volante in die: a negocio pambulãte in tenebris: ab incursu et demonio meridiano. cadẽt a latere tuo mille: ⁊ decem milia a dextris tuis. Et primã quidẽ ceteris occultiꝰ tangit: nam ceteras oẽs satis manifeste describit. Prima sane tentatio id est importuna, nichil aliud (vt dictum est) molestie ingerit, nisi q̃ menti hois improbitatis sue assiduitate onerosa fit: ⁊ rei illiꝰ de qua tentat memoriã raro ab oculis eius recedere ꝓmittit. Suggestione sua ꝓuenit rei presentiã: sub ipsius rei presentia exacuit cõcupiscẽtiã subtracta rei presentia reuocat eam ad memoriã. Quasi ergo ab oi parte impugnat, dum se vndiq̃ ingerere non

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessat. Recte itaq; de illa intelligit qđ dicit. Scuto circũdabit te ṽitas eius. Rã quoniã ex oi parte (vt dictũ est) per hãc tentationẽ impugnamur: recte circa eã veritatis scuto vndiq; cingimur, atq; pregimur. Certe in violenta tẽratione nõ sufficit vt illuminemur ad ṽitatem / nisi etiã ex cooperãte gratia roboremur ad fortitudinem. Sed in hac q̃ nullam violentiã ingerit mẽtibus in bono ꝓpositi solidatis, sola inspiratio ṽitatis sufficit. Recte ergo de ea dicit. Scuto circũdabit te ṽitas eius. Videam⁹ autẽ nũc quomodo subsequẽtem describit in eo q̃ dicit. Nõ timebis a timore nocturno. Fit sepe cũ ad lumẽ lune z stellarũ aliqđ cernit, vt mens in rei iudicio fallat. Et sepe cũ aĩal aliud aliqõ videat: hoiem putat. Sic sepe cũ rubus vel rupes aliqua cernit, ferarũ impetus imminere timet. Unde fit vt intuentiũ mẽbra inuadat horror, z illic trepidant timore, vbi nõ est timor. In hũc itaq; modũ ex timore nocturno agit, vt mẽs inaniter ꝓcultat, dũ sepe inter noctis opaca illic hoies trepidant, vbi securi esse poterant: sicut ecõtrario multoties illic male securi sunt, vbi timere debuerãt. Iuxta hanc vtiq; similitudinẽ tentatio ambiguamentẽ hois variis z vanis sepe ꝑturbationib⁹ exagitat, et ineptis suspitionib⁹ inquietat. Recte ergo deuote mẽti de dñi adiutorio certa, securitas circa hanc tentationẽ ꝓmittit cũ dicit. Nõ timebis a timore nocturno. Subitã vero tentationẽ per sagittã volantẽ designare voluit in eo q̃ cõsequẽter adiecit. A sagitta volãte in die. Et nescio si cõpetẽt⁹, nescio si ꝓpẽdiosius describi potuerit. Nõne in sagitte volantis impetu tentatio illa irruit q̃ statũ mẽtis sepe ꝓcutit, vel emittit añq; ad sui custodiã plene euigilare possit: Sagitta nãq; emissa sub tãto solet ipetu ferri, vt vix vel nullo mõ venientis ictus possit declinari. Et sepe fit vt cũ veniẽtẽ iã videas, ꝓi⁹ vulnerari te sentias, q̃ defensionis clipeum irruenti opponere valeas. Recte ergo sagitte volãti psalmista eiusmodi tentationẽ cõparat, que mentẽ hois festinationis sue nimietate ꝓoccupat. Sed hmõi sagitte qñq; volant in nocte: qñq; volãt in die. Vultis nosse sagitta volãtes in nocte: parauerũt (inq̃t) sagittas suas in pharetra / vt sagittent in obscuro rectos corde. Et in hoc sane loco habes de sagitta volãte in die. Sagitta in nocte volat, cũ subita tentatio mentẽ pulsat, et malũ qđ suadet, malũ esse dissimulat. Volat autem in die cũ precipitant quidẽ in illud malũ deijcit / qđ tamẽ q̃ malũ sit ignorãt nõ possit. Tentatio igit subita z occulta ex gemino vicz tẽtationis gñe composita describit: in eo qđ dicit: parauerũt sagittas suas in pharetra vt sagittent in obscuro rectos corde. Hoc aũt in loco sagitta volans in die dicit, vt de subita quidẽ, sed simplici, et imꝑmixta dictũ esse intelligat. Dicat itaq; ꝑ dubia: dicat itẽ pro tẽtatione subita. Nõ timebis a timore nocturno, nõ timebis a sagitta volãte in die. Sed et de occulta cõsequẽter annectit, cũ per prophetã adiungit. A negocio pambulãte in tenebris. Scimus satis oñes qđ sit illud negociũ qđ lucem odit, tenebras diligit: et q̃ depẽdi in nocte semp timet: immo in tenebris (sicut scriptura loquit) pambulare solet. Fures sane furti negociũ exercere volẽtes, q̃ deprehẽdi metuũt, tẽpus in id officij oportunũ eligũt, z nõ solũ noctem, sed noctẽ tenebrosam captãt: vt flagitia sua quãto occultius, tanto securius peragant. Agit itaq; hoc odiosum negocium, non tam in nocte q̃ in tenebris / q̃ in noctib⁹ tenebrosis. In tenebris ergo ambulat, imo in tenebris pambulat: nã et illud semp ab exercentibus obseruari solet, vt presumptũ negociũ ante reuelationem lucis explicari, z cõsummari queat. Vide ergo q̃ cõgrua similitudine occulta tẽtatio describit: que semp ignorantie tenebris tegit, per quã incauta mens nesciens z ignorans spoliat. O q̃ sepe cõtingit vt dum paterfamilias securẽ dormit altoq; sopore ꝺescit, spoliãtib⁹ latronib⁹ spoliari se nesciat: z tunc primũ damnũ suũ agnoscat cũ ad matutinã lucem euigilat. Sic vtiq; sic sepe occultã tentationem virtutũ spolia amittim⁹, z nescimus dum ꝓfundas ignorantie tenebras patimur, et male securitatis somno oppzimimur. Et fit sepe vt nunc primũ mens meritorum suorũ dãna agnoscat, cũ vite huius tenebris deterius ad future vite lucẽ euigilat: qñ cepit deus reuelare occulta tenebrarũ z manifestare cõsilia cordiũ. Quid maligñ illud, nefandũq; negociũ in tenebris ambulasse z pambulasse nõ credit, quãdo ꝑ occultã tentationẽ agit vt virtutũ nostrarũ deꝓdatio ex magna ꝑte nos lateat: z toto vite huius tenebroso tempore ad plenũ deprehẽdi nõ valeat? Violentã autẽ tentationẽ ꝓpheta describẽs incursum eã vocat: nescio si melius, z expressius cõprehẽdi vel describi queat. Quis vncꝫ inimicũ suum eminus cernens non potius satagat fugere, q̃ accurrere, nisi de magnitudine virtutũ / aut multitudine sociorum, aut instructione armorũ cõfidẽs se nouerit posse ꝑualere? Sed tũc sane hostis in hostẽ cum impetu irruit, cũ superiorẽ manũ habere se posse cognouerit. Recte ergo per incursum illa tẽtatio intelligit per quã mens hois quasi violẽter a rectitudinis sue statu deijcitur. Notandum sane q̃ in eiusmodi incursu / quãuis quãdam festinationẽ notare possimus / nichil tamẽ ad eã velocitatẽ / quã super⁹ in subita tentatione descripsim⁹: per quã sepe iudicia rationis ꝑuenire docuim⁹. Non eiusmodi ꝓoccupatio ꝑ incursum intelligi potest / vbi (vt cetera taceã) ex solo crepitu irruẽtis aduersus imminẽtis presciri põt vt possit fuga inire / vel armis suis seipm munire. Recte ergo (vt dictũ est) violenta tẽtatio incursum intelligi põt. Videam⁹ nũc quo fraudulẽta tẽtationem ꝓpheta describat: vel quomõ circa ipam ex diuino adiutorio cõstantia eius muniat. Qui habitat in adiutorio altissimi: z cõfidit in ꝓtectione dei celi. Non timebis (inquit) a demonio meridiano. Et illi vtiq; nõ est timendũ a demonio meridiano, qui nõ de sua industria: sz de solo confidit dei adiutorio. Videam⁹ ergo quid sibi hoc velit q̃ nõ simpliciter dicit demoniũ: sed cum adiectione / seu determinatione demonii meridiani. Illud oñes in cõe cognouim⁹ q̃ vnũ sit omniũ demonũ assiduũq; negotium famulos dei infestare, eorũq; impugnationi insistere, subuersionicꝫ ꝓtinue inuigilare. Et sane quãdo p vim nobis ꝓualere nõ ꝑmit, ad fraudẽ se ꝑuertit / vbi dolo deijciat, quos p violentiã euertere nõ poterant. Quis autez illud nesciat q̃ in hora meridiana esse soleat z claritas maior et calor feruẽtior: quasi ergo cũ summa luce z feruore demones ad nos veniũt, quãdo fraudis sue nequitiã dissimulãtes sub sanctitatis specie ad puersitatẽ nos ꝓtrahere studẽt z satagũt. Lux ad discretionẽ / z calor ꝓtinet ad deuotionẽ. Cũ luce ergo z claritate demones ad nos veniunt, quãdo in eo q̃ fraudulenter suggerunt, nõ modo discrete verũetiam deuote acturos nos eẽ ꝓmittit, z ꝙ suadere contendũt. Fit aut⁹ sepe vt eiusmodi fraudulẽta tentatione infatuata mens eorũq; deslpiat, vt in eoipso q̃ est demoniaca ꝑsuasione actitat ceteris se credat z rectius sapere, z sanctius agere. In hũc itaq; modũ angel⁹ sathane trãsfigurat se in angelũ lucis: z subditutis specie, formaq; scitatis ministrat consilia errozis, peragitq; negocium iniquitatis. In hũc inq̃ modũ demonium meridianũ quosdã fraudulẽter supplãtat, intantũq; infatuat vt in suis singularitatib⁹, quas circa consilia fratrũ, circa ꝓcepta patrũ ꝓsumũt / timmo i suis rebellionib⁹ quas in suos ꝓlatos assidue cõmittunt putẽt se ceteris oibus sapiẽtiores, z ceteris oibus sanctiores. Vides ergo iam

(vt arbitroz) q̃ recte huiusmodi tentationẽ fraudulẽtam per demoniũ meridianũ ꝓpheta designat, que mentem hois sub specie sanctitatis supplãtat. Restat adhuc vna sola, multiplex videlz atq; ꝓplexa, ceteris qđẽ immanioꝛ oĩmq; (vti iam diximus) perniciosissima. Rã et hec ex ei⁹ descriptione facile perpẽdit, cũ recte intelligit, subtiliterq; pensatur. Cogita ergo qđ de illa dicat, z cognosces q̃ supra hoiem existat qđ de Epa ꝓmittitur, nisi fortẽ ei qui in protectione dei celi cõmoratur. Cadent (inquit) a latere tuo mille: z x. milia a dextris tuis. In quo z illud primo attendendum, q̃ ꝓprie expzimit tipũ fortiter dimicãtis, virilitercꝫ agentis: dum cadere dicat alios a latere: alios vero a dextris. Adies em̃ inter dimicãdum clipeũ quo ictus oppugnãtiũ excipi solẽt sinistra qđẽ gerit: sinistrũq; latus eapropter obstantib⁹ opponit, fortiq; bellatore fortius agente sepe id agit, vt dũ impetu validõ in hostes fertur / eos impulsu lateris submittat: alios aũt feriẽte dextra prosternat. Pensate ergo q̃ sit magne virtutis: q̃ mirãde fortitudinis impugnante latere mille submittere: z feriente dextra, decẽ milia subruere. Ex his q̃ facile perpẽdere possum⁹ / qđ de illo spiritali certamine sentire debeamus. In hac autez spiritali pugna gemina sane militat viciorũ caterua. Rã vicia quidem alia sunt carnalia: alia vero sunt spiritalia: alia sane actualiter exercenẽ: alia aũt spiritualiter tm̃ sola volũtate, cordisq; delectatione ꝓficiuntur. Si ergo recte ꝑ dextrã robustiora, et per sinistram recte intelligunt imbecilliora, cur nõ carnalia ad sinistrã sicut spũalia recte referuntur ad dextrã? Multo em̃ vicinius, multoq; valẽtius, multo deniq; frequẽtius spiritũ impugnãt spũalia vicia q̃ carnalia vicia: nam illa immediate / ista nõ nisi mediãte carne. Et carnalia aũt triumphamus p disciplinã corporis, spũalia vero p disciplinã cordis. Disciplina itaq; corporis ad sinistrã, sicut disciplina cordis q̃grue refertur ad dextrã. Quis autem nesciat q̃ multo mobiliꝛ sit motus cordis, q̃ corporis: z eo copiosiꝛ sit excessus volũtatis q̃ actionis? Absq; dubio mlto numerosiꝛ est exorbitatio cogitationũ / et affectionum, q̃ abusio mẽbrorũ / vel sẽnsuum. Copiosiꝛ ergo est corruptio spũalis, q̃ corruptio corporalis: cõgressioq; spiritalũ viciorum multo dẽsiꝛ est, q̃ congressio viciorũ corporaliũ. Contra hos vtroq; aie hostes oportet sane fortiter dimicare: z alij quidẽ conterẽdi sunt corporis afflictione: alij aũt affligendi cordis cõtritione: vt illi p sinistrã: isti deijciãtur p dextrã. Multo itaq; maiꝛ est nũerus hostiũ qui a dextris cadũt, q̃ illorũ qui a latere corruũt / intantũ vt scriptura ꝓmittat z dicat. Cadent a latere tuo mille: z decem milia a dextris tuis. Eiusmodi sane pugna atq; victoria nõ vtiq; est / nec esse potest nisi virorũ fortium, z doctoꝛum quidẽ qui sunt ad bella doctissimi: qualis vtiq; fuit abysai, qui leuauit hastã suam cõtra trecentos, quos interfecit noĩãt⁹ in trib⁹ / z inter tres nobiliꝛ. Vel q̃lis dauid sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres: qui octingẽtos interfecit impetu vno. Vel denique qualis fuit vir ille virorũ fortissimus / qui ꝓstrauit mille viros in mãdibula asini. Oportet ergo (vt arbitroz) in alijs diuersitatũ / multoq; probatum fore / anteq̃ possit in hac vltima tentatione ꝑualere. Puto q̃ sine causa non fuerit, q̃ de hac nouissima separatim egit. Hoc idẽ in btõ Iob inuenit: nã de sex simul remittit: z de septima separatim infertur. In sex (inquit) tribulationib⁹ liberabit te: z in septima nõ apprehendet te malũ. Propheta aũt primã quidẽ, quasi ceteris oibus leuiozem: et nouissimã velut ceteris oibus grauiozẽ seorsum ponit: ceteras quinq; adunã clausulam annectit / cũ dicit. Scuto circũdabit te ṽitas eius: hoc de prima intelligit, sed de quinq; sequẽtib⁹ simul subinfert.

Nõ timebis a timore nocturno: a sagitta volante in die; a negocio pambulãte in tenebris: ab incursu et demonio meridiano. Et sic demũ de vltima infertur / q̃ vltimo loco ponit. Cadet a latere tuo mille: z x. milia a dextris tuis. Has septem tentationes quas hic sub vna cõtinuatione ponit, nũc vnam, nũc plures, ꝓpheta pluribus in locis tangit. De importuna alias dicit. Tota die constituebãt prelia. Quia p noctẽ ignorantia: p diem intelligẽtia designatur, recte in die impugnari mens dicit, quãdo ex his tentari se sentit q̃ mala manifeste intelligit. Tota itaq; die tentatio nos impetit / bellũq; insistit, quãdo aptum malum procaciter se ingerit / vt tandẽ p importunitatẽ supet quod per fraudem / vel violentiã prevalere nõ valet. De dubia tentatione alio rursum loco p eundem ꝓphetam dicitur. Effusa est cõtio sup principes / et errare fecit eos i inuio et nõ in via. Satis nouimus qui sint interne illi⁹ familie principes vel rectores / mẽtis videlz deliberationes, atq; discretiones: q̃ terribilem illã virtutũ cohortem ꝓtra hostilem exercitũ debent diligẽter instruere, firmiter munire, sagaciter ordinare: z per eẽtatis tramitẽ, mãdatoꝛũq; semitã inter tot hostiũ insidias in illã ꝓmissionis terram melle z lacte manãtem fideliter ducere / fortiter ꝓducere, fideliter introducere. Sup huiusmodi aũt ꝓncipes dura contẽtio effundit / z in via ṽitatis veraciter errat, quãdo exigentib⁹ meritis, reuelãtis gr̃e lumẽ subtrahit / z cecata mens p varias sententias scindit: q̃ quid rectius eligere quid certũ tenere debeat a diligenti⁹ discutiente, z diuti⁹ deliberãte minime inuenit. Notãdum sane q̃ lumine veritatis subtracto ꝓius errat in via: postea autem errat in limo. Errant in via qui in bonis q̃ agunt modũ / vel mẽsuram tenere nesciũt / vel nolũt: cũ multa etiã non modo cõtra cõsiliũ, verũetiã ꝓtra ꝓceptum ꝓsumũt. In inuio errant quando in malis q̃ iam apte cõmittunt virtutũ bona an mala sint dubitare incipiunt. De subita tentatione id intelligit, qđ alias p eundem ꝓphetã dicit. Preoccupauerũt me laquei mortis: prauitatis cõsensus vera mortis est aie laqueus aũt mortis affectio delectationis prave. Obligatione aũt prave delectationis trahit mens ad cõsensum prauitatis. Et in hũc modũ affectiones peruerse delectationis fiunt laquei mortis. Laqueis ergo mortis mens imꝑuida preuenit, quotiens ꝓuisq; ad circũspectionis sue arcem fugere possit, delectationi prave substernit. De occulta autẽ tẽtatione ꝓpheta dño supplicat, dũ ad ipm̃ in suis oñib⁹ clamat. Quoniã tu illuminas lucernam meã dñe: deus meus illumina tenebras meas. Lucerna cordis iudicium discretionis: hec cordis nostri lucerna totiens a dño illuminat / quotiẽs ex illuminante gratia intelligẽtia nostra illustrat, et ad veritatis iudiciũ dirigit. Sino z absq; dubio inualida est humana discretio ad veritatis iudiciũ, nisi illo illustrata lumine qđ illuminat oẽm hoiem veniẽtem in hunc mundũ. A quo ergo factũ intelligit / vt ea intelligeret q̃ recte intelligebat: ab eodẽ expetit z expectat vt occulta sua intelligat, q̃ necdũ se intelligere potuisse timebat. Occulta em̃ sua tenebras dicit quas a dño illuminari petit cũ ait. Quoniã illuminas lucernã meã: dñe deus me⁹ illumina tenebras meas. Violentã tentationem plãgit cum alio loco idẽ ꝓpheta dicit. Ecce ceperũt animã meam: irruerunt in me fortes. Fortes ꝓculdubio tunc irruerũt / quãdo violẽte tentationes animã oppzimũt / z ad corruptionis sue ruinã violenter impellũt: ita vt veraciter possit dicere / dñe vim patior responde pro me. Et forte animã iam captã / sed necdum tamẽ spiritũ tenent: quãdo mentẽ hois iam per prauam delectationem / necdum tamẽ per prauitatis consensum possident. Sed q̃ violẽta delectatione iã se teneri ꝑsentiũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualē se diu tolerare nō posse cognoscunt/cito ad oronis presidiū confugiāt, diuine ptectionis adiutoriū petāt: ne vehemētis tentationis pondere pressi/in prauī cōsensus precipitem ꝑ ꝓni ruant. ꝙro fraudulēta tentatione dño supplicabat quādo idem ꝓpheta dicebat. Dñe libera aiam meam a labijs iniquis: ⁊ a lingua dolosa. Lingua dolosa tentatio fraudulenta: lingua dolosa opinio falsa: lingua dolosa gloriatio vana. Quādo de meritis tuis vel a perto sermone/vel tacita cogitatione gloriaris, linguaꝫ dolosam audis, ⁊ nescis: ⁊ hec quidē gloriatio vana q̄ꝫ surgit ex opinione humana: quādoq; ex suggestione dyabolica: vtroq; mō quidē a lingua iniqua, a lingua dolosa. Certe si eiusmodi linguam libēter audis/nō tantūmodo stulte, sed etiā inique agis. Quid habes qđ nō accepisti: Si autē accepisti quid gloriaris quasi nō acceperis: Cogita ergo q̄ sit iniquū gratis largienti ingratū fore: insuper et in ꝑm rapinā exercere. Hoc ei conaris auferre qđ sibi soli vult reseruare. Gloriam meā (inquit) alteri nō dabo. Si ergo tantū desipit, si tam inique agit qui in se gloriā de suis bonis, quātum q̄so infatuā qui ad hoc vsq; pdu citur vt glorietur de malis suis: Quotiēscūq; ergo per strepunt in te huiusmodi cogitationes vane acclamantes tibi euge, euge: ne cesses dño deo tuo ꝓclamare: ferāt confestim cōfusionem suā qui dicūt michi euge, euge. Et illud. Dñe libera aiam meā a labijs iniquis/et a lingua dolosa. Multiplicē atq; ꝓplexam tentationem ꝓpheta alio loco plangit cū dicit. Multiplicati sunt sup capillos capitis mei qui oderūt me gratis. Capilli capitis cōsilia cordis. De capite tali, tales capilli. Eiusmodi capillatura aliud interioris hois caput munit, ⁊ ornat/⁊ totā illam interioris hois formā decentiorem reddit. A quacunq; si quidē parte vētus maligne suggestionis eruperit, hec capillorū nostrorū coma internum illud caput cōtra tentationis turbinem ꝓtegere solet ⁊ debet. Excrescēte autem supra modū tentationū turbine, fit sepe vt sine diuine ptectionis tegmine ad arcēdam eiusmodi ꝓcellaꝫ turbiā consiliorū nostrorū coma oīno nō possit sufficere. Multiplicatis itaq; vndiq; inimicoꝝ insidijs ꝓtra tot seductionum argumenta iam deficit oīno humana prudentia: nec aduersus tot dyabolice malignitatis fraudes sufficere possunt humana cōsilia. Psallere vtiq; potest de hostib⁹ suis qui est eiusmodi, multiplicati sunt sup capillos capitis mei. Itē de importuna tentatione idē ꝓpheta alias dicit. Tota die impugnans tribulauit me. Et de dubia alio in loco ab eodē dr. Errauerūt in solitudine in inaqso vīa ciuitatis habitaculi nō inuenerūt. De subita autem. Preuenerūt me in die afflictionis mee. Item ꝑ occulta. Preuenerūt me in die afflictionis mee. Item q̄ de eadē. Delicta iuuentutis mee ⁊ ignorātias meas ne memineris. Alias aūt dicit de violēta. Et vim faciebāt qui q̄rebāt aiaꝫ meā De fraudulēta intelligit ⁊ illud. Qui cogitauerūt supplātare gressus meos. Pro multiplici ⁊ pplexa dictū est illō. Nō timebo milia ppli circūdantis me. Importune itaq; tentationis est (vt ex predictis ppendi potest) animū semp inquietare, ⁊ nunq; quietū pmittere. Dubia autē tentatio animū exagitare ꝙsueuit, et vagum semp ⁊ ꝓfugū facit. Quid em̄ aliō nocturnū timorē putam⁹ efficere, q̄ animū timidū ⁊ trepidū reddere: ⁊ vbi nil timeri oporteret summo horore cōcutere. Fugit em̄ eiusmodi aīa nemine ꝑsequente: ⁊ cū pax sit, semp suspicat bellū. Subite tentationis est animū sauciare, delectationisq; iaculo affectū trauersi gere. Et quid aliud expectari oportet a sagitta volante? Occulta tentatio ex ea pte qua ꝓualet animū semp excecare solet, in tenebris semp pambulans, et oē negocium suū in tenebris explicās. Violente tentationis est animū semp violēter opprimere, ⁊ funditꝰ eneruare. Fraudulēta tentatio animū infatuare solet. Quid nāq; aliō demonū meridianū faceret, q̄ aīm infatuare/vel in furorē vertere? Multiplicis tētationis est aīm semp dilaniare, dissipare, distrahere. A multitudine em̄ impugnātiū in hac tētatione quasi minutatim discerpit, et p multa ꝓturbationum genera varīa sorte dilacerat. Prima itaq; tētatio inquietat: scda exagitat: tertia vulnerat: quarta excecat: quinta eneruat: sexta infatuat: septima dilaniat. Importuna tētatio quādo incipit animo dñari penitusq; ꝓualere, formā sane gerit febris acute, que ꝓtotātem quidē oī hora sub cōtinuo ardore hanelare facit: ⁊ nullam olno interpolationē recipit. Et sunt quidā qui iuxta hūc tipum in quibusdā cōcupiscētijs suis cōtinua fatigatione laborant, adeo vtiq; vt desiderij sui estum a mētis sue oculis vix vel nullo modo amouere valeāt. Sūmꝰ tamē ille salutis nostre medicus, talē vtiq; cū voluerit curat animā imperāq; febri/et dimittit eam. Dubia tentatio que in sententie sue diffinitione animū solet trepidum ⁊ titubātem reddere, claudicātis michi videt formā exprimere. Vnam nanq; eandemq; rem modo approbat: modo condēnat. Hunc animū in fiduciā erigit: nunc iterū in diffidētiam deiicit. Vbi aūt animus cōfidit, ibi actionis sue pedem quasi fortius figit: vbi vero diffidit, ibi quodāmodo pedem suspēdit: ⁊ in hunc modū claudicantis tipum exprimit. Et q̄ multos videmus mulo/seu etiam toto vite sue tempore sub eiusmodi tipo laborare: quibꝰ qđ hodie placet, cras displicet: ⁊ quod diu multūq; concupiscunt, iterum idem eadē facilitate fastidiūt: semp desiderātes qđ nō habent: semp fastidientes qđ habent: semp de opere ad opus trāseunt: ⁊ alia post alia, nonnia imperfecta relinquūt: omnia incipientes ⁊ nichil perficientes. Et eiusmodi tamē claudos desperare nō debemus. Multos siquidē claudos a medico nostro curatos in euangelio audiuimus: multosq; quotidie ab eodem curari videmus. Subita autē tentatio lunatici morbi absq; dubio formā gerit: qui vbicunq; hominē apprehendit, illidit, ⁊ ad terrā ꝓsternit: ⁊ sepe in ignē/vel in aquā ꝓcipit. Et nescio, si alius aliquis morbꝰ hominē tam subito apprehēdat: cū ei nec tantilli temporis spaciū permittat, vt iuxta ignem vel aquā inuentus ab igne, vel ab aqua modicū saltem retrahere se valeat. Sic sane sepe subita tētatione agitur, vt ad vnū respectū, mentisve cogitatum concupiscentie estu, inuidieve gelu animus vratur: ⁊ modo in illicitū amoꝝ modo in iniquū odium subito precipitet. Occulta tentatio/mentis oculū obnubilat, ⁊ euangelici illius ceci formā repreſentat: qui quidem ⁊ si iuxta viam sedeat devotionis in tentatione, non tamē videt eam discretionis illuminatione. Quamare ergo fortiter necesse vtiq; habet, qui eiusmodi cecitatē sustinet. Illumina oculos meos ne obdormiam in morte: ⁊ doce me iustificationes tuas. Paralitica autem formā gestat quem violenta tentatio eneruat, eo q̄ hec passio homini nichil vigoris, nichil virtutis relinquat. Homo nāq; hac oppressus passione nūq; seipsum potest vel ad statū erigere, vel ab alijs erectus in suo statu ꝑ semetipsum saltē ad modicum ꝑmanere. Fraudulenta autē tentatione obsessus, ⁊ oppressus formā sane demoniaci habet: nā quid aliud demoniū meridianum, q̄ demoniacum efficeret: Et sepe qui eiusmodi passione agitur, sicut ⁊ alius simul ⁊ mutus efficitur, instantū vt errorem suum nunq; velit recognoscere: ⁊ monentē, ⁊ precipiētem nullo modo dignetur audire: sed quicquid inepte vel improbe delirat/ad patientie/⁊ industrie sue magnificentiā vsurpat. Qui vero a multiplici tentatione sustinet se superari/formā habet iam mortui: nec cuiuscūq;, sed cadaueris iam putrescētis et putridi/qđ putredini iā ex omni parte subiaceat/vermibus vbiq; scateat. Et iam videre potest qui eiusmodi est. Nocte os meū perfoderat doloribus: ⁊ qui me comedunt nō dormiunt. A multitudine eorum cōsumitur vestimentum meū. Sunt autē quibus hec feditatis enormitas dñatur in sola cogitatione: alijs autem dñatur etiam in actione. Illi animū suum ad omnem sordidam cogitationem, turpemq; delectationem ꝓstituunt. Alii ad omnē fedam actionem seipsos applicare nō erubescunt. Illi putredinis sue vermibus scatent in cogitatione: isti autem eandem feditatis sui corruptelam ostentāt in opere. Quid itaq; illos dixerim, nisi cadauer putridum, sed sepultum quorum corruptio quasi in occulto latet: quid autē hos dixerim nisi cadauer putridum, ⁊ ꝓiectum quorū corruptela late oībus patet. Sed in his oībus medicus noster iesus artis sue peritiam ostendit: ⁊ omnib⁹ pie querētium: et cum fide petētium votis hilariter occurrit. Nam lunaticos sanat: et cecos illuminat: paraliticos curat: et demoniacos mūdat: mortuosq; resuscitat. Nā ad vocem vocātis iesu quatriduan⁹ de sepulcro prodijt: ⁊ ad tactū veri heliseī cadauer ꝓiectum reuixit. Prima itaq; tentatio quādo dñari incipit, quodāmodo (vt dictū est) facit egrotum. Secūda, efficit claudum: tertia, lunaticum: quarta, cecum: quinta, paralīticū: sexta, demoniacū: septima, mortuum in putridum.

¶ Finiūt annotationes super nōnullos versus psalmorum Richardi sancti victoris

¶ Richardi scti victoris doctoris preclarissimi in cantica canticoꝝ insignis explanatio.

¶ Sequens prologus a nōnullis Rui gregorij existimat: quia prologum eiusdem in cantica verbotēnus prosequitur. Ego vero eundē richardo ob eam rem ascribendum puto: impmis q̄ stilum eius sapiat: q̄ etiā non pauciora ex Rich. q̄ ex Grego. doctrina (omissa tamē a gregorio) accipiat: ⁊ ex eo deniq; q̄ sequēti explanationi in explanadiectus sit, iudicet circūspectus lector.

¶ Prologus.

DOstq; a paradisi gaudijs expulsum est genus humanū, in istā peregrinationem vite presentis veniēs: cecum cor, a spūali intellectū habet. Cui ceco cordi si diceret voce humana, seqre deū, vel dilige deus sicut ei in lege dictū est: semel foris missus et ꝓ torpore infidelitatis frigidū, non caperet qđ audiret. Idcirco p quedā enigmata sermo diuin⁹ anime torpenti ⁊ frigide loquit: ⁊ de rebus quas nouit latenter insinuat ei amoꝝ quem nō nouit. Allegoria est anime lōge a deo posite qui si quandā machinā facit: vt per illa leuetur ad deū: interpositis quippe enigmatib⁹, dū quoddā in ꝟbis cognoscit qđ suum est, in sensu ꝟborū intelligit qđ suum nō est: ⁊ per terrena ꝟba separatur a terra. Per hoc em̄ q̄ non abhorret cognitū, intelligit qđā incognitū. Rebus em̄ nobis notis p quas allegorie ꝓficiunt, sentētie diuine conficiunt: et dū cognoscimus exteriora ꝟba, ꝓuenimus ad interiorē intelligentiā. Hinc est em̄ q̄ in hoc libro qui cantīcum cantic⁹ dū cōscriptus est, amoris quasi corporei verba ponūtur: vt a corpore suo aīa per sermones sue cōsuetudinis refricata, recalescat: ⁊ per ꝟba amoris q̄ infra est, excitetur ad amorem qui supra est. Nominātur em̄ in hoc libro oscula: nominātur vbera: nominātur genue: nominātur femora. In quibus verbis non irridēda est sacra scriptura: sed ampliori dei misericordia cōsiderāda est: q̄ dū membra corporis nominat, sic ad amorē vocat. Notādum est q̄ mirabiliter nobiscū est, ⁊ misericorditer opat. Qui vt cor nostrū ad instigationē sacri amoris accēderet vsq; ad turpis amoris nostri verba descendit. Sed vnde se loquēdo humiliat, inde nos intellectu exaltat: q̄ ex sermonibus hui⁹ amoris discim⁹, hui⁹ amoris q̄ virtute in diuinitatis amore ferueam⁹. Hoc autē nobis solerter intuēdum est, ne cū verba exterioris amoris audim⁹, ad exteriora sentiēda remeeam⁹: ⁊ machina que ponit vt leuet, ipa magis oppimat ne leuemur. Debemus ergo in ꝟbis istis corporeis, in verbis exterioribus, quicquid interi⁹ est querere: ⁊ loquētes de corpore, quasi extra corpus fieri. Debem⁹ ad has nuptias sponsi et sponse cum intellectu intime caritatis, id est cū veste nuptiali venire id est digna caritatis intelligētia: quasi non induimur, ab hoc nuptiali cōuiuio in exteriores tenebras, id est ignorātie cecitatē repellamus. Debemus per hec ꝟba passionis trāsire ad ꝟtē impassibilitatis. Sic est em̄ sacra scriptura in verbis ⁊ sensibus, sicut pictura in coloꝛib⁹, ⁊ rebus. Et nimis stult⁹ est qui sic picture coloꝛib⁹ inheret, vt res que picte sunt ignoret. Nos em̄ si verba q̄ exterius dicūt amplectimur, ⁊ sensus ignoram⁹: quasi ignorātes res que depicte sunt, solos colores tenemus. Littera occidit (sicut scriptū est) spūs aūt viuificat. Sic em̄ littera cooperit spiritū, sicut palea tegit frumētum: sed iumētorum est palea vesci: hoim frumentis. Qui ergo humana ratione vtitur, iumentoꝝ paleas abijciat, ⁊ frumenta spūs edere festinet. Ad hoc quippe vtilis est, vt mysteria littere inoluta teganꝫ. Hinc em̄ scriptum est, sapiētes intelligentiā abscōdent: q̄ nimirū sub tegmine littere, spūalis intelligentia coopitur. Hinc rursus in eodē libro scriptum est. Gloria dei celare verbū. Adhuc em̄ deum querēti tanto deus gloriosi⁹ apparet, quāto subtili⁹, atq; interius inuestigatur vt appareat. Sed nūquid ea q̄ in mysteriis deus celat, nos inquirere nō debemus: debemus vtiq;. Nam sequitur. Et gloria regum inuestigare sermonem. Qui em̄ iam corpora sua, vel motus carnis regere/et inuestigare nouerūt, reges sunt. Regū ergo gloria est inuestigare sermonē: q̄ bene viuētiū laus est pscrutari secreta mādatoꝝ dei. Humane ergo cōuersationis verba audientes quasi ex terra hoies esse debemus: ne si humanitus que dicunt audimus, nichil diuinitatis de his q̄ audire debem⁹, sentire possim⁹. Quasi iam nō hoies desiderabat eē paulus discipulos suos, quib⁹ dicebat. Cum em̄ inter vos sit zelus, ⁊ contentio: nōne hoies estis: Quasi iam nō estimabat hoies discipulos suos dñs cum dicebat. Quē dicunt hoies esse filium hois. Cui cum ꝟbis hoim respōdissent, ilico adiunxit. Vos autē quem me esse dicitis: Cum em̄ supra dicit homies: ac deinde subiūgit vos autem, inter hoies, ⁊ discipulos suos quandā distantiā fecit: q̄ videlz diuina eis insinuās, eos supra hoies faciebat, vt ait apls. Si qua igit in xpo noua creatura, vetera transierunt. Et scimus q̄ in resurrectione nostra, ita corp⁹ spūi annectit vt omne qđ fuerat passionis in virtute spiritus, assumat. Is ergo qui deū sequī imitari debet quotidie rationem suā: vt sicut tunc nichil passibile habeat in corde/vt scōm interiorem hoiem iam noua creatura sit. Jam quicqd vetustū fuerit calcet: ⁊ in verbis veterib⁹ solam vim nouitatis inquirat. Scriptura em̄ sacra mons quidā est: de quo in nostris cordib⁹ ad intelligēdū dñs venit: de quo mōte per ꝓpheta dicit: deus a libano veniet: ⁊ scūs de mōte umbroso, ⁊ condēso. Iste mons ꝓdēsus est p sentētias: et umbrosus p allegorias. Sed sciēdum est cū vox dñi in monte sonat: vestimēta lauare precipimur: ⁊ ab oi carnis inquinatione mūdari, si ad mōtem accedere festinamus. Scriptū nanq; est, q̄ si bestia tetigerit mōtem lapidabit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bestie enī tangit montē, quādo irrationabilib⁹ motibus dediti, scripture sacre celsitudini ꝓpinquāt: r nō ea cōm qđ debēt intelligūt, sz irrationabiliter ad sue voluptatis intelligētiam flectūt. Dis enī absurdus, vel mente piger si circa hunc montē visus fuerit, atrocissimis sentētijs veluti lapidib⁹ necet. Ardet enī mons iste: qz sacra scriptura q̄ spūaliter replet amoris igne succēdit. Dñ scriptū est. Iga. tū eloquiū tuū vehemēter. Unde cū verba dei audi ent quidā in via ambulātes, dixerūt. Mōne cor nostrum ardēs erat in nobis, cū aperiret nobis scripturas? Unde per moysen dicit. In dextera eius ignea lex. Sinistra dei iniqui accipiūtur, qui in dextera pte non transeūt. Dextera dei sunt electi, qui a sinistris separant. In dextera ergo dei lex ignea est: qz in electoꝝ cordib⁹ (q̄ ad dexterā ponē di sunt) fragrāt diuina ꝓcepta: r caritatis ardore succensi sunt. Iste q̄ ignis quēdā in nobis ē exteri⁹ rubiginis r ve tustatis exurat: r mētē nostrā velut holocaustū in dei ꝓtē platione offerat. Nec vacue attēdendū est, q̄ liber iste nō cāticū: sz cāticū cāticoꝝ vocat. Sicut enī i veteri testamēto alia sunt sctā: alia scrā sctōꝝ: alia sabbata sabbatoꝝ. ita in scriptura sacra, alia sunt cāntica: alia cāntica cānticoꝝ. Sctā erāt q̄ in tabernaculo exteri⁹ agebant. Sabbata erāt. q̄. singulis ebdomadis celebrabātur. sed sctā sanctoꝝ, secretiori quadā veneratiōe suscipiebāt. Et sabbata sabbatoꝝ, nō nisi in sūmis festiuitatib⁹ colebant. Ista cāntica cantiꝝ secretū, r qōdā solēne interi⁹ est: qō secretū in occultis intelligētijs penetrat. Nā si exteriozib⁹ ꝛbis attendit, secretū nō est. Sciēdū etiā est, qz i sacra scriptura alia sūt cāntica victorie: alia cāntica exhortatiōis r ꝓtestatiōis: alia cāntica exhortatiōis: alia cāntica adiutorij: alia cāntica ꝓiūctiōis cū deo. Cāticū victorie, ē qō moyses trāsacto mari rubro cecinit dicēs. Cantemus dño: gloriose enī honorificatus est: equū et ascēsorem proiecit in mare. Cantico exhortationis / r contestationis, est qō moyses israelitis ad terram ꝓmissionis, ꝓpinquātibus dixit. Attende celū que loquar: audiat terra ꝛba ex ore meo. Canticū exultationis est qō anna, ꝓspecta fecūditate eccl'ie in semetipsa cecinit, dicēs. Exultauit cor meū in dño: vbi per ipsam figurata fecūditatem, plis ecclesiastice expressit, cū dixit. Sterilis peperit plurimos: r que habebat plurimos, infirmata est. Canticū adiutorij / dauid post ꝓlium cecinit: dicens: diligā te dñe virtus mea. Canticū vero cōiūctionis cū deo / hoc est qō in nuptijs sponsi et sponse canitur, id est canticū cānticoꝝ: qō tanto est oibus canticis sublimius, quāto r in nuptijs solēnitatis sublimioris offertur. Per illa enī cantica vicia euitant: p ista vero vnusquisq; virtutibus locupletatur. Per illa enī cauetur hostis: per ista vero dñs familiari amore cōplectitur. Et notādum q̄ aliq̄ dñs in sacra scriptura se dñm vocat: aliq̄ patrē: aliq̄ spōsum. Dñs enī vult timeri, dñm se noīat. q̄ vult honorari, patrē: q̄ vult amari, spōsum. Ipse enī p ꝓphetā dicit. Si dñs ego sum vbi est timor meus? Si pat ego sum / vbi est honor me? Et rursum dicit: despōsaui te mihi in iustitia r fide: vel certe recordat⁹ sum diei despōsationis tue in deserto. Sed q̄ pat⁹ timeri vult, vt honoret: et ꝓius honorari, vt ad eū puenīat: r dñm se ꝓpter timorem nominat: r patrem ꝓpter honorem: r spōsum ꝓpter amorē. per timorē venitur ad honorem: p honorem vero eius puenītur ad amorē. Quāto enī dignius honor q̄ timor, tāto plus gaudet deus pater, q̄ dñs dici. Et quāto carius est amor q̄ honor, tāto plus gaudet deus spōsus dici, q̄ pater. In hoc ergo libro dñs et ecclesia, non dñs et ancilla: sed sponsus nominatur, r sponsa: vt nō solum timori: nō solum reuerētie: sed etiā amori deseruiatur. r in his verbis exteriozib⁹ incitetur affectus interior. Cum se dñm nominat, indicat q̄ creati sumus: cū se patrē vocat, indicat q̄ adoptati. Cum se spōsum nominat, indicat q̄ coniūcti sumus. Plus enī autem coniungos esse deo, q̄ creatos, r adoptatos. In hoc ergo libro vbi spōsus dicit aliquid sublimius insinuat, dum in eo fedus cōiūctionis ostendit. Que noīa in testamēto nouo (quia iam peracta coniunctio verbi r carnis: xpi r ecclesie celebrata est) frequenti iteratione memorātur. Unde iohannes dicit dño viuēte. Qui habet spōsam ꝑponsus est. Unde idem dñs Nō ieiunare ꝓnt filij spōsi quādiu cū illis est spōsus. Unde et ecclesie dicit. Despōsaui vos vni viro virginē castam exhibere xpō. Et rursus: vt exhibeat et sibi gloriosam ecclesiam nō habentē maculā aut rugam. Et rursus in apocalipsi iohānis: bti qui ad cenā agni nuptiarū vocati sunt. Et rursus ibidem. Et vidi spōsam quasi nouam nuptam descendēntem de celo. Nec hoc a magno mysterio abhorret, q̄ liber iste salomonis tertius in opusculis eius ponit: veteres enī tres vite ordines esse dixerunt: moralē, naturalem, r contēplatiuā. Quas vitas greci ethicā, phisicā, et theoricam noīauerūt. In ꝓuerbijs quoq; moralis vita exprimit vbi dicit. Audi fili mi sapientiā meā: r prudētie mee inclina aurē tuā. In ecclesiasten vero naturalis. Ibi quippe q̄ oia ad finem tēdunt cōsiderat, cū dicit Vanitas vanitatū, et oia vanitas. In cānticis cānticoꝝ contēplatiua vita exprimit: dum in eis ipsius dñi aduētus, et aspect⁹ desiderat: cum spōse voce dicit. Veni de libano: veni, vel etiā ordines triū patriarchārū, r vitas significauit: abrahā / ysaac / videlz et iacob. Moralitatem quippe abrahā per obedientiā tenuit. Ysaac vero naturalē vitam puteos fodiendo figurauit. In imo puteos fodere est per naturalem considerationē oia q̄ infra sunt inq̄rēdo pscrutari. Jacob vero cōtēplatiuā vitā tenuit / qui ascēdētes et descēdētes angelos vidit. Sed q̄ naturalis cōsideratio ad perfectionem nō ꝓficit / nisi ꝓius moralitas teneat: recte post ꝓuerbia ecclesiastes ponit⁹: r quia supna contemplatio nō conspicit / nisi ꝓius hec infra labēntia cōspiciantur / recte post ecclesiasten cantica canticorum ponuntur. Ꝓius quippe mores est cōponere. Postmodū oia que assunt tanq̄ nō assint cōsiderare. Tertio vero loco mūda cordis acie interna / et supna cōspicit. Dis ita q̄ libroꝝ gradib⁹ quasi quādam ad contemplationē scalam fecit: vt duz primū in seculo bene gerunt: postmodū r bona seculi despiciant: ad extremū etiā dei intima cōspiciātur. Sic autē gnaliter ex voce ecclesie aduētus dñi in hoc tpe prestolat: vt etiā spāliter vnaquēq; aīa ingressum dei ad cor suū / tanq̄ aditū sponsi in thalamū cōspiciat. Et sciēdum q̄ in hoc libro quatuoꝝ ꝓsone loquentes introducunt: spōsus, et spōsa / adolescētule vero cū spōsa: r greges sodaliū cum spōso. Spōsa enī ꝓfecto ipsa ecclia est: spōsus dñs: adolescētule ꝛo cū spōsa sunt ichoātes aie / r nouū studiū pubescētes. Sodales ꝛo spōsi sunt / siue angeli qui sepe hoib⁹ ab ipso cuētes appuerunt / seu certi pfecti q̄q; viri in ecclia / qui vitatē hoib⁹ nūciare nouerūt. Sz hi qui sigillatim adolescētule / vel sodales sunt toti simul spōsa sunt: qz toti simul ecclia sūt. Quāuis r iurta vnūquēq; tota hec tria noīa accipi pōt. Nā qui deū ꝓfecte amat / sponsa est: qui spōsum ꝓdicat / sodalis est. Qui adhuc nouell⁹ vite bonoꝝ sequit / adolescētula est. Imitamur ergo vt simus spōsa: si hoc necdū ꝓualem⁹ / simus sodales: si neq; hec adepti sumus / saltē ad hūc thalamū adolescētule conueniamus. Quia igit spōsum r spōsam, dñm r ecclesiā diximus / velut adolescētule / vel sodales audiamus ꝛba spōsi / audiamus ꝛba spōse: r ex eorum sermonib⁹ feruorem discam⁹ amoris. Ita q̄q; sctā ecclesia diu prestolans aduentum dñi: diu sitiens fontē vite: quō oporteat videre ꝓsentiam sponsi sui: quomodo desiderat / dicat.

Explicit prologus.

Index māteriaꝝ sequēs operis, capitula eiusdem et summaria complectēs.

Quomodo in quiete queratur deus: r de ampliori gratie desiderio. Capitulū primū.
Quomodo tam pfectoꝝ, q̄ impfectoꝝ exēpla considerat anima. ca. ij.
Quō cōsiderata exēpla bonoꝝ humiliēt r accēdāt. ca. iij.
Quō anima presentiā angeloꝝ cognoscit. ca. iiij.
Quomodo anima post angeloꝝ contēplationē, ad dei cō templationē transeat. r discretionem. ca. v.
Quō aīa xpm in se suscipiat: r de ꝟa dilectione dei. ca. vj.
Quomodo in secreto mēs deo fruitur, et ab eo de occultis eruditur. ca. vij.
De meritis, r vtilitate contemplatiue vite: r quādo ad requiem aliquis debeat venire. ca. viij.
De spūali assensu aīe: et de discretione et feruore. ca. ix.
De requie supna: et quō pfecti eam desiderant. ca. x.
De cautela pugnandi cōtra inimicū: et de remedio cōtra cordis cecitatem. ca. xj.
De anime ꝛtutibus: r perfectione, mūdicia, desiderio, et discretione. ca. xij.
De modo ꝓficiendi: r de exemplo xpi: r premio. ca. xiij.
De humilitate interioꝝ, et exterioꝝ: et de triplici eius distinctione. ca. xiiij.
Quō aīa terrena despiciat: r interna cognoscat. ca. xv.
Quō a xpo ꝓ oronem meditatiōes sctē obtineant. ca. xvj.
De discretiōe cogitationū: r quō ad hanc veniat. ca. xvij.
De distinctione naturaliū, et gratuitoꝝ: et de diuersis motibus anime. ca. viij.
De custodia loquendi: et dulcedine. ca. xix.
De pulchritudine aīe penitentis, r humilitate: r occultis eius meritis. ca. xx.
De profectu, et fortitudine bonoꝝ, r scripture documentis. ca. xxj.
De vera pfectione: r exemplis pfectoꝝ. ca. xxij.
De pietate bonoꝝ, et beate virginis. ca. xxiij.
De mortificatione, et oratione, et perfecta pulchritudine anime. ca. xxiiij.
De corona beatoꝝ: r quomodo pollutio: r alia quedā sunt mortalia. ca. xxv.
De ꝟginis marie integra, r pfecta pulchritudie. ca. xxvj.
De spirituali visu: et quomodo placeat deo cura proprie salutis, et aliene. ca. xxvij.
De laude gemine cōpassionis: r dulci doctrina. ca. xxviij.
De gemina conclusione aīe, et occulto martyrio. ca. xxix.
De fonte aīe, et quis viuis gratie q̄ fluunt a xpo. ca. xxx.
De cōsolatione tentationis: et q̄ hanc sequitur amplior gratia. ca. xxxj.
De affluentia christi in animā: et q̄ per mortificationem peruenit ad perfectionem. ca. xxxij.
De spirituali refectione, r esu gratie. ca. xxxiij.
Quomodo gratia cōsolatur, et accēdit: r de pfectione et mortificatione. ca. xxxiiij.
Quomodo deus desiderat, et se subtrahit: et quomodo ad salutem adest, et exaudit. ca. xxxv.
De amore dilecti, et eius qualitate. ca. xxxvj.
De qualitate membroꝝ dilecti. ca. xxxvij.
De aliquibus membris dilecti. ca. xxxviij.
Descriptio aliorum membroꝝ dilecti. ca. xxxix.
De christo, et meritis eius. ca. xl.
Spōsus spōsam inuitat ad suscipiēdā hereditatē. ca. xlj.
De assumptione marie, et eius laudibus. ca. xlij.

Incipit explanatio libri Canticoꝝ salomonis.

Quomodo in quiete queratur deus: r de ampliori gratie desiderio. Capitulū primū.

In lectulo meo p noctē q̄siui quē diligit anima mea. Anima que deū querit: et ad dei dilectionem r cognitionem plenius ptingere cupit in lectulo hunc q̄rere debet. i. in quiete mētis. Vacare enī debet, et quiescere ab occupatiōne, et inquietatione rerum terrenarum. Nil enim ab exterioꝝ cura, r occupatione, et amore quieuerit, deū querere nō potest, nec inuenire merebit. In lectulo ergo. i. in quiete mētis querēdus est de⁹. Et p noctē. i. per aduersa tētationū, et labor, et i pugna vitiorū r viciorum. labore siqdē aiam opz in mltis aduersis, multisq; obstaculis retardari, et graui colluctatione fatigari anteqū mores perfecte erigat, r cordis mūdiciam obtineat, r deū videre mereat. Unde merito p noctē deum q̄rere dr, q̄ aduersa videlz r labores. Et nō in lecto, sz i lectulo: q̄ quies a talib⁹ hīta exigua est, r angusta: ipugnātib⁹ nimiꝝ aīaz vicijs, r ꝓstina ꝓsuetudie, et ꝓteritoꝝ pctoꝝ meoria r delectatione. Ob quā causam dicit ē suū lectulū, r nō nr̄m q̄ nō cōez hūchre pōt cū spōso: nec pfecte illo frui i tā exigua ꝛete: q̄ in pace fact⁹ est loc⁹ et⁹: et nō i vicioꝝ pugna et pturbatiōe. Hoc mō ab incipiētib⁹, r nōdū pfectis q̄rit de⁹ in lectulo p noctē. Post hoc alio mō in lectulo, r per noctē q̄rit: cū scz aīa mortificatis plenius vicijs, r sopitis tētatiōib⁹, r purgata ꝓscia plenioꝝ quietē obtinuerit gra scti spūs in mentē veniēte, r vicia atq; tentamēta sedāte. Juxta qō scriptū est. Arcū ꝓteret et pfriget arma: r scuta cōburet igni. Tūc aīa vacare poterit, r videre qm̄ suauis est dñs. Ita mētis pax, r trāquillitas lectul⁹ est in q̄ spōsa quiescit. In hoc lectulo q̄rit dilectū p noctē: q̄n scz sopita sunt desideria carnis: r post pugnam, r labores victoria succesit: r q̄es data est. In die ei laborat: et i nocte cessat a labore: r in nocte q̄escit. Cū g̃ post pōdus diei, et estus tētationē, s. a labore ad lectulū q̄etis: r ad noctē pausandi a fatigatione, r in q̄etudie aīa puenit: tūc iā expedita / vacans r rectū meli⁹ q̄rere poterit. In hoc lectulo, et in hac nocte dormit: sz cor ei⁹ vigilat. Dormit enī foris, sz int⁹ vigilat. Et quātū foris q̄eta est, r vacat: tm̄ int⁹ ad querēdū dilectū occupat, r inq̄eta est. Querit aūt hūc in lectulo et nō in lecto: q̄ nō plenā quietē possidet, sz angustā quādiu dilecto nō fruit ad votū, nec secū hūch⁹ Cū r lectulū ipz suū vocat, q̄si quē sola hēat: r in q̄ nondū cū spōso q̄escat. Et ideo bñ dr q̄rat p noctē (cecitatis videlz) in q̄ detineat: vt nō eo plene fruat: nec pūtā ei⁹ sentiat. Dñs siquidē est per essentiā: pūs p desideriū: r habet iā q̄ desiderat: q̄ nō bitus desiderari nō posset: sz nō adest p pūtie sue reuelationē. Nōdū ei cecitatē ex fugauit: nec ad sentiēdū pūtiā suā illā illūinault. De hac igit nocte q̄rit: et p hāc dilectū se q̄rere causat, nec iuenit. Cupit igr illūinari: r oculos cordis aperi, vt eū inueniat: et p accedētem gram psentiam eius intelligat: r se videri ab illo: r se illum videre sentiat. Querit nāq; illūinationē amplioris gre: pūtie ītelligētiā: et spūalis dulcedis exsentiā. Quesiui (ait) quem diligit aīa mea. In dilectione aīe notare possum⁹ amoꝝ spūalē, et etiā affectuosuz. Cū aūt aliquē affectuose diligim⁹ hūc quasi aīam nr̄am diligere dicim⁹: ac si dicat. Quē diligo affectuose / r spūaliter. i. ad salutē aīe: nō ad tpale ꝓmodū / vel carnale. Sz nō sp spōsus q̄renti se stati offert: nec desideranti se exhibet: sz sepe vota ipiere differt vt augeat: et acta post modū remuneret / et pfecti⁹ ipleat. Differt etiā hec interdū / vt constātiā q̄rentis, pbet: r eo vtili⁹ / q̄ tardi⁹ desiderata pstet. Vō enī cū laboze acq̄rit / artius tenetur et cautius custodit. Et nonunq̄ desideria citius impleta

Universidad de Deusto
Biblioteca

deficiũt/z dilata amplius crescũt. Vñ sponsa dilationez sentiens/z dispensationez nesciens/z amoris impatiens conqrit dicens[Quesiui/z non inueni illum]Modu em gram qsitam pcipit:nodum pitiam sponsi sensit.

¶Quomodo tam pfectorum qz impfectorũ exẽpla considerat anima. Cap.ij.

Spõsa itaqz difficultatẽ passa/zqsi repulsa/a qrẽdo miníme qescit:sed ad qrẽdu se apli⁹ accingit. Mã iportunitatẽ suã/et pstãtiã demõstrat dicẽs. [Surgã/z circuibo ciuitatẽ]. Cõuertit se ad hũilitatẽ:vt quẽ p se nõ inuenit/p alios qrat/si forte p illos hũc inueniat. Multo labore lectũ sibi pauerat/pius cessans a pctis:z postea decertãs fortius ꝺ vicia:z post hec recedẽs ab occupationib⁹ z curis:et ad extremũ vacãs a no rijs. Merqz etiã a plerisqz bonis opationib⁹:vt miorata actis sapiam q̃ de⁹ est/nciperet. Hũc aũt ad circueũdũ/et inuestigãdũ bonas opationes alioz conuellit:vt spõsum hoc labore inueniat/quem quieta mĩ⁹ inuenerat. Surgit a qete/circuies vcz ciuitatẽ. Circuit cogitatione quẽtũ bonoz:vt i eis exẽpla meliorũ vite/et vtutũ documẽta capiat:p hũilitatẽ ei reputat sibi deesse vtutũ ornatũ/z corꝺis mũꝺiciã/p quẽ spõsum inuenire mereat domũ mẽtis qruis vacãtem a vicijs/fz mĩ⁹ ornatã vtutib⁹ indicans. Quã vt decenti⁹ ornet sctõz vtutes circuiens z plustrãs: et psalem gram vniuscuiusqz exploꝛãs:et ab alio hũilitatis:ab alio patiẽtie:ab alio obediẽtie:ab alio abstinentie: ab alio caritatis:ab alio puritatis flores decerpẽs. Hos per imitationẽ i mozes trãsfundere/eisqz domũ mẽtis ornare contendit. Adetit em fabricã.i.pensat vitã sctõz:et virtutũ cõstructionẽ in illis cõsiderat:vt erubescat i se de impfectione sua. Et sicut in iob legit:respicit boies:scõs attẽdit/vt se peccatricẽ eoz opatione reputet:vñ eoz exẽplis hũiliata:et ad pfectũ accẽsa/denuo mũdãdo corꝺi/ et excolẽdis vtutib⁹ opam dat:vt pleni⁹ mũdata/z ornata domo/ad iueniendũ spõsum digna fiat. Ipa spõsa circuit ciuitatẽ(bonos videlz)vt eozũ scrutet vtutes/z sctãtem. [Et qrit dilectũ p vicos/et plateas]. Vici angustiores:z platee latiores sunt. Vñ p vicos illi designãt qui oia relinqntes:et pfm nudũ nudi seqntes/angustiam viã viuẽdi sibi elegerũt. Per plateas vo q̃ latiores sunt/sctaris vite pfectos intelligim⁹:qui latiori via incedẽtes:nec sua oia relinqntes/fz suis bñ vtentes:hospitalitatibus/z elemosynis/ceteriscqz bonis opib⁹ deo placuerũt. Qui lata viã q̃ ducit ad mortẽ declinãtes:artã viã mãdatoz/z vite tenuerũt. Querit g̃ dilectũ prio p vicos:z postea p plateas. Qz em pfectionis fert desiderio:a pfectis prio qrit exẽpla. Cõsiderat q̃z arta se legeviuẽdi cõstrinxerũt:et q̃z tenuis eozũ fuit cib⁹:q̃z paup vestit⁹:q̃z breuis somn⁹:q̃z grauis laboz corꝑis:q̃z districta disciplina corꝺis:qliter in oibus amputauerũt delicias corꝑis/extraxerũt corꝺis volũtates. Perpẽdit post hec quãta i bis fuerit sublimitas/z libertas mẽtis. Et quo cõmozãtes i carne cõuersati sũt i celis: quo cũcta terrena supgressi sunt/et calcauerint. Vnoz aliqui modico pane z aqua sustẽtati sunt:aliqui non pane, fz herbis siue radicib⁹ vixerũt:et aliq celit⁹ victũ acceperũt:aliq sine oi fere cibovitã duxerũt:aliq absqz oi vestitu sub nudo aere degerũt. Qui nõ solũ act⁹ sclĩ:fz omnẽ etiã materiã abiciẽtes q̃si extra carnẽ fuerũt:et quãtũ mundũ supgressi sunt/et carnis vicia exceꝺerũt:tm̃ repleti gra,et absorpti a spũ occlta diuinitatis scrutati sunt/z cognouerũt. Aia itaqz feruens facta,p hos tã celestes/et tãta gra repleros discurrit:hosqz cõsiderat:et qõ in se minus hz,in ilis amat. Per hos deũ qrit,vt in hoz exẽplis nutrit⁹ amoz eius qficẽ in deũ surgat. Cũ em in ilis imago dei/z magna ex pte silitudo resplẽdeat:z quãtũ hos imitari potuerit,eisqz assimilari:tm̃ deo mereꝛ vniri:tantũqz deũ in se suscipit,quãtũ silitudinẽ el⁹ assumpserit. Nil em tã ppinquũ deo,q̃z el⁹ caracter z silitudo. Cũ aũt facta fuerit aia iusta,ꝛa,misericoꝛs,sapiẽs p gram qꝺ de⁹ hz p naturã:quãtũ has vtutes in se foꝛmauerit:tm̃ in se dei silitudinem reformabit. Quapropter cũ spõsa pfectos attendit: eisqz assimilari laboꝛat:et p eozũ exẽpla gradit vt dilectũ inueniat/p vicos qrit quez diligit aĩa ei⁹. Querit etiã hũc per plateas in aliquib⁹ videlz sctãtib⁹,siue etiã ziugatis Ruscqz em exẽpla et icitamẽta salutis contẽnenda ducit. Imoi itaqz multi q̃uis leuioꝛe z latioꝛem viã cõuersandi tenuerũt:tm̃ bone fame de se oꝺorẽ sparserunt:z imitatiõis exẽpla pbuerũt. Que sctãtis exẽpla i abrahã:q̃ in iob nõ inueniunt:quib⁹ aia deũ qrens accẽdi posset,z edificari: Qui tãta repleti gra erãt:et tãta dei dilectiõe pditi vt alter eoz ad pceptũ dñi vnicũ filiũ ad mortẽ offerret:z alter mortẽ oim liberozũ equanimiter ferret/et gras deo referret. Alter pter excellẽs meritũ a dño bñdici meruit alter i amissione oim q̃ habuerat dño bñdixit. Ille angelozũ colloquio frui meruit,quos etiam hospitio suscepit, atqz pauit. Iste ipm dñz loqntẽ audiuit:z illũinat⁹ oculis cordis vidit. Quãto lumie dine gre hic illũinat⁹ fuit cui⁹ mẽtẽ noꝛ tot aduerꝛoꝛ/z tentationũ ĩmici nõ obscurauit et quẽ vniuersus strat⁹ quiet⁹ el⁹ vsat⁹ nõ euertit: Nõ im merito igit spõsa de noctẽ/et lectũ sue qetis i quo spõsuz nõ inuenit ad hũc virũ currit:quẽ in nocte sua,z lecto turbato ãpliozẽ inuenisse gratz cognoscit. Moyses z samuel inꝛ cetas vtutes qꝺ excellẽter fulserũt:illõ eximiũ caritatis pferũt exẽplũ:q̃ dcte,p ilmicis intercesserit. Ille qꝺ pro pplo se lapidãte:iste p pplo se deꝑcipatu eiscente. Ille tãta caritate vt pcm ipsoz vel eis dimitti a dño posceret:vl̃ se de libzo vite deleri. Iste se deiciẽti⁹ pbibet se nõ mĩ⁹ deuote deꝑcari. Quis hũilitatẽ dauid,z iri⁹ quẽ de⁹ fm coꝛ suũ inuenit nõ mireꝛ:q̃ pcm tãta,z tã gliosa gesta nõ i supbiã se extulit,imo⁹ pot⁹ canẽ se mortuũ aut pulicem vnũ se noiauit. Qui q̃ exteriozẽ et iteriozẽ hũilitatem habuerat bis vbis manifestat,qꝺ dicit:ludã z vilioz fiam pluscqz fact⁹ sum:eroqz hũilis in oculis meis. Exteriozẽ em vilitatez nõ renuit:et int⁹ suo iudicio abiectus fuit. Quot tales sub lege vel etiã tpe gre fuerũt:q̃ salubria virtutũ exempla de se pbuerũt: Per hos itaqz spõsa etiã dilectũ querit:z eos se in amozem illius accendit.

¶Quo ꝑsiderata exẽpla bonoz hũliẽt z accẽdãt. Ca.iij.

Quesiui:et nõ inueni illũ]Quesiuit spõsa dilectũ p vicos,z plateas:z nõ inuenit illũ advotũ. Modu ei pfitẽa ei⁹ sensit:nodũ desideratã gratz accepit. Nec michi abigendũ q̃n circuitu suo mltũ aꝑsierit:mltaqz in se gram auxerit. Sicꝺẽ ex agnitione bonoz/et vtutũ eoz nõ paz accẽsuz est i ea desideriũ iusticie. Accessit ei ardẽtes hoc igne quẽ dñs iesus misit i trã:z volũt vehemẽter accẽdi. Ad qs dũ accedit tepiꝺ⁹ icalescit:z feruẽs amplj⁹ igniscit. Nõ aũt qz gram acqsiuit,a qrẽdo ãpliozẽ quiescit:desideria accẽsa sunt nõ ipa:ta:excitata,nõ sedata:z quãtũ creuerꝛ,tm̃ sibi mĩ⁹ ea que suscepit sufficiũt. Augmẽtũ gre esuriẽ excitauit:tadeo vt quãtũ pl⁹ accepit tm̃ pl⁹ desideret. Adal⁹ siue tepiꝺ⁹ qz bonũ nõ amat vel desiꝺat/defectũ suũ,z ad quãta teneat nescit. Vñ cum inops sit,diuitez se reputat:qz spũales diuitias ignorat. Dicit em qz diues sum:z nulli⁹ egeo:cũ miser sit/z miserabilis:et paup:et cecus:z nud⁹,bon⁹ vo,z pficiẽs qꝺ hz nõ attẽdit:fz ad anteriora se semp extendit. Et qz nũqz se apprehẽdisse arbitraꝛ,ex desiderio semp humiliat. In pficiẽte igit cũ crescẽte gra crescit z humilitas:z quãtũ diues fit,tm̃ se inopem credit:qz degustata gra amplius hunc accendit. Sponsa itaqz pficit:nam quãtum accendit ad amoꝛẽ,tm̃ hũliaꝛ. Modũ se inuenisse gratiã credens,z perfectoz vtutes attẽdit,vñ dicit[Quesiui:z nõ inueni illũ]

Nõ inuenisse illũ dicit,quẽ tã pfectos alijs inuenit. Sic antonius maxim⁹ monachoꝝ positus qsitũ paulũ inuenit,nil se eẽ cõparatiõe illi⁹ iudicauit:dicẽsve michi pctoꝛi qui falsum nomẽ monachi portoꝛ:hoc illi inuẽtio pauli pstitit vt q̃ antea monachoꝝ maxim⁹ extitit,mõ nec se noie monachi dignum diꝛerit. Q̃ mirabilis in imitatione,cum summ⁹ sctitatis merito suo iudicio infim⁹ fieret:z tã sublimis aĩ deũ ita sibi vlesceret. Sz quãtũ putaꝛ⁹ ista sui vilitas sublimẽ fecerit: Ignoto an aliq̃ tã sublimis i anthonio vtus nñ aĩ deũ se exaltauit,quãtũ ista sui deiectio,et oim meritoꝝ q̃ pius fuerat annullatio. Modũ itaqz iuenisse se xpm credidit,quẽ in paulo tã excellẽter hitare cõspexit. Ecce quãtũ anthonio pauli cõtulit inuẽtio,z sctitatis illi⁹ cognitio. Ita spõsa nõ inuenisse se dilectũ credidit dũ pfectoꝝ vtutes inuestigando cognouit. Quẽ etiã qrit nõ nñ i pfectoꝝ⁹:fz in equalib⁹:siue etiã in iferioribus. Siquidẽ et hi sic vici dici possũt,z pctee:boni videlz et mediocres. In istis donũ alicui⁹ gre qꝺ spãliter pcepe(rit explorat,z ꝑsiderat,atqz venerat:z imitari conat. Qui ei deũ timet/nichil negligit:nichil vbi salut⁹ pfecũ accipere possit cõtẽnendũ ducit. Quãtũ g̃ magna est,hũ⁹ fiat se in oĩb⁹,p infimos etiã non renuẽs emẽdari. In his em imitationis exẽpla z efficẽdi nõnũq̃ inuenit,q̃ vtilit sibi proponere possit. Solet q̃ppe boni vtutes suas iuicẽ accẽdere:z alter,p alto,pfect⁹ piter z hũilitatis icitamẽta sumere. Vñ ptingit vt dũ iste illi⁹ patiẽtiã:z ille isti⁹ obediẽtiã:iste illi⁹ caritatẽ:et ille isti⁹ mũdiciã cõsideraꝛ,sp alter ab altero sumatvñ in bonũ crescat. Adultũ em ad studiũ emẽdatiõis accingunt,qñ i aliis cernũt bonũ qꝺ ipi min⁹ hñt. Et dũ inuicẽ suplores se arbitrant:et alt alteri⁹ bonũ reuereaꝛ,et diligit,z mando illi sũ facit:et se i hũilitate custodit. Sic paul⁹ q̃ pl⁹ oib⁹ apls i pdicãdo laboꝛasset nõ attẽdit:fz alioz innocentiã respiciens qz ipe ecclesiã dei persecut⁹ fuerat,ipe kristianũ se aꝑtoꝝ dicit. Petr⁹ vo q̃ prim⁹ aplor sit nõ ꝑsideraꝛ:fz in paulo miraꝛ sapientiã:et hãc qꝺa loco de illo cõmẽdat. Neqz em minoꝛ paulo erat petrus,q̃ hũ laudib⁹ efferebat:nec minoꝛ aplis erat paulus,q̃ se minimũ iudicabat. Sed q̃ magni erãt apud deũ necesse erat vt sibi pui viderent. Et q̃ oib⁹ ornabant vtutib⁹,hũilitatis etiã vtute debebãt decorari. Adaxim⁹ nẽpe est aie decoꝛ,si post oim vtutũ pfectionem hũilitatem possideat:z cũ magni sit meriti,magnã se eẽ nesciat. Magnũ se nescibat btus iob qui dicebat. Si simplex fuero boc ipm ignoꝛabit aia mea. Parua q̃ppe bona sua estimabat:qz sp ad maioꝛa feruebat. Perfecti itaqz i.ve humiles reph̃ibilia sua cognoscũt/z iudicãt:z alioz mala dissimulãtes,bona poti⁹ pensant,districti iudices sui:sed alioꝝ pij,vñ cũ in alijs pua aliqua bona ꝑspiciũt,maioza in eis pantes. Cũ vero ipi multa fecerint,seruos se inutiles reputãt. Sicqz ptingit vt bñ de alijs:sibi vo vilesc ãt:secqz inferiores mloꝛib⁹ credãt. Ita spõsa sua merita nõ ꝑside rans:ne,aũ oculos sue ponẽs,i collata alijs gra cõsideratiõe defigit. Cõgaudet dona gre accipiẽtib⁹:congaudet deo largitoꝛi:dilecti p mẽbra ei⁹ reminisc ãt:z p mẽbra in dilectũ ampli⁹ inflamaꝛ. Cuqz liberalitatis ei⁹ dona cõsideraꝛ,q̃ diuersis tribuit:sua i se denuo desideria accẽdit vñ pia qrelã replicat dicens. Quesiui,et non inueni illũ.

¶Quomodo anima angelozũ presentiã cognoscit:z eis desideria sua pandat. Cap.iiij.

Ruerũt me vigiles qui custodiunt ciuitatẽ]. Qam sic desiderãtẽ:sic qrentẽ inueniũt vigiles qui custodiũt ciuitatẽ:ãgeli videlz scti,q̃ ciuitatem.i.ecclesiã/vel fideles custodiũt:quoꝝ custodia suos munit xpi mia. Qui recte vigiles dicũtur,quia vigilãt z solliciti sunt circa electos,vt defendant a tentatione,vt pficiãt in bono/z vt saluent. Sicꝺẽ amministratoꝛij sẽus sunt in ministeriũ missi,ppter eos q̃ hereditatẽ capiunt salutis. Hoꝝ ministerio z vigilãtia deus fideles suos ptegit,qui nõ dormitat,neqz dormit q̃ custodit isrl. Aduersarius vo nr̃ quasi leo circuit,querẽs quẽ deuoꝛet. Qui quosdã vt leo deuoꝛat/quos apta pugna deiecit:et alios occlta fraude seducit:quib⁹(vt in iob legit)in terra pedicã absc̃dit:et decipulã sup semitã ponit:qz et p terrena desideria eos decipit:z ibi deceptionis laqueos ponit vbi cordis eoꝝ semitã esse/et pcliuos eos ad peccãdũ conspicit. Ita circuit inimic⁹ ad fallẽdũ. Discurrit vo sctus angeli ad defendẽdũ. Hec discordia inter angelos pacis angelosqz discordie agit. Sic prẽdit,p hoie:z ille,p se nõ vigilat,sed toꝛpescit. Oportet em hũc videre,vigilare,et oꝛare:z videre/z ꝑsiderare piculũ suũ:vigilare circa salutẽ suã:z oꝛare,z auxiliũ implorare cõtra tẽtationẽ. Quãtos em deuoꝛat leo iste:quãtos mortificat exterminatoꝛ angelus ex his q̃ agnũ dei viui nõ hñt in frõtib⁹ suis:q̃ vtrũqz postẽ suũ/& supliminare dom⁹ linita nõ hñt de agni dei sanguine:q̃ fidẽ p dilectionẽ nõ hñt opantẽ:et ex illo crucis xpi,seu vtute passionis sue munirĩ z defendi nõ merẽtur. Hec miraꝛ leuiathã si hos absoꝛbeat:absoꝛbebit em Iuuiũ,et nõ mirabit,malos videlz/z carnales qui more aq̃ defluxerũt,z de pctõ ad pctm̃ decurrũt:z lubrico vicioꝝ ad ima tormentoꝝ descẽdũt. Etiã beu fiduciã hz,q̃ influat iordanis i os suũ:electi videlz in quos se pualere cõfidit. O q̃ta multitudo absoꝛptoꝝ,et paucitas ereptoꝝ. At pius absc̃dit suos i tabernaculo suo(.i.in ecclia)in die maloꝝ:et ptegit eos i absconditoꝛ tabernaculi sui(.i.in xpo) qui absc̃ditũ ecclesie oꝛ:qz occulte,z inuisibiliter hitat in electis suis:p caritatẽ q̃ppe q̃ eis iungit et fidẽ/z virtutez passionis illi⁹,ptegunt a tentatoꝛe dyabolo. Qz em xpus passiõe sua inimicũ vicit,vtute passiõis eiusdẽ suos munit vt hostẽ nõ timeãt:qz ei⁹ mẽbra facti sũt,q̃ de illo triũphauit. Est q̃ppe fidel⁹ de⁹/q̃ nõ patit suos tẽtari supra id qꝺ ferre pñt:fz facit cũ tẽtatione etiã ꝓuentũ. Ita tẽtationes ordinãs,atqz tẽperãs:vt vñ eos inimicus deiicere qrit ꝓbent et ꝓbati ampli⁹ coroneñt. Contingit ꝓterea vt eos impugnãs(quatin⁹ a deo sepet)magꝭ eos deo pfũgat:qz dũ temãt hũli⁹ deo subdunt,vt a tẽtatione liberent. Vñ dicit btus iob q̃ bestie terre(demones videlz)pacificate fiũt bonis. Nõ dic pacate:qz pacẽ nõ hñt:fz pacificate:qz pacẽ eis faciũt dũ eos impugnãdo affligũt. Couertit ergo de⁹ hoc suis ad coronã q̃ inimicus agit ad ruinã. Ille vo nõ sic arbitraꝛ:fz ad conterẽdũ est coꝛ eius z ad interẽptionẽ gentiũ nõ paucaꝝ. Ita de⁹ electos absc̃dit in eccl̃ia: in die maloꝝ ptegit eos i se:munit eos angeloꝝ custodia. Hos ministros,z nuncios suos exhibet:vt illis ad salutẽ ministrẽt:z necessitates eoꝝ nũcient/z pces pferãt. Et q̃uis ipe singuloꝝ causas videat/z cognoscat:vult tñ p angelos suos hoc sibi nũciari/vt caritatẽ suã,z dignationez suã circa hoiem cõmẽdet:et ꝓpt tã dignos/tãqz dilectos nũcios plen⁹ pstet. Nec mirꝫ q̃ angelos suos electis ministros exhibet/z semetipm. Est nẽpe et ipe angel⁹ magni cõsilij/videlz redẽptiõis nr̃e/z salutis:quã missus ẽ operari in medio trr̃e. Administrat sicꝺẽ nobis ꝓuersatiõe sua/z hũilitate/pbẽdo viuẽdi exẽplũ i se:z statuẽs se puulũ in medio discipuloꝝ(.i.hũlẽ)vt efficiamur puuli sicut ipe. Administrauit ẽt nobis morte sua,in q̃ laboꝛauit p nobis,ne nos laboꝛaremꝰ:z tpalẽ ptulit/ne nos eknã paꝛemur. Iglr ministrauit nobis dñs i hac vita:z ex hac q̃z trãsiẽs ministrabit nobis i illa refectione gemie dulcedis:qz pascet nos lacte hũanitatis sue/z melle dinitatis. Angeloꝝ q̃z ministeriũ nõ tm̃ tpale nobis est:fz etiã sempitnũ:qz p eoꝝ pñs auxiliũ hereditatẽ,et eknã salutẽ capiem⁹:et gaudiũ eoꝝ cũ ipsis sine fine pcipiem⁹. Quo vero putam⁹ salutẽ nr̃am diligãt/z quãtũ nos ꝓsortes secũ hr̃e cupiãt: Quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

estimet quãta caritate ꝛ cura circa ꝓmissos sibi vigilent: quo ꝛdoꝛpetes excitẽt, ꝛ sollicitos/atq; feruẽtes ãpꝰ acce dant: quo hinc mala excusent, inde bona dño cõspectui repũtent: quo defendãt: aut his gr̃az obtineãt: Cũq; aiaz magno desiderio feruẽtẽ pspexerint: ꝛ ad deũ pura inten tione suspirãtẽ, quo putamꝰ hãc dilligãt, eiq; cõgaudeãt/ et ad illã diuertãt: Quo inter illã ꝛ deũ discurrẽt: Sicdẽ amici spõsi sunt: auscultãt vocẽ eiꝰ, quã faciũt spõsum au dire: voces eiꝰ desideria sũt: hec vehemẽter clamãt i aure spõsi: hec auscultãt amici/videlz angeli: his delectãt: ista nunciãt: ꝛ illã vt veniat inuitãt: istã consolant, ꝛ monẽt vt querat/ꝛ pulset: eo q ꝝ grens iueniat: ꝛ pulsanti apiat. Fre quẽtant itaq; ꝛ visitãt interim ipsi aiam sic feruẽtẽ, donec spõsus adueniat: ꝛ augmento ampliozis gr̃e hãc aduẽtui ipsiꝰ spõsi pleniꝰ ꝓparãt. Trahũt cogitationẽ eiꝰ ad intel ligẽdã eoz̃ pñtiã, ꝛ dilectãdã familiaritatẽ: quatinꝰ de hac noticia crescat, ꝛ pficiat ad diuinã. Querẽt g̃ deũ aia ab his inuenit: ꝛ post circuitũ ciuitatis: post interrogationẽ btoꝝ angeloꝝ aduẽtũ meret: hoꝛ occursum pcipit: ab his suscipit: hi spõsuz q̃ppe puenũt: exhibẽt pñtiã suã: reuelãt se. Angeli em̃ lucis sunt, cũ luce veniũt qua pfusa illumi nat, piter ꝛ tãgit: vt aduẽtũ eoꝝ intelligat, ꝛ pñtiã sentiat. Quã gr̃am dũ pcipit, inuentã se a vigilibꝰ fatet: iz dilectꝰ se nõ inuenisse causet. Aiam itaq; inuẽtã eẽ a vigilibꝰ, est quam iueniſſe gratiã ad sentiẽdã eoꝝ pñtiã: q̃ puꝰ cecitat, siue tenebras patiens, nil nisi se sentiebat. Tũc desideriũ suũ ꝛ cogitatiõez in ipoꝰ dirigit: ꝛ familiare colloquiũ q̃si cũ notis formaꝛ: vota sua ĩsinuat: amoꝛẽ nũciat: de spõso interrogat. Nũ quẽ dilligit aia mea vidistis? Querit eos testes sue dilectiõis, piter et desiderate pñtie spõsi. Certe em̃ scit q̃ ãgeli dei vilioꝛe fruãt: ꝛ amoꝛẽ ipsiꝰ, ꝛ desiderã nõ ignoꝛẽt: ꝛ miraꝛ ꝛ q̃si indebitũ arbitraꝛ, vt deũ videãt: et se visionis illius exptẽ relinquãt. q. dicat. Nõne eũ quo frui desidero hẽtis: ꝛ in illo desideria mea iã diu vidistis. perhibet dilectꝰ q̃ ad ostiũ aie stet, ꝛ pulset. et si q̃s aperuerit ei, intret ad illũ: ꝛ cenet cũ eo. Ego iã apui patenter ostiũ meũ q̃ desideriũ ipsius: nec ingredit. Insup ingressa sum ad eũ: ꝛ pulso ad ostiũ ipsiꝰ: qõ apiendũ ꝓmittit pul santi. Et oblitus ꝓmissionis vtriusq; nec ingredit ad meũ: nec michi apit suũ. Sto, et nõ respicit: pulso, ꝛ nõ apit: clamo, ꝛ nõ respõdet: q̃ro illũ, ꝛ nõ iuenio. Quo g̃ abijt: Nũquid nõ illũ vidistis q̃ estis angeli semp videtes eũ: q̃ sẽp videtis facie: et ipe et pr̃ vnũ sunt: ꝛ qui videt vnũ, videt ꝛ aliũ: Igit nõ intrãtẽ ostiũ meũ: nec apientẽ suũ: ac pinde nõ penes me, nec penes se inuẽtum, apõ vos q̃ram: ꝛa vo bis sciscitabor: ad vos transibo, vt penes vos inuentã quẽ diligit anima mea, sponsum ecclesie ꝛc.

¶ Quomodo aia post angeloꝝ cõtẽplationẽ, ad dei contẽplationẽ transeat ꝛ discretionẽ. Cap. v.

Paululũ cũ ptransissem eos, inueni quẽ dilig̃it aia mea]. In triplici creatura sua iuestigari, ꝛ cogno sci põt deus: in mũdo, ꝛ ad eiꝰ ornatũ creatis: in hoiẽ: ꝛ in angelo. Has singulas circuit, et ptrãsit aia deũ sintẽs, vt eũ quẽ q̃rit iueniat. Ex visibili mũdi spẽ inspecta inuisibilẽ creatoꝛẽ cõsiderat. Hec em̃ inspecta, scire dat q̃ dñs ipse est deꝰ: et q̃ ipse fecit hãc: q̃ nõ ipsa seipam. Sed hec visio cõis, et oĩm tam malozũ scz, q̃ bonoꝝ. Hoc em̃ mõ oẽs hoies vidẽt deũ, vt in iob legit: vt vnusq̃sq; intue tur ꝓcul: q̃ foꝛis videt deꝰ, et nõ in se. Hoc mõ viderunt eũ phi, qui tñ q̃ amoꝛẽ non inuenerũt. Tñ de hac visione trãsit ad hoiem, q̃ quoꝝ in imagine ptransit, iz sit̃itudinẽ amiserit: in quo familiariꝰ videt deꝰ: vtpote in eiꝰ aiẽ ima gine: quã in se repũtat p rõnẽ, ꝛ intellectũ. Nõ cutẽ transit ad oẽs hoies: ſz ad bonos tm̃, ꝛ spũales. Neq; em̃ ad gra diẽtes lata viã se dirigit, q̃ ducit ad moꝛtẽ: sed ad arctes se, pregno celoꝝ: quos supiꝰ plateas, siue vicos appellat: exquibꝰ impfectiones, sue pfectiones designat. In his iue nit nõ solũ imaginẽ dei: sed ꝛ pte sitit̃udinẽ, iquãtũ in ꝛtu tibꝰ pfecerit: vel ad pfectionẽ cõsẽderũt. Ex q̃ nõ plenã in his (quãuis aliquã inueniat sitit̃udinẽ) vt pleniꝰ cõpre hẽdat, ꝛ vicinꝰ cõtẽpleť, ad vicinꝰ cõtẽplatẽ trãsit, angelicã scz creaturã: in qua sitit̃udinẽ plene cõsiderat, vtpote signaculũ sitit̃udis: ꝛ in q̃ ab initio sigt̃a pseuerat sitit̃udo Hoies q̃uoꝝ boni, q̃uis sct̃ vident, tñ i nocte. i. in obscu ritate: angelꝰ ho i meridie. i. plena cognitione. Sicut em̃ btũs Iob loquit: stelle obtenebrãt nt̃ caligine bui⁹ noctis: q̃ etiã hi qui lucẽt ꝛutib⁹/ꝛ vite ꝛtitate obscurant tenebris hũane cecitatis. Angelꝰ lucẽ pfundit pfecte cõtẽplationis. Cãdoꝛ est em̃ lucis ekne/ꝛ speculũ sine macula diuine maiestatis: q̃ sicut nulla pte distat a deo ita pfecte, ꝛ sicut est deũ vides/ꝛ hũc in se repũtat: qñ speculũ mũdũ et pspicuũ est illi q̃ in eũ ocꝭs cordis dirigit: mũdatos nñ pleniꝰ a pctis, ꝛ icijs: ꝛ etiã eoꝝ imaginib⁹. Obscurãt. n. vicia, eoꝝ quoq; imagines reuerberãt/ꝛ cõtẽplationẽ ipe diũt, atq; noticiã abscõdũt. qui igit̃ hoc speculũ ispicit t horũ mũdiciã cõsiderãdã mũdos ocꝭs cordis mittit. In hoc speclo sibi relucet dei sitit̃udo. Mũdi em̃ sunt sic est mũdus ille: scti sunt, sicut est sctũs dñs deus eoꝝ. Denicq; de illꝰ mũdis trãsit ad mũdici Iauoꝝ: ꝛ de sctis ad scm scrũ: de ꝓtẽplantib⁹ ad cõtẽplãdũ/ꝛ stati inuenit dilectũ Ibi em̃ adeo vicini sunt illi, vt vel sit mediũ tm̃ hos ꝛ illũ: et post hos nõ sit iuenire nisi illũ. Inuẽto igit̃ dilecto an gelis cõgratulãt/ꝛ cõsecutũ p eos bñficiũ cõmẽoraꝛ: ait itaq;. [Paululũ cũ ptrãsissem eos, inueni quẽ dilig̃t aia mea]. Ex ilico vt hos ptrãsiui/dilectũ iueni: hos ptrãsiui vt veniꝛe: ꝛ p hos transiui, vt iueniꝛe: horũ em̃ occursu/et auxilio q̃ cupiui obtinui/q̃ et meũ puocaueꝛt, ꝛ accede rũt desideriũ/ꝛ dilecti obtinuerũt occursum. Spons igit inuẽtio pñtie ipsiꝰ est̃ scientia ꝛ reuelatio. Querẽti nẽpe aie/nec ab intẽtiõe cessanti exhibẽt se tãdẽ/ꝛ votis occur rit. Quo pñte inouaꝛ aia: et q̃si ei adherens sentiꝛ interni gustꝰ dulcedinẽ/itelligẽtiã spũalẽ/fidei illũinationẽ/spei augmẽtũ/caritatꝭ incẽtiuũ/ꝓpassiõis affectꝰ/iusticie zelũ delectationẽ ꝛutũ: hz i ofone cũ deo familiare colloquiũ audiri se sentiẽs/plurimũq; exaudiri: facie ad faciẽ cũ deo loquẽs/ꝛ audiẽs q̃d loquaꝛ in ea dñs deus: in ofone deũ cogẽs/et iterdũ cõuincẽs. Hac gr̃a illustrata, icipit tene bras cordis sui videre: seipam cognoscere: discernere qua ter se vicia sub spẽ ꝛutũ occultẽt/vel se illis occẽte sociẽt. Orit em̃ in mẽte noua dies post noctẽ ignoꝛãte: ꝛ fit dilu culũ quo surgit ad offerẽdũ holocaustũ cõtritionis ꝓ sin gulis ꝛututib⁹: ne fortassis fuerit ipfecta vel min⁹ pure/et ad cõcremãdũ q̃cq̃d i illis admixtũ fuerit carnale. Dois em̃ spũs iterdũ ferť ad aliũ bonũ cui ãnexũ est aliq̃d carnale/qđ hũanitatẽ delectat/ꝛ trahit occultet̃; hoc ignoꝛat. Itẽ q̃s sepe credit aliq̃s a spũ moueri ad aliq̃d faciendũ cũ moueaꝛ a carnalitate/vel naturalib⁹/vel leuitate/ vel cã aliq̃/vl̃ occasiõe. Denicq; iter. Si facẽ hõ aliq̃d añ tps vl̃ tarde/vl̃ idiscrete. Has tenebras, ꝛ occita mala ꝛpẽ dit ꝛ dijudicat/ꝛ diluculũ ꝛuptiõis hoiez sibi demõstrat q̃ scz mioꝛ sit tñ bono q̃s credebat: q̃ ĩtiũ gr̃e mñ accepit: q̃ in nocte iacuerit: q̃ ad diluculũ, ꝛ nõ ad plenã diẽ venerit. Sicut g̃ per acceptã gr̃am illustraꝛ seipm cognoscit: ita p eandẽ intelligit exiguũ esse qđ inuenit. Helias post auditũ sibilũ aure leuis, in qua dim esse didicit, pallio vultũ operuit, et in ostio spelũce stetit. Sic hõ pcepta gr̃a et per hãc cognita in pfectione sua, vultũ pallio operit: q̃ quãta ignoꝛãtia tegatur agnoscit: ꝛ in ostio spelunce stat: q̃ post noctẽ cognite cecitatis de coꝛruptiõis vicio exire ad illuminandũ desiderat. Remissus ꝛ cecus, nec se videt, nec gratiam amat: quia tenebris suis obuoluitur: et lucem gratie ignoꝛat. devota anima, et

a gr̃a illustrata sicut se videt, ita de se paꝛ sentiẽs hũiliaꝛ. et sicut itelligit gr̃am, ita ad desiderãdã illã amplioꝛ inflãmaꝛ. Hũiliata g̃ ꝛ desideriosa, ꝛ secũ de iopia causãs pauꝛ lulũ se mẽoraꝛ inuenisse dilectũ, non pfecte, nec ad votũ.

¶ Quomodo aia christum in se suscipiat: ꝛ de vera dilectione dei, et falsa. Capitulũ. vj.

Tenui illũ: nec dimittã, donec intꝛducã illum in domũ matꝛis mee: et in cubiculũ genitricis mee. Aia quãdiu accepta hac gr̃a, nõ imemoꝛ tũ impfectionis sue: nec nimiũ de dono dei cõfidẽs, recolit se multotiẽs carnaliter affici volũtate, ꝓpria atq; a spũ ferri: mozes nõdũ pfecte coꝛrexisse: nec xpi ꝛututes appꝛehẽdisse. Cupit g̃ affectũ suũ purgari: volũtatem mortificari: spm̃ suum deficere: ꝛ xpm̃ induere: sicut dicit apls, induimini dñm̃ Iesum xpm̃. Licet em̃ dilectũ inuenit, nõdũ hunc in hospitiũ introduxit: ꝛ q̃ accepit, q̃si foris, nõ intus: fuit in desiderio, ꝛ nõ in effectu. Visitãt se ilelligit ꝛ consolatã: sed nõdum talẽ cũ qua moꝛã faciat dilectꝰ, et mãsionẽ habeat donec a se pfecte deficiat. Ad hoc g̃ iuuaꝛi se petit, et eousq; ꝓficere, q̃tenꝰ formeť xps in ea: ꝛ viuat iam non ipsa: iz viuat in ea xps. Donec autẽ ad hũc statũ pueniat, phibẽt se nõ quieturã: nec cessaturã a pzecum instãtia: dicẽs. Tenui illũ: nec dimittã ꝛc. Tenetur deꝰ ofonis deuotione: desiderio, importunitate, meoria, spe, fide, ꝛ expectatione exauditionis: nec dimittit si ab intẽtione nõ cessẽt: nec vultꝰ amplioꝰ in auersa mutet. Tenet itaq; dilectũ/quãuis aurꝛa sit: nec dimittit, donec bñdixerit ei. Luctata est cũ eo tota nocte q̃ dormiuit: iz coꝛ eiꝰ vigilauit/qz scz ab exteriozi occupatione cessauit et in q̃rẽdo dilectũ laboꝛauit. Etiã quãuis p noctẽ ad auroꝛã puenerit, nõ cessaꝛ a luctaz: videlz ab oronis instãtia: nec dimittit dilectũ, nisi bñdictionẽ, et: vt eat de virtute in ꝛtutẽ: ꝛ videat deũ deoꝝ in syon/in speculatione p spe culũ/ꝛ in enigmate: quẽ videre non põt sicuti est dũ viuit in corpe. bñdictionẽ hãc q̃rit: et noiis mutationẽ: vt non iã Iacob, iz Israel dici possit: nec opus sibi sit vt ampliꝰ vicia supplãtet. Jacob em̃ supplãtatoꝛ: ꝛ: sed vt expugnatis, ꝛ expulsis vicijs puritate fruaꝛ virtutũ: et deũ contẽpleť: q̃ Israel videꝭ deũ dicit. Puritati em̃ cordis videꝭ deus promittit, sicut scriptũ est: bti mũdo corde/qñ ipsi deum videbũt. Hac bñdictiõe pcepta claudicabit altero pede: quia q̃ duplicib⁹ incedebat desideriis/carnalia qđe sentiens, iz spũalib⁹ cõsentiẽs: nũc pfectꝰ mortificatis vicijs et marcescẽte carnalitate/spũalib⁹ tm̃ desideriis feretur. Ad hanc g̃ puritatẽ/ꝛ pfectionẽ suspirãs: ait. [Tenui illũ nec dimittã, donec intꝛducã illũ in domũ matꝛis mee]. Adhuc nr̃a est gr̃a spũs/q̃ spũaliter nos regenerat. Cuiꝰ domus est hũana mens: in qua eadẽ gr̃a suscipit. In hãc domũ dilectũ cupit introducere: vt sicut hũc inuenit: ita illo maneat, ꝛ inhabitet. Acceptã em̃ gratiã in se retinere desideraꝛ, in mozes trãsfundere: ꝛ in cõuersatione trãsformare. Manet in illa aia xps/qui ꝛututes eius possederit: hũilitatẽ/mãsuetudinẽ/patiẽtiã/obediẽtiã/et caritatẽ. Et itẽ q̃ mãdata illꝰ seruat, sicut ille ãbulauit, ꝛ ipa ambulat Si q̃s diligit me (inq̃t) mãdata mea seruabit: ꝛ pr̃ me diliget eũ: et ad eũ veniemꝰ: ꝛ mãsionẽ apũ eũ faciem. Talis g̃ et xe diligit: et xpm̃ i domũ mẽtis introducit. Affectuosa dilectio qua fupius dilectionem aie sigt̃ dixim⁹/ interdũ plus afficit minꝰ diligẽtẽ: et minꝰ pfectioẽ. Non em̃ tm̃ diligit quisq; quãtũ hãc sentit: ꝛ quãtũ in illo statu sibi diligere videaꝛ: iz quãtũ in ꝛututib⁹/et caritate fundatus fuit: et in seruãdis mãdatꝭ fidelis haberi. Dulcis i deũ affectꝰ q̃dãmõ carnalis est/ ꝛ fellaꝛ: et hũanitatis interdũ pondꝰ gr̃e: cordis q̃ spũs: sensualitatis q̃ rõnis, ita vt magis accedat aliq̃n ad minꝰ bonũ: ꝛ minꝰ ad maiꝰ: ꝛ ad

aliq̃d qđ sapit amplioꝰ q̃ qđ expedit. Hoc affectu errabãt discipuli, ꝛ carnaliter deũ diligebãt/cuiꝰ pñtia carere no lebant. Tñ etiã nõ diligere arguebant/qui qđ delectaret magis q̃ qđ expediret amplectebant. Sic affectuose interdũ carnalis aliq̃s/et ipfectꝰ ad deũ afficit: nec q̃ valde diligaꝛ: sed qz dulcedinẽ gr̃e degustaꝛ: q̃ quãtũ durat, tm̃ iuuaꝛ: quãdiu durat dulcedo/durat et dilectio. Sed non agnoscẽt in bonis amicꝰ. In die nãq; ista dñs q̃dẽ miam suã mãdaꝛ: iz in nocte tentationũ ꝛ laboꝛ in pceptis declaraꝛ, quãtũ q̃sq; diligaꝛ. Visitatione gr̃e cõsolať deꝰ pusillanimitatẽ nostrã: iuuaꝛ infirmitatẽ: excitaꝛ volũtatẽ. Et quid mirũ si infirmꝰ vngaꝛ gr̃a/cũ etiã malus dño cũ bñfecerit ei confiteaꝛ: Itaq; contingit vt pusillanimis/ꝛ dilectionis auidus/dilectione hac magis moueaꝛ: ꝛ in quo sensualitas/ꝛ carnalis appetitꝰ posꝰ q̃ ro dñaꝛ. Interdũ hãc magis sentit leuis corde/ꝛ inops gr̃e: faciliꝰ em̃ moueť q̃ leuio. Fuerit: expꝰ cõsolationis delectabilꝭ oblatã recipit. Huius g̃ dulcis affectꝰ causa est interdũ/non gr̃e copia: iz mẽtis inopia. Exigua em̃ letificãt pauperẽ. Non ois qui dicit dñe dñe intrabit in regnũ celoꝝ. Nõ ois qui (ꝛũ/atq; iterũ dicit dñe/dulciter (scz affectuose) intrabit: sed q̃ volũtatẽ pris fecerit: qui mãdata custodierit. Vocame ꝛ respõdebo tibi/ait btus Iob. Vocat deꝰ p gratiã visitantẽ: ꝛ respõdebit hõ p mãdatoꝝ impletionẽ. vocatio nõ facit pfectũ: iz obligaꝛ. Respõsio p mãdata iustificaꝛ. Fit etiã aliquotiẽs affectꝰ iste dulcis a malo spũ: vt dũ nimis ei crediť/eiq; dũ valde delectaꝛ inhereť/ad debilitatem cordis hõ pducaꝛ. Item vt p illꝰ occupationẽ ab vtilioꝛi ope reuoceť. Et itẽ vt eiꝰ abundãtia freꝰ aliq̃s se pfectũ credaꝛ: ꝛ ad pfectũ minꝰ exerceť. Per se q̃s aliq̃s iterdũ gr̃a abutiť/in vacuũ hanc recipiẽdo: vel vtiliꝰ aliq̃d opus omittẽdo: siue finẽ sui pfect̃ in hac ꝓstituendo. Sicut em̃ spũs ꝓphetaꝛ, ꝓphetis subiectꝰ esse mẽoraꝛ: ita gr̃a hoi subjciť/vt vel bñ/vel male illa vtať. p hanc g̃ offendit q̃ vsum eiꝰ nescit: sicut etiã virtꝰ in vicijs vertiť/si nimie/vel extra tps exerceať. Spõsa g̃ affectuose/piter ꝛ desiderať dilectꝰ q̃siuit: inuentũ ꝛo vt ad se introduceret nõ minus sollicita fuit. Querẽda est em̃ sedule ãplioꝛ gr̃a: nec cessandũ: p hãc ꝓgrediẽdo/donec ad pfectionẽ veniať. Añq; comedã suspiro (ait btus Iob). Añq; suspiret q̃s nõ comediť: qz nisi hãc gr̃az desideret ꝛ q̃rat/eiꝰ refectiõez nõ pcipit Nisi q̃s p hãc ꝓgrediať/ad pfectionẽ nõ ptingit. Lib⁹ est hec gr̃a: qz reficit. lux est/qz illuminat. Revelat em̃ mala sua hominꝭ: ꝛ roborat eũ vt coꝛrigere possit: cognito pcu lo suo hãc recipit/qui p hanc se coꝛrigere/ꝛ ad iteꝛioꝛa ꝓgredi negligit. Feruẽs ꝛo aia ne in vacuũ hanc recipiat/ semp ꝓficere laboꝛat: ꝛ diligẽter exercet agrũ suũ meliorando mozes/ꝛ excolendo ꝛututes: vt edificet mentis domũ in quã introducat dilectum.

¶ Quomodo in secreto mens deo fruitur: et ab eo de occultis eruditur. Capitulũ. vij.

Non sufficit spõse in domũ mẽtis introduxisse dilectũ, nisi et in cubiculũ suũ introducat illũ: vbi familiarius, ꝛ secretiꝰ illo fruať: ꝛ sola cũ solo sit et cõfabulent: ꝛ remotis oĩbus cõsilijs intersit, secreta cognoscat, causas occultas discat: icerta et occita sapiẽtie sue manifestet illi deꝰ. Ibi audire cupit verbum absconditũ. i. internã ꝛ occultã aspirationẽ: q̃ in iob verbũ abscõditũ vocať: qz paucis ꝓcidit: vel qz silẽter aure cordis pcipit. Nõ ẽt̃ vbũ audire phibẽt i nocte, qñ sopoꝛ solet occupare hoies. i. qñ calcať carnis desideriis, q̃es mẽtis possideť. In noctis ergo silentio qñ secrete cũ illa deꝰ est in cubiculo suo: qñ pacata, et quieta sunt oĩa, qñ paꝛ habetur intꝰ a viciꝭ pturbatione: ꝛ foris ab oĩ inq̃etudine et occupatione: qñ silẽt vicia, et pcõꝛ omniũ recordatio.

virtutes non deuotio signa sunt deum diligentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sensus quoq; exteriores sopiunt, et mūdanoz⁹ illecebra. Cū itaq; tanta quies fuerit, et tā silent oia: tunc tā audiri poterit vox dei, q̄ non tñ loquit, sed susurrat. i. tenuiter/et occulte aliq̄d humane mēti manifestat. Nec solū susurriū dei: sed venas susurrij ei⁹ furtiue tūc suscipit aia: q; subtilitatē diuine aspirationis, z causarū origines quib⁹ ad mentem gr̄a veniat intelligit. Diuersis eñ modis visitat deus: q; nūc expūgit mētē desiderio diuini amoris: nunc spe z gaudio future retributionis: nunc delectatione alicuius ⁊rutis: nūc cognitione ꝓprie imperfectiōis: nūc timore pene, z pteꝛ recordatione, vel alicui⁹ piculi vel negligentie manifestatione: nūc memoria bone rei: nūc exemplo, et gr̄a alicui⁹ viri perfecti. Istis z aliis modis gr̄a mētē visitat: nec semp eodē modo: sed nūc isto: nūc illo. Sicut eñ in diuersis diuersa sunt dona, et distributiones spirit⁹, vt iste accipiat hāc gr̄am, ille illaz, ita in vno/eodēq; hoie diuerse sunt visitationes spūs. Aia ergo cū ea de⁹ in silētio susurrat ista cognoscit, z discernit: z ꝑm modū quo visitat se ꝓformat, et dirigit. Nouit eñ discretionē gratie, z vsum: ꝓsentia quoq; siue absentiā intelligit: aduētū etiā z abscessum: causas etiā aduētus, mor⁹, et cogitationes p̄nūcios, z ꝓambulos gratie. Q; autē hāc ante oīa merea⁹ humilitas frequēti experientia didicit: multiplicesq;, z occultos humilitatis modos, siue mor⁹ intelligit. Nec ambigit q; totiēs gratū deo sacrificiū offert, et gr̄am sibi cumulat: quotiēs se ꝓpter deū deprimit, z humiliat. Et ergo abundātius hāc cōsequat, humilitatis vestigia tam in cogitatiōe, q̄ in ope sectat. In mente suo iudicio se deprimit: z foris se, ꝓpter deū hoibus subijcit, z postponit, abiectionē eligit: contēptibilē se facit, vt sit ꝓclosa ⁊ vō deū: humiliat se vt exaltet: gaudet opprobrijs: ꝓ cōtumelia eñ se receptura a deo nouit gr̄am: ꝓ cōuicio bñdictionē. Intellexit hoc dauid q̄ maledicēte sibi semel, magis būc pati voluit, q̄ per militē suū vindicari, ꝓ maledictione illa bonū sibi a dño reddi ꝓsentiens. Sic humilib⁹ dedat gr̄am: superbis vo resistit. Sed quis vetustā, z inolitam superbiā: quis occultas el⁹ radices, atq; subtiles cogitationes, quibus vt plurimū latēter irrepit, et etiā nescientibus subrepit, nisi deo susurrāte (id est occulte reuelāte) cognoscat: Que quātū in mente dilatatur, tanto minus cognoscitur: q; mens per hāc amplius excecatur. Sic etiaz in verbis, et opatione multipliciter latet, nec cognoscit, nisi ad cognoscendum a gr̄a quis erudiat. Latet itaq; in anima superbia: z hoc ipsa nescit, sed deus hoc videt: quia occulta conspicit: z ꝓpterea gratiā suam subtrahit, vel non cōcedit. Nō solum ergo ꝓpter manifestā, sed etiam ꝓpter occultā: nec ꝓpter maioꝛ, sed etiā ꝓpter minorem superbiam mens ficcat a gratia. Desertos faciam (ait dom⁹) montes, z colles: z omne germē eoꝝ exsiccabo. Per mōtes, maiores superbos: z per colles, minores designans. Isti montes exsiccātur, et arescūt: sed valles id est humiles irrigātur aqua gratie: z abundant frumēto spirituali. Istos montes, visitātisq; gratie origines z causas merendi, vel demerēdi latenter intelligere, est venas diuini susurrij furtiue suscipere. Quę iste silenter, z cum leui murmure serpunt, nec audiūtur a mente inquieta: z in qua perstrepūt et clamāt vicia, vel ꝓturbationes alique. Horū itaq; intelligētia ꝓcipit, z discit in cubiculo (id est mētis secreto) vbi exclusa sunt oia ꝓter deū: vbi sola cū solo aia susurrat. hec est solitudo in quā ducit aiaz de⁹, vt loquat ad coꝛ ei⁹. Ibi audire potest quid loquat in ea dñs de⁹. Ibi apit illi aures tātū interiores. patescit eñ auribus cordis. tumult⁹ secularium negociorū claudit: z quies secrete cōsiderationis apit. Tunc ⁊ba dei mens viuaci⁹ penetrat, cū ad se admittere curarū secularium tumult⁹ recusat

Hoc cubiculū scola est, vbi discat in silētio: vbi doceātur archana ꝓceptoꝝ: vbi erudiat in diuine ⁊lūtat⁹ noticia: in morū cognitione: in ⁊rutū discretione: in spūaliū rerū contēplatione. Ad hoc cubiculū secedere debet aia, sicut moyses ad tabernaculū federis ad cōsulendum dñm de dubijs: de disponēda mētis sue domo: de gerēdis in illa: de statu ꝓprio: de aliorū necessitatib⁹ spūalib⁹, z corpalibus: de dilectione dei: de amoꝛe iustitie, vel defensiōe: de discretione exercendi zeli: de tpe dissimulādi excessus: de cōpassiōe delinquentiuz: de rigoꝛe. Hic quotidie discutit, et inuestigat interioꝛa sua, z exterioꝛa: z q̄lis sit meditatio: vel circa quid maxie sit, vel eē debeat: qualis locutio, moderata, an dissoluta: humilis, an supba. Et itē qualis sit opatio/strenua/vel remissa? Qualis deniq; sit tot⁹ dom⁹ dispositio: et q̄ in ea coꝛrigēda sunt: q̄ tolerāda. Inquātuz vero ad puritat⁹ conscientie puenit/quātūcūq; volūtatem suā mortificādo diuine cōiunxit: secq; vnū cū deo facit/in tantū spūalia cognoscit/z deiꝛ volūtatē intelligit. Et ergo hanc gr̄am ꝓcipiat merito dilectū introducere cupit i cubiculū. i. secretū quietis/meditationis/orationis: vbi ab exteriorib⁹ quiescat interna, z mistica meditatione discat et oratione obtineat.

De meritis/z vtilitate contēplatiue vite: z quādo ad requiē aliquis debeat venire. Ca. viij.

Diuro vos filie hierusalē ꝑ capreas/ceruosq; camporū: ne suscitetis/neq; euigilare faciatis dilectā/donec ipa velit]. Ad⁹to labore, instātia et oꝛone spōsa dilectū inuenit: z tandē in cubiculū introduxit. Eñ dignū est vt post fatigationē/tādem reqescat: z dilecto tot⁹ audioꝛib⁹/z discursionib⁹ apprehēso fruat: nec facile ab eo tam ꝛe auellat. Allegat q̄ de⁹ ꝓ illa monetq; ne a suaui⁹ sono (. i. quiete diuini amoris) suscitet: nec a secreto cubiculi ad cūcta cogitationis ꝓtrahat. In hoc eñ cubiculo nō solū dilecti fruit amplexib⁹/z ꝓpria negocia pagit: sz etiā alioꝝ necessitatib⁹ intrēdit. Diuersis aūt modis hic deo fruit: videlz nūc vt spōs: nūc vt doctore: nūc vt pfe: nunc ꝓ se illū exoꝛat: nunc ꝓ aliis ꝓcib⁹ hic flectit/et placat: nunc in el⁹ amoꝛe dormit: nūc cōtēplat: nunc cū illo aliqua ordinat z disponit: nunc ab illo audit et docet: nūc el⁹ amplexib⁹ fruit. Habet eñ cū illo amplexus z oscula: hz fetus et vbera: sz hec oīa nō materialia vel carnalia: sz casta/et salubria. In istis amplexib⁹ deus stringit/z stringit: q; voluntatē suā ꝓius aie cū quadam dulcedine ingerit/et insinuat: qua caritate excitata aia dū vocāti et attrahēti se iungit, q̄si stricte sibi se stringat. In istis eñ amplexib⁹ ꝓioꝛ deus stringit: et sic ꝙ vice aia stringit: q; dignioris/vel ampliꝛis amātis est ꝓius stringere: vñ z ille ꝓius dilexit nos/vt eū posset⁹ diligere: et etiā caritatē exhibuit/quā maioꝛē vel parē nemo pōt exhibere. Animā itaq; de⁹ amplexat/qñ eā p gr̄am ad se trahit/sibiq; coniūgit. Osculat/cū gr̄a siue dulcedine reficit: fecūdat eā/cuz caritatē auget. Lacte pinguescūt ei⁹ vbera/cum dulcedine cōpassionis replet. Est ibi spūale connubiū: cōcordia videlz/z conuictio voluntatū. Fecundat ibi nō carnalis copula ventrē: sed spūs sctūs mētē: gemellis hāc impregnās fetib⁹ (id est gemia caritate) dei videlicet dilectione/z ꝓximi. Hic vꝛor fit aia: accepit pietatis vbera q̄ ꝓius nō habuit/cū adhuc puula fuit: nunc tñ nouit peccātib⁹ cōpati: sz iuueniliter indignari. Hic dormit cū xpo/dū ab exteriorib⁹ oculos claudit/z intima ꝓ cōtēplationē cognoscit. In quo somno cū Iacob angelos videt ascēdentes z descēdētes: ascēdētes ad dei cōtēplationē: descēdentes ad hūanā visitationē. Cōtēplat i ag̃et hāc visiōis dei et visitationis humane vicissitudinē: quomodo deꝰ inhereāt: et nobis cōdescendāt: causamq; nostrā apud deū

peragant. Animas quoq; tam cum xpō regnātes contēplatur z cōsideꝛat/scz quem affectū erga nos habeant: et qualiter nos secū habere consortes cupiant: opēq; suam, et intercessionez nobis impendāt: z nostri sollicitudinem gerant. Per hos eñ adiurātur filie hierusalē, ne dilectā suscitent: q; sicut illi amoꝛi creatoꝛis inherent: z tamē salutis humane curā gerunt, z peragūt: ita pfectꝛ anima, z in dei amoꝛe quiescit, et ꝓximoꝝ saluti intendit. Adiurat etiā per hos, q; cū his etiā et inter hos ꝓ saluādis discurrit: nec tantūmodo deum: sed z hos oꝛat z eoꝝ auxilium implorat. His necessitatē humanā nunciat: cū his in hoc negocio laborat. Dū ergo ꝓ hos adiurat, vtpote cōscios et testes caritatis eius, et industrie, z occupationis circa ꝓximos necessarie. Isti eñ sunt capree, ceruiq; camporum (angelica videlz creatura, et hoies) quoꝝ animę iam transierūt ad regnū celoꝝ. Iste capree z alta petunt, et a longe ꝓspiciunt: q; alta contēplatione subleuati, dum eum conspiciūt/in illo quicq̄d inferius in creatura eius agitur, cognoscūt. Cerui quoq; spineta transeūt, z venenum vincūt. Ita sanctoꝝ animę spinas peccatoꝝ transilientes, et venenū suggestionū inimici, maliciāq; mundi vincētes iam trāsilierunt ad regnū. Et capreaꝝ quidem campus, est illi⁹ vite felicitas. Cāpus vero ceruoꝝ, istius seculi spaciositas. Trāseunt tamē capree ad istū campū caritatis cōdescēsione: z trāsilierūt cerui ad illū desiderio et fide. Dū cerui adhuc degētes corpore ipsi trāsilierūt: q; pedes eoꝝ (id est affectus) stātes erāt in artis hierusalē. Nūc vero in aia illuc transierunt: postmodū etiā corpore ibi ꝟturi sunt. Ad hos etiā contēplatione trāsilijt sponsa: apud hos ꝓximoꝝ curā secum trāstulit: cū his ante deū eoꝝ causam intus agit. Ad⁹to ergo sponsus monet ne suscitet, eo q; bñ circa ꝓximoꝝ salutē occupat. Et bona quidē sollicitudo, z turbatio carnalis: sed melioꝛ, z sublimioꝛ circa plures occupatio, z cura spūalis: vtpote tam deo, q̄ celestib⁹ ciuibus familiaris, z ꝑmanens, z securamagis. Occupatio quidē exterioꝛ. i. serui⁹ est: q; corporis etiā laboꝛ perficit. Interioꝛ sollicitudo, et oꝛo: sublimius, atq; dignio⁹ officium est. Illa seruit dū ministeriū exhibet hec apud deū meritis, z familiaritate obtinet: messem eē multā dñs dicit: z rogari se monet, vt i eā operios mittat. Dō maxime ꝓficere ꝓualet aia ꝓfecta q̄ deo familiaritate deuotionis adheret: hec mō deo supplicat, vt in messez operios mittat: modo vt in hāc messis gr̄am ad operādū vtiliter cōcedat. huius messis ꝑtem occupat actiuus, exterioꝛi ministerio: q; cōtēplatiu⁹ totā messem occupat, oīonis auxilio. Due quippe sunt vite: actiua. s. z cōtēplatiua: que assignant ꝑ martha z mariā. Martha foris laborat: maria int⁹ eat. Dic illi (ait martha) vt me adiuuet: bene illam adiuuat, q̄ diuinū adiutoꝛiū illi implorat: q; frustra laborē impēderet, plātaret, atq; rigaret, nisi de⁹ incremētū daret. Optimā ergo ꝑtem elegit magdalena, q̄ gr̄am exercet cōtēplationis: et tñ occupat in ꝑte sozoris, vt etiā actiuevite ꝑmio coroneꝛ: in qua pari caritate par ꝑmiū meret. Martha in vno loco corpe laborat circa aliqua: maria in multis locis caritate circa multa. In dei eñ cōtemplatione, z amoꝛe videt oia: dilatat ad oia: cōꝑcebedit, et complectit oia, ita vt in eius cōparatione martha sollicita dici possit circa pauca. Valde ergo bonum est necessarium, z merito ꝓferendū, in quo z deo per amorem aia inheret. z oīb⁹ caritatē, z sollicitudinē exhibet. Bene q̄ sponsa ꝓximis vigilat mēte, licet dormiat (id est quiescat) ab exterioꝛib⁹ coꝛpe: nec suscitari debet vt euigilet. i. exterius vigilet q̄ ita interi⁹ caritate, z oīone vigilat. Dū itaq; occupat sponsa, sz exteri⁹ nō opet: q; multis, imo oibus saltē obtinere conat. Filias q̄ hierusalē (aia vide-

licet ad visionē pacis eterne puenire cupientes), phibet sponsus illam suscitare: z ad exterioꝛē occupationē ꝓtrahere. Que ideo etiā ab eo dilecta vocat: q; in amoꝛe ei⁹ ꝙescit et multoꝝ salutē peragit: phibet autē suscitari donec ipsa velit: eo q; ita deo sit iuncta: z in volūtatis eius cognitione perdocta, q; ad egrediēdum, z regrediendum ꝓ diuino arbitrio (iusta et necessaria vrgēte causa) sit parata, gaudens et ordinata caritas: ita vt diuine pareat voluntati vt iuxta sapiētis sentētiā misereatur sibi placēs deo: imo iuxta ipam sapiētiam pāo fleat sup seipsam. Nec solū negocijs secularib⁹ se nō implicat vt deo placeat cui se ꝓbauit: sz etiā necessitatib⁹ ꝓioꝝ se subtrahit, q̄b⁹ se extenuari vel implicari a perficiēdo cognoscit, non tamē facit hoc ex iclemētia sz ex ꝓudētia. Merito ipfect⁹ q̄diu nō habet nisi parūper olei caritatis, quo ipse tantum vngatur: z nō dēz ꝓ intima dona gratie solidari meruit/nō vult exteri⁹ implicari: ne curarū secularium estuet humane conuersationis/z mutabilitatis vēto contingat ea ab eo exiguo q̄b accepit exsiccari. Exterioꝛ eñ occupatio imꝑfectos cito immutat z deiꝛcit: q; muscę moꝛientes. i. cogitationes mundane perdunt suaue vnguentū gratie minus, in aia fundate. Cupit ergo abūdare pa⁹ sibi/ vt sic possit alijs infundere. hoc oleo vult potius inungi q̄ vngere: de pleno fundere q̄ effundere: fluere q̄ efluere. Qui enim indiscrete alijs ꝓdesse cupit, et ante tēpus effundit/semp inops et a gratia vacu⁹ manet: z ꝓfectum suū impedit/z alijs minus ꝓficit. Non vult itaq; ꝓdens aia a quiete et silentio q̄ se in iustitia excolit euocari: q; cultus iustitie silentiū requirit/donec cultus iste ad fructū z maturitatē ꝑuenerit/videlicz donec ꝓfecte ꝓficerit, z donec induatur virtute ex alto residere studet in ciuitate. i. inter claustra cōscientie. Affectant eñ aliqui regimē ante tēpus/ cū scz imꝑfecti adhuc sunt/ z carnali appetitu magis trahūtur q̄ vtilitatis instinctu. Sed appetitū hunc ⁊ voluntatē animā sentire, nō est hoc eaz velle: q; volūtas ista carnis est nō spūs: nec sua sz aliena, si hāc ipa non diligit vel sequat⁹: sed odit z detestat. Non ergo hoc vult ipa cū vult carnalitas. Cū vero mortificata carnalitate, ꝓdesse, ꝓximis tantūmodo voluerit spiritualiter/tunc iam ipsa hoc velle iudicat. hec enim volūtas sua est, q; huic consentit. Carnalis autē non sua est: q; dum huic renititur/nō ipsa hanc sed q̄b habitat in ipsa peccatū operat. Donec ergo ad istum statum puenerit vt spūaliter nō carnaliter hoc velit: non debz suscitari, nec ad aliorum regimen assumi. Quāuis autem dilecta ad hanc spūalem voluntatē puenerit: monet tamē xp̄s ne suscitetur donec velit: q; talem nouit q; volet cum oportunū fuerit.

imperfecto sufficit sibi imperfecte

sentire in nobis peccati nō est consentire

De spūali assensu aie: z de discretiōe z feruoꝛe. Ca. ix

lege et intende qui ad perfectionem tendis

Ecce est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myꝛre z thuris, z vniuersi pulueris pigmētarij. Per desertum ascēdit spōsa. i. huius mūdi amatoꝛes qui desertum sunt quia deseruntur a deo, q; euz deseruūt: dum factis ei dicūt: recede a nobis/scientiā viarum tuarum nolumus. Ideo deseruūt ab eo q; relinquit eis domus coꝛ deserta vt habitatoꝛē in se non habeant deū. per hos ascēdit spōsa: q; cū eis conuersans coꝛpore, mente eos trāscēdit supna appetēs/z eoꝝ delectatiōes ifimas respūēs. inter carnales cōmoꝛat: et eoꝝ puerilos moꝛes z vitā nō imitatur. Bonos longe siue ꝓpe positos attēdit/ad eos mētē accedit/eisq; iūgitur cogitatione/exēpla cōsiderat/conuersationi eoꝝ cōformat. Ita saluatur a gnatione ista ꝓua, cū ab ea sepatur/z trāsit atq; transcēdit ad gnationez querentiū dīm. difficile est eñ saluari cū puerilis/nisi hoc modo transcēdantur z deseraꝝ: q; trahit z attrahit eoꝝ

Universidad de Deusto
Biblioteca

prava huersatio: z corrũpunt colloquia eoꝝ z pfabulatio. Quod em frequẽter videt et audiꝛ, ad hoc facile animus informaꝛ: qz sicut dicit vulgo iurta quẽ sedet aliqs ab eoꝝ discit. A malozũ itaqz consortio seqstrari, z ad bonos dilectione trãsire eosqz imitari/hoc est ascẽdere: qz spualiter est sublimari. Quãtũ em quis bonos diligit tantũ bonus fit/tantũqz in deũ ascendit. mali quotidie descẽdũt: qz de peccãto in pctm corruunt. z cum in sordib⁹ sint sordescũt adhuc. Itẽ demergit eos tẽpestas aque id est pctõ: z absorbet, pfundum. i. inuoluit iniqtas eozũ: et vrget sup eos puteus os suũ. i., pfunditas iniqtatis: qũ non solũ mergũtur in pctis, sz etiã pdunt aditũ confessionis, boni vo ascẽdunt, qz de vtute in vtutem eũt: et in caritate quotidie, proficiũt/qz augmentaꝛ in eis caritas per bona interioza/per voluntatẽ et opa. dũ ergo inter desertos a grã/z deficientes atqz descendẽtes sponsa, pficit, per desertũ ascendit. Dicit etiã desertũ hic mũdus vel qz deseritur: contenit/ vel qz seipm deserit, z in se deficit. Quotidie em cum tpe gaudia tẽporis transeunt: z quot dies tot gaudia dierum pretereũt z deficiũt. Quot dies aliqs accepit ad viuẽdum tot ei amputantur ad viuẽdo z gaudẽdo. hoc ẽ ergo hoiem viuere z gaudere, a vita et gaudio deficere. Et q gaudio transito ad fruitur: non tã gaudere dicẽdus est, qz gaudiũ deserere/qz gaudiũ eius simul transit z deperit cũ tempore. Est itaqz desertum mũdus/quia gaudia sua deserit et amittit. Unde cũ gaudia ista anima pfecte contenit, z ad supnũ z verũ gaudiũ tendit, per desertũ ascendit. Desertũ hoc nõ solum suas delectationes deserit: sed etiam sterile est et arescit, nec fructũ habet: fructũ em christo nõ pot facere/quia spiritũ qui ex deo est nõ potest accipere: qz non nouit eum nec scit eum. Sed anima deuota dum p vero gaudio laboraꝛ, i deserto sterili z arido fructificat: z interarentia z labentia fructum affert qui maneat. Igitur in hoc deserto et in hac terra deserta inula z inaquosa fructum facere, manẽtẽqz afferre: hoc est p desertum ascẽdere. Ascẽdit aũt sponsa sicut ꝛgula fumi ex aromatib⁹ mirre et thuris z vniuersi pulueris pigmentarij. Per mirrã intelligere possum⁹ mortificationẽ z cotẽptũ terrene delectionis siue consolationis. Et p thus desideriũ supnorum et oronẽ. Tenet quilibet ad hoc vt mortificet mẽbra sua q sunt sup terrã/fornicationẽ z immũdiciã/cupiscẽtiã malã et auaritiam/z cetera mortalia. et itẽ vt seruet mãdata. hec em ptinent ad vitã eternã: z hec iusticia, quã qui fecerit bõ viuet in ea. Sed aia q ad sublimiozẽ gradũ vult cõscẽdere: etiã multitudinẽ venialiũ z minozes cõcupiscẽtias debet cauere: vt pficere z ampliozẽ gratiã mereatur accipe. Debet em vitare cogitationes carnales z vanas/ et itẽ cogitationes suspitionis/ire/z amaritudis z hmõi. Cõsolationes etiã terrenas in cibo videlz z potu/in colloquio/in videdo z audiẽdo/in curiositate/i vestib⁹/in sõno in qualibet libertate. qz quãtũ delectationes istas mortificat z respuit, z carnaliter ꝛsolari renuit: tm spualit merebit consolari, z in grã viuificari. Quantũ ab istis vacuum coꝛ reperit grã/tm replebit. Quãtũ caduca ista aliqs cõtemsit z supgredit, tm ascẽdit/qm de infimis ad supna pgit. post mortificationẽ itaqz maloꝛ pcoꝛ, et mioza mortificare z calcare oportet, pficiẽtẽ aiam, z ad spualẽ vitã cõscendere volẽtẽ. Sic btus iob postqz lumbos pcixerat carnis, etiã lũbos mẽtis/id est cogitationes malas pcingere iussus est a dño/qui cũ illo colloquiũ erat habitur⁹: et iussionẽ suã illi erat manifestatur⁹. Cũ btõ itaqz iob hos lumbos pcingere oportet deuotã mentẽ: hec cũ mirra id est mortificatio, pficiẽtis siue pfecte aie est. Cũ hac etiã ds thus cremare: qz nõ solũ ds terrenas delectationes mortificare/sed etiã supna desiderare, z deuotis pcibus ꝛrere

Simul a scẽditu ticqz fumus mortificationis scz z desideriꝛ atqz oronis: qz alter ab altero fulcitur: ita q neuter per se possit ascẽdere, vel deo placere. Supna em desiderare nõ possum⁹, nisi terrena despiciam⁹: et terrena nõ despicim⁹ nisi supnozũ desiderio trahamur. Absqz delectatione em coꝛ esse nõ potest: sz aliqua ideo trahi necesse est/qz trahit sua quẽqz voluptas. vñ cũ alia illi subtrahit/ad aliã facili⁹ inclinaꝛ, z qz vacuũ ẽ/ad aliqd capiẽdũ ampli⁹ẽ disposĩtũ. Tanto g magis spualẽ delectationẽ admittit: quãto et cõsolationis terrene expers est, z in aliquo delectari nõ cupit. Itẽ quãtũ eterna cognoscim⁹, tm transitoria despicim⁹ et dãnam⁹. hec est em illa pciosa margarita, quã qui inuenit, q pius amauerat libẽter cũcta dereliquit. Mirram g cremat aia, cum terrenas delectationes contẽnit. Thus vo cũ supna desiderat et ꝛrit. Cũ mirra vo z thure vniuersi puluer⁹ pigmẽtarij fumus phibẽ ascẽdere. non dicit vniuersi pigmẽti/sed vniuersi puluer⁹ pigmentarij pigmẽ ei est qlibet vtus seu qlibet opus vtut q in pulu rẽ cõminutum cũ subtiliter discutitur z discernitur: ne qd in eo mali lateat, vel indiscrete fiat. Pigmẽtari⁹ est hõ qui puluerẽ hunc terit. i. singula opa sua discutit, puidendũ est em vt bona sine admixtione malozũ fiant: qz mala maloza bona necãt/minoza hoiem maculãt. Manifesta g mala cauẽda sunt. Sz qz oia nosse nõ possum⁹, gnalis z occulta ꝛritio p his est habẽda. Interdũ em pctm aliqõ est in hoie qõ ei latet, vel qõ ignoraꝛ eẽ mortale. Contritio itaqz sit primũ pigmẽtũ qõ faciam⁹, et deo offeramus qz gnalis cõtritio delet oia mortalia occulta atqz manifesta: z caritatẽ restituit si fuerit amissa. Extra caritatẽ qcqd egerim⁹ minime placebit: nec quãtũcũqz teram⁹ vel omnia⁹ añ deũ redoleb. Sz g oia opa nra in caritate fiãt et gratum deo puluer⁹ in teram⁹, in primis conteramus. Deinde singula discutienda sunt opa/elemosine/vigilie/ oones/et alij corporis labores si pure fiant, ppter deũ si aliud sit in causa principaliter vel scõarie/si fiãt discrete et cũ debito moderamine/si finis sit pfect⁹ et pseuerãtia/si possibilitas pficiẽdi. si tps qñ id fieri expediat/si modus quo et quantũ et qñ frequẽter z cõ. Itẽ qñ aliqd sit intermittendũ/et qñ vehemẽs insistendũ. Itẽ si cũ scãdalo alioꝝ fiat vel dãno/si ad hoc impellat leuitas/incõstãtia/curiositas. si laus appetaꝛ vel latẽter subrepiat/si humana delectatio/si terrenũ ꝓmodũ est discutiẽdũ. deniq si virtutes sũt pure/si pfecte/si de⁹ sup oia diligaꝛ/si aliqd amori ei⁹ equaꝛ vel preponaꝛ/si dilectio primi habeaꝛ/si sincere propter deũ exhibeaꝛ/si diligaꝛ in deo omnis/si dilectio hec spualiter et nõ carnaliter impẽdaꝛ: si nõ accipit psona si consideret causa. Mouet em interdũ aliqs dilectione sed carnali vel priuata ducit, vt nõ pure in deo exhibeaꝛ vel aliqs diligat magis qõ minus est diligendũ, vel e contrario. Itẽ videndũ si humilitas sit ra z nõ ficta/vel imꝓfecta/si sic sibi hõ intus vilescat, vt foris irrogata iniuriã vel contẽptũ non supbe vel impatiẽter ferat: si sic foris se deprimit z humiliat, vt int⁹ de hoc nõ supbiat: sz humile apõ se de se iusticiũ teneat, z qualẽ se foris ostẽdit/talẽ se intus paciter sentiat. Itẽ si humilis ibi sit vbi humilitas honoraꝛ: et ibi humilitatẽ refugiat vbi contẽptui habeꝛ. Item si humilitatẽ exercet/cũ libere deberet iniusticie se opponere/z patientiã tenet, cũ potius impatiens maloꝝ deberet succẽdi igne diuini zeli, z deficere, ferre nõ valens contẽni iusticiam/z prevalere puersitati. Non em iusti nere debem⁹ si quis deuoraꝛ/si quis extolliꝛ/si quis in fa nere debem⁹ si quis deuoraꝛ/si quis extolliꝛ/si quis in fauiem nos cedit conuitio: ita q causa simus vel qui in faciem nos cedit conuitio: ita q causa simus in nostra culpa vel vicio. Si peccãtes z collaphizati sufferimus, mercedem nõ habemus. Si vero nõ peccantes

Nõ superuus de discretõe in omibus

bece est grata deo patiẽtia. Itẽ cõsiderandum si sic patientiam forte quis exhibeaꝛ, vt intus nõ doleat/nec malum rependere cogiteꝛ, z item si in ipsa hora accepte iniurie verba impatientie vel conuitij respondeaꝛ: vel post horam coꝛ inuidie vel rancoris seruet. Item dijudicare debet homo si obedientiã seruat ꝓpter aliquod commodus suũ/vel lucrũ/vel pure ꝓpter deũ, z ꝓpter preceptũ. si in aduersis obediaꝛ: si ꝓpte: si deuote. Itẽ attẽdere ds si corripiat modeste: si corrigat temperate: si in seruãda disciplina seruet mansuetudinẽ/deuitet vehementiã/irã/ amaritudinẽ/indiscretionẽ. Et si forte proniozi sit ad rigorem qñ ad cõpassionẽ/z si remissionem exhibeaꝛ, vbi sit rigoꝛ exercendus. In his sepe fallitur anim⁹: z qõ carnaliꝛ z vicios agit, virtutis opus esse credit. Vel⁹ etiã falsus ẽ si nostram potius qñ diuinam iniuriã vindicemus, z si erga eos q nobis ingrati sunt vel minus cari amplius accẽdamur. Itẽ elemosine largitio min⁹ accepta est, si tarde vel auare aliqs tribuaꝛ: maculata vero si cum supbia/vel cum conuitio fiat. Item falliꝛ aliquis si sub occasione sustentandi coꝛporis delectatiõi seruiaꝛ: vel sustentationẽ necessariã sibi subtrahat. Itẽ fraudaꝛ cõtinẽtia, si cõpore z mente castus sit aliqs: tamẽ sub specie vtilitatis vel ꝓfectus pẽdi suggerit ei vt familiaritatẽ aliquarũ mulierũ habeat. ad qõ em pia intentione ducaꝛ ꝓpria est etiã z facile acquiescat natura: in quo negocio occulte se iugit vitiũ quo z vsu ad hoc pducit vt hõ seipsum nõ itelligat: et magis hoc agat qõ delectat qñ qõ expediat. Sic contingit vt aliquãdo carnali magis appetitu qñ spuali ad hoc aliqs feratur, a cuius tẽtatiõis periculo tantũ qlibet liber erit qñtum se abstrahere ab hac familiaritate libera mente et nõ tristata potuerit. Eligilie z oraciões sunt tibi inutiles si sic ista exerceãs: vt eo tempoꝛe dormias z toꝛpeas quo debes oare z vigilare. Singularitatem quãdam in his teneas per quam communia, et ad que magis teneris omittis: monere proximum/ consolari dolentem/z cetera caritatis opera deo placent. Et tamen contingit vt non semper pure in deo fiant. nam interdum ad ista prõptus est aliquis quia accidia laboraꝛtur: et tedio afficitur: z delectabile illi est cũ exteri⁹ implicaꝛ/ vel personis placet quib⁹ loquiꝛ/vel in his sibi placeat/z i tali grã gloriatur. Quia quietam etiam vitã ducentibus aliqñ subrepit toꝛpoꝛ vel error: vt vel per toꝛporem inutiles fiãt/vel per nimiam discussionẽ spiritualium in errores corruant. Et item in hac vita delinquitur: si ꝓpter quietem exteꝛioꝝ ꝓximi cura penitus relinquaꝛ. Omnia enim hec virtutuꝫ opera subtiliter discutere, z si veraciter bona sint retractare/est vniuersa pigmenta in puluerẽ cõterere. Quẽ puluerem cum mirre z thuri, mortificationi scilicet z deuotioni hõ pigmentarius miscet, pciosum aroma componit/qõ cum igne caritatis in turibulo coꝛdis crematũ fuerit/ suauis odoꝛ fumũ de se sursum dabit. ds autem fumus iste ascẽdere sicut virgula q recta est, z in altũ crescit. ita directe z nõ distorte ds gratia sursum tendere/ vt nichil a latere querat/nil carnale/vel terrenũ. Quãto terrenũ aliquid appetit, vel in aliquo delectaꝛ/tãto fumus iste minus ascendit: qz distorte z a latere ducitur. In meritoꝛ virgule comparaꝛ, vt velocitas ascendendi designetur virgule eni que crescendo grossantur non nimis in altum ducũtur: sed virgule que velocius z sursum crescunt subtiliores z minores sunt. Debet itaqz fumus iste mortificatiõis/deuotiõis/z discretiõis in modũ ꝛgule velociter ascendere: vt nõ segnes simus in agendis bonis, z studio proficiẽdi/sed alacres: vt ne per tarditatẽ z desidiã grossescamus/sed subtiles atqz sublimes crescam⁹. Et p feruoꝛem mentis festine surrũ tendam⁹, festine quippe ascẽdendũ est z viriliter insistendũ: quia si remisse quis surrũ coꝛrectur: pondere coꝛporis z humane imbecillitatis deprimitur. Coꝛpus enim qõ coꝛrũpitur aggrauat animam: z nisi proficiat necesse est vt deficiat/ qz deoꝛsum trahit natura, z semper petit yma. Videmus nãqz in hoibus ponderosis q si arboꝛem ascendere velint, z sursum repere/si quando remissius in ascendendo agũt, statim grauãtur z deficiunt. sed velocitas ascendẽdi et instantia ponderositatem superat, z perducit in hũc modũ alacriter z sollicite ad perfectũ tendentes: z mandata implentes perfectionis culmen attingunt. remissi vero deficiunt, et quotidie ꝓniozes ad lapsum fiunt. Virgule ergo comparatur sponsa ꝓpter intentionis puritatem, z proficiendi velocitatem. ꝓpter oia vero premissa merito de illa dicitur. Que est ista qñ admirãda scilicet/ grãta laude digna rẽ.

De requie supna z quõ pfecti hãc desiderãt. Cap. x.

Ph lectulũ salomonis sexaginta fortes ambiũt ex fortissimis israel. Salomon pacificus interpretatur. Et significat xp̃s qui pacificauit que in celis z in terris sunt: qui patri peccatores reconciliauit, z inter angelos z homines cõcordiã reformauit, peccatores ꝓuersos iustis sociauit. Quos vero hic in concordia sociat/in regno etiã perpetua caritate z pace sibi cõiungit: z ad quietem perpetuam pducit. Que qui es lectulus dicit: quia in illa ab oi inquietudine z laboꝛe huius vite pausaꝛ. In illa quiete pausant, qui hic ꝓ deo laboꝛauerũt. Ibi enim (vt in iob legit) requiescũt fessi roboꝛe/ z quõdam vincti absqz oi molestia. illic eterna qes reficit z remunerat/quos hic laboꝛ preceptoꝛũ z virtutuꝫ profectus fatigabat, z qui hic vinculis humane infirmitatis ligabãtur: ibi diruptis vinculis deo sacrificant hostiã laudis. Vincula hec sunt fames/sitis/somnus/ lassitudo: z cetera huiusmõi. q omnia ibi cessabunt: qz nõ esurient neqz sitient amplius: nec laboꝛ erit ibi, neqz doloꝛ. nec cadet sup illos sol iste materialis q eos vraꝛ: sed neqz estus tentationis. iam enim tunc dicit eis spiritus, vt requiescãt a laboꝛibus suis z tẽtationib⁹. Spiritus q eos ad obediendum preceptis roborauit: tunc vt qescãt a laboꝛe dicit. Qui eniz ingressi sunt in requiẽ illã/ requieuerũt ab opibus z a laboꝛib⁹ suis: sicut z a suis deus quibus ꝓ hoie laboꝛauit, z eũ redemit. Ab his laboꝛib⁹ requieuit i se. pro his laboꝛib⁹ requiescunt in illo mẽbra eius. nullus vnquã sicut ille laboꝛauit: quia nõ fuit doloꝛ sicut doloꝛ eius. Sed scõm multitudinem doloꝝ eius cõsolationes eterne letificauerunt mẽbra eius: qz magni doloꝛes ipsi⁹ magna gaudia mẽbris eius cõtulerũt: magnus laboꝛ perpetuam requiẽ, z amara moꝛs sempiterne vite dulcedinẽ. Pro his enim incõparabiliter eũ amant, z in eius amore gaudent/habent eni quẽ amant/cognoscũt z videt: qõ totum vita eterna est. Idem est enim cum illo requiescere/z cũ illo gaudere/z illuz habere: itẽ amare nosse est/ qz amoꝛ noticia est/z nosse videre est. Et hec est vita eterna cognoscere patrẽ verũ deũ z quẽ misit iesum xp̃m: hec est illa beatitudo, z he dotes aie. Cognitio dei amoꝛ et fruitio. Quis cogitare sufficiat illũ mutuũ amorẽ saluatoris z saluatoꝝ/z quõ diligat quos tã pretioso precio redemit/quõ illoꝝ saluti congaudeat/quõ ipsi eum diligant/ z in eius amore quiescant: z in eo gaudeãt ꝓ quẽ se redẽptos z ad requiẽ trãslatos sciũt z semp vident: Cuiꝰ eterna caritate pro redẽptione sua eũ diligant: incõparabiliter ab eo amplius diligũtur. Adeo suos in passiõe dilexit, et tant⁹ fuit in eo feruoꝛ caritatis ad redimẽdũ eos: vt acerbitatem passionis eius oino tollere potuerit sed noluit: z imo acerbioꝛem martirij doloꝛes assumpsit, z pati voluerit pl⁹ qñ nullus hoim vnqz passus sit, vel pati potuerit/ vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

incõparabilẽ demõstraret caritatẽ. Que caritas cĩca eo
rum salutem tãta fuit: q cũ eos precio sue mortis rede-
misset, non tã redẽptos a se q̃ a patre sibi datos comme
morat quodã loco ita dicens. Pater quos dediſti michi
volo vt vbi ego sũ & ibi sint mecũ: itãtũ de ipoũ redẽptiõe
exultat/vt nõ reputaret magnũ id qđ p eis ptulit: sĩ videa
tur eos q̃s accepit datos sibi potiꝰ i munere q̃ ẽptos p̃-
cio vel recõpensatione. Qui ergo tm eos dilexit in exilio
incõparabiliter quoq; diliget in regno. maiorẽ quoq; ca-
ritatem circa hos habuit q̃ circa corpus ppꝛium, mouẽ
do pro illis. maiorẽ quoq; ibi circa eos habebit q̃ ipi ad
eũ habere possint: magisq; gaudebit de eoꝝ salute q̃ ipi
in hac possint gaudere. de eorum itaq; salute gaudebit/ &
gaudiũ eoꝝ ipse erit: ipsuz sapiẽt/ipsuz in memoria habe
bunt/ipsum in desiderio: in his tribus consistit aia/& hec
tria pfecte implebit dei filiꝰ & dei sapia. Ista enĩ sunt pla
tee hierusalem id est vie late ciuiũ hierusalẽ/q̃ videt dei
pacẽ. he platee sunt ratio/memoria/volũtas/q̃ late sunt
qꝛ multa in his plateis influit, intrant, & exeũt. Ratio ei
cõprehendit ratio/quãta memoria/quãta volũtas? Sed
platee iste sternẽtur. i. complanabũtur id est pfecte cõple-
bũt auro mũdo, id ẽ diuina sapiẽtia & dei fruitiõe. Sigu
la ei deꝰ occupabit /letificabit/brificabit/& pfecte satia-
bit. Quicqđ ei sapere poterit rõ/qcqđ recolere memoria
quicqđ desiderare volũtas, deus erit/& singula hec iple-
bit/ qꝛ oĩa in oĩbus erit: & cantabit ei canticũ leticie de
felicitate beatitudinis eterne: ibi dũ iusti sine fine dãnato
rum cruciatꝰ cõspiciũt, in dei laudibus crescũt. & qꝛ & in
se cernũt bonũ quo remunerati sunt/& in illis suppliciuz
qđ euaserũt: erit gratiarũ actio & vox laudis. Gras agẽt
liberatori suo deo/& cũ ppetua caritate diligẽt: i quo etiã
signa sue liberatiõis/ cicatrices videlicet vulnerũ indesi
nenter aspicient. Quãtoq; reminiscent periculoꝝ & misẽ-
rie quã euaserũt/tanto exultãtes dicẽt. Torrentẽ pertrã-
siuit aĩa nostra: forsitan ptransisset aĩa nostra aquã into-
lerabilẽ. Ad laudãtes deũ subiungẽt. bñdictus dñs q̃ nõ
dedit nos in captiõem dẽtiꝰ eoꝝ/scilicet demoꝝ: de
laqueo quoꝝ venãtiũ anime eoꝝ erepte sunt/& contritus
est laqueus/qꝛ cessauit tẽtatio/& ipsi sunt liberati. sed ini-
mici vinculis eterne dãnatiõis sunt astricti. Quos etiam
semp videbũt in inferno/vt eoꝝ cõspectis tormẽtis sem-
per gaudeãt/& liberatorẽ suum dilligãt: & gratias illi agãt
vnde ad Iob dicit loquit q̃ dyabolũ electi accipiunt i pre
mium sempiternũ. & qꝛ hic se cũ eis dũ eos tẽtando affli
git/& illic duz visa eiꝰ pena gaudebũt quã euaserunt. pro
bis oĩbus erit gratiarũ actio/eritq; vox laudis: q: quẽ di
ligẽt perpetue laudabũt. laudabit enĩ hierusalẽ id est vi-
sio pacis, id est oẽs videntes illã pacem laudabunt dñz
qui est eoꝝ pax & exultatio & eterna beatitudo: & in pace
sua & concordia, & in caritate ita suos vnit in regno & con
iũgit: vt & q̃cquid felicitatis & gaudij vnꝰ habuerit/ hoc
etiã per caritatẽ alterius fit/dũ iste illi qđ ipse habz optat
& ille istius bonũ ita in ipso sicut in se suũ amat. Quot er-
go electi regnabunt cũ xpo/tot erunt ibi premia/& de tot
vniuscuiusq; qui saluabit erunt gaudia. Si quis cõputa
re posset numerũ ciuiũ supnoꝝ: etiã cõputare poterit gau
dia singuloꝝ/qꝛ tot sunt electoꝝ gaudia. Videdũ est nũc
q̃ infusa & q̃ diuturna sunt. Conferamus gaudium hu
ius vite ad gaudiũ patrie. Si duplicemus/si triplicemus
si quadruplicemus/si multiplicemꝰ quãtũcũq; nũerus p
numeꝝ multiplicari põt, nõ ptinginꝰ ad equalitatẽ gau
dij beatoꝝ. & qꝛ hic igniculus, ibi caminꝰ: sicut dicit a-
postolus/vt dñs cuius ignis in syon & caminus in hie-
rusalem. Sed nec ad terminũ qꝛ infinitum est/sicut imen-
sitate ita eternitate quãtũ ad cõprehẽsionẽ vite presentis
ita vt nulla cõparatiõe, nulla cõputatiõe ad magnitudi
nem huiꝰ gaudij siue diuturnitatẽ possum attingere. Di-
ctum est q̃ multipliciter sit hoc gaudiuz/q̃ magnum/q̃
diuturnũ: videndũ nũc quit fit/vel in quo sit. Unde scien
dũ q ipm in deo est & deus est: neq; enĩ verum atq; perfe
ctum dici posset si nõ deꝰ esset/vel extra deuz esset. Et qꝛ
nichil verũ/nichil perfectũ extra deũ: nec creature ad si-
militudinẽ dei facte aliquid pter deũ sufficere, vel pfecte
hanc posset implere/hoc est illud plenũ gaudiũ qđ i euã-
gelio dñs petere & querere monet/& qđ accepturos eẽ pe-
tentes perhibet. Et hoc est illud qđ oculus non vidit/nec
auris audiuit/nec in coꝛ hominis ascendit quod deꝰ suis
preparauit. paruus & magnꝰ ibi sunt: & seruus liber a do
mino suo. Qui hic p deo seruierũt/de labore ad requiez
de seruitute ad libertatẽ transierunt/tã liberi a timore ali
cuius pene vel separatiõis/et possidẽt timorẽ reuerentie
& amoris. Fruũtur eni libertate filiorũ dei/qua libertate
eos filiꝰ dei liberauit vt vere liberi sint. Seruiuit xpꝰ vt
serui libertati donarent: formã serui suscepit vt reforma
rent qui erãt per pctũ deformati/& similitudine dei pa-
uati. Carnem de nobis accepit/spm suũ nobis dedit/sic
q̃ dũ nostre infirmitatis seruitutẽ assumpsit/& sui spiritꝰ
libertatẽ contulit, libertati nos restituit: vbi enĩ spus dñi
ibi libertas. in hoc spũ patrẽ ipsius/patrez quoq; nrz vo-
camꝰ & accipimꝰ. in anima ergo reformault dñs sui simili
tudinẽ/in corpore reformabit ad corporis sui claritatem
Hec est electoꝝ libertas: hoc gaudium. de hac libertate
gloriant: de hac gloria gaudent/ q̃ scilicet fruũtur gña fi-
liorum dei/q̃ filij dei sunt, et ideo heredes/ et q̃ patrem
habent deũ & fratrem xpm: q̃ heredes sunt dei, & cohere
des xpi. & q̃ hereditatẽ celestis patris cũ xpo fratre possi
dẽt: in qua ipm primogenitum consortem consocium ha
bent. Est etiã primogenitꝰ in multis fratribꝰ: hos fratres
& coheredes hz xps in libertate sua & gña: hos socios se-
cũ habet in mẽsa. Edent enĩ & bibent in mẽsa eiꝰ in regno
suo. huius mense requies (vt in Iob legitur) plena est pin-
guedine. Requies huiꝰ mense est refectio illius gloze q̃
plena est pinguedine: quia perfecte satiat sicut dicit pro
pheta. Satiabor cũ manifestabit gña tua. Illa gloria sa-
tiabimur & pariter illã desiderabimꝰ/nec desideriũ habe
bit defectũ: nec satietas fastidiũ. qꝛ desiderio comitabit
satietas/& satietatẽ desiderio. illius enĩ immẽsitas pstabit satietatẽ: & dulcedinis gustꝰ desiderio. Sẽper ergo sa-
tiabit & semp delectabit. hec est illa refectio/hec est illius
mense requies plena pinguedine. Satiabimur ei ex adipe
frumenti q̃ in terrã cecidit/id ẽ diuinitate saluatoris no
stri qui defectũ nostre mortalitatis suscepit, vt nos sue di
uinitate reficeret. de torrente id est transitoria & turbulẽ-
ta passione bibit in huiꝰ mundi via: vt nos torrẽte volu-
ptatis sue potaret in patria. Qui calicẽ passionis bibit/et
nobis fontẽ aq̃ vite eterne preparauit. he sunt delitie/illa
refectio/illa abundantia hierusalem/illa requies et pin-
guedo illius mense. Ille torrens voluptatis quo inebriã-
tur electi, vt obliuiscãt/& expellantur sint ois miserie/ & gau
deant sine fine. hec est beatitudo, requies & lectulus paci
fici nostri/vbi pascit suos his delicijs: & vbi cubat i meri-
die. Hic lectulus hz sponsa cũ sponso in nocte/ id est in hu
ius vite cecitate. ibi autem in meridie/id est plena carita
te & cognitione. Hic cognoscit tantũ ex parte: ibi cogno-
scet sicuti est & perfecte. ibi dormit & requiescit in pace si
ne omni perturbatione/& in idipz/id est in illꝰ pace quie-
scit q̃ est pax & gaudiũ qđ est idipsum. Et quia semp ides
cit, & eodẽ modo est nec mutat aliqñ/nec finit/qꝛ nec ha-
bet transmutationẽ/ nec vicissitudinis obũbrationẽ. Plas
penitudinẽ & delitias cogitando circunscribunt/& consi-

derando ambiũt deuoti & fortes qui in adiplendis pece
ptis viriliter desudãt. Hi per sexagenariũ numerũ desi-
gnant/qui ex decẽ & sex perficit. per decẽ nãq; decalogꝰ
id est precepta significant. Per sex labor qui i adimplen-
dis eisdẽ preceptis impendit. Hi ergo fortes salomonis
lectulũ desiderio ambiũt nõ conscendũt, vel in eo dormi-
unt. tãtũmodo eĩ de illa cogitare et inuestigare aliquid
possunt: non aũt perfecte, & sicuti est cõprehendere. Quã
tũcũq; de hac cogitando circũscribant, vel de equalitate
eius & felicitate coniectãt, circa ire est/non ad perfectam
cognitionẽ intrare. Unde qꝛ minimũ est qđ de illa quiete
cognoscere possunt: p diminutiuũ exprimit: nec tã lectus
q̃ lectulus noiatur. Non valẽt hunc lectũ pinde ambire
q̃ adhuc gemũt pro peccatis preteritis/& lachrimis peni
tentie lauare opꝰ habent lectũ tristitie, & egre cõscientie. hi
enĩ non quietũ sed turbatum habẽt lectũ, dum turbat
eos intꝰ conscientia, & peccatoꝝ tristis memoria: nec tã
ambire & desiderare possunt superna pmia/q̃ timere ad
huc tormenta. Cum aũt per verã penitentiã mũdati fue-
rint a pctoꝝ sordibꝰ/& post diuturnã pugnã liberati a vi-
cioꝝ passionibꝰ/& roborati p gratiã: atq; de timore & ipe
ad perfectã caritatẽ transierint: tunc illuminatis oculis
ascendere, atq; superna cõtẽplari possunt. Fortes proin-
de in mo qui fuerint ex fortissimis israel, id est magis deuo
ti & spirituales, habẽt lectũ salomonis ambire: & possunt
quicquid in scriptura intelligũt opere perficere. Qui ve-
ro segniter precepta implent, & molliter, & dissolute viuũt
non valent ad huius quietis cõsiderationẽ conscendere
in q̃bus adhuc fortia sunt carnalia/& mũdana desideria:
videlicet gule appetitus/ire furoꝝ/auaricie estus/luxurie
ardoꝝ/impatientie vel inuidie liuoꝝ. Hi enim tanto infir-
miores sunt in oẽo, q̃to ista in secuꝰ perfecte defecerũt
Cum vero hec in eis debilitata fuerint diutrno studio
& laboꝝ/& per spualia desideria roborata: & tũc q̃to hec
sub se pfecerint, tãto superi fortes sunt & potẽtes: & hũc
lectulũ ambire possunt. Fortissimi ergo ex israel/id est ex
his qui deũ mente cõtemplant, & querũt/& quorum feruẽ
tioza fuerint desideria spiritalia, hunc lectulũ ambiunt.
Vehementibꝰ enĩ desideriis accensi, vndiq; circueunt et
gditum querũt/vt & quietẽ hanc degustent/& ad illã ali-
quatenꝰ intrent. hic ergo est eoꝝ ambitus/& circa lectum
hunc desiderij cursus.

¶ De cautela pugnandi contra inimicũ: & de re
medio contra eozdis cecitatem. Cap. xj.

O Mnes tenẽtes gladios: et ad bella doctissimi fortes lectum salomonis ambientes, nũc sup-
na considerant/& illis itendũt: nũc iferius cõtra
q̃ani gñis aduersariũ bellum gerunt. Contra
quem vt dimicare possint, imprimis sumẽtes iuxta apo-
stolũ armaturã dei, virtutes scilicet/quibꝰ cuz armantur
& oẽs habeãt, cauendũ ne in aliqua negligãt. Sciunt enim
q̃ si in vna offenderint, facti sunt omniũ rei: & nec aliquaz
habebunt: sicq; inimico nõ armati sed nudi apparebũt.
Qui enĩ aliqua virtute caret, huic cõtra eũ vicia habet/
sicq; extra caritatẽ est: qꝛ virtus & viciũ simul esse non pos
sunt, Et qui extra caritatẽ fuerit, vires cõtra aduersariũ
habere non poterit. Deide iustitia se muniunt/& armant
quasi lozica/qua circũtecti impenetrabiles contra iacu-
la hostium manent. Qui enĩ exhibet deo qđ debet, & pxi
mo vndiq; munitus est: nec in eo inuenit hostis qđ feriat
Habẽt etiam fidem rerũ que non videntur quasi scutum
que prima opponi hostibus quãq; primo impugnant: &
hanc tanto feriunt & impetunt hostes, q̃to spirituali eos
expugnant. dum enim viri perfecti futura et eterna cre-
dunt & diligũt, terrena & transitoria iudicant & contemnũt.

Unde eũ de his tẽrantur q̃ non diligunt, facile tẽtantem
aduersarium vincũt. frustra enim iacitur rethe ante oc-
los pennatoruz. Pennati quippe sunt/& duabus pennis
subleuãtur: & vt in celis sit eorũ cõuersatio, & illa appetãt
et terrenis superemineant/meditatione scilicet, & contẽ-
platione. Assumũt etiam spem salutis quasi galeaz. hac
quippe gaudẽt in tantũ vt etiã labores non solũ libenter
portent/sed delectẽtur in his/ & beatos se p hos reputẽt
sicut scriptũ est/labores manuũ tuaꝝ quia mãducabis:
beatus es. Vere enim btũs est qui et futura credit & dili-
git, & opera impendit, p quibus illa expectet & speret/ et
in laboribꝰ delectatur & gaudet, que pro illis exhibet. his
armis muniti xpi milites, secure & viriliter pugnare possũt.
Dum eni illuminati per gratiã futura credũt, & opera ex-
hibent, p quibꝰ illa sperent/habẽt fidem & spem/ habent
etiam virtutes & iustitiã. Sic armati sumũt xpi dei qua-
si gladiũ quo & se tueantur: et hostes feriant. viuũ est eniz
verbum dei & efficax, et quasi gladius penetrãs, & cogita
tiões maligni discernẽs. Fortes ergo salomonis nri oẽs
tenent gladios: quia sacram scripturã amplectũtur, & me
moria retinent/& huic mente inherent: in qua diuersa do-
cumenta habent quibꝰ callidi hostis insidias cognoscãt
atq; superent. Lectio eni scripture, atq; meditatio/ psal-
modie deuota decantatio mentem roborant: hostem in-
firmũreddũt: & vires eius euacuãt. Duz ita q̃ hãc memo-
ria tenent, & ope implent: per hanc ad confligendũ cum
hoste doctissimi fiunt: qꝛ per intelligentiã scripture erudi-
unt/& per operationẽ illuminãt: sicut psalmista dicit. In
intellectibꝰ manuũ suarũ (id est opationum) reduxit eos.
Horum prima cautela est, vt cũ hoste dimicaturi humili
tatem hanc assumant: et se viribus suis confligere pos-
non confidant: sed infirmos se reputantes, totos diuine
protectioni cõmittant. Qui tantũmodo hoc conflictu for-
tes fiunt, q̃tum ad decertandum cũ hoste non in se/sed i
deo confidunt. Cũ inimico enim humani generis nullus
ex equo decertare posset cõparatis inuicẽ viribꝰ: quorum
tanta est fortitudo, vt nulla virtus hũana ei cõparari pos
sit pro ot nocẽdi artes q̃s hz, q̃s nemo cognoscere sufficit
Diuina q̃ virtute cũ his congrediendũ est/quam propriẽ
mereẽ infirmitatis cognitio, et hũilitas/q̃ sola (vt vitas
patrũ legit) hos iaqos euadere potest. Sic ionathas bo
tium multitudine vallatꝰ, dũ se resistere nõ posse cogno-
scit: ad diuinũ auxiliũ confugit/& victor extitit. Sic iosa-
phat i simili periculo positꝰ/cũ se infirmũ cozã se, pfiteret
totũ se ad inuocandũ deũ cõuertit: & contra hostes con-
ualuit. Quoꝝ vterq; humilitate & oratiõe magis triũpha
uit q̃ virtute, hũilitate vero et oratiõe dulca passio memo-
rãda est/atq; fide sonanda. In illa milites xpi cõtra bo-
stes vires accipiunt: nã ibi fortitudo dei infirmata est/vt
nos roborzaremur. Ibi inimicꝰ fortis extitit, vt infirma-
retur. ibi preualuit vt deijceretur. Tantũ ergo in hac pu-
gna mẽbra xpi fortia sunt, q̃tuz in hac fidem suã colloca
re potuerint. In hac fidei firmitate/ in hoc lapide adiu-
torij stetit moyses/qui pugnãte populo suo cũ amalechi-
tis, dñm orauit. Cuius cũ manus pius essent graues: tã
ta deide i eis fortitudo extitit, vt nõ laxarent donec ilmi
ci superent. Aaron vero in orando sustẽtabat aaron, q̃
interpreta ẽ mons fortitudinis/et vr qui oz ignis: viriliter
enim insistendo est orationi, & cũ feruore: qui feruoz intel-
ligit/ per hunc ignẽ. His duobus subleuata oro (constã
tia videlicet & deuotiõe) de hostibus triũphabit: & qđ po
tulat impetrabit. Interdũ ita cũ moyse pugnant bi mi-
lites nostri pacifici: & congrediente turba bonarũ cogita-
tionũ cũ turba malaruz vel vanarum, interdũ subtracta
consolatione/& quasi derelicti cũ ionatha oando recipiũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

z recuperant auxiliū, z hostes vincūt. Ille vero derelict⁹ a comitibus, scissis vestib⁹ terrā sup caput posuit, z oravit. comites recepit, hostes interfecit: ita milites xpi in tē tationis anxietate recedentibus, z turbatis bonis cogi tationibus, vestes scindunt, z capitti terram supponunt, dum virtutes in se scissas, z imperfectas reputant. Et q terra z cinis sunt, mente retractant: z oādo, z se humiliā do cogitationes spirituales, z prius habitas recuperāt z hostes expugnant. De iuda quoq machabeo legimus q aliqñ congressurus cū hostibus tante cōstantie et con fidētie fuerit, vt p⁹ ad eos trāsiret, q̄ eos ad se transire permitteret. Quod sicut in illo, ita in seruis xpi victorie signū est: hoc enī pro signo habuerūt illius hostes: q si iu das torrentē inter eos mediū prior transiret, victor existe ret: nec ei resistere possent: qđ factū est, z victor extitit. Sic milites xpi futuros victores prefignat, si ad obstacula in trepidi persecutores, vel aduersa ferre parati sunt: z hec cōstanter pertranseant. Hic iudas instante bello fuit stre nuus: pacis vero tēpore prouid⁹: in bello viriliter agebat quo cessante/vel potius intermisso, non ocio torpebat: sz de reb⁹ gerēdis disponebat: loca polluta (accepta oportu nitate) ipe mūdabat: z sancta renouabat: destructa reedi ficabat. Ita milites xpi docti sunt nūc cū hostibus fortit dimicare: z nūc mentis suę (q̄ domus dei est) polluta mū dare: z virtutes edificare: sancta studia, z pia opera reno uare. Hos gladios (videlicet hec scripture documenta, et exempla) tenent: z per hec ad bella spiritualia doctissi mi fiunt. [Uniuscuiusq etiam ensis sup femur suū, p pter timores nocturnos]. In femore notatur ppagatio carnalis: dum per femur intelligi possunt mot⁹ carnales atq cordis volūtates. Ex utroq enī magna propagatio ducit: q sicut ex carne generātur cogitationes varie: ita ex corde, pcedūt volūtates multe. Quę quisq; has de lectatiões, vel volūtates sequit: tantū in mente cecat: q que carni sunt dulcia spiritui sūt noxia: z q̄ carnaliter de lectant, animā amaricant. Terrena delectatio ē illa vua acerba, quā qui comedit obstupescūt dentes ei⁹ (q̄ est i telligētia spiritualis obtūdit) z iuxta hieremiā ad numerū franguñt huius dētes: q iurta nūerū delectationū car naliū frangit, z dissipat notitia spiritualiū. Et q̄tum in his hō delectat: tantū intus cecat: z cecitatis nox in mē te generat. Que nox tanto magis timenda est/ q̄to etiaz nesciētes in multis peccam⁹/z delectamur. natura enim humana prona est ad malū/ z in multis delinq̄t q̄ nescit: quia sicut in iob legit, luteas habitamus domos: z terre nū habemus fundamentū: z cōsumimur velut a tinea: q occulte, z sine sono vestem consumit. hinc est q pctōrum sordibus sepius intingimur/z abhomiamur: id est abho minabiles nos faciūt huiusmodi vestimenta nra/ id ē cor pora. Item sepe peccam⁹: z delectamur qđ mīn⁹ cogno scimus: z nesciētes peccam⁹: z quas delectationes/z pec cata dñs nouit/ q̄uis nos hec ignorem⁹. et ideo nos exce cari permittit. Item nouit opera singulorum: z ideo īduc it noctem (vt in iob legit) id est permittit euenire cecita tem. Ex peccato enim cecamur/z cecati amplius pecca mus: q non videmus in q̄tis delinquimus: vnde timen de sunt iste noctes: z contra hos nocturnos timores ē gla di⁹ verbi dei habendus sup femur delectationū, z volu ptatū: non seponēdus, vel longe ponēdus: quatinus per hunc cognoscant peccā, z abscidant. verbum enī dei illu minat, z intellectū horum dat. Que si mīn⁹ caueant/z mi nus cognoscētur. Cecata paulatim mēte etiā sua robo ratur contra hoiem, vt ea vitare facile nō possit. Est z alius gradus ad cognoscendū/z reprimendū has delectatio nes efficax, z necessarius: gladius scilicet amoris dei: et vt caritate vulneretur anima illius/ qui per ipsa vulnera tus est: z ei condoleat/qui pro ipsa dolore sustinuit. ipse enim vulneratus est ppter delicta nostra: z dolores no stros ipse portauit. Pro his o homo vulneret gladius amoris/et pertranseat animā tuam gladi⁹ doloris. Iste gladius bis acutus est/amore vulnerat: z sic itelligentiaz aperit/mentēq; illuminat. Amor enī noticiaz generat/ et peccata abscidit/vt eum offendere caueas quem amas. Desup femur itaq; delectationis siue voluptatum carna lium habent milites xpi amoris gladiū ppter timores nocturnos/ id est propter occultos peccādi lapsus: quia si non amant propter cecitatem z ignorantiā/i multis de linquūt. Et item dū amore feruēt/teporis periculz declinā t: q sicut amor illuminat: ita tepor excecat. In remissa eñ mēte crescūt terrene delectationes: z siluescunt ppter volūtates: q iuxta salomonē. Agrū hominis pigri replēt vepres z spine: que q̄tū fructificauit/ tantū nemus opa cum bonum frutectorū generāt/mentēq; obtenebrant. q minus homo remissus intelligat in quātis delinquat/mi nus se attēdat/ mīn⁹ se apprehēdat. Timēda est hec nox i qua homo quotidie fit deterior/et tū de se securior. Qui vero diuini amoris gladium habuerint timorē hūc excu tient/z non venient super eos timorēte tenebrarū/z vepriuz: ad quē habendū maxime valet memoria beneficior dei/ vt recolas/z recogites q te fecerit/z refecerit q̄ tibi bene fecerit. Cogita illius bonitatē/largitatē/et liberalitatem: q̄ bonus sit in se: q̄ largus erga te/ seipsum impendens p te: q̄ liberalis ad te/dona sua cumulans in te. Ista co gitās amabis/quē talem erga te cōsiderabis. Et hic gla dius amoris pullulantia mala prescidet: z ab hoc timo re nocturno securum reddet.

De anime virtutibus/z pfectione/mundicia/ desi derio/z discretione. Cap. xij.

Ferculū fecit sibi rex salomon de lignis libani. Ferculū est sancta aīa que pascit/et reficit. Re ficit eñ xpm: reficit z mēbra eius. Christū refi cit/ dū bonis eius operibus z studijs/atq; desi derijs delectat: sicut scriptū est. Populus me⁹ saturauit me vocibus: impleuit me odoramētis. Reficit eñ mēbra eius exēplo/dū ex sancta vita eius/atq; morib⁹ edificat/ z emēdat. Reficit oratione/dū a deo eis īpetrat gratiā qua solant/z edificāt. Ad salutē pascit doctrina/dū eos pdi catione roborat/z instruit ad sapiendū eterna z salubria. Pascit consilio/dū hortat ad bonū: z dulci ammonitione cō tristatos erigit/z repat: z bonos amplius accēdit, z robo rat: pascit colloquio/dū de bono colloquit: z inutilis locu tionis (inquātū prevalet) occasionē tollit. Verba edifica tionis in mediū, pfert: z materiā boni sermōis prebet ca ritati/z paci operā dat: lingue detrahenti aurē non acco modat/ sed hāc vultu tristi dissipat. Ita sancta anima tē xpm q̄ mēbra eius reficit. Unde hoc ferculum sibi fecisse xps dicit: dicit etiam sancta anima fereculum: ferculum a ferēdo/q: fertur de loco ad locū/ vbi eam volūtas guber nātis direxerit⁹ dei videlicet. omnia disponētis/vt plures reficiat/z ad salutē instituat. hoc ferculum xps fecit de li gnis libani. De sunt cedri que crescūt in monte libano: z significāt electos qui crescunt/z fructificant per xpm z in xpo. Libanus enī qui cādidatio dicitur xpm significat: q ex mūda virgine processit sine omni peccati labe. Hec li gna sunt pulchra/, pcera/imputribilia/odorifera/a vmi bus illesa: z significant sanctos/q̄ pulchri sunt per sanctā cōuersationē/z per mores honestos: , pceri q̄ sursum ten dunt desiderio/ z superna querunt: imputribiles: q̄ carī tas eorū/atq; sanctitas ita hic incipit vt in eternū cōfi niatur/sed in futuro perficiat. Odorifera/q̄ bone fame de

se odorē emittunt: z opinione sancta alios ad bonū tra hunt. A vermibus sunt illesi, q̄ vermes (id est demones) interiora sua nō pasci nō sinunt: nec ipsius ignorātib⁹ alie nos robur mētis sue comedere: q̄ occultas eorū suggestiones multis experimentis edocti cognoscunt. De his lignis fecit xps ferculum id est animam omni plenitudi ne gratie refertā/adeo vt in se abundans sit, z alios refi cere, eisq; prodesse potens sit. facit inquā animā talem de lignis libani. id est de sanctorū exemplo: cū in eorū vita z cōuersatione formā et quam imitetur ostendit: cuz eo dem spiritu quo illustrauerit hāc reparat: et ad pfectiōis gradū perducit. Cuz virtutes quibus illi ornabant in ea cōstruit: cum deniq; iuxta eor formā, z similitudinē hanc informat/z cōponit. Huius anime colūne quattuor sunt virtutes principales: scilicet prudētia, fortitudo, tempe rantia, iustitia. bene sustentat anima que his fulcit, vt sci licet sit prudēs ad cognoscendū que ad salutem ptinent: fortis ad perficiendū que cognouerit: temperata vt ma lo caueat, z bona discrete, z loco, z tēpore faciat. Que cū talis fuerit iusta erit, et iustitiam quarto loco obtinebit. De colūne argentee sunt: q̄ aiam que his sustentatur, vir tutibus: z intus ante deū, z foris coā hominibus splēdi dam faciūt: pulchritudo aspectus de illa preferūt. Reclina torium fecit aureū: reclinatorii est cōscientia pura in qua reclinat se, et requiescit xps dei sapiētia: que aurea est, q̄ tribulationis igne excocta, z purgata vt aurū, atq; pbata. Que eñ grata est per vite innocentiā: gratior z mundior efficitur per tolerantiā aduersorū: z digna vt aureus sit dei reclinatorii. Judei miserūt lignum in panē eius q̄ panis est angelorū z hominū. miserūt ei lignū ad torquēdum: nō submiserūt q̄ lignum ad reclinandū. Iste panis excoctus est passione/z solidatus. Copatere cum illo ani ma sancta/ita vt igne tribulationis purgeris/et solideris. nō cōsumaris vt plumbum: sed mundior fias vt aurum. Si aduersa tribulatiōe nō defeceris: sed per patientiā p feceris/aurū eris/z dei reclinatorius. Et reclinabit in te q̄ reclinatorii non habuit in cruce: facietq; in te aureū/qui ipse nō habuit ligneum. Idcirco passionē pertulit/z recli natorii nō habuit: vt exēplo ei⁹, z amore patiamur: et vt per tolerantiaz aduersorū ita mūdemur, vt ipse reclinet, z requiescat in nobis in hoc seculo, z nos cū illo quiescā mus in futuro. Hāc caritatem eius cogita aia: z totam te ad eius amorē et beneplacitū inclina/ vt totam te illi im pēdas: z quecq; tibi, p illo illata fuerint/cōstanter z deuo ta mēte feras: vt ipius beneficijs aliquaten⁹ respōdeas: eiusq; reclinatorii fias. Et ergo aureū sis reclinatorius/ aurū etiam spiritualis sapiētie habere stude. nō sit sapiē tia tua lutosa/ sed aurea: nō terrena/aīalis/dyabolica: sz spiritualis/et diuina. De hac spūali sapiētia abissus hu mane sapiētie dicit: non est in me. z mare (id est amaritu do viciorū) dicit: nō est mecū. Abicienda est ergo hec car nalis sapiētia/z cōtēnenda, p hac spirituali: z sic emen dum aurū mūdum/ignitum/, pbatum/vt locupletes fia mus/ z hoc aurū possideamus. Post sapientiā spiritua lem/z morū emendationē, ad hanc pariete virtutē veniē dū est, vt libēter/ imo hylariter quelibet aduersa feram⁹: z in his, ppter xpm gaudeamus. Ita gradatim z paula tim xps animā, puebit z mundat/tam gratia sua q̄ do norū exemplo/vt auruz fiat/ imo aureū ipsius reclinato rium. Facit quoq; z in ea ascēsum purpureū. Ascēsum in anima facit/cuz p eius gratiā superna desiderare hāc fa cit. Sed ascēsus iste purpureus est/z rubeus. patit enim anima talis interdum cōuicia/z detractiones a malis/q̄ deuotioni illius inuidēt/eo q̄ bonū ipsi nō diligant: nec facere velint. Cūq; malorū conuicia audit/ quandā per turbationē mentis/z rubōrem cōfusionis ab eis accipit. Est autem purpura ita rubea/ vt tamē videatur rubor il le dispersus/ z diuersus: ita in sancta z deuota anima illa rubor est diuersus: q̄ vnde rubet ex cōuiciorum iacu latione/inde rubet caritate: qua etiā ardet erga eos q̄ cō uiciantur. Itē rubet ex desiderio quo accēditur ad superna, z eterna. diuersi sunt isti rubores/z omnes pretiosi/vt merito decorent aiam deuotā: z purpure debeāt cōpara ri. Huius anime media, caritate sunt constrata. Media hec sunt opera de genere bonorū: opera scilicet cōmunia/ que z bono z malo animo fieri possunt: sicut sunt vigilie/ ieunia/orationes/ z elemosine/et cetera. Ista debent esse constrata caritate: vt scilicet in caritate fiāt/z bona intentione. Et item vt cuz caritate fraterna ita fiant/vt infirmi in his nō scandalizentur/vel infirmētur. sed ita strata sint (id est tanta equalitate/z discretiōe facta) vt incedat ani ma in his orīb⁹ sine querela: et oportune nouerit illa ex ercere: et itē intermittere. bene ista media caritate con strata erūt/ si ita fuerint ordinata. Facit itaq; salomō nūc ferculum sibi de lignis libani: z colūnas argēteas: z reclinatorii aureum: ascēsum purpureū: z media caritate cō sternit/ cum animā gratie plenitudine/z spiritualib⁹ epu lis ditat: z de exēplis/et doctrina perfectorum informat/ vt alios edificare possit. Cum virtutū decore hāc ornat: z perfectiōe roborat: z cum tam mūdam hanc facit, vt in ea requiescat/z reclinatorii habeat: z tam sublimē/z pre ciosam/vt per desiderium supernorū/et caritatē, primo rum/atq; tolerātiam malorū purpure cōparetur: et tā di scretam/z socialē in exterioribus cōuersatiōe/ vt z diuino cō spectui placeat/z proximorū aspectum non offendat.

De modo proficiendi: et de exemplo xpi/ z premio. Capitulum. xlij.

Egredimini, et videte filie syon regē salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua/in die solēnitatis, z letitie] Exhortatio est ad fi deles/z deuotas aias: vt considerent/z men te cōtemplent decorem et gloriā ihesu xpi: quā in cruce p penaz martirij sui possidet. De anime filie sunt syon/ id est superne illius ciuitatis que deū speculantur/ que est mater nostra: de spiritualiter sunt renate/et rege nerate in xpo/ad hoc vt filie z heredes illius visionis sint/ z beatitudinis. his dicit vt fide et desiderio egrediantur a terrenis ad superna cōsiderāda: z cōtemplandū diade ma nostri salomonis (id est xpi) q̄ nos redemit z pacifica uit. O filie syon egredimini de cōcupiscētia carnali/ z de consuetudine viciosa/z de cecitate cordis, z videte (id est spiritualiter cōtemplamini) regis nostri gloriā: illi⁹ super ne letitie felicitatē: vt alacres ingrediēdo sitis/ illa dulce dine z delectatiōe tracti: quatin⁹ sic gradiamini/vt a vo bis ipsis egrediamini. Gradiunt enim aliqui/sed nō egre diuntur: q̄ nunc, pcedūt: nūc retrocedūt: nūc remisse: nūc distorte incedūt. Interdū enim aliqui bonis operib⁹ insi stunt/z mala etiaz cōmittunt. Per quandā enim mentis ignauiā et cecitatē mala minus cauent/ cum benefacere studeant: nō attendentes q̄ bona malis admixta deo non placēt. Item aliqui ad quelibet laboriosa minus validi sunt: z a pusillanimitate tā spiritus q̄ corporis grauamē sustinēt: alij nichil difficilius existimāt ferre/q̄ voluptati bus suis resistere possunt: z in tētationibus/vel cōcupiscē tijs delectātur/minus resistentes passionibus suis/z mo tibus: qui q̄tum se in minimis superari patiunt, mīn con tra peccata z vicia/ vel tēptamenta debiles fiūt: z ad gra diendū/z p̄gradiendū insufficientes. Alij minus, pgrediū tur/q̄ nō recte z discrete gradiūtur. In aliquibus tātum bonis operibus minus vtilibus magis se exercent: et in

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliis vsectui suo magis cōuenientibus se negligit: labo
ribus corporis insistit: z virtutes aie/ z pietatē negligit:
cū corporalis exercitatio ad modicū valeat, z pietas ma
gis necessaria sit: qz valet ad oīa. Item qz cordis custo
diam, z circūspectionem nō habent, p hanc negligētiam
in multis delinquit. Et item alij circa quedā parua z le
uia valde solliciti sunt: et matoza nec cauent, nec cogno
scūt: qui camelū glutientes culicez liquant. Hi autē om
nes z si gradiant: intra se tñ semper remanēt: qz pristinos
mozes, z impfectionē inolitā, atqz torpozē nō relinquunt:
vt remendatis in oīibus, z mūdatis oculis cordis egre
diantur ad videndū deum, z salomonē diademate cozo
natum. In primis ergo necesse est vt sic bona faciamus,
quatinus a malo declinemus: qz nō bene pgreditur, qui
nūc incedit, nūc corruit. Itē oportet vt genua debilia ro
bozemus, z nimiā pusillanimitatē, z infirmitatem cauea
mus: alioquin a nobilipsis nō egrediemur, et ad hanc vi
sionē ptingamus. Itē gressus rectos pedibus nostris face
re debemus: vt ea per que maxime pficere possumus co
gnoscamus: et illuc gressus meōs dirigamus. Hoc est vt
corrigēdis nobis in oīibus mūdando cordi, augēde ca
ritati insistamus. Si sic gradimur vtiqz a nobilipsis egre
diemur, z videre poterimus mūdatis oculis cordis a pri
stinis affectibus, z cecitate regē salomonē. Tunc enim vi
dere eū (id est cōtemplari) poterimus per sublimitatē mē
tis fulgentem in diademate id est aureola, qua in hac vi
ta cozonauit eū mater sua iudea inferendo ei martyriū, p
quod talem fabricauit ei coronā, z gloriā. Quia em̄ mar
tyzio eū cozonauit passiōis tēpoze, ipse tali diademate co
ronatus est in die solēnitatis, z letitie gl'iose ascensionis
sue. magna quippe solēnitas extitit occurrentibus ciui
bus supernis regi suo, z dño redemptozi hoim cum triū
pho venienti. magna quippe letitia, tā ipius redēptoris,
qz ciuiū cozūdem, p redemptis. vnde de ipso dicit, q cō
uocare fecit suos ciues vt sibi cōgratulent, et cōgaudeāt
de inuēto, z redempto hoie quez pdiderat. hec est dies so
lennitatis, et letitie, siue desponsationis, z letitie cordis
eius. Tūc enim spōsam illam, supernā videlicet ecclesiā
angelozū sibi despōsauit: tunc nuptias illas adijt, z illi se
copulauit: a quibus reuertet ad nuptias illas hoim in fi
ne seculi, qñ scz spōsaz istā illi spōse sociabit. [In die de
sponsatiōis illius (ait) z letitie cordis eius] Quantā in il
la despōsatione filius dei accepit letitiā cordis, id est gā
dium humanitatis scilicet scōm qz homo, qtum ad glo
riā redēptoris, sermo nō exprimit: sensus nō capit. Quot
em̄ erunt redēpti eius, de tātis erit eius letitia. Et qtum
vnusquisqz de ppria salute gaudebit, tantū z maiō gau
dium de singulis eozū habebit. O filie syon hanc gloriā,
z letitiā regis nostri cōsiderate: hoc exemplū vobis ppo
nite. Cū aduersa patimini, egredimini ab impfectiōe ve
stra, z impatiētia, vt leuiter feratis illata vobis mala. vi
dete regem vestrū, p vobis passum: z p passionem gloria
z honoze cozonatū. Et cū p pietate aliquid patimini, re
cogitate qualē ille ab impijs sustinuit, p vobis psecutio
nem, z cōtradictionem. Si em̄ deus passus est, p homie/
qtō magis homo debet pati, p se? Exiguum/ z breue est
qđ pati poteritis/ immēsum qđ per hoc expectatis. Ho
mētaneū et leue tribulatiōis nostre/ et ternū gloie pōdus
operat in nobis. Cogitate eternū/ z leuiter fertis momen
taneū: cogitate pōdus (id est magnitudinē gloie) z leuis
sit tribulatio quā comitat talis remuneratio: dū patimi
ni/ coronā intueamini: tunc em̄ vobis fit diadema quo co
roneminī in die solēnitatis/ q̄ de vobis erit cū de cozpo
re egrediemini. vel despōsationis illius/ cū de nuptijs ec
clesie militātis trāsibitis ad nuptias eccl'ie triūphantis.

Ergo o filie syon: o prudētes virgines aptate vestras lā
pades: oleū bonoz operū/ z lumē caritatis vobis ppara
te: z sic exite obuiā spōso, et spōse. Tūc cītis corona glo
rie in manu dñi: et diadema regni in manu dei vestri.

¶ De humilitate interiori z exteriori: z de triplici eius distinctione. Cap. xliij.

Ece tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra]
Cōmendat xps in aia perfecta duplicez deco
rem: q̄ videlicet et foris pulchra sit, p sanctam
cōuersationem: z intus per simplicem intentio
nem, z mentis humilitatē. Est itaqz hec exterior pulchri
tudo aie/ cū temperāter in oīibus viuit/ cū tenui vtiq; vi
ctu/ z vestitu/ cū cauet oia superflua/ vel reprehēsibilia/ z
exercet oia iusta z honesta. Item decozāt hanc cū est cō
posita in opere pariter z sermōe: cū sociabilem/ z amabi
lem se ad oīes exhibet/ neminē ledens/ neminē circūue
niens/ oīibus cōpatiens/ et oīb⁹ p posse subueniens.
Et item cū est prudens/ pudica/ z mitis/ z mānsueta/ z ce
teris bonis in oīibus ornata. habet recte decozem exte
rius aia cū habet bonestatem in habitu/ z grauitatem in
gestu/ hylaritatem in vultu: aures nō purientes: oculos
nō sublimes/ vel curiosos: linguā eruditā/ z a leuib⁹ ver
bis/ vel inutilibus temperatā: z bona z salubria pferen
tem. Mansuetat z hāc cuz nō turbatur ira/ vel impatientia
siue rācoze: cū nō cōtendit/ nō detrahit/ nō iudicat: nec ta
lia tractātibus aurem accomodat: cū conuersat cuz om
nibus nō solum sine querela/ sed etiaz cū gratia. Est item
pulchra cū feruens est in ope bono/ in dei seruicio/ in fra
terne caritatis occupatiōe/ in oīibus agendis strenua/
feruens/ z discreta. Est alia interior pulchritudo/ cū in o
bus q̄ laudabiliter gerit simplicem oculū (id est intentio
nem) habet: nec affectus/ nec curās ab hoīb⁹ laudari: sz
laudē que a solo deo est querens z supernā mēs appetens.
Luz itaqz foris pulchra sit p opera magis decorat/ z pla
cet intus diuinis obtutibus p intentiōis puritatez/ z hu
militatem/ z sensu mentis quo z magna agit/ z sibi semp
vilescit. Que mentis vilitas tāto pciosior est/ qtō de fon
te amoris/ z feruoris radice pcedit. Amanti em̄ et deside
ro nunqz sufficit qđ habet: nec magnuz reputat qđ egerit:
qz inopem se iudicat quisquis desiderio semp ad maiora
anhelat. Est igit humilitas quedā deuota: quedā volūta
ria: quedaz coacta. Coacta est qñ homo pctā/ infirmita
tem/ ac impfectionez suā ante oculos sibi reducās qua
si inuitā mentem/ z bona sua ante oculos magis haben
tem demutescere facit/ z sibi vilescere. In his et si coacta
est/ tamen perficit/ vt hāc mens aliquat⁹ cōsequatur.
Si tñ per negligentiā cesset cogendi magisteriū: statiz ab
ea dilabet/ z ad pristinā superbiaz sine remissione reduc
etur. In aliquibus vo nec cogi potest/ mente semp sur
sum ad alta/ z cōsueta tendente: nec est aliqđ qđ mentem
per humilitatis infima deprimere/ et submittere valeat.
Alta est em̄ superbis humilitas: z ad eam aligñ cōscen
dere conent/ illico relabuntur. Ad quam ideo nō cōscen
dunt: qz infirmo desiderio ad hanc tendūt. Volunt enim
z nō volunt/ sicut salomon de pigro dicit: vult z non vult
piger. Voluntaria est humilitas cū ex rationis ductu ho
mo viuet qtō infirm⁹ sit/ z peccator. Et q̄ (iuxta iob) nō sit
ei auxiliū in se: z huic rationi cōsentit voluntas: z hoc iudi
cij auxiliū in se: z despectus esse eligit: qz sic nosse esse sic expe
dire nouit. Labēs itaqz se humiliat: qz illustrat⁹ p gratiaz
humilitatem sicut et alia bona iam amat. Nō autem est
coacta hec humilitas/ qz excusso iaz tepore/ z debilitatis
viciozū passionibus ad hanc libertatem spūs puenit aia:
vt bonū eam delectet/ eiqz sapiat. Est itez alia sublimior
humilitas que non coacta: nō rationis ductu tracta: p nec

solū volūtaria/ sed feruens et devota est. hāc habet perfe
cta aia que tāto est humilioz/ qtāto fuerit deuotioz: et quā
tum crescit in ?pū aut cognitione/ tm̄ pficit in humilita
te. Vera em̄ gratia nō extollit/ sed humiliat: qz hominem
sibi plenū? demōstrat: et sublimitatem et? intelligens vi
det qz exiguū sit qđ de ea capere potuerit. Qtum quisqz
spūales epulas edit/ tm̄ et esurit: que qz ad plenum nūqz
cōprehendi possunt: nunqz desiderāti sufficiūt. vñ semper
hanc humiliāt/ qz semper eius delicie minus qm̄ desiderā
tur abundant. humiliat itaqz talē aiaz degustata gratia,
pariter z cōsiderata bonoꝝ exempla, cōsideratio pegri
nationis, et multimode miserie hūanitatis, amoz super
ne felicitatis, z desideriū libertatis: qz scilicet liberabitur
a seruitute corruptiōis in libertatē glorie filioꝝ dei. Ani
ma talis purgata terrenis delectatiōibus, spūalia tantū
desiderare nouit: z tota in amoꝛe bonoꝝ, atqz in affectū vir
tutum transit, humiliat hāc amoz xpi: qui, p ipsa humilia
tus est: humiliat amoz ipsius virtutis: quā ideo amplecti
tur, qz xps hanc specialiter amauit z habuit: vnde z sin
gulariter vtus xpi dicta est, placent ei omnia humilia: qz
intelligit hec esse sublimia. Scit em̄ q̄ moꝛ vt humilis, ꝛ
intus exaltat: qz xpo assimilatur, q̄ minim⁹ (id est humil
limus) erat in regno cel'oꝝ: id est in presenti ecclesia, cum
esset magnus, z altissimi filius. Spūs xpi qui hanc accē
dit ad illius ꝛmoꝛē, instruit etiā ad illius humilitatē: quo
qtum plena est, tm̄ abiecta esse eligit: qtqz beata est, tam
paup est spiritu. Neqz enim potest que ipm̄ xpi habet non
amare qđ xps amat, z habet. Talisqz est conueniētia amo
ris xpi z humilitatis, vt qui alterū horum habuerit: alte
rum necessario habere cōprobet. Et qtū habuerit vnuz,
tm̄ habeat alterū. vt si vere amas xm̄, sis humilis: z si mi
nus sis humilis, minus amas. cōuincaris. Perfecta er
go aia qz diligit, humiliat: et ppter hāc humilitatem que
de radice dilectiōis procedit, merito dilecta, et pulchra vo
catur. Cuius duplex pulchritudo cōmēdatur, exteriozis
videlicet operis/ z interiozis humilitatis. Ex merito lau
datur q̄ z magna agit, z humiliter de se sentit: nō alta sa
pit, sed humilib⁹ cōsentit: z in oībus humilē sensuz gerit.

¶ Quomodo anima terrena despiciat, z interna cognoscat. Capitulū. xv.

Oculi tui colūbarum absqz eo qđ intrinsec⁹ la
teat] Habet talis anima oculos columbaruz/
qz simpliciter intuetur ista terrena: nec ad hec
desiderio cupiditatis rapit, imo modicis cō
tenta est: aliena non ambit: non ferē desiderio
ambitionis/ vel vanitatis: vel alicuius delectationis car
nalis. Interioz mētis sufficientia placitum aspectum facit
exteriozē: vt circa terrena oculos habeat columbaruz, si
cut in cupidis terrenoꝝ appetitus facit oculos miluoꝝ.
Nō hanc affligit rerū cura: non vexat amoz: nō fatigat oc
cupatio, magna quiete, z securitate fruit? dū ista non que
rit: nō curat: nō concupiscit. Sicut em̄ in iob legit, homo
nascit ad laborē: auis vo ad volandū. Quia qui homies
sunt, id est humani, carnales, id est mundanoꝝ desiderio
occupati laborē habent. boni vo dū hec nō amāt, vel de
siderāt, ab horū afflictione euadūt, z auolant. Malis ex
cupiditate (que est radix omniū malozū) laboz iste nascit
boni vo spiritus sancti renouatiōe, z subleuatiōe ad hūc
volatū z libertatē nascunt. Isti sunt q̄ vt nubes volant: z
quasi columbe ad fenestras suas: qz ad eterna desiderio
subleuant: z ad infima nulla cupiditate ferūtur. Quē vo
latū, z aspectū columbinū spūs sanctus operatur in aia:
qui designat p columbā. Spiritus iste oculos exteriores,
simplices facit: interiozes aperit: qz sensuz horis illumiat,
et pficit ad intelligēda, z cōprehendenda spūalia et su-

perna. Oculi ergo deuote aie sunt columbarū: qz sensus
eius p spiritum sanctū sunt illuminati, et edocti, spūalia
sapiētes. Illa querētes/ illis intēdētes/ terrena calcātes,
z despicientes. Sapiūt em̄ scōm spiritū illa q̄ sapientia/ q̄ vi
ta est z pax. hec sapientia vita est: qz aiam viuificat. pax
est: qz eā tranquillat/ cōponit/ modificat/ pascit/ locūdat/
ꝓuehit/ beatā facit. Nō est hec singularis/ sed et segrega
ta/ sed cōis: nō sua sed aliozū querens: nō astuta/ nō ma
liuola: sed pura/ dulcis/ amabilis/ grata/ nō obstinata/ sed
benedabilis/ bonis cōsentiens. benevolētibus cōcordās:
felle caret turbationū/ z amaritudinū/ quas in se habet
amoz terrenoꝝ. deum sapit, dū cognoscit: a deo est/ et in
deo. Vnde eius oculi (id est sensus) dicunt columbaruz/
id est spūs sanctus/ qui per hunc videt z intelligit. Isti co
lumbarū oculi/ id est sensus spūales: ista sublimitas: ista
trāquillitas mentis est in te o aia/ a pscz his q̄ intrinsecus
latent. Illa em̄ que cū xpo secrete in cubili cordis versas/
quis foris exponere queat? Illā cōfabulationē mutuaz/
ausum loquēdi ad eū/ cōsolationē ab eo acceptā/ siue re
uelationē/ vnitatē aiozum/ cōcordiam voluptatū/ amoꝛē
mutuū/ zelum iustitie z aiarum/ desideriū visiōis et fru
itionis dei/ pegrinationis tediū/ dissoluendi cupiditatem
quis foris intelligat/ vel exprimat vbis? Nūc aperit ani
me talis sensus/ vt intelligat scripturas: nūc de occultis/
siue dubijs instruit: nunc ita vnit deo/ vt vnus spūs effi
ciat cum eo. Nūc ita absorbet a spiritu/ vt in carne cōmo
rari se nō recolat. nūc aliqua archana diuine aspiratiōis
cognoscit que prius nō agnoscebat. Nūc autem ita tūgit
deo/ z iunctū sibi deum sentit/ z oēm voluntatem suā ita
in deū trāsfert/ vt dei voluntatē vel intelligat/ vel ad suaz
hāz inflectat. Ex ea em̄ puritate cordis qua dei volūtati
in oībus cōcordat et hāc intelligit: eāqz ad suum placitū
flectere digna sit. Nunc ita deum p amoꝛē sibi iungit z at
trahit/ vt quasi solum hūc habere se credit: nunc in eum
ita dilatat z trāsit: vt in eo p caritatē omnē hoiem cōpre
hendat: omnesqz lumine quo illustrat videat: et oībus (qz
vna z simili caritate) cōpatiatur z condescendat. Ita in
tentiē suam in eum dirigit/ vt p eum videat, z comprē
hendat ita plures sicut paucos. Hia talis quedā postula
ta obtinet/ propter filie sue magnitudinē. quedā ppter p
fundā humilitatē: quedā p importunitatez. Interdū de
votione/ z immēsi desiderij feruoꝛe deū cogit. Interdum
eum flectit cōpositione verboꝝ/ z blanda siue cauta lo
cutione. Interdum ostensa iusta causa differendi/ z ratio
ne sup aliquib⁹ postulatis cōsolationem accipit: sup ali
quibus reuelationē: et nūc certam: nunc dubiā: interdum
exauditam se intelligit/ sed modū nescit. Sic thobias co
gnouit se exauditum: sed de modo non est ei reuelatum.
Credidit em̄ hunc esse modum vt moꝛeretur: cuz potius
esset vt illuminaret. In quibusdā deum, ppicū fore spe
rat/ eo q̄ se in oratiō prueniri consolatione sentiat/ et iu
uari. In quibusdā obtinendis sentit deū oportere flecti/
z precibus diuturnis pulsari. In quibusdā experitur euz
querere/ et desiderare vtrū qui sepē orationis vindicte ei⁹
opponat. In aliqbus vo ire ipsius non posse resisti agno
scit/ etiam si moysem et samuelem in conspectu ei⁹ stare
contingat. Ista z huiusmodi familiaria/ z secreta oratio
nis/ meditationis/ z cognitionis intrinsecus latent in aia
pfecta in presenti. Que vero de futuris lateāt abscondita
sunt ab oculis oīm viuentiū. Mondū enim apparet qđ tūc
erit: qz cū in illa vita apparuerit deus similis ei erit: qz vi
debit eū sicuti est. Tunc pfecte deo assimilabit/ cui nunc
ex parte assimilat: qz cuz venerit qđ perfectū est/ euacua
bitur qđ ex parte est: et tunc cognoscet sicuti cognita est.
Tūc videbit quō pater in filio/ z filius in pre/ z spūs scūs

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vtroq; tūc denīq trinitatē sanctaz videbit in gīa sua.

¶ Quomodo a xpo per oratiōnem meditationes sancte obtineantur. Cap. xvi.

Capilli tui sicut greges capterū que ascenderūt de monte galaad] Capilli sponse sunt meditatiões sancte: que sicut capilli crescūt in capite, ita oziunt in mente. Qui capilli captis cōparātur, ꝓpter quasdam similitudines. Capre eīn inquirēdo pascua, alta montiū atq; arboz petere solent: z etiam rumināt. Ita meditatiões sancte semper ad alta tendūt, z ad spūalia, atq; celestia inuestigāda, z cognoscēda laborant. Que inquantū capere ualēt/ruminare, id est retractare, z recogitare studēt: z a vētre mentis sursum ad memoriā reuocare: atq; hec ad saporē, et edificationē terere atq; cōminuere. Arbores iste boni sunt in gīa crescētes, atq; sublimes. Dū ite; aia deuota hos attēdit, hoz sanctitatē meditat: z ad eoz imitationē se erigere nititur. has arbores meditatiōe ascendit: dūq; vigorē mentis, vigorē quotidiani ꝓfectus, z renouationis eoz spūalis diligit, cōsiderat, z in memoriā pariter et imitationē transmittit/ quasi cibū quo nutriat ab eis carpit. Qui eīn bene agentes attēdit: z eoz virtutibus deuotione, z cōuersatiōe delectatur: ipse ꝙ hos ad bonum, z ꝓfectum incitat/atq; nutrit. Adōtes quoq; iste capree ascendūt duz meditatiões aie perfectoz sublimē vitam, z mores inspiciūt, z ad hec ascēdere cupiūt. bonis se iungūt: horum cōsortiū/cōsolationez/ collocutionē/ oronem expetūt. Ita capree iste arbores siue mōtes ascendūt: ita semp alta petūt, z cōtemptis infimis supna petūt z querūt/z hoz delectant aspectu/reficiunt pastu/renouātur desiderio/ ꝓficiunt/ z sursum tendūt exēplo. Semp ꝓficiunt, qz semp bonos attendūt: semp recētes, semp alacres sunt. Talis ei cōuersatiōnis aliquis fit quales inspicit, quales attēdit, z qualibus familiarī se iūgit. Iste capre, meditatiões videlicet sancte ascendūt de monte galaad. Adōs galaad xpm significat: galaad eīn interpretat aceruꝰ testimonij: z sancti in xpo coaceruant/z cōgregant/ z habēt testimoniū iesu/et fidei eius atq; operū, lapides vtiq; viui, z ad edificatiū celeste ptinētes. Adōs galaad vberrima pascua legitur habuisse: z xps vberrime pascit, qui nō soluz exēplo reficit, sed etiā gratiam infundit. Nullus eīn sanctoruz sicut xps exēplo edificat: qz nullius tāta fuit humilitas/patiētia/z obediētia/mansuetudo/caritas/z oīm perfectio virtutū. In ipso quoq; vis plenitudo gre fuit: adeo vt de hac plenitudie oēs accipiūt quotquot habēt gratiā. hic est mōs dei, mons pinguis: nec solū in se pinguis, sed etiam de se alios impinguās: quosdā lacte gratie nutriēs: quosdaz ꝙ vberiorē dulcedinē sapiētie reficiens. vberiora ergo sunt pascua in hoc mōte. Sz videndū quō de eo ascendāt capre iste, meditatiões videlicz deuote. Jacet aia, z in ymo est qñ terrena z carnalia cogitat. Surgit ꝙo z i altū ascēdit cū spūalia meditat/et mente visat. In carnalib⁹ itaq; cogitatiōib⁹ a nobisipsis deprimimur z deijcimur: ad spiritualia a deo subleuamur: qz a deo sunt: z in aia surgunt meditationes bone: a nobis carnales z male. Nō est eīn in nobis (hoc est in carne nostra) bonū, qz sterilis est caro: nec parit hmōi cogitatiões/sed spinas z tribulos germinat nobis. De corde quoq; exeūt cogitatiões male: fiunt etiā suggestiones ꝙ angelos malos. Cū igit cōpungitur aia de peccatis ꝑteritis/ seu de pnīb⁹ se corrigere z custodire ꝓponit/ cuz delectatione alicuius virtutis siue studio ꝓficiēdi accendit/cōmouet ad cōpassionē ꝓximi: ad zelum iustitie: ad amoꝛē/vel desiderū vite eterne: cuz aliqua deuotione/vel dulcedine spūali afficit: cū illuminat/ instruit: vel ad aliquod bonuz excitat/ tales meditatiões z affectiones a xpo sunt/qui loquitur l. alia cogitationes pacis/z cuius spūs suggerit hec oia in occultis. Cū ergo hmōi sentiunt in mēte/tūc vtiq; ascendunt de monte galaad capree/id est a xpo oriunt/z surgūt meditatiões sancte. Qui eīn manet in xpo et xps in eo/hic fert fructū multum. harū cogitationum/ et in quo he meditationes cōgregant z coaceruantur: testimonium habet ꝙ in eo xps maneat: z ꝑ illo ascensum baruz meditationum habet. A xpo ergo sunt/z ascendunt/qui eas nutrit in corda nostra/z cōsurgere facit/z ascendit/e. Qui nunc eas ꝙ se suggerit/nunc orandus est vt eas largiat: dormit enim interdum xps/ita vt nō loquente eius spiritu/ sed flante vento contrario operiat nauicula mentis fluctibus tentationū/vel malarū cogitationuz. Unde suscitādus est vt imperet his ventis/ z mari harū perturbationum: z trāquillitatē faciat in mēte. Orante itaq; anima z suscitāte xpm precum instātia recipiunt cogitationes spirituales z desiderate. Ascendunt eīn a xpo suscitato/ꝙ oratiōnē ꝓpicio facto. Et videas qualiter anima instāte precib⁹ alia post aliam surgit z ascendit: z quot motus orādi fiunt tot meditatiões surgunt, z ascendūt: z instante aia/et multiplicante preces multiplicātur he cogitationes: tādemq; ita densantur in aia/ vt tam immenso agmine baruz valletur/que pz⁹ sola, z quasi derelicta videbatur. Quia ergo a xpo sunt/ z ascendūt in mēte meditationes iste/ ascēdat in istum montē aia: maneat in xpo/inuocet xpm. Accipiat sublime ꝙficiū orādi. Ascendat in montē orare sola/ exclusis videlicet z semotis oīb⁹ occupationib⁹: maneant in ipsa ꝛba xpi: audiat cordis aure legē ei⁹/z seruet mandata: vt q̄ petere voluerit fiant ei. Qui eīn legem audit/oratio eius erit acceptabilis: et q̄ mādata implet exaudietur: z a mandatis oꝛe impletis eruditi: qz seruāti iustitiā deus dabit scientiā: z spiritū intellectuū notitiā. Et sicut ait salomon: z iusta psalmista: a mādatis dei intelligit. Ita de hoc monte pingui et vberi orante aia deuota ascendūt capre iste, id est meditatiões sancte: a ꝓfligno aūt spiritu suggerunt/et surgūt cogitatiões inutiles/z exsiccantes deuotionis pinguedinē/ et bonoz meditatiões extinguētes. De sunt populꝰ ille amalechita. Amalech interpretat populus lambens. lambūt enīz/ z ꝙdunt suauitatem vnguēti: cōsumunt vnctionē spiritus sancti. Cōtra quas oratione pugnandū est cuz moyse: et manus leuāde cū corde/vt oremus, z pariter mandata ꝙpe seruemus: si sic vtra sqz ad deū leuamus z non lassemur, superabimus. Si cessamus/vel segnius agim⁹, superabit amalech/ sicut ibi gestū legimus. Quādoq; meditatiões sanctas quiete, et sine impugnatione amalech possidemus: quandoq; illo cōgrediente nobiscum/z nunc ꝓcurrente/ nūc superato ꝓficit oratio: z manus in oratio rexillius fuerint subleuate/ ita vt experiat anima has vicissitudines: vt nūc videat se superiorem: nunc affici delectatione spirituali: nunc malis occupari cogitationibus/z premi: si tamen in orādo non cesset/nec lassetur/nō dubiuz quin a malech superetur z effugetur. Quando per nostrā negligentiā/ z cordis dissolutionē a bonis cogitationibus ad vana z noxias dilabimur/ quādoq; tētante aduersario z suggerēte: interdū contingit vt longo tēpore exsiccata a gratia/z spiritualibus cogitatiōibus destituta suauem illam dulcedinē non experiatur: ꝙ qua tāto humili⁹ et instantius est orandū/ quāto ignoramus vtrum huius defectus aliquo modo causa sumus. Poꝛrigatur enīz aliquis gratia ꝓpter aliquod latens peccatum/ vel ꝓpter ingratitudinem/ indigne scilicet per hanc operando/vel largitoꝛi gratias non reddendo: vel quia hanc non sicut debet querit: vel q̄ carnales cogitationes admittit. Ceno ergo

siccitas hec euenerit: et facta fuerit anima sicut terra sine aqua, expandende sunt manus ad deū in oratione: z cuz helia post siccitatem trium annoꝝ pluuiam postulante, secedendū est ad orationem: z ꝙ pluuia gratie postulandum. Ille puerū misit iterum, atq; iterum ad cōprobandum si preces eius exaudite essent, nec factuz est ante septimā vicem: ita mente siccata longo tempore a deuotionis gratia orandum est: z multis vicibus insistendū: nec a prece cessandū, donec quies mētis (que per septenariū intelligitur) et gratia que septiformis est operetur. Sine eīn magna instantia, et laboriosa prece exsiccata mens a gratia illam recipere nō meretur. Non autē deuota prece cōsequi valet illam requiē, cū deuotione, z dulcibus illis affectiōibus destituta sit: sed labore z importunitate necesse est vt deuotionē recōpēset. Et ita si nō ꝓpter amicitiā, ꝓpter importunitatē tñ qō petit accipiet. Ut vo preces ei⁹ exaudiant necesse est vt supflua locutiōis, cogitatiōis, z etiaz operis amputet, z circūcidat: ne dissoluta sit cogitatiōe: vana/supflua/vel noxia loquēs. Ne quoq; sit sine custodia cordis indifferenter quaslibet cogitationes admittens: nec sup his discernens, vel sibi cauēs: ne mollis sit, z dissoluta in opere: nō qō expedit, sed qō delectat tractās, atq; agens. Hanc eīn custodiā, z circūcisionem illam notat mōs ille carmelus, in quo helyas hanc orationē fuerat, z qō postulauit accepit. Interpretatur eīn carmelꝰ cognitio circumcisiōis. Qui in se ista circūcidere, z amputare nō nouerunt, exaudiri digni non sunt. Sunt quippe mōtes gelboe, in quos nec ros, nec pluuia gratie descendit, eo ꝙ in eo ꝓtectus sit clipeus fortiū, id est custodia, z circumcisio virilis. Sine eīn custodia nec aliquas virtus cōceditur: nec gratia amplior acquirit. Sic ergo aia circūspecta videat, z circūcidat superflua et noxia: instet precibus iterum z iterū: nec cesset descendente ꝓio parua nubecula gratie: tandē ascendat sequat immensitas salutaris pluuie, z plene mentē irriget, z infundat que diutius siccitate noxia, z defectu gratie aruerat. Hinc igitur gratiam possidet, z expectet: hinc seipsam ad hāc prepareat: z qua cautela ad meditationes sanctas redeat cōsideret. qō ita potissimuz et vt ad nupertime habitas imprimis recurrat. Hec nāq; tanto facilius recipiunt, q̄to recentius habite sunt: ad remotiores vero z retro habitas difficilioꝛ est recursus. In hunc modū melioꝛ est orationis finis q̄ principium. Ita a xpo qui principium est z finis: et per xpm obtinebit omnia diligens et sollicita anima, facietq; in se meditationum bonarum ascensum.

¶ De diuersitate cogitationū: et quomodo ad hanc veniatur. Capitulū. xvij.

Dentes tui sicut greges tonsarū que ascenderūt de lauacro] Dentes sunt discussiones discretiōis, quibus meditatiões spirituales, z cogitationes cordis cernunt, z cōminuūtur, ac discernūtur an pure sint, z veraciter bone: an sint a deo, vel a spiritu malo: vel a corde būano. Adalus eīn spūz quasdā cogitatiões suggerere nouit, q̄ spirituales videnī: et humanꝰ spūs interdū se spūi sancto esse simulat, z mentiī, sicut in iob legiī. En vēter meus quasi mustū. Quod etiā ipsi helye cōtigit, qui ꝛba ꝓtulit ꝙ tumoꝛē sui spūs que a spiritu sancto, z dei zelo dicere se credidit. Per vētrem eīn sinus cordis: per mustū feruoꝛ spiritus sancti intelligiī, quo se incitari helin apud iob putauit, cuz tamen a solo ꝓpij cordis impetu moueretur. In multis talibus cordis motū: siue etiā vicij impulsum sequitur homo: z tamen a spū sancto se moueri arbitratur. Demones etiam interdū mala sub specie boni occultāt: ad quedā bona incitāt: z vt ad malū ꝓducāt, futura etiaz nunciā. Quedam eīn futura ꝓnūciare possunt: oz ea interdū sciūt: quedā per subtilitatē nature inuestigāt: quedam angelis sanctis reuelātibus discūt: quedā ex causaꝝ euētibus: quedā ex naturalibus hoīs: quedā ex dispositione aeris cōsiciunt. Et diu aliqua sicut sunt indicāt, vt tandē credulam mentē fallant. Falsa etiā deuotione decipiunt: qz quasdam oratiões, et meditationes, dulcē affectum, etiā lachrymas in aia ꝓducunt, vt vel mentē in erroꝛem, vel elationē: vel corpus ꝓducant ad debilitatem. Interdū de scriptura aliq̄d falsa interpretatiōe aliter intelligendū: vel ex hac aliter agendū q̄ veritas habet sugerūt: male quosdā de salute aliozū sollicitant, quos in citāt z accendūt ad cōuersionē, vel edificationē aliozū longe positozū: quatenꝰ a quiete mētis, z vtilitate ꝓpria eos deficiant. Quod negociū in aia quasi diē quandā depingētes occupationi pastine salubꝛi z atq; vtilꝰ insinuāt. Cum itaq; aliquid nobis suggerit agendū, ꝓpdere debem⁹ vtrū aliqua sui parte indiscretio se misceat, vel dolus inimici se ingerat, z plene illud discutere si cum debito timoꝛe z cautela fiat: si nō tam nostra q̄ etiam aliozuz vtilitas in hoc cōsistat: si humana laus, vel ostētatio subꝛpiat: si vanitas, vel leuitas aliqua impellat: si a scriptura, vel exēplis sanctoꝝ in nullo dissentiat. Quicquid autem a malo spiritu est, aliqua parte falsum deprehēdi poterit: vel periculū eius de futuro pendet, z cito denudabitur: qz fraudem suaz detegēdo inimicus qō occultauerat apertius suggeret, per qō cognoscetur. Spūs quoq; sanctus diuersis modis operat in aia. vnde cognoscēde sunt eius opatiões, z discernēde. Cōuertit ei interdū mentē timoꝛe pene: interdū accēdit ad dei amoꝛē, nec tñ multam ꝑat cognitionē. Mouet mentē, z incitat ad bonū, et ad deū: nec tñ statiz facit hoiem ꝓfectū. Nō eīn est in his plena cognitio: sed initiū, atq; incitamētū ad bonū, seu cōsolatio: qz hec q̄nq; infirmus aliq̄s z imperfectꝰ capit: et q̄ ad cognitionē, et intelligentiā spūalez minus ptingit. Cū vo in cognitiōe ꝓfecerit, ac deinde ad gradū cōtemplationis ascēdit, si de deo aliq̄d sentit, z ꝓfecte id cōprehēdere videt, ibi, tūc non ita sicut in deo est intelligit. vñ helyas q̄ transire dūm vidit: qz incōprehēsibilem intellexerit spm cōmotiōi, z igni nō inesse dm dicit: sed in sibilo aure leuis, qz quicq̄d ꝓfecte cōprehendi valet, ibi nō est: sed potiꝰ vbi subtile aliquid de deo sentiī, et q̄ plene cōprehendi non posset. Incipienti adhuc infirmo daꝛ gratia, vt hac illustratus se cognoscat: z roboratꝰ corrigere q̄eat, z sic ad notitiam pleniꝰ perueniat. Ad notitiā eīn hmōi nō pertingit nisi meliozatis moribus maioꝛ cordis puritas obtineat. Quāto perfectius cordis oculos quisqz mūdauerit, tāto pleniꝰ deū videre poterit: z quāto plenius hūc videt, tāto incōprehēsibilem esse intelligit quē videt. Cū q̄n notitia ꝓfecit, perfectiꝰ de deo sentit: et quicquid de illo capere potest exiguū intelligit. Quāto ei sapiētie z notitie appꝛo pinquat, tāto miꝰ sibi videt esse q̄ capere pōt: qz iuxta salomonē: quāto sapiens efficit, tāto ipsa sapiētia recedit ab eo: id est tñ intelligit q̄tum sit incōprehēsibilis. Talis scientia aiaz nō inflat, sed accēdit, z humiliat: suāq; sibi ceitatē amplꝰ demōstrat. In hoc scire pōt quisqz q̄ sanuz sapiat: z tūc oculus suus deū videat, si ipse se reprehēdat ex hūilitate: z pceptā sapientiā ampliꝰ esuriat, z minimū esse intelligat q̄ de illa ceperit, vel cape possit. Inter sanctū ergo spiritū z suū caute distinguere debz hō: z seipsuz discutere: z cū moueī ad aliquod opus bonū, an ad illud pagendū aliqua impellat humana delectatio, vel viciū, vel tētatio. Sūt eīn in aia aliqui impetus ex dispositione hominis, vel ex causa aliqua, vel occasione, vel curiositate, vel ambitiōe, vel leuitate, vel vicio, vel tētatione. Qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex vicio, vel tentatione omnino cauendi sunt. Qui ex humanitate et ceteris prenominatis, tolerare possumus, et bene eis uti, ut quoq; eos scilicet sequamur, sed a latere hos patiamur, ad ministerium non ad damnū: ut scilicet ex his alacritatem maiorem habeamus ad peragendum opus illud quod facere intēdimus. Ubi enim nobis cooperantur naturalia sine alia causa, promptior in his est spiritus noster, et alacrius peragit quod intendit. Uidēdum enim et omnino cauendum ne principaliter aliqua carnalis vel humana delectatio impellat, nec talem impetum sequamur, z si patiamur: sed vbi cognoscimus esse impetum spiritus sancti ibi gradiamur: et qđ ille suggerit faciamus. Itez considerandum est q in anima adhuc infirma et imperfecta, proniores sunt carnales motus spiritualibus. Unde cum aliquis ad aliqđ bonū mouetur facile, et cum quadam cordis leuitate, timendum q huiusmodi leuitas sit a carnalitate/ma ne si aliquid ibi annexum sit qđ delectare humanitatem possit. Item suspecta est cordis alacritas, quando impellitur ad aliquid homo cum quadam vehemētia, et impatientia dilationis: quia spiritus sanctus modestus est, z tranquillus, z temperati sunt motus eius: deuotioni etiam interdum cooperatur, et hanc plenius accēdit cordis leuitas, naturalis benignitas, prosperitas, vel orta aliqua causa letitie. Et item hanc deprimit, et etiam impedit tristior dispositio, vel aliqua aduersitas, z causa mestitie. Unde in oratione false cōsolatur interdum simplex aliquis: vel diffidit, dum scōm q alacritatem spiritus sentit exaudītionis consicit indicia, de corde suo prophetans: z qđ cor suum loquitur hoc dominum loqui arbitrās. Inimicus quoq; falsis consolationibus, vel falsis reuelationibus decipere nouit, quem in talibus credulum deprehendit. Unde cognoscenda est horum discretio spirituū: que omnia dum deuota anima dijudicat, z discutit, quasi dentibus quibusdam discretionis conterit, et comminut. Hi sunt dentes sponse qui assimilantur gregibus tonsarum ouium. detonsiones sunt innocue cogitationes exteriora abscidentes, scilicet amorem terrenorum, et desiderium habendi paudentiam seculi. Terrenorum enim amor excecat oculos cordis, mentem grauat et deprimit, ne ad cognitionem, ac discretionem spiritualium assurgere queat. Mundana quoq; sapientia deum nō capit, nec animalis homo pcipit ea que sunt spiritus dei. Stulam enim fecit deus sapientiam huius mundi: vt quantū quis terrena sapit, tantum minus deum sapit. Et quanto late cor distenditur, tanto in diuinorum amore angustatur: sic enim lumē exteriorum z carnalitatis hominem obnubilant, vt puritatem discernendi spiritualia minus apprehendat. Et quāto ad multa spargitur, tantum ad vnum et maxime necessarium minus se colligat. Interius quoq; aliquid interduz adheret anime quo spiritualium discretio impeditur valde, ppria scilicet voluntas. Hec quantum sua querit, tantum deo minus iungitur: z quanto in se manet, nec ad deum ascendit: tanto minus ea que dei sunt apprehendit. Itē non valet percipere discretionem qui ppriam amat voluntatem: quia dum sequitur qđ delectat, non autem quod veritas iudicat, sicut recedit a veritate, ita separatur a vera cognitione, et sic a discretione. Hoc est vellus quod presidi oportet, in fine videlicet delectationis: pondus quo dum calet anima atq; oneratur, a spiritualibus impeditur. Sic detonse oues (iste cogitationes videlicet innocue) liberius spiritualia capiunt, et discernunt: et sapientiam in horum vacuitate scribunt. De cogitationes ascendunt de lauacro, id est de compunctione z lachrymis penitentie. In hoc lauacro mundant z a sordibus peccatorum pariter z viciorum, et exonerantur ab horum pōdere, vt possint ascendere, et ad spiritualium notitiam scandere. Compunctio enim consumit plene peccata atq; vicia, z mundat animā ab omni eorum sorde, et simul a carnalitatis face: poros quoq; cordis aperit: et pluuias virtutum fundit, quibus ad hec volare et subleuari possit. Hec perfusa anima ergit quasi diluculo ad discernendum singulas cogitationes: et vidēdum si qua oberrauerit, vel impura fuerit, seu inutiliter operata sit. Sic discretio dum post innocentiam, et mundanorum abiectionem, atq; propie voluntatis mortificationem per cōpunctionis gratiā mūdat, atq; ad spiritualiū intelligentiā, et discussionem eruditur, de lauacro ascendere merito perhibetur.

¶ De discretione naturaliū, et gratuitorum: z de diuersis motibus aie. Ca. xviij.

Omnes sunt gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. Magna est virtus discretionis qua homo inuestigat qua parte pronus sit ad malum, vel dispositus ad bonum: et quantum suffragari possint sibi bona nature, et dona gratie: discernit virtutes, atq; vicia, motus quoq; cordis, causas a foris vel interius surgentes, opera perfectiora siue imperfecta, consolationem gratie atq; cognitionem eorum: denicq; interiorem et exteriorem statum cognoscere studet. Discretio enim apposita verbo dei penetrabilior est omni gladio ancipiti, pertingēs vsq; ad diuisionem anime ac spiritus, cōpagum quoq; ac medullarum, et discretor cogitationum, et intentionum cordis. hec indicat homini qualiter duplex affectus sit in ipso, carnalis videlicet ac spiritualis: q; quādiu carnalis nondum est mortuus, non possit anima perfecte in spiritualibus delectari: et si exultet in domino, nō tamen exultare potest in carne, scōm quod prophetа dicit: Cor meū, et caro mea exultauerunt in deum viuū. Quādiu tam diuersus z diuisus est homo, non plene assurgit ad spirituale gaudium, nec ad aliquod opus laboriosum peragendum. Imperfectus enim adhuc carnalis ad aliquod opus laboriosum est inualidus, ad quod agēdum de suo nichil habet: id est in quo eū non trahit aliqua voluptas cordis, vl delectatio carnis, seu hūana aliqua causa, vel occasio: cū quibus spūalia agere plurimū ualet, ad que ex sola gratia minus promptus esset. Talis anime imperfecta sunt opera omnia, et desideria: quia partim impetu carnis fertur: partim spiritualiter mouetur. De tali suspicandū est q in omni opere quo frequēs, vel promptus inuenitur, vel longo tempore perseuerat non hūc sola gratia iuuat, sed simul humana aliqua delectatio. Si autem frequentius hunc venialium motus z rationis, vel caritatis impelleret, nisi per penitentiam illa deleret timendum esset q cito in mortale casurus esset, atq; barena talium obruendus. Quādiu tamen non ita cecatur aliquis vt a caritate deuiet, nō erit infructuosum quod egerit: quia meritum non amittit qui quid ex caritate fit. Si denicq; inimicus aliquem constitutum in caritate ad aliquod opus bonum incitet, vt ab vtiori auertat, vel aliquo modo decipiat, etiam hoc ipsi nesciēti, et hoc bene intendenti meritorium erit: quia ex caritate fit. Intantum enim castra diaboli militant deo, inēxtuz intentione mala ad aliquod bonū hominē demon incitat. Inimicus eñ nō semp manifeste impugnat: sed interduz sub specie boni se iūgit homini vt decipiat. Ipa quoq; natura hois, atq; dispositio in aliquo ita prōpta, vt ei⁹ alacritas deuotio videri possit: potentia eñ valde sunt in hoie natura ita

vt in imperfecto ex his frequentius procedant motus cogitationis, locutionis, et operis: et item gaudij, vel tristitie, alacritatis cordis, vel tedij, et aliorum affectuū anime. In deuotissimo quoq; et qui omnes motus interiores et exteriores perfectius regit: tamen que gerit scōm dispositionem ipsius formantur, et naturalia hec iuuant vel impediunt. Sicut enim vulgo dicitur: illud quod in vase aliquo fuerit de vase sapit: vnde contingit vt iracundus etiam si bono zelo moueatur, amaritudo naturalis se misceat. Si quis leuis fuerit aut remissus plusq; debeat, ille rigorem districte, iste clemētiam exequetur dissolute. Item tristis vel rigidus aliquis ex naturali dispositione minus exhibet benignitatem: benuolus et iocundus disciplineque rigorem. In his et similibus custodiendum est ab ea que dormit in sinu nostro, humana videlicet fraglitate: vt caueat sibi etiam deuotissimus aliquis ab his moribus quibus naturā sentit ad malum dispositam, z pronam. Hec omnia discretio cognoscit et dijudicat: et qualiter cum his agendum sit vt meritoria fiant. Intelligit etiā qualiter opera virtutum, videlicet humilitatis, patientie, obedientie, māsuetudinis, caritatis, et ceterarum aliarum natura hominis, vel alia causa iuuet/vel impediat. Et q nō scōm qđ aliquis promptus est, vel tardus in horū aliquo meatur: sed scōm q radicatus est in virtutibus, et intensam habet caritatem. Habet enim scōm naturalia hominis, vel aliam causam interdum aliquis maiorem caritatem: habens in aliquo virtutis opere minorem alacritatem: et minorem caritatem habens maiorem alacritatem. Virtutes enim cū omnes sint pares nō equaliter omnes exerceri possunt. Quis scōm naturalem dispositionem promptior est aliquis ad istam exercendam, q̄ ad aliam. que tamen omnes care sunt, quia ex eadem radice procedunt. Si ergo aliquis promptior sit, et magis dispositus ad compassionem q̄ ad patientiam: adeo perfecta tamen est in illo patientia sicut compassio: quia ex eadem caritate procedit vtraq; virtus. Ex quanta enim caritate compatitur, ex tanta patiens est: quia ex pari, z vtraq; virtute equaliter meretur: quia par caritas, par premium consequitur. Et quāuis laboriosius quis hanc exerceat q̄ illam: si tantum motus intenditur in ista peragenda sicut in illa, tantum meretur, immo magis hic qui conatur et laborat: quia hic maior est pugna magis meretur: z magis in eo caritas augetur. Simile iudicium est de deuotione: quia si duo sint in pari caritate: et alter gratiam habeat se exercendi in deuotione: alter tentatione laborat/vel contra aliquam infirmitatem, vel imperfectionem bellum gerit: tantum meretur iste motibus et conatu pugne, quantū ille deuotione et mentis alacritate: immo magis mereri poterit si legitime certauerit. Paulus in labore tentationis maxime posse mereri aliquem, et in eo augeri caritatem perhibet his verbis quibus dicit: quando infirmor tunc fortior sum et potens. Uehemens quippe tedium, et amaritudo cordis virtutes exercet, noscitur. Siue ergo aliquis accidia laboret, et ariditate cordis, et tēptatione aliqua, siue deuotione perfruatur: tantum mereri potest in illo aduerso statu sicut in isto prospero: si tantum intendatur motus eius z conatus in reluctando. Contingit autem vt in ea virtute ad quez melius dispositus est aliquis magis moueatur, et ita magis meretur: vnde infirmis deuotionis status plerūq; fructuosior est: robustorū vero et cōstantium est in aduerso statu amplius mereri. Contingit tamen vt infirmus in

pugna spirituali equet fortiū: quia quo inualidior est eo, in resistendo magis laborat: vnde quoū ille acquirit virtute, hoc iste maiori fatigatione. Si vero, immo q frequentius in venialibus labitur tam infirmus q̄ fortis: quia similiter in resistendo laborat, magis contingit vt pene debite venialibus respōdeat pena resistendi: z pena penam deleat. Attamen qui venialia minus committit, sepe in eo amplius caritas crescit. Intelligit hec omnia discretio: et tam aduerso statu q̄ prospero bene vti nouit. Hoc igitur modo geminū fructum facit, dum vtrunq; statū moderatur, et ex eo proficit. Et item dum z malum cauet discretionis, z bonum prudenter agit. Si aliquis enim bene intendat et minus prudēter agat, offendit: quia si recte offeras, z recte non diuidas, peccasti, ait auctoritas: facit item geminū fructum, dum z intus cogitationes regit, z foris opus prudenter disponit. Non solum hunc duplicem fructum facit in se: facit etiā hunc in alijs quos tam ammonitione prudentie emendat, q̄ recte operandi exēplo. Recte ergo capre iste (discussiones videlicet discrete) geminū fructum habere dicuntur, que et in se et in alijs fructificant: et fetus spirituales generant, z nō est sterilis inter eas. Nullus enim labor discutiendi hec: nullus motus pie intentionis: nichil denicq; qđ caritate fit sterile esse potest: sed fructuosum est, atq; meritorium.

¶ De custodia loquendi, et dulcedine.
Capitulum. xix.

Sicut vitta coccinea labia tua: et eloquiū tuū dulce! Labia spōse vitte comparantur: quia sicut vitta constringit crines ne dissolute defluant: ita deuota anima labia sua ligat z cohibet ne mala, vel inutilia loquatur: z in perniciem propriam, vel aliorum defluant, et dissoluantur. Que vitta coccinea dicitur, quia per coccinum caritas intelligitur quo labia hec ligantur. Per dilectionem nāq; dei et proximi continentur et reprimuntur verba, ne videat et proferatur qđ vel deum offendat, vel proximo noceat. dilectio hec dei lectio, vel dei electio dici potest. Legit enim deum in cordis scola: ibi discit deum noscere, deum sapere. Eligit etiam deum in amore, et elegit eam deus, et preelegit. vnde et pre alijs in eo legit, z discit que cogitat, loquitur, atq; agit. Qui vnus spiritus est cum deo/ que aliena sunt ab eo sicut non sentit, ita non loquitur. Qui bonitati sociatur, ab ea per nocia nō disiungitur. Qui adheret veritati, a vanitate auertitur: quia veritas et vanitas in vno domicilio non commorantur: et qui deuotus fuerit, per inutilia verba non defluit. Labia ergo sponse quia verba compimūt ne dissolute fluant, vite comparātur. Quia vero per dilectionem dei tinguntur, coccino assimilantur. Solent vitte dum crines ligant etiam caput ornare, ipsumq; ornamentum in mentibus demonstrare. Sic custodia, et disciplina loquendi mentem decorat, que caput z principale est hominis, z foris pulchram animam demōstrat. Uerba enim dissoluta z inepte prolata exterius deformant, z intus rectitudinē mētis dissipant. Quot eñ verbis superfluis aliquis vtit, tot modis extra seducit, et a custodia sua dissipatur. Ubi vero cōpsita fuerint vba, z cuz disciplina, plata/testimoniū dant cōstantie mētis, prudētie, atq; discretiōis. Labia ergo sponse cōparant non qualicunq; vite, sed coccinee, que pretiosior est: q; tanta disciplina loquēdi sublimior et dignior in ipsa est quāto nō habetur ex humana sapiētia, vel naturali dispositione tantum, sed ex diuina dilectione. Est autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturaliter aliquis bone dispositiõis, et modeste loquele: alius ex pulsentia naturali verba sua moderans: iurta qõ salomon ait: qui moderatur labia sua prudentissimus est: sed magis gratũ est, et edificat quod habetur ex gratia et caritate. Unde subditur q eloquium talis anime sit dulce. Merito dulce est eloquium quod ex gracia et diuina dilectione procedit. vnde quia de tali radice oritur, delectat fotis, et edificat. Quod ex arenti z vacuo corde profertur, quia de pleno nõ fundit, non edificat, vel reficit. Qui in se inops est alios locupletare nõ potest: non refundere quo nõ est infusus. Qui enim verba profert de pleno corde, et quod dicit implet opere, huius effectum habent verba, sapiunt, et dulcia sunt. Merito ergo deuote anime dulce est eloquium, z delectat: gratuz est, et edificat: q; procedit ex caritate, z pfluit ex fonte gratie. Gustat em quonã suauis est dominus. vnde dulcedinem quam experitur refundit: plenitudinem qua fruitur eructuat: quia enim repletum cor spiritualibus delicijs, eructuat fotis verbum bonum dulcedinis, consolationis, instructionis, ammonitionis: cordis promptuaria plena sunt his diuitijs eructantia ex hoc dono gratie in illud: ex hac meditatione spirituali in illam: ex vna plenitudine in aliam. Ex abundantia ergo cordis habet refectionem: ex gustu dulcedinem. Dulcia item habet verba: quia mundata est conscientia a viciorum amaritudine, et carnalitatis fece. Unde nõ sapiunt rancorem, non indignationem, non iram, non inuidiam, non detractionem, non denicq aliquid quod noxium sit, vel inhonestum: vel latentis in anima vicij, vel imperfectionis vnde pferat iudicium. Habent verba talis anime benignitatem, vel caritatem, mansuetudinem, patientiam, humilitatem. In accepta amaritudine iniurie seruant dulcedinem, quia retinet anima caritatem. Nec tantum est patiens, sed etiam benigna: vt magis de iedente se doleat, q̃ de sua lesione vt ei condoleat. Promptor est ad ignoscendum, q̃ ad irascendum: ad compassionem, q̃ ad indignationem. Sicut enim in ecclesiastico legitur. In mandatis dei cubitudo et mozs, id est compassio qua aliquis tabescit per compassionem de peccatis proximorum: et mozs, id est mortificatio viciorum: quia hec in se mortificauit: prouocatus non solum ignoscere, sed etiam compati nouit. Dum enim propriam miseriam cognoscit, et misericordiam ipse a deo querit, libenter ignoscit, vt sibi ignoscatur, misereatur, vt sibi deus misereatur. memorare testamenti altissimi (ait ecclesiasticus) et dispice ignorantiam proximi: testamentum altissimi est, id est pactum: vt si dimiserimus, dimittat nobis. Qui sibi dimitti vult huius testamenti memoratur: et dimittit vt sibi dimittatur: despicit quocq ignorantiam proximi, id est cõtemnit, et non curat stultitiam conuiciantis, vel se ledentis. Stultus enim est qui ledit, z ignorat quod facit: quia sibi nocet, z ei quẽ ledit obsequium prebet. Stultus enim seruit sapienti (ad salutem scilicet) dum hunc affligit: locum quocq egroti obtinet qui iniuriatur, dũ motus suos cohibere non valet: patiens vero et tolerans fortis, et incolumis modum gerit, dum non vincitur a malo: sed vincit in bono malum. vinceretur si per impatientiam succumberet: sed vincit dum fortiter tolerat, nec inuidet, nec conuicium respondet, nec conuicianti aliquo modo nocet: non ergo vincitur a malo, ne simul malus sit cum illo: nec respondet stulto scõm stultitiam suam, ne similis ei efficiatur: sed molli responsione iram frangit commoti, et viperam lenit. Nouit talis anima commotum apud se excusare: z infirmitati, vel imperfectioni potius ascribere quod dixerit, q̃ malicie: et hoc secum reputare quod post paululum penitebit eum ita verbis excessisse. Non enim attendit presentem statum, et que tunc commotus egerit: sed pristinam potius tranquillitatem, vel etiam amicitiam: z post paululum hominem in se reuerentum. Nõ soluũ ergo ponit oz suo custodis cum consistit peccatoz aduersus eum: sed in oni tempore vias verborum custodit, vt non delinquat in lingua sua. Quia si oris vas operculum nõ habeat (silentij z custodie) immundum erit. Et que superfluis verbis maculas cõtraxerit, tot de gratie dulcedie exsiccabit. Per oris ergo custodiam seruat cordis mundiciam: z ex cordis mundicia fotis format verba. Cõmendat ergo christus in sponsa hanc custodiam, et coccino comparat: q; informatur caritate: et ppter deũ non pro humana laude, vel honestate scit eloqui: ergo predicat dulcedinem, quia non procedit ex adulatione, vel ficta verborum blignitate: sed ex gratia, et cordis puritate.

De pulchritudine anime penitentis, et humilitate, et occultis eius meritis. Capitulum.xx.

Sicut fragmen mali punici gene tue, absq eo quod intrinsecus latet] In genis quas sicut fragmen mali punici esse dicit, verecũdia designatur: quia dum erubescimus in genis rubemus. Malum punicũ rubet foris, et intus candet, z plenũ est granis: vnde z malum granatum dicitur: cui assimilantur gene deuote anime que rubet foris, id est erubescit de peccatorum preteritorũ memoria et recordatione, de cogitatione turpium siue tentationũ quotidiana z verecunda cõsideratione: de infirmitate quoq; atq; imperfectione. hec ipsa indesinenter videt, vt deus non videat cui omne cor patet: et omnia etiam iudicat vt deus nõ iudicet. Quod autem ante se habuerit ante deum non erit: z quod iudicat, deus non iudicabit, qui non iudicat bis in idipsum: si tamen sufficienter iudicauerit peccata z omnia reprehensibilia sua, et que deo displicent, et ab eo obsci possent ante se habuerit, z horum ymaginem sibi pingit: de bis rubet, id est erubescit: sibi displicet vt ei placeat: sibi vilescit: et in oculis suis turpis apparet: sed ãtum de se erubescit, q̃tum sibi turpis esse videtur, tantũ ante deũ pulchra efficitur. Sequestrat enim inuelia ab vtilibus: ventilat paleas, et segregat a granis: et bas igne confessionis, et penitentie comburit: grana intus abscondit hac humilitate, hoc rubore confessionis et confusionis, et a peccatis efficitur munda, z ante deum decora. Dic ergo rubor et pecca consumit, et faciem decorat. Dic cortex humilitatis bona custodit, et conseruat. Custos enim virtutum est humilitas. Ornat animam hic genarum rubor: accendit deum z eius amorem: puocat ad aspectum. Respicit enim celestis sponsus verecundiam et humilitatez deuote anime: placet ei demissus vultus, non erectus: oculi nõ sublimes, sed depressi: z intantum hunc rubozem amat z intuetur, vt rubozem peccati quo sicut vermiculus rubuit non videat, sed omnino hunc obliuioni tradat. Prudẽter itaq; sponsa hunc rubozem altero tegit et tergit: et iudex sui facta pro deo rubozem ruboze commutat, z diuino conspectui gratum offert, z noxium abscondit. Amator enim hominum grataner accipit hanc cõmutationem, qui non vult mortẽ peccatoz̃, sed conuersionẽ. Bene itaq; cũ deo diuidit [illegible]:

bona quidem sua diuino iudicio relinquens: mala vero ipsa reprehendens, z iudicans: noxium rubozem in salubrem conuertens: et rubozes per penitentiam que rubuit per culpam: vt sic que foedauit etiam pulchra sit: et sit pro turpitudine decor: pro fetore suauis odor. Unde gene iste, id est ruboz malogranato comparantur, quia foris habet rubozem, et intus granozum candorem. Non autem simile dicitur integro malogranato, sed fragmentum quod partim grana absondit, partim detegit. boni enim et si virtutes suas occultent vt domino tantum note sint: aliquando tamen ex parte deteguntur, et hominibus innotescunt. Non enim ita deuotus aliquis latere potest, quin aliquotiens ex aliquo virtutis opere deprehendatur quid sit. Item vbi frangitur malogranatum, ibi grana videntur que non videtur vbi integrum manet: si cortex aperiatur/etiam ibi alicuius latentium candor et virtus inuenitur. Sic in anima perfecta latent virtutes: sed dum pulsatur aduersis, detegitur. Patientiam habere cognoscitur, dum iniuriam sustinet, et non inuidet, nec ab ira superatur: humilitatem, dum equanimiter fert contemptum, nec exaltationem affectare deprehenditur. Obedientiam, per implectionem eius in aduersis: caritatem, per inimicozum dilectionem: dilectionem dei, per mandatozum obseruationem: compassionem proximi, per necessitatis subuentionem. Sic per opera pbatur perfectio. Et scõm iob ossa que tecta fuerant nudantur, id est virtutes que latuerat manifestantur. Habet etiam rubozem mali punici in genis anima, cum erubescentiam non refugit pro christo, obiectionis, paupertatis, contumeliarum, afflictionum, z laborum. In his ensiu sibi complacet pro christo: et hoc ruboze libenter perfunditur pro eius amore, qui in passione rubuit suo sanguine pretioso, p illa filio. Ita ad similitudinem mali punici boni foris rubẽt: sed intus diuersis donis gratiarum cãdent. Comparatur autem eorum afflictio non integro malo: quia similia christi passioni non pertulerũt: nec sicut ille pleni gratia fuerunt: sed de pleni tudine eius omnes acceperũt. Christus enim in patiendo malo punico potest assimilari quod plenum atq; integrum est: quia plenus erat gratia, que ei non ad mensuram data est. Et totus in pena rubuit, quia non parua pro nobis: vel partem dolorum, vel laborum sustinuit: sed tanta, et tam grauia vt nullus vnquam dolor fuerit sicut dolor eius. Acerbior fuit, et excessit dolores omnium hominum quos ab initio seculi vsq; ad finem eius passuri erant. Oportebat autem acerbiorem eius esse dolorem, vt omnium dolores portaret: quia erat hostia sufficiens p omnibus: sed non efficiens. Non enim omnes saluos fecit: qõ tamen per ipsos fat q̃ non saluantur. Ab hora nanq; natiuitatis laborauit inopia, fuga, persecutionibus, fame, siti, laboribus multis, et aduersitatibus. In corde etiam passus est, quia incomparabiliter afflictus est de hoc q acerbitatem passionis sue anteq; sustineret nouit: et q̃ hanc passurus erat certissime sciuit. In passione quoq; non est cruciatus in parte corporis, sed in toto corpore. Non enim tantum transfixa sunt clauis membra: sed ipsum quoq; corpus pertulit extensiones, penam, et flagella: z caput preter alapas, et oculorum velamen, etiam spinarum sustinuit punctiones et vulnera. Quia ergo tam graiter, et tam multipliciter passus est christus: ideo omnis electorum afflictio quam pro christo, vel christi exemplo pertulerunt fragmini tantum potest comparari: q; respectu eorum que pertulit ille, parua erunt que pati potuerunt, et tantum modica pars eorum. Unde dum ista considerant, et cognoscunt, pro nichilo pendunt omnia que pati possunt: et dum cogitant illius celsitudinem, et eorum que pertulit magnitudinem: et q̃ hoc (sicut beatus iob loquitur) passus est absq; iniquitate manus sue: q̃q; contritus est propter scelera nostra, et liuore eius sanati sumus, semper depalmunt quod ipsi agere possunt. Delectat eos pro illo aduersa sustinere: accenduntur ad maiora ex eius amore, et semper humiles manent in se: foris laboribus et afflictionibus rubent: intus virtutibus candent: mala patiuntur, bona agunt, et sibi vilescunt. Fragmini mali punici comparantur gene deuote anime. Et preter hec intrinsecus habet diuersa merita, z dona spiritus, perfectionem amoris dei, et desiderium pro illo moriendi. Quod si non conceditur in corpore, facit sibi martyrium in mente. Mortificat carnales appetitus, ppriam voluntatem, vicia cordis, prauos mores: luctatur cum propria carne, et cum inimico indesinenter eam impugnante. Martyrii quoq; abstinẽtie inuisibiliter habet in mente, dum repumit oblectamenta terrena cordis, et motus sensualitatis: dũ frenuit omnes consolationes que carnaliter delectant. Spiritualiter patitur dum frigitur in mentis sartagine zelo animarum: dũ cruciatur de contemptu iustitie, depualente malorũ iniquitate. Martyrium quoq; passionis obtinet dum affligitur pro peccantibus: dum compatitur infirmantibus: dum condescendit quacunq; necessitate laborãtibus. Latet item, nec foris apparet qualiter omnis gloria eius sit abintus: et q̃ filia sit regis superni: quomodo ei seruiat, non timore penali, sed dilectione filiali: q; iustificationes dei facit, nõ tantum propter retributionem, sed voluntarie deo sacrificat et confitetur/id est laudat eum, quoniam bonus diligens bonum propter bonum: z delectatur ipso bono et dei beneplacito. Denicq in deo tantum gloriatur, non in seculo, vel aliqua re, siue commodo exterioi vel terreno. Item testimonium habet conscientie bone: nichil qõ conscientiam remordeat: nichil quod contra deum esse credat agens: nichil aliter q̃ scõm deum intendens. Multipliciter etiam meretur: occulte in corde, quia solo deo teste multa intendit interius vel gerit. Meretur enim motibus desiderioum: contemplatione supernorum: cordis compũctione, amoris dei delectatiõe, proximi compassione, atq; oratione: voluntate efficiendi aliquid quod non valet: quia tamen ante deum tantum facit quantum intendit: recte ex quanta caritate intendit tantum meretur: quia tantum fecisse iudicatur. Habet etiam occulta merita in corde: que cuius lateant, a deo sciuntur: quia ipso solo teste, et cõscio in occulto multa que merita sunt gerũtur. Quot sunt modi quibus se occulte, ppter deum in corde, vel in opere humiliat, vel humiliata ab alijs libenter id tolerat: multotiens etiam iniuriata tacet, cum rationabiliter respondere posset ne patiẽtie virtutem deserat: Interdum etiam cum maior fuerit iniuria et melioi excusationis causa, nõ se defendit, vel excusat, sciẽs q; tunc magis in ipsa virtus proficit, et meritum crescit. Cum verbosi sint amici ad deum stillat oculus eius. Amici enim sunt hi qui iniuriantur: quia de his lucrum facit/nec nocent, sed obsequũtur: quia enim verbis obstrepunt oculo intẽtionis ad deum stillat quem conscientie nouit testem et occultozum remuneratozem. Nouit p loco et tempore nunc silere, nunc loqui, nunc se opponere quibusdam causis, nunc tolerare, nunc aliquid agere, nunc intermittere: in quo non negligentia ducitur, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

discretione vtitur.et pura intentione. Hec sunt que intrinsecus latent, et commendant sponsam in oculis interni arbitri qui occulta videt.

¶ De profectu,et fortitudine bonorum,ꝛ scriptura documentis. Capitulum.xxj.

Sicut turris dauid collum tuum, que edificatur cū propugnaculis] Collum,caput,ꝛ mēbra connectit. Unde per collū designātur qui vel predicatiōe, vel ammonitione alios conuertunt, et capiti christo iungunt. Hi sunt sicut turris dauid,fortes in gratia, et sublimes ante deum: nichil enim sic placet deo sicut zelus et lucrum animarum. Turris hec est spirituale edificium: constructio videlicet, et cumulatio bonorum operum:augmentū gratie,et perfecta dilectiō dei et ꝓximi. In hiis per gratiam christi solidati sunt tam predicatores, q̄ alij deuoti, atq; perfecti pro modo suo et possibilitate, aliorum conuersioni sollicite insistentes. Hec turris dauid,qui interpretatur manu fortis: et significat christum, qui nos confortat, vt in christo omnia possimus, et in quo omnis edificatio constructa crescit ꝛ proficit. Hec turris nō tam ipsorum, q̄ christi esse dicitur ex eo q̄ christi potius q̄ ipsorum virtute perficitur. Non ego (ait paulus) sed gratia dei mecum. Et iob:ecce non est michi auxilium in me:vnde et alibi q̄ in se fiduciam non haberet manifestat, dicens:desperaui. Qui per hoc q̄ de se desperauit, meli⁹ in diuina spe cōualuit. Quantū fideles de se diffidūt/tantū in diuine spei adiutorio confidūt:ꝛ quātum de se infirmātur, tantum fortes sunt et potentes in deo. Sicut enim quod seminat nisi ꝓius moriatur: ita ꝓficere volens nō roborat,nisi ꝓius in se infirmetur,et ex hoc humilie: nec in deo proficit, si non ꝓius in se deficit,ꝛ defectū suū cognoscit. Impossibile est igitur quēpiam de seipso triūphare posse, donec experimento didicerit propria se virtute obtinere nō posse triumphum. Itaq; infirmitatem cognoscentibus,ꝛ per hoc se humiliantibus, et in se non confidentibus robur prebet christus, vt carnaliter esse fortes desinant,et spiritualiter conualescant. ita dum de se desperant,et in christo sperant,mutant fortitudinem:ꝛ assumunt pennas vt aquile,atq; volant. Qui enim fortes fuerant in querendis terrenis, fortes fiant in appetēdis supernis et celestibus. Elegit suspendiū anima mea (ait beatus iob)ꝛ mortem ossa mea. Quia dum intētione ad superna suspendit,fortitudinem carnalem in se mortificauit. Hec autem carnalis mortificatio nō statim, nec sine labore obtinetur. Nemo enim repente fit summus: nec scale summitas volando,sed gradatim ascendendo scāditur. Seipsum ergo necesse est vt quisq; proficiens vincere studeat,et voluntates suas frangere: nec tantū maiora peccata,sed etiā minora oblectamenta cauere. Quātum enim a voluntate propria,vel delectatione, vel consolatione carnali etiam in minimis vincitur, tantum a roboze deficit,ꝛ mente infirmus fit. A quo enim quis superatur,et eius seruus efficitur:ꝛ quantū superatur, tantum ad hanc seruitutem perducitur. Item quātum paruis suggestionibus inimici succumbit,tantum hunc contra se robustum facit: sicut iob in persona talis dicit: irruit in me quasi gigas,vt ei iam resistere non valeat, cui cedendo frequenter contra eum vires dabat. Qui ergo molliter,et dissolute viuendo inimico cōtra se vires prebuit, versavice vt contra hunc roboretur, et ei resistat a minimis incipiat, et frequenter in talibus preuaricere conetur,quatenus vsu vincendo roboretur: et de minorum victoria ad maiora vincenda paulatim cōualescat. Debet quoq; assuescere corporis oblectamenta, et commoda declinare,ꝛ voluntates cordis frangere. Quantum in his preualuerit, et se fregerit, tantum infractus et fortis spiritualiter erit. Quotiēs ergo vel motibus cordis carnalibus/vel inimici suggestionibus resistit, totiens contra vitia vel tentamēta sibi robur addicitur. Debet etiam pusillanimitatem, et femineam molliciem deuitare: et oportunis laboribus,et afflictionibus corporis assuescere. Si enim a pusillanimitate vincatur, paulatim deficiet, et a virtute spiritꝰ eneruabitur. His modis predictis de infirmitate conualescere debet anima,et in robur transire virile q̄ turrim spiritualis edificij cupit in se construere. Que turris licet manu fortis christi dicatur: quia auxilio ꝛ virtute eius perficitur,oportet nichilominꝰ vt etiaz omnis hominis industria et labor adhibeatur. Hec omnia vicerunt perfecti: quia et corpus spiritui seruire coegerunt, et cordis motus illicitos rationi subegerunt. Turri igitur comparantur predicatores vel alij deuoti, qui conuersioni aliorum intendere student: quia firmi et excelsi per meritum debent esse qui alios ad superna et celestia student erigere. Habet autem hec turris propugnacula(diuersa scilicet scripture documenta) quibus se contra hostes defendat: et ex quibus hostes impugnet, et feriat. Videt enim in scriptura sacra laqueos,et callidi tates hostium quibus homines decipiunt: nūc per aperta mala:nūc per occulta:nūc alijs atq; alijs modis. Unde dominus in iob contra militem christi inimicum nūc pugnare ex pharetra peruersitatis perhibet:nunc ante faciem eius hastam vibrare: quia alia vicia sub specie virtutum contegit:ꝛ alia licet sint aperta,eius oculis obiicit. ꝛ si quem aperta pugna non decipit clipeum ei opponit, vt si resistentis pectus feriendo nō perforat, saltem quibusdam obiectionibus iter proficientis intercludat: et alienis cogitatiōibus seu occupatiōibus impedīat. Suggerit enim aliquid qō hominem delectet, vel vtilitatem habere videatur, vt ab vtiliori quod intendebat facere auertat. Sed dominus sacrum eloquium cōdidit, in quo argumēta demonum detegit: et remedia quibus ei obuiatur opponit. Quot enim tētationum eius possunt esse argumēta, tot in scriptura contra hec reperiuntur documenta. Ipse etiam dominus tentatus ex scriptura inimico respondit. Nam cum lapides in panes eum cōmutare suaderet:hunc ex scriptura confudit. Cum itaq; nobis esum panis(id est terrene delectationis) suggerit,cogitemus beatos nos magis si labores manuum nostrarum manducemus:si videlicet de tribulatione laborum spei cōsolatione,et gaudijs reficiamur. Qui enim ex scriptura intelligit quaz mercedem pro laboze suo expectet: et q̄ pro singulis laboribus mille annorum computatis in eterna felicitate, et amplius respondeat, iure melius laboribus suis q̄ terrena delectatione reficitur,ꝛ iocundius hunc manducat. Illud ergo beati iob recolamus. Panis eius in ventre vertetur in fel aspidum intrinsecus: quia terrena delectatio in fine retributionis amara, demonum persuasio fuisse cognoscitur, dum hanc pasti ad eterni cruciatus amaritudinem perducuntur. Hec duo testimonia scripture quasi duo propugnacula sunt,quibus ab hoste defendamur, et eum vincamus. Item ex scriptura docemur q̄ deorsum nos immittere suadet inimicus, cum affectare miracula suggerit. Nam legimus q̄ melioz est infirmitas conscientie signorum vanitate. Paulus quoq; docet nos relinquere que retro sunt,ꝛ extendi ad anteriora,ad virtutum scilicet ꝓfectum et ad

gloriam miraculorum. Signa enim dantur ꝓpter infideles, vt per hec cōuertantur ad fidem: sed virtutes anime requiruntur a fidelibus: nam sine istis non est salus. Signa vero interdum facta sunt ab infidelibus, siue etiam reprobis, vtpote ab alexādro macedone, et iuda proditore,et alijs multis qui ad damnationem hec faciebant. Ab aliquibus fiebant ꝓpter circūstantium fidē siue vtilitatem. Interdum quoq; fiebant per demones signa,sicut scripti⁹ est q̄ quidam spiritus demoniorū sunt facientes signa. Inter fideles itaq;,ꝛ maxime inter spirituales huius temporis signa merito suspecta sunt: maxime illa que ostētationem habent,nullam autem vtilitatem,que scilicet feminis istis contingere dicuntur: ꝛ q̄ a demonibus potius fiant q̄ a deo ostēditur. Sunt enim his diebus aliqui(iuxta apostolū) qui attendentes ad quosdam spiritus errorū,a veritate quidem auditum auertunt,ad fabulas autem,ꝛ rumores nouorū conuertūtur:quia miracula quedā siue a demonibus facta, siue a quibusdam quibus cōtingere videntur conficta,magis q̄ motū perfectionē ꝛ virtutes mirantur ꝛ attendūt. Dicit enim beatus gregorius,q̄ perfectio sit non quidem facere miracula:sed vnumquenq; sicut se diligere, vera de deo cognoscere,ꝛ meliora de alijs q̄ de nobis sentire. ¶ Item dicit q̄ tārum quisq; perfectus est,quātum perfecte sentit dolores alienos. Et itez q̄ ille vere est perfectus q̄ erga imperfectionem ꝓximi impatiens nō est. ¶ Caritas ergo,humilitas,patientia,ꝛ cetere virtutes, atq; perfecti mores perfectum faciunt hominē,non miracula. In virtutibus itaq; salus est:super has roboratur, et firma cōsistit anima: in miraculis non solidat vel fundatur, sed eleuatur, ꝛ superuacuum,et vane leuatur. ¶ Deorsum ergo se mittunt qui affectant miracula sine vtilitatis causa: et super vacuum suspenduntur,non in solido, et tuto consistunt, vt retrocedant,nō in antea vt de virtute in virtutez eant. Sed contra nos docet scriptura non tentare deum in exhibitione miraculorum: sed magis perfectioni virtutum studere,ꝛ in implendis mandatis operā dare. Tertie quoq; tentationi obuiare nos docet sua responsione dominus cum dicit, dominū deum tuum adorabis: vbi enim deum adorandum dicitur ꝛ regna mundi contemnit,ad cultum dei ꝓuocat:ꝛ veras diuitias querere, falsas contemnere docet. Si enim deum colamus,ꝛ illi seruiamus,interminabiles diuitias possidebimus:quia de singulis operibus bonis maius nobis dabitur premiuz q̄ sit mundi regnum. Denicq; de singulis qui saluabuntur habebimus singulare gaudium:et de singulorū abundantia magis ditabimur,q̄ si toti mūdo dominaremur. hec scripture testimonia,atq; exēpla propugnacula sunt/ quibus nos ab hoste defendamus/ et alios instruamus ꝛ accendamus/ et in hostem iacula mittam⁹. vnde ipse inimicus in scripture intelligētia nos impedire conatur/ ne in eius eruditione proficiamus terrenis cogitationibus/vel carnali scientia puritatem spiritualis intelligentie maculans ꝛ offuscans. Sed cum redemptor noster ab eorū tentationibus nos defendit/ tunc mens hanc scientiam apprehendit/ sicut in iob legitur: erit omnipotens contra hostes tuos: et argentum coaceruabitur tibi/ id est caritas/ ꝛ puritas diuini eloquij. Deus ergo suos duz intelligentia sacre scripture erudit/et pabulo reficit,cautos pariter et fortes contra tentationes facit/sicut recte in iob legitur:in fame eruet te de morte:ꝛ in bello de manu gladij:vt dum verbo dei reficiuntur,in bello tentationis non superentur. Quotiens ergo tētationibus inimici resistimus/eumq; cōfutamus/tam ex scripturis edocti/ q̄ a deo adiuti/ totiens enim percutimus/et vulneramus et retorquetur in eum pena que nobis inferretur si ab eo vinceremur. hec scripture documenta/ ac testimonia propugnacula sunt quibus miles christi se munit/ et tuetur.

¶ De vera perfectione/et exemplis perfectorum. Capitulum.xxij.

Ille clipei pendent ex ea] Clipei virtutes sunt quibus contra vicia seu tentamenta defendimur. Per millenariū vero earundē perfectio designat. Si enim fundate fuerint virtutes in anima/ pfecte se despicit/ et vere humilis est/ minꝰ leditur,vel grauat: robur nō habent cōtra hanc vicia,seu tentamēta:ꝛ qui perfecte se despicit,ꝛ vere humilis est, minus leditur vel grauat si cōtemptus habeatur. Superbie enī iaculo non perforat qui in humilitate fundatus humilitatē exaltationis intelligit/ et de cōtemptu vel abiectione gloriat sicut scriptum est. Glorietur humilis in exaltatiōe sua. Qui enī inimicos diligit inuidie adium obstruxit:q̄ inuidia nō penetrat pectus quod caritatis pfectiōe munitū inuenerit: nec iniuria aliquatenus cō mouebitur qui virtute patientie fundatus etiā de opprobrijs letatur. ¶ Item sua querere nō potest qui p caritatē sua alijs cupit esse cōmunia. In ceteris virtutibus munitus est miles christi vt contrarijs vicijs obuiare possit:et qua parte illū impugnat in ea parte virtutibus repellantur,ꝛ repulsa resiliunt. Mille itaq; clipei pendent in hac turri,cū oīes virtutes homo obtinuerit,et perfecte assecutus fuerit, vt nulla parte vicijs ac tentatori locus patere possit. Quātū enī in aliquo indomita sunt vicia,vt carnales appetitus:tātum erga eū potentiora sunt,ꝛ robur habent vicia ad impugnādum eum. Cum vero deuicta fuerint,ꝛ mortificata,ꝛ cōtrarijs virtutibus illuminata: tunc si forte tentāt,vel impugnant illico resiliūt, nec preualere possunt. Qui vero in virtutibus infirmatur:et vicia quidem nondū edomuit, in seipso gerit vnde tentetur, et infirmus sit. Hinc est q̄ apostolus dixit vnūquēq; tentari a concupiscētia sua:sibi videlicet adhuc insita,nec plene deiecta. Donec enim virtus,ac vicium in homine certant:nec quietū locum virtus obtinet, necesse est hominē multis tētationibus concuti ac fatigari:ꝛ nūc superiorez: nunc inferiorem esse. Cum vero virtutes perfecte possederit, tunc carnalitatē perfecte premit,et eius incursus superat,ac repellit. Hec itaq; signa sunt perfectionis,si vicia ita subegerit, vt tentatus siue a carnis cōcupiscentia, siue gula, siue voluntate propria, seu ꝓpinquorum affectu,vel carnali aliquo motu robustum se contra hec sentiat,ꝛ facile sub se hec cōprimat. ¶ Itez perfectus vir regitur ratiōe:imperfectus vir sepe sensualitate ducitur, et ab hac aggrauatur. Debet enim perfectus vir caput esse membris,id est sensualitatis: ꝛ hanc sub se habere, et ratione comprimere. Vt autem hanc regat ꝛ comprimat, ideo illuminari ꝛ roborari hanc oportet a xpō, vt motus carnales cognoscere possit, et cognitos refrenare. Si enim christus caput sit viri,ꝛ rationē regat:vir quoq;, id est ratio inferius suū,sensualitatem videlicet consequenter regere poterit:ꝛ q̄tum ipse xpi acceperit,tm ad hanc cōprimendā vires habebit. Perfectus ergo est q̄ virtute spiritus ꝛ volūtates carnis,ꝛ voluntatē cordis potēter cōprimit. ¶ Item hec,scilicet signa pfectionis si de bona conscientia nō de falsa iustitia,vel presumptiōe fidei ꝓcedāt mortē habere faciūt in desiderio,ꝛ vitā in patientia ꝓpter deū,fraternam vtilitatem. Quia igitur talis est miles xpi qui predictas virtutes,atq; pfectionem assecutus est, turri que mille clipeis munita est cōparatur. In qua turri omnis armatura fortium esse adiungitur: fortium

Universidad de Deusto
Biblioteca

armatura est sublimis operatio bonoꝝ, z eozundē exempla ꝟtutū: hac armatura se studet miles xpi munire: q̄ vitam ꝓpriam studet hoꝝ exēplo reformare. In his videt quisq̄ quales labores cordis, z afflictiões, qualesq̄ pertulerunt tēptationes, q̄s viriliter decertauerint/z voluntates fregerint, et in preceptis adimplendis laborauerint. Quanta in eis fuerit vite mūdicia, cordis puritas, z omnis p̄fectio virtutū. In solitudinibus, seu in monasterijs quanti fuerint qui nunq̄ pane sunt saturati, nūq̄ somno plene refecti, nunq̄ vestibus calefacti, nunq̄ lecti suauitate oblectati: q̄ cum his egentes, z afflicti essent virtutū perfectione, z gratie plenitudine diuites, demonib⁹ imperantes, infirmos curantes, et mēte in celo conuersantes. Horum omnū z cetera exempla sunt fortium arma que miles xpi penes se habet/quibus vtitur/armat/munitur cōtra hostes anime/cōtra mundū/contra seipsum. Qui exempla hec penes se habuerit, qui tales semper attendit, cito tepere non potest: nec inermis ac dissolut⁹ ante hostes perire. Habent quoq; mali arma sua: membra scilicet que exhibent arma iniquitatis peccato. Oculis nanq; vident ad cōcupiscendum malum: lingua vtūtur ad detrahēdum, vel conuiciandū/vel ad vana/vel inutilia loquendum: aures habent parientes ad audiendum noua/siue nocua: pedes eorum ad malum currūt: et manus operantur iniquitatem: quoꝝ dextera dextra est iniquitatis. Deniq; corde simul z corpore militant peccato, ac per hoc dyabolo. hoz arma non muniūt/sed occidūt: tantoq; grauius his armis aliquis vulneratur/quāto talibus familiarius iungitur. Qui enim malis sociatur/et eos attendit/a bono separat. Duobus quippe modis nocent: quia exemplo corrumpunt/et falsa laude seducunt. Quia enim bonum ignorant/optimuz illum predicant q̄ non fuerit/z illum bonum qui fuerit malus nimis: quorum laudibus dum afflictus fuerit aliquis paulatim sui cognitione priuatur: et talem se credit qualem se audit. Sentit enim de se, non scōm propriꝫ cordis testimoniū: sed scōm iudicium eorum qui de se sic vel sic opinātur. Unde plurimi de seipsis falsa opinione mouentur. Que enim pre oculis sunt/ad hec facile animus inclinat/ vt hec attendat/ vel scōm hec sentiat. Unde necesse est vt magis oculis cordis studeat fortes z perfectos inspicere: z eozū virtutes siue facta coram se ponere, z attendere. Malos si attendit/ et eorum iudicio se credit/ decidet et seducetur/et ad deteriora deuoluet: bonos si cogitat/ humiliabitur: z ad bonū promouebitur. A malis ergo/siue dissolutis debemus animo alienari: et hos (q̄uis iuxta positos) ignorare: ab eorum consideratione aspectum auertere: cordis vero oculis bonos inspicere: z eorum conuersationem cōsiderare: atq; virtutibus studere. Inter hos debemus mente conuersari quoruz conuersatio in celis est: et ita (iuxta quod scriptum est) ambulare cum bonis. Si cum bonis talibus assidui sum⁹: z hos quasi notos sciamus: z desiderio atq; amore eis sociemur, vtiq; assimilabimur/vt cum sanctis simus sancti: cum robustis perfecti. Hoc ergo modo nos debemus ad eos conferre: z eorum ad nos exempla trāsferre: z quasi arma quibus spiritualiter militem⁹ penes nos collocare. Ita cū his conuersatur miles christi: et (sicut in Iob legit) inter lapides cōmorat, lapides vtiq; viuos/ atq; ad structuram celestes ptinētes/firmos/atq; quadratos sectis z amputatis vicijs, z carnalitate. Cū his corde ambulat: inter hos cōmorat, nō inter lapides terrenos/boies scilicet carnales/ q̄ de terra sunt z de terra loquunt/ z terreno more agunt/ atq; sentiūt. Inter hos cōmorat q̄ eoꝝ fauorib⁹/ vel moribus delectat. Bonus autē inter lapides cōmorat cuz quibus sibi pactū est: sicut ad Iob dicit. Cū lapidibus regionum pactuz tuū. Cum lapidibus regionum pactum habet quicunq; ad edificium superne ciuitatis pertinet: vt scilicet firmos ac fortes qui per mundi regionem sunt vel fuerunt imitetur/et eis assimiletur. In hac ergo turri/ viro videlicet perfecto oīs armatura est fortium/ id est exempla, et opera viriliter in deo certātium. Horum constantiam in laboribus/ patientiam in aduersis/ temperātiam in ꝓsperis: caritatem erga inimicos: obedientiam in duris: tolerantiam in iniurijs: deuotionem mentis: sublimitatem cōtemplationis in memoria collocat. hec cogitat/in his se exercet/hec imitari studet/z horum exemplo in militia spirituali se deuotū ac strenuum exhibet: bonoꝝ enim exempla edificāt/instruūt/ z accendūt. Hāc ergo totam armaturā penes se habet: z hac vtitur/ vt meritis horū equetur/z premijs donetur.

¶ De pietate bonorum/z maxime beate virginis. Capitulum. xxiij.

Talo vbera tua sicut duo hynnuli capree gemelli q̄ pascūtur in lilijs, donec aspiret dies, et inclinētur vmbre. ¶ Hi sunt vbera quos superius collū dixerat/ doctores scilicet z perfecti alios ad bonum cōmonitione conuertentes. Hec vbera lacte replētur caritatis quo iuniores et teneriores reficiūt/z quasi matres lactant. Calum. Nō habet hec vbera anima adhuc carnalis/donec crescat in gratia/z sanguinem carnalitatis conuertat in lac deuotionis. Cum vero in gratia creuerit/ et pietatem cōceperit/tunc mater fit: lactat teneros/ cōsolatur desolatos/ cōtumelijs pulsata/vel iniurijs affecta patiētie z cōpassionis lac fundit/ non sanguinem carnalis commotionis. Quia enim pietatis lac repleta est/ de cedine exhibet quā accepit: magis materijs se ledentis cōpatitur/ q̄s iniuria moueatur. Est insipiens qui iniuriat nequitia cordis/ z est miseria anime. Sustinēs quoq; in se habet vnde z moueatur ad iram/siue ad clementiā. Si potius indignatur q̄s compatiatur, carnalis est/z miserie peccati etiam ipse obnoxius: quia sicut ille peccat per nequitiaz/ita iste per iram, z impatiētiam. Sāguis sanguinē tangit/ id est peccator peccatorem. Tactus, pbat quisq; qualis sit. Si vbera haberet tactus/id est iniuria pulsat⁹ lac funderet. Cui autem iniuriam patit/et non cōpatitur: dolet/et nō condolet, q̄ pietatis lac non effundit/, pbat se habere nō vbera/nec matrem esse/sed sororem adhuc paruulam/ z vbera nō habentem. Quia ergo anima pfecta desuper accipit gratiam quā alijs refundit: et sic ipsa quoq; lactatur/ merito hynnulis comparatur/ qui ad lac currunt/ et alta petunt. Sugit enim vnde ipsa crescat/et alios reficiat.

¶ Duo hynnuli sunt actiui et contemplatiui/ qui vtiq; ad lac gratie currere non cessant: hoc desiderant/ et ad perfectum semper tendunt/ et superna petunt. Semper se nouos, semper incipientes, z insufficientes se reputāt: quia ad anteriora se extendunt, donec occurrant in virū perfectum: donec profecto perueniant ad perfectionem nunq; arbitrantur se apprehēdisse: sed apud se dicunt se tantū incepisse: apud se puuli semp sunt. i. humiles: z ideo lac gratie querūt, ad hoc tendunt, hoc sugunt. vnde quia ad hoc lac indesinēter currūt, hoc pcipiunt, z hoc reficiūtur, ac ita dulcedine huiꝰ replentur, vt eius abundantia aliozuz inopiā supplere sufficiat. Hi sunt hynnuli capree, id est ecclesie q̄ alta petere solet: gemelli, q̄ eadē doctrina reficiūtur vtriq;, sicut gemelli nutriūtur eodem lacte. Ita enī erudit scriptura sacra cōtemplatiuos sicut z actiuos: et ideo inueniunt vtriq; quo spūaliter nutriātur. Hi aut pascūtur inter lilia. Per lilia que nitent, z odorem habent

mūdiciam bene viuētium, et odorem ꝟtutum accipit⁹. Inter q̄ pascūt hi gemelli, q̄ mundicia bonoꝝ, z bono odore conuersantium delectātur. De hoꝝ salute, pariter et boni exempli odore gaudent: et q̄ alijs prebent in his letātur, inter hec delectabiliter reficiuntur. De malorum em interitu torquētur: de bonoꝝ vero profectu z prosperitate gratulātur quādiu degunt in huius mūdi exilio, et cecitate. Et hoc est q̄d sequit, donec aspiret dies, z inclinentur vmbre. Donec dies ciat ignorātia z miseria presentis vite, et luceat dies eternitatis, et diuine cognitionis. Possunt aūt hec vbera ad btām vginē trāsferri. Ipsa em habet duo vbera gemine dilectionis lac fundētia: q̄ reis impetrat venīā/z iustis gratiā. Que vbera sunt sicut duo hynnuli capree, hynnulos hos intelligere possum⁹ angelos, et hoīm aīas ad regnū ia trāslatas. Qui hī hynnuli dicūtur: q̄ monte celestis habitatiōis cōscēderūt, et diue cōtemplationis dulcedine reficiunt sicut hynnuli: et alta petere solēt, z lacte nutriunt. Hi hynnuli gemelli sunt capree. i. christi a quo pariter capiunt et sugunt lac gemine dulcedinis, diuinitatis scz, z humanitatis. Caprea enim est xpus, quia salit in mōtibus: z transilijt colles. Et ita saltum dedit in vterū beate virginis. Et de hoc in mūdū: et de mūdo in celū: vbi pascit hynnulos istos celesti lacte. Itaq; cū tam angeli q̄s sancte aie pro peccatorib⁹ solliciti sint, z eis tam meritis q̄s intercessione subueniāt, credendum est beatā virginē tantū in hoc posse quātum vtraq; hāc creaturā, immo vtraq; potiꝰ iudicat: quia vtraq; p hanc repatur: z angelorum ruina per hāc restaurata est: et humana natura reconsiliata. Quid autem mirū si beata virgo z pctoribus reconsiliationis, z pijs gratie lac fundit que mūdum reconsiliauit, et ipam gratiā peperit, immo ipsum fontē gratie qui distensa est per mūdum/z extenditur vsq; ad mūdi terminū? Est em beata virgo paradisus de qua egredit fons iste qui deinde quidit in quatuor capita: q̄ de corpore christi qō de ipsa ꝓcessit, profluxit fons sanguinis qui sacramētaliter inde fluxit in quatuor mūdi partes ad altaꝝ edum pariter a pctis/et infundēdā gratiā suis. Merito ergo mia eius cursui hynnulorū compatur: per mūdum currit: mūdā irrigat/et infundit. Hynnulorū velocitati cōparatur, q̄ velocius occurrit eius pietas q̄s vocetur/z causas miserorū anticipat. Hynnulis vo cōparatur q̄ dulcedinez bonitatis quā impēdit, ipsa desup sugit. Hec autem sunt vbera tua o beata. i. pietas qua miseros lactas dū misericordiā eis ꝓpetras: lactas miseros: z ab ipsa misericordia lactaris: ab ipa percipis qō refundis. Porro gratiuā singularis gratie meruisti, q̄ pauiegiata es pre mulierib⁹: vt nō mulierū, sed vgineo lacte aluerīs neq; hominē purū, sed deum. Unde q̄s singulare hoc, q̄ nec primā simile hec visa est nec habere sequentem. Merito ergo tantū posse quātū genitrix. Ad te ergo matrē misericordie matrē miserorū clamāt exules filij eue: clamant ipse miserie. Habet em miseria clamorem/z vallis hec lachrimas: vallis est em lachrimarum, adeo vt si ipsi miseri nō clament, ista aurib⁹ tuis nō insonēt. Nō possunt hec ante te silere, nec auditum tuum latere, eo q̄ aures audiendi miserias habeas: et te has scire sit eas audire. Sicut enim vbicūq; fuerit corpus congregātur z aquile: ita vbicūq; fuerit miseria tua, et currit et succurrit misericordia. A deo pietate recipiet vbera tua/ vt alicui⁹ miserie noticia tacta lac fundāt misericordie: nec possis miserias scire, et non subuenire. Et quid mirū si misericordia affluis, que ipsam misericordiā peperisti? Carnalia in u christus vbera fuxit, vt per te nobis spūalia fluerent. Cū enim misericordiā lactasti, ab eadem misericordie vbera accepisti. Et sicut carnem nostrā in te sumpsit/z spiritum sanctū suum nobis dedit. Cum materiale lac ex te deus suxit, spūale pariter filijs dei p te fluere cepit. Ex eo misere rum mater facta es/z miseros alere misericordie lacte cepisti. Et cū misericordia dei sit ab eterno, amplior esse cepit ex tempore. Et cū ex te cepit initiū, ei⁹ quo⁹ largitas per te sumpsit augmentū. In te ergo concreuit lac diuine misericordie: z ex te nobis ꝓfluxit. Ipa prius repleta es: et ex te nobis descēdit hec abundātia. Unde q̄ lacte hoc inebriaris/z lac istud nobis fundis, z per mūdum pietas tua currit, z miseris occurrit z subuenit: merito hynnulis compararis/et lactentibus hedis, pariterq; currentibus assimilaris. Sugunt enim lac istud in diuina fruitione: et nobis occurrūt: q̄ et dei contēplatione satiātur: et nobis occurrūt caritate/et subuenīūt meritis et intercessione. Sed cum tā angeli q̄s sancte anime circa nos sollicitudine discurrāt, z nobis succurrāt, vtrisq; compararis: quia tantū tu soli quātum vteraq;/et sup vtrosq; potes z efficis Hi quoq; hynnuli pascunt in lilijs, q̄ salutem desiderāt adhuc in exilio degentiū: et mūda vita, et bone cōuersationis odore atq; fama reficiūtur: quod est in lilijs pasci. Nō vtiq; agūt donec illucescat dies eterne beatitudinis: et vmbre finiātur, miserie scilicet presentis vite.

¶ De mortificatione, et oratione, et perfecta pulchritudine anime. Cap. xxiiij.

Vadam ad montē mirre, et collem thuris. ¶ Adōs mirre est anima que mortificat mēbra sua que sunt sup terrā: fornicationē, immūdiciā, libidinem, cōcupiscentiā malā, et auariciā z̄c. Sublimis est ista/et merito monti cōparāda: q̄ calcat et supponitur terrena, z infima/et ad supna appetenda et cognoscenda subleuat/querēs que sursum sunt/vbi xps est et hec sapiens/non que supra terram. Terrena iudicat/et damnat oia que sunt in hac mortali vita: sciens nichil in hac terra morientiū subsistere/vel durabile esse. Mirram habet dum in se mortificat carnales affectus/et ꝓpriam volūtatem/vel quicqd inferius delectare potest. Solent montes esse alti z aridi: sed loca inferiora humida. Montes ergo sunt deuoti/q̄ alti sunt per amorem supernoꝝ: et aridi dū in se extinguūt, et exsiccāt humorē carnalium desideriorū. Hos mōtes visitat dns/et non venit ad humida: q̄ non manet in locis humētibus deus/sed dyabolus. Unde humorē hunc exsiccare nititur deuot⁹ quisq; oībus modis/et aqua spirituali desup infundi. Pro hac expādit manus suas ad deum: et animā suam sicut terrā sine aqua/carnalis videlz humoris. hanc gratiā aia sitire sicut terra q̄ est sine humore solet aquā desiderare. vnde velociter exaudiri mereꝫ/quia deficit spūs eius. i. voluntas et appetit⁹ in terrenis atq; carnalibus. Arida igitur est terra bonoꝝ/et nō habēs humorē terrene dilectionis. Nō est sicut terra egypti/id est mūdi: vbi iacto semine in morem hortoꝝ aque ducunt irrigue. Terra egypti est corpus humanum z tenebrosuz/ vbi semen iacit q̄ in carne seminat/z radicē suam in mūdanis plātat: vbi carnalis delectationis aquas facile ducit per hortū mētis. In ꝓpriu est hec irrigatio: sed gratum ad manū est, tam cito deficit et exsiccat. Mons vero est mens deuota ab infimis delectationibus sicca: immo terra illa mōtuosa quā dominus de⁹ dat suis: q̄ bonos subleuat a terrenis ad appetenda superna quotiens ascēdit ad coz altū. Hec terra desuper expectat pluuiā gratie: z hāc deus immittere solet a ꝓncipio anni vsq; ad finē eius: a ꝓncipio scilicet a natiuitate tēpore vsq; ad extremū vite: z infundere suprna irrigatione. Ad quas aquas anhelant corda bonoꝝ, q̄ (sicut in Iob legitur) radix eorū aperta est secus aquas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

id est occulta cogitatio, et mentis intentio expãse est ad percipẽda fluẽta gratie, z dona spũs. Has aquas stiũt: et vt has percipere digni fiant, a carnalis delectationis aqua arescũt, z vacui sunt. Pro quibus impetrãdis etiã ad aquas que sup celos sunt oratione, z contemplatione conscendũt oẽs spũs videlicet celestes, qui laudãt deũ et torrẽte voluptatis eius inebriãtur. Quomodo vero nõ hunc fontẽ hauriat, z aquas gratie anima pcipiat que ad oẽs celestes spũs aperta est, z se expãdit desiderio, et precibus oẽs pulsat: Que si se deniq; sic dilatet z expandat, vt sicut sibi ab oĩbus gratiã postulat, ita quoq; omni homini hãc desiderat, et poscat. Nõne tanto largius hac infundi merebit, quãto ampliori caritate et ad multos dilatat: Item cũ ad oẽs illos spũs extendit, nõne singulos quibus custodia humana delegata est complectitur? Cum itaq; oĩbus spiritibus sinum cordis expãdit vt spiritualia dona capiat, z gram attrahat, z ad singulos vice desiderio extendit: et quicquid obtinere potuerit vel desiderare hoc eisdẽ concedat, et refundat ad salutẽ sibi cõmissorum: merito exauditur, qui intercessores suos et aduocatos sic iuuat, sicut eorũ adiutorium z patrocinium flagitat. Optãt enĩ ipsi sibi cõmissis misericordiã, et gratulãtur collaboratib⁹ sibi circa eorũ salutẽ. Merito talis anima aduocatos suos, ppicios in prece habet, que tam prestare cupit, q̃ accipere. Merito btã est anima et deo grata q̃ ita seminat super omnes aquas, z semen oris iacit, vt nec terre inimicoꝝ hoc semen subtrahat: sed pro eis quoq; ex caritate intercedat. Multũ aperitur radix eius que ad hos oẽs spiritus expãditur: et ad oĩs hoies pariter dilatat, que ad aquas supiores spirituũ ascendit: et omniũ hoim necessitates inferi⁹ comprehẽdit. Multũ aperitur cũ equalis ad omnes spiritus intẽtio pro oĩbus hoĩbus dirigitur: z equaliter oĩbus hoĩb⁹ sicut sibi gram obtinere conat. Cum igit radix anime ita aptur: et tam multipliciter expãditur: z ad aquas scilicet spirit⁹ sancti: ad aquas sctoꝝ spirituũ: ad aquas populoꝝ (Aque enĩ populi sunt) merito multũ placet deo: multũ infunditur aqua gratie: multũ dilatat caritate. Mons sublimis est appetendo supna: mirrã pariter, z thus habẽs dum in se omnes mũdanos z vitiosos affect⁹ mortificat: et deuote pro oĩbus orat. Unde ad hanc xps merito diuertit: ad hanc venit, vtpote pulchrã in oculis eius, z gratam atq; aduentu eius dignam. Unde eã cõmendat dicens. Tota pulchra es amica mea, z macula nõ est in te. Adin⁹ pulchra est mulier siquidem corporis forma venustatur, sed vultu palleat. Cũ vero tam corporis elegantiã habuerit, q̃s genarum ruborem, tũc perfectius decora iudicat. Sic anima cũ per dignam penitẽtiam a peccatis mũdata est et peccati corpus destruxit, quasi corpore pulchra est. Et cum etiã per quotidianã confessionẽ a quotidianis pctis se mũdat: z pro his verecũdiam patit, quasi rubore genarum simul decoratur, vt tota pulchra merito dicatur. Et macula nõ est in te mortalis pcti: nec venialis quoq; pseuerat: q̃ se quotidie p penitentiã et cõtritionem lauare, z mũdare non cessat. Qui etiã tanto plenius a venialibus mũdatur, quãto magna caritate ea primos afficitur: et p eis orãdo salutẽ obtinere conatur. Tota itẽ pulchra est que p opera bona, z virtutes ornatur, z per humilitatem z confessionẽ peccatorum (quibus maculata fuerat) decoratur. Judicãdo enĩ peccata sua, z se p his humiliãdo nõ solum a pctis mũdatur, sed et humilitatis ornatũ acquirit vnde etiã decoretur. Et nõ est in ea macula, elationis videlicet. Ab hac enĩ immunis est, dum p desiderium ad maiora agenda semp accendit: z parua reputat quecũq; egerit, dũ saluatoris beneficia, et labores pensans

Sanir enĩ interpretat fetor: et hermon anathematizatio. De his vero dict̃ sunt sanir, alij polluunt per actũ: alij per cogitationem: alij alicui tentationi, vel fragilitati cõsentientes, vel minus legitime renitẽtes immũdicie culpam nõ euadũt. Et actuum quidẽ immũdicia satis patet: nec de his oportet multa dici. In cogitatione vero peccatur mortaliter: vel volũtate peccãdi: vel consentiendo delectationi cogitationis, et mortã habendo in delectatione. Si enĩ delectationi cogitationis de mortali consentias, etiã si actum ꝓmittere nolis, peccas mortaliter: presertim si in tali delectatione mortã habeas diu postq; hanc ratio deprehẽdit, z placeat. Si enĩ duraverit ipsa delectatio rõne non consentiẽte, vel illã non aduertẽte, mortalis nõ dicit. Sic quãdoq; longior mora venialis est, z breuior mortalis, dum aduertitur, z non ei resistitur, sed consentitur. Si autẽ in corpore pollutio aliqua vigilãti cõtingat, z seminis fluxus, mortale est: nisi contingat ex naturali quadã infirmitate. Si ergo cõtingat ex delectatione, mortale est etiã si non volũtariũ sit quãdo contingit, si culpa mortalis pcessit, familiaritatis, cogitatiõis, aspect⁹ z huiusmodi, de qua occasionẽ habuerit morosa delectatio per quã accidit. Quia enĩ hec fuerunt volũtaria: et per hec morosa delectatio habita, nõ excusatur ipsum peccatũ, etiam si contra volũtatem cõtingat. Si quis aũt post morosam delectationẽ de ea contritus fuerit, si postea contingat ei pollutio, z iterũ redit delectatio, mortale est: quia in ipsa hora contingendi aliquatenus cõsentit delectationi vt ei contingat. Si enĩ non cõsentit, veniale peccatũ est: q̃ non contingit mortale peccatũ, nisi volũtarium. Aut ex infirmitate cõtingit, et tunc veniale est, aut nullum peccatũ si nulla ibi fuerit delectatio. Potest enĩ contingere ex infirmitate, z tamen aliqua ibi est delectatio que tamẽ sit venialis. Si quoq; dormiẽti contingat ex culpa aliqua que mortalis sit, mortale erit. Sed si contritio interueniat, veniale est, cuius occasionem exinde habeat, quia abolita est per cõtritionem. Simile est de furioso, et ignorante, et omittẽte. Quãdo enĩ furiosus in furia cõstitutus occidit, vel fornicatur, vel aliquod mortale facit, cuius tũc nõ habeat sensum discernẽdi que facit, mortaliter tamẽ peccat qui in ipsam furiã culpa sua incidit, et in voluntate peccãdi mortaliter fuit: et ita ex precedente culpa reus fit: sic dormienti ex causis precedẽtibus pollutio est mortalis. Sic est de ignorante, quia cuius in hora sciendi q̃d debet nolit ignorare: tamẽ reus est q̃ prius scire contẽpsit cum scire potuit. Et q̃ omittẽte quãdo omittit quod debet, q̃ potuisset se ad faciendũ sollicitum exhibuisse: z sic tẽpore faciendi nõ omittere. Sanir ergo sunt fetentes quos polluit exabo⁹, siue in opere, siue in cogitatione, qui repete legitur pectore z ventre. Hermon vero qui interpretatur anathematizatio, significat illos qui sunt anathematizati, id est, ꝓpria iniquitate a deo separati: et alij, ꝓpter manifesta pcta ab ecclesie societate p excõmunicationis sentẽtiam excluſi. Et de primis dicamus qui p mortalia peccata a deo diſiũgunt. Omne mortale cõmittit agendo contra precepta, vel cõtra conscientiã. Quicquid enĩ conscientia dictaret mortale, etiam si veniale esset, qui hoc contra talem conscientiã faceret mortaliter peccaret, dicente apostolo. Omne q̃d non fit ex fide (id est contra conscientiam) pctm est; q̃d ptra ꝓscientiã fit, edificat ad gehẽnã. Cetera que fiũt mortalia, ptra precepta fiunt. Sunt autẽ quedã peccata que semp sunt mortalia: sicut sunt odium, ydolatria, veneficiũ, maleficiũ, fornicatio, et huiusmodi. Ira vero, impatientia, tristicia, auaricia, gula, superbia, inanis gloria, detractio, z multa talia nõ semp sunt mortalia: nisi videlicet in his aliquis peccet per grauem contemptũ, vel faciat cõtra preceptũ, id est cõtra dilectionẽ dei et proximi. Ira enim non est mortalis quãdo aliquis mouet circa proximũ voluntate z consensu nocendi ei in persona, aut in facultate, aut in fama: quia tantũ primos motus iracũdie incurrit. Et ideo sol nõ occidit sup iracũdiam eius, id est xps. Simile est de oĩbus aliis motibus citra volũtatem, z consensum faciẽdi contra dilectionem dei et proximi. Per impatientiã peccat mortaliter, quãdo sic per eã exceditur vt xtus patiẽtie penitus relinquatur. Per tristiciã, cum ita superat aliquis vt nullatenus se in deo consoletur, sed oĩno consentit. Per auariciam, cum tanta est tenacia vt in arta necessitate primo non subueniat: z danda retineat. Per gulã, cum per consuetudinẽ, vel frequenter in crapula vel ebrietate labitur aliquis, et infirmitatem suã in hoc expertus põ sibi cauet, nec se moderatur: vel si per ardorem cõcupiscentie cibi aut potus sicut esau laborat. Et iterum his quãdoq; modis prepropere, laute, nimis ardenter, studiose. Per supbiã, vel inanem gloriã cum aliis se prefert, et humanũ fauorẽ dilectioni dei preponit. Detrahendo quoq;, vel publicãdo pctm alterius p inuidiã tunc peccat mortaliter: vl quãdo dicũtur talia p que nocere intẽdit psone, aut fame, siue cũ bonus statũ alterius nititur aliquis deprauare. Veniale quoq; per contẽptum fit mortale, sicut dicit augustinus, nullum pctm adeo pctm veniale est q̃ non fiat mortale dum placet: si videlz ita placeat q̃ illud ꝓmitteret homo etiã si mortale esse sciret: vel veniale fit mortale per occasionem: q̃ per multitudinẽ venialium venitur ad mortale cõmittendũ. Quãdoq; ergo peccat mortaliter, tũc vel fit ptra conscientiã, vel per contẽptum, vel cõtra aliquid q̃ preceptum est, vel, phibitũ. Donec itaq; primi motus intantũ procedat vt cõtra aliquod horũ fiat, nõ peccatur mortaliter. Sed cũ eis ita consentit aliquis vt in vno eor offendat, tunc primũ mortaliter peccat. Quocũq; autem modo predicto peccent peruersi, anathematizati sunt, et a deo sepati per mortale. Qui vero noiatim fuerint excõmunicati, sunt excõmunicati maiori excõmunicatione, z vitandi sunt in oratione, in mensa, in salutatione. Non enĩ potest orare aliquis in ecclesia talibus presentib⁹ occulte nec palã. Innocẽtius tamẽ dicit in ptrariũ. Potest tamẽ extra ecclesiã presentibus eis, siue audientib⁹. Pro talibus quoq; orare potest occulte, nõ manifeste, vel aliquo audiẽte. In his tamẽ possumus cõmunicari eis que pertinent ad eorũ absolutionẽ, z salutem. Et si aliquid deberent alicui, potest ab eis repeti z possunt cõueniri, nõ cõuenire. Sunt itaq; puersi amana, id est inquieti p amorẽ terrenorũ: vel sanir, id est fetẽtes per immũdam vitã: siue hermon, id est anathematizati p peccatũ, siue excõmunicationis sententiã. Caput autem siue rex eorũ est dyabolus, qui ad hoc tentando eos inducit, z per hoc in eis principatũ gerit: cuius suasioni dum deuotus quisq; resistit ne pctis implicetur, de hoc capite quia triũphat coronat. Leones quoq;, et pardi sunt demones: q̃ nunc aperta iniquitate seuiẽtes quosdã decipiunt: nunc blãdis consilijs, z varijs fraudibus rectos seducunt: sicut z leones feroces, et pardi vario colore respersi sunt. Horum leonum, seu pardorũ habitatio sunt iniqui: quorum peruersos mores z pctã dũ boni nõ imitãtur, sed fugiunt: et interdum tales exemplo z doctrina ad bonum conuertunt. De his montibus, z cubilibus leonum, atq; pardorum coronantur: z eternis premijs donantur.

De beate virginis marie integra et perfecta pulchritudine. Capitulũ. xxvj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B TOta pulchra es amica mea, & macula nõ est in te. Beata maria virgo tota pulchra fuit, qz scificata in vtero. Ab vtero quoqz egressa nec mortale vnq̃ nec veniale ꝓmisit. Et ante conceptionẽ quidem filij dei prius per gram custodita est a pctis: post hanc vero ita confirmata est ex virtute altissimi, obumbrata, & roborata, vt peccatũ oĩno committere nõ potuerit. Ex quo templũ dei facta est ita priuilegiata est, vt nullaten⁹ aliqua macula potuerit deturpari. Tota itẽ pulchra fuit, qz plena gratia: vt nec vllũ vel minimũ veniale in ea fuerit quo minus in ea locũ gratia habere potuerit. Cum em̃ aliquis aliquod veniale cõmittit, tũc nõ meretur, nec augek in eo gratia. Tota ergo fuit pulchra quã totã possedit gratia: qz nullũ in ea locuz habuit pctm̃. Habuit quoqz ꝛrutes sine pturbatione, vel passionibus viciorũ: & has possedit amoz rarũ delectata, & gratia adiuta. Ideo in ipsa virtutes erãt perfecte, et in ptimũ vsum trãsfuse, vt nichil aliud q̃ bonũ saperet, vellet, vel sentiret. Talis fuit in virtutibus: tanta quoqz fuit eius caritas vt nõ solum ad ei⁹ gentẽ (iudeos videlz) extenderet: sed ad ignotas, & notas: ad oĩs deniqz hoies ad hos oĩs caritas eius dilatata fuerit: pro his sollicita fuit: ꝓ his indesinẽter orauit: ꝓ his oratio exaudita fuit, dicẽte ad eã angelo gabriele. Inuenisti gratiã apud deũ scilicet quã querebas. Omniũ salutem desiderauit, quesiuit, & obtinuit: imo salus omniũ per ipaz facta est, vnde & mũdi salus dicta est. Tota ergo fuit pulchra, qz mũdata in vtero: & deinde in scitate mũdicia confirmata, fomite peccati primo in ea sopito, vt nõ peccauerit: et tandẽ extincto, vt peccare deinceps nõ potuerit. Angelicã deniqz in terra adepta est puritatẽ, & dei similitudinẽ in ꝛrutibus et sanctitate, ac morũ perfectione, iusta, pia, pudẽs, modesta, misericors, sancta mente, & corpore. Merito ergo predicaf pulchra, que & diuinã & angelicã similitudinẽ in terris est adepta. Et qz humilitas locus est gre dei, adeo vt tãtum gratie capax sit aliquis quãtum fuerit humilis: sicut ꝛrutem hãc perfecte, & totam possedit, ita tota eam gratia impleuit, totaqz decorauit. Hec est ergo interior pulchritudo mẽtis. Exterior quoqz fuit decor castitatis, cãdoz ꝛginitatis. Tota quoqz lucida fuit opere nil tenebrosum habẽs, vel sinistrũ: sed totum lucidũ, et pfectum, vt aliorum aspectibus pateret, & exemplo luceret: indutis vestitu deaurato virtutũ, et circũdata varietate meritorum. Talẽ rex celestis concupiuit tã decore, sic vestite sol iustitie se infudit, & in ea se carne vestiuit. Hec mirum si lucida fuit quã splendor glorie impleuit: si pulchra fuerit que splẽdorem lucis in se suscepit. Nõ quoqz dubitãdum amoris ignem & interiorem candorem exterius etiã in ea lucere: vt que puritatẽ angelicã habuit, vultum etiã angelicum habuerit. Tota ergo pulchra merito dicit: qz pulchra facie fuit: pulchra mente, & corpore. Que etiam ipsis principibus tenebrarũ terribilis fuit, vt ad eã accedere, eamqz tentare nõ presumpserint. Deterrebat em̃ eos flãma caritatis: incẽdebant orationes, & feruor deuotionis: stupebãt immunẽa peccatis. Hec ergo em̃ tam sanctus qui maculã non habuerit, & defectum preter ipam. Luna em̃ que nocte splendet, & stelle non sunt mũde in ei⁹ comparatione, id est bi qui vite scitate lucẽt vt luna, vel stelle in nocte hui⁹ vite obtenebrant in eius cõparatione. Obtenebrãtur enim stelle, id est sancti caligine humane culpe: sed beata ẽgo tota pulchra fuit, quã totam illustrauit, et perfudit sol iusticie, vt nec maculã habuerit, nec tenebras culpe. Sup hec martyrio decorata fuit. Ipsi⁹ em̃ animã pertrãsiuit gladius: nõ materialis, sed doloris. Quo martyrio grauius passa fuit q̃ ferro. Quãto em̃ incomparabiliter amauit, tãto vehementi⁹ doluit. Unde sicut nõ fuit amoz sicut amoz ei⁹: ita nec fuit dolor similis doloz ei⁹. In martyribus magnitudo amoris dolorẽ leniuit passionis: sed beata ẽgo quãto plus amauit, tanto plus dolu rantoqz ipsius martyrij grauẽ fuit: vnde qz plus oĩbus dilexit: & iuxta magnitudinem amoris erat vis doloris, grauis⁹ pati fuit mẽte q̃ martyres carne. Pulchra ergo fuit beata virgo ꝛginitatis decore: pulchra confessionis laude, & ceteris oĩbus pulchrior que sctẽ vixerũt: pulchra martyrij palma, & sine omni macula. Quia igit tam pulchra, tamqz multipliciter decora, merito de libano vocatur, id est de candidatione. Que etiã coronãda dicitur de capite amana, sanir, & hermon: de principe videlz huius mũdi principãte mũdi amatoribus: et per mũdicie fetorẽ siue per alia pcta a deo separatis, hunc mũdi principem, et caput iniquoꝝ beata virgo superauit, calcauit, & vires eius cõtriuit, dum perfectã mundiciã seruauit in corpore et humilitatẽ in corde: vt nullũ locum repẽdi, vel in pectore ei⁹, vel in mente habere potuerit. mulier ista fortis cui⁹ precium ꝓcul est, & de vltimis finibus: illum pariens qui fortem armatũ debellaret, atrium suum (id est mũdum) pacate possidẽtem. Que beata dum ab eorum cordibus quos vel aperte seuiendo deiecerat, vel occulta, & varia fraude tectus deceperat meritis & intercessione sua liberauit, de cubilibus seu mõtibus leonum atqz leopardorum coronari perhibetur.

¶ De spũali viuacit quomodo deo placeat cura ꝓ pzie salutis, & aliene. Capitulũ. xxvij.

VUlnerasti coꝛ meũ sozoꝛ mea spõsa: vulnerasti coꝛ meũ in vno oculoꝛ tuoꝝ: et i vno crine colli tui. Duo licet visus siue oculi: vnũ quo supna contẽplamur: alius quo trãsitoria atqz terrena. Illum quo supna videf saluator aperire venit, sicut ipse dicit. In mũdum hũc ego veni, vt qui nõ vident videãt: et qui vident ceci fiant. Pro hoc illuminãdo ad⁹ venit: vulnerũ aperturã & mortẽ sustinuit, vt lumen hoc nobis aperiret, & ad cognitionem salutis viuificaret. Unde quãtum oculũ hunc, cõtemplationem scz salutis nostre et desidertum amet his verbis exprimit dicẽs: vulnerasti coꝛ meũ. Ac si dicat. O anima q̃ sozoꝛ mea dici meruisti ex quo carnẽ sumẽdo me tibi fratrem feci: & quã spõsam elegi cũ te michi in amoꝛe & volũtatis vnitate cõiunxi, in eo q̃ eterna potꝰ q̃ terrena coꝛdis oculis vides, & queris: tantũ me letificas, & grata fis, vt amoꝛ tuus coꝛ meũ vulneret: & nimietate sua penetret. Fortis erat ad te dilectio mea quasi moꝛs. Unde ꝓ te moꝛi voluit: & dura coꝛporis vulnera ꝓ te susciꝑere, vt suauia amoris a te reciꝑerem. Illa igit cogitatio: & in illoũ apertura oculiꝛ coꝛdis defigens aperis hũc ad amoꝛem, pariter & cognitionẽ. Amoꝛ enim noticiã aperit: vt dũ saluatoꝛem tuũ amas, etiã salutem quã tanta caritate, & sui ipsi⁹ pꝛecio cõparauit immensam, & merito appetendã intelligas. Amãs itaqz me quis, ꝓ te hec pertuli, amare quoqz incipis gaudiũ q̃ tibi amaui, atqz paraui. Et sic ꝑ visibilia hũanitatis mee, ac laboꝛis puenis ad videndum, & comprehẽdendũ inuisibilia eternoꝝ: de me nõ habẽte speciẽ, vel decoꝛẽ ad meã in supernis gloriã et maiestatẽ, vbi talis sum vt etiã angelis delectabilis sim ad spectãdum. Spũalis ergo vilus tuus, & salus tua est cõtemplatio mei amoris, inꝛeqz fruitionis. Ego em̃ saluatoꝛ tuus sum, & salus: & qui pꝛecii tuum fui premiũ ero: & gemina mei visio eterna est bitudo. Hũc spũalem visum, & salutis tue desiderium vehemẽter in te diligo: hoc vno solo oculo, id est contemplatione viua & singulari tue salutis, & mei amoris, atqz fruitiõis coꝛ meũ vulneras: & in vno crine colli tui. Collũ caput & membra coniungit. Collũ itaqz michi es, dum animas cõuertere, et michi conjũgere studes. Unus crinis colli est vnica cogitatio, & precipua intẽtio qua circa hoc laboras. In hac gemina sollicitudine, et cura tam propie salutis q̃ alienę amoꝛem meum specialiter tibi vendicas: & ad intima coꝛdis mei penetras. Placet quoqz michi, & ngulariter me tangit simplex intẽtio, quis oculus quo michi ꝓtra me: nichil preter me queris. Per hoc em̃ toto coꝛpore lucida es, id est bono & sincero ope, vt merito laudeꝛis, & amoꝛe tuo coꝛ meũ vulnerare vdiceris.

¶ De laude gemine compassionis, et dulci doctrina. Capitulũ. xxviij.

QUam pulchre sunt mãme tue sozoꝛ mea spõsa: pulchrioꝛa sunt vbera tua vino: & odoꝛ vnguentoꝛũ tuoꝝ sup omnia aromata. Due mãme duplex est cõpassio, coꝛporalis et spũalis. Has habet aia quãdo coꝛporũ necessitate, vel aliqua aduersitate laboꝛãtibus compatit: siue in aliquo pctõ, vel tentatione positis cõsolationem, & oꝛonem impẽdit. Hec vera habet quãdo nouit gaudere cũ gaudẽtibus, et flere cũ flentibus: infirmari cũ infirmis: vt cum scandalizatis. Pulchre sunt mãme illius aie que oĩbus ex affectu cõpatitur: & nullius doloꝛes sine coꝛdis doloꝛe potest ꝑterire. Bene autem per vnũ oculoꝛum spũaliter videt illud quo etiã spũaliter circa ꝓximos mouef. Nam & deus diligit etiam ꝓximos ex caritate ꝓplectitur. Qz bonitati appꝛo pinquauit, pietatis viscera accepit, vt sic ad alios mouea tur ex caritate sicut deũ didicit amare. Item sicut vnicũ habet respectũ ad sal⁹tem suã et ad deũ, ita ad ꝓximos suos vnũ habet motũ, pietatẽ, videlicet nõ cõmotionis, vel rãcoꝛis. Merito hec vbera habẽs anima pulchra est, et aspectibus xpi placet habẽs caritatẽ que peccata sua operia & misericordiã impẽdens alienis pctis, vt misericordiã ipsa cõsequaf: de quo in iob legit. Visitãs speciẽ tuam nõ peccabis. Species nostra, est ꝓximus noster, in quo inspicim⁹ quid nos sum⁹. Quem cũ ita per cõpassionem visitamus, nõ peccamus, id est a pctõ immunes sumus: qz per hãc pietatem a pctis mũdamur. Plene etiã pctis mũda fit anima, q̃ non solum a ꝓximo per rãcoꝛẽ aliquẽ, vel temerariũ iudiciũ, atqz suspitionem pctõ non attrahit: sed insup compatiẽdo de cõmisso indulgentiam percipit. Merito ergo ꝓmendaf que ꝓ pietatem & a pctõ mũdatur, & meritis simul ornaf. Cuius vbera pulchriora vino dicunf. In vino rigoꝛẽ iustitie possum⁹ accipere qui plurimũ deo placet & animã ornat, magis tamẽ hãc misericordie viscera cõmẽdãt & decorant. Sicut em̃ oleũ ceteris liquoꝛib⁹ supnatat: et splendoꝛẽ suum ꝓfert: ita misericordia superaltat iudiciũ, atqz ꝓferf, & potioꝛ est: ita vt iustitia nõ aliquod ius exercere debeat, aut iudiciũ donec ista suũ plenius expleuerit: nec opari valet quicqz iustitia nisi in hui⁹ residuis. merito itaqz misericordia ꝓeminet, & dignioꝛ est, vt officiũ possit suum exercere, si affuerit discretio absqz culpa: iustitia vero exercere suũ non possit, nisi misericordia mediãte. Merito ergo pulchra predicãtur, et cõmendãtur vbera in spõsa: qz per hoc ad dei similitudinẽ tantũ proficit, cui ꝓprium est misereri & parcere quãtum ipe nouit pfecte cõpati, & subuenire. Et odoꝛ vnguẽtoꝝ tuoꝝ super oĩa aromata. hui⁹ suauitatis fragrãtiam, cunctionis spũalis qua tam benigne afficit ad omnes, condolet, gemit, oꝛat, & subueniri cupit in naribus supni sponsi, suauius omniũ virtutũ opibus redolet, & placere cognoscitur. Caritas em̃ mater est oĩm virtutũ: vnde non immerito ꝛtus hec que de illius radice procedit iudicio precellere, & boni odoris famã meretur ante ire. Talis est sponsa in coꝛde qualis etiã est in oꝛe et opere. Subditur fauus distillãs labia tua sponsa: mel et lac sub lingua tua: & odoꝛ vestimẽtoꝝ tuoꝝ sicut odoꝛ thuris. Fauus distillãs sunt labia deuote aie, qz spũalis dulcedinis liquoꝛe fluũt, & alijs ad edificationẽ Hũc fundunt. Hũc fauum ꝓgerit anima de diuersis scripture floribus. hos pquirit: his insidet: de his suauitatem spũalis dulcedinis extrahit, & elicit. Scientiã inflantẽ segregat et contẽnit: edificationẽ potius pquirit: suaue olentes sentẽtias, nõ pomposam eloquentiam eligit. Sanctoꝝ quoqz exempla, & dicta spũalia inuestigat, & mente plustrat: qui vtiqz flores erãt, & sicut palma florebãt. Horũ sicut sctã erat vita, ita dulcia & suauia erãt que ꝓferebant, vel docebãt. ad huiusmodi flores quolat: ab his spũale mel colligit: sed precipue de floꝛe illo singulari, id est floꝛe qui processit de ẽgaulse: floꝛe campi, & nõ hoꝛti. Hui⁹ odoꝛ floris est sicut odoꝛ agri pleni quẽ benedixit dñs. Ager⁹ est hic ager in quo habitat plenitudo diuinitat: in quo sunt omnes thesauri sapiẽtie & scientie: in quo floꝛet iusti: & in quo fructificãt tam in bonavita q̃ in sacra scientia. Hic est ger floꝛidus, imo plenus floꝛibus in quo tot sunt flores, quot iusti in bono fructificãtes: & extra quẽ nõ est floꝛere, sed arescere. Ad hũc agrum floꝛidũ, & plenum quasi apis prudens quolat sponsa: in hui⁹ floris odoꝛe currit: ad hũc desiderio pgit: huic amoꝛe atqz fide inheret: de hoc precis importunitate sugit mel gratie: de hui⁹ plenitudine accipit gram: per huius spiritũ diffundit caritas in coꝛde ei⁹, et pietatis accipit vbera: atqz in labijs eius diffundit hec gratia, vt supne dulcedinis saporẽ spiret, et alijs ꝓpinet. Apel quoqz & lac habet sub lingua, id est refectionem robustoꝝ, & consolationẽ paruuloꝝ: solidum cibũ pfectoꝝ et lac tenere doctrine infirmoꝝ. Pregustault em̃ dulcedinem future vite / vbi reficiunf anime diuinitatis chaſti fruitione, & humanitatis ei⁹ lacte. Illi⁹ beatitudinis prelibationẽ degustault, qz riuulis fluminis mellis et butiri reficif: de quibus in iob legit: q̃ eos ypocrita et fictus nõ videbit. Qui non intelliget, vel gustabit. Hec gemina dulcedo quasi fluminis impetus letificat ciuitatẽ dei supnam: sed ei⁹ riuulos bonos adhuc pegrinos, et exules visitat, et leniter infundit, & recreat. Ex hac abũdãtia habet aia vbera quibus ꝓceptam suauitatẽ ꝓferat: que tanto plus lapiunt & edificant, quãto datũ est ei discere hec in experientia, & docere ex sententia. Et odoꝛ alimentoꝝ eius sicut odoꝛ thuris. Vestimẽta anime sunt opa que in caritate sunt, vel fiunt: quib⁹ vestiti, & nõ nudi inueniũtur ante deum electi. Que vestimẽta sunt sicut odoꝛ thuris: qz sic bonũ odoꝛem de se mittit bona opatio sicut deuota oꝛo. Si em̃ ꝓpter occupationẽ vtilem orationẽ aliquis intermittat, ipa occupatiovice orationis reputabitur: vt iuxta apostolũ sine intermissione oꝛet qui semp bene operaf.

¶ De gemina conclusione anime, et occulto martyrio. Capitulum. xxix.

ORtus cõclusus sozoꝛ mea sponsa: ortus cõclusus, fons signat⁹: emissiones tue paradisus malorũ punicoꝝ cũ pomoꝝ fructib⁹] Ortus est aia in quo excolunf virtutũ plantaria, et spũaliũ studioꝝ germina. Hic ortus tũc foditur dũ in ea vicia radicitus extirpanf, et moꝛes conuertũtur. Qui etiã tunc altius fodif, cum naturã viciozũ et origines cognoscere studet homo. Hũc em̃ tepidus opatoꝛ, & nature viciozũ ignarus poterit bene moꝛtificare vicia. Fodiẽdi est ergo diuine passionis memoria: & claui illi quibus impij foderũt manus & pedes dñi ea confodiũt, dũ horũ memoriã habemus, et huic doloꝛi cõdolemus: & proinde de pctis nostris dolem⁹, quib⁹ tãtis beneficijs ingratos

Universidad de Deusto
Biblioteca

recolim⁹ nos. Talis itaq; dolor vicia expellit, ꝛ reprimit, vt in nobis pcedere vel nocere nō possit, dū his cōsideratis vehemēter dolemus. Quē dolorem dum amor dei comitat, ex hac gemina cōcussione cōpunctio generatur: que dū ortū emollit etiā virtutes proficere facit. Hic ortus cōclusus est sera silētij. Per silentiū em excolit in pfectu, et iusticia: qz cultus iusticie silentium requirit. In quo se cohibet, nō solum a noxijs, sed etiā ab ociosis ꝛ superfluis: qz per minima quenitur ad maiora: et p ociosa decipitur mens, ꝛ extra se ducit, sicut dicit gregorius. Quot supuacuis vbis mens a silētij sui cēsura dissipat, quasi tot riuis extra se ducit. Vt ergo in se remaneat, et se videat, se cognoscat, se corrigat, ab ociosis ꝛ superfluis vbis se reprimit, ꝛ tēperat. Auditū quoq; ꝛ visum cōcludit, ne introrsus trahat qō mentē inquietet, vel maculet. Et his fenestris seras ponit: qz per has mors igredi solet. Cauet em ne supetur a curiositate vidēdi, siue audiendi: qz per horū delectationē a virtute spūs eneruat: ꝛ tātū seruus sit peccati quātum a peccato supatur. Non em semp violēter, vel repente p has fenestras mors irruit, sed etiā paulatim, et p paruam in mente negligentiam irrepit. Quia sentina neglecta ita nauē sicut fluctus irruens submergit. Hec em vsu puluerem in mētem congerūt quo sedatur, ꝛ obscuratur, ꝛ paulatim ab his superat, vt a vigore suo deficiat, et tandem libenter toleret qō negligenter tolerault. Ita qui parua negligit paulatim decidit. Cura quoq; rerū exteriorum coꝛrumpit, ꝛ germina virtutum suffocat ne pdeāt: ꝛ cogitationū terrenarū multitudo si ortū hunc irruperit bestialiter cōculcat. Hec igit excludit deuota anima: et cōtra huiusmodi ortū suum cōcludit. Quia vero secreto conclusus dicit hic ortus, aliā quoq; eius pclusionem cōsiderare debem⁹. Nō em solum ab exterioribus periculis hunc munit, ꝛ claudit: sed intus se bona sua celat, et hoibus occultat: scies q; cum bona opa innotescūt, ꝛ laudātur, mentē resoluunt, et eneruāt. Difficile est em aliquem laudari ꝛ venerari, ꝛ non aliquaten⁹ laude sua delectari, vel etiā intus gloriari. Difficile est aliquē seruū iustē se reputare dum bonorū testimonio bonus predicat: immo contingere solet vt decept⁹ laude magis credat fame qz conscientie. Qui priuatus cognitione pprie interdum ad hanc supbiam cecatus pducitur, vt habere se credat qō non habet. Ita dum bti ficat homo seducit: ꝛ via gressus eius dissipatur, et tm antea nō ad perfectū tendat, sed cōsummasse se credat. Occultat vero bona sua aia deuota et claudit se cōtra laudes, vt has nō audiat: surda ad has sicut aspis obturans aures suas ne exaudiat vocē incantantiū. Incātatur em aia laudib⁹, vt mala sua nō videat, et de iusticia fallaciter se extollat. Ita se claudit ꝛ munit foris: intus vero gre preparat: ꝛ cor ad hanc aperit, sicut in iob legit. Radix mea apta est super aquas. i. intentio cordis patet p desideriū ad gratiā sancti spūs capiendā. Quā tanto citius ꝛ plen⁹ attrahit, quāto ad nichil aliud patescit. Tanto em liberius ad deū amor eius dirigitur, quāto delectatione, vel impedimēto laudis min⁹ impeditur. vnā petit, ꝛ hanc requirit, vt habitet in domo dñi non manufacta, sed eterna: vt videat voluptatem dñi per cuius impletionē ad illā peruenīat: ꝛ visitet templū istud in quo dicūt omnes ciues illius gloriā. Istud templum visitat meditatione, ꝛ desiderio. Illius felicitatem, ꝛ gaudium ptemplat cuius cōtēplatione facile laudis gaudiū respuit, atq; a cordis aditu excludit. Hic ergo ortum sic cōclusum fons signat⁹ irrigat. fontem itaq; sp: natū int: gentiā videlicet spūalē spūs sancti signaculo impressam, et sacre scripture documētis, ꝛ patrū exemplis munitam intellige. Hō em sapit anima talis, et sentit, nec corruptū est a malo spiritu, nec ab aliquo a sana doctrina discordat, vel exemplis sanctorū contrariū deprehendat: vel nouitate noxia, seu presumptione est vitiatū. Hoc fonte irrigātur orti huius plātaria: qz hac scientia informātur virtutes, et bona studia, ꝛ proficiūt, atq; discrete fiūt. Huius fontis sobrio potu hō in anima viuificat: et pacem cordis cōsequitur. Sapere em secundū spiritū vita est, et pax. Cuius emissiones sunt paradisus malorū punicorū cum pomorū fructibus. Mala punica rubea designāt martyrū qō fit in pace ecclesie: quo sc̄z mortificātur vicia et pcā sanguinea ꝛ rubea quasi vermiculus. Martyrū est cum mortificamus mēbra nostra q; sunt sup terram, fornicationem im mūdiciam, cōcupiscētiā malā, auariciā, ꝛ cetera mala. Continet autē intus malū punicū grana multa, et alba. Sic quoq; habet aia in se multa martyrij opera que bāc mūdā, ꝛ cādidā facit. Opa em sunt martyrij q; sē p ppassionē primi affligit aliēs: q; ledēti se ignoscit; q; inimicū diligit; q; carnē abstinētia, vigilijs, vel alijs laboribus castigat; q; cōtra tētationes varias laborat; q; volūtati ppriē renūtiat; q; carnis voluptatib⁹ reluctat. In huic afflictione et labore calicē passionis bibit: ꝛ quotidie crucē suā tollit. Hec sunt grana mali punici q; vtiq; candorē habēt, quia animā nō solū ornāt meritis: sed mūdant a pena debita pctis de quibus penitēs est. Qui em laboriosi sunt, ꝛ penalia: ideo penā potius delere dicunt qz alia opera nō penalia. Alio quoq; modo animā ornant, qz per hec magis creditꝰ caritas incēdi, et sic meritū augeri. Pomorū fructus quos simul pfert hic ortus, sunt alia opa fructifera, atq; meritoria eterne vite, ꝛ fragrātia boni exempli, atq; opinionis odore. Emittit em ciprum, cum nardo, ꝛ crocum. Cipri semen sicut semen coriandri albū esse dicit: sicut de mana legitur. Unde merito p candorē quē māna habet celestis gratie refectionē designat. Nardus autē de qua dñicum vnctū est corpus, vnctionē dilectionis dei in corde significat: qz sic vngimur, vt tribulationis ignē nō superemur. Cū gratia nos reficit et replet, contra aduersa fortes facit. Crocus que ardētibus languentium mēbris refrigeriū confert caritatis hanc virtutē designat, que ab estu carnaliū voluptatū mentē temperat: ꝛ ad desideranda supna gaudia inflāmat. Emissiones quoq; eius sunt fistula, et cinamomū, cum vniuersis lignis libani, mirra, et aloe, cum oibus primis vnguentis. fistula que ꝛ calla dicit robusti cortices est, ꝛ purpurei coloris est, q; ad curādum viscerum molestias valere narrat. Que recte pro sui breuitate humilitatē significat: humilis em quasi purpureo vestiti colore dñice sunt semp mēores passionis, semp ad patiēdum p dño parati. Hec virtus maxime intra nos pctī motus, et lasciuiā, quasi viscerum dolorēs reprimere cōsueuit, cū recogitātes q; dñs pro nobis passus est min⁹ nos pati qō meremur agnoscimus. Cynamomū eius dē virtutis figurā tenet. vnde p hoc q; fistule cynamomū fluxit, potest intelligi q; profectui humilitatis iter; atq; iterū debem⁹ insistere: ꝛ vias huius virtutis, atq; modos humiliandi nos inuestigare. Et quia p hanc maxime grā obtinetur, sic p eam maxime ad pfectionem pngit. Hec aūt arbor coloris est subnigri, vel cinerei: hoc designās q; humiles se pctōres puluerē et cinerem cognoscūt: et existimāt oportere vt agant penitentiam in fauilla, et cinere. Fistula (inquit) et cynamomū cū vniuersis lignis libani. Sicut fistula, ꝛ cynamomū humiles iustorū congregationes: ita ligna libani sublimē eorū operationē demōstrāt: hec crescūt in orto bonorū, dum ꝛ magna agunt, ꝛ apud se humiles semp et parui sunt. Mirra, ꝛ aloe cōtinētiam carnis exprimūt: et horum natura est aromatū, vt extra ex eis corpa defunctorū minime putrescāt. Anima vero

vnguēta sunt illa de qb⁹ dicit paul⁹. Emulami carismata meliora. Pulchre etiā mirra et aloe cum oibus primis vnguētis iungūtur: qz dum carnē a lasciuia restringimus, consequēs est vt maiora spūs dona pcipiam⁹. Hāc paradisus arborē profert, ꝛ emittit de radice cordis deuote aie ortus bene excultus, virtutes scilicet, ꝛ spūalium germina studiorū. Hec est paradisus in qua versat anima, cuius delicijs, et amenitate delectat. Hanc paradisum in terra possidet de hac ad celestem migratura. Primi parentes terrestrē habebant paradisum: post hāc celestem habituri si mādatum seruasset. ꝛ. sed p cibo lignorū paradisi spinas, ꝛ tribulos p inobedētiā meruerūt. Hec euulsis spinis viciorū recipit fructus spūs, et paradisum virtutum. hec paradisus est iustitia, pax, et gaudium, in spū sancto delectatio, virtutum gust⁹, et experiētia diuine bonitatis: prelibatio future bti tudinis, spes vite ete. Hāc paradisum emittit ort⁹ deuote anime: ꝛ de hoc orto emittit ad ortū cōclusum supne ciuitatis hierusalē. Cuius cōfortate sunt fores portarum: ꝛ omnis exclusa miseria: omnisq; inclusa felicitas, et beatitudo sempiterna.

De fonte anime: et aquis viuis gratie que fluunt a christo. Capitulū. xxx.

Fons ortorum: puteus aquarū viuētium, que fluunt impetu de libano. Fons est aia deuota q; manat et fluit: semp noua oritur, qz semp in deo renouat. Meditatur em, vel operatur bonū, vel desiderio ad anteriora fertur. Hōs iste nō cessat ebullire, ꝛ erumpere ad dei amorē, ad pprij excrescere, et dilatari ad primi dilectionem. Hō em per torporem veterascit, sed pfectissime ꝛ ad plenū semp excrescit, et de plenitudine qua abundat inferiores, et infirmiores visitat et rigat. Isti fluxus, ꝛ sunt conclusi dum se custodiūt a pctis: et excolunt, ꝛ fructificant in virtutibus, ac bonis operibus. Ac hos quasi q; vicino positos, ꝛ cogniatos spūali iūctos effluit: et qui deuiāt hos infundit hos corrigit, hos impinguat, hos consolatur. Et qui plerūq; pusillanimitate trepidāt dum gratie pfectum min⁹ percipiunt, dum predicationis, vel consolationis auxilio minus subleuant: tales visitat aia deuota, atq; perfecta: q; hos modo subleuat cōsolatione: modo orationis aut modo doctrina, vel ammonitione. Est enīz puteus aquarū viuentiū, pfundam videlicet spūs sancti gratiaz ac sciētiam cōsecuta: qz et in se abundat vt alijs refundere possit. Non sic ille puteus de quo samaritana hauriebat aquā, ex qua qui bibit iterū sitit. Illi⁹ putei aqua pcti est delectatio: quā dū in bibit homo nō tam se satiat qz sitim peccati in se prouocat. Veniēq; dū sitim sedare cupit, sitis altera crescit. Hic autē puteus aquā viuā cōtinet, q; sitim pcti extinguat: ꝛ in vitam eternā saliat: qz hic spūaliter saliat, ꝛ ad satietatem eternā perducit. Altus ille puteus, qz difficile obtinent cupita: pfunditas autem hui⁹ difficultatem habet ad iriēdi nō facit, sed facilitatē. Quāto em pfundius, ꝛ plenius accipit gratiā: tāto hāc ad manū habet. Profunditas enim fundata est, ꝛ perfecta qua etiaz in affectu sic habet bonū vt illud diligat ꝓpter ipsum bonū ꝛ ipso bono delectet, et bonum faciat: nō solum ꝓpter retributionē: sed deo qz bonꝰ est confiteat. Hic est puteus tertius ysaac quē latitudinem vocauit: eo q; eum dñs super terram dilatauerit. Sup terram em dilatatur homo cum ad gratie pfectionem puenerit: et transito timore seruili, atq; initiali ad filialē dilectionem cōscēderit. Primi puteum fodit homo cū terram (id est pcā terrena) ejicit a se timore pene. Scōm cum non solū timore, sed etiā amore boni pcā cauet. Tertiū cū ex solo amore et malū deserit et bonū facit. Et in duorū puteorū fossione calumnias, et inimicitias sustinet pastorū gerare. i. demonū inuidiam nostrū videntium. Gerara em interpretat⁹ incolat⁹ visio. Pastores isti pascūt, et nutriūt carnales mot⁹ in nobis: incolas nos videtes, et aduenas sup terrā, ꝛ pria priuare conātes. Cum autem ad pfectam caritatem, ꝛ feruorem spūalem venerimus: ꝛ ad oīe bonū ex amore ducimur, tunc contētio cessat in nobis, et demonū impugnatio: qz ad contendēdum nobiscū vires nō habent: sed tpo fe uore spūali, ꝛ amore boni debilitātur in pugna, ꝛ eneruant. Tunc anima ita dilatatur in caritate et gratia, ꝛ ditatur ei⁹ plenitudine, vt de se etiā alios infundat. Et vt scriptū est, de ventre ei⁹ fluent aque viue. Ista gratia spūs sancti aquis viuis cōparatur: qz dum replet viuificat hic animā et ad vitā perducit futurā. Fluit aūt iste aque impetu de libano. Libanus qui interpretat candidatio, xp̄m significat qui candidus est, qz sine omni peccato: et qui in celis tanto cādorē ꝛ decore resplēdet, vt tā angelorū, qz sctorū gaudiū sit eius cōtemplatio. Candor est em lucis eterne, et speculū sine macula dei maiestatis. Candet etiā, ꝛ lux est illuminās omnē hoiem venientem in hūc mundū. Et tam copiose lux ista diffundit, vt etiā ingratis oriatur, et in tenebris luceat q; eam nequaq; comprehendāt. Circūfundit aūt malos, sed nō infundit: qz ad corda eorum nō pertingit. Cōcluserunt em se, et aditū suum dānauerunt seris pctorū ne ad eos penetret lux diuinorū donorū, bonos vero illustrat, et infundit: qz cōtra pctōr inquinamēta cordis hospitiū munitēs, et mūdicie studentes se preparāt ad gratiam pcipiēdam. In his habitat: hos replet, reficit, et inebriat: hos sanctos habitaculū et ciuitatē dei fluminis hui⁹ impetus letificat. Item sunt aque q; fluūt in impetu de libano (id est xp̄o) in deuotos ac humiles: libanus mons est de quo fluūt aque iordanis, qui interpretatur descēsus eorū. Mons iste xp̄s est a quo descendit gra ad corda eorū qui valles sunt, id est hūiles: qui abiectionē diligūt: et singulari, ac simplici desiderio gratiā sumūt et querūt. Tales desideriis carnalib⁹, vl mūdanis nullatenus patent, vel humanis fauoribus intēdunt. ideo hec fluēta gratie tā copiose pcipiunt, qz studiose ptra omnia oblectamēta exteriora se cōcludunt. Cum impetu itaq; aque gratie de xp̄o fluūt ad mūdiciam cordis, ad feruēs desideriū, ad vallem humilitatis. De libano (id est xp̄o) efluerūt aque viue quādo spūs sanctus tanq; torrens discipulis influxit: ꝛ suaui eos vbertate donorū inebriauit. Et item quādo idem spūs orbem terrarum impleuit. Unde merito a xp̄o fluere dicunt aque iste: qz ab ipo cepit tēpus gratie. de libano cū impetu fluxerūt aque iste, cum xp̄o in cena benedicēte panem, sacramētū eucharistie celebrari cepit, ꝛ vna passibilis presentia ipsi⁹ sublata multis in locis vsq; ad cōsummationē seculi nobiscū māsit. Semel quoq; oblat⁹ in cruce, multotiens in altari pro nobis offertur. Et qui iam non moritur, et mors illi vltra non dñabitur, mortis eius mysteriū, et effectus ad salutē nostram quotidie iterat: ibi enim mors dñi annūciatur. Iste viuentes aque cum magno impetu fluūt. Nam hec gratia per fines xp̄ianitatis currit, ꝛ fideles irrigat, et infundit. Hanc em fidēles nō solū presentes percipiūt: sz in remoti quoq; locis hāc capiūt si desiderio accedūt, ꝛ fide tangunt. Fide mulier tetigit que retro accessit, ꝛ non corporaliter pressit. Tangētibus autez fide formā sacramēti hic fructus puenit. Hec virtus de illo exit, videlz amplioz gratia, remissio peccatorū: vires cōtra peccata: munimē contra tentamenta. Sic fideles in quibuscunq; sint locis quātum accedunt fide, tantū mundātur: ꝛ hanc gratiam percipiūt. Iste sunt aque viuētes que de fonte saluatoris hauriūtur, vt merito cum impetu fluere dicant, que tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

multē, et tam multipliciter replent, et tam longe, tam large fluere nō|tur. Dilatare ergo anima mea ad hūc fontem tam large fluentem, circuere omnia eius loca, vt multā hauriās aquā gratie de hoc fonte: nusq; ociose ad hunc fontē accedis: nunq; ab hoc sine fructu redis. Tantum de hoc fonte hauries quātum fuerit desideriū tuū: et fides. Spiritualē tactum a maria requisiuit, et corporalē prē|sbuit. Spūaliter eñ tangere, ac videre salubrius est, et magis meritoriū, dño dicente: beati qui non viderunt, et crediderūt. Concede ergo michi dñe iesu fons bonitatis qui tanto impetu fluis, & tot in locis dilataris, vt tam late ad te fide currā, teq; tangam, quatenus plene te hauriam, & profunde possideā: sicq; puteus aquarū viuentiū fiā: et te michi cū impetu influētē alijs refundere sufficiā.

¶ De consolatione tentationis: et q̄ hanc sequitur amplior gratia. Capitulū. xxxj.

Surge aquilo, et veni auster: pflа ortū meū: et fluēt aromata illius. Virtutes cum sint in homine premunt interdum a tentatione aliqua, vel aduersitate, vt nō appareāt foris cū intus habeātur. Cum ergo aliquis tentationis aduersitate laborat in orto eī⁹ aquilo flat, ventus gelidus & siccus. Hic ventus aquas gratie stringit, & virtutū exercitiū ligat: vnde aquilo aquas ligans dicit: licet tamē aliqs in statu tali si bene se habeat nō min⁹ meretur: minus tamē libere, vel iocunde in gratia, vel virtutibus se exercere prevalet. Prepediūtur quippe hui⁹ venti frigore ne libere currere possint aque gratie. Dīs enim ne extollat hō si cōtinue hac ꝓsolatione pfruat, dispēsatorie permittit eū nūc tribulari, nūc eundē benigne cōsolatur: et omnia hec ad vtilitatem operatur. Captiuitatem hāc conuertit sicut torrens cōuertitur in austro: & facit trāquillitatem nō mediocrem, sed magnā. Facit eñ austrum, id est spiritū sanctū non solum flare in orto anime sibi deuote, sed etiā hunc ortū perflare, id est plene occupare. Tunc recedēte aquilone, & dissipata corporis glacie, et flante spū sancto fluunt aque gratie p ortum anime. Flabat quidē auster in hoc orto, qz caritatem habebat aīa que nō nisi per spiritū sanctū infundi|tur: et cum minus fluerēt hec aromata, nō minus habebant. Non eñ minor est aliquis in virtutibus cum a tētatione possidetur. Nam & si premūtur virtutes, tamē nō extinguūtur: & quotiens quis resistit totiēs coronatur. Et cōtingit vt anima que dur⁹ laborauit tētatione, plenius remuneret perfectione: et aduersitas pugne fiat occasio ampliorīs gratie. In seipso pmisit christ⁹ ad tēpus seuire inimicū, vt destrueret: & suos similiter tētari sinit, vt eū superēt: et pterea maiori eos gra remuneret. Deuicto eñ inimico eī⁹ vires eneruātur, & victores spūaliter roborātur, & gratia donātur. Perflat tunc auster, id est spūs sanctus ortū anime, qz perfecte in eo flat, et perfectione animā donat. Fluunt tūc aromata virtutū tanta vtiq; vbertate, vt quelibet aduersa prosperа reputet hō: et exteriora dāna in lucrū anime vertat. Fit tūc patiētia lera, caritas benigna, hūilitas deuota, obediētia prōpta. Diligitur inimicus nō tam ex rationis ductu q̄ ex mētis affectu. Debilitātur mot⁹ carnales cordis, qz spirituales roborant. Sapit anima scōm spiritū, & mouetur: afficitur spūali dulcedine: accendit zelo, et amore omnis boni, et fraterne salutis caritate. Deniq; virtutes habet nō tam in desiderio q̄ in effectu. Fluunt tūc ita virtutum aromata, vt omnes homines pietatis visceribus amplectat: & tam exemplo alios corrigat, q̄ bone opinionis odorem de se spargat. Cuiusdā monachi ortum ita perflabat auster, vt de eo fluerēt hec aromata, cuius mores & modū hic inserendos duxi. Erat enim vere mitis, et humilis corde: ita intus suo iudicio se vilem ac nichil reputās, sicut se foris propter deū humiliabat. Judicabat eñ se vnq; nullius vtilitatis hoiem pasci in domo dei. Qui cum ceteris floreret virtutibus, gratiam tamē mansuetudinis specialiter obtinebat. Ideo amabilē, et affabilem se oibus exhibebat. Adeo circūcisum fuit os eius, vt vix vnq; ex ore eius sonus detractionis, scurrilitatis verbū, sermo inanis glorie, inutilis vox audita fuerit: nec alios iudicare, vel iudicantibus cōsentire deprehēsus est. Inania nō solū loqui cauerit: imo talia quicūq; loquebatur ab eo timuit. Inter ridētes positus ne onerosus fieret hylarem se exhibebat: sed risum integrum non admisit. Si quādo ad consilium alicuius negotij causa vocaretur, tristis perseuerabat, et nubilus, donec fratrum consortio redderetur. Rarissime solēnibus vigilijs: rarissime horis psallētiū in choro inuentus est defuisse. In refectorio nisi cōmunibus cibis vtens: si quid forte preter solitū apponeretur nō accipiebat: vix vnq; nisi obedientia compellente infirmitā intrauit: vix cum intrasset teneri potuit. Si quis multitudine, vel magnitudine tentationū percussus fuit, ab ore eius audiuit et radicem tentationis, et curationis remedium. Ita enim percurrebat omnes angulos cōscientie infirmātis, vt credere posset q̄ cōfitebatur eum vidisse omnia, omnibus interfuisse. Tante caritatis erat et sic se induerat viscera pietatis, vt omnes excusaret: p omnibus intercederet: nescientibus illis pro quibus loquebatur: nec psonarum acceptor, sed necessitatū. Denique quem in semitis dñi iesu posuit, donec cursum itineris cōsummaret, nō reliquit. Unde huius odi ortus auster, id est spūs sanctus perflauerat, totumq; occupauerat, vt nullus in eo locus vicio pateret, vel carnalitati: sed fluerēt, & ad alios quoq; recurrerent aromata illius.

¶ De aduentu xpi in anima: & q̄ per mortificationē peruenitur ad perfectionem. Cap. xxxij.

Veniat dilectus meus in ortū suum, vt comedat fructū pomorū suorum. Sponsa, pficiēs in virtutibus, et serenata plenius conscia, sed ex hoc nō in se, sed in dño gloriās spōsum aduenire precatur, cuius de acquisito ab ea fructu virtutū gratuletur. Nouit eñ q̄ cōgaudeat nostro profectui, & delectabiliter eū reficiat salutis fructū. Adanet autē in anima deuota: nam sine ipso deuota esse non posset: nec fructum ferre nisi in ipa maneret: sed venire in animā dicit, cum gratiā auget, et pfectui eius cōgratulatur. Quotidie eñ in deuotis venit, quia eos reficiat, et gratiā in eis cumulat. Ait itaq; veniat dilectus meus. Ac si dicat nō presumptionis audacia, sed de sciētia bona, et fide nō ficta confisa instituti mūdando cordi, & preparādo illud tuo plenius aduentui: letifica me tua visitatione: refice post labo|rem, delecta me, & pascere fructu mei laboris. Unde & dilectū singulariter vocat suū, tanto vtiq; cōfidentius, quāto pfectius virtutibus ornata gratiorē illi mansionē preparauit. Quem etiā in suum ortum venire rogat: & suū fructū percipere. Ipsius eñ est fructus: ipse est ortus: ipse est ortolanus sepiens eum sua custodia: et incremētum ei dans: quia neq; qui plāt⁹ est: neq; qui rigat est aliquid, sed qui incremētū dat deus. Nō ergo sibi, sed deo tribuit q̄ proficit: non suis viribus vel industrie, sed pietati diuine: scit enim quia sine ipso nichil potest facere: et nisi ortum hunc ille custodierit, frustra in eius custodia vigilaret. Diuina nāq; cessante custodia delet⁹ retur

macerīa, et esset in direptione, nec proficerent plantaria. Inuitat itaq; eum ad pomorū suorū comestionē. Poma sunt opera virtutū, que refectionē habēt, & odorē. Mentē enim reficiūt, et boni exēpli de se odorem alijs emittūt. Hec poma comedit dilectus, quādo istis opib⁹ pascitur et tam illorum q̄ nostro pfectu delectatur. Spōse igitur desiderio tractus: & virtutū ejus pulchritudine, atq; mūdicia cordis delectatus presentiam suam exhibet spōsus dicēs. Veni in ortum meū soror mea sponsa. Eandemq; mūdiciam, atq; pfectionem quā repperit, immo quā ipse in ea opatus est enumerat dicens. Adessui mirrā meā cū aromatibus meis. Comedi fauum meū cum melle meo: bibi vinum meū cum lacte meo. O soror mea quia tu es sponsa, et michi in amore coniuncta: ego inueni in te ortū meū cōclusum, et bene excultum, vt in te comedam, et te post laborem reficiam. Afflictionem penitētie tolerasti, pugnā, tentationem, laborem correctionis moram, & venisti ad messem pfectionis virtutum, de laboriosa vita ad cōtemplationis tranquilliorem statum. Adessui itaq; in te mirram cū aromatibus: q̄ simul cum amaritudine laborum confecta sunt, et perfecta in te virtutū aromata. Et cum seruatis mādatis profecit sapiētia. Cum eñ mortificata fuerit carnalitas, et ppria voluntas, tunc fluūt virtutum aromata: & per cōsummationem & triūphū huius laboris venit ad cultū perfectionis. Mirrā autē metit christus, quādo premissos labores pficit in anima quib⁹ ad virtutes et pfectionem pertingit, & eas suauiter roborat vt delectabiliter agat que prius horrebat: sicut in iob legitur. Que prius nolebat tangere anima mea, nunc pre angustia cibi mei sunt. Sic apostoli cōualuerunt de infirmitate: sic paulus ora|cula potuit in se qui se confortauit. Sequitur. Comedi fauum cū melle meo: bibi vinum meū cum lacte meo. Fauus est dulcedo bonorū meritoriū quā intus habet anima deuota. mel oratio quā foris exhibet que merito melli cōparatur: quia dulce est q̄ pro illa in futuro retribuit. Fauū christus comedit cum dulcedine bonorū mortū, pascitur: cū ei cuius in pace fact⁹ est locus eius emēdatis & pacatis mor|ib⁹ locus preparat. Adelle reficitur cum bona opera facit aliquis: cum ei cuius sunt delicie esse cum filijs hominū qui fiat ad ostium & pulsat meritur. Aperit eñ ei cū per opera, pficit caritas: augeat gratia, et conseruatur. Adagis igitur operādo magis ei aperimus, vt ad nos intret, et nobiscū cenet. Felix cōuiuium, & beata anima cū qua & in qua christus cōuiuatur. Vinum quoq;, & lac in anima bibit christus cum gemina eius cōtēplatione, diuinitatis scilicet & glorificate humanitatis (que per vinum & lac designātur) gaudet, atq; delectatur. Hunc etiā cibum & potum anime aptare possumus ex ipsius psona hec exponere. Ipsa eñ fauum comedit quādo bonis ornata moribus horū suauitate delectabiliter reficit. Adagnā quippe suauitatem: ac tranquillitatem animi habēt dulces in moribus: sicut ecōtrario nō est pax impijs & insolētibus. Item dū ita se custodiunt a peccatis vt in nullo eos remordeat sciētia, semp epulātur: semper securitate pfruuntur, sicut scriptum est. Secura mens quasi iuge conuiuium. Adel tūc comedit aia cum delectat bona operatione, cū laborem manuū suarū māducat: quādo de eo q̄ foris operat int⁹ spe mercedis pascit. Dñ dulce fit ei q̄ pro delectatione supna facit: et pauci ei videntur dies laboris pre magnitudine illius felicitatis. Suspirat eñ ad videndum deum cuius suauitatem, nisi ex parte gustasset minime desideraret. Unde sequitur: bibi vinum meū cum lacte meo. Vinū tunc bibit anima cū diuinitatis eius percipit sapo|rem: et hoc poculo sic inebriatur vt terrena oia obliuioni tradat, et supernis per amorē inhereat. Hac percipit eius glorificatā humanitatē christi cogitat. Hac cōtemplatione reficitur, et in hac spe et memoria hilarescit, et cōsolatur. Hec est gemina felicitas tam angelorum q̄ hominū in illa vita, diuinitatis scz fruitio, & humanitatis cōtemplatio. Quā felicitatē deuota anima experit ex parte in hac vita: sed perfecte cōprehendet in futura, quādo deū videbit sicuti est, & facie ad faciem cōtemplabitur eum. Prius autem fauus & mel comeditur: & postea vinū et lac bibitur: quia necesse est vt emēdati mores, & digna operatio precedat q̄ contemplationis gratia cōcedatur. Prius lya supponitur q̄ ad rachelis complexus veniatur. Laborandum itaq; est, et mūdandi sunt oculi cordis vt deus videatur. Abundicie eñ cordis videndus promittitur deus, sicut scriptum est: beati mundo corde qm ipsi deum videbunt. Ut ergo deū videas munda cordis oculum: alioquin mūdum tibi pro deo vel angelo lucis videas, & recipias tenebrarum angelum: nec bibas vinum dei, et mel dulce: sed fel draconum sit vinum tuum, & venenum aspidum insanabile. Decutiētis eñ visus sepe fallit: vt quo deterius videt eo plus sibi videre videat: et cum vna res oculis eius appareat, duas se potius videre credat. Sic quidā cum quedā vident vana & diuinā mendacia, vident visiones fallaces, qz omni spiritui credūt, et minus cordis oculos ad videndum spūalia, et discernēdi mundauerunt.

¶ De spirituali refectione, et vsu gratie. Cap. xxxiij.

Comedite amici, et inebriamini carissimi. Comedunt boni dū spūalem consolationē percipiunt: dū amore christi pascūtur: dum illuminantur in fide. Dum cōsolantur in spe: dū accēdunt caritate: dū delectātur iusticia, veritate, castitate, & ceteris virtutib⁹. Quelibet eñ virt⁹ mētē pascit dum hanc sua delectatione reficit. Libus etiā bonorū est scriptura dū teritur, dum masticatur: qz latent in ea spūales sensus qui eruditū mētē, & pascūt. Sed in hac scriptura mali cibū non percipiunt: sed morbū: nec in ea sumunt edificationem, sed inflationem. Appēdunt eñ argentum huius nō in panibus: & laborē suū nō in saturitate. Boni vero in hoc habēt tot fercula, tot refectiones, quot spūales sentētias. Hanc boni esurīūt: p hanc pericula euadūt, sicut scriptum est: in fame eruet te de morte: et in bello de manu gladij. Dum eñ verbū dei esurīūt, et illo se reficiūt eruūtur a peccati morte, et munītur in bello tētationis: quat⁹ roborati eius cibo & instructi, nec deijciātur, nec seducātur. Solent aūt boni nūc foueri cōsolationib⁹: nūc repleri amaritudinib⁹: nunc abundare gratia: nunc laborare accidia. Sed docti sunt ex scriptura tentationem esse probationem: & ipsum grauamen accidie solēt tentationi ascribere, dū scilicet caro reluctat spūi, et vult cordi equari, vel etiā preferri. Sciūt etiā ipsam tristiciā interdū melius tibi, pdesse q̄ te ea carere: iuxta est enim dñs his qui tribulato sunt corde, ait psalmista: et humiles spū saluabit. Facit dñm vicinum bonis tribulatio quā patiūtur: et defect⁹ ipse per quē magis humiliant. Ita quādoq; deserit suos dñs: vt quasi occidat, et oia que prius habere videbant extincta deplorant: sed dum sic occidūtur, sperant sicut in iob legit: etiā si occiderit me in ipso sperabo. Sperant dum sic occidūtur, & viuunt: quia cōseruat eos ignis caritatis qua sic destructi, et prostrati intētionem conseruāt deo recte viuēdi, & nullatenus mortaliter peccādi: dū itaq; fabulātur boni, prope est eis dñs. Dū occidūtur, sperāt. Si vo rideat ad eos, nō ei credūt, sicut itē iob de deo loquit. Si qñ ridebā ad eos, non credebāt michi. Non itaq; cito, vel temere ridenti deo credūt boni: quia et consolationē gratie prestare nouit deus: & tamē elatos

Universidad de Deusto
Biblioteca

de bono suo,et ingratos,et mandata negligentes solet damnare.Sciunt vtiq; boni consolari in aduersis:sciunt humiliari in pris:sciunt saturari,et esurire:abūdare, et penuriā pti. Qui iustus fuerit interdum non leuabit caput suū saturatus afflictione et miseria. Impij quibus erit in futuro ve,hic quādoq; etiā intimis donis reficiūtur. Inimici dñi(ait)mētiti sunt ei:z cibauit ex adipe frumenti illos:et de petra melle saturauit eos. Inimici ergo dicūtur,z tamen nō tam ex frumēto,q̄ ex adipe frumenti saturātur:etiam mistica z interna pcipientes.Et quidē deus qō amoris est,qō amicitie etiaz indignis facit. Sed qui gratiā ab eo percipit:z non se versa vice amicū exhibet respōdēdo gratie,et digne ex hoc operādo,inimicum se facit:et ad cumulū damnationis hāc sibi vertit. Reficit itaq; gra bonos:reficit z reprobos. Habet etiā cibum homo ab ipsa natura,z iocūdio; pascit cibo dulcedinis. Habet et a causis accidētibus:reficiunt et prospera dum succedunt. Non est cibus iste spūalis quo refecit christus. Attamen plerūq; cibus est impfectorum:z olus infirmorum.Et sepe vtiliter pascit hoc olus infirmos,sicut dicit paulus. Qui infirmus est olus māducet. Leuigat eñ et curat ex pte morbuz accidie quā patitur mens ex inopia gratie. Q̄ q̄ frequēter impfecti,et ignari gratie mouētur carnali gaudio,vel naturali alacritate,et moueri se arbitrantur spirituali consolatione. Q̄ sepe ab inimico,vel a ꝓpio corde aliquid sentit hō,z a spiritu sancto hoc esse credit.Et quid mirū si in deuotione se misceat inimicus, et falsa loquat qui in ipsis etiam ꝓphetis loquebat. Qui etiam a suo spiritu aliquādo dixerunt qō a spiritu sancto se dicere crediderūt. Non ergo debet homo sequi cordis sui suggestionē,vel experimētū,cū in huiusmodi quoq; ꝓphetas nouerit interdū fuisse deceptos. Hec solū hec pericula caueri oportet in statu pcti:sed etiā prudenter in ipsa gratia quid gerēdum fuerit est attendēdum. Cū sapientia bibe vinū ait salomon:vino gratiam significās. Et item legitur q̄ spūs sanctus auferet se a cogitationibus q̄ sunt sine intellectu. Concedit ergo deus gratiā:sed vsus homini subiacet:qz alius alio vtilius,z saluti⁹ per hanc opatur. Debet ergo ꝓsiderare modū gratie quo afficitur. Spiritus eñ sanctus vnicus dicit,et multiplex:qz cum vnus sit,diuersis tñ modis mentes visitat,et afficit. Audire ergo debet aīa quid et quō loquat in ea dūs de⁹. Et cum loquit,inter audiendū rogādum est,vt audiente ducat:z qualiter meditationes dirigēde sint doceat. Offerunt eñ se tunc meditationes spūales,ita vt mens sedeat quasi rex,circunstante se harū exercitu. Regere itaq; has debet:z discernere quā potissimū admittat:in q̄ se magis exerceat,quādiu vnicuiq; inhereat:quādo de illa ad istā transeat. Ferculū eñ est quelibet meditatio,quia pascit mentē:sed vt deuotio ipsa accēdatur,et diutius epuleris cum hoc ferculo refectus es,et sapor eius cessare ceperit vtiliter aliud assumis. Ad aliā ergo meditationem cōuertere q̄ vicinius se obtulerit,et quā precedēti similē et non diuersam nouerīs. Cum eñ omnes meditationes spūales vtiles sint,talis tamen est modus earum:vt diuerso: immo etiā interdum ecōtrario modo edificent:et nūc ille nunc iste melius cōueniant,z menti sapiāt. Sic affectam mentē edificant iste:et sic affectam edificant alie. Cordis vero consolatio,z spiritualis refectio dei quidez donum est:sed cooperari te oportet huic dono,z prudenter in eo exerceri. Huius eñ refectionis de⁹ auctor,et largitor est. homo vero minister,et coquus:vt vel bene sibi,vel male parare possit. Cū vero in ipsum deum contemplationem defixerit aliquis,hac vicissitudine cogitationū minus indigebit,sed summo bono quādiu datur inherebit. Tunc eciā minister z coquuz est ipsa sapientia,z facit opulentum cōuiuium,cum seipsam prebet in cibum. Necq; enim opus est humano laboze,vel prepatione quādo fercula diuinitas infert,et refectionem ipsa ministrat. Amicos igitur cibo(vt dictū est)deus pascit. Carissimos vero plenius reficit,z potat:imo abūdātioze gratia etiā inebriat: de quo cibo aliqua dicta sūt. De inebriatione vero loqui formido,q̄ michi ex sententia dicere datū nō est. Anima enim que in nuptijs agni vxor est,vel filia spirituali vino inebriari nouit:que in hoc cōuiuio laterib⁹ christi assidet: vel circa mensam/sicut scriptum est. Vxor tua sicut vitis abundās in lateribus domus tue:filij tui sicut nouelle oliuarum in circuitu mēse tue. Ego autē pauperis more nō solum a mensa segregatus,sed etiam a cōuiuio:vtinam autē ante fores de vino illo iocūdo in ciphulo meo acciam. Scio eñ me non plene a sorde peccati mūdatum: et ob hoc ad mensam filiorum z potū merito nō admittar vel accedā. Relinquo ergo de hoc vino z ebrietate disserendū expertis. Insipiētia vero mea z infirmitatē sciens, sed et vlcera multorū attendens tacere volo(id est humilius me)ante ianuā diuitis christi:et mēdicare nō solum potū,sed z cibum de mēsa dñorum,siue dñarum mearū, deuotarum scilicet animarū. Et sicūt vxor z filij siue filie epulantur splēdide,inferiores tamen et pauperes edēt, et reficiētur de reliquijs mēse. Volo igitur exbescere mēdicare a talibus alimoniā vite,ne post hanc vitam cū fatuis vginibus frustra mendicem. Ibi repulsam patiūtur mendicantes:hic vero qui petit accipit. Et quia notis et amicis libētius,z abundantius datur:amicum me volo exhibere bonoz,et diligere eorum bonum. Qui amat in alio bonum qō ipse nō habet(dicit scriptura)imputatur ei quasi haberet. Quicunq; igitur boni in aliquibus fuerit diligere volo:ozando pro bonis vt in bono proficiant,vt custodiātur a malo,z ad vitam eternam perueniant. Jta me bonis sociare volo,z collocare:vt meritis quoq; eoz socium,et cōsortem me faciam. Contemplor quoq; illud conuiuiū pinguium medullatorum,z vindemie defecate animarū scilicet ad superna translatarū:et ab omni fece peccati purgatarū,et epulātium super mensam christi in regno suo:ibi satiātur electi ex adipe frumēti,id est diuinitate xpi:de hac mēsa micas michi dimitti cupio q̄ merear refici. Et inuenio causam quare de illa mensa capiam misericordiā. Congratulor eñ beatorum felicitati, et gratias ago de eo q̄ de miseriis mūdi peruenerint ad fruitionem dei. Cū ergo pro militātibus intercedo,z pro triumphātibus exulto,tam oratorib⁹ quoq; me iuuari,q̄ meritis ditari cōfido. Denicq; cogito,et in vnū colligo omnia bona dūi mei,videlicet merita christi:et membrorum eius,siue cū eo regnātium,siue adhuc in terra peregrinantium:sacramētum denicq; eucharistie/necnon et alia sacramēta ecclesie;indulgentias varias,atq; laxationes multas:deinde dñi miserationes multipliciter,diuersis in locis impētas. Cum omnia hec cogitādo,et amando reuoluo,z tam michi q̄ multis hec imploro,in tam generali comprehensione z desiderio magna ex parte leuatum me ab inopia mea,immo etiam ditatum confido. Undeq; iam de acquisitis bonis alijs indigentibus impartiri cupio. Multos itaq; peccātes considero,et peccādo morte tes: quosdam de morte carnis ad mortem eternam pergentes. Et cū magnus sit cumulus istoz miserie,magnū econtra cōsidero cumulū predictorum bonorum. Tunc ad huius desidero,z oratione tendo,vt istis miserijs hec bona opponam,z miserijs imploxem. Ad hunc modum orandi siue meditandi conor,z suauiter quiesco cum adhuc pertingo. Amicis itaq; comedentibus,et caritatis

In inconuiuio saporem quaerat — variatio est in gustatis mentis mutatione diuersa et meditationum pascitur

inebriatis amicus esse volo,z quotidianꝰ eorū mēdicus. [Ego dormio,et cor meū vigilat] Varij sunt naturales morꝰ cordis,et innumerabiles. Cū multipliciter homo a ꝓpria natura tristat,vel letat,ꝓturbat,vel trāquillꝰ est. Non igitur debet his motibꝰ credere,vel cedere:qz pro modo mutabilitatis humane,vel exteriorum causarum variat cor vt mestū sit vel iocūdum:et sic,vel sic afficiat. Cum ergo pusillanimis alicuius valde trepidat,vt quasi desperet:credere debet hāc delectionem esse pusillanimitatis,z turbati cordis,nō desperationis. Cōsidere enim de statu suo debet dūi modo cōteratur,z intētionē habeat declinādi a malo,et faciēdi bonū,et nullatenꝰ mortale cōmittēdi. Scōm hoc ꝓpositum vocari se sanctū(id est habere caritatē)quilibet sperare pōt qualicūq; grauamine, vel tētatione premat. Debet ergo homo in aduerso statu vel oronibus quas tunc fundere solet confidere,z spei fiduciam sibi facere. Nā aduersitatis tristitiam cōfidentia impedit:imo in meliori statu tūc est q̄ antea fuerit,dum modo p mortale a caritate nō ceciderit:quia caritas tam per aduersa,q̄ per ꝓspera ꝓficit. In aduerso igit statu z animi delectione cōsidere discat:et in ꝓsperis non sec⁹ falsa spe:sed exultare in dño cum tremore:qz z si adest cōsolatio,nescit tamē h⁹ imo vtrū amore dignꝰ sit an odio. Nec attendat cordis sui motus,vel experientiā,vt scōm hec statum suū mētiatur,ne fallat. Sensualitati igit ratio principet:motꝰ agnoscat:cogitationes regat:vigilet,imo vigilias anticipet: qz preueniendo cogitationes inutiles facilius eas reprimet. Vigilare igitur debet ratio,z vigilias noctis cōseruare sup gregem cogitationū suaꝝ:qua neglecta mens cecitatē incurrit,vt minꝰ se hō cognoscat, minꝰ videat qualis sit,vt esse debeat:quātū fallatur:q̄tū delinquat. Si ergo sollicite sup gregē bonarū cogitationuz vigilet vt has nutriat,malas repimat:diuina gratia largius sup eū cozuscabit. Sua radiāte sup eam et circūfulgente,vires ꝓtra malas cogitationes accipiet,vt eas sopiat z dormire faciat. Cū ita principalis ratio z vigilat, et dormit sensualitatis motus,z cogitationes,dicere pōt homo Ego dormio,et cor meū vigilat. In qua parte eñ sensualitas dñatur vigilat homo,z homo est qz humanitatis sunt que tunc agit. Dum vero spūalia exercet corde vigilat ad salutē:quia ad cor reuertit:et corde circa interioza z inuisibilia curā gerit. Dormit tunc sensualitas,sed vigilat ratio:dormiūt cogitationes male,z vigilāt bone: sopiunt desideria carnalia,z tentationes:letitia spūalis mentē afficit:intellectus eiꝰ aperitur:et cognitio maior ei prebetur. Contēplatur oculis cordis illud supnum gaudium,laudes scz et cantū beatoꝝ spirituū. Hic est cōcentus celi quē deus suis reuelat:scz reprobis dormire facit, id est abscōdit. Spōsus itaq; ad concētus celi nō dormit quia sopita oīi perturbatione ante oculos cordis hunc percipit,huic inuigilat,huic interesse desiderat,hunc imploxat. Orat igit ciues celi. Orant pro ipsa ciues celi:orat deum,z excitat ipsa ad eo ad oādum:loquit ad deum,z audit loquētem deū:loquit,z eñ in ea pacem in plebem suam:qz mouet eā,z monet ad salutem,z curā proximoꝝ. Et hoc est qō sequitur [Vox dilecti mei pulsantis. Aperi michi sozor mea:cē.] Hec est vox dilecti,id est inspiratio quā ei in corde insinuat:vt qz dilectꝰ est ꝓpter eiꝰ amorē etiam ꝓmos diligat,et eoꝝ curam gerat:et sic z ad salutem subuenire iudeat. Vult ergo vt predicādo,vel regimen suscipiēdo,ammonēdo,vel consolādo,siue orando sibi viā in alijs paret:vnde vt eam amplius ad hoc accēdat sozorem eā vocat,id est coheredem:amicā,id est secretoꝝ consciam:colūbam,id est spiritu sancto illustratam: immaculatā,id est a peccatoꝝ sordibus a se mūdatam.

Ac si dicat. Quia rata tibi prestiti,tu quoq; bñficia meis resp̄de:z circa mēbra mea gratiā qua specialius dotata es exerce. Or caput meū plenū roze:z cincini mei guttis nocturn. Ac si dicat. Ex eo q̄ deus sum,ad dando misericordia,et roze gratie:z hi qui michi fide inherēt replentur peccatoꝝ guttis,z cecitate. Caput eñ christi dēus est:et ipse scōm quod homo caput est ecclesie:et gratiā accepit non ad mēsuram. Plāgit igitur miseriā nostram:vt quia multipliciter maculamur peccatis,miserēs misericorditer sevellat misereri demōstret. Est eñ hermon,id est lumen exaltatum,a quo descēdit ros gratie in montē syon,i.sanctam ecclesiā:vt vbi abundat delictum supabundet ipsius gra. Adonet itaq; dilectam sibi aperire:se quoq; insinuās,et misereri velle,z cecitatem ipsam rectam illuminare.

¶ Quō gratia consolat et accendit:z de pfectione et mortificatione. Cap.xxxiiij.

Sonsa audita voce dilecti pulsantis,et admonētis ad salutē,z curam ꝓmoꝝ q̄uis obligat,z sponsi volūtati parere prompta sit: timet tū ꝓsolationē contēplationis deserere: et actibꝰ mundi rursus implicari. Tū subdit.

Exui me tunica mea,quō induar illa:Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos:Tunica terrenū indumētum est,vnde per tunicā terrena actio designari potest. Timet ergo terrenis actibꝰ inuolui que abiecisse se recolit,z a celesti cōtemplatione auelli,a summis z spiritualibꝰ descēdere,et in infimis occupari. Pedes quoq; suos.i.affectꝰ se lauisse recolēs,rursus eos maculare metuit:hos pedes posuerat in atrijs hierusalē,z ibi stare fecerat. Hos lauat aquis viuis,id est ꝓfectione cordis:z post eos stare facit cōtēplatione in supnis z celestibus:quos inquinare non immerito timet si ab his abstrahat,z exteriori cure imittat. Nec mirū si hec que in celestibꝰ pedes fixerat,terrena exercere metuat. Dū ergo trepidat:duz fluctuat,dilectus eam cōsolatur,z ampliori gratia visitat cor eiꝰ penetrās, et ampliori lumīe gratie eū illustrās. Et hoc est qō sequitur [Dilectus meus misit manū suam per foramen:z venter meus intremuit ad tactū eius] Quā visitationem gratie, missionē manus per foramen vocat. Quasi eñ per rimā gratiā infundit,cum non totam aiam pfundit:sed quadā mensura gratie visitat:et quā sic in parte visitat nō plene illustrat. Manus dilecti opatio hec gratie z donū potest accipi. Venter vero,ipsa mēs in qua cogitationes excoquūtur,sicut cibi in ventre. Manū etiam suam dilectus per foramen mittit,dū anime bñficia que illi prestitit per spiritū sanctū suggerit:qz illam morte sua redemit:qz dona gratie sue illi ꝓtulit:qz eadē dona custodiēdo seruauit. Vltam eñ z misericordiam tribuit ei:z visitatio eius custodiuit spiritū eius. Vltam illi tribuit ꝓ illa mouendo: misericordiā suam infundendo:visitatio eius custodit eā a lapsu peccati seruādo. Jsta reducendo deus ad memoriam dilecte sue/apertionem et aditum ad cor eius facit: quo tangatur,z accendatur ad amorem,z contremiscat, et metuat si non tantis beneficijs ꝓ posse respondeat. Sic ergo tacta,z tremefacta amplius ignoscit ad dilectionem dei et proximi. Et hoc est quod sequitur [Surrexi vt aperirem dilecto meo:manus mee distillauerūt mirram: digiti mei pleni mirra ꝓbatissima] Surgit vt dilecto aperiat,quia accepta gratia amplius accenditur ad hanc pcipiēdam:ad amandū feruētius:ad studiosius insistēduz cure,et saluti ꝓximoꝝ. Que eñ ꝓfus dilecto aperuerat amplius in euz accēditur,atq; operibus caritatis insistit. Exercet se tunc in amore dei,seu contemplatione:opera misericordie impēdit,primoꝝ vtilitati,put necessitas eoꝝ exposcit,z tēpus exigit. Pro alijs orat:alios ꝓsolat:

Universidad de Deusto
Biblioteca

alijs cōsiliū salutis dat: ꝛ regimen suscipere, vel predicationis officium exercere parat si tēpus exigeret, dum sic gratia visitatur, ꝛ gratie respōdere nititur, et se illi confortare. Accēditur etiā ad mortificādum quicquid in se carnale deprehēdit. Quāuis autem mortificauerit pctā atq; vicia: tamē ex accepta abundātiori gratia magis ad hoc ignoscit, ꝛ magis qđ reficit inuenit. Plus illūinata plus defectus suos cognoscit: et melior facta plus sibi vilescit. Dānat tunc paruos defect⁹ quos pius tolerabat: et tam in verbis, q̄ cogitationibus multa se cōmisisse peccata intelligit, que min⁹ mala ante reputabat. Dum hui⁹ mortificationis laborī ꝛ opi insistit, manus ei⁹ distillāt mirrā: quia hec opatio per manus intelligit: et per mirram hec mortificatio designat. Et digiti eius pleni sunt mirra, pbatissima: qz ꝛ discrete ꝛ pura intētione agit oia. Per digitos em̄ hec discretio designat, qua qđ recte offert recte diuidit. i. qđ bene intendit discrete facit. Pō pbatissimā vero mirrā pura intentio in mortificando accipit: qua sic deum q̄rit vt inanē glorīā mortificet: ꝛ laudes exteriores contēnat: ꝛ ad deū scilicet oculus eius. i. intentio: ꝛ ad futuram, ꝛ verā dilectionem semp aspiciat. Plena hac etiā mortificatione dicit, quia tā in mente, q̄ in corpore hanc exercet. Corpus em̄ abstinētia, vigilijs, ꝛ ceteris laboꝛib⁹ castigat: ꝛ delicias, ꝛ terrena oblectamēta amputat: scies q̄ nō inuenit sapiētia, siue gratia dei in terra suauiter viuentiū. Sed quātū in hac suauitate delectat, tanto min⁹ in deo sustollit. Cibum quoq; ꝛ auditū restringit a curiositate, q̄ duo salomon insatiabilia phibet: et ceteros sensus p hoc reprimit, et a voluptate cohibet. Non pascitur suauib⁹ odoꝛibus: cauet ab illicito tactu. Feminarū enim familiaritatē cauet, etiā loquēdi libertatē: qz de tali libertate venit ad peccati seruitutē. Euenit em̄ aliquādo illud vulgare qđ dicit: per malā custodiā egerit lupus lanam. Gule ergo vicū frenat, subtrahēs sibi qđ delectatio appetit: et cōcedens qđ necessitas exigit. In penuria seruat patientiā: in abundātia temperātiam, cū aplo scies abūdare ꝛ penuriam pati. Ibi ergo acquirit meritū vbi mali sibi accumulāt peccatū. Qui in iob dicunt squalentes calamitate, ꝛ miseria: qz in vestiendo seruitur supbie: ꝛ in vescēdo gule ꝛ cōcupiscētie. Deuota ergo aia dū temperter cibos sumit, ꝛ aliquid sibi subtrahit qđ appetitus exigit, et deo libat etiā in vescendo meretur, et gratā deo mirrā offert: ita mortificationez exhibet in corpore, implet q̄z etiā et hanc in nice. Resistit quoq; carnali delectationi, vt si eam sentiat, nunq̄ cōsentiat. Ire quoq; motibus, et inuidie, ceterorūq; viciorū reluctat. Cū conuicia sustinet, non respōdet: non vincit a malo: sed vincit in bono malū, inimicos diligēs, ꝛ pro eis intercedēs: feruet tanto amore xpi vt pro xpo mori, vel pro salute proximorū cōcupiscat. Dō et si non pceditur, quādam tamē vicem martyrij implet, vt scz cum aliquid eā scom̄ humanitatē magis delectat, magis sibi illud amputet, ꝛ abscidat: et ei⁹ appetitū occidat. Hec mirra pbatissima merito iudicat, qz tanta perfectiōe se deo mactat. Digiti vo spōsi pleni sunt mirra probatissima, cum oī custodia seruās coꝛ suū innumeras cogitationes, et motus cordis discutit: et noxia repellēs vtilia recipit. Qz igit pura approbat, impura reprobat, et gladio contritionis pctā abscidit, atq; mortificat: dū hec perfecta discretione distinguit ꝛ peragit: digitos plenos habere, pbatissima mirra perhibetur.

¶ Quō deus desiderat, et se subtrahit, et quomō ad salutē adest, ꝛ exaudit. Cap. xxxv.

Dessulū ostij mei aperui dilecto meo. Ille declinauerat, atq; trāsierat.] Replicat sponsa quomō vt dilecto fruatur minimas negligētias cauerit quē offensam ipsius puocare potuerūt. In locutione sez inutili, ꝛ superflua: vel cogitatione: in cōmodo coꝛporali, vel libertate vaga: que p pessulum, id est claram intelligi possunt. Sera em̄ cum pua sit et angusta, latitudinē tamē hostij cōcludit, vt nisi illa reserata patere non possit. Ita hec minima nisi rescindant, nō dignat dilectus ita venire ad animā, vt pfecte ad eā intret, et pfecta gra eā repleat. Parue negligētie obscurant aiam, ꝛ impedimētū faciūt ampliꝰ gratie. Nō scies spōsa ab harū puluere cordis oculos custodit, vt dilectū videre per cōtēplationē possit, et plenius suscipe. Abundādo itaq; cordi ampli⁹ insistit, vt pfectius dilectus ad ipam introeat, ꝛ quasi per hostiū a quo se pius minus plene visitatam, et quasi p foramen tactā cognouerat. Sed declinat, et transit ab ea nō recedens: sed in ptem secedēs. A dextris em̄ existēs ne cōmoueatur a cepto bono: sed nō in facie illi apparēs. Prope est em̄ oibus inuocātibus eū in veritate. Desiderat quidē contēplari eum, et loqui cū eo facie ad faciē quomō solet homo cū amico suo. Sed faciem suā abscōdit, cum ea, q̄ in ea manēs, licet min⁹ adesse sentiat. Hoc modo q̄uis ad tā diuertat, ab ea declinat: ꝛ transit ne extollat, ꝛ meritis suis ascribat si eo p voto fruat. Cum igit se magis dignā susceptioni ei⁹ exhibuerit, nō illi se pbet sicut desiderat: ꝛ ab ea declinat, vt in humilitate hāc conseruet, et desideriū ei⁹ ampli⁹ excitet, ꝛ pfectius implet. Cum em̄ ex declinatione eius humiliata fuerit, ꝛ magis feruēs, ex hoc et meritū eius crescit, ꝛ pleni⁹ eum suscipe digna fit. Tūc autē declinare dicit, quādo presentiā suā sentire nō dat, cū et tū presens sit. Agit tūc aia laboꝛiose, qđ pri⁹ delectabiliter agebat. In quo laboꝛe spūaliter roboꝛat: ꝛ dū viriliter agit, cōfortat coꝛ ei⁹ vt fortiter toleret: ꝛ patiēter expectet dūm, cum vel aduersa affligit, vel cōsolatione subtrahit. Exercitiū em̄ appe laboris meꝛcē vsu roboꝛat, vt ex eo vires capiat: et q̄ virtute alacris agit bona ostēdit magis q̄ suauitate cōsolationis. Contēplationis itaq; tpe feruoꝛ in deū excitat: et hac trāsacta opus pbatur, et virt⁹ exercet: vel dilectū ab ea declinare q̄itur, qz ex pte cōprehensus magis incōprehēsibilis intelligit, sicut plalmista dicit. Ascēdet homo ad coꝛ altū, et exaltabit deus. Et salomon. Quesiui sapiētiā, et ipsa longi⁹ recessit a me. Quātū em̄ hō ad deū ascendit, tantū eū sublimē, et incomprehēsibilē inuenit. Cū iob Nō inuestigabit cum audita fuerit voꝛ ei⁹. Declinasse quoq; eū causat: qz gustatū mēs esurit, ꝛ desiderat: ꝛ quāto suauitatē ei⁹ pcepit, tāto min⁹ ei sufficit qđ de illo apprehēdit. Cognitio bonitatis eius exiguū mōstrat qđ accepit: q̄relā excitat, ascendit ad amplius amādū: et magis hūiliat post accēsam. Et qz nō ad votū hunc hz, declinasse eū, atq; transisse causat. Vera si quidē in amore ei⁹ liquescit cui⁹ inspiratione accepit. Et hoc est qđ sequit[Anima mea liquefacta est vt dilect⁹ locut⁹ est] Cū in mēte loquit dilect⁹, emollescit fortia: et q̄ prius dura videbant, pter terrena oblectamēta, cū liqfit aia et ita calefit, mollescit, ꝛ delectabilia fiunt: iuxta qđ scriptū est. Que pri⁹ nolebat tangere aia mea, nūc pre angustia cibi mei sunt. amara tunc fiūt dulcia, quia ita liquefit per amoꝛē, vt parū sentiat quicqd coꝛpus cruciat. Resoluitur in lachrimas pre amoris magnitudine: ꝛ fiunt ei lachrime ei⁹ panes die ac nocte, quādiu nō concedit ei templari deus suus. Unde iterum conqueritur dicens. [Quesiui, et nō inueni illū: vocaui, ꝛ nō respondit michi] Quesitū non inuenit ad votū: nec ad omnia que petit, vel desiderat respōdit ei: vt sic exaudiat quomodo postulat, vel se exaudisse illi reueleꝛ: sed eū nō exaudit ad voluntatē, tamen exaudit interdū melius ad vtilitatem. Et cum nō exaudisse putat, melius exaudit: quia cōcedit qđ expedire nouit. Paulū postulātem auferri a se stimulum carnis sue, melius exaudiuit deus cū hunc non abstulit, quia si abstulisset saluus nō esset. Itaq; cū non respōdere putatur, melius respōdet, immo vero verba, atq; desideria quibus respōdeat ipse in anima formar. Ipse em̄ postulat, id est postulātem eam facit: et respōdet, dum q̄ expedit concedit. Interdum q̄sponderi sibi cupit quātas habeat iniquitates, ꝛ peccata: scelera sua, atq; felicia ostēdi sibi. In quo bene illi respōdet, cū contrito cia remittat que nec recolit, nec vnq̄ spāliter exposuit. Pro occultis quoq; periculis, vel necessitatibus in illum fide, ꝛ amore transit: ꝛ videtem oia vt ipse hec pro se videat, ꝛ sibi subueniat exposcit. Scit enim multas esse necessitates suas, quas ipsa nō videt, nec cognoscit: ꝛ multa se latere piacula, que eo minus timet quo minus nouit: et ideo speciali⁹ ipsi cōmitti contingit vt sibi subueniēdo respondeat, vbi necessitates ipse nouit. Quā respōsionem iuxta mensurā fidei sue ꝛ amoꝛis largam mereꝛ. In hoc quoq; illi respōdet q̄ nulla eius voꝛ oīonis, vel desideriꝰ sine merito est, quia ex caritate fit. Si quoq; aliquid petat qđ non expedit, in hoc respondet illi q̄ hoc nō concedit: et q̄ ipsa pia intentio petitionis premiū non carebit. Cū itaq; dilectū non sibi ad votū respondētem inuenit, consolationem, et eruditionē querit in scriptura, et inuenit. Unde sequitur. [Inuenerūt me vigiles qui circuierunt ciuitatē] Dum sic amoꝛe dilecti ꝛ intētione querēdi sollicitatur spōsa, inuenerunt eā custodes qui circuierūt ciuitat. i. predicatores qui ad hoc predicādo discurrunt, vt a falsa doctrina, et peccatis ecclesiā muniant, ꝛ defendant. Quoꝛum dum doctrinā expetit: ꝛ de salute sua ac pfectu eos iterogat, occurrit ei, q̄ inuenīunt eam: atq; pdiligendo amplius deo eruditūt, et accendunt. Et hoc est qđ sequitur [Percusserunt me: ꝛ vulneraueꝛunt me.] Amātem em̄ sagittis verbi dei acutis percutiunt, et mꝛoꝛi amoꝛe vulnerant. Nam q̄e sunt sagitte dūi, quas ardentibus effecit, id est amātibus effectibiles fecit. Amātes enim penetrant: sed a nō petentibus resiliunt. Qui predicatores etiam custodes murozū dicūtur: quia eos quoq; qui ecclesiam gubernāt instruere satagunt. Qui etiā pallium spōse tollunt: quia qđ adhuc de veruſta cōuersatione inesse deprehendunt, p̄ predicationis officiū subtrahūt: ꝛ periculū sue pctī qđ eam latebat eruditione sua detegūt. Interroga patrē tuum (ait scriptura) et annūciabit tibi maioꝛes tuos, ꝛ dicent tibi. Quod quia aliqui facere negligunt, in periculo mortalis peccati errant, cuius pallio amicti veste nuptialem caritatis non habebunt.

¶ De amoꝛe dilecti, ꝛ eius qualitate. Cap. xxxvj.

Adiuro vos filie hierusalē si inueneritis dilectū meum vt annūcietis ei, quia amoꝛe langueo] Quesiuit sponsa p se dilectū, eruditionē quoq; predicatoꝛum accepit. nūc deuotarū animarū oratione expetit. Hę sunt em̄ filie hierusalē ex deo nate, et ad visionē future pacis pertinētes. Has adiurat vt cū dilectum inuenerint, id est per deuotionē ꝛ gratiā presentem habuerint, amoꝛe suū et desideriū illi nunciēt, et pro se preces offerāt. Celestes quidem spiritus, et sanctoꝛum animas cum christo regnātes sepius interpellauit: et per angelos quibus presentibus oꝛare, atq; psallere solebat preces suas illis nunciauit. Nam iste sunt etiā filie hierusalem que pacem illā indesinēter contemplātur. Modo vero has filias hierusalē (id est deuotas animas in terra cōmoꝛantes) rogat. Iste em̄ modus bonoꝛum atq; proficientium, vt prius per se deum querāt, et mūdando coꝛda insistāt. Deinde vt de statu suo, et occultis periculis peritos consulant, atq; vt bonoꝛum oratione expetant, et familiāritatē diligant. Cū em̄ bonoꝛ oīonib⁹ se committit et caritate, ac familiaritate se eis familiariter iungit, cōtingere solet vt ex desiderio quod in illo deprehendunt, ipsi quoq; accēdantur. Quem em̄ tam ardenter deum querere intelligūt, ex magna hunc parte tam nosse confidunt. Unde ex affectu querentes dicunt [Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum: qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos]. Dilectus ex dilecto est filius dei ex patre: ꝛ qui diligit filium diligit et patrem: sicut qui videt filium videt ꝛ patrē. Ex ammiratione autem illius, ꝛ desiderio ita inflammate anime deuote dilectū repetunt ꝛ nominā, cupientes etiam et ipse ab illa edoceri: de ipsa percepta ab ea dilecti dulcedine refici. Quā etiam pulcherrimā vocant: quia pulchritudinem mētis habere, ꝛ virtutibus oꝛnatam certissime arbitrantur. Solet quoq; inter bonos hec esse humilitas, vt melius de alijs q̄ de se sentiant: ꝛ ea que ex sciētia dicūtur (id est de interioꝛi experiētia proferūtur) delectabilius audiant. Amātes quoq; de eo quem desiderant libenter loquūtur. Solēt em̄ deuoti cum de deo locuturi ꝛuenīūt, ex collatione mutua magis in deum accēdi: ꝛ ex confidētia quā habent inuicem proferre que de deo sentiunt, vel intelligūt. Solet quoq; de⁹ in medio eoꝛū esse, et gratiā in eis cumulare qui ꝓpter ipsum cumulātur, congregātur, et de ipso loquūtur. Unde spōsa ad interrogationem de dilecto ampli⁹ inflāmata speciem eius exprimere, et beneficia sibi ab eo collata narare incipit dicēs [Dilectus meus cādidus, ꝛ rubicūdus: electus ex milibus] Candidus est, qz candoꝛ lucis eterne: et lumen de lumine. Candidus, qz immunis est ab omni peccato: quia peccatū nō fecit: nec inuentus est dolus in oꝛe eius. Et rubicundus, quia in passione sanguine suo est pfusus, in qua non erat species neq; decoꝛ, vt decorā me faceret, et sanguis eius genas anime mee ornaret, et deformatā me reformaret. Idcirco dilectus meus michi, qz ista pro me patiens: ista etiam michi faciēs. Qui etiā electus est ex milibus: quia ex toto humano genere nemo sine peccato, excepto eo. Nullus em̄ similis ei in legislatoꝛibus: nec in milibus milium: et decies centenis milibus qui dño maiestati ministrant, vel ei assistunt. Non em̄ adequabitur ei aurum, vel vitrum, id est supernoꝛ ciuium societas: quoꝝ corda sibi inuicem, et claritate fulgent, et puritate translucent. Et hoc quia non solum homo, sed deus est. Unde sequitur. Caput eius aurū optimū. Caput eius, diuinitas eius est: quia caput christi deus est. Quod caput aurū optimū est, quia diuinitatis bonitas oībus que ab ea facta sunt antecellit: hoc est aurum terre viuentium: et aurum terre illius optimum est. Nam fulgens vt humanis oculis, et a viuentibus in carne videri non possit. Nō enim videbit deum homo, ꝛ viuet. Ideo ergo dilectus meus quia hoc caput eius: hoc principale eius: hoc sublime qđ videri nō potest. Elisura sum cum illa vita apparuerit: quia tūc similis ei ero, ꝛ videbo eum sicuti est. Qui hanc geminam michi felicitatē prestabit: qz coꝛpus humilitatis mee coꝛpori claritatis sue configurabit: et animā meā similitudini diuinitatis sue cōformabit.

¶ De qualitate mēbroꝝ dilecti. Cap. xxxvij.

Come eius sicut elate palmarum: nigre quasi coꝛuus] Elate palmarum sunt spatule, id est rami, pductiores semper ad excelsa tendētes. Exp̄ressit sponsa qualis sit dilectus in se: nunc exponere incipit qualis sit in membris suis. Cuius comas vocat eos qui illi fideli famulatu adherēt: et hos palme pariter ꝛ coꝛuis similes memorat. Palma inferius aspera est, et articulis conticibus obuoluta:

Universidad de Deusto
Biblioteca

superi am visu, & fructu pulchra, et ampla. Sic membra christi inferius opa agunt, & aduersa patiũtur: et sunt ius in oculis dei pulchra sunt & fructuosa. ℙer dura quippe corporis purgant, et ꝓficiunt ad pulchritudinẽ anime, et sublimitatem spũalem. Vnde em̃ pulchritudinẽ supnam considerant, inde inferius libenter laborant. Sunt nanq; oculi eorũ in capite suo, id est xpo: et capite ipsius aureo, id est diuinitate illuc ptingere, illuc tendere, illius decore ꝑficiet fulgore irradiari cupiũt. Suspirãt quippe ad illã visionem: ad illud visum principium: & videntur sibi dies pauci pre amoris magnitudine: & leuis tribulatio ad põdus glorie. Non em̃ sunt ꝓdigne passiones huius tẽporis ad gloriã futuram illius visionis. Considerato glorie, et retributionis desiderio in eis excitat: desiderium vero laborem leues facit: & sursum ꝓuehit. Vnde ergo supna cõsiderant, & concupiscũt, inde inferius roborãtur: & vnde inferius roborãtur, inde de laborib⁹ triumphãt, et in alta virtutum crescũt. ℙalma em̃ valde in altum ascendẽdo proficit: & victoriã sua significatione pretendit. Come dilecti sunt sicut elate palmarũ: quia electi dum semper ad alta ꝟtutum se efferunt, per dei gratiã quãdoq; ad victoriam se ꝓducunt. In ĩmis vita eorũ quasi multis corticibus voluitur, dũ innumeris tribulationibus angustatur. In summis vero quasi pulchre viriditatis foliis amplitudine retributionis expãditur. Qui nigri etiam dicũtur sicut corvus: nigredo bonorũ est, q̃ peccatores se reputãt: et peccatorũ suorũ verecundiã in vultu portãt. Despectionem quippe eligunt: cõtemptũ equanimiter ferunt: vilia opera, & sordidum habitũ non solũ non refugiũt, sed etiã appetunt, sciẽtes in hac humilitate pretiosum thesaurũ latere. Hec est nigredo bonorũ in qua se corvus similat, vt xpo quoq; assimilent. Est em̃ humilitas virtus christi, quã qui habuerit xpi quoq; similitudinem habebit: & quãto per hanc fuerit nigrior, tanto erit christo similior, & apud seipsum humilior. Boni nãq; nigri sunt, et despecti apud se: sed pulchri & pretiosi ante deũ. Descriptis itaq; comis dilecti, oculos ipsi⁹ describere incipit, dicẽs [Oculi eius sicut columbe super riuos aquarũ que lacte sunt lote, et resident iuxta fluenta plenissima] Oculi dilecti sunt contemplatiui, qui superna, & spiritualia cordis oculis contẽplantur. Qui sunt sicut columbe: quia simpliciter viuũt: & simplicem habẽt oculum, id est intentionẽ: vt totum corpus eorũ lucidum sit, id est quicquid agunt, vel intẽdunt ꝓpter deum faciant. Sunt quoq; columbe ad fenestras oculorũ suorũ: quia ad terrena nec rapacitate, nec amore feruntur, habetẽ in his habentes visum: sed in spũalibus et salubribus acutum & pspicuum. Iste est oculus dexter qui ne nos scãdalizet, & in errorem subtilitate nocia pducat scripture documẽtis sugiter adheret. Et hoc est quod super riuos aquarum esse perhibentur. Solent columbe sup riuos aquarũ residere, vt vmbrã ancipitris in aquis videant, et ita super aquam se proiscientes vngues eius euadant. Ita boni vmbras demonũ in scriptura vident dum oĩmodam deceptionem eorum ibi reperiũt: quibus non solum per aperta mala, sed etiam per occulta fallere solent. In qua etiã videt q̃ modo per speciem boni, modo per intelligentiam falsam illudunt: que a simplicibus et minus exercitatis in spũalibus sana & perfecta credũtur. Contra omnem itaq; errorem, vel impuritatem quã inimicus suggereret, vel erroneus aliquis & seduct⁹ affirmaret eloquia diuina sunt inspiciẽda: et que suggeruntur, vel audiũtur his conferenda vt recipiãtur, vel confutent. Hec em̃ sunt eloquia casta, argentum igne examinatum probatum a terrenis, et purgatum a septiformi spiritu. Quicquid em̃ sacre scripture consonat et concordat quã sanctus spirit⁹ condidit, sanum & integrum credendũ est: et quicquid ab illa discordat, noxiũ reputãdum. Sanum em̃ esse nõ potest qd̃ a spiritu sancto aliquo modo discrepat. Solent quoq; riui oculos ĩspicientium clariores reddere. Ita scriptura inspecta cordis oculos pspicaciores facit: q̃ declaratio sermonũ dei illuminat, et intellectum dat puulis: qui enim sermones dei elucidat illuminatur, & ad intellectum sermonum dei dispositus est/mistici em̃ sensus dum inuestigatur mentem erudiũt, et sensum ad intelligẽtiam aperiũt. He quoq; columbe lacte sunt lote, id est dulcedine matris gratie a pctis mundate, pariter et custodite. ℙer consolationem em̃ spiritualẽ amarescit et vilescit delectatio, & mũdicia terrena, & carnalis: & per hanc compũgitur, vt de cõmissis peniteat, & alia non cõmittat. Ite lote he columbe residẽt iuxta fluẽta plenissima. Hec fluenta plenissima sunt gaudia perfecta illi⁹ vite iuxta que residẽt: q̃ a terrena delectatione seu consolatione se remouent: & cognitioni atq; contẽplationi supnorum se conformare, et primos facere studẽt. Accubant em̃ inter terminos vt videãt requiem illam quia bona: et terram q̃ optima est. Extrema huius mũdi eligunt, quia vite subsidia ad sustẽtationem nõ ad voluptatem sumũt, vt ita in terminis eius ꝓmorantes terminos quoq; illius vite aliquaten⁹ contingãt: & aliquid de illis gaudijs apprehẽdãt. In terminis accubant, q̃ et si hic corpore sint, illuc mente cõuersantur: sicut dicit apostol⁹: nostra cõuersatio in celis est. Quia vero hoc mũdo vtuntur tanq; nõ vtantur: & futuram requiẽ desiderant: et mente contẽplãtur, iuxta hec fluenta residere perhibentur. Quã requiem nequaq; per cõtemplationem viderent/si nõ requiem mẽtis haberent. Vnde seqũtur hec iuxta fluenta requiẽ eorum significat. sedere em̃ quiescẽtis est. Super quos itaq; aquarum posite, & lacte lote iuxta plenissima fluenta residẽt: quia per scripturã illuminate, et opatione atq; dulcedine gratie mũdate a peccatis et vitiosis affectibus quietem mentis, et puritatem cordis cõsecute sunt. ℙer que suo dulce poculum de illo fonte viuo hauriũt: & ipsum fonte sitiunt, dicẽtes: sitiuit anima mea ad deum fontem viuũ: quando veniam, & apparebo ante faciem dei? Qui vero adhuc ĩpfecti sunt, & infirmi, nõ sunt loti hoc lacte: quia et si cõsolationis dulcedinem a deo pceperunt, non tamen ita plenam a peccatis pariter & vicijs mũdationẽ. Vnde iuxta fluenta hec residẽt, quia hãc quietem mentis nõdum habent. Horũ dulcis affectus siue gaudium nõ est perfectum vel purũ: quia de minus mundato corde pcedit. Cooperatur em̃ in eis vel naturalis ieuitas, vel pspicritas aliqua, vel tẽtatio peccati occulta. Tales p dulcem affectum interdum ad gaudiũ assuetum carnalitatis deuoluũtur. Ignis em̃ carnalis concupiscẽtie per tentationem adhuc vehemẽs est in eis: vnde hylaritate accepta quasi adhibitis lignis facile accẽditur. Horũ affectus cũ in deum dirigitur contingit interdum vt ex occasione locorum flatus leuior factus in carnalem mutetur, vt cum spiritu ceperint carne cõsummãt. Vnde aliqui in tali statu carnis motũ, vel etiam maiorem fragilitatem patiunt. Istis dulcis affectus vertitur in peccatũ. Vnde cũ carnis motũ sentiunt, statim se retrahere ab hac dulcedine, & ad aliquod bonũ conuertere deberent. Talibus magis expediũt amara q̃ dulcia: dura q̃ mollia: amaritudo scz et dolor penitẽtie, & labor pugne cõtra obiectamẽta carnis vel ꝓprie voluntatis. Noxia em̃ delectatio suo contrario melio⁹ curatur, & suauia sicut sensualitatẽ delectãt, ita & vires ei⁹ faciũt. ℙer dura itaq; et labores falsa delectatio extinguitur, & requies mẽtis acquirit: vt iuxta fluẽta hec sedeatur: & superna aliquatenus contemplentur.

De membris dilecti. Cap. xxxviij.

Gene eius sicut areole aromatũ cõsite a pigmẽtarijs] Gene sunt martyres q̃ sanguinem suũ pro fide christi fundentes, quasi gene in facie ꝓfusi rubent. Merito pulchre, q̃ totum corpus ecclesie ornauerũt, cuius mẽbra fuerunt. Magn⁹ in eis ardebat igneus amoris quo sic ad tormẽta inflãmabat. Magna intus dulcedo que mortẽ amarissimã dulcorabat. Hec est caritas, dilectio scilicet dei: dilectio summi boni: fortis vt mors, immo fortior morte. Hec in martyribus corporis desideria mortificauerat: et ideo ipm corpus morti exponere prevalebãt. Viuebant tales spũaliter, non carnaliter. Viuebant iam nõ ipsi, sed viuebat in eis xps. Vnde pro xpo mori poterant qui in ipsis viuebat: et cuius spiritũ habebãt. He sunt gene dilecti q̃ in facie militãtis ecclesie rubebãt p martyrij penã: et in triumphante rubent speciali decore p aureolã. Que sunt sicut areole aromatũ, et virtutib⁹ replete: q̃ virtutes more aromatũ suauẽ refectionem habẽt, pariter & odorẽ. Adentẽ enim quã replent delectabiliter reficiunt: & bone opinionis, & exempli odorẽ ad alios emittũt. Iste areole consite sunt a pigmẽtarijs. Pigmẽtarij sunt pdicatores, medici spũales languorib⁹ animar eruditione sua medẽtes. Hi preciosum pigmẽtũ fidelibus cõposuerũt, dulce poculum, spũales videlicet sentẽtias quibus nos imbuerunt. Ab his pigmentarijs consite sunt he areole q̃ virtutes ab eis descripte sunt, & in libris cõscripte, de quibus subdit [Labia ei⁹ lilia stillantia mirrã primã] Labia dilecti sunt pdicatores, q̃ verba eius loquũtur, et volũtatẽ eius annũciant. Que labia sunt sicut lilia: q̃ candorẽ habent innocẽtie, & odorem bone fame. Pulchra est, & redolet eorũ doctrina: q̃ ornat ea et cẽmulat vita mũda. Roborat em̃ predicatio nẽ eor⁹ boni operis exemplũ: & facile persuadẽt qd̃ ita opere ꝓficiunt sicut verbo docent. Quia ergo sciũt qd̃ docent, candent & redolent. Isti sunt periti medici ꝓius curãtes seipsos: & de remedio morbi ꝓprij ĕlocti ad cognoscendos et curandos morbos alienos. Stillant aũt mirrã primã, quãdo in primis seipsos mortificant, & sic mortificationem aliis predicãt, incipientes facere, & sic docere. Mirra quoq; prima est pena martyrij quã stillant fidelib⁹, quãdo predicant corpus exponendũ morti ꝓtius q̃ a deo recedẽdum, vel mortale cõmittendum. Mirra prima est xpi est mirra prima quã specialiter predicant. Ipse em̃ est caput martyrij a quo maxime cepit martyriũ: et per quẽ roborati sunt fideles ad martyrium perferẽdũ. Mirra prima est optima: vnde designat mortem xpi que fuit optima: q̃ totius mũdi redemptio. Hãc stillant hec labia, id est predicatores: et hanc imitandam proponũt fidelib⁹ et semp in memoria habendã. Hec cogitata, stimulos carnis mitigat: tentamẽta inimici extinguit: in desperationem cõsolatur: delet peccata: mortificat vicia: roborat mentẽ: cõfert gratiã. Mores xpi dolores et⁹ atq; labores & merita nostra non ipsius sunt. Omnia em̃ que fecit, vel ꝓtulit non sibi, sz nobis meruit. Ad tribunal quoq; xpi venientes in morte, & meritis ipsi⁹ maxime debemus fiducia ponere: & pro cõmissis malis, vel omissis bonis hec inimico accusanti opponere. Mores itaq; christi mirra prima est: mirra optima, q̃ oĩa mala nostra mortificat: tã potens vt nichil ita sit ad mortẽ et mortẽ eternam qd̃ non soluat et viuificet. Sequit [Manus eius tornatiles, auree, plene iacinctis]. Manus dilecti sunt bonorũ opera, q̃ sunt tornatiles: q̃ sunt recta atq; perfecta. Sicut tornatura recte & polite voluit: et nichil inequale nullum obstaculũ in se patitur: ita boni nichil reprehẽsibile operantur: nichil agẽtes in quo ꝓximus offendat, vel scandalizetur, vel infirmetur. Recta est ita & polita operatio bonorũ: q̃ sola celestia querunt nõ declinãtes ad dextrã vel sinistram, sed regia via incedentes. Regunt em̃ se, et dirigũt ad id qd̃ salubre est, & expedit: non ad id qd̃ humana cupiditas expetit. Exercent se magis vbi maior est profectus: et ibi minus vbi minor est vtilitas. Adulti em̃ circa minima valde sollicti sunt: maiora negligunt, opera de genere bonor exercẽtes: sed nõ in caritate faciẽtes. Castrum quidẽ animẽ sue multis operibus muniunt: sed vnũ foramẽ inimico per qd̃ intret relinquũt. Cuius castri hec erit firma munitio, vt intentionẽ semp habeat homo mortale nõ cõmittendi: et si cõmiserit, statim penitendi. Et item sollicitudinẽ cognoscẽdi mortalia: & pro his que cognoscere nõ valet occulte cõterendi. Bonor igitur operatio diuina est sapiẽtia illustrata. Vnde man⁹ iste auree dicũtur: q̃ lucent per diuinã sapientiam: & nõ obscurãtur per peccatũ vel per ignorãtiam. Lucent quoq; coram hoibus ad gloriã patris celestis: q̃ non fuscãtur peccatis, vel indiscretione: et oĩa que faciunt fiunt ꝓpter deum, & simplici intẽtione. Vnde subditur q̃ plene sunt iacinctis: q̃ sola spe et desiderio celestiũ fiunt. Iacinct⁹ quippe lapis est aerei coloris, & viridis. Plene fũt iste man⁹ iacinctis, quia ois operatio bonorũ: omnis intẽtio supernũ premiũ querit, & dei placitum. Propter hoc ad instar saphiri nitescit, & recens est in bono, vt deo placeat, & deo fruatur. Plene sunt igit iacinctis, vt null⁹ in eis pateat locus vane laudi: nõ hanc querãt: non hanc oblatã aliquãdo recipiant: sed semp ad hunc lapidem, ad celestẽ speciẽ, ad illã preciosam margaritã respiciant: & pro hac oĩa vilia reputent, & contemnãt. Lapis quoq; iste cum aura mutat: sic sunt boni, q̃ pro tẽpore mutãtur. Modo em̃ rigorem exercent: modo clementiã: modo excessus emẽdãt: modo dissimulãt. Et hec facilit nõ per negligẽtiam, sed p discretionem. Dia siquidem tẽpus habent: & qui tẽporis opportunitatẽ non observãt, vtilitatis se fructu priuãt. Interdũ em̃ melius toleratur malũ q̃ reprehenditur. Pro tẽpore itaq; & moribus hominũ se mutant. nec hac mutabilitate sunt instabiles, sed firmi, & stabiles. Quia dũ mutãtur vt causas melius ad effectũ perducãt, in his que facere intẽdunt semp prosperãtur, & mutabilitatẽ impedimẽti non patiũtur. Mutant em̃ modum, sed non animũ: et manet eadẽ intentio, & si non eadẽ actio. Sequit [Venter tuus eburneus distinct⁹ saphiris] Venter dilecti sunt boni coniugati caste se habentes, & tentes hoc mũdo tanq; non vtãtur. Elephas autem castum est animal, & frigide nature. Vnde et eos significat qui nõ ideo copulãtur, vel carnaliter se cognoscũt vt libidini satisfaciãt: sz vel causa generãde prolis, vel vitãde incontinẽtie. Nam ꝓlis intẽtio habet meritũ: vitãda incõtinẽtia, veniam: nã eam excusat matrimoniũ: causa libidinis dãnationẽ: q̃ est mortale pctm. Cõiugati itaq; qui voluptati sue seruiunt non sunt ve dilecti, sz possessio dyaboli: nec in his hz xps mãsionẽ, sed dyabolus ptãtem. Sicut angel⁹ thobiã docuit dicens, demonẽ habere potestatem sup eos qui coniugiũ ita suscipiũt vt sue libidini vacent, sicut equus & mulus. Venter aurẽ sponsi distinctus est saphiris. Saphirus lapis est speciem sereni celi habens. Vnde bonos cõiugatos designat, qui celestibus disciplinis imbuti sunt: supna meditantur, & sapiunt. Hi sunt distincti saphiris: quia inter mũdanos actus celestia quoq; opera faciũt. Quãuis em̃ diuisi sunt vt cogitent que mũdi sunt/quomodo placeant coniugi: cogitant nichilominus celestia: & quomodo placeant conditori. Hec est distinctio saphiri, vt in carne ambulãtes non secũdum carnem militent: sed eor conuersatio in celis est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De scriptio aliquorum mẽbrorũ dilecti: et vis Inis marie laudes. Capitulum. xx. ix.

Cruz eius colũne marmoree que fundate sunt sup bases aureas] Isti sunt qui rebus suis religiosos sustentãt: qui bona tpalia illis impartiũtur, vt spũalia ab eis recipiant. Qui eñ recipit prophetã in noie ꝓphete mercedẽ ꝓphete recipiet. Qui iustũ iustẽtat ad seruiẽdũ deo, nõ solũ mercedis ei⁹ particeps erit, ꝫ cũ illo mercedẽ ei⁹ hẽbit. Isti sunt crura spõsi: qz his q̃ circueũt ifirmos visitãtes, z ad eos q̃ carne iũcti sunt venientes hozũ nõ solũ vt iob ostiũ viatoꝛi patet: sed etiã cũ thobia pgũt ad indigenas: et diuidũt vnicuiq; de facultatib⁹ ꝓout possunt. Qui vt colũne marmoree sunt recti in sciẽtia z opere: et infrãgibiles a vicijs et peccatis. Recte et sane sapiunt, nulla falsa doctrina vel religione supplãtati. Docent eñ aliqui falsa sub specie religionis. Demones quoq; in coꝛde suggerũt falsam iustitiã, et falsam intelligentiã, ꝓ luce vitalis. Intendũt quippe aliqui arcũ scripture, z parãt sagittas suas i pharetra sua, vt sagittis suis sagittent in obscuro rectos coꝛde: z que dñs pfecit, id est pfecte fecit, z per doctoꝛes exposuit destruũt, et ad suũ errozem inflectũt. Demones etiã quedã subtilia et qualdã reuelationes in aliquib⁹ operanꝝ. Et itẽ quedã noua z insolita, que curiosi z simplices miranꝝ, z venerãtur. Bonoꝛũ igitur recta est z sana intelligentia: formãtur opera sicut ex coꝛde ꝓcedit vita. Rectos gressus pedib⁹ suis faciunt, qz cuncta cũ consilio faciunt: z non solũ pctã sua, sed etiã occultas suggestiones coꝛdis in cõfessione exponũt. Non eñ potest errare qui cũ consilio viuit: nec ab inimico decipi qui suggestiones ei⁹ detegit. Itẽ recti sunt boni z infracti, qui nõ curuãtur vt ꝓ eos trãseãt demones sicut scriptũ est de malo: incuruare vt trãseamus. Nec frãguntur ab iniustitia, vt tentationib⁹ demonũ consentiãt, et in peccatũ cadãt. Sunt ergo recti, et erecti: quia et in se iusticiã seruant: z ꝓ iusticia desiderãda se erigũt, z iniusticie opponũt. Quoꝛ firmitas z cõstãtia, nõ quibuslibet lapidib⁹, sed marmoꝛi cõparatur: qz nonvilis z cõmunis, sed preciosa z rara. Recꝫ foꝛtitudo lapidũ foꝛtitudo eoꝛũ est: qz non duruerũt per insensibilitatẽ: sed per zeli rectitudinem. Iste colũne fundate sunt sup bases aureas, id est sup fidem ꝓphetarum, atq; apostolorũ. Eadem quippe fides erat in ꝓphetis, z apostolis. Nõ illi credebant venturũ isti credebãt euenisse: qõ illi sperabant et expectabãt, isti cernebãt, et habebãt. Unde quidã eoꝛũ loquit dicẽs: dies mei velociores fuerũt cursoꝛe: fugerũt, et nõ viderũt bonũ. Iste bases fuerunt auree, qz lucebãt per opa. Sine eñ operib⁹ est fides ociosa: sed ꝓ opera preciosa, et auro comparãda: qz informata caritate. Sup has bases fundata sunt crura hec z colũne: qz misericoꝛdes z recti supedificati sup fundamentũ ꝓphetarũ et apl̃oꝛ: ipso summo angulari lapide xp̃o ihesu: qui duos parietes in se conĩxit iudeos videlicet z gentiles: iustos et pctoꝛes cõuersos: et hoies in celo angelis sociauit. Sequit̃ species eius vt libani. De sunt x̃gines decoꝛem xp̃i, z similitudinẽ habẽtes. Habet eñ similitudinẽ xp̃i anima q̃ caritatẽ habet: z plenius ꝓficiens in moꝛũ coꝛrectionẽ plenius hãc pcipit. Cum aliq̃s pẽnituerit, statim in ipa cõtritione coꝛdis ex parte dei silitudinem recipit: quã paulatim plenius, et in futuro pfecte possidebit. Hac silitudine oẽs boni xp̃o cõformãtur: sed speciali⁹ virgines q̃ cum hac silitudine candoꝛẽ z mũdiciã habẽt vite: vnde libano cõparat̃ qui x̃pm significat, qui candidus interpretat̃: prima est mũdicie auctoꝛi mũdicie. Unde qz hunc specialẽ decoꝛẽ virgines obtinent bene species dicunt̃. Et qz sine macula pollutionis sunt, agno sine macula familiari⁹ iũ gutur. Sequũtur quoq; agnũ quocũq; ierit. Specialit̃ sequũt cui se specialiter sisles fecerũt. In carne pꝛeter carnẽ viuere celestis vita est, nõ terrena. Sũ cum virgines peccatũ carnis domant, qõ maxime hũano generi ꝑualet, z nature ĩheret/quodã modo extra carnẽ sunt, et deo qui spũs est similes fiunt. Sunt ergo species x̃pi sicut species libani. Libanus eñ est x̃ps. nec tantũ est candidus: sed etiã cãdidatio. Candidat eñ, et decoꝛat electos. Libanus quoq; nobiliũ fera x est arboꝛũ: sic x̃ps nobiles, ꝑfert eos scz quos per spiritũ suũ regenerauerat in libertatem, vt filij sint dei, z vere liberi ne faciãt pctm̃, ne serui sint pcti. Inter has arboꝛes sublimioꝛ z nobilioꝛ fuit beata virgo, q̃ exaltata est sicut cedrus in libano, id est xp̃o: qz non est sublimis ꝓ seipam sed ꝓ x̃pm: z ab illo sublimata et electa, vt sic excresceret, et creatoꝛi suo ipsa incrementũ daret. Sublimis et nobilis arboꝛ q̃ sublimẽ hunc ꝓtulit fructũ, dei videlicet filiũ. Deniq; ipsa cedrus q̃ creuit in libano, id est xp̃o: et dum x̃pm ipsa genuit quasi libanũ cedrus ꝑdurit: z mons p cessit ex arboꝛe cũ deus prodijt ex hoie. Hoc est nouum et inauditum qõ deus fecit sup terram, vt cedrus ꝑferret libanũ, arboꝛ montẽ: mulier circũdaret virũ, id est deum: et quẽ mũdus nõ caperet hunc ꝑgo in vtero suo concluderet. Species itaq; christi sunt virgines: sed beata virgo specialis ei⁹ species: q̃ speciẽ suam nũq̃ ꝓ aliquod pctm̃ mortale vel veniale maculauit. Unde spẽm ei⁹ rex celestis cõcupiuit: z in ea carnẽ sumens ampli⁹ hanc speciem decoꝛauit: qz ampliꝰ ei⁹ gra repleuit. Adũdo itaq; tenebꝛis obuoluto z deformato, adeo solẽ iusticie speciosum foꝛma pꝛe filijs hoĩm edidit: z ita lumen cecitatis, z spẽm deformitatis speciosam restituit. Ipsa igitur singulariter spẽs xp̃i pꝛe oib⁹ speciosa, xp̃oq; similima: nõ solũ spẽm xp̃i ipsa habẽs: ꝫ etiã in alijs hãc restituens. Maria itaq; supra hoies est, in eo q̃ nũq̃ peccatũ cõmisit sicut hoies inter quos null⁹ inuẽtus est qui faciat bonũ et nõ peccet. Supra angelos quoq; est: qz eos puritate supgredit, dum diuinitatẽ clarius illis contemplat̃. Nec tantũ pctm̃ non cõmisit: sed etiã aliorũ peccata deleuit: nec cũ in se lucida fuit, ꝫ etiã lucis radios ex se emisit: qz per eã mũdus lumen gr̃e accepit. Inter diuina itaq; et humana media est mediatrix est maria: vt humana supgrediat/dum tamen sublimia ꝓ filiũ operat̃. O mira dignitas de muliere, posse solẽ mũdum illuminãtẽ: de terra lucem radiare: per feminã tenebras mũdi in lucẽ clarescere. Per eã sol iste, et ex ea mũdo fulsit, z clarioꝛ luxit: qz pleni⁹ coꝛda illustrauit. Ita lux eterna ex tpali noua surrexit: et radios suos ampli⁹ dilarauit. Nec solũ per eã lux gr̃e in terris, ꝫ etiã visio dei aĩabus data est in celis. Hec bta est illud signũ magnũ in celo: mulier amicta sole: qz sol diuinitatis influget ei, z circũfulget eã, et tota occupat: et post eã maxime illustratã celi ciues illuminat. Ipsa solis hui⁹ splẽdoꝛem primo, et pre oibus suscepit. Ipsa amicta est hoc sole: et perfecte ei ꝑcipue diuinitatis fruitione pfundit. Et quasi hãc induit, dũ tantã ei⁹ plenitudinẽ accepit. Adeo vo hoc sole amicta est a celo: quia in terra pfecte x̃pm induerat, sicut dicit apl̃s. Et gratia plena fuit. Est aũt luna sub pedib⁹ eius. i. ecclesia triũphãs: qz inferioꝛ est: z post eã hoc sole illustrata luna defectũ patit̃: et ideo qz ois hõ põt, nõ equaliter defectũ aliquẽ habuit, illustrari ab hoc põt, nõ equaliter vestiri. Exaltata est hec bta quasi cedr⁹: sublimata est sicut xp̃s: z si nñ quãtũ xp̃us: christ⁹ minꝰ fuit in regno celoꝝ. i. in presenti ecclia: maria humillima fuit oĩm que fuerunt in terra. Ideo ad hoc sublimata, vt summũ oĩm cõciperet: et post eum summa omniũ fieret. Bene se cum christo humiliauerat, que cum christo sublimanda erat. Sicut xp̃us ad dexterã patris, ita ipsa ad dexterã filij.

Christus super oĩa manuũ suarum opera: maria supra eadem oper⁹ post christũ: qz nõ solum exaltata est supra alias sanctoꝝ, sed etiã super chozos angelorũ. In humillima igit̃ maria se xp̃s ad susceptionẽ carnis humiliauit: et humiliata ita secuz exaltauit. Sublimis igit̃ maria: sed sublimioꝛ xp̃s. Unde de eo sequit̃ [Electus vt cedri] Electus vt cedroꝝ pulchritudini, foꝛtitudini, sublimitati, atq; odoꝛi omne siluarũ decus cedit: ita xp̃o nec in terra summi homines: nec in celo angeli possunt equari. Cogitare igitur volo q̃ sublimis z ꝓcellẽs sit in se: z q̃tum se humiliauerit, ꝓpter me, vnde cum timeo iudicẽ, cogitare volo fratrem, z nature mee cõsoꝛtem. In humanitate nãq; iudicabit quã ꝓ nobis misericoꝛditer accepit. ferat sentẽtiam hũanitatis z misericordie: fratris, z nõ iudicis, vel iustitie. Si iustificare me voluero, iudex sit z cõdemnet me: si miserũ cõsiteoꝛ, impendat misericordiã. Judex ipse esse volo ꝓ iudice, vt iudex non sit ipse, sed frater, ꝓ iudice: z iudicare me volo ne iudicet ipse. Si talis accedã ad iudiciũ, et matrẽ misericordie i causa mea habuero mecũ, quis iudicẽ denegabit, ꝓpiũ: Maria facta est mater dei ꝓpter misericordiã: hanc quoq; credo q̃ indefinẽter exercet ꝓ humano genere cõã patre z filio, z maxime ꝓ examinãdis exercebit i iudicio hoc iudiciũ. Porta est i qua nobilis erit x̃ps vir ecclesie, cum sederit ad iudicandũ cũ senatoꝛibus terre. Tunc sublimitas huius cedri apparebit: z q̃tum super homines emineat, q̃q; excelsus reputatus sit, cuius spiritus in narib⁹ eius erat, id est in oꝛe hominũ spirabat. Maria igit̃ matrẽ misericordie, z poꝛtam celi queram⁹, z speremus in poꝛta iudicij misericordiam: vt per poꝛtã iudicij ingredi⁹ mur ad vitam eternã.

De christo, z meritis ei⁹. Cap. xl.

Uttus illius suauissimus: et totus desiderabilis] Gutt⁹ spõsi est intellectus sapoꝛis eius: z cõsolatio spiritualis, q̃ suauiter gustãtes experti sumus. Si eñ bonitatẽ dei cogitando cõprehendas, z ad sapoꝛẽ eius ptingas, gutturis hui⁹ suauitatem cuius sponsa predicabis. Amoꝛis quoq; eius gustus adeo suauis est, vt nõ solum mentẽ reficiat: sed etiã coꝛpoꝛis cibũ obliuisci faciat. Si quoq; spũalia, et misticontemplerís: quicquid de eo cõprehendere poteris suaue z delectabile cõprobabis: adeo vt parũ suauia omnia preter illũ, immo nulla reputes: ipsum vero solũ bonũ: solum amplectendũ, et amandũ iudicabis. Ad superna vero cõsideranda si mẽte transeas, dulce erit meditari quale sit deũ videre, z eius visiõe satiari: ipm esse in nobis, z nos in ipso, z vnũ esse cũ ipso: omni miseria carere, z cũ ipso sine fine gaudere. hozũ intern⁹ sapoꝛ est spõsi guttur. A vicijs autẽ affectib⁹ purgatũ esse oportet coꝛ qõ suauitatẽ hanc percipiet: qz nisi sincerũ vas coꝛdis fuerit tninus percipit, vel retinet hanc suauitatẽ spiritus: qz adhuc ex fece carnalitatis a cescit. Meruit igit̃ cõsolari nisi in deo: memoꝛ sit dei, z delectẽt in eo, z in hac delectatione exerceat: vt deficiat spiritus eius, id est ꝓpria voluntas: z cõtemnat quicquid extra deum delectat. Quãtum exteriores delectatiões cõtẽpserit, tantũ in deo delectari poterit. Delectationẽ mũdanoꝛũ abiciat: mũdã id est mũdana relinquat: solitudinẽ mentis adeat: sedeat solitarius, z leuet se sup se: leuet coꝛpus super coꝛpus vt coꝛporalia trãscendat, z superna, z spũalia cõprehendat. Omne qõ est in mũdo est cõcupiscentia carnis, vel cõcupiscẽtia oculoꝛũ, vel supbia vite. Qui ista cõtempserit carnalem cõcupiscentiam deuincẽdo/ ab exterioꝛibus ad interioꝛa, z inuisibilia reuocãdo, z calcata superbia se humiliãdo, ꝑfecto mundũ relinquit: z ad solitudinẽ venit, vt spiritualium notitiam, z sapoꝛẽ apprehẽdere possit. Hec est ẽptus de qua popul⁹ dei egredit̃: z hec solitudo ad quã debet tendere. Ex hac solitudine spiritum ĩ nũcij, z de fructibus terre, pmissionis reportãt. Si nũcij sunt meditationes spũales, et desideria sancta. Isti ad cõsideranda terram hãc a deuota anima mittunt̃. Isti terrã hãc inuestigãdo intrant: de eius abũdantia z dulcedine nunciant: de fructu secũ portant. Iste fructus est illius suauitatis gustus: dulcedinis illius ꝓlibatio: fructus dulcis gutturi aie deuote hũc fructum gustãtis, z eius suauitatem experiẽtis. Hũc qui gustat videt, id est cognoscit q̃ suaue sit hoc guttur suauissimũ sponsi, qõ omnẽ suauitatem nõ solum excellit, sed etiaz expellit. Huius suauitas quo magis sentit eo magis desiderat. Esuriem habet in hac vita, nõ satietatem: refectionẽ, nõ plenitudinẽ. Tam dulcis est eñ vt semper delideret: tam immẽsa, vt nunq; ad plenum cõprehendatur. qui sic afficit vt satiatũ se dicat, z totũ repletũ, nescio an de gutture spõsi, vel de adulterio, z falso reficiatur nũcio. Qui edit me adhuc esuriẽt (ait sapiẽtia dei) z qui bibit me adhuc sitient. Hic bonitas dei tenuis gust⁹ est: in futuro satietas: qz satiabimur cũ manifestabit gloꝛia eius: z replebimur in bonis dom⁹ dñi. Uerus sapoꝛ sic a falso discernit: qz non est vehemẽs, vel impetuosus: carnẽ nõ titillat, sed carnis motus cõpescit, z mitigat. Modest⁹ est, trãquillus, lenis, dulcis, pacatus. spiritũ roboꝛat: carnẽ debilitat. mentẽ accendit, et illuminat: nõ extollit, sed humiliat. Hã suauitas eius desiderium excitat: et dũ ad ampliora accendit, de ꝑfectu semper humilez reddit. Cum eñ parum est qõ habet, sicut semp se egẽrem reputat, ita semp humiliter de se sentit. Imperfectus siue falsus sapoꝛ diuitem sibi hominez demõstrat: qz ad cognoscendũ diuitias bonitatis dei nõ penetrat. Est autẽ imperfectus quẽ accipiunt adhuc noui z carnales, z nondũ perfectã mundiciã coꝛdis cõsecuti: sed lippiẽtes coꝛdis oculos habẽtes, vt clare videre nõ possint, et spiritualia cõprehendere. Unde igit̃ diuites se putant, vnde parũ vident, z verã cognitionẽ non habent. Tales si plus illuminati plus cognoscerẽt: z immensitatem huius suauitatis apprehẽderent, potius humiliarẽtur, q̃s extollerenẽ: qz exiguũ intelligerent qõ de hac percipere potuerũt. Falsus sapoꝛ est quẽ inimicus operatur: et hoc qõ dulciter afficit, et mẽtem exhilarat, sed extollit nõ humiliat: plenitudinẽ simulat, sed non habet: nã hunc percipiẽtes q̃tuz a vera gratia vacui sint patebit si peraduersa ꝓbentur. Unde thalamo cõparari possunt q̃ foris est nitidus, sed intus vacuus: foris nitẽt tales, z lucẽt. qz speciem quãdam deuotionis habent: sed intus vacui sunt a virtutibus: z feruoꝛem nõ habent. In huius thalami secreto doꝛmit, et quietẽ habet inimicus: qz non excitant, vel fugant eũ desideria sancta, z ignite oratiões: sed patitur eũ, z fouet tepoꝛ mẽtis, z falsus nitoꝛ religionis. Noꝛ gloria nõ est ab intus: nec tam in cõscientia q̃ in exterioꝛi fama, z qz exteri⁹ fusi sunt, ideo interna nõ cognoscunt, vel percipiũt. Hozũ sapoꝛ z si suauis sit, sed non est suauissimus: qz a sponso non est: sed ab aduersario. Suauissimus est quẽ percipiũt boni, qui ꝓ coꝛdis mundiciam ad verã bonitatis eius puenerunt notitiam. Isti suauissimũ guttur eius predicare possunt, qz experientia docẽte dulcedinẽ eius gustauerũt. Si quoq; humanitatẽ eius cogitem⁹, suauissimũ fuit guttur ei⁹ per qõ diuinitatis verba, pcesserunt: qz spũs z vita fuerũt sicut ipse dicit. Suauis igitur predicatio, z vba illa quibus loquebatur de regno dei. Suauissimũ igitur fuit guttur eius, z totus desiderabilis: desiderabilis humanitatis eius visio in terris: sed multo desiderabilioꝛ gloꝛificata ei⁹ humanitas in celis, que etiã angelis est desiderabilis q̃ in eam desiderãt

Universidad de Deusto
Biblioteca

pspicere. Est enꝫ ille vultu desiderabilis, cuius vltum desiderat vniuersꝰ ciuiū supernoꝝ: desideratissimꝰ vero est diuinitatis eius cōtemplatio, cui oīe qō desiderat nō valet cōparari. Est igitur totus desiderabilis q etiam desiderabilis est in mēbris suis, tam adhuc in terra peregrinātibus q̄ in celo regnantibus: qz delectat tam eoꝝ gratia, q̄ cōsiderata gloria. Hic nāq habent fulgorē sanctitatis: z illic glorificatiōis. Dilecta eorum sanctitas admirandū, z gaudiū ad gaudendū cum eis, z simul fruendum. Dulcis est gaudij eoꝝ cōtēplatio qō nostrū quoq speramꝰ, z qō expectamꝰ. Habz hec expectatio letitiā, vt spe huiꝰ gaudētes simus: z in tribulatiōibꝰ patiētes, vel laborībus quos ꝓ hoc sustinemꝰ. Est igit desiderabilis xps etiam in suis, qz eos de gloria sua et decore fecit decoros z desiderabiles: vt nō solū ꝓpter se, sed ꝓpter electos desideret, quos sibi eo in gloria socios cōsortes habebimus, z quoꝝ gloria gaudebimꝰ. Est igit totus desiderabilis, qz z in se, z in mēbris suis. Et iste est amicꝰ meꝰ o filie hierlm: hic est a quo diligor, z quē diligo: non verbo, neq humana lingua, sed ope, et veritate: qz mādata eius audio, z ea seruo. Huiꝰ pulchritudinē cogitate: amorē desiderate filie hierusalē, id est aie ad visionez pacis supnę venire cupiētes: ꝓ eius em amorē, z mādatoꝝ impletionē puenit ad pulchritudinis eiꝰ visionē, supnā felicitatē, z pacē: ad quaz nos pducere dignet iesus xps spōsus ecclesie, qui viuit z regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sponsus sponsam inuitat ad hereditatem suscipiendam. Cap. xlj.

VEni in ortum meū soror mea spōsa] Ortus mihi facta es aīa operando michi in te diuersa virtutū, z boni operis odorameta. Huc quoq tēpꝰ est vt i ortū meū venias, orti mei delicias ꝓceptura: qz soror es, heres es, veni ad hereditatē. qz spōsa, veni ad amplexꝰ, veni ad somnū vt accipias hereditatē: qz cū dedero dilectis meis somnū hec est hereditas eorū. Dormisti exterꝰ, ſz corde vigilasti, z hereditatē cogitasti: veni ad gaudiū ꝓ quo laborasti: qesce post labore: cōtēplare ꝓ spēm qō cōtēplata es ꝓ fidē. Refecit te spes, reficiat nūc visio. In sinistra qeuisti: amplexet te dextera: nec te cōstringāt, et circūdēt terrena veni in ortū meū. Ortus meꝰ ortus delicians. In orto meo miro decore rubēt rose martyrū: miro candore nitent, z redolent lilia cōfessorum, z virginū. In orto meo diuersorū fructuū sunt genera, z tot oblectamēta quot beatorū in regno regnantium merita. In orto meo oīm plātatio patrū antiquorū siue noue gratie. Quicquid vnq plantatū, quicq boni actus est ab initio seculi/huc omniū fructus ascendit. Huc finaliter venit, oīa hec tibi ꝓfecerūt, te expectāt, te suscipient: Hic est fructus electorū meoꝝ qui semp manet: z non est solū facientiū, sed etiā hunc in alijs amantiū. hunc amādo tuum fecisti: me em amādo omnia mea amasti: amādo tua fecisti mea: atq meoꝝ merita electis meis sunt cōmunia. Nō enim tm sunt singula singulorū, sed oīa omniū. Veni ergo adhuc vniuersa simul pcipiēda, qz tibi parata sunt oīa: noua cum veteribus, seruaui tibi: antiqua scilicet z recēta meoꝝ merita, vt oībus oblecteris, oībus potiaris, de oībus satieris. Adessui mirrā meā cū aromatibus meis: mirrā messui in martyribus: aromata in confessoribus z bene viuētibus. Martyrū mirra ad messem venit, nā eoꝝ amaritudo transijt, z ad fructū puenerūt: nā premia ꝓ labore ꝓceperūt. Cōfessores de peccatoꝝ suoꝝ confessione, z laudis mee, trāsierunt ad ꝓfitendū nomen meo ad laudē sine labore: ad laudē pacis, z mee visionis. Erāt aromata ꝓfessores: nā bone vite exēplo alios refecerūt, z bono odore fragrauerūt. Adhuc quoq meam messuī, nā mortis mee acerbitatē z penā ꝓsumauī: ſz ꝓ hāc mēbris meis suauia salutis gaudia cōparaui. Cuiꝰ passiōis gustꝰ amore michi sapiūt: sed ꝓfectū ex illa redēptiōis humane aromate suauī me reficit: nec martyꝝ mirra: nec cōfessoū aromata hec gaudia ꝓcepissent, si nō mortis mee mirra ꝓcepisset. Sāguis meus flāmeū extinxit gladiū ante paradisuꝫ collocatū: quo extincto cherubin quoq quē simul obstruxit hoi nō negat aditū, quē sui creatoris nouit sanguine redēptū. Nec solū hūc ad suā societatē, ſz ad sciētie recipit silitudinē: cherubin ei plenitudo sciētie dicitur: z homo silitudinē sciētie recipit. vt cognoscat ꝓfecte, z sicuti cognitꝰ est q̄ hic exꝑte cognouit. Comedi fauū cū melle meo: bibi vinū meū cū lacte meo. In passione amara mea ꝓtuli, ſz nūc resurrectiōis dulcia ꝓpio. Tūc assatus quasi ꝓcis, nūc mel glorifice humanitatis comedo. Et q erā quasi despectꝰ, z nouissimꝰ virorū: nūc glia z honore coronatꝰ sup oīa patris sum ꝓstitutꝰ: z nō tm sup oīa hoim, sed etiā angelorū. fauū cū melle comedo, qz glificata hūanitate cuꝫ glia diuinitatis in me fruor: z in mēbris meis eadē ꝓcipio. hec est dulcedo mea: he delicie mee cū filijs hoim: he epule: hoc cōuiuiū. Hoc michi cibus z potus est, vt melle dulcius hec comedā, z vino z lacte iocūdius, ac delectabilius bibā. His deliciis fruor, et eisdem mēbra mea cibo z poto. nā fauus mellis michi erant dulces in moribus z operibus: vinū z lac sapientes z simplices: ad quod cōuiuium soror z sponsa veni post labores.

¶ De assumptiōe marie: z eiꝰ laudibꝰ. Cap. xlij.

QUe est ista q̄ ascēdit, trāsiens deserta] Quo tēdit: aut quid potēdit floribꝰ operta: papę, furem nō offendit opibꝰ referta, vgo singularis. O pdo iaz pdaris, pda factꝰ virginis. Hec ē hostis holoferni, mulier hebrea: qd iudeos amas, spernis, hesterē, et iudea: mardocheo crucē sternis, puerīs ea. Singularis fer, rex est assuerus, hester maginēs. hec est illa virga iesse, quā fert ysaias de radice natā esse, cuiꝰ flos messias: passe is sue messis strauit mūdi vias, fructu cētenario. cuz sexagenario, atq tricenario: hec ē sunamitis illa q̄ dicit seruiuit. Ista rachel tā pusilla syrā ꝓtriuit. Hec est regina saba, q̄ regis adiuit salomōis regna: cuiꝰ sapiētiā audiuit in sacrario. hec de manu pharaōis suuz saluat masculū. hec ē vellꝰ gedeōis, roze ditās vasculū. hec est xi salomōis singulare ferculū: z turris eburnea, a toto refulgēs aurea, tota delectabilis. hec ē in quo se reclinat rex reclinatoriūvia toz dū declinat. hec est diuersoriū caput sup hāc iclinat, nō hūs tuguriū, rex eterne glie. O q̄ dulcis est memorie mater tā laudabilis. hec ē arbor inflāmata, ſz cōburi nescia. stella iacob, ꝓcreata, veri solis nūcia. porta sp obserata, soli regi puia. ſz z archa federis, allata dauid hūeris, magna translata iubilo. Luna tenēs hec sub plātis: sole stat circūdata: talis extat z tā sctā, tot hūs carismata, tot figuras, signa tāta. Et gerēs enigmata, quot sūt celi syderа. O q̄ta sit cōsidera, tu quisq̄s es in iubilo, isti exsultate flosculis. Istis malis stipata, stat eruta piculis, in portu laureata. desideratis osculis tā fruit brā cōiuncta trinitati. O plaudāt iaz renati. O iubilū quo iubilat, mater nato vnita. O q̄ preclara rutilat duplicib⁹ vestita: trāslatoz nō

¶ Finit explanatio insignis in cātica canticoꝝ preclarissimi patris Richardi sancti Victoris.

Prologus.

¶ Richardi sancti Victoris doctoꝛis preclarissimi in visionem ezechielis animalium et rotarū litteralis explanatio.

¶ Prologus.

MUltis oīne scripture multo amplius dulcescūt, qñ cōgruū in eis aliquē scōz litterā intellectū pcipere pñt. Et tūc (vt eis videl) spiritalis itelligētie structura firmꝰ statuit, qñ in hystorici sensus solido apte fundat. Supuacuū ei z inane quis possit solidū aliq̄d fundare, vel firmiter statuere: Cū em mistici sensus ex earū cōgrua rerū silitudine eruant, atq forment q̄ in littera ꝓponūt: quōnos ad spiritalē intelligētiā instruat in eis dūtaxat locis vbi ipsa sibi repugnat: vel nichil nisi friuolū resonat: Scā Ializank itaq sepe porī q̄ edificenē q̄ eiusmodi sunt, cuz hmōi scripturarū loca incurrunt. Ecōtra aūt antiqui patres libēter accipiebāt cū in hmōi scripturarū locis caderēt, q̄ iuxta litteraz stare nō poterāt. Ex his nāq quosdam q̄ scripturaz sanctā recipiebāt, sensus tm allegoricos subsannabant: ex his inq absurdis littere locis cōpellebant ad spiritalem intelligentiā cōfugere, cū negare non auderēt spiritū sanctū in q̄talibet fatuitate littere nichil inaniter scripsisse. Hinc cōtigisse arbitre, vt littere expositionē in obscuriozibꝰ quibusdā locis antiqui patres tacite preterirēt, vel paulo negligētius tractarēt: qui si plenius insistissent, multo pfectius, pculdubio q̄ aliqs ex modernis id potuissent. Sed nec illud tacite ptereo q̄ quidā quasi ob reuerētiā patrū nolūt aliis omissa attēptare, ne videant aliquid vltra maiores presumere. Sed inhertie sue eiusmodi velame habentes, ocio torpēt: z alioz industriā in veritatis inuestigatione, z inuentiōe deridēt, subsannāt, exsufflāt. Sz q̄ habitat in celis irridebit eos: z dñs subsannabit eos. Nos autē a patribus ptractata, cum oīi auditate suscipiamus: z ab ipsis omissa, cum oīi alacritate pquiramus: et sagaciter inuēta cū omni libertalitate in cōmune ꝓferamus: vt impleatur qō scriptum est: pertransibūt plurimi, z multiplex erit sciētia. Ecce mirabilē illā visionē de celestibus aialibus quā ꝓpheta ezechiel vidit, beatus gregoriꝰ scōm misticā intelligentiā exponit. Sed quō ad litterā stare valeat, nō dicit. De secunda visione dicit, q̄ iuxta litterā stare nō possit. Et hoc qui dē verū, sed scōm eā acceptionē quā ipse ibi assignauit: nā si eandē de qua hoc dicit litteram velimus scōm aliā acceptionem discutere, fortassis etiā iuxta hystoricū sensuz ex ipsa poterimus cōgruum intellectū eruere. Certe idez in eadem ezechielis expositiōe dicit: plerūq in sacro eloquio ideo aliquid obscure dicitur, vt dispēsante mirabiliter deo multiplicitet exponat. Multiplex itaq sacre scripture expositio nūq respuat, inq tū ratiōi cōsentire, vel vtilitati deseruire videt. Iccirco tum ergo quisq in hoc gratiā accepit, nemo dubitet cuz omni diligentia querere ea que precedentiū patrum sagacitas, vel ex industria preterijt, vel magis necessariorū occupatione implicata explicare nō potuit. Dico itaq libēter qō michi videtur de illa ꝓphetica visione: nā fortassis hec nostra qualiscunq expositio (z si non possit aliene sollertie satisfacere) poterit forte aliorū in hoc ipsum diligentiam, z querendi studium non nichil adiuuare.

¶ Explicit prologus.

¶ Incipit explanatio visiōis aialium z rotarū ezechielis.

ECce de aialibus dicit. Similitudo hois erat in eis. Hec, ꝓfecto hois similitudo q̄tum ad litterā ptinet ex parte erat, et ex parte nō erat, sicut subiuncta declarant. Ex parte erat: qz faciē, z manꝰ hominis habebāt: z itē ex parte non erat: qz pēnas, et pedes vitulinos, et plures facies habebāt: vñ et de eis addit, quatuor facies vni, et quatuor pēne vni. Si celestia aialia quatuor facies, z per quatuor partes habēt: ergo ꝓtra terrestriū naturā sub eodem momēto in oēm partē videre valēt. Et pedes eoꝝ pedes recti. Rectos pedes oportebat habere, vt possent in oēm partē (sicut ex sequētibus colligitur) sine vlla corporis cōuersione incedere. Et plata pedis eoꝝ quasi plāta pedis vituli. vitulinā plantam dicta aialia habere describunt: vt non ex industria, velut hoim: sed naturaliter munita intelligat. Ut aūt possent pari modo in oēz pārtem incedere, oportebat formā pedū vitulinā similitudinem nōnulla ex parte excedere. In hoc aūt qō dicitur qz scintille erant in eis, vel potiꝰ ex eis quasi eris candētis, oīdit q facies igneas habebāt q̄ ardētes scintillas spargebāt. Et facies z pēnas ꝓ quatuor partes habebāt. Arte si (vt superius dictū est) quatuor facies habebāt: si eas (vt hic dicit) ꝓ quatuor partes habebāt, oportet vt in singulis partibus (q̄tū ad litterā spectat) nō nisi solā habeāt. Quatuor aūt pēnas habebāt: vt eque quocūq versi quaquauersum volare potuissent. Notandū q̄ quatuor facies, quatuor pēnas, quatuor manus, z eiusdē nūeri pedes habuere: numerū tri pedū non videt exprimere: eo q̄ nec rarū sit, nec insolitū quatuor pedes habere. Jūcteq erant pēne eoꝝ alterius ad alterū. Incedentiū itaq aialium tanta distātia erat, q̄ta extensarū alarū copula pati poterat. Nō reuertebant cū incederēt: sed vnūqōq ante faciem suā gradiebat. Cū in posteriozibus dicturus sit Jba, z reuertebant: quō hic dicit q̄ incedētes nō reuertebant? Sed vide ne forte reuertebant sub alio sensu ponatur hic, et sub alio ibi: si nō, facimus ꝓphetaz mentiri. Idē ei videt hic sonare reuertebāt qō cōuertebant. In sequētibꝰ aūt idē videt sonare, qō redire. Reuertētes ergo nō reuertebant: qz reuerti, hoc est redire, volētes nō reuertebant, hoc est nō retro ꝛtebant: qz nō ꝛuertebant. Hinc est q̄ longe post de rotis loquēs dicit. Cū ambularent in quatuor partes gradiebant: z nō reuertebant ambulantes. Certe si ꝓ quatuor partes ibant, fuit eis necesse ire z redire. Quō ergo ambulantes nō reuertebant, nisi quō ꝓ subiuncta ꝛba determinat? Statim nāq adiūgitur. Sed ad locū ad quē ire declinabat q̄ ꝓa erat, sequebant z cetere, nec cōuertebant. Ecce ꝓ eo qō ꝓius posuit reuertebant, eandē sententiā repetens ponit cōuertebant: z determinauit qō ꝓius obscure posuit. Sz quid inter hec dicimus, nisi q̄ ad sententiā beati gregorij recurrimus: qō dispēsante deo idcirco obscure ponit, vt multipliciter exponat. Et absq dubio ex hac obscuritate scripture agit, vt q̄uis fortassis vna sit expositio scōm litterā: multiplex esse possit scōm misticā intelligētiā, dicat itaq de aialibꝰ nō reuertebāt cū incederēt. Cur aūt sine vlla corporis cōuersiōe ire z redire potuissent, oīdit ex eo qō subiūgit. Sz vnūqōq ante faciē suā gradiebat. ac si aperte diceret. Idcirco nō erat eis necesse corꝑ ꝛuertere cū redire vellēt: qz in eā etiā partē faciē habebāt. Nos cū ad posteriora redire volumꝰ, corporis cōuersione necesse habemꝰ, qui solā vnā faciē habemus. Sz illa reuertebant: nec retro ꝛtebāt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed ante facie suas gradiebant: illam videlicet quā ad eā partem habebāt, ad quā ire volebāt. Sequit. Similitudo vultus eoꝝ facies hois: ⁊ facies leonis a dextris ipsoꝝ quatuor. Facies aūt bouis a sinistris ipsoꝝ quatuor. Et facies aquile desup ipsoꝝ quatuor. Ecce in sua descriptione quō quibusdaꝫ gradibus incedit. Prio dixit q̄ haberent quatuor facies: postea dixit q̄ eas haberent per quatuor partes. Dicit modo nouissime quale in quā partē habuere. Si dicta aialia p more nostro dextrā, ⁊ sinistram, ⁊ posteriora haberēt: facile esset pphete singulas ptes expimere: ⁊ sēm eas sigillatim facies distinguere. Sz hoc idcirco nō potuit, qz ois in eis pars anterioꝝ fuit. Fecit ergo quō potuit. vnā faciem prio ponit: et sēm illā ceteras distinguit. Dicit ergo. Similitudo vultus eoꝝ facies hominis. Quis nesciat q̄ vult⁹ in nobis precipua, ⁊ principalioꝝ pars esse soleat? Dicit itaq̄ qz vultus hoc est pria ⁊ principalioꝝ facies in eis erat facies hois. A dextris autem illius hūane faciei ipsoꝝ quatuor erat facies bouis. Notandū q̄ de aquilina facie nō dicit in qua parte ⁊ ipa fuerit: qz ex precedētibus hoc ipsum manifestū fuit. Illud soluz dixit de quo si dictū nō esset, dubitari potuit, q̄ ea vtiq̄ facies ceteris eminētioꝝ fuit. Et facies (inquit) aquile ipsoꝝ quatuoꝝ erat desup, hoc est ceteris superioꝝ. Et aues quidez solēt habere (vt oēs nouimus) longioza colla ceteris aialibus. Et facies eoꝝ, ⁊ pēne eoꝝ extente desup. Nō dicit, ⁊ facies eoꝝ. defectiua oratio est: quasi dicat, ⁊ facies eoꝝ in hūc modū erant. ⁊ pēne eoꝝ extente desuper illas facies. Rā ad hoc pmittit ⁊ facies eoꝝ, vt cōpetētius inferat qō de pēnis dicere volebat. Due pēne singulorū iūgebant. Hoc idē alijs vbis superius dixerat: sed repetit vt addat: ⁊ due tegebāt corpora eoꝝ. Nō sic intelligendū est, quasi eisdē semp duabus alis corpora tegerēt: ⁊ duabus solūmodo alijs volarēt: cū vtrūq̄ vtrisq̄ sed vicissim facerent. Cū coram hūana facie volare decreuissent duabus illis alis q̄ a dextris, ⁊ a sinistris ei⁹ erāt id faciebāt: ⁊ eisdē ipsis in cōtrariam partē, hoc est corā aquilina facie volabāt: duabus vo alijs corpora tegebant. Cū vero coram leonina, vel bouina facie volare voluissent, ecōtrario faciebant. Et vnūquodq̄ coraz facie sua ambulabat. Videt superius posita sentētiam repetere: sz credo aliud quiddā hic velle ostēdere. Superius docuit qz corpus idcirco nō cōuertebant, qz in ea parte ad quā ire volebāt faciem quā sequerent habebāt: ⁊ coraz ea ambulabāt. Hic michi videt hoc dicere velle: qm̄ q̄ tot partes irēt in quot partes facies haberēt. Idez est em̄ ac si diceret, vnūq̄q̄ eoꝝ coraz qualibet facie sua ambulabat. Huic sniē astipulatur qō sequitur. Vbi erat impetus spūs, illuc gradiebant: nec reuertebant cū ambularēt, vere corā vnaquaq̄ facie sua gradiebant: qz vbicūq̄ erat impetus spūs, siue ad eundū, siue ad redeundū, siue in quālibet partē diuertendū ita illuc gradiebant, vt nō cōuerterent, ⁊ inter eundū, ⁊ redeundū nulla corporis cōuersione vterent. Et simílitudo aialiū aspectus eoꝝ quasi carbonū ignis ardentium: ⁊ quasi aspectus lampadarū. Ecce qō superius iaz diximus qm̄ igneas facies habebant, qui calorem in modum carbonū ardentiū, ⁊ lumen in modū lampadarum fundebāt. Sequit. Hec erat visio discurrēs in medio animaliū. Splēdoz ignis: ⁊ de igne fulgur egrediens. Ista satis patent. Et aialia ibant, ⁊ reuertebant in similitudinē fulguris chorusc̄atis. Ecce qō superius iam diximus qz animalia ibant, ⁊ redibant. Sed quō putaties? In similitudinem fulguris chorusc̄atis. Celeritas stupenda: et solis celestibus aialibus attribuenda. Cūq̄ aspicerem animalia, apparuit rota vna super terram iuxta aialia. Non vna sola tantū iuxta omnia: sed singule iuxta singula, sicut declarant sequētia. Apparuit itaq̄ rota vna iuxta singula animalia. Sed qualis? Habēs (inquit) quatuoꝝ facies. Quomodo autē quatuoꝝ facies habuerit melius ex sequētibus patebit. Et aspectus rotarū: ⁊ opus earꝝ, quasi visio maris. Maris similitudinē dicūtur habere p incredibili magnitudine. Et vna similitudo ipsarum quatuoꝝ ⁊ aspectus earum: et opera quasi si sit rota in medio rote. Cogitemus quasi due rote essent sibi inuicez inserte: ⁊ in vnam operis factura p transuersum cōiuncte: et tunc intelligere poterim⁹ quomodo dicat vnaquaq̄ quatuoꝝ facies habere. Per quatuoꝝ partes earuz eūtes ibant, ⁊ nō reuertebant cum ambularent. Hoc eodē modo de rotis dicimus quomō superius de aialibus determinauimus: Statura quoq̄ erat in rotis, ⁊ altitudo, ⁊ horribilis aspectus. Quantū michi videtur quotiēs stabant, vniformiter id agebant: nec passim in oēm se partē (vt in rotis nostris videmus) ad standū erigebant: sed vbi superius designata illa, quasi duarū rotarū factura, bincinde p trāsuersum inserebat, et inuicem copulabat. Cuz stare vellēt vnam illarum partiuz semp in terra figebant: alteram in altū erigebāt. Facile est ergo videre q̄ promptuz eis esset post stationē in oēm se partē pari modo sine vlla corporis cōuersione voluere. Q̄ (vt dictū est) quatuoꝝ facies habuere. Possumus autē qō dicitur horribilis, ⁊ ad staturam, ⁊ ad altitudinē referre: vt intelligatur tante magnitudinis esse, vt eā horroz aspicere. vnde ⁊ superi⁹ dictuz est de rotis: q̄ aspectus earū esset quasi visio maris. Et totum corpus plenū oculis in. c. i. q. Cū ambularēt animalia a. p. ⁊. r. i. e. ⁊ cum eleuarent animalia de terra e. s. et. r. Patent hec oīa, nec essent exponēde nostra. Quocūq̄ ibat spiritus illuc eūte spiritū ⁊ rote pariter eleuabantur sequentes eū. Spiritus enim vite erat in rotis. Videtur alius esse spiritus quē rote sequebant: ⁊ alius qui eis inesse perhibet. Et simílitudo super caput animaliū firmamenti quasi aspectus cristalli horribilis ⁊ e. s. c. e. d. Quod dicitur quasi cristalli horribilis, dictū puto q̄ enormitatē magnitudinis. Sub firmamento autem penne e. r. a. a. a. Vnūquodq̄ duabus alis velabat corpus suū: ⁊ alterum similiter velabatur. Quando vnū aliq̄ illorum duab⁹ alis alis q̄ a dextris et a sinistris humane faciei erant corpus suum velabat, similiter quodlibet ceterorū faciebat. Quādo autē duabus alijs alis aliquod velabat, eadem corporis velandi forma sub eodē tempore ab alijs seruabatur. Quomodo ergo quodlibet vnū corpus suum velabat, similiter q̄libet alterū velabatur. Sonū quasi sonū sublimis dei dicit, eo q̄ tante magnitudinis esset, vt ure diuin⁹ dici debuisset. sicut carmē regium, vel regis dignē dici debeat qō regiam audientiam deceat.

Rursus de his rotis vel aialib⁹ alio loco legimus: rota vna iuxta cherub vnum: ⁊ rota alia iuxta cherub vnū. Species aūt erat eorum quasi visio lapidis chrisoliti: ⁊ aspectus earū similitudo vna quatuoꝝ, quasi si sit rota in medio rote. Cūq̄ ambularent in quatuoꝝ partes gradiebātur. Nō reuertebant ambulantes: sed ad locū ad quez ire declinabat q̄ prima erat, sequebant ⁊ cetere: nec cōuertebant. Hec oīa iam patent ex his q̄ superius iā dicta sunt. Sequit. Et oīe corpus earū, ⁊ colla, ⁊ manus, ⁊ pēne, ⁊ circuli plena erant oculis in circuitu quatuoꝝ rotarum: ⁊ omne corpus earū. Quod dicit earū, intelligendū est facram relationē non ad rotas tantū, sed etiā ad animalia. nam de vtrisq̄ fuerat premissum. Cum em̄ dicat earum, annectit tamē quedā que cōueniunt tam animalibus, q̄ rotis: quedā vero que cōueniunt rotis solis: quedaz aūt

que cōgruūt solis aialibus: nisi forte quis putet rotas habere colla, pēnas, ⁊ manus. Ut stratius autem loqueret si eorum, nō eam posuisset. Sed q̄ nouissimo loco de rotis locutus fuit, sēm genus quod primo loco posuit relationē reddidit. Tale est illud in psalmo. Effuderūt sanguinem innocentē, sanguinē filiorū suorum, ⁊ filiarū suarum quas sacrificauerūt sculpture chanaan. Quas non quos dixit: cuis non ad solas filias relatio facta sit: nisi forte quis velit dicere solas filias sculptilib⁹ sacrificatas fuisse. Sed quis hoc dicat? Nō hic dicitur oīne corpus earum, tam de rotis q̄ de animalibus intelligimus. Nō additur ⁊ colla, ⁊ manus, ⁊ penne, de solis animalibus. Q̄ autem postea dicit, ⁊ circuli: de solis rotis oportet intelligi: ⁊ q̄ nouissime apponitur in circuitu quatuoꝝ rotarum, ad circulos tantūmodo debet referri. Dicit ergo qz plena erant oculis: omne corpus earū, ⁊ colla, ⁊ manus, ⁊ pēne, ⁊ circuli in circuitu quatuoꝝ rotarū. Addit adhuc quedā de rotis: quedam aūt que cōueniant animalibus solis: ⁊ rotas istas vocauit volubiles audiente me. Ecce de rotis. Et addit qō conueniat animalibus solis. Quatuoꝝ autē facies habebat vnum. Si de solis rotis locutus fuit, quid est vel vnde qō vnū dicit? Puto vel ex hoc manifestū foze eum non q̄ solis rotis locutū fuisse. Sequit. Facies vna, facies cherub: ⁊ facies secūda, facies hominis, ⁊ in tertio facies leonis: ⁊ in quarto facies aquile. Sz vbi facies cherub legitur, in quibusdaz codicibus facies vituli inuenitur. Sed cuius sit littera diuersa, vtrobiq̄ tamen est sentētia vna. Ex superioribus agnouimus q̄ dictoꝝ animalium corpus in vitulum desinebat: ⁊ idcirco si recte perpēdimus vituli facies corpoꝝ magis congruebat, in tantū vt quodaz ppietatis are hec facies descripti animalis specialiter dici valeat, vel debeat. Sed forte quis ad hoc respondeat, et dicat. Sicut ad naturā vituli magis accedebat in eo q̄ plātas vitulinas habebat, sic ex eo q̄ manus, vel pēnas gerebat: in vno hominis, ex alio auis ppietatem preferebat. Sed scimus qz ppium est hominis man⁹ habere. Nō ergo potuit vitulinas manus, quēadmodū vitulinas plantas habere. Hoc idē est de pēnis intelligere. Pedes autē habere cōmune est tam homini, q̄s boui, tā aquile, q̄s leoni. Quid itaq̄ est q̄ animali qō quatuoꝝ facies habuit vitulinos pedes accepit, nisi q̄ vitulina proprietas pre ceteris amplⁱ⁹ aliquid sui iuris in eius corpore vendicauit, que in illis vtiq̄ mēbris que sunt eque ⁊ alijs cōmunia, ppie qualitatis similitudinem impressit. Propter hāc ergo ppietatis prerogatiuam, recte faciem vituli intelligimus, in eo q̄ facie cherub legimus. Non est autem diuersum q̄ facie bouis superius: hic facie vituli inuenimus. Est enim omnis vitulus bos: sed non cōuertitur cum bouis nomine, quo animalis species designatur. Notandū autem q̄ idem positionis ordo hoc loco inuenitur qui superius exprimitur. Sed ibi facies hominis primo numerat, eo q̄ sit principalioꝝ sēm dignitatem. Dic autem facies vituli, eo q̄ sit principalioꝝ sēm ppietatem. Quoniā autem ceteris dignioꝝ non est facies vitulina, noluit dicere facies cherub, seu facies vituli, facies prima: sed facies vna. Facies (inquit) vna facies cherub: et facies secūda facies hominis. Erat ergo facies hominis facies secunda: hoc est secundo loco ab ea que primo est posita: ⁊ in tertio loco facies leonis: ⁊ in quarto facies aquile.

¶ Finit litteralis explanatio visionis aialium ⁊ rotarum ezechielis.

¶ Sequenti indice habentur capiculorum et materiarū annotationes explanationis quam preclarissimus pater Rich. sancti Victoris in templum ezechielis edidit.

Compendiosa comprehēsio eorum edificiorum que ad vnam medietatem pertinent. Cap. j.
Compendiosa prelibatio eorum edificiorum q̄ ad aliam medietatem pertinent. Cap. ij.
Quomodo, vel q̄s multis circūstantijs mistica hec descriptio cōmendetur. Cap. iij.
Collectis hincinde scripture testimonijs hoc hic de vna porticu astruitur quod de ceteris omnibus iure intelligatur. Cap. iiij.
De his que ad vnam medietatem cuiuslibet porticⁱ pertinere videntur. Cap. v.
De ceteris que de porticu restant ad totius descriptionis complectionem. Cap. vj.
Expositio littere sup descriptionē orientalis porte. Ca. vij.
De his que pertinent ad descriptionem totius. Ca. viij.
De aquilonari, ⁊ australi porticu exteriorⁱs atrij. Cap. ix.
De tribus porticibus interiorⁱs atrij. Cap. x.
De mēsis vbi immolabatur holocaustum: ⁊ de gazophilatijs cantorum. Cap. xj.
De coquinis que subter porticus fabricate erant: et de atrio interiori. Cap. xij.
De quentitate, vel situ edificiorum que templo adiacebant. Cap. xiij.
De situ, vel ratione ceterorum edificiorum que ad occidētalem plagam erant. Cap. xiiij.
Quomodo, vel vnde colligitur que sit arduitas montis. Cap. xv.
Descriptio templi, ipsiusq̄ vestibuli. Cap. xvj.
Descriptio edificiorū que templo adiacebant. Cap. xvij.
De ceteris que restāt vsq̄ ad finē descriptionis. Ca. xviij.
De descriptione altaris holocausti. Cap. xix.
Descriptio seu diuisio totius terre promissionis. Cap. xx.

¶ Sequitur explanatio templi Ezechielis ex Richardo sancti Victoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Cõpendiosa cõprehensio eorum edificiorum que ad vnam meditatem pertinẽt. Cap. i.

Ecturus de ezechielis edificio, volo prẽ vniuersa summatim pstringere: vt postmodũ liceat in singularũ partiũ descriptione quãto liberius, tãto latiꝰ vacare. Habebat itaq; hoc edificiũ triplicem murũ. Primũ sexcẽtorũ cubitorũ. Secundũ quingentorũ cubitorum. Tertium vero in medio horũ, ꝛ omniũ minimũ in hũc modũ

Intra intimũ aũt murũ erat atriuz interius: inter intimũ ꝛ mediũ, erat atriũ exterius. Inter mediũ vero ꝛ extimũ erat vulgi locꝰ. De atrio interiori legit: et mẽsus est atriũ, longitudinẽ centũ cubitorũ: ꝛ latitudinẽ cẽtum cubitorũ per quadrũ. De secũdo muro scribit: per quatuor ventos mensus est illud murũ eius vndiq; per circuitũ. longitudinẽ quingentorũ cubitorũ, ꝛ latitudinẽ quingentorũ cubitorum diuidentẽ inter sanctuariũ, ꝛ vulgi locũ. De hoc sanctuario alio rursuz loco scribit: ꝛ erit ex oĩ parte sanctificatũ quingẽtos per quingentos quadrifariã per circuitum: ꝛ quingẽti cubiti in suburbana eius ꝙ girũ. Eundem sane locũ per suburbana, ꝛ vulgi locũ designat congrue satis, vtpote methaphorã seruãs, qui in descriptionis sue initio vnum edificiũ ciuitati cõparauerat. Cõstat itaq; inter mediũ murũ, ꝛ extimũ quinquaginta cubitos fuisse, si per suburbana ꝛ vulgi locũ oportet vnũ eundẽq; locũ intelligere. De hoc extimo muro in ipo descriptiõis exordio dicit. Et ecce murus forinsecꝰ in circuitu domꝰ vndiq;. Notandũ sane ꝙ hoc sanctificatũ quod quingentos cubitos ex oĩ parte habere describit, nunc edificiũ, nunc sanctuariũ, nunc domus dicit, nunc ciuitati assimilatur. Sane si cõsulas tam rationez qm scripturã, inuenies vnũquẽq; trium horũ murorum tres portas habuisse. Vnã ab oriẽte: aliam ab aquilone: tertiaz a meridie. De tribus siquidẽ portis atrij interioris, siue de tribus aliis atrij exterioris scriptura multo sermone explicat. De vna autez reliquarũ trium breuiter mentionẽ facit. Ceteras vo sub intelligendas relinquit. Frustra nãq; muri interiores ab aquilone, ꝛ meridie portas haberẽt, nisi e regione ꝙ murum extrinsecũ ad illas aditus paterẽt. Habebant autez sex porte interiores vnaquẽq; porticũ suam, que omnes fabricate erant iuxta eandẽ similitudinẽ, ꝛ ad mensuram vnam, nisi ꝙ porte atrij interioris habebant porticꝰ suas extrinsecus. ꝛ porticus atrij exterioris iacebant intrinsecus: ꝛ ꝙ in gradibus septẽ ascendebat in atriũ exterius: ꝛ in gradibus octo in atriũ interius. Ingredientibus itaq; in atriũ exterius pius occurrebant porte, qm portꝰ sue. Ecõuerso autẽ ad ingressum atrij interioris, pius se offerebant porticus qm porte: ita vt oĩes sex porticꝰ pariter iacerent in atrio exteriore. Has autez porticus scriptura nũc porticus, nũc vestibula nominat: ꝛ vnã eandẽq; porticum, nũc vestibulum, nũc vestibula vocat. In via sane orietali inter geminas portas atrij exterioris ꝛ atrij interioris iacebat pauimentũ stratum lapide, habẽs centũ cubitos longitudinis, ꝛ centũ cubitos latitudinis: et triginta gazophilatia in gemino latere: quindecim a meridie: ꝛ quindecim ab aquilone. Erat aũt ꝛ inter alias porticus duo alia pauimẽta: vnũ ab aquilone: ꝛ aliud in via meridiana. Hec vtiq; duo ad pziores illiꝰ similitudinem constat habere centum cubitos in sua vtiq; longitudine: et quindecim gazophilatia ab orientali latere. Cuius autẽ latitudinis fuerint, vel ꝙ gazophilatia in alio latere habuerint, melius patebit in subsequẽtiũ partiũ descriptiõe. Horũ igit ꝙ iaz descripsimus formã taliter repzesentamus.

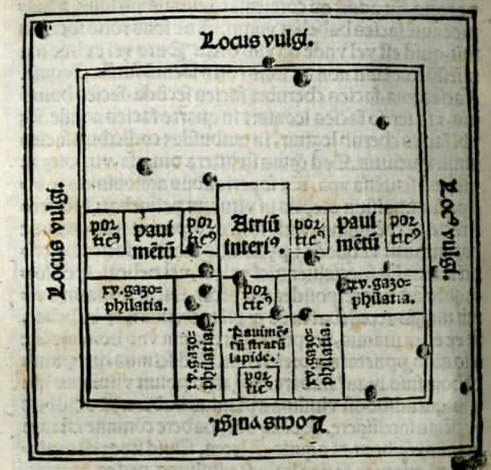

¶ Compendiosa prelibatio eorum edificiorum que ad aliam meditatem ptinent. Cap. ii.

Hunc autez si totũ hoc edificiũ ductu linea de meridiana porta ad aquilonarem in gemina diuidatur, ea que ad vnã quãs meditatẽ orientalem videlicet partẽ ptinent transcurrisse videmur. Nũc igitur de occidua eius parte aliquid breuiter perstringamus: nã de his omnibus ꝙ subsequẽti opere latius disseremus. Eminebat itaq; templũ cum vestibulo suo ex parte occidentali: situũq; erat in atrio exteriori: cuius vestibulũ ab orietali parte iungebat atrio interiori. Per tres aũt eius partes, tres domꝰ erant site: vna ab occidẽte: cetere aũt due, vna ab aquilone: ꝛ alia a meridie. Erant autẽ oẽs eiusdẽ lõgitudinis. nã vnaquẽq; earũ sicut ꝛ ipm templũ extendebat centum cubitis. Quẽ autẽ ab occidẽte erat edificiũ separatũ scriptura appellat, ex eo (vt arbitror) ꝙ nulli alio edificio coherebat. Huius edificij longitudo ppe medium murũ extendebatur vsus aquilonẽ, ꝛ meridiẽ. Haz aliarũ porrigebat ab orientẽ cum vnam in quinquaginta cubitos porrectã, porticuq; atrij interioris cõiunctam. De quo loco scriptura cõmemorat cũ dicit. Vbi erat porticus iũcta porticui triplici. A porticu itaq; aquilonaris porte atrij interioris, [illegible]

cum sua porticu occidentẽ versus extẽdebat cubitis. Nam vnus murus cxx cubitorũ erat, tã domui qm eius porticui cõis. Domũ aũt australẽ ad eãdem similitudinẽ per oĩa factã intelligimus, ppter illõ qõ scriptum inuenimus. Ois introitus eorũ, et similitudines, et ostia eorũ scõm ostia gazophilatiorũ q erãt in via respicientẽ ad notũ ostiũ in capite vie: q via erat ante vestibulum separatũ per viam orietalem ingredientibus. Edificium autez separatũ, pbatur duo vestibula habere: vnũ ab aquilõe: ꝛ aliud a meridie, quod nos possum⁹ ex hac eadem scriptura cõuincere. Si enim in aquilonari parte vestibulum erat ante edificium separatũ: ꝛ via ante vestibulum, ꝛ in capite vie ostiũ vt sit similis introitus, ꝛ vna similitudo vtrobiq;, oportet totũ hoc ꝛ australem plagã habere vestibulum: ꝛ viam ante: ꝛ ostiũ in capite vie. Habebat itaq; tẽplũ ab orientẽ interius atriũ: ab occidente edificiũ separatum: ab aquilone domũ vnam: ꝛ a meridie domũ aliam. Inter tria autem illa edificia, et templũ iacebat atrium vndiq; p circuitum. In his vo tribus edificijs erat mansio triplex. Nam in inferioribus gazophilatia: in superioribus aũt erant cenacula: ꝛ preter hec adhuc ante ipa solaria quedã deambulatoria de ipis cenaculoꝝ parietibꝰ eminẽtia: que greci quidã exedras: scriptura vo appellat hertecas. Et mẽsus est (inquit scriptura) hertecas in circuitu per tres partes cõtra vniuscuiusq; limẽ. De quibusdam aũt gazophilatijs ex industria hic pterimus: de quibus tamẽ sicut ꝛ de coquinis suo loco dicem⁹. Hec itaq; pauca ad discretionem eorũdẽtiam summatim prelibauimus: nũc ad singulorũ discussionẽ latius vacabim⁹. Hoc itaq; q iam descripsimus formam hmõi repzesentamus.

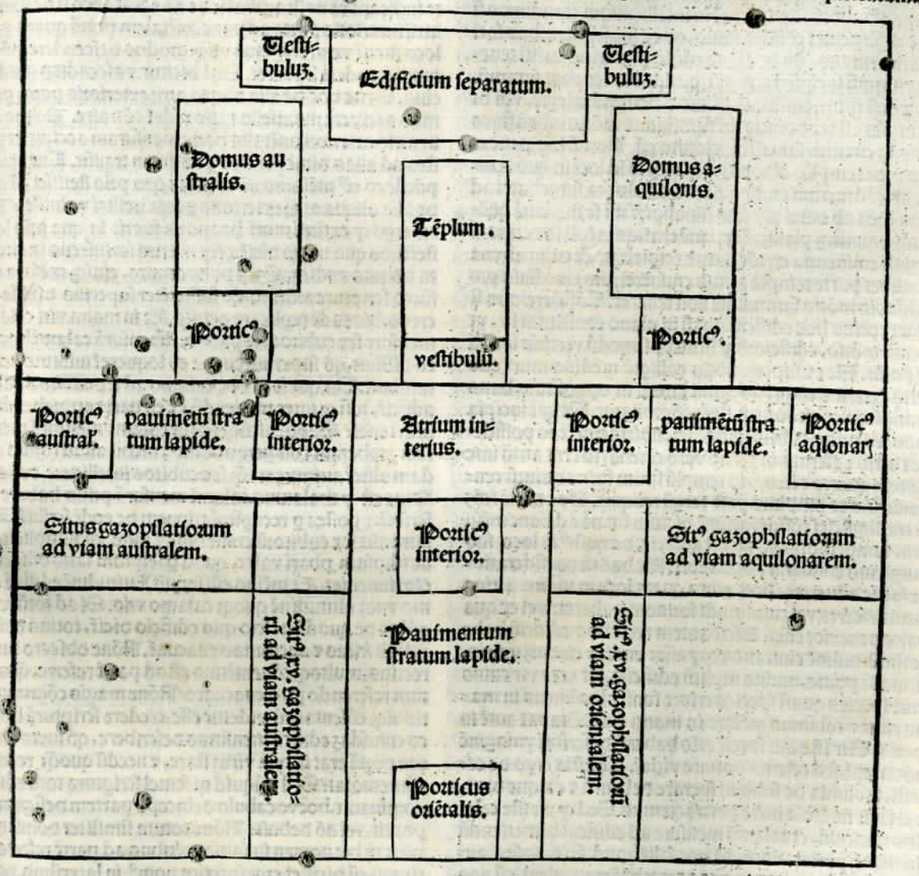

¶ Quomodo, vel qm multis circũstantijs misterica hec descriptio cõmendetur. Cap. iii.

Hrandum sane in primis quis, a quo, vel quomodo, vnde, vel vbi ductus sit qui hec vidit, et scripsit, nobisq; legenda reliquit. Facta est (inquit) super me manus dñi: ꝛ adduxit me illuc. In visionibus dei adduxit me in terram israel. Prophetia sane dñi erat q ista videbat. A quo tñ ductus est, nisi ꝙ manũ dñi: vel quomodo queso, nisi quomodo scriptũ est in visionibus dei: Adductus est aũt in terram, pmissiõis haud dubiũ ante qõ in terra babilonis, de terra ad terrã tot terrarũ spaciis interiectã. Quẽ queso nõ moueat: quẽ iure mouere nõ debeat ꝙ talis a tali, taliter, tamq; lõge adductus est vt videret, ꝛ audiret q postea scriberet, posterisq; legenda relinqueret: Quis nisi insensatus negligẽter audiat, vel negligere audeat qõ scriptura sacra tot circũstantijs cõmendat: Sed nec ipsum tẽpus quidez in quo hec vidit, ppheta tacite preterire voluit. Haz et hoc ipsum fortassis ad visionis ipsius cõmendationẽ pertinere preuidit. In vicesimo et quinto anno trãsmigrationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nke in e. ordio anni decia mēsis quartodecio anno postq̄ percussa est ciuitas, in ipsa hac die facta est sup me manꝰ dñi: z adduxit me illuc in visionibꝰ dei. Judaice iam captiuitatis multa tēpora fluxerāt: iaz diu sub magna afflictione filij israel laborauerāt: z tam pium, q̄ necessarium fuit eos inter tot dura z diuturna mala magnā aliquā cōsolationē recipe, et diuine erga se pietatis argumēta sentire: ne inter tot calamitates penitus deficerēt: z de diuino adiutorio funditus desperarēt. Sed quis magnū, immo supra hoiem esse dubitet q̄ ppheta dñi per manū domini deductus in visionibus dei vidit: Adduxit me (inquit) in terrā israel: z dimisit me sup mōtem excelsum nimis, super quē erat quasi edificiū ciuitatis ex̄gētis ad austrum: z introduxit me illuc. Nō negligēter pretereūdum q̄ ostensum edificiū in mōte nimis excelso dicit cōstitutum. Adultorū siquidē nobis intelligētiam claudimus si hec negligenter cōsideramus, qđ ex subsequentibus facile aduertimus. In hoc sane edificio interius atriū tenebat intimū locū: sed templū, pculdubio tenebat summū. Hinc est q̄ in nouissimis huius descriptiōis legit, vbi dicitur: ista est lex domus: in summitate mōtis omnes fines eius: in circuitu sanctū sanctorum est. Domū hic, p more suo dicit templū. Mons itaq̄ vsq̄ in id loci in quo templum cōstructum erat paulatim ad altiora surgebat: z ad eum locū ab omni parte inclinabat: z ibi se in planā quādam, equalēq̄ planicie expanderat, que tēpli structuram equali eminentia circūquaq̄ excipiebat. Si enim a vna qualibet parte templū altius emineret/ois eius finis prō culdubio mōtis summitatē non teneret. Cōsideremus si placet prius hoc edificiū quasi in plano constitutū sit, vt forma mōtis, edificiozūq̄ situs postmodū rectius intelligi possit. Ut ex superioribus colligit medius murꝰ quo atriū exterius cingit ab omni latere in oppositum latus quingētos cubitos includere cōprobatur. Ut igit incipiamus ab oriēte ex his quingētis cubitis ducētos possidebat atriū exterius: in tertio vero cētenario erat atriū interius: in quarto cētenario templū situm fuit: z quintū centenariū, z eo amplius post tergū reliquit. Hoc tm̄ē sc̄z plane supficiei cōsiderationē dictum sit: nā ad hanc mēsuram tumor mōtis nō michil adiecit, de quib⁹ in loco suo diligētius cōsiderare oportebit. Ex hac tm̄ consideratione facile aduertere licet cōtra quem locum mons altius intumesceret: vel cuiusmodi formam haberet: vel ex qua parte deuexior esset. Dicit autem recte hoc edificiū habere similitudinē ciuitatis eo q̄ esset vndiq̄ cinctuz muris, firmatū portis, multis stipatū edificijs. Et ecce vir cuius erat species quasi species eris: z funiculus lineus in manu eius: z calamus mēsure in manu eius. Stabat autē in porta. Vir iste qui speciē eris habere describit ymaginē nō terreni, sed celestis portare videt. Celestia ergo de celesti, sublimia de sublimi sperare debem⁹: z ea que dicit, vel facit studiosa mēte pertractemus. Sed q̄ vir iste celestis funiculū, et calamū mensure ad edificiū dimetiendū in manu portat, vtinā ad hoc saltē apud fastidiosos auditores valeat, vt nemo nos reprehēdere audeat, cū nos viderit singlorū edificiorū situm, qualitatē, z mensuram subtiliter querere, z inuestigare, z cū tanta diligentia assignare: z singula queq̄ put possumus, vel scripture auctoritate, vel ratiōis attestatione, pbare. Sed ne forte quod hucusq̄ dictū est ad hoc cōmendationē minus sufficiat, audiamus adhuc quid idē vir dicat: quid de his dñi prophete preciplat. Et locutꝰ est (inquit) ad me idē vir: fili hominis vide oculis tuis, z auribꝰ tuis audi: z pone cor tuū in oīa que ego ostendā tibi: q̄ vt ostendātur tibi adductus es huc: annuncia omnia que tu vides domui israel.

Stus, z mensurā edificioz̄ visu: ritus z modū cerimoniarum auditu pcipere iubet: ad singula cor apponere: subtiliter intelligere: memoriter retinere. nec hoc soli tāte sciētie talēta auare retinere, sed nec illi vel illi, immo domui israel oīa annūciare. Quē obsecro nequeat celestis oraculi tanta cōtestatio attētum, vel attonitū reddere, et ad hoz̄ intelligentiā desiderio inflāmare: Sed ad id nūc redeamus, q̄ eundem virum in porta stare audiuimus: ad quem triū p̄uroz̄ predictoz̄ hec porta videat pertinere, ex eo q̄ in subsequētibus adiungit possumus aduertere. Et venit ad portaz (inquit) q̄ respiciebat viam orientalem: z ascendit p gradus eius. Proculdubio alia est porta ad quaz venit: z alia porta de qua venit, in qua z prius stetit. Sed luce clarius constat portā ad quā veniebat esse atrij exterioris, nō atrij interioris. Hoc em̄ sequētia tam aperte indicant vt nostra, pbatione nō egeāt. Sed si de aliqua atrij interioris porta ad hanc orientalem portā quam prō loco metik veniret, p eius vtiq̄ gradus descendere, nō autem ascendere haberet. Sed dicitur: z ascendit p gradus eius. Sz ne hoc de alia aliqua atrij exterioris porta possit m⁹ accipere manifesta ratio videt cōtraire. Primo em̄ in atrio exteriori orientalis porte mensuram accipit: et postea ad alias dimetiendas p ordinem transit. Cur queso prō loco eī⁹ mēsuras nō capet in qua prō stetisset, si hoc de alia aliqua atrij exterioris porta itelligi vellusset: Patet ergo q̄ extimi muri hec porta fuerit in qua prō loco stetit: de quo nūc to dicit: ecce murus foris secus in circuitu domus vndiq̄. Sz q̄ de hoc muro, eiusq̄ mēsura adiūcto scripture testimonio sufficiēter superius dixisse me credo, hic eadē replicare deuito. Et in manu viri calamꝰ mensure sex cubitoz̄ z palmo. Mensurā calami hoc loco diffinit, qđ superius cum eo loqueret minime determinauit. Cur queso hoc calamo ad sex cubitos palmꝰ adiecit, nisi q̄ inter metiendū ex ea parte apprehenditur atq̄ tenet: Quotiens cūq̄ igitur calami mensurā metiens pphetam colligere audim⁹, nichil aliud (q̄uis quidam aliter autument) q̄ sex cubitos intelligere debem⁹. Hinc est q̄ thalamus calami mensurā prius habere describit: z postea p recapitulationem de eodē scribit. Thalami aūt sex cubitoz̄ erant hinc z inde. Multipliciter se ne idipsum pbari valet, quod p seipsum satis diligēti cuiq̄ inueniet. Et mēsus est (inquit) latitudinē edificij calamo vno: altitudinē quoq̄ calamo vno. Si ad totū refert qđ hic de quodā nescio quo edificio dicit, totus descriptiōis vtilitas z auctoritas euacuat. Nōne obsecro multo rectius, multoq̄ cōueniētius est ad pa. referre, q̄ ad totum referendo totū euacuare: Nōne magis cōgruum, rationiq̄ cōsentaneū videtur esse, credere scripturā hoc loco cuiusdaz edificij mensuras describere, qđ iuxta ..u supra portā erat in qua viruz stare, z necdū quoq̄ recessisse cōmemorat: Sed quicquid q̄ semel scriptura totū edificiū nominauit, hoc vocabulo deinceps partem deꝛgnare nō potuit, vel nō debuit: Nōne totum similiter domū noiauit: z tm̄ hic nomen in subsequētibus ad partē referre non timuit cū dicit: et erat interior dom⁹ in lateribus dom⁹: Quid si hoc ipm̄ edificij nomen inuenimus vbi ita positū sit vt oīno ad totū referri nō possit: Et erāt ante edificiuz gazophilatia: et via ante faciē eoruz iuxta similitudinem gazophilatioz̄ que erant in via aquilonis. Sed vel hoc solū debet nobis in hac re fidem facere, z si hoc hic edificij nomē volumus ad totū referre, oīm que hic dicunt (vt dictū est) cōuincimur fidē cassare. Puto tamen neminem esse tam improbū: neminē tam posse inueniri, pteruū, quē in hac parte in tam aperta ratiōe nobis cōtraire non pudeat: qui in hac nos sentētia reprehēdere non erubescat.

cum cetera oīa iuxta nostram expositionem ad litterā posse stare pspexerit, si in tam pspicua veritate sanum intellectū nō subsannauerit. Sz hec hactenus, nūc ad litterē expositionem redeamus. Et mēsus est latitudinem edificij calamo vno: altitudinē quoq̄ calamo vno. Si dixisset mēsus est latitudinem cuiusdam edificij in eo loco quo prius stetit: si hoc iūcta dixisset omnē ambiguitatem tolleret. Nec tamē quia hoc nō dixit veritatem abstulit, sed p more suo obnubilauit. Sed vnū ex subsequētibus intelligi cogit, alterum ex precedentibus innuit. nā quoniam virū qui hec metiebatur de porta qua prius steterat necdum recessisse memorat, et loco hoc edificium cōiunctum fuisse manifeste innuit. Quid autem illud dicimus esse q̄ cum dicat de latitudine et altitudine, oīno tacet de longitudine, cū naturaliter semper prior sit longitudo q̄ latitudo, vel altitudo: Sed attende q̄ artificiose in eo q̄ latitudinem dixit, longitudinem nō tacuit. Ubi enim longitudo z latitudo equalis est in quālibet partem, latituo recte dici potest, Tacendo ergo qđ prius dicere debuit, eandē esse longitudinem et latitudinē satis argute ostēdit. Qđ autem de hac vna porta dicim⁹, hoc de duabus reliquis extimi muri partis recte intelligimus: q̄uis scriptura manifeste id nō dicat: sed magis subintelligendū relinquat. Neq̄ em̄ oportuit in his eū diutius morari q̄ per se poterāt satis subintelligi. Utrū autē hec edificia in sanitoz̄, vel excubiarū ministeria deputanda sint, incertū habemus. nos tamen ea quasi ad excubiarū officia supra portas locamus, scōm q̄ scriptum inuenimus. Super muros tuos hierusalem constitui custodes: tota die et nocte non tacebunt laudare nomen domini. Horum itaq̄ que dixim⁹ tale exemplar formamus.

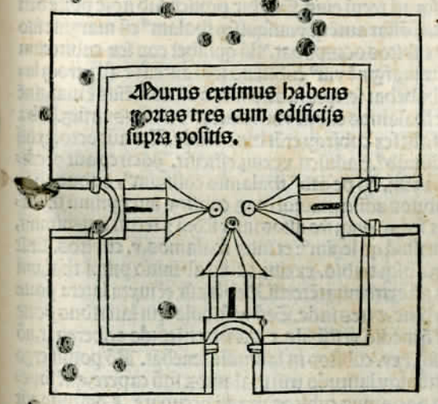

Notandū sane q̄ alia translatio nos edificiū, sed murum habet, ad quē sensum qui litteram nostram applicare voluerit ab omni se questione absoluit: cum latitudinē ad muri spissitudinem referre possit. Et venit ad portam que respicit viam orientalem: et ascendit per gradus eius: q̄a orientalis est porta ad quam venit: recte z orientalis esse creditur illa de qua venit. Nam si de alia aliqua veniret/tanto rectius q̄to directius ad aliam, hoc est ad ante positam, pperaret. Post hanc portam orientalē de qua modo loquit, ad aquilonaris, et meridiana atrij exterioris: z tūc demū tres alie porte atrij interioris nominatim exprimunt: vñ hanc atrij exterioris esse (q̄uis id scriptura tacuerit) indubitanter colligitur. Hāc portam gradus habere scriptura cōmemorat: quot tamen habuerit aperte nusq̄ determinat. Sed quia octo habere legitur simul omnes tres atrij interioris, et septem due alie atrij exterioris, admonemur de similibus simplia estimare: et idcirco credimus eam ad exteriozū similitudinem septē gradus habere. Et ascendit (inquit) p gradus eius: z mēsus est limen porte calamo vno: latitudinē, id est limēvnū calamo vno in latitudine: z thalamū vno calamo in longū: z vno calamo in latū: z inter thalamos q̄nq̄ cubitos.

Collectis hinc inde scripture testimonijs, hoc hic de vna porticu astruitur qđ de ceteris omnibus iure intelligatur. Cap. iiij.

Quoniam ad portarū, seu etiam porticuum descriptionē ex ordine iam venimus: et multa de eis tam obscure, plata, tam ambigue dicta inuenimus: libet tam ex hoc q̄ ex alijs scripture locis hoc hic de vna porticu astruere qđ oporteat de ceteris alijs omnibus indubitanter intelligere. Erant enim omnes sex per omnia similis facture, etusdemq̄ mensure: nichilq̄ aliud (si bene recolo) habebant dissimile, nisi q̄ interioū portarum porticus iacebāt extrinsecus: exteriorum vero iacebant intrinsecus: et q̄ illoruz ascensus in octo: istoū autem erat in septem gradibus. Q̄ aūt omnes has sex porticus eiusdem mēsure esse dicimus, non nostra auctoritate, sed scripture attestatione probamus. Post huius porte dimēsiones de qua modo loquitur, de aquilonari porta statim subinfertur. Portam quoq̄ que respiciebat vtā aquilonis atrij exterioris mensus est, tam in longitudine q̄ in latitudine: z thalamos eī⁹ tres hinc, z tres inde: z frontem eius, z vestibulum eius scōm mensurā porte prioris. Similiter de australi porta scribit. Et ecce porta que respiciebat ad austrum: z mēsus est frontē eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores: et fenestras eī⁹: z vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras. Hec sane sententia in omniū sex porticuum descriptiōe semper repetitur: vnde vna omniū, eademq̄ mēsura esse cōuincitur. Vnūquodq̄ igitur horum vestibulorum seu porticuū multipliciter diuisum erat. Unde z scriptura sepe vnam eandēq̄ porticum, modo singulariter, p toto vestibulum, modo pluraliter pro partibus vestibula vocat. Principaliter tamē vnaquaeq̄ porticus in tria diuidebatur: vnde et in sequentibus vna illarū triplex nominatur: que sententia quidē ad omnes iuxta predictā rationē iure refertur. Ubi erat (inquit) porticus iuncta porticui triplici. De toto itaq̄ videamus prius: z postea de partib⁹. Frontes itaq̄ exterioū porticuū respiciebat versus atriū interius, sicut econuerso interiorum respiciebant versus atrium exterius. Harum frontiū mensura describitur cū dicitur. Et fecit frontes per sexaginta cubitos. Hec erat mensura longitudinis omniū porticuum, seu vestibulorum: cum tamen per hec nomina intelligimus non partē sed totum. Huius itaq̄ orientalis porte porticus frontem habebat versus occidentē: cuius longitudo extēdebatur versus aquilonem, z meridiē. Extendebatur autem sexaginta cubitis iuxta mēsuram frontis. Latitudo vero ab oriente in occidētem dilatabatur quinquaginta cubitis. Unde est illud: z ante faciem porte que pertingebat vsq̄ ad faciē vestibuli porte interioris quinquaginta cubitos. Habebat sane hec porticus sicut cetere portam in frōte, hoc est in introitu atrij cōtra portam muri. Alioquin frustra in muro aditus pateret extrinsecus, si ex opposito in fronte vestibuli obstrueretur intrinsecus. Habebat itaq̄ vestibulum portam cōtra portam in muro vnā: in fronte aliam. Ad vtriusq̄ itaq̄ distinctionē voce vna porta muri: aūa dicatur porta vestibuli. Portaz itaq̄ interiorē hoc loco dicit portam vestibuli, nō portā interioris atrij. Hā inter exteriorē z illam (excepto eo qđ muri occupabant)

erāt ducenti cubiti. Faciem autē porte dicit locū qui erat ante portam exteriorem sed retro portaz interiorē. Faciē vero vestibuli porte interioris, dicit latus illud qō vestibulum habebat ad portā interiorē. Unde manifeste colligitur, q̄ antedicta mensura intra parietes sumebat. Bene ergo dicitur. Et ante faciē porte que pertingebat vsq̄ ad faciē vestibuli porte interioris quinquaginta cubitos. Si quis autem id qō diximus de huius vestibuli fronte, siue de eius longitudine velit in aliam partē accipere, et longitudinē ipsius nō ab aquilone in meridiē: sed ab oriēte in occidentem velit extendere, omnino nō poterit stare: z friuoluz duco in tam aperta re frustra laborare. Hec autem porticus sicut vnaquęq̄ aliarū in tria principaliter diuiditur. Unde (vt dictū est) triplex portic⁹ recte nominatur. Harū autem partium, seu porticū que mediū tenebat nichil aliud erat, nisi spacium illud seu via illa q̄ inter portam z portā iacebat: a porta videlicet muri vsq̄ ad portam vestibuli, cuius latitudo erat scōm latitudinē porte decem cubitorū. Longitudo vero scōm latitudinē totius porticus quinquaginta cubitoz. Hoc aūt mediū, z minimū circūiacebant duo alia eiusdem mensure: vnū in vno: z aliud in alio latere, vtrūq̄ quinquaginta cubitorum in longitudine: z in latitudie cubitorū vigintiquinq̄. Horū vtriq̄ vestibulorum in aliarum omniū portarū descriptione scriptura mētionem facit: et nunc ea singulari, nunc plurali numero designans eorum mensuras describit. Hinc est q̄ de aquilonari porta legit, que statim post hanc subsequenter describit. Portā quoq̄ que respiciebat viam aquilonis atrij exteriorīs mēsus est tam in longitudine q̄ in latitudine: z thalamos ei⁹ tres hinc, z tres inde: z frontē, z vestibulū eius scōm mensurā porte prioris: quinquaginta cubitorū longitudinē eius: et latitudinē: xxv. cubitorū. In hoc ergo qō dicitur scōm mensuram prioris porte, cōstat hanc de qua modo disserimus oriētalem portā tale, hoc est tāte magnitudinis vestibulū habere. Sed nevnū tantū tale habuisse creda ř, audi q̄d post modum de australi porta scribitur. Et eduxit me ad portam australem, z mēsus est frōtem eius, z vestibulū eius iuxta mēsuras superiores: z fenestras eius z vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras quinquaginta cubitorum longitudinem, z latitudinē. xxv. cubitorum. Nō prius dicit vestibulum, hoc referř ad totū: ad partes aūt qō refertur vestibulū. vnde et ibi addit in circuitu, eo q̄ medio vestibulo, seu ipsi porte adiacerent per duo eius latera. Hec itaq̄ tria vestibula vnū mediū: et duo lateralia erāt sibi inuicē in hūc modū coniūcta: z implebāt cubitos. lx.

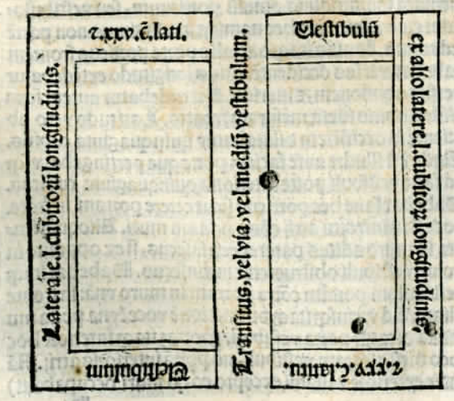

De his que ad vnam medietatem cuiuslibet porticus pertinere videntur. Cap. v.

Sed adhuc in illis duobus lateralibus vestibulis alie sane subdiuisiones esse, pbanť: que z ipse quidē in scriptura vestibula nominanť. Inuenio ibi vestibulū octo cubitorū: inuenio z aliud quinq̄ cubitorū. Vestibulum octo cubitoz inuenio apud portam orientalē atrij exteriorīs vbi legitur: Et mēsus est vestibulū porte octo cubitorū. Vestibulum quinq̄ cubitorū latitudinis inuenio apud portam australē atrij interioris. De quo scribitur: z mēsus est vestibulum per girū: longitudinē. xxv. cubitorum: et latitudinem quinq̄ cubitorū. Sed superius scripture auctoritate, pbauimus quia quicquid de vna qualibet harum porticū in his que ad mensurā pertinent concedimus, de oīnbus pariter pari ratione cōcedere debemus. Ergo apud oīes porticus erant vestibula octo cubitorū: similiter et apud oēs necesse est inueniri vestibula quinq̄ cubitorū. Sed nunc p̄ius de situ thalamorū videamus: z tūc fortassis de istis rationem facilius inueniemus. Habet autem vnaquęq̄ porticus sex thalamos: tres hinc: et tres inde ab vtraq̄ parte vie, quos scriptura docēte nouimus intra ipsas porticus sitos fuisse. Porro thalami porte ad viam orientalē tres hinc, z tres inde. Hec de numero thalamorū: z in sequētibus de situ ipsorū. Et fenestras (inquit) obliquas in thalamis et in frontibus eoz q̄ erant intra portam vndiq̄ p circuitū. Si fenestre que in thalamis erāt intra ipam portā erāt: ergo et ipsi thalami intra portā erāt. Nā portam hic, p more suo portā ipsam cū tota porticu sua appellat. Nā qō dicit aliter oino stare nō posset. Tale est illud: z mēsus est portā a tecto thalamiv̄q̄ ad tectū eius. Sed hic porticus sub noīe porte designat. Cōstat autē q̄ vnusquisq̄ thalam⁹ cū margine suo octo cubitos occupabat. Nā quilibet eoz sex cubitorum erat: z marginē vni⁹ cubiti nō solū ante: sz z ab vtroq̄ latere habebat scriptura attestāte q̄ ait: et mēsus ē marginē ante thalamos cubiti vni⁹: z cubit⁹ vn⁹ ex vtrūq̄. Thalami aūt sex cubitoz erāt hinc z inde. Ter aūt octo. xxiiij reddūt: qb⁹. x. adiūcti. xxxiiij. efficiūt. Idcirco aūt predictis. xxiiij. qs de trib⁹ thalamis colligim⁹, adhuc alios x. cubitos adiicimus: q̄ q̄nq̄ cubitos inter primū thalamū z scōm: q̄nq̄ vo alios inter scōm z tertiū inuenimus, scōm illud qō legim⁹: et inter thalamos. v. cubitos. Erāt itaq̄ ab sic dubio. xxxiiij. cubiti ab initio primi thalami vsq̄ ad extremitatē tertij. Debēt aūt eē iuxta latera porte tres hinc, z tres inde. Sed vestibula q̄ in lateribus porte erāt q̄ medio vestibulo. x. cubitoz hicinde adherebāt, nō plus q̄z. xxv. cubitos in latitudie tenebāt. Nō potuit ergo vestibuloz latitudo triū thalamoz situ capere, q̄m superius docuimus cubitos. xxxiiij. occupare. Lōgitudo aūt vestibuloz q̄. l. cubitoz erat, facile eos z eo amplio capere poterat. Locauerť itaq̄ tres thalami in vno vestibuli latere eo vez loci vbi parieti tectū videt incūbere, ita vt parieti ipsi videāt inherere, imo in p vno sui pariete, z quasi p vna frōte hre, vbi intelligim⁹ fenestras illas eē de quib⁹ scriptura loq̄t cuz dicit. Fenestras obliquas i thalamis, z in frōtibus eoz q̄ erāt intra portā vndiq̄ p circuitū. Exceptis eī aliis absurditatib⁹ q̄ videt inde sequi, quas arbitror p se facile posse intelligi, nō erat vnde clarū lumen hre potuissent, nisi parietib⁹ vestibuli incinde adherere, vbi fenestras haberēt vt lumē reciperēt. Unū igit ex collateralibus vestibulis oriētalis porticus q̄ medio vestibulo lateri⁹ portaz hincinde adherebāt hic ponim⁹: vt quō thalami parietib⁹ adhererēt, vel quō ipm vestibulum in septē sectiōes diuiderēt, sub oculis repraesentem⁹.

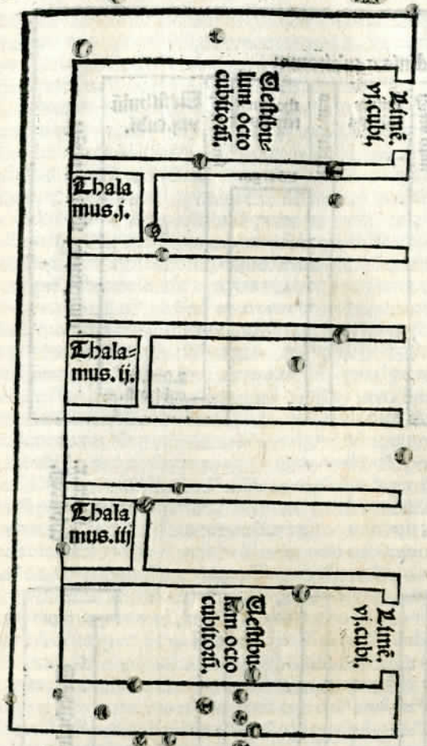

De ceteris que de porticū restant, ad totius descriptionis cōpletionem. Cap. vj.

Hactenus cōstat, pculdubio inter duas exteriorum thalamorū extremitates triginta quatuor esse cubitos: z adhuc ab vtraq̄ parte octo cubitos super esse. Nam cōstat triginta quatuor et bis octo quinquaginta implere. Hoc itaq̄ expleto si cōtra laterales thalamorū margines modico p̄ius muro subtracto: deinde colūnis erectis quē admodū in claustris videm⁹, quasi tot parietes vsq̄ ad mediū vestibulū erigimus, vnū, pculdubio vestibulū in septem diuidimus. Ecce quō situs thalamorū vestibulū vnum in septē diuidit: nec tñ eiusdem q̄titatis oia: sed alia maiora, alia minora reliquit. Facta itaq̄ hac diuisiōe qō superius quesiuimus hic possumus inuenire: vestibula videlicet alia octo cubitoz in latitudine: alia aūt cubitoz q̄nq̄: vtraq̄ tamē vigintiquinq̄ cubitorū in longitudine. Nā duo illa que inter tres thalamos erant quinq̄ cubitos in latitudine, sed vigintiquinq̄ in longitudine habebāt. Duo autem illa que hincinde vltra thalamos fuerant, octo cubitos in latitudie, vigintiquinq̄ aūt in longitudie tenebāt. Sz z si la tria in quoz extremis tres thalami siti erāt, sex tñ cubitis in latū se intra parietes expādebāt. Quicquid aūt de vno vestibulo ab vna parte vie iam diximus, totum hoc de alio ex alia parte vie sentire debem⁹. Totidem eñ thalamos eodē modo situs habebat: z per totidē paresq̄ partes per omnia diuisum erat. Duo itaq̄ vestibula hincinde in quatuordecim subdiuidūt, q̄bus dū mediū adiūgit vni⁹ portic⁹ iuxta vnā quāq̄ portam, xv. subdiuisiones numerant. Post ista que de porticuū diuisione iam diximus, restat hic illud adhuc quere quid de liminib⁹ illis que scriptura cōmemorat sentire debeam⁹. Tria eñ limina scriptura manifeste designat: et vnūquodq̄ illoz porte limem esse denūciat. Sed nō potuit, sicut nec debuit vna porta nisi vnum limen habere: et si vnū q̄ bis porte muri, z alterū porte vestibuli volumus assignare: restat tñ adhuc de tertio querere. Queramus itaq̄ p̄ius qō horum, p̄prie porte dicatur: et qō p̄prie porte nō est cur porte esse asseratur. Sed nulla illarum, xiiij, subdiuisionum quas superius ostendimus plusq̄ octo cubitos in latitudine habuit: nulla ergo illarū limen decē cubitorū latitudinis capere potuit, quarū introitus non nisi a fronte earū iuxta mediū vestibulū fuit. Nulli ergo dubium illud limen, p̄prie dici porte qō legitur decē cubitos latitudinis habuisse. Hocvtiq̄ scriptura satis aperte innuit, cū post descriptionē liminis decem cubitorū, statim de longitudine porte subintulit: z mensus est latitudinē liminis porte decem cubitorū: z longitudinem porte tredecim cubitorū. Qui enim latitudinē porte ex latitudine liminis designauerat, restabat solam eius longitudinē describere quā necdū ex tesserat. Sed cuz vna porta ex vna parte vestibuli contra aliam ex alia parte erigař, ita vt vna porta videař, vnaq̄ q̄ plures frequētius dicař, quid cause queso erit curvna maior, altera aūt minor esse credař? Constat sane duo alia limina non nisi sex cubitos latitudinis habuisse: quorū vnū si volum⁹ alteri porte assignare, conuincimur eā alia minorē astruere. Sz si hoc scriptura sensit, seu nos sentire voluit: cur queso post descriptionem liminis statim de longitudine non subintulit, sicut de alia fecit? Cur vtriusq̄ porte latitudo ex liminū descriptione exprimit: z alterius tantū longitudine diligēter expressa de alterius longitudine oīnino tacet? Sed tacēdo de vna, qō de altera tā diligēter expressit satis euidenter innuit: q̄ qō de vna dixit, totū de alia intelligi voluit. Utraq̄ itaq̄ porta: vel si hoc melius sonat vna vtriq̄ porta limen decē cubitoz habebat, z decē cubitorū in latitudine erat: z. xiij. cubitos in lōgitudine tenebat. Restat nunc de aliis liminibus querere: vel quorū sint: vel que, p̄prie porte nō sunt: cur dicātur eius esse? Sed scōm q̄ totam porticū portā sepe noīat, q̄d mirū si ipsius vocat qō intra ipsam erat? Sic sane si sensum scriptoris cupim⁹ intelligere, oportet, pculdubio magis locutiōis eius modos notare, z posse, q̄s de locutionū, p̄petate disputare. Limina itaq̄ ista q̄ sex cubitorū esse describunť, q̄ intra portā erant porte dicanť: p̄prie tamen aliquorū vestibulorū que in nouissima subdiuisione assignauimus esse credunť. Manifestū est autem q̄ illoruz que sex cubitorum erāt dici non possint si ita fronte patebant. Sinautē, iam oīnino limen sex cubitoz capere nō poterāt. Sed nec illorū esse poterant q̄ inter thalamos iacebāt: q̄ quinq̄ cubitos tantū in latitudine tenebāt, et sex cubitorū limina, pculdubio oīnino capere nō poterant. Relinquiť ergo duo illa predicta limina illorū vestibuloz fuisse q̄ superi⁹, pbauim⁹ in sua latitudine octo cubitos habuisse. Nam ex his q̄ superius dicūtur duo illa vestibula que vltra thalamos hincinde locanť. xvj. cubitos tenere cōiuncūtur. Que si quis velit p duo inequalia diuidere: z vni minus alteri maius tribuere, intantū vt alterū eorum possit etiam limen decē cubitorum capere, z in hunc modū conetur p̄dictē illam assertionem nostrā euacuare, iam p̄fecto neutrū illorum vestibulorum octo cubitorū erit: nec iam inueniri poterit cui scriptura illa recte aptari possit. Et mensus est vestibulum porte octo cubitorū. Si igitur vnū istorū est octo cubitorum, p̄fecto octo cubitorum erit z alterū. Quicquid enim ex. xvj. numero vni detrahitur, pculdubio alteri relinquiť. Sed quia sufficienter (vt arbitror) de porticus descriptiōe iam diximus: z que de thalamis seu liminibus hoc loco dicēda vi debantur ordine, p̄secuti sumus: libet hoc loco ad maiorem dictorū vtcendorūq̄ euidentiā, omniū que superius p partes, plata sunt formā in vnam figuram colligere: vt intuentis animus eorum omniū locū, situ, z numerū, qualitatem, q̄titatem, p̄portionē facile possit ex ei⁹ contēplatiōe colligere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

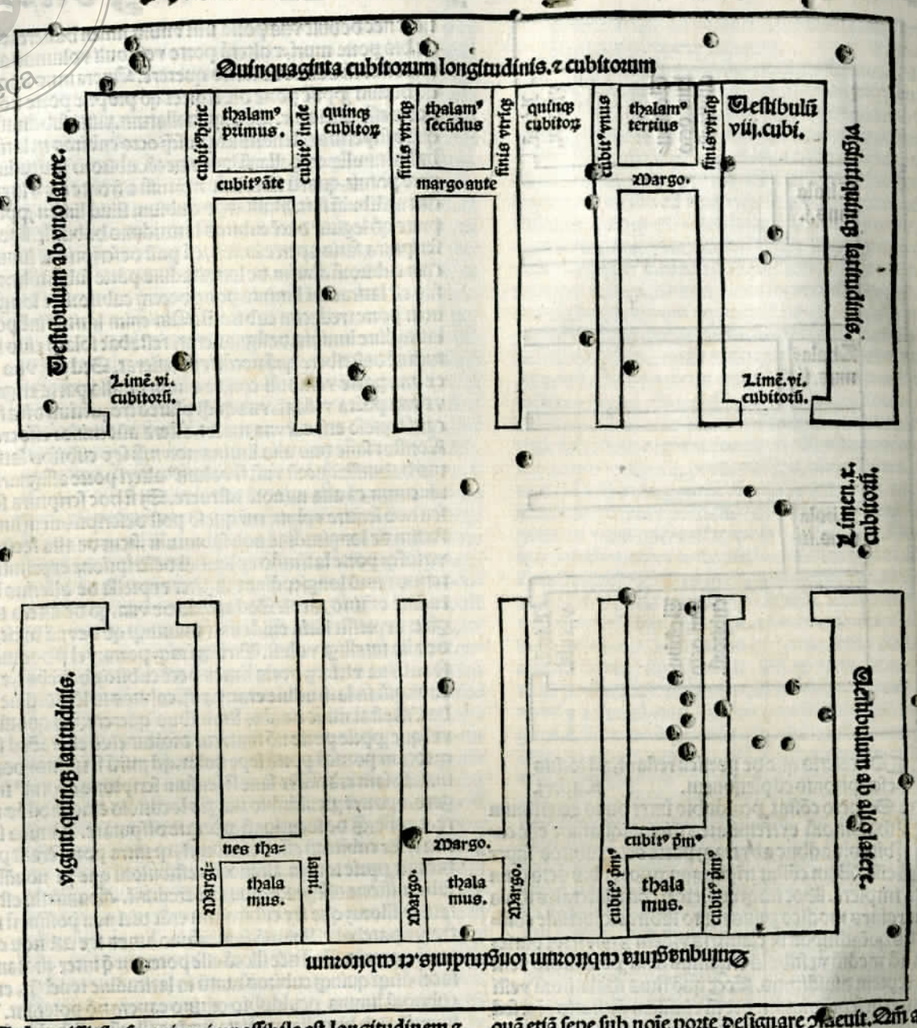

¶Sed q difficile, seu etiam impossibile est longitudinem & latitudinem, & altitudinē edificioꝝ in plano sub eadem figura repetare: sufficere arbitror hoꝛū oim q̄ dix⁹ situ, locoꝝ ꝓportiōalib⁹ ductis oim eoꝝ quasi quoddam fundamētū iecisse. Cū ei lineas ꝓportionali cōmēsuratiōe modificatas aspicim⁹: & p eas nichil aliō q̄ quedā partium iacta seu designata fundamēta intelligim⁹: facile ē subintelligere ab hac linearū deductiōe parietes i altū surgere, ipisq parietib⁹ tectū incūbere. Si q̄s me forsassis in hac nostra expositione, plicitatis arguat: videat & obsecro q̄ recte id faciat. Sed vt verū fatear malo esse subtilioꝛib⁹ fastidiosus, q̄ tardioꝛib⁹ obscurus: ꝑsertim in tam obscura re, vbi pene oia que dicunt, ꝓbatiōe indigēt potius q̄ expositiōe. Sed iam ad expositionē littere redeam⁹, quā ex maiori tam parte in his dūtaxat q̄ de porticib⁹ dicūt planā esse ꝓfidimus.

¶Expositio ire sup descriptionē orientalis porte. Cap. vij.

¶Mēsus est (inq̄t) limē porte calamo vno. Latitudinē (id est limen vnū) calamo vno in latitudine. Sicut superius oſdimus q̄uis hoc limē ꝓpriū porte nō fuerit: idcirco tñ illō porte eē dicit, q̄ intra ipaz ei⁹ porticū fuit, quā etiā sepe sub noīe porte designare ꝓsueuit. Cūm aūt vir ille q̄ portā ingredit hoc limē ꝓrio loco, et añ thalamos mensit, patēter (vt arbitroꝛ) scriptura inuit q̄ i ꝓrio ꝓdictoꝝ. vij. vestibuloꝝ iuenit. Sz cū ꝓus dictū sit mēsus est limē calamo vno latitudinē: q̄d ē q̄ exponēdo, vel q̄si corrigēdo q̄d quasi ipse ꝓrie dixerat statiz subintulit, id ē limē vnū in latitudie. Sz diligēt⁹ ꝓsiderāti q̄d aliud videt eē hec expositio, vel correctio ſnie, nisi q̄dā declaratio ꝓphetice intelligētie, ne nos lateret quid ꝓpheta dicere voluisset. Ac si apte dicat se limē ipsoꝝ ꝓrie q̄dē porte limē appellasse: sz q̄dā limē, seu vnū limē dicere debuisse. Ob ergo scōz aliquē modū limē hoc dici potest porte, monet p primā positionē: q̄ ꝓpe dictū nō sit porte, docet p subiūctā expositionē. Ob ergo ōz vnū, ꝓmonet & alia limina ibi eē: nec hoc ꝓprie dici porte. Q̄ aūt latitudinē bis ponit p inculcationē attēti⁹ cōmendare voluit, ne q̄s q̄ hoc limine, & post de decē cubitoꝝ limine dicit ad idē limē referre velit, cū vtrobiq̄ latitudinē dici inuenerit. Si tñ longitudo nō latitudo poneret, forsassis magis ꝓprie dictū videret. Deniq̄ vbi nos habem⁹ latitudinē. lxx. (teste hieronymo) posuerūt longitudinē. Sed sepe latitudo ponit, vt non q̄litatis

speciem, sed simpliciter q̄titatem significare videat. Sequit Et thalamū vn⁹ calamo i lōgit⁹ vno calamo i latū: & iter thalamos. v. cubitos. in q̄b⁹ ꝟbis repetēdū est mēsus est. Attēde nūc q̄ cōpetēti ordie icedit: & quō paulati, & p ptes scie semia spargit. Pꝛio de limine dt q̄ erat in pꝛio vestibulo: postea de mēsura thalami q̄ erat i scdo: deinde ꝟo de mēsura spacij q̄ erat iter thalamos addit, i quo tā q̄ ꝑles sint oſdit: nouissime aūt ad vltimū vestibulū vēit q̄ vltra oēs thalamos situ fuit: cui⁹ limē pꝛ⁹: & postmodū ipsius vestibuli mēsurā describit, cū dicit: & limē porte iuxta vestibulū porte intrinsec⁹ calamo vno. Et mēsus ē vestibulū porte octo cubitoꝝ: & frōtē ei⁹ duo b⁹ cubitis. Q̄ aūt hoc limē itē porte dr, eodē hic mō quo & superi⁹ accipit. Manifeste aūt deteriat vbi hoc limē fuerit, iuxta illō vez vestibulū q̄ intrinsec⁹ erat: & iter duo circūadia cētra vestibula mediū iacebat. Ex hoc loco (vt arbitroꝛ) manifeste oſdit q̄ frōtes minimoꝝ vestibuloꝝ medio vestibulo iūgebāt. Notādū sane q̄ postq̄ hoc limē, quēadmodū superi⁹ porte limē noīauit stati ꝓ subiūctā deteriationē oſdit, q̄ porte limen ꝓpe dictū nō sit. Si ei hoc limē eē porte limē, ꝓprie dictū fuisset, ꝑculdubio vbi eēt ꝓ deteriationē subiūgere nō oporteret. Ob aūt vbi fuerit deteriat in eo q̄d dr, iuxta vestibulū porte intrinsec⁹. Erat itaq̄ illō limē cui⁹ mēsuraz capiebat iuxta illō vestibulū porte q̄d intrinsec⁹ erat: & i triplici porticu mediū locū tenebat. Post mēsurā liminis, mēsurā ipius vestibuli annectit cū dicit. Et mēsus est vestibulū porte octo cubitoꝝ: et frōtē ei⁹ duob⁹ cubitis. Hec vtriq̄ mēsura mediovestibulo cōuentre nō poterat. Nichil aliō ei mediū vestibulū erat, nisi trā situs, seu via q̄ de porta ad portā ꝓ mediā porticum patebat. Longitudinē itaq̄ ei⁹ scōm latitudinē tot⁹ portic⁹. l. cubitorū eē oportuit. Latitudo aūt nō minoꝝ q̄ latitudo portaꝝ esse ponit: que, ꝑculdubio vt postea liquebit). x. cubitoꝝ fuit. Liquet ergo q̄ pdicte mēsura ei⁹ vestibuli erat cui⁹ limē pꝛ⁹ descripserat. Sz cū vestibuli mēsura sciret, q̄d queso ē q̄ cui⁹ sit lōgitudinis vez an latitudinis nō deteriat. Sz solet sepe sine determinatiōe relinquere q̄ ꝓuidet prudētē lectorē ex aliis circūstātijs q̄ se posse itelligere. Postq̄ eni pstiterit duo collateralia triplicis porticꝰ vestibula hicide. l. cubitos lōgitudis, et. xxv. cubitos latitudis hꝫ: palā ꝑpēdi poterit minima vestibula. xxv. cubitoꝝ lōgitudis fuisse. Nā minima vestibula nichil aliud q̄ maximoꝝ vestibuloꝝ quasdā sectiōes p trāsuersū. Hoc itelligere. Latitudo itaq̄ vltimi vestibuli describit i eo q̄d dr: & mēsus est vestibulū porte. viij. cubitoꝝ. Illō aūt notādū q̄ pene q̄q̄d hucusq̄ de mēsura est disputatū, deteriare videt latitudinē minimoꝝ vestibuloꝝ. Ubi aūt nos habem⁹ & frōtē eius duobus cubitis: hieronym⁹ rursus alia litterā ponit: & in frōte eiusdē, seu in marginib⁹ duos cubitos. Ex quibus ꝟbis manifeste colligit q̄ illi duo cubiti hoc loco designāt, q̄ ostia sex cubitorū vnus hinc & alius inde in marginibus supesse videbant. Nā si ꝓstat vestibulū octo cubitos latitudis hꝫ, necesse ē ei⁹ ostio sex cubitorū latitudis duos cubitos i frōte supesse. Sz in duob⁹ cubitis frōtis scōz nram lram forsitā dat⁹ meli⁹ intelligi illō spaciū q̄d supra ipam portā fuit vsq̄ ad tabulatū supeminētis ceniculi: & scōz hoc q̄d dr eius: nō ad vestibulū, sz ad portā dr referri. nā quō hec ſnia ad tot⁹ altitudinē cōplēdā valeat i sequētib⁹ patebit. Ob aūt seq̄t vestibulū porte erat intrinsec⁹, ad totam porticū referre debem⁹. Hec itaq̄ portic⁹ intrinsec⁹ erat: q̄ intra muꝝ cui adherebat sita erat. Seq̄t. Porro thalami porte adria orientale tres hic, & tres inde. Mēsura vna triū, & mēsura vna frōtiū extraq̄ pte. Ecce quō paulatim se, pmouet. Thalamoꝝ nūerū deteriat de quo nōdū ꝓstabat: & ad vni⁹ thalami mēsurā q̄ superi⁹ describit triū mēsura subinfert. Sz q̄ iaz cōstat nūerus thalamoꝝ, ꝓstat eque etiā de nūero vestibuloꝝ: sz nōdū cōstat de mēsura ois. Sit⁹ nāq̄ thalamoꝝ (scōm q̄ superi⁹ patuit) vnū lat⁹ portic⁹ in. vij. sectiōes diuidit, quas scriptura vestibula dicere cōsueuit: quaꝝ vltimā iā superi⁹ vestibulū noīauit. Duo siquidē

q̄nq; cubitoꝝ spacia tres thalami iter se iclusert: et duo alia extra se secluſa reliquerāt: & ipi tres tr⁹ tenebāt, q̄ oia in septenariū redūdāt. Post ista limē ipsius porte describit cū dr. Et mēsus ē latitudinē liminis porte. x. cubitoꝝ: & lōgitudinē porte. xiij. cubitoꝝ. Ecce limē hoc vt supioꝛa porte limē dicit: & tñ hic (vt i supioꝛ ab⁹) nichil deteriatōis adiūgit: et ex eo ipō innuit q̄ ꝟbe & ꝓpe porte dicat. Ob aūt ꝟbe & ꝓpe porte dicū sit, facile ꝓuici poterit, cū oiz vestibuloꝝ mēsura ꝓstiterit. Sz oim sane mēsura facile ꝓuicit ex eo q̄ ilico subinfert: & marginē añ thalamos cubiti vni⁹: & cubit⁹ vn⁹ finis vtriq̄. Thalami aūt sex cubitoꝝ erāt hic & inde. Ob dicit marginē cubiti vnius añ thalamos fuisse: & cubitū vnū finē vtriq̄ debem⁹ sub eodē sensu accipe: scz ne marginē cubiti vni⁹ nō solum in thalamoꝝ frōte fuisse: hz etiā in vtroq̄ latere. Nichil aūt aliud intelligim⁹ hūc marginē circa thalamū, nisi eiectura quādā muri, quēadmodū fieri solet vel ad sedendū, vel ad muri firmamētū. Sepe et ei paries i inferioꝛib⁹ latioꝛ fundat: & cū paululū eleuat⁹ fuerit iteꝝ retrigit. Si igit thalami sex cubitoꝝ erāt & adhuc cubitū vnū vtriq̄ sicut & añ in margie vsq̄ ad finē habebāt: q̄ a fine vsq̄ ad finē thalamoꝝ octo cubiti erāt. Tres itaq̄ thalami ter octo (id est. xxiiij. cubitos occupabāt: & iter ꝓmū & scōm thalamū. v. cubiti. & itē inter scōz & tertiū alij. v. erāt, q̄ supioꝛibus adiūcti. xxviij. efficiūt. Sz & vltimū vestibulū. viij. cubitorū legit. q̄ nūer⁹ si supioꝛ adiūgit vsq̄ ad. xlij. aggregationis ſma extēdit. Octonari⁹ itaq̄ q̄ adhuc supest de. l. pnō vestibulo remanet. Nā tota portic⁹ a porta vsq̄ ad frontē vestibuli sicut postea legit. l. cubitos hz. Nullū ergo hmōi vestibuloꝝ limē, & x. cubitoꝝ cape potuit. Potz ḡ q̄ ꝓpe porte fuerit. Sz ex eo etiā (sicut superi⁹ dictū est) innuit q̄ post mēsurā liminis in qua & latitudo porte ptinet, stati de ei⁹ lōgitudie subinfert: et mēsus est (inq̄t) latitudinē liminis porte. x. cubitoꝝ: & lōgitudinē p porte. xiij. cubitoꝝ. Rotādū quō post dimēsionē thalamorū, vestibuloꝝ, liminūq̄ eoꝝ hui⁹ porte describit mēsuram: ex quo itelligi dat q̄ hec quā metit interioꝛ porta fuerit. Unde ḡ q̄ artificiose ꝓprie porte mēsura de qua nichil dr, ex hui⁹ porte descriptiōe docet. Ratio siq̄dē nō sinit credere exteriozem portā interioꝛe eē minoꝛē: nec scripture auctoritas patit eā esse latiꝛē. A laterib⁹ nāq̄ portaꝝ: & a laterib⁹ mediꝰ vestibulorū vbi frōtes scz minimoꝝ vestibuloꝝ medio vestibulo adherebant, vsq̄ ad geminos hinc inde parietes tot⁹ portic⁹. xxv. cubitī erāt. Uestibula nāq̄ illa q̄ hinc inde laterib⁹ portaꝝ mediꝰ oq̄ vestibulo adherebāt ex ceteraꝝ porticuū descriptiōe plenius deprehēdit. xxv. cubitos latitudis tñ nō habebāt. Si igit bis xxv. cubitis hinc inde sumptis. x. cubitos (latitudinē scz portarū) adiūgimus: ꝑculdubio mēsurā frōtū tot⁹ portic⁹. lx. vez cubitos iplem⁹. Si igit frontes hicinde tñ mō. lx. cubitos habuerūt: porte plus q̄. x. cubitos oīno hꝫ nō potuerūt. Supius oſdimus q̄ ordinate incederet dū vnū latus p partes describeret donec ad interioꝛē portā ex ordie veniret. Descripto vno latere, breuiter subinfert vnā eandēq̄ mensurā esse thalamorū, tam hinc q̄ inde: vt cōpendiose doceret quicquid de vno latere dicit de alio debere intelligere. Hinc est q̄ in aliaꝝ porticuū descriptionibus dū breuitati studet, vnum ex collateralibus vestibulis quinquaginta cubitoꝝ longitudinis, & viginti quinq; cubitoꝝ latitudinis diligenter describit: & de alio tacite preteriens eadem subintelligenda relinquit.

¶De his q̄ pertinent ad descriptionē totius. Cap. viij.

Post partiū descriptionē: tria sub vna cōtinuatiōe subinferūt, in quib⁹ mēsura tot⁹ breuiter cōprehēdit, atq̄ cōplect. Primū ptinet ad altitudinē scōm cōplectit tot⁹ porticus lōgitudinē: tertiū tot⁹ latitudinē. Ad altitudinē ptinet q̄d dicit, & mēsus est a tecto thalami vsq̄ ad tectum eius latitudinē. xxv. cubitoꝝ ostiū cōtra ostiū. Ad lōgitudinez ptinet q̄d sequit: & fecit frontes q. lx. cubitos. Ad latitudinē q̄d nouissime ponit. Et añ faciē porte q̄ pgebat vsq̄ ad faciē vestibuli porte interioꝛis, l. cubitos. Quomō aūt ex pꝛio capitulo

Universidad de Deusto
Biblioteca

tot⁹ altitudo. aia duerti possit ex nouissimis hui⁹ descriptois plen⁹ patebit. Per hos autē portic⁹ cenacula seu solaria. Ie credim⁹, sicut i ceteris domozū porticib⁹, seu ceteris edificijs pene vbiq; inuenim⁹. Nichil itaq; aliō intelligim⁹ tectū thalami, nisi pauimētū solarij, ita vt idē tabulatū esset z thalami tectū, z cenaculi pauimētū: z forte scōz morē terre palestinoz debem⁹ intelligere tectū porte planū eē, nō erectū. Erat itaq; supius cenaculū altitudinis. xxv. cubitoz scōz altitudinē tecti ad terrā. Sed nota q; latitudinē posuit vbi altitudinē ponere debuit. vsus ei latitudis noie sepe abuti solet: nā cuz sint tres dimēsiōis spēs longitudo, latitudo, z altitudo: sic sepe latitudo ponit vt solā spaciū q̄titatē, nō aūt aliquā dimēsiōis spēm deteriare videat. Latitudinē itaq; hoc loco ipropie posuit, quēadmodū superi⁹ vbi limina descripsit. Q; aūt dicit ostiū ꝫ ostiū, defectiua oīo est: sz hūtē, siue aliq̄d eiusmodi subaudiri pōt. Adēsus est itaq; porta hūtē in ipis thalamis ostiū ꝫtra ostiū: q; ostia triū thalamoz ab vno late erāt opposita ostijs triū alioz. Q; aūt frōtes ponit in eo qō subsequēte, adiūgit, z fecit frōtes p. lx. cubitos, ad geminaz portic⁹ faciē refert: vnā qua ad iteriozā, aliā qua ad exterioza respiciebat. De iteriori aūt ei⁹ frōte intelligit qō subsequēter adiūgit: z ad frōtē atrij porte vndiq; p circuitū. Hoc itaq; pauimentū tria portic⁹ latera ambiebat, sic̄ via altrinsec⁹ iacēs euidēt ondit, circa qō fu⁹ gazophilatioz ordiat⁹ fuit. Notādū sane q; hec mēsura frōtiū. lx. cubitoz ītra parietes sumit̄ quēadmodū ex alijs locis facile colligit, sicut ex eo loco vbi vestibulū. xxv. cubitoz lōgitudinis, z. v. cubitoz latitudinis describit, sicut ibi mōstrabitur. Debem⁹ vel de mēsura latitudis sentire, intra pietes vcz sumptā esse. In eo aūt qō dictū est: z fecit frōtes p. lx. cubitos determinata est tot⁹ portic⁹ lōgitudo, nūc aūt in eo q; subinferē, determinat ei⁹ latitudo: z añ faciē porte q̄ ptingebat vsq; ad faciē vestibuli porte interiozis. l. cubitos. Faciē porte interiorē muri supficiē vocat illā vcz quā ad se habebat qui intus erat, et mēsurā capiebat. Adēsus ē ergo ab interioꝛ parte, nō ab exterioꝛ: q; si ab exterioꝛ mēsurā caperet, tāto plus. l. cubitis inueniret q̄tū spissitudinis mur⁹ tenebat. Faciē aūt vestibuli porte interiozis dicit illā partē vestibuli quā ad tēpluz habuit, z porte interioꝛ cohesit. In eo aūt porta vsq; ad faciē vestibuli ptingebat, q; porticū suā vsq; in id loci extendebat. Q; aūt vsq; ad faciē vestibuli dicit, ad duo rūdere videtur: z vsquequo vcz porta ptingeret: z quousq; spaciū q̄nq̄ginta cubitōꝝ se extēderet. Fecit ergo, siue mēsus est ante faciē porte que ptingebat vsq; ad faciē vestibuli porte interiozis quinquaginta cubitos. Sequit: z fenestras obliquas in thalamis, z in frōtibus eoꝝ q̄ erāt intra portā vndiq; p circuitū fecit a superiozibus. In his vbis repetit: fecit ergo fenestras obliquas, id est interi⁹ latiozes, z exterius angustiozes. Fecit eas in thalamis, z in frontibus eoꝝ. hoc est maxie in frōtibus: q̄ fenestre intra portā, hoc est intra porticū erāt: q; thalami in quib⁹ ipe fenestre erāt intra ipam porticū cōsistebāt. Nā de fenestris q̄ ipsoꝝ vestibulozū, nō aūt thalamoꝝ fuere, curauit cōsequēter adiūgere. Silr aūt (inquit) erāt z in vestibulis fenestre p girū intrinsec⁹: vbi z addit z ante frontes pictura palmarū: qō expositiōe nō eget. Notādū q; dicit pluraliter in vestibulis, z intrinsec⁹: puto aūt q; ex hoc loco facile inotescat q; totā porticū sub porte appellatiōe q̄nq; p̄hēdat. Quis eñ porta decē cubitozūvnū thalamū facile cōprehēderet, plures tñ cō prehēdere minime posset vt de eo dici debuisset. Et fenestras obliquas in thalamis q̄ erāt intra portā. Sequit: z deducit me ad atriū exterius. Ad interioza quidē ducit, z tñ educitur qui porticum in qua pr⁹ erat egreditur. Educitur autez ad atriū exterius, quia erat et aliud interius: et ecce gazophilatia, et pauimentū stratū lapide in atrio vndiq; p circuitū. Triginta gazophilatia in circuitu pauimēti. De his interim gazophilatijs nichil aliud volum⁹ dicere/nisi q; xv. erāt hinc, z. xv. erāt inde. Pauimētū aūt hoc habebat. xv. gazophilatia ab aquilone, z. xv. a meridie. Porticū atrij exteriozis ab oriēte: porticū atrij interiozis ab occidēte: vñ est illō qō postea addit. Et pauimentū in frōte portarū scōm lōgitudinē portarū erat inferi⁹: lō aūt inferi⁹ q; porte, siue ipse portic⁹ magna pceritate supra illō attollebāt sursum: z illud in ymo inter illas iacebat deorsuz. Ex hoc itē loco p̄z in quā partē lōgitudo porticuū accipi debeat. Nā si pauimētū erat in frōte portaꝝ scōm lōgitudinē earuz, constat q; lōgitudo porticuū erat que se extēdebat iuxta pauimētū. Adēsurā pauimēti deiceps dekmiat quā nō dū expresserat. Et mēsus est latitudinē a facie porte iferiozis vsq; ad frōtē atrij interiozis extrinsec⁹ cētū cubitos ad oriētē, z ad aquilonē. Portā inferiozē vocat portā atrij exteriozis: nā in loco eminētioꝛ erat porta atrij interiozis. Edificiū siquidē supra mōtē excelsuz nimis ꝓstitutū erat, sicut i ipo descriptionis exordio scriptura cōmemorat. Porte ergo q̄ erāt exteriores, z ipse inferiozes: z q̄ erāt interiozes eedē z superiores. Per faciē itaq; porte inferiozis vult intelligi frōtē vestibuli exteriozis: z p frōtē atrij interiozis extrinsec⁹, faciē exteriozē superioris porticⁿ intelligere debem⁹. Nā interioꝛ portic⁹ conuertebat faciem suā ad exterioza: et exterioꝛ nichilominꝰ conuertebat suā ad interioza. Notādū sane ex hoc loco q; locū in quo interiozes portic⁹ erāt, nūc atrio interiozi, nūc exteriozi attribuat. Eñ z i inferiozib⁹ de eadē porticu sc̄a, vestibulo dicet: z vestibulū ei⁹, id est atrij exteriozis: erat aūt ab oriēte porta iferioꝛ ab occidēte ꝫo porta iteriorꝛ. Quō ergo mēsus est a facie porte inferiozis vsq; ad frōtē atrij interiozis cētū cubitos ad oriētē, cū hoc sit ab oriēte in occidētē: nō ab occidēte ꝫsus oriētē: Quapropter distinctio ibi est facienda, z mēsus ē latitudinē a facie porte iferiozis vsq; ad frōtē interiozis extrinsec⁹. Ibiq; alia sunia inchoāda, z a superiozib⁹ quidē mēsus est repetēdi est ita. Adēsus est aūt cētū cubitos ad oriētē est ad aquilonē, hoc est cētū cubitos ab occidēte ꝫsus oriētē: z silr cētū cubitos a meridie ꝫsus aquilonē: vel sic, ꝰ dicit ad oriētē z ad aquilonē, sic intelligere possum⁹. Ad oriēte, id est ad orientalē plagā mēsus est cētū cubitos inter portā z portā. Et ad aquilonē, id est aquilonarē plagā silr mēsus est cētū cubitos iter portā z portā: ita vt hoc vltimū dictū sit p anticipationē. Jā sutē (vt alteroz) bucusq; de vni⁹ portic⁹ descriptiōe dictū est. z qō de reliqs sequit sine expositiōe pene p oia ex pdictis facile intelligi pōt. Sciat aūt q̄ hec legerit oia pene q̄ de porticibus differim⁹ ex scripture auctoritate posse quici. z mīta a nobis etiā tuisse ꝰplioze rōne ꝓbari, q̄ spōte ꝓterim⁹ dū fastidiū vitam⁹.

De aquilōari z australi porticu exteriozis atrij. Cap. lx.

Post descriptionē ergo porte oriētalis describit mēsura porte aquilonaris in his vbis. Portā quoq; q̄ respiciebat viā aquilōis atrij exteriozis mēsus est, tā in lōgitudine q̄m in latitudine: z thalamos eius tres hinc, z tres inde: z frōtē ei⁹ z vestibulū eius scōm mēsurā porte pōtis: q̄nquaginta cubitoz longitudinē ei⁹, et latitudinem xxv. cubitoz. Portā hic accipit ꝓpie quā mēsus est sicut superiorē, xiij. cubitoz in lōgitudine, z decē cubitoz in latitudine: z thalamos eius tres hinc, z tres inde, oēs sex cubitorū: z frontē eius. lx. cubitoz: z vestibulū ei⁹ scōz mēsurā porte pōtis: q̄nquaginta cubitoz lōgitudinē ei⁹: et latitudinē eius. xxv. cubitorū. Tale vestibulū nusq; ibi apte descripsit: z tñ tale (vt ex hoc loco cōuincit) ibi fuit: nec solū vnuz, sed duo: q; vnū latere vno: z aliud in latere alio. excepto eo qō iacebat in medio. nec id circo min⁹ ibi fuit quale ibi describit vnū magnum vestibulū: q; partes nō auferūt, sed cōstituūt totū. Hinc est q; descriptis partib⁹ ꝓpis: postea de toto subiūgit cū dicit. Fenestre aūt ei⁹ z vestibulū, z sculpture scōm mēsurā porte q̄ respiciebat ad oriētem. Ecce hic vestibulū repetit: sed ꝓius pro ad partes qō postea ad totū referī. Nō ergo pr⁹ vestibulum, nō vestibula dicit, numer⁹ ꝓ numero quēadmodū in sequentibus thalamū non thalamos ponit. Possumus tamē ex superiozibus hinc z inde repetere, et ad vestibulū referre.

Post hec quidē hic addit qō de superiori porta nō legit: quod tamen de illa etiam recte intelligitur: ad cuius mensuram ista describitur. Et septem graduum (inquit) erat ascensus eius. Cōmune est vtriq; quod sequitur: et vestibulum ante eam. Omnes sane porte exteriozes porticus ante se habebant. Nam interiozes (sicut iam diximus) post se porticus suas habebant. Sequit. Et porta atrij interiozis cōtra portam aquilonis. Nec enim interioꝛ porta aquilonis frontem habebat cōtra exteriozem portam aquilonarem: et dextrū latus cōtra eius descriptam portam orientalem. Vel qō dicit portam atrij interiozis esse cōtra portam orientis z aquilonis, possumus de diuersis portis accipere, vt intelligam⁹ q; porta atrij interiozis sit cōtra portam aquilonis, sicut porta atrij interiozis erat contra portam orientis: et tunc qō de porta orientis dicit repetitio sit eius sentētie quam superius de eodem posuit. Quāuis autem nolit hic eius mensuram describere: voluit tamē hic de ea breuiter tāgere, vt pauimenti mēsuram qō inter ipsam z exteriozē iacebat posset cōgruentius subinferre. Et mēsus est (inquit) a porta vsq; ad portam centū cubitos. Notandū q; solam longitudinem centum cubitoꝝ describit. Nam latitudo pauimēti quāta fuerit: vel quid de ea sentiendū sit melius ex sequētibus patebit. Descripta porta aquilonari: postea sequit de porta australi. Et eduxit me ad viam australē: et ecce porta que respiciebat ad austrū: et mēsus est frontē eius, z vestibulum eius iuxta mēsuras superiozes: z fenestras, et vestibula eius in circuitu, sicut fenestras ceteras quinquaginta cubitoꝝ longitudinem z latitudinē. xxv. cubitorum. Notandū qō dicitur scōm mensuras superiozes. Nam si eiusdem mēsure sunt oīes, quicquid in vna minus dicitur ex alteri⁹ descriptionis adiectiōe suppleri videtur: qō ꝓius ponitur vestibulum, referri debet ad totum. Ad partes autem qō repetitū vestibula: qō liquido patet ex descriptionis eoꝝ mensura. Ad secundū enim, nō autem ad ꝓimū subinfertur qō dicitur quinquaginta cubitoꝝ longitudinem, et latitudinem. xxv. cubitorum. Notādum in hac vltima sentētia quomodo ad duo premissa duo sunt subiūcta, z fenestras eius et vestibula ei⁹ in circuitu. Ecce duo. Sequunt alia duo. Sicut fenestras z ea quinquaginta cubitoꝝ longitudinem z latitudinem. xxv. cubitorum. Ad id qō ꝓius ꝓmittit fenestras eius, pr⁹ no respondetur sicut fenestras ceteras. Ad illud quod secūdo ꝓmittitur z vestibula eius, secūdo respōdetur quinquaginta cubitoꝝ longitudinem, z latitudinē. xxv. cubitorū. Nullum tale vestibulū videtur descripsisse apud portam ꝓmā: nec nisi vnum apud secundā. Ex huius tamē descriptione ostendit ibi sicut z hic plura fuisse. Sed plusq; duo talia fuisse apud singulas ꝓme descriptionis ratio nō patitur, ꝓpter illud qō de longitudine, vel latitudinis mensura ibi legit: de longitudine, et fecit frontes per. lx. cubitos: de latitudine et ante faciem porte vsq; ad faciem vestibuli porte interiozis quinquaginta cubitos. Si autem cōstat duo talis magnitudinis vestibula apud oīes fuisse, nō inquitur apud singulas z tertium quinquaginta cubitoꝝ longitudinis z decē cubitorum latitudinis superesse, vt totū simul iure tribus ex porticus dici debeat, z predictā mensurā possit implere. Sequitur: et in gradibus septē ascendebatur ad eam: quod quidem legit z apud secūdam portam. Et vestibulū (inquit) ante foꝛ eius, nō post fores sicut in portis interioribus. Sequit: z celate palme erant, vna hinc: z altera inde in fronte eius. Palme frontū modo dicuntur celate, modo depicte. Sed forte vtrobiq; intelligēdum est vtrū. q. hoc est vt sint celate, z colorib⁹ superducte. Apud superiores etiā portas de celatura palmaruz dixerat. Sed q; vna hinc, z altera esset inde non determinauerat. Sicut superius vero post descriptionē exteriozis ꝓte mentionem facit de porta interioꝛe, vt memorā interiacentis pauimēti possit cōpetētius inferre. Et porta (inquit) atrij interiozis in via australi: z mensus est a porta vsq; ad portam in via australi centum cubitos. Notandum q; porticum per portam intelligit: z q; pauimēti solam longitudinē describit: nā ei⁹ lōgitudo ex alio loco mel⁹ patebit.

De tribus porticibus interiozis atrij. Cap. xj.

Post portas exteriozes, ecce describit portas interiozes. Post vltimā autē quam descripsit ad sibi ꝓmā transit, cum dicit: z introduxit me in atriū interius ad portā australem: z mēsus est portā iuxta mensuras superiozes: thalamū eius, z frontem eius, z vestibulū eius eisdē mensuris: z fenestras eius, et vestibuloꝝ eius in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, et altitudinis. xxv. cubitos. Nō de portis exteriozib⁹ superius legit, hoc de portis interioribus repetit, et mensus est (inquit) portā iuxta mēsuras superiozes. Q; autem thalamū non thalamos dicit: numerū, ꝓ numero ponit. Nō autem subiunctū est, z frontem eius, z vestibulum eius eisdē mensuris, ad totum referri potest: z tūc in sequentibus, habentiū, vel aliquid eiusmodi subaudiendū est. Et mensus est fenestras eius: z vestibuloꝝ eius in circuitu habentium quinquaginta cubitos longitudinis, et latitudinis. xxv. cubitos. Fenestras eius hoc est vestibuli dicit fenestras parietum totū extrinsecus ambientiū. Fenestras vero vestibuloꝝ eius, hoc est vestibuli dicit fenestras parietū minima vestibula intersecantiū. Nec illud debet ꝓteriri q; partes totius vocat vestibula vestibuli. Si autem vestibuli, non vestibulorum legit (nam vtraq; littera inuenitur) ad eundem sensum refert: z hoc de vestibulo vestibuli vnius lateris dicitur, qō de vtroq; intelligatur. Sciēdum tamen q; a hieronymo nō vestibuli, sed vestibuloꝝ ponitur. Sequitur. z vestibulum per girū longitudinem. xxv. cubitorum: et latitudinem quinq; cubitoꝝ. Videre quomō in omni adhuc descriptiōe noui aliq̄d addit qō in ꝓcedentibus nō dixerat. Vestibulum quinq; cubitoꝝ latitudinis superius nusq; descripserat: z tamen si apud hanc portā, ergo apud omnes alias erat: q; omnīū vnam mensuram fuisse liquido cōstat. Sed vbi queso hutus vestibulū nisi inter thalamos fuit: nam spaciū quinq; cubitorum inter thalamos scriptura describit: Nec vnūquantūmodo, sed inter tres thalamos duo in latere vno: et duo in latere alio. Quomodo igit de vestibulo octo cubitoꝝ legitur in descriptione ꝓma: qō de vestibulo quinq; cubitorum legitur in descriptione ista, de singulis intelligendū est per oīa. Per istud vestibulum. xxv. cubitorum longitudinis facile ꝓbari poterit, q; mensura illa frontium. lx. cubitorum intra parietes sumpta fuerit. Sequit illud in quo interiozes porticus differunt a superiozibus. Et vestibulum eius (inquit) ad atriuꝫ exterius: nam superiozes respiciebant intrinsecus: z iste extrinsec⁹. et palmas (inquit) eius in fronte: vbi subauditur habebat: sed z hoc ei cuz ceteris cōmune erat. Sequitur: z octo gradus erant quib⁹ ascēdebatur per eam. In hoc iterū interiozes a superiozibus differūt que solūmodo septem habuerūt. Post portam australē transit ad orientalem. z introduxit me in atrium interius per viā orientalē: z mensus est portā scōm mensuras superiores: thalamū eius, z frontē eius, z vestibula eius sicut supra: z fenestras ei⁹, z vestibula in circuitu longitudinē quinquaginta cubitoꝝ: z latitudinē. xxv. cubitorum. In hac solū descriptiōe vestibula pluraliter bis ponit: z recte quidē: q; minimoꝝ etiā vestibuloꝝ descriptio ex descriptiōe precedenti cōpletur. Videtur itaq; in hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

descriptione gemine diuisiõis mẽtionẽ facere in eo q̃ volui vestibula bis ponere. Una siquidẽ porticus p̃s diuiditur in tria vestibula. Deinde duo ex his maiora subdiuidunt in. xliij. alia. Post dimensionẽ itaq̃ minoz̃ videtur ille qui mẽtiẽbat accedere ad dimẽsionem maioz̃. Primũ ergo referat ad minima: scõm ad maxima, quoz̃ illic mensura subiungit in eo q̃ annectit: longitudinẽ quinquaginta cubitoz̃: z latitudinẽ. xxv. cubitoz̃. Sequit et vestibulum eius, id est atrij exterioris: id eius, vestibulu (inquit) est atrij exterioris: ac si aperte diceret: id ipsu vestibulum q̃d est eius, id est atrij interioris scõm aliquid recte dicit atrij exterioris: cuius vtiq̃ omnino dici non debuisset si iuxta similitudinẽ exterioz̃ porticuũ intra suam portã iacuisset: sed nũc recte eius dicit q̃ inheret: deinde subiũgitur id q̃d in precedẽti legitur: z palme celate in frõte eiꝰ hinc z inde: z in octo gradibus ascẽsus eiꝰ. Deinde vltima portarũ descriptio sequit cũ dicit: z introduxit me ad portã que respiciebat ad aquilonẽ: z mẽsus est scoz̃ mẽsures superiores thalamũ eius, z frontẽ eius, z vestibulum eius, z fenestras eius p̃ circuitũ longitudinẽ quinquaginta cubitoz̃: z latitudinẽ. xxv. cubitoz̃. Vestibuluz eiꝰ respiciebat in atriũ exterius: et celatura palmarũ in frõte illiꝰ hinc z inde: z in octo gradibus ascẽsus eiꝰ. Hic q̃ nichil nouꝰ addit expositio quidẽ supflua videt. Sequit: et p̃ singula gazophilatia ostiũ in frõtibꝰ portarũ. Ibi laua bãt holocaustũ. Q̃d dicit gazophilatia, vel gazophilatio rum ostia in frõtibus portaz̃ esse, debemꝰ de interioribꝰ porticibꝰ intelligere. Nã q̃n ostia in frõtibus gazophilatioz̃ erãt: z ad paulmẽta que ante interiores porticus iacebãt oĩa respiciebãt, recte nũc dicit q̃ ostia gazophilatioz̃ in frõtibꝰ portarũ erãt. Sitꝰ ergo gazophilatioz̃ determinat in eo q̃d dicit: et p̃ singula gazophilatia ostiũ in frõtibus portarũ. Linea ergo qua frõtes portaruz̃ terminant, p̃trahit: z ab ea vsq̃ ad murũ exteriorẽ gazophilatia ordinẽtur. Nã quicquid post illã fuerit in frõtibus portarũ non erit. In p̃ia omniũ descriptione de gazophilatijs locuꝰ fuit: sed per oĩa alias nullam de eis mentionẽ facit. Cur ergo hoc q̃d hic de gazophilatijs dicit huic vltime descriptiõi annectit, nisi vt per hoc idẽ de omnibus intelligi dareꝫ? Similiter et q̃d de octo mensis annectit: de oĩbus tribus interioribus portis (vt arbitroꝫ) intelligi voluit. Oĩes tres interiores porte octo mẽsas per vestibuloꝝ suoruz̃ latera habuere, q̃uis scriptura hoc non videat aperte determinare. Sz videte q̃ argute scriptura in quibusdam locis quedã tacite preterire voluit, q̃ ratio quidẽ diligẽtius requisita latere nõ sinit. Sane de gazophilatijs dicit: ibi lauabunt holocaustũ. Sed z de mẽsis scribitur: super mẽsas aũt carnes oblationis. Si quis ergo putet solam orientalem portam gazophilatia habere, vel apud aquilonarẽ portam solũmodo mẽsas fuisse: videat obsecro vtrũ ratio patiatur orientalem portã non habere, vbi reponi debeant que ibi lauanꝫ. An aquilonarem portam nõ habere vbi lauari queãt que ibi reponũtur? Rursum quid que ad aquilonarẽ portã immolanꝫ apud orientalem lauanꝫ: et que ad orientalem lauanꝫ ad aquilonarẽ immolanꝫ? Nũquid nam hoc neutrũ apud australem portã fit, q̃ in eius descriptione de gazophilatijs mẽtio nulla facta fuit? Scio quidẽ patres quedã scripturarũ loca que facile possent penetrare negligẽter tamen pretereunt: dum inuenisse desiderarẽt, atq̃ gauderent que iuxta litteram stare nõ possent: vt per hoc saltem cõuincerẽtur homines allegoriam recipi debere, quã illis adhuc temporibus admodũ pauci vix voluissent recipere. Meminẽ ergo scãdalizet si quid dicimus aliud, vel aliter q̃ in glosis inuenerit. Nemo dedigneturꝫ nos remanẽtes spicas velle colligere: nemo mireꝫ illis elabi q̃las potuisse, vel illos potius pauperibus eas spõte reliquisse: quibus hoc diuinitus preceptũ est, quibus diuinitus datũ est tot voluminũ horrea de scripturaruz̃ messe replesse. Sed tu vis honorare, z defendere veterum auctoritatẽ: sed nũq̃ verius honoramus veritatis amatores, q̃ querẽdo, inuenẽdo, docendo, defendẽdo, diligendo veritatẽ. Attende ergo nõ vtrum dicam aliquid nouũ, sed verũ. Parum ti meo dicere aliquid diuersum, dũ tamen nichil dicã puersum. Sed ecce iterũ ad expositionẽ littere redeo: z magis q̃d ipa dicere velit, q̃ quid alij de me dicturi sint attẽdo.

¶ De mensis vbi immolabãt holocaustũ: et de gazophilatijs cantoꝝ. Cap. xj.

Et in vestibulo porte due mẽse hinc: z due mẽse inde, vt immoleꝫ super eas holocaustum z p̃ peccato z p̃ delicto. Quid sit holocaustum p̃ peccato z p̃ delicto, et cetera multa in hũc modũ que ad expositionẽ littere pertinẽt, ex industria pretereo: q̃ in id solum interim q̃d alias nõ reperi totus intẽdo: quomodo iuxta litterã stare valeat, vel intelligi debeat ista pphete tam subtilis descriptio. Sed si hoc (vt hic dicitur) mensarũ officium erat vt super eas holocaustũ immolari debeat, eligat quisq̃ quid magis oporteat sentire: an apõ hãc solã portã victimas immolari debere: an alias etiaz̃ portas siꝫ mẽsas in id officij habere. Si ad hanc solam immolabãt, quid erat de victima principis qui ad solam orientalem portam ingrediebatur z egrediebatur? Si ad solam orientalem victime lauant in diebus nõ festis: quid fiet de victima populi quãdo orientalis porta claudebat, que soli principi aperiebatur? Eiusmodi allegationibus possumus colligere diuinam scripturam multa ex quadaz industria tacite innuere. Dixit iam quatuor mẽsas, duas hinc, duas inde esse intra vestibulum. Dicit adhuc et alias quatuor esse extra vestibulum, duas similiter ad latus vnũ: z duas ad alterum. Et ad latus (inquit) exterius q̃ ascendit ad ostium porte que pergit ad aquilonem due mense: z ad latus alterum ante vestibulum due mẽse. Quatuor mense hinc: quatuor mense inde. Per latera porte octo mense erant super quas immolabant. Quoniã (vt superius dictũ est) templũ summitatem montis tenebat: et ab omni parte mons ipse vsq̃ ad eum locum paulatim se ad altiora elevabat: hec porta (nec mirum) vtrum latus altius alteruz demissius habebat. Ab vno itaq̃ ad portã ascẽdebatur: ab alio ad portam descendebatur. Nam q̃ aquilonaris porta hec erat sicut scriptura ipsa determinat, templum ꝑculdubio ab occidentali latere habebat: quod quidem latus orientali lateri altius eminebat. Orientale latus determinatur, cum dicit. Et ad latus q̃d ascendit ad ostiuz porte que pergit ad aquilonem due mense. Nam q̃d sequitur dicitur de alio latere. Et ad latus alterũ ante vestibulum porte due mẽse. Erant itaq̃ (vt subinfertur) quatuor mense hinc: et quatuor mense inde. Quatuor enim erant ad latus vnum: duo intra vestibulũ: z duo extra vestibulũ. Similiter duo interiores: z duo exteriores ad latus alterũ. Ergo per latera porte octo mẽse erant sup quas immolabant. Que sequunt satis per se patẽt, et expositione nõ indigent. Quatuor autẽ mense ad holocaustum de lapidibus quadris extructe longitudine cubiti vnius z dimidij, z latitudine cubiti vnius et dimidij, z altitudine cubiti vnius super quas ponãt vasa in quibus immolatur holocaustũ, z victima, et labia earũ palmi vnius reflexa intrinsecus per circuitũ. Super mẽsas autẽ carnes oblationis. Mucusq̃ de mẽsis. Sequitur autem de quibusdam gazophilatijs de quibus nichil dictũ est in precedentibꝰ.

Et extra portã exteriorem gazophilatia cantoꝝ in atrio interiori, q̃d erat in latere porte respicientis ad aquilonẽ: et facies eoz̃ contra viam austrãlẽ: vna ex latere porte orientalis q̃ respiciebat ad viã aquilonis. Atrium est q̃d dicit. In atrio interiori quod erat in latere porte respicientis ad aquilonem. Atrium nãq̃ interius nõ erat in latere huius porte: sed potiꝰ ante ipsam situm fuit: q̃ inter tres portas interiores mediũ iacuit. Sed cũ dicit atrium interius, vel atrium exteriꝰ, non vniformiter hoc semp accipere debemus. Dictũ est atrium interius quod centum cubitoꝝ quaqua versum in medio locatur: z atrium exterius quo interius atriũ ex omni parte cingebatur. In atrio autem interiore nichil aliud erat nisi vnum altare: cetera autem omnia porticus, gazophilatia, templum, domus, erãt in atrio exteriore. Scõm aliam tamẽ cõsiderationem locus in quo templũ et domꝰ ille erant que templo per tria eiꝰ latera coadiacebãt atriũ interius dicit, sicut in sequẽtibꝰ legit. Ibi eñ gazophilatia sanctuarij erant in quibꝰ sacerdotes carnes oblationis reponebant, atq̃ comedebant: quas tñ in atriũ exteriꝰ efferre nõ licebat scriptura ꝓhibẽte q̃ dicit. Iste est locus vbi coquẽt sacerdotes ꝓ pctõ atq̃ delicto: vbi coquent sacrificiũ, et nõ efferant in atriũ exterius, z sanctificet populus. Ne tamen carnes que in exterius atriũ efferri ꝓhibebãtur in predictis gazophilatijs reponebãtur, et comedebantur, sicut de ipsis legit. Hec sunt gazophilatia sctã in quibꝰ vescũtur sacerdotes qui appropinquãt in sancta sctoꝝ ad dñm. Ibi ponẽt sctã sctoꝝ et oblationes ꝓ pctõ, z ꝓ delicto. Alia itaq̃ ratione dicit atrium interius q̃d ante templũ erat: quia (vt dictũ est) in medio iacebat. Alia autẽ ratione illud quo templũ per tria latera cingebat: q̃ in ipsum ꝓ illud etiã q̃d ꝓprie dictũ est atriũ interius intrabatur. Sic thalamus interioꝝ aula dici solet: nõ q̃ intra ipsã sit, sed q̃ secretiorẽ locum teneat, et q̃ per illã ad ipsum aditus pateat. Sic vtiq̃ sic nullus locus secretioꝝ et ab aditu portarũ nullꝰ remotioꝝ extitit, q̃ ille in quo templũ cõstructũ fuit. Scõm hãc itaq̃ consideratione in huiꝰ loci cõparatione potest dici atriũ exterius etiã illud q̃d scriptura ꝓ more solet appellare atriũ interius. Alia ergo ratione atriũ interiꝰ dicit locus in quo templum fuit: z alia ille qui mediũ tenuit, z altare vocausti habuit. Nichil itaq̃ ꝓhibet illum locũ intelligere in quo templũ, vel adiacẽtes domus fuere, in eo q̃d dicit: et extra portã interiorẽ gazophilatia cantoꝝ in atrio interiori, q̃d erat in latere porte respicientis ad aquilonem. In hoc atrio q̃d ꝓdicte porte ab occidẽtali latere adiacebat illud q̃d modo describit gazophilatiũ cantoꝝ erat, eidẽq̃ porte, siue porticui lateraliter adherebat. De hoc gazophilatio in subsequẽtibus latiꝰ agit: ipmq̃ (ni fallor) in hoc vbi describit. Et induxit me in gazophilatium q̃d erat cõtra separatũ edificium: et cõtra edem vergentẽ ad aquilonẽ: et cetera de quibꝰ latius suo loco dicemꝰ. Hoc autẽ interim de hoc gazophilatio dixẽdũ videtur, q̃ eius latitudo ab hac porta incipiebat, z versus occidentem se expãdebat. Longitudo aũt ab aquilone in austrũ se extẽdebat. Unde est illud q̃d de eisdem gazophilatijs subsequenter adiũgitur, cum dicit: et facies eoz̃ contra viam australem. Habebat itaq̃ porta hmõi gazophilatia cantoꝝ (vt dictũ est) ab occidẽtali latere. Habebat et alia ab orientali latere: q̃ vtiq̃ sita erant e regione tã orientalis q̃ aquilonaris porte. Sit itaq̃ e regione porte orientalis frõtem habebant. Ad portã aquilonis: vnde est q̃d de eisdem subdit: vna ex latere porte orientalis q̃ respiciebat ad viã aquilonis. Dicit itaq̃ q̃ huiusmodi gazophilatioꝝ vna facies erat ex latere porte orientalis, q̃ facies respiciebat ad viam aquilonis. Planioꝝ autem littera esset si dictum fuisset, quoꝝdam facies: nõ quedã facies, siue vna facies eoz̃ erat ex latere porte orientalis. Nunc autẽ nõ solum ibi vna ꝓ quoꝝdam facies ponit: scilicet facies eorum ex superioꝝ subaudit. Hec vero gazophilatia q̃ aquilonari porte ab oriẽte erant ad viam, nõ contra viã aquilonis faciẽ habebant: q̃ per ante ipsa in trãsuersum ibat: et non cõtra ea, sicut australem viã illa q̃ ab occidente erant contraeũtem habebãt. Debemus aũt idem de vtroq̃ latere orientalis porte intelligere: similiter vero z de vno latere australis porte. Sed solet scriptura ex industria preterire que scit p̃ se facile intelligi posse. Sequit. Et dixit ad me: hoc est gazophilatiũ q̃d respicit ad viã meridianã sacerdotum qui excubãt in custodijs templi. Porro gazophilatium q̃d respicit ad viam aquilonis sacerdotũ erit qui excubant ad ministeriũ altaris. Gazophilatium q̃d cõtra viam meridianã respiciebat, vicinius tẽplo erat: z idcirco iuste illoꝝ sacerdotũ esse debebat qui in custodijs templi excubabant. Nam altari seruientibus dignitate preminebant. Cõmune autez est vtrisq̃ sacerdotibus q̃d sequitur cum dicit. Isti sunt filij sadoch qui accedunt de filijs leui ad dñm vt ministrent ei.

¶ De coquinis que subter porticus fabricate erãt et de atrio interiori. Cap. xij.

Hoc loco cõsiderare oportet q̃d ad viam orientalem hincinde circa porticus tã exteriores q̃s interiores atrij quoddam adhuc spacium inter ipsas et gazophilatia vacuũ remanet, sicut ex suprapositis figuris oculis subiectũ patet: in quib̃ locis coquine ille esse poterãt, de quibꝰ scriptura in subsequẽtibus cõmemorat, cum dicat: z culine fabricate erãt subter porticus p̃ girum. Ad viam autẽ aquilonis porticus exterior vnũ eiusdem quãtitatis spaciũ tantũmodo habebat, q̃d ei ab orientali latere adherebat. Nã ab occidẽtali latere gazophilatia coherẽtia habebat. Cõstat aũt et australem porticũ exteriores atrij ab oriẽtali latere siꝫ spacium ad idem officiũ habere, et gazophilatia ei ab alio latere adherere. De similibus ergo similia estimamꝰ: et idcirco duobus porticibꝰ interioris atrij hincinde vnũ vtrobiq̃ simile spaciũ in coquinarꝫ officiũ relinquimus. Post hec gazophilatia cantoꝝ quinquaginta cubitoꝝ tam longitudinis q̃s latitudinis ordinamus: vt scõm longitudinẽ eoz̃ sic sit z latitudo eoz̃, sicut de quibusdã gazophilatijs legimus. Nã de longitudine omniũ gazophilatioꝝ atrij exterioris vna sentẽtia datur, cũ longe post in sequẽtibus dicit. Quia longitudo erat gazophilatioꝝ atrij exterioris quinquaginta cubitoꝝ. Post ista gazophilatia cantoꝝ interiecta quadã via decem cubitoꝝ latitudinis ordinanꝫ hincinde. xv. gazophilatia in via orientali, vt sint (sicut scriptũ est). xxx. in circuitu pauimẽti. Erant autem similiter. xv. ab vno tantũ latere. i. ab orientali parte tam in via aquilonari q̃s in via australi. Sũt vero a frontibus interioꝝ portarũ vt postea docebit vsq̃ ad locum vulgi centum. xl. cubiti. Ex his si demus muro cubitos quinq̃ ceteris p̃. xv. equaliter diuisis, inueniemꝰ vnũquodq̃ gazophilatiũ nouem cubitos latitudinis tenere. Sequitur. Et mensus est atriũ longitudine centũ cubitoꝝ, z latitudine centũ cubitoꝝ per quadrũ: z altare ante faciẽ tẽpli. Ex hoc loco satis patet q̃ interius atriũ scõm latitudinẽ totũ illud centum cubitoꝝ spaciũ tenebat, q̃d erat mediũ in illis quingentis cubitis, quos ab aquilone in austrum murus ille quingentoꝝ cubitorum includebat. Sed quia oriẽtales porticus ceteris porticibꝰ similes per oĩa mẽsuras habebant, eiusdemq̃ longitudinis atriũ includebãt, totidẽq̃ gradibus assurgebant: cõstat ꝑculdubio eorum mensurã vsq̃ ad mediũ centenariũ se extẽdere, z ab eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

initio interius atriū initiū sumere. Sed quot ex illis cētū cubitis visus occidentē scōm plani cōsiderationem dico intra se apprehēderit, nōdū ex pdictis puto posse pclarere. Nam licet visus nr̄m etiā partem centū cubitos superficie tenus haberet: quid tamē vel quantū de illo medio centenario ab occidēte scōm rationē plani tumor mōtis detrahat, qui ibi ad eam ptem attollebat, necdū patet. Centū siquidē cubitorū linea vna iacens, et alia oblique se erigens ab eodē puncto emergētes in eundē cathetum non concurrūt: nec scōm planū equale spaciū includūt: ſz hec quomodo se habeāt ex sequētibus patebunt. Et altare (inquit) ante faciē templi. Hoc idcirco hic annectit, quia altare in hoc atrio fuit qō ante templū iacuit. De huius mēsura nichil hic dicit: sed longe inferius subtiliter explicat. In hoc atrio facimus aquā illam q̄ de templo egrediebatur decurrere: et a dextro altaris descēdere. Circa atrij vero inferiora in quatuor cā secamus: et p medias coquinas traducimus, ita vt per ante galophilatia transeat, vt sit vbi hec ocaustū lauari queat, quēadmodū scriptū est. Et per singula gazophilatia ostiū in frontibus portarū: et ibi lauabant holocaustū. Horū omniū que diximus in nouissima, et magna figura (sicut ibi videri potest) formā et exemplar latius expressimus.

¶ De quantitate, vel situ edificiorum que templo adiacebant. Cap. xiij.

Talia igitur de anteriori huius edificij pte interim que dicēda videbātur expleuimus: nunc ad occiduā eius ptem describendā stilum vertimus: et que de predictis ad predicta supplēda fuerint loco suo supplebimus. Libet hic, sicut et supra in descriptione porticuū hincinde scripture testimonia in vnum colligere: et describēdorum edificiorum situm, modū, et ordinem ex eorū collatione astruere: et quid ex his sentiēdum sit, hinc auctoritate, hinc ratione pbāte mōstrare. Sicut supius docuimus templū cum sua porticu post atriū interius ab occidētali eius latere eminebat: et per alia tria latera idē templū tres domos cū suis porticib⁹, interiecto tamē quodā atrio habebat: quarū vnaquēq̄ cētum cubitos longitudinis tenebat. Nam de eo edificio qō ad dorsum templi ab occidēte fuit, qō et separatū scriptura vocare psueuit ex eo q̄ nulli ceteroꝝ cohesit legit. Et mēsus est domus longitudinē centum cubitorum: et qō separatum erat edificiū, et parietes eius longitudinis centū cubitorū. De ceteris autē edificijs que ex vtroq̄ latere erant subinfertur, cum dicit. Et mensus est longitudinē edificij contra faciem eius qō separatum erat ad dorsum hechteras ex vtraq̄ parte centū cubitorū. Dum enī centū cubitoꝝ longitudinis edificiū ex vtraq̄ parte mēsurari dicit, eiusdē longitudinis edificiū vtriq̄ fuisse cōprobatur. Ecce de tribus domib⁹: videam⁹ nūc de earū porticib⁹. Q̄ apud aquilonare edificiū porticus erat, scriptura manifestat cū dicat: vbi erant gazophilatia in supioribus humiliora, q̄ supportabant porticus q̄ ex illis eminebant de inferioribus et de mediis edificij. Q̄ autē hoc de aquilonari edificio, eiusq̄ porticu dictū sit circūstātia littere patēter ostēdit, sicut postmodū in expositione littere manifestū erit. Hanc quā prelocuti sumus porticū quinquaginta cubitorū fuisse possumus sane inde cōuincere, q̄ eius pibolus id est murus qui ei⁹ gazophilatia q̄ ipsam supportabant cingebat, legit quinquaginta cubitorū fuisse. Et pibolus (inquit) exterior scōm gazophilatia que erant in via atrij exteriozis ante gazophilatia: longitudo eius quinquaginta cubitorum: q̄ longitudo erat gazophilatioꝝ atrij exteriozis quinquaginta cubitorū. Huius porticus latitudo postea exprimit in eo qō alio loco scribit. Scōm longitudinem eoꝝ sic et latitudo eorū. Illud tamen ex huius porticus gazophilatiorūq̄ eius descriptione consequens est qō et ampliori ratione ex eadē itidē locis, pharetis quibus aquilonare edificiū gazophilatia in suis inferioribus, cenacula in supioribus haberet. Nā frustra eius porticus quinquaginta cubitis a terra emineret, nisi et cenaculum post se haberet qō sibi pgrua altitudine respōderet. Quid enī ait scriptura de huius edificij porticib⁹? Propterea (inquit) eminebant de inferioribus, et de mediis edificij a terra cubitis quinquaginta. Deniq̄ horum gazophilatiorū que in inferioribus edificij erāt compatione murus qui gazophilatia porticus amplectit, pibolus exterior noiatur: eo q̄ atrio exteriori vicinius, imo etiam imediate contungitur. Hec aūt porticus iūcta erat porticui aquilonari interioris atrij: vñ et scriptū est: vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Sed ab ea porticu atrij interioris si ei mēsure quā intra parietes habuit de qua sola superius locuti sumus quinq̄ cubitos quasi p muri spissitudine adijcim⁹, pculdubio vsq̄ ad vulgi locū. cc.v. cubitos inuenim⁹. Ab eo itaq̄ loco pdicta domus cū sua porticu visus occidētem in. cc.lv. cubitos se extēdebat: vltra qō vsq̄ ad eundē vulgi locum adhuc. l.xx. cubiti superant. In ea enim parte (sicut postmodū docebitur) qua cōiuncte erant cōmunē parietē habebāt: et idcirco nō. cl. sed tantūmodo. cc.lv. cubitos tenebant. Inter hoc edificiū et templū erat quoddā spaciū centū cubitorū longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis. Cui⁹ mēsura determinat cum dicit. In facie longitudinis centū cubitos ostij aquilonis: et latitudinis quinquaginta cubitos. Quicqd autē de aquilonaris edificij modo atq̄ mēsura diximus, totū de australi edificio iuxta eandē similitudinē sentire debemus: qō quidem ex his que supius iam dicta sunt satis patere putamus. Habemus iā quousq̄ hec edificia cum porticib⁹ suis se extēdebant: sed nōdum constitat quantū intercapedinis includebant. Sed hoc sane (et arbitror) palā erit cum pstiterit quomodo illō edificiū qō separatum dicit inter hec duo ordinatū fuit. Habebat sane centū cubitos longitudinis et. l.xxx. cubitos latitudinis. Nam intra parietes. xc. cubitos longitudinis, et. l.xx. latitudinis hēbat: et paries ipse vndiq̄ per circuitū quinq̄ cubitorū erat, sicut scriptura demonstrat. Et quod separatū erat edificiū, versumq̄ ad viam respicientem ad mare latitudinis. l.xx. cubitorū. Parietes aūt edificij quinq̄ cubitos erat latitudinis per circuitū: et longitudo eius. xc. cubitorū: vnde et infert. Et mēsus est domus longitudinē centū cubitorum: et qō separatum erat edificiū, et parietes eius cētum cubitorū. Ad dorsum itaq̄ templi, ppe murū qui dicebat vulgi locū situm erat, et lōgitudinem suā ab eq̄ omni dubio in aquilonem et austrum extēdebat. Sed latitudinē suā ab occidente in orientem expandebat. Quia igitur vltra predicta edificia altrinsecus iacētia spaciū. l.xx. cubitorū tantūmodo fuit, necesse est vt latitudo edificij qō. l.xxx. cubitorum extitit predictoꝝ edificiorum intercapedinem ex magna sui parte occupauerit. Longitudo igitur separati edificij inter pdictas illas domos editur: et adhuc vtrūq̄ spaciū. xx. cubitorū adijcitur, pter illud qō de eorū gazophilatiis legit. Et inter gazophilatia latitudinē. xx. cubitorum in circuitu dom⁹ vndiq̄. Constat igitur inter duo edificia q̄ templo adiacebāt hincinde spaciū. cxl. cubitorū scōm planum vtriq̄ inclusum fuisse. Domus autē aquilonaris sicut et australis porticū suam nō extra mediū, sed contra exteriorē, siue inferiorē sui partē habuit: et ab aquilone vtraq̄ ab vna et eadē linea incepit. Nā vbi gazophilatia q̄ huius dom⁹ porticū supportabāt describunt, statim de eorū introitu annectitur. Et erat subter gazophilatia

hec introitus ab oriente ingredientiū in ea de atrio exteriori in latitudine piboli atrij, qō erat contra viā orientalē in facie edificij separati. Hoc atriū cuius hoc loco mētionem facit aq̄lonaris domus, pfecto ab aquilone habuit, a qua domo vsq̄ ad vulgi locū latitudinez suā in aquilonem extēdit. Non igit cōtra huius atrij latitudinem quin potius contra domū dicta gazophilatia introitū haberēt nisi porticus cum sua domō ab aquilonari plaga ex vno loco inciperet. Ab aquilonari aut̄ latere eiusdē porticus vsq̄ ad interius atriū centū cubiti erant, quoꝝ quinquaginta ei⁹ latitudo tenebat. Deinde iteriecta quadā deambulatione, .x. cubitoꝝ latitudinis predictū illud gazophilatium cantorū incipiebat: et se vsq̄ ad vicesimū cubitum atrij interioris extēdebat. Unde constat q̄ eius longitudo. lx. cubitorū erat. Hoc gazophilatium in subsequētib⁹ describit cū dicit. Et induxit me in gazophilatiū qō erat contra separatū edificium: et cōtra edē vergentē ad aq̄lonem in facie longitudinis centū cubitos ostij aquilonis: et latitudinis quinquaginta cubitos contra. xx. cubitos atrij interioris: et contra pauimentū stratū lapide vbi erat porticus iūcta porticui triplici. Palā esse puto quomodo hoc gazophilatiū contra edificiū separatū erat: vel quomodo in facie intersecij centū cubitorū longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis erat. Qō templū et aquilonare edificiū interiacebat, si hoc gazophilatiū vsq̄ ad vicesimū cubitum atrij interioris se extēdebat. Palā nichilominus quō contra eadem vergētem ad aquilonem erat, si a decimo cubito post illū edis porticū incipiebat. Sed illud modo oportet cōsiderare q̄ contra pauimentū atrij exteriozis dicit esse: et ne aliud q̄ aquilonare pauimentū atrij exteriozis intelligere possim⁹, littere illi⁹ adiectione cōstringimur in eo qō legim⁹. Ubi erat porticus iūcta porticui triplici. Nā apud orientalē regionem nusq̄ inuenimus porticū iunctam porticui. Sed aquilonaris porticus atrij interioris (vt ex supioribus patet) ab oriente habebat gazophilatia cantorū: ab austro interius atriū: ab aquilone hoc de quo modo loq̄mur pauimentū. Patet ergo q̄ porticus q̄ huic porticui iuncta fuerat, ei pculdubio ab occidēte adherebat: et ex parte eam tangens: et ex maiore sui relinquens, vsus aquilonem se extendebat: et hoc pauimentū ab occidēte limitabat. Ut igit predictū gazophilatiū contra hoc pauimentū possit aliquā sui ptē habere, oportet ipsum triplici porticui adherere: quin potius cōmunem parietē cum ea in ipso coniunctionis loco habere. Post quē parietem si porticus aq̄lonaris dom⁹ incepit, parietē post parietem habuit: pfecto gazophilatia tantūdem dicto pauimento oppositū fuit, quātū ipsius dom⁹ ei⁹ murus habuit. Q̄ aūt illa quā diximus deambulatio ante ipm gazophilatiū fuerit, scriptura subsequēter ostendit, cū subiungit. Et ante gazophilatia deambulatio decē cubitoꝝ latitudinis. Nec nos mouere debet q̄ idem edificiū, modo gazophilatia, modo gazophilatium dicit: sicut eadem porticus modo vestibula, modo vestibulum noiatur. Nam vnū et distinctionis: aliud ad totū refertur. Notādū sane q̄ in eo loco vbi aq̄lonaris domus et eius porticus faciebāt angulū ante predictū gazophilatiū, et hunc deambulationis locū: locus quidā erat. xxx. cubitorū longitudinis et. xx. cubitorū latitudinis: de quo qō videbitur suo loco dicet. Nam scōm q̄ ex supioribus patet, quoniā ab oriētali latere ei⁹ gazophilatij vsq̄ ad aq̄lonare edificiū quinquaginta cubiti tantūmodo erāt, ipm quidē gazophilatiū plusq̄. xxx. cubitos latitudinis hre nō poterat, vbi. xx. cubitos supesse oportuit: vt cōstaret qō scriptura de his gazophilatijs que circa templum iacebāt dicit. Et iter gazophilatia latitudinē. xx. cubitorū

in circuitu domus vndiq̄. Cōstat autem q̄ ab eodē oriēta li latere eiusdem gazophilatij vsq̄ ad terminū sctificati quingentorū cubitorum. cccc. cubiti erant quoꝝ triginta (vt dictū est) latitudo gazophilatij pdicti tenebat. Deinde spaciū seu atrium qō inter ipm et edificium separatū iuxta longitudinē templi se extēdebat, cētū cubitos scōm predictam scripture auctoritatē occupabat. Latitudo aut̄ edificij separati. l.xxx. cubitos habuit: a quo loco. x. cubitorū latitudo supfuit. Quoꝝ quinq̄ (vt postea mōstrabit) muri latitudo tenebat: nā ceteros quinq̄ via q̄dā hēbat, que inter ipm murum et edificiū media iacebat. Sed si hi numeri in vnū conueniūt, pculdubio in. cccc. consurgūt. Nunc est facile videre quousq̄ templū se extendit, qō cū suo vestibulo (quēadmodū in posteriozib⁹ docebit) centū cubitoꝝ longitudinis fuit. Sed q̄ vestibulum templi sine dubio atrio interiori adherebat, et eadem linea ipsum et prescriptū gazophilatium incipiebat. Sed quia gazophilatiū (vt dictū est) et ante positū atrium. cccc. cubitis vsq̄ ad edificiū separatum se extēdebant: et templū cum vestibulo suo centum cubitos tantūmodo tenebat: constat quia inter templū et edificiū separatum interstitium fuerit. cccc. cubitorum.

¶ De situ vel ratione ceterorum edificiorum que ad occidentalē plagam erant. Cap. xiiij.

Sed vt ad cetera que adhuc restāt describēda transeam⁹, vltra porticū iam sepe dicti aq̄lonaris edificij ab aq̄lone erant decē gazophilatia e regione ipsi⁹ porticus versus aquilonē vsq̄ ad murū exteriorē iuxta pauimēti latus ordinata, longitudinis scōm longitudinē porticus cubitorū quinquaginta. Hec sunt illa gazophilatia atrij exteriozis, de quib⁹ scriptura silitudinem trahit. Ubi ipsius porticus, seu gazophilatiorū que sub ipsa erant longitudinem describit cū dicit. Et pibolus exterior scōm gazophilatia q̄ erant in via atrij exteriozis ante gazophilatia. Longitudo eius quinquaginta cubitorū, quia longitudo erat gazophilatiorū atrij exteriozis. l. cubitorū. Secundū gazophilatia (inquit) que erant ante gazophilatia. Ante que gazophilatia q̄so nisi ante ea de quibus tunc agebat, et multa iā dixerat, que sub porticib⁹ erāt, et ipsas (vt ibi dictū est) aq̄lonaris edificij porticus supportabant: Ante porticū igitur predictā esse describūtur: et atrij exteriozis eadē ipsa gazophilatia dicūtur, vt vbi fuerint apte determinetur. Inter hec tamē gazophilatia, et adiacētem porticum via quedā interiecta erat latitudinis (vt arbitror) quinq̄ cubitorū: vbi erat introitus ad gazophilatia q̄ erāt ante edificiū separatū. Descriptis nāq̄ gazophilatijs que porticus supportabāt, de hoc statim introitu annectit, cū dicit. Et erat subter gazophilatia hec introitus ab oriēte ingredientium in ea de atrio exteriori in latitudine piboli atrij qō erat contra viā orientalem in facie edificij separati. Sic sane est ille introitus de quo supius iam aliqua locuti sumus. Ab hac via vsq̄ ad murum exteriozis atrij erant. xc. cubiti. Qui si p decem gazophilatia diuidātur, vnūquodq̄ eorū. ix. cubitorū latitudinis inuenīt. Qō aūt dictū est de plaga aq̄lonari, intelligēdum est per omnia iuxta eandē similitudinem de plaga australi. Erant itaq̄ decem gazophilatia ex parte vna: et decem ex parte alia. Hec sunt viginti illa gazophilatia (vt credimus) de quib⁹ in sequētibus legimus. Ecce in illis gazophilatijs eandē mensurā inuenimus quā in supioribus illis, que in nouem cubitos extendim⁹: vt sint oia vni⁹ latitudinis, sicut sunt et vnius longitudinis. Restat nūc de illa porticu seu vestibulo edificij separati dicere qō inter aq̄lonarē domū et exteriorem murū ei adherebat ab aquilone. Q̄ autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestibulum habebat scriptura illa determinat. Que via erat ante vestibulū separatum. Hoc itaq; vestibuli vel porticus tā longitudinis q̄ latitudinis quinquaginta cubitorū erat: & sub se gazophilatia habebat: & super illa de inferioribus, & de mediis edificij eminebat: & a superiori eius latere (id est ab oriente) deambulationē, seu viam. x. cubitoꝝ latitudinis habebat. Quod totū paucis quidem verbis scriptura determinare videt, vbi legit. Et erāt ante edificiū gazophilatia, & via ante faciē eorū iuxta similitudinem gazophilatiorum que erant in via aq̄lonis. Si gazophilatia ista, & via ante posita per oia similitudinem habebant eorū que ad viā aquilonis erant: ergo ista sicut et illa conīcte sibi domus sub porticu, & sic modo adherebant: & quicq̄d de illis ibi in situ, qualitate, & quātitate legim⁹ iuxta ꝓpositam similitudinis normulā ad ista accōmodare debemus. Et nota q̄ eius alia gazophilatia ad viam aq̄lonis essent, ad illa intelligenda circūstātia litterę cōtingit: de quibus primo loco tractauerat: & nō illa de quibus nichil dixit. Etiam autē aquilonis ꝑ more suo nominat viā que ab aq̄lone de porta p portā ad interiora tendebat: q̄ quidē via per ante situm predictorū gazophilatiorū trāsibat. Sed vltra edificium sepatum decem cubitos supesse superius docuimus, quos partim muro, partiz vie interiecte supius assignauim⁹. Porticus itaq; ipsius eodē modo vltra se ab occidente. x. cubitos habebit, si ad similitudinez aq̄lonaris edificij cōtra exteriora domus sita fuit. Et q̄ vltra aq̄lonarem domū. lxx. cubiti ad occidētem fuerunt: inter ipam vtiq;, & sepatum vestibulū decem cubiti erūt, vt ad similitudinem superioris porticus teneat: & hec porticus. l. cubitorū spacium: & habeat a superiori seu interiori sui pte deambulationem. x. cubitoꝝ. Ab inferiori autē seu exteriori sui parte viā quinq; cubitorum esse scōm supiorē modū debemus intelligere, vt hoc vestibulum habeat gazophilatiorū suorū introitū subterse, id est ab inferiori et exteriori sui latere ad similitudinē porticus supradicte. Sed et vt in hoc quoq; vtriuq; vna similitudo concurrat, attende vbi sepatum edificiū cum hoc eius vestibulo angulū faciat, et inuenies hic quē admodū ibi spacium quoddā. xxx. cubitorum longitudinis: et. xx. cubitoꝝ latitudinis. Hic est ille locus de quo longe post legit in subsequentib⁹. Et erat ibi locus ꝙgens ad occidentē. & dixit ad me. Iste est locus vbi coquēt sacerdotes ꝓ delicto, & ꝑ ꝓcō: vbi coquent sacrificiū vt non efferant in atriū exterius, & sanctificet populus. Qui autē iste coquēdi loc⁹ in atrio illo fuerit, q̄ gazophilatia sanctuarij habuerit, scriptura sane diligenter requisita latere nō sinit. Attende nanq; q̄d ibi premittit vbi iste locus describitur. Et introduxit me (inquit) per ingressum qui erat ex latere porte in gazophilatia sanctuarij ad sacerdotes que respiciebant ad aquilonem. Et additur. Et erat ibi locus vergens ad occidētem. De his autē gazophilatijs alias legit. Gazophilatia aq̄lonis: et gazophilatia austri q̄ sunt ante edificiū, sepatum. Hec sunt gazophilatia sancta in quibus vestiūtur sacerdotes qui appropinquāt ad dōm in sancta sanctoꝝ. Ibi ponent sancta sanctorū, et oblationem p peccato, & ꝓ delicto. Profecto si hos, vel alios scripture locos diligēter discutimus, nullū aliū predicte coquine locū inuenire poterim⁹, nisi quem antea designauimus. Notādū sane q̄ de hoc loco dicit: q̄ esset vergens ad occidētē. Ex quib⁹ verbis manifeste colligit q̄ mons quidē post tergū templi ad inferiora ꝙgebat, vbi edificiū sepatum gestabat. Diximus iam q̄ designatur ille locus triginta cubitos habuerit longitudinis: et. xx. cubitos latitudinis. Horū medietas. xxx. cubitorū lōgitudinis: et. x. cubitoꝝ latitudinis q̄ edificio sepato adherebat coq̄nas habebat: reliquā medietatem illa scz decem cubitoꝝ latitudinis deambulatio tenebat: ita vt via illa q̄ ante faciez coquinarū transiret: & se in ea pte in atriū sanctuarij reflecteret. Iuxta hāc similitudinem p omnia credimus et illud supius designatū eiusdem magnitudinis spaciū coq̄nas hre: et illam decē cubitorū deambulationē per ante earū faciem se in atriū sanctuarij reflecterе, & ad templū respicere. Sed quicq̄d de aquilonari latere diximus totum hoc de australi latere in edificiorū situ, & modo iuxta eandem similitudinis cōgruentiā intelligere debemus, scōm q̄ de eo legimus. Et ois introitus eorū, et similitudines, et ostia eorū scōm ostia gazophilatioꝝ que erant in via respicīte ad nothum. Ostiū in capite vie, que via erat ante vestibulum separatū per viā orētalem ingredientib⁹. Habebat itaq; australis plaga simile vestibulū ante edificiū separatum, sicem domū, simile pporticū, simile gazophilatium iuxta interi⁹ atrium. Erat itaq; vna extremitas predicti gazophilatij contra viginti extremos cubitos atrij interioris (sicut superius dictum est) ex parte vna: erat eodem modo & aliud cōtra. xx. extremos cubitos atrij interioris ex parte alia: et inter illa duo interstitia cubitorum. lx. In hoc interstitio vestibulum templi situm erat, quod ab oriente atrio interiori adherebat: ab occidente (vt dictū est) templum adherens habebat.

Quomodo, vel vnde colligitur que sit arduitas montis. Capitulum. xv.

Sed quoniā ea q̄ de edificioꝝ situ interim dicēda videbant expleuimus: locus postulat vt ea que ad superiorū expletionem addenda, pmi simus modo vel ex pte loquamur: & sic ad expositionē littere reuertamur. Primo itaq; cōsiderem⁹ quot cubitos intra eius atriū ab oriente in occidentem scōm cōsideratiōnem plani habeat: q̄ supficiete nus in omnē partem absq; oīi ambiguo centū cubitoꝝ erat: sed illud. Et mensus est atriū longitudine centū cubitorū: et latitudine centū cubitoꝝ per quadrū. Sed sicut superius mōstratū est, ab aquilone vsus austrū etiā scōs planū centū cubitos hoc atriū includebat. Ducētos autē cubitos hinc, & ducentos inde due porticus cū interiecto atrio tenebāt: & in hunc modū ab vna extremitate in aliā quingenti cubiti erant. Propter eādem aūt similitudinē et quātitatem porticuū aiaduertimus & orientales porticus cū interiecto atrio ducentos eque cubitos scōm planum occupare, & vsq; ad centenariū medium se extendere. Omnes ergo interiores porticus iuxta vnā similitudinem illi medio centenario, & contra eius mediū adherebant: & quia. lx. cubitoꝝ mensurā intra parietes tenebant ab hac mensura in vtroq; latere viginti cubiti de illo medio centenario superant. Sed superius docuimus gazophilatia sanctuarij duob⁹ porticibus interioris atrij, aquilonari videlicet & australi immediate adherere: & atrij interioris latus occidentale limitare. Unde cōstat atrium interius ab oriente in occidētez scōm rōnem plani nō plus q̄ lxx. cubitos occupare. Sed si orientalis via ab exteriori porta vsq; ad templi situ vniformiter ascendit: pfecto pauimentum q̄ inter duas porticus centū cubitorum iacuit, non plus q̄ lxx. cubitos scōm cōsiderationem plani obtinebit: cuius supficietenus centū absq; ambiguo habuerit. Hinc ergo dat intelligere parietes porticuū quēadmodū trium predictaꝝ domoꝝ quinq; cubitoꝝ latitudinis esse. Nam ostat vnāquāq; quinquaginta cubitos tantū intra parietes hre. Hec erat causa cur superius quinq; cubitos muro deputandos censuim⁹: ceteros quinq; vie deputauimus ex illis decem quos vltra edificium separatū esse deprehendimus. Hoc loco sane illō admonere volumus

q̄ vbiq; pro certo, et quasi pro regula tenere debemus: quoniā siue in plano, siue in pendulo quodlibet edificium sit nichil ei⁹ mensure confert, vel detrahit. Quicq̄d enim de edificiorum mēsura scriptura docet, etiam scōm plani considerationem accipere oportet. Quoniam ergo aquilonares porticus, seu etiam australes orientalibus porticibus in mensura & qualitate per omnia similes fuere, oportet de interiectis pauimentis similia estimare: et non nisi. lxx. cubitos secūdum planum occupasse. Hoc tamen inter ista & orientale pauimētum fuit, q̄ illud secūdum vnam dimēsionem. lxx. cubitos (vt dictum est) habuerit, secūdum aliam vero dimensionem centū cubitos etiam secūdum planum possedit. Istorum autē mensura secūdum vnam dimensionem. lxx. cubitorum: secūdum aliam autem. lxxxv. cubitoꝝ iuxta plani cōsiderationem fuit. Nam hec duo pauimenta ab vna & ea dē linea qua & interius atrium videtur incipere ab oriente: quinq; tamē cubitis vltra eius terminū videnī se extendere ab occidē. q̄d ex superioribus euidentissimū est intelligere. Ad similitudinē tamen interioris atrij possunt ipsa etiam in eā partem centum cubitos supficieterenus habere. Eleuāt ur itaq; a gemino latere aquilonare, & australe pauimentū: sed orientale quidē et interius atrium ab vno latere tantū. Si autem queritur de interiori atrio q̄tum ab vna parte eleuabat, facile hoc & absq; scrupulo a geometrice discipline perito deprehēditur. Absq; dubio atrium q̄. lxxx. cubitos habuit in base, & centum in supficie. lx. cubitis excelsius fuit in eminentiori parte. Huius rei certissimas regulas tradere possumus: sed simplicioribus onerosi esse timemus. Dabimus interim huius rei aliquod documētum, per quod possit quiuis q̄tūlibet simplex assertionis nostre capere experimentum.

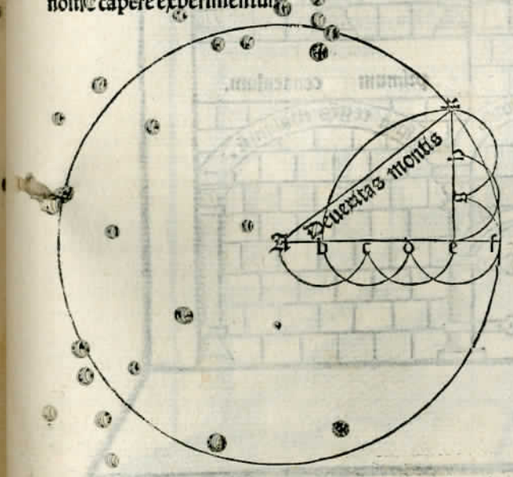

Protrahatur cuiuslibet magnitudinis linea in quinq; equas sectiones diuisa: et ad singulas sectiones singulis litteris insignita. Sitq; linea iacens. a. b. c. d. e. f. Supra hanc ad quartam sectionem, id est super. c. alia linea erigatur, ita vt in nullam partem, prior inclinetur: sed hinc inde rectos, et adinuicem pares angulos efficiat: et tres mensuras predictis sectionibus singulas singulis equales cōtineat. Sitq; linea super. e. erecta. e. g. h. k. Protrahatur adhuc tertia linea de. a. in. k. obliq; ue eleuata. Hoc itaq; facto accepto circino, si primam et tertiam lineam, id est. a. f. et. a. k. equales inueneris, assertionis nostre fidē ꝓprio experimento tenebis. Ponat itaq; vt vna quaq; sectio sit viginti cubitorum. Erit ergo. a. f. id est prima linea cubitorū centum: et. a. k. eius videlicet equalis, id est tertia linea erit totidem cubitorum. Linea vero erecta, id est. e. k. habebit cubitos. lx. Atrium igitur quēadmodum dictum est qō. lxx. cubitos habuit in base: & centum cubitos in superficie absq; dubio. lx. cubitis eleuatior fuit in eminentiori parte: cuius rei formā manifeste habes in triangulo. a. k. e. Huius autem trianguli basim, id est lineam iacentem, eiusq; ypotemisam, id est lineam inclinatam si cuilibet protraxeris: & eis cathetum, id est lineam ortogonaliter erectam applicaueris, cuiuscūq; magnitudinis triangulos effeceris, tres ei⁹ lineas eadem sibi semper proportione respondere videbis. Nam semper erit ypotemisa ad basim sexquiquarta / & basis ad cathetum sexquitertia. Ab exteriori itaq; latere orētalis porte vsq; ad frontem vestibuli templi altitudo montis. ccx. cubitis excreuit si eiusdem montis arduitas in eam partem vniformiter ascendit. Quoniam igitur quelibet porticus ab exteriori latere vsq; ad interi⁹ latus. lx. cubitos tenebat, terra ab interiori latere secundum predictum arduitatis tenorem. xlv. cubitis eminentior erat. Septem autem, vel octo ascensionis gradus de quibus superius legimus solam muri latitudinem que quinq; cubitorum, vel septem pedum et semis erat tenere credimus: ita vt ad singulos q̄des gradus sit: & octauus gradus alijs septem connumerari, vel nō connumerari possit. Hinc est q̄ de australi porticu exteriori legitur: & in gradibus septem ascendebatur ad eam. et item de australi interiori. Et octo gradus erant quibus ascendebatur per eam. Nūquid extra eam erant in quibus ascendebatur ad eam: & intra eam erant in quibus ascēdebatur per eam, ita vt latitudo. l. cubitorum que intra parietes erat octo gradus tantūmodo habeat? Quis sic sapiat? Sed eis ipsis gradibus ascendebatur ad eam, & per eā quos muri latitudo tenebat. In ipsis ascēdebatur per eam, quia murus de ipsa erat: & in ipsis ascendebat ad eam, quia per ipsos ad eius interiora adtus erat. Nunc itaq; quanta sit altitudo vnius porticus ex predictis conficere possum⁹. Porticus quāq; interior (vt legimus). xiij. cubitos altitudinis habuit: q̄b⁹ si illos duos cubitos adiungimus: quos porta (vt superius dictū est) in frōte vsq; ad cenaculum habuit, in. xv. numerum summa consurgit. A tecto autem thalami, id est a pauimēto cenaculi vsq; ad tectū porte fuerūt (vt legitur) cubiti. xxv. Jungantur isti. xxv. supioribus, et. xl. habemus. His oībus adhuc supra tectum ipsius porte quasi ad ꝓpugnacula faciēda quinq; cubitos adiscimus: et sic. xlv. cubitos altitudinis ab interiori parte implemus. Erat autem (vt superius dictum est) xlv. cubitis demissior in exteriori latere: et secūdum hoc tota eius altitudo ab exteriori parte videtur in nonaginta cubitos consurgere. Videtur vero ab exteriori parte duo cenacula: vnum autem ab interiori parte habere: & de tertio & intimo thalamo dicitur esse. Et mēsus est portam a tecto thalami vsq; ad tectū eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

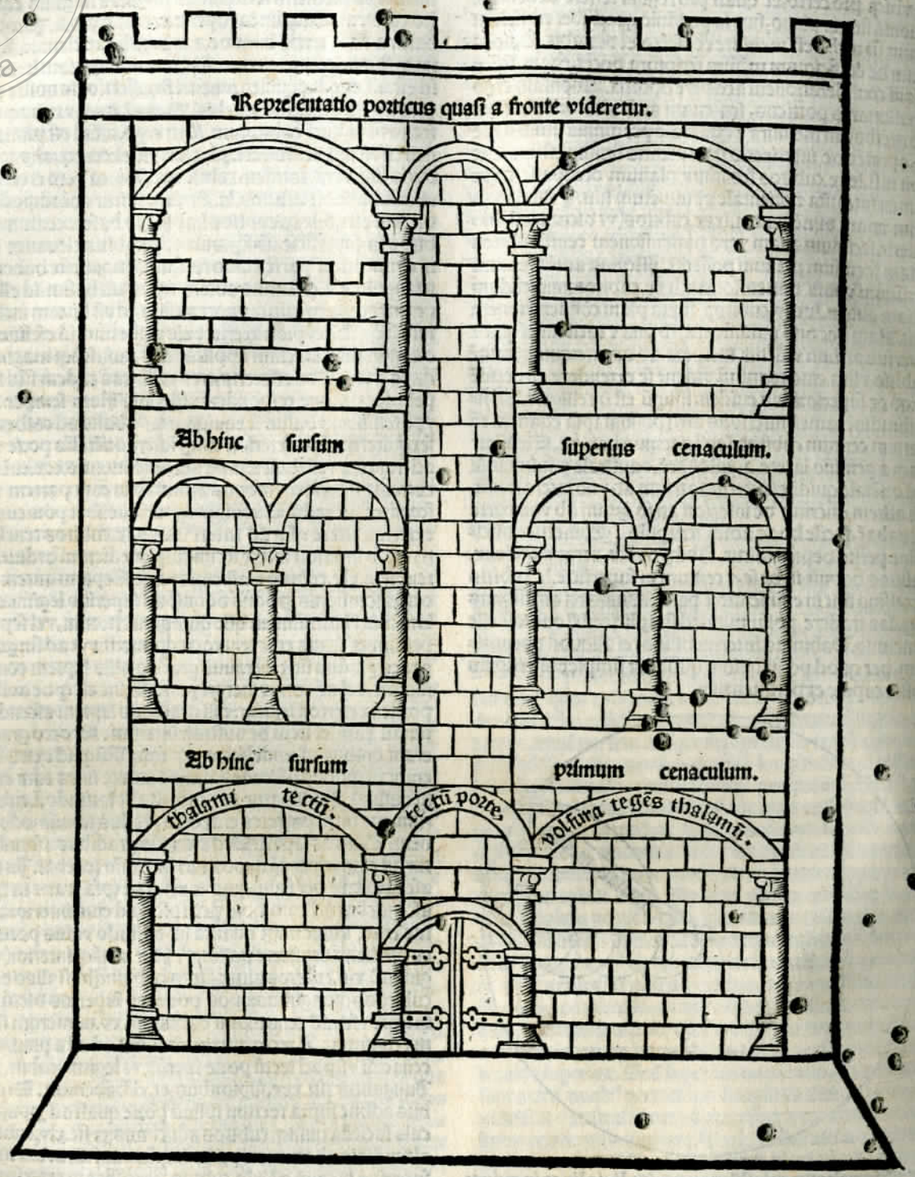

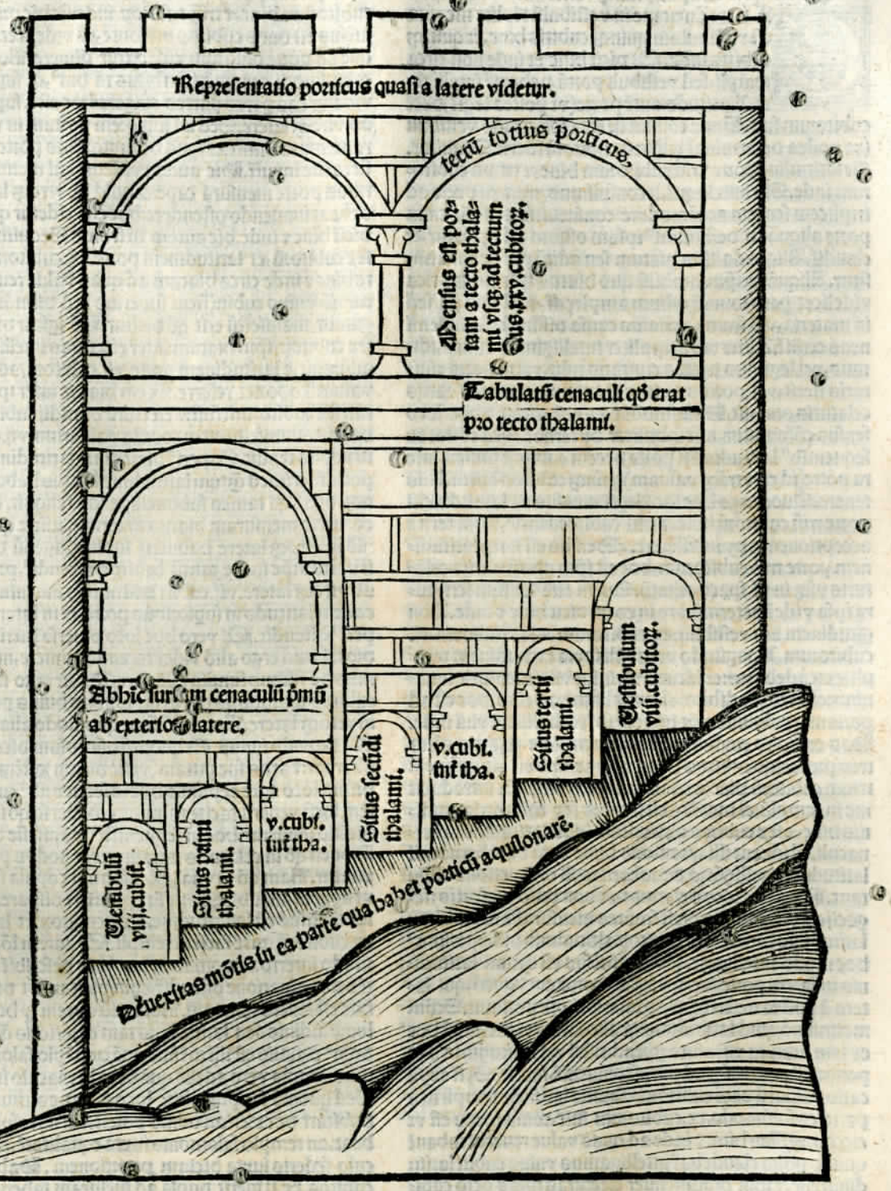

Universidad de Deusto
Biblioteca

Descriptio templi. ipsiusq; vestibuli. Cap. xvj.

A

Introduxit me in vestibulū templi: et mensus est vestibulum quinq; cubitis hinc, et quinq; cubitis inde. Q; dicit hinc et inde non circa templi, sed vestibuli portā debem⁹ intelligere. Latitudo autē porte (vt postea legit) decē cubitorum fuit. Vnde constat q; tota longitudo vestibuli (vt postea determinat) viginti cubitorū fuerit. Sequitur. Et latitudinē porte triū cubitorum hinc, et trium cubitorum inde. Si vsum loquēdi consulimus, nomen porte ad triplicem sensum accōmodare consueuimus. Noie enim porte aliquādo designam⁹ ipsum ostium q̄ aperitur, et claudit. Aliquādo ip̄m hiatum seu aditū per quem transitur. Aliquādo ip̄m ambitū quo hiatus ipse cingitur: ea videlicet pars muri q̄ ostium amplectit, et reliquo pariēti in materia, vel forma, ornatus causa dissimilis, et supemnens cernit. Aliter enī atq; aliter intelligim⁹, cum audimus, vel legimus portas ciuitatis tulit, vel fr̄a porta ciuitatis fregit, vel portas ciuitatis vario marmore, et varijs celaturis ornauit. Huiusmodi equiuocatione et hoc loco sensus cōfunditur, nisi subtiliter discernat. Sed cōstat ex sequentib⁹ latitudinem porte decem cubitor fuisse: et latera porte (id est vtrāq; valuam) quinq; cubitos latitudinis tenere. Quod ergo hoc loco legit mensus est latitudinem porte triū cubitorū hinc, et triū cubitorū inde, scōm tertiā acceptionem opz intelligere. Mensus est itaq; latitudinem porte triū cubitorum, hoc est ip̄m murū varijs celaturis vsq; in id spacij ornatū. Quem etiā sensum scriptura ipsa videt determinare in eo qđ dicit hinc et inde. Longitudinem aūt vestibuli, xx. cubitorum, et latitudinem, xj. cubitorum. Longitudo vestibuli iuxta latitudinem templi extendebatur: et idcirco vtriusq; vna mensura inuenitur: et octo gradibus ascendebatur ad eam, hoc est ad portam: et columne erāt in frontib⁹, vna hinc, et vna inde. Has colūnas credimus sitas hincinde e regione cōtra tres predictos cubitos porte vbi mensus est latitudinem trium cubitorū hinc, et trium cubitorū inde. Et introduxit me in templū: et mensus est frontes sex cubitos latitudinis hinc, et sex cubitos altitudinis inde, latitudinē tabernaculi. Videant illi quomodo hunc locū de tabernaculi latitudine intelligāt, q̄ de tabernaculi cōstructione disputant. Nā id hoc loco determinare non puto presentis negocij esse. Qđ autem dicit frontes mensurasse sex cubitor latitudinis hinc, et sex cubitor altitudinis inde: possum⁹ hoc modo intelligere. Primo mēsus est ē̄tum latitudinis in latere porte fuerit vsq; ad parietem ligneū, qui latera q̄ postea describunt ab interiori pte portauit. Scōm metitur nō quid latitudinis ex alio latere extiterit: nā hoc ex iam sumpta mensura ppendit: sed qđ altitudinis a superiorib⁹ porte vsq; ad primū cenaculū fuerit. Sz si explicatio valuarū decē cubitos habuit: et latitudo templi itra parietes solūmodo, xx. cubitorum fuit, consequens est vt electuras illas hinc et inde ad quas value reuerberabant quādo porta claudebat intelligamus vnius cubiti latitudinis esse, et ip̄m hiatum inter electuras ipsas octo cubitos habere. Alioquin nō possumus hincinde sex cubitos inuenire. Sequitur. Et latitudo porte decem cubitorū: et latera porte quinq; cubitorū hinc, et quinq; cubitor inde. Ecce qđ de porte, seu valuarū latitudine supius dixim⁹. Post hec longitudo et latitudo ip̄si templi determinat cum dicit. Et mensus est lōgitudinem, xl. cubitorū: et latitudinem, xx. cubitor. Descripta exteriori domo, ad interiorem domū transit: et qđ dicitur sanctū sanctorū in his verbis describit. Et introgressus intrinsecus mēsus est in frōte duos cubitos, et portā sex cubitor. Sicut in supiori descriptione primo loco mēsus est latitudinē porte trium cubitorum hinc, et triū cubitor inde: sic hic primo omniū mēsus est duos cubitos in fronte, eā videlicet et muri ptem que ad porte ornatum videbatur ptinere. Notādum aūt q̄ eiusmodi ornamēti ambitus tā hui⁹, q̄ supioris porte videtur eas p̄ tres partes cingere: hoc est a supioribus, et ab vtroq; latere. Sed ad supiorem portam in vtroq; latere mensura tamit: et quid de supioribus porte sentiēdum sit tacite innuit. Hic autem videtur qui metitur in supioribus porte mensurā cape: et quid de vtroq; latere sentiri debeat inuendo ostendere: hoc esse videtur qđ ibi metiri dicit hinc et inde, hic autem in fronte. Sequitur. Et portā sex cubitorū, et latitudinem porte, vij. cubitorū. Si electure hinc et inde circa hiatum ad quas value reuerberabantur nō vnius cubiti (sicut superius) sed dimidij esse intelligantur, manifestū erit qđ dicitur. Qđ igitur dicit portam sex cubitor, ip̄m hiatum inter electuras intellige. Q; aūt adiungit, et latitudinem porte, vij. cubitorū, ad latitudinē valuarū oportet referre. Si em̄ hiatus inter ipsas electuras sex cubitorum fuit: et electurā dimidij cubiti hincinde habuit, manifestū est q̄ copula valuarum, vij. cubitos latitudinis tenuit. Superi⁹ dixit, quid latitudinis in latere porte fuerit, sed q̄tum latitudinis hiatus habuerit aperte non dixit, qđ tamen subintelligendū reliquit. Hic autem ecōuersio mensuram hiatus determinauit: et quid latitudinis in vtroq; latere habuerit subintelligēdū dedit. Nam si hiatus ip̄e in ex tantū cubitos extendit, proculdubio ab vtroq; latere, vij. cubiti latitudinis inueniunt. Q; aūt eadem latitudo in supioribus porte, et in latere fuerit superi⁹ ostendit. Q; vero hoc loco diuersa fuerit, oīno non dicit. Quid ergo alij videt tacendo innuere, nisi q; debeamus de silibus similia ētimare? Datur ergo intelligi. vij. cubitos latitudinis esse in supioribus huius porte, sicut et in vtroq; latere. Notandū sane quomodo alia apte dicit: alia tacendo innuit. Et quomō hūc ipsum dicendi modū alternat: et artis sue pitiam (vt sic dicam) ostētat. Nam qđ primo loco apte exprimit, hoc in sequentib⁹ cum ad similem locū venerit tacite innuit: et econuerso qđ in supioib⁹ tacēdo innuerat, hoc in sequentib⁹ manifeste determinat. Hoc est qđ in celaturis miramur: vbi nodor perplexa texuntur. Nam qđ in vna pplexionum copula supponit vt appeat, in subsequenti suppo. it vt dispareat. Sequitur. Et mensus est longitudinem, xx. cubitor: et latitudinem xx. cubitorū ante faciem templi. Q; autem lōgitudo et latitudo interioris domus in his vbis describit, subsequēti determinatione ostendit, cum dicitur. Et dixit ad me: hoc est sanctū sanctorū. Notandū autem q; hec mensura longitudinis, seu latitudinis tam exterioris q̄ interioris dom⁹ equalis est illi mēsure quā de tēplo salomonis legimus. Dupla vero ad illā quā de tabernaculo inuenimus. Sed quoniā scriptura hoc loco oīno de altitudine tacet, dubitari de exteriori domo potest. Cui nā respondere debeat, an templo salomonis iuxta equalitatē, an tabernaculo federis iuxta dictam p̄portionem. Habebit nanq; cubitos, xx. si fuerit dupla ad mēsuram tabernaculi, xxx. vero si fuerit equalis ad mensurā predicti templi. Sed si dicimus, xxx. cubitos altitudinis vsq; ad primū cenaculū fuisse, oportet vt p̄cedamus portā, x. cubitorū latitudinis nimis p̄ceram, et latitudini valde incōgruā, id est, xxiij. cubitorū altitudinem habere. Nā ex predictis habemus vj. cubitos altitudinis tantū supra portam fuisse. Si vero dicatur q; xx. cubitor altitudo vsq; ad primū cenaculum fuerit, cōsequenter tā exterioris q̄ interioris dom⁹ porta altitudinē aptam, et sue latitudini cōgruam habebit. Nā exterior, xxiij, interior, xxij, cubitorum erit. Ecce quo

B

ex altitudine sex cubitorum quā supra portam superius sumpserat, tam vtriusq; porte q̄ cenaculi altitudo colligitur, quas apte non dixerat. Q;tum aūt spissitudinis murus templi habuerit, determinat cum subiungit, et mēsus est parietem domus sex cubitorum. Sequitur: et latitudinem lateris quatuor cubitorū vndiq; domus. Latera ista que modo describit nichil aliud intelligo q̄ quedam deambulatoria intus et exterius in duob⁹ templi lateribus per parietem ordinata: erantq; ab inferioribus vsq; ad superiora vnum post vnum sibi inuicem immediate conjuncta. Vnde est illud qđ sequitur. Latera autem latus ad latus, bis triginta tria. Et forte latera inde dicta sunt, q̄ in solis tēpli lateribus, nō autem in frontibus essent. Sed quoniam viginti cubitorum solum modo altitudo sub primo tēpli cenaculo fuit, non plusq; tria latera capere potuit. Sicut enim in sequentibus legitur, a fundamento vnius vsq; ad fundamentum alterius solum sex cubitorum spacium fuit. Erant itaq; tria interius ab imo vsq; ad cenaculū: et triginta exterius ab imo vsq; ad summū. Interiora autem templi in suis superioribus eiusmodi latera non habebant, sicut sequentia manifestant. Bene ergo dicitur bis triginta tria, eo q̄ triginta tria essent ex parte vna: et triginta tria ex parte altera. Adhuc autem de horum laterū descriptione addit, cum dicit. Et erant eminentia que ingrederētur per parietem domus in lateribus per circuitū vt cōtinerent, et non attingerent parietem templi. Trabes itaq; de parietibus prominebant, et latera supportabant: sed idcirco tabulata que super ipsas fundata erant nō vsquequaq; vsq; ad parietem pertingebant, vt videlicet visum admitterent: et intuentium obtutus ab imis vsq; ad superiora libere percurrerent: et totum sub vno aspectu comprehendēs de toto iudicare posset. Sequitur. Et platea erat in rotūdum ascendēs sursum per cochleam: et in cenaculum templi deferebat per girum. Idcirco latius erat templum in superioribus: et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in mediū. Huiusmodi viam gradibus ascendentē, et se in girum flectentem videmus quotidie in ascensionibus turrium, vel eiusmodi sublimiū edificiorum. Qđ autem ait: idcirco latius erat templū in superioribus, manifeste determinat q̄ descripta latera vsq; ad cenaculorum suprema non vsquequaq; pertingebant: vel in superioribus templi omnino nō erant: et idcirco templi amplitudo ibi latior erat, vbi eiusmodi obstacula inter parietes nulla habebat. Qđ autem dicitur: et sic de inferioribus ascēdebatur ad superiora in medium: videtur ostendere templum hoc duo cenacula habere: et ipsum in tres mansiones diuidere. In eo autem q̄ dicitur medium, intelligimus primū cenaculum: eo q̄ ipsum primum cenaculum esset mediū trium mansionum. Superius latitudinem laterum descripserat in eo qđ dicebat: et latitudinem lateris quatuor cubitorū undiq; per circuitum domus. Nunc autem eorum altitudinem describit in eo q̄ hic adiungit. Et vidi in domo altitudinē, fundata latera ad mēsuram calami sex cubitorum spacio. Non dicit sex cubitorum et palmo, cum tamen mensuram calami prealiserit. Unde et ex hoc item loco notare possumus qđ superius de calami mensura tam dixim⁹: et vidi inquit. Sed vbi ea vidit? In domo. Quēadmodum autez vidit. Altitudinem per circuitum fundata latera. Ergo in domo erāt: et hōm altitudinem domus alia supra alia fundata erāt. Sequitur. Et latitudinem per parietē lateris forinsecus quinq; cubitorum. Videtur michi locus idem designari in his vbis qui postea dicitur locus orationis. Erat itaq; quinq; cubitorum latitudinis quasi quoddam appenditium iuxta parietem primi, et infimi lateris factum: vt illic orationis gratia conuenirent qui templum ingredi, vel non possent, vel non auderent. Mēsus est itaq; quinq; cubitorum latitudinem primo lateri a fine vsq; ad finem per omnē eius parietem forinsecus adherentem. Sequit. Et interior domus in laterib⁹ domus. Hoc idcirco dicitur ne circa interiorem domū latera deesse putarentur: et inter gazophilatia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus vndiq;. De his gazophilatijs nichil adhuc dixit: sed quibusdam de loco orationis interpositis statim eorum descriptionem annectit. Et ostium (inquit) lateris ad orationem: ostium vnū ad viam aquilonis: et ostium vnum ad viam australem: et latitudinem loci ad orationem quinq; cubitorum in circuitu. Ecce de loco orationis repetit, vt addat. Nam superius ipsum locum, nec locum orationis dixerat, nec q̄ in circuitu, hoc est per tria latera templū ambiebat. Congregemus modo in vnū q̄ de templi mensura audiuimus: et primo de eius latitudine videamus. Primo loco ipsum templum intra parietes, immo intra latera viginti cubitos latitudinis tenuit. Latera autem interiora hincinde quatuor cubitorum: et parietes sex cubitorum latitudinis habuit. Horum summa in quadraginta surgit. Latera autē exteriora habuerunt similiter vtrinq; quatuor cubitos latitudinis: quinq; vero vtrobiq; habuit locus orationis. Que omnia si in vnum colligis, proculdubio quinquagintaocto inuenis. Remanet ergo vtrinq; via cubiti vnius inter templum et gazophilatia: que contra viginti cubitos atrij interioris esse superius legimus. Hec autem via sub electura tecti que locum orationis operuit esse potuit: et tunc frons tēpli sexaginta cubitos impleuit. Longitudo autem templi centum cubitorum fuisse legitur, sicut in consequentibus exprimitur, et ex precedētibus colligitur. Nam quadraginta cubitos longitudinis intra parietes habuit ipsum templum: viginti vero sanctum sanctorum: vndecim autem latitudinis templi vestibulum. Quatuor autē parietes viginti quatuor cubitos tenuere: et locus orationis cubitos quinq;. Hec omnia si in vnum redigis, centenarij summam implebis.

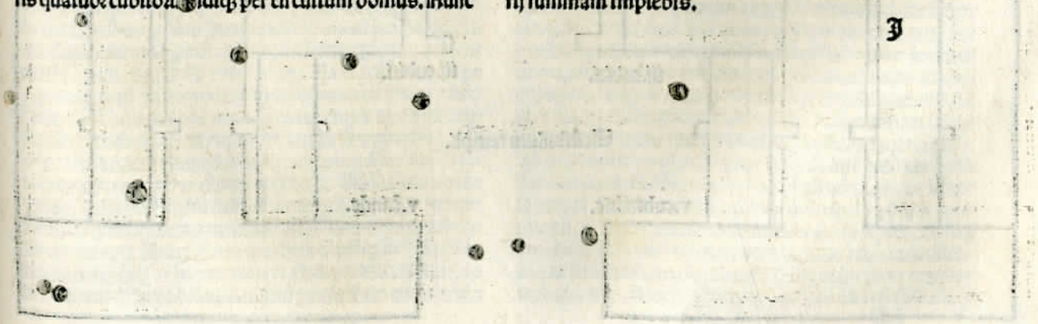

J

Universidad de Deusto
Biblioteca

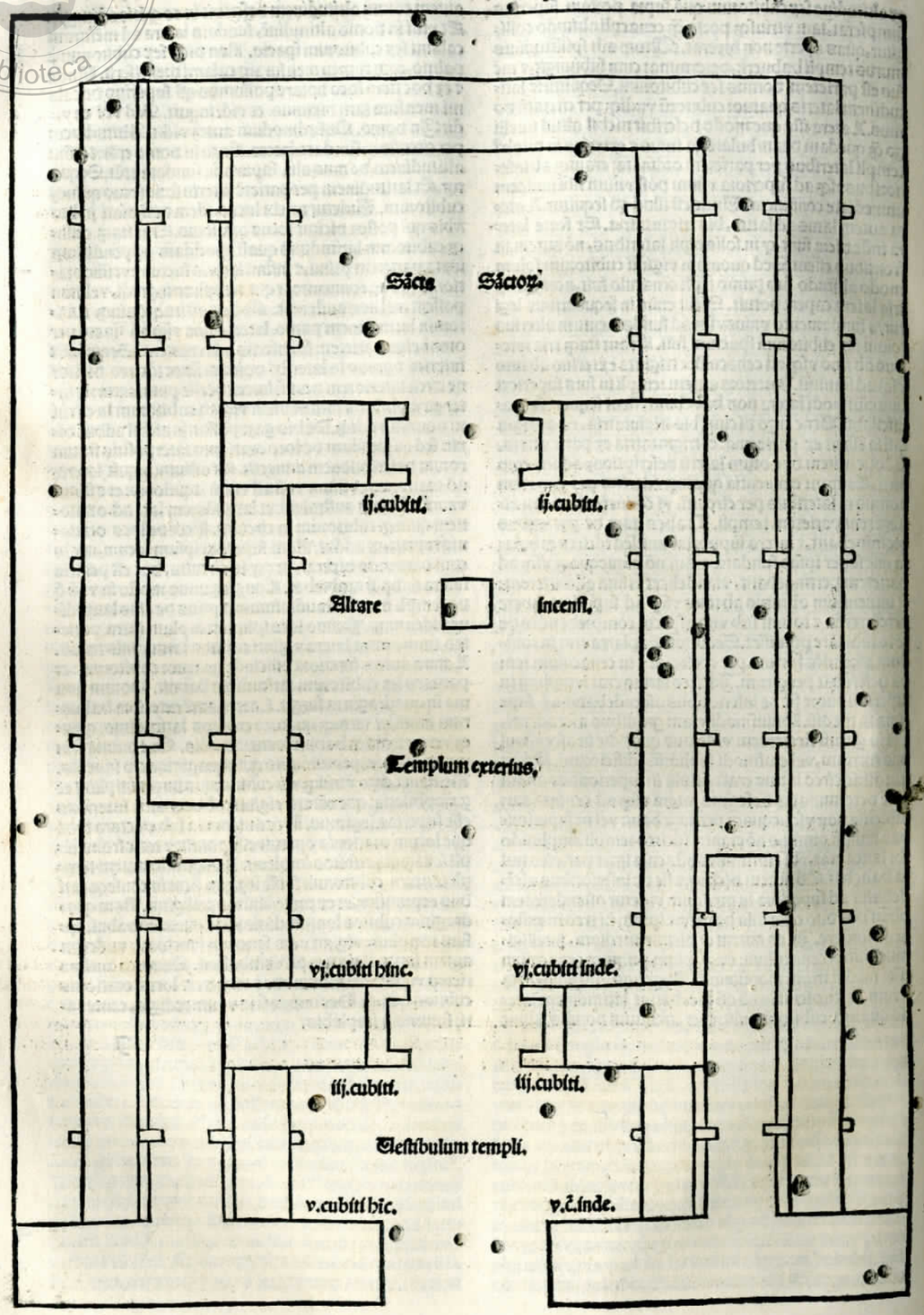

Descriptio edificiorū que templo adiacebant. Cap. xvij.

Tunc autem de gazophilatijs illis dicendum videt: de quib⁹ dicit. Et inter gazophilatia latitudinē. xx. cubitorū in circuitu domus vndiq⁹. Docuimus aūt longe superi⁹ de his gazophilatijs que circa tēplum iacebant quomodo abinuicē. xx. cubitis distabāt. Sed q̄ edificium separatū. vt superius monstratū est) centū cubitis se inter aquilonarē et australem domū extēdebat: z spaciū. xx. cubitor⁹ adhuc vtrinq⁹ interiacebat, patet q̄ inter aquilonarez z australē domū cētum quadraginta cubiti scōm planū erant. vnde cōstat inter templū, et vtrāq⁹ domū hincinde. xl. cubitos fuisse. nam ceteros. lx. mōstratum est templi latitudinē tenere. Quomodo aūt poterit. xl. cubitorū spacium capere illud de quo superius dictū est quinquaginta cubitor⁹ latitudinis atrium? Sed plane q̄ scōm planū locus non habuit ei ex tumore mōtis accreuit. Si igitur intelligimus illud atrium. xl. cubitos scōm planu⁹ habere: et quinquaginta in superficie: videbimus montis deuexitatē in hoc loco, z in supradictis atrijs eadem sibi ꝓportione respondere. Nam eadem ꝓportione se habent cētum ad octoginta: z quinquaginta ad quadraginta. Post descriptionē templi adiūgitur descriptio edificij separati: et edificium q̄ erat separatū versumq⁹ ad viam respicientē ad mare latitudinis. lxx. cubitorū. Paries aūt edificij quinq⁹ cubitorum latitudinis per circuitū: z longitudo. xc. cubitorū. Ista oīa (vt arbitror) satis ex superioribus patēt: et idcirco alia expositione nō indigēt. Mare autem hic dicit illud q̄ longe post vocat magnum q̄ erat ab occidēte: nam aliud erat ab oriente q̄ vocat orientale. Post⁹ autem dixerat hoc edificium versum ad mare, statim infert de eius latitudine, vt ex eo ipso innueret scōm quam dimensionem ad mare versum esset. Notandū autem q̄ q̄ templi, edificium separatum, atriū adiunctū, tam aquilonare q̄ australe edificiū vnius longitudinis erant, omnium longitudinē sub vna cōtinuatione cōmemorat. Et mensus est inquit domus (id est templi) longitudinē centum cubitorum: z q̄ separatū erat edificium, et parietes eius longitudinis centū cubitorum. Latitudo ante faciē domus: z eius q̄ erat separatum contra orientem centū cubitor⁹. Et mensus est longitudinem edificij contra faciem eius q̄ erat separatū ad vorsum hectecas ex vtraq⁹ parte cētum cubitorum. Notādum sane q̄ latitudo illa cētum cubitorū quam metitur ante faciem domus (id est tēpli) possit dici latitudo, z longitudo: sed diuersis respectibus. Si enim totum illud atrium cōsideres in quo templū situm fuit inter aquilonarez et australem domū: ab austro in aquilonem centū quadraginta cubitorū longitudinis erit: z centū cubitorum latitudinis cōtra orientem q̄ admodum hic dicit. Si autem non totū attēdas: sed vnam quālibet quouis templi latere partē, erit (vt in sequentibus legitur) longitudinis centū cubitorū: z latitudinis quinquaginta cubitorū. Sub sequenti autē sententia situm edificiorū determinat. Nam edificium superius descriptū ad vorsum templi separatum erat z cōtra faciem suā hincinde ex vtraq⁹ parte templi quodā edificium habebat. Et mensus est (inquit) longitudinē edificij contra faciem eius q̄ erat separatum ad vorsum hectecas ex vtraq⁹ parte cētum cubitorū. Vides certe q̄ ex vtraq⁹ parte edificium fuit, et vtrunq⁹ hectecas habuit: z eoipso quo hectecas mensus fuit, etiam domorū mensuras accepit. Antesolaria quedam intelligim⁹ esse ista hectecas: quas (vt hieronymus in his verbis testatur) romani vocant solaria de cenaculorū parietibus eminentia: que nōnulli grecorum exedras vocant. Recapitulatio cū ad ꝓpositione videtur esse q̄ sequitur. Et templum interius: z vestibula atrij, limina, z fenestras obliquas, hectecas in circuitu per tres partes contra vniuscuiusq⁹ limen, stratumq⁹ ligno per girū in circuitu. Patet autem cur templum interius esse dixerit: quia inter predicta edificia medium locum tenuit. Vestibula atrij nominat, q̄ atrio ad iacebant. Superius aūt designauerat hectecas ex vtraq⁹ parte: hic autez dicit per tres partes esse. vnde cōstat edificium etiam separatū hectecas habuisse. Qua ex re coniicimus eandem in tribus similitudinē esse tam in qualitate q̄ in q̄titate. Hectece autem (vt dicitur) contra limen vniuscuiusq⁹ erant: quia de ipsis cenaculis extrinsecus ꝓminebant. Ne enim altiores, vel demissiores ipsis cenaculis putarentur, per limina solariorū situs antesolariorum exprimunt. Stratū lignorum per girū dicit tabulatum quo hectecarū inferiora sternebantur: que tres templi partes (vt dictum est) cingere videbantur. Terra autez (inquit) vsq⁹ ad fenestras erat: vnde cōiici potest q̄ta deuextras montis fuerit: quandoquidē parietes edificiorū que ex parte templi erāt terram vsq⁹ ad fenestras habebant. Q̄d autem dicit cherubin, et palmas vsq⁹ ad interiorem domū, hoc est sanctum sanctorum fuisse: videtur determinare velle interius sanctuarium eiusmodi celaturas non habere. Erant itaq⁹ (vt dicitur) vsq⁹ ad interiorem domū, in exteriori videlicet templo: z forinsecus, id est in vestibulo: q̄ eadem consideratione videtur dici posse forinsecus: qua domus interior dicitur intrinsecus. Erāt inq⁹ in templo z in vestibulo per omnē parietem in circuitu non solum interius, sed etiam extrinsecus fabre facta ad mensuram, z cherubin, z palme. Sequit. Et palma iter cherub z cherub: duasq⁹ facies habebat cherub: faciem hominis iuxta palmā ex hac parte: z faciem leonis iuxta palmā ex alia parte expressam per omnem domum in circuitu. De terra vsq⁹ ad superiora porte cherubin, et palme celate erant in pariete templi. Limen quadrangulum, z facies sanctuarij aspectus cōtra aspectum altaris lignei. Hec omnia per se (vt arbitror) patēt: et nostra expositione nō indigent. Ultima autem sententia situm altaris interioris exprimit, eo q̄ in medio templi cōtra portam sanctuarij positum fuerit. Hoc erat altare incēsi. Nam illud de quo superius breuiter tetigit: z de quo in sequentibus latius agit, erat altare holocausti. Sequētibus autem verbis videtur exprimere non tantūmodo modum q̄titatis, sed etiam facturam operis. Ait itaq⁹. Trium cubitorum altitudo: z longitudo eius duorū cubitorum. Hec ad q̄titatem: sequentia referant ad qualitatem. Et anguli eius, z longitudo eius, et parietes eius lignei. Forte idcirco de latitudine tacuit, q̄ longitudo et latitudo eadem fuerit: z in vtrālibet partem longitudo, sicut et in vtramlibet latitudo dici potuit. Videtur autem quatuor ligna per quatuor angulos erecta habere scōm altitudinem: quibus alia quatuor copulabantur tam superius q̄ inferius directa scōm longitudinem z latitudinem: quibus tabule affigebātur, z cōiungebantur in vnā cōpagem. Angulos itaq⁹ vocat, eo q̄ angulos tenerēt ligna illa que in angulis erigebantur. Longitudinem vero nominat ligna illa que altaris longitudinem metiebant. Parietes autem dicit iunctura tabularum quibus earū hyatus texebat. Sequitur: z locut⁹ est ad me: hec est mēsa coram dño: et post hec additur descriptio ostiorū tam templi, q̄ sanctuarij. Et duo ostia erant in tēplo, z in sanctuario: z in duob⁹ ostijs ex vtraq⁹ parte bina erāt ostiola que in se inuicem plicabant. Bina enim ostia erant ex vtraq⁹ parte ostiorū. Puto ex hoc loco manifestū esse q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

idē nomen ponitur in diuersa acceptione. Alioquin quomodo stabit quod dicit Bina ostia erant ex vtraq; parte ostiorum: Q; statim prius dicit ostia, referendum est ad fabricam que erat ex ligno. Q; postea dicit ostiorum, referendū est ad aditum qui patebat in muro. Murus aūt ser cubitorū spissitudinis erat: et ipsa eius spissitudo tam in templo q; in sanctuario duo ostia tenebat. Nam vnum erat in muro ex parte interiori: et alterū ab exteriori. Pēdebat autem ex his duob⁹ ostijs vnum a dextris, et alterum a sinistris: iuxta quē modum p omnia erat et in tēplo salomonis. Hoc est qō ibi dicitur. Et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus: vtrūq; autem ostiū erat in gemina diuisum: hoc est qō superius dixerat. Latera quinq; cubitorū. Qō ibi dicit latera: hic dicit ostiola. Hec latera ferreis nexib⁹ copulabātur: et cum porte aperirent inuicem plicabātur. Quēadmodū et hic dicit, et ibi dictū est q; se inuicem tenēdo aperiebāt. Idcirco autem nū ostium in duo videbat, et inuicem plicabatur, ne multā latitudinē excederet dū aperiret. Et celate erant in ipsis ostijs templi cherubin: et sculptura palmaꝝ sicut in parietib⁹ quoq; expressa erant. Ista oia per se satis patent. Recte autem subiungit. Quādoquidem erant grossiora ligna in vestibuli fronte foris secus, sup q̄ fenestre oblique. Ibi nāq; grossiora ligna esse res exigebat, vbi ornat⁹ causa digniores, et excellentes celaturas esse oportebat. Datur aūt intelligi ex his verbis parietes opertos esse lignis, quēadmodū in templo salomonis. Sequit: et similitudo palmaꝝ hinc atq; inde in humerulis vestibuli scōm latera domus, latitudinēq; parietū. Patēt ista. Et eduxit me in atriū exterius per viā ducentem ad aq̄lonem: et introduxit in gazophilatium qō erat cōtra separatū edificium. De vestibuli fronte tēpli cōstat eum nouissimo loco egisse: de quo loco videtur modo p aquilonarem portam atrij interioris in descriptū gazophilatiū trāsire. Recte sane. Nā hoc vtiq; gazophilatiū ad predictam decē cubitorum latitudinis deambulationem faciē habebat: que ab eo loco incipiebat vbi ista porticus porticui aquilonaris domus iūcta erat. et vbi (vt ex hoc loco colligitur) in latere vidēcet triplicis porticus aditus ad illud gazophilatium patebat: Et induxit me (inquit) in gazophilatium qō erat cōtra separatum edificium: et cōtra edem vergētem ad aquilonē in facie longitudinis cētum cubitos ostij aquilonis, et latitudinis q̄nquaginta cubitos cōtra viginti cubitos atrij interioris, et cōtra pauimētum stratū lapide atrij exterioris, vbi erat porticus iuncta porticui triplici: et ante gazophilatia deambulatio, x. cubitorū latitudinis ad interiorā respiciens vie cubiti vnius: et ostia eoꝝ ad aquilonem. Horum omniū descriptionem superius tam diligēter exposuimus, vt nesciamus vtruz aliquid (nisi forte p littere expositione) ad predicta addere debeamus. Ostiū aquilonis dicit illud ostium tēpli de quo superius dixerat: et ostiū lateris ad orationē. Ostium vnū ad aquilonē. Mōdū sane q; qō patus quasi singulariter posuit, postea pluraliter designauit. Et induxit me (inquit) i gazophilatiū: et in sequentibus: et ante gazophilatia deambulatio decē cubitorum latitudinis ad interiora respiciens vie cubiti vnius. Qō autem sequit: et ostia earum ad aquilonē, si earum ibi legit, referendū est ad porticus. Si vero eoꝝ, referendū est ad gazophilatia. Nā vtrobiq; poterit esse sententia vera. Sequit: vbi erat gazophilatia in superioꝝb⁹ humiliora: q; supportabant porticus q̄ ex illis eminebāt de inferioꝝb⁹, et de medijs edificij. Premissa descriptione deambulatiōis, bene addit vbi erant gazophilatia: nā iuxta deambulationē erant: et ei ab aquilone adherebāt. Illud quoq; notādum q; pluraliter porticus dicit: quod prius porticum dixit. Sane vt his verbis facile perpenditur tam domus q̄ eius porticus in triplicē māsionem distinguebatur. Si enim edificium habebat inferiora et media, habebat vtiq; et suprema. Medium nanq; nō dicitur nisi ad duo extrema. Habebat itaq; domus sicut et sua porticus gazophilatia in ymo: cenaculū vnum in medio: et cenaculum aliud in summo. Habebat et porticus gazophilatia in inferioribus cōtra gazophilatia domus que porticus supportabant. Erant nāq; porticus in horum superioribus, vna contra cenaculum primū: et alia contra cenaculū secūdum, q̄ a gazophilatijs supportabātur. Inferior porticus de inferioribus edificij eminebat: q; supra gazophilatia sita erat, que inferioribus edificij respondebant. Superior porticus de medijs edificij eminebat: q; supra primā porticus sita erat, que medijs edificij respōdebat. Illud nūc quale sit cōsideremus, q; gazophilatia dicūtur esse humiliora in superioribus. Sane si arduitatem montis circa hunc locū scōm p̄dictē modū estimemus, terram in vno edificij latere ex parte tēpli. lx. cubitis excelsiorē q̄ in alio latere inueniemus. Si quis nesciat ratione eid exigēte pauimenta edificiorū in equalē quādam superficiē sternere oportere. Ne ergo putaremus terrā ab vna parte. lx. cubitis cauatam fuisse, dicit scriptura gazophilatia in supioribus humiliora esse, vt intelligamus vnū gazophilatiū diutius in plura: et singula habere pauimēta, in seipsis quidem equalia: sed alia alijs eminētiora: et scōm ascēsum montis graduū more alia supra alia eleuata. Vbi ergo pauimēta eleuatiora, ibi gazophilatia erāt humiliora, id est minus altitudinis habētia. hoc idē intelligimus de gazophilatijs illis que erant sub porticibus. Hoc idem de diuisis illa sex porticum quas in septem portiones scōm latitudinem montis ascēsum distinximus. Hoc idē de gazophilatijs que circa pauimēta erāt sentimus. Idcirco autem he distinctiones erant vtiq; lōge, sed parū late. Nam gazophilatia eadē legūtur quinquaginta cubitorū longitudinis fuisse: que tamē nō plus q̄ nouem cubitorū latitudinis videtur habere. He tam gazophilatiorū diuisiones nō tam vident parietibus interscpte, q̄ columnis distincte: ita tamen vt has columnas (quēadmodum in claustris fieri solet) nō nullius altitudinis murus supportaret, qui pauimētorum eleuationes susciperet, eleuationumq; et gradatiōes dispararet. In hoc itaq; gazophilatia exteriora atrij ab istis gazophilatijs discrepabant, q; illa columnas habebāt: in his vero nulle erant. Tristega enim (inquit) erant, et colūnas non habebant sicut erant columne atriorū. Bene autem de his porticibus additur: propterea eminebant. Quoniā supportabant a gazophilatijs, idcirco eminebant. Et subditur quidem quomodo, vel q̄tum eminebant a terra. Eminebant (inquit) de inferioribus, et de medijs edificij a terra cubitis quinquaginta. Si ista porticuū supereminentia a terra sursum quinquaginta et quinquaginta cubitis distinguit, tota altitudo domus. cl. cubitos habere videtur. Inferior autē porticus nō vbiq; a terra. l. cubitis eminebat: sed in eo latere vbi terra demissior erat. Sed q; scōm p̄dictā rationē terra in vno latere domus ex parte tēpli eleuatior erat cubitis sexaginta: et primū cenaculum domus scōm descriptionē porticus eminebat, ex parte alia tantūmodo cubitis quinquaginta videt terra decem cubitis exterius eminere ex parte tēpli supra pauimentū primi cenaculi. Nō igitur superius legimus, q; terra vsq; ad fenestras erat: de fenestris primi cenaculi intelligere debemus: ita vt quibusdā gradibus in ei⁹ ostia descēderetur, quemadmodū in cellarijs videmus. Hec tecas autem cōtra superius cenaculū esse perpendimus.

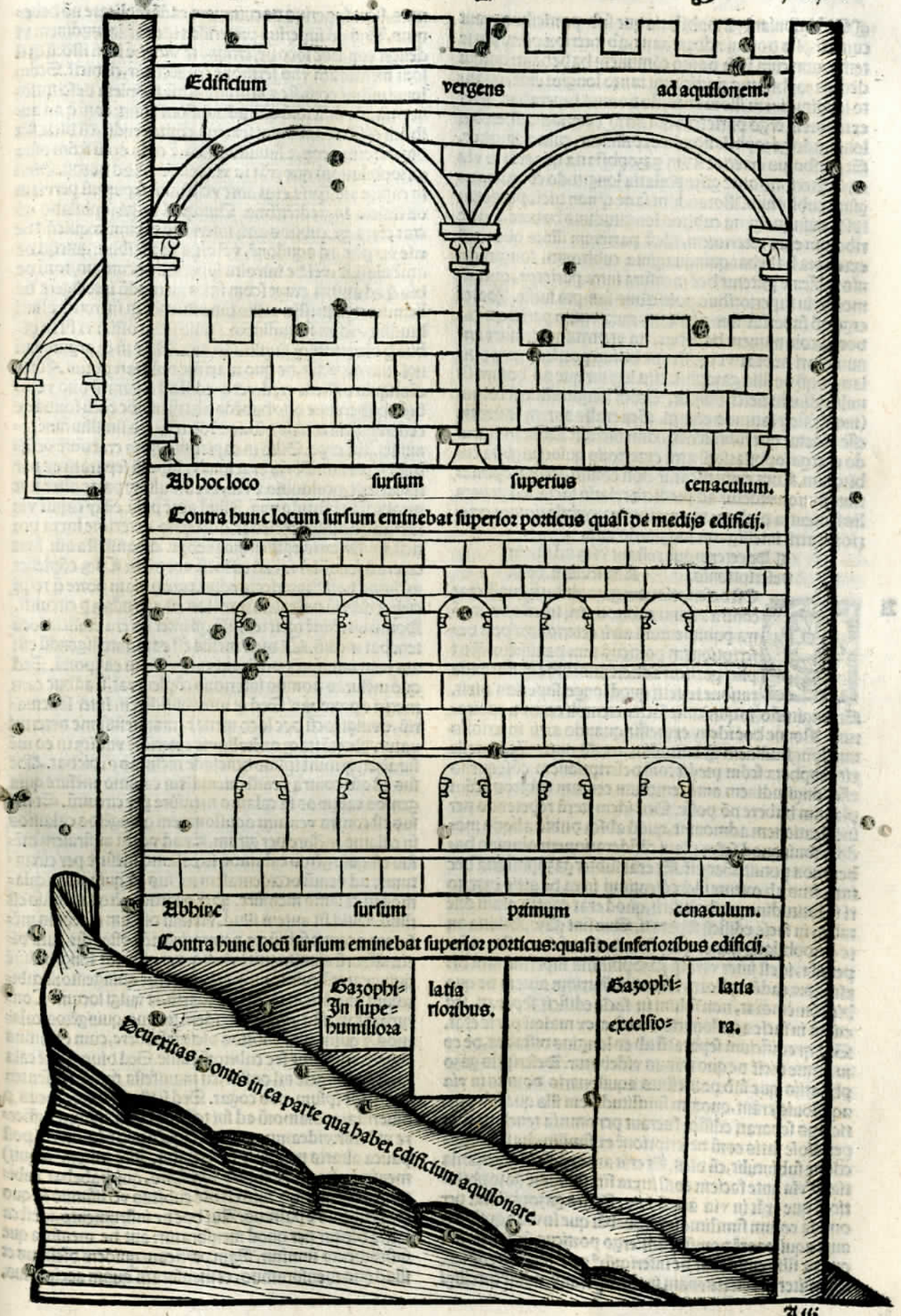

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sed quoniam gazophilatia que sub porticibus erant cum etiplis domui adherebant, ab interiori parte parietem vnum cum ista domo cōmunem habebant: quidquidem gazophilatijs porticuum tanto longior erat, quanto longitudinem illorū latitudo domus superabat. Per exteriorem ergo parietem qui atrio exteriori adherebat longitudo gazophilatiorum exprimitur, cum adiūgitur. Et peribolus exterior scōm gazophilatia que erāt in via orij exterioris ante gazophilatia longitudo eiº quinquaginta cubitorum. Notandum sane q̄ non dicit porticum ipsaz quinquaginta cubitos longitudinis habere, sed peribolum eius exteriorem, idest parietem illum quem ad exteriora habebat quinquaginta cubitorum longitudinis fuisse: ne putetur hec mensura intra parietes, quēadmoduz in superioribus porticibus sumpta fuisse. Patet ergo q̄ superius iam dictum, quia vnum parietem cuz domo communem habebat, ita vt vtriusq; mensure annumerari debeat: vt constet de huius porticus gazophilatijs, q̄ de illis gazophilatijs legitur que ad horum similitudinem describuntur. Scōm longitudinem eorum (inquit) sic z latitudo eorum. Generalis autem sententia esse videtur que subinfertur, cum dicitur: Quia longitudo erat gazophilatiorū atrij exterioris quinquaginta cubitorum. Cum enim dicatur, non eorum, sed gazophilatiorum: non videtur ad predicta relatio facta: sed generalis sententia prolata: vt omnium gazophilatiorum exteriorīs atrij intelligatur longitudo vna.

¶ De ceteris que restant vsq; ad finem descriptionis. Capitulum. xvij.

A Est descriptionem gazophilatij quod erat contra viginti cubitos atrij interioris, z contra pauimentum atrij exterioris: z post descriptionem porticus tam pauimēto, q̄ triplici porticui adherentis: vide q̄ miranda ratione repetit quod longe superius dixit. Et longitudo (inquit) ante faciem templi centum cubitorum. Nonne hoc idem expressit quando atrij interioris tam longitudinem q̄ latitudinem diffiniuit? Sed intellexit prophetа scōm predictorū descriptionem cōsequens esse, longitudinem ante templum centum cubitos scōm planum habere nō posse. Sed idem iterū repetendo per inculcationem admonuit, quod absq; dubio aliquo modo habuit quod scōm plani cōsiderationem omnino habere non potuit. Sequit. Et erat subter gazophilatia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori in latitudine periboli atrij, quod erat contra viam orientalem in facie edificij separati. Que sint gazophilatia ante gazophilatia ista: et quis sit introitus subter ista, et super illa, idest inter vtraq; gazophilatia superius iam diximus: z eadē replicare vitamus. Atrium autem de quo hic cōmemorat, non solum in facie edificij separati, sed etiam in facie aquilonaris domº, et ex maiori parte erat. Sed q̄ edificium separatū ab eo longius distabat, de eo maxime dicit de quo minus videbatur. Descriptis gazophilatijs que sub porticibus aquilonaris domus in via aquilonis erant, quorum similitudinem illa que sub porticibus separati edificij fuerant per omnia tenebāt, compendiose satis eorū descriptionē ex similitudinis adiunctione subintulit, cū dicit. Et erāt ante edificiū gazophilatia: et via ante faciem eorū iuxta similitudinē gazophilatiorū que erāt in via aquilonis. Si ista gazophilatia per omnia eorum similitudinē habebāt que in via aquilonis ante aquilonarē domū erant: ergo porticus supportabāt que de illis eminebāt de inferioribº z de mediis edificij. Similiter in ceteris vnam in vtrisq; similitudinē intelligimus, sicut superius docuimus: z eadē replicare nō debemus. Vnū q̄ō superius preteriisse videbat: latitudinem videlicet eoz, hoc loco determinare videt: z nō in istorū q̄ illorū mensuram vno sermone cōplectitur, cū dicit. Scōm longitudinē eorū, sic z latitudo eorū. Cōpleta descriptione omniū edificiorū que ad aquilonē erant: eorū q̄ ad austrum cōsistebant breui sententia cōprehendit, cū dicit. Et ois introitus eoz, z similitudines, z ostia eorū scōm ostia gazophilatiorū que erāt in via respicière ad notū. Ostiū in capite vie, q̄ via erat ante vestibulū separatū perviam orientalem ingredientibus. Quicquid de gazophilatio q̄ō erat cōtra. xx. cubitos atrij interioris diximus: quicq̄d de ede vergēte ad aquilonē, vel eius porticibus: quicq̄d de ambulatiōe, vel de introitu superius docuimus, totū de his q̄ ad austrū erant scōm situs sui modū intelligere debemus: vt ibi in istis z illis introitus scōm introitū: z similitudines scōm similitudines: et ostia scōm ostia: vt sit in oībus p oia vtrobiq; similitudo vna. Unde tū q̄ argutevnū noiatim expressit, de quo maxime dubitari potuit. Forte ei aliquis difficile crederet q̄ edificiū separatū duo vestibula haberet: ne duo habēdo aliarū in hoc ediū formā excederet: q̄d in ceteris oībus eādem cū eis similitudinē tenuisset. Ait ergo. Ostiū in capite vie, q̄ via erat ante vestibulū separatū. Si via erat ante vestibulū separatū ex parte vna, erit, p culdubio z via, z vestibulū ex parte altera: vt vtrobiq; sit similitudo vna. Illud autē palā est q̄ caput vie illiº ad orientē respiciebat, q̄ ab atrio exteriore iuxta porticū aquilonaris edificij incipiebat. Manifesta aūt sunt cetera q̄ sequūt, vsq; ad eū locū vbi dicit: Cūq; cōplesset mēsuras domº interioris eduxit me p viam porte q̄ respiciebat ad viā orientalem: z mēsus est ea vndiq; p circuitū. Domū interiorē dicit templū, q̄d inter cetera edificia locū tenebat mediū. Q̄ dicit, mensus est eam, intelligendū est: aut eam interiorē domū, aut eam, vt dictum est: aut eaz portā. Sed quō mēsuras domus interioris cōpleuerat, si adhuc eam metiri oportebat? Sed q̄ multi diuidētem inter sanctuariū, z vulgi locū hoc loco mentiat, manifestissime determinatur. Portā itaq; orientalis vie exteriorē vidit, q̄ in eo mēsurabat, q̄ muri ipsius hinc inde mēsuras capiebat. Mēsus est aūt contra ventū orientalem calamo mēsure quingentos calamos in calamo mensure per circuitū. Et mensus est contra ventum aquilonarem quingētos calamos in calamo mēsure per girum. Et ad ventū australem mēsus est quingētos calamos in calamo mēsure per circuitum: z ad ventū occidentalem mēsus est quingētos calamos in calamo mensure. Per quatuor quingētos mensus est illud. Quid sit autem illud, vti iam dictum est cuius mēsuram accepit subiūcta determinatiōe ostendit, cum dicit. Murū eius (inquit) vndiq; per circuitū longitudinē quingentorū cubitorum: et latitudinē quingentorū cubitorum diuidētem inter sanctuariū, et vulgi locum. Conturbat fortassis aliquem q̄ idem murus quingētos calamos, z quingētos cubitos dicitur habere, cum calamus superius legatur sex cubitorū fuisse. Sed diuersitatē calamorū intelligere nil obstat, cū manifesta prophete sententia in hoc ipsum nos cogat. Sed si iste scripture locus p diuersitate calamorū ad sui testimonium minus sufficere videtur: videamus quid in sequētibus dicitur: vbi post pauca altaris mensura describitur. Iste autem (inquit) mensure altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum. Quis est iste cubitus verissimus in quo erat cubitus z palmus? Aut hoc de instrumento, idest calamo dicitur per quod mensuratur: aut de mensura que instrumento sumitur. Nam perticam quidem dicimus et illud quo mensuramus, et mensuram quam accipimus.

Sic palmus, sic cubitus, sic sextarius dicitur et mensura qua mensura, et mensura quē mensuratur. Si itaq; hoc loco cubitum non instrumentum, sed mensuratum accipimus: quomodo erit cubitus verissimus vbi erat cubitus z palmus hoc est plusq̄ cubitus? Si autem per cubitum intelligimus instrumentum, hoc est calamū: in hoc dicimus ipsum verissimum, quia habebat cubitum quo metiretur, z palmū vnde inter metiendū teneretur. Potuit autem (quod et ipse credo) in sex cubitorum calamo ex ea parte qua superat palmus vnus cubitus cum eodē palmo esse segregatus, atq; aliquo signo determinatus: in quo sane metiri opoztebat q̄ infra pleni calami mensurā remanebat. Sicut igitur pars panis dicitur panis: z pars domus dicitur domus: sic pars calami potuit dici calamus. Octoginta autem, et tres calami cum triente de maioribus complent quingentos de minoribus. Forte ergo vt inimicitias vitaret, immo āoīsq; dubio certi causa mysterij, vt plenum misticūq; numerum exprimeret minores hoc loco calamos posuit: z quod mistice docere oportuit, mistico numero expressit.

¶ De descriptione altaris holocausti. Cap. lxx.

Restat adhuc de altari dicere, z eiº descriptionem explanare. Iste autem (inquit) mensure altaris in cubito verissimo qui habebat cubitum z palmū. De hoc cubito iam superiº docuimus, z eadem replicare non debemus. In sinu eius erat cubitus, z cubitus in latitudine: z definitio vsq; ad labiū eius in circuitu palmi vnius. Et totius altaris mensuram breuiter perstringam, erat quinq; cubitorum altitudinis: z habebat vsq; ad extremum quarti cubiti duodecim cubitos tam longitudinis q̄ latitudinis. A quarto vero cubito sursum habebat electuram quandam vnius cubiti in ompē partem, ita vt in supremis eiº contra quintum cubitum esset altare quatuordecim cubitorum longitudinis, z quatuordecim latitudinis. Habebat ergo electura illa cubitum vnum altitudinis: et cubitum vnum latitudinis in omnē partem extra mensuram altaris: vt de eo intelligi possit quod dicit in sinu eiº erat cubitus, et cubitus in latitudine. Huius autem suprezi cubiti superiorem medietatez corona altaris tenebat: reliqua medietas sub corona erat. Habebat autem corona ipso vnum palmū spissitudinis. Unde est illud, z definitio vsq; ad labium eius in circuitu palmi vnius. Hoc loco definitio idez est q̄ terminatio. Erat itaq; suprema extremitas altaris, vel corone vbi altare terminabatur, vel finiebatur palmi vnius, scilicz spissitudinis. Erat autem adhuc circa eandem coronē extremitatem alta quedam paruo electura circūquaq; dependens, quam et labium vocat. Unde et dicit. Et definitio vsq; ad labium eius in circuitu palmi vnius. Vel rectius fortassis quod dā fortāmē q̄ō erat in medio altaris, summo vsq; in ima describit in eo q̄ō dicitur. In sinu eius erat cubitus, z cubitus in latitudine. Cetera aūt que sequūtur scōm priorem sensum exponantur. Erat etiam sub ipso altari quedam fossa duorum cubitorum, profunditatis, que cineres qui per illud foramen defluebāt excipiebat. Unde z addit. Hec quoq; erat fossa altaris: et de humo terre vsq; ad crepidinem nouissimam duo cubiti: z altitudo vnius cubiti. Profunditatem et latitudinem describit: et de longitudine tacet, innuit tamē in eo q̄ duos cubitos ad crepidinē nouissimā (id est ad basim altaris) terminari ostēdit. Videtur itaq; michi longitudo eius ab anteriori parte sub basi altaris incipere: et vsq; post tergum altaris se extendere: ita vt sanguinem qui ad basim fundebatur excipere posset: et post tergum altaris quasi ad extrahēdos influentes cineres pateret. Sequitur. Et a crepidine maiori vsq; ad crepidinem minorem quatuor cubiti: et latitudo vnius cubiti. Crepidinem possumus dicere preruptionem, vel precissionem alicuius planicici, vel superficiei. Crepidinē igitur minorem vocat basim altaris que erat cubitorum duodeciz: crepidinem vero maiorem vocat basim electure supradicte, que erat cubitorum quatuordecim. Erāt itaq; ab vna vsq; ad aliam crepidinem quatuor cubiti, scōm eius quod dictum est ariel altitudinem: z latitudo vnius cubiti scōm electiōis latitudinem. Bene autem cubitum vnum seorsum, z cum determinatione posuit. Nam positio quatuor cubitorum in altum surrexit: situs vero vnius cubiti se in latus deflexit, et in latum expandit. Sed a crepidine maiore incipiens, cur cubitum vnum prius non posuit qui scōm hunc ordinem prius occurrit, nisi q̄ maiorem numerum latinorum more prius ponere voluit? Ordinatius autem videretur po suisse si sic voluisset dicere: et a crepidine minori vsq; ad crepidinem maiorem quatuor cubiti: et latitudo vnius cubiti. Hunc ordinem septuaginta secuti sunt, qui sic ponunt. A propiciatorio minori vsq; ad propiciatorium maius, eosdem locos per propiciatorium z propiciatorium designantes, quos nos in crepidinibus intelligimus. Et recte quidem satis hec duo loca poterant propiciatoria dici: quia in his duobus locis solebat sanguis ad expiationem, z propiciationem poni, vel effundi. Ipse autem ariel quatuor cubitorum. Ariel dicit ipsum corpus altaris qō quatuor cubitorum altitudinis (vt dictum est) erat, cui dicta illa superius electura supereminebat. Qō ideo fortitan ariel quod est leo fortis nominauit: quia leonis more populi victimas per illud iam dictum foramē devorauit, et absorbuit. Et ab ariel sursum cornua quatuor per quatuor videlicet angulos altaris. Et ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis, quadrangulum equis lateribus. Hoc dictum est de corpore altaris, vt superiº iam docuimus. Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis eiº. Et de hoc item superius diximus, q̄ eiusmodi mensura erat circa superiora altaris. Et corona in circuitu eius dimidij cubiti, scilicet altitudinis. Nam de spissitudine superius dictū est. Et sinus eius vniº cubiti p circuitū. Recole duas quas supius posuimº sententias, scōm primā erit qō modo dicitur superflua repetitio, scōm secūdam erit ad altitudinem altaris complēdam necessaria adiectio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

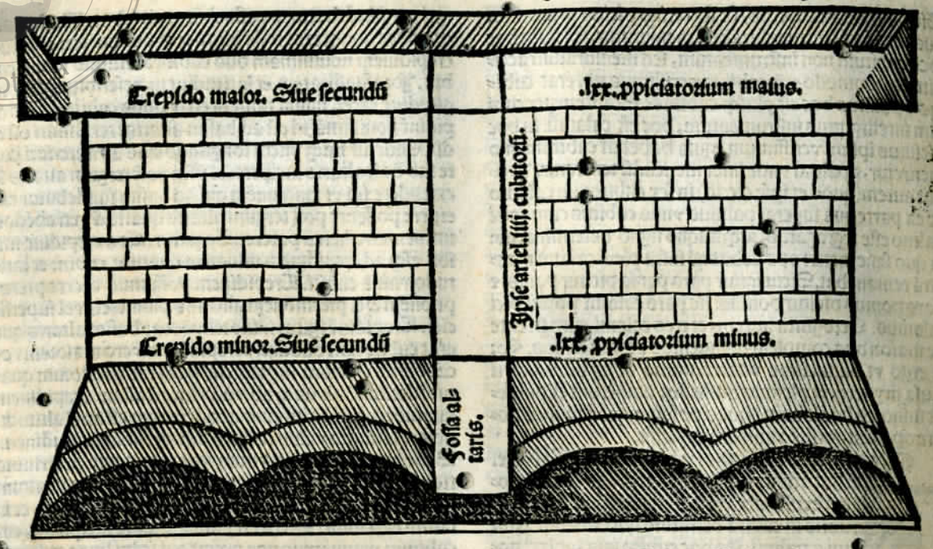

¶ Terre promissiōis descriptio seu diuisio: et que portio debeatur sacerdotibus et que leuitis. Capitulum. xx.

¶ De hoc sctificato stati panca adiūgit qō sit sacerdotib⁹: ꝛ lōge post

Sanctificatum de terra lōgitudinē vigintiquinq; milia:

in sequētibus.

ꝛ latitudinem decem milia. Sanctificatum erit in omni

quasi diceret: erit in ol predicto scti

termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificato aliud sanctificatū in quo erit sanctuariū ꝛ templū: ita vt ipsum

ficatum quingentos per quingentos quadrifariam per

possit recte dici sanctificatū sanctificatū: quēadmodum dici solet sanctificatum: ꝛ quinquaginta cubitis in suburbana eius per

circuitum: ꝛ quinquaginta cubitis in suburbana eius per

ctum sanctorū.

circuitum.

¶ Qō dicit a mēsura ista: nō est referendū ad. primū tantū: sed ad totū qō supioribus ⁊ sibus est cōprehēsū. Qō mō mēsurari debeat est illud

Et a mensura ista mensurabis longitudinē vigintiquinq;

qō post paululum dicit debere esse leuitarum.

milium: et latitudinem decem milium.

¶ palā est ex posterioribus⁹ templū erat in sorte sacerdotū. Qō igit

Et in ipso erit templum, sanctum; sanctorum.

dicit in ipso: referendū est ad illud mensuratū de quo premittitur: et a mensura ista. In medio cuius mensure erat templū. Sed subditā interpositio: ꝛ neutraliter facta relatio dicit litteram obscuram.

¶ Duob⁹ istis subsequētibus vbi⁹ determinat quorū debeat esse

Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris san-

due ille pdicte mēsure: ꝛ in ipso quidē de pria. Sāctificatum (inquit)

cuarij qui accedunt ad ministerium.

de terra erit sacerdotib⁹: actū diceret illud qō superi⁹ nominauit sanctificatum: illud in; erit sacerdotibus.

Et erit eis locus in domos, et sanctuarium sanctitatis.

¶ Hec est illa mēsura quā secūdo loco posuit, vbi ait: mēsurabis lon

vigintiquinq; autem milia longitudinis: et decem mi

gitudinē vigintiquinq; milium: ꝛ latitudinē decem milium.

latitudinis erunt leuitis qui ministrant domui.

¶ Finis explanationis tēpli ezechielis ex Rich. sancti Victoris.

¶ Incipit explanatio aliquorū passuū difficiliū apli Richardi scti victoris.

Si ea que de lege ab apō diuersis in locis dicūtur ad inuicem cōferantur, multa eis cōtrarietas inesse videtur. Videtur nanq; esse cōtraria sibijpsi: cōtrarius rōni: cōtrarius veritati: et qō his oibus ampliꝰ est sentētie ipsius dñi. Audi itaq; clamātem atq; ptestantem qz ex opibus legis nō iustificabitur ois homo. Quō non est in hoc ꝓtrarius sibi, cū ipse ptestetur alibi qm̄ non auditores, sed factores legis iustificabūtur Itē alio loco. Lex (inquit) sancta est: et mandatū sanctū, et iustū, ꝛ bonū. Iterū alias ab eodem dicit: lex irā opat. Quid magis ꝓtra rationē videtur, q̄ mandatū qō scm̄, iustum, ꝛ bonū dicit apud iustum ꝛ pium dñm tram, non gratiā potius opetur? Alias aūt dicit q̄ lex neminem ad perfectū adducit. Quo modo q̄so idveraciter dici potuit: vel quomodo in hoc vitati contrarius nō fuit, cum tēpus legis tot iustos, ꝛ tam pfectos habuerit? Munq̄d helyas perfectus nō fuit, in cuius spiritu ꝛ virtute (iuxta dñicum testimoniū) venit quo inter natos mulierū maior nemo surrexit? Quid de ceteris pphetis: quid de iustis, et regibus dicturi sumus, qui qō apli viderūt, videre voluerūt, nec potuerūt? Si legis preuaricatores erant: nunq̄d iusti esse poterāt: si obseruatores, nunquid inde iusti nō erant? Sentētie vero dñi contraria sentire videt in eo qō alias loquitur. Si em̄ lex data esset q̄ iustificare potuisset, vere ex lege esset iusticia. Legisperito aūt queriti quid faciēdo vitā eternā possideret: ꝛ ad illius interrogationem dño prima ꝛ maxima legis mādata ꝓferenti dñs respondit, hoc fac ꝛ viues. Quid ergo? Munquid nō potest obtineri iusticia vñ obtineꝰ vita eterna: aīa vita eterna poterit hīi sine iusticia? Quis quid horū dicat, vel dicere presumat? Hoc (inquit) fac ꝛ viues. Viues haud dubiū diligēdo ex toto corde, ex tota aīa, ex tota mēte deum tuū, et ꝓximū sicut ipsum. Sunt qui dicāt opera legis esse q̄ fiunt ex timore: opera vero euāgelij que fiūt ex amore. Seruire autē sine dilectione non pōt hominē iustificare. Unde et sm̄ eos dicit merito, qz ex opibus legis nō iustificabit ois homo. In testimoniū vero assertionis sue adducunt qō alias in apō legunt. Non em̄ accepistis iterꝰ spiritum seruitutis in timore: sed accepistis spiritū adoptionis, in quo clamam⁹ abba pater. Cōstat itaq; (inquiūt) quia sub timore seruiebāt qui spm̄ timoris, nō amoris acceperāt. Hinc est q̄ adhuc addit qz, lex sit mādatū sine grā: euangelij vero mandatū cum gratia. Fateor nō me recolo legisse vbi lex precipiat seruire ex solo timore: vbi ꝓhibeat implere mandata ex vera dilectione. Munquid q̄so legis opera nō erunt q̄ ipsa iniungit: ꝛ eius opa erunt q̄ ipsa nō tradit? Sed dicūt qz spiritū seruitutis acceperūt qui sub lege fuerūt. Audacter dico, et idubitāter affirmo quoniā eorū qui tēpore legis: ꝛ eorū qui tēpore euangelij hucusq; fuerūt, alij spiritū timoris, alij vo spiritū dilectionis acceperūt. Munquid soli illi legem nō tenuerūt qui abundāte caritate, ꝛ timorē foras mittente ex sola dilectione obseruauerunt? Legis certe est, ꝛ euangelij doctrinā exhibere. Dñi vero gratiam dare, vel subtrahere: et spiritū ꝓ bñplacito infundere. Quid ergo sibi volūt qui dicūt legem esse mādatum sine gratia: euāgelium vero mandatū cum gratia? Qui sepe videmus tēporib⁹ nostris habere maiorem gratiā in exequēdis mandatis impitos auditores, q̄ quosdā peritissimos euāgelij predicatores. Munq̄d nam euāgelium nō est quod docent qui apostolicam doctrinā eruditissime predicāt: sed implendi gratiā nec ipsi habēt, nec alijs dare valent? Munquid antiqui illi sine lege viuebant qui legis doctrinā simul et gratiā acceperant? Sunt item qui dicūt sola illa recte dici legis opa, que cum lege sunt inchoata, et cū lege terminata. Sed dico interim qō sentio: ꝛ ad hec succincta breuitate respōdeo. Opera illa legis q̄ cum lege sunt inchoata, ꝛ cum lege terminata aut iustificabant impleta: aut non. Si itaq; iustificare potuit eorum impletio, quomodo vere erit quia ex opibus legis nō iustificabitur? Sunt forte qui dicūt: et si non dicūt, nō inepte dicere potuerunt, q̄ merito distinguēdum sit inter opera naturalia, legalia, atq; euangelica. Merito nanq; opa illa specialiter euāgelio conscribēda sunt que ex euāgelio institutis em̄ acceperūt: quēadmodum sunt regeneratio, cōfirmatio, et dīuici corporis ꝛ sanguinis cōmunio, et noua quorūlibet institutio. Legalia vero sola illa modo quodā speciali sunt dicēda que (vti iam dictū est) cum lege sunt inchoata: et cum lege terminata. Naturalia vero illa merito dici debent que ab hoibus pe legem naturalē intelligi potuissent, etiā si lex, ꝛ euangeliū nunq; instituta fuissent. Iuxta hāc vtiq; distinctionē forte dicturus est aliquis, qz p legis opa debem⁹ intelligere illa sola legalia instituta de q̄b⁹ tenem⁹ pro certo qm̄ ex sola illoꝝ impletione nō iustificabit ois caro. Legis aūt noīe (vt alicui forte videbit) oportet intelligi tā naturalia decreta, q̄ legalia instituta: qm̄ vtraq; in lege sunt scripta. Dicit em̄ apls. Factores legis, nō factores opeꝝ legaliū iustificari. Sed qō de lege affirmat, de opibus legis negat. Ex opibus legis (inquit) nō iustificabit oīs homo. Nō dicit ex lege: ⁊ ex opibus legis nō iustificabitur ois caro. Et item alio loco. Arbitramur hoīem iustificari p fidem sine opibus legis. Ibi dicit: qm̄ ex legis opibus homo iustificari non pōt. Hic dicit: qm̄ sine legis opibus iustificari potest. Si quis apl'm sic sensisse existimat, ꝛo vt sup hoc michi respōdeat: vtr apls hoc dicat de statu pñti, an potius de statu ꝓxi? Si hoc dixit de tpe ꝓxis stat⁹, videbit aduersari testimonio legis ꝛ pphetaꝝ text⁹ sermonis illius. Nōne quotidie lex clamabat vt pctōr ꝛ penitens iuxta modū q̄titatēq; pcti hoc, vel illō tū, p pctō. tū, p delicto offerat, et remittet (inquit) ei, et ppicius ei erit dñs. Quō queso hō inde non iustificatur vnde ei pctm̄ dimittitur, et dñs ppiatur? Si hoc qō de opibus legis dixit pro statu huius tēporis intelligi voluit: quid queso magnum dixit? Nam si adhuc aīalia sacrificam⁹, ꝓculdubio aut iudaizamus, aut gentiū more ydolatrie ritus ptendim⁹. Dico itaq; ꝓ istis quod apostolus dicit de sacramento circuncisionis: qm̄ si adhuc sacrificijs, ꝛ ceteris legis cerimonijs insistimus, christ⁹ nichil proderit nobis. Multis autem apertius nosse que dico? Certe que in lege ad expiationem peccati immolabantur, in figura futurorū sacrificabantur. Nam christi passionem, ꝛ mortē in redemptionem peccatorum futurā prefigurabant: ꝛ eo ipso virtutem expiationis, et sanctificationis habebant. Si igitur adhuc in figura futurorum sacrificamus, falsitati non veritati deseruimus. Nam christus resurgēs ex mortuis iam non moritur: mors illa vltra non dominabitur. Si abs; redemptiōis nostre figura sacrificamus, ydolatrie (vt dictū est) formā pretendimus: ꝛ in eo ipso aīalium sacrificia xpo cōferimus: ꝛ (qō sceleratū est) ipsi preterim⁹. Nam si sola illa contēpto diuino sacrificio offerim⁹, xpo ꝓculdubio ea preferimus. Si cū diuina hostia, ꝛ illa (velut ex vtriq; salutē querentes) offerimus, ꝓculdubio ea xpo conferimus, ꝛ xpi hostiam velut minus sufficientem iudicamus. Quid ergo magnū est apostolo dicere q̄ ex legalibus operibus nemo iustificabitur, cū ex eoꝝ exercitijs quilibet reprobabit, potiꝰ q̄ iustificabit? Sed ad ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

fortasse respondes, & dicis ꝓpter quosdã legis zelatores, quos lucrifacere poterã ꝛ̄ scãdalizare cupiebat, parci⁹ edẽ dicebat: hꝫ tñ ꝛ̄a dicebat. Mã quãtũ ad pñtẽ statũ legalia instituta inquinãt poti⁹ ꝛ̄ sctificant. Tu vero ad priorẽ statũ sine naturalib⁹ decretis, sola legalia hoĩm ad salutẽ sufficere nõ valebãt. Hic est q̄ nõ dicit ex lege, hꝫ ex opib⁹ legis nõ iustificabĩt oĩs caro. Et iterꝫ. Arbitramur enĩ iustificari hoĩez ꝓ fidẽ sine opib⁹ legis. Sine opib⁹ legis (inquit) nõ sine lege. sub noĩe operũ intelligere volẽs sola legalia, sub noĩe legis tã legalia ꝛ̄ naturalia: vtpote q̄ cõtinebat ista ꝛ illa. Hic est q̄ dicit, q̄ factores legis iustificabunt. Quid enĩ sancti⁹: qd iusti⁹: qd deniq; pfecti⁹ eẽ põt, ꝛ̄ diligere deum ex toto corde, tota aĩa, tota mẽte: ꝛ primũ sicut seipz: Cõferre itaq; lex potuit iustitiã: nec qualẽcũq;, sed plenã atq; pfectã. Ad hec breuiter ipe respõdeo et dico. Si apl's ita sentit q̄ lex pfectã iustitiã cõferre potuit, qd alias dicit q̄ lex neminẽ ad pfectum adduxit: Si ex lege iustitia cõferr̄, quõ iram opatur: Nunqd ꝓferẽdo iustitiã opatur irã: ꝛ irã operando cõferre potest iustitiã: Quãtũ michi videt aliã ab antedictis exponẽ q̄rere oportebit q̄ sensum apl'i intelligere voluerit. Tum michi videt in his oĩb⁹ necdũ pierunt ille q̄stiones, in q̄b⁹ aliq̄ (vt augustin⁹ scribit) sibi visus est aduersari testimonijs legis ꝛ ꝓphetaꝝ textus apl'ici sermonis. Qui enĩ dicit ex legalibus opibus hoiem nõ posse iustificari, nõne aduersari videt moysi scribẽti, imo dño iubẽti. Homo q̄ cognouerit peccatũ suum offerat hoc vel illud et remittetur ei, et propicius erit ei dominus.

Compellit me iportuna vr̄a petitio sup his q̄, ꝓposita sunt dicere q̄ sentio: ꝛ fidẽter spero vbi iohãnes q̄rit gr̄a nõ deerit, tã ad ꝛ̄aciter sentiẽdũ q̄ ad vtiliter ꝓferẽdũ. Mõ est nr̄i mons, maxie in reb⁹ magnis, ꝛ multũ ꝓfundis aliq̄d de nr̄o sensu presumere, vel q̄si auctoritate nr̄a aliq̄d statuere, vel affirmare. Itaq; de ipsi⁹ sacre scripture testimonijs iquãtũ dederit dñs eliciam⁹ vnde dubitationis nr̄e nodos dissoluere possimus. Illud aũt certissimũ est, ꝛ de q̄ nemo dubitare põt: q̄ lex aut talis erat q̄ impleta iustificare poterat: aut talis q̄ nec ipleta quidẽ iustificare poterat. Sed si ipleta iustificare nõ posset, nullo mõ apl's diceret, q̄ factores legis iustificarent. In eandẽ sniam currit qõ dñs de duob⁹ maxis mãdatis legispito dixit: hoc fac, ꝛ viues. Ecce quõ certa auctoritas probat q̄ lex ipleta iustificat. Iterũ dico q̄ñ lex aut talis erat q̄ ab illis q̄b⁹ data est ipleri poterat: aut talis q̄ ab eis impleri nõ poterat. Sed hoc ipm qõ q̄rim⁹ aplico iter testimonio cõprobemus. Qõ impossibile erat (inquit) legi i quo infirmabaꝛ ꝓ carnẽ filiũ suũ mittens in similitudinẽ carnis pcti, et de pctõ dãnauit pctm̄ in carne, vt iusticia legis impleret in nobis: qui nõ ꝛm carnẽ ambulam⁹, hꝫ ꝛm spm̄. Perpẽdis (vt arbitror) ex his q̄ impossibile fuit legi iustificare, q̄q; necessariũ nobis erat ꝓ tali remedio vt de⁹ filiũ suũ mitteret, vt dei fili⁹ seipsum exinaniret, ꝛ in similitudinem carnis pcti veniret, ꝛ de pctõ pctm̄ damnaret/ vt vl' sic iusticia legis impleret in nobis. Sed nunqd totũ qõ legis erat etiã impossibile erat: Minime: sed in ea pte qua lex infirmabaꝛ ꝓ carnẽ. Vultis ꝛ illõ audire quõ infirmabaꝛ ex carne. Caro (inquit) cõcupiscit aduersus spm̄: et alibi. Scio q̄ nõ habitat i me (hoc est in carne mea) bonũ. Mã velle adiacet michi: pficere autem bonum nõ inuenio. Si itaq; ꝓplata testimonia diligenter discutim⁹, absq; dubio inueniem⁹ q̄ quedã precepta legis talia erant q̄ impleta iustificabãt: quedã aũt q̄q; ꝛ impleta, minime iustificabãt. Nichilomin⁹ vero q̄dã talia erãt que impleri poterãt: ꝛ quedã que ꝓculdubio impleri non poterãt. Sed que impleri poterãt absq; dubio iustificare non poterãt: ꝛ ecõuerso q̄ iustificare poterãt impleri non poterãt. Merito ergo clamat apl's q̄ ex opibus legis nõ iustificabĩt oĩs caro. Si nulla caro, nullus ho: qm̄ oĩs hõ caro. quia carnalis venũdatus sub pctõ. Quõ queso caro factus, ꝛ carnalis effect⁹ iustificari potest: vel ex eo quod facere potest, et iustificare nõ potest: vel ex eo qõ iustificare potest et facere nõ potest: Ex nãq; docet quid homo debeat facere: sed nõ eque docet quõ qõ precipitur possit implere. Ex sola itaq; lege sola cognitio: nõ aũt ꝛ impletio. Hinc est q̄ cum premissum sit ab apl'o q̄ ex operibus legis nõ iustificabitur oĩs caro: statim subiungit, ꝛ annectit. Per legem enĩ cognitio pcti. Ecce habes vtrũq; et quid nõ sit ex lege: et quid sit ex lege. Per legẽ, peccati cognitio: vtinã et abolitio. Si enĩ abolitio ꝓculdubio ꝛ iustificatio. Dico itaq;. Si nemo iustificatur ex lege: ergo aliunde. Nam q̄ nemo iustus sit, vel fuerit quis audeat dicere: Audi quid dñs dicat apostolis. Multi iusti, et ꝓphete voluerũt videre que videtis, et nõ viderũt. Si iusti, vtiq; ꝛ iustificati. Omnes enĩ peccauerũt, et egent gloria dei. Justificari gratis per gratiam ipsius. Ipse est enĩ qui iustificat circũcisionem ex fide: et ꝓputiũ per fidẽ. Ecce ex his aperte cognoscit vnde homo iustificatur. Proculdubio ꝓ fidem: nõ autem ꝓ legem. Justicia enĩ dei ꝓ fidei ihesu christi. Ecce aperte habes q̄ ex fide est iustitia. Sed restat querendũ vtrum semp ex fide sola: an aliquãdo ex sola fide sine opibus: ꝛ aliquãdo ex fide simul et opibus. Queram⁹ si placet sup hoc ipsum ipsius apostoli testimoniũ. Arbitramur (inquit) iustificari hoiem per fidem sine opibus legis. Ecce iterũ habes aperte q̄ possit homo aliquãdo iustificari ex sola fide absq; legis opere. Sed nunquid semp ex sola fide, ꝛ sine oĩ lege opere: Minime. Nam si tẽpus operandi haberet, fides sine operi⁹ mortua est. Non enĩ auditores legis, sed factores iustificabũtur. Absq; dubio q̄ diu homini tẽpus operandi conceditur, ab eo (nec immerito) diuinit⁹ exigitur fides que ꝓ dilectionem operatur. Ex platis itaq; testimonijs manifeste colligitur q̄ homo quidẽ iustificet quandoq; ex sola fide: quandoq; ex fide simul ꝛ legis opere: nunq; vero ex sola lege. Ex his itaq; (vt arbitror) perpẽdi potest qõ apostolus in suis dictis sibijpsi cõtrarius non est. In eo siquidem q̄ dicit vno loco, quoniã ex operibus legis nõ iustificabitur oĩs caro: apte dat intelligere q̄ humane induste oĩno non sufficit sola legis doctrina sine fide christi et gratia. Gratia (inquit) dei sum id qõ sum. Sed item ne lex talis esse putetur que impleta iustificare nõ possit: ideo de eadem alio loco dicit. Non enĩ auditores sed factores legis iustificabũtur. Nam siue cõcedatur, siue non concedatur q̄ alicui homini tanta gratia data, vel donanda sit q̄ eam implere possit, nichilominus tamẽ verum est q̄ eius impletio sit hominũ iustificatio. Docet ergo apostolus q̄ lex per se sola nunq; homini confert justiciam, imo quod adhuc grauius est opatur ꝛ iram. Sed vnde hoc vtiq; cõtingat apostolus ipse subiũgendo manifestat. Ubi enim non est lex, nec preuaricatio. Ira enĩ iram opatur, quoniam ex sola legis doctrina sine adiuncta gratia auditores legis nõ tam factores q̄ preuaricatores efficiuntur. Nam ne legis mãdata inepta potius q̄ impossibilia putarẽt, ideo ab apostolo alio loco dicit. Lex quidẽ sancta et mandatũ sanctum, ꝛ iustum, et bonũ. Putas fortassis de solis moralib⁹ mandatis hoc dictũ. Et audacter dico de quolibet legis instituto q̄ tẽpore suo fuerit sanctũ, et iustum, ꝛ bonum vtpote a deo institutũ, ꝛ homini diuinitus iniũctũ. Quid queso fuerũt sacrificia nisi passionis christi ꝛ mortis figura, ꝛ eoipso eiusdẽ sacramenta: Erat itaq; in vno eademq; ope et redemptionis nostre figura,

et debita obedientia. Certe si abrahã filiũ suũ sine diuino precepto mactare voluisset, summa impietas et horrẽdũ flagitium esset. Si ergo sanctũ, ꝛ iustum, ꝛ pium fuit filiũ suum ad dñi mandatum sacrificare, cur non eodẽ modo dicatur sanctũ, et iustũ, et bonum pecus qõ sine peccato occidi potest, ad dñi mãdatum dño offerre et immolare: Si igitur lex irã operabatur, nõ fuit ex legis imperfectione, vel inordinatione: sed ex hois infirmitate, ꝛ impfectione. Multis ꝛ hoc ipm non ex me, sed ab ipso apl'o audire. Scimus (inquit) q̄ lex spualis: ego autẽ carnalis sum venundat⁹ sub peccato. Quod enĩ opero: nõ intelligo. Nõ enim qõ volo hoc ago. Sed qõ odi illud facio. Ecce iã habes vnde prevaricatio: ecce iã tenes q̄ nõ sit ex legis, sed hois vicio. Nichil igitur contra rõnem dicit in eo q̄ clamat q̄ mãdatũ sanctũ et iustũ iram opatur. Jurta dñici testimoniũ verũ est, nec possumus negare q̄ plurime aduẽtũ christi multi iusti fuerũt et ꝓphete: nõ tamen veritati contrariũ fuit qõ apostol⁹ dixit, quia lex neminẽ ad pfectum adduxit. Si enĩ iusti fuerunt, et quicquid pfectionis habere potuerunt: hoc eis contulit nõ nuda legis doctrina, sed adiũcta gratia diuina. Non enĩ est volẽtis, neq; ꝛrẽtis: sed miserẽtis dei. Mã nequaq; sunt iustificati sine fide et gratia xp̄i. Nam nisi xp̄m venturũ crederent atq; sperarent, nullo modo eis aduentũ tanto tẽpore desiderarẽt. Quid enĩ aliud sonat qõ dñs apl'is dicit: Multi reges, et ꝓphete voluerunt videre q̄ vos videtis, ꝛ non viderũt: et audire q̄ auditis, ꝛ nõ audierũt: Eoꝛ, itaq; iustificatio non tã ascribitur legi q̄ fidei, et gratie xp̄i. Nunc illud cõsiderem⁹ quomodo dñice sentẽtie non sit cõtrarium hoc quod apostolus de lege sentit cum dicit. Si enĩ data esset lex que posset iustificare, vere ex lege esset iusticia. Videsne quia scõm apostolũ lex nec iustificare, nec iustificare põt: sed vt quid hoc, nisi q̄ impleri nõ potest: Non enĩ potest homo nõ concupiscere sicut nec ꝓto corde, tota anima, tota mente diligere: quo tamen nichil est sanctius, nichil vtiq; est iustius. Certe si ignaris, sed sanis, ꝛ ad perficiendum robustis talis lex data fuisset, absq; dubio obedire volentes ꝛ iustificare ꝛ eoipso sanctificare potuisset. Sed data est ꝓ certo infirmis, ꝛ multum imperitis, ꝛ ad implendum minus idoneis. Item si doceret ignaros quid ꝛ dñs oporteret facere: ꝛ infirmos similiter quomõ possent impata perficere, procul dubio qõ fateri oportet et iustificare ꝛ viuificare potuisset. Docet autem lex tantum quid debeat fieri: sed nõ docet quomõ ab infirmis posset impleri. Negat aũt apl's q̄ ex sola cognitione siue doctrina perficiendi, negat inq; (et merito) hominẽ non posse viuificari. Sed qõ apostolus negat de sola mandati cognitione, dñs affirmat de mãdati impletione. Hoc inquit fac, et viues. Non dicit si hoc scis viues: sed hoc fac ꝛ viues. Qõ igitur dñs affirmat: apostolus nõ negat: et qõ apostolus negat: dñs non affirmat. Nam (vt dictũ est) apostol⁹ loquitur de sola mãdati cognitione: dñs autem de ipsius impletione. Hic non immerito queritur qua ratione illis imputetur: vel quomodo ei⁹ eis irã operetur q̄ legem non impleuerunt qui eam implere nõ potuerunt: vel quid eis profuit talẽ legẽ accepisse quã nullo modo potuerũt ipplere: Talem certe (nec immerito) legem accipere debebãt qui omnia de ꝓpijs viribus, nõ de diuino adiutorio presumebant: iuxta qõ ad moysen fiducialiter dicebãt. Dia que locutus est dñs faciemus. Quid tibi videt, qui post tantã et tam constantem ꝓmissionem oĩno neglexerunt: Nunquid eos excusare poterit tanta negligentia: vel qui fortiter insistentes, sed deficientes per ꝓpãum defectum, et multiplex experimẽtum humiliari non potuerũt: nunquid eos excusare põt tanta superbia: An illos (queso) qui per multã experiẽtiam infirmitatem suam agnouerunt: sed qui impetrãdam adiutricem gratiam, desides fuerunt poterit excusare tanta desidia: Quis hoc dicat, vel dicere audeat: Ex his itaq; facile perpendere, q̄ otes accepte legis preuaricatores q̄ sint, inexcusabiles. Nam illi quidem qui ꝓ viribus satagẽtes, et deficientes tum per ꝓpium, tũ per alienũ defectum suã infirmitatẽ et impossibilitatẽ agnouerunt, et in diuino adiutorio de cetera totã spem suam posuerunt, impetrata ꝛ accepta diuinitus gratia iustificari meruerunt. Data itaq; lex alijs prosuit, alijs oĩno nõ profuit. Sane ꝓfuit viuentibus bene: obfuit aũt vtentibus male. Ubi vo obfuit nõ fuit vicio legis, sed vicio abutẽtis. Ad hoc nãq; lex data erat que impleri debuerat, ꝛ impleri nõ poterat vt satagentes ꝛ deficientes intelligerent q̄ frustra de suis viribus presumerent, quod sine gratia diuina implere non possent. Adhuc fortassis insistis, et dicitis q̄ quicquid de lege dictum est, etiam de euãgelio dici potest. Mã sicut non sufficit ad iustitiã legis doctrina sine gratia diuina: sic ꝓculdubio nec doctrina euãgelica sine gratia diuina: neutra impleri põt: neutra iustificare potest. Cur ergo qõ de lege dicitur non dicatur de euãgelio, q̄ ex operibus euãgelij non iustificabitur oĩs caro: Nunquid et ipsum neminem ad pfectum adducit de quo constat q̄ sine gratia impleri non possit: Jurta eandẽ considerationem possum⁹ estimare q̄ oĩno non possit aliquem viuificare, sicut nec iustificare. Ad hec aũt respondeo, ꝛ dico q̄ doctrina legis est simplex: euãgelica triplex. Euangelium siquidem docet quid debeat fieri: quomodo possit impleri: ꝛ quod impletum nõ fuerit quomodo possit suppleri. Docet autem solũmodo lex (vt dictum est) quid homo debeat facere: nec addit quomodo possit implere: ꝛ ea propter neminem potest iustificare. Euangelica autem doctrina vt sit vsq; quaq; perfecta, docet tria illa iã dicta. Quid facere debeas doceris cum a domino audis: hoc est preceptum meũ vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Sed ne quis idipsum de suis viribus presumat ab eodem magistro docetur cum alias ab eodem dicitur. Sine me nichil potestis facere. Sicut palmes nõ potest fructus facere nisi mãserit in vite: sic ꝛ vos sine me nichil potestis facere. In acquirẽda igitur gratia per quã possimus implere quod volumus quis queso erit obtinendi modus: Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Si gratia egetis, petite scõm q̄ debetis, ꝛ accipietis. Sed quomodo in eius nomine petimus si in ipsum nõ credim⁹: Hoc est qõ te docere voluit cum dicit. Creditis in deum, ꝛ in me credite. Qui igitur quod debet implere non potest, in christũ credat, in christo petat patrem qui omnia potest. Postulet itaq; spiritum illum qui operatur in nobis velle ꝛ perficere ꝓ bona voluntate. Spiritum inq; qui operatur omnia in omnibus diuidens singulis prout vult. Si fide qua oportet hunc petitis, procul dubio accipietis. Si enim nostis cum sitis mali bona data dare filijs vestris, q̄to magis pater vester celestis dabit spiritum bonum petentibus se: Ecce apte habes (vt arbitror) quod a te debet fieri: quomodo, vel qua ratione possit impleri. Sed adhuc tibi queris ostẽdi vnde hoc q̄ per negligentiam, vel alio quolibet modo impletum non fuerit possit suppleri. Dic tu ꝑmus q̄tum debes domino tuo. An forte centum cados olei: Debitum grande, et ad soluendum difficile. Debitum grande diligere deum ex toto corde, tota mẽte, tota anima. Ecce debitum decem millium talentorum. Non mirum si multum times, ꝛ trepidas: sed breuiter audi quid facias. Dimitte denarios cẽtum qui debẽtur tibi, et omne debitum dimittetur tibi: et cum fiducia ꝓ te tuiq; similibus orare

Universidad de Deusto
Biblioteca

poterla dimitte nobis debita nostra sicut ꝛ nos tc̄. Quid (inquis) si michi nil debetur: quomodo quod ipse debeo michi dimittet? Eodem ordine, ex eodē fonte vnde hausisti i exequēdis gratiā, hauri et ī miserēdis miserationis indulgentiā. Videre potes ex his certe ad perfectionem doctrine euāgelio nichil deesse. Habes in eo vnde possis iustificari: habes ex eo vñ possis viuificari. Qui māducat (inquit) carnem meā, et bibit meū sanguinē, habet vitam eternā. Quid adhuc ampli⁹ queris? Nunq̄d tale aliquid potuit agnus ille legalis? Ecce euāgelium exhibet vnde homo iustificari possit: qđ legalis doctrina omnino non potest. Sane sub lege multi fuerūt perfecti: certe sub tempore euangelij multi sunt imperfecti. Legi tamen non asc̄ribitur illorum perfectio: sic nec euangelio istorum imperfectio. Nam hoc illis contulit gratia diuina: non autem legis doctrina.

LEx operibus legis non iustificabit⁹ omis caro. Aliud est esse iustū: et aliud est esse iustificatū. Siquidē deus est iustus: nec tamē iustificat⁹. Cōstat autem quoniā peccatū facit hominē iniustū. Quid itaq̄ est pctōrem iustificari, nisi a peccato liberari? Ex pctō nanq̄ fit homo tā obnoxius vicio q̄ supplicio. In vno obligat⁹ ad culpā. In alio obligatur ad penā. In vno incurrit debitū seruitutis: in alio vero debitū eterne damnationis. Qui facit pctm̄ seruus est peccati. Qui aut̄ seruus est, eget redēptione vt possit liber exire. Lex aūt nec docet vnde homo redimi debeat nec exhibet vnde liberari valeat. Legis itaq̄ doctrina nō liberat a peccato: et (qđ cōsequēs est) ex ea nō iustificabit omnis caro. Quid tamē lex facit? Docet quid homo debeat facere: docet quid debeat cauere: sed nō docet quomodo possit implere. Prohibet concupiscere: precipit deum ex toto corde diligere. precipit amorē ordinatum: prohibet inordinatū. Audistis quid facit: audite quid efficit. Nō prohibet a carne omni hora agitur: qđ precipit vero nunq̄ a carne impletur. Unde ꝛ ex eius operibus nemo iustificatur. Quicquid em̄ docet aut tale est qđ facere non potest: aut tale quod iustificare nō potest. Ex his (ꝛ arbitror) intelligi exīsti que sit frequētia peccandi. Attende nunc que sit violētia pcti. Precipit in lege p certis quibusdā noctis vt preuaricator⁹ alius lapideť, alius cōburať, alius alia quacūq̄ morte moriatur. Verūtamē multa eiusmodi crimina a legis auditoribus ꝓmittebātur. Facile itaq̄ perpendi potest q̄ta violentia peccati, que in quibusdā nec ipo mortis periculo potuit coherceri. Data itaq̄ lege et sequente frequēti et multiformi preuaricatione, manifeste innotuit q̄ta sit frequētia peccādi: q̄ta ve violentia peccati. Hinc est q̄ cū premissum sit ex operibus legis nō iustificabitur oīis caro: statim subiungitur ab apostolo: Per legē em̄ cognitio peccati. Aperte itaq̄ datur intelligi vel dat intelligere, quoniā per legem est sola cognitio peccati: nō autem ꝛ abolitio. Nam si abolitio, vtiq̄ iustificatio. Mirabit fortassis aliquis cur non dicatur potius cognitio mandati, q̄ cognitio peccati: nam et illud eque veraciter potuit dici. Nam sicut p legem sola peccati cognitio, nō autem abolitio: ita per legem sola mandati cognitio, non autē eius impletio. Sed q̄tum michi videtur si premisisset q̄ ex operibus legis nemo iustus esset, vel iusticiam haberet, conuenientius subiungeret. Per legē enim cognitio mādati: q̄ si diceret, per legem enim cognitio peccati. Quid em̄ rectius dicitur iusticia q̄ diuini mandati obseruātia? Hominis iustificatio idē ꝛ q̄ eius liberatio a peccato. Cum igit̄ de hominis iustificatione premiserit, facile est videre q̄ conueniēter subiungit Per legem cognitio peccati, potius q̄ cognitio mandati.

SCimus em̄ q̄ lex spiritualis est: ego autē carnalis sum venūdatus sub peccato. Merito queritur in quorū persona ap̄s hec dicat: nō prime ꝓpter illa que cōsequenter adiunguntur. Queritur ergo vtrum dicat an in pson̄a infirmorū, vel perfectorū: an potius in persona tam istorū, q̄ illorū. Nam q̄tum michi videtur luce clarius constat quid de criminosis hec nec exponi debeā nec recte omnino intelligi valeant. Quis em̄ deinceps poterit criminosum quēlibet de suo crimine rationabiliter arguere, si potest in sui excusationē a postolicum testimoniū adducere, ꝛ arguēti audacter respondere: nō ego operor illud, sed qđ habitat in me peccatum? Quid est em̄ hec aplica verba sic exponere vt possint etiā implis cōuenire? Quid inq̄ aliō est q̄ operarios iniquitatis docere declinare cor suū in ꝛba malicie ad excusandas excusationes in peccatis? Sed illud in his ap̄li verbis videtur esse querendū, vtrū sit dictū sub forma perfectorū, an imperfectorū? Sz quomō potest cōuenire apostolo, vel cuilibet pfecto viro, ego autē carnalis sum venūdatus sub peccato? Qui nanq̄ merito dicerent spirituales. paulus, vel pauli similes credunt esse carnales? Si solis infirmioribus cōuenit qđ hoc loco ap̄s disserit, procul dubio nō efficit qđ ex his verbis probare contēdit. Dicerat nāq̄ de lege q̄ nō possit conferre iustitiam, quin potius q̄ operet̄ iram. Sed ne hoc crederetur esse ex vicio legis, nō hominis: ideo cōsequenter adiungit ꝛ dicit: qm̄ lex quidē sancta est, ꝛ mandatū sanctū, ꝛ iustum, ꝛ bonū. Hic autē ap̄s manifestē ostendit q̄ ex vicio hois sit q̄ ex lege iustificari nō possit: qm̄ ad eius implētionem omino nō sufficit. Sciēdum itaq̄ imprimis q̄ scōm diuersos respectus positiones vel dictōrū diuersa modis accipimus. Aliter ergo de hoie scōm presentē statum iudicamus: aliter scōm illum q̄ fuit ante peccatū. Scōm presentē statū alij dicunt spūales: alij carnales. Sz pculdubio respectu pāe cōditiōis q̄tūlibet religiosus nō immerito dicit carnalis. Qtū aūt ad presentē statū, carnales dicit⁹ q̄ post concupiscētias suas eūt, ꝛ carnalibus desideriis deseruiūt. Spūales q̄ carnis desideriis fortiter resistūt, ꝛ spūalibus studijs vehemēter insistūt. Carnalitū est carnis concupiscētias sentire, ꝛ cōsentire. Spūaltū sentire, nec cōsentire, sed resistere, sed repugnare, sed mortificare. Sed si ad pāe cōditionis statū respicim⁹ in eo ipo carnales sum⁹ q̄ carnis concupiscētias, ꝛ fedas, ꝛ inordinatas delectatiōes sentim⁹. Si ei hō nō peccasset: nec carnalia magis q̄ liceret, nec spūalia min⁹ diligeret q̄ deceret. Sz in vtrisq̄ diligēdis ꝛ modestie metas, et equitatis cēsurā ꝛ agnoscere simul ꝛ obseruare potuisset. Sz postq̄ stat⁹ sui rectitudinē homo sponte deseruit, iam semel sub pcō venūdatus, ꝛ carnalis effect⁹ ad neutrū sufficit: nā multiformiter quidē ꝛ errat iudicio, ꝛ effrenat̄ desiderio. Qđ vera itaq̄ est illa pphetica sententia, nō iustificabitur in ospectu tuo oīs viuens: q̄ verum est et illud apostolicū, si dixerimus q̄ peccatū non habemus nosipsos seducimus, et veritas in nobis nō est. Tam vere po est intelligi de quolibet religioso, ego autē carnalis sum venundatus sub peccato. vnde ꝛ tē ꝛ in quibus carnalis sit ostendit cū subiungit. Quod em̄ operor, nō intelligo. Nō qđ volo hoc ago: sed qđ odi illud facio. Ecce tria mala in quibus cōsistit carnalitas nostra. Nō facimus nō intelligimus, nō facimus qđ volumus, facimus qđ nolumus. Sed quo posteriora apostolus cōiungit: qm̄ vtrūq̄ ex vnovicio descendit. Ex vicio nāq̄ cōcupiscentie descendit vtrūq̄: et q̄ tepidi sumus ad bonum, ꝛ feruidi ad malū. Quod operor (inquit) nō intelligo: ꝛ hoc illi vtiq̄ ex ignorātie vicio. Nō (inquit) qđ volo hoc ago: sz qđ odi illō facio. Ex hocvtiq̄ ge[no]

vicio accipim⁹ vt carnales simus q̄ diu in carne viuim⁹. Notandū autem q̄ apostolus ad vnum qđ premisit duo subsequenter adiungit. Premisit q̄ carnalis fuerit: ꝛ vnde hoc ei inesset ex duobus subiunctis ostendit. Repetēda itaq̄ est prima sentētia: et ad vtrūq̄ subiectum in hūc modū coniūgenda. Carnalis sum venundat⁹ sub peccato. Nō enim operor nō intelligo. Carnalis inq̄ sum venundat⁹ sub peccato: non em̄ quod volo hoc ago: sed qđ odi illud facio. Quisq̄ potest experiri in semetipso q̄ veraciter dicatur, qđ operor non intelligo. Nunquid quid operabatur intelligebat qui domino in oratione dicebat gratias ago tibi dñe quia nō sum sicut ceteri hominum? Nunquid et illi quid dicerēt bene intelligebant, qui cum omni fiducia promittebant Omnia que locutus est dñs faciemus. Verba em̄ videntur magne deuotionis: ꝛ sunt vere ꝛba magne presumptionis. Sepe vnde homo putat excitare deuotionē, nutrit elationē: pascit presumptionē. Sed vnde hoc cōfo, nisi quia qđ agit non intelligit? Sepe superbit hō, ꝛ nescit. Sepe presumit, ꝛ interim nō intelligit. Pro vtrāq̄ ignorātia solet subtrahi gratia diuina. Nam dū presumptuose agit, et nescit subtrahitur gr̄a: ne efficiat qđ cupit. Dum superbit ꝛ nescit, ꝓmittitur sepe in id cadere qđ erubescit ꝛ odit: ꝛ potest dicere qui eiusmodi est. Non em̄ quod volo hoc ago: sed qđ odi illud facio. Erat aut̄ non solum in discernēdo: verum etiam in deliberando q̄tūlibet homo spūalis, dum qđ putat coopari sibi in bonum, cooperatur sibi in malū: quod sibi credit cooperari in malū, cooperatur in bonum. Sed vnde hoc bonū accidit, nisi q̄ quod opatur nō intelligit? Sed quid mirū si quod opamur nō intelligimus, qui quid oremus prout oportet nescimus. Quis em̄ in orando decipi non possit? si apostol⁹ paulus in hac ipso decipi potuit? Nam illud a se auferri ter postulauit, qđ illi ob hūilitatis custodiam tam misericorditer q̄ vtiliter inflictum fuit.

VT sapiens architectus fundamentum posui. Si quis aut̄ supedificauerit supra fundamētum hoc aurū, argentum, lapides pcriosos, ligna, fenū, stipulā vniuscuiusq̄ opus manifestum erit. Sunt qui diffiniūt hoc loco fundamentū esse fidem ex dilectione operantē. Fidēter dico q̄ fidamētum tale nemo hominū in corde humano potest ponere. Quid credēdum sit homo hominē docere potest. Sed dilectionē homo homini infundere non potest. Caritas siquidē dei diffusa est in cordibus nostris non per hoiem, sed per spiritum sanctū qui dat⁹ est nobis. Ut sapiens (inquit) architectus fundamētum posui. Nō queso est illud fundamētum qđ paulus posuit, et a paulo poni potuit? Certe quomodo in christū credi oporteat paulus docere potuit: ꝛ absq̄ ambiguo docuit. Hoc fidei nostre documētum constat pro certo spiritalis edificij fore fundamentū. Primo omniū est vt sciat homo quid debeat credere, vel facere: et hoc potest homo per hominē nosse. Debet itaq̄ predicator veritatis diligenter edocere quid oporteat credere: quibus operibus debeat homo insistere: vel quomō ppetrata mala per verā pēnitētiam possit delere: et hoc erit ei fundamētum ponere. Qđ multi sunt qui hoc catholice doctrine fundamentū et habent, ꝛ memoriter tenent: sed multū diuersa supedificant. Nam alij bona actitant: alij in spe resipiscēdi peccant. Utriq̄ ergo vere fidei fundamētum habent: sed diuersa supedificant. Alij aurum, argentū, lapides pcriosos: alij ligna, fenum stipulam. Aurum, argentum, lapides pcriosi nō possunt igne consumi. Ista sane possunt p ignem transire, et post incendiū manere. Si cuius (inquit) opus manserit, quod superedificauit mercedem accipiet. Si igitur p huiusmodi mercedem acquirimus: quid aliud per aurum, argentum, et lapides pcriosos q̄ bona opera intelligere debem⁹? In lignis autem feno ꝛ stipula quid quesso intelligi oporteat, bona opera an mala? Ligna vero, fenum, ꝛ stipulam solet ignis cōsumere, ꝛ velut in nichilū redigere. Sz absit vt ignis ille futurus bona opera cōsumere, ꝛ annichilare possit. In lignis itaq̄, feno, et stipula nō recte intelligunt nisi opera cōcrematione digna: ꝛ ad cōsumendum, nō ad remanēdum idonea. Que sunt ergo ista arsura, ꝛ igne cōsumenda nisi opera mala? Si cuius (inquit) opus arserit detrimētum patietur: ipse aut̄ saluus erit: sic tamē quasi per ignem. Qui queso sunt isti operarij qui saluāntur quidē non quasi per bonā operationem: sed sic vtiq̄ quasi per ignem? Illud pro certo tenemus q̄ quilibet malus operarius p ignem purgatorij purgari nō possit, nisi de ppetratis malis veraciter penituerit. Sola siquidē vera penitentia facit vmalorū perpetratio purgatorio igne cōsumi, atq̄ deleri possit. Nulla aut̄ crimina sunt adeo detestanda que vera penitētia non faciat solubilia. Videnť itaq̄ esse duo genera operū insolubilium: vnū autem genus operum solubiliū, vera perseuerātium bona: perseuerantia non penitentium mala, ꝛ nullo termino delenda. Mala autē vere penitētium absq̄ dubio solubilia sunt, et que absq̄ dubio igne purgatorio deleri possunt. In lignis itaq̄, feno, ꝛ stipula intelligimus quelibet mala solubilia. Sed quoniā igne cōsumi nequeāt, sed in eternum maneant nō solum bona permāsura, verum etiam mala insolubilia: qđ est qđ dicit cui⁹ opus manserit qđ supedificat mercedē accipiet? Sed ad illos solūmodo operios de quibus iā antea premisit referēdum est qđ subiungit: si cuius opus māserit. Eozū itaq̄ operariozū qui edificāt non ferrū, plumbum, et stānum: sed aurum, argētum, lapides pcriosos, ligna, fenū, stipulā: eiusmodi inq̄ operariozū si cuius opus māserit mercedē accipiet. Si cuius opus arserit detrimētum patietur. Ipse aut̄ saluus erit sic tamen quasi p ignem. Per aurum itaq̄, argentum, et lapides pcriosos intelligim⁹ (vt diximus) bona perseuerantia. Per ligna, fenum, et stipulam mala solubilia. In auro recte satis intelligitur speculatio veritatis. In argēto verbū predicationis. In lapidibus pcriosis exercitia virtutis. In lignis, feno, et stipula intellige peruersitatis, superfluitatis, ꝛ vanitatis opera, per veram penitentiam facta remissibilia.

MIrandū fortassis videtur quibusdā quomodo apostol⁹ iudicat flagicioſum illum qui patris sui vxorem habebat tradere sathane in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in diem domini nostri Iesu christi. Illud vero non potest in dubium venire q̄ virtute qua potuit demoniacū a demonio liberare, eadem etiam posset (vbi ratio hoc exigeret) demoniace vexationi tradere. Sed si flagicioſus aliquis sathane traditur, et demoniacus efficitur, non ei in hoc via salutis aperiri: sed intercludi videtur. Commissa siquidem crimina nō possunt deleri sine vera penitentia. Demoniacus autē cui sensus deest, quomodo verā penitētiam habere potest? Quomodo ergo flagicioſum illum sathane tradendū apostol⁹ iudicat, vt spirit⁹ saluus fiat? Sciēdum itaq̄ q̄ vexatio demoniaca alia continua: alia interpolata. Cōtinuā vexationē patitur q̄ nunq̄ quiescere sinitur, sed ꝓinuis furijs agitat̄. Interpolatā aūt vexationē incurrit, qui pro diuersis tēporib⁹ sensum quādoq̄ amittit, quādoq̄ recipit, ꝛ inter multiplices fatigationes enim⁹ fatigati aliquotiēs ad semetipsum redit. Qui igitur interpolate infamie traditus fuerit, pro certo habet quomodo penitere, et eo ipso quomodo saluari possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis enī poterit tam obdurate, tā obstinate mentis esse vt in ipsa sue vexationis interpolatione cum animus redierit ad se nō doleat, z intime peniteat illud commisisse vnde cōtigit z demoniacā vexationem incurrisse, et oīm ludibrio patere. Vide ergo quomodo ex vexationis interpolatione sepe agitur vt ipsa vexatio fiat ei in penitudinem, z ex penitudine ipsa efficitur vt ipsa vexatio sit ei ad purgationem. Dat ergo apostolus patenter intelligi cuiusmodi vexationi criminosum illū tradi voluerit in eo q dicit, vt spiritus saluus sit. Nam sicut ex continua demonis vexatione via salutis potuit intercludi potius q̄ aperiri: sic econuerso ex interpolata vexatione videbatur oportere aperiri, potius q̄ intercludi. Notādum autem q tradi in interitum carnis, pro certo quādo homo moritur de cetero spiritus ipse carnis obsequijs pro voto nō vtitur. Caro itaq; demoniaci suo quodammodo spiritui moritur, quando spiritus malignus eius obsequijs violenter abutitur: et spiritus propius debito sibi corporis famulatu priuatur.

Mirum tibi videtur qđ ab apostolo dicit. Dia michi (inquit) licent. Multa siquidē sunt licita: non tamē omnia. Nam multa sunt omni homini oīno illicita. Sed quod dicim⁹ licere, duob⁹ modis solem⁹ accipere. Eandem enī positionē quādoq; strictius: quādoq; largius accipimus. Dicimus licere qđ potest fieri ordinate. Aliquādo dicim⁹ licere qđ est nobis liberū facere, siue possit, siue nō possit fieri ordinate. Hinc est q de facinoroso dici solet, hoc vel illud facinus libēter fecisset si ei hoc facere licuisset: qđ est dicere si facultatē, vel oportunitatē faciēdi haberet. Hinc est q brūs Gregorius in suo dyalogo de quibusdā miseris religiosis fratrib⁹ dicit qui beatū benedictū in abbatem elegerant: sed tam eos ꝓpter artioris vite disciplinā elegisse penitebat: vnde z eum veneno extinguere parabāt: qz videbant sibi sub eo illicita nō licere. Quid est q dicit eis illicita nō licere, nisi eos ad illicita facienda nullā sub eo licentiā, vel libertatem habere? Scimus quoniā deus in hominis posuit libertate vtrū velit bona, an mala eligere. Hinc est illud sapiētis de dño dictuz. Appositi tibi ignem et aquam: ad quod volueris porrige manū tuam. Ante hoiem vita et mors: bonum z malum: qđ placuerit dabit ei. Hinc est q apostol⁹ enumeratis tot malis subiungit, et dicit. Omnia michi licent: licent vtiq; non scōm concessionē: sed scōm solam pmissionem. Scōm cōcessionem licent sola ordinata: scōm solam pmissionem etiam inordinata. Adulta enī domin⁹ fieri permittit, que tamē nulli facere cōcedit. Omnia (inquit) michi licent, pculdubio q̄tum ad pmissionem. sed non omnia expediunt: nec eorum quidē que fiunt scōm concessionem. Omnia michi licent: sed ego sub nullius redigar potestate: sub nulli⁹ videlicet eoz que fiunt ex sola permissione. Quod enī dicit non omnia expediunt, respicit ad illam licentiam que est scōm concessionem. Qđ vero dicit, sed ego sub nulli⁹ redigar potestate: respicit ad eā licentiā que est scōm solam permissionē. Adulta nanq; eorū que concessa sunt maiora bona impediūt: et idcirco nō expediunt: nec tamē vtentem seruituti addiciunt. Sed qui facit peccatū seruus est peccati. Si ergo volumus hanc seruitutem vitare, et sub nullius redigi potestate, caute declināda sunt que licent ex sola pmissione. Q autem nō omnia expediūt q̄ scōm concessionem licita sunt, euidēter ostendit, cum subiūgit. Esca ventri: z venter escis: deus autē et hunc et has destruet. Esce vtiq; ad vētris refectionē sunt facte: z idcirco scōm concessionē licite: nec tamē expedit eis nimis indulgere: z studia necessariora omittere. Nimia nanq; eorum indulgentia ad quid valet, cum veraciter constet q deus hunc et has destruet. Quāutē nō omnia que licent scōm permissionē liceant scōm concessionem, subsequēter ostēdit cum ꝓtinus adiungit. Corpus autem nō fornicationi sed dño: z dñs corpori. Esce quidem ad vescendum: venter autē ad vtēdum. Sed corpus non ad fornicādum: sed suo domino ad seruiendū. Q enī fornicari possum⁹ sepe cum volum⁹, non est indulgentia ꝓcedentis: sed ꝓbatio, vel desertio pmittentis. Superius dixerat q fornicarij regnū dei non possidebunt: sed quia preuidebat multos fore qui hoc difficile crederent: et qui fornicationis malū non adeo dānabile putarent, ideo cōsequenter ostēdit in duob⁹ quid de hoc malo sentire debemus. Ostēdit nanq; huiusmodi malum q̄ sit ꝓfundum: et q̄ sit pre omnibus intimū. Ex opere siquidē fornicationis tollūtur membra xpi, z fiunt mēbra meretricis. Hinc est videre huiusmodi malum q̄ sit profundum: qđ de tanta sublimitate deiecit in hoc imū et fedum. Audi z hoc ipsum q̄ sit pre oīb⁹ intimū. Omne (inquit) peccatum quodcūq; fecerit homo, extra corpus est: qui aūt fornicatur, in corpus suū peccat. Sed si volumus iura apostolice sentētie plenius intelligere, oportet nos cōsiderationem nostrā altius attollere. Homo vt in cōmune nouimus cōstit ex gemina substātia: vna corporea: alia incorporea. Corporea modi potest: incorporea nō potest. Incorporea sine alimēto subsistere pōt: corporea vero oīno nō pōt. Sed corporea quidē substantia que naturā suam de seipsa seruare non potest, de seipsa instaurare, immō z multiplicare potest, qđ spūalis substantia oīno non potest. Videes certe qz alia est prerogatiua corporee substātie: alia est prerogatiua substantie incorporee. Prerogatiua incorporee substantie, q̄ potest in eternū, et sine subsidio subsistere. Prerogatiua corpee substātie, q̄ potest de sua substātia conformē sibi substātiam ꝓducere: et sui generis naturā seminando multiplicare. Hanc autem cōformitatem substātie non possumus de nobis ꝓducere sine distractione (vt sic dicam) ꝓprie substātie. Generatio nāq; prolis non fit sine quadā diuisione generātis. In quo z illud notādum q̄ hec parētis in hoc opus decisio non fit: sed nec fieri pōt de quolibet corporis mēbro: sed eruitur ab intimo: z velut de quodam fortis generis thesauro in intimis misso z in id officij recōdito. Sed cum nichil excellētius dari videatur corporee substātie hac dote nature, gloriosius tamē est ab hoc officio cessare, q̄ exercere: eo q post corruptionē nature impleri non possit sine libidine, z feda delectatione. Nam q̄ licet hoc exercere in ꝓpria coniuge, z causa tantū prolis generande: hoc ipsum si bene attendas indulgētie est potius q̄ pudicitie. Est aūt in potu z cibo non modica delectatio: nec tamen est vitiosa, nisi cui nimia fuerit, z in crapulam, vel ebrietatem trāsit. In crapula autem et ebrietate est quedam distractio aliene substātie. In opere vero libidinis est quedā distractio, z decisio ꝓprie substantie. Ibi quidē vitiositatis exactio fit in corpore alieno. Hic aūt in corpore ꝓprio, immo ab ipsi⁹ corporis intimo. Bene itaq; de reliquis dictū est: quoniam omne peccatū extra corpus est. Peccat autē non modo in intimo sui: sed z in ipsum corpus suū qui fornicatur: quoniā in turpitudinis vsus corpus suū extraniare videt: z diuini muneris prerogatiua tam in suas, q̄ alienas sordes abutitur.

Si quis se existimat scire aliquid, nōdum cognouit quomō oporteat eum scire. Quid q̄so ad ista dicem⁹? Ut de ceteris taceamus, qđ de ipso apostolo dicturi sum⁹? Si apostolus se aliquid scire nō estimabat, qua fronte ceteros predicādo, scribendo, docere satagebat? Et sic rem

esse nō existimat qđ ex vbis pmissis denunciat, qđ q̄so id ipm tā cōstāter affirmat? Si se aliqđ scire nō existimauit, quid est qđ si⁹ pmisit cū dic⁹? De his aūt q̄ ydolis sacrificant, scim⁹ qz oēs sciam habem⁹. Sz hoc ipz qđ hoc loco videt dicere i seqntib⁹ videt ꝺdicere. Sz nō in oīb⁹ (inqt) est scia. Quō q̄so oēs sciam hīt si in oīb⁹ scia nō est: et eaz hīt⁹ quō deesse pōt? Sciēdū itaq; est q̄ alia est illa scia quā hīt oēs. Alia aūt quā quidā nō hīt, q̄z hīe valēt. Alia vero quā in hac vita nemo hz, q̄z nec hīe valet. Oēs sciam habem⁹, ecce de ꝑma. Nō in oībus est scia, ecce de scda. Ad tertiā aūt respicit aplūs i eo qđ dicit. Si q̄s aūt se existimat aliqđ scire, nōdū cognouit quēadmodū oporteat eū scire. Scientia discernēdi interverū z falsum, bonū z malū, iustū z iniustū: q̄uis alij perfecti⁹: alij imperfecti⁹: oēs tñ in cōe habem⁹ iudei, greci, barbari, z latini. Nā si ista scia fidelibus et infidelib⁹ cōis nō esset: nullo mō aplūs dixisset. Cū enī gētes q̄ legē nō hīt naturaliter q̄ legis sunt faciūt: eiusmodi legē nō hītes ipsi sibi sunt lex, q̄ ostēdūt op⁹ lex scriptū in cordib⁹ suis. Ecce de scia quā oēs hīt. Sed sciam q̄ cū accepta grā cuiqz sufficiat ad salutē multi non hīt: adhuc tñ hīe valēt. De eiusmōi scia itelligit qđ regū ab aplo dr. Sz nō in oīb⁹ est scia. Q eiusmodi sciam ibi intelligi voluit, ostēdit, in eo q̄ pmisit. Nā z si sunt q̄ dicātur dij, siue i celo, siue in terra: nobis tñ vn⁹ de⁹ pr, ex quo oīa, et nos i illo: et vn⁹ dñs iesus xps p quē oīa, et nos p ipz. Ad hoc aūt illā q̄ oīb⁹ est cōis accipim⁹, vt illā q̄ sufficiat ad salutē q̄rere, z inuenire possim⁹. Hāc aūt de salutis sciam, alij hīt maiorē: alij minorē: z pingit sepe saluari eos q̄ hīt minorē: z pire eos q̄ hīt maiorē. Magnitudo nāq; scie quibusdā est fomes superbie, z eoipso causa ruine. Hoc ipz innuit q̄ dicit. Me magnitudo reuelationū extollat mz, datus est michi angel⁹ satanē sti. car. mee q̄ me colaphizet. Nemo aūt q̄ est i hac vita q̄ plenū pōt scire vt ita cū accepta grā scia quā hz possit sine ad salutem sufficere. Hec est scia quā in hac vita nemo hz: nemo apprehēdere valet. Et si simpler (inqt iob) fuero, hoc ipz ignorabit aia mea. In eādē sniaz currit qđ salomō dicit. Nescit hō vtrū amore an odio dignus sit. Habem⁹ ex eo⁹ snia q̄ ignorat hō qđ cōducat sibi i vita sua. Habem⁹ fm eūdē q̄ nescit hō finē sui: q̄z sicut pisces capiūtur hamo: z sicut aues cō prehēdūt laqo. sic cc. Ex his itaq; vbis p certo itelligim⁹ q̄ certe securitatē sciam i hac vita hīe nō possum⁹. Si igr fm salomonē oīa i futuro incerta seruant: vide qđ tibi sentiēdū sit de scia tua. Certe z si magnū qđ videat fm q̄titatē: nescis si vel modicū qđ sit: nescis si vel aliqđ sit oīno tibi ad vtilitatē. Qualis q̄so dicēda illa existimatio rei de qua nescis q̄tum ad te, vtrū sit aliquāti vel nichili. Debe mus itaq; q̄tū possum⁹ ad sciam ꝓficere: q̄tūcūq; tñ ꝓfecerim⁹ p⁹ nichilo reputare, q̄diu nō possum⁹ de eius fine certū iudiciū hīe. Iuxta hāc itaq; ꝓsiderationē recte itelligē qđ p aplm dicit. Si quis se existimat scire aliqđ, nōdum cognouit quēadmodū oporteat eū scire.

Q Adonis amor aut ē solū gratuit⁹: aut solū debit⁹: aut debit⁹ simul z gratuit⁹. Modis aūt duob⁹ intelligi pōt amor gratuit⁹. Rte dicim⁹ dilectionē gratuitā q̄ est scōm solā grām. Plenitudo veri z summi amoris est qñ tāt⁹ z talis est q̄ maior vel melior esse nō pōt. Ubi nō est summa ꝓfectio, nō valet, q̄z nec debet eē summa dilectio. Scōm solā grām est qđ pro beneplacito trinitātis iuste impēdi, vel nō impēdi potest. Sed a diuina excellētia oīno alienū est quicqđ scōz solā gratiā dici pōt. Itē amor gratuit⁹ nō incōgrue dicit, vbi tribuēti oia nil nisi amor retribuitur.

Finis decisionis nōnulloz dubioz apli Richardi sancti victoris doctoris preclarissimi.

Richardi sancti Victoris doctoris preclarissimi in apocalipsim Johānis insignis z perutilis explanatio.

Patmus, plogus in septem libros.

Accipe frater carissime hoc sententiarū munus: quas tibi de verbis apocalipsis bti Johannis apli z euāgeliste fieri postulasti. Libēter enī in hoc opere studij nostri labores impendimus: vt habeas ex hoc quoq; libro, sicut ex ceteris pleriscz nouī vel veteris testamenti libris qđ sensum tuū eruditat, affectū accendat, studiū ad maiora ꝓmoueat, z ꝺducat: z sicut alibi dixim⁹, ex his oībus nobis gratiā nō damus, sed deo: de cui⁹ dono, et sanctis doctoribus de quoz plenitudine haurim⁹ q̄ ꝓpinamus. Liber iste per septi formē spūs sancti gratiā editus, septē ecclīs, z septē ecclesijs asie directus: ac pōt⁹ vniuersali ecclesie sancte p orbē circūquaq; dilatate septē spiritūbus donis ditate diuina, puidētia ad eruditionē z cōsolationem datus p. vij. diuisiones distinguit. Posito nāq; titulo libri vbi additum est: iohānes. vij. ecclesijs. Qđa visio sic incipit, vbi dicitur: ego iohannes frater vester, z particeps in tribulatiōe, z regno, z patiētia in iesu. Scda visio incipit vbi scriptū est: post hec vidi: z ecce ostiū apertum in celo: z vox ꝓma quā audiui tāq; tube loquētis mecum. Tertia sic incipit: et vidi. vij. angelos stātes in conspectu dei: z date sunt illis. vij. tube. Quarta visio incipit vbi ait: z apertū est templū dei in celo: z visa est archa testamēti ei⁹ in templo eius. Quinta visio incipit vbi dicit: z vidi aliū signū in celo magnū, et mirabile: septē angelos hītes plagas nouissimas: qñ in illis cōsummata est ira dei. Sexta visio incipit his vbis: z post hec vidi aliū angelū descēdētem de celo hītē ptātē magnā. Septima visio incipit vbi scriptū est: z vidi celū nouū z terrā nouā. Scdz ista q̄z itaq; vij. visionū distinctionē, q̄cqđ exponēdo dicim⁹ p septē libros diuidim⁹. Prim⁹ etei liber tractat de visiōe ꝑma. Scds liber tractat de visiōe scda. Tertius liber tractat de visiōe tertia. Quart⁹ liber tractat de visiōe quarta. Quintus liber tractat de visiōe qnta. Sext⁹ liber tractat de visiōe sexta. Septim⁹ de visiōe septia. Accipe itaq; carissime frater cedulā istā, in qua z si tātam medullā mirabiliū mysteriorū nō valeā attingere: aliqua tñ circa supficiē studeo carpere: in quib⁹ inuenies ꝑma tue ꝓfectui vtilia, si ea que scripta sunt legere, et memorie cōmēdare curaueris.

Alius prologus Johānis euāgeliste vitam breuī stringens sermone: necnon z causam suscepti opis.

Beatus iohānes celestiū mysteriorū theologus: quem xps de nuptijs reuocauit, aplm, et euāgelistā cōstituit: qui priuilegio dilectus amoris supra pectus dñi familiariter in cena recubuit: cui christ⁹ in cruce matrē ꝓmendauit. Post diuisionē apl'oz in orbē vniuersum (diuina disponente, puidētia) in asia minori sacre fidei verbū post btm paulum (sicut legit) ꝺdicauit. Habet asia septē ciuitates: Ephesum, Smyrnā, ꝑgamū, Tyatyrā, Sardin, filadelfiā, laoditiā: inter quas ephesus metropolis est aliaz. Ordinatis itaq; epīs in ꝑfatis ciuitatib⁹ cū archiepo: ipse scūs iohānes vacabat ꝑdicationi: vñ audita hac bti apli euāgeliz̄ādi ꝑstātia, in feruētis olei dolīū domician⁹ impator eū misit: z cū inde illesus exisset, i pathmos insulā que in mari siricō sita est, cū exilio relegauit. Et dū ibi detineretur, p negligētiā pastorū in ecclesijs asie q̄dā vicia pullulauerāt: de quorum emēdatione: z de pūi ac futuro statu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesie vniuersalis visionē sibi a dño reuelatā scripsit: et suis ecclesijs seruati legēdā misit. Domiciano aūt senatu iterfecto cū ota decreta eius romani irrita fieri iusserunt, Iohānes ab exilio liberat⁹, cū magno gaudio epheſuz est reuersus. Post aliquātū vo rpti ⁊surgētib⁹ in eadē puincia heresib⁹ de fide trinitatis: rogat⁹ a fratrib⁹ ad cōfirmā dā fidē quā docuerat, scripsit euāgeliū. Postmodū multis virtutib⁹ claruit: ac deinde in pace quieuit.

Liber pm⁹ tractat de visione pma, cōtinēs capla. xj.
De titulo. De salutatione.
Generalis sententia de septem visionibus.
De visione pma.
De episcopo epheſi.
De episcopo smyrne.
De episcopo pergami.
De episcopo tyatire.
De episcopo sardē.
De episcopo filadelfie.
De episcopo laodicie.

Explicium prologi generales.

Prolog⁹ in pmū libz excellētiā apocalipſis ostēdēs.

Deus immēſus, ⁊ eternus qui loco nō capit; nec tpe mutat: q immēſa deitate ſua et eterna cuncta poſſēter cōdidit: ipſe idē bonitate ſua ſpōſam ſuā, ſanctā videlz eccleſiā de culpa ⁊ pena miſeri cozditer redemit: et eā de exilio ſeruatā: ⁊ ad bītudinē ſupnā ſub curſu ⁊ mutabilitate tpis prepatam ſpiritalib⁹ bonis ditat: ⁊ in alijs electis ei⁹ in mūdo circūquaq; dilatat, ⁊ in alijs i celo bītificat, ⁊ exaltat. Quā quoq; ipſe pr luminū. i. actor donoz ſpiritaliū: a quo oē datū optimū, ⁊ oē donū pfectū deſcendit quotidie, p idoneos miniſtros nouī teſtamēti inſtituit, et regit: ⁊ p artā ⁊ arduā viam q ducit ad vitā ad celeſtia bona ducit. In hac via pedib⁹ ſctē eccīe de valle lachrimarū ad ſupna gaudia ſcādētis, lucerna ē ſermo pphetic⁹: cui ne but⁹ vite ignoātia deuiet incendit q̄ſi lucerne lucēti in caliginoſo loco. In quo pphetia bti Iohānis q̄ in hoc libro ptinet: quā ei mediator dei ⁊ hoim hō rpūs Ieſus ad illuminādā ſanctā eccleſiā reuelauit, tāto glōioz ⁊ lucidioz enitescit, q̄nto ſublimioza et lucidioza de rpo et eccleſia oracula deſcribit. In hoc etem ē alijs excellētioz, pphetijs q de rpo ⁊ eccīa magna ex pte ſacramēta adimpleta denūciat: ⁊ ſicut euāgeliū legis obſeruātias, ſic iſta pphetia excellit veteres a lōge reſpiciētes pphetias: q̄ fere tot hz ſacramēta q̄t hz vba. Et paz dictū eſt, qz p merito volumis ois laus iferioz ē. In ſinḡlis etei vbis ei⁹ multiplices latēt itelligētie. Exhortādo aūt hec apocalipſis, id eſt reuelatio ſanctā eccleſiā ad patiētiam multiplices deſcribit tribulationes, preſſuras, ⁊ pſecutiones quas in mūdo patit: et p̄mia ſupna q̄ poſt decurſum tp̄m in celo cōſequet. Primū vero ad declarationē opis cōſequentis titulū p̄ponit. Deinde ſalutationē. vij. eccleſiarū aſie, q̄b⁹ libzū iſtū mittit, adiūgit: et ſic ad narrationē ſeptē viſionū per quas liber idē diſtinguitur accedit.

Explicit prologus.

Incipit liber primus de titulo, ⁊ de quatuor generibus viſionum. Capitulū primū.

Apocalipſis ieſu xpi. Quatuor ſunt viſionū modi: ex q̄b⁹ duo ſunt itro: ⁊ duo foris. Duo ſunt corpales: duo ſūt ſpiritales. Viſio nāq; pma corpalis eſt qñ oc̄os ad exteriora et viſibilia apim⁹, et celū, et terrā, figuras, ⁊ colores rerū viſibiliū videm⁹. Sz hec viſio ip̄ſa ⁊ infirma eſt, q̄ qz anguſta ē maxia nō p̄zehēdit: ⁊ q̄ bebes eſt minima nō diſcernit: ⁊ q̄ pigra eſt nō attigit re

mota: ⁊ q̄ pſpicax nō eſt nō penetrat occulta. Que nichil denīq; miſtice ſignificationis p̄tinet, ſz tantūmō corpoream ſēſus motū ⁊ actionē hz. Alia q̄q; viſio corpalis ē q̄ſi ſpēs, vel actio ſenſui viſus foris oſtēdit, et int⁹ magna miſtice ſigtionis vtus p̄tinet: qualis fuit viſio q̄ moyſi i rubo q̄dē extrinſecus viſibilit apparuit. Sz typica ſigtione plena fuit. Quid nāq; accipim⁹ p flāmā, niſi ſpūs ſcti gram: Quid p rubū arborē puulā, aſperā, ſpinidē, floridā, niſi btāz mariā virginē p ſui cōceptū hūilē: p exercitiū vtutū aſperā cōtra mollicie: verecundē p fidē: floridā p caſtitatē. Dño itaq; apparente i rubo, flāma rubū nō leſit: q filio dei carnē in virgie ſumēte obūbrāte ſpūs ſcti gra p̄dor vginal' illeſus pmā ſit. Lōge igit ſublimior, ⁊ excellētior eſt iſte viſiōis mod⁹ ſcōs q̄ pm⁹: q̄ pm⁹ a myſterio penit⁹ vacat: ſcōs celeſtis ſacramēti vtute redūdat. Qñ ⁊ moyſes de eadē viſione dixit. Vadā, ⁊ videbo viſionem hāc magnā. Reuera etem viſio magna fuit q̄ et pñs tūc miraculū exhibuit, et incarnatione verbi, ⁊ vginis mīte ppetuā integritatē deſignauit. Tertij viſionis mod⁹ nō fit oculis carnis, ſed oculis cordis: qñ vez animꝰ p ſpm ſctm illūinat⁹ formalib⁹ rerū viſibiliū ſilitudinib⁹, et imaginib⁹ p̄tatis q̄ſi q̄busdā figuris et ſignis ad iuiſibiliū ducit cognitionē. Quart⁹ viſionis mod⁹ eſt cū ſpūs hūan⁹ p̄ interna aſpiratione ſubtiliter ac ſuauit tact⁹ nullis mediātib⁹ rez viſibiliū figuris ſiue q̄litatib⁹ ſpūaliter erigit ad celeſtiū cōtēplationē. De iſtis duob⁹ modis viſionū q̄ nō cozpaliter ſ ſpūalit fiūt, ſic itulit btūs dionyſi⁹ ariopagita i libro hierarchie dicēs. In ſacratiſſimoz eloquioz̄ ptraditas illūinationes q̄tū poſſibile ē reſpiciem⁹ ſimbolice nobis ⁊ anagogice manifeſtatas celeſtiū aioz. i. ſpirituū hierarchias. i. q̄tū ad ſensum celeſtes pōtific⁹ q̄tū poſſum⁹ cōſideraḃm⁹. Simbolū eſt collectio formez viſibiliū ad iuiſibiliū demōſtrationē. Anagoge aſcēſio ſiue eleuatio mētis ad ſupna p̄tēpläda. Notat aūt hic duplicē modū reuelationis dine, q̄ theologoz, et pphetar mētib⁹ ifula eſt p viſiōes ⁊ demōſtrationes: q̄s greci vocāt theophanias. i. diuinas apparitiones: q̄ aliq̄n p ſigna ſenſibilib⁹ ſilia iuiſibilia demōſtrata ſunt. Aliq̄n p ſolam anagogen. i. mētis aſcēſum i ſupna pure cōtēplata. Ex his vo duob⁹ gñib⁹ viſionū duo q̄q; deſcriptionū gña i ſacro eloquio ſunt formata. Unū q̄ formis, ⁊ figuris, ⁊ ſilitudinib⁹ rerū occultarū vtas obūbratur. Aliud q̄ nude ⁊ pure ſicut eſt abſq; integumēto exp̄mit. Cū itaq; formis, et ſignis, et ſilitudinib⁹ manifestat q̄ occultum eſt, vel q̄ manifeſtū eſt deſcribit, ſimbolica demōſtratio eſt: cū vero pura, ⁊ nuda reuelatiōe oſtēdit: vel plana ⁊ apta rōne docet, anagogica. Cū vero ſm ea q̄ dicta ſunt q̄tuor ſint viſionū modi: duo foris: et duo int⁹: duo corpales: ⁊ duo ſpiritales, q̄rēdū eſt quonā modo iſtis Iohānes hāc apocalipſim. i. reuelationē viderit. Sz cōſtat q̄ duob⁹ p̄mis videdi modis q̄ foris corpaliter fiunt eam minime viderit, cū ipſe eā in ſpū ſe vidiſſe teſtat dicens. Ego Iohānes frat⁹ veſter ⁊ pticeps in tribulatione, ⁊ regno, ⁊ patiētia i Ieſu, fui in iſula q̄ appellat pathmos ppt verbū dei, ⁊ teſtimoniū ieſu xpi: fui i ſpū i die dnica. Qui eñ in ſpū vidit nō oculis carnis vidit, ſz oculis cordis. Sed nec q̄rto modo illū hāc vidiſſe, pbat: cū ipe quart⁹ viſiōis modus nullis mediātib⁹ corpaliū ſubſtātiaz formis fieri credat: ſcz ne ipſe valeret hoc mō viſa malis abſcondere, nec nos poſſem⁹ abſq; cognitis vbis et vſitatis viſibiliū figuris q̄ nullis caracterizātib⁹ figuris vidiſſet tā p̄cuentēter itelligere. Liquet igit q̄ ea tertio videdi mō cōtēplat⁹ ſit: eo p̄ſertim q̄ liber iſte formalib⁹ rerū tpaliū plen⁹ ſit, ſilitudinib⁹ vez celi, ſolis, lune, nubiū, ymbriū, grādinū, fulgurū, tonitruoz̄, vētoz̄, auiū, piſciū, beſtiarū, animaliū, ſerpētiū, reptiliū, arboz̄, mōtiū, colliū, aeris, maris, terre.

et allarum rerū que modo ſenſui nō occurrit. Neceſſariū erat eīm noſtre infirmitati q̄ ſumana nō niſi p ima/ſpūalia nō niſi p corpalia valet capere: nō ignota p ignotioza: ſed ignota p cognita noſcere. Qñ btūs dionyſi⁹ in libro p̄dicto ait. Neq; poſſibile eſt animū nr̄m ad nō materiale illā aſcendere celeſtiū hierarchiarū ⁊ imitationē ⁊ cōtēplationem, niſi ea q̄ ſcōm ip̄m eſt materiali manuductiōe vtat. Materialē manuductionē vocat rerū corpaliū imagies: per quas i ſacra ſcriptura ea q̄ incorpea, ⁊ inuiſibilia ſunt figurant. Ex quibus quaſdā ip̄e ſctus dionyſius mirabili ſubtilitate exponit: deciās q̄ ſint formatiue angelicarū virtutū imagines: qui dicit: q̄ humana effigies: q̄ oculi: que nares: q̄ aures: q̄ oza: quis tactus: q̄ palpebre: q̄ ſupcilia: quis audit⁹: q̄ dentes: q̄ humeri: q̄ brachia, ⁊ man⁹: qd cor: q̄ pectora: q̄ dorſa: qui pedes: q̄ ale: q̄ nuditas: qs lucidus amict⁹: quis habit⁹ ſacerdotalis: q̄ zone: q̄ virge: que arma: q̄ ſecures: q̄ geometrici fines: qui vent⁹: q̄ nubes: qd ignis: qd electrū: q̄ colores diuerſorū lapidū: q̄ leonis forma: que aquile ſpēs: qui equi: q̄ differētie eq̄norū colorū: q̄ flumina: qui curr⁹: q̄ rote: qd dicit gaudiū angelorum. Animꝰ itaq; noſter qz viſibilia nouit inuiſibilia nō nouit: niſi vertatur manuductione materiali. i. rerū corpaliū ſilitudine, que ſm ip̄m eſt. i. quā nouit/ad imateriale minime poſſet aſcēdere contēplationē. Ideo tā multiformes in ſacris reuelationib⁹ vpūtant viſibiliū imagines, vt mēs nr̄a per aſſueta ad occulta diſcat penetrare bona q̄ videre nō conſueuit. Nec ſolū excellētiſſimarū rerū viſibiliū preclaris ⁊ lucidis ſilitudinib⁹ q̄ inuiſibilia ſunt figurant: ſz mediarū et infimarū rerū qualitatib⁹ multotiens conuenientiſſime deſignant. Nā qz nichil eorū q̄ ſunt eſt vniuerſaliter boni participatione priuatū: qz teſte ſcriptura: vidit de cuncta que fecerat, et valde bona erāt. Quoniam etiā q̄libet infima et minima, ⁊ q̄ reſpectu alioz videt deformia nō incōuenienter inuiſibilia figurare: ita de his predicat⁹ theologus ſic ait. Aliq̄n (inquit) theologi illi (id eſt q̄ de ſcriptur⁹ diuinis loquūtur) ipſam inuiſibilē videlz ſapiam ex luminib⁹ pre-cipuis laudāt, vt ſolē iuſticie, vt ſtellā matutinā, vt animū ſctē orientē, vt lumen incircūuolute ⁊ inuiſibiliter reſplēdens. Aliq̄n vero ex mediis, vt ignē innocue ſplendētem, vt aquā vitalis plenitudinis patricem, ⁊ ſimbolice dicendo. i. vt figuratiue dicanꝫ in ventre ſubeuntē, fluminaq; redundātem immēſurabiliter refluētia. Aliq̄n aūt ex nouiſſimis (id eſt infimis) vt vnguētū ſuaue, vt lapidē angularem. Sed et beſtialē ipſi formā circūponunt, ⁊ leonis et et panthere ſpecialitatē coaptant, ⁊ pardalē ea eſſe dicūt vt vſam ſeuiente. Addā (inquit) et qd oīm vilius eſt eſſe et magis ſignificare viſum eſt: qz ⁊ vermis ſpēm ip̄am ſe-ipſum circūformantē diuina ſapientes (id eſt ipſi theologi) tradiderūt. Notate qd dr, qd oīm vili⁹ eſt hoc magis vi ſum eſt ſignificare dmis vez q̄ xp̄m ſignt: vbi ipſe xpūs p̄ pphetā de ſe ſm carnē aſſūpta ait. Ego ſum vermis. Sicut eīm vermis ſine coitu naſcit de terra: ſic xpūs ſine virili ſemine natus eſt de maria. Vermis q̄ qui vilior oīm dr, magis (id eſt cōuenientius) ſignificare videt. Quia oīs figura tāto euidēti⁹ veritatē demōſtrat, q̄nto p diſſimilem ſilitudinē figurat ſe eē ⁊ nō veritatē, patet: atq; noſtrū animū in hoc magis diſſimiles ſilitudines ad veritatē reducūt: quo ip̄m in ſola ſilitudine manere nō p̄mittūt. Qñ ſacra ſcriptura mira, pudēdia ad deformiū deformes rerū q̄litates deſcēdit: et ex immaterialiū ⁊ inuiſibiliū ſigtione ſunt q̄ nō ſināt noſtrū animū in ſe deſcere: ſz ad imaterialia ab oī materialiū ſilitudine lōge remota ſua deformitate cogāt ptranſire iuſto et nō pbante tā deformib⁹, ⁊ ſic tpalib⁹ rerū qualitatib⁹ diuina ⁊ ſpiritalia ſilia nō eſſe illis: nec quicq; de iſtis in eſſe poſſe. Nā ſi ſemp ex lucidis claris et pciosis ſigtiue ſilitudines in ſacro eloquio ponerent, leuiter ſeducerēt animꝰ humanꝰ: illoz animꝰ maxie q̄ nichil alit⁹ a ſibilib⁹ bonis intelligūt: ⁊ fm eūdē theologū dionyſiū aſtimarem⁹ forſi tan in celeſtib⁹ eē quaſdā auriformes eſſentias: ⁊ quoſdā viros fulgoreos decora indutos veſtimēta: ⁊ cetera talia qui buſcūq; ſacra theologia miſticos velat: et intellect⁹. Aliq̄ vero ſupeſſentialis diuinitat⁹ btitudinē laudāt in ſcripturis, vt rōnē, et intellectū, ⁊ eſſentiā diuinā: rōnalitatē, intellectū: ⁊ ſapiētiā ei⁹ declarātes: ⁊ vere ip̄am eē exiſtentē, ſubſiſtētiā, et verā cauſam ſubſiſtētie eoz q̄ ſunt eā eē demōſtrātes: ⁊ quaſi lumē eā formāt, et vitā vocāt. Et q̄uis iſta materiales formationes ſupare quoquo mō pbent: ⁊ caſtioze videanꝫ hīe ſigtionē ad illā ineffabilē, ⁊ incōprehenſibilē, ⁊ interminabilē diuinitatē: deficiunt tñ et ip̄a ad veritatē ſicut ē exprimēda. Etem ſup oēm eſſentiā ⁊ vitā nullo lumie ip̄am caracterizante: oī que rōne ⁊ intellectu ab ip̄ſi⁹ ſilitudine incōpabiliter derelictis, ⁊ lōge remotis. Quis nāq; creatura rōnalis ad imaginē ⁊ ſilitudinē ſui facta ſit creatoris: magna eīm differētia eſt inter creaturā et creatorē: ⁊ deficit cōpatio ei⁹ ad illū. Btūs igit Iohānes relegat⁹ exilio: a ſtrepitu mūdi et inq̄etudine remotus, et quieti dedit⁹: hāc apocalipſim a dño tertio videdi modo (vt ſupza pbatū eſt) ad vtilitatē eccīe ſctē accepit, et ſcripſit. In eo aūt q̄ in q̄ete poſit⁹ reuelationē accepit, ſigtur nobis q̄ illi qui interna quietē diligūt, ipſi de inuiſibilib⁹ bonis mira cognoſcūt: et q̄to ſe a tpalib⁹ amplius elōgāt, tanto magis eternis appropinquant. Qui eīm ſe negocijs ſcl'aribꝰ implicāt ab iternis et eternis ſemetipſos alienāt nec valēt de inuiſibilib⁹ magna p̄ſiderare q̄ a viſibilibus animū neſciūt reuocare. Si q̄ deo, ppinquare volum⁹, ab exterioribꝰ ad iterioza mētē reducam⁹: vt ſic i ſecreto q̄etis poſiti, poſſim⁹ celeſtia contēplari. Hinc nos admonet ſermo diuin⁹ dicēs: vacate, ⁊ videte qm̄ ego ſum deꝰ. q.d. Niſi a mūdi p̄turbationib⁹ vacetis me cōtēplari nō valebitis. Ab exterioribꝰ igit vos metipſos colligite, ⁊ interi⁹ p quietē quis ego ſum videte. Tāto nāq; mēs hūana ſpūalibus vicinioze facit, q̄nto longi⁹ poſt ſe tpalia derelinquit vel corpalia: ⁊ tanto clari⁹ atq; ſpicati⁹ ſummis intēdit, q̄nto ab ifimis, pprij lumīs radios auertit. Et q̄uis mare ſcl'arū p̄turbationū foris p circuitū fluctuet: ipſa tñ ſi per interna aſpiratione intra ſemetipſa ⁊ fuerit collecta, quaſi in cuiuſdā inſule ſtabilitate poſita diuinis p cōtēplationē inheret. Apocalipſis ieſu xpi. Jeſus, ⁊ xpūs duo principalia ſaluatoris noia ſepiſſime recitantur in diuina pagina. Sed ieſus q̄uis in ſe habeat magnam ſignificationē, dinoſcit tñ eſſe nomen, pprij vocabuli. Chriſtus aūt nomen tātū ſacramēti. Jeſus interpretat ſaluator. Multi fuerūt ante eū hoc vocabulo ieſus nūcupati: ⁊ null⁹ eoz ſaluauit aliquē a pctō ſuo. Iſte vo ſaluū fecit pplm ſuū a pctis eoz̄. Pctm aliud originale, aliud actuale. Originale eſt qd naſcēdo a parētib⁹ ꝫhim⁹. Actuale qd poſtmodū ipſi opamur. Sz ieſus nr̄ ſaluator ab vtroq; nos ſaluat: qz p gram baptiſmi ab vtroq; nos liberat. Itē duo videnꝫ eſſe vicia principalia, malicia, ⁊ luxuria: qb⁹ q̄ſi fontib⁹ duob⁹ ceca mala q̄ſi flumia ſūt pfluētia. Nā ⁊ etiā gula ſit victū carnis, luxuria tñ magis videt eē gule: qz luxuria nō ceſſat effudere quicq̄d gula pōt deglutire. Et ſic, pbat gula velut formulatrix ⁊ miſtra luxurie ad luxuriā ptinere. Gula eīm in vētre congregat vñ luxuria voluptates ſpgat: ⁊ q̄to luxuria ſatagit congregata diſſipare: tāto laborat ampli⁹ gula p cibos diſſipata reſtaurare. Malicia corruptio toti⁹ animi ſpiritale eſt vicii: ⁊ ſpiritaliū fons, ⁊ origo viciorum. Sunt q̄ tria maxima vicia maloz̄ oīm cauſa, malicia, et luxuria. Intus eſt malicia: foris eſt luxuria: malicia in corde: luxuria in carne. Malicia eſt inquinamentū ſpiritus: luxuria

Universidad de Deusto
Biblioteca

inqnamẽtū carnis. Malicia gñat rugā: luxuria maculā. Malicia fomes est vicioꝝ spiritaliū: luxuria vo carnaliū Ista duo vicia ꝛne distinguit ꝛ designat sacra scriptura vbi ait. In ꝛ. aluolā aiam nō introibit sapiētia: nec habitabit in corpore subdito pctis. Ubi em̃ ait: in maliuolam aiam nō introibit sapiētia: designat malicia. Ubi vo ait: in corpe subdito pctis, designat luxuriā. De his q̃q̃ psalmista ait Incēsa igni et suffossa ab increpatione vult⁹ tui peribūt. incēsa nāq; in carne p luxuriā: ꝛ suffossa in corde per malicia ab increpatione vult⁹ dñici pibunt: qz cū dñs manifestabit ad iudicādū ibunt luxuriosi ꝛ malicioſi (ipo increpāte) in ignē eternū. Hec duo etiā vicia ī ismael q̃ re probozū figurā tenet recte significāt. Ibi nanq; scriptū est: hic erit ferus hō. Manus ei⁹ contra oēs: ꝛ man⁹ oim cōtra eū: ꝛ e regione fratrū suoꝝ figet tabernacula. hic designat malicia. Ubi vero scriptū est q̃ mater sua accipiet ei vxoꝛ de terra egypti, exprimit luxuria. Quid ē em̃ egypt⁹ (q̃ interpꝛetat tenebꝛe) nisi cecus vbi se nō videat esse cecū: Quid est vxoꝛ egyptia nisi luxuria ceca: Reprobi ergo quiq; feri sunt ꝛ man⁹ eoꝝ cōtra oēs sunt: ꝛ man⁹ eoꝝ prouocāt aduersum se: et e regione fratrū suoꝝ figūt tabernacula q̃ supbā cordis malicia: ꝛ vxoꝛē fornicātur de egypto per luxuriā carnis cecam. Sic ꝛ neemias ista duo mala exprimit vbi se egressum ante fontē draconis ꝛ portam stercoꝛis ad pſiderādū murū hierl̃m dissipatū descrībit. Quid etem̃ q̃ fontē draconis significat nisi fons malicie: Quid q̃ portā stercoꝛis nisi fetoꝛ luxurie: Quid q̃ murū hierl̃m figurat nisi illi q̃ in sctā ecclesia firmioꝛes existimant: Ad fontē itaq; draconis: ꝛ ad portā stercoꝛis murū hierl̃m dissipatus demōstrat, cū illi quiꝛidebātur fortioꝛes, ꝛ sublimioꝛes in sctā ecclesia q̃ malicia, siue q̃ luxuria labūtur ad inferioꝛa. Sūt duo q̃ ista vicia maxia, videl; malicia: q̃ ideo malicia pōt dici, qz mala quib⁹ spūs coꝛrumpit noie designat: et luxuria q̃ carnaliū vicioꝝ materia videt existere. Sed de⁹ noster saluatoꝛ noster ab oib⁹ nos saluat: qz ab oi inqnamēto carnis ꝛ spūs p suā gram poterer emūdat. Merito ergo tali vocat⁹ est noie, qui tā mirabilis ꝛ tam magnificus est ptāte. Christ⁹ aũ non est nomen ppij vocabuli: sz est nomē solūmodo sacramēti. Christi nāq; in veteri testamēto dicebantur qui vnctione materiali in reges, vel sacerdotes vngebant. Sz redēptoꝛ noster nō est vnctus materiali vnctione, sed spūs sancti plenitudine. Un scriptū est: dilexisti iusticiā et odisti iniqtate propterea vnxit te de⁹ de⁹ tuus oleo letitie pꝛe cōsoꝛtib⁹ tuis: Et nō solū in se ipse est vnctus p spūs plenitudinē: sz electos suos vngit p eiusdē spūs participationē. De plenitudine em̃ ei⁹ nos oēs accepim⁹. Ascēdēs em̃ xps in altū dedit dona hoibus. Et apls ait. vnicuiq; dat manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidē datur fmo sapientie. ꝛc. Hec est vnctio in capite, q̃ descēdit in barbā, et in oꝛa vestimenti. Caput sigt xpm q̃ est caput oim fideliū. Barba que capitī inheret, ꝛ est signum virilitatis apl̃os designat qui xpo dū in mūdo cōuersatus est adheserūt: ꝛ adherendo cū eo comederūt, ꝛ biberūt, et eius salutiferā doctrinā audierūt, ꝛ miracula viderūt: ꝛ post ascēsionē ei⁹ accepto pleni⁹ spiritu sctō confortati virilit⁹ egerūt: qz fidē ipsius per regna mūdi cōfidēter pꝛedicauerūt: ꝛpter nomē eius in cōsilijs traditi: in sinagogis flagellati: ante reges ꝛ pīs des ducti. Et in his oib⁹ virīliter vicerūt: eūtes a ꝓspectu concilij gaudētes, qñ digni habiti sunt p noie ei⁹ cōtumeliam pati. Ora vestimēti vltimos figurat iustos qui erunt in fine scli. Unctio itaq; spiritꝰ scti que est in capite (id est in xpo) scōm plenitudinē, in barbā (id est in apl̃os) descēdit scōm ptipationē qñ illis ait. Accipite spm̃ scm̃: ꝛ qñ post ascensionē suā illis eundē spm̃ misit, ꝛ gram linguaꝝ distribuit. Descēdit quoq; in oꝛa vestimenti: qz idem spūs sanctus tribuetur etiam illis qui futuri sunt in fine mūdi. Possumus etiā per barbā supiozes quosq; ꝛ pfectos accipere: ꝛ per oꝛa vestimēti inferiozes. Sed vnctio in vtroq; descendit: qz dñs per gratiā suam pusillis cū maioꝛibus būdixit. Ista ergo duo noīa redēptoꝛis humani generis iesus, xps, in nouo testamento crebꝛius q̃ in alio recitātur. Jesus qz saluos nos facit a peccatis nostris: xps, qa vnctus est spū sancto pꝛe cūctis ptipibus suis. Sequit. Quā dedit illi deus palam facere seruis suis. Notādus ordo dandi. Deus em̃ dedit xpo, xps angelo: angel⁹ iohānī: iohānes. vij. ecclesijs asie. ecclesie asie vniuersali matri ecclie. Uniuersalis mater ecclia quotidie p voces doctoꝛum dispensat ꝛ distribuit eā mentib⁹ fidelium singuloꝝ. Sic omne datū optimū, et omne donū perfectum qō desursum a pꝛe est in predestinatos advitā descēdit, ꝛ in eos varie ꝛ pulchꝛe multiformiterq; pcedit, et eos ad sinum matris vocātis ꝓgregat, ꝛ ad ipsi⁹ simplicitatē coadunat. Sed bonū celeste qō nos vidēm⁹ p speculū et in enigmate hoc spūs angelici cōtemplātur facie ad faciē. Nō nos cognoscimus ex parte, hoc illi cognoscunt sicut ꝛ cogniti sunt. Nam quēadmodū oculi sani solarē fulgoꝛem pure conspiciunt: infirmi vero non nisi obstaculo interposito illū cernere nequeunt: sic inuisibiles celestiū essentiarum spirit⁹ quos labēribus repꝛobis angelis nulla potuit malicia coꝛrumpere/ diuine claritatis splendoꝛē immediate suscipiūt: hoies vero qui peccatoꝝ obtenebꝛātur caligine plerūq; nisi mediātibus figuris illū cōspicere nō possunt. Sed cum mortale hoc induerit immortalitatē ꝛ corruptibile incoꝛruptionē: tunc hoies translati ad sortem angelice mālionis participes etiā erunt eiusdē cōtēplationis: et bonum diuinū qō nobis sepe ministrantib⁹ angelis, et mediātibus figuris suscipiūt in tempoꝛe, cessantib⁹ ministris, et figuris subtractis posse ebꝛt in eternitate. Interim autē donec occurramus in vnitatē fidei, ꝛ agnitionis filij dei in virum perfectū, in mensurā etatis plenitudinis christi datum optimū et donum pfectum qō a deo fonte boni deriuatur, plerūq; per angelos, ꝛ per ea que sensibilib⁹ sūt silla hoib⁹ gradu suo merito supiozib⁹ ministrat: et p supiozes inferiozib⁹ dispensat. Causa q̃q; reuelationis diuine in titulo libꝛi declarat cum dicit. Palā facere. Ad hoc nāq; dedit illi de⁹ ipam apocalipsim, vt eā palā faceret, referat. Vult etem̃ deus vt talentū expādat: vult vt lucrū referat. Vult vt bonū qō cognoscim⁹ palā faciam⁹: et qō ab alijs didicim⁹ alios doceam⁹. Vult vt qō aure ꝛ in cubilib⁹ audiuim⁹ sup tecta pꝛedicem⁹: ꝛ lucerna diuine cognitionis in aio accēsa nō abscōdat sub modio tacturnitatis. Sed ponat sup cādelabꝝ pdicationis, sicut ꝛ fine apocalipsis ipse⁹ scriptū est: q̃ audit dicat veni. In hac em̃ abscōdita, ꝛ in thesauro inuiso nulla est vtilitas. Sicut q̃ sciēti bonū facere ꝛ nō faciēti pctm̃ est illi: ita ꝛ sciēti bona dicere: et nō dicēti pctm̃ est. Quib⁹ etiā manifestari sacra reuelatio debeat, demōstrat cum subiūgit: Seruis suis. Nō supbis phis: nō incredulis iudeis: nō immūdis xpianis. Nō em̃ debēt sctā canib⁹ dari: nec margarite añ porcos spargi. Canes sunt infideles fidei sacre pꝛsecutoꝛes, ꝛ ipam oblatrātes. Porci falsi xpiani, fidē q̃dē q̃tū ad crēdulitatē hūtes: sz sementipos vicijs more porcoꝝ sordidātes. Utrisq; q̃ sacra mysteria sunt celāda: illis ꝛpter cecā neq̃cia: istis ꝛpt vitā pollutā. Seruis aũ dñi studiose sūt reuelanda: qꝛ et q̃ dñr patiēter audiūt: ꝛ audita deuote faciūt. Sicut itaq; bonū diuinū malis nō debet manifestari: sic bonis minime debet celari. Et sicut ē grauis culpa sacra mysteria reuelare repꝛobis: ita grauis culpa ē hoc abscōdere ab electis. Nō sit q̃ secur⁹ seru⁹ inutilis ꝛ modo

toꝛpescit ab officio docēdi: qz de lucro talenti sibi cōmissi redditurus est rōnem in die iudicij. Sequit. Que oportet fieri cito. Cito fiunt quecūq; in dñi fiunt: qz et tempoꝛa, ꝛ que sub tēpoꝛibus aguntur cito transeunt. Breuis em̃ est vita ista, via lubꝛica, moꝛs incerta. Que oportet fieri cito id est de his q̃ ecclesie in hoc seculo sunt vētura siue ꝓspera siue aduersa, siue de his q̃ in fine seculi sunt retribuēda. Cito itaq; cūcta fiunt, qz ꝛ psentia cito discedūt: ꝛ futura cito succedunt. Quāto vo citius vrgente necessitate tēporis ea q̃ in hoc libꝛo cōtinent sunt cōplenda: ꝛ tanto citius, ac studiosius sunt annūcianda: ne ingruēte articulo mortis ille qui p auditū debuisset iustificari, nō audiendo pereat: et de manu pdicatoꝛis dñs peccatoꝛē perditū requirat. Unicuiq; em̃ sacra doctrina cū fine vite sue cōpletur, que viuētibus q̃diu viꝛerint complenda retinentur. Sequitur. Et significauit mittens p angelū suū seruo suo iohāni. Modū sacre reuelationis oñdit vbi dicit Significauit. Significauit: qz per signa quedā figuras et sigilla sensibilib⁹ consilia sacra mysteria reuelauit. Voluit nāq; mysteria sua p figuras ostēdi, vt sine exercitio nō possent intelligi: qz gratius ꝛ firmius teneꝛ qō cum laboꝛe acq̃rit. Voluit etiā figuras alicubi exponi: vt p hoc innueret exꝓpositionē in alijs sensib⁹ esse querēdā: vt sic ꝛ fideles ꝛgentes inueniāt: ꝛ infideles qui puertere et cōculcare nituntur sacra mysteria nō intelligāt. Per angelū suum seruo suo iohāni. Per angelū em̃ in silitudine filij hois apparentē, visio ipsa sancto iohāni mōstrata est, sicut ipse in sequētibus declarat vbi dicit. Et cōuersus vidi vij. candelabra aurea: ꝛ in medio. vij. cādelabꝝ aureoꝝ simile filio hois Christus itaq; scōm humanitatē ipsum sacramentū accepit a patre, ꝛ per angelū ipsius xpi signem preferentē, quasi speciale quoddā mun⁹ diuersis figurarū velaminib⁹ obtectum: vt electoꝝ mentes exerceret: et repꝛobis minime pateret, sancto iohāni: ꝛ per ipm. vij. ecclesijs, imo vniuersali sctē ecclesie trāsmisit. Cuius (dissimi videl; iohānis) qualis q̃litaq; fuerit auctoꝛitas manifestat cū subinfert. Qui testimoniū phibuit vbo dei: ꝛ testimoniū iesu xpi q̃cūq; vidit. Reuera etei magn⁹ fuit qui de xpo fm vtrāq; naturā diuinitatis ꝛ humanitatis testimonium phibuit. De vtraq; q̃ppe natura redēptoꝛis testimoniū phibuisse illū sermo ꝓsens designat: qui eū testimoniū verbo dei et testimonium iesu xpi phibuisse denūciat. Diuinitati etem̃ testimoniū phibuit vbi Celestia secreta cōtemplat⁹ dicit. In pncipio erat verbū: ꝛ verbū erat apud deū: ꝛ de⁹ erat verbū. Humanitati quoq; testimonium phibuit: vbi xpm turbis pdicasse, ꝛ miracula fecisse: mortuū ꝛ sepultū resurrexisse: ꝛ discipulis apparuisse describit. In pīi sermone qui ꝛ vbi dicit vbo dei, designat diuinitas. Ubi vo subdit, iesu xpi: signat hūanitas: et iohānes testimoniū phibuit vbo dei: ꝛ testimoniū iesu xpi quecunq; vidit: qz q̃ de archanis sempiterne deitatis spiritalib⁹ oculis p cōtēplationē intellexit: siue ō de opib⁹ humanitatis carnis oculis inquātum potuit, ꝛ verbo pdicauit, et scripto cōmēdauit. Sequit. Bt⁹ qui legit: et qui audit vba ꝓphetie huius: et seruat ea q̃ in ea scripta sunt. In fine tituli ad captādā beniuolētiā, et ꝓuocandā diligentiā legentiū, audientiū, et seruātium ꝓphetiā ista premiū ponit: bt⁹ dine videl; eternā. Et in eo quidē qō dicit Qui legit, designat fratos siue doctoꝛes. In eo aũt qō dicit q̃ audit, exprimit laicos siue auditoꝛes. In eo quod dicit: Qui seruat: electos ex vtrisq;. Rich. itaq; pdest ad saluationē qō legit, vel qō audit, nisi p actionē diligēter seruet. Si igit ad bātudinē pertigere desideram⁹, ea q̃ scripta sunt studeam⁹ nō solū legendo, vel audiēdo cognoscere: sz que cognoscim⁹ bene viuēdo studiosius adimplere. Melius etiā esset vitatem nō cognoscere q̃ post cognitionē a sctō mādato recedere. Seruus em̃ qui scit volūtatem dñi sui, ꝛ non facit plagis vapulabit multis. Intellectus quippe bn⁹ (id est vtilis) illis qui faciūt eū. Ea autē que scripta sūt seruat qui fidē xpi et ecclesie inuiolatā custodit: q̃ timet mādata: querit promissa. Sequit. Tempus em̃ prope est: tēpus sz laboꝛ finiēdoꝝ, ac recipiendoꝝ premioꝝ. Quia igitur ꝓpe est tēpus vt mala finiant, ꝛ bona suscipiantur/ nō nos in via vite pīris aduersa frangant: nec ꝓspera emolliant: vt sub brevitate tēporis peruenire valeamus ad diuturnitatem eternitatis. Hec circa ingressum libꝛi velut qui ostiū aperit, vt que in domo sunt patenter cernere possit. De titulo succincte prelibauim⁹, vt archana que int⁹ continētur euidētius deinceps inspiciamus.

¶ De salutatione. Cap. ij.

Iohānes septē ecclesijs q̃ sunt in asya gratia vobis ꝛ pax ab eo qui est, ꝛ qui erat, et qui venturus est: ꝛ a septē spiritibus qui in cōspectu troni eius sunt. Premisso titulo: ad declaratiōem ꝛ euidētiam sequētium subiūgit salutationē: in qua demōstratur quib⁹ specialiter ipa ꝓphetia dirigat. In pncipio quoq; salutationis tria ꝓcipue determinat: videl; quib⁹ salutē mādet: et quā eisdē salutem exoptet, ꝛ vnde deniq; illis ipsam salutē venire desideret. Ubi em̃ dicit iohānes septē ecclesijs q̃ sunt in asya, quib⁹ salutem mādet declarat: vbi vero subdit, gratia vobis ꝛ pax, quā ipsis saluterem exoptet insinuat. Ubi autē deinceps infert: ab eo qui est, et qui erat, ꝛ qui venturus est, ꝛ a septē spiritib⁹ qui in cōspectu troni ei⁹ sunt, vnde illā his venire desiderat manifestat. Johānes septē ecclesijs que sunt in asya sibi principaliter cōmissis, ꝛ ab ipso specialiter dilectis in hac ꝓphetia noiatim designatis, gratia vobis, et pax: gra vobis per peccatoꝝ remissionem: pax per diuinā reconciliationem. Gratia vt vobis culpa auferatur: pax vt iusticia cōferatur. Gratia vt liberemini de seruitute dyaboli: pax vt maneatis in seruitio dñi. Posita gra, statim pax subiungitur: quia qui de peccatoꝝ miseria adiuuante gratia murū ꝓuitatis sue ad deum reuertendo transgreditur, ꝓtinus inter ipm ꝛ deū pax firmissima reformat. De hoc muro psalmista sic ait: in deo meo trāsgrediar murū. Ab eo q̃ est, ꝛ qui erat, ꝛ qui venturus est, et a. vij. spīritib⁹ qui in cōspectu troni ei⁹ sunt. Nō dicit ab eo q̃ est, ꝛ q̃ erat, ꝛ qui vētur⁹ est: ptinet ad psonā filij: ꝛ qō subdit ꝛ a. vij. spīritib⁹ qui in ꝓspectu troni ei⁹ sunt, ptinet ad psonā spūs sancti. De patre nanq; tacet: qz de creatoꝛe nemo male senserat: nec de ipso erroꝛ aliꝗs surrexerat. De psona vero filij, et spūs sancti idcirco facit mētionē, vt de fide legētiū sinistra si oborta fuerit dubitatione dissipet. Dicit de psona filij ꝛ spūs sancti, qz de ipsis cūcte fere hereses oriūtur in ecclesijs. Qui est, ꝛ qui erat, et q̃ ventur⁹ est. Qui est essentialiter coeternus pri: qui erat cū pre in creatione mūdi. Qui vētur⁹ est in glia pris in die iudicij. Qui est p incōmutabilitatē eternitatis: q̃ erat p potētiā creatiōis. Qui vētur⁹ est p iusticiā retributionis. Qui est qz sup oia de⁹ bñdict⁹ in sc̃a idem subsistit. Qui erat qz de nichilo cūcta creauit. Qui vētur⁹ est qz vivos ꝛ mortuos i fine mūdi iudicabit. Et a. vij. spīritib⁹. i. a septiformis spūs: q̃ simplex q̃dē est p naturā: septiformis p gratiā. Diuidit aũt dona singulis, put vult. Throni dei sunt sancti angeli ꝛ hoies sancti, in q̃bus de⁹ residet, et per quos iudicia sua mirabiliter exercet. Sed in cōspectu troni ei⁹. vij. spūs sunt: qz inuisibiles inuisibiliū aioꝝ oculos septiformis spūs p suā gratiā inuisibiliter illuminat: et que agēda sunt illis inuisibiliter demōstrat: ipsum semper ante cōspectum sue contemplationis habent: et que ipso docente facienda didicerint p actionem complent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sequitur. Et ab iesu xpo qui est testis fidelis primogenitus ex mortuis z princeps regũ terre. Item reuertitur ad personã filij, qz de ipso maxie sermo est sequẽs habẽtis: et ea precipue pot q ad naturã humanitatis, z dispẽsationẽ humanæ redẽptionis ptinent: vt dũ quãta, p nobis in suscepta carnis nostre natura sustinuit, audim⁹, quãtũ ipsum debeam⁹ diligere ppendamus. Quis autem in precedẽtibus scõm predictã rõnem psonam patris excluserit? sed: possum⁹ tamen id qđ dicit Qui est: z qui erat: et qui ventur⁹ est, ad psonam patris referre: z p tria tẽpora, psens, preteritũ, et futurũ quib⁹ omne tẽpus cõprehenditur immẽsam ei⁹ deitatis eternitatẽ figurare. Nam qđ additur: Et a septẽ spiritib⁹ qui in cõspectu troni ei⁹ sunt, ad psonam spirit⁹ sancti: z qđ sequit: Et a iesu xpo qui est testis fidelis, ad psonam ptinet filij. Et siquidẽ sentẽtiam isto modo disponam⁹, intelligimus et dicimus psonam filij non scđo loco post illa q̃ de patre: sed tertio post illa que de spũ sancto dicta sunt: ad vltimũ idcirco posita q de ipsa principaliter subsequens sermo pñtis capituli sit habẽdus. Qui est testis fidelis veritatẽ predicãdo: primogenitus ex mortuis resurgẽdo, princeps regũ terre in celo regnãdo. Testis fidelis, qz de oibus que p eum testificanda erant in mũdo testimoniũ fidele phibuit. Testis fidelis, qz quecũq audiuit a pre fideliter discipulis suis nota fecit. Testis fidelis, qz viam dei in veritate docuit: nec ei cura de aliquo fuit: nec psonas hoim respexit. Testis fidelis, qz reprobis dãnationem, z electis saluationẽ nunciauit. Testis fidelis, qz veritatẽ quã verbis docuit miraculis cõfirmauit. Testis fidelis, qz testimoniũ sibi a pre nec in morte negauit. Testis fidelis, qz de opibus malorũ et bonorũ in die iudicij testimoniũ verũ dabit. Primogenitus ex mortuis. Quidã legũtur ex veteri testamẽto ppheturum oronibus suscitati. Sed rursus redeũte morte reuersi sunt in puluerẽ: xps autẽ resurgens ex mortuis iam nõ moritur: mors illa vltra nõ dñabit. Nõ em viuit viuit deo, qui in carne sua resuscitata, et in celesti gloria collocata nobis certã spẽ dedit resurgẽdi: z ad celestẽ ac btãm mansionem pueniendi. Et princeps regũ terre, id est regũ qui in terra sunt. Alij sunt reges regẽdo sibi per dei⁹ dispositionem subiectos. Alij sunt reges regendo fideles a deo sibi cõmissos. Alij sunt reges auxiliãte deo regẽdo tantũmodo semetipsos. Primi sunt principes sclares. Scõi eccleziarũ pastores. Tertij singli quiq fideles. Sed xps oim princeps est, qz quisquis agitur in mũdo rectam accipit ab ipso ordinationem: z in futuro iustam ab ipso recipiet retributionẽ. Oim princeps est, qz ab ipso est et potestas secularis, z cura pastoralis, z singularis solertia cuiuslibet fidelis. Quæ cuncta sicut ab ipo hñt originem, sic scõm ipm habere debent actionẽ, vt principes per potestatẽ secularẽ inter subiectos sibi hoies teneant iustitiã: pastores p curã pastoralem fidelibus sibi cõmissis phẽant doctrinã: z singuli fideles p singularẽ solertiã in semetipis seruent sctimoniam. Principes debẽt subiectis sibi contra rapaces hoies defensionem: et pastores sibi cõmissis cõtra impugnãtes demones instructionẽ. Singuli autem sibimetipsis debent cõtra vicia reluctationem. Nõ ergo debent isti reges si suo principi adhesserint in prelijs hostes formidare, qui talem habent principẽ qui ipsos solo nutu sue volũtatis potest debellare. Sunt etem quidam de duob⁹ primis supradictis gñibus regum qui summo principi adherere cõtemnũt: qui acceptã ab ipso ptãtem scõm ipsum exercere nolunt: qui in subditos seuiũt, z eos deuorãt: et qz supra se principem habeãt qui est inopẽ de manu fortiorũ eius, egenũ z pauperem a diripiẽtibus eum minime pensant. Qui videlicet princeps regum ad exercitationẽ, et purgationẽ electorũ eos ad tẽpus seuire permittit. Sed in tẽpore retributiõis eos de hac sententia grauiter iudicabit. Redeat ergo tales reges (si tñ reges) ad cõscientiam, z q sup se principẽ habeant cui de actib⁹ suis sunt reddituri rõnẽ recognoscãt. Qui etiã sicut potestatẽ põt cõferre, sic põt et auferre. Balteũ em soluit regũ dñs: z precingit fune renes eor. Sequit. Qui dilexit nos: et lauit nos a pcis nostris in sanguine suo: z fecit nos deo: et patri suo regnũ, et sacerdotes. Qui dilexit nos p caritatem: lauit nos p passionem. Dilexit nos cõpatiendo: lauit patiendo. Quia dilexit nos ideo lauit: nõ em lauisset nisi dilexisset nos: lauit nos a pcis nostris, originalib⁹, et actualibus, spũalibus, z carnalibus, criminalib⁹, z venialib⁹: lauit nos in sanguine suo: nõ in sanguine aialium sicut in veteri lege vel testamento: qui sanguis scz veteris testamenti z tutem purgãdi nullã habuisset, nisi eã in hoc q huius sanguis sacramentũ erat accepisset. Et fecit nos regnũ, z sacerdotes pri, id est diuine paternitati, siue paterne diuinitati. Fecit nos regnũ: vt qui pmo eramus regnũ dyaboli, modo simus regnũ dei: z in quib⁹ pius regnabat dyabolus, in eis modo regnet de⁹. Fecit nos regnũ, vt in nobis destruam⁹ mala: edificem⁹ bona, vicia deprimam⁹: virtutes erigamus. Fecit sacerdotes, vt qui pius demonijs immolauim⁹, deo deinceps immolem⁹: et qui ante obtulim⁹ dyabolo sacrificia pctõrũ, ammodo offeram⁹ deo sacrificia bonorũ operũ. Ipsi glia, z imperiũ in secula seculoꝝ amen. Ipsi gloria ẽtum ad electos: imperiũ ẽtum ad reprobos: gloria, vt eũ electi glificent: imperiũ vt eũ reprobi formidẽt: gloria vt laudet a bonis pro collatis beneficijs: imperiũ vt a prauis timeatur pro perpetratis malis. Gloria qua glificat electos p iustitia: imperiũ quo condẽnat reprobos pro culpa. Vel gloria in propria natura: imperiũ in creatura subiecta. Glia, quia ipse est sup omnia: imperiũ, quia subi ipso sunt omnia. Sed licet ista ad decorem z ydentiam sententie nõ irrationabiliter distinguam⁹: in summa tamen z in diuina deitate vnum z idem esse veraciter credere debemus. In secula seculorum, id est semp, vere siue fideliter. Gloria igitur & imperiũ ei vere z semp sit, qui talia z tanta, p nobis fecit. Sequitur. Ecce venit cũ nubibus: et videbit eum omnis oculus: z qui eum pupugerũt: et plangent se sup eum oẽs tribus terre, etiam amen. Post salutationem adiungit quedã de aduentu xpi, et terrore iudicij futuri: vt ex bñficijs que in salutatione cõtinentur deum diligere negligimus, saltem ex minis que sequitur ipsum timeamus. Si, ppter dulcia que precedunt cõtemnim⁹ bona facere: propter amara que sequũtur formidemus mala perpetrare. Si nõ trahit ad deum hoc qđ demulcet, saltem ab aduersa pte nos repellat id qđ terret. Tribus cũt modis exponere possumus qđ dicit venit cũ nubibus, id est ad locũ ad quẽ nubes ascendunt: vt semetipm manifestans in loco sublimi ab oibus resurgentib⁹ patenter posset videri. Aliter: venit cũ nubibus, id est cũ sanctis qui nubes fuerunt, pluendo p predicationem, chouscãdo p miraculoꝝ opationem, volãdo per cõtemplationem, ptegendo per intercessionẽ. Aliter: venit cũ nubibus, qz credi põt vt sicut p cẽ ascẽdit in celũ, ita veniet ad faciendũ iudiciũ sicut scriptũ est: hic iesus q̃ assumpt⁹ est a vobis in celũ sic veniet quẽadmodũ vidistis eũ euntem in celũ. Sequitur. Et videbit eũ oꝝ oculus: videbit eum oꝝ, qz videbit eũ bon⁹ z malus, corporalis z spiritalis: videbit eũ bon⁹ ad gloriã suã: malus ad ignominiã suã. Videbit eũ corpalis oculus hoiem verũ. Spiritalis oculus deũ verũ. Videbit eũ oculus bonus velut dign⁹ clarificari: malus sicut dignus excecari. Videbit eũ oculs corpal⁹ ei⁹ claritatẽ admirãdo.

Spiritalis semetipsum de merito subtiliter diiudicãdo. Et qđ etiã mali visuri sunt, declarat cũ subdit: z qui eum pupugerũt: Si dicat. Nõ solũ eum visuri electi sunt qui ab eo premiũ bñitudinis recepturi sunt: sed etiã nequissimi qui eũ crucifigẽdo pupugerũt. Sed q̃uis reprobi illũ visuri sint, nõ tamen gloriã eius sicut electi contẽplabũtur. Scriptũ nanq est: Tollatur impius ne videat gloriã dei. Generalẽ nanq calamitatẽ describit cũ adiũgit. Et plangent sup eum oñes tribus terre, etiã amen. Tribus terre vocat oẽs terrena diligentes: z terrena xpo preferẽtes. q. diceret. Nec tamẽ illi qui eũ pupugerunt eũ dolentes videbunt: sed et oẽs iniqui. Etiam amen, id est vere, vt certius credat: eum videdo dolebunt: z plãgent se sup eum: eo q ipso iudicãte amittẽt gaudiũ, ibunt ad supplicium: plãgent se sup eum: qz siue p ignoratiam infidelitatis: siue p preuaricationẽ legis se cognoscent reb eo pmeruisse sentẽtiã dãnationis. Sequitur. Ego sum alpha z o, principiũ et finis dicit dñs deus qui est, et qui erat, et qui venturus est oipotens. Me de his q̃ supra dicta sunt dubitemus: sed eius aduẽtum, z futurũ in fine iudiciũ certissime credam⁹ inducit ipsum xpm loquentẽ: z predicti sermonẽ greca, et latina lingua vt firmius ab audiẽtib⁹ credatur confirmantẽ. Nam a. primũ elementũ in greco pro principio ponit: et o. vltimũ, p fine ponit. Ego sum a. z o, principiũ z finis: ac si patẽter ipse xps confirmans dicat. Nõ dubitetis de his q̃ auditis: qz sicut sum principiũ creãdo vos per potentiã: sic sum finis iudicãdo p iusticiam: z qui vobis dedi subsistendi originẽ, ipse dabo meriti retributionẽ. Notãdum vero q grecũ ante latinũ ponit, ppter prerogatiuã, scz auctoritatẽ antiquitatis: siue vt sequens latinũ nobis declaratio sit greci prẽdictis. Dicit dñs de⁹. Nõ dixit dñs, potest referri ad subiectã creaturã. Nõ dicit deus: ad ipam diuinitatis essentiã. Qui est, et qui erat, et qui ventur⁹ est: hoc in pria expositione est. Oipotens: oipotẽs est qz oia quecũq voluit fecit i celo, z in terra, in angelis, in hoibus, in factoꝝ creatione, z electoꝝ redemptione, et quecũq voluerit in glorificatione saluandoꝝ, z pditione damnatorũ. Oibus prouidens creature gubernationem: iusticie glorificationẽ: malicie damnationẽ. Ipse qui oim creator est solus oipotens est: qz omne qđ creatum est ex parte est: z ex parte potens sicut ex parte sapiens est, z ex parte liberũ: quia nõ oẽ effectus potestatis creature subiicitur, sicut nec oẽ occultum sapientie manifestatur: nec omnis electus electionẽ sequitur. Et notãdum q in salutatione vbi ista ẽba, videlicet qui est, z qui erat, z qui vẽturus est posuit, nequaq̃ oipotens adiecit. Hoc autẽ in loco post eadẽ verba oipotens posuit. Illic etem in salutatione vbi de bñficijs diuinis dicere voluit ne erga largitorem nostra dilectio ex terrore oipotentie illius minui posset oipotens tacuit. Nõ hic vbi de aduentu eius, z de vltim⁹ districtione iudicij dixit, ad incutiẽdum contẽptoribus z negligentibus terrorem in fine terribiliter exclamauit. Oipotens, quasi dicat. Qui modo benignus est per pietatẽ largiendo gratiã, ipse in fine terribilis p oipotẽtiã apparebit in cõtemptores faciendo vindictã. Qui igitur eum nõ diligit, ppter iam exhibitã bonitatẽ, timeat eum propter exercẽdã potestatẽ. Qui nõ vult eũ amare, ppter bñficia q̃ in salutatione premittũtur, timeat eũ, ppter terrores qui ipam salutationẽ sequuntur. Sed multo leuius et vilius est charissimi blandiẽtem diligere, q̃ cõminantem formidare. Diligamus itaq; mãsuetum, vt nõ contingat timere iratũ. Sordes peccatorũ per fletum et cõfessionem diluamus, vt veniẽtem ad iudicium non timidi, sed securi suscipiamus.

¶ Generalis sentẽtia de. vij. visionib⁹ sacris. Ca. iij.

Sancta z vniuersalis mater ecclesia q̃ septiformi spũs sancti gratia regeneratur, et sub tempore qđ septem dieruꝝ numero voluitur iustificatur, ac per septẽ ecclesias asye figuratur, ppheticis libri hui⁹ septẽ visionib⁹ pfecte eruditur: vt pñtia aduersa velut cito tranfitura patienter sustineat: z futura bona, vtpote semp permãsura ardẽter cõcupiscat. Quãuis etem ipsa, pphetia. vij. ecclesijs specialiter dirigat, sancta tamen catholica ecclesia z de pñti statu suo, ac de futuro in ipsa gñaliter docetur. Et recte septenario, ad designãdam pfectionem doctrine quã cõtinet ista, pphetia distinguitur: qz septenario vniuersitas designatur, q ipse septenarius ex quaternario qui visibilium: z ternario qui inuisibilium forma est cõsummatur. Quia vero pfundissimas celestiũ sacramentorũ obscuritates intramus, ad declarationẽ sequentiũ vnde singule visiones agunt breuiter apiemus, velut qui siluã condensam, tum⁹ cosam ingredit, prius agendã viam diligenter considerat: vt cõsideratam melius perficiat. Sic z nos obscura loca huius libri pcurrẽtes aliquos sentẽtiaꝝ ramuscu los attingimus, ne totũ frustra legisse videamur. Prima visio agit de similitudine filij hois, que p angelũ sctõ iohãni apparuit, et et celestia mysteria manifestauit, et scribere precepit. Agit z de septẽ ecclesijs: z de. vij. ecclesiaꝝ epis: et de eorundẽ epoꝝ increpatione, siue etiã in quibusdam laude, z cõmendatione: z de premijs que dabũtur vincẽtibus. Scda visio agit de sedente in trono, z ornatu eius. De quatuor aialibus: et. xxiiij. seniorib⁹. Agit quoq; de libro scripto int⁹ vij. sigillis signato: z de apertione libri, et. vij. sigillorũ eius: et de his sacramẽtis que sub aptione sigillorũ continẽt. Tertia visio agit de. vij. angelis, et de septem tubis que illis date sunt ad canẽdum: z de cantu singuloꝝ per ordinẽ angelorũ. Agit z de alijs sacramẽtis q̃ sub ordine cantus illoꝝ cõtinẽtur. Quarta visio agit de muliere ornata q̃ peperit masculũ: z de draconẽ qui paratus erat ad deuorãdum filiũ eius: z de michaele, z angelis eius q vicerũt draconẽ. Agit de bestia cui draco dedit potestatem suã: et de pugna eius aduersus sanctos: et de alia bestia que primã bestiam adiuuabat: et de dãnatione malorũ. Quinta visio agit de septẽ angelis qui habebant plagas nouissimas: z de effusione septẽ phialarum iracũdie dei: z de muliere purpura circũdata: et de bestia coccinea supra quã mulier ipsa sedebat: z de sacramento mulieris, z bestie. Sexta visio agit de vlimis penis quas patientur impij in inferno: z hoc primũ ostendit de babilone, describens ruinã eius, z dolorem, z luctum quẽ habebunt de casu eius, z qui eam diligebant: z de exultatione, z gratiarum actione quã agent de eius interitu sancti. Agit etiã de christo qui malos reget in virga ferrea: et q calcabit eos torcular vini furoris ire dei omnipotẽtis: et de cõuocatione auium ad cenam magnã dei, vt manducent carnes superborum z iniquoꝝ: et de dãnatione bestie, et pseudo pphete eius, z omniũ qui imaginẽ bestie adorauerunt. Decimus iterum rationem reddit, et describit quomodo ligandus sit sathanas, vt nõ seducat amplius gẽtes donec psummẽtur mille annis: et quomodo solutus iterum aduersus sanctos iterũ in extremis desseuiet: et q demũ cum illis qui non sunt scripti in libro vite in stagnũ ignis mittent: et hanc dãnationẽ dyaboli, z oim iniquoꝝ describens, a xpo dicit predicta vt de ea certior fides habeatur. Septima visio agit de fine scli, et de innouatione elementoꝝ quãdo deus noua faciet oia, et de glorificatione omniũ sanctoꝝ: z de meritis quibus glorificandi sunt. Agit et de hierusalẽ ciuitate supna scõm illũ statũ quem habebit post diẽ iudicij, cõgregatis ad se cunctis ciuibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis, describēs claritatē eius, fundamētū, murū, z portas eius: lōgitudinē quoqz z altitudinē ei⁹, z cetera mirabilia sacramēta eius que in fine libri continent. Et quidē circa principiū sigillatim de septē visionib⁹ breuiter patefecimus, vt postmodū obscuritates earū facilius trāseamus.

De visione prima. Cap. iiij.

EGo iohānes frater vester, et pticeps in tribulatione, z regno, z patiētia in iesu, fui in insula que vocat pathmos, ppter verbū dei, et testimoniū iesu xpi: fui in spiritu in dñica die. Posita supius his que circa ingressum hui⁹ libri erāt prescribēda, titulo videlz, et salutatione: titulo, vt qd: salutatione, vt quib⁹ mitteret statim in ipso principio cognoscerem⁹, narrationē suā de sequētib⁹ visionib⁹ ingreditur: z in initio visionis ꝑme cūcta sequētia p quatuor cōmendat: scz per psonam: p locum: p causam: p tēpus. Per personam etenim ea q̄ sequūtur cōmendat, vbi dicit. Ego iohānes frater vester et pticeps in tribulatione, z regno z patientia in iesu. Per locū vbi adiungit fui in insula que appellatur pathmos. Per causam vbi subdit, ppter verbum dei z testimoniū iesu xpi. Per tempus denicz sequētia cōmendat vbi dicit fui in spiritu in dñica die. Ego iohānes, ac si dicat: istam ꝓphetiā a me vobis missam gratanter debetis audire, et q̄ cōtinet diligēter ꝑficere. Quia ego iohānes a xpo dilect⁹: z in apl'm z euangelistā electus: qui supra pectus dñi in cena recubui, ego eam ab ipso ad vestrā vtilitatem, z correptionē accepi. Ad cui⁹ rei cōmendationē addit dicens. Frater vester: quasi diceret. Ergo quoqz libētius illā accipere debetis q̄ nō a noto z amico tantū: sed z a fratre eā vobis directā audit is. Et notandū q̄ cū posset dicere Magister, ppter prelationē: dixit frater, ppter humilitatē. Tacuit ergo magister, ne videret per prelationē terrere. Dixit frater, vt p humilitatē faciliꝰ persuadere posset. Frater noster nō solū p naturā: sed etiā per gratiā. Nō solum in adā, sed in xpo. Nō tantū p carnē humanitatis: ſz per spm adoptionis, id est nō tantū scōm gnationem: sed etiā scōm regenerationē: et vt adhuc alti⁹ per psonam suā ea que scribit apud auditores cōmendet subdit, dicēs. Et particeps in regno, z tribulatione, z patientia in iesu, ac si patēter dicat. Si ꝑpter illa que superius de mea scribo psona ꝓphetiam istā non dignamini audire: saltem ꝑpter ea q̄ sequūtur illam audite. Tanto nanqz libētius me debetis audire doctorē, q̄nto amplius me auditis in his que dicta sunt vobiscum esse pticipem. Particeps in tribulatione, et regno. Recte ꝓmisit in tribulatione: et post addit, z regno: qz si cōpatimur z conregnabim⁹. Qui enī non vult ꝑpter iesum in via pūtis vite cōtraria tolerare, nō potest in patria cū illo regnare. Sed qm̄ et mali multas tribulationes in hoc mūdo sustinent, que quidē habent suppliciū, sed nō perducūt ad regnū: et inferūt penam, sed nō conferunt coronā: patēter declarat que tribulatio ꝓducat ad consēsum regni cū adiūgitur, et patiētia in iesu. Tunc etenim reuera ad supnam coronā tendim⁹ si de foris in corpe tribulationē sustinem⁹: z intro in corde, p amore iesu xrūtē patēter inuiolabilē cōseruemus. Nā qui foris tribulatione quatit, et int⁹ furore turbat, iste minime viā ambulat p quā ad regnandū cū iesu pertingat. Qui g̃ desiderat venire ad regni coronā, habeat in iesu patientiā. Sed qm̄ audistis qualitatē persone que tāta potuit mysteria diuinit⁹ cognoscere, et cui debetis fidē de his q̄ dicit: audite et loci aptitudinē, in q̄ talia potuit cōuenienter videre. Fui in insula q̄ appellat pathmos. Persona autēt ica z nota honesta et amica: loc⁹ remotus z quiet⁹ secret⁹ z priuat⁹. In qb⁹ duob⁹ psona vez et loco nobis ostēditur qz quisqs celestia cōcupiscit contēplari in arce scitatis, se debet custodire et semetipsum a secularib⁹ negocijs elongādo quieti vacare. Sed qz de persona z loco supius scriptū est, z de his latius⁹ disseruim⁹ succincte ptransim⁹: et ad alia discutiēda festinam⁹. Sequit. ꝑpter verbū dei, z testimoniū iesu xpi. Ubi dicit verbū dei exprimit saluatoris diuinitatē: vbi vero dicit iesu xpi humanitatē. Quasi diceret, ꝑpter testimoniū diuinitati z humanitati xpi exhibitū missus sum in exiliū: z eo debetis grati⁹ recipe, firmi⁹ credere, efficaci⁹ ꝑficere ista reuelationē q̄, ꝑpter eū qui reuelauit exiliꝰ subij relegationē: patioꝝ ꝑpter iusticiā, nō ꝑpter culpā. Fui in spū, id est spūali visione: in dñica die. Soleteꝝ qualitas sicut testatur grego. tēpore denotari: vt abrahā vidit angelū in meridie, qz fide feruebat. Adā vidit eū i psona dei post meridiem, qz a caloꝝ dilectionis intime deciderat. Loth ꝓditionē sodome vespe, qz cito futura erat. Salomon accepit sapiam nocte, qz in ea minime pseueraturꝰ erat. In dñica die: ac si patēter dicat. Sicut psona, locus, causa, cōmendant veritatē sacre dilectionis: sic z qualitas temporis: q̄ ꝯto dies sanctior tāto diuine reuelationi cōuenientior: et q̄ tranquillior p exteriorū laborū cessationē, tanto per requiē altior ad internā cōtemplationē. In causa itaqz et tēpore nobis innuitur q̄ qui ꝑpter eū ꝓsecutionē didicerunt sustinere, z a seruilibus peccatoꝝ opibus feriare ipsi celestia secreta merētur agnoscere. Sūt quatuorꝝ que cōmendātur cetera q̄ sequūtur: psona, locus, causa, tempus. Persona digna, locus idoneus: causa innocēs: tēpus cōueniēs. Sequit. Audiui ꝓst me vocē magnā tanqz tube dicētis. Nō vides scribe in libro: z mitte. vij. ecclesijs que sunt in asya: epheso, smyrne, et pgamo, et tyatire, sardini, laodicie, z filadelfie. Supius ad spūalē visionē se trāslatū dixit: nūc que cognouerit, z quib⁹ cognita speculiter reuelare debuerit cōsequēter describit. Utrū autē simul z vno intuitu, siue p diuersa tempora in eo ipso dñico hanc visionem viderit: aut quo angelus ei ostēdit, conuenienti⁹ atqz veraci⁹ esse videt illū hāc succedēter intellexisse, q̄ simul et vno intuitu cōprehendisse. Primū vero vsqz ad illum locū vbi dicit, angelo epheſi scribe. cū sacramento septē eporū. vij. ecclesiarū ipsam q̄ sibi p angelicā apparuit administrationē filij hois describit silitudinē: z eis, z ecclesijs cōmunem de oibus his premittit eruditionē: ac deinceps per ordinē singulis singula rem subiūgit vsqz in finē huius visionis ammonitionē. Et his ad euidētiam eorū que in hac visione continētur ita dispositis, quid scriptor dicat diligentius inspiciamus, z subtilius discutiamus. Et audiui ꝓst me vocē magnam tanqz tube. Credibile est q̄ sicut spūaliter vidit, ita etiam spiritaliter audiuit: et sicut fuit spiritalis visio, sic quoqz fuit spiritalis auditio. Hoc tamē modis oibus querēdū est, quare qui in spiritu subleuatus erat, nō ante, sed ꝓst vocem audiebat. Sed hanc questionē citius soluim⁹ si rerum causam ac modum studiosius attēdamus. Nam a subditis elongatus, et in exiliū relegatus, a strepitu mūdi remot⁹, et quieti deditus omnē pastoralem sollicitudinem, cunctaqz visibilia, z visibilibus similia ꝓst se longe reliquerat: et iam in anteriora semetipm extendens p puram intelligētiam omni imaginatione remota solis supernis ac inuisibilibus intendebat: et dum ad subditoꝝ eruditionem reducitur: ac de his que scribenda erant scōm sensibilium similitudines edocetur: quasi de anterioribus ad posteriora reuocatur: z dum eū spiritus sanctus ad illos quos celestibus per simplicem contēplationem intentus nō respiciebat, secūdum formales rerū qualitates respicere monuit, quasi ꝓst tergum vocem audiuit. Sed q̄titas siue qualitas vocis virtutem exprimit significationis, non

em̄ dicit magnā, innuit magna significantem. Dum vero subdit, tanqz tube: demōstrat ad cōfligēdū cōtra vicia timidos, z ignauos exhortantē. Et qz q̄ iste septem ecclesie sanctā vniuersalem ecclesiā septiformi spiritu regnāte significent superius diximus: nunc iterū de ipsis disserere superfluū censemus. Quod aūt dicit. Nō vides scribe in libro z mitte. vij. ecclesijs: hoc nobis innuit, q̄ si quavtilia atqz ꝓcipua de cognitione vitatis accipimus, alijs nō solum verbo sed exēplo manifestare debemus. Sequitur. Et cōuersus sum vt viderē vocem que loquebat mecum. Cōuersus sum ad anteriorib⁹ quibus p contēplationem inherebam ad subditoꝝ eruditionē, qō ꝑpter exilium ꝓstposuerā. Cōuersus a cōtemplatione dei ad necessitatē ꝓximi, vt viderē vocē que loquebat mecū. Spiritaliter em̄ videre, intelligere est. Sicut em̄ oculo carnis videmus visibilia, sic p intelligētiā inuisibilia intelligim⁹. Quid aūt viderit, subiūgit dicēs. Et cōuersus vidi, vij. candelabra aurea: z in medio. vij. candelabroꝝ aureoꝝ simile filio hois vestitū podere: z ꝑcinctus ad mamillas zona aurea. Septem cādelabra. vij. ecclesie sunt, sicut in sequētibus declarat: vbi dicit. Candelabra. vij. septē ecclesie sunt. Sed subtilius discutiēdū esse videt cur ipse ecclesie candelabris aureis cōparent. Aurū per ignē ꝓbatur, malleis extenditur, z in candelabri formā ꝓducit: z instrumentū ignis, z luminis efficit. Et ecclesie tētatiōibus ꝓbate, tunsionibus ꝓsecutionū extenuant, ardēt igne sapiētie celestis, z lucent opere caritatis. Candelabra sup tres pedes stabiliunt: et ecclesie sancte super trinitatis fidem fundant. Possumus etiā ipsas ecclesias dicere esse candelabra p cognitionem veritatis: aurea per amoꝝ virtutis. Nō autem dicit in medio cādelabroꝝ aureoꝝ. i. in medio ecclesiaruꝫ similitudinem filij hois que sibi apparuit, cōcordat vbi dñicus vbi dominus ait. Ubi fuerint duo vel tres cōgregati in noie meo ibi sum in medio eorum. Christus igit in medio suoꝝ est, vt oēs ad ipsum respiciant: z de plenitudine eius accipiāt. In medio est, qz oēs electi ꝑopera illius recta cogitatione pariter cōtemplant: z eum p virib⁹ cōiter imitant. In medio est, qz sicbonis cōfert gloriam vt malos dānet per penam. Jn medio est qz omnes equaliter cognoscit: et merita singuloꝝ ponderat, z discernit. Qui vero testat se vidisse non filium hois, sed similem filio hois angelum designat, q̄ in persona xpi z similitudine demōstrabat sacramentū diuine revelationis. Qui scz angelus eo amplius habuit auctoritatis, q̄ apparuꝫ in ipa simlitudie saluatoris. De qua si mil⁹ tudie mistice subiūgit dicēs. Vestitū podere. Podere est vestis sacerdotalis: z significat suscepte humanitatis formā: in qua xpus patri semetipsum obtulit p nobis: z culpam generis hūani expiauit. Angelus igit in podere similis xpo extitit, qz podere hūanitatē eius significauit: z ꝑcinctū ad mamillas zona aurea. Zona ad renes significat cohibitionē viciorū carnalium ad cōseruādam virtutē castitatis. Zona ad mamillas cohibitionē inuisibiliū cogitationū ad custodiendā virtutē caritatis. Jn veteri testamēto visus est angel⁹ ꝓphete cinctus renes: qz ibi carnis opera, phibeant. Jn nouo sancto iohanni visus est angelus ꝑcinctus ad mamillas: qz nūc etiā cogitatiōes illicite refrenant. Qui ei non tm̄ inquinamentū carnis qō in veteri testamēto iam fuerat interdictū: ſz inquinamētū spūs qō in nouo artius est ꝓhibitū, restringendū esse venit innuere, nō renes, sed ad mamillas ꝓcinct⁹ debz apparere. Unde recte cū dixisset ꝓcinctū, qō significat cohibitionē vicioſitatis: z addidisset ad mamillas, qō designat cohibitionē et cōtritionē fluxe cogitatiōis, nequaqz dixit bissina, qō cādoꝝ corporalis mūdicie etiā antiquit⁹ serꝫ tū exprimeret. Sz adiecit aurea: qō fulgoreꝫ interne caritatis tēpore moderno seruandū figuraret. Dū em̄ caritas dei p spiritū sanctū q̄ datus est nobis in cordib⁹ nostris diffundit, ois immūde cogitatiōis fluxus refrenat. Sed qm̄ qō de habitu apparētis dixerit audiuimus: nūc quid de forma illius subiūgat audiam⁹. Sequit. Caput aūt eius z capilli erāt cādidi tanqz lana alba, et tāqz nix: z oculi eius velut flāma ignis: z pedes eius sīles auricalco sicut in camino ardēti: z vox illi⁹ tāqz vox aquaꝝ multarū. Caput significat diuinitatē: capilli creaturā rationalem: cādoꝝ immortalitatē. Caput significat diuinitatē, sicut scriptū est: caput xpi deus. Capilli significāt creaturā rōnalem: qz sicut capilli a capite habēt originē, z accipiūt crescēdi vegetationē: sic creatura rōnalis a deo substātiaz p cōditionē, z crementū iustitie p gratie celestis susceptionē. Capilli haberēt capiti: z creatura rōnalis summe inhaeret diuinitati. Sz z capilli recte dicūtur habere colorē capitis: qz spiritalis creatura siue angelica, siue hūana p diuinā gratiam candorē habet immortalitatis: q̄ dū dono factoris immortalitate subsistit, quasi nulla mortis corruptiōe nigrescit. Qui aūt nō solū natura angelica verum etiā humana diuinitati cōiuncta immortalitatis pulchritudine cādeat, in sequētibus patēter manifestat. Ait em̄: tanqz lana alba: et tāqz nix. Quid ei accipim⁹ p lanā q̄ de terrenis aīalib⁹ oīt, nisi humanā naturā? Et quid p niue q̄ de supnis est rectius intelligimus, q̄ naturā angelicā? Quia ergo vtraqz natura dono immortalitatis apud cōditorem decorat, apte capilli capitis hui⁹ tanqz lana alba, z tāqz nix cādidi phibent. Et bene cū dixisset tanqz lana, adiūxit alba, ad differentiā malozū: qm̄ qui per culpā nigrescūt ad mortis eterne nigredinē descendūt. Sancti vo q̄ habēt in mūdo albedinē sanctitatis, in celo meruerunt candorē immortalitatis. Sciendū tn̄ q̄ hunc candorem quē habet caput per naturā, ipsi habent capilli p gratiam. Quis em̄ et spiritus creati immortaliter subsistāt scōm naturā: qz tamen quodāmodo sine cōfirmatiōe gratie mori possent p culpam, dū ex gratia in iustitia sine culpa pseuerāt, in oīmoda z perfecta immortalitate ex gratia ꝓdurāt. Scōm igitur supradicta recte significat caput diuinitatē: capilli rationalē creaturā: cādoꝝ immortalitatem: lana naturā humanā: nix naturam angelicā. Et oculi eius velut flāma ignis. Flāma ignis horrem z calorē tribuit: terroꝝ incutit, z exurit. Oculi ergo eius velut flāma ignis sunt, qz electos respiciēs illustrat eos luce sapiētie: calefacit amoꝝ iustitie: z respiciēs reprobos terret ferocitate cōminationis: et incorreptos exurit incendio dānationis. Et pedes eius similes auricalco. Sicut per caput diuinitatē accipimus: ita per pedes infirmos quosqz, et imperfectos fideles accipere debemus. Qui dū a terrenis pfecte semetipsos erigere nō possunt, more pedū terram tangūt. Qui nequaqz similes auro: sed similes auricalco sunt: qz ad perfectoꝝ quidem sapiētium fulgoreꝫ nō pertingūt: sed eos a longe imitant, in cōtum possunt. Sed qm̄ ꝯtomagis adhuc terrenis inherent, tanto maiozem tribulationem sustinent, recte subiūgitur, sicut in camino ardenti. Jn camino nāqz tentationum imperfecti z infirmi examinantur: vt p tentationū tribulationē, ꝓbati deo digni inueniant. Extra caminū etenim sunt perfecti, qa probati. Jn camino imperfecti, qz ꝓbandi. Pedes ergo eius similes sunt auricalco, non auro: qz infirmi quiqz et sanctitate adhuc infimi in sua imperfectione consistunt: z ad perfectionem nōdum venerunt. Et sunt sicut in camino ardenti: qz sunt in ꝓbatorio adhuc nō probati. Et vox eius tanqz vox aquarū multarū. Aque multe scriptura multe. Sicut enim aque a sordibus lauant, ita verba

Universidad de Deusto
Biblioteca

scripturarum a vicijs purgant. Unde dñs in euangelio discipulis suis dixit. Jam vos mūdi estis ꝓpter sermonē quē locutus sum vobis. Vox aquarū est predicatio scripturarū. De hac voce scriptū est. In oēz terrā exiuit sonꝰ eorū: et in fines orbis terre verba eorū. Vox igit eius est tanꝯ vox aquarū multarū. Vox eius ad modū aquarꝫ p orbē currentiū, z eū irrigantiū sonat: dū multiformis auctoritatis scripture in omni terra, z pplo, z tribu, z lingua per ora credentiū fidem eius clamant. Et quēadmodū sonus aquarū alijs est amabilis, alijs odibilis: sic predicatio scripturarū bonis placet: malis displicet: bonos mulcet: malos terret. Demulcet ꝑ celestiū ꝓmissionē: terret per tormentorū infernaliū cōminationē. Sed qz superius audiuimus de habitu z forma: nūc audiamus de potētia. [Et habebat in dextera sua septē stellas: z de ore eiꝰ gladius ex utraꝫ parte acutꝰ exibat. Septē stelle, vij. ecclesiarū episcopi sunt sicut ipse liber in sequentibus exponet: q vez ēpiniuersos matris ecclesie pastores designāt. Qui recte stellis cōparant, nō planetis: qz in eodem statu iustitie debebāt stare, nō ꝓ diuersa vicia semet ipsos mutare, z cōuersationē habere in celo ꝑ cōtemplationē: z subditis ꝓbere lucē ꝑ celestis sapiētie predicationem, z bonorū operū claritatē. Qui etiā bene in manu rectoris (id est in potestate) dicūt fuisse: vt ipo cooperāte ecclesias sibi cōmissas digne possent gubernare. Qui aūt eos habēt in manu nō ad puniēdū malū, sed ad bonū cōficiēdū declarat cū dicit: in dextera sua. In dextera nāꝫ sunt electi, qz adiuti in bono. In sinistra eius sunt reprobi, qz derelicti in malo. Per dexteram em̄ bonū: per sinistra vero malū nōnunꝯ solet figurari. Illi ergo nō immerito dicūt esse in dextera eiꝰ q̄ statuendi vident ad dexteram: illi aūt in sinistra, qui statuendi credunt ad sinistrā. Sed qz per negligentiam eorum in ecclesijs ipsis commissis quedā vicia pullulauerāt: postꝯ dixit q̄ habebat vij. stellas in dextera sua, vt hoc esset eis ad cōsolationez: statim addidit: q̄ gladius ex utraꝫ parte acutus de ore eius exibat: qđ esset ad correptionē: vt illud cōferret fiduciam de gratia: illud incuteret terrorem de negligētia: vt inde sumerēt securitatē ne desperarēt: hinc cautelam vt semetipsos emendarent. Dē etiam ad vniuersos referri potest: quia sic quisqꝫ debet ꝓsumere de venia vt nunꝯ tamen cesset se purgare de culpa. Sic debet confidere se esse in dextera dei, vt caueat illū sinistra feriri. Debet etiā ꝓpter misericordiā deo exultare, sed tamen ꝓpter districtam iustitiam cū tremore. Per gladium accipimus sermonē diuinū de quo scriptū est. Uiuꝰ est &c. vsqꝫ intētionum cordis. Qui utraꝫ parte dicit acutus: qz in veteri testamento amputauit vicia carnalia: in nouo etiā spiritalia. Utraꝫ parte acutus est: q̄ qui foris in nobis amputat luxuriaz carnis, intus resecat malicia cordis. Utraꝫ parte acutus est: qz in his qui cōtemnūt que precepit, corpus z aiam punit: utraꝫ parte acutus est, qz malos a bonis discernit, z singulis q̄ merent reddit. Sed qz supra dictum est de habitu, z de forma, et de potētia: nūc cōsequēter subiūgit de gloria. Dicit enim. Et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Notate q̄ dixit, cū dixisset: facies eiꝰ sicut sol lucet: statim addidit dicēs: in virtute sua. Dē potuit dixit: si plus potuisset plus dixisset. Nam si in rebus visibilibus lucidiorem substantiā ad significandam vlteriꝰ eius gloriam inuenire potuisset, per eam vtiqꝫ illam significasset. Clarissimā ergo creaturam ad exprimēdam claritatis sue gloriam posuit, dū faciem eius sicut solem lucere dixit. Sed q̄n nequaꝫ hoc sufficere: sed adhuc se plus posse dicere cognouit, cū dixisset sicut sol lucet: protinus adiecit, in virtute sua. Sol autem in virtute sua lucet, quando circa meridiē nubibus ablatis aere purificato per eiusdem aeris spacia clarissimo fulgore splendet. Perpendat ergo qui potest qualis sit immensa z eterna claritas incōprehensibilis, atqꝫ ineffabilis diuinitatis si tam mirabilis fuit apparens similitudo suscepte z glorificate humanitatis. Sed quis valet in christo redemptore nostro, vel saltem beate humanitatis gloriā verbis exprimere cum sanctus theologus visam illius similitudinem vix sufficiat, vel valeat declarare? Quia igit humana intelligentia ad humanitatis eius gloriā non sufficit cōprehendere, nec lingua potest digne manifestare: non simus scrutatores maiestatis ne opprimamur a gloria: scrutemur interim, z sanemus adiuuāte gratia nostrā infirmitatē, vt ad eius gloriē mereamur q̄ꝫ pertingere cōtemplationē. Laboremus totis viribꝰ ad illius claritatē lucis meritis puenire, q̄ z in oībus tenebris lucet: z quam nulle vnꝯ tenebre valeant cōprehēdere, z manifestate similitudinis xpi gloriā scōm virtutē in mēte retineamus, vt desiderio illius glie que ꝑ istā figurata est, in nobis ardentius accendamus. Ad hoc nāꝫ nobis visibilis in sacra visione fulgor ꝓponit saltem vt eius claritatis significatiōe infirma mēs nostra inuisibilis pulchritudinis bonus contempleꝫ: que dū tantum videt esse, tamꝯ incōprehēsibilē pulchritudinē creatoris, erubescat illi ꝓferre aliquaz pulchritudinē creature. Cuius pulchritudinis desiderabilem similitudinem nobis sacra scriptura ꝓmittit, vbi dicit: Fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eorꝫ. Quatuor ergo sunt principalia quibꝰ nobis describit similitudinē filij hois q̄ sibi apparuit. Habitꝰ, forma, potestas, glia. Visa aūt tāta maiestate quid ipse fecerit diūgit, dicēs. Et cū vidissem eū, cecidi ad pedes eiꝰ tanꝯ mortuus. Estimet qui potest q̄d homo cui fecisset si gloriā diuinitatis xpi vidisset: q̄ dum similitudinē glorificate humanitatis eiꝰ vidit, ad pedes eius tāꝯ mortuus cecidit. Cōsideret q̄ potest q̄ tū sit infirmatus hūani cordis oculus q̄ ad cōtēplandā diuinitatem cōditus fuit: z tū humanitatis eius similitudinē cōtemplari vix sustinuit. Et cū vidissem eū cecidi ad pedes eius tanꝯ mortuus: qz mēs humana q̄nto ꝑfectiꝰ in visibilia bona cognoscit, tāto amplius ipsa sibi vilescit: z q̄nto sublimius creatoris potētiā cōtemplat, tāto magis apud semetipam humiliat. Dē bene nobis hester historia innuit: si qđ scōm litteram narrat omittamus, z quid spiritaliter contineat attendamus. Legimus nāꝫ q̄ hester regē assuerū cōtra basilicā suā in trono sedentē virgā in manu tenētē ardētibus oculis furoꝫ pectoris indicantem cōtēplata pene exanimata sit, intantū vt rege et ministris eiꝰ illam cōsolantibus vix valuerit relaxari. Quez ergo (vt in vno multa z breui colligam) lōga) que tūc in hoc loco assuerꝰ rex significat, nisi deū. que hester, nisi aiā. quid basilica, nisi diuinitatē. qđ tronus, nisi maiestatē. qđ virga, nisi pacē. qđ ardor oculorū, nisi superni iudicij figurat terrorē. Hester intuita regē expauescens cecidit: z aia deū, districta de iudicio cōtēplando cozā diuina maiestate cōtremiscit. Dicat ergo sanctꝰ ad cōtemplādam saluatoris similitudinē sublimatꝰ: cecidi ad pedes eius tāꝯ mortuus. Dē dicit cecidi ad pedes eiꝰ, significat humiliationē. Q̄ vero addidit, tanꝯ mortuꝰ, correptionē timoris. Et notandū q̄ nō dicit oīno mortuus. Si em̄ desperasset, omnino mortuus fuisset: sed qz tātum expauit, nō autem desperauit: nō vere mortuus, sed tanꝯ mortuus cecidit. Tali nāꝫ discretione mens humana in cōtemplatiōe conditoris se librare debet, vt dum mira de inuisibilibus videt, se de imperfectione sua funditus per timorem humiliet, non per desperationem ꝓcipitet: et sic pallescat per timorem vt nequaꝫ moriatur.

Sic humiliationis reuerētiam exhibeat vt cōfidentiā de salute nullatenꝰ amittat. Aliter: tanꝯ mortuus sez mūdo viuus deo. Uiuere nimirū oportet mūdo q̄diu sumus in corpore ꝓpter necessitatē corporis: z mori mundo ꝓpter obliuionē superfluitatis. Non oīno mortuus ꝓpter corporis necessitatē. sed tanꝯ mortuus ꝓpter superfluitatis amputationē. Quisquis igit isto modo velut semetipm humiliare vel se nouit mortificare, statim meretur a deo donū celestis auxilij vt ad altiora ꝑ humiliatione sublimetur: z gratia diuinē cōsolationis vt ꝓ timore cōfortetur. vnde recte subdit. Et posuit dexterā suam sup me dicens. Noli timere. In eo quippe q̄ dexterā suam sup eaz posuit expimit auxilij subleuationis. In eo vero q̄ dixit Noli timere. cognoscitur gratia cōsolationis. Et aūt cognoscamus eū in neutro deficere. sed in vtroꝫ oipotentē existere. quis, qualis, z quātus sit in sequētib⁹ innotescit: ac de vtroꝫ cōfidentiam tribuit. Dicit em̄. Ego sum ꝓmus z nouissim⁹, z viuus, z fui mortuus: z ecce sum viuēs in secula seculoꝫ: et habeo clauē mortis z inferni. q. dicat Cum me talē ac tantū audiatis, videte vt de neutro diffidatis: sed de vtroꝫ fiduciā habeatis. Ideo me vobis q̄s sim describo, vt dum meā auditis sublimitatē et potentiam, de his que dico sumatis fiduciam. Ego sum ꝓmus et nouissim⁹. Ꝓm⁹ per creationē: nouissim⁹ per retributionem. Ꝓmus, q̄ ante me nō est formatus deus. Nouissim⁹ qz post me ali⁹ nō erit. Ꝓmus qz a me sunt oīa. Nouissim⁹ qz ad me sunt oīa. A me principio: ad me finē Ꝓmus qz ego sum causa originis. Nouissimus qz ego iudex z finis. Et viuus z fui mortuꝰ. In his verbis (sicut plerisqꝫ locutionibus z locis scripturaruz fieri solet) ordo ꝓposterus est: qz si scriptor qđ subiūxit mortuus ꝓmisisset: et qđ ꝓmisit viuus subiūxisset, sententiam rectius ordinasset. Sed licet iste ordo ꝓposterus multis in locis inueniatur, nō est magnopere curādum. qz et si sit contra cōsuetudinem locutionis: nequaꝫ tamen minuit integritatē veritatis. q̄ qđ nō est obseruatū in narratione, obseruari potest in narrationis expōne. Et viuus z fui mortuus Mortuus per passionez: viuus ꝓ resurrectionē. mortuus ꝓ electis patiēdo: viuus ex mortuis resurgēdo. Et quia sicut supra in quodā loco dixim⁹, quidā in scriptura legūtur resuscitari, q̄ iterum legūtur postea fuisse mortui. Ad demonstrādā igit sue vite interminabilē perpetuitatem, adiungit dicēs. Ecce sum viuens in secula seculoꝫ, id est semp. Christus em̄ resurgens ex mortuis iam nō moritur mors illi vltra ram̄ dñabitur. qđ em̄ viuit viuit deo. Et qz potens dignoscit ex his que ꝓmissa sunt et in creatione sanctoꝫ et in redēptione electoꝫ, recte subdit. Et habeo claues mortis z inferni: vt etiā potēs agnoscat in damnatione ꝙ reprobo. Quid nimirū per claues accipimus, nisi ptātem aperiendi z claudendi. Ipse itaqꝫ claues mortis et inferni habet: qz ꝑ ptātem suā portas mortis z inferni aperiet, vbi dyabolū et eius cōplices sine fine cruciādos includet. Qui ergo ꝓ potentia tantus est, suos, ꝓ ipso, humiliatos exaltare: z ipsius timore trepidos confortare veraciter potest. Talē vero differentiā inter mortē z infernū possum⁹ habere: vt per mortē intelligamus tormentū reprobis ꝓparatū. Per infernū autem locū ipi tormento deputatū. Nec solum hec ꝛba apparentis z loquētis vbi ait. Ego sum Ꝓmus et nouissimus, z cetera ꝛba que sequūtur ꝓmendant ea que precedunt: sed z confirmant ea que succedunt. Nam dicit. Scribe ergo que vidisti, et que sunt, z que oportet fieri post hec. Merito quippe scribere precepta sunt debuit qui oipotētē esse illum agnouit qui visa scribere ꝓcipit. Notādū ergo est q̄ tria tempora determinat, ꝓsens, ꝓteritū, z futurū. Preteritū etem̄ tps designat vbi dixit que vidisti. Presens vbi ait, z que sunt Futurū vbi intulit, z que oportet fieri post hec. Scribe q̄ vidisti siue oculo carnis, siue intelligētia ꝓmptationis: dispensatione scilicet incarnationis, z mysterij diuinitatis. Scribe que sunt, mūdanam tribulationem, et diuinā consolationem. Scribe que oportet fieri post hec, vltimā persecutionē, vere fidelium ꝓbationem, ficte fidelium reprobationem, vtroꝝqꝫ manifestationem, malorū dānationem, bonorū glorificationem. Scribe vt sicut tu eruditis ꝙ celestem visionem, sic et alij eruditātur ꝑ eiusdem visionis descriptionem. Quid aūt ꝓmū scribere debeat cōsequenter ostēdit: ea nimirū que ia superius vidit. Ra sequitur. Sacramentū. vij. stellarū quas vidisti in dextera mea: z. vij. cādelabra aurea, subauditur scribe. Sacramentū dicit quasi sacre rei signū, vbi videlicet aliū videt et aliud intelligit: sicut in hoc loco vbi stelle z candelabra videbant, et episcopi z ecclesie intelligebāt. Quod sacramentū ipse qui apparuit sancto iohāni, aperuit vt in alijs quoqꝫ locis scripturarū allegoriā significaret querēdam. Ait ergo. Septē stelle, epi sunt. vij. ecclesiarū: z cādelabra septē sunt ecclesie. Sed quonia qua ratiōe designēt stelle episcopos, z candelabra ecclesias in ꝓcedētibus disseruimus: nūc iterum supsedendum minime iudicamus. Sub ꝯta igitur potuimus breuitate principiū huius ꝓmi⁹ visionis exposuimus: vt ꝑ breuitatem lectionis auferam⁹ tedium: z per veritatis expositionē conferamus documentum. Et quonia illa que ptinent ad generalem instructionē ia discussimus: nūc ad ea que ad singulares singulorū episcoporū, z singularum ecclesiarū pertinēt admonitiones discutienda ꝛanseamus.

¶ De episcopo ephesi. Cap. v.

Et angelo ecclesie ephesi scribe: hoc dicit qui tenet septē stellas in dextera sua: qui ambulat in medio cādelabroꝝ aureoꝝ. Scio opa tua, z laborem tuū, et patientiam tuam: et qz nō potes sustinere malos, z tentasti eos qui se dicūt aplos esse, z non sunt: z inuenisti eos mendaces et patientiā habes, z sustinuisti, ꝓter nomen meū, z non defecisti. Facta supra instructiōe gnali de eo qui sibi sitis filio hois appulit: ad singulares admonitiones q̄ singulis epis siue ecclesijs facte sunt describēdas accedit. In quibus videlicet admonitionibus vniuersales oīm epoꝝ atqꝫ pastoꝝ ecclesiarū xpi exhortationes cōtinent: z per has recte significant. Multa nāꝫ q̄ in his admonitionibus singulariter scribuntur, ad omnes qui intra sanctam ecclesiam negligēter agūt pluraliter referūtur. Scriptum quippe est. Oūni disco oībus dico. Primū quidē de epo ecclesie ephesi agit, q̄ ceteris prelatione z dignitate sublimior extitit. vt dū ille qui in ciuitate metropoli residebat increpat oībus alijs emendatus in exemplū correptiōis ꝓponat. Ipsi aūt epi in ꝓphetia angeli, id est nūcij nuncupant: qz per eos precepta diuina nūciant. Sed z in sequētibus huius visiōis ꝛbis aliqn ipsos quibus dirigūtur laudat: et aliqn increpat, vt laudando in bono cōfortet, increpādo de malo castiget. Et āgelo ephesi ecclesie scribe, quasi diceret: nō solum q̄ tibi superius ꝓcepta sunt scribēdo perfice: sed ea que sequūt diligēter scribe, vt bonum qđ tibi sacra visio manifestat, ꝓ scriptū tuū alijs notum fiat: z q̄ hic geris psonam discentis, illic geras personam docētis. Hic videndo in persona discipuli: illic scribendo christēs in persona magistri. Scribe aūt primū metropolitano qz dignitate ceteris emicat: vt corrept⁹ ceteris correptiōis forma fiat. Quid ꝛo scribere debeat, subiūgit dicēs. Hoc dicit q̄ tenet. vij. stellas in dextera sua: et qui ambulat in medio candelabroꝝ aureoꝝ. In medio, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

medio precedentis capituli expositum est capitulū ꝓris principiū. In isto videlicet ꝟbis fiduciam consequende gratie sue ꝓponit. vij. epis, et. vij. ecclesijs asie, ꝛ in illis oibus prelatis, ꝛ fidelib⁹ vniuersalis matris ecclesie. In eo nanq̃ qđ dicit qui tenet. vij. stellas: ꝓbet fiduciā. vij. episcopis, ꝛ in ipsis oibus prelatis. In eo autem qđ dicit. Qui ambulat in medio candelabrorū aureorū, ꝓbet fiduciam. vij. ecclesijs ꝛ septē episcopis, ꝛ in episcopis sctē ecclesie fidelib⁹ vniuersis. Ac si dicat. Si quis suprorem gradum amiserit, et per negligentiā ad inferiora decidere nō desperet: sed ad suprora se subleuet: agat patientiā et inueniet prorem gratiā. Quia ego qui septē stellas etiā post cōmissam negligentiam teneo: qui in medio septem candelabrorū aureorū ambulo: ego eos qui peccāt si penitēat minime desero, minime cōtemno. Sed ad bonum amissum recuperandū manuteneo: ꝛ ad porora ꝓmouēda ꝓuideo: eripio clementer de malo: adiuuo poteter in bono. Ipsi em̃ iam peccauerant: ipsi em̃ negligenter egerant quos adhuc in dextera tenebat: ꝛ in quorum medio ambulat: ꝛ tamen nequaq̃ eos deserebat ad penam, sed monebat ad penitētiam. O q̃ mira circa nos diuine pietatis dignatio, qui in sctissimis etiā si districte vellet ergā eos agere inueniret vnde eos iuste dānaret: peccantes cōseruat: fugientes reuocat: dispsos cōgregat: pereūtes liberat: mortuos viuificat: impios iustificat: negligētes increpat: torpētes excitat: lapsos erigit: ignorātes instruit: deuios reducit: redeuntes suscipit: susceptos custodit. Quisquis ergo diuinā clementiam cōsiderat, de venia nullatenus diffidat. Sed quoniā quid stelle significent: qđ dextera: quid candelabra aurea: quid quoq̃ qđ dicit in medio, supius diserui mus: nunc eadē iterare nō curamus. Hoc nimirū tantūmodo dicēdū restat, quid sit qđ dicit ambulat. Christus itaq̃ in medio seruorū suorū ambulat: quia oibus gram ad pfectionem virtutum, et bonorū operum dispēsat. In medio ambulat, qr dum ad alios venit alijs bona sua distribuit. Aliter, stat per diuinitatis eternitatē: ambulat p humanitatis conuersationem. Ambulat ergo in medio candelabrorū aureorū, dum electis oibus humane cōuersationis sue ad imitationem sanctitatis ꝓponit exemplū. Quid aūt dicat, audiamus. Scio opera tua et laborem tuū. Primū laudat: deinde increpat, vt laudando ad bonū erigat, increpādo de malo corrigat. Laudat vt confortet: increpat, vt castiget. Laudat de bono: increpat de malo. Laudat vbi dicit. Scio opera tua, et laborē tuū, ꝛ patiētiam tuā. Increpat vbi ait. Sed habeo aduersus te q̃ caritatem primā reliquisti. Scio opera tua: scio, id est approbo. Quasi nāq̃ ignoramus qđ improbamus. Unde dns qui omnes vias dyaboli p suam sapiētiā cognoscit, quodāmō eas nescit vbi eū in vita brī iob interrogat vnde venit. Opera tua bona, scz in necessitate exhibita ꝓmis. Laborē tuū, in afflictione corporis: patientiā tuam, in tolerantia cordis: ꝛ hec tria ponit. Sūt em̃ quidā qui bona a deo accepta ꝓmis nō dispēsant: sed corpus delicate nutriendo minime laborant: ꝛ cū quid aduersum contigerit impatiēter portant. Et sunt qui cū distributione bonorū suorū corpus affligunt, sed in aduersis patientiam seruare nō nouerunt. Sed de his oibus iste laudat cum dicit. Scio opera tua, ꝛ laborem tuū, et patientiam tuā: quasi diceret. Scio qr bona accepta libenter indigentibus erogas: ꝛ corpus affligendo loboras. Et qđ his excellentius est, in aduersitati bꝰ patientiā seruas. Sed qm̃ qualis iste pastor in bono fuerit audiuim⁹: nūc qualis etiā circa malum fuerit audiamus. Nam sequit. Et nō potes sustinere malos. Non posse sustinere malos non est viciū, sed magne ꝟtutis instrumentum. Nam nequaq̃ bonus es perfecte, si malos in sua malicia equanimiter sustines. Quisquis etem̃ malos in malicia sua sustinet patienter, ipse malicie eorū consensum prebet: et sic euidēter ostēdit q̃ ad culmen bonitatis nōdum ascendit. Debemus ergo hoc exemplo malis inquātum possumus resistere: debemus maliciā eorū inquātum valemus refrenare. Sicut ꝛ beatus paulus apostolor principi (id est petro) in faciem restitit in eo in quo reprehēsibilis erat. Debemus itaq̃ si in hac re pfecti esse volumus impugnare ea que ꝓtra deū esse cognoscimus, ne qđ de quibusdā dicit audiam⁹. Qui non est mecū contra me est. Nullatenus igitur mali sunt sustinēdi, sed cū dilectione hoim, et odio viciorū sunt corripiendi: ꝛ si corripi nolunt, de collegio bonor sunt expellendi: ne ꝓpagione pestifera plurimos pdāt. Valde itaq̃ credibile est, et imitatione dignū q̃ predictus episcopus et in bonis opibus laudabilis extitit, et malos sustinere non potuit. Malos nanq̃ hoc modo sustinere non posse quin eos videlicet corrigam⁹: vel si incorrigibiles sint, eos expellamus nō est vicium impatientie: sed zelus iusticie. Sit ergo zelus dom⁹ dei nos comedat, vt in malis prauitatem cōsumat: sic ꝛ in nobis m̃ ipsis studeamus ꝟtutes exercere, vt ꝛ in alijs curemus vicia debellare. Et quidē laudabile est qđ supius continetur: sed min⁹ laudabile est qđ sequitur. Nā subditur: et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse, ꝛ non sunt: ꝛ inuenisti eos mādaces. Sunt qui intra sanctā ecclesiam boni videtur in manifesto: sed mali sunt in occulto: ꝛ foris mōstrant sanctitatis speciez, sed intus nō habent sanctitatis veritatē. Quorū malicia tanto nonnunq̃ pniciosius ledit, q̃sto occultior existit: et q̃sto min⁹ potest cognosci, tanto difficilius potest vitari. Hmōi igit̄ hoim qui se bonos ꝟbo vel opere fingunt, sed cordis intētione malos sunt, prauā debem⁹ vitam diligenter inuestigare, ꝛ examinare, et eorū in occultam maliciā nisi se corrigāt oibus ꝓpalare: vt q̃sto manifesti⁹ agnoscitur, tanto melius caueatur. Debem⁹ ergo huius exemplo doceri nō solum apte debellare, sed ꝛ ficte bonos diligenter tentare, ꝛ cōprobatos si corrigi velint corrigere. Si nō alijs ad cautelā ipsorū prauitatem detegere. Utrūq̃ em̃ rector ephesi ecclesie laudabiliter adimpleuit, qui ꝛ malos sustinere nō potuit: ꝛ eos qui se dicebāt apostolos esse et nō erant tentauit, ꝛ mendaces inuenit. Ubi nāq̃ dicit q̃ non potuit sustinere malos, intelligitur q̃ illos impugnabat qui erāt mali: vbi vero subdit q̃ eos qui se apl̃os esse dicebāt, ꝛ non erāt tentauit, ꝛ mēdaces inuenit: apte monstratur q̃ illoru quoq̃ simulationem discutiebat qui ficte erant boni. Et inuenisti (inquit) eos mēdaces. Inuenit eos mēdaces nō solum lingua, sed etiā vita. Non solū predicationis falsitate, sed etiā simulatione iusticie. Si ergo recte ac pfecte viuere volumus, non tantū in nobis m̃ ipsis ꝟtutes exercea⁹: nec tantūmodo electos ꝓximos manuteneamus: sed etiam apte malos ab incepta nequitia curemus refrenare, ꝛ simulatorum fraudulētiā studeam⁹ prudēti examinatione discutere, vtrūq̃ maliciam si possumus corrigere. Si non, saltē improbitatem illor ꝟbis acriter impugnare. Sed quoniā dū quilibet elect⁹ reprobis viriliter resistere nititur, ab ipsis reprobis persecutionē patitur: apte subdit: et patiētiam habes: et sustinuisti ꝓpter nomē meū: ꝛ nō defecisti. Tria hic discernere videtur. Primū videlicet q̃ patiētiā habuit. Scdm̃ q̃ ꝓpter nomen ei⁹ sustinuit. Tertiū q̃ in ipsa patientia minime defecit. In eo itaq̃ q̃ dicit ꝛ patientiam habes, innuit nobis ipm̃ ab impijs quib⁹ contradicebat passum esse psecutionem. In eo vero q̃ concludit, ꝛ non defecisti: perseuerātie longanimitatem, et patiētiam habes: ꝛ asi diceret. Quāuis reprobi tibi intulerint propter iusticiam

persecutionē: tamen nō amisisti patiētie virtutem. ꝓpter nomē meū: nō ꝓpter terreni lucri cupiditatē: nō propter vulgi laudē vanem: nec passus hoc ꝓpter culpā: sed propter iustitiā. Et nō defecisti. Perpēdat ergo quisq̃ q̃tus qualisq̃ ille fuerit q̃ tot ꝛ tantis operibus et ꝟtutibus refulsit: q̃ bona sua indigētibus erogauit: q̃ corpus affligēdo laborauit: q̃ patiētiam in quibuslibet aduersis in corde suo seruauit: q̃ aperte malos sustinere nos⁹ potuit: q̃ ficte bonos tētauit, ꝛ cōprobauit: qui patientiā in persecutiōe nō amisit: qui non ꝓpter aliud nisi ꝓpter nomen dñi glorificandū persecutionē sustinuit: qui in nullo defecit, sed in oīb⁹ virīliter vicit. Sed tū a pfecta iustitia minus habuit. Unde ꝛ p increpationē subinfertur. Sed habeo aduersus te q̃ caritatē tuam primā reliquisti. Superius premisit laudē: nec subiūgit increpationem. In qua euidēter edocemur vt si quē nostris ꝟbis emendare volumus, prius si qua habet bona ei cōmendare debemus: ne si eum primū per increpationē erasperemus, nō ad reparādū amissum bonū erigamus: sed in baratrum desperationis precipitemus. Sūt nāq̃ quidā pusillanimes q̃ si aspere arguant de eo qđ deliquerunt, pondere tristitie deprelsi in merorē nimīe tristitie semetipsos mergunt. Magna ergo discretione circa hmōi hoies est agēdum, ne qđ facimus ad bonū illis ꝟtatur in malū. Habeo aduersum te q̃ caritatē tuam primā reliquisti, id est q̃ te sine in dilectiōe dei, sive in dilectiōe ꝓximi minorasti. Nō dixit absolute q̃ caritatē reliquisti: sed q̃stinxit dicēs, q̃ caritatem primā reliquisti. Unde ergo aliaduertere possumus q̃ in bono quidē fuerit minorat⁹: sed non oīno bono euacuatus. In gratia accepta minus secure vixerat, ꝛ quedā negligenter egerat: et ideo de culmine sue pfectionis decciderat ad minorationē sue perfectionis. Sed dns cuius oculi nostrū vident imperfectū, cū admonet vt penitendo gradū amissū recuperet, ait ergo. Memor esto itaq̃ vnde exciderīs, ꝛ age penitētiā, ꝛ prima opera fac: quasi diceret: attēde q̃ de fastigio tue pfectionis exciderīs: et ad imū imperfectionis deciderīs: ꝛ age penitentiā de negligētia: ꝛ prima opera faciendo recupera primā gratiam. Sequit. Si autem venia tibi cito, ꝛ mouebo candelabrū tuū de loco suo nisi penitentiā egeris. Post admonitionem, addit cōminationem: vt si admonitionem cōtemneret, saltem cōminationem formidaret. Et notandū q̃ nō tantūmodo dixit venia tibi: sed adiecit cito: vt ex certa dessignatione et festinatione aduētus sui maiorē timorē incuteret negligēti, et mouebo candelabrū tuū de loco suo. Mouebo candelabrū tuum de loco suo, idest auferā ecclesiam tibi cōmissam de manu tua ne eam amplius manuteneas, nec custodias. Dictū etenim est supra p candelabra ecclesias figurari. Recte ergo cādelabrū eius de loco suo moueret si ecclesia de manu ei⁹ auferret, ꝛ alteri ad gubernādum traderetur. Aliter, auferam tibi dona ꝛ virtutes quas adhuc habes: ꝛ premiū tibi, pmissum alteri dabo. Ex predicta igit̄ increpatione et cōminatione perpēdite q̃ta sit culpa post acceptā gratiam negligenter agere, nec in ipsa ꝓficere, sed magis deficere. Unde paulus nos admonet dicēs: hortamur vos ne in vacuū gratiam dei recipiatis. In vanū gratiam dei accipit q̃ in ea ꝓficere negligit, sed magis deficit. Sed sequit. Sed hoc habes bonū q̃ odisti facta nicholaitarū que et ego odi. Iterum reuertit ad eum laudandū ꝛ cōmendandum, vt si animus eius ex his q̃ precedunt nimio terrore cōcuteretur, p laudē que sequitur cōfortaretur. Nicholaus vnus de septem dyaconibus q̃ de apostolis cōstituti leguntur extitit: qui vorem oīb⁹ cōmunem fecit. Hoc modo iste cum predictis in principio bonis laudabile habuit, et in hoc dño concors fuit q̃ cū dño facta nicholaitarū (id est heresim nicholai tenentiū) odio habuit. Multū itaq̃ confortari debuit qui se ꝛ post increpationē de negligētia de bono laudari cognouit. Sed hoc habes bonū q̃ odisti facta nicholaitarū, q̃ et ego odi: quasi ad ea que dicta sunt respiciens dicat: q̃uis te audias increpari noli in desperationē precipitari: qr cū supradictis bonis etiam hoc habes bonū q̃ odisti facta nicholaitarū que ꝛ ego odi. Sequit. Qui habet aurem audiat quid spūs dicat ecclesijs. Ille revera habet aurem qui sensum habet intelligēdi et retinēdi, ꝛ affectū diligēdi, ac ꝓmerendi ea que ꝓmittuntur. Ille nāq̃ quodāmodo auribus caret qui de celestib⁹ bonis q̃ sibi ꝓmittuntur curam nō habet. Quid spūs dicat ecclesijs. Spiritus in hoc loco nequaq̃ ꝓsonam spiritus sancti tantū: sed ipsam sanctā ꝛ individuā trinitatem designat: q̃ vna deitas creditur, et vnus deus adorat⁹. Spiritus em̃ est deus. Ait ergo. Quid spiritꝰ dicat, id est quid deus ꝓmittat: ꝛ bene in fine singulaꝝ admonitionū que singulis epis fiunt vbi subiūgit premiū quod dabit: non dicit: quid spūs dicat huic ecclesie vel illi, aut ephesi scz, aut smirne singulariter, ꝛ sic de ceteris: sed quid spūs dicat ecclesijs pluraliter. Quia etem̃ ꝓmissum premium oīb⁹ erat cōmune, in singulis admonitionibus nō ad vnam tantū, sed oēs simul ecclesias debuit cōprehendere: vt dū omnes cōmunem audirent ꝓmissionem, festinarēt ad retributionē. Quid aūt spiritus dicat ecclesijs audiamus. Uincēti dabo edere de ligno vite qđ est in paradiso dei mei. Lignū vite ꝟbs est qui suis electis semetipsum participādo p gratiam vitā eternam prebet. Paradisus dei sancta ecclesia, ꝓpter securitatē, ꝛ iocunditatem qua a deo et in deo habet. Qui ergo vicerit scz maligno, de ligno qđ est in paradiso edit: qr multitudine dulcedinis xpi que est in sancta ecclesia cibabit ꝛ satiabitur, ipm participando, modo in gratia, in futuro illū contemplando in gloria. Sed q̃tam dulcedinē, q̃tum saporem, q̃tam iocunditatem, q̃tam voluptatē, q̃tam suauitatem esus huius ligni habeat, nemo nouit nisi qui gustat: vnde scriptū est. Gustate, ꝛ videte: qr nisi gustetur non videtur. Huius esum ligni etiā in presenti suauiter degustāt, q̃ visibilibus nō solum sensibus corporis, sed affectibus cordis renunciant. Qui, qualis, q̃tus ve sit, nequaq̃ potest ꝟbo declarari: cū nullius boni virtus illi digne queat cōparari. Cuius dulcedine illi pfecte satiant̄, qui ei⁹ vultum in celo semp contēplantur. Et notandū q̃ cū dixisset in paradiso dei: subiūxit mei, ꝓpter humanitatē videlicet qua minor est patre. Possumus itaq̃ sex distinctiōibus discernere ea q̃ in precedēti capitulo cōtinent̄. Primū nāq̃ vbi dicit. Scio opera tua: illius ad quē sermo dirigitur posuit laudē. Ubi ꝟo ait: sed habeo aduersum te: increpatione. Ubi vero adiecit: memor esto vnde exciderīs, ꝛ age penitentiā, admonitionē. Ubi subiūxit, sinautē venia tibi cito, ꝛ mouebo candelabrū tuū, cōminationē. Ubi addit, sed hoc habes bonū q̃ odisti facta nicholaitarū: iterum redit ad eius cōmendationem. vbi demū intulit: vincenti dabo edere de lignovite qđ est in paradiso dei mei, cōmunē electorū inuauit retributionem. Nos ergo tres q̃ scripta sunt diligenter attēdamus: bona faciam⁹: mala caueamus, vt ad ꝓpositam retributionē quādoq̃ ptingamus: queramus in sacra pagina nō solū eruditionem, sed etiā edificationem: quia illa sola vtilis atq̃ laudabilis est scientia, quam cōmendat comes iustitia.

De episcopo smirne. Cap. vj.

Angelo smirne ecclesie scribe. Hoc dicit primꝰ ꝛ nouissimus, q̃ fuit mortuus ꝛ viuit. Scio tribulationem tuā et paupertatē tuam: sed dives es et

Universidad de Deusto
Biblioteca

blasphemaris ab his qui dicūt se iudeos esse ⁊ non sunt: sed sunt synagoga sathane. Nichil horū timeas quē passurus es. Ecce missurus est ex vobis dyabol⁹ in carcerē vt tentemini, ⁊ habebitis tribulationē diebus decē. Esto fidelis vsq; ad mortē: ⁊ dabo tibi coronam vite. Executo supiore capitulo epō epheſi q̄ metropolitan⁹ inter alios erat: directo ad pastorē smirne sermonē vertit. Sed vtrū de eo, siue de alijs aliarū ecclesiarū epis ordinem qui in sacra pagina cōtinetur scōm distantiam sicut locoꝝ, siue scōm differentiam meritorū seruet ignoramus. Ad epm ergo smirne ea que in presenti capitulo ꝓtinent dirigēs, eum de bonis actibus laudat, ⁊ laudādo ad meliora ꝓuocat: futuras tribulatiōes predicit: ⁊ fideliter pugnanti coronam ꝓmittit. Hec dicit primus ⁊ nouissimus, q̄ fuit mortuus ⁊ viuit. In principio sermōis talem xpm describit q̄ in tribulationibus subuenire possit: et si cōtingat ꝓ ipso occūbere, sperendus ꝓ ipsum iterū ad vitam redire. In eo nāq; qđ dicit primus ⁊ nouissimus, ostendit eū tribulatis posse subuenire. In eo aūt q̄ subiungit. Qui fuit mortuus ⁊ viuit, innuit eū mortuos posse suscitare. Hoc dicit ꝑmus ⁊ nouissimus q̄ fuit mortuus ⁊ viuit: quasi diceret. Ne deficiatis si cōtingat ꝓ noie meo tribulationē sustinere, vel mortē subire: qz ego sum primus et nouissimus: potens sum in tribulatiōe adiuuare. ⁊ q̄ fuit mortu⁹ ⁊ viuo, potēs sum de morte suscitare. Dū ergo me talem auditis de vtroq; fiduciā sumite: et si quid ꝓpter me cōtigerit aduersi, viriliter sustinete. Sed qz superius hec ꝟba diligentius discussimus, ad sequētia transeamus. Scio tribulationē tuam, ⁊ paupertatē tuam. Duo ponit/ tribulationem ⁊ paupertatē: tribulationē corporis: et paupertatē rei corporalis. Sed cū altera istarū sola grauiter ingerat, si altera adiūgatur dolorem duplicat. Graue nanq; est in corpore tribulari: sed grauius est cū tribulatiōe corporis penuriā pati substātie corporalis. Duplici itaq; laude iste dignus extitit, qui duplicia mala ꝓ xpō sustinuit. Nisi em ꝓ xpō sustinuisset, ipe xps eius tribulationem ⁊ pauptatē se scire minime dixisset. qz in hoc qđ dixit, scio: illum vtrāq; mōstrauit ꝓpter se sustinere: ⁊ se vtrāq; designauit approbare. Sed inter corporis bona cōmemorat gratiā spiritalem, vt in eo q̄ bona cōmemorat cōtra mala sustinenda robustiorem reddat. Ait ergo: sed diues es: acsi diceret. Quis angusteris in corporalib⁹, ne timeas quia dilataris in bonis spiritualibus: in plenitudine doni celestis, in exercitatione ꝟrutis, in exhibitiōe boni operis, in ꝟbo predicationis, in spe remunerationis. Et qm̄ cetui malorū semp est odiosa vita bonorū: ⁊ qđ deus cōmendat sermo prauoꝝ blasphemat, recte subditur. Et blasphemaris ab his q̄ se dicunt iudeos esse et non sunt: sed sunt synagoga sathane, idest congregatio aduersarij videlicet dyaboli. Habuit itaq; iste aduersarios falsos iudeos, sicut rectoꝝ epheſi ap̄los falsos: qui si veri iudei siue apostoli essent, xpm nō simulatione iustitie cōfiterentur, et predicarēt. Patet aūt in istis verbis sicut in alijs plerisq; scripture locis, q̄ antiquus hostis bonū qđ nō potest impedire, ac malum qđ non valet efficere ꝓ sue superbie cōplices demones, hoc conat⁹ p̄ficere ꝓ sue prauitatis imitatores homines. Qui q̄to sunt numerosiores, tanto sunt ad vtrūq; cōplendum fortiores. Unde nō incōueniēter synagoga sathane dicunt: qz eos sathanas in vnā maliciam cōgregat, vt per eos circa robustos sanctos robustius cōsligat. Et qz nōnūq; tabes impioꝝ per ipsum dyabolū excitata nō solum ad blasphemiā ozis, sed ad infectationē manifeste ꝑsecutionis prorūpit, apte lacra vitio eum cōtra futuram ꝑsecutionem premunies, et corroborans adiecit. Nichil horū timeas que passurus es. Ecce missurus est dyabol⁹ ex vobis in carcerē: ⁊ habebitis tribulationē diebus decē: quasi ad superiora respicies patēter diceret. Quādoquidē audis te ex meis donis diuitē esse: et nō tantū ꝑsentem aduersitatē in qua nūc es sustinere, sed futuram quoq; ꝑsecutionem debes patiēter ac secure ꝓ noie meo tolerare: quā tibi idcirco predicovt interim vires colligas: ⁊ aduersis irruētibus inuictus persistas, vt eos qui tibi sunt cōtrarii cōtra eā premunias. Debes ergo vires sumere, ⁊ temetipsum animare: qz ego qui te cōforto: ego adiuuabo. Nichil horū timeas que passurus es. Ecce missurus est ex vobis dyabolus in carcerē. Dyabolus ea q̄ ministri eius eo instigāte faciūt facere dicitur. Quē admodū rex aliquis ciuitatē aliquā expugnare, vel succēdere dicitur, cū non hoc vel illud ipse: sed ipo preciente eius exercitus port⁹ operet. In carcerē, idest in qualibet tribulationē. Carcer nāq; ꝓ qualibet tribulatione accipi potest: vt tētemini, idest vt per tētationē ꝓbemini vtrū vere sitis mei: ⁊ virtutes habetis modo ad ꝓximam vtilitatē: ⁊ vt alijs manifestent ad imitationē. Virtutes etenī que patent nō solum possidentibus valent ad meritū: sed intuētibus ad exemplū. In tētatione nāq; nō tantum ille q̄ per eam exercet⁹ et ꝓbatur ꝓficit: sed et alij multi quibus eius patiētie virtus innotescit. Et habebitis tribulationē diebus decem. Quid rectius accipimus per dies decē q̄ decalogi claritatē? Diebus igit decē electi quiq; tribulationē habent: q̄ ꝓ diuine legis que in decalogo cōtinet⁹ custodia in presenti vita ꝑsecutionē sustinēt. Dicat ergo. Et habebitis tribulationē die⁹ decē: q̄si dixerit. Q̄diu in luce mee legis ambulaueritis, semper in eius obseruantia ꝓ me tribulationem habebitis. Scriptū quippe est. Omnes qui nolunt in xpō pie viuere ꝑsecutionem patiunt. Esto fidelis vsq; ad mortē: ⁊ dabo tibi coronā vite. Predicta persecutiōe hortat eū ad lōganimitatē patientie: ⁊ detinenti victoriā spōdet coronam, quasi diceret. Quicquid mali ingerāt tu patiēter sustine. Tolerātia nāq; transitoria: corona eterna: pugna modica: merces immēsa: pena leuis: gloria inestimabilis. Esto fidelis vsq; ad mortē, ⁊ dabo tibi post mortē ꝓ morte vite eternitatē. Qui habet aurē audiat quid dicat spūs ecclesijs. Hoc quia supra dictū est hic iterū exponi necesse nō est. Sequitur. Qui vicerit nō ledetur a morte secunda. Pria mors est culpa. Scōa pena. Aliter pria mors est in mundo. Scōa in inferno. Pria mors est q̄n aia a corpore separatur. Scōa quando anima cū corpore cōdemnabitur. Qui ergo vicerit vidēlicet maligno demone: prauum hoiem, carnem, vicio, mundo, a morte secunda nō ledet: qz dānatione perpetua nō puniet. Possumus itaq; ea q̄ in predicto capitulo cōtinētur quinq; generaliter divisionibus distinguere. Ubi nāq; dicit in ꝓncipio. Scio tribulationem tuā, ⁊ paupertatē tuam: sed diues es: eū ad quē sermo dirigit, de bono laudauit. Ubi ait. Nichil horū timeas que passurus es, futuram ei⁹ persecutionē predixit. Ubi intulit: esto fidelis vsq; ad mortē, de patientia eum admonuit. Ubi consequenter adiecit, ⁊ dabo tibi coronā vite, premiū promisit. Ubi deniq; cōclusit: q̄ vicerit nō ledet a morte scōa: ⁊ hūc, ⁊ electos securos a dānatione fecit. In isto ergo q̄ in omnibus extitit laudabilis, in nullo reprehēsibilis laudem admiremur: iustitiam imitemur.

De angelo pergami. Cap. vij.

Et angelo pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui habet rūpheam ex vtraq; parte acutam. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: ⁊ tenes nomen meū, ⁊ non negasti fidē meā: ⁊ in diebus illis antiphas testis me⁹ fidelis qui occisus est apud vos vbi sedes est sathane. Tertio hoc in

loco in eporum numero epm pergami sacra visio ponit: ⁊ ad ipm presentis capituli sermonē diuertit: quē quidē bono laudat primū: deinde ⁊ malo increpat more prudētis agēs medici, qui pusillanimis impatiētis tenelli et timētis infirmi apostema primū circūquaq; suauiter tractat ⁊ tangit: ⁊ postea ferrū infigit: ⁊ latentē ⁊ feruentē putredinem sapienter educit: ⁊ educta putredine locū sanū reddit. Sic verus animarū medicus, vbi eū cōmendat dicens. Scio vbi habitas, egrotū palpat. ac deinde vbi eū increpat dicēs: Habeo pauca aduersum te, ferro vulnerat vt ad sanitatē reducat. Et notandū q̄ qz ille de malo redarguēdus erat, talem in principio sermonis describit ipsa visio xpm qui non tm̄ vicia corporis: sed vicia quoq; cordis si vellet corrigi resecaret. Ait si nollet emendari, nō solum corpus eius: sed aiam puniret, quē admodū in capite superioris capituli ad pastorē smirne directi, eo q̄ illi persecutio superuētura erat talē describit xpm vbi ait: Hec dicit primus ⁊ nouissimus q̄ fuit mortuus et viuit: q̄ posset tribulatos adiuuare: ⁊ ꝓ se mortificatos resuscitare. Talem itaq; apparens similitudo filij hois filiū hominis in ipso initio sermonis epō pergami designauit: vt si vellet ea q̄ corrigenda erant corrigere, fiducia de adiutorio posset sumere: si nollet, de vicio posset formidare. Ait ergo. Hec dicit qui habet rumpheā ex vtraq; parte acutam. Potēs est adiuuare, si velis corrigi in corpore ⁊ spiritu vtriusq; vicia resecare: si nō vis corrigi, potens est te in vtroq; cōdemnare. Rumpheā ex vtraq; parte acutā, diximus superius verbū dei significare. Rūphea em ex vtraq; parte acuta est sermo dei viuus ⁊ efficax, et penetrabilior oī gladio ancipiti: qui nō solum prauam actionem corporis: verūetiam prauā cogitationē cordis resecat: ⁊ incorrigibiles permanētes in vtroq; cōdemnat. Sz quid ille qui habet hāc rumpheā facat audiamus. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane. Tenes nomen meū: ⁊ nō negasti fidem meā. Primū de bonis actibus eū laudat: ⁊ laudando ad meliora roborat: ⁊ in vtroq; preparat vt sequentē increpationē melius sustineat. Scio vbi habitas: vbi sedes, est sathane, idest approbo q̄ iustus cōuersaris in medio praue nationis. Nō enim minima laus est iusto inter impios immunē se custodire. Inter puersos recta viam agere. Et notandū q̄ nō dixit vbi via: sed vbi sedes est sathane. Per quosdā eni transeundo sathanas cursim ambulat: per eos scz quos subito et ex improuiso in malum precipitat. Sed nequaq; sedē ponit: qz illis per penitentiā cito resurgētibus dominum regnandi in eis amittit. Alios per culpam nō tantū calcat: sed per prauā cōsuetudinem in suis gratia regnandi sedem locat: quibus presidens nō solum eos refrenat a bono exercendo: sed ꝛm eis suam voluntatē cōplet in malo ꝓficiēdo. Super illos ergo per culpam ambulat, aut trāsuolat: in istis per cōsuetudinem diutius sedet, ⁊ regnat. Liquet igitur istos longe a deo remotos fuisse, in quibus sathanas nō viam, sed sedē perhibet habuisse. Qualis aūt, q̄tuscq; iste in bono inter malos extiterit, manifeste declarat cū subdit: ⁊ tenes nomen meū: ⁊ nō negasti fidem meā. Vere ei magnū ⁊ laudabile fuit inter infideles nomen eius tenere: ⁊ in persecutione eorū fidem eius non negare. Sed qđ ꝓmisit tenes nomē meū: hoc subsequēter exposuit cum subiūxit: et nō negasti fidem meā. Nomen nāq; dñi, et fidem dñi, idem esse intelligimus. Quid est ei baptizari in sancte trinitatis noīe, nisi baptizari in ei⁹ fide? Sicut etiā aliqua res innotescit in noīe, ita deus a nobis cognoscit fide. In hoc itaq; rector pergami valde laudabilis extitit q̄ inter malos bon⁹ fuit: ⁊ inter infideles fidē xpi tenuit: ⁊ non negauit. Nā multo leuius est inter bonos bene agere, q̄ inter infideles fidē seruare. Sicut valde facilius est nemine obstāte, q̄ repugnātibus hostibus ciuitatem intrare. Et ne solum inter infideles fidē seruasse, vel se esti met solū inter malos bene vixisse: et q̄ hoc in vtroq; citius deficiat, ꝓponitur ei antiphas testis xpi fidelis: qui ꝓpter xpm, ⁊ fidem xpi penas sustinuit occisiōis: vt ipm antiphas imitādo etiā mortem ꝓ xpo si necesse fuerit sustineat. Nā sequit. Et in diebus illis, videlicet tuis, subaudiendū fuit antiphas testis me⁹ fidelis qui occisus est apud vos, idest in pgamo vbi sedes est sathane: non a bonis sed a malis in quibus sathanas regnat. Quasi eum ꝓ antipham corroborādo, patenter diceret: laudo quidē q̄ inter malos vsq; modo bene vixisti: q̄ in fide mea pseueraſti. Sed caue ne te solidū esse credas: ⁊ in hoc, vel in illo deficias: sed memēto antiphas testis mei fidelis: et ꝓ me vsq; ad mortē sustine illius exēplo ꝑsecutionem praue nationis. Nec etiā de merito gloriaris si in alterutro ꝓfeceris: qz antiphas qui maiorē penā q̄ tu sustinuit, in virtute meritū le lōge precessit. Huc tibi ꝓpono huius imitationem: ammoneo vt eius exēplo vires colligas, ⁊ ad patiētie coronam ꝓtingas. Sequit. Sed habeo aduersus te pauca, qm̄ habes illic tenentes doctrinā balaam q̄ docebat filios israel edere ⁊ fornicari. Premisit laudē: subiungit increpationē: acsi diceret in his q̄ precedūt existis laudabilis: in his que sequūt reprehensibilis. De illis te laudo: de his te reprehendo. Dō aūt dicit. Habes hic tenentes doctrinā balaam q̄ docebat filios israel edere, ⁊ fornicari. Luculenter exponit dicens: ita habes ⁊ tu tenētes doctrinam nicholaitarū. Sicut e. in scōm doctrinam balaam moabite docuerūt filios israel edere de ydolatritis, ⁊ fornicari: ita nicholaite scōm doctrinam nicholai docebant xpianos comessatiōibus vacare, ⁊ fornicari cū mulieribus. Iste ergo q̄uis laudabilis in semetipo extitit: in eo tm̄ q̄ male viuentes viriliter nō redarguebat, reprehēsibilis fuit: q̄ in hoc tenētes doctrinam nicholaitarū habuit q̄ illos nouit male agere, et nō correxit. Attēdāt hec quarundā ecclesiarū prefules: q̄ ⁊ ipsi male viuūt: ⁊ alios nō corrigūt. Emendent semetipsos: corrigant subiectos. Sed illi q̄ circa semetipsos vigilāt, male viuentes castigare nō desistant. De manibus nāq; prelatorum requirit deus aias pereuntiū subditorū. Sequit. Similiter penitentiā age: si quominus veniā tibi cito. Post asperitatē increpatiōis subiungit ammonitionē emendationis: ⁊ si nollet corrigi, terrorē cōminationis. Nā ꝓbi dicit penitentiam age: penitētiā admonet. Ubi vero subdit: si quominus veniā tibi cito, ꝓ cōminationem terret. Subdit hic si militer, idest sicut precepi epō epheſi penitentiā agere: q̄ ⁊ ipse reprehensibilis erat, eo q̄ caritatem primā reliquerat. Nā epm smirne minime increpauit: ⁊ ideo de penitētia ei nichil indixit. Si quominus videlicz feceris: si penitentiam nō egeris: si malos non correxeris, veniā tibi scz ad iudiciū, ⁊ ad detrimentū: ⁊ hoc cito, ne ꝓpter ꝓlixitatem temporis innectas moras emendatiōis. Sequit. Et pugnabo cū illis in gladio oris mei: quasi diceret: si tu cōtemnis michi obedire, ⁊ malos corrigere/ veniā non solū tibi, sed ⁊ illis: et curabo eos ꝓ vindictā punire in gladio oris, idest in ꝟbo, dicens: ite maledicti in ignem eternū. Hec est rūphea ex vtraq; parte acuta quā in ꝓncipio capituli istius posuit ad terrendā negligentiam pastoris: ⁊ hanc omnes ecclesiarū rectores habere debēt ad bonos ⁊ malos secernendū: bonos defendendū: malos puniendum. Qui habet aures audiat quid spūs dicat ecclesijs.

Vincenti dabo manna absconditū: ⁊ dabo illi calculum candidū: ⁊ in calculo nomen nouū scriptū qđ nemo nouit, nisi q̄ accipit. Absconditū manna, diuinitas occulta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deū nemo vidit vnq̄. de hoc iterū scriptuz est, q̄ magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abscōdisti timētibus te. Et iterū. Nō oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascendit. ⁊c. Istud māna nobis dabit qñ gloria diuinitatis sue nos satiabit. Quid est etiā dabo calculū candidū nisi celeste premiū? Calculū ꝓpter firmitatē: cādidum ꝓpter candorē immortalitatis. Quid nomen nouū in calculo, nisi diuina notitia modo mētibus humanis inusitata, in premio eterno reuelata? In calculo igit eterno cādido nomē nouū scriptū nobis dabit: q̄ in eterno ⁊ immortali premio diuinitatis sue notitiā nunc a nobis valde remotā nobis manifestabit. In presenti aūt seculo multa possum⁹ cognoscere q̄ nō possumus habere. Sed in celesti patria qñ de deo intelligēdo cognoscem⁹, amando possidebimus. Nec aliquis poterit cognoscere, nisi cui cōtigerit habere. Unde et ait. Nō nemo scit nisi q̄ accipit. Possumus aūt quinq̄ distinctionibus disponere ea que in hoc capitulo cōtinent. Mā vbi dicit. scio vbi habitas, premisit cōsolationem laudis: ⁊ vbi ait, habeo aduersus te pauca: addit rigorē increpatiōis: vbi subiunxit Age penitētiā, admonitionē emēdatiōis: vbi dixit, si quo min⁹ veniā tibi cito, terrorē cōminatiōis: vbi tandē intulit Uincēti dabo māna abscōditū, premiū beatitudinis.

¶ De epo tyathire. Cap. viij.

ET angelo tyathire ecclesie scribe. Hec dicit filius dei q̄ habet oculos sicut flāma ignis, et pedes similes auricalco. Noui opa tua, et fidē, ⁊ ministeriū, ⁊ patientiā tuam: ⁊ opera tua nouissima plura priorib⁹. Adhoc solito auctoritatē saluatoris anteponit: ⁊ titulum describit qualē sequentis capituli sententia rationem deposcit. Quia em̄ erant in tyathira quidā falsi christiani qui semetipsos cū mulieribus seu demonibus fornicando polluebāt: ⁊ alios exēplo vel verbo ad eadē scelera ptrahentes seducebāt: recte dicit habere eoz oculos sicut flāma ignis: vt eū ostenderet oia quecunq̄ gererent per suā sapientiā penetrando cōtemplari: et pedes eius similes auricalco: vt eū significaret illos ammonere de prauitatibus suis exire debere: ⁊ vl infirmos electos (q̄ per pedes similes auricalco figurātur) debere viriliter imitari. Ait quoq̄. Hec dicit fili⁹ dei q̄ habet oc̄los sicut flāma ignis: ⁊ pedes similes auricalco: quasi diceret: vos q̄ in tyathira xp̄m cōtemnendo male viuitis: ⁊ hunc sermonē audituri estis. Dum eū audieritis oculos habere sicut flāma ignis, animadvertite eū occulta prauitatis vestre agnoscere: ⁊ dū audieritis eum habere pedes similes auricalco, perpendite eū saltem ad infirmoz electoz eius imitationem vos puocare. Sed q̄ superius de oculis eius ⁊ pedibus plura diximus, ad sequētia trāseamus. Sequit Noui opera tua, ⁊ fidē, ⁊ caritatem. Adhoc solito premittit laudē vt eum cōfirmet. Deinde subiūgit increpationē, vt castiget. Noui opa tua, ⁊ fidē, ⁊ caritatem. Nō est hoc in loco rectus ordo verboz scōm ordinē rerū, sicut in quibusdā sacre scripture locis quandoq̄ cōtingit: vt videlicet ꝓius ponatur in sermone qđ posterius est ordinis veritate. Mā fides ꝓma est bonoz̄ omniū que per iustitiā cōprehendunt: ⁊ ex fide nascitur caritas: ex caritate opera bona. Dicit ergo ordine ꝓpostero ꝙtum ad verboz̄ positionē, nō ꝙtum ad rerū qualitatē. Noui opera tua, et fidem, ⁊ caritatem tuā: idest ꝙtum ad rerū rectū ordinē fidem tuā qua in me credis: caritatē qua me diligis: opera quibus michi seruis. Et q̄ is qui fide in deū credit caritate eū diligit, operibus seruit, etiā de rebus suis ministrare sollicite debet pauperibus, recte addit: et ministerium tuū. Sed qñ omnes qui in xp̄o volunt pie viuere in eum credendo, ipsum diligēdo, ipsi seruiendo, pauperibus ꝓpter deū ministrando ꝓsecutionem pat̄ant: bene subditur: ⁊ patientiā tuam, scz in aduersis. que quidē oia nouit, q̄ approbauit. Et opera tua nouissima plura priorib⁹. In principio opera laudat: et hic iterū opera cōmendat. Sed ibi opera inchoatiōis: hic opera ꝓfectionis. Nō em̄ laudat eū de culmine ꝓfectionis: sed de augmento, q̄ ne quaq̄ dixit ꝓfecta, vel multa, aut absolute plura: sed per cōparationem plura priorib⁹. Unde etiā qđ ait nouissima: non est referendū ad perfectionis sublimitatē: sed ad precedentiū operum ꝓteritā exhibitionē. Sequit. Sed habeo aduersum te, q̄ pmittis mulierem māducare de ydolaticis. Postq̄ eū ad laudem ⁊ cōstantiam roborauit, statim increpationē de eius negligentia subiunxit dicens: Sed habeo aduersum te pauca: q̄ pmittis mulierē iezabel que se dicit ꝓphetare, docere, et seducere seruos meos: quasi diceret: laudo q̄ tu bene viuis: sed reprehendo q̄ alios nō corrigis. Sed quid p iezabel que interpretatur fluxus sanguinis rectius q̄ carnis voluptatibus illectos, ydolatrie cultibus deditos accipimus, q̄ se ꝓphetas esse dicebāt, et ideo facili⁹ alios seducebāt: fornicari idest ad fornicandū cū mulieribus, vel cū demonibus: ⁊ māducare de ydolaticis, idest ad manducandū venerationē ydoloz̄um de his q̄ immolata erant ydolis. Aliter. Adhāducare de ydolaticis, idest delectari in peccatorum sordibus quas immolant demonibus. Alij dicūt per iezabel vxorem istius epi designari, q̄ luxurie vel ydolatrie dedita erat: ⁊ alios suis suasionibus ad imitationem sue prauitatis ptrahebat. Sequit. Et dedi illi tēpus vt penitentiā ageret, ⁊ nō vult penitere de fornicatione sua. Mira dei pietas: mira clemētia. Quando cōmittimus culpā nō statim infert penā, sed confert medelam: ⁊ reuocat ad integritatem iustitie vt perducat ad ꝓcunditatem glorie. Sed qñ cōtemptus penitētie generat incrementū culpe, ⁊ ꝓuocat iram vindicte, recte post increpationem ꝓpter neglectā emendationē dicit cōminationem. Mā sequitur. Ecce ego mitto eam in lectū: ⁊ qui mechant cum ea in tribulationē maximā nisi penitentiā egerint ab operibus suis. Alia trāslatio habet: mitto eam in lectū: sed siue dicamus luctū, siue lectū, hic exprimit qđ subiungit in tribulationem maximā, idest in dānationem eternā: vt qui sunt ei cōformes in scelere illi socient in dānatione. Notā dum quoq̄ q̄ nō dixit mittā: sed mitto: vt p̄sentia tempoꝛis formidinē incuteret timoꝛis. Sed ⁊ dilige⁊ est intuendū, ⁊ gratanter amplectendū q̄ diuine pietatis miseratio nequaq̄ absolute ⁊ simpliciter dixit mitto. Sz temperauit cōminationem dicēs: Nisi penitentiā egerint ab operibus suis. Noluit em̄ per effrenatū terroꝛem peccatoꝛes precipitari in desperationē. Sed p temperamentū cōminationis eos reuocare, si penitere vellent ad confidentiā sue miseratiōis. Sequit. Et filios eius interficiam in morte: et scient omnes ecclesie q̄ ego sum scrutans renes ⁊ corda: ⁊ dabo vnicuiq̄ vestrū scōm opa sua. Quos cōuenientius intelligimus p filios q̄ sequaces eius q̄ doctrina ⁊ exemplo matris in longinquū exercent turpitudinem materie prauitatis. Qui ⁊ ipsi vere in mortem interficient quando eterna dānatione punient. Et omnes eccle, idest cōgregationes bone sciēt, scz in futuro re qđ modo credūt fide: q̄ ego sum scrutans renes, idest carnales cōcupiscētias: ⁊ corda, idest cogitatiōes malas. Hoc est ergo qđ in principio sermonis ait eū habere oculos sicut flammā ignis, q̄ nō solum possit cognoscere exteriora nostra: sed etiā interioza p suam sapientiam penetrare. Potest quoq̄ qđ dixit: Scrutās renes ⁊ corda, referri nō tantū ad malos, sed ⁊ ad bonos. Ipse nimirū scrutat bonoz̄ renes, q̄ eoz̄ diligit castitatē. Scrutatur ⁊ corda, q̄

eoz̄ amat mundā cogitationē. Unde id qđ superius in hac cōminatione cōtinetur, videl ad malos tm̄ ptinere. Hoc vero q̄ dicit: ego sum scrutās renes ⁊ corda: et dabo vnicuiq̄ vestrū scōm opera vestra, videl etiam pertinere ad bonos: ⁊ dabo vnicuiq̄ scōm opera vestra: bona bonis: mala malis. Hoc autem qđ sequitur ad bonos tā tum pertinet. Uobis aūt dico ceteris qui tyatire estis. Qui cūq̄ nō habent doctrinam hāc, qui nō cognouerunt altitudinē sathane quēadmodū dicūt, non mittam super vos aliud pondus: tantū id qđ habetis tenete, donec veniam. Erant in tyatira quidā electi q̄ supradictis prauitatibus nō cōmunicabāt: sed xp̄o soli fideliter seruiebāt. Alij egressi ex iudea eis euangelica ꝓcepta nō posse sufficere dicebāt: ⁊ eis carnales legis observātias esse tenendas ꝓdicabāt. Electos ergo instruit: ⁊ eos qđ tenere debeant certos reddit. Admonet gratie precepta tm̄ tenere: ⁊ testat se pondus legis illis minime imponere. Dicit itaq̄. Uobis aūt dico ceteris qui tyatire estis: vobis ceteris qui prauis operibus nō cōcatis: sed sobrie, ⁊ iuste, et pie viuitis: oibus qui nō habent doctrinā hanc, videlicet doctrinā iezabel eam imitādo. Qui nō cognouerūt, id est nō approbauerūt, vel amquerunt altitudinē, id est superbiam sathane, illi ser. iēdō, me cōtemnendo. Quēadmodū dicūt, id est sicut vobis minant illi q̄ egressi sunt de iudea. Nō mittam super vos aliū pondus, idest nō exigam a vobis veteres observantias legis. tantū id qđ habetis tenete donec veniā. Euangeliū qđ habetis per fidem tenete per operationē bonā donec veniā ad retributionē. Sequit. Et qui vicerit: ⁊ qui custodierit vsq̄ in finē verba mea dabo illi potestatē super gentes: et reget illas in virga ferrea: ⁊ tanq̄ vas figuli cōfringentur: sicut ⁊ ego accepi a patre meo, ⁊ dabo illi stellā matutinā. Superi⁹ locutus est de bonis ⁊ malis: nūc silētio fugit de munere, ⁊ premio vincētis. Qui vicerit, scz malignū (sicut supra expositum est) ⁊ q̄ custodierit vsq̄ in finē, scz vite: vsq̄ in finē victorie. vel vsq̄ in finē, idest cōsummationē iustitie: opera mea que ego ꝓcipio operari, dabo illi (subaudit etiam in hoc seculo) potestatē super gentes, idest gētiliter viuentes: ⁊ reget illas in virga ferrea, idest inflexibili iustitia: ⁊ tanq̄ vas figuli cōfringent: ita vt alij omīno eius iudicio cōdemnent: alij in melius eius verbo permutent. Ille et em̄ qui ad perfectionē sanctitatis curat ptingere, ipse est dignus alios regere: malos dānatione dignos iudicare: bonos saluatione dignos. Sicut ⁊ ego accepi a pre meo: accepi scz scōm humanitatē a patre meo regendi potestatem. Magna ꝓmissio, magnū donū. Hoc ꝓmittit: hoc tribuit qđ ipse accepit. Hoc qđ habet ipse per plenitudinem, vt electi eius habeant p plenitudinis participationem. Potest etiā id qđ dicit, dabo illi potestatē super gētes: ⁊ reget illas in virga ferrea: ⁊ tanq̄ vas figuli cōfringent: tantū referri ad malorū dānationem, vt ille qui invictoria fuerit pfectus, malos cum xp̄o iudicet ⁊ condēnet, sicut de apostolis scriptū est. Uos q̄ secuti estis me sedebitis sup sedes iudicantes xij. tribus israel. Et dabo illi stellam matutinā: stella matutina stola ꝓma: stella ꝓpter claritatē cōtemplatiōis: matutina ꝓpter inchoationem beatitudinis. Habit ergo vincēti in mūdo stella matutina, idest stola in celo: vt accepta ꝓia securus sit de reliqua. Ista stella matutina mutabit in solem meridianū in resurrectiōe quando anima glorificabit in resurgenti corpoze. Scriptū quippe est. Fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eoz̄. Possumus aūt ea que in hoc capitulo cōtinentur quinq̄ distinctionibus discernere. Mā vbi dixit. Scio opera tua, ⁊ fidē, ⁊ caritatē: illum de quo sermo erat iudauit. Ubi dixit: sed habeo aduersum te q̄ permittis mulierē iezabel q̄ se dicit ꝓphetam docere, ⁊ seducere seruos meos, eū increpauit. Ubi adiecit. Ecce mitto eum in lectū: ⁊ qui mechant cum ea in tribulationem maximā cōminatus est malos. Ubi subiūxit: vobis aūt dico ceteris q̄ tyatire estis, de tenendis solis gratie preceptis eruditi bonos. Ubi deinde intulit: qui vicerit, ⁊ q̄ custodierit vsq̄ in finē opera mea, dignitatē potestatis spiritalis atq̄ celestis, ⁊ primā stolam ꝓmisit. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesijs. i. quid ꝓmittat ecclesijs deus. Aures fratres charissimi non solum ad audiendū: sed ad intelligendum habeamus: scripta legamus: prohibita caueamus, vt ad promissa perueniamus.

¶ De epo sardis. Cap. ix.

ET angelo ecclesie sardis scribe. Hec dicit q̄ habet septem spiritus dei, ⁊. vij. stellas. Scio opera tua: q̄ nomen habes q̄ viuas, et mortuus es. Esto vigilās, ⁊ cōfirma cetera q̄ mortitura erant. Non em̄ inueni opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis, ⁊ audieris, ⁊ serua, ⁊ penitentiā age. Quinto loco singularitū admonitionū eps sardis nō sicut ceteri qui premissi sunt de aliqua virtute, vel bona operatiōe laudatur: sed de ficta, ⁊ simulata iustitia grauit ⁊ dura animaduersione p sacram visionem redarguit: et vt peniteat misericorditer admonet: ⁊ q̄ idem eps in cōspectu hominū quarundam virtutū et bonoz̄ operū simulatiōe palliatus de foris apparebat: sed intus in cōspectu dei nulla veritate iustitie fultus erat, talis in principio describitur ei eps qui omnia etiā occulta possit cognoscere: ⁊ q̄ potens sit eum quādo deliquerit de peccato punire. Ait ergo. Hec dicit qui habet. vij. spūs dei: ⁊. vij. stellas, quasi diceret. Tu qui te coram hoibus per ypocrisim bonū facis: sed in occulto me cōtemnendo malus existis: dū me audis. vij. spiritus dei habere, animaduerte me p meā sapientiā non solum manifesta, sed ⁊ occulta: nō solum opera, sed ⁊ cogitationes spūaliter penetrādo videre. Et dū me audis habere. vij. stellas, intellige me ad puniēdū te, ⁊ alios epos si deliquerint potentē esse. Sed q̄ de septem spiritibus, ⁊ vij. stellis superius elucidauimus, ad sequētia trāseam⁹. Sequit. Scio opera tua: qđ dicit scio, nequaq̄ accipiēdū est sicut in supradictis capitulis, vbi se dicit aliorū opera scire, idest scīdo approbare. Scio opera tua, idest cognosco. Omnipotētē nanq̄ deū sicut nemo potest vel precio corrūpere q̄ iustus est, vel excedere q̄ ēternus est, vel loco effugere q̄ vbiq̄ est, vel virtute superare q̄ fortissim⁹ est: sic nemo potest eū abscōsione latere, q̄ sapientissimus est. Dicat ergo. Scio opera tua, q̄ nomē habes q̄ viuas ⁊ mortuus es. Scio opera tua per meā sapientiam: qđ nomen habes, videlicz in vulgo p inutilem famā, q̄ viuas p iusticiā: ⁊ tu ecōuerso mortuus es per culpā. In hoc capitulo q̄ iste omnino reprehensibilis erat, nequaq̄ sicut in predictis premisit laudē: sed statim intulit increpationē. Nam qđ in alijs ꝓmissis admonitiōibus post dictā laudem per increpationē dicit Sed habeo aduersum te: hoc agit in ista a principio vbi nulla facta mentiōe de laude, scriptum est. Scio opera tua q̄ nomē habes q̄ viuas, et mortuus es. Sequit. Esto vigilans, ⁊ cōfirma cetera que mortura erāt. Post increpationem subiūgit admonitionem. Esto vigilās, idest sollicitus de salute tua. Ille nāq̄ nō vigilat qui semetipsum negligens de salute sua nō cogitat: et cōfirma cetera que mortura erāt: precipua bona in quibus laus ꝓsistit sicut est caritas, humilitas, in ipso erant iam mortua: minora vero q̄ ⁊ si saluē nō continēt, tamē ad saluē iuuant, sicut scientia scripturarū, doctrina, ꝓdicatio, ⁊ cetera talia, si mala ꝓmanerent erāt mortura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Justo primꝰ iudicio q̄ maiora que prozsus sunt ad salutē necessaria custodire cōtemnit: minora z si ad salutē ꝙ nō necessaria, tñ vtiliꝫ fundit⁹ amittit. Et qui ea quib⁹ coram deo verecundus erat negligit: ea quibus coram hominibus laudabilis erat iure pdidit. Sūt quippe nōnulli qui ex quibus apd hoies magni videnť magis diligūt: et ea sine quib⁹ in cōspectu dei iustificari nō possunt parui pendunt: querētes de minimo crescere, z maximo minui. Sed postq̄ maxima dona virtutū spernunt: minora in quibus cōfidebant z gloriabant perdunt: vt se diuina gratia nudatos cernāt: z de negligentia citius resipiscāt. At vero diuina miseratio epo sardis quedā de minoribꝰ bonis adhuc cōcesserat: de quoꝝ confirmatione illū admonebat. Ait ergo. Cōfirma cetera que moritura erant. Sequit. Non enim inuenio opera tua plena coram deo meo. In eo q̄ dicit, nō inuenio opera tua plena: patēter eum redarguit de caritate amissa. Ubi eñ caritas est, plenitudo est. Nā nō adulterabis: nō occides: nō furaberis: non falsum testimoniū dices: nō concupisces rem primi tui: et si quod est aliud mandatū, in hoc vbo instauratur. Plenitudo eñ legis est dilectio. Dicit itaq̄. Nō inuenio opera tua plena: q̄ cuncta q̄ facis caritate sunt vacua, in qua q̄ offenderit multa opera pdit, et omniū reus exist it. Igitur cuius opera tua coram hominibus videanť per ostentationem plena, coram deo meo, ꝓpter absentiam caritatis sunt vacua. Quia ergo opera tua, p humana laude exhibita caritate amissa coram deo meo, ꝓpter absentiam dilectionis fraterne minime sunt plena: in mente habe qualiter acceperis a deo p gratie spiritalis infusionē: et audieris ab hoie per euāgelicam predicationē: z seruauerūq̄ p bonam actionē: z penitentiā age de amisso bono, z de ōmisso malo p emendationis satisfactionē. Sequit. Si ergo nō vigilaueris veniā ad te tanq̄ fur, z nescies quādo veniam ad te. Post monitionē emēdatiōis, addit nisi se corrigat cōminationem dānationis. Si nō vigilaueris, id est nisi de te in his q̄ dicta sunt sollicitus fueris: veniā ad te tanq̄ fur q̄ venit vt bona auferat, z possessorē occidat: ita veniam ad te, z auferā tibi gratiam, z inferam penam. Et qñ tanq̄ fur latēter, z ex improuiso veniā, nō poteris precauere aduentū meū. Et hoc est qđ dicit: nescies quando veniam ad te. Huic qz nimis a vera iustitia remot⁹ in culpā erat lapsus, sicut alijs vbi dixit, veniā cito, minime vel paruū spacium determinat, vt magis timeat, citiꝰ resipiscat, studiosius se corrigat. Sequit. Sz habes pauca noia in sardis q̄ non inquinauerūt vestimēta sua: z ambulabunt mecū in albis qz digni sunt. Post increpationem, ammonitionē, z cōminationē, ꝓponitur ei vita bonoꝝ sibi subiectoꝝ: siue ad leuamen cōsolationis: siue ad exemplū imitationis, vt ipse qui magis debuit et minus fecit, in grege suo bonos esse audiat z de se non desperet: sed erubescat, z sumpta spe illoꝝ exemplo ad iustitiā resurgat. Sed habes pauca noia in sardis qui nō inquinauerūt vestimēta sua, quasi diceret paucos bonos qui tibi subiecti sunt attende, z vel ex tantillo residui boni cōfortare: z eoꝝ exemplo cū eis recte viue. Habes pauca nomina, idest paucas psonas vtute iustitie michi notas. Et notandū q̄ dicit pauca, qz cuius vbiq̄ multi sint vocati, pauci sunt tñ electi. Sz qz in sardis pauci sunt, culpa forsitan fuit epi: qz dū pastoꝝ terrentis intrēdit lupus ouile rūpit: oues rapit, z dispergit: z rapiendo, et dispergēdo gregem minuit. Qui vestimēta sua nō inquinauerūt: q̄ donatione cētie, z immortalitatis in baptismate accepta ad pristina mala reuertēdo nō cōtaminauerunt. Aliter. Nō cōtaminauerunt vestimenta sua: qz post baptismū per luxuriam z incōtinentiam non cōtaminauerunt corpora sua.

Aliter. Vestimēta sua nequaq̄ cōtaminauerūt, qz mūda opera sua sordibus viciorū non polluerūt. Sunt qui post baptismū vestimenta sua male viuendo inquināt: sed eterū lachrymis lauant: sed hoc inquina mētū nō reputatur illis ad penā, qđ diligenter lauant p penitentiam. Et ambulabunt mecū in albis: qz digni sunt. Et ambulabūt mecū, qz ego pceui ad exemplū, z informationē, z ipi me sequunť per imitationē. Aliter. Ambulabo cū eis per gratiam: z ipsi mecū per iustitiam: q̄ nisi per singula eis retribuerem gratiā non possent proficere per iustitiam: qz sine me nichil possunt facere. Ambulabūt mecū in mundo viste viuēdo, virtutes operādo, bona opera exercēdo, iustitiam alijs predicādo, multaq̄ alia bona faciēdo. Sedebunt mecū in celo in eternum mecū regnādo. In albis, in spe future innocētie et immortalitatis: in corporibus castis: in operibus mūdis. Opera nāq̄ per vestimenta designanť: qz sancti sicut vestimentis, sic operibus designantur, circūdantur, muniuntur, z ornanť. Quia sunt digni. Dignos eteniz socios assumo: indignos relinquo. Sed q̄ sunt digni, nullatenus digni fozent nisi a me dignitatem accepissent. Seqť. Qui vicerit sic vestimētis albis vestietur: z nō delebo nomen eius de libro vite: z cōfitebor nomen eius coram patre meo: z coram angelis eius. Omnibus que ad epm pertinebant exactis, subdit de munere vincentis, sumpto exēplo, pmissionis ex illoꝝ iustoꝝ laude qui erant in sardis. Qui vicerit. Supra expositū est: sic vestietur vestimētis albis sicut illi videlicz electi qui sunt in sardis. Et nō delebo nomen eius de libro vite. Adin⁹ dicit, maius intelligit: z dū vnum negat, aliud cōfirmat. Liber vite est sapiētia dei in qua oēs electi recte dicunť scripti: z ad vitā eternam sunt predestinati. Ipsa nāq̄ predestinatio ipsa est scriptio. In hoc libro dānandi: si vigilatur scripti, ꝓpter gratiam atq̄ iustitiā ad tempus sibi collatam: agnoscunť postmodum se dānari quando labūtur q̄ culpam, z dānantur q̄ penam. Unde scriptū est. Deleantur de libro viuentiū: z cū iustis nō scribantur, idest agnoscantur deleti, immo potius nūq̄ scripti. Dānandi quippe cuius cum saluādis videanť scripti, eo q̄ idē que per dilectionē operatur ad tēpus habentes sunt iusti. Sed licet aliquādiu sint scripti p sanctitatem: nunq̄ tñ sunt predestinatione. Qui quodāmodo de isto libro delentur, quando a iustis per culpā siue damnationē diuidūtur: et si nō re quasi aliquando scripti: tñ manifestatiōe, qz scripti estimabantur: nūq̄ tñ scripti fuisse manifestanť. Pagani vero siue iudei q̄ sine fide xpi moriuntur nullatenus in hoc libro aliqñ scripti creduntur. Sunt etiā multi saluandi qui dū ad tempus sceleribus inuoluunť: ab hoc libro videnť deleti: qui tamen sicut semp sunt predestinati, sic semp in libro vite sunt scripti. Nō ergo dicit. Nō delebo nomen eius de libro vite, tantūdem valet ac si diceret. Nomen eius qđ semper michi in mea sapientia est notum per predestinationē, nequaq̄ hoibus manifestabitur deletum, siue nūq̄ fuisse nō scriptum. sicut noia impiorum que delenť, z non scribūtur, idest manifestanť deleta vel potius nunq̄ scripta per dānationem: sed semp apud me scriptū, z nunq̄ deletū mōstrabitur omnibus per saluationem. Et cōfitebor nomen eius coram patre meo, et coram angelis eius: quādo dicā venite benedicti patris mei percipite regnū quod vobis paratū est ab origine mundi: qz esuriui, z dediste michi māducare: sitiui, z dediste michi bibere. Cōfitebor nomē, qz testificabor notum michi p iustitiaz fuisse in via, quē p iustitia exaltabo in patria. Et hoc coram patre meo, z angelis ei⁹: qz coram patre meo, z coram angelis dabo ei premiū scōm merita: reddā mercedem scōm laborē. Qui habet aures audiat quid spiritus

dicat ecclesijs. Quod enim vni dicit omnibus dicit: sicut bona docendo, mala cohibendo, recta precipiendo, penam cōminando, gloriam promittendo. Possumus ergo quinq̄ distinctionibus diuidere cūcta que in hoc capitulo continentur. Ubi enim ait. Scio opera tua q̄ vtuas, z mortuus es: posuit asperitatem increpationis. Et vbi dixit Esto vigilās, ammonitionē emēdationis. Ubi dicit: Si non vigilaueris venīā ad te tanq̄ fur, terroꝝ cōminationis. Ubi subiūgit: Sed habes pauca nomina in sardis qui nō inquinauerūt vestimenta sua, exēplum imitatiōis. Ubi ait Qui vicerit, munus in premiū vincētis.

De episcopo philadelphie. Cap. x.

Et angelo philadelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus z verus qui habet clauem dauid: qui aperit z nemo claudit: claudit z nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostiū apertum, qđ nemo potest claudere: qz modicam habes virtutem, z seruasti nomen meū: z non negasti fidem meam. Episcopum philadelphie visio celestis alloquēs in hoc sermone laudibus iustitie attollit: nec de aliqua negligentia, vel culpa, sicut nec episcopum smirne reprehēdit. Promittit ei gratiam sapientie ad predicandū: z aduersarios iudeos se illi submissurum: et in hora tēptationis sue perfectiōis auxilium. Ad vltimū hortatur eum ad perseuerantiam, ne perdat coronam. Et quēadmodum in alijs capitulis solet facere: talem christū in principio describit qualem subsequēs sermo requirit: et vt in principio sermonis epus ipse animaduertat cōtum de sequenti pmissione cōsidere queat. Nam quia in sacra predicatiōe et nec in angustijs in ipsa verbi administratiōe cessanti gratie diuine doctrina promittitur, recte pmissoꝝ, z largitor bonī sanctus et verus, z clauem dauid habere, z soluere aperire z claudere secreta sapientie perhibetur. Ait ergo. Hec dicit sanctus z verus qui habet clauē dauid. quasi diceret. Hec dicit sanctus z verus. Sanctus in bonitate: verus in promissione: qui eo q̄ sanctus non peccat: z qz verus nunq̄ mentitur. Et qz habet clauem dauid, cui vult mysteria sapiētie aperit, z largitur. Quem dum vere z sanctū audis, crede pīū, z veracem in promissis. Et dū audis eum clauem habere dauid, crede potentē in exhibendis. Quid eñ per clauem dauid apparēs filij hominis similitudo nobis rectō designauit, q̄ gratiam spiritalis sapiētie, que et dauid q̄ alijs ꝓphetis mysterium humane redemptionis luculentius aperuit: Que specialiter, et ꝓprie non incōuenienter dicitur dauid, z ꝓpter promissionē sibi factam: z propter prerogatiuam manifestatiōis: qz dauid non sicut plerisq̄ ꝓphetis per enigmata, et formas visibilium: sed nude, et pure, et absq̄ tegumēto in secreto cordis reseruauit aduētum redemptoris. Unde z ipse ait. Audiam quid loquatur in me dñs de⁹. In me, nō in simbolis, z in formis: sed immediate z familiariter in cōclaui, et in sinu mee mentis. Dō ergo ait: Qui habet clauem dauid, potentē se esse ad reserādum archana doctrine que pmissurus, ac daturus erat: z quibus ipse epūs in officio suo indigebat manifeste significauit. Hoc dicit sanctus, z verus q̄ habet clauē dauid: ac si diceret. Intellige q̄ in principio sermōis de xpo predicanť: z de illis cōside que tibi in sequētibus ab ipso pmittunť. Audi esse sanctū z verum: z perpēde benignū, z veracē bona pmittēdo. Audi eum habere clauē dauid: z agnosce potentē eadem retribuendo. Et ne credas aliū eandē potentiam habere, audi ipsum solū potentem esse. Qui aperit, z nemo claudit: claudit, z nemo aperit. Aperit corda ad intelligētiaz fidei: aperit oza ad predicationē verbi. Aperit affectū ad dilectionē: aperit linguas docto rum ad predicationē docendū. Aperit corda populoꝝ ad credēdū. Et qñ que electis aperit reprobis claudit, recte dicit: claudit, z nemo aperit. Qđ aūt ipse aperiēte nemo potest claudere, testanť apostoli in actibus suis dicētes. Nō possumus q̄ vidimus, et audiuimus nō loqui: et post pauca de iudeis: Nō poterāt sapiētie resistere, z spiritui q̄ loquebat. Ipso vo claudēte reprobis ea q̄ recta sunt exigētib⁹ peccatis suis, nemo potest aperire: qz nemo potest corrigere quē ille desperarit. Sequit. Scio opa tua: video, approbo, diligo, recipio. In breui laudē ipsius cōprehendit vbi dicit. Scio opa tua. Statimq̄ post laudē infert doctrinā muneris, pmissionē. Ecce dedi coram te ostiū apertū: dedi, idest dabo: preteritū p futuro: vt dono certū redderet ne de pmissione dubiꝰ remaneret. vel preteritū posuit, qz deus p futuro iam ratū habz quasi iam factū est. Dedi coram te ostiū apertū. Quid est ostiū apertū nisi verbū liberū: Sicut nāq̄ aperta domū intramus, ita p vbū libere ꝑdicatū cor humanū penetramus. Et hostē, z hospitē antiquum eliminamus: et factore cordis in ipso habitatore collocamus. Aliter. Dedi coram te ostiū apertū, idest aperiam tibi intellectū ad scripturarum cognitionē: os ad earum predicationē: corda audiētium ad fidei susceptionē. Ecce dedi coram te ostiū apertū, qđ me aperiente nemo potest claudere: qz diuinā sapiētiam vbi vult operari nemo potest impedire. Quare aūt tantā gratiā dare disponat, illi cōsequenter manifestat. Quia modicā habes virtutem: z seruasti verbū meū: z nō negasti nomē meū. Donū quippe predicatiōis supna, puidēte gratia largius habere, pmerut, eo q̄ modicaz siue in corpore, siue in corde virtutē habuit: z tñ verbum dei z in actione z in predicatione seruauit: z nomē eius, subintelligit in angustia persecutionis nō negauit. Valde etenī laudabile extitit apd deū q̄ per modicā virtutē tanta cōpleuit: et tāto saluatore sublimius illū etiā preconio laudis extulit, z dono gratie cumulauit, cōsto, ꝓpter paruitatē virtutis in eo obsequio difficilius laborauit. Sequit. Ecce dabo tibi de synagoga sathane q̄ se dicūt iudeos esse, z nō sunt, sed mentiūť. Post pmissum donum predicatiōis illi spōdet plāvictoriam se gnarum de inimicis. Erant eñ sicut ex presenti epistola potest estimari iudei in philadelphia, de quoꝝ synagoga quidā epi predicatiōi cōtradicebāt: z eius humilitatem deridebant, quasi si verā in deo fidem haberet cū signis euidentioribus suum eū esse famulū manifestaret. Qui forsitan minime persone eius odio, sed legis sue zelo per ignorātiam ad hoc ducebantur. Istos itaq̄ pmittit illi ad fidem esse cōuertendos: z eius magisterio esse subiciēdos. Ait ergo. Ecce dabo de synagoga sathane: quasi precedentia sequentibus iungens dicat: qz que supradicta sunt peregisti: z michi placita fecisti: et illos q̄ sunt sathane tibi dabo: et apud eos a quib⁹ aduersaris te magnificabo. Ecce dabo tibi de iudeis, scz q̄ sunt sathane per infidelitatē: qui se dicūt iudeos esse per diuini nominis cōfessionem: et nō sunt per veritatē: sed mentiunť per falsitatē. Quomodo aūt illi dabit, subiungit dicens: Ecce faciam, illos videlicet tales: vt veniāt, z adorent ante pedes tuos. Faciam vt veniant ad fidem in me credēdo: z adorent ante pedes tuos se humiliando, te venerando: z se a te baptizari, instrui, z regi simpliciter exorando. Sequit. Et scient q̄ ego dilexi te. Scient tunc cōuersi quod nunc ignorant auersi: scient amici quod ignorant inimici: scient intromissi, quod ignorant extra positi. Scient tunc q̄ ego dilexi te per veram caritatem: quod nūc ignorant dum te permitto examinari per tribulationem: cuius dilectionis causam subdit dicens. Quoniam seruasti verbum patientie mee: verbum, idest preceptum

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruasti, dñ aduersa ꝓpter me patienter sustinuisti. Ꝓpter hanc etiam eandem causam post subiectionem aduersantium illi fue ꝓtectionis in tentatione ꝓmisit auxilium dicens. Et ego seruabo te ad horam tentationis que ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. Seruabo te, non ab hora tentationis: sed a lesione tentationis. Seruabo te, non vt tentationem non videas: sed vt tentationi nō cedas, non vt eam nō sentias: sed vt ei minime consentias. Tentationem dicit persecutionem, in qua quidam reprobantur, nō seruantur. Que ventura est in orbē vniuersum. Postq̄ enim sonus apostolorum in omnem terram exiuit, statim persecutio per vniuersum orbem ebulliuit. Tetare habitantes in terra. In celo quodāmodo iam habitant perfecti, qui terrenis et mundo perfecte renūciant: illi sunt probati: isti probandi. Persecutio ergo habitantes in terra, idest possessores terrenorum, vel imperfectos tentat, & vtrum vere iusti sint omnibus manifestat. Idcirco nanq̄ diuina disponente prouidentia tentantur, vt quid sit demonstretur. Nam perfecti quiq̄ si a prauis et ipsi persecutionem sustineant, & sentiant, sunt probati, et iusti esse manifestati. Nec tales persecutio grauat/sed delectat: nec ipsa irruēte dolent, sed magis gaudent. Scriptū quippe est. Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati. Hunc ergo episcopum diuina bonitas ꝓpter patientiam ab ipso patienter seruatā a ventura persecutionis tentatione seruandum promisit: nō vt cum alijs electis persecutionem non sustineret: sed vt sustinendo non deficeret, sed magis ꝓficeret. Hoc est enim seruari cum augmento virtutis, illesum a culpa custodiri. Sequitur. Ecce venio cito: tene qō habes, vt nemo accipiat cozonam tuam. Circa finem allocutionis hortatur ad patientiā, ne perdat cozonam. Sed quia in tribulatiōe positus erat, vtpote qui inter infideles, & in medio nationis praue et peruerse manebat, et tentationem esse vēturam audiebat: recte ne in pressuris deficiat se cito venturum, videlicet ad remunerādum denunciat. Ait ergo. Ecce venio cito: quasi diceret: viriliter omnē sustine tribulationem ꝓ me: quia ecce venio cito ad remunerationem. Tene qō habes, fidem scilicet, & bona opera: & in eis perseuera: ne si nō habueris perseuerantiam alius accipiat cozonā tuam. Cum enim sit deo certus suozum numerus: quando alius per culpam labitur: alius per misericordiā subinducit, vt in loco vnde lapsi sunt demones ascendant homines: et in cultum diuinum quem iudea reliquit gentilitas introiuit. Sequitur. Qui vicerit faciam eum columnā in templo meo: & foras non egredietur amplius: & scribam super illum nomē dei mei: et nomen ciuitatis noue hierusalem que descēdit de celo a deo meo: & nomen meū nouum. Cunctis superius que ad cōmendationem episcopi pertinent executis: ad vltimū ponit donū vincentis. Qui vicerit (sicuti supra expositum est) faciam illum colūnam in templo dei mei: vt sicut columna in materiali tēplo, ita ipse in spirituali edificio sit firmus per fidem: rectus per equitatē: erectus per intētionem: sublimis per cōtemplationem: & alios quidē sustentet verbo consolationis: alios suffragio orationis: alios exemplo actionis. In hoc autē edificio in quo perfecti quilibet sunt columne: alij sunt colūne lapidee ꝓ firmitatē credulitatis: alij columne enee per sonū predicationis: alij argentee per eloquētiam: alij auree per sapientiam. Et ne idem verbum sepius oporteat exponere: vbi cunq̄ dicit dei, & adiungit mei, siue aliud huiusmodi, ꝓpter humanitatē hoc dicit qua patre minor existit. Et foras nō egredietur amplius, idest si in iustitia stare voluit, criminaliter amplius nō peccabit: nec de cōsortio iustorum emigrabit. Et scribam super eum nomē dei mei. Quod dicitur, cito trāsit: qō scribitur, diu permanet. Nō ergo dicit: scribam, tantūdem valet acsi diceret in sempiternū tribuam. Et notandū q̄ dicit super eum, non in eo, qz quidem bonū diuinum supra nos apprehēdere possumus: intra nos autem illud cōprehendere nō valemus. Nomen dei ergo super electos scribit/quando illud quidem apprehensibile, sed incōprehensibile bonū qō deus dicitur & est per naturā, illis esse et dici datur ꝓ gratiam, sicut scriptū est. Ego dixi dij estis: et filij excelsi sunt oēs. Et nomen ciuitatis noue hierusalē, scilicet scribam sicut supra dictū est: vt sic & nominetur nomē eius hierusalem: nō in terra in qua non est visio pacis vera: & que multum habet adhuc vetustatis: que non est tota dei, eo ꝙ multi sunt in ea q̄ sunt dyaboli. Sed illa que & si adhuc ex parte in terris est: tamē sursum est: & celestis mater nostra est in qua nulla vis est litis, sed solius pacis: que nichil habet vetustatis, sed totū nouitatis: in qua totum possidet deus, nichil dyabolus. Que descēdit de celo a deo mo: qz omne datum optimū: & omne donū perfectum desursum est: quo sancta mater nostra hierusalē in electis suis ad eternitatē ꝓparatur, in tēpore descendēs a patre luminū, ab auctore donorū. Et nomen meū nouū, subaudi tur scribam super eū, videlicet christianitatis qō est totū nouitatis: nichil habēs vetustatis. Possunt autem cūcta que in hac ꝓmissione cōtinentur et vincenti ꝓmittuntur nō solum in celo, sed etiā in mūdo a vincente haberi: & nō solum in futuro, sed in ꝓsenti quoq̄ statu ab ipso possideri. Qui habet aures audiat qd spiritus dicat ecclesijs. Istud ideo crebro repetit, vt audientibus artius cōmendetur. Possum⁹ ergo cūcta que in hoc sermone cōtinentur generaliter sex distinctionibus disponere. Vbi quippe dixit. Scio opera tua, ipsum eum laudauit. Vbi subiūxit. Ecce dedi coram te ostiū apertū, gratiam illi predicādi ꝓmisit. Vbi ait: Ecce dabo tibi de synagoga sathane, spopondit ei infidelium, & aduersantium iudeorū conuersionem & subiectionem. Vbi addidit. Seruabo te ad horam tētationis, in persecutiōe ꝓtectionem. Vbi adiecit: Ecce venio cito, tene qō habes: de perseuerantia intulit admonitionē. Vbi ait tandem qui vicerit, faciam illum colūnam in templo dei mei, vincentis remunerationem.

De episcopo laodicie. Cap. xi.

Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hec dicit: amen testis fidelis, & verus qui est principiū creature dei. Scio opa tua: qz neq̄ frigidus es: neq̄ calidus: sed qz tepidus es: & nec frigidus: nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. qz dicis: quia diues sum, & locupletatus, et nullius egeo: & nescis qz tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cecus, et nudus. Epm laodicie septimo loco singularū admonitionū, & visionis prie sacra visio ponit, & de tepore, & arrogātia, & iactātia, & penuria virtutū, & opez iustitie grauiter reprehēdit, admonēs ad penitentiā: & penitēti de scelere ꝓmittit indulgentiā. Et qm̄ iste ꝓpter quedā dona, & donorū opera q̄ magis patēt: sed vere iustitie minus habent, se & a semetipso iustitiā qua vacuus erat habere existimabat: & se diuitijs, & locupletatione sanctitatis apud alios magnificabat. recte xps a quo de his omnibus redarguitur fidelis, & verus in principio sermonis illi prescribitur: qui non possit mentiri, q̄ principium esse creature dei denūciatur cōuenienter: siue quo iustitia nō possit haberi: vt dum fidelem, & verū, et principium boni increpantem se audiret, ad semetipsum citius rediret: et verbis loquētis ex ipsius loquentis cōsideratione fidem

adhiberet: & quid esset vel quid esse deberet ꝓpēderet: & se iustitia vacuum esse: & a semetipso habere non posse, sed ab eo qui est principium creature dei, non tantum in rebus creatis per cōditionem: sed & in recreatis per redemptionem agnoscere: & sic ageret penitentiā, & consequeretur misericordiam, reciperet gratiam, & ageret iustitiā, mereturq̄ gloriā. Ait ergo. Hec dicit amen, i. vere fidelis, & verus, qui est principium creature dei, quasi patenter dicat. Quis, qualis, ac tm̄tus tibi loquat̄r diligenter ab ipso sermonis exordio attende: et ore veritatis reprehensus te vere bonitatis inopem esse cognosce: & in principio allocutiōis animaduerte te sine illo diuari nō posse. Hec dicit amen, fidelis, et verus: qui in eo ꝙ vere fidelis est, nulla celanda celat: et in eo ꝙ est verus, falsa, & nō dicenda nunq̄ pronunciat. Hec dicit qui est principium creature dei. Sine quo sicut non potes habere originem existentie: sic non potes sine ipso habere nec initium iustitie. Ipse qui est principiū creationis: nam ab ipo est esse: et ab ipso bonum esse. Quia igitur fidelis est et verus, te malum esse (quod ipse testatur) veraciter crede. Et quia principium est boni, te ab ipso bonum fieri qō nō es implicite deposce. Qz autem malus sit manifestat cum dicit. Scio opera tua: quia neq̄ frigidus es: neq̄ calidus. In isto nullam iustitie laudem: sed statim eum aggreditur per increpationem. Scio opera tua: tantum videlicet cognosco non approbando sicut quorundam aliorū: sed reprobando. Quia neq̄ frigidus, neq̄ calidus: vtinā frigidus esses: aut calidus. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere de ore meo. Frigidus esset per infidelitatem, calidus per caritatem. Sed neutrum existens: & inter vtrūq̄ tepidus erat per solam credulitatem. Existimabat Laodicia solam sibi sufficere fidem: non animaduertens necessariam esse caritatem, et caritatis actionem: ni sola confitens fidei cognitione, et sacramentorum perceptione. Adeliusq̄ illi fuisset in infidelitate permansisse, q̄ accepta fide tepide viuere, nec operi fidei exercere: non ꝙ esset hoc bonum: sed quia minus esset malum, & forsitan ad fidem aliquando cōuersus citius, ac leuius ad veram iustitiam consurgeret quā nunq̄ diu in sola fide per teporem resolutus, & inutilem securitatem deceptus acciperet, inaniter cōsideret, ac superbiret. Dicit ergo. Vtinā frigidus esses: aut calidus, quasi diceret: vtinam in fide esses sicut esse deberes: quia tūc vere iustus esses: vel saltem adhuc in infidelitate positus esses: quia et ꝓpter ignorantiam minus peccatum haberes: & gratia quandoq̄ conuersionis accepta citius ad veram iustitiam pertingere posses. Qz autem malum ipsius teporem sequatur adiūgit dicens. Sed quia tepidus es: & nec frigidus: nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Notādum q̄ non dixit euomā: sed incipiam euomere: quia qui per tepozem resolvitur, nō subito, nec ex toto a gratia deseritur, vt raptis ad malum relabatur. Sed gratia deserente, & ipso pāmū minima, deinde maiora contēnente, paulatim decciditur, & gradatim a summis ad yma descendit: et tandem precipitanter ad yma ruit: et pulchre ad similitudinē tibi dixit: Incipiā te euomere ex ore meo: quia electi quiq̄ in fide quasi cibus in stomacho per naturalem calorem decocti per dilectionē membra christi fiunt per veram iustificationem: & tepidi sine dilectione crudi euomuntur per reprobationē. Quia dicis: quia diues sum: et locupletatus: et nullius egeo: et nescis qz tu miser es: & miserabilis: & pauper, cecus, & nudus: acsi diceret. Quia cum sis miser per tui temporis defectum, & bonorum spiritalium penuriam, te diuitem estimas, & iactitas per superbiam, et inanem gloriam: meritō incipiam te euomere ex ore meo. Nam si tuas pauperta-tem cognosceres: et de culpa temetipsum humiliares, diutius ad penitentiam te expectare nec de ore meo penitus te euomerē. Diues, et locupletatus idē est: sed ideo dupliciter ꝓnūciatur, vt sublimius rerum cōtemptus attollatur. Dicis ꝙ sum diues, & locupletatus: siue videlicet p sciētie cognitionem: siue per scripture predicationem: siue per secularis eloquentie nitorē: siue per sacramentorū administrationem: siue per pontificalis apicis dignitatē: siue per vulgi laudem inanem. Ex huiusmodi quippe bonis in quibus perfecta salus minime cōsistit apud se extollebatur: & coram hominibus gloriabatur: quorū bonorum cumulus declaratur cuz subditur. Et nullius egeo. Multum enim diues est qui nullius eget. Sed perpēdat qui potest q̄ longe presul iste a perfecto bono recesserat qui in imperfecto bono perfecte confidebat: qui solūmodo quod insufficiens ad salutem habebat cōtemplabatur: & alterius se non indigere testabatur: qui vere non tātum affectus vapore tepidus: sed & in sensu rationis hebes erat: qui hoc sibi sufficere, nec aliud necessarium fore credebat. Vnde recte subditur. Et nescis qz tu es miser, & miserabilis. Miser in te, miserabilis alijs. Illis nanq̄ q̄ vitam suam subtiliter discutiētes te miserum vident miserabilis appares: & de tua miseria cōpassionem habent. Cuius miserie pondus per tria sequentia distinguitur: Et pauper, & cecus, & nudus. Pauper per amissionē caritatis: quia et si quis caritate caret pauper est, & si alia bona possidet. Cecus per amissionem cognitionis: qz qui veritatem cognitionis non habet, nec se, nec sibi vtilia videt. Nudus per amissionem boni operis: qz quem dyabolus bono opere denudat, nequaq̄ habet vnde se coram ꝓximo exornet, aut operiat. Iste ergo miser erat, & miserabilis apparebat: qz virtute caritatis, cognitione veritatis, amictu boni operis amissis, pauper, cecus remanserat, & nudus. Sequitur. Suadeo tibi emere a me aurū ignitum, ꝓbatum: vt locuples fias: & vestimentis induaris: & non appareat confusio nuditatis tue: et collirio inunge oculos tuos, vt videas. Post increpationē adiungit admonitionem: et distinguit hec tria mutato ordine cōtra tria que superius dixerat. Ibi etenim dicit hūc de quo sermo est esse pauperē, cecum, et nudum: hic vero suadet illi aurum a se emere, vestimētis albis indui, collirio oculos inungere: quasi diceret: qz pauper es/ suadeo tibi a me aurum emere, vt diteris: & qz nudus es, suadeo vt vestimentis albis induaris, vt operiaris, & ozneris: et qz cecus es, per meā suasionem collirio oculos tuos inūge, vt possis recta videre. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum. Quid per auruz ignitum rectius designatur q̄ caritas, q̄ vt aurum per claritatē fulget: & vt ignis per dilectionē feruet: que quoq̄ in electis in fornace tribulatiōis iudicium subit examinationis. Dicat ergo. Suadeo tibi a me emere aurum, idest caritatem luce intimi splēdoris fulgidā: feruore dilectiōis ignitam: in electis meis per fornacem tribulationis ꝓbatam. Eme impēsis orationis: a me, a quo sunt certa bona spiritalis gratie, vt locuples fias. Qz diu nāq̄ sine caritate fueris, ceteris bonis ditari nō poteris: sed sine ipsa semp pauper eris. Vestimētis vo albis induit quisquis operibus mūdis extrinsecus circundatur, & ornatur. Et bene post aurū de vestimentis subiūxit: quia caritas ꝓior est: & de caritate omnis actio bona ꝓcedit. Vnde non appareat confusio nuditatis tue. Que nimirum bona actio nō tegit, hūc sua nuditas apud alios cōfundit: qz in hoc coram alijs hz cōfusionez q̄ amisit bonā actionē. Recte igit iste q̄ bona opera nō habebat admonet vt vestimētis albis, idest operibus mūdis induat: vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

per hoc eius nuditas contegatur, ne amplius aput intuentes de nuditate sua, idest de bonoꝝ operū amittone confundatur. Et collirio inunge oculos: quid rectius accipimus per collirium q̄ eloquium diuinum: Et quid aptius intelligimus per oculos, q̄ spiritales sensus nostros: Quemadmodū enim collirio oculos sanamus: ita sacro eloquio sensus nostros illuminamus. Inunge collirio oculos tuos vt videas, idest scrutare scripturam vt veritatem cognoscas. Preceptum enim dñi lucidum illuminans oculos, idest sensus nostros. Collirium per amaritudinem suam oculos, idest sensus nostros purgat: preceptum domini per terrorem suum sensus elucidat: collirio clarificantur oculi ad videndum solem: precepto domini sensus ad diuinam cōtemplationem. Aliter. Collirium spiritale donum quo quando sensus nostri per ignorantiam ꝓius clausi liquiuntur/ad superne claritatis fulgorem intuendum aperiūtur. Aliter. Collirium est amaritudo penitentie que per cōpunctionem clarificat sensus cordis, sicut collirium per effusionem lachrymarum oculos carnis. Quēadmodum ergo qui collirio inūgit oculos recipit visum, ita qui aliquod istoruꝫ sensibus cordis adhibet recipit intellectū. Sequitur. Ego quos amo arguo, et castigo: emulare ergo ⁊ penitentiam age, vt ad id quod suadet perducat cum ipsa ammonitione proponit et electos suos quos amat, q̄ eos arguit, ⁊ castigat, vt eorum in diuino flagello tolerantiam videat, et ad agendā penitentiā minime torpescat. Dicit ergo. Ecce quos amo arguo, ⁊ castigo. Emulare ergo, ⁊ penitentiam age: quasi diceret, si suasio premissa te de torpore ac tepore tuo nō potest excitare, illos quos amo me verbis arguere, ⁊ flagellis castigare, illoſq̄ dicta et flagella tolerare diligenter animaduerte: ⁊ ab illis exemplū sume, ⁊ emulare in bono illos: idest emulando imitare et tribulationem que in agenda penitentia sustinetur noli formidare. Unde si tibi nō sufficit verbum admonitionis, addatur verbo exēplum imitationis. Sequitur. Ecce sto ad ostium, et pulso. Si quis audierit vocem, et aperuerit ianuam intrabo ad illum, ⁊ cenabo cum illo, ⁊ ipse mecū. Post admonitionem penitentie, ad ipsum roborandum ei proponit fiduciam indulgentie. Ecce sto ad ostium ⁊ pulso: acsi diceret. Noli diffidere quia paratus sum per misericordiā ad te intrare, vt simus ambo sicut esse debemus in vna dilectione. Quod enim indifferenter promitto, non denego. Ecce sto, paratus quasi ad intrandū: ad ostium, idest ad cordis introitum: et pulso per predicationis verbum. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit, idest receperit predicationem meā: et aperuerit michi ianuam per veram fidem: introibo ad illuꝫ per gratie spiritalis infusionem: et cenabo cum illo, per eius iustificationem, et ipse mecum, per bone conscientie iocunditatem: per augmētum quoq̄ gratie, ⁊ spem future glorie. Et notandum qō dicit si quis: quia pauci sunt qui obedienter vocē suam audiunt: ⁊ cordis ostium illi aperiunt. Nec dicit prandebo: sed cenabo, vt videlicet eius bonum quod in mūdo incipitur per caritatem, in celo perficiatur per beatitudinem: et semp perseuerare ostēdatur per eternitatem: nec aliud succedere per alicuius temporis mutabilitatem. Sequitur. Qui vicerit, dabo ei sedere mecū in trono meo, sicut et ego vici, ⁊ sedeo cum patre meo in trono eius. Omnibus que ad episcopum pertinebant ordinatis, sicut et in aliis capitulis subiungit munus vincentis: cōsessum videlicet regni spiritualis, atq̄ celestis: ⁊ ponit huam victoriam, atq̄ cōsessum in trono patris pugnantibus in exēplum, vt festinent ad premium. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat ecclesijs: quid deus promittit sanctis cōgregationibus. Cuncta quoq̄ que in hoc capitulo cōtinētur quatuor generalitē diuisionibus discernere possumus. Ubi quippe dicit: Scio opera tua: quia neq̄ frigidus es, redarguit ipsius pontificis teporem. Ubi ait: Suadeo tibi a me emere aurū, admonuit eum ad emendationē. Ubi adiecit: Sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, ⁊ aperuerit michi introibo ad illū: et cenabo cum illo, penitenti ꝓposuit fiduciam sue miserationis. Ubi tandem intulit: Qui vicerit, faciam illum sedere in trono meo: promisit vincenti cōsessum regni spiritualis, atq̄ celestis. Et vt omnia, que in hac prima visione cōtinentur ad euidentiam per recordationem recapitulemus: primū posuit auctor titulum libri, ⁊ ecclesiarum salutationem. Deinde apparentem sibi descripsit filij hominis similitudinem. Tertio loco ad singulares singulis episcopis sancta⁊ ammonitiōes descendit. Et episcopū epheſi, ⁊ episcopū pergami, ⁊ episcopum tyatire. Episcopum vero primuꝫ de bono laudauit: deinde de malo redarguit. Episcopuꝫ smirne, et episcopū philadelphie de iustitia tantum laudauit: episcopū vero sardis, ⁊ laodicie tantum de malo increpauit. Si quis interpretatiōes nominum septem ciuitatum que in hac visione continentur voluerit inuestigare, videbit actus rerū, ⁊ interpretationes nominum rationabiliter, ac mirabiliter concordare. Ephesus interpretatur lapsus, siue cōsilium: que vtraq̄ interpretatio pōtifici ciuitatis, et eius actibus rectissime consonat: qui primā caritatem relinquēdo ad minorationem virtutis lapsus erat: et cui diuina admonitio consilium prebet, vt prima opera faciendo ad primū gradum iterum ascendat. Smirna interpretatur cāticum: que interpretatio eius bene cōuenit episcopo, quem diuina reuelatio de negligentia reprehensibilem iudicans etiam laudibus attollit. Pergamus interpretatur diuisio cornuum: qō ipsius episcopo optime cōcordat quem sermo diuinus cōmonet, vt nicholaitarū superba cornua rigore iustitie dissipet, ac diuidat. Tyatira, illuminata, velyſuens hostia interpretatur: qō vtriq̄ ab eius episcopo minime dissidet qui per doctrinam spiritalem illuminatur: ⁊ vt fornicarios corpora sua hostiam viuētem, sanctam, deo placentem doceat exhibere, per reprehēsionem subtiliter admonetur. Sardis interpretatur principium pulchritudinis: quod nequaq̄ a vita pōtificis discrepat, qui inchoatiua solūmodo bona, et nomen solummodo, non rez habebat sanctitatis. Philadelphia interpretat amor fratris, vel saluans hereditatem: quod vtriq̄ eius episcopo, et eius conuersationi congruit qui per amorē fraternum ad cōuertendum electos, qui hereditas sunt domini in predicationem viriliter laborauit. Laodicia interpretatur vomitus: quod ipsius presuli aptissime congruit: quia illum ꝓpter suum teporem, nisi penitendo ipse redemptor incipiat e uomere ex ore suo disponebat. Sic non solum ex gestis rerum: sed etiam ex interpretationibus nominum diligens sacre pagine scrutator poterit inuenire, vnde ad lucē scientie valeat peruenire. Huc usq̄ de prima visione libri huius nō sicut debuimus: sed sicut potuimus locuti stilum ponim⁹, vt ocio recreati ad secundam ingrediendam illum alacrius resumamus.

¶Explicit liber primus super apocalipsim Richardi sancti Victoris.

¶Sequitur liber secundus.

¶Capitula secundi libri.

Liber secundus tractat de visione secunda, cōtinens capitula decem.

¶De sedente in trono, et ornatu eius.
¶De quatuor animalibus.
¶De libro septem sigillis signato, ⁊ agno librū aperiēte.
¶De primo sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De secundo sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De tertio sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De quarto sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De quinto sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De sexto sigillo, ⁊ apertione eius.
¶De septimo sigillo, ⁊ apertione eius.

¶Expliciunt capitula.

¶Prologus in librū secundum.

Deus summe bonus a quo bona cuncta ꝓcedunt, que in subiectam creaturā varie et multipliciter descendūt: a quo cuncta habent, non solum q̄ sunt per existētiam: sed etiam q̄ bona sunt q̄tū ad naturam. A quo creatura rationalis singulariter possidet q̄ recta est per iustitiam: ipse spiritalis sapientie gratiam suis multifomiter distribuit in diuersitate ⁊ cursu temporis vt eos congreget ad vnum statum eternitatis. Mens nimirū humana que multiplici rerū visibilium concupiscentia excecatur, ad spiritualium bonoꝝ simplicem contemplationem difficile renouatur, nisi diuersitate doctrine celestis, et lectiōis varietate doceatur. Quapropter non solum vniuersitas sacre scripture per diuersos codices perpulchre distinguitur: sed vnus idemq̄ liber diuersarum significationū diuisione distinguitur: vt mens per diuersa ⁊ falsa bona distracta diuersis sacre pagine lectiōibus illuminata, ad illius veri boni visionem, ⁊ amorem reducatur. Unde et sacra apocalipsis ista per diuersas visiones dirimitur, vt diligens lector eius per maiorem exercitationem roboretur: et ad eiusdem boni cognitionem, ⁊ appetitum erigatur. Sciēdum est tamen q̄ non omnes equaliter eruditant: et q̄ celestium sacramentorum archana differenter contineant. Prima quippe que ceteras precedit visiones maiora et planiora q̄ reliqua (q̄uis ⁊ ipsa magna sint) cōtinet documenta: vtpote que ad vnius regiōis videlicet asye specialiter missa est correptionem. Iste vero que sequuntur longe maiora obscuriora, et sublimiora continent sacramenta: sicut que ad vniuersam generaliter ecclesie pertinent eruditionem. Unde in huius sancte visionis ingressu sancto theologo recte dicitur. Ascende huc, ⁊ ostēdam tibi que oportet fieri post hec. In ymo nanq̄ positi minora perspicue cernimus. Sed in altum ascēdimus, vt maiora videamus. Liquet igitur ex eo quod dicitur Ascende, excellentiora esse ea q̄ visurus erat, q̄ ea que viderat. Agit autem ista visio sicut supra prelibatuꝫ est de sedēte in trono. De libro septem sigillis signato. et de agno librum aperiente. Describit etiam multiplices sancte ecclesie ab inchoatione gratie, vsq̄ in finem tribulationes: et sequentes beatitudinis retributiones: vt electi ex auditu tribulationum contra eas premuniantur: et ex promissione retributionum robustiores efficiantur.

¶Explicit prologus.

¶Incipit liber secundus.

¶Capitulum primū de sedente in trono. et ornatu eius, q̄tum ad textū capitulum. iij.

Post hec vidi: et ecce ostium apertum in celo: et vox prima quā audiui tanq̄ tube loquentis mecum: dicens. Ascende huc, et ostendam tibi que oportet fieri post hec. Postq̄ prime visionis descripsit sacramenta: in secunde visionis sacramentis ꝓcedit. Post hec. post, ordine videndi, nō mutatione dicendi. Hec videlicet que in prima visione cōtinentur: vidi, idest intellexi: ⁊ ecce ostiū apertū in celo. Celum est sancta ecclesia que sicut celum per celestem cōuersationem est exaltata per fidei firmitatem, ⁊ cōstantiam solidata: corporali māsione vsq̄ ad terminos terre: ⁊ spiritali dilectione ad amicos et inimicos circunquaq̄ dilatata: solis iustitie qui eā illustrat claritate: ⁊ iustitie diuinius sibi collate splēdore: ⁊ sanctorū doctorū atq̄ perfectorū virorū preclara actione quasi lumine solis et lune: siue innumerabiliū stellarum lucidissima que etiam diuina mysteria reprobis prudenter celat que iustis clare manifestat. Item celum est, qz terrena sub se iam longe deseruit: ⁊ per fidem, spem, ⁊ caritatem celestibus sublimiter inhesit. Ostium est sacra scriptura cuius doctrina et predicatione omnis electus eruditur: et per eam quid sit credendum edoctus, sanctam ecclesiam ingreditur. Istud ostium eloquium scilicet sacrū reprobis semper est clausum. Sed ab electis videtur, ⁊ intratur qz apertum. Unde et nunc recte a sancto theologo dicitur. Vidi ostium: non clausum, sed apertum in celo. Ostium quippe apertū in celo conspicit quisquis sacram scripturam scōm rectitudinem fidei intelligens aditum in sanctam ecclesiam hanc cognoscit. Et vox prima quam audiui tanq̄ tube loquētis mecum dicens. Voces sunt diuine admonitiones: inter quas est ordine prima doctrina prophetica. Lex etenim in eo mutata fuit: quia temporalia bona non celestia promisit. Unde scriptum est. Dum medium, idest summū, ⁊ perfectum silentium tenerent omnia, scilicet lex ⁊ natura: qz in hoc silebant q̄ vera bona nec ꝓmittebant, nec exhibebant: omnipotens sermo tuus domine a regalibus sedibus venit. Primū ꝓphetas ad predicanda spiritalia, ac celestia aspirando. Deinde ad ea exhibenda semetipsum in carne manifestando. Vox ergo prophetica de internis et eternis bonis prima sonuit: quia illa nobis sua predicatione primo manifestauit: et ad illa querenda primo inuitauit. Ipsa legem spiritualiter intelligendam, et seruandam esse prima docuit: ⁊ temporale ac trāsitoꝛium esse bonum qō per litteram promittebat, et conferebat. Sed spirituale ⁊ eternum fore quod mistice significabat luce clarius demonstrauit. Ipsa itaq̄ ordine quidem prima est, non dignitate: quia vox euangelica siue apostolica tanto eam dignitate precedunt q̄to superne plenitudinis bonū euidentius ostendūt: que ⁊ ipse totiens in celo, scilicet in ecclesia sonant, quotiens ad celestis beatitudinis suauitatem nos inuitant. Vox prima, idest prophetica doctrina: tanq̄ tube loquentis esse describitur: quia spiritalem militiam sono suo contra hostes ad bellum fortiter exhortatur. Tanq̄ tuba sonat: qz grandia sunt propter que nos admonendo clamat. Quid autem sancto theologo dicat, declaratur cum subditur. Ascende huc, quasi diceret in precedenti visione quāuis inferius constitutus, vidisti magna: sed modo intellectu et deuotione ascende huc: quia visurus es maiora. Ibi vidisti statum septem ecclesiarum asie. Hic debes statū vniuersalis ecclesie.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ostendam tibi in breui, videlicet reuelationis dei cōstratione: que oportet fieri, siue in tempore agenda, siue in eternitate. Sciendū vero est in eo qđ dicit ostendam tibi que oportet fieri: non q tam non essent denegatur: sed q deinceps mansura essent declaratur. Dignitas enim sancte ecclesie exaltata erat, qñ sanctus iohannes ista cernebat. Quedā ergo dicit oportere fieri que iā erāt preterita, vpote in eodē statu quo ceperunt pmansura. Sequitur. Et statim fui in spiritu: z ecce sedes posita erat in celo: et supra sedem sedēs: z qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, z sardini: z yris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdine. In prima visiōe dicit se in spiritu fuisse: z ea que in ipsa visione cōtinentur vidisse. Verū autem post cōtemplationē prime visionis ab ipso spū exierit: z aliquo spacio tēporis in semetipso fuerit: z sic denuo ad secūdam contēplandam cōscenderit: aut q verisimilius est, z rectius credendū q videlicet in spiritu constitutus fortasse queri potest. Michi vero verissimū videt eum in spirituali visiōe perseuerasse semp: nec a principio reuelationis vsq ad finē omnīū visionum eum vnq descēdisse. Sed vtrū sic extiterit, vel nō: incertū est. omnino tamen pbabile videtur (sicut supra monstratū est) eū sublimius dono spiritus fuisse subleuatū ad cōtemplationem eorum que succedūt, q fuit ad illorum visionē que precedunt. Dicit ergo iterū in initio huius visionis. Statim fui in spiritu, vt subintelligatur valde excellētius q fui pri⁹. In eo aūt q statim dicit: anima deuertendā z admittendā simul esse sancti spiritus cooperāte gratia velocitatē, atq suam obedientiā imitādam significauit. Quanta deniq mirabilia z q celestia xpi et ecclesie sacramēta deinceps viderit, in sequētibus declarat. Et ecce sedes posita erat in celo. Sedes summe z incōprehensibilis ac diuine maiestatis in celo posita, sunt sancti angeli: pfecti doctores, z prelati per diuinam pruidentiā positi et ordinati in sancta ecclesia. In quibus deus pncipaliter residēdo regnat: et per quos alios minores iuste z pie gubernat: q eo apd deum merito sunt sublimiores: et apud homines honore digniores, q eos sibi tronū facere: z in eis dignat specialiter qui esse re: z eorū magisterio ceteros iudicare. Et supra sedē sedens, subauditur erat. Qui deus supra sedem bene sedet, qui per sue diuinitatis potēriam oībus creaturis eminet. Recte nimiq supra sedem memoratur qui omnibus maiestatis dignitate dñatur: qui cuncta sub se sua virtute cōtinet, merito supra sedet. Cuius quoq cōtasit, qualisq gloria fuerit: nō illa in qua naturaliter eternaliter incōprehēsibilis ineffabiliter subsistit: sed illa in qua ad horam figuraliter sancto iohanni apparuit manifeste declaratur cū subditur. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, z sardini. Similis erat aspectui lapidis qui firmus in semetipso pseuerat per sue naturam immutabilitatis. Similis erat aspectui lapidis: q z inseparabiliter z firmiter omnia regit per potentiā, ppriæ virtutis. Similis erat aspectui lapidis: qz z in se soliditatem habet immortalitatis: z suis hāc habere tribuit dono gratie spiritalis. Aliter. Similis erat aspectui lapidis: q ducia cōfringit humani cordis. Aliter. Similis erat aspectui lapidis: qz suis electis firmū ac stabile fundamētum est iustificatiōis. Aliter. Similis erat aspectui lapidis: qz erga bonos, z erga malos firmiter seruat veritatem sue locutionis. Iaspidis, z sardini: isti duo lapides pretiosi duos z diuersos habēt colores. Primus viret: secundus rubet. Viror significat immarcessibilitatē eternitatis: rubor ignem dānationis. Apparet ergo p rerum visibilium similitudines diuine gloria maiestatis. Similis aspectui lapidis iaspidis, z sardini perhibet: z qz firmiter et incōcusse, z electis pmittit eternitatem, et reprobis minat dānationem. Electos per pmissum virorem nunq marcescentem eternitatis demulcet. Reprobos per minarū ruborem ignis semper ardētis terret. Quod ergo dicit. Similis erat aspectui lapidis, equaliter spectat z ad bonos z ad malos. Nō dicitur ia spidis, ad solos bonos. Nō dicitur sardinis, ad solos malos. Redemptor etenī noster similis est aspectui lapidis cōseruando firmitatem: z erga bonos et erga malos verbi sui caritatē. Jaspidis, pmittendo bonis eternitatē: sardini, minis cōminando damnationem. Et vt talem credamus esse iudicādo, qualem audiuimus in sacro eloquio, apte subdit. Et yris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdine. Yris nāq significat iudicium, eo q in eo cōtinet iudicij signum. Smaragdus vero viret z rubet. Yris itaq in circuitu apparēs iudicium maiestatis esse describit: qz hinc inde a dextris, z a sinistris, idest bonis et malis iusto iudice iudicāte debita merces donatur. Sed yris similis visioni smaragdine dicitur: quia bonis z malis diuino iudicio examinatis iusti introducūtur ad pascua virentis eternitatis. Mali traduntur in ignem rubētis conflagratiōis. Qualis ergo predicatur in sacro eloquio, talis existit in iudicādo. Et notādum q nō tam in circuitu sedentis q sedis yris esse dicitur: qz perfectorum est in quibus deus residendo regnat, z minores gubernat, nūc ipsum iudicium predicare vndiq, vt moreatur in fine sedendo mundum iudicare. Qui autem cum ipso sedebunt, et iudicādos iudicabūt aperte mōstratur cum subditur: Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor, z super. i. super sedilia vigintiquatuor seniores sedentes circūamicti vestis albis: et in capitibus eorum corone aureę. Sedilia sunt merita. Thusquisq enim perfectus eadem habet in iudicio scōm quod meretur in mūdo. Vigintiquatuor seniores sunt omnes veteris z noui testamenti sancti et perfecti doctores, qui pariter recte sub tali numero cōprehendūtur, pptet duodecim patriarcharum prerogatiuam: z ppter auctoritatem, et dignitatem apostolicā: qui nimirum perfecti super sedilia singula sedere dicūtur: qz et in presenti ecclesia q diu presens vita agit, z in vltimo iudicio scōm sua merita sedem iudicādi cum iudice ipso disponente sortiuntur. Apte ergo superi⁹, vbi ait: Yris erat in circuitu sedis, de iudicio mētionem fecit: hic vbi dixit vigintiquatuor seniores super tronos sedere, de pfectis eius dño diuina iudicia exercentibus subiunxit. Sed ne scrupulum generet q superius quosq pfectos cum angelis electis sedere diximus: z hic eos dē scilicet pfectos homines in circuitu sedis sedētes exponimus: possumus ad cōmoditatē intelligentie presenti loco parū per sine puersitate intellectū vertere: vt dicamus q hic p sedem dei principaliter angeli (vtpote in quibus deus excellentius valde q in hominibus residet: z p quos sublimius: z fortasse crebrius q p homines sua iudicia exercet) debēt intelligi: et in ipsis scz angelis beatis singularius, pinquius, familiarius diuinitati intrinsecus subiectis: z velut in medio dignitate positis, homines perfectos (quibus z ipsi scōm primā z superiorē expositionem sint sedes dei) quasi minores, z in diuino ministerio angelis remotiores extrinsecus adiunctos p circuitum sedentis debere in hoc loco describi, vt superius pbatum est, q sunt sedes dei: qz in ipsis deus residendo non tantum ipsos: sed minores per ipsos regit. Ita hic demōstratur p hoc q in eo super singula sedilia sedere dicuntur q eos secū super alios iudices facit. Sancti igit pfecti doctores atq plati sedes sunt dei: qz subiecti sunt summe diuinitati: z tm in circuitu sedis sunt: qz angeli qui sunt intrinsec⁹ z inuisibiliter deo subiecti, z pncipaliter sunt sedes

dei credūtur in ministerio cōiuncti vt super sedilia iuxta iudicem sedeant per auctoritatē et dignitatē magisterij. Seniores sunt, ppter grauitatem maturitatis: amicti stolis albis, ppter mūdiciam castitatis, atq boni operis, z spe immortalitatis. In capitibus habēt coronas in mūdo sperando: in celo possidendo gloriā, decorem, z infinitatem regni celestis. aureas, ppter fulgorem cōtemplationis diuine. Qui autē yris, siue seniores per predicte sedis describuntur esse circuitū / significat diuinū iudicium continue exercendū: z eos qui illud debent exercere qualiter sit agendū imp: termisse debere cōsiderare. Qui vero yris primū per circuitum sedis dei esse describitur: ac deinde seniores per eiusdē sedis circuitū esse memorantur, exprimit ipsos seniores supernum iudiciū quod inter se z deū audiūt describi semper debere, pertimescere: et ipsum semper attēdendo semetipsos districte iudicare, z formā alios iudicandi sumere debere. Sequitur. Et de trono pcedunt fulgura, voces, z tonitrua. De trono. id est de sede dei videlicet de pfecte iustis in quib⁹ deus residet per quos alios regit. Fulgura significant miraculorum claritatem longe lateq choruscātem. Voces exprimunt tēperatas admonitiōes mediocriter audientibus sonātes. Tonitrua duras z terribiles de penis reproborum cōminationes. De trono ergo dei fulgura, z voces, z tonitrua, pcedere memorant: qz perfecti quiq miraculis choruscāt, vocibus docent, minis terribiliter sonāt. Fulgura pcedunt quando per eos cęci illuminantur, leprosi mūdantur, mortui suscitantur. Voces pcedūt que dicūt. Obsecramus vos vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentē, sanctam, deo placentē: rationabile sit obsequium vestrū. Tonitrua pcedunt quando terribiliter reprobis minātur q sine vla miseratione peribunt. Sequitur. Et septē lampades ardentes ante thronum, subauditur sunt: que sunt septē spūs dei, idest septiformis spiritus sancti illustratiōes. Septem lampades ardētes ante tronum dei sunt, qz perfecti septiformis spiritus illustrationibus semper intendunt: et per illuminationem ipsius que sunt vtilia luce clarius cognoscūt. Qui scilicet spiritus sanctus per lampades ardentes figuratur: qz ad agnitionē illuminat: z ad amorem inflāmat omnes quos illustrat. Qui etiam per hoc septēpliciter lucet q septē spiritalia dona suis prebet: ante eos lucet quādo viam iustitie docet. Sequit. Et in cōspectu sedis tanq mare vitreū simile cristallo. Per mare vitreū intelligimus baptismū. Baptismus nanq tanq mare: qz in ipso amaritudo remittitur iniquitatis. Vitreū, qz in ipso puritas z claritas cōfertur diuine cognitionis. qō bene simile cristallo dicitur, qz per ipsum omnis electus ad splendorē et firmitatem iustitie cōfirmatur. Quod recte quoq in cōspectu sedis esse perhibet: qz perfecti (sicut sepe dictum est) sedes sunt dei: eius virtutē perfecte intelligunt: z per ipsum nō nisi dignos et ydoneos introducūt. Sed vt in breui colligamus cuncta que dicta sunt: Ostiū apertū, est sacra scriptura: celum, sancta ecclesia. vox prima, doctrina, pphetica. sedes dei, angeli z sancti pfecti. Qui deus similis est lapidi, ppter firmitatem veritatis. iaspidis, ppter promissionem eternitatis. sardini, per cōminationem dānationis. Et yris qui continet iudicij signū, iudiciū diuinū. Viginti quatuor seniores, veteris z noui testamenti predicatores. Sedilia significāt magisteria, siue merita. corone, premia. fulgura, miracula. voces, admonitiōes. tonitrua, cōminationes. Septē lampades ardentes, gratie septiformis illuminatiōes. mare vitreū idest baptismus, ppter amare iniquitatis remissionē. vitreū, per puram diuinitatis cognitionē. Simile cristallo, per splendidam iustitie firmitatē. Ante sedem dei, idest ante perfectos qui per cōsiderationem z intelligentiā spiritalem dignos diuidunt ab indignis. Nam perfecti ante se habent mare vitreum, dum diligenter z spiritaliter attendunt z intelligunt baptismi sacramentū, et indignos ab eius ingressu caute repellunt, dignos misericorditer introducunt.

De quatuor animalibus. Cap. ij.

Et in medio sedis, z in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante z retro. Diuine visionis mirabile sacramentū sacra pphetia varie describit: et celestis boni pulchritudinem multiformiter nobis ostēdit. In supiori nāq capitulo rerū visibilium z corporaliū qualitatibus mirabiliter z pulchre de sedēte in trono et eius ornatu cōpositis, pfunditatem ipsius mistice legentibus reuelauit. In isto vero p quatuor euāgelistarū typicam descriptionem eius excellentiam sublimiter, et subtiliter adhuc aperit. Per quatuor em animalia in hac visione descripta, sicut crebra patrum z sanctorū doctorum traditio docet quatuor euangeliste figurant: que idcirco animalibus nō incōuenienter cōparantur, q eorum verbo z exemplo omnes iusti ad celestium vitam capescendā animant: qui etiam ideo quaternario debuerūt pnotari: q eorū quatuor euangelia predicanda erant p quatuor partes mundi. In medio sedis, z in circuitu sedis quatuor animalia. In medio sedis, idest perfectorū predicatorū: quatuor animalia, sancti scilicet euangeliste sunt velut sustentatores. In circuitu velut defensores. Vel in medio sedis sunt: qz pfecti quiq ipsis quasi in medio positis intendūt, dum euāgelice sapientie lectionibus vnanimiter vacant. In circuitu sunt: qz que legēdo siue meditando intus didicerunt foris circūquaq predicant. Quasi etenim in medio sunt, quando ab oīibus eorum scripta discūtur. In circuitu sunt quādo circūquaq dicuntur. Plena oculis ante z retro. plena sunt sancta animalia oculis per plenam cōtemplationem boni celestis. Ante per cognitionē futurorum: retro p cognitionem preteritorū. Et animal primū simile leoni: z secundū animal simile vitulo: et tertiū animal habens faciem quasi hominis: z quartum animal simile aquile volanti. Primū animal marcus: secundū lucas, tertiū matheus: quartū iohannes. Primū animal idest marcus simile est leoni: qz in principio sui euāgelij ait, vox clamantis in deserto, per qō significatur leo: qui⁹ natura dicitur q mortuus nascit: sed rugitu patris die tertia suscitatur. Sic xps postq p humano genere mortē gustauit precepto patris, die tertia resurrexit. Recte ergo marcus describitur similis leoni: qz sic suum euangelium incepit, vt intelligatur exprimere mysterium resurrectionis xpi. Et notandū q ezechiel, ppheta qui quatuor euāgelistas per hec eadem animalia descripsit: primū faciem hominis q figurat incarnationē posuit, qz adhuc longe futura erant que vidit. Johannes vero qui post ipsam sacramentorū cōtemplationē eos figuraliter cōtemplatus est similitudinem leonis, per quam resurrectio significatur primā cōspexisse perhibetur, ad maiorem videlicet christiane fidei iam exhibite cōfirmationem: quia totum nostre fidei z spei fundamentum maxime virtuti resurrectionis innititur. Et secundum animal simile vitulo. Ezechiel post faciem hominis posuit faciem leonis: ppter quod vtraq a dextris videt: que idcirco a dextris esse vise sunt, quia incarnatio, z resurrectio electos letificauerunt. Deinde faciem vituli, siue bouis ponit quam etiam a sinistris describit, que facies apte a sinistris fuit: quia passio christi que per eam figurat discipulos cōtristauit. Sed beatus iohannes hunc ordinē minime seruauit: qz de hac letitia

Universidad de Deusto

siue tristit. hoc in loco nichil insinuault. Secundū ita q̄ animal, idest lucas, simile est vitulo: q̄ lucas in principio euangelij sui de zacharia sacerdote, cuius officiū erat vitulum offerre mentionē fecit, per q̄ passionem x̄pi designauit. Qui quadam prerogatiua ante matheū in sacra visione ponitur: q̄ in passione precium nostre redemptionis cōtinetur. Nichil enim nobis nasci x̄pus, nisi redimi x̄pus. Et tertium animal habēs faciē quasi hominis. Tertium animal, idest matheus quasi faciē hominis habuit, q̄ ipse in principio euāgelij sui dixit: liber generationis iesu x̄pi: per q̄ incarnationem verbi non figuraliter significauit, sed patēter enarrauit. Sed diligenter est attēdendum q̄ nō ait: habens faciem hominis: sed faciē quasi hominis. Homo in sacra scriptura diuersis modis intelligitur: aliquādo dicit homo scōm ethimologiam nominis: aliquando scōm dignitatem cōditionis: aliquando scōm affectum, vel effectū iniquitatis: aliquādo scōm typum significationis: aliquādo scōm defectū fragilitatis: aliquando scōm rectitudinē equitatis. Scōm ethimologiam nois homo dicitur, quando sic dicit eo q̄ sit ab humo declarat: scōm dignitatē conditionis, vt vbi ad ymaginem et similitudinē dei cōditus legitur: scōm affectum vel effectū iniquitatis, vt vbi per apostolū delinquētibus dicit: cum sit inter vos zelus et cōtentio, nonne homines estis. Homines estis, idest mali, et iniqui estis. Scōm typum significationis in euangelio vbi malus homo dicit super bonū semen seminasse zizaniam. Quē enim rectius scōm typum significatiōis hūc hominem esse dicimus q̄ dyabolum, qui ad similitudinē hominis zizaniā super bonū semen seminauit, postq̄ verbū super corda hominū seminatum cognouit, quibusdā diuersam heresim, et viciorū semina iniecit. Scōm defectū fragilitatis vt per hieremiā dicit. Maledictus homo q̄ cōfidit in homine. In homine, idest fragili, et tam leuiter et cito deficiēte. Scōm rectitudinem equitatis, vt ibi per salomonē dicit deū time, et mādata eius obserua: hoc est omis homo. Quisquis enim deū timet, et mādata eius obseruat: q̄ per equitatem iustitie rectus est, homo est. Quisquis hoc non facit, quasi nequaq̄ homo est: q̄ si scienter delinquit, ppter contemptum, dyabolus esse dicēdus est. Sāctus igitur mathe⁹ euāgelista qui humanitatē x̄pi in principio euangelij descripsit recte in sacra visione scōm hoc q̄ homo aliquādo in malo accipit, nō faciem hois, sed faciem quasi hominis habuit: q̄ redēptor noster de quo agit nō in carnē peccati: sed in similitudinē carnis peccati venit. Qui tuz nāq̄ ad malum nichil de homine habuit: q̄ peccatū nō fecit. Et quartus aial simile aquile volanti. Quartū aial, idest ipsemet sanctus iohannes cui ista visio cōparuit similis aquile volāti fuit, q̄ ad cōtemplanda sancte et summe diuinitatis archana, ceteris oibus altius volauit. Cui⁹ faciē ezechiel ppheta etiā desuper ipsoꝝ quatuor esse describit. Et q̄ beatus iohānes p hoc q̄ in initio sui euāgelij verbū in principio fuisse dixit, nō solū alios, sed et semet ipsum trāscendit. Quia igit sanctoꝝ euāgelistarū in principio sui euāgelij egit vn⁹ de resurrectiōe saluatoris: ali⁹ de passiōe: alius de incarnatiōe: alius de diuinitate: recte sanctoꝝ aialium quibus isti euangeliste figurant dicitur aliud simile leoni: aliud simile vitulo: aliud similē habēs faciem quasi hominis: aliud simile aquile volāti. Quam eoꝝ figuratiuam similitudinē postq̄ descripsit, perfectā eoꝝ plenitudinem subiūgit: et quatuor aialia singula eoꝝ habebāt alas senas. Quid em aptius accipimus per figurā alarū q̄ scientiā scripturaꝝ, per quā quasi p quasdā alas relinquimus terrena, et ascēdimus ad celestia: q̄ videlicet sacra scientia apte per senariū designatur, vt perfectionis eius virtus ostendat. Senarius perfectionem significat, vel q̄ in sex diebus opus suum cōpleuit deus: vel q̄ perfectus est numerus. Aliter. Pōna ala est in lege nature: secūda in lectione legis scripte: tertia in lectione ppheti: quarta in lectiōe legis euāgelice: quinta in lectione institutionis apostolice: sexta in scientia doctorum apostolos tēpore sequentiū, et obscura loca scripturarū exponentium. Quas etem sancti euāgeliste istis doctoribus priores fuerūt nequaq̄ tamen minorē eis intelligentiam habuisse credēdi sunt, vtpote de quibus sacra auctoritas testatur, q̄ ipse Iesus aperuit eis sensum vt scripturas intelligerent: vt nō solum ex illis esse verissime credant quibus sensum ad intelligentiā scripturarū aperuit: sed ex illis quoq̄, et cuz illis fuisse quibus primicias spūs dedit. Bene itaq̄ sancta aialia singula senas alas dicūtur habere, ppter perfectionem et plenitudinē scientie. Istis alis per mundū volauerunt: istis in celū ascenderunt. Sequit. Et in circuitu, et intus plena sunt oculis. Iste sensus superiori cōiungitur, et ad illum refertur vbi dicit: plena oculis ante et retro. Sancta quippe aialia plena sunt oculis per plenitudinē claritatis cognitionis: ante p scientiā futurorū: retro p scientiā preteritorū. In circuitu p mozū circūspectionem: intus p mundā et rectā cogitationū discretionē. Et requiem nō habebant die ac nocte dicētia: Sāctus: sanctus: sanctus dñs deus oipotens: q̄ est, et erat, et q̄venturus est. Sācta aialia in laude dei nō habēt requiē: q̄ nūq̄ cessant diuinā laudare maiestatē. Laudauerunt eū in vita sua vbo: laudant adhuc scripto: laudant p ora fidelium auctoritatis et sanctitatis sue testimonio, et cōtemplando, et amando in celo laudāt. Nō aūt dicit: nō habebāt requiem, minime deligat laborē. Hoc est nimirum summe et perfecte quiescere a creatoris pia laude nunq̄ cessare. Et requiē non habebant die ac nocte, idest nūq̄. Dicētia sanctus: sanctus: sanctus dns deus oipotens. O q̄ felicia bonorū angelorū et omniū electorū agmina huius laudis preconia cozā deo sine fine canentia. Felices quoq̄ qui in via presentis miserie ad illius suauē armoniam nozū suspirare. Quanto nāq̄ crebrius ad illam suspirant, tāto dulcedini illius vicinius appropinquāt. Et tam in via (licet tenuiter) prægustāt celestis armonie iocunditatem: qua plenarie saturabūtur in patria. Clamātveꝛo sancta aialia sanctus ter: q̄ trinitas est in psonis. Dominus deus omnipotēs, semel: q̄ vnitas est in simplicitate deitatis. Sanctus: sanctus: sanctus dñs deus omnipotens, qui erat, et qui est, et q̄ venturus est. Sāctus iustitia: dñs gloria: omnipotens virtute. Qui erat, et qui est, et qui venturus est eternitate. In eo em q̄ dicitur qui erat nota eum sine principio esse. In eo q̄ dicitur est, nota eū immutabiliter pmanere. In eo q̄ dicitur, qui venturus est, nota eū omniū finē sine fine subsistere. Per preteritū nāq̄, presens, et futurū cuibus omne tēpus cōprehendit, nō incōuenienter eternitas designat: quia etiam tota mutabilitas cōcluditur. Saluo tñ id q̄ dicitur, qui venturus est, in alio sensu p̄prie ad humanitatem ptinere, pbatur. Totum aūt quod de sanctis aialibus dicit, de perfectis predicat. Quibus intelligit: ipsi ei in medio sedis sunt alios sustentādo: in circuitu defendēdo. Ipi sunt aialia sctā: q̄ ad virtutes nos animāt: oculis vndiq̄ plena: q̄ intus et foris semetipsos diligēter cōsiderant. Aliter. Intus, q̄tum ad vet⁹ testamētū, vbi scientia de mysterio redēptiōis occulta latet: foris q̄tū ad nouū, vbi manifesta patet. Habent faciē leoninā saluatoris salutiferā, pdicando resurrectionē: vitulinā pdicādo ei⁹ passionē, humanā pdicando ei⁹ hūanitatē. Aquilinā, pdicādo ei⁹ diuinitatē. Sūt alas senas, p pfectā scientiā sacre scripture. Nō būt requiē de

ac nocte, idest nūq̄: siue in pperis: siue i aduersis dicētia Sanctus: sanctus: sanctus, dñs deus oipotens, per sacre fidei predicationē et decantationem laudis diuine. Sequitur. Et cū darent illa quatuor aialia gloriam, et honorē et bñdictionem sedēti super tronū viuenti in secula seculorum procidebāt. xxiiij. seniores ante sedentē in trono, et adorabant viuētē in secula seculoꝝ, mittētes corozas suas ante tronū dicētes. Dignus es dñe deus noster accipe gloriam, et honorem, et virtutem: q̄ tu creasti oia, et propter voluntatem tuā erant, et creata sunt. Sancte et individue trinitatis laudē ministerio vel scripto euāgelistarum quatuor probatā superius descripsit. Nunc quid eorum predicatio siue scriptura vniuersis predicatoribus, et vniuersalis ecclesie iudicib⁹ contulerit subiūgit. Et videlicet. xxiiij. seniores, id est oēs veteris ac noui testamenti (sicut supra monstratū est) predicatores, iudices, et rectores sacramēto redēptionis humane, siue p spiritū, pphetie, sicut antiqui: siue p lectionē euāgelice scripture, sicut moderni, cognitionē fidei receperūt: suas deo iusticias, atq̄ victorias attribuerūt, laudes cantauerūt, gratias egerūt. Recte igitur sancti euāgeliste precedūt predicatores p hoc q̄ mysteriū nostre salutis soli scribere meruerūt. Nā et si antiqui eos precesserūt tēpore, eis tamen lōge sunt posteriores dignitate. Qui et ipsi post eos apte laudē diuinitatis cantare dicūtur, q̄ nequaq̄ auctoritate eos p̄cedūt, sed sequūtur. Bene ergo dicit. Et cū darent illa quatuor aialia gliam, et honorē, et benedictionē sedenti sup tronū viuēti in scā seculoꝝ, procidebāt. xxiiij. seniores ante sedētem in trono: q̄ in sacro eloquio salus humana scripta cōtinetur: et per eius predicationē cunctis dispēsatur. Sancta autē aialia sedenti sup tronum viuēti in secula seculoꝝ gloriā, et honorem, et bñdictionem dant, q̄ ipsum solū singulariter glorificādum, honorādum, bñdicendum predicant: et in ipso singulariter, et excellēter gloriā, et honorem, et bñdictionē consistere, et ab ipso in subiectā creaturā descendere pronunciāt. xxiiij. etiam seniores ante sedētem in trono procidunt, quia perfecti quiq̄ cognito sacramēto diuinitatis summe maiestati se subiiciunt: et adorant p rectam fidem viuentē in secula seculoꝝ per eternitatē: et mittūt corozas suas ante tronū deo victorias suas attribuēdo: et dant illi soli gloriā et honorē, gratias referēdo, illum solū bñdicendo. Dignus es dñe deus accipere gloriā, et honorem, et virtutē. Dignus es accipere p gratiaꝝ actionem laudem, et gloriam, et honorē, et virtutem a subiecta creatura, qui cuncta semp et immortaliter possides p tuam diuinitatē in ppria natura. Gloriā enim, et virtutem, et honorem deo dat, quis quādo ipsum solū gloriosum, honorabilē, et insuperabilem predicam⁹. Ipse a nobis que damus accipit quādo nostris laudib⁹ dignāter annuit. Causam deniq̄ unde laude dign⁹ est sic patēter subiungit. Quia tu creasti omnia. Dignus est em accipere ab oībus laudem, qui oibus subsistēdi dedit originem. Sed q̄ omnia prius erant in voluntate diuina q̄s essent creata, aperte subditur. Et propter volūtatem erant et creata sunt. Omniū nāq̄ rerū numerus, pondus, et mensura, et quecūq̄ de rebus conditis dici possunt incōprehensibiliter, et ineffabiliter semper erāt in volūtate diuina anteq̄ originē acceperint et apparuerint creata. Propter volūtatem tuam, id est iuxta voluntatē tuam, fuē in voluntate tua. Vere ergo omni laude dignus extitit: quia omnia et semper per bonitatem in voluntate habuit: et per potēstam aliquādo creauit. Sed quia superius vbi ea que de sanctis animalib⁹ dicta sunt perfectis predicatoribus assignauim⁹, ibi maxima quecq̄ quā p hoc capitulo continentur recapitulauimus: Nunc in fine more solito suprādicta recolligere nō curauimus.

De libro. vij. sigillis signato: et agno aperiente librum. Capitulū tertiū. et cap'm lib. v.

Et vidi in dextera sedētis super tronum librum scriptū intus et foris signatū sigillis. vij. et vidi angelū fortē predicātem voce magna. Quis est dign⁹ accipere librū, et soluere signacula eius: Et nemo poterat in celo, et in terra, neq̄ subtus terram aperire librum, neq̄ respicere illum: et ego flebam multū: quia nemo dign⁹ inuentus est aperire librū, nec videre illū. Et vnus de seniorib⁹ dixit michi. Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum, et soluere signacula ei⁹. Postq̄ sedentē in trono, et ornatū eius, et similitudines quatuor aialium descripsit: de libro quē in dextera sedētis in trono vidit, et de agno qui librū aperuit narratione subiūgit. Et vidi in dextera sedētis sup tronū librū. Liber qui in dextera dei tenet est sacra scriptura, in qua vniuersalis scientia q̄ ad salutē proficit cōtinetur. Quā et bene tenet: q̄ deus scientiarū dns est: et quibus vult illā prebet. Tenet autem nō in sinistra, sed in dextera: q̄ bonū spuale q̄ in ipa latet malis abscōditur, bonis aperitur. De hac dextera, et de hoc libro scriptū est: in dextera dei ignea lex. Sacra nāq̄ scriptura lex ignea est. Lex q̄ nos refrenādo ligat. Ignea, q̄ ad amorem creatoris ardēter inflāmat. Scriptum intus et foris: intus scriptus est liber iste p allegoriā: foris per historiam int⁹ per spūalem intelligentiā: foris p litterā. Intus ad spiritaliū perfectoꝝ exercitationem: foris ad simplicium et minoꝝ eruditionem. Intus vt secretū sapiētie immūdis occultetur: foris vt veritas mūdis reueletur. Aliter intus cōtum ad vetus testamentū vbi scientia de mysterio redemptoris occulta latet: foris cōtum ad nouū vbi manifesta patet. Signatū sigillis septem. Quia. vij. dieb⁹ omne tēpus voluit, recte septenario vniuersitas figurat. Septē ergo sigillis liber vsq̄ ad cōsummationem redemptionis humane, quā signis et pmissionib⁹, pnūciabat signatus erat: q̄ vsq̄ ad aduentum redēptoris psonam per quā, et modū quo genus humanū redimeretur (exceptis paucis electis) vniuersus mundus ignorabat. Liber itaq̄ signatus erat. vij. sigillis, id est obscuritatib⁹ vniuersis: quia redemptionis nostre modus paucissimis not⁹, oibus aliis erat incognitus. Bene autē sub figura patrum antiquoꝝ subdit. Et vidi angelū fortem predicātem voce magna. Quis est dignus aperire librum: et soluere signacula eius: Quis est em iste angel⁹ fortis, nisi antiquoꝝ patrū cet⁹? Angelus, bona alijs nunciādo: fortis, carnē, mūdū, dyabolumq̄ vincēdo: q̄ magna voce pquerendo quis dign⁹ esset librum accipere et signacula eius soluere predicauit: quia personā venturi redēptoris videre magnis suspirijs desiderauit. Vnde dñs in euāgelio: Beati oculi qui vidēt que vos videtis. Dico aūt vobis q̄ multi reges et pphete voluerūt videre q̄ vos videtis, et nō viderūt: et audire que vos auditis, et nō audierūt. Et nemo poterat neq̄ in celo neq̄ in terra, neq̄ subtus terrā aperire librū, neq̄ respicere illū. Querētibus antiquis de psona redēptoris occulte predicta a prophetis, nemo poterat neq̄ in celo, neq̄ in terra, neq̄ subtus terrā librū aperire. Quia neq̄ angelus, neq̄ homo, neq̄ spūs humanus corpore iā exutus sacre scripture de venturo iam redēptore poterat pmissionem soluere, scz redimēdo genus humanū, nec redemptorē in sacra pagina pmissum mūdo demōstrare. Nemo quoq̄ poterat illū respicere: q̄ nemo poterat gnationē redēptoris, vel intellectu capere pfecte, vel vbis enarrare. Vnde ysaias ait: gnationē ei⁹ quis enarrabit? Et btus iohānes. Nō sum dignus corrigiam calciamēti eius soluere. i. non possum digne siue pfecte gnationem ei⁹ sensu intelligere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel verbis explicare. Ipse nanq; potuit solus librū aperire qui solus genus humanū potuit redimere: z qui solus redemptione in ara crucis scriptura, vel pagina velate, pmissam completā potuit ostendere. Ipse solus mirabilē sue generationis recte intellexit oationem, qui solus oia nouit. Et ego flebam multū, quia nemo dign⁹ inuētus est aperire librum: nec videre illū. Hoc in pſona antiquozū dictū est: quia vel nō intelligebant: vel dilatā ipam reparationem dolebāt. Sequitur. Et vnus de seniorib⁹ dixit michi. Ne fleueris. Senior iste chorū significat, pphetarū antiquos patres de futuro redēptore consolatium et certificatium. Non solū quippe cōsolatio, sed magna de redemptione fuit certificatio. Non tantū audire q redemptor noster vēturus esset, sed etiam designate audire de qua tribu esset nasciturus. Ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librū z soluere signacula ei⁹. Christus leo. Leo aptis oculis dormit: christ⁹ viuente diuinitate expirauit: qui de iuda sm carnem fuit sicut antiqua pphetia prēnūciauit. Tu bethleem terra iuda nequaq; minima es in pncipib⁹ iuda: ex te em exiet dux qui regat pplm meū israel. Qui in hoc ad aperiendū librū et soluere eius signacula vicit, q carnem suā ab omni pctō liberā pro peccatorib⁹ tradens promissum scripture soluit. Qui radix dauid extitit: quia dauid in eū venturū firmiter credidit. Sequitur. Et vidi: z ecce in medio troni z quatuor aialiū, z in medio seniorū agnū stātem tanq; occisum habentē cornua. vij. z oculos septē qui sunt septem spiritus dei missi in omnē terram. Et venit. z accepit de manu sedētis in trono librū. Supe rius posuit, pmissionem: hic subiūgit, pmissionis exhibitionem. Sed magna differētia videtur esse inter, pmissionem, et exhibitionē. Rā leonē audiuit in, pmissione: agnū videt in exhibitione. Magna est em differētia inter leonem z agnum. Leo est magn⁹: agnus est paruus. Sed si vtrūq; consideramus, vtrūq; redemptorē nostrū comprobamus. Ipse est em leo magnus per diuinitatem: agnus paruus p humanitatē. Leo per potētiā maiestatis: agn⁹ per māsuetudinem. Leo malos puniendo: agnus bonos redimēdo. Leo fortitudine: agn⁹ pietate. Leo in pmissione vt spes infirma se roboret, agn⁹ in exhibitione ne pauida cōscientia formidaret. Quē videlicet agnū videt in medio troni, z quatuor aialium, et seniorū: quia christ⁹ est firmamentū et sustentamētum omniū electorum suorū. Omnes ad eū vocat in medio positū intendunt: z ab ipso pariter, z si nō equaliter dona gratie spiritalis accipiunt. Quem quoq; apte stantē vidit, quasi paratū ad id pficiēdum ad qō venit. Tanq; occisum, q; et si mortuus est ex infirmitate, viuit tamē ex virtute dei. Habētē cornua. vij. et oculos. vij. qui sunt. vij. spiritus dei missi in omnē terrā. Cornua significant eminētiam regni spiritalis: oculi contemplationē veritatis. Agnus ergo, id est xp̄s. vij. cornua et. vij. oculos qui sunt. vij. spūs dei missi in omnē terram habet, quia p septiformē spiritus sancti gratiā quib⁹ vult regni spiritalis sublimitatē, et sue vītatis agnitionē prebet. Quos vult ad regnādum exaltat: quos vult ad cōtēplandū fontem boni spiritaliū bonorum radijs illustrat. Missi in oēm terram, vt de omni terra alios ad spūalis regni celsitudinem exaltent, et ad spiritaliū bonorum contēplationem illuminēt. Et venit z accepit de dextera sedētis in trono librū. Per carnis assumptionē venit ad humanā cognitionē. Accepit sm humanitatē de dextera sedētis in trono (id est a xbo sibi vnito) librū aperiēdum, id est, pmissum soluēdū. Et cum aperuisset librū quatuor aialia et. xxiiij. seniores ceciderūt coram agno. Cū librū aperuisset, id est genus humanū redimendo patribus, pmissum in sacra scriptura significatū in se cōpletum ostēdisset: quatuor aialia, id est quatuor euangeliste: siue vniuersi predicatores: et. xxiiij. seniores, videlicet oēs vniuersalis ecclesie iudices, et quicūq; sub illis cōprehendūtur fideles. xij. pphetarum z apostolorū doctrinis et exēplis innitētes, cognito redemptionis humane sacramēto per ipsum velut priores implēdo, z sicut posteriores impleto ceciderunt coram agno humiliādo se, illū exaltando, per ipsum se iustificari humiliter poscentes, ipm esse solū per quem celestia bonū tribuitur tali signo pfitentes. Et quia perfecti quiq; sua bona opa redēptori debent attribuere, et aliorū preces illi cōmendare, recte subditur: habentes singuli cytharas z phialas aureas plenas odoramētorū, que sunt oones sanctorum. Cytharе nanq; que pulsib⁹ manuū suauiter sonāt, apte opa bona figurant. q̄ suis effectibus quasi q; busdā sonis, primos ad celestem patriam excitant, z inuitant. Phiale q̄ sunt late z lucide sanctorū corda significāt, per sapiētiā lucida, per caritatē dilatata. Que nō incōuenienter, pter splēdorem cōtemplationis dicūtur aree: et, pter redundātiam deuotarū oratiōnū odoramentorū plene. Odoramenta em orationes: q; quēadmodū odoramēta sursum ascendunt, ita orationes ad presentiā diuinitatis pringunt. Sic ergo pfecti cytharas habent, q; deo sua opa ascribunt: z phialas, q; orationes offerūt. Et cantabāt canticū nouū dicētes. Dign⁹ es dñe deus accipere librū, et aperire signacula eius. Sicut sancti cytharas habent, opa sua diuinitati ascribēdo: phialas, alios orationes offerēdo: ita quoq; canticū nouū cantant pro acceptis bñficijs, ipsa collaudādo. Quod bene nouū dicit: quia de rebus semp nouis, z nunq; veteras cētibus, de repatione z glorificatione videlz generis humani cantatur. Dignus es dñe deus accipere librū, et aperire signacula. Dignus, q; solus a pcto alienus occisus es, et redemisti nos, nō te qui sine pcto extitisti. Deo, vt simus dei qui prius eram⁹ dyabo. In sanguine tuo, q; pro nobis eum effundi pmisisti. Redemisti, nō ex vna gēte: Sed ex omni tribu, et lingua, et populo, z natione. Tribus dicit a tribus ordinib⁹ gentiū filiorū noe in quib⁹ sunt septuaginta lingue. In singulis autē linguis plurimi sunt ppli: et in vnoquoq; pplo plurime nationes. A gnālibus ergo incipit, vbi dicit. Ex omni tribu, z lingua, z populo, z natione. Et ad singula descendit vbi dicit: z fecisti nos deo nostro regnū, et sacerdotes. Regnū, vt deus regnet super nos per gratiā sup quos dyabolus regnabat per culpam. Sacerdotes, vt qui nosmetipsos pius obtulim⁹ dyabolo, deinceps nos offeram⁹ deo: et regnabim⁹ sup terram, id est in terra: vel sup terrā regnabim⁹, q est q̄d terrenū et malū in nobis est subjiciem⁹. Dignus es dñe ergo accipere librū, quia tu exhibuisti in libro, pmissum beneficiū. Et quoniā de repatione generis humani nō solum boies letant: sed z angeli quoq; virtute, diuinitate, sapiētie, fortitudine, honore, glor, bñdictione et potestate sup omnē creaturā dignum predicāt: bene sequitur, et vidi, z audiui vocem angelorū multorū in circuitu troni, et aialium, et seniorū: z vidi, z audiui. Sicut spūaliter vidit, ita spūaliter audiuit: q; spūalis fuit visio, spiritalis fuit etiam auditio: vocem angelorū multorū. Aliter fit vox corporalis: aliter spiritalis. Vox spiritalis fit affectu devotionis: vox autē corpalis ictu aeris. Angeli ergo qui tantū spiritus sunt, eo laudē creatoris sublimi⁹ concinūt quo se in ei⁹ amore sublimiter extendūt. Intra quos eū singulariter laudant qui eum oibus sublimius amāt. Qui pariter laudem illi pro repatione generis humani cōcinunt: q; illum, p largitate origīis gra diligūt, et intuitu feruoris vocē attollūt. Qui in circuitu troni aialium, et seniorū sunt: q; virtutes angelice sctōs adhuc in labētis seculi periculo cōsistentes

munsūt, et contra reprobozū spiritū impetus defendūt. Et erat numerus eorū milia miliū. Quod dicit numerum eorū milia miliū, nequaq; se cōprehēdisse celestiū spiritū numerū insinuat: sed maiores numeros ponēdo innumerabiles eē designat. Et de huiusmodi angelorū numeris qui in sacro eloquio ponūtur btūs dionysi⁹ sic ait. Dignū (inquit) estimo intellectus cogitatione quē eloquiorū (subaudiē diuinorū) de angelis traditio milies milia ait. Et decem milia decies milies, sm hos sublimissimos numerorū in seipsam refluens z multiplicans, et per hos aperte significās innumerabiles celestiū essentiarū ordinationes. Multe sunt em beate milicie supmūdialium intellectuū, id est angelorū infirmā z coartatā superātes materialiū sm nos numerorū, id est numeri qui apō nos subest cōmensurationi. Ad ergo numerū angelorū milia milium dicit, nō homini, sed deo numerabiles angelos ostēdit. Voce magna dicētium: vox laudātium angelorū magna esse dicit, vt exultatio et cōgratulatio eorū de salutatione generis humani, z laus ab eis impēsa saluatori magna designetur. Si enim gaudiū est angelis de vno pctōre penitentiā agente, perpendat qui potest q̄ntum eis gaudiū sit oīm electorū saluatione. Dign⁹ est agn⁹ q occisus est accipere virtutem, z diuinitatem, z sapientiā, et fortitudinē, z honorem, z gloriam, z benedictionē. Ac si dicerent angelice potestates mediatorē dei et hoim supra se collaudātes, eius dignitatē predicare non erubescentes. Redēptor mūdi qui est agnus p innocētiam. Qui est occisus p indebitā penā: et redemit captiuā cateruā, dignus est p singularem excellētiam accipere a subiecta creatura diuersa gratiarū prēmia. Dignus es accipere a creatura per laudē exhibitam q̄ habet sm diuinitatē per naturā, sm humanitatē per gratiā. Dignus es accipere virtutem, vt dei virtus predicetur: diuinitatem, sapiētiam, fortitudinē, honorem, gloriā, z benedictionē, vt deus sapiens, fortis, honorificādus, gloriosus, bñdictus credatur et laudetur. Sequit. Et omnē creaturā que in celo est, z que sup terrā, et subtus terrā, et q̄ in mari, et q̄ in eis sunt. Quasi cūctis breuiter cōprehēsis z distinctis dicāt: Non solū dign⁹ est saluator virtutē, z que supradicta sunt accipere p laudem z gratiarū actionem: sed omnē creaturam p potestatem. Des audiui dicētes sedēnti in trono et agno. Verba laudis precedētia magis ptinere videntur ad diuinitatem, que tm exhibentur humanitati, pter vnitam sibi diuinitatem. Hic aūt vbi dicit: Omnes audiui dicentes, ipsos auditores simul colligit, z laudē diuinitati z humanitati pariter exhibitā ponit. Omnes audiui dicētes, sedenti in trono regnāti trinitati: z agno, id est humanitati vnite diuinitati, bñdictio, honor, z gloria: q; benedictus, honorificandus, gloriosus, z glorificandus est singulariter: ptās quia potens excellēter in secula seculorū, id est semp. Sequitur. Et quatuor aialia dicebant Amen: et. xxiiij. seniores ceciderūt in facies suas: z adorauerunt audita laude a celestib⁹ spiritib⁹ sedēti trono z agno dignāter impēsa. Quatuor aialia dicebāt amē: q; ad predicatorē maxie ptinet officiū sacre cōfessionis, z diuine laudis testimonia confirmare. Et. xxiiij. seniores ceciderūt in facies suas, et adorauerūt: quia vniuersi ecclesie iudices dum diuinam maiestatē audiunt oibus creaturis eminere, ac summis spiritib⁹ predicabilem z laudabilē esse nequaq; de prelatione sua debent sup̄bire, sed semetipsos būlliare: z dignū creatori ac redēptori deo venerationis cultū impendere. Pauca et minima charissime frater de celestib⁹ sacramentis vtcūq; tibi pstringimus, q; multa z maxima cōprehēdere nō valemus. Magna flumina spiritaliū mysteriorū pernatamus: sed vix paucas guttas latentis dulcedinis ad ripas deportamus. Sed licet ad magnas hauriendas aquas nō sufficimus, ad littus tū oris sicco non venimus. Aliqua est em vtilitas in sacro eloquio tractare, z ipso dicendo studiose laborare. Vbi nanq; dicit: Vidi in dextera sedentis sup tronum librum: egit actor de sacra scriptura promissum redēptionis humane cōtinente. Vbi ait, vidi in medio tronū, z quatuor aialium, z seniorū agnū, tanq; occisum: egit de agno librū aperiente, id est de redemptore, pmissum soluente. Vbi dixit, quatuor aialia, et seniores cantare canticū nouū: posuit de ipa redēptione testimoniū, z gratiarū actionē sctōrū hoim. Vbi addit: et audiui vocem angelorū multorū, testificationem z laudem celestium spirituū. Vbi deinde intulit. Et quatuor aialia dicebant Amen: et. xxiiij. seniores ceciderunt in facies suas, vniuersor predicatorū confirmationem: z ecclesiasticorum iudicum humiliatio⁹m.

Deprimo sigillo, et aptione ei⁹. Cap. iiij. z lib. vj.

Et vidi q; aperuisset agnus vnū de septē sigillis: z audiui vnū de quatuor aialibus dicens tanq; vocē tonitrui. Veni, z vide: z vidi, z ecce equus albus: et qui sedebat sup illū habebat arcum: z data est ei corona, z exiuit vincēs vt vinceret. Cūcta que in tribus precedētibus huius secūde visionis capitulis cōtinētur / maxie ad redemptionis humane sacramētum ptinere videntur. Que vero in septem succedentib⁹ capitulis sequunt: z septem sigillorū aptione distinguunt / ad sequentis tēporis redēptionem, z ordinē referunt. In quib⁹ videlicet sequētibus electorū virtutes, et reproborū in electos pscutiones, et patiētium tribulationes ab exordio nascentis ecclesie vsq; in finem mundi describunt: et nō simul et semel, sed sm dispositionem, et aptionē sigillorū, et pcessum temporū paulatim z successenter predicta cōpleri, et occulta manifestari multifomiter ostendunt. Apte em descripto mysterio redemptionis humane, subiūgit merita iustorū, pscutiones reproborum, retributiones premiorum: vt in his oibus electis prouideat, z eos de futuris eruditat diligēter. Nam si pronunciata repatione de futura pscutionis tribulatione, z patiētiū mercede taceret, nequaq; electos cōtra aduersa premuniret: nec p promissa premia ad tolerātiā animaret. In hoc aūt capitulo agit de ortu, z primo statu ecclesiū renascētis, de vetustatis p baptismū in xp̄o ad vite nouitatem resurgētis p spiritalium donorū susceptionem, z ad celestia bona tendētis. Et vidi q; aperuisset agnus vnum de septē signaculis. Primū sacre scripture signaculū xp̄s aperuit dum mūdum redimēdo, z primitiue ecclie dona spirit⁹ infundēdo, paterne, pmissionis primordia vsq; ad illud tempus latētia in se z per se cōpleta et exhibita manifestauit. Et audiui vnū, id est primū de quatuor aialib⁹ dicens tanq; vocē tonitrui. Veni, z vide. Primū animal in hac visione simile leoni marcus extitit, qui in pncipio euāgelij sui de resurrectione xp̄i mentionē fecit: et etiā de resurrectionis predicatores figurauit. Recte ergo in aptione sigilli primi dicit q; ei primū animal locutū sit: quia primus ordo in nouo testamēto predicatorū resurrectionem xp̄i corporalem, z nascentis ecclesie resurrectionem spūalem circūquaq; predicauit. Nam q; primus ordo de resurrectione testimoniū dedit, apte in aptione primi sigilli in quo de resurrectione renascētis ecclesie agit, vnū de quatuor aialibus, id est primū locutū dicit. Cuius vox quasi vox tonitrui sonuit: q; subito noua, mirabilia, grandia choruscātibus miraculis, pnunciauit. Veni et vide. Veni per maiorem intētionem: z vide per intelligentiam spiritalem iā aperire misticam, pmissionem dei per regenerationē generis humani. Sed q̄ in hoc loco spiritaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancto lohāne ostenditur: ad eligendoꝝ et cōuertendoꝝ ali
personā spiritalē referunt. Ipsis em̄ in his verbis dicit
vt per cōuersionem veniant, z per fidem videāt gratiam
regnātis primitiue ecclesie collatam quā ignorant: et
gratiam p baptismū suscipiendo, z ecclesiam imitādo ad
vitam pgant: z qcque sequūtur de primitiua ecclesia per
baptismū dealbata intelliguntur, recte sequitur. Et ecce
equus alb⁹. Equus em̄ albus est primitiuoꝝ electorum
numerus ab oibus pariter peccatis invnda baptismatis
purificatus, et donis spiritalib⁹ super niuem dealbatus.
Qui xp̄m in primitiuis recēter renatis p̄dicatorib⁹ sessorem habuit, z eum ad mittēda iacula predicationis p mūdum circūtulit. Vnde bene sequit. Et qui sedebat sup eū
habebat arcum. Arcus em̄ virtutem predicationis significat. Sicut nāq arcus sagittas iacit, sic predicator predicationis vba mittit. Sagitte occidunt inimicos: verba predicationis dyabolū. Et data est corona. Quēadmodum em̄ arcus designat officiū predicationis, ita corona figurat premiū eterne retributionis, in qua null⁹ est finis. Data est ei corona fm humanitatē, quia omnia possidet fm
diuinitatē. Ipe enim fm humanitatē omnia accepit, qui
fm diuinitatē oīa tribuit. Sed quotidie ei corona dat
quādo in suis electis coronatur. Aliter. Ipse habet arcū
vt malos dimicādo vulneret: coronā vt bonos glorificādo coronet. Arcum habet, qz dicet. Ite maledicti i ignem
eternū. Coronā, qz dicet. Venite benedicti patris mei pcipite regnū. Aliter. Habebat arcū per potētiam diuinitatis. Data est ei corona p glorificationē hūanitatis. Magna em̄ differētia videt inter hoc qō dicit de arcu q eum
habuit: et illud qō dicit de corona q ei data sit. Qui enim
dicitur q arcum habebat, ptinere videtur ad diuinitatis
potētiam fm quā omnia possidet p naturam. Quodvero
dicit corona ei data esse, ad humanitatis conditionē fm
quā omnia accepit p gratiā. Et exiuit vincēs vt vinceret:
et exiuit in p̄dicto equo albo, id est in primitiuoꝝ electoꝝ
numero nup regenerato. Exiuit de iudeis iudeos derelinquēdo. Exiuit vincens in ipsis, cōuertendo quos p̄destinauerat: vt vinceret in gentib⁹ in ipsis cōuertēdo quos
eligere volebat. Apertio ergo signaculi est reuelatio mysterij cū exhibitione p̄missi. Animal primū, ordo predicatoꝝ resurrectionē predicātiū. Equus alb⁹ primitiuoꝝ,
electoꝝ numerus. Sessor xp̄s: Arcus predicatio: corona
retributio. Vel arcus malorū damnatio: corona bonorū
saluatio. Vel arcus potētia diuinitatis: corona glorificatio humanitatis. Sessor, id est xp̄s de iudeis iudeos relinquēdo. Exiuit vincens, qz de ipsis elegit quos voluit, vt
vinceret in gentibus eligendo in ipsis quos p̄sciuit. Et
bene dixit. Exiuit vincēs vt vinceret: qz per eos quos in
iudea elegit gentes conuertit.

De secūdo sigillo, z aptione eius. Cap. v.

Et cum aperuisset scōm sigillum audiui scōm
animal dicens. Veni, z vide. Et ecce alⁱ equus
rufus: et qui sedebat super eum datū est ei vt
sumeret pacē de terra: z vt inuicem se interficiant: z datus est ei gladius magn⁹. Postēq
dyabolus genus humanū eius inuidia in primis parētibus deceptum de paradisi iocunditate in hāc miseriam
protectum (p̄missione redemptionis iā exhibita) mysterijs sacre scripture incipientib⁹ iam aperiri, ad summū et
inuisibile bonū vnde ipse corruit p redemptoris gratiam
resurgere cōspexit. Iterū inuidia succensus in hominem
grauiter exarsit: z contractis vndiq virib⁹ impios secū
p̄ncipes ipsi⁹ cultibus deditos in electoꝝ persecutione
patēter studuit excitare: et eos ab ingressu patrie celestis
tētauit cohibere. Dicitur ergo: Et cum aperuisset sigillum
scōm audiui scōm animal dicēs. Veni, z vide: z ecce alⁱ
equus rufus. Equus rufus, id est seculi p̄ncipes crudeles
sanguine martyꝝ rubentes. Et cū aperuisset sigillū scōm
id est cū crescente gratia amplius cepisset exhiberi et cōpleri, p̄missio diuina, z apiri, z manifestari qō p̄missum
et promissum erat in scripturis: audiui scōm aial dicens.
Veni, et vide. Scōm animal in hac visione simile vitulo
lucas extitit, qui in p̄ncipio euāgelij sui passionem christi
insinuauit: et fm ordinem in hac visione predicatoꝝ tēporibus/martyꝝ passionē xp̄i ipsi⁹ q⁹. exemplū predicātiū,
et illos ad ei⁹ imitationē exhortātiū figurauit. Apte igit
sicut primū animal simile leoni, i. marcus qui in p̄ncipio
euangelij sui resurrectionē xp̄i expressit: z primū ordinem
predicatoꝝ in primitiua ecclesia designauit, in apertione
primi sigilli i qua spiritalis resurrectio describit locutum
perhibetur: Ita scōm animal sile vitulo per qō lucas designatur, q in p̄ncipio sui sermonis typice de passione egit,
et eiusdē passionis xp̄i predicatores figurauit: in apertione scōi sigilli in qua de passione martyrū agitur locutum
memoratur: qz quēadmodum primⁱ ordo predicatoꝝ per
marcū designat⁹ in primitiua ecclesia ad iacēdum xp̄iane
fidei fundamētum resurrectionē predicauit: ita secūdus
temporib⁹ martyrum ad eoꝝ tolerātiam roborādam eis
passionem xp̄i predicādo p̄posuit. Illic nāq principaliter
creditur predicata resurrectio, vt auditores ad fidem resurgerent. Hic passio, vt electi in patiētia perseuerarent.
Sicut igit ibi locutum est aial primū, ita hic aial scōm: qz
que ibi cōtinentur ptinent ad resurrectionem: z que hic cōtinentur ad passionem. Ibi designat spiritalis resurrectio
credētium. Hic corpalis passio martyꝝ. Veni, z vide. In
eo q illi iterū veni, z vide dicit, spiritalis augm̄ etatis visionis, et promotio designatur. Et ecce alius equus rufus
Vere alius, z ab alio valde diuersus. Ille albus: iste rufus. In illo preferebatur candidus primitiuoꝝ renatoꝝ
numerus. In isto crudeliū p̄ncipū exercitus. Ille laudabat p nouitatem regnationis: iste rubebat p effusionem
sanguinis. Illⁱ sessor erat xp̄s. Istius dyabolus. Ille ad
eruditionē hoīm vndiq circūferebat xp̄m: iste ad destructionem eoꝝ circunferebat dyabolum. Vnde de isto dyabolo dicit. Et qui sedebat sup eum datū est ei vt sumeret
pacem de terra. Ei nanq ipi dyabolo qui sedebat super
eum crudeliū videlicet p̄ncipum exercitus dat⁹ est, id est
permissum est pacem de terra sumere illata p̄secutione.
Cuius p̄secutionis crudelitas a tēpore neronis incepit: z
vsq ad tempus constantini magni nō quieuit. Cessa sunt
ergo multa martyrū milia: et p̄ gloriosa victoria a deo
coronata. Sequit. Vt inuicem se interficiant, subaudiatur
hoies. Interficiebāt hoies alios alij siue gladio materiali p occisionem: siue spūali per malā suasionē. Nec solum
interficiebant ipsi p̄secutores alienos incognitos et remotos: sed et parētes, notos, z vicinos. Et hoc totū datum,
id est p̄missum est dyabolo: vt tantā videlicet p̄secutionē
fidelib⁹ inferret, z pacem de terra sumeret. Cuius p̄secutionis q̄titas et p̄mⁱ cum subditur. Et datus est ei gladius magn⁹. Vere etenim magnus, qz hec p̄secutio coustq
flagrauit: vt etiā occeani limbū pertrāsiret. Vere magn⁹,
quia intra solā vrbem romā quodā tēpore ab impiissimo
dyocletiano decem z septem milia martyꝝ in nō multis
diebus p̄ xp̄o cesa legunt. Vere magnus: qz non tantū
minores, et vniuersali ecclesie min⁹ valiores: iz maiores,
et vniuersitatis fideliū sustentatores, et gubernatores, vt
apostolos z excellētissimos doctores interfecit. Apte ergo dicitur q equus dyaboli sessoris rufus apparuit, quz
impiorum p̄ncipum exercitus tot sanctoꝝ sanguine rubricauit. Apte dicit q sessori eius dyabolo ad sumendam

pacē de terra gladius magn⁹ datus sit, dum tot sanctoꝝ
stragem fecit. Apertio secūdi sigilli euidens demōstratio
sacri eloquij: de p̄secutione dyaboli i effusione sanguinis
martyrū xp̄i. Animal scōm, secūdus ordo predicatorum
temporibus martyrū martyres ad passionis christi imitationem exhortātium. Equus rufus, crudelis p̄ncipum
exercit⁹ effusione sanguinis sanctoꝝ rubricūdus. Sessor,
dyabolus: Ablatio pacis, illatio p̄secutionis. Magnitudo gladij, quātitas tormenti.

De tertio sigillo, z aptione eius. Cap. vj.

Et cum aperuisset tertiū sigillum: Audiui tertiū
animal, dicens. Veni, z vide. Et ecce equus niger: z qui sedebat sup eum habebat stateram in
manu sua. Et audiui tanq vocem i medio. iij.
animaliū dicētem. Bilibris tritici denario: z tres bilibres
ordei denario: z vinum, z oleum ne leseris. Sancta mater
ecclesia spū sancto roborata p illatam p̄secutionem, et fidelium suoꝝ necem minime detrimētum sustinuit. Sed
more sinapis quo magis atterebat magis augmentum
accepit. Nā occisis martyrib⁹, chorus cātibus post mortē
ipsoꝝ per eos miraculis multi ppli ad fidem querti sunt,
qui postmodū deo intra ecclām ecclesiā fideliter seruierūt
Sed cernēs se dyabol⁹ per apertā persecutionē nequaq
profecisse, ad nocendum argumēta quesiuit, z seruoꝝ dei
numerū q̄cm p manifestam impiorū persecutionē p̄ncipum minuere nō potuit, p occultam hereticoꝝ maliciam
infirmare tentauit. Vnde apte sub aptione hui⁹ tertij sigilli dicit. Ecce equus niger. Niger significat occultum.
Equus ergo niger occultā hereticorū versutiā quibusdā
sacre scripture vbis, z quibusdā factis vtutibus z opibus
designat palliatā, ne manifeste videatur obfuscaram.
Ait ergo: cum aperuisset tertiū sigillum audiui tertium
animal dicēs. Veni, et vide: Et ecce equus niger. Et cum
aperuisset sigillū, id est cū fm p̄scium tēporis magis ac
magis in sacra scriptura apiri, z cognosci cepisset effectus
diuine p̄missionis et p̄fectus hūane saluationis, audiui
tertiū animal dicens. Veni, z vide. Tertiū animal in hac
visione habēs faciem quasi hoīs, matheus extitit, qui de
humanitate xp̄i suam narrationē incepit: z tertiū ordinē
predicatoꝝ veram humanitatē xp̄i temporib⁹ hereticorū
sua predicatione attestantium figurauit. Bene igitur sub
aptione sigilli tertij terciū aial auditū dicit: vt sicut primū
animal, id est marcus agēs in p̄ncipio sui sermonis de resurrectione sub aptione primi sigilli, in qua de spūali resurrectione agit locutum memoratur: z scōm aial, i. lucas
qui mētione patronis typice facit sub aptione scōi sigilli,
in qua de passionib⁹ martyrū agitur, locutum phibetur.
Ita tertium aial, id est matheus qui de humanitate incipit sub aptione tertij sigilli, in qua de hereticis ipsam humanitatē saluatoris suis mēdacijs oblatrātib⁹, et tertijs
predicatorib⁹ ipsam attestātib⁹ agitur locutū vel auditū
describitur. Nō ergo vent, et vide sub singulis aptionib⁹
repetitur/spūalis visionis multiplicatio figurat. Et ecce
equus niger. Equus niger est hereticoꝝ cuneus sua vicia
simulatis vtutibus z opibus occultādo intuētibus obscurus. Primus equus albus p regenerationis candorem.
Secūs rufus p p̄ncipum p̄secutionez. Tertius niger per
viciorū suoꝝ occultationem. Et qui sedebat sup eum habebat stateram in manu sua. Sessor dyabol⁹: Statera significat rectā et equā discretionem in intelligētia, z predicatione scripturaꝝ. Manus significat hereticos ipsos per
quos dyabolus opatur. Sessor ergo stateram in manu habuisse dicit: qz discretio et intelligētia quā heretici sese habere dicūt dyabolo ascribitur, qui malicia aduersus fideles ceptam dum sup equum rufum sedendo implere nō

potuit, sup nigrum equū perficere seducēdo tēptauit: quia
quod non valuit p p̄ncipū furorē, hoc efficere voluit per
hereticoꝝ prauitatem. Primus p̄ncipes extra positos, et
alienos cōtra ecclesiam inflāmauit. Dehinc hereticos deinde
diuersis eius heresibus corrupit: vt postēq extrinsus bella
cessarent, bellū interius ebulliret. Cui⁹ videlicet heretice
prauitatis impietas maxie a diebus constātini magni: et
sequentiū imperatoꝝ temporib⁹ pullulauit. Sed auctoritate scē ecclesie, et ecclesiasticoꝝ doctorū disputatione
compressa, tandē cessauit. Sed qz diuina miseratio circa
maiorū periculoꝝ illationē maiorem solet adhibere consolationem, recte dicit: Et audiui tanq vocem in medio
quatuor aialium dicētem. Bilibris tritici denario: et tres
bilibres ordei denario. In medio quatuor aialium, id est
in medio cōmuni testimonio quatuor euāgelistaꝝ, z oīm
p̄dicatorū. Bilibris tritici denario: z tres bilibres ordei
denario, qz si diceret: Ne timeatis o fideles cui⁹ vitis videlicet p̄secutōni succedere diuersas hereses: qā non poterūt
vos ledere, nec annonā sacre scripture minuere si i p̄fecta
fide volueritis stare. Quid em̄ per denariū in quo computatio porrectionis facit finē aptius accipimus q̄ fidei p̄fectionem: Quid p tritico, nisi sacrum euāgelium: Quid
per ordeum nisi vetus testamētū: Quid per bilibris siue
per bilibrem significationē, nisi noui vel veteris testamēti
intelligētiam duplicē: historialem scz et spūalem: Quibus
lanibus igit hereticis et hereslib⁹ in medio quatuor aialium, bilibris tritici denario: z tres bilibres ordei denario
haberi p̄clamantur: qz cōmuni testimonio euangelistaꝝ,
et omniū p̄dicatorū fidelibus in p̄fecta fide perseuerātibus, et cōtra hereticoꝝ prauitates diſputātibus p̄fecta
& duplex in vtroq testamēto intelligentia, p fidei integritate et p̄fectione donatur. Bilibris aūt vas duos capiēs
sextarios esse dicit: in quo duplicis intelligētie historialis
videlicet et spūalis perfectio figuratur. Sed tritici vnum
et singulare bilibrem denarium vno, id est p̄pter denarium
posuit/videlicet p̄pter vnitatem euāgelici sacramenti: et
tres bilibres ordei, p̄pter quod in veteri testamēto continent⁹ lex, et p̄phete, z psalmi. Et vinū et oleū ne leseris.
Vinum sunt p̄fecti doctores, male viuētes mordaciter, z
acriter increpātes. Oleum sunt eque p̄fecti doctores pusillanimes, dulciter z suauiter cōsolātes. Interdicit itaq
sessori nigri equi, dyabolo videlicet hereticoꝝ dñatori ne
vinum z oleū ledat. i. ne p̄fectos doctores malos arguentes, pios cōsolantes heretica prauitate corrūpere p̄sumat. Nō ergo debent fideles equū vel sessorem formidare, dum z eis plenitudo z p̄fectio diuine sapientie p̄mittitur. Et dyabolo ne p̄fectiores, et totius ecclesie sustentatores ledat, phibetur. Apertio ergo tertij sigilli est maior
fm tempus cognitio mistici eloquij. Tertiū animal matheus: vel tertius ordo predicatoꝝ temporib⁹ hereticoꝝ
humanitatem xp̄i predicātium. Equus niger, hereticoꝝ
cuneus. Sessor, dyabol⁹. Statera, intelligētia z predicatio discreta: z equa vox in medio quatuor aialiū, cōmune
euāgelistarum z predicatoꝝ testimoniū. Denarius, fides.
Bilibris tritici, p̄fecta intelligētia euāgelij. Bilibres tres
ordei, p̄fecta cognitio veteris testamēti. Vinum et oleū,
perfecti increpatores, et p̄solatores. Prohibitio lesionis
refrenatio tentationis.

De quarto sigillo, z aptione eius. Cap. vij.

Et cum aperuisset sigillū quartū, audiui vocē
quarti aialis dicentis. Veni, et vide: Et ecce
equus pallidus: z qui sedebat sup illū nomen
illi mors: z infernus sequebatur eū: z data est
illi ptās sup quatuor partes mūdi, interficere
gladio, et fame, et morte, et bestijs terre. Postēq hostis

Universidad de Deusto

antiquꝝ intellexit nec ꝑncipū ꝓsecutionē, nec hereticoꝝ ꝓuitatē ad ex̄cēdam malicīā suam sibi posse, placere, sed magis nocere, quia sancta mater ecclesia ꝯto magis aduersis attenditur, tāto magis virtutibus roborat: statim falsos fratres in ypocrisi ambulantes subintroduxit: ꝛ ꝑ eos domesticos eiꝰ secretius ꝛ familiarius tētauit turbare. Nō bene in predictis ꝟbis designatur: vt ꝑtius rufus: inde niger: post equus pallidus in sacra visione mōstreꝝ. Quid est em̄ equus pallidus, nisi ypocrita? populus, qui dum vt de religione laudeꝝ per leiunia, et diuersas incōmoditates semetipsum coram aspectibus humanis graui ter afflixit, viribus exhaustis, ꝛ sanguine minorato moribūdus pallescit, qui fidelibꝰ eo pniciosioꝝ existit q̄ ficta religione malicīā suam velans foris se bonum ostendit. Et cū aperuisset sigillū quartū. i. cū ꝑm tēporis ꝓgressum emergentibꝰ causis in sacra scriptura predictis magis ac magis iciperet manifestari qō erat occultū. Audiui vocē quarti ꝙalis dicētis. Veni, ꝛ vide. Quartum aīal ipemet sanctus Iohānes extitit: qui silis aquile summe diuinitatis immortalitatē ceteris oībus altius intellexit: ꝛ ordinē predicatorum eternitatem, ꝛ immortalitatē diuinitatis predicantiū ꝓsignauit. Apte igit sicut marcus equum albū: lucas rufum: Matheus nigrū, ꝑpter causas superius designatas ostendit: ita Iohānes pallidum demonstrauit. Ille etem̄ euāgelista siue predicatorū ordo ꝑ eum designatꝰ rectissime ad ostendēdum ꝑ pallidum equum ypocritarū cuneum, ꝛ sessorem eiꝰ cui nomē mors, scilicet dyabolū debuit audiri: ꝑ quem, et a quo immortalis diuinitas voluit specialiꝰ describi, ꝛ predicari. vt ꝑ hoc occulta eorū malicia manifestior appareret, q̄ eam euāgelista vel ordo dignior, et ꝑ officiū magis cōtrarius demonstraret. Et ecce equus pallidus. Pallidus equus (sicut iam dictū est ypocrita) numerus est, ꝑ nimiā carnis afflictionem pallidus, ꝛ morbundus. In quo dyabolus sedet, q̄ ypocrisis ꝑ prauam intētionem dñando per eos malicīā suā exercet: ꝛ qui sedebat sup illum nomen illi mors. Hoc nomen mors bene dyabolo cōuenit: q̄ per eū mors incepit: et alios ad mortē trahere nō desinit. vñ subdit. Et infernus seq̄batur eum. Infernus seq̄tur dyabolum: q̄ oēs damnādi eum imitātur. Sequit: Et data est illi potestas sup quatuor ptes terre interficere gladio, ꝛ fame, ꝛ morte et bestijs terre. Datur dyabolo ꝓās ꝑ diuinā pmissionē sup quatuor ptes terre, id est sup illos qui terrenis inherēt per cupiditatē. Interficere eos gladio pcti: et fame verbi dei: ꝛ morte, id est languore corꝑis: et bestijs, id est bestialibus motibꝰ. Omnes nāq̄ qui per amorē terrenoꝝ dyabolo seruiūt talia ab ipso stipēdia accipiūt. Aliter. Datur dyabolo potestas sup quatuor ptes terre dū ei cōceditur materiali gladio, fame, morte, bestijs bonos ꝑ quatuor partes terre dispsos affligere. Que tamē potestas dyabolo coopatur in malū: bonis in bonū. Apertio ergo quarti sigilli maior demōstratio sacramenti. Quartum aīal, Iohannes siue immortalis diuinitatis christi predicatores. Equus pallidus, ypocritarum cuneus. Sessor dyabolꝰ. Infernus damnādi potestas, pmissio nocendi.

De quinto sigillo ꝛ apertione eius. Cap. viij.

Et cum aperuisset sigillum quintū: vidi subtus altare dei aīas interfectorū ꝑpter verbū dei, et testimoniū q̄ habebant, et clamabāt voce magna dicentes. Usq̄quo dñe sctūs ꝛ verus nō iudicas ꝛ vindicas sanguinē nostrū de his qui habitāt in terra. Et date sūt illis singule stole: ꝛ dictū est illis vt requiesc̄ent ꝑ tempus adhuc modicū, donec impleantur cōserui eorū, et fratres eorū qui interficiendi sunt sicut ꝛ illi. Persecutionibus superius descriptis, ne audiētiū mētes deficerēt ex tot tribulationibꝰ predictis, solatur diuina mia lachrymabilē sanctoꝝ martyrū querimoniā in presenti capitulo/dono prime stole, et pmissa conseruoꝝ et fratrū eorum saluatione. Et cum aperuisset sigillum quintū. Apertio sigilli quinti est ꝑm successionem temporis euidētioꝝ declaratio sacri eloquij defectus predicti et exhibitio promissi. Vidi sup altare dei aīas interfectorum. Altare dei xp̄s. Sup̄ eum nāq̄ offerimus patri bona ꝑ fidem que cogitamus, loquimur, aut operamur. Bene ergo aīe sanctoꝝ interfectoꝝ subtus altare dei vise sunt: q̄ xp̄o se per humilitatē subiūxerunt: ꝛ per ipm̄ a patre iudicium ꝛ vindictā de ꝓsecutoribus ex amore iustitie requirunt. Causam vero quare interfecti sunt subiungit dicens. Ꝓpter ꝟbum dei, ꝛ testimoniū quod habebāt, id est ꝑpter preceptū dei q̄ in se implebant: ꝛ testificatione fidei quā aliis predicabāt. Et clamabant voce magna id est voto magno, ꝛ desiderio dicētes. Usq̄quo domine sanctus et verus. Sanctus in temetipso: verus in ꝓmisso tuo. Sanctus odiēdo iniquitatē: verꝰ soluēdo ꝓmissionē. Nō iudicas, ꝛ vindicas. Judicas, malos a bonis discernendo. Vindicas, ipsos puniēdo. Sanguinē nostrū, mortem nostrā ab his qui habitant in terra, nō solū per mansionē, sed ꝛ per cupiditatem. Et date sunt illis stole singule: ꝛ dictū est illis vt requiesc̄at per tēpus adhuc modicū. Dantur nūc sctis stole singule ꝑ solius aīe glorificationē: et dicitur illis ꝑ glorificandi corꝑis ꝓmissionem, vt requiescant q̄ accepturam brītudinem. Tempus adhuc modicū, vsq̄ ad vniuersalem resurrectionē: donec impleātur conserui eorū, et fratres impleātur per ꝓcogniti numeri completionē. Conserui, q̄ eundē habent dñm: fratres q̄ eundē habēt patrē deum. Qui interficiēdi sunt sicut ꝛ illi: quia oēs electi ꝑ presentia laborum tolerātiam ad eternā pertingunt gloriā. Et notādum q̄ dicit Adhuc modicū tēpus: q̄ breuis est cursus tēporis ad statum eternitatis. Aptio itaq̄ quinti sigilli, euidētior declaratio euētus predicti in pagina sacri eloquij. Altare, xp̄s. Aie interfectorū, spūs martyrū. Vox magna clamoris, desideriū ultionis. Donum, stole glorificatio. Anime requies modici tēporis expectatio finiēde mutabilitatis. Conseruorum et fratrum impletio, ꝓdestinatorū plenaria, ꝛ perfecta remuneratio.

De sexto sigillo ꝛ apertione eius. Cap. vi.

Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terre motus factus est magnus: ꝛ sol factus est niger tanq̄ saccus cilicin⁹: ꝛ luna tota facta est sicut sanguis: ꝛ stelle ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno mouetur. Dum appropinquat finis visionis videt, et narrat ea que ventura sunt circa finem tēporis. In isto nanq̄ capitulo describit tribulationē in diebus antichristi venturā et tyrānidem dyabolicam imperio christi refrenandam. Et vidi cū aperuisset sigillum sextū, id est tēporis sequentis occultū. Et ecce terremotus, id est terrena diligētium motus: factus est magnꝰ: apte addit magnus, q̄ cū semper reprobi moueātur ad inferendum mala bonis, tempore antixp̄i magis seuiet furor crudelitatis. Et sol factus est niger tanq̄ saccus cilicinus. Quia xp̄s verus sol iusticie nigrescet, eo q̄ nec miraculis, nec predicatione clarescet. Et luna facta est sicut sanguis tota: q̄ sancta eccl̄ia vbiq̄ patietur crudelitatē persecutionis, effusione sanguinis. Et stelle ceciderūt super terrā: quia multi qui videbantur esse stelle ꝑ fidei claritatem, ꝛ celestem conuersationē, cadēt per infidelitatē, et impietatis ꝓperationē. Possunt vero ista que hic dicūtur de hac calamitate, ꝛ multa q̄ sequunt ad litterā accipi. Scriptū nanq̄ est. Erunt signa in sole, et luna, ꝛ stellis: ꝛ in terris pressura gentium pre confusione

sonitus maris et fluctuū, arescētibus hoibus pre timore, et expectatione que supuenīet vniuerso orbi. Nā virtutes celorū mouebūtur. Sicut ficus mittit grossos suos, id est fructꝰ leues, et vacuos: q̄ deus neminem pmittit cadere qui illi seruiat vero amore. Cum a vento mouetur magno: q̄ magnitudine ꝓsecutionis velut inanes labent. Sequit. Et celū recessit sicut liber inuolutꝰ: et oēs mōtes, ꝛ insule de locis suis mote sunt: ꝛ reges terre, ꝛ principes, ꝛ tribuni, ꝛ diuites, ꝛ fortes, et oīs seruus ꝛ liber abscōderunt se in spelūcis, ꝛ petris montiū. Celum, id est celestem cōuersationē agentes: recessit sicut liber inuolutꝰ q̄ se occultabunt, se ꝛ celestia sacramēta sibi cōmissa celantes. Et oēs mōtes ꝛ insule mote sunt de locis suis: q̄ omnes ꝑ virtutum eminētiam alti: et fluctibus persecutionū quassati se fide ꝛ opere a malis diuidēt. Et reges terre, id est illi qui vel se vel alios nosse regere: ꝛ principes, qui sciunt principari: ꝛ tribuni, qui tribꝰ regūt: ꝛ diuites, oībus virtutū: et fortes, cōtra impetus tētationū. Et oīs seruus ꝛ liber, ꝙtum ad cōditionem, vel ꝙtum ad ꝓuidi copulationem aut libertatē. Et abscōderunt se in spelūcis ꝛ petris montium, imitādo secretam et firmā conuersationē sublimiū sanctoꝝ. Et dicent montibus ꝛ petris. i. sublimibus ꝛ firmis in fide sanctis. Cadite sup nos, ꝑ piam affectionē: et abscōdite nos, perpetuā intercessionē: a facie, id est ab aīaduersiōe sedētis sup tronū, id est regnātis diuinitatis: et ab ira agni, xp̄i videlicet hois. Possunt tamen quedā de his que dicta sunt ad litteram intelligi, vt sc̄z hoīes in illis dieb⁹ in speluncis ꝛ petris pre timore sint se abscōsuri: et ab ipsis se velint operiri: et causam quare se velint abscondi et opiri subiungit dicēs: qm̄ venit dies magnus ire ipsoꝝ. Vere etem̄ dies magnꝰ ire ipsoꝝ veniet, quādo tantus furor tanti hostis tā crudeliter deseuiet. Erit etem̄ tēpus quale nō fuit ab eo ex quo gentes esse ceperūt vsq̄ ad tēpus illud. Et nisi breuiasset, dīs dies nō fuisset salua oīs caro, id est nisi tribulationi tā citꝰ finē daret, nemo eam sustinere posset. Et quis poterit stare i fide, videlicet perseuerāte nisi sanctoꝝ adiuuet ore: In paucis itaq̄ verbis magnā ꝛ miserabilē tribulationē tempore antixp̄i venturā cōprehēdit. Sed multiplici eccl̄ie bello descripto subiecit tēpore huius belli dyabolū nocere paratum: sed a deo ne sui torperent, vel desperarēt refrenatū. Sequit.

A Apoc. c. vij.

Post hec vidi quatuor angelos stātes sup quatuor angulos terre tenētes quatuor vētos terre ne flarent sup terrā, neq̄ sup mare, neq̄ in vllam arborē. Isti quatuor angeli sunt vniuersi demones totū mūdum in quatuor angulis suis in dieb⁹ illis possidere cupiētes. Stantes, et quos in latitudine mūdi deuorare possint considerātes. Quatuor venti sunt quatuor euangeliorū libri. Isti venti tunc super terram, sup mare ꝛ arbores flant: quādo ꝑfecti doctores euangelici sacramēti plenitudinē terrena diligentib⁹, et in salo seculi fluctuātib⁹ malis ad silitudinem arborū sursum erectis, ꝛ fructificātib⁹ bonis predicāt. Quos ꝑdicti apostate angeli tunc ne amplius rapiant terram, mare, vel in arborē flent se tenere putabunt. q̄ ne verbum sacri euangelij malis, vel bonis predicēt laborabunt. Et notādum q̄ dicitur sup terram, ꝛ sup mare, ꝛ in arborem: q̄ bonum malis desup offertur, q̄ a bonis ꝛ intrinsecus possideꝝ. Sequit. Et vidi aliū angelū ascendētem ab ortu. Nolis habentem signū dei viui: et clamauit voce magna quatuor angelis quib⁹ datum est nocere terre ꝛ mari dicēs. Nolite nocere terre, q̄ mari, neq̄ arboribꝰ quoadusq̄ signemus seruos dei nostri in frontibus eorum. Aliter angelus xp̄s a predictis angelis multū diuersus qui ascēdit ab ortu solis, q̄ predicator ꝛ largitor paterne claritatis. Qui etiam per hoc q̄ ascendit/nobis formā ad supna bona tendēdi monstrauit. Iste angelus descēdit ꝑ carnis assumptionē: ascēdit ꝑ eiusdem carnis glorificationē. Qui signum dei habuit: q̄ immortalis diuinitatis in se potēciam ostēdit. Vocē magna quatuor angelis quib⁹ datū est. pmissum est. Nocere terre ꝛ mari clamauit: q̄ eōrū malicīā magne auctoritatis imperio refrenabit. Ꝓ hoc q̄ hic vbi ait, quib⁹ datum est nocere terre et mari, de arboribꝰ tacuit, potest intelligi q̄ ꝑfecte bonis nichil nocet q̄ eis in bono potestas cōtradicit aduersa. Nolite nocere terre, ꝛ mari, neq̄ arboribꝰ, id est nolite nocere malis qui conuertendi sunt, ꝛ bonis qui conuersi sunt. Nolite nocere ꝑ extenatā tentationē. Donec signem⁹ seruos dei nostri in frontibus eorū, ꝑ manifestā fidei confessionem. Donec, id est vsq̄: signem⁹, id est oībus signatis neminē signādum expectemus. Signem⁹, videlicet ego interius ꝑ gratie spiritalis effusionem: ꝛ mei ministri exterius, ꝑ predicationis administrationē. Signem⁹, ꝑ distinctionē. Seruos, ꝑ subiectionem: dei, per electionē: nostri, ꝑpter humanitatē in frōtibus eoꝝ, ꝑpter cōfessionis manifestationē. Clamor ergo angeli, reprobatio dyaboli. Sequit. Et audiui numerum signatorū centum quadraginta quatuor milia signati ex omni tribu filioꝝ israel. Statim postq̄ posuit refrenationem reproborū angelorū, subiūgit signationē electorum hoīm ad latitudinem signatorū: in qua signatione oīes electos pariter cōprehendit premittēdo signatos ex oīi tribu israel, illos videlicet qui passionē redemptoris precesserunt: subiūgendo turbam quā dinumerare nemo poterat ex oībus gentibus: illos qui eum subsequūtur. Sed idcirco ipsam redēptionē precedētes sub numero signat, vt paucos antiquitus saluatos ostendat ad cōparationē illorū quos post passionem ꝑ gratiam collectos sola sapiētia diuina dinumerat: ꝛ sequēdo ordinem tēporis primo ponit collectos ex antiq̄s: deinde collectos ex modernis. Et audiui, id est intellexi qui essent signati: numeꝝ signatorū centum. xliiij. milia. Iste numerus cōuenit antiquis electis ad brītudinem predestinatis. Centenariꝰ nāq̄ qui in cōputatione leua transit ad dexterā beatitudinē supnā ad quā de mūdo transimus figurat. Quadragenariꝰ autē qui ex quater decē consistit, recte decalogū legis, et spūalem euāgelij intelligentiā in ipso cōtentā significat. Quaterni. Ius vero quatuor ꝓncipalium ꝟtutum exercitationem: et millenariꝰ totius iusticie perfectionem designat. Apte igit antiqui iusti signo crucis, ꝛ si nō re, tamen fide ad salutē signati, centū. xliiij. milia esse referūtur. Centū propter ꝓmissam brītudinem: quadraginta, ꝑpter decalogi cōpletionem, ꝛ euāgelici sacramēti significationem. Quatuor, ꝑpter quatuor ꝓncipaliū ꝟtutum exercitationem. Ex omni tribu filiorū israel. i. nō tam carnē ex israel ducēs, q̄ fidem ipsi⁹ tenentes. Quos bene ex oi tribu israel filiorū signatos vidit: q̄ diuina pietas ex oībus aliquos elegit. Ex tribu iuda. xij. milia signati. Tribū iuda que quarta fuit in gnatione, primā ponit i significatione, ꝓpter religionē, et ꝑpter sapiētie dignitatē, de qua xp̄s sumpsit carnē. Nam de cuiꝰ gnē antixp̄s nascet in nūero signatorū ꝓtermittit, vt ꝑ hoc ostēdatur q̄ antixp̄s de cetu sanctoꝝ eijcietur. Q̄ aūt in descriptiōe signationis gnationis nō seruat ordinem, ad spūalis dignitatis ꝛ ad meritoꝝ potest referri dispositionē. Ex singulis tribubus ponit. xij. milia signatos. Duodecim, ꝑpter. xij. ꝓpharum ꝓogatiuā: milia, ꝑpter perfectam iusticiam. Signatos, ꝑpter fidei ꝓfessionem verā. Ex tribu iuda. xij. milia signati. Judas interpretat confitens. Cōfessio alia criminis: alia laudis. Hi sunt q̄ ꝑ cōfessionē se de crimine laeuerunt: et de acceptis beneficijs laudis gratias retulerunt. Ex tribu ruben. xij. milia signati. Ruben interpretat filiū videns. Hi sunt q̄ boni opis fructū genuerunt, et ꝑ eū ad summi ꝑis filij cōtēplationē puenerūt. Ex tribu gad. xij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

milia signati: gad interpta᷑ accinct⁹: hi sũt q̃ semp parati, et expediti sunt cõtra tẽtationẽ. Ex tribu aser. xij. milia signati. Aser interpta᷑ brũs: hi sunt q̃ p pñtis miserie tribulationẽ puenũt a brutudinẽ. Ex tribu neptalim. xij. milia signati. Neptalim interpta᷑ latitudo. Hi sunt q̃ per affectũ caritatis, primis impẽderũt opa pietatis. Ex tribu manasse. xij. milia signati. Manasses interpta᷑ oblit⁹. Hi sũt qui p oblitionẽ tpaliũ puenerũt ad pmiũ celestiũ. Ex tribu symeõ. xij. milia signati. Symeõ interpta᷑ tristicie exauditio. Hi sũt q̃ p pñtẽ tristiciã ad verã attigerũt leticiã. Ex tribu leui. xij. milia signati. Leui interpta᷑ supadditus. Hi sũt q̃ bona melioꝛ⁹ addidert, ꝛ p hoc celestis boni additamẽtũ recepert. Ex tribu ysachar. xij. milia signati. Ysachar interpta᷑ merces: hi sunt q̃ resꝑuerũt mercedẽ laudis hũane, et p hoc acceperũt mercedẽ retributionis diuine. Ex tribu zabulõ. xij. milia signati. Zabulõ interpta᷑ habitaculũ fortitudis: hi sunt q̃ p cõuersationẽ puenert ad celestẽ mãsionẽ. Ex tribu ioseph. xij. milia signati. Joseph interpta᷑ augmẽtũ: hi sunt q̃ p augmẽtũ iusticie puenert ad plenitudinẽ glie. Ex tribu beniamin. xij. milia signati. Beniamin interpta᷑ filꝰ dextere: hi sunt q̃ p vias q̃ a dextris sũt quas nouit dñs ambulauerũt: ꝛ p hoc ad dexterã iudicis cõstituꝰ meruert. Pauca frater charissime de mꝰtis pstrigim⁹: ꝛ mꝰta i his oib⁹ tue pudẽtie discutiẽda relinq̃m⁹, que cã breuitat⁹ pterim⁹. Sequt. Post hec vidi turbã magnã quã dinũmerare nemo poterat ex oib⁹ gẽtib⁹ ꝛ tribub⁹ ꝛ pplis, ꝛ liguis stãtes añ tronũ, ꝛ in ꝓspectu agni amicti stolis albis: ꝛ palme i manib⁹ eoꝝ. Supi⁹ posuit iustos q̃ in passione xpi precesserꝰ: mõ subiũgit eos q̃ tpe gre fidei signũ acceperũt. Quoꝝ numeꝝ ideo nõ ponit, vt apte significet q̃ eũ hũan⁹ sensus capere nõ possit. Vñ apte dicit Post hec vidi turbã magnã quã dinũmerare nẽo poterat, nisi ille vcz q̃ etiã maris harenas, ꝛ pluuie guttas, ꝛ dies sẽcli sol⁹ dinũmerat. Ex oib⁹ gẽtib⁹, quas supi⁹ noie natiõis designauit: ꝛ tribub⁹, ꝛ pplis, ꝛ liguis: hec supra exposita sunt. Trib⁹ dr̃ a trib⁹ ordinib⁹ in qb⁹ sũt septuagẽta ligue: in ligua diuersi ppli: in ppl⁹ diuerse sũt natiões. Ex oib⁹ gẽtib⁹, etiã barbaris: tribub⁹ pplis: qꝝ diuina pietas sicut sagena ex oi gẽre pisciũ, ita ex oi gẽre hoiz elegit, ꝛ ad vitã perduxit. Stãtes, qꝝ parati sunt dñs obedire pceptis: astronũ. i. añ reglã dignitatẽ diuine maiestatis. In ꝓspectu agni xpi hois amicti stolis albis, p mũdiciã corꝓoꝝ: ꝛ palmi manib⁹ eoꝝ, p victoriã hostiũ: ꝛ clamabãt voce magna. i. magna deuotione dicẽtes. Salꝰ deo nr̃o q̃ sedet sup tronũ ꝛ agno, q̃si diceret. Salus nr̃a nõ nobis ascribat: qꝝ nõ est a nobis: sed ascribat illi a quo est, deo vcz nr̃o: q̃ sedet sup tronũ ꝛ agno, diuinitati regnãti, et agno xpo hoi. Aliter. Salus quã hz diuinitas p naturã, et hũanitas per gram: diuinitati, et hũanitati decantet p rõnalẽ creaturã. Sequt. Et oẽs angeli stabãt i circuitu troni, ꝛ seniorũ, et quatuoꝛ aialiũ, ꝛ ceciderũt in ꝓspectu troni i facies suas, et adorauerũt eũ dicẽtes amẽ. Angelos inducit de saluatione hoim gaudẽtes, ꝛ hũane cõfessionis testimoniũ ꝓfirmãtes. Et oẽs angeli stabãt, qꝝ ad obediẽdum parati. In circuitu troni: vndiqꝝ exequẽtes ministeriũ pcepti. Et seniorũ, et. iiij. aialiũ, vbiqꝝ ecclasticos ꝛros muniẽdo. Et ceciderũt i ꝓspectu troni i facies suas, se cõtriãdo. Et adorauerũt deũ, se exaltãdo. Dicẽtes amẽ: hũane laudis deo exhibite testimoniũ ꝓfirmãdo, ꝛ deũ pter collaudãdo. Vñ bñ subdit. Bñdictio, ꝛ claritas, ꝛ sapia, ꝛ gra᷑ actio, honoꝛ, ꝛ virt⁹, ꝛ fortitudo deo nr̃o i scla sclorꝝ amẽ: q̃si dicerẽt. Dia q̃ hz p naturã diuinitatis / illi sunt reserẽda p canticũ laudis. Bñdictio, qꝝ singulariter ꝛ supercellẽter ⁊ bñdictus: claritas, qꝝ clar⁹: et sapia, qꝝ sapiẽs: gra᷑ actio, qꝝ p collatis bñficijs est laudãdus. Honoꝛ, qꝝ honorãd⁹. Virtus, qꝝ inuincibilis. Fortitudo, qꝝ fortis i scla sclorꝝ, sine fine. Amẽ. i. vere. Et apte ista septẽ referunt ad laudẽ creatoris: qꝝ. vij. sunt dona gre spiritalis, q̃ p ipm distribuũtur sanctis. Et respõdẽs vn⁹ de seniorib⁹ dixit michi. hi qui amicti sũt stolis albis, q̃ sunt ꝛ vñ venerũt. Et dixi, dñe mi tu scis. Vlisa turba i tante glie dignitatis monet antedere p quã viã potuit ascẽdere ad eã, vt idẽ alios doceat suspicere vt ad eandẽ gliam cõtendãt puenire. Vñ de seniorib⁹ est vniuersitas ꝓpheraꝝ, apl̃oꝝ, ꝛ doctoꝝ pdicãs iusticiã ꝛ gliam electoꝝ. Hi q̃ amicti sunt stolis albis, corꝓibus ꝛ opib⁹ mũdis. Qui sunt. i. cte dignitatis: ꝛ vñ venerunt. i. de cta fornace tribulationis. Et dixi illi. dñe mi tu scis: q̃si diceret. Ego nescio: sꝫ tu doce me. Et dñs buliter se vtrũqꝝ ignorare fatet, ipse ab ãgelo quẽadmodũ ꝛ nos ab vniuersitate doctorũ de vtroqꝝ docet. Rã subdit. Et dixit michi: hi sunt q̃ venerũt de tribulatione magna, ꝛ lauerũt stolas suas ꝛ dealbauerũt eas i sanguĩe agni. Et est ordo sensuũ, lauert stolas suas, i baptismo: et dealbauert eas, bñ opando: ꝛ vtrũqꝝ i sanguĩe agni, i fide passiõis xpi et sic tandẽ dealbauerũt de tribulatione: de pñtiũ passionũ tolerantia, qꝝ meruert largiẽte gra᷑ i baptismo lauari, ꝛ bñ viuẽdo dealbari, ꝛ p fide xpi aduersa pati. Sunt añ tronũ dei. i. regnatẽ diuinitatẽ: ꝛ seruiũt ei, p laudis ei⁹ decantationẽ. Die ac nocte. i. ctinue. In tẽplo ei⁹, in sctõ cõgregatiõe: quoꝝ dignitas adhuc declarat. cũ subdit. Et q̃ sedet in trono. i. de⁹ qui regnat: habitat sup illos: qꝝ ippetuũ eos pie, ptegit, ꝛ gubernat, vt eis bonũ qꝝ ipse inuisibiliter et multiformiter hz pticipet. Quoꝝ etiã brutudinẽ latiõis sequẽtib⁹ describit oñdẽs eos a malo alienos, ꝛ bono repletos. Rõ esuriẽt, neqꝝ sitiẽt ampli⁹: qꝝ reficiẽt pane ꝛ fonte vite. Neqꝝ cadet sup illos sol, neqꝝ vllus estus: qꝝ ptegent a maiori ꝛ minori tribulatione. Añ agn⁹ q̃ in medio troni est. i. in medio angeloꝝ in qb⁹ de⁹ residet, ꝛ p quos iudicia sua exercet: reget illos, vcz in via: et deducet illos ad vite fõtes aquarũ, i pria. Et añ erũt ab oi malo liberi, ita q̃qꝝ erũt ablꝝ oi dolore mali. Vñ subdit. Et absterget deus oẽm lachrimã ab oculis eoꝝ. Deus absterget, qꝝ sicut ab oi malo liberos, sic eos tot⁹ dolorũ⁹ mines faciet. Aptio igit. vj. sigilli, ꝓpletio missi eloquij. De psecutiõe ãtixpi: mot⁹ et cõcussio rerũ, psecutio pauoꝝ angeloꝝ. Noctiũ cohibitio, dyabolice tẽtationis refrenatio. Angelus, xps. Signati, electi. Cẽtũ. xliiij. milia ex oi tribu filiorꝝ isrl̃, electi i redẽptionẽ pcedẽtes. turba magna, electi eã subsequẽtes. Cõcert⁹ angeloꝝ, gaudiũ eoꝝ ꝛ gratiaꝝ actio de salute hoim. Vn⁹ añt seniorꝝ, vniuersitas doctorꝝ. Lauatio, ꝛ dealbatio stolaꝝ mũdicia corꝓoꝝ ꝛ operũ. Sãguis agni, passio xpi. mali ablatio, pñtis miserie euasio: boni collatio supna bñtudo.

E Apoc. viij. c.

De. vij. sigillo, ꝛ apertione ei⁹. Cap. x.

Et cũ aperuisset. vij. sigillũ factũ ẽ silẽtiũ i celo q̃si media hora. In fine visiõis describit ea q̃ cõtinget in fine tpis. Et cũ aperuisset sigillũ. vij. id est cuꝝ p extremitatẽ sẽcli pñtis iciperet demõstrare i sacra visione tã cõpleri mysteriũ hũane redẽptionis: factũ est in celo. i. in scta eccla. Silentiũ. i. trãquillitas magna ex oi pte pata. Sed q̃si media hora ꝺ silentiũ fieri: qꝝ cito veniet in iudiciũ Aptio igit. vij. sigilli, manifestatio sacri eloquij de his q̃ fiẽt circa finẽ sẽcli. Silẽtiũ q̃si media hora, pax ꝛ trãquillitas vltia. Et vt cũcta q̃ i hac visiõe ꝓmẽt breuiter ad euidẽtia reuocem⁹ i fine. In primo capo egit auctoꝛ de sedẽte i trono et ornatu ei⁹. In scdo de. iiij. aialiꝫ. In iij. de libro signato quẽ sedẽs i trono i ei⁹ dextera tenuit: ꝛ de agno q̃ librũ aperuit. In qrto de pmitiuis, et renatis ꝛ p gram ad vitã resurgẽtib⁹. In. v. de ipijs psecutoꝛib⁹. In. vj. de hereticis In. vij. de ypocrit⁹. In. viij. de martyꝛũ crimonijs, ꝛ singulis stolis sibi dat. In. ix. de psecutiõe ãtixpi. In. x. de pui tpis pace, ꝛ trãquillitate q̃ eis post antixpm i fine mũdi: ꝛ i his oib⁹ de iustoꝝ ꝓbatione, ꝛ ad celestẽ gliam ꝓpatiõe, ꝛ de pfunditate celestiũ mysterioꝝ q̃ i scda hui⁹ libri visiõe ꝓtinent. Paucas guttas hausim⁹: sꝫ tã stilũ ꝓtẽdo q̃sim⁹, vt ad tertiã discutiẽdã alacrius resurgam⁹.

Finis secũdi libri.

Capitula libri tertij.

Liber tertius tractat de visione tertia, cõtinẽs capitula octo.

De septẽ angelis astantib⁹ tubis: ꝛ de alio angelo stante ante altare.

De primo angelo, et tuba eius.

De secundo angelo, et tuba eius.

De tertio angelo, ꝛ tuba eius.

De quarto angelo, ꝛ tuba eius.

De quinto angelo, ꝛ tuba eius.

De sexto angelo, et tuba eius.

De septimo angelo, et tuba eius.

Prologus in tertium librum.

Eus cui⁹ magna ꝛ eius, cui⁹ sapiẽtie nõ est numer⁹. Q. d. deitatis cũcta creauit per sapientiã creata disposita multiplicat: mꝰplicata gubernat, ineffabili bonitate sua suis electis futura pdicit: et q̃d est agendũ, q̃d cauendũ, q̃d rolerãdũ, q̃d sperãdũ patẽter ostẽdit: vt eos per singula pfecte doceat, ꝛ docẽdo ad oñia premuniat. Vñ in hac visione ꝑm, plicitatẽ tpis disponit ordo narrationis: vt vbiqꝝ cuiusl̃ libet cause euẽtus distinguat: ꝛ vniuersalis mater ecclia p sacram ꝓphetiã edocta, i his qui ad vitã eternã pdestinati sunt nullũ detrimentũ patiatur. Describit autẽ visio ista sub distinctione. vij. angeloꝝ tubis canẽtiũ, vniuersitatẽ pdicatoꝝ: turbines psecutionũ: retributiones premioꝝ. Incipit q̃ enim narrationem suã ab exordio ecclie renascẽtis ꝛ symbolis, et figuris describens mutationes rerũ scõm vicissitudines successionũ: et eã deducit vsqꝝ in finẽ tpis. Ibiqꝝ post multas tolerãtias labor⁹ subiũgit ꝓmia iustoꝝ: ꝛ cuncta i suis locis distinguemus: ꝛ prout ordo reqrit exponẽdo disponemus.

Incipit liber tertius.

De septem angelis canẽtibus tuba: ꝛ de alio angelo stante ante altare. Capitulũ primũ.

Et vidi septẽ angelos stãtes in cõspectu dei: ꝛ date sunt illis. vij. tube. Septẽ angeli stantes in cõspectu dei, sunt pdicatores vniuersi p oẽ tẽpus q̃ septẽ dierũ numer⁹ voluit cooperãte spũs sancti gra᷑ predicãtes verbũ dei. Qui idcirco dicti sunt angeli: qꝝ a deo missi: stãtes in cõspectu dei, qꝝ ad diuinũ obsequiũ parati. Dãtur illis. vij. tube, qꝝ attribuitur eis vniuersale officiũ pdicatiõis dine, vt canãt ad electoꝝ munitionẽ, ꝛ reprobor⁹ destructionẽ. Et ali⁹ angel⁹ venit, et stetit añ altare hñs thuribulũ aureũ in manu sua. Ali⁹ angel⁹ xps. qꝝ magni ꝓsilij angel⁹: qui bñ dicit ali⁹, qꝝ ab aliꝭ angelis. i. vniuersis predicatoꝛib⁹, et gra᷑ scitatis, ꝛ excellẽtia dignitatis, ꝛ potẽtia ꝛtutis longe remot⁹. Qui venit, dñ nature nr̃e fragilitatem assumpsit. Et stetit ante altare: de hoc altari typice scriptũ ẽ: altare de ꝛra facietis michi. altare de terra, hũanitas assũpta. Sed sicut venire pertinet ad carnis assumptionẽ, sic stare pertinet ad diuinitatis imutabilitatẽ. Qui q̃ venit p carnẽ: p diuinitatẽ ãte altare stetit: qꝝ diuinitate i qua imutabilis pmãsit, hũanitate q̃ nobis altare est, prior et sublimior fuit. Hñs thuribulũ aureũ in manu sua. Thuribulũ, sunt scti apli / qui ad electoꝝ pces sicut incẽsum dinitati offerẽdas in scta eccla sunt pcipaliter pstituti. Qui apte aurei sunt, ꝛ auri fulgorem hñt: qꝝ diuinã in se sapiam cõtinẽt: et p eã in mũdo cũctis lucẽt. Istũ thuribulũ angel⁹ in manu habuit: ex q̃ xps. xij. apl̃os elegit. Sequt. Et data sũt ei incẽsa mꝰta. i. orones deprecabiles: vt daret. i. repraesentaret pri: de oronib⁹ sctoꝝ sup altare aureũ. i. sup semetipm. Ipse est nanqꝝ altare: qꝝ sup eũ offertur pri oia vota hũane iusticie. Aureũ, qꝝ in ipso sunt oẽs thesauri absconditi sapie, ꝛ scie. Ipsi g̃ soli ad offerendũ incẽsa dãtur: qꝝ oẽs orones sctoꝝ p ipm pri cõmendant. Sed ꝛ recte altare aureũ dr̃ esse in ꝓspectu dei: qꝝ de eo testat⁹ est pri in eo cõplacuisse sibi. Et ascẽdit fumꝰ incẽsoꝝ de oronib⁹ sctoꝝ cora deo de manu ãgeli. Nulla sola oro in celestib⁹ est accepta quã filꝰ offert pri. Sequtur. Et accepit angel⁹ thuribulũ: et ipleuit illo de igne altaris: et misit i terrã. Angel⁹ thuribulũ qõ supi⁹ hr̃e dicꝰ est accepit: et illo de igne altaris ipleuit: qñ xps apl̃os post ꝓpletũ humane redẽptiõis mysteriũ in fide solidauit: et eis de eodẽ spũ quo ipe plen⁹ erat ꝑmitias dedit. In terram q̃qꝝ thuribulũ impletũ misit, dũ eos i terrã ad pdicãdũ direxit. Sed q̃d apl̃oꝝ missionẽ secutũ sit declarat cũ subdit. Et facta sunt tonitrua, ꝛ voces, ꝛ fulgura, ꝛ terremot⁹ magnus. Predicatib⁹ eterñ apl̃is facta sunt tonitrua. i. dure dãnationis ꝛminationes: ꝛ voces. i. mediocres admonitiones. Et apte post tonitrua addidit voces: qꝝ quos per minas deterrem⁹ p ꝓmissa lenire debem⁹: vt terroꝛ a malo frãgat: et ꝓmissio ad bonũ q̃rẽdũ stabiliat. Sed qꝝ apostolos infideles nec terrores minaꝝ: nec voces valent psuasionũ sine testimonijs miraculoꝝ, apte subdit. Et fulgura. Fulgura nãqꝝ signt miracula longe lateqꝝ chorusc̃ãtia. Et q̃n postq̃ tonitrua ꝛminationũ, ꝛ voces ammonitionũ i oẽqꝝ terrã sonuert: et fulgura miraculoꝝ orbi tre chorusc̃auert mꝰti de eo q̃d erãt mutati sunt, recte subdit. Et tre mot⁹. Terre motꝰ nãqꝝ post tonitrua, voces, fulgura fact⁹ est: qꝝ apl̃is pdicantib⁹ ꝛ miracula faciẽtib⁹ multi terrent terrã inhabitãtes, ꝛ terrã diligẽtes moti sunt. Alij ad bonũ p cõuersionẽ: alij ad malũ p auersionẽ. Alij moti sunt ad credendũ: alij moti sunt ad psequendũ. Bñ quoqꝝ postq̃qꝝ dixerat terre motꝰ: subiecit magn⁹: qꝝ largiẽte gra᷑ mꝰti sunt ad fidẽ a xpo vocati: ꝛ exigẽte culpa multi sunt ad psecutionẽ fidei dyabolo instigãte excitati. Sequtur. Et. vij. angeli q̃ habebãt. vij. tubas parauerũt se vt tuba canerent. Postq̃ supius de angelo magni cõsilij. i. de xpo q̃d q̃ ad redẽptionis nr̃e sacramẽta ptinẽt breuiter tetigit, ꝛ apl̃oꝝ missionẽ per thuribulũ in terrã missum typice describit: rursum ad. vij. angelos. i. ad vniuersos pdicatoꝝ cõuẽtus de quib⁹ incepit, ꝛ de quib⁹ i sequẽtib⁹ tractabit sermonẽ reducit: qui se parant vt tuba canãt: qꝝ operãtur prius qõ postea predicãt: vel q̃. et quib⁹ predicare debeãt diligẽter prius cõsiderãt. Magnũ quippe ẽ officiũ pdicationis: vñ necesse est, vt q̃ illud exercere debẽt ꝛ firmẽt ꝛtute scritatis, ꝛ vtanꝫ libra discretiõis. Septẽ g̃ angeli sunt pdicatores vniuersi. Alius angel⁹ xps. Thuribulũ, duoden⁹ apl̃oꝝ numer⁹. Fumus aromatũ, deuotiones oronũ. Altare aureũ, corꝓs assũptũ. Impletio thuribuli de igne altaris, ꝑmittet sps date discipul. Missio thuribuli i terrã, directio apl̃oꝝ ad pdicãdũ frigentis gra᷑. Tonitrua, cõminationes: voces, admonitiões. Fulgura, splẽdoꝛ miraculoꝝ: tre motus magn⁹, puersio ꝛ auersio hoiz: angeloꝝ ad canẽdũ ꝑparatio, pdicatoꝝ bona actio: ꝛ puida pdicãdi discretio.

De primo angelo, et tuba eius. Cap. ij.

Et primꝰ angel⁹ tuba cecinit: et facta est grãdo et ignis mixta i sanguine, et missum est in terrã: et tertia pars terre cõbusta est: ꝛ tertia pars arborũ cõbusta est: ꝛ oẽ fenũ viride cõbustũ est. Primus angelus, predicatoꝝ ordo primus: prima tuba, predicatio prima. Primus ergo angel⁹ tuba cecinit, qñ in nouo testamẽto ordo pdicatoꝝ primꝰ in iudea euangelij personuit. Sed q̃d ipam predicationẽ secutũ sit declarat cum subdit. Et facta est grãdo et ignis mixta i sanguine. Grando significat extrinsecus flagellũ psecutiõis. Ignis flammã interius ardentis querẽ emulationis. Sanguis crudelitatẽ occisionis. Primo itaqꝝ angelo tuba canẽte,

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta est grādo, et ignis cōmixta in sanguine: quia primo predicatorū ordine in principio noui testamenti in iudea predicāte iudaicus populus usq; ad effusionem sanguinis crudeliter ex eis sit in psecutione. Et missum est in terra. i. in illos qui habitāt in terra. Sed quia seuicia psecutionis nō bonis sed malis nocet, apte subiūgitur. Et tertia pars terre cōbusta est: et tertia pars arborū cōbusta est: et omne fenū viride cōbustum est. Due hoim ptes sunt dei, actiui scr et cōtemplatiui, impfecti et pfecti, minores et maiores. Istas duas ptes dei sibi assumit, qz pusillis cū maioribus benedixit. Tertia pars q̄ est malor diabolo relicta est: et facta grādine, et igne cōmixta in sanguine, duab⁹que dei sunt illesis pmanētib⁹ combusta est: qz predicatorū ordine predicāte et psecutione seuiēte fundit⁹ a bono defraudata est. Terra aūt significat hoies: qz debent et ipsi ad sibi studinem terre p virtutes et bona opa fructificare. Arbores significant hoies: qz sicut arbores se desiderio celestis boni sursum debēt erigere. Fenū viride, significat hoies qz debent quēadmodū fenū viride p virtutem pseuerātie semp virere. Sed arborū et terre tertia pars obusta phibetur, vt duab⁹ ptib⁹ que (vt dictū est) dei sunt illesis a malo pmanentib⁹, ipa a vo bono sterilis deiecta marcida significetur. Fenū aūt totū comburit, qz quisq; solū credulitatis virorē habet, et virtutū et operum bonorū fructu caret, veniente tentatione, vel psecutione malignitatis incendio facile cōcremat. Sed boni deniq; siue mali hoies sub significatione trium rerū, terre, arborū, feni, recte cōprehēduntur: ppter triū bonorū siue malorū typum: cogitationū videlicet, locutionū, actionū. Hec em̄ oia in bonis bona sunt: in malis mala. Nō incōuenienter itaq; hoies siue boni siue mali p triū rerū descriptionem sigtionem: qz et p trium distinguūtur qualitatē: z multa sunt q̄dem q̄ de hmōi intellectib⁹ dici possunt. Sed que sub pūti breuitate ꝓprehēdere nō valem⁹, ad exercitationē sensus tui tue prudentie querēda, et discutēda reseruam⁹. Nō em̄ debes ebes his tantū q̄ dicim⁹ supsedere: sed temetipm in anteriora extēdere, et tēptare: remotiora attingere: maiora cōprehēdere.

Prim⁹ ergo angel⁹ predicatorū ordo in iudea predicātiū in nouo testamento prim⁹. Tuba prima, pdicatio prima. Grando et ignis cōmixta in sanguine, emula psecutio seuiēs in crudelitate tertie ptis terre: arborū, et toti⁹ feni viridis cōbustio, damnandorū reprobatio. Quarū partium terre et arborū seruatio, saluādorum assumptio. Quorum videlicet saluādorū due ptes esse dicūtur: qz saluādi sub impfectionis et pfectionis differentia cōprehenduntur.

De secūdo angelo, et eius tuba. Cap. iij.

Et scds angel⁹ tuba cecinit: et tanq̄ mons magn⁹ igne ardens missus est in mare: et facta est tertia pars maris sanguis: et mortua est i eo tertia pars creature q̄ habet aias: et tertia ps nauiū interiit. Collectis ad fidem in predicatione ex iudea fidelib⁹: statim secūda predicatio in gentib⁹ que maris noie designātur pfonuit: et ex eis vtiq; saluādos conuocauit. Sed diabol⁹ qui in prima pdicatione aliquos ex iudeis sibi auferri doluerat: et idcirco in iudea psecutionē excitauerat, vt pdicationē ad gētes trāsferri vidit, statim in gentib⁹ psecutionem ad eiusdem impedimentū excitauit. Dicit ergo. Et secūdus angel⁹ tuba cecinit. i. vox predicatorū relictis iudeis in gētibus pfonuit: et mons magn⁹. i. diabol⁹: mons p tumorē magn⁹ p tumoris magnitudinē. Igne ardēs p inuidiam: missus est in mare. i. in gentiles per pmissionem diuinam Gentiles mari bñ comparātur: qz fluctuabāt p superstitionū culturā ydolorum: et multorū amaritudinē viciorū. Istius maris due ptes sunt dei: tertia diaboli, sicut in precedēti capīo de terra, et arboribus mōstrauim⁹. Scdo āgelo tuba canēte et tanq̄ monte misso in mare: tertia ps maris facta est sanguis: qz derelicta iudea sonāte in gētib⁹ voce pdicationis, diabolo cōcitāte pars gētilitatis reliquendo deū tormēto dānationis querla est ad crudelitatē psecutiōis. Tertia quoq; ps creature eorū que habebāt aias in mari mortua est: tertia ps nauiū interiit: qz dānanda pars illorū etiā qui apd eos magis videbant rōnabiles, et digniores: et illorū qui aliorū erāt vectores, et sustētatores p culpā ante mortua tūc fidem respuēdo et in infidelitate permanēdo eterne morti deputata disperiit. Scds q̄ angelus cū sua tuba, pdicatores intelligentib⁹ cū predicatione de iudaismo ad gentes trāslata. Adhoris magnū missus in mare, diabolus seuiēs in cōcisa gētilitate. Due ptes maris habētiū aias et nauium, saluandi. tertia pars, dānandi. Sanguis, crudelitas psecutionis. Adhoris habentiū aias, et interitus nauium, manifesta qz i hūdam reprobatio, qui magis esti mabātur rationabiles, et aliorū vectores, et sustentatores.

De tertio angelo, et tuba eius. Cap. iiij.

Et tertius angel⁹ tuba cecinit, et cecidit de celo stella magna ardēs tāq̄ facula: et cecidit i tertā partē fluminū, et in fontes aquarū: et nomē stelle dicit⁹ absinthius: et facta est tertia ps aquarū in absinthiū: et multi hoies mortui sunt de aquis, qz amare facte sunt. Adulta i hac tertia visiōe optinent q̄ fm ea q̄ in scda visione dicta sunt aptissime disponūtur. Ubi nanq; scrā pphetia ait. Alius exiuit equ⁹ rufus, egit de psecutorib⁹ sub aptione scdi sigilli. Hic vbi i precedēti capīo dicit Facta est ttia ps maris sanguis, agit de psecutorib⁹ sub tuba scdi āgeli. Ibi vbi dicit. Ecce equ⁹ niger, egit de hereticis sub aptione. iij. sigilli. Hic vbi dicit. Cecidit de celo stella, agit de hereticis sub tuba ttij angeli. Ibi vbi dicit ecce equ⁹ pallid⁹, egit de ypocritis sub aptiōe. iiij. sigilli. Hic vbi dicit tertia ps lucis percussa est, agit de ypocrit⁹ sub tuba q̄rti angeli. Ibi vbi ait terremot⁹ factus est magnus egit de psecutione antixpi sub aptiōe sexti sigilli. Hic vbi ait. Solue q̄tuor angelos q̄ alligati sunt i flumie magno eufrate, agit de psecutione antixpi sub tuba sexti angeli. Ibi vbi dixit. Factū est silentiū in celo quasi hora medij, egit de fine mūdi sub aptiōe septimi sigilli. Hic vbi dicit factū est regnum hui⁹ mūdi dñi nri et xpi et⁹, agit de fine mūdi sub tuba septimi angeli. Scdm q̄ cū scdo: tertiū cū tertio, quartū cū quarto. Quintū cū quinto: sextū cū sexto Septimū cū septimo. Cōcordat sigillū cū āgelo, et cū aptione sigilli tuba angeli. Due tī singula cū singulis de eodē diuersis figuris tractāt, vt et lectorē magis exerceāt, et vt diabolū sicut i exhibitiōe diuine pmissiōis, ita hic eisdē promissiōis modū velle ipedire officiū pdicationis ostendant. Hec de cōsonātia pcedētis et pūtis visionis dixim⁹. Nūc ad capitulū ppositū redeam⁹. Et terti⁹ angel⁹ tuba cecinit. i. tertius pdicatorū ordo pdicauit: et cecidit de celo stella. i. de ecclia hereticorū caterua: q̄ bñ dr stella magna ardens. Stella p acceptā sciam: magna p supbiā. rdēs p inuidiā. Tanq̄ facula, qz dū alios ad prauitatē incendit semetipam pfumit. Et cecidit i tertiā partē fluminū, et in fontes aquarū: p flumia et fontes diuina scriptura figurat, cui⁹ haustu mēs hūana veri boni sitibūda recreat. Fōtes aquarū dicūtur illi libri i quib⁹ origo et summa fidei ꝓprehendit, sic sunt libri legis, pphetarū, euāgeliorū, et apl̄orū Flumia, illa q̄ inde trahunt, sicut sunt expōnes doctorū. Due sunt aūt ptes scripture, historica vcz et spūalis intelligentia: q̄ recte intellecte ptinent ad bonos. Tertia ps est peruersorū querla itelligētia, q̄ ptinet ad malos. Stella de celo itaq; cadēs i tertiā partē fluminū, et in fontes aquarum cecidit: quia prauitas heretica de sublimitate ecclie decidēs sacram scripturā in pte sue assertionis corrupit. Et nomen stelle dicitur absinthiū: nomē stelle. i. heretice turbe dicit q̄ absinthiū: quia quisq; ab heretica prauitate

seductī, ad prauā intelligētie, et spiritalis mortis amaritudinem perducit: vñ cōgrue dicit. Et facta est tertia pars aquarū absinthiū: et multi hoies mortui sunt de aquis: qz amare facte sūt. Stella nāq; cadēte in aquas aque amaricātur: et hoies bibentes moriuntur: qz hereticis summa deserentib⁹: et sacrā scripturā per se docētib⁹, ipa scriptura in eorū doctrina corrūpitur: et eorū prauitati cōsentientes spiritali morte necātur. Due itaq; ptes remanēt deo: tertia corrupta relinquit⁹ diabolo. Qui quonā per psecutionem predicationē diuinā exteri⁹ oīno impedire nō potuit: interius p hereticos eā implere tētauit. Tertiā⁹ angelus igit pdicatorū ordo tertius: stella cadēs, hereticus a vera fide decidēs. Aqua, scriptura: amaritū tertie ptis, prauitas assertionis. Adhoris bibētiū, impietas cōsentiētium.

De quarto angelo, et tuba eius. Cap. v.

Et quart⁹ angelus tuba cecinit, et tertia pars solis pcussa est: et tertia pars lune, et tertia ps stellarū, ita vt obscuraretur tertia pars earū, et tertia ps diei non luceret, et noctis similiter. Videns hostis antiquus nec p infidelium psecutionē, nec; per hereticorū prauitatē predicationē ad libitum suū impedire nō posse, adiungit ypocritarū simulationē. Et quart⁹ angel⁹ tuba cecinit, id est quart⁹ ordo predicatorū predicauit. Et tertia pars solis pcussa est, id est sensus human⁹ in ypocritis (qui perfectis et impfectis iustis tertij sūt p sinistrā intentionem) obscuratus est. Et tertia pars lune, id est iusticie eorum que per augmētum debuisset crescere: et tertia pars stellarū, id est virtutes eorū que deberēt multipliciter lucere. Vt obscurēt tertia pars eorum. i. vniuersa claritas in conuersatione ypocritarum. Due nanq; spiritalis boni ptes illese in pfectis iustis reseruantur. Tertia vo in ypocritis destruitur, vt diei nō luceret tertia pars: et noctis similiter. Quia diem hoc in loco accipiunt illi qui inter ypocritas videntur scientia vel vita lucidiores: per noctem illi qui in vtraq; parte apparēt minus lucētes. Bene itaq; tertia pars solis, lune, et stellarū obscurata diei et nocti lucere phibetur: qz bonū intelligentie iustitie virtutis et in excellētioribus⁹ et in inferioribus⁹ ypocritarū personis funditus obnubilatur. Sequit. Et vidi, et audiui vocem vni⁹ aquile volātis per mediū celum, dicētis voce magna: ve, ve, ve habitantib⁹ in terra. De ceteris triū angelorū vocibus qui erāt tuba canētes, Aquila que reuerberatis oculis cōtra solem ad sublimia volat, vniuersitatem diuinorū scriptorū, et predicatorū significat: qui ceteris fidelib⁹ celestia secreta subtilius scrutātur, et altius, et clarius cōtemplantur. Qui bene dicunt aquila vna, quia magna est eorū in sacre scripture cōtēplatione et predicatione concordia. Qui totiens per mediū celum volantes voce magna clamant, quotiēs magna auctoritate in cōmuni audientia totius ecclesie sublimiter recta predicant: ve, ve habitātibus in terra. De ceteris voc⁹ triū angelorū qui erāt tuba canituri, quasi diceret, grauia sunt mala que superius cōmentantur, sz valde grauiora sunt ea que sequūtur. Ve nāq; ter positū, et habitātib⁹ in terra cōminatū de ceteris vocib⁹ triū angelorū q̄ erāt tuba canituri tres grauissimas tribulationes designat. Triū ordinū predicatorū temporib⁹ futuras qui erāt predicaturi. Graues igit sunt tribulationes q̄ sub tuba quatuor precedentium angelorū precedunt: sed longe grauiores sunt q̄ sub trium sequentiū tuba succedūt. Vō aūt dicit habitātib⁹ in terra significat terrena diligētes, et terrena celestib⁹ preferētes, quib⁹ tribulationes inferuntur in malū: q̄ bonis cooperātur in bonū. Quartus q̄ angel⁹, pdicatorū ordo quart⁹. tertia pars solis/lune/stellarū/diei/nocti obscurata: claritas intelligētie/iusticie/virtutū, tā in sublimioribus⁹/q̄ in minoribus ypocritarū psonis obnubilata. aquila volans p medium celū/vniuersitas predicatorū in ecclesia predicātiū tria vltima sequētia sub vocib⁹ succedentiū angelorū: tribulationes venture tēporibus sequētiū predicatorū.

De quinto angelo, et tuba eius. Cap. vj.

Et quintus angel⁹ tuba cecinit. Et vidi stellā de celo cecidisse i terrā. Et data ē illi clauis putei abyssi. et aperuit puteū abyssi: et ascēdit fumus putei sicut fum⁹ fornacis magne. Et obscuratus est sol et aer de fumo putei: et exierūt locuste i terrā. Quia diabol⁹ vidit q̄ p singula mala psecutor crudelitatē, hereticor prauitatē, ypocritar simulationē, sacrā impedire predicationē nō potuit: vniuersa malor gīa (sicut i sequētib⁹ ostendet) induxit: et qō p singula sigillatim nō valuit: per oia piter effundere tētauit. Et quint⁹ angel⁹ tuba cecinit. i. predicatorū ordo quint⁹ predicauit. Et vidi stellā de celo cecidisse in terrā. i. vidit q̄ diabol⁹ qui lucifer dict⁹ est qui de celo cecidit, in terrenis et terrena diligētib⁹ dānationē accepit. Et data est illi clauis putei abyssi. i. cōcessa est illi ptās, pfundi et occulti mali. Qui puteū abyssi aperuit: dū pfundā et occultā malicia ad nocēdū de vniuersor⁹ simul malor cordib⁹ eduxit et ppalauit. Fum⁹ quoq; putei sicut fum⁹ fornacis magne ascēdit: qz simul et semel apta erupta, et soluta prauitas demonū et hoim ad detrimētū bonor qui i sublimi positi sunt pingere laborauit. Unde apte subdit. Et obscurat⁹ est sol et aer de fumo putei. Sol et aer de fumo putei obscurant: qz et q̄dā ex illis q̄ alios illuminare videbātur/et q̄dā ex illis q̄ illuminant/suggestione et doctrina demonū/et puersor⁹ hoim excecant. Et quia mali nō tantū bonis nocēt vt obscurent: sed et malis obsunt ne illuminētur: bene sequitur. Et locuste exierunt in terrā. Quid nāq; accipit p locustas, nisi malor vniuersitas: Qui ad modū locustar et ad alta saliūt p elationē: et ad terrā recidunt p cupiditatē. Quid accipit per terrā, nisi terrena diligētes, et p cupiditatē terrenis inhērētes? Locuste q̄ in terrā exeunt, qui supbi quicq; in eos q̄ terrena celestib⁹ anteponūt, pātem accipiūt. Cui⁹ ptātis claritas declarat cū subiungitur. Et data est illis ptās, sicut habent ptātem scorpiones terre. Scorpio facie blandus apparet: cauda nocet. Sic prauorū vniuersitas qō nō pōt per apertā seuiciā, hoc adimplere nitit p occultā maliciā. Et qm̄ occulta malor nocendi malicia diuinit⁹ refrenat, nec vere bonis in aliquo nocere pmittitur: bene sequitur. Et pceptū ē illis ne lederēt fenū terre: neq; oē viride, neq; omnē arborē, nisi tantū hoies qui nō habēt signū dei viui in frontib⁹ suis. Fenū significat rudes/et infipientes/et ad deceptionē flexibiles. Viride/hoies vere fidei virorē habentes: et p spem eternitatis supnevirditatē expectātes. Arbor: p fidem et spem boni opis fructū exhibētes. Dēs igit vere electos incipientes/puectiores/pfectos mali ledere phibent: qz ab oi lesione/occulta et diuina dispositione cohibent. Nisi tantū hoies qui nō habēt signū dei viui subaudit in veritate: in frontib⁹ suis. i. manifeste. Multi sunt nāq; q̄ se signū dei viui hre verbis simulāt: quē tamē factis negant. A quor lesione mali minime refrenātur: qz tales voluntarie potestati malor subiiciūtur. Sed qz nec hereticor qui male nocent: nec aliorū quorūlibet turba malorū, etiam ipsos qui terre p amorē terrenorū conglutinantur, et terre noie designātur/ad libitū ledere nō sinit. recte additur. Et preceptū est illis ne occiderent eos: sed vt cruciarēt eos mensib⁹ quinq̄. Precipitur hereticis, et principalibus diaboli ministris: ne non solū vere bonos non ledāt/sed nec terrenis deditos occidāt. qz cohibētur ne libertatē audiēdi verbū dei, vel rectam fidē suscipiēdi auferant. Datur eis licētia/vt quinq̄ mensib⁹ tales p eos

Universidad de Deusto
Biblioteca

cruciẽtur: qz qui per quinqz sensus corporis transitorijs inherent, a reprobis per ablationẽ terrenoꝝ que diligũt/ nonũqz affligi permittũtur/ vt afflicti aliquãdo ex se dilerisse resipiscãt: z ad vera bona querẽda tandẽ vel aduersitatibus eruditi resurgant. Sequitur. Et cruciatus eozũ sicut cruciat scozpij, cum percutit hoiem. Hoc est quod supra dictũ est. q mali qõ non valent per manifestã maliciam z seuiciã: hoc perficere laborãt per occultã maliciã. Et in diebus illis. In tempore videlicet tante malignitatis quãdo alij ledẽt pheresim: alij per ypocrisim: alij ad persequẽdum: alij multimodis vicijs cõsurgent ad nocẽdum/ dyabolo totũ puteum iniquitatis aperiẽte/ z omnẽ virtutem suã ad electorum impedimẽtum effundente. In dieb9 inqz illis querent hoies, z maxime pastores mortẽ/ timentes lapsum/ z non inueniẽt eam, q propter necessitatem subiectorum reseruabũtur. Et non quoquo modo querent mortẽ propter imminẽtem z ingruentem aduersitatem: sed cum magno desiderio. Unde apte subditur. Et desiderabũt mori. Sed ipsis desiderãtibus mors: nequaqz desideriũ suum dabitur. Unde recte addit. Et fugiet mors ab eis solis: ppter necessitatem subiecti gregis. Sequitur. Et silitudines locustarũ similes equis paratis in prelium: z super capita earꝝ tanqz corone similes auro. Superius apertionẽ putei abyssi, id est effusionẽ totius mali/ z malorũ potestatem nocẽdi/ z diuinam refrenationem descripsit: nũc ipsorum multiformẽ maliciã diuersis figuris z similitudinib9 ostendit. Similitudines ergo locustarꝝ/ similes equis paratis in prelij recte dicũtur: quia mali quiqz ad similitudinẽ equorum in psecutione electorũ velociter/ ferociter/ z improuide sequũtur: z improuide ferũtur. Super quoꝝ etiam capita sunt tanqz corone: qz non vera habẽt: sed falsa premia puerse victorie. Que videlicet corone nõ aurum/ sed similes sunt auro: qz sapiẽtia huius mũdi (que stultorũ est) stultitia est apud deum. Quoꝝ fraudulẽtiam atqz seuiciã subiungit adhuc dicẽs. Et facies eozum sicut facies hoim. et habebant capillos sicut capillos mulierũ. et dentes eozũ sicut dentes leonũ erant. Tria ponit: facies hoim/ capillos mulierũ/ dentes leonũ. Que tria secundũ ordinẽ predictũ mali/ z maxime heretici habere describũtur: qz primũ se cuncta secũdum rationẽ agere fingunt: z deinde fraudulẽter ad mollicies viciorũ pertrahũt. ac demũ per actionis praue suggestionem z perpetrationẽ crudeliter laniant. Sed dñ electorũ populũ expugnare conãtur: ipsi contra veritatẽ ne ab eis modis aliquib9 superẽtur/ vndiqz suis falsitatib9 armant. Unde bñ subditur. Et habebant loricas sicut loricas ferreas. Habent eteñ mali cõtra veritatem loricas, p sentẽtiarũ falsarũ munitionẽ. ferreas, per sue duritie pinacią. Quarũ videlicet sententiarũ declaratur manifeste sonus atqz tumult9, cum subiũgitur. Et vox alarũ eozum, sicut rote curruũ equorum multorũ currentiũ in bellũ. Ale sententie, vox alarũ tumultus sententiarũ. Sentẽtie eteñ false/ malis z precipue hereticis sunt lorice. Sunt eteñ sententie et ale, z lorice. Lorice, qz contra bonos muniũt: ale quia ad deteriora vehũt. Habẽt itaqz reprobi alas: quarꝝ vox est sicut vox curruũ equorum currentiũ in bellũ: quia quẽadmodũ diuersi currus diuersis viis/ a diuersis equis ad idem bellũ rapiuntur: sic mali diuersis heresibus/ z cõtentionum tumultib9 vnanimiter ad idẽ bellum/ ad expugnandã scilicet ecclesiã feruntur. Sequitur. Et habebant caudas similes scorpionũ: et aculei erant in caudis earũ. Potestas earum, nocere hoibus mensibus quinqz. Hoc totum superi9 expositum est: excepto quod dicit, q aculei erant in caudis earũ. In caudis aũt locus taꝝ sunt aculei qz in fine suggestionis prauorũ est morsus z pũctura pcti.

Et habebant super se regẽ angelorꝝ alterũ: cui nomen hebraice Abadon: grece aũt Απολλύων: et latine hz nomẽ exterminãs. Angelus abyssi dyabol9 est, qui est rex et princeps sup profunditatẽ z obscuritatẽ totius pcti. Qui propterea sub triplici ira describit, vt sctã ecclesia vbiqz terrarũ diffusa/ quacũqz littera vtatur/ versutias dyaboli in ei9 fraudulẽtis satellitib9 cauere doceat. Dyabolus vo exterminãs vocatur, qz per se, et per suos electos quoslibz extra terminũ spũalis querimonie eijcere conat. Sequitur. Ue vnũ abijt: z ecce veniũt adhuc duo ve. Unũ etenim ve est tribulatio, que sub tuba quinti angeli cõtinet. Duo reliqua ve sub tuba sexti z septimi angeli sequũtur. Quintus itaqz angelus, ordo predicatorũ quintus. Stella que de celo cecidit, dyabolus. aptio putei abyssi, effusio peccati. solis z aeris obscuratio, superiorũ et inferiorũ lesio. locuste, mali, et scipue heretici. phibitio lesionis, cohibitio tẽtationis. multiplices locustarũ silitudines, diuerse malorũ prauitates. vni ve recessio, vnius tribulationis cessatio.

De sexto angelo, et tuba eius. Cap. vij.

Et sextus angelus tuba cecinit: z audiui vocem vnã ex quatuor cornibus altaris aurei/ qđ est ante oculos dñi: dicentẽ sexto angelo qui habebat tubã. Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno eufrate. Apertione putei abyssi, id est vniuersitate mali quo sancta impugnatur ecclesia/ ante aduẽtum antichristi in superiori capitulo diligenter descripta, in isto consequẽter agit de persecutione sub antixpi ventura. Predicit quoqz electis ad cõsolationẽ immutabilitatis eternitatis. Agit deniqz in hoc eodem capitulo de Helya et Enoch/ z eorum predicatione et morte: z de eoꝝ resuscitatione z glorificatione. Et sexti9 angelus tuba cecinit. i. sextus doctor ordo de tpe antixpi predicauit. Et audiui vocẽ quã. id est vniuersalis doctrine concordiam: ex quatuor cornib9 altaris aurei, id est ex oibus predicatorib9 Christi: qui cũ fableuant et deferũt, quatuor euãgelia predicãdo per quatuor partes mundi. Hoc altare dicit aureũ. altare, quia sup illud offertur holocaustum humane iustitie. aureum, quia in christo habitat fulgor diuine sapiẽtie. apte etiã dr esse ante oculos dñi, quia pater in filio cõplacet sibi. dicentẽ sexto angelo qui habebat tubã. i. illis qui imminẽte articulo illi9 pscutionis ministrabũt ecclesiastica doctrinã. Uniuersi nanqz sacre scientie scriptores z predicatores dies illos predicũt: et electos marie predicatores qui alios cõfirmare debẽt contra crudelitatẽ illius pmunire cõtendunt. Solue quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno eufrate. Quatuor angeli sunt vniuersi demones p quatuor ptes mũdi in diebus antixpi seuientes: et reprobos quoslibz ad electorũ pscutionẽ cõmouẽtes. Qui ab electis ꝺ dicitur bus tũc solui precipiũtur: qz ab eis soluẽdi, siue soluti ad bonoꝝ cautelam predicabũtur. Isti sunt quatuor angeli qui in precedẽti visione nocere terre/ mari/ z arboribus phibiti leguntur. Qui modo in flumine magno eufrate alligantur: qz ue contra genus humanũ pro libitu seuiãt/ per baptismũ refrenãtur. Qui deniqz tunc soluẽtur: quia magis contra eos qui christiano nomine censentur effrenari permittent. Unde sequitur. Et soluti sunt quatuor angeli qui parati erãt in horam, z diem, z mẽsem, z annũ vt occiderent tertiã partem hominum. Demones etenim tunc parati erunt in horam, et diem, z mensem z annũ. i. in oẽ tempus cõtinue illius persecutionis: vt occidant tertiam partem hominũ, id est oẽs qui relinquẽtur ad tormẽtum damnationis. Qui etiam numerus reproborum angelorum intelligẽtie spiritualis euidẽtiam recte subiũgit dicẽs. Et numer9 equestris exercit9 vicesies milies dena milia:

audiui numerum eorum. Dyabolus est omniũ malorum princeps: cuius milites sunt demones. equi militũ, praui homines. Huius exercit9 numerus vicesies milies dena milia esse perhibet. vt vicesies milies cõtra sanctos noui testamẽti: qui quedã precepta legis et secũdum litteram, et secũdum spiritalem intelligentiam obseruant. et dena milia cõtra antiquos iustos qui legẽ ad litteram, vtpote futurorũ tunc figuram/ simpliciter obseruabat, eos belligerare luce clarius manifestatur. In vicenario nanqz duplex legis obseruatia: in millenario pfecta iusticia. in denario simplex legis figeratur obseruãtia. Talis ergo numerus reprobis angelis apte tribuit, vt cõtra quos bellũ gerunt aperte demõstretur. Et ita vidi equos in visione, id est secũdum numerũ militum vidi numerum equorũ. Singuli quippe demones ad impugnandum electorum numerũ, per singulos circũferuntur homines. Sequitur. A Et qui sedebant sup eos, habebant loricas ferreas, z sulphureas, et hyacintinas. Habent demones loricas, per perplexã astutiam: igneas per ardẽtem inuidiã: sulphureas, per fetorem infamie. hyacintinas, per fucum z simulationẽ celestis iusticie. hyacintus nãqz celi habens similitudinem celestem, vtam significat: et angelus sathane nõnunqz in angelum lucis se trãsfigurat, z sub specie virtutum vicia palliat: vt quos nõ potest vi, simulatione decipiat. Et capita equorũ erant tanqz capita leonum: z de ore eorum pcedit ignis, z fumus, z sulfur. Equi demonũ multitudo reproborũ hominũ. Quorũ capita sunt tanqz capita leonum: qz suis prauitatibus dilaniant populum fidelem. De quoꝝ etiam ore procedit ignis, per malignitatem praue suggestionis. z fumus per obscuritatem excecationis, z sulfur, per fetorẽ viciositatis z male opinionis. Et quoniã non saluãdis quibus omnia cooperant in bonum) sed damnãdis prauorũ suggestio nocet: apte subditur. Ab his trib9 plagis occisa est tertia pars hominũ, id est vniuersitas damnãdorum, de igne videlicet praue suggestionis, z fumo excecationis, z sulphure corrumpẽtis viciositatis z fetentis opinionis. Que procedebãt de ore ipsorum: qz corrumpunt bonos mores colloquia prava. Sed qz mali nõ tantũ per suggestionem manifestam: verũetiam p occultam fraudulẽtiam bonis nocere conãtur: recte sequitur. Potestas eñ equorũ in ore eorum est: et in caudis eorũ. Os nanqz significat suggestionẽ manifestam: cauda occultã fraudulẽtiã. z mali dũ non possunt ore, cauda nocent: qz conantur occulte perficere, quod nõ valent aperte. Quorum fraudulẽtam potestatem adhuc describens addit. Nam caude eorũ similes serpentibus, quibus cie blandiũtur, z occulte venenũ infundunt. Habẽtes enim caudas capita scz in caudis. mali quippe in caudis habent capita: qz dum nequeunt in aperta persecutione, in occulta z fraudulẽta simulatione nocendi sumunt initia. Et in his oibus nocent: qz subtiliter z dolose venenum sue prauitatis infundẽdo mordent. Sed quoniã in precedẽtibus de his qui ẽ libet in eo crudelitatem habent dixit: recte in sequẽtibus ad eos qui omni fide carẽt sermonem cõuertit. Sequitur. Et ceteri homines, videlicet pagani/ vel etiã iudei qui nõ sunt baptisati/ z ab ecclesia sunt separati/ qui non sunt occisi in his plagis. i. corrupti his vicijs neqz penitẽtiam egerũt de operib9 manuũ suarũ. vt adorarent demonia/ z simulachra aurea, et argentea, z erea, et lapidea, z ligneꝝ/ que neqz videre possunt, neqz audire, neqz ambulare: z nõ egerũt penitẽtiã ab homicidijs suis, neqz a veneficijs suis, neqz a fornicatione sua, neqz a furtis suis (subauditur) perierũt. Et notãdum qꝺ vbi ait neqz egerunt penitẽtiam de operibus manuũ suarũ vt adorarent. demonia: ibi incipit redarguere infidelitatem eorũ. j. cor. in. iv. c.

vbi vero dicit z non egerunt penitentiam ab homicidijs suis. ibi redarguit eorũ prauam actionem. Illic demonstrat eos esse cecos: hic demõstrat esse leuios. Omnes ergo pereunt quicũqz male agunt, nec resipiscũt. Sed quia grandia, grauia, z multiplicia illius persecutionis, et tribulationis tormenta, fluctuãte temporis varietate fidelibus illata superi9 premisit: bene ad cõsolationem electorum de immutabilitate eternitatis testimonio christi, vt certius credatur/ subsequẽter agit. Et vidi alterum angelum fortem descendẽtem de celo amictũ nube: z iris in capite eius. et facies eius erat vt sol: z pedes eius tãqz columna ignis. Alter angelus christ9, alter, quia a supradictis angelis sathane longe diuersus. angelus, qz paterne voluntatis nuncius. fortis, qz dei virtus. Qui de celo descẽdit, quia semetipm vsqz ad suscipiẽdã serui formã exinaniuit. Amict9 fuit nube, qz apparuit in suscepta hũanitate. In capite ei9 erat iris. i. ppiciatio diuinitatis/ et reconciliatio humani generis, qz deus erat in christo mũdum in recõcilians sibi. Cuius facies erat vt sol, qz quisquis in eum vera fide credit, nõ solum eũ hominẽ, sed z deum esse cognoscit. Pedes eius tanqz colũna ignis, quia predicatores qui p totum mundũ eũ circunferunt recte sunt pedes probati igne multiplicis tribulationis. Sequitur. Et habebat in manu sua libellũ apertum: et posuit pedẽ suum dextrum supra mare: sinistrum aũt sup terram: z clamauit quẽadmodũ leo rugit. Et cum clamasset: locuta sunt septẽ tonitrua voces suas. Ex ipis indicijs z signis agnoscitur psona redẽptoris. Ipse nanqz reuera libellũ apertũ in manu habet: qz et in se manifeste complebit, pmissum quod de ipo sacra scriptura continet: z quibus vult eius noticiã prebet. Ipse ponit pedẽ suum dextrũ supra mare: sinistrum sup terram, qz sue potestati subdit populũ gentilem in cultura multorũ deorum, z in amaritudine multorũ viciorum quõdam fluctuãtem: z gentẽ iudaicã in vnius dei fide quondã firmiter solidatã. Super gentes eteñ ponit dextrũ, qz eos elegit ad britudinẽ: sup iudeos sinistrũ, qz eos relinquit ad damnationẽ. Itẽ posuit primo dextrũ pedẽ supra mare: deinde sinistrũ sup terram, qz primũ gentes vocat ad iusticiã: et cum plenitudo gentiũ intrauerit, tunc omis israel saluus erit. Ipse clamauit quẽadmodum cum leo rugit, qz future damnationis penas eẽ cauẽdas terribiliter insinuauit. Post cui9 quoqz clamationẽ septẽ tonitrua voces suas locuta sunt: qz post eius predicationem euãgeliste z apostoli septiformis spirit9 sancti gratia repleti/ futuri iudicij terrorẽ predicauerunt. Sequitur. Et cũ locuta essent septẽ tonitrua voces suas scriptur9 eram. Et audiui vocem de celo dicẽtem. Signa que locuta sunt septẽ tonitrua: noli ea scribere. Precepit vox diuina signari, phibet scribi voces septem tonitruorũ: qz sic debemus electis ppalare, vt reprobis abscondamus dicta et scripta sanctorũ. Signa, id est sigilla, vt amicis pateant, z inimicis lateant. Et angelus quẽ vidi stantem supra mare et supra terrã leuauit manũ suam ad celum: z iurauit p viuẽtem in secula seculorũ, qui creauit celum, z ea que in eo sunt: z terram z ea que in ea sunt: z mare, et ea que in eo sunt, qz tempus amplius non erit: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere consummabitur mysterium dei sicut euãgelizauit per seruos suos pphetas. Angel9 ad celum manũ suam leuauit: z per eum qui omnia creauit qz tempus amplius nõ esset, sed in diebus septimi angeli consummaretur mysteriũ dei iurauit: quia christus ad honorẽ patri exhibendum opera iusticie celestis fluctuãtis mutabilitatis in stabilitatẽ transituram et eternitatis immobilitatẽ succesuram, z electis p christo sub tẽpore patientibus tribuendã paterno testimonio et

Apoc. x. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suo fide. iter. ⁊ veraciter affirmauit. Ad cōsolationē ergo predicitur. et. ꝓmittitur immutabilitas eterna. Nam reprobor⁹ temp⁹ erit in secula. Scti nimiꝝ immortales et impassibiles efficient: ⁊ impij de frigorib⁹ ad calores: et de calorib⁹ ad frigora reuertētur. Igitur qō dicit tēpus amplius nō erit: nō de impijs dānandis, sed de iustis glorificādis, ⁊ de elementis innouādis intelligēdū est: quādo oīa fiunt noua: ⁊ post variationē et vanitatē tēporis succedet immutabilitas eterna: q̄ fiet in reuelatione. i. glorificatione filiorū dei. Expectatio nāq; creature reuelationē filiorū dei expectat. qz ipsa creatura vanitati. i. mutabilitati subiecta est: ⁊ liberabit̄ in libertate filiorū dei. Creaturā vocat rerum visibiliū corporalium ⁊ rationabilium materiā: que in libertate. i. liberatione filiorū dei quando ipsi in fine glorificabūtur, a vanitate. i. mutabilitate liberabitur: qz in statū permanētis nouitatis mutabit̄. Tres sunt aūt vanitates siue mutabilitates. Prima est in homine: secunda in his q̄ fiunt ab hoie: tertia ab his q̄ facta sunt ꝓpter hominē. In hoie est vanitas mortalitatis: in his que fiunt ab hoie vanitas curiositatis: in his q̄ facta sunt ꝓpter hoiem vanitas mutabilitatis. Et qz homo est causa vniuerse vanitatis, apte scriptū est. Vniuersa vanitas oīs homo viuens. Propter has tres vanitates dixit Salomon: Vanitas vanitatū, et omnia vanitas. Sublato autem homine de mundo, nulla vanitas mutabilitatis erit in mūdo. Vnde et hic dicit. Tempus amplius nō erit. i. vanitas mutabilitatis nō erit. Credi nāq; potest q̄ nec firmamentū volueꝝ amplius: nec planete mouebunt: nec nubes cōcrescent: nec flumina currēt: nec vent⁹ spirabit: nec terra germinabit: nec aial generabit. Potest etiā estimari oīa elemēta. i. corpa ex elemētis ꝓposita in cōflagratione iudicij dissolui, et in elementa reuerti: nec amplꝰ corpus ex elemētis cōfici: sed elemēta in eternū in sua puritate pseuerare. Possum⁹ quoq; opinari aerē istum qui modo ex ꝓtinua agitatione nebulosus est ⁊ spissus, in illa vltima ꝓflagratione purgari, subtiliari, clarificari: solēq; vltra ī eo nullū ꝓe nimia subtilitate posse exercere calorem: sed et mirabilē bñe fulgorē: ⁊ implebit̄ qō scriptū est. Erit claritas lune sicut claritas solis: ⁊ claritas solis septēplicior ēt claritas septē dierū. Creatura modo nāq; vanitati mutabilitatis subiecta ingemiscit et parturit: oīa em̄ elementa cū laboze sua explēt negocia: sed hoc est nostri causa. Nobis aūt sublatis quiescēt: liberabit̄ aūt creatura in libertatē filiorū dei. Filij dei liberabūtur a vanitate mortalitatis: creatura liberabit̄ a vanitate mutabilitatꝫ. Filij dei liberabunt̄ ꝓ immortalitatē: creatura ꝓ immutabilitatē. Et ne ipi filij dei tpe antixpi diuersis ꝑsecutionibus afflicti diutina ⁊ tarda hui⁹ liberationis expectatione frangātur, festina ⁊ velox ei⁹ exhibitio intimatur, vbi dicit. In dieb⁹ vocis septimi angeli cū ceperit tuba canere, id est in dieb⁹ vltimoꝝ predicatoꝝ post tēpus antixpi cum ceperint p̄dicare. i. in ipso initio predicationis eorū: consummabit̄ mysteriū dei. i. secretū, ꝓmissum qō oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in coz hois ascendit: quod hic in mūdo inchoatur, ibi in celo cōsummab̄. Sicut per seruos suos ꝓphetas euāgelizauit: qz illō ab initio ꝓ eos suis electis ꝓnūciauit. Magna ergo erit in dieb⁹ antixpi inter fluctuātis aduersa tēporis cōsolatio, electis ꝓmissa et cito vētura stabilitas eternitatis. Que etiā eo certi⁹ ab electis credit̄: q̄ per ipm redēptorem tā firmiter testificata describit̄. Et vox: subaudit̄ sonuit quā audiuꝝ de celo iterū loquentē mecū, ⁊ dicētē. Vade, et accipe libꝝ aptū de manu angeli stantis supra mare, ⁊ supra terrā. Et abij ad angelum: dicēs ei vt daret michi libꝝ. Et dixit michi. Accipe ⁊ deuora illū: ⁊ faciet amaricari vētrem tuū: sed in oze tuo dulce erit tanq̄ mel. Et accepi libꝝ de manu angeli, ⁊ deuorauī illum: et erat in oze meo tanq̄ mel dulce. Et cū deuorassem illū: amaricat⁹ est venter meus: ⁊ dixit michi. Oportet te iterū ꝓphetare ꝑplis, ⁊ gentib⁹, ⁊ linguis, ⁊ multis regib⁹. Me sanctus iohānes ab officio predicationis suspēsus ⁊ in exilio relegat⁹, de liberatiōe exilij, vel de recupatione amissi officij desperaret, sed semetipsum de virtuosq; rei bñficio cōfortaret: libꝝ dē angelo. i. sciētiā de ꝙ accipere ꝓcipitur. ⁊ ei q̄ sacrā predicationem ꝑplis/gentib⁹/linguis/⁊ regibus multis ministrare debeat declarat. Qui i eo q̄ precepta ꝑ statim adimpleuit nobis exemplū obedientie demonstrauit: vt si sapiētiā desideram⁹ ab illo qui dat oībus affluēter, ⁊ nō improperat/eam postulem⁹. q̄ aūt liber iste in oze dulcis fuit/sed vētrem amaricauit: hoc designat q̄ sacrosancta sciētia dulcescit quidē in p̄dicatione: sed grauat ⁊ amarescit in exhibenda actione. Sequit. Et dat⁹ est michi calam⁹ similis virge: ⁊ dictū est michi. Surge ⁊ metire templū dei, ⁊ altare, et adorātes in eo. Atriū aūt q̄ ēst foris templū dei et altare eijce foras: ⁊ ne metiaris illud: qm̄ datū est gentib⁹ Apoc. xj. D

Vt adhuc certioꝝ de edificāda per ipsū ꝓdicatione sctā ecclesia efficiat: surgere ⁊ metiri templū dei iubet. Quod em̄ illi vox diuina facere tūc ꝓcepit in reuelatione, hoc postmodū egit in ꝓdicatione. Sancta etem̄ ecclesia incrementū accipit: secūdum q̄ se in seipsa per verbū predicationis extēdit. Quod ergo in reuelatione metiendo egit, signū ei future predicationis fuit. Que videlicet p̄dicatio calamus similis virge esse dicit: calam⁹/quia sonat. similis virge, qz rectitudinē seruat. Quā ad metiendū sumēs surgit: quisquis ad p̄dicandum verbū dei virtutibus et bonis operibus semetipsum erigit. Quod vero ꝓmittit templum ⁊ altare: hoc est qō exponendo subiungit dicēs Et adorantes in eo. Templū nanq; et altare adorātes fideles signat. Templū firmitoꝝ: altare sanctioꝝ. Templum ad bonā actionem exterius dilatatos: altare contēplationi interius intentos. Hoc templū siue altare metiri ꝓcipitur, quisquis actiuis siue contemplatiuis verbum eruditionis ministrare secundum vtrouiq; capacitatem ammonetur. Atriū vero falsi christiani sunt: qui videntur cōsecrati eo q̄ sint baptizati: sed pleni sunt cadaueribus id est vicijs ⁊ prauis operibus. Qui quāuis fidelibus iūcti sunt nomine: longe tamen ab eis sunt actione. Isti denīq; non comprehēduntur sub mensura calami: qz non subdūtur ꝓcepto verbi. Et dati sunt gentibus: quia cōformes facti sunt gentibus. Isti foras eijciuntur: quotiens a fidelibus separati predicātur. Sequitur. Et ciuitatem sanctā conculcabunt mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus testibus meis: ⁊ prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Postq̄ superi⁹ ad electorum consolationem eternitatem ꝓmisit, ⁊ sanctū Iohānem de predicatione recipienda certificauit: iterū ad materiam suam redit. et tribulationem sub antichristo futuram adhuc describens subiungit de helya et enoch: et de eoꝝ predicatione ⁊ potestate/⁊ afflictione/⁊ morte/⁊ resurrectione/et glorificatione. Ait ergo. Et ciuitatē sanctā id est ecclesiam conculcabunt videlicet persequendo mēsibus quadraginta duobus. i. tribus annis ⁊ dimidio quibus regnabit antichristus. Amicti saccis: vt exēplo ostendant penitentiā agēdam de prauis operibus. Qui quāti sint meriti, quāteq; potestatis/in sequentib⁹ declaratur cum subditur. Hi sunt due oliue, et duo candelabra in cōspectu domini terre stantes. Due oliue/qz vncti per spiritus sancti gratiā. duo candelabra, quia lucentes per operationē bonā. in conspectu dñi: quia intendētes voluntati et iussioni diuine, stantes, per rectitudinem iusticie. Et si

quis eis voluerit nocere: ignis exiet de oze illoꝝ: ⁊ deuorabit inimicos eoꝝ. Si quis eis voluerit nocere, id est a ꝓposito predicationis cohibere: ignis, id est sciētia spiritalis exiet de oze illoꝝ per sonum predicationis: et inimicos eorum deuorabit. quia dignos dānatione comprobabit. Et si quis voluerit eos ledere, id est morte corpali occidere: sic oportet eum occidi, id est spiritali sentētia cōdemnari. Quātam quoq; potestatem in rebus corporalibus habituri sint etiam secūdum sensum litere manifestatur cum adiūgitur. Hi habent potestatem claudēdi celum ne pluat diebus ꝓphetie eoꝝ: et potestatē habēt sup aquas ꝑuertendi eas in sanguinē: et percutere terram omni plaga quotiēscunq; voluerint. Hec ⁊ multa ex his que sequūtur secūdum litteram intelligi debere videtur. Magnā igit habebunt potestatē: sed magis tamē studebunt seruare patiētiā ēt irrogare vindictam. In qua ēpto erit in eis laudabilioꝝ virt⁹ patientie: tanto gloriosioꝝ erit retributio corone. Sequitur. Et cum finierint testimoniū suum, bestia que ascendet de abysso faciet aduersus eos bellum: ⁊ vincet illos ⁊ occidet illos: et iacebunt corpora eorum in plateis ciuitatis magne que vocatur spiritaliter Sodoma, ⁊ Egiptus: vbi ⁊ dñs eorum crucifixus est. Et videbunt de populis/et tribubus/et linguis/et gentibus corpora eorum per tres dies ⁊ dimidium: et corpora eoꝝ non sinent poni in monumētis. Et inhabitātes terrā gaudebunt sup illis/⁊ iocundabuntur/⁊ munera mittent inuicem/quoniā hi duo prophete cruciauerunt eos qui habitant sup terram. Et post dies tres ⁊ dimidium spiritus vite intrauit a deo in eos. Et steterūt sup pedes suos: et timor magnus cecidit super illos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo dicentem illis. Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in amicti nube: ⁊ viderūt illos inimici eorum. Quia multe in his que dicta sunt secundū littere sensum intelligēda. Ternim⁹, idcirco leuius exponendo pertrāsimus. Et cum finierunt testimonium suum, id est predicationem suam: bestia, id est antichrist⁹ qui bestialiter seuiet: que ascendet videlicet ad apicem regni de abysso, id est de profunda ⁊ obscura tenebrositate vniuersalis malicie faciet aduersus eos bellum multis ⁊ diuersis disputationibus: et vincet illos, et occidet illos corporaliter, et iacebunt corpora eorum in plateis: vt oēs qui viderint timeant eos imitari ⁊ eis conformari: ciuitatis magne, scilicet hierusalem. Que olim fuit magna per iusticiam: tunc erit magna per maliciam: que spiritaliter, id est secūdum spiritalem intelligētiā vocatur Sodoma, id est muta: ⁊ egipt⁹, id est tenebrosus: qz muta erit a vere fidei confessione: ⁊ tenebrosa in ignorantia ⁊ prauа actione. vbi ⁊ dominꝰ eorum (cui ipsi seruient) crucifix⁹ est corporali passione. Et videbūt de populis/⁊ tribubus/⁊ linguis/⁊ gentibus, quidam oculis/quidam fama/corpora eorum ꝑ tres dies ⁊ dimidiū iacere videlicet sup terram: et nō sinent poni in monumentis sue eorum memoria habeatur. Et inhabitātes terram, id est terrena diligentes, et hic manentem ciuitatem habere cupientes/gaudebūt super illis scilicet occisis: quoniam hi duo prophete cruciauerunt eos qui habitant super terram/contradicendo eorum malicie. Cum em̄ pars illoꝝ, id est bonoꝝ humiliatur: tūc pars malorū gloriatur: et cum pars bonorū exaltatur/tunc pars malorū contristat. Sed postq̄ iustorum tribulationē sufficienter descripsit: statim eorū glorificationē subiūgit. Et post tres dies et dimidium spiritus vite, id est anima viuificans intrauit a deo in eos: ⁊ steterunt supra pedes suos, id est resurrexerūt. Et timor magnus ex tam subita resurrectione eoꝝ cecidit sup eos qui viderunt eos, videlz ita glorificatos. Et audierūt helyas et enoch vocē magnam, i. magne potestatis de celo dicētem eis. Ascēdite huc, de medio videlicet impiorū ad cōsortium iustorum. Et ascenderūt in celum in nube: vt qui dūm imitati fuerāt in sustinēda pro ipso tribulatione/cōsimiles ei essent in ascensione. ⁊ viderunt eos inimici eorū corporaliter scz ascendētes in celū. Sed sciēdum q̄ ea que hic dicūtur per preteritū: intelligenda sunt secūdum tempus futurū. Mos est nāq; prophetie sic nōnunq̄ narrare futura: quasi iam essent preterita. Sequit. Et in illa hora factus est terremotus magnus: et decima pars ciuitatis cecidit: et occisa sunt in terremotu noia hominū septem milia. In illa hora scz glorificationis eoꝝ factus est terremotus magn⁹: quia alij moti sunt ad penitētiam: alij ad maiorem duriciā. Et decima pars ciuitatis cecidit: quia malorū turba decalogum contemnēs manifeste obdurata demnanda comparuit. Et occisi sunt. i. ad damnādum manifeste relicti: nomina hoīm septē milia. Septem/qz vniuersi damnādi. milia/qz in malicia pfecti. Per septenariū nanq; vniuersitatē: per millenariū intelligim⁹ perfectionem. Et reliqui, id est oīs qui nō sunt obdurati in timore missi sunt, id est timuerūt. Et dederunt gloriā deo celi, suam culpam confitentes: eius iusticiam predicātes. Ve secundū abijt. i. tribulatio tempore antichristi electis inferēda ptrāsijt. Et ecce ve tertiū veniet cito, id est pauor qui veniet in vltimo iudicio. Sextus itaq; angelus, prędicatorū ordo sextus: quatuor angeli, demones vniuersi: solutio angelorū, permissio ad nocendū. equi eorum, multitudo impiorū. alius angelus, Christus: testificatio finiēdi tēporis, ꝓmissio eternitatis. duo testes, helyas et enoch. ciuitas magna, vniuersa malor turba. occisio hominum, manifesta obduratio damnādorum: reliquorū in timore missio, saluandorum conuersio.

B

De septimo angelo, ⁊ tuba eius. Cap. viij.

ET septimus angelus tuba cecinit: ⁊ facte sunt voces in celo magne dicētes. Factū est regnū huius mūdi dei nostri ⁊ christi ei⁹: ⁊ regnabit in secula seculoꝝ Amen. In fine visionis agit de fine tēporis, ⁊ de ꝓmio iuste retributionis. Et septim⁹ angelus tuba cecinit. i. septimus siue vltimus doctoꝝ ordo predicauit: ⁊ facte sunt voces, id est exhibite sunt deo laudes de iustorum saluatione, ⁊ impioꝝ dānatione. in celo, id est in sancta ecclesia celesti cōuersatione sublimata. Dicentes factum est regnum huius mundi, id est vniuersitas fidelium que adhuc in mundo per tribulationes exercetur et preparatur ad celestium mansionū retributiones: que quodammodo nondum perfecte est dei: q̄diu sub mutabilitate temporis et corruptibilitate mortalitatis eam tentando et persequendo affligit versutia hostis antichristi. Tunc etenim perfecte dei et xpi. i. diuinitatis et humanitatis conregnantis erit: quando de presenti seculo sublata solis diuinis laudib⁹ in celis vacabit: ⁊ perfidus hostis nichil de sue potestatis dñio in eam amplius exercebit. Cui⁹ regni trāquillitas etiā tūc in mūdo incipiet, quando Christus antichristū spiritu oris sui interficiet: ⁊ sancta ecclesia dimidie hore silentio cōsequēter vsq; in finem pacificata cōquiescet. Vnde apte septimo angelo canente, ⁊ sanctoꝝ cetu de iustoꝝ saluatione et malorū certissime precognita damnatione gratias referente: iam dicit non fiet, sed factū est: quia extunc fraudulentia ⁊ seuitis dyaboli penitus deficit: et deus in suis fidelibus vniuersis perpetua pace ⁊ tranquillitate regnabit. In secula seculoꝝ, id est semper: amen vere atq; fideliter. Vere etenim deus semper (sicut iam dictum est) regnabit: non (vt quidam heretici putauerunt) sanctos post diffinitum tempus in vitam mundi ⁊ ad antiquā viuēdi

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōsuetudinē redituros. Sciēdum denicz est q tribus modis accipitur mundus. Aliter nanqz sicut tradunt doctores intelligitur mundus cum dicitur creator mundi: aliter cum dicitur saluator mundi: aliter cum dicitur dyabolus princeps mundi. Est itaqz mundus cuius deus creator est: est mūdus cuius deus saluator est: est etiam mūdus cuius dyabolus princeps est. Mundus cuius deus creator, intelligitur vniuersalis fabrica mūdi: de qua dicitur in principio erat, z mūdus per ipsum factus est. et cetera. Mundus cui⁹ deus saluator est intelligitur vniuersalis ecclesia dei: de qua scriptū est. sic deus dilexit mūdū: vt filium suū vnigenitū daret. Mundus cui⁹ dyabolus princeps est: intelligitur vniuersalis concupiscentia seculi/de qua dicitur. Nolite diligere mūdum: neqz ea que in mundo sunt. Primus itaqz mūdus, id est vniuersalis fabrica mundi semp est dei, nunqz dyaboli: tertius vero mūdus, id est vniuersalis cōcupiscentia seculi/ē tum⁹ ad prauā actionem: semper est dyaboli: ē tum ad prave actionis dispositionem semper est dei. Deus quippe ē⁹ malī non sit auctor: eius tamen est dispositor: quia licet ab ipso non accipiat ortum: minime tamen illud sub se relinquit inordinatum, z fit miro modo/vt qō ab ipso non habet originem: ab ipso tamen, et secūdum ipsum sumat ordinationem. Secūdus autem mundus, id est vniuersalis ecclesia dei/pro eo q permittēte diuina prudentia/etiam illi qui ad vitam eternam predestinati sunt/ad tempus quādoqz delinquunt: z q persecutores dyabolo concitante in eos qui pie volunt viuere atrociter deseuiūt: videntur ab ipso adhuc callide calumniari, acriter impugnari, crudeliter dilaniari, sed firmum manet fundamentum. Nouit enim dñs qui sunt eius: z his qui secundum propositum, id est predestinationem vocati sunt sancti omnia cooperantur in bonum. Huius igitur mundi regnum tunc perfecte et manifeste fiet dei: quādo sancta z vniuersalis ecclesia penitus in oībus filijs suis liberabitur a tentatione z persecutione dyaboli: et etiā in tēpore sub tuba videlicet septimi angeli siue potius in eternitate vacabit diuine laudi et contēplationi. Quod regnum sicut prelibatum est, nequaqz erit tēporale, sed eternum: quēadmodū z hec sacra pagina testatur: vbi dicitur in secula seculorū amen, id est semp et vere. Sequitur. Et vigintiquatuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedib⁹ suis ceciderunt in facies suas: z adorauerūt dicētes. Gratias agim⁹ tibi dñe deus oipotēs: qui es, et eras, z qui accepisti virtutem magnā, et regnasti, z irate sunt gentes. Et aduenit ira tua: et tempus mortuos iudicare, z reddere mercedem seruis tuis prophetis z sanctis timentibus nomen tuum, pusillis et magnis: et exterminādi eos qui corruperunt terram. Superius premisit generalem omniū electorum p collatis beneficijs deo exhibitam laudationē: nunc subiungit specialem perfectorū, et maiorum gratiarū actionem. Dicitur ergo. Et vigintiquatuor seniores, id est vniuersi predicatores, doctores, et ecclesiastici iudices/et rectores qui in conspectu dei sedent in sedib⁹ suis: quia que diuino conspectui placita sunt iudicant in sibi cōmissis: ceciderunt in facies suas se humiliādo. et adorauerūt dicentes, cum recta fide confitēdo. Gratias agimus tibi: cui eas soli protor z tantis beneficijs debemus. Dñe cui seruimus: deus quem colimus: oipotens quem timemus: qui es, immutabiliter: qui eras, semper. Et notādum q nequaqz sicut in alijs huiusmodi locis solet, adiungit q̄ ventur⁹ est, propter quod in illis diebus cunctis futuri iudicij iam preteritis: ipsum iudicem tā tāqz imminere et supuenire dimidie hore illius peccati preteriti silentio transacto: cuius diem z horam ignorātes certissime scient. propter qō superius (quēadmodū dictū est) non dixit fiet regnum mūdi dei nostri, sed factū est: z in sequētibus non dicit aduenit tra tua, et tēpus mortuos iudicari: sed aduenit. Et qui talis ac tātus sit cui gratiarū actio reddenda sit, manifeste declarat cum subiūgit. Qui accepisti virtutem magnam, secūdum humanitatē assumptam, ex mortuis resurgendo, in celū ascendendo: z regnasti: tuos cōtra dyabolū defendendo: in virtutib⁹, z bonis operib⁹ eos pie gubernādo. Et irate sunt gētes, subauditur, propter hoc: omnes videlicet mali gētiliter et cōmaliter viuētes: regnum tuum suo cōtrariū cōsurgere, et suum deprimi videntes. Et aduenit ira tua, id est iusta vindicta q̄ est signum ire ē⁹ cuius tu dñe sabaoth omnia cū tranquillitate iudices. Et tempus, subauditur venit mortuos iudicari, id est bonos a malis, et malos a bonis segregari. Et aduenit tempus reddere mercedē seruis suis, prophetis, id est maioribus et sanctis: timentibus nomen tuum, i. minoribus. Quod ordine mutato subiungendo exponit dicens, pusillis, z magnis. Pusillis, sctis scilicet timētibus nomen tuum: magnis, videlicet seruis tuis prophetis. Et subauditur aduenit tēpus exterminandi, i. condemnādi eos qui corrūpunt terram: vel in se male viuendo: vel in alijs male viuendi exempla ostendēdo. et sic semetipsos vel alios in corruptionem prabendo. Vbi autem in fine hui⁹ presentis capituli dicit tempus aduenisse exterminādi eos qui corrumpūt terram, tertiū ve designatur: qō in fine superioris capituli dixit cito vēturum. Septimus itaqz angelus, ordo predicatorū vltimus in fine mundi predicaturus. huius mundi regnum, vniuersitas fideliū. voces facte, siue gratiarū actiones in celo, laudes a sanctis, p saluatione generis humani exhibite deo: tempus mortuos iudicari, finis seculi, merces sanctorum, cōfortium angelorū, malorum exterminatio, eterna damnatio. In hac ergo visione egit primū auctor de angelo stante ante altare, z thuribulo incensa offerente, id est de christo orationes fidelium patri cōmendante. Deinceps vero vsqz ad finem visionis egit in singulis capitulis de singulis angelis, z singulis tubis. Nec ptereundum, sed diligenter aīaduertendum q redemptionis humane mysteria in secūda visione secūdum processum temporis sub apertione sigillorum intelligenda, sunt doctoribus z perfectioribus adiuuante gratia per lectionem et meditationē manifestata: in tertia vo sub clangore tubarum minoribus z populis subiectis doctrina et pdicatione declarata. Que sicut duabus visionibus succedenter distinguunt: ita succedēter primū doctoribus, deinde auditoribus distribuūtur. Et de tertia visione hucusqz locuti articulos a laboze scribendi relaxam⁹, vt ad quartum pcurrendum recentiores procedamus.

¶ Finis libri tertij magistri Richardi.

¶ Sequitur liber quartus.

Liber quartus tractat de visione quarta: continens capitula octo.

¶ De templo aperto, et archa visa, z muliere pariente. Cap. primum.
¶ De michaele, z draconē, z prelio eorum. Cap. ij.
¶ De persecutione draconis, z fuga mulieris. Cap. iij.
¶ De bestia ascendente de mari. Cap. iij.
¶ De bestia ascendente de terra. Cap. v.
¶ De agno, z de centum. xliiij. millibus cum eo. Cap. vj.
¶ De tribus angelis succedēter predicantibus. Cap. vij.
¶ De angelo christum signante, z de iudicio. Cap. viij.

¶ Incipit prologus magistri Richardi in quartū librum.

Deus cuius potentia cuncta creata sunt: cuius pulchritudo creata subsistunt: cuius gratia ad integritatē corrupta resurgūt: sua mirabili z ineffabili sapientia sanctā ecclesiam in hac valle lachrymarū multimodis eruditionibus et castigationibus informat, vt iustificata z ad celestis beatitudinis gaudia perducat. Quemadmodū em artifex sapiēs diuersis instrumētis materiā preparat, et preparata materia domū edificat, sic omnipotens deus multipharie multisqz modis electos suos diuersis enigmatib⁹ et similitudinibus in pagina sacre locutionis instruit: z per iustitiam ad gloriam trāsponit. Unde z in hac visione sicut et in ceteris diuersis figuris nos erudit: et ab exordio redēptionis incipiens, et per processum tēporis nos docendo progrediens vsqz in finem seculi quēadmodum ex duabus precedentibus visionibus fecit, sermonē deducit. Agit autem hec visio de muliere masculū parturiente: z de dracone parato ad deuorandū filiū eius, z de michaele z dracone, z prelio eorū: agit et de bestia cui draco dedit potestatem suā: z de pugna ei⁹ aduersus sanctos: z de alia bestia que primam adiuuabat: z de damnatione malorum.

¶ De templo aperto, z archa visa, z muliere pariente. Capitulum. j.

Et apertū est templū dei in celo: et visa est archa eius in tēplo ei⁹. Et facta sunt fulgura, z voces, z terremotus, et grādo magna. Cūctis que in tertia visione continent narranda, pgreditur. Et aperitū est templum dei in celo. Quid aptius hic in celo accipimus p templū ē⁹ redēptionis nostre mirabile sacramentū, in quo salutis humane gratia quasi in quodaz tēplo cōtinetur: z per cuius administrationē electis fideliter et sancte quotidie dispēsatur? Quid quoqz rectius intelligimus per celū, ē⁹ sacrū eloquiū, multis sentētijs quasi multis luminarijs splēdidum, per celestē ammonitionē subliniter eleuatum, per sensuum multiplicitatē dilatatum et expāsum? Templū ergo in celo, est diuinū sacramentū in sacro eloquio. Tēplum aūt in celo est apertū/quando mediatore dei z hominū veniente in mundū, nostre redēptionis mysteriū in pagina sacre locutionis est cognitū. Aperto aūt tēplo dei in celo visa est archa testamēti eius in templo: qz cognito diuino mysterio in sacro eloquio cōpleto, assumpte humanitatis per verbū archa in qua cōtinetur manna spiritalis gratie, z virga recte iustitie, z tabule vniuerse sapiētie z scientie, ab omnibus electis fideliter est credita z cōtemplata. Aperto igitur templo, et archa visa, facta sunt fulgura, voces, terremotus, grādo magna: qz post cōpletionem mysterij z aduentū xpi exhibita sunt miracula, z celestis doctrine verba predicata: z quēlibet moti ad cōuersionem: quidā autem ad auersionē: z omnes deinceps reprobi cōcitati ad persecutionem. Sonus em grandinis, flagellum designat persecutionis. Sequit. Et signū magnū apparuit in celo: mulier amicta sole: et luna sub pedibus eius: z in capite eius corona stellarū duodecim: et in vtero habēs: z clamat parturiens: z cruciat vt pariat. Scōm ordinē etiam narrationis distinguit, z succedit intelligētia spiritalis z effectus exhibitionis. Nam cūctis que supradicta sunt exhibitis, mulier amicta sole apparuit: qz sancta ecclesia manifeste xpm qui omnē hominē venientem in hunc mūdum illuminat per fidem ipsius audiuit. Quz z luna sub pedibus habuit, qz terrena que velut luna per defectū quotidie decrescūt, ppter illius amorē calcauit. In cuius etiā capite/corona est duodecim stellarū: qz in suo primordio siue dignitate meruit habere splēdorem duodecim apostolorū. Et qz sancta ecclesia totis viribus laborat vt faciēdo voluntatē summi patris xpi mater fiat, et eum pariat, vt de ipso in fine sine fine gaudeat, bene dicit. Et in vtero habēs: z clamat parturiens: z cruciatur vt pariat. Sācta nimirū ecclesia que patri sunt grata perficiēdo mater xpi efficitur: qz cōcipit eum, fecundante eam gratia per fidē: parturit, per bonā voluntatem: parit, per bonam actionem. Possidet natū, z gaudet per eternitatis remunerationē. Dicitur autē parturitio quasi partus pparatio: ēdiu scilicet in vtero matris fetus augmentat/viuificatur/z formatur. Partus vero dicit, quādo fetus nascit. Sancta igit vniuersalis ecclesia que xpm induit: que in rena sub se cōtemnit. nūc ipsum xpm in vtero habens per fidē, z parturiens per bonā voluntatē/clamat per deuotam orationē, vt pariat per manifesti operis fructificationē, ipsum eundē xpm de quo gaudere desiderat per retributionē. Sed qz crescente sancte ecclesie iustitia, creuit quoqz cōtra eaz antiqui hostis inuidia: bene sequit. Et visus est aliud signum in celo. Et ecce draco magnus rufus habens capita septē: et cornua decē: et in capitibus eius septē diademata: et cauda eius trahebat tertiā partē stellarū celi: z misit eas in terrā. Et draco stetit ante mulierē que erat paritura, vt cū peperisset filium eius deuoraret. Et peperit filiū masculū, qui rector⁹ erat omnes gētes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deū, z ad thronū eius: z mulier fugit in solitudinē vbi habet locū paratum a deo: vt ibi pascat illam diebus mille ducētis sexaginta. Et visum est aliud signū, qz a priore lōge diuersum. In celo, qz cognituz in sacro eloquio. draco magnus rufus. i. dyabolus: draco, per calliditatem: magnus, p elationem: rufus, p crudelitatē: habens capita septem, per septem principalitū viciorū septiformē tentationem: z cornua decē, per impiorū principū decalogū legis impugnantiū elatā impugnationē. Et in capitibus eius septem dyademata. i. de subuersis p septiformē tentationem vniuersalis victoria. Cuius quoqz cauda tertiā partem stellarū celi trahit: qz dyabolus damnādam partem animarū etiam illarū que sicut stelle celi per conuersationem in alto manere, z alijs per bona opera videtur lucere: dū non valet per apertā seuitiam, per occultā fraudulentiam q̄ figuratur in cauda seducit. Quas deniqz in terram mittit, dū delectationibus terrenorū accendit. Iste etiā draco ante mulierē parituram stat, qz dyabolus sanctam ecclesiam xpm in fructu boni operis parere cupientem instāter impugnat. Et cū parit, filium ei⁹ vult deuorare, qz xpm per corruptionē operis illi vult auferre. Sed dyabolus qō cupit ad id minime ptingit: qz sancta mater ecclesia in bono opere parit xpm ad resistēdum validum: q regit omnes gētes, spirituales videlicz z carnales illis reddendo stipēdia beatitudinis: istis stipēdia dānationis. in virga ferrea, id est in inflexibili iustitia. Iste filius raptus est ad deū, z ad thronū eius: qz scōm humanitatē ascendit in celum, z sedet cū patre: z regit, z iudicat mundum. Et mulier in solitudinez fugit vbi habet locū a deo paratū: qz sancta ecclesia adiuuāte gratia ad spiritualem cōuersationem, vbi solis diuinis intēdat persequēte dyabolo recedit: vbi z pascit diebus mille ducentis sexaginta: qz altur sacrosancta predicatiōe xpi, tribus annis z dimidio facta: ne moriat fame verbi dei: maxime in persecutione antichristi tribus annis et dimidio sustentanda.

Apoc. xij. c. B

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hec sub breuitate trãscurrimus, ne singulis immorãdo tibi fastidium generemus. Templũ itaq; in celo apertũ, est diuinũ mysteriũ in sacro eloquio manifestatũ: archa, humanitas assumpta. fulgura, miracula: voces, predicationes: terremotus, conuersio bonorũ, z auersio malorũ: grando. grepitus psecutionũ: mulier, sancta ecclesia: sol, christus: luna, mũdus: draco, dyabolus: filius masculus, christus: recessus mulieris, secretũ vite spiritalis: pastus mulieris, doctrina predicationis.

De michaele, z draco ne, z prelio eorũ. Cap. ij.

Et factũ est prelium magnũ in celo: michael z angeli eius preliabant cum draco ne: z draco pugnabat z angeli eius: et non valuerũt neq; inuẽtus est locus eorum amplius in celo. In precedẽti capitulo inuidiã dyaboli cõtra sanctam ecclesiã succesam describit: in isto ẽpta suffragia cõtra ipsum habeat patẽter subiũgit. Sed cũ omnes ammi nistratorii spũs, idest angeli in ministeriũ missi credãtur ppter eos qui hereditatẽ capiũt salutis: michael ex noie designat, et aliorũ princeps esse describit: quẽadmodum in veteri testamento populi israelitici, idest videntis deũ princeps memorat. Et factũ est prelium magnũ in celo. Qua si dicerẽt: ne timeatis fideles si seuiat aduersus vos demones, inferẽdo tentatiões, cõcitando persecutiones: q; sancta ecclesia cõtra omnia eorũ molimina magna habet auxilia: nõ solum sanctorũ documenta doctorũ, z predicatorũ: sed z suffragia angelorũ. Et factũ est prelium magnũ: q; robustũ z lõgum: in celo, idest in sacra ecclesia dũ detinetur in mũdo. Michael z angeli eius preliabant cũ draco ne: z draco pugnabat z angeli eius: sed illi ecclesiã adiuuando: isti eam impugnãdo: illi salubria suggerẽdo: isti noxia cõsulendo. draco z angeli eius bonorũ exercitũ impetendo. Michael z angeli eius eorũ impetũ coercendo. Et nõ valuerunt. draco videlicet z angeli eius sanctorum spirituũ remouere suffragia: neq; inuẽtus est locus eorũ amplius in celo, idest in sancta ecclesia: vt ei vel auferre iustitiã, vel eam possent pertrahere ad culpã. Nam et si aliquis de fidelibus ecclesie (de his dicim⁹ qui scõm ppositum vocati sunt sancti) permittẽte diuina, pdentia, et dyabolica suggerẽte malicia aliquãdo ad tempus in culpam labit: nequaq; tñ in hoc dyabolus vincit, sed vincit. q; predestinatis ad vitã, etiam malũ in bonum coperat: nec hoc tam seuientis aduersarij viribus agit, q; permittẽtis dei, q; ida dispositione ad resurgentis lapsi cautelam ordinat. Nullatenus ergo dyabolus, vel angeli eius locũ amplius habẽt, q; nequaq; illos expugnare valent q; celestia bona vero corde sitiũt: z ad illa cõsequẽda predestinati sunt: vt vel eos, p libitu suo in peccatum trahant: vel q; diu velint in ipso detineãt. Magis autẽ cũ z hoc diuina permissione fiat locus eorũ in terra reperit, idest in his qui terrena diligũt, z celestia bona mereri cõtemnũt. Unde bene sequit. Et, piectus est draco ille magnus, serpẽs antiquus, qui vocat dyabolus z sathanas, q; seducit vniuersum orbem: piectus est in terrã, z angeli eius cũ illo missi sunt. Draco per ardorẽ inuidie: magnus per excellentiã superbie: serpẽs, p astutie calliditatẽ: antiquus, per peccandi veternã cõsuetudinem, q; vocat dyabolus, idest deorsum fluẽs, a bonis videlicet ad malos. z sathanas, idest aduersarius: q; impugnat iustos, q; vniuersum orbẽ seducit, in q; tñ illi diuina potentia vires exercere permittit. ipse z angeli eius de celo in terrã, pi; ciũtur, q; a saluandorũ nociua lesione supne pietatis dono, z bonorũ angelorũ militantiũ presidio refrenati. Damandis terrena diligẽtibus dominari permittunt. Istud autẽ preliũ in exordio sancte ecclesie describit factum z visus: q; tunc dyabolo dominandi ius antiquũ q; in homine p culpã possederat, p gratiam redẽptoris est ablatus. Sed q; dum dyabolus depim⁹ sanctis spiritibus angelicis siue humanis gaudiũ z iubilatio ozit: apte subditur. Audiui vocem magnã. Nũc facta est salus, z virtus, z regnũ dei nostri, z potestas xpi eius: q; piectus est accusator fratrum nostrorũ qui accusabat illos ante conspectũ dei nostri nocte ac die: z ipsi vicerunt illum p sanguinem agni: z per verbum testimonij sui: z nõ dilexerunt animas suas vsq; ad mortẽ. Propterea letamini celi: et qui habitatis in eis. Audiui vocem magnã: q; magnã significantem leticiam. Nũc facta est salus, z virtus, z regnũ dei nostri: q; p ipsum est remissio peccati, z robur bene operãdi: z dominiũ vicia calcãdi: z potestas, antiquitus dyaboli, nũc facta est christi, idest hois per verbũ assumpti: q; piectus est, idest reprobatus est accusator fratrũ nostrorũ, idest hominũ saluandorũ qui illos accusabat: q; accusabiles red dere volebat ante cõspectum dei nostri, quez nil latet: per qõ maxime terret: die ac nocte, idest cõtinue. Et ipsi vicerunt illũ: nõ per se, sed p sanguinem agni, idest per fidem passionis xpi: z per verbuz testimonij sui, idest per apertã cõfessionem eiusdem fidei. Et nõ dilexerũt aias suas vsq; ad mortẽ: q; p animabus libẽter sustinent mortis amaritudinẽ. ppterea letamini celi, et qui habitatis in eis. hoc qõ premittit celi, exponit cũ subiungit: z qui habitatis in eis, idest angeli sancti: siue sancti per primã stolam glorificati. Magna est eñ letitia agenda de piectione dyaboli z salute generis humani. Sequit. Ue terre z mari, q; descẽdit dyabolus ad vos habẽs iram magnã, scies q; modicum habet tẽpus. Terra significat illos malos q; invno aliquo z singulari vicio pertinaciter stãt: mare vero eos q; per diuersorũ amaritudinem viciorũ fluctuant. Ad quos vtroq; dyabolus descẽdit: quin ipsis potestatẽ ominãdi accepit. Quibus recte ve predicit: q; qui modo dyabolo decipiente seducunt: derne mortis dolore in futuro cũ ipso punient. Sed z apte dicit dyabolus habere irã magnam: q; videt multos sibi subtrahi, z in locũ quez amisit substitui: et q; scit q; modicũ tempus habet vt electos ab ingressu patrie celestis retardet: insudat qõ potest: vnde ardentius ad bellandũ grassatur: z eos q; recte viuere volunt expugnare conat. Michael ergo z angeli ei⁹, omnes celestes ordines: draco z angeli eius, vniuersi demones: salus facta, iustificatio humana: piectio draconis, refrenatio antiq; hostis: terra z mare, dãnandi: ira dyaboli, malicia nocendi: modicũ tẽporis, breuitas vite presentis.

De psecutiõe draconis, z fuga mulieris. Cap. iij.

Et postq; vidit draco q; piectus est in terrã persecutus est mulierẽ que peperit masculum. Et date sunt mulieri due ale aquile magne vt volaret in desertũ locũ: vbi alitur per tempus z tẽpora z dimidiũ temporis a facie serpentis. Uidens dyabolus sanctã ecclesiã ad spiritalis vite latibula recessisse: z ad munimen sui predi catorũ documẽta, et angelorum habere auxilia: z se de celo piectum in eo q; in electis dominandi ius amittebat: z se in terram piectũ in eo q; non nisi sola pars dãnandorũ sibi remanebat: in maiorẽ persecutionẽ aduersus eam exarsit, z totũ flumen viciorũ post eam misit, z illam mergere tẽtauit. Dicit ergo. Postq; vidit draco q; piectus est in terrã: psecutus est mulierem q; peperit masculũ. Sed q; ẽpto amplius dyabolus eã persequit, tanto illi gratia magis auget: bene sequit. Et date sunt mulieri due ale aquile magne vt volaret in desertum locũ: vbi alitur per tẽpus z tempora z dimidiũ temporis a facie serpẽtis. Due ale sunt duo testamẽta: vel vita actiua z cõtemplatiua: siue dilectio dei z proxi. Ipsis

etem alis mulier in desertũ locũ in quo alitur per tẽpus z tempora e⁹ a facie serpentis volat: q; sancta ecclesia p eas se subleuat/ vt ad secretũ vite spiritualis recedat: vbi pascit doctrina xpi tribus annis z dimidio facta: ne (vt supra dictũ est) moriatur fame verbi dei: maxime in psecutiõe antichristi: tribus annis et dimidio sustinẽda a facie serpentis, idest a presenti tẽtatione dyaboli persequentis. Que due scilicet ale apte dicuntur esse magne aquile: vt per hoc innuat sanctam ecclesiã ad celestia potẽter subleuari, z eadẽ irreuerberatis oculis contemplari. Sequit. Et misit serpẽs ex ore suo post mulierẽ aquã tanq; flumen: vt eã faceret trahi a flumine/ z adiuuit terra mulierẽ: z aperuit os suũ: z absorbuit flumen qõ misit draco de ore suo. Superius draconẽ mulierẽ persecutũ dixit: nũc modum persecutiõis subiungit. Serpens ex ore suo post mulierẽ aquã tanq; flumen misit, vt eaz a flumine trahi faceret: q; dyabolus vniuersitatẽ viciositatis ab exordio sancte ecclesie inferre conatus est: vt ei⁹ filios ad dãnationem ptraheret. Sed terra os suũ aperiẽdo, flumen absorbendo mulierẽ adiuuat: q; dum terrena diligẽtes gratanter suscipiũt qõ dyabolus suggerit/ ipse dyabolus eis nocẽdi a bonorũ tentatiõe ad tẽpus cessat. Et dũ ipsi (videlicz boni) a tẽtatione quiescũt, melius cõtemplationi celestiũ intendũt. Aliter. Terra mulierẽ contra flumen adiuuat: q; perfectorũ, z in fide stabilium collectio cõtra tẽtationem dyabolicam fideles ecclesie persequentem vnanimiter orat. et q; asi ore absorbet flumen, dum orando vincit tẽtationem. Sequit. Et iratus est draco in mulierẽ: et abijt, a callida scilicet tentatiõe cessans, et per infideles apertã persecutionẽ excitans/ facere bellũ cum reliquis de semine eius. idest cũ fidelibus primitiuã ecclesiã tẽpore sequẽtibus et vita imitãtibus, qui custodiũt mãdata dei, idest precepta recte viuẽdi: z habent testimoniũ iesu, idest fidelem confessionem xpi. Persecutio itaq; draconis, tẽtatio antiquihostis: fuga mulieris, secretũ vite spiritalis: due ale, due vite. flumen, tẽtatio vniuersalis. terra que mulierem adiuuit, perfectorũ z in fide stabilium cõgregatio. maior ira draconis, augmentata seuicia hostis. prelium cum reliquis de semine eius, persecutio contra imitatores eius.

Apoc. xiij. c. A

De bestia ascendente de mari. Cap. iiij.

Et stetit super arenã maris. Et vidi bestiã ascẽdentẽ de mari habentẽ capita septez, z cornua decem: z super cornua eius decẽ diademata: z sup capita eius noia blasphemie. Postq; dyabolus intellexit sanctã ecclesiam, z doctorũ predicamentis. z angelicis suffragijs, z perfectorũ sanctorũ suorũz ac in fide immobiliũ precibus deuotis munitã: eaz flumine viciorũ, siue occultarũ tẽtationũ fraudulentijs impetere: aliq; tulum tardauit, z ei per infidelẽ gentilitatẽ manifestam persecutionẽ excitauit: vnde z in principio presentis capituli nõ incõuenienter dicit, z stetit super arenam maris. Quid etem cõuenientius per arenã maris intelligimus, q; gentilitatem ab ominibus diuine cognitiõis z boni operis fructibus infecũdã, z diuersorũ dolorũ cultibus z viciorũ amaritudinibus agitatã? Que bene harena dicit, q; sterilis in bono. maris, q; instabilis et amara in malo. Dyabolus ergo dũ a sancta ecclesia per aliq; tũ lapsa tẽtationum intermissionẽ recessit, super harenã maris stetit: q; infructuosam z viciosam gentilitatẽ, vt per eã fidelis persequeret attentius calcauit. Omnes gẽtiles, z marie principes quotquot in infidelitate sunt relicti, dyabolo instigãte ecclesiã atrociter sunt persecuti. Unde z bene addit. Et vidi bestiã ascendentẽ de mari. Bestia nãq; de mari ascendit: q; crudelis gentiũ principatus. Inspiratione dyabolica in superbia se erexit: que etiã habuit capita septẽ per principũ suorũ vniuersitatem: et cornua decem, per elationẽ sacre legis decalogũ impugnãtem. Et super cornua eius septẽ diademata: q; nõ est aliq; in decalogo preceptum qõ p eos non infringat: z de quo ipsi a dyabolo nõ coronent. Super cuius videlicet bestie capita nomina blasphemie fuerunt: q; gentiũ principes xpm blasphemauerit negantes eum deũ, z dicentes eũ fuisse magũ. Cuius bestie qualitatẽ manifesti⁹ describit dicẽs. Et bestia quã vidi similis erat pardo: et pedes eius sicut vrsi: et os ei⁹ sicut os leonis. Sicut is quippe erat bestia, idest gentes, principes bestialiter in sanctos seuiẽtes pardo, per varia philosophorũ assertionem: z pedes eius sicut vrsi, p impie perpetratiõis velocitatẽ, z sanctorum cõculcationẽ. z os eius sicut os leonis, per eorundẽ dilaniationez z occisionẽ. Sequit. Et dedit illi draco virtutẽ suã z potestatẽ suam. Uirtutẽ miracula faciendi p incãtationem: potestatẽ alios flectendi per coactionẽ. Sed q; vniuerse persecutiõis quã impij fidelib⁹ inferũt antichristus caput z princeps erit, p hoc q; ceteris oñibus deteri⁹ de seuiet/ apte de ipso in hoc loco subiungit. Et vidi vnũ de capitibus suis tanq; occisuz in mortẽ: z plaga mortis ei⁹ curata est: z admirata est vniuersa terra post bestiam: et adorauerũt draconẽ qui dedit potestatẽ bestie: z adorauerunt bestiam dicẽtes. Quis similis bestie: et quis poterit pugnare cũ ea: Et vidi vnũ de capitibus, idest de principibus suis, scilicet antichristũ: tanq; occisum in mortez: z plaga mortis eius curata est: q; antichristus simulatorie, vt magis decipiat finget se mortuũ, et resuscitatũ quẽadmodũ xpm. Et admirata est vniuersa terra, idest omnes reprobi terrena diligẽtes in ipsuz credẽtes: admirata est post bestiam, imitãdo per infidelitatẽ z crudelitatem. Et adorauerunt draconẽ, idest dyabolũ: qui dedit potestatẽ bestie, idest bestialibus psecutoribus: maxime antichristo. Et adorauerũt bestiam se illi humiliãdo: dicẽtes ammirando. Quis similis bestie: idest quis potest tãta aggredere: z quis poterit pugnare cũ ea, idest voluntati eius resistere: Tãta nanq; ammiratiõe reprobi de antichristo stupebũt: q; neminẽ illi fidem seruando resistere posse putabũt. Sequit. Et datũ est illi os loquẽs magna, z blasphemias. Et data est illi potestas facere mẽses quadraginta duos. Et aperuit os suũ in blasphemijs ad deũ: blasphemare nomen eius, z tabernaculũ eius. z eos q; in celo habitant. Notandũ est q; ea que supra dicta sunt ab eo loco vbi scriptũ est, vt vidi vnũ de capitibus eius tãq; occisuz, z cetera que in hoc capitulo sequunt, ad antichristũ maxime referẽda sunt. Cuius impietatẽ adhuc latius describit dũ dicit. Et datũ est illi os loquens magna z blasphemias: z data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Datum est illi os, per diuinã permissionem, loquẽs magna, per iactantie magnitudinẽ: z blasphemias, q; diuinitatis negationẽ. z facere mẽses quadraginta duos/ id est tribus annis z dimidio per iustorũ psecutionẽ. Et aperuit os suum in blasphemijs ad deũ: quia xpm negabit: blasphemare nomẽ eius, idest fidem eius per quã nobis innotescit. z tabernaculuz eius, idest electos ecclesie, q; et in presenti vita militãt: z eos qui in celo habitãt, idest eos qui in celestibus laudẽ eius decantãt. Sequitur. Et datũ est illi bellũ facere cũ sanctis, z vincere illos: z data est illi potestas in omnẽ tribum, z populũ, z linguã, et gẽtem:

Universidad de Deusto

rã adorauerũt eum omnes q̃ habitant in terra: quoꝝ nomina non sunt scripta in libro vite et agni qui occisus est ab origine mũdi. Datum est illi, per diuinã permissionez, bellum facere cũ sanctis, per multiplicẽ disputationem: z data ei est illi potestas in omnẽ tribum/z populum/z linguam/z gentẽ: vt ex omnibus aliquos a fide frãgat/ et ad infidelitatẽ trahat: vel a fide suscipiẽda cohibeat. Et adorauerũt eam, se illi humiliãdo: qui habitãt in terra, terrena diligẽdo. Quoꝝ nomina nõ sunt scripta in libro vite z agni, idest qui nõ sunt ad vitam eternam predestinati. Agni qui occisus est ab origine mũdi figuraliter: in fine mũdi realiter. Ab origine mũdi occisus est, per precedentium figurarũ significationẽ: in fine p sequẽtem veritatis exhibitionẽ. Sequit. Si quis habet aures audiat. Qui in captiuitatẽ duxerit: in captiuitatez vadet. Qui in gladio occiderit: oportet eũ in gladio occidi. hic est patiẽtia z fides sanctorũ. In fine capituli ad electorũ consolationem subiũgit cõminationem cõtra hostẽ seuientẽ. Si quis habet aures, scilicz cordis: audiat, idest intelligat quevindicta sequatur antichristũ. Qui in captiuitatem duxerit, id est qui ad infidelitatẽ traxerit, vel corporaliter ꝓpter fidẽ xpi exilio relegauerit: vadet in exiliũ, vel captiuitatem p eternaz dãnationẽ. Qui in gladio, vcz male pſuasiõis vel gladio materiali fidelẽ occiderit, oportet eũ gladio occidi: qz spiritu oris xpi interfectus peribit. Hic est patiẽtia z virtus sanctorũ, scilicet in tolerantia malorũ. In aduersis eñ illi qui vere boni sunt ꝓbãtur: z q̃ occulti sunt manifestant. Bestia ergo ascẽdens de mari, gentiũ principatus: vnũ de capitibus ei⁹, antichristus: bellũ cũ sanctis, disputatio de scripturis: victoria eius, occisio corporaliz.

¶ De bestia ascendente de terra. Cap. v.

Et vidi aliam bestiã ascendentẽ de terra: z habebat cornua duo similia agni: z loquebat sicut draco: z potestatẽ prioris bestie omnẽ faciebat in conspectu eius. Et fecit terrã, z habitantes in ea adorare bestiam primã, cuius curata est plaga mortis. Videns dyabolus sanctã ecclesiam donis celestibus, z multis virtutibus z auxilijs munitã: et supra petrã que xps est firmiter fundatã, non vno modo nocẽdi, sed diuersis aggreditur, z eam expugnare conat. Unde qui p bestiam ascendẽtem de mari impugnare eã in superiori capitulo legit, z per bestiã ascendentẽ de terra eam impetere in isto capitulo perhibet: q nõ solum per crudeles gentiũ principes, verũ z per falsos falsorum christianorũ magistros z reges eius quietẽ frequenter pulsat, z per illos eã nõnunq̃ turbat. Quẽadmodum nãq̃ bestiam ascendentem de mari, seuos gẽtium principes diuersis diuersorũ ydolorum cultibus more maris fluctuãtes accipimus, ita congrue per bestiam ascendentẽ de terra impios falsoꝝ xpianorũ rectores in vna credulitate (q̃uis sibi inutili) stabiliter ad modũ terre permanẽtes intelligimus. Mare quippe gentiles: qz per diuersa fluctuant. terra, xpiani etiã falsi: qz invnius dei credulitate pseuerãt. Sed vtroq̃ dominatores p superbiam sup se ascendentes recte bestijs cõparãtur: qz bestialiter sanctos persequũt. Et q̃n tam hi q̃ illi antichristo seruire, z ipsius caput malicie habere ꝓbant: bene invtriq̃ capitulis post bestias antichristi, incipiẽtes blasphemie z crudelitates memorant. Quia igitur dyabolus nõ tantũ per paganos, sed etiaz per falsos xpianos ecclesiam persequit: apte post bestiã ascendentẽ de mari, bestia ascendens de terra videt. Et vidi aliã bestiam ascẽdentẽ de terra: aliam, p dissimilitudinẽ: bestiã per crudelitatẽ: ascendentẽ, per elationẽ: de terra, idest de collegio eorũ qui seruant sue assertionis immobilitatem. Et habebat cornua duo similia agni: z loquebatur sicut draco. Falsi xpiani duo habẽt cornua agni similia: qz habent duo testamenta: vnũ per significationẽ aliud p exhibitionẽ xpm predicãtia: habent inq̃ per scientie cognitionem, non per vite sanctitatẽ. Qui loquunt sicut draco, qz p impiam suasionem cõcordant dyabolo. Qui etiam omnẽ potestatem bestie priozis in cõspectu eius faciũt. qz antichristũ qui maxime per primã bestiam figurat imitando, per effectu praui operis q̃ placita sunt dyabolo perficiunt. Sequit. Et fecit terrã: et inhabitantes in ea adorare bestiam primã. Hoc qõ premittit dicens terrã: hoc exponit subiũgens habitantes in ea. Per terram nãq̃ homines figurant. Primã itaq̃ bestiam homines secunda adorare facit: qz reproborũ xpianorũz peruersa collectio impietati z superbie antichristi, qui specialiter per primã bestiam in vno capite eius quasi occiso z curato signat, quos potest subdere. q aũt hec que hic de prima bestia dicũt ad antichristũ specialiter referẽda sint, manifestat cuz subiũgit. Cuius curata est plaga mortis. Quemadmodũ eñ in precedẽti capitulo dictum est, vt magis fallat se simulabit occisuz: z per diuinitatis potentiã resuscitatum. Sequit. Et fecit signa magna: vt etiã ignem faceret de celo descẽdere in terram in cõspectu hominũ: z seduxit habitantes in terra per signa q̃ data sunt illi facere in cõspectu bestie: dicens habitãtibus in terra vt faciant ymaginẽ bestie q̃ habet plagam gladij, z vixit. Et datũ est illi vt daret spiritũ ymagini bestie, z vt loquat ymago bestie: z faciat vt quicũq̃ non adorauerint ymaginẽ bestie occidantur: z faciet omes pusillos z magnos/z diuites/z pauperes/z liberos/z seruos habere caracterẽ in manu dextra, aut in frõtib⁹ suis: z ne quis posset emere aut vẽdere, nisi qui habet caracterẽ bestie, aut nomen, aut numerũ nominis eius. Multa z magna mala que p antichristum et ministros eius perpetranda vidit: et paucis verbis breuiter hic cõprehẽdit. Secunda ergo bestia que de terra ascẽdit signa magna fecit, qz vniuersus illoruz qui de xpo ad antichristũ conuertẽtur magistratus/ ꝓpter notitiam scripturarum callidior: falsis miraculis cooperante dyabolo chorruscabit: quibus predicationẽ suaz apud apostatas homines roborabit. Faciet etiã ignem de celo descẽdere in terram in conspectu hominũ: vt stupore tanti miraculi quoslibet in fide infirmos a xpo trahat ad antichristum. Qui seducet habitãtes in terra, idest celestibus preponẽtes terrena. p signa que data, idest permissa sunt illi facere in cõspectu bestie, idest antichristi: dicẽs habitãtibus in terra/vt faciant ymaginẽ bestie, se confozmando illius impietati: bestie que habet plagam gladij, per simulationem occisionis: z vixit per simulationẽ resurrectionis. Et datum est illi, per diuinam permissionẽ: vt daret, p ipsius descẽsionẽ: spiritũ, videlicet malignũ: ymagini bestie, cõformãtis impietati antichristiane: et vt loquatur ymago bestie, varijs scilicet linguis, sicut per spirituz sanctũ datum est apostolis. Et faciet vt quicũq̃ non adorauerint ymaginẽ bestie, per exhibitionẽ honoris: occidãtur, morte corporis. Aliter: faciet ymagines antichristi materialẽ, sicut nos corporeã saluatoris ymaginem: z illam ymaginem p incantationes faciet loqui, z p hoc homines seduci: z adorare cõtemnentes occidi. Et qz cogent homines non solum ad tenendã obseruantiam illius nefande religionis: sed ad tenendam nouã cõsuetudinem negociationis, apte subdit. Et faciet omnes pusillos, z magnos, et diuites, z pauperes, et liberos, z seruos habere caracterẽ, scilicet nois antichristi in manu dextra, aut in frontibus suis: vt manifeste videat, z portitor ad antichristum pertinere cognoscat. Quare hoc: Ne quis scilicet posset emere aut vẽdere, nisi q̃ habet caracterẽ, aut nomẽ bestie, aut numerũ

nois eius, vt plures hac necessitate cõstringantur, z antichristum adorare cogant. Magna ergo erit z grauis antichristum adorare cogant. Magna ergo erit z grauis antichristi populi fidelis: qui resistet portare caracterẽ, z nomen, z numerũ nominis. Numerus nois eius dicitur numerus ille, qui in litteris quibus nomen eius scribit continet. Sequit. Hic est sapientia. Quia res obscura est, attentos facit. Qui habet intellectum cõputet numerũ bestie, idest cõputet numerũ qui ex significatiõe litterarum cõstituitur, quibus nomen eius scribit. Et q possit cõputari, apte declarat cũ subiungit. Numerus hois est, q̃ videlicet potest numerari ab homine: nõ dei, cuius sapientie nõ est numerus: q̃uis ipse tũ per hunc se deũ velit esti mari: z vt nos huius numeri cognitiõi viciniores faciat, ipsum nobis euidẽter manifestat dicẽs. Et numerus ei⁹ est sexcẽti sexaginta sex. Sed vt virtutẽ huius numeri clarius agnoscamus, scõm sanctorũ doctorũ traditionem diligentius illum discutiamus. Dicunt eñ q cum liber iste grece sit editus, scõm grecos numerus ipse sit querẽdus: apud quos omnes littere numerũ habẽt significare. Nomen eius grece antemoz dicitur: qõ cõtrarius interpretatur. In hoc noie significat a, vnũ: n, quinquaginta: t, trecenta, e, quinq̃: m, quadraginta: o, septuaginta: s, ducenta. Quoꝝ omnium summa, sexcenta sexaginta sex constituit. Sunt z alia eius noia, quoꝝ huiusmodi interpretatio hunc eundẽ numerum reddit. Sed nos plurima preterimus: qz presenti breuitati pauca sufficere videm⁹: Cur vero talis numer⁹ antichristo cõueniat citius demõstratur, si eiusdẽ numeri qualitas subtilẽ⁹ prendat. Sex perfectionem significant. Possumus autẽ per senariũ, minimã perfectionem accipere: z per sexagenariũ, mediocrẽ: z per sexcentenariũ, maximã z cõsummatam perfectionem intelligere. Merito itaq̃ tali numero describit: qui z in omni gradu malorũ perfectus malignus: z in oñi gradu bonoz bonitati perfecte cõtrarius inuenitur. In vtroq̃ enim triplici gradu perfecta p virtibus inardescet: z vtrobiq̃ perfecte vires sue malignitatis extendet. Et sic pusillebit minima mala incipere: mediocria ꝓuehere, vt maxima nõ desinat manu tenere: z ecõuerso incipientia bona attere: crescentia impedire: vt summa z perfecta scõm possibilitatẽ non cesset minuere. Bene ergo sub tali numero cõprehẽditur, q̃ z in minimis, z mediocribus, z summis malis pfecte malus, et qui cõtrariorũ bonorum perfectioni perfecte cõtrarius inuenit. Secunda igit bestia, falsorũ xpianorum falsus principatus: bestia prima in hoc capitulo, antichristus. descriptio bestie, descriptio antichristi bestialiter seuientis contra fideles ecclesie.

¶ De agno, z centum quadraginta quatuor milibus. Cap. vj.

Apoc. xiiij. c. B

Et vidi: et ecce agnus stabat supra mõtẽ syon: z cum eo centũ quadraginta quatuor milia habentes nomen eius, z nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Superius grauissimã persecutionẽ ab antichristo z ab eius discipulis tã a falsis christianis q̃ gẽtibus inferendã sanctis describit: nũc xpm adiutorem cũ sua familia subiũgit. Et vt magis electos suos afflictos cõsoletur, illos qui apud deum merito sunt sublimiores, videlicet qui p incorruptionẽ virginitatis simul z per tormentũ passionis agno celesti meruerunt sociari, designare videt. Illi etenim apud deum sunt digniores, qui his duabus virtutibus rutilant: qz z ei pre omnibus appropinquant. Tales quippe eũ quocũq̃ ierit sequunt: qz nõ solum per integritatẽ corporis, sed p amaritudinẽ passionis imitant. Et vidi, p spiritalem. f. intelligentiã. z ecce agnus, per innocẽtiam: stabat, quasi paratus ad adiuuandũ: supra montẽ syon, qz transcẽdit excellentiã fidelium ipsum cõtemplantiũ. Et cum eo, qz ei per iustitiã cõformes: stabant, subaudi qz et ipsi sunt auxiliatores: cẽtũ quadraginta quatuor milia, q est omniũ martyrũ carne incorruptorũ agmina. Que bene dicunt centũ quadraginta quatuor milia: centũ, ꝓpter patrie celestis expectationẽ: quadraginta, per legis z quatuor euangeliorum cõpletionem: quatuor, p quatuor virtutũ exercitationem: milia, per totius iustitie cõsummationem. Et qz istorũ numerorũ rationẽ superi⁹ latius exposuimus, nũc eam iterare nõ curamus. Sed diligenter est notãdum, q ipsa centũ quadraginta quatuor milia supra montẽ syon cõsistunt, qz aliorũ fidelium sublimitatẽ transcendũt. Habentes nomen eius, idest fidem qua vocant xpiani: z nomen patris eius, idest fidem qua vocant filij dei: scriptuz per interminabilem perseverantiã: in frontibus suis, per cõfessionem manifestã. Et bene primũ nomen agni: deinde nomẽ patris eius ponit, qz nemo nisi per mediatorem dei z hoim⁹ ad patrẽ venit. Quoꝝ etiam iustitia z dignitas magnifica z multiplex in sequẽtibus post fidẽ predicatam describit. Sequit. Et audiui vocem de celo tanq̃ vocem aquarũ multarũ: z tanq̃ vocem tonitrui magni. Et vocem quã audiui: sicut cytharedorũ cytharizantium in cytharis suis. Et cantabãt quasi canticũ nouũ ante sedem dei: z ante quatuor animalia, z seniores. Et audiui vocem de celo. vox significat diuinã ammonitionẽ: celũ, supradictos pfectos qui cuz agno sunt per celestem cõuersationem. Vox ergo de celo venit: qz diuina ammonitio a perfectis ad imperfectos descẽdit. Que vox apte tanq̃ vox aquarũ multarũ dicit esse, qz sanctorũ integritate virginitatis z merito passionis candentiũ, et ministerio predicatiõis, subiloq̃ diuine laudis canentiũ vniuersitas ex multis populis colligit. Que quoq̃ recte tanq̃ vox tonitrui magni esse perhibet: qz reprobis terribiliter dãnationem cõminatur. Et qz nõ solum voce, sed et actione ea q̃ recta sunt predicãt, bene subiungit. Et vocem quã audiui, sicut cytharedorũ cytharizantiũ in cytharis suis. Cythara quippe que manibus pulsat vt sonum reddat, bonam actionẽ que manib⁹ congrue efficit significat. Et bene cũ dixisset cytharis, addit suis, nõ alienis. Hoc est eñ qõ dicit apl̃us: Opus suũ vnusquisq̃ ꝓbet: z sic in semet ipso gloriam habebit, z nõ in altero. Sed z qz ex his que dicunt aut faciunt nõ se cõmendant, sed auctorẽ et largitorem boni laudant, recte addit. Et cantabãt quasi canticum nouũ ante sedem dei: z ante quatuor animalia z seniores. Sancti nãq̃ post illa que supradicta sunt ante sedem dei canticũ cantant, qz ꝓ acceptis beneficijs diuinã bonitatem laudãt. Nõ canticũ non nouum, sed quasi nouũ ideo dicit: vt vsq̃ ad glorificationẽ corpoꝝ eius imperfectio intelligat. Tunc eteñ vere z perfecte erit nouũ, quãdo post generalem resurrectionẽ scõm vtriq̃ naturã nostram erit cõsummatum. Tũc vera erit nouitas, quando tota perierit vetustas. Ante sedẽ dei, idest in presentia angelorũ in quibus deus residet, z per quos iudicia sua exercet. Ante quatuor animalia, idest in presentia vniuersoruz predicatorũ: z ante seniores, scilicet in presentia iudicum ecclesiasticorũ. Discat ergo sanctus theologus scõm celestem visionẽ sanctorum cũ xpo nos adiuuantiũ describẽs dignitatem: z audiui vocẽ, scilicet per diuinã ammonitionem: de celo, idest de his q̃ in celestibus habent cõuersationẽ: tanq̃ vocem aquarũ multarũ, qz ex multis populis cõgregantur: tanq̃ vocẽ tonitrui, qz reprobis damnationem minant: sicut cytharedorũ, per bonam operationem: z cantabãt quasi canticũ nouũ, per gratiarum actionem: ante sedem dei, z ante quatuor animalia, z seniores, id est presentiã angelorũ: videlicet sanctorũ spirituũ, z hoim

Universidad de Deusto
Biblioteca

per quos deꝰ sua iudicia exercet, z mysteria multiformiter cōplet. Sed z qz nemo illoꝝ meritis coequari possit, luculenter ostendit cū subiungit. Et nemo poterat discere cāticū, nisi illa centū quadraginta quatuor milia. Nemo poterat cantū dicere: qz nemo alius potest ad meritum illorum pertingere. Qui empti sunt de terra, id est sanguine xpi redempti, z eleuati de terrena cōcupiscentia. Quorum virtutem euidētius distinguit cū dicit. Hi sunt q cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines eñ sunt: et sequunt agnum quocūqz ierit. Ubi dicit virgines eñ sunt: aperte testat in ipsis integritatē virginitatis. Ubi addit, hi sequunt agnum quocūqz ierit: adiūgit etiam meritum passionis. Illi nimirū eum quocūqz ierit sequunt: qui eum in vtroqz imitant. Si quis vero hoc qō in hoc capitulo de centū quadraginta quatuor milibus scōꝝ vtraqz virtutē referri dixerit, nequaqz a rectitudine sententie deuiabit. Ipsi nēpe illum quocūqz ierit sequi credunt, qui illū imitari mentis z corporis incorruptione pbantur. Quorum laudem adhuc sublimiꝰ attollit dicens. Hi empti sunt ex hominibus: primitie deo, z agno: z in ore ipsoꝝ nō est inuentū mendaciū. Sine macula sunt ante thronum dei. Ex oībus siue ex hominibus primitie deo et agno sunt empti: qz sanguine xpi redēpti: et merito excelsi apō deū: z si nō tempore tamen dignitate sunt primi. In quoꝝ ore nō est inuentū mendaciū, pter sinceram cōfessionem veritatis: et sine macula sunt ante thronū dei, per inuiolatā obseruantiam castitatis. Sācti igitur in persecutione cōstituti nequaqz debēt trepidare, dum se cognoscūt talem ac tantū adiutorem cū familia tante dignitatis habere. Agnus itaqz, xps, mons syon, sublimitas fideliū, cētum quadraginta quatuor milia, vginū agmina, vox tonitrui, terribilis cōminatio damnationis, cythare, effectus boni operis, cāticum, gratiarū actio, p acceptis beneficijs, emptio de terra, redemptio de terrena concupiscentia.

¶ De tribus angelis succedēter predicātibꝰ. Cap. vij.

ET vidi alterū angelum volantē per mediū celi: habentē euangelium eternū, vt euangelizaret sedētibus super terrā, z super omnē gentem, z tribū, z linguam, z populum, dicentē voce magna. Timete deum z date illi honorē, qz venit dies iudicij: z adorate eum qui fecit celū, z terrā, z mare, z omnia que in eis sunt, z fontes aquarū. Descripta superius grauissima persecutione antichristi p duas bestias fidelibus inferenda: z ad cōsolationem electoꝝ descripta excellentia agni cū sua familia: cōsequenter adiungit ammonitio vt ad xpm accedamus: z prophetia de ruina babylonis, ne in eiꝰ gloria cōfidamus: z cōminatio dānationis adorantibus antichristū, vt illi seruire timeamus. Que cūcta ministerio trium angeloꝝ perficiunt, pter fidem sancte trinitatis: z sacramentū trium principalium virtutum, fidei, spei, z charitatis. Vniuersi nāqz predicatores qui per angelos significant, recte ternario figurāt: qz licet per diuersa tempora succedēter, tamen vnanimiter fidem in diuidue trinitatis predicant: z sacramentū triū principaliū virtutum electis cōmendant. Qui vno atqz eodez spiritu q singulis, put vult diuidit aspiranti, diuersis modis mūdo verbum salutis intonant, z singuli ea que recta sunt amministrant. Unde et primus in hoc capitulo angelus scōm suum officiū vt verum deum adoremus suauiter innuit. Secūdus ruinam Babilonis predicit. tertius bestiaꝝ adorare, phibet, z adorātes de pena terret. Sz licet vnusquisqz suum donū a deo habeat: z suum modū in dicēdo z docendo teneat: omnes tū vnam vnius sacrati redēptionis humane virtutē predicāt, z per iustitiā ad vnā patriam veniendū clamāt. Et vidi alterū angelum, id est

Cadinē predicatoꝝ: alterum a xpō qui tm distat seruus a dño: volantem, per celeritatē et sublimitatē predicatiōis: per mediū celum, id est ecclesiam virtutibus altam z lucidam splendore cognitionis diuine. Habens euāgelium eternum, per pmissionem eternitatis: vt euāgelizaret per officij sui amministrationē: sedētibus super terram, id est electis suauiter in deo quiescētibus per terrene cupiditatis subactionē. Illis etenim annūcianda sunt eterna dona, qui potenter nouit subigere terrena. Et super omnē gentem, z tribum, et linguā, z populum. Et in hoc loco quē admodum in multis locis fieri solet, z pro. i. ponit. Expo nit eñ qō premisit dicēs, sedētibus super terram, cū subiungit: z super omnē gentē, z tribū, z linguā, z populū. Ipsi sunt nāqz etiā scōm litteram qui sedēt super terram, i. sup oēm gentē, z tribū, et linguā, z populū. Sup oēs: nō sup vnā tantū, qz diuina gratia ex oībus eligit, et ad regnum perducit. Et notandū q dicit super: qz omne datū optimū, et oīe dōnū perfectum desursum est descēdens a patre luminū. Dicentē magna voce, id est magna ammonitionis intētione. Sequitur. Timete deū, castoviden cet amore: z date illi honorē, laudis dēcātatione, et bonoꝝ operis exhibitiōe: z videte ne deficiatis: qz venit dies iudicij eiꝰ, vt puniant psecutores vestri, z vos recipiatis premiū meriti. Et adorate eū qui fecit celum, z terrā, et mare, z omnia que in eis sunt, z fontes aquarū: adorate eum, per fidem rectā: qui fecit ea que dicta sunt, per potētiam. Qui fecit nō solum celum z terrā, z mare, id est maxima: sed z fontes aquarū, id est minima. Dignus est eñ fide z veneratiōe qui hēc oia p nobis dignatus est creare. Sequit. Et alius angelus secutus est dicēs. Cecidit, cecidit babilon illa magna ciuitas: que a vino fornicationis sue potauit omnes gētes. Postqz superius ammonuit vt ad xpm recta fide accedamus: certim affirmat ruinam babilonis, id est mundane cōfusionis ne in eius gloria cōfidamus. Et alius angelus secutus est. Alius angelus: ordo predicatoꝝ alius. Alius, modo vel ordine docendi, angelus, officio predicādi. Dicens, cecidit, cecidit babilon illa ciuitas magna. Bis ponit cecidit: qz vniuersitas malorum in cōfusione presentis seculi fluctuātium dupliciter ruit. Qui idcirco preteritū ponit: qz qō futurū est, tam certe z firmiter velut preteritū ostendit. Cadit itaqz babilon mala cogitando: cadit mala perpetrādo: cadit in mūdo: cadit in inferno: in mūdo per prauā actionem: in inferno per eternam dānationem. Ciuitas, qz peruerso dogmate munita: magna, multitudine z superbia. Que in vino ire fornicationis sue, id est zelo ire quo cōtra xpm est irata, z cum antichristo fornicata: potauit oēs gētes, id est corrupit omnes gentiliter viuere cupientes. Nemo ergo in eius gloria cōfidere debet, dum certū est q cadet. Sequitur. Et angelus tertius secutus est eos: dicens voce magna. Si quis adorauerit bestiā, z eius ymaginē: z acceperit caracterem in fronte sua, aut in manu sua: hic bibet de vino ire dei q mixtus est mero in calice ire ipsius. Postqz in precedentibus ammonuit vt xpō vero auxiliatori nos iungamus, z ne in gloria ruiture babilonis confidamus: succedenter adiungit cōminationem pene adorantibus antichristum, vt illi seruire timeamus. Et angelꝰ tertius secutus est eos, id est ordo predicatoꝝ sancte trinitatis fidem, z trium principalium virtutum sacramentū docentium: secutus est, ordine tēporis, non imitatione credulitatis. Dicens voce magna, id est magna predicatiōis instātia. Si quis adorauerit, per impiam fidem, bestiam, id est antichristū qui est bestia per crudelitatem: z eius ymaginem, faciēs se eius imitatoribus cōformem: z acceperit caracterem, id est sigillum nois eius in fronte per apertā

confessionem: aut in manu sua, p praui operis exhibitionem: et hic bibet, subauditur sicut babilon de vino ire dei/damnationem videlicet eternam, quam deus ppinat tratus: qō mixtum est mero, id est pura vindicta: in calice ipsius, id est in iudicio ipsius. Et bene ait mixtū, propter diuersum diuersoꝝ cruciatū in vno perditionis loco patientium. Sequitur. Et cruciabit igne z sulphure in cōspectu angelorum sanctorū: et ante conspectum agni. Et fumus tormētorum eius in secula seculoꝝ ascēdet. Nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam, z ymaginem eius: z si quis acceperit caracterē nominis eius. Dō superius dixit bibet de vino ire dei, hoc exponit cum subiūgit dicēs: z cruciabitur igne, z sulphure: et quemadmodū supra dictum est peccatoꝝ penam notando bibet, id est cruciabitur: igne z sulphure, ardenti feroze: qz qui hic per fetidam luxuriam exarserit, ibi fetidum ardorem sustinebit: z hoc in conspectu sanctorū angelorū, z ante cōspectum agni, vt magis erubescat: z erubescendo maiorem dolorē habeat. Et fumus tormentorum eoꝝ, id est tenebrosus qui ipsos malos operiendo super ipsos erit: in secula seculoꝝ ascendet: quia in eternum perseuerabit: nec habēt requiem die ac nocte, id est cōtinue: qui bestiam adorauerūt, per reprobam illius fidem: z ymaginem eius, per satellitum eius ei cōformato rum veneratiōnem. Et si quis acceperit caracterē nominis eius, subauditur non habebit requiē: sed cruciabitur per eternam dānationem. Sequitur. Hic est patiētia sanctorum qui custodiunt mādata dei z fidem iesu. Cur verum deū credendo et cōfitendo. Sequitur. Et audiui vocem de celo dicentem: Scribe beati mortui qui in domino moriuntur. Quia superius descripsit grauissimā persecutionem ab antichristo inferendam: nunc in fine huius capituli cōsolatur per quietem beatitudinis eos qui p christo et in christo gustant amaritudinē mortis. Dicit ergo. Et audiui vocem de celo, id est de celesti visione: dicētem michi, scribe: non solum scilicet in corde tuo, sed z in pergameno, et in audienti populo. Scribe, ne cito transuolet, qō ad consolationem electorum vsqz in finem perseuerare debet. Beati mortui qui in domino moriuntur, id est in fide, z in cōfessione domini: per primā stolam iam acceptam beati: per secundam accipiēdam beatificandi. Quasi superiora recolligens dicat. Audistis in superioribus capitulis grauissimam persecutionem: sed nolite formidare p christo sustinere mortem: qz per hāc attingetis ad beatitudinem. Et vt euidentius beatos ostendat, domino hoc testante cōfirmat. Mā dicit ammodo, id est ab ipsa morte. iam dicit spiritus, id est sancta trinitas que vnus est deꝰ: vt requiescant, accepta beatitudine: a laboribus suis, a transacta tribulatione. Per quid autem ipsam requiem cōsequantur ostendit, cum subiūgit. Opera enim illorum, id est retributiones operū que fecerunt in tempore: sequuntur illos, in eternitate. Qui enim in presenti seculo bene operatur, ipse in futuro saluatur. Nemo nanqz si tēpus operandi habeat sine operibus se posse saluari credat. Fides eñ sine operibus mortua est: si habeat tempus operandi: nā si tempus non posset habere: sufficit sola cum fide voluntas. Magna ergo, z egregia hic describitur cōsolatio de his qui moriunt in domino: nec debet timere talem mortem, qui se sperat per eam posse pertingere ad beatitudinem. Tres itaqz angeli succedenter predicātes, vniuersi predicatores fidem sancte trinitatis, et sacramētum triū

precipuarū virtutū in sancta ecclesia docentes: babilon, mūdus: bestia, antichristus: malorum cruciatio, et eterna dānatio: mortuorum in dño beatitudo, cōfessis retributio.

¶ De angelo christum signante: z de iudicio. Capitulum. liij.

ET vidi: z ecce nubē cādidam: z super nubem sedentem filio hominis similem: habētem in capite suo coronā auream: et in manu sua falcem acutā. Ostensa superius remuneratione bonorū per quam inuitat ad eorū cōsortium: supponit dānationem impiorū: vt per terrorem ducat ad idem ppositum. Et notandū q in vltimo capitulo huius visionis, quēadmodum et in aliis visionibus agit de fine temporis. Sic enim ipa sacra theologia seriem ordinat, vt a principio nascentis ecclesie vsqz in finem tēporis eaz deducat: describens multiplices iustorū tribulationes, z patientiū retributiones. Et vidi: z ecce nubem cādidam: et supra nubem sedentē similem filio hominis: habētem in capite suo coronam aureā: z in manu sua falcem acutam. Et vidi, per intelligētiam spiritualem: nubem cādidam, id est assumptā humanitatem: z super nubem sedētem, ipsum videlicet xpm scōm eminentē, z regnantē diuinitatē: similem filio hominis, qz iam impassibilis z immortalis factus, metas humane fragilitatis transcēdit. In hoc eñ quodāmodo nō iam filius: sed similis filio hominis in sacra visione apparuit, q a morte impassibilis z immortalis resurrexit. Habentē in capite suo coronam auream: coronam, per eternitatis infinalitatez: auream, pter sapientie claritatem: z in manu sua falcem acutā, id est iudiciariam sententiā: habet coronā, vt iustos coronet: habet falcem acutā, vt iniustos cōdemnet. Talis nimirum iudex omnium in sacra visione describitur, vt per ipsam descriptionē z bonis z malis debita stipendia redditurus agnoscat. Sequitur. Et alter angelus exiuit de templo clamans voce magna ad sedētem super nubem. Mitte falcem tuam z mete: qz venit hora vt metat: quoniam aruit messis terre. Angelus iste sanctorū perfectorum cetum exprimit, qui p acceleratione aduentus iudicis: z tribulatis electis liberandis in vltimis diebꝰ deuote supplicabit. Qui recte dicitur alter angelus: alter, p minorē dignitatem: angelus, per sacram predicationem. Qui per hoc quoqz de tēplo exit, q minoribus z inferioribus electis vite merito, vel officio predicationis eminebit. Qui etiam voce magna clamabit, qz diem iudicij venire, z liberationē, z glorificationem iustorū magnis desideriis optabit, et orabit. Mitte falcem tuā, id est exerce iudicium: z mete, id est collige de terra genus humanum: qz venit hora vt metatur: qm aruit messis terre, id est completo numero tuorum iam cōsummata est, nec habet vltra locum nequicia malorū. In hoc etenim malorū vniuersitas adhuc locū habet, z virescit: z per illationez aduersitatis bonis ad exercitium z augmentū virtutū vtilis existit. Que tunc penitus exarescet: nec amplius eterne salutis sanctis ipsos tribulando fructū feret, cum in fine eorum dē sanctorū numero completo ab eorum vtilitate sterilis erit in mundo. Que denicqz malorū vniuersitas apte designatur nomine terre: qz terrenis semper studet inherere. Sed qz saluator noster precibus suorū benigne intendit: et sine mora quando salubriter rogatur, implere satagit, cōgrue subiūgitur. Et misit qui sedebat super nubem falcē suam in terrā, z messuit terram. Angelus quippe qui supra nubem sedit: altero angelo rogāte falcem in terram misit, z terram messuit: qz iustus iudex in fine temporis orantibus sanctis iudicium exercebit: z terrigenas de terra succidet. Et quoniam sanctorū apostolorum nu

Universidad de Deusto

merus cū ipso iudice sedebit, z cū ipo mundū iudicabit, recte additur. Et angelus alius exiuit de tēplo qđ est in celo: habens falcem acutam. Iste nimirū angelus alius beatorū apostolorum cōueniēter intelligitur cetus: qui est angelus, ꝓpter predicationem: alius, scōm dignitatem. Qui z ipse de templo exit: quia culmen sancte ecclesie etiā celesti cōuersatione cōstitute apice sue dignitatis transcendit. De quo deniq; dicitur: q; z ipse cū angelo super nubem sedēte habuit falcem acutam: qz cum christo q; ercebit iudiciariam potestatē. Sequitur. Et alter angelus exiuit de altari: qui habet potestatem super ignem: z clamabat voce magna ad eū qui habebat falcem acutā, dicens. Mitte falcem tuam acutā: z vindemia botros vinee terre: quoniam mature sunt vue terre eius. Per istuz alterum angelum, beatorū angelorū intelligimus populum. Qui nō solum de templo, sed z de altari exiuit: quia nō tantum electos ecclesie, sed etiam ipsum redemptorē scōm humanitatem assumptā natura immortalis conditionis transcendit. Scriptū est enim de ipso redemptore nostro scōm humanitatem carnis quam de nobis ꝓ nobis assumpsit: minuisti eu; paulominus ab angelis. Qui angelus potestatem super ignem habet: qz demonum et prauorum hominū ardentē rabiem cohercet. Qui etiam ad habentē falcem voce magna clamabat: qz et ipsa angelica dignitas votis oīnibus ex amore z desiderio glorificandorū hominum de exercendo et exerendo iudicio iudicem exorabit: Mitte falcem tuam acutam: z vindemia botros vinee terre. Per messem terre: z per botros vinee terre, eosdem malos intelligimus: sed tamē per vineam, illos qui a dyabolo ad modū vinee ad fructificationem mali maiori studio excoluntur determinatius habemus. Qui z ipsi cū messione messis terre vindemiabitur: qz cum alijs minoribus reprobis dānabuntur. Mitte falcem tuam acutam, id est exerce iudiciariam sententiam: z vindemia botros vinee terre, id est malorum in nequicia succide: qz vue terre eius mature sunt, per completionem videlicet malicie. Superius itaq; per precē perfectorum hominū damnatio minoū maloꝝ insinuata est, vbi egit sacra pagina de messione terre: hic per precē sanctorum angelorū intimatur damnatio perfecte malorū, vbi agit de vindemiatiōe vinee. Utrantibus em̄ duobus angelis z messis terre colligitur, z botri vinee vindemiātur: quia perfectis hominibus, et sanctis angelis in fine (vt supra dictum est) de faciendo iudicio iudicem deprecantibus, z imperfecte, z perfecte reprobi cōdemnabuntur. Hic etenim perfecte malorū damnatio describit, cū sequitur. Et misit angelus falcem suam in terram: z vindemiauit vineam terre: et misit in lacum ire dei magnū: et calcatus est lacus extra ciuitatem. Mittet eteñ christus magni cōsilij angelus falcem suam in terram, iudicium exercendo: z vindemiabit vineam terre, ꝓfecte malos auferēdo: z mittet in lacum ire dei magnū, eos in inferno condēnando: z calcabitur lacus, per eorundem punitionē: extra ciuitatē sanctā, videlicet hierusalem celestē. Sancta quippe ciuitas supna sicut erit immunis ab omni culpa: ita ab omni pena erit aliena. Et lacus ire dei extra eam calcabitur: quia damnatorum cōgregatio in inferno punietur. Continens itaq; hic ponitur ꝓ contento. Lacus em̄ calcabitur, qz in lacum damnati calcabūtur. Et qz illa eterna damnatio non solum cruciabit damnatos homines, sed etiam demones: bene sequit. Et exiuit sanguis de lacu vsq; ad frenos equorū: qz crudelitas eterne dānationis non tantum cruciabit prauos homines q; sunt equi demonum: sed z ipsos demones, qui sunt rectores prauoꝝ hominum. Cuius dānationis apertius ratio declaratur cum subiungitur. Per stadia mille sexcēta, id est quater quadringēta. Malorū nanq; damnatio ꝙ stadia mille sexcenta, id est qđ ater quadringēta determinatur: vt ipsos per quatuor mūdi partes modo diffusos ꝙ quatuor anni tempora quadriformis euangelij precepta transgressores ostendatur. Potest etiā in senario, centenario, z millenario minus z mediocrius, z perfectissime damnatorū notari cruciatio. Isti enim numeri perfectionem signant. Bene ergo tali numero malorū omniū dānatio describitur: vt singulos in suo gradu perfecte damnatos doceatur. Primus itaq; angelus, christus, secundus, vltimorū perfectorū cetus. Tertius, sanctorum apostolorum chorus, quartus, celestium spirituum populus, falx acuta, iudiciaria sententia, messis vel vindemiatio, malorū ablatio, lacus, infernus, exitus sanguinis, crudelitas damnationis, equi, homines, freni, demones, mille sexcenta stadiorum, perfecta cruciatio damnatorū. Sed vt ea que in hac visione cōtinentur ad memoriam breuiter reuocemus: dicamus q; sacra pagina in primo huius visionis capitulo agit de templo dei aperto in celo, id est de reuelato humane redemptionis mysterio in sacro eloquio: z de archa visa, id est assumpta a verbo humanitate credita: et de muliere pariente, id est de sancta ecclesia in peragendo fructu iustitie laborante. In secūdo agit de persecutiōe draconis, id est antiqui hostis: z de fuga mulieris, id est recessu sancte ecclesie ad secretū vite spiritualis. In tertio de michaele, z draconе, et prelio eorum. In quarto de bestia ascendēte de mari, id est de crudelibus principibus paganorū. In quinto de bestia ascendēte de terra, id est seuis principibus falsorū christianorum. In sexto agit de agno, z centum quadragintaquatuor millibus cuz eo, id est de christo z sanctis perfectis tribulatos adiuuātibus. In septimo de ribus angelis succedenter predicantibus, id est de vniuersis predicatoribus sacramentū trinitatis z triū virtutū fidei, spei, charitatis, fidelibus annūciantibus. In octauo de christo z vltimo iudicio: et supplicio malorū eterno. Et notādum ꝙ quēadmodum donū humane redemptionis in secūda visione sub apertione sigillorum sanctis doctoribus intelligitur manifestatum: et in tertia sub cantu tubarū populis predicatum: ita in hac quarta visione intelligendum est sub figura mulieris parientis per effectum boni operis in fructum iustitie multiplicatū. Hec de quarta visiōe hucusq; locuti stilum ponimus, et hodie quiescimus: vt ad quintam ingrediendam cras alacrius resurgamus.

¶ Finis quarti libri Richar. super apocalipsim.

¶ Incipiunt capitula libri quinti.

Liber quintus tractat de visione quinta: continens capitula nouem.

¶ De septem angelis/ et de septem plagis nouissimis. Cap. j.

¶ Item de septem angelis/ et de septem phialis eis datis. Cap. ij.

¶ De primo angelo z phiala eius. Cap. iij.

¶ De secundo angelo z phiala eius. Cap. iiij.

¶ De tertio angelo z phiala eius. Cap. v.

¶ De quarto angelo z phiala eius. Cap. vj.

¶ De quinto angelo z phiala eius. Cap. vij.

¶ De sexto angelo z phiala eius. Cap. viij.

¶ De septimo angelo z phiala eius. Cap. ix.

¶ Incipit plogus. M. Richardi in liū quintū de visione quinta.

A

Deus cuius miserationes super oīa opera eius, qui dat omnibus affluenter, et nō improperat: qui in presentis ignoratie tenebraꝝ luce sapiēie et scientie suos fideles illūminat: z artam arduamq; que ducit ad vitam demōstrat. ipse quē admodū suis dispensat cognitionē veritatis, verbū predicatiōis, effectum boni operis: ita reprobis gratiam eius cōtemnentibus dignā infert penā vltionis. Apud ipsum nanq;, sicut nullum bonū est irremuneratum: ita nullum malum relinquitur impunitū. Unde recte post apertionem sigillorū que describitur in visione secūda: z cantū tubarum que continet in tertia: z partū mulieris qui designatur in quarta, que cūcta pertinere ꝓbantur ad bonos: succedenter de septem plagis agit in quinta que videtur pertinere ad malos. Qui nanq; iustis confert gloriam, ipse reprobis cōtemptoribus gratie infert penam: que pena dupliciter discerni potest. Alia est em̄ pena quā quandoq; patiuntur in mūdo: alia est pena quam patientur in inferno. Ista est transitoria: illa perpetua, vnde cōuenienter ad tēporalem malorum afflictionem maxime pertinere ducuntur ea que in hac quinta visione de septē plagis scribūtur: que ad perpetuam vero, ea que in sexta sequuntur. Que tamen omnia siue ista siue cōtinentur in quinta: siue illa que cōtinentur in sexta idcirco scribūtur, vt iusti ex ipsis habeant consolationem: z reprobi de sua prauitate minorem excusationem. Agit deniq; visio ista de septem angelis, z de septem phialis iracundie dei, et de muliere circundata purpura, z de bestia coccinea supra quam sedit: z de sacramento vniusq;.

¶ De septem angelis, et septem plagis nouissimis. Capitulum. j.

Apoc. xv. B

Et vidi aliud signum in celo magnum z mirabile: angelos septem, habentes septem plagas nouissimas: qm̄ in illis cō summata est ira dei. Cūctis que aduniuersalis ecclesie inter ꝓspera et aduersa mundi ad celestia bona scandentis eruditionem z iustificationē pertinent, in secunda, z tertia, et quarta visione multiformiter descriptis: ad damnandorum reprobationē, et multiplicem diuine in eos vltionis afflictionem describēdam sanctus theologus procedit: z more solito narratiōne suam scōm seriem rēporis disponit. Et vidi aliud signum in celo. vidi, per spiritualem cōtemplatiōnem: aliud signū, figuram aliud significantem: in celo, in sacre visionis mysterio reprobis celato, vel in celo, id est in sancta ecclesia per celestem cōuersationem sublimiter exaltata. Magnum z mirabile: magnū, in se mirabile in nobis. Magnū videlicet significatione, mirabile, qz dignum admiratione. Angelos septem habētes septem plagas nouissimas. Septem angeli sunt predicatores vniuersi septiformis spiritus sancti gratia renati: ꝙ omne tempus quod septem dierū circulo volutum instantes predicationi. Qui habent septem plagas, que prenūciant damnandis vniuersas vltiones diuinas. Que plage idcirco dicuntur nouissime: qz post eas in mundo non succedunt alie. Vere enim plagas habent: qz iram dei super iniquos exercēt. z vere nouissimas, quia in presenti seculo non infert deus alias. Unde recte additur. Qm̄ in illis cōsummata est ira dei. In ipis quippe cōsummatur ira dei: qz post ipsas ablatis malis de area mundi nō exercebit amplius deus in mūdo sentētiam iudicij. Sequitur. z vidi tanq; mare vitreū mixtum igni: z eos qui vicerunt bestiam, z ymaginē eius, et numerū nominis eius stantes super mare vitreū habentes cytharas dei: z cantantes canticū moysi serui dei, et cāticum agni dicentes: Magna et mirabilia sunt opera tua dñe deus omnipotens: iuste z vere vie tue rex seculorū. Locuturus de plagis malorū, premittit pauca de iustitia bonorū: vt patenter ostendat ꝙ quēadmodū boni a prauitate malorū sunt liberi, ita sint etiam a plagis eorū alieni. Et vidi, per spiritualem intellectū: tanq; mare vitreū, id est baptismuz qđ est iustis salutis initium et ostiū: mare, per amaritudinis peccatorū remissionem: vitreū, per sinceram z purā et lucidam fidei claritatē: mixtū igni, per spūs sancti inflammationē. Apte em̄ baptismus mari vitreo mixto igni cōparatur, qz in ipo z remissio peccati, z cognitio dei, z gratia spiritus sancti confertur. Et ex, subauditur vidi, qui vicerūt bestiam, id est antichristum, eius persecutiōnē patienter sustinendo: eius miraculis nō credendo: eius diuitias z blādicias cōtemnendo: z ymaginem eius, subauditur vicerunt: impios illi cōformes non imitando: z numerum nominis eius, caracterem eius respuēdo: stantes per firmā fidem et rectam intentionē: supra mare, per altiorem perfectionem: habētes cytharas dei, per bonam actionem: cantātes canticū moysi serui dei, et canticum agni, per vtriusq; testamēti, veteris scilicet z noui ꝓfessionem z predicationē, z ꝙ collatis beneficijs gratiaꝝ actionē. Dicentes magna, z mirabilia sunt opera tua, magna, in creatione: mirabilia, in recreatione. Vel magna, in se: mirabilia, in nobis. Dñe deus omnipotēs. Domine, ꝙ excellentiam: deus, per naturam. oīpotens, per potentiam. Iuste z vere sunt vie tue rex seculorū. Vie dei sunt institutiones eius: per quas nos ad eum, vel ipse ad nos venit. Que sunt iuste, qz vniuscuiq; pro merito reddunt: z vere, qz perducunt quo ꝓmittūt. Rex seculorum: rex, per gubernationem. seculorū, per eternitatem. Vel rex seculorum, qz regis ordinē z cursum eorū. Sequitur. Quis non timebit te domine: z magnificabit nomen tuum: quia tu solus pius es: qm̄ omnes gentes venient z adorabunt in conspectu tuo: qm̄ iudicia tua manifesta sunt: Quasi diceret. Et cum magna et mirabilia sint opera tua: z iuste, z vere vie tue: quis non timebit te domine, filiali videlicet timore: z magnificabit nomen tuum, opere scilicet z predicatione: Quis, nisi illi, subaudit qui prefectis plagis afficienti in mundo: z a tuo z nostro longe sunt cōsortio. Et teri nanq; vere timebunt, id est amabūt, qz tu solus pius es, gratiam salutis eis dando: z vere magnificabūt, quia omnes, id est aliqui de omnibus venietē credendo: z adorabunt, se tibi subijciendo: in conspectu tuo, tibi placita eligēdo, z faciendo. Et adhuc euidentiorē huius rei causam subiūgit cum dicit. Quoniam iudicia tua manifesta sunt. Quia nimirū diuina iudicia de reprobatiōe z damnatione malorum electis manifesta sunt: vere et perfecte diuina bonitas ab eis debet amari: z eius iustitia voce z opere magnificari. Compendiose ergo iustitiam sanctorum ab ipso baptismate z deinceps in his que dicta sunt comprehēdit: z per eam qz a plagis malis sint immunes luculenter insinuauit. Septem itaq; angeli, predicatores vniuersi: septem plage nouissime, malorum tribulatiōes in presenti tempore: mare vitreum, baptismus: bestia, antichristus: victoria, patientia. cythare, bonorum operum exhibitiones: canticū moysi z canticum agni, vtriusq; testamenti ꝓfessio, et ꝙ acceptis beneficijs gratiarū actio.

¶ De septem angelis, et septem phialis eis datis. Capitulum. ij.

B

Universidad de Deusto

Et post hec vidi: et ecce apertum est templū tabernaculi testimonij in celo: & exierunt septem angeli habentes septē plagas, vestiti lapide mūdo, candido: precincti circa pectora sua zonis aureis. Postq̄ superi⁹ paululum digressus electorū populum merito iustitie a plagis impioꝝ esse remotum demonstrauit, iterū ad materiam suā redit: et que mala malis scōm vicissitudines temporū contingant, per sequētia capitula describit. Et post hec vidi: et ecce apertum est templū tabernaculi testimonij in celo. templū, est sancta ecclesia quā inhabitator eius christus ex oīm̄bus fidelibus, quasi diuersis lapidibus edificat: & spiritualis gratie infusione dedicat, & sanctificat. Que etiam cōgrue dicitur templum tabernaculi testimonij: tabernaculi, quia in presenti seculo deo militat: testimonij, quia vtriusq̄ testamenti testimonium fideliter seruat. Que ꝓpterea in celo videtur, q̄ in celo cōuersationem habere dinoscitur. Que denicq̄ idcirco nō clausa, sed aperta cernitur, vt vocatis ingressus penitendi, & doctoribus egressus predicandi patere demōstretur. Vnde quoq̄ reprobi de dānatione sua minorem excusationem habēt, q̄ eam per celestis oraculi testimonia nō clausam, sed apertam perhibēt. Quanto nanq̄ eā facilius intrare possent, tanto grauius arguētur de eo q̄ foris manent. vnde quoq̄ iuste predicatores plagas eis mināntur: & ipsi plagis diuinitus affliguntur: q̄ ipsaꝝ apertam audiunt, & intrare cōtemnunt. Et q̄ sancti predicatores nō solum electos intus cōfirmant, sed & foris exeunt, et reprobis diuinam vltionem imminere predicant: apte dicitur. Et exierunt septem angeli habentes septem plagas. Septem enim angeli septē plagas habentes exeūt, dum predicatores vniuersi vniuersam dei vltionem foris predicant: vt si nolunt deum ꝓ promissionibus diligere, saltem minis eum timeant: et si hoc etiam cōtempserint: nō solū nunc, sed in fine sine fine grauioribus vltionibus succumbant. Sed q̄ sancta predicatorum actio nūq̄ ab eorum officio discrepat: sed semper & in omnibus eorum actio cū officio cōcordat: recte lapide mūdo candido vestiti, et precincti circa pectora zonis aureis describuntur. Habitus em̄ actionem signat. Sancti ergo predicatores lapide mūdo candido vestiuntur: quia fide firma a vicijs munda, virtutibus candida adornantur, & precinguntur circa pectora zonis aureis: refrenādo fluxum illicite cogitatiōis retinaculis charitatis. Et q̄m̄ que sancti predicatores vsq̄ in finem seculi predicabūt ex institutione priorum patrum habebunt: bene sequitur. Et vnum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septē phialas aureas, plenas iracundia dei viuentis in secula seculorum. Vnum quippe de animalibus dedit septem angelis septem phialas plenas iracundia dei viuentis in secula seculorum: quia vnitas formi, & cōmuni testimonio, et auctoritate quatuor euangelistarum roboratur, et firmatur sermo predicatorum. Qui sermo recte phialis aureis comparatur: q̄ per diuinam sapientiam lucide & clare illuminatur. Que etiam phiale plene iracundia dei viuentis in secula seculorum esse dicūtur: quia plene et perfecte iram dei ad inferendam vindictā semper viuentis reprobis cōminantur. Sed q̄m̄ diuinum iudicium quod per phialas aureas iustis manifestatur, impijs fumo ignoratie ne illud intelligāt occultatur: recte sequitur. Et implerum est templum fumo a maiestate dei: et de virtute eius. Datis etenim septē phialis septem angelis, templum fumo impletur: q̄ celeste iudicium q̄ electis diuinitus reuelatur, reprobis (vtpote indignis) in presentis temporis fluctuatione penitus celat a maiestate dei: & de virturibus eius: q̄ cui summus & omnipotēs deus claudit, nemo aperit. Sequit. Et nemo poterat introire in templū, donec consummarent̄ septem plage septem angelorū. Templo iumo impleto, nemo potest introire: q̄ nemo reproborum deo permittēte ignorātia excecatus rectitudinem diuini iudicij potest agnoscere. Inde est enim q̄ sepe nomē dei quasi male agentis blasphemat: q̄ iudicij eius iusticiam ignorat. Completis vero plagis quodāmodo introibunt, q̄ finitis presentis tēporis tribulationibus, et tormentis eternis succedētibus, iuste se puniri, et iustos beatificari intelligent, q̄ modo minime recognoscūt. Qui tamē introitus nequaq̄ eis erit ad gaudium: sed ad supplicij supplementū. In hoc em̄ ineffabiliter dolebunt: q̄ se merito dānatos: & diuinam iracundiam iuste eternaliter meruisse videbunt. Cōsummatis ergo septem plagis, mali q̄ modo foris sunt p iusti iudicij ignorātiam: introibūt templū, q̄ presentis tēporis q̄ septem dierū circulo volūtur malis quibus nunc puniunt finitis cognoscent iustū esse diuinū iudicium. Introibunt ei⁹ per cognitionē diuine iu pe iustitie: sed foris manebūt, per tolerantiā grassantis pene. Et vtriusq̄ eis cooperabit in malum, et q̄ intrabunt: & q̄ foris manebūt: q̄ sic intrando tolerabunt malā conscientiam: foris manendo diram penā. Aliter. Donec cōsummarentur septem plage, id est nunq̄. Qui em̄ modo intrare negligit, tunc minime intrabit. Aliter. Nemo potest intrare: q̄ nec sancti occulta diuini iudicij in presenti vita perfecte possunt cognoscere. Tūc nāq̄ perfecte introibunt, quādo finito tempore oia manifeste videbunt. Et q̄ nemo sibi temere debet officiū p̄dicationis vsurpare: sed vel a deo, per internam aspirationē: vel exteri⁹ ab homine, vt a maiore sibi precipiat ministerium exercere: bene sequit. Et audiui vocem dicentē septē angelis: ite, & effundite septē phialas ire dei in terram. Ideo nāq̄ angelis vt effundant phialas ire dei de celo precipit, vt tantum ministerū per fiduciam sui neminem debere aggredi ostendat. Legimus quosdam solo sancti spiritus magisterio electos, & ad predicandū institutos: alios vero in quibus nō tam eisdem tanti magisterij signū visum est, a maioribus ad predicandū directos. Sed cuicūq̄ hoc, vel etiam illo modo istud officium cōtigerit accidere: cō mite bone vite cōscientia fiducialiter debet illud exercere. Ite, & effundite phialas ire dei in terram. Qui si diceret. Clos qui boni estis, ēstum ad vos ꝓficite: et in malis dānationem exercete. In terrā, id est terrenos, qui terrena diligūt, et terrena celestib⁹ anteponūt. Templū itaq̄ apertū, est sancta ecclesia penitētibus ad ingrediēdū parata. septem angeli, predicatores vniuersi: vnum quatuor animalium, vnitas quatuor euangelistarū. impletū templi de fumo, ignorantia populi de diuino iudicio. vox de celo, diuina ammonitio. effusio phialarum ire dei: predicatio, vel etiam executio diuini iudicij.

De primo angelo, & phiala eius. Cap. iij.

Et abijt primus: & effudit phialā suam in terrā: & factum est vulnus seuum ac pessimū in homines qui habēt caracterē bestie: & eos q̄ adorauerūt ymaginē eius. Superi⁹ his que ad ingressum narratiōis erāt dicēda executis: narrationē suā quēadmodū & in aliis visiōibus solet, ab exordio nascentis ecclie incipit: & scōm ꝓcessum tēporis vsq̄ ad finē mundi ꝓducit. Et abijt primus angelus: & effudit phialam suā in terrā. Primus angelus, ordo predicatorū primus: effusio phiale, predicatio imminētis diuine iracūdie. Terram aūt hoc in loco iudeā exprimit, q̄ diu in fide vni⁹ dei immobilis permāsit. Primus itaq̄ angel⁹ phialam suā effudit, quando primus predicatorum ordo iudee destructionē suam ob culpā perfidie & incredulitatis predixit. Et q̄ post ipsaꝝ primitiuā predicationē in iudea factā statim eius reprobatio, destructio, atq̄ dispersio facta est, bene sequit. Et factum est vulnus seuū ac pessimū in homines qui habēt caracterem bestie. Effusa quippe prima phiala factum est vulnus seuum ac pessimū in homines qui habēt caracterem bestie: q̄ primitiuorū predicatorū predicatione ꝓpalata, et perfida iudea in infidelitate derelicta, statim factū est in eos vulnus seuū ac pessimū vltionis diuine: & pcussione reprobatiōis, & illatione destructionis. Nō solū nanq̄ est ipsa gēs iudaica illo vulnere a diuina electione reprobata: sed etiā de sede māsionis euulsa. In hoies qui habēt caracterē bestie: & eos q̄ adorauerūt ymaginē ei⁹, i. iudeos q̄ antichristo cōfigurātur, fidei xp̄i cōtradicendo, & sequacibus eius se conformant, eos imitādo. Dēs etenim mali caracterē antichristi habēt, in eo q̄ prave viuēdo eius voluntatē cōplent. Dēs eius ymaginē adorant, in eo q̄ imitatoribus ei⁹ se cōformant. Primus ergo angel⁹, ordo predicatoꝝ primitiuus. Effusio phiale, cōminatio, vltiōis diuine: terra, iudea: vulnus seuū ac pessimū, reprobatio ac desolatio iudeorum.

De secundo angelo & phiala eius. Cap. iij.

Et secūdus angelus effudit phialā suā in mare: & factus est sanguis tanq̄ mortui: & oīs aīa viuēs mortua est in mari. Quēadmodū superi⁹is per terrā, iudeā in vnius dei credulitate manentē accepimus: ita hic p mare, gentilitatē diuersitate deoꝝ fluctuantē intelligimus. Secūdus ergo angel⁹ phialā suā in mare effudit, q̄i secūdus predicatorū ordo reprobis gentiū in infidelitate remanētibus diuinā vltionē imminere nūciauit. Et fact⁹ est sanguis tanq̄ mortui: q̄ secuta est vltio diuīna mox etiā in presenti, q̄ est similitudo future cōmenti: q̄ō nigrū, id est dānatis in tenebris inferni. Sāguis nimīq̄ mortui nigrescit: & ideo ꝓ hoc q̄ non mortui, sed tāq̄ mortui dicit, tēpoq̄ vltio puenīet intelligit: que eterna nō tanq̄, sed reuera mortis siue mortui pretendit. Aliter. Sāguis tanq̄ mortui fac⁹ describit: vt pars gētilitatis in infidelitate remanēs vite munus p reprobationē ēmittere significet. Ēm apte sequit. Et oīs aia viuēs mortua est in mari. Dis nāq̄ aia viuēs in mari mortui, q̄ reproba pars gētilitatis q̄ huic mūdo viuere eligit eterna vita priuat. Secūdus ergo angel⁹, ordo predicatoꝝ secūdus: effusio phiale, ꝑdicatio vltiōis diuine: factus sanguis, effect⁹ vltiōis: oīs aia viuēs i mari mortua, pars gētilitatis q̄ mūdo viuit a diuīa electiōe reprobata.

De tertio angelo, & phiala eius. Cap. v.

Et tertius angelus effudit phialā suā super flumina, & super fontes aquarum: & factus est sanguis. Scōm ꝓcessum impietatis, ordinat⁹ sentētia vltionis. Primo nāq̄ deus iudeam ꝓ perfidia reprobauit, & dissipauit. Secūdo gentiles in infidelitate remanētes, & sacre fidei persecutores delecit. Tertio hereticos, atq̄ scismaticos sceleris sui meritis exturbauit. Ea quippe que in hoc capitulo cōtinentur, ad hereticos sacre scripture corruptores pertinere ꝓbātur. Et tertius angel⁹ effudit phialam suam sup flumina, & sup fontes aquarū: & factus est sanguis. Tertius angelus effudit phialā suam super flumina, & super fontes aquarū effudit: quando tertius ordo predicatorū sacram scripturā que nomine fontiū exprimit: & tractatus eius qui nomine fluminū designant, ex magna parte hereticorū prauitate corrupti: et eos ꝓpter hoc grauiter puniri debere nunciauit. Et factus est sanguis: q̄ secuta est sentētia vltiōis. Et q̄m̄ in subuersione impiorū sequitur exultatio atq̄ laudatio iustorū, apte subditur. Et audiui angelum aquarū dicentē. Justus es dñe qui es, & qui eras sanctus, qui hec iudicasti: q̄ sanguinem sanctorū, & ꝓphetarum effudērūt, & sanguinem eis dedisti bibere vt digni sunt. Angelus aquarum, est chorus doctorū qui specialiter in destructione hereticorum exultat, & diuinā iustitiam collaudat dicēs: iustus es dñe q̄ es, & qui eras q̄ hec iudicasti. Justus, equitatē tenēdo: dñe, omnibus presidēdo: qui es, immutabiliter: qui eras semp sanctus, q̄ a culpa alienus: qui hec iudicasti, id est prauos, impios, & hereticos dissipasti: & dānasti. Et diligenter animaduertendū q̄ vbi ait qui es, et qui eras, futurū non adiūxit: q̄ iam presentialiter vindictam eū exercere in destructionem hereticorū intellexit. Quos etiam diuinā vltionē meruisse declarat aperte cuz dicit: q̄ sanguinem sanctorū, id est minorum electorum: et ꝓphetarum, id est maiorum effuderunt sua voluntate aspirati dyabolica suggestione: aliquādo auctoritate impiorū principum fulti superba potestate. Et sanguinē eis dedisti bibere, per acerbam vltionem: vt digni sunt, ꝓ impietatis sue prauitatem. Et q̄ q̄ō magistri clamāt discipuli cōfirmant. bene sequitur. Et audiui alterū angelum dicentē. Etiam dñe deus omnipotēs vera & iusta iudicia tua: Et audiui alterū angelum, id est subiectorum ceterum: dicētem, id est magistrorū dicta cōfirmantē. Etiā. i. verū est q̄ dicitur: dñe, per excellentiā: deus, p naturā: oipotens, per potentiā: vera & iusta iudicia tua: vera, q̄ efficiunt q̄ ꝓmittunt: iusta, q̄ premiū scōm meritum reddunt. Justū est em̄ vt qui crudeliter agūt, crudeliter puniant. Et notādum q̄ vtriq̄ tā discipuli q̄ magistri ex magna affectiōe sermonē ad deum cōuertunt: & eum iustū esse deprom̄unt. Tertius ergo angelus, predicatorū ordo tertius. effusio phiale super flumina & fontes aquarū, detestatio hereticorum sententiarū. factus sanguis, effectus vltionis. angelus aquarū, chorus doctorum. alter angelus, subiectorum numerus. vox vtroūq̄, cōmendatio diuine iustitie de impiorū hereticorum destructione.

De quarto angelo, & phiala eius. Cap. vj.

Et quartus angelus effudit phialam suaz in solē: & datū est illi affligere homines estu & igne. Et estuauerūt homines estu magno: & blasphemauerūt homines nomē dei habentis potestatem super has plagas: nec egerūt penitentiā vt darēt illi gloriam. Cuncta que in hoc quarto capitulo, & in quinto, & in sexto cōtinentur ad antichristū, & ad eius cōplices pertinere videtur. Sed tamen ea que in hoc quarto describūtur ad antichristuz, qui caput malorū est: ea vero que in quinto sequūtur, ad impios minime baptisatos: cetera denicq̄ q̄ in sexto subiunguntur, ad baptisatos, sed a fide apostatātes, & antichristo cum infidelibus militantes ptinere dignoscūtur: qui oēs q̄ nephando principi antichristo militare eligūt: effusionem phialarū in diuina vltione cū ipso non euadunt. Et quartus angelus effudit phialā suam in solē. i. in antichristum: qui de sua claritate dicet illuminare mundū. Et datum est illi, per diuinā. s. pmissionē: affligere homines. s. reprobādos: quos vi sibi faciet cōformes: estu. i. per minorē tribulationē: & igne. i. per maiorē tribulationem. & estuauerunt hoies estu magno, deficiēdo per illatam tribulationem grauissimā: & blasphemauerūt nomē dei, per impatientiam: habētis potestatē super has plagas: q̄ quibus vult eas admouet: quib⁹ vult eas amouet. Tam acerbaz merebunt reprobi vltionē diuinam in diebus antichristi, vt ꝓrumpant in blasphemiā nominis diuini: & q̄ est grauius, nō tantum prozūpent in blasphemiā: sed nec agent penitentiā. Graue quippe est peccare, sed grauius nō penitere: grauissimū vero ꝓ peccato & impenitentia eterna tormēta subire. In primo est culpa: in secūdo cōtumacia: in tertio vtriusq̄ multatio. Quartus itaq̄ angelus, ordo

Universidad de Deusto
Biblioteca

predicatorū quartus: effusio phiale, predicatio, vel potꝰ exhibitio vltionis diuine: estuatio hominū, afflictio eorū.

De quinto angelo, ꝛ phiala eius. Cap. vij.

Et quintus angelus effudit phialam suam sup sedē bestie: et factū est regnū eius tenebrosum. Et cōmanducauerunt hoies linguas suas pre dolore: ꝛ blasphemauerūt deum celi pre doloribus ꝛ vulneribus suis: ꝛ non egerunt penitentiā ex operibus suis. Ea que in hoc capitulo describuntur: ad illos infideles qui baptisma nō suscipiūt presertim spectare videnť. Ipsi nimirū semper, et absq; interuallo tēporis bestie sedes sunt: qz continue dānationi antichristi se supponūt. Eos precipue bestia sibi sedem facit: qz in eis secure requiescit: ꝛ per eos alios ad perpetrationē impietatis, ꝛ ad bonoꝝ infectationem dirigit. Super illos nāq; qui baptisantur nō semper sedet, qz q̄diu gratiam custodiūt super eos dānationem nō habet. Illi ergo bestie principaliter sedes sunt: qui se cōtinue semper, ꝛ absq; interruptione tēporis illius principatui p infidelitatē subdūt. Quintus itaq; angelus phialam suā super sedē bestie effundet, quando quinta predicatoꝝ successio infideles gētes que semper antichristo sunt sedes, in diebus eius vltiōe diuina operante magis excecādas predicabit. vnde bene sequit. Et factū est regnū eius tenebrosum, id est magis excecatū. Et qz per maiorē excecationē in maiorē erga sanctos ꝓrumpet liuorem, ꝛ maiorē diuinitatis xpi derogationem: apte sequit. Et cōmanducauerunt homines linguas suas pre dolore, id est pre inuidia quā erga sanctos habebūt: ꝛ blasphemauerūt deum celi: qz xpm fuisse magum affirmabūt. Linguā comedere, est erga alium inuidia tabescere, ꝛ eius bonitati detrahere. Ille em̄ linguaꝫ suam comedendo cōsumit: qui proximū sermone p inuidiam ꝛ detractionem corrūpit: pre doloribus et vulneribus suis, id est liuoribus ꝛ plagis excecātis ignorātie sibi diuinitus illatis. Magnū igitur dolorē etiaꝫ ipsi mali in illo tēpore sustinebunt: qz quemadmodū iusti in eo q̄ aliquem regno xpi deesse vident dolentes gemūt: ita reprobi in diebus nouitatis illius se oēs non posse ante Christo dño suo attrahere grauiter dolebūt. Et detestādus quidē est q̄ ex tāta impietate labenť in culpā: sed detestabilius valde est q̄ nullam de culpa agent penitentiā. Nā de impenitētia eorū sequitur. Et nō egerunt penitentiā ex operibus suis. Ad primū etenim gaudium est non solū de iustis in iustitia perseuerātibus: sed ꝛ de peccatoribus penitentiam agētibus. Quintus itaq; angelus, ordo predicatoꝝ quintus. bestia, antichristꝰ. sedes bestie, infideles gētiles. effusio phiale, predicatio siue illatio vltiōis diuine: tenebrositas regni sui, pfecta excecatio gētilitatis: cometio linguaꝝ pre dolore, tabescēs inuidia erga sctōs cūvniuersaliter. blasphemia dei celi, derogatio diuinitatis xpi.

De sexto angelo, ꝛ phiala eius. Cap. viij.

Et sextus angelus effudit phialam suā in flumen magnum eufratē: ꝛ siccauit aquas eius: vt prepararetur via regibꝰ ab ortu solis. Sicut ea que in precedenti capitulo cōtinentur de gētibus non incōuenienter intelliguntur: ita hec que in presenti capitulo scribuntur ad baptisatos, sed a fide xpi in vltima persecutiōe ad impietatem antichristi recessuros apte referunť. Nā que sub quarto angelo de malis generaliter, et cōiter scribit: ea que sub quinto, ꝛ sexto per gentiles, ꝛ apostatas xpianos specialiter ꝛ sigillatim distinguit. Per eufraten q̄ est vnus de paradisi fluminibus nō inconuenienter intelligit baptismus: q̄ recte dicitur flumen magnū. flumen, qz culpas lauat: magnū, qz multos regenerat. In hoc flumine sextus angelus effudit phialam suā: qz sextus predicatorum ordo falsos xpianos predicabit in diebꝰ nouissimis ad antichristū recessuros: per hoc in eos venturā per impiam excecationē vltionē diuinā. Cuius q̄nq; fluminis aqua siccabit: dum reprobis baptisatis imminēte vindicta donū gratie spiritalis in baptismo collatū auferet. et ab ortu solis via regibꝰ preparabit, qz ab apostatis xpianis in quibꝰ si in veritate pseuerarēt sol iustitie deberet oriri ꝛ splēdere re, ad perficiendā iniquitatē rectoribus tenebrarū harum demonibus liber trāsitus aperiet. Vnde et de ipsis demonibus apte dicit. Et vidi de ore draconis, ꝛ de ore bestie, ꝛ de ore pseudo ꝓphete tres spiritꝰ immūdos exire in modū ranarū. Tres spūs immundi sunt demones vniuersi in electis oppugnātes sacramentū trinitatis, ꝛ munimentū trium principaliū virtutū, fidei, spei, ꝛ charitatis. Qui de ore draconis bestie ꝛ pseudo ꝓphete exeūt: qz preceptorū dyaboli executores sunt: ꝛ que de ore antichristi ꝛ pseudo ꝓphetarū eius exeunt, totis viribus ad effectū hoies seducendo pducere contendēt. Qui etiam in modū ranarum immundi sunt, qz quos per suggestionem corrūpunt, verbositate loquaces, et luxuria luxosos efficiūt. Et q̄ vere immūdi sunt apertius declarat cū subiūgit. Sunt eteī spūs demoniorū facientes signa. Et ꝓcedebant ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnū dei omnipotētis. Quia nāq; sunt spūs demoniorū dei omnipotētis, idcirco immūdi sunt: faciētes signa, id est falsa miracula p que hoies decipiūt: ꝓcedentes ad reges totius terre, id est ad illos qui vel se vel alios in terrenarū rerum cupiditate scōm sapiētiam mūdi regere nouerunt: aggregare eos in prelium, cōtra populum videlicet fidelium. Sz qz malo suo hoc faciēt, apte subiungit. Ad diē magnū dei omnipotentis. Impiī eteī demones reprobos hoies in fidelium ad diem magnū dei omnipotentis aggregāt: quo per hanc aggregationem dānationem in die iudicij patiēt. Et vt manifestius dñm ad iudicandū vēturū declaret, ipsuz idē affirmantē introducit dicens. Et ecce venio sicut fur, id est ex improuiso ꝛ subito: vt oēs de hora aduentus mei sint incerti, et p hoc meliꝰ paratī. Et notandū q̄ aduentū suū insinuat: ꝛ aduerbio demōstrandi, ꝛ hbo presenti: vt per hoc estimationē diuturne more tollat, ꝛ cōtra aduentum suū attentiores ꝛ vigilantiores reddat. Cuius attētionis siue vigilantie premiū statim subiūgit dicens: Beatus q̄ vigilat, ꝛ custodit vestimēta sua ne nudus ambulet, ꝛ videāt eius turpitudinem. Beatus em̄ qui in his vigilat: qz hunc dñs p merito beatitudinis premio remunerabit. Et custodit vestimēta sua. i. virtutū ornamēta, ꝛ bona opera: ne nudus ambulet. i. spoliatus virtutibus, ꝛ bonis operibus in die iudicij resurgat: ꝛ videant eius turpitudinē. i. peccata. Qui enim modo nō vigilat, et vestimēta sua nō custodit, tūc nudus ambulabit, ꝛ turpitudo eius videbit: qz absq; ornamentis virtutū ꝛ bonoꝝ operum resurget: ꝛ eius iniquitas omnibus reuelabit. Sequitur. Et congregabunt eos in locum qui vocat hebraice hermagedon. Ad superiorē sensum ꝛ sermonē reuertitur: vbi dixit spiritus immūdos ꝓcedere ad reges terre et aggregare eos in prelium hermagedon. Interpretat mons furum, siue globosus: ꝛ signat antichristum qui est mons per superbiam: furum, per fraudulentiam: globosus per versutiā. In ipsum, id est in detestādam impietatis illius sectam spiritus immūdi supradictos reges cōgregabunt: qz vltione diuina que induxit eos pharaōis pernitētes, eos illi per superbiam, fraudulēriam, et versutiam cōformabunt. Quemadmodum nanq; sancti sunt in christo nō mansione corporali, sed fide spirituali: ita et reprobi erunt in antichristo/non per localem māsionem: sed per iniquitatis perpetratiōnem.

Vel sicut quidā codices habēt: cōgregabit scilicet deus qui eos merito et iuste exigentibus peccatis suis debere a se separari, et antichristo cōiungi iudicabit. Sextus ergo angelus, ordo predicatoruz sextus. eufrates fluuius, baptizatorū populus. siccatio aque, ablatio in reprobis spiritalis gratie. preparatio vie regibus ab ortu solis, liber transitus demonibus in falsis christianis ad perpetrationem iniquitatis. draco, dyabolus. bestia, antichristus. pseudo ꝓphete, falsorum apostolorū antichristi numerus. tres spiritus immundi, vniuersi demones in electis oppugnātes sacramentum trinitatis, ꝛ iustitiam triū principalium virtutū, fidei, spei, ꝛ charitatis. reges terre, reprobi, qui vel se vel alios regere nouit in terrena cupiditate. congregatio in ermagedon, coadunatio ad antichristum. Sicut quippe electi angeli in conuersione electorū bonorum christo seruiūt: ita demones in auersione malorum antichristo ministrabunt. Et sicut ab initio mūdi vsq; in finem in electis operatur mysterium salutis: sic in reprobis operatur mysteriū perditionis. Et velut omnes iusti pertinent ad christum: ita iniqui pertinēt ad antichristum. Caput christi, deus: caput antichristi, dyabolus. Finis damnandorū cum antichristo, gehenna. finis saluandorum cum christo, vita eterna.

De septimo angelo, ꝛ phiala eius. Cap. ix.

Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem: ꝛ exiuit magna vox de templo a throno dicēs Factū est. Quemadmodū in aliis visionibus facit: sic in fine huius visionis agit de fine tēporis. Septimus autē angelus est ordo predicatorū vltimus post mortē antichristi predicaturus: cuius phiala in aerem apte effundet: qz tota demonum collectio habitatrix aeris huius, pre tribꝰ imminētis iudicij ꝛ supplicij sempiterni in diebꝰ predicatiōis eius grauiter affligetur. Mortuo nāq; antichristo, ꝛ predicāte septimo angelo: certissime scient instare diem iudicij ꝛ aduentū christi. Vnde de instantia vtriusq; recte dicit. Et exiuit magna vox de tēplo a throno dicēs. Factum est. Vox exiet de tēplo, id est de ecclesia: et non de quocunq; loco: sed a throno, id est ab illis in quibꝰ residet et regnat maiestas diuina: vt q̄to ab excellētioribus testimonium finiendi seculi ꝓfertur: tanto certius credat: dicens factū est. Qua si diceret. Cōsummati sunt omnia: ad est finis mūdi. Que vox recte magna dicit: qz magnum est q̄d per eam nūciatur. Et q̄n̄ post mortē antichristi alij cōuertentur per predicationem ad fidem: alij auertētur per obdurationē ad malorem excecationem: bene sequit. Et facta sunt fulgura, ꝛ voces, ꝛ tonitrua, ꝛ terremotus magnus qualis nū q̄ fuit ex quo ceperunt hoies esse super terram talis terre motus tam magnus. Fiēt nāq; fulgura, id est miracula, vt saluādi a morte reuocent: voces, id est ammonitiōes, vt reuocati in bono cōfirmentur: tonitrua, id est cōminationes, vt dānandi futura tormēta prenuncient. Et terremotus magnꝰ fiet qualis nō fuit ex quo homines fuerunt super terrā: qz sicut dictum est alij cōuertent ad detrioza. Cuius terremotus magnitudo idcirco bis ponit: vt eius q̄titas euidentius ostēdatur. Sequit. Et facta est ciuitas magna in tres partes: ꝛ ciuitates gētium ceciderunt. Que superius in hoc capitulo dicta sunt pertinēt et ad bonos ꝛ ad malos: eavero que sequunť pertinēt ꝛ maxime ad malos. Describit autē in sequētibus sub nomine fornicarie babilonis multiplicē causam dānationis malorū: et sequentē damnationē eorū. Et ciuitas magna facta est in tres partes. Ciuitas magna scilicet babilonia, tres partes in fine diuidenda videt: qz mō diuisa est scōm triplicem vite modū: tunc scōm triplex eterne mortis stipendiū in vltione diuidetur. Diuidit quippe nūs in mundo Babilonie: scōm paganismū, iudaismū, ꝛ falsuz christianismū: et tunc scōm hanc triplicem sectam in inferno recipiet penā: vt qui nūc diuerso modo peccauerūt: tūc scōm meritum dānationem recipient. Aliter em̄ punientur pagani: aliter iudei: aliter falsi christiani. Et ciuitates gētiū ceciderūt: qz collectiones malorum gentiliter viuentiū perierunt. Sequit. Et babilon magna venit in memoriā ante deum, dare ei calicē vini indignatiōis ire eius. Et omnis insula fugit: ꝛ mōtes non sunt inuenti. Babilonem venire in diuinā memoriam est qđ superius sed obscurius dixit ciuitatē in tres partes factam. Babilon, id est vniuersitas malorū que modo versatur in confusione vitiorum: que est ciuitas, per collectionē multorū: magna, per elationem, venit, id est veniet in memoriā ante deū: dare illi calicem vini indignationis ire eius, id est vt detur ei vinum dicte mensure: quā ꝓpinat indignatiōnis ꝛ iratus deus. Veniet in memoriam: qz recipiet penam. Modo nāq; deus mala hominū se reminisci dissimulat, dū ad penitētiam expectat: que in fine recte reducere dicitur ad memoriaz, dum infert vindictā. Et qz boni nequaq̄ dānationis impiorū erunt participes, apte subiungit: Et omnis insula fugit: ꝛ mōtes nō sunt inuēti. Omnis etenim insula fugit: ꝛ mōtes non sunt inuenti: qz qui modo velut insula aquis marinis, ita amaritudinibus persecutionū quatiunt, sed a fide nō mouentur: ꝛ qui sicut mōtes ima deserunt, et ad summa cōscendunt: a cōsortio pereuntium erūt penitus tūc alieni. Qui nāq; nō sunt in culpa, minime participes inuenient in pena. Cuius pene qualitatē aperte describit cū subiungit. Et grando magna sicut talentū descēdit de celo in homines: ꝛ blasphemauerūt homines deū ꝓpter plagā grandinis: qm̄ magna facta est vehemēter. Grādo quippe magna est pena eterna sicut talentū: qz ponderata et mensurata scōm pereuntiū merita. Que descēdit de celo in homines: qz a deo mittet in pereūtes. Et blasphemauerūt homines deū ꝓpter plagā grādinis. Quis nimirū impij in inferno positi se sentiant iuste puniri: dolebunt q̄ deus tantā habeat potētiam: et pre nimietate doloris iusto iudici inferet blasphemiā. Vnde de q̄titate eius bene addit, q̄ magna grādo facta est vehemēter: qz cruciabit intolerabiliter. Et vt adhuc de his que pertinēt ad malos pfectius nos erudiat: plurima in sequētibus huius capituli de malorū vniuersitate, et eorū inani gloria, ꝛ regnorum eorū elatiōe, ꝛ erga sanctos impia crudelitate explicat: ꝛ in fine eius dānationem eorū denūciat. Sequit. Et venit vnus de septez angelis q̄ habebāt septē phialas: ꝛ locutus est mecū dicēs. Veni ostendā tibi meretricis magne dānationē que sedet sup aquas multas: cū qua fornicati sunt reges terre, ꝛ inebriati sunt qui habitant terrā de vino ꝓstitutionis eius. Recte vnus de septē angelis phialas ire dei habētibus, que tormēta malis futura sint, sancto theologo demōstrauit: qz vnanimis vnitas predicatorū iram diuinam in malos predicātium et exercentiū eorum perpetuam dānationem verbo et scripto nobis propalare nō desinit. Veni ostendam tibi meretricis magne dānationem: que sedet super aquas multas. Veni, per intelligētiam spiritualem: ostendā tibi, per typicam visionē: dānationem meretricis magne, scilicet babilonie, que relicto creatore deo fornicata est cum dyabolo, vel cum hoc mūdo: que sedet super aquas multas, per suum principatum super multos populos regnādo. aque em̄ sunt populi: qz sicut aque cursim defluūt: ita populi per mortalitatem transeūt. Super quos babilon sedet: qz super eos per suos potētes principatū habet. Cuz qua, id est cuius exemplo fornicati sunt, deum deserēdo, Apoc. xvij.

Universidad de Deusto

demones adorādo, vel mundū dligēdo: reges terre .i. illi qui vel sevel alios nouit regere in terrena cupiditate: vel ad litteram intelligunt reges terre: qm mali quicq̄ tanto sunt potestate fortiores: tanto sunt malicia deteriores. Et inde specialius in descriptiōe nequicie merent notari, q̄ scelestius alijs nosci̊ contaminari. Tanto quippe amplius quisq̄ fornicat cū babilone: tanto se grauius inuolvit demonū vel seculi presentis impuritate. Regibus aūt peccātibus ꝛ fornicātibus, quodāmodo fit supra modū peccans peccatū: cum videlicet illi qui alios regere deberēt, semetipsos sceleribus fedare studēt. Et qm̄ non solum superiores, sed etiam inferiores exēplo istius babilonis incidunt in impietatē fornicationis: recte post regū fornicationem, inhabitantiū terram subiūgit inebriationē. Et inebriati sunt qui habitāt terram de vino pstitutiōis eius. Qui terrā habitant, sunt illi qui magis terrena q̄ celestia amant. Qui bene terram inhabitare dicunt: eo nō cursim transeūt, sed immobiliter in amore terrenoꝝ demorant. Qui etiam de vino pstitutionis eius .i. de doctrina manifeste fornicationis inebriant: qm nequaq̄ velut sobrij pensant pōdus mali qō operantur. Quemadmodū em̄ ebrij nichil timēt: ita ipsi excecant dum immoderate terrenis inherent: vt nec deū diligant, nec deinde penas metuāt. Sequit. Et abstulit me in desertum in spiritu: ꝛ vidi mulierem sedentē super bestiam coccineā, plenā nominibus blasphemie: habentē capita septem, ꝛ cornua decem. Et mulier circūdata erat purpura ꝛ coccino, ꝛ inaurata auro, ꝛ lapide pretioso, ꝛ margaritis: habens poculū aureū in manu sua, plenū abhominatione ꝛ immundicia fornicationis eius: ꝛ in fronte ei⁹ nomen scriptū mysterij. Babilon magna fornicationū mater et abhominationū terre. Describit multiplicē reprobor̄ impietatem: vt per hoc ostendat eos pmereri dānationem. Et abstulit me in spiritu, ad sublimiora videlicet vidēda: in desertū, ad contēplanda reprobor̄ corda, que sunt a deo deserta. Et vidi p spiritualem contemplationē: mulierem sedentē .i. mollē malorū vniuersitatē: quiescentē super bestiam coccineā .i. dyabolicam seuiciam sanguine sanctorū rubicūdā. Super bestiam coccineam: qm vbicūq̄ perpetrat malum, ibi dyabolicū habet fundamentū. Plenā noibus blasphemie, qz dicit mala que facit deo nō displicere. Habēt capita septem, ꝛ cornua decē: hoc in presenti illibatū pertransimus: vt in sequentibus illud melꝰ exponamus. Et mulier erat circūdata purpura, ꝛ coccino, ꝛ inaurata auro, ꝛ lapide pretioso, ꝛ margaritis: qz malorum collectio semper se studet decorare gloria, diuitijs, ꝛ ornamētis seculi presentis. Que etiam habz poculum aureū in manu sua: qz exercet impiam doctrinam secularis sapientie claritate fulgidā et operatione manifestā: vt alios inebriās ad culpam pertrahat, ꝛ sue dānationis participes faciat: plenum abhominatione et immundicia fornicationis, id est abhominabili, ꝛ immūda veneratione nephande culture. vel delectatione illicite voluptatis: et in fronte eius nomen scriptum mysterij: qz manifesta professione demōstrat quid habeat in secreto animi ad similitudinem meretricis, que ostendit in fronte per cōpositionem: quid gerat in corde per impuram volūtatem. Nemo ergo excusatur si cuz eo fornicetur: qz aperte potest cognoscere malum qō debet cauere. Scriptum est enim. A fructibus eorum cognoscetis eos. Babilon magna mater fornicationum, ꝛ abhominationū terre. Babilon, per cōfusionem, magna, per elationem: mater fornicationum ꝛ abhominationum terre, per inuētionem viciorum abhominabilium: quibus fedantur omnes qui se inuolvūt terrena cupiditate. Sequitur. Et vidi mulierē ebriam de sanguine sanctorū: ꝛ de sanguine martyrum ihesu. Et miratus sum cum viderem mulierē illam admiratione magna. Superius ostendit qualis ipsa babilon sit in propria vicositate: nunc subiūgit qualis sit in electorū persecutione. Vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorū, id est minorū: ꝛ martyrum ihesu, id est maiorū. Vidi ebriam id est extra mēsuram saturatam: quia in eo q̄ ipsos occidendo vicit, velut ebria supra modum exultauit. Sed quemadmodū sanctus iohannes in superioribus ab eo loco quo scriptū est, veni ostendam tibi meretricis magne damnationem vsq̄ huc gessit personam dicētis: in hic vbi dicitur, ꝛ miratus sum cum viderem mulierē illam, gerit personā admirantis, et nondū ruinam impiorū perfecte contēplantis. Ait ergo. Et miratus sum cū viderem illam admiratione magna. Infirmi quippe ꝛ imperfecti quicq̄ visa fallaci reprobōrum gloria atq̄ potentia multū mirantur: qz sequentem eorum damnationē minime cōtemplantur. Qui si eorū futuram ruinā ꝛ presentium bonorum fallacē gloriam altius intuerent: nequaq̄ in eos tantum mirarentur. Sed quia imperfectus quisq̄ a perfectis doctoribus de his que latent eruditur/ apte subiungitur. Et dixit mihi angelus. Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, ꝛ bestie que portat eā, que habet capita septem ꝛ cornua decem. Bestia quā vidisti fuit ꝛ non est: et ascensura est de abysso, ꝛ in interitū ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram quorum nō sunt nomina scripta in libro vite a cōstitutione mūdi videntes bestiam que erat ꝛ non est. Quare miraris? Sub interrogatione reprehēdit/quisquis de fallacibus malorū bonis nimis admiratur. Si em̄ rem attētius inuestigaret: luce clarius intelligeret q̄ deus iusto iudicio permittit impios in hoc seculo prosperari: vt inde iustus in futuro possint coronāri. Quare miraris? Quasi diceret. Noli mirari: sed intellige quid sit. Ego tibi dicā sacramentū mulieris ꝛ bestie, id est ostendam tibi quid sit vtraq̄. Bestia que portat eam est dyabolus: qz dyabolus semper malorum portitor est ad perficiendum maliciam. Et notandum q̄ bestiam in demōstratione sacramenti mulieri anteponit: qz dyabolus vniuersitatem malorū antecedit. Que capita septem habet, ꝛ cornua decē. Hoc adhuc in sequentibus exponendum reseruamus. Bestia quā vidisti, id est dyabolus per quē bestialiter ꝛ crudeliter impugnat electorū populus: fuit, videlicet ante aduentum christi: qz suum dominium tunc in mūdo exercuit: et non est, qz illud post aduentum eius amisit. Et ascensura est de abysso, id est de pfundo ꝛ obscuro malo in diebus antichristi: ꝛ in interitum ibit: qz penitus peribit in die iudicij. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorū non sunt nomina scripta in libro vite a cōstitutione mundi videntes bestiam que fuit et non est: qz mali videntes potestatem suam in nouissimo anni christi tempore/dolebunt nō quasi penitentes, sed tantū admirantes, ꝛ pre nimio dolore stupētes. Mali a cōstitutione mūdi in libro vite scripti nō sunt: qz male viuendo se non esse scriptos ab iudicio pbauerūt. Sequit. Et hic est sensus: qui habet sapientiā. Quasi diceret. Hic est sensus adhibendus illi qui habet sapientiam: qz res in sequētibus est obscura. Vult em̄ ea que superius sub figura septē capitum ꝛ decem cornū obscure dixit, aliquātulū exponere. Intendit quippe post ostēsionem bestie superbā/eminentiam mulieris que in septem capitibus ꝛ decē cornibus figuratur demōstrare. Sequitur. Septē capita, septē montes sunt super quos mulier sedet: ꝛ reges septē sunt. Quinq̄ tam ceciderūt: vnus est, ꝛ alius nondū venit. Et cum venerit: oportet illum tēpus breue manere. Septem rius vniuersitatem exprimit: eo q̄ septem dierum circulo

vniuersus tēpus seculi presentis decurrit. Per septē ergo capita, mortes siue reges, vniuersus malorum principatus intelligitur: qui scōm septē status huius seculi determinatur. Primus stat⁹ fuit ab adam vsq̄ ad noe. Secūdus a noe vsq̄ ad abraham. Tertius ab abraham vsq̄ ad moysen. Quartus a moyse vsq̄ ad dauid. Quintus a dauid vsq̄ ad christū. Sextus a christo vsq̄ ad antichristum. Septimus sub antichristo. Vniuersalis ergo malorum principatus scōm has septem distinctiones determinatus recte sub figura capitū, montiū, regum designatur: capitum, pter temporalē sui eminentiam: montiū, pter superbiam: regum, qz malorum collegium per illū in malo gubernatur. Super quē etiam mulier sedere perhibetur: qz per eius carnalem pudētiam vniuersitas malorū sustentatur. Ex quibus videlicet capitibus, siue mōtibus, siue regibus: quinq̄ ceciderūt/ qz quinq̄ ex supradictis septem statibus ante aduentum christi, ꝛ ante tempus visionis illius transierunt. Unus nūc est, qui propter prerogatiuam et superadditam gratie debilissimus est: qui contra bonos suam maliciam nūc exercet q̄ tum potest. Alius nondum venit: quia antichristus nondū apparuit. Et cum venerit, oportet eum breue tempus manere, id est tribus annis ꝛ dimidio regnare. Nō est ergo nimis timendus qz cito est transiturus. Quis enim omnibus magis seuiet: tamē cito deficiet. Sequitur. Et bestia que erat ꝛ non est: et ipsa octaua est: et de septem est: et in interitum vadit. Et decem cornua quē vidisti decem reges sunt qui regnum nōdum acceperunt: sed potestatem tanq̄ reges vna hora habēt post bestiam. Hi vnum habent consilium, ꝛ virtutem, ꝛ potestatem suam bestie tradent. Hi cum agno pugnabunt: ꝛ agnus vincet illos quoniam dūs dominoꝝ est, ꝛ rex regum: et qui cum illo sunt vocati electi ꝛ fideles. Et bestia quam vidisti, id est dyabolus per quem crudeliter impugnatur electorum populus: que erat et nō est, qz potestatem ante aduentū christi habuit: sed in aduentu eius habitam amisit: ꝛ ipsa octaua est ꝛ de septem. De septem est qz similiter peccat et similiter punietur: octaua est, quia omnes nequicie et pena transcēdit, ꝛ in interitum vadit, quia in eternum peribit. Et decē cornua que vidisti decē reges sunt. Descripto superius sacramēto septē capitum, subiungit de sacramēto septem cornuū. Decem cornua decem reges sunt: qui scōm ppheticam danielis tempore antichristi regnaturi sunt. De quibus bene dicitur: q̄ regnum nondum acceperunt: qz nondum venerūt. Sed potestatem tanq̄ reges vna hora habebunt, id est habebunt, subauditur cum venerint. Tanq̄ reges/ qz non veri reges, immo tyranni erūt: ꝛ hora vna, qz modicum durabunt post bestiam, id est sub dyabolo qui caput eorum est. Quorum omniū cōmunis malicia inferius describitur cū dicitur. Hi vnum habent consilium, videlicet christum negandi, antichristo credendi: hunc persequendi, illum sequendi. Et virtutem, et potestatem suam bestie tradent: virtutem quam in se habebunt: potestatem quam per alios exercebit bestie tradent: quia dyabolo ascribent quicquid malicie perpetrabunt. Quorū adhuc audacem presumptionem de presumptione cōfusionem subscribit dicens. Hi cum agno pugnabunt: ꝛ agnus vincet illos: qm̄ dominus dominorum est, ꝛ rex regū. Hi cum agno pugnabūt verbo ꝛ opere christo suos electos auferre tentando: sed ipse vincet illos eorū audaciam refrenando. Et q̄ hoc vere possit efficere declarat cū dicit. Quoniam dominus dominoꝝ est, ꝛ rex regū: tam videlicet potestatis, vt etiā malis vtatur ad vtilitatem fideliū. Sed ꝛ electi eius tantam ei fidē seruant: q̄ hostes cū ipso principe christo viriliter superabūt. Unde addit. Et qui cum illo sunt vocati electi sunt ꝛ fideles, qui cum illo sunt, per christiani mi professionem: vocati, per predicationem: electi per predestinationem: ꝛ fideles, per fidei integritatem. In illa itaq̄ vltima pugna pternetur hostium caterua: eo q̄ tanta est pti⁹ christi potentia, et militum eius fides tam firma. Sequitur. Aquas quas vidisti vbi meretrix sedet: id est in quibus p suos reges principatum habet: sunt populi, et gentes, ꝛ lingue: videlicet mali subiecti ex omni diuersitate gentium collecti. Aque sunt populi: quia sicut aque sua labilitate defluunt: ita populi sua mortalitate pertranseunt. Sequit. Et decem cornua que vidisti ꝛ bestiam, hi odient fornicariam: ꝛ desolatā faciēt illam, ꝛ nudam. Et carnes eius manducabūt: ꝛ ipsam igni cōcremabunt. Sacramēto mulieris ꝛ bestie superius sufficiēter declarato, subiungit ad q̄tam calamitatem dyabolus et ei⁹ satellites qui per bestiam, ꝛ cornua figurātur mulieram malorū vniuersitatem perducent. Cornua ꝛ bestia, id est dyabolus ꝛ impij malorum reges. hi oderūt fornicariam, id est ipsorum malor̄ collectionē vniuersam a deo creatore illicito amore diuisaz. Non em̄ debet amor dici, q̄ eam impia doctrina a deo diuidunt, q̄ blanditijs tēporalibus seducunt, q̄ ad inferi claustra seducēdo perducunt. Hi ergo odiēt fornicariam, qz perducent ad penā. Si enim vere diligeret: nequaq̄ illam eternis incēdijs prepararent. Et desolatā facient illam et nudam: eo q̄ talem nūc facient in mundo fraudulenter seducendo: vt postea gemat in inferno desolata, et nuda tēporali gaudio, et cōmodo amisso. Et eius carnes manducabunt: qz de corporali eius damnatione gaudebūt. Hoc est enim eius carnes manducare: de cruciatu carnium eius exultare. Quemadmodū nanq̄ christus ꝛ sancti angeli gaudebunt de gloria bonorū: ita dyabolus ꝛ eius ministri gaudebunt de pena malorū. Nō tamen gaudiū nequaq̄ dyabolo ꝛ eius principibus vertet in cumulum cōsolationis: sed in augmentū maioris doloris. Et ipsam igni cōcremabunt: qz ipsi eternum incendiū ministrabūt. Et qz quicquid mali malis accidit totū dei iudicio ꝛ iusta permissiōe fit, apte sequitur. Deus etenim dedit vt faciat qō placitum est illi: vt dent regnum suum bestie donec cōsummentur verba dei. Deus em̄ dat p iustam pmissionem, vt mali faciāt per apertam actionem qō illi placitum est, per vniuersitatis decorē, et vtilitatē. Nequaq̄ em̄ omnipotens mala esse sineret: nisi ex eis bonum aliqō vniuersitati pueniret. Ex eo enim q̄ sunt mala/maiorem decorē respectu eorum videntur habere bona. Sed nō est iniustus deus eo q̄ malos male agere permittit: qz iustum est vt quibus dedit liberū arbitrium, illis eo vti liceat ad libitum. Iniustum nanq̄ esset si illis solius boni imponeret necessitatē: quibus in conditione dono gratie boni vel mali eligendi confert libertatē. In hoc etenim creatura rationalis excellentē habet dignitatem, q̄ creatori non coactam, sed liberam exhibet seruitutē. Placet ergo q̄ sub ipo data ab ipsorum arbitrij libertate: sed displicet q̄ in nobis orta illi repugnamus voluntatis prauitate. Nequaq̄ em̄ mala est arbitrij diuinitus indita libera potestas: sed sub arbitrio orta peruersa voluntas. Libertas a deo donat: creatura dono libertatis abutit. In efficiētia igitur mali cōtū ad malos nichil boni: cōtum ad placitū dei nichil mali. Nam qō facit malū est: qō deo placitū est bonū est. Vt dent regnuz bestie, id est vt se a dyabolo regi pmittāt, et suā potestatē dyabolo attribuāt: donec consummentur verba dei .i. donec oia finē habeant, ꝛ mali ꝛ boni promissa recipiant. Deus quippe nunc malos in malicia, et in regno dyaboli positos magna vti libertate, ꝛ bonos tentare, prouocare, et lacerare

Universidad de Deusto

permittit, qꝰ finito seculo penitus cessabit. Sed qm̃ eni-
uersitatem malorū in hoc capitulo diuersis nominibus
designauit: vt hoc congrue posse fieri ostendat, apte sub-
dit. Et mulier quam vidisti est ciuitas magna: que habet
regnū super reges terre. Ipsa nimirū malorum vniuersi-
tas mulier est, ciuitas magna est, meretrix est: Babilon
est. Mulier est, qꝛ emollit: ciuitas est, quia multos colli-
git: magna est, qꝛ superbit: meretrix est, quia dyabolo cor
ruptori se subijcit: babilon est, qꝛ confusa est ⁊ confundit.
Que habet regnuꝫ super reges terre: qꝛ omnes ei seruiūt:
⁊ eius rēpublicam augēt inēstum possunt. Septimus er-
go angelus, ordo predicatorū vltimus: effusio phiale in
aerem, vltio diuina in huius aeris potestatem: demonuꝫ
videlicet cōgregationem. Vox de templo dicens esse fa-
ctum, ecclesiastica attestatio dicēs seculum iam esse finiē
dum: fulgura, miracula, voces, ammonitiones: tonitrua,
cōminationes: terremotus magnus, saluandorum cōuer
sio, ⁊ damnandorū maior excecatio: ciuitas magna, ma-
lorum cōgregatio: grando magna, eterna damnatio: be-
stia que mulierem portat, dyabolus qui malos in malo
portat ⁊ sustentat: septē capita, vniuersalis malorū prin-
cipatus eminēs scōm septem status huius seculi: decem
cornua, decem reges tempore antichristi futuri: aque vbi
meretrix sedet, populi in quibus principatum habet: cō-
summatio verborū dei, finis mundi: illatio supplicij, col-
latio premij. In hac aūt visiōe quinta que sub typo phia
larū tractat de vltione diuina i malos effusa / egit genera-
liter sacra prophetia primū de septez angelis ⁊ septē pla-
gis siue phialis, id est de vniuersis predicatoribus, et de
vltiōe vniuersis illata diuine gratie contēptoribus in cur
su seculi presentis. Effusio vero phialarum illationem si-
gnat diuine iracūdie in diuersitatem hominum. Prima
effusio est in terram, id est iudeam primū a fide reproba-
tam, ⁊ de terra sua electam. Secunda in mare, id est gēti
les fidelium occisores. Tertia in flumina ⁊ fontes, id est he
reticos sacre pagine fluenta corrūpentes. Quarta in so-
lem, id est antichristū qui se dicit illuminare mūdū. Quin
ta in sedem bestie, id est principes gētium: in quibus ipse
antichristus principaliter regnādo sedebit. Sexta in flu-
men eufratē, id est reprobos baptizatos quos diuina vl-
tio fluentis gratie dono siccabit. Septima in aerē, id est
demones: quos eadē vltio in extremitate tēporis timore
imminentis iudicij grauiter cruciabit. Sub hac phiala
causam dānationis malorū sacra visio latius describit: ⁊
quare in nouissimo damnabūtur luculenter ostendit. Et
hucusqꝫ de quinta visione locuti linguam quieti damus:
vt ad sextam discutiendam ocio recreati procedamus.

¶ Finis quinti libri Richardi
super Apocalipsim Joannis.

¶ Incipiunt capitula libri sexti.

Liber sextus tractat de visione sexta cōtinens
capitula octo.

¶ De ruina babilonis, et luctu amatorum
eius. Cap̃. j.
¶ De exemplo submersionis eius. Cap̃. ij.
¶ De gratiaꝝ actiōe deo exhibēda de ruina eiꝰ. Cap̃. iij.
¶ De christo eam iudicante ⁊ potestate eius. Cap̃. iiij.
¶ De angelo demones inuitante ad comestionem regū
babilonis ⁊ tribunorū eius. Cap̃. v.
¶ De dānatiōe antichristi ⁊ pseudo pphete eiꝰ. Cap̃. vj.
¶ De sathana ligando ⁊ iterum soluendo ⁊ seuicia ⁊ dā-
natione eius. Cap̃. vij.
¶ De die iudicij ⁊ qualitate eius. Cap̃. viij.

¶ Incipit plogus Richardi in librum sextum de visione sexta.

Deus cuius resistere ire nemo potest: sub
quo curuātur qui portant orbē: sic tēpo-
ralem male agētibus infert vindictam:
vt in malicia pseuerantibus addat eter-
nam. Unde apte sacra pphetia postq̃
in precedenti visione trāsitoriam in ma-
los effusam descripsit vltionē: in ista cō-
sequenter eorum perpetuam subiūxit damnationem: vt
qui in mundo se corrigere detrectāt: in inferno sine fine se
puniēdos eē cognoscāt. Agit eñ ista visio de vltimis pe-
nis quas patientur impij in inferno: et hoc ostendit pri-
mum de babilone, describens ruinā eius / ⁊ luctū quē ha
bebūt de casu eius qui diligebant eam. Agit ⁊ de exulta
tione ⁊ gratiarū actione: quam agēt de interitu eius san-
cti. Agit ⁊ de christo eam iudicante, ⁊ de inuitatione de-
monum vt manducent carnes regum ⁊ tribunorū, ⁊ om-
nium iniquorū: ⁊ damnatione antichristi, ⁊ pseudo apo-
stolorum eius. Deinde iterū redit, ⁊ describit ligationem
sathane per mille annos: ⁊ quomodo iterum sit soluēdus
⁊ deseuiet aduersus sanctos in extremis: ⁊ q̃ cum impijs
mitterur in stagnum ignis. Et sciendū q̃ ea que in prece
dentibus quinq̃ visionibus libri huius cōtinentur: max
me pertinent ad cursum temporis presentis: ea vero que
in sexta ⁊ septima continentur, magis pertinent ad statū
eternitatis. Nam in hac sexta visione describitur eterna
damnatio malorū: ⁊ in septima eterna beatitudo bonoꝝ.
Malorum autē damnatio que in hac visione describitur
a christo predicata in ipso visionis iuditio perhibetur: vt
attentius audiatur: ⁊ maiorē fides adhibeatur.

¶ De ruina babilonis, ⁊ luctu amatorum eius. Capitulum. j.

Et post hec vidi alterū angelum descen-
dentē de celo habētem potestatem ma-
gnā: ⁊ terra illuminata est a gloria eius. Jo. xviij C
⁊ exclamauit in voce forti dicens. Cecidit cecidit babilō magna: ⁊ facta est ha-
bitatio demoniorum: ⁊ custodia omnis
spiritus immūdi: ⁊ custodia omnis volucris immūde: qꝛ
de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes: ⁊ om-
nes reges terre cum illa fornicati sunt: et mercatores terre
de virtute diuitiarum eius diuites facti sunt. Quia su-
perius sacra visio tempoꝛalē describit penam malorum:
nunc succedenter ingreditur ad describendam eternam
dānationem eorum. Et post hec vidi alterum angelū de-
scendentem de celo, habentem potestatem magnā. Ite
alter angelus recte creditur esse christꝰ: qui ab aliis distat
angelis, sicut distat dominꝰ a seruis. Qui de celo descen-
dit: quoniam nostram carnem induens genus humanū
visitauit. Qui potestatem magnam habet, quia non so-
lum hominibus, sed ⁊ angelis presidet. A cuius etiā glo-
ria terra illuminata dicitur: quia nostra terrenitas gloria
sue eius predicatione illustratur. Qui denicq̃ in voce for-
ti de ruina malorū exclamauit: quia nequaq̃ effectu ca-
rebit quod de illa predicauit. Dicens, cecidit cecidit ba-
bilon magna. Geminato verbo geminat ruinā: et dupli-
cem designat vindictam. Dānati quippe ardentibus flā-
mis fouis punientur in corpore: et vrgentibus doloribus
intus pungentur in mente. Babilon, per cōfusionem: ma
gna, per multorū collectionem et ppriam elationem. Et
facta est habitatio demoniorum: ⁊ custodia omnis spiri-
tus immundi: ⁊ custodia omnis volucris immunde. Dæ-
mones, ⁊ spiritus sunt et volucres sunt: spiritus propter

nature subtilitatem: volucres propter motionis veloci-
tatem. Quorum habitatio ⁊ custodia babilon subuer-
sa erit: quia malorum vniuersitas damnata demonibus
in damnatione repleta, demonum cruciatibus perpe-
tuo subiacebit. Causa quoq̃ damnationis eius declara-
tur cū subditur. Quia de ira fornicationis eius biberunt
oēs gentes, et oēs reges terre cū illa fornicati sunt, ⁊ mer
catores terre de virtute diuitiaruꝫ eius diuites facti sunt.
De ira fornicationis eius, id est de ardore fornicationis
eius: vel de fornicatiōe pro qua irascit deus: biberūt, illa
participātes: oēs gentes, id est subiecti: ⁊ oēs reges terre,
id est prelati terre cū illa fornicati sunt exemplo illiꝰ a deo
recedētes / mūdū diligentes. Et mercatores, id est illi qui
suas aīas pro rebus terrenis vendunt: ⁊ pro ipsis terrena
mercātur: de virtute diuitiaꝝ eius diuites facti sunt: quia
gloria diuitiarū eius se diuites arbitrātur: ⁊ magis in ipa
q̃ in amore celestiū delectantur. Juste ergo damnabitur,
cuius scelere tot hoim multitudo ditatur. Sequitur. Et
audiui aliam vocem de celo dicentē. Exite de illa popu-
lus meus ne ptcipes sitis delictoꝝ eius: ⁊ de plagis eius
ne accipiatis: quoniam peruenerūt peccata eius vsq̃ ad
celū: et recordatus est deus iniquitatū eius. Reddite illi
sicut ipsa reddidit vobis: et duplicate duplicia secūdum
opera eius: et in poculo quo miscuit miscete illi duplum.
Quātū glorificauit se, ⁊ in deliciis fuit: tantū date illi tor
mentū et luctū: quia in corde suo dicit. Sedeo regina: et
vidua nō sum: ⁊ luctū nō videbo. Idcꝰ in vno die veniēt
plage eius: ⁊ mors, ⁊ luctus, et fames. et igni cōburetur:
qꝛ fortis est qui iudicauit illā. Predicta supius ruina ma-
lorū ammonemur exire de cōsortio eorum: ne si fuerimus
eis cōsortes in culpis, simus participes cū eis in pena. Et
audiui aliā vocem de celo dicentem. Recte se dicit aliam
vocē audisse. Alia est enī vox quā de reproborū sonat dā-
natione: alia q̃ de electorum loquitur ammonitione. Illa
quippe terret: ista mulcet. Que quoq̃ de celo sonat: qꝛ de
iuncta ecclīa, que sacrosancta mysteria christi immūdis
et infidelibus celat. Exite de illa populus meus: ⁊ ne ptci-
pes sitis delictorū eius: et de plagis eius ne accipiatis:
quoniā peruenerūt peccata eius vsq̃ ad celum: ⁊ recorda
tus est deꝰ iniquitatum eius. Exite de illa populꝰ meꝰ:
nō tam corpoꝛali separatione q̃ recta intētione: ⁊ ne sitis
participes eius delictorū, psensu vel actione: ⁊ de plagis
eius ne accipiatis, in eterna damnatione. Causam vero
quare, ⁊ effectum q̃ ipsa Babilō plagis afficietur subiūn-
git cum dicit. Quoniā peruenerunt peccata eius vsq̃ ad
celum, id est vsq̃ ad cōtemptū dei per impenitētiam: ⁊ re
colatꝰ est, id est recordabitur deus iniquitatū eiꝰ: quas
se modo videre pie dissimulat retribuēdo vindictā. Red-
dite ipsi sicut ipsa reddidit vobis: et duplicate duplicia
scōm opera eius. Reddite illi sicut ipsa reddidit vobis. i.
sicut vindictam meā exercuit in vobis qui purgabamini
ad salutē: ita vos ultionē meā vindicate in illa ad dāna-
tionē. Et duplicate duplicia scōm opera eius: vt q̃ dupli-
citer intus ⁊ foris, vel se ⁊ alios corrūpendo non timuit
peccare: duplicē penam vestro iudicio cogatur sustinere.
Et in poculo quo vobis miscuit miscete illi duplum. i. que
vobis tēporale intulit tormentū, vobis iudicātibus susti-
neat eternū. Quātū glorificauit se, per superbam iactantiā:
et in deliciis fuit, per nimiā affluentiam: tantum date illi
tormentū et luctum: tormētum in corpore: luctū in mēte.
Quia in corde suo dicit, superbiendo: sedeo regina. i. de bo-
nore ⁊ dignitate moueri nō timeo: ⁊ vidua non sum: quia
cōsolationem habeo in mūdo: ⁊ luctum nō videbo, id est
damnationē quā me minantur discipuli christi passuram
in inferno. Supbientes eteñ, et diuitijs affluentes mali

Universidad de Deusto

boibus vti seruitio: sed et anime demonibus nephando cultu subdũtur. Sed et negociatores quẽadmodũ reges sup eius ruina graviter dolẽtes querimoniã conuertent ad illam dicentes. Et poma desiderij anime tue. i. minora bona tua que desiderabiliter dilexisti discesserunt a te: et oia pinguia z preclara. i. maiora perierunt a te: z amplius illa nõ inuenient mercatores eorũ. qui diuites facti sunt ab eis videlz in mũdo: longe stabũt. volũtate nõ passione in inferno: ppter timorẽ tormentorũ eius flentes. ac lugentes. i. dupliciter in luctu persistentes. dicentes ve. ve. ciuitas magna: idcirco hoc in loco ve duplicat. vt nõ tm impia voluntate: verũetiã puersa actione diuina pcepta fuisse transgressam ostẽdatur: z in anima z in corpore puniendam expaimat. Que amicta erat bisso. et purpura. et coco: z deaurata auro. et lapide precioso. z margaritis: qz malorũ vniuersitas vanitati dedita secularib9 se decorare ornamentis solet. Quoniam vna hora destituere sunt tante diuitie: ipsa sublata de mũdo z trãslata ad tormẽta gehẽne: z omis gubernator. z omnes q in longũ nauigãt. et naute: z qui in mari operant. id est omnis qui nõ tantũ per terrestria. sed z per marina negocia diuites fieri conãtur. De longe steterunt: qz a participatione eius elongari desiderabũt. Et clamauerunt. id est clamabunt videntes locũ incẽdij eius dicẽtes: Quis silis ciuitati huic magne: Quis similis nũc in pena huic ciuitati. i. malorũ vniuersitati magne plus in gloria: Et miscuerunt puluerẽ super capita sua: qz se fuisse de materia terrea. fragili. mortali. transitoria recognoscẽt in inferno: qõ nunc minime ppendunt in mũdo. Fuco nimirũ elationis z impietatis obtenebrati q̃s sit breuis vita ista. via lubrica. et mors incerta non attendũt: que tunc semp ante oculos habere cogentur. Et clamauerũt. i. clamabũt: flentes z lugentes. ppter duplicem dolorem. z dicentes ve ve. ppter animẽ z corporis cruciationẽ: ciuitas illa magna. i. vniuersitas malorum dãnata. in qua diuites facti sunt oẽs qui habebant naues in mari de precijs eius: qz de longinquo ferunt diuitias eius. Utraq; igit negociatorũ genera descripsit: et illud videlicet qõ in terra laborat: z illud qõ in mari nauigat. Reges itaq; terre negociatores de ruina babilonis flebunt: qz supbi quiq; z cupidi vniuersitatem impiorum mũdana gloria z plenitudie destitutã incõsolabiliter dolebunt. In quo vero dãnata babilon passura sit bene declaratur cum subditur. Quoniã vna hora est desolata. i. omni cõsolatione spoliata. Cõgregatio nanq; dãnandor nunc inter mũdanos dolores aliquã habet ꝓsolationem: sed vltima hora transacta solam patietur desolationem. Et diligẽter est pensandũ q in descriptione doloris amatorũ babilonis primũ reges ponuntur: qz mali quiq; q̃to nunc sunt i mũdo potẽtiores. tanto erũt in inferno miserabiliores. Scriptũ est enim. Potentes potenter tormenta patientur. Reges autem z negociatores terre soli i luctu babilonice ruine relictis aliis amatoribꝰ babilonis describuntur: qz ipsi inter alios videtur precipui: z idcirco p eos alij figurantur. z sub illis cõprehenduntur. Sacra deniq; prophetia q superius ruinã babilonis z luctum amatorũ eius ordine descripsit/ sctos succedẽter angelos z electos hoies glorificatos vt exultent de ruina eiꝰ ammonet dicens. Exultate supra eam celi. i. angeli qui gaudetis de liberatione generis humani: z sancti apostoli. et prophete. videlicet oẽs iusti post aduẽtum saluatoris. vel ante ad vitam eternam percipiẽdam iustificati: z nunc sup celos ad eam possidẽdam sublimati. Notate aũt ista omnia nõ ad presentis. sz ad futuri seculi statũ pertinere. Et quẽadmodum p celum celestes z angelici spũs designãtur. ita recte per apostolos z prophetas vtriusq; testamenti iusti cõprehẽdunt. z signãtur. Apostolos aũt. pphetis pscribit causa prerogatiue: qz eos prophetis digniores sermo diuinus ostendit vbi ait. Multi pphete voluerũt videre que vos videtis. z nõ viderunt. Quare ergo exultare debeant declarat dicẽs. Quoniã iudicauit deꝰ iudiciũ nostrũ de illa: quia scz ipsa nobis iniuste tormẽta intulit: z ipse eã ppter hoc tormenta subire coegit. Magno nãq; gaudio sancti letari poterunt: qui se liberatos. z aduersarios suos q eos iniuste cruciare solebãt iuste cruciari videbũt. Alter ergo angelus. christus: babilon subuersa. z habitatio demonũ atq; custodia facta. vniuersitas impiorũ damnata. et demonũ cruciatibus tradita: alia vox de celo. blanda iustis exhibita ammonitio: exitus de babilone. supatio de cõfusione: luctus regũ et negociatorũ. doloꝛ supboꝝ z cupidorũ. siue maiorũ et minorũ. Oẽs quippe de ruina eiꝰ in inferno lugebũt. qui eius statũ in mũdo dilexerunt.

¶ De exemplo submersionis eius. Cap. tj.

Et sustulit vnus angelus fortis lapidem quasi molarem magnũ: et misit in mare dicẽs. Hoc impetu mittet babilon illa magna ciuitas. Dicta supius ruina babilonis. z luctu amatorum eiꝰ. consequenter adiungit submersionis eius exemplũ. et hoc ab vnamini predicatorũ vniuersitate dicit figuraliter ostẽsum. Et sustulit vnus angelꝰ fortis lapidẽ. Unus angelꝰ est ordo predicatorꝝ vniuersus. Qui recte fortis esse phibet. qz cõtra dyabolũ. cõtra mũdũ et cõtra vicia vtute constanter roborat. Qui quoq; lapidez q̃si molarẽ magnũ sufferẽdo in mare mittit: qz damnãdorũ congregationẽ p impenitẽtiam. duram: p secularia negocia. instabilem. z laboriosam: magnã. per supbiam. z nũc in mũdo elatam esse arguit: z finito cursu tẽporis in infernales amaritudines mittendã esse pdicit. Repabbi nanq; qui modo in gloria secum presentes extollunt. in fine seculi ad ima demergentur. Scriptum quippe est. Omnis qui se exaltat humiliabit. Hoc impetu. i. hac figura mittetur babilon magna. illa ciuitas: in eterna. subaudis tormenta. Et vltra iam nõ inueniet. i. in mũdo: quia dãnata lugebit in inferno. Et vt aperte ꝓbetur q quẽadmodum malis afficiet. ita quoq; bonis oib9 spoliabit. bene subditur. Et vox cytharedorũ. z musicorũ. et tybia canẽtium nõ audiet in ea amplꝰ. Et ois artifex. et ois ars nõ inueniet in ea amplꝰ. z vox mole. qua videlicet delicias panũ parari solent/ nõ audiet in ea amplꝰ. Et lux lucerne nõ lucebit tibi amplꝰ: z vox spõsi z spõse. i. leticia nuptiarum nõ audietur adhuc. i. amplꝰ in te. Nota q aliquãdo de ea loquitur. aliquãdo ad eã: de ea loquitur auditores erudiẽdo: ad eã ei mala sua pdicẽdo. z improperãdo. siue illi condolendo. Quare deniq; dãnabitur: z bonis oibus spoliabitur. manifestat cũ subiũgit. Quoniã mercatores tui erant principes terre: qz scilicet principes tui debant animas pro terrenis: nõ non est amplius tolerandum. Et adhuc alie cause subiungũtur. Qz in veneficijs tuis. id est veneficijs persuasionibꝰ errauerũt oẽs gentes. i. aliqui de oibus gentibus. Et in ea inuẽta est. i. babilone sanguis prophetarũ. id est malorum: z sanctorũ. i. minor: z omniũ qui interfecti sunt in terra: nõ solũ scilicet bonorum: sed et malorũ: z vtrunq; illi reputabit in peccatũ. Si eñ malus malũ occidat: occisi nequitia occisorem non excusat. Ista omnia intellectu leuia breuiter transcurrimus. qz ad alia festinamꝰ: nec spiritualiter discutimus. quẽ maxie scõm litterã intelligẽda iudicent. Unus g̃ angelꝰ. ordo pdicatorũ vniuersus: sublatio lapidis magni molaris. redarguo elationis dure superbe instabilis babilonis: missio in mare. pphetia z predicatio damnationis eterne: vox cytharedorũ. et musicorũ. et aliorꝝ que scripta sunt. ablatio

bonorum temporalium z patuatio.

¶ De gratiarum actione deo exhibẽda de iusta eius. Capitulũ. tiij.

Jo. xix. A

Post hec audiui quasi magnã vocem turbarum multarum in celo dicẽtiũ alleluya. Laus. z gloria et virtꝰ deo nostro est: qz vera z iusta iudicia eiꝰ sunt: qui iudicauit de meretrice magna que corrupit terrã in prostitutione sua: et vindicauit sanguinem seruorũ suorum de manibꝰ eius. Et iterũ dixerunt alleluya. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Post figuram damnationis ciuitatis impie supius descriptam. laudez et gratiarũ actionem subiũgit de ruina eius a sanctis diuinitati exhibendam. Ammoniti erant quippe sancti superius exultare de ruina eiꝰ vbi dictum est. exultate sup eam celi. z sancti apostoli. z prophete: z ipsi obediẽter cõplent ammonitionẽ. deo cantando laudem. et reddendo gratiarum actionem. Post hec audiui mltã vocem: quia magnũ gaudium significãtem. Tuborũ multarum. id est vocũ qui in mũdo sonuerũt tubis predicationũ: in celo. i. in celesti brutudine: dicentiũ alleluya. videlicet suauitatẽ diuine laudis humanis vbis inexplicabilis. Et notandũ q dum dicit audiui. de futuro loquitur quasi de preterito sicut cõsuetudo est ꝓphetis: qõ in multis locis exponere nõ curamus. qz prudentie lectoris discutiẽdum reseruamus. Sed quia alleluya ignotũ est: quod notũ est. addit dicens. Laus. et gloria. z virtus deo nostro. Laus. quia singulariter z superexcellẽter laudabilis: gloria. quia gloriosus: virtus. quia inuincibilis. Causam quoq; quare illi hec omnia sint attribuẽda subiũgit dicens. Quia vera. et iusta iudicia eius sunt. quasi diceret. Vere est laudandus gloriosus. z victoriosus predicandus: qz vera sunt iudicia eius. dando vinculis qõ prius iniuste. iusta. reddendo secũdũ q quisq; promeruit. Causam deniq; declarat effectus cum subiũgit. Qui iudicauit de meretrice magna. eã videlicet condẽnando: que corrupit terrã. se et alios deprauãdo: in prostitutione sua. i. in impietate manifesta: et vindicauit sanguinem seruorũ suorum de manibꝰ eius: quem scilicet effudit. eos crudeliter occidẽdo. Et iterũ dixerũt alleluya. Per laudis iterationem. intellige eiusdẽ laudis eternitatem. Vel p laudis iterationẽ intelligit vtriusq; sensus spiritualis z corporalis in laudãdo deũ exultationem. Et fumus eius. i. tenebrosa amaritudo tormentorũ eius ascendit in secula seculorum. id est semp. Hoc ad id refertur quod supius dictum est: q deus iudicauit de meretrice magna. et vindicauit sanguinem seruorũ suorum. Et qz nõ solum minores sancti z maiores. siue de impiorũ damnatione. siue de sua saluatione in celesti gloria deũ sunt laudaturi: et vnd qz supius dictũ est de minoribus z id qõ addit. intelligamus de maioribꝰ/ apte nũc dicit. Et ceciderunt viginti quatuor seniores: z quatuor animalia. id est vniuersi ecclesie iudices et doctores ceciderũt se humiliando: et adorauerũt sedentem sup thronũ. eum sup omnia venerãdo: dicentes amen alleluya. euz ineffabiliter laudabilem conclamãdo. Adatores quippe z ex se testimoniũ dant: z testimoniũ minorum confirmant. Sed q supius diuisim. et separatim vtrorũq; gaudium. z gratiarum actionẽ ordinauit: nũc cõmunem oibus pariter sanctam de diuina laude ammonitionem/ z eiusdẽ laudis cõmunem exhibitionem subiũgit. Et vox exiuit de throno dicens. Laudẽ dicite deo nostro oẽs serui eiꝰ: z qui timetis deum pusilli et magni. Thronꝰ dei sunt angelice potestates. in quibꝰ deus pncipaliter residẽdo regnat: et p quas suos electos gubernat. De quibꝰ vox vt laudemus deũ exire perhibetur. qz per eas. et cum eis diuine laudationis exemplum et ostentum nobis donatur. Laudem dicite deo nostro. subauditur in celo: vos qui liberati et erepti estis q ipsum de talo. Oẽs serui eius z qui timetis deum. i. qui et reuerenter subditi estis: z q et casto amore suberetis. Pusilli. et magni. Pusilli sunt qui nequeũt altiora penetrare: nec diuinum cõsilium possunt adimplere: qõ dicit. vade. z vẽde oia que habes. z sequere me. Sed paruitas nõ nocet. cuius cor z lingua diuina laude repletur. Et q̃ obediẽter diuinam ammonitionẽ susceperũt. declaratur cum subditur. Et audiui quasi vocem tube magne: z sicut vocem aquarũ multarũ: et sicut vocem tonitruorũ magnorum dicẽtiũ alleluya. Apte dicit nõ vocem. sed quasi vocẽ: vt apte significet ea que fiũt in celo sua sublimitate cũcta transcẽdere que fiunt in mũdo. Audiuit tamẽ vocis silitudinem: vt per cognite sti qualitatẽ mistici z summi boni quoquo modo pciperet ac nobis manifestaret latitatẽ sublimitatẽ. Audiui vero qua si vocem tube magne: qz qui modo tuba sunt in mũdo fidem z precepta dei predicãdo. magnifice postmodũ celebrabũtur in celo. Audiui quasi vocem aquarũ multarũ: quia ex multis populis colligit cetus animarũ saluãdarũ. Audiui quasi vocẽ tonitruorum magnorũ: qz dãnatos impios terrebit exultatio sanctorum glorificatorum. Dicẽtium alleluya. Quater in hoc capitulo describit ista vox diuine laudis. ppter sacramentũ diuine trinitatis et vnitatis. Tria quippe z vnum quatuor cõplent. Recte ergo quater. i. ter. et semel alleluya in gratiarum actione et laude diuinitati exhibita memoratur: qz trinus z vnus est deus qui laudat. Cuius laudis virtus ammirabilis quẽad modum nũc inexplicabilis existit: ita tunc oibus facilis erit: quãdo scilicet lingua tacebit. affectꝰ clamabit. Causa deniq; laudis summe z immense diuinitati exhibẽde declaratur cũ subinfertur. Quoniã regnabit dñs deꝰ noster oipotens. Regnare se tunc vere demõstrabit: quia nunc reprobis regnare minime videt. dum eos cõtra suos seuire permittit. Dñs deus noster oipotens. Dñs. excellẽtia: deus. natura: noster. gratia: oipotens. potentia. Sed quia duplex gratiarum actio a sanctis deo exhibebit in celo: vna de malorum damnatione: altera de eorum saluatione: bene postea illam q̃ de dãnatione impiorum est superius descripsit: consequẽter illã que de iustorum saluatione est adiungit. Sed idcirco illa prius q̃ ista describit: qz se cũ precedẽtibꝰ cõuenire ꝓbatur. Et prima post illa quibꝰ adheret prius ordinata. apte subscribit secũda. Sequitur. Gaudeam9 et exultem9. z demus gloriã deo qz venerũt nuptie agni: et vox eiꝰ preparauit se: z datum est illi vt operiat se bissino splendẽte cãdido. Quasi diceret. Gaudeamꝰ et exultemus leticiã agentes duplicem: qz possidemus animam et corpus glorificationem: z demus gloriam deo p laudem et gratiarũ actionem. Per laudẽ. ppter ineffabilem eius dignitatem: per gratiarum actionem. ppter nostram saluationem. Gaudeamus z exultemus. qz saluati sumus: demus gloriã deo. quia nostra est salus ab eo. Et apertius describens causam gaudẽdi dicit. Quia venerunt nuptie agni. nisi quippe nuptie agni. i. coniũctio christi z ecclesie venirent: nequaq; sancti in celesti patria gauderent. Que videlicet nuptie nũc in mũdo inchoationem habent per gratiam: tunc vero cõsummationem in celo habebũt per gloriam. Tunc eñ recte venisse dicet: quãdo vniuersalis ecclesia in oibus electis suis ad contẽplationem z amplexum sponsi translata ꝓficietur. Modo nimirũ interim veniunt: sed nõdũ ex integro dici potest. quia venerũt. Tũc ergo verum et perfectũ gaudiũ erit/ quando sancta ecclia in celesti thalamo celesti spõso perfecte coniũcta perfecte gaudebit. Ad cuius videlz sponsi cõiunctionem preparabit se in tpe: vt ea digna sit in eternitate. Nisi eñ se modo pararet in mundo: nequaq; illi copulari posset in celo.

Universidad de Deusto

Iste sunt nuptie: a quar leticia fatue virgines saplētibus introeūtibus excludentur. Et de hac preparatione pte nunc dicit. Et vxor ei⁹ preparauit se. Per iusticiā nempe se preparat vt ad sponsi copulā pertingat. Preparat se p iusticiam vt ptingat ad gloriam. Et quia sine dono gratie minime pueniret ad candorem iustitie apte subditur. Et datum est illi vt cooperiat se bissino splendente candido. Bissinū, iustitie videlicet et meritoꝝ: splēdēte, boni operis exemplo: cādido, virtutum exercitio. Nisi ergo illi daretur per gratiā, nequaq̄ posset se preparare p iusticiam: et nisi se per iusticiam preparet: nullatenus ad celestem sponsi copulam peruenire t: z nisi peruenire t ad celestem copulā sponsi, non haberent sancti effectum eternaliter gaudendi. In his igitur ꝓbis gradatim z ascendendo ordinem p sequitur: quo ad celestis gaudij plenitudinem peruenitur His etem oibus cōsummatis erit ista supna iocunditas gaudij z exultationis et laudationis: de qua nunc dicit. Gaudeamus et exultemus z demus gloriam deo. Et ne bissinum iusticiam significare dubitemus: sanctus Iohānes ipe nobis hoc exponit dicēs. Bissinum eñ iustificationes sunt sanctoꝝ. Bissinum nāq̄ iustificationes significat: qz quēadmodū bissinum siue bissus magno labore ꝓducitur ad candorem: ita sanctorū iustificatio longo agone ꝓuehitur ad cōsummationem. Sequitur. Et dixit mihi. Scribe. Beati qui ad cenā nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit michi. Hec verba dei vera sunt. Locut⁹ de leticia celestiū nuptiarum: inuitat presentes ad ꝓticipationem earū: iubet beatos scribi omnes qui ad earū iocūditatē sunt vocati. Et dixit michi, scilicet angel⁹ qui mecū loquebatur. Scribe vt ꝑdestinati ad vitam scripta legant. et ad querenda celestia bona semetipsos accendant: et reprobi egentes ac cōtemnentes iustitiā damnationem acquirant. Beati qui vocati sunt, nō ad prandium, sz ad cenam: quia sine omni successione perhēnem possidebunt leticiā. Prandium eñ presentis gratie refectionē signat: cena vero quā nulla refectio sequitur, eterne beatitudinis plenitudinē figurat. Erunt ergo vere beati: quia ab omni malo liberi: z fruētur iocūditate summi boni. Qui vocati sunt nō tātū predicatione, sed z predestinatione: nec solū per credulitatē, sed z per electionem. Multi sunt quippe falsi xp̄iani, qui in generali numero continētur vocatoꝝ, de quib⁹ dicitur multi sunt vocati: sed nequaq̄ beati sunt dicendi, qz ad beatitudinem minime pertingūt. Et vt ea que ab angelo de hac beatitudine dicunt firmius z certius a nobis credātur, z in maiori auctoritate habeantur: non sua, sed dei fore v̄ba que dicit protestatur. Bit ergo. Hec verba dei vera sunt. Quasi diceret. Ēsto maiori fide que dico credere debetis: ēsto ea z dei esse, z vera esse manifestius auditis. Et quidem hec verba dei dixisse sufficisset cuius vera minime addidisset. Deus quippe nequaq̄ creditur posse mētiri. Sed hūana cōsuetudine, vt in plerisq̄ scripture locis solet fieri de diuinis loquens ea que protestabatur, z dei esse, z vera dicit: nō tam vt in nobis fidē doctor roborare t: sed ne a nostro loquēdi more discrepare t. Qui eñ deum vere credit: nō falsa, sed vera esse credit verba q̄ deus dicit. Et quia ante aduentum saluatoris solebant hoies apparētes sibi angelos adorare: voluit scūs theologus honorē ab alijs sanctis angelicis spiritib⁹ exhibitum exhibere. Sequit. Et cecidi ante pedes eius vt adorarem eum. Sed dignitas angelica q̄ se in veteri testamento ab hoie adorari nō prohibuit: in nouo videns sup se exaltatū hoiem deum, ab hoie se adorari nō ꝓstinuit. Unde addit. Et dixit michi. Vide ne feceris. Et causam subdens ait: Cōseruus eñ tuus sum z fratrum tuorū habentium testimoniū iesu. Quasi diceret. Ego a te adorari

sam ptimesco: qz tuam natura super me regnare cōspicio. Ille solus a te debet adorari, cui sup omnia exaltato ego tecum pariter debeo famulari. Dō aperti⁹ subdit dicēs. Deum adora. Et vt manifeste cognoscam⁹ quid sit testimoniū iesu: ipse illud nobis p semetipsum exponit dicēs. Testimoniū enim iesu est spūs ꝓphetie. Omnes quippe prophete testimoniū christo phibendo christo seruierunt: et angeli eū super se adorādo venerātes, ei sine cessatione deseruiūt: nec erubescūt se cōseruos eoꝝ nominare, quos suo dño sciunt ministrare. Clor ergo tubarū multarū in celo auditarū, gratiaꝝ actio sanctorum animarū in celesti beatitudine canturarum: quatuor animalia z viginti quatuor seniores, vniuersi sancte ecclesie predicatores et iudices: nuptie agni, cōiunctio christi z ecclesie in beatitudine celesti.

¶ De xp̄o eam iudicāte, z potestate eius. Cap. iiij.

Et vidi celū apertū: z ecce equus albus: z qui sedebat sup eum vocabatur fidelis z verax: z in iusticia iudicat z pugnat. Oculi ei⁹ sicut flamma ignis: et in capite eius dyademata multa: habēs nomen scriptū qō nemo nouit nisi ipe. Et vestit⁹ erat veste aspersa sanguine. z vocabatur nomē eius v̄bum dei: z exercit⁹ qui sunt in celo sequebantur eū in equis albis vestiti bissino albo mūdo. In hoc capitulo potētia atq̄ iusticia christi vniuersitatē impiorū damnātis describitur: z ex iusticia iudicis eam nō iniuste, sz iuste condemnari demōstratur. Et vidi celum apertum: z ecce equus albus: apertio celi, reuelatio mysterij: equus alb⁹, homo a verbo assumpt⁹. Qui recte dicit albus: quia vere immaculat⁹. Aperto itaq̄ celo visus est equus albus: qz reuelato sacre pagine mysterio cognoscit homo immaculatus a verbo assumpt⁹. Et qui sedebat super eum, filius videlicet summi patris qui scōm diuinitatis naturā excellit hoiem assumptū. Vocabatur fidelis z verax: fidelis, quia nulla dicēda preterm̄isit: verax, quia nulla mēdacia predicauit. Et in iusticia iudicat, subaudis genus humanum, tribuēdo vnicuiq̄ iurta opus suū: et pugnat, sz contra dyabolum, z vniuersum ei⁹ exercitum. Oculi ei⁹ sicut flamma ignis: qz suo respectu reprobos vult cruciatu dānationis: electos illuminat agnitione v̄itatis: et accendit amore v̄rutis. Et in capite ei⁹ dyademata multa: quia exdiuinitatis potētia suis electis tribuit ꝓmia eterna omī fine carētia. Habens nomē scriptum qō nemo nouit nisi ipse, z subaudis cui ipse voluerit reuelare: qz deitatis nomen qō ipse eternaliter habet p naturam, et suis habere tribuit p gratiam / nemo mal⁹ poterit agnoscere: qz nemo malus pōt illud habere. Et vestit⁹ erat veste aspersa sanguine: qz caro eius rubet sanguinis effusione: z vocabatur nomen ei⁹ verbum dei: qz ipse est verbū patris per quem deus pater cūcta creauit: p quem mūdo se nunciauit. Et exercitus qui sunt in celo eū sequebātur: qz omnes electi contra dyabolū ꝓlatos, z celestem vitā agentes ipsum imitantur: in equis albis, i. in corpor⁹ et operib⁹ mūdis Vestiti bissino albo mūdo. Bissino, id est cādore iusticie: albo, virtutū exercitatiōe: mūdo, a criminis ppetratione. Idcirco aūt eius cum ipo describūtur milites: vt ipsi esse ostendatur cōsimiles. Sequit. Et de ore ei⁹ ꝓcedit gladi⁹ acutus, vt in ipo percutiat gentes: z ipse reget eos in v̄ga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei oipotentis. Et habet in vestimēto, z in femore suo scriptū rex regum et dñs dñantium. Rota qz omnia q̄ in hoc capitulo continētur sine respectu tēporis ponit qualis quātusq̄ sit: vt q̄tum possit tantū ostendere intēdit. De ore itaq̄ eius gladius acutus procedit, qz de ore eius sententia subtilis exit: vt in ipso gentes percutiat, i. bonos a malis, z malos

a bonis discernat. Et ipse reget eos in v̄ga ferrea, in iure stabili videlicet iusticia. Et ipe calcat torcular vini furoris ire dei oīpotentis: qz ipse premit impios vindicta quā deus quasi furibūdus et iratus propinat eis. Et habet in vestimēto, et in femore suo scriptū rex regum z dominus dñantium: qz secūdum suam etiā humanitatem: et scōm illam quā de sanctis patrib⁹ origine habuit se demōstrat oibus prelatum. Potestatem nanq̄ quā habet secūdum diuinitatem p naturam, illā habet scōm humanitatē per gratiā. Per hoc aūt quod dicit scriptum, designatur esse indelebile bonū atq̄ petuū. Apertio igit celi, reuelatio mysterij: equus alb⁹, homo a verbo assumpt⁹, oculi sedētis, sapiētia diuinitatis, dyademata multa, premia eterna: que sunt multa, qz soli deo mirabilia: nomen scriptū, deitatis bonū: vestis sanguine aspsa, caro passa. exercit⁹ celi, omnes electi. gladius acutus, sentētia subtilis: virga ferrea, iusticia inflexibilis. torcular vini, furoris ire, pressura diuine vindicte. scriptura in vestimēto, et in femore rex regum z domin⁹ dñantium, perpetua potestas secūdum hominem assumptum.

¶ De angelo demones inuitāte ad comestionē regū babilonis, z tribunorū eius. Cap. v.

Et vidi vnū angelū stātem in sole: et clamauit voce magna dicēs oibus auibus q̄ volāt per medium celi. Venite cōgregamini ad cenam dei: vt māducetis carnes regum, z carnes tribunoꝝ, et carnes fortium, z carnes equorum / et sedētium in ipsis: z carnes omnium liberorum / ac seruorum / et pusillorum / ac magnorū. Superius potētiam xp̄i babilonem cōdemnātis descripsit: hic inuitationem demonū ab angelo factam ad comestionē damnatorū subiungit. Unde patet malū esse bonum libere volūtatis q̄ diuine ꝓmissionis. Ju hoc enim gaudent subtiliter inuitantur, q̄ nō possunt seuire nisi permittātur. Et vidi vnū angelum stātem in sole. Unus angelus est ordo predicatorum vniuersus. Qui in sole stat: qz in feruore persecutiōis per bonā intentionem erectus recte predicando pseuerat. Qui etiam clamare voce magna, demones inuitādo ad comestionem malorum dicitur: qz malignos spūs homines dānatos in inferno cruciādos magna constātia protestatur. Qui scilicet demones per mediū celi volant: quia in medio aeris hui⁹ habitant. Qui quoq̄ recte nō ad prandium, sed ad cenam inuitātur: quia reprobi spirit⁹ qui in cruciatib⁹ hominū delectātur, post illius vltime damnationis humane delectationem nō habebunt aliam. Non enim poterit habere successionem: quia erit perpetua, nō transitoria. Ut māducetis carnes regum z tribunorum, et carnes fortium. Potentes anteponit: qz potentes potenter torquēta patientur. Et carnes equorū, z sedentium in ipsis. Equi sunt corpora: sessores spūs: qui vtriq̄ a demonib⁹ manducabūtur: qz demones vtrosq̄ cruciatib⁹ delectabiliter saturabūtur. Vel equi sunt subiecti: sessores prelati. Qui vtriq̄ comedētur: quia vtriq̄ punientur. Et carnes omnium liberorum, ac seruorum, z pusillorum, et magnorū. Hec ad litterā intelligēda sunt: nō spirituali ter exponēda. Sed diligēter est intelligēdum: qz per istos quos in hoc capitulo breuiter describit / omnes damnandos comprehēdit. Unus ergo angelus, ordo predicator vniuersus: vox magna, predicationis instātia: aues, demones: cena, vltima pena. Alii dicunt per aues, electos posse significari: quia sicut aues ad alta leuātur volando: sic electi celestia cōtemplādo. Qui per hoc etiam comedent filios babilonie, q̄ in dānatione eorum condelectabuntur diutine iusticie.

¶ De damnatione antichristi, z pseudo prophete eius. Capitulū. vj.

Et vidi bestiam: et reges terre, et exercitus eorū congregatos ad prelium faciendū cum illo qui sedebat in equo: z cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia: et cum illa pseudo ꝓpheta: qui fecit signa magna cora ipso: quib⁹ seduxit eos qui acceperunt caracterem bestie, z qui adorauerunt imaginē eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulfure. Descripta superius generali damnatione malorū: specialem in hoc capitulo antichristi, z in sequenti capitulo dānationem diaboli subiungit. vt qui specialiter seuiunt in perpetratione iniq̄tatis, specialiter memorētur in descriptione damnationis. Et q̄uis sacre prophete sit intētio tractare in hac visione de diuturnitate eterne damnationis: nōnulla tamē in his duob⁹ capitulis interserit de his que spectāt ad cursum temporis: mira videlicet prouidētia, vt in singulis visionibus iniq̄a persecutio describat: et electorū numerus contra eius impetum protegatur. Et vidi bestiā, id est antichristum: z reges terre, id est malos prelatos qui se vel alios regere nolunt in terrenorum cupiditate: et exercit⁹ eorum, i. malos subiectos: congregatos, ppetrandi mali vnanimitate: ad faciēdum prelitū, id est psecutionem: cum illo qui sedebat in equo, i. christo: et exercitu eius, oibus videlicet fidelibus. Mali quippe semp aduersus bonos cōgregantur: z eos suis machinis debellare conātur. Et diligenter aia duertendum est q̄ ea que supius in hoc capitulo continētur, ad presentem quā mali bonis inferunt ptinent persecutionem: ea vero que sequuntur ad futurā eorum quā ꝓ perpetrata recipient impietate damnationē. Et apprehēsa est bestia, qz apprehendet antichrist⁹ cum venerit vindicta: z pseudo ꝓpheta eius, i. omnis doctorum, z principum eius cetus. Qui fecit signa magna cora ipso, quib⁹ seduxit eos qui acceperunt caracterē bestie z adorauerunt imaginē eius. Hec quia super⁹ sufficienter exposuim⁹, ea hic iterare nō curamus. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulfure. Hi duo specialiter ex noie designātur: vt qui magis peccāt, magis cruciādi cognoscātur. In stagnū ignis ardentis sulfure: vt qui nō horruerunt se cōfūpere fetore luxurie, ibi crucientur fetore ardētis gehēne. Et notandū q̄ viui in stagnū mitti dicūtur: qz viui cruciatib⁹ subiecti eternaliter misere viuentes punientur. Sequitur. Et ceteri occisi sunt in gladio sedētis super equū, qui ꝓcedit de ore eius. Ceteri in gladio sedētis sup equū qui ꝓcedit de ore eius occidētur: qz subiecti z discipuli antichristi z doctorum eius diuina sentētia feriētur. Et oēs aues saturate sunt carnib⁹ eorum. Aues damnatorū carnibus saturabūtur: quia demones ex liuore malicie: vel etiā sancti ex amore iusticie in cruciatibus eorum delectabuntur. Bestia ergo antichrist⁹: pseudo ꝓpheta, falsorū doctorū chor⁹: stagnū ignis, profundum dānationis: occisio ceterorū, damnatio subiectorū: saturatio aulum de carnibus eorū, delectatio demonum, vel sanctorū de cruciatib⁹ damnatorum.

¶ De sathana ligando, z iterum soluendo, et seuicia et damnatione eius. Capitulū. vij.

Et vidi angelū descendētem de celo habentē clauē abyssi: et cathenā magnā in manu sua. Et apprehēdit draconem serpētem antiquū qui est dyabolus z sathanas: z ligauit eū per annos mille, z misit eū in abyssum: et clausit, et signauit sup illū: vt non seducat amplius gentes donec cōsummentur mille anni. Et post hec oportet illum solui modico tēpore. Declarata superius damnatione antichristi: succedēter adiungit dānationē dyaboli. sed tamen antequā

Jo. xx.

Universidad de Deusto

ad damnationē dyaboli veniat/ligationem, et solutionē eius, et scelerum narrat: vt hec omnia describēdo electos de singulis eruditos: et cōtra dyabolicā seuiciā premuniat. Et vidi angelū descendētem de celo. Angelus christ⁹ qui de celo descēdit: qz nostram naturā suscipiēs semetipsum pro nobis humiliauit. Qui habet clauē abyssi: qz claudit scōm suum arbitriū hyatum totius mali. Qui cathenam magnā in manu habet: qz sol⁹ per potētiam suā seuiciam hostis antiqui ligare pōt. Qui etiā draconem serpentem ant. quū apprehēdit: qz illum cōtra gen⁹ humanū fraudulenter, et cōtra se impios in morte eius cōmouēdo iniuste egisse redarguit. Qui videlicet apostata spirit⁹ draco est, per violentiā: serpens, p fraudulentiā: antiquus, p nocēdi consuetudinē veternā. Qui est etiā dyabolus, i. deorsum fluens in malos fluēdo: z sathanas, i. aduersarius, bonis aduersando. Quē angelus apprehēdens per mille annos ligauit: qz xps illum toto tēpore isto quo sancta eccl'ia ab aduentu ipsi⁹ xpi vsq; ad cēpus antixpi perfectū p iusticiā reparat. ad gloriā antiqua potestate pmauit. Quātū aūt ad litteram spectat iste annorū millenarius iam pāde est cōpletus: sed quādo antixps veniat, z sathanas soluatur ignoramus. Quantū vero ad spiritalē intelligentiā ptinet nequaq; implebit: donec sctē matris eccl'ie iusticia scōm diuinam, puidentiā plenius pficiatur: millenari⁹ quippe perfectionē signat. Tanto g̃ tpe sathanas ligat, q̃to iustoꝝ perfectio cōsummatur. Tbi vero modo cōuertetur declarat cū subdit. Et misit eū in abyssum. In abyssum quippe eū misit: qz in tenebrosis z profundis infidelitū cordibus latere cōpellit. Et clausit et signauit: qz nequaq; ad superādum suos electos inde exire pmittit. Unde addit. Ut nō seducat ampli⁹ gentes: sibi videlicet ad pperāda scelera cōsentiētes. Donec cōsummētur mille anni. i. vsq; ad aduētū antixpi. Et post hec oportet illū solui modico tēpore, qz sic deus pstituit, vt in dieb⁹ antixpi iterū seuiat pristina recepta potestate. Sequit. Et vidi sedes: z sancti sederūt sup eas, z iudiciū datum est illis, et aias decollatorum propter testimoniū iesu, z propter verbū dei: z qui nō adorauerūt bestiam, neq; imaginē eius: nec acceperūt caracterem in frontib⁹, aut in manibus suis: z vixerunt z regnauerūt cum xpo mille annis. Cūcta que in hac clausula cōtinentur, ad tempus ligationis dyaboli pertinere videtur. Et vidi sedes: z sancti sederunt super eas. Quasi diceret. Ligato dyabolo fideles vidi solutos, z subiectos prelatis obedire paratos: z prelatos recte iudicare subditos. Sedes quippe signāt subditos: sancti prelatos: licet et ipsi subditi sancti sint. Sancti ergo sup sedes nūc sedēt: quia prelati sup subditos iustam prelationē exercent. Et subaudit, vidi animas decollatorū scilicet sanctoꝝ martyrum a corpoꝝlib⁹ solutas: ppter testimoniū iesu. i., ppter testimoniū perhibitū eius humanitati. Et, ppter verbum dei, id est propter testimoniū perhibitum eius diuinitati. Et subaudit, vidi eos qui nō adorauerunt bestiam, neq; imaginē eius: nec acceperūt caracterem in frontib⁹ suis, et in manib⁹ suis, sicut supra expositū est. Istos autem vidit: quia in mūdo passos, et a corpoꝝlib⁹ solutos cum xpo in celestib⁹ viuere z regnare intellexit. Unde apte subdit. Et vixerunt, et regnauerunt: vixerunt per iusticiam: z regnauerūt per gloriā: cum xpo mille annis, id est toto tpe isto quo sancta ecclesia preparatur z perficitur ad coronā eternam: nō tantum in futuro, quādo post primā stolam accipiēt secūdam. Et notādum qō hic dicit, vidi sedes, et sancti sederūt super eas, ptinet ad bonos qui adhuc presentialiter in corpoꝝlib⁹ viuunt: hoc vero qō addit, et aias decollatoꝝ, spectat ad bonos malores: hoc vero qō in eadē sentētia annectit: z qui non adorauerunt bestiam, ad minores. Hoc deniq; qō tandē infert dicēs, z ceteri mortuoꝝ nō vixerūt donec cōsummētur mille anni, ad malos: qui primū qdē spūaliter: deinde corporaliter morīūtur: z in infernū retrusi morte nūc aiaꝝ patiūtur: nec reuiuiscūt donec cōsummētur mille anni. i. donec cōsummata malicia eorū et pfecta iusticia bonoꝝ ad corpora redeāt: z sumptis corporib⁹ iterum ad penas descēdant. Sequit. Hec est resurrectio prima. Beatus et sanct⁹ qui habet partē in resurrectione pma. In his scda mors nō habet potestatē: sed erunt sacerdotes dei et xpi: et regnabūt cum illo mille annis. Iterū reuertit ad descriptionem iustoꝝ: et describit btitudinem eorū. Hec est resurrectio pma: iustificatio siue glorificatio videlicet aiaꝝ: que est in acceptione stole prime: sicut secūda est corporū in acceptione secūde. Quāti autem sit premij ante deum habere partē in prima resurrectione: declaratur cū dicit. Beatus z sanctus qui habet partē in resurrectione pma Beatus, per gloriā: sanct⁹, per iusticiā. In his scda mors nō habet potestatem: qz ad eternā nō descendūt dānationem: que est mors secūda malorū, propter penalitatem corporū. Culpa siue damnatio animarū que nunc est, est mors pma: dānatio vero corporū que futura est, est mors secūda. Ideo ergo illi qui nunc ad celestia bona p iusticiā siue primā stolam colliguntur, beati sunt: quia morte eternam nō gustabūt. Sed erūt sacerdotes dei et christi: quia diuinitati et assumpte humanitati laudes immolabunt. Et regnabūt cum xpo mille annis. i. toto hoc tempore: nō tantū in futuro de quo cōstat q; vere regnabūt. Sequitur. Et cum cōsummati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo, z exibit, z seducet omnes gentes que sunt sup quatuor angulos terre, Gog, et Magog: et cōgregabit eos in prelium, quorū numerus est sicut harena maris. Iterum redit ad id qō superius dixit: oportet illum solui modico tempore. Et cum cōsummati fuerint mille anni, tempore videlicet antixpi: soluetur sathanas de carcere suo. id est de malorum cordium, pfundo: z exibit receptā potestate, z seducet gentes, id est omnes gentiliter viuere cupientes fallaci deceptione: q̃ sunt sup quatuor angulos terre, qz inhiabunt cupiditati terrene. Gog, et Magog: Gog interpretatur tectū: Magog de tecto. Gog ergo et magog dyabolus seducet: qz omnes malos maxime pseudoctores venenū malicie in se tegentes, z tandē ad apertā seuiciam pcedentes fallaciter decipiet. Vel etiam scōm intelligētiam littere, Gog et Magog has duas ferocissimas z immūdissimas gentes seducet: z per eas ad alias superādas procedet. Et congregabit eos in prelium, ad impugnādum populum scilicet electorum. Quorū etiā multitudo z sterilitas declaratur cum subditur. Quorum numerus est sicut arena maris, id est ita innumerabiles, et ita steriles. Quorū quoq; impia in sanctos persecutio subsequenter describit. cum adiūgitur. Et ascenderunt super altitudinem terre: et circuierunt castra sanctorum, et ciuitatē dilectam. Ultimi nāq; persecutores sup latitudinem terre ascendent: quia supplendo super terrenos semetipsos extollent. Castra etiā sanctorū circuibunt: quia eorum mentā vnitatem, ad bellū semp paratam vndiq; inuadere, z intrare tentabunt: sed nō poterunt. Et circuibunt ciuitatē dilectam: quia conabūtur irrumpere, z dissipare sanctam ecclesiam. Nō enim has, vel illas sanctorū congregationes: sed z vniuersalem sanctā ecclesiam fundit⁹ subuertere, z destruere laborabūt. Unde recte postq; dixit circuierunt castra sanctorū: statim adiecit, z ciuitatem dilectā. Sed nequaq; timēdi sunt: quia cito peribūt. Nam sequit. Et descēdit ignis a deo de celo: z deuorauit eos. Ignis a deo de celo descēdit: et eos deuorauit, quia repentinus interit⁹ celitus illis immissus eos cōdemnabit. Sequtur. Et dyabol⁹ q̃ seducebat eos missus est in flamā ignis, z sulfuris: vbi z bestia, z pseudo, pphete cruciabuntur die ac nocte in secula seculoꝝ. Descriptis omnibus alijs que in titulo presentis capituli designantur: tandem damnationē dyaboli subiungit, z eam breuiter describit. Sed quia verba hec superlatiuis elucidauimus: hic eadē iterare supfluum iudicamus. Angelus ergo xps. descensio angeli, incarnatio verbi. cathena magna potestas diuina. ligatio dyaboli, prohibitio nocēdi. mille anni, tēpus a xpo vsq; ad aduētum antichristi. sedes, subsistentes. sancti sedentes, prelati. ceteri mortuorū qui nō vixerūt, resurrectio prima, illa que nūc est glorificatio animaꝝ iustarum. mors secūda, futura corporalis et eterna damnatio malorū. solutio dyaboli. laxatio nocendi. congregatio Gog et Magog in prelium, excitatio malorum ad persequendum. ignis immissus de celo, vindicta immissa a deo. flamma ignis z sulfuris, incendium feterntis damnationis.

Capitulum. vij.

De die iudicij, z qualitate eius.

A Et vidi thronū magnū et candidū, et sedētem sup eum, a cōspectu cuius fugit terra z celū: z locus non est inuentus ab eis. Et vidi mortuos magnos z pusillos stantes in cōspectu throni Et libri aperti sunt: z alius liber aptus est qui est vite. Et iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libro secūdum opera ipsorū. In fine visionis agit de fine temporis: de qualitate videlz iudicij quod erit in aduētu christi. Vidi thronū magnum candidū. vidi thronum. i. regnātis z iudicantis xpi dignitatem: magnū, per immēsitatem: candidū, per immaculatem. Et sedētem super eum, scilicet xpm: a cuius aspectu fugit terra z celū, scōm priorem speciē: et locus non est inuentus in eis, secūdum statum priorē. Et mortuos magnos z pusillos stantes in conspectu throni. Ista scōm litteram tantū debent intelligi: z ideo scōm spiritalem intelligētiam nō indigent exponi. Et libri aperti sunt. Libri qui tūc aperiri dicūtur, cōscientias impiorum significant, quia tūc reuelabūtur. Et alius liber apert⁹ est qui est vite: et iudicati sunt mortui. i. mali ex his q̃ scripta erant in libro secūdum opera ipsoꝝ. Mortui ex his q̃ in libro vite scripta erant iudicati recte dicūtur: qz mali qui mortuorū nomine figurātur ex cōparatione iustorū qui in libro vite scripti sunt damnabūtur. In ipsis quippe diuina precepta se cōtempsisse patenter legent: z ob hoc promeruisse perhennes penas luculenter intelligēt. Sciēdum est autem q; quatuor sunt genera hominū: iudicati, z damnati: iudicādi, et damnādi: iudicati, et saluati: iudicādi, z saluādi. Judicati, z damnati: quorū damnatio iam certa est. Judicandi et damnādi: quorum damnatio certa nō est. Judicati z saluati: quorū saluatio iam certa est. Judicandi z saluandi: saluatio quorū adhuc certa nō est. Ad iudicādos igitur et damnādos precipue pertinet id qō hic dicit⁹ mortuos iudicatos: ex his que scripta erāt in libro vite scōm opera ipsorum. Alijs enim dabitur pena minor: alijs pena maior. Et ne aliquis vltimo iudicio defuturus credatur: apte subditur. Et dedit mare mortuos suos: z infern⁹, et mors similiter mortuos suos q̃ in ipsis erāt. Et iudicatū est de singulis scōm opera ipsorū. Altare nimirū dabit mortuos, qz dabit corpora mortuorū: et infernus. i. locus penalis: z mors. i. ipsa pena dabit mortuos suos. id est spūs mortuorū. Et diligenter animaduertēdum q; mare, z infernum siue morte dedisse mortuos perhibuit: terrā autez dedisse mortuos minime dixit. Ideo nēpe de terra de qua certissime constat prudē

ter tacuit, qō de mari, et inferno, z morte dixit: quia quod certi⁹ creditur fieri: min⁹ est necessariū dici. Et iudicatū est de singulis secundum opera ipsorum: quia secundum differentiam meritorum erit differētia premiorū. Sequit. Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hec est mors secūda: z qui non est inuentus in libro vite scriptus missus est in stagnū ignis. Per ista duo infernū videlicet et mortem, demones z homines damnandos possumus intelligere: qui mittētur in stagnum ignis, id est in profundam permanētē obscuritatē damnationis. Hec est mors secunda. Prima quippe mors est damnatio animarum: secunda vero damnatio adiuncta corporū. Et ad vltimū quidem generalem de oibus damnādis infert sententiam dicēs. Et omn⁹ qui nō est inuētus in libro vite scriptus, id est qui non est ad vitā eternā predestinat⁹: missus est in stagnum ignis, id est in profunditatem infernalis cōflagrationis. Thron⁹ ergo magn⁹ z cādidus, immēsa z immortalis dignitas regnātis z iudicātis Christi. mortui pusilli et magni, vniuersitas generis humani. apertio librorum, reuelatio cōsciētiarum: mortui iudicati ex his que scripta erant in libro vite secundum opera ipsorū, condemnatio malorū ex comparatione iustorū. stagnum ignis, profunditas damnationis. Sacra deniq; pphetia in primo capitulo huius sexte visionis egit sub noie babilonis de damnatione vniuersitatis malorum: z de dolore z luctu singulorum illius amatorū. In secūdo egit de exemplo submersionis illius ab angelo per lapidē molarem in mare precipitatum demōstrato. In tertio egit de laude z gratiarum actione deo exhibenda pro damnatione eius. In quarto egit de potētia christi iudicis eam cōdemnātis. In quinto de typica inuitatione demonum ad comestionem regum impiorū z omniū malorum. In sexto de speciali damnatione antichristi/z pseudo doctorū eius. In septimo egit de ligatione dyaboli: z de solutione, z seuicia, et damnatione eius. In octauo egit de vltimo iudicio, et qualitate eius. Et quidem pauca de calamitate damnandorum et qualitate infernalium tormentorum perstrinximus: quia tantā immēsitatem mali declarare nequimus. Unusq; sq; sibi interim solerter prouideat, et taliter viuere studeat: ne ad illam penam que nec cogitatione comprehēdi, nec sermone pōt explicari damnatus in fine descendat. Sed iam calamo quietem damus, vt ad septimā et vltimam libri huius visionem contemplandam z elucidandam in crastinum recentiores ascendamus. (s

¶ Finit sextus liber Richardi super apocalipsim iohānis.

Liber septimus tractat de visione septima cōtinens capitula decem.

¶ De innouatione elemētorū. Capitulū primū.

¶ De ciuitate sancta hierusalē celesti. Cap. ij.

¶ De ostensione sponsi agni sancto theologo per angelum facta. Cap. iij.

¶ De muro hierusalem, z portis, z angulis z fundamentis eius. Cap. iiij.

¶ De mensura eius. Cap. v.

¶ De qualitate muri, z fundamētoꝝ, z portaꝝ et⁹. Ca. vj.

¶ De fluuio aque vite, z ligno vite, z fructu et⁹. Cap. vij.

¶ De triplici cōmendatione libri huius. Cap. viij.

¶ Contestatio sancti iohānis ad audientem verba prophetie huius. Cap. ix.

¶ Generalis recapitulatio septē visionum. Cap. x.

¶ Sequitur prologus Richardi in librum septimum.

Universidad de Deusto

DEus rector omniū iudex vniuersoꝝ qui nichil in regno suo reliquit inordinatū: quēadmodum impijs stipēdia dānationis dispēsat: ita iustos celestibus bonis remunerat. Vnde sacra theologia que in precedēti visione sub noīe subuerse, z submerse babilonis malox damnationē manifeste describit, cōgrue nunc sub typo hierusalem ciuitatis sancte glorificationem bonorum consequenter subiūgit: vt sicut ibi describūtur impij sine fine puniēdi: ita hic iusti ostendantur eternaliter glorificādi. Agit autē hec septima z sacratissima visio de innouatione futura elemētorum, et glorificatione iustorum z celestium māsionum, atqꝫ bonorum tocūditatem: multiformiū figurarum qualitatib⁹ pulchre describēs: et humanū animū ad summi boni appetitum, atqꝫ dulcedinem mirabiliter trahēs. Nam si quis etiam solā verboꝝ pulchritudinē in serie visionis huius diligētius ac studiosius attēderet: vñ semetipsum ardenti boni concupiscentiam excitaret, perfectissime reperiret: z tam pulchre ac iocūde ciuitatis habitatox fieri votis oīibus exoptaret. Et nos quidē tāte ciuitatis mirabilē structurā secūdum spiritalem intelligentiā elucidādam ingressuri, nequaqꝫ id nostris viribꝰ presumimus: sed in illū confidētes qui dona sue sapiētie humiliter petētibus dat affluenter, z nō improperat: eius adiutorio ad tantarū, rāqꝫ sublimiū rerum archanā profunditatē penetrādam roborati suppliciter postulamꝰ. Agit nāqꝫ visio sequens de hierusalem sancta celesti: describens murū eius, portas eius, angulos eius, longitudinem eius, latitudinem quoqꝫ, et altitudinē eius, z diuersa fundamenta eius, diuersa preciosoꝝ lapidū signante figura: z cetera mirabilia eius sacramenta que in sequentibus continentur.

¶ De innouatione elementoꝝ. Capitulū primū.

Jo. xxj C

TVidi celū nouum z terrā nouā: primū enim celum, z prima terra abiit: z mare iam nō est. Mira prouidētia sacra vtēs prophetia primo ponit innouationem elemētorū: deinde subiūgit glorificationem iustoꝝ: vt videlicet de mūdanis ad celestia conscēdamus: z de visibilib⁹ ad inuisibilia contēplanda pūngamus. Sic etiam legimus in principio mūdum prius factū: ac postea hominē dīm mundi fuisse creatū. Sed cū quatuor cōstet esse elementa, ignem scz, aerem, aquam, terrā: trium tantū innouādoꝝ hic videtur fecisse mētionem: aeris, terre, z aque. Terram quippe propria noīe et manifeste, vbi se dixit terrā nouā vidisse designauit. Aerem vero vbi se celū nouum vidisse et aquam, vbi mare iam nō esse dixit insinuauit. De igne igitur innouādo, pterea cōticuisse potest credi: q ignem parua vel nulla corruptione cōstet fedari: z illius virtute cetera elemēta in illa vltima cōflagratione debeāt emūdari. q autem primū celum et primā terrā abisse, z noua se vidisse testat: nequaqꝫ debet intelligi hec duo elemēta aerem videlicet z terram penitus cōsumi, z alia loco eox creari: sed vtraqꝫ secūdum priorē formā, et speciem cōflagrari: z longe, z inestimabiliter in melius resurgere z renouari. Sunt qui dicūt de aqua, pter quod hic dicit et legitur: z mare iam nō est, vltimi illius ardoris virtute eā penitus cōsumi: sed subtiliter est intuēdum q nō dicit aqua iam nō est: sed mare iam nō est: vt euidentius ostendatur aquam nō penitus annichilari: sed a corpulentia, z omni corruptione z falsa amaritudine tunc purgari. q aūt dicit primū celum z terram abisse, et mare iam nō esse: ad tria precipue elementa aerē, terram, aquam spectare videtur. et nō ad eorum oīmodam ꝓsumptionem: sed ad pfectam per ignem purgationem: z inestimabilem diuinitus illis inditam innouationē. Innouabitur itaqꝫ mūdus: non vt homini velut mūdo amplius seruiat: sed vt mundo eternaliter subsistēte homo creatox z renouatori eiꝰ eternas gratias agat. Sed quia superius aliis in locis multa ad hunc pertinentia pertractauimus: idcirco eum velocius preuolamus: z ad alia discutienda festinamus. Nō enim curamus ieiunis sententijs, vel verbis, vel multis auctoritatibus attractis paginam grauidare: sed ad maiorem eorum qui scribimus memorie confirmationem breuiter et succincte singula pertransimꝰ. Breuitate nanqꝫ in spacio, z paucitate in numero memoria gaudet.

¶ De ciuitate sancta hierusalem celesti. Cap. ij.

ET vidi ciuitatē sanctā hierusalē nouā descēdentem de celo, a deo paratā sicut sponsam ornatam viro suo. Postqꝫ superiꝰ posuit elemētorū innouationem, subiungit deinceps sanctoꝝ glorificationem. Et vidi ciuitatem sanctam hierusalē nouam descendentē de celo. Vidi, pō spiritalē intelligētiam: ciuitatē, iustoꝝ videlicet collectionem immensam: sanctā, per iustitiā: hierusalē per visionē interne pacis eternā: nouā, qz a vetustate purgatā: descēdentem de celo, quia qz iuste viuit in tēpore, qz bene viuit in eternitate, se totū habere pfecte cognoscit, a deo paratam sicut spōsam ornatam viro suo: quēadmodum enim missis munerib⁹ a viro ad thorū viri preparatur sponsa, sic datis donis celestib⁹ a christo, virtutib⁹ quoqꝫ, et operibus bonis ad celestem xpi copulam preparat ecclesia. Et quia dixit se vidisse innouationem elementoꝝ et glorificationē iustorum, ne hoc vel illō tam incognitū incredibile videretur: adducit ad cōfirmationem dicti testimonium sanctoꝝ patrum, et testimonium ipsius dei vt vocis testimonio dictū confirmetur. Nā seqtur. Et audiui vocē magnā de throno dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hoibus: z habitabit cū eis. Et ipsi populus eius erunt: et ipse deus erit cū eis eorum deus. Quid em per thronum rectius accipim⁹, qꝫ sanctos patres animarū rectores: in quib⁹ deus residendo regnat: z inferiores pie ac iuste gubernat: De quo throno vox exit: q de sctis patribus promissio boni celestis ad nos vsqꝫ procedit. Que vox iure dicitur magna: quia, pmittit bona immēsa, bona eterna. Ecce tabernaculū dei cum hoibus: pōt intelligi euidens et manifestum diuinitatis contubernium cum saluatis. Tabernaculū quippe dei cum hoibus erit: quādo se nobis, z nos sibi diuinitas in celesti patria sociabit. Et quia illa societas siue cohabitatio nō transitoria, sz eterna erit: recte dicit. Et habitabit cū eis. Per hoc nimirū qđ dicit habitabit, eternitatē societatis ac mansionis designauit. Cuius societatis vinculū adhuc declarat cum subiūgit. Et ipsi populus eius erunt: z ipse deus erit cū eis eorum deus. Ipsi nimirū populus eiꝰ erunt, illius laudē eternaliter z vnanimiter cōclamando: z ipse erit eorū deus, suā beatitudinem illis mirabiliter et ineffabiliter participādo. Sed z diligenter est cōsiderēdum qđ dicit: et ipse deus erit cum eis eorū deus. Nā et nunc est ipse deus cū suis in mūdo, sed nequaqꝫ cū eis esse videt qꝫdiu in hac mortalitate viuētib⁹ eorū manifeste visioni nō reuelat. Sed tūc vere cū eis erit: quando se glorificatis illis reuelata facie manifestabit. Erūt itaqꝫ populꝰ eius, cū nūꝫ offendēdo: et ipse erit cū eis eoꝝ deus, eos nūꝫ deserendo. Sed quia non quēadmodū videmus fieri in mūdo ita erit z in celo: vt videlicet bonis illis celestibus summis z eternis mala quedam permisceātur, apte subditur. Et absterget deus omnē lachrymā ab oculis eoꝝ: et mors vltra nō erit: neqꝫ luctꝰ, neqꝫ clamor, neqꝫ dolor erit vltra: q prima abierūt.

Habebunt ergo omne bonū absqꝫ omni malo. O qꝫ dulcia sunt ista, z animū vehemēter (si tamen illis intēdat) ad se trahentia, z in se rapiētia: z tractum raptumqꝫ suauiter debriātia. Erubescat igit in vilibus delectari: qui sibi talia ac tanta bona nouerit reseruari. Contēnat post modicū cum velit nolit amittenda: querat post modicū si velit accipiēda, sine fine possidenda: et sequit. Et absterget deus oēm lachrymā ab oculis eoꝝ: que modo videlicet causis emergētibus oboriunt ꝓ quas animus multipliciter exasperat: et qꝫ maior minoꝝqꝫ causa lachrymarum tunc non erit inferius declaratur. Maior nanqꝫ causa tunc non erit: qz mors nō erit. Minor quoqꝫ causa non erit: qz luctus, clamor, dolor nō erit. Mors nō erit, qz nulla erit anime corporisqꝫ separatio. Luctus nō erit, qz nulla erit charorum amissio: luctus quippe dicitur de amissione charorū. Clamor quoqꝫ non erit: qz nulla erit iniurie illatio. Dolor denicqꝫ nullus erit: qz nemo dolebit de qualibet amissione. De quibus bene dicitur que prius abierūt: qz qꝫdiu vita presens que sine peccato nō est agit, etiā sanctos afficiūt: sed tunc ablato peccato quo pcedunt, z cui succedunt penitus non erunt. Modo tamen sancti predictis malis purgant: qui ad ipsam beatitudinem futuram preparantur. Damnandi vero eius etusmodi malis in hac vita grauiter affligūtur: sed non ad preparationem beatitudinis, sed ad damnatiōis initium pertinet ꝙ puniūtur. Sed ne hec que in sacra visione de elementoꝝ innouatione, z iustorum glorificatione ostenduntur inuisibilia videretur attestatio humana: adiūgitur auctoritas diuina. Nā sequitur: Et dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio oīa. Non solum quippe thronus, id est sanctoꝝ doctorum cetus in quo deus residendo regnat: sed z ipsa diuinitas regnans huius rei testimonium dat. Si quis autē dixerit vocem illam de throno que processit (vbi dicit. Ecce tabernaculum dei cū hoibus: et habitabit cū illis) magis spectare ad glorificationē sanctoꝝ: testimonium vero diuinitatis vbi inferꝫ, ecce noua facio oīa, referri ad innouationē elementoꝝ, non erit incōgruum: nā et hoc rationabiliter fieri pbatur: si res subtiliter perpēdatur. Adagis quippe cōstare videtur, z certius creditur, z frequentior auctoritas in sacra pagina reperitur de glorificatiōe iustoꝝ: qꝫ de innouatiōe elementoꝝ. qđ ergo forsitan minus credibile posset videri, maiori testimonio debebat et decebat cōfirmari. Et qm̄ q̄ sanctis inuisibiliter z spiritaliter ostēdunt, aliis minus, pūnt nisi scribant: recte nunc dicitur: Et dixit. Scribe: hec verba fidelissima sunt z vera. Acsi diceret. Quod tibi est ostensum, scripto cōmenda ad vtilitatē aliorum: vt qui videre vel legant: et legētes ad bona pficiant. Et dignū est vt scribat: qz hec verba fidelissima sunt z vera. Fidelissima nāqꝫ sunt, qz fideliter futura bona pnunciant: vera, qz vere complebūtur cuncta que dicūtur. Sequitur. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha et o: principium et finis. Hic quereret quid post illam innouationem esset futurum dicitur nichil restare faciendū: sed cuncta esse completa que ab initio fuerūt predicta. Quorum omniū consummatione seipsum esse denunciat dicēs: Ego sum alpha z o: initium z finis. Quasi diceret. Sicut omnia per me habent originē: ita et per me habent consummationē. Ego vero existentia creaui: ego inueterata vt eternaliter subsistāt renouaui. Ego feci: ego refeci: feci principio: refeci in fine. Et quia superius glorificationem iustoꝝ expressit: consequenter auditores ad eius iocunditate inuitat cū subiūgit. Ego sitienti dabo de fonte aque viue gratis. Qui vicerit possidebit hec, et ero illi deus, z ipse erit michi filius. Ego sitienti dabo de fonte aque viue gratis: qz ego sum principium beatitudinis. Sitienti. Bona celestia sitit qui ea totis precordiis sitit et cōcupiscit. Deus quippe sitiēti de fonte aq viue dat: quia animā que ad illum ardenter suspirat, celestibus bonis minime fraudat. Gratis. Gratis etenim fons aque viue datur: quia per gratiam diuinā superne plenitudinis nobis bonum confertur. Non enim humana virtus illud promeretur: nisi illi gratia diuina ad promerendum prius donetur. Qui vicerit, videlicet hostem antiquum, mundum, vicium, possidebit hec: quia ptinget ad beatū. Possidebit hec: Que? Que oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderunt que preparauit deꝰ diligentibus se: que pter immensitatē nequeunt comprehendi: pter eternitatē finiri: pter bonitatē estimari. O qꝫ grādia sunt ista celestiū bonoꝝ promissa: que exuperāt omne sensum, dulciora sup mel z fauum. Et ero illi deus: quēadmodū superius expositū est: z ipse michi erit filius, qđ supra dictū est populus. Sed ne multi vicijs z scelerib⁹ obuoluti, vanis ostentationibus quas plerūqꝫ fundūt: vel elemosinis quas aliquando ecclesie vel pauperibus impendūt: vel alio q̄libet modo ad celestis boni pticipationē (nisi resipiscāt) aliquatenus se ptingere credāt: penitet hoc in libro dānationi addiciunt, z a consortio iustoꝝ diuidūtur. Nam sequitur. Timidis autē, z incredulis, z execratis, z homicidis, z fornicatoribꝰ, z veneficis, z idolatris, et oībus mendacibus pars erit in stagno ardenti igne et sulphure que est mors secunda. Timidi sunt, q timore penarum fidē accipere fugiunt, vel acceptā relinquunt. Incredituli sunt, qui futura bona minime credunt. Execrati sunt, qui occulte spiritalis gratie participatiōe diuino iudicio priuantur: vel manifeste ecclesiastico more ꝓ suis sceleribus excōmunicātur. Homicide sunt, q vel voluntatis prauitate, vel sermonis pfusione, vel operis ppetratione aliquē occidūt. Fornicatores sunt, qui vel carnis illecebris, vel huius mūdi delectationibus illicite se subijcere non erubescūt. Venefici sunt, q venenū malicie vbo vel exemplo crudeliter infundunt. Idolatre sunt, qui relicto vere diuinitatis cultu p idolatriā se demonibus subdunt. Mendaces sunt, qui relicto veritatis tramite, primos fraudulēter fallunt. Legimus autē in quibusdā sanctorum verbis, impfectos pro mendacio quādo fit ab eis euadēdi causa periculi nequaqꝫ damnari, sed ante misericordem iudicē inter venialia deputari: perfectos vero opus fuerit veritatē quidē posse tacere: sed a verbo mendacij penitus cauere debere. His igitur supradictis omnibus videlicet impijs pars erit in stagno ardenti igne et sulphure que est mors secunda: nō cum sanctis in sancta hierusalē celesti, que est visio pacis eterna. Et quidē dixit se partē malos habituros in stagno ardenti ad veritatis declarationē suffecisset: sed adiecit igne, vt pondus infernalis cōflagrationis expressius insinuaret. Cuius quoqꝫ conflagrationis vim efficacius ostēdit: dū postqꝫ dixerat igne, sulphure adiunxit, q etiā ait malos in stagno ardēti partē habituros alios plus, alios minus designauit passuros. Sed z diligēter pēsandū esse videt, qꝫ hic vbi malit dānandi describūtur, octo eoꝝ species: videlicet timidi, incredituli, execrati, homicide, fornicatores, venefici, idolatre, mendaces designant: vt ꝓ talem numerū a iustis qui octo beatitudinibus ditabuntur prorsus alieni z exortes ostēdant. Hierusalē igitur noua, vniuersitas iustoꝝ renouata: que de celo descēdit, quia a deo gratiā iustificationis se habere recognoscit: tabernaculū dei cum hoibus, et habitatio eius cum eis, euidēs z eterna societas illius cū glorificatis: abstersio lachrymarū, ablatio malorum.

¶ De ostensione sponse agni sancto theologo per angelum facta. Capitulum. iij.

Universidad de Deusto

C Et venit vnus de septem angelis habentibus phialas.vij.plenas plagis nouissimis:et cu tus est mecū dicens. Veni ostēdam tibi sponsam vxorē agni. Et sustulit me in spū in montem magnū z altū,z ostendit michi ciuitatem sanctā hierusalē nouā de celo descendētem a deo,habentem claritatē dei. Vnus de septem angelis intelligit vniuersitas predicatorū vnanimis in fide, z ministerio predicationis. Qui vcz angelus dicit de septē habētibus phialas plenas plagis nouissimis: qz scti predicatores quēad modū malis predicūt diuinam vltionē:ita bonis prenunciāt iustitie retributionē, z sancte vniuersalis ecclesie glorificationē. Unde z recte nunc dicit. Veni ostendam tibi sponsam vxorē agni. Sed mirū videt q angelus sancto theologo se hic sic spōsam vxorem agni ostēdere pmisit: quā ipse sanctus se vidisse paulo ante descripsit. In precedenti quippe capitulo dixit. Et vidi ciuitatē sanctā hierusalem nouā descendentē de celo, a deo paratā sicut sponsam ornatā viro suo. Quid est ergo qō illi pmisit ostendere/quā se dixerat iam vidisse:nisi q iam magna quidē viderat,sed adhuc tñ valde maiora visurus erat: Liquet nimirū in sequētibus vbi sancte ciuitatis murū/portas/angulos/mensurā/fundamēta/ et alia multa illius gloriosa sacramēta multiformiter z pulchre describit:ea q̄ iam viderat valde estimāda parua ad illorū mirabilem cōparationem q̄ restabant videda. Ait ergo. Veni ostēdam tibi spōsam vxorē agni. Quasi diceret. Magna quidem sunt que de futuro sanctoꝝ statu vidisti:sed eleua z dilata mētem: qz de eodē statu ipsoꝝ visurus es mira que nondū vidisti. Ipsa vero sancta mater ecclesia z spōsa z vxor pariter dicit: sponsa, qz celesti sponso xpo spiritali dilectione copulat: vxor,qz per eius gratiam ad multorū filioꝝ procreationē fecundat. Et sustulit me in spū:multo vcz sublimius q̄ fueram ꝑus. In montē magnū z altū:qz magna erāt,z alta q̄ michi erāt ostēdenda. Magna, ꝓptervniuersam glorificādoꝝ multitudinē: alta ꝓpter possidendi bonī sublimitatē. Et ostēdit michi ciuitatē sanctā hierusalem descendentē de celo: ostēdit valde scz excellētius q̄ ea videram ꝑus. A deo habentē claritatē dei: nemo ei a se habebit claritatē quā in celesti beatitudine possidebit: habentē claritatē dei, quēadmodū ferrū dū in ignē mittitur ignē,z ab igne colorat:z ignis quidē speciē sumit/sed a se nō habet qō accipit:ita sancta mater eccl'ia clarescet in beatitudine eterne diuinitatis illustrata fulgore. Estimet ergo q̄ pōt q̄ta, q̄q̄ iucunda cōcors et indissolubilis erit creature hūane, creatorisq̄ vnica cōiunctio, vbi claritas quā creator habet ꝑ plenitudinē: creature dabit per plenitudinis participationē: quā ille habet per naturā, huic dabit habere ꝑ gratiā. Cuius claritatis gloriā expressius designat inferius ostendēs q̄ illo lumine illustrabit, quo dilectus filius patris eiusdem spōse gloriose sponsus ꝑm hominē assumptū glorificatur. Nam sequit. Lumē eius simile lapidi precioso. Lapis nimirū precios⁹ recte dicitur xp̄us. Lapis,qz immortalitate indissolubilis:preciosus,qz forma pre filijs hominū speciosus. Lumē ergo sancte ciuitatis superne simile describit lapidi pcioso,qz sancta iustorū vniuersitas in futuro seculo claritate diuinitatis cōtemplate perlustrata similabitur xp̄o. Heres facta dei:coheres autē xp̄i. Sancta itaq̄ superna ciuitas claritatem habebit dei ad similitudinē xp̄i: non tamē tantam q̄tam ille:qz quemadmodū mēbra caput excellit,z sponsus spōsam dignitate precedit, sic homo a verbo sumptus,verbo vnitus,q̄ peccatū non fecit, in cuius ore non est dolus inuētus,qui est oīm̄ibus sibi obtēperātibus causa salutis factus, gloria claritatis vniuersis incōparabili ter eminebit. Sequit. Lapidi lapidi iaspidis:sicut cristallum iaspis viret:cristallum claret. Xp̄s iaspis,xp̄s cristallus:xp̄s iaspis,qz execution̄e paterne volūtatis nequaq̄ deficiēs immarcessibilis viruit:xp̄s cristallus,qz ex mortuis resurgēs gloria immortalitatis clarus effulsit. Sancte igitur ciuitatis lumē simile erit lapidi precioso.i. xp̄o: z tanq̄ lapidi iaspidis sicut cristallum:qz in celesti patria cum xp̄o virebit bono immarcessibilis eternitatis: z fulgebit dono indissolubilis immortalitatis. Septimus ergo angelus, predicatorū ordo vniuersus:sponsa agni,ecclesia xp̄i:claritas sponse,glorificatio ecclesie: lumē simile precioso lapidi, similitudo claritatis xp̄i. Similes eī ei erimus:quia videbimus eum sicuti est.

C De muro hierusalem,z portis,z angulis,z fundamentis eius. Capitulum.xiij.

Et habebat murū magnū,z altū,habēs portas.xij.,z in portis angeli duodecim: et noīa scripta que sunt noīa.xij. tribuū filioꝝ israel. Descripto superius generaliter sancte ciuitatis statu futuro z noīa:pgreditur ad quedā illius ornamēta singulariter describenda: vt q̄to gloriosior demonstrāt in singulis:tanto sublimius predicetur z cōmendetur in vniuersis. Et habebat murum magnū et altum. Per murū magnū cōuenienter accipimus xp̄m: qui ipsam sanctā hierusalē vndiq̄ circūdat:et cōtra incursores demones,z prauos hoies,z vicia circūquaq̄ nunc defensat. Qui ber quoq̄ magnus z altus perhibetur:qz magnus est per incōprehensibilitatē immēsitatis, z infinitatē eternitatis:z altus per exaltationē humanitatis,z sublimitatē manifestatis:habēs portas.xij. Per portas vero sanctos apostolos intelligimus: ꝑ quoꝝ fidē z doctrinam sanctā ciuitatē intrāmus. Quotquot ei homines ad xp̄m conuertunt, per ipsoꝝ eruditionem sanctā hierusalem ingrediūt. Et in portis angu...xij. Anguli sunt minores quiq̄ z imperfectiores:z meritis occultiores. Qui bene in portis esse dicunt:qz in predicatiōe et doctrina sanctorū apostolorū colliguntur. In muro nēpe.xij. portē:et in portis.xij.sunt anguli: qz in predicatione xp̄i collecti sunt xij. apostoli:z in predicatione apostolica vita minores et meritis occultiores vniuersi. Angulus nāq̄ occultum signat:et duodenarius vniuersitatē figurat: cōstat etenī ex ternario z quaternario alterutrū multiplicato:quoꝝ ternarius ꝓpter sacramentū trinitatis inuisibiliū:quaternarius vero ꝓpter quattuor elemēta visibiliū forma est. Sz vt apostolos fidē israelitice gētis atq̄ iustitiā in sua predicatiōe doctrina et scriptis cōmendasse patēter ostēdat: apte subdit. Et noīa scripta que sunt in ea.xij.tribuū filioꝝ israel. Recte etenī in portis.xij. tribuū israel noīa scripta memorāt, qz eoꝝ merita per ipsos apostolos in sacra pagina gloriosa fuisse predicant. Sequit. Ab oriēte porte tres:ab aquilōe porte tres: ab austro porte tres: ab occasu porte tres. Per orientē, iustos q̄ fuerūt in ꝓncipio mūdi:ꝑ aquilonē,eos q̄ ex gentilitate a bonis quondā frigidi sunt cōuersi cōuenienter accipere possumus. Per austrum vero antiquos iustos iudeos futuri saluatoris fide calētes. Per occasum illos qui in fine seculi cōuertentur intelligimus. Ab oriente ergo, ab aquilōe, austro, et occasu porte tres esse in ciuitate cōgrue narrantur, qz quicūq̄ ex predictis gētibus saluātur/ per sancte trinitatis fidem in quattuor mundi partibus apostolica predicatione diuulgatam,et cōfortatam iustificantur. Nisi ibi introitus nullus pateret:qz aliunde nemo salutē habet. Per fidem sancte trinitatis etiā scīi antiqui introierūt:q̄q̄ ipsius sacramentū ita reuelatū sicut nos nūc non habuerūt. Et qz redemptor noster ex patriarchis carnis originē traxit, bene

sequitur. Et muri ciuitatis habens fundamenta. xij. Murū quippe,xij.fundamēta habere sacra visio reuelauit:qz saluator q̄ suā ecclesiā vndiq̄ munit: ex genere patrū carnē assumpsit. Sequit. Et in ipis.xij.noīa apl'oꝝ et agni. Addit est. Superi⁹ in portis quas apl'os figurare diximus noīa.xij.tribuū israel scripta legim⁹:hic in fundamētis in quibus.xij.patriarchas,vel ipas trib⁹ ex patriarchis ꝓgressas intelligim⁹,noīa.xij.apostoloꝝ et agni scripta reperim⁹. Addita ergo z antiquoꝝ z modernoꝝ in vna fide cōcordia. Noīa nāq̄.xij.tribuum in aplis,z noīa.xij. apl'oꝝ scripta legunt in.xij.tribubus siue patriarchis:qz apli fidē patrū de redemptione generis humani cōpletam predicauerūt:z patres ꝑ apl'os predicādam fideliter crediderūt. Sed et hoc diligēter est notandū:qz nomē agni in fundamētis,non in portis legit scriptū quibus manifeste credit exhibitū: sed in antiquis a quib⁹ diu expectatū est exhibendū. Magna sunt ista beate ciuitatis sacramēta: z totius diligētie studio perscrutāda. Sed nos ex eis pauca perstringimus: z multa tue prudentie discutienda reseruamus. Murus ergo xp̄s:porte,apostoli:anguli,sancti meritis occulti:vel etiā vita ab aliis remoti: oriēs-homines primordiales:aquilo,gentiles: auster,iudei:occasus, vltimi iusti: duodecim fundamenta, patres antiqui.

C De mensura eius. Capitulum.v.

Et qui loquebat mecū habebat mensurā:arundinem auream:vt metiret ciuitatē,z portas eius z murū. Mensura rerū differentiā significat meritorū. Superius vidit ciuitatē munitā z ornatam: hic edocet attendere alios ab alijs in sancta ciuitate meritis differre. Et diligēter intuendū, q̄ multa q̄n descriptione ist⁹ ciuitatis ponūt, magis ad sanctoꝝ ꝑmia meritorū, q̄q̄ ad futura ꝑmia spectare ꝓbāt. Quis nāq̄ intentio ꝓphete sit in hac visione supernū beate hierl'm statū describere:quedā tñ magnificentias de ꝑmiis eiꝰ meritis nō incōuenienter studet intimare: vt dū de sctoꝝ magnificis xp̄tibus erudimur:celestia eoꝝ ꝑmia sublimiter admiremur. Et q̄ loquebat mecū habebat mēsurā arundinē aureā. Quid p arundinē aureā aptius accipimus q̄q̄ sacrā scripturā? Angelus eīn habet arundinē aureā:qz sancti⁹ doctorū chorus ad erudiēdam plebē dīi cam missus hz scripturā diuinā,dei sapiētia que p aurū figurat cōpositam z fulgidā. Que scz scriptura est arundo p sonū predicatiōis: z aurea p fulgorē diuine cognitiōis. Hāc angelus habēs ciuitatē metit:qz doctoꝝ auctoritas eā fidelit⁹ ꝑm vniuscuiusq̄ capacitatē z mensurā dispēsat:et q̄tū vnusquisq̄ ꝑm ipam operet,z ꝓficiat studiose ꝑsiderat. Et dū auditoꝝ conatū ꝑm suā doctrinā ꝓficere videt,de dilatiōe sancte ciuitatis mirabiliter z multipliciter gaudet:z laborat in anteriora sermōis arundinē ꝓtendere. vt adhuc sanctū edificiū valeat dilatare. Vt metiret ciuitatē,z portas eiꝰ z murū. Per ciuitatē q̄ specialī noīe designat: plebē accipimus inferiorē:ꝑ portas sicut supradictū est, apl'os:quorū doctrina alij in..ediūt ad fidē:per murū,xp̄m:qui suos vndiq̄ munit,et ab hostiū incursu defendit. Angel⁹ ergo metit ciuitatē,dū doctrina sagacitas subiecte plebis attendit possibilitatē:z ꝑm virtutē capacitatis adhibet v̄bum predicatiōis:et adhibito v̄bo ꝓfectū operis cōsiderat:vt q̄tū se in supne ciuitatis edificiū extendere possit patēter agnoscat. Portas etiā metit:dum aplicam doctrinā introitum ciuitatis celestis esse manifeste cūctis ꝓtestatur. Mensura denique ꝑm aliquid murū: dum nostrū redemptorem z defensorem esum xp̄m predicat deū z hoiem verum. Sed z totius ciuitatis forma z immobilis stabilitas ꝓfecte describit cū adiungit, Et ciuitas in quadro posita est. Longitudo eius tāta est: q̄ta et latitudo. Quattuor sunt latera ciuitatis sancte:fides, spes, charitas, opatio. Que equalia sunt:qz q̄tum quisq̄ credit tñ sperat: q̄tū sperat tantū diligit: q̄tum diligit, tantū operat. In quadro igit ciuitas posita est:robusta fide, lōganimis spe, ampla charitate, efficax opere. Vel quadrū ciuitatis sunt quattuor principales v̄rutes in hoie: prudētia scilicet, temperātia, fortitudo, iustitia:que equales esse debēt in hoie: nec alia alia debet excedere. Et vt minores quosq̄ q̄ non specialī aut singulari noie velut murus porte fundamēta ponuntur: sed generali vcz ciuitatis vocabulo expāmūr: vt in⁹ ꝑtipos minores quos etiā respectu perfectorū imperfectos vocamus sui gradus ꝓfectione, z sue perfectiōis cumulo nō carere demonstret:recte subiūgit. Et mēsus est ciuitatem de aurea arūdine per stadia. xij. milia. Stadium est longitudo trium..is:in quo currit vt brauiū acquirat. Unde apl's. Nescitis q̄ hi qui in stadio currūt: oēs quidē currunt: sed vnus accipit brauiū. Duodenarius aūt vniuersitatē signat⁹ millenarius vo perfectionē. Angelus itaq̄, et quemadmodū supradictū est metitur ciuitatē, quotiēs solers doctoꝝ prudentia minoꝝ cōsideras capacitatē, z ꝑ capacitate eis adhibet predicationē: z diligēter attēdit q̄tum per bonā cōuersationē extendat in supne ciuitatis cōstructionē. Sed hec mensura per stadia.xij.milia ꝓtendi recte perhibet:vt et ipsos ad eterne beatitudinis brauiū tendere z vniuersos sue perfectiōis plenitudinem habere patēter ostendat. Nam z si perfectoꝝ meritis nequeant coequari: eos tñ non pigritant perfecte ꝑm suam virtutē imitari. Aliter. Angelus ciuitatē de aurea arūdine per stadia.xij.milia metit:qz doctoꝝ auctoritas etiam minores ad brauiū eterne remunerationis currētes, apostolicā doctrinā ex verbis sacre scripture pfecte ꝑm vires suas cōsummare attestat. Duodenarius quippe apostolicam doctrinā significat: z millenarius perfectionē figurat. Et eiusmodi quidē verba multis sensibus exponere possemus: que tñ causa brevitatis raptim tangēda iudicamus. Sed qz superius vbi beate ciuitatis longitudinē, et latitudinē per quadrū descripsit, de altitudine eius nichil dixit:longitudinē z latitudinem illius nunc repetens etiā altitudinē describit dicēs. Longitudo, latitudo, et altitudo eiꝰ equalia sunt. Lōgitudo,fides:altitudo,spes: latitudo, charitas. Que equalia sunt:qz q̄tum quisq̄ credit tantū sperat: q̄tum sperat tantū diligit. Nec mireris q̄ superius spes ꝑ vno ciuitatis latere ponit:z hic ꝑ ea ꝑ ipsius altitudinē figuramus:qz vna z eadem res in sacro eloquio sepe multis intellectibus seruit. Unde et ꝑ spem que ad futura longanimiter expectāda ꝓtenditur, et superna cōcupiscēda sublimiter eleuatur: adiūcta fide, charitate, bona actione, celestis edificij quadrata dispositio superius cōuenienter ordinatur:z hic illius altitudo congrue figurat. Superius denique vbi scriptum est ciuitas in quadro posita est, dicimus fidē z spem que ad futura extendūtur longitudinem: charitatē vero z bonam actionē que ad ꝓximū dextrorsum z sinistrorsum distendūtur latitudinē perficere. Hic autē vbi additur longitudo,et altitudo,et latitudo eius equalia sunt, solam fidē longitudinem, spem altitudinē, charitatem latitudinem cōsummare. In quo mirabilis sacre scripture virtus apparet:q̄ se earūdem rerum sensibus ad diuerse significatiōis modum variare potest. Sequitur. Et mēsus est muros eius centum quadraginta quattuor cubitorum: mēsura hominis que est angeli. Superius dixit murū:hic dicit muros. Habet nimirū hierusalem nostra murum:qz defensorem habet christū:habet muros:quia habet munitores doctores et rectores ecclesiasticos. Quorū mēsura perfecte declaratur cum dicitur. Et mensus est muros eius centum

Universidad de Deusto

quadraginta quattuor cubitorū mensura hois q̄ est angeli. Ter⁹ numerus significat pfectionē: quadragenarius q̄ ex quater decē cōstat, significat, quattuor euangeliorū z decalogi cōpletionem. Quaternarius quattuor principaliū virtutū exercitationē. Cubitus opationē. Muri igit hierusalē centum quadraginta quattuor cubitos habēt: qz sancte ecclesie defensores pfecta operatione precepta quattuor euangeliorū, atq̄ decalogū cū exercitatiōe quattuor principaliū virtutū cōplent. Et hec est hois mēsura, qz hec est ois angelica. Nec est vilis/nec cōtemnenda tanta/talisq̄ mēsura. Per eam nimiq̄ homo in se iustificat: per eam angelo socialiter coequat. Propterea dicit mēsura hois que est angeli. Nec etenī mensura hois esse mēsura angeli affirmat: qz per hāc homo reparatus in mūdo, angelo in celo sociatur. Loquēs ergo cum sancto iohanne angelus, est sanctorū doctorū chorus: arundo aurea, scriptura: ciuitatis quadratura, firma z immobilis sancte ecclesie cōstantia: duodecim milia stadia per que ciuitas dei mēsurata, apostolica doctrina pfecte implera a minoribus ecclesia tendēte ad premia superna: muri ciuitatis, defensores ecclesiastici: mēsura murorū, iustitia defensorum ecclesiasticorum in perfecta operatione euangelicorū z legaliū preceptorum, z exercitatione quattuor principalium virtutū.

¶ De qualitate muri, z fundamentorū, z portarum eius. Capitulum. vj.

ET erat structura muri eius ex lapide iaspide: Ipsa vero ciuitas aurū mundū: similis vitro mūdo. Dixit superius se vidisse ciuitatē et murū, siue muros eius: portas eius, z fundamenta ei⁹, z hec oia inter se differre: z alia ab aliis distare. Nicvero exequit z ostēdit qualis sit mur⁹, qualis ciuitas, qualia fundamēta, quales porte. Et erat structura muri ei⁹ ex lapide iaspide. Murus, xp̄s: structura muri, cōiunctio verbi z hois assumpti. Que recte dicitur esse ex lapide iaspide qz firmiter et indissolubiliter pmanēt in vnitate persone. Que etiā structura nō ex quocūq̄ lapide phibet esse, sed ex iaspide q̄ vireſcit: qz xp̄us virozē nobis immarcessibilis eternitatis repromittit. Ipa vero ciuitas aurū mundū similis vitro mundo. Superius monstratū est noie ciuitatis minozē ecclesiam figurari. Est itaq̄ ciuitas aurū mundū similis vitro mūdo: qz sancta eccla etiā in suis minoribus electis velut aur rutilat fulgore diuine gratie, licet tōis: et lucet sicut vitrū puritate cōfessionis. Vitrū nullas in se sordes celat z sancta electorū simplicitas sua peccata maioribus pure reuelat: vtriq̄ vero z aurū et vitrum mundū dicitur: vt vtriusq̄ virtutis puritas et pfectio designet. Sequit. Fūdamēta muri ciuitatis oi lapide pretioso ornata. Fundamentū primū iaspis: secundū saphyrus: tertiū calcedonius: quartū smaragdus: quintū sardonius: sextū sardius: septimū crisolitus: octauū berill⁹: nonū topazius: decimū crisopassus: vndecimū iacinct⁹: duodecimū ametistus. Post murū z ciuitatē, ad fundamenta muri pcedit: z eoz pulchritudine sub figura predictoz lapidū multiformiter describit. Dicimus aūt p fundamēta muri duodecim patriarchas, vel potius alios sanctos veteris testamēti qui p patriarchas figurant significari: q̄ vere oi lapide pretioso ornati sunt: qz z illis tēporibus oi genere virtutū firmiter effulserūt: z post se imitatores ipsarum virtutū reliquerūt. Ipi sunt ergo fundamenta muri: ipi lapides pretiosi: qz z ex eoz genere sumpsit xp̄s carnē, z ipsi claruerūt p multiplicē virtutū fulgorē. Quas etiam virtutes p ordinē sub figura preciosoz lapidū describit, z earū pulchritudinē mirabiliter ostēdit. Fundamentū primū iaspis. i. in fundamēto primus ponit iaspis: q̄ qz vireni oīm bonorū virens germen signat fidē. Saphirus qz celo sereno similis est, celestiū bonoz significat. Calcedonius qz quasi palles ignis lucerne lucet, signat charitatē. Smaragdus qz z ipse viret, virēs bone actionis exhibit inchoationē. Sardonius⁹ qz inferi⁹ nigrescit, humilitatē. Sardius q̄ rubet, passionē. Crisolitus q̄ scintillas emicat ardētes, miraculoz designat opationē. Berillus q̄ manū tenentis vrit, designat in primo ex bono exēplo iustitie accessionē. Topazi⁹ aurei z etherei coloris oībus gēmis pretiosior, designat cōtemplationē. Crisopassus viridis, desiderii figurat nūq̄ marcescētis eternitatis. Jacinctus q̄ cū aere mutat, cū sereno seren⁹, cū nubilo nubil⁹, virtutē fraterne dilectionis. Ametist⁹ purpure⁹ ignitatē regni celestis. Qui oēs designato ordine disponūt: qz sctoz virtutes non confuse sed ordinate esse, et pulchre disposite cognoscūt. Si quis aūt pdictoz lapidū dispositionē voluerit subtili⁹ cōsiderare, nō minimā doctrinā in ea poterit inuenire. Primus etei ponit iaspis, q̄ significat fidē: qz fides oīm principiū est z origo virtutū. Secūdus ponit saphirus, q̄ significat spē: qz spes secundū locū habet post fidē. Tertius calcedoni⁹, q̄ significat charitatē addit: qz tertio loco trium principaliū virtutū charitas ordinat. Quartus est smaragdus, q̄ significat boni opis virentē inchoationē: qz iustus vt q̄ fide spe charitate potest, i fructū eas boni operis pferre laboret. Quint⁹ est sardonix siue sardonix, q̄ p sue partis inferioris nigredinē exprimit humilitatē: qz cōgruū est vt qui bonū opus pferre laborat nō superbire, sed magis humiliari cōtēdat. Sextus sardi⁹, q̄ sanguineo colore signat passionē, qz q̄ trib⁹ primis virtutib⁹ nitet, q̄ bonū cū hūilitate operat, necesse est vt multa aduersa multotiēs patiat. Septim⁹ est crisolit⁹, q̄ scintillas emittit, z claritatē miraculoz exprimit: qz q̄ p xp̄o mala patit, virtute miraculoz nōnūq̄ claresc̄at. Octauus est berillus: q̄ manū se tenētis vrit: qz talis iustus homo nō solū sibi pficit: sed z alios multotiēs ad iustitiā accēdit. Nonus est topazi⁹ aureus z etherei coloris, q̄ significat honoz celestiū contēplationē: qz q̄ supradictis bonis decorat, ad celestia bona cōtēplāda merito sublimiter eleuat. Decimus est crisopassus, q̄ per virozē desiderium signat virētis eternitatis: qz iust⁹ postq̄ eterna gaudia p cōtēplationē cōspicit, ad hec possidēda totis desiderijs inardescit. Undecim⁹ est iacinctus, q̄ cum aere mutat: p quē virtus fraterne dilectionis figurat: qz nimirū mie z cōpassionis viscera bus abundat qui suis cōtēplate eternitatis desiderijs flagrat. Duodecimus sequit ametistus, q̄ purpureo colore regiā dignitatem designat: qz q̄ supradictis bonis enitescit, potēter semetipm z alios regere nouit. Ad supne dignitatis brauiū ptingere votis oībus cōcupiscit. Recte ergo supradicti lapides tali ordine disponūt: qz sctoz virtutes p se designate succedenter sibi (sicut mōstratū est) aptē nectat. Sūt et alie pprietates siue colores predictis gēmis inesse pbātur: quibus omnib⁹ sanctoz merita multiformiter figurant. Sed nos ea sub breuitate trāscurrimus: vt non studioso lectori in legēdo fastidium aliqua plurtate generem⁹. Sācti itaq̄ patriarche, vel quilibet alij sancti veteris testamēti ex ipis, pcreati ipsos signati: ipsi inq̄ sunt fundamēta muri, ipsi lapides preciosi. Ipi sunt fundamenta muri: qz ex ipsis sumpsit xp̄s carnis originē. Ipsi sunt lapides, per sacre fidei firmitatē: ipsi sunt pciosi, per iustitie claritatem. Et vt eandem fidei firmitatē et iustitie claritatē apostolos et apostoloz imitatores habuisse demōstretur: apte subditur. Et duodecim porte duodecim margarite sunt per singula. i. in vnaquaq̄ porta duodecim margarite. Et singule porte erant ex singulis margaritis. Porte sunt apostoli: quia per ipsoz doctrinam habemus ingressum regni: in quibus singulis duodecim

margarite esse referunt: qz ex quattuor partib⁹ mundi ad fidem sancte trinitatis per apostoloz duodenariā doctrinam, eoz in fide z iustitia sequaces colliguntur. In singulis quippe portis duodecim sunt margarite: qz p saluiferā apostoloz doctrinā, per quattuor climata mūdi advnam sanctā et indiuiduā trinitatē, per credulitatis fidē diuerse fidelium aīe eozundē apostoloz imitatores sunt collecte. Que idcirco in portis esse dicūt, qz per sanctorū apostolorū doctrinā sanctā ciuitatē ingrediūt. Et bene est qđ dicit. Et duodecim porte duodeci margarite sunt p singulas. Per portas etenī sunt margarite: qz p apostoloz doctrinā saluant fideles aīe: per fidē firme, per iustitiam lucide. Et qz nisi ipsi sancti apostoli margarite essent, alios margaritas facere vel cōtinere nec possent nec deberēt: recte addit. Et singule porte erant ex singulis margaritis. Ex singulis nimirū margaritis singule porte sunt: qz sancti apostoli in semetipsis fide firmi exterent, z fulgore iustitie longe lateq̄ claruerūt. Fulget itaq̄ fundamēta muri, z porte ciuitatis ex sentētiis: fulgēt z ex insitis sibi margaritis: qz patriarche, et apostoli in se fulgent p, pprias virtutē: z in suis sequacib⁹ fulget, p eiusdē virtutis immutationē. Et magnū quidem laude dignū est aliquē in semetipso tm̄ dono boni celesti micare: sed valde laudabilius est etiā in primis per eiusdē boni trāfusionē choruscare. Sequit. Et platee ciuitatis aurū mundū, tanq̄ vitrū pluciduū. Platee ciuitatis sunt sancti inferiores: reb⁹ mūdanis lasci⁹, remissius, et tepidius vtētes. Quia z si platee sunt per laxioze viuēdi remissionē: tamen sancti tm̄ sunt per bonā intentionē: qz q̄uis eos aliquātulū humiliet et deiicit necessitas vite pūtis, rectitudo tm̄ dirigit bone intentionis. Qui bene dicunt aurum mundissimum tanq̄ aurū mundū luce claritatis intime flagrant: z tanq̄ vitrū perlucidū, qz nullas in se sordiū maculas celat. aurei ergo sunt per flammā intus ardētis charitatis: tanq̄ vitrū perlucidū, per puritatē foras pcedētis et patētis cōfessionis. Cum igit tanta sit pulchritudo minoz z inferioz: quis estimare poterit pulchritudinē maioz et superioz? Postq̄ deniq̄ in precedentibus qualitatē muri, fundamentoz, portarū sancte ciuitatis sanct⁹ theologus pfecte descripsit: ad eiusdem ciuitatis quedā futura z eterna bona, per remotionē z priuationē temporaliū insinuanda, pcedit. Unde sequit. Et templū non vidi in ea. Dns enī deus omnipotēs templū illius est, z agnus. Ecclesia nō egebit sole, neq̄ luna: vt luceāt in ea. Nā claritas dei illuminabit eā: et lucerna eius agnus est. Templū in ea vidi: qz hic solūmodo locus oblationis z orationis habetur, ibi locum non habebunt. Dns enī deus omnipotens templum eius est, et agnus. i. omnimoda sanctificatio, z totius petitionis permanēs exhibitio. sed subtiliter cōsiderandū, q̄ fere vbiq̄ cū diuinitate humanitatē noie agni cōmemorat: vt vtraq̄ natura in redemptore diligat: z vtriq̄ cōmunis z vnita gratia referatur. Et ciuitas non eget. i. nō egebit sole, neq̄ luna vt luceant in ea. Nam claritas dei, claritas scz sancte trinitatis illuminabit eā. Et lucerna ei⁹ agnus est: humanitas videlicet cōtinens deitatē ad aliorū illuminationē. Nunc itaq̄ eget sancta ciuitas lumine solis, z lune, et cetera multis que illi modo sunt necessaria: que si tunc ibi essent vbi ipsa erit essent supflua. Erunt tm̄ sol z luna: z lucebūt multo clarius cōmodo: ad laudē z gloriam illi⁹ qui talia potuit creare. z creata in meliorē statum renouare. Sequit. Et ambulabūt gentes in lumine eius: et reges terre afferēt gloriam suā z honorē in illam. Per gētes recte intelliguntur subiecti: per reges prelati. Gētes ergo in lumine eius ambulabūt: qz electi quiq̄ qui nunc, p amore patrie celestis maioribus subijciunt: tūc in eterna illius claritate lib⁹ gaudebunt. Aliter. In lumine eius ambulabunt: qz futurum illius claritatis per apostoloz duodenariā doctrinam, eoz in fide z iustitia sequaces colligunt. In singulis quippe portis duodecim sunt margarite: qz p saluiferā apostoloz doctrinā, per quattuor climata mūdi advnam sanctā et indiuiduā trinitatē, per credulitatis fidē diuerse fidelium aīe eozundē apostoloz imitatores sunt collecte. Que idcirco in portis esse dicūt, qz per sanctorū apostolorū doctrinā sanctā ciuitatē ingrediūt. Et bene est qđ dicit. Et duodecim porte duodeci margarite sunt p singulas. Per portas etenī sunt margarite: qz p apostoloz doctrinā saluant fideles aīe: per fidē firme, per iustitiam lucide. Et qz nisi ipsi sancti apostoli margarite essent, alios margaritas facere vel cōtinere nec possent nec deberēt: recte addit. Et singule porte erant ex singulis margaritis. Ex singulis nimirū margaritis singule porte sunt: qz sancti apostoli in semetipsis fide firmi exterent, z fulgore iustitie longe lateq̄ claruerūt. Fulget itaq̄ fundamēta muri, z porte ciuitatis ex sentētiis: fulgēt z ex insitis sibi margaritis: qz patriarche, et apostoli in se fulgent p, pprias virtutē: z in suis sequacib⁹ fulget, p eiusdē virtutis immutationē. Et magnū quidem laude dignū est aliquē in semetipso tm̄ dono boni celestis micare: sed valde laudabilius est etiā in primis per eiusdē boni trāfusionē choruscare. Sequit. Et platee ciuitatis aurū mundū, tanq̄ vitrū pluciduū. Platee ciuitatis sunt sancti inferiores: reb⁹ mūdanis lasci⁹, remissius, et tepidius vtētes. Quia z si platee sunt per laxioze viuēdi remissionē: tamen sancti tm̄ sunt per bonā intentionē: qz q̄uis eos aliquātulū humiliet et deiicit necessitas vite pūtis, rectitudo tm̄ dirigit bone intentionis. Qui bene dicunt aurum mundissimum tanq̄ aurū mundū luce claritatis intime flagrant: z tanq̄ vitrū perlucidū, qz nullas in se sordiū maculas celat. aurei ergo sunt per flammā intus ardētis charitatis: tanq̄ vitrū perlucidū, per puritatē foras pcedētis et patētis cōfessionis. Cum igit tanta sit pulchritudo minoz z inferioz: quis estimare poterit pulchritudinē maioz et superioz? Postq̄ deniq̄ in precedentibus qualitatē muri, fundamentoz, portarū sancte ciuitatis sanct⁹ theologus pfecte descripsit: ad eiusdem ciuitatis quedā futura z eterna bona, per remotionē z priuationē temporaliū insinuanda, pcedit. Unde sequit. Et templū non vidi in ea. Dns enī deus omnipotēs templū illius est, z agnus. Ecclesia nō egebit sole, neq̄ luna: vt luceāt in ea. Nā claritas dei illuminabit eā: et lucerna eius agnus est. Templū in ea vidi: qz hic solūmodo locus oblationis z orationis habetur, ibi locum non habebunt. Dns enī deus omnipotens templum eius est, et agnus. i. omnimoda sanctificatio, z totius petitionis permanēs exhibitio. sed subtiliter cōsiderandū, q̄ fere vbiq̄ cū diuinitate humanitatē noie agni cōmemorat: vt vtraq̄ natura in redemptore diligat: z vtriq̄ cōmunis z vnita gratia referatur. Et ciuitas non eget. i. nō egebit sole, neq̄ luna vt luceant in ea. Nam claritas dei, claritas scz sancte trinitatis illuminabit eā. Et lucerna ei⁹ agnus est: humanitas videlicet cōtinens deitatē ad aliorū illuminationē. Nunc itaq̄ eget sancta ciuitas lumine solis, z lune, et cetera multis que illi modo sunt necessaria: que si tunc ibi essent vbi ipsa erit essent supflua. Erunt tm̄ sol z luna: z lucebūt multo clarius cōmodo: ad laudē z gloriam illi⁹ qui talia potuit creare. z creata in meliorē statum renouare. Sequit. Et ambulabūt gentes in lumine eius: et reges terre afferēt gloriam suā z honorē in illam. Per gētes recte intelliguntur subiecti: per reges prelati. Gētes ergo in lumine eius ambulabūt: qz electi quiq̄ qui nunc, p amore patrie celestis maioribus subijciunt: tūc in eterna illius claritate libenter gaudebunt. Aliter. In lumine eius ambulabunt: qz futurum illius claritatis modo sperādum ad illā sub stadio vite presentis totis nisibus laborabunt. Et non tantū gentes. i. subiecti: verūetiam reges terre. i. prelati: qui non tm̄ se, sed z alios regūt in hac terrenitate: afferent similitudinē victorū qui spolia in suas vrbes ferūt: afferēt inq̄ gloriam suā z honorē: gloriam, que est, ppa bona cōscientia: z honorē exhibitū sibi a subiecta familia: hec afferent in illam/qui in fine mūdi, in die iudicij, in resurrectione mortuorum: cū sibi cōmissis habitationē ingredietur supernā. Justis etei z aliis innumeris bonis sancta celestis ciuitas ditabitur, z decorabit: qz ad illius pulchritudinē et ornatum transferet totum qđ nunc vnusquisq̄ iustus operat. Sequit. Et porte ei⁹ nō claudent per diem. Nox enī non erit illic. Et afferēt gloriam z honorē gentiū in illam. Nec intrabit in eā aliquid coinquinatū faciens abhominationem, z mendacium: nisi qui scripti sunt in libro vite z agni. Oīa ista ad futurū beate ciuitatis statū: non ad presentem spectare, pbant. Et porte eius non claudent per diē. Hic claudunt porte ciuitatis hierusalē: qñ vel predicatio iuste subtrahit, vel aliquis p culpa sua ab introitu ecclesie arcet. Quod tunc penitus non erit: qz nec ista, nec illa deinceps locū habebit. Quare aūt portas eius non dixerit etiā per noctē non claudēdas/sicut ait nō esse claudendas per diem: ipse declarat dicens. Nox enī nō erit illic: nō ei illic erit nox ista tēporis: vbi micabit eternaliter immensus fulgor deitatis. Sed z si fm intelligētiam spiritalem accipiam⁹ noctē: certe nō erit illic nox vlla: qz nec culpa erit/nec pena. O q̄ clara/q̄ solennis erit dies illa quā faciet dns: dies illa nostri doloris terminus. Quis illius efficam claritatē possit nūc vel sensu cōprehendere, vel verbo declarare: que tūc erit in celo cū aere purificato, lunam tunc tanq̄ solē: solem vero legamus septēpliciter q̄ septē dies fulsurū in mūdo. Cum igitur tantā claritatem visibilium z corporaliū luminariū tunc futurā z fulsuram estimemus in hac fabrica mūdana: quis valeat immense et eterne deitatis splendorē adhuc in huius vite cecitate positus cōprehēdere: quo tūc perlustrabit ciuitas illa superna? Fide ergo credamus qđ cōprehendere sensu non sufficimus: vt vel sic ad contēplandā illam claritatē quādoq̄ pueniamus. Ciuitatis deniq̄ superne mirabile bonū latius adhuc describit, cum adiūgitur Et afferēt gloriam z honorē gentiū in illā. Supradicti nēpe reges, sancti videlicet plati: afferent gloriā z honorē gentiū in illam. i. ipsas gētes testimonio bone cōscientie interi⁹ gloriosas exhibitiōe boni opis exteri⁹ honorādas: in illā, qū finito mūdi termino vnusquisq̄ bon⁹ rector gētē sibi modo cōmissam inducet in superne habitatiōis mansionē eternā. Sed qz bonis intrātibus ad beatitudinē, mali fortis relinquunt ad damnationē: congrue subdit. Nec intrabit in eā aliquid coinquinatū. etiam per cōsensum tm̄ in cogitatione, vel faciens abhominationē in actiōe, et mendacium in locutiōe. Modo intrat immūdus in mūdo: malus cū bono: mendax cū verídico. Tūc nequaq̄ intrabit quicunq̄ se modo male viuendo corrūpit. Soli etenī tunc intrabūt qui modo recta sequēdo diuina precepta custodiūt. Unde z dicit. Nisi q̄ scripti sunt in libro vite z agni. In libro nimirū vite illi soli scripti sunt: qui per gratiā ad gloriam pertingūt. Qui liber vite agni dicit esse: qz bonum celeste quod diuinitas iustis tribuendū predestinauit, humanitas dispensabit. Murus ergo xp̄s: fundamēta muri, patriarche: porte ciuitatis, apostoli: lapides, virtutes: splendor lapidum, exemplū virtutum: platee ciuitatis, inferiores sancti licentius vtentes rebus mūdanis: aurum, fulgor charitatis: vitrum, puritas confessionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A

De fluuio aque viue, & ligno vite, & fructu Ius. Capitulum. vij.

Ostendit michi fluuiū aque viue splendidū tanq̄ cristallū, pcedentē a sede dei & agni. In medio platee eius ex vtraq̄ parte fluminis lignū vite: afferens fructus duodecim p mēses singulos reddēs fructū suū. Et folia ligni ad sanitatē gentiū. Pulcherrimā esse ciuitatē supernam supellectilem, murū siue muros eius, portas, angulos, fundamēta, lōgitudinē quoq̄, & latitudinē, & altitudinē illius describendo demōstrauit: nunc in hoc capitulo quib⁹ ēgitisq̄ et in presenti statu et in futuro sit referta cōsequēter ostēdit. Et ostēdit michi angelus (scz qui mecū loquebat) fluuiū aque viue, splendidū tanq̄ cristallū, pcedentem a sede dei & agni. Fluuius est gratia spūssancti: cuius impetus letificat ciuitatē dei. Que recte fluuio cōparat: q̄ singulas generationes rigādo post se in alteram fluit: & si aliq̄n aliquibus subtracta angustet, aliis tn participando plures fluere nūq̄ desinit. Que etiā bene assimilat aque viue, q̄ aqua reficit: viue, q̄ nūq̄ deficit. Aque, q̄ abluit: viue, q̄ semp fluit. Que est quoq̄ tanq̄ cristallū splēdidum: q̄ in his quos illustrādo irrigat, velut splendens cristallū micat. Que denicq̄ a sede dei & agni pcedere congrue dicit: q̄ a pfectis ecclesie et doctis rectoribus in quibus deus residendo regnat, & alios iuste gubernat, quotidie deriuata ministratur. In medio platee ei⁹, i. ciuitatis ex vtraq̄ parte fluminis lignū vite. Per plateā diximus superius inferiores significari: quib⁹ licet rebus mūdanis liberius vti: qui quēadmodū inferiores sunt in mūdo, ita inferiores erūt in celo. Sicut inferiores sunt in merito, ita in premio: vnusquisq̄ em̄ pp̄riam mercedē accipiet sm̄ suū laborem. Quādiu vero in hac vita sumus, citra fluuium sumus: q̄ gratia desuper dat̄ per quā genus humanū iustificat. Qui aūt iam per primā stolam gloxificati sunt: vltra fluuiū sunt, q̄ iam pfecte iustificati nō indigēt iustificari quibus etiā ipsum cōditorē facie ad faciē iam datum est contēplari. Lignum quoq̄ vite est xps: q̄ quibus semetipsum cibū tribuit vitā in perpetua immortalitate custodit afferēs fructus duodecim. Per duodecim denicq̄ fructus, duodenariā accipimus sanctorū apostolorū doctrinā. Lignū vite est in medio platee ciuitatis: ex vtraq̄ parte fluuius afferēs fructus duodecim: q̄ xps oibus electis nō solū maioribus, sed & minoribus: & in mūdo, et in celo semetipm refectionē tribuit: quā vez refectionē apostolica auctoritas in mūdo ad iustitiā, in celo exhiberi ad gloriam predicauit. Reficit em̄ xps suos in mundo, corporis & sanguinis sui participatiōe: reficit eos in celo ppetua diuinitatis & hūanitatis sue cōtemplatiōe. Ex vtraq̄ ergo parte fluminis lignū vite pfert fructū citra iustitie, vltra gloxie. Citra quippe pascēdo facit iustos: vltra pascēdo facit beatos. Qui hic fructu iustitie non reficit: illic fructu gl̄ie nō saturat. Et vt xpm suos incessanter pascere cognoscamus recte subdit. Per singulos menses reddens fructū. Per singulos etem menses lignū vite fructū reddit: q̄ xps electos suos ptinue et sine vl intermissione in mūdo et in celo pascit. Et folia ligni ad sanitatē gētiū. Folia ligni precepta xpi. Protegūt et ornāt folia: protegūt & ornant precepta. Que vez precepta bene discūtur esse ad sanitatē gentiū: q̄ si auxiliāte gratia impleātur, iustificatione operant aliarum. Qui em̄ iustificat, ipse sanat. Sed vt denicq̄ ciuitatem sanctā in statu futuro circa quā nam me versat scriptoris intētio nō dubitemus ab oi malo liberam, oi bono repletā: consequēter adiūgit. Et oīne maledictū non erit amplius: sed sedes dei et agni in illa erit. Et serui eius seruiēt ei: & videbūt faciē eius, & nomē eius in frontibus eox. Et nox vltra nō erit: & nō egebunt lumine lucerne neq̄ lumine solis quīm dñs deus illuminabit eos & regnabunt in secula seculoxū. Omne quippe bonū ēgitq̄ minus a pñti malo liberat: tanto amplius a suo, pfectioe sui minuit. Ut ergo ciuitatis supne bonū perfectū cōsummatūq̄ in statu celesti ostendat: in his xbis que ppposita sunt a malo libera, bono repposita demōstrat. In hoc etei q̄ dicit oīne maledictū non erit amplius, declarat a malo libera: in his vo que sequunt, bonis referta. Oīne maledictū non erit: q̄ nō erit culpa: nec erit pena. Sedes aūt dei & agni in illa erit: q̄ sancta & inuidua trinitas & xbo cōiuncta hūanitas in illo residendo sine fine regnabit. Et serui ei⁹, i. oēs electi: libere seruiēt ei, nō timore vel formidine sicut multotiēs modo: sed summa & pfecta dilectiōe et securitate ei⁹ laudē vocib⁹ intimi amoris cōclamādo. Et videbūt faciē eius immediate: nō in enigmate, quēadmodū nunc, sed sicuti est. Et nomen eius erit (subaudis) scriptū in eis: q̄ voc⁹ sunt filij dei & agni: & in frōtib⁹ eox erit scriptū, i. in apto: sicut manifeste confessi sunt. Et nox vltra nō erit, i. aliqua ignoxātia: & nō egebūt lumine lucerne neq̄ lumine solis: q̄ nō egebūt ministerio minoris vel naturalis luminis. Vel sm̄ spiritalē intelligentiā non egebunt lumine lucerne neq̄ lumine solis: q̄ nō egebunt doctrina veteris vel noue legis: vel doctrina cuiuslibet mediocris vel summi doctoris. Causam aūt quare nō egebūt subiūgit dicens. Oīne dñs deus illuminabit illos: q̄ ad egere aliorū lumine penitus repugnat: q̄ deus pfecte beatos illuminat: nec in eis illuminandū quicq̄ reseruat. Et regnabūt, q̄ regnāti inherebūt: in secula seculoxū, i. in eternum. Fluuius ergo est gratia spiritalis, citerioz pars status vite pñtis: vlterior status vite celestis: lignū vite, xps: ex vtraq̄ parte fructus exhibitio: corporis & sanguinis xpi participatio in mundo: et diuinitatis et hūanitatis cōtēplatio in celo: folia ligni, precepta xpi: sanitas gentiū, iustificatio aliarum. Et bene post fructū de foliis addidit: q̄ nichil pdest corpus & sanguinem xpi sumere nisi precepta ipius studeas adimplere. Et quidem cūcta que ad pulchritudinē et laudē sancte ciuitatis: immo oia que ad totius pphetie libri huius cōsummationē ptinēt: in his q̄ supra dicta sunt sufficiēter executa videnť. Nam que sequūtur ad libri cōmendationē, & ad audientis xba libri ipsius cōtestationē, ne quis sacet apponere vel minuere quicq̄ in ipo presumat: maxime spectare, pbantur.

De triplici cōmendatione libri huius. Capitulum. viij. B

Et dixit michi. Hec verba fidelissima sunt et vera: Et dñs deus spirituū, pphetarū misit angelum suū oīndere seruis suis q̄ oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Exceptis superiꝰ cunctis q̄ ad descriptionē gloriose ciuitatis referri edūtur: ac potius oibus q̄ ad cōpletionē pphetie libri huius spectāt in his q̄ a principio libri vsq̄ huc cōtinent cōsummatis: adiūgit libri ipsius cōmendationē: eū roborans & firmās auctoritat⁹ triplici: auctoritate vez angeli secū loquētis: & auctoritate sui: & auctoritate xpi. Et dixit michi scz angelus q̄ michi cetera ostēdit. Hec verba fidelissima sunt & vera. Fidelissima: q̄ credenda sunt fideliter ostenduntur. Vera sunt: q̄ sine mendacio cōplebunt cuncta que dicūtur. Et vere fidelissima, & vera, & omni fide suscipienda: q̄ etiā angelico ministerio manifestata. Unde et ipse angelus de semetipso dicit. Et dñs deus spirituū pphetarū, i. dñs deus qui dat spiritum pphetandi prophetis misit angelum scilicet me, ostendere seruis suis q̄ oportet fieri cito: ostēdere seruis suis nō iudeis incredulis: nō seruis tyrānis: nō superbis philosophis: q̄ oportet fieri cito,

quia cito sunt explenda: nec remanere possunt inexpleta. Et q̄ vere & cito sint consummanda cuncta que in hoc libro cōtinent probat: ipsum christū introducēdo loquentē et festinatione sui aduētus quo cuncta cōplebuntur attestantē. Rā subdit. Ecce venio velociter. Quia nimirū nequaq̄ tardabit venire: nequeq̄ tardabit que in aduentu ipsius cōsummāda sunt cōplere. Quēadmodū vero in principio sic & in fine libri, pmissione beatitudinis captat benivolentiā auditox: & inuitat ad celestium sublimitatē premiox dicens. Beatus qui custodit verba libri huius. Sed et valde cōmendabile est q̄ dicit: qui custodit. Nichil eteī prodest ad cognitionē veritatis legēdo vel audiendo ptingere: nisi bene viuendo totis viribus labores cognita custodire. Solus quippe ad beatitudinē puenit: qui non solū p memoriā: sed & p vitā sacre pagine pcepta custodit. Celestis ergo libri huius pphetia oibus modis est credēda: quia angelico ministerio reuelata: angelica auctoritate cōmendata: & omni studio & intētione custodiēda: q̄ promittit pmia eterna. Que nō tantū attestatione cōmendatur angeli: verū & testimonio ipius sancti theologi. Sequit. Et ego iohannes qui audiui et vidi hec. Qui audiui voces, vidi figuras. Ego iohannes, quasi diceret. Nō tātū angelis: sed ego iohānes vester magister, non qlibet hereticus, vester amicus: non qlibet extraneus. ego cū ipso, et post ipsum angelū studeo vobis hanc pphetiā cōmendare: qui nichil falsum vobis soleo nunciare. Sequit. Et postq̄ audissem & vidissem cecidi vt adorarē ante pedes angeli iterū cecidi, vt eum adorare voluit: cū superius hoc ipsum facere vetuisset et statim ab angelo prohibitus sit. Sed quia sancta ad celestia bona contēplanda & maiorē sancte ciuitatis gloriā sm̄ futurū statum eius speculandam, valde sublimius in hac vltima visione ēgitus eleuatus fuerat: forte pre stupore et āmiratione tante et sup mundane pulchritudinis premissa, phibitio a mēte illius exciderat. Unde et hic apte subditur. Et postq̄ vidissem et audissem tā mirabile videlicet et incōparabile sancte ciuitatis decorem ac iocunditatē post āmirationē stupefactus, & priorie phibitionis oblitus cecidi vt adorarē ante pedes angeli q̄ michi hec ostendebat. Vel certe iterū ante angelū cadens iterū eum adorare volēs, nobis p hanc iterationē innuit ēgtā hanc relationē, ēgtā venerationē nostris platis q̄ verbi ministerio gra nobis spiritalia cōferť debeant, esse exhibere. Qui ipse angelus spiritalia & celestia bona sibi demonstrantē etiā prohibit⁹ voluit adorare. Sed et ipsi sancti prelati dū eis caput inclinamus: nec propter se, sed ppter deum volunt sibi exhiberi honorē hunc quo eos veneramur. Unde et bene angelus q̄ se adorare theologū prohibuit, post phibitionē adiecit. Deū adora. Debemus ergo magna reuerētia & sollertia nosmetipsos cōtra illis qui nobis pdicti sunt exēplo beati iohānis humiliare: quia dū eis inclinamur, non tā ipsos ēgt in ipsis deū veneramur. Sed & ipsi apud se ex impēso honore nō debent extolli: sed magis humiliari. Sēd et angelus subtiliter innuit: vbi dicit. Conseruus tuus sum, et fratrum tuox. Ubi aūt postq̄ dixit conseruus tuus sum et fratrū tuox, adiecit prophetarū, et eox qui seruāt xba libri huius: electos predicatores & pdicatoribus obedientes cōprehendit & distinxit. Ubi quippe dixit prophetarū predicatores expressit: vbi vero addidit, et eox qui seruāt verba libri huius, minores pdicatoribus obedientes designauit. Omnīū itaq̄ se recognouit conseruū: q̄ oēs eum

Universidad de Deusto

trarium e. ad hoc qđ supra ait, qui nocet noceat adhuc: et qđ demũ intulit t. ctus sanctificet adhuc: repugnat illi qđ supra posuit. Qui in sordibus est sordescat adhuc, qui nocet noceat adhuc, et qui in sordib⁹ est sordescat adhuc: et iustus iusticiã faciat adhuc, et sanct⁹ sanctificet adhuc. Quasi dicat. Ex sacra ꝓphetia et impij p eorũdis malicią, et per carnis luxuriam in peius puertẽtur: et iusti p iusticiam eorũdis et sanctimoniã carnis in melius conuertent. Illi ergo alios psequẽdo: semetipsos polluẽdo fiẽt deteriores. Justi iuste erga alios agẽdo, semetipsos sanctificãdo meliores. Prope autẽ suũ aduentũ adesse et iustũ et impiũ p merito remunerandũ patenter ostendit, cũ subiungit. Ecce venio cito et merces mea mecum est: reddere vnicuiq; ꝓm opera sua. Ubi nimirũ ait ecce venio cito: prope esse significauit aduentũ suũ. Ubi addidit et merces mea mecũ est: reddere vnicuiq; ꝓm opa sua: iustũ et impiũ denunciauit pro merito premio remunerandũ. Merces ergo ista et eius est bonis est, eius, ꝗa eã distribuit: bonis, quia eã recipit. Que etiã recte cũ ipso esse dicit: quia ei potestas: et ipsi mirificordia: vtĩ bonus sanctificet, malus condẽnetur. Et ne aliũ suspicemur vtriusq; iudicẽ et remuneratorẽ: ipsemet idipsum cõfirmat dicẽs. Ego sum alpha et o. primus et nouissimus. principiũ et finis. Quasi diceret. Reuera ego veniam et iudicabo, et remunerabo, et nõ alius: quia ego creaui p potẽtiam: et ego discernã p iusticiã: ego dedi subsistendi originem: ego dabo meriti retributionẽ. Sententia vero ista qua dicitur ego sum alpha et o. idcirco frequẽter in hoc libro repetit: vt ei fides firmior adhibeatur. In qua quidẽ verba sunt diuersa, sed intelligẽtia dignoscitur vna. et qꝛ superius dixit q̃ nocet noceat adhuc: et qui in sordibus est sordescat adhuc: qđ quidẽ graue atq; terribile et quasi quedã imprecatio et maledictio peccãti, et sacre locutionis modũ non intelligẽti forsitã videret, et in desperationẽ facile precipitaret: vt ei idem verbũ alleuietur: et si resipiscere voluerit spes illi recuperãde salutis certissima reformetur: apte subdit. Beati qui lauãt stolas suas: vt sit potestas eorũ in ligno vite: et p portas intrẽt in ciuitatẽ. Beati qui lauãt stolas suas, i. corpora sua [illegible]ga post baptismũ crimiẽ polluta: vt sit potestas eorũ in ligno vite, id est vt possint habere christi vera participationẽ: et p portas id est sanctorũ fidẽ intrẽt in ciuitatẽ hierusalẽ vere celestẽ. Acsi diceret. Peccatores si penitere voluerit, ꝓpter amarius verbũ superius dictũ ne desperetis: qꝛ etiã quẽadmodũ ad beatitudinẽ ptingunt qui post baptismũ se immaculatos seruãt: ita et illi qui post culpã polluras stolas mundissime lauant: qꝛ si lauari contẽpseritis, ciuitatẽ sanctã nõ intrabitis. Mã sequit. Foris canes et impudici, et venefici, et homicide, et idolis seruientes: et omnis qui amat et facit mendacium: canes sunt immundi et oblatrãtes qui semetipsos quotidie sceleribus polluunt, et bene agentes detractionibus oblatrare nichilominus presumunt. Quod vero sequitur impudici, venefici, homicide, idolis seruiẽtes, ois qui amat et facit mẽdaciũ: etiã ad litterã recte intelligit. Mã hi quoq; oẽs fere foris esse describuntur: quia cũ electis in superna ciuitate mansionẽ non sortiunt. Sed et impudicos et alios q̃ ipsos ordine sequũtur: etiam ꝓm spiritalẽ intelligentiã possumus exponere. Impudici quippe sunt: qui se non solũ carnis petulãtia, sed et alios quocũq; crimine polluunt. Venefici sunt, qui vl prauo exẽplo vel ẅbo alios perimũt. Homicide sunt, q̃ vel voluntate vel ẅbo vel exẽplo prauitatis, primo occidunt. Idolis seruiẽtes sunt, qui ea que demonibus placent pficiunt. Amat denicq; et facit mendaciũ: q̃ corde diligit et ore pronũciat in quo ꝓmũ fallat. Isti itaq; et eeteri reprobi vniuersi q̃ per istos figurant: ab introitu beate ci-

uitatis excludũtur: quia regnum dei minime cõsequunt. Quicũq; ergo supernã hierusalem intrare voluerit: vel se post acceptã gratiã imaculatũ cõseruet: vel si ne quocũq; crimine pollutum nouerit, penitudine cordis, cõfessione oris, lachrymaꝝ et bonoꝝ operũ satisfactione stolã suam diligẽter mũdare festinet. Sequtur. Ego iesus misi angelum meũ testificari vobis hec in ecclesijs. Postq; ꝓphetiã suã cõmendauit auctoritate angeli et auctoritate sui: studet illã cõmendare auctoritate christi: vt triplici attestatione cõmendet: et cõmendata alitur apud auditores cõfirmet. Dicit ergo. Ego iesus misi angelũ meũ testificari vobis hec in ecclesijs. iesus em angelo: angelus iohanni: Johãnes ecclesijs sacrũ mysteriũ reuelauit. Notandũ est autẽ qꝛ sanct⁹ theologus nõ in ecclesia sed in ecclesijs dicit, ꝓpter vid[illegible]cet ecclesias asie, ꝗbus ipm libzũ principaliter misit. In fine nẽpe libri sicut et in ꝓncipio sermonẽ ad illos vertit: ꝗbus eum pcipue direxit. Ego iesus. Acsi diceret. Non solus an[illegible]lus et iohãnes vobis ẋba libri huius inscriptione nominũ suoꝝ [illegible]endauerũt: sed et ego ie sus [illegible]nois annotatione vobis ea cõmendo. Et quasi quis quereret quis est iste iesus? nulli sunt em antiquit⁹ [illegible]cati iesus: statim auctoritatẽ [illegible] describẽdo quis iesus ipse sit patẽter innotescit. Mã sum [illegible]o sum radix et genus dauid: stella matutina [illegible] clida. Quasi apte dicat. Pũ qꝛtus et qualis sim auditis: que dico certa [illegible] credere debetis. Ego sum radix et gen⁹ dauid: stella matutina et splẽdida. Ego su[illegible] radix [illegible]ãdo gen⁹ dauid, de eius genere carnẽ sumẽdo. Ego [illegible] stella: mũdo lucẽ ꝓbendo, splẽdida: oĩa tũc splẽdor [illegible]ercedẽdo, matutina: future et eterne diei imẽsam claritatem ꝓdicẽdo. Ego igit tãtus talisq; ẋba vobis, ꝓphetie huius cõmend[illegible] etiã alia spiritualia bona vobis tribuo [illegible] celestia [illegible]erna ꝓmitto. Que eo maiori fide a vo[illegible] debẽt cred[illegible] eo noie et auctoritate demõstrant cõmendari. Q̃ denicq; dilectiõe q̃to desiderio et xps et sancta vniuersalis mater eccl'ia nostrã salutẽ ꝓcupiscãt: sub blanda vocatiõe declarat cũ subdit. Et spõsus et sponsa dicũt veni. Spõsus quippe. i. xps dicit p internã inspirationẽ: spõsa dicit p predicationẽ, illi videl. q̃ predestinat⁹ est ad beatitudinẽ. Veni p fidẽ, et bonã actionẽ, p cõuersionẽ, et bonã cõuersationẽ. Spõsus et spõsa dicũtur: qꝛ nuptiarũ gaudia promittũt. Et ne q̃ vocatur et audit ab alio[illegible] vocatiõe ste[illegible]is existat, ante [illegible]dit. Et q̃ audit, dicat veni. Ille dicit ꝓcte credit: et qđ credit ope pficit. Iste alis audit [illegible]care precipit: ne lumẽ boni spiritali[illegible]m [illegible]tatis eius abscondat. Adulti nãq; su[illegible]ribꝰ [illegible]mes magna p scientiã capiũt: sed [illegible]tinẽnunt. Isti in hoc ẋbo repre[illegible]nsibiles esse ꝓbant qꝛ bonũ q̃ deos alijs reuelari debuisset, in ipsis occu[illegible]t. Sed ne is q̃ minuatur vel magnitudine pctoꝝ territus, vel aliq̃ pusillanimitate ꝓpeditus ad sup[illegible] boni plenitudinẽ ventre pmescat: ad ipm cozoborandũ vt de eod[illegible]bono ꝓsequẽdo fiduciã sumat, bene addit. Qui sitit veniat: q̃ sitit. i. q̃ cõuersionis habet volũtatẽ: veniat p cõuersionẽ: subaudis securus de venia: accipiat sacramẽta: et gratiã emittent ei pctã. Qđ etiã [illegible]tus innuit, cũ subdit. Qui vult accipiat aquã vite gratis: aquã vite. i. gratiam viuificantẽ: gratis, qꝛ absq; meritis bũanis: in gra ꝗppe que ꝓmã dat meritũ accipiẽtis nõ optulat: in gra q̃ tam bñ opanti vt melius opet cõfert: meritũ opantis et accipiẽtis nõ excludit. Humana nempe actio quẽadmodũ [illegible]q; gra inuenta est: ita cũ gra semp ꝓdest. Primũ igit gra nobis dat: que deiceps meritoꝝ fructũ cooperante nobis multiplicat. Sz et si ꝗs (vt multotiẽs ꝓtigisse vel ꝓtingere posse credit) p gram ad conuersionem aspiret, si ipsam gram pfecto corde concep-

(ꝗuis morte p[illegible]ereu[illegible]amẽtis. i. baptismo/vel [illegible]one corporis et sanguinis xpi ꝓticipare non possit) salu⁹ est. quia cum gra pe[illegible]nõ [illegible]est. In fide etem iam accepta virtus sacram[illegible]nte cõtinet: et in bona volũtate que intrin secus fidẽ vera inseparabiliter semp comitat, meritũ bonoꝝ operũ cõpletur. Gratis ergo aqua vite tribuit: quia etiã absq; oi merito opis p sola bona volũtate salus credẽti cõferꝛ. Qui vult accipiat aquã vite gratis. Q̃ ꝓciosa sunt ista supne dignationis oracula: oi[illegible]cio preferẽda: oi acceptione dignan[illegible]devotione accipienda: oi memoria retinẽda: oi virtute [illegible]merẽda. Et nus q̃sq; ergo videat q̃to qualiq; auditu illa pcipiat: precepta custodiat ac pficiat. Triplici itaq; auctoritate sanctus iohãnes librum istum quẽadmodũ supra monstratũ est cõmendat: et apud auditores cõmendando confirmat.

¶ Contestatio sancti iohãnis ad au[illegible]ntẽ verba prophetie huius. Cap. ix.

A Contestor ego oi audienti verba ꝓphetie libri huius: si qs apposuerit ad hec apponet deus sup illũ p[illegible]s scriptas i libro isto. Et si ꝗs diminuerit verbis ꝓphetie hui⁹, auferet deus partẽ [illegible]libro vite, et de ciuitate sancta de his que scripta sunt in libro isto. Erãt in asia qdã heretici qui vt melius suos e[illegible]ter[illegible]ere possent: facile aliq̃d in hoc libro vel a[illegible]ponere vel [illegible]nuerẽt. Ad eoꝝ igit psumptionẽ refellẽdã excoriandis adiungit sententiã, et ostendit qualia duersio[illegible]ig[illegible]is sit qui aliq̃d in eo addere vel auferre [illegible]mit. Contestor ego [illegible]testis existo oi audienti verba libri huius: vt si qui caueat ne ipm quoq; modo corrumpere pre[illegible]mat. Si [illegible]s apposuerit ad hec. Ille apponit q̃ [illegible]medaciũ adiungat. Ille ẋbo minuit: qui aliq̃d ex his que in eo s[illegible]a sunt [illegible]bit, vel negãdo ꝓdicit. Sz vterq; eccle[illegible]ie plaga[illegible]uritur: ꝗa alter malis mul tatur: et [illegible]ri [illegible]poliat. Et [illegible]et ex his duobus malis alterũ [illegible]eri p[illegible]tã pulchra attribuat: tñ vtroq; vteroq; pcuti: quia et his malis q̃ affligit, bonis necesse est ꝓius denudet: et q̃ bonis priuatur, a maloꝝ illatione liber manere nõ ꝓmittit. Uteroq; igit et apponens et minuẽs vtroq; malo, et bonoꝝ priuatione et maloꝝ illatiõe multatur: ꝗuis ꝓm rationẽ et ꝓcedat aquã vite gratis. Q̃ ꝓciosa sunt ista supne dignationis oracula: oi acceptione dignemini devotione accipienda: oi memoria retinẽda: oi virtute merẽda. Et nus q̃sq; ergo videat q̃to qualiq; auditu illa pcipiat: precepta custodiat ac pficiat. Triplici itaq; auctoritate sanctus iohãnes librum istum quẽadmodũ supra monstratũ est cõmendat: et apud auditores cõmendando confirmat.

¶ Contestatio sancti iohãnis ad audientẽ verba prophetie huius. Cap. ix.

Contestor ego oi audienti verba ꝓphetie libri huius: si qs apposuerit ad hec apponet deus sup illũ plagas scriptas i libro isto. Et si ꝗs diminuerit verbis ꝓphetie huius, auferet deus partẽ eius de libro vite, et de ciuitate sancta de his que scripta sunt in libro isto. Erãt in asia qdã heretici qui vt melius suos erudiẽtes ꝓficere possent: facile aliq̃d in hoc libro vel apponere vel minuerẽt. Ad eoꝝ igit psumptionẽ refellẽdã excoriandis adiungit sententiã, et ostendit qualia duersio[illegible]ig[illegible]is sit qui aliq̃d in eo addere vel auferre [illegible]mit. Contestor ego [illegible]testis existo oi audienti verba libri huius: vt si qui caueat ne ipm quoq; modo corrumpere pre[illegible]mat. Si [illegible]s apposuerit ad hec. Ille apponit q̃ [illegible]medaciũ adiungat. Ille ẋbo minuit: qui aliq̃d ex his que in eo s[illegible]a sunt [illegible]bit, vel negãdo ꝓdicit. Sz vterq; ecclesie plaga[illegible]uritur: ꝗa alter malis mul tatur: et [illegible]ri [illegible]poliat. Et [illegible]et ex his duobus malis alterũ [illegible]eri p[illegible]tã pulchra attribuat: tñ vtroq; vteroq; pcuti: quia et his malis q̃ affligit, bonis necesse est ꝓius denudet: et q̃ bonis priuatur, a maloꝝ illatione liber manere nõ ꝓmittit. Uteroq; igit et apponens et minuẽs vtroq; malo, et bonoꝝ priuatione et maloꝝ illatiõe multatur: ꝗuis ꝓm rationẽ et ꝓcedat aquã vite gratis. Q̃ ꝓciosa sunt ista supne dignationis oracula: oi acceptione dignemini devotione accipienda: oi memoria retinẽda: oi virtute merẽda. Et nus q̃sq; ergo videat q̃to qualiq; auditu illa pcipiat: precepta custodiat ac pficiat. Triplici itaq; auctoritate sanctus iohãnes librum istum quẽadmodũ supra monstratũ est cõmendat: et apud auditores cõmendando confirmat.

¶ Contestatio sancti iohãnis ad audientẽ verba prophetie huius. Cap. ix.

A

Universidad de Deusto

per ipsos, siue per alios populis manifeste predicantur. Unde apt post apertionē sigillor que in secunda visione continētur, z per quā celestium oraculor reseratio dei signatur, in tertia visione distributio tubarū describitur, per quam eorūdem oraculorum reuelata cognitio mūdo manifeste predicata figurat. Omne nimirū datum optimū, et omne donum pfectū: qđ a patre luminū descendit. primum paucis videlicet maioribus, id est prelatis z doctoribus reuelatur: qz ab ipsis deinde multis, cūctis scilicet ecclesie fidelibus cōmuniter predicat. Apertio igit sigillorū que in secunda visione libri huius continetur: mysteriorum exprimit reuelationē: collatio tubarū que in tertia sequitur: eorūdem mysteriorum profert pdicationē. Sed quia boni cognitio vel eius predicatio nichil prodest, nisi bona actio sequatur: bene post sigilla et tubas de muliere parturiēte in quarta visione subiungitur: qua sancte labor ecclesie, vt bonū auditū in fructū bone actiōis producat, declaratur. In his etiā tribus visionib cū prohibitione vel acceptiōe trium predictor bonor turbo precutionū describitur: quia bonū in presenti vita sine occursu mali nec acquiritur, nec possidetur. Bonum autē spiritualis gratie qđ ab electis actioni mācipatur: a reprobis contēnitur: sed iste eor contēptus ab omnipotēte deo grauiter vindicat, dum eor vniuersitas aut tēporali tribulatione affligitur, aut eterna dānatione punitur. Unde rectissime in quinta visione tēporalis afflictio eor sub effusione phialarū iracūdie dei: et in sexta sub typo subuerse z submerse babilonis eterna eor damnatio designatur: vbi in mūdo trāsitoria: in inferno pmanens vindicta contēptoribus reddi demōstretur. Sed quēadmodū impij p culpa damnantur: ita iusti pro iustitia beatificātur. Quapropter descripta malor dānatione in sexta visione, in septima consequēter de glorificatione bonor agitur: vt sicut reprobis stipendiū mortis: ita electis premiū beatitudinis dari patenter ostendatur. Diligēter etiā est intuendū in his descriptionibus visionū: qđ videlicet secunda z tertia, quarta et quinta visio extenduntur ordine narrationis ab exordio ecclesie nascētis vsqz in finē temporis. Sexta vero visio, et septima magis agūt de statu eternitatis: sexta visione sub nomine babilonis malorū damnationē, septima sub nomine hierusalem iustor gloriatio continēte. Iste sunt due ciuitates: vna dyaboli: altera dei ab initio dissidentes, nunqz inter se pacē habētes. Iste sunt due mulieres: quarū altera superius legitur amicta sole: altera sub bestiā coccineā sedere. Collectio nāqz malor et vniuersitas bonorū, ciuitates sunt, et mulieres sunt. ciuitates, qz numerosa ciuiū suor multitudine dilatātur. mulieres: qa suis viris: babylon dyabolo: hierusalē christo copulate ad multiplicē prolem fecundantur. Quemadmodū itaqz sexta visio describit malor damnationē ita z septima bonorum glorificationē. primū describens elementor innouationē: deinde sanctor glorificationē. Agit autē de ipsa sanctor glorificatione: describēs sanctā hierusalē supernam, z claritatem eius: z muros eius, portas eius, angulos eius, fundamēta eius, mensurā eius, et plateas eius, et alia multa bona celestia eius. Sanctus denicz theologus librum istum triplici cōmendatione cōfirmat: z illū qui ex ipso aliquid auferre, vel illi aliquid apponere presumpserit, grauissima animaduersione feriēdū denūciat. Propterea vero sacra visio primū ponit innouationem elementor: deinde glorificationem sanctorum: vt ex visibilibus ad inuisibilia cōscendamus: et ex pulchritudine elementor: qualis sit futura beatitudo sanctor, cogitum possibile est perpendamus: quale videlicet illud bonum qđ oculus non vidit, nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se. Cuius magnitudinis laudem melius tacendo quia illam predicare sicut deberemus, vellemus nō valemus. Et de sacra prophetia libri apocalipsis tuetescimus: vt mentem pdiuersarū rerum cogitationē dispersam, ad semetipsam deinceps colligamus. Dō autem in his que scripsimus minus bene diximus, nobis imputamus. Si quid vero digne diximus, illud donor fideliter cō benignū iudicamus: qui dat omnibus affluenter, z non improperat: qui nec loco capitur: nec tēpore mutatur, presens, z eternus, qui est deus benedictus in secula. Amen.

¶ Finis explanationis apocalipsis Richardi sancti victoris.

¶ Sequūtur nomina librorū et tractatuum Richardi sancti victoris doctoris pclarissimi: vnde enim eruditus fructus vniuerse ecclesie: necnō et gloria reformatissime domui sancti victoris et eidem richardo assurgūt atqz debentur.

Magnificet dominū mecū: z exaltemus nomē eius in idipsum. Et merito: licet enim ab omnibus propter immēsa largitatis beneficia generalit. et cōtinue sit glorificandus z magnificandus, pecu[liar]iē quodā modo a nobis est glorificādus qz doctrina mirabili, et presentia corporali venerabilis doctoris magistri Richardi ecclesie sancti victoris parisiensis quondam canonici z prioris volui specialiter honorari. Qui circa tēpora excellentissimi doctoris magistri Hugonis eiusdē ecclesie sancti victoris canonici floruit honestate cōuersationis: tenore religionis: nitore eruditionis: beatissimo Augustino patri nostro non tm doctrina, sed etiam moribus, z regula prouidibus se cōformans. Cui cum dns qui scit cogitationes hominū subtilitatē ingenij contulisset, nolens suis abuti naturalibus, ne ci seruo inutili, qui abiens fodit in terram, et abscondit talentū dñicum, confusibilem sententiā reportaret: per sedulitatē studij, cōtinuitatē exercitij, profunditatē scrutinij, multa profunda, et subtilia edidit. Inter que illud nō est tacendum qz mysteria sanctissime trinitatis prout potest capere humana modicitas subtilissime reserauit. Et quia sciebat qz cor sī ceteris mēbris spiritū non prebuerit: fons si aquas retinuerit: sagitta si semper in pharetra inclusa fuerit: nubes si imbres retinens terrā nō irrigauerit: lucerna si semp sub modio latuerit: nulla procul dubio in istis vtilitas inuenitur: quia fm sapientē: Sapientia abscondita, et thesaurus inuisus, que vtilitas in vtrisqz? Et etiam quia scriptū est: Qui parce seminat parce z metet: z qui seminat in benedictionibus, de benedictiōibus metet gloriam sempiternā. Hinc est qz scientiā suam profundissimā, tanqz lucē ante faciē omniū populor preparatam nobis in multis voluminibus sue excellentie memoriale perpetuū dereliquit. Que ipsum non mediocriter insignitū fuisse intellectuali quodā et diuino lumine manifestat. Licet enim miraculum est indiciū sanctitatis: aqua montis: opus, artis: verbū, mentis: odor, floris: splendor, solis: sic vera et congrua sapientis doctrina certū est indiciū interioris luminis/scientie/z virtutis. Nomina autē librorū quos operante spiritus sancti gra edidit ad honorē benedictissime trinitatis: gloriose marie virginis: Beati victoris martyris: z aliorū sanctor dignū duximus hic notare: vt tāti beneficij nobis collati memores, deū a quo omne datū optimum et omne donū perfectū dignis laudibus attollamus. Et oremus deuote vt tāti doctoris anima cū sanctis z electis sue sortis glorie mereatur percipere portionem. Amen.

De trinitate ex libro Pantheologie. Principium prologi. Justus meus.
Pantheologie principium libri. Ad sublimium scientiam.
De potestate ligandi et solvendi. Principiū libri. Quodcunqz ligaueris super terram.
De peccato blasphemie. Principiū: Que in euangelio legunt.
De tribus appropriatis ad sanctum bernardū. Principium. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam.
Super psalmum. Quare fremuerunt gentes. Principium. Quare clamat ex seyr.
De differentia peccatorum mortalis et venialis. Principium. Quoniam questioni tue.
De verbis apostoli. Principiū: Si ea que de lege ab apostolo.
Super danielem, libri tres: Principium. Quid illud nabuchodonosor.
De potestate iudiciaria. Principiū: In regeneratione.
De contemplatione beniamin maior. Principium: Adhesticam moysi archam.
De duodecim patriarchis beniamin minor: Principiū. Beniamin adolescentulus in mentis excessu.
De exterminio mundi. Principiū: Quid est tibi mare qđ fugisti.
De statu interioris hominis. Principium: Omne caput languidum ...
Tractatus super psalterium. Beati immaculati.
Expositio super apocalipsim.
Tractatus super illud verbum Ecce virgo concipiet.
De templo salomonis.
De templo ezechielis.
De tabernaculo federis.
Tractatus super illo verbo Vulnerata charitate.
Sermones eiusdem.
Flores eiusdem. Nec multa alia opuscula fructuosa fecit, que apud deum omniū bonorum largitorē exigius dono et gratia nec edidit innotescant. Transiit autē plenus dierum, vj. idus. Martij. Cuius corpus in claustro cenobij eiusdē sancti Victoris reformatissimi iuxta ostiū elemosine honorifice est sepultum. Anima vero (vt pie credimus) assumpta est in gloria beatorum.

¶ Versus sequentes cōposuit de eodem magister guillermus de sancto laudo doctor i theologia, canonicus, z postmodū abbas huius monasterij.

Rozidus eloquijs prior hoc tumulo tumulatur:
Insultans vitijs: iustus iustis sociatur.
Canonicus victoris sancti: demone victo:
Auxit spem venie per dogmata theologie.
Regis celestis imitator religione,
Doctrina, gestis, florens fuit et ratione.
Victorem morum celebri grauitate secutus
Sanctum sanctorum fit regis in agmine tutus.
Scotus erat, deuotus magno temporis euo
Dixit canonicus, vir religionis amicus.
Dulcis doctrine doctor fuit, et manifeste
Roxfluo trine monadis tibi codice teste.
Augustino se conformans dogmate, vita,
Corde, tui merita victor coluit studiose.
Insignis titulo doctrine moribus iste:
Reddidit huic tumulo corpus, flamen tibi christe.

Grāmata prima notes vbi vis vertens, et ibi sta:
Nomen habere potes eius petra quē tegit ista.

¶ Epitaphium magistri Richardi de sancto victore.

Moribus: ingenio: doctrina clarus et arte
Puluereo hic tegeris docte richarde situ.
Quem tellus genuit felici scotica partu
Te fouet in gremio gallica terra suo.
Mil tibi parca feror nocuit, que stamina paruo
Tempore tracta graui rupit acerba manu.
Plurima nanqz tui superant monumenta laboris,
Que tibi perpetuum sint paritura decus.
Segnior vt lento sceleratas mors petit edes:
Sic propero nimis it sub pia tecta gradu.

¶ Richardi sancti victoris opuscula in parrhisien. academia solerti cura ac diligētia magistri Andree Boucard calcographi: Impēsis vero Johānis petit vniuersitatis bibliopole iurati felici auspicio finem sumpsere. Anno supra millesimum quingentesimo decimooctauo, die vero, xij. Julij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca